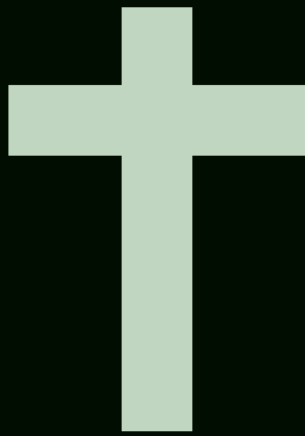
Kisin Kiraan Kitabuna

The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.

Kisin Kiraan Kitabuna

The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.

La Sainte Bible en langue Yalunka avec le titre: «Kisin Kiraan Kitabuna» Publié par Traducteurs Pionniers de la Bible en collaboration avec la mission MCA à la Préfecture de Faranah, République de Guinée 2012 Copyright du text: © 2012—Traducteurs Pionniers de la Bible.Cette création est mise à disposition selon le Contrat Paternité-Pas d'Utilisation Commerciale-Pas de Modification 3.0 Unporteddisponible en ligne http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/ ou par courrier postal à Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.

copyright © 2012 Pioneer Bible Translators

Language: Yalunka

Translation by: Pioneer Bible Translators

. .

© 2012 Traducteurs Pionniers de la Bible
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Oct 2026 from source files dated 10 Jul 2025
47153269-13a8-5fdd-8537-530b29da9f78

Contents

Dunuɲa Fɔlɔn Sora 1
Xɔrɔyaan Sora 75
Saraxaraline Sora 134
Yatɛne Sora 175
Sariyane Sora 234
Yosuwe Sora 285
Kitisane Sora 319
Ruti Sora 353
Samuyɛli Singen Sora 359
Samuyɛli Firinden Sora 402
Mangane Singen Sora 443
Mangane Firinden Sora 490
Taruxune Singen Sora 533
Taruxune Firinden Sora 578
Esirasi Sora 629
Neyemi Sora 644
Esita Sora 667
Yuba Sora 678
Yaburin Sora 741
Sandane Sora 897
Karamɔxɔn Sora 958
Marafanna Falane Sora 972
Nabi Esayi Sora 984
Nabi Yeremi Sora 1110
Mawuga Xuine Sora 1219
Nabi Esekiyɛli Sora 1232
Nabi Daniyɛli Sora 1312
Nabi Hose Sora 1335
Nabi Yowɛli Sora 1353
Nabi Amosi Sora 1361
Nabi Abadi Sora 1376
Nabi Yunusa Sora 1379
Nabi Mike Sora 1383
Nabi Nahun Sora 1394
Nabi Xabakuki Sora 1400
Nabi Sofoni Sora 1406
Nabi Xage Sora 1412
Nabi Sakari Sora 1415
Nabi Malaki Sora 1431
Matiyu Sora 1435
Maraka Sora 1493
Luka Sora 1529
Yoni Sora 1590

Kɛwanle Sora 1633
Romi Kaane Sora 1685
Kɔrɛnti Singen Sora 1709
Kɔrɛnti Firinden Sora 1732
Galati Kaane Sora 1747
Efɛsi Kaane Sora 1756
Filipi Kaane Sora 1765
Kɔlɔsi Kaane Sora 1771
Tesaloniki Singen Sora 1777
Tesaloniki Firinden Sora 1782
Timɔte Singen Sora 1785
Timɔte Firinden Sora 1792
Tito Sora 1797
Filemɔn Sora 1800
Heburune Sora 1802
Yaki Sora 1820
Piyɛri Singen Sora 1826
Piyɛri Firinden Sora 1833
Yoni Singen Sora 1837
Yoni Firinden Sora 1844
Yoni Saxanden Sora 1845
Yudi Sora 1846
Lankɛnɛmayaan Sora 1848

Dunuɲa Fələna
Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Tawureta Musaa Kitabun yire singen naxan sɛbɛ, na xili “Dunuɲa Fələna.” Sora tonge suulun nan na ra. Ne yitaxunxi nɛn dəxəde naanin:

Keli sora 1 ma han 11: Dunuɲa daan nun N Benba Adama nun Nmahawaa fe taruxun nun Nabi Nuhan ma fe taruxuna

Keli sora 12 ma han 25: Nabi Iburahimaa fe taruxuna

Keli sora 26 ma han 36: Nabi Isiyaga nun Nabi Yaxubaa fe taruxuna

Keli sora 37 ma han 50: Nabi Yusufu a fe taruxuna

En nəɛ xaxili gbeen sətɛ nɛn Kitabun yireni ito barakani. Ala a yɛtɛ kɛɲaan nan makɛnɛnxi taruxuni itoe kui. A waxi a xən ma adamadiine xa tinxin nɛn. Koni adamadiine to yulubin nun hakɛn liga, Ala yi dunuɲa raxədəxə e ma alogo e xa e sənne lu na. Fe ɲaxin mi rafan a ma feu! A mi muxu yo tima fe ɲaxin na. Muxun birin a yɛtɛ dɛntɛgɛma nɛn Ala xa lan a kɛwanle ma. Ala mən yulubi kanne yalagima nɛn. Koni Ala mi wama a xən adamadiine xa halagi. A waxi e mali feni alogo e xa tubi, e yi kisi a hinanna barakani.

Dunuɲa Fələna

1 A fələni, Ala yi kore xənna nun bəxə xənna da.
2 Dunuɲa mi yi yitənxi nun. A magenla nan yi a ra. Dimin nan yi na fufaan xun ma, koni Alaa Nii Sariɲanxin yi a masigama igen xun ma.
3 Ala yi a fala, a naxa, “Kɛnɛnna xa mini.” Kɛnɛnna yi mini.
4 Ala yi a mato, na kɛnɛnna fanxi. Ala yi kɛnɛnna nun dimini taxun.
5 Ala yi kɛnɛnna xili sa “yanyina.” A yi dimin xili sa “kɔɛna.” Kɔɛ yi so, kuye yi yiba, ləxə singen nan na ra.
6 Ala yi a fala, a naxa, “Kore walaxan xa lu bəxə igen nun kore igen tagi.”
7 Na yi findi naninna ra bəxə igen nun kore igen tagi. A liga na kii nin.
8 Ala yi naninni ito xili sa “kore xənna.” Kɔɛ yi so, kuye yi yiba, ləxə firinden nan na ra.
9 Ala yi a fala, a naxa, “Bəxə igen xa a malan yire kedenni. Xaren xa maba.” A liga na kii nin.
10 Ala yi na xaren xili sa “bəxəna.” A yi na bəxə igen xili sa “baana.” Ala yi a mato, na fanxi.
11 Ala yi a fala, a naxa, “Soli seene xa mini bəxən ma. Sansiin birin xa soli, naxan yo naxan, bənsən kedenni. Sansi xənna naxan na sansi bogin kui, a solima nɛn birin nun a bənsənna.” A liga na kii nin.
12 Ala yi sansiin birin nasoli bəxən fari. Sansi xənna naxan na sansi bogin kui, a yi soli e nun a bənsənna. Ala yi a mato, na fanxi.
13 Kɔɛ yi so, kuye yi yiba, ləxə saxanden nan na ra.
14 Ala yi a fala, a naxa, “Yanban seene xa lu koren ma, yanyin nun kɔɛɛn taxun feen na. Waxatin birin kolonma yanban seene sabun nan na. Xii yo xii, ɲɛɛ yo ɲɛɛ a kolonma yanban seene sabun nan na.
15 E xa dɛgɛ koren ma, e bəxəni yalan.” A liga na kii nin.
16 Ala yi nayiyalanse xungbe firin nafala. Naxan xungbo han, na xa yanyin yamarin naba. Naxan xurun, na xa kɔɛɛn yamarin naba. A yi sarene fan nafala.
17 Ala yi yanban seene sa koren ma alogo e xa bəxəni yalan,

18 e yi yanyin nun kɔɛɛn yamarin naba, e yi dimin nun kɛnɛnni taxun. Ala
yi a mato, a fanxi.
19 Kɔɛ yi so, kuye yi yiba, lɔxɔ naaninden nan na ra.
20 Ala yi a fala, a naxa, “Igen xa yimaxa niimaseene ra. Xɔline xa tugan
kore.”
21 Ala yi yɛxɛ xungbene da e nun niimaseen birin igeni, naxan yo naxan
bɔnsɔn kedenni. A yi xɔline fan da, naxan yo naxan bɔnsɔn keden. Ala yi a
mato, a fanxi.
22 Ala yi barakan sa e fe yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ xa wuya, ɛ yi yiriwa
alogo yɛxɛne xa baan nafe. Xɔline fan xa gbo bɔxɔn ma.”
23 Kɔɛ yi so, kuye yi yiba, lɔxɔ suulunden nan na ra.
24 Ala yi a fala, a naxa, “Niimaseene xa lu bɔxɔn ma. Birin xa lu e nun a
bɔnsɔnna. Xuruseene nun bubuseene nun burunna subene, e birin xa lu e
nun e bɔnsɔnna.” A liga na kii nin.
25 Ala yi burunna subene da naxan yo naxan bɔnsɔn keden. A yi
xuruseene da naxan yo naxan bɔnsɔn keden. A yi bubuseene da naxan yo
naxan bɔnsɔn keden. Ala yi a mato, a fanxi.
26 Ala yi a fala, a naxa, “En xa adaman da en yɛtɛ misaala ra en maligan
na. A xa sɛnbɛn sɔtɔ yɛxɛne nun xɔline nun xuruseene nun bɔxɔn nun
bubuseene xun na.”
27 Ala yi adaman da a yɛtɛ misaala ra.
A e daxi Ala misaala nan na,
a e da xɛmɛn nun ɲaxanla.
28 Ala yi barakan sa e fe yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ wuya ayi, ɛ yi yiriwa
alogo bɔxɔn xa rafe. Ɛ sɛnbɛn sɔtɔ bɔxɔn nun yɛxɛne nun xɔline nun
bubuseene xun na.”
29 Ala yi a fala, a naxa, “N bata sansiin birin nun sansi bogin birin fi ɛ ma
balon na.
30 N bata sansiin birin fi subene ma naxanye bɔxɔn ma, e nun xɔline nun
bubuseene nun niimaseene, naxan yo yengima. Sansiin birin bata findi e
balon na.” A liga na kii nin.
31 Ala yi a daliseene birin mato, a fanxi han! Kɔɛ yi so, kuye yi yiba, lɔxɔ
senninden nan na ra.

2

1 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi na kiini e nun e kui seen birin.
2 Lɔxɔ soloferedeni Ala wanla yi kamali. A yi a matabu.
3 Ala yi barakan sa na lɔxɔ soloferedena fe yi, a xa findi lɔxɔ sariɲanxin na
bayo a matabuxi na lɔxɔn nin. A wanla kamalixi na lɔxɔn nin.

N Benba Adama nun Nmahawa fe

4 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna taruxun ni i ra, e daxi waxatin naxan yi.
Marigina Alatala bɔxɔn nun koren nafala waxatin naxan yi,
5 soli se yo mi yi na. Sansi yo mi yi na naxan solixi bɔxɔn ma bayo
Marigina Alatala munma yi tule igen nagodo singen. Adaman fan mi yi na
naxan bɔxɔn nawalima.
6 Koni xuyexuyenna yi minima bɔxɔn fari, a bɔxɔni kun.
7 Marigina Alatala yi adaman nafala bɛndɛn na. Na xanbi ra, a yi niin fe a
ɲɔɛni, adaman yi findi daɲɔxɔn na.
8 Na xanbi Marigina Alatala yi nakɔ faɲin nafala sogeteden mabinni. Na
yiren xili Eden. A yi adaman dɔxɔ mɛnni.

9 Marigina Alatala yi wudin siyaan birin nasoli mɛnni, wudin naxan
tofan, wudin naxan bogi donma a faɲin na. Na yiren tagi, wudi firin yi na
yi. Kedenna xili siimaya wudina. A firinden xili fe faɲin nun fe ɲaxin kolon
wudina.
10 Xuden yi mini Eden nakəni soli seene xa, a yi taxun, a findi xude
naaninna ra.
11 Na xude singen xili Pison. A danguma Xawila bəxən birin ma, xɛmaan
dɛnaxan yi.
12 Na xɛmaan fan. Wudi igen xiri ɲaxumɛn fan na, e nun gɛmɛ tofaɲin
naxan xili onixin.
13 Na xude firinden xili Gihon. A danguma Kusi bəxən birin ma.
14 Na xude saxanden xili Tigiri. A danguma Asuri bəxən ma a sogeteden
binna ra. Na xude naaninden xili Efirati.
15 Marigina Alatala yi adaman dəxə Eden nakəni nɛn alogo a xa na yiren
nawali, a yi a kantan.
16 Marigina Alatala yi yamarin so Adama yii, a naxa, “I nəɛ wudini itoe
bogin birin donɲɛ naxan Eden nakəni,
17 koni i nama fe faɲin nun fe ɲaxin kolon wudin bogin don, bayo i na a
don, i faxama nɛn.”
18 Marigina Alatala yi a fala, a naxa, “A mi lan xɛmɛn xa lu be a kedenna.
N na a mali muxu faɲin dama nɛn a xa.”
19 Burunna subene birin e nun xəline birin Marigina Alatala naxanye
rafalaxi bɛndɛn na, a yi e xali adaman fɛma a xa e xili sa. Adaman e xili sa
kii naxan yi, na yi findi e xinle ra.
20 A yi xuruseene birin nun xəline birin nun burunna subene birin xili sa.
Koni na waxatini Adaman munma yi a mali muxu faɲin sətə singen.
21 Marigina Alatala yi xixənla radangu a ma. A yi a raxi ki faɲi. A to xi,
Marigina Alatala yi a ɲɛnsɛn xəri keden ba. A yi na ragali.
22 Na xanbi, na ɲɛnsɛn xənna naxan kelixi adaman yi, Marigina Alatala yi
na findi ɲaxanla ra, a yi fa a ra adama xən.
23 Adama yi a fala, a naxa, “Iki, ito fataxi n xənna nan na. A mən fataxi n
fatin nin. A xinla falama nɛn ‘ɲaxanla,’ bayo a minixi xɛmɛni nɛn.”*
24 Nanara, xɛmɛna a nga nun a fafe beɲinma, a yi a maso a ɲaxanla ra, e
findi fati bɛndɛ kedenna ra.
25 Xɛmɛn nun a ɲaxanla magenla nan yi a ra nun, koni e mi yi yagima na
ra.

3

Yulubi singena

1 Saɲin nan yi kəta Marigina Alatalaa daliseene birin xa. A yi ɲaxanla
maxədin, a naxa, “Ɲəndin na a ra ba, Ala bata a fala, fa fala wudi binla
naxanye birin Eden nakəni, ɛ nama e bogin don?”
2 Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, “Wudin naxanye Eden nakəni, nxu nəɛ e bogin
donɲɛ nɛn,
3 koni wudin naxan Eden nakəən tagiyani, nxu mi nəɛ na bogin donɲɛ,
nxu mi nəɛ nxu yiin dinɲɛ a ra. Xa na liga nxu faxama nɛn.”
4 Saɲin yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “Ɛn-ɛn de! I mi faxama.

* **2:23: 2.23** Heburu xuiin naxan bunna nɛɛn “***xɛmɛna***” na maso ***ɲaxanla*** xinla ra Heburu xuini.

5 Ala a kolon, i na a don, i yɛɛn nabima nɛn. I fama fe faɲin nun fe ɲaxin
kolondeni nɛn alo Ala yɛtɛna."
6 Ɲaxanla to wudi bogin mato, a tofan, a fan donseen na, a fan xaxili sɔtɔ
seen na, a yi a tongo. A yi a don. A yi nde tongo, a sa a so a xɛmɛn yii, naxan
yi a fɛma. A fan yi a don.
7 Na waxatini e yɛɛn yi rabi. E yi a kolon, a e magenla nan yi a ra. E yi xɔdɛ
dɛɛne gira, e yi e dɛgɛ dugin na.
8 Na xanbi ra, xɛmɛn nun a ɲaxanla yi Marigina Alatala sigati xuiin mɛ
nakɔni ɲinbaridɛɛn foye faɲini. E yi e luxun wudine tagi.
9 Marigina Alatala yi a xili, a naxa, "Adama, i minɛn yi?"
10 Adaman yi a ratin, a naxa, "N bata i xuiin mɛ Eden nakɔni, koni n bata
gaxu, bayo n magenla na a ra. Awa, n bata n luxun."
11 Ala yi a maxɔdin, a naxa, "Nde a yitaxi i ra a i magenla na a ra? I bata
na wudi bogin don ba, n na i yamarixi naxan ma fe ra a i nama a don?"
12 Adaman yi a yabi, a naxa, "Na ɲaxanla i naxan soxi n yii, na bata na
wudi bogin so n yii, n yi a don."
13 Na xanbi, Marigina Alatala yi ɲaxanla maxɔdin, a naxa, "I nanse
ligaxi?" Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, "Saɲin nan n mayendenxi han n na a don."
14 Awa, Marigina Alatala yi a fala saɲin xa, a naxa, "I to bata ito liga, awa,
n fan bata i danga xuruseene nun burunna subene birin tagi. I findima
bubuseen nan na i kuiin xun na. I gbangbanna nan donma i ya dunuɲa yi
gidini.
15 N bata yaxuyaan naso i tan nun ɲaxanla tagi. N bata a raso i ya diine
nun a diine fan tagi. Na ɲaxanla diina i xunni wuruma nɛn, i fan yi a sanna
maxɔlɔ."
16 Ala yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, "I fan, i tərəma nɛn i ya dii barideni. Na
tərən gboma ayi nɛn. I birama nɛn i ya xɛmɛn fɔxɔ ra. A i yamarima nɛn."
17 Ala yi a fala Adama xa, a naxa, "I bata bira i ya ɲaxanla fɔxɔ ra. I bata
na wudin bogin don, n na i yamarixi wudin naxan ma fe ra, a i nama na
don. Iki n bata bɔxɔn danga i ya fe ra. I tərəma nɛn balo sɔtədeni i ya dunuɲa
yi gidini.
18 N ɲanle nun tansinne raminima nɛn bɔxɔn ma, koni i baloma siseene
nan xɔn xɛɛn ma.
19 I balon sɔtəma i kuye wolonna nin han i xɛtɛma bɔxɔni waxatin naxan
yi, bayo i kelixi na bɔxɔn nin. Bɛndɛn ni i ra, i mən xɛtɛma na bɛndɛn nin."
20 Adaman yi a ɲaxanla xili sa Nmahawa bayo a findima muxun birin nga
nan na.
21 Marigina Alatala yi dugin kidi daxina nde dɛgɛ Adama nun a ɲaxanla
xa. A yi na ragodo e ma.
22 Marigina Alatala yi a fala, a naxa, "Adaman bata findi alo en tan, bayo a
bata fe faɲin nun fe ɲaxin kolon. A mi daxa a xa siimaya wudi bogin don, xa
na mi a ra a mi faxama nun."
23 Marigina Alatala yi e ramini Eden nakɔni, a e xa sa bɔxɔn nawali e
fataxi naxan na.
24 A to Adama kedi, Ala yi maleka gubugubu kanne ti Eden sogeteden
binna ra. A mən yi silanfanna* tɛɛ daxin lu mɛnni naxan a firifirima na
longonni kiraan kantan xinla ma siga siimaya wudin yireni.

* **3:24: 3.24 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

4

Kayini nun Habila fe

1 Adama yi Nmahawa kolon ɲaxanla ra. Nmahawa yi fudikan. E yi diin
sətə naxan xili Kayini. Nmahawa yi a fala, a naxa, “Alatala bata n mali dii
xɛmɛn sətə feen na.”*
2 Na xanbi, Nmahawa yi Kayini raburunna sətə dii xɛmɛna, naxan yi xili
Habila. Habila, xuruse rabaan nan yi a ra. Kayini, xɛɛ biin nan yi a ra.
3 Na waxatin to dangu, Kayini yi fa sansi bogina ndee ra, a ne ba saraxan
na Alatala xa.
4 Koni Habila yi fa xuruse dii singen na e nun a turena. Alatala yi Habila
nun a saraxan nasuxu,
5 koni a mi Kayini nun a saraxan nasuxu.
Awa, Kayini yi xələ. A yɛtagin yi masara.
6 Na xanbi, Alatala yi Kayini maxədin, a naxa, “Nanfera i xələxi? Nanfera i
yɛtagin masaraxi?
7 Xa i fe faɲin liga, n na rasuxuma nɛn, koni xa i fe ɲaxin liga, yulubina i
ya dɛɛn na, a i mamɛlɛnma. I kata, i yi a nə.”
8 Kayini yi a fala a xunyɛn xa, a naxa, “En siga xɛɛn ma.” E to so xɛɛn ma,
Kayini yi a xunyɛn Habila suxu. A yi a faxa.
9 Na xanbi Alatala yi Kayini maxədin, a naxa, “I xunyɛn Habila minɛn yi?”
A yi a yabi, a naxa, “N mi a kolon. N tan nan n xunyɛn kantan muxun na
ba?”
10 Ala yi a fala, a naxa, “I nanse ligaxi? I tuli mati. I xunyɛn wunla n
gbelegbelema bəxəni.
11 N bata i danga bayo i bata i xunyɛn faxa. N na i kedima nɛn bəxəni ito
ma i xunyɛn wunla dɛnaxan yi.
12 I na bəxən nawali, i mi balon sətəma. I findima sigatiin nan na.”
13 Kayini yi a fala Alatala xa, a naxa, “Na hakɛn goronna gbo n tan xun ma.
14 Xa i bata n kedi to, n mi i toma sənən. N findima sigatiin nan na. Muxun
naxan sa n toma, a n faxama nɛn.”
15 Alatala yi a yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn, xa muxu yo i faxa, n na i gbeen ɲəxəma
nɛn dəxəɲa ma solofere.” Alatala yi taxamasenna sa Kayini ma alogo xa
naxan sa a to, a nama a faxa.
16 Awa, Kayini yi a makuya Alatala ra. A sa dəxə Nodi bəxəni Eden nakəən
sogetede binna ra.
17 Kayini yi a ɲaxanla kolon ɲaxanla ra. A ɲaxanla yi fudikan. A yi diin
sətə naxan xili Xanəki. Kayini yi taan ti na yi. A yi a diin xili sa na taan xun
ma.
18 Xanəki nan Yiradi sətə. Yiradi yi Mehuyayɛli sətə. Mehuyayɛli yi
Metusayɛli sətə. Metusayɛli yi Lameki sətə.
19 Lameki yi ɲaxalan firin tongo. Kedenna xili Ada. Boden xili Sila.
20 Ada yi Yabali sətə. Yabali, xuruse rabane nun bubu kanne baba nan yi a
ra.
21 Yabali xunyɛn xili Yubali. Yubali, konden maxane nun xulen fene baba
nan yi a ra.
22 Sila fan yi diin sətə. A xili Tubali-Kayini. A tan, xabun nan yi a ra. A yi
waliseen sifan birin nafalama sulan na, e nun wurena. Tubali-Kayini
xunyɛn ɲaxalanmaan yi xili Nama.

---

* **4:1: 4.1 *Kayini*** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn “Sətəna.”

23 Lameki yi a fala a ɲaxanle xa, a naxa, “Ada nun Sila, ɛ tuli mati. Lameki
a ɲaxanle, ɛ ɛ tuli mati n ma falan na. N bata xɛmɛna nde faxa n gbeen ɲɔxɔn
na. N bata na banxulanna faxa bayo a bata n maxələ.
24 Xa Kayini daxa a gbeen ɲɔxɔ dɔxɔɲa ma solofere, Lameki a gbeen
ɲɔxɔma nɛn dɔxɔɲa ma tonge solofere e nun solofere.”
25 Adama yi a ɲaxanla kolon ɲaxanla ra. A yi diin sətə naxan yi xili Seti. A
na xili sa bayo Ala bata a diin Habila ɲɔxɔ so a yii Kayini naxan faxa.†
26 Seti fan yi diin sətə naxan xili Enosi. Na waxatini, muxune yi Alatala
xinla binya fələ.

5

Adama han Nuhan
Taruxune Singen 1.1-4

1 Adama bənsənna taruxun ni ito ra. Ala to Adama da, a a findi a yɛtɛ
maligan na,
2 a e da xɛmɛn nun ɲaxanla. A e baraka. A e xili sa “Adamana.”
3 Adama to fori ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge saxan, a yi diin sətə a yɛtɛ maligan na
naxan maso a ra. A yi a xili sa Seti.
4 Seti bari xanbini, Adama yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛxɛ. A mən yi dii xɛmɛn
nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sətə.
5 Adama a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ tonge saxan. Na
xanbi ra, a yi faxa.
6 Seti to bu ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ suulun, a yi Enosi bari.
7 Enosi bari xanbini, Seti yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛxɛ ɲɛɛ solofere. A mən yi
dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sətə.
8 Seti a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ fu nun firin. Na
xanbi ra, a yi faxa.
9 Enosi to bu ɲɛɛ tonge solomanaanin, a yi Kenan bari.
10 Kenan bari xanbini, Enosi yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛxɛ ɲɛɛ fu nun suulun.
A mən yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sətə.
11 Enosi a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ suulun. Na xanbi
ra, a yi faxa.
12 Kenan to bu ɲɛɛ tonge solofere, a yi Mahalaleli bari.
13 Mahalaleli bari xanbini, Kenan yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛxɛ ɲɛɛ tonge
naanin. A mən yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sətə.
14 Kenan ma siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ fu. Na xanbi ra,
a yi faxa.
15 Mahalaleli to bu ɲɛɛ tonge sennin e nun suulun, a yi Yarɛdi bari.
16 Yarɛdi bari xanbini, Mahalaleli yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛxɛ ɲɛɛ tonge
saxan. A mən yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sətə.
17 Mahalaleli a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛxɛ ɲɛɛ tonge
solomanaanin ɲɛɛ suulun. Na xanbi ra, a yi faxa.
18 Yarɛdi to bu ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge sennin e nun firin, a yi Xenɔki bari.
19 Xenɔki bari xanbini, Yarɛdi yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛxɛ. A mən yi dii
xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sətə.
20 Yarɛdi a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ tonge sennin e
nun firin. Na xanbi ra, a yi faxa.

† **4:25: 4.25** ***Seti*** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn “A bata a fi.”

21 Xenɔki to bu ɲɛɛ tonge sennin ɲɛɛ suulun, a yi Matusela bari.
22 Matusela bari xanbini, Xenɔki yi bira Ala fɔxɔ ra ɲɛɛ kɛmɛ saxan. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sɔtɔ.
23 Xenɔki a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ saxan ɲɛɛ tonge sennin e nun suulun.
24 Xenɔki yi sigan tima e nun Ala. Na xanbi ra, a mi lu na sɔnɔn, bayo Ala bata a xali, a mi faxa.
25 Matusela to bu ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ ɲɛɛ solofere, a yi Lameki bari.
26 Lameki bari xanbini, Matusela yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun firin. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sɔtɔ.
27 Matusela a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ tonge sennin e nun solomanaanin. Na xanbi ra, a yi faxa.
28 Lameki to bu ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun firin, a yi diin sɔtɔ.
29 A yi a xili sa Nuhan. A yi a fala, a naxa, “A tan nan a ligama en ɲinan en ma tɔrɔn nun en ma wanla ra, bayo Alatala bata bɔxɔn danga.”*
30 Nuhan bari xanbini, Lameki yi bu ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomanaanin ɲɛɛ suulun. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sɔtɔ.
31 Lameki a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge solofere e nun solofere. Na xanbi ra, a yi faxa.
32 Nuhan to bu ɲɛɛ kɛmɛ suulun, a yi Semi nun Xami nun Yepeti sɔtɔ.

6

Dunuɲa kala kiina

1 Muxune wuya fɔlɔ bɔxɔn fari waxatin naxan yi, e yi dii tɛmɛne bari.
2 Daɲɔxɔn naxanye fata Ala konna ra, na ndee yi yabu dii tɛmɛne ra, bayo e tofan. E yi ndee yɛ matongo, e yi e findi e ɲaxanle ra.
3 Na xanbi ra, Alatala yi a fala, a naxa, “N mi tinɲɛ n ma Niin xa bu adaman fatini habadan, bayo daliseen na a ra. A mi danguma ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na.”
4 Na waxatini, e nun waxatin naxan fa na xanbi ra, Nefilimi muxu magaxuxine nan yi na dunuɲa yi. Na daɲɔxɔne nun na dii tɛmɛne nan ne barixi. E findi sofa magaxuxine nan na na waxatine yi e nun xili kanne.
5 Alatala yi a to adamadina ɲaxuyaan bata gbo ayi bɔxɔn fari. A miriyane findixi fe kobin nan na waxatin birin.
6 Na yi Alatala tɔrɔ han a yi nimisa adaman da feen na. Na yi a bɔɲɛn tɔrɔ.
7 Alatala yi a fala, a naxa, “Adaman birin n naxan daxi, n na birin ɲanma nɛn dunuɲa yi. Muxu ba, sube ba, bubuse ba, xɔliin naxan tuganma kore ba, n na birin naxɔrima nɛn dunuɲa yi, bayo n bata nimisa adaman da feen na.”
8 Koni, Nuhan yi rafan Alatala ma.
9 Nuhan bɔnsɔnna taruxun ni ito ra. Muxu tinxinxin nan yi Nuhan na na waxatini. Fɛ yo mi yi a ra. A yi biraxi Ala fɔxɔ ra.
10 Nuhan dii saxan nan sɔtɔ: Semi nun Xami nun Yepeti.

Nuhan yi kunkin nafala

11 Dunuɲa bata yi kala Ala yɛɛ ra yi. A bata yi rafe fe ɲaxin na.
12 Ala yi dunuɲa to, a kalaxi, muxun birin fe ɲaxin fɔxɔ ra.

* **5:29: 5.29 *Nuhan*** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn “madɛndɛnna.”

13 Awa, Ala yi a fala Nuhan xa, a naxa, “N waxi adaman birin naxəri feni
dunuɲa yi, bayo dunuɲa bata rafe fe kobin na. N waxi adaman birin nun
bəxən birin kala feni.
14 Awa, i xa Goferi wudin nafala kunkin na. Konkone xa lu a kui. I dolen
sa a kuiin nun a fanna ma.
15 I xa a rafala i kiini: A kuyan xa findi nəngənna yɛ kɛmɛ saxan na, a
yigbona tonge suulun, a yitena tonge saxan.
16 I a xunna soon nafala. A xa dangu nəngənna yɛɲa ma keden na. I a dɛɛn
ti a dɛxən ma. I xa kunkin kuini taxun dəxəɲa ma saxan.”
17 “N tan igen nadinma nɛn dunuɲa yi. A muxun birin halagi. Niimaseen
birin faxama nɛn.
18 Koni n bata layirin tongo i xa. I so kunkini ito kui, i tan nun i ya diine
nun i ya ɲaxanla, e nun i ya diine ɲaxanle.
19 I xa fa daliseen sifan birin firin firinna ra, a xɛmɛn nun a gilɛna alogo e
xa kisi.
20 Xəliin bənsənna birin firin firin, suben bənsənna birin firin firin,
bubuseen bənsənna birin firin firin, e fama i xən, i yi e rakisi.
21 I xa donseen sifan birin xali kunkin kui. I xa sa a mara i tan xa e nun e
fan xa.”
22 Nuhan yi a birin liga alo Ala a yamarixi kii naxan yi.

7

Fufa gbeena fe

1 Alatala yi a fala Nuhan xa, a naxa, “So kunkin kui, i tan nun i ya
denbayaan birin, bayo tinxin muxun nan i ra waxatini ito yi.
2 Sube radaxaxi yo sube radaxaxi, i xa na solofere raso kunkin kui, a
xɛmɛn nun a gilɛna. Sube raharamuxi yo sube raharamuxi i xa na firin
naso, a xɛmɛn nun a gilɛna.
3 Xəliin fan sifan birin, solofere tongo, a xɛmɛn nun a gilɛna, alogo
daliseen sifan birin xa lu dunuɲa yi.
4 Xi solofere na dangu, n tulen nagodoma bəxən ma nɛn, soge tonge
naanin, kɔɛ tonge naanin. N niimaseen naxan birin daxi, na birin halagima
nɛn.”
5 Nuhan yi na birin liga Alatala a yamari naxan na.
6 Fufaan mini waxatin naxan yi, Nuhan ma siimayaan ɲɛɛ kɛmɛ sennin
nan yi a ra.
7 Nuhan nun a diine nun a ɲaxanla nun a diine ɲaxanle yi keli igen yɛɛ ra,
e yi so kunkin kui.
8 Sube radaxaxine nun sube raharamuxine, xəline nun bubuseene,
9 a xɛmɛn nun a gilɛna, e yi siga Nuhan fɛma firin firin. E yi so kunkin kui
alo Ala a yamari Nuhan ma kii naxan yi.
10 Xii solofere dangu xanbini, na fufaan yi din dunuɲa ra.
11 Nuhan ma siimayaan yi ɲɛɛ kɛmɛ sennin, kike firin, xi fu nun solofere.
Igen naxan bəxəni, na yi te fələ, e nun igen naxan kore, na fan yi godo fələ.
12 Tulen yi fa bəxən ma soge tonge naanin, kɔɛ tonge naanin.
13 Na ləxə yɛtɛni, Nuhan nun a diine, Semi nun Xami nun Yepeti e nun a
ɲaxanla nun a dii saxanne ɲaxanle, ne birin yi so kunkin kui.
14 Burunna suben bənsənna birin nun xuruseen bənsənna birin nun
bubuseen bənsənna birin nun xəliin bənsənna birin, e yi so kunkin kui.
15 Daliseen birin naxan yengima, a firin firin, e yi fa Nuhan fɛma. E yi so
kunkin kui.

16 Niimaseen birin, a xɛmɛn nun a gilɛna, e yi so kunkin kui alo Ala a
yamari Nuhan ma kii naxan yi. Na xanbi ra, Alatala yi dɛɛn balan.
17 Xi tonge naanin fufaan yi mini. A yi kunkini te.
18 Igen to gbo bɔxɔn ma, kunkin yi dɔxɔ igen fari.
19 Igen yi te han a yi sa geyaan birin xun ma dunuɲa yi.
20 Igen yi sa geyane xun ma han nɔngɔnna yɛ fu nun naanin.
21 Niimaseen naxanye birin yi dunuɲa yi, ne birin yi halagi: xəli yo,
xuruse yo, burunna sube yo, bubuse yo, e nun adamadiin birin.
22 Niimaseen naxanye birin yi xaren na, naxanye yengima, ne birin yi
halagi.
23 Niimaseen naxanye yi bɔxɔ xɔnna ma, na birin yi raxɔri: adamadiine
nun subene nun bubuseene e nun xəline, fɔ Nuhan kedenna, e nun
naxanye yi a fɛma kunkin kui.
24 Fufaan yi din dunuɲa ra xii kɛmɛ xii tonge suulun.

8

Fufaan ɲan fena

1 Koni Ala yi a xaxili lu Nuhan xɔn ma, e nun burunna subene, e nun
xuruseen naxanye yi a fɛma kunkin kui. Ala yi foyen nafa dunuɲa yi. Igen
yi godo fələ.
2 Igen naxan yi kelima bɔxɔn bun ma, na yi dan. Igen naxan yi kelima
kore, na fan yi dan.
3 Lɔxɔ yo lɔxɔ fɔ nde ba igen na. Xii kɛmɛ xii tongo suulunna bun ma, igen
yi yelin godɛ.
4 Kike soloferen xii fu nun soloferedeni, kunkin yi dɔxɔ geyaan fari,
naxan xili Ararati.
5 Igen yi lu godɛ han kike fudeni. Kike fuden xii singe lɔxɔni, geyane
xunne yi mini kɛnɛnni.
6 Xii tonge naanin dangu xanbini, Nuhan yi kunkin foye soden nabi, a
bata yi naxan nafala a ma.
7 A yi xaxaan beɲin. Na yi a firifiri, han igen yi yelin godɛ.
8 Nuhan mɔn yi ganban beɲin, a xa sa igen mato xa a bata godo.
9 Koni na ganban mi san tide to, bayo igen yi dinxi dunuɲa birin na. A yi
xɛtɛ Nuhan ma kunkin kui. Nuhan yi ganban suxu a yiin na, a a raso kunkin
kui.
10 A yi a mamɛ han xii solofere. A mɔn yi ganban beɲin a firindeni.
11 Ɲinbanna ra ganban yi xɛtɛ Nuhan ma, oliwi wudi binla ɲɔxɔnde xinden
suxi a dɛɛ ra. Awa, Nuhan yi a kolon a igen bata ba dunuɲa xun ma.
12 A mɔn yi a mamɛ xi solofere. A mɔn yi ganban beɲin, koni ganban mi
xɛtɛ a ma.
13 Nuhan ma siimayaan to siga ɲɛɛ kɛmɛ sennin ɲɛɛ keden, kike keden, xi
keden, fufaan yi ɲan dunuɲa yi. Nuhan to kunkin xunna ba, a yi a to bɔxɔn
maxaraxi.
14 Kike firin xi mɔxɔɲɛn nun solofere to dangu, bɔxɔn yi xara gben!
15 Ala yi a fala Nuhan xa, a naxa,
16 “Ɛ mini kunkin kui, i tan nun i ya ɲaxanla nun i ya diine, e nun i ya
diine ɲaxanle.
17 I xa niimaseen birin namini kunkin kui: xəline nun subene e nun
bubuseene, alogo e xa wuya, e xa yiriwa dunuɲa yi.”
18 Awa, Nuhan yi mini, e nun a diine nun a ɲaxanla nun a diine ɲaxanle.

19 Subene fan yi mini e nun bubuseene nun xəline. Niimaseen birin,
bənsən yo bənsən, e mini e danna.
20 Na xanbi ra, Nuhan yi saraxa ganden nafala Alatala xinli. A yi sube
radaxaxina ndee tongo e nun xəli radaxaxina ndee. A yi ne ba saraxan na,
ne yi sa tɛɛni.
21 Tutun to te, Alatala yi na gan xirin mɛ. A yi rafan a ma. A yi a fala a
bəɲɛni, a naxa, “N mi bəxən dangama sənən adamana fe ra, bayo n na a
kolon adama bəɲɛn mi fan xabu a dii ɲərɛya waxatini. N mi niimaseen birin
halagima sənən alo n na singen liga kii naxan yi.
22 Fanni bəxən daxi, xɛɛ bi waxatin nun se xaba waxatina, xunbenla nun
kuye wolonna, soge furen nun ɲɛmɛna, yanyin nun kəɛna, ne waxatine mi
fa bama e kiini sənən.”

9

Ala yi a layiri tongo Nuhan xa

1 Na xanbi ra, Ala yi barakan sa Nuhan nun a diine fe yi. A yi a fala e xa, a
naxa, “Ɛ xa diin bari, ɛ xa wuya, ɛ xa bəxən nafe.
2 Suben birin gaxuma ɛ yɛɛ ra nɛn naxanye bəxən ma, xəliin naxanye birin
kore, bubuseen birin, yɛxɛn naxan birin baani, ɛ luma nɛn ne birin xun na.
3 Niimaseen naxan birin yengima e findima nɛn ɛ balon na. N sansine so ɛ
yii kii naxan yi a singeni, iki n bata niimaseen birin fan so ɛ yii na kiini.”
4 “Koni ɛ nama sube yifaxin don bayo a niin wunla a yi.
5 Ɛ dɛntɛgɛn sama n xa niin wunla nan ma fe ra. Suben fan dɛntɛgɛn sama
n xa niin wunla nan ma fe ra. Adaman dɛntɛgɛn sama n xa nɛn a adaman
boden niin wunla a fe ra.
6 Muxun naxan muxun niin bama, muxun nan a fan niin bama, bayo Ala
bata adaman da a misaala ra.
7 Ɛ xa diin bari, ɛ xa wuya, ɛ xa bəxən nafe ɛ yi yiriwa ayi.”
8 Na xanbi ra, Ala yi a fala Nuhan xa e nun a diine,
9 a naxa, “N yɛtɛɛn bata layirin tongo ɛ xa e nun ɛ mamandenne,
10 e nun niimaseen naxan birin yi ɛ fɛma kunkin kui: xəline nun
xuruseene nun burunna subene e nun niimaseen naxan birin dunuɲa yi.
11 N bata layirin tongo ɛ xa: fufaan mi niin birin bama sənən. Fufaan mi
dunuɲa birin kalama sənən.”
12 Ala yi a fala, a naxa, “N bata layirin tongo ɛ nun ɛ mamandenne xa e
nun niimaseen birin xa.
13 N sengunna yitama nɛn koren ma, naxan findima layirin taxamasenna
ra n tan nun bəxən tagi.
14 N na tulen sa koren ma, sengunna minima nɛn.
15 Na waxatini na layirina fe rabirama n ma nɛn, n layirin naxan tongoxi
ɛ xa e nun niimaseen birin xa. N mi niin birin bama dunuɲa yi fufaan na
sənən.
16 Sengunna na mini koren ma, n na a to, na layirina fe rabirama n ma
nɛn, layirin naxan luma habadan, n layirin naxan tongoxi ɛ xa e nun
niimaseen birin xa naxanye dunuɲa yi.”
17 Awa, Ala yi a fala Nuhan xa, a naxa, “Sengunni ito findixi layiri
taxamasenna nan na, n nun niimaseen birin tagi dunuɲa yi.”
18 Nuhan ma diin naxanye mini kunkin kui, e xili Semi nun Xami nun
Yepeti. Kanan kaane baba nan yi Xami ra.
19 Muxun naxan birin wuyaxi dunuɲa yi, a kelixi Nuhan ma dii saxanne
nin.

Nuhan yi dangan ti

20 Nuhan xɛɛ rawanla nan yi a ra. A yi manpa binla sansiin si langan kui.*
21 Na sansiin to bogi, Nuhan yi manpaan nafala, a yi a min, a xunna yi keli. A yi a sa bubun kui a magenla ra.
22 Xami, Kanan kaane baba yi a baba magenla to. A yi na fala a tadane xa.
23 Semi nun Yepeti yi dugin tongo, e yi siga e xanbiramaan na. E yi dugin sa e baba fari, koni e mi e baba magenla to.
24 Nuhan xunna to dɔxɔ, a keli, a yi a kolon a bolokada naxan ligaxi a ra.
25 Nuhan yi a fala, a naxa, “N bata Kanan† danga. A findima konyi dɔnxɛn nan na a tadane xa.”
26 A mɔn yi a fala, a naxa, “N bata barikan bira Alatala xa, Semi a Ala. Kanan xa findi Semi a konyin na.
27 Ala xa Yepeti a bɔxɔn gbo ayi. Yepeti xa lu Semi a bubun kui. Kanan xa findi Yepeti a konyin na.”
28 Fufaan ɲan xanbini, Nuhan yi ɲɛɛ kɛmɛ saxan ɲɛɛ tonge suulun sɔtɔ.
29 Nuhan ma siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ tonge suulun. Na xanbi ra, a yi faxa.
Nuhan ma diine, Semi nun Xami nun Yepeti a taruxun nan na ra.

10

Semi nun Xami nun Yepeti yixɛtɛne
Taruxune Singen 1.5-23

1 Nuhan ma diine bɔnsɔnne taruxun ni i ra, Semi nun Xami nun Yepeti naxanye diine bari fufaan dangu xanbini.
2 Yepeti a diine xinle ni itoe ra: Gomɛrɛ nun Magogo nun Madayi nun Yawani nun Tubali nun Mesɛki e nun Tirasi.
3 Gomɛrɛ a diine xinle ni itoe ra: Asikenasi nun Rifati nun Togarama.
4 Yawani a diine xinle ni itoe ra: Elisaha nun Tarasisi nun Sipiri nun Rodanimi.
5 Muxuni itoe diine yi dɔxɔ fɔxɔ igen dɛ. E na siga dɛnaxan yi, e xabilayaan fələ mɛnni. Na xabilane yi findi siya gbɛtɛne ra, birin nun e kon xuina.
6 Xami a diine xinle ni itoe ra: Kusi* nun Misiran nun Puti nun Kanan.
7 Kusi a diine xinle ni itoe ra: Sɛba nun Xawila nun Sabata nun Raama nun Sabiteka.
Raama a diine xinle ni itoe ra: Saba e nun Dedan.
8 Kusi fan diin sɔtɔ nɛn naxan xili Nimirodi. Na findi yɛngɛso gbeen nan na dunuɲa yi.
9 Nimirodi fan, donso gbeen nan yi a ra Alatala yɛɛ ra yi. Nanara, muxune a falama, e naxa, “I luxi alo Nimirodi, donso gbeen nan yi a ra Alatala yɛɛ ra yi.”

---

* **9:20: 9.20** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini. † **9:25: 9.29** Nuhan a mamandenna ***Kanan*** nan danga. A mi a dii yo danga. Semi yixɛtɛna nde Yaxuba yixɛtɛne nan Kanan yixɛtɛne raxɔri Isirayila bɔxɔni, na yi findi dangan bunna ra. Na yɛngɛna fe sɛbɛxi Yosuwe kitabu yiren kui. A mi sɛbɛxi yire yo yi fa fala Kanan yixɛtɛne siga nɛn fati fɔrɛ bɔxɔni. A yixɛtɛ dando naxanye luxi e nii ra yɛngɛn xanbi ra, ne yi basan Yaxuba yixɛtɛne ra han Kanan muxu yo mi lu. Yanyina nde fati fɔrɛne fe sɛbɛxi Dunuɲa Fələn 10.6 kui. * **10:6: 10.6** Muxune laxi a ra a ***Kusi*** yixɛtɛna nde siga nɛn fati fɔrɛne bɔxɔni. Yanyina nde fati fɔrɛne benban findɛ a yixɛtɛna nde ra. A fe mɔn sɛbɛxi Yatɛne 12.1 nun Esayi 20 nun Sofoni 3.10 kui e nun yire wuyaxi gbɛtɛ. Nuhan Kusi xunyɛ ***Kanan*** nan danga. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fələn 9.25 kui.

10 A mangayaan liga nɛn taani itoe ma singen: Babilən nun Ereki nun
Akadi nun Kalene taan naxan Sinari bəxəni.
11 A yi keli Sinari yi, a yi siga Asiriya bəxəni. Mɛnni, a yi taane ti naxanye
xili Niniwa nun Rehoboti nun Iri nun Kala
12 e nun Resen, taa gbeen naxan Niniwa nun Kala tagi.
13 Misiran yi findi muxuni itoe benban na: Ludu kaane nun Anami kaane
nun Lehaba kaane nun Nafatu kaane
14 nun Patirusu kaane nun Kasaluxu kaane, Filisitine keli dɛnaxan yi, e
nun Kafatoro kaane.
15 Kanan yi findi muxuni itoe baba ra: Sidən, a dii singena, e nun Xitine
16 nun Yebusune nun Amorine nun Girigasane
17 nun Xiwine nun Arakane nun Sini kaane
18 nun Arawada kaane nun Sɛmara kaane nun Xamata kaane.
Na xanbi ra, Kanan bənsənne birin yi xuya ayi.
19 Kanan bəxən naninna yi kelixi Sidən han sa dəxə Gerari taan na, a yi
siga han Gasa, a yi dangu Sodoma nun Gomora nun Adamaha nun
Seboyimi yi, han sa dəxə Lasa ra.
20 Xami a muxune ni itoe ra, fata e bənsənna nun e xuiin na e nun e
bəxəne, e nun e siyane.
21 Semi, Yepeti tada fan yi diine sətə. Semi findi Eberi a diine benban nan
na.
22 Semi a diine xinle ni itoe ra: Elan nun Asuri nun Arapaxadi nun Ludu e
nun Arami.
23 Arami a diine xinle ni itoe ra: Yusu nun Xulu nun Geteri e nun Mesɛki.
24 Arapaxadi yi Selaxa sətə. Selaxa yi Eberi sətə.
25 Eberi yi dii firin sətə. Keden xili Pɛlɛgi† bayo dunuɲa yitaxun a waxatin
nin. A xunyɛn xili Yokatan.
26 Yokatan ma diine xinle ni itoe ra: Alomodadi nun Selefa nun
Xasaramaweti nun Yera
27 nun Hadoran nun Yusali nun Dikila
28 nun Obala nun Abimayele nun Saba
29 nun Ofiri nun Xawila nun Yobabo. Ne birin baba nan yi Yokatan na.
30 E bəxən yi kelixi Mesa sa dəxə han Sefare, naxan geyaan sogeteden
binni.
31 Semi a diine ni i ra, fata e bənsənne nun e xuine nun e bəxəne nun e
siyane ra.
32 Nuhan ma diine bənsənne nan ne ra e siyane yɛɛn ma. Fufaan dangu
xanbini, bənsənni itoe yi findi siyane birin na dunuɲa yi.

11

Xuine yitaxun fena

1 Na waxatini, dunuɲa birin yi xui keden nan falama.
2 Muxuna ndee to siga sogeteden binni, e yi dəxə Sinari lanbanni.
3 E yi a fala e bode xa, e naxa, “En siga, en xa bitikidin bənbə, en xa a gan.”
E yi bitikidine dəxə gɛmɛne ɲəxəni. E yi dolen findi bitikidi* dəxə seen na.
4 Na xanbi ra, e yi a fala, e naxa, “En siga, en xa taan ti en yɛtɛ xa, e nun
sanganso gbeen naxan tema han kore, alogo en xinla xa gbo ayi. Nanara, en
nama xuya ayi dunuɲa xun xən.”

---

† **10:25: 10.25** ***Pɛlɛgi*** bunna nɛɛn fa fala “Mayitaxunna.” * **11:3: 11.3** ***Bitikidin*** mən falama yirena nde yi fa fala “***Birikidina***.”

5 Koni Alatala yi godo na taan nun sanganso gbeen matodeni muxune
naxan ti.
6 Alatala yi a fala, a naxa, “Muxuni itoe, naxanye siya keden, xui keden a
ra, xa ne bata wanli ito fələ, wanla birin e waxi naxan kɛ feni sənən, e na
ligama nɛn.
7 En siga, en godo e xuiin basandeni alogo e nama e bode xuiin mɛ.”
8 Alatala yi e raxuya ayi. Na taan ti feen yi dan.
9 Na yiren yi xili Babeli,† bayo Alatala bata dunuɲa xuine basan e bode ra
na yi. Fələ mɛnni, Alatala yi e raxuya ayi dunuɲa birin ma.

Semi han Tera
Taruxune Singen 1.24-27

10 Semi bənsənna taruxun ni i ra.
Fufaan dangu ɲɛɛn firinna, Semi a siimayaan yi ɲɛɛ kɛmɛ sətə. A yi a diin
sətə naxan xili Arapaxadi.
11 Arapaxadi bari xanbini, Semi mən yi ɲɛɛ kɛmɛ suulun sətə. A yi dii
xɛmɛne nun dii tɛmɛ gbɛtɛne sətə.
12 Arapaxadi to ɲɛɛ tonge suulun nun suulun sətə, a yi Selaxa bari.
13 A to Selaxa sətə, Arapaxadi yi bu ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ saxan. A yi dii
xɛmɛne nun dii tɛmɛ gbɛtɛne sətə.
14 Selaxa to ɲɛɛ tonge saxan sətə, a yi Eberi bari.
15 A to Eberi sətə, Selaxa yi bu ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ saxan. A yi dii xɛmɛn
nun dii tɛmɛ gbɛtɛne sətə.
16 Eberi to ɲɛɛ tonge saxan e nun naanin sətə, a yi Pɛlɛgi bari.
17 A to Pɛlɛgi sətə, Eberi yi bu ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge saxan. A yi dii
xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛne sətə.
18 Pɛlɛgi to ɲɛɛ tonge saxan sətə, a yi Rewu bari.
19 A to Rewu sətə, Pɛlɛgi yi bu ɲɛɛ kɛmɛ firin ɲɛɛ solomanaanin. A yi dii
xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛne sətə.
20 Rewu to ɲɛɛ tonge saxan nun firin sətə, a yi Serugu bari.
21 A to Serugu sətə, Rewu yi bu ɲɛɛ kɛmɛ firin ɲɛɛ solofere. A yi dii xɛmɛn
nun dii tɛmɛ gbɛtɛne sətə.
22 Serugu to ɲɛɛ tonge saxan sətə, a yi Nahori bari.
23 A to Nahori sətə, Serugu yi bu ɲɛɛ kɛmɛ firin. A yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ
gbɛtɛne sətə.
24 Nahori to ɲɛɛ məxɔɲɛn nun solomanaanin sətə, a yi Tera bari.
25 A to Tera sətə, Nahori yi bu ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ fu nun solomanaanin. A yi dii
xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛne sətə.
26 Tera to ɲɛɛ tonge solofere sətə, a yi Iburama nun Nahori nun Haran bari.

Tera a denbayana

27 Tera bənsənna taruxun ni i ra.
Tera yi Iburama nun Nahori nun Haran bari. Haran yi Loti bari.
28 Benun Tera xa faxa, a diin Haran yi faxa Yuru taani Babilən bəxəni, a
barixi dɛnaxan yi.
29 Iburama nun Nahori yi ɲaxanle futu. Iburama ɲaxanla yi xili Sarayi.
Nahori a ɲaxanla xili Milika. Milika baba nan yi Haran na. Haran dii firin
nan sətə, Milika nun Isika.
30 Gbantan nan yi Sarayi ra. Dii yo mi yi a yii.

† **11:9: 11.9** ***Babeli*** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn fa fala “Mayibasanna.”

31 Tera yi a denbayaan xali, a dii Iburama, e nun a mamandenna Loti,
Haran ma diina, e nun a mamandenna Sarayi, Iburamaa ɲaxanla. E birin yi
keli Yuru taani Babilən bɔxɔni alogo e xa siga Kanan bɔxɔni. Koni e to
Xarani taan li, e yi dɔxɔ mɛnni.
32 Tera yi bu ɲɛɛ kɛmɛ firin ɲɛɛ suulun. A yi faxa Xarani yi.

12

Ala yi Iburama xili

1 Alatala yi a fala Iburama xa, a naxa, “Keli i ya yamanan nun i xabilan
nun i babaa genli. I siga na yamanani n naxan yitama i ra.
2 N ni i findima siya gbeen na nɛn. N na i barakama nɛn, n ni i findi xili
kanna ra. Muxune fan duban sɔtɔma nɛn i tan barakani.
3 Naxan na duba i xa, n fan na kanna barakama nɛn. Naxan na i danga, n
fan dangan nagidima na kanna ma nɛn. Dunuɲa xabilane birin duban
sɔtɔma nɛn i tan barakani.”
4 Awa, a siin ɲɛɛ tonge solofere e nun suulunna sɔtɔ waxatin naxan yi,
Iburama yi keli Xarani yi alo Alatala a yitaxi a ra kii naxan yi. Loti fan yi
siga Iburama fɔxɔ ra.
5 A yi a ɲaxanla Sarayi nun a xunyɛna dii Loti nun a sɔtɔ seen birin, e nun
muxune a naxanye sɔtɔxi Xarani yi, a yi ne birin xali. E yi siga Kanan bɔxɔni.
6 Iburama yi dangu bɔxɔn na han a sa wudi bili gbeen li dɛnaxan yi xili
Morɛ, Siken bɔxɔni. Na waxatini, Kanan kaane yi dɔxi mɛnni nun.
7 Koni Alatala yi a yɛtɛ yita Iburama ra. A yi a fala, a naxa, “N bɔxɔni ito
nan fima i yixɛtɛne ma.” Awa, Iburama yi saraxa ganden nafala Alatala xa
naxan a yɛtɛ yitaxi a ra.
8 A yi keli mɛnni, a siga geyaan ma, geyaan naxan Betɛli sogeteden binni.
A yi bubun ti mɛnni. Betɛli taan yi lu a sogegododeni. Ayi taan yi lu a
sogetedeni. A yi saraxa ganden nafala Alatala xa mɛnni. A yi Alatala
maxandi a xinla ra.
9 Na xanbi ra, a yi siga Negewi tonbonna binni.

Iburama yi siga Misiran yi

10 Na waxatini, fitina kamɛn yi so bɔxɔni. Awa, Iburama yi siga Misiran
bɔxɔni bayo donse yo mi yi na.
11 Benun e xa so Misiran bɔxɔni, Iburama yi a fala a ɲaxanla Sarayi xa, a
naxa, “A kolon, ɲaxalan tofaɲin nan i tan na.
12 Misiran kaane na i to waxatin naxan yi, e a falama nɛn a n ma ɲaxanla
nan i ra. Na xanbi ra, e n faxama nɛn, koni e mi i tan faxɛ.
13 I xa a fala e xa a n xunyɛn nan i tan na, alogo e xa kininkinin n ma i
sabun na. Nayi, e mi n faxama i tan ma fe ra.”
14 Iburama to Misiran li, Misiran kaane yi a to, a Sarayi ɲaxalan tofaɲin
nan a ra.
15 Misiran Mangana kuntigine yi ɲaxanla ito matɔxɔ Misiran Mangan xa.
Misiran Mangan yi a xali a konni.
16 A yi hinan Iburama ra a ɲaxanla fe ra. Iburama yi xuruse xunxurine
nun ɲingene nun sofanle nun konyine nun ɲɔgɔmɛne sɔtɔ.
17 Koni Alatala yi fure ɲaxin sa Misiran Mangan nun a denbayaan ma
Sarayi a fe ra, Iburama ɲaxanla.
18 Nanara, Misiran Mangan yi Iburama xili. A yi a fala, a naxa, “I nanse
ligaxi n na? Nanfera i mi a falaxi n xa i ya ɲaxanla nan a ra.

19 Nanfera i ya falaxi a i xunyɛn nan a ra han n tan bata a findi n ma
ŋaxanla ra? Awa, hən, i ya ŋaxanla ni i ra. Ɛ siga!”
20 Na xanbi, Misiran Mangan yi yamarin fi a sofane ma lan Iburama a fe
ma. E yi a ragbɛngbɛn e nun a ŋaxanla, e nun a yii seen birin.

13

Iburama nun Loti

1 Awa, Iburama yi keli Misiran yamanani. A yi siga Negewi tonbonna
mabinni e nun a ŋaxanla nun a seen birin, e nun Loti.
2 Iburama bata yi findi nafulu kanna ra nun. Xuruseene nun gbetin nun
xɛmaan yi a yii.
3 A keli Negewi yi, a yi a masiga han Betɛli taani. Yirena nde yi Betɛli taan
nun Ayi taan longonna ra, Iburama bubun yi tixi mɛnna nan singe yi.
4 A saraxa gande singen fan yi mɛnna nin nun. Iburama yi Alatala
maxandi a xinla ra mɛnni.
5 Loti yi biraxi Iburama fɔxɔ ra, xuruseene nun bubune yi a fan yii nun.
6 Iburama a xuruse ganla nun Loti a xuruse ganla yi gbo na bɔxɔn xa. E
mi yi nɔɛ luyɛ yire kedenni sɔnɔn.
7 Sɔnxɔ sɔnxɔn yi mini Iburama xuruse rabane nun Loti a xuruse rabane
tagi. Kanan kaane nun Perisi kaane fan yi mɛnni na waxatini.
8 Nanara, Iburama yi a fala Loti xa, a naxa, “Sɔnxɔ sɔnxɔn nama bira en
tagi e nun en ma xuruse rabane tagi, bayo en tan ngaxakedenmane nan en
na.
9 Bɔxɔni ito birin i yɛɛ ra. Awa, en xa fata. Xa i siga kɔmɛnna ma, n tan yi
siga yiifanna ma. Xa i siga yiifanna ma, n tan yi siga kɔmɛnna ma.”
10 Loti yi a yɛɛn nasiga, a yi sa Yurudɛn mɛrɛn to. Igen yi na nun a faŋin
na. Benun Alatala xa Sodoma nun Gomora halagi, na bɔxɔne yi fan han
Soyari binni, alo Misiran bɔxɔna, alo Alatala a nakɔ rafalaxina.*
11 Awa, Loti yi Yurudɛn mɛrɛn sugandi a yɛtɛ xa. A yi siga sogeteden
mabinni. E yi fata.
12 Iburama yi lu Kanan bɔxɔni. Loti yi lu Yurudɛn mɛrɛn taane tagini. A yi
bubun ti Sodoma fɛma.
13 Sodoma kaane bata yi kobi ayi a gbegbe, e bata yi findi yulubi kan
belebelen na Alatala yɛɛ ra yi.
14 Iburama nun Loti to fata, Alatala yi a fala Iburama xa, a naxa, “I yɛɛn ti
sogeteden na, e nun sogegododen na, e nun yiifanna nun kɔmɛnna ma.
15 I bɔxɔn naxan birin toxi, n na a fima i ma nɛn e nun i bɔnsɔnna ma han
habadan.
16 N ni i bɔnsɔnna rawuyama ayi nɛn alo gbangbanna naxan bɔxɔn ma.
Xa muxun nɔɛ mɛŋɛnsinna tɛngɛ, awa, a nɔɛ nɛn i bɔnsɔnna yatɛn kolonŋɛ.
17 Keli, i bɔxɔni siga, a kuye yɛɛn nun a yigbo yɛɛna, i xa a birin mato bayo
n na a fima i tan nan ma.”
18 Awa, Iburama yi bubun yiren masara. A yi dɔxɔ wudi belebelena nde
mabinna ra Mamire nun Xebiron fɛma. A yi saraxa ganden nafala mɛnni
Alatala xa.

14

Iburama Loti ratanga fena

* **13:10: 13.10** Na feen mən sɛbɛxi Dunuŋa Fələn 2.8-10 kui.

1 Na waxatini, Manga Amirofɛli naxan Babilən bɔxɔn ma yo, Manga
Ariyoki naxan Elasari bɔxɔn ma yo, Manga Kɛdolama naxan Elan bɔxɔn ma
yo, Manga Tidali naxan Goyin bɔxɔn ma yo, manga naaninni itoe yi layirin
tongo e bode xa manga suulun ni itoe yɛngɛ feen na.
2 Na manga suulunne nan itoe ra: Bera Sodoma mangan nun Birisa
Gomora mangan nun Sinabu Adamaha mangan nun Sɛmɛbɛri Seboyimi
mangana e nun Bela mangana. Bela mən xili Soyari.
3 Manga suulunni itoe yi e malan Sidimi lanbanni, Fɔxɔ Daraan dɛnaxan
yi.
4 Xabu ɲɛɛ fu nun firin manga suulunni itoe yi Manga Kɛdolama bun ma,
koni a ɲɛɛ fu nun saxanden na, e yi murutɛ.
5 A ɲɛɛ fu nun naanindena, Manga Kɛdolama nun mangan naxanye yi a
fɛma, e yi siga yɛngɛ sodeni. E yi siyani itoe birin nɔ yɛngɛni: Refa kaan
naxanye yi Asatarəti-Karinayin yi, Susi kaan naxanye yi Xami yi, Emi kaan
naxanye yi Sihawe-Kiriyatayimi yi,
6 e nun Xori kaan naxanye yi geyaan ma Seyiri binni han Eli-Paran
tonbonna fɛma.
7 Na xanbi e yi xɛtɛ, e yi siga En-Misapati, naxan xili Kadesi. E yi
Amalɛkine nɔ e nun Amorin naxanye yi dɔxi Xasasɔn-Tamari yi.
8 Na waxatini, Sodoma mangan nun Gomora mangan nun Adamaha
mangan nun Seboyimi mangan nun Bela mangan dɛnaxan mən xili Soyari,
na mangane yi e malan Sidimi lanbanni manga naaninni itoe yɛngɛdeni:
9 Kɛdolama Elan mangan nun Tidali Goyin mangan nun Amirofɛli
Babilən mangan nun Ariyoki Elasari mangana. Na manga naaninna yi
manga suulunna yɛngɛ.
10 Awa, yinle yi Sidimi lanbanni, dolena e kui. Sodoma mangan nun
Gomora mangan yi e gi. Yɛngɛsona ndee yi bira yinle ra. Ndee yi e gi siga
geyaan fari.
11 Na manga naanin naxanye nɔɔn sətɔxi, ne yi nafunla nun donseene
birin tongo Sodoma taan nun Gomora taani. E yi siga.
12 E yi Iburama xunyɛna dii Loti fan suxu e nun a hɛrisigɛn birin, bayo a
yi dɔxi Sodoma taan kui.
13 Muxuna nde yi a gi, a sa na feen birin yɛba Iburama Heburu kaan xa.
Na waxatini, Iburama yi dɔxi wudi bili belebelen bun ma Mamire Amorin
konni. Mamire nun a ngaxakedenne, Esikoli nun Aneri, ne bata yi layirin
tongo Iburama xa.
14 Iburama to a mɛ, muxune bata a xunyɛna dii xɛmɛ Loti suxu, a yi
yɛngɛsone tongo, muxu kɛmɛ saxan muxu fu nun solomasɛxɛ naxanye
barixi a sariyan kui, naxanye fatan yɛngɛ sodeni. E yi siga na mangane fɔxɔ
ra han taan naxan xili Dan.
15 Kɔɛɛn na, Iburama yi a yɛngɛsone yitaxun, e yi na mangane ratɛrɛna
yɛngɛn na. E nun a yɛngɛsone yi nɔ na mangane matuntunɲɛ han Xoba,
Damasi taan kɔmɛnna ma.
16 A yi fa e hɛrisigɛn birin na, a yi fa a xunyɛna diin Loti fan na, e nun a
sətɔ seen birin, sa ɲaxanle fari e nun yamaan birin.

Iburama nun Mɛlikisedeki

17 Iburama to xɛtɛ xunna kenla kui, keli Manga Kɛdolama yɛngɛdeni e
nun mangan naxanye yi a fɛma, Sodoma mangan yi siga Iburama
ralandeni Sihawe lanbanni. Mɛnna xili “Mangana Lanbanna.”

18 Na xanbi, Mɛlikisedeki,* Salemi mangan yi fa burun nun wudi bogi
igen na Iburama xa alo manpana. Kore Xɔnna Ala a saraxaraliin nan yi
Mɛlikisedeki ra.
19 A yi duba Iburama xa, a naxa, “Kore Xɔnna Ala naxan koren nun bɔxɔn
daxi, na xa Iburama barayi.
20 Tantunna Kore Xɔnna Ala xa, naxan i yaxune rayarabixi i xa.” Na
waxatini, Iburama yi a se tongoxine birin yaganna fi Mɛlikisedeki ma.
21 Sodoma mangan yi a fala Iburama xa, a naxa, “N ma muxune raxɛtɛ n
ma, koni nafunla xa lu i tan xa.”
22 Koni Iburama yi a fala Sodoma mangan xa, a naxa, “N bata n kɔlɔ
Alatala yi, Kore Xɔnna Ala naxan koren nun bɔxɔn daxi,
23 n mi sese tongɛ naxan findixi i gbeen na, hali lutidina, xa na mi a ra
sankidi lutina, alogo i nama a fala sɔnɔn fa fala ‘N tan nan Iburama findi
nafulu kanna ra.’
24 N mi sese tongɛ, fɔ n ma yɛngɛsone naxan donxi e nun naxan findixi e
gbeen na. Aneri nun Esikoli nun Mamire e gbeen tongoma nɛn.”

15

Ala yi layirin tongo Iburama xa

1 Na xanbi, Iburama yi fe toon ti alo xiyena, Alatala yi fa a ma, a yi a fala a
xa, a naxa, “Iburama i nama gaxu, n tan nan i kantanma. I saran gbeen
sɔtɔma nɛn.”
2 Iburama yi a yabi, a naxa, “Marigina Alatala, i nanse ɲɛnigexi i naxan
soma n yii? Bayo dii yo mi n yii. N mi dii sɔtɔxi naxan n kɛɛn tongoma fɔ n
ma walikɛna, Eliyeseri Damasi kaana.
3 I mi dii yo fixi n tan ma. Nanara, n ma walikɛɛn naxan barixi n konni, na
nan findima n kɛɛ tongon na.”
4 Alatala yi a yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn, i ya walikɛɛn mi findima i kɛɛ tongon na
de! I bari diin yatin nan fama findideni i kɛɛ tongon na.”
5 Ala yi Iburama ramini a bubun bun ma, a yi a fala a xa, a naxa, “I yɛɛn
nate kore. I sarene tɛngɛ xa i nɔɛ a yatɛn kolonɲɛ.” A mɔn yi a fala a xa, a
naxa, “I ne toxi kii naxan yi kuyen ma, i bɔnsɔnna fan wuyama ayi na kiini
nɛn, i mi nɔɛ a yatɛn kolonɲɛ.”
6 Iburama yi dɛnkɛlɛya Alatala ma, Ala fan yi na yatɛ tinxinna ra a xa.
7 Ala yi a fala a xa, a naxa, “N tan nan Alatala ra naxan i raminixi Yuru
taani Babilɔn bɔxɔni. N na i xali bɔxɔn ma n dɛnaxan fima i ma.”
8 Iburama yi a maxɔdin, a naxa, “Marigina Alatala, n na a kolonma di, fa
fala n fama na bɔxɔn sɔtɔdeni nɛn?”

Alatala layirin xidi fena

9 Ala yi a fala a xa, a naxa, “Fa ɲinge gilɛn nun sii gilɛn na, e nun yɛxɛɛ
kontonna naxanye bata ɲɛɛ saxan saxan ti, e nun ganba gilɛn nun
kolokonde diina. I yi e fi n ma.”
10 Iburama yi fa na subene ra. A yi ɲingen nun sii gilɛn nun yɛxɛɛ kontonni
sɛnsɛn a tagi. A yi na sube dungine sa e dan na, koni a mi xɔline tan yixaba.
11 Sɛgɛne yi fa, e godo na sube faxaxine ma. Iburama yi e birin kedi.
12 Sogen godomatɔna, xixɔnla yi Iburama suxu kati! Kuyen yi yidimi,
dimi magaxuxin yi so.

* **14:18: 14.18** ***Mɛlikisedeki*** bunna nɛɛn fa fala “Manga tinxinxina.”

13 Ala yi a fala a xa, a naxa, “A kolon yati, i bənsənna dəxəma nɛn yamana
gbɛtɛ yi, e konna mi dɛnaxan na. E findima nɛn konyin na na bəxəni. E fe
xələn siyaan birin sətəma nɛn ɲɛɛ kɛmɛ naaninna bun ma muxu yiini.
14 Koni e na lu siyaan naxan bun konyiyani, n na makitima nɛn. Na xanbi
ra, e nɛɛn minima na yamanani, e se faɲin gbegbe xalima nɛn.
15 I tan fama nɛn bəɲɛ xunbenla sətədeni, i mən siimaya xunkuyen sətəma
nɛn, han i sa laxiraya waxatin naxan yi.
16 I yixɛtɛn naaninden xɛtɛma nɛn na bəxəni, bayo fə Amorine e hakɛn na
gbo ayi waxatin naxan yi.”
17 Sogen to godo, dimin yi so. Na waxatini tɛɛ kə seen naxan yi tutin
naminima e nun tɛɛ dɛgɛna, a yi dangu sube dungine saden tagi.
18 Taxamasenna nan na ra, Alatala yi layirin naxan tongoxi a tan nun
Iburama tagi na ləxə yɛtɛni. A yi a fala a xa, a naxa, “N bata yamanani ito fi i
bənsənna ma, keli Misiran baan ma han sa dəxə Efirati baa belebelen na.”
19 Siya dəxə wuyaxin nan yi na: Kenine nun Kenisine nun Kadimonne
20 nun Xitine nun Perisine nun Refane
21 nun Amorine nun Kanan kaane nun Girigasane e nun Yebusu kaane.

16

Sumayila bari ləxəna

1 Sarayi, Iburama a ɲaxanla munma yi dii yo bari a xa. Konyi gilɛ Misiran
kaana nde yi walima a yii naxan yi xili Hagara.
2 Sarayi yi a fala a xɛmɛn xa, a naxa, “I bata a to, Alatala mi dii bari feen
nagidixi n tan ma. Koni yanyina nde n nəɛ diin sətɛ i xa nɛn n ma konyi gilɛn
sabun na. Ɛ birin nan lan ɛ xa xi to.” Iburama yi tin Sarayi a falan ma a
naxan falaxi a xa.
3 Sarayi yi a konyi gilɛn Hagara Misiran kaan tongo, a yi a so a xɛmɛna
Iburama yii, a xa findi a ɲaxanla ra. Iburama bata yi ɲɛɛ fu ti Kanan bəxən
ma.
4 Iburama nun Hagara yi xi yire kedenni, Hagara yi fudikan. Hagara to la
a ra fa fala a bata fudikan, a yi yo a kanna ma, a yi a mato a kobin na.
5 Sarayi yi a fala Iburama xa, a naxa, “Konbini ito, n na raxɛtɛma i tan nan
ma Hagara naxan saxi n fari! Bayo, n tan nan n ma konyi gilɛn fixi i ma a xa
findi i ya ɲaxanla ra. Xabu a la a ra a fudikanna na a ra, a fa fe kobin nan
tun yilanma n na. Alatala xa en tan firinna makiti.”
6 Iburama yi a ɲaxanla yabi, a naxa, “I ya konyi gilɛn nan a ra. A walima i
tan nan yii. I waxi feen naxan birin xən ma, a birin liga a ra.” Na waxatini,
Sarayi fe kobin birin naxan nafan a ma, a yi a liga Hagara ra. Hagara yi a gi
a bun.
7 Alatalaa malekan yi naralan Hagara ra xude xunna fɛma Suru kiraan
xən ma tonbon yireni.
8 Malekan yi Hagara maxədin, a naxa, “Sarayi a konyi gilɛn Hagara, i
kelixi minɛn yi? I sigama minɛn yi?” Hagara yi malekan yabi, a naxa, “N
nan n gixi n kanna nan bun ma.”
9 Alatalaa malekan yi a fala Hagara xa, a naxa, “I mən xa xɛtɛ i kelixi
dɛnaxan yi. I mən xa i xuru a ma.”
10 Alatala a malekan yi a fala a xa, a naxa, “N fama bənsən wuyaxi fideni
nɛn i ma, i mi nəɛ naxan yatɛn kolonɲɛ.”

11 Alatalaa malekan mən yi a fala a xa, a naxa, “I fudikanna na a ra iki. I
fama diin sətədeni. I na diin xili sama nɛn Sumayila.* Bayo Ala bata i ya tərə
xuiin mɛ marayarabin naxan sama i fari.
12 I ya diin luma nɛn alo burunna sofanla. A birin yɛngɛma nɛn, birin a
fan yɛngɛma nɛn. E nun a xunyɛne birin luma nɛn fataxi.”
13 Hagara yi xili sa Alatala xɔn, naxan falan tixi a xa, a naxa, “Ala Naxan N
Toma.” A yi a fala, a naxa, “N bata na kanna to, naxan n toma.”
14 Na nan a toxi e na xɔɲinna xinla falama, e naxa, “Niin Kanna Naxan N
Toxi.” Na xɔɲinna Kadesi nun Bereda nan tagi.
15 Hagara yi diin sətə Iburama xa. Iburama yi a xili sa Sumayila.
16 Iburama bata yi ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun ɲɛɛ sennin ti siimayaan na,
Hagara yi fa na diin sətɔ a xa.

17

Iburama xinla maxɛtɛ fena

1 Iburama to ɲɛɛ tonge solomanaanin ɲɛɛ solomanaanin ti siimayaan na,
Alatala yi mini a xa, a fa ito fala a xa, a naxa, “Ala Sɛnbɛ Kanna nan n tan na.
I sigati kiin xa kamali n yɛɛ ra yi.
2 N fama layirin tongodeni i tan nun n tan tagi. N mən fama nɛn bənsən
gbeen fideni i ma.”
3 Iburama yi bira, a a yɛtagin lan bəxən ma.
4 Ala yi a fala a xa, a naxa, “N ma layirin ni i ra n naxan tongoxi i tan nun
n tan tagi. I findima nɛn siya wuyaxine benban na.
5 I xinla mi falama sənən Iburama,* i xinla falama nɛn fa fala Iburahima,
bayo n na i findima nɛn siya wuyaxine benban na.
6 N na i findima nɛn yama gbeen benban na. I diine sətəma nɛn naxanye
findima siya wuyaxine ra. Mangane fan minima nɛn i ya diine tagi.
7 N nan n ma layirin nakamalima nɛn i tan nun n tan tagi, hali i dangu
xanbini, e nun i bənsənne fan yixɛtɛn fan bənsən bənsən. A findima
habadan layirin nan na. Nayi, n tan nan i ya Ala ra, e nun i bənsənna hali i
dangu xanbini.
8 I tan nun i bənsənna, n fama nɛn bəxən fideni ɛ ma, i findixi xɔɲɛn na
dɛnaxan yi iki. Kanan bəxən birin findima nɛn e gbeen na habadan! N tan
nan e Ala ra.”
9 Ala mən yi a fala Iburahima xa, a naxa, “I tan nun i bənsənna fan yixɛtɛn
bənsən bənsənna, ɛ lan nɛn ɛ xa n ma layirin nakamali.
10 En ma layirin ni i ra, n naxan saxi ɛ ma, ɛ lan ɛ xa naxan nakamali, i tan
nun i bənsənne: Naxan birin findixi xɛmɛn na ɛ tagi, e birin lan nɛn e xa
banxulan.
11 Ɛ xa na banxulanna findi layiri taxamasenna ra ɛ tan nun n tan tagi.
12 Keli ɛ tan ma, sa dəxə ɛ bənsən bənsənna ra, a birin lan nɛn, naxan yo
barin nɛma fa xii solomasɛxɛ ti, a xa banxulan. Na sariyan lan nɛn a xa sa ɛ
konyine fan ma naxanye ɛ yii, naxanye barixi ɛ konni, e nun konyin
naxanye saraxi bəxə gbɛtɛni, hali a mi fa i bənsənni.
13 Na kui, konyin naxanye barixi i konni e nun i naxan fan saraxi, e birin
lan nɛn e xa banxulan, alogo n ma layirin taxamasenna xa lu ɛ fatin ma
habadan!

---

* **16:11: 16.11** ***Sumayila*** bunna nɛɛn fa fala “Ala fe mɛma.” * **17:5: 17.5** ***Iburama*** bunna nɛɛn fa fala “Fafa binyena.” ***Iburahima*** bunna nɛɛn fa fala “Yama gbeen fafe.”

14 Xɛmɛn naxan na lu a fatin mi banxulanxi, a fama nɛn naminideni ɛ
bənsənni, bayo a mi layirin nakamalixi."
15 Na xanbi, Ala yi a fala Iburahima xa, a naxa, "I nama i ya ɲaxanla xinla
fala sənən de, 'Sarayi,' a fa xili nɛn 'Saran.'
16 N na a barakama nɛn, a fama dii xɛmɛn barideni nɛn i xa. N na a
barakama nɛn, a fama findideni nɛn siya gbeen benban na. Yamana
wuyaxin mangane fama minideni nɛn a diine yi."
17 Iburahima yi bira, a yi a yɛtagin lan bəxən ma, a yi gele. A yi a fala a
bəɲɛni, a naxa, "N tan naxan bata ɲɛɛ kɛmɛ ti siimayaan na, n mən nəɛ diin
səɛ ba? Saran naxan fan bata ɲɛɛ tonge solomanaanin ti siimayaan na, a fa
nəɛ diin barɛ ba?"
18 A yi a fala Ala xa, a naxa, "I ɲəxə lu Sumayila xən ma tun!"
19 Ala yi a fala, a naxa, "Ɛn-ɛn! I ya ɲaxanla Saran fama dii xɛmɛn barideni
nɛn i xa, i naxan xili sama Isiyaga.† N nan n ma layirin nakamalima nɛn n
tan nun a tan tagi e nun a bənsənna hali a faxa xanbini. Layirin naxan mi
kalama habadan!
20 Na xanbi, n bata i ya maxandin nasuxu Sumayila fe ra. N na barakama
nɛn, n mən dii gbegbe bari feen nagidima a ma nɛn, n bənsən wuyaxin fima
nɛn a ma. A findima nɛn manga dii fu nun firinne baba ra, e nun siya
xungbe kanna ra.
21 Koni, naxan findixi n ma layirin na, n fama na rakamalideni n tan nun
Isiyaga nan tagi. Saran fama nɛn dii xɛmɛn barideni i xa i ɲəxən waxati
faraxi."
22 Ala to yelin na falɛ, a yi keli Iburahima xun ma.
23 Iburahima yi a diin Sumayila tongo e nun a konyin naxanye barixi a
konni, e nun a naxanye saraxi. Xɛmɛn naxanye birin a banxini, a yi e birin
banxulan na ləxəni alo Ala a yamari kii naxan yi.
24 Iburahima siin ɲɛɛ tonge solomanaanin ɲɛɛ solomanaanin nan yi a ra,
25 a dii Sumayila tan bata yi ɲɛɛ fu nun saxan ti, e banxulanxi waxatin
naxan yi.
26 E yi e birin banxulan ləxə keden
27 e nun xɛmɛn naxanye birin yi Iburahimaa banxini, konyin naxanye
barixi a konni, e nun a naxanye fan saraxi keli yamana gbɛtɛ yi.

18

Xəɲɛ saxanna fe

1 Alatala yi mini Iburahima xa Mamire wudi bili gbeen dɛnaxan yi. Na
waxatini, Iburahima yi dəxi a bubun so dɛɛn na, kuye wolon waxatini
yanyin na.
2 A yi xɛmɛ saxan to tixi a yɛtagi. A yi keli bubun so dɛɛn na, a siga
mafurɛn, a sa na xɛmɛ saxanna ralan. A yi a xinbi sin.
3 A yi a fala muxu keden xa e tagi, a naxa, "N kanna, yandi ɛ nama dangu
singe, ɛ xa ɛ madigan n konni.
4 N xa fa igen na ɛ xa alogo ɛ xa ɛ sanne maxa. Ɛ mən xa ɛ matabu wudini
ito bun ma.
5 N xa fa donseen na ɛ xa alogo ɛ xa fangan səto. Na xanbi, ɛ fa siga ɛ
sigatini. Amasəto, ɛ danguma ɛ walikɛɛn konna nin." Na xəɲɛne yi a yabi, e
naxa, "Awa, i naxan falaxi, a raba."

† **17:19: 17.19** ***Isiyaga*** bunna nɛɛn fa fala "A gelema."

6 Nanara, Iburahima yi xɛtɛ a mafuraxin na a bubun kui. A yi a fala a ɲaxanla Saran xa, a naxa, “I xədəxə. I murutu fuɲi faɲin debedin yɛ saxan nafala burun na.”
7 Na xanbi, a yi a gi, a siga ɲinge sansanni, a sa ɲinge dii turaxi keden tongo. A yi na ɲinge diin so a walikɛɛn yii alogo a xa a faxa, a xa a rafala donseen na.
8 Na suben to yelin ɲinɲɛ, Iburahima yi a tongo, a a so xɔɲɛne yii, e nun nənə kɛndɛna sa nənə xixin fari. E na donseen donma, Iburahima yi ti e fɛma wudin bun ma.
9 Na xɔɲɛne yi Iburahima maxədin, e naxa, “I ya ɲaxanla Saran minɛn yi?” A yi e yabi, a naxa, “A na yi bubun bun ma.”
10 Na xɔɲɛn muxu keden yi a fala Iburahima xa, a naxa, “N mən xɛtɛma be i ɲəxən waxati faraxi. Na waxatini i ya ɲaxanla dii xɛmɛn barima nɛn i xa.” Saran yi tixi Iburahima xanbi ra bubun so dɛɛn na, a tuli matixi e falan ti xuiin na.
11 Iburahima nun Saran bata yi yelin forideni nun. Saran mi yi nɔɛ diin barɛ.
12 A yi gele a yɛtɛ ma, a naxa, “N tan na sətɛ, n bata yelin forɛ? N kanna fan bata findi xɛmɛ fonna ra. N fan sɛwama nɛn dii sətədeni ba?”
13 Alatala yi a fala Iburahima xa, a naxa, “Nanfera Saran gelexi? Nanfera a a falaxi, a tan mi nɔɛ diin barɛ sənən, bayo a bata fori?
14 Nanse na Alatala mi nɔɛ naxan ligɛ? N fama nɛn waxati saxini faraxi, Saran yi dii xɛmɛn bari.”
15 Saran yi gaxu, a yi wulen fala, a naxa, “N mi gelexi de!” A yi a fala a xa, a naxa, “Di! I gelexi nɛn.”
16 Na xɔɲɛne yi ti kiraan xən ma, e yi e xun sa Sodoma taan ma. Iburahima yi siga e tideni kira yi.
17 Alatala yi a fala, a naxa, “N naxan ligama, n nama na luxun Iburahima ma.
18 A fama nɛn findideni siya belebele sɛnbɛmaan na. Dunuɲa siyane birin duban sətəma nɛn a tan barakani.
19 N na a sugandixi nɛn, alogo a xa a diine nun a bənsənna muxune birin yamari a e xa kiti kɛndɛn sa tinxinni. Na waxatini, n tan Alatala, n fama nɛn n ma layirin nakamalideni n naxan tongoxi Iburahima xa.”
20 Alatala yi a fala Iburahima xa, a naxa, “Feen naxan falaxi Sodoma kaane nun Gomora kaane xun ma, fe magaxuxin na a ra. E yulubin bata gbo ayi han,
21 n fama gododeni nɛn, n sa a mato feen naxanye birin falaxi e xun ma, xa a na kiini. Xa e birin na feene fari, n fama a kolondeni nɛn na waxatini.”
22 Xɔɲɛ firin yi keli e yi dɛnaxan yi, e yi siga Sodoma taani. Koni Alatala nun Iburahima yi lu yire kedenni.
23 Iburahima yi a maso a ra, a yi a fala a xa, a naxa, “I muxu ɲaxine nun tinxin muxune halagɛ e bode xən ba?
24 Yanyina nde tinxin muxu tonge suulun Sodoma kaane tagi. I na taan kalama nɛn? I mi diɲama Sodoma yamaan ma na tinxin muxu tonge suulunna fe ra ba?
25 Ɛn-ɛn, a mi lanma i xa na liga! A mi lan i xa muxu ɲaxin nun tinxin muxun faxa kii kedenni. A mi lan kiti kedenna xa sa muxu ɲaxin nun tinxin muxun ma. A mi lan i xa na liga. Naxan dunuɲa birin makitima, a mi a ligama tinxinna kiraan xən ma ba?”

26 Alatala yi yabin ti, a naxa, “Xa n tinxin muxu tonge suulun li Sodoma
taan kui, n diɲama nɛn Sodoma kaane birin ma na muxu tonge suulunna fe
ra.”
27 Iburahima mən yi falan tongo, a naxa, “Marigina, n bata i maxandi i xa
diɲa n xa, n xa falani ito ti i xa, bayo n tan kelixi gbangbanna nun bɛndɛn
nin.
28 Xa i sa a li, tinxin muxu tonge suulun mi na yi, yanyina nde fɔ muxu
tonge naanin e nun suulun nan na. I na taan kalɛ bayo muxu suulun bata
dasa a ra?” Ala yi a fala, a naxa, “N mi a kalama xa n tinxin muxu tonge
naanin e nun suulun li na.”
29 Iburahima mən yi a fala a xa, a naxa, “Yanyina nde, i muxu tonge
naanin nan lima na yi.” A yi a fala, a naxa, “N mi na kalama na muxu tonge
naaninna fe ra.”
30 Iburahima yi a fala, a naxa, “Marigina, n bata i maxandi, i nama xələ xa
n mən falana nde ti i xa. Yanyina nde, i muxu tonge saxan nan lima na yi.”
Ala yi a fala a xa, a naxa, “N mi na kalama xa n tinxin muxu tonge saxan li
na yi.”
31 Iburahima yi a fala, a naxa, “Marigina, i hakɛ lu n xa. Yanyina nde, i
muxu məxɔɲɛ nan lima na.” Ala yi a fala, a naxa, “N mi na taan kalama na
muxu məxɔɲɛna fe ra.”
32 Iburahima mən yi a fala, a naxa, “Marigina, yandi, i nama xələ. N ma
maxədin dənxɛn ni ito ra. Yanyina nde, i muxu fu nan lima na.” Ala yi a fala
Iburahima xa, a naxa, “N mi na taan kalama na muxu fuuna fe ra.”
33 A to yelin falan tiyɛ e nun Iburahima, Alatala yi siga, Iburahima fan yi
xɛtɛ a konni.

19

Sodoma nun Gomora halagi fena

1 Ɲinbari waxatini, maleka firin yi so Sodoma taani. Na waxatini, Loti yi
dəxi na taan so dɛɛn na. A to malekane to fɛ, a yi keli, a sa e ralan kiraan xən
ma. A yi a xinbi sin, a yɛtagin yi lan bəxən ma.
2 Loti yi a fala e xa, a naxa, “N kanne, yandi, ɛ xa so n konni. Ɛ xa ɛ sanne
maxa, ɛ mən xa xi be to. Na xanbi, tila xətənni ɛ nɔɛ sigɛ ɛ sigatini.”
Malekane yi a fala, e naxa, “Ɛn-ɛn! Fɔ nxu xa xi taan tagini to kɔɛɛn na.”
3 Koni Loti yi a yixədəxɔ han e yi siga a konni. A yi donse faɲin nafala e xa,
a yi buru ratetaren gan e xa. E yi e dɛge.
4 Sa waxatin mi yi a lixi nun, Sodoma kaane yi Loti a banxin nabilin. Keli
banxulanne ma, sa dəxɔ xɛmɛ fonne ra, e birin yi na nun.
5 E yi Loti xili, e a maxədin, e naxa, “Na muxune minɛn yi, naxanye soxi i
konni to ɲinbanna ra. E ramini nxu ma, nxu xa nxu makoon naba e ra alo
ɲaxanla.”
6 Loti yi mini a banxin kui a ti dɛɛn na, a yi na dɛɛn nagali.
7 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛn-ɛn! Ngaxakedenne, ɛ nama fe ɲaxin liga.
8 N ma dii tɛmɛ firin be naxanye mi xɛmɛ feen kolon. N bata tin a ma, n xa
ne sa ɛ sagoni, ɛ xa feen birin liga e ra ɛ waxi naxan xən ma, alogo ɛ nama
sese liga n ma xɔɲɛne ra, bayo n tan bata findi e yatigin na.”
9 Na muxune yi a fala Loti xa, e naxa, “Mini i ya xɔɲɛne nan na nxu yɛtagi.
I mi nɔɛ kitin sɛ nxu konni. Xa i mi i kata, nxu fama fe xəlɛn dəxədeni i ra
nɛn dangu e tan na.” E yi sənsən Loti ra, alogo e xa dɛɛn kala.

10 Na maleka firinna yi Loti suxu, e yi a raso banxin kui, e dɛɛn balan e
xun ma.
11 Malekan yi ganla xunna kala, naxanye yi tixi dɛɛn na, e birin yi findi
danxutɔne ra, keli banxulanne ma sa dɔxɔ xɛmɛ fonne ra han e mi yi sese
toma fa. Kiraan yi yifu e ma.
12 Na maleka firinna yi Loti maxɔdin, e naxa, “Muxuna nde i xa be? Hali a
findixi i bitanna nan na, i ya dii xɛmɛne nun i ya dii tɛmɛne, e nun i ya
muxune birin, i xa e birin namini taani ito kui
13 bayo nxu fama a halagideni. Alatala bata maxandi xui gbegbe mɛ taa yi
kaani itoe wali kobine fe ra. Alatala yi nxu rafa, a nxu xa fa taani ito halagi.”
14 Loti yi siga, a a fala a bitanne xa, a naxa, “Ɛ keli be mafurɛn! Alatala
fama be kaladeni iki sa.” E yi a miri a sabaan nan na.
15 Na subaxan ma, malekane yi digi Loti ra, e yi a fala a xa, e naxa, “Keli! I
ya ɲaxanla tongo, e nun i ya dii tɛmɛ firinna naxanye be. Ɛ xa keli be alogo ɛ
nama halagi ɛ nun taani ito hakɛ kanne.”
16 A to wa a madigan feni nun, malekan yi Loti suxu a yiin ma, e nun a
ɲaxanla, sa a dii tɛmɛ firinna fari. E yi e ramini taan kui, bayo Alatala bata
yi kininkinin e ma.
17 Malekan to e ramini, keden yi a fala Loti xa, a naxa, “I gi, alogo i niin xa
ratanga. I nama i xanbi rato de! I nama i mati taani ito rabilinna yire yo yi.
Xa i mi waxi a xɔn i xa halagi, siga na geyane yireni.”
18 Loti yi a fala, a naxa, “Ɛn-ɛn, n Marigina, n bata i maxandi, n mi nɔɛ na
ligɛ.
19 N na a kolon, i bata hinan n tan i ya walikɛɛn na. I bata kininkinin n ma
han! I bata n niin natanga. Koni, n tan mi nɔɛ n giyɛ han geyaan ma, xa na
mi a ra n faxama nɛn.
20 Yandi, i bata taa xurudini ito to? Na nan masoxi n na. Tin, n xa siga, n
xa sa lu na. A lu, n xa siga mɛnni, taa xurudidin na a ra! N niin xa ratanga!”
21 Malekan yi a fala, a naxa, “N bata tin na birin ma. N mi na taan kalɛ.
22 Siga mafurɛn, bayo han i sa soma waxatin naxan yi, n mi nɔɛ fefe ligɛ.”
Na nan a toxi, na taan xili saxi Soyari.*
23 Sogen yi tema waxatin naxan yi, Loti yi so Soyari taan kui.
24 Na waxatini, Alatala yi dole tɛɛn nagodo Sodoma taan nun Gomora
taan ma.
25 A yi na taane halagi e nun na lanbanna birin, fələ sansine ma, sa dɔxɔ
muxune ra naxanye birin dɔxi na taane kui.
26 Loti a ɲaxanla yi a yɛɛn naxɛtɛ a xanbi ra, a yi findi fɔxɔ gɛmɛ tixin na.
27 Na subaxan ma, Iburahima yi keli, a a xunsa na yiren ma e nun Alatala
e bode to dɛnaxan yi.
28 A to a yɛɛn nasiga Sodoma taan nun Gomora taan ma, e nun na taane
rabilinna birin, a yi tuti gbeen to, a tema na yi alo sulun tɛɛn† tutina.
29 Ala to yi na taane kalama nun, a yi mirixi Iburahimaa fe ma. Na nan a
toxi, Ala yi Loti ratanga na gbalon ma, a yi na taane kalama waxatin naxan
yi, Loti yi dɔxi dɛnaxan yi.

Loti nun a dii tɛmɛ firinna

30 Loti bata yi gaxu lu feen na Soyari taan kui. A yi keli na, a siga geyaan
fari a sa dɔxɔ mɛnni e nun a dii tɛmɛ firinna faran yinla kui.

---

* **19:22: 19.22** ***Soyari*** bunna nɛɛn fa fala “A xurina.” † **19:28: 19.28** ***Sulun tɛɛn*** mən falama yirena nde yi fa fala “***Furu tɛɛna***.”

31 Ləxəna nde, a dii tɛmɛ singen yi a fala a xunyɛn xa, a naxa, “En baba
bata fori. En dɛnaxan yi, xɛmɛ yo mi be en dəxəma naxan xən ma alo
adaman darixi kii naxan yi.
32 Fa be, en xa dələn so en baba yii han a xunna yi keli alogo en xa xi a xən
ma, alogo en xa diin sətə. Na xa findi a bənsənna ra.”
33 Na kəɛɛn na, e yi dələn fi e baba ma, a dii tɛmɛ singen yi xi a baba xən
ma. A mi a xun ma fe yo kolon, a diin sa waxatina hanma a keli waxatina.
34 Kuye to yiba, a dii tɛmɛ singen yi a fala a xunyɛn xa, a naxa, “A bata ɲan,
n tan nun n baba bata xi yire kedenni to. To kəɛɛn na, i tan nan nun n baba
xima yire kedenni. Na yanyini en nəɛ bənsənna fiyɛ a ma.”
35 Na kəɛɛn mən na, e yi dələn fi e baba ma, a xunyɛn fan yi xi a baba xən
ma. A mi a xun ma fe yo kolon, a diin sa waxatina, e nun a keli waxatina.
36 Loti a dii tɛmɛ firinna yi fudikan e baba a diin na.
37 Na dii tɛmɛ singen to diin bari, a a xili sa “Moyaba.” Na nan findi
Moyaba kaane birin benban na. Han iki e na yi.
38 A dii tɛmɛ firinden fan yi diin bari, a a xili sa “Bɛn-Ami.” Na nan findi
Amonine birin benban na. Han iki e na yi.

20

Iburahima nun Abimeleki

1 Iburahima yi siga Negewi yamanani. A yi dəxə Kadesi nun Suru tagi. Na
xanbi ra, a yi siga Gerari taani, a yi waxati ti mɛnni.
2 Iburahima yi a ɲaxanla Saran ma fe fala, a naxa, “N xunyɛn
ɲaxalanmaan nan a ra.” Abimeleki, Gerari mangan yi Saran tongo.
3 Kəɛɛn to so, Abimeleki xima, Ala yi a yɛtɛ yita a ra xiyeni, a naxa, “I
faxama nɛn ɲaxanli ito a fe ra, i naxan tongoxi, bayo xɛmɛ taa ra dəxən na a
ra.”
4 Na waxatini, Abimeleki munma yi a maso a ra. A yi a yabi, a naxa, “N
Marigina, i bənsən tinxinxin kalama nɛn?
5 Iburahima a fala nɛn n xa, fa fala ɲaxanli ito a xunyɛn ɲaxalanmaan nan
a ra. Ɲaxanla fan yi a fala n xa, a tada nan Iburahima ra. N naxan ligaxi, n
na ligaxi n bəɲɛ fixɛn nan na.”
6 Na xiyeni Ala mən yi a fala a xa, a naxa, “N tan yati, n na a kolon i feen
naxan ligaxi, fe kobi xa mi a ra. N tan nan a ligaxi, i mi nəxi yulubi ligɛ n na.
Na nan a toxi n mi a luxi i xa a findi i ya ɲaxanla ra.
7 Iki, ɲaxanli ito raxɛtɛ a xɛmɛn ma. Nabiin nan a ra. A Ala maxandima i
xa nɛn alogo i niin xa ratanga. Koni xa i mi a raxɛtɛ a xɛmɛn ma, a kolon, i
faxama nɛn i tan nun i ya muxune birin.”
8 Abimeleki yi keli sinma, a yi a kuntigine birin malan. Feen naxan birin
danguxi, a yi a yɛba e xa. E yi gaxu han a dangu ayi.
9 Abimeleki yi Iburahima xili a konni. A yi a maxədin, a naxa, “N hakɛn
mundun ligaxi i ra, i xa n tan nun n ma yamaan findi yulubi kanne ra? I
bata fe liga n na, feen naxan mi lan a xa liga.
10 Nanfe a ligaxi i xa na raba?”
11 Iburahima yi a fala, a naxa, “N na falaxi nɛn, a be kaane mi gaxuxi Ala
yɛɛ ra. E n faxama nɛn n ma ɲaxanla fe ra.
12 Ɲəndin nan a ra, n xunyɛn na a ra. Nxu birin baba keden, koni nxu nga
keden mi a ra. A mən findixi n ma ɲaxanla ra.

13 Ala to n namini n baba konni, n yi a fala n ma ɲaxanla xa, n naxa, ‘I
hinanna yitama n na ikiini: En na siga dɛdɛ, i xa a fala a n xunyɛn nan i tan
na.’ ”
14 Abimeleki yi yɛxɛɛne nun siine nun ɲingene nun konyi xɛmɛne nun
konyi gilɛne tongo, a yi e birin so Iburahima yii. A mən yi a ɲaxanla Saran
naxɛtɛ a ma.
15 A yi a fala Iburahima xa, a naxa, “N ma bɔxɔn dɛɛn bata rabi i xa. I na
wa lu feni dɛdɛ bɔxɔni ito ma, lu mɛnni.”
16 A yi a fala Saran xa, a naxa, “N bata gbeti gbanan wuli keden so i tada
yii i solona seen na i tan nun i sigati boden birin yɛɛ xɔri alogo i xa xunna
kenla sɔtɔ.”
17 Iburahima yi Ala maxandi, na waxatini Ala yi Abimeleki rakɛndɛya
alogo a ɲaxanla nun a konyi gilɛne xa nɔ diin barideni.
18 Alatala bata yi dii baritareyaan nagidi nun Abimeleki a muxune ma
Iburahima a ɲaxanla Saran ma fe ra.

21

Isiyaga bari ləxəna

1 Alatala yi hinan Saran na, a a falan nakamali.
2 Saran yi fudikan. A yi diin bari Iburahima xa a foriyani Ala waxatin
naxan fala a xa.
3 Iburahima yi a diin xili sa Isiyaga, Saran naxan sɔtɔxi a xa.
4 A yi a dii Isiyaga banxulan a xii solomasɛxɛde ləxəni alo Ala a yamari kii
naxan yi.
5 Iburahima bata yi ɲɛɛ kɛmɛ sɔtɔ siimayaan na, Isiyaga bari waxatin
naxan yi.
6 Saran yi a fala, a naxa, “Ala bata n nagele sɛwani. Muxun naxanye na n
ma dii Isiyaga bari feen mɛ, en birin sɛwama nɛn.”*
7 A mən yi a fala, a naxa, “Nde yi nɔɛ a falɛ Iburahima xa a ləxəna nde
fama a lideni, Saran findima nɛn dii ngan na? Koni n tan bata diin bari a xa
a xɛmɛ foriyani.”

Iburahima yi Hagara kedi

8 Diin to gbo, e yi a dɛɛn ba xiɲɛn na. Iburahima yi sɛwa sumunna
belebele yitən, a dii Isiyaga dɛɛ ba ləxəni.
9 Misiran kaan Hagara diin naxan barixi Iburahima xa, Saran yi na diin
to gelɛ.
10 A yi a fala Iburahima xa, a naxa, “Konyi ɲaxanli ito nun a diin kedi. E
nun n ma dii Isiyaga nama lu kɛɛ kedenni.”
11 Na falan mi rafan Iburahima ma a diina fe ra.
12 Koni Ala yi a fala Iburahima xa, a naxa, “I nama xələ i ya diina fe ra e
nun i ya konyi ɲaxanla. Saran na feen naxan birin maxədin i ma, a birin liga
a xa, bayo naxanye yatɛma i bənsənna ra, ne minima Isiyaga bənsənna nin.
13 N siyana nde fan naminima nɛn i ya konyi ɲaxanla diini, bayo i ya diin
nan a fan na.”
14 Iburahima yi keli subaxan ma. A yi burun nun kidi sagbaan tongo igen
yi naxan kui. A yi na birin nate Hagara xun ma, a yi diin so a yii, a yi e birin
kedi. Hagara yi a xun ti tonbon yiren na dɛnaxan xili “Bɛriseba.”
15 Igen to ɲan a kidi sagbaan kui, a yi a diin sa wudidin bun ma.

* **21:6: 21.6** ***Isiyaga*** bunna nɛɛn fa fala “A gelema.”

16 A yi siga, a sa dɔxɔ a danna xalimakuli wolide keden ɲɔxɔndɔn yi. A yi a
fala, a naxa, “N mi nɔɛ n yɛɛn tiyɛ n ma diin faxamatɔɔn na.” A yi siga, a sa
dɔxɔ a danna, a yi lu tɛ a ma, a wuga.
17 Ala yi diin wuga xuiin mɛ kore. Alaa malekan yi Hagara xili, a yi a
maxɔdin, a naxa, “Hagara nanse i sɔtɔxi? I nama gaxu bayo Ala bata diin
wuga xuiin mɛ kore.
18 Keli i ti! I ya diin tongo i yii firinna ra, i xa a suxu, bayo n na a findima
siya gbee kanna nan na.”
19 Ala yi Hagara yɛɛn nabi, a yi xɔɲinna to, igena a kui. A yi na kidi
sagbaan tongo, a sa igen sa a kui. A yi igen fi a diin ma.
20 Ala yi a yengi lu diin xɔn ma han a yi gbo. A yi siga a sa dɔxɔ tonbonni.
A yi findi xalimakuli wonla ra.
21 A yi dɔxɔ Paran tonbonni. A nga yi Misiran kaa ɲaxalan keden fen a xa.

Iburahima layirin naxan xidi e nun Abimeleki tagi

22 Na waxatini, Abimeleki nun a sofa mangana Pikoli, ne yi fa Iburahima
li, e a fala a xa, e naxa, “Ala luxi i xɔn ma i ya feen birin yi.
23 I kɔlɔ n xa Ala xinli, fa fala i mi n yanfɛ, i mi n ma diine yanfɛ, i mi n
mamandenne fan yanfɛ. I xa hinan n na e nun bɔxɔni ito muxune, i
dɛnaxan yi, alo n na a liga i xa kii naxan yi.”
24 Iburahima yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ Ala yi.”
25 Iburahima yi a mawuga Abimeleki xa, a walikɛne bata a xɔɲinna ba a
yii.
26 Abimeleki yi a yabi, a naxa, “N ma kolon naxan na feen ligaxi i ra. I mi
dɛntɛgɛni ito saxi n xa, fɔ to n tan yi fa a kolon.”
27 Iburahima yi yɛxɛɛne nun siine nun ɲingene tongo, a yi e so Abimeleki
yii. E yi layirin tongo e bode xa.
28 Iburahima yi yɛxɛɛ dii solofere tongo, a yi e sa e danna.
29 Abimeleki yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera, i na yɛxɛɛ dii soloferene saxi
e danna?”
30 Iburahima yi a yabi, a naxa, “N ne soma nɛn i yii, alogo i xa a kolon, a n
tan nan xɔɲinni ito gexi.”
31 Nanara, mɛnna xili saxi Bɛriseba, bayo e firinna birin e kɔlɔ mɛnna nin.†
32 E yi layirin tongo e bode xa Bɛriseba. Na dangu xanbini, Abimeleki nun
a sofa mangana Pikoli, e yi ti kiraan xɔn ma xɛtɛ Filisiti bɔxɔni.
33 Iburahima yi tamaro wudi bili keden si Bɛriseba bɔxɔn ma. A yi Alatala
maxandi a xinla ra, Habadan Ala.
34 Iburahima ɲɛɛ wuyaxi ti nɛn Filisiti bɔxɔni.

22

Iburahimaa saraxana

1 Na feene dangu xanbini, Ala yi Iburahima kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ. A yi a xili, a
naxa, “Iburahima.” Iburahima yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.”
2 Ala yi a fala a xa, a naxa, “I ya diin tongo, Isiyaga, i ya dii keden peena,
naxan nafan i ma, i xa a xali Moriya yamanani geyaan fari,* n na dɛnaxan
yita i ra. I xa a ba n xa saraxa gan daxin na.”
3 Subaxan ma, Iburahima yi keli, a yi dɔxɔ seni tɔn a sofanla fari. A yi a
walikɛ firin tongo e nun Isiyaga, a diina. Iburahima yi yegeni bɔ naxan

† **21:31: 21.31** ***Bɛriseba*** bunna nɛɛn fa fala “Marakɔlɔ xɔɲinna.” * **22:2: 22.2** Muluku Sulemani Ala Batu Banxin ti mɛnna nin. Na feen sɛbɛxi Taruxune 3.1 kui.

findima tɛɛ yitən seen na saraxa badeni. A yi siga yireni Ala dɛnaxan yitaxi a ra.
4 Na xii saxande ləxəni, Iburahima yɛɛn yi ti na yire makuyen na, a sigama dɛnaxan yi.
5 A yi a fala a walikɛ firinna xa, a naxa, “Ɛ tan nun sofanla xa lu be. Nxu nun n ma diin sigama geyaan fari Ala batudeni. Na waxatini nxu mən xɛtɛma han be.”
6 Iburahima yi na yegen dəxə Isiyaga xun ma, a diina. A mən yi tɛɛ wolonna nun filɛn xali. E sigan tima e firinna.
7 Isiyaga yi a baba Iburahima xili, a naxa, “N baba.” A yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra, n ma diina.” Isiyaga yi a baba maxədin, a naxa, “N bata a to yegen nun tɛɛ wolonna en yii, koni yɛxɛɛ diin minɛn yi en naxan bama saraxan na?”
8 Iburahima yi a yabi, a naxa, “N ma diina, Ala yatin nan yɛxɛɛ diin fima en ma, en naxan bama saraxa gan daxin na.” E sigan tima e firinna.
9 E to e soden li, Ala dɛnaxan yitaxi a ra, Iburahima yi saraxa ganden nafala mɛnni, a yi yegen sa na. A yi a diin xidi, Isiyaga. A yi a rate na saraxa ganden fari, a yi a dəxə yegen fari.
10 Na xanbi ra, a yi filɛn tongo, a yi a yiini bandun, a xa a diin kəɛ raxaba,
11 koni Alatalaa malekan yi a xili kore, a naxa, “Iburahima hɛ, Iburahima hɛ!” Iburahima yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.”
12 Malekan yi a fala, a naxa, “Banxulanni ito lu na. I nama fe ɲaxi yo liga a ra. N bata a kolon i gaxuxi Ala yɛɛ ra. N mən bata la a ra, i mi tondixi i ya dii kedenna fideni n ma saraxan na.”
13 Iburahima yi a yɛɛn naxɛtɛ a xanbi ra, a yi yɛxɛɛ kontonna to fətənna yii ra, a feri firinna kankanxi ɲansanni. A yi sa na yɛxɛɛ kontonna tongo, a fa a ra. A yi na ba saraxan na a diin ɲəxən na.
14 Iburahima yi na yiren xili sa “Alatala nan fama a ra.” Nanara, han iki a falama “Alatala nan fama a ra a geyaan fari.”
15 Alatalaa malekan mən yi Iburahima xili kore.
16 A yi a fala a xa, a naxa, “N bata n kələ n yɛtɛni, Alatalaa falan ni ito ra. Bayo i bata ito liga, i mi tondi i ya dii kedenna ma n xa,
17 n na i barakama nɛn han! I bənsənna wuyama ayi nɛn alo saren naxanye koren ma, xa na mi a ra e wuyama ayi nɛn alo mɛɲɛnsinna naxan malanxi baa dɛɛn na. I bənsənna e yaxune nəma nɛn.
18 Dunuɲa siyane birin duban sətəma nɛn i tan bənsənna barakani, bayo i bata n xuiin suxu.”
19 Iburahima yi xɛtɛ a walikɛne yireni. E birin yi siga Bɛriseba, bayo Iburahima yi dəxi mɛnna nin.
20 Na feene birin to dangu, Iburahima yi a mɛ, a Milika bata diini itoe bari a xunyɛn Nahori xa:
21 A dii singena Yusu nun na xanbiratəna Busi nun Arami baba Kɛmuyɛli
22 nun Kesede nun Xaso nun Pilidasi nun Yidilafi e nun Betuyeli.
23 Betuyeli Rebeka nan sətə. Milika nan na dii solomasɛxɛn bari Iburahima xunyɛ Nahori xa.
24 Nahori a konyi ɲaxanla, na yi xili nɛn Reyuma. A yi diine bari. Na diine yi xili nɛn: Teba nun Gaxami nun Tahaka e nun Maka.

23

Iburahimaa muxu maluxundena

1 Saran ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ məxəɲɛn nun solofere nan sətə siimayaan na.
2 A yi faxa Kiriyati-Aruba yi, naxan mən xili “Xebiron,” Kanan bəxəni.
Iburahima yi a ɲaxanla saya feen liga, a yi a wuga.
3 Iburahima yi keli, a ɲaxalan binbin saxi dɛnaxan yi, a yi siga Xitine
fɛma. A yi sa falani ito ti e xa, a naxa,
4 “Xəɲɛn nan n tan na ɛ tagi be. N bata ɛ maxandi, ɛ gaburu yiren fi n ma, n
nəɛ n ma ɲaxanla maluxunɲɛ dɛnaxan yi.”
5 Xitine yi a yabi,
6 e naxa, “Nxu kanna, i tuli mati nxu ra a faɲin na! Alaa muxu gbeen nan i
ra nxu tagi. I na wa i ya ɲaxanla maluxun feni nxə gaburu yire yo yi, i
sagoon na a ra. Nxu tan tagi be, muxu yo mi na naxan nəɛ tondɛ i xa, i ya
ɲaxanla maluxundeni a gaburu yireni.”
7 Iburahima yi keli. A yi a xinbi sin mɛn kaane xa, Xiti bənsənna.
8 A yi a fala e xa, a naxa, “Xa ɛ bata tin, n xa nə n ma ɲaxanla maluxundeni
ɛ gaburu yireni, n fan bata ɛ maxandi ɛ xa nə n ma maxandin nadangudeni,
Soxara a dii Eferon ma
9 alogo a xa Makipela faranna so n yii. Bayo, n na a kolon a tan nan gbee
mɛnna ra, na mən a xɛɛn nan dɛxən. A xa na sara n ma ɛ yɛɛ xəri, alogo birin
xa a kolon, na bəxən bata findi n ma muxu maluxunden na.”
10 Eferon Xiti kaan yi tixi a yamaan tagi. A yi Iburahima yabi a xuini texin
na alogo Xitine nun muxun naxanye birin yi malanxi taan so dɛɛn na, e xa
nə a falan namɛdeni.
11 “Nba, n bata i maxandi, n kanna, i tuli mati n na. Ɛn-ɛn, n bata xɛɛn nun
faranni ito fi i ma n bənsənna yɛɛ xəri. I ya ɲaxanla maluxun mɛnni.”
12 Iburahima mən yi a xinbi sin, yamaan birin yɛɛ xəri.
13 A yi falan ti Eferon xa, a naxa, “I fan xa i tuli mati n na. N ni i ya xɛɛn
saren fima nɛn. A rasuxu, yandi, n gbetin naxan soma i yii alogo n xa nə n
ma ɲaxanla maluxundeni mɛnni.”
14 Eferon mən yi falan tongo,
15 a naxa, “Nba, i tuli mati n na a faɲin na. Bəxən naxan saren lanma gbeti
gbanan kɛmɛ naanin ma, sese mi na ra, i tan nun n tan tagi. I ya ɲaxanla
maluxun na.”
16 Iburahima yi tin Eferon ma falan ma. A yi gbetin tɛngɛ, a naxan ma fe
fala a bodene yɛɛ xəri, Xitine, na gbeti gbanan kɛmɛ naanin yi maliga alo
yulane yi darixi a ligɛ kii naxan yi na waxatini.
17 Eferon ma xɛɛn naxan yi Makipela yi, Mamire sogetede binna e nun
faranna naxan na, e nun wudi binla naxanye birin sixi xɛɛn danne ra,
18 ne birin yi findi Iburahima gbeen na. Na Xitine nun muxun naxanye
birin yi malanxi taan so dɛɛn na, e birin yi findi na fe serene ra.
19 Na birin dangu xanbini, Iburahima yi a ɲaxanla Saran maluxun na
faranna ra Makipela xɛɛn ma, naxan Mamire yɛtagi, Xebiron yi, Kanan
bəxəni.
20 Na xɛɛn nun na faranna yi ba Xitine gbeeyani, a findi Iburahima gbeen
na alogo a xa nə a muxu faxaxine maluxundeni mɛnni.

24

Isiyaga nun Rebeka futu xidina

1 Iburahima bata yi fori. Alatala yi Iburahima baraka kirayaan sifan
birin xən ma.

2 A walikɛɛn naxan fori dangu a walikɛɛn birin na, naxan yengi luxi a yii
seen birin xɔn ma, Iburahima yi a fala na xa, a naxa, “I yiin naso n danban
bun ma.*
3 N fama i rakələdeni Alatala yi, kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna Ala, alogo i
nama ɲaxanla fen n ma diin xa naxan findɛ Kanan kaan na n dɔxi dɛnaxan
yi.
4 I sigama n bari bɔxɔn nan ma, n bɔnsɔnni, i mɛnna ɲaxalan keden fen
Isiyaga xa, n ma diina.”
5 A walikɛɛn yi a yabi, a naxa, “Yanyina nde, na ɲaxanla mi birɛ n fɔxɔ ra fa
bɔxɔni ito yi. Fɔ n xa i ya diin xali mɛnni, i ya bɔxɔni, i kelixi dɛnaxan yi ba?”
6 Iburahima yi a yabi, a naxa, “I nama n ma diin naxɛtɛ n kelideni de!
7 Alatala, Ala Naxan Kore, naxan n tongoxi n bari muxune tagi e nun n
bɔnsɔnni, naxan falan tixi n xa, naxan a kələxi a bɔxɔni ito soma nɛn n
bɔnsɔnna yii, a tan yatina a malekan nasigama i yɛ ra nɛn alogo i xa nɔ
ɲaxanla sɔtɔdeni n ma diin xa mɛnni.
8 Xa ɲaxanla mi fa sa tin birɛ i fɔxɔ ra, i fama nɛn natangadeni n ma kələn
ma, i naxan tongoxi n xa. Koni i nama xɛtɛ n ma diin na mɛnni.”
9 Walikɛɛn yi a yiin naso a kanna Iburahima danban bun ma, a yi a kələ
na ma.
10 Walikɛɛn yi ɲɔgɔmɛ fu tongo Iburahima a ɲɔgɔmɛne tagi e nun se faɲi
gbegbe. A yi keli, a yi siga Nahori a taani, Mesopotamiya yamanan kɔmɛn
fɔxɔni.
11 Ɲinbari waxatini, a yi xɔɲinna li naxan gexi taan fari ma. A yi ɲɔgɔmɛne
rafelen mɛnni. Ɲaxanle yi fama ige badeni na xɔɲinna nan na.
12 A yi Ala maxandi, a naxa, “Alatala, n kanna Iburahimaa Ala, n bata i
maxandi alogo n ma sigatiin xa findi xunna kenla ra n xa to. I xa hinan n
kanna Iburahima ra.
13 I bata n to xɔɲinna dɛxɔn ma, taan sungutunne fama ige badeni
dɛnaxan yi.
14 N sungutunna nde maxɔdinma nɛn, a xa a ige ba seen so n yii, n yi igen
min. Xa a li, a n yabi iki, a naxa, ‘I xa igen min, n mɔn xa igen so i ya
ɲɔgɔmɛne fan yii,’ n na a kolonma nɛn na waxatini, i ya ɲaxalan sugandixin
yatin nan na ra Isiyaga xa, i ya walikɛna. Na waxatini n na a kolonma nɛn, a
i bata hinan n kanna ra.”
15 Benun a xa yelin na falan tiyɛ, Rebeka yi fa, Betuyeli a dii tɛmɛna,
Nahori nun Milika mamandenna. Nahori, Iburahima xunyɛn nan a ra. A
fɛɲɛn yi dɔxi a tungunna fari.
16 Sungutun tofaɲin nan yi a ra, naxan mi yi xɛmɛ feen kolon. A yi godo
xɔɲin dɛɛn na, a yi a fɛɲɛn nafe igen na, a mɔn yi te.
17 Iburahimaa walikɛɛn yi a gi, a sa a ralan. A yi a fala a xa, a naxa, “Yandi,
a lu n xa igena nde min, naxan i ya fɛɲɛn kui.”
18 A yi a yabi, a naxa, “Nba, igen min.” A yi a fɛɲɛn nagodo a tungunna
fari, a yi igen so a yii.
19 A to yelin igen soɛ a yii, a yi a fala a xa, a naxa, “N ni igen bama nɛn i ya
ɲɔgɔmɛne fan xa alogo e birin xa wasa igen na.”
20 A yi igen sa xuruse mindeni, a mɔn yi siga a giyɛ a sa ige gbɛtɛ sɛgɛ.
Ɲɔgɔmɛne birin yi wasa igen na.

* **24:2: 24.2** Mɛn kaane yi na nan ligama e na muxun nakələ waxatin naxan yi.

21 Xɛmɛni ito yi a dundu, a yi a miri, yanyina nde, Alatala bata n ma
sigatiin nasɔnɔya n xa.
22 Ŋɔgɔmɛne to yelin igen minɲɛ, xɛmɛni ito yi xɛma wuredin so
sungutunna yii naxan sama ɲɔɛɛn na, na garamu sennin liyɛ, e nun xɛma
yiikɔɛraso firin, naxan garamu kɛmɛ liyɛ.
23 A yi a maxɔdin, a naxa, “Nde a dii i tan na? Yandi, a fala n xa, xa
yigiyana nde i baba konni, nxu xa xi na to kɔɛɛn na?”
24 A yi a fala a xa, a naxa, “Betuyeli a diin nan n na, Milika nun Nahori
mamandenna nan n na.”
25 Ŋaxanli ito mɔn yi a fala, a naxa, “Nxu konni sɛxɛn nun ɲɔxɔndedɛ
gbegbeen na, yigiyaden fan na ɛ luma dɛnaxan yi.”
26 Xɛmɛni ito yi a xinbi sin Alatala yɛtagi.
27 A yi a fala, a naxa, “Alatala, n kanna Iburahimaa Ala, n bata i tantun. I
hinanma n kanna Iburahima ra waxatin birin. I ya lannayaan mi kalɛ. N
ma sigatini, Alatala, n xunna tixi yiren nan na, dɛnaxan findixi n kanna
Iburahima xunyɛn konna ra.”
28 Sungutunni ito yi a gi siga a konni, a sa xɔɲɛni ito a fe fala a nga xa.
29 Rebeka tadana nde yi na naxan xili Laban. A yi mini mafurɛn, a yi siga
xɔɲin dɛɛn na xɛmɛn tixi dɛnaxan yi.
30 A bata yi ɲɔɛrasoon nun yiikɔɛrasoon to a xunyɛn ɲaxalanmaan yii. A
mɔn bata yi a xunyɛn dɛntɛgɛ xuiin mɛ xɛmɛna falana fe ra. A yi siga xɛmɛni
ito yireni a tixi xɔɲinna fɛma e nun ɲɔgɔmɛne.
31 A yi a fala a xa, a naxa, “Fa be, Alatala barakan fixi naxan ma. Nanfera i
tixi tandeni? N bata banxini tɔn i yigiyadena e nun ɲɔgɔmɛne lan e xa lu
dɛnaxan yi.”
32 Xɛmɛni ito yi so Laban konni. Laban yi goronna ragodo ɲɔgɔmɛne fari.
A sɛxɛn so e yii e nun ɲɔxɔndedɛna e naxan donma. A yi igen fan so xɛmɛni
ito yii, e nun muxun naxanye birin biraxi a fɔxɔ ra, alogo e xa e sanne maxa.
33 A yi fa donseen na e xa, koni a yi a fala, a naxa, “N mi n dɛgema singe, fɔ
n xa falan ti ɛ xa, n lanma n xa naxan yita ɛ ra.” Laban yi a fala a xa, a naxa,
“Falan ti xɛ.”
34 Xɛmɛni ito yi a fala, a naxa, “N tan Iburahimaa walikɛɛn nan n na.
35 Alatala bata baraka gbegbeen nagidi n kanna Iburahima ma. A bata
findi nafulu kanna ra, bayo Ala bata xuruseen sifan birin fi a ma e nun
gbetin nun xɛmaan nun walikɛ xɛmɛne nun walikɛ ɲaxanle nun ɲɔgɔmɛne
nun sofanle. Ala bata na birin fi a ma.
36 N kanna Iburahima a ɲaxanla Saran, hali a to yi forixi, a yi diin bari a
ma. A kɛɛn birin soxi diini ito nan yii.”
37 “Iburahima n nakɔlɔxi nɛn, a naxa, ‘I nama ɲaxanla tongo n ma diin xa
naxan findɛ Kanan kaan na n dɔxi dɛnaxan yi.
38 I xa siga n baba denbayani n bɔnsɔnni alogo i xa ɲaxanla fen n ma diin
xa mɛnni.’
39 Na waxatini, n yi n kanna maxɔdin, n naxa, ‘Xa na ɲaxanla fa tondi
biradeni n fɔxɔ ra go?’
40 A yi n yabi, a naxa, ‘N sigan tima Alatala naxan yɛtagi, na fama nɛn a
malekan biradeni i fɔxɔ ra alogo i ya sigatiin xa sɔnɔya. I fama nɛn ɲaxanla
tongodeni n ma diin xa n bɔnsɔnni, n baba denbayani.
41 Na waxatini i na siga n bɔnsɔnna tagi, xa e mi fa sa sungutunna so i yii, i
bata ratanga n ma marakɔlɔn ma.’ ”

42 “N to xɔɲinna yiren li, n yi maxandin ti, n naxa, ‘Alatala, n kanna
Iburahimaa Ala, xa i bata a ɲɛnige n xa, i xa n ma sigatiin nasɔnɔya,
43 i yɛɛn ti n na xɔɲinna dɛxɔn ma. N fama nɛn sungutunna nde
maxɔdindeni naxan fama ige badeni, a a xa igen so n yii naxan a fɛɲɛn kui
alogo n xa n min.
44 Xa a n yabi, a naxa, “Igen min, n na igen bama nɛn i ya ɲɔgɔmɛne fan xa,
e min,” n na a kolonma nɛn na waxatini, Alatalaa sungutun sugandixin
yatin nan na ra n kanna Iburahima a diin xa.’ ”
45 “Benun n xa yelin na falan tiyɛ n yɛtɛ ma, Rebeka yi fa, fɛɲɛn dɔxi a
tungunna fari. A yi godo xɔɲin dɛɛn na, a yi igen ba. N yi a maxɔdin, n naxa,
‘Yandi igen so n yii, n xa n min.’
46 A yi a fɛɲɛn nagodo mafurɛn a tungunna fari, a yi a fala n xa, a naxa,
‘Igen min, i na yelin igen minɲɛ, n na igen soma nɛn i ya ɲɔgɔmɛne fan yii.’ N
yi n min, a mɔn yi igen so ɲɔgɔmɛne yii.
47 N yi a maxɔdin, n naxa, ‘Nde a dii i tan na?’ A yi n yabi, a naxa, ‘Betuyeli
a diin nan n na, Nahori nun Milika mamandenna nan n na.’ N yi xɛma
wuredin so a ɲɔɛɛn na, n mɔn yi xɛma yiirasone so a yii kɔɛɛn na.
48 N yi n xinbi sin Alatala yɛtagi. N yi Alatala tantun, n kanna Iburahimaa
Ala, bayo a bata n ti kira faɲin xɔn ma alogo n xa n kanna xunyɛna dii
ɲaxalanmaan tongo a diin xa.
49 Iki, a fala n xa, xa i hinanma n kanna ra lannayani. Xa na mi a ra, n
sigama nɛn yire gbɛtɛ yi.”
50 Laban nun Betuyeli yi a yabi, a naxa, “Alatala nan feni itoe ragidixi.
Nxu mi na matandɛ.
51 Rebeka nan tixi i yɛtagi ito ra. A xali i yii, alogo a xa findi i kanna diina
ɲaxanla ra, alo Alatala a fala kii naxan yi.”
52 Iburahimaa walikɛɛn to na fala xuine mɛ, a yi a xinbi sin Alatala yɛtagi.
53 Na xanbi ra, a yi muran gbeti daxin nun xɛma daxin nun dugine ramini
a goronne yɛ, a e so Rebeka yii. A yi Rebeka nga nun a tada fan ki.
54 Iburahima a walikɛɛn nun a fɔxɔrabirane, e birin yi e dɛge, e igen min, e
yi so e sadeni.
E to keli xɔtɔnni, Iburahimaa walikɛɛn yi a fala Rebeka nga nun a tada xa,
a naxa, “Ɛ a lu fa n xa xɛtɛ n kanna konni.”
55 E yi a fala, e naxa, “Sungutunni ito xa lu be singen, a xa xii fu ɲɔxɔn liga
be waxatini ito yi, na xanbi ra, i siga.”
56 Walikɛɛn mɔn yi e yabi, a naxa, “Ɛ nama n makankan be. Alatala bata n
ma sigatiin findi n ma xunna kenla ra. Ɛ a lu fa n xa xɛtɛ n kanna konni.”
57 E yi a fala, e naxa, “En sungutunni ito xili ba, en na a maxɔdin, en xa a
ɲɛnigen kolon.”
58 E yi Rebeka xili, e yi a maxɔdin, e naxa, “I waxi siga feni ba, ɛ nun
xɛmɛni ito?” Rebeka yi a yabi, a naxa, “Ɔn, n waxi siga feni.”
59 E yi e xunyɛn Rebeka so e yii e nun ɲaxanla naxan yi a maxuruma. E
nun Iburahima walikɛɛn nun a muxune yi siga.
60 E yi duba Rebeka xa, e naxa, “I tan nxu xunyɛna. Ala xa i yixɛtɛne
rawuya ayi han wuli wuli wuyaxi, e nɔɔn sɔtɔ e yaxune xun na.”
61 Rebeka nun a walikɛ ɲaxanle yi dɔxɔ ɲɔgɔmɛne fari, e yi bira Iburahima
a walikɛɛn fɔxɔ ra, e birin yi siga.
62 Isiyaga bata yi keli Lahayi Royi xɔɲinna yireni. A yi siga Negewi bɔxɔni,
a sa dɔxɔ na.
63 Ninbanna nde ra, a minixi a masigadeni, a yi ɲɔgɔmɛne to fɛ.

64 Rebeka to Isiyaga to, a yi tugan ɲɔgɔmɛne fari, a godo bɔxɔni.
65 A yi walikɛɛn maxɔdin, a naxa, “Muxun mundun ito ra naxan fama en
nalandeni xɛɛn ma?”
66 Iburahima a walikɛɛn yi a yabi, a naxa, “N kanna nan na ra.” Nayi, a yi
dugin so a yɛtagin xun na.
Walikɛni ito yi a fala Isiyaga xa, a feen naxanye birin ligaxi.
67 Na xanbi ra, Isiyaga yi Rebeka tongo, a yi a xali bubuna nde kui, a nga
Saran yi dɔxi dɛnaxan yi nun. Rebeka yi findi a ɲaxanla ra. A yi a xanu.
Isiyaga nga faxa sunun yi ba a ma Rebekaa fe ra.

25

Iburahima faxa fena
Taruxune Singen 1.32,33

1 Iburahima mɔn yi ɲaxalan gbɛtɛn tongo naxan xili Ketura.
2 Na ɲaxanla yi diine bari a xa. Na diine yi xili: Simiran nun Yokan nun
Medan nun Midiyan nun Yisebaki e nun Suwa.
3 Yokan yi Saba nun Dedan bari. Dedan yixɛtɛne findixi Asuri kaane nan
na, e nun Letusin kaane nun Leyumin kaane.
4 Midiyan ma diine nan Efa nun Efere nun Xanɔki nun Abida nun Elida
ra. Keturaa diine nan e birin na.
5 Seen naxan birin findi Iburahima gbeen na, a yi a birin so Isiyaga yii.
6 Naxanye findi a konyi ɲaxanle diine ra, a yi e ki a siimayani. A yi e
rasiga yireni, dɛnaxan makuya a dii Isiyaga ra sogetede mabinni.
7 Iburahima a siimayaan yi siga han ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge solofere e nun
suulun.
8 A to siimaya xunkuyen sɔtɔ, a fori ki faɲi, a yi faxa, a yi siga laxira yi.
9 A diine Isiyaga nun Sumayila yi a maluxun faranna ra, Makipela,
dɛnaxan yi Eferon ma xɛɛn ma, Soxara a diina, Xiti kaana, Mamire fɛma.
10 Iburahima na xɛɛn sara Xitine bɔnsɔnna nan ma. E nun a ɲaxanla
Saran, e birin maluxunxi mɛnna nin.
11 Iburahima to faxa, Ala yi a dii Isiyaga baraka naxan dɔxɔ Lahayi Royi
xɔɲinna fɛma.

Sumayilaa taruxuna
Taruxune Singen 1.28-31

12 Sumayila bɔnsɔnne xinle nan itoe ra. Saran bata yi a konyi ɲaxanla
Misiran kaa Hagara fi Iburahima ma. Hagara yi Sumayila sɔtɔ.
13 Sumayilaa diine xinle ni itoe ra: Nebayoti Sumayilaa dii singen nun
Kedari nun Adibeli nun Mibisan nun
14 Misema nun Duma nun Masa nun
15 Xadada nun Tema nun Yeturi nun Nafisi e nun Kedema. Na dii fu nun
firinna findi Sumayilaa diine nan na.
16 Na muxu keden kedenna, ne findi bɔxɔ mangane nan na. E yi e xinle sa
e taane xun ma e nun e muxune.
17 Sumayilaa siimayaan yi dan ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge saxan nun solofere nin.
A yi faxa, a siga laxira yi.
18 Sumayila bɔnsɔnna yi dɔxɔ na bɔxɔni dɛnaxan yi Xawila nun Suru tagi.
Suru yɛɛn nafindixi Misiran nan ma Asuri kiraan na. E yi dɔxi e
ngaxakedenne nan dɛxɔn ma.

Esayu nun Yaxuba

19 Isiyaga bənsənne taruxun ni i ra. Isiyaga findi Iburahima a diin nan na.
20 Isiyaga to ɲɛɛ tonge naanin sətə siimayaan na, a yi Rebeka dəxə, Laban xunyɛ ɲaxalanmana, Betuyeli a dii tɛmɛna. Arami kaane nan e ra, e kelixi Padan-Arami nɛn.
21 Koni Rebeka mi nə diin barɛ a xa. Isiyaga yi Alatala maxandi a ɲaxanla fe ra a xa nə dii barideni. Alatala yi a maxandin nasuxu, Rebeka yi fudikan.
22 Na diine yi lu yɛngɛ e nga kui. A yi a fala, a naxa, “Nanfera n kuina n tərəma?” A yi Alatala maxədin.
23 Alatala yi a yabi, a naxa, “Siya dəxəde firin nan i kuini. Kedenna sɛnbɛn gboma nɛn boden xa. Tadan luma nɛn a xunyɛna nəən bun ma.”
24 A diin bari waxatin to a li, e yi a to a gulunne nan yi Rebeka kui.
25 Diin naxan singe bari muxu gbeela nan yi a ra. Fati ma xabe gbegbe kanna nan yi a ra. E yi a xili sa Esayu.
26 Na xanbi ra, a xunyɛn fan yi bari. A yiin naxutuxi a tada Esayu santinban ma. E yi a xili sa Yaxuba.* Rebeka na diine barima waxatin naxan yi, Isiyaga ɲɛɛ tonge sennin nan yi a ra.
27 Na dii xɛmɛ firinna yi gbo. Esayu yi findi donso faɲin na naxan yi wulani sigama. Yaxuba findi muxu maxunbelixin nan na, a tan yi luma bubun nan bun ma.
28 Esayu nan yi rafan Isiyaga ma, a sube faxaxine fe ra, koni Yaxuba nan yi rafan Rebeka ma.
29 Ləxəna nde Yaxuba yi pərin nafala. Esayu to so, a xadanxi keli donsoyani.
30 A yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “N mi nəɛ fefe ra iki. A lu n xa pəri gbeeli ito nde kən.” Na nan a toxi a yi xili sa, Edən.†
31 Yaxuba yi a yabi, a naxa, “I ya foriyaan tiden fi n ma singen.”
32 Esayu yi a fala, a naxa, “N faxa feni kamɛn nan ma iki. Na foriya tiden nanse fanma n ma?”
33 Yaxuba mən yi a fala, a naxa, “Fə i xa i kələ.” Esayu yi a kələ, a bata a foriya tiden fi a ma.
34 Yaxuba yi burun nun pərin toge daxi so a yii. Esayu yi ne don, a yi a min. A yi siga. Nanara, Esayu mi a foriya tiden yatɛ sese ra.

26

Isiyaga nun Abimeleki

1 Kamɛn yi so bəxəni, ba a singen na naxan so Iburahima waxatini. Isiyaga yi siga Gerari yi, Filisiti manga Abimeleki konni.
2 Alatala yi mini Isiyaga xa. A yi a fala a xa, a naxa, “I nama siga Misiran bəxəni de! Lu na bəxəni n na dɛnaxan yita i ra.
3 I lu na. En birin na a ra. N ni i barakama nɛn, bayo n fama bəxəni ito fideni i tan nun i bənsənne nan ma. N layirin naxan tongo i baba Iburahima xa, n na rakamalima nɛn.
4 N na i bənsənna rawuyama ayi nɛn alo saren naxanye kore. N bəxəni ito fima nɛn i bənsənna ma. Dunuɲa siyane birin duban sətəma nɛn i tan bənsənna barakan nin,
5 bayo Iburahima n xuiin namɛ nɛn, a yi n gelene nun n ma yamarine nun n ma tənne nun n ma sariyane suxu.”

---

* **25:26: 25.26** Heburu xuini, ***Yaxuba*** xinla maliga xuina nde ra naxan bunna nɛɛn fa fala “Santinbana.” † **25:30: 25.30** Heburu xuini, ***Edən*** bunna nɛɛn fa fala “A gbeeli.”

6 Isiyaga yi dəxɔ Gerari yi.
7 Muxun naxanye dəxi mɛnni, ne yi a maxədin a ɲaxanla fe ma. A yi e
yabi, a xunyɛn ɲaxalanmaan nan a ra. A mi yi susuɛ a falɛ e xa, a ɲaxanla
nan Rebeka ra alogo mɛn kaane nama a faxa. A gaxu a falɛ a ɲaxanla na a
ra bayo Rebeka ɲaxalan tofaɲin nan yi a ra.
8 Isiyaga to bu na, ləxɔna nde Abimeleki, Filisitine mangana, na yi a yɛɛn
namini banxin foye soden na. A yi a to Isiyaga Rebeka masugusuguma.
9 Abimeleki yi a xili a konni. A yi a fala a xa, a naxa, “I ya ɲaxanla yatin
nan ito ra! Nanfera i a falaxi nxu xa, a i xunyɛ ɲaxalanmaan nan a ra?”
Isiyaga yi a yabi, a naxa, “N yi gaxuxi nɛn alogo ɛ nama n faxa. Na nan a to,
n yi na fala.”
10 Abimeleki mən yi a fala, a naxa, “I nanse ligaxi nxu ra? Xa muxuna nde
fa mini n ma yamaan tagi go, a yi i ya ɲaxanla kolon ɲaxanla ra? Na
waxatini i bata nxu findi yulubi tongone ra.”
11 Abimeleki yi yamarin fi a yamaan birin ma, a naxa, “Muxu yo na maxa
xɛmɛni ito nun ɲaxanla ito ra, n na kanna faxama nɛn.”
12 Na ɲɛɛn na, Isiyaga yi xɛɛn bi bəxəni ito ma. A to na xɛɛn xaba, a yi na
ɲəxəndən kɛmɛ sətə, bayo Alatala bata a baraka.
13 A hɛrin yi lu xun masɛ, a yi findi nafulu kanna ra.
14 A yi findi yɛxɛɛ gbegbe kanna ra e nun siine nun ɲingene nun konyi
wuyaxi kanna. Filisitine yi Isiyaga maxəxələn.

Isiyagaa layirina e nun Abimeleki

15 Filisitine yi xɔɲinne birin nafe bɛndɛn na, Isiyaga baba Iburahimaa
konyine naxanye ge Iburahima waxatini.
16 Abimeleki yi a fala Isiyaga xa, a naxa, “I bata sɛnbɛn sətə be dangu nxu
tan na. Fɔ i xa keli be.”
17 Isiyaga yi keli na, a siga Gerari lanbanni. A sa dəxɔ mɛnni.
18 Isiyaga yi xɔɲinne yiba, naxanye yi gexi a baba waxatini. Filisitine na
xɔɲinne dutun nɛn Iburahima faxa xanbini. A baba yi na xɔɲinne xinle
falama kii naxan yi, Isiyaga mən yi ne xinle fala e xun ma na kiini.
19 Isiyagaa konyine mən yi xɔɲin gbɛtɛ ge na lanbanni. E yi tigin li a kui.
20 Xuruse rabaan naxanye yi Gerari lanbanni, ne nun Isiyagaa xuruse
rabane yi sənxɔ na xɔɲinna fe ra. E birin yi a fala, e naxa, “Nxu tan nan
gbeen xɔɲinna ra.” Isiyaga yi xɔɲinni ito xili sa Eseki, bayo sənxən bata bira
a fe yi.*
21 A konyine mən yi xɔɲin gbɛtɛ ge, sənxən mən yi bira na fan ma fe yi. E yi
a xili sa Sitina.†
22 A yi keli na, a sa xɔɲinna ge yire gbɛtɛ yi. Na xɔɲinna to ge, sənxən mi
bira na tan ma fe yi. E yi na xɔɲinna xili sa, Rehoboti,‡ bayo e naxa, “Alatala
bata dəxəde gbeen fi en ma. En ma feen bata fan bəxəni ito ma.”
23 E yi keli mɛnni, e siga Bɛriseba.
24 Alatala yi mini a xa kəɛɛn na. A yi a fala a xa, a naxa, “I fafe Iburahimaa
Ala nan n tan na. I nama gaxu fefe ra, en tan na a ra yiren birin yi. N mən i
barakama nɛn. N ni i bənsənna rawuyama ayi nɛn Iburahima fe ra, n ma
walikɛna.”

---

* **26:20: 26.20 *Eseki*** bunna nɛɛn fa fala “Fe matandina.” † **26:21: 26.21 *Sitina*** bunna nɛɛn fa fala “Tɔɲɛgɛna.” ‡ **26:22: 26.22 *Rehoboti*** bunna nɛɛn fa fala “Yire yigbeena.”

25 Isiyaga yi saraxa ganden nafala mɛnni, a yi fa Alatala maxandi a xinla
ra. A yi a bubuni tən mɛnni. A konyine mən yi xɔɲinna ge na.
26 Abimeleki yi keli Gerari yi, a yi fa, a e xa e bode to. Axusati yi biraxi a
fɔxɔ ra, a maxadi tina, e nun Pikoli, a sofa mangana.
27 Isiyaga yi a maxɔdin, a naxa, “Ɛ faxi n todeni nanfera? Ɛ bata n naɲaxu
han ɛ bata n kedi ɛ konni.”
28 E yi a yabi, e naxa, “Nxu bata a kolon yati a Alatala luxi i xən. Nxu mən
bata a miri, fɔ en xa layirin tongo en bode xa marakələni.
29 I kələ nxu xa, a i mi fama fe xəlɛn ligadeni nxu ra, bayo nxu fan mi fe
kobi yo ligaxi i ra. Fɔ nxu to fe faɲin nan tun ligaxi i xa. Nxu mən yi i lu, i xa
siga bɔɲɛ xunbenli. Waxatini ito yi, Alatala bata i baraka.”
30 Isiyaga yi donse gbegbeen nafala e xa. E birin yi e dɛge, e yi e min.
31 Kuye to yiba, e yi e kələ e bode xa. Isiyaga yi a ɲungu e ma, e yi fata
lanni.
32 Na ləxɔni, Isiyagaa konyine yi fa xɔɲinni ito a fe dɛntɛgɛn sadeni a xa e
naxan gexi, e naxa, “Nxu bata igen li xɔɲinni ito ra.”
33 Isiyaga yi na xɔɲinna xili sa Siba.§ Nanara, han to taani ito xinla falama
Bɛriseba.*

Esayu a ɲaxanla dəxɔna

34 Esayu to ɲɛɛ tonge naanin sətɔ, a yi Yudita dəxɔ, Beeri a dii tɛmɛna, e
nun Basamati, Elon ma dii tɛmɛna. Ne firinna Xiti kaan nan e ra.
35 E yi Isiyaga nun Rebeka nii yiɲaxu e ma.

27

Isiyaga yi duba Yaxuba xa

1 Isiyaga bata yi fori, a yɛɛne bata yi rafɔrɔ. A mi yi fa nɔɛ sese toɛ. A yi a
dii forimana, Esayu, xili, a naxa, “N ma diina.” Esayu yi a ratin, a naxa, “N
tan ni i ra.”
2 Isiyaga yi a fala, a naxa, “I bata a to, n bata fori. N mi a kolon, n faxama
waxatin naxan yi.
3 I ya sube faxa seene tongo e nun i ya sagbaan nun i ya xanla. I siga
donsoyaan na. I sa fa burunna suben na n xa.
4 I xa na suben ɲin n xa a faɲin na alo a rafan n ma kii naxan yi, i fa a ra n
xɔn alogo n xa duba i xa benun n xa faxa.”
5 Na waxatini, Rebeka yi tuli matixi Isiyaga ra, a falatini Esayu xa. Esayu
yi siga burunna ra sube faxadeni a baba xa.
6 Rebeka yi a fala a diin Yaxuba xa, a naxa, “N bata i baba xuiin mɛ a
falani ito tima Esayu xa,
7 a naxa, ‘Sa suben bun n xa, i fa a ra, i yi a ɲin n xa, n xa a don. N na na
suben don, n dubama i xa nɛn Alatala yɛtagi benun n xa faxa.’
8 Iki, n ma diina, i tuli mati n na ki faɲi. N ni i yamarima naxan na, i xa na
liga.
9 Siga xuruseene dɛnaxan yi, i sa fa sii dii faɲin firin na n xa. N xa na
rafala a faɲin na alo i baba waxi a xɔn ma kii naxan yi.
10 I xa a xali i baba xa alogo a xa duba i tan nan xa benun a xa faxa.”
11 Yaxuba yi a nga Rebeka yabi, a naxa, “Koni, fati ma xaben kanna nan
Esayu ra. N tan fati ma xaben mi n ma.

§ **26:33: 26.33 *Siba*** bunna nɛɛn “Marakələna.” * **26:33: 26.33 *Bɛriseba*** bunna nɛɛn “Marakələ xɔɲinna.”

12 N baba na n masuxu, a kolonma nɛn Esayu xa mi a ra. N findima wule
falan nan na a tan yi. Benun n xa duban sətɔ, n fama dangan nan sətɔdeyi
na waxatini."
13 A nga yi a fala, a naxa, "Ɛn-ɛn, na dangan fama xɛtɛdeni n tan nan ma n
ma diina. I naxan ligama, i tuli mati n na. Siga i sa fa na sii dii firinne ra n
xa."
14 Yaxuba yi siga, a sa fa sii dii firinne ra a nga fɛma. A nga yi na donseen
nafala alo a rafan Isiyaga ma kii naxan yi.
15 Na xanbi ra, Rebeka yi Esayu, a dii singena domaan tongo, domaan
naxan fan a dugine yɛ. A yi na ragodo Yaxuba ma, a dii firindena.
16 A yi sii kidine tongo, a yi a diin yiine maxidi e ra e nun a kɔɛna bayo fati
ma xabe mi yi a ma.
17 A yi na donseen so a diin Yaxuba yii, e nun buruna a naxan nafalaxi.
18 A yi siga a baba fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, "N baba, n tan ni i ra." A yi
a maxɔdin, a naxa, "Nde i tan na, n ma diina?"
19 Yaxuba yi a baba yabi, a naxa, "Esayu nan n na, i ya diin forimana. I
naxan maxɔdinxi n na, n bata fa a ra. Yandi, keli, i dɔxɔ, i n ma sube
rafalaxin don, alogo i xa duba n xa."
20 Isiyaga yi a fala a diin xa, a naxa, "I subeni ito toxi minɛn yi xulɛn, n ma
diina?" Yaxuba yi a yabi, a naxa, "Alatala i ya Ala nan a fixi n ma."
21 Isiyaga yi a fala Yaxuba xa, a naxa, "I maso n na, n xa i masuxu, n ma
diina alogo n xa la a ra a Esayu nan yati i ra, n ma diina."
22 Yaxuba yi a maso a baba ra. Isiyaga yi a fatin masuxu. A yi a fala, a
naxa, "I xuiin maliga Yaxuba xuiin na, koni i yiine tan Esayu yiine nan e ra."
23 A mi yi nɔɛ Yaxuba kolonɲɛ bayo a yiine xaben yi e ma, alo a tada Esayu
yi kii naxan yi. A yi duba a xa.
24 A mɔn yi a maxɔdin, a naxa, "N ma diina Esayu yatin nan i ra?" Yaxuba
yi a yabi, a naxa, "Ɔn."
25 Isiyaga yi a fala, a naxa, "Fa donseen na, i naxan nafalaxi, n xa a don. N
yi duba i xa." Yaxuba yi donseen so a baba yii. Isiyaga yi a don. A yi wudi
bogi igen fan so a yii alo manpana, a yi na fan min.
26 Na xanbi ra, a baba Isiyaga yi a fala a xa, a naxa, "I maso n na, i n
sunbu, n ma diina."
27 Yaxuba yi a maso a ra, a yi a sunbu. Isiyaga yi a dugine xirin mɛ. Awa,
na xanbi ra, a yi duba a xa, a naxa,
"Yɔ! N ma diin xirin luxi nɛn
alo xɛɛna
Alatala barakan saxi naxan yi.
28 Ala xa xiila fi i ma
naxan kelima kore.
Ala xa dahamu bɔxɔn fi i ma.
Ala xa barakan sa i ya xɛɛni.
Ala xa wudi bogi igen fi i ma.
29 Ala xa i dɔxɔ siyane xun na.
Ala xa siyane magodo i xa.
I xa findi i ngaxakedenne yɛɛratiin na.
E birin xa e magodo i bun ma.
Muxu yo na i danga,
na dangan xa xɛtɛ a kanna ma.
Muxu yo na duba i xa,
na kanna fan xa duban sətɔ."

30 Isiyaga to yelin dubadeni Yaxuba xa, a yi mini. A mi bu, Yaxuba tada
Esayu fan yi so, sa keli sube bundeni.
31 A fan yi na suben nafala ki faŋi alo a baba waxi a xən ma kii naxan yi. A
yi fa a ra a baba xa. A yi a fala a baba xa, a naxa, “N baba, keli, i dəxə, i
suben don n naxan nafalaxi i xa alogo i xa duba n xa.”
32 A baba Isiyaga yi a maxədin, a naxa, “Nde i tan na?” Esayu yi a yabi, a
naxa, “Esayu nan n na, i ya diin forimana.”
33 Na feen yi Isiyaga yifu ki faŋi. A fatin birin yi xuruxurun a ma. A yi
maxədinna ti, a naxa, “Koni nde tan faxi suben nafalaxin na n xa, n naxan
donxi iki benun i tan xa fa? N bata duba na kanna xa. A tan nan fama duba
sətədeni.”
34 Esayu to a baba falan mɛ, a bəŋɛn yi mini, a yi sənxə gbegbeen nate. A yi
a baba mafan, a naxa, “Duba n fan xa, n baba.”
35 Isiyaga yi a yabi, a naxa, “I xunyɛn bata n mayenden. A tan bata i ya
duban sətə.”
36 Esayu yi a fala, a naxa, “A xinla yatina a xun ma, Yaxuba.* A sanŋa yi
firinden ni i ra a n yanfama. A bata n ma foriya tiden tongo. Iki a bata n ma
duban fan tongo.” Esayu mən yi a fala, a naxa, “Duba yo mi fa i yii sənən, i
lan i xa naxan ti n tan xa?”
37 Isiyaga yi Esayu yabi, a naxa, “N bata a tan findi i xunna ra, n mən bata
a ngaxakedenne fan birin so a yii e xa lu a bun ma. N bata baraka gbegbeen
fi a ma, e nun wudi bogi ige faŋina. N nəɛ nanfe ligɛ i tan xa, n ma diina?”
38 Esayu yi a fala a baba xa, a naxa, “N ba, duba keden peen nan i yii ba?
N baba, duba n fan xa.” A yi wuga a xuini texin na.
39 A baba Isiyaga yi a yabi, a naxa,
“A kolon,
i mi fama bəxə faŋi sətədeni,
hanma xiila naxan kelima kore.
40 I ya silanfanna nan fama i balodeni.
I fama walideni i xunyɛn nan bun ma,
koni i fama nɛn i yɛtɛ sətədeni.
A nəən naxan sama i ma,
i murutɛma nɛn na bun.”

Yaxuba a giina

41 Esayu yi a xunyɛn Yaxuba rafen yɛngɛn na a duban sətə feen na e baba
ra. Esayu yi a fala a bəŋɛni, a naxa, “N baba na faxa waxatin naxan yi, n
Yaxuba faxama nɛn.”
42 Rebeka to a dii singen Esayu a natan kolon, a yi a dii firinden Yaxuba
xili. A yi a fala a xa, a naxa, “I bata a to, i tada Esayu waxi a gbeen ɲəxə feni i
ma, a i faxa.
43 Iki i tuli mati n na ki faŋi, n ma diina. Keli be, i siga Xarani yi, n tada
Laban konni.
44 I sa lu a konni waxatini ito yi han i tada bəŋɛn yi godo.
45 I tada bəŋɛn na godo i ya fe ra waxatin naxan yi, a na ɲinan i liga fəxən
na, n na n ɲunguɛ, i fa. N mi waxi fula feni ɛ firinna birin na ləxə kedenni.”
46 Rebeka yi a fala Isiyaga xa, a naxa, “N niin bata yiŋaxu n ma Xiti kaa
ɲaxanle fe ra. Xa a sa a li, Yaxuba fan ɲaxanla tongo bəxəni ito ma, na
waxatini n ma siimayaan tənən nanse ra?”

* **27:36: 27.36 *Yaxuba*** bunna nɛɛn, “A muxun santinban suxuma” hanma “yanfantenna.”

28

1 Isiyaga yi Yaxuba xili. A yi duba a xa. A yi yamarini ito so a yii, a naxa, “I
nama ɲaxanla dɔxɔ naxan findixi Kanan kaan na de!
2 Keli, i siga Padan-Arami yi, i nga baba Betuyeli konni. I sa mɛnna
ɲaxanla nde dɔxɔ naxan findɛ Laban ma dii tɛmɛn na, i nga tada xɛmɛmana.
3 Ala Sɛnbɛ Kanna xa i baraka, Ala xa dii gbegbe fi i ma, alogo i xa findi
siya gbegbeen benban na.
4 Ala xa Iburahima a duban yabi i ma e nun i bɔnsɔnna, alogo bɔxɔni ito
xa findi i gbeen na i waxati rabɛ dɛnaxan yi, Ala bɔxɔn naxan fi Iburahima
ma.”
5 Isiyaga yi Yaxuba rasiga Padan-Arami yi, Laban konni, Betuyeli a diina
Arami kaana. Laban, Rebeka tada xɛmɛmaan nan yi a ra. Yaxuba nun
Esayu nga nan yi Rebeka ra.
6 Esayu yi a kolon a baba bata duba Yaxuba xa, a a rasiga Padan-Arami yi,
a xa sa mɛnna ɲaxanla dɔxɔ. A mɔn yi a mɛ, a baba Isiyaga bata a yamari, a
nama ɲaxanla dɔxɔ naxan findɛ Kanan kaan na.
7 Yaxuba yi a baba nun a nga xuiin binya. A yi siga Padan-Arami yi.
8 Esayu yi a kolon na waxatini Kanan kaa ɲaxanle mi rafan a baba Isiyaga
ma.
9 Awa, Esayu yi siga Sumayila konni, Iburahima diina. A yi Sumayilaa dii
tɛmɛn Mahalati dɔxɔ, Nebayoti xunyɛ ɲaxalanmana.

Yaxubaa xiyena

10 Yaxuba to keli Bɛriseba yi, siga Xarani yi,
11 kɔɛna a li dɛnaxan yi, a yi xi mɛnni. A yi gɛmɛ keden tongo, a yi a raso a
xunna bun ma. A yi a sa mɛnni.
12 A yi xiye sa, sangalanna tixi bɔxɔn fari a xunna texi han kore. Alaa
malekane yi teen nun godoni sangalanna ma.
13 Alatala yi tixi e xun ma. A yi a fala a xa, a naxa, “N tan nan Alatala ra, i
taɲe Iburahima nun Isiyagaa Ala. I saxi bɔxɔn naxan fari ito ra, n ni ito fima
i ma nɛn ɛ nun i bɔnsɔnna.
14 I bɔnsɔnna fama wuyadeni nɛn alo gbangbanna. Ɛ bɔxɔn fama nɛn
gbodeni ayi keli sogeteden ma han sa dɔxɔ sogegododen na, keli kɔmɛnna
ma sa dɔxɔ yiifanna ra. Dunuɲa siyane birin duban sɔtɔma i tan nun i
bɔnsɔnna sabun nan na.
15 En birin na a ra i na siga dɛdɛ. N ni i kantanma nɛn i na siga dɛnaxan yi,
n ni i raxɛtɛma nɛn bɔxɔni ito ma. N mi i rabeɲinɲɛ. N feen naxan birin
layiri tongoxi i xa, n na a birin ligama nɛn.”
16 Yaxuba yi xulun xixɔnli, a yi a fala, a naxa, “N bata yelin a kolonɲɛ yati,
Alatala be yi, koni n mi yi a kolon.”
17 A yi gaxu, a yi a fala, a naxa, “Yire magaxuxin nan be ra. Sese mi a ra fɔ
Alaa banxina, e nun kore xɔnna so dɛɛna.”
18 A yi keli xɔtɔn xɔtɔn, a gɛmɛn tongo naxan yi rasoxi a xunna bun ma. A
yi a ti taxamasenna ra, a yi turen maso gɛmɛn xunna ma.
19 A yi na yiren xili sa Betɛli.* Benun na xa liga, na yiren yi xili nɛn Lusi.
20 Yaxuba yi a dɛ ti Ala xa, a naxa, “Xa nxu nun Ala na a ra, a tan nan mɔn
n kantanma kiraan xɔn ma n sigama dɛnaxan yi, a yi donseen so n yii n
naxan donma, a mɔn yi maxidi seen so n yii n naxan soma n ma,
21 xa n xɛtɛ bɔɲɛ xunbenli n baba konni, nayi Alatala findima nɛn n ma
Ala ra.

* **28:19: 28.19 *Betɛli*** bunna nɛɛn fa fala “Alaa banxina.”

22 Gɛmɛni ito, n naxan tixi taxamasenna ra, a findima Alaa banxin nan
na. I seen naxan birin fima n ma, n na a yaganna bama nɛn, n na fi i ma."

29

Yaxuba nun Rakeli

1 Yaxuba to ti kiraan xɔn ma siga sogeteden bɔxɔn mabinni,
2 a yi xɔɲinna to burunna ra. Yɛxɛɛn nun sii kuru saxan yi saxi na xɔɲinna
fɛma e igen minma dɛnaxan yi. Gɛmɛ xungbeen nan yi saxi xɔɲinna dɛ ra.
3 Na waxatini, e yi darixi xuruseene malanɲɛ na yiren nin. E malanxina,
xuruse rabane yi gɛmɛn makutukutu naxan yi saxi xɔɲinna dɛ ra.
Xuruseene to yelin ige mindeni, e mɔn yi gɛmɛn naxɛtɛ xɔɲinna dɛ ra.
4 Yaxuba yi xuruse rabane maxɔdin, a naxa, "Ngaxakedenne, ɛ kelixi
minɛn yi?" E yi a yabi, e naxa, "Nxu kelixi Xarani taan nin."
5 A mɔn yi e maxɔdin, a naxa, "Ɛ Laban kolon, Nahori a dii xɛmɛna?" E yi a
yabi, e naxa, "Ɔn, nxu a kolon."
6 A yi e maxɔdin, a naxa, "A di na?" E yi a yabi, e naxa, "Sese mi a toxi. A
dii tɛmɛna Rakeli nan fama na ra e nun xuruseene."
7 A yi a fala e xa, a naxa, "En yanyin nin iki. Xuruseene malan waxatin xa
mi a ra iki ba? Ɛ igen fi xuruseene ma mafurɛn, ɛ mɔn yi xɛtɛ e ra e
rabadeni."
8 E yi a fala, e naxa, "Nxu mi nɔɛ fefe ligɛ iki, fɔ xuruseene birin na malan.
Na waxatini, nxu fa gɛmɛn ba xɔɲinna dɛ ra a dɛɛn yi balanxi naxan na, nxu
fa igen fi xuruseene birin ma."
9 Yaxuba to yi na falama e xa, Rakeli fan yi fa a babaa xuruseene ra, bayo
xuruse rabaan nan yi a ra.
10 Yaxuba to Rakeli to fɛ, Yaxuba nga tada dii tɛmɛna, e nun Laban ma
xuruseene, a yi a maso xɔɲinna dɛxɔn. A yi gɛmɛn ba xɔɲinna dɛ ra, a yi igen
fi Laban ma xuruseene ma.
11 Yaxuba yi Rakeli sunbu, a yi wuga, a gbelegbele.
12 A yi a fala Rakeli xa, a a baba bari boden nan a ra, Rebekaa dii xɛmɛna.
Rakeli yi giin nakɔ ayi, a sa na yɛba a baba xa.
13 Laban to Yaxuba fe mɛ a xunyɛn ɲaxalanmana diina, a yi siga, a sa a
ralan. A yi a sunbu, a a xali banxini. Feen naxan birin Yaxuba sɔtɔ, a yi na
yɛba Laban xa.
14 Laban yi a fala a xa, a naxa, "En birin wuli keden fasa keden." Yaxuba
yi kike keden naba Laban konni.
15 Lɔxɔna nde, Laban yi a fala Yaxuba xa, a naxa, "N bari boden nan i ra,
koni sariya yo mi a falaxi i xa wali n xa, a fa lu n mi i saren fi. A fala n xa, a
lan n xa i saren fi naxan na."
16 Awa, dii tɛmɛ firin nan yi Laban yii. A dii tɛmɛ singen xili nɛn Leya, a
firindena Rakeli.
17 Leya yɛɛne mi yi rayabu, koni Rakeli tan ɲaxalan tofaɲin nan yi a ra.
18 Rakeli nan yi rafan Yaxuba ma ki faɲi. A yi a fala Laban xa, a naxa, "N
ɲɛɛ solofere nan walima i xa, alogo i xa i ya dii tɛmɛn firinden Rakeli fi n
ma."
19 Laban yi a fala, a naxa, "Benun n xa n ma diin fi muxu gbɛtɛn ma, n lan
n xa a fi i tan nan ma. Lu n konni be."
20 Yaxuba yi ɲɛɛ solofere wanla kɛ Laban yii Rakeli a fe ra. Koni na ɲɛɛ
soloferen lu nɛn a xa alo xii dando gbansan, bayo a bata yi a xanu.

21 Na xanbi ra, Yaxuba yi a fala Laban xa, a naxa, “N ma waxatin bata ɲan. N ma ɲaxanla so n yii fa, n xa a findi n yɛtɛ gbeen na.”
22 Laban yi mɛn kaane birin xili, a e xa fa e dɛgedeni, e sɛwa sumunna raba.
23 Ɲinbanna ra, a yi Leya tongo, a dii tɛmɛ singena, a yi a so Yaxuba yii. Yaxuba yi a findi a yɛtɛ gbeen na.
24 Laban yi Silipa so a diin Leya yii, a xa findi a konyin na.
25 Kuye to yiba, Yaxuba yi a to Leya na a ra. A yi a fala Laban xa, a naxa, “I nanse ligaxi n na ito ra? N mi walixi i xa Rakeli xan ma fe ra ba? Nanfera i n mayendenxi?”
26 Laban yi a yabi, a naxa, “Nxu tan ma namunna mi tinɲɛ dii tɛmɛ firinden xa dɔxɔ xɛmɛ taa ra, a singen mi xɛmɛ sɔtɔxi.
27 Xunsagini ito liga singen ɛ nun Leya. Xa i tin i mɔn xa ɲɛɛ solofere wanla kɛ n xa, n nan n ma dii tɛmɛ firinden fan fima nɛn i ma, a findi i ya ɲaxanla ra.”
28 Yaxuba yi na liga. E nun Leya to xunsagin naba yire kedenni, Laban yi Rakeli fan fi a ma.
29 A yi Bila tongo a a so Rakeli yii a xa findi a konyin na.
30 Yaxuba mɔn yi Rakeli findi a gbeen na, a yi Rakeli xanu dangu Leya ra. A mɔn yi ɲɛɛ solofere wanla kɛ Laban yii.

Yaxubaa diine

31 Alatala to a to Leya mi rafanxi Yaxuba ma alo Rakeli, a yi a findi dii barin na. Na waxatini Rakeli tan yi findi gbantan na.
32 Leya to fudikan, a yi diin bari. Na diin yi xili sa Rubɛn. A yi a fala, a naxa, “Alatala bata n ma marayarabin to. Iki n fa rafanma nɛn n ma xɛmɛn ma.”*
33 A mɔn yi fudikan dii firinden na. A to na diin bari, a yi a fala, a naxa, “Alatala fan yatina a kolon, a n mi rafan n ma xɛmɛn ma. Na nan a toxi a dii firindeni ito fan fixi n ma.” A yi na diin xili sa Simeyɔn.†
34 A mɔn yi fudikan dii saxanden na. A to a bari, a mɔn yi a fala, a naxa, “Awa, iki, fɔ n ma xɛmɛn xa kankan nɛn n ma sɔnɔn, bayo n bata dii saxan sɔtɔ a xa.” Na na a to, e yi a xili sa Lewi.‡
35 A yi fudikan dii naaninden na. A to na fan bari, a yi a fala, a naxa, “Awa, iki n na Alatala tantunma nɛn.” A yi na diin xili sa Yuda.§ A dii barin yi dan na dii muxu naaninna ma.

30

Rakeli a dii bari fena

1 Rakeli to a to, a mi dii barima, a yi a tada maxɔxɔlɔn. A yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “Diin fi n fan ma, xa na mi a ra n faxama nɛn.”
2 Yaxuba yi xɔlɔ a falan na. A yi a fala, a naxa, “I a mirixi nɛn a Ala nan n tan na? Ala nan a ligaxi i mi dii barima!”
3 Rakeli yi a yabi, a naxa, “N ma konyi ɲaxanla Bila tongo alogo a xa diine bari n xa. Na waxatini na tan findɛ n xa sabun na n diin sɔtɔ i xa.”

---

* **29:32: 29.32 *Rubɛn*** masoxi xuina nde nan na Heburu xuini naxan bunna nɛɛn “A bata n ma tərəyaan to.” † **29:33: 29.33 *Simeyɔn*** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn “Naxan fe mɛma.” ‡ **29:34: 29.34 *Lewi*** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn “A kankanxi a ma.” § **29:35: 29.35 *Yuda*** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn “Tantunna.”

4 A yi a konyi ɲaxanla Bila tongo, a a so a xɛmɛn Yaxuba yii. Yaxuba yi na
kolon ɲaxanla ra.
5 Bila yi fudikan, a yi dii xɛmɛn bari Yaxuba xa.
6 Rakeli yi a fala, a naxa, “Ala bata n ma kitin sa. A bata n ma falan mɛ. Na
nan a toxi a diin fixi n ma.” A yi na diin xili sa Dan.*
7 Rakeli a konyi ɲaxanla Bila mɔn yi fudikan. A yi dii xɛmɛ firinden bari
Yaxuba xa.
8 Rakeli yi a fala, a naxa, “N bata n tada yɛngɛ n sɔbɛɛn birin na, n yi nɔɔn
sɔtɔ.” A yi a diin xili sa Nafatali.†
9 Leya to a kolon a mi fa dii barima, a yi a konyi ɲaxanla Silipa tongo, a yi
a so Yaxuba yii, a xa findi a ɲaxanla ra.
10 Leyaa konyin Silipa yi dii xɛmɛn bari Yaxuba xa.
11 Leya yi a fala, a naxa, “Hɛrin bata fa n ma.” A yi na diin xili sa Gadi.‡
12 Leyaa konyin Silipa yi dii firinden sɔtɔ Yaxuba xa.
13 Leya yi a fala, a naxa, “N bata sɛwa. Iki, ɲaxanle birin a falama nɛn a n
bata sɛwa.” A yi a xili sa Aseri.§
14 Murutu xaba waxatin to a li, Rubɛn yi siga xɛɛn ma. A yi bogisena nde li
na, naxan xili marafanna bogisena. A yi fa a ra a nga xa. Nanara, Rakeli yi a
fala Leya xa, a naxa, “N bata i maxandi, i ya diina marafan bogisena nde so
n yii.”
15 Leya yi a yabi, a naxa, “I bata n ma xɛmɛn ba n yii. Na mi i wasaxi? I
mɔn waxi n ma diina marafan bogiseen nan tongo fe yi?” Rakeli yi a fala, a
naxa, “To kɔɛɛn na, ɛ nun Yaxuba nan fama xideni i ya diina marafan
bogiseen ɲɔxɔn na.”
16 Yaxuba to so ɲinbanna, sa keli xɛɛn ma, Leya yi a ralan. A yi a fala a xa,
a naxa, “I xima n tan nan xɔn ma to kɔɛɛn na. N bata to kɔɛɛn saren fi n ma
diina marafan bogiseen na.” Yaxuba mɔn yi Leya kolon ɲaxanla ra na kɔɛɛn
na.
17 Ala yi tin Leyaa maxandin ma, a yi fudikan. Na yi findi a dii suulunden
na Yaxuba xa.
18 Leya yi a fala, a naxa, “Ala bata n saren fi n ma konyi ɲaxanla so feen
na n ma xɛmɛn yii.” A yi a diin xili sa Isakari.*
19 Leya mɔn yi fudikan dii senninden na. A yi na diin bari Yaxuba xa.
20 Leya yi a fala, a naxa, “Ala bata n ki. Awa, iki n ma xɛmɛna n binyama
nɛn, bayo n bata dii sennin bari a xa.” A yi na diin xili sa Sabulon.†
21 Na xanbi ra, a mɔn yi dii tɛmɛn bari. A yi a xili sa Dina.
22 Ala yi a yengin nasiga Rakeli ma. A yi a maxandi xuiin namɛ, a yi a
findi dii barin na.
23 A yi fudikan, a yi diin bari. A yi a fala, a naxa, “Ala bata n namini yagini
ito yi.”
24 A yi na diin xili sa Yusufu.‡ A yi falani ito ti, a naxa, “Alatala mɔn xa dii
xɛmɛ gbɛtɛ fan fi n ma.”

Yaxubaa nafunle fe

* **30:6: 30.6 *Dan*** bunna nɛɛn fa fala, “A bata a xun mayɛngɛ kitin sa.” † **30:8: 30.8 *Nafatali*** bunna nɛɛn fa fala, “N ma yɛngɛna.” ‡ **30:11: 30.11 *Gadi*** bunna nɛɛn fa fala, “Hɛrina.” § **30:13: 30.13 *Aseri*** bunna nɛɛn fa fala, “Sɛwana.” * **30:18: 30.18 *Isakari*** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn fa fala, “Saranna.” † **30:20: 30.20 *Sabulon*** bunna nɛɛn fa fala “Binyena.” ‡ **30:24: 30.24 *Yusufu*** bunna nɛɛn fa fala “A xa a fari sa.”

25 Yusufu to bari, Yaxuba yi a fala Laban xa, a naxa, “A lu n xa xɛtɛ n kon bɔxɔn ma.
26 A lu n xa n ma ɲaxanle xali e nun n ma diine, n walixi i xa naxanye fe ra. I a kolon n wanla naxan yatɛn ligaxi i xa.”
27 Laban yi a fala a xa, a naxa, “Diɲa. N bata a kolon yiimatoon xɔn, Alatala barakan saxi n ma fe yi i tan nan sabu ra.
28 A fala n xa n lan n xa i saren fi naxan na. N na a soma i yii nɛn.”

29 Yaxuba yi a fala a xa, a naxa, “I tan yatina a kolon n walixi i xa kii naxan yi han i ya xuruseene bata wuya ayi n tan barakani.
30 Ndedi nan yi i yii nun benun n xa fa, koni iki, a gbegbe bata sa na fari. Alatala bata barakan sa i ya fe yi xabu n so i konni. N fa wanla nde kɛma n ma denbayaan fan xa waxatin mundun yi?”

31 Laban yi a fala, a naxa, “A lan n xa yoli fi i ma?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “I nama sese fi n ma. Xa i bata tin n feen naxan falaxi i xa, na liga, n fan bata tin n yengi sɛ i ya xuruseene xɔn ma.
32 N sigama nɛn to, n sa i ya xuruseene birin mato. Yɛxɛɛn nun sii makatunxin birin ti e danna e nun naxanye birin fɔrɔ makɛnɛnxi. N saren findima ne nan na.
33 N ma tinxinna fama makɛnɛndeni nɛn i na fa xuruse matodeni waxatin naxan yi. Siin naxanye birin mi makatunxi e nun yɛxɛɛ diin birin fɔrɔ makɛnɛnxi mi naxanye ma, na bata findi muɲan na n mabinni.”

34 Laban yi a fala, a naxa, “N bata tin na ma. I naxan falaxi, en bata lan na ma.”
35 Na lɔxɔn yɛtɛni Laban yi sii kɔtɔ maɲingixine nun a makatunxine yɛba. Sii gilɛne fɔrɛ fɔrɛdine naxanye ma e nun fɔrɛ xungbene yi naxanye ma e nun yɛxɛɛ fixɛ makadanxine, a mɔn yi ne birin yɛba. A yi na xuruseene birin taxu a diine ra.
36 Na xanbi ra, a yi ne xali yirena nde yi xii saxan sigatiin tiyɛ dɛnaxan yi e nun Yaxuba tagi. Yaxuba yi fa Laban ma xuruse dɔnxɛne raba.

37 Yaxuba yi wudi bili sifa saxan yii xindene gira. A yi e lutine ba e ma alogo maɲingi fixɛn xa makɛnɛn.
38 A yi wudi yiine sa xuruseene mindeni xuruseene yɛtagi bayo e tema e bode ra nɛn e na fa ige mindeni.
39 Xuruseene yi te e bode ma wudi yiine yireni, e yi diine xali maɲingi fixɛn nun fɔrɛ fɔrɛdine nun fɔrɛ xungbene saxi e ma.
40 Yaxuba yi xuruse diine yitaxun alogo e xa ti Laban ma xuruseene yɛtagi maɲingin nun ɲingin makɛnɛnxin naxanye ma. Nayi, a yi xuruseene malan a yɛtɛ xa a mi naxanye basan Laban gbeene ra.
41 Waxatin birin xuruse sɛnbɛmane nɛma tɛ a gilɛne ra, Yaxuba yi wudi yiine sama nɛn xuruse mindeni alogo e xa te a gilɛne ra wudi yiine yireni.
42 Yaxuba mi yi na ligama xuruse xunxurine ra. Na nan a liga xuruse xurine yi findi Laban gbeen na, a sɛnbɛmane yi findi Yaxuba gbeen na.
43 Yaxuba yi findi nafulu kan gbeen na. A yi xuruse gbegbe sɔtɔ. Konyi xɛmɛne nun konyi gilɛne nun ɲɔgɔmɛne nun sofanle yi lu a yii.

31

Yaxuba yi siga Kanan yamanani

1 Na waxatini Yaxuba bata yi Laban ma diine xuiin mɛ e yi naxan falama,
e naxa, “Seen naxan birin findixi en baba gbeen na, Yaxuba bata e birin
tongo. Na nan a toxi a bata findi nafulu kanna ra.”
2 Yaxuba yatin yi a kolon, a a marafanna mi fa Laban yi sənən alo a fələni.
3 Alatala yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “Xɛtɛ i baba nun i bari bodene bəxəni
i kelixi dɛnaxan yi. N luma nɛn i xən.”
4 Yaxuba yi Rakeli nun Leya xili. E yi a xuruseene rabama.
5 A yi a fala e xa, a naxa, “N bata a kolon n ma marafanna mi fa ɛ baba yi
sənən alo a fələni, koni n babaa Ala bata lu n xən.
6 Ɛ a kolon yati, n bata wali ɛ baba xa n fangan birin na.
7 A bata n mayenden a n saranna maxɛtɛ sanɲa yi fu, koni Ala mi tin a fe
ɲaxin liga n na.
8 Xa ɛ baba fa a fala, a naxa, ‘Fərɛ fərɛne xuruseen naxanye ma, ne nan
findima i gbeen na,’ xuruseene birin yi diin xalima nɛn fərɛ fərɛne naxanye
ma. Xa ɛ baba fa a fala, a naxa, ‘Maɲingin xuruseen naxanye ma, ne nan
findima i gbeen na,’ xuruseene birin yi dii maɲingixin nan xalima.
9 Ala bata ɛ babaa xuruseene ba a yii, a yi e fi n tan ma.”
10 “Xuruseene yi tema e bode ra waxatin naxan yi, n bata a to xiyeni,
xuruse xɛmɛn naxanye texi xuruse gilɛne ra, ne maɲingixi, e mafərə fərəxi e
nun e makatun katunxi.
11 N ma xiyeni, Ala a malekan yi n xili, a naxa, ‘Yaxuba.’ N yi a ratin, n
naxa, ‘N tan ni i ra.’
12 A yi a fala, a naxa, ‘I xunna rakeli, a mato. Xuruse xɛmɛn naxanye birin
texi xuruse gilɛne ra, ne maɲingixi, e mafərə fərəxi e nun e makatun
katunxi, bayo Laban naxan birin ligaxi i ra, n na toxi.
13 N tan nan Ala ra naxan fa i ma Betɛli yi, i gɛmɛn tixi taxamasenna ra
dɛnaxan yi i layirin tongoxi n xa dɛnaxan yi. Iki, keli bəxəni ito ma. I siga na
bəxəni i barixi dɛnaxan yi.’ ”
14 Rakeli nun Leya yi Yaxuba yabi, e naxa, “Nxu baba mi kɛɛ yo luxi nxu
tan xa!
15 Xəɲɛn xa mi nxu ra nxu baba konni? A bata nxu mati, a mən bata nxə
gbetin fan don.
16 Ala hɛrisigɛn naxan birin baxi nxu baba yii, a xɛtɛma nɛn nxu ma e nun
nxə diine. Iki Ala feen naxan birin falaxi i xa, na birin liga.”
17 Yaxuba yi a ɲaxanle nun a diine rate ɲəgəmɛne fari.
18 A xuruseen nun hɛrisigɛn naxan birin sətə Padan-Arami yi, a yi keli, a
yi e birin xali a baba Isiyaga konni Kanan bəxəni.
19 Laban yi a xuruseene xabene maxabama e ma waxatin naxan yi,
Rakeli yi a babaa suxurene muɲa.
20 Yaxuba yi Arami kaan Laban mayenden. A siga a mi sese fala a xa.
21 A yi a gi, e nun seen naxan birin findi a gbeen na. A yi Efirati baani gidi.
Na xanbi ra, a yi siga Galadi geyaan mabinni.
22 A xii saxande ləxəni, muxuna nde yi a fala Laban xa fa fala Yaxuba bata
a gi.
23 Laban yi a ngaxakedenne tongo, e yi mini Yaxuba fendeni xii solofere
bun ma. E yi e li Galadi geyane binna ra.
24 Koni kəɛɛn na, Ala yi a yɛtɛ yita Arami kaan Laban na xiyeni. A yi a fala
a xa, a naxa, “I yɛtɛ ratanga feen sifan birin fala feen na Yaxuba ma.”
25 Laban yi Yaxuba li. A bubun tixi geyaan fari. Laban nun a
ngaxakedenne fan yi e gbeen ti Galadi geyaan fari.

26 Laban yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “I nanse ligaxi ito ra? Nanfera i n
mayendenxi? I bata n ma diine xali alo muxu suxine yɛngɛni.
27 Nanfera i gixi luxunni? I bata yanfantenyaan liga n na. I mi sese falaxi
n xa. Xa i yi n nakolon nun, n yi i matima nɛn sɛwa sigine yi, tanbanna nun
konden xuiin na.
28 Koni i mi a lu yati n xa n ma diine nun n mamandenne sunbu, n yi n
ɲungu e ma. I bata feen liga alo xaxilitarena.
29 N yi nɔɛ fe kobin ligɛ ɛ ra nɛn, koni i babaa Ala bata a fala n xa to kɔɛɛn
na, a naxa, ‘I yɛtɛ ratanga feen sifan birin fala feen na Yaxuba ma.’
30 Na bata lan, i sigaxi nɛn bayo i yi kunfaxi siga feen na i baba konni,
koni nanfera i n ma suxurene muɲaxi n ma?”
31 Yaxuba yi Laban yabi, a naxa, “N gaxu nɛn n miriyani alogo i nama i ya
diine rasuxu n na.
32 Koni i na i ya suxurene to n ma muxu yo yii, n na kanna faxama nɛn.
Ngaxakedenne birin yɛɛ xɔri, n ma goronna birin mato. Naxan birin findixi
i gbeen na, i xa a xali.” Na waxatini Yaxuba mi yi a kolon xa Rakeli a babaa
suxurene tongoxi.
33 Laban yi Yaxubaa bubune kui to e nun Leya konni e nun konyi firinne
konni, koni a mi sese to. A to mini Leyaa bubuni, a yi so Rakeli fan konni.
34 Rakeli nan yati suxureni itoe tongoxi. A yi e luxun kirixan bun ma
naxan sama ɲɔgɔmɛn fari, a fa dɔxɔ a fari. Laban yi bubun kui to, a mi sese
to na kui.
35 Rakeli yi a fala a baba xa, a naxa, “N baba i nama xɔlɔ n ma xa n mi fa
keli i yɛtagi. N kike wanla nin.” Laban fenna sifan birin ti nɛn, koni a mi
suxurene to.
36 Yaxuba yi xɔlɔ, a yi fala xɔlɛn ti Laban ma, a naxa, “N gbalon mundun
ligaxi, n hakɛn mundun ligaxi naxan a ligama i xa mini n fendeni kiini ito
yi?
37 I bata n ma goronna birin kui to. I gbee seen mundun toxi e kui? A yita
n na ngaxakedenne yɛɛ xɔri e nun i fan ngaxakedenne yɛɛ xɔri alogo e xa
kitin sa en tagi.
38 N ɲɛɛ mɔxɔɲɛ nan tixi i konni, koni i ya yɛxɛɛn nun sii dii keden mi diin
xalixi a faxa n yii. N mɔn mi i ya xuruse yo donxi.
39 N mi faxi xuruse ra i fɛma burunna subene naxan faxaxi. Naxanye yi
muɲama kɔɛɛn nun yanyin na, ne bɔnɔn yi luma n tan nan xa bayo i yi e
ɲɔxɔn maxilima n na.
40 Lɔxɔ yo lɔxɔ kuye wolonna yi n tɔrɔma nɛn yanyin na, xunbenla yi n
tɔrɔ kɔɛɛn na, n yɛtɛɛn mi yi nɔɛ xiyɛ.
41 N bata ɲɛɛ mɔxɔɲɛ ti i yii. N ɲɛɛ fu nun naanin wanla kɛxi nɛn alogo n xa
i ya dii tɛmɛ firinne dɔxɔ. N mɔn yi ɲɛɛ sennin fan sa a fari i ya xuruseene
kantandeni. Koni i bata n saranna maxɛtɛ dɔxɔɲa ma fu.
42 Xa n taɲe Iburahimaa Ala, n baba Isiyaga gaxun naxan yɛɛ ra, xa na mi
yi a ra nun, n yi kelima nɛn be n yii genla. Koni Ala bata n ma marayarabin
to, e nun n yi wali xɔdɛxɛn naxanye ligama, kɔɛ danguxini ito yi, a bata n ma
kitin sa.”
43 Laban yi Yaxuba yabi, a naxa, “I ya ɲaxanle, n ma diine nan ne ra. E
diine, n gbeen nan ne ra. Xuruseni itoe n gbeen nan e ra, n naxan birin
toma ito ra, n tan nan gbee e ra. Koni to xanbi ra, n nɔɛ nanse ligɛ n ma diine
nun n mamandenne xa?
44 Iki, en xa layiri tongo. Sereyaan xa lu en tagi.”
45 Yaxuba yi gɛmɛn tongo, a yi a ti taxamasenna ra.

46 Na xanbi ra, Yaxuba yi a fala a ngaxakedenne xa, a e xa gɛmɛne
matongo. E yi e matongo, e e malan yire kedenni. E yi e dɛge na gɛmɛ
malanxine fari.
47 Laban yi na mɛnna xili sa Yegara-Sahaduta. Yaxuba yi mɛn xili sa
Galadi.*
48 Laban yi a fala, a naxa, “Gɛmɛ malanxini itoe findixi seren nan na i tan
nun n tan tagi.” Na nan a toxi mɛnna xili saxi Galadi.
49 Mɛn mɔn xili nɛn “Misipa.”† Laban mɔn yi a fala, a naxa, “Alatala xa a
yengi dɔxɔ en tan firinna a fe xɔn ma, hali en fata xanbini.
50 Xa i n ma diine tɔrɔ, xa na mi a ra i ɲaxalan gbɛtɛ dɔxɔ, i lanma i xa
xaxinla sɔtɔ, bayo muxun xa mi en tagi seren na. Ala nan yati en firinna
seren na.”
51 Na xanbi ra, Laban yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “I yɛɛn ti gɛmɛ
malanxini itoe ra. Taxamaseri gɛmɛni ito mato n naxan tixi en tagi.
52 Gɛmɛ malanxini itoe nun taxamaseri gɛmɛni ito findixi serene nan na.
N mi lan n xa dangu be ra i ya fe ɲaxina n kui. I fan mi lan i xa dangu gɛmɛ
malanxini itoe nun taxamaseri gɛmɛni ito ra n ma fe ɲaxina i kui.
53 Iburahimaa Ala nun Nahori a Ala xa findi en tan firinna makitimaan
na.” Na waxatini Yaxuba yi a kɔlɔ Ala yi a baba Isiyaga gaxun naxan yɛɛ ra.
54 Yaxuba yi saraxan ba geyaan fari. A yi a ngaxakedenne birin xili, e xa
sa e dɛge. E to yelin e dɛgɛ, e yi xi geyaan fari.

32

Yaxuba yi siga Esayu fɛma

1 Laban to keli subaxan ma, a yi a ɲungu a diine ma, e nun a
mamandenne. A yi duba e xa. Na xanbi, Laban yi xɛtɛ a konni.
2 Yaxuba yi sigama kiraan xɔn waxatin naxan yi, Alaa malekane yi fa a
ma.
3 Yaxuba to e to, a naxa, “Alaa ganla daaxaden nan ito ra.” A yi na yiren
xili sa Maxanayin.*
4 Yaxuba yi xɛrane rasiga a tada Esayu ma Edɔn banxidɛɛn na, Seyiri
bɔxɔni.
5 A yi yamarin fi e ma, a naxa, “Ɛ ito nan falama n kanna Esayu xa, ɛ naxa,
‘I ya konyi Yaxuba naxa, n bata lu Laban konni. N bata bu gbeen ti na yi.
6 Ɲinge gbegbe nan n yii e nun sofanle nun yɛxɛɛne nun siine. Konyi
xɛmɛne nun konyi gilɛne n yii. Iki, n xɛrane rasigama i ma alogo i xa
marasɛnɛ faɲin fi n ma.’ ”
7 Xɛrane yi xɛtɛ, e yi a fala Yaxuba xa, e naxa, “Nxu bata siga. Nxu sa i tada
Esayu li na. A fama i ralandeni e nun a banxulan muxu kɛmɛ naanin.”
8 Gaxu gbeen yi Yaxuba suxu, a kuisan. Yamaan naxan yi a fɔxɔ ra, a yi e
taxun dɔxɔde firin. A yi yɛxɛɛne nun siine yitaxun dɔxɔ firin, e nun ɲingene,
e nun ɲɔgɔmɛne.
9 A yi a fala, a naxa, “Xa Esayu yama keden yɛngɛ, yamaan boden xa a gi.”
10 Na xanbi Yaxuba yi Ala maxandi, a naxa, “N taɲe Iburahimaa Ala nun n
baba Isiyagaa Ala, i bata a fala n xa, i tan Alatala, i naxa ‘Xɛtɛ i ya bɔxɔni, i
kon kaane dɛnaxan yi. I na siga, n fe faɲin ligama nɛn i xa.’

---

* **31:47: 31.47 *Yegara Sahaduta*** nun ***Galadi*** bunna nɛɛn fa fala “Sere Se Malanxine.” † **31:49: 31.49 *Misipa*** bunna nɛn fa fala “Gbengbena.” * **32:3: 32.3 *Maxanayin*** bunna nɛɛn fa fala “Daaxade firinne.”

11 N tan xurun. N mi daxa n hinanna nun lannayaan birin sətə, i naxan
nagidixi n ma, i ya walikɛna. N ma dunganna gbansanna nan yi suxi n yii n
Yurudɛn baani gidi waxatin naxan yi, koni iki nxu nun yama firin nan
xɛtɛma.
12 N natanga n tada Esayu ma, bayo n bata gaxu a yɛɛ ra. N sikɛxi, a nama
fa n faxa, e nun ɲaxanle nun diine.
13 I bata a fala n xa, i naxa, 'N fe faɲin ligama nɛn i xa. N ni i bənsənna
rawuyama ayi nɛn alo fəxə igen mɛɲɛnsinna naxan mi yatɛ.' "
14 Yaxuba yi kəɛɛn nadangu na. Seen naxan birin yi a yii, a yi sanba seen
yɛ mato a naxan soma a tada Esayu yii:
15 Sii kɛmɛ firin nun kətə məxəɲɛ e nun yɛxɛɛ kɛmɛ firin nun konton
məxəɲɛ e nun
16 ɲəgəmɛ gilɛ tonge saxan nun e diine nun ɲinge tonge naanin nun tura
fu nun sofali gilɛ məxəɲɛ e nun sofali xɛmɛ fu.
17 A yi xuruseni itoe yitaxun kuru keden keden yɛɛn ma, a nde so a
konyine yii. A yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ dangu yɛɛn na. Ɛ xa sagaran lu
kurune tagi."
18 A yi a konyi singen yamari, a naxa, "Ɛ nun n tada Esayu na naralan, a
fama i maxədindeni nɛn, a naxa, 'Ɛ nun nde a ra? I sigan minɛn yi? Nde
gbee xuruseni itoe ra naxanye tixi i yɛɛ ra?'
19 I ya a yabima nɛn, i naxa, 'I ya konyin Yaxuba nan gbee e ra. A i sanbaxi
itoe nan na, n kanna Esayu. A fan nxu fɔxɔ ra.' "
20 A yi na yamarin fi a firinde fan ma, e nun a saxandena, e nun muxun
naxanye biraxi xuruseene fɔxɔ ra, a naxa, "Xa ɛ nun Esayu naralan waxatin
naxan yi, ɛ na nan falama a xa.
21 Ɛ ito nan sama a fari, ɛ naxa, 'I ya konyina Yaxuba fama nxu xanbi ra.' "
Yaxuba yi a fala, a naxa, "Iki n na a bɔɲɛn magodoma seni itoe nan na. Na
xanbi n na fa a ma, yanyina nde a n nasɛnɛma nɛn a faɲin na."
22 Yaxubaa sanba seene yi ti a yɛɛ ra, a tan yi kəɛɛn nadangu daaxadeni.

Yaxuba nun Alaa malekana

23 Kəɛɛn na, Yaxuba yi keli. A yi a ɲaxalan firinne tongo e nun e konyi
firinne nun a dii fu nun kedenna. E yi Yaboko xuden gidi.
24 A yi e ragidi Yaboko xuden na e nun a yii seen birin.
25 A keden peen yi lu. Na waxatini, xɛmɛna nde yi mini a ma, e yi gerenna
so han kuye yiba waxatini.
26 A to a to, a mi nə sətəma Yaxuba ma e gerenni, a yi a garin a wotegelen
ma. A wotegelen yi te a kui.
27 Xɛmɛn yi a fala, a naxa, "A lu n xa siga, bayo kuye bata yiba." Yaxuba yi
a yabi, a naxa, "N mi i beɲinma, fɔ i duba n xa."
28 Xɛmɛn yi a maxədin, a naxa, "I xili di?" Yaxuba yi a yabi, a naxa,
"Yaxuba."
29 Xɛmɛn yi a fala, a naxa, "I xili mi falama sənən Yaxuba. A fa falama nɛn
Isirayila, bayo ɛ nun Ala nan gerenna soxi, e nun muxune, i yi nəən sətə."†
30 Yaxuba yi maxədinna ti, a naxa, "I xili di?" Boden yi a fala, a naxa,
"Nanfera i n maxədinma n xinla ma?" Na xanbi, a yi duba Yaxuba xa.
31 Yaxuba yi na yiren xili sa Penuyɛli,‡ bayo Yaxuba a fala nɛn, a naxa, "N
bata Ala to yɛɛ nun yɛɛ, a tin n niin yi kisi."

† **32:29: 32.29** ***Isirayila*** bunna nɛɛn fa fala "E nun Ala gerenna soma." ‡ **32:31: 32.31** ***Penuyɛli*** bunna nɛɛn fa fala "Ala yɛtagina."

32 Sogen tema waxatin naxan yi, Yaxuba bata yi dangu Penuyɛli ra. A
godoma a wotegelen ma.
33 Na nan a toxi han iki Isirayila kaane mi fasan donma naxan wotegelen
ma, bayo Ala Yaxuba masɔtɔxi a wotegelen fasan nan ma.

33

Yaxuba nun Esayu a layirina

1 Yaxuba yi Esayu to fɛ e nun banxulanna muxu kɛmɛ naanin. A yi diine
yitaxun Leya nun Rakeli ra e nun konyi gilɛ firinne.
2 A yi konyi gilɛ firinne ti yɛɛn na, e nun e diine. Leya fan yi ti ne xanbi ra
e nun a diine. Rakeli nun Yusufu yi lu dɔnxɛn na.
3 A tan yi dangu ne yɛɛ ra, a xinbi sin sanɲa ma solofere benun a xa a tada
li.
4 Koni Esayu yi a gi a sa Yaxuba ralan. A yi dutun a ma, a fa a sunbu. E
birin yi wuga.
5 Esayu to ɲaxanle nun diine to, a yi maxɔdinna ti, a naxa, “Nde ne ra
naxanye biraxi i fɔxɔ ra?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “Ala diin naxanye fixi i
ya konyin ma a nɛmaan xɔn ma.”
6 Konyi gilɛne yi e maso e nun e diine, e yi e xinbi sin.
7 Leya fan nun a diine yi e maso, e fan yi e xinbi sin. Na xanbi Yusufu fan
nun Rakeli yi na liga.
8 Esayu yi maxɔdinna ti, a naxa, “I nanse ligama xuruseni ito birin na, n
naralanxi naxanye ra?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “N waxi nɛn, n kanna xa n
nafan.”
9 Esayu yi a fala, a naxa, “N xunyɛna, hɛrisigɛ gbegbe n fan yii. I gbeen
mara.”
10 Yaxuba yi a fala, a naxa, “Ɛn-ɛn, n bata i maxandi, xa i bata n nafan, n
na i sanbaxi seen naxanye birin yi, i xa ne rasuxu. N bata i yɛtagin to. Na
luxi nɛn n yi alo n na Ala yɛtagi nan toma, bayo i bata n nasɛnɛ ki faɲi.
11 N seen naxanye sanbaxi i ma, e rasuxu. Ala bata hinan n na, a n
makoon birin fan.” Yaxuba yi a yixɔdɔxɔ han Esayu yi tin.
12 Esayu yi a fala, a naxa, “En siga kiraan xɔn ma, n xa sa i mati.”
13 Yaxuba yi a yabi, a naxa, “N kanna, a kolon diine fe xɔdɔxɔ. Yɛxɛɛ gilɛne
nun ɲinge gilɛne xiɲɛn fima e diine ma. Xa en gbɛtɛn e ra lɔxɔ kedenni, ne
birin faxama nɛn.
14 N kanna, i tan xa ti yɛɛn na. N tan xa bira n ma xuruseene fɔxɔ ra ndedi
ndedi. N xa siga n yeren ma, nxu nun n ma diine han nxu soma i konni
waxatin naxan yi Seyiri bɔxɔni.”
15 Esayu yi a fala, a naxa, “N xa n ma muxuna nde lu i yii be.” Yaxuba yi a
fala, a naxa, “Nanfera? N kanna, n tan waxi naxan xɔn, n xa rafan i ma
gbansan.”
16 Na lɔxɔni, Esayu yi ti Seyiri kiraan xɔn ma.
17 Yaxuba tan yi siga Sukɔti yi. A yi banxi keden ti a yɛtɛ xa, a kulane ti a
xuruseene xa. Nanara na yiren xili nɛn Sukɔti.*
18 Yaxuba to keli Padan-Arami yi, a yi so kɛndɛyani Siken taani Kanan
bɔxɔni. A yi daaxadeni tɔn taan xanbi ra.
19 A bubun yi tixi dɛnaxan yi, a yi bɔxɔn sara Xamori a diine ma, Siken
Baba, naxanye singe dɔxɔ Siken yi. A yi na sara gbeti gbanan kɛmɛ ra.

* **33:17: 33.17 *Sukɔti*** bunna nɛɛn fa fala “Bubune.”

20 A yi saraxa ganden nafala mɛnni. A yi na xili sa “Isirayilaa Ala.”

34

Dinaa marayagina

1 Yaxubaa dii tɛmɛn Dina, Leya naxan barixi Yaxuba xa, na yi siga Siken
ɲaxanle xɔntɔndeni.
2 Xamori a dii xɛmɛn Siken, Xiwin naxan findixi na yamanan mangan na,
na to Dina to, a yi fu a ma a yi a rayagi.
3 Yaxubaa dii tɛmɛn Dinaa xanuntenyaan yi lu Siken fatini. A yi fala
ɲaxumɛne ti a xa.
4 A yi a fala a baba Xamori xa, a naxa, “Dii tɛmɛni ito maxandi n xa alogo
n xa a dɔxɔ.”
5 Yaxuba yi a mɛ, a bata a dii tɛmɛn Dina rayagi. Na waxatini, a diine yi sa
xɛɛn ma xuruseene fɔxɔ ra. A mi sese fala han ne so waxatini.
6 Siken baba Xamori yi siga Yaxuba konni a xa sa falan ti a xa.
7 Yaxuba a diine to keli xɛɛn ma, e yi na feen mɛ naxan danguxi. E yi e
yomayaan to, e bɔɲɛn yi te ki faɲi bayo Siken bata yi fu Yaxuba a dii tɛmɛn
ma, a mi lan a xa naxan liga Isirayila bɔxɔni.
8 Xamori yi a fala e xa, a naxa, “Dii tɛmɛni ito rafanxi n ma dii xɛmɛn Siken
nan ma a sɔndɔmɛn birin na. Yandi, ɛ xa a fi a ma, a xa findi a ɲaxanla ra.
9 En findi bitanmane ra. Ɛ xa ɛ dii tɛmɛne fi nxu ma alogo nxu xa e dɔxɔ.
Nayi, ɛ fan nɔɛ nɛn nxu gbeene dɔxɛ.
10 Ɛ fama nɛn ludeni nxu dɛxɔn ma, bɔxɔni ito yi rabi ɛ xa. Ɛ nɔɛ dɔxɛ nɛn
be, ɛ yulayaan liga alogo ɛ xa hɛrisigɛn sɔtɔ.”
11 Siken yi a fala Dina baba nun a tada xa, a naxa, “Ɛ diɲa n ma, ɛ ɲɛnige
faɲin ti n xa. Ɛ wama seen naxan xɔn, ɛ xa na fala n xa, n xa a so ɛ yii.
12 Ɛ nɔɛ futu se gbegbe maxɔdinɲɛ nɛn n ma e nun kiseene. Ɛ na seen
naxan birin maxɔdin n ma, n nɔɛ a birin soɛ ɛ yii nɛn alogo n xa dii tɛmɛni
ito dɔxɔ.”
13 Yaxubaa diine yi yanfa falan ti Siken nun a baba Xamori xa, bayo Siken
bata yi e xunyɛn Dina rayagi.
14 E yi a fala e xa, e naxa, “Nxu mi nɔɛ nxu xunyɛ ɲaxalanmaan fiyɛ
muxun ma naxan mi banxulanxi. A findima yagin nan na nxu xa.
15 Xa nxu fa nxu xuiin soma ɛ yii, fɔ en lan ito ma. Xɛmɛn naxan birin ɛ
konni, e lan nɛn e xa banxulan alo nxu tan.
16 Na waxatini nxu nɔɛ nxɔ dii tɛmɛne fiyɛ ɛ ma nɛn, ɛ yi e dɔxɔ. Nxu fan ɛ
gbeene dɔxɔma nɛn, nxu luma ɛ dɛxɔn ma na waxatini, en birin yi findi
yama kedenna ra.
17 Koni xa ɛ mi fa sa tin ɛ banxulandeni, nxu nxu xunyɛ ɲaxalanmaan
nasuxuma nɛn, nxu fa keli be.”
18 Xamori nun a dii Siken yi tin falani ito ma.
19 Na xɛmɛn mi bu a na feen liga, bayo Yaxuba a dii tɛmɛn bata rafan a
ma. A tan nan yi binyaxi dangu a ngaxakedenne birin na.
20 Xamori nun Siken yi siga yamaan malandeni taan so dɛɛn na. E yi a fala
e yamaan xa, e naxa,
21 “Muxuni itoe, en ma fe faɲina e kui. E xa lu bɔxɔni ito ma, e yulayaan
liga, bayo en ma bɔxɔn gbo. En nɔɛ nɛn e dii tɛmɛne dɔxɛ, en fan en ma dii
tɛmɛne fima e ma nɛn.
22 Muxuni itoe mi dɔxɔma be, en xa findi yama kedenna ra, fɔ xɛmɛn
naxan birin en konni be yi, ne xa banxulan alo e kiinde.

23 Xa en bata tin e falan ma, na waxatini e dəxəma en konni nɛn. E
xuruseene nun e yii seen birin findima en birin gbeen na nɛn."
24 Muxun naxan birin yi na taan so dɛɛn na na ləxəni, e birin yi tin Xamori
nun a dii Siken ma falan ma. Xɛmɛn naxan birin yi na taan kui, e birin yi
banxulan.
25 A xii saxande ləxəni, xɛmɛne fatine to yi e xələma, Yaxubaa dii xɛmɛ
firinna Simeyən nun Lewi, Dina tada xɛmɛmane, e yi e dɛgɛmane tongo. E yi
fu taan ma muxu yo mi sogin e ma, e yi xɛmɛn birin faxa.
26 E yi Xamori nun a dii Siken fan faxa. E yi Dina tongo Siken konni, e yi fa
a ra.
27 Yaxubaa diine yi seen birin tongo faxa muxune xun ma, bayo e bata yi
e xunyɛ ɲaxalanmaan nayagi.
28 E yi e yɛxɛɛne tongo e nun e siine nun e ɲingene nun e sofanle, naxanye
yi taan kui e nun xɛɛn ma.
29 Nafunla naxan birin yi na, e yi a birin xali. E yi dii tɛmɛne nun ɲaxanle
xali. E banxin birin kui geli.
30 Yaxuba yi a fala Simeyən nun Lewi xa, a naxa, "Ɛ bata lanbaranna ti n
ma. Ɛ bata en naɲaxu Kanan kaane nun Perisi kaane ma alo se kunxin
xirina. Muxu wuyaxi mi n yii. E e malanma nɛn n xili ma, e n yɛngɛ, n
xabilan birin yi halagi."
31 E yi a yabi, e naxa, "A mi lan a xa en xunyɛ ɲaxalanmaan findi
yalunden na."

35

Yaxuba yi siga Betɛli yi

1 Ala yi a fala Yaxuba xa, a naxa, "Keli, i sa dəxə Betɛli yi. I saraxa ganden
nafala n xa mɛnni, n bata yi n yɛtɛ yita i ra dɛnaxan yi, i yi i gima i tada
Esayu bun ma waxatin naxan yi."
2 Yaxuba yi a fala a denbayaan xa e nun muxun naxanye yi a fɛma, a
naxa, "Ɛ xəɲɛne suxurene yiba, ɛ ɛ yɛtɛ sariɲan, ɛ ɛ dugine fan masara ɛ ma.
3 Ɛ fa, en siga Betɛli yi. N xa saraxa ganden nafala Ala xa, naxan n malixi
n yi lanbaranni waxatin naxan yi. A yi a yengi lu n xən ma n ma sigatini."
4 Na waxatini e yi e suxurene birin so Yaxuba yii e nun e tunla soone.
Yaxuba yi e birin bitin konden bun ma naxan Siken dɛxən ma.
5 Yaxuba nun a diine to keli sigadeni, Ala yi gaxun lu e rabilin taane birin
muxune bəɲɛni, muxu yo mi susu birɛ e fəxə ra.
6 Yaxuba nun a fəxərabirane yi siga Lusi yi, naxan mən xili Betɛli, Kanan
bəxəni.
7 A yi saraxa ganden nafala mɛnni. A yi na saraxa ganden xili sa "Betɛli a
Ala," bayo Ala a yɛtɛ yita a ra mɛnni nɛn, a yi a gima a tada bun waxatin
naxan yi.
8 Rebeka a dii masuxun Debora to faxa, e yi a maluxun Betɛli mabinni
wariin dɛnaxan yi. Na wariin xili nɛn "wugadena."
9 Ala mən yi mini Yaxuba xa, a xɛtɛ xanbini Padan-Arami yi. A yi barakan
nagidi a ma.
10 Ala yi a fala a xa, a naxa, "I xili nɛn Yaxuba, koni a mi falama na kiini
sənən. To xanbi ra, i xinla fa falama nɛn Isirayila." Awa, Ala yi a xili sa
Isirayila.

11 A mən yi a fala a xa, a naxa, “Ala Sɛnbɛ Kanna nan n na. I xa wuya, i
yiriwa alogo i xa findi siyana nde benban na. I mən findima nɛn siya
wuyaxine benban na. Mangane minima nɛn i bənsənni.
12 N bəxən naxan fi Iburahima nun Isiyaga ma, n na a fi i fan ma. Na
dangu xanbini, n na a fima i bənsənna fan ma nɛn.”
13 Ala yi keli na, a falan ti Yaxuba xa dɛnaxan yi.
14 Yaxuba yi gɛmɛ taxamasenna ti na, a yi turen nun min seen bəxən a ma
saraxan na.
15 A yi yireni ito xili sa Betɛli, Ala falan ti a xa dɛnaxan yi.*

Rakeli faxa fena

16 Yaxuba nun a denbayaan to keli Betɛli yi, e mən makuya Efarata ra,
Rakeli yi diin sətə. Na dii bari feen yi xədəxə ayi.
17 Rakeli yi diin barima waxatin naxan yi xəlɛni, dii rasuxun yi a fala a xa,
a naxa, “Hali i mi gaxu, i mən xɛmɛn nan barixi.”
18 Rakeli bata yi lu alo faxa muxuna. A yi a niin makakama waxatin
naxan yi, a yi a diin xili sa Benoni.† Koni a baba tan yi a xili sa Bunyamin.‡
19 Rakeli to faxa, e yi a maluxun Efarata kiraan dɛxən ma. Na yiren xili
nɛn iki Bɛtɛlɛmi.
20 Yaxuba yi gɛmɛn sa taxamasenna ra a gaburun fari. Han to na gɛmɛn
na Rakeli gaburun taxamasenna ra.

Taruxune Singena 2.1-2

21 Isirayila yi sa a bubun ti Migidali-Ederi xanbi ra.
22 Isirayila to yi dəxi na taani, Rubɛn nun Bila yi sa e sa, a baba konyi
ɲaxanla. Isirayila yi a kolon.
Isirayila dii xɛmɛn fu nun firinna naxanye sətə:
23 Leya yi Rubɛn bari dii saran na, na xanbi ra Simeyən nun Lewi nun
Yuda nun Isakari nun Sabulon.
24 Rakeli yi Yusufu nun Bunyamin bari.
25 Rakeli a konyin Bila yi Nafatali nun Dan bari.
26 Leyaa konyin Silipa yi Gadi nun Aseri bari. Ne birin findixi Yaxubaa
diine nan na, a naxanye sətə Padan-Arami yi.
27 Yaxuba yi siga a baba Isiyaga konni Mamire, Kiriyati-Aruba mabinni.
Mɛn xili nɛn Xebiron, Iburahima nun Isiyaga dəxəde fonna.
28 Isiyaga a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ.
29 A to faxa, a bata yi siimaya xunkuye sətə, a yi faxa, a siga laxira yi. A dii
Esayu nun Yaxuba yi a maluxun.

36

Esayu bənsənna

Taruxune Singena 1.34-37

1 Esayu, naxan mən xili Edən, a bənsənna taruxun ni i ra.
2 Esayu Kanan ɲaxanle dəxə nɛn: Ada findi Elon ma diin nan na, Xiti
kaana, e nun Yoholibama, Anaa dii tɛmɛna, Sibeyon Xiwin mamandenna
nan a ra.
3 A yi Sumayila a dii tɛmɛn Basamati fan dəxə, Nebayoti xunyɛ
ɲaxalanmana.
4 Ada nan Elifasi sətə Esayu xa. Reyuli findi Basamati a diin nan na.

---

* **35:15: 35.15** ***Betɛli*** bunna nɛɛn fa fala “Alaa banxina.” † **35:18: 35.18** ***Benoni*** bunna nɛɛn fa fala “Nimisa diina.” ‡ **35:18: 35.18** ***Bunyamin*** bunna nɛɛn fa fala “N yiifanna diina.”

5 Yoholibama dii xɛmɛ saxan nan bari: Yewusi nun Yalami e nun Kora. Ne
birin findi Esayu a diine nan na naxanye barixi Kanan bəxəni.
6 Esayu yi a ɲaxanle nun a dii tɛmɛne nun a dii xɛmɛne nun a muxune
birin tongo, e nun a xuruseene birin e nun a hɛrisigɛn naxan birin səto
Kanan bəxəni. A yi a birin xali bəxə gbɛtɛn ma dɛnaxan makuya a xunyɛ
Yaxuba ra,
7 bayo e hɛrisigɛn bata yi gbo ayi. E mi yi nəɛ luyɛ e bode dɛxən ma. E yi
dɛnaxan yi e xuruseene birin mi yi nəɛ balo sətɛ mɛnni.
8 Na nan a to Esayu, naxan mən xili Edən, na yi siga a sa dəxə Seyiri geya
yireni.
9 Edən kaane benba Esayu bənsənna xinle ni itoe ra naxanye yi dəxi Seyiri
geya yireni:
10 Esayu a diine ni i ra:
Elifasi, Ada a dii xɛmɛna,
Reyuli, Basamati a dii xɛmɛna.
11 Elifasi a diine ni ito ra:
Teman nun Omaru nun Sefo nun Gatami e nun Kenasi.
12 Timina nan yi Elifasi a konyi ɲaxanla ra. Na Amalɛki bari nɛn Elifasi xa.
Esayu nun a ɲaxanla Ada mamandenne ni ito ra.
13 Reyuli a diine ni i ra:
Naxati nun Sera nun Sama e nun Misa.
Ne findi Esayu nun a ɲaxanla Basamati mamandenne nan na.
14 Esayu a ɲaxanla Yoholibama a diine ni i ra:
Yewusi nun Yalami e nun Kora.
Yoholibama findi Anaa dii tɛmɛn nan na.
Ana findi Sibeyon ma dii tɛmɛn nan na.
15 Mangan naxanye keli Esayu bənsənni, ne ni i ra:
Elifasi, Esayu a dii singena, na diine ni itoe ra:
Manga Teman nun Manga Omaru nun Manga Sefo nun Manga Kenasi
16 nun Manga Kora nun Manga Gatami nun Manga Amalɛki.
Mangane nan yi ne ra naxanye fataxi Elifasi ra Edən yamanani,
Ada mamandenne nan e ra.
17 Reyuli, Esayu a diina, a diine ni i ra:
Manga Naxati nun Manga Sera nun Manga Sama e nun Manga Misa.
Mangane nan yi ne ra naxanye fataxi Reyuli ra Edən yamanani,
Basamati mamandenne nan e ra.
18 Yoholibama, Esayu a ɲaxanla, a diine ni itoe ra:
Manga Yewusi nun Manga Yalami nun Manga Kora.
Mangane ni itoe ra naxanye fataxi Yoholibama ra, Esayu a ɲaxanla:
Yoholibama findi Anaa diin nan na.
19 Esayu, naxan mən xili Edən, na a diine nan ne ra.
Mangan naxanye keli Esayu bənsənni, ne nan ne ra.
Taruxune Singen 1.38-42
20 Seyiri Xori kaana diine ni itoe ra naxanye yi dəxi na yamanani:
Lotan nun Sobali nun Sibeyon nun Ana
21 nun Dison nun Eseri e nun Disan.
Seyiri a diine yi findi Xori mangane ra Edən yamanani.
22 Lotan ma dii xɛmɛne ni itoe ra:
Xori nun Heman.
Timina findi Lotan xunyɛ dii tɛmɛn nan na.
23 Sobali a dii xɛmɛne ni itoe ra:

Aliban nun Manaxati nun Ebali nun Sefo e nun Onan.
24 Sibeyon ma dii xɛmɛne ni ito ra:
Aya nun Ana,
Ana nan tigi wolonxine to tonbon yireni
a to yi Sibeyon ma sofanle rabama.
25 Ana a diine ni itoe ra:
Dison nun Yoholibama,
Ana a dii tɛmɛna.
26 Dison ma dii xɛmɛne ni itoe ra:
Xemadan nun Eseban nun Itiran e nun Keran.
27 Eseri a dii xɛmɛne ni itoe ra:
Bilihan nun Saawan e nun Akan.
28 Disan ma dii xɛmɛne ni itoe ra:
Yusu nun Aran.
29 Xori kaane mangane ni i ra:
Manga Lotan nun Manga Sobali
nun Manga Sibeyon nun Manga Ana
30 nun Manga Dison nun Manga Eseri
e nun Manga Disan.
Xori kaane Mangane findi ne nan na e bɔnsɔn yɛɛn ma Seyiri bɔxɔni.

Edɔn Mangane
Taruxune Singen 1.43-54
31 Mangane nan itoe ra naxanye yi Edɔn yamanan xun na benun Isirayila kaane xa mangan dɔxɔ waxatin naxan yi:
32 Beyori a diin Bela yi findi Edɔn manga singen na, naxan ma taan yi xili Dinhaba.
33 Bela to faxa, Seraa diin Yobabo, Bosara kaan yi findi mangan na.
34 Yobabo to faxa, Xusama, naxan yi kelixi Teman yamanani, na yi findi mangan na.
35 Xusama to faxa, Bedadaa diin Xadada yi findi mangan na. A tan nan Midiyan kaane nɔ Moyaba bɔxɔni. A taan yi xili nɛn Abiti.
36 Xadada to faxa, Samala Masareka kaan yi findi mangan na.
37 Samala to faxa, Sayuli naxan yi kelixi Rehoboti taani baan dɛ, na yi findi mangan na.
38 Sayuli to faxa, Akibori a diin Baali-Xanan yi findi mangan na.
39 Baali-Xanan, Akibori a diin to faxa, Xadada yi findi mangan na. A taan yi xili nɛn Pawu. A ɲaxanla yi xili nɛn Mehetabeli, Matirɛdi a dii tɛmɛna, Mesahabi mamandenna.
40 Mangane ni i ra naxanye kelixi Esayu bɔnsɔnni, e bɔnsɔnna nun e yamanan yɛɛn ma.
Manga Timina nun Manga Aliwa nun Manga Yetɛti
41 nun Manga Yoholibama nun Manga Ela nun Manga Pinon
42 nun Manga Kenasi nun Manga Teman nun Manga Mibisari
43 nun Manga Magadiyɛli nun Manga Irami.
Ne nan yi Edɔn mangane ra e nun e bɔxɔna e yi dɔxi dɛnaxan yi.
Esayu a feen nan na ra naxan findixi Edɔn kaane benban na.

37

Yusufu a xiyena
1 Yaxuba dɔxɔ nɛn Kanan yamanani, a baba yi dɛnaxan yi.

2 Yaxuba bənsənne taruxun ni ito ra. Yusufu a dii ɲərɛyaan ɲɛɛ fu nun
solofere nan yi a ra. A tan nun a tadane yi xuruseene nan kantanma,
naxanye nga yi Bila nun Silipa ra, a babaa ɲaxanle. A yi e fe ɲaxine dɛntɛgɛn
sama a baba xa.
3 Yusufu nan yi rafan Isirayila ma dangu a diine birin na, bayo a tan nan
sətə a xɛmɛ foriyani. A yi doma kuye tofaɲin so a yii.
4 Yusufu tadane to na feen to, a a tan nan nafan e baba ma dangu e birin
na, e yi a raɲaxu. Fala faɲi yo mi yi e tagi sənən.
5 Yusufu yi xiye sa, a yi a yɛba a tadane xa. E yi a raɲaxu dangu a fələn na.
6 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tuli mati n ma xiyen na, n naxan saxi.
7 En birin yi xɛɛn ma malo raxidideni. Nanunna, n ma malo xidin yi keli,
a ti. Ɛ gbee malo xidine yi lu bilinxi n gbee xidin na, e birin yi e xinbi sin n
ma malo xidin bun.”
8 A tadane yi a maxədin, e naxa, “Ee! I waxi findi feni nxə mangan nan na
alogo i xa nxu yamari?” E yi a raɲaxu dangu a fələn na a xiyena fe ra e nun a
falana.
9 Yusufu mən yi xiye gbɛtɛ sa, a yi na fan yɛba a tadane xa. A yi a fala, a
naxa, “Ɛ ɛ tuli mati, n mən bata xiye sa. Sogen nun kiken nun sare fu nun
keden yi e xinbi sinma n bun ma.”
10 A yi xiyeni ito yɛba a baba nun a tadane xa. A baba yi a kənkə a ma, a fa
a fala a xa, a naxa, “I xiyen naxan saxi iki, nanse na ra? I nga nun i tadane
nun n tan, nxu birin fama nxu xinbi sindeni i yɛtagi?”
11 A tadane yi lu a maxəxələnɲɛ, koni a baba yi a yengi lu a xiyen xən ma.

Yusufu tadane yi a mati

12 Yusufu tadane yi siga Siken yi e babaa xurusene rabadeni.
13 Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, “I tadane bata siga xuruse rabadeni
Siken yi. Fa be, n xa i xɛ e ma.” A yi a yabi, a naxa, “Awa.”
14 Isirayila yi a fala a xa, a naxa, “Siga mafurɛn, i sa a mato xa i tadane
kɛndɛ, xa se mi xuruseene fan toxi, i yi fa na dɛntɛgɛn sa n xa.” A yi a xɛ keli
Xebiron lanbanni siga Siken yi.
15 Xɛmɛna nde yi a to xɛɛne xun xən. Xɛmɛn yi a maxədin, a naxa, “I nanse
fenma?”
16 A yi a yabi, a naxa, “N na n tadane nan fenma. A fala n xa, yandi, e
xurusene rabama dɛnaxan yi.”
17 Xɛmɛn yi a fala a xa, a naxa, “E bata keli be, bayo n na e xuiin mɛ nɛn, e
yi a falama, a e xa siga Dotan yi.” Yusufu yi bira a tadane funfu xən han a sa
a tadane li Dotan yi.
18 E to a to wulani, benun a xa maso e ra, e lan a ma, a e xa a faxa.
19 E yi a fala e bode xa, e naxa, “Na xiye saan nan fama iki.
20 Ɛ fa be, en na a faxa, en na a woli xəɲinna ra. Nayi, en na keli, en na a
falama nɛn, a sube ɲaxin bata a don. Na waxatini en fama a kolondeni nɛn
a xiyen findima a xa feen naxan na.”
21 Rubɛn yi na feen mɛ. A yi kata a xa a xunba, a naxa, “En nama a faxa.”
22 Rubɛn mən yi a fala, a naxa, “Ɛ nama a wunla ramini de! Ɛ a woli
xəɲinni ito ra naxan tonbon yireni ito yi. Muxu yo nama a yiin din a ra.” A
yi wama a xunba feni alogo a xa nə a xalideni a baba fɛma.
23 Yusufu to so a tadane yireni, a doma kuye tofaɲin naxan yi ragodoxi a
ma, e yi na rate a ma.
24 E yi Yusufu tongo, e a woli xəɲinna ra, ige mi naxan kui.

25 Na xanbi, e yi dəxɔ donse dondeni. E to e yɛɛn nakeli, e yi Sumayila bənsənna yulane to fɛ. E yi kelixi Galadi yi, wusulanna nun senna nun latikənənna yi e ɲəgəmɛne fari siga Misiran yi.
26 Yuda yi a fala a xunyɛne xa, a naxa, “Xa en na en xunyɛn faxa, en yi a wunla luxun, na tənən mundun en tan ma?
27 Ɛ fa, en na a mati Sumayila bənsənna muxune ma, koni en nama en yiin din a ra de! Bayo en xunyɛn na a ra, en wuli keden fasa keden.” A xunyɛne birin yi tin a falan ma.
28 Na xanbi, Midiyan yulane danguma, e yi Yusufu rate xəɲinna ra. E yi Yusufu mati gbeti gbanan məxəɲɛ ra Sumayila bənsənna muxune ma. E yi a xali Misiran yi.
29 Rubɛn to xɛtɛ xəɲinna yireni, a mi Yusufu li na sənən. A yi a domaan birin yibə sununi.
30 A yi xɛtɛ a xunyɛne fɛma, a yi a fala, a naxa, “Diidin mi fa na! N tan fa nanse ligama sənən?”
31 E yi kətɔ keden faxa, e yi Yusufu a doma kuye tofaɲin maturuxun na sube wunli.
32 Na xanbi, e yi na doma kuye tofaɲin xali e baba fɛma. E yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata ito to. Domani ito mato ba, xa i ya diin gbeen na a ra.”
33 Yaxuba yi domaan kolon. A yi a fala, a naxa, “N ma diina domaan na a ra! Sube xaɲɛna nde bata a faxa! A bata Yusufu yibə!”
34 Yaxuba yi a dugine yibə sununi, a mən yi kasa dugin nagodo a ma. A yi a diin ɲan feen liga xii wuyaxi.
35 A dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne yi siga a madɛndɛndeni, koni a mi tin na ma. A yi a fala, a naxa, “N nan n ma diin saya feen ligama nɛn han n sa a li laxira yi.” A yi lu wugɛ a diina fe ra.
36 Midiyan kaane yi Yusufu mati Potifari ma Misiran yi, Misiran Mangana kuntigina nde naxan a kantan tiine xunna.

38

Yuda nun Tamari

1 Na waxatini, Yuda yi keli a ngaxakedenne xun ma, a siga Adulan kaana nde konni naxan xili Xira.
2 Yuda yi Suya Kanan kaana dii tɛmɛn to mɛnni. A yi a findi a ɲaxanla ra. E yi lu e bode xən.
3 A yi fudikan, a yi dii xɛmɛn bari. E yi na diin xili sa Eri.
4 A mən yi fudikan dii firinden na, a yi dii xɛmɛn bari. E yi na diin xili sa Onan.
5 Na xanbi, a mən yi dii xɛmɛ gbɛtɛ bari, a yi na xili sa Selaxa. Yuda yi Kesibe taan nin a ɲaxanla yi diin barima waxatin naxan yi.
6 Yuda yi ɲaxanla fen, a a so a dii singen Eri yii. Na ɲaxanla xili Tamari.
7 Muxu ɲaxin nan yi Yudaa dii singen Eri ra Alatala yɛɛ ra yi. Alatala yi a faxa.
8 Na xanbi Yuda yi a fala Onan xa, a naxa, “I tadaa ɲaxanla tongo, a xa findi i ya ɲaxanla ra. I a xɛmɛ xuriya wanla liga alogo i xa diin fi i tada faxa muxun ma.”
9 Koni Onan yi a kolon, a na diin mi yi findɛ a gbeen na. Na nan a liga, a to yi a tada ɲaxanla kolonma ɲaxanla ra, igen naxan minima a fatini, a yi na makala bəxən ma alogo a nama diin bari a tada xa.
10 A yi naxan ligama, na mi yi rafan Alatala ma. Nanara, a yi a faxa.

11 Awa, Yuda yi a fala a mamuxun Tamari xa, a naxa, “Lu kaɲayani i baba
konni benun n ma dii Selaxa xa gbo waxatin naxan yi.” A yi mirixi nɛn
yanyina nde Selaxa fan faxama nɛn alo a tadane faxaxi kii naxan yi.
Tamari yi siga a sa lu a baba konni.
12 A mi bu Suya a dii tɛmɛna, Yudaa ɲaxanla yi faxa. Ŋan feen to ba a ra,
Yuda yi siga Timana yi e nun a lanfaan Xira Adulan kaana. E yi siga Yuda
xuruse yireni, e yi e xabene maxabama dɛnaxan yi.
13 Muxuna nde yi a fala Tamari xa, a naxa, “I taɲe sigama Timana taani a
xurusene xabene maxabadeni.”
14 A yi a kaɲa dugine ba a ma, a yi dugin so a yɛtagin xun na, a sa dɔxɔ
Enayin taan so dɛɛn na Timana kiraan xɔn. A bata yi a to Selaxa bata findi
banxulanna ra, koni e mi a fi a ma a xa findi a ɲaxanla ra.
15 Yuda to a to a dugin soxi a yɛtagin xun na, a yi a miri a yalunden na a ra.
16 A yi a fala a xa kiraan na, a naxa, “En siga, en sa kafu.” A mi yi a kolon a
mamuxun na a ra. Koni, Tamari yi Yuda maxɔdin, a naxa, “I nanse fima n
ma en na kafu?”
17 A yi a yabi, a naxa, “N sii keden nan tongoma n ma xuruseene tagi, n fa
a ra i yɛɛ ra.” A yi a yabi, a naxa, “Awa, tolimana nde lu n yii be singe benun
i xa fa siin na waxatin naxan yi.”
18 A yi a maxɔdin, a naxa, “I wama n xa nanse so i yii tolimaan na?”
Tamari yi a yabi, a naxa, “I ya taxamasenna nun a lutin nun i ya dunganna
so n yii.” A yi na seene so a yii, e fa kafu. Tamari yi fudikan a diin na.
19 A yi xɛtɛ a konni. A yi dugin ba a yɛtagin xun na, a mɔn yi a kaɲa
domaan nagodo a ma.
20 Yuda yi a lanfa Adulan kaan xɛ sii diin tideni ɲaxanla ma alogo a xa fa
seene ra a naxanye so ɲaxanla yii tolimaan na. Koni a mi ɲaxanla to.
21 A yi mɛn kaane maxɔdin, a naxa, “Yalunde ɲaxanla naxan yi kiraan dɛ
Enayin taani, na minɛn yi?” E yi a yabi, e naxa, “Yalunde yo mi be.”
22 A yi xɛtɛ Yuda yireni, a fa a fala, a naxa, “N mi a lixi na. Mɛn kaane mɔn
bata a fala n xa a yalunde yo mi na e tan konni.”
23 Yuda yi a fala, a naxa, “A xa na seene mara. En fan nama en yɛtɛ rayagi.
N bata sii diin nasanba a ma, koni i mi a lixi na.”
24 Kike saxan dangu xanbi, muxuna nde yi a fala Yuda xa, a naxa, “I
mamuxun Tamari bata findi yalunden na, a bata fudikan a yalunyani.”
Yuda yi a fala, a naxa, “Ɛ a ramini, a gan.”
25 E yi fama a ra waxatin naxan yi, a yi xɛraan nasiga a taɲe ma, a naxa,
“Seni itoe mato naxanye n yii. Taxamasenni ito nun a lutin nun dunganni
ito na findi muxun naxan gbee ra na nan n nafudikanxi. I lan nɛn i xa a
kanna kolon.”
26 Yuda yi na feene kolon. A yi a fala, a naxa, “A tinxin dangu n tan na
bayo n mi a fixi n ma dii Selaxa ma.” Na xanbi ra, e mi fa kafu.
27 A yi diin barima waxatin naxan yi, e yi a kolon a gulunne nan a kui.
28 Diin bari waxatini, keden yi a yiin namini. Dii rasuxun yi a yiin suxu, a
gari gbeela xidi a yiin na. A fa a fala, a naxa, “Ito nan singe barixi.”
29 Koni na diin yi a yiin naso, a xunyɛn yi bari. Dii rasuxun yi a fala, a
naxa, “I yɛtɛ raminixi fangan mundun na iki?” A yi a xili sa Peresi.*
30 Na xanbi boden fan yi bari gari gbeela xidixi a yiin na. Yuda yi a xili sa
Sera.

* **38:29: 38.29 *Peresi*** bunna nɛɛn fa fala “A rabi fena.”

39

Yusufu Potifari konni

1 Sumayila bənsənna muxune yi siga Yusufu ra Misiran yamanani.
Potifari, Misiran Mangan kantan tiine xunna yi a sara.
2 Alatala yi Yusufu xən. A yi feen naxanye birin suxuma, ayi birin
gasama. A yi lu a kanna Misiran kaan konni.
3 A kanna yi a kolon, a Alatala yi Yusufu xən, bayo Alatala bata yi a feen
birin nasənəya.
4 Yusufu yi rafan a kanna ma, a yi a findi a banxi xunna ra. A yi a
hɛrisigɛn birin taxu a ra.
5 Na xanbi Yusufu to findi a banxi xunna ra e nun a yii seene birin,
Alatala yi barakan sa Misiran kaana denbayani Yusufu a fe ra. Alatala yi
barakan sa a yii seene birin yi, e nun a banxin nun a xɛɛne.
6 Nanara, seen naxanye birin yi Potifari yii, a yi a birin nabeɲin Yusufu
yii. A tan mi yi fa a yengi saxi fefe xən ma fɔ a yi donseen naxan donma.
Yusufu yi tofan han.
7 Na feene danguxina, a kanna ɲaxanla yi a yɛɛn ti Yusufu ra. A yi a fala a
xa, a naxa, “Fa be, en fa kafu.”
8 Yusufu yi tondi, a a fala a kanna ɲaxanla xa, a naxa, “Xabu n fa n kanna
konni a mi a yengi luxi fefe xən ma sənən a banxini. A bata a yii seene birin
taxu n na.
9 A banxin kui be, n tan nan dangu muxun birin na. A mi sese rafisaxi n
xa, fɔ i kedenna, bayo i tan bata findi a ɲaxanla ra. Iki, n fe ɲaxi gbee sifani
ito ligama nanfera naxan findɛ yulubi feen na Ala yii?”
10 Na ɲaxanla yi na falama Yusufu xa ləxɔ yo ləxɔ. Koni hali na, Yusufu mi
yi a tuli matima e kafu feen miriyaan na.
11 Ləxəna nde, Yusufu yi so banxini wali kɛdeni. Banxi kui konyi yo mi yi
na na waxatini.
12 Na ɲaxanla yi dutun a domaan ma. A yi a fala a xa, a naxa, “En kafu!”
Yusufu yi a ba a domani, a yi a lu ɲaxanla yii. A yi mini a giyɛ tandeni.
13 Ɲaxanla to a to a bata a gi, a a domaan lu a yii, a mini tanden ma,
14 a yi a banxi kui konyine xili, a fa a fala e xa, a naxa, “Ɛ ito mato, n ma
xɛmɛn faxi Heburu nan na a xa fa sabaan so en na. A faxi nɛn n fɛma a nxu
xa kafu, koni n yi sənxən nate.
15 A to n sənxɔ xuiin mɛ, a yi a gi, a a domaan lu n dɛxən ma. A yi mini a
giyɛ tandeni.”
16 A yi Yusufu a domaan namara han a kanna fa waxatin naxan yi.
17 A yi feni ito yɛba a xa, a naxa, “I faxi Heburu konyi xɛmɛn naxan na, a
faxi nɛn a xa sabaan so n na.
18 Koni n to sənxən nate, a yi a domaan lu n yii, a yi mini a giyɛ tandeni.”
19 Yusufu kanna to a ɲaxanla falan mɛ, a yi naxan falama a xa iki, a naxa,
“A mato, i ya konyin naxan nabaxi n na,”
20 a bəɲɛn yi te, a xələ. A yi Yusufu balan mangana kasorasane yi dɛnaxan
yi.
Koni kasoon na,
21 Alatala yi lu Yusufu xən ma, a hinan a ra. A yi a ragidi Yusufu ma e nun
kaso mangan yi dɛ fan.
22 Kaso mangan yi kasorasaan birin taxu Yusufu ra. Feen naxan birin yi
ligama a yi danguma a tan nan yii.

23 Kaso mangan mi yi Yusufu a wanla xun matoma a ra, bayo Alatala yi
Yusufu xɔn ma. A bata yi a feen birin nasɔnɔya.

40

Yusufu kasoon na

1 Na xanbi, Misiran Mangana muxun naxan yengi dɔxi a minseen xɔn ma,
na nun a buru ganna yi e kanna Misiran Mangan hakɛn tongo.
2 Misiran Mangan yi xɔlɔ a banxi kui konyin firinne ma, naxan yengi saxi
a minseen xɔn ma e nun naxan a burun ganma.
3 A yi e suxu, a e balan sofane mangana kaso banxini, Yusufu yi dɛnaxan
yi.
4 Sofane mangan yi e taxu Yusufu ra, naxan yi walima e yii.
E to waxati ti kasoon na,
5 naxan yengi saxi mangana minseen xɔn ma, e nun naxan burun ganma
Misiran mangan xa, e yi xiye sa kasoni kɔɛna nde ra. Na xiye firinna birin
nun a bun.
6 Yusufu yi fa e matodeni xɔtɔnni, a yi e li kuisanxi.
7 A yi Misiran Mangana banxi kui konyini itoe maxɔdin naxanye fan yi
kasoni, a naxa, “Nanfera ɛ kuisanxi to?”
8 E yi a yabi, e naxa, “Nxu bata xiyena nde nan sa, koni muxu yo mi be
naxan nɔɛ na yɛbɛ.” Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ mi a kolon Ala nan
xiyene bunne kanna ra? Ɛ ɛ xiyene fala n xa.”
9 Naxan yengi yi saxi mangana minseen xɔn ma, na yi a xiyen fala Yusufu
xa, a naxa, “N tan ma xiyeni, n manpa binla* nan to, a tixi n yɛtagi alo
ɲaxundan binla,
10 a yii saxan tixi a ma. A to fuga, a fugen yi bogi mɔxine ramini alo
ɲaxundan tɔnsɔnne.
11 Misiran Mangana igelengenna suxi n yii. N yi manpa bogi mɔxine ba, n
yi e bundu Misiran Mangana igelengenna kui, n fa a so a yii.”
12 Yusufu yi a fala a xa, a naxa, “A bunna ni ito ra: Na yii saxanna
naxanye na kiini a xii saxan nan yitaxi.
13 Xii saxan na dangu, Misiran Mangana i xunnakelima nɛn, a mɔn yi i
raxɛtɛ i ya walide fonni. I mɔn fama nɛn igelengenna sodeni Misiran
Mangan yii alo i darixi a ra kii naxan yi.
14 Koni i ɲɔxɔ lu n xɔn ma i na hɛrin sɔtɔ waxatin naxan yi. I xa hinan n na,
i xa n ma fe fala Misiran Mangan xa alogo n xa mini kasoni.
15 Bayo e n tongoxi fangan nan na Heburu bɔxɔni. Be fan, n mi fefe ligaxi
naxan a ligɛ n xa kasoon sɔtɔ.”
16 Naxan burun ganma mangan xa, a to a to fa fala xiyen bunna fan, a yi a
fala Yusufu xa, a naxa, “N tan fan xiye saxi nɛn. Debe saxan dɔxi n xun ma
buru fixɛna e kui.
17 Deben naxan dɔxi a fari, buru ganna donseen naxan birin nafalama
Misiran Mangan xa, ne a kui. Koni xɔline yi fa na donseen donɲɛ naxan dɔxi
n xun ma.”
18 Yusufu yi a fala a xa, a naxa, “Xiyen bunna ni ito ra: Na debe saxanna
naxan na kiini, e xii saxan nan yitaxi.
19 Xii saxan na dangu, Misiran Mangana i xunna sɛgɛma nɛn i dɛ. A i
singanma nɛn wudin na, xɔline yi i suben don.”

* **40:9: 40.9** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

20 Xii saxande ləxəni, Misiran Mangan bari ləxəni, a yi sumun belebele yitən a kuntigine xa. Naxan yengi saxi mangana minseen xən ma, e nun a buru ganna, Misiran Mangan yi e ramini kasoon na, a fa e ra kuntigine yɛtagi.
21 Naxan yengi saxi minseen xən ma, a yi na raxɛtɛ a walide fonni alogo a mən xa minseen so a yii.
22 Koni a yi a buru ganna singan wudin na alo Yusufu bata yi a yɛba kii naxan yi.
23 Naxan yengi saxi minse feen xən ma, Yusufu a fe mi rabira na ma. A yi ɲinan a xən ma.

41

Misiran Mangan yi xiye sa

1 Ŋɛɛ firin dangu xanbi, Misiran Mangan yi xiye sa. A tixi xude dɛni.
2 A yi ɲinge to faɲi tuyanxi solofere to kelɛ xuden kui, e e dɛgema mɛrɛni.
3 Na xanbi, ɲinge solofere gbɛtɛ, naxanye to ɲaxu, e doyenxi, ne fan yi keli xuden kui ɲingen bonne dɛxən ma.
4 Ŋinge to ɲaxi doyenxi solofereni itoe yi ɲinge to faɲi tuyanxi solofereni itoe don. Nayi, Misiran Mangan yi xulun.
5 A mən yi xi, a xiye gbɛtɛ sa.
6 Tənsən solofere faɲi rafexine tixi bili kedenna ma.
7 Na xanbi, tənsən solofere gbɛtɛ, naxanye xurun, foyen bata e rafofo ayi, ne tixi tənsənna bodene dɛxən ma. Tənsən xurunni itoe yi tənsən nafexi faɲine gerun. Nayi, Misiran Mangan yi xulun. Xiyen nan yi a ra.
8 Xətənni Misiran Mangan bəɲɛn yi mini. A yi woyimɛne nun fekolonne birin xili naxanye Misiran yi. A yi xiyeni itoe fala e xa, koni muxu yo mi nə xiyene yɛbɛ a xa.
9 Na waxatini, naxan yengi saxi mangana minseen xən ma, na yi a fala Misiran Mangan xa, a naxa, “N ma kala fonne bata rabira n ma to.
10 Misiran Mangan xələ nɛn a konyine ma waxatina nde yi. A yi n suxu, a n balan sofa mangana kasoon na, nxu nun naxan yi burun ganma mangan xa.
11 A tan nun n tan, nxu birin xiye sa nɛn kəɛ kedenna ra, xiye firinna birin nun a bun.
12 Kasoni, nxu nun sofa mangana konyina, Heburu banxulanna nan yi na yi. Nxu yi xiyeni itoe fala a xa, a yi e birin bunna fala nxu xa. Nxu xiyen naxanye saxi, a yi e bunne fala nxu xa.
13 A xiyen yɛba nxu xa kii naxan yi, a mən birin ligaxi na kiini nɛn. Misiran Mangan bata n naxɛtɛ n walide fonni. A yi boden fan singan wudin na.”
14 Misiran Mangan yi Yusufu xili. E yi a ramini kasoni mafurɛn! A yi a xunna bi, a marabɛri baane yi masara a ma. A fa siga Misiran Mangan fɛma.
15 Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N bata xiye sa. Muxu yo mi nəxi a yɛbadeni, koni n bata a mɛ a i tan nəɛ xiyen bunna falɛ, naxan na fala i xa.”
16 Yusufu yi Misiran Mangan yabi, a naxa, “N tan mi a ra, Ala nan Misiran Mangana a xiyen bun faɲin fima a ma.”
17 Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N xiyeni, n yi tixi xude dɛɛn nin.
18 N yi ɲinge to faɲi tuyanxi solofere to kelɛ xuden kui, e e dɛgema mɛrɛni.

19 Nayi, ɲinge solofere gbɛtɛye yi te e xanbi ra, e doyenxi, e to ɲaxu, e xəsixi. Han to n munma yi na ɲinge to ɲaxi sifan to Misiran bəxən birin ma singen.
20 Ŋinge xəsixi to ɲaxine yi ɲinge tuyanxi solofere singene don.
21 Koni na xanbi, muxu yo mi nəɛ a kolonɲɛ xa e bata e don, masətə e doyen kiin ma mən. Nayi, n yi xulun."
22 "N mən yi xiye gbɛtɛ sa. Tənsən nafexi faɲi solofere tixi bili kedenna ma.
23 Na xanbi tənsən solofere gbɛtɛye naxanye xurun, foyen naxanye rafofoxi ayi, ne yi te bodene dɛxən ma.
24 Tənsən fofone yi tənsən faɲi soloferene gerun. N bata a fala woyimɛne xa, koni muxu yo mi nəxi a yɛbadeni n xa."
25 Yusufu yi a fala Misiran Mangan xa, a naxa, "I ya xiye firinna birin fe kedenna nan yitaxi. Ala bata i rakolon feen ma a fama naxan ligadeni.
26 Na ɲinge to faɲi soloferene nun tənsən faɲi soloferene, ne ɲɛɛ solofere nan yitaxi na kiini. Xiye keden nan a ra.
27 Ŋinge xəsixi to ɲaxi soloferene nun tənsən fofo soloferene foyen naxanye rafofoxi ayi, ne fan ɲɛɛ solofere fitina kamɛn nan yitaxi.
28 N na a falaxi i xa kii naxan yi, Ala bata na feene yita Misiran Mangan na a fama naxanye ligadeni.
29 Ŋɛɛ soloferen naxanye fama iki, a findima lugo ɲɛɛne nan na Misiran bəxən xa.
30 Na xanbi, ɲɛɛ solofere kamɛn fama nɛn, en ɲinanma nɛn na lugon birin na. Kamɛn Misiran bəxən halagima nɛn.
31 Fitina kamɛn findima fe magaxuxin nan na, han muxune birin yi ɲinan lugo ɲɛɛne xən bəxəni ito yi."
32 "I xiyeni ito saxi nɛn dəxəɲa yi firin bayo Ala bata a feen nagidi, a mən mi buma a ligadeni.
33 Iki mangana, xaxilimaan fen, fe kolonna, i yi a dəxə Misiran bəxən xun na.
34 Mangana, i xa muxune sugandi naxanye dəxəma na wanla xun na lugo ɲɛɛ soloferen bun ma. Se xaba waxatin na a li, naxan yo na maala xidi naanin xaba, a suulundena, a xa fa na ra, a ramara.
35 E xa donseene birin malan lugo ɲɛɛ solofere famatəən bun, e xa a ramara taane kui, Misiran Mangana nəən bun ma.
36 Donse maraxini ito fama Misiran bəxən natangadeni kamɛn ma nɛn naxan fama ɲɛɛ soloferen bun ma."
37 Falani ito yi rafan Misiran Mangan nun a kuntigine birin ma.
38 Misiran Mangan yi a fala e xa, a naxa, "En nəɛ muxuna nde səɛ naxan ligaxi alo ito, Alaa Nii Sariŋanxin naxan yi?"
39 Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, "Bayo Ala bata na feen birin yita i ra, muxu yo mi na naxan xaxili fan alo i tan, naxan fe kolon dangu i ra.
40 I tan nan fama findideni n ma banxi xunna ra. N ma yamaan fama biradeni i ya yamarin nan fəxə ra. N ma manga gbɛdɛn nan tun luma i xun na."
41 Misiran Mangan mən yi a fala Yusufu xa, a naxa, "A mato, n bata nəən so i yii Misiran bəxən birin xunna."
42 A yi a gbeti wuredin ba a yiin na, a yi a so Yusufu yiin na. A yi a marabɛri ba taa dugi faɲin na. A yi xɛma ɲɛrɛn bira a kəɛ ra.

43 A yi a rate sofa wontoron kui, naxan Misiran Mangan wontoron xanbi
ra. E yi lu sarinɲɛ a yɛɛ ra, e naxa, “Ɛ xinbi sin!” Misiran mangana a
mangayaan taxu a ra na kii nin.
44 Misiran Mangan mən yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N tan nan mangan
na. Xa i mi yamarin fi naxan ma, fefe mi ligɛ Misiran bɔxɔ yo ma.”
45 Misiran Mangan yi Yusufu xili sa Safanati-Paniya. A yi Potifari a dii
tɛmɛna Asenati fi a ma a ɲaxanla ra. Hon taana saraxaraliin nan yi Potifari
ra. Yusufu yi xun matoon fɔlɔ Misiran bɔxɔn ma.
46 Yusufu barin bata yi ɲɛɛ tonge saxan ti nun a fa Misiran Mangan yɛtagi
waxatin naxan yi, Misiran mangana. A yi keli Misiran Mangan fɛma, a yi
bɔxɔn birin yisiga.
47 Lugo ɲɛɛ soloferen bun ma, bɔxɔn birin yi rawali ki faɲi.
48 Yusufu yi donseen birin malan naxan sətɔxi ɲɛɛ solofereni ito bun ma
Misiran bɔxɔn ma. Donseen naxanye sətɔxi banxidɛne yi, a yi ne ramara taa
gbeene kui.
49 Yusufu yi donse xɔri gbegbe malan alo baa xɔn mɛɲɛnsinna. A yi gbo
ayi, han e fata a tɛngɛn ma bayo a mi yi gasɛ.
50 Benun kamɛn ɲɛɛ singen xa a li, Yusufu a ɲaxanla Asenati, Hon taana
saraxaraliin Potifari a dii tɛmɛna, na yi dii firin bari.
51 Yusufu yi dii singen xili sa Manase, a naxa, “Bayo Ala bata a liga n
ɲinan n ma tərəyaan birin xɔn, e nun n baba a denbayana.”*
52 A yi dii firinden xili sa Efirami, a naxa, “Bayo Ala bata n findi wuyalaan
na n nayarabi bɔxɔn ma.”†
53 Lugo ɲɛɛ soloferen yi dangu Misiran bɔxɔn ma.
54 Kamɛ ɲɛɛ soloferen yi a li fɔlɔ alo Yusufu a yɛba kii naxan yi. Kamɛn yi
so bɔxɔne birin yi, koni burun yi na Misiran bɔxɔn birin ma.
55 Kamɛn to Misiran bɔxɔn birin suxu, yamaan yi sɔnxɔn nate Misiran
Mangan ma donse feen na. Misiran Mangan yi a fala Misiran kaane birin
xa, a naxa, “Ɛ sa a fala Yusufu xa, a na feen naxan fala ɛ xa, ɛ na liga.”
56 Kamɛn yi din bɔxɔn birin na. Yusufu yi donse ramaradene rabi, a yi
donseen sara Misiran kaane ma. Kamɛn yi sɛnbɛn sətɔ Misiran bɔxɔn birin
ma.
57 Muxune yi fa, sa keli yamanane birin yi, e fa donseen sara Yusufu ma
Misiran bɔxɔni, bayo kamɛn bata yi sɛnbɛn sətɔ yamanane birin yi.

42

Yaxubaa diine yi siga Misiran yi

1 Yaxuba to a mɛ a murutun Misiran yi, a yi a fala a diine xa, a naxa,
“Nanfera ɛ dəxi tun?
2 N bata a mɛ a murutun Misiran yi. Ɛ siga, ɛ sa murutun sara en xa alogo
en xa balo, en nama faxa.”
3 Yusufu tadan muxu fu yi siga donse xɔri saradeni Misiran yi.
4 Yaxuba mi tin Bunyamin xa bira e fɔxɔ ra, Yusufu xunyɛna. A yi a fala, a
naxa, “N bata gaxu fe ɲaxin nama fa a sɔtɔ.”
5 Isirayilaa diine yi siga murutu saradeni, e nun muxu gbɛtɛn naxanye yi
waxi murutun xɔn, bayo kamɛn bata yi din Kanan bɔxɔn birin na.

---

* **41:51: 41.51 *Manase*** bunna nɛɛn “A bata ɲinan.” † **41:52: 41.52 *Efirami*** bunna nɛɛn “A bata n findi wuyalaan na.”

6 Yusufu nan yi yamana kanna ra bɔxɔn xun na. A tan nan yi murutun matima yamaan birin ma yamanani. Yusufu tadane yi fa e xinbi sin a bun, e e yɛtagine lan bɔxɔn ma.
7 Yusufu to a tadane to, a yi e kolon, koni a yi a yɛtɛ rasan e ma. A yi falan ti e xa a xɔdɛxɛn na, a fala e xa, a naxa, “Ɛ kelixi minɛn yi?” E yi a yabi, e naxa, “Nxu kelixi Kanan bɔxɔn nan ma fa donse saradeni.”
8 Yusufu yi a tadane kolon, koni e tan mi a kolon.
9 Yusufu a xiyene fe yi rabira a ma a naxanye sa e fe yi. A yi a fala e xa, a naxa, “Yaxune nan ɛ ra. Ɛ faxi yamanan fangatare yirene nan kolonde yi.”
10 E yi a yabi, e naxa, “Ɛn-ɛn, nxu kanna, nxu tan i ya konyine faxi donse saraden nin.
11 Xɛmɛ kedenna diine nan nxu ra. Nxu tinxin. Nxu tan i ya konyine, yire mato mi nxu ra.”
12 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ wule. Ɛ faxi yamanan fangatare yirene nan kolonde yi.”
13 E yi a yabi, e naxa, “Nxu tan, i ya konyine, xɛmɛ kedenna dii muxu fu nun firin nan nxu ra Kanan bɔxɔni. Iki nxu birin ma bolokada nxu baba dɛxɔn. Keden mi fa na.”
14 Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “N yi na nan falama ɛ xa, a yire matone nan ɛ ra.
15 N na ɛ kɛɲaan fɛsɛfɛsɛma ito nan na. N bata n kɔlɔ Misiran Mangan siini, ɛ mi minima be xa ɛ bolokadaan mi fa.
16 Ɛ muxu keden nasiga ɛ yɛ, a xa sa fa ɛ bolokadaan na. Ɛ tan dɔnxɛne sigama kasoon nin. Ɛ falane matoma nɛn, n na a kolonɲɛ xa ɛ ɲɔndin falama, xanamu n bata n kɔlɔ Misiran Mangan siini, yire matone nan ɛ ra.”
17 A yi e birin suxu han xii saxan.
18 Xii saxande lɔxɔni, Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ ito liga alogo ɛ xa kisi. N gaxuma Ala yɛɛ ra.
19 Xa tinxin muxun nan ɛ ra, ɛ muxu keden lu kasoon na. Bodene xa donseen xali ɛ denbaya kamɛtɔne xa.
20 Ɛ sa fa ɛ bolokadaan na n xɔn alogo n xa a kolon xa ɲɔndi falan nan ɛ ra, alogo ɛ nama faxa.”
21 E yi tin na falan ma, koni e bode tagi e naxa, “En tan nan yati findixi sɔnmaan na en xunyɛna a fe ra, bayo en bata a niina a tərəyaan to, a to yi en mafanma kininkininni koni en mi en tuli mati a ra. Na nan a toxi tərəyani ito en lixi.”
22 Rubɛn yi ito sa a fari, a naxa, “N mi yi a fala ɛ xa, ɛ nama fe ɲaxin naba diidini ito ra. Koni ɛ mi ɛ tuli ti. Iki en fa a faxan saren nan fima.”
23 E mi yi a kolon xa Yusufu a mɛma, bayo xui maxɛtɛn yi e tagi.
24 Yusufu yi a makuya e ra, a wuga. Na xanbi, a yi fa falan tiyɛ e xa. A yi Simeyɔn tongo e tagi, a yi a sa kasoon na e yɛɛ xɔri.
25 Yusufu yi yamarin fi, a muxune xa a tadane bɛnbɛnle rafe donse xɔnna ra, e mɔn xa e keden kedenna birin ma gbeti sa a bɛnbɛnla kui sa fandana ndee fari e naxanye donɲɛ kira yi. Na yi liga e xa.
26 E yi e murutu goronne sa e sofanle fari, e yi siga.
27 E kɔɛɛn nadangu dɛnaxan yi, keden yi a bɛnbɛnla rabi alogo a xa balon so a sofanla yii. A yi a gbetin to a bɛnbɛnla dɛɛ ra.
28 A yi a fala a ngaxakedenne xa, a naxa, “N ma gbetin bata xɛtɛ n ma. I mi a to n ma bɛnbɛnla kui mɔn?” E bɔɲɛne yi mini. Birin yi a kuisan feen fala a boden xa e naxa, “Ala nanfe ligaxi en na?”

29 E to so e baba Yaxuba konni Kanan bɔxɔni, feen naxanye birin e li, e yi
a birin yɛba a xa.
30 E yi a fala, e naxa, “Xɛmɛn naxan na yamana kanna ra, a falan tixi nxu
xa a xɔdɛxɛn nan na, a nxu kansun a yire mato nan nxu ra.
31 Nxu yi a fala a xa, nxu naxa, ‘Nxu tinxin, yire matone mi nxu ra.
32 Nxu dii fu nun firin na a ra, nxu birin baba keden. Keden mi fa na, nxɔ
bolokadana nxu baba fɛma Kanan bɔxɔni.’
33 Xɛmɛni ito naxan yamana kanna ra, na yi a fala nxu xa, a naxa, ‘Ɛ mi a
to, a kolonma kii naxan yi a ɛ tinxin. Ɛ muxu keden lu n fɛma. Naxan daxa ɛ
denbaya kamɛtɔɔn xa, ɛ na xali.
34 Ɛ siga, ɛ sa fa ɛ bolokada ra n xa. N na a kolonma nɛn nayi fa fala yire
mato mi ɛ ra, ɛ tinxin. Na waxatini, n na ɛ xunyɛn soma ɛ yii nɛn, ɛ yulayaan
liga bɔxɔni ito ma.’ ”
35 E to yi e bɛnbɛnle yixɛlɛma, birin ma sare so gbetin yi a bɛnbɛnla kui. E
tan nun e baba yi gbetine to, e birin yi gaxu.
36 E baba Yaxuba yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ bata n nafula n ma diine ra.
Yusufu mi fa na, Simeyɔn fan mi na. Ɛ mɔn waxi Bunyamin nan fan tongo
fe yi iki. Na goronna ngaan sama n tan nan xun ma.”
37 Rubɛn yi a fala a baba xa, a naxa, “Xa n mi fa Bunyamin na, i xa n ma
dii firinne faxa. A so n yii, n fama a ra nɛn i xa.”
38 Yaxuba yi a yabi, a naxa, “N ma diin mi sigama ɛ fɔxɔ ra, bayo a tada
bata faxa, a kedenna nan fa luxi. Xa fena nde fa a sɔtɔ ɛ sigatini, ɛ n
nagodoma nɛn sɔxɔlɛni laxira yi, nxu nun n fuge fixɛne.”

43

Yaxubaa diine sigatiin firindena

1 Kamɛn yi fa gbo ayi bɔxɔni.
2 E to yelin na murutun birin donŋɛ e fa naxan na sa keli Misiran yi,
Yaxuba yi a fala a diine xa, a naxa, “Ɛ mɔn xa siga ɛ sa donsena nde sara en
xa.”
3 Yuda yi a yabi, a naxa, “Na xɛmɛna nxu rakolonxi nɛn a faŋin na, a naxa,
‘Ɛ mi fa n yɛtagin toma nɛn sɔnɔn fɔ ɛ bolokadaan na taran ɛ yɛ.’
4 Xa i bata tin nxu nun Bunyamin birin xa siga, nxu sigɛ, nxu sa donseen
sara i xa.
5 Koni xa i mi tin na ma, nxu mi sigɛ, bayo na xɛmɛna a fala nɛn nxu xa, a
naxa, ‘Ɛ mi fa n yɛtagin toma fɔ ɛ bolokadaan taran ɛ yɛ.’ ”
6 Na waxatini Isirayila yi a fala, a naxa, “Nanfera ɛ fe ŋaxini ito ligaxi n na,
ɛ a fala na xɛmɛn xa a ɛ ngaxakedenna nde mɔn na yi?”
7 E yi a yabi, e naxa, “Xɛmɛni ito nxu maxɔdinxi nɛn a gbengbenna ra e
nun nxu bari kiin ma. A yi fa a fala, a naxa, ‘Ɛ baba mɔn barixi? Ɛ xunyɛna
nde na?’ Nxu fan yi a maxɔdinna birin yabi. Nxu yi a kolonŋɛ ba, a a falɛ, a
naxa, ‘Ɛ fa ɛ xunyɛn na?’ ”
8 Yuda yi a fala a baba Isirayila xa, a naxa, “A lu nxu nun diin xa siga. Nxu
kelima nɛn, nxu siga, nayi en balon sɔtɔma nɛn en mi faxɛ, i tan nun nxɔ
diine, e nun nxu tan.
9 N tan nan findixi tolimaan na a funfuni. I fama a maxɔdindeni n tan
nan na. Xa n mi fa a ra, n fa a ti i yɛtagi, n bata findi sɔnmaan na i mabinni.
10 Anu, xa en mi yi buxi, nxu bata yi siga nun dɔxɔŋa yi firin.”
11 E baba Isirayila yi a fala e xa, a naxa, “Bayo na kiin na a ra, ɛ ito liga: Ɛ
yamanan wali xɔnna nde sa ɛ bɛnbɛnle kui sanban na xɛmɛni ito xa, wudi

dole senna nde nun kumin nun ture xiri ɲaxumɛne nun latikənənne nun wudi kɛsɛne nun a tinna nde.
12 Ɛ xa gbetin dəxəde firin tongo. Ɛ siga na gbetin na e naxan sa ɛ bɛnbɛnle dɛ ra. Yanyina nde tantanna na a ra.
13 Ɛ ɛ xunyɛn tongo, ɛ xɛtɛ xɛmɛni ito fɛma.
14 Ala Sɛnbɛ Kanna xa a liga, xɛmɛni ito yi kininkinin ɛ ma, a ɛ xunyɛn so ɛ yii e nun Bunyamin. N tan fan, xa n fulama n ma diine ra nɛn, n xa fula.”
15 Xɛmɛni itoe yi sanbane yitən, e yi gbetin dəxəde firin tongo e nun Bunyamin. E yi keli e siga Misiran yi, e sa e yɛtɛ yita Yusufu ra.
16 Yusufu to e to e nun Bunyamin, a yi a fala a banxi xunna xa, a naxa, “Xɛmɛni itoe raso banxini. Suben faxa, i yi a yitən bayo nxu nun xɛmɛni itoe nan nxu dɛgema to yanyin na.”
17 Yusufu feen naxanye fala a banxi xunna xa, a ne liga. A yi xɛmɛni itoe mati Yusufu a banxini.
18 Gaxun yi e suxu e sa e mati Yusufu a banxini waxatin naxan yi. E yi fa a fala, e naxa, “E faxi en na gbetin nan ma fe ra e naxan sa en ma bɛnbɛnle kui a fələni. E fama sodeni en xunna, e fa en suxu, e yi en findi konyine ra en nun en ma sofanle.”
19 E yi e maso Yusufu a banxi xunna ra, e yi falan ti a xa banxin so dɛɛn na.
20 E yi a fala, e naxa, “Yandi n kanna, nxu bata yi siga a singeni donse saradeni.
21 Na xanbi, nxu to ti kəɛɛn na, nxu yi bɛnbɛnle rafulun. Nxu keden kedenna ngaan yi gbetin to nxɔ bɛnbɛnle kui, nxɔ balon saraxi gbetin naxanye yɛtɛ ra. Iki nxu mən bata fa na ra.
22 Nxu mən bata fa gbeti gbɛtɛ ra alogo nxu xa donse gbɛtɛ sara. Nxu mi a kolon naxan gbetin sa nxɔ bɛnbɛnle kui.”
23 A yi e yabi, a naxa, “Ɛ bɔɲɛn xa xunbeli, ɛ nama gaxu. Ɛ Ala na a ra, ɛ babaa Ala nan hɛrisigɛn fixi ɛ ma ɛ bɛnbɛnle kui. Ɛ gbetin soxi n yii nɛn.” A yi Simeyən namini e ma.
24 Xɛmɛni ito yi e raso Yusufu a banxin kui. A yi igen so e yii, e yi e sanne maxa, a yi balon so e sofanle yii.
25 E yi sanba seni tən benun Yusufu xa so waxatin naxan yi yanyi tagini, bayo e bata yi a mɛ e e dɛgema mɛnna nin.
26 Yusufu to so banxini, e yi sanba seene so a yii, e e xinbi sin a yɛtagi.
27 Yusufu yi e maxɔdin e kɛndɛyaan ma. A yi a fala, a naxa, “Ɛ ɛ baba forixin naxan ma fe fala, tana mi a ma? A mən barixi?”
28 E yi a yabi, e naxa, “I ya konyina, nxu baba, tana yo mi a ma. A mən barixi.” E mən yi e xinbi sin a bun.
29 Yusufu yi a yɛɛn nakeli, a yi a xunyɛn Bunyamin to, a nga a diina. A yi a fala, a naxa, “Ito nan ɛ xunyɛn na ɛ naxan ma fe fala n xa?” A mən yi a fala, a naxa, “Ala xa hinan i ra, n ma diina.”
30 A xunyɛn hinanna yi so Yusufu yi, a yi wa wuga feni. A yi keli, a so a xideni, a wuga.
31 A to a yɛɛn naxa, a yi mini. A yi a yixədəxɔ alogo a xa a yɛtɛ nɔ. A yi a fala, a naxa, “Ɛ donseni taxun.”
32 E yi a gbeen sa a danna, a tadane fan yi dəxɔ e danna. Misiran kaan naxanye yi e dɛgema a xən ma ne fan yi lu e danna, bayo Misiran kaane nun Heburu muxune mi yi e dɛgɛ yire kedenni. Misiran kaane e namunna mi yi tinɲɛ na ma feu.
33 Yusufu tadane yi radəxɔ a yɛtagi e bari yɛɛn ma, fələ saran ma han bolokadana. E lu e bode matoɛ xaminxin na.

34 Yusufu yi e donseene so e yii. Bunyamin ma donseen yi dangu a tadane
gbeen na dɔxɔɲa ma suulun. E birin yi e dɛge, e e min, han e yi wasa.

44

Yusufu yi a tadane mato

1 Yusufu yi yamarini ito so a banxi xunna yii, a naxa, “Muxuni itoe e
bɛnbɛnle rafe donseen na han e nɔɛ yatɛn naxan xalɛ. I mən xa e gbetin sa e
bɛnbɛnle dɛ ra.
2 I n ma igelengenna gbeti daxin fan sa e bolokadana bɛnbɛnla dɛ ra, e
nun a murutu sara gbetina.” Yusufu feen naxan birin fala a banxi xunna
xa, a yi na birin liga.
3 Kuye to yiba e yi muxuni itoe yiiba. E yi siga e nun e sofanle.
4 E yi mini taani. Koni e mi yi makuyaxi, Yusufu yi a fala a banxi xunna
xa, a naxa, “Keli, i siga muxuni itoe fɔxɔ ra, i yi e suxu, i yi a fala e xa, i naxa,
‘Nanfera ɛ fe faɲin ɲɔxɔxi fe kobin na?
5 Nanfera ɛ n kanna igelengenna muɲaxi a a minma naxan yi, a yiimato
sena? Ɛ bata fe ɲaxin liga na yi!’ ”
6 Banxi xunna to e yiren li, a yi xɛtɛ falani ito ma e xa.
7 E yi a yabi, e naxa, “Nanfera nxu kanna fala sifani itoe tima? Nxu tan, i
ya konyine mi nɔɛ na fe sifan ligɛ.
8 Nxu gbetin naxan to bɛnbɛnle kui Kanan yi, nxu bata fa a ra. Nayi, nxu
gbetin nun xɛmaan muɲama i kanna banxini di?
9 I na se keden peen to i ya konyi kedenna naxan yii, a xa faxa. Nxu tan
fan yi findi mangana konyine ra.”
10 Mangana a banxi xunna yi a fala, a naxa, “Na bata fan, ɛ naxan falaxi
na ra, n fan bata tin na ma. N na se keden peen to muxun naxan yii, na tan
bata findi n ma konyin na, ɛ tan dənxɛne yi yiiba.”
11 E birin yi e bɛnbɛnle ragodo mafurɛn, e yi e rafulun.
12 Banxi xunna yi e kui to, fələ dii saran ma sa dɔxɔ bolokadaan na.
Igelengenna yi to Bunyamin ma bɛnbɛnla kui.
13 E yi e domane yibɔ. E birin yi e goronne rate sofanle fari, e mən yi xɛtɛ
taani.
14 Yuda nun a xunyɛne yi xɛtɛ Yusufu a banxini, a mən yi dɛnaxan yi. E
bira bɔxɔni a yɛtagi, e yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
15 Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera ɛ ito ligaxi? Ɛ mi a kolon, a n tan
muxu sifan nɔɛ feene kolonɲɛ nɛn yiimatoon xɔn?”
16 Yuda yi a yabi, a naxa, “N nanse falama n kanna xa? N lan n xa nanse
fala? Nxu nɔɛ fixɛ di? Ala bata nxu tan i ya konyine to hakɛn xun ma. Nxu
bata findi n kanna konyine ra, nxu nun igelengenna toxi muxun naxan yii.”
17 Yusufu yi a fala, a naxa, “N mi nɔɛ na fe sifan ligɛ! Igelengenna toxi
muxun naxan yii, na nan n ma konyin na, koni ɛ tan, ɛ xɛtɛ bɔɲɛ xunbenli ɛ
baba fɛma.”
18 Na xanbi ra, Yuda yi a maso a ra, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan
n kanna, a lu n tan i ya konyin xa falan ti n kanna xa. I bɔɲɛn nama te i ya
konyin xili ma, bayo i luxi nɛn alo Misiran Mangana.
19 N kanna bata yi nxu tan i ya konyine maxɔdin, a a fala, a naxa, ‘Ɛ baba
na yi, xanamu ɛ xunyɛna?’
20 Nxu yi n kanna yabi, nxu naxa, ‘Nxu baba forixin na yi, e nun nxu
xunyɛna, a naxan sətɔxi xɛmɛ foriyani. A tada bata faxa, a kedenna nan fa
luxi a nga a diin na, a rafan a baba ma.’ ”

21 “I bata a fala i ya konyine xa, i naxa, ‘Ɛ fa a ra n fɛma alogo n xa a to n yɛɛn na.’
22 Nxu yi n kanna yabi, nxu naxa, ‘Dii ɲɔrɛni ito mi kelɛ a baba dɛxɔn ma, xa a keli na, a baba faxama nɛn.’
23 Koni, i yi a fala i ya konyine xa, i naxa, ‘Xa ɛ nun ɛ xunyɛn birin mi fa, ɛ mi n yɛtagin toɛ sɔnɔn.’
24 Nxu to siga n baba konni, i ya konyina, nxu yi i tan n kanna dɛntɛgɛn sa a xa.”
25 “Nxu baba yi a fala, a naxa, ‘Ɛ siga ɛ sa donsena nde sara en xa.’
26 Nxu yi a yabi, nxu naxa, ‘Nxu mi nɔɛ sigɛ xa nxu nun nxu xunyɛn birin mi a ra. Nxu sigɛ nɛn xa nxu birin na a ra. Xa na mi a ra nxu mi nɔɛ xɛmɛni ito yɛtagin toɛ.’
27 I ya konyina, nxu baba a fala nɛn nxu xa, a naxa, ‘Ɛ a kolon n ma ɲaxanla dii xɛmɛ firin nan barixi n xa.
28 Kedenna kelixi nɛn n xun ma, n mirixi a ma yanyina nde suben bata a yibɔ, bayo han iki n munma a to.
29 Xa ɛ ito fan tongo n xun ma, fe ɲaxina nde yi a sɔtɔ, ɛ n nagodoma sɔxɔlɛni nɛn laxira yi nxu nun n ma fuge fixɛne.’ ”
30 “Iki xa n xɛtɛ n baba yireni, i ya konyina, xa nxu nun diidini ito mi a ra,
31 n baba faxama nɛn bayo a nii lutin nan a diin na, Bunyamin. A na a to diidini ito mi faxi, i ya konyine bata e baba ragodo nayi sɔxɔlɛni laxira yi e nun a fuge fixɛne.
32 Bayo, n tan, i ya konyina a yɛtɛ dɔxi nɛn tolimani diidini ito a fe ra. N bata yi a fala n baba xa, n naxa, ‘Xa n mi xɛtɛ a ra i yireni, n findima sɔnmaan nan na n baba mabinni habadan.’ ”
33 “Iki n bata i mafan, i ya konyin xa lu diidini ito ɲɔxɔni alo n kanna a konyina, alogo diidini ito nun a tadane birin xa siga.
34 N nɔɛ sigɛ n baba yireni di, xa nxu nun diidini ito birin mi a ra? N mi nɔɛ n yɛɛn tiyɛ na sunun na naxan n baba suxɛ.”

45

Yusufu yi a yɛtɛ yita

1 Yusufu mi yi nɔɛ a yɛtɛ yisuxɛ a walikɛne yɛtagi. A yi sɔnxɔ, a naxa, “Ɛ birin xa mini n xun ma!” Yusufu a yɛtɛ yitama a tadane ra waxatin naxan yi, muxu yo mi yi a fɛma.
2 A yi wuga sɔbɛɛn na. Misiran kaane yi a xuiin mɛ, Misiran Mangana banxin muxune yi a feen mɛ.
3 Yusufu yi a fala a tadane xa, a naxa, “N tan nan Yusufu ra! N baba mɔn na?” Koni a tadane mi nɔ a yabideni bayo e bata dɛ xara, e yigitɛgɛ a yɛɛ ra.
4 Yusufu yi a fala a tadane xa, a naxa, “N bata ɛ maxandi, ɛ ɛ maso n na.” E yi e maso a ra. A yi a fala, a naxa, “N tan nan Yusufu ra, ɛ xunyɛna, ɛ naxan mati Misiran kaane ma konyin na.
5 Iki, ɛ bɔɲɛn nama mini, ɛ mɔn nama gaxu n mati feen ma, bayo Ala n xɛxi nɛn ɛ yɛɛ ra alogo n xa ɛ nii ratanga.
6 Ɛ bata a to, xabu ɲɛɛ firin kamɛn waraxi bɔxɔni, ɲɛɛ suulun mɔn luxi, bɔxɔn mi nɔɛ rawalɛ, sansiin mi nɔɛ xabɛ.
7 Ala n nasanbaxi nɛn ɛ yɛɛ ra alogo ɛ nun ɛ yixɛtɛne xa kisi dunuɲa yi, maratanga gbeen barakani.

8 Nayi, ɛ tan xa mi faxi n na be, koni Ala na a ra. A yi n findi Misiran
Mangan baba ra, a banxi mangana, e nun Misiran bɔxɔn birin yamana
kanna.”
9 “Ɛ xulun, ɛ siga n baba yireni. Ɛ a fala a xa, ɛ naxa, ‘I ya diin Yusufu ito
nan falaxi, Ala bata n findi Misiran bɔxɔn birin mangan na. Fa n fɛma, i
nama bu.
10 I luma Gosen bɔxɔn nan ma. I luma n fɛma nɛn, i tan nun i ya diine nun
i mamandenne nun i ya xuruse kurun birin, e nun i yii seen birin.
11 Mɛnni n ni i makoon birin fanma nɛn, bayo ɲɛɛ suulun kamɛn mɔn luxi.
Xa na mi a ra i fama nɛn halagideni ɛ nun i ya denbayana, e nun i yii seen
birin.’ ”
12 “Ɛ bata a to ɛ yɛɛn na, n xunyɛn Bunyamin fan bata a to a yɛɛn na, a n
tan nan falan tixi ɛ xa.
13 Ɛ xa n ma mangaya nɔrɔn yɛba n baba xa n naxan yi Misiran bɔxɔni, e
nun ɛ feen naxan birin toxi. Ɛ xulun, ɛ fa n baba ra han be.”
14 A yi dutun a xunyɛn Bunyamin ma, a yi wuga. Bunyamin fan yi wuga.
15 A yi a tadane birin sunbu, a wugama. Na birin to ɲan, e nun a tadane yi
batu.
16 Na feen xibarun yi Misiran Mangana banxin li, a Yusufu tadane bata
fa. Na yi rafan Misiran Mangan ma e nun a kuntigine birin.
17 Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “A fala i tadane xa, i naxa,
‘Ɛ goronne rate ɛ sofanle fari. Ɛ keli, ɛ siga Kanan bɔxɔni.
18 Ɛ sa ɛ baba tongo e nun ɛ denbayane, ɛ fa n fɛma. Se faɲin naxan birin
Misiran bɔxɔni, n na a soɛ ɛ yii, ɛ mɔn yi bɔxɔn donse faɲine don.’
19 N bata i yamari, a fala i tadane xa, i naxa, ‘Ɛ wontorone tongo Misiran
bɔxɔni, ɛ diine nun ɛ ɲaxanle xa. Ɛ ɛ baba fan nate, ɛ birin yi fa.
20 Hali ɛ nama mɔnɛ ɛ yii seene fe ra, bayo se faɲin naxanye birin Misiran
bɔxɔni, a findima nɛn ɛ gbeen na.’ ”
21 Isirayila a diine yi na liga. Yusufu yi wontorone so e yii alo Misiran
Mangana a fala a xa kii naxan yi. E yi fandan so e yii e naxan donma kira yi.
22 A yi domane so e birin yii. A gbeti gbananna kɛmɛ saxan fan so
Bunyamin yii e nun doma suulun.
23 Se faɲin naxan birin Misiran bɔxɔni, a na ndee rate sofali fu fari, a e
sanba a baba ma e nun donse xɔnna nun burun nun fandan birin a baba
naxan donɲɛ kira yi, na yi rate sofali gilɛ fu fari.
24 Na xanbi ra, a yi a tadane yiiba, e yi siga. A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ
nama sɔnxɔ kira yi de!”
25 E yi keli Misiran yi, e te Kanan bɔxɔn ma e baba Yaxuba yireni.
26 E yi a fala a xa, e naxa, “Yusufu mɔn barixi, a tan nan Misiran bɔxɔn
birin yamarima.” Koni Yaxuba bɔɲɛn mi sɛwa, bayo a mi laxi e ra.
27 Yusufu falan naxanye birin ti e xa, e yi na birin yɛba a xa. Yaxuba yi
wontorone to Yusufu naxanye rasanbaxi a ma a xali feen na. Na yi a liga e
baba Yaxuba niin yi sɛwa.
28 Isirayila yi a fala, a naxa, “N bata sɛwa, n ma diin Yusufu mɔn na.
Benun n xa faxa, n sa a toma nɛn.”

46

Yaxuba yi siga Misiran yi

1 Seen naxan birin yi findixi Isirayila gbeen na, a yi na birin xali a yii. A to
Bɛriseba li, a yi saraxan ba a baba Isiyagaa Ala xa.

2 Isirayila yi fe toon ti kɔɛɛn na alo xiyena, Ala yi a fala a xa, a naxa,
“Yaxuba, Yaxuba!” Isirayila yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra!”
3 Ala yi a fala, a naxa, “N tan nan Ala ra, i babaa Ala. Hali i nama gaxu siga
feen na Misiran yi, bayo n ni i findima siya gbeen nan na mɛnni.
4 En birin nan sigama Misiran yi, n tan nan mɔn fama i raxɛtɛdeni.
Yusufu nan i yɛɛne raxima, i na faxa waxatin naxan yi.”
5 Yaxuba yi keli Bɛriseba yi. Isirayilaa diine yi e baba Yaxuba nun e diine
nun e ɲaxanle xali wontorone kui Misiran Mangan naxanye rasanba e ma.
6 E yi e xuruseene tongo e nun e seen naxanye birin sɔtɔ Kanan bɔxɔn ma.
Yaxuba yi siga Misiran yi e nun a bɔnsɔnna birin.
7 A yi a dii xɛmɛne xali a yii Misiran yamanani e nun a mamanden xɛmɛne
nun a dii tɛmɛne nun a mamanden ɲaxalanmane, e nun a bɔnsɔnna birin.

Yaxubaa denbayana

8 Isirayilaa diine xinle ni itoe ra naxanye siga Misiran yi Yaxuba nun a dii
xɛmɛne: Yaxuba a dii singen nan Rubɛn na.
9 Rubɛn ma diine: Xanɔki nun Palu nun Xesirɔn e nun Karimi.
10 Simeyɔn ma diine: Yemuyeli nun Yamin nun Ohadi nun Yakin nun
Soxara, e nun Sayuli. Sayuli findi Kanan ɲaxanla diin nan na.
11 Lewi a diine: Gɛrisɔn nun Kehati e nun Merari.
12 Yudaa diine: Eri nun Onan nun Selaxa nun Peresi e nun Sera. Koni Eri
nun Onan faxa Kanan bɔxɔn nin. Peresi a diine findi Xesirɔn nun Xamuli
nan na.
13 Isakari a diine: Tola nun Puwa nun Yobo e nun Simiron.
14 Sabulon ma diine: Seredi nun Elon e nun Yalele.
15 Diine nan ne ra, Leya naxanye bari Yaxuba xa Padan-Arami yi, e nun a
dii tɛmɛn Dina. A dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne yatɛn birin malanxina, muxu
tonge saxan muxu saxan.

16 Gadi a diine: Sifiyɔn nun Xagi nun Suni nun Ɛsibon nun Eriya nun Arodi
e nun Areli.
17 Aseri a diine: Yimina nun Yisiwa nun Yisiwi nun Beriya e nun e
magilɛn Sera. Beriya a diine findi Xeberi nun Malikili nan na.
18 Silipa, Laban naxan so a dii tɛmɛn Leya yii, na diin naxanye bari
Yaxuba xa, na diine nan ne ra. E birin malanxi muxu fu nun sennin.

19 Rakeli a diine, Yaxuba a ɲaxanla: Yusufu nun Bunyamin.
20 Asenati yi dii firin sɔtɔ Yusufu xa Misiran bɔxɔni: Manase nun Efirami.
Asenati findi Hon taan saraxaralina dii tɛmɛn nan na, naxan xili Potifari.
21 Bunyamin ma diine: Bela nun Bekeri nun Asibeli nun Gera nun Naman
nun Exi nun Roxi nun Mupin nun Xupimi e nun Arade.
22 Rakeli diin naxanye bari Yaxuba xa, na diine nan ne ra. E birin
malanxina, muxu fu nun naanin.

23 Dan ma diina: Xusimi.
24 Nafatali a diine: Yaseli nun Guni nun Yeseri e nun Silen.
25 Bila, Laban naxan so a dii tɛmɛn Rakeli yii, a diin naxanye bari Yaxuba
xa ne ni itoe ra. E birin malanxina, muxu solofere.
26 Yaxuba nun muxun naxanye birin siga Misiran yi, a bɔnsɔnna birin
malanxina, muxu tonge sennin e nun sennin, ba a diine e ɲaxanle ra.

27 Yusufu dii xɛmɛ firin nan bari Misiran yi. Yaxuba xabilan muxune
yatɛn birin malanxina, naxanye siga Misiran bɔxɔn ma, e muxu tonge
solofere nan yi a ra.
28 Yaxuba yi Yuda xɛ a yɛɛ ra Yusufu fɛma alogo e birin xa siga Gosen yi. E
yi so Gosen bɔxɔn ma.
29 Yusufu yi a yɛngɛso wontoron tongo, a yi siga Gosen yi a baba Isirayila
ralandeni. A to a li, a yi filinfilin a ma, a yi bu wugɛ a kɔɛɛn xɔn.
30 Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, “Hali n faxa fa, bayo n bata i
yɛtagin to, i mɔn yengima!”
31 Yusufu yi a fala a tadane xa, e nun a babaa denbayana, a naxa, “N xa
siga, n xa sa a fala Misiran Mangan xa, n naxa, ‘N tadane nun n babaa
denbayaan naxanye yi dɔxi Kanan bɔxɔni, e birin bata fa n fɛma.
32 Muxuni itoe xuruse kantanne nan ne ra. E xuruseene rabama. E bata
fa e xuruse kurune ra, siine nun yɛxɛɛne nun ɲingene e nun e yii seen birin.’
33 Misiran Mangan na ɛ xili waxatin naxan yi, a ɛ maxɔdinma nɛn a ɛ
wanla nanse a ra.
34 Ɛ a yabima nɛn, ɛ naxa, ‘Nxu tan i ya konyine xuruse rabaan nan nxu
ra, xabu nxu dii ɲɔrɛne han iki, alo nxu baba yi a ma kii naxan yi.’ Na kiini, ɛ
fama ludeni Gosen bɔxɔn nan ma, bayo xuruse rabane raɲaxu Misiran
kaane ma.”

47

1 Yusufu yi siga, a sa a fala Misiran Mangan xa, a naxa, “N baba nun n
fafaxakedenne bata fa sa keli Kanan bɔxɔn ma, e nun e xuruseene birin
nun e yii seene birin. E na yi iki Gosen bɔxɔni.”
2 A yi a tada suulun yita Misiran Mangan na.
3 Misiran Mangan yi Yusufu tadane maxɔdin, a naxa, “Ɛ wanla mundun
maxaranxi?” E yi Misiran Mangan yabi, e naxa, “Nxu tan i ya konyine
xuruse rabane nan nxu ra alo nxu benbane yi a ma kii naxan yi.”
4 E mɔn yi a fala Misiran Mangan xa, e naxa, “Nxu faxi nɛn nxu xa lu
bɔxɔni ito ma singen, bayo xuruseene rabade mi i ya konyine yii sɔnɔn.
Kamɛn bata gbo ayi Kanan bɔxɔn ma. I ya konyine sago sa e xa lu Gosen
bɔxɔni.”
5 Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “I baba nun i tadane bata fa
i fɔxɔ ra.
6 Misiran bɔxɔna i sagoni. Yire faɲin fen bɔxɔni ito ma, i baba nun i
fafaxakedenne luyɛ dɛnaxan yi. E xa lu Gosen bɔxɔni. Xa i muxu faɲine
kolon e yɛ, e findi n ma xuruse kantanne ra.”
7 Yusufu yi fa a baba ra, a yi a yita Misiran Mangan na. Yaxuba yi duba
Misiran Mangan xa.
8 Misiran Mangan yi Yaxuba maxɔdin, a naxa, “I ya siimayaan ɲɛɛ yoli a ra
iki?”
9 Yaxuba yi Misiran Mangan yabi, a naxa, “N ma siimayaan ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ
tonge saxan na a ra iki. N siimaya dungi naxasixin nan sɔtɔxi. A yɛtɛ mi
masoxi n benbane siimayaan yatɛn na.”
10 Yaxuba mɔn yi duba Misiran Mangan xa, a fa siga.
11 Yusufu yi bɔxɔ faɲin fi a baba nun a tadane ma alo Misiran Mangana a
yamari kii naxan yi. E bɔxɔn naxan sɔtɔ, na fan Misiran bɔxɔn birin xa. A
xili Ramisesi.
12 A yi ti a baba nun a tadane nun a babaa denbayaan birin bun ma.

Yusufu a mangayana

13 Kamɛn yi ɲaxu ayi, donseen mi yi toma bəxə yo yi, keli Misiran ma dəxə
Kanan na. Yamaan yi doyen kamɛn ma.
14 Gbetin naxan birin yi na Misiran nun Kanan bəxəni, e yi a birin sara
murutun na. Yusufu yi na gbetin namara Misiran Mangana banxini.
15 Misiran bəxən gbetin nun Kanan bəxən gbetin to ɲan, Misiran kaane yi
fa Yusufu fɛma, e yi a fala, e naxa, “Burun so nxu yii! Fə nxu faxa i yɛɛ xəri
bayo gbeti mi fa nxu yii sənən?”
16 Yusufu yi a fala, a naxa, “Ɛ fa ɛ xuruseene ra, en ɲa a masara burun na
bayo gbeti mi fa ɛ yii.”
17 E yi fa e xuruseene ra Yusufu ma. A fan yi donseen so e yii e soone nun
siine nun yɛxɛɛne nun ɲingene nun sofanle ɲəxən na. A yi burun taxun e ra
e xuruseene masaran na.
18 Na ɲɛɛn to dangu, e yi fa a fɛma. E yi a fala a xa, e naxa, “Nxu mi nəɛ a
luxunɲɛ nxə mangan ma. Gbeti yo mi nxu yii. Nxə xuruseen fan birin nxə
mangan yii. Nxu gbindine nun nxə bəxəne gbansanna nan luxi nxə mangan
xa.
19 Fə nxu xa faxa i yɛɛ xəri, nxu tan nun nxə bəxəne? Nxu tan nun nxə
bəxəne masara burun na, nxu xa findi Misiran Mangana konyine ra, nxu
nun nxə bəxəne. Sansiin so nxu yii, nxu xa a rawali, nxu xa balo alogo nxu
nama faxa, bəxən nama rabeɲin.”
20 Yusufu yi Misiran bəxən birin sara Misiran Mangan xa, bayo Misiran
kaane birin e bəxəne mati nɛn. Kamɛn bata yi dəxə e yi. Bəxən yi findi
Misiran Mangan gbeen na.
21 A yi yamaan findi konyine ra, keli Misiran yamanan bode fəxən ma sa
dəxə a naninna boden na.
22 Hali na birin to liga, a mi saraxaraline bəxən sara bayo Misiran
Mangan bata yi sariya faɲin tongo e fe ra. E mi e bəxəne mati bayo Misiran
Mangan yi burun taxunma e ra.
23 Yusufu yi a fala yamaan xa, a naxa, “N bata ɛ sara to. Ɛ nun ɛ bəxəne
luma nɛn Misiran Mangan xa. Ɛ sansine ni itoe ra, ɛ xa bəxəne rawali.
24 Se xaba waxatini, naxan yo na maala xaba xidi naanin, a suulunden
nan soma Misiran Mangan yii. Xidi naaninna, na xa findi sansiin na e nun ɛ
balona, ɛ tan nun ɛ diine nun muxun naxanye birin ɛ yii banxine kui.”
25 E yi a fala, e naxa, “I bata nxu ratanga! Nxu bata nxə mangana a fe faɲin
to a naxan ligaxi nxu xa. Nxu findima Misiran Mangana konyine nan na.”
26 Yusufu yi na findi sariyan na, na nan nakamalixi han to. Misiran
bəxəni, se xabaxine xidi suulunden findin Misiran Mangan nan gbee ra, fə
saraxaraline bəxəne. Ne mi findixi Misiran Mangan gbeen na.

Yaxuba waxən fe dənxɛne

27 Isirayila yi dəxə Misiran bəxəni Gosen binni. Na bəxən yi findi e gbeen
na. E yi findi dii barine ra, e yi wuya ayi.
28 Yaxuba ɲɛɛ fu nun solofere nan liga Misiran bəxəni. Yaxuba a
siimayaan ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge naanin e nun solofere nan sətə.
29 Isirayilaa siimayaan fa ɲan feni, a yi a dii Yusufu xili, a yi a fala a xa, a
naxa, “Xa i wama n nafan feen liga feni, n bata i mafan i yiin naso n danban
bun ma,* i xa i kələ n xa. I xa hinan n na lannayani. N bata i maxandi i
nama n maluxun Misiran bəxəni.

* **47:29: 47.29** Mɛn kaane yi na nan ligama e na muxun nakələ waxatin naxan yi.

30 N na laxiraya waxatin naxan yi, i n naminima nɛn Misiran yi, i sa n
maluxun n baba gaburun yireni.” Yusufu yi a yabi, a naxa, “I naxan falaxi n
xa, n na a ligama nɛn.”
31 Isirayila yi a fala, a naxa, “I kɔlɔ n xa.” Yusufu yi a kɔlɔ a xa. Na xanbi,
Isirayila yi a xinbi sin Ala yɛtagi a saden xunsaden na.

48

Manase nun Efirami

1 Na feen birin to dangu, e yi a fala Yusufu xa, e naxa, “I bata a to, i baba
mi yalan.” A yi siga e nun a dii xɛmɛ firinna, Manase nun Efirami.
2 E yi a fala Yaxuba xa, e naxa, “I ya diin Yusufu fama i fɛma.” Isirayila yi
fangan sɔtɔ, a keli, a dɔxɔ a saden ma.
3 Yaxuba yi a fala Yusufu xa, a naxa, “Ala Sɛnbɛ Kanna fa nɛn n ma Lusi yi,
Kanan bɔxɔni. A yi barakan nagidi n ma.
4 A yi a fala n xa, a naxa, ‘N tan ni i ra. I findima dii barin na nɛn. N na i
rawuyama ayi nɛn, siya wuyaxi yi mini i yi. N bɔxɔni ito fima nɛn i
bɔnsɔnna ma, hali i dangu xanbini. A findi e gbeen na habadan.’ ”
5 “Dii firinni itoe i naxanye barixi Misiran yi benun n tan xa fa, n bata e
findi n ma diine ra. Efirami nun Manase findima n tan nan gbee ra, alo
Rubɛn nun Simeyɔn.
6 Koni i diin naxanye barixi ne xanbi ra, i gbeen nan ne ra. E fama nɛn
ludeni e tadane bun ma e kɛɛna a fe ra.
7 N to keli Padan yi, Rakeli yi faxa n yii kira yi Kanan bɔxɔni. Na mi yi
makuya Efarata ra. N yi a maluxun mɛnni Efarata kiraan na, dɛnaxan xili
Bɛtɛlɛmi.”
8 Isirayila yi Yusufu a diine mato, a a fala, a naxa, “Nde ne ra?”
9 Yusufu yi a baba yabi, a naxa, “N ma dii xɛmɛne nan e ra Ala naxanye
fixi n ma be.” Isirayila naxa, “N bata i mafan, e maso n na alogo n xa duba e
xa.”
10 Yaxuba bata yi yelin forɛ, a yɛɛne mi yi seni gbɛma. A mi yi seen toma ki
faɲi. Yusufu yi a diine maso a ra. Isirayila yi a yiin filinfilin e ma, a e sunbu.
11 Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N mi yi laxi a ra xa n ni i yɛtagin
toɛ sɔnɔn, koni Ala bata a ragidi n bata i ya diine fan to.”
12 Yusufu yi a diine tongo a baba sanna fari, a a xinbi sin a bun ma, a
yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
13 Na xanbi ra, Yusufu yi a dii firinna suxu e yiine ma. A yi Efirami suxu a
yiifanna ra, Isirayila kɔmɛnna mabinni. A yi Manase suxu a kɔmɛnna ra,
Isirayila yiifanna mabinni. A yi e maso a ra.
14 Koni Yaxuba yi a yiifanna sa Efirami xunna fari naxan yi dii ɲɔrɛn na. A
yi a kɔmɛnna sa Manase xunna fari naxan yi dii singen na. A a yiine
gindingalan.
15 A yi duba Yusufu xa, a naxa,
“Ala, n fafane Iburahima
nun Isiyaga sigan ti naxan yɛɛ xɔri,
Ala naxan n kantanma xabu n bari lɔxɔni han to,
16 malekan naxan n natangaxi fe xɔdɛxɛn ma,
na xa dii ɲɔrɛni itoe baraka.
N xinla xa fala e xun ma,
e nun n baba Iburahima nun Isiyaga.
E xa wuya ayi bɔxɔni.”

17 Yusufu yi a to a baba bata a yiifanna sa Efirami xun ma. Na feen yi raɲaxu a ma. A yi a baba yiin suxu, a a ba Efirami xun ma a yi a sa Manase
xun ma.
18 Yusufu yi a fala a baba xa, a naxa, “Na kiin xa mi a ra, baba, bayo ito
nan fonna ra. I yiifanna sa ito nan xun ma.”
19 A baba yi tondi, a a fala, a naxa, “N na a kolon, n ma diina, n na a kolon.
A fan findima nɛn siya gbeen na, koni a xunyɛn nan fama wuyadeni dangu
a ra. A xunyɛn bənsənna findima nɛn siya wuyaxin na.”
20 A yi duba e xa na ləxəni, a a fala, a naxa, “Isirayila kaane Ala maxandin
ligama ɛ xinle ra nɛn. E fama a faladeni nɛn, e naxa, ‘Ala xa i lu alo Efirami
nun Manase.’ ” Na kiini, a yi Efirami rafisa Manase xa.
21 Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, “I bata a to, n fa faxama nɛn, koni
Ala luma nɛn ɛ xən, a fama i raxɛtɛdeni nɛn i benbane bəxən ma.
22 N kɛɛ keden fima nɛn i ma dangu i tadane ra, n Siken yamanan nan
fima i ma n naxan tongo Amorine yii n ma silanfanna nun n ma xanla ra.”

49

Yaxuba a dubana

1 Yaxuba yi a diine xili, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ malan, n xa feene fala
naxanye fama ligadeni ɛ xa waxati famatəne yi.
2 Ɛ maso, ɛ tuli mati n na Yaxubaa diine. Ɛ tuli mati ɛ baba Isirayila ra.”

3 “Rubɛn, i tan, n ma dii singena,
i tan nan n fangan na,
naxan singe n sɛnbɛn mayitaxi.
I xunnayeren dangu bodene ra
i sɛnbɛn gbo.
4 I yɛ yifuxi alo fufana,
i mi fisamantenyaan sətəma
bayo i bata i sa i baba a saden ma,
i yi a xəsi.”

5 “Simeyən nun Lewi ngaxakedenmaan nan e ra.
E silanfanna nan e yɛngɛso seen na.
6 N xaxinla nama lu e maxadini,
n miriyaan nama lu e malanni,
bayo e bata muxune faxa e bəɲɛ teeni,
e bata turane fasane bolon e ɲaxuni.
7 N bata e xələn danga,
bayo e yɛngɛn gidima.
N bata e fitinaxin danga,
bayo e yɛɛne yixara.
N na e raxuyama ayi nɛn Yaxuba bənsənne yɛ,
n mən yi e rayensen Isirayila yi.”

8 “Yuda, i xunyɛne i tan nan tantunma.
I nəən sətəma nɛn i yaxune xun na.
I babaa dii xɛmɛne e xinbi sinma nɛn i xa.
9 Yuda, yata sɛnbɛmaan nan i ra.
N ma diina, i baloma suben nan na.
I xinbine yidəxəma nɛn, i sa alo yatana,

alo yata gilɛna, nde susuɛ i rakelɛ?
10 Manga dunganna mi bama Yuda yii.
Muxu yo mi manga taxamasenna bama a yii.
Han taxamaseri kanna fa waxatin naxan yi,
siyane yi xuru a xa.
11 A a sofanla xidima manpa binla* nan na,
a a sofali diin xidima manpa bili faŋin yiin nan na.
A a domaan xama wudi bogi igen nan na alo manpana,
a a doma gbeen fan xama bogi se ige gbeela nan na alo wunla.
12 A yɛɛne fərə wudi bogi ige gbeela xa,
A ŋinna fixa nənən xa.”

13 “Sabulon fama dəxədeni baan nan dɛ.
A bəxən findima kunki yigiyaden nan na.
A naninna Sidən dɛxənna nan na.”

14 “Isakari sɛnbɛn luxi nɛn alo sofanla,
naxan a sama a goron bɛnbɛli firinna tagi.
15 A saxi bəxən naxan ma,
a na yire faŋiyaan to,
a tungunni godoma nɛn goronna bun ma,
a xuru konyiya wanla bun.”

16 “Dan, a a yamaan makitima nɛn,
alo Isirayila bənsənna bonne.
17 Dan luma nɛn alo saŋina kiraan xən ma,
alo kosona san ma kiraan dɛ.
A yi soon santinban xin,
soo ragiin yi bira a fari.
18 Alatala, n xaxili tixi i ya kisin na!”

19 “Gadi, yɛngɛsone a yɛngɛma nɛn,
koni a tan nan e rabodonma ayi e san xanbi ra.”

20 “Aseri findima donse xəri kanna nan na
naxan kamalixi mangan dɛge seen na.”

21 “Nafatali luma nɛn
alo xɛli gilɛn naxan a gima,
a fala faŋine tima.”

22 “Yusufu luma nɛn
alo wudi bogilana
naxan tixi xuden dɛ.
A yiine yibandunxi taan nabilinna yinna nan xun ma.
23 Xalimakuli wonle yi yɛngɛn gidi a ma xəlɛni,
e xalimakunle woli a ma xənnantenyani.
24 Koni a fan yi a xanla suxu ken,
a yii rafan
Yaxubaa Ala Sɛnbɛmaan barakani,

* **49:11:** **49.11** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

Isirayila kantanmana, a kantan fanyena,
25 naxan findixi i fafe a Ala ra,
naxan i ratangama, Ala Sɛnbɛ Kanna,
naxan i barakama,
naxan koren dubane fima i ma,
naxan bɔxɔn dubane fima i ma,
naxan dii bari dubane ragidima i ma.
26 I babaa dubane baraka dangu baraka feene ra
naxanye sətɔma geya fonne xɛɛne ma,
e dangu habadan geyane se faɲine ra.
Ala xa na birin lu Yusufu xun ma,
naxan findima a fafaxakedenne yɛɛratiin na.”

27 “Bunyamin luma nɛn alo kankona.
Xətən yo xətən fɔ a subena nde suxu, a a don,
ɲinbanna ra a a se suxine yitaxun.”
28 Isirayila bənsən fu nun firinne nan ne ra. E babaa duban nan na ra a naxan fala e xa. A duba birin xa, birin nun a duba.

Yaxubaa sayana

29 Na xanbi, a yi a ɲungu a diine ma, a naxa, “N fa sigama nɛn laxira yi. N na faxa, ɛ n maluxun n baba yireni, gaburun naxan Eferon Xiti kaana xɛɛn ma,
30 Makipelaa xɛɛn faranna ra, Mamire fɛma, Kanan bɔxɔni. Iburahima na xɛɛn saraxi Eferon Xiti kaan nan ma alogo na xa findi a muxu maluxunden na.
31 Iburahima maluxunxi mɛnna nin, e nun a ɲaxanla Saran. Isiyaga fan maluxunxi mɛnni e nun a ɲaxanla Rebeka. N tan fan Leya maluxunxi mɛnni.
32 Na xɛɛn nun na faran yinla naxan na yi, e saraxi Xitine nan ma.”
33 Yaxuba to yelin yamarine fiyɛ a diine ma, a yi a sa saden ma. A yi faxa, a siga laxira yi.

50

Yaxubaa sayana

1 Yusufu yi a yiin bira a baba kɔɛ, a a sunbu, a wuga.
2 Na xanbi Yusufu yi yamarin fi seribane ma a e xa senna raso a baba fatini alogo a nama kun. E yi na liga Isirayila ra
3 xii tonge naanin e namunna kiini. Misiran kaane yi a saya feen liga xii tonge solofere bun.
4 Saya feen to ba a ra, Yusufu yi a fala Misiran Mangana yamaan xa, a naxa, “Xa n nɔɛ maxandini ito sətədeni ɛ sabun na, n bata ɛ maxandi ɛ n ma falan nadangu Misiran Mangan ma.
5 N baba n nakɔlɔ nɛn, a yi a fala, a naxa, ‘N fa faxama nɛn. I n maluxunma gaburun nan na n naxan gexi Kanan bɔxɔni.’ N waxi siga feni n xa sa n baba maluxun. Na waxatini n fama.”
6 Misiran Mangan yi a yabi, a naxa, “Siga, i sa i baba maluxun alo a i rakɔlɔxi kii naxan yi.”
7 Yusufu yi siga a baba maluxundeni e nun Misiran Mangan bundɔxɔne nun Misiran kuntigine

8 nun Yusufu a denbayaan nun a fafaxakedenne nun a babaa denbayana.
Dii ɲɔrɛne nun xuruseene gbansan yi lu Gosen bɔxɔni.
9 Yusufu nun wontorone nun e ragi muxune birin yi siga. Na yamaan yi
gbo han!
10 E to Atadi lonna yiren li, Yurudɛn xuden kidi ma, e yi wuga gbeen ti e yi
saya feene raba sɔxɔlɛni. Yusufu yi sunu a baba ɲan feen na han xii solofere.
11 Kanan kaane yi na saya feen to naxan ligaxi Atadi lonna ma. E yi a fala,
e naxa, “Misiran kaane saya fe gbeen nan ligama.” Nanara, e yi na yiren xili
sa “Misiran Saya Fena” Yurudɛn baan kidi ma.
12 Yaxuba feen naxan yamari a diine ma, e yi na liga.
13 A diine yi a xali Kanan bɔxɔni, e sa a maluxun Makipelaa xɛɛn faran
yinla ra, Iburahima xɛɛn naxan sara Eferon Xiti kaan ma alogo na xa findi
muxu maluxunden na Mamire dɛxɔn ma.
14 E to yelin a baba maluxunɲɛ, Yusufu nun a tadane nun muxun naxanye
birin siga a matideni a baba maluxundeni, ne yi xɛtɛ Misiran bɔxɔn ma.
15 Yusufu tadane to a to e baba bata faxa, e yi a fala, e naxa, “Xa Yusufu fa
keli en xili ma, en fe ɲaxin naxan birin ligaxi a ra, a a gbeen ɲɔxɔma nɛn en
na.”
16 Na waxatini e yi siga a faladeni Yusufu xa, e naxa, “I baba yamarini ito
nan fi nxu ma benun a xa faxa,
17 a naxa, ‘Ɛ ito fala Yusufu xa: N bata i maxandi, diɲa i tadane gbalo feen
ma e nun e hakɛna, bayo e bata fe ɲaxin liga i ra. N bata i maxandi, iki nxu
tan i fafe a Ala a walikɛne hakɛne mafelu.’ ” E to na falane ti Yusufu xa, a yi
wuga.
18 A tadane yi bira a bun ma, e a fala, e naxa, “Nxu tan ni i ra i ya konyine.”
19 Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “Hali ɛ nama gaxu. N tan xa mi Ala ra.
20 Ɛ lanxi a ma nɛn ɛ xa fe ɲaxin liga n na, koni Ala yi a maxɛtɛ fe faɲin na
alogo feene xa rakamali, nii wuyaxin yi ratanga.
21 Iki hali ɛ mi gaxu. N na ɛ makoon birin fanma nɛn e nun ɛ diine.” A fala
kɛndɛne yi e bɔɲɛn sa.

Yusufu faxa fena

22 Yusufu yi dɔxɔ Misiran yi, a tan nun a denbayana. A yi ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ fu
sətɔ siimayaan na.
23 Yusufu Efirami a diine to nɛn. A yi a yixɛtɛn naaninden to. Manase a dii
Makiri a diine, ne birin yi sa a sanna fari e bari waxatin naxan yi.
24 Yusufu yi a fala a tadane xa, a naxa, “N fan fa faxama nɛn, koni Ala ɛ
malima nɛn yati! A fama nɛn ɛ tongodeni Misiran yi, a ɛ xali na bɔxɔni a
dɛnaxan layirin tongo Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa.”
25 Yusufu yi Isirayila a diine rakələ, a a fala, a naxa, “Ala ɛ malima nɛn
yati! Na waxatini, ɛ nɛma kelɛ be, ɛ n xɔnne xali.”
26 Yusufu faxa a ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ fuun nan ma. E yi a senna raso a fatini alogo
a nama kun, e yi a binbin sa gɛmɛ kankiraan kui Misiran yamanani.

Xɔrɔyana
Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Tawureta Musa yire firinden ni i ra. A Isirayila kaane konyiyaan nun e xərəyaan nan ma fe yɛbama Misiran yamanani. Ala nan e xərəya alogo e xa mini Misiran yamanani. A tan nan e xunba, nanara, e findi a gbeen na, a yi a sariyane fi e ma. Ala naxan Isirayila yamaan xunba a xanuntenyani, na nan a falaxi yamaan xa a e xa e gbee xanuntenyaan yita a ra a sariyane suxun xɔn.

Isirayila kaane yelin xanbini dəxɔden sɔtɛ Misiran yi, ɲɛɛ wuyaxi danguxina, e yi findi yama gbeen na. Koni e findi nɛn Misiran mangana konyine ra. Ala mi a xun xanbi so Isirayila kaane konyiyaan tərəni, a yi muxuna nde sugandi e yɛ naxan yi xili Musa alogo a xa ti e yɛɛ ra. Ala yi Misiran kaane karahan a sɛnbɛn xɔn ma alogo e xa xərəyaan fi Isirayila kaane ma, e yi e beɲin e siga. Musa yi ti e yɛɛ ra, a siga e ra Sinayi geyaan ma tonbonni. Ala yi Isirayila findi a yamaan na, a yi layirin xidi e tagi Sinayi geyaan fari. A yi a sariyane fala e xa. Musa yi geyaan fari sariyane ramɛdeni waxatin naxan yi, lan yire sariɲanxin ti feen ma. Kitabun yireni ito raɲanxi yire sariɲanxin ti feen nan ma, Ala fa a yɛtɛ makɛnɛnma dɛnaxan yi.

Isirayilaa tərəna

1 Isirayilaa diin naxanye fa Yaxuba fɔxɔ ra Misiran yi, ne xinle ni itoe ra e
nun e denbayane:
2 Rubɛn nun Simeyɔn nun Lewi nun Yuda
3 nun Isakari nun Sabulon nun Bunyamin
4 nun Dan nun Nafatali nun Gadi e nun Aseri.
5 Muxu tonge solofere nan mini Yaxuba yi. Yusufu tan yi Misiran yi nun.
6 Yusufu yi faxa, e nun a ngaxakedenne nun na waxatin muxune birin.
7 Isirayilaa diine yi diine bari, e wuya ayi, e yi yamanan nafe.
8 Manga nɛnɛna nde yi dəxɔ Misiran yi, naxan mi yi Yusufu a fe kolon.
9 A yi a fala a yamaan xa, a naxa, “Ɛ a mato, Isirayila yamaan wuyama
ayi, e sɛnbɛn gboma ayi en xa.
10 En xa a liga xaxinla ra, alogo e nama wuya ɲaxi ra, alogo xa yɛngɛn keli,
e nama sa en yaxune fari, e yi en yɛngɛ, e e gi yamanani.”
11 Nayi, e yi walikɛ kuntigine dəxɔ e xunna, e xa e xunna kala wanla tərən
bun ma. E Pitomi nun Ramisesi taane ti, alogo e xa findi se ramaradene ra
Misiran mangan xa.
12 Koni e nɛma e ɲaxankatama, e wuyama ayi, e gbo ayi. Nayi, Misiran
kaane yi gaxu Isirayila bɔnsɔnne yɛɛ ra,
13 e yi e ɲaxankata wanle yi.
14 E yi e xunna kala konyiya wanle ra boro yibodonna nun bitikidi
bɔnbɔna.*
15 Misiran Mangan yi falan ti Sifira nun Puwa xa, Heburune dii rasuxune,
16 a naxa, “Ɛ na Heburu ɲaxanle mali dii barideni, xa xɛmɛn nan a ra, ɛ xa
a faxa. Xa ɲaxanla nan a ra, ɛ yi a lu a nii ra.”

* **1:14: 1.14** ***Bitikidin*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Birikidina***.”

17 Koni dii rasuxune yi gaxu Ala yɛɛ ra. Misiran Mangan naxan falaxi e xa,
e mi tin na ligɛ, e yi dii xɛmɛne lu e nii ra.
18 Misiran Mangan yi dii rasuxune xili, a yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera ɛ
ito ligaxi, ɛ yi dii xɛmɛne lu e nii ra?”
19 Dii rasuxune yi Misiran mangan yabi, e naxa, “Heburu ɲaxanle mi liga
alo Misiran kaane, e yixədəxə, e diin barima nɛn benun dii rasuxune xa fa.”
20 Ala yi hinan dii rasuxune ra, yamaan yi wuya ayi, a gbo ayi.
21 Amasətə dii rasuxune gaxu nɛn Ala yɛɛ ra, Ala yi e denbayane rawuya
ayi.
22 Nayi, Misiran mangan yi yamarini ito fi a yamaan birin ma: Xɛmɛn
naxan birin barima, ɛ e woli Nila baani. Ɛ ɲaxanle lu e nii ra.

2

Nabi Musa bari fena

1 Xɛmɛna nde yi Lewi bənsənni, na yi Lewi bənsənna nde tongo a ɲaxanla
ra.
2 Na yi fudikan, a yi dii xɛmɛn bari. A to a to, a diin tofan, a yi a luxun kike
saxan.
3 A mi yi fa nɔɛ a luxunɲɛ, a yi tanbin deben tongo, a dolen so a ma, a yi a
diin sa a kui, a yi sa a dəxə Nila baa igen xun ma gbalan xərɛ ra.
4 Diin tadan ɲaxalanmaan yi sa ti wulani, a lu diin matoɛ alogo a xa a
kolon feen naxan a sətəma.
5 Misiran mangana dii tɛmɛn yi godo baani a maxadeni, a fəxərabirane yi
e masiga tima Nila baan dɛ. A yi deben to gbalan xərɛ ra, a yi a konyi gilɛn
nasiga a tongodeni.
6 Misiran mangana dii tɛmɛn yi a rabi, a yi a to a dii xɛmɛn nan yi a ra. A
wugama. A yi kininkinin a ma. A yi a fala, a naxa, “Heburu kaane diina nde
ni ito ra!”
7 Nayi, diin tadan ɲaxalanmaan yi a fala Misiran mangana dii tɛmɛn xa, a
naxa, “I waxi n xa sa dii ngana nde fen i xa Heburu ɲaxanle yɛ, alogo a xa
xiɲɛn fi diini ito ma?”
8 Misiran mangana dii tɛmɛn yi a yabi, a naxa, “Awa, siga.” Diin tada yi sa
diina nga yɛtɛɛn xili.
9 Misiran mangana dii tɛmɛn yi a fala a xa, a naxa, “Diini ito xali, i xiɲɛn fi
a ma n xa, n ni i saranna fiyɛ.” Ɲaxanla yi diin tongo, a xiɲɛn fi a ma.
10 Diin to gbo, a yi a xali Misiran mangana dii tɛmɛn xən, a yi findi a diin
na. A yi a xili sa, “Musa” bayo a naxa, “N na a tongoxi igen nan xun ma.”

Nabi Musa yi a gi

11 Ləxəna nde, Musa bata yi kəxə, a siga a ngaxakedenne fɛma, a yi e wali
xədɛxɛn to. A yi Misiran kaana nde to Heburu kaana nde bənbɛ a
ngaxakedenne yɛ.
12 A yi a yɛɛ rakoɲin a rabilinni. A to a to muxu yo mi yi na, a yi Misiran
kaan faxa. A yi a maluxun ɲɛmɛnsinni.
13 Na xətən bode, a yi mini, a yi Heburu kaa firin to yɛngɛ. Yoo mi yi naxan
xa, a a fala na xa, a naxa, “Nanfera i i lanfaan yɛngɛma?”
14 Na yi a yabi, a naxa, “Nde i findixi mangan nun kitisaan na nxu xun na?
I mirixi n faxa feen nan ma, alo i Misiran kaan faxaxi kii naxan yi ba?”
Musa yi gaxu, a naxa, “Muxune bata n ma faxa ti feen kolon!”
15 Misiran mangan to na feen mɛ, a yi kata Musa faxa feen na. Koni Musa
yi a gi mangan bun, a siga Midiyan yamanani, a sa a matabu xəɲinna dɛxən.

16 Dii tɛmɛ solofere yi Midiyan saraxaraliin yii. Ne yi fa ige badeni, e yi
goronne rafe alogo e xa sa e babaa xuruse kurune ramin.
17 Xuruse raba gbɛtɛye yi fa, ne yi e kedi. Nayi, Musa yi keli, a e xun
mayɛngɛ, a yi igen fi e xuruseene ma.
18 E to xɛtɛ e baba Reyuli konni, a yi e maxɔdin, a naxa, “Nanfera ɛ xɛtɛxi
sinma to?”
19 E yi a yabi, e naxa, “Misiran kaana nde nan nxu ratangaxi xuruse
rabane ma, a yɛtɛɛn yi igen ba nxu xa, a xuruseene ramin.”
20 A yi a fala a dii tɛmɛne xa, a naxa, “A sa minɛn yi? Nanfera ɛ xɛmɛn na
luxi na yi? Ɛ sa a xili alogo a xa fa a dɛge.”
21 Musa yi tin, a xa lu na xɛmɛn konni. Na yi a dii Sefora fi Musa ma a
ɲaxanla ra.
22 A dii xɛmɛ keden bari a xa, a yi a xili sa Gɛrisɔmi, bayo a naxa, “N bata
findi xɔŋɛn na yamana gbɛtɛni.”
23 Waxati xunkuye to dangu, Misiran Mangan yi faxa. Isirayila bɔnsɔnne
mɔn yi wugama konyiyaan bun ma, e yi gbelegbelema malina fe ra. E
mawuga xuiin yi Ala li.
24 Ala yi e wuga xuiin mɛ, a yi a xaxili ti a layirin na a naxan xidi
Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa.
25 Ala yi Isirayila kaane mato, a a ɲɔxɔ lu e xɔn.

3

Ala yi Nabi Musa xili

1 Musa yi findi a bitanna Midiyan saraxarali Yetiro a xuruse rabaan na. A
yi xuruseene xali tonbon yiren xanbi ra, a fa Alaa geyaan ma, Horebe yi.
2 Alatala malekan yi mini a xa tɛɛn yiyani, fɔtɔndin tagi. Musa yi a mato,
tɛɛn yi fɔtɔnni yiren birin yi, koni a mi yi a ganma mumɛ!
3 Musa yi a fala, a naxa, “N xa siga mɛnni alogo n xa kabanako feen mato,
feen naxan a ligama fɔtɔndin mi ganma.”
4 Alatala to a to, a a sigama a yigbɛdeni, Ala yi a xili fɔtɔnni, a naxa, “Musa!
Musa!” Musa yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra!”
5 Ala yi a fala, a naxa, “I nama i maso be ra, i ya sankidine ba i sanni,
amasɔtɔ i tixi dɛnaxan yi, bɔxɔ sariɲanxin na a ra.”
6 A mɔn yi a fala, a naxa, “I benbane Ala nan n na, Iburahimaa Ala nun
Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.” Musa yi a yɛtagin luxun, bayo a yi gaxuxi
Ala to feen na.
7 Alatala yi a fala, a naxa, “N bata n ma yamana tɔrɔn to naxan Misiran yi.
N bata e wuga xuiin mɛ, e nun muxune e ɲaxankatama kii naxan yi,
amasɔtɔ n na e sɔxɔlɛne kolon.
8 Nayi, n bata godo alogo n xa e ba Misiran kaane yii. N yi e ba na
yamanani, n yi e xali bɔxɔ faɲina nde yi naxan gbo, nɔnɔn nun kumin gbo
bɔxɔn naxan yi, Kanan kaane dɔxi dɛnaxan yi, Xitine nun Amorine nun
Perisine nun Xiwine e nun Yebusune.
9 Iki Isirayila wuga xuiin bata n li, n bata a to Misiran kaane e tɔrɔn kii
naxan yi.
10 Nanara, iki, siga! N bata i xɛ Firawona ma alogo i xa Isirayila bɔnsɔnne
ramini Misiran yi, n ma yamana.”*

* **3:10: 3.10** Muxune yi a falama Misiran mangane birin ma fa fala “***Firawona***” hali ba muxuni ito ra bayo “Firawona” bunna nɛɛn fa fala “Misiran Mangana.”

11 Koni, Musa yi a fala Ala xa, a naxa, “Nde n tan na? N xa siga Firawona fɛma di, alogo n xa Isirayila bənsənne ramini Misiran yi?”
12 Ala yi a fala, a naxa, “N luma nɛn i xən. Ito findima nɛn taxamasenna ra alogo i xa a kolon, a n tan nan i rasigaxi. I na yamaan namini Misiran yi, ɛ fama n batudeni geyani ito nan fari.”
13 Musa yi a fala Ala xa, a naxa, “Awa, n sigɛ Isirayila kaane fɛma, koni n na a falɛ e xa, n naxa, ‘Ɛ benbane Ala nan n nafaxi ɛ fɛma,’ xa e n maxədin fa fala, ‘A xili di?’ n na e yabima di na yi?”
14 Ala yi a fala Musa xa, a naxa, “N tan na a ra, Ala naxan na yi. I xa Isirayila kaane yabi na kii nin, i naxa, ‘Naxan xili “N Na Yi,” na nan n nafaxi ɛ fɛma.’ ”
15 Ala mən yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala Isirayila kaane xa, a n tan, Alatala, e benbane Ala, e nun Iburahimaa Ala, e nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala, n nan i rafaxi e fɛma. N xinla ni ito ra habadan! E n xili bama ikii nin waxati famatɔne birin yi.
16 Siga, i sa Isirayila fonne malan, i yi a fala e xa, a n tan, Alatala, e benbane Ala, Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala, n tan bata mini i xa. N naxa, ‘N bata n ɲəxə lu ɛ xən yati! N bata a to e naxan ligaxi ɛ ra Misiran yi.
17 N bata a ragidi, n na ɛ raminima nɛn Misiran yi, ɛ tərəma dɛnaxan yi. N yi ɛ xali Kanan kaane bəxəni, Xitine nun Amorine nun Perisine nun Xiwine e nun Yebusune. Bəxən nan na ra nənən nun kumin gbo dɛnaxan yi.’
18 E i xuiin namɛma nɛn. Nayi, ɛ nun Isirayila fonne sigama nɛn Misiran Mangan fɛma, ɛ yi a fala a xa, ɛ naxa, ‘Alatala, Heburu kaane Ala, na bata mini nxu xa. Tin, nxu xa xii saxan siga ti tonbonni, alogo nxu xa saraxane ba Alatala xa, nxə Ala.’
19 N na a kolon Misiran Mangan mi tinɲɛ ɛ yi siga, fə sɛnbɛmaan na a karahan.
20 Nanara, n na n yiini bandunma nɛn, n Misiran yamanan tərə kabanakone ra n naxanye ligama e ra. Na xanbi ra, a tinma nɛn ɛ yi siga.
21 N na a ligama nɛn ɛ yi rafan Misiran kaane ma alogo ɛ yii genla nama siga.
22 Isirayila ɲaxanle birin e dəxə bode Misiran kaane maxədinma nɛn e nun Misiran ɲaxanla naxanye banxin kui a e xa gbeti nun xɛma muranne so e yii, e nun dugine, ɛ naxanye ragodoma ɛ diine ma. Nayi, ɛ Misiran kaane yii gelima nɛn.”

4

Nabi Musaa matandina

1 Musa yi a yabi, a naxa, “Waxatina nde, e mi lama n na, e mi n xuiin suxuma. E a falama n xa nɛn, e naxa, ‘Alatala mi minixi i xa.’ ”
2 Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Nanse i yii?” A yi a yabi, a naxa, “Dunganna.”
3 Ala yi a fala, a naxa, “A bira bəxəni.” A yi a bira bəxəni, a yi findi saɲin na. Musa yi a gi a bun.
4 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini bandun, i yi a suxu a xunla ma.” A yi a yiini bandun, a yi a suxu a xunla ma. A mən yi findi dunganna ra a yii.
5 Alatala yi a fala, a naxa, “I na nan ligama, alogo e xa la a ra a Alatala e benbane Ala bata mini i xa Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala.”

6 Alatala mɔn yi a fala, a naxa, “I yiin naso i ya domaan bun.” A yi a yiin
naso a domaan bun, a mɔn yi a ba na. A to a ba, a yi a to fure ɲaxin bata
mini a yiin ma, a yi fixaxi alo balanbalan kɛsɛna.
7 Ala yi a fala, a naxa, “I mɔn xa i yiin naso i ya domaan bun.” A yi a yiin
naso a domaan bun. A to a ba, a yiin mɔn yi xɛtɛ a kiini.
8 Ala yi a fala, a naxa, “Xa e mi la i ra, e mi i xuiin namɛ taxamaseri
singena fe ra, e lama nɛn taxamaseri firinden na.
9 Xa e mi la taxamaseri firinne ra, e mi i xuiin namɛ, i igen sɛgɛ Nila baani,
i yi a bɔxɔn. I igen naxan tongoma Nila baani, na findima wunla nan na
bɔxɔn ma.”
10 Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “Marigina, n mi dɛ bolon. N mi yi dɛ
bolon benun i xa falan ti n xa, hali iki n dɛɛn mi falan tima ki faɲi. N mi dɛ
mafura falan tiyɛ muxune xa.”
11 Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Nde muxun dɛɛn nafalaxi? Nde muxun
findima bobon na, hanma tuli xɔrina? Nde a findima yɛɛ kanna ra, hanma
danxutɔna? N tan Alatala mi a ra ba?
12 Nayi, siga, n na i malima nɛn fala tideni. I naxan falama, n ni xaran na
ma.”
13 Musa yi a fala, a naxa, “Marigina, i muxu gbɛtɛ rasiga.”
14 Nayi, Alatala yi xɔlɔ Musa ma han! A yi a fala, a naxa, “I tada mi na ba,
Haruna, Lewi bɔnsɔnna muxuna? N na a kolon, a fatan falan tiyɛ. A tan
yɛtɛɛn kira yi, a fama i ralandeni. A na i to, a sɛwama nɛn.
15 I falan tima nɛn a xa, a fan yi a rali yamaan ma. N tan ɛ firinna birin
malima nɛn falatideni. Ɛ lan ɛ xa naxan liga, n yi ɛ xaran na ma.
16 A i ya falan nalima nɛn yamaan ma. A tan yi findi i dɛɛn na, i tan yi lu
Ala funfuni a tan xa.
17 Koni dunganni ito suxu i yii, alogo i xa kabanako feene liga a xɔn.”

Nabi Musa yi xɛtɛ Misiran yi

18 Musa yi xɛtɛ Yetiro fɛma, a bitanna, a yi a fala a xa, a naxa, “A lu n xa
siga ngaxakedenne fɛma naxanye Misiran yi, alogo n xa a to xa e mɔn e nii
ra.” Yetiro yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga bɔɲɛ xunbenli.”
19 Alatala yi a fala Musa xa Midiyan yi, a naxa, “Siga, xɛtɛ Misiran yi,
amasɔtɔ naxanye birin yi wama i faxa feni, e bata faxa.”
20 Musa yi a ɲaxanla nun a diine rate sofanle fari, a xɛtɛ Misiran
yamanani. Alaa dunganna yi suxi a yii.
21 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I na xɛtɛ Misiran yi, n kabanako feen
naxanye birin soxi i yii, i xa e liga Firawona yɛtagi. Koni, n tan Firawona
bɔɲɛni xɔdɔxɔma nɛn, a mi tinma yamaan yi siga mumɛ!
22 I yi a fala Firawona xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N ma diin
nan Isirayila bɔnsɔnna ra, n ma dii singena.
23 N na a falama i xa, n ma diine yiiba, e xa siga, alogo e xa sa n batu. Xa i
tondi, n na i ya dii singen faxama nɛn.’ ”
24 E yi sigatini, e yi yigiya yirena nde yi. Alatala yi fa Musa ralan. A yi
wama a faxa feni.
25 Sefora yi gɛmɛ xɛnxɛn tongo, a yi a diin banxulan, a yi a kidin din Musa
sanna ra, a naxa, “Wunla ito bata i makantan, n ma xɛmɛna!”
26 Nayi, Ala yi a lu na. A a fala na banxulan feen nan ma, fa fala “Wunla
ito bata i makantan, n ma xɛmɛna.”
27 Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa, “Siga tonbonni Musa ralandeni.”
Haruna yi siga, a yi naralan Musa ra Alaa geyaan ma, a yi a sunbu.

28 Alatala Musa xɛxi falan naxan birin nalideni, a na birin ma fe fala
Haruna xa, e nun kabanako feen naxanye yi yamarixi.
29 Musa nun Haruna yi siga, e yi Isirayila fonne birin malan.
30 Alatala falan naxan ti Musa xa Haruna yi na birin yɛba, a yi
kabanakone liga yamaan yɛtagi.
31 Yamaan yi la a ra. E to a mɛ a Alatala bata a ɲɔxɔ lu Isirayila kaane xɔn,
a bata yi e tərən to, e yi e xinbi sin, e Ala batu.

5

Firawonaa tondina

1 Na xanbi ra, Musa nun Haruna yi siga Firawona fɛma, e a fala a xa, e
naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ma yamaan yiiba, e
xa siga, alogo e xa sa sanla raba n batu xinla ma tonbonni.’ ”
2 Firawona yi e yabi, a naxa, “Nde Alatala ra, n naxan xui suxuma, n yi
Isirayila yamaan lu e siga? N mi Alatala kolon. N mi Isirayila yamaan yiibɛ
e siga mumɛ!”
3 E yi a fala, e naxa, “Heburune Ala bata mini nxu xa. Tin nxu xa xii saxan
siga ti tonbonni. Nxu xa saraxane ba Alatala nxɔ Ala xa, alogo a nama nxu
faxa furen na hanma silanfanna ra.”*
4 Misiran Mangan yi a fala e xa, a naxa, “Musa nun Haruna, nanfera ɛ
yamaan bama e wanla ra? Ɛ siga ɛ wanle ra!
5 Iki yamani ito bata gbo ayi yamanani, ɛ a wanli kalama a ma!”
6 Na ləxɔn yɛtɛni Firawona yi yamarini ito fi konyi rawanle nun kuntigine
ma, a naxa,
7 “Ɛ nama fa sɛxɛn so yamaan yii alo a fələni e yi bitikidin bənbɔ, koni e
tan yɛtɛɛn xa siga sɛxɛ fendeni.†
8 E mən yi bitikidin xasabin naxan bənbɔma a fələni, ɛ nama tin e nde ba
na ra. Bayo salantenne nan e ra, nanara e sənxɔma, e naxa, ‘Tin, nxu xa sa
saraxane ba nxɔ Ala xa!’
9 Wanla xa fari sa muxuni itoe yii, alogo e xa lu walɛ. Nayi, e mi fa wule
falani itoe xuiin namɛma.”
10 Konyi rawanle nun kuntigine yi a fala yamaan xa, e naxa, “Firawona
naxa, ‘Nxu mi fa sɛxɛ soma ɛ yii.
11 Ɛ yɛtɛɛn xa sa sɛxɛn fen ɛ a toɛ dɛnaxan yi, koni sese mi bama ɛ wanla
ra.’ ”
12 Yamaan yi xuya ayi Misiran yamanan birin yi se gbaxa fendeni naxan
sɛ sɛxɛn ɲɔxəni.
13 Konyi rawanle yi gbɛtɛnxi e ra, e naxa, “Ɛ xa ɛ soge keden wanla raɲan,
alo ɛ yi a ligama kii naxan yi nxu yi fama sɛxɛn na waxatin naxan yi.”
14 Firawona konyi rawanle yi Isirayila kuntigine bənbɔ, e naxanye dɔxi, e
naxa, “Nanfera ɛ mi bitikidin xasabin bənbɔxi xoro nun to yi, alo a fələni?”
15 Isirayila kuntigine yi sa e mawuga Firawona xa, e a fala a xa, e naxa,
“Nanfera i ya walikɛne suxuma iki?
16 E mi fa sɛxɛn soma i ya walikɛne yii, koni e a falama nxu xa, e naxa, ‘Ɛ
bitikidine bənbɔ!’ Muxune nxu tan bulanma i ya walikɛne, anu ɛ muxune
nan kalan tima.”
17 Firawona yi e yabi, a naxa, “Salayana! Salantenne nan ɛ ra! Nanara, ɛ a
falama, ‘Tin, nxu xa sa saraxane ba Alatala xa!’

---

* **5:3: 5.3** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. † **5:7: 5.7** ***Bitikidin*** mən falama yirena nde yi fa fala “***Birikidina***.”

18 Awa iki, ɛ sa wali, e mi fa sɛxɛ soma ɛ yii, anu se mi bama bitikidi xasabi falaxin na.”
19 Isirayila kuntigine yi a kolon nayi, a e tɔrɔma nɛn, e to a mɛ fa fala, “Ɛ mi sese bama ɛ soge keden bitikidin xasabin na.”
20 E minimatɔɔn Firawona konni, e yi naralan Musa nun Haruna ra naxanye yi e mamɛma.
21 E yi a fala e xa, e naxa, “Alatala xa ɛ kɛwanle mato, a ɛ makiti! Ɛ bata nxu raɲaxu Firawona ma e nun a kuntigine alo se kunxin xirina. Ɛ bata silanfanna so e yii e xa nxu faxa.”
22 Musa yi xɛtɛ Alatala fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, nanfera i fe ɲaxin ligaxi yamani ito ra? Nanfera i n nafaxi?
23 Xabu n siga Firawona fɛma fala tideni i xinla ra, a yamani ito tɔrɔma. I munma i ya yamaan xunba, han to!”

6

Ala yi Nabi Musa sɛnbɛ so

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I ya a toma nɛn sɔnɔn n naxan ligama Firawona ra. N na a karahan, a e yiibama nɛn alogo e xa siga. N na a karahan, a e kedima nɛn a yamanani.”
2 Ala mɔn yi falan ti Musa xa, a naxa, “Alatala nan n tan na.
3 N mini nɛn Iburahima nun Yaxuba nun Isiyaga xa, n yi n xinla falama e xa nɛn, n naxa, ‘Ala Sɛnbɛ Kanna,’ koni n mi yi n xinla falama e xa, a ‘Alatala.’
4 N mɔn yi layirin xidi nxu tagi, alogo n xa Kanan yamanan so e yii, e yi xɔɲɛyani dɛnaxan yi.
5 N bata Isirayila kaane wuga xuiin mɛ, Misiran kaane naxanye suxi konyiyani, n bata n xaxili lu n ma layirin xɔn ma.
6 Nanara, a fala Isirayila kaane xa, fa fala, ‘Alatala nan n tan na, n na ɛ raminima nɛn Misiran kaane yamarin bun. N na ɛ xɔrɔyama nɛn e konyiyaan ma, n yi ɛ xunba n sɛnbɛ gbeeni ɲaxankata magaxuxine xɔn Misiran kaane xili ma.
7 N na ɛ findima nɛn n ma yamaan na. N findi ɛ Ala ra, ɛ yi a kolon a Alatala nan n tan na, ɛ Ala, naxan ɛ raminima Misiran kaane yamarin bun ma.
8 N na ɛ xalima nɛn na bɔxɔni, n yi a so ɛ yii ɛ gbeen na, n na n kɔlɔ bɔxɔn naxan ma fe ra, a n na a soma nɛn Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yii, n tan Alatala.’ ”
9 Musa yi na falan nali Isirayila kaane ma, koni tɔrɔn nun konyiya xɔdɛxɛn mi tin e Musa xuiin namɛ.
10 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
11 “Siga, i sa falan ti Firawona xa, Misiran mangana, alogo a xa Isirayila kaane beɲin, e mini a yamanani.”
12 Musa yi Alatala yabi, a naxa, “Xa Isirayila kaane mi n xuiin namɛxi, Firawona n xuiin namɛma di, n tan naxan mi dɛ bolon?”
13 Alatala yi falan ti Musa nun Haruna xa, a yi yamarine so e yii Isirayila kaane fe yi e nun Firawona fe yi, Misiran mangana, alogo e xa Isirayila kaane ramini Misiran yamanani.

Nabi Musa benbane fe

14 Isirayila denbaya kanne xinle ni itoe ra:
Isirayilaa dii singena Rubɛn, a tan ma diine ni i ra: Xanɔki, Palu, Xesirɔn e nun Karimi. Ne findixi Rubɛn xabila naaninne benbane nan na.

15 Simeyɔn ma diine ni i ra: Yemuyeli, Yamin, Ohadi, Yakin, Soxara, e nun
Kanan kaa gilɛna dii xɛmɛ Sayuli. Ne findixi Simeyɔn xabila senninne
benbane nan na.
16 Lewi a diine xinle ni itoe ra e nun e yixɛtɛne: Gɛrisɔn, Kehati e nun
Merari. Lewi ɲɛɛ kɛmɛ tonge saxan e nun solofere sɔtɔ nɛn siimayaan na.
17 Gɛrisɔn ma diine yi findi xabila firin benbane ra: Libini nun Simeyi.
18 Kehati a diine ni i ra: Amirama, Yisehari, Xebiron e nun Yusiyɛli.
Kehati ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge saxan e nun saxan sɔtɔ nɛn siimayaan na.
19 Merari a diine ni i ra: Maxali nun Musi. Lewi xabilane benbane nan ne
ra mayixɛtɛ yɛɛn ma.
20 Amirama yi a baba magilɛ Yokebedi tongo a ɲaxanla ra, a yi Haruna
nun Musa bari a xa. Amirama yi ɲɛɛ kɛmɛ tonge saxan e nun saxan sɔtɔ
siimayaan na.
21 Yisehari a diine ni i ra: Kora, Nefegi e nun Sikiri.
22 Yusiyɛli a diine ni i ra: Mikayeli, Elisafan e nun Sitiri.
23 Haruna yi Aminadabo a dii tɛmɛ Eliseba tongo a ɲaxanla ra. Naxason
magilɛn nan yi Eliseba ra. A yi Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun
Itamara bari a xa.
24 Kora diine ni i ra: Asiri, Elikana e nun Abiyasafa. Kora xabila saxanne
benbane nan ne ra.
25 Harunaa dii Eleyasari yi Putiyeli a dii tɛmɛn tongo a ɲaxanla ra, a yi
Finexasi bari a xa. Lewi bɔnsɔnna denbaya xunne nan ne ra, e xabila yɛɛn
ma.
26 E tan ni i ra Haruna nun Musa, Alatala a fala ne nan xa, a naxa, “Ɛ
Isirayila kaane ganle ramini Misiran yi.”
27 E tan nan falan ti Firawona xa, Misiran Mangana, alogo e xa Isirayila
kaane ramini Misiran yi. Na Musa nun Haruna nan itoe ra.
28 Alatala falan ti nɛn Musa xa Misiran yamanani,
29 a naxa, “N tan nan Alatala ra. A fala Firawona xa, Misiran Mangana, n
naxan birin falama i xa.”
30 Koni Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “Bayo n dɛɛn mi fatan fala faɲine
tiyɛ a xa, Firawona n xuiin namɛma di?”

7

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A mato, n ni i findima nɛn Ala ra
Firawona xa, i tada Haruna luma nɛn alo i ya nabina.
2 N na i yamari naxan na, i na fala, i tada Haruna yi falan ti Firawona xa,
alogo a xa tin Isirayila kaane yi mini a yamanani.
3 Koni, n tan Firawona bɔɲɛni xɔdɔxɔma nɛn, n yi n ma taxamasenne nun
kabanakone rawuya ayi Misiran yamanani.
4 Firawona mi ɛ xuiin namɛma mumɛ! N na n sɛnbɛn yitama nɛn Misiran
na ɲaxankata magaxuxine yi, n yi n ma ganla ramini Misiran yamanani,
Isirayila, n ma yamana.
5 Misiran kaane a kolonma nɛn a n tan nan Alatala ra, n na n yiini bandun
Misiran kaane xili ma, n yi Isirayila kaane ramini na yi.”
6 Alatala naxan yamari, Musa nun Haruna yi na birin liga.
7 Musa siimayaan yi ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ, Haruna siimayaan yi ɲɛɛ tonge
solomasɛxɛ e nun saxan, e falan ti Firawona xa waxatin naxan yi.

Dunganna yi maxɛtɛ saɲin na

8 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,

9 “Xa Firawona a fala ɛ xa, a naxa, ‘Ɛ kabanako fena nde liga!’ Nayi, i yi a
fala Haruna xa, i naxa, ‘I ya dunganna tongo, i yi a bira Firawona yɛtagi.’ A
findima nɛn saɲin na.”
10 Musa nun Haruna yi siga Firawona fɛma, Alatala yamarin naxan soxi e
yii, e na liga. Haruna yi a dunganna bira Firawona nun a kuntigine yɛtagi, a
findi saɲin na.
11 Koni Firawona fan yi fekolonne nun seri kanne nun Misiran woyimɛne
xili, ne fan yi na fe sifan liga e dalili feene xɔn.
12 E birin yi e dunganne bira, e findi saɲine ra. Koni Harunaa dunganna
yi e dunganne gerun.
13 Firawona bɔɲɛn yi xɔdɔxɔ, a mi Musa nun Harunaa falan namɛ alo
Alatala a falaxi kii naxan yi.

Fitina fe singena: Igen yi maxɛtɛ wunla ra

14 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Firawona bɔɲɛni xɔdɔxɔxi, a tondixi
yamaan beɲindeni e siga.
15 Siga Firawona fɛma xɔtɔnni. A na siga Nila baan dɛ, i siga a ralandeni.
Dunganna naxan maxɛtɛ saɲin na i na suxu i yii.
16 I xa a fala Firawona xa, i naxa, ‘Alatala, Heburune Ala, na bata n nafa i
fɛma a n xa a fala, a i xa a yamaan yiiba, e xa siga, alogo e xa sa a batu
tonbonni koni han to i munma i tuli mati.
17 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “I fama a kolondeni n ma wanla nan xɔn
a Alatala nan n tan na.” Dunganna naxan n yii, n Nila baa igen garinma nɛn
na ra, a maxɛtɛ wunla ra.
18 Yɛxɛn naxanye Nila baani, ne faxama nɛn. Igeni lɔxɔma nɛn. Misiran
kaane mi fa nɔɛ a igen minɲɛ.’ ”
19 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala Haruna xa: i ya dunganna
tongo, i yi i yiini bandun Misiran igene xun ma: Baane, xudene, darane, e
nun tigine birin. E findima nɛn wunla ra. Wunla luma nɛn Misiran
yamanan yiren birin yi, hali ige sase wudi daxine nun fɛɲɛne kui.”
20 Alatala yamarin naxan fi Musa nun Haruna ma, e yi na liga. Haruna yi
a dunganni te Nila baan xun ma, a yi igen garin Firawona nun a kuntigine
yɛtagi. Igen birin yi maxɛtɛ wunla ra.
21 Yɛxɛn naxanye yi Nila baani, ne yi faxa. Igen yi lɔxɔ han Misiran kaane
mi yi fa nɔɛ baa igen minɲɛ. Wunla yi lu Misiran yamanan yiren birin yi.
22 Koni Misiran woyimɛne fan yi na fe sifane liga e dalili feene xɔn.
Firawona bɔɲɛn yi xɔdɔxɔ, a mi Musa nun Haruna xuiin namɛ alo Alatala a
fala kii naxan yi.
23 Firawona yi xɛtɛ, a siga a banxini, a mi a yengi lu na feene xɔn.
24 Misiran kaane birin yi yinle ge Nila baan dɛxɔnni alogo e xa e min,
amasɔtɔ e mi yi nɔɛ baa igen minɲɛ.
25 Alatala yelin Nila baan findɛ wunla ra waxatin naxan yi, xii solofere yi
dangu na xanbi ra.

Fitina fe firindena: Xunɲɛne

26 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga Firawona fɛma, i yi a fala a xa, i
naxa, ‘Alatala falani ito nan tixi, a naxa: N ma yamaan yiiba, a xa siga alogo
e xa sa n batu.
27 Xa i tondi e beɲinɲɛ, n na i ya yamanan birin ɲaxankatama nɛn, n
xunɲɛne radin a ma.

28 Nila baan nafema nɛn xunɲɛne ra. E tema nɛn, e so i ya manga banxin
kui, i xideni, i ya sadeni, i ya kuntigine banxine kui, i ya yamana banxine
kui, i ya buru gandene yi, e nun i ya buru bɔnbɔdene kui.
29 Xunɲɛne tema nɛn i tan nun i ya yamaan nun i ya kuntigine ma.' "

8

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "A fala Haruna xa, i naxa, 'I ya
dunganni bandun baane nun xudene nun darane xun ma, i yi xunɲɛne rate
Misiran yamanani.' "
2 Haruna yi a yiini bandun Misiran igene xun ma, xunɲɛne yi te Misiran
yamanan birin yi.
3 Koni Misiran woyimɛne fan yi na fe sifane liga e dalili feene xɔn. E fan yi
xunɲɛne rate Misiran yamanani.
4 Firawona yi Musa nun Haruna xili, a naxa, "Ɛ Alatala maxandi n xa
alogo a xa xunɲɛne masiga n na, e nun n ma yamaan na. N na i ya yamaan
beɲinɲɛ, e siga, alogo e xa sa saraxane ba Alatala xa."
5 Musa yi a fala Firawona xa, a naxa, "Na binyen xa lu i tan xa, i yi a fala, n
lan n xa maxandin ti ɛ nun i ya kuntigine xa waxatin naxan yi, e nun i ya
yamaan xa, alogo Ala xa xunɲɛne masiga ɛ nun ɛ banxine ra. E yi siga Nila
baa igeni."
6 A yi yabin ti, a naxa, "Tila." Musa yi a fala, a naxa, "A ligama nɛn na kiini
alogo i xa a kolon a muxu yo mi maliga Alatala ra, nxɔ Ala.
7 Xunɲɛne e masigama nɛn i ra e nun i ya banxine nun i ya kuntigine nun
i ya yamana. E yi lu Nila baani."
8 Musa nun Haruna yi mini Firawona fɛma. Musa yi a xuini te Alatala ma
xunɲɛne fe ra, Ala naxanye rafa Firawona ma.
9 Musa yi naxan maxɔdinma, Alatala yi na liga. Xunɲɛne yi faxa banxine
kui e nun tandene nun xɛɛne ma.
10 E yi e makɔ, e e sa e bode fari, yamanan xirin yi mini e fe ra.
11 Firawona to a to a feene bata mafisa, a bɔɲɛn mɔn yi xɔdɔxɔ. A mi Musa
nun Haruna xuiin namɛ, alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

Fitina fe saxandena: Sosone

12 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "A fala Haruna xa, i naxa, 'I ya
dunganni bandun, i bɔxɔni garin. Gbangbanna maxɛtɛma nɛn sosone ra
Misiran yamanan birin yi.' "
13 E yi na liga. Haruna yi a dunganni bandun a yii, a bɔxɔn gbangbanni
garin, sosone yi fa muxune nun subene xili ma. Bɔxɔn gbangbanna birin yi
maxɛtɛ sosone ra Misiran yamanan birin yi.
14 Koni, woyimɛne to kata e xa sosone ramini e dalili feene xɔn, e mi nɔ.
Sosone yi muxune nun subene ma.
15 Woyimɛne yi a fala Firawona xa, e naxa, "Ala sɛnbɛn nan ito ra!" Koni
Firawona bɔɲɛn yi xɔdɔxɔ, a mi a tuli mati Musa nun Haruna ra, alo Alatala
a fala kii naxan yi.

Fitina fe naanindena: Xɛnne

16 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Keli xɔtɔn, i siga Firawona ralandeni.
A sigama nɛn xude dɛni. I yi a fala a xa, i naxa, 'Alatala falani ito nan tixi, a
naxa: N ma yamaan beɲin, e xa siga alogo e xa sa n batu.
17 Xa i mi tin n ma yamaan yiibɛ e siga, n xɛnne rafama nɛn i tan nun i ya
kuntigine nun i ya yamaan xili ma, e nun i ya banxine kui. Misiran kaane
banxine rafema nɛn xɛnne ra, bɔxɔn yi rafe.

18 Koni na lɔxɔni, n Gosen yamanan luma nɛn a danna n ma yamaan
dɛnaxan yi. Xɛnne mi fama mɛnni, alogo i xa a kolon a n tan Alatala walima
yamanani ito yi.
19 N tagi rabaan luma nɛn n ma yamaan nun i ya yamaan tagi. Na
kabanako fe taxamasenna ligama nɛn tila.' "
20 Alatala yi na liga. Xɛri wuyaxi yi so Firawona banxini e nun a kuntigine
banxine yi. Misiran yamanan birin yi kala xɛnne ra.
21 Firawona yi Musa nun Haruna xili, a naxa, "Ɛ siga, ɛ sa saraxane ba ɛ
Ala xa yamanani ito yi."
22 Musa yi a yabi, a naxa, "A mi lan a xa liga na ki. Amasɔtɔ nxu saraxan
naxanye bama Alatala xa, nxɔ Ala, ne findɛ fe haramuxin na Misiran kaane
yɛɛ ra yi. Xa nxu saraxa haramuxin ba Misiran kaane yɛɛ xɔri, e mi nxu
magɔlɔnɲɛ ba?
23 Nxu xii saxan sigan nan tima tonbonni, nxu yi saraxane ba Alatala xa,
nxɔ Ala, alo a nxu yamari kii naxan yi."
24 Firawona yi a fala, a naxa, "N na ɛ yiibama nɛn alogo ɛ xa siga, ɛ yi
saraxane ba Alatala xa, ɛ Ala, tonbonni. Koni ɛ nama ɛ makuya. Awa, ɛ xa
Ala maxandi n xa."
25 Musa yi a yabi, a naxa, "N kelima nɛn i fɛma, n na Alatala maxandi.
Tila, xɛnne masigama nɛn Firawona nun a kuntigine nun a yamaan na.
Koni Firawona nama fa yanfan ti, a tondi yamaan yiibɛ siga saraxane
badeni Alatala xa."
26 Musa yi keli Firawona fɛma, a yi Alatala maxandi.
27 Musa naxan maxɔdin, Alatala yi na liga. Xɛnne yi e masiga Firawona ra
e nun a kuntigine nun a yamaan na. Keden mi lu.
28 Koni Firawona mɔn yi a bɔɲɛni xɔdɔxɔ, a mi tin yamaan yiibɛ.

9

Fitina feen suulundena: Xuruseene faxa fena

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Siga Firawona fɛma, i yi a fala a xa, i
naxa, 'Alatala, Heburune Ala ito nan falaxi, a naxa, "N ma yamaan yiiba, e
xa siga, alogo e xa sa n batu."
2 Xa i tondi e beɲinɲɛ e xa siga, xa i lu tondɛ,
3 Alatala fitina furen nafama nɛn i ya xuruseene ma naxanye xɛɛne ma,
soone, sofanle, ɲɔgɔmɛne, ɲingene, yɛxɛɛne e nun siine.
4 Koni Alatala Isirayila xuruseene nun Misiran xuruseene tagi rabama
nɛn, alogo Isirayila kaane gbeene sese nama faxa.' "
5 Alatala bata yi waxatin sa, a naxa, "N na ligama nɛn yamanani ito yi
tila."
6 Na xɔtɔn bode Alatala yi na liga. Misiran kaane xuruseene birin yi faxa.
Koni, Isirayila kaane xuruse keden mi faxa.
7 Firawona yi xɛrane rasiga, e fa a to a Isirayila xuruse yo mi faxaxi. Koni
Firawona bɔɲɛn yi siga xɔdɔxɛ, a mi yamaan yiiba mumɛ, e siga.

Fitina fe sennindena: Sete Furena

8 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, "Ɛ yiine rafe sulun tɛɛn*
xubeni, Musa xa a woli kore Firawona yɛtagi.
9 A xuyama ayi nɛn Misiran yamanan birin xun ma, a findi sete furen na
Misiran yamanan muxune nun a subene birin ma."

* **9:8: 9.8 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala "***Furu tɛɛna***."

10 E yi sulun tɛɛn xuben tongo, e siga Firawona fɛma. Musa yi a woli kore,
sete furen yi fa yamanan muxune nun a subene birin ma.
11 Koni woyimɛne mi yi nɔɛ tiyɛ Musa yɛtagi, bayo setene yi e ma alo
Misiran kaane birin.
12 Koni, Alatala yi Firawona bɔɲɛni xɔdɔxɔ, a mi Musa nun Haruna xuiin
namɛ mumɛ, alo Alatala naxan fala Musa xa.

Fitina fe soloferedena: Balabalan kɛsɛna

13 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Keli xɔtɔn, i siga Firawona fɛma. I yi a
fala a xa fa fala Alatala Heburune Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ma yamaan
yiiba, e xa siga alogo e xa sa n batu.
14 Xanamu, n nan n ma fitina feene sɛnbɛ soma nɛn i tan nun i ya
kuntigine nun i ya yamaan xili ma, alogo i xa a kolon a n ɲɔxɔn mi na bɔxɔn
fari.
15 Xa n yi n yiini bandun i ma nun, n yi fitina furen nasigama nɛn i ma
nun, i tan nun i ya yamaan birin yi raxɔrima nɛn bɔxɔ xɔnna fari.
16 Koni n bata i lu i nii ra, alogo i xa n sɛnbɛn to, n xinla yi rali dunuɲa
yiren birin yi.
17 Xa i mɔn n ma yamaan makankan, i mi tin e siga,
18 i yanyi tila n balabalan kɛsɛn nagodoma nɛn, naxan ɲɔxɔn munma fa
Misiran yi xabu a masɛgɛ lɔxɔni han to.
19 Nayi, i ya xuruseene nun i yii seene birin naxanye xɛɛn ma, i xa ne
ramara. Bayo balabalan kɛsɛn fama nɛn muxune nun subene birin ma
naxanye xɛɛn ma. Naxanye mi rasoxi banxine yi, ne faxama nɛn.’ ”
20 Firawona kuntigin naxanye gaxu Alatalaa falan yɛɛ ra, ne yi e konyine
nun e xuruseene raso banxine kui.
21 Koni naxanye mi e yengi lu Alatalaa falan xɔn, ne yi e walikɛne nun e
xuruseene lu xɛɛne ma.
22 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini te kore, balabalan kɛsɛn xa
godo Misiran yamanan yiren birin yi muxune nun subene ma, e nun
siseene birin ma Misiran xɛɛne birin yi.”
23 Musa yi a dunganni te kore, Alatala yi galanna nun balabalan kɛsɛn
nafa, kuye sarinna yi bɔxɔn li. Awa, Alatala yi balabalan kɛsɛn nafa Misiran
yamanani.
24 Balabalan kɛsɛn yi fa, kuyen yi sarin, a sɛnbɛn yi gbo ayi, a ɲɔxɔn
munma yi fa Misiran yi xabu a findi yamanan na.
25 Balabalan kɛsɛne yi muxune nun subene birin magɔlɔn xɛɛne ma, a yi
siseene birin kala, a wudine birin yi gira Misiran yamanan birin yi.
26 Gosen yamanani, Isirayila kaane yi dɛnaxan yi, balabalan kɛsɛ mi fa
mɛnni.
27 Firawona yi Musa nun Haruna xili, a naxa, “Iki, n bata yulubin liga,
Alatala nan tinxin, n tan nun n ma yamaan sɔnna na a ra.
28 Ɛ Alatala maxandi, nxu bata wasa galanna nun balabalan kɛsɛn na. N
na ɛ yiibɛ ɛ siga. Ɛ mi fa makankanma mumɛ!”
29 Musa yi a fala a xa, a naxa, “N na mini taani, n nan n yiine tiyɛ Alatala
xa, galanna nun balabalan kɛsɛn yi dan, alogo i xa a kolon a Alatala nan
gbee bɔxɔn na.
30 Koni n na a kolon i tan nun i ya kuntigine, ɛ mɔn mi gaxuma Marigina
Alatala yɛɛ ra.”
31 Gɛsɛn nun fundenna nan kala, bayo fundenna yi sabatixi, gɛsɛn yi
fugaxi.

32 Maala nun murutun mi kala bayo e mi a liin sinma.
33 Musa yi keli Firawona fɛma, a mini taani, a a yiine ti Alatala xa.
Galanna nun balabalan kɛsɛn yi dan, tulen mi fa fa bɔxɔn fari.
34 Firawona to a to a tulen nun balabalan kɛsɛn nun galanna bata dan, a
mɔn yi yulubin liga. A yi a bɔɲɛni xɔdɔxɔ, e nun a kuntigine.
35 Firawona bɔɲɛn yi xɔdɔxɔ, a mi tin Isirayila kaane yi siga, alo Alatala a
fala yamaan xa kii naxan yi fata Musa ra.

10

Fitina fe solomasɛxɛdena: Tuguminne

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga Firawona fɛma, amasɔtɔ n na a
bɔɲɛn xɔdɔxɔma e nun a kuntigine, alogo n xa n ma kabanako feene liga e
tagi,
2 alogo i xa a fala i ya diine nun mamandenne xa n Misiran kaane
ɲaxankata kii naxan yi, n kabanako feene liga e tagi. Ɛ yi a kolon a Alatala
nan n tan na.”
3 Musa nun Haruna yi siga Firawona fɛma, e yi a fala a xa, e naxa,
“Alatala Heburune Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘I tondɛ i magodɛ n yɛtagi han
waxatin mundun yi? N ma yamaan yiiba, e xa siga, alogo e xa sa n batu.
4 Xa i tondi n ma yamaan beɲinɲɛ e xa siga, tila n tuguminne rafama nɛn i
ya yamanan yiren birin yi.
5 E dɔxɔma nɛn bɔxɔn birin fari, bɔxɔn mi fa nɔɛ toɛ. Balabalan kɛsɛn
naxan luxi ɛ yii, e na nan donma hali wudin naxanye birin xɛɛne ma.
6 E i ya banxine rafema nɛn, e nun i ya kuntigine banxine, e nun Misiran
kaane birin ma banxine. I fafane nun ne benbane munma a ɲɔxɔn to xabu e
dɔxɔ yamanani ito yi han to.’ ” Musa yi siga, a keli Firawona fɛma.
7 Firawona kuntigine yi a fala a xa, e naxa, “Xɛmɛni ito luyɛ alo luti
ratixina en yɛɛ ra han waxatin mundun yi? Muxuni itoe yiiba, e xa siga, e
xa sa Alatala batu, e Ala. I mɔn mi a to Misiran kala feni?”
8 E yi Musa nun Haruna xili Firawona fɛma. A yi a fala, a naxa, “Ɛ siga
Alatala batudeni, ɛ Ala. Koni, nde sigama?”
9 Musa yi a yabi, a naxa, “Nxu nun nxɔ diine nun nxɔ fonne nan sigama,
dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne, xuruse xunxurine nun a xungbene, amasɔtɔ nxu
sa sanla nan nabama Alatalaa binyeni.”
10 Firawona yi a fala e xa, a naxa, “Xa n tin, ɛ nun ɛ diine yi siga, fɔ n xa n
ɲungu ɛ ma ɲɛ? Bayo ɛ mi fa fama. Ɛ fe ɲaxin nan fɔxɔ ra yati!
11 Ɛn-ɛn de! Ɛ tan xɛmɛne gbansanna xa siga, ɛ Alatala batu, bayo ɛ na nan
maxɔdinxi.” E yi e kedi Firawona yɛtagi.
12 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini bandun Misiran yamanan xun
ma alogo tuguminne xa te Misiran yamanani, e yi siseene birin don xɛɛne
ma, balabalan kɛsɛn naxanye birin luxi.”
13 Musa yi a dunganni bandun Misiran yamanan xun ma. Alatala yi
foyen nafa na yanyin nun kɔɛɛn birin na keli sogeteden binni. Benun
xɔtɔnni, foyen bata fa tuguminne ra.
14 Tuguminne yi te Misiran yamanan birin yi, e wara ayi yiren birin yi. A
ɲɔxɔn munma yi liga nun, a mɔn mi fa ligama sɔnɔn!
15 E yi lu bɔxɔn birin ma han e na yifɔrɔ. E siseene nun se bogine birin don
xɛɛne ma, balabalan kɛsɛn naxanye lu. Ŋingi yo mi lu wudine nun siseene
ma Misiran yamanan birin yi.

16 Firawona yi Musa nun Haruna xili mafurɛn! A yi a fala e xa, a naxa, “N
bata yulubin liga Alatala ra, ɛ Ala, e nun ɛ tan.
17 Iki, ɛ mən xa n mafelu yulubini ito a fe ra, ɛ Alatala maxandi, ɛ Ala alogo
a xa ɲaxankata faxa tiini ito masiga n na.”
18 Musa yi mini Firawona konni, a Alatala maxandi.
19 Alatala yi foye gbeen nafa keli sogegododen binni, naxan tuguminne
xali, a e woli Gbala Baani, hali tugumin keden mi lu Misiran bəxən ma.
20 Alatala yi Firawona bəɲɛn xədəxə, a mi tin Isirayila kaane beɲinŋɛ.

Fitina fe solomanaanindena: Dimin Misiran yi

21 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini te kore, dimi gbeen xa sin
Misiran yamanan birin yi, han muxune yɛɛne yi rafərə ayi.”
22 Musa yi a yiini te kore, dimi gbeen yi so Misiran yamanan birin yi, xii
saxan.
23 Muxu yo mi yi fa a bode toma, muxu yo mi yi kelima a konni na xii
saxanna bun ma. Koni kɛnɛnna yi Isirayila kaane konne yi.
24 Firawona yi Musa xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Ɛ siga ɛ Alatala batu. Ɛ
diine xa siga ɛ fəxə ra. Xuruseene nan tun luma be.”
25 Musa yi a yabi, a naxa, “Na mi a ra! Nxu naxan bama saraxan nun
saraxa gan daxin na Alatala xa, nxə Ala, fə i xa na xuruseene so nxu yii.
26 Nxə xuruseene fan sigama nɛn, keden mi luun be, amasətə nxu makoon
ne nan ma nxu nɛma Alatala batuɛ, nxə Ala. Benun nxu xa so, nxu mi a
kolon nxu naxan nawalima Alatala batudeni.”
27 Alatala yi Firawona bəɲɛn xədəxə, a mi tin e beɲinŋɛ e yi siga.
28 Firawona yi a fala Musa xa, a naxa, “Mini n konni! I yɛtɛ ratanga i fa
feen ma n yɛtagi sənən! I na fa n yɛtagi ləxən naxan yi, i faxama nɛn.”
29 Musa yi a yabi, a naxa, “I bata a fala! N mi fa fama i yɛtagi sənən!”

11

Fitina fe dənxɛna fe

1 Awa, Alatala bata yi a fala Musa xa, a naxa, “N mən fitina fe keden
nafama nɛn Firawona ma e nun Misiran yamanana. Na xanbi ra, a ɛ
yiibama nɛn alogo ɛ xa keli be. A na tin fa, a yɛtɛna ɛ kedima nɛn be.
2 Falan ti yamaan xa alogo xɛmɛne nun ɲaxanle birin xa e dəxə bodene
xandi gbeti nun xɛma muranne yi.”
3 Alatala bata yi a liga a Isirayila yamaan yi rafan Misiran kaane ma.
Firawona kuntigine nun a yamaan bata yi Musa yɛtɛɛn binya Misiran
yamanani.
4 Musa yi a fala Firawona xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Kəɛ
tagini, n danguma nɛn Misiran birin yi.
5 Dii singene birin faxama nɛn Misiran yamanani, keli Firawona dii
singen ma naxan dəxi mangayani, han konyi gilɛna dii singen naxan seen
dinma, e nun subene birin ma dii singene.
6 Wuga xui gbeen tema nɛn Misiran yamanan birin yi, a ɲəxən munma yi
liga nun, a mən mi fa ligama sənən.
7 Koni Isirayila kaane yɛ, hali baren mi wonwonŋɛ muxun ma hanma
suben ma.’ Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala Misiran nun Isirayila tagi rabaxi.
8 Nayi, i ya kuntigini itoe birin fama nɛn n fɛma, e xinbi sin n yɛtagi, e yi a
fala, e naxa, ‘Siga, i tan nun yamaan naxan biraxi i fəxə ra!’ Na xanbi ra, n
sigama nɛn.” Musa xələxi gbeen yi keli Firawona fɛma.

9 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Firawona mi i xuiin namɛma, alogo n
ma kabanako feene xa wuya ayi Misiran yamanani.”
10 Musa nun Haruna yi kabanakoni itoe birin liga Firawona yɛtagi, koni
Alatala yi Firawona bɔɲɛn xɔdɔxɔ a mi tin Isirayila kaane beɲinɲɛ e xa mini
a yamanani.

12

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
Saraxaraline 23.4-8 nun Yatɛne 28.16-25 nun Sariyane 16.1-8

1 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa Misiran yamanani, a naxa,
2 “Kikeni ito findima ɛ xa ɲɛɛn kike singen nan na.
3 Ɛ xa a fala Isirayila yamaan xa, a kikeni ito xii fude lɔxɔni, denbaya
kanna birin xa yɛxɛɛ dii keden tongo a denbayaan xa, denbaya yo denbaya
yɛxɛɛ dii keden.
4 Denbayaan naxan muxuye mi wuya, e mi nɔɛ yɛxɛɛ dii kedenna ɲanɲɛ, e
nun e dɔxɔ boden xa yɛxɛɛ diina nde yitaxun alogo yamaan naxan donɲɛ,
birin ma denbayaan xa na sɔtɔ.
5 Ɛ xa kontonna ɲɛɛ kedenna sugandi fɛ mi naxan na hanma kɔtɔna.
6 Ɛ xa a ramara han kikeni ito xii fu nun naaninde lɔxɔni, Isirayila kaan
birin xa a gbee xuruseen kɔɛ raxaba ɲinbanna ra.
7 E yi a wunla tongo, e yi a susan banxine dɛɛne xun ma wudin ma e nun
dɛɛn wudi firinne ma e a donma banxin naxan kui.
8 Na kɔɛ yɛtɛɛn na, e xa a suben gan, e yi a don e nun ɲɔxɔnde dɛ xɔlɛne
nun burun natetarena.
9 Ɛ nama a suben don a xinden na hanma a ɲinxina, koni a xa gan e nun a
xunna nun a sanne nun a kui seene.
10 Ɛ nama sese lu han xɔtɔnni. Xa nde lu, xɔtɔnni ɛ xa a dɔnxɛn sa tɛɛni.
11 Ɛ xa a don ikiini: ɛ xa ɛ maxidi, ɛ yi ɛ sankidine so ɛ sanni, ɛ dunganna
suxu ɛ yii, ɛ yi a don mafurɛn! Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla na a ra Alatala
xa.
12 Na kɔɛɛn na, n danguma nɛn Misiran yamanani, n dii singene birin
faxama nɛn, muxun nun subena. N Misiran kaane gbee alane birin
ɲaxankatama nɛn. Alatala nan n tan na.
13 Wunla naxan banxin ma, na findima taxamasenna nan na ɛ xa. N na
wunla to, n danguma nɛn ɛ xun ma. Fitina fe mi ɛ liyɛ, n na Misiran
yamanan ɲaxankata waxatin naxan yi.”
14 “Nɛɛ yo ɲɛɛ sanli ito na feene rabirama ɛ ma nɛn waxati famatɔne yi. Ɛ
na sanla rabama nɛn Alatala xa alo habadan sariyana.
15 Xii soloferen bun ma, ɛ buru ratetaren donma nɛn. Xii singen na a li, ɛ
buru rate seen* bama nɛn ɛ banxine kui. Amasɔtɔ naxan na seen don burun
nate seen naxan yi, keli xii singen ma han xii soloferede lɔxɔni, n na a
kedima nɛn Isirayila yamaan yɛ.
16 Lɔxɔ singeni, ɛ malan sariɲanxin tima nɛn. Ɛ nde fan tima nɛn a xii
soloferede lɔxɔni. Ɛ nama wali yo kɛ lɔxɔni itoe ma fɔ kudi soona yamaan
xa, alogo ɛ xa ɛ dɛge. Ɛ nɔɛ na nan tun ligɛ.
17 Ɛ xa Buru Ratetaren Sanla raba, amasɔtɔ n na ɛ ganle raminixi Misiran
yi na lɔxɔn yɛtɛni. Ɛ xa na lɔxɔn sanla raba alo habadan sariyana ɛ yixɛtɛne
birin xa waxati famatɔne yi.

* **12:15: 12.15 *burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

18 Ŋɛɛn kike singeni, ɛ burun natetaren donma nɛn kiken xii fu nun
naaninde lɔxɔn ɲinbanna ra, han xii mɔxɔɲɛn nun kedende lɔxɔn ɲinbanna
ra.
19 Buru rate seen mi luma ɛ banxine kui xii solofere bun ma. Naxan na
seen don buru rate seen naxan yi, na kedima nɛn Isirayila yamaan yɛ, xa a
findi xɔɲɛn na hanma Isirayila kaana.
20 Ɛ nama sese don buru rate seen naxan yi. Ɛ banxine yi, ɛ buru
ratetaren nan donma."
21 Musa yi Isirayila fonne birin xili, a a fala e xa, a naxa, "Ɛ siga, ɛ yɛxɛɛn
hanma siin tongo ɛ denbayane xa, ɛ a faxa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe
ra.
22 Na xanbi ra, ɛ hisopi wudi yiin tongo, ɛ a sin wunli, ɛ a susan dɛɛn xun
ma wudin nun dɛɛn wudi firinne ma. Ɛ sese nama mini ɛ banxine kui han
xɔtɔnni.
23 Alatala na dangu yamanani Misiran kaane faxadeni, xa a wunla to
dɛɛn xun ma nun a dɛxɔnne ma, Alatala danguma nɛn na banxin xun ma. A
mi tinma halagi tiin yi so ɛ banxini ɛ faxadeni."
24 "Ɛ yamarini itoe suxuma nɛn alo habadan sariyana ɛ yɛtɛ xa e nun ɛ
yixɛtɛne.
25 Alatala bɔxɔn naxan soma ɛ yii, a naxan falaxi, ɛ na so mɛnni, ɛ sanli ito
raba.
26 Ɛ diine na ɛ maxɔdin, e naxa, 'Sariyani ito bunna nanse ra ɛ tan xa?'
27 Ɛ xa e yabi, ɛ naxa, 'Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan na a ra
Alatala xa, naxan dangu Isirayila kaane banxine xun ma Misiran yi. A to yi
Misiran kaane faxama, a yi nxɔ banxine ratanga.' " Na xanbi ra, yamaan yi
e xinbi sin, e Ala batu.
28 Isirayila kaane yi a liga alo Alatala Musa nun Haruna yamari kii naxan
yi.

Fitina feen fudena: Misiran dii singene yi faxa

29 Kɔɛ tagini, Alatala yi dii singene birin faxa Misiran yi, keli Firawona dii
singen ma naxan dɔxi mangayani han kasorasane dii singene kaso banxini,
e nun subene dii singene.
30 Firawona nun a kuntigine birin yi keli kɔɛɛn na, e nun Misiran kaane
birin. Wuga xui gbeen yi te Misiran yi, bayo faxan bata yi ti banxin birin yi.
31 Na kɔɛɛn yɛtɛɛn na, Firawona yi Musa nun Haruna xili, a fala e xa, a
naxa, "Ɛ keli, ɛ mini n ma yamanani, ɛ tan nun Isirayila kaane! Ɛ siga, ɛ
Alatala batu, alo ɛ a falaxi kii naxan yi.
32 Ɛ xuruse xunxurine nun a xungbene tongo, alo ɛ a falaxi kii naxan yi. Ɛ
siga. Ɛ duba n fan xa."
33 Misiran kaane yi Isirayila yamaan nagbɛngbɛn, e yi e kedi yamanani
mafurɛn, bayo e yi a falama nɛn, e naxa, "Nxu birin faxama."
34 Isirayila yamaan yi e burun xali benun a xa gan, benun a rate seen xa
sa. E buru bɔnbɔ seene mafilin e dugine yi, e e sa e kɔɛ ma, e siga a xalɛ.
35 Musa naxan fala, Isirayila kaane yi na liga, e yi Misiran kaane xandi
gbetin nun xɛma muranne yi e nun dugine.
36 Alatala yi a liga Isirayila yamaan yi rafan Misiran kaane ma, e naxan
maxɔdin e na so e yii. E yi Misiran kaane yii geli.

Isirayila kaane yi keli Misiran yi

37 Isirayila xɛmɛ wuli kɛmɛ sennin yi keli e sanna ma Ramisesi taani, siga
Sukɔti taani, ba ɲaxanle nun diidine ra.

38 Siya gbɛtɛ wuyaxi fan yi siga e fəxə ra. Xuruse kuru gbeen yi e yii a
xunxurin nun a xungbene.
39 E yi burudine gan buru ratese mi yi naxanye yi, e keli naxan na Misiran
yi, bayo e kedi nɛn Misiran yi. E mi fɛrɛn sətə, e fandane tongo e yɛtɛ xa.
40 Isirayila kaane ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge saxan nan ti Misiran yi.
41 Ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge saxanden to a li, na ləxə yɛtɛni, Alatala
yamaan birin yi mini Misiran yamanani.
42 Kəɛni ito ra waxati famatəne yi, Isirayila kaane birin xa xi Alatala
batuɛ, bayo a e raminixi Misiran yamanani kəɛɛn nan na.
43 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, “Tənne ni i ra Halagi Tiin
Dangu Ləxən Sanla fe yi: Xəɲɛ yo nama a don.
44 Konyin naxan saraxi, i na na banxulan, ɛ nun na a donɲɛ nɛn.
45 I ya walikɛɛn naxan sare fixi hanma xəɲɛna, ne nama a don.
46 A donma banxi kedenna nan kui. Ɛ nama a suben namini banxini. Ɛ
nama a xəri yo gira.
47 Isirayila yamaan birin xa sanli ito liga.
48 Xa xəɲɛna nde i konni naxan wama Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba
feni Alatala xa, a denbayaan xɛmɛne birin xa banxulan. Nayi, a nəɛ a ligɛ
nɛn alo Isirayila kaana. Koni banxulantare yo nama a don.
49 A tan sariya kedenna na a ra Isirayila kaan nun xəɲɛn xa ɛ tagi.”
50 Alatala naxan yamari Musa nun Haruna ma, Isirayila kaane birin yi na
liga na kiini.
51 Na ləxən yɛtɛni Alatala yi Isirayila ganla ramini Misiran yamanani e
bənsən yɛɛn ma.

13

Dii singene rasariɲan fena

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 “Dii xɛmɛ singene birin nasariɲan n xa. N gbeen nan dii singene birin na
Isirayila kaane yɛ, muxune nun subene.”
3 Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ləxəni ito xa rabira ɛ ma, ɛ mini
ləxəni Misiran yi konyiyani! Amasətə Alatala ɛ raminixi a sɛnbɛn nan na. Ɛ
nama buru ratexin don.
4 Ɛ minima nɛn to, Abiba kiken na.
5 Alatala na ɛ rafa Kanan kaane bəxən ma, Xitine nun Amorine nun
Xiwine e nun Yebusune yamanana, a bata yi a kələ bəxən naxan ma fe ra ɛ
benbane xa, a xa a so ɛ yii, kumin nun nənən gbo bəxən naxan yi, ɛ na so
mɛnni, ɛ sanli ito rabama nɛn Alatala xa kikeni ito ra.
6 Buru ratetaren donma nɛn xii solofere bun ma, xii soloferede ləxəni,
sanla yi raba Alatala xa.
7 Ɛ buru ratetaren donma nɛn xii solofere bun ma, donse nama taran ɛ yii
buru rate seen* naxan yi. Buru rate se yo nama taran ɛ yamanani mumɛ!”
8 “Ɛ na yɛbama nɛn ɛ diine xa na ləxəni, ɛ naxa, ‘Alatala naxan ligaxi en xa,
a en namini Misiran yamanani, na nan ma fe a ra.’
9 Sanli ito na nan ma fe rabirama ɛ ma, alo ɛ na taxamasenna xidi ɛ yiin
na hanma ɛ sa ɛ tigi ra, alogo Alatalaa sariyan xa lu ɛ dɛ. Bayo Alatala nan ɛ
raminixi Misiran yi a sɛnbɛni.
10 Ɛ xa yamarini ito suxu a waxatini ɲɛɛ yo ɲɛɛ.”

* **13:7: 13.7 *buru rate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

11 “Alatala na ɛ raso Kanan bəxəni, a a so ɛ yii alo a kələ ɛ xa kii naxan yi e
nun ɛ benbane,
12 ɛ xa dii singene birin nasarɲan Alatala xa saraxana nde ra. Xuruseene
dii xɛmɛ singene birin, Alatala nan gbeen ne ra.
13 Xa sofanla dii xɛmɛ singen na a ra, ɛ xa a xunba yɛxɛɛ diin na hanma sii
diina. Koni, xa ɛ mi a xunba, ɛ xa a kɔɛɛn gira, ɛ a faxa. Ɛ mən xa ɛ dii xɛmɛ
singene birin xunba saraxana nde ra.
14 Ɛ diine na ɛ maxədin waxati famatəne yi, e naxa, ‘Ito bunna nanse ra?’
Ɛ xa e yabi, ɛ naxa, ‘Alatala sɛnbɛn nan en naminixi Misiran yi konyiyani.
15 Bayo Firawona yi tondixi en beɲinɲɛ en siga, koni Alatala yi dii singene
birin faxa Misiran yamanani, muxun nun subena. Nanara, en xuruse dii
xɛmɛ singene birin bama saraxan na Alatala xa, en yi en ma dii xɛmɛ
singene birin xunba.’
16 A luma nɛn alo i na taxamasenna xidi i yiin na hanma i tigi ra, amasətə
Alatala sɛnbɛn nan en naminixi Misiran yi.”

Sigatiin dɛ suxuna

17 Firawona to tin yamaan xa siga, Ala mi e ramini Filisitine yamanan
kira yisoxin xən, bayo Ala a fala nɛn, a naxa, “E na yɛngɛn to, e nɔɛ e
miriyane maxɛtɛ nɛn, e xɛtɛ Misiran yi.”
18 Koni Ala yi ti yamaan yɛɛ ra tonbon yi kiraan xən, Gbala Baan binni.
Isirayila kaane yi keli Misiran yi, e yitənxi yɛngɛ so xinla ma.
19 Musa yi Yusufu xənne tongo, bayo Yusufu bata yi Isirayila kaane rakələ,
a naxa, “Ala a ɲəxə luma ɛ xən nɛn yati! Ɛ na keli be, ɛ n xənne xali.”
20 E yi keli Sukəti taani, e yi sa daaxadeni tən Etama yi tonbonna danna ra.
21 Alatala yi tima nɛn e yɛɛ ra yanyin na kunda yiyani naxan yi kiraan
yitama e ra. Kɔɛɛn na, a ti e yɛɛ ra tɛɛ dɛgɛn yiyani a e kirani yalan, alogo e xa
sigan ti kɔɛɛn nun yanyin na.
22 Kundana, xanamu, tɛɛ dɛgɛn mi yi kelima yamaan yɛɛ ra yanyin nun
kɔɛɛn na.

14

Baani gidi fena

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 “A fala Isirayila kaane xa, e xa xɛtɛ, e daaxadeni tən Pihahiroti dɛxən,
Migidoli nun baan tagi. E xa daaxadeni tən baan dɛ Baali-Sefən yɛtagi.
3 Nayi, Firawona a falama nɛn lan Isirayila kaane ma, a naxa, ‘E bata lə
ayi yamanani, tonbonna e rabilinxi.’
4 N Firawona bəɲɛni xədəxəma nɛn, a bira ɛ fəxə ra. Koni n binyen sətəma
Firawona nun a ganla birin xən ma nɛn, Misiran kaane yi a kolon a n tan
nan Alatala ra.” Isirayila kaane yi na liga.
5 Misiran Mangan to a mɛ a yamaan bata a gi. Nayi, Firawona nun a
bundəxəne miriyaan yi maxɛtɛ. E yi a fala, e naxa, “En nanse ligaxi? En bata
Isirayila kaane beɲin e xa siga, e mi fa walima en xa sənən!”
6 Firawona yi a yɛngɛ so wontoroni tən, a ganla yi bira a fəxə ra.
7 A yi a yɛngɛ so wontoro yɛbaxi kɛmɛ sennin tongo, e nun Misiran
wontorone birin. Sofa kuntigine yi ne birin kui.
8 Alatala yi Firawona bəɲɛni xədəxə, Misiran Mangana. A yi Isirayila
kaane sagatan naxanye yi minima xunna kenli.

9 Misiran kaane yi e sagatan, Firawona soone birin nun yɛngɛ so
wontorone nun soo ragine, e nun a ganla, e yi Isirayila kaane li malanxi
baan dɛ, Pihahiroti binni, Baali-Sefɔn yɛtagi.
10 Firawona yi a masoma, Isirayila kaane yi e yɛɛn nasiga, e Misiran
kaane to fɛ e fɔxɔ ra. E yi gaxu han! E e xuini te Alatala ma.
11 E a fala Musa xa, e naxa, “Nanfera i faxi nxu ra tonbonni, nxu xa fa faxa
be? Gaburu mi yi Misiran yi ba? I nanse dɔxi nxu ra i to nxu baxi Misiran yi?
12 Nxu mi ito xan falaxi i xa Misiran yi, ‘A lu nxu xa wali Misiran kaane
xa?’ A yi fisa nun nxu xa wali Misiran kaane xa benun nxu xa fa faxa
tonbonni.”
13 Musa yi yamaan yabi, a naxa, “Ɛ nama gaxu. Ɛ ɛ raxara, ɛ yi a to Alatala
ɛ xunbama kii naxan yi to. Amasɔtɔ ɛ Misiran kaan naxanye toma to, ɛ mi fa
ne toma sɔnɔn!
14 Alatala yɛngɛn soma nɛn ɛ xa, ɛ ɛ raxara tun!”
15 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Ɛ mɔn n maxandima be nanfera? A
fala Isirayila kaane xa, a e xa siga.
16 I tan xa i ya dunganni te, i yiini bandun baan xun ma, a xa yitaxun
firinna ra, alogo Isirayila kaane xa baani gidi a yixaraxina.
17 N tan Misiran kaane bɔɲɛni xɔdɔxɔma nɛn, alogo e xa godo ɛ fɔxɔ ra. N
binyen sɔtɔma nɛn Firawona nun a ganla birin xɔn ma, e nun a wontorone
nun a soo ragine.
18 Misiran kaane a kolonma nɛn a n tan nan Alatala ra. N na nɔ Firawona
nun a wontorone nun a soo ragine ra, n binyen sɔtɔma nɛn.”
19 Ala malekan naxan yi tixi Isirayila ganla yɛɛ ra, na yi siga e xanbi ra.
Kundaan naxan yi tixi e yɛɛ ra, na yi sa ti e xanbi ra.
20 A yi ti Misiran nun Isirayila ganle tagi. Kundaan fɔxɔ kedenna yi
dimixi, a fɔxɔ kedenna yi kɔɛni yalanma. Nanara, gali firinne mi yi masoma
e bode ra kɔɛɛn birin kui.
21 Musa yi a yiini bandun baan xun ma. Na kɔɛɛn birin na, Alatala yi baa
igen naxɛtɛ foye gbeen na keli sogetedeni, a yi baani xara. Igen yi bolon.
22 Isirayila kaane yi gidi baani xare yireni. Igen yi malanxi alo banxi
tunbulunna e yiifanna nun e kɔmɛnna ma.
23 Misiran kaane yi e sagatan. Firawona soone birin nun a yɛngɛ so
wontorone nun a soo ragine yi bira e fɔxɔ ra baani.
24 Subaxa, Alatala yi Misiran ganla mato keli kundaan nun tɛɛ dɛgɛn xun
ma, a yi e yifu han!
25 A yi e wontorone sanne ba e bun ma, a yi e sigati raxɔlɔ ayi. Nayi,
Misiran kaane yi a fala, e naxa, “En na en gi Isirayila kaane yɛɛ ra, amasɔtɔ
Alatala Misiran yɛngɛma e xa.”
26 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini bandun baan xun ma alogo
igen xa sa Misiran kaane xun ma, e nun e wontorone nun e soo ragine.”
27 Musa yi a yiini bandun baan xun ma. Kuye yibani, baan mɔn yi xɛtɛ a
kiini. Misiran kaane yi e gima a famatɔɔn yɛɛ ra, koni Alatala yi e radin
baani.
28 Igen yi xɛtɛ, a sa wontorone nun soo ragine nun Firawona ganla birin
xun ma, naxanye godo baani Isirayila kaane fɔxɔ ra. Hali keden mi lu.
29 Koni Isirayila kaane sigan ti nɛn igen xare yireni, igen yi malanxi e
yiifanna nun e kɔmɛnna ma.
30 Na lɔxɔni, Alatala yi Isirayila xunba Misiran kaane yii. Isirayila yi
Misiran kaane binbine to baan dɛ.

31 Isirayila kaane to Alatala sɛnbɛ gbeen to Misiran kaane xili ma,
yamaan yi gaxu Alatala yɛɛ ra, e la a ra, e nun Musa a walikɛna.

15

Nabi Musaa bɛtina

1 Nayi, Musa nun Isirayila kaane yi bɛtini ito ba Alatala xa. E naxa:
N bɛtin bama Alatala xa,
amasɔtɔ a gbo mumɛ!
A bata soone nun soo ragine radin baani.
2 Alatala nan n fangan na,
n bɛtin bama naxan xa,
a mɔn bata findi n nakisimaan na.
N ma Ala nan a ra,
n na a tantunma nɛn,
n fafe a Ala nan a ra,
n na a matɔxɔma nɛn.
3 Yɛngɛ soon nan Alatala ra,
a xili nɛn “Alatala.”
4 A bata Firawona wontorone nun a ganla woli baani,
Firawona sofa yɛbaxine bata e mamin Gbala Baani.
5 E bata godo tilinna ma alo gɛmɛne.
Fufaan yi sa e xun ma.
6 Alatala! I bata i sɛnbɛn yita!
Alatala! I yiifanna bata yaxune faxa.
7 I bata yaxune rabira i ya gboon nun nɔrɔni.
I bata i ya xɔlɔ gbeen nagodo alo tɛɛna
a yi e gan alo sɛxɛ xarena.
8 I ɲɔɛ foyen bata igene malan,
walanne yi raxara alo banxi kankena.
Igene yi raxara baan tilinna xɔnna ma.
9 Yaxune yi a falama, e naxa,
“N sagatanna tima nɛn,
n yi e suxu.
N se tongoxine yitaxun,
han n wasa e ra,
han a dangu ayi.
N silanfanna botinma nɛn ayi,
n yiin yi e halagi.”
10 Koni, i bata i dɛ foyen nafa
baa igen bata sa e xun ma.
E bata godo ige gbeen bun ma
alo wure binyena.
11 Alane yɛ, nde luxi alo i tan, Alatala?
Nde luxi alo i tan?
I gbee nɔrɔn sariŋan!
I magaxu!
Tantunna i tan nan xa!
I kabanakone ligama!
12 I bata i yiini bandun,
bɔxɔn yi nxu yaxune gerun.
13 I bata ti i ya yama xunbaxin yɛɛ ra i ya hinanni.
I e rasigama nɛn

i dɔxɔde sariɲanxini i sɛnbɛni.
14 Siyane a mɛma nɛn,
e xuruxurun.
Kuisanna Filisitine suxuma nɛn.
15 Edɔn kuntigine gaxuma nɛn.
Gaxun Moyaba muxu gbeene suxuma nɛn.
Kanan kaane birin sɛnbɛn bata ɲan.
16 Gaxun nun kuisanna e suxuma nɛn,
e e raxara alo gɛmɛna i sɛnbɛn bun,
han i ya yamaan yi dangu, Alatala!
Han i ya muxune yi dangu.
17 I e xalima nɛn,
i yi e dɔxɔ geyaan fari
i naxan findima e kɛɛn na,
i tan Alatala luma dɛnaxan yi,
i tan Marigin dɛnaxan nafalaxi yire sariɲanxin na.
18 Alatala luma nɛn mangayani habadan han habadan!

Mariyama bɛtina

19 Firawona soone nun a wontorone nun a soo ragine to godo baani,
Alatala baa igen naxɛtɛ nɛn e xun ma, koni Isirayila kaane yi sigan ti, e
baani gidi a yixarena.
20 Nayi, Haruna xunyɛn Mariyama, nabi ɲaxalanmana, na yi tanbanna
suxu a yii. Ɲaxanle birin yi bira a fɔxɔ ra, tanbanne e yii, e bodonma.
21 Mariyama yi bɛtini ito bama Isirayila ɲaxanle xa,
Ɛ bɛtin ba Alatala xa,
amasɔtɔ a gbo han!
A bata soone nun soo ragine woli baani!

Isirayila kaane tonbonni

22 Musa yi ti Isirayila kaane yɛɛ ra keli Gbala Baani siga Suru tonbonni.
Xii saxanna bun ma, e sigan tima tonbonni, e mi ige to.
23 E yi so Mara yi, koni e mi nɔ Mara igen minɲɛ, amasɔtɔ a yi xɔlɔ. Nanara,
na yiren yi xili sa “Mara.”*
24 Yamaan yi lu Musa mafalɛ, e naxa, “Nxu xa nanse min?”
25 Musa yi Alatala maxandi, Alatala yi wudina nde yita a ra, a naxan woli
igeni. Igen yi ɲaxunɲɛ ayi. Alatala tɔnna nun sariyan soxi yamaan yii
mɛnna nin, a e kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ.
26 A yi a fala, a naxa, “Xa ɛ Alatala xuiin namɛ ki faɲi, ɛ Ala, ɛ yi tinxinna
liga a yɛɛ ra yi, xa ɛ a yamarine nun tɔnne birin suxu, n mi fitina fe yo rafɛ ɛ
ma, n Misiran kaane ɲaxankataxi naxanye ra, amasɔtɔ Alatala nan n tan na,
naxan ɛ rakɛndɛyama.”
27 E yi so Elimi yi, tigi fu nun firin yi dɛnaxan yi e nun tugu bili tonge
solofere. E yi daaxadeni tɔn mɛnni, igen dɛxɔn.

16

Donseen yi keli kore

1 Isirayila yamaan birin yi keli Elimi yi, e minin kike firinden xii fu nun
suulunde lɔxɔni Misiran yamanani, e fa Sin tonbonni, dɛnaxan Elimi nun
Sinayi tagi.

* **15:23: 15.23** ***Mara*** bunna nɛɛn fa fala “Xɔlɛna.”

2 Isirayila yamaan birin yi lu Musa nun Haruna mafalɛ tonbonni.
3 Isirayila kaane yi a fala e xa, e naxa, “Hali Alatala yi nxu faxa Misiran yi
nun! Nxu yi dəxəma sube tundene fɛma nxu yi donseene don han nxu lugo!
Koni ɛ bata fa nxu ra tonbonni be alogo nxu birin xa faxa kamɛn ma.”
4 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Awa, n na a ligama nɛn donseen yi
godo ɛ ma keli kore. Yamaan yi mini ləxɔ yo ləxɔ. E naxan donɲɛ ləxən kui, e
na yatɛn matongo. N na e kɛɲaan fɛsɛfɛsɛma na kii nin, n xa a to xa e n ma
sariyane suxɛ.
5 Xii senninde ləxɔni, e xa a matongo e naxan donɲɛ xii firinna kui, e na
rafala burun na.”
6 Musa nun Haruna yi a fala Isirayila yamaan birin xa, e naxa, “To
ɲinbanna ra, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan ɛ raminixi Misiran yamanani.
7 Xətənni, ɛ Alatala binyen toma nɛn, amasətə a bata ɛ xuiin mɛ, ɛ Alatala
nan mafalama. Nanse nxu tan na ɛ to nxu mafalama?”
8 Musa yi a fala, a naxa, “Alatala suben don daxin soma ɛ yii nɛn to
ɲinbanna ra. Xətənni, a burun so ɛ yii han ɛ lugo. Amasətə Alatala bata a
mafala xuiin mɛ ɛ xɔn ma. Nanse nxu tan na? Ɛ mi nxu tan gbansanna
mafalama, fə Alatala.”
9 Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “A fala Isirayila yamaan birin xa, i
naxa, ‘Ɛ fa Alatala yɛtagi, amasətə a bata a mafala xuiin mɛ ɛ xɔn ma.’ ”
10 Haruna to yi falan tima Isirayila yamaan birin xa, e yi e firifiri
tonbonna binni, Alatalaa nərən yi mini kɛnɛnni kundani.
11 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
12 “N bata Isirayila kaane xuiin mɛ. E n mafalama. A fala e xa, i naxa,
‘Ɲinbanna ra, ɛ suben donma nɛn. Xətənni ɛ lugo burun na. Nayi, ɛ a kolonɲɛ
a Alatala nan n tan na, ɛ Ala.’ ”
13 Ɲinbanna ra, dəmɛne yi fa e dəxə yamaan daaxaden yiren birin yi.
Xətənni, xiila yi saxi yamaan daaxaden nabilinna birin yi.
14 Xiila to yolon, sena nde yi lu malanxi bəxən fari alo bogi seen xənna.
15 Isirayila kaane to a mato, e a fala e bode xa, e naxa, “Nanse ito ra?”
Bayo, e mi yi a kolon naxan a ra. Musa yi a fala e xa, a naxa, “Donseen na a
ra Alatala naxan soxi ɛ yii ɛ xa a don.”
16 Alatala ito nan yamarixi, a naxa, “Birin nəɛ naxan donɲɛ a xa na nan
matongo. Ɛ xa ligase yɛ keden keden matongo muxune xa naxanye ɛ konne
yi.”
17 Isirayila kaane yi a liga na kiini, nde yi a gbegbe matongo, nde yi ndedi
matongo.
18 E yi a maliga liga seen kui. Naxanye a gbegbe matongo, ne mi a gboxi
ayi. Naxanye ndedi matongo, a mi dasa ne fan ma. Birin yi a matongoma a
makoon naxan ma.
19 Musa yi a fala e xa, a naxa, “Muxu yo nama a dənxɛn namara han
xətənni.”
20 Koni, ndee mi e tuli mati Musa ra. Ne yi a ramara han xətənni. Koni
kunle yi bira a birin yi, a xirin yi mini fələ. Nanara, Musa yi xələ ne ma.
21 Xətən yo xətən birin yi a matongoma naxan e makoon liyɛ. Sogen na
xələ, donseen yi xulunɲɛ ayi.
22 Xii senninde ləxəni, e yi ləxə firin daxi matongo, birin liga seen yɛ firin.
Yamaan kuntigine birin yi na feen dɛntɛgɛ Musa xa.
23 Musa yi a fala e xa, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi. Matabu Ləxən
nan tila ra. Matabu sariɲanxin na a ra Alatala xa. Nanara, ɛ lan ɛ xa

donseen naxan gan, ɛ na gan. Ɛ lan ɛ xa naxan ɲin, ɛ na ɲin. Naxanye na lu ɛ ne ramara han xɔtɔnni."
24 E yi a ramara han xɔtɔnni, alo Musa a yamari kii naxan yi. A xirin mi mini, kuli mi bira a yi.
25 Musa yi a fala, a naxa, "Ɛ ito don to, amasɔtɔ Alatalaa Matabu Lɔxɔn nan to ra. To ɛ mi se toma a matongo daxin na.
26 Ɛ a matongoma nɛn xii sennin, koni xii soloferede lɔxɔni, naxan findin Matabu Lɔxɔn na, se mi taranma na mumɛ!"
27 Xii soloferede lɔxɔni, yamaan muxuna ndee yi mini a matongodeni, e mi sese to.
28 Nayi, Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Ɛ tondima n ma yamarine nun sariyane suxɛ han waxatin mundun yi?
29 Ɛ a kolon a Alatala bata Matabu Lɔxɔn so ɛ yii. Nanara, xii senninde lɔxɔni, a donse lɔxɔ firin daxin soma ɛ yii. Birin xa a raxara xii soloferede lɔxɔna fe ra. Muxu yo nama mini a konni."
30 Yamaan yi a matabu xii soloferede lɔxɔni.
31 Isirayila kaane yi na donseen xili sa "Manna donsena."* A yi luxi alo se xɔri fixɛna. A yi ɲaxun alo kumina.
32 Musa yi a fala, a naxa, "Alatala ito nan yamarixi. Manna donseen ligase yɛ keden xa ramara ɛ yixɛtɛne xa, alogo e xa a to n na ɛ baloxi burun naxan na tonbonni, n na ɛ ramini xanbini Misiran yamanani."
33 Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, "Goron keden tongo, i yi a rafe Manna donseen ligase keden na, i yi a sa Alatala yɛtagi, alogo a xa ramara ɛ yixɛtɛne xa."
34 Haruna yi na Manna donseen sa Layiri Kankiraan† yɛtagi alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi, alogo a xa ramara.
35 Isirayila kaane yi Manna donseen don ɲɛɛ tonge naanin, han e yi so yamanani muxune yi dɔxi dɛnaxan yi. E yi Manna donseen don han e yi Kanan yamanan danna li.
36 Na waxatin liga seen yɛ fu yi lanxi Efa liga seen yɛ kedenna nan ma.

17

Igen yi mini Horebe fanyeni
Yatɛne 20.1-13
1 Isirayila kaane yamaan birin yi keli Sin tonbonni, e sigan ti yirene yi alo Alatala e yamari kii naxan yi. E yi daaxadeni tɔn Refidimi yi, koni yamaan mi ige min daxi to na yi.
2 Nanara, yamaan yi yɛngɛn fen Musa ra. E yi a fala, e naxa, "Ige min daxin so nxu yii!" Musa yi e yabi, a naxa, "Nanfera ɛ n nafenma yɛngɛn na? Nanfera ɛ Alatala matoma bunbani?"
3 Min xɔnla nan yi yamaan na mɛnni, e yi lu Musa mafalɛ. E naxa, "Nanfera i nxu raminixi Misiran yi, alogo nxu nun nxɔ diine nun nxɔ xuruseene xa fa faxa be min xɔnla ra?"
4 Musa yi a xuini te Alatala ma, a naxa, "N nanse ligama yamani ito xa? A luxi ndedi, e xa n magɔlɔn."
5 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Dangu yamaan yɛɛ ra. Ɛ nun Isirayila fonna ndee xa siga. I xa dunganna suxu i yii i Nila baan garin naxan na.

* **16:31: 16.31** ***Manna*** bunna nɛɛn fa fala "Nanse a ra?" † **16:34:** ***16.34 Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

6 N tima nɛn i yɛɛ ra Horebe fanyen ma. I xa fanyen garin, igen minima
nɛn, yamaan yi a min." Musa yi na liga, Isirayila fonne yɛɛ xɔri.
7 A yi mɛn xili sa "Masa" e nun "Meriba."* Amasɔtɔ Isirayila kaane bata yi
matandina ti, e bata yi Alatala mato bunbani, e naxa, "Alatala en yɛ ba? Xa
a mi en yɛ?"

Isirayila yi Amalɛki nɔ

8 Amalɛkine yi fa Isirayila yɛngɛdeni Refidimi yi.
9 Nayi, Musa yi a fala Yosuwe xa, a naxa, "Xɛmɛna ndee sugandi, i sa
Amalɛkine yɛngɛ. Tila, n tima nɛn geyaan xuntagi, Alaa dunganna n yii."
10 Yosuwe yi Amalɛkine yɛngɛ alo Musa a fala kii naxan yi. Musa, Haruna,
e nun Xuru yi te geyaan xuntagi.
11 Musa nɛma a yiini tema, Isirayila yi nɔɔn tima. Koni xa a a yiini godo,
Amalɛkine yi nɔɔn ti.
12 Musa yiine bata yi xadan. E yi gɛmɛn tongo, e na dɔxɔ. Musa yi dɔxɔ a
fari. Haruna nun Xuru yi a yiine bun tima, boden fɔxɔ kedenni, boden bode
fɔxɔni. A yiine yi kore han kɔɛ yi so.
13 Yosuwe yi Amalɛkine ganla nɔ silanfanna ra.
14 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Ito sɛbɛ kɛdin kui, alogo ɲinan nama
ti a xɔn. I yi a yɛba Yosuwe xa, bayo n Amalɛkine bama nɛn dunuɲa yi fefe!
Ɲinan yi ti e xɔn."
15 Musa yi saraxa ganden nafala, a yi a xili sa, "Alatala nan n ma yɛngɛ so
taxamaseri dugin na."
16 A mɔn yi a fala, a naxa, "Amasɔtɔ muxune kelixi nɛn Alatala manga
gbɛdɛn xili ma, Alatala luma Amalɛkine yɛngɛ nɛn, han mayixɛtɛn nun
mayixɛtɛne."

18

Nabi Musa bitanna

1 Musa bitanna Yetiro, Midiyan saraxaralina, na yi a mɛ Ala naxan birin
ligaxi Musa nun Isirayila xa, a yamana. A a mɛ a Alatala bata yi Isirayila
ramini Misiran yi.
2 Musa bitanna Yetiro yi fa Musaa ɲaxanla Sefora ra, a bata yi naxan lu a
yii
3 e nun a dii firinne. Kedenna xili Gɛrisɔmi, bayo Musa bata yi a fala, a
naxa, "N bata findi xɔɲɛn na yamana gbɛtɛ yi."
4 Boden yi xili Eliyeseri,* bayo a bata yi a fala, a naxa, "N babaa Ala bata n
mali, a n natanga Firawonaa silanfanna ma."
5 Musa bitanna Yetiro nun Musaa diine nun a ɲaxanla yi fa Musa fɛma
tonbonni, a yi dɔxi dɛnaxan yi Alaa geyaan dɛxɔn ma.
6 A bata yi a fe xibarun nasiga Musa ma, a naxa, "N tan, i bitanna Yetiro, n
fama i fɛma, nxu nun i ya ɲaxanla nun a dii firinne."
7 Musa yi mini a bitanna ralandeni, a yi a xinbi sin, a yi a sunbu. E yi e
bode xɔntɔn, e so Musaa bubun kui.
8 Musa yi a yɛba a bitanna xa Alatala naxan ligaxi Firawona nun Misiran
kaane ra Isirayila fe ra, e nun tɔrɔn naxan birin e sɔtɔ kira yi, e nun Alatala e
xunba kii naxan yi.

---

* **17:7: 17.7** ***Masa*** bunna nɛɛn fa fala "bunbana." ***Meriba*** bunna nɛɛn fa fala "Fe matandina."
* **18:4: 18.4** ***Eliyeseri*** bunna nɛɛn fa fala "Ala nan n mali tiin na."

9 Alatala naxan birin ligaxi Isirayila xa a to a xunba Misiran kaane yii,
Yetiro yi sɛwa ne ra.
10 Yetiro yi a fala, a naxa, “N bata barika bira Alatala xa, naxan ɛ xunbaxi
Misiran kaane nun Firawona yii, naxan yamaan baxi Misiran kaane sɛnbɛn
bun!
11 Iki, n bata a kolon a Alatala sɛnbɛn gbo alane birin xa, amasɔtɔ a bata
ito liga ne ra naxanye yi wasoxi Isirayila xili ma.”
12 Musa bitanna Yetiro yi saraxa gan daxin nun saraxa gbɛtɛne ba Ala xa.
Haruna nun Isirayila fonne birin yi fa buru dondeni Musa bitanna fɛma,
Ala yɛtagi.

Sariyane 1.9-18

13 Na xɔtɔn bode, Musa yi dɔxɔ yamaan makitideni. Yamaan yi ti a yɛtagi
keli xɔtɔnna ma han ɲinbanna ra.
14 Musa yi naxan birin ligama yamaan xa, a bitanna to na to, a yi a fala, a
naxa, “Nanfe ito ra, i naxan ligama yamaan xa? Nanfera i kedenna kitin
sama, yamaan birin yi ti i yɛtagi, keli xɔtɔnni han ɲinbanna ra?”
15 Musa yi a bitanna yabi, a naxa, “Bayo yamaan fama n fɛma Ala sagoon
nan maxɔdinde yi.
16 Xa fena nde e tagi, e fama nɛn n fɛma, n yi kitin sa, n Alaa tɔnne nun a
sariyane yɛba e xa.”
17 Musa bitanna yi a fala a xa, a naxa, “I naxan ligama, na mi fan.
18 Ɛ nun yamani ito ɛ bode raxadanma nɛn, bayo goronni ito gbo i sɛnbɛn
xa, i kedenna mi a gasɛ.
19 Iki, i tuli mati n xuiin na, n xa i kawandi. Ala xa lu i xɔn! A lan i xa ti Ala
yɛtagi yamaan funfuni, i yi Ala maxɔdin e bode matandine fe ra.
20 I xa e xaran tɔnne nun sariyane ma. I kiraan yita e ra e biran naxan
fɔxɔ ra, e nun wanle e naxan kɛ.
21 Koni i xa muxu kɛndɛne sugandi yamaan yɛ, naxanye gaxuma Ala yɛɛ
ra, lannaya muxune, mayifu mi naxanye yi. I yi e findi muxu wuli keden
kuntigine ra, hanma muxu kɛmɛ kuntigine, e nun muxu tonge suulun
kuntigine, e nun muxu fu kuntigine.
22 E xa yamaan makiti waxatin birin, e yi fa fe xɔdɛxɛne ra i fɛma. Koni
feen naxanye mi xɔdɔxɔ, e tan xa ne makiti. Na nde bama nɛn i ya goronna
ra, bayo e fan nde tongoma nɛn.
23 Xa i na liga, Alaa tinni, i nɔɛ a gasɛ nɛn. Yamani ito birin sigama nɛn e
konne yi bɔɲɛ xunbenli.”
24 Musa yi a bitanna xuiin namɛ, a naxan fala, a na liga.
25 A muxu kɛndɛne sugandi Isirayila yi, a yi e findi yama xunne ra, muxu
wuli keden kuntigine, muxu kɛmɛ kuntigine, muxu tonge suulun kuntigine,
e nun muxu fu kuntigine.
26 E yi yamaan makitima waxatin birin. E yi fama fe xɔdɛxɛne ra Musa
fɛma, koni naxanye mi yi xɔdɔxɔ, e tan yɛtɛɛn yi ne makitima nɛn.
27 Musa yi tin, a bitanna yi siga a konni.

19

Layiri xidin Sinayi geyaan fari

1 Kike saxan to dangu, xabu e mini Misiran yi, na lɔxɔ yɛtɛni, Isirayila
kaane yi Sinayi tonbonna li.
2 E to keli Refidimi yi, e yi fa Sinayi tonbonni. Isirayila kaane yi daaxadeni
tɔn tonbonni, geyaan san bun.

3 Musa yi te Ala fɛma. Alatala yi Musa xili geyaan xuntagi, a naxa, “Ito
fala Yaxuba bənsənne xa, Isirayila kaane,
4 ‘Ɛ yɛtɛɛn bata a to n naxan ligaxi Misiran na, n yi ɛ xali n fɛma alo
singbinna soma a diine bun kii naxan yi.
5 Iki, xa ɛ n xuiin suxu ki faɲi, xa ɛ n ma layirin suxu, ɛ findima nɛn n ma
yamaan na siyane birin yɛ. N gbeen nan bəxən birin na,
6 koni ɛ findima n xa saraxarali yamaan nan na e nun siya sariɲanxina.’ I
falani itoe nan tima Isirayila kaane xa.”
7 Musa yi xɛtɛ, a fonne birin xili, a falani itoe birin yɛba e xa, alo Alatala a
yamari kii naxan yi.
8 Yamaan birin yi a fala, e naxa, “Alatala naxan birin falaxi nxu na ligama
nɛn.” Musa yi sa e falane rali Alatala ma.
9 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “N fama nɛn i ma kunda yiyani, alogo n
nɛma falan naxan tiyɛ i xa, yamaan xa a mɛ. Nanara, e lɛ i ra waxatin birin
yi.” Musa yi yamana falane radangu Alatala ma.
10 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga yamaan fɛma, e rasariɲan to
nun tila yi. E xa e dugine xa.
11 E xa e yitən xii saxandena fe ra, bayo na ləxəni Alatala godoma nɛn
Sinayi geyaan fari, yamaan birin yɛɛ xəri.
12 I xa danne sa yamaan xa geyaan nabilinni, i yi a fala, i naxa, ‘Ɛ yɛtɛ
masuxu te feen na geyaan fari, ɛ nama maso a san bunna ra. Naxan yo na a
sanna ti geyaan ma, ɛ xa na kanna faxa.
13 Ɛ nama ɛ yiin din a ra, koni ɛ a magələnma nɛn, hanma ɛ a bun
xalimakunle ra. Muxu ba, sube ba, a mi kisima.’ Xətaan xuiin na mini,
muxune yi te geyaan fari.”
14 Musa yi godo yamaan fɛma keli geyaan fari, a yi yamaan nasariɲan, e
yi e dugine xa.
15 A yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ɛ yitən xii saxandena fe ra. Ɛ nama ɛ
maso ɲaxalan yo ra.”
16 Xii saxande ləxən xətənni, kuye sarinne yi mini, galanne yi godo,
kundaan yi sa geyaan xun ma. Xətaan xuiin yi mini han! Yamaan birin yi
gaxu.
17 Musa yi yamaan namini e daaxadeni Ala ralandeni, e yi e malan
geyaan san bun ma.
18 Tutun yi Sinayi geyaan birin xun ma, amasətə Alatala bata yi godo a ma
tɛɛ dɛgɛni. Na tutin yi tema alo sulun tɛɛn* tutina, geyaan birin yi
xuruxurunma a ɲaxin na.
19 Xətaan xuiin yi gboma ayi tun! Musa yi falan ti, Ala yi a yabi a xuini
texin na.
20 Alatala yi godo Sinayi geyaan fari, a yi Musa xili geyaan xuntagi. Musa
yi te.
21 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Godo, a fala yamaan xa e nama kata
fa feen na n matodeni, xa na mi a ra e wuyaxi faxama nɛn.
22 Hali saraxaraliin naxanye e masoma Alatala ra, ne xa e yɛtɛ rasariɲan,
alogo Alatala nama e faxa.”
23 Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “Yamaan mi nəɛ tɛ Sinayi geyaan fari.
Amasətə i bata nxu rakolon, i yi a fala, i naxa, ‘Ɛ danne sa geyaan nabilinni,
ɛ xa a rasariɲan.’ ”

* **19:18: 19.18 *Sulun tɛɛn*** mən falama yirena nde yi fa fala “***Furu tɛɛna***.”

24 Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Godo, i mɔn yi te ɛ nun Haruna. Koni
saraxaraline nun yamaan nama kata te feen na Alatala fɛma, alogo n nama
e faxa.”
25 Musa yi godo yamaan fɛma, a feni itoe fala e xa.

20

Yamari fune fe
Sariyane 5.6-21
1 Ala yi falani itoe birin ti, a naxa,
2 “Alatala nan n tan na, i ya Ala, naxan i raminixi konyiyani Misiran yi.”

Yamari Singena
3 “I nama ala gbɛtɛ batu fɔ n tan.”

Yamari Firindena
4 “I nama suxuren nafala hanma sena nde sawurana, seen naxan kore,
naxan bɔxɔn ma hanma naxan igeni.
5 I nama i xinbi sin e xa. I nama e batu. Amasɔtɔ n tan, Alatala, i ya Ala, n
xɔxɔlɔn.* Naxanye na n naɲaxu, n ne hakɛn saranma e diine ra nɛn han
mayixɛtɛ saxan hanma naanin.
6 Koni naxanye na n xanu, e n ma yamarine suxu, n hinanma ne ra nɛn
han mayixɛtɛ wuli keden.”

Yamari Saxandena
7 “I nama Alatala i ya Ala xinla fala fuuni, amasɔtɔ Alatala na kanna
ɲaxankatama nɛn.”

Yamari Naanindena
8 “I xa Matabu Lɔxɔn binya, i yi a rasariɲan.
9 I xa wali xii sennin bun ma, i yi i ya wanle birin kɛ.
10 Koni xii soloferede lɔxɔni, Alatala i ya Alaa Matabu Lɔxɔn nan na ra. I
nama wali yo kɛ, i tan ba, i ya dii xɛmɛn ba, i ya dii tɛmɛn ba, i ya konyin ba,
i ya xuruse ba, hanma hali xɔɲɛn naxan i konni.
11 Amasɔtɔ Alatala koren nun bɔxɔn nun igen daxi xii sennin nan bun, e
nun naxan birin e yi. Koni a a matabu nɛn xii soloferedeni. Nanara, Alatala
yi barakan sa Matabu Lɔxɔna fe yi, a yi a rasariɲan.”

Yamari Suulundena
12 “I baba nun i nga binya, alogo i xa siimaya xunkuyen sɔtɔ bɔxɔni,
Alatala i ya Ala naxan fima i ma.”

Yamari Sennindena
13 “I nama faxan ti.”

Yamari Soloferedena
14 “I nama yalunyaan liga.”

Yamari Solomasɛxɛdena
15 “I nama muɲan ti.”

Yamari Solomanaanindena
16 “I nama wule seren ba i adamadi boden xili ma.”

---

* **20:5: 20.5** Ala ***xɔxɔlɔn,*** bayo e nun a yamaan layirin nan xidima alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xɛmɛna a ɲaxanla makantanma kii naxan yi. A mi tinma a xa bira se gbɛtɛ fɔxɔ ra a batu xinla ma.

Yamari Fudena

17 “I nama mila i bodena banxin xɔn hanma i bodena ɲaxanla, hanma a konyina, a ɲingena, a sofanla, hanma i adamadi boden gbee seen naxan birin na.”

Sariyane 5.22-33

18 Yamaan birin yi galanna nun xɔtaan xuiin mɛma, e yi tutin toma tɛ. Yamaan yi gaxu e xuruxurun, e yi e makuya.

19 E yi a fala Musa xa, e naxa, “I tan yɛtɛɛn xa falan ti nxu xa, nxu nxu tuli matima nɛn i ra, koni Ala nama falan ti nxu xa alogo nxu nama faxa.”

20 Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ɛ nama gaxu. Ala bata fa ɛ kɛɲaan fɛsɛfɛsɛdeni, alogo ɛ xa gaxu a yɛɛ ra, alogo ɛ nama yulubin liga.”

21 Yamaan yi lu tixi yire makuyeni, koni Musa yi a maso kundaan na Ala yi dɛnaxan yi.

Sariyane saraxa gandene fe yi

22 Alatala yi a fala Musa xa, a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ɛ bata a to a n bata falan ti ɛ xa keli kore.

23 Ɛ nama suxurene rafala, ɛ yi nxu nun ne batu nxu bode xɔn. Ɛ nama gbetin nun xɛma suxurene rafala.

24 I xa saraxa gande bɛndɛ daxini tɔn n xa, i yi saraxa gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane nun xuruse xunxurine nun a xungbene ba a fari. N na dɛnaxan findi n xinla binyaden na, n fama nɛn i ma mɛnni, n yi i baraka.

25 Xa i saraxa gande gɛmɛ daxini tɔn n xa, i nama a yitɔn gɛmɛ masolixin na. Amasɔtɔ i ya a masolima waliseen naxan na, na saraxa ganden naxɔsima nɛn.

26 I nama saraxa gande matexin nafala n xa, i yi te te seene ma, alogo i ragenla nama to.”

21

Sariyane konyine fe yi

Sariyane 15.12-18 nun Saraxaraline 25.39-55

1 “I sariyani itoe nan yɛbama e xa.

2 Xa i Heburu konyina nde sara, a walima nɛn ɲɛɛ sennin. Koni ɲɛɛ soloferedeni, a xɔrɔyama nɛn, a mi sese fima.

3 Xa a kedenna nan soxi i konni, a kedenna nan sigama. Xa ɲaxanla yi a yii a so waxatini, e nun a ɲaxanla yi siga.

4 Xa a kanna nan ɲaxanla so a yii, xa a bata dii xɛmɛne bari hanma dii tɛmɛne, a kanna nan gbee a ɲaxanla nun a diine ra. A kedenna yi siga.

5 Xa konyina a fala, a naxa, ‘N kanna rafan n ma, e nun n ma ɲaxanla nun n ma diine, n mi waxi xɔrɔya feni,’

6 nayi a kanna xa a xali Alaa kitisane yɛtagi. A yi a maso dɛɛn na hanma sɛnbɛtɛnna. A kanna yi a tunla sɔxɔn wuren na. Konyin yi lu a wanla ra tolon!”

7 “Xa muxuna nde a dii tɛmɛn mati alo konyina, a mi xɔrɔyama alo konyi xɛmɛne.

8 Xa a raɲaxu a kanna ma, naxan yi waxi a tongo feni a ɲaxanla ra, a kanna xa tin a baba xa a xunba. A kanna nama a yanfa, a a mati xɔɲɛne ma.

9 Xa a fixi a dii xɛmɛn nan ma a ɲaxanla ra, a kanna a suxuma nɛn alo a gbee dii tɛmɛne.

10 Xa a ɲaxalan gbɛtɛ tongo, a nama sese ba a singe ra xiina donseen na,
hanma a dugin na, hanma xɛmɛ taa sariyana.
11 Xa a mi na fe saxanne liga a xa, a nɔɛ sigɛ nɛn, a mi gbeti yo fi."

Sariyane lan masibo feene ma

12 "Naxan na muxuna nde bɔnbɔ, a a faxa, ɛ xa na kanna faxa.
13 Xa a mi yi kataxi a faxa feen na, koni Ala yi a ragidi na kiini, a xa a gi
han n yiren naxan yitɛ i ra a nɔɛ luyɛ dɛnaxan yi.
14 Koni xa muxuna nde a boden faxa feni tɔn a yi a faxa, hali a sa a singan
n ma saraxa ganden na, ɛ xa a ba na, ɛ yi a faxa."
15 "Naxan na a baba bɔnbɔ hanma a nga, ɛ xa na kanna faxa."
16 "Naxan na muxuna nde suxu, a sa a mati hanma muxune yi a to a yii, ɛ
xa na kanna faxa."
17 "Naxan na a baba danga hanma a nga, ɛ xa na kanna faxa."
18 "Xa muxune yɛngɛ, keden yi gɛmɛn sin a boden ma hanma walisena
nde, a mi a faxa, koni a yi a rasa,
19 nayi naxan bɔnbɔn tixi, na mi ɲaxankatama xa boden keli, a yi a
masiga ti dunganna ra. Koni a xa a walitareya yikalan saren fi. A yi a
dandan han a yi yalan."
20 "Xa muxuna nde a konyi xɛmɛn hanma a konyi gilɛn bɔnbɔ wudin na,
konyin yi faxa a yii, a kanna hakɛn saranma a ra nɛn.
21 Koni xa a konyin bata keli xii keden hanma firin na xanbi ra, a kanna
hakɛn mi fa saranma a ra. A bata a yɛtɛ nan bɔnɔ."
22 "Xa muxune yɛngɛ, e ɲaxalan fudikanna li, a diin bari benun a waxatin
xa a li, koni fe ɲaxi gbɛtɛ mi bira ayi, nayi na ɲaxanla xɛmɛn na seen naxan
maxɔdin, kitisane na tin naxan ma, fe kalan xa na fi.
23 Koni xa ɲaxanla maxɔlɔxi, niin ɲɔxɔn xa fi niin na,
24 yɛɛn yi ɲɔxɔ yɛɛn na, ɲinna yi ɲɔxɔ ɲinna ra, yiin yi ɲɔxɔ yiin na, sanna yi
ɲɔxɔ sanna ra,
25 ganna yi ɲɔxɔ ganna ra, maxɔlɔn yi ɲɔxɔ maxɔlɔn na, bɔnbɔn yi ɲɔxɔ
bɔnbɔn na."
26 "Xa muxuna nde a konyi xɛmɛn hanma a konyi gilɛn yɛɛn garin, a yi a
kala, a xɔrɔyama nɛn a yɛɛn saren na.
27 Xa a konyi xɛmɛna hanma a konyi gilɛn ɲin keden gira, a xɔrɔyama nɛn
a ɲinna saren na."
28 "Xa ɲingena nde xɛmɛna hanma ɲaxanla sɔxɔn a fenna ra, a yi faxa,
ɲingen magɔlɔnma nɛn han a faxa, a suben nama don. Koni ɲinge kanna
hakɛn mi saranma a ra.
29 Koni xa ɲingen dari feen nan yi a ra, a kanna bata yi rakolon, koni a mi
a xidi, ɲingen yi xɛmɛn hanma ɲaxanla faxa, nayi ɲingen magɔlɔnma nɛn, ɛ
yi a kanna fan faxa.
30 Koni, xa muxune tinxi a ma, ɲinge kanna xa a niin xunbaan fi, e na
naxan yo maxɔdin.
31 Sariya keden mɔn sama xa ɲingen bata banxulanna hanma
sungutunna faxa.
32 Koni xa ɲingen bata konyi xɛmɛn hanma konyi gilɛn faxa, ɲinge kanna
xa gbeti gbanan tonge saxan nan so konyi kanna yii, ɲingen yi magɔlɔn."
33 "Xa muxuna nde xɔɲinna dɛ raba, hanma a nde ge, a mi a dɛ ragali, xa
ɲingena nde bira na ra hanma sofanla,
34 xɔɲin kanna xa ɲingen saren fi, a ɲinge faxaxin tongo."

35 “Xa muxu ɲingen ɲinge gbɛtɛ sɔxɔn, a yi faxa, e xa ɲinge ɲɛŋɛn mati e a saren taxun, e ɲinge faxaxin fan taxun.
36 Koni xa a kolonxi a a ɲingen dari feen nan yi a ra, a kanna mi a xidi, na kanna xa ɲingen ɲɔxɔn fi ɲingen na, a ɲinge faxaxin tongo a gbeen na.”

Sariyana lan kala feene ma

37 “Xa muxuna nde ɲingen muɲa hanma yɛxɛɛna, a a kɔɛ raxaba hanma a a mati, a ɲinge suulun nan fima ɲingen ɲɔxɔn na, a yɛxɛɛ naanin fi yɛxɛɛn ɲɔxɔn na.”

22

1 “Xa muɲaden natɛrɛna muɲa tideni, e yi a bɔnbɔ, a yi faxa, na mi yatɛma faxa tiin na.
2 Koni xa kuyen bata yiba, na yatɛma faxa tiin nan na.”
“Muɲaden xa a se muɲaxine ɲɔxɔ, xa sese mi a yii, a yɛtɛɛn xa mati konyin na.
3 A naxan muɲaxi, ɲingena, yɛxɛɛna, hanma sofanla, xa muxune na li a yii, a xa a ɲɔxɔn naxɛtɛ dɔxɔde firin.”
4 “Xa muxuna nde a xuruseene lu e kalan ti xɛɛna nde ma hanma manpa bili nakɔna nde kui, a xa se kalaxine ɲɔxɔ a gbee se xabaxi faɲine ra.”
5 “Xa tɛɛn keli, a sɛxɛn li, a sa malo xidine hanma a tixin gan, hanma xɛɛn birin yi gan, naxan tɛɛn soxi a xa se kalaxine ɲɔxɔn fi.”
6 “Xa muxuna nde gbetina hanma a yii sena nde taxu a lanfaan na a xa ramara, e yi a muɲa na kanna ma, muɲaden xa a ɲɔxɔn naxɛtɛ dɔxɔ firin, xa a to.
7 Xa muɲade mi to, banxi kanna xa siga Ala batu yireni, a a kɔlɔ fa fala a mi a lanfaan yii seen tongoxi.”
8 “Matandin naxan keli ɲinge feen ma, sofali fena, yɛxɛɛ fena, dugi fena, hanma seen naxan lɔxi ayi, muxune a falama naxan ma fe yi, e naxa, ‘N gbeen na a ra!’ Se kari dɔxɔ firinne xa siga han Ala batudena. Ala na naxan yalagi, na xa a lanfaan gbeen ɲɔxɔn naxɛtɛ dɔxɔ firin.”
9 “Xa muxuna nde sofanla, ɲingena, yɛxɛɛna, hanma suben siya gbɛtɛ taxu a lanfaan na, na suben yi faxa, hanma a maxɔlɔ, hanma a muɲa, muxu yo mi a to,
10 marakɔlɔn xa ti Alatala yi na muxu firinne tagi. Naxan suben namaraxi, na xa a kɔlɔ fa fala a mi a lanfaan yii seen tongoxi. Sube kanna xa tin na kɔlɔn ma, hali boden mi a ɲɔxɔn fi.
11 Koni xa suben muɲaxi a konna nin, a lanma nɛn a yi a kanna gbeen ɲɔxɔn naxɛtɛ a ma.
12 Xa burunna subene bata a subeni bɔ, a xa fa a dɔnxɛn na seren na, naxan faxaxi na ɲɔxɔn nama raxɛtɛ.
13 Xa muxuna nde suben xandi a lanfaan ma, suben yi maxɔlɔ hanma a faxa a kanna xanbi, a ɲɔxɔn naxɛtɛma nɛn.
14 Xa a kanna yi a dɛxɔn na waxatini, a mi a ɲɔxɔ raxɛtɛma. Xa a a yii toliman nin, naxan a xun yi, a saren nan na ra.”

Sariyane

15 “Xa muxuna nde sungutun nasɔlɔnxin nakunfa naxan mi futuxi, a yi a kolon ɲaxanla ra, a xa a futu seen fi a yi a tongo a ɲaxanla ra.
16 Xa a baba tondi a soɛ a yii, a xa sungutun nasɔlɔnxine futu seen xasabin fi gbetin na a baba ma.”

17 “I nama yiimatoon lu a nii ra.”
18 “Naxan yo nun suben na kafu i xa a faxa.”
19 “Naxan yo na saraxan ba ala gbɛtɛne xa, ba Alatala kedenna ra, i xa a faxa.”
20 “I nama xɔɲɛn tərə, i nama ɲaxu a ra, amasətə xɔɲɛn nan yi ɛ ra Misiran yamanani.”
21 “I nama ɲaxu kaɲa gilɛn na, hanma kiridina.
22 Xa i ɲaxu e ra, e yi e xuini te n ma, n na e xuiin namɛma nɛn yati!
23 N xələma nɛn, n yi i faxa silanfanna ra, i ya ɲaxanle yi findi kaɲa gilɛne ra, ɛ diine yi findi kiridine ra.”
24 “Xa i gbetin doli yiigelitəna nde ma n ma yamani, i nama findi doli maxinla ra, i nama tənə yo fen a ra.
25 Xa i i bodena domaan suxu tolimani, i xa a raxɛtɛ a ma benun sogen xa bira.
26 Amasətə xa a sa li, a domaan nan a bitinganna ra, a naxan felenma a ma xunbenli, a xa a sa nanse ma? Xa a n maxandi, n na a xuiin namɛma nɛn. Amasətə n tan kininkinin.”
27 “I nama Ala rayelefu, i nama i ya yamaan mangan danga.”
28 “N gbee naxan i ya se xabaxine nun i ya turen fari i nama bu na fideni n ma. I xa i ya dii xɛmɛ singen so n yii.
29 I mən yi i ya ɲingen dii singen so n yii e nun i ya yɛxɛɛna. A xa lu a nga bun xii sennin, a xii soloferedeni, i yi a so n yii.”
30 “N ma muxu sariɲanxine nan ɛ tan na. Nanara, ɛ nama sube yo don burunna subene naxan faxaxi. Ɛ xa a woli barene bun.”

23

1 “I nama wule falane rali muxune ma. I nama kafu fe ɲaxi rabane ma wule seren badeni.
2 I nama bira yamaan fɔxɔ ra fe ɲaxi rabadeni. I nama sa yamaan fari, i wule seren ba alogo kitin nama sa tinxinni.
3 I nama yiigelitɔɔn nafisa bonne xa kitini.”
4 “Xa i naralan i yaxuna ɲinge tununxin na hanma a sofanla, i xa fa a ra a yɛ ra.
5 Xa i i yaxuna sofanla to, a biraxi a goronna bun, i nama a lu na kiini. I xa a mali.”
6 “I nama tondi kiti kɛndɛn sɛ tərə muxun xa a kitini.
7 I xa fata wulen birin ma. I nama sɔntaren hanma tinxin muxun yalagi, a yi faxa. Amasətə n muxu ɲaxine yalagima nɛn.
8 I nama dimi yi seene rasuxu mayifuni, amasətə finmase sifani itoe muxune yɛɛne raxima, e tinxin muxune falane maxɛtɛ.”
9 “I nama ɲaxu xɔɲɛne ra, bayo i ya a kolon xɔɲɛne tərəyaan naxan yi, amasətə i findi nɛn xɔɲɛn na Misiran yamanani.”

Yamanan sanle

10 “I ya xɛɛne bi ɲɛɛ sennin bun ma, i yi sii seene xaba.
11 Koni i nama xɛɛn bi i ya bɔxɔni ɲɛɛ solofereden ma. A xa lu a yɛtɛ ma. Tərə muxune yi seen sətə a xɔnni nayi, naxan na lu burunna subene yi na don. I xa na fan liga i ya manpa bili nakɔne nun Oliwi binle ra.”
12 “I ya wanla kɛ xii sennin bun. Koni i xa i matabu xii soloferedeni, alogo i ya ɲingen nun i ya sofanla xa e matabu, alogo i ya konyin nun i ya xɔɲɛn xa e matabu.”

13 “N naxan birin falaxi, i xa ne suxu ki faɲi! I nama ala gbɛtɛne xinla fala.
A nama mini i dɛ mumɛ!”

Xərəyaan 34.18-26 nun Sariyane 16.1-17

14 “Dɔxɔ saxan ɲɛɛn bun, i xa sanle liga n xa.
15 I xa Buru Tetaren Sanla raba. I xa burun tetaren don xii solofere bun,
alo n ni i yamari kii naxan yi. Ito liga a waxatini Abiba kiken na, amasɔtɔ i
minixi Misiran yi na kiken nan na. Muxu yo nama fa n yɛtagi n kise mi a
yii.”
16 “I xa Se Xaba Singen sanla raba, i na i ya se bixine xaban fɔlɔ xɛɛn ma
waxatin naxan yi. I mɔn xa Se Xaba Dɔnxɛn sanla raba ɲɛɛ raɲanni, i ya
bogiseene malanma waxatin naxan yi keli xɛɛn ma.
17 Muxune birin fama nɛn Marigina Alatala yɛtagi dɔxɔɲa ma saxan ɲɛɛn
bun.”
18 “I na saraxan wunla rali n ma, i nama donse gbɛtɛ sa a fari burun nate
seen* naxan yi. I nama n ma sanla saraxa subene turen namara han
xɔtɔnni.
19 I xa fa i ya xɛɛn bogise singe faɲine ra Alatalaa banxini, i ya Ala.”
“I nama sii diin ɲin a nga xiɲɛ igen na.”

Yamarine Kanan bɔxɔna fe yi

20 “N malekan xɛma nɛn i yɛɛ ra, a i kantan kira yi, a i rafa na yireni n
dɛnaxan yitɔnxi.
21 A liga i yeren ma, i yi a xuiin suxu. I nama murutɛ a ma, amasɔtɔ a mi
diɲama i ya matandine ma, bayo n na a xɛxi n xinla nin.
22 Koni xa i ya a xuiin namɛ, n naxan birin falama i xa i na liga, n findima
nɛn i yaxune yaxun na, e nun i yɛngɛfane yɛngɛfana.
23 N ma malekan tima nɛn i yɛɛ ra, a i xali Amorine nun Xitine nun
Perisine nun Kanan kaane nun Xiwine nun Yebusune bɔxɔn ma, n yi e
raxɔri.”
24 “I nama i xinbi sin e alane bun ma, i nama e batu, i nama bira e
namunne fɔxɔ ra. Koni i xa e kala, i yi e kide gɛmɛne yibɔ.
25 Ɛ xa Alatala batu, ɛ Ala. A barakan sama ɛ donseene nun ɛ igene yi nɛn.
N furen masiga ɛ ra.
26 Ŋaxalan yo kui mi kalama i ya yamanani, ɲaxalan yo mi findɛ gbantan
na. N ni i ya siimayaan xɔnkuyama ayi nɛn.”
27 “N na n ma yɛɛragaxun nasigama nɛn ɛ yɛɛ ra. I na so yamanan naxan
yi, n na muxune yifuma nɛn. N na ɛ yaxune birin xun xanbi soma nɛn ɛ
yɛtagi, e yi e gi ɛ bun.
28 N ɲurune rasigama nɛn, e yi Xiwine, Kanan kaane, nun Xitine kedi i yɛɛ
ra pon!
29 N mi e birin kedima ɛ yɛɛ ra ɲɛɛ kedenni, xanamu, yamanani gelima
nɛn, burunna subene yi wuya ɛ xa.
30 N na e kedima nɛn ɛ yɛtagi ndedi ndedi, han ɛ wuya ayi, yamanan yi
findi ɛ gbeen na.”
31 “N na ɛ yamanan danne sama nɛn keli Gbala Baani han Filisitine baani,
keli tonbonni han Efirati baani. Amasɔtɔ n yamanan muxune sama nɛn i
sagoni alogo i xa e kedi i yɛ ra.
32 Ɛ nun ne nama layirin xidi, e nun e alane fan.

* **23:18: 23.18 *burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

33 E nama dəxə i ya bəxəni, alogo e nama i ti yulubin ma. Amasətə i ye e
suxurene batuma nɛn, e suxurene yi lu alo luti ratixina i yɛɛ ra."

24

Layiri xidina Sinayi geyaan fari

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Te n fɛma, i tan nun Haruna, Nadaba,
Abihu nun Isirayila fonna tonge solofere, ɛ yi ɛ xinbi sin wulani.
2 Musa kedenna nan a masoma Alatala ra, bonne nama e maso, yamaan
nama te a fəxə ra."
3 Musa yi Alatalaa falane birin yɛba yamaan xa e nun a sariyane birin.
Yamaan birin yi a yabi fala kedenna xən, e naxa, "Alatala naxan birin falaxi
nxu a ligɛ."
4 Musa yi Alatalaa falane birin sɛbɛ. Na xanbi ra, a keli xətən, a yi saraxa
gandena nde rafala geyaan san bun, a yi gɛmɛ fu nun firin dəxə Isirayila
bənsən fu nun firinne taxamasenna ra.
5 A yi Isirayila banxulanna ndee rasiga, e xa saraxa gan daxine ba, e yi
tura bulanne ba bəɲɛ xunbeli saraxan na Alatala xa.
6 Musa yi wunla fəxə kedenna sa goronne kui, a fəxə kedenna xuya saraxa
ganden ma.
7 A yi Layiri Kɛdin tongo, a a xaran Isirayila birin yɛɛ xəri. E yi a fala, e
naxa, "Alatala naxan birin falaxi nxu a ligɛ, nxu yi a suxu."
8 Musa yi wunla tongo, a a xuya yamaan ma, a naxa, "Wunli ito nan layiri
xidi seen na, Alatala to yamarini itoe fi."
9 Musa nun Haruna nun Nadaba nun Abihu nun Isirayila fori tonge
soloferene yi te.
10 E yi Isirayilaa Ala to tixi gɛmɛ walaxan fari, naxan yi rafalaxi safiri
gɛmɛne ra, naxan yi sariɲan alo kore xənna.
11 Koni, Ala mi fe liga Isirayila yɛɛratini itoe ra. E yi Ala mato, e yi e dɛge, e
yi e min.
12 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Te geyaan fari, i lu n fɛma. N gɛmɛ
walaxane soma i yii nɛn, n sariyane nun yamarine sɛbɛ e ma yamaan xaran
feen na."
13 Musa yi keli, e nun a mali muxun Yosuwe, e yi te Alaa geyaan fari.
14 A yi a fala fonne xa, a naxa, "Ɛ nxu mamɛ be han nxu yi fa ɛ fɛma.
Haruna nun Xuru luma nɛn ɛ fɛma. Xa fena nde sa bira ayi, ɛ a fala e xa."
15 Musa yi te geyaan fari, kundaan yi so geyaan xun na.
16 Alaa nərən yi godo Sinayi geyaan ma. Kundaan yi so geyaan xun na xii
sennin. Xi soloferede ləxəni, Alatala yi Musa xili kundani.
17 Alatalaa nərən yi lu Isirayila kaane yɛɛ ra yi alo halagi ti tɛɛn nan
dɛgɛma geyaan fari.
18 Musa yi so kundani, a te geyaan fari. Musa yi lu geyaan fari xii tonge
naanin kɔɛ tonge naanin.

25

Yii malanna lan Ala Batu Bubun ti feen ma
Xərəyaan 35.4-9

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 "A fala Isirayila kaane xa a e xa fa yii malan seene ra n xən. Muxune
birin xa fa a ra e ɲɛnige faɲin nan na, i yi a rasuxu n xa.

3 I kiseni itoe nan nasuxuma e ra: Xɛmana, gbetina, sulana,
4 gari mamiloxin nun a gbeela, taa dugi faɲin nun sii xabe dugine,
5 konton kidi magbelixine, sube kidine, kasiya wudina,
6 lɛnpu turena, e nun se xiri ɲaxumɛn naxanye sama se masusan tureni, e nun wusulanna,
7 onixin gɛmɛ tofaɲine nun gɛmɛ tofaɲi gbɛtɛye saraxarali domaan nun a kanke masaan nayabuxi naxanye ra.
8 E xa yire sariɲanxin nafala n xa, n luma nɛn e tagi.
9 Ɛ xa Ala Batu Bubun nafala e nun a waliseene birin alo n na a yitama i ra kii naxan yi."

Layiri Kankirana fe
Xərəyaan 37.1-9

10 "E xa kasiya wudi kankiraan nafala: A kuyana nɔngɔnna yɛ firin e nun a tagi, a yigbona nɔngɔnna yɛ keden e nun a tagi, a yitena nɔngɔnna yɛ keden e nun a tagi.
11 I xɛma faɲin sa a ma. I xa a sa a kuiin nun a fanna ma. I xa a dɛ kinkin nabilin xɛmaan na.
12 I xa a tongo tamine so yili naaninne rafala xɛmaan na a san naaninne ma, firin fɔxɔ kedenni, firin bode fɔxɔni.
13 I xa kasiya tamine rafala, i xɛmaan sa e ma.
14 I tamine raso xɛma yinle ra kankiraan dɛxɔnne yi, alogo e xa findi kankiraan xali seen na.
15 Tamine xa lu kankiraan so yinle ra, e nama ba na.
16 I xa Layiri Sereyaan sa kankiraan kui, n naxan soma i yii.
17 I xa xɛma dɛraganla rafala kankiraan ma n solonaden na, a kuyana nɔngɔnna yɛ firin e nun a tagi, a yigbona nɔngɔnna yɛ keden e nun a tagi.
18 I xa maleka gubugubu kan sawura firin nafala xɛma bɔnbɔxin na, e xa ti kankiraan dɛraganla fɔxɔ firinne ma.
19 I xa maleka sawura keden ti fɔxɔ kedenni, i yi a firinden ti bode fɔxɔni. Maleka sawurane nun kankiraan dɛraganla xa findi se kedenna ra.
20 Maleka sawurane xa e gubugubune yibandun e xun ma, e yi e felen kankiraan dɛraganla ma. Maleka sawurane xa e yɛɛ rafindi e bode ma e xun sinxina kankiraan dɛraganla ma.
21 I na Layiri Sereyaan sa kankiraan kui, i xa a dɛraganla sa a dɛ ra.
22 N na n yitama i ra mɛnna nin, Layiri Sereya Kankiraan dɛraganla xun ma, maleka gubugubu kan firinne sawurane longonna ra. N na n ma yamarine birin soma i yii mɛnna nin Isirayila kaane xa."

Buru Rali Tabanla
Xərəyaan 37.10-16

23 "I xa kasiya wudin tabanla rafala: a kuyana nɔngɔnna yɛ firin, a yigbona nɔngɔnna yɛ keden, a yitena nɔngɔnna yɛ keden e nun a tagi.
24 I xa xɛma faɲin sa a ma, i yi a dɛ kinkin nabilin xɛmaan na.
25 I xa farinna sa tabanla ɲinginna ma a rabilinni. Farinni gboon xa lan muxun yii kuiin ma. I yi xɛmaan sa farinna dɛ kinkine ra.
26 I xa a tongo tamine so yili naaninne rafala xɛmaan na tabanla tongon naaninne ma a sanne ma.
27 Tamine so yinle luma a dɛ kinkine nan ma, tamine soon naxanye ra tabanla maxali seen na.
28 I xa kasiya tamine rafala, i yi xɛmaan sa e ma, e findi tabanla xali seen na.

29 I xa a goronne nun muranne rafala xɛma faɲin na, e nun a igelengenne, saraxa ige rabəxən goronne.
30 Buru Ralixine xa lu tabanli ito fari n yɛtagi waxatin birin."

Lɛnpune dəxə sena
Xərəyaan 37.17-24

31 "I xa lɛnpu dəxə seen nafala xɛma bənbəxi faɲin na. A sanna nun a yiine xa rayabu se fuge sawurane ra e birin yi findi se kedenna ra.
32 Yii sennin xa ti a fəxə firinne ma, lɛnpu dəxəden yire saxan yi lu a fəxə kedenni, a yire saxan a fəxə bodeni.
33 Amandi wudi fuge sawura saxan saxan xa lu a yii senninna birin ma a rayabu seen na.
34 Se fuge sawura naanin xa lu a binla fan ma.
35 Keden xa lu a tangbaxi singen bun ma. Keden yi lu a firinden bun ma, keden yi lu a saxanden bun ma.
36 A fugene, a yiine, nun a binla birin xa findi se kedenna ra. A birin xa rafala xɛma bənbəxi faɲin na.
37 I xa lɛnpu solofere rafala, i yi ne dəxə e dəxədene yi alogo e xa a yɛtagini yalan.
38 A waliseene nun xube kə seene fan xa rafala xɛma faɲin na.
39 I xa lɛnpu dəxə seen nun a waliseene rafala xɛma faɲin kilo tonge saxan na."
40 "A liga i yeren ma, i yi e rafala alo n na misaala yitaxi i ra geyaan fari kii naxan yi."

26

Ala Batu Bubuna fe
Xərəyaan 36.8-38

1 "I xa Ala Batu Bubun nafala taa dugi kuye faɲi fu ra, dugi mamiloxin nun a gbeela. E yi rayabu Maleka gubugubu kan sawura səxənxine ra.
2 Dugine birin kuyan nun a yigboon xa lan: a kuyana nəngənna yɛ məxɔŋɛn nun solomasɛxɛ, a yigbona nəngənna yɛ naanin.
3 I xa dugi suulun dɛgɛ e bode ra, dugi suulunna bonne fan dɛgɛ e bode ra.
4 I xa luti mamiloxine ti dugi ratugunxine singe ra xiin dɛ kinkin na. I mən yi na liga a ratugunxin dənxɛ ra xiin na.
5 I xa luti tonge suulun ti dugi ratugunxine singe ra xiin na, i mən yi luti tonge suulun ti dugi ratugunxin bonne dənxɛ ra xiin fan na. Lutine xa lan e bode ma.
6 I xa suxu se xɛma daxin tonge suulun nafala i yi dugi ratugunxi firinne xidi e bode ra suxu seene ra. Nayi, Ala Batu Bubun yi findi se kedenna ra."
7 "I xa dugi fu nun keden nafala sii xabene ra, e findi Ala Batu Bubun xunna soon na.
8 Dugi fu nun kedenne birin xa lan: e kuyan xa findi nəngənna yɛ tonge saxan na, e yigbona nəngənna yɛ naanin.
9 I xa dugi suulun dɛgɛ e bode ra e danna, i senninna bonne fan dɛgɛ e bode ra. I xa a sennindeni sa firinna ra bubun yɛtagi.
10 I xa luti tonge suulun ti dugi ratugunxine singe ra xiin dɛ kinkine ra, i mən yi luti tonge suulun ti dugi ratugunxin bonne fan dənxɛ ra xiin dɛ kinkine ra.
11 I xa suxu se sula daxi tonge suulun nafala, i yi lutine ti suxu seene ra. Nayi, i yi bubun findi kedenna ra.

12 Na dugin tagin naxan minixi bonne xa, na xa singan Ala Batu Bubun
xanbi ra.
13 Dugi nəngənna yɛ keden naxan minixi Ala Batu Bubun dɛxənne yi, na
xa singan a dɛxənne ra a xunna soon na."

14 "I xa konton kidi magbelixine dɛgɛ e bode ra, i yi e sa bubun birin fari. I
mən yi sube kidi faɲi gbɛtɛye fan sa na fari."

15 "I xa bubun xunna soon bun tiine rafala kasiya wudine ra.
16 Bun tiine xa kuya ayi nəngənna yɛ fu, e yi gbo ayi nəngənna yɛ keden e
nun a tagi.
17 Bun ti kedenna kui, a xa ti farin firinna ra e bode yɛtagi. I xa bubun bun
tiine birin ti na kiini.
18 I xa bun ti məxəɲɛ rafala bubun yiifari fəxən ma.
19 I xa bundəxə gbeti daxi tonge naanin nafala. Bun ti yo bun ti, bundəxə
firin. Farin firinne xa səti bundəxəne kui.
20 I xa bun ti məxəɲɛ ti bubun kəmɛn fəxəni,
21 e nun bundəxə gbeti daxi tonge naanin, bun ti yo bun ti, bundəxə firin.
22 I xa bun ti sennin ti bubun xanbi binni, sogegododen binni.
23 I xa bun ti firin sa a fari bubun xanbi ra tongonne ma.
24 Bun ti firin xa ti e bode xən mɛnni. E xidi e bode ra keli laben na han e
xun tagi. Bubun tongon firinne birin xa ti na kiini.
25 E birin malanxina, bun ti solomasɛxɛ e nun bundəxə fu nun sennin.
Bun dəxə firin bun tiine birin bun.
26 I xa kasiya wudi gaalane* rafala. Suulun xa lu bubun fəxə kedenna bun
tiine suxu seen na,
27 suulun xa lu bode fəxən ma, suulun xa lu bubun xanbi binna ra,
sogegododen binni.
28 Gaalan tagi xiin bun tiine ma, na xa keli bubun fəxə kedenni siga han
bubun bode fəxəna.
29 I xa xɛmaan sa bun tiine ma. I xa gaalane so yinle rafala xɛmaan na. I
xɛmaan sa gaalane ma."

30 "I xa Ala Batu Bubun ti alo a yitaxi i ra kii naxan yi geyaan fari."

31 "I xa kankiraan yɛ masansan taa dugin nafala gari mamiloxin nun a
gbeela ra, a xa rayabu maleka gubugubu kan sawura səxənxine ra.
32 I xa a singan kasiya sɛnbɛtɛn naanin na xɛma yilɛnlɛnxine saxi naxanye
ma, singan se xɛma daxi naxanye ma. E xa ti bundəxə gbeti daxi naanin kui.
33 I xa yɛ masansan dugin singan, i Layiri Sereya Kankiraan nasoon
mɛnna nin. Yɛ masansan dugin findima tagi saan nan na yire sariɲanxin
nun yire sariɲanxi fisamantenna tagi."

34 "I xa dɛraganla sa Layiri Sereya Kankiraan dɛ ra n solonaden na yire
sariɲanxi fisamantenna kui.
35 I xa tabanla ti yɛ masansan dugin yɛtagi, bubun kəmɛn fəxəni. Lɛnpu
dəxə seen xa ti tabanla yɛtagi, bubun yiifari fəxən ma."

36 "Dugi səxənna xa taa dugi mamiloxin nun a gbeela səxən, i yi a singan
Ala batu bubun dɛ ra.
37 I xa singan se xɛma daxin nafala dugini ito xa e nun kasiya sɛnbɛtɛn
suulun, i xɛma yilɛnlɛnxine sa e ma, i yi bundəxə sula daxin suulun naxulun
e xa."

---

* **26:26: 26.26** Nde a falama a "galalenne."

27

Saraxa gan daxin badena
Xərəyaan 38.1-7

1 “I xa saraxa ganden nafala kasiya wudin na, a kuyan xa lan nəngənna yɛ
suulun ma, a yigbona nəngənna yɛ suulun, a yitena nəngənna yɛ saxan.
2 I xa feri keden keden nafala a tongon naaninne ma, e nun a fenne xa
findi se kedenna ra i yi sulan sa e ma.
3 I xa a waliseene rafala sulan na: xube sa seene nun xube kɔ seene nun
wuli xuya goronne nun sube tongo seene e nun tɛɛ kɔ seene.
4 I xa wure masɔxɔnxin nafala, xuben minin naxan na. I yi tamin so yili
naanin nafala sulan na wure masɔxɔnxin tongon naaninne ma.
5 I xa wure masɔxɔnxin sa saraxa ganden dɛ kinkine bun ma a yiteen
tagini.
6 I xa kasiya tamine rafala saraxa ganden xa, i yi sulan sa e ma.
7 I xa tamine raso sula yinle ra alogo tamine xa lu saraxa ganden fɔxɔ
firinne ma, a xali seen na.
8 I xa saraxa ganden nafala farinne ra, a kui genla yi lu. A xa rafala alo n
na a yitaxi i ra kii naxan yi geyaan fari.”

Dugi sansanna fe
Xərəyaan 38.9-20

9 “I xa Ala Batu Bubun nabilin sansanna ra. Sansanna yiifari fɔxɔn xa
kuya han nəngənna yɛ kɛmɛ, a ti taa dugi faɲine ra.
10 Sula sɛnbɛtɛn məxəɲɛ xa ti sula bundəxɔ məxəɲɛ kui, e nun dugi singan
se gbeti daxine xa singan gbeti gaalane* ra sɛnbɛtɛnne longonne ra.
11 Kɔmɛn fɔxɔn sansanna fan xa kuya ayi han nəngənna yɛ kɛmɛ, a fan yi ti
taa dugi faɲine ra e nun sula sɛnbɛtɛn məxəɲɛ, sula bundəxɔ məxəɲɛ e nun
dugi singan se gbeti daxine nun gbeti gaalane sɛnbɛtɛnne longonne ra.
12 Sogegododen binni, sansanna xa kuya ayi han nəngənna yɛ tonge
suulun, a xa ti dugine ra e nun sɛnbɛtɛn fu, e nun bundəxɔ fu.
13 A sogeteden binni, soden dɛnaxan yi, sansanna mən xa kuya ayi han
nəngənna yɛ tonge suulun.
14 Koni dugine xa singan soden fɔxɔ kedenni, e nun sɛnbɛtɛn saxan nun
bundəxɔ saxan han nəngənna yɛ fu nun suulun.
15 Dugine xa singan soden fɔxɔ bodeni, e nun sɛnbɛtɛn saxan e nun e
bundəxɔ saxan han nəngənna fu nun suulun.
16 I xa dɛ raxidi dugin singan sansanna so dɛɛn na, naxan kuya han
nəngənna yɛ məxəɲɛ. Dugi səxənne xa a rafala gari mamiloxin nun a gbeela
ra, e nun taa dugi faɲina. Sɛnbɛtɛn naanin nun bundəxɔ naanin fan xa ti
mɛnni.
17 Sansanna sɛnbɛtɛnne birin xa ti sula bundəxəne kui, e xa tugun e bode
ra gaalan gbeti daxine ra dugi singan se gbeti daxine yi singan ne ra.
18 Sansanna kuyan xa findi nəngənna yɛ kɛmɛ, a yigbona nəngənna yɛ
tonge suulun, a taa dugi faɲine yitena nəngənna yɛ suulun. Sansanna
bundəxəne findima sulan nan na.”
19 “Se yo naxan nawalima Ala Batu Bubun wanle yi, e nun tamin naxanye
gbangbanma bɔxəni bubun bun tiine xidi seen na, hanma sansanna xidi
seen na, ne birin xa rafala sulan na.”

* **27:10: 27.10** Nde a falama a “galalenne.”

Lɛnpu turena
Saraxaraline 24.1-3
20 “I xa Isirayila kaane yamari e xa fa oliwi ture faɲin na i xɔn, alogo
lɛnpune xa dɛgɛ waxatin birin.
21 Haruna nun a diine xa lɛnpune dɔxɔ Layiri Kankiraan yɛ masansan
dugin yɛtagi Naralan Bubun kui. A xa dɛgɛ ɲinbanna ra han xɔtɔnni Alatala
yɛtagi. Habadan sariyan nan na ra Isirayila yixɛtɛn muxune birin xa.”

28

Saraxaraline dugine
Xərəyaan 39.1-7
1 “I xa i tada Haruna xili e nun a diine Nadaba nun Abihu nun Eleyasari e
nun Itamara, e xa wali n xa Isirayila kaane tagi alo saraxaraline.
2 I xa dugi sariɲanxine dɛgɛ i tada Haruna xa alogo a xa binyen nun
xunnayerenna sɔtɔ.
3 I xa falan ti walikɛɛn birin xa naxanye fatan, n bata xaxili faɲin fi
naxanye ma fe sifani itoe fe ra. E xa Harunaa dugine dɛgɛ, alogo a xa
sariɲan, a yi saraxarali wanle kɛ n xa.
4 E xa marabɛriba sifani itoe nan dɛgɛ: Kanke masaan nun saraxarali
domaan nun gubaan nun a doma bun bira faɲin nun namuna e nun
tagixidina. E xa marabɛriba sariɲanxini itoe dɛgɛ i tada Haruna nun a diine
xa, alogo e xa saraxarali wanle kɛ n xa.
5 Dugi sɔxɔnne xa xɛmaan nawali, e nun gari mamiloxin nun a gbeela
nun taa dugi faɲina.”

Saraxarali domana
Xərəyaan 39.2-7
6 “E xa saraxarali domaan xɛma daxin dɛgɛ gari mamiloxin nun a gbeela
ra, e nun taa dugi faɲina, a findi wali faɲin na.
7 E xa a tungunne dɛgɛ, e lutine ti e xun firinne ma a xidi seen na.
8 A tagixidi faɲin fan dɛgɛma na kii nin: E nun saraxarali domaan xa findi
kedenna ra. A rafalama xɛmaan nun gari mamiloxin nun a gbeela nun taa
dugi faɲin nan na.
9 I xa onixi gɛmɛ firin tongo, i yi Isirayilaa diine xinle kɛrɛndɛn e ma.
10 Xili sennin xa lu gɛmɛ kedenna ma, xili sennin yi lu gɛmɛn boden ma,
fata e bari yɛɛn ma.
11 I xa Isirayila kaane xinle kɛrɛndɛn gɛmɛ firinne ma, alo taxamasenna
kɛrɛndɛnma kii naxan yi, i yi e sa gɛmɛ suxu se xɛma daxine kui.
12 I xa na gɛmɛ firinne ti saraxarali domaan tungunne ma, alo ɲɔxɔ lu
gɛmɛne Isirayilaa diine xɔn. Haruna e xinle xalima nɛn a tungunne ma
Alatala fɛma ɲɔxɔ lu feen na e xɔn.
13 I xa gɛmɛne suxu seene rafala xɛmaan na,
14 i yi xɛma faɲin yɔlɔnxɔndi firin singan e ra, naxanye dɛnbɛxi alo luti
firin.”

Kanke masana
Xərəyaan 39.8-21
15 “I xa kanke masaan dɛgɛ, kitisa sena. A xa findi wali faɲin na. I xa a
rafala alo saraxarali domana. A rafala xɛmaan nun gari mamiloxin nun a
gbeela nun taa dugi faɲin na.

16 A xa rafala tongon naaninna ra. A xa yisa firinna ra, a kuyan nun a
yigbona nəngənna tagi.
17 I xa a rayabu gɛmɛ faŋin kira naanin na. I xa gɛmɛni itoe nan sa a kira
singen ma: saridon gɛmɛn nun topasi gɛmɛn nun emerodi gɛmɛna.
18 A kira firindena: esikaribukili gɛmɛn nun safiri gɛmɛn nun dayimu
gɛmɛna.
19 Kira saxandena: opali gɛmɛn nun agati gɛmɛn nun ametisi gɛmɛna.
20 Kira naanindena: kirisoliti gɛmɛn nun onixi gɛmɛn nun yasipi gɛmɛna.
Gɛmɛni itoe xa sa gɛmɛ suxu se xɛma daxine kui.
21 Gɛmɛ fu nun firinne luma Isirayilaa diine nan xili yi. Gɛmɛ yo gɛmɛ, i xa
Isirayila bənsən keden xinla kɛrɛndɛn a ma taxamasenna ra.
22 I xa xɛma yələnxəndine rafala kanke masaan xa, naxanye dɛnbɛxi alo
lutina.
23 I xa wuredi digilinxi xɛma daxin firin nafala i yi e so kanke masaan
xunne ra.
24 I xa yələnxəndine xidi wuredine ra kanke masaan xunne ma,
25 i yi e so suxu se xɛma daxine ra, e yi singan saraxarali domaan tungun
firinne ra a kanke ra.
26 I mən xa xɛma wuredi digilinxi firin nafala i naxanye singanma kanke
masaan sanna bun ma a kui.
27 I mən xa xɛma wuredi digilinxi firin nafala i yi e singan saraxarali
domaan tungun firinne laben na, a tagixidin faxa ra.
28 I xa kanke masaan wuredine nun saraxarali domaan wuredine xidi e
bode ra luti mamiloxin na, alogo kanke masaan nama saraxarali domaan
beŋin.
29 Haruna na so yire sariŋanxini waxatin naxan yi, a Isirayila diine xinle
xalima nɛn a kanke ra kitisa seen ma, kanke masana. Ɲəxə lu feen nan na ra
Alatala yɛtagi Isirayila diine xən waxatin birin.
30 I xa masɛnsɛn ti seene, Yurima nun Tumin sa kanke masaan yibaan
kui. E xa lu Haruna kanke ra a na fa Alatala yɛtagi waxatin naxan yi. Nayi,
Haruna Ala sagoon kolon seene xalima nɛn a kanke ra Isirayila kaane xa
waxatin birin Alatala yɛtagi.”

Saraxarali dugi gbɛtɛ
Xərəyaan 39.22-31

31 “I xa dugi mamiloxin dɛgɛ gubaan na naxan soma saraxarali domaan
fari.
32 A kɔɛɛn xa lu a tagini, i yi dugina nde dɛgɛ a rabilinni alogo a nama bɔ.
33 I xa girenada wudi bogi sawurane dɛgɛ gari mamiloxin nun a gbeela ra
a lenbene ma, i yi xɛma talandine singan e longori ra.
34 Xɛma talanne xa singan girenada wudi bogi sawurane longori ra
gubaan lenben nabilinna birin yi.
35 Haruna xa gubaan so a nɛma walɛ waxatin naxan yi alogo a nama faxa.
Talanne xuiin minima nɛn a na so yire sariŋanxini waxatin naxan yi
Alatala yɛtagi hanma a na mini.”
36 “I xa xɛma walaxadin nafala, i yi taxamasenni ito kɛrɛndɛn a ma fa fala,
‘Muxu Sariŋanxina Alatala Xa.’
37 I yi a xidi luti mamiloxin na namun ma a tigi ra.
38 A luma nɛn Haruna tigi ra, Isirayila kaane hakɛ goronne yi lu Haruna
xun ma e naxanye tongoxi saraxa sariŋanxine badeni. A luma nɛn a tigi ra
waxatin birin yi alogo e xa rafan Alatala ma.”

39 “I xa taa dugi faɲi dɛgɛ doma bun biran na. I yi taa dugi faɲin nafala
namun na. Dugi sɔxɔnna xa tagixidin nafala.”
40 “I xa dugine dɛgɛ Harunaa diine xa, i yi tagixidine rafala e xa, i yi xun
tagixidine rafala e xa alogo e xa binyen nun xunnayerenna sɔtɔ.
41 I xa i tada Haruna maxidi e nun a diine. I xa e xunne masusan turen
na, i yi e findi saraxaraline ra, i yi e rasariɲan alogo e xa saraxarali wanla kɛ
n xa.
42 I xa wantanne dɛgɛ e xa, e ragenla nama lu, keli e tagiin ma han e
danbane.
43 Haruna nun a diine xa e so benun e xa siga Naralan Bubun kui, hanma
e nɛma maso saraxa ganden na walideni yire sariɲanxini. Nayi, e mi
yulubin tongoma e faxa. Habadan sariyan na a ra Haruna xa e nun a
yixɛtɛne birin.”

29

Saraxaraline rasariɲan fena
Saraxaraline 8.1-36

1 “I xa saraxaraline rasariɲan ikii nin alogo e xa wanla kɛ n xa: Tura
bulan keden tongo e nun konton firin fɛ mi naxanye ra.
2 I xa burun gan murutu fuɲi faɲin na, buru rate se* mi naxan yi, i mɔn yi
nde gan turen naxan yi e nun buru yilɛnlɛnxine turen saxi naxanye ma.
3 I xa e sa deben kui i yi e rali n ma, e nun turaan nun kontonne.
4 I xa Haruna nun a diine ti Naralan Bubun dɛ ra, i yi e maxa.
5 I xa dugine tongo, i yi doma bun biran nun gubaan nun saraxarali
domaan nun kanke masaan nagodo Haruna ma. Saraxarali domaan xidi a
tagi, a tagixidi faɲin na.
6 I xa namun so a xun na, i yi taxamaseri sariɲanxin xidi namun na.
7 I xa masusan turen tongo, i yi a sa Haruna xunni, a sugandi feen na.
8 I yi a diine fan nafa, i yi dugine ragodo e ma.
9 I xa e tagi xidi tagixidin na, i yi e xun tagixidine xidi. Habadan sariyan
na a ra, saraxaraliyaan bata findi e gbeen na. Na kiini, i xa Haruna nun a
diine dɔxɔ saraxaraliyani.”
10 “I xa turaan ti Naralan Bubun yɛtagi, Haruna nun a diine xa e yiine sa
turaan xunna fari.
11 I xa turaan kɔɛ raxaba Alatala yɛtagi Naralan Bubun so dɛɛn na.
12 I xa turaan wunla tongo, i yi a sa saraxa ganden tongonne fenne ma i
yii sonla ra. I xa wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn ma.
13 Ɲingen turen naxan birin a fatini e nun farafaran naxan a bɔɲɛn ma e
nun a gbingi ra xɛlɛ firinne nun e turene, i yi ne sa tɛɛni saraxa ganden fari.”
14 “Koni i xa turaan suben nun a kidin nun a gbiin woli tɛɛni yamaan
daaxaden fari ma. Yulubi xafari saraxan na a ra.
15 I xa konton keden tongo. Haruna nun a diine xa e yiine sa kontonna
xunna ma.
16 I xa a kɔɛ raxaba, i yi a wunla tongo, i yi a so saraxa ganden dɛxɔnne
birin ma.
17 I xa kontonni bolon dungi dungin na, i yi a kui seene nun a sanne
maxa, i ne sa a sube dungine nun a xunna fari.

---

* **29:2: 29.2 *burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

18 I xa kontonna birin sa tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxa gan daxin na a
ra Alatala xa, naxan xiri rafan Alatala ma. A ralima Alatala ma tɛɛn nan na."
19 "I xa kontonna firinden tongo, Haruna nun a diine xa e yiine sa
kontonna xunna ma.
20 I xa a kɔɛ raxaba, i yi a wunla tongo, i yi a sa Haruna nun a diine yiifari
ma tunle ra, e nun e yiifari ma yii konkoribane ra e nun e yiifari ma san
konkoribane ra. I yi wunla so saraxa ganden dɛxɔnne birin ma.
21 I xa wunla nde tongo saraxa ganden fari, e nun masusan turena, i yi a
xuya Haruna nun a dugine ma, e nun a diine nun e dugine ma. Nayi,
Haruna nun a diine nun e dugine sariŋanma nɛn.
22 I xa kontonna turen tongo, e nun a xunla nun turen naxan a kui seene
ma e nun farafaran naxan a bɔŋɛn ma e nun a gbingi ra xɛlɛ firinne nun e
turena, e nun a yiifari ma danbana. Amasɔtɔ saraxaraliin dɔxɔ kontonna na
a ra.
23 I mɔn xa burun natetarena ndee tongo deben kui naxan Alatala yɛtagi:
buru xun keden, buru keden naxan nafalaxi turen na e nun burudi keden.
24 I xa ne birin so Haruna nun a diine yii, e yi e mayita Alatala ra kise
ralixin na.
25 Na xanbi ra, i yi e ba e yii, i yi e sa tɛɛni saraxa ganden fari, e nun saraxa
gan daxina. A xirin yi rafan Alatala ma. A ralima Alatala ma tɛɛn nan na.
26 I xa na kontonna firinden kanken tongo i yi a mayita Alatala ra kise
ralixin na. Na yi findi i gbeen na.
27 I xa kontonna kanken nun a danban nasariŋan Haruna nun a diine xa,
i naxanye ralixi n ma.
28 Nanara, Isirayila kaane sube dungini itoe nan soma Haruna nun a
yixɛtɛne yii, e na bɔŋɛ xunbeli saraxan ba waxatin naxan yi. Na nan luma
Alatala xa."
29 "Haruna na faxa, a dugi rasariŋanxine findima a diine nan gbee ra,
alogo ne fan xa e so, e fan yi masusan, e dɔxɔ saraxaraliyani.
30 Saraxaraliin naxan fama Haruna dangu xanbini, na a dugine soma nɛn
xii solofere, benun a xa so Naralan Bubun kui walideni yire sariŋanxini."
31 "I xa saraxaraliin dɔxɔ kontonna tongo, i yi a suben ŋin yire
sariŋanxina nde yi.
32 Haruna nun a diine yi a don Naralan Bubun so dɛɛn na, e nun burun
naxan deben kui.
33 E tan nan se ralixini itoe donma naxanye bata rawali Ala solona feen
nun e dɔxɔ feen nun e rasariŋan feen na. Muxu gbɛtɛ nama e don, amasɔtɔ e
sariŋan.
34 Xa sube dɔnxɛn lu hanma buruna han xɔtɔnni, i xa a woli tɛɛni. A mi
donma, amasɔtɔ a sariŋan.
35 I xa a liga Haruna nun a diine xa alo n ni i yamarixi kii naxan yi. I xa xii
solofere ti e dɔxɔ feen na.
36 I xa tura keden ba Ala solona seen na lɔxɔ yo lɔxɔ. Na nan saraxa
ganden nasariŋanma, i mɔn yi a masusan turen na alogo i xa a rasariŋan.
37 I xa Ala solona xii solofere bun ma. Na xanbi ra, saraxa ganden
sariŋanma nɛn fefe! Naxan yo nɛma a yiin dinŋɛ saraxa ganden na fɔ na xa
sariŋan."

Lɔxɔ yo lɔxɔ saraxana fe
Yatɛne 28.1-8

38 “Ito nan bama saraxa ganden fari ləxə yo ləxə waxatin birin: yɛxɛɛ dii
firin, ɲɛɛ keden kedenna.
39 Kedenna xa ba xətənni, bonna ɲinbanna ra.
40 Yɛxɛɛ singen xa ba e nun murutu fuɲi faɲin kilo saxan naxan basanxi
oliwi ture faɲi litiri keden nun a tagi ra. Wudi bogi igena alo manpana, na
litiri keden nun a tagi fan xa bəxən saraxan na.
41 Yɛxɛɛn firinden xa ba ɲinbanna ra e nun bogise saraxan nun minse
saraxana alo a bama xətənni kii naxan yi. A xirin yi rafan Ala ma. A ralima
Alatala ma tɛɛn nan na.
42 Mayixɛtɛ famatəne xa saraxa gan daxini ito ba waxatin birin Naralan
Bubun so dɛɛn na Alatala yɛtagi. N naralanma ɛ ra mɛnna nin n yi falan ti ɛ
xa.
43 N naralanma Isirayila kaane ra mɛnna nin, na yiren yi sariɲan n ma
nərən xən.
44 N Naralan Bubun nasariɲanma nɛn e nun saraxa gandena. N yi
Haruna nun a diine rasariɲan alogo e xa saraxarali wanla kɛ n xa.
45 N luma nɛn Isirayila kaane tagi, n findi e tan ma Ala ra.
46 E a kolonma nɛn a Alatala nan n tan na, e Ala, naxan e raminixi Misiran
yi, alogo n xa lu e tagi. Alatala nan n tan na, e Ala.”

30

Wusulan gandena fe
Xərəyaan 37.25-28

1 “I xa wusulan ganden nafala kasiya wudin na.
2 A xa kuya yi nəngənna yɛ keden, a yigbona nəngənna yɛ keden, a yitena
nəngənna yɛ firin. I xa feri keden nafala a tongon naaninne ma, e nun
wusulan ganden yi findi se kedenna ra.
3 I xa xɛma faɲin sa a fanna nun a dɛxənne nun a fenne ma, i yi xɛmaan sa
a rabilinni a ɲinginne ma.
4 I xa tami raso yinla xɛma daxin firin nafala wusulan ganden ɲinginne
bun ma alogo a tongo tamine xa raso a fəxə firinne ra.
5 I xa kasiya wudin nafala tamine ra, i yi xɛmaan sa e ma.
6 I xa wusulan ganden ti dugin yɛtagi Layiri Sereya Kankiraan yɛ
masansanxi naxan na, n solonama dɛnaxan yi, n naralanma i ra dɛnaxan yi.
7 Haruna xa wusulanna gan xətən yo xətən, a nɛma lɛnpune yitənɲɛ
waxatin naxan yi.
8 A mən xa a gan ɲinbari yo ɲinbari, a nɛma lɛnpune radɛgɛ waxatin
naxan yi. Nayi, wusulanna ganma nɛn Alatala yɛtagi waxati famatəne birin
yi.
9 Ɛ nama wusulanna radaxataren gan saraxa ganden fari, hanma ɛ
saraxa gan daxin ba, hanma bogise saraxana, hanma ɛ minse saraxan
nabəxən a fari.
10 Sanɲa yi keden ɲɛɛn bun ma, Haruna xa yulubi xafari saraxan wunla
xuya a fenne ma. Nayi, a a rasariɲan ɲɛɛ yo ɲɛɛ waxati famatəne yi. A
sariɲan Alatala yɛɛ ra yi han!”

Yamaan yatɛn nun niin xunbana

11 Alatala yi falan ti Musa xa, a naxa,

12 “I na Isirayila kaane matɛngɛ waxatin naxan yi, birin xa a niin xunba
saren fi Alatala ma, a nɛma tɛngɛ waxatin naxan yi. Nayi, fitina furen mi
yamaan suxɛ.
13 Naxan yo na tɛngɛ, na xa gbeti gbanan keden fi naxan lanxi sɛkɛlɛ tagiin
ma, wure gbeti fixɛni ligaseen naxan nawalima yire sariŋanxini, naxan
lanxi garamu suulun ma. Gbeti gbananni itoe luma Alatala nan xa.
14 Isirayila kaan naxanye bata ɲɛɛ məxəɲɛ sətə, ne birin xa ito fi Alatala ma.
15 Se kanna nama nde sa a fari, yiigelitəən nama nde ba gbeti gbanan
kedenna ra, bayo ɛ niin xunba saren nan fima Alatala ma.
16 I xa xunba gbetini itoe rasuxu Isirayila kaane yii, i yi a rawali Naralan
Bubun wanli. Na findima ɲəxə lu seen nan na Isirayila kaane xən Alatala
yɛtagi, a yi e niin xunba.”

Ige ramara sena

17 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
18 “Ige ramara se sula daxin nafala maxaden na e nun a bundəxən sula
daxin naxan tima a bun. I xa a ti Naralan Bubun nun saraxa ganden tagi, i
yi igen sa a kui.
19 Haruna nun a diine e yiine nun e sanne maxama na igen nan na.
20 E na so Naralan Bubun kui waxatin naxan yi, e xa e maxa, alogo e nama
faxa. E na e maso saraxa ganden na saraxa ralideni Alatala ma tɛɛn na,
21 e xa e yiine nun e sanne maxa, alogo e nama faxa. Habadan sariyan na
a ra Haruna nun a yixɛtɛne xa waxati famatəne yi.”

Ture sariŋanxina

22 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
23 “Wudi se xiri ɲaxumɛni itoe tongo: mirihi latikənənna kilo suulun,
sinamon wudi xiri ɲaxumɛn kilo firin e nun a tagi, xaye xiri ɲaxumɛn kilo
firin e nun a tagi,
24 sinamon fuge xaren kilo suulun, e nun oliwi turen litiri sennin. Ɛ xa ne
maliga liga seene ra naxanye rawalima yire sariŋanxini.
25 Ɛ itoe birin basan latikənənna rafala fena, e findi masusan ture
sariŋanxin na naxan xirin ɲaxun.”
26 “I xa Naralan Bubun nun Layiri Sereya Kankiraan masusan na ra,
27 e nun tabanla nun a waliseene, e nun lɛnpu dəxə seen nun a waliseene
e nun wusulan gandena,
28 e nun saraxa gan daxin baden nun a waliseene, e nun ige ramara seen
nun a bundəxəna.
29 I xa ne rasariŋan alogo e xa sariŋan fefe! Naxan yo nɛma a yiin dinŋɛ e
ra, fə a xa sariŋan nɛn.
30 I xa Haruna nun a diine masusan, i yi e rasariŋan alogo e xa saraxarali
wanla kɛ n xa.”
31 I xa a fala Isirayila kaane xa, i naxa, “A findima n ma masusan ture
sariŋanxin nan na waxati famatəne birin yi.
32 Muxu yo nama a sugusugu a fatin ma. Muxu yo nama a sifan nafala. A
sariŋan, ɛ xa a yatɛ se sariŋanxin na.
33 Naxan yo na a sifan nafala hanma a a sa muxu gbɛtɛ ma ba
saraxaraline ra, a kedima nɛn yamaan tagi.”

Wusulanna

34 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Se xiri ɲaxumɛne tongo: mirihi
latikənən xaraxin nun onixi gɛmɛ fuɲina e nun galibanun salenna. I mən yi
wusulan faɲin sa a fari.
35 Latikənən nafalan xa e basan, a findi wusulan xiri ɲaxumɛn na. Fəxən
xa sa ayi alogo a xa ramara, a lu sariɲanxi.
36 I xa na nde findi a fuɲin na, i yi a sa Layiri Kankiraan yɛtagi Naralan
Bubuni, n naralanma i ra dɛnaxan yi. A findima ɛ xa se sariɲanxin nan na
naxan sariɲan han!
37 Ɛ nama wusulanni ito ɲəxən nafala ɛ yɛtɛ xa. Ɛ xa a yatɛ se sariɲanxin
na Alatala xa.
38 Xa muxuna nde wusulan sifani ito rafala alogo a xa a xirin mɛ, a
kedima nɛn yamaan tagi.”

31

Batu bubun walikɛne fe
Xərəyaan 35.30-35

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 “A mato, n bata Yuri a diin Bɛsalɛli sugandi, Xuru mamandenna Yuda
bənsənni.
3 N bata a ralugo Alaa Nii Sariɲanxin nun xaxilimayaan nun kolonna ra
alogo a xa fatan wali wuyaxi kɛ,
4 alogo a xa nə wali gbeene rakamalideni, a xɛmaan nawali, e nun gbetin
nun sulana,
5 a gɛmɛ faɲine masoli a yi e suxu seene yitən, a wudin nawali, alogo a xa
wali tofaɲine kɛ.
6 N mən bata Dan bənsənna Axisamaki a dii Oholiyabi so a yii a mali
muxun na. N mən bata a ragidi walikɛne birin xa fatan wanle ra n bata ɛ
yamari naxan ma:
7 Naralan Bubuna, Layiri Sereya Kankirana Ala solonama dɛnaxan yi, e
nun bubun kui seene birin,
8 tabanla nun a waliseene, lɛnpu dəxə se xɛma daxin nun a waliseene
birin, wusulan gandena,
9 saraxa gan daxin baden nun a waliseene birin, ige ramara seen nun a
bundəxəna,
10 taa dugine, dugi rasariɲanxine saraxarali Haruna xa, e nun dugine a
diine xa saraxarali wanli,
11 masusan turena, e nun wusulan xiri ɲaxumɛna yire sariɲanxin xa. E xa
ne birin nafala alo n na e yamarixi i ma kii naxan yi.”

Matabu Ləxəna fe

12 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
13 “A fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘Ɛ Matabu Ləxəne suxu. E findima nɛn
taxamasenna ra n tan nun ɛ tan tagi waxati famatəne muxune xa, alogo e
xa a kolon a n tan Alatala nan ɛ rasariɲanma.
14 Ɛ xa Matabu Ləxən suxu, amasətə a sariɲan ɛ tan yii. Xa naxan mi a
suxu, a wali na ləxəni, a kedima nɛn a yamani, ɛ yi a faxa.
15 I walima nɛn xii sennin, koni xii soloferede ləxən findima Matabu
Ləxən nan na, naxan sariɲan Alatala yɛtagi. Muxu yo na wali Matabu
Ləxəni ɛ xa a faxa.
16 Isirayila kaane xa Matabu Ləxən suxu, e yixɛtɛne birin xa Matabu
Ləxən sanla raba. Habadan layirin na a ra.

17 A findima taxamasenna nan na n tan nun Isirayila tagi habadan!
Amasətə Alatala bəxən nun koren daxi xii senninna bun, xii soloferede
ləxəni a yi wanla dan, a yi a matabu.' "

Sariya walaxana fe

18 Ala to yelin falan tiyɛ Musa xa Sinayi geyaan fari, a yi Layirin Sereya
walaxa firinne so a yii, gɛmɛ walaxane Ala naxanye kɛrɛndɛnxi a yiin na.

32

Ninge dii sawurana
Sariyane 9.6-29

1 Yamaan to a to a Musa yi buma gododeni geyaan fari, e yi e malan
Haruna fɛma. E yi a fala a xa, e naxa, "Keli! I yi ala gbɛtɛne rafala en xa
naxanye tima en yɛɛ ra! Musa ito, xɛmɛn naxan en naminixi Misiran
yamanani, en mi a kolon naxan a sətəxi."

2 Haruna yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ xɛmaan tunla soone ba ɛ tunle ra, e nun
ɛ ɲaxanle tunle ra, e nun ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛne, ɛ fa e ra n fɛma."

3 E yi e xɛmaan tunla soone birin ba, e fa e ra Haruna fɛma.

4 A yi e rasuxu e ra, a xɛmane raxulun, a yi e igen nafala ɲinge dii
sawuran na kulunden na. E yi a fala, e naxa, "Isirayila! Ɛ gbee alane ni i ra,
naxan i raminixi Misiran yamanani!"

5 Haruna to na to, a yi saraxa ganden nafala ɲinge dii sawuran yɛtagi. A a
rali e ma, a naxa, "Tila, sanla rabama nɛn Alatala xa!"

6 Na xətən bode, e keli sinma, e yi saraxa gan daxine nun bəɲɛ xunbeli
saraxane ba. Yamaan yi dəxə e dɛgeden nun e mindeni, e lu kelɛ, e sabaan
so.

7 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Siga! Godo! Amasətə i ya yamana, i
naxan naminixi Misiran yamanani, e bata kala.

8 E bata kiraan fata xulɛn, n na e yamarixi naxan ma! E bata xɛma
raxulunxin nafala ɲinge dii sawura suxuren na, e yi e xinbi sin a bun. E
bata saraxane ba a xa, e yi a fala, e naxa, 'Isirayila! Ɛ gbee alane ni i ra,
naxanye i raminixi Misiran yamanani.' "

9 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "N bata yamani ito to, yama murutɛxin
na a ra.

10 Iki i xa i masiga n na. N ma xələn xa keli e xili ma, n xa e raxəri. N ni i
tan nan bənsən findima siya gbeen na."

11 Musa yi Alatala mafan, a Ala, a naxa, "Ee! Alatala! I ya xələn kelima i ya
yamaan xili ma nanfera, i naxan naminixi Misiran yamanani i sɛnbɛ gbeen
nun i yii barakaxin na?

12 Xa i ito liga, Misiran kaane a falɛ nɛn, e naxa, 'A e raminixi Misiran yi
miriya ɲaxin nan ma, alogo a xa sa e faxa geyane ma, a yi e ɲan bəxən fari.' I
ya xələ gbeen lu! I diɲa! I nama yihadin nagodo i ya yamaan ma!

13 Iburahima fe xa rabira i ma, e nun Isiyaga nun Isirayila, i ya walikɛne. I
kələ nɛn i yɛtɛ yi, i naxa, 'N na ɛ bənsənna rawuyama ayi nɛn alo saren
naxanye kore. N bəxəni ito birin soma i bənsənna yii nɛn n ni i tuli saxi
naxan na, a findi e kɛɛn na habadan!' "

14 Alatala yi diɲa, a mi yihadin nagodo a yamaan ma, a feen naxan falaxi.

15 Musa yi xɛtɛ keli geyaan fari, Layirin Sereya walaxa firinne suxi a yii.
Walaxane fəxə firinne birin yi sɛbɛxi.

16 Ala nan na walaxane rafala. Ala nan yi sɛbɛnla ne tixi, naxanye yi
kɛrɛndɛnxi walaxane ma.

17 Yosuwe to yamaan sənxə xuiin mɛ, a yi a fala Musa xa, a naxa, “Yɛngɛ so
sənxən tema yamaan daaxadeni!”
18 Musa yi a yabi,
“Nə tiine sənxə xui mi ito ra.
Muxu bənbəxine sənxə xui mi ito ra.
N tan sigi sa xuiin nan mɛma.”
19 E to maso yamaan daaxaden na, e yi ɲinge dii sawuran to e nun
bodonlane. Musa yi xələ han! Walaxan naxanye yi a yii, a yi ne woli ayi, a yi
e yibə geyaan san bun.
20 E ɲinge diin naxan nafala, a na tongo, a yi a gan. A yi a findi a fuɲin na,
a yi a xuya igen xun ma, a yi Isirayila kaane karahan, e yi a min.
21 Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “Yamani ito nanse ligaxi i ra, alogo i
xa ti e yɛɛ ra yulubi gbeeni ito ligadeni?”
22 Haruna yi a yabi, a naxa, “N kanna nama xələ! I tan yɛtɛna a kolon,
yamani ito ɲaxu.
23 E a falaxi n xa nɛn, e naxa, ‘Alane rafala en xa naxanye tima en yɛɛ ra.
Musa ito, xɛmɛn naxan en naminixi Misiran yamanani, en mi a kolon
naxan a sətəxi.’
24 N yi a fala e xa, n naxa, ‘Maxidi se xɛmaan naxanye yii, ne xa e ba!’ E yi
e so n yii, n yi e woli tɛɛni, ɲinge diini ito yi mini!”
25 Musa yi a to a yamaan mi yi yagima, a Haruna bata yi tin yamana yɛtɛ
suxutareyaan ma, e yi findi magele seen na e yaxune xa.
26 Musa yi ti yamaan daaxaden so dɛɛn na, a naxa, “Naxanye Alatala xa,
ne xa fa n fɛma!” Lewi bənsənna birin yi e malan a fɛma.
27 A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
‘Birin xa a silanfanna xidi a tagi. Ɛ yamaan daaxadeni siga, keli fəxə boden
ma han bodena, birin xa a ngaxakedenna faxa e nun a lanfaan nun a dəxə
bodena.’ ”
28 Lewi bənsənna yi Musaa yamarin suxu, na ləxəni muxu wuli saxan yi
faxa yamaan na.
29 Musa yi a fala, a naxa, “Ɛ bata rasariɲan Alatala xa to, bayo ɛ kelixi ɛ
diine nun ɛ ngaxakedenne nan xili ma. A bata ɛ baraka to.”
30 Na xətən bode, Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ɛ bata yulubi gbeen
liga. Iki n xa te Alatala fɛma. Waxatina nde n na solonama ɛ xa nɛn ɛ
yulubine fe ra.”
31 Musa yi xɛtɛ Alatala fɛma, a naxa, “Yamani ito bata yulubi gbeen liga! E
bata xɛmaan nafala suxurene ra.
32 Diɲa e yulubine ma! Xa na mi a ra, i xa n tan fan xinla ba i ya kitabu
sɛbɛxin kui.”
33 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Naxan yulubin ligaxi n na, n na nan
xili bama n ma kitabun kui.
34 Iki siga, i yamaan xali mɛnni n dɛnaxan falaxi. N ma malekan tima nɛn
i yɛɛ ra. Koni a waxatin na a li, n na e ɲaxankatama nɛn e yulubine fe ra.”
35 Alatala yi yamaan ɲaxankata fitina furen na, amasətə e bata yi ɲinge dii
sawuran nafala, Haruna naxan nafala.

33

Ala mi fa a yamaan matima

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga, keli be, i tan nun yamani ito, i
naxan naminixi Misiran yamanani. Ɛ te na bəxəni n na n dɛ ti naxan ma fe

ra, a n na a soma nɛn Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yii. N naxa, ‘N na a soma nɛn i bɔnsɔnna yii.’
2 N malekan nasigama nɛn i yɛɛ ra, alogo a xa Kanan kaane nun Amorine nun Xitine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune kedi i yɛɛ ra.
3 Ɛ xa te na bɔxɔni kumin nun nɔnɔn gbo dɛnaxan yi. Koni n mi sigama ɛ fɔxɔ ra alogo n nama ɛ faxa kira yi. Amasɔtɔ yama murutɛxin nan ɛ ra.”
4 Yamaan to fala xɔdɛxɛni itoe mɛ, e yi sunu, muxu yo mi a maxidi seene so.
5 Alatala bata yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala Isirayila yamaan xa, i naxa, ‘Yama murutɛxin nan ɛ ra! Xa en birin siga waxatidi tun, n na ɛ raxɔrima nɛn. Iki, ɛ ɛ maxidi seene ba, n xa a ragidi n naxan ligama ɛ ra.’ ”
6 Isirayila kaane to yi kelima Horebe geyaan ma, e yi e maxidi seene ba.

Naralan Bubu singena

7 Musa yi darixi bubun tiyɛ yamaan daaxaden nan fari ma wulani, a yi a xili sa “Naralan Bubuna.” Naxanye birin yi wama Alatala maxɔdin feni, ne yi sigama Naralan bubun nin, naxan yi yamaan daaxaden fari ma.
8 Musa nɛma yi sigɛ bubuni, yamaan birin yi kelima nɛn, e ti e bubune dɛ ra, e yɛɛn bira Musa fɔxɔ ra han a so bubuni.
9 Musa nɛma yi soɛ bubuni, kundaan yi godoma nɛn, a ti bubun so dɛɛn na Ala nɛma yi falan tiyɛ Musa xa waxatin naxan yi.
10 Yamaan na yi kundaan to bubun so dɛɛn na, e yi kelima nɛn, e Ala batu e bubune so dɛɛn na.
11 Alatala yi falan tima Musa xa nɛn yɛɛ nun yɛɛ, alo muxun falan tima a lanfaan xa kii naxan yi. Na xanbi ra, Musa yi xɛtɛma nɛn yamaan daaxadeni, koni Nunu a dii banxulanna naxan yi Musa malima, Yosuwe, na mi yi kelima bubun kui.

Nabi Musa yi Alatala mafan

12 Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “I a falama n xa, i naxa, ‘Ti yamani ito yɛɛ ra!’ Koni i munma a yita n na i naxan nasigama n fɔxɔ ra. I bata a fala, i naxa, ‘N ni i xinla kolon, i bata n kɛnɛn.’
13 Iki, xa n bata i kɛnɛn, i xa n xaran i ya kirane ma. Nayi, n ni i kolonŋɛ, n yi lu i kɛnɛnŋɛ. A mato, i gbee siyaan nan yamani ito ra.”
14 Ala yi a yabi, a naxa, “N tan yɛtɛɛn nan i matima, n yi bɔŋɛ xunbenla fi i ma.”
15 Musa yi a fala a xa, a naxa, “Xa en birin mi sigama, i nama nxu rakeli be.
16 A kolonma di nayi, a nxu nun i ya yamaan bata i kɛnɛn, xa en birin mi sigama? I ya yamaan nun bonne tagi rabama di, naxanye birin bɔxɔn fari?”
17 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I naxan maxɔdinxi n ma, n na a ligama nɛn, amasɔtɔ i bata n kɛnɛn, e nun n ni i xinla kolon.”
18 Musa yi a fala, a naxa, “Awa, i ya nɔrɔn yita n na!”
19 Alatala yi a yabi, a naxa, “N na n ma nɛmaan birin nadanguma nɛn i yɛtagi, n yi n xinla fala, ‘Alatala.’ N hinanŋɛ naxan na, n hinanma nɛn na ra, n kininkininŋɛ naxan ma, n kininkininma nɛn na ma.
20 Koni, i mi nɔɛ n yɛtagin toɛ, amasɔtɔ muxun mi nɔɛ a toɛ, a lu a nii ra.”
21 Alatala yi a fala, a naxa, “I tima nɛn gɛmɛn fari yirena nde yi be.
22 N nɔrɔn nɛma danguɛ, n na i rasoma nɛn gɛmɛ yinla ra, n yi n yiin sansan i ma han n dangu.
23 N na n yiin ba na, i n xanbin toma nɛn, koni n yɛtagin mi nɔɛ toɛ.”

34

Alatala xinla
Sariyane 10.1-5

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Gɛmɛ walaxa firin masoli alo a
singene, i naxanye yibɔxi. N falane sɛbɛma e ma nɛn naxanye yi bonne ma.
2 I xa i yitɔn xɔtɔnni. I te Sinayi geyaan fari. I fa n nalan mɛnni geyaan
xuntagi.
3 Muxu yo nama bira i fɔxɔ ra. Muxu yo nama lu geyaan mumɛɛn fari.
Hali xuruse kurune nama dangu geyaan san bun.”
4 Musa yi gɛmɛ walaxa firin masoli alo a singene, a kurun tɛ Sinayi geyaan
fari, alo Alatala a yamari kii naxan yi. Gɛmɛ walaxa firinne yi suxi a yii.
5 Alatala yi godo kunda yiyani, a ti mɛnni a fɛma, a yi a xinla fala, Alatala.
6 A yi dangu Musa yɛtagi, a naxa, “Alatala! Alatala! Ala naxan kininkinin,
a mɔn diɲa. A mi xɔlɔn xulɛn, a hinanna nun a tinxinna gbo.
7 A hinanma nɛn han mayixɛtɛ wuli keden, a diɲa hakɛn nun matandin
nun yulubin ma. Koni, a mi yulubi kanna yatɛma tinxinden na mumɛ! A
fafane hakɛn saranma nɛn e diine ra han mayixɛtɛ saxan hanma naanin.”
8 Musa yi a xinbi sin bɔxɔni mafurɛn! A Ala batu.
9 A yi a fala, a naxa, “Marigina, xa n bata i kɛnɛn, en birin xa siga. Hali
yama murutɛxin na a ra, i xa nxu mafelu nxɔ hakɛne nun yulubine ra, i nxu
findi i gbeen na.”
Xərəyaan 23.14-19 nun Sariyane 7.1-5 nun 16.1-17
10 Alatala yi a yabi, a naxa, “N layirin xidima nɛn en tagi. N kabanakone
ligama nɛn Isirayila yamaan birin yɛɛ xɔri naxanye munma liga yamana yo
yi dunuɲa yi. Siyaan naxanye birin i rabilinxi, ne n ma kabanako wanla
toma nɛn n naxan ligama ɛ xa.”
11 “N na i yamarima naxan ma to, i xa na suxu. N Amorine nun Kanan
kaane nun Xitine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune kedima nɛn i yɛɛ
ra.
12 Ɛ soma yamanan naxan yi, ɛ nun mɛn kaane nama layiri yo xidi alogo e
nama ɛ raso tantanni.
13 Ɛ xa e saraxa gandene nun e kide gɛmɛne birin kala. Ɛ yi e Asera kide
gbindonne sɛgɛ, ɛ yi e suxurene birin gan.”
14 Ɛ nama ala gbɛtɛ batu, amasɔtɔ Alatala xɔxɔlɔn, a xili nɛn “Ala
xɔxɔlɔnxina.”
15 Ɛ nun yamanani ito muxune nama layiri yo xidi, alogo e nɛma e yɛtɛ
xɔsima e alane fɛma, e saraxane ba e xa, e nama ɛ xili. Ɛ nama e saraxane
don.
16 Ɛ nama e dii tɛmɛne tongo ɛ dii xɛmɛne xa e ɲaxanle ra, alogo e dii
tɛmɛne nɛma e yɛtɛ raxɔsima e alane fɛma, e nama ɛ diine maxaran e yi bira
e fɔxɔ ra.
17 I nama suxurene rafala wure raxulunxin na.
18 I xa Buru Tetaren Sanla raba. Xii solofere bun ma, i xa buru ratetaren
don alo n ni i yamari kii naxan yi. Ito liga a waxatini Abiba kiken na,
amasɔtɔ i minixi Misiran yi na kiken nan na.
19 N gbeen nan dii singene birin na e nun xuruseene dii xɛmɛ singene
birin, yɛxɛɛne nun siine nun ɲingene.
20 Xa sofali dii xɛmɛ singen na a ra, i xa a xunba yɛxɛɛ diin na hanma sii
diina. Koni, xa i mi a xunba, i xa a kɔɛɛn gira, i yi a faxa. I mɔn xa i ya dii
xɛmɛ singene birin xunba. Muxu yo nama fa n yɛtagi n kise mi a yii.

21 I walima nɛn xii sennin, i yi i matabu xii soloferede ləxəni. I xa i
matabu, hali xɛɛ bi waxatin nun se xaba waxatini.
22 I xa Xunsagine Sanla raba, i na se xaban fələ waxatin naxan yi. I xa Se
Xaba Dənxɛn sanla raba ɲɛɛ raɲanni.
23 Yamaan birin xa fa Marigina Alatala yɛtagi dəxə saxan ɲɛɛn bun ma,
Isirayilaa Ala.
24 Amasətə n siyane kedima nɛn i yɛɛ ra, n yi i ya bəxən nagbo ayi alogo
muxu yo nama i ya yamanan yɛngɛ, i nɛma sigɛ Alatala i ya Ala yɛtagi
waxatin naxan yi, han dəxə saxan ɲɛɛn bun ma.
25 I nama buru ratexin sa saraxa yo fari i naxan bama n xa. I mən nama
Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla saraxan namara han xətənni.
26 I xa fa i ya xɛɛn bogise singe faɲine ra Alatalaa banxini, i ya Ala.
I nama sii diin ɲin a nga xiɲɛ igen na.
27 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Falani itoe sɛbɛ, amasətə n layirin
xidima en tagi falani itoe nan xən e nun Isirayila kaane.”
28 Musa yi lu Alatala fɛma soge tonge naanin nun kəɛ tonge naanin. A mi
donse don, a mi ige min. Alatala yi layirin falane sɛbɛ walaxane ma, Yamari
Fu.

Nabi Musa yɛtagin nərəna

29 Musa to godo Sinayi geyaan fari, Layirin Sereya walaxa firinne suxi a
yii, a mi yi a kolon xa a yɛtagin mayilenma, amasətə a bata yi falan ti Ala xa.
30 Haruna nun Isirayila kaane birin yi Musa toma, a yɛtagin yi
mayilenma. E yi gaxu e masoɛ a ra.
31 Musa yi e xili. Nanara, Haruna nun yamaan kuntigine birin yi fa a
fɛma, a falan ti e xa.
32 Na xanbi ra, Isirayila kaane birin yi e maso Musa ra, a yamarine birin
so e yii Alatala naxanye fixi a ma Sinayi geyaan fari.
33 Musa to yelin falan tiyɛ e xa, a yi dugi yalanxin so a yɛtagin xun na.
34 Musa nɛma yi fɛ Alatala yɛtagi falatideni a xa, a yi dugin bama nɛn han
a yi mini. A to yi minima, a yi a falama nɛn Isirayila kaane xa naxan yi
yamarixi.
35 Isirayila kaane yi a toma a a yɛtagin mayilenma. Musa yi dugi yalanxin
sama nɛn a yɛtagin ma han a yi so falatideni Ala xa.

35

Matabu Ləxəna

1 Musa yi Isirayila yamaan birin malan, a yi a fala e xa, a naxa, “Alatalaa
yamarine nan itoe ra:
2 Xii sennin bun ma, ɛ xa wanla kɛ, koni xii soloferede ləxən sariɲan.
Matabu Ləxən na a ra naxan nasariɲanxi Alatala xa. Muxu yo na wali na
ləxəni ɛ xa a faxa.
3 Ɛ nama tɛɛn nadɛgɛ ɛ konne yi Matabu Ləxəni.”

Yii malanna lan Ala Batu Bubun ti feen ma
Xərəyaan 25.1-7 nun 39.32-41

4 Musa yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi:
5 Ɛ xa fa yii malan seene ra Alatala xa ɛ ɲɛnige faɲin na: xɛmana, gbetina,
sulana,
6 gari mamiloxin nun a gbeela, taa dugi faɲina, e nun sii xabe dugine,
7 konton kidi magbelixine, sube kidine, kasiya wudina,

8 lɛnpu turena, se xiri ɲaxumɛne naxan sama se masusan tureni, e nun
wusulan xiri ɲaxumɛna,
9 onixi gɛmɛ tofaɲine, e nun gɛmɛ tofaɲin gbɛtɛne saraxarali domaan nun
a kanke masaan nayabu seen na.”

Xərəyaan 39.32-43

10 “Naxanye birin fatan walideni ɛ yɛ, ne xa fa seni itoe rafaladeni Alatala
naxanye yamarixi:
11 Ala Batu Bubun nun a xunna sona, a suxu seene, a bun tiine, a
gaalane,* a sɛnbɛtɛnne, e nun a bundəxəne;
12 Layiri Kankirana, a tongo tamine, a dɛraganla, e nun a yɛ masansan
dugina;
13 tabanla nun a tongo tamine, a waliseene birin, e nun buru ralixina;
14 lɛnpu dəxə seen nun a waliseene, a lɛnpune, e nun a turen naxan
bubuni yalanma;
15 wusulan ganden nun a tongo tamine, masusan turena, wusulan xiri
ɲaxumɛna, dugin naxan singanxi Ala Batu bubun so dɛɛn na;
16 saraxa gan daxi baden nun a wure masəxənxina, a tongo tamine, e nun
a waliseene birin; ige sa se sula daxin nun a bundəxəna;
17 sansan dugine, a sɛnbɛtɛnne, e bundəxəne, e nun dugin naxan singanxi
sansanna so dɛɛn na;
18 tamin naxanye gbangbanma bəxəni Ala Batu Bubun xidi seen na, e nun
sansanna gbeene nun e lutine;
19 taa dugi naxan soma walideni yire sariɲanxini, dugi rasariɲanxine
saraxarali Haruna xa, e nun a diine gbeen naxanye soma saraxa ralideni.”
20 Isirayila yamaan birin yi keli Musa fɛma.
21 Naxanye birin a ɲɛnige, ne yi fa kiseene ra Alatala xa, Naralan Bubun
wanla fe ra, e nun dugi rasariɲanxine rafala fena.
22 Xɛmɛn nun ɲaxanla, naxanye ɲɛnigen yi fan, ne yi fa xɛma maxidi seen
sifan birin na, tunla soone, wuredine, ɲɛrɛne, e yi e fi Alatala ma kise ralixin
na.
23 Gari mamiloxin nun a gbeela, taa dugi faɲina, sii xabe dugine, konton
kidi magbelixine e nun sube kidine yi naxanye yii, e yi fa ne ra.
24 Naxanye yi fama gbetin nun sulan na, ne yi na findi kiseen na Alatala
xa. Kasiya wudin yi naxanye yii, ne yi fa ne ra walideni.
25 Ŋaxalan walikɛne birin yi garini tən e fa a ra, a mamiloxin nun a gbeela,
hanma taa dugina, e naxanye wurundun.
26 Ŋaxalan walikɛ gbɛtɛye yi sii xabe dugin wurundun naxanye yi wama a
liga feni e nun naxanye fatan.
27 Yamaan kuntigine yi fa onixi gɛmɛne ra e nun gɛmɛ tofaɲi gbɛtɛye
saraxarali domaan nun kanke masaan nayabu seene ra.
28 E yi fa se xiri ɲaxumɛne nun oliwi turen na lɛnpun nun masusan
turena fe ra e nun wusulan xiri ɲaxumɛna.
29 Isirayila kaa ɲɛnige faɲine birin, xɛmɛn nun ɲaxanla, e birin yi fa e
kiseen na Alatala xən wanle kɛ feen na Alatala naxanye yamarixi e ma fata
Musa ra.

Batu bubun walikɛne
Xərəyaan 31.2-6

* **35:11: 35.11** Nde a falama a “galalenne.”

30 Musa yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ɛ a mato, Alatala bata Yuri a
dii Bɛsalɛli sugandi, Xuru mamandenna, Yuda bənsənni.
31 A bata a ralugo Alaa Nii Sariŋanxin nun xaxilimayaan nun kolonna ra,
alogo a xa fatan wali wuyaxi kɛ,
32 alogo a xa nə wali gbeene rakamalideni, a xɛmaan nawali, e nun gbetin
nun sulana,
33 a gɛmɛ faŋine masoli, a yi e suxu seene yitən, a wudin nawali, alogo a xa
wali tofaŋine kɛ.
34 Ala mən bata tin a xa fatan xaranna tiyɛ, e nun Axisamaki a dii
Oholiyabi, Dan bənsənni.
35 Ala bata tin e fatan wanla sifan birin na, e gɛmɛne masoli, e wanle yɛba,
e dugine səxən, a mamiloxin nun a gbeela, e nun taa dugi faŋina. E fatan
wanla sifan birin yɛbadeni.”

36

1 “Bɛsalɛli nun Oholiyabi, e nun walikɛne birin, Alatala xaxilimayaan nun
kolonna fi naxanye ma alogo e xa nə yire sariŋanxin wanle birin kɛdeni, e
xa wanla fələ alo Alatala a yamarixi kii naxan yi.”
2 Musa yi Bɛsalɛli nun Oholiyabi xili, e nun walikɛne birin Alatala
xaxilimayaan fi naxanye ma, e nun naxanye yi waxi wanle kɛ feni.
3 Isirayila kaane fa kiseen naxanye ra yire sariŋanxin ti feen na, Musa yi
ne birin taxu walikɛne ra. Muxune mən yi fama kiseene ra Musa fɛma xətən
yo xətən.
4 Nayi, muxun naxanye birin yi yire sariŋanxin wanla kɛma, ne birin yi e
wanle beŋin e siga,
5 e fa a fala Musa xa, e naxa, “Yamaan fama se wuyaxi ra. E bata a
radangu ayi. Alatala naxan yamarixi wanla kɛ feen na, a bata gbo na xa.”
6 Musa yi yamarin fi mafurɛn, a xa fala yamaan daaxaden birin yi, a
naxa, “Xɛmɛn nun ŋaxanla, muxu yo nama fa kiseene ra yire sariŋanxin
wali feen na.” Nayi, e yi ba fɛ kiseene ra.
7 Amasətə kiseen naxanye bata yi sətə ne yi wanla raŋanŋɛ nɛn.

Ala Batu Bubun ti fena
Xərəyaan 26.1-37

8 Walikɛ xaxilimane yi Ala Batu Bubun nafala taa dugi kuye faŋi fu ra, a
mamiloxin nun a gbeela. E yi a rayabu maleka gubugubu kan sawura
səxənxine ra.
9 Dugine birin yi lan: a kuyan nəngənna yɛ məxəŋɛn nun solomasɛxɛ, a
yigbona nəngənna yɛ naanin.
10 E yi dugi suulun dɛgɛ e bode ra, dugi suulunna bonne fan yi dɛgɛ e bode
ra.
11 E yi luti mamiloxine ti dugi ratugunxine singe ra xiin dɛ kinkin na. E
mən yi na liga a ratugunxin bonne dənxɛ ra xiin na.
12 E yi luti tonge suulun ti taa dugi ratugunxine singe ra xiin na, e mən yi
luti tonge suulun ti taa dugi ratugunxine firinden dənxɛ ra xiin na, lutine yi
lanxi e bode ma.
13 E yi a suxu seen xɛma daxin tonge suulun nafala, e yi dugi ratugunxi
firinne xidi e bode ra suxu seene ra. Ala Batu Bubun yi findi se kedenna ra.
14 E yi dugi fu nun keden nafala sii xabene ra, e findi Ala Batu Bubun
xunna soon na.

15 Dugi fu nun kedenne birin yi lan. Keden kuya yi nəngənna yɛ tonge saxan. Keden yi gbo nəngənna yɛ naanin.
16 E yi dugi suulun dɛgɛ e bode ra e danna, e dugi senninna bonne fan dɛgɛ e bode ra.
17 E yi luti tonge suulun ti dugi ratugunxine singe ra xiin dɛ kinkine ra, e mən yi luti tonge suulun ti dugi ratugunxin bonne fan dənxɛ ra xiin dɛ kinkine ra.
18 E yi suxu se sula daxin tonge suulun nafala alogo e xa bubun xidi, a findi kedenna ra.
19 E yi konton kidi magbelixine dɛgɛ e bode ra, e yi e sa bubun birin fari. E mən yi sube kidi faɲi gbɛtɛye fan sa na fari.
20 E yi bubun xunna soon bun tiine rafala kasiya wudin na.
21 Bun tiine yi kuya nəngənna yɛ fu, e yigbona nəngənna yɛ keden e nun a tagi.
22 Bun tiin yi findi farin firinna ra e bode yɛtagi. E yi bubun bun tiine birin ti na kiini.
23 E yi bun ti məxəɲɛ rafala bubun yiifari fəxən ma.
24 E yi bundəxə gbeti daxin tonge naanin nafala bun tiine xa. Bun ti yo bun ti, bundəxə firin. Farin firinne yi sətibundəxəne kui.
25 E yi bun ti məxəɲɛ ti Ala Batu Bubun kəmɛn fəxəni,
26 e nun bundəxə gbeti daxin tonge naanin, bun ti yo bun ti, bundəxə firin.
27 E yi bun ti sennin ti bubun xanbin na sogegododen binni.
28 E mən yi bun ti firin sa a fari bubun xanbi ra tongonne ma.
29 Bun ti firin yi ti e bode xən mɛnni. E yi xidi e bode ra keli laben na han e xun tagi. Tongon firinne birin yi ti na kiini.
30 Nayi, bun ti solomasɛxɛ yi ti na e nun bundəxə fu nun sennin. Bun dəxə firin yi lu bun tiine birin bun.
31 E yi kasiya wudi gaalane* rafala: suulun yi lu bubun fəxə kedenna bun tiine suxu seen na,
32 suulun yi lu bode fəxən ma, suulun yi lu bubun xanbi binna ma sogegododen binni.
33 Gaalan tagi xiin bun tiine ma, na yi rafala gaalan kedenna ra alogo a xa keli bubun fəxə kedenni siga han bubun bode fəxəna.
34 E yi xɛma yilɛnlɛnxine sa bun tiine ma. E yi gaalane so yinle rafala xɛmaan na. E yi xɛma yilɛnlɛnxine sa gaalane ma.
35 E yi kankiraan yɛ masansan taa dugin nafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, e yi a rayabu maleka sawura səxənxine ra.
36 E yi a singan kasiya sɛnbɛtɛn naanin na xɛma yilɛnlɛnxine yi saxi naxanye ma. E yi xɛma singan seene ti e ma. E yi sɛnbɛtɛnne ti bundəxə gbeti daxi naanin kui.
37 Dugi səxənne yi dɛ raxidi taa dugin nafala bubun so dɛɛn na gari mamiloxin nun a gbeela ra.
38 E yi sɛnbɛtɛn suulun gbɛtɛye rafala dugin xa e nun a singan seene. E yi xɛma yilɛnlɛnxine sa sɛnbɛtɛnne xuntagine ma, e bundəxə sula daxi suulun nafala e xa.

37

Layiri Kankirana fe
Xərəyaan 25.10-20

* **36:31: 36.31** Nde a falama a “galalenne.”

1 Bɛsalɛli yi kasiya wudi kankiraan nafala: A kuyana nəngənna yɛ firin e
nun a tagi, a yigbona nəngənna yɛ keden e nun a tagi, a yitena nəngənna yɛ
keden e nun a tagi.
2 A yi xɛma faɲi yilɛnlɛnxine sa a fanna nun a kuiin ma, a yi a dɛ kinkin
fan nabilin xɛmaan na.
3 A yi a tongo tamine so yili naaninne rafala xɛmaan na a san naaninne
ma, firin fəxə kedenni, firin bode fəxəni.
4 A yi kasiya tami firin nafala, a yi xɛma yilɛnlɛnxine sa e ma.
5 A yi tamine raso xɛma yinle ra kankiraan dɛxənne yi, alogo e xa findi
kankiraan xali seen na.
6 A yi xɛma dɛraganla rafala kankiraan ma, Ala solonadena. A yi kuya
nəngənna yɛ firin e nun a tagi, a yi gbo nəngənna yɛ keden e nun a tagi.
7 A yi maleka gubugubu kan sawura firin nafala xɛma bənbəxin na, e ti
kankiraan dɛraganla fəxə firinne ma.
8 A maleka sawura keden ti fəxə kedenni, a yi a firinden ti bode fəxəni.
Maleka sawurane nun kankiraan dɛraganla yi findi se kedenna ra.
9 Maleka sawurane gubugubune yi bandunxi e xun ma, e yi felenxi
kankiraan dɛraganla ma. Maleka sawurane yɛɛ rafindixi e bode ma, e xun
sinxi kankiraan dɛraganla ma.

Buru Rali Tabanla fe
Xərəyaan 25.23-29

10 E yi kasiya wudin tabanla rafala: a kuyana nəngənna yɛ firin, a yigbona
nəngənna yɛ keden, a yitena nəngənna yɛ keden e nun a tagi.
11 E yi xɛma faɲi yilɛnlɛnxine sa a ma, e a dɛ kinkin nabilin xɛmaan na.
12 E yi farinna sa tabanla ɲinginna ma a rabilinni. Farinni gboon yi lanxi
muxun yii kuiin nan ma. E yi xɛmaan sa farinna dɛ kinkine ma.
13 E yi a tongo tamine so yili naaninne rafala xɛmaan na tabanla tongon
naaninne ma a sanne ma.
14 Tamine so yinle yi lu a dɛ kinkine ra, tamine soon naxanye ra tabanla
xali seen na.
15 E yi kasiya tamine rafala, e yi xɛma yilɛnlɛnxine sa e ma, e findi tabanla
xali seen na.
16 E yi a goronne nun waliseene rafala xɛma faɲin na, e nun a
igelengenne minse saraxane rabəxənma naxanye ra.

Lɛnpune dəxə sena
Xərəyaan 25.31-39

17 E yi lɛnpun dəxə seen nafala xɛma bənbəxi faɲin na. A sanna nun a
yiine yi rayabu se fuge sawurane ra. Se kedenna nan yi e birin na.
18 Yii sennin nan yi tixi a fəxə firinne ma: lɛnpu dəxəde yire saxan yi lu a
fəxə kedenni, yire saxan a fəxə bodeni.
19 Amandi wudi fuge sawura saxan saxan yi rafala a yii senninna birin
ma a rayabu seen na.
20 Amandi wudi fuge sawura naanin yi rafala a binla fan ma.
21 Keden yi rafala a tangbaxi singen bun ma, keden a firinden fan bun
ma, e nun keden a saxanden bun. E birin malanxina yii sennin.
22 Se kedenna nan yi a se fuge sawurane nun a yiine ra, e birin yi rafalaxi
xɛma faɲi bənbəxin nan na.
23 E yi lɛnpu solofere rafala xɛma faɲin na, e nun e waliseene nun xube kə
seene.

24 E lɛnpun dəxɔ seen nun a waliseene rafala xɛma faɲin kilo tonge saxan nan na.

Wusulan gandena
Xərəyaan 30.1-5
25 E yi wusulan ganden nafala kasiya wudin na. A kuyana nəngənna yɛ keden, a yigbona nəngənna yɛ keden, a yitena nəngənna yɛ firin. E yi fenne rafala a tongon naaninne ma. E yi findi se kedenna ra.
26 E yi xɛma faɲi yilɛnlɛnxine sa a fanna nun a dɛxɔnne nun a fenne ma. E yi xɛmaan sa a rabilinni a ɲinginne ma.
27 E yi tami raso yinla xɛma daxin firin firin nafala wusulan ganden ɲinginne bun ma alogo a tongo tamine xa raso a fɔxɔ firinne ra.
28 E yi kasiya wudin nafala tamine ra, e yi xɛma yilɛnlɛnxine sa e ma.
Xərəyaan 30.22-38
29 Wusulan nafalane yi masusan ture sariɲanxin nun wusulan xiri ɲaxumɛn nafala.

38

Saraxa gan daxin badena
Xərəyaan 27.1-8
1 E yi saraxa ganden nafala kasiya wudin na, a kuyana nəngənna yɛ suulun, a yigbona nəngənna yɛ suulun, a yitena nəngənna yɛ saxan.
2 E yi fenne rafala a tongon naaninne ma. Saraxa ganden nun a fenne yi findi se kedenna ra, e sula yilɛnlɛnxine sa e ma.
3 E yi a waliseene rafala sulan na: xube sa seene nun xube kɔ seene nun wuli xuya goronne nun sube tongo seene, e nun tɛɛ kɔ seene.
4 E yi wure masɔxɔnxin nafala xuben minin naxan na. A yi lu saraxa ganden dɛ kinkine bun ma saraxa gandeni teen tagini.
5 E yi tamin so yili naanin nafala sulan na a wure masɔxɔnxin tongon naaninne ma.
6 E yi kasiya tamine rafala saraxa ganden xa, e sula yilɛnlɛnxine sa e ma.
7 E yi tamine raso sula yinle ra alogo tamine xa lu saraxa ganden fɔxɔ firinne ma a xali seen na. E yi a rafala farinne ra, a kui genla yi lu.

Ige ramara sena
8 Walikɛ ɲaxanla naxanye yi Naralan Bubun so dɛɛn na, ne yi e mato kikene so e yii, e yi ige ramara seen nun a bundɔxɔn nafala ne sulan na.

Dugi sansanna
Xərəyaan 27.9-19
9 E yi Ala Batu Bubun nabilin sansanna ra. Sansanna yiifari fɔxɔn yi kuya ayi han nəngənna yɛ kɛmɛ, a ti taa dugi faɲine ra.
10 Sula sɛnbɛtɛn məxɔɲɛ yi ti sula bundɔxɔ məxɔɲɛ kui. Dugi singan se gbeti daxine yi singan gbeti gaalane* ra sɛnbɛtɛnne longonne ra.
11 Kɔmɛn fɔxɔn sansanna fan yi kuya ayi han nəngənna yɛ kɛmɛ, a fan yi ti sula sɛnbɛtɛn məxɔɲɛ ra e nun sula bundɔxɔ məxɔɲɛn e nun dugi singan se gbeti daxine nun gbeti gaalane sɛnbɛtɛnne longonne ra.
12 Sansanna yi kuya ayi sogegododen binni han nəngənna yɛ tonge suulun. A yi ti dugine ra e nun sɛnbɛtɛn fu nun bundɔxɔ fu nun dugi singan se gbeti daxine nun gbeti gaalane.

* **38:10: 38.10** Nde a falama a “galalenne.”

13 Sansanna yi kuya ayi a sogeteden binni soden dɛnaxan yi, han
nəngənna yɛ tonge suulun.
14 Dugine yi singan soden fəxə kedenni, e nun sɛnbɛtɛn saxan nun e
bundəxə saxan han nəngənna yɛ fu nun suulun.
15 Dugine yi singan soden bode fəxəni, e nun sɛnbɛtɛn saxan e nun
bundəxə saxan han nəngənna yɛ fu nun suulun.
16 Bubun sansanna dugine birin yi rafalaxi taa dugi faɲin nan na.
17 Sɛnbɛtɛnne bundəxəne birin yi rafalaxi sulan nan na. E dugi singan
seene nun gaalane yi rafalaxi gbetin nan na. Gbeti yilɛnlɛnxine yi saxi
sɛnbɛtɛnne fan xuntagine ma. Sansanna sɛnbɛtɛnne birin yi tugunxi e bode
ra gbeti gaalane nan na.
18 Dugi səxənne yi so dɛɛn dɛ raxidi dugin nafala gari mamiloxin nun a
gbeela ra, e nun taa dugi faɲina. A yi kuya han nəngənna yɛ məxəɲɛ. A yi
mate han nəngənna yɛ suulun alo sansanna dugin bonne.
19 Sɛnbɛtɛn naanin nun bundəxə naanin fan yi ti mɛnni. E dugi singan
seene nun gaalane yi rafalaxi gbetin nan na. Gbeti yilɛnlɛnxine yi saxi e
xuntagine ma.
20 Tami dungin naxanye yi gbangbanma bəxəni bubun bun tiine nun
sansanna sɛnbɛtɛnne xidi seene ra, ne birin yi rafalaxi sulan nan na.
21 Waliseene yatɛne nan itoe ra naxanye rawali Ala Bubun tideni, Layirin
Sereyaan bubun naxan kui. Musa nan Lewi bənsənna muxune yamari, e yi
e sɛbɛ saraxarali Harunaa dii Itamara xun matoon bun ma.
22 Yuri a dii Bɛsalɛli, Xuru mamandenna Yuda bənsənni, na yi seen birin
nafala Alatala Musa yamari naxanye ma.
23 E nun Oholiyabi nan yi a ra, Axisamaki a diina, Dan bənsənni. Walikɛɛn
nan yi a ra naxan fatan wanle yɛbadeni. Dugi səxənna nan mən yi a ra
naxan yi gari mamiloxin nun a gbeela rawalima e nun taa dugi faɲina.
24 Xɛma kise ralixin naxanye birin yi rawalima yire sariɲanxin tideni, ne
yi lanxi kilo kɛmɛ solomasɛxɛ kilo tonge solofere kilo solofere garamu kɛmɛ
saxan nan ma. A maliga yire sariɲanxin ligaseen nan na.
25 Yamaan fa gbetin naxan na, na to tɛngɛ, na lan kilo wuli saxan kilo fu
nun solofere garamu kɛmɛ solofere nun tonge suulun nan ma. A maliga
yire sariɲanxin ligaseen nan na.
26 Xɛmɛn naxanye barin bata yi ɲɛɛ məxəɲɛ ti, ne to tɛngɛ, e birin gbeti
gbanan keden keden nan fi gbeti gbanan naxan lan garamu suulun ma. A
maliga yire sariɲanxin ligaseen nan na. Xɛmɛ wuli kɛmɛ sennin wuli saxan
kɛmɛ suulun tonge suulun nan tɛngɛ.
27 E gbetin kilo wuli saxan nan naxulun gbeti bundəxə kɛmɛne rafala seen
na yire sariɲanxin nun a yɛ masansan dugin xa, kilo tonge saxan saxan.
28 Na gbeti kilo fu nun solofere garamu kɛmɛ solofere tonge suulunna
naxan lu, e dugi singan seene nun gaalane rafala na ra, e mən yi gbetin sa
sɛnbɛtɛnne xuntagine ma.
29 Sula kise ralixine lan kilo wuli firin kɛmɛ məxəɲɛn nun naanin nan ma.
30 E yi bundəxəne rafala na ra Naralan Bubun soden xa e nun sula saraxa
ganden nun a wure masəxənxin nun a goronne birin,
31 sansanna bundəxəne, a soden fan gbeene, e nun bubun nun sansanna
xidi seen gbangban daxine.

39

Saraxaraline dugine

1 E gari mamiloxin nun a gbeela naxanye sətə, e dugine rafala ne nan na
wali kɛ seen na yire sariŋanxini. E mən yi doma rasariŋanxine rafala
Haruna xa alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

Saraxarali domana
Xərəyaan 28.6-14

2 E yi saraxarali doma xɛma daxin nafala gari mamiloxin nun a gbeela ra,
e nun taa dugi faŋina.
3 E yi xɛmaan bənbə han a dɛnfɛtɛn. E yi a yibolon luti xunxurine ra alogo
a xa basan gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi faŋina, a findi
wali tofaŋin na.
4 E yi a tungunne dɛgɛ, e lutine ti e xun firinne ra a xidi seen na.
5 A tagixidi faŋin fan yi dɛgɛ na kiini. E nun saraxarali domaan yi findi se
kedenna ra. A rafala xɛmaan na, e nun gari mamiloxin nun a gbeela, e nun
taa dugi faŋina alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
6 E yi onixi gɛmɛne ti gɛmɛ suxu seen xɛma daxine ra, e Isirayilaa diine
xinle kɛrɛndɛn onixi gɛmɛne ma a faŋin na.
7 E yi na gɛmɛne ti saraxarali domaan tungunne ma ŋɔxɔ lu feen na
Isirayilaa diine xən alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

Kanke masana
Xərəyaan 28.15-28

8 E yi kanke masaan dɛgɛ, kitisa sena. A yi findi wali faŋin na. E yi a dɛgɛ
alo saraxarali domana, e a rafala xɛmaan nun gari mamiloxin nun a gbeela
nun taa dugi faŋin na.
9 A rafalaxi tongon naaninna ra, alogo a xa yisa firinna ra, a kuyan nun a
yigbona nəngənna tagi.
10 E yi a rayabu gɛmɛ faŋin kira naanin na. E gɛmɛni itoe nan sa a kira
singen ma: saridon gɛmɛn nun topasi gɛmɛn nun emerodi gɛmɛna.
11 A kiraan firindena: esikaribukili gɛmɛn nun safiri gɛmɛn nun dayimu
gɛmɛna.
12 Kiraan saxandena: opali gɛmɛn nun agati gɛmɛn nun ametisi gɛmɛna.
13 Kiraan naanindena: kirisoliti gɛmɛn nun onixi gɛmɛn nun yasipi
gɛmɛna. Gɛmɛni itoe xa sa suxu se xɛma daxine kui.
14 Na gɛmɛ fu nun firinne luma Isirayilaa diine nan xili yi. Gɛmɛ yo gɛmɛ,
Isirayila bənsən keden xinla yi kɛrɛndɛn a ma taxamasenna ra.
15 E yi xɛma yələnxəndine rafala kanke masaan na, naxanye dɛnbɛxi alo
lutina.
16 E yi xidi se xɛma daxi firin nun xɛma wuredi digilinxi firin nafala, e yi
wuredine so kanke masaan xunne ra.
17 E yi yələnxəndine xidi wuredine ra kanke masaan tungunne ma,
18 yələnxəndine yi ti xidi se firinne ra alogo e xa tugun saraxarali domaan
tungunne ra a kanke ra.
19 E mən yi xɛma wuredi digilinxi firin nafala e naxanye singan kanke
masaan san bun ma, kanke masaan dɛ kinkin kui.
20 E yi xɛma wuredi firin nafala, e yi e xidi saraxarali domaan tungun
firinne laben na, a tagixidin faxa ra.
21 E yi kanke masaan wuredine nun saraxarali domaan wuredine xidi e
bode ra luti mamiloxin na, alogo kanke masaan nama saraxarali domaan
beŋin alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

Saraxarali dugi gbɛtɛ
Xərəyaan 28.31-43

22 Dugi sɔxɔnna nde yi saraxarali domaan gubaan dɛgɛ dugi mamiloxin na.
23 A kɔɛɛn yi lu a tagi, e yi dugina nde dɛgɛ a kɔɛɛn nabilinni alogo a nama bɔ.
24 E yi girenada wudi bogi sawurane dɛgɛ a lenbene ma gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi faɲina.
25 E yi xɛma talandine rafala, e yi e xidi a lenbene ma girenada wudi bogine longori ra.
26 Xɛma talanne yi xidi girenada bogi sawurane longori ra gubaan lenben nabilinni. A yi na nan soma a nɛma yi walɛ waxatin naxan yi alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
27 Dugi sɔxɔnna nde yi doma bunbirane dɛgɛ taa dugi faɲin na Haruna nun a diine xa,
28 e nun taa dugi namu faɲin nun taa dugi xuntagi xidine nun taa dugi wantan faɲine.
29 Dugi sɔxɔnna nde yi taa dugi faɲin nafala tagi xidin na e nun gari mamiloxin nun a gbeela alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
30 E yi xɛma walaxa xurudin nafala taxamaseri rasariɲanxin na, e yi a sɛbɛ a fari alo taxamasenna fa fala, “Muxu Sariɲanxina Alatala Xa.”
31 E yi a xidi luti mamiloxin na namun tigi ra alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

Nabi Musa yi Batu Bubun mato
Xərəyaan 35.10-19

32 Naralan Bubuna Ala batuma dɛnaxan yi, na wanla birin yi kamali. Isirayila kaane yi a birin kɛ alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
33 E yi fa bubun na Musa fɛma: bubun nun a waliseene birin, a dugi singan seene nun a bun tiine nun a gaalane nun a sɛnbɛtɛnne nun a bundɔxɔne
34 nun a xunna soon naxan nafala konton sube kidi magbelixine ra, e nun na fan xunna soon naxan nafala kidi faɲine ra nun a yɛ masansan dugin
35 nun Layiri Sereya Kankiraan nun a tongo tamine nun a dɛraganla Ala solonama dɛnaxan yi
36 nun tabanla nun a goronne birin nun Buru Ralixin
37 nun xɛma lɛnpu dɔxɔ seen nun a lɛnpune nun a waliseene nun turen naxan sama a kui
38 nun saraxa gande xɛma daxin nun masusan turen nun wusulan xiri ɲaxumɛn nun bubun soden dɛ raxidi dugin
39 nun saraxa gande sula daxin nun a wure masɔxɔnxin nun a tongo tamine nun a goronne nun ige ramaraden nun a bundɔxɔn
40 nun sansan dugine nun a sɛnbɛtɛnne nun bundɔxɔne nun a soden dɛ raxidi dugin nun sansanna lutine nun xidi seen gbangban tamine nun Naralan Bubuna waliseene birin Ala batuma dɛnaxan yi
41 e nun taa dugi domane saraxaraline xa e nɛma walɛ yire sariɲanxini waxatin naxan yi, saraxarali Harunaa doma rasariɲanxine, e nun a diine gbeene e naxanye soma e nɛma walɛ waxatin naxan yi.
42 Isirayila kaane bata yi wanla birin kɛ alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
43 Musa yi na wanla mato, a yi a to fa fala e a kɛxi nɛn alo Alatala a yamari kii naxan yi. Nanara, Musa yi duba e xa.

40

E yi Ala Batu Bubun ti

1 Alatala yi falan ti Musa xa, a naxa,
2 “Kike singen xii singena, i xa Ala Batu Bubun ti, Naralan Bubuna.
3 I xa Layiri Sereya Kankiraan dɔxɔ a kui, ɛ yi a yɛ masansan dugin na.
4 I xa tabanla xali i yi a dɔxɔ. I xa lɛnpu dɔxɔ seen xali, i yi a lɛnpune yitɔn.
5 I xa wusulan saraxa gande xɛma daxin dɔxɔ Layiri Sereya Kankiraan yɛtagi, i yi dugin singan Ala Batu Bubun soden dɛ ra.
6 I xa saraxa gan daxin baden lu Ala Batu Bubun soden yɛtagi, Naralan Bubuna.
7 I xa ige ramaraden dɔxɔ saraxa ganden nun Naralan Bubun tagi, i yi igen sa a kui.
8 I xa bubun nabilin sansanna ra, i yi dugin singan sansanna soden dɛɛn na.
9 I xa masusan turen tongo, i yi Ala Batu Bubun masusan e nun a yi seen birin. I xa a rasarinan e nun a waliseene birin, nayi a sarinanma nɛn.
10 I xa saraxa gan daxin baden masusan e nun a waliseene birin. I xa saraxa ganden nasarinan, nayi a sarinanma nɛn fefe!
11 I xa ige ramaraden masusan e nun a bundɔxɔna, i yi a rasarinan.
12 I xa fa Haruna nun a dii xɛmɛne ra Naralan Bubun dɛɛn na, i yi e maxa.
13 I dugi rasarinanxine ragodo Haruna ma, i yi a masusan, i yi a rasarinan, alogo a xa saraxarali wanla kɛ.
14 I yi fa a dii xɛmɛne ra, i yi e maxidi dugine yi.
15 I yi e masusan alo i e baba masusan kii naxan yi, alogo e xa saraxarali wanla kɛ n xa. Ne masusanma e so feen nan na saraxaraliyani naxan luma e yixɛtɛne birin xa habadan.”
16 Musa yi Alatalaa yamarine birin liga.
17 Ŋɛɛ firinden kike singena, kiken xii singena, Ala Batu Bubun yi ti.
18 Musa to Ala Batu Bubun ti, a yi a bundɔxɔne dɔxɔ, a yi a buntine ti e kui, a yi gaalane so e yinle ra, a yi a sɛnbɛtɛnne ti.
19 A yi kidine sa bubun fari a xunna soon na. A na fan xunna soon so a xun na alo Alatala Musa yamari kii naxan yi.
20 A yi Layiri Sereya gɛmɛ walaxane tongo a e sa Layiri Kankiraan kui. A yi a tongo tamine so yinle ra Layiri Kankiraan ma. A yi kankiraan dɛraganla sa a dɛ ra Ala solonama dɛnaxan yi.
21 A yi Layiri Sereya Kankiraan xali Ala Batu Bubun kui, a yi a yɛ masansan dugin singan, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
22 A yi tabanla ti Naralan Bubun kui, Ala Batu Bubun kɔmɛn fɔxɔni, kankiraan yɛ masansan dugin fari ma.
23 A yi burune sa tabanla fari Alatala yɛtagi, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
24 A yi lɛnpu dɔxɔ seen dɔxɔ Naralan Bubun kui tabanla yɛtagi Ala Batu Bubun yiifari fɔxɔn ma.
25 A yi lɛnpune yitɔn Alatala yɛtagi, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
26 A yi wusulan gande xɛma daxin dɔxɔ Naralan Bubun kui, dugin yɛtagi.
27 A yi wusulan xiri ɲaxumɛn gan a fari alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
28 A yi dugin singan Ala Batu Bubun dɛɛn na.

29 A yi saraxa gan daxin baden dəxɔ Ala Batu Bubun soden dɛxɔn, Naralan
Bubuna. A saraxa gan daxine ba na fari, e nun bogise saraxane, alo Alatala
a yamari Musa ma kii naxan yi.
30 A yi ige sa seen dəxɔ Naralan Bubun nun saraxa ganden tagi, a yi maxa
igen sa a kui.
31 Musa nun Haruna nun a dii xɛmɛne yi e yiine nun e sanne maxama na
igen nan na.
32 E nɛma yi soɛ Naralan Bubun kui, hanma e nɛma e masoɛ saraxa
ganden na, e yi e maxama nɛn, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
33 A yi sansanna ti Ala Batu Bubun nun saraxa ganden nabilinni, a yi
dugin singan sansanna dɛɛn na. Musa yi wanla raɲan na kiini.

Ala nərəna
Yatɛne 9.15-23
34 Nayi, kundaan yi so Naralan Bubun xun na, Alatalaa nərən yi Ala Batu
Bubun nafe.
35 Musa mi yi nəɛ soɛ Naralan Bubuni, bayo kundaan yi a fari, e nun
Alatalaa nərən yi Ala Batu Bubun nafexi.
36 Na kundaan nɛma yi kelɛ Ala Batu Bubun xun ma waxati yo yi, Isirayila
kaane birin yi sigama nɛn a fəxɔ ra.
37 Koni xa kundaan mi yi bama na, e fan mi yi sigama han a yi ba ləxən
naxan yi.
38 Alatalaa kundaan nan yi Ala Batu Bubun xun ma yanyin na, tɛɛn nan yi
basanxi a ra kɔɛɛn na. Isirayila yamaan birin yi a to e sigatiin birin yi.

Saraxaraline
Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Tawureta Musa yire saxanden ni i ra. Ala a falama Kitabun yireni ito kui, Isirayila kaane yulubi xafarin sɔtɔma kii naxan yi saraxane xɔn.

Kitabun yireni ito fala tide singeni, Ala nan Musa xilima Naralan Bubun kui yire sariŋanxini alogo a xa falan ti a xa. Kitabun yireni ito birin, Ala sariyane nan falama Musa xa lan Isirayila kaane ma, a yi e tuli sa, a naxa, “Naxan na e suxu, na kanna nii rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn.” (Saraxaraline 18.5) A yisoxina, Ala a yɛbama Isirayila kaane xa e lan e xa fe ŋaxin naxanye ba e tagi alogo e nun Ala yi lan. A a yɛba e xa, e lan e xa naxan liga alogo e yire sariŋanxin xa findi e nun Ala naralanden na. Nayi, naxanye saraxan bama, fɔ ne xa a liga nɛn alo sariyana a falaxi kii naxan yi. Saraxaraline lan e xa binya, e yi e yɛtɛ suxu binyeni. Yamanan muxune birin lan e yi fati bɛndɛn fe xɔsixine matanga e nun yulubi feene.

Ala sariŋanxina, xanuntenyana Ala, na wama a yamaan xa lu a sariŋanni alogo xanuntenyaan xa lu en fan yi. Nanara, a habadan sariyan soxi Isirayila kaane yii, naxan makɛnɛnxi Marigi Yesu xɔn, a naxa, “I adamadi boden xanu alo i yɛtɛna.” (Saraxaraline 19.18, na mɔn sɛbɛxi Matiyu 22.39 kui).

Ala bata saraxan naxanye birin yɛba Kitabun yireni ito kui, ne en malima nɛn, en yi a famu Marigi Yesu nɔɛ muxune yulubin xafarɛ kii naxan yi. Ala a fala nɛn Nabi Musa xa Kitabun yireni ito kui, a naxa, “N tan bata wunla findi n solona seen na ɛ niine xa, naxan sama saraxa ganden ma. Amasɔtɔ wunla nan n solonama bayo niina a yi.” (Saraxaraline 17.11-12) Na nan findixi Marigi Yesu fan faxa feen na. A tinxi faxan ma nɛn alogo a wunla xa findi Ala solona seen na yamaan xa. Naxan na yulubin liga, na bata findi muxu halagi daxin na Ala yɛɛ ra yi, na lan a xa a niin fi na yulubina fe ra. Na nan a ligaxi, muxune e yiin sama suben xunna ma, e nɛma a bɛ saraxan na. Na bunna nɛɛn fa fala, “Naxan yi lan nun a xa liga n tan yulubi kanna ra, na xa liga subeni ito ra.” Marigi Yesu findixi na saraxa kamalixin nan na yamaan xa. Naxan yi lan nun a xa liga adamadi yulubi kanne ra, na liga Yesu nan na naxan mi yulubi ligaxi.

Saraxan naxanye fe sɛbɛxi Kitabun yireni ito kui, ne keden kedenna birin findixi Marigi Yesu a fena nde misaala nan na. En nɔɛ Marigi Yesu a dunuŋa yi gidin bunna kolonŋɛ nɛn en na saraxani itoe bunne fɛsɛfɛsɛ.

Sariyane nun Saraxane

1 Alatala yi Musa xili Naralan Bubuni, a yi a fala a xa
2 a a xa falani ito rali Isirayila kaane ma, a naxa,
“Xa ɛ tan nde fama saraxan na Alatala xa, a xa findi ŋingen na hanma yɛxɛɛna hanma siina.”
3 “Xa a ŋingen nan bama saraxa gan daxin na, a xa turaan nan ba fɛ mi naxan na. Na kanna xa fa a ra Naralan Bubun so dɛɛn na alogo Alatala xa a rasuxu.
4 A xa a yiin sa saraxa ŋingen xunna ma. Ala a rasuxuma nɛn, a findi a solona seen na na kanna xa.
5 A xa tura bulanna kɔɛ raxaba Alatala yɛtagi. Saraxaraline xa fa a wunla ra, Harunaa diine. Ne yi a so saraxa ganden dɛxɔnne ma Naralan Bubun so dɛɛn na.

6 Na kanna xa ɲingen budo, a yi a yisɛgɛ dungi dungin na.
7 Saraxarali Harunaa diine xa tɛɛn sa saraxa ganden fari, e yegen sa tɛɛn na.
8 Saraxaraline, Harunaa diine, ne xa a dungine nun a xunna nun a turene sa yegene fari tɛɛni saraxa ganden fari.
9 Na kanna xa ɲingen kui seene nun a sanne yixa, saraxaraliin yi e birin sa tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxa gan daxin na a ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma."
10 "Xa na kanna saraxan findixi yɛxɛɛn nan na hanma siina, a xa kontonna ba fɛ mi naxan na hanma kɔtɔna.
11 A xa a kɔɛ raxaba saraxa ganden kɔmɛn fɔxɔni Alatala yɛtagi. Saraxaraline, Harunaa diine, ne xa a wunla so saraxa ganden dɛxɔnne ma.
12 Na kanna xa a yisɛgɛ a dungi dungin na. Saraxaraliin xa a dungine nun a xunna nun a turene sa yegene fari tɛɛni, saraxa ganden fari.
13 Na kanna xa a kui seene nun a sanne maxa, saraxaraliin yi a birin xali, a e sa tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxa gan daxin na a ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma."
14 "Xa na kanna saraxan findixi xɔliin nan na naxan bama saraxa gan daxin na Alatala xa, a xa ganban nan ba hanma kolokonde diina.
15 Saraxaraliin xa xɔliin xali saraxa ganden fari, a xa a xunna bolonɲɛ a ra, a yi a sa tɛɛni saraxa ganden fari. A yi a wunla rabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔnna ma.
16 A xa a xɔsɔn ba e nun a yi seene, a yi e woli saraxa ganden dɛxɔn, sogeteden binni, xube bɔxɔndeni.
17 A xa a yibɔ a gabutɛne tagi, hali a mi e ba e bode ra. Saraxaraliin yi a sa yegene fari tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxa gan daxin na a ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma."

2

Bogise fi daxine Ala ma

1 "Xa muxuna nde waxi bogise saraxan fi feni Alatala ma, a xa fa murutu fuɲin nan na. A yi turen sa a yi, a wusulanna sa a fari.
2 A xa a xali saraxaraline fɛma, Harunaa diine. A yi a yiin yɛ keden tongo murutu fuɲini, turen saxi naxan yi e nun wusulanna birin. Saraxaraliin xa na sa tɛɛni saraxa ganden fari ɲɔxɔ lu seen na Ala xɔn. Bogise saraxan nan na ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma.
3 Haruna nun a diine nan gbee bogise saraxan dɔnxɛn na. A sariɲan han! Amasɔtɔ a baxi saraxane nan na naxanye ralixi tɛɛn na Alatala ma."
4 "Xa bogise saraxan na a ra naxan ganxi buru gandeni, a xa findi murutu fuɲi faɲin nan na, a rafala buru xunne ra naxanye bɔnbɔxi turen na hanma buru yilɛnlɛnxine turen saxi naxanye ma. Buru rate seen* nama sa ne yi."
5 "Xa bogise saraxan na a ra naxan ganxi tunde dutunna ma, a lan a xa findi murutu fuɲi faɲin nan na naxan bɔnbɔxi turen na. Buru rate seen nama sa a yi.
6 I xa a yibolon, i turen sa a yi. Bogise saraxan na a ra."
7 "Xa i ya bogise saraxan gilinxin na a ra, a xa findi murutu fuɲi faɲin nan na naxan bɔnbɔxi turen na."

* **2:4: 2.4 *burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

8 “Bogise saraxan naxan nafalaxi na seene ra, i xa fa na ra Alatala fɛma, i yi a so saraxaraliin yii, a yi a xali saraxa ganden dɛxɔn.
9 A nde bama bogise saraxan na nɛn ɲɔxɔ lu seen na Ala xɔn, a na sa tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxan na a ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma.
10 Haruna nun a diine nan gbee bogise saraxan dɔnxɛn na. A sariɲan han! Amasɔtɔ a baxi saraxane nan na naxanye ralixi tɛɛn na Alatala ma.”
11 “Ɛ bogise saraxan naxanye fima Alatala ma, ne sese nama rafala buru rate seen na. Ɛ nama sese gan buru rate seen na hanma kumin naxan yi xa bogise saraxan na a ra naxan nalima tɛɛn na Alatala ma.
12 Ɛ nɔɛ ne fiyɛ nɛn Alatala ma alo bɔxɔn bogise singene saraxana, koni ɛ nama ne gan saraxa ganden fari alo bogise saraxan naxan xiri rafan Ala ma.
13 I xa fɔxɔn sa i ya bogise saraxane birin yi. I nama ɲinan a sa feen na, amasɔtɔ fɔxɔn findixi Alaa Layirin taxamasenna nan na. A xa sa bogise saraxane birin yi.”
14 “Xa i fa i ya bɔxɔn bogise singene ra Alatala xa bogise saraxan na, i xa se xɔri kɛndɛne nan fi a ma naxanye dinxi, e ganxi.
15 I xa turen nun wusulanna sa a fari. Bogise saraxan na a ra.
16 Saraxaraliin xa nde ba se xɔri dinxine nun turen na, a a sa tɛɛni ɲɔxɔ lu seen na Ala xɔn e nun wusulanna birin. Saraxan na a ra naxan nalima Alatala ma tɛɛn na.”

3

Bɔɲɛ xunbeli saraxane

1 “Xa muxuna nde a ɲingen bama bɔɲɛ xunbeli saraxan na, a xɛmɛna hanma a gilɛna, a xa fa ɲingen na Alatala yɛtagi fɛ mi naxan na.
2 A xa a yiin sa ɲingen xunna ma, a yi a kɔɛ raxaba Naralan Bubun so dɛɛn na. Saraxaraline, Harunaa diine xa a wunla so saraxa ganden dɛxɔnne birin ma.
3 A xa a subeni itoe ba a ra, a ne rali Alatala ma tɛɛn na: turen naxanye buru subene ma, e nun naxanye singanxi e ra,
4 a gbingi ra xɛlɛ firinne, e nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bɔɲɛn ma naxan nun gbingi ra xɛlɛne bama.
5 Harunaa diine xa ne sa tɛɛni saraxa ganden fari, e nun saraxa gan daxin naxanye yegene fari tɛɛni. Saraxan nan na ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma.”
6 “Xa a xuruse xunxurin nan bama bɔɲɛ xunbeli saraxan na Alatala xa, a xa a xɛmɛn hanma a gilɛɛn ba fɛ mi naxan na.
7 Xa a yɛxɛɛn ba, a xa a xali Alatala yɛtagi.
8 A xa a yiin sa xuruseen xunna ma a yi a kɔɛ raxaba Naralan Bubun so dɛɛn na. Harunaa diine xa a wunla so saraxa ganden dɛxɔnne birin ma.
9 A xa a subeni itoe tongo bɔɲɛ xunbeli saraxan na, a ne rali Alatala ma tɛɛn na: a turena, a xunla nun a turene birin, naxan baxi a gbingi xɔnna ma, a turen naxanye birin a buru subene ma e nun naxanye singanxi e ra,
10 a gbingi ra xɛlɛ firinne, e nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bɔɲɛn ma naxan bama e nun gbingi ra xɛlɛne.
11 Saraxaraliin ne sama nɛn tɛɛni saraxa ganden fari. Donseen nan na ra naxan nalixi Alatala ma tɛɛn na.”
12 “Xa a siin nan bama, a xa a xali Alatala yɛtagi.

13 A xa a yiin sa xuruseen xunna ma a yi a kɔɛ raxaba Naralan Bubun yɛtagi. Harunaa diine xa a wunla so saraxa ganden dɛxɔnne ma.
14 A xa a subeni itoe tongo, a ne rali Alatala ma tɛɛn na: a turen birin naxanye a buru subene ma e nun naxanye singanxi e ra,
15 a gbingi ra xɛlɛ firinne, e nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bɔɲɛn ma naxan bama e nun gbingi ra xɛlɛne.
16 Saraxaraliin xa ne birin sa tɛɛni saraxa ganden fari. Donseen na a ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma. Alatala nan gbee a turen birin na."
17 "Habadan sariyan na a ra waxati famatɔne birin yi, ɛ na dɔxɔ dɛdɛ yi: Ɛ nama suben turen don, ɛ nama suben wunla don."

4

Yulubi xafari saraxana

1 Alatala yi a fala Musa xa,
2 a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Naxan na tantan a yulubin liga, a Alatalaa yamarina nde kala, a xa ito liga:
3 Xa saraxaraliin nan yulubin ligaxi naxan masusanxi turen na a findi saraxarali kuntigin na, a yamaan findi yulubi tongon na, a xa fa tura bulanna ra fɛ mi naxan na, a na ba a yulubi xafari saraxan na Alatala xa.
4 A xa turaan xali Naralan Bubun dɛɛn na Alatala yɛtagi. A xa a yiin sa turaan xunna fari, a yi turaan kɔɛ raxaba Alatala yɛtagi.
5 A yi a wunla nde tongo, a a xali Naralan Bubun kui.
6 A xa a yii sonla sin wunli, a a xuya Alatala yɛtagi dɔxɔɲa ma solofere yire sariɲanxin yɛ masansan dugin yɛtagi.
7 Saraxaraliin xa wunla nde sa wusulan ganden tongonna fenne ma, naxan Alatala yɛtagi Naralan Bubun kui alogo na wunla xa rali Ala ma. A xa turaan wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa gan daxin baden san bunna dɛxɔn ma Naralan Bubun dɛɛn fɛma.
8 A xa turani ito turen birin ba, turen naxanye a buru subene ma hanma naxanye singanxi e ra,
9 a gbingi ra xɛlɛ firinne nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bɔɲɛn ma naxan bama e nun gbingi ra xɛlɛne.
10 A turen bama nɛn alo turen naxanye bama bɔɲɛ xunbeli saraxana turani. Saraxaraliin xa e sa tɛɛni saraxa ganden fari.
11 Koni turaan kidin nun a suben nun a xunna nun a sanne nun a kui seene nun a gbiine,
12 e nun a gbindin dɔnxɛn birin, a xa ne xali yamaan daaxaden fari ma xube bɔxɔndeni dɛnaxan sariɲan. A yi e sa yegene fari tɛɛni, a e gan xube malanxin fari."
13 "Xa Isirayila yamaan birin nan Alatalaa yamarina nde kala tantanni, e mi a kolon, e bata findi yulubi tongone ra na yi.
14 E na a kolon a e bata yulubin liga, yamaan xa fa tura bulanna ra, e na ba yulubi xafari saraxan na. E na xalima nɛn Naralan Bubun yɛtagi.
15 Yamaan fonne xa e yiine sa turaan xunna ma Alatala yɛtagi, e turaan kɔɛ raxaba.
16 Saraxarali gbeen xa a wunla nde xali Naralan Bubun kui.
17 A xa a yii sonla sin wunli a a xuya Alatala yɛtagi dɔxɔɲa ma solofere yire sariɲanxin yɛ masansan dugin yɛtagi.

18 Saraxaraliin xa a wunla nde sa saraxa ganden tongonna fenne ma, naxan Alatala yɛtagi Naralan Bubun kui. A xa a wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa gan daxi baden dɛxɔn ma Naralan Bubun dɛɛn fɛma.
19 A xa a turene birin ba, a a sa tɛɛni saraxa ganden fari.
20 A xa na turaan liga alo turaan naxan ba a yɛtɛɛn yulubi xafari saraxan na. Saraxaraliin xa Ala solona e xa na kiini, Ala yi e mafelu.
21 A xa turaan xali yamaan daaxaden fari ma, a yi a sa tɛɛni alo a tura singen liga kii naxan yi. Yamaan yulubi xafari saraxan na ra."
22 "Mangan na yulubin liga tantanni, a Alatalaa yamarin kala, a Ala. A bata findi yulubi tongon na.
23 A na a kolon a a bata yulubin liga, a xa fa kɔtɔn na saraxan na, fɛ mi naxan na.
24 A xa a yiin sa kɔtɔn xunna ma, a yi a kɔɛ raxaba, saraxa gan daxine kɔɛ raxaban dɛnaxan yi Alatala yɛtagi. Yulubi xafari saraxan na a ra.
25 Saraxaraliin xa a yii sonla sin na wunli, a yi nde sa saraxa gan daxi baden tongonna fenne ma, a yi wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn ma.
26 A xa a turen birin sa tɛɛni saraxa ganden fari, alo bɔɲɛ xunbeli saraxan turen liga kiinde. Saraxaraliin xa Ala solona mangan yulubina fe ra na kiini, Ala yi a mafelu."
27 "Xa muxuna nde tantan yamaan yɛ, a yulubin liga, a Alatalaa yamarina nde kala, a bata findi yulubi tongon na.
28 A na a kolon a a bata yulubin liga, a xa fa sii gilɛn na saraxan na fɛ mi naxan na a yulubina fe ra.
29 A xa a yiin sa siin xunna fari naxan bama yulubi xafari saraxan na. A xa a kɔɛ raxaba saraxa gan daxine bama dɛnaxan yi.
30 Saraxaraliin xa na wunla nde tongo a yii sonla ra, a yi a sa saraxa gan daxi baden tongonna fenne ma, a yi wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn.
31 A xa a turene birin ba, alo bɔɲɛ xunbeli saraxan turen ba kii naxan yi. A yi a sa tɛɛni saraxa ganden fari, a xirin yi rafan Alatala ma. Saraxaraliin xa Ala solona na kiini, Ala yi na kanna mafelu."
32 "Xa a fa yɛxɛɛ diin nan na a yulubi xafari saraxan na, a lan a xa a gilɛɛn nan ba, fɛ mi naxan na.
33 A xa a yiin sa a xunna fari. A xa a kɔɛ raxaba yulubi xafari saraxan na saraxa gan daxine kɔɛ raxaban dɛnaxan yi.
34 Saraxaraliin xa a wunla nde tongo a yii sonla ra, a yi a sa saraxa gan daxin baden tongonna fenne ma, a yi wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn ma.
35 A xa a turene birin ba, alo yɛxɛɛn naxan ba bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Saraxaraliin yi a sa saraxan bonne fari naxanye ralima Alatala ma tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxaraliin xa Ala solona na kiini na kanna xa a yulubi ligaxine fe ra, Ala yi a mafelu."

5

Yulubin misaale

1 "Xa yamaan xilixi sereya badeni e yi e rakɔlɔ, xa muxuna nde feen naxan toxi hanma a a kolon, xa a mi sereyaan ba na ma, a bata yulubin liga. A na hakɛn goronna tongoma nɛn.

2 Xa muxuna nde a din se haramuxina nde ra, xa a findi sube haramuxi
faxaxin na, hanma xuruse haramuxina nde, hanma bubuse haramuxina
nde, hali a mi a kolon, a fan mi fa sariŋanxi, a bata yulubin tongo.
3 Xa muxuna nde a din se xɔsixina nde ra naxan fataxi adamadiine ra,
hali a mi yi a kolon, a na a kolon, a bata findi yulubi tongon na.
4 Xa muxuna nde mi a miri, a a kɔlɔ wulen fari, fa fala a fena nde rabama
nɛn. Xa a mi a raba, a bata findi yulubi tongon na."
5 "Naxan na findi yulubi tongon na na feene yi, na xa a ti a yulubi ligaxin
na.
6 Na xanbi ra, a xa fa yɛxɛɛ gilɛn na hanma sii gilɛna, a a ba saraxan na
Alatala xa a yanginna ra. Nayi, saraxaraliin xa Ala solona a yulubina fe ra."
7 "Xa fɛrɛ mi a xa a xuruseen sɔtɔ, a xa fa ganba firin hanma kolokonde
firin na, a ne ba saraxan na a yanginna ra Alatala xa, keden yulubi xafarin
na, keden saraxa gan daxin na.
8 A xa e xali saraxaraliin fɛma. A xa yulubi xafari saraxan nan singe ba. A
xa a kɔɛɛn gira, koni a nama a xunna bolonŋɛ a ra.
9 A xa a wunla nde xuya saraxa ganden dɛxɔnna ma, a wuli dɔnxɛn
nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn. Yulubi xafari saraxan na a ra.
10 A xa xɔliin boden ba saraxa gan daxin na alo sariyana a falaxi kii
naxan yi, a yi Ala solona na kanna yulubina fe ra. Ala a mafeluma nɛn."
11 "Xa fɛrɛ mi a xa a ganba firin hanma kolokonde firin sɔtɔ, a nɔɛ fɛ
murutu fuŋin kilo naanin na nɛn yulubi xafari saraxan na. Koni a nama
turen hanma wusulanna sa a yi, bayo yulubi xafari saraxan na a ra.
12 A xa a xali saraxaraliin fɛma, na yi a yiin yɛ keden ba a ra ŋɔxɔ lu seen
na Ala xɔn, a yi a sa saraxane fari naxanye ralima Alatala ma tɛɛni saraxa
ganden fari. Yulubi xafari saraxan na a ra.
13 Saraxaraliin xa Ala solona na kiini na kanna yulubi ligaxine fe ra, Ala
yi a mafelu. Saraxaraliin nan gbee saraxan dɔnxɛn na alo a ligan bogise
saraxan na kii naxan yi."

Yangin saraxana

14 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
15 "Xa muxuna nde tinxintareyaan liga, a yulubin liga tantanni a mi
Alatala gbee se sariŋanxine fi a ma. A xa fa kontonna ra e nun naxan yɛlan
a yanginna ra Alatala xa, fɛ mi naxan na, naxan saren lanxi kala tixin ma,
fata yire sariŋanxin gbeti liga seen na. Yangin saraxan nan na ra.
16 A mi se sariŋanxin naxan fixi, a xa a ŋɔxɔn fi, a yi a saren yaganna
dɔxɔŋa ma firin sa a fari, a yi a birin so saraxaraliin yii. Saraxaralina Ala
solonama nɛn na kanna xa kontonna ra, a naxan bama yangin saraxan na,
Ala yi a mafelu."
17 "Xa muxuna nde yulubin liga, a Alatalaa yamarina nde kala, hali a mi a
kolon, a bata findi yulubi tongon na. A a hakɛn goronna tongoma nɛn.
18 A xa fa kontonna ra saraxaraliin fɛma fɛ mi naxan na yangin saraxan
na. A saren xa lan a kala tixin saren ma fata sariyan na saraxaraliin
miriyani. Nayi, saraxaralina Ala solonama nɛn a tantanna fe ra, Ala yi a
mafelu.
19 Yangin saraxan na a ra, bayo na kanna findixi yulubi tongon nan na
Alatala mabinni."

Sariyana lan yangin saraxan ma

20 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

21 “Xa muxuna nde yulubin liga, a yi tinxintareyaan liga Alatala ra, a
wulen fala a boden xa a yii sena nde a fe ra, naxan taxuxi a ra hanma a a
muŋa, hanma a a kansun,
22 hanma a a dɛ yixalan sena nde a fe ra naxan ləxi ayi, a yi a to, hanma a
a kələ wuleni, hanma a yulubina nde liga alo adaman dari fena,
23 a na na sifan liga, a bata findi yulubi tongon na. A xa na se muŋaxin
naxɛtɛ, hanma a naxan kansunxi, hanma naxan yi taxuxi a ra, hanma a
seen naxan toxi naxan yi ləxi ayi,
24 hanma a wulen falaxi seen naxan ma fe ra. A xa na ŋəxən fi, a yi
yaganna dəxəŋa ma firin sa a fari, a yi a so a kanna yii na ləxən yɛtɛni a na
yangin saraxan ba ləxən naxan yi.
25 A xa fa kontonna ra saraxaraliin fɛma fɛ mi naxan na yangin saraxan
na Alatala xa. Na kontonna saren nun kala tixin saren xa lan.
26 Saraxaralina Alatala solonama nɛn, a yi a mafelu na feen na, naxan a
findixi yulubi tongon na.”

6

Sariyan saraxa gan daxine fe yi

1 Alatala yi a fala Musa xa,
2 a xa yamarini ito fi Haruna nun a diine ma, a naxa, “Sariyan ni i ra
saraxa gan daxine fe ra. Saraxa gan daxin xa lu ganŋɛ saraxa ganden fari
kəɛɛn birin na han xətənni. Tɛɛn nama tu saraxa ganden fari.
3 Na xanbi ra, saraxaraliin xa a maxidi taa dugi gubani e nun a taa dugi
bunbirana, a saraxan xuben ba saraxa ganden fari tɛɛn naxanye ganxi, a yi
e sa saraxa ganden dɛxən.
4 Na xanbi ra, a a dugine masara, a xuben xali yamaan daaxaden fari ma
yirena nde yi naxan sariŋan.
5 Tɛɛn naxan dɛgɛma saraxa ganden fari, na nama tu. Xətən yo xətən,
saraxaraliin xa yegene fari sa, a yi saraxa gan daxini tən tɛɛni, a bəŋɛ
xunbeli saraxane turen sa a fari.
6 Tɛɛn xa lu dɛgɛ saraxa ganden fari waxatin birin. A nama tu.”

Sariyan bogise saraxane fe yi

7 “Sariyan ni i ra bogise saraxana fe ra: Harunaa diine xa fa a ra Alatala
yɛtagi, saraxa ganden yɛtagi.
8 Saraxaraliin xa murutu fuŋin nun turen yiin yɛŋayi keden tongo, e nun
wusulanna birin naxan saxi bogise saraxan fari. A yi na sa tɛɛni ŋəxə lu
seen na Ala xən saraxa ganden fari, a xirin yi rafan Alatala ma.
9 Haruna nun a diine xa na bogise saraxan dənxɛn don. E xa a don yirena
nde yi naxan sariŋan Naralan Bubun sansanna kui. Buru rate se* nama sa
a yi.
10 A mi ganma buru rate seen na. N na nan soxi e yii e gbeen na fata ne
saraxane ra naxanye ralima n ma tɛɛn na. A sariŋan han! A sariŋan alo
yulubi xafari saraxan nun yangin saraxan sariŋan kii naxan yi.
11 Haruna bənsənna xɛmɛne birin daxa e xa a don. E gbeen na a ra fata
saraxane ra naxanye ralima Alatala ma tɛɛn na waxati famatəne birin yi.
Naxan yo nɛma a yiin dinŋɛ a ra fə a xa sariŋan.”
12 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

* **6:9: 6.9 *burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

13 “Haruna nun a diine na masusan lɔxɔn naxan yi e yi findi saraxaraline
ra, e xa murutu fuɲin kilo saxan ba bogise saraxan na Alatala xa, a tagina
xɔtɔnni, a tagiin bonna ɲinbanna ra.
14 Murutu fuɲin lan a bɔnbɔ turen na, na yi gan tunde dutunna ma. Na
xanbi ra, na burudin xa yigira dungi dungin na, a rali bogise saraxan na
naxan xiri rafan Alatala ma.
15 Haruna bɔnsɔnna naxan findima saraxarali kuntigin na, na xa
saraxani ito ba. Habadan sariyan na a ra Alatala yɛtagi, a ganma nɛn fefe!
16 Saraxaraliin na fa bogise saraxan naxan na, a ganma nɛn fefe, a nama
don.”

Yulubi xafari saraxan sariyana

17 Alatala yi a fala Musa xa,
18 a a xa a fala Haruna nun a diine xa, a naxa, “Sariyan ni i ra yulubi
xafari saraxana fe ra. Yulubi xafari saraxan xa faxa Alatala yɛtagi saraxa
gan daxin kɔɛ raxaban dɛnaxan yi. A sariɲan han!
19 Saraxaraliin naxan a ralima, na nan a donma. A xa a don Naralan
Bubun sansanna kui yirena nde yi naxan sariɲan.
20 Naxan yo nɛma a yiin dinɲɛ a suben na fɔ a xa sariɲan nɛn. Xa a wunla
xuya dugina nde ma, i xa na dugin xa yire sariɲanxina nde yi.
21 A na ɲin fɛɲɛn naxan kui, i xa na kala. Koni xa a ɲin sula goronna nan
kui, a xa maxa, a malinsaxun.
22 Xɛmɛn naxanye saraxaralina denbayani, ne nan daxa, e a don. A
sariɲan han!
23 Koni yulubi xafari saraxan naxan wunla bata xali Naralan Bubun yire
sariɲanxin kui Ala solona seen na, na nama don. Na xa sa tɛɛni.”

7

Yangin saraxan sariyana

1 “Sariyan ni i ra yangin saraxana fe ra. A sariɲan han!
2 Yangin saraxan xa faxa saraxa gan daxin kɔɛ raxaban dɛnaxan yi. A
wunla yi so saraxa ganden dɛxɔnne birin ma.
3 A turen birin xa ba saraxan na, a xuli turen nun a turen naxanye a buru
subene ma,
4 a gbingi ra xɛlɛ firinne nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran
naxan bɔɲɛn ma naxan bama e nun gbingi ra xɛlɛne.
5 Saraxaraliin xa ne rali Alatala ma tɛɛni saraxa ganden fari. Yangin
saraxan na a ra.
6 Xɛmɛn naxanye saraxaralina denbayani, ne nan daxa, e a don, koni fɔ a
xa don yire sariɲanxina nde yi, bayo a sariɲan han!
7 Yangin saraxan nun yulubi xafari saraxan lanxi sariya kedenni ito nan
ma: saraxaraliin naxan Ala solonama, a tan nan gbee suben na.”
8 “Saraxaraliin naxan saraxa gan daxin bama muxuna nde xa, a tan nan
gbee na kidin na.”
9 “Bogise saraxan naxan birin ganxi buru gandeni, naxan nafalaxi tunde
dutunna ma hanma naxan gilinxi, saraxaraliin nan gbee ne ra, naxan
saraxan nalixi.
10 Bogise saraxan birin naxan basanxi turen na hanma a xarena, Haruna
bɔnsɔnne birin nan gbee ne ra.”

Bɔɲɛ xunbeli saraxan sariyana

11 “Sariyan ni i ra bɔɲɛ xunbeli saraxana fe ra naxan bama Alatala xa.

12 Xa muxuna nde xuruseen bama barika bira seen na, a xa a ba e nun buru xunne buru rate se mi naxanye yi naxanye bɔnbɔxi turen na e nun burudine turen saxi naxanye ma buru rate se mi naxanye yi, e nun buru yilɛnlɛnxin naxanye rafalaxi murutu fuɲin faɲin na naxanye bɔnbɔxi turen na.
13 Buru rate seen buru xunna naxanye yi, na ndee xa sa bɔɲɛ xunbeli saraxan fari naxan bama barika bira seen na.
14 A xa nde ba ne keden kedenna ra, a na fi Alatala ma. Na findima saraxaraliin nan gbee ra naxan bɔɲɛ xunbeli saraxan wunla xuyaxi.
15 Bɔɲɛ xunbeli saraxan naxan bama barika bira seen na, na suben xa don a ba lɔxɔn nin. Na sese nama ramara han xɔtɔnni."
16 "Koni, xa muxuna nde bɔɲɛ xunbeli saraxan bama alogo a xa a dɛ xuiin nakamali hanma a a ba ɲɛnige ma saraxan na, saraxa suben xa don a ba lɔxɔn nin, koni naxan na lu, a nɔɛ na donɲɛ nɛn na xɔtɔn bode.
17 Saraxan suben dɔnxɛn naxan na lu a xii saxandeni na xa sa tɛɛni.
18 Xa muxuna nde susu a bɔɲɛ xunbeli saraxan suben don a xii saxande lɔxɔni, saraxan mi rasuxuma. Ala mi a yatɛma sese ra, a ba muxun xa bayo a haramuxi. Naxan na a don, a na hakɛn goronna tongoma nɛn.
19 Suben naxan na din se haramuxin na, na nama don, a xa sa tɛɛni. Muxun naxan sariɲan, na kanna daxa a saraxa suben don,
20 koni naxan mi sariɲanxi, a yi bɔɲɛ xunbeli saraxa subena nde don Alatala gbeen naxan na, na kedima nɛn a yamani.
21 Naxan na a din se haramuxina nde ra, fata adaman na hanma sube haramuxina, hanma xɔsi se haramuxina nde, a yi bɔɲɛ xunbeli saraxa suben don Alatala gbeen naxan na, na kanna kedima nɛn a yamani."
22 Alatala yi a fala Musa xa,
23 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Ɛ nama ɲingen turen don, hanma yɛxɛɛna, hanma siina.
24 I na suben to, a faxaxi hanma burunna subene a yibɔxi, ne turen nɔɛ rawalɛ nɛn se gbɛtɛ ra, koni i nama a don.
25 Naxan na na sube sifane turen don naxanye nɔɛ raliyɛ Alatala ma tɛɛn na, na kedima nɛn a yamani.
26 Ɛ nama xɔliin wunla don hanma suben wunla, ɛ nɛma dɔxi dɛdɛ yi.
27 Naxan na wunla nde don, na kedima nɛn a yamani."
28 Alatala yi a fala Musa xa,
29 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Naxan na bɔɲɛ xunbeli saraxan ba, a xa fa a fɔxɔ kedenna ra, a na ba saraxan na Alatala xa.
30 A yɛtɛɛn xa fa na kiseen na naxan nalima Alatala ma tɛɛn na. A xa fa suben turen nun a kanken na. A xa a kanken yita Alatala ra alo se ralixina.
31 Saraxaraliin xa turen sa tɛɛni saraxa ganden fari, koni a kanken xa lu Haruna nun a diine xa.
32 I xa bɔɲɛ xunbeli saraxan yiifari ma danban fi saraxaraliin ma kiseen na.
33 Haruna bɔnsɔnna naxan bɔɲɛ xunbeli saraxan wunla nun turen nalixi, na nan gbee a yiifari ma danban na.
34 Amasɔtɔ Isirayila kaane bɔɲɛ xunbeli saraxan naxanye bama, a kanke ralixin nun a danban naxan fixi, n bata ne so Haruna nun a diine yii, saraxaraline. Isirayila kaane na subene nan soma e yii habadan."
35 "Ito nan findi Haruna nun a diine gbeen na e Alatalaa saraxarali wanla fɔlɔ lɔxɔn naxan yi. A bama ne saraxane ra naxanye ralixi Alatala ma tɛɛn na.

36 Alatala na nan yamarixi Isirayila kaane ma, e to masusan lɔxɔn naxan
yi. Habadan sariyan na a ra e yixɛtɛne birin xa.
37 Sariyane nan ne ra saraxani itoe fe ra: saraxa gan daxina, bogise
saraxana, yulubi xafari saraxana, yangin saraxana, saraxaraliin dɔxɔ
saraxana e nun bɔɲɛ xunbeli saraxana.
38 Alatala na sariyan so Musa yii Sinayi geyaan nan fari, a Isirayila kaane
yamari lɔxɔn naxan yi Sinayi tonbonni, a e xa fa e saraxane ra Alatala xa.”

8

Saraxaraline dɔxɔ feen saraxana
Xɔrɔyaan 29.1-37

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 “Haruna nun a diine xili Naralan Bubun so dɛɛn na. I xa fa e dugine nun
masusan turen na, e nun turaan naxan bama yulubi xafari saraxan na, e
nun konton firin e nun debena buru ratetarene naxan kui.
3 I xa Isirayila yamaan birin malan Naralan Bubun so dɛɛn na.”
4 Alatala yamarin naxan fi, Musa yi na liga, yamaan yi e malan Naralan
Bubun so dɛɛn na.
5 Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi.”
6 Musa yi Haruna nun a diine maso, a yi e maxa.
7 A yi dugin nagodo Haruna ma, a yi a tagi xidi tagixidin na, a gubaan
nagodo a ma, a saraxarali domaan nagodo a ma, a saraxarali domaan tagi
xidi tagixidi faɲin na.
8 A yi kanke masaan bira a kɔɛ, a masɛnsɛn ti seene, Yurima nun Tumin sa
na kui.
9 A yi namun so Haruna xun na, a yi xɛma walaxadin sa a tigi yɛɛ ra
taxamaseri sariɲanxin na alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
10 Musa yi masusan turen tongo, a Ala batu bubun masusan e nun a yi
seen birin. A ne birin nasariɲan.
11 A yi na turena nde xuya saraxa ganden ma dɔxɔɲa ma solofere, a
saraxa ganden masusan e nun a goronne birin, e nun ige sa seen nun a dɔxɔ
sena, alogo a xa ne rasariɲan.
12 A mɔn yi turen sa Haruna xunni, a a masusan, alogo a xa a rasariɲan.
13 A yi Harunaa diine maso. A yi e dugine ragodo e ma, e nun tagi xidine
nun xun tagi xidine, alo Alatala yamarin naxan so Musa yii.
14 A yi fa turaan na yulubi xafari saraxan na, Haruna nun a diine yi e
yiine sa turaan xunna fari.
15 Musa yi a kɔɛ raxaba, a a wunla nde tongo, a yi a sa saraxa ganden
tongonna fenne ma a yii sonla ra, alogo a xa saraxa ganden nasariɲan. A yi
wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn ma. A saraxa ganden nasariɲan
na kiini alogo a xa Ala solona mɛnni.
16 Musa mɔn yi turen tongo naxanye yi ɲingen buru subene rabilinni, e
nun farafaran naxan yi bɔɲɛn fari, e nun a gbingi ra xɛlɛ firinne nun e
turene. A yi na birin sa tɛɛni saraxa ganden fari.
17 Koni a yi ɲingen gbindin nun a kidin nun a suben nun a gbiine woli
tɛɛni yamaan daaxaden fari ma, alo Alatala a yamarin Musa ma kii naxan
yi.
18 Na xanbi ra, a yi fa kontonna ra saraxa gan daxin na. Haruna nun a
diine yi e yiine sa a xunna ma.
19 Musa yi a kɔɛ raxaba, a a wunla nde so saraxa ganden dɛxɔnne ma.

20 A yi a yixaba dungi dungin na, a a xunna sa tɛɛni, e nun a dungine nun a turena.
21 A yi a buru subene nun a sanne maxa, a yi kontonna gbindin birin sa tɛɛni saraxa ganden fari saraxa gan daxin na, naxan nalixi Alatala ma tɛɛn na alo a yamari Musa ma kii naxan yi. A xirin yi rafan Ala ma.
22 Na xanbi ra, a yi fa kontonna firinden na saraxarali dɔxɔ saraxan na. Haruna nun a diine yi e yiine sa a xunna ma.
23 Musa yi a kɔɛ raxaba, a a wunla nde tongo, a yi a sa Haruna yiifari ma tunla ma. A nde sa a yiifari ma yii konkoribaan nun a san konkoribaan ma.
24 A yi Harunaa diine fan maso, a a wunla nde sa e yiifari ma tunle ma e nun e yiifari ma yii konkoribaan nun san konkoribane. A yi a wunla nde so saraxa ganden dɛxɔnne ma.
25 A a turen tongo, e nun a xuli turena, e nun turen naxanye a buru subene rabilinni, e nun farafaran naxan a bɔɲɛn fari, e nun a gbingi ra xɛlɛ firinne nun e turene, e nun a yiifari ma danbana.
26 A deben tongo buru ratetaren naxan kui, naxan yi Alatala yɛtagi. A yi buru xun keden tongo, e nun buru keden naxan nafalaxi turen na e nun burudi keden. A yi e sa suben turene nun yiifari ma danban fari.
27 A yi e birin so Haruna nun a diine yii, a yi e yite Alatala yɛtagi se ralixin na.
28 Na xanbi ra, Musa yi e rasuxu e ra, a yi e sa tɛɛni saraxa ganden fari saraxa gan daxine fari. Saraxarali dɔxɔ saraxan na a ra, naxan xiri rafan Ala ma. A ralima Alatala ma tɛɛn nan na.
29 Musa yi kontonna kanken tongo a yi a yite Alatala yɛtagi se ralixin na. Na yi findi Musa gbeen na alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
30 Musa yi masusan turena nde tongo e nun wunla nde naxan yi saraxa ganden fari, a yi a xuya Haruna nun a dugine ma, e nun a diine nun e dugine. Nayi, a yi Haruna nun a dugine rasariɲan, e nun a diine nun e dugine.
31 Musa yi a fala Haruna nun a diine xa, a naxa, “Ɛ suben ɲin Naralan Bubun dɛ ra, ɛ yi a don na, e nun burun naxan deben kui saraxarali dɔxɔ saraxan na, alo n na a yamari kii naxan yi. N naxa, ‘Haruna nun a diine xa a don.’
32 Ɛ xa burun nun sube dɔnxɛn woli tɛɛni.
33 Ɛ nama keli Naralan Bubun dɛ ra xii solofere, han ɛ dɔxɔ fe lɔxɔne yi ɲan bayo ɛ dɔxɔ feene buma nɛn xii solofere.
34 Alatala to feene yamarixi nɛn alogo a xa solona ɛ xa.
35 Nanara, ɛ xa lu Naralan Bubun dɛɛn na xii solofere, kɔɛɛn nun yanyin na, ɛ yi Alatalaa yamarin suxu, alogo ɛ nama faxa, amasɔtɔ na nan yamarixi n ma.”
36 Alatalaa yamarin naxanye birin fi e ma fata Musa ra, Haruna nun a diine yi ne birin liga.

9

Haruna nun a diine yi wanla fɔlɔ

1 Xii solomasɛxɛde lɔxɔni, Musa yi Haruna nun a diine xili, e nun Isirayila fonne.
2 A yi a fala Haruna xa, a naxa, “Turaan dii keden tongo i yulubi xafari saraxan na e nun konton keden saraxa gan daxin na, fɛ mi naxanye ra, i fa e ra Alatala yɛtagi.

3 I yi a fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘Ɛ xa kɔtɔn tongo yulubi xafari saraxan na, e nun turaan diin nun yɛxɛɛ diina ɲɛɛ keden kedenne, fɛ mi naxanye ra saraxa gan daxin na,
4 e nun turana e nun kontonna bɔɲɛ xunbeli saraxan na, alogo e xa ba saraxan na Alatala yɛtagi, e nun bogise saraxan naxan basanxi turen na. Amasɔtɔ Alatala a nɔrɔn yitama ɛ ra nɛn to.’ ”
5 Musa naxan yamari, e na xali Naralan Bubun yɛtagi. Yamaan birin yi e maso, e ti Alatala yɛtagi.
6 Musa yi a fala, a naxa, “Alatalaa yamarin ni i ra ɛ naxan ligama alogo ɛ xa a nɔrɔn to.”
7 Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “I maso saraxa ganden na. I yi i yulubi xafari saraxan nun saraxa gan daxin ba, i Ala solona i yɛtɛɛn nun yamaan xa. I xa saraxan ba yamaan fan xa alogo i xa Ala solona e xa, alo Alatala a yamarixi kii naxan yi.”
8 Haruna yi a maso saraxa ganden na, a yi turaan diin kɔɛ raxaba a yɛtɛ yulubi xafari saraxan na.
9 A diine yi fa a wunla ra a xɔn, a yi a yii sonla sin wunli, a yi a sa saraxa ganden tongonna fenne ma. A yi wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn ma.
10 A yi a turen sa tɛɛni saraxa ganden fari, e nun a gbingi ra xɛlɛne nun farafaran naxan a bɔɲɛn fari, e naxanye baxi yulubi xafari saraxani, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
11 Koni a yi a suben nun a kidin sa tɛɛni yamaan daaxaden fari ma.
12 A yi saraxa gan daxin kɔɛ raxaba. A diine yi a wunla so a yii, a yi a so saraxa ganden dɛxɔnne ma.
13 E yi saraxan dungi keden keden so a yii e nun a xunna, a yi e sa tɛɛni saraxa ganden fari.
14 A yi a buru subene nun a sanne maxa, a yi e sa saraxa gan daxin fari tɛɛni saraxa ganden fari.
15 Na xanbi ra, Haruna yi fa yamana saraxan na. A yi yamana yulubi xafari saraxa kɔtɔn tongo, a yi a kɔɛ raxaba. A na ba yulubi xafari saraxan na alo a singen ba kii naxan yi.
16 A yi fa saraxa gan daxin na, a na ba alo sariyana a falaxi kii naxan yi.
17 A yi fa bogise saraxan na, a yi a yiin yɛ keden ba a ra, a yi na sa tɛɛni saraxa ganden fari, sa xɔtɔn ma saraxan gan daxin fari.
18 A yi turaan nun kontonna kɔɛ raxaba yamana bɔɲɛ xunbeli saraxan na. A diine yi a wunla so a yii, a yi a so saraxa ganden dɛxɔnne ma.
19 E yi turaan nun kontonna turen tongo, e nun a xuli turena, a ture yirene, a gbingi ra xɛlɛne, e nun farafaran naxan a bɔɲɛn fari,
20 e yi ne sa subene kankene fari. Haruna yi turene sa tɛɛni saraxa ganden fari.
21 Haruna yi subene kankene nun e yiifari ma danbane yite Alatala yɛtagi, se ralixin na alo Musa a yamari kii naxan yi.
22 Haruna yi a yiine yite yamaan binni, a duba e xa. A to yulubi xafari saraxan nun saraxa gan daxin nun bɔɲɛ xunbeli saraxan ba, a yi godo.
23 Musa nun Haruna yi so Naralan Bubun kui. E to mini, e duba yamaan xa. Alatalaa nɔrɔn yi godo saraxa gandeni yamaan yɛtagi.
24 Tɛɛn yi mini Alatala yɛtagi, a saraxan nun turen gan saraxa ganden fari. Yamaan to na to, e sɔnxɔ sɛwani, e yi e xinbi sin, e yɛtagin lan bɔxɔn ma.

10

Haruna dii firin yi gan

1 Haruna dii firinne, Nadaba nun Abihu, ne yi e wusulan gan seene tongo,
e tɛɛn sa e kui, e wusulanna sa a fari. E yi fa tɛɛn na Alatala yɛtagi, naxan mi
yi lan, a mi yi naxan yamarixi.
2 Nayi, tɛɛn yi mini Alatala yɛtagi, a yi e gan, e faxa Alatala yɛtagi.
3 Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “Alatala ɛ rakolonxi nɛn ito ra, a to a
fala, a naxa, ‘N na n ma sariɲanna mayitama nɛn n batu muxune tagi. N
binyama nɛn yamaan yɛtagi.’ ”
Haruna yi lu dunduxi.
4 Musa yi Mikayeli nun Elisafan xili, Haruna sɔxɔ Yusiyɛli a diine, a yi a
fala e xa, a naxa, “Ɛ xa ɛ ngaxakedenne binbine xali yamaan daaxaden fari
ma, keli yire sariɲanxin yɛtagi.”
5 E yi fa, e yi e xali yamaan daaxaden fari ma, alo Musa e yamari kii
naxan yi. Dugine mɔn yi e binbine ma.
6 Musa yi a fala Haruna nun a diine xa, Eleyasari nun Itamara, a naxa, “Ɛ
nama ɛ xunna lu a yitɔntaren na, ɛ to sunuxi. Ɛ nama ɛ dugine yibɔ, alogo ɛ
nama faxa, ɛ yi Alatalaa xɔlɔn nafa yamaan birin ma. Alatala ɛ kon kaan
naxanye faxaxi tɛɛn na, Isirayila yamaan birin nan ne wugama.
7 Ɛ nama keli Naralan Bubun so dɛɛn na, alogo ɛ nama faxa, amasɔtɔ
Alatalaa masusan turen nan ɛ ma.” Musa naxan fala, e na liga.
8 Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa,
9 “I na so Naralan Bubun kui, i nama manpaan min, i nama na minse
sifan min, i tan nun i ya diine, alogo ɛ nama faxa. A findima habadan
sariyan nan na i yixɛtɛne xa waxati famatɔne yi.
10 Ɛ xa se sariɲanxin nun a haramuxin tagi raba, naxan mi daxa e nun
naxan daxa.
11 Ɛ xa Isirayila kaane xaran tɔnne ma Alatala naxanye fixi e ma fata
Musa ra.”
12 Musa yi a fala Haruna nun a diine xa naxanye yi fa luxi, Eleyasari nun
Itamara, a naxa, “Bogise saraxan naxan luxi, naxan mi ralixi Alatala ma
tɛɛn na, ɛ xa na tongo, ɛ yi a don saraxa ganden fɛma. A nama basan buru
rate seen* na. A sariɲan fefe!
13 Ɛ xa a don yirena nde yi naxan sariɲan, amasɔtɔ i gbeen na a ra ɛ nun i
ya diine, fata na saraxane ra naxanye ralixi Alatala ma tɛɛn na, bayo na nan
yamarixi n ma.
14 Koni suben kanken naxan nalixi e nun danban naxan yitexi Ala xa, ɛ
nun i ya dii xɛmɛne nun i ya dii tɛmɛne xa ne don yirena nde yi naxan
sariɲan. Amasɔtɔ e bata so ɛ yii ɛ gbeen na, naxanye baxi Isirayila kaane
bɔɲɛ xunbeli saraxane ra.
15 Isirayila kaane lan e xa fa danban na naxan yitexi e nun kanken naxan
nalixi Ala ma, sa turene fari naxanye sama tɛɛni, alogo e xa yite Alatala
yɛtagi se ralixin na. Habadan sariyan na a ra: I gbeen nan e ra, ɛ nun i ya
diine alo Alatala a yamarixi kii naxan yi.”
16 Musa yi kɔtɔna fe maxɔdin, naxan baxi yulubi xafari saraxan na. A yi a
mɛ a e bata yi a birin sa tɛɛni. Nayi, a yi xɔlɔ Eleyasari nun Itamara ma,
Harunaa dii naxanye lu, a naxa,

* **10:12: 10.12 *burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

17 “Nanfera ɛ mi saraxani ito suben donxi yire sariɲanxini? A sariɲan
han! Alatala subeni ito soxi ɛ yii nɛn alogo Isirayila yamana hakɛn xa ba a
ma, ɛ yi Alatala solona e xa.
18 Amasɔtɔ subeni ito wunla to mi soxi yire sariɲanxin kui, nayi ɛ lan nɛn ɛ
kɔtɔn suben don yire sariɲanxini, alo n na a yamari kii naxan yi.”
19 Haruna yi a fala Musa xa, a naxa, “I tuli mati. E bata yulubi xafari
saraxan nun saraxa gan daxin ba Alatala yɛtagi to lɔxɔni, na kui, i mi a to fe
sifan naxan n masɔtɔxi. Na yi Alatala kɛnɛnɲɛ ba, xa n fa yulubi xafari
saraxa suben don to?”
20 Musa to na mɛ, na yi a kɛnɛn.

11

Sube radaxaxine nun a haramuxine
Sariyane 14.3-21

1 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa,
2 a e xa a fala Isirayila kaane xa, e naxa, “Bɔxɔn subene birin yɛ, ɛ lan ɛ xa
itoe nan don:
3 Sube toro kanna naxanye mɔn donseen laxunma, ɛ nɔɛ ne birin donɲɛ
nɛn fɔ naxanye toro mi bɔxi ɲaxi ra.”
4 “Koni ndee na naxanye donseen laxunma tun, hanma naxanye toro
bɔxi tun, ne haramuxin na a ra ɛ tan xa. Ɲɔgɔmɛna, na haramuxi bayo a
donseen laxunma, koni a toro mi bɔxi ɲaxi ra.
5 Fanyerasiin donseen laxunma, koni a toro mi bɔxi ɲaxi ra. A haramuxin
na a ra ɛ tan xa.
6 Ɲeren donseen laxunma, koni a toro mi bɔxi ɲaxi ra, a haramuxin na a
ra ɛ tan xa.
7 Xɔsɛn toron bɔxi, koni a mi donse laxunma, a haramuxin na a ra ɛ tan xa.
8 Ɛ nama e suben don, ɛ nama ɛ yiin din e faxaxin na. E haramuxin na a ra
ɛ tan xa.”
9 “Niimaseen naxanye igeni, ɛ lan ɛ xa xali yɛxɛne don naxanye e bama,
fɔxɔ igeni hanma baani.
10 Koni niimase xunxuri naxanye fɔxɔ igeni hanma baani, e mi e bama, e
xali mi e ma, ɛ nama ne don. E xɔsixin na a ra ɛ tan xa.
11 Se xɔsixin nan ne ra ɛ tan xa, ɛ nama e suben don. Ɛ xa e faxaxin yatɛ
alo xɔsina.
12 Naxanye birin igeni, e mi e bama, e xali mi e ma, se xɔsixin nan ne ra ɛ
tan xa.”
13 “Ɛ xa xɔliini itoe yatɛ alo se xɔsixina, ɛ nama ne don: singbinna nun
dugan nun xɔlimangan
14 nun bangaan nun sɛgɛn siyaan birin
15 e nun xaxaan siyaan birin
16 nun dangaranfulen nun kutunxunban nun fɔxɔ ige ma xɔliin nun
tɔxɛdi tongon siyaan birin,
17 e nun kunkutunna nun ɲinɲaxan nun fɔtɔnbunsamuran
18 nun toxoroon nun yɛxɛ suxu kankon nun kankanna,
19 e nun yaya xɔnla nun saɲi xɔnla siyaan birin, e nun sarasima xɔnla nun
tuyɛna.”
20 “Gabutɛɛn nun sanne niimase xunxurin naxanye ma, ba xɔline ra, ne
xɔsixin na a ra ɛ tan xa.
21 Koni, xa na niimase xunxurin sifana nde sanna a ligɛ a tugan, ɛ nɔɛ na
donɲɛ nɛn.

22 Ɛ nɔɛ itoe nan donɲɛ ne yɛ: suɲɛn siyaan birin nun xoxorone nun songolonbalane e nun tuguminne.
23 Koni, gabutɛɛn nun sanne niimase xunxuri gbɛtɛ naxanye ma, ɛ xa ne yatɛ se xɔsixine ra.
24 Ne ɛ raxɔsima nɛn. Naxan yo na a yiin din e faxaxin na, na kanna mi fa sariɲanxi han ɲinbanna ra.
25 Naxan yo na e faxaxin tongo, na lan a yi a dugine xa. A mi fa sariɲanxi han ɲinbanna ra.”

26 “Suben naxan birin toro mi bɔxi ɲaxi ra hanma a mi donseen laxunma, ne haramuxin na ra ɛ tan xa. Naxan na a yiin din e faxaxin na, na mi fa sariɲanxi.
27 Sube san naaninna naxanye birin sanna xunduxi, e haramuxin na a ra ɛ tan xa. Naxan yo na a yiin din e faxaxin na, na kanna mi fa sariɲanxi han ɲinbanna ra.
28 Naxan yo na e faxaxin tongo, na lan a yi a dugine xa, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna ra. E haramuxin na a ra ɛ tan xa.”

29 “Yili ra seen naxanye bɔxɔn ma, itoe nan haramuxi ɛ tan xa: sulumɛn nun yɛlɛn nun dangen siyaan birin,
30 e nun lɛnnakɔnsaan nun sagadin nun kendemelexaan nun mululuna e nun kolona.
31 Ne nan haramuxi ɛ xa yili ra seene yɛ bɔxɔn ma. Naxan yo na a yiin din e faxaxin na, na kanna mi fa sariɲanxi han ɲinbanna ra.
32 E faxaxin na bira se yo ma, na xɔsima nɛn, xa a findi wudi daxin na, hanma dugina, hanma kidina, hanma bɛnbɛnla. Goron yo naxan nawalɛ wali yo yi, a sama nɛn igeni. A mi fa sariɲanxi han ɲinbanna ra. Na xanbi ra, a yi sariɲan.
33 Xa na niimasena nde keden bira fɛɲɛna nde kui, a xɔsima nɛn. Ɛ xa na fɛɲɛn kala.
34 Donseen naxan lan a xa don, koni xa na fɛɲɛ kui igen sa a ma, a xɔsima nɛn. Minse yo na min na fɛɲɛn kui, a xɔsixin na a ra.
35 E faxaxin na bira se yo ma, na xɔsima nɛn. Xa buru ganden na a ra hanma tɛɛ yinla fɔ ɛ xa a kala, bayo a xɔsixi. Ɛ xa a yatɛ alo se haramuxina.
36 Koni xa a faxaxin bira tigini hanma ige ramaradeni, ne mi xɔsixi. Koni naxan na a yiin din a faxaxin na, na mi fa sariɲanxi.
37 Xa a faxaxin bira sansiin ma naxan lan a si, a mi xɔsixi.
38 Koni xa igen bata sa sansiin ma, a faxaxin yi bira a yi, na sansiin bata haramu ɛ xa.”

39 “Suben naxan lan a xa don, xa na faxa a yɛtɛ ma, naxan na a yiin din a faxaxin na, na mi fa sariɲanxi han ɲinbanna ra.
40 Naxan na a suben don, na lan a yi a dugine xa, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna ra. Naxan yo na e faxaxin maxali na lan a xa a dugine xa, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna ra.
41 Ɛ nama niimase xunxuridine don, naxanye bɔxɔn ma. Ne xɔsixin na a ra.
42 Niimase xunxurin naxanye birin e bubuma bɔxɔn ma, ɛ nama ne sese don. Xa a bubuma a kuiin ma hanma a sigan tima a san naaninne ra hanma a san wuyaxi, a xɔsixin na a ra.
43 Nayi, ɛ nama ɛ yɛtɛ raxɔsi na niimase xunxurine xɔn. Ɛ nama ɛ yɛtɛ raxɔsi e xɔn de!

44 Alatala nan n tan na, ɛ Ala. Ɛ xa ɛ yɛtɛ suxu sariŋanna kui, alogo ɛ xa sariŋan, bayo n tan sariŋan. Ɛ nama ɛ yɛtɛ raxɔsi niimase xunxuri yo xɔn naxanye e bubun bɔxɔn ma.”
45 “N tan nan Alatala ra naxan ɛ raminixi Misiran yi alogo n xa findi ɛ Ala ra. Nanara, ɛ xa sariŋan, amasɔtɔ n tan sariŋan.
46 Sariyan nan na ra naxan lanxi subene ma, e nun xɔline, e nun niimaseen naxanye birin igeni e nun naxanye bɔxɔn ma.
47 Ɛ xa sube haramuxine nun sube daxaxine tagi raba, naxanye lan e don e nun naxanye mi lan e don.”

12

Ŋaxanla rasariŋanna diin bari xanbini

1 Alatala yi a fala Musa xa,
2 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa ŋaxanla nde fudikan, a dii xɛmɛn bari, a mi fa sariŋanxi na feen ma han xii solofere, alo a nɛma a kike wanli.
3 Xii solomasɛxɛden lɔxɔni, diin yi banxulan.
4 A mɔn mi sariŋanxi xii tonge saxan nun saxan benun a xa sariŋan wunla ma naxan minixi a ma dii bari waxatini. A nama a yiin din se sariŋanxi yo ra, a nama siga yire sariŋanxini, han a marasariŋan lɔxɔne yi kamali.
5 Xa a dii tɛmɛn bari, a mi fa sariŋanxi xunsagi firin, alo a nɛma a kike wanli bayo wunla bata mini a ma. A xa a marasariŋanna legeden xii tonge sennin nun sennin.
6 A marasariŋan lɔxɔne na kamali a dii xɛmɛn xa hanma a dii tɛmɛna, a xa yɛxɛɛ diin ŋɛɛ kedenna saraxa gan daxin xali saraxaraliin fɛma Naralan Bubun dɛɛn na, e nun kolokonde diina hanma ganbana, yulubi xafari saraxan na.
7 Saraxaraliin xa na saraxane ba Alatala xa, a yi Ala solona na ŋaxanla xa. A sariŋanma nɛn a wunla ma. Sariyan nan na ra ŋaxanla xa naxan na dii xɛmɛn bari hanma dii tɛmɛna.
8 Xa a mi nɔ yɛxɛɛn sɔtɛ, a nɔɛ ganba firin hanma kolokonde dii firin xalɛ nɛn, kedenna xa ba saraxa gan daxin na, bonna yulubi xafari saraxana. Saraxaraliin xa Ala solona a xa, a sariŋanma nɛn.”

13

Furene muxune fatine ma

1 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,
2 “Xa muxun fatin yirena nde kusinxi, hanma kafanla a ma hanma fure dɛna nde a fatin ma naxan nɔɛ findɛ fure ŋaxin na dangu muxu gbɛtɛ ma, na xa xali saraxarali Haruna fɛma hanma a diina nde.
3 Furen naxan a fatin ma, saraxaraliin xa na mato. Xa furen yiren xabene bata fixa, a dɛɛn yi tilinŋɛ ayi, fure ŋaxin nan na ra. A na yelin a matoɛ, saraxaraliin xa a fala, a na kanna mi sariŋan.
4 Xa fure dɛ fixɛna a fatin ma, koni a mi tilin, a fati ma xabe mi fixaxi, saraxaraliin xa furemaan lu a danna xunsagi keden.
5 A xii soloferede lɔxɔni, a yi a mato. Xa a to furen dɛɛn mi masaraxi, a mi gboxi ayi a fatin ma, a mɔn xa furemaan lu a danna xunsagi keden.

6 Saraxaraliin xa a mato a xunsagi firinden xii soloferede lɔxɔni. Xa furen bata fisa a mi gboxi ayi a fatin ma, saraxaraliin xa a fala, a na kanna bata sariɲan. Kafanla nan tun na a ra. A xa a dugine xa, a sariɲanma nɛn.
7 Koni saraxaraliin yelin xanbini a falɛ a sariɲanxi, xa kafanla fa gbo ayi a fatin ma, na kanna mɔn xa xɛtɛ saraxaraliin fɛma.
8 Saraxaraliin mɔn xa a mato. Xa a to kafanla bata gbo ayi a fatin ma, a xa a fala, a na kanna mi sariɲanxi, fure ɲaxin na a ra."

9 "Xa fure ɲaxin bata lu muxuna nde fatin ma, e xa a xali saraxaraliin fɛma.
10 A xa a mato. Xa kusindena nde a ma naxan dɛ bata fixa, xa na kusinden bata fati ma xaben fixa, a suben minixi kɛnɛnni,
11 nayi fure ɲaxi kɔxɔxin nan na ra. Saraxaraliin xa a fala, a na kanna mi sariɲanxi. A nama lu a danna matoni, bayo a bata a kolon a mi sariɲanxi.
12 Xa saraxaraliin bata a to a na fure ɲaxin bata gasin namini a fatin birin ma, keli a sanne ma han a xunna,
13 a xa a mato ki faɲi, bayo xa na furena a fatin birin ma, a xa a fala furemaan ma, a sariɲan bayo furen bata yelin xarɛ.
14 Koni furen dɛɛn na mini a ma lɔxɔn naxan yi, a mi sariɲanxi.
15 Saraxaraliin na furen dɛɛn to a ma, a xa a fala a ma, a mi sariɲanxi. Fure ɲaxin nan na ra.
16 Xa furen dɛɛn xara, na kanna xa siga saraxaraliin fɛma.
17 A xa a mato. Xa furen bata xara, saraxaraliin xa a fala furemaan ma, a bata sariɲan.
18 Xa seteen te muxuna nde ma, a yalan,
19 a funfun yi kusin, a fixa hanma a gbeeli, na muxun xa siga saraxaraliin fɛma.
20 Saraxaraliin xa a mato. Xa furen funfun tilin, a fati ma xabe bata fixa, saraxaraliin xa a fala, a na kanna mi sariɲanxi. Fure ɲaxin na a ra, naxan minixi seteen funfuni.
21 Koni saraxaraliin na a mato, xa a mi fati ma xabe fixɛ to, xa furen funfun mi tilin, a xaraxi, a xa furemaan lu a danna xunsagi keden.
22 Xa furen bata gbo ayi fatin ma, saraxaraliin xa a fala na kanna ma, a mi sariɲanxi. Fure ɲaxina nde na a ra.
23 Koni xa furen funfun mi masaraxi a mi gboxi ayi, nayi larun nan tun a ra. Saraxaraliin xa a fala na kanna ma a sariɲanxi."

24 "Xa muxuna nde fatin ganxi, xa furen dɛɛn fixa hanma a gbeeli,
25 saraxaraliin xa a mato. Xa a fati ma xabene fixa, furen dɛɛn tilin, fure ɲaxina nde nan na ra, naxan bata mini ganden ma. Nayi, saraxaraliin xa a fala na kanna ma a mi sariɲanxi bayo fure ɲaxin na a ra.
26 Koni a na a mato, xa saraxaraliin mi fati ma xabe fixɛ to furen yɛ, a dɛɛn mi tilin, a bata xara, saraxaraliin xa na kanna lu a danna xunsagi keden.
27 Saraxaraliin xa a mato xii soloferede lɔxɔni. Xa furen bata gbo ayi a fatin ma, saraxaraliin xa a fala na kanna ma, a mi sariɲanxi. Fure ɲaxin na a ra.
28 Koni xa furen mi masaraxi, a mi gboxi ayi, a bata xara, gande funfun nan na ra. Saraxaraliin xa a fala, a na kanna sariɲanxi. Gande larun nan na ra."

29 "Xa furen lu xɛmɛna nde hanma ɲaxanla nde xunna ma hanma a kenkenna ma,

30 saraxaraliin xa furen mato. Xa a tilin, a xunsɛxɛn hanma a dɛ xaben
gbeeli, a xunxurun, saraxaraliin xa a fala na kanna ma, a mi sariɲanxi. Fure
ɲaxin na a ra, daxana, naxan a suxi a xunna ma hanma a kenkenna ma.
31 Xa saraxaralina a to furen mi tilin, koni a xunsɛxɛ fɔrɛ munma mini,
furemaan xa lu a danna xii solofere.
32 Saraxaraliin xa a furen mato xii soloferede lɔxɔni. Xa daxaan mi gboxi
ayi, a mi tilin, a xunsɛxɛn mi gbeeli,
33 na kanna xa a xunna bi, fɔ furen dɛnaxan ma. Saraxaraliin mɔn xa a lu
a danna xunsagi keden.
34 Saraxaraliin xa daxaan mato xii soloferede lɔxɔni. Xa a mi gboxi ayi, a
mi tilin, saraxaraliin xa a fala na kanna ma, a a sariɲanxi. A xa a dugine xa,
a sariɲanma nɛn.
35 Koni xa daxaan gbo ayi fatin ma, saraxaraliin yelin xanbini a falɛ a a
sariɲanxi,
36 saraxaraliin xa a mato. Xa daxaan bata gbo ayi, hali saraxaraliin mi fa
a xunsɛxɛn mato, a mi sariɲanxi.
37 Koni xa a mi gboxi ayi, xa fati ma xabe fɔrɛne bata mini, daxaan bata
yalan. A bata sariɲan. Saraxaraliin xa a fala, a sariɲanxi.”
38 “Xɛmɛna hanma ɲaxanla, xa fixɛ fixɛne a fatin ma,
39 saraxaraliin xa a mato. Xa e mi mɔxi, gasin nan tun na ra. A sariɲan.”
40 “Xa muxuna nde xun sɛxɛ mi na, teeli kanna na a ra, a sariɲan.
41 Xa xunsɛxɛ mi a tigi ra, teeli kanna na a ra, a sariɲan.
42 Koni xa furena a teeli hanma a tigi ra naxan fixa hanma a gbeeli, fure
ɲaxin nan minixi a ma.
43 Saraxaraliin xa a mato. Xa a kusinden to teeli hanma a tigi ra naxan
fixa hanma a gbeeli alo fure ɲaxin kii naxan yi,
44 furemaan nan na kanna ra, a mi sariɲanxi. Saraxaraliin xa a fala, a mi
sariɲanxi bayo furena a xunna ma.”
45 “Awa, xa fure ɲaxin naxan ma, na kanna xa dugi yibɔxine ragodo a ma,
a xunni tɔntaren yi lu, a a dɛɛn yɛ maluxun, a yi gbelegbele. Sariɲantarena!
Sariɲantarena!
46 Furen nɛma a ma, a mi sariɲanxi. Nayi, a lan a lu a danna, a xa lu
yamaan daaxaden fari ma.”

Dugi funduxine

47 “Xa dugina nde bata fundu, xuruse xabe dugina hanma taa dugina,
48 a na findi dugi sɔxɔnxin sifa yo ra hanma xuruse xabe dugine hanma se
kidine,
49 xa funduden fɔrɔ hanma a gbeeli dugin ma hanma kidin ma hanma
dugi sɔxɔnxin ma hanma se kidina nde ma, funɛ ɲaxin na a ra naxan seen
kalama. Saraxaraliin xa a mato.
50 Funɛn seen naxan ma, saraxaraliin xa na ramara matoni xii solofere.
51 Xii soloferede lɔxɔni saraxaraliin xa a mato. Xa funɛn bata gbo ayi na
dugin ma hanma dugi sɔxɔnxin ma, hanma se kidin ma, a na rawali kii yo
yi, funɛ ɲaxin nan na ra naxan seen kalama, na seen xɔsixi.
52 Nayi, saraxaraliin xa na dugin gan, hanma dugi sɔxɔnxina hanma
xuruse xabe dugina hanma se kidina, funɛ funfun naxan ma. Amasɔtɔ funɛ
ɲaxin na a ra naxan seen kalama. Na seen xa gan.
53 Koni xa saraxaralina a mato, xa funɛn mi gboxi ayi na seen ma,
54 funɛn naxan ma, a xa yamarin fi e ma, a e xa na dugin xa. A mɔn yi a
ramara xii solofere.

55 E na a xa, saraxaraliin mɔn xa a mato. Xa a to funɛn mi maxɛtɛxi, a mi
gboxi ayi, na seen xɔsixi. Xa funɛn bata dugin suxu a yɛ faɲin ma hanma a
yɛ ɲaxin ma, a gan daxin na a ra.
56 Xa saraxaralina a to funɛn bata ba fɔlɔ, dugin xa xanbini, a xa na funɛ
yiren bɔ dugin na, hanma kidina, hanma dugi sɔxɔnxina.
57 Koni, xa a mɔn sa dugi sɔxɔnxin suxu hanma se kidina, funɛn nan na ra
naxan seen kalama. Nayi, funɛn seen naxan ma, na xa gan.
58 Funɛn seen naxan suxi, dugina, hanma dugi sɔxɔnxina, hanma se
kidina, koni funɛn funfun bata lɔ ayi, na mɔn xa xa alogo a xa sariɲan."
59 Funɛn bata xuruse xabe dugin naxan suxu hanma taa dugina, hanma
dugi gbɛtɛ, hanma se kidina, sariyan nan na ra ne fe yi naxan a yitama a e
sariɲan hanma e mi sariɲanxi.

14

Furetɔɔn nasariɲan sariyane

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 "Fure ɲaxin muxun naxan ma, na rasariɲanma ikiini: A xa a yita
saraxaraliin na.
3 Nayi, saraxaraliin xa mini yamaan daaxaden fari ma na kanna
matodeni. Xa furemaan bata yiyalan,
4 saraxaraliin xa yamarin fi, e xa fa xɔli ɲɛɲɛ radaxaxi firin na, e nun
suman wudin nun gari gbeela nun hisopi wudi yiina nde.
5 Saraxaraliin xa yamarin fi, a e xa xɔliin keden kɔɛ raxaba fɛɲɛna nde
xun ma, tigi igen naxan kui.
6 A xa xɔli ɲɛɲɛn tongo, e nun suman wudin nun gari gbeela nun hisopi
wudi yiina, a yi e rafu xɔliin kɔɛ raxabaxin wunli.
7 A yi a xuya na kanna ma sanɲa ma solofere naxan nasariɲanma fure
ɲaxin ma. A yi a fala na kanna ma a a bata sariɲan. A yi xɔli ɲɛɲɛn beɲin
burunna ra."
8 "Naxan nasariɲanma, na kanna xa a dugine xa, a a fati ma xabene bi, a
yi a maxa. Na xanbi ra, a sariɲanma nɛn. Nayi, a nɔɛ soɛ nɛn yamaan
daaxadeni, koni a luma nɛn a bubun fari ma xii solofere.
9 Xii soloferede lɔxɔni, a mɔn yi a xunsɛxɛne bi, e nun a dɛ xabene, a yɛ
gilingilinna xabene, e nun a fati ma xabene birin. A mɔn yi a dugine xa, a a
fatin maxa. Na xanbi ra, a sariɲanma nɛn.
10 Xii solomasɛxɛdeni, a xa konton firin tongo e nun yɛxɛɛ gilɛna, ɲɛɛ keden
kedenne, fɛ mi naxanye ra. A mɔn xa murutu fuɲi faɲin kilo solomanaanin
tongo bogise saraxan na turen naxan yi, a turen litiri tagin sa a fari.
11 Saraxaraliin naxan na kanna rasariɲanma, na xa e nun a kiseene ti
Alatala yɛtagi Naralan Bubun dɛ ra.
12 A xa konton keden tongo, a a ba yangin saraxan na, e nun turen litiri
tagi. A xa ne yita Alatala ra saraxa ralixin na.
13 A xa a kontonna kɔɛ raxaba na yire sariɲanxini muxune yulubi xafari
saraxane nun saraxa gan daxine kɔɛ raxabama dɛnaxan yi. Saraxaraliin
nan gbee yangin saraxan na alo yulubi xafari saraxana. A sariɲan han!
14 Saraxaraliin xa yangin saraxan wunla nde tongo, a yi a sa na kanna
yiifari ma tunla ma, e nun a yiifari ma yii konkoribaan nun a yiifari ma san
konkoribana.

15 Na xanbi ra, a mɔn xa saraxa turena nde tongo, a yi a sa a yɛtɛɛn kɔmɛn
ma yiini.
16 A xa a yiifari ma yii soli keden sin tureni, a yi a xuya Alatala yɛtagi
dɔxɔŋa ma solofere.
17 A mɔn yi ndedi sa na kanna yiifari ma tunla ma, e nun a yiifari ma yii
konkoribaan nun a yiifari ma san konkoribana. A yangin saraxan wunla
saxi dɛnaxan yi.
18 Ture dɔnxɛn naxan luxi saraxaraliin yii, a xa na sa na kanna xunni,
saraxaraliin yi Alatala solona a xa.
19 Saraxaraliin xa yulubi xafari saraxan ba, a Ala solona na kanna xa
naxan nasariŋanma. Na xanbi ra, a yi saraxa gan daxin kɔɛ raxaba.
20 A yi saraxa gan daxin nun bogise saraxan nali saraxa ganden fari. A yi
Ala solona na kanna xa, a yi sariŋan.”
21 “Xa yiigelitɔɔn nan na kanna ra, a mi nɔɛ saraxane sɔtɛ, a xa konton
keden tongo yangin saraxan na, naxan yitama Ala ra solona seen na a xa, e
nun murutu fuŋi faŋin bogise saraxan kilo saxan, turen naxan yi, e nun
turen litiri tagi,
22 e nun ganba firin hanma kolokonde dii firin, a nɔɛ naxan sɔtɛ. Keden xa
findi yulubi xafari saraxan na, bonna saraxa gan daxina.
23 Xii solomasɛxɛde lɔxɔni, a xa fa e ra saraxaraliin fɛma Naralan Bubun
dɛɛn na Alatala yɛtagi alogo a xa rasariŋan.
24 Saraxaraliin xa yangin saraxa yɛxɛɛn nun turen litiri tagin tongo, a yi e
yita Alatala ra saraxa ralixin na.
25 A xa yɛxɛɛn kɔɛ raxaba yangin saraxan na. A yi a wunla nde tongo, a a
sa na kanna yiifari ma tunla nun a yiifari ma yiin konkoribaan nun a yiifari
ma san konkoribaan ma.
26 A yi turena nde sa a yɛtɛɛn kɔmɛn ma yiini.
27 A xa na turena nde xuya Alatala yɛtagi a yiifari ma yii sonla ra sanŋa
ma solofere.
28 Turen naxan a yiin kui, a xa na ndedi tongo, a yi a sa na kanna yiifari
ma tunla ma, e nun a yiifari ma yii konkoribaan nun a yiifari ma san
konkoribana. A bata yi yangin saraxan wunla sa dɛnaxan yi.
29 Turen naxan luxi a yiin kui, a xa na sa na kanna xunni, a yi Alatala
solona a xa.
30 Saraxaraliin xa ganba keden tongo hanma kolokonde diina, na kanna
naxan sɔtɔxi,
31 a yi a ba yulubi xafari saraxan na, a yi xɔliin boden ba saraxa gan daxin
na, e nun bogise saraxana. Nayi, a yi Alatala solona na kanna xa.”
32 Sariyan nan na ra na kanna xa, fure ŋaxin naxan fatin ma, naxan mi
nɔɛ saraxa kamalixin sɔtɛ.

Banxi ma funɛna

33 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,
34 “Ɛ na so Kanan yamanani, n naxan soma ɛ yii ɛ kɛɛn na, xa n funɛn sa
banxina nde ma na yamanani,
35 banxi kanna xa sa a fala saraxaraliin xa, a naxa, ‘N bata funɛn to n ma
banxin ma.’
36 Saraxaraliin xa yamarin fi, a e xa seene ramini banxini benun a xa siga
funɛn matodeni, alogo sese nama lu banxini a yi yatɛ se xɔsixin na. Na
xanbi ra, saraxaraliin xa so banxini a matodeni.”
37 “A xa funɛn mato. Xa funɛn fɔrɔ hanma a gbeeli, xa yilidine banxin ma,
38 saraxaraliin xa mini banxini, a banxin dɛɛn balan xunsagi keden.

39 Xii soloferede lɔxɔni, saraxaraliin mɔn xa fa a mato. Xa funɛn bata gbo
ayi banxi ma,
40 saraxaraliin xa yamarin fi, a funɛn gɛmɛn naxanye ma, e xa ne ba na, e
yi e woli yirena nde yi taan fari ma naxan mi sariɲan.
41 A xa banxin kuiin birin maxɔlin, e yi a lɔxɔn woli ayi yirena nde yi taan
fari ma naxan mi sariɲan.
42 Na xanbi ra, e xa gɛmɛ gbɛtɛye tongo. E yi na gɛmɛne masara. E maso se
gbɛtɛ tongo, e mɔn yi banxin maso."
43 "E na a gɛmɛ kalaxine ba na, e banxin maxɔlin, a kankene mɔn yi maso,
xa funɛn mɔn mini banxin ma,
44 saraxaraliin xa sa a mato. Xa a to funɛn bata gbo ayi banxini, na nan na
ra funɛ ɲaxin na a ra naxan seen kalama. Banxin mi sariɲanxi.
45 Banxin xa rabira, a gɛmɛne nun a wudine nun a maso bɛndɛne yi
maxali taan fari ma yirena nde yi naxan mi sariɲanxi.
46 Naxan yo na so banxini a balanxi lɔxɔn naxanye yi, na mi fa sariɲanxi
han ɲinbanna ra.
47 Naxan na a sa hanma a a dɛge na banxini, a xa a dugine xa."
48 "Xa saraxaralina a mato, funɛn mi gboxi ayi banxin ma a maso xanbini,
a xa a fala a banxin bata sariɲan, amasɔtɔ funɛn bata ɲan na."
49 "Na kanna xa xɔli firin tongo e nun suman wudina nde nun gari gbeela
nun hisopi wudi yiina nde.
50 A xa xɔliin keden kɔɛ raxaba fɛɲɛna nde xun ma tigi igen naxan kui.
51 A yi suman wudin tongo, e nun hisopi wudi yiin nun gari gbeela e nun
xɔli ɲɛɲɛna, a ne sin xɔli kɔɛ raxabaxin wunla nun tigi igeni. A yi a xuya
banxin ma sanɲa ma solofere.
52 A yi banxin nasariɲan xɔliin wunla ra, e nun tigi igen nun xɔli ɲɛɲɛn
nun suman wudin nun hisopi wudina e nun gari gbeela.
53 A xa xɔli ɲɛɲɛn beɲin taan fari ma burunna ra. Nayi, na banxina fe
ɲaxin bata ɲan, a yi sariɲan."
54 Sariyane nan ne ra fure ɲaxine fe yi hanma daxana naxanye minin
muxun fatin ma,
55 e nun funɛn naxan minin dugin ma hanma banxin ma,
56 kusindene, gasine, e nun larune,
57 alogo a xa kolon xa sena nde sariɲan hanma xa a mi sariɲanxi. Sariyan
na a ra fure ɲaxin nun funɛ ɲaxina fe yi.

15

Muxun xɔsima kiinde a bari boden xɔn

1 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa,
2 a e xa a fala Isirayila kaane xa, e naxa, "Xa furen xɛmɛna nde bari boden
ma, faxunna naxan minima xɔsin nan na ra.
3 Xa a minima hanma a mi tin minɛ, na faxunna bata na kanna xɔsi.
4 Nayi, xɛmɛn na a sa saden naxan ma, na xɔsixi. A na dɔxɔ gbɛdɛn naxan
ma, na xɔsixi.
5 Naxan na a yiin din a saden na, na kanna xa a dugine xa, a yi a maxa. A
mi fa sariɲanxi han ɲinbanna.
6 Furemaan bata dɔxɔ gbɛdɛn naxan ma, naxan yo dɔxɔ na ma, na kanna
lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna.

7 Naxan na a yiin din furemaan na, na kanna lan a xa a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sariɲanxi han ɲinbanna.
8 Xa furemaan dɛ igen namini muxu sariɲanxina nde ma, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sariɲanxi han ɲinbanna.
9 Furemaan na dɔxɔ sese fari a siga sigatini, na mi fa sariɲanxi.
10 Furemaan bata dɔxɔ sese ma, naxan yo na a yiin din na ra, na kanna mi fa sariɲanxi han ɲinbanna. Naxan yo na se sifan tongo, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna.
11 Xa furemaan mi a yiin naxa, a na a yiin din muxu yo ra, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sariɲanxi han ɲinbanna.
12 Furemaan na a yiin din fɛɲɛ yo ra, na lan a kala. Xa goronna wudi daxin na a ra, a lan a maxa."
13 "Furemaan na yiyalan, na kanna lan a legedenna ti xunsagi keden benun a xa rasariɲan. A xa a dugine xa, a yi a maxa tigi igen na. A sariɲanma nɛn na yi.
14 Xii solomasɛxɛde lɔxɔni, a xa ganba firin tongo hanma kolokonde dii firin, a sa e so saraxaraliin yii Alatala yɛtagi Naralan Bubun dɛɛn na.
15 Saraxaraliin xa xɔli keden ba yulubi xafari saraxan na, bonna saraxa gan daxina. Nayi, a yi na kanna rasariɲan Alatala yɛtagi faxunna ma naxan minixi a ma.
16 Xa xɛmɛn bari bodeni igen mini, na kanna lan a a gbindin birin maxa, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna.
17 Xa na ige sifan sa dugin ma hanma se kidin ma, na lan a maxa. A mi fa sariɲanxi han ɲinbanna.
18 Xa xɛmɛn nun ɲaxanla kafu, e firinna birin lan e e maxa, e mi fa sariɲanxi han ɲinbanna."
19 "Xa ɲaxanla a kike wanli, wunla minima a ma, a mi fa sariɲanxi xunsagi keden. Naxan na a yiin din a ra, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna.
20 A nɛma a kike wanli, xa a a sa saden ma hanma a dɔxɔ gbɛdɛn ma, na mi fa sariɲanxi.
21 Naxan na a yiin din a saden na, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna.
22 A na dɔxɔ gbɛdɛn naxan ma, naxan na a yiin din na ra, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna.
23 Xa sena nde saxi na saden ma hanma gbɛdɛn ma, a yi dɔxi naxan ma, naxan yo na a yiin din na seen na, a mi fa sariɲanxi han ɲinbanna.
24 Xa e nun xɛmɛna nde kafu, a wunla yi sa xɛmɛn ma, a fan mi sariɲanxi xunsagi keden. A na a sa sade yo ma na xɔsixi."
25 "Xa wunla lu minɛ ɲaxanla ma, naxan mi findixi a kike wanla ra, hanma a kike wali waxatin yi xɔnkuya ayi, a mi fa sariɲanxi han wunla yi ɲan alo a nɛma a kike wanli.
26 A na a sa saden naxan ma hanma a dɔxɔ gbɛdɛn naxan ma, na mi sariɲanxi, alo a nɛma a kike wanli.
27 Naxan na a yiin din na saden na hanma a dɔxɔ na gbɛdɛn ma, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi sariɲanxi han ɲinbanna.
28 Wuli minin na ɲan, na ɲaxanla lan a legedenna ti xunsagi keden, a sariɲanma nɛn na yi.
29 Xii soloferede lɔxɔni, a xa ganba firin hanma kolokonde dii firin tongo, a e xali saraxaraliin fɛma Naralan Bubun dɛɛn na.

30 Saraxaraliin xa xɔliin boden ba yulubi xafari saraxan na, bonna saraxa
gan daxina. Na xanbi ra, ɲaxanla wuli minin xɔsin ɲanma nɛn Alatala yɛɛ ra
yi.”
31 “Ɛ xa Isirayila kaane ratanga na feene ma naxanye e xɔsima, alogo e
nama n batu bubun naxɔsi naxan e tagi, e yi faxa e xɔsina fe ra.”
32 Sariyane nan ne ra feni itoe ma: faxunna na mini xɛmɛn bari boden
ma, igen na mini xɛmɛn xɛmɛyani a yi a xɔsi,
33 ɲaxanla nɛma a kike wanli, igena nde na mini xɛmɛn hanma ɲaxanla
bari bodeni, e nun xɛmɛn naxan kafuma ɲaxanla ma a kike wali waxatini.

16

Ala solona lɔxɔna

1 Harunaa dii firinna naxanye siga Alatala yɛtagi, ne faxa xanbini, Alatala
yi falan ti Musa xa.
2 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala i tada Haruna xa, a a nama so
yire sariɲanxi fisamantenni yɛ yo yɛ, yɛ masansan dugin xanbi ra Layiri
Kankiraan yɛtagi, Ala solonama dɛnaxan yi. Xa a na liga, n minima a ma
nɛn kundaan yiyani Layiri Kankiraan dɛraganla xun ma, a yi faxa.”*
3 “Haruna xa feni itoe nan liga alogo a xa so yire sariɲanxi fisamantenni:
A lan a tura bulanna ba yulubi xafari saraxan na, e nun kontonna saraxa
gan daxin na.
4 A lan a yi taa dugi guba sariɲanxin nagodo a ma, a yi a taa dugi
wantanna so. A xa a tagi xidi taa dugi tagixidin na, a yi taa dugi namun so.
Na dugine sariɲan, nanara a lan a yi a maxa benun a xa e so.
5 Isirayila yamaan lan e kɔtɔ firin so a yii yulubi xafari saraxan na, e nun
konton keden saraxa gan daxin na.
6 Haruna xa turaan ba a yɛtɛna yulubi xafari saraxan na alogo a xa Ala
solona a yɛtɛ xa e nun a denbayana.
7 Na xanbi ra, a yi kɔtɔ firinne xali Alatala yɛtagi, Naralan Bubun dɛɛn na.
8 A xa kɔtɔne masɛnsɛn alogo a xa a kolon naxan lan a findi Alatala gbeen
na e nun naxan sigan yire ɲaxini.
9 Masɛnsɛnna na kɔtɔn naxan suxu Alatala gbeen na, Haruna xa fa na ra,
a a ba yulubi xafari saraxan na.
10 Masɛnsɛnna na kɔtɔn naxan suxu yire ɲaxin gbeen na, a ɲɛɲɛn nan
nalima Alatala ma a solona seen na, e sa a beɲin yire ɲaxini burunna ra.
11 Haruna xa fa turaan na, a a ba a yɛtɛna yulubi xafari saraxan na, a Ala
solona a yɛtɛ xa e nun a denbayana. A xa na turaan kɔɛ raxaba a yɛtɛna
yulubi xafari saraxan na.
12 A xa tɛɛ kɔ seen nafe tɛɛ wolonna ra naxan tongoxi saraxa ganden fari
Alatala yɛtagi. A yi wusulan fuɲin yiin yɛ firin tongo, a yi e xali yɛ masansan
dugin xanbi ra, yire sariɲanxi fisamantenni.
13 A xa wusulanna sa tɛɛn na Alatala yɛtagi, alogo tutin naxan tema, na xa
Layiri Kankiraan dɛraganla luxun alogo a nama faxa.
14 A xa turaan wunla nde tongo a yii sonla ra, a yi a xuya Layiri
Kankiraan dɛraganla yɛtagin ma. A mɔn yi a xuya Layiri Kankiraan yɛtagi
dɔxɔɲa ma solofere.

* **16:2:** ***16.2 Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

15 Na xanbi ra, a xa kətən kɔɛ raxaba yamaan yulubi xafari saraxan na, a yi a wunla xali yɛ masansan dugin xanbi ra, a yi a liga alo turaan wunla, a a xuya Layiri Kankiraan ma e nun a yɛtagi.”

16 “Na kiini, a xa Ala solona yire sariɲanxi fisamantenna xa alogo a xa rasariɲan Isirayila kaane xɔsi feene nun e murutɛ feene nun e yulubine birin ma. A mən xa a liga na kiini Naralan Bubun xa, naxan tixi Isirayila kaa xɔsixine tagi.

17 Muxu yo nama lu Naralan Bubun kui a na so Ala solonadeni yire sariɲanxi fisamantenni, han a yi mini. A xa Ala solona a yɛtɛɛn xa e nun a denbayaan nun Isirayila yamaan birin.”

18 “Na xanbi ra, a yi mini, siga saraxa ganden yireni dɛnaxan Alatala yɛtagi. A yi na fan nasariɲan, a turaan nun kətən wunla sa saraxa ganden tongonna fenne birin ma.

19 A xa wunla xuya a yii sonla ra dɔxɔ solofere saraxa ganden ma, alogo a xa a rasariɲan Isirayila kaane xɔsine ma.”

20 “Haruna na yelin xɔsine bɛ yire sariɲanxi fisamantenna ma, e nun Naralan Bubuna, e nun saraxa gandena, a xa kətɔ ɲɛɲɛn fan maso.

21 Haruna xa a yii firinne sa kətɔ ɲɛɲɛn xunna fari, a yi Isirayila kaane hakɛne nun murutɛ feene nun yulubine birin fala a ma, a yi e sa kətən xunna fari. A yi muxuna nde xɛ, alogo a xa sa kətən beɲin burunna ra,

22 a yi e hakɛne birin xali wulani. A xa kətən kedi, a siga burunna ra.”

23 “Na xanbi ra, Haruna xa so Naralan Bubun kui, a yi taa dugine ba a ma, a naxanye so benun a xa so yire sariɲanxini. A xa ne lu na.

24 A xa a maxa yire sariɲanxina nde yi, a yi a dugin bonne ragodo a ma. Na xanbi ra, a xa sa saraxa gan daxi firinna bonne ba a yɛtɛ xa e nun yamaan xa, a Ala solona a yɛtɛ xa e nun yamaan xa.

25 A mən xa yulubi xafari saraxan turene sa tɛɛni saraxa ganden fari.”

26 “Naxan kətən beɲinxi yire ɲaxini, na lan a yi a dugine xa, a yi a maxa, a fa fa yamaan daaxadeni.

27 Turaan nun kətən naxanye baxi yulubi xafari saraxan na, naxanye wuli rawalixi yire sariɲanxini Ala solona seen na, ne lan e xali yamaan daaxaden fari ma, e kidine nun e suben nun e gbiine yi sa tɛɛni.

28 Naxan na e gan, na lan a yi a dugine xa, a yi a maxa. Na xanbi ra, a yi so yamaan daaxadeni.”

29 “Habadan sariyan na a ra ɛ xa. Kike solofereden xii fuden ləxɔni, ɛ xa sunna suxu, ɛ tan Isirayila kaane ba, xɔɲɛn naxanye dɔxi ɛ konni ba, ɛ xa wanla birin beɲin.

30 Amasətə Ala solonama ɛ xa na ləxɔn nin, alogo ɛ xa sariɲan. Nayi, ɛ sariɲanma nɛn ɛ yulubine birin ma Alatala yɛɛ ra yi.

31 A xa findi Matabu Ləxɔn nun sanla ra. Ɛ xa sunna suxu na ləxɔni. Habadan sariyan na a ra.”

32 “Saraxaraliin naxan bata masusan a sugandi feen na, a dɔxɔ saraxaraliyani a baba funfuni, na nan Ala solonama. A tan nan taa dugi doma rasariɲanxine soma,

33 a Ala solona yire sariɲanxin nun Naralan Bubun nun saraxa ganden nun saraxaraline nun Isirayila yamaan birin xa.

34 Habadan sariyan na a ra ɛ xa. Ala solonama Isirayila kaane yulubine birin ma fe ra ləxɔ kedenni ɲɛɛn bun ma.”

E yi a liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

17

Isirayila kaane xa sariŋan

1 Alatala yi a fala Musa xa,
2 a a xa a fala Haruna xa, e nun a diine nun Isirayila kaane birin, a naxa,
“Alatala ito nan yamarixi.
3 Isirayila kaan naxan na a ɲingen ba saraxan na, hanma yɛxɛɛna hanma
siina, yamaan daaxadeni hanma a fari ma,
4 a mi a xali Naralan Bubun so dɛɛn na alogo a xa a rali Alatala ma kiseen
na Alatala Batu Bubun yɛtagi, na kanna yatɛma nɛn alo faxa tiina. A bata
wunla ramini, na kanna kedima nɛn a yamani.
5 Na ma, Isirayila kaane bama nɛn saraxan bɛ burunna ra, e fa e saraxane
ra saraxaraliin fɛma Alatala yɛtagi Naralan Bubun dɛɛn na, a yi e ba bɔŋɛ
xunbeli saraxan na Alatala xa.
6 Saraxaraliin xa a wunla xuya Alatalaa saraxa ganden dɛxɔnna ma
Naralan Bubun dɛɛn na, a yi a turene sa tɛɛni, a xirin yi rafan Alatala ma.
7 Nayi, Isirayila kaane nama fa suxure kɔtɔne ki, e tinxintareyaan liga Ala
ra naxanye xɔn. Habadan sariyan na a ra e tan xa e nun e yixɛtɛne birin.”
8 A mɔn xa a fala, a naxa, “Isirayila kaan hanma xɔŋɛn naxan dɔxi e tagi, a
na saraxa gan daxin ba hanma saraxa gbɛtɛ,
9 xa a mi a xali Naralan Bubun dɛɛn na alogo a xa ba Alatala xa, a kedima
nɛn a yamaan yɛ.”

Wunla nama don

10 “Isirayila kaan hanma xɔŋɛn naxan dɔxi e tagi, naxan na wunla don, n
kelima nɛn na kanna xili ma, n yi a kedi a yamaan yɛ.
11 Amasɔtɔ fati bɛndɛn niina a wunla nin. N tan bata wunla findi n solona
seen na ɛ niine xa, naxan sama saraxa ganden fari. Amasɔtɔ wunla nan n
solonama bayo niina a yi.
12 Nanara, n na falama ɛ tan Isirayila kaane xa, ɛ tan sese nama wunla
don. Xɔŋɛ yo naxan dɔxi ɛ tagi, e nama wunla don.
13 Isirayila kaan hanma xɔŋɛn naxan ɛ tagi, naxan na suben hanma xɔliin
faxa donsoyani naxan daxa a don, a xa a wunla dindin bɔxɔni a bɛndɛn sa a
yɛ ma.
14 Amasɔtɔ suben birin niina a wunla nin. Nanara, n bata a fala Isirayila
kaane xa, n naxa, ‘Ɛ nama sube yo wunla don, amasɔtɔ suben birin niina a
wunla nin. Naxan yo a don, na kedima nɛn Isirayila yamani.’ ”
15 “Naxan na suben don naxan faxaxi a yɛtɛ ma hanma sube gbɛtɛ naxan
faxaxi, a na findi Isirayila bari diin na hanma xɔŋɛna, na kanna lan a yi a
dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sariŋanxi han ɲinbanna, na xanbi ra a yi
sariŋan.
16 Xa a mi a dugine xa, xa a mi a maxa, a na hakɛn goronna tongoma nɛn.”

18

Kafu feen sariyane

1 Alatala yi a fala Musa xa,
2 a xa ito nan fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Alatala nan n tan na, ɛ Ala.
3 Ɛ nama Misiran kaane namunne liga, ɛ yi dɔxi dɛnaxan yi, hanma Kanan
yamanan namunne, n na ɛ xalima dɛnaxan yi. Ɛ nama e namunne suxu de!
4 Ɛ xa n ma sariyane nun n ma tɔnne suxu bayo Alatala nan n tan na, ɛ
Ala.”

5 “Ɛ xa n ma tɔnne nun n ma sariyane suxu bayo naxan na e suxu, na
kanna nii rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn. Alatala nan n tan na.”
6 “Muxu yo nun a bari boden nama kafu. Alatala nan n tan na.”
7 “I nama i baba rayagi, ɛ nun i nga yi kafu. I nga na a ra. Ɛ nama kafu.”
8 “Ɛ nun i baba ɲaxalan gbɛtɛ nama kafu, na i baba rayagɛ nɛn.”
9 “Ɛ nun i magilɛn nama kafu, i baba dii tɛmɛna hanma i nga dii tɛmɛna,
hali ɛ mi maxuruxi tande kedenna ma.”
10 “Ɛ nun i mamandenna nama kafu i ya dii xɛmɛna dii tɛmɛna hanma i ya
dii tɛmɛna dii tɛmɛna. Amasɔtɔ na i tan yagɛ nɛn.”
11 “Ɛ nun i baba ɲaxalan gbɛtɛ a dii tɛmɛn nama kafu, a naxan barixi i
baba ma. I magilɛn na a ra.”
12 “Ɛ nun i baba magilɛn nama kafu. I baba bari boden na a ra.”
13 “Ɛ nun i nga ngaxakeden ɲaxalanmaan nama kafu. I nga bari boden na
a ra.”
14 “I nama i baba ngaxakedenna rayagi. Ɛ nun a ɲaxanla yi kafu. I nga
xurin na a ra.”
15 “Ɛ nun i mamuxun nama kafu. I ya diina ɲaxanla na a ra. Ɛ nama kafu.”
16 “Ɛ nun i ngaxakedenna ɲaxanla nama kafu. Na i ngaxakedenna rayagɛ
nɛn.”
17 “Ɛ nun ɲaxanla nde nama kafu, ɛ nun a dii tɛmɛn fan yi kafu. Ɛ nun a
mamandenna nama kafu, a dii xɛmɛna dii tɛmɛna hanma a dii tɛmɛna dii
tɛmɛna. I bari boden nan ne ra. Na mi daxa.”
18 “I nama i ya ɲaxanla bari boden tongo i ya ɲaxanla ra, i ya ɲaxanla mɔn
ɲɛɲɛ, alogo i nama yɛngɛn naso e tagi.”
19 “Ɛ nun ɲaxanla nama kafu a nɛma a kike wanli, amasɔtɔ a mi
sariɲanxi.”
20 “Ɛ nun i lanfana ɲaxanla nama kafu, i yi i yɛtɛ xɔsi a xɔn.”
21 “I nama i ya dii yo ba saraxan na Mɔlɔkɔ suxure kideni, i yi i ya Ala xili
kala. Alatala nan n tan na.”
22 “Ɛ nun xɛmɛn nama kafu alo ɲaxanla. Xɔsi feen nan na ra.”
23 “Ɛ nun suben nama kafu, i yi i yɛtɛ xɔsi a xɔn. Ɲaxanla nama a maso
suben na e kafu. Fe haramuxin nan na ra.”
24 “Ɛ nama ɛ xɔsi na kɛwali yo xɔn. Amasɔtɔ n siyaan naxanye kedima ɛ
yɛɛ ra, ne e yɛtɛ xɔsi na feene nan xɔn.
25 E kɛwanle bɔxɔ yɛtɛɛn xɔsi nɛn. Nanara, n yi e hakɛne saran e ra, bɔxɔn
yi a mɛ e ra.
26 Nayi, ɛ tan Isirayila kaane nun xɔɲɛn naxanye ɛ tagi, ɛ xa n ma tɔnne
nun sariyane suxu. Ɛ nama xɔsi feni itoe liga de!
27 Amasɔtɔ naxanye yi dɔxi bɔxɔni ito yi benun ɛ tan, ne yi feni itoe birin
ligama, e bɔxɔn naxɔsi.
28 Na bɔxɔn nama a mɛ ɛ fan na ɛ xɔsina fe ra, alo siyaan naxanye yi na
benun ɛ tan.
29 Nanara, naxan yo na xɔsi feni ito nde liga, na kedima nɛn a yamani.
30 Ɛ xa n ma yamarine suxu, ɛ nama namun xɔsixi yo liga naxanye yi
ligama mɛnni benun ɛ tan. Ɛ nama ɛ yɛtɛ xɔsi e xɔn. Alatala nan n tan na, ɛ
Ala.”

19

Yamaan nasariɲan fena

1 Alatala yi a fala Musa xa,

2 a xa ito fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ɛ xa sariɲan, amasɔtɔ n tan sariɲan, n tan, Alatala, ɛ Ala.
3 Birin xa a nga nun a baba binya, a yi Matabu Lɔxɔne suxu. Alatala nan n tan na, ɛ Ala.”
4 “Ɛ nama suxurene batu, ɛ nama wure raxulunxin nafala ala maligane ra. Alatala nan n tan na, ɛ Ala.”
5 “Ɛ na bɔɲɛ xunbeli saraxan ba Alatala xa, ɛ xa a ba a faɲin na alogo a xa a rasuxu.
6 Saraxan suben xa don a faxa lɔxɔni hanma na xɔtɔn bode. Naxan na lu han a xii saxande lɔxɔni, ɛ xa na sa tɛɛni.
7 Xa ɛ nde don xii saxande lɔxɔni, na haramuxi, na mi rasuxuma.
8 Naxan na a don, na a hakɛn goronna tongoma nɛn. Amasɔtɔ a bata Alatalaa se rasariɲanxin naharamu. Na kanna kedima nɛn a yamani.”
9 “Ɛ na malo xaban fɔlɔ, ɛ nama maala xaba han xɛɛn xɛdɛɛn xɔn. Ɛ nama tɔnsɔnne makentun naxanye na lu a xɔri ma.
10 I nama sansi bogi dɔnxɛne bolon langani, i nama xɔnne makɔ naxanye yolonxi. I xa ne lu yiigelitɔne nun xɔɲɛne xa. Alatala nan n tan na, ɛ Ala.”
11 “Ɛ nama muɲan ti. Ɛ nama wulen fala. Ɛ nama ɛ bode yanfa.
12 Ɛ nama ɛ kɔlɔ n xinli wulen fari, amasɔtɔ i ya Ala nan xili kalama. Alatala nan n tan na.”
13 “I nama i muxun boden yii seene tongo yanfan xɔn, i yi a ɲaxankata. I nama walikɛɛn saranna ramara i konni han na xɔtɔn bode.”
14 “I nama tuli xɔrin konbi, i nama sese sa danxutɔɔn yɛɛ ra naxan a rabirɛ, koni i xa gaxu Ala yɛɛ ra. Alatala nan n tan na.”
15 “Ɛ nama tinxintareya liga kiti sadeni. I nama yiigelitɔɔn nafisa, i nama nafulu kanna rafisa, koni i xa i adamadi boden makiti tinxinni.
16 I nama i adamadi boden mafala yamaan tagi. I nama i adamadi boden tɔɲɛgɛ alogo a xa faxa. Alatala nan n tan na.
17 I nama i ngaxakedenna raɲaxu, koni i xa i adamadi boden maxadi, alogo i nama yulubin tongo a fe ra.
18 I nama i gbeen ɲɔxɔ. I nama yamaan muxuna nde fe xɔnnantenyaan namara i kui. I adamadi boden xanu alo i yɛtɛna. Alatala nan n tan na.”
19 “Ɛ xa n ma tɔnne suxu. I nama sube siya firinne rakafu. I nama sansi siya firinna si xɛɛn ma. I nama gɛsɛ siya firinna dugi sɔxɔnxin so.”
20 “Xa xɛmɛna nde nun konyi gilɛna nde kafu, muxu gbɛtɛ naxan masuxi a ɲaxanla ra, naxan munma xunba hanma a xɔrɔya, e kala tixin saranma e ra nɛn. Koni e mi faxama, amasɔtɔ a munma yi xunba nɛn.
21 Xɛmɛn lan a kontonna xali Alatala yɛtagi Naralan Bubun dɛɛn na a yangin saraxan na.
22 Saraxaraliin xa yangin saraxa kontonna findi Alatala solona seen na a yulubi ligaxina fe ra, a yulubin yi xafari.”
23 “Ɛ na so na yamanani, n na ɛ xalima dɛnaxan yi, ɛ yi bogiseen siyaan birin si, ɛ xa tɔnna dɔxɔ e bogine ra. E haramuxi nɛn ɛ tan xa ɲɛɛ saxan, ɛ nama e don.
24 Ɲɛɛn naanindeni, bɔxɔn bogine birin nasariɲanma nɛn Alatala tantun seen na.
25 Ɲɛɛn suulundeni, ɛ nɔɛ e bogine donɲɛ nɛn. Nayi, ɛ bogi se sɔtɔxine sigan gbo ayi nɛn. Alatala nan n tan na, ɛ Ala.”
26 “Ɛ nama sese don wunla naxan yi. Ɛ nama ɛ yiimato, ɛ nama kɔɛrayaan liga.
27 Ɛ nama ɛ xunna dɛ bi a radigilinxin na. I nama i dɛ xaben dɛxɔnne bi.

28 Ɛ nama ɛ fatin mabɔ faxa feen sunun taxamasenna ra. Ɛ nama
taxaraan te ɛ fatin ma. Alatala nan n tan na.”
29 “I nama i ya dii tɛmɛn nayagi i a findi yalunden na, alogo yamanan
nama bira yalunyaan fɔxɔ ra, a yi rafe fe ɲaxin na.
30 Ɛ xa Matabu Lɔxɔne suxu, ɛ yi n ma yire sariɲanxin binya. Alatala nan
n tan na.”
31 “Ɛ nama siga koron bɔnbɔne nun yiimatone fɛma, alogo e nama ɛ
raxɔsi. Alatala nan n tan na, ɛ Ala.”
32 “I xa keli fonna bun binyeni. I xa fonne binya, i yi gaxu i ya Ala yɛɛ ra.
Alatala nan n tan na.”
33 “Xa xɔɲɛn fa dɔxɔ ɛ yamanani, ɛ nama ɲaxu a ra,
34 koni ɛ xa a yisuxu alo yamanan bari diina ɛ tagi. I xa a xanu alo i yɛtɛna,
amasɔtɔ ɛ findi xɔɲɛn na nɛn Misiran yamanani. Alatala nan n tan na, ɛ Ala.”
35 “Ɛ nama tinxintareya liga kiti sadeni, hanma se maligadeni, hanma se
binyeni ligadeni, hanma se yiligadeni.
36 Ɛ sikeela xa tinxin. Ɛ nɛma sese maligɛ, ɛ xa ligase kamalixin nawali.
Alatala nan n tan na, ɛ Ala, naxan ɛ ramini Misiran yamanani.”
37 “Ɛ xa n ma tɔnne nun sariyane birin suxu. Alatala nan n tan na.”

20

Sariya kalane saranna fe

1 Alatala yi a fala Musa xa
2 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa,
“Isirayila kaan hanma xɔɲɛn naxan dɔxi Isirayila bɔxɔni, xa na nde a diin
ba saraxan na Mɔlɔkɔ suxure kideni, yamaan xa a magɔlɔn a faxa.
3 N tan yɛtɛɛn kelima nɛn a xili ma, n yi a ba Isirayila yamaan yɛ. Amasɔtɔ
a to a diin ba saraxan na Mɔlɔkɔ suxuren xa, a bata n ma yire sariɲanxin
naxɔsi, a yi n xili sariɲanxin kala.
4 Xa yamaan bata e yɛɛne raxi na feen ma, e tondi na kanna faxɛ, naxan a
diin baxi saraxan na Mɔlɔkɔ xa,
5 n tan yɛtɛɛn kelima nɛn a xili ma e nun a denbayana. N na a kedima nɛn
Isirayila yamani e nun naxanye birin biraxi a fɔxɔ ra e n yanfa Mɔlɔkɔ
suxure kideni.”
6 “Xa muxuna nde n yanfa, a bira koron bɔnbɔne nun yiimatone fɔxɔ ra, n
kelima nɛn a xili ma, n yi a kedi a yamani.
7 Ɛ xa ɛ yɛtɛ suxu sariɲanni, alogo ɛ xa sariɲan amasɔtɔ Alatala nan n tan
na, ɛ Ala.”
8 “Ɛ xa n ma tɔnne suxu, ɛ yi e liga. Alatala nan n tan na, naxan ɛ
rasariɲanma.”
9 “Naxan yo na a baba danga hanma a nga, ɛ na kanna faxa. A tan nan a
faxa feen nagidixi, bayo a bata a baba danga hanma a nga.”
10 “Xa xɛmɛna nde yalunya liga e nun xɛmɛ gbɛtɛ a ɲaxanla, a lanfana
ɲaxanla, ɛ xa xɛmɛ yalunxin nun ɲaxalan yalunxin firinne birin faxa.”
11 “Xa xɛmɛna nde nun a baba ɲaxanla kafu, a bata a baba rayagi. Ɛ xa
xɛmɛn nun ɲaxanla firinne birin faxa. E tan yɛtɛɛn nan e faxa feen nagidixi.
12 Xa xɛmɛna nde nun a mamuxun kafu, ɛ xa e firinne birin faxa. Amasɔtɔ
e bata fe ɲaxin liga. E tan nan e faxa feen nagidixi.”
13 “Xa xɛmɛna nde kafu xɛmɛn ma alo muxun kafun ɲaxanla ma kii naxan
yi, e firinna birin bata xɔsi feen liga. Ɛ xa e firinna birin faxa. E tan nan e
faxa feen nagidixi.”

14 “Xa xɛmɛna nde dii tɛmɛ nun a nga fen a ɲaxanla ra, fe ɲaxin nan na ra. Xɛmɛn nun ɲaxanle birin xa gan, alogo na fe ɲaxin nama lu ɛ tagi.”
15 “Xa xɛmɛna nde kafu suben ma, ɛ xa a faxa, ɛ yi suben faxa.”
16 “Xa ɲaxanla nde a maso suben na e yi kafu, ɛ xa ɲaxanla nun suben faxa. E xa faxa, e tan nan e faxa feen nagidixi.”
17 “Xa muxuna nde a magilɛn tongo a ɲaxanla ra, a baba a dii tɛmɛna hanma a nga a dii tɛmɛna, e yi kafu, yagin nan na ra. E xa kedi yamaan yɛ. Xɛmɛn bata kafu a magilɛn ma, a tan nan a hakɛn goronna tongoma.”
18 “Xa xɛmɛna nde kafu ɲaxanla ma a nɛma a kike wanli, e firinne birin xa kedi yamani bayo e lanxi e yagi feen ma nɛn.”
19 “Ɛ nun i nga ngaxakedenna hanma i tɛnɛn nama kafu, bayo na i bari boden nayagima nɛn. Ɛ firinna birin ɛ hakɛn goronna tongoma nɛn.”
20 “Xa xɛmɛna nde nun a sɔxɔ ɲaxanla kafu, a bata a sɔxɔ rayagi. E firinna nan e hakɛn goronna tongoma, e faxama nɛn e mi dii bari.”
21 “Xa xɛmɛna nde a ngaxakedenna ɲaxanla tongo a ɲaxanla ra, xɔsin nan na ra. A bata a ngaxakedenna rayagi. E mi dii barima.”
22 “Ɛ xa n ma tɔnne nun n ma sariyane birin suxu, ɛ yi e liga, alogo na bɔxɔn nama a mɛ ɛ ra, n na ɛ xalima bɔxɔn naxan yi dɔxɔdeni.
23 N siyaan naxanye kedima ɛ yɛɛ ra, ɛ nama bira ne namunne fɔxɔ ra. Amasɔtɔ e feni itoe birin ligaxi nɛn e yi raɲaxu n ma.
24 Koni n na a fala nɛn ɛ xa, n naxa, ‘E bɔxɔn soma ɛ tan nan yii. N na bɔxɔn fima ɛ ma nɛn ɛ kɛɛn na, kumin nun nɔnɔn gbo dɛnaxan yi.’ Alatala nan n tan na, ɛ Ala, naxan ɛ sugandixi siyane tagi.
25 Nanara, ɛ xa sube haramuxine nun sube daxaxine tagi raba, e nun xɔli haramuxine nun a daxaxine. Ɛ nama ɛ yɛtɛ xɔsi subeni itoe xɔn, hanma xɔline xɔn, hanma niimaseen naxanye e masigama bɔxɔn ma, n tɔnna saxi naxanye ra a e haramuxi.”
26 “Nayi, ɛ findima n ma yama sariɲanxin na nɛn, amasɔtɔ n tan Alatala sariɲan. N bata ɛ sugandi siyane tagi, alogo ɛ xa findi n gbeen na.”
27 “Xɛmɛn hanma ɲaxanla naxan ɛ tagi, xa a findi koron bɔnbɔn na hanma yiimatoon na, ɛ xa a magɔlɔn a faxa. A tan nan a faxa feen nagidixi.”

21

Saraxaraline sariɲanna

1 Alatala yi a fala Musa xa, a a xa a fala saraxaraline xa, Harunaa diine, a naxa, “Saraxaraliin nama a yɛtɛ xɔsi a muxuna nde ɲandeni, a a maso a binbin na.
2 Fɔ a muxu kɛndɛne alo itoe: a nga, a baba, a diina, a dii tɛmɛna, a tada hanma a xunyɛna,
3 hanma a magilɛn naxan munma futu, naxan dɔxi a konni bayo xɛmɛn mi a yii. A nɔɛ a yɛtɛ xɔsɛ nɛn e ɲandeni.
4 Koni, saraxaraliin naxan tixi yamaan yɛɛ ra, na nama a yɛtɛ xɔsi, a yɛtɛ rayagi.
5 Xa sayaan ti, saraxaraline mi lan e e xunne bi, hanma e e dɛ xabene dɛxɔn bi, hanma e e fatin mabɔ.
6 E xa sariɲan e Ala yɛtagi, e nama e Ala xili kala, amasɔtɔ e tan nan saraxane ralima Alatala ma tɛɛn na, naxanye luxi alo e Ala donsena. Nayi, e xa sariɲan.
7 E nama yalunden futu hanma ɲaxanla naxan xɛmɛ feen kolon hanma ɲaxanla naxan ma xɛmɛ a mɛxi a ra. Amasɔtɔ e rasariɲanxin na a ra Ala xa.

8 I xa a yatɛ muxu sariŋanxin na, amasɔtɔ a tan nan saraxane fima Ala ma
naxanye luxi alo a donsena. Nanara, ɛ xa a kolon a sariŋan, amasɔtɔ n tan
Alatala sariŋan, n tan nan ɛ rasariŋanma.
9 Xa saraxaralina diina nde a yɛtɛ rayagi a findi yalunden na, a a baba nan
nayagixi. A xa gan.”
10 “Saraxarali kuntigin naxan bata masusan, a sugandi a ngaxakedenne
tagi alogo a xa nɔ dugi rasariŋanxine sodeni, na nama a xunsɛxɛn lu a
yitɔntaren na hanma a yi a dugine yibɔ ŋandeni.
11 A nama so binbin xun ma. A nama a yɛtɛ xɔsi hali a baba na a ra hanma
a nga.
12 A nama mini yire sariŋanxin kui, hanma a yɛtɛ xɔsi, amasɔtɔ a
rasariŋanxi Alaa masusan turen nan na. Alatala nan n tan na.
13 A xa sungutun nasɔlɔnxin tongo a ŋaxanla ra.
14 A nama kaŋa gilɛn tongo, hanma ŋaxanla beŋinxina hanma yalunde
xɔsixina, koni a xa sungutun nasɔlɔnxin tongo a yamani,
15 alogo a nama a yixɛtɛne rayagi a yamaan tagi. Alatala nan n tan na
naxan a rasariŋanma.”
16 Alatala yi a fala Musa xa,
17 a xa a fala Haruna xa, a naxa, “I yixɛtɛn muxu madɔnxi yo nama wali
saraxa rabadeni, a Ala donseen nali a ma.
18 Madɔntɔ yo mi daxa a a maso: danxutɔna, lɛbutɛnna, naxan yɛtagi
madɔnxi, hanma naxan salen se madɔnxi,
19 sankalatɔna hanma yiikalatɔna,
20 dantɔna hanma tongɔna, teeli kanna, hanma kafanla muxun naxan
ma, hanma naxan tɛgɛnxi.
21 Saraxarali Haruna yixɛtɛn madɔnxi yo nama a maso, a yi saraxane rali
Alatala ma tɛɛn na. Madɔntɔɔn na a ra, a mi lan a a maso, a Ala donseen nali
a ma.
22 A nɔɛ Alaa donse sariŋanxin sifan birin donŋɛ nɛn, hali naxanye
sariŋan han.
23 Koni a madɔntɔyana fe ra, a mi lan a yi a maso yire sariŋanxin yɛ
masansan dugin na hanma saraxa gandena. A nama n ma yire sariŋanxina
fe kala. Alatala nan n tan na, naxan saraxaraline rasariŋanma.”
24 Musa yi na falane rali Haruna nun a diine ma, e nun Isirayila kaane
birin.

22

Saraxane sariŋanna

1 Alatala yi a fala Musa xa,
2 a xa a fala Haruna nun a diine xa, a Isirayila kaane na saraxa sariŋanxin
naxanye fi n ma, e xa ne suxu ki faŋi e don kiin ma alogo e nama n xili
sariŋanxin kala. Alatala nan n tan na.
3 A fala e xa, i naxa, “Xa ɛ yixɛtɛ yo mi sariŋan waxati famatɔne yi, a a
maso Isirayila kaane saraxane ra e naxanye ralima Alatala ma, na kanna
kedima nɛn n yɛtagi. Alatala nan n tan na.”
4 “Xa fure ŋaxin bata mini Haruna yixɛtɛna nde fatin ma, hanma furen yi
a bari boden suxu, na mi lan a saraxa sariŋanxine don benun a xa
rasariŋan. A mɔn mi sariŋanxi xa a bata a yiin din sena nde ra naxan bata
din muxun binbin na, hanma igen sifana nde naxan minixi muxun
xɛmɛyani,

5 hanma a na a yiin din bubu seen na hanma muxun naxan mi sariɲan, hanma a findi se xɔsixi yo ra.
6 Naxan na a yiin din na se sifan na, na mi fa sariɲanxi han ɲinbanna. A nama saraxa sariɲanxine don, han a yi a fatin birin maxa.
7 Sogen na godo, a bata sariɲan. Na xanbi ra, a nɔɛ saraxa sariɲanxine donɲɛ sɔnɔn, amasɔtɔ a balon na a ra.
8 A nama suben don naxan faxaxi a yɛtɛ ma hanma burunna subene naxan yibɔxi, alogo a nama a yɛtɛ xɔsi a xɔn. Alatala nan n tan na."
9 "Saraxaraline xa n ma yamarine suxu alogo e nama yulubin tongo, e faxa e kalane fe ra. Alatala nan n tan na, naxan e rasariɲanma.
10 Muxu yo nama saraxa sariɲanxin don xa a mi saraxaralina denbayani. Hali saraxaralina muxu xilixina hanma a walikɛɛn mi daxa a a don.
11 Koni xa saraxaraliin bata konyina nde sara, hanma naxan barixi a konni, na nɔɛ a donɲɛ nɛn.
12 Xa muxuna nde saraxaralina dii tɛmɛn dɔxɔ a ɲaxanla ra, saraxarali mi a tan na, dii tɛmɛn nama fa saraxa sariɲanxine don.
13 Koni xa saraxaralina dii tɛmɛn findi kaɲa gilɛn na hanma a futun yi kala, dii mi a yii, a xɛtɛ a baba konni alo a to yi dii ɲɔrɛyani, a nɔɛ a baba donseen donɲɛ nɛn. Koni naxan mi saraxaralina denbayani, na nama a don.
14 Xa muxuna nde a saraxa sariɲanxin don tantanni, a lan a yi a ɲɔxɔn fi, a mɔn yi yaganna dɔxɔɲa ma firin sa a fari a yanginna ra.
15 Saraxaraline nama Isirayila kaane saraxa sariɲanxine kala e naxan bama Alatala xa.
16 Xa e tin yamaan yi saraxa sariɲanxine don, e bata e findi yulubi tongone ra, yanginna fima naxan ma fe ra. Alatala nan n tan na, naxan e rasariɲanma."
17 Alatala yi a fala Musa xa,
18 a xa a fala Haruna nun a diine nun Isirayila kaane birin xa, a naxa, "Isirayila kaan birin hanma xɔɲɛne Isirayila yi, naxan saraxa gan daxin bama Alatala xa, dɛ tiin nakamalina fe ra, hanma ɲɛnige ma saraxana,
19 a lan a yi fa turaan na hanma kontonna, hanma kɔtɔna fɛ mi naxan na.
20 Fɛɛn xuruseen naxan na, a mi lan ɛ yi fa na ra, amasɔtɔ a mi rasuxuma ɛ xa.
21 Xa muxuna nde fa xuruse gbeen na hanma a xunxurina, bɔɲɛ xunbeli saraxan na Alatala xa, hanma dɛ tiin nakamali saraxana hanma ɲɛnige ma saraxana, fɛ yo nama lu a ra alogo a xa rasuxu.
22 Nayi, ɛ nama fa xuruse yɛɛtaren na, ɛ a rali Alatala ma tɛɛn na n ma saraxa ganden fari, hanma naxan madɔnxi, hanma a maxɔlɔxi, hanma furen naxan fatin ma hanma kaban naxan ma.
23 Ɲingena hanma yɛxɛɛna naxan salen se kuya hanma a dungi, i nɔɛ na bɛ nɛn ɲɛnige ma saraxan na, koni a mi rasuxɛ dɛ tiin nakamali saraxan na.
24 Ɛ nama fa xuruseen na Alatala xɔn naxan tɛgɛnxi, a dɛlane kalaxi, hanma e baxi na. Ɛ nama na ba saraxan na ɛ yamanani.
25 Ɛ nama na xuruse sifan nasuxu xɔɲɛne yii, ɛ a ba donse saraxan na ɛ Ala xa. Amasɔtɔ e tɛgɛnxi. Fɛna e ra. E mi rasuxɛ ɛ xa."
26 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
27 "Ɲingena, yɛxɛɛna hanma siin na bari, a xa lu a nga bun xii solofere. Xii solomasɛxɛde lɔxɔni e nun na xanbi ra, a rasuxɛ nɛn saraxan na, naxan nalima Alatala ma tɛɛn na.
28 Ɲingena hanma yɛxɛɛna, ɛ nama e nun a diin kɔɛ raxaba lɔxɔ kedenni.

29 Xa ɛ barika bira saraxan ba Alatala xa, ɛ xa a ba ki faɲi alogo a xa rasuxu.
30 A donma na lɔxɔn yɛtɛɛn nin. Ɛ nama sese lu han xɔtɔnni. Alatala nan n tan na."
31 "Ɛ n ma yamarine suxu ɛ yi e liga. Alatala nan n tan na."
32 "Ɛ nama n xili sariɲanxin kala, alogo n xa lu sariɲanni ɛ tagi, ɛ tan Isirayila kaane. Alatala nan n tan na, naxan ɛ rasariɲanma.
33 N tan nan ɛ ramini Misiran yamanani, n yi findi ɛ Ala ra. Alatala nan n tan na."

23

Isirayila yamana sali lɔxɔne

1 Alatala yi a fala Musa xa,
2 a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Sali lɔxɔne ni itoe ra Alatala xa, ɛ yamaan xilima malan sariɲanxini waxatin naxan yi. Sali lɔxɔne ni itoe ra n xa.
3 Ɛ xa wali xii sennin, koni xii soloferede lɔxɔn findixi Matabu Lɔxɔn nan na, malan sariɲanxin tima lɔxɔn naxan ma. Ɛ nama wali yo kɛ. Ɛ xa Matabu Lɔxɔn findi Alatala gbeen na ɛ nɛma dɔxi dɛdɛ yi."

Yatɛne 28.16-25

4 "Sali lɔxɔn bonne ni i ra Alatala xa. Ɛ xa yamaan xili malan sariɲanxini waxatini itoe yi:
5 Kike singen xii fu nun naaninna, fitirin ma, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla nan na ra Alatala xa.
6 Na kiken xii fu nun suulundena, Buru Tetaren Sanla nan na ra Alatala xa. Ɛ xa buru ratetarene don xii solofere.
7 Xii singeni, ɛ xa malan sariɲanxin maxili. Na lɔxɔni, ɛ nama ɛ wanle kɛ.
8 Ɛ xa saraxane rali Alatala ma tɛɛn na xii solofere. Xii soloferede lɔxɔni, ɛ mɔn yi malan sariɲanxin maxili. Na lɔxɔni, ɛ nama ɛ wanle kɛ."
9 Alatala yi a fala Musa xa,
10 a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "N bɔxɔn naxan soma ɛ yii, ɛ na so mɛnni, ɛ se xaban fɔlɔ, ɛ xa fa ɛ bogise singen xidin na saraxaraliin fɛma.
11 Saraxaraliin xa a yita Alatala ra Matabu Lɔxɔn xɔtɔn bode, alogo a xa a rasuxu ɛ yii.
12 Ɛ se xidin yitama Ala ra lɔxɔ naxan yi, ɛ xa yɛxɛɛn ɲɛɛ kedenna ba saraxa gan daxin na Alatala xa, fɛ mi naxan na,
13 e nun bogise saraxana, murutu fuɲin kilo sennin naxan basanxi turen na. Na xa rali Alatala ma tɛɛn na, naxan xiri rafan a ma, e nun minse saraxan wudi bogi igen litiri keden e nun a tagi.
14 Burun ba, tɔnsɔn ganxine ba, a xindene ba, ɛ nama se xabaxi yo don benun ɛ xa fa na saraxane ra ɛ Ala xa. Habadan sariyan nan na ra ɛ yixɛtɛne birin xa, ɛ na dɔxɔ dɛdɛ yi."

Yatɛne 28.26-31

15 "Keli Matabu Lɔxɔn xɔtɔn bode, ɛ malo xidin yitama Ala ra lɔxɔn naxan yi, xunsagi solofere xa dangu.
16 Xii tonge suulundeni, Matabu Lɔxɔ solofereden xɔtɔn bode, ɛ mɔn xa bogise xaba nɛnɛn fi Alatala ma bogise saraxan na.
17 Ɛ xa murutu fuɲin kilo saxan nafala buru ratexin na, ɛ fa na buru xun firin na bogise singe saraxa ralixin na Alatala xa.
18 Yamaan mɔn xa kontondi solofere ba saraxan na ɲɛɛ keden kedenne fɛ mi naxanye ra, e nun tura bulan keden nun konton firin, sa bogise saraxa

burune fari e nun bogise saraxane nun minse saraxan naxanye daxa. Saraxa gan daxin nan ne ra, naxanye ralima Alatala ma tɛɛn na, e xirin yi rafan a ma.
19 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna firin bɔɲɛ xunbeli saraxan na.
20 Saraxaraliin xa yɛxɛɛ firin nun bogise singen burun yita n na se ralixin na. E rasariŋanma Alatala xa nɛn, e yi so saraxaraliin yii.
21 Na lɔxɔn yɛtɛni, ɛ xa yamaan xili malan sariŋanxini. Ɛ nama ɛ wanle kɛ na lɔxɔni. Habadan sariyan na a ra ɛ yixɛtɛne birin xa, ɛ na dɔxɔ dɛdɛ yi.
22 Ɛ na malo xaban fɔlɔ, ɛ nama maala xaba han xɛɛn xɛdɛɛn xɔn, ɛ nama tɔnsɔnne makentun naxanye na lu a xɔri ma. I xa ne lu yiigelitɔne xa e nun xɔɲɛne. Alatala nan n tan na, ɛ Ala."
Yatɛne 29.1-6
23 Alatala yi a fala Musa xa,
24 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Kike solofereden xii singeni, ɛ xa ɛ matabu na lɔxɔni ɛ yi a binya, ɛ xɔtaan fe, ɛ yamaan xili malan sariŋanxini.
25 Ɛ nama ɛ wanle kɛ na lɔxɔni, ɛ xa saraxane rali Alatala ma tɛɛn na."

Ala Solona lɔxɔna
Yatɛne 29.7-11
26 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
27 "Kike solofereden xii fuden xa findi Ala Solona Lɔxɔn na. Ɛ xa malan sariŋanxin ti, ɛ yi sunna suxu, ɛ yi saraxane rali Alatala ma tɛɛn na.
28 Ɛ nama ɛ wali yo kɛ na lɔxɔni, amasɔtɔ Ala Solona Lɔxɔn na a ra. Alatala solonama ɛ xa na lɔxɔn nin, ɛ Ala.
29 Xa naxan yo mi sunna suxu na lɔxɔni, na kedima nɛn a yamani.
30 Xa naxan yo wali na lɔxɔni, n na a raxɔrima nɛn a yamaan yɛ.
31 Ɛ nama wali yo kɛ. Habadan sariyan na a ra ɛ yixɛtɛne birin xa, ɛ na dɔxɔ dɛdɛ yi.
32 Matabu Lɔxɔn na a ra ɛ xa e nun sali lɔxɔna. Ɛ xa sunna suxu. Ɛ xa matabu sanla raba keli kiken xii solomanaaninden ɲinbanna ma han na xɔtɔn bode ɲinbanna."

Bubu Kui Sanla
Yatɛne 29.12-40
33 Alatala yi a fala Musa xa,
34 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Kike solofereden xii fu nun suulundeni, Bubu Kui Sanla na ra Alatala xinli, han xii solofere.
35 Sanla xii singeni, malan sariŋanxin tima nɛn, ɛ nama ɛ wali yo kɛ.
36 Xii solofere, ɛ xa saraxane rali Alatala ma tɛɛn na. Xii solomasɛxɛde lɔxɔni, ɛ mɔn xa malan sariŋanxin ti, ɛ mɔn yi saraxane rali Alatala ma tɛɛn na. Malan sariŋanxin na a ra, ɛ nama ɛ wali yo kɛ.
37 Sali lɔxɔne nan ne ra Alatala xa, ɛ yamaan xilima malan sariŋanxini lɔxɔn naxanye yi, alogo ɛ xa saraxane rali Alatala ma tɛɛn na, saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun saraxa gbɛtɛye, e nun minse saraxane, naxanye daxa sali lɔxɔne yi.
38 Saraxani itoe sama Alatalaa Matabu Lɔxɔne saraxane fari nɛn, e nun ɛ kiseene nun ɛ dɛ tiin nakamali saraxane, e nun ɛ ɲɛnige ma saraxane ɛ naxanye birin fima Alatala ma."

39 “Kike solofereden xii fu nun suulunde lɔxɔni, ɛ na yelin bogi seene
malandeni xɛɛn ma, ɛ xa sanla raba Alatala xa xii solofere. Xii singen nun
xii solomasɛxɛden findin Matabu Lɔxɔne nan na.
40 Xii singe lɔxɔni, ɛ xa bogise faɲine ba wudine kɔɛ ra, e nun tugu yiine, e
nun ɲɔxɔndene, e nun wudi yii gbɛtɛye, ɛ yi sɛwa Alatala yɛtagi ɛ Ala han xii
solofere.
41 Ɛ xa sanli ito raba Alatala xa ɲɛɛ yo ɲɛɛ, xii solofere. Habadan sariyan
na a ra ɛ yixɛtɛne birin xa. Ɛ sanla raba ɲɛɛn kike soloferedeni.
42 Ɛ xa dɔxɔ bubune kui xii solofere. Isirayila bari diine birin xa lu
bubune kui,
43 alogo ɛ yixɛtɛne xa a kolon fa fala n na e benbane radɔxɔ nɛn bubune
kui, n to ɛ ramini Misiran bɔxɔni. Alatala nan n tan na, ɛ Ala.”
44 Musa Alatalaa sali lɔxɔne fala na kii nin Isirayila kaane xa.

24

Yire sariɲanxin lɛnpu dɔxɔ sena
Xɔrɔyaan 27.20,21

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 “A yamari Isirayila kaane ma a e xa fa oliwi ture faɲin na i xɔn, alogo
lɛnpune xa dɛgɛ waxatin birin.
3 Haruna xa a yengi lu lɛnpune xɔn Layiri Kankiraan yɛ masansan dugin
fari ma Naralan Bubun kui, alogo e xa dɛgɛ Alatala yɛtagi keli ɲinbanna ma
han xɔtɔnni waxatin birin. Habadan sariyan na a ra ɛ yixɛtɛne birin xa.
4 Haruna xa a yengi lu lɛnpune xɔn kɔɛɛn birin na naxanye dɔxi lɛnpu
dɔxɔ se xɛma daxin fari Alatala yɛtagi.”
5 “Murutu fuɲin tongo i yi buru fu nun firin nafala. Burune keden
kedenna birin binyen xa kilo sennin li.
6 I xa e dɔxɔ yɛlan firin nin xɛma tabanla fari Alatala yɛtagi, sennin sennin
yɛ ma.
7 I xa wusulan faɲin sa burune birin fari, naxan nalima Alatala ma tɛɛn
na burun ɲɔxɔn na ɲɔxɔ lu seen na Ala xɔn.
8 Buruni itoe xa dɔxɔ Alatala yɛtagi Matabu Lɔxɔn birin yi. Habadan
layirin na a ra Isirayila kaane xa.
9 Burune xa raxɛtɛ Haruna nun a diine ma, e yi e don yire sariɲanxini.
Amasɔtɔ se sariɲanxin na a ra na saraxane yɛ, naxanye ralima Alatala ma
tɛɛn na, naxanye so saraxaraline yii. Habadan sariyan na a ra.”

Ala rayelefun nun gbalona

10 Lɔxɔna nde muxuna nde yi mini Isirayila kaane yɛ, a nga Isirayila kaa,
a baba Misiran kaa. Na kanna nun Isirayila kaana nde yi yɛngɛ yamaan
daaxadeni.
11 Isirayila ɲaxanla diin yi Ala xinla rayelefu, a yi a konbi. A nga yi xili nɛn
Selomiti, Dibiri a dii tɛmɛna Dan bɔnsɔnni. Mafurɛn e yi a xali Musa fɛma.
12 E yi a ramara a faɲin na han Alatala yɛtɛɛn yi a fe yɛba e xa.
13 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
14 “Naxan konbin tixi, na ramini yamaan daaxaden fari ma. Naxanye
birin a xuiin mɛxi, ne birin xa e yiine ti a xunna ma, yamaan birin yi a
magɔlɔn han a faxa.
15 I xa a fala Isirayila kaane xa iki, i naxa, ‘Naxan na Ala konbi, a lan a yi a
yulubin goronna tongo.

16 Naxan na Alatala xinla rayelefu, na xa faxa, yamaan birin xa a magələn. Xa a findi xɔɲɛn na hanma Isirayila kaana, a na Alatala xinla rayelefu, a faxama nɛn.
17 Naxan na muxuna nde faxa, ɛ xa na kanna faxa.
18 Naxan na muxuna nde a suben faxa, a lan a yi a ɲɔxɔn so a yii. Niin ɲɔxɔn xa fi niin na.
19 Naxan na a boden maxɔlɔ, a fan xa maxɔlɔ na kiini.
20 Maxɔlən ɲɔxɔn nan maxɔlən na, yɛɛn ɲɔxɔn nan yɛɛn na, ɲinna ɲɔxɔn nan ɲinna ra. A xa maxɔlɔ alo a a ligaxi boden na kii naxan yi.
21 Naxan na suben faxa a lan a yi a ɲɔxɔn fi, koni naxan na muxun faxa a lan a yi faxa.
22 Sariya kedenna na a ra ɛ birin xa, xɔɲɛna hanma Isirayila kaana. Alatala nan n tan na, ɛ Ala.’ ”
23 Musa yi falan ti Isirayila kaane xa. Xɛmɛn naxan konbin tixi, e yi na xali yamaan daaxaden fari ma, e yi a magələn, a faxa. Isirayila kaane yi a liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

25

Matabu ɲɛɛna
Sariyane 15.1-11
1 Alatala yi a fala Musa xa Sinayi geyaan fari,
2 a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ɛ na so na bɔxɔni n naxan soma ɛ yii, bɔxɔn yɛtɛɛn xa a matabu Alatala xinli.
3 Ɛ nɔɛ ɛ xɛɛne biyɛ nɛn ɲɛɛ sennin, ɛ manpa bili nakɔne wali, ɛ yi e bogine malan.
4 Koni ɲɛɛ solofereden findin matabu ɲɛɛn nan na Alatala xinli. Ɛ nama ɛ xɛɛne bi hanma ɛ yi ɛ manpa bili nakɔne wali.
5 Sansi bogin naxanye na soli e yɛtɛ ma, i tan nama e malan i yɛtɛ xa. I tan nama manpa tɔnsɔn mɔxine malan naxanye bogixi e yɛtɛ ma. Amasɔtɔ matabu ɲɛɛn na ra bɔxɔn xa.
6 Koni bɔxɔn na naxan namini matabu ɲɛɛn kui, ɛ birin xa na don, i tan, i ya konyi xɛmɛna, i ya konyi gilɛna, i ya walikɛna, xɔɲɛn naxan luma i konni,
7 e nun i ya xuruseene, e nun hali burunna suben naxanye i ya bɔxɔni. Bɔxɔn na naxan namini, na birin nɔɛ donɲɛ nɛn.”

Xɔrɔya ɲɛɛna
8 “Ɛ xa matabu ɲɛɛ solofere tɛngɛ, ɲɛɛ solofere dɔxɔ solofere, alogo matabu ɲɛɛ soloferene xa lan ɲɛɛ tonge naanin e nun solomanaaninna ma.
9 Kike solofereden xii fudeni, Ala Solona Lɔxɔna, ɛ xa xɔtane fe yamanan birin yi.
10 Ɛ ɲɛɛ tonge suulunden nasariɲanma nɛn, ɛ yi a rali yiren birin yi a yamanan muxune birin bata xɔrɔya. Xɔrɔya Ɲɛɛn na a ra ɛ xa, ɛ birin yi xɛtɛ ɛ denbayana bɔxɔn ma ɛ bɔnsɔnne yi.
11 Ɲɛɛ tonge suulunden findima Xɔrɔya Ɲɛɛn nan na ɛ xa. Ɛ nama ɛ xɛɛne bi, ɛ nama sansi bogine malan naxanye solima e yɛtɛ ma. Ɛ nama manpa bogi tɔnsɔnne malan naxanye bogima e yɛtɛ ma.
12 Amasɔtɔ Xɔrɔya Ɲɛɛn nan na ra. A sariɲan ɛ xa. Ɛ na donseen naxan to xɛɛne ma, ɛ xa na don.”
13 “Na Xɔrɔya Ɲɛɛna, birin xa xɛtɛ a gbee bɔxɔn ma.
14 Xa ɛ bɔxɔna nde mati hanma ɛ a sara muxuna nde ma, ɛ nama ɲaxu ɛ bode ra.

15 I a saren naxan soma i kon kaan yii, na xa lan na ɲɛɛne yatɛn ma naxan luxi benun Xərəya Ɲɛɛn xa a li. A xa a saren nasuxu i yii naxan lanɲɛ se xaba waxatine yatɛn ma naxanye luxi.
16 Xa ɲɛɛ wuyaxi luxi, a saren xa mate na kiini. Xa ɲɛɛ dando nan luxi a xa a saren magodo. Amasətə a mi bəxən matima, fə se xaba waxatine.
17 Ɛ nama ɲaxu ɛ bode ra, koni ɛ xa gaxu ɛ Ala yɛɛ ra. Alatala nan n tan na, ɛ Ala.”
18 “Ɛ xa n ma tənne nun sariyane suxu. Nayi, ɛ luma nɛn yamanani bəɲɛ xunbenli.
19 Bəxən yi bogi seene fi, ɛ yi ɛ dɛge han ɛ lugo, ɛ lu bəɲɛ xunbenli.
20 Waxatina nde ɛ a falama nɛn, ɛ naxa, ‘En nanse donma ɲɛɛ soloferedeni, xa en mi xɛɛn bi, en mi seen xaba?’
21 N barakan sama nɛn ɛ feene yi ɲɛɛ sennindeni, alogo ɛ se xabaxin xa ɛ makone birin fan han ɲɛɛ saxan.
22 Ɲɛɛ solomasɛxɛdeni, ɛ nɛma ɛ xɛɛne bima, ɛ donse ramaraxin nan donma. Ɛ luma a donɲɛ nɛn han ɲɛɛn solomanaaninden se xaba waxatini.”
23 “Ɛ nama bəxən mati habadanni mumɛ, amasətə n tan nan gbee bəxən na. Ɛ tan luxi nɛn alo xəɲɛn naxanye yigiyaxi n konni.
24 Nanara, ɛ na yamanan sətə, ɛ xa sariyan dəxə alogo bəxə matixin xa xunba.”
25 “Xa i ngaxakedenna findi yiigelitəən na, a yi a bəxəna nde mati, a bari bodena nde xa fa a bəxə matixin xunba.
26 Xa a bari bode mi na naxan daxa a a xunba, xa a tan yɛtɛɛn bata a xunba fɛrɛn sətə,
27 a xa ɲɛɛne yatɛ keli a saran ma, a yi na ɲəxən naxɛtɛ a sara muxun ma. Na xanbi, a nəɛ xɛtɛ nɛn a bəxəni.
28 Koni, xa a mi a ɲəxə raxɛtɛ se sətə, bəxən xa lu a sara muxun yii han Xərəya Ɲɛɛna. Na waxatini a kari singen mən xa xɛtɛ a bəxəni.
29 Xa muxuna nde a banxin mati taa gbeeni yinna soxi naxan ma, a nəɛ a xunbɛ nɛn han ɲɛɛ keden a sara xanbini.
30 Koni xa banxin mi xunba benun ɲɛɛ keden, a luma nɛn a sara muxun gbeeyani sənən e nun a yixɛtɛne. A mi a raxɛtɛma Xərəya Ɲɛɛni.
31 Koni banxin naxanye taa xunxurine yi naxanye mi rabilinxi yinna ra, ne luma nɛn alo bəxəna. E nəɛ xunbɛ nɛn, e mən yi raxɛtɛ e kari singen ma Xərəya Ɲɛɛni.”
32 “Lewi bənsənna taane kui, Lewine nəɛ e banxine xunbɛ nɛn waxatin birin.
33 Naxan na Lewi kaana nde a banxin sara, a minima nɛn banxi saraxin nun na taani Xərəya Ɲɛɛni. Amasətə banxin naxanye Lewi taane yi, ne findixi Lewine nan gbansan gbee ra Isirayila yamanani.
34 Koni xɛɛn naxanye e taane rabilinni, ne mi lan e mati, amasətə Lewine nan gbee e ra habadan!”

Donla feen sariyane

35 “Xa i ngaxakedenna findi yiigelitəən na, naxan dəxi i fɛma, fɛrɛn mi fa a yii a balo, i lan i yi a maso i ra alo xəɲɛna alogo a xa lu i fɛma.
36 I nama tənə yo maxədin a ma koni i xa gaxu i ya Ala yɛɛ ra, i ngaxakedenna yi lu i fɛma.
37 Xa i a doli gbetini, i nama tənə sa a fari. Xa i donseen mati a ma, i nama tənən sətə a xən.”

38 “Alatala nan n tan na, ɛ Ala, naxan ɛ raminixi Misiran bɔxɔni alogo n xa
Kanan bɔxɔn so ɛ yii, n yi findi ɛ Ala ra.”

Muxun xunba sariyana fe

39 “Xa muxuna nde findi yiigelitɔɔn na i dɛxɔn, a yi a yɛtɛ mati i ma, i nama
a ti konyi wanla ra.
40 A xa masuxu i konni alo walikɛna hanma xɔɲɛna. A xa lu i ya wanla ra
han Xɔrɔya Ɲɛɛna.
41 Na waxatini, e nun a diine yi xɔrɔya, a yi xɛtɛ a xabilani, e nun a
benbane bɔxɔni.
42 Amasɔtɔ n ma walikɛne nan Isirayila kaane ra, n naxanye raminixi
Misiran yamanani. E nama mati konyiyani.
43 I nama e ɲaxankata, fɔ i xa gaxu i ya Ala yɛɛ ra.”
44 “Xa ɛ konyi xɛmɛn hanma konyi gilɛn sara, a xa keli siya gbɛtɛne yɛ
naxanye ɛ rabilinxi.
45 Ɛ mɔn nɔɛ xɔɲɛna ndee sarɛ nɛn naxanye dɔxi ɛ yɛ, e nun e xabilan
muxuna nde naxanye barixi ɛ yamanani. E yi findi ɛ gbeen na.
46 Ɛ mɔn nɔɛ e luyɛ ɛ diine yii nɛn ɛ kɛɛn na, alogo e xa lu konyiyani
habadan. Koni ɛ ngaxakedenne, Isirayila kaane, ɛ tan sese nama nɔɔn sɔtɔ a
ngaxakedenna xun na, a a ɲaxankata.”
47 “Xa xɔɲɛn findi nafulu kanna ra naxan dɔxi ɛ konni, ɛ ngaxakedenna
nde yi findi yiigelitɔɔn na, a a yɛtɛ mati xɔɲɛn ma, hanma xɔɲɛn xabila muxu
gbɛtɛ ma,
48 a nɔɛ xunbɛ nɛn a mati xanbini. A ngaxakedenna nde nɔɛ a xunbɛ nɛn,
49 hanma a sɔxɔna, hanma a dunbode, hanma a bari bodena nde a
xabilani, na nɔɛ a ligɛ nɛn. A tan yɛtɛɛn nɔɛ a yɛtɛ xunbɛ nɛn, xa a fɛrɛn sɔtɔ.
50 Nayi, e nun a sara muxun xa ɲɛɛne yatɛ keli a sara ɲɛɛn ma han Xɔrɔya
Ɲɛɛna. A xa a ɲɔxɔn fi alo walikɛɛn nɔɛ saranna yatɛn naxan sɔtɛ na ɲɛɛne
bun.
51 Ɲɛɛn dɔnxɛn naxanye luxi, xa ne mɔn gbo, a xa ne xasabin gbetin
naxɛtɛ nafulu kanna ma a xunba saren na.
52 Ɲɛɛn naxanye luxi benun Xɔrɔya Ɲɛɛn yi a li, xa ne mi fa gbo, a xa na
fan xasabin gbetin naxɛtɛ a xunba saren na.
53 A yisuxuma nɛn a kanna konni alo walikɛɛn naxan sare fixi, a nama a
ɲaxankata.
54 Xa a mi xunba na kii yo yi, e nun a diine xa xɔrɔya Xɔrɔya Ɲɛɛni.
55 Amasɔtɔ n ma walikɛne nan Isirayila kaane ra. N gbee walikɛne nan e
ra, n naxanye raminixi Misiran bɔxɔni. Alatala nan n tan na, ɛ Ala.”

26

Barakan nun dangana
Sariyane 7.12-24 nun 28.1-14

1 “Ɛ nama suxurene rafala. Ɛ nama alana nde sawuran nafala. Ɛ nama
gɛmɛn dɔxɔ, ɛ yi a batu. Ɛ nama gɛmɛ masolixin ti ɛ yamanani ɛ yi a batu.
Amasɔtɔ Alatala nan n tan na, ɛ Ala.”
2 “Ɛ xa n ma Matabu Lɔxɔne suxu, ɛ yi n ma yire sariɲanxin binya. Alatala
nan n tan na.”
3 “Xa ɛ n ma tɔnne nun yamarine suxu,
4 n tulen nafama nɛn ɛ ma a waxatini, bɔxɔn yi balon fi, wudine yi bogi
xɛɛne ma.

5 Se bɔnbɔ waxatin buma nɛn han bogise bolon waxatina. Bogi seene yi lu bolonɲɛ han xɛɛ bi waxatina. Ɛ dɛgema nɛn han ɛ lugo, ɛ yi lu ɛ bɔxɔni bɔɲɛ xunbenli.
6 N tinma nɛn yamanan yi lu hɛrini. Ɛ na ɛ sa, sese mi ɛ tɔrɛ. N burunna sube xaɲɛne bama nɛn ɛ yamanani, yɛngɛn mi soɛ ɛ konni.
7 Ɛ ɛ yaxune kedima nɛn, e yi bira ɛ bun yɛngɛni.
8 Ɛ tan muxu suulun fama nɛn ɛ yaxun muxu kɛmɛ kedideni. Ɛ tan muxu kɛmɛ yi ɛ yaxun wuli fu kedi. Ɛ yaxune birama nɛn ɛ bun yɛngɛni.
9 N fanma nɛn ɛ ra. N yi dii wuyaxi fi ɛ ma, ɛ wuya ayi. N na n ma layirin nakamalima nɛn en tagi.
10 Ɛ yala malo ramaraxine donma nɛn han malo xaba waxatin mɔn yi a li, ɛ yi a fonna dɔnxɛn woli ayi alogo a nɛnɛn xa ramara.
11 N luma nɛn ɛ yɛ, n mi n mɛ ɛ ra mumɛ!
12 N na n masiga tima nɛn ɛ tagi, n findi ɛ Ala ra. Ɛ yi findi n ma yamaan na.
13 Alatala nan n tan na, ɛ Ala, naxan ɛ ramini Misiran bɔxɔni alogo ɛ xa ba Misiran kaane yii. N Misiran konyiyaan goronna ba nɛn ɛ ma, alogo ɛ xa nɔ sigan tiyɛ xunna kenli.”

Sariyane 28.15-68

14 “Koni, xa ɛ mi n xuiin namɛ, ɛ yamarini itoe birin suxu,
15 xa ɛ n ma tɔnne kala, ɛ yi ɛ mɛ n ma sariyane ra, ɛ mi n ma yamarine birin liga, ɛ n ma layirin kala,
16 nayi, n ni ito nan ligama ɛ ra: N yihadin nagodoma nɛn ɛ ma, e nun fitina furene nun fati mawolonna, naxanye ɛ yɛɛne kalama, e yi ɛ niin ba. Ɛ sansine sima fuuni bayo ɛ yaxune nan e donma.
17 N kelima nɛn ɛ xili ma, alogo ɛ yaxune xa ɛ nɔ. Naxanye ɛ raɲaxuxi, ne yi nɔɔn sɔtɔ ɛ xun na. Ɛ ɛ giyɛ hali muxu yo mi ɛ fɔxɔ ra.”
18 “Na birin xanbi ra, xa ɛ mi n xuiin namɛ, n na ɛ yulubine saranma ɛ ra nɛn dɔxɔɲa ma solofere.
19 N yi ɛ wason kala, n yi kuyeni xara alo wurena, e nun bɔxɔna alo sulana.
20 Ɛ sɛnbɛn yi ɲan fuuni, bayo ɛ bɔxɔn mi bogi seene fiyɛ, yamanan wudine mi bogima.”
21 “Xa ɛ murutɛ n ma, ɛ tondi n xuiin namɛ, n na ɛ tɔrɔne rawuyama ayi nɛn dɔxɔ solofere naxan lanxi ɛ yulubine ma.
22 N burunna subene rafama nɛn ɛ xili ma naxanye ɛ diine faxama, e yi ɛ xuruseene raxɔri. E yi ɛ xurunɲɛ ayi han ɛ kirane yi yigeli.”
23 “Xa hali na birin ɛ mi xuru n ma, ɛ lu murutɛxi n ma,
24 n yɛtɛɛn kelima nɛn ɛ xili ma, n mɔn yi ɛ tɔrɔne rawuya ayi dɔxɔ solofere.
25 N yɛngɛn nakelima nɛn ɛ tan xili ma, n yi ɛ yulubine saran ɛ ra n ma layirin kala feen na. Ɛ na ɛ luxun ɛ taa ratangaxine yi, n fitina furen nafama nɛn, ɛ yi lu ɛ yaxune yiini.
26 N yi ɛ kuma donseen na, ɲaxalan fu yamaan birin ma burun ganma nɛn buru gande kedenni, e yi ɛ buruni taxun ligase xurudin na, ɛ yi a don koni ɛ mi lugo.”
27 “Xa hali na birin, ɛ mi n xuiin namɛ, ɛ yi lu murutɛxi n ma,
28 nayi, n kelima nɛn ɛ xili ma, n yi ɛ yulubine saran ɛ ra dɔxɔɲa ma solofere.
29 Ɛ ɛ diine suben donma nɛn.
30 N yi ɛ taan kidene kala, n yi ɛ wusulan gandene rabira.

31 N yi ɛ taane findi xɔrinxɔrinna ra, ɛ yire sariɲanxine yi raxɔri. Nayi, ɛ saraxane mi fa rafanma n ma.
32 N na ɛ yamanan kalama nɛn. Ɛ yaxune na fa dɔxɔdeni ɛ konne yi, e kabɛma nɛn a kalaxin ma.
33 N na ɛ raxuyama ayi nɛn yamanane yi, n yi bira ɛ fɔxɔ ra silanfanna ra, n yi ɛ sagatan.* Ɛ yamanani gelima nɛn, a yi findi taa xɔnne ra."
34 "Nayi, ɛ nɛma ɛ yaxune yii e konni waxatin naxan yi, ɛ yamanani genla yi lu, ɛ bɔxɔn luma nɛn matabuni, matabu waxatine ɲɔxɔn na ɛ mi naxanye suxu.
35 A nɛma rabeɲinxi, a matabun sɔtɔma nɛn, ɛ mi tin naxanye ma ɛ yi dɔxi a yi waxatin naxan yi.
36 Naxanye na lu e nii ra ɛ yɛ, n na e tunnaxɔlɔma e ma nɛn e yaxune yamanani, han e yi e gi ɲɔxɔnden gbansanna bira xuiin bun alo silanfanna, e bira hali muxe mi e fɔxɔ ra.
37 E birama nɛn e bode fari alo e nɛma e giyɛ silanfanna bun, anu muxu yo mi e fɔxɔ ra. Ɛ mi nɔɛ tiyɛ ɛ yaxune yɛɛ ra.
38 Ɛ faxama nɛn siya gbɛtɛne tagi, ɛ yaxune yamanan yi ɛ don.
39 Naxanye na lu ɛ tan yɛ, ne doyenma nɛn han e faxa e yaxune yamanane yi e tan nun e benbane hakɛne fe ra."
40 "Koni e na e ti e hakɛne ra e nun e benbane gbeene nun e tinxintareyaan nun e murutɛna,
41 feen naxanye a ligaxi, n yi keli e xili ma, n yi e rasiga e yaxune yamanani, nayi e Ala kolontare bɔɲɛne na xuru, e yi e hakɛne yanginna fi,
42 n na n mirima nɛn layirina feen ma nxu nun Yaxuba tagi, e nun nxu nun Isiyaga, e nun nxu nun Iburahima, n yi n miri yamanana fe ma.
43 Koni, fɔ yamanan nabeɲinxin xa lu singe, a yi a matabu e mi na waxatin naxan yi. E e hakɛne yanginna fima nɛn amasɔtɔ e bata e mɛ n ma sariyane nun tɔnne ra.
44 Koni, hali e lu e yaxune yamanani, n mi e rabeɲinɲɛ han e yi raxɔri, n yi n ma layirin kala. Amasɔtɔ Alatala nan n tan na, e Ala.
45 N na n mirima nɛn n ma layirin ma, naxan nxu nun e benbane tagi, n naxanye ramini Misiran bɔxɔni siyane yɛtagi, alogo n xa findi e Ala ra. Alatala nan n tan na."
46 Alatala tɔnne nun yamarine nun sariyane nan ne ra, a naxanye falaxi Isirayila kaane xa fata Musa ra Sinayi geyaan fari.

27

Muxun naxanye fixi Ala ma

1 Alatala yi a fala Musa xa,
2 a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Xa muxuna nde bata a dɛ ti, a muxuna nde fi Alatala ma, a xunbama gbetin nan na naxan lanxi a yatɛn ma.
3 Xa xɛmɛn na a ra naxan barin bata ɲɛɛ mɔxɔɲɛ ti han ɲɛɛ tonge sennin, i xa a saren yatɛ gbeti gbanan tonge suulun na, gbeti gbananna naxanye rawalima yire sariɲanxini.
4 Xa ɲaxanla na a ra, gbeti gbanan tonge saxan.
5 Dii xɛmɛn naxan barin bata ɲɛɛ suulun ti han ɲɛɛ mɔxɔɲɛ, na lanma gbeti gbanan mɔxɔɲɛ nan ma. Dii tɛmɛna, gbeti gbanan fu.

* **26:33: 26.33 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

6 Dii xɛmɛn naxan barin bata kike kedenna ti han ɲɛɛ suulun, na lanma
gbeti gbanan suulun nan ma. Dii tɛmɛna, gbeti gbanan saxan.
7 Xɛmɛn naxan bata dangu ɲɛɛ tonge senninna ra, na lanma gbeti gbanan
fu nun suulun ma. Ɲaxanla, gbeti gbanan fu.
8 Naxan bata a dɛ ti, xa yiigelitɔɔn na a ra, a mi nɔɛ na gbetin yatɛn fiyɛ, a
lan a yi na muxun xali saraxaraliin fɛma. Na nɔɛ gbetin xasabina nde falɛ
nɛn a nɔɛ naxan fiyɛ."
9 "Xa muxuna nde bata a dɛ ti xurusena fe ra naxan nɔɛ bɛ saraxan na
Alatala xa, na xuruse sifan na fi Alatala ma, a bata rasariɲan.
10 A mi masarɛ gbɛtɛ ra. A faɲin mi masarɛ a kobin na, a kobin mi masarɛ
a faɲin na. Xa a kanna xuruseen masara gbɛtɛ ra, e firinna birin bata
rasariɲan.
11 Xa suben na a ra naxan haramuxi, naxan mi bɛ saraxan na Alatala xa, a
xa xali saraxaraliin fɛma.
12 Saraxaraliin xa a saren fala, xa suben fan, hanma a mi fan. A na saren
naxan fala, a bata lu na ma.
13 Xa a kanna waxi suben xunba feni, a xa a ɲɔxɔn fi a yi yaganna dɔxɔŋa
ma firin sa a fari."
14 "Xa muxuna nde a banxin fi Alatala ma, saraxaraliin xa a saren fala, xa
a fan hanma a mi fan. A na naxan fala, a bata lu na ma.
15 Xa a kanna waxi a xunba feni, a xa a ɲɔxɔn fi a yi yaganna dɔxɔŋa ma
firin sa a fari. Banxin yi xɛtɛ a kanna ma."
16 "Xa muxuna nde a xɛɛn fi Alatala ma, a saren xa fala fata sansiin yatɛn
na naxan xuyɛ a ma. Malo bɛnbɛli gbee saxan xuyɛ bɔxɔn naxan ma, na
lanma gbeti gbanan tonge suulun nan ma.
17 Xa xɛɛn fixi Xɔrɔya Ɲɛɛn nin, a saren luma na kii nin.
18 Xa xɛɛn fixi Xɔrɔya Ɲɛɛn xanbin nin, saraxaraliin xa ɲɛɛne yatɛ naxan
luxi benun Xɔrɔya Ɲɛɛ famatɔna, a yi nde ba xɛɛn saren na.
19 Xa xɛɛ kanna waxi a xunba feni, a xa a ɲɔxɔn fi, a yi yaganna dɔxɔŋa ma
firin sa a fari, xɛɛn yi xɛtɛ a kanna ma.
20 Xa a mi xɛɛn xunba, a yi a mati muxu gbɛtɛ ma, a mi fa nɔɛ a xunbɛ.
21 Xɛɛn na yɛba Xɔrɔya Ɲɛɛni, a bata rasariɲan, a so Alatala yii kiseen na
habadan! A findima saraxaraline gbeen nan na.
22 Xa muxuna nde xɛɛn fi Alatala ma a naxan saraxi, naxan mi yi a kɛɛni,
23 saraxaraliin xa a saren fala fata ɲɛɛne yatɛn na naxanye luxi benun
Xɔrɔya Ɲɛɛna. Na kanna xa a saren fi na lɔxɔ yɛtɛni. A sariɲan Alatala yɛtagi.
24 Xɛɛn naxɛtɛma a kari singen ma nɛn Xɔrɔya Ɲɛɛni, a sara naxan ma,
naxan gbee yi a ra nun.
25 Na sarene birin falama nɛn fata yire sariɲanxin gbeti gbananna ra,
naxan lanxi garamu fu ma."
26 "Muxu yo nama a xuruse dii singen fi Alatala ma na kiini, amasɔtɔ
Alatala nan gbee dii singene birin na hali ba na feen na. Ɲinge ba, yɛxɛɛ ba,
Alatala nan gbee e birin na.
27 Xa a findi sube haramuxin dii singen na, a kanna nɔɛ a xunbɛ nɛn. A xa
a ɲɔxɔn fi, a yi yaganna dɔxɔŋa ma firin sa a fari. Xa a mi a xunba, a xa a
mati a sare falaxin na."
28 "Koni, muxun na sese fi Alatala ma habadanni, muxu ba, xuruse ba, a
kɛɛ xɛɛn ba, na sese mi sarɛ, a mi xunbɛ. Naxan yo na fi a ma habadanni, na
bata sariɲan a xa fefe.

29 Hali a findi muxun na naxan fixi Ala ma habadanni, a mi nɔɛ xunbɛ, ɛ
xa a faxa.”
30 “Alatala nan gbee bɔxɔn bogiseene birin yaganna ra. A na keli xɛɛn ma
hanma langan kui, a sariɲan Alatala yɛtagi.
31 Xa muxuna nde waxi a yaganna yirena nde xunba feni, fɔ a xa a ɲɔxɔn
fi, a yi na yiren yaganna dɔxɔŋa ma firin sa a fari.
32 Alatala nan gbee xuruseene birin yaganna ra, a xurin nun a xungbena.
Xuruseene na yatɛ, Alatala nan gbee e fudene ra.
33 Xuruseene mi yɛbama a faɲin nun a kobin na. Xuruseen nama masara
gbɛtɛ ra. Xa a na liga e firinna birin nasariɲanma nɛn, e mi nɔɛ xunbɛ.”

34 Alatala na yamarine nan so Musa yii Isirayila kaane xa Sinayi geyaan
fari.

Yatɛne
Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Tawureta Musa yire naaninden ni i ra. Isirayila kaane to keli Misiran yamanani, siga Kanan bɔxɔni, e feen naxanye liga kira yi, ne nan sɛbɛxi Kitabun yireni ito kui. A xili saxi na kiini nɛn bayo Isirayila kaane yatɛn nan sɛbɛxi a kui naxan findixi dɔxɔde wuyaxi ra.

Isirayila kaane yelin xanbini sariyane birin sɔtɛ Musa ra Ala naxanye fala a xa Sinayi geyaan fari e mini xanbini Misiran yamanani, e yi e yitɔn siga na yamanani Ala naxan nagidixi e ma. E yi siga singen han Kadesi-Barineya yi, Isirayila yamanan so dɛna. Koni e yi gaxu soɛ. Nayi, e yi lu tonbonni ɲɛɛ tonge naanin. Dɔnxɛn na, e yi tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ, e yi siga yiifanna ma alogo e xa Moyaba yamanan masɔtɔ Fɔxɔ Daraan sogeteden binni. Kitabun yireni ito sora dɔnxɛne fe wuyaxi gbɛtɛye nan falama naxan liga Moyaba yamanani. Isirayila kaane lu mɛn nin han e yi so Kanan yamanani.

Kitabun yireni ito Alaa yamana muxuyaan nan yitama en na. Waxatina nde e lannayaan liga, waxatina nde sikɛna. Waxatina nde e xaxili ragidixi, waxati gbɛtɛ, e yigitɛgɛxi. Koni, hali Alaa yamaan mi tinxin waxatin birin, Alaa tinxinna mi ɲanɲɛ.

Isirayila kaane xili sɛbɛna

1 Alatala yi falan ti Musa xa Naralan Bubun kui, Sinayi tonbonni, kike
firinden lɔxɔ singeni, e minin ɲɛɛ firindeni Misiran bɔxɔni. A yi a fala, a
naxa,
2 “Ɛ nun Haruna xa Isirayila yamaan birin tɛngɛ, ɛ xɛmɛne birin xinle sɛbɛ
xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma.
3 Ɛ xa Isirayila xɛmɛne birin tɛngɛ fata e ganle ra naxanye barin bata
dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye nɔɛ sofa wanla kɛ.
4 Bɔnsɔn yo bɔnsɔn, xabila manga keden xa ɛ mali.”
5 Na mali muxune xinle ni itoe ra:
Keli Rubɛn bɔnsɔnni, Sedewuri a dii Elisuri.
6 Keli Simeyɔn bɔnsɔnni, Surisadayi a dii Selumiyɛli.
7 Keli Yuda bɔnsɔnni, Aminadabo a dii Naxason.
8 Keli Isakari bɔnsɔnni, Suwari a dii Natanɛli.
9 Keli Sabulon bɔnsɔnni, Xelɔn ma dii Eliyabi.
10 Yusufu a diine bɔnsɔnne: Keli Efirami bɔnsɔnni, Amixudi a dii Elisama.
Keli Manase bɔnsɔnni, Pedasuri a dii Gamaliyɛli.
11 Keli Bunyamin bɔnsɔnni, Gidewoni a dii Abidan.
12 Keli Dan bɔnsɔnni, Amisadayi a dii Axiyeseri.
13 Keli Aseri bɔnsɔnni, Okiran ma dii Pagiyɛli.
14 Keli Gadi bɔnsɔnni, Dewuyɛli a dii Eliyasafi.
15 Keli Nafatali bɔnsɔnni, Enan ma dii Axira.
16 Bɔnsɔn mangani itoe nan yi xilixi yamaan yɛ. Ne yi findixi Isirayila gali
kuntigine nan na.
17 Musa nun Haruna yi muxuni itoe tongo naxanye xinle yɛbaxi.
18 E yi yamaan birin malan kike firinden xii singen ma. Xɛmɛn naxanye
birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, e yi ne birin xinle sɛbɛ keden
keden yɛ ma kɛdin ma, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma,
19 alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. A yi e tɛngɛ Sinayi tonbonni.

20 E yi xɛmɛne birin xinle sɛbɛ keden keden yɛ ma Isirayila a dii singe
Rubɛn bɔnsɔnni xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma, naxanye birin barin
bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
21 E muxu wuli tonge naanin wuli sennin kɛmɛ suulun tɛngɛ Rubɛn
bɔnsɔnni.
22 E yi Simeyɔn bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ keden keden yɛ ma,
xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
23 E muxu wuli tonge suulun wuli solomanaanin kɛmɛ saxan tɛngɛ
Simeyɔn bɔnsɔnni.
24 E yi Gadi bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya
yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ
sofa wanla kɛ.
25 E muxu wuli tonge naanin wuli suulun kɛmɛ sennin tonge suulun tɛngɛ
Gadi bɔnsɔnni.
26 E yi Yuda bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya
yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ
sofa wanla kɛ.
27 E muxu wuli tonge solofere wuli naanin kɛmɛ sennin tɛngɛ Yuda
bɔnsɔnni.
28 E yi Isakari bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya
yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ
sofa wanla kɛ.
29 E muxu wuli tonge suulun wuli naanin kɛmɛ naanin tɛngɛ Isakari
bɔnsɔnni.
30 E yi Sabulon bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun
denbaya yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na,
naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
31 E yi muxu wuli tonge suulun wuli solofere kɛmɛ naanin tɛngɛ Sabulon
bɔnsɔnni.
32 Yusufu a diine bɔnsɔnne yɛ: E yi Efirami bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle
sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu
ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
33 E muxu wuli tonge naanin kɛmɛ suulun tɛngɛ Efirami bɔnsɔnni.
34 E yi Manase bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun
denbaya yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na,
naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
35 E muxu wuli tonge saxan wuli firin kɛmɛ firin tɛngɛ Manase bɔnsɔnni.
36 E yi Bunyamin bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun
denbaya yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na,
naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
37 E muxu wuli tonge saxan wuli suulun kɛmɛ naanin tɛngɛ Bunyamin
bɔnsɔnni.
38 E yi Dan bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya
yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ
sofa wanla kɛ.
39 E muxu wuli tonge sennin wuli firin kɛmɛ solofere tɛngɛ Dan bɔnsɔnni.
40 E yi Aseri bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun denbaya
yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ
sofa wanla kɛ.
41 E muxu wuli tonge naanin e nun keden kɛmɛ suulun tɛngɛ Aseri
bɔnsɔnni.

42 E yi Nafatali bɔnsɔnna xɛmɛne birin xinle sɛbɛ, xabila yɛɛn nun
denbaya yɛɛn ma, naxanye birin barin bata yi dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na,
naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ.
43 E yi muxu wuli tonge suulun wuli saxan kɛmɛ naanin tɛngɛ Nafatali
bɔnsɔnni.
44 Musa nun Haruna nun Isirayila yamaan manga fu nun firinna ne
xasabin nan yatɛ, bɔnsɔn keden manga keden.
45 Isirayila kaane birin yatɛxin denbaya yɛɛn ma, naxanye barin bata yi
dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye yi nɔɛ sofa wanla kɛ,
46 ne birin malanxina, muxu wuli kɛmɛ sennin wuli saxan kɛmɛ suulun
tonge suulun nan yi a ra.

Lewi bɔnsɔnna a wanla

47 Lewi bɔnsɔnna denbayane tan mi yi tɛngɛxi alo bonne.
48 Alatala a fala nɛn Musa xa, a naxa,
49 “I nama Lewi bɔnsɔnna nun Isirayila kaan bonne tɛngɛ e bode xɔn.
50 I xa layiri sereyaan Bubun taxu Lewi bɔnsɔnna muxune ra e nun a
muranne nun a seene birin. E xa batu bubun nun a muranne xali. E yi e
ɲɔxɔ lu e xɔn, e yi e yamaan daaxadeni tɔn a rabilinni.
51 Ɛ na keli sigadeni, Lewi bɔnsɔnna muxune nan Ala Batu Bubun
wayanma, e mɔn yi a yitɔn ɛ na dɔxɔ daaxaden naxan yi. Xa muxu gbɛtɛ a
maso a ra, ɛ xa a faxa.
52 Isirayila kaane birin xa e malan e daaxadeni, birin yi dɔxɔ gali yɛɛn ma
a taxamasenna bun.
53 Lewi bɔnsɔnna muxune tan xa e bubune ti layiri sereyaan bubun
nabilinni, e yi e ɲɔxɔ lu a xɔn alogo n ma xɔlɔn nama godo Isirayila yamaan
ma.”
54 Alatala a yamarin Musa ma kii naxan yi, Isirayila kaane yi na birin liga.

2

Bɔnsɔnne dɔxɔ kiina yamaan daaxadeni

1 Alatala yi falan ti Musa nun Haruna xa, a naxa,
2 “Isirayila kaane birin xa yamaan daaxadeni tɔn Naralan Bubun
nabilinni, koni e nama a yigbɛtɛn. E xa dɔxɔ e bɔnsɔnna nun e denbayaan
taxamasenne bun.”
3 “Yuda bɔnsɔnna nun a ganle xa e daaxadeni tɔn sogeteden binni e
taxamasenna bun ma. Aminadabo a dii Naxason nan Yuda mangan na.
4 Muxu wuli tonge solofere wuli naanin kɛmɛ sennin nan a ganli.
5 Isakari bɔnsɔnna xa e daaxadeni tɔn e dɛxɔn ma. Suwari a dii Natanɛli
nan Isakari bɔnsɔnna mangan na.
6 Muxu wuli tonge suulun wuli naanin kɛmɛ naanin nan a ganli.
7 Sabulon bɔnsɔnna xa daaxa e fan dɛxɔn ma. Xelɔn ma dii Eliyabi nan
Sabulon bɔnsɔnna mangan na.
8 Muxu wuli tonge suulun wuli solofere kɛmɛ naanin nan a ganli.
9 Nayi, xɛmɛn naxanye Yuda yamaan daaxaden ganli, ne birin
malanxina, muxu wuli kɛmɛ wuli tonge solomasɛxɛ e nun sennin kɛmɛ
naanin. Yamaan na keli, e singen nan sigama.”
10 “Rubɛn bɔnsɔnna nun a ganle xa e daaxadeni tɔn yiifari fɔxɔni e
taxamasenna bun ma. Sedewuri a dii Elisuri nan Rubɛn bɔnsɔnna mangan
na.
11 Muxu wuli tonge naanin wuli sennin kɛmɛ suulun nan a ganli.

12 Simeyɔn bɔnsɔnna xa e daaxadeni tɔn a dɛxɔn ma. Surisadayi a dii
Selumiyɛli nan Simeyɔn bɔnsɔnna mangan na.
13 Muxu wuli tonge suulun wuli solomanaanin kɛmɛ saxan nan a ganli.
14 Gadi bɔnsɔnna xa daaxa na fan dɛxɔn ma. Reyuli a dii Eliyasafi nan
Gadi bɔnsɔnna mangan na.
15 Muxu wuli tonge naanin wuli suulun kɛmɛ sennin tonge suulun nan a
ganli.
16 Nayi, xɛmɛn naxanye Rubɛn yamaan daaxaden ganli, ne malanxina,
muxu wuli kɛmɛ wuli tonge suulun e nun keden kɛmɛ naanin tonge suulun.
Ne nan sigama a firindeni."
17 "Na xanbi ra, Lewi bɔnsɔnna muxune yi siga ganla bonne tagi, e nun
Naralan Bubuna. E birin sigama e daaxa yɛɛn nan ma, muxun birin nun a
tidena, a bɔnsɔnna taxamasenna bun ma."
18 "Efirami bɔnsɔnna nun a ganle xa e daaxadeni tɔn sogegododeni e
taxamasenna bun ma. Amixudi a dii Elisama nan Efirami bɔnsɔnna
mangan na.
19 Muxu wuli tonge naanin kɛmɛ suulun nan a ganli.
20 Manase bɔnsɔnna xa daaxa a dɛxɔn ma. Pedasuri a dii Gamaliyɛli nan
Manase bɔnsɔnna mangan na.
21 Muxu wuli tonge saxan wuli firin kɛmɛ firin nan a ganli.
22 Bunyamin bɔnsɔnna xa daaxa na fan dɛxɔn ma. Gidewoni a dii Abidan
nan Bunyamin bɔnsɔnna mangan na.
23 Muxu wuli tonge saxan wuli suulun kɛmɛ naanin nan a ganli.
24 Nayi, xɛmɛn naxanye Efirami yamaan daaxaden ganli, ne malanxina,
muxu wuli kɛmɛ wuli solomasɛxɛ muxu kɛmɛ. E tan nan sigama a
saxandeni."
25 "Dan bɔnsɔnna nun a ganle xa e daaxadeni tɔn kɔmɛn fɔxɔni e
taxamasenna bun ma. Amisadayi a dii Axiyeseri nan Dan bɔnsɔnna
mangan na.
26 Muxu wuli tonge sennin wuli firin kɛmɛ solofere nan a ganli.
27 Aseri bɔnsɔnna xa e daaxadeni tɔn a dɛxɔn ma. Okiran ma dii Pagiyɛli
nan Aseri bɔnsɔnna mangan na.
28 Muxu wuli tonge naanin e nun keden kɛmɛ suulun nan a ganli.
29 Nafatali bɔnsɔnna xa daaxa na fan dɛxɔn ma. Enan ma dii Axira nan
Nafatali bɔnsɔnna mangan na.
30 Muxu wuli tonge suulun wuli saxan kɛmɛ naanin nan a ganli.
31 Nayi, xɛmɛn naxanye Dan ma yamaan daaxaden ganli, ne malanxina,
muxu wuli kɛmɛ wuli tonge suulun e nun solofere kɛmɛ sennin. Ne nan
sigan dɔnxɛn na, e taxamasenna bun ma."
32 Isirayila kaane nan ne ra naxanye tɛngɛ denbaya yɛɛn ma. Gali
daaxadene birin malanxina, muxu wuli kɛmɛ sennin wuli saxan kɛmɛ
suulun tonge suulun.
33 Lewi bɔnsɔnna muxune mi tɛngɛ Isirayila kaan bonne yɛ, alo Alatala a
yamari Musa ma kii naxan yi.
34 Alatala yamarin naxanye birin fi Musa ma Isirayila kaane yi ne birin
liga. E yi e daaxaden yɛba e taxamasenne bun ma na kiini, e mɔn yi sigama
na kii nin, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma.

3

Lewi bɔnsɔnna wanle

1 Haruna nun Musaa denbayaan muxune ni i ra, Alatala falan ti Musa xa
waxatin naxan yi Sinayi geyaan fari.
2 Harunaa diine xinle ni itoe ra: a dii singena Nadaba, Abihu, Eleyasari
nun Itamara.
3 Ne nan yi Harunaa diine ra naxanye masusan alogo e xa dɔxɔ
saraxaraliyani, e yi na wanla kɛ.
4 Koni Nadaba nun Abihu faxa nɛn Alatala yɛtagi Sinayi tonbonni, e to fa
tɛɛ daxataren na a xa. Dii mi yi e yii, nanara, Eleyasari nun Itamara nan lu
saraxarali wanla kɛ e baba Haruna bun ma.
5 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
6 “Lewi bɔnsɔnna maso, i yi e lu saraxarali Haruna sagoni, e lu a wanla ra.
7 E xa Haruna nun yamana wanla kɛ Naralan Bubuni, e Ala Batu bubun
wanle kɛ.
8 E yengi dɔxɔma nɛn Naralan Bubun muranne xɔn, e yi Ala Batu Bubun
wanle rakamali Isirayila kaane xa.
9 I xa Lewi bɔnsɔnna muxune lu Haruna nun a diine sagoni. E tan nan
fima n ma Isirayila kaane yɛ habadan!
10 I xa Haruna nun a diine dɔxɔ saraxaraliyani. Muxu gbɛtɛ na a maso
yire sarinanxin na, ɛ xa a faxa.”
11 Alatala mɔn yi a fala Musa xa, a naxa,
12 “N tan yɛtɛɛn bata Lewi bɔnsɔnna muxune sugandi Isirayila kaane yɛ, e
findi n gbeen na Isirayila dii singene nɔxɔn na.
13 Amasɔtɔ n gbeen nan dii singene birin na. N Misiran dii singene birin
faxa lɔxɔni, n yi dii singene birin nasarinan n yɛtɛ xa Isirayila yi. Muxu ba,
xuruse ba, n gbeen nan e ra. Alatala nan n tan na.”

Lewi bɔnsɔnna xili sɛbɛ singena

14 Alatala yi a fala Musa xa Sinayi tonbonni, a naxa,
15 “I xa Lewi bɔnsɔnna muxune tɛngɛ, denbaya yɛɛn nun xabila yɛɛn ma. I
xa xɛmɛne birin tɛngɛ naxanye barin bata dangu kike kedenna ra.”
16 Musa yi e tɛngɛ alo Alatala a yamari kii naxan yi.
17 Lewi a diine xinle ni itoe ra: Gɛrisɔn, Kehati e nun Merari.
18 Gɛrisɔn ma diine findixi xabilani itoe nan benbaye ra: Libini nun
Simeyi.
19 Kehati a diine findixi xabilani itoe nan benbaye ra: Amirama, Yisehari,
Xebiron e nun Yusiyɛli.
20 Merari a diine findixi xabilani itoe nan benbaye ra: Maxali nun Musi.
Lewi xabilane nan ne ra e nun e denbayane benbane.
21 Gɛrisɔn findixi Libini nun Simayi xabilane benban nan na. Ne nan
Gɛrisɔn xabilane ra.
22 E xɛmɛn naxanye tɛngɛ naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, e
muxu wuli solofere kɛmɛ suulun.
23 Gɛrisɔn xabilane yi e daaxadeni tɔnma Ala Batu Bubun nan xanbi ra,
sogegodode binni.
24 Eliyasafi nan yi Gɛrisɔn xabilane mangan na, Layeli a diina.
25 Gɛrisɔn xabilane yi e yengi lu Naralan Bubun yireni itoe xɔn: bubun
nun a xunna soon kuiin nun a fanna, a so dɛɛn yɛ masansan dugina,
26 sansanna taa dugine naxan Ala Batu Bubun nun saraxa ganden
nabilinni, dugin naxan singanxi sansanna dɛɛn na, e nun lutine nun e ti
seene birin.

27 Kehati findixi Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyɛli
xabilane benban nan na. Ne nan Kehati xabilane ra.
28 E xɛmɛn naxanye tɛngɛ naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, e
muxu wuli solomasɛxɛ kɛmɛ sennin. E tan nan e yengi lu yire sariŋanxin
xɔn.
29 Kehati xabilane yi e daaxadeni tɔnma Ala Batu Bubun yiifari fɔxɔn nan
ma.
30 Elisafan nan yi Kehati xabilane mangan na, Yusiyɛli a diina.
31 Kehati xabilane yi e yengi lu muranni itoe xɔn, Layiri Kankirana,*
tabanla, lɛnpu dɔxɔ sena, saraxa gandene, goronna naxanye rawalima yire
sariŋanxini, yɛ masansan dugina, e nun e rawali seene birin.
32 Saraxarali Harunaa dii Eleyasari nan yi Lewi bɔnsɔnna muxune birin
mangan na. A tan nan yi dɔxi ne xun na naxanye yi e yengi luxi yire
sariŋanxin xɔn ma.
33 Merari findixi Maxali nun Musi xabilane benban nan na. Ne nan
Merari xabilane ra.
34 E xɛmɛn naxanye tɛngɛ naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, e
muxu wuli sennin kɛmɛ firin.
35 Suriyeli nan yi Merari xabilane mangan na, Abixali a diina. E yi e
daaxadeni tɔnma Ala Batu Bubun kɔmɛn fɔxɔn nan ma.
36 Merari xabilane yi e yengi lu Ala Batu Bubun buntine nun gaalane†
nun sɛnbɛtɛnne nun bundɔxɔne nun muranne xɔn e nun e ti seene birin,
37 e nun a sansanna sɛnbɛtɛnna naxanye a rabilinni nun e bundɔxɔne nun
e gbangban seene nun e lutine.
38 Musa nun Haruna nun a diine yi e daaxadeni tɔnma Naralan Bubun so
dɛɛn nan yɛtagi, sogeteden binni. E yi yire sariŋanxin wanle xun matoma a
ra Isirayila kaane xa. Xa muxu gbɛtɛ yi a maso yire sariŋanxin na, a yi
faxama nɛn.
39 Lewi bɔnsɔnna muxune birin Musa nun Haruna naxanye tɛngɛ xabila
yɛɛn ma fata Alatalaa yamarin na, xɛmɛn naxanye barin bata yi dangu kike
kedenna ra, e malanxina, muxu wuli mɔxɔŋɛn nun firin.
40 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Dii xɛmɛ singene birin tɛngɛ Isirayila
kaane yɛ, naxanye barin bata dangu kike kedenna ra, i yi e xinle sɛbɛ kɛdin
ma.
41 Lewi bɔnsɔnna muxune so n yii e ɲɔxɔn na e nun e xuruseene Isirayila
kaane xuruse dii singene ɲɔxɔn na. Alatala nan n tan na.”
42 Musa yi Isirayila kaane dii singene birin tɛngɛ, alo Alatala a yamari kii
naxan yi.
43 Dii xɛmɛ singen naxanye birin barin bata yi dangu kike kedenna ra, ne
xinle sɛbɛxin lan muxu wuli mɔxɔŋɛn nun firin kɛmɛ firin tonge solofere e
nun saxan nan ma.
44 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
45 “Lewi bɔnsɔnna muxune tongo Isirayila kaane dii singene ɲɔxɔn na e
nun e xuruseene Isirayila kaane xuruse dii singene ɲɔxɔn na. Lewi
bɔnsɔnna muxune xa findi n gbeen na. Alatala nan n tan na.
46 Bayo Isirayila dii singene wuya Lewi bɔnsɔnna muxune xa han muxu
kɛmɛ firin tonge solofere e nun saxan, ne xunba daxin na a ra.
47 Muxu kedenna xunba gbeti gbanan suulun na, gbeti gbananna naxan
nawalima yire sariŋanxini, naxan lanxi garamu fu ma.

---

* **3:31:** ***3.31 Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui. † **3:36: 3.36** Nde a falama a “galalenne.”

48 I xa na gbetin so Haruna nun a diine yii dii singene xunba seen na
naxanye yi wuyaxi ayi.”
49 Naxanye mi yi ɲəxə yibiraxi Lewi bənsənna muxune ra, Musa yi ne
xunba gbetin tongo.
50 A yi Isirayila dii singene gbetin tongo han gbeti gbanan wuli keden
kɛmɛ saxan tonge sennin e nun suulun, gbeti gbananna naxan nawalima
yire sariŋanxini.
51 Nayi, Musa yi xunba gbetin so Haruna nun a diine yii, alo Alatala a
yamari Musa ma kii naxan yi.

4

Lewi bənsənna wanle

1 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,
2 “Ɛ Kehati xabilan muxune tɛngɛ Lewi yixɛtɛne yɛ xabila yɛɛn nun
denbaya yɛɛn ma.
3 Ɛ xɛmɛne tɛngɛ keli ɲɛɛ tonge saxanna ma han ɲɛɛ tonge suulun,
naxanye birin nəɛ wanla kɛ Naralan Bubuni.”
4 “Kehati xabilan muxune xa wanli ito nan kɛ Naralan Bubuni: E xa e
yengi lu se sariŋanxi fisamantenne xən.
5 Yamaan na keli sigadeni, Haruna nun a diine xa yɛ masansan dugin ba,
e yi a sa Layiri Sereya Kankiraan fari.
6 E yi sube kidi faŋine sa a fari, e mən yi dugi mamiloxini bandun ne fan
fari. E yi Kankiraan tongo tamine yitən.
7 E xa dugi mamiloxi gbɛtɛ sa Buru Rali Tabanla fari, e yi a goronne nun
igelengenne nun minse saraxa saseene dəxə na. Buru Ralixin naxanye na
waxatin birin, ne xa lu tabanla fari.
8 E xa dugi gbeela so seene birin xunna, e yi sube kidi faŋine so e birin
xunna, e mən yi tabanla tongo tamine yitən.
9 E xa dugi mamiloxin so lɛnpu dəxə seen nun lɛnpune nun e rawali seene
nun tɛɛ kə seene nun e radɛgɛ turen xun na.
10 E xa ne birin mafilin sube kidi faŋi bitinganni, e mən yi e sa e xali
wudin fari.
11 E xa dugi mamiloxin so saraxa gande xɛma daxin xun na, e yi sube kidi
faŋi bitinganna so na fan xun na. E mən yi a tongo tamine yitən.
12 Muranna naxanye birin nawalima yire sariŋanxini e xa ne malan, e yi
e raxidi dugi mamiloxini, e yi kidi faŋi bitinganna so e xun na, e yi e sa e
xali wudin fari.
13 E xa xuben ba saraxa gande sula daxin fari, e yi dugi mamiloxin so a
xun na.
14 E xa a saraxa waliseene birin dəxə na fari: xube sa seene, suben tongo
seene, xube kə seene, e nun wuli xuya goronne. E xa sube kidi faŋi
bitinganna so e xun na, e mən yi saraxa ganden tongo tamine yitən.
15 Haruna nun a diine na yelin muranne nun goron sariŋanxine xunna
soɛ, yamaan na keli sigadeni, Kehati xabilan muxune xa fa, e yi e xali. Koni
e nama e yiin din se sariŋanxine ra, alogo e nama faxa. Kehati xabilan
muxune xa na seene xali naxanye Naralan Bubun kui.
16 Saraxarali Harunaa dii Eleyasari xa a yengi lu lɛnpu turen nun
wusulanna nun bogise saraxane nun masusan turen xən ma. A yi a yengi lu
Ala Batu Bubun yiren birin xən ma e nun a kui seene nun muran
sariŋanxine nun a goronne birin.”

17 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,
18 “Ɛ Kehati xabilan muxune ratanga alogo e nama raxɔri Lewi bɔnsɔnna yɛ.
19 Ɛ ito nan liga e xa alogo e nama faxa e na e maso se sariɲanxi fisamantenne ra waxatin naxan yi: Haruna nun a diine singe xa so yire sariɲanxini, e yi birin ti a wali ra, e nun a lan a xa naxan xali.
20 Koni Kehati xabilan muxune nama so yire sariɲanxini, e se sariɲanxi fisamantenne to, hali ndedi, alogo e nama faxa.”
21 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
22 “Gɛrisɔn yixɛtɛne fan tɛngɛ, xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma.
23 I xa xɛmɛne tɛngɛ keli ɲɛɛ tonge saxanna ma han ɲɛɛ tonge suulun, naxanye nɔɛ wanla kɛ Naralan Bubuni.
24 Gɛrisɔn yixɛtɛne xabilane wanle ni i ra e nun e lan e xa goronna naxanye xali:
25 E xa Ala Batu Bubun dugine maxali, e nun Naralan Bubuna, a xunna soona, a kidi faɲin naxanye sama a fari, dugin naxanye singanma Naralan Bubun so dɛɛn na,
26 a sansanna dugin naxanye Ala Batu Bubun nun saraxa ganden nabilinni, dugin naxan singanxi a so dɛɛn na, e nun e lutine nun e singan seene birin.
27 Gɛrisɔn xabilan muxune xa wali Haruna nun a diine yamarin bun. E tan nan a falama e xa e lan e xa naxan xali.
28 Gɛrisɔn xabilan muxune wanle nan ne ra Naralan Bubuni. E xa wali saraxarali Harunaa dii Itamaraa yamarin bun.”
29 “I xa Merari bɔnsɔnna muxune tɛngɛ xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma.
30 I xɛmɛne birin tɛngɛ keli ɲɛɛ tonge saxanna ma han ɲɛɛ tonge suulunna, naxanye nɔɛ wanla kɛ Naralan Bubuni.”
31 “E wanla ni i ra Naralan Bubuni: E xa Ala Batu Bubun bun tiine xali, a gaalane,* a sɛnbɛtɛnne, a bundɔxɔne,
32 sansanna sɛnbɛtɛnne naxan bubun nabilinni, e bundɔxɔne, e gbangban wudine nun e lutine, e nun waliseene birin. Ɛ xa xɛmɛn birin goronna so a yii a naxan xalima.
33 Merari bɔnsɔnna muxune wanle nan ne ra Naralan Bubuni, saraxarali Harunaa dii Itamaraa yamarin bun.”
34 Musa nun Haruna nun yamaan mangane yi Kehati xabilan muxune tɛngɛ xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma.
35 Xɛmɛn naxanye birin bata yi ɲɛɛ tonge saxanna sɔtɔ han ɲɛɛ tonge suulunna, naxanye birin yi nɔɛ wanla kɛ Naralan Bubuni,
36 ne yi tɛngɛ xabila yɛɛn ma, e lan muxu wuli firin kɛmɛ solofere tonge suulun nan ma.
37 Kehati xabila xɛmɛne yatɛn nan na ra, naxanye yi walima Naralan Bubuni. Musa nun Haruna yi e birin tɛngɛ alo Alatala a yamari e ma kii naxan yi fata Musa ra.
38 Gɛrisɔn yixɛtɛne fan yi tɛngɛ xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma.
39 Xɛmɛn naxanye birin bata yi ɲɛɛ tonge saxanna sɔtɔ han ɲɛɛ tonge suulun, naxanye birin yi nɔɛ wanla kɛ Naralan Bubuni,
40 ne yi tɛngɛ xabila yɛɛn ma, e lan muxu wuli firin kɛmɛ sennin tonge saxan nan ma.

* **4:31: 4.31** Nde a falama a “galalenne.”

41 Gɛrisɔn yixɛtɛne yatɛn nan na ra, naxanye yi walima Naralan Bubuni.
Musa nun Haruna yi e birin tɛngɛ alo Alatala a yamari kii naxan yi.
42 Merari yixɛtɛne fan yi tɛngɛ xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma.
43 Xɛmɛn naxanye birin bata yi ɲɛɛ tonge saxanna sɔtɔ han ɲɛɛ tonge
suulunna, naxanye birin yi nɔɛ wanla kɛ Naralan Bubuni,
44 ne yi tɛngɛ xabila yɛɛn ma, e lan muxu wuli saxan kɛmɛ firin nan ma.
45 Merari yixɛtɛne yatɛn nan na ra. Musa nun Haruna yi e birin tɛngɛ alo
Alatala e yamari kii naxan yi fata Musa ra.
46 Musa nun Haruna nun Isirayila mangane yi Lewi bɔnsɔnna muxune
birin tɛngɛ xabila yɛɛn nun denbaya yɛɛn ma.
47 Xɛmɛn naxanye birin bata yi ɲɛɛ tonge saxanna sɔtɔ han ɲɛɛ tonge
suulun, naxanye birin yi Naralan Bubun wanla kɛma, e mɔn yi a xali,
48 e malanxin lan muxu wuli solomasɛxɛ kɛmɛ suulun tonge solomasɛxɛ
nan ma.
49 E yi e tɛngɛ alo Alatala e yamari kii naxan yi fata Musa ra. Birin yi ti a
wanla ra, e nun a lan a xa goronna naxan maxali, alo Alatala a yamari
Musa ma kii naxan yi.

5

Muxu sariɲantarene fe

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 “Isirayila kaane yamari a e xa na kanna ramini yamaan daaxaden fari
ma fure ɲaxin naxan fatin ma hanma faxunna minima muxun naxan bari
boden ma hanma naxanye xɔsixi binbin xɔn.
3 Xa xɛmɛn na a ra hanma ɲaxanla, ɛ xa e ramini yamaan daaxaden fari
ma, alogo e nama daaxaden naxɔsi, n luma ɛ tagi dɛnaxan yi.”
4 Isirayila kaane yi na liga, e yi e ramini yamaan daaxaden fari ma, e yi a
liga alo Alatala a fala Musa xa kii naxan yi.

Kala tixine xa yitɔn

5 Alatala yi a fala Musa xa,
6 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa xɛmɛna nde hanma ɲaxanla
nde hakɛ yo liga muxu gbɛtɛ ra, a bata tinxintareyaan liga Alatala ra. Na
kanna bata findi yulubi tongon na.
7 Fɔ a xa a ti a hakɛn na nɛn, a yi a se kalaxin ɲɔxɔn naxɛtɛ a kanna ma, a yi
a se kalaxin saren yaganna dɔxɔde firin sa a fari.
8 Xa se kanna faxa, a bari bode mi na naxan na gbetin nasuxɛ, na seen lan
a xɛtɛ Alatala ma, a so saraxaraliin yii, sa kontonna fari Ala solona seen na a
xa.
9 Isirayila kaane fama saraxa sariɲanxin naxanye ra, saraxaraliin nan
gbee ne ra.
10 Muxun na naxan nasariɲan, a na ligaxi a yɛtɛ nan xa. Muxun na naxan
so saraxaraliin yii, na luma a tan nan yii.”

Sariyana lan xɔxɔlɔnna ma

11 Alatala yi a fala Musa xa,
12 a xa ito fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa xɛmɛna nde a ɲaxanla mi
tinxin, a a xɛmɛn yanfa,
13 e nun xɛmɛ gbɛtɛ yi kafu, xa a xɛmɛn mi a to, ɲaxanla yi a yɛtɛ raxɔsi
wundoni, koni xa a li sere mi na, a mi suxu na feen xun na,

14 xa xɔxɔlɔn xaxinla so na xɛmɛni, a sikɛ a ɲaxanla ma, xa a li a xɔsixi
hanma a mi a ligaxi,
15 nayi, na xɛmɛn xa a ɲaxanla xali saraxaraliin fɛma. A xa murutu fuɲin
kilo saxan xali bogise saraxan na. A nama ture sa na murutuni, a nama
wusulan sa a fari, amasɔtɔ xɔxɔlɔnna bogise saraxan na a ra. Marabira seen
na a ra hakɛ tongoxin ma.
16 Saraxaraliin xa ɲaxanla maso, alogo a xa ti Alatala yɛtagi.
17 A xa ige rasariɲanxin tongo fɛɲɛna nde kui, a yi Ala Batu Bubun
burunburunna sa a yi.
18 Ɲaxanla naxan tima Alatala yɛtagi, a xa na labaranna ba, a yi bogise
saraxan so a yii ɲɔxɔ lu seen na a hakɛn xɔn xɔxɔlɔnna bogise saraxan na.
Saraxaraliin xa na ige lɔxɔn suxu a yii, naxan fama dangan na.
19 A xa ɲaxanla rakɔlɔ, a naxa, ‘Xa ɛ nun xɛmɛ gbɛtɛ mi kafuxi, i mi i ya
xɛmɛn yanfaxi, i mi xɔsi fe rabaxi xabu i dɔxɔ xɛmɛ taa ra, i xa ratanga
dangani ito ma ige lɔxɔni ito fama naxan na.
20 Koni xa i bata i ya xɛmɛn yanfa, i yi i yɛtɛ raxɔsi, xa ɛ nun xɛmɛ gbɛtɛ
bata kafu xabu i dɔxɔ xɛmɛ taa ra,’
21 nayi, saraxaraliin xa ɲaxanla rakɔlɔ dangani ito ra, ‘Alatala xa a liga, i
doyen, i kuiin yi mate i ra, yamaan yi i danga, e yi i mafala.
22 Igeni ito naxan fama dangan na, na xa so i fatini, a yi i kuiin mate i ra, i
yi doyen.’ Ɲaxanla xa a ratin, a naxa, ‘Amina, amina!’ ”
23 “Saraxaraliin xa dangani itoe sɛbɛ walaxana nde ma, a yi e xa ige
yilɔxin na.
24 A xa ige xɔlɛn so ɲaxanla yii naxan fama dangan na, a a min, alogo a xa
so a fatin xɔn, a xɔlɔ ayi.
25 Saraxaraliin xa xɔxɔlɔnna bogise saraxan tongo ɲaxanla yii, a a yita
Alatala ra a yii, a yi a xali saraxa ganden dɛxɔn.
26 A xa a yiin yɛ keden ba a ra, ɲɔxɔ lu seen na Ala xɔn, a yi a sa tɛɛni
saraxa ganden fari. Na xanbi ra, ɲaxanla yi igen min.
27 Xa a bata a yɛtɛ xɔsi, a a xɛmɛn yanfa, a na igen min naxan fama dangan
na, na a tɔrɔma nɛn, a a kuiin mate a ra, a yi doyen. Na ɲaxanla findima nɛn
danga muxun na yamaan tagi.
28 Koni, xa na ɲaxanla mi a yɛtɛ xɔsixi, a sariɲan, fefe mi a sɔtɔma, a mɔn
nɔɛ diine barɛ nɛn.
29 Xɔxɔlɔnna sariyan nan na ra ɲaxanla xa naxan bata a xɛmɛn yanfa, a a
yɛtɛ xɔsi,
30 hanma xɔxɔlɔn xaxinla na so xɛmɛn naxan yi, a na sogin a ɲaxanla ma.
A xa ti Alatala yɛtagi, saraxaraliin yi sariya sɛbɛxini itoe birin nakamali a
ma.
31 Xɛmɛn mi hakɛ yo tongoxi, koni ɲaxanla a hakɛn goronna tongoma
nɛn.”

6

Nasiri dɛ ti fena

1 Alatala yi a fala Musa xa,
2 a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa xɛmɛna nde hanma ɲaxanla
nde a dɛ ti, a a xa lu Alatalaa wanla ra Nasiri muxun na,
3 na kanna xa a mɛ dɔlɔn na e nun na minse sifane, hali manpa
muluxunxina. A nama minse yo min naxan nafalaxi manpa bogin na, a
nama manpa bogi xinden hanma a xaraxin don.

4 A nɛma a Nasiri dɛ tiin nakamalima, a nama sese don naxan kelixi
manpa binle* yi, hali a xɔnne hanma a dagina.
5 A nɛma a Nasiri dɛ tiin nakamalima, biden nama a xunna li. A xa lu
Alatalaa wanla ra han na waxati falaxin yi kamali. A xa sarinan, a xa a
xunsɛxɛn lu kuyɛ ayi.
6 A nɛma Alatalaa wanla ra, a nama a maso binbin na.
7 Hali a baba hanma a nga hanma a ngaxakedenna nde faxa, a nama a
yɛtɛ xɔsi, a so binbin xun ma. Amasɔtɔ a xunsɛxɛn findixi taxamasenna nan
na, a a tan bata lu Alaa wanla ra.
8 A nɛma Alaa wanla ra waxatin naxan birin yi, a sarinan Alatala yɛtagi.”
9 “Xa muxuna nde faxa a fɛma, a xunsɛxɛ ralixin bata raharamu. A xa a
xunna bi a rasarinan lɔxɔni, xii soloferede lɔxɔni.
10 Xii solomasɛxɛde lɔxɔni, a xa ganba firin hanma kolokonde dii firin xali
saraxaraliin fɛma Naralan Bubun so dɛɛn na.
11 Saraxaraliin xa keden faxa yulubi xafari saraxan na, bonna saraxa gan
daxin na, a Ala solona a xa. Amasɔtɔ a bata lu binbin fɛma. Na lɔxɔni, a mɔn
xa a xunna rasarinan.
12 Nayi, na kanna mɔn xa a dɛ ti waxatin dɛ suxu, a yi kontonna nɛɛ
kedenna ba yangin saraxan na Alatala xa. Waxatin naxan bata yi dangu, na
mi a kui, amasɔtɔ a xɔsi nɛn benun a dɛ tiin xa kamali.”
13 “Sariyan ni ito ra Nasiri dɛ tiin ma. A waxati saxin na kamali, e xa fa a
ra Naralan Bubun so dɛɛn na.
14 A xa fa kiseni itoe ra Alatala yɛtagi: kontonna nɛɛ kedenna fɛ mi naxan
na saraxa gan daxin na, yɛxɛɛ gilɛn nɛɛ kedenna fɛ mi naxan na yulubi xafari
saraxan na, e nun konton keden fɛ mi naxan na bɔnɛ xunbeli saraxan na.
15 A mɔn yi fa na saraxane bogise nun minse saraxane ra e nun burun
sangatanna yɛ keden buru rate seen† mi naxan yi, e nun buru xunne naxan
nafalaxi murutu funi fanin na naxan basanxi turen na, e nun buru
yilɛnlɛnxine turen saxi naxanye ma.
16 Saraxaraliin xa ne yita Alatala ra, a yi yulubi xafari saraxan ba e nun
saraxa gan daxina.
17 A mɔn xa kontonna ba bɔnɛ xunbeli saraxan na Alatala xa, e nun buru
ratetaren naxanye sangatanna kui e nun bogise saraxane nun minse
saraxane.
18 Na waxatini, Nasiri muxun xa a xunna bi Naralan Bubun so dɛɛn na
bayo a bata yi a xunna fi Ala ma. A yi a xun sɛxɛne sa tɛɛni naxan bɔnɛ
xunbeli saraxan bun.
19 Nasiri muxun na a xunna bi, saraxaraliin xa kontonna balaxa ninxin so
a yii, e nun buru xun keden nun burudi keden keli sangatanna kui, buru
rate se mi naxanye yi.
20 Saraxaraliin xa e yita Alatala ra se ralixin na. E sarinan. Saraxaraliin
nan gbee e ra, sa danban nun a kanken fari naxanye daxa e yita Ala ra. Na
xanbi ra, Nasiri muxun nɔɛ manpaan minnɛ nɛn.”
21 “Sariyan nan na ra lan Nasiri muxuna kiseen ma bayo a bata a dɛ ti a a
xa lu Alatalaa wanla ra. Xa fɛrɛna a xa, a mɔn nɔɛ nde sɛ a fari. A xa a dɛ tiin
nakamali alo Nasiri muxuna sariyana a falaxi kii naxan yi.”

Saraxaraliin dubana

22 Alatala yi a fala Musa xa,

---

* **6:4: 6.4** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini. † **6:15: 6.15** ***burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

23 a a xa a fala Haruna nun a diine xa, a e xa duba Isirayila kaane xa
ikimaan na:
24 Alatala xa i baraka,
a i kantan!
25 Alatala nərən xa godo i ma,
a kininkinin i ma!
26 Alatala xa a yengi dɔxɔ i xɔn,
a bɔɲɛ xunbenla fi i ma!
27 E na duba Isirayila kaane xa n xinli, n tan e barakama nɛn.

7

Isirayila mangane kiseene fe

1 Musa yelin Ala Batu Bubun tiyɛ lɔxɔn naxan yi, a yi a masusan turen na
a rasariɲan xinla ma e nun a muranne birin. A mɔn yi saraxa ganden nun a
goronne masusan, a e rasariɲan.
2 Nayi, Isirayila mangane yi fa kiseene ra. Denbaya xunne nan yi ne ra
naxanye yamaan tɛngɛ, bɔnsɔn mangane.
3 E yi fa e kiseene ra Alatala yɛtagi: Wontoro xunna soxin sennin e nun
ɲinge fu nun firin. Manga firin, wontoro keden, manga keden ɲinge keden.
E yi fa ne ra Ala Batu Bubun yɛtagi.
4 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
5 “Kiseene rasuxu e yii alogo e xa Naralan Bubun wanla kɛ. E xa yitaxun
Lewi bɔnsɔnna ra, naxan lanɲɛ e wanle ma.”
6 Nayi, Musa yi wontorone nun ɲingene rasuxu, a yi e yitaxun Lewi
bɔnsɔnna ra.
7 A yi ɲinge naanin nun wontoro firin so Gɛrisɔn xabilan yii, alogo e
wanla xa sɔnɔya.
8 A yi ɲinge solomasɛxɛ nun wontoro naanin so Merari xabilan yii, alogo e
wanla xa sɔnɔya. E birin yi walima Itamaraa yamarin bun, saraxarali
Harunaa diina.
9 Koni, a mi se so Kehati xabilan yii, amasɔtɔ e yi tixi se sariɲanxi
fisamantenne maxanla nan na, naxanye tongoma tungunna ma.
10 Saraxa ganden masusan lɔxɔn naxan yi turen na alogo a wanla xa fɔlɔ,
mangane yi e kiseene xali saraxa ganden yɛtagi.
11 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Lɔxɔ yo lɔxɔ manga keden xa fa a
kiseene ra, alogo wanla xa fɔlɔ saraxa ganden yɛtagi.”
12 Aminadabo a dii Naxason yi fa Yuda bɔnsɔnna kiseene ra xii singe
lɔxɔni.
13 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan binyen yi lanxi
garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin keden
naxan binyen lanxi garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariɲanxin
liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi
turen na bogise saraxan na,
14 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
15 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna
saraxa gan daxin na,
16 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
17 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ
keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Aminadabo a
dii Naxason ma kiseene ra.

18 Suwari a dii Natanɛli, Isakari bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra
xii firinde lɔxɔni.
19 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli
keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu
kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin
nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,
20 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
21 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna
saraxa gan daxin na,
22 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
23 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ
keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Suwari a dii
Natanɛli a kiseene ra.
24 Xelɔn ma dii Eliyabi, Sabulon bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra
xii saxande lɔxɔni.
25 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli
keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu
kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin
nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,
26 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
27 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna
saraxa gan daxin na,
28 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
29 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ
keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Xelɔn ma dii
Eliyabi a kiseene ra.
30 Sedewuri a dii Elisuri, Rubɛn bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra
xii naaninde lɔxɔni.
31 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli
keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu
kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin
nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,
32 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
33 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna
saraxa gan daxin na,
34 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
35 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ
keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Sedewuri a
dii Elisuri a kiseene ra.
36 Surisadayi a dii Selumiyɛli, Simeyɔn bɔnsɔnna mangana, na yi fa a
kiseene ra xii suulunde lɔxɔni.
37 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli
keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu
kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin
nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,
38 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
39 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna
saraxa gan daxin na,
40 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,

41 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Surisadayi a dii Selumiyɛli a kiseene ra.

42 Dewuyɛli a dii Eliyasafi, Gadi bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii senninde lɔxɔni.

43 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

44 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,

45 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,

46 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,

47 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Dewuyɛli a dii Eliyasafi a kiseene ra.

48 Amixudi a dii Elisama, Efirami bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii soloferede lɔxɔni.

49 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

50 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,

51 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,

52 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,

53 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Amixudi a dii Elisama kiseene ra.

54 Pedasuri a dii Gamaliyɛli, Manase bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii solomasɛxɛde lɔxɔni.

55 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

56 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,

57 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,

58 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,

59 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Pedasuri a dii Gamaliyɛli a kiseene ra.

60 Gidewoni a dii Abidan, Bunyamin bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii solomanaaninde lɔxɔni.

61 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

62 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,

63 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,
64 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
65 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Gidewoni a dii Abidan ma kiseene ra.
66 Amisadayi a dii Axiyeseri, Dan bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii fude lɔxɔni.
67 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,
68 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
69 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,
70 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
71 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Amisadayi a dii Axiyeseri a kiseene ra.
72 Okiran ma dii Pagiyɛli, Aseri bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii fu nun kedende lɔxɔni.
73 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,
74 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
75 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,
76 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
77 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Okiran ma dii Pagiyɛli a kiseene ra.
78 Enan ma dii Axira, Nafatali bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii fu nun firinde lɔxɔni.
79 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariɲanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɲin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,
80 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,
81 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɲɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,
82 kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na,
83 ɲinge firin e nun konton suulun nun kɔtɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna suulun, bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Enan ma dii Axira a kiseene ra.
84 Isirayila denbaya xunne birin ma kiseene ni i ra, e naxanye fi saraxa ganden masusan lɔxɔni alogo a wanla xa fɔlɔ: goronna gbeti daxin fu nun firin, wuli xuya goronna gbeti daxin fu nun firin, xɛma goronna fu nun firin.

85 Goronna gbeti daxin keden kedenne birin yi lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronne fan, garamu kɛmɛ solofere. Na seene birin malanxin lanxi gbeti kilo məxɔɲɛn nun naanin nan ma naxan nun yire sariɲanxin liga seen binyen lan.
86 Goronna xɛma daxin keden kedenne birin yi lanxi garamu kɛmɛ nan ma. E fu nun firinne malanxina, garamu wuli keden kɛmɛ firin. E yi rafexi wusulanna ra.
87 E fa xuruseen naxanye ra saraxa gan daxin na: tura bulan fu nun firin, konton fu nun firin, yɛxɛɛn ɲɛɛ kedenna fu nun firin, e nun e bogise saraxane. E yi fa kɔtɔ fu nun firin na yulubi xafari saraxan na.
88 E fa xuruseen naxanye ra bɔɲɛ xunbeli saraxan na: tura məxɔɲɛn nun naanin, konton tonge sennin, kɔtɔ tonge sennin e nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna tonge sennin. Ne nan findi kiseene ra alogo saraxa ganden wanla xa fɔlɔ a masusan xanbini.
89 Musa nɛma yi soɛ Naralan Bubuni falatideni Ala xa, a yi Ala xuiin mɛma maleka gubugubu kan sawura firinne nan longori ra Layiri Sereya Kankiraan dɛraganla xun ma, Ala solonadena. A yi falan tima a xa.

8

Lɛnpune dɔxɔsena fe

1 Alatala yi a fala Musa xa,
2 a xa a fala Haruna xa, a naxa, “I na lɛnpu soloferene dɔxɔ waxatin naxan yi, e lan e yi lɛnpu dɔxɔ seen yɛtagini yalan.”
3 Haruna yi na liga. A lɛnpune dɔxɔ alogo e xa e dɔxɔ seen yɛtagini yalan alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
4 Lɛnpune dɔxɔ seen yi rafalaxi xɛma bɔnbɔxin nan na, keli a sanna ma han a fuge sawurane, alo Alatala a yita Musa ra kii naxan yi.

Lewi bɔnsɔnna muxune rasariɲanna

5 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
6 “Lewi bɔnsɔnna muxune ba Isirayila kaan bonne yɛ, i yi e rasariɲan.
7 I xa e rasariɲan ikiini: I xa marasariɲan igen xuya e ma, na xanbi ra e xa e fati ma xabene birin bi, e yi e dugine xa, alogo e xa sariɲan.
8 E xa tura bulan keden tongo, e nun murutu fuɲin naxan namulanxi turen na a bogise saraxan na, i yi tura bulan gbɛtɛ tongo yulubi xafari saraxan na.
9 I yi Isirayila yamaan birin malan, i yi Lewi bɔnsɔnna muxune xili Naralan Bubun yɛtagi.
10 I xa Lewi bɔnsɔnna muxune maso Alatala yɛtagi, Isirayila kaane yi e yiine sa e fari.
11 Haruna xa Lewi bɔnsɔnna muxune yita Alatala ra se ralixin na Isirayila kaane tagi alogo e xa Alatala wanla fɔlɔ.
12 Na xanbi ra, Lewi bɔnsɔnna muxune xa e yiine sa tura firinna xunne fari. Na keden xa ba Alatala xa yulubi xafari saraxan na, bonna saraxa gan daxin na, Ala solona seen na Lewi bɔnsɔnna muxune xa.
13 I xa Lewi bɔnsɔnna muxune ti Haruna nun a diine yɛtagi, e yi e yita Alatala ra se ralixin na.
14 Na kiini, i xa Lewi bɔnsɔnna muxune ba Isirayila kaan bonne tagi, Lewi bɔnsɔnna muxune yi findi n gbeen na.

15 I na Lewi bɔnsɔnna muxune rasarijɲan i yi e yita n na se ralixin na, e xa
fa e wanle kɛ Naralan Bubuni.
16 Amasɔtɔ e bata findi n gbeen na mumɛ! N bata e tongo n gbeen na
Isirayila dii xɛmɛ singene birin jɲɔxɔn na.
17 Amasɔtɔ n gbeen nan Isirayila dii xɛmɛ singene birin na, a muxune nun
a subene. Xabu n Misiran yamanan dii singene faxa lɔxɔni, n bata Isirayila
dii singene ramara n yɛtɛ xa.
18 Koni n Lewi bɔnsɔnna muxune nan tongoxi alogo e xa Isirayila dii xɛmɛ
singene jɲɔxɔ yibira.
19 N ne nan soma Haruna nun a diine yii Isirayila kaane tagi, alogo e xa
Naralan Bubun wanle kɛ Isirayila kaane xa, e yi Ala solona e xa. Nayi, fitina
fe mi Isirayila kaane sɔtɔma, e na e maso yire sarijɲanxin na."
20 Musa nun Haruna nun Isirayila yamaan birin yi na liga Lewi bɔnsɔnna
muxune xa alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
21 Lewi bɔnsɔnna muxune yi e yɛtɛ rasarijɲan, e e dugine xa. Haruna yi e
yita Alatala ra se ralixin na, a yi Ala solona e xa alogo e xa sarijɲan.
22 Na xanbi ra, Lewi bɔnsɔnna muxune yi fa e wanla fɔlɔ Naralan Bubuni,
Haruna nun a diine yamarin bun. E yi a liga Lewi bɔnsɔnna muxune xa alo
Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
23 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
24 "Lewi bɔnsɔnna muxune luma ikiini: Xɛmɛn naxanye barin bata dangu
jɲɛɛ mɔxɔjɲɛn nun suulunna ra, ne xa fa walideni Naralan Bubuni.
25 Koni, e na jɲɛɛ tonge suulunna sɔtɔ siimayaan na, e xa wanla dan.
26 E nɔɛ e ngaxakedenne maliyɛ nɛn walideni Naralan Bubuni, koni e
yɛtɛɛn nama a wanla kɛ. I xa wanle taxu Lewi bɔnsɔnna muxune ra na
kiini."

9

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla

1 Alatala yi falan ti Musa xa Sinayi tonbonni, e minin jɲɛɛn firinden kike
singeni Misiran yamanani. A yi a fala, a naxa,
2 "Isirayila kaane xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba a waxatini.
3 Ɛ xa a liga kikeni ito xii fu nun naaninde lɔxɔn jɲinbanna ra, alo a fe
yamarine nun a sariyane kii naxan yi."
4 Musa yi na rali Isirayila kaane ma, a e xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
raba.
5 E yi na liga kike singen xii fu nun naaninde jɲinbanna ra, Sinayi
tonbonni. E yi a birin liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
6 Koni, muxuna nde yi na naxanye bata yi e yiin din binbin na. E yi xɔsixi
na lɔxɔni, e mi yi nɔɛ Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla rabɛ. E yi siga Musa
nun Haruna fɛma,
7 e yi a fala Musa xa, e naxa, "Nxu bata xɔsi binbin xɔn. Koni, nanfera nxu
mi nɔɛ nxɔ saraxane bɛ Alatala xa alo Isirayila kaan bonne a waxatini?"
8 Musa yi e yabi, a naxa, "Ɛ dijɲa han n xa a kolon Alatala naxan
yamarima ɛ fe yi."
9 Alatala yi a fala Musa xa,
10 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Xa ɛ tan nde hanma ɛ yixɛtɛna
nde xɔsixi binbin xɔn, hanma xa e sa sigatini, a mɔn nɔɛ Halagi Tiin Dangu
Lɔxɔn Sanla rabɛ nɛn Alatala xa.

11 E xa sanla raba kike firinden xii fu nun naaninde lɔxɔn ɲinbanna ra. E yɛxɛɛ diin don e nun buru ratetarene nun ɲɔxɔnde xɔlɛne.
12 E nama sese lu han xɔtɔnni, e nama a xɔnne yigira. E na Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba, e xa a yamarine birin suxu.
13 Koni xa muxuna nde tondi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla rabɛ a waxatini, anu a mi xɔsixi, a mi sigatini, a kedima nɛn Isirayila yamani, a to mi saraxan baxi Alatala xa a waxatini. Na kanna a yulubin goronna tongoma nɛn.
14 Xɔɲiɛn naxanye dɔxi ɛ tagi, xa ne wa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba feni Alatala xa, e lan e yi a sariyane nun a yamarine suxu. Sariyane lan birin xa, Isirayila kaan nun xɔɲiɛna."

Alatala nɔrɔna
Xɔrɔyaan 40.34-38
15 Ala Batu Bubun ti lɔxɔn naxan yi, Layiri Sereya Bubuna, kundaan yi so a xun na. Keli ɲinbanna ma han xɔtɔnni, na kundaan yi dɛgɛma nɛn alo tɛɛna.
16 Kundaan yi lu a xun ma, koni kɔɛɛn na, a yi lu alo tɛɛna.
17 Na kundaan na yi ba bubun xun ma waxati yo yi, Isirayila kaane yi kelima nɛn sigadeni. Kundaan na ti dɛnaxan yi, Isirayila kaane yi e daaxadeni tɔn mɛnni.
18 Isirayila kaane yi sigama Alatalaa yamarin nan ma, e mɔn yi e daaxadeni tɔnma Alatalaa yamarin nan ma. Fanni kundaan yi Ala Batu Bubun xun ma, e yi luma daaxadeni nɛn.
19 Xa kundaan yi lu Ala Batu Bubun xun ma waxati xunkuye, Isirayila kaane yi Alatalaa yamarin suxuma nɛn. E mi yi sigama.
20 Waxatina nde, kundaan yi luma nɛn Ala Batu Bubun xun ma xii dando. E yi luma daaxadeni Alatalaa yamarin nan ma, e yi sigama a yamarin nan ma.
21 Waxatina nde kundaan yi luma nɛn yire kedenni keli ɲinbanna ma han na xɔtɔn bode, koni a na yi ba xɔtɔnni tun, e yi sigama nɛn. Kɔɛɛn nun yanyina, kundaan na yi ba, e fan yi kelima nɛn.
22 Xa a lu Ala batu bubun xun ma xii firin hanma kike keden, hanma ɲɛɛ keden, Isirayila kaane yi luma nɛn daaxadeni. E mi sigɛ mumɛ, fɔ a na ba waxatin naxan yi.
23 Isirayila kaane yi daaxama hanma e yi kelima daaxadeni Alatalaa yamarin nan ma. E yi Alatalaa yamarine suxuma, a naxanye fi e ma fata Musa ra.

10

Gbeti Xɔtane
1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 "Xɔta firin nafala gbeti bɔnbɔxin na yamaan xili sena malanni e nun yamaan nakeli sena sigadeni.
3 Na xɔta firinne na fe waxatin naxan yi, yamaan birin xa e malan i fɛma Naralan Bubun so dɛɛn na.
4 Xa xɔta keden nan fe, mangane nan gbansan xa e malan i fɛma, Isirayila xabila xunne.
5 Xa xɔtaan bata fe, bɔnsɔnna naxanye dɔxi Naralan Bubun sogetedeni, ne xa keli sigadeni.
6 Xɔtaan na fe a firindeni, naxanye dɔxi yamaan daaxaden yiifari fɔxɔni, ne xa keli sigadeni. Xɔta xuiin nan yamaan nakelima sigadeni.

7 Xɔtaan xa fe kii gbɛtɛ yi alogo yamaan xa e malan.”
8 “Saraxarali Harunaa diine nan lan e xɔtaan fe. Habadan sariyan nan na
ra ɛ yixɛtɛne birin xa.”
9 “Ɛ na keli ɛ yaxune yɛngɛdeni naxanye ɛ ɲaxankatama ɛ yamanani, ɛ xa
xɔtane fe. Alatala a yengi luma nɛn ɛ xɔn ma, ɛ Ala, a yi ɛ rakisi ɛ yaxune ma.
10 Ɛ xa xɔtaan fe ɲaxaɲaxa waxatine nun sali lɔxɔne nun kike nɛnɛ sanle
birin yi, ɛ nɛma saraxa gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane bɛ waxatin
naxan yi. N yi n yengi lu ɛ xɔn. Alatala nan n tan na, ɛ Ala.”

E yi keli Sinayi tonbonni

11 Kike firinden xii mɔxɔɲɛdeni, e minin ɲɛɛ firindeni Misiran bɔxɔni,
kundaan yi ba Layiri Sereya Bubun xun ma.
12 Isirayila kaane yi kiraan suxu, e keli Sinayi tonbonni. Kundaan yi siga
han a sa ti Paran tonbonni.
13 E keli singen nan yi na ra Alatalaa yamarin ma fata Musa ra.
14 Yuda bɔnsɔnna ganle nan singe kiraan suxu, e taxamasenna bun. E
ganle yi Aminadabo a dii Naxason ma yamarin nan bun.
15 Isakari bɔnsɔnna ganla yi Suwari a dii Natanɛli a yamarin nan bun.
16 Sabulon bɔnsɔnna ganla yi Xelɔn ma dii Eliyabi a yamarin nan bun.
17 Ala Batu Bubun yi wayan, Gɛrisɔn yixɛtɛne nun Merari yixɛtɛne yi a xali
e yii.
18 Rubɛn bɔnsɔnna ganle yi siga e taxamasenna bun Sedewuri a dii Elisuri
a yamarin bun.
19 Simeyɔn bɔnsɔnna ganla yi Surisadayi a dii Selumiyɛli a yamarin nan
bun.
20 Gadi bɔnsɔnna ganla yi Dewuyɛli a dii Eliyasafi a yamarin nan bun.
21 Kehati xabilan muxune yi siga se sariɲanxine xalɛ Lewi bɔnsɔnna
muxun bonne fɔxɔ ra alogo e xa Ala Batu Bubun ti benun se sariɲanxine xa
yamaan daaxaden li.
22 Efirami bɔnsɔnna ganle yi siga e taxamasenna bun Amixudi a dii
Elisama yamarin nan bun.
23 Manase bɔnsɔnna ganla yi Pedasuri a dii Gamaliyɛli a yamarin nan
bun.
24 Bunyamin bɔnsɔnna ganla yi Gidewoni a dii Abidan ma yamarin nan
bun.
25 Dɔnxɛn na, Dan bɔnsɔnna ganle yi siga ganla bonne fɔxɔ rakantanɲɛ e
taxamasenna bun, Amisadayi a dii Axiyeseri a yamarin bun.
26 Aseri bɔnsɔnna ganle yi Okiran ma dii Pagiyɛli a yamarin nan bun.
27 Nafatali bɔnsɔnna ganla yi Enan ma dii Axira yamarin nan bun.
28 Isirayila ganle yi yɛbama na kii nin sigatini.
29 Musa yi a fala Reyuli a dii Xobabi xa, Midiyan kaana, Musa bitanna, a
naxa, “Nxu sigan yireni Alatala naxan fixi nxu ma. Fa nxu fɔxɔ ra, nxu fe
faɲin ligɛ i xa, amasɔtɔ Alatala bata fe faɲine ragidi Isirayila ma.”
30 Hobabi yi a yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn. N xɛtɛma n konna nin n ma yamaan
dɛnaxan yi.”
31 Musa mɔn yi a fala, a naxa, “Yandi, i nama keli nxu fɛma. I daaxade
faɲine kolon tonbonni. I luyɛ alo nxu yɛɛna.
32 Xa i nxu mati, en birin nan Alatalaa se faɲine sɔtɔma.”
33 Isirayila kaane yi keli Alatalaa geyani, e sigan ti xii saxan. Alatalaa
Layiri Kankiraan yi tixi e yɛɛ ra alogo a xa matabu yirena nde fen e xa.
34 Alatalaa kundaan yi e xun ma yanyin na, e to yi kelima daaxadeni.

35 Layiri Kankiraan na yi keli sigadeni waxati yo yi, Musa yi a falama nɛn,
a naxa, “Alatala, keli, i xa i yaxune raxuya ayi, i raɲaxu muxune yi e gi i yɛɛ
ra!”
36 Layiri Kankiraan yi tima waxatin naxan yi, Musa yi a falama nɛn, a
naxa, “Alatala, fa Isirayila kaa wuli wuli wuyaxine tagi!”

11

Alatalaa tɛɛna

1 Lɔxɔna nde yamaan yi lu e mawugɛ e tɔrɔne fe ra. Alatala to na mɛ, a yi
xɔlɔ, a yi tɛɛn nafa e tagi naxan yamaan daaxaden dɛ kinkina ndee gan.
2 Yamaan yi sɔnxɔ Musa ra. Musa yi Alatala maxandi, tɛɛn yi tu.
3 E yi mɛnna xili sa Tabɛra,* amasɔtɔ Alatalaa tɛɛn nagodo nɛn mɛnni.

Xɔɔyin yi yamaan suxu

4 Lɔxɔna nde xɔɔyin yi muxu kobine suxu yamaan yɛ. Isirayila kaane
yɛtɛɛn yi lu wugɛ, e naxa, “En suben don daxin sɔtɛ dí?
5 Nxu nxu mirima yɛxɛne ma nxu naxanye don Misiran yi naxanye sare
mi yi fima e nun kɔkunbane nun ɲanle nun sabi dɛɛne nun yabane nun sabi
gbɛtɛne.
6 Iki nxu niin bata yiɲaxu nxu ma, donse yo mi toma fɔ Manna donseni
ito!”†
7 Manna donseen yi luxi alo se xɔri xunxurin naxanye yɛɛ rafixa alo wudi
igena.
8 Yamaan yi minima na nan makɔdeyi, e yi a kunba gɛmɛn ma hanma e a
din wunla kui. Na xanbi ra, e mɔn yi nɔɛ a ɲinɲɛ nɛn hanma e yi a gan
burudine ra. A yi ɲaxun alo burun naxan gilinxi turen na.
9 Manna donseen yi godoma kɔɛɛn nan na xiila godo waxatini.
10 Musa yi Isirayila kaane mawuga xuiin mɛ, e yi malanxi denbaya yɛɛn
ma e bubune so dɛɛne ra. Alatala yi xɔlɔ han! Musa fan yi kɔntɔfili,
11 a yi a fala Alatala xa, a naxa, “I n tɔrɔma nanfera? Nanfera n mi fa rafan
i ma? Nanfera i yamani ito goronna dɔxi n tan xun ma?
12 N tan nan fudi tongoxi yamani ito ra ba? N tan nan e barixi ba?
Nanfera i naxa a n xa itoe banba alo dii ngana, han na yamanani i bata e
benbane tuli sa naxan na?
13 N suben sɔtɔn minɛn yi yamani ito birin xa? E wugama n fɔxɔ ra, e
naxa, ‘Suben so nxu yii!’
14 N kedenna mi nɔɛ yamani ito goronna tongɛ. A gbo n ma.
15 Benun i xa ito liga n na, n faxa keden na! Xa n nafan i ma, i nama tin n
xa n ma tɔrɔn to.”
16 Alatala yi Musa yabi, a naxa, “Isirayila fonna muxu tonge solofere
malan, i naxanye kolon Isirayila yamaan fonne nun kuntigine ra. I fa e ra
Naralan Bubuni, alogo e xa ti i dɛxɔn mɛnni.
17 N godoma nɛn i fɛma mɛnni n falan ti i xa. N na n ma Nii Sariɲanxina
ndedi bama nɛn i yi, n yi a sa e yi. Nayi, e nɔɛ i maliyɛ nɛn yamani ito
goronna tongodeni alogo i kedenna nama fa a tongo.
18 I xa a fala yamaan xa, i naxa, ‘Ɛ ɛ yɛtɛ rasariɲan tilaa fe ra ɛ suben
donma waxatin naxan yi. Alatala bata ɛ mawuga xuine mɛ ɛ to a fala, ɛ

* **11:3: 11.3** ***Tabɛra*** bunna nɛɛn fa fala “Tɛɛna.” † **11:6: 11.6** ***Manna donsena*** a fe mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

naxa, “En suben sɔtɔma di? Misiran yamanan nan fisa!” Iki, Alatala suben soma nɛn ɛ yii. Ɛ fan a donma nɛn.
19 Ɛ mi lɔxɔ keden hanma firin daxin sɔtɛ, hali xi suulun, xii fu, hanma xii mɔxɔɲɛ,
20 koni ɛ suben donma nɛn kike keden, han a mini ɛ ɲɔɛni, a raɲaxu ɛ ma. Amasɔtɔ ɛ bata ɛ mɛ Alatala ra naxan ɛ tagi, ɛ to wuga a yɛtagi, ɛ naxa: Nanfera nxu minixi Misiran yi?’ ”
21 Musa yi a fala, a naxa, “N tan be xɛmɛ wuli kɛmɛ sennin tagi naxanye sigatini e sanni, anu, i a falama, a i suben soma e yii nɛn kike keden!
22 Xa nxu yɛxɛɛn nun siin nun ɲinge kurune birin faxa, ne a liyɛ ba? Xa nxu baan yɛxɛne birin suxu, ne a liyɛ ba?”
23 Alatala yi a yabi, a naxa, “N sɛnbɛn go, na mi a liyɛ? I fama a todeni n naxan falaxi xa a ligɛ.”

Alaa Nii Sariɲanxin nun fonne

24 Musa yi mini, a yi a fala yamaan xa Alatala naxan falaxi. A yi Isirayila fonna muxu tonge solofere malan Naralan Bubun nabilinni.
25 Alatala yi godo kundaan yiyani, e nun Musa yi falan ti. A yi a Nii Sariɲanxina ndedi ba Musa yi, a yi a ragodo fori tonge soloferene ma. Alaa Nii Sariɲanxin to godo e ma, e yi waliyiya falane ti fɔlɔ, koni e mi yanfan.
26 Muxu firin, Elidadi nun Medadi, ne yi daaxadeni. E yi yatɛxi fonne ra, koni e mi siga Ala Batu Bubuni. Koni, Alaa Nii Sariɲanxin yi godo e fan ma, e yi waliyiya falane ti fɔlɔ daaxadeni.
27 Banxulanna nde yi siga, a a fala Musa xa, a naxa, “Elidadi nun Medadi nabiya falane tima daaxadeni!”
28 Nunu a dii Yosuwe naxan yi Musa malima xabu a dii ɲɔrɛyani, na yi a xuini te, a naxa, “Musa, n kanna, e rati!”
29 Musa yi a yabi, a naxa, “I e maxɔxɔlɔnma n xa nɛn ba? Alatala xa yamaan birin findi nabine ra! Ala xa a Nii Sariɲanxin nagodo e birin ma!”
30 Nayi, Musa nun Isirayila fonne yi siga daaxadeni.

Dɔmɛne fe

31 Alatala yi foyen nafa keli baani, naxan fa dɔmɛne ra daaxadeni. E yi godo e sa e bode fari e mate ayi han nɔngɔnna yɛ firin, e siga sɛ daaxaden nabilinni han yanyi keden sigati.
32 Yamaan yi fɛriɲɛn e suxɛ, e xi e suxɛ. Na xɔtɔn bode e mɔn yi fɛriɲɛn dɔmɛne suxɛ han birin yi e suxu han kilo wuli keden. E yi e sa daaxaden nabilinni alogo e xa xara.
33 Koni suben mɔn yi Isirayila kaane dɛ, benun e xa a ragerun, Alatala yi xɔlɔ e ma, a yi fitina furen nagodo e ma.
34 Nanara, e yi mɛnna xili sa Kibiroti-Hatawa.‡ Amasɔtɔ xɔɔyidene maluxun mɛnna nin.
35 Isirayila kaane yi keli Kibiroti-Hatawa yi, e yi siga Xaserɔti yi.

12

Mariyama nun Harunaa mawugana

1 Musa bata yi Kusi ɲaxanla dɔxɔ. Mariyama nun Haruna yi Musa mafala fɔlɔ a ɲaxanla fe ra.

‡ **11:34: 11.34 *Kibiroti-Hatawa*** bunna nɛɛn fa fala “Xɔɔyidene gaburuna.”

2 E yi a fala, e naxa, “Alatala falan tiin Musa nan gbansan xɔn ba? A mi
falan tima en fan xɔn ba?” Alatala yi e xuiin mɛ.
3 Anu Musa yi findixi muxu yɛtɛ magodoxin nan na, a yɛtɛ magodoxi
dangu birin na bɔxɔ xɔnna fari.
4 Alatala yi a fala Musa nun Haruna nun Mariyama xa, a naxa, “Ɛ
saxanna birin xa siga Naralan Bubuni!” E birin yi siga.
5 Alatala yi godo kundaan yiyani, a yi ti Naralan Bubun so dɛɛn na, a yi
Haruna nun Mariyama xili. E birin yi fa.
6 Alatala yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tuli mati n xuiin na. Xa n ma nabina nde
ɛ tagi, n na n yɛtɛ yitama a ra nɛn fe toone yi alo xiye. N yi falan ti a xa
xiyene yi.
7 Koni na kii mi a ra n ma walikɛɛn Musa xɔn. A tan nan tɔgɔndiyaxi n ma
yamaan birin tagi.
8 N falan fixɛn tima a xa nɛn kɛnɛn nun kɛnɛn! Sandan mi a ra! A tan bata
Alatala misaala to. Nayi, nanfera ɛ mi gaxuma n ma walikɛɛn Musa mafalɛ?”
9 Alatala xɔlɔxin yi siga.
10 Kundaan bama Naralan Bubun xun ma waxatin naxan yi, Mariyama
bata yi mafixa gasi fure ɲaxine ra. Haruna yi a mato, furen ɲaxin bata mini
a fatin ma.
11 A yi a fala Musa xa, a naxa, “N kanna, yandi, diɲa nxu hakɛn ma nxu
naxan ligaxi xaxilitareyani!
12 Mariyama nama lu alo diin naxan faxaxi barixi, naxan fatin bata kun
fɔlɔ a nga fatini.”
13 Nayi, Musa yi a xuini te Alatala ma, a naxa, “E Ala! Yandi, a rakɛndɛya!”
14 Alatala yi a yabi, a naxa, “Xa a baba yi a dɛ igen xuya a yɛtagi nun, a mi
yi yagɛ xunsagi keden ba? A xa ramini daaxaden fari ma xii solofere. Na
xanbi ra, a mɔn nɔɛ xɛtɛ nɛn.”
15 Nayi, e yi Mariyama ramini daaxaden fari ma xunsagi keden. Isirayila
kaane mi siga han a mɔn yi rasuxu.
16 Na xanbi ra, e yi keli Xaserɔti yi, e yi daaxa Paran tonbonni.

13

Fe rakɔrɔsi fu nun firinne fe
Sariyane 1.19-33

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 “Fe rakɔrɔsine rasiga Kanan yamanan matodeni n naxan soma Isirayila
kaane yii. Bɔnsɔn yo bɔnsɔn, manga keden xa siga.”
3 Musa yi e rasiga Alatalaa yamarin ma, keli Paran tonbonni. Isirayila
yɛɛratine nan yi e birin na.
4 E xinle ni itoe ra,
Rubɛn bɔnsɔnna: Sakuru a diin Samuwa.
5 Simeyɔn bɔnsɔnna: Xori a diin Safati.
6 Yuda bɔnsɔnna: Yefune a diin Kalebi.
7 Isakari bɔnsɔnna: Yusufu a diin Yigali.
8 Efirami bɔnsɔnna: Nunu a diin Hoseya.
9 Bunyamin bɔnsɔnna: Rafu a diin Paliti.
10 Sabulon bɔnsɔnna: Sodi a diin Gadiyɛli.
11 Yusufu a dii Manase bɔnsɔnna: Susi a diin Gadi.
12 Dan bɔnsɔnna: Gemali a diina Amiyɛli.
13 Aseri bɔnsɔnna: Mikeli a diin Seturi.

14 Nafatali bɔnsɔnna: Fofisi a diin Naxabi.
15 Gadi bɔnsɔnna: Make a diin Gewɛli.
16 Muxune xinle nan ne ra, Musa naxanye xɛ Kanan yamanan matodeni. Musa yi Nunu a dii Hoseya xili sa “Yosuwe.”
17 Musa to yi e rasigama Kanan yamanan matodeni, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ mini Negewi nin, siga geya yireni.
18 Ɛ xa yamanan mato. Ɛ a mato xa muxune sɛnbɛn gbo, xa a mi gbo, xa e wuya, xa e mi wuya.
19 Ɛ a mato xa e yamanan fan hanma xa a mi fan, xa e taane findixi banxidɛne nan na hanma xa yinne soxi e ma.
20 Ɛ a mato xa bɔxɔn fan, xa a mi fan, xa wudine na, xa e mi na. Ɛ yixɔdɔxɔ, ɛ fa yamanan wudi bogine ra.” Manpa bili bogi singene waxatin nan yi a ra.
21 Nayi, e yi siga yamanan matodeni, keli Sini tonbonni siga han Rexobo yi, Lebo-Xamata dɛxɔn.
22 E yi so Negewi yi, e siga han Xebiron yi, Anaki bɔnsɔnna muxune yi dɔxi dɛnaxan yi, Aximan, Sɛsayi, e nun Talamayi. Xebiron bata yi ti ɲɛɛ solofere benun Soyan xa ti Misiran yamanani.
23 E yi siga han Esikoli lanbanni, e manpa bili yiin sɛgɛ tɔnsɔn keden yi singanxi naxan na. E na singan tami kuyen na alogo muxu firin xa a xali e nun girenada nun xɔdɛ bogina ndee.
24 E yi mɛnna xili sa “Esikoli lanbanna”* tɔnsɔnna fe ra Isirayila kaane naxan sɛgɛ.
25 Xii tonge naanin to dangu, e yi e xun xɛtɛ, sa keli yamana matoni.
26 E yi xɛtɛ Musa nun Haruna nun Isirayila yamaan fɛma Kadesi yi, Paran tonbonni. E yi e dɛntɛgɛ yamaan xa, e mɔn yi yamanan wudi bogine yita e ra.
27 E dɛntɛgɛni ito nan sa Musa xa, e naxa, “Nxu bata siga yamanani i nxu rasiga dɛnaxan yi. Ɲɔndi na a ra, nɔnɔn nun kumin gbo mɛnni! A bogina ndee ni i ra.
28 Koni mɛn kaane sɛnbɛn gbo! Yinne soxi e taane ma, e gbo mumɛ! Nxu yɛtɛna Anaki bɔnsɔnna muxune toxi nɛn.
29 Amalɛkine dɔxi Negewi yi. Xitine nun Yebusune nun Amorine dɔxi geya yireni. Kanan kaane dɔxi fɔxɔ igen dɛ e nun Yurudɛn baan xɔn.”
30 Kalebi yi yamaan masabari Musa xa. A yi a fala, a naxa, “En siga yamanan suxudeni, amasɔtɔ en nɔɛ nɛn yati!”
31 Koni fe rakɔrɔsi bonne yi a fala, e naxa, “En mi nɔɛ siyani itoe yɛngɛ, amasɔtɔ e sɛnbɛn gbo en xa.”
32 E yamanan naxan mato e na mafala fɔlɔ Isirayila kaane yɛ, e naxa, “Nxu fitina yamanan nan toxi! Mɛn kaane gbo mumɛ!
33 Nxu Nefilimi muxu magaxuxine nan toxi na! Nxu yi luxi nxu yɛtɛ yɛɛ ra yi alo suɲɛne. E fan nxu toxi na kii nin!” E na falaxi nɛn bayo Anaki bɔnsɔnna fataxi Nefilimi nan na.

14

Yamaan yi tondi sigɛ

1 Isirayila kaane yi gbelegbele, e xi wugɛ.
2 E birin yi Musa nun Haruna mafala, yamaan birin yi a fala e xa, e naxa, “A fisa nxu yi faxa Misiran yi hanma tonbonni ito yi!

* **13:24: 13.24** ***Esikoli*** bunna nɛɛn fa fala “Tɔnsɔnna.”

3 Nanfera Alatala faxi nxu ra yamanani ito yi alogo nxu xa faxa yɛngɛni?
Nxɔ ɲaxanle nun nxɔ diine fama nɛn suxudeni yɛngɛni. A mi fisa en xa xɛtɛ
Misiran yamanani ba?"
4 E yi lu a falɛ e bode xa, e naxa, "En yɛɛrati gbɛtɛ sugandi, en yi xɛtɛ
Misiran yi!"
5 Musa nun Haruna yi e yɛtagin lan bɔxɔn ma Isirayila yamaan birin
yɛtagi.
6 Nunu a dii Yosuwe nun Yefune a dii Kalebi, naxanye yi xɛxi fe rakɔrɔsine
yɛ, ne yi e dugine yibɔ e ma sununi.
7 E yi a fala Isirayila yamaan birin xa, e naxa, "Nxu yamanan naxan
matoxi, a fan han!
8 Xa Alatala sa tin, a tiyɛ nɛn en yɛɛ ra siga na yamanani kumin nun nɔnɔn
gbo dɛnaxan yi, a yi a so en yii!
9 Koni ɛ nama murutɛ Alatala xili ma tun! Ɛ nama gaxu mɛn kaane yɛɛ ra,
amasɔtɔ en fama e nɔdeni nɛn fefe! E kantan seen bata e rabeɲin, anu
Alatala en tan xɔn. Nayi, ɛ nama gaxu e yɛɛ ra."
10 Koni, yamaan birin yi a falama a e xa e magɔlɔn e yi e faxa. Nanunna,
Alatala nɔrɔn yi godo Naralan Bubuni Isirayila kaane birin yɛtagi.
11 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Yamani ito luma n naɲaxuɛ han
waxatin mundun? E tondima dɛnkɛlɛyɛ n ma han waxatin mundun yi, hali
n to bata kabanako fe wuyaxi liga e tagi?
12 N fitina furen nafama nɛn e ma, n yi e raxɔri. Koni n ni i tan findima
nɛn siya gbeen na, naxan sɛnbɛn gbo e xa."
13 Musa yi Alatala yabi, a naxa, "Koni Misiran kaane a fe mɛma nɛn, bayo i
yamani ito raminixi e tagi i sɛnbɛn nan xɔn.
14 E fama nɛn na faladeni be kaane xa. E bata yi a mɛ nun, a i tan, Alatala,
i yamani ito xɔn. E bata a kolon a yamani ito i toma yɛɛ nun yɛɛ bayo i nɔrɔn
luma e xun ma alo kundaan yiyana. Yanyin na, i ti e yɛɛ ra kundani. Kɔɛn
na, i ti alo tɛɛna.
15 Xa i yamani ito raxɔri sanɲa yi kedenni, siya gbɛtɛn naxanye birin a fe
mɛma, ne a falama nɛn, e naxa,
16 'Alatala e tuli sa bɔxɔn naxan na, a mi nɔxi e xalɛ mɛnni, na nan a ligaxi
a e faxaxi burunna ra.'
17 Nayi, Marigina, i sɛnbɛ gbeen mayita alo i bata naxan fala nxu xa, i
naxa,
18 fa fala Alatala mi xɔlɔn xulɛn, a hinanna gbo, a diɲan hakɛn nun
matandin bun. Koni, a mi yulubi kanna yatɛma tinxinden na mumɛ! A
fafane hakɛn saranma nɛn e diine ra han mayixɛtɛ saxan hanma naanin.
19 Ala, bayo i ya hinanna gbo, i mɔn xa diɲa i ya yamaan hakɛn ma, alo i e
mafeluxi kii naxan yi xabu e sa mini Misiran yamanani han iki."
20 Alatala yi a fala, a naxa, "N bata e mafelu alo i a falaxi kii naxan yi.
21 Koni, habadan Alatala nan n na, n nɔrɔn bɔxɔn birin nafexi, nayi, n
bata n kɔlɔ n yɛtɛni:
22 Naxanye birin bata n tan nɔrɔn nun n ma kabanako feene to Misiran yi
e nun tonbonni, naxanye birin bata n mato bunbani sanɲa yi fu, e tondi n
xuiin mɛ,
23 ne sese mi na bɔxɔn toma n na e benbane tuli saxi naxan na. Ne sese mi
a toɛ naxanye bata n naɲaxu.
24 Koni bayo xaxili gbɛtɛ luxi nɛn n ma walikɛɛn Kalebi yi, a n fɔxɔ ra
waxatin birin, n na a xalima nɛn na yamanani, a sigaxi naxan matodeni, n
yi a so a yixɛtɛne yii e kɛɛn na.

25 Bayo Amalɛkine nun Kanan kaane dɔxi lanbanne yi, nayi tila ɛ xɛtɛ, ɛ siga Gbala Baan kiraan xɔn tonbonna binni."
26 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,
27 "Yama ɲaxini ito luma n mafalɛ han waxatin mundun yi? N bata Isirayila kaane mawuga xuiin mɛ, e n mafala.
28 A fala e xa, i naxa, 'Alatalaa falan ni ito ra. Habadan Ala nan n tan na. N bata n kɔlɔ n yɛtɛni, n na a rabama ɛ ra nɛn alo n na a mɛxi ɛ ra kii naxan yi.
29 Naxanye birin barin bata dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, naxanye tɛngɛ, naxanye birin bata n mafala, ɛ faxama nɛn tonbonni ito yi.
30 Ɛ sese mi soma yamanani, n bata yi ɛ tuli sa naxan na nun, a ɛ dɔxɔma nɛn na, fɔ Yefune a dii Kalebi nun Nunu a dii Yosuwe.
31 Ɛ diine tan, ɛ a falaxi naxanye ma, a e suxuma nɛn yɛngɛni, n ne nan xalima na yamanani ɛ ɛ mɛxi naxan na, e yi dɔxɔ na.
32 Koni ɛ tan faxama nɛn tonbonni ito yi.
33 Ɛ diine e xuruseene rabama nɛn ɲɛɛ tonge naanin tonbonni, e yi ɛ tinxintareyaan goronna tongo, han ɛ birin yi findi binbine ra tonbonni.
34 Ɛ xii tonge naanin nan tixi yamanani ito matodeni. Nayi, ɛ ɲɛɛ tonge naanin nan tima ɛ yulubine goronna bun, lɔxɔ keden, ɲɛɛ keden. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a n bata keli ɛ xili ma.'
35 N bata falan ti, n tan Alatala. N fama na nan ligadeni yama ɲaxini ito ra, naxan murutɛxi n xili ma. E birin ɲanma nɛn tonbonni ito yi, e faxa."
36 Musa muxun naxanye rasiga yamanan matodeni, naxanye yamanan mafala ɲaxi ra, e yamaan nadin a xili ma,
37 ne yi faxa. Alatala nan e faxa furen na, bayo e fala ɲaxin ti lan yamanana fe ma.
38 Naxanye siga yamanan matodeni, Nunu a dii Yosuwe nun Yefune a dii Kalebi nan tun lu e nii ra.

Yamaan mɔn yi matandin ti
Sariyane 1.41-46

39 Musa to Alaa falane birin nali Isirayila kaane ma, e yi nimisa sɔxɔlɛni.
40 Nanara, na xɔtɔn bode, subaxa, e yi kiraan suxu siga geya yireni, e yi a falɛ, e naxa, "En bata keli. En siga na yireni Alatala naxan ma fe falaxi. En bata yulubin liga!"
41 Musa yi e maxɔdin, a naxa, "Nanfera ɛ Alatalaa yamarin matandima? Feni ito mí sɔnɔyama!
42 Alatala mi luma ɛ xɔn, nayi ɛ nama siga. Ɛ yaxune nama ɛ nɔ.
43 Amasɔtɔ Amalɛkine nun Kanan kaane ɛ yɛɛ ra, e fama nɛn ɛ faxadeni yɛngɛni. Ɛ bata ɛ xun xanbi so Alatala yi, a mi luyɛ ɛ xɔn."
44 E yi kankan na ma, e yi te geya yireni, koni Alatalaa Layiri Kankiraan nun Musa lu nɛn daaxadeni.
45 Na xanbi ra, Amalɛkine nun Kanan kaane yi godo geyane fari e yi dɔxi dɛnaxanye yi. E yi Isirayila kaane nɔ, e siga e faxɛ han Xoroma yi.

15

Saraxa gbɛtɛye sariyane

1 Alatala yi a fala Musa xa,
2 a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "N yamanan naxan soxi ɛ yii, ɛ na dɔxɔ mɛnni,

3 ɛ yi ɲingene hanma siine hanma yɛxɛɛne rali Alatala ma tɛɛn na, saraxa
gan daxin na hanma naxan dɛ tiin nakamalima hanma ɲɛnige ma
saraxane, hanma sali lɔxɔne gbeene, a xirin nafanma nɛn Alatala ma.
4 Naxan na fa a saraxan na Alatala yɛtagi, a xa fa bogise saraxan fan na:
murutu fuɲi kilo saxan naxan namulanxi turen litiri keden nun a tagi ra.
5 Xa i fa yɛxɛɛ diin na saraxa gan daxin na hanma saraxa gbɛtɛ, i xa wudi
bogi igen litiri keden e nun a tagi ba minse saraxan na.
6 Xa kontonna na a ra, murutu fuɲin kilo sennin naxan namulanxi ture
litiri firinna ra, na nan bogise saraxan na,
7 e nun wudi bogi igen litiri firin minse saraxan na. A ba alogo a xirin xa
rafan n tan Alatala ma.
8 Xa tura bulanna nan bama n xa saraxa gan daxin na hanma saraxan
naxan dɛ tiin nakamalima, hanma bɔɲɛ xunbeli saraxana Alatala xa,
9 murutu fuɲin kilo solomanaanin namulanxin turen litiri saxanna, na
nan bogise saraxan na.
10 I mɔn xa fa wudi bogi igen litiri saxan na minse saraxan na. Saraxan na
a ra naxan nalima Alatala ma tɛɛn na, a xirin nafan a ma.”
11 “Ɲingene hanma kontonne hanma yɛxɛɛne hanma sii diine, e bama na
kii nin.
12 Xuruseene na wuya kiki, e keden kedenna birin lan nɛn e ba e nun
bogise saraxane.
13 Isirayila bari diine birin xa a liga na kii nin, e nɛma saraxane raliyɛ tɛɛn
na, naxanye xirin nafan Alatala ma.
14 Xɔɲɛn naxanye dɔxi yamanani hanma naxanye danguma ɛ konni
hanma naxanye denbaya bata bu na, ne fan na keli saraxa ralideni Alatala
ma tɛɛn na naxan xiri rafan a ma, e xa a liga na kii kedenni.
15 Sariyane lan yamaan muxune birin xa, ɛ tan Isirayila bari diine alo
xɔɲɛne. Habadan sariyan na a ra ɛ yixɛtɛne birin xa. Ɛ nun xɔɲɛne birin
keden Alatala yɛɛ ra yi.
16 Sariyane nun yamarine birin lan ɛ nun xɔɲɛne birin xa, naxanye dɔxi ɛ
tagi.”

Se xaba singene nun tantanne

17 Alatala yi a fala Musa xa,
18 a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ɛ na so yamanani, n na ɛ xalin
dɛnaxan yi,
19 ɛ nɛma na yamanan donseen donɲɛ, ɛ xa saraxan ba a ra Alatala xa.
20 Ɛ na ɛ murutu singene din, ɛ yi burudi singen nafala, ɛ na rali n ma
saraxan na keli lonna ma.
21 Nayi, ɛ xa burudi singen nali Alatala ma saraxan na waxati famatɔne
birin yi.”
22 “Xa ɛ tantan, ɛ mi yamarini ito nde liga, Alatala naxan falaxi Musa xa,
23 a na findi Alatala yamari yo ra a naxan fixi ɛ ma fata Musa ra, fɔlɔ na
lɔxɔn ma a fixi naxan yi han waxati famatɔne yi,
24 xa ɛ a ligaxi tantanna nin, yamaan mi a kolon, nayi yamaan birin xa
tura bulanna ba saraxa gan daxin na, naxan xiri rafan n tan Alatala ma, e
nun bogise saraxan nun minse saraxan naxan lanɲɛ sariyan ma, e nun kɔtɔ
keden yulubi xafari saraxan na.
25 Saraxaraliin xa Ala solona Isirayila yamaan birin xa, e yi mafelu.
Amasɔtɔ tantanna nan yi a ra, e mɔn bata saraxan nali Alatala ma tɛɛn na, e
nun yulubi xafari saraxan na e tantanna fe ra.

26 Isirayila yamaan nun xɔɲɛn naxanye e tagi, e birin mafeluma nɛn,
amasɔtɔ e birin yi na tantanna kui."
27 "Xa muxu kedenna nan yulubin ligaxi tantanni, a xa sii gilɛn ɲɛɛ
kedenna ba yulubi xafari saraxan na.
28 Saraxaraliin xa Alatala solona na kanna xa naxan yulubin ligaxi
tantanni, a mafeluma nɛn.
29 Isirayila bari diine nun xɔɲɛn naxanye e tagi, naxan na yulubin liga
tantanni, na sariya kedenna lan ne birin xa.
30 Koni xa Isirayila bari diin hanma xɔɲɛna a rakeli a ma, a yulubin liga,
na bata Alatala rayelefu, a kedima nɛn yamani.
31 A bata Alatalaa falan naɲaxu, a a yamarine kala. A xa kedi yamani, a
yulubin goronna luma a tan nan ma."

Matabu Lɔxɔn kalana

32 Isirayila kaane yi tonbonni waxatin naxan yi, e muxuna nde to yege
fenni Matabu Lɔxɔni.
33 E yi a xali Musa nun Haruna fɛma, e nun yamaan birin.
34 E yi a ramara ki faɲi, alogo sariyan xa sa a yulubin saran feen na a ra.
35 Nayi, Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Muxuni ito xa faxa. Yamaan
birin xa a magɔlɔn gɛmɛn na daaxaden fari ma."
36 E yi na kanna xali daaxaden fari ma, e yi a magɔlɔn han a faxa alo
Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

Luti dɛnbɛxine nun dugine

37 Alatala yi a fala Musa xa,
38 a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Ɛ ɛ domane rayabu luti
dɛnbɛxine ra, ɛ yi e singan ɛ domane dɛ kinkine ra gari mamiloxine ra
waxati famatɔne birin yi.
39 Ɛ na luti dɛnbɛxine to, Alatalaa yamarine birin nabirama ɛ ma nɛn, ɛ yi
e liga. Nayi, ɛ mi birɛ ɛ bɔɲɛn nun ɛ yɛɛne kunfa feene fɔxɔ ra, naxanye
tinxintareyaan liga Ala ra.
40 Nayi, ɛ xaxili luma nɛn n ma yamarine birin xɔn, ɛ yi e suxu, ɛ yi sariɲan
ɛ Ala yɛtagi.
41 Alatala nan n tan na, ɛ Ala, naxan ɛ raminixi Misiran yamanani alogo n
xa findi ɛ Ala ra. Alatala nan n tan na, ɛ Ala."

16

Murutɛ gbɛtɛ mɔn

1 Xɛmɛna nde yi keli naxan yi xili Kora, Yisehari a diina. Lewi a dii Kehati
mamandenna. E nun Rubɛn bɔnsɔnna muxuna ndee nan yi a ra naxanye yi
xili Datan nun Abirami, Eliyabi a diine, e nun Hon, Pɛlɛti a diina.
2 E nun Isirayila kaan muxu kɛmɛ firin tonge suulun yi keli Musa xili ma,
e birin xili kan yamaan fonne tagi.
3 E yi e malan Musa nun Haruna xili ma, e yi a fala e xa, e naxa, "Ɛ bata a
radangu ayi! Yamaan muxune birin sariɲan. Alatala e birin tagi. Nanfera ɛ
yɛtɛ yitema Alatala yamaan ma?"
4 Musa to na falane mɛ, a yi a yɛtagin lan bɔxɔn ma.
5 A yi a fala Kora nun a muxune xa, a naxa, "Tila xɔtɔnni, Alatala a yitama
nɛn, a gbeen naxan na e nun naxan sariɲan, naxan lan a siga a fɛma. A
naxan sugandixi, a na kanna luma nɛn, a yi a maso a ra.

6 Nayi, Kora, ɛ nun i ya muxune birin xa ito liga: ɛ wusulan gan seene tongo.
7 Tila ɛ tɛɛn sa e kui, ɛ wusulanna sa a fari Alatala yɛtagi. Alatala na naxan sugandi, na nan sariɲan. Ɛ tan Lewi bɔnsɔnna muxune bata a radangu ayi!"
8 Musa mɔn yi a fala Kora xa, a naxa, "Ɛ tuli mati, ɛ tan Lewi bɔnsɔnna muxune!
9 Na mi ɛ wasɛ a Isirayilaa Ala bata ɛ sugandi Isirayila kaan bonne tagi, a yi ɛ maso a ra, alogo ɛ xa wali a xa Alatala batu bubuni, ɛ yi ti Isirayila yamaan yɛɛ ra ɛ yi e mali Ala batu feen na?
10 A bata ɛ maso a ra, ɛ nun Lewi bɔnsɔnna muxune birin. Koni, ɛ mɔn kataxi, a xa ɛ findi saraxaraline ra!
11 Ɛ nun i ya muxune bata ɛ malan Alatala xili ma. Nde Haruna ra feni ito yi ɛ to a mafalama?"
12 Na xanbi ra, Musa yi muxuna nde rasiga Datan nun Abirami xilideni, Eliyabi a diine, koni e yi a yabi, e naxa, "Nxu mi fama!
13 Na mi i wasaxi ba, i to bata nxu ramini Misiran yamanani kumin nun nɔnɔn gbo dɛnaxan yi alogo i xa nxu faxa tonbonni? I mɔn waxi nxu ɲaxankata feen nin ba?
14 I mi faxi nxu ra bɔxɔ faɲi yi, kumin nun nɔnɔn gbo dɛnaxan yi! I mi xɛɛne nun manpa bili nakɔne soxi nxu yii nxu kɛɛn na mumɛ! I yengi a ma a i nxu mayendenma nɛn alo danxutɔne ba? Nxu mi fama!"
15 Na yabin yi Musa xɔlɔ kati, a yi a fala Alatala xa, a naxa, "I nama tin e saraxane ra! Hali sofanla n mi a tongoxi e yii, n munma muxu yo hakɛ tongo e yɛ."
16 Musa yi a fala Kora xa, a naxa, "Ɛ nun i ya muxune birin xa fa Alatala yɛtagi tila e nun Haruna.
17 Ɛ birin xa wusulan gan seene tongo, ɛ yi wusulanna sa e kui, ɛ yi a yita Alatala ra. E birin malanxina, wusulan gan seen kɛmɛ firin tonge suulun. I tan nun Haruna fan xa ɛ wusulan gan seen yita Ala ra."
18 E birin yi e wusulan gan seene tongo, e tɛɛn nun wusulanna sa e kui, e ti Naralan Bubun so dɛɛn na, Musa nun Haruna fɛma.
19 Kora to a fɔxɔrabirane birin malan e xili ma Naralan Bubun so dɛɛn na, Alatala nɔrɔn yi godo yamaan birin yɛtagi.
20 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,
21 "Ɛ masiga yamani ito ra, alogo n xa e halagi iki sa!"
22 Musa nun Haruna yi bira, e yi e yɛtagin lan bɔxɔn ma, e yi a fala, e naxa, "Ala, i tan nan niin saxi muxune birin yi, i xɔlɔma nɛn yamaan birin ma ba, anu muxu keden peen nan yulubin ligaxi?"
23 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
24 "A fala yamaan xa, a e xa e masiga Kora nun Datan nun Abirami bubune ra."
25 Musa yi keli, a siga Datan nun Abirami binni, Isirayila fonne biraxi a fɔxɔ ra.
26 A yi a fala yamaan xa, a naxa, "Ɛ masiga yulubi kanni itoe bubune ra! Ɛ nama ɛ yiin din e yii se yo ra, alogo ɛ fan nama raxɔri e yulubine fe ra."
27 Nayi, yamaan yi e masiga Kora nun Datan nun Abirami bubune ra. Datan nun Abirami yi mini e bubune kui, e ti e dɛ ra, e nun e ɲaxanle nun e diine birin.
28 Musa yi a fala, a naxa, "Ɛ fama a kolondeni a Alatala nan n nafaxi feni itoe birin ligadeni. N tan mi a ra.

29 Xa muxuni itoe faxa alo muxune birin faxan kii naxan yi, xa e dunuɲa yi gidin lu alo adamane dari fena, nayi Alatala xa mi n nafaxi.
30 Koni xa Alatala kabanako feen liga, xa bɔxɔni bɔ, a yi e nun e yii seene birin gerun, xa e ɲɛɲɛn siga laxira yi, ɛ a kolonma nɛn nayi fa fala muxuni itoe bata Alatala raɲaxu."
31 Musa to yelin falan tiyɛ tun, bɔxɔn yi rabi e bun.
32 A yi a raxutu e ma e nun e denbayane, e nun muxun naxanye birin yi Kora fɔxɔ ra e nun e yii seene birin.
33 E ɲɛɲɛne yi siga laxira yi e nun e yii seene birin. Bɔxɔn yi e yɛ maluxun, e lɔ ayi Isirayila yamaan ma.
34 E to e gbelegbele xuiin mɛ, Isirayila kaan naxanye birin yi e rabilinni, ne yi e gi, e naxa, "Bɔxɔn nama en fan gerun de!"
35 Alatala yi tɛɛn nagodo, a yi na muxu kɛmɛ firin tonge suulunne birin gan, naxanye fa wusulanna ra.

17

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 "A fala saraxarali Harunaa dii Eleyasari xa, a a xa wusulan gan seene matongo tɛɛ wolonni, a yi tɛɛ wolonne woli ayi yire makuyeni. Amasɔtɔ na wusulan gan seene bata rasariɲan.
3 Ne yulubitɔ faxaxine gbee wusulan gan wurene xa findi wure dɛnfɛtɛnxine ra e sa saraxa ganden ma bayo e bata rali Alatala ma e yi findi se rasariɲanxin na. E findima taxamasenna nan na Isirayila kaane xa."
4 Muxun naxanye faxa tɛɛni, saraxaralina Eleyasari yi ne gbee sulan wurene malan, a yi e bɔnbɔ han e dɛnfɛtɛn, a e sa saraxa ganden ma.
5 Na taxamasenna yi na feen nabirama nɛn Isirayila kaane ma alogo muxu yo nama wusulanna gan Alatala yɛtagi fɔ Haruna yixɛtɛna nde alogo e nama liga alo Kora nun a muxune. A yi liga alo Alatala a fala e xa fata Musa ra kii naxan yi.
6 Na xɔtɔn bode, Isirayila yamaan birin yi lu Musa nun Haruna mafalɛ, e naxa, "Ɛ bata Alatala yamaan faxa."
7 Koni, Isirayila kaane to e malan Musa nun Haruna xili ma, e yi Naralan Bubun binna mato, nanunna, kundaan yi godo a ma, Alatala nɔrɔn yi mini kɛnɛnni.
8 Musa nun Haruna yi fa Naralan Bubun yɛtagi.
9 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
10 "Ɛ masiga yamani ito ra alogo n xa e raxɔri keden na." Musa nun Haruna yi bira, e yi e yɛtagin lan bɔxɔn ma.
11 Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, "I ya wusulan gan seen tongo, i wusulanna sa a kui e nun tɛɛ wolonna keli saraxa ganden ma. I i mafura, i siga Ala solonadeni yamaan xa. Alatala xɔlɔn bata yihadin nafa. Fitina furen bata fɔlɔ."
12 Musa naxan fala Haruna yi na liga, a yi a gi yamaan tagi, fitina furen bata yi fɔlɔ dɛnaxan yi. A yi wusulanna gan, a Ala solona e xa.
13 A yi ti faxa muxune nun a ɲɛɲɛne tagi. Nayi, fitina furen yi dan.
14 Muxu wuli fu nun naanin kɛmɛ solofere yi faxa, e sa Kora a muxu faxaxine yatɛn fari.
15 Yihadin to ɲan, Haruna yi xɛtɛ Musa fɛma Naralan Bubun so dɛɛn na.

Harunaa dunganna fe

16 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
17 “Falan ti Isirayila kaane birin xa, bɔnsɔnne mangane birin xa dungan keden so i yii. I dungan fu nun firin nan tongoma. Birin xinla xa sɛbɛ a dunganna ma.
18 Fɔ Lewi bɔnsɔnna, i xa Haruna xinla sɛbɛ na ma. Nayi, dungan keden bɔnsɔn manga keden.
19 I xa na dunganne sa Naralan Bubuni, Layiri Kankiraan yɛtagi n naralanma ɛ ra dɛnaxan yi.
20 N naxan sugandixi, na dunganna ɲingine minima a ma nɛn. Nayi, Isirayila kaane mafalan naxan tima ɛ xili ma, n yi na dan.”
21 Musa yi falan ti Isirayila kaane xa, bɔnsɔn mangane birin yi dungan keden keden so a yii, dungan fu nun firin. Haruna gbeen yi na yɛ.
22 Musa yi e sa Alatala yɛtagi Layiri Sereya Bubun kui.
23 Na xɔtɔn bode, Musa to siga Layiri Sereya Bubuni, e yi a to a Haruna dunganna nan ɲingiye minixi, Lewi bɔnsɔnna gbeena, a mɔn fugaxi, a yi Amandi bogi mɔxine ramini!
24 Musa yi dunganne birin tongo Alatala fɛma bubuni a e yita Isirayila kaane ra. Birin yi e to, birin yi a gbeen tongo.
25 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Harunaa dunganna xali Layiri Kankiraan yɛtagi. A xa lu mɛnni taxamasenna ra muxu murutɛxine xa alogo e mafalane xa dan n yɛtagi alogo e nama faxa.”
26 Musa yi a liga alo Alatala a yamari a ma kii naxan yi.
27 Isirayila kaane yi a fala Musa xa, e naxa, “I mi a to, nxu faxamatɔɔn na a ra! Nxu halagima nɛn! Nxu birin halagima nɛn!
28 Naxan yo na a maso Alatala Batu Bubun na, na kanna faxama nɛn! Nxu birin faxama nɛn ba?”

18

Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna wanle

1 Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa, “Xa yire sariɲanxin wanla kala, i tan nun i ya diine nun Lewi bɔnsɔnna muxune, ɛ tan nan a yulubin goronna tongoma. Koni xa saraxarali wanla nan kala, ɛ nun i ya diine nan gbansanna na yulubin goronna tongoma.
2 I ngaxakedenne maso i ra, Lewi bɔnsɔnna muxune, alogo e xa sa ɛ fari, e ɛ mali, ɛ nun i ya diine nɛma ɛ saraxarali wanla kɛma Layiri Sereya Bubun yɛtagi waxatin naxan yi.
3 E xa ɛ yamarine suxu, e yi e yengi lu bubun wanle birin xɔn. Koni e nama e maso yire sariɲanxin muranne ra hanma saraxa gandena, alogo ɛ birin nama faxa ɛ bode xɔn.
4 E sama ɛ fari nɛn walideni, e yi e yengi lu Naralan Bubun xɔn e nun a wanle birin. Muxu gbɛtɛ yo nama sa ɛ fari.
5 Ɛ tan yɛtɛɛn nan ɛ yengi dɔxɔma yire sariɲanxin nun saraxa ganden xɔn alogo Isirayila kaane xa ratanga n ma xɔlɔn ma.
6 Ɛ mato, n bata ɛ ngaxakeden Lewi bɔnsɔnna muxune sugandi Isirayila kaan bonne yɛ n tan Alatala gbeen na. N bata e taxu ɛ ra alogo e xa Naralan Bubun wanle kɛ.
7 Koni i tan Haruna nun i yixɛtɛne, ɛ tan nan gbansan na saraxarali wanla kɛma saraxa ganden yɛtagi e nun yire sariɲanxini yɛ masansan dugin xanbi ra. N tan nan na wanla soxi ɛ yii. Xa muxu gbɛtɛ a maso yire sariɲanxin na, ɛ xa a faxa.”

Saraxaraline gbeen naxanye ra

8 Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa, “N bata Isirayila kaane saraxane fi ɛ
ma, e naxanye ralima n ma. N bata e so i yii i gbeen na e nun i yixɛtɛne birin
han habadan.
9 Naxan yo mi sama tɛɛni saraxa sariŋanxi fisamantenne yɛ, ɛ gbeen nan
ne ra. Isirayila kaane fama naxan birin na, ɛ nun i ya diine gbeen nan ne ra:
bogise saraxane nun yulubi xafari saraxane nun yangin saraxane.
10 Ɛ e don alo se sariŋanxi fisamantenne. Xɛmɛne nan e donma. Ɛ xa e
yatɛ se sariŋanxine ra.”

11 “Naxanye bama Isirayila kaane se ralixine ra ɛ xa, ɛ gbeen nan ne fan
na. N bata na so ɛ nun i ya dii xɛmɛne nun i ya dii tɛmɛne yii habadan! Ɛ
denbayaan muxun naxanye mi xɔsixi sena nde xɔn, ne nɔɛ a donŋɛ nɛn.
12 N mɔn bata bɔxɔn bogise singene so ɛ yii: oliwi ture faŋin nun manpa
faŋi nɛnɛne nun bogise gbɛtɛye, Isirayila kaane naxanye fima n tan Alatala
ma.
13 E fama bɔxɔn bogise singen naxanye ra Alatala xa, ne findima nɛn ɛ
gbeene ra. Ɛ denbayaan muxun naxanye mi xɔsixi sena nde xɔn, e nɔɛ a
donŋɛ nɛn.
14 Isirayila kaane na naxanye birin nali Ala ma kiseen na, ne yi findi ɛ
gbeen na.
15 Dii singen naxanye birin fixi Alatala ma, muxune nun subene, ɛ gbeen
nan ne ra. Koni ɛ xa tin muxune nun sube haramuxine dii singene birin xa
xunba gbetin na.
16 Dii xɛmɛn kike kedenna xunba saren lanma gbeti gbanan suulun nan
ma, naxan lanŋɛ yire sariŋanxin gbananna ma, naxan binya garamu fu.
17 Koni, ŋingena, yɛxɛɛna, hanma siin dii singen mi xunbama bayo e
sariŋan. Ɛ xa e wunla xuya saraxa ganden fari, ɛ yi e ture yirene rali Alatala
ma tɛɛn na, naxan xiri rafan a ma.
18 Na xanbi ra, ɛ gbeen nan e subene ra, alo se ralixine kankene nun e
yiifari ma danbane findixi ɛ gbeen na kii naxan yi bɔŋɛ xunbeli saraxani.
19 Nayi, Isirayila kaane saraxa sariŋanxin naxanye ralixi Alatala ma, n
bata ne birin so ɛ nun i ya dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne yii ɛ gbeen na waxatin
birin. Habadan layirin na a ra Alatala yɛtagi, ɛ nun ɛ yixɛtɛne birin xa.”

20 Alatala mɔn yi a fala Haruna xa, a naxa, “N yamanan naxan soxi
Isirayila kaane yii, i mi bɔxɔ sɔtɔma na yi. N tan nan findima i gbeen na
nafunla funfuni.”

21 Ala mɔn yi a fala, a naxa, “N bata Isirayila birin yaganne so Lewi
bɔnsɔnna muxune yii e kɛɛn na, e wali saranna ra, e naxan kɛma Naralan
Bubuni.
22 Isirayila kaan bonne nama fa e maso Naralan Bubun na, alogo e nama
findi yulubi tongon na, e yi faxa.
23 Lewi bɔnsɔnna muxune nan tun wanle kɛma Naralan Bubuni. Xa
wanla kala, e tan nan a yulubin goronna tongoma. Habadan sariyan na a
ra ɛ yixɛtɛne birin xa. Lewi bɔnsɔnna muxune mi bɔxɔ sɔtɔma alo Isirayila
bɔnsɔnna bonne.
24 Koni Isirayila kaane na yaganna naxanye fi Alatala ma, n na soma nɛn
Lewi bɔnsɔnna muxune yii. Nanara, n na falaxi a e mi bɔxɔ sɔtɔma alo
bɔnsɔnna bonne.”

25 Alatala yi a fala Musa xa,

26 a xa a fala Lewi bɔnsɔnna muxune xa, a naxa, “Isirayila kaane na fa
yaganne ra ɛ xɔn, n naxan soxi ɛ yii ɛ kɛɛn na, ɛ fan xa na seene yaganna ba,
ɛ yi a fi Alatala ma ɛ yaganna ra.
27 Na luxi nɛn ɛ yii alo xɛɛ biin naxan bama a se xabaxine ra hanma a
manpa nɛnɛne.
28 Nayi, ɛ fan bata saraxan ba Alatala xa fata Isirayila kaane yaganne ra. Ɛ
xa Alatala gbeen ba yaganne ra, ɛ yi a so saraxarali Haruna yii.
29 Yagan sɔtɔxin naxan fan dangu a birin na, ɛ na nan fima Alatala ma a
gbeen na.
30 Ɛ na a faɲi yiren fi, na yatɛma ɛ xa nɛn alo bonne naxan fima fata e se
xabaxine ra hanma e manpa nɛnɛne.
31 Ɛ nun ɛ denbayane nɔɛ a dɔnxɛne donɲɛ nɛn dɛnaxan na ɛ kɛnɛn.
Amasɔtɔ ɛ saranna na ra Naralan Bubun wanla kɛdeni.
32 Ɛ a faɲi yiren fi, alogo ɛ nama Isirayila kaane saraxa sariɲanxine raxɔsi
n yɛɛ ra yi, alogo ɛ nama faxa.”

19

Marasariɲan igena fe

1 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,
2 “Ito nan daxa sariyan xɔn Alatala naxan yamarixi: A fala Isirayila kaane
xa, a e xa fa ɲinge gilɛ gbeela ra i fɛma fɛ mi naxan na, xun xidi yegen
munma xidi naxan xunna ma.
3 I xa a so saraxarali Eleyasari yii. A xa a xali daaxaden fari ma, e yi a kɔɛ
raxaba a yɛɛ xɔri.
4 Eleyasari xa a wunla nde tongo a yii sonla ra, a yi a xuya Naralan Bubun
yɛtagi bɔxɔni dɔxɔɲa ma solofere.
5 E xa ɲinge gilɛn gbindin birin sa tɛɛni a yɛɛ xɔri e nun a kidin nun a
suben nun a wunla e nun a gbiine.
6 Saraxaraliin xa suman wudin nun hisopi wudin nun yɛxɛɛ xabe gari
gbeela woli tɛɛni ɲinge gilɛn fari.
7 Na xanbi ra, saraxaraliin xa a dugine xa, a yi a maxa benun a xa siga
daaxadeni, koni a luma nɛn xɔsixi han ɲinbanna.
8 Naxan ɲinge gilɛn sama tɛɛni na fan lan a yi a dugine xa, a yi a maxa, a
luma nɛn xɔsixi han ɲinbanna.
9 Muxun naxan mi xɔsixi, na xa ɲinge gilɛn xuben malan, a yi a sa yire
sariɲanxina nde yi daaxaden fari ma. Isirayila yamaan xa a xuben namara
marasariɲan igen nafala seen na. Yulubi xafari seen na a ra.
10 Naxan na ɲinge gilɛn xuben makɔ, na fan lan a yi a dugine xa, a luma
nɛn xɔsixi han ɲinbanna. A findima habadan sariyan nan na Isirayila
kaane xa e nun xɔɲɛn naxanye dɔxi e tagi.”
11 “Naxan yo na a yiin din faxa muxun na, a xɔsixi han xunsagi keden.
12 Xii saxanden nun xii soloferedeni, a xa a yɛtɛ rasariɲan na igen nan na,
a yi sariɲan. Koni xa a mi a yɛtɛ rasariɲan xii saxanden nun xii
soloferedeni, a mi sariɲanma.
13 Naxan na a yiin din faxa muxun na, a tondi a yɛtɛ rasariɲanɲɛ, a bata
Alatala Batu Bubun naxɔsi. Na kanna kedima nɛn Isirayila yi. Bayo
marasariɲan igen mi xuyaxi a ma. A xɔsina a ma.”
14 “Sariyan ni i ra xa muxun faxa bubuna nde kui: Naxan na so na bubuni
e nun naxanye yi na, ne xɔsixi xunsagi keden.

15 Xa goronna nde na naxan dɛ mi ragalixi a faɲin na, a kui seene haramuxi.
16 Naxan yo a yiin din muxu binbin na burunna ra, naxan faxaxi silanfanna ra* hanma a faxa a yɛtɛ ma, hanma naxan yo a yiin din muxun xɔnne ra hanma gaburuna, na kanna luma nɛn xɔsixi han xii solofere.
17 Muxu xɔsixin xa rasariɲan ikiini: ɲinge gilɛn naxan baxi yulubi xafarin na, na xubena nde nan tongoma, a yi sa igeni goronna kui.
18 Muxu sariɲanxina nde xa hisopi wudi yiin tongo, a yi a sin igeni, a yi a xuya bubun ma muxun faxa dɛnaxan yi, e nun a kuiin birin e nun muxun naxanye yi a kui. A mɔn xa xuya na kanna ma naxan a yiin dinxi muxun xɔnne ra, hanma e muxun naxan faxaxi hanma naxan faxaxi a yɛtɛ ma hanma gaburuna.
19 Muxun naxan sariɲan, na xa na igen xuya muxu xɔsixin ma xii saxande lɔxɔn nun xii soloferede lɔxɔni. A yi a rasariɲan xii soloferede lɔxɔni. A xa a dugine xa, a yi a maxa, ɲinbanna ra, a yi sariɲan.
20 Koni xa muxun naxan xɔsixi, xa na tondi a rasariɲanɲɛ, a kedima nɛn Isirayila yamaan yɛ. Amasɔtɔ a bata Alatala yire sariɲanxin naxɔsi. Amasɔtɔ marasariɲan igen mi xuyaxi a ma, a luma nɛn xɔsixi.
21 Habadan sariyan nan na ra e xa. Naxan na marasariɲan igen xuya gbɛtɛ ma, na kanna lan a yi a dugine xa. Naxan na a yiin din marasariɲan igen na a xɔsixi han ɲinbanna.
22 Muxu xɔsixin na a yiin din sese ra, na haramuma nɛn. Naxan yo na a yiin din na se haramuxin na, na fan yɛtɛɛn xɔsixi han ɲinbanna."

20

Meriba igena
Xərɔyaan 17.1-7

1 Isirayila yamaan birin yi fa Sini tonbonni kike singen na, e dɔxɔ Kadesi yi. Mariyama faxa mɛnna nin, e yi a maluxun.
2 Bayo igen bata yi ɲan yamaan yii, e yi e malan Musa nun Haruna xili ma.
3 E yi yɛngɛn fen Musa ra e naxa, "A yi fisa nun Alatala xa nxu fan faxa alo nxu lanfane!
4 Nanfera i faxi nxu ra tonbonni alogo nxu nun nxɔ xuruseene xa fa faxa be, nxu tan Alatalaa yamana?
5 Nanfera i nxu raminixi Misiran yi, i fa nxu ra yire xɔdɛxɛni ito yi? Malo ba, xɔdɛ bili ba, manpa bili ba, girenada bogi ba, sese mi be. Hali igen min daxin yatigina, a mi be!"
6 Musa nun Haruna yi keli yamaan fɛma, e yi siga Naralan Bubun so dɛɛn na, e bira, e yi e yɛtagin lan bɔxɔn ma. Alatala nɔrɔn yi godo e fɛma.
7 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
8 "I ya dunganna tongo. Ɛ nun i tada Haruna xa yamaan malan. Ɛ xa falan ti fanyeni ito xa e yɛɛ xɔri, a igen naminima nɛn. I igen naminima nɛn yamaan xa fanyeni ito yi alogo e nun e xuruseene xa e min."
9 Musa yi dunganna tongo Alatalaa yire sariɲanxini, alo Ala a yamari kii naxan yi.
10 E nun Haruna yi yamaan malan fanyen dɛxɔn, Musa yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ tan murutɛdene, ɛ tuli mati! Fɔ nxu xa igen namini ɛ xa fanyeni ito yi ba?"

* **19:16: 19.16 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

11 Musa yi a yiini te, a fanyen garin a dunganna ra sanɲa ma firin. Ige
gbeen yi mini mafurɛn! Yamaan yi e min e nun e xuruseene.
12 Koni Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, “Bayo ɛ mi laxi n na,
ɛ mi n binyaxi n ma sariɲanni Isirayila kaane yɛtagi, nanara, ɛ tan xa mi
yamani ito xalima yamanani n naxan soxi e yii.”
13 Meriba igene yi dɛnaxan yi, Isirayila kaane Alatala matandi nɛn mɛnni,
e yi a kolon fa fala a sariɲan.

Edɔn mangan yi tondi a Isirayila kaane xa dangu

14 Musa yi xɛrane rasiga Edɔn yi keli Kadesi yi, e naxa, “I ngaxakedenne,
Isirayila kaane naxa, ‘Ɛ bata a kolon tɔrɔn naxanye birin nxu lixi.
15 Nxu benbane godo nɛn Misiran yi, nxu yi dɔxɔ na waxati xunkuye.
Misiran kaane yi nxu tɔrɔ e nun nxu benbane.
16 Koni nxu to Alatala maxandi, a yi nxu xuiin namɛ. A yi malekan nafa, a
yi nxu ramini Misiran yi. Nxu bata fa Kadesi yi, taan naxan i ya bɔxɔn dɛxɔn.
17 Tin nxu xa i ya yamanani gidi. Nxu mi danguma xɛɛ bixine yi hanma
manpa bili nakɔne yi. Nxu mi xɔɲin ige miɲɲɛ. Nxu birama kira gbeen nan
fɔxɔ ra, nxu mi a fatama nxu yiifanna ma hanma nxu kɔmɛnna ma, han nxu
yi i ya yamanan birin yigidi.’ ”
18 Edɔn kaane yi a yabi, e naxa, “Ɛ nama dangu nxu konni. Xa ɛ a liga, nxu
ɛ yɛngɛma nɛn.”
19 Isirayila kaane mɔn yi a yabi, e naxa, “Nxu tema kira gbeen nan xɔn! Xa
nxu nun nxɔ xuruseene igena nde min ɛ konni, nxu a saren fiyɛ. Nxu waxi a
xɔn ma nɛn, a nxu xa dangu nxu sanni ɛ konni gbansan!”
20 E mɔn yi a fala, e naxa, “Ɛ mi danguma!” Edɔn kaane yi mini e
ralandeni e nun gali gbee sɛnbɛmana.
21 Nayi, Edɔn kaane mi tin a Isirayila kaane xa dangu e yamanani.
Isirayila kaane yi kira gbɛtɛ suxu.

Haruna faxa fena

22 Isirayila yamaan birin yi keli Kadesi yi, siga Horo geyaan ma.
23 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa Horo geyaan ma Edɔn yamanan
danna ra, a naxa,
24 “Haruna sigamatɔɔn na a ra laxira yi. N yamanan naxan soxi Isirayila
kaane yii, a mi soma na, amasɔtɔ ɛ murutɛ nɛn n ma yamarin ma Meriba
igene yi.
25 Nayi, Musa, i xa fa Haruna nun a dii Eleyasari ra Horo geyaan xuntagi.
26 I xa Harunaa saraxarali dugine ba a ma, i yi e ragodo a dii Eleyasari
ma, bayo Haruna laxirayama mɛnna nin.”
27 Musa yi Alatalaa yamarin suxu. E saxanna birin yi te Horo geyaan fari
yamaan yɛtagi.
28 Musa yi Harunaa dugine tongo, a yi e ragodo Eleyasari ma. Haruna yi
faxa mɛnni, geyaan xuntagi. Na xanbi ra, Musa nun Eleyasari yi godo
geyaan ma.
29 Isirayila yamaan to a kolon a Haruna bata yi faxa, e birin yi Haruna
wuga xii tonge saxan.

21

Isirayila yi Kanan kaane nɔ

1 Kanan Manga Aradi naxan yi dɔxi Negewi yi, na yi a mɛ a Isirayila fama
Atarimi kiraan xɔn. A yi Isirayila yɛngɛ, a yi muxuna ndee suxu.

2 Nayi, Isirayila kaane yi dɛ xuini ito tongo Alatala xa, e naxa, “Xa i nɔɔn fi
nxu ma siyani ito xun na, nxu e taan birin naxɔrima nɛn fefe!”
3 Alatala yi Isirayila kaane xuiin namɛ, a yi Kanan kaane lu e nɔɔn bun
ma. Isirayila kaane yi e faxa, e yi e taane kala. E yi mɛnna xili sa Xoroma.*
4 Isirayila kaane yi keli Horo geyaan ma, e yi siga Gbala Baan kiraan xɔn
alogo e xa Edɔn yamanan mabilin. Koni yamaan yi tondi kira yi.
5 E yi lu Ala nun Musa mafalɛ e naxa, “Nanfera i nxu raminixi Misiran
yamanani alogo nxu xa fa faxa tonbonni ito yi? Donse mi be! Ige mi be!
Nxu mi fa tɔrɔ donseni ito xɔn!”
6 Nayi, Alatala yi saɲi xɔlɛne rasiga e xili ma, e Isirayila kaa wuyaxi xin, e
faxa.
7 Yamaan yi siga Musa fɛma, e yi a fala, e naxa, “Nxu bata yulubin liga
nxu to ɛ mafala, i tan nun Alatala! Nayi, i xa Alatala maxandi a xa saɲi
xɔlɛni itoe masiga nxu ra.” Musa yi Alatala maxandi yamaan xa.
8 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Saɲi sawurana nde rafala, i yi a singan
tami kuyena nde ra. Naxan yo xinxi, xa a na mato, a kisima nɛn.”
9 Nayi, Musa yi sulan saɲin nafala, a yi a singan tami kuyen na. Nayi,
saɲin muxun naxan xinxi, xa na kanna yi sulan saɲin mato, a kisima nɛn.

Isirayila Moyaba yamanani

10 Isirayila kaane yi siga, e sa dɔxɔ Oboti yi.
11 E yi keli Oboti yi, e sa dɔxɔ Ye-Abarimi taa xɔnni tonbonni naxan
Moyaba yɛtagi, a sogeteden binni.
12 E yi keli mɛnni, e sa dɔxɔ Serede lanbanni.
13 E yi keli mɛnni, e sa dɔxɔ Arinon baan dɛ, naxan danguma tonbonni
Amorine konni. Arinon baan findixi Moyaba danna nan na, Moyaba nun
Amorine tagi.
14 Nanara, a sɛbɛxi Alatalaa Yɛngɛne Bukun kui, a naxa, “Wahebi taan
naxan Sufa yamanani, e nun xudene, Arinon baana,
15 e nun a xudedine naxan tema Ari binni, na findixi Moyaba danna nan
na.”
16 E yi keli mɛnni, e siga xɔɲin yireni. Alatala yi a fala Musa xa mɛnni, a
naxa, “Yamaan malan n xa igen so e yii.”
17 Awa, Isirayila kaane sigini ito sa mɛnna nin:
Xɔɲinna, igen namini.
En na a sigin nasuxu!
18 Mangane bata xɔɲinna ge,
yamaan yɛɛratine bata a raba
e sɛnbɛn nun e mangaya dunganna ra!
E yi keli tonbonni, e siga Matana yi,
19 E yi keli mɛnni, e siga Naxaliyɛli yi. E mɔn yi keli mɛnni, e siga Bamoti yi.
20 E yi keli Bamoti yi, e siga Pisiga geyaan lanbanni Moyaba yamanani
tonbonna binni.

Manga Sixɔn nun Manga Ogo
Sariyane 2.26-3.11

21 Isirayila kaane yi xɛrane rasiga a faladeni Sixɔn xa, Amorine Mangana,
e naxa,

* **21:3: 21.3 *Horoma*** bunna nɛɛn fa fala “Kalana.”

22 “Nxu waxi yamanani gidi feni. Nxu mi kiraan fatama, nxu siga xɛɛne yi
hanma manpa bili nakɔne. Nxu mi xɔŋin ige minŋɛ. Nxu luun kira gbeen
nan xɔn han nxu yi i ya yamanan birin yigidi.”
23 Koni, Sixɔn mi tin e xa dangu a yamanani. A yi a sofane birin malan, e
fa Isirayila kaane ralandeni tonbonni. E yi Isirayila yɛngɛ Yahasi yi.
24 Isirayila kaane yi e nɔ, e yi e yamanan tongo, keli Arinon baani han
Yaboko xudena siga han Amonine yamanan danna bayo Amonine
yamanan danna yi makantanxi ki faŋi.
25 Isirayila yi Amorine taane birin tongo, e dɔxɔ e yi, e nun Xɛsibɔn taan
nun a banxidɛne.
26 Amasɔtɔ Xɛsibɔn yi findixi Amorine manga Sixɔn ma taan nan na, xabu
a Moyaba manga fonna yɛngɛ, a yi a bɔxɔn birin tongo a yii han Arinon
baana.
27 Nanara, yenle naxa,
Ɛ fa Xɛsibɔn yi! A mɔn xa ti.
Sixɔn taan mɔn xa yitɔn!
28 Amasɔtɔ tɛɛn bata mini Xɛsibɔn yi,
Sixɔn taan bata tɛɛ dɛgɛn nafa,
a yi Ari taan gan Moyaba yi,
e nun mangane Arinon baan faxan na.
29 Gbalona i xa Moyaba bɔxɔna!
Ɛ bata halagi,
Kemosi suxure batune!
Ɛ banxulanne bata e gi,
ɛ dii tɛmɛne bata findi suxu muxune ra,
Amorine Manga Sixɔn yii.
30 Koni en tan bata e bɔnbɔ.
Xɛsibɔn bata kala siga han Dibon yi.
En bata halagin ti siga han Nofa yi,
siga han Medeba yi.
31 Isirayila kaane yi dɔxɔ Amorine yamanani.
32 Musa yi xɛrane rasiga Yaasɛri taan nakɔrɔsideni wundoni. Isirayila
kaane yi na taan suxu e nun a banxidɛne, e yi Amorine kedi na.
33 Na xanbi ra, e yi e firifiri, e siga Basan kiraan xɔn. Basan manga Ogo
nun a sofa ganla birin yi mini e ralandeni alogo e xa e yɛngɛ Edere yi.
34 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I nama gaxu a yɛɛ ra! N na a soma
nɛn i yii, e nun a sofa ganla birin nun a yamanana. I xa a liga alo i Sixɔn liga
kii naxan yi, Amorine mangan naxan yi dɔxi Xɛsibɔn yi.”
35 Isirayila kaane yi Ogo faxa, e nun a diine nun a sofa ganla birin. E mi
muxu yo lu a nii ra. E yi dɔxɔ a yamanani.

22

Moyaba mangan yi Balami xili

1 Isirayila kaane yi siga, e sa dɔxɔ Moyaba mɛrɛmɛrɛne yi, Yurudɛn baan
kidi ma Yeriko yɛtagi.
2 Siporo a dii Balaki yi a to Isirayila kaane naxan birin ligaxi Amorine ra.
3 Moyaba kaane yi gaxu Isirayila ganla yɛɛ ra, e yigitɛgɛ bayo e yi wuya
han!
4 Moyaba kaane yi a fala Midiyan fonne xa, e naxa, “Yamani ito fama en
nabilinna yamanane birin halagideni nɛn alo ŋingen sɛxɛn ŋanma kii
naxan yi.” Siporo a dii Balaki nan yi Moyaba mangan na na waxatini.

5 A yi xɛrane rasiga Beyori a dii Balami xilideni Petori yi, Baa Gbeen
dɛxɔn, a konna yi dɛnaxan na. E xa sa a fala a xa iki, e naxa, “Siyana nde
bata mini Misiran yi, e bata wuya han e bɔxɔn nafe. E bata dɔxɔ n dɛxɔn.
6 Yandi, fa, i fa siyani ito danga n xa, amasɔtɔ e sɛnbɛn gbo n xa. Nayi,
waxatina nde n nɔɛ e yɛngɛ nɛn, n yi e kedi n ma yamanani. Amasɔtɔ n na a
kolon, i na duba naxan xa, na duban sɔtɔma nɛn. I na naxan danga, na
dangan sɔtɔma nɛn.”
7 Moyaba fonne nun Midiyan fonne yi siga e yi yiimatoon saranna xali e
yii. E sa Balami fɛman li, e yi Balaki a falane yɛba a xa.
8 A yi e yabi, a naxa, “Ɛ xi be kɔɛni ito ra, n yi ɛ yabi xɔtɔnni alo Alatala na a
fala n xa kii naxan yi.” Moyaba kuntigine yi lu Balami konni.
9 Ala yi fa Balami fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Nde muxuni itoe ra
naxanye i konni?”
10 Balami yi Ala yabi, a naxa, “Siporo a dii Balaki Moyaba mangan nan e
rafaxi a faladeni n xa, a naxa,
11 ‘Siyana nde bata keli Misiran yi, e bata wuya han e bɔxɔn nafe. Nayi,
yandi, fa n mali, i yi e danga n xa. Waxatina nde n nɔɛ e yɛngɛ nɛn, n yi e
kedi.’ ”
12 Ala yi a fala Balami xa, a naxa, “I nama siga e fɔxɔ ra. I nama siyani ito
danga, amasɔtɔ n bata barakan sa e fe yi.”
13 Balami to keli xɔtɔnni, a yi a fala Balaki a kuntigine xa, a naxa, “Ɛ xɛtɛ ɛ
konni, amasɔtɔ Alatala mi tinxi n xa siga ɛ fɔxɔ ra.”
14 Moyaba kuntigine yi keli, e xɛtɛ Balaki fɛma, e yi a fala, e naxa, “Balami
mi tinxi fɛ nxu fɔxɔ ra.”
15 Balaki mɔn yi kuntigi gbɛtɛye rasiga naxanye yi wuya bonne xa, e
binyen mɔn yi gbo e xa.
16 E yi sa Balami fɛman li. E yi a fala a xa, e naxa, “Siporo a dii Balaki naxa
iki: ‘I nama tondi fɛ n konni de!
17 Amasɔtɔ n ni i binyama nɛn han! I na naxan fala n na ligama nɛn. Yandi
fa, i yi fa siyani ito danga n xa.’ ”
18 Balami yi Balaki a kuntigine yabi, a naxa, “Hali Balaki a banxin fi n ma
naxan nafexi gbetin nun xɛmaan na, n mi nɔɛ Alatalaa yamarin matandɛ
fefe ma, n ma Ala.
19 Iki yandi, ɛ fan xa xi be to kɔɛni ito ra, n na a kolonjɛ Alatala mɔn naxan
falama n xa.”
20 Ala yi fa Balami fɛma kɔɛɛn na. A yi a fala a xa, a naxa, “Bayo muxuni
itoe faxi i xiliden nin, keli, i yi siga e fɔxɔ ra. Koni n na naxan fala i xa, i xa
na nan liga de!”
21 Xɔtɔnni Balami yi keli, a yi a sofali gilɛni tɔn, e nun Moyaba kuntigine
birin yi siga.
22 Koni, Alaa xɔlɔn yi gbo ayi, amasɔtɔ a bata siga. Alatalaa malekan yi ti
kiraan na alogo a xa a rati. Balami yi dɔxi a sofali gilɛn fari, a walikɛ firinne
yi a fɔxɔ ra.
23 Sofanla yi Alatalaa malekan to tixi kiraan xɔn, a silanfanna suxi a yii.
Sofanla yi kiraan fata a so burunna ra. Balami yi sofanla bɔnbɔ alogo a xa fa
kiraan xɔn.
24 Alatalaa malekan mɔn yi sa ti kiradin xɔn manpa bili nakɔ firinne
longonna ra. Sansanna yi kiraan fɔxɔ firinne birin yi.
25 Sofanla to Alatalaa malekan to, a yi a dɛndɛn sansanna ra, a yi Balami
sanna gbɛrɛxɛn sansanna ma. Balami mɔn yi a bɔnbɔ.

26 Alatalaa malekan mɔn yi siga yɛɛn na pon! A sa ti yire yigbɛtɛnxini,
dangude mi yi dɛnaxan kɔmɛnna ma, a mi yi yiifanna ma.
27 Sofanla to Alatalaa malekan to, a yi a yigodo Balami bun ma. Balami yi
xɔlɔ, a yi sofanla bɔnbɔ a dunganna ra.
28 Alatala yi sofanla dɛɛn fulun, sofanla yi a fala Balami xa, a naxa, “N
nanse ligaxi i ra, alogo i xa n bɔnbɔ han sanɲa ma saxan?”
29 Balami yi sofanla yabi, a naxa, “Amasɔtɔ i bata n matandi! Xa
silanfanna yi n yii nun, n yi i faxama nɛn iki sa!”
30 Sofanla yi a fala Balami xa, a naxa, “I ya sofanla xa mi n tan na ba, i
darixi dɔxɛ naxan fari han to? N darixi ito ligɛ i ra ba?” A yi a yabi, a naxa,
“Ɛn-ɛn.”
31 Alatala yi Balami yɛɛne rabi, a yi Alatalaa malekan to tixi kiraan na, a
silanfanna a yii. Balami yi a xinbi sin, a yi a yɛtagin lan bɔxɔn ma.
32 Alatalaa malekan yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera i i ya sofanla bɔnbɔxi
sanɲa ma saxan? N bata fa, n xa i rati, amasɔtɔ kirani ito i xalin gbalon nin.
33 Sofanla bata n to, a yi n dɛ masara sanɲa ma saxan. Xa na mi yi a ra
nun, n bata yi i faxa nun, koni n yi a tan luma nɛn a nii ra.”
34 Balami yi a fala Alatalaa malekan xa, a naxa, “N bata yulubin liga! N mi
yi a kolon a i tixi n yɛɛ ra kiraan na. Iki, xa sigatini ito mi rafan i ma, n xa
xɛtɛ.”
35 Alatalaa malekan yi a fala Balami xa, a naxa, “Siga muxuni itoe fɔxɔ ra.
Koni n na naxan fala i xa, i xa na nan fala tun!” Balami nun Balaki a
kuntigine yi siga.
36 Balaki to a mɛ a Balami bata fa, a yi siga a ralandeni Moyaba taana nde
yi naxan Arinon baan dɛ, a yamanan danna ra.
37 Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, “N mi yi i xilima ba? Nanfera i mi fa n
fɛma? I yi mirixi nɛn a n mi nɔɛ i binyɛ ba?”
38 Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, “I mi n to? N bata fa. Koni n nɔɛ
nanse falɛ i xa? Ala na naxan fala n xa, fɔ n xa na nan fala.”
39 Balami nun Balaki yi siga Kiriyati-Husoti yi.
40 Balaki yi ɲingene nun yɛxɛɛne ba saraxan na, a yi a subena nde so
Balami nun kuntigine yii naxanye yi a fɔxɔ ra.
41 Xɔtɔnni, Balaki yi Balami tongo a yi te a ra Bamoti-Baali geyaan fari, a
yamaan fɔxɔ kedenna toɛ dɛnaxan yi.

23

1 Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, “Saraxa gande solofere rafala n xa be,
i yi tura solofere nun konton solofere yitɔn n xa.”
2 Balami naxan fala, Balaki yi na liga. Balaki nun Balami yi tura keden
nun konton keden ba saraxan na saraxa gandene birin fari.
3 Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, “Ti i ya saraxa gan daxine fɛma be. N
tan xa n masiga i ra. Waxatina nde Alatala fama nɛn n fɛma. A na naxan
yita n na, n na a ralima i ma nɛn.” A yi siga geyana nde xuntagi.
4 Ala yi fa Balami ralan. Balami yi a fala a xa, a naxa, “N bata saraxa
gande solofere rafala, n bata tura keden nun konton keden ba saraxan na e
birin fari.”
5 Alatala yi falan so Balami dɛ, a naxa, “Xɛtɛ Balaki fɛma, i yi ito fala a xa.”
6 A yi xɛtɛ a fɛma. A yi tixi a saraxa gan daxine dɛxɔn e nun Moyaba
kuntigine birin.
7 Balami yi waliyiya falane ti, a naxa,

Balaki bata n nafa
sa keli Arami yi,
Moyaba mangan bata n nafa
sa keli sogeteden geyane ma.
A yi a fala, a naxa,
“Fa, i fa Yaxuba bɔnsɔnna danga n xa!
I fa gbalo falane ti Isirayila bɔnsɔnna xili ma!”
8 Koni, n tan xa ne danga di,
Ala mi naxanye dangaxi?
N tan xa gbalo falane ti ne xili ma di,
Alatala mi gbalon nagidixi naxanye ma?
9 N tixi gɛmɛne xuntagi,
n na e toma.
N tixi geyane fari,
n na e matoma.
Yamani ito a danna,
a mi siyaan bonne yɛ.
10 Yaxuba bɔnsɔnna gbo
alo gbangbanna,
nde nɔɛ Isirayila kaane fɔxɔ kedenna naaninden yatɛ?
N fan xa faxa tinxin muxune yɛ,
N naŋanna xa liga alo e gbeena!
11 Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, “I nanse ligaxi n na? N faxi i ra nɛn alogo i xa n yaxune danga, koni i dubama e xa nɛn tun!”
12 A yi a yabi, a naxa, “Alatala naxan soxi n dɛ, n mi lan n na fala ba?”
13 Balaki yi a fala a xa, a naxa, “En siga yire gbɛtɛ yi, i mɔn sa e toɛ dɛnaxan yi. I e fɔxɔ kedenna toma nɛn. I mi a birin toɛ. I yi e danga n xa mɛnni.”
14 A yi a xali Sofimi a xɛɛn ma Pisiga geyaan xuntagi. A yi saraxa gande solofere rafala mɛnni, a yi tura keden nun konton keden ba saraxa gandene birin fari.
15 Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, “Ti i ya saraxa gan daxine dɛxɔn be, n tan xa siga Ala ralandeni mɛnni.”
16 Alatala yi fa Balami yɛtagi, a yi falan so a dɛ, a naxa, “Xɛtɛ Balaki fɛma, i yi ito fala a xa.”
17 A yi xɛtɛ a fɛma, a yi tixi a saraxa gan daxine dɛxɔn e nun Moyaba kuntigine. Balaki yi a maxɔdin, a naxa, “Alatala nanse falaxi?”
18 Balami yi waliyiya falane ti, a naxa,
Balaki keli, i n xuiin mɛ!
I tuli mati n na Siporo a dii xɛmɛna!
19 Muxu mi Ala ra, a wulen fala,
Adamadi mi a ra, a nimisa.
A naxan falaxi, a mi na ligɛ ba?
A na falan naxan ti,
a mi na rakamalɛ ba?
20 A duban nan soxi n yii lan e ma.
A barakan sa e yi.
N mi nɔɛ na maxɛtɛ.
21 A mi fe ŋaxin toma Yaxuba bɔnsɔnni.
A mi fe xɔlɛn toma Isirayila yi.
Alatala, e Ala e tagi.
E fan a mangayaan matɔxɔma.

22 Ala nan faxi e ra
sa keli Misiran yi,
a nɔɔn tima e xa
alo burunna ɲingena.
23 Kɔɛrayaan mi sese nɔɛ Yaxuba bɔnsɔnna xili ma.
Serikariyaan mi nɔɛ sese ra Isirayila xili ma.
A falama nɛn e ma na waxatini,
“A mato, Ala naxan ligama!”
24 Siyani ito kelima nɛn
alo yatana.
E bata e yitɔn alo yatana
naxan mi a sama
fɔ a na xɔɔyi seen don,
fɔ a na sube suxine wunla min.
25 Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, “Xa i mi a dangama, hali i nama duba a xa de!”
26 Balami yi Balaki yabi, a naxa, “N mi yi a fala i xa ba, n naxa, ‘Alatala na naxan fala, n na nan ligama?’ ”
27 Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, “En siga yire gbɛtɛ yi. Yanyina nde Ala tinma nɛn i xa e danga n xa mɛnni.”
28 Balaki yi Balami xali Peyori geyaan xuntagi, dɛnaxan yɛɛ rafindixi tonbonna ma.
29 Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, “Saraxa gande solofere rafala n xa be, i yi tura keden nun konton keden yitɔn n xa.”
30 Balami naxan fala, Balaki yi na liga. A yi turaan nun kontonna ba saraxan na saraxa gandene birin fari.

24

1 Balami yi a to fa fala a yi rafan Alatala ma a xa duba Isirayila xa. Nayi, a mi kɔɛraya feene rawali alo waxatin danguxine yi. Koni a yi a yɛɛ rafindi tonbonna binni.
2 Balami to a yɛɛne rakeli, a yi Isirayila kaane to malanxi bɔnsɔn yɛɛn ma. Nayi, Alaa Nii Sariɲanxin yi godo a ma.
3 Balami yi waliyiya falane ti, a naxa,
N tan Balami, Beyori a dii xɛmɛna,
n tan naxan feene fixɛn toma,
n ma falan ni i ra:
4 N ni ito nan falama,
n tan naxan Alaa falane mɛma,
naxan fe toon tima alo xiyene
fata Ala Sɛnbɛ Kanna ra,
naxan a xinbi sinma,
a yɛɛne yi rabi.
5 Yaxuba bɔnsɔnna,
ɛ tan Isirayila kaane!
Ɛ dɔxɔdene tofan!
6 E wuya bɔxɔn fari alo baane,
alo nakɔne baan dɛ,
alo Alatala sansi xiri faɲin naxanye sixi,
alo suman wudine igene dɛ.
7 E ige ramaradene rafema nɛn ken!
E sansine ige sa a faɲin na!

E mangan gboma nɛn Manga Agaga xa,
a mangayaan sɛnbɛn gboma ayi nɛn.
8 Ala nan faxi e ra
sa keli Misiran yi,
a nɔɔn tima e xa
alo burunna ɲingena.
E siyane nɔma nɛn
naxanye e yɛngɛma,
e yi e bun e xalimakunle ra,
e yi e xɔnne yigira.
9 E e sama nɛn alo yatane.
Nde susuɛ e rakelɛ?
Naxan na duba i xa,
Ala xa na kanna baraka!
Naxan na i danga,
Ala xa na kanna danga!
10 Balaki yi xɔlɔ Balami ma han! A yi a yiine bɔnbɔ, a yi a fala Balami xa, a naxa, “N ni i xilixi nɛn alogo i xa n yaxune danga, koni i tan bata duba e xa sanɲa ma saxan.
11 Iki keli be, siga i konni. N yi a ragidixi nɛn n xa i saren fi han, koni Alatala bata i kuma!”
12 Balami yi Balaki yabi, a naxa, “Anu, n na a fala nɛn i ya xɛrane xa, n naxa,
13 ‘Hali Balaki a banxin so n yii naxan nafexi gbetin nun xɛmaan na, n mi nɔɛ Alatalaa yamarin matandɛ fefe ma. Alatala na naxan fala, fɔ n xa na nan fala.’
14 Awa iki, n bata siga n kon kaane fɛma. Koni ɛ tuli mati. N xa i rakolon siyani ito naxan ligama i ya yamaan na waxati famatɔni.”
15 Balami yi waliyiya falane ti, a naxa:
N tan Balami, Beyori a dii xɛmɛna,
n tan naxan feene fixɛn toma,
n ma falan ni i ra:
16 N ni ito nan falama,
n tan naxan Alaa falane mɛma,
naxan Kore Xɔnna Ala wundo feene kolon,
naxan fe toon tima alo xiyena
fata Ala Sɛnbɛ Kanna ra,
naxan a xinbi sinma,
a yɛɛne yi rabi.
17 N na a toma,
koni iki mi a ra.
N na a toma,
koni a mɔn makuya.
Sarena nde minima nɛn Yaxuba bɔnsɔnni,
mangan kelima nɛn Isirayila yamanani.
A Moyaba yamanan mangane yɛngɛma nɛn,
a Seti bɔnsɔnna nɔ.
18 A Edɔn yamanan tongoma nɛn,
e nun Seyiri yamanana, a yaxuna.
Koni Isirayila sɛnbɛn gboma ayi nɛn.
19 Nɔ tiin minima nɛn Yaxuba bɔnsɔnni,
a yi e taane muxu dɔnxɛne raxɔri.
20 Balami yi Amalɛkine to. A yi waliyiya falan ti, a naxa:

Amalɛki nan yi yamana singen na dunuɲa yi,
koni dɔnxɛn na,
a tununma nɛn habadan!
21 A mɔn yi Keni kaane to. A yi waliyiya falan ti, a naxa:
I dɔxɔden natangaxi,
alo xɔliin naxan a tɛɛn saxi faranna ra.
22 Koni Asuri na ɛ suxu konyiyani,
Kenine ɲanma nɛn.
23 A mɔn yi waliyiya falan ti, a naxa:
Ee! Ala na ito liga,
nde luyɛ a nii ra?
24 Kunkine kelima nɛn Sipiri yi,
e yi Asuri rayarabi, e nun Eberi.
Koni e fan faxama nɛn.
25 Balami yi keli, a xɛtɛ a konni. Balaki fan yi siga.

25

Isirayila kaane yi suxurene batu

1 Isirayila kaane yi dɔxi Sitimi yi waxatin naxan yi, xɛmɛne yi lu yalunyaan ligɛ e nun Moyaba ɲaxanle.
2 E yi xɛmɛne xilima e suxure kideni. Yamaan yi e dɛge, e yi e xinbi sin e suxurene bun ma.
3 Nayi, Isirayila kaane yi Baali-Peyori batu. Nanara, Alatala yi xɔlɔ e ma han!
4 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Yamaan yɛɛratine birin suxu, i yi e faxa, i yi e singan Alatala yɛtagi sogen na, alogo Alatala xa ba xɔlɔxi Isirayila ma.”
5 Musa yi a fala Isirayila kitisane xa, a naxa, “Ɛ birin xa muxune faxa naxanye Baali-Peyori batuxi.”
6 Isirayila xɛmɛna nde yi fa Midiyan ɲaxanla nde ra a konni, Musa nun Isirayila yamaan birin yɛtagi. Yamaan birin yi wugama Naralan Bubun so dɛɛn na.
7 Na ma, Finexasi, Eleyasari a dii xɛmɛna, saraxarali Harunaa dii xɛmɛna, na yi keli yamaan yɛ, a yi tanban tongo.
8 A yi siga Isirayila kaan fɔxɔ ra a bubuni. A yi e firinna sɔxɔn tanban na sanɲa ma kedenni e kuini. Fitina furen naxan yi Isirayila yi, na yi dan.
9 Muxu wuli mɔxɔɲɛn nun naanin nan faxa na furen ma.
10 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
11 “Finexasi, Eleyasari a dii xɛmɛna, saraxarali Harunaa dii xɛmɛna, na bata n ma xɔlɔn ba Isirayila ma. Amasɔtɔ n ma xɔxɔlɔnna nan soxi a yi. Na ma, n mi Isirayila kaane raxɔrima xɔxɔlɔnni.
12 Nanara, i xa a fala a xa, n bata tin bɔɲɛ xunbenla layirin tongɛ a xa.
13 Na layirin luma a tan xa nɛn e nun a yixɛtɛne, n yi e findi saraxaraline ra habadan. Amasɔtɔ a kunfa nɛn a Ala xɔn, a yi n solona Isirayila xa.”
14 Isirayila xɛmɛn naxan nun Midiyan ɲaxanla faxa, a yi xili nɛn Simiri, Salu a dii xɛmɛna. Simeyɔn bɔnsɔnna denbayana nde kuntigin nan yi a ra.
15 Midiyan ɲaxanla naxan faxa, a yi xili nɛn Kosibi, Suru a dii tɛmɛna. Midiyan xabilana ndee mangan nan yi a ra.
16 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
17 “Ɛ xa Midiyan kaane yatɛ ɛ yaxune ra, ɛ yi e yɛngɛ.

18 Amasɔtɔ e bata findi ɛ yaxune ra e to ɛ yanfa Peyori yi, Kosibi a fe yi, e
xabila mangana nde a dii tɛmɛna, ɛ naxan faxa, na feen to fitina furen nafa."
19 Na fitina furen yi dangu.

26

1 A to dangu, Alatala yi a fala Musa nun Haruna dii Eleyasari xa, a naxa,
2 "Ɛ Isirayila yamaan tɛngɛ naxanye barin bata dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, e
denbaya yɛɛn ma, naxanye birin nɔɛ yɛngɛn soɛ."
3 Musa nun saraxarali Eleyasari yi falan ti e xa Moyaba mɛrɛmɛrɛni
Yurudɛn baan dɛ Yeriko taan yɛtagi. E naxa,
4 "Xɛmɛne xa tɛngɛ naxanye barin bata dangu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn na, alo Alatala
a yamarixi Musa ma kii naxan yi."
Isirayila kaan naxanye minixi Misiran yamanani, ne ni itoe ra:
5 Isirayila dii singe Rubɛn yixɛtɛne ni i ra: Xanɔki xabilana, Xanɔki
yixɛtɛne; Palu xabilana, Palu yixɛtɛne;
6 Xesirɔn xabilana, Xesirɔn yixɛtɛne; e nun Karimi xabilana, Karimi
yixɛtɛne.
7 Rubɛn xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge naanin e nun
saxan kɛmɛ solofere tonge saxan.
8 Eliyabi nan yi Palu a dii xɛmɛn na.
9 Eliyabi a dii xɛmɛne nan itoe ra: Nemuweli, Datan e nun Abirami. Datan
nun Abirami yi findixi yamaan kuntigine nan na naxanye murutɛ Musa
nun Haruna xili ma, e sa Kora muxune fari, e to murutɛ Alatala xili ma.
10 Bɔxɔn yi rabi, a yi e nun Kora gerun e bode xɔn. Tɛɛn yi a fɔxɔ ra birane
muxu kɛmɛ firin tonge suulun gan. Na yi findi misaala ra yamaan xa.
11 Koni, Kora yixɛtɛne birin mi faxa.
12 Simeyɔn yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Nemuweli xabilana, Nemuweli
yixɛtɛne; Yamin xabilana, Yamin yixɛtɛne; Yakin xabilana, Yakin yixɛtɛne;
13 Sera xabilana, Sera yixɛtɛne; e nun Sayuli xabilana, Sayuli yixɛtɛne.
14 Simeyɔn xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli mɔxɔɲɛn nun
firin kɛmɛ firin.
15 Gadi yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Sefɔn xabilana, Sefɔn yixɛtɛne;
Xagi xabilana, Xagi yixɛtɛne; Suni xabilana, Suni yixɛtɛne;
16 Osini xabilana, Osini yixɛtɛne; Eriya xabilana, Eriya yixɛtɛne;
17 Arodi xabilana, Arodi yixɛtɛne; e nun Areli xabilana, Areli yixɛtɛne.
18 Gadi xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge naanin kɛmɛ
suulun.
19 Eri nun Onan nan yi Yuda a dii xɛmɛne ra, koni Eri nun Onan bata yi
faxa Kanan yamanani.
20 Yuda yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Selaxa xabilana, Selaxa yixɛtɛne;
Peresi xabilana, Peresi yixɛtɛne; e nun Sera xabilana, Sera yixɛtɛne.
21 Peresi yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Xesirɔn xabilana, Xesirɔn
yixɛtɛne; e nun Xamuli xabilana, Xamuli yixɛtɛne.
22 Yuda xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge solofere wuli
sennin kɛmɛ suulun.
23 Isakari yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Tola xabilana, Tola yixɛtɛne;
Puwa xabilana, Puwa yixɛtɛne;
24 Yasubu xabilana, Yasubu yixɛtɛne; e nun Simiron xabilana, Simiron
yixɛtɛne.

25 Isakari xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge sennin wuli naanin kɛmɛ saxan.
26 Sabulon yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Seredi xabilana, Seredi yixɛtɛne; Elon xabilana, Elon yixɛtɛne; e nun Yalele xabilana, Yalele yixɛtɛne.
27 Sabulon xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge sennin kɛmɛ suulun.
28 Yusufu yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Manase nun Efirami.
29 Manase yixɛtɛne ni i ra: Makiri xabilana, Makiri yixɛtɛne. Makiri nan Galadi sɔtɔ. E nun Galadi xabilana, Galadi yixɛtɛne.
30 Galadi yixɛtɛne ni i ra: Yeseri xabilana, Yeseri yixɛtɛne; Xeleki xabilana, Xeleki yixɛtɛne;
31 Asirɛli xabilana, Asirɛli yixɛtɛne; Siken xabilana, Siken yixɛtɛne;
32 Sɛmida xabilana, Sɛmida yixɛtɛne; e nun Xeferi xabilana, Xeferi yixɛtɛne.
33 Selofexadi, Xeferi a dii xɛmɛn mi dii xɛmɛ sɔtɔ, koni a dii tɛmɛne sɔtɔ nɛn. Selofexadi a dii tɛmɛne xinle ni itoe ra: Maxala, Noha, Xɔgala, Milika e nun Tirisa.
34 Manase xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge suulun wuli firin kɛmɛ solofere.
35 Efirami yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Sutela xabilana, Sutela yixɛtɛne; Bekeri xabilana, Bekeri yixɛtɛne; e nun Taxani xabilana, Taxani yixɛtɛne.
36 Sutela yixɛtɛne ni i ra: Eran xabilana, Eran yixɛtɛne.
37 Efirami xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge saxan wuli firin kɛmɛ suulun. Yusufu yixɛtɛne nan ne ra xabila yɛɛn ma.
38 Bunyamin yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Bela xabilana, Bela yixɛtɛne; Asibeli xabilana, Asibeli yixɛtɛne; Axirami xabilana, Axirami yixɛtɛne;
39 Sufami xabilana, Sufami yixɛtɛne; e nun Xufami xabilana, Xufami yixɛtɛne.
40 Bela yixɛtɛne ni i ra: Arade nun Naman. Arade xabilana, Arade yixɛtɛne; e nun Naman xabilana, Naman yixɛtɛne.
41 Bunyamin xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge naanin wuli suulun kɛmɛ sennin.
42 Dan yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Suxami xabilana, Suxami yixɛtɛne. Dan xabila keden nan yi na ra.
43 Suxami xabilan nan na ra, e malanxina muxu wuli tonge sennin wuli naanin kɛmɛ naanin.
44 Aseri yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Yimina xabilana, Yimina yixɛtɛne; Yisiwi xabilana, Yisiwi yixɛtɛne; e nun Beriya xabilana, Beriya yixɛtɛne.
45 Beriya yixɛtɛne ni i ra: Xeberi xabilana, Xeberi yixɛtɛne; e nun Malikili xabilana, Malikili yixɛtɛne.
46 Aseri a dii tɛmɛn yi xili nɛn Sera.
47 Aseri xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge suulun wuli saxan kɛmɛ naanin.
48 Nafatali yixɛtɛne ni i ra xabila yɛɛn ma: Yaseli xabilana, Yaseli yixɛtɛne; Guni xabilana, Guni yixɛtɛne;
49 Yeseri xabilana, Yeseri yixɛtɛne; e nun Silen xabilana, Silen yixɛtɛne.
50 Nafatali xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge naanin wuli suulun kɛmɛ naanin.
51 Isirayila xɛmɛn naxanye yatɛ, muxu wuli kɛmɛ sennin e nun keden kɛmɛ solofere tonge saxan.
52 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

53 Yamanani taxunma nɛn e tagi e kɛɛn na, fata muxune yatɛn na.
54 Naxanye wuya, i xa kɛɛ gbeen so ne yii. Naxanye mi wuya, i xa kɛɛ xurin so ne yii. Birin kɛɛn xa lan muxune yatɛn ma.
55 Koni yamanan xa yitaxun masɛnsɛnna nan xɔn. E a sɔtɔma nɛn e kɛɛn na fata e benbane bɔnsɔnne xinle ra.
56 Birin kɛɛ bɔxɔni taxunma masɛnsɛnna nan xɔn, bɔnsɔn gbeene nun bɔnsɔn xurine yɛ.
57 Lewi bɔnsɔnna muxuni itoe nan tɛngɛ e xabila yɛɛn ma: Gɛrisɔn xabilana, Gɛrisɔn yixɛtɛne; Kehati xabilana, Kehati yixɛtɛne; e nun Merari xabilana, Merari yixɛtɛne.
58 Lewi bɔnsɔnna xabila gbɛtɛn ni i ra: Libini xabilana, Xebiron xabilana, Maxali xabilana, Musi xabilana, e nun Kora xabilana. Kehati nan Amirama sɔtɔ.
59 Amirama a ɲaxanla yi xili nɛn “Yokebedi,” Lewi a dii tɛmɛna, naxan bari Misiran yi. E nun Amirama nan Haruna nun Musa sɔtɔ, e nun Mariyama, e magilɛna.
60 Haruna nan Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun Itamara sɔtɔ.
61 Koni Nadaba nun Abihu faxa nɛn, e to tɛɛ daxataren xali Alatala yɛtagi.
62 E Lewi xɛmɛn naxanye tɛngɛ, naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, ne lan muxu wuli mɔxɔɲɛn nun saxan nan ma. E mi tɛngɛ Isirayila kaan bonne yɛ, amasɔtɔ e mi yi lan e xa kɛɛ bɔxɔn sɔtɔ e yɛ.
63 Musa nun saraxarali Eleyasari ne nan tɛngɛ Moyaba mɛrɛmɛrɛne yi Yurudɛn baan dɛ Yeriko taan yɛtagi.
64 Musa nun saraxarali Haruna Isirayila kaan naxanye tɛngɛ Sinayi tonbonni, na sese mi yi itoe yɛ.
65 Amasɔtɔ Alatala bata yi a fala ne ma, a e faxama nɛn tonbonni. Keden mi lu fɔ Yefune a dii Kalebi nun Nunu a dii Yosuwe.

27

Kɛɛ fena sariyan dii tɛmɛne xa

1 Awa, Selofexadi a dii tɛmɛne yi fa, Xeferi a dii xɛmɛna, Galadi mamandenna. Manase a dii Makiri nan Galadi sɔtɔ Manase bɔnsɔnni, Yusufu a dii xɛmɛna. E xinle ni itoe ra: Maxala nun Noha nun Xɔgala nun Milika e nun Tirisa.
2 E yi fa Naralan Bubun so dɛɛn na Musa nun saraxarali Eleyasari nun mangane nun yamaan birin yɛtagi. E naxa,
3 “Nxu baba bata faxa tonbonni. A mi yi Kora ganla yɛ naxanye yi murutɛxi Alatala xili ma, koni a faxaxi a yɛtɛɛn yulubin nan ma, dii xɛmɛ mi yi a yii.
4 Nanfera nxu baba xinla lɔyɛ ayi a xabilani, bayo dii xɛmɛ to mi a yii ba? Ɛ kɛɛna nde so nxu yii nxu baba ngaxakedenne tagi.”
5 Musa yi siga e kiti feen maxɔdinna tideni Alatala ma.
6 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
7 “Selofexadi a dii tɛmɛne ɲɔndi. Kɛɛ bɔxɔna nde so e yii e baba ngaxakedenne tagi. I lan i yi e baba kɛɛn so e yii.
8 A fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘Xa muxuna nde faxa a mi dii xɛmɛ lu, ɛ xa a kɛɛn so a dii tɛmɛn yii.
9 Xa dii tɛmɛ mi a yii, ɛ xa a kɛɛn so a ngaxakeden xɛmɛmane yii.
10 Xa a ngaxakeden mi na, ɛ xa a kɛɛn so a baba ngaxakeden xɛmɛmane yii.

11 Xa a baba ngaxakeden mi na, ɛ xa a kɛɛn so a bari bodena nde yii a
xabilani, a yi findi a gbeen na. A findima kiti sa sariyan nan na Isirayila
kaane xa, Alatala naxan yamarixi Musa ma.' "

Yosuwe yi sugandi yamaan yɛɛratiin na
Sariyane 31.1-8

12 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Te Abarimi geyani ito fari, i yi bɔxɔn
mato n naxan so Isirayila yii.
13 I na a mato, i laxirayama nɛn, alo i tada Haruna.
14 Amasɔtɔ ɛ bata n ma yamarin matandi, yamaan murutɛ waxatin naxan
yi Sini tonbonni igen dɛ. I mi n ma sariŋanna binya e yɛtagi, e to yi igen
maxɔdinma." Meriba igene nan yi ne ra Kadesi yi Sini tonbonni.
15 Musa yi a fala Alatala xa, a naxa,
16 "Alatala, Ala naxan niin biraxi adamadiine birin yi, i xa muxuna nde ti
yamani ito xun na
17 naxan nɔɛ tiyɛ a yɛɛ ra a feen birin yi. Alatalaa yamaan nama lu alo
xuruseene xuruse raba mi naxanye xun na."
18 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Nunu a dii Yosuwe tongo, n ma Nii
Sariŋanxin naxan yi, i yi i yii sa a fari.
19 I yi a ti saraxarali Eleyasari nun yamaan birin yɛtagi, i yi a findi
yɛɛratiin na e yɛɛ xɔri.
20 I yi i sɛnbɛna nde so a yii, alogo Isirayila yamaan birin xa a xuiin suxu.
21 A ti saraxarali Eleyasari yɛtagi, alogo a xa kiti sa feen maxɔdinne ti a xa,
Yurima masɛnsɛn ti seen na Alatala yɛtagi.* Yosuwe nun Isirayila yamaan
birin Eleyasari a yamarine suxuma nɛn e feene birin yi."
22 Musa yi a liga alo Alatala a yamari kii naxan yi. A yi Yosuwe tongo, a yi
a ti saraxarali Eleyasari nun yamaan birin yɛtagi.
23 A yi a yiine sa a fari, a yi a findi yɛɛratiin na, alo Alatala a fala e xa kii
naxan yi fata Musa ra.

28

Sanle nun waxatine saraxane
Xɔrɔyaan 29.38-46

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 "Yamarini ito fi Isirayila kaane ma, i naxa, 'Ɛ fa n kise donseene ra e
waxati saxine yi, naxanye ralima n ma tɛɛn na naxanye xirin nafan n ma.'
3 Ito fala e xa, i naxa, 'Lɔxɔ yo lɔxɔ, ɛ fa yɛxɛɛn ɲɛɛ kedenna firin na Alatala
xɔn, fɛ mi naxanye ra saraxa gan daxin na naxan nalima a ma tɛɛn na
waxatin birin.
4 Yɛxɛɛ keden xa ba xɔtɔnni, a firindena fitirin ma.
5 A bama nɛn e nun a bogise saraxana, murutu fuŋin kilo saxan naxan
namulanxi oliwi bogi dinxine turen litiri keden nun a tagiin na.
6 Saraxa gan daxini ito bama nɛn waxatin birin alo a liga Sinayi geyaan
fari kii naxan yi. A ralima Alatala ma tɛɛn nan na, a xirin yi rafan a ma.
7 Yɛxɛɛn bama nɛn e nun a minse saraxana, wudi bogi igen litiri keden e
nun a tagi. I xa minse saraxan bɔxɔn Alatala xa yire sariŋanxini.

---

* **27:21: 27.21** ***Yurima nun Tumin*** masɛnsɛn ti seene fe sɛbɛxi Xɔrɔyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

8 Yɛxɛɛn firinden bama fitirin nan ma, e nun a bogise saraxana e nun a
minse saraxana alo i naxan bama xɔtɔnni. A ralima Alatala ma tɛɛn nan na,
a xirin yi rafan a ma.' "
9 " 'Matabu Lɔxɔni, yɛxɛɛn ɲɛɛ kedenna firin xa ba saraxan na, fɛ mi
naxanye ra, e nun e bogise saraxane, murutu fuɲin kilo sennin naxan
namulanxi turen na e nun e minse saraxana.
10 Na saraxa gan daxine xa ba Matabu Lɔxɔne birin yi, sa lɔxɔ yo lɔxɔ
saraxa gan daxine fari e nun a minse saraxana.' "
11 " 'Kike nɛnɛn fɔlɔna, ɛ xa tura bulan firin ba saraxa gan daxin na Alatala
xa, e nun konton keden nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna solofere, fɛ mi
naxanye ra.
12 Xuruseene birin bama nɛn e nun murutu fuɲina naxan namulanxi
turen na, bogise saraxana. Ɲinge keden lanma murutu fuɲin kilo
solomanaanin nan ma. Kontonna, kilo sennin.
13 Konton bulanna, kilo saxan naxan namulanxi turen na bogise saraxan
na. Saraxa gan daxin na a ra naxan nalima Alatala ma tɛɛn na, a xirin yi
rafan a ma.
14 Ɲinge keden bama nɛn e nun a minse saraxana, wudi bogi igen litiri
saxan. Kontonna gbeena, litiri firin. Yɛxɛɛ diina, litiri keden nun a tagi.
Saraxa gan daxin na a ra naxan bama kike nɛnɛne birin na ɲɛɛn bun.
15 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na Alatala xa, sa lɔxɔ yo
lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun e minse saraxane.' "
Saraxaraline 23.5-14
16 " 'Ɲɛɛn kike singen xii fu nun naaninna, ɛ xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla raba Alatala xa.' "
17 " 'Kikeni ito xii fu nun suulunde lɔxɔni, sanla yi fɔlɔ. Ɛ xa buru ratetaren
don xii solofere.
18 Sanla xii singe lɔxɔni, ɛ xa yamaan xili malan sariɲanxini. Ɛ nama ɛ
wanle kɛ na lɔxɔni.
19 Ɛ xa tura bulan firin nun konton keden nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna
solofere ba saraxa gan daxin na fɛ mi naxanye ra. E rali Alatala ma tɛɛn nan
na.
20 Xuruseene bama nɛn e nun murutu fuɲin naxan namulanxi turen na,
bogise saraxana. Ɲinge keden lanma murutu fuɲin kilo solomanaanin nan
ma. Kontonna, kilo sennin.
21 Yɛxɛɛ soloferene, kilo saxan saxan.
22 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na Ala solona seen na ɛ
xa.
23 Na birin sama lɔxɔ yo lɔxɔ saraxan nan fari naxan bama xɔtɔnni.
24 Sanla xii soloferene birin yi, ɛ xa na kise donseene nan nali tɛɛn na, e
xirin yi rafan Alatala ma, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxane nun minse saraxane fari.
25 Xii soloferede lɔxɔni, ɛ mɔn yi yamaan xili malan sariɲanxini. Ɛ nama ɛ
wanle kɛ na lɔxɔni.' "
Saraxaraline 23.15-22
26 " 'Se Xaba Singen sali lɔxɔni, ɛ na fa bogise singene saraxane ra Alatala
xɔn Xunsagine Sanla waxatini, ɛ xa yamaan xili malan sariɲanxini. Ɛ nama
ɛ wanle kɛ.
27 Ɛ xa tura bulan firin nun konton keden nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna
solofere ba saraxa gan daxin na, a xirin yi rafan Alatala ma.

28 Xuruseene bama nɛn e nun murutu fuɲin naxan namulanxi turen na,
bogise saraxana. Ɲinge keden lanma murutu fuɲin kilo solomanaanin nan
ma. Kontonna, kilo sennin.
29 Yɛxɛɛ soloferene, kilo saxan saxan.
30 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na Ala solona seen na ɛ
xa.
31 Na saraxane bama nɛn e nun e minse saraxane. E sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa
gan daxine nun e bogise saraxane fari. Ɛ xa xuruseene ba fɛ mi naxanye ra
e nun e minse saraxane.' "

29

Saraxane Xɔtane Sanli
Saraxaraline 23.23-25

1 " 'Kike solofereden xi singe lɔxɔni, ɛ xa yamaan xili malan sariɲanxini. Ɛ
nama ɛ wanle kɛ, koni ɛ xa xɔtane fe na lɔxɔni.
2 Ɛ xa tura bulan keden nun konton keden nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna
solofere ba saraxa gan daxin na, fɛ mi naxanye ra. A xirin yi rafan Alatala
ma.
3 Xuruseene bama nɛn e nun murutu fuɲin naxan namulanxi turen na,
bogise saraxana. Ɲinge keden lanma murutu fuɲin kilo solomanaanin nan
ma. Kontonna, kilo sennin.
4 Yɛxɛɛ soloferene, kilo saxan saxan.
5 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na Ala solona seen na ɛ xa.
6 Saraxan ne sama kike nɛnɛn saraxane nun lɔxɔ yo lɔxɔ saraxane nan fari
e nun e bogise saraxane nun minse saraxane naxan falaxi sariyani.
Saraxane nan ne ra naxanye nalima Alatala ma tɛɛn na, e xirin yi rafan a
ma.' "

Ala solona lɔxɔn saraxane
Saraxaraline 23.26-32

7 " 'Kike solofereden xii fude lɔxɔni, ɛ xa yamaan xili malan sariɲanxini. Ɛ
yi sun. Ɛ nama wali yo kɛ.
8 Ɛ xa tura bulan keden nun konton keden nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna
solofere ba saraxa gan daxin na Alatala xa fɛ mi naxanye ra, a xirin yi rafan
a ma.
9 Xuruseene bama nɛn e nun murutu fuɲin naxan namulanxi turen na,
bogise saraxana. Ɲinge keden lanma murutu fuɲin kilo solomanaanin nan
ma. Kontonna, kilo sennin.
10 Yɛxɛɛ soloferene, kilo saxan saxan.
11 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa Ala solona saraxan
fari e nun lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine nun e bogise saraxane nun e minse
saraxane.' "

Bubu Kui Sanla
Saraxaraline 23.33-44

12 " 'Kike solofereden xii fu nun suulunde lɔxɔni, ɛ xa yamaan xili malan
sariɲanxini. Ɛ nama ɛ wanle kɛ. Ɛ xa sanla raba Alatala xa xii solofere.
13 Xii singe lɔxɔni, ɛ xa tura bulan fu nun saxan nun konton firin nun
yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba saraxa gan daxin na Alatala xa,
fɛ mi naxanye ra. A ralima a ma tɛɛn nan na, a xirin yi rafan a ma.
14 E bama nɛn e nun murutu fuɲin naxan namulanxi turen na bogise
saraxana. Ɲinge keden kilo solomanaanin, kontonna kilo sennin.
15 Yɛxɛɛ fu nun naaninne, kilo saxan saxan.

16 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa
gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”
17 “ ‘Xii firinde lɔxɔni, ɛ xa tura bulan fu nun firin nun konton firin nun
yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba fɛ mi naxanye ra.
18 E bama nɛn e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye
lanɲɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne yatɛn ma.
19 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa
gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”
20 “ ‘Xii saxande lɔxɔni, ɛ xa tura bulan fu nun keden nun konton firin nun
yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba fɛ mi naxanye ra.
21 E bama nɛn e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye
lanɲɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne yatɛn ma.
22 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa
gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”
23 “ ‘Xii naaninde lɔxɔni, ɛ xa tura bulan fu nun konton firin nun yɛxɛɛn
ɲɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba fɛ mi naxanye ra.
24 E bama nɛn e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye
lanɲɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne yatɛn ma.
25 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa
gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”
26 “ ‘Xii suulunde lɔxɔni, ɛ xa tura bulan solomanaanin nun konton firin
nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba fɛ mi naxanye ra.
27 E bama nɛn e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye
lanɲɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne yatɛne ma.
28 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa
gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”
29 “ ‘Xii senninde lɔxɔni, ɛ xa tura bulan solomasɛxɛ nun konton firin nun
yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba fɛ mi naxanye ra.
30 E bama nɛn e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye
lanɲɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne yatɛn ma.
31 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa
gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”
32 “ ‘Xii soloferede lɔxɔni, ɛ xa tura bulan solofere nun konton firin nun
yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba fɛ mi naxanye ra.
33 E bama nɛn e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye
lanɲɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne yatɛn ma.
34 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa
gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”
35 “ ‘Xii solomasɛxɛde lɔxɔni, ɛ xa ɛ malan. Ɛ nama ɛ wanla kɛ.
36 Ɛ xa tura keden nun konton keden nun yɛxɛɛn ɲɛɛ keden kedenna
solofere ba saraxa gan daxin na fɛ mi naxanye ra. E xa rali Alatala ma tɛɛn
na, naxan xiri rafan a ma.
37 E bama nɛn e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye
lanɲɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne yatɛn ma.
38 Ɛ mɔn xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa
gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”
39 “ ‘Saraxane nan ne ra ɛ lan ɛ xa naxanye ba Alatala xa sali lɔxɔne yi. E
sama nɛn ɛ saraxa gan daxine fari, e nun ɛ bogise saraxane nun ɛ minse
saraxane nun ɛ bɔɲɛ xunbeli saraxane, ɛ naxanye ba dɛ tiina fe ra hanma ɛ
ɲɛnige ma saraxane.’ ”

30

Dɛ tiine sariyana

1 Alatala Musa yamari naxanye birin ma, a yi ne birin fala Isirayila kaane
xa.
2 Musa yi falan ti Isirayila bɔnsɔnne mangane xa, a naxa, “Alatalaa
yamarini ito nan fixi:
3 Xa xɛmɛna nde a kɔlɔ hanma a a dɛ ti a a xa saraxan ba Alatala xa hanma
a xa fena nde raba, a nama a falan kala. A naxan birin falaxi, a xa na raba.”
4 “Xa sungutunna nde a kɔlɔ hanma a a dɛ ti a a saraxan bama Alatala xa,
hanma a fena nde rabama nɛn, a mɔn a baba konni,
5 a baba na a mɛ waxatin naxan yi, xa a mi sese fala, a lan a yi a kɔlɔne
nun a dɛ ti xuine birin nakamali.
6 Koni a baba na a mɛ waxatin naxan yi, xa a mi tin, a mi lan a yi a kɔlɔne
nun a dɛ ti xuine rakamali. Alatala diɲama nɛn a ma, bayo a baba mi tinxi.”
7 “Xa sungutunna nde a kɔlɔ hanma a a dɛ ti xaxilitareyani, na xanbi ra a
yi futu,
8 a xɛmɛn na a mɛ waxatin naxan yi, xa a mi sese fala, a lan a yi a kɔlɔne
nun a dɛ ti xuine rakamali.
9 A xɛmɛn na a mɛ waxatin naxan yi, xa a mi tin, a xa a kɔlɔne nun a
xaxilitareya dɛ xuine yikala. Alatala diɲama nɛn ɲaxanla ma.”
10 “Kaɲa gilɛɛn hanma ɲaxanla naxan xɛmɛn bata a mɛ a ra, xa na nde a
kɔlɔ hanma a a dɛ ti a fena nde rabama nɛn, a lan a yi na birin nakamali.”
11 “Xa ɲaxanla bata dɔxɔ xɛmɛ taa ra, a a kɔlɔ hanma a a dɛ ti a fena nde
rabama nɛn,
12 a xɛmɛn na a mɛ, xa a mi sese fala a mi tondi, a lan a yi a kɔlɔne nun dɛ ti
xuine birin nakamali.
13 Koni a xɛmɛn na a mɛ waxatin naxan yi, xa a mi tin, a mi lan a yi a
kɔlɔne nun dɛ ti xuine rakamali. Alatala díɲama nɛn a ma, amasɔtɔ a xɛmɛn
bata a kala.
14 Nayi, a xɛmɛn nɔɛ tinɲɛ nɛn hanma a tondi a kɔlɔne nun a dɛ ti xuine ma.
15 A na a mɛ, xa a xɛmɛn mi sese fala a ɲaxanla xa, a bata tin a kɔlɔne nun
dɛ ti xuine birin ma a dunduni.
16 Koni xa lɔxɔn bata dangu a xɛmɛna a fe mɛxi naxan yi, a yi fa a ɲaxanla
dɛ ti xuine kala, xɛmɛna a ɲaxanla hakɛn goronna tongoma nɛn.”
17 Alatala na sariyane nan falaxi Musa xa dɛ tiina fe yi ɲaxalan futuxina
fe yi hanma dii tɛmɛn naxan a baba konni.

31

Midiyan kaane yi ɲaxankata

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 “Midiyan kaane fe ɲaxin saran e ra, e naxan ligaxi Isirayila kaane ra. Na
xanbi ra, i laxirayama nɛn.”
3 Nayi, Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “Muxuna ndee xa e yitɔn yɛngɛ
so xinla ma ɛ yɛ. E sigama Midiyan kaane nan yɛngɛdeyi, alogo Alatala xa e
fe ɲaxine saran e ra.
4 Nayi, ɛ xa yɛngɛ soon muxu wuli keden keden tongo Isirayila bɔnsɔnne
birin yi.”
5 E yi muxu wuli fu nun firin tongo Isirayila ganle yɛ yɛngɛ so xinla ma.
Bɔnsɔn keden, wuli keden.

6 Musa yi e rasiga yɛngɛni, bɔnsɔn yo bɔnsɔn muxu wuli keden, e nun
Finexasi, saraxarali Eleyasari a dii xɛmɛna, naxan se rasariŋanxina ndee
xali e nun xɔtaan naxanye fema yɛngɛni.
7 E yi siga Midiyan yamanan yɛngɛdeni alo Alatala a yamari Musa ma kii
naxan yi. E yi xɛmɛne birin faxa.
8 E Midiyan manga suulun fan faxa, Efi nun Rekemi nun Suru nun Xuru
nun Reba. E Beyori a dii Balami fan faxa silanfanna ra.
9 E yi Midiyan ŋaxanle nun e diine tongo, e nun e xuruseene nun e yii
seene birin.
10 E yi e taane nun e dɔxɔdene birin gan.
11 E yi se tongoxine birin xali e nun muxune nun xuruseene.
12 E yi fa suxu muxune nun se tongoxine ra Musa nun saraxarali
Eleyasari nun Isirayila yamaan fɛma daaxadeni Moyaba mɛrɛmɛrɛni
Yurudɛn baan dɛxɔn Yeriko yɛtagi.
13 Musa nun saraxarali Eleyasari nun yamaan mangane yi siga e
ralandeni daaxaden fari ma.
14 Musa yi xɔlɔ gali kuntigine ma naxanye muxu wuli xun na e nun
naxanye muxu kɛmɛ xun na naxanye yi kelima na yɛngɛni.
15 Musa yi e maxɔdin, a naxa, “Nanfera ɛ ŋaxanle luxi e nii ra?
16 E tan nan Balami a kawandin namɛ, e Isirayila kaane bira
tinxintareyani Alatala ra Peyori yi, fitina furen yi so Alatala yamani.
17 Iki ɛ dii xɛmɛne birin faxa, e nun ŋaxanla naxanye xɛmɛ feen kolon.
18 Koni ɛ nɔɛ sungutun nasɔlɔnxine ramarɛ nɛn ɛ yɛtɛ xa.
19 Naxanye birin faxan tixi ɛ yɛ hanma e yiin din muxu faxaxin na, ne xa
lu daaxaden fari ma xii solofere. Ɛ lan ɛ yi ɛ rasariŋan xii saxanden nun xii
soloferede lɔxɔni e nun ɛ suxu muxune.
20 Ɛ mɔn xa dugine rasariŋan, e nun seen naxanye rafalaxi kidin na
hanma sii xaben na hanma wudin na.”
21 Sofaan naxanye keli yɛngɛni, saraxarali Eleyasari yi a fala ne xa, a
naxa, “Alatala ito nan yamarixi Musa ma a sariyani:
22 Xɛmaan nun gbetin nun sulan nun wuren nun yɔxɔna,
23 e nun tɛɛn mi naxanye birin ganma, ɛ xa ne rasariŋan tɛɛn nan na. Na
xanbi ra, ɛ yi e rasin marasariŋan igeni. Naxanye ganma, ɛ ne rasin
marasariŋan igeni gbansan.
24 Ɛ na ɛ dugine xa xii soloferede lɔxɔni, ɛ sariŋanma nɛn. Nayi, ɛ nɔɛ soɛ
nɛn daaxadeni.”
25 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
26 “I tan nun saraxarali Eleyasari nun yamaan xabila mangane, ɛ muxune
nun xuruseene birin tɛngɛ naxanye tongoxi yɛngɛni.
27 Na xanbi ra, i xa e yitaxun firinna ra, fɔxɔ kedenna sofane nan gbeen
na ra naxanye siga yɛngɛni, fɔxɔ kedenna yamaan dɔnxɛn nan gbeen na ra.
28 I xa ndedi ba sofane gbeen na mudun na Alatala xa: i muxu keden ba
muxu kɛmɛ suulunna ra hanma xuruse kɛmɛ suulun e nun ŋingene nun
sofanle nun yɛxɛɛne nun siine birin.
29 I xa muduni ito ba e gbeen na, i yi a so saraxarali Eleyasari yii Alatala
gbeen na.
30 Isirayila yamaan dɔnxɛn gbeen tan, i xa muxu keden ba muxu tonge
suulunna ra, hanma xuruse tonge suulun e nun ŋingene nun sofanle nun
yɛxɛɛne nun siine birin. I yi e so Lewi bɔnsɔnna muxune yii, Alatala Batu
Bubun taxuxi naxanye ra.”

31 Musa nun saraxarali Eleyasari yi a liga alo Alatala a yamari Musa ma
kii naxan yi.
32 Sofane seen naxanye tongo yɛngɛni, itoe nan lu yɛngɛn xanbini: xuruse
xunxuri wuli kɛmɛ sennin wuli tonge solofere wuli suulun,
33 ɲinge wuli tonge solofere wuli firin,
34 sofali wuli tonge sennin wuli keden,
35 e nun sungutun nasɔlɔnxi wuli tonge saxan wuli firin.
36 Naxan yitaxun yɛngɛsone ra na ni i ra: xuruse xunxuri wuli kɛmɛ
saxan wuli tonge saxan e nun solofere kɛmɛ suulun,
37 xuruse xunxurin kɛmɛ sennin tonge solofere e nun suulun yi ba a ra
mudun na Alatala xa,
38 e nun ɲinge wuli tonge saxan wuli senninne, ɲinge tonge solofere e
nun firin yi ba a ra mudun na Alatala xa,
39 e nun sofali wuli tonge saxan kɛmɛ suulunna, sofali tonge sennin e nun
keden yi ba a ra mudun na Alatala xa,
40 e nun muxu wuli fu nun senninna, muxu tonge saxan e nun firin yi ba
a ra mudun na Alatala xa.
41 Musa yi na mudun so saraxarali Eleyasari yii Alatala gbeen na, alo
Alatala a yamari a ma kii naxan yi.
42 Isirayila yamaan gbeen ni i ra Musa naxan dɔxɔ a danna.
43 Yamaan gbeena: xuruse xunxuri wuli kɛmɛ saxan wuli tonge saxan
wuli solofere kɛmɛ suulun,
44 e nun ɲinge wuli tonge saxan wuli sennin,
45 e nun sofali wuli tonge saxan kɛmɛ suulun,
46 e nun muxu wuli fu nun sennin.
47 Naxan soxi Isirayila kaane yii, Musa yi muxu keden ba muxu tonge
suulunna ra, a xuruse keden ba xuruse tonge suulunna ra, alo Alatala a
yamari a ma kii naxan yi. A yi e so Lewi bɔnsɔnna muxune yii, Ala Batu
Bubun yi taxuxi naxanye ra.
48 Ganla kuntigine yi siga Musa fɛma naxanye muxu wuli xun na e nun
naxanye muxu kɛmɛ xun na.
49 E yi a fala a xa, e naxa, “Sofaan naxanye nxɔ yamarine bun, nxu bata ne
tɛngɛ. Hali keden mi baxi nxu ra.
50 Nanara, nxu xɛma seen naxanye sɔtɔxi, nxu bata fa ne ra Alatala xɔn a
kiseen na nxu niin xunba saranna ra: kɔɛ birane, yii kɔɛ rasone, yii soli
rasone, tunla sone, e nun ɲɛrɛne.”
51 Musa nun saraxarali Eleyasari yi na xɛma muranne birin nasuxu e ra.
52 Kuntigin naxanye muxu wuli xun na e nun naxanye muxu kɛmɛ xun
na, ne xɛma seene binyan yi sigɛ han kilo kɛmɛ tonge solofere, e naxanye fi
Alatala ma.
53 Sofane tan yi e se tongoxine ramara e yii.
54 Musa nun saraxarali Eleyasari yi kuntigine xɛmaan tongo, e yi a xali
Naralan Bubuni, alogo Alatala xa a ɲɔxɔ lu Isirayila kaane xɔn.

32

Isirayila kaana ndee yi dɔxɔ Yurudɛn sogeteden binni
Sariyane 3.12-22

1 Xuruse wuyaxi yi Rubɛn nun Gadi bɔnsɔnne yii. E yi a to a Yaasɛri nun
Galadi bɔxɔn yi fan e xuruseene xa.

2 Nayi, Gadi kaane nun Rubɛn kaane yi fa Musa nun saraxarali Eleyasari
nun yamaan mangane fɛma, e yi a fala, e naxa,
3 “Alatala yamanan naxanye nɔxi Isirayila yamaan xa, Ataroti nun Dibon
nun Yaasɛri nun Nimira nun Xɛsibɔn nun Eleyale nun Sebami nun Nebo
nun Bewoni,
4 na yamanane fan xuruseene xa, anu xuruseene nxu tan yii han, nxu tan
ɛ walikɛne.”
5 E yi a fala, e naxa, “Xa ɛ tinɲɛ nxɔ falan ma, na bɔxɔn xa so nxu yii, ɛ
nama nxu xali Yurudɛn baan kidi ma.”
6 Musa yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tan dɔxɔn nɛn be ba, ɛ ngaxakedenne yi
siga yɛngɛ sodeni?
7 Nanfera ɛ Isirayila kaane tunnaxɔlɔma sigadeni yamanani Alatala
naxan soxi e yii?
8 Ɛ fafane fan na nan liga bonni, n to e rasiga yamanan matodeni keli
Kadesi-Barineya yi.
9 E te nɛn han Esikoli mɛrɛmɛrɛni. E to yelin yamanan matoɛ, e yi Isirayila
kaane tunnaxɔlɔ e ma alogo e nama siga yamanani Alatala naxan soxi e yii.
10 Na lɔxɔni Alatala yi xɔlɔ, a yi a kɔlɔ, a naxa,
11 ‘Muxuni itoe naxan minixi Misiran yi, naxanye barin bata dangu ɲɛɛ
mɔxɔŋɛn na, ne mi bɔxɔn toma n na n kɔlɔxi naxan so fe ra Iburahima nun
Isiyaga nun Yaxuba yii, amasɔtɔ e mi luxi n fɔxɔ ra ki faɲi.
12 Fɔ Yefune a dii Kalebi, Kenisi kaana, e nun Nunu a dii Yosuwe, bayo e lu
nɛn Alatala fɔxɔ ra ki faɲi.’
13 Alatalaa xɔlɔ gbeen keli nɛn Isirayila kaane xili ma, a yi e rasiga
tonbonna xun xɔn ɲɛɛ tonge naanin, han na waxatin muxune birin yi ɲan
naxanye fe ɲaxin liga Alatala yɛtagi.
14 Iki ɛ tan yulubi kanne, ɛ faxi ɛ fafane nan ma. Ɛ Alatala raxɔlɔma nɛn
Isirayila xili ma dangu e ra.
15 Anu, xa ɛ xɛtɛ a fɔxɔ ra, a mɔn yamani ito birin luma nɛn tonbonni, ɛ yi
findi yamaan birin halagi xunna ra.”
16 Na muxune mɔn yi e maso Musa ra e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu waxi
sansanne sa feni be nxɔ xuruseene xa nxu yi taane ti nxɔ denbayane xa.
17 Na xanbi ra, nxu yɛngɛ so seene tongɛ, nxu yi ti Isirayila kaan bonne yɛɛ
ra, nxu yi e xali e yirene yi. Nayi, nxɔ denbayane luma nɛn taa
makantanxine kui, e ratanga yamanani ito muxune ma.
18 Nxu mi xɛtɛ nxu konne yi, fɔ Isirayila kaane birin na dɔxɔ e bɔxɔne yi.
19 Nxu mi bɔxɔn sɔtɔma Yurudɛn baan fɔxɔ kedenni alo e tan, bayo nxu
bata nxɔ bɔxɔn sɔtɔ be binni baan sogeteden binni.”
20 Musa yi a fala e xa, a naxa, “Xa ɛ falani ito liga, xa ɛ yɛngɛ so seene tongo
Alatala xa,
21 xa ɛ sofane birin Yurudɛn baan gidi Alatala yɛtagi han a yi a yaxune
birin kedi,
22 xa yamanan lu Alatala nɔɔn bun, nayi Alatala nun Isirayila tinma nɛn ɛ
yi xɛtɛ be. Nayi, yamanani ito findima nɛn ɛ gbeen na Alatala yɛtagi.
23 Koni xa ɛ mi na liga, ɛ bata yulubin liga Alatala ra. Ɛ xa a kolon, fa fala ɛ
yulubin saranna ɛ lima nɛn.
24 Awa, ɛ xa taane ti ɛ denbayane xa, e nun sansanne ɛ xuruse kurune xa,
koni ɛ xa ɛ dɛ ti xuine rakamali de!”
25 Gadi kaane nun Rubɛn kaane yi a fala Musa xa, e naxa, “Nxu tan, i ya
walikɛne a ligama nɛn alo i a yamarixi kii naxan yi.

26 Nxɔ diine nun nxɔ ɲaxanle nun nxɔ xuruseene birin luma nɛn Galadi
taane yi.
27 Koni nxu tan i ya walikɛne birin yɛngɛ so seene tongoma nɛn, nxu siga
yɛngɛ sodeni Alatala yɛtagi, alo nxu kanna a falaxi kii naxan yi."
28 Musa yi yamarin fi saraxarali Eleyasari ma e nun Nunu a dii Yosuwe
ma, e nun Isirayila bɔnsɔn mangane ma e fe ra.
29 Musa yi a fala e xa, a naxa, "Xa Gadi kaane nun Rubɛn kaane Yurudɛn
baan gidi ɛ fɔxɔ ra, e birin yi yɛngɛ so seene tongo Alatala xa, nayi yamanan
na lu ɛ nɔɔn bun, ɛ Galadi yamanan so e yii e gbeen na.
30 Koni xa e birin mi gidi ɛ fɔxɔ ra yɛngɛ so seene ra e yii, e xa dɔxɔ ɛ tagi
Kanan bɔxɔni."
31 Gadi kaane nun Rubɛn kaane yi a fala, e naxa, "Alatala bata naxan fala,
nxu tan i ya walikɛne na ligama nɛn.
32 Nxu gidima nɛn Kanan yamanani Alatala xa yɛngɛ so seene ra nxu yii,
koni nxu kɛɛ bɔxɔn sɔtɔma nɛn Yurudɛn baan be binni."
33 Musa yi Amorine manga Sixɔn ma yamanan nun Basan manga Ogo a
yamanan so Gadi kaane nun Rubɛn kaane nun Yusufu a dii Manase
bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yii, e nun e taane nun bɔxɔn naxanye e rabilinni.
34 Gadi kaane yi Dibon nun Ataroti nun Aroyeri nun
35 Atiroti-Sofani nun Yaasɛri nun Yogboha nun
36 Beti-Nimira nun Beti-Haran ti taa makantanxine ra, e yi xuruse
sansanne sa.
37 Rubɛn kaane yi Xɛsibɔn ti, e nun Eleyale nun Kiriyatayimi nun
38 Nebo nun Baali-Meyɔn, e naxanye xiliye masara, e nun Sibima. E taan
naxanye ti e yi ne xili sa.
39 Manase a dii Makiri yixɛtɛne yi siga Galadi yi, e yi a suxu, e yi Amorine
kedi naxanye yi dɔxi na.
40 Nayi, Musa yi Galadi so e yii alogo e xa dɔxɔ na.
41 Yayiri, Manase yixɛtɛna nde yi siga, a yi taadina ndee suxu, a yi e xili sa
"Yayiriya."
42 Noba yi siga, a yi Kenata suxu e nun a banxidɛne, a yi a xili sa "Nobaya."

33

Isirayila kaane sigatina

1 Isirayila kaane sigadene ni i ra e to mini Misiran yi e gali yɛɛn ma, Musa
nun Haruna yamarin bun.
2 Musa yi tidene sɛbɛma Alatalaa yamarin nan ma. E sigadene ni i ra, e
tide yɛɛn ma.
3 E keli Ramisesi yi kike singen xii fu nun suulundeni Halagi Tiin Dangu
Lɔxɔn Sanla kuye baani. Isirayila kaane xɔrɔyaxin yi mini Misiran kaane
birin yɛtagi,
4 Misiran kaane yi e dii singene binbine maluxunma waxatin naxan yi
Alatala naxanye faxa e yɛ. Amasɔtɔ Alatala e alane yalagi nɛn.
5 Isirayila kaane yi keli Ramisesi yi, e sa daaxa Sukɔti yi.
6 E yi keli Sukɔti yi, e sa daaxa Etama yi tonbonna danna ra.
7 E yi keli Etama yi, e yi xɛtɛ han Pihahiroti yi, Baali-Sefɔn yɛtagi, e yi sa
daaxa Migidoli dɛxɔn.
8 E yi keli Pihahiroti yi, e yi baan gidi tonbonna binni, e yi xii saxan siga ti
Etama tonbonni, e yi sa daaxa Mara yi.

9 E yi keli Mara yi, e siga Elimi yi, tigi fu nun firin e nun tugu bili tonge solofere yi dɛnaxan yi. E yi daaxa mɛnni.
10 E yi keli Elimi yi, e sa daaxa Gbala Baan dɛxɔn.
11 E yi keli Gbala Baani, e sa daaxa Sin tonbonni.
12 E yi keli Sin tonbonni, e sa daaxa Dofika yi.
13 E yi keli Dofika yi, e sa daaxa Alusi yi.
14 E yi keli Alusi yi, e sa daaxa Refidimi yi, yamaan mi min igen sɔtɔ dɛnaxan yi.
15 E yi keli Refidimi yi, e sa daaxa Sinayi tonbonni.
16 E yi keli Sinayi tonbonni, e sa daaxa Kibiroti-Hatawa yi.
17 E yi keli Kibiroti-Hatawa yi, e sa daaxa Xaserɔti yi.
18 E yi keli Xaserɔti yi, e sa daaxa Ritima yi.
19 E yi keli Ritima yi, e sa daaxa Rimɔn-Peresi yi.
20 E yi keli Rimɔn-Peresi yi, e sa daaxa Libina yi.
21 E yi keli Libina yi, e sa daaxa Risa yi.
22 E yi keli Risa yi, e sa daaxa Kehelata yi.
23 E yi keli Kehelata yi, e sa daaxa Saferi geyaan ma.
24 E yi keli Saferi geyaan ma, e sa daaxa Harada yi.
25 E yi keli Harada yi, e sa daaxa Makeloti yi.
26 E yi keli Makeloti yi, e sa daaxa Taxati yi.
27 E yi keli Taxati yi, e sa daaxa Tera yi.
28 E yi keli Tera yi, e sa daaxa Mitika yi.
29 E yi keli Mitika yi, e sa daaxa Hasimona yi.
30 E yi keli Hasimona yi, e sa daaxa Moseroti yi.
31 E yi keli Moseroti yi, e sa daaxa Bene-Yakani yi.
32 E yi keli Bene-Yakani yi, e sa daaxa Horo-Gidigadi yi.
33 E yi keli Horo-Gidigadi yi, e sa daaxa Yotobata yi.
34 E yi keli Yotobata yi, e sa daaxa Abirona yi.
35 E yi keli Abirona yi, e sa daaxa Esiyon-Gebere yi.
36 E yi keli Esiyon-Gebere yi, e sa daaxa Kadesi yi Sini tonbonni.
37 E yi keli Kadesi yi, e sa daaxa Horo geyaan ma, Edɔn yamanan danna.
38 Saraxarali Haruna yi te Horo geyaan ma, Alatalaa yamarin ma. A sa faxa mɛnni, Isirayila kaane minin ɲɛɛ tonge naanindeni Misiran yi a kike suulunden xii singeni.
39 Haruna bata yi ɲɛɛ kɛmɛ mɔxɔɲɛn nun saxan sɔtɔ siimayaan na a faxa waxatin naxan yi Horo geyaan fari.
40 Kanan Manga Aradi naxan yi dɔxi Negewi yi Kanan yamanani, na yi Isirayila kaane fa feen mɛ.
41 E yi keli Horo geyaan ma, e sa daaxa Salimona yi.
42 E yi keli Salimona yi, e sa daaxa Punon yi.
43 E yi keli Punon yi, e sa daaxa Oboti yi.
44 E yi keli Oboti yi, e sa daaxa Ye-Abarimi yi Moyaba danna ra.
45 E yi keli Iyimi yi, e sa daaxa Dibon-Gadi yi.
46 E yi keli Dibon-Gadi yi, e sa daaxa Alamɔn-Dibilatayimi yi.
47 E yi keli Alamɔn-Dibilatayimi yi, e sa daaxa Abarimi geyane yi Nebo yɛtagi.
48 E yi keli Abarimi geyane yi, e sa daaxa Moyaba mɛrɛmɛrɛne yi, Yurudɛn baan dɛxɔn, Yeriko yɛtagi.

49 E yi daaxa Yurudɛn baan dɛxɔn Moyaba mɛrɛmɛrɛne yi, keli
Beti-Yɛsimoti yi han Abeli-Sitimi.
50 Alatala yi a fala Musa xa Moyaba mɛrɛmɛrɛne yi Yurudɛn baan dɛxɔn
Yeriko yɛtagi,
51 a Musa xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ɛ na Yurudɛn baan gidi, ɛ
so Kanan yamanani,
52 ɛ xa yamanan muxune birin kedi. Ɛ e suxure gɛmɛne nun suxure
wurene kala, e nun e taane kidene.
53 Ɛ e yamanan tongo ɛ yi dɔxɔ na, amasɔtɔ n bata a so ɛ yii ɛ gbeen na.
54 Ɛ masɛnsɛnna ti, ɛ yamanani taxun bɔnsɔnne ra. Naxanye wuya, ɛ kɛɛ
bɔxɔ gbeen so ne yii. Naxanye mi wuya ɛ xa a xurin so ne yii. E na naxan
sɔtɔ masɛnsɛnna xɔn, e gbeen nan na ra. Kɛɛ bɔxɔne yitaxunma ɛ fafane
bɔnsɔn yɛɛn nan ma.
55 Koni xa ɛ mi yamanan muxune birin kedi, ɛ na naxanye lu na, ne ɛ
tɔrɔma nɛn alo tansinna ɛ yɛɛne xɔn hanma ɲanla naxanye ɛ fatin
masɔxɔnma. E ɛ tɔrɔma nɛn yamanani ɛ dɔxɔma dɛnaxan yi.
56 Nayi, n naxan nagidixi e ma, na ligama ɛ tan nan na.”

34

Kanan bɔxɔn danna

1 Alatala yi a fala Musa xa,
2 a a xa a yamari Isirayila kaane ma, a naxa, “Ɛ na so Kanan yamanani, n
bɔxɔn naxan soma ɛ yii ɛ kɛɛn na, na danne ni i ra:
3 Ɛ yamanan yiifari fɔxɔn danna findima Sini tonbonna nan na, Edɔn
yamanan danna ra. Na danna fɔlɔma Fɔxɔ Daraan yiifari fɔxɔn nin
sogeteden binni.
4 A bilinma nɛn Akaribimi geyaan yiifari fɔxɔni, siga Sini binni, dangu
Kadesi-Barineya yiifari fɔxɔn ma han Xasari-Adari han Asimon.
5 Keli Asimon yi, danna mɔn danguma nɛn sa dɔxɔ Misiran xuden na, a sa
dɔxɔ fɔxɔ igen na.
6 Sogegododе binni, danna findima fɔxɔ ige gbeen nan na.
7 Kɔmɛnna ma, ɛ xa danna sa fɔxɔ ige gbeen nun Horo geyaan tagi.
8 Keli Horo geyaan ma, ɛ yi a radangu Lebo-Xamata han Sedadi yi.
9 A yi siga han Sifiron, sa dɔxɔ Xasari-Enan na. Ɛ kɔmɛn ma danna nan na
ra.
10 Sogeteden binni, ɛ xa danna sa keli Xasari-Enan yi siga Sefami binni.
11 Keli mɛnni, a yi siga Ribila binni, Ayin sogeteden binni, sa dɔxɔ tintin
yiren na Kinɛrɛti Daraan sogetedeni.
12 Danna yi sa dɔxɔ Yurudɛn Baan na siga Fɔxɔ Darani. Ɛ yamanan danne
findin ne nan na.”
13 Musa yi na yamarine rali Isirayila kaane ma. A mɔn yi a fala e xa, a
naxa, “Alatala yamanani ito nan yitaxunma bɔnsɔn solomanaanin nun a
tagiin na masɛnsɛnna xɔn.
14 Amasɔtɔ Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna
fɔxɔ kedenna bata yi e kɛɛ bɔxɔn sɔtɔ.
15 Bɔnsɔn firin nun a tagini ito bata e kɛɛ bɔxɔn sɔtɔ Yurudɛn Baan
sogeteden binni, Yeriko yɛtagi.”

Yɛɛratine xa bɔxɔni taxun

16 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
17 “Saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe xa yamanani taxun.

18 I mɔn xa bɔnsɔn manga keden keden sa e fari e malideni.”
19 E xinle ni itoe ra: Yefune a dii Kalebi Yuda bɔnsɔnni,
20 Amixudi a dii Semuyɛli Simeyɔn bɔnsɔnni,
21 Kisilon ma dii Elidadi Bunyamin bɔnsɔnni,
22 Yogili a dii Buki, Dan bɔnsɔn mangana,
23 Efodi a dii Xaniyeli, Yusufu a dii Manase bɔnsɔn mangana,
24 Sifitan ma dii Kɛmuyɛli, Yusufu a dii Efirami bɔnsɔn mangana,
25 Parinaki a dii Elisafan, Sabulon bɔnsɔn mangana,
26 Asan ma dii Palitiyɛli, Isakari bɔnsɔn mangana,
27 Selomi a dii Axixudi, Aseri bɔnsɔn mangana,
28 e nun Amixudi a dii Pedaheli Nafatali bɔnsɔn mangana.
29 Alatala ne nan yamarixi e xa Kanan yamani taxun Isirayila kaane ra.

35

Lewi a taane
1 Alatala yi a fala Musa xa Moyaba mɛrɛmɛrɛne yi Yurudɛn Baan dɛxɔn Yeriko yɛtagi, a naxa,
2 “Isirayila kaane yamari a e xa taane ba e kɛɛ bɔxɔne ra e yi e fi Lewi bɔnsɔnna muxune ma, alogo e xa dɔxɔ na. E mɔn yi na taane rabilin xɛɛne so e yii.
3 Nayi, Lewi bɔnsɔnna muxune taane sɔtɔma nɛn e dɔxɔdene ra, e yi bɔxɔne sɔtɔ e rabilinni e ɲingene nun e seene nun e xuruseene xa.
4 Ɛ bɔxɔn naxanye soma Lewi bɔnsɔnna muxune yii, ne danne nun taane yinne xa makuya e bode ra han nɔngɔnna yɛ wuli keden.
5 Taan fɔxɔ naaninne kuyan xa lan, nɔngɔnna yɛ wuli firin sogeteden binni, nɔngɔnna yɛ wuli firin yiifari fɔxɔni, nɔngɔnna yɛ wuli firin sogegododen binni, e nun nɔngɔnna yɛ wuli firin kɔmɛnna ma. Taan xa lu a tagini. E xɛɛne danne sama na kii nin.
6 Ɛ taan naxanye soma Lewi bɔnsɔnna muxune yii, ɛ xa sennin sugandi ne yɛ marakisi taane ra alogo muxun naxan na faxan ti, a xa a gi, a siga mɛnna nde yi. Ɛ mɔn xa taa tonge naanin nun firin gbɛtɛye so e yii.
7 A malanxina, ɛ taa tonge naanin nun solomasɛxɛ nan soma Lewi bɔnsɔnna muxune yii e nun e rabilinne xɛɛne.
8 Isirayila bɔnsɔnna birin xa taana ndee so e yii naxan nun a bɔnsɔnna lan. Taa gbegbe xa ba bɔnsɔn gbeene bɔxɔne ra, ndedi yi ba bɔnsɔn xurine bɔxɔne ra.”

Marakisi taane
Sariyane 4.40-43 nun 19.1-13 nun Yosuwe 20.1-9
9 Alatala yi a fala Musa xa,
10 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ɛ na Yurudɛn baan gidi ɛ so Kanan yamanani,
11 ɛ xa taana ndee sugandi marakisi taane ra. Naxan na faxan ti a mi a rakelixi a ma, a a gima nɛn a siga mɛnna nde yi.
12 A yi ratanga faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun ma mɛnni, alogo a nama faxa benun yamaan yi a makiti.
13 Ɛ taan naxanye soma e yii, taa sennin nan findima marakisi taane ra ne yɛ.
14 Marakisi taa saxan xa lu Yurudɛn baan sogeteden binni, saxan Kanan yamanani.

15 Muxune ratangama nɛn taa senninni itoe yi, Isirayila kaana hanma xɔɲɛn naxan dɔxi Isirayila kaane yɛ. Naxan na faxan ti, a mi a rakeli a ma, fɔ a xa a gi, a siga mɛnna nde yi.”
16 “Xa muxuna nde faxan ti wure ma seen na, faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa.
17 Xa a gɛmɛn tongo naxan muxun faxɛ, a muxuna nde gɔlɔn a ra, a yi a faxa, faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa.
18 Xa a wudin tongo naxan muxun faxɛ, a yi muxuna nde bɔnbɔ a ra, a faxa, faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa.
19 Faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun nan faxa tiin faxama. A na a to, a xa a faxa.
20 Xa muxuna nde a boden nabira, a bata yi a yitɔn xɔnnantenyani, hanma a a rakeli a ma, a yi a gɔlɔn, a yi a faxa,
21 hanma a yi a bɔnbɔ xɔnnantenyani, a yi a faxa, faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa. Faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun na a to, a xa a faxa.”
22 “Koni xa muxuna nde a boden nabira tantanni, xɔnnantenyaan mi a ra, hanma a a gɔlɔn, a mi a rakeli a ma,
23 hanma a mi a toxi, a yi gɛmɛn nabira a ma naxan a faxɛ, a yi faxa, nayi bayo a yaxu mi a ra, a mi yi waxi fe ɲaxin liga feni a ra,
24 yamaan xa faxa tiin nun faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun makiti na sariyane xɔn.
25 Yamaan xa faxa tiin xun mafala faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun xɔn, e mɔn yi a xali marakisi taani a yi dɛnaxan yi. Faxa tiin xa lu marakisi taani han saraxarali kuntigin yi faxa, naxan masusan ture sariɲanxin na.
26 Koni xa faxa tiin mini marakisi taan danna ra, a yi dɛnaxan yi
27 faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun yi a to marakisi taan bɔxɔn fari ma, faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun nɔɛ nɛn a faxadeni, a mi yatɛma faxa tiin na.
28 Amasɔtɔ faxa tiin lan nɛn a lu marakisi taani han saraxarali kuntigin yi faxa. Fɔ na na faxa a yi nɔ xɛtɛ a bɔxɔne yi.”
29 “Ɛ sariyane nan ne ra waxati famatɔne birin yi, ɛ nɛma dɔxi dɛdɛ yi.
30 Naxan na muxun faxa, e xa a faxa xa sereyane sereyaan ba a a funfun na a ra. Koni ɛ nama muxu yo faxa sereya kedenna fala xuiin ma.”
31 “Ɛ nama gbetin nasuxu faxa tiin xunba saren na naxan lan a faxa. Ɛ xa a faxa.
32 Ɛ nama gbetin nasuxu muxun yii naxan bata a gi, a siga marakisi taani, alogo a mɔn xa xɛtɛ, a dɔxɔ a bɔxɔni benun saraxarali kuntigin xa faxa.
33 Ɛ nama yamanan naxɔsi ɛ dɔxi dɛnaxan yi. Anu, muxu faxan yamanan xɔsima nɛn. Bɔxɔn mi rasariɲanma faxa tixin ma fɔ faxa tiin na faxa.
34 Ɛ nama yamanan naxɔsi ɛ dɔxi dɛnaxan yi, e nun n tan fan dɔxi dɛnaxan yi. Amasɔtɔ Alatala nan n tan na, naxan dɔxi Isirayila kaane tagi.”

36

Kɛɛna fe sariyan dii tɛmɛne xa

1 Denbaya xunna ndee yi fa fala tideni Musa nun Isirayila bɔnsɔnne yɛɛratine xa keli Makiri a dii Galadi bɔnsɔnni, Manase mamandenna, Yusufu yixɛtɛne xabilane.
2 E yi a fala, e naxa, “Alatala to a yamari nxu kanna Musa ma a a xa kɛɛ bɔxɔne yitaxun Isirayila kaane ra masɛnsɛnna xɔn, a mɔn a yamarixi a ma nɛn a a xa nxu ngaxakedenna Selofexadi kɛɛn so a dii tɛmɛne yii.

3 Iki xa Isirayila bənsən gbɛtɛ xɛmɛna e futu, e kɛɛ bəxən bama nɛn nxu
bənsənna gbeen na, a sa e bənsən nɛnɛna bəxən fari. Nayi, kɛɛ bəxən naxan
soxi nxu bənsənna yii masɛnsɛnna xən, na nde bama a ra nɛn.
4 Nayi, Isirayila Xərəya Ɲɛɛn na a li, e kɛɛ bəxən bama nɛn nxə bənsənna
gbeen na, a sa e bənsən nɛnɛn gbeen fari."
5 Musa yi Alatalaa yamarine rali Isirayila kaane ma, a naxa, "Yusufu a
diine bənsənna muxune ɲəndi.
6 Alatalaa yamarin ni i ra Selofexadi a dii tɛmɛne fe yi: Xɛmɛn naxan na e
kɛnɛn e xa dəxə na xən, koni a xa findi e baba bənsənna xabilan muxuna
nde nan na,
7 alogo Isirayila kɛɛ bəxəne nama keli bənsən gbɛtɛ yi siga bənsən gbɛtɛ yi.
Isirayila kaane birin xa e benbane bənsənna kɛɛ bəxən nan sətə.
8 Xa ɲaxalan yo bəxən sətə kɛɛn na Isirayila bənsənna nde yi, a xa dəxə a
baba bənsənna xabilan muxuna nde xən, alogo Isirayila kaane birin xa e
benbane kɛɛ bəxən sətə.
9 Isirayila kɛɛ bəxəne nama keli bənsən gbɛtɛ yi siga bənsən gbɛtɛ yi,
Isirayila bənsənne birin kɛɛ bəxəne xa lu e yii."
10 Selofexadi a dii tɛmɛne yi a liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan
yi.
11 Maxala nun Tirisa nun Xəgala nun Milika nun Noha nan Selofexadi a
dii tɛmɛne ra. E yi dəxə e baba ngaxakedenne dii xɛmɛne xən.
12 E dəxə nɛn e baba Yusufu a dii Manase bənsənna xabilane muxuna
ndee xən. Na ma, e kɛɛ bəxəne yi lu e baba bənsənna xabilani.
13 Yamarine nun sariyane nan ne ra Alatala naxanye fala Isirayila kaane
xa fata Musa ra Moyaba mɛrɛmɛrɛne yi Yurudɛn baan dɛxən Yeriko yɛtagi.

Sariyane
Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Tawureta Musa yire suulunden ni i ra. Isirayila kaane bata yi findi konyine ra Misiran yamanani. Na konyiyaan bata yi bu han Ala Nabi Musa xɛ waxatin naxan yi. Ala yi a mali a xa Isirayila kaane raxɔrɔya. E yi mini Misiran yamanani Ala sɛnbɛn barakani. Na xanbi ra, Ala yi e xun ti Kanan yamanan na, a dɛnaxan fixi e ma. E yi kira yi, Ala yi mini e xa Sinayi geyaan fari. A yi a sariyan fi Nabi Musa ma alogo yamaan xa lu e Marigin sagoon ligɛ. Koni yamaan yi Ala matandi sanɲa yi wuyaxi tonbonni. Na taruxun birin sɛbɛxi Tawureta Musa yiren bonne kui.

Benun e xa Kanan bɔxɔn sɔtɔ, Nabi Musa yi Isirayila kaane malan. A yi taruxuni ito birin nabira e ma. A mɔn yi xɛtɛ Alaa sariyan birin ma alogo e nama ɲinan a xɔn Kanan bɔxɔni. Na kawandin nan sɛbɛxi Kitabun yireni ito kui.

Isirayila kaane somatɔna Kanan bɔxɔni, Musa yi kawandi saxan ba Isirayila kaane xa. A singen sɛbɛxi keli Sariyane sora 1 ma han a sora 4.43. A firinden sɛbɛxi keli Sariyane 4.44 ma han a sora 28.68. A saxanden sɛbɛxi keli Sariyane 28.69 ma han a sora 30.20.

Musa Ala kɛwanle nan ma fe rabirama en ma, a naxanye rakamalixi a xanuntenya gbeeni a yamaan xa: a bata yi layirin xidi e tagi, a yi ti e yɛɛ ra ɲɛɛ tonge naanin bun ma tonbonni, a yi e ratanga e yaxune ma, a yi a sariyane nun yamarine fala e xa e nun a dɛ xuine. Koni Kitabun yireni ito mi findixi kawandin xan gbansan na, hanma sariyan naxanye bata yi kolon nun Kitabun yire singene xɔn. Musa falan tima nɛn be alo kawandi ba kɛndɛna, naxan a ramɛ muxune xilima sɛnbɛn na alogo e xa e xaxili lu Alaa tinxinyaan xɔn ma. Nayi, e yi kisi feen lanna raso e nun a tan Ala keden peen tagi. Musa yi a fala, a naxa, “Isirayila kaane, ɛ tuli mati. Alatala en ma Ala keden peen na a ra. I xa Alatala i ya Ala xanu i bɔɲɛn birin na e nun i niin birin na e nun i sɛnbɛn birin na.” (Sariyane 6.4-5) Falani ito findixi Isirayila kaane tubi xuiin nan na e naxan falama lɔxɔ yo lɔxɔ e dɛnkɛlɛyana fe ra.

A sora naanin dɔnxɛne, ne findixi fala ɲaxumɛ firin nun taruxu firin nan na: a singen feene nan falama naxanye a yitama Yosuwe sugandi kii naxan yi Musa ɲɔxɔni alogo a xa ti Isirayila yamaan yɛɛ ra, siga na yamanani Ala yi naxan fima e ma (Sariyane 31). A mɔn bɛtin yitama naxan xili “Musaa bɛtina” (Sariyane 32). A mɔn Musaa dubana fe yɛbama Isirayila kaane xa (Sariyane 33), a yi Musa faxa feen fala (Sariyane 34).

E sariya kɛdin naxan to Yerusalɛn taani Ala Batu Banxini Manga Yosiya waxatini, na nɔɛ findɛ Kitabun yireni ito nan na (A mato Mangane Firinden sora 22 kui). Kitabun yireni ito a feene mɔn falama kitabu gbɛtɛ yire wuyaxi kui alo Mangane nun Nabi Yeremi a Kitabun yirena han sa dɔxɔ Yesu waxatin na. Misaala ra, Matiyu 4.4 hanma Matiyu 10 e nun Maraka 12.32.

Nabi Musaa kawandi baana

1 Falane ni itoe ra, Nabi Musa naxanye fala Isirayila kaane birin xa. Na waxatini, a yi Yurudɛn sogetede mabinna nin, Araba tonbonni Sufi yɛtagi, Paran, Tofeli, Laban, Xaserɔti, nun Disahabi longonne ra.

2 Keli Horebe geyaan ma siga Kadesi-Barineya, xii fu nun keden sigatiin na a ra kiraan xɔn ma naxan danguma Seyiri geyane binni.

3 E minin ɲɛɛ tonge naaninden kike fu nun kedenden xii singe ləxəni
Misiran bəxəni, Nabi Musa yi Alatalaa yamarine birin nali Isirayila kaane
ma.
4 Na waxatini, Musa bata yi Amorine manga Sixən nɔ yɛngɛni naxan yi
dəxi Xɛsibən yi, e nun Manga Ogo, Basan mangana, naxan yi dəxi Asatarəti
nun Edere yi.
5 Yurudɛn sogeteden mabinni, Moyaba bəxəni, Nabi Musa yi Alaa sariyan
yɛba e xa, a naxa:
6 Alatala en ma Ala ito nan falaxi en xa, Horebe geyaan ma, a naxa, “Ɛ
bata bu geyani ito ma.
7 Ɛ keli, ɛ siga geyane ma Amorine dɛnaxan yi, mɛnna longonna birin,
Araba bəxəni, geyane fari, Sefela nun Negewi binni, fəxɔ ige dɛɛn na, han
Kanan bəxəni, han Liban yi, sa dəxɔ Efirati baa gbeen na.
8 Ɛ xa na bəxən mato, n naxan fixi ɛ ma. Ɛ siga, ɛ xa na tongo, bayo n tan
Alatala yati nan n kələ ɛ benbane xa, Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba, e
nun e bənsənna birin hali e dangu xanbini, a n na bəxən nan soma e yii.”

Nabi Musa yi kitisane dəxɔ
Xərəyaan 18.13-27

9 Na waxatini, n ni ito nan fala ɛ xa, n naxa, “N tan kedenna mi nɔɛ ɛ
goronna tongɛ.
10 Alatala ɛ Ala bata ɛ rawuya ayi. Iki ɛ bata wuya ayi alo sarene kore.
11 Alatala ɛ benbane Ala xa ɛ rawuya ayi han wuli wuli. A xa ɛ baraka alo
a a falaxi kii naxan yi.
12 Koni, n tan kedenna nɔɛ ɛ birin goronna tongɛ di, n yi ɛ kitine birin sa?
13 Ɛ xa xɛmɛne sugandi ɛ bənsənne yi, naxanye xaxili fan, e feene yɛɛ
toma, e binyaxi. N ne nan tima yamaan xun na.”
14 Ɛ yi n yabi, a n ma falan lanxi.
15 Nayi, n yi ɛ yɛɛratine tongo, xɛmɛ xaxilimaan naxanye binyaxi ɛ
bənsənne yɛ. N yi e dəxɔ muxu wuli xun na hanma muxu kɛmɛ hanma
muxu tonge suulun hanma muxu fu. E findi kuntigine ra ɛ bənsənne tagi.
16 Na waxatini, n yi yamarini ito so ɛ kitisane yii. N naxa, “Ɛ xa ɛ tuli mati
ɛ bari bodene ra. Ɛ yi e birin makiti tinxinni, ɛ ngaxakedenne tagi e nun e
tan nun xɔɲɛne tagi.
17 Ɛ nama muxu yo rafisa bonne xa kiti sadeni. Ɛ ɛ tuli mati sɛnbɛ kanna
nun sɛnbɛtaren fan na. Ɛ nama gaxu muxu yo yɛɛ ra, bayo Ala nan kitisaan
na. Xa kitin xədəxɔ ɛ yii, ɛ xa a fala n xa, n tan yi kitin sa.”
18 Na kiini n bata yamarine birin yɛba ɛ xa, a lan ɛ xa naxan liga.

Murutɛn Kadesi yi
Yatɛne 13.1-33

19 Na to dangu, en bata keli Horebe geyaan ma, en yi dangu tonbon
magaxuxin na ɛ dɛnaxan toxi. En yi ti kiraan xɔn siga Amori geyane ma, alo
Alatala en ma Ala a yamari en ma kii naxan yi. En yi so Kadesi-Barineya yi.
20 N yi a fala ɛ xa, n naxa, “Ɛ bata Amori geyane li, Alatala en ma Ala
dɛnaxan fixi en ma.
21 A mato, Alatala ɛ Ala bata bəxəni ito dəxɔ en yɛɛ ra. Ɛ siga, ɛ xa na tongo
alo Alatala ɛ benbane Ala a falaxi ɛ xa kii naxan yi. Ɛ nama gaxu, ɛ nama
kuisan.”
22 Na waxatini, ɛ birin yi fa n fɛma, ɛ yi a fala n xa, ɛ naxa, “En xa xɛrane
rasiga, e xa sa bəxəni ito feene rakərəsi. E fa dɛntɛgɛn sa en xa, en lan en xa
sigan ti kiraan naxan xɔn e nun en sigama taan naxanye yi.”

23 Ɛ miriyaan yi rafan n ma. Nanara, n yi xɛmɛ fu nun firin yɛba ɛ bɔnsɔn keden kedenne tagi.
24 E yi siga geyane yi han e sa Esikoli lanbanna li. E yi na yirene rakɔrɔsi.
25 E yi na bɔxɔn bogi seene ba, e yi fa e yita en na. E yi dɛntɛgɛn sa en xa, e naxa, “Alatala en ma Ala bɔxɔ faɲin nan fixi en ma.”
26 Koni ɛ mi tinxi sigɛ, ɛ murutɛ nɛn Alatala ɛ Alaa yamarin bun ma.
27 Ɛ yi lu tondi falane tiyɛ ɛ bubune kui. Ɛ naxa, “Alatala en naɲaxuxi, nanara a en naminixi Misiran yi alogo a xa en so Amorine yii e yi en halagi.
28 En sigan minɛn? En ngaxakedenne bata en tunnaxɔlɔ, e naxa, ‘Mɛn kaane fangan gbo en xa! E mɔn kuya en xa. Na taane gbo. Yinna naxanye e rabilinni, ne texi han kore. Nxu bata Anakine yati to na yi.’ ”

29 N yi a fala ɛ xa, n naxa, “Ɛ nama kuisan. Ɛ nama gaxu e yɛɛ ra de!
30 Alatala ɛ Ala naxan tima ɛ yɛɛ ra, a tan nan yɛngɛn soma ɛ xa alo a a liga ɛ yɛɛ xɔri kii naxan yi Misiran yi han tonbonni.
31 Ɛ bata a to nayi, Alatala ɛ Ala faxi ɛ ra nɛn alo muxuna a diin xalima kii naxan yi ɛ sigatiin birin yi han ɛ yi fa be li.”
32 Koni na birin yi, ɛ mi yi laxi Alatala ɛ Ala ra.
33 A tan nan yi tima ɛ yɛɛ ra kiraan xɔn, a daaxadene fen ɛ xa ɛ luma dɛnaxanye yi. Kɔɛɛn na, a kirani yalan tɛɛn na. Yanyin fan na, kundaan yi ti ɛ yɛɛ ra.

Yatɛne 14.20-45

34 Alatala to ɛ falan mɛ, a xɔlɔ, a yi a kɔlɔ,
35 “Muxu kobini ito yo mi soɛ bɔxɔ faɲini ito yi, n naxan layirin tongo ɛ benbane xa
36 fɔ Yefune a dii Kalebi, na nan a toma. N na bɔxɔn soma a yii nɛn a naxan yisigaxi e nun a bɔnsɔnna, bayo a lu nɛn Alatalaa kiraan xɔn ken!”

37 Alatala bata xɔlɔ n fan ma ɛ tan ma fe ra. A yi a fala, a naxa, “I tan yɛtɛɛn mi soma bɔxɔni ito yi.
38 Nunu a dii Yosuwe, i mali muxun nan fama sodeni. I xa a sɛnbɛ so, bayo a tan nan tima Isirayila yɛɛ ra, e bɔxɔni ito sɔtɔ e kɛɛn na.
39 Ɛ diine, ɛ a falaxi naxanye ma a e findima nɛn muxu suxine ra, e tan naxanye munma fe kobi nun fe faɲin tagi rabaan kolon, e tan nan soma na bɔxɔni. N na fima e tan nan ma. E tan nan a sɔtɔma e kɛɛn na.
40 Koni ɛ tan, ɛ mɔn xa xɛtɛ, ɛ siga tonbonni, siga Gbala Baan kiraan xɔn.”

41 Ɛ yi a yabi, ɛ naxa, “Nxu bata findi yulubi kanne ra Alatala yɛɛ ra yi, koni iki nxu xa siga yɛngɛ sodeni, alo Alatala en ma Ala a yamarixi nxu ma kii naxan yi.” Ɛ birin yi ɛ yɛngɛso seene tongo, bayo ɛ a mirixi nɛn a geya bɔxɔni ito masɔtɔn mi xɔdɔxɔ.
42 Koni Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A fala e xa, i naxa, ‘Ɛ nama siga yɛngɛ sodeni de! N mi luma ɛ xɔn. Ɛ yaxune ɛ nɔma nɛn.’ ”
43 N yi ɛ maxadi na kiini, koni ɛ mi ɛ tuli mati n na. Ɛ yi murutɛ Alatalaa yamarin ma, ɛ yi siga geya yireni wasoni.
44 Amorin naxanye yi dɔxi geyane yi, ne yi mini ɛ yɛngɛdeni alo kumi ɲɛɲɛne dinma muxun na kii naxan yi. E yi ɛ kedi, e yi ɛ bɔnbɔ keli Seyiri han Xoroma.
45 Ɛ to xɛtɛ, ɛ yi wuga Alatala yɛtagi han! Koni Alatala mi ɛ xuiin namɛ, a mi a tuli mati ɛ xuiin na.
46 Ɛ mɔn yi lu Kadesi yi alo ɛ bu na kii naxan yi a singeni.

2

1 Na xanbi ra, nxu yi xɛtɛ tonbonni nxu kiraan suxu naxan danguma
Gbala Baani, alo Alatala a fala n xa kii naxan yi. Nxu yi Seyiri geyane
mabilin xii wuyaxi bun.

Isirayila kaane siga tiina

2 Alatala yi a fala n xa, a naxa,
3 “Ɛ bata bu geyani ito rabilinni. Ɛ firifiri kɔmɛnna ma.”
4 A yi a fala n xa a n xa yamarini ito fi ɛ ma. Ɛ danguma nɛn Seyiri bɔxɔni,
ɛ ngaxakedenne dɛnaxan yi, Esayu bɔnsɔnna. E gaxuma nɛn ɛ yɛɛ ra, koni ɛ
xa a liga ɛ yeren ma,
5 ɛ nama yɛngɛn gidi e ma, bayo n mi sese soma ɛ yii fata e bɔxɔn na, hali
san tidena. N bata Seyiri geyane fi Esayu ma.
6 Ɛ na donseen nun igen naxan tongo fɔ ɛ xa a saren fi nɛn gbetin na.
7 Alatala ɛ Ala bata barakan sa ɛ kɛwanli. A yi a ɲɔxɔ lu ɛ sigatiin xɔn ma ɛ
yi tonbonni ito yi waxatin naxan yi. Ɲɛɛ tonge naaninni ito bun ma, Alatala
ɛ Ala nan yi ɛ xɔn. Sese mi dasaxi ɛ ma.
8 Nanara, en yi dangu en ngaxakedenne bɔxɔn dɛxɔn Esayu bɔnsɔnna
naxanye dɔxi Seyiri bɔxɔni. En mɔn yi Araba kiraan suxu, naxan kelima
Elati nun Esiyon-Gebere yi. Na xanbi ra, en yi en maxɛtɛ, en yi dangu
Moyaba tonbon kiraan xɔn.
9 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Ɛ nama yɛngɛn gidi Moyaba kaane ma de!
Ɛ nama e fen yɛngɛn na de, bayo n mi e bɔxɔ yo soma ɛ yii e konni. N bata
Ari bɔxɔn fi Loti bɔnsɔnna ma.
10 Emi kaane nan yi Ari bɔxɔni nun. Siya sɛnbɛmaan nan yi ne ra. E yi
wuya, e kuya alo Anaki bɔnsɔnna muxune.
11 Muxuna nde yi e yatɛma Refa kaane nan na, alo Anaki bɔnsɔnna
muxune, koni Moyaba kaane yi a falama e ma nɛn a ‘Emi kaane.’
12 Xori kaane nan yi dɔxi Seyiri bɔxɔni a singeni. Koni Esayu bɔnsɔnna
muxune yi e kedi, e yi e raxɔri. E tan yi dɔxɔ na yi, alo Isirayila kaane fan
naxan liga na bɔxɔni Alatala dɛnaxan fi e ma.
13 Iki, ɛ keli, ɛ yi Serede xuden gidi.” Nayi, en yi na gidi.
14 Ɲɛɛ tonge saxan nun solomasɛxɛ nan dangu xabu en keli
Kadesi-Barineya yi, han en Serede xuden gidi waxatin naxan yi. Na lixi,
yɛngɛsoon naxanye birin yi na na waxati danguxini nun, ne birin bata yi
faxa alo Alatala a kɔlɔ e xa kii naxan yi.
15 Alatala yi keli e xili ma han e birin yi ɲan daaxadeni.
16 Na yɛngɛsone to ɲan yamaan yɛ, e faxa,
17 Alatala yi a fala n xa, a naxa,
18 “To, ɛ danguma nɛn Moyaba danna ra, siga Ari bɔxɔni.
19 Ɛ Amonine lima nɛn na. Ɛ nama yɛngɛn gidi e ma de! Ɛ nama e fen
yɛngɛn na, bayo n mi e bɔxɔ yo soma ɛ yii. N na fixi Loti bɔnsɔnna nan ma.”
20 Na bɔxɔn fan yi yatɛxi Refa kaane gbeen nan na, bayo Refa kaane yi
dɔxi na nun. Amonine yi a falama e ma nɛn a “Samisumi kaane.”
21 Siya sɛnbɛmaan nan yi e ra, e yi wuya, e kuya alo Anaki bɔnsɔnna
muxune. Koni Alatala yi e halagi Amoni kaane xɔn. Amoni kaane yi e kedi,
e yi dɔxɔ e bɔxɔni.
22 Ala bata yi na fe sifan liga Esayu a diine xa naxanye yi dɔxi Seyiri
bɔxɔni, a to yi Xori kaane halagima e xɔn. E e kedi nɛn e yi dɔxɔ e funfuni. E
dɔxi mɛnni han iki.

23 Awi kaane tan, naxanye yi dɔxi taane kui han Gasa, Kafatoro kaane
nan ne halagi e to fa keli Kafatoro yi. E yi dɔxɔ e funfuni.
24 Ala yi a fala en xa, a naxa, “Ɛ ti kiraan xɔn, ɛ xa Arinon xuden gidi. A
mato, n bata Xɛsibɔn manga Sixɔn, Amorin so ɛ yii, e nun a bɔxɔna. Iki, ɛ xa
na tongo. Ɛ xa na yɛngɛn nakeli.
25 To, n na ɛ yɛɛragaxun luma nɛn dunuɲa siyane birin yi. E na ɛ xinla mɛ,
e xuruxurunma nɛn gaxuni gbirigbiri!”

E yi Manga Sixɔn nɔ
Yatɛne 21.21-30

26 N yi xɛrane rasiga bɔɲɛ xunbeli falane tideni Xɛsibɔn manga Sixɔn xa,
keli Kedemoti tonbonni. N naxa,
27 “Nxu wama i ya bɔxɔni gidi feni. Nxu sigama kira gbeen nan tun xɔn.
Nxu mi sigɛ kɔmɛnna ma, nxu mi sigɛ yiifanna ma.
28 Nxu na donseen nun igen naxan tongo, nxu a birin saren fima nɛn
gbetin na. A lu nxu xa dangu nxu sanni i ya bɔxɔni.
29 Esayu bɔnsɔnna naxanye dɔxi Seyiri bɔxɔni e nun Moyaba kaan
naxanye dɔxi Ari bɔxɔni, ne bata yi nxu sago sa a nxu xa dangu e bɔxɔne yi.
I fan xa n sago sa alogo nxu xa Yurudɛn baan gidi, nxu yi so bɔxɔni Alatala
nxɔ Ala dɛnaxan fixi nxu ma.”
30 Koni Xɛsibɔn manga Sixɔn yi tondi nxu dangu feen ma a bɔxɔni, bayo
Alatala ɛ Ala bata yi a xaxinla xɔdɔxɔ ayi. A yi a bɔɲɛn balan alogo a xa a so ɛ
yii alo a kii naxan yi to.
31 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A mato, n bata Sixɔn nun a bɔxɔn so ɛ yii.
Ɛ xa sa na tongo ɛ gbeen na.”
32 Sixɔn nun a yamaan birin yi fa en yɛngɛdeni Yahasi yi.
33 Alatala en ma Ala yi Sixɔn so en yii, en yi a nɔ, e nun a diine nun a
yamaan birin.
34 En yi na taane birin suxu, en yi e birin kala. En mɔn yi xɛmɛne nun
ɲaxanle nun diine birin faxa. En mi muxu yo lu a nii ra.
35 En mi sese tongo fɔ xuruseene nun se kɛndɛn naxanye yi na taane kui.
36 Keli Aroyeri Arinon xuden dɛ, e nun taan naxan na mɛrɛmɛrɛni, siga
han Galadi, taa yo mi nɔ sɔtɔ en ma. Alatala en ma Ala e birin so nɛn en yii.
37 Koni ɛ mi ɛ masoxi Amonine bɔxɔn na, hanma Yaboko xuden dɛ, hanma
taan naxanye na geyane ma alo Alatala a yamari ɛ ma kii naxan yi.

3

E yi Basan yamanan masɔtɔ
Yatɛne 21.31-35

1 En yi en maxɛtɛ, en yi te Basan kiraan xɔn. Basan manga Ogo yi mini en
yɛngɛdeni Edere yi, e nun a ganla birin.
2 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “I nama gaxu a yɛɛ ra, bayo n na soma i yii
nɛn e nun a ganla birin e nun a bɔxɔna. I bata naxan liga Sixɔn na, Amorine
mangana, naxan yi dɔxi Xɛsibɔn, i na nan ligama a fan na.”
3 Alatala en ma Ala yi Basan manga Ogo so en yii, e nun a ganla birin. En
yi e birin faxa, muxu ɲɛɲɛ yo mi lu.
4 Na waxatini, en yi a taane birin suxu. Na taa yo mi lu en mi dɛnaxan
suxu. Taa tonge sennin nan yi e ra naxanye yi Arigobi rabilinni Basan
manga Ogo a mangayaan bun.
5 Na taane birin yi rabilinxi yin matexine nan na. E yi balanxi dɛ wure
daxine nan na. Banxidɛ wuyaxi fan yi na naxanye mi yi rabilinxi yinne ra.

6 En yi na taane birin kala fefe, alo en na a liga Xɛsibɔn manga Sixɔn ma
bɔxɔn na kii naxan yi. En yi xɛmɛne nun ɲaxanle nun diine birin faxa taane
birin yi.
7 En yi seene birin kala fɔ xuruseene nun se kɛndɛne, en naxanye tongo.
8 Na waxatini, en yi bɔxɔne birin tongo Yurudɛn sogeteden binni, e ba
Amorine manga firinne yii, keli Arinon xudeni han Xerimon geyana.
9 Sidɔn kaane a falama na geyaan ma nɛn a “Siriyon.” Amorine tan naxa a
“Seniri.”
10 En yi na taane birin tongo na fiili yireni e nun Galadi bɔxɔna e nun
Basan bɔxɔn birin, sa dɔxɔ Salaka nun Edere ra. Na taane birin yi Ogo a
mangayaan nan bun Basan bɔxɔni.
11 Basan manga Ogo nan keden mi faxa Refa kaane yɛ. A wure saden mɔn
Rabaha yi, Amonine manga taana. A kuyana, nɔngɔnna yɛ solomanaanin, a
yigbona nɔngɔnna yɛ naanin.

Galadi nun Basan bɔxɔ yitaxunna
Yatɛne 32.1-42

12 Na waxatini, en yi na bɔxɔn tongo. Keli Aroyeri yi, sa dɔxɔ Arinon xude
dɛɛn na e nun Galadi geyaan fɔxɔ kedenna e nun na taane, n yi na birin so
Rubɛn nun Gadi bɔnsɔnna yii.
13 N yi Galadi fɔxɔ boden nun Basan manga Ogo bɔxɔn so Manase
bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yii. Arigobi rabilinna bɔxɔn nun Basan bɔxɔn yi
yatɛxi Refa kaane bɔxɔn nan na.
14 Manase a dii Yayiri yi Arigobi bɔxɔn findi a gbeen na han Gesuri kaane
nun Maka kaane bɔxɔne danne. E yi Yayiri xili sa Basan bɔxɔn xun ma. Han
iki e a falama Basan bɔxɔn ma nɛn a “Yayiri taana.”
15 N yi Galadi so Makiri yii.
16 N yi Galadi fɔxɔ kedenna so Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna yii han
Arinon xudena. Xude wunla nan na danna ra, sa dɔxɔ Yaboko xuden na,
Amonine bɔxɔn danna.
17 N mɔn yi Araba bɔxɔn fan so e yii naxan danna lanxi Yurudɛn baan ma
keli Kinɛrɛti Darani, sa dɔxɔ Araba Fɔxɔ Ige Daraan na, Pisiga geyaan
lanbanni, sogeteden binni.
18 Na waxatini n yi yamarini ito fi ɛ ma. N naxa, “Alatala ɛ Ala bata bɔxɔni
ito fi ɛ ma alogo a xa findi ɛ gbeen na. Koni ɛ xɛmɛ kɛndɛne birin xa e yitɔn e
siga e ngaxakedenne Isirayila kaane yɛɛ ra yɛngɛ sodeni.
19 Ɛ ɲaxanle nun ɛ diine nun ɛ xuruseene nan tun luma taane kui n naxan
soxi ɛ yii. N na a kolon xuruse wuyaxi ɛ yii.
20 Ɛ luma nɛn sofayani han Alatala ɛ Ala yi matabun fi ɛ ngaxakedenne
fan ma. Alatala ɛ Ala bɔxɔn fima e ma nɛn Yurudɛn kidi ma. Na waxatini, ɛ
birin nɔɛ xɛtɛ nɛn ɛ gbee bɔxɔni n naxan soxi ɛ yii.”
21 Na waxatini, n yi yamarin so Yosuwe yii. N yi a fala a xa, n naxa, “I bata
feene birin to i yɛɛn na Alatala ɛ Ala naxan ligaxi manga firinni itoe ra.
Alatala na ligama nɛn yamanan birin na, i na dangu dɛnaxan yi.
22 I nama gaxu e yɛɛ ra, bayo Alatala ɛ Ala nan e yɛngɛma ɛ xa.”

Nabi Musa mi soma Kanan bɔxɔni

23 Na waxatini, n yi Alatala maxandi, n naxa,
24 “Marigina Alatala, i bata i ya fisamantenyaan nun i sɛnbɛn yita i ya
walikɛɛn na. Ala gbɛtɛ yo mi kore xɔnna ma hanma bɔxɔn ma naxan nɔɛ i ya
wanle nun i ya kabanakone ligɛ.

25 Yandi, tin n xa Yurudɛn baan gidi alogo n xa na bɔxɔ faɲin to naxan a
kidi ma, e nun a geya yire faɲina, e nun Liban bɔxɔna."
26 Koni Alatala bata yi xɔlɔ n ma ɛ tan ma fe ra. A mi n xuiin namɛxi.
Alatala yi a fala n xa, a naxa, "A lu na ki, i nama fa feni ito fala n xa sɔnɔn.
27 Te Pisiga geyaan xuntagi, i yi sogegododen binna mato e nun kɔmɛn
fɔxɔn binni, e nun yiifari fɔxɔn binni, e nun sogeteden binni. I xa a mato i
yɛtɛ yɛɛn na. Koni i xa a kolon a faɲin na, i mi Yurudɛn baan gidima.
28 Yamarin fi Yosuwe ma, i limaniyaan nun sɛnbɛn fi a ma, bayo a tan nan
tima yamaan yɛɛ ra Yurudɛn baan gidideni. I bɔxɔn naxan toma, a tan nan a
ligama Isirayila yi na bɔxɔn sɔtɔ e kɛɛ bɔxɔn na."
29 Nayi, en yi lu lanbanni Beti-Peyori yɛtagi.

4

Alaa sariyan suxu fena

1 Iki, Isirayila, ɛ tuli mati. Ɛ xa tɔnne nun sariyane suxu, n na ɛ xaranma
naxanye ma iki, alogo ɛ xa siimayaan sɔtɔ, ɛ mɔn xa bɔxɔn sɔtɔ Alatala ɛ
benbane Ala naxan fixi ɛ ma.
2 Ɛ nama sese sa n ma yamarin fari, n naxan falaxi ɛ xa. Ɛ mɔn nama sese
ba a ra. Ɛ xa Alatala ɛ Ala yamarine suxu alo n na falama ɛ xa kii naxan yi.
3 Ɛ bata a to ɛ yɛɛne ra Alatala naxan ligaxi Baali-Peyori yi. Alatala ɛ Ala
bata muxun birin faxa naxanye Baali suxuren batuxi Peyori yi.
4 Koni ɛ tan naxanye biraxi Alatala ɛ Ala fɔxɔ ra, ɛ birin mɔn ɛ nii ra han to.
5 Ɛ a kolon, n bata ɛ xaran tɔnne nun sariyane ma alo Alatala n ma Ala a
yamarixi n ma kii naxan yi, alogo ɛ xa e suxu na bɔxɔni dɛnaxan findima ɛ
gbeen na.
6 Ɛ xa e suxu ki faɲi, alogo a xa findi lɔnnin na ɛ xa, e nun xaxili faɲin na
siya gbɛtɛne yɛɛ ra yi. Siya gbɛtɛne na sariyani itoe e fe mɛ, e a falama nɛn, e
naxa, "Siya gbeeni ito lɔnnixi, e xaxinla fan."
7 Siyaan mundun ma ala masoxi a ra alo Alatala en ma Ala masoxi en na
kii naxan yi, en na a maxandi waxatin naxan yi?
8 Siya gbeen mundun na alo en tan tɔnne nun sariya tinxinxine naxan yii
alo n sariyan naxan soma ɛ yii to?
9 Ɛ a liga ɛ yeren ma ɛ siimayaan birin yi, ɛ yi ɛ yɛtɛ ratanga alogo ɛ nama
ɲinan na feene xɔn ɛ naxanye toxi. Ne nama ba ɛ bɔɲɛni. Ɛ xa ɛ diine xaran
ne ma e nun e fan yixɛtɛne.
10 Ɛ miri na lɔxɔn ma ɛ ti Alatala ɛ Ala yɛtagi waxatin naxan yi Horebe
geyaan ma. Na lɔxɔni Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Yamaan birin xa malan
n yɛtagi. N xa n ma sariyan fala e xa alogo e xa gaxu n yɛɛ ra e dunuɲa yi
gidini. E mɔn xa e diine fan xaran ne ma."
11 Ɛ yi ɛ maso ɛ ti geyaan san bun. Tɛɛn bata yi geyaan birin suxu, te han
kore. Dimin nun tutin nun kundaan yi godo.
12 Alatala yi falan ti ɛ xa tɛɛn tagi. Ɛ yi a xuiin mɛ falan tiyɛ, koni ɛ mi a
gbindin to. Ɛ yi a xuiin nan tun mɛma.
13 A yi a layirin nali ɛ ma, yamari fune, a naxanye yamarixi ɛ ma a ɛ xa e
suxu. A yi ne sɛbɛ gɛmɛ walaxa firinne ma.
14 Na waxatini, Alatala yi n yamari, a n xa ɛ xaran tɔnne nun sariyane ma,
alogo ɛ xa e suxu bɔxɔni naxan findima ɛ gbeen na, ɛ na Yurudɛn baan gidi.
15 Alatala falan ti ɛ xa waxatin naxan yi Horebe geyaan fari, tɛɛn tagi, ɛ mi
a gbindin to. Nayi, ɛ xa ɛ yɛtɛ ratanga,

16 ɛ nama findi fe kalane ra, ɛ suxuren nafala sena nde sawuran na naxan
nun xɛmɛna hanma ɲaxanla maliga,
17 hanma subena naxan bɔxɔn ma, hanma xɔliin naxan kore,
18 hanma bususena hanma yɛxɛne igeni.
19 Ɛ nama ɛ yɛɛ rate kore ɛ sogen batu, hanma kikena, hanma sarene.
Seen naxanye birin kore, ɛ nama ɛ yigodo ne xa, ɛ nama e batu. Alatala ɛ Ala
nan ne soxi siyane birin yii naxanye dunuɲa yi.
20 Koni ɛ tan, Alatala bata ɛ ramini Misiran yamanani alo wuren bama
sulun tɛɛni* kii naxan yi, alogo ɛ xa findi a gbee yamaan na, alo ɛ kii naxan
yi to.
21 Alatala yi xɔlɔ n ma ɛ fe ra. A yi a kɔlɔ, a n mi Yurudɛn baan gidima, n so
bɔxɔ faɲini ito yi Alatala ɛ Ala naxan fi ɛ ma ɛ kɛɛn na.
22 N tan, n faxama bɔxɔni ito nin. N mi Yurudɛn baan gidima. Koni ɛ tan a
gidima nɛn, ɛ yi na bɔxɔ faɲin tongo ɛ gbeen na.
23 Ɛ a liga ɛ yeren ma alogo ɛ nama ɲinan Alatala ɛ Alaa layirin xɔn a
naxan tongoxi ɛ xa. Ɛ nama se maliga suxure yo rafala Alatala ɛ Ala tɔnna
saxi naxan na,
24 bayo Alatala ɛ Ala xɔxɔlɔn, a luxi nɛn alo tɛɛn naxan halagin tima.
25 Ɛ na diine nun mamandenne sɔtɔ waxatin naxan yi, ɛ na bu na bɔxɔni,
xa ɛ kalan ti, ɛ suxuren nafala sena nde maligan na, ɛ fe ɲaxin liga Alatala ɛ
Ala yɛtagi naxan a raxɔlɔma,
26 koren nun bɔxɔn nan en serene ra to, ɛ ɲanma nɛn bɔxɔni mafurɛn
naxan findima ɛ gbeen na Yurudɛn kidima. Ɛ mi siimaya sɔtɔma. Ɛ
halagima nɛn.
27 Alatala ɛ raxuyama ayi nɛn siya gbɛtɛne tagi. Ɛ xurunɲɛ ayi ne yɛ
Alatala na ɛ xali dɛnaxan yi.
28 Ɛ suxurene batuma nɛn mɛnni, muxune naxanye rafalama wudin na,
hanma gɛmɛn na, suxuren naxanye mi nɔɛ seen toɛ, e mi fe mɛma, e mi e
dɛgema, e mi se xirin mɛma.
29 Ɛ fama nɛn Alatala ɛ Ala fendeni mɛnni. Ɛ mɔn a toma nɛn, xa ɛ a fen ɛ
bɔɲɛn birin na e nun ɛ niin birin yi.
30 Ɛ tɔrɔma waxatin naxan yi, na feene birin ɛ lima nɛn. Na waxatini ɛ
xɛtɛma nɛn Alatala ɛ Ala ma, ɛ yi a xuiin namɛ.
31 Bayo Alatala ɛ Ala, Ala na a ra naxan kininkinin, naxan mi ɛ
rabeɲinma, naxan mi ɛ halagima. A mi ɲinanɲɛ layirin xɔn, a a kɔlɔ naxan
ma ɛ benbane xa.
32 Ɛ miri fe fonne ma naxanye bata dangu, e nun naxanye bata liga xabu
Ala Adama daxi bɔxɔn fari waxatin naxan yi. Ɛ miri bɔxɔn yiren birin ma.
Fe gbɛtɛ bata liga naxan gbo ito xa ba? Ɛ bata na ɲɔxɔnna mɛ ba?
33 Siya gbɛtɛn na ba naxan bata Ala fala xuiin mɛ tɛɛn tagi, a mɔn yi lu a nii
ra alo ɛ tan?
34 Ala mundun bata siyana nde ba siya gbɛtɛn yii misaale nun
taxamasenne nun kabanakone nun yɛngɛne nun sɛnbɛ gbeen nun nɔɔn nun
fe magaxuxine xɔn, alo Alatala ɛ Ala feen naxanye birin liga ɛ xa Misiran
yamanani ɛ yɛɛ xɔri?
35 Na bata fixa ɛ xa alogo ɛ xa la a ra, a Alatala keden peen nan Ala ra,
gbɛtɛ mi na fɔ a tan.
36 Ɛ bata a xuiin namɛ keli kore alogo a xa ɛ maxuru. A tɛɛ gbeen yita ɛ ra
bɔxɔn ma, ɛ mɔn yi a xuiin namɛ tɛɛn tagi.

* **4:20: 4.20 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala "***Furu tɛɛna***."

37 A ɛ benbane xanu nɛn, a yi e bɔnsɔnna fan sugandi hali e dangu
xanbini. Na nan a toxi a yi ɛ ramini sɛnbɛn na Misiran yamanani.
38 A yi siyane kedi ɛ xa naxanye sɛnbɛn yi gbo ɛ tan xa. A yi e bɔxɔn so ɛ yii
ɛ kɛɛn na alo a kii naxan yi to.
39 Ɛ xa a kolon ɛ bɔɲɛni to, a Alatala keden peen nan Ala ra kore xɔnna ma
e nun bɔxɔn ma. Gbɛtɛ mi na.
40 Ɛ xa a tɔnne nun a yamarine suxu, n naxanye soma ɛ yii to, alogo ɛ xa
hɛrin sɔtɔ ɛ tan nun ɛ yixɛtɛne hali ɛ dangu xanbini, alogo ɛ xa siimaya
xunkuyen sɔtɔ bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma han habadan.

Marakisi taane
Yatɛne 35.6-34 nun Sariyane 19.1-13 nun Yosuwe 20.1-9
41 Nabi Musa yi taa saxan sugandi Yurudɛn sogeteden binni.
42 Ne yi findi marakisi taane ra faxa tiine xa naxanye e boden faxama
koni e mi a rakelixi a ma, e mi a yitɔnxi xɔnnantenyani. Na kanna nɔma
ludeni taani itoe nde keden yi nɛn alogo a niin xa ratanga gbeeɲɔxɔyaan ma.
43 Na taane ni i ra: Bɛsɛri taan naxan tonbonni fiili yireni Rubɛn bɔnsɔnna
konni, Ramoti taan naxan Galadi bɔxɔni, Gadi bɔnsɔnna konni, e nun Golan
taan naxan Basan bɔxɔni Manase bɔnsɔnna konni.

Musaa kawandi baan firindena
44 Alaa sariyan ni i ra, Nabi Musa naxan nali Isirayila kaane ma.
45 Maxadi xuine nun tɔnne nun sariyane ni i ra, Nabi Musa naxan fala
Isirayila kaane xa e yi minima Misiran yamanani waxatin naxan yi.
46 E yi Yurudɛn kidima mɛrɛmɛrɛne yi Beti-Peyori yɛtagi, Manga Sixɔn ma
bɔxɔn ma, Amorine mangana, naxan yi dɔxi Xɛsibɔn yi. Nabi Musa nun
Isirayila kaane yi a nɔ e yi minima Misiran bɔxɔni waxatin naxan yi.
47 E yi a bɔxɔn tongo, e nun Ogo a bɔxɔna, Basan mangana. Amorine
manga firinne nan yi ne ra Yurudɛn kidima, a sogeteden binni.
48 Na bɔxɔn danne ni i ra: Keli Aroyeri yi han Arinon xuden dɛ sa dɔxɔ
Xerimon geyaan na, naxan xili Siyon,
49 e nun Araba bɔxɔn birin Yurudɛn kidima a sogeteden binni, a sa dɔxɔ
Fɔxɔ Ige Daraan na Pisiga geyaan san bun.

5

Yamari fune fe
Xɔrɔyaan 20.1-17
1 Nabi Musa yi Isirayila yamaan maxili, a yi a fala e xa, a naxa, “Isirayila
kaane, ɛ tuli mati tɔnne nun sariyane ra, n naxanye falama ɛ xa to. Ɛ xa e
xaran, ɛ yi e suxu ki faɲi.
2 Alatala en ma Ala bata layirin tongo en xa Horebe geyaan ma.
3 Alatala nun en benbane xa mi layirini ito xidixi. A xidixi en tan nan
birin tagi en tan naxan mɔn en nii ra to.
4 Alatala falan ti nɛn ɛ xa keli tɛɛn tagi geyaan ma yɛɛ nun yɛɛ.
5 Na waxatini n tan nan yi tima ɛ nun Alatala tagi alogo n xa Alatalaa
falane rali ɛ ma, bayo ɛ yi gaxuxi tɛɛn yɛɛ ra. Ɛ mi te geyaan fari.” A yi a fala,
a naxa,
6 “Alatala nan n tan na i ya Ala naxan i raminixi konyiyani Misiran yi.”

Yamari singena
7 “I nama ala gbɛtɛ batu fɔ n tan.”

Yamari firindena

8 “I nama suxuren nafala hanma sena nde sawurana, seen naxan kore,
naxan bɔxɔn ma hanma naxan igeni.
9 I nama i xinbi sin e xa. I nama e batu. Amasɔtɔ n tan, Alatala, i ya Ala, n
xɔxɔlɔn. Naxanye na n naɲaxu, n ne hakɛne saranma e diine ra nɛn han
mayixɛtɛ saxan hanma naanin.
10 Koni naxanye na n xanu, e n ma yamarine suxu, n hinanma ne ra nɛn
han mayixɛtɛ wuli keden.”

Yamari saxandena

11 “I nama Alatala i ya Ala xinla fala fuuni, amasɔtɔ Alatala na kanna
ɲaxankatama nɛn.”

Yamari naanindena

12 “I xa Matabu Lɔxɔn binya, i yi a rasariɲan alo Alatala i ya Ala a
yamarixi i ma kii naxan yi.
13 I xa wali xii sennin bun ma, i yi i ya wanle birin kɛ.
14 Koni xii soloferede lɔxɔni, Alatala i ya Alaa Matabu Lɔxɔn nan na ra. I
nama wali yo kɛ, i tan ba, i ya dii xɛmɛn ba, i ya dii tɛmɛn ba, i ya konyin ba,
i ya ɲingen ba, i ya sofanla ba, i ya xuruseen birin ba hanma hali xɔɲɛn
naxan i konni, alogo i ya walikɛne fan xa e matabu alo i tan.
15 I nama ɲinan a konyin nan yi i ra Misiran yi. Alatala i ya Ala yi i ramini
konyiyani a sɛnbɛn nun nɔɔn na. Na nan a toxi n na falaxi i xa, i xa Matabu
Lɔxɔn binya.”

Yamari suulundena

16 “I baba nun i nga binya alo Alatala i ya Ala a yamarixi i ma kii naxan yi,
alogo i xa siimaya xunkuyen nun hɛrin sɔtɔ bɔxɔni Alatala i ya Ala naxan
fima i ma.”

Yamari sennindena

17 “I nama faxan ti.”

Yamari soloferedena

18 “I nama yalunyaan liga.”

Yamari solomasɛxɛdena

19 “I nama muɲan ti.”

Yamari solomanaanindena

20 “I nama wule seren ba i adamadi boden xili ma.”

Yamari fudena

21 “I nama mila i bodena ɲaxanla xɔn hanma a banxina hanma a xɛɛna
hanma a konyina hanma a ɲingena hanma a sofanla hanma i adamadi
boden gbee seen naxan birin na.”
22 Alatala na feene nan falaxi ɛ birin malanxin yɛɛ xɔri, a xui yitexin na,
geyaan fari, keli tɛɛn nun dimin nun kundani. A mi sese sa a fari. A yi e sɛbɛ
walaxa gɛmɛ daxi firin ma, a yi e so n yii.

Xɔrɔyaan 20.18-21

23 Ɛ xuini ito mɛxi waxatin naxan yi keli dimini tɛɛn tagi geyaan fari, ɛ
nun ɛ mangane nun fonne yi fa n fɛma.
24 Ɛ yi a fala n xa, ɛ naxa, “Alatala en ma Ala bata a nɔrɔn yita en na e nun
a gbona. En bata a xuiin namɛ falan tiyɛ tɛɛn tagi. Nxu bata a kolon to, a Ala
nɔɛ falan tiyɛ nɛn muxun na, na kanna mɔn yi lu a nii ra.

25 Iki, nanfera en na en masoma faxan na? Tɛɛni ito en faxama nɛn. Xa en mɔn en tuli mati Alatala en ma Ala xuiin na, en faxama nɛn.
26 Adamadiin mundun luxi alo en tan naxan bata habadan Ala xuiin mɛ falan tiyɛ tɛɛn tagi, a mɔn yi lu a nii ra?
27 I tan Musa, i maso Alatala en ma Ala ra, i yi i tuli mati a ra. A naxan falama, i xa na radangu nxu ma. Nxu nxu tuli matima i ra nɛn. Nxu mɔn yi a liga."
28 Alatala yi ɛ falan mɛ, ɛ naxan falaxi n xa. A yi a fala n xa, a naxa, "N bata yamaan xuiin mɛ, e naxan falaxi i xa. Ɲɔndin na a ra.
29 A yi lan nun n yɛɛragaxun xa lu e bɔɲɛni waxatin birin, e yi n ma yamarine suxu, alogo e tan nun e bɔnsɔnna xa hɛrin sɔtɔ habadan!
30 Siga, i xa sa a fala e xa, a e xa so e bubune kui.
31 Koni i tan xa lu n fɛma be. N xa n ma yamarine nun tɔnne nun sariyane birin fala i xa, i lan i xa e xaran naxanye ma, alogo e xa ne suxu e na so bɔxɔni n dɛnaxan fima e ma."
32 Alatala ɛ Ala naxan yamarixi ɛ ma, ɛ xa na liga ki faɲi. Ɛ nama siga kɔmɛn ma, ɛ nama siga yiifanna ma.
33 Ɛ xa bira kirani ito nan fɔxɔ ra Alatala en ma Ala naxan yamarixi, alogo ɛ xa lu ɛ nii ra, ɛ sabati, ɛ siimaya xunkuyen sɔtɔ bɔxɔni ɛ dɛnaxan sɔtɔma.

6

I xa Ala xanu

1 Yamarine nun tɔnne nun sariyane ni i ra, Alatala ɛ Ala naxan yamarixi n ma alogo n xa ɛ xaran e ma, alogo ɛ xa e suxu bɔxɔni ɛ Yurudɛn gidima naxan sɔtɔdeni.
2 Ɛ xa gaxu Alatala en ma Ala yɛɛ ra. Ɛ xa tɔnne nun yamarine birin suxu ɛ siimayaan birin yi, n naxanye soxi ɛ yii, ɛ tan, ɛ diine, e nun ɛ mamandenne, alogo ɛ xa siimaya xunkuyen sɔtɔ.
3 Isirayila kaane, ɛ xa ɛ tuli mati falani itoe ra ɛ yi e suxu ki faɲi, alogo ɛ xa hɛrin sɔtɔ, ɛ yi wuya ayi na bɔxɔni nɔnɔn nun kumin gbo dɛnaxan yi, alo Alatala ɛ benbane Ala a falaxi ɛ xa kii naxan yi.
4 Isirayila kaane, ɛ tuli mati. Alatala en ma Ala keden peen na a ra.
5 I xa Alatala i ya Ala xanu i bɔɲɛn birin na e nun i niin birin na e nun i sɛnbɛn birin na.
6 N yamarini itoe naxan fixi i ma iki, e xa lu i bɔɲɛni.
7 I xa i ya diine xaran ne ma waxatin birin. I xa e fe fala i nɛma banxini, i nɛma sigatini, i nɛma i sɛ e nun i nɛma kelɛ.
8 I xa na falane xidi i yiin na, e nun i tigi ra alogo i nama ɲinan e xɔn.
9 I xa e sɛbɛ i ya banxin sɛnbɛtɛnne ma e nun dɛɛne ma.
10 Alatala ɛ Ala na ɛ xali bɔxɔni a dɛnaxan soma ɛ yii, alo a a kɔlɔ ɛ benbane Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa kii naxan yi, taa belebele tofaɲine dɛnaxan yi ɛ mi naxanye tixi,
11 e nun banxi rafexine hɛrisigɛn sifan birin na ɛ mi naxanye fenxi, e nun xɔɲinne ɛ mi naxanye gexi, e nun manpa bili langane nun oliwi bili langane ɛ mi naxanye sixi,
12 ɛ na ɛ dɛge han ɛ yi wasa, ɛ nama ɲinan Alatala ɛ Ala xɔn de, naxan ɛ raminixi konyiyani Misiran yi.
13 Ɛ xa Alatala binya ɛ Ala, ɛ yi a keden peen batu. Ɛ xa ɛ kɔlɔ a tan nin.
14 Ɛ nama ala gbɛtɛye batu de, ɛ rabilinna muxune naxanye batuma,

15 bayo Alatala ɛ Ala naxan ɛ tagi, na xɔxɔlɔn. Xa na mi a ra a xɔlɔma nɛn ɛ
ma, a mɔn yi ɛ faxa.
16 Ɛ nama Alatala ɛ Ala mato bunbani de, alo ɛ naxan liga Masa yi.
17 Koni ɛ xa Alatala ɛ Alaa yamarine suxu ki faɲi, e nun a maxadi xuine e
nun a tɔnne a naxanye yamarixi ɛ ma.
18 Ɛ xa tinxinyaan nun fe faɲine liga Alatala yɛɛ ra yi, alogo ɛ xa hɛrin sɔtɔ,
ɛ yi bɔxɔ faɲin sɔtɔ Alatala a kɔlɔ naxan na ɛ benbane xa.
19 Ɛ ɛ yaxune kedima nɛn alo Alatala a fala kii naxan yi.
20 Ɛ diine na ɛ maxɔdin waxatin naxan yi, e naxa, “Maxadi xuine nun
tɔnne nun yamarini itoe bunna nanse ra, Alatala en ma Ala naxan yamarixi
en ma?”
21 Ɛ e yabima nɛn, ɛ naxa, “Nxu yi findixi Firawonaa konyine nan na
Misiran yamanani, koni Alatala yi nxu ramini Misiran yi a sɛnbɛn xɔn.
22 Alatala yi taxamasenne nun kabanako belebele magaxuxine liga nxu
yɛɛ xɔri Misiran kaane ra, e nun Firawona nun a denbayaan birin.
23 A yi nxu ramini Misiran yi alogo a xa nxu xali bɔxɔni, a a kɔlɔ dɛnaxan
ma fe ra en benbane xa, a a soma en yii.
24 Alatala yi nxu yamari, a nxu xa sariyani itoe birin suxu nxu yi gaxu
Alatala en ma Ala yɛɛ ra alogo nxu xa hɛrin sɔtɔ waxatin birin, nxu yi
siimaya faɲin sɔtɔ alo en kii naxan yi iki.
25 Xa en yamarini itoe birin suxu ki faɲi Alatala en ma Ala naxanye
yamarixi en ma, na findima en ma tinxinyaan nan na.”

7

Isirayila nun Kanan kaane fe
Xɔrɔyaan 34.11-16

1 Alatala ɛ Ala na ɛ xali bɔxɔni waxatin naxan yi, a dɛnaxan fima ɛ ma, a
siya solofere kedima nɛn: Xitine nun Girigasane nun Amorine nun Kanan
kaane nun Perisine nun Xiwine, e nun Yebusune, siya solofere naxanye
wuya ɛ xa, e sɛnbɛn mɔn gbo ɛ xa.
2 Alatala ɛ Ala na e lu ɛ sagoni waxatin naxan yi, ɛ yi e nɔ, ɛ xa e halagi
fefe! Ɛ nama layiri yo xidi, ɛ mɔn nama kininkinin e ma.
3 Futun nama so ɛ tagi. Ɛ nama ɛ dii tɛmɛne fi e dii xɛmɛne ma. Ɛ nama
ɲaxanle fen e yɛ ɛ dii xɛmɛne ɲaxanle ra.
4 Xa na mi a ra xɔɲɛni itoe ɛ diine ratantanma nɛn, e yi se gbɛtɛye batu,
Alatala yi xɔlɔ ɛ ma, a yi ɛ halagi mafurɛn!
5 Ɛ xa ito nan liga e ra: Ɛ xa e saraxa gandene nun e kide gɛmɛne birin
kala. Ɛ yi e Asera kide gbindonne sɛgɛ, ɛ yi e suxurene birin gan.
6 Bayo ɛ bata findi yama rasariɲanxin na Alatala ɛ Ala xa. Alatala ɛ Ala
bata ɛ tan nan sugandi bɔxɔn siyane birin yɛ alogo ɛ xa findi a gbee yamaan
na.
7 Alatala mi biraxi ɛ fɔxɔ ra, a yi ɛ sugandi, bayo ɛ tan gbo yamaan birin
xa. Ɛ tan yi xurun yamaan birin xa.
8 Koni Alatala ɛ tan nan xanuxi. A yi a layirin nakamali a naxan tongo, a a
kɔlɔ naxan ma ɛ benbane xa. Na nan a toxi a ɛ ramini a sɛnbɛn na
konyiyani. A yi ɛ xunba Firawona yii, Misiran mangana.
9 Nanara, ɛ xa a kolon, a Alatala ɛ Ala, a tan keden peen nan Ala ra. A
tinxin. Naxanye na a xanu, e a yamarin suxu, a a layirin nakamalima ne xa
nɛn a hinanni han mayixɛtɛ wuli keden.

10 Naxanye na a xɔnnantenya, a ne fan saranna fima nɛn, a yi e halagi. Ala na xɔnnantenyaan saranma nɛn keden na.
11 Nayi, i xa n ma yamarine nun tɔnne nun sariyane suxu ki faɲi, n ni yamarixi naxan na to.

Sariyane 28.1-14

12 Xa i yamarini itoe ramɛ, i yi e suxu ki faɲi, Alatala i ya Alaa layirin nakamalima i xa nɛn a hinanni, alo a a kɔlɔ i benbane xa kii naxan yi.
13 A i xanuma nɛn, a barakan sa i ya fe yi, a mɔn yi i wuya ayi. A barakan sama nɛn i ya dii barini e nun i ya xɛɛne bogiseene, maala nun manpa nɛnɛn nun turena, e nun i ya ɲinge diin nun yɛxɛɛ diin naxanye xalin kuruni, na bɔxɔni, a a kɔlɔ naxan ma ɛ benbane xa, a a soma ɛ yii.
14 A ɛ barakama nɛn dangu siyane birin na. Dii baritaren mi luyɛ ɛ tagi, xɛmɛn ba, ɲaxanla ba, hali xuruseene.
15 Alatala ɛ ratangama nɛn furen sifan birin ma. A mi fitina fure yo ragidɛ ɛ ma alo ɛ naxanye toxi Misiran yi. Koni a ne rasanbama muxune ma nɛn naxanye na ɛ xɔn.
16 Ɛ lan nɛn ɛ xa muxune birin faxa, Alatala ɛ Ala naxanye soma ɛ yii. Ɛ nama kininkinin e ma, ɛ mɔn nama e gbee alane batu, alogo e nama ɛ ratantan.
17 Ɛ a mirima nɛn ɛ bɔɲɛni, “Siyani itoe gbo en tan xa. Nxu tan e nɔɔn di?”
18 Koni, ɛ nama gaxu e yɛɛ ra. Alatala ɛ Ala naxan ligaxi Firawona nun Misiran bɔxɔn birin na, na xa rabira ɛ ma.
19 Ɛ bata fe xɔdɛxɛne to naxanye dɔxi e ra, e nun taxamasenne nun kabanakoon naxanye ligaxi. Ɛ bata Alatala ɛ Ala sɛnbɛn nun nɔɔn to a ɛ ramini naxan na Misiran bɔxɔni. Alatala ɛ Ala na fe sifan ligama nɛn yamanane birin na ɛ gaxuxi naxanye yɛɛ ra.
20 Alatala ɛ Ala ɛ luma nɛn alo ɲurun naxanye ɛ yaxune kedima han hali naxanye e luxunxi ɛ ma, ne fan yi halagi.
21 Ɛ nama gaxu e yɛɛ ra, bayo Alatala ɛ Ala nan ɛ tagi, a gbo, a magaxu.
22 Alatala ɛ Ala siyani itoe kedima nɛn ɛ yɛɛ ra xunxuri yɛɛn ma, ɛ mi nɔɛ e birin faxɛ sanɲa yi kedenni, alogo burunna subene nama wuya ayi, e ɛ tɔrɔ.
23 Alatala ɛ Ala e soma nɛn ɛ yii. A yi e yifu han, e halagi.
24 A e mangane soma nɛn ɛ yii, ɛ yi e xinle ralɔ ayi dunuɲa yi. Muxu yo mi nɔɛ tiyɛ ɛ kanke. Ɛ e birin halagima nɛn.
25 Ɛ xa e ala sawurane gan. Ɛ nama mila xɛmaan nun gbetin xɔn naxan na suxurene ma. Ɛ nama ne tongo ɛ gbeen na alogo a nama findi luti ratixin na ɛ fan yɛɛ ra. Amasɔtɔ se xɔsixin nan na ra Alatala ɛ Ala yɛɛ ra yi.
26 Ɛ nama na suxure sifan naso ɛ banxine yi de, alogo ɛ fan nama halagi alo e tan. Ɛ xa ne raɲaxu bayo e haramuxi.

8

Ɛ nama ɲinan Alatala xɔn

1 Ɛ xa yamarini itoe birin suxu n naxanye yamarima ɛ ma to alogo ɛ xa siimaya faɲin sɔtɔ, ɛ yi wuya ayi. Ɛ yi na bɔxɔn sɔtɔ Alatala a kɔlɔxi naxan ma fe ra, a a soma nɛn ɛ benbane yii.
2 Ɛ ɛ miri sigati xunkuyen ma Alatala ɛ Ala naxan nagidi ɛ ma tonbonni ɲɛɛ tonge naanin bun alogo a xa ɛ findi muxu yɛtɛ magodoxine ra. A mɔn xa ɛ kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ, alogo a xa a kolon feen naxan ɛ sɔndɔmɛni, xa ɛ a yamarine suxɛ, hanma xa ɛ mi e suxɛ.

3 A ɛ findi muxu yɛtɛ magodoxine ra nɛn, a yi ɛ rakamɛ. A mɔn yi Manna donseen* so ɛ yii, ɛ nun ɛ benbane mi yi donseen naxan kolon. Na birin alogo a xa a yita ɛ ra, a muxun mi balon donseen xan gbansan na, fɔ Alatala falan naxanye birin tima.
4 Ɲɛɛ tonge naaninni itoe bun, ɛ domane mi kalaxi, ɛ sanne mi kusinxi.
5 Ɛ xa a kolon a Alatala ɛ Ala ɛ maxuruma nɛn alo diin fafe a maxuruma kii naxan yi.
6 Ɛ xa Alatala ɛ Alaa yamarine birin suxu, ɛ bira a kirane fɔxɔ ra, ɛ mɔn yi gaxu a yɛɛ ra.
7 Alatala ɛ Ala ɛ xalima nɛn bɔxɔ faɲini xudene nun darane dɛnaxan yi. Tigi ige gbeen minima na bɔxɔn lanbanne nun a geyane yi.
8 Murutun nun fundenna nun manpa binle† nun xɔdɛ binle nun girenada binle nun oliwi turene nun kumin gbo na bɔxɔni.
9 Burun mi ɲanma na bɔxɔni, sese mi fa dasama ɛ ma. Ɛ nɔɛ wuren bɛ nɛn gɛmɛni, wure gbeela fan yi sɔtɔ geyane yi.
10 Ɛ na ɛ dɛge han ɛ yi lugo, ɛ xa barika bira Alatala ɛ Ala xa bɔxɔ faɲini ito a fe ra.
11 Ɛ a liga ɛ yeren ma de! Ɛ nama ɲinan Alatala ɛ Ala xɔn, ɛ yi tondi a yamarine nun sariyane nun tɔnne suxɛ, n naxanye yamarima ɛ ma to.
12 Ɛ na ɛ dɛge han ɛ yi lugo, ɛ na banxi faɲine ti, ɛ yi dɔxɔ mɛnni,
13 ɛ ɲingene nun siine nun yɛxɛɛne na wuya ayi, ɛ gbetin nun ɛ xɛmaan na gbo ayi, ɛ hɛrisigɛn birin na gbo,
14 ɛ xa a liga ɛ yeren ma alogo ɛ nama waso han ɛ yi ɲinan Alatala ɛ Ala xɔn, naxan ɛ ramini konyiyani Misiran bɔxɔni.
15 A bata ɛ radangu tonbon gbee magaxuxin na, saɲi xɔlɛne nun tanle dɛnaxan yi, igen mi bɔxɔn naxan yi. A yi igen namini fanyeni ɛ xa.
16 A yi Manna donseen so ɛ yii tonbonni ɛ benbane mi yi donseen naxan kolon, alogo a xa ɛ findi muxu yɛtɛ magodoxine ra, a yi ɛ kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ, a yi nɔ fe faɲi ligadeni ɛ xa.
17 Ɛ nama a miri, a ɛ hɛrisigɛni ito sɔtɔxi ɛ sɛnbɛn nun ɛ fangan nan xɔn.
18 Ɛ xaxili lu Alatala ɛ Ala xɔn, bayo a tan nan sɛnbɛni ito fima ɛ ma alogo ɛ xa na hɛrisigɛn birin sɔtɔ. A a layirin nakamalima iki alo a a kɔlɔ ɛ benbane xa kii naxan yi.
19 Xa ɛ ɲinan Alatala ɛ Ala xɔn, xa ɛ bira ala gbɛtɛye fɔxɔ ra, xa ɛ ɛ xinbi sin e xa, ɛ yi e batu, n xa a fala ɛ xa to, ɛ halagima nɛn.
20 Ɛ halagima nɛn alo Alatala siya gbɛtɛne halagima ɛ yɛɛ ra kii naxan yi iki, bayo ɛ mi ɛ tuli matixi Alatala ɛ Ala a xuiin na.

9

Isirayila kaane Ala matandina

1 Isirayila kaane, ɛ tuli mati. Iki, ɛ Yurudɛn baan gidima nɛn. Ɛ siyane kedima nɛn naxanye gbo ɛ xa, e sɛnbɛn dangu ɛ ra. Ɛ yi e taane tongo naxanye yinne mate han kore.
2 Mɛn kaane gbo, e kuya. Anaki bɔnsɔnna muxune nan ne ra, ɛ naxanye fe kolon. Ɛ bata a mɛ, muxune naxa, “Nde nɔɛ tiyɛ Anaki bɔnsɔnna kanke?”

---

* **8:3: 8.3** ***Manna donsena*** a fe mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui. † **8:8: 8.8** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

3 Ɛ xa a kolon iki, a Alatala ɛ Ala nan tima ɛ yɛɛ ra, alo tɛɛn naxan seen
birin ganma. A tan nan e halagima, a e yarabima nɛn ɛ xa. Ɛ yi e kedi, ɛ yi e
ɲan mafurɛn alo Alatala ɛ Ala a fala ɛ xa kii naxan yi.
4 Alatala ɛ Ala na e kedi ɛ yɛɛ ra waxatin naxan yi, ɛ nama ɛ yɛtɛ matɔxɔ fa
fala, “Alatala n nafaxi be bɔxɔni ito masɔtɔden ni bayo n tinxin.” Na mi a ra.
Alatala siya gbɛtɛne kedima ɛ yɛɛ ra e kɛwali ɲaxine nan ma fe ra.
5 Ɛ nama a miri, a ɛ fama e bɔxɔn sɔtɔdeni ɛ tinxinna nun ɛ lannayaan nan
ma. Alatala siyani itoe kedima ɛ yɛɛ ra e kɛwali ɲaxine nan ma, alogo a xa a
kɔlɔ xuiin nakamali, a naxan fala ɛ benbane Iburahima nun Isiyaga nun
Yaxuba xa.
6 Ɛ xa a kolon, a Alatala ɛ Ala mi bɔxɔ faɲini ito soxi ɛ yii ɛ gbeen na ɛ
tinxinna xan ma fe ra. Amasɔtɔ yama murutɛxin nan ɛ ra.

7 Na feen xa rabira ɛ ma ɛ Alatala ɛ Ala raxɔlɔ kii naxan yi tonbonni. Ɛ
nama ɲinan na xɔn de! Xabu ɛ keli Misiran yi, han ɛ so be, ɛ yi murutɛma
Alatala ɛ Ala xili ma.
8 Ɛ Alatala raxɔlɔ nɛn Horebe geyaan fari han a yi wa ɛ faxa feni.
9 N to te geyaan fari alogo n xa walaxa gɛmɛ daxine tongo naxan findixi
layirin na en nun Alatala tagi, n yi yanyi tonge naanin nun kɔɛ tonge naanin
ti geyaan fari, n mi donseen don, n mi igen fan min.
10 Alatala yi walaxa gɛmɛ daxi firin so n yii, a naxan sɛbɛ a yɛtɛ yiin na.
Alatala yamarin naxanye fala ɛ xa tɛɛn tagi ɛ yi malanxi waxatin naxan yi
geyaan fari, ne birin yi sɛbɛxi walaxane ma.
11 Yanyi tonge naanin nun kɔɛ tonge naanin to dɛfe, Alatala yi walaxa
gɛmɛ daxi firinne so n yii a layirin na.
12 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Keli, i xa godo mafurɛn bayo i yamaan
naxan naminixi Misiran yi, e bata findi fe kalane ra. E bata kiraan fata, n na
e yamarixi naxan na, e wure raxulunxin nafala suxuren na.”
13 Alatala mɔn yi a fala n xa, a naxa, “N bata a to, a yama murutɛxini ito ra.
14 I masiga n na alogo n xa e halagi, n xa e xinla ralɔ ayi dunuɲa yi. N ni i
tan nan bɔnsɔnna muxune findima siya gbeen na naxan sɛnbɛn gbo, e mɔn
wuya dangu siyani ito ra.”
15 N yi godo geyaan ma, tɛɛn yi naxan ma. Na layiri walaxa gɛmɛ daxi
firinne yi suxi n yii.
16 Na waxatini, n yi a to, a ɛ bata yulubin liga Alatala ɛ Ala ra. Ɛ bata wure
raxulunxin nafala ɲinge sawuran na. Ɛ bata kiraan fata Alatala naxan
yamari ɛ ma.
17 N yi walaxa gɛmɛ daxi firinne tongo, n yi e woli ayi, e yi yibɔ ɛ yɛɛ xɔri.
18 N mɔn yi bira bɔxɔni Alatala yɛtagi, n lu na yanyi tonge naanin nun kɔɛ
tonge naanin. N mi donseen don, n mi igen fan min. N na birin liga ɛ
yulubine nan ma fe ra, ɛ fe ɲaxin naxan nabaxi Alatala yɛɛ ra yi, a xɔlɔ.
19 N yi gaxu Alatalaa xɔlɔn na bayo a xɔlɔxi ɛ ma han a yi wa ɛ halagi feni.
Koni Alatala mɔn yi n ma maxandin namɛ.
20 Alatala bɔɲɛn yi texi Haruna ma han a yi wa a halagi feni, koni n mɔn yi
Ala maxandi Haruna fan xa.
21 N mɔn yi ɲinge sawuran tongo ɛ naxan nafalaxi ɛ yulubine yi, n yi a
woli tɛɛni, n yi a yiwuru han a findi a fuɲin na. N yi na fuɲin woli xudeni
naxan kelima geyaan fari.

22 Ɛ mɔn Alatala raxɔlɔ nɛn Tabɛra taan nun Masa nun Kibiroti-Hatawa yi.

23 Alatala to ɛ xɛ keli Kadesi-Barineya yi, a yi a fala ɛ xa, a naxa, “Ɛ siga, ɛ
xa bɔxɔn tongo n naxan soxi ɛ yii.” Koni ɛ yi Alatala ɛ Alaa yamarin
matandi. Ɛ mi la a ra, ɛ mɔn mi a xuiin namɛ.
24 Xabu n na ɛ kolon waxatin naxan yi, ɛ murutɛxin na a ra Alatala xili ma.
25 Alatala to wa ɛ faxa feni, n yi bira bɔxɔni a yɛtagi, n yi lu na yanyi tonge
naanin nun kɔɛ tonge naanin.
26 N yi Alatala maxandi, n naxa, “Marigina Alatala, i nama i ya yamaan
halagi i gbeen naxan na, i yamaan naxan xunba i fangan na, i naxan
naminixi Misiran bɔxɔni i sɛnbɛn na.
27 I ɲɔxɔ lu i ya walikɛne xɔn ma, Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba. I xa
diɲa yamani ito a xaxili xɔdɛxɛn nun a fe ɲaxin nun a yulubin ma,
28 alogo Misiran kaane nama a fala, e naxa, ‘Alatala mi nɔxi e xalideni
bɔxɔni a naxan ma fe falaxi e xa. A e raɲaxuxi nɛn. A bata e ramini alogo a
xa sa e faxa tonbonni.’
29 Koni Ala, i ya yamaan nan e ra, i gbee yamana, i naxan namini i sɛnbɛn
nun i ya nɔɔn xɔn.”

10

Alaa diɲana
Xɔrɔyaan 34.1-10

1 Na xanbi, Alatala yi yamarin fi n ma, a naxa, “Walaxa gɛmɛn daxi firin
nafala alo a singene. I mɔn xa wudi kankiraan nafala. I yi te n fɛma geyaan
fari.
2 N mɔn xa yamarine sɛbɛ naxanye yi walaxan bonne ma i naxanye
kalaxi. I xa e sa na kankiraan nan kui.”
3 N yi kankiraan nafala kasiya wudin na. N yi walaxa gɛmɛ daxi firin fan
nafala alo bonne. N yi te e ra geyaan fari.
4 Alatala yi sɛbɛnla ti walaxa nɛnɛni itoe ma, alo naxan yi sɛbɛxi bonne
ma, yamari fune, a naxan falaxi ɛ xa geyaan ma tɛɛn tagi ɛ yi malanxi
waxatin naxan yi. Alatala yi e so n yii.
5 N yi godo geyaan fari, n yi walaxane sa kankiraan kui, n naxan nafalaxi.
E yi lu na alo Alatala a yamari n ma kii naxan yi.
6 Isirayila kaane yi keli Yakani a diine xɔɲinne yireni, siga Mosera yi.
Haruna faxa mɛnna nin, a yi maluxun na. A dii Eleyasari yi findi
saraxaraliin na a funfuni.
7 Na xanbi ra, Isirayila kaane yi siga Gudugoda yi. E to keli Gudugoda yi, e
yi siga Yotobata yi, xude wuyaxi yi bɔxɔn naxan yi.
8 Na waxatini, Alatala yi wanla taxu Lewi bɔnsɔnna ra, a e xa findi
Alatalaa Layiri Kankiraan maxali muxune ra.* E mɔn xa ti Alatala yɛtagi e a
wanle kɛ. E yi duba yamaan xa Alatala xinli. Na nan ligama han to.
9 Nanara, Lewi bɔnsɔnna muxune mi kɛɛn sɔtɔxi e ngaxakedenne yɛ.
Alatala nan luxi e xa alo e kɛɛna alo a a fala e xa kii naxan yi.
10 N lu nɛn geyaan fari yanyi tonge naanin nun kɔɛ tonge naanin alo n
naxan liga a fɔlɔni. Alatala mɔn yi n ma maxandin namɛ, bayo a mi ɛ faxa
feen nagidixi.
11 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Keli, i ti yamaan yɛɛ ra. E xa so bɔxɔni n
na n kɔlɔxi naxan ma fe ra e benbane xa, a n na soma nɛn e yii.”

Alaa xanuntenyana

* **10:8:** ***10.8 Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

12 Iki, Isirayila kaane, Alatala ɛ Ala wama ɛ xa nanse liga? A wama nɛn ɛ xa gaxu Alatala ɛ Ala yɛɛ ra alogo ɛ xa sigan ti a kiraan xɔn, ɛ yi a xanu, ɛ yi wali Alatala ɛ Ala xa ɛ bɔɲɛn birin na e nun ɛ niin birin na.
13 Ɛ mɔn xa Alatalaa yamarine nun tɔnne suxu ɛ Ala, n naxan soxi ɛ yii to alogo ɛ siimayaan xa fan.
14 Alatala ɛ Ala nan gbee kore xɔnna birin na. E nun bɔxɔ xɔnna nun a yi seene birin.
15 Koni Alatala ɛ benbane nan xanu. Iki ɛ tan nan e bɔnsɔnna ra, a ɛ tan nan sugandixi siyaan bonne yɛ, alo ɛ kii naxan yi to.
16 Nayi, ɛ xa ɛ bɔɲɛne rasariɲan, ɛ nama fa murutɛ sɔnɔn.
17 Bayo Alatala ɛ Ala nan alane Ala ra e nun mangane mangana, Ala naxan sɛnbɛn gbo, a magaxu. A mi muxune rafisama e bode xa, a mi dimi yi seene rasuxuma kiti sadeni.
18 A tan nan kiridine nun kaɲa gilɛne xun mayɛngɛn na. Xɔɲɛn nafan a ma, a donseen nun marabɛri baan soma e yii.
19 Ɛ fan xa xɔɲɛne rafan naxanye ɛ tagi bayo xɔɲɛne nan yi ɛ tan fan na Misiran yi.
20 Ɛ xa gaxu Alatala ɛ Ala yɛɛ ra, ɛ yi a batu. Ɛ xa kankan a ma, ɛ mɔn xa ɛ kɔlɔ a tan nan xili yi.
21 Ɛ xa a tan nan tantun. A tan nan ɛ Ala ra, naxan kabanakone nun fe magaxuxine ligaxi ɛ yɛɛ xɔri.
22 Ɛ benbane yi soma Misiran yi waxatin naxan yi, e mi yi danguxi muxu tonge solofere ra. Iki Alatala ɛ Ala bata ɛ rawuya ayi dangu sarene ra kore.

11

Alaa wanle Isirayila xa

1 Ɛ xa Alatala ɛ Ala xanu, ɛ yi a gelene nun tɔnne nun sariyane nun yamarine suxu waxatin birin.
2 Ɛ xa a kolon to, a ɛ diine mi a toxi, Alatala ɛ Ala ɛ maxuru kii naxan yi a gboon nun a sɛnbɛn nun a nɔɔn nun
3 a kabanakone nun a wanle xɔn, a naxanye ligaxi Misiran bɔxɔni Firawona ra e nun a bɔxɔn birin na.
4 E mɔn mi a toxi a naxan ligaxi Misiran sofa ganla ra, e nun e soone nun e yɛngɛ so wontorone. E mi a kolon Ala Gbala Baa igen sa sofane xun ma kii naxan yi, e yi ɛ sagatanma waxatin naxan yi. Alatala yi e birin nalɔ ayi habadan!
5 Ɛ diine mɔn mi a toxi a naxan ligaxi tonbonni benun ɛ xa be li.
6 E nun a naxan liga Datan nun Abirami ra, Eliyabi a dii xɛmɛne, Rubɛn bɔnsɔnna. Bɔxɔn yi yibɔ Isirayila kaane birin yɛɛ xɔri, a yi a raxutu e nun e denbayane nun e bubune nun e fɔxɔrabirane birin ma.
7 Ɛ tan nan fe gbeeni itoe to ɛ yɛɛn na Alatala naxanye ligaxi.
8 Nanara, ɛ xa yamarini itoe birin suxu, n naxanye yamarima ɛ ma to, alogo ɛ xa sɛnbɛn sɔtɔ ɛ yi bɔxɔni ito masɔtɔ Yurudɛn baan kidi ma, ɛ sigama dɛnaxan yi.
9 Ɛ xa e suxu alogo ɛ xa siimaya xunkuyen sɔtɔ bɔxɔni Alatala a kɔlɔxi naxan ma fe ra ɛ benbane xa e nun e bɔnsɔnna, nɔnɔn nun kumin gbo dɛnaxan yi.
10 Ɛ bɔxɔn naxan sɔtɔma a mi luxi alo Misiran bɔxɔna, ɛ kelixi dɛnaxan yi. Mɛnni, xɛɛ biin na ɲan, fɔ ɛ xa igen maxali a ma nɛn ɛ sanni alo nakɔna.
11 Ɛ bɔxɔn naxan sɔtɔma Yurudɛn baan kidi ma, geya yiren nun lanban yiren na a ra. Tule igen nan sama a ma.

12 Bɔxɔn na a ra Alatala ɛ Ala a ɲɔxɔ luxi dɛnaxan xɔn. A tan nan a xun
matoma a ra, keli ɲɛɛn fɔlɔn na han a raɲanna.

Alaa layirina

13 Xa ɛ yamarini itoe suxu a faɲin na n naxanye yamarima ɛ ma to, xa ɛ
Alatala ɛ Ala xanu, ɛ yi a batu ɛ bɔɲɛn birin na e nun ɛ niin birin na,
14 n tulen nafama nɛn ɛ bɔxɔn ma a waxatini, ɲɛmɛn nun sogefuren na,
alogo ɛ xa hɛrisigɛn sɔtɔ, murutuna, manpa nɛnɛna, e nun turena.
15 N mɔn sɛxɛn fan nasabatima nɛn ɛ bɔxɔni ɛ xuruseene balon na. Ɛ ɛ
dɛgema nɛn han ɛ wasa.
16 Ɛ a liga ɛ yeren ma alogo sese nama ɛ rakunfa, ɛ yi ɛ xun xɛtɛ, ɛ yi ɛ xinbi
sin ala gbɛtɛye bun, ɛ e batu.
17 Xa ɛ na liga, Alatala xɔlɔma nɛn ɛ ma han! A yi tulen dan alogo sansi yo
nama fa sabati bɔxɔni sɔnɔn, ɛ yi ɲan bɔxɔni ito yi mafurɛn Alatala naxan
soma ɛ yii.
18 Ɛ xa falani itoe lu ɛ niini e nun ɛ bɔɲɛni. Ɛ e xidi ɛ yiin na e nun ɛ tigi ra
alogo ɛ nama ɲinan e xɔn.
19 Ɛ xa ɛ diine xaran ne ma, ɛ xa e fe fala ɛ nɛma dɔxi banxini, ɛ nɛma
sigatini, ɛ nɛma saxi, ɛ nɛma kelima.
20 Ɛ xa e sɛbɛ ɛ banxine sɛnbɛtɛnne nun e dɛɛne ma,
21 alogo Alatala a kɔlɔ bɔxɔn naxan ma fe ra, a a soma ɛ benbane yii nɛn, ɛ
nun ɛ yixɛtɛne xa lu mɛnni, fanni kuyen mɔn bɔxɔn xun ma.
22 Xa ɛ yamarini itoe suxu ki faɲi, n na ɛ yamarima naxanye ra, xa ɛ
Alatala ɛ Ala xanu, xa ɛ sigan ti a kirane xɔn, xa ɛ kankan a ma,
23 nayi Alatala siyani itoe birin kedima nɛn ɛ yɛɛ ra. Ɛ yi siyani itoe bɔxɔn
findi ɛ gbeen na, hali e maxɔdɔxɔ ɛ xa, e sɛnbɛn gbo ɛ xa.
24 Ɛ na ɛ sanna ti dɛnaxan birin yi, na findima ɛ gbeen nan na. Ɛ bɔxɔn
danna kelima nɛn tonbonni sa dɔxɔ Liban bɔxɔn na, keli Efirati baan na sa
dɔxɔ fɔxɔ igen na sogegododen binni.
25 Muxu yo mi tiyɛ ɛ yɛɛ ra. Ɛ na siga dɛdɛ yi, Alatala ɛ Ala ɛ yɛɛragaxun
sama nɛn mɛn kaane yi e kuisan, alo a a fala ɛ xa kii naxan yi.
26 Ɛ a mato, n bata barakan nun dangan sa ɛ yɛtagi to.
27 Xa ɛ Alatala ɛ Alaa yamarine suxu, n na ɛ yamarima naxanye ra to, ɛ
barakan sɔtɔma nɛn.
28 Koni xa ɛ mi Alatala ɛ Alaa yamarine suxu, xa ɛ kiraan fata n na ɛ
yamarima naxan na to, ɛ bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra ɛ mi naxanye kolon, ɛ
dangan nan sɔtɔma.
29 Alatala ɛ Ala na ɛ xali bɔxɔni waxatin naxan yi a dɛnaxan soma ɛ yii, ɛ
xa duba falani itoe ti Garisimi geyaan fari, ɛ yi danga falane ti Ebali geyaan
fari.
30 Na geyane nayi Yurudɛn kidi ma, sogegododen kiraan xanbi ra, Kanan
kaane bɔxɔni, Araba yi, Giligali yɛtagi, Morɛ wudi gbeene dɛnaxan yi.
31 Ɛ Yurudɛn baan gidima iki, siga na bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan soma ɛ
yii, a findi ɛ gbeen na, ɛ mɔn yi dɔxɔ na.
32 Nanara, ɛ xa tɔnne nun yamarine birin suxu ki faɲi, n naxanye soma ɛ
yii to.

12

Ala batu yire kedenna fe yi

1 Ɛ xa tɔnni itoe nun yamarine suxu ki faɲi na bɔxɔni, Alatala ɛ benbane
Ala dɛnaxan soma ɛ yii.
2 Ɛ siyaan naxanye kedima, ɛ xa ne suxure batudene birin kala, geyane
fari e nun fɔtɔnne bun.
3 Ɛ xa e saraxa gandene kala, ɛ yi e kide gɛmɛne yibɔ, ɛ yi e Asera kide
gbindonne gan, ɛ yi e ala sawurane rabira, ɛ yi e xinle ɲan na yirene yi.
4 Ɛ nama Alatala ɛ Ala batu na kiini.
5 Koni ɛ xa Alatala fen yire kedenni, a na dɛnaxan sugandi ɛ bɔnsɔnne
tagi, alogo a xa lu mɛnni, a xinla matɔxɔma dɛnaxan yi. Ɛ xa siga mɛnna nin,
6 ɛ yi ɛ saraxa gan daxine ba e nun ɛ saraxane nun ɛ yaganne nun ɛ
kiseene nun ɛ dɛ tiin nakamali saraxane nun ɛ ɲɛnige ma saraxane, e nun ɛ
xuruseene dii singene.
7 Ɛ xa ɛ saraxane don mɛnni Alatala ɛ Ala yɛtagi, ɛ tan nun ɛ denbayane. Ɛ
xa sɛwa hɛrin na Alatala ɛ Ala naxan fixi ɛ ma.
8 Na bɔxɔni, ɛ nama Ala batu alo en naxan nabama iki, birin nun a rafan
fe.
9 En na rabama bayo ɛ munma so ɛ matabu yireni singen, Alatala ɛ Ala
dɛnaxan fima ɛ ma.
10 Koni ɛ Yurudɛn baan gidima nɛn, ɛ yi dɔxɔ na bɔxɔni Alatala dɛnaxan
soma ɛ yii. A ɛ ratangama nɛn ɛ yaxune birin ma naxanye ɛ rabilinni alogo ɛ
xa dɔxɔ bɔɲɛ xunbenli.
11 Alatala ɛ Ala yirena nde sugandima nɛn mɛnni, a xinla matɔxɔn
dɛnaxan yi. Ɛ xa fa ɛ kiseene ra mɛnni n naxanye yamarixi ɛ ma: ɛ saraxa
gan daxine, ɛ saraxane, ɛ yaganne, ɛ kiseene, e nun ɛ se faɲin naxanye fima
Ala ma dɛ tiini.
12 Ɛ sɛwama nɛn mɛnni Alatala ɛ Ala yɛtagi, ɛ tan, ɛ diine, ɛ konyine, e nun
Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye ɛ konni bayo bɔxɔn mi soma e yii e kɛɛ
bɔxɔn na.
13 Ɛ nama ɛ saraxa gan daxine ba ɛ waxɔn yirene yi de!
14 Ɛ xa e ba Alatala ɛ Alaa yire sugandixin nin Isirayila bɔnsɔn keden
konni. N naxan birin yamarixi ɛ ma, ɛ xa na birin liga mɛnni.
15 Koni i nɔɛ nɛn suben don daxin faxɛ yiren birin yi, Alatala naxan fixi i
ma, i na dɔxɔ dɛnaxan yi. Muxu sariɲanxin nun a sariɲantaren nɔɛ a donɲɛ
nɛn, alo xɛnla hanma bolena.
16 Koni ɛ nama suben don e nun a wunla, ɛ xa a wunla bɔxɔn alo igena.
17 Ɛ mi lan ɛ murutun hanma manpa nɛnɛn hanma turen don ɛ konni
naxan findɛ yaganna ra, hanma ɛ xuruseene dii singene hanma ɛ saraxan
naxanye bama dɛ tiin ma, hanma ɛ ɲɛnige ma saraxane hanma ɛ kiseene.
18 Ɛ xa ne don Alatala ɛ Ala yɛtagi, a dɛnaxan sugandima, ɛ tan nun ɛ diine
nun ɛ konyine, e nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye ɛ konni. Ɛ xa sɛwa
hɛrin na Alatala ɛ Ala yɛtagi, a naxan fixi ɛ ma.
19 Ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ nama ɲinan Lewine xɔn ɛ nɛma na bɔxɔni.
20 Alatala ɛ Ala na ɛ bɔxɔn nagbo ayi waxatin naxan yi, alo a falaxi ɛ xa kii
naxan yi, xa suben xɔnla ɛ suxu, ɛ xa na don alo ɛ wama a xɔn kii naxan yi.
21 Xa ɛ dɔxɔden makuya Alatala ɛ Alaa yire sugandixin na, ɛ nɔɛ xuruseene
faxɛ nɛn Alatala naxanye fixi ɛ ma alo n na a yamarixi ɛ ma kii naxan yi. Ɛ
nɔɛ na subene donɲɛ nɛn ɛ taane yi alo ɛ wama a xɔn kii naxan yi.
22 Muxu sariɲanxin nun a sariɲantaren nɔɛ a donɲɛ nɛn alo xɛnla hanma
bolena.
23 Koni ɛ nama suben don e nun a wunla, bayo wunla luxi nɛn alo a niina.
A mi lan ɛ xa suben nun a niin don.

24 Ɛ nama suben don e nun a wunla, ɛ xa a bɔxɔn alo igena.
25 Ɛ nama a don alogo ɛ xa hɛrin sɔtɔ, ɛ tan, e nun ɛ diine hali ɛ dangu
xanbini. Amasɔtɔ ɛ fe tinxinxine ligama Alatala yɛɛ ra yi.
26 Koni naxan yo rasarinanxi Ala xa hanma i dɛ ti naxan ma fe ra, a i a
soma Ala yii nɛn, i xa ne xali Alatalaa yire sugandixini.
27 Ɛ xa ɛ saraxa gan daxine ba Alatala ɛ Alaa saraxa ganden fari, suben
nun a wunla. Ɛ xa saraxa gbɛtɛne wunla bɔxɔn Alatala ɛ Ala a saraxa
ganden fari, ɛ yi a suben don.
28 Ɛ xa feni itoe birin namɛ ɛ yi e liga n naxanye yamarima ɛ ma, alogo ɛ
xa hɛrin sɔtɔ, ɛ tan nun ɛ diine hali ɛ dangu xanbini, han habadan. Amasɔtɔ
fe fanin na a ra naxan nafan Alatala ɛ Ala ma.
29 Alatala ɛ Ala na siyane halagi ɛ yɛɛ ra, ɛ naxanye bɔxɔn masɔtɔma, ɛ na
dɔxɔ e bɔxɔni,
30 ɛ xa ɛ yɛtɛ ratanga e fe naxi ligan ma e halagi xanbini. Ɛ nama e alane
feen maxɔdin, ɛ naxa, “Siyani itoe yi e alane batuma di? En fan xa na nan
liga.”
31 Ɛ nama na fe sifan liga Alatala ɛ Ala ra, bayo e yi fe xɔsixin sifan birin
ligama e alane xa naxanye ranaxu Alatala ma. E yi e dii xɛmɛne nun dii
tɛmɛne nan ganma e suxurene kideni.

13

Suxure batuna

1 Ɛ xa feni itoe birin liga n naxanye yamarima ɛ ma. Ɛ nama sese ba a ra, ɛ
mɔn nama sese sa a fari.
2 Xa nabina nde hanma sayibana nde keli ɛ tagi, a yi taxamasenna hanma
kabanako fe famatɔɔn fala ɛ xa,
3 na yi rakamali, a mɔn yi a fala ɛ xa, a naxa, “En bira suxurene batu feen
fɔxɔ ra,” ɛ tan mi alan naxanye kolon,
4 ɛ nama ɛ tuli mati na nabiin na hanma na sayibana. Alatala ɛ Ala nan ɛ
kɛnaan fɛsɛfɛsɛma alogo a xa a kolon xa ɛ a xanuxi ɛ bɔnɛn birin na e nun ɛ
niin birin yi.
5 Ɛ xa bira Alatala ɛ Ala nan keden fɔxɔ ra, ɛ yi gaxu a yɛɛ ra. Ɛ yi a
yamarine nun a falane suxu, ɛ yi a keden peen batu, ɛ yi kankan a ma.
6 Koni ɛ xa nabiin hanma sayiban tan faxa, bayo a yi wama ɛ ramurutɛ
feni Alatala ɛ Ala xili ma naxan ɛ raminixi Misiran yi a ɛ xunba konyiyani. A
bata kata a xa ɛ ba kiraan xɔn Alatala ɛ yamarixi naxan na. Fɔ ɛ xa fe naxin
birin ba ɛ tagi.
7 I ngaxakedenna hanma i ya diina hanma i ya naxanla i naxan xanuxi
hanma i lanfaan naxan nafan i ma alo i yɛtɛna, xa na nde i rakunfa
wundoni alogo ɛ xa alana nde batu, i mi naxan kolon, ɛ benbane fan mi yi
naxan kolon,
8 ɛ rabilinna siyana ndee suxurena, naxanye makuya ɛ ra hanma
naxanye maso, keli bɔxɔn danna boden ma sa ti boden na,
9 i nama tin a falan ma. I nama i tuli mati a ra. I nama kininkinin a ma. I
nama a ratanga. I nama a luxun.
10 I xa na kanna faxa, i tan nan singe xa a gɔlɔn gɛmɛn na, yamaan fan yi a
magɔlɔn.
11 Ɛ xa a magɔlɔn han a yi faxa, bayo a bata kata a xa i raxɛtɛ Alatala i ya
Ala fɔxɔ ra naxan i raminixi konyiyani Misiran bɔxɔni.

12 Isirayila kaane birin na feen mɛma nɛn, e yi gaxu. Nayi, na fe ɲaxi sifan
mi fa ligama ɛ tagi sɔnɔn.
13 Xa ɛ falana nde mɛ taana nde a fe ra, Alatala ɛ Ala dɛnaxan soma ɛ yii,
14 fa fala muxu ɲaxina nde bata keli mɛnni naxan a falama bonne xa, a
naxa, “En xa suxurena ndee batu, ɛ mi naxanye kolon,”
15 nayi ɛ xa na feen xɔnfen ki faɲi ɛ yi ɲɔndin fen. Ɛ xa a kolon xa na fe
ɲaxin ligaxi ɛ tagi.
16 Ɛ xa na taa kaane birin faxa silanfanna ra.* Ɛ xa na taan nun a muxune
nun a xuruseene birin naxɔri.
17 Ɛ xa e hɛrisigɛn birin malan taa tagini, ɛ tɛɛn sa a ra, ɛ taan birin gan
Alatala ɛ Ala yɛtagi. Na findima bɔxɔ rabeɲinxin nan na habadan. A mi fa
tima sɔnɔn.
18 Ɛ nama na sena ndee findi ɛ gbeen na ɛ naxanye ganma alogo Alatala
nama xɔlɔ ɛ ma. A kininkininma ɛ ma nɛn, a yi ɛ rawuya ayi alo a a kɔlɔ kii
naxan yi ɛ benbane xa.
19 Na ma, ɛ xa Alatala ɛ Ala xuiin namɛ, ɛ yi a yamarine suxu, n naxanye
yamarima ɛ ma to, ɛ yi fe tinxinxin liga Alatala ɛ Ala yɛɛ ra yi.

14

Namun natɔnxine
1 Alatala ɛ Alaa diine nan ɛ tan na. Xa sayaan ti, ɛ nama ɛ yɛtɛ maxaba. Ɛ
nama ɛ xunna dɛ bi.
2 Yama rasariɲanxin nan ɛ tan na Alatala ɛ Ala xa. A ɛ tan nan sugandixi
bɔxɔn siyane birin tagi, a ɛ xa findi a gbeen na.

Sube radaxaxine
Saraxaraline 11.1-23
3 Ɛ nama se xɔsixi yo don.
4 Subene ni i ra, ɛ nɔɛ naxanye donɲɛ: ɲingen nun yɛxɛɛn nun siin
5 nun xɛnla nun tɔkɛn nun bolen nun geya ma siin nun wonden nun
yaleen e nun burunna yɛxɛɛna.
6 Sube toro kanna naxan toro bɔxi ɲaxi ra, a mɔn donseen laxunma, ɛ nɔɛ
ne donɲɛ nɛn.
7 Koni na subene tagi, naxanye toro bɔxi ɲaxi ra, hanma naxanye
donseen laxunma, ndee e yɛ ɛ nama ne don alo ɲɔgɔmɛna hanma ɲerena
hanma fanyerasina. E findixi sube haramuxine nan na ɛ xa, bayo e
donseen laxunma, koni e toro mi bɔxi ɲaxi ra.
8 XɔsɛN toron bɔxi, koni a mi donse laxunma, a haramuxin na a ra ɛ tan
xa. Ɛ nama na suben don, ɛ mɔn nama ɛ yiin din a faxaxin na.
9 Niimaseen naxanye igeni, ɛ lan ɛ xa xali yɛxɛne don naxanye e bama.
10 Koni naxanye mi e bama, e xali mi e ma, ɛ nama ne don. E mi sariɲan ɛ
xa.
11 Ɛ nɔɛ xɔli radaxaxine birin donɲɛ nɛn.
12 Koni ɛ nama itoe don: singbinna nun dugana e nun xɔlimangan
13 nun bangaan nun sɛgɛn siyaan birin,
14 e nun xaxaan siyaan birin
15 nun dangaranfulen nun kutunxunban nun fɔxɔ ige ma xɔlina, e nun
tɔxɛdi tongon siyaan birin,
16 e nun kunkutunna nun fɔtɔnbunsamuran nun toxoroon

* **13:16: 13.16 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

17 nun yɛxɛ suxu kankon nun kankanna nun ɲinɲaxan
18 nun yaya xɔnla nun saɲi xɔnla siyaan birin, e nun sarasima xɔnla nun tuyɛna.
19 Niimase xunxuri gabutɛ kanna birin haramuxin na a ra ɛ xa. Ɛ nama e don.
20 Koni ɛ nɔɛ niimase xunxuri gabutɛ kanna ndee donɲɛ nɛn naxanye radaxaxi.
21 Ɛ nama suben don naxan faxaxi a yɛtɛ ma. Ɛ nɔɛ a soɛ xɔɲɛn yii nɛn naxan dɔxi ɛ konni, a yi a don, hanma ɛ a sara xɔɲɛ gbɛtɛne ma. Koni yama rasariɲanxin nan ɛ tan na Alatala ɛ Ala xa.

I nama sii diin ɲin a nga xiɲɛ igen na.

Yaganna fe

22 Ɛ na naxan birin sɔtɔ xɛɛn ma, ɛ xa na yaganna ba a ra ɲɛɛ yo ɲɛɛ.
23 Ɛ xa ɛ murutun nun ɛ manpa nɛnɛn nun ɛ turen yaganna don Alatala ɛ Ala yɛtagi a na dɛnaxan sugandi a xinla matɔxɔden na alogo ɛ xa gaxu Alatala ɛ Ala yɛɛ ra waxatin birin.
24 Xa na yiren makuya i ra ɲaxi ra, xa Ala bata i baraka han i mi nɔɛ na yaganna maxalɛ bayo Alatala a yire sugandixi makuya i ra a xinla matɔxɔma dɛnaxan yi,
25 nayi i xa i ya yaganna masara gbetin na. I na gbetin xali Alatala i ya Ala yire sugandixini.
26 Mɛnni i xa na gbetin masara sena ndee ra naxan na i kɛnɛn, ɲingene hanma yɛxɛɛne hanma manpana, naxanye birin nafan i ma. Ɛ nun i ya denbayaan yi ɛ dɛge Alatala ɛ Ala yɛtagi, ɛ yi sɛwa.
27 Ɛ nama ɲinan Lewi bɔnsɔnna muxune xɔn naxanye dɔxi ɛ konne yi, bayo e mi kɛɛ bɔxɔn sɔtɔxi e gbeen na.
28 Ɲɛɛ saxan yo ɲɛɛ saxan ɛ xa ɛ yaganna birin namara ɛ taane yi.
29 Lewi bɔnsɔnna muxune kɛɛn mi na naxanye xa e nun xɔɲɛne nun kiridine nun kaɲa gilɛn naxanye ɛ tagi, ne birin xa fa e dɛgedeni han e yi lugo. Nayi, Alatala ɛ Ala barakan sama nɛn ɛ kɛwanle yi ɛ naxanye birin ligama.

15

Xɔrɔya ɲɛɛna
Saraxaraline 25.8-38

1 Ɲɛɛ solofere yo ɲɛɛ solofere ɛ xa diɲa donle ma.
2 A xa liga ikiini: muxun naxanye birin bata e ngaxakedenna Isirayila kaana nde doli, e xa diɲa na donla ma. Ɛ nama ɛ ngaxakedenna Isirayila kaane karahan doli fi feen na bayo Alatalaa waxati saxin na a ra alogo yamaan yi diɲa donle ma.
3 Ɛ nɔɛ xɔɲɛn tan karahanɲɛ nɛn, a yi ɛ donla fi, koni ɛ naxan dolixi ɛ ngaxakedenna ma, ɛ xa diɲa na ma.
4 Anu, tɔrɔ muxun mi luma ɛ yɛ, bayo Alatala baraka gbeen sama nɛn ɛ fe yi na bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan soma ɛ yii ɛ kɛɛn na.
5 A na ligama nɛn xa ɛ Alatala ɛ Ala xuiin namɛ ɛ yi a yamarine birin suxu ki faɲi, n naxan falama ɛ xa to.
6 Alatala, ɛ Ala barakan sama nɛn ɛ fe yi alo a a fala ɛ xa kii naxan yi. Siya wuyaxine fama nɛn ɛ dolideni, koni ɛ tan mi donla tongoma. Ɛ nɔɔn sɔtɔma nɛn siya wuyaxine xun na, koni muxe mi nɔɔn sɔtɔma ɛ tan xun na.

7 Xa tɔrɔ muxuna nde i ngaxakedenne yɛ i konni Alatala i ya Ala dɛnaxan
fima i ma, i nama ɲɛnige ɲaxiyaan liga a ra, i tondi a dolɛ.
8 A makoon naxan ma, i xa na doli a ma fonisireyani.
9 I xa i yɛtɛ ratanga miriya ɲaxini ito ma, i naxa, “A gbee mi luxi ɲɛɛ
soloferen xa a li, yamaan diŋama donle ma ɲɛɛn naxan na.” I nama yɛ
xɔdɔxɔ ayi i ngaxakeden tɔrɔ muxune ma i tondi seen soɛ e yii. Nayi, a a
mawugama nɛn Alatala xa i xili ma, i yi findi yulubi tongon na.
10 I xa a ki fonisireyani hali i mi nimisa i bɔŋɛni. Nayi, Alatala ɛ Ala
barakan sama nɛn ɛ kɛwanle birin yi.
11 Yiigelitɔɔn mi ɲanma ɛ yamanani habadan, nanara, n na a yamarixi ɛ
ma ɛ xa hinan ɛ ngaxakedenne ra, tɔrɔ muxun nun yiigelitɔɔn naxanye ɛ
konni.

Konyine xɔrɔya fena
Xɔrɔyaan 21.2-6 nun Saraxaraline 25.38-55

12 Xa ɛ ngaxakedenna Heburu xɛmɛna nde hanma ɲaxanla a yɛtɛ mati ɛ
ma konyin na, a walima nɛn ɛ xa ɲɛɛ sennin. A ɲɛɛ soloferedeni ɛ xa a xɔrɔya.
13 Koni ɛ nama a yii genla yiba.
14 Alatala, ɛ Ala seen naxanye birin fixi ɛ ma barakani alo yɛxɛɛn nun siin
nun murutuna, e nun manpana, ɛ xa a ki na nde yi.
15 Ɛ nama ɲinan a konyine nan yi ɛ ra Misiran yi. Alatala ɛ Ala nan ɛ
xunbaxi. Nanara, n yamarini ito soma ɛ yii to.
16 Xa i ya konyina a fala i xa, a a mi kelima i konni bayo ɛ nun i ya
denbayaan nafan a ma, a a lan i konni,
17 nayi, i xa sɔxɔn seen tongo, i yi a tunla maso banxin dɛɛ wudin na, i yi a
tunla sɔxɔn. Nayi, a findima nɛn i ya konyin na a siin birin yi. I na nan
ligama i ya konyi gilɛn fan na.
18 Ɛ nama sunu konyin xɔrɔya feen na. Amasɔtɔ a ɲɛɛ sennin wanla tɔnɔn
gbo dangu walikɛɛn gbeen na dɔxɔ firin. Na ma, Alatala, ɛ Ala barakan sama
nɛn ɛ kɛwanle birin yi.

Xuruseene dii singene fe

19 Ɛ ɲingen nun yɛxɛɛn nun siin dii xɛmɛ singene birin naxanye xalima,
ne birin findima Alatala ɛ Ala nan gbee ra. Ɛ mi lan ɛ turaan nawali xa dii
singen na a ra, hanma ɛ yɛxɛɛ diin xaben maxaba a ma xa dii singen na a ra.
20 Ɲɛɛ yo ɲɛɛ ɛ tan nun ɛ denbayaan xa ne don Alatala ɛ Ala yɛtagi a yire
sugandixini.
21 Xa fɛɛn xuruseen na, xa a yɛɛn kalaxi hanma a sanna, hanma fɛ gbɛtɛ, ɛ
nama na ba saraxan na Alatala ɛ Ala xa.
22 Ɛ a donma ɛ konni nɛn, ɛ nun muxu sariŋanxin nun muxu
sariŋantarene. E birin lan nɛn e xa a don alo ɛ xɛnla nun bolen donma kii
naxan yi.
23 Koni ɛ nama suben wunla don de! Ɛ xa a rabɔxɔn alo igena.

16

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
Xɔrɔyaan 12.14-20 nun Saraxaraline 23.4-8 nun Yatɛne 28.16-25

1 Abiba kiken na, ɛ xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba Alatala ɛ Ala
binya feen na, bayo Alatala, ɛ Ala ɛ ramini na kiken nan na Misiran yi kɔɛɛn
na.

2 Ɛ xa yɛxɛɛn hanma siin hanma ɲingen ba saraxan na Alatala ɛ Ala xa
Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sali lɔxɔni. Ɛ na saraxan bama Alatalaa yire
sugandixini a xinla binyama dɛnaxan yi.
3 Sali lɔxɔni, ɛ nama burun don buru rate seen* saxi naxan yi. Ɛ xa buru
ratetaren don xii solofere naxan findixi sunun taxamaseri burun na. Na
nan a rabirama ɛ ma a ɛ mafuraxin nan keli Misiran yi. Na ma, ɛ mi ɲinanɲɛ
ɛ mini lɔxɔn xɔn ɛ siin birin yi Misiran bɔxɔni.
4 Na xii soloferen bun, a mi lan buru ratese yo xa to ɛ konne yi, ɛ bɔxɔn
birin yi. Ɛ saraxan naxan bama xii singe lɔxɔn ɲinbanna ra, na sese nama lu
han xɔtɔnni.
5 Na Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan mi lan a xa ba yiren birin yi,
Alatala ɛ Ala naxan fima ɛ ma.
6 Ɛ a bama yire keden peen nin, Alatala ɛ Ala na dɛnaxan sugandi a xinla
binyama dɛnaxan yi. Na saraxan bama ɲinbanna nan na sogen godo
waxatini, ɛ mini waxatin naxan yi Misiran yi.
7 Ɛ suben ɲinma nɛn, ɛ yi a don na yireni Alatala ɛ Ala dɛnaxan
sugandima. Na kuye yibani, ɛ yi siga ɛ konne yi.
8 Ɛ xa buru ratetaren don xii sennin. A xii soloferede lɔxɔni, ɛ malanna ti
Alatala ɛ Ala xa. Ɛ nama wali yo kɛ na lɔxɔni.

Xunsagine sanla
Saraxaraline 23.15-22 nun Yatɛne 28.26-31

9 Ɛ na murutu xaban fɔlɔ, ɛ xa xunsagi solofere tɛngɛ,
10 ɛ yi Xunsagine Sanla raba Alatala ɛ Ala xa. Ɛ yi ɲɛnige ma saraxan ba
naxan na lan hɛrisigɛn yatɛn ma Alatala ɛ Ala naxan fixi ɛ ma.
11 Ɛ sɛwama nɛn Alatala ɛ Ala ra na yireni a dɛnaxan sugandima a xinla
binyan dɛnaxan yi, ɛ tan nun ɛ diine nun ɛ konyine, e nun Lewi bɔnsɔnna
muxun naxanye ɛ konni e nun xɔɲɛne nun kiridine nun kaɲa gilɛne.
12 Ɛ nama ɲinan a konyine nan yi ɛ ra Misiran yi. Ɛ xa yamarini itoe suxu
ki faɲi.

Bubu Kui Sanla
Saraxaraline 23.33-43 nun Yatɛne 29.12-39

13 Ɛ na yelin ɛ sansine bɔnbɔdeni lonne ma ɛ yi e malan, ɛ yi ɛ wudi bogi
igene fan ba, ɛ xa Bubu Kui Sanla raba xii solofere.
14 Ɛ xa sɛwa na sanli, ɛ tan nun ɛ diine nun ɛ konyine nun Lewi bɔnsɔnna
muxune nun xɔɲɛne nun kiridine nun kaɲa gilɛn naxanye ɛ konni.
15 Ɛ sanli ito rabama nɛn xii solofere Alatala ɛ Ala xa, a na dɛnaxan
sugandi. Amasɔtɔ Alatala ɛ Ala barakan sama nɛn ɛ se xaban nun ɛ wanla
birin yi. Ɛ yi sɛwa han!
16 Ɲɛɛ yo ɲɛɛ, Isirayila xɛmɛne birin xa ti Alatala ɛ Ala yɛtagi sanɲa ma
saxan a na dɛnaxan sugandi: Buru Tetaren Sanla nun Xunsagine sanla nun
Bubu Kui Sanla. Ɛ mi lan ɛ xa siga Alatala yɛtagi ɛ yii genla ra.
17 Ɛ birin xa fa a kiseen na ɛ nɔɛ naxan na, naxan na lan hɛrisigɛn ma
Alatala ɛ Ala naxan fixi ɛ ma.

Sariyan sa kiina

18 Taane birin kui, Alatala ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma, bɔnsɔn yo bɔnsɔn, ɛ xa
kitisane sugandi, e yamaan makiti tinxinni.

---

* **16:3: 16.3 *burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

19 Ɛ nama kitin sa tɔɲɛgɛni de! Ɛ mɔn nama muxune rafisa e bode xa. Ɛ
nama dimi yi seene rasuxu mayifuni, bayo kiseene nɔɛ fe kolonna yɛɛne
raxiyɛ nɛn, a tinxin muxuna falane yifu.
20 Ɛ lu tinxinna fɔxɔ ra, alogo ɛ xa siimaya faɲin sɔtɔ, ɛ mɔn yi nɔ bɔxɔn sɔtɛ
Alatala ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma.

Suxure batuna fe

21 Ɛ nama Asera kide gbindonna ti saraxa ganden dɛxɔn ma, ɛ naxan
nafala Alatala ɛ Ala xa.
22 Ɛ nama suxure gɛmɛn ti, bayo Alatala ɛ Ala na fe sifan naɲaxuxi.

17

Sariyana saraxana fe yi

1 Ɛ nama ɲingen hanma yɛxɛɛn ba saraxan na Alatala ɛ Ala xa, fɛ naxan
na, hanma naxan madɔnxi, bayo Alatala ɛ Ala na fe sifan naɲaxuxi.
2 Xa xɛmɛna nde hanma ɲaxanla nde dɔxi ɛ taana nde yi Alatala ɛ Ala
naxan fima ɛ ma, a fa fe ɲaxin liga naxan mi rafan Alatala ɛ Ala ma, nayi, a
bata Alaa layirin matandi.
3 Xa a mi n ma yamarin suxu, a ala gbɛtɛne batu, hanma sogena hanma
kikena hanma sarene,
4 ɛ yi na mɛ, ɛ xa a feen xɔnfen ki faɲi. Ɛ na a kolon na fe ɲaxin bata liga
Isirayila yi,
5 a na findi xɛmɛn na hanma ɲaxanla, ɛ xa na kanna xali taan so dɛɛn na, ɛ
yi a magɔlɔn han a faxa.
6 Muxun naxan lan a xa faxa, a mi faxɛ singen fɔ muxu firin hanma saxan
na sereyaan ba. A mi lan a xa faxa sereya kedenna gbansanna xuiin ma.
7 Naxanye sereyaan baxi, ne nan singe xa gɛmɛn woli a ma a faxa feen na.
Yama dɔnxɛn fan yi a magɔlɔn. Ɛ fe ɲaxin ɲanma ɛ tagi na kiini nɛn.

Kitine fe

8 Xa faxa kitin bata fa hanma matandina hanma maxɔlɔna naxan findixi
kiti xɔdɛxɛn na ɛ taani, ɛ xa siga na yireni Alatala ɛ Ala dɛnaxan sugandima.
9 Ɛ sigama Lewi bɔnsɔnna muxune nan fɛma, saraxaraline, e nun kitisaan
naxan dɔxi na waxatini, ɛ a yɛba e xa. Nayi, e a falama nɛn ɛ xa, a lan kitin
xa sa kii naxan yi.
10 E na naxan fala ɛ xa na yireni Alatala ɛ Ala dɛnaxan sugandima, ɛ kitin
bolonma na nan ma. E na naxan fala ɛ xa, ɛ xa na suxu ki faɲi.
11 E na sariyan naxan birin fala ɛ xa, ɛ xa na liga. Ɛ nama fata a ma
yiifanna ma, hanma kɔmɛnna ma.
12 Xa muxuna nde waso, a mi a tuli mati saraxaraliin na naxan bata dɔxɔ
Alatala ɛ Alaa wanla xun na hanma kitisana, na kanna lanma nɛn a xa faxa.
Ɛ fe ɲaxin ɲanma na kii nin Isirayila yi.
13 Yamaan na na feen mɛ, e gaxuma nɛn e wason yiba.

Mangayana

14 Ɛ na so bɔxɔni waxatin naxan yi, Alatala ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma, ɛ na
dɔxɔ na, yanyina nde ɛ a mirima nɛn, a ɛ fan xa ɛ gbee mangan sɔtɔ alo ɛ
rabilinna siyane.
15 Alatala ɛ Ala na muxun naxan sugandi, na nan findima ɛ mangan na. Ɛ
nama tin xɔɲɛn xa findi ɛ mangan na, naxan mi findixi ɛ ngaxakeden
Isirayila kaana nde ra.

16 A mi lan ɛ mangan xa soo wuyaxi sətə. A mi lan a xa muxune rasiga
Misiran yi soone saradeni, bayo Alatala a falaxi nɛn ɛ xa, a ɛ nama siga na
bəxəni sənən.
17 A mi lan a yi ɲaxalan wuyaxi dəxə. Na feene nan a bəɲɛn naxɛtɛma Ala
fəxə ra. A mi lan a yi gbeti gbeen nun xɛma wuyaxi sətə.
18 Mangan na dəxə a manga gbɛdɛni waxatin naxan yi, sariya kitabun
naxan namaraxi Lewine yii, saraxaraline, a xa na sɛbɛ a yɛtɛ xa.
19 Na kitabun luma nɛn a dɛxən. A xa a xaran ləxən birin a siimayani,
alogo a xa gaxu Alatala a Ala yɛɛ ra, a mən yi nə a sariyan nun a tənne
suxudeni naxanye sɛbɛxi a kui.
20 Na nan a ligama, a mi a yɛtɛ rafisama a ngaxakedenne xa, a fata sariyan
ma yiifanna ma hanma kəmɛnna ma. Nayi, a mangaya xunkuyen sətəma
nɛn, a tan nun a diine Isirayila yamaan tagi.

18

Saraxaraline wanla

1 Saraxaraline, Lewi bənsənna muxune, ne mi bəxə yitaxun daxin sətəma
e kɛɛn na alo Isirayila muxu gbɛtɛye. E baloma saraxane nan na naxan
nalima Alatala ma tɛɛn na. Na nan findixi e kɛɛn na.
2 E mi kɛɛ sətəma e ngaxakedenne tagi. Alatala nan findima e kɛɛn na alo
a a fala e xa kii naxan yi.
3 Isirayila kaane na fa ɲingen na hanma yɛxɛɛna saraxa badeni, ito nan
findima Lewi kaa saraxaraline gbeen na: suben balaxana, a gbɛgbɛna, e
nun a buru subene.
4 Ɛ mən xa ɛ bogise singe saraxane so e yii: murutuna, manpa nɛnɛna,
turena, e nun ɛ yɛxɛɛ xaben naxan singe maxabaxi.
5 Alatala ɛ Ala Lewi bənsənna nan sugandixi bənsənna birin tagi alogo e
tan nun e diine xa wali Alatala xinla binyadeni waxatin birin.
6 Xa Lewi bənsənna muxuna nde keli Isirayila taana nde yi a dəxi
dɛnaxan yi, a siga na yireni Alatala dɛnaxan sugandima,
7 mɛnni, a lanma a xa wali Alatala a Ala xinla a fe ra, a ngaxakeden
Lewine dɛxən naxanye walima Alatala yɛtagi.
8 A lan nɛn a yi balon sətə alo saraxaraliin bonne, hali a to a yii seene
matixi, a gbeti sətə.

Yiimatone nun kəɛramuxune fe

9 Ɛ na so bəxəni Alatala ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma, ɛ nama so kɛwali
xəsixine yi mɛn kaane naxanye ligama.
10 Muxun nama lu ɛ yɛ naxan a diin ganma saraxan na hanma yiimatona
hanma koron bənbəna hanma seri kanna hanma kəɛramuxuna,
11 hanma tirin tiina hanma naxan barinne maxədinma hanma ɲinan
kanne, hanma barin kiine.
12 Na muxu sifan mi rafan Alatala ɛ Ala ma. Alatala ɛ Ala siyani itoe
kedima nɛn ɛ yɛɛ ra na kɛwali xəsixine fe ra.
13 Ɛ kɛwanle xa kamali Alatala ɛ Ala yɛɛ ra yi.
14 Ɛ siyaan naxanye kedima, ne biraxi yiimatoon nun koron bənbən xuiin
nan fəxə ra, koni Alatala ɛ Ala mi tinɲɛ ɛ tan yi na liga.

Ala nabine rafama nɛn

15 Alatala ɛ Ala nabina nde raminima nɛn ɛ yɛ naxan luma alo n tan. Ɛ xa ɛ
tuli mati a ra.

16 Ɛ naxan maxɔdin Alatala ɛ Ala ma, ɛ yi malanxi lɔxɔn naxan yi Horebe geyaan fari. Ɛ yi a fala, ɛ naxa, “N mi waxi Alatala n ma Ala xuiin namɛ feni sɔnɔn. N mi waxi tɛɛ gbeeni ito fan to feni sɔnɔn alogo n nama faxa.”
17 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “E naxan falaxi, na fan.
18 N nabiin naminima nɛn e yɛ, naxan luxi alo i tan. N nan n ma falan nalima a ma nɛn, a yi na yɛba e xa, n na a yamarin naxan na.
19 Xa muxu yo mi a tuli mati falan na nabiin naxan nalima n xinli, n tan yɛtɛɛn na kanna makitima nɛn.
20 Koni xa nabina nde susu, a falan ti n xinli, n mi naxan yamarixi a ma, hanma a yi falan ti ala gbɛtɛye xinli, ɛ xa na kanna faxa.”
21 Yanyina nde, ɛ ɛ yɛtɛ maxɔdinma nɛn, ɛ naxa, “En nɔɛ a kolonɲɛ di, a Alatala a falan mi a ra?”
22 Xa nabiin falan ti Alatala xinli, a falan mi kamali, Alatala mi na falaxi. Nabiin nan na falaxi a wasoni. Hali ɛ mi gaxu a yɛɛ ra.

19

Marakisi taane
Yatɛne 35.6-34 nun Sariyane 4.40-43 nun Yosuwe 20.1-9

1 Alatala ɛ Ala na siyane halagi, a naxanye bɔxɔn soma ɛ yii, ɛ e kedima nɛn, ɛ yi dɔxɔ e taane nun e banxine kui.
2 Na na dangu, ɛ xa taa saxan sugandi bɔxɔni, Alatala ɛ Ala naxan fi ɛ ma.
3 Ɛ xa kirane rafala siga mɛnne yi, ɛ yi yamanani taxun dɔxɔde saxan, Alatala ɛ Ala naxan fima ɛ ma ɛ kɛɛn na, alogo, faxa tiine birin xa siga na taane yi, e niin yi rakisi.
4 Naxan na faxan ti, a li, a mi a rakelixi a ma, a mi a yitɔnxi xɔnnantenyani, na kanna nɔɛ sigɛ nɛn na taana nde yi, a niin yi ratanga. Misaala ra, muxun naxan siga fɔtɔnni wudi sɛgɛdeni e nun a lanfana,
5 a wudin sɛgɛma, bunbin yi koren, a yi a lanfaan li, na yi faxa. Na faxa tiin sifan nɔɛ luyɛ nɛn na taana nde yi alogo a niin xa rakisi.
6 Xa kirani kuya, faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun faxa tiin sagatanma nɛn a xɔlɔni han a yi a li, a yi a faxa, hali a mi yi lan a yi faxa bayo a mi a lanfaan faxa feni tɔnxi xɔnnantenyani.
7 N yamarini ito fixi ɛ ma na nan ma. Ɛ xa taa saxan sugandi marakisi taane ra.
8 Xa Alatala ɛ Ala ɛ bɔxɔn nagbo ayi alo a a kɔlɔ ɛ benbane xa kii naxan yi, xa a bɔxɔni ito birin so ɛ yii a ɛ benbane tuli sa naxan na,
9 xa ɛ yamarini itoe birin suxu a faɲin na, n naxanye falama ɛ xa to, a ɛ xa Alatala ɛ Ala xanu, ɛ yi bira a kirane fɔxɔ ra, nayi ɛ mɔn xa taa saxan sugandi, ɛ yi e sa taa saxanna bonne fari.
10 Nayi, Alatala ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma ɛ kɛɛn na, ɛ mi tɔɲɛgɛtɔɔn faxɛ na bɔxɔni.
11 Koni xa muxuna nde a boden naɲaxuxi, a a mɛlɛn, a yi a faxa, xa na kanna siga na taana nde yi,
12 na taan fonne lan nɛn e xa a suxu, e yi a xali faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun fɛma alogo a xa a faxa.
13 Ɛ nama kininkinin na kanna ma de! Ɛ xa na faxa ti sifan ɲan Isirayila bɔxɔni, ɛ yi hɛrin sɔtɔ.

Bɔxɔne danne nun wule sereyane

14 Ɛ na dɔxɔ bɔxɔni Alatala ɛ Ala naxan fima ɛ ma ɛ kɛɛn na, ɛ nama ɛ
lanfana bɔxɔn danna taxamasenne masiga ɛ benbane naxanye dɔxɔ.
15 Muxun naxan bata hakɛn liga hanma gbalona hanma yulubina, na
kanna mi lan a xa kiti muxu kedenna sereya baxin xɔn. Na fe sifan
makitima sereya firin hanma saxan fala xuiin nan xɔn.
16 Xa sere ɲaxin sereyaan ba, a yi muxun tɔɲɛgɛ gbalona nde a fe ma,
17 yɛngɛ fa firinni itoe lan nɛn e xa siga Alatala batu yireni saraxaraline
nun kitisane fɛma naxanye walima na waxatini.
18 Kitisane a feen fɛsɛfɛsɛma nɛn. E na a kolon a seren bata wule sereyaan
ba, a a ngaxakedenna tɔɲɛgɛ,
19 nayi ɛ xa a liga na kanna ra alo a tan yi a ligama a ngaxakedenna ra kii
naxan yi nun. Ɛ xa fe ɲaxin ɲan ɛ tagi.
20 Muxu gbɛtɛne na feen mɛma nɛn, e yi gaxu. Nayi, e mi fa susuɛ na fe
ɲaxin sifan ligadeni sɔnɔn.
21 Ɛ nama kininkinin na muxu sifan ma: Niin ɲɔxɔn xa fi niin na, yɛɛn yi
ɲɔxɔ yɛɛn na, ɲinna yi ɲɔxɔ ɲinna ra, yiin yi ɲɔxɔ yiin na, sanna yi ɲɔxɔ sanna
ra.

20

Yɛngɛn sariyana

1 Ɛ na siga ɛ yaxune yɛngɛdeni, ɛ na soo wuyaxi to e nun yɛngɛso seene
nun sofa wuyaxi naxanye wuya dangu ɛ ra, hali ɛ mi gaxu. Alatala ɛ Ala
naxan ɛ raminixi Misiran bɔxɔni, na luma nɛn ɛ xɔn.
2 Ɛ nɛma ɛ yitɔnma waxatin naxan yi yɛngɛ so xinla ma, saraxaraliin xa ti,
a falan ti yamaan xa, a naxa,
3 “Isirayila kaane, ɛ tuli mati! To, ɛ sigama ɛ yaxune nan yɛngɛdeyi. Ɛ
nama tunnaxɔlɔ ɛ ma, ɛ nama gaxu, ɛ nama kuisan, ɛ bɔɲɛn nama mini,
4 bayo Alatala ɛ Ala luma nɛn ɛ xɔn ɛ yaxune yɛngɛdeni. A e yɛngɛma nɛn ɛ
xa, a yi ɛ rakisi.”
5 Na waxatini sofa kuntigine fan falan tima nɛn ganla xa. E naxa,
“Muxuna nde ɛ yɛ be ba, naxan bata yelin banxi tideni koni a munma so a
kui singen? Na kanna xa xɛtɛ a konni, xa na mi a ra waxatina nde a nɔɛ faxɛ
nɛn, muxu gbɛtɛ yi so a banxini.
6 Muxuna nde ɛ yɛ be ba, naxan bata manpa binle si, koni a munma e
bogine bolon singen? Na kanna xa xɛtɛ a konni, xa na mi a ra waxatina nde
a nɔɛ faxɛ nɛn, muxu gbɛtɛ yi a tɔnɔn sɔtɔ.
7 Muxuna nde ɛ yɛ be ba, naxan bata ɲaxalandina nde masuxu, koni
ɲaxanla munma siga a konni singen? Na kanna xa xɛtɛ a konni, xa na mi a
ra waxatina nde a nɔɛ faxɛ nɛn yɛngɛni, muxu gbɛtɛ yi a ɲaxanla dɔxɔ.”
8 Sofa kuntigine mɔn sofane maxɔdinma nɛn, e naxa, “Muxuna nde ɛ yɛ be
ba, naxan mi fa susuɛ, a gaxuxi? Na kanna xa xɛtɛ a konni alogo a lanfane
fan nama tunnaxɔlɔ e ma.”
9 Sofa kuntigini itoe na yelin falan tiyɛ yamaan xa, e yi sofana ndee findi
gali mangane ra.
10 Ɛ na siga taana nde yi yɛngɛ sodeni, ɛ xa mɛn kaane maxɔdin singen, a e
xa e yɛtɛ raxɛtɛ ɛ ma.
11 Xa e tin na ma, e yi taan nabilin yinna rabi ɛ xa, e birin luma nɛn ɛ
yamarin bun, e yi mudun fi.
12 Koni xa e mi tin na ma, e yi ɛ yɛngɛ, nayi ɛ xa na taan bilin.
13 Alatala ɛ Ala na taan soma nɛn ɛ yii, ɛ xɛmɛne birin faxa silanfanna ra.

14 Koni ɲaxanle nun diine nun xuruseene nun nafunla naxanye birin na
taan kui, ne birin findima nɛn ɛ gbeen na. Ɛ yi ɛ yaxune hɛrisigɛn birin don,
Alatala ɛ Ala naxan fixi ɛ ma.
15 Ɛ na nan ligama taane ra naxanye makuya, naxanye mi na taane yɛ ɛ
dɔxɔma naxanye yi.
16 Koni a na findi taane ra Alatala ɛ Ala dɛnaxanye fima ɛ ma ɛ kɛɛn na, ɛ
mi sese luma a nii ra mɛnni.
17 Ɛ Xitine nun Amorine nun Kanan kaane nun Perisine nun Xiwine nun
Yebusune birin halagima nɛn alo Alatala ɛ Ala a yamarixi ɛ ma kii naxan yi,
18 alogo e nama ɛ xaran na fe ɲaxine ma e naxanye ligama e suxure
batudeni. Ɛ yi Alatala ɛ Ala yulubin tongo.
19 Xa ɛ bata taana nde bilin mɛn kaane yɛngɛ xinla ma, ɛ mi lan ɛ yi na
wudine sɛgɛ naxanye bogima. E bogine findima ɛ balon nan na. Na wudi
sixine mi findixi ɛ yɛngɛfane ra.
20 Koni wudi binla naxanye bogin mi donma, ɛ nɔɛ ne sɛgɛ nɛn alogo e xa
findi yɛngɛso seene ra ɛ xa, ɛ ne rawali na taan yɛngɛdeni han ɛ yi a masɔtɔ.

21

Faxan naxan kari mi kolonxi

1 Ɛ na so bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma, xa ɛ muxu faxaxina nde
to burunna ra, a a li a faxa muxun mi kolonxi,
2 ɛ fonne nun ɛ kitisane sigama nɛn. Keli binbin yireni han taan naxanye
mɛnna rabilinni, e ne yikuyene maliga.
3 E na a kolon taan naxan maso na ra, na taan fonne ɲinge gilɛn nan
tongoma naxan munma wali, xun xidi yegen munma xidi naxan xunna ma.
4 Na taan fonne ɲinge gilɛn xalima nɛn xudeni naxan mi xɔrima, sansiin
munma rawali dɛnaxan yi. E yi a kɔɛɛn gira mɛnni, a faxa.
5 Lewi yixɛtɛne, saraxaraline fan fama nɛn, bayo Alatala ɛ Ala ne nan
sugandixi a e xa wali a xa, e mɔn yi dubane ti Alatala xinli, e mɔn yi
matandi feene nun muxu maxɔlɔne makiti.
6 Taan naxan maso binbin yiren na, na fonne xa e yiine raxa ɲinge gilɛn
xun ma, e naxan faxaxi xudeni.
7 E yi a fala, e naxa, “Nxu tan xa mi faxan tixi, nxu mi a toxi ligɛ.
8 Alatala, i xa ito rasuxu i solona seen na Isirayila yamaan xa, i naxan
xunbaxi. Yandi, i nama i ya yamaan yatɛ sɔnmane ra na faxa tixina fe yi.”
Nayi, Alatala na solona seen nasuxuma nɛn faxa tixina fe yi.
9 Ɛ na yulubi tongoxin bama yamaan ma, bayo ɛ bata na feen liga naxan
tinxin Alatala yɛɛ ra yi.

Muxu suxine yɛngɛni

10 Ɛ na siga ɛ yaxune yɛngɛdeni, xa Alatala ɛ Ala e sa ɛ sagoni, ɛ yi e findi ɛ
muxu suxine ra,
11 yanyina nde muxuna nde a yɛɛn tima nɛn suxu muxu ɲaxalan tofaɲina
nde ra. Xa na kanna wama a dɔxɔ feni a ɲaxanla ra,
12 nayi a nɔɛ a xalɛ nɛn a konni. Na ɲaxanla a xunna bima nɛn, a yi a yii
xanle fan maxaba,
13 a yi a domaan fan masara. A luma nɛn banxin kui, a yi a fafe nun a nga
ɲan feen liga kike keden. Na xanbi ra, xɛmɛn nɔɛ a findɛ a gbeen na nɛn, a
findi a ɲaxanla ra.

14 Xa a fe raɲaxu xɛmɛn ma, a nɔɛ a beɲinɲɛ nɛn, a siga dɛnaxan na a kɛnɛn. A mi lan sɔnɔn a xa a mati gbetin na, a mɔn mi nɔɛ a findɛ a konyin na sɔnɔn bayo a bata yi a kolon a ɲaxanla ra.

Dii forimaan tidena

15 Xa ɲaxalan firin xɛmɛna nde yii, keden yi rafan a ma dangu boden na, na ɲaxalan firinne yi dii xɛmɛn keden keden bari, koni dii singen yi findi ɲaxanla diin na naxan mi rafan xɛmɛn ma,

16 a na wa a kɛɛni taxun feni a diine ra, diin forimaan lan a xa kɛɛn naxan sɔtɔ, a mi lan xɛmɛn xa na so a batɛna diin yii, a dii singen yi fula a tiden na.

17 A xa a kolon ɲaxanla naxan naɲaxuxi a ma, na nan ma dii findixi a dii singen na. A hɛrisigɛn dɔxɔde firin nan soma dii forimaan yii, bayo na nan singen xɛmɛn sɛnbɛn yitaxi. A tan nan lan a dii forimaan tiden sɔtɔ.

Dii murutɛxina

18 Xa xɛmɛna nde dii xɛmɛ xalabanten murutɛxin sɔtɔ, a yi a li a mi a tuli matima a fafe nun a nga xuiin na, e bata kata e xa a xuru koni a mi e xuiin suxi,

19 a fafe nun a nga xa a suxu, e yi a xali taan fonne fɛma taan so dɛɛn na.

20 E yi a fala e xa, e naxa, “Nxɔ diini i ra, a xalabanten, a mɔn murutɛxi. A mi nxu xuiin suxuma. Sabaan nun dɔlɔn nan nafan a ma.”

21 Nayi, taan xɛmɛne birin a magɔlɔnma nɛn han a faxa. Ɛ xa fe ɲaxin ɲan ɛ tagi. Isirayila kaane na feen mɛma nɛn, e gaxu.

Muxu binbin singanxina

22 Xa ɛ muxun faxa, naxan bata gbalo feen liga, a lan a xa faxa naxan ma, ɛ mɔn yi a binbin singan wudin na,

23 a binbin mi lan a xa xi singanxi han xɔtɔnni. A lan nɛn a xa maluxun na lɔxɔni, bayo Ala bata na muxu singanxin danga. Ɛ nama na binbi singanxina dangan lu yamanani, Alatala ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma ɛ kɛɛn na.

22

I muxu boden yii seene masuxu

1 Ɛ na ɛ ngaxakedenna ɲingen hanma a yɛxɛɛn to, a sigama burunna xun xɔn, ɛ nama ɛ xun xanbi so a yi. Ɛ lan nɛn ɛ xa a xali a kanna fɛma.

2 Xa ɛ ngaxakedenna konna makuya, hanma ɛ mi a yire kolon, ɛ xa xuruseen xali ɛ konni. Ɛ yi a ramara han ɛ a kanna to waxatin naxan yi, ɛ yi a so a yii.

3 Ɛ na nan ligama a sofanla fan na, a domana, e nun a seen naxan birin lɔxi ayi. Ɛ mi lan ɛ xa ɛ xun xanbi so ne yi.

4 Xa ɛ ngaxakedenna sofanla hanma a ɲingen to biraxi kiraan xɔn, ɛ nama ɛ xun xanbi so a yi. Ɛ lan nɛn, ɛ xa a mali a rakelɛ.

Xɛmɛn nun ɲaxalan domane

5 Ɲaxanla mi lan a yi xɛmɛ domaan nagodo a ma. Xɛmɛn fan mi lan a ɲaxalan domaan nagodo a ma. Muxun naxanye na fe sifan ligama, na kanne mi rafan Alatala ɛ Ala ma.

Daliseen masuxu kiina

6 Ɛ na a to kiraan xɔn ma, xɔliin bata a tɛɛn sa wudin kɔɛ ra, xa na mi a ra bɔxɔn ma, a nga felenxi a xɛlɛne ma, xa na mi a ra a diine ma, ɛ mi lan ɛ xa a nga nun a diine tongo e bode xɔn.

7 Ɛ xa a nga beɲin, a xa siga. Ɛ yi a diine tan tongo. Nayi, ɛ siimaya
xunkuyen nun hɛrin sɔtɔma nɛn.

Muxune xa ratanga

8 Xa i banxi nɛnɛn ti, i yi foye suxudeni tɔn banxin kɔɛ ra alo kore banxina,
i xa a rabilin sansandin na alogo muxuna nde nama bira lɔxɔna nde, a faxa,
fata i ya banxin ti kiin na.

Fe yibasanna fe

9 I nama sansi siya firinna si i ya manpa bili nakɔni, xa na mi a ra a bogin
findima se haramuxin nan na.
10 I nama xun xidi yegen xidi ɲingen nun sofanla xunne ma e bode xɔn i
yi xɛɛn bi.
11 I nama domaan nagodo i ma naxan sɔxɔnxi yɛxɛɛ xabe garin nun gɛsɛ
futu garin basanxin na.

Gubana

12 I xa luti dɛnbɛxine singan i ya gubaan tongon naaninne ra.

Kiti xɔdɛxɛne ɲaxanla fe yi

13 Xa xɛmɛna nde ɲaxanla dɔxɔ, e yi kafu, a feen yi raɲaxu xɛmɛn ma,
14 a yi a xili kala fɔlɔ, a naxa, “N bata ɲaxanli ito dɔxɔ, koni nxu to kafu, n
yi a li, a mi yi Alaa kiraan xɔn.”
15 Na na liga, sungutunna fafe nun a nga sereya seen xalima nɛn taan
fonne fɛma taan so dɛɛn na, naxan a yitama a sungutun nasɔlɔnxin nan yi a
ra.
16 A fafe ito nan falama, a naxa, “N bata n ma dii tɛmɛn fi xɛmɛni ito ma,
koni a mi rafan a ma sɔnɔn.
17 A bata wulen sa a xun ma, a sungutun nasɔlɔnxin mi yi a ra.”
Sungutunna sɔtɔ muxune xa na futun nasɔnɔya sereya dugin sa taan fonne
yɛtagi.
18 Taan fonne na xɛmɛn suxuma nɛn, e yi a fe ɲaxin saran a ra.
19 E na a makiti, e xa a yangin, a gbeti gbanan kɛmɛ so sungutunna fafe yii,
bayo a bata Isirayila ɲaxanla nde xili kala. Na xanbi a lanma nɛn ɲaxanla
mɔn xa xɛtɛ xɛmɛn konni. A nɛma a siimayani, a mi nɔɛ a mɛ na ɲaxanla ra.
20 Koni, xa ɲɔndin nan na feen na, sereya se yo mi na naxan a yitama a
bata futun nasɔnɔya,
21 na ɲaxanla xalima nɛn a fafe a banxin dɛɛn na. Taa yi kaane yi a
magɔlɔn han a faxa, bayo a bata yagi feen liga, ɲaxanla mi lan a xa naxan
liga Isirayila bɔxɔni. A bata xɛmɛ feen kolon a a fafe konni waxatin naxan
yi. Ɛ xa fe ɲaxin ɲan ɛ tagi.
22 Xa ɛ xɛmɛn nun ɲaxanla suxu naxan findixi xɛmɛ gbɛtɛ a ɲaxanla ra, e
saxi, na fe ɲaxi raba firinne lan nɛn e xa faxa, ɲaxanla nun xɛmɛna. Ɛ xa fe
ɲaxin ɲan Isirayila bɔxɔni.
23 Xa xɛmɛn naralan sungutunna nde ra taan kui, naxan bata masuxu, e
yi kafu,
24 ɛ xa na muxu firinne xali taan so dɛɛn na, ɛ yi e magɔlɔn han e faxa.
Sungutunna faxama nɛn bayo a mi sɔnxɔn natexi taan kui. Xɛmɛn fan
faxama nɛn bayo a bata ɲaxalan masuxin futun kala. Ɛ xa fe ɲaxin ɲan ɛ
tagi.
25 Koni xa xɛmɛn naralan sungutunna ra burunna ra, naxan bata
masuxu, a yi fu a ma, na xɛmɛ nan gbansan faxama.

26 Ɛ nama fefe liga sungutunna ra bayo a mi fe ɲaxi yo ligaxi a lan a xa faxa naxan ma. Na feen luxi nɛn alo xɛmɛn naxan fu a boden ma alogo a xa a faxa.
27 Amasɔtɔ xɛmɛn naralanxi sungutunna ra burunna nan na. Hali sungutunna xɛmɛ kanni ito sɔnxɔn nate, muxu yo mi yi na naxan yi a ratangɛ.
28 Xa xɛmɛn naralan sungutunna ra naxan munma masuxu, a yi fu a ma, muxuna nde yi e to na feen xun na,
29 na xɛmɛn xa gbeti gbanan tonge suulun so sungutunna fafe yii, a yi sungutunna dɔxɔ a ɲaxanla ra, bayo a bata a futun kala. A nɛma a siimayani, a mi nɔɛ a mɛ na ɲaxanla ra.

23

1 Xɛmɛn nun a fafe a ɲaxanla nama kafu, alogo a nama a fafe rayagi.

Muxun naxanye mi lan Alaa yamaan malanni

2 Muxun naxan tɛgɛnxi, hanma a bari seen bolonxi, na kanna mi lan a siga Alatalaa yamaan malanni.
3 Naxanye na kafu sariyatareyani, e diin bari, na diin fan mi daxa a siga Alatalaa yamaan malanni han a yixɛtɛ fudena.
4 Amonine nun Moyaba kaane mi sigɛ Alatalaa yamaan malanni hali e yixɛtɛ fudena.
5 A ligama na kiini habadan bayo siyani itoe mi faxi ɛ ralandeni burun nun igen na e yii, ɛ yi kelima Misiran yi waxatin naxan yi. E Beyori a dii Balami saren fi nɛn ɛ xili ma keli Petori taani Mesopotamiya yamanani alogo a xa ɛ danga.
6 Koni Alatala ɛ Ala mi tin a tuli matiyɛ Balami ra. A bata dangan masara barakan na bayo ɛ rafan Alatala ɛ Ala ma.
7 Ɛ nama e mali bɔɲɛ xunbenla nun hɛrin sɔtɔ feen na ɛ siin birin yi.
8 Ɛ nama Edɔn kaane raɲaxu bayo ɛ ngaxakedenna nan e ra. Ɛ nama Misiran kaane raɲaxu bayo ɛ waxatina nde ti nɛn e bɔxɔni.
9 E yixɛtɛ saxanden nɔɛ soɛ nɛn Alatalaa yamaan malanni.

Daaxaden sariɲanna fe

10 Ɛ na siga ɛ yaxune yɛngɛdeni, ɛ yi daaxa yirena nde yi, ɛ lan nɛn ɛ xa ɛ yɛtɛ rataŋga fe ɲaxin birin ma.
11 Xa xɛmɛna nde ɛ yɛ naxan mi sariɲanxi, igen bata mini a xɛmɛyani kɔɛɛn na, a xa mini daaxaden fari ma.
12 Ninbanna ra, a xa a maxa. Sogen na godo waxatin naxan yi a nɔɛ soɛ nɛn daaxadeni.
13 Ɛ xa yirena nde sugandi daaxaden fari ma, na yi findi xandaan na.
14 Wali sena nde xa lu ɛ goronne yɛ, alogo ɛ na siga xandani, ɛ xa yinla ge, ɛ yi ɛ makoon naba, ɛ bɛndɛn naxɛtɛ a yɛ ma.
15 Ɛ daaxaden lan nɛn a xa sariɲan, bayo Alatala ɛ Ala masiga tiden na a ra ɛ kantan feen na, a yi ɛ yaxune sa ɛ sagoni. Xa a fe ɲaxin li daaxadeni, a a makuyama ɛ ra nɛn.

Konyi sariyana

16 Xa konyina nde a gi a kanna ma, a yi a yigiya ɛ konni, ɛ nama a xali a kanna fɛma de!
17 A lan nɛn a xa dɔxɔ ɛ dɛxɔn taani, a na wa lu feni dɛnaxan yi. Ɛ nama ɲaxu a ra.

Yalunyana fe

18 Isirayila xɛmɛna hanma ɲaxanla nama findi yalunden na.
19 Yalunde gilɛn sarena, hanma yalunde xɛmɛn sarena, na mi lan a xa so
Alatala ɛ Ala banxini ɛ dɛ xui yo rakamali feen na, bayo Alatala ɛ Ala na fe
sifan naɲaxuxi.

Donla nun dɛ xuina

20 Ɛ na sena nde doli ɛ ngaxakedenna ma, gbetina, donsena, xa na mi a ra
se gbɛtɛ, ɛ nama tɔnɔ yo sa a fari.
21 Ɛ nɔɛ tɔnɔn fenɲɛ nɛn xɔɲɛn na, koni ɛ ngaxakedenna tan mi a ra de. Ɛ
xa na sariyan suxu ɛ bɔxɔni, ɛ dɛnaxan sɔtɔma, alogo Alatala ɛ Ala xa
barakan sa ɛ kɛwanle birin yi.
22 I na dɛ xuiin tongo Alatala i ya Ala xa, i nama i madigan a rakamali feen
na, xanamu Alatala i ya Ala a maxɔdinma nɛn i ma, i yi findi yulubi tongon
na.
23 Xa i mi dɛ xui tongo, yulubi fe mi a ra.
24 Koni xa i dɛ xuiin tongo Alatala i ya Ala xa, i lan nɛn i xa a rakamali ki
faɲi alo i a ɲɛnige kii naxan yi.
25 I nɔɛ manpa bogina nde bɛ nɛn i gbeen mi naxan na, i yi a don, han i
lugo, koni i nama nde sa i ya goronni.
26 I na so murutu xɛɛn na, i gbee mi naxan na, i nɔɛ tɔnsɔnna ndee bolonɲɛ
nɛn i yiin na, koni i nama i ngaxakedenna a murutun xaba wɔlitɛn na.

24

Futu kalana fe

1 Xa xɛmɛna nde ɲaxanla dɔxɔ, a fe yi raɲaxu a ma, nayi, a e futu kala
kɛdin nan sɛbɛma, a a so a yii, a yi a rasiga a konni.
2 Ɲaxanla to bata keli xɛmɛn konni, a nɔɛ dɔxɛ nɛn xɛmɛ gbɛtɛ xɔn.
3 Xa a fe sa raɲaxu na xɛmɛn fan ma, a e taxun kɛdin sɛbɛ, a yi a so a yii, a
yi a rasiga a konni, hanma xa na xɛmɛn sa faxa,
4 xɛmɛ singen naxan a mɛxi a ra, na mi lan a yi a tongo sɔnɔn, a findi a
ɲaxanla ra, bayo a bata haramuya a ma. Alatala na fe sifan naɲaxuxi. Ɛ mi
lan ɛ xa na yulubi sifan liga bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan soma ɛ yii ɛ kɛɛn na.

Muxu feen sariyana

5 Xɛmɛn naxan baxi ɲaxanla dɔxɔdeni, a mi lan a xa so sofayani. Kɔntɔfili
gbɛtɛ yo mi lan a xa lu a ma han ɲɛɛ keden alogo a xa a ɲaxanla masuxu a
naxan dɔxi, a a rasɛwa.
6 Ɛ mi lan ɛ xa wuli ngaan nun wuli diin dɔxɔ tolimani, xa na mi a ra
wulin diin gbansanna, bayo na findima balotareyaan nan na.
7 Xa Isirayila kaana nde a ngaxakedenna suxu nɔɔni, a yi a findi konyin
na, hanma a a mati, a lan nɛn na kanna xa faxa. Ɛ fe ɲaxin ɲanma ɛ tagi na
kiini.
8 Xa fure ɲaxin bata mini muxuna nde fatin ma ɛ xa a liga alo Lewi
yixɛtɛn saraxaraline a fala ɛ xa kii naxan yi. N na e yamari naxan na, ɛ xa na
birin suxu ki faɲi.
9 Alatala ɛ Ala naxan ligaxi Mariyama ra ɛ keli xanbini Misiran yi, ɛ xa ɛ
miri na ma.
10 Xa ɛ ngaxakedenna nde sena nde dɔxɔ ɛ ma tolimani, ɛ nama so a
banxini na tolima seen tongodeni.
11 Ɛ xa lu tanden ma, na kanna xa mini na tolima seen na.

12 Xa yiigelitɔɔn na a ra, a yi a gubaan so i yii tolimaan na, i nama a
ramara han kɔɛɛn na.
13 I xa a raxɛtɛ a ma sogen godo waxatini, alogo a xa xi a yi, a barikan bira
i xa. Na yatɛma nɛn tinxinna ra Alatala i ya Ala yɛɛ ra yi.
14 I nama ɲaxu yiigelitɔ walikɛ tɔrɔxine ra, a na findi i ngaxakeden
Isirayila kaan na hanma xɔɲɛn na naxan dɔxi i konni.
15 I xa a wanla saranna so a yii lɔxɔ yo lɔxɔ benun sogen xa godo, bayo
yiigelitɔɔn nan a ra, a xaxili tixi a saranna nan na. Xa a mawuga Alatala xa i
ya fe yi, i findima nɛn yulubi tongon na.
16 Fafane mi faxama diine funfuni, diine fan mi faxama fafane funfuni,
koni birin faxama a yɛtɛ yulubin nan ma fe ra.
17 I nama kiti kobin sa xɔɲɛn ma hanma kiridina. I nama kaɲa gilɛna a
gubaan nasuxu tolimaan na.
18 I nama ɲinan, a i findi nɛn konyin na Misiran yi, Alatala i ya Ala nan i
xunba. Na feen na a toxi n yamarini ito fixi i ma. I xa a suxu.
19 I na seen xaba xɛɛn ma, tɔnsɔnna naxanye na lu e xɔri ma, i nama ne
matongo. I xa e lu na xɔɲɛne nun kiridine nun kaɲa gilɛne xa. Nanara,
Alatala i ya Ala i barakama nɛn i ya wanle birin yi.
20 I na i ya oliwi binle bogine malan, e bogin naxanye na lu e kɔɛ ra, i mi
lan i xa xɛtɛ ne badeni. I xa e lu na xɔɲɛne nun kiridine nun kaɲa gilɛne xa.
21 I na i ya manpa bogine fan ba, e bogin naxanye na lu e ra, i mi lan i xa
xɛtɛ ne badeni. I xa e lu na xɔɲɛne nun kiridine nun kaɲa gilɛne xa.
22 I nama ɲinan, a i findi nɛn konyin na Misiran yi. Na feen na a toxi n
yamarini ito fixi i ma. I xa a suxu.

25

Bosa rabɔnbɔna

1 Xa xɛmɛ firin yɛngɛ, e na siga kitisane fɛma alogo e xa e makiti, kitisane
xa yoon fi ɲɔndi kanna ma, wule falana kala tixin yi saran a ra.
2 Xa wule falan lanma a xa bɔnbɔ, kitisaan xa a rasa bɔxɔni, e yi a bɔnbɔ a
yɛɛ xɔri bosaan yɛ yatɛn na a lan a xa naxan sɔtɔ fata sariyan na.
3 Na kui, ɛ mi lan ɛ xa dangu bosaan yɛ tonge naanin na. Xa ɛ nde sa na
fari, ɛ bata ɛ ngaxakedenna rayagi.

Ɲingena wanla

4 I na ɲingen ti malo bodonna ra, i nama a dɛɛn xidi.

Kaɲa gilɛ diitare kanna fe

5 Xa ngaxakeden ma xɛmɛ firinne dɔxi yire kedenni, keden yi faxa a mi dii
bari, na ɲaxanla mi lan a xa dɔxɔ xɛmɛ gbɛtɛ xɔn ma denbayaan fari ma. A
lan a xa dɔxɔ a xɛmɛna ngaxakedenna nde nan xɔn, a findi a ɲaxanla ra.
6 A dii singen naxan barima, na lan a xili sa faxa muxun xun ma, alogo a
xinla nama lɔ ayi Isirayila bɔxɔni.
7 Xa xɛmɛn tondi a ngaxakedenna a ɲaxanla dɔxɛ, kaɲa gilɛn xa siga taan
so dɛɛn na taan fonne dɛnaxan yi, a a yɛba e xa, a naxa, “N ma xɛmɛna
ngaxakedenna mi tinxi n ma fe ma. A bata tondi dii fideni a ngaxakedenna
ma Isirayila bɔnsɔnne yɛ, naxan lan a xili sa a xun ma.”
8 Taan fonne xɛmɛn xilima nɛn, e yi a maxɔdin. Xa a tondi a
ngaxakedenna a ɲaxanla dɔxɛ,
9 kaɲa gilɛna a masoma nɛn a ra taan fonne yɛɛ xɔri, a sankidin ba a
xɛmɛna ngaxakedenna sanni, a yi a dɛ igen puru a yɛtagi. A yi a fala, a naxa,

“Ito nan ligama xɛmɛn na naxan tondima mayixɛtɛn fideni a ngaxakedenna ma.”
10 Nayi, na xɛmɛna a denbayaan xili bama Isirayila yi ikiini, “Sankidi ba denbayana.”

Naxan mi daxa yɛngɛni

11 Xa xɛmɛ firin yɛngɛma, na nde keden ma ɲaxanla yi siga a xɛmɛn badeni boden yii, xa a boden xɛmɛya yiren suxu,
12 ɛ nama kininkinin na ɲaxanla ma. Ɛ xa a yiin bolon a ra.

Tinxinna yulayani

13 Ɛ nama kilo firin xali ɛ sagbaan kui naxan mi kamalixi, keden binya, boden yelefu.
14 Ɛ nama liga se firin fan lu ɛ konni naxan mi kamalixi, keden xungbo, boden xurun.
15 Kilo kamalixin nun liga se kamalixin nan lan a xa lu ɛ yii. Nayi, ɛ siimaya xunkuyen sɔtɔma nɛn bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan soma ɛ yii.
16 Naxan yo na na liga, a mayifuun ti, na muxu sifan mi rafan Alatala ɛ Ala ma.

Amalɛkine yaxuya fena

17 Ɛ nama ɲinan Amalɛkine naxan liga ɛ ra ɛ to yi keli Misiran yi.
18 E mini nɛn ɛ ma kiraan xɔn, e yi xanbiralune yɛɛ rasa. Na waxatini, ɛ yi xadanxi han! Ala yɛɛ ragaxu yo mi yi e yi.
19 Iki, Alatala ɛ Ala na ɛ rasabati ɛ rabilinna yaxune yɛɛ xɔri na bɔxɔni a dɛnaxan soma ɛ yii, ɛ xa Amalɛkine raxɔri han e xinla yi tunun dunuɲa yi. Ɛ nama ɲinan na xɔn!

26

Bogi se singene nun yaganna fe

1 Ɛ na so bɔxɔni Alatala ɛ Ala naxan fima ɛ ma ɛ kɛɛn na, a yi findi ɛ gbeen na, ɛ na dɔxɔ mɛnni waxatin naxan yi,
2 ɛ birin nde bama nɛn ɛ bɔxɔn bogi se singene ra, na bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan fima ɛ ma. Ɛ xa a sa deben kui, ɛ yi a xali na yireni Alatala ɛ Ala dɛnaxan sugandima a xinla matɔxɔn dɛnaxan yi.
3 Ɛ sigan saraxaraline nan fɛma naxanye walima na waxatini. Ɛ yi a fala e xa, ɛ naxa, “N na a falama to Alatala en ma Ala xa, a n bata so na bɔxɔni, a a kɔlɔ naxan ma fe ra a a soma en benbane yii.”
4 Saraxaraliin deben nasuxuma nɛn ɛ yii, a a dɔxɔ Alatala ɛ Alaa saraxa ganden yɛtagi.
5 Ɛ falani ito nan tima Alatala ɛ Ala xa, ɛ naxa, “N benban findixi Arami kaan nan na, sigatiina. A siga nɛn Misiran yi, e nun a muxune. E yi dɔxɔ na. E yi findi siya gbee sɛnbɛmaan na, muxu wuyaxi.
6 Koni Misiran kaane nxu ɲaxankata nɛn, e nxu tɔrɔ, e konyiya xɔdɛxɛn sa nxu ma.
7 Nxu yi Alatala maxandi, nxu benbane Ala. A yi nxɔ maxandi xuiin namɛ, a mɔn yi nxɔ mantɔrɔne to, e yi fe ɲaxine nun fe xɔdɛxɛn naxanye dɔxɔma nxu ra.
8 Alatala yi nxu ramini a sɛnbɛn nun nɔɔn nun fe magaxuxine nun taxamasenne nun kabanakone ra Misiran yi.
9 A yi fa nxu ra han be, a yi bɔxɔni ito so nxu yii, nɔnɔn nun kumin gbo dɛnaxan yi.

10 Na nan a toxi, iki, Alatala, n faxi bɔxɔn bogi se singeni itoe ra i tan fɛma, i naxanye fixi n ma."
Ɛ deben dɔxɔma nɛn Alatala ɛ Ala yɛtagi, ɛ yi ɛ xinbi sin a xa.
11 Ɛ tan nun Lewine nun xɔɲɛn naxanye ɛ tagi, ɛ birin yi sɛwa ɛ bode xɔn ma se faɲine fe ra Alatala ɛ Ala naxan fixi ɛ ma e nun ɛ denbayana.
12 Ɲɛɛ saxandene findixi yagan ɲɛɛne nan na. Ɛ na yelin yaganna malanɲɛ, ɛ xa a so Lewine nun xɔɲɛne nun kiridine nun kaɲa gilɛne nan yii naxanye ɛ taane yi. Ne fan yi e dɛge, e yi lugo.
13 Na waxatini, ɛ falani ito nan tima Alatala ɛ Ala xa, ɛ naxa, "Naxan findixi i gbeen na, n bata a birin namini n konni. N bata a so Lewine nun xɔɲɛne nun kiridine nun kaɲa gilɛne yii alo i a yamarixi kii naxan yi. N mi i ya yamari yo matandixi hanma n ɲinan a xɔn.
14 Hali sayaan to so n ma n mi i ya yaganna siyadin don, hanma n yi a xunnakala fe haramuxini, hanma n yi barinne ki nde ra. N bata i xuiin suxu, Alatala n ma Ala. I naxan yamarixi n ma, n bata na birin liga.
15 I xa i miri nxu ma ariyanna yi, i dɔxɔde sariɲanxini. I yi Isirayila baraka, i ya yamana e nun i bɔxɔn naxan fixi nxu ma, i i kɔlɔ naxan ma fe ra nxu benbane xa, nɔnɔn nun kumin gbo dɛnaxan yi."

Fala raɲanna sariyana fe yi

16 Alatala ɛ Ala bata ɛ yamari to, a ɛ xa a tɔnne nun a sariyane suxu ki faɲi! Ɛ xa ɛ ɲɔxɔ lu e xɔn ma ɛ bɔɲɛn birin na e nun ɛ niin birin yi.
17 Ɛ bata ɛ dɛ ti Alatala xa to, a a tan nan ɛ Ala ra, a ɛ birama nɛn a kirane fɔxɔ ra, a ɛ a tɔnne nun a yamarine nun a sariyane suxuma nɛn.
18 Alatala fan bata a dɛ ti, a ɛ tan findima a gbee yamaan na, alo a a falaxi ɛ xa kii naxan yi. Ɛ xa a yamarine suxu,
19 alogo a xa ɛ rafisa a siya daxine birin xa. Ɛ nɔrɔn nun ɛ xinla nun ɛ sɛnbɛn danguma nɛn e birin na. Ɛ mɔn yi findi yama rasariɲanxin na Alatala ɛ Ala xa, alo a a fala kii naxan yi.

27

Duban nun dangana fe

1 Nabi Musa yi yamarini ito fi Isirayila kaane ma fonne yɛɛ xɔri, a naxa, "Ɛ xa yamarini itoe birin suxu n naxanye fiin to.
2 Ɛ nɛma Yurudɛn baan gidin waxatin naxan yi, siga na bɔxɔni Alatala ɛ Ala naxan soxi ɛ yii, ɛ xa gɛmɛ gbeene ti, ɛ e mafixa.
3 Ɛ yi sariya falani itoe birin sɛbɛ e ma, ɛ na gidi waxatin naxan yi, ɛ so na bɔxɔni Alatala ɛ Ala naxan soma ɛ yii, nɔnɔn nun kumin gbo dɛnaxan yi alo Alatala ɛ benbane Ala a fala ɛ xa kii naxan yi.
4 Ɛ na yelin Yurudɛn baan gidɛ, ɛ xa gɛmɛni itoe ti Ebali geyaan fari, ɛ yi e mafixa, alo n na yamarima ɛ ma kii naxan yi to.
5 Ɛ xa gɛmɛne malan Alatala ɛ Ala xa saraxa ganden na mɛnni, wure walise mi dinxi gɛmɛn naxanye ra.
6 Ɛ gɛmɛne nan matongoma, ɛ yi Alatala ɛ Alaa saraxa ganden nafala. Ɛ yi saraxa gan daxine ba Alatala ɛ Ala xa na fari.
7 Ɛ mɔn xa bɔɲɛ xunbeli saraxane fan ba mɛnni, ɛ e don, ɛ sɛwa Alatala ɛ Ala yɛtagi.
8 Ɛ gɛmɛn naxanye tixi, ɛ xa Alaa sariya falane sɛbɛ ne ma, ɛ yi e kɛrɛndɛn ki faɲi."

9 Musa nun saraxaraline, Lewine mɔn yi falan ti yamaan xa, e naxa,
“Isirayila yamana, ɛ sabari. Ɛ yi ɛ tuli mati. Ɛ bata findi Alatala ɛ Alaa
yamaan na to.
10 Ɛ xa Alatala ɛ Alaa falan namɛ. Ɛ xa a yamarine nun a tɔnne suxu, n
naxanye yamarima ɛ ma to.”
11 Na lɔxɔ kedenni, Musa mɔn yi yamarini ito so yamaan yii, a naxa,
12 “Ɛ na Yurudɛn baan gidi waxatin naxan yi, bɔnsɔnni itoe xa ti Garisimi
geyaan fari, e duba yamaan xa: Simeyɔn nun Lewi nun Yuda nun Isakari
nun Yusufu e nun Bunyamin.
13 Bɔnsɔnni itoe xa ti Ebali geyaan nan fari, e dangan ti: Rubɛn nun Gadi
nun Aseri nun Sabulon nun Dan e nun Nafatali.
14 Lewine falan tima nɛn Isirayila birin xa e xui yitexin na.”
15 E naxa, “Ala xa na kanna danga naxan na suxuren nafala, hanma se
gbɛtɛ rafalaxi wure raxulunxin na, a yi a batu wundoni. Na se sifan naɲaxu
Alatala ma.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”
16 “Ala xa na kanna danga naxan na a fafe nun a nga rayagi.” Yamaan
birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”
17 “Ala xa na kanna danga naxan na a bodena bɔxɔn danne taxamasenne
masiga.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”
18 “Ala xa na kanna danga naxan na danxutɔɔn ti kira ɲaxin xɔn.”
Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”
19 “Ala xa na kanna danga naxan na kiti ɲaxin sa xɔɲɛn ma hanma
kiridina hanma kaɲa gilɛna.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”
20 “Ala xa na kanna danga naxan nun a fafe a ɲaxanla kafuma, bayo a
bata a fafe rayagi.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”
21 “Ala xa na kanna danga naxan na yɛnɛyaan liga suben xɔn.” Yamaan
birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”
22 “Ala xa na kanna danga naxan nun a magilɛn kafuma, a fafe a dii
tɛmɛna, hanma a nga a dii tɛmɛna.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa,
“Amina.”
23 “Ala xa na kanna danga naxan nun a bitan ɲaxanla kafuma.” Yamaan
birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”
24 “Ala xa na kanna danga naxan na a boden faxa wundoni.” Yamaan
birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”
25 “Ala xa na kanna danga naxan na dimi yi seene rasuxu tɔɲɛgɛden faxa
feen na.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”
26 “Naxan mi sariya falani itoe suxuma a yi e liga, Ala xa na kanna
danga.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

28

Dubane fe
Saraxaraline 26.3-13 nun Sariyane 7.12-24

1 Xa ɛ Alatala ɛ Ala xuiin suxu ki faɲi, ɛ yi yamarini itoe suxu n naxanye
soxi ɛ yii to, nayi Alatala ɛ rafisama nɛn bɔxɔn siyane birin xa.
2 Ɛ baraka feni itoe nan sɔtɔma, xa ɛ Alatala ɛ Ala xuiin suxu:
3 A barakan sama nɛn ɛ fe yi taan kui e nun xɛɛne ma.
4 A barakan sa ɛ dii barin nun ɛ bɔxɔn bogi seene nun ɛ xuruse kurune
nun ɲingene nun yɛxɛɛne yi.
5 A yi barakan sa ɛ donse sagane nun ɛ donse rafaladene yi.
6 A yi ɛ baraka ɛ somatɔɔn nun ɛ minimatɔɔn na.

7 Ɛ yaxune na keli ɛ yɛngɛdeni, Alatala e kedima nɛn ɛ yɛɛ ra. Xa e so kira
keden nan xɔn, e e gima nɛn ɛ yɛɛ ra kira solofere xɔn.
8 Alatala ɛ Ala barakan sama nɛn ɛ gbengbene yi, e nun ɛ wanle birin yi. A
barakan sama ɛ fe yi na bɔxɔni a dɛnaxan fima ɛ ma.
9 Xa ɛ Alatala ɛ Ala yamarine suxu, ɛ mɔn yi bira a kirane fɔxɔ ra, a ɛ
findima a yamaan na nɛn alo a a kɔlɔ ɛ xa kii naxan yi.
10 Bɔxɔn siyane birin a kolonma nɛn nayi, a Alatala xinla bata fala ɛ xun
ma, e gaxu ɛ yɛɛ ra.
11 Alatala ɛ hɛrisigɛn fari sama nɛn na bɔxɔni a a kɔlɔ ɛ benbane xa naxan
ma fe ra a a soma ɛ yii. Ɛ dii wuyaxi barima nɛn, ɛ xuruseene dii wuyaxi
xalima nɛn, a mɔn yi barikan sa ɛ bɔxɔn bogi seene yi.
12 Alatala koren nabima nɛn ɛ xa, a igen namaraxi dɛnaxan yi, alogo a xa
tulen nafa ɛ bɔxɔne ma a waxatini, a ɛ wanle birin nasɔnɔya. Siya wuyaxine
fama ɛ dolideni nɛn, koni ɛ tan mi donla tongoma.
13 Alatala ɛ tima nɛn yɛɛn na. Ɛ mi luyɛ dɔnxɛn na mumɛ! Xa ɛ Alatala ɛ Ala
yamarine suxu, n naxanye falama ɛ xa to, a ɛ yitema nɛn bonne xa, ɛ mi luyɛ
e bun mumɛ!
14 Ɛ nama yamarini itoe beɲin n naxanye falaxi ɛ xa, ɛ siga yiifanna ma
hanma kɔmɛnna ma, ɛ yi bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, ɛ yi e batu.

Dangane fe
Saraxaraline 26.14-46

15 Xa ɛ tondi Alatala ɛ Ala xuiin suxɛ, xa ɛ tondi a yamarine nun a tɔnne
suxɛ, n naxanye falama ɛ xa to, nayi dangani itoe nan fama ɛ ma, e yi ɛ suxu.
16 Ala ɛ dangama nɛn taani e nun xɛɛne ma.
17 A dangan sama nɛn ɛ donse sagane nun ɛ donse rafaladene yi.
18 A dangan sa ɛ dii barin nun ɛ bɔxɔn bogi seene nun ɛ xuruse kurune
nun ɲingene nun yɛxɛɛne yi.
19 A yi ɛ danga ɛ somatɔɔn nun ɛ minimatɔɔn na.
20 Alatala dangan nun mayifuun nun fe magaxuxin nafama ɛ ma nɛn ɛ
wanle birin yi han ɛ sa halagi, bayo ɛ bata fe ɲaxin liga, ɛ to xɛtɛ a fɔxɔ ra.
21 Alatala fitina furen nadinma ɛ ma nɛn han ɛ birin yi ɲan na bɔxɔni ɛ
sigama dɛnaxan masɔtɔdeni.
22 Alatala ɛ doyenma nɛn furen na, e nun fati mawolonna nun fati
makusinna. A fama nɛn kuye wolonna ra, e nun furuna, sansine funduma
nɛn hanma e kun. Feni itoe ɛ tɔrɔma nɛn han ɛ halagi.
23 Kuyen xarama nɛn, bɔxɔn fan yi xɔdɔxɔ ayi alo wurena.
24 Alatala yi ɛ tulen masara gbangbanna ra keli kore, godo xɛɛne ma, han ɛ
birin yi halagi.
25 Alatala a ligama nɛn, ɛ yi halagi ɛ yaxune yɛtagi. Xa ɛ siga e yɛngɛdeni
kira keden nan xɔn, ɛ gima nɛn e yɛɛ ra kira solofere xɔn. Dunuɲa muxune
birin kabɛma nɛn ɛ kalana fe ra.
26 Xɔline nun burunna subene ɛ binbine donma nɛn. Muxu yo mi e kedi.
27 Alatala ɛ tɔrɔma nɛn setene ra alo a naxan liga Misiran kaane ra. A ɛ
tɔrɔ bontenbandunna nun gasine ra, e nun maxɛnxɛnna naxan mi danma.
28 Alatala ɛ findima nɛn danxutɔne ra, a faan naso ɛ yi, ɛ yi findi fatɔne ra.
29 Yanyin na ɛ sigati kiin yi ɛ yifu alo danxutɔne. Ɛ wali yo mi lanɲɛ. Ɛ lu
tɔrɛ, e yi ɛ yii geli. Muxu yo mi nɔɛ ɛ bɛ e yii.
30 Ɛ na ɲaxalandin masuxu, xɛmɛ gbɛtɛ fuma a ma nɛn. Ɛ na banxin ti, ɛ
mi soɛ a kui. Ɛ na manpa binle si, ɛ mi nɔɛ e bogine donɲɛ.

31 Ɛ ɲingene kɔɛ raxabama nɛn ɛ yɛɛ xɔri, ɛ mi e suben donɲɛ. E ɛ sofanla
bama nɛn ɛ yii, ɛ mi a masɔtɛ. Ɛ yɛxɛɛne soma nɛn ɛ yaxune yii, muxu yo mi ɛ
maliyɛ.
32 Ɛ dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne soma nɛn siya gbɛtɛn yii alo konyine ɛ yɛɛ
xɔri. Ɛ xadanma nɛn e yɛɛ ra kira yitodeni, koni fɛrɛ yo mi luyɛ ɛ xa, ɛ yi e
mali.
33 Xɔɲɛne baloma ɛ sansine nan na. Ɛ wanla naxan birin kɛma, a tɔnɔn
findima e gbeen nan na. E ɛ rayarabima nɛn, e yi ɛ ɲaxankata ɛ siin birin yi.
34 Ɛ na feni itoe birin to, ɛ luma nɛn alo fatɔne.
35 Alatala sete ɲaxine ratema nɛn ɛ sanne nun ɛ xinbine ma naxan mi
yalanɲɛ. E yi din ɛ fatin birin na, keli ɛ xunna ma han ɛ sanne.
36 Alatala ɛ nun ɛ mangan kedima nɛn, ɛ na naxan dɔxɔ ɛ xun na, siga
bɔxɔni ɛ tan nun ɛ benbane mi naxan kolon. Mɛnni ɛ ala xɔɲɛne batuma nɛn
naxanye rafalaxi wudin na, hanma gɛmɛna.
37 Alatala ɛ xalima siyaan naxanye konni, ne kabɛma nɛn ɛ fe ma, e yi ɛ
magele, e yi ɛ rayelefu.
38 Ɛ sansi gbegbe wolima nɛn ɛ xɛɛne ma, koni ɛ ndedi nan tun xabama,
bayo tuguminne dinma nɛn a birin na.
39 Ɛ manpa binle sima nɛn, ɛ yi e masuxu ki faɲi, koni ɛ mi e igen minɲɛ, ɛ
mi e bogine malanɲɛ bayo kunle soma e yi nɛn.
40 Oliwi binle luma nɛn bɔxɔn birin yi, koni ɛ mi e turen soma ɛ ma, bayo
oliwi bogine yolonma nɛn.
41 Ɛ diine barima nɛn, koni e mi luyɛ ɛ yii, bayo ɛ yaxune e xalima nɛn.
42 Ɛ wudine nun bɔxɔn bogi seene findima tuguminne nan gbee ra.
43 Xɔɲɛn naxanye dɔxi ɛ yɛ, ne fe matema nɛn ɛ xa pon! Koni ɛ tan ma fe
magodoma nɛn han!
44 Ɛ sigama nɛn e dolideni, koni e tan mi fɛ ɛ dolɛ mumɛ! Ala e tima nɛn
yɛɛn na. Ɛ yi lu dɔnxɛn na.
45 Dangani itoe birin fama nɛn ɛ fɔxɔ ra, e yi ɛ sagatan, e yi ɛ suxu han ɛ
birin yi halagi, bayo ɛ bata tondi Alatala ɛ Ala xuiin suxɛ. Ɛ mi a yamarine
nun a tɔnne suxi a naxanye soxi ɛ yii.
46 Na findima taxamasenna nun kabanakoon nan na ɛ tan nun ɛ yixɛtɛne
xa habadan!
47 Bayo ɛ mi tin walɛ Alatala ɛ Ala xa sɛwan nun ɲɛnige faɲini, ɛ yi hɛrini
waxatin naxan yi,
48 nayi ɛ walima nɛn ɛ yaxune xa Alatala naxanye rafama ɛ xili ma.
Kamɛn nun min xɔnla ɛ suxuma nɛn. Ɛ magenla luma nɛn tɔrɔni. E yi wuren
xidi ɛ kɔɛ xanbi ra ɛ goronna tongo, han ɛ yi halagi.
49 Alatala fama nɛn siyana nde ra, keli yire makuyeni bɔxɔn danna ra. A
godoma nɛn ɛ ma alo singbinna. Ɛ mi a xuiin mɛma.
50 E findima muxu yɛ xɔdɛxɛne nan na, naxanye mi xɛmɛ fonne binyama,
e mɔn mi kininkininɲɛ diine ma.
51 E ɛ xuruseene nun ɛ bɔxɔn bogi seene tongoma nɛn, ɛ yi halagi. E mi ɛ
murutun hanma manpana hanma turen naluma ɛ yii. E ɛ ɲinge diine nun
yɛxɛɛ diine nun siine xalima nɛn han ɛ yi halagi.
52 E ɛ taane birin nabilinma nɛn yɛngɛni, na bɔxɔni Alatala ɛ Ala dɛnaxan
soma ɛ yii. E ɛ yɛngɛma nɛn han ɛ taan yinna naxanye mate, ɛ laxi naxanye
ra, ne yi bira.
53 Yɛngɛni ito yi, ɛ yaxune ɛ rakamɛma nɛn han ɛ yi ɛ diine don, Alatala ɛ
Ala naxanye fixi ɛ ma.

54 Hali xɛmɛ faɲi hinantɔna ɛ tagi, a mi kininkininɲɛ a ngaxakedenne ma
hanma a ɲaxanla hanma a dii ɲɛɲɛne.
55 A mi tinɲɛ a diin subeni taxunɲɛ e ra, bayo na findixi a balo dɔnxɛn nan
na. Ɛ yaxune ɛ rayarabima na kii nin ɛ taan birin yi.
56 Hali ɲaxalan faɲi hinantɔna ɛ tagi, naxan mi susuɛ a sanna tiyɛ bɔxɔn
ma, a tan fan mi kininkininɲɛ a rafan xɛmɛn ma hanma a diina.
57 A mi tinɲɛ a dii barixin subeni taxunɲɛ e ra e nun a diin xunyɛna, bayo
a wama ne don feni wundoni. Ɛ yaxune na ɛ rabilin yɛngɛni e fama nɛn na
tɔrɔ sifan na ɛ konni.
58 Xa ɛ mi sariya falani itoe suxu a faɲin na naxanye sɛbɛxi kitabuni ito
kui, xa ɛ mi gaxu Alatala ɛ Ala xili gbee magaxuxin yɛɛ ra,
59 Alatala fitina furene nun fure ɲaxine dɔxɔma nɛn ɛ tan nun ɛ yixɛtɛne
ma naxan magaxu, e mɔn mi yalanɲɛ xulɛn.
60 A fitina furene birin nafama nɛn ɛ ma, ɛ yi gaxuxi naxanye yɛɛ ra
Misiran bɔxɔni. Na furene yi ɛ suxu, e yi ɛ nɔ.
61 Alatala furen sifan birin sanbama ɛ ma nɛn e nun yihadin birin hali ba
naxanye sɛbɛxi kitabuni ito kui, han ɛ birin yi halagi.
62 Ɛ tan naxanye yi wuya dangu sarene ra kore, ɛ yatɛn xurunma ayi nɛn
bayo ɛ bata Alatala ɛ Ala xuiin matandi.
63 Alatala fe faɲin ligaxi ɛ xa kii naxan yi, a ɛ rawuya ayi kii naxan yi, a
mɔn ɛ halagima na kii nin, a yi ɛ faxa. A ɛ bama nɛn na bɔxɔni ɛ fama naxan
masɔtɔdeni.
64 Alatala yi ɛ raxuya ayi siyane birin yɛ, keli dunuɲa fɔlɔn ma han a
danna. Ɛ ala gbɛtɛne batuma nɛn, naxanye rafalaxi wudin nun gɛmɛn na, ɛ
tan nun ɛ benbane mi naxanye kolon.
65 Na siyane tagi, ɛ mi matabu yo sɔtɔma, ɛ mi yire yo sɔtɔma ɛ dɔxɔma
dɛnaxan yi. Alatala ɛ bɔɲɛne wolonma nɛn, a ɛ yɛɛne raxadan xi xɔnla ra, a ɛ
niine yiɲaxu ɛ ma.
66 Ɛ siimayaan findima kɔntɔfinle nan na, gaxuna ɛ raxuruxurunma nɛn
kɔɛɛn nun yanyin na. Ɛ sikɛma nɛn ɛ niin yɛtɛna fe ra.
67 Ɛ na na feene to waxatin naxan yi naxanye ligama, gaxun soma nɛn ɛ
bɔɲɛni. Xɔtɔnni, ɛ yi a fala, ɛ naxa, “Xa ɲinbanna nan yi a ra nun!” Ɲinbanna
ra, ɛ yi a fala, ɛ naxa, “Xa xɔtɔnna nan yi a ra nun!”
68 Alatala ɛ xalima nɛn kunkine kui Misiran yi, n na a fala dɛnaxan ma, a ɛ
mi mɛnna toma sɔnɔn. Mɛnni, xɛmɛne nun ɲaxanle, ɛ katama nɛn ɛ xa ɛ yɛtɛ
mati ɛ yaxune ma konyine ra, koni muxu yo mi ɛ sarama.
69 Alatala falani itoe nan ti a layirin na a naxan yamari Musa ma, a xa a
xidi e nun Isirayila kaane tagi, Moyaba bɔxɔni, ba layirin na e naxan xidi
Horebe geyaan fari.

29

Nabi Musaa kawandi dɔnxɛna

1 Nabi Musa yi Isirayila yamaan birin maxili, a yi a fala e xa, a naxa:
Ɛ yi Misiran yi waxatin naxan yi, ɛ a to nɛn Alatala naxan liga Firawona
nun a kuntigine nun a yamanan birin na.
2 Ɛ bata fe xɔdɛxɛne to, e nun taxamasenne nun kabanakone a naxanye
liga e ra,
3 koni han to Alatala munma xaxinla fi ɛ ma naxan nɔɛ feni itoe kolonɲɛ. Ɛ
yɛɛne mi a toma, ɛ tunle fan mi a mɛma.

4 N ti nɛn ɛ yɛɛ ra tonbonni ɲɛɛ tonge naanin. Ɛ domane nun ɛ sankidine
mi kala,
5 ɛ mi burun don, ɛ mi manpaan min. Alatala na liga nɛn alogo ɛ xa a
kolon, a a tan nan ɛ Ala ra.
6 Ɛ to so be, Sixɔn, Xɛsibɔn mangana, e nun Ogo, Basan mangana, ne yi fa
en yɛngɛdeni, koni en yi e nɔ.
7 Ɛ yi e bɔxɔne tongo, ɛ e yitaxun Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna
muxune ra, e nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna.
8 Nanara, ɛ lanma ɛ xa layiri falani itoe suxu ki faɲi, alogo ɛ wanle birin xa
sɔnɔya.

9 Isirayila kaane, ɛ malanxi to Alatala ɛ Ala yɛtagi. Ɛ birin be, ɛ mangane
nun ɛ yɛɛratine nun ɛ fonne nun ɛ kuntigine,
10 e nun ɛ ɲaxanle nun ɛ diine nun xɔɲɛn naxanye wudin sɛgɛma e nun
naxanye igen bama ɛ xa.
11 Ɛ be to alogo Alatala ɛ Ala xa layirin xidi e nun ɛ tan tagi, a yi a kɔlɔ.
12 A ɛ tan nan a yamaan na, a a tan nan ɛ Ala ra, alo a a fala ɛ xa kii naxan
yi, e nun a mɔn a kɔlɔ ɛ benbane Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa kii
naxan yi.
13 N mi layirini ito xidima ɛ tan xan gbansan xa marakɔlɔn xɔn,
14 ɛ tan naxanye tixi be Alatala en ma Ala yɛtagi. N na a xidima ɛ nun ɛ
yixɛtɛne nan fan xa naxanye munma bari singen.
15 Ɛ a kolon en bu Misiran yi kii naxan yi, e nun en mɔn dangu yamanane
ra kii naxan yi kira yi be.
16 Ɛ bata siyani itoe suxure ɲaxine to: a wudi daxine, a gɛmɛn daxine, a
gbeti daxine, e nun a xɛma daxine.
17 Xɛmɛ ba, ɲaxalan ba, bɔnsɔn ba, xabila ba, ɛ sese nama xɛtɛ Alatala ɛ Ala
fɔxɔ ra, ɛ siga na siyane alane batudeni. Ɛ a liga ki faɲi alogo suxure batu yo
nama lu ɛ yɛ alo sansi salen xɔlɛna.
18 Na muxu sifan na kɔlɔni ito mɛ, a dubama a yɛtɛ xa nɛn a bɔɲɛni, a naxa,
“N bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma nɛn hali n to kankanxi n kɛɲaan ma.” Na yi
yamana feen birin kala.
19 Alatala mi diɲɛ na kanna ma. Alaa xɔlɔn nun a kunfa sariɲanxin kelima
nɛn na kanna xili ma. A dangane birin sa a fari naxanye sɛbɛxi kitabuni ito
kui. A xinla yi lɔ ayi dunuɲa yi.
20 Alatala na kanna luma nɛn a danna Isirayila yamaan yɛ alogo yihadin
xa a li naxan findixi layirin dangane ra, naxanye sɛbɛxi sariya kitabuni ito
kui.

21 Ɛ yixɛtɛn naxanye fama ɛ xanbi ra, e nun xɔɲɛn naxanye kelima bɔxɔ
makuyene yi, ne fitina feene nun fe xɔdɛxɛne toma nɛn, Alatala naxanye
dɔxɔma ɛ bɔxɔn na.
22 Dolen nun fɔxɔn luma nɛn bɔxɔn fari. Sese mi nɔɛ siyɛ, sansi yo mi nɔɛ
solɛ, hali ɲɔxɔnde keden mi luyɛ. Yamanan luma nɛn alo Sodoma nun
Gomora nun Adamaha nun Seboyimi, Alatala taan naxanye kala a xɔlɔni.
23 Nayi, siya gbɛtɛne maxɔdinna tima nɛn, e naxa, “Nanfera Alatala ito
rabaxi a bɔxɔn na? A xɔlɔxi nanfera na kiini?”
24 E yabima nɛn, e naxa, “Feni itoe ligaxi nɛn bayo yamani ito bata Alatala
layirin kala, e benbane Ala naxan xidi e xa, a to e ramini Misiran yi.
25 E bata suxurene batu, e yi e xinbi sin e xa, e mi yi naxanye kolon, Ala
mi tinxi naxanye ra.

26 Nanara, Alatala ɲaxankatani ito birin dɔxi bɔxɔni ito ra a xɔlɔni alo a sɛbɛ kitabuni ito kui kii naxan yi.
27 Alatala bata a xɔlɔ gbeen dɔxɔ a yamaan na, a yi e ba e bɔxɔni, a yi e rasiga bɔxɔn gbɛtɛni, e dɛnaxan yi iki."
28 Alatala en ma Ala nan gbee wundo feene ra. Koni feen naxanye makɛnɛnxi en xa, en nun en ma diine nan gbee ne ra habadan! A lan nɛn en xa sariya falani itoe birin suxu.

30

Alaa layirina

1 N feen naxanye birin falaxi ɛ xa, dubane nun dangane, ne birin kamalima nɛn. Alatala ɛ Ala na ɛ raxuya ayi waxatin naxan yi siya gbɛtɛne yɛ, ɛ mirima nɛn feni itoe ma.
2 Ɛ yi xɛtɛ Alatala ɛ Ala ma, ɛ mɔn yi a xuiin suxu ɛ bɔɲɛn birin na e nun ɛ niin birin yi, ɛ tan nun ɛ diine alo n na yamarima ɛ ma kii naxan yi to.
3 Nayi, Alatala ɛ Ala kininkininma ɛ ma nɛn, a ɛ ba konyiyani, a yi ɛ malan keli siyane yɛ a ɛ raxuya ayi naxanye yɛ.
4 Hali ɛ kedixin sa dɔxi han bɔxɔn danna ra, Alatala ɛ Ala ɛ tongoma nɛn mɛnni, a mɔn yi ɛ malan.
5 Alatala ɛ Ala mɔn ɛ xalima nɛn ɛ benbane bɔxɔni alogo ɛ xa na masɔtɔ, a yi ɛ rasabati, a ɛ rawuya ayi dangu ɛ benbane ra.
6 Alatala ɛ Ala nan ɛ nun ɛ yixɛtɛne bɔɲɛne rasariɲanma alogo ɛ xa Alatala ɛ Ala xanu ɛ bɔɲɛn ma e nun ɛ niin birin yi, ɛ yi siimaya faɲin sɔtɔ.
7 N tan Alatala, ɛ Ala danga sɛbɛxini itoe birin dɔxɔma nɛn ɛ yaxune ra naxanye ɛ raɲaxuxi.
8 Nayi, ɛ mɔn birama nɛn Alatala fɔxɔ ra, ɛ a yamarine birin suxu n naxanye fima ɛ ma to.
9 Alatala, ɛ Ala baraka gbeen sama nɛn ɛ wanle birin yi. Ɛ yi dii wuyaxi sɔtɔ, e nun xuruseene nun hɛrisigɛ gbeena, xa ɛ Alatala kɛnɛn alo ɛ benbane
10 ɛ yi Alatala ɛ Ala xuiin suxu, ɛ yi a yamarine nun tɔnne suxu naxanye sɛbɛxi sariya kitabuni ito kui, ɛ yi xɛtɛ a ma ɛ bɔɲɛn birin na e nun ɛ niin birin yi.

Alaa sariyana

11 N yamarin naxan fima ɛ ma to, fe xɔdɛxɛ mi a ra ɛ tan xa.
12 A mi kore, alogo i xa a fala, i naxa, "Nde nɔɛ tɛ kore, a xa sa fa a ra en xa, a a rali en ma alogo en xa a liga?"
13 A mi sa fɔxɔ igen fan kidima, alogo i xa a fala, i naxa, "Nde nɔɛ fɔxɔ igen gidɛ, a xa sa fa a ra en xa, a yi a rali en ma alogo en xa a liga?"
14 Ɛn-ɛn-ɛn, Alaa falana i dɛxɔn ma, a i dɛɛn kui, a i bɔɲɛni alogo i xa a liga.

Nii rakisin sugandi fena

15 N bata fa siimayaan nun faxan na to e nun fe faɲin nun a ɲaxina. Ɛ a mato ɛ keden sugandi.
16 N bata ɛ yamari to, ɛ xa Alatala ɛ Ala xanu, ɛ xa sigan ti a kirane xɔn, ɛ xa a yamarine nun a tɔnne nun a sariyane suxu, alogo ɛ xa siimaya faɲin sɔtɔ, ɛ yi wuya ayi, Alatala ɛ Ala yi ɛ baraka na bɔxɔni ɛ fama dɛnaxan masɔtɔdeyi.
17 Koni xa ɛ xɛtɛ a fɔxɔ ra, ɛ a matandi, ɛ bira suxure batu feen fɔxɔ ra,
18 n xa a fala ɛ xa to, ɛ halagima nɛn feu! Ɛ mi buma na bɔxɔni ɛ dɛnaxan sɔtɔma Yurudɛn kidima.

19 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nan n serene ra to, fa fala a n bata fa siimayaan nun faxan na e nun duban nun dangana. Ɛ xa siimayaan nan sugandi, ɛ tan nun ɛ yixɛtɛne.
20 Ɛ xa Alatala ɛ Ala xanu, ɛ yi a xuiin suxu, ɛ yi lu a fɔxɔ ra. Amasɔtɔ Alatala nan ɛ nii rakisin na. A siimaya xunkuyen fima ɛ ma nɛn na bɔxɔni, Alatala a kɔlɔ naxan ma fe ra, a a soma nɛn ɛ benba Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yii.

31

Yosuwe findi fena yɛɛratiin na

1 Nabi Musa yi a fala Isirayila kaane birin xa,
2 a naxa, “N bata ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ mɔxɔɲɛ sɔtɔ iki, n mi fa nɔɛ tiyɛ ɛ yɛɛ ra. Alatala bata a fala n xa, a n mi Yurudɛn baan gidima.
3 Alatala ɛ Ala nan tima ɛ yɛɛ ra, a mɛn kaane birin halagi alogo ɛ xa e bɔxɔne masɔtɔ. Yosuwe fan tima nɛn ɛ yɛɛ ra, alo Alatala a fala kii naxan yi.
4 Alatala siyani itoe halagima nɛn alo a Sixɔn nun Ogo, Amorine mangane halagi kii naxan yi, e nun e yamanane.
5 Alatala yi e sa ɛ sagoni. Ɛ xa a liga e ra alo n bata a yamari ɛ ma kii naxan yi.
6 Ɛ sɛnbɛ so, ɛ wɛkilɛ! Ɛ nama kuisan, ɛ nama gaxu e yɛɛ ra, bayo ɛ nun Alatala ɛ Ala nan sigama. A mi kelɛ i dɛxɔn mumɛ, a mi ɛ rabeɲinɲɛ fefe ma.”
7 Nabi Musa yi Yosuwe xili, a yi falan ti a xa Isirayila kaane birin malanxin yɛɛ xɔri, a naxa, “I sɛnbɛ so, i wɛkilɛ, bayo i tan nan tima Isirayila kaane yɛɛ ra siga na bɔxɔni Alatala a kɔlɔ naxan ma fe ra a a soma ɛ benbane yii nɛn. I tan xa e kɛɛ bɔxɔne yitaxun e ra.
8 Alatala tima nɛn i yɛɛ ra, a lu i xɔn, a mi kelɛ i dɛxɔn, a mi i rabeɲinɲɛ fefe ma. I nama kuisan, i nama gaxu.”
9 Musa to sariyani ito sɛbɛ, a yi a taxu saraxaraline ra, Lewi yixɛtɛn naxanye Alatalaa Layiri Kankiraan xalima, e nun Isirayila fonne.
10 Musa yi yamarini ito fi e ma, a naxa, “Nɛɛ solofere yo ɲɛɛ solofere, yamaan diɲama donle ma ɲɛɛn naxan na, Bubu Kui Sanla waxatini,
11 ɛ xa sariyani ito xaran ɛ xui yitexin na Isirayila kaane birin xa, naxanye fama e malandeni Alatala ɛ Ala yɛtagi, a yire sugandixini.
12 Ɛ yamaan birin malanma nɛn mɛnni, xɛmɛne nun ɲaxanle nun diine e nun xɔŋɛn naxanye dɔxi ɛ taane yi, alogo e xa a mɛ, e yi fatan Alatala ɛ Ala binyadeni, e sariyani ito a falane birin suxu ki faɲi.
13 E diin naxanye mi sariyan kolonxi singen, ne fan a mɛma nɛn. E yi fatan Alatala ɛ Ala binyadeni fanni ɛ dɔxi na bɔxɔni ɛ Yurudɛn baan gidima naxan masɔtɔdeni.”
14 Alatala yi a fala Nabi Musa xa, a naxa, “I faxa waxatin bata maso, Yosuwe xili, ɛ birin yi siga Naralan Bubuni alogo n xa n ma yamarine fi a ma mɛnni.” Nabi Musa nun Yosuwe yi siga Naralan Bubuni.
15 Alatala yi mini e xa kundani naxan yi tema bubun so dɛɛn xun ma.
16 Alatala yi a fala Nabi Musa xa, a naxa, “I faxamatɔɔn na a ra. I faxa xanbini, yamani ito xɔŋɛne suxurene batuma nɛn na bɔxɔni e sigama dɛnaxan yi. E e mɛma n na nɛn, e yi layirin kala n naxan xidixi e xa.
17 Na waxatini, n xɔlɔma nɛn e ma han n yi n mɛ e ra. N na n yɛtagin luxunma nɛn e ma. Siya gbɛtɛne e halagima nɛn. Tɔrɔ wuyaxi nun fe xɔdɛxɛne yi so e xun na. E a kolonma nɛn na waxatini, a tɔrɔni itoe e lixi nɛn bayo n tan, e Ala, mi fa e yɛ sɔnɔn.

18 N na n yɛtagin luxunma nɛn e ma na waxatini bayo e bata fe ɲaxin liga
e suxurene batu.
19 Iki, i xa bɛtini ito sɛbɛ. Musa, i xa a xaran Isirayila kaane xa, e yi lu a bɛ,
alogo a xa findi seren na n tan nun Isirayila kaane tagi.
20 N yamani ito xalima nɛn na bɔxɔni, nɔnɔn nun kumin gbo dɛnaxan yi,
alo n nan n kɔlɔ e benbane xa kii naxan yi. E na e dɛge, e lugo han e gbo, e
birama nɛn ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, e yi e batu, e n ma layirin kala.
21 Tɔrɔne nun fe xɔdɛxɛne na fa e ma, bɛtini ito findima seren nan na e xili
ma. E yixɛtɛne mi ɲinanɲɛ a xɔn. N yamani ito kui feene kolon hali benun e
xa so na bɔxɔni n na n kɔlɔ e xa naxan ma fe ra.”
22 Na lɔxɔni, Nabi Musa yi na bɛtin sɛbɛ, Ala naxan falaxi. A yi a xaran
Isirayila kaane xa.
23 Ala yi yamarini ito so Nunu a dii Yosuwe yii. A yi a fala a xa, a naxa, “I
sɛnbɛ so, i wɛkilɛ! I tan nan Isirayila kaane xalima na bɔxɔni n na n kɔlɔ e xa
naxan ma fe ra. N tan yɛtɛɛn luma nɛn i xɔn.”
24 Nabi Musa yi sariya falani itoe birin sɛbɛ Kitabun kui.
25 A to yelin, a yi yamarini ito fi Lewine ma, naxanye Alatalaa Layiri
Kankiraan xalima. A yi a fala e xa, a naxa,
26 “Ɛ kitabuni ito tongo, Alaa sariyan sɛbɛxi naxan kui, ɛ xa a sa Alatala ɛ
Alaa Layiri Kankiraan dɛxɔn ma. A xa lu mɛnni seren na Isirayila kaane xili
ma,
27 bayo n na kolon a matandi tiine nun yama murutɛxin nan ɛ ra. Xa ɛ
Alatala matandima n mɔn ɛ yɛ waxatin naxan yi, n na faxa, ɛ mɔn a
matandima nɛn dangu na ra.
28 Iki, ɛ ɛ malan n fɛma, ɛ nun ɛ fonne nun ɛ bɔnsɔnne yɛɛratine, alogo n xa
falani itoe ti ɛ yɛtagi. Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nan findima serene ra ɛ
xili ma.
29 N na a kolon, a n na faxa, ɛ kala gbeen tima nɛn, ɛ yi xɛtɛ kiraan fɔxɔ ra n
na ɛ yamarixi naxan na. Waxati famatɔne yi, ɛ fe ɲaxin ligama nɛn Alatala
yɛɛ ra yi, a yi xɔlɔ ɛ ma ɛ kɛwanle fe ra, yihadin yi ɛ li.”
30 Nabi Musa yi bɛtini ito birin xaran Isirayila yamaan xa.

32

Nabi Musaa bɛtina

1 Kore xɔnna, i tuli mati n ma falan na.
Bɔxɔ xɔnna, n fala xuiin namɛ.
2 N ma xaranna xa godo yamaan ma
alo tule igena.
N ma falan xa lu
alo xiila sɛxɛn na.
3 N na Alatala xinla nan nalima.
Ɛ xa en ma Ala tantun, a gbo!

4 En kantan fanyen nan a ra,
a wanle kamalixi.
A kirane birin tinxin.
Ɲɔndina Ala na a ra,
naxan mi yifu.
A tan nan tinxin, a fan!
5 Koni yamaan bata kala a yɛɛ ra yi,
a dii mi fa e ra!

Yagina e xa,
yama yifuxin naxan mi tinxin.
6 Yama daxu xaxilitarena,
ɛ lan ɛ xa na fe sifan liga Alatala ra ba?
Ɛ Fafe xa mi a tan na,
ɛ da mangana,
naxan ɛ findixi a yamaan na?
7 Ɛ miri lɔxɔ danguxine ma.
Ɛ yi ɛ xaxili lu waxati gbɛtɛne xɔn.
Ɛ ɛ fafane maxɔdin e nun fonne.
E xa fe danguxine yɛba ɛ xa.
8 Kore Xɔnna Ala to yi bɔxɔni taxunma siyane ra,
a to yi adamadiine bama e bode ra,
a yi yamanane danne sa
fata Isirayila kaane yatɛn na.
9 Bayo Alatala gbeen findixi a yamaan nan na.
A gbeen nan Yaxuba bɔnsɔnna ra.

10 A Isirayila toxi tonbonna nin,
tɔrɔ bɔxɔ xarena.
A yi a ratanga,
a yi a ɲɔxɔ lu a xɔn
alo a yɛtɛɛn yɛɛna.
11 A luxi alo singbinna
naxan a diine maxaranma tugandeni.
A a gubugubune dɔxɔ e bun
alogo e nama bira,
a yi e yite a gubugubune ra.
12 Alatala kedenna nan tixi a yamaan yɛɛ ra.
Ala gbɛtɛ yo mi a malixi.

13 A yi e rasabati geyane fari.
A yi e balo xɛɛne bogi seene ra.
A yi kumin ba e xa gɛmɛne yi
a turen ba fanyen ma.
14 Ŋingene nun yɛxɛɛne yi nɔnɔn fi ɛ ma.
Yɛxɛɛ dii turaxine nun kɔtɔne,
e nun kontonna naxanye kelixi Basan yi,
ɛ yi ne suben don.
Ɛ yi murutu kɛsɛ faŋine don,
Ɛ yi manpa hagigɛne min.

15 Isirayila tinxinxin yi gbo ayi,
a yi tondi,
turen yi gbo a fatini,
a fatin yi fanŋɛ ayi,
a yi xɛtɛ Ala fɔxɔ ra,
a da mangana,
a yi a mɛ Ala ra,
a kantan fanyena,
naxan a rakisima.
16 Isirayila yi Ala raxɔxɔlɔnŋɛ ayi,

e bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra,
e suxurene ki.
17 E yi ɲinanne ki,
Ala mi naxanye ra,
e mi yi naxanye kolon,
e benbane mi yi naxanye kolon.
18 Ɛ bata ɲinan Ala xɔn,
naxan ɛ ratanga alo fanyena
naxan ɛ ramini dunuɲa yi,
a siimayaan fi ɛ ma.

19 Alatala to a diine kɛɲaan to,
a yi xɔlɔ e ma, a yi a mɛ e ra.
20 A yi a fala, a naxa,
“N xa n yɛtagi luxun e ma,
n yi a mato feen naxan e lima.
Amasɔtɔ yama xaxilitaren nan e ra.
Dii yanfantenne nan e ra.
21 E bata n naxɔxɔlɔnɲɛ ayi wule alane xɔn.
E bata n naxɔlɔ suxure fufafune fe ra.
N tan fan e raxɔxɔlɔnma ayi nɛn muxune xɔn
yama faɲin mi naxanye ra.
N yi e raxɔlɔ siya xaxilitaren xɔn.
22 Ɔn, n ma xɔlɔn bata gbo ayi,
a wolon han a barinne yimaxa laxira yi.
A luma nɛn alo tɛɛn naxan bɔxɔn ganma.
A gan han a sa geyane bunne li.”

23 “N fitina feene gboma ayi e ma,
n nan n ma xanle birin wolima nɛn.
24 N fitina kamɛn nagodoma e xili ma nɛn,
n fitina furen nafa e ma,
n burunna sube xaɲɛne rafa e ma,
e nun saɲi xɔlɛne.
25 Naxanye tanden ma,
silanfanna nan e diine faxama.
Naxanye banxini,
gaxun yi ne faxa!
E birin faxama nɛn,
xɛmɛn nun ɲaxanla,
dii ɲɔrɛn nun fonna.
26 N yi wama nɛn e birin naxuya feni ayi,
e xinle yi tunun dunuɲa yi.
27 Koni n mi tin
yaxune yi n magele.
N mi wama a xɔn
a e xa e miri
a e tan nan e nɔxi,
a Alatala funfun mi a ra.
28 Siya xaxilima mi ne ra.
E mi lɔnnixi.
29 Xa fe kolonna nan yi e ra nun,

e yi a kolonma nɛn
e sigan dɛnaxan yi.
30 Yaxu keden nɔɛ
Isirayila kaa wuli keden kedɛ di?
Yaxu firin nɔɛ muxu wuli fu kedɛ di?
Na mi ligɛ
fɔ Alatala na e sa yaxune sagoni
a tan naxan luxi
alo e kantan fanyena.
31 Yaxune yati a kolon,
a e kantan se mi dangu en kantan fanyen na, Ala.”

32 “E feene fɔlɔxi Sodoma nun Gomora nin.
E luxi nɛn alo manpa binla
naxan salenne bitinxi bɔxɔ ɲaxini,
a bogi xɔlɛne ramini,
33 naxan igen luxi alo saɲin xɔlɛna.
34 Na feene birin namaraxi n yii wundoni.
35 N tan nan gbeeɲɔxɔ tiin na.
N feene saranma nɛn e ɲɔxɔne ra,
na muxune yi dagalanɲɛ ayi a waxatini.
A gbee mi luxi,
yihadin yi e li,
e yigitɛgɛ lɔxɔn bata maso.”
36 Alatalaa yamaan makitima nɛn,
koni a mɔn kininkininma e ma nɛn,
bayo e sɛnbɛ yo mi fa na.
Muxu yo mi na naxan e maliyɛ.

37 Ala e maxɔdinma nɛn, a naxa,
“Ɛ alane minɛn
naxanye yi ɛ kantanma,
38 ɛ yi naxanye kima sube tureni,
naxanye yi ɛ manpaan minma?
E xa keli ɛ malideni,
e xa ɛ ratanga.
39 Iki ɛ xa a kolon,
a n tan keden peen na a ra.
Ala gbɛtɛ mi na fɔ n tan.
N tan nan muxun faxama,
n mɔn yi a rakeli.
N tan nan muxun maxɔlɔma,
n mɔn yi a yiyalan.
Nde gbɛtɛ nɔɛ muxuna nde bɛ n yii?
40 Habadan Ala nan n tan na,
n bata n yiini te kore,
n yi n kɔlɔ n yɛtɛni:
41 N na n ma silanfanna raxanxan,
n yi a suxu n yii,
n nan n gbeen ɲɔxɔma nɛn n yaxune ra,
n na e saren fima nɛn,
naxanye n naɲaxuxi.

42 N na n ma xanle sinma nɛn wunli,
n ma silanfanna yi suben don.
Yɛngɛsone nun muxu suxine
nun gali mangane birin faxama nɛn.”
43 Siyane, ɛ nun Alaa yamaan xa sɛwa ɛ bode xɔn.
Ala a walikɛne faxan ɲɔxɔma nɛn.
A e gbeen ɲɔxɔma nɛn a yaxune ra.
A yi a yamaan nun e yamanan yulubine xafari.
44 Musa nun Nunu a dii Yosuwe yi bɛtini ito birin xaran yamaan xa e xuini texin na.
45 Musa to yelin falani itoe tideni Isirayila kaane xa,
46 a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ xa falani itoe birin suxu ken n naxanye ralixi ɛ ma to. Ɛ xa e yamari ɛ diine ma alogo e xa sariya falani itoe birin suxu ki faɲi.
47 Fufafu falan mi itoe ra. Ɛ niin nakisi feen yɛtɛɛn nan e ra. Ɛ siimaya xunkuyen sɔtɔma nɛn e xɔn, na bɔxɔni ɛ dɛnaxan sɔtɔma Yurudɛn kidima.”

Nabi Musaa saya fena

48 Na lɔxɔni, Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
49 “Siga Abarimi bɔxɔni, Nebo geyaan fari, naxan Moyaba yi, Yeriko taan yɛtagi. I xa Kanan bɔxɔn mato mɛnni, n naxan fima Isirayila kaane ma e kɛɛn na.
50 I na te geyaan fari, i faxama nɛn. I yi siga i benbane fɔxɔ ra laxira yi alo i tada Haruna faxa Horo geyaan fari kii naxan yi, a yi siga a benbane fɔxɔ ra laxira yi.
51 Na birin bayo, ɛ mi tinxinya ligaxi Isirayila kaane yɛtagi Kadesi yi, Meriba igene dɛnaxan yi, Sini tonbonni. Ɛ mi n ma sariɲanna binyaxi yamaan tagi.
52 Nanara, i bɔxɔn toma nɛn wulani, n naxan fima Isirayila kaane ma, koni i tan gbindin mi soɛ na.”

33

Nabi Musa dubana Isirayila xa

1 Benun Musa xa faxa, Alaa muxuna, a yi duba Isirayila kaane xa, a naxa:
2 Alatala fa nɛn
keli Sinayi geyaan fari alo sogena.
A yi te Seyiri bɔxɔni
Isirayila kaane yi dɛnaxan yi.
A nɔrɔn yi godo a yamaan ma
keli Paran geyaan fari,
maleka wuli wuyaxi yi biraxi a fɔxɔ ra.
3 Ala Isirayila bɔnsɔnna xanuxi yati!
A a muxu sariɲanxine kantanma,
naxanye e xinbi sinma a bun,
e yi a xaranna ramɛ.
4 Musa bata sariyan fi en ma,
alo nafunla Yaxubaa yamaan xa.
5 Ala findi nɛn Isirayila Mangan na,
yamaan yɛɛratine malanni,
e nun Isirayila bɔnsɔnne birin.

6 Ala xa siin fi Rubɛn bənsənna ma,
Ala xa siimayaan fi Rubɛn yixɛtɛne ma,
a yamaan yi wuya ayi.
7 Musa falani ito nan ti Yuda bənsənna fe yi, a naxa,
“Alatala xa Yuda xuiin namɛ,
alogo a xa fa a yamaan ma,
Yuda yi a yɛtɛ xun mayɛngɛ.
Ala xa a mali a yaxune yɛngɛdeni.”
8 Musa falani ito nan ti Lewi bənsənna fe yi, a naxa,
“Ala, i bata Yurima nun Tumin* so
Lewi bənsənna yii i sagoon kolon feen na.
I rafan muxune nan e ra,
i naxanye kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ Masa yi,
i naxanye makiti Meriba igene fe ra.
9 E mi bira e fafe nun e nga sagoon fəxə ra,
xanamu e ngaxakedenne
hanma e diine,
koni e bira nɛn i ya fala gbansanna fəxə ra,
e yi i ya layirin kantan.
10 E tan nan Yaxuba bənsənna xaranma
i ya yamarine ma,
e yi Isirayila kaane xaran i ya sariyan ma.
E wusulanna gan,
e saraxa gan daxine ba i ya saraxa ganden fari.
11 Alatala xa e baraka.
Ala xa barakan sa e kɛwanle birin yi.
Ala xa e yɛngɛfane sɛnbɛn ɲan.
Ala xa e yaxune rabira
alogo e nama fa nə kelɛ sənən.”
12 Musa falani ito nan ti Bunyamin bənsənna fe yi, a naxa,
“Alatala xanuntenne nan ne ra.
E luma nɛn Ala fɛma bɔɲɛ xunbenli,
bayo a e ratangama nɛn waxatin birin,
a mən yi lu e xən.”
13 Musa falani ito nan ti Yusufu bənsənna fe yi, a naxa,
“Alatala xa barakan sa e bəxəni.
Ala xa xiila ragodo a ma keli kore.
Ala xa tigi igen namini a ma keli bəxəni.
14 Ala xa sogen xa fan e sansine ra,
kike yo kike e bogine yi mə.
15 Ala xa e xɛɛne rasabati
geya bəxə faɲine ma.
16 Ala xa e bəxən bogi seene fan.
Ala naxan falan ti fətəndini,
a xa hinan Yusufu ra,
a naxan sugandixi mangan na
a ngaxakedenne tagi.
17 Xunna kenla Yusufu xa.
A sɛnbɛn gbo

* **33:8: 33.8** ***Yurima nun Tumin*** masɛnsɛn ti seene fe sɛbɛxi Xərəyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

alo ɲingen dii tura singena,
a fenne nan a yɛngɛso seene ra
alo burunna ɲingena.
A siyane birin nɔma nɛn
han bɔxɔn danne.
Efirami bɔnsɔnna wuli fu ganle nan ne ra.
Manase bɔnsɔnna wuli wuli ganle nan ne ra.”
18 Musa falani ito nan ti Sabulon bɔnsɔnna fe yi, a naxa,
“Sabulon bɔnsɔnna, ɛ sɛwa yulayani.
Isakari bɔnsɔnna, ɛ sɛwa ɛ bubune kui.
19 Ɛ siyane xilima nɛn geyaan fari,
ɛ saraxa tinxinxine ba.
Amasɔtɔ ɛ ɛ balon sɔtɔma nɛn fɔxɔ igen nafunli,
e nun hɛrisigɛn naxan fɔxɔ igen dɛ.”
20 Musa falani ito nan ti Gadi bɔnsɔnna a fe yi, a naxa,
“Ala xa na kanna baraka
naxan Gadi a bɔxɔn nagboma ayi.
Gadi dɔxi mɛnni alo yatan
naxan suben suxu a a sanna nun a xunni bɔ.
21 Gadi bata dahamu bɔxɔn findi a gbeen na
alo mangan naxan tixi yamaan yɛɛ ra.
A bata Alatala fe ragidixin nakamali,
a mɔn bata Alaa kitin sa Isirayila ma.”
22 Musa falani ito nan ti Dan bɔnsɔnna fe yi, a naxa,
“Dan luxi nɛn alo yata sɛnbɛmaan naxan kelima Basan bɔxɔni a tugan.”
23 Musa falani ito nan ti Nafatali bɔnsɔnna fe yi, a naxa,
“Nafatali rafan Ala ma han!
Alatala barakan saxi a fe yi kati!
Ala xa a bɔxɔn nagbo ayi sogegododeni
e nun yiifanna ma.”
24 Musa falani ito nan ti Aseri bɔnsɔnna fe yi, a naxa,
“Ala xa Aseri baraka Yaxuba a diine yɛ.
A ngaxakedenne xa hinan a ra.
A turen xa gbo ayi
han a yi a sanna maxa a ra.
25 Ala xa ɛ taan so dɛɛn findi wuren nun sulan na.
Ala xa kɛndɛyaan fi ɛ ma ɛ siimayaan birin yi.”
26 Musa mɔn yi a fala,
“Isirayilaa Ala maliga yo mi na.
A kelima kore, a fa i mali.
A kundani gidima a nɔrɔni.
27 Habadan Ala nan i yigiyaden na,
a habadan yiine nan nasoxi i bun.
A i yaxune kedima nɛn i yɛɛ ra,
a naxa, ‘E halagi!’
28 Isirayila dɔxɔma nɛn bɔɲɛ xunbenli.
Ala Yaxuba bɔnsɔnna luma nɛn a danna,
murutun nun manpa nɛnɛn yi gbo a bɔxɔni,
xiila fan yi sa keli kore.
29 Sɛwana ɛ xa, Isirayila kaane.
Ɛ maliga yo mi na siyane yɛ,
Alatala naxan nakisima.

A tan nan ɛ yɛ masansan wure lefaan na,
ɛ mali tiina,
a tan nan findixi ɛ nɔ ti silanfanna ra.
Ɛ yaxune e mafelenma nɛn ɛ yɛtagi,
ɛ fan yi e taane kidene kala.”

34

Nabi Musa yi faxa

1 Nabi Musa yi te Nebo geyaan fari, Moyaba mɛrɛmɛrɛni, han Pisiga
geyana, naxan Yeriko taan yɛtagi. Alatala yi yamanan yiren birin yita a ra
mɛnni, keli Galadi ma han sa dɔxɔ Dan yamanan na,
2 e nun Nafatali a bɔxɔn birin, e nun Efirami nun Manase a bɔxɔna, e nun
Yuda a bɔxɔna han fɔxɔ igen naxan sogegododeni,
3 e nun Negewi bɔxɔna, e nun Yurudɛn mɛrɛmɛrɛna, e nun Yeriko taan
lanbanna, tugu bili taana, han sa dɔxɔ Soyari ra.
4 Alatala yi a fala a xa, a naxa, “I yɛɛn ti bɔxɔn na n na n kɔlɔ naxan ma fe
ra Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa. N naxa, ‘N bɔxɔni ito fima ɛ
yixɛtɛne ma nɛn.’ N bata a yita i ra, koni i mi soon na.”
5 Musa, Alatalaa walikɛɛn yi faxa mɛnni, Moyaba bɔxɔni, alo Alatala a fala
kii naxan yi.
6 Ala yi a maluxun mɛrɛmɛrɛni, Moyaba bɔxɔni Beti-Peyori yɛtagi. Muxu
yo mi a kolon a gaburun dɛnaxan yi han to.
7 Nabi Musa faxaxi a ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ mɔxɔɲɛ nan ma. Koni, a mɔn yi seen
toma a faɲin na, a sɛnbɛn fan mi yi ɲanxi.
8 Isirayila kaane yi Musa wuga Moyaba mɛrɛmɛrɛni xii tonge saxan han e
yi yelin a ɲan feen ligɛ.
9 Nunu a dii Yosuwe yi lugoxi fe kolonna niin na bayo Musa bata yi a yiin
sa a ma. Isirayila kaane yi a xuiin suxu, e mɔn yi Musa yamarine suxu
Alatala naxanye fixi a ma.
10 Nabi gbɛtɛ yo munma mini Isirayila yamanani naxan maliga Nabi
Musa ra. A yi falan tima Alatala xa yɛɛ nun yɛɛ.
11 Alatala a xɛxi Misiran yamanani taxamasenne nun kabanakone nan
ligadeyi Firawona nun a kuntigine nun a yamanan birin yɛɛ xɔri.
12 Nabi Musa walixi sɛnbɛ magaxuxin nin Isirayila kaane birin yɛɛ xɔri.

Yosuwe
Yosuwe a Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito naxan xili Yosuwe, a Kanan yamanan yɛngɛ feen nan yɛbama en xa e nun Isirayila kaane dɔxɔ Kanan yamanani kii naxan yi Yosuwe a mangayaan waxatini. Yosuwe nan dɔxɔ mangayani Musa funfuni. A fe dɔxɔde saxan nan yɛbama en xa.

- Kanan yamanan yɛngɛ fena (keli Yosuwe 1 ma han 12)
- Yamanani taxun fena (keli Yosuwe 13 ma han 21)
- E nun Yosuwe a siimayaan danna (keli Yosuwe 22 ma han 23).

Ala layirin naxan tongo Isirayila benbane xa Kanan bɔxɔn so feen na e yii, a mɔn naxan ma fe fala Musa xa, na rakamalixi taruxuni ito kui, a yi bɔxɔn so Isirayila yamaan yii. Kanan yamanan yɛngɛ feen taruxun tiden gbo alo Isirayila mini fena Misiran yi. Taruxuni ito fan a yitaxi a Ala barakan sama a yamana fe yi nɛn, a nɔɔn nun xunna kenla fi e ma.

Kanan yamanan tongo feen nun a yitaxun feen nan toma taruxuni ito yi. Kitabun yireni ito Ala tinxinyaan nan yitama bayo Alaa tuli saan nakamalima nɛn. Ala to tinxin, a yamaan fan lan e xa e sɔbɛ so a fe ma. Ala a fala nɛn Isirayila kaane xa a e xa Kanan kaane birin faxa alogo Kanan kaane nama e ti suxure batun ma. Nanara, Yosuwe mɔn yi sariya layirina fe rabira yamaan ma, e yi dɛ xuiin tongo kɛnɛnni, a yi e rawɛkilɛ alogo e nama bira tantanni. Taruxun naɲanxi na nan ma a sora mɔxɔɲɛn nun naanindeni. Yamaan yi bira Ala fɔxɔ ra.

Na kiini, Isirayila kaane taruxu xunkuyen yi fɔlɔ e bɔxɔni. A yi findi maxɔdinna ra yɛyɛ, xa Ala tinɲɛ na bɔxɔn mɔn yi lu e yii. Fɔ e keden kedenna birin xa lu Ala fɔxɔ ra, bɔxɔn yi lu bɔɲɛ xunbenli.

Yosuwe yi findi yamaan yɛɛratiin na

1 Alatalaa walikɛɛn Musa faxa xanbini, Alatala yi a fala Nunu a dii Yosuwe xa, Musa mali muxuna, a naxa,
2 “N ma walikɛɛn Musa bata faxa. Iki, keli, i Yurudɛn baani gidi, i tan nun yamani ito birin. Ɛ siga na bɔxɔni n dɛnaxan soma Isirayila kaane yii.
3 Ɛ na ɛ sanna ti dɛnaxan birin yi, n mɛnna soma nɛn ɛ yii, alo n na a fala Musa xa kii naxan yi.
4 Ɛ bɔxɔn danne fɔlɔma tonbon yiren nin, sa dɔxɔ Liban geyane ra, siga Efirati baa belebelen ma, na bunna nɛɛn, Xitine bɔxɔn birin sa dɔxɔ Fɔxɔ Ige Gbeen na naxan sogegododen binni.
5 Muxu yo mi nɔɛ i yɛɛ ratiyɛ i ya siimayani. N luma nɛn i xɔn alo n yi Musa xɔn kii naxan yi. N mi i rabeɲinɲɛ, n mi n mɛ i ra.
6 I wɛkilɛ, i sɛnbɛ so! Amasɔtɔ n na n kɔlɔxi yamanan naxan so fe ra ɛ benbane yii, na findima yamani ito kɛɛn na i tan nan baraka yi.
7 I wɛkilɛ, i sɛnbɛ so han! I yengi dɔxɔ sariyani ito birin xɔn ma. N ma walikɛɛn Musa sariyan naxan birin yamarixi i ma, i xa ne suxu. I nama a fata a ma yiifanna ma, hanma kɔmɛnna ma alogo i xa nɔɔn sɔtɔ i na siga dɛdɛ.
8 Sariya kitabuni ito fala xuiin nama ba i dɛ. I yengi dɔxɔ a xɔn ma kɔɛɛn nun yanyina alogo i xa a birin suxu. Naxan birin sɛbɛxi a kui, i xa na liga, alogo i ya feen birin xa sɔnɔya, i nɔɔn sɔtɔ.
9 I nama ɲinan n ma yamarin xɔn: I wɛkilɛ, i sɛnbɛ so! I nama kuisan, i nama gaxu, bayo i na siga dɛdɛ, Alatala i ya Ala luma i xɔn nɛn.”

10 Yosuwe yi yamarini ito so yamaan xunne yii, a naxa,
11 “Ɛ daaxaden birin yisiga, ɛ sa yamarini ito rali yamaan ma, ɛ naxa, ‘Ɛ fandane yitɔn bayo xii saxan na dangu ɛ Yurudɛn baani gidima nɛn alogo ɛ xa na bɔxɔn masɔtɔ Alatala ɛ Ala dɛnaxan soma ɛ yii.’ ”
12 Yosuwe yi a fala Rubɛn bɔnsɔnna muxune nun Gadi bɔnsɔnna muxune nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna xa, a naxa,
13 “Alatalaa walikɛɛn Musa yamarin naxan so ɛ yii, na fe xa rabira ɛ ma, a to a fala, a naxa, ‘Alatala, ɛ Ala bata matabun fi ɛ ma. A bata bɔxɔni ito so ɛ yii.’
14 Ɛ ɲaxanle nun ɛ diine nun ɛ xuruseene luma nɛn na bɔxɔni Musa dɛnaxan soxi ɛ yii Yurudɛn baan kidi ma. Koni ɛ tan sofane tima nɛn ɛ ngaxakedenne yɛɛ ra ɛ nun ɛ yɛngɛ so seene, ɛ yi e mali yɛngɛ sodeni
15 han Alatala yi matabun fi ɛ ngaxakedenne fan ma alo ɛ tan, han e fan bɔxɔn masɔtɔ waxatin naxan yi Alatala dɛnaxan soma e yii, ɛ Ala. Na xanbi ra, ɛ mɔn yi xɛtɛ ɛ bɔxɔni dɛnaxan findixi ɛ konna ra Alatalaa walikɛɛn Musa naxan soxi ɛ yii Yurudɛn kidi ma, sogeteden binni.”
16 E yi Yosuwe yabi, e naxa, “I nxu yamarixi feen naxan birin na, nxu a birin ligama nɛn. I na nxu xɛ dɛdɛ yi, nxu sigɛ.
17 Nxu i xuiin suxuma nɛn feen birin yi alo nxu Musa xuiin suxu kii naxan yi. Alatala i ya Ala xa lu i xɔn alo a lu Musa xɔn kii naxan yi.
18 Muxu yo murutɛ i xuiin ma, a mi i ya falan suxu, i feen naxan birin yamarima, na kanna faxama nɛn. I tan xa i wɛkilɛ tun, i yi i sɛnbɛ so!”

2

Xɛra firinne fe Yeriko taani

1 Nunu a dii Yosuwe yi xɛra firin nasiga keli Sitimi siga Yeriko taani, a e xa sa taan nakɔrɔsi wundoni. A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga Yeriko taan nun a rabilinna matodeni.” E yi siga, e sa so yalunde ɲaxanla nde konni naxan yi xili Raxabi. E yi yigiya na.
2 Muxune yi sa a fala Yeriko taan mangan xa, e naxa, “I bata a to, Isirayila kaana ndee bata fa kɔɛɛn na bɔxɔni ito rakɔrɔsideni.”
3 Nayi, Yeriko taan mangan yi xɛraan nasiga a faladeni Raxabi xa, a naxa, “Xɛmɛn naxanye soxi i konni, ne ramini, bayo e faxi yamanan birin nan nakɔrɔsideyi.”
4 Koni ɲaxanla bata yi na xɛmɛ firinne luxun. A fa a fala mangana xɛrane xa, a naxa, “Ɲɔndin nan a ra, na xɛmɛne fa nɛn n konni, koni n mi yi e keliden kolon.
5 E siga nɛn ɲinbanna ra, taan so dɛɛn balan waxatini. E sigaxi dɛdɛ, n mi a kolon. Ɛ e sagatan xulɛn, ɛ e suxuma nɛn.”
6 Raxabi bata yi sa e luxun gɛsɛ bili xarene bun kore banxin xuntagi.
7 Sagatan tiine yi siga e fɔxɔ ra Yurudɛn baan kiraan xɔn han baan gidideni. Sagatan tiine mini nɛn tun, e yi taan so dɛɛn balan.
8 Benun xɛrane xa sa e sa, Raxabi yi te banxin fari e fɛma.
9 A yi a fala e xa, a naxa, “N na a kolon a Alatala bata nxɔ bɔxɔn so ɛ yii. Ɛ yɛɛragaxu gbeen bata nxu suxu! Yamanan muxune birin bata yilanyilan ɛ yɛɛ ra,
10 bayo nxu bata a mɛ a Alatala Gbala Baani xara nɛn ɛ yɛɛ ra, ɛ yi minima Misiran yi waxatin naxan yi. Nxu mɔn bata a mɛ ɛ feen naxan liga Amorine manga firinne ra, naxanye yi Yurudɛn kidi ma, Sixɔn nun Ogo. Ɛ yi e raxɔri.

11 Nxu to na feen mɛ, nxu bɔɲɛn yi kala. Limaniyaan yi ba birin yii ɛ fe ra,
bayo Alatala ɛ Ala nan Ala ra kore xɔnna ma dɛnaxan yite, e nun bɔxɔ xɔnna
ma dɛnaxan yigodo.
12 Iki, ɛ ɛ kɔlɔ n xa Alatala yi fa fala a ɛ n ma denbayani suxuma nɛn
hinanni alo n na ɛ yisuxi kii naxan yi. Ɛ taxamasenna so n yii naxan mi kalɛ
13 alogo ɛ xa n fafe nun n nga nun n xunyɛne nun n tadane lu e nii ra e
nun e muxune birin, ɛ yi nxu ratanga faxan ma."
14 Na xɛmɛ firinne yi a fala Raxabi xa, e naxa, "Nxu bata nxu kɔlɔ nxu
niini i xa, koni i nama feni ito fala muxe xa de! Alatala na bɔxɔni ito so nxu
yii waxatin naxan yi, nxu fan ɛ yisuxuma nɛn hinanna nun lannayani."
15 Raxabi yi na xɛmɛ firinne ragodo lutin ma banxin foye soden na, bayo a
banxin foye soden yi minixi taan nabilinna yinna fari ma.
16 Raxabi yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ siga geyaan binni, ɛ sa ɛ luxun mɛnni
han xii saxan han ɛ sagatan muxune yi xɛtɛ, xanamu e ɛ toma nɛn. Na xanbi
ra, ɛ yi ɛ kiraan suxu."
17 Na xɛmɛne yi a fala Raxabi xa, e naxa, "I nxu rakɔlɔxi naxan na, nxu fan
bata tin na ma.
18 Koni, nxu na so ɛ yamanani, fɔ i xa luti gbeeli ito xidi banxin foye soden
na, i nxu raminixi dɛnaxan na. E nun mɔn, fɔ i xa i ya denbayaan malan i
fɛma i ya banxin kui, i fafe nun i nga nun i tadane nun i xunyɛne.
19 Xa naxan mini i ya banxin kui, a faxa feen goronna luma a tan nan xun
ma, na mi nxu tan ma. Koni xa nxɔ muxuna nde a yiin din i ya muxuna nde
ra i fɛma banxin kui, xa na kanna faxa, na goronna nxu tan nan xun ma.
20 Koni xa i nxɔ fe fala muxuna nde xa, nayi, i nxu rakɔlɔxi feen naxan na,
nxu mi na ligan de!"
21 Raxabi yi a fala, a naxa, "Ala xa ɛ falan nakamali." A yi xɛmɛne beɲin, e
yi siga. A yi luti gbeela xidi banxin foye soden na.
22 E yi siga, e sa geyaan li, e yi e luxun mɛnni xii saxan, han sagatan tiine
yi xɛtɛ. E sagatan muxune yi e fen kiraan xɔn han, koni e mi e to.
23 Xɛmɛ firinne yi fa godo geyaan fari, e yi baani gidi, e sa Nunu a dii
Yosuwe li. Feen naxan birin e sɔtɔ, e yi ne yɛba a xa.
24 E yi a fala Yosuwe xa, e naxa, "Alatala bata na bɔxɔn birin so en yii yati!
Mɛn kaane birin yilanyilanxi en yɛɛ ra."

3

Yurudɛn baani gidi fena

1 Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi kurun kelɛ Sitimi yi, e sa Yurudɛn
baan li. E yi xi mɛnni benun e xa gidi waxatin naxan yi.
2 Xii saxande lɔxɔni, kuntigine yi yamaan daaxaden birin yisiga.
3 E yi yamarini ito rali yamaan ma, e naxa, "Ɛ na Alatala ɛ Alaa Layiri
Kankiraan* to waxatin naxan yi, e nun saraxaraliin naxanye a maxalima
naxanye kelixi Lewi bɔnsɔnni, ɛ keli, ɛ yi bira a fɔxɔ ra.
4 Nayi, ɛ siga kiraan kolonma nɛn, bayo ɛ munma yi dangu na kiraan xɔn
singen. Koni nɔngɔnna yɛ wuli firin ɲɔxɔn xa lu ɛ tan nun kankiraan tagi. Ɛ
nama ɛ maso a ra."
5 Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, "Ɛ ɛ yɛtɛ rasariɲan, bayo tila Alatala
kabanako feene ligama nɛn ɛ tagi."

* **3:3:** ***3.3 Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

6 Yosuwe yi a fala saraxaraline xa, a naxa, “Ɛ Layiri Kankiraan tongo, ɛ dangu yamaan yɛɛ ra.” E yi Layiri Kankiraan tongo, e ti yamaan yɛɛ ra.
7 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “N na i findi fələma nɛn muxu gbeen na to Isirayila kaane birin yɛtagi, alogo e xa a kolon a en birin na a ra alo nxu nun Musa yi a ra kii naxan yi.
8 I tan xa yamarini ito so saraxaraline yii naxanye Layiri Kankiraan xalima, i naxa, ‘Ɛ na Yurudɛn baa dɛɛn li, ɛ godo, ɛ ti a xɔrɛ ra.’ ”
9 Yosuwe yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ɛ maso be, ɛ yi ɛ tuli mati Alatalaa falan na, ɛ Ala.”
10 Yosuwe mɔn naxa, “Feni ito nan ligama alogo ɛ xa a kolon habadan Ala ɛ tagi. A tan nan Kanan kaane nun Xitine nun Xiwine nun Perisine nun Girigasane nun Amorine nun Yebusune kedima ɛ yɛɛ ra.
11 Ɛ bata a to, dunuŋa birin Marigina Layiri Kankiraan nan tixi ɛ yɛɛ ra Yurudɛn baani gidideni.
12 Iki ɛ xɛmɛ fu nun firin sugandi Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne tagi. Bɔnsɔn keden, muxu keden.
13 Saraxaraliin naxanye dunuŋa birin Marigina Alatalaa Kankiraan xalima, ne nɛɛn fa e sanne ti Yurudɛn baa igeni tun, Yurudɛn igen bolonma nɛn a tagi. Igen naxan yi godoma, na yi lu malanŋɛ yire kedenni.”
14 Yamaan to mini e bubune kui alogo e xa Yurudɛn baani gidi, saraxaraliin naxanye yi Layiri Kankiraan xalima, ne yi ti yamaan yɛɛ ra.
15 Yurudɛn baan yi fema nɛn se xaba waxatine birin yi. Saraxaraliin naxanye yi kankiraan xalima, ne to Yurudɛn baan li, e sanne ti igeni,
16 igen naxan yi godoma, na yi dan, a lu malanŋɛ yire kedenni wulani Adama taani naxan Saratan fɛma. Igen naxan yi godoma Fɔxɔ Ige Darani, daraan naxan mɔn xili Araba Darana, na birin yi xara. Yamaan yi gidi Yeriko taan yɛtagi.
17 Saraxaraliin naxanye yi Alatalaa Layiri Kankiraan maxalima, ne yi lu tixi baan xude wuli yi xareni Yurudɛn tagi. Isirayila birin yi gidi xaren na, han Isirayila bɔnsɔnna birin yi yelin baani gidɛ.

4

Gɛmɛ fu nun firinne fe

1 Yamaan birin to yelin Yurudɛn baan gidɛ, Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa,
2 “Ɛ xɛmɛ fu nun firin tongo yamaan yɛ, bɔnsɔn keden, muxu keden.
3 Ɛ xa e yamari e xa gɛmɛ fu nun firin tongo Yurudɛn baan xude wunla ra saraxaraline yi tixi dɛnaxan yi. Ɛ e xali, ɛ sa e sa ɛ to xideni.”
4 Yosuwe yi xɛmɛ fu nun firin xili a bata yi naxanye sugandi Isirayila yamaan yɛ, bɔnsɔn keden, muxu keden.
5 Yosuwe yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ dangu Alatala ɛ Alaa Layiri Kankiraan yɛtagi, ɛ siga Yurudɛn baan tagini. Ɛ tan muxu keden kedenna birin xa gɛmɛ keden keden tongo ɛ tungunna fari lan Isirayila kaane bɔnsɔnne xasabin ma,
6 alogo na xa findi taxamasenna ra ɛ tagi. Ɛ diine fama ɛ maxɔdindeni nɛn tila, e naxa, ‘Gɛmɛni itoe findixi nanse ra ɛ tan xa?’
7 Ɛ a falama nɛn e xa, ɛ naxa, ‘Ito nan a yitaxi a Yurudɛn igen bolon nɛn Alatalaa Layiri Kankiraan yɛɛ ra. A to Yurudɛn baan gidi, baa igen birin yi bolon. Gɛmɛni itoe na feen nan nabirama Isirayila kaane ma han habadan.’ ”

8 Yosuwe naxan yamari Isirayila kaane ma, e yi na liga. E yi gɛmɛ fu nun
firinne tongo Yurudɛn baan tagi, alo Alatala a fala Yosuwe xa kii naxan yi,
naxan yi lanxi Isirayila bɔnsɔnne xasabin ma. E yi e xali yamaan
daaxadeni, e sa e sa mɛnni.
9 Yosuwe mɔn yi gɛmɛ fu nun firin dɔxɔ Yurudɛn baan xude wunla ra
Layiri Kankiraan maxali muxune yi tixi dɛnaxan yi. E mɔn na yi han to.
10 Saraxaraliin naxanye yi Layiri Kankiraan xalima, ne yi lu tixi Yurudɛn
baan xude wunla ra han yamaan yi yelin Alatalaa yamarine birin
nakamalɛ Yosuwe bata yi naxanye fala e xa alo Musa fan Yosuwe yamari
naxanye ra. Yamaan yi e mafura gidɛ.
11 Yamaan birin to yelin danguɛ, Alatalaa Layiri Kankiraan nun
saraxaraline yi dangu yamaan yɛtagi.
12 Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ
kedenna yi dangu Isirayila yamaan yɛɛ ra e nun e yɛngɛ so seene alo Musa a
fala e xa kii naxan yi.
13 Fayida sofa wuli tonge naanin ɲɔxɔndɔn yi dangu Alatala yɛtagi yɛngɛso
xinla ma, siga Yeriko mɛrɛmɛrɛne binni.
14 Na lɔxɔni, Alatala yi Yosuwe findi muxu gbeen na Isirayila kaane birin
yɛtagi. E yi a binya a siimayaan birin yi alo e Musa binya kii naxan yi.
15 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa,
16 “Saraxaraliin naxanye Layiri Sereya Kankiraan xalima, ne yamari, e xa
te Yurudɛn baani.”
17 Yosuwe yi saraxaraline yamari, a naxa, “Ɛ te Yurudɛn baani.”
18 Saraxaraliin naxanye yi Alatalaa Layiri Kankiraan maxalima, ne to te
Yurudɛn baani, e yi e sanna bama igeni waxatin naxan yi te xaren na, baa
igen mɔn yi xɛtɛ a kiini, a mɔn yi dangu fɔlɔ alo a singeni. Yurudɛn baan
birin mɔn yi findi fufaan na.
19 Yamaan te Yurudɛn baani ɲɛɛn kike singen xii fuden nan ma. E yi sa e
daaxadeni tɔn Giligali taani, Yeriko sogeteden binni.
20 E gɛmɛ fu nun firinna naxanye tongo Yurudɛn baani, Yosuwe yi ne dɔxɔ
Giligali taani.
21 A yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa ɛ diine ɛ maxɔdin waxati
famatɔni, e naxa, ‘Nanse gɛmɛni itoe ra?’
22 ɛ e xaranma ito nan ma, ɛ naxa, ‘Isirayila kaane Yurudɛn baani gidi nɛn
a yixaraxin na.’
23 Amasɔtɔ Alatala ɛ Ala Yurudɛn baani ito xɔri nɛn ɛ yɛɛ ra, han ɛ yi gidi
alo Alatala ɛ Ala Gbala Baan liga kii naxan yi, a yi a xɔri en yɛɛ ra han en yi
gidi.
24 A na feen ligaxi nɛn alogo dunuɲa siyane birin xa a kolon a Alatala
sɛnbɛn gbo. E nun mɔn ɛ xa gaxu Alatala ɛ Ala yɛɛ ra habadan.”

5

Gaan tiin nun Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe

1 Amorine mangan naxanye yi Yurudɛn kidi ma sogegododen binni, e
nun Kanan kaane mangan naxanye birin fɔxɔ igen dɛ, ne to a mɛ, Alatala
bata Yurudɛn baani xara Isirayila kaane yɛɛ ra han e birin yi gidi, e bɔɲɛn yi
kala, e yilanyilan Isirayila kaane yɛɛ ra.
2 Na waxatini, Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Gɛmɛn nafala filɛne ra,
i Isirayila xɛmɛne banxulan.”

3 Yosuwe yi gɛmɛn nafala filɛne ra, a yi Isirayila xɛmɛne banxulan. E yi na
geyaan xili sa banxulan tidena.
4 Yosuwe na liga feni ito nan ma. Xɛmɛn naxanye birin keli Misiran
yamanani, sofane birin, ne faxa nɛn tonbonni kira yi e keli xanbini Misiran
yi.
5 Xɛmɛn naxanye birin keli Misiran yi, ne birin yi banxulanxi, koni
naxanye birin bari tonbonni kira yi e keli xanbini Misiran yi, ne sese mi yi
banxulanxi.
6 Isirayila kaane lu nɛn tonbonni ɲɛɛ tonge naanin sigatini, han na
xɛmɛne birin yi yelin faxɛ naxanye yi nɔɛ yɛngɛn soɛ e mini Misiran
yamanani waxatin naxan yi, naxanye tondi Alatala xuiin namɛ. Alatala yi a
kɔlɔ, a e mi fa na bɔxɔn toɛ Alatala bata yi a kɔlɔ e fafane xa naxan ma fe ra a
xa a so en yii, kumin nun nɔnɔn gbo bɔxɔn naxan yi.
7 Ala yi e diine tongo e funfuni. Yosuwe ne nan banxulan, bayo e mi yi
banxulanxi kira yi.
8 Yamaan xɛmɛne birin yelin xanbini banxulanɲɛ, e yi e raxara daaxadeni
han e yi kɛndɛya.
9 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “N bata Misiran kaane marayagin
masiga ɛ ra.” Nanara, e yi mɛnna xili sa Giligali han to.
10 Isirayila kaane yi daaxa Giligali, e Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* raba
mɛnni kiken xi fu nun naaninde lɔxɔn ɲinbanna ra Yeriko mɛrɛmɛrɛne ma.
11 Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla kuyebaan yɛtɛni, e yi yamanan sansi
bogine don, buru ratetaren nun sansi xɔri gilinxine.
12 E to yamanan bogi seene don, na kuye bani, Isirayila kaane mi fa
Manna donseen† don daxi yo sɔtɔ sɔnɔn. E yi Kanan bɔxɔn bogi seene don
na ɲɛɛn na.

Malekan yi mini Yosuwe xa

13 Yosuwe to Yeriko taan li, a yi a yɛɛn nakeli, a yi xɛmɛna nde to tixi a
yɛtagi, a silanfanna suxi a yii.‡ Yosuwe yi a ralan, a a maxɔdin, a naxa, “I
nxu tan nan xa ba, hanma nxu yaxune?”
14 A yi Yosuwe yabi, a naxa, “Muxu yo. Alatalaa gali xunna nan n na. N
bata fa.” Yosuwe yi bira, a yi a yɛtagin lan bɔxɔn ma a binya feen na, a fa a
fala a xa, a naxa, “N kanna nanse falama a walikɛɛn xa?”
15 Alatalaa gali xunna yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “I ya sankidine ba i
sanni, bayo i tixi yire sariɲanxin nin.” Yosuwe yi na liga.

6

Yosuwe yi Yeriko taan suxu

1 Yeriko taan sodene birin balanxin nan yi a ra Isirayila kaane fe ra.
Muxe mi yi minima, muxe mi yi soma.
2 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “A mato, n bata Yeriko taan nun a
mangan nun a sofa fangamane so i yii.
3 Ɛ nun i ya sofane xa taan nabilin sanɲa ma keden lɔxɔ keden. Ɛ xa na
liga xii sennin bun ma.

---

* **5:10: 5.10** ***Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. † **5:12: 5.12** ***Manna donsena*** a fe mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.
‡ **5:13: 5.13** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

4 Saraxaraliin muxu solofere xa konton feri solofere tongo xɔtane ra, e yi
ti Layiri Kankiraan yɛɛ ra. A xii soloferede lɔxɔni, ɛ taan nabilin sanɲa ma
solofere, saraxaraline xa lu xɔtane fɛ.
5 E na xɔtane fe waxatin naxan yi, ɛ yi a xuiin mɛ, yamaan birin xa sɔnxɔ
gbeen nate. Nayi, yinna naxan taan nabilinxi, na birama nɛn a yɛtɛ ra,
yamaan birin yi e tinxin taan na e so keden na."

6 Nunu a dii Yosuwe yi saraxaraline xili, a a fala e xa, a naxa, "Ɛ Layiri
Kankiraan tongo. Ɛ saraxarali solofere ti Alatalaa Kankiraan yɛɛ ra konton
feri solofere suxi naxanye yii xɔtane ra."
7 A yi a fala yamaan xa, a naxa, "Ɛ siga, ɛ sa sigan ti taan nabilinni. Kantan
muxuna ndee xa dangu Alatalaa Kankiraan yɛɛ ra."
8 Yosuwe a fala yamaan xa kii naxan yi, e yi a liga na kiini. Saraxarali
soloferene yi siga xɔta soloferene fɛ Alatala yɛtagi. Alatalaa Layiri
Kankiraan maxali muxune yi bira e fɔxɔ ra.
9 Kantan muxun yɛɛ ra xiine yi sigan tima saraxaraline yɛɛ ra naxanye yi
xɔtane fema. Kantan ti dɔnxɛne yi bira kankiraan maxali muxune fɔxɔ ra. E
yi sigan tima xɔta xuiin nan ma.
10 Yosuwe bata yi yamarini ito so yamaan yii, a naxa, "Ɛ nama sɔnxɔn
nate, ɛ nama ɛ xuini te, ɛ nama fala yo ti fɔ n na a fala ɛ xa lɔxɔn naxan yi. Na
waxatini, ɛ sɔnxɔn nate!"
11 E yi taan nabilin Alatalaa Kankiraan na sanɲa ma keden. Na xanbi ra, e
yi xɛtɛ yamaan daaxadeni, e yi xi mɛnni.

12 Yosuwe yi keli subaxa, saraxaraline yi Alatalaa Kankiraan tongo.
13 Saraxarali soloferene yi siga xɔta soloferene fɛ Alatalaa Kankiraan yɛɛ
ra. Kantan muxun yɛɛ ra xiine yi tixi e yɛɛ ra. Kantan ti dɔnxɛne fan yi
biraxi Alatalaa Kankiraan maxali muxune fɔxɔ ra. E yi sigan tima xɔta xuiin
nan ma.
14 E yi taan nabilin dɔxɔɲa keden a xi firinde lɔxɔn fan yi. Na xanbi ra, e yi
xɛtɛ yamaan daaxadeni. E yi na liga xii sennin.

15 A xii soloferede lɔxɔni, e yi keli subaxani, e mɔn yi taan nabilin na kiini
dɔxɔɲa ma solofere. E taan nabilin na lɔxɔ keden peen nin sanɲa ma
solofere.
16 Nayi, e to a rabilin a dɔxɔde soloferedeni, saraxaraline yi xɔtane fe.
Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, "Ɛ sɔnxɔn nate, bayo Alatala bata taan
so ɛ yii.
17 Alatala bata halagin nagidi taani ito nun a yi seene birin ma, fɔ Raxabi
keden peena, yalunde ɲaxanla, na nan kisima e nun muxun naxanye birin
sa luma a banxin kui, bayo a en ma xɛrane yigiya nɛn en naxanye xɛ.
18 Koni ɛ a liga ɛ yeren ma. Ɛ yɛtɛ ratanga se halagi daxine ma alogo ɛ
nama na sese xali, xanamu, ɛ halagin nun gbalon nafama Isirayila yamaan
daaxadeni nɛn.
19 Gbetin nun xɛmaan nun muran sula daxine nun wure muranne birin
nasariɲanxi Alatala nan xa, fɔ e xa ramara a nafulu ramaraden nin."

20 Yamaan yi sɔnxɔn nate. Saraxaraline yi xɔtane fe. Yamaan to xɔta xuiin
mɛ, e yi sɔnxɔ gbeen nate, taan nabilinna yinna yi bira a yɛtɛ ra. Yamaan yi
e tinxin taan na, e so keden na. E yi taan suxu.
21 E yi taan halagi Ala xa, e mɛn kaane birin faxa silanfanna ra, xɛmɛn
nun ɲaxanla, dii ɲɔrɛn nun fonna, hali ɲingene nun yɛxɛɛne nun sofanle.

22 Xɛmɛ firinna naxanye siga yamanan nakɔrɔsideni, Yosuwe bata yi a
fala ne xa, a naxa, “Ɛ siga na yalunde ɲaxanla banxini. Ɛ sa a ramini e nun a
muxune birin, alo ɛ ɛ kɔlɔ a xa kii naxan yi.”
23 Banxulan firinna naxanye yamanan nakɔrɔsi wundoni, ne yi siga, e sa
Raxabi ramini banxini e nun a fafe nun a nga nun a tadane nun a xunyɛne
nun a muxune birin e nun a xabilan birin, e yi e ramini, e e radɔxɔ Isirayila
yamaan daaxaden dɛxɔn.
24 Isirayila kaane yi taan gan e nun a yi seene birin, fɔ gbeti nun xɛmaan
nun muran sula daxine nun wure muranne. Ne yi ramara Alatalaa banxin
nafulu ramaradeni.
25 Yosuwe yi yalunde ɲaxanla Raxabi ratanga, e nun a denbayaan nun a
muxune birin amasɔtɔ Yosuwe xɛraan naxanye rasiga Yeriko taan
nakɔrɔsideni, a ne yigiya nɛn. A mɔn dɔxi Isirayila kaane tagi han iki.
26 Na waxatini, Yosuwe yi a kɔlɔ falani ito ma, a naxa, “Dangan na kanna
xa Alatala yɛtagi naxan na Yeriko taan ti. Na kanna na a ti fɔlɔ, a bɔnɔma a
dii singeni nɛn. A na taan so dɛɛn ti, a bɔnɔ a bolokadani.”
27 Alatala yi lu Yosuwe xɔn. A xinla yi yamanan birin suxu.

7

Akan yulubin naxan liga

1 Isirayila kaane tinxintareyaan liga nɛn Ala ra, e yi se halagi daxine
tongo. Karimi a dii xɛmɛ Akan nan na sena ndee tongo Ala tɔnna dɔxɔ
naxanye tongo fe ra. Sabidi nan Karimi sɔtɔ. Sera nan Sabidi sɔtɔ. Sera keli
Yuda bɔnsɔnna nin. Alatala yi xɔlɔ Isirayila kaane ma han!
2 Yosuwe yi xɛrane rasiga keli Yeriko siga Ayi taani, taan naxan
Beti-Aweni dɛxɔn ma, Betɛli taan sogeteden binni. A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ
siga, ɛ sa yamanan nakɔrɔsi.” Na xɛmɛne yi siga Ayi taana fe rakɔrɔsideni.
3 E yi xɛtɛ Yosuwe fɛma, e yi a fala, e naxa, “Hali yamaan birin mi siga Ayi
taan yɛngɛdeni, fɔ muxu wuli firin hanma muxu wuli saxan ɲɔxɔn gbansan.
Ne Ayi kaane nɔɛ nɛn. Hali i mi yamaan birin naxadan, bayo en yaxune mi
wuya.”
4 Nayi, muxu wuli saxan yatɛ yi siga, koni e yi sa e gi Ayi kaane bun
yɛngɛni.
5 Ayi kaane yi muxu tonge saxan e nun sennin faxa e yɛ. Ayi kaane yi e
kedi keli taan so dɛɛn na han Sebarimi. E yi siga e faxɛ geya godon na.
Isirayila yamaan bɔŋɛn yi kala, e yigitɛgɛ.
6 Yosuwe yi a dugine yibɔ a ma, a bira, a yi a yɛtagin lan bɔxɔn ma Alatalaa
Kankiraan yɛtagi han ɲinbanna ra, e nun Isirayila fonne. E yi
burunburunna sa e xunni sununi.
7 Yosuwe yi a fala, a naxa, “N Marigina Alatala, nanfera i a ragidixi
yamani ito xa Yurudɛn baani gidi, i yi nxu so Amorine yii alogo i xa nxu
halagi? Hali nxu yi lu Yurudɛn baan mɛn binni nun!
8 N Marigina, n fa nanse falama iki, Isirayila kaane to bata e gi e yaxune
yɛɛ ra?
9 Kanan kaane nun yamanan muxun bonne feni ito mɛma nɛn, e yi nxu
rabilin, e nxu xinla ɲan bɔxɔ xɔnni ito ma. Nayi, i tan fa nanse ligama i xili
binyena fe ra?”
10 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Keli, i yɛtagin lanxi bɔxɔn ma
nanfera?

11 Isirayila bata yulubin liga. E bata layirin kala n na e yamari naxan na. E bata se halagi daxina ndee tongo. E bata muŋan ti, e a feen luxun, e seene luxun e goronne kui.
12 Nanara, Isirayila kaane mi fa nɔɛ tiyɛ e yaxune yɛɛ ra. E e gima nɛn e yɛɛ ra, bayo e fan yɛtɛɛn bata findi muxu halagi daxine ra. N mi fa luyɛ ɛ xɔn, xa ɛ mi se halagi daxine raxɔri ɛ tagi.
13 Keli, i yamaan nasariŋan. I yi a fala, i naxa, ‘Ɛ yɛtɛ rasariŋan tila fe ra. Amasɔtɔ Alatala Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: Se halagi daxine ɛ tagi. Isirayila kaane, ɛ mi nɔɛ tiyɛ ɛ yaxune yɛɛ ra, fanni ɛ mi na seene ba ɛ tagi.
14 Xɔtɔnni ɛ fa n yɛtagi bɔnsɔn yɛɛn ma. Alatala na bɔnsɔnna naxan yita, ne yi e maso xabila yɛɛn ma. Alatala na xabilan naxan yita, ne yi e maso denbaya yɛɛn ma. Alatala na denbaya naxan yita, ne yi e maso keden keden yɛɛn ma.
15 Naxan na suxu, a li se halagi daxine a yii, na kanna xa gan e nun a yii seene birin, bayo a bata Alatalaa layirin kala, a yi kalan ti Isirayila yamaan birin ma!’ ”
16 Xɔtɔn xɔtɔn, Yosuwe yi keli, a yi Isirayila kaane maso bɔnsɔn yɛɛn ma. Masɛnsɛnna yi Yuda bɔnsɔnna suxu.
17 A yi Yuda xabilane muxune maso, masɛnsɛnna yi Sera xabilan suxu. A yi Sera xabilan muxune maso denbaya yɛɛn ma, masɛnsɛnna yi Sabidi suxu.
18 A yi Sabidi a denbaya xunne maso, a yi Akan suxu, Karimi a dii xɛmɛna. Sabidi nan Karimi sɔtɔ. Sera yi Sabidi sɔtɔ keli Yuda bɔnsɔnni.
19 Yosuwe yi a fala Akan xa, a naxa, “N ma diina, ŋɔndin fala Alatalaa binyena fe ra, Isirayilaa Ala. I yi a tantun. I naxan ligaxi, a fala n xa. I nama a luxun n ma.”
20 Akan yi Yosuwe yabi, a naxa, “Ŋɔndin na a ra. N tan nan yulubin ligaxi Alatala ra, Isirayilaa Ala. N ni ito nan ligaxi:
21 N Sinari kaane doma gbeena nde to nɛn se suxine yɛ, naxan yi tofan han, e nun gbeti gbanan kɛmɛ firin, e nun xɛmaan kilo tagi. E xɔnla yi n suxu, n yi e tongo. E sa bitinxi n ma bubun kui. Gbetin saxi bonne bun ma.”
22 Yosuwe yi xɛrane rasiga e giyɛ bubun kui, e yi sa seene li luxunxi, gbetin yi saxi seen bonne bun ma.
23 E yi a birin tongo bubuni, e siga e ra Yosuwe nun Isirayila kaane fɛma. E yi e sa Alatala yɛtagi.
24 Yosuwe nun Isirayila birin yi Sera a dii Akan tongo e nun gbetin nun doma gbeen nun xɛmaan nun a dii xɛmɛne nun a dii tɛmɛne nun a ŋingene nun a sofanle nun a xuruseene nun a bubun nun a yii seen birin, e siga e ra Akori lanbanni.
25 Yosuwe yi a fala Akan xa, a naxa, “I bata ŋaxankatan nafa nxu ma, Alatala i fan ŋaxankatama nɛn to.” Isirayila kaane birin yi a magɔlɔn, e nun bonne, e yi e gan.
26 E yi gɛmɛ gbegbe malan Akan fari. Han to na gɛmɛne malanxi na. Alatala yi xɛtɛ a xɔlɔn fɔxɔ ra. Nanara, mɛnna xili nɛn Akori lanbanna han to.*

8

Isirayila kaane yi Ayi taan tongo

* **7:26: 7.26 *Akori*** bunna nɛɛn fa fala “Kɔntɔfinla.”

1 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Hali i nama gaxu, i nama yigitɛgɛ. Ganla birin tongo, i sa Ayi taan yɛngɛ. A mato, n bata Ayi mangan so i yii e nun a yamaan birin nun a taan nun a bɔxɔna.

2 I Ayi taan nun a mangana feen ligama nɛn alo Yeriko taan nun a mangan liga kii naxan yi. Koni iki, ɛ nɔɛ e yii seene nun e xuruseene tongɛ nɛn. Maratɛrɛna yɛngɛni tɔn taa xanbin na.”

3 Yosuwe nun ganla birin yi keli, e siga Ayi taan yɛngɛdeni. Yosuwe yi sofa yɛbaxin muxu wuli tonge saxan sugandi, a yi e rasiga kɔɛɛn na.

4 A yi yamarini ito so e yii, a naxa, “Nba, ɛ sa ɛ luxun taa xanbin na ɛ maratɛrɛna yɛngɛni tɔn. Ɛ nama ɛ makuya taan na. Ɛ yitɔnxin xa lu mɛnni.

5 Nxu nun ganla nxu masoma nɛn taan na. Taan muxune na mini waxatin naxan yi nxu yɛngɛdeni, nxu yi nxu gi e bun alo naxan liga a singeni.

6 E sigama nɛn nxu kedɛ han nxu makuya taan na. Nayi, e mirima nɛn, a nxu nxu gima e bun nɛn alo a fɔlɔni.

7 Nayi, ɛ yi mini ɛ luxundeni, ɛ yi din taan na. Alatala, ɛ Ala a soma nɛn ɛ yii.

8 Ɛ na taan suxu, ɛ tɛɛn so a ra. Ɛ na birin liga alo Alatala a falaxi kii naxan yi. N bata na yamari ɛ ma.”

9 Yosuwe yi e rasiga, e sa e luxun Ayi taan nun Betɛli taan longonna ra, Ayi taan sogegododen binni a yɛngɛ xinla ma. Yosuwe tan yi xi yamaan tagi.

10 Yosuwe yi keli subaxa, a yi a sofane mato. E nun Isirayila fonne birin yi ti yamaan yɛɛ ra, siga Ayi taani.

11 A ganla birin yi siga, han e sa taan li. E yi daaxadeni tɔn Ayi kɔmɛn fɔxɔni, lanbanna yi lu e nun Ayi taan tagi.

12 Yosuwe yi sofa wuli suulun ɲɔxɔn tongo, a yi e yamari a e xa sa e luxun Ayi taan nun Betɛli taan longonna ra, taan sogegododen binni yɛngɛ so xinla ma.

13 Yamaan yi e ti kiini tɔn, naxanye yi daaxadeni, ne yi lu taan kɔmɛn fɔxɔni, bonne yi lu taan sogegododе binni yɛngɛ so xinla ma. Na kɔɛɛn na, Yosuwe nun gali dɔnxɛn yi godo lanbanni.

14 Ayi taan mangan to na to, e nun taan xɛmɛne birin yi keli mafurɛn, e yi siga Isirayila kaane yɛngɛdeni Araba tonbonna dɛ. Koni e mi yi a kolon xa muxune luxunxi e xili ma taa xanbin na.

15 Yosuwe nun Isirayila yamaan birin yi tin Ayi muxune xa e kedi, e yi e gi e bun siga tonbon kiraan xɔn.

16 Ayi taan muxune birin yi keli e sagatan xinla ma. E yi bira Yosuwe fɔxɔ ra han e yi makuya taan na pon!

17 Xɛmɛ yo mi lu Ayi taan nun Betɛli taani. E birin yi siga Isirayila kaane sagatandeni. E yi taan so dɛɛn lu rabixi siga Isirayila kaane fɔxɔ ra.

18 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Tanban naxan suxi i yii, na ti Ayi taan xa, bayo n taan soma nɛn i yii.” Yosuwe yi a tanban ti taan xa.

19 Yosuwe a yiini bandun waxatin naxan yi, xɛmɛn naxanye yi luxunxi maratɛrɛna yɛngɛn xinla ma, ne yi mini e luxundene yi mafurɛn, e yi e gi so taani, e na suxu, e tɛɛn so a ra mafurɛn.

20 Ayi xɛmɛne to e yɛɛ raxɛtɛ, e yi tɛɛ tutin to tɛ kore e taani. Kira yo mi yi fa e xa, bayo e yi naxanye sagatanma tonbonni, ne bata yi xɛtɛ e kanke.

21 Yosuwe nun Isirayila ganla birin yi a kolon, a sofaan naxanye yi luxunxi taan natɛrɛnadeni yɛngɛni, ne bata yi taan suxu, taan tutin yi tema. E yi e xun xɛtɛ Ayi kaane xili ma.

22 Isirayila kaan naxanye yi Ayi taani, ne fan yi mini taani e yɛngɛdeni. Na
nan a liga sigade mi lu Ayi kaane xa, e to yi Isirayila ganle tagi. E yi e birin
faxa. E sese mi lu e nii ra. Muxu yo mi nɔ a giyɛ.
23 Koni e yi Ayi mangan tan suxu, e siga a ra Yosuwe fɛma.
24 Isirayila kaane to yelin Ayi kaane birin faxɛ xɛɛne ma e nun burunna ra
e siga e dinɲɛ e ra dɛnaxan yi, e yi so taan kui, e na kaane birin faxa
silanfanna ra.
25 Ayi kaan xɛmɛn nun ɲaxanla naxan faxa na lɔxɔni, e sigɛ han muxu
wuli fu nun firin yatɛ.
26 Yosuwe a tanban yi lu tixi Ayi taan xa han a muxune birin yi halagi.
27 Isirayila kaane yi mɛn kaane yii seene tongo e gbeen na alo xuruseene
nun se gbɛtɛye, alo Alatala a yamari Yosuwe ma kii naxan yi.
28 Yosuwe yi Ayi taan gan, han to taa xɔri rabeɲinxin na a ra.
29 Ayi mangan tan, e na singan wudin kɔɛ ra han ɲinbanna ra. Sogen to
godo, Yosuwe yi yamarin fi, a e xa a binbin nagodo wudin kɔɛ ra. E yi a woli
ayi taan so dɛɛn na, e yi gɛmɛ wuyaxi malan a fari. Han to, na mɔn na kiini.

Saraxa gandena Ebali geyaan fari

30 Nayi, Yosuwe yi saraxa ganden nafala Alatala xa Ebali geyaan fari,
Isirayilaa Ala,
31 alo Musa Alatalaa walikɛna a yamari Isirayila kaane ma kii naxan yi. E
yi saraxa ganden nafala gɛmɛne ra, naxanye mi yi solixi, wuren mi yi dinxi
naxanye ra, alo a sɛbɛxi Musaa Sariya kitabun kui kii naxan yi. E yi saraxan
gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane ba Alatala xa.
32 Musa sariyan naxanye sɛbɛ, Yosuwe mɔn yi na ɲɔxɔn sɛbɛ gɛmɛne ma
Isirayila kaane birin yɛɛ xɔri mɛnni.
33 Isirayila kaane birin, a fonne nun e kuntigine nun e kitisane birin
xɔɲɛn nun dugurenne, ne birin yi ti kankiraan fɔxɔ firinni e yɛɛ rafindixi
Lewi bɔnsɔnna saraxaraline ma, naxanye yi Alatalaa Layiri Kankiraan
maxalima. Yamaan fɔxɔ kedenna yi siga Garisimi geyaan fari, a bode fɔxɔn
fan yi ti Ebali geyaan fari, alo Alatalaa walikɛɛn Musa bata yi a yamari e ma
kii naxan yi, fa fala e xa duba Isirayila yamaan xa.
34 Na xanbi ra, Yosuwe yi sariyan falane birin xaran, a dubane nun a
dangane, alo a sɛbɛxi Sariya Kitabun kui kii naxan yi.
35 Musa naxan birin yamari, na fala keden mi lu Yosuwe mi naxan xaran
Isirayila yamaan malanxin xa, hali ɲaxanle nun diidine, e nun xɔɲɛn
naxanye yi e yɛ.

9

Gabayon kaane layirina fe

1 Mangan naxanye Yurudɛn baan sogegododen binni, ne birin yi yɛngɛni
ito a fe mɛ, naxanye geyane fari e nun Sefela geya yirene nun Fɔxɔ Ige dɛɛn
nun Liban dɛxɔn ma, e nun Xitine nun Amorine nun Kanan kaane nun
Perisine nun Xiwine nun Yebusune.
2 E yi e malan Yosuwe nun Isirayila yamaan yɛngɛ xinla ma.
3 Gabayon kaane fan yi a mɛ Yosuwe Yeriko taan nun Ayi taan liga kii
naxan yi.
4 E yi kata Isirayila kaane mayendendeni. E yi e yɛtɛ findi xɛrane ra keli
yire makuyeni, e bɛnbɛli kobine nun manpa sase madɛgɛxine sa sofanle
fari.

5 E yi sankidi fori madɛgɛxine so e sanni, e doma kobi ɲanxine ragodo e
ma. E yi buru dungi xaraxine tongo e fandan na naxanye bata yi
xunxurunŋɛ ayi.
6 E yi sa Yosuwe nun Isirayila kaane li Giligali taani yamaan daaxadeni. E
yi a fala e xa, e naxa, “Nxu sa kelixi yamana makuyen nin, fa be yi alogo en
xa layirin xidi en tagi.”
7 Isirayila kaane yi e yabi, e naxa, “Yanyina nde, ɛ dɔxi nxu dɛxɔn ma nɛn.
Nxu tan nɔɛ layirin xidɛ en tagi di?”
8 E yi a fala Yosuwe xa, e naxa, “I ya walikɛne nan nxu ra.” Yosuwe yi e
maxɔdin, a naxa, “Nde ɛ tan na? Ɛ kelixi minɛn?”
9 E yi Yosuwe yabi, e naxa, “I ya walikɛne kelixi yamana makuyen nin
Alatala xinla a fe ra, i ya Ala. Amasɔtɔ nxu bata a xinla mɛ a naxan birin
ligaxi Misiran yamanani,
10 e nun a naxan birin liga Amori manga firinne ra Yurudɛn baan
sogeteden binni, Xɛsibɔn taan manga Sixɔn nun Basan yamanan manga
Ogo, naxan yi dɔxi Asatarɔti taani.”
11 “Nxɔ fonne nun nxu kon kaane birin a fala nɛn nxu xa, e naxa, ‘Ɛ
fandane tongo ɛ naxan donma kira yi. Ɛ siga Isirayila kaane ralandeni. Ɛ yi
a fala e xa, ɛ naxa, ɛ walikɛne nan nxu ra.’ Iki, en xa layirin xidi en bode tagi.
12 Nxɔ burune ni i ra. Nxu yi e tongoma nxu fandan na waxatin naxan yi
nxu konni fa be yi, e mɔn yi wolonxi. Koni, iki e bata xara ayi, e xunxurunŋɛ
ayi.
13 Nxu yi nxɔ manpa saseni itoe rafema waxatin naxan yi, e nɛnɛne nan yi
a ra, koni iki e bata yibɔ. Nxɔ dugine nun nxɔ sankidine mato. E yɛtɛɛn bata
kala fefe sigatini.”
14 Isirayila kaane yi e fandane mato, koni e mi Alatala maxɔdin.
15 Yosuwe yi lanna raso e tagi, a layirin xidi, a xa e lu e nii ra, yamaan
yɛɛratine yi e kɔlɔ na fari.
16 E yelin xanbini layirin xidɛ e tagi, xii saxan danguxina, Isirayila kaane
yi a mɛ a e dɔxɔ bodene nan yi ne ra.
17 Isirayila kaane yi keli, siga Gabayon kaane taani itoe yi, e sa so e kenla
xii saxande lɔxɔni. Na taane ni i ra: Gabayon, Kefira, Beroti, e nun
Kiriyati-Yeyarin.
18 Isirayila kaane mi e faxa bayo yamaan yɛɛratine bata yi e kɔlɔ e xa
Alatala yi, Isirayilaa Ala. Koni yamaan birin yi e yɛɛratine mafalama.
19 Yɛɛratine yi a fala yamaan xa, e naxa, “Nxu bata nxu kɔlɔ Alatala yi,
Isirayilaa Ala. Iki, en mi fa nɔɛ en yiin dinŋɛ e ra.
20 Nayi, en na e fe suxuma ikiini. En na e luma e nii ra nɛn bayo en bata
en kɔlɔ e xa. Xanamu en Alaa xɔlɔn nafama nɛn en xili ma.”
21 Yɛɛratine yi a fala e xa, e naxa, “E xa lu e nii ra, koni e xa findi wudi
sɛgɛne nun ige baane ra yamaan birin xa.” Yɛɛratine na nan fala.
22 Yosuwe yi Gabayon kaane xili, a falan ti e xa, a naxa, “Nanfera ɛ nxu
mayendenxi, ɛ naxa, a ɛ sa kelixi yamana makuyen nin, anu ɛ dɔxi nxu
dɛxɔn ma nɛn?
23 Iki, ɛ bata danga. Ɛ tan birin luma nɛn konyiyani ɛ findi wudi sɛgɛne
nun ige baane ra n ma Alaa banxin xa.”
24 E yi Yosuwe yabi, e naxa, “Muxune bata a yɛba nxu tan i ya walikɛne xa
ki faŋi Alatala i ya Ala a yamari a walikɛɛn Musa ma kii naxan yi, a xa
bɔxɔni ito birin so ɛ yii, a be kaane raxɔri ɛ yɛɛ ra. Nanara, nxu gaxuxi nxu
niin na, nxu yi na liga.

25 Iki nxu fa i tan nan yii. Naxan na i kɛnɛn, naxan nafan i ma, na liga nxu ra.”
26 Yosuwe na nan liga, a yi e ratanga Isirayila kaane ma alogo e nama e faxa.
27 Yosuwe yi e findi wudi sɛgɛne nun ige baane ra yamaan xa na lɔxɔni, e nun Alatalaa saraxa ganden xa, a dɛnaxan sugandima. Han to e mɔn na wanli.

10

Yɛngɛna Gabayon kaane xili ma

1 Yerusalɛn mangana Adoni-Sedeki yi a mɛ a Yosuwe bata Ayi taan suxu, a yi na raxɔri, a mɔn yi Ayi taan nun a mangan liga alo a Yeriko taan nun a mangan liga kii naxan yi. A mɔn yi a mɛ a Gabayon kaane nun Isirayila kaane bata lanna raso e bode tagi e layirin xidi, a Gabayon kaane dɔxi e yɛ.
2 Na yi a gaxu ki faɲi, bayo taa gbeen nan yi Gabayon na, alo manga taana nde. A yi gbo Ayi taan xa, a muxune birin sofa.
3 Yerusalɛn mangana Adoni-Sedeki yi xɛraan nasiga a faladeni Xebiron manga Hohami nun Yaramuti manga Pirami nun Lakisi manga Yafiya nun Egilon manga Debiri xa, a naxa,
4 “Ɛ fa n fɛma, ɛ fa n mali Gabayon yɛngɛdeni, bayo e tan bata lanna raso e nun Yosuwe nun Isirayila kaane tagi.”
5 Amorine manga suulunne yi e malan: Yerusalɛn mangan nun Xebiron mangan nun Yaramuti mangan nun Lakisi mangana e nun Egilon mangana. Ne nun e ganle yi siga, e sa e daaxadene yitɔn Gabayon taan yɛtagi. E yi na yɛngɛ fɔlɔ.
6 Gabayon kaane yi xɛraan nasiga a faladeni Yosuwe xa Giligali taani yamaan daaxadeni, a naxa, “I nama i ya konyine rabeɲin. Fa nxu rakisi mafurɛn! Nxu mali, bayo Amorine mangan birin naxanye dɔxi geyane fari, ne bata e malan nxu xili ma!”
7 Yosuwe nun a ganla birin yi keli Giligali taani, e nun a sofa yɛbaxine.
8 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “I nama gaxu e yɛɛ ra, bayo n bata e so i yii. E sese mi tiyɛ i yɛɛ ra.”
9 Yosuwe yi sigan ti kɔɛɛn birin na keli Giligali taani, a fa e ratɛrɛna.
10 Alatala yi e kedi Isirayila yɛɛ ra, Isirayila kaane yi sa e nɔ Gabayon taani han! E yi siga e dinɲɛ e ra Beti-Xoron kiraan xɔn, e siga e faxɛ han Aseka taan nun Makeda taani.
11 E yi e gima Isirayila kaane yɛɛ ra waxatin naxan yi, godo Beti-Xoron geyaan na, ito nan liga e ra: Alatala yi siga balabalan kɛsɛ xungbene rayolonɲɛ e fari han Aseka taani. E yi raxɔri. Balabalan kɛsɛn muxun naxanye faxa, ne yi wuya dangu na muxune ra Isirayila kaane naxanye faxa silanfanna ra.
12 Alatala Amorine so Isirayila kaane yii lɔxɔn naxan yi, Yosuwe yi falan ti Alatala xa Isirayila kaane yɛtagi, a naxa,
“Sogena, i raxara Gabayon xun ma.
I tan kiken fan xa i raxara Ayalɔn mɛrɛmɛrɛn xun ma.”
13 Sogen nun kiken yi e raxara han Isirayila yamaan yi e yaxune nɔ. Feni ito sɛbɛxi Yasari a kɛdin fan kui. Sogen yi a raxara kuyen tagiyani, a mi bira sinma, a lu raxaraxi mɛnni fayida fɛriɲɛn keden ɲɔxɔn.
14 Xabu a fɔlɔni han to, lɔxɔ yo munma a liga alo na lɔxɔna, Alatala muxuna nde a maxandin nasuxu na kii nin amasɔtɔ Alatala nan yi yɛngɛn soma Isirayila xa.

15 Yosuwe nun Isirayila yamaan birin yi xɛtɛ Giligali taani yamaan daaxadeni.
16 Na manga suulunne yi e gi, e sa e luxun faranna ra Makeda taan dɛxɔn.
17 Muxune yi sa na fala Yosuwe xa manga suulunne yi dɛnaxan yi, a e luxunxi faranna ra Makeda taan dɛxɔn.
18 Yosuwe yi a fala, a naxa, “Ɛ gɛmɛ gbeene makutukutu, ɛ sa e dɔxɔ faranna dɛ ra. Ɛ kantan tiine dɔxɔ na.
19 Koni ɛ tan nama dan mɛnni de! Ɛ en yaxune sagatan, ɛ kiraan bolon e ma. E nama so e taani de! Bayo Alatala ɛ Ala bata e so ɛ yii.”
20 Yosuwe nun Isirayila kaane yi gbalo gbeen nagodo e ma, fayida e yi e raxɔri fɔ muxu gixi keden kedenna naxanye sa so taa makantanxine yi.
21 Ganla birin yi xɛtɛ bɔɲɛ xunbenli Yosuwe fɛma Makeda dɛxɔn yamaan daaxadeni. Muxu yo mi susu falan tiyɛ Isirayila kaane xili ma.
22 Yosuwe yi a fala, a naxa, “Ɛ gɛmɛne ba faranna dɛ ra, ɛ manga suulunne ramini na ra.”
23 E yi manga suulunne ramini faranna ra, Yerusalɛn mangan nun Xebiron mangan nun Yaramuti mangan nun Lakisi mangana, e nun Egilon mangana.
24 E to fa mangane ra Yosuwe fɛma, Yosuwe yi Isirayila xɛmɛne birin xili. Sofa kuntigin naxanye siga yɛngɛni, a yi a fala ne xa, a naxa, “Ɛ maso, ɛ yi ɛ sanne ti mangani itoe kɔɛɛn fari.” E yi e maso, e yi e sanne ti e kɔɛne fari.
25 Yosuwe yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama kuisan, ɛ nama gaxu, ɛ wɛkilɛ, ɛ yi ɛ sɛnbɛ so! Amasɔtɔ ɛ yaxun naxanye birin yɛngɛma, Alatala ito nan ligama e ra ɛ xa.”
26 Yosuwe yi e faxa. A yi e singan wudi suulun kɔɛ ra, e yi lu singanxi mɛnni han ɲinbanna ra.
27 Sogen bira waxatini, Yosuwe yi yamarin fi, a e xa e binbine ragodo wudin kɔɛ ra. E yi luxunxi faranna naxan na, e yi sa e bira mɛnni. E yi gɛmɛ gbeene dɔxɔ faranna dɛ ra. Han to e mɔn mɛnni.
28 Yosuwe yi Makeda taan fan suxu na lɔxɔ yɛtɛni. E yi taan muxune nun e mangan faxa silanfanna ra. A yi na muxune birin halagi, muxu yo mi lu a nii ra. A yi Makeda taan mangan liga alo a Yeriko taan mangan liga kii naxan yi.
29 Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli Makeda taani e siga Libina taani. E yi na yɛngɛ fɔlɔ.
30 Alatala yi na taan fan so e yii, e nun a mangana. Isirayila kaane yi taan muxune birin faxa silanfanna ra e nun muxun naxanye birin yi a kui. E mi muxu yo lu a nii ra mɛnni. E yi na mangan liga alo e Yeriko taan mangan liga kii naxan yi.
31 Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli Libina taani, e siga Lakisi taani. E yi daaxadeni tɔn na yɛtagi, e na yɛngɛ fɔlɔ.
32 Alatala yi Lakisi taan so Isirayila kaane yii. Yɛngɛn xii firinde lɔxɔni, e yi taan nɔ, e taan muxune faxa silanfanna ra, e nun naxanye birin yi a kui, alo e Libina taan liga kii naxan yi.
33 Nayi, Geseri taan mangana, Horami yi siga Lakisi taan malideni. Yosuwe yi e nun a ganla faxa, a mi muxu yo lu a nii ra.
34 Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli Lakisi taani e siga Egilon taani. E yi e daaxadeni tɔn na yɛtagi, e yi na fan yɛngɛ fɔlɔ.
35 E yi na nɔ na lɔxɔ yɛtɛni, e yi taan muxune birin faxa silanfanna ra, e nun muxun naxanye birin yi a kui. Yosuwe yi na raxɔri na lɔxɔ yɛtɛni alo a Lakisi taan liga kii naxan yi.

36 Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli Egilon taani, e siga Xebiron taani, e yi na yɛngɛ fɔlɔ.
37 E yi na nɔ, e taan muxune nun e mangan faxa silanfanna ra, e nun a rabilinna taane nun muxun naxanye birin yi ne kui. E mi muxu yo lu a nii ra alo e naxan liga Egilon taani. Yosuwe yi na taan naxɔri fefe, e nun naxanye yi a kui.
38 Yosuwe nun Isirayila kaane yi xɛtɛ, e Debiri taan yɛngɛ fɔlɔ.
39 E yi taan nun a mangan nɔ, e nun taan naxanye na rabilinni. E yi e faxa silanfanna ra. Muxun naxanye birin na taane yi, e yi ne raxɔri, e mi muxu yo lu a nii ra. Yosuwe yi Debiri taan nun a mangan liga alo a Xebiron taan nun Libina taan nun a mangan liga kii naxan yi.
40 Yosuwe yi na yamanan birin nɔ, geya yirene nun Negewi tonbonna nun Sefela geya yiren nun e mangane birin. A yi muxune birin naxɔri, naxanye birin yi yengima a mi muxu yo lu a nii ra alo Alatala Isirayilaa Ala a yamari kii naxan yi.
41 Yosuwe yi e yɛngɛ keli Kadesi-Barineya taani han Gasa taana, e nun Gosen yamanan birin, sa dɔxɔ Gabayon taan na.
42 Yosuwe yi na taane nun e mangane nɔ sanɲa ma kedenni, bayo Alatala Isirayilaa Ala nan yi yɛngɛn soma Isirayila xa.
43 Yosuwe nun Isirayila yamaan birin yi xɛtɛ Giligali taani yamaan daaxadeni.

11

Yɛngɛ gbeen Meromi xuden dɛ

1 Xasori taa mangan Yabin to na mɛ, a yi xɛraan nasiga Madon taa mangan Yobabo nun Simiron taan mangan nun Akisafa taa mangan ma,
2 e nun mangan naxanye yi dɔxi geya yireni sogetede kɔmɛn fɔxɔni, e nun naxanye yi Yurudɛn mɛrɛmɛrɛne ma Kinɛrɛti Daraan yiifari fɔxɔni e nun naxanye yi Sefela geya yireni, e nun naxanye yi Dɔrɔ yamanan birin yi sogegododen binni,
3 e nun Kanan kaane ma naxanye sogeteden nun sogegododen binni, e nun Amorine nun Xitine nun Perisine nun Yebusun naxanye geyaan fari, e nun Xiwin naxanye Xerimon geyaan lanbanni Misipa yamanani.
4 E nun e ganle birin yi mini, e findi yama gbeen na, alo baa xɔn ɲɛmɛnsinna. E soone nun yɛngɛ so wontorone fan yi wuya han!
5 Mangani itoe birin yi fa e malan, e yi e yamaan daaxadeni tɔn Meromi xuden dɛxɔn ma, Isirayila kaane yɛngɛ xinla ma.
6 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “I nama gaxu e yɛɛ ra de, bayo i yanyi tila, n ne birin soma nɛn i yii, e faxaxin yi lu Isirayila kaane yɛtagi. I yi e soone san fasane bolon. I yi e yɛngɛso wontorone fan gan.”
7 Yosuwe nun a ganla birin yi fa e ratɛrɛna Meromi xuden dɛ, e yi e yɛngɛ.
8 Alatala yi e so Isirayila kaane yii. E yi e nɔ, e yi siga e makedɛ han Sidɔn taa gbeeni, han Misirefoti-Mayimi yi, han Misipe mɛrɛmɛrɛni sogeteden binni. E yi e birin faxa, e mi muxu yo lu a nii ra.
9 Yosuwe yi a liga alo Alatala a fala a xa kii naxan yi. A yi e soone san fasane bolon. A yi e yɛngɛ so wontorone fan gan.
10 Na waxatini, Yosuwe xɛtɛmatɔɔn yi Xasori taan yɛngɛ, a yi a mangan faxa silanfanna ra. Xasori taan nan yi yamanani itoe birin manga taan na.
11 E yi taan muxune birin faxa silanfanna ra, e yi e raxɔri fefe. E mi muxu yo lu a nii ra. E yi Xasori taan gan.

12 Yosuwe yi na manga taane birin yɛngɛ, a yi e mangane suxu. E yi e
birin faxa silanfanna ra, e raxɔri, alo Alatala a walikɛɛn Musa a yamari e
ma kii naxan yi.
13 Koni taan naxanye yi geyane fari, Isirayila kaane mi ne sese gan ba
Xasori taan na Yosuwe naxan gan.
14 Seen naxan birin yi taane yi e nun e xuruseene, Isirayila kaane yi ne
birin tongo. Koni e yi muxune birin faxa silanfanna ra, e raxɔri, e mi muxu
yo lu a nii ra.
15 Alatala naxan yamari a walikɛɛn Musa ma, Musa fan yi na yamari
Yosuwe ma. Yosuwe fan yi na rakamali. A mi ɲinan yamari yo xɔn Alatala
naxan so Musa yii.
16 Yosuwe yi yamanani itoe birin tongo: geya yiren nun Negewi
tonbonna nun Gosen yamanan birin nun Sefela geya yiren nun Yurudɛn
baan mɛrɛmɛrɛne nun Isirayila bɔxɔn geyane han sa dɔxɔ Sefela ra.
17 Keli Xalaka geyaan ma naxan tema Seyiri geyane binni, han Baali-Gadi
yi Liban mɛrɛmɛrɛne yi Xerimon geyaan lanbanni, a yi na mangane birin
suxu. A yi e faxa.
18 Yosuwe bu nɛn mangani itoe yɛngɛ han!
19 Taa yo mi yi na naxan lanna raso e nun Isirayila kaane tagi, e layirin
xidi, fɔ Xiwin naxanye yi dɔxi Gabayon nabilinni. E taan bonne birin suxu
nɛn yɛngɛni.
20 Amasɔtɔ Alatala nan yi Kanan kaane bɔɲɛne yixɔdɔxɔma alogo e xa
Isirayila kaane yɛngɛ, Ala yi e halagi. E mi kininkinin e ma, e yi e raxɔri alo
Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.
21 Na waxatini, Yosuwe yi siga. A yi Anakine yɛngɛ naxanye kelixi
Xebiron geya yiren nun Debiri taan nun Anaba taan nun Yuda nun Isirayila
geyane birin yi. Yosuwe yi e birin halagi e nun e taane.
22 Anaki bɔnsɔnna muxu yo mi fa lu Isirayila yamanani. E fa lu Gasa taan
nun Gati taan nun Asadodi taane nin.
23 Nayi, Yosuwe yi bɔxɔn birin tongo alo Alatala a fala Musa xa kii naxan
yi. Yosuwe yi na bɔxɔn so Isirayila kaane yii e kɛɛn na, a yitaxun Isirayila
bɔnsɔnne ra. Na xanbi ra, bɔɲɛ xunbenla yi lu yamanani, yɛngɛn yi ɲan.

12

E mangan naxanye nɔ

1 Mangane ni i ra Isirayila kaane naxanye nɔ, e yi e yamanane tongo
Yurudɛn baan sogeteden binni, keli Arinon xuden ma han sa dɔxɔ Xerimon
geyaan na, sa Yurudɛn mɛrɛmɛrɛne fari sogeteden binni. E itoe nan nɔ:
2 Amorine mangan Sixɔn naxan yi dɔxi Xɛsibɔn yi. A tan nan ma mangaya
yi kelima Arinon xude wunla ma, Aroyeri taan yi dɛnaxan yi siga han
Yaboko xudena Amoni yamanan danna. Galadi yamanan fɔxɔ kedenna fan
yi na nan kui.
3 A tan nan mɔn yi Yurudɛn sogeteden binna mɛrɛmɛrɛne xun na, keli
Kinɛrɛti Daraan ma han Araba Daraan naxan xili Fɔxɔ Ige Darana, sa dɔxɔ
Beti-Yɛsimoti taan na, han Pisiga geyaan san bun yiifari fɔxɔn binni.
4 E mɔn yi Ogo fan nɔ, Basan mangana, Refa bɔnsɔnna muxu dɔnxɛna nde.
A yi dɔxi Asatarɔti nun Edere taane nin.
5 A tan nan yi mangayani keli Xerimon geyaan nun Salaka nun Basan
yamanan birin yi siga han Gesuri kaane nun Maka kaane yamanan danne

nun Galadi yamanan bode fɔxɔna, siga han Manga Sixɔn ma mangayaan fɔlɔdena, Xɛsibɔn taan mangana.
6 Musa Alatalaa walikɛɛn nun Isirayila kaane yi na mangane birin nɔ.
Alatalaa walikɛɛn Musa yi e yamanan so Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi
bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yii, mɛnna yi findi e gbeen
na.
7 Mangane ni i ra Yosuwe nun Isirayila kaane naxanye nɔ Yurudɛn baan
sogegododen binni, keli Baali-Gadi taani Liban lanbanni han sa dɔxɔ
Xalaka geyaan na naxan tema Seyiri geyane binni. Yosuwe yi bɔxɔni itoe
birin so Isirayila bɔnsɔnne yii, a bɔnsɔnne birin yi e gbee kɛɛn sɔtɔ:
8 geya yamanan nun Sefela geya yiren nun Yurudɛn mɛrɛmɛrɛne nun
geyane lanban yirene nun tonbon yirene nun Negewi tonbonna. Siyani
itoe nan yi dɔxi na yirene yi: Xitine nun Amorine nun Kanan kaane nun
Perisine nun Xiwine nun Yebusune.
9 E taa mangan naxanye nɔ, ne xinle ni itoe ra:
Yeriko mangana,
Ayi taan mangan naxan yi Betɛli fɛma,
10 Yerusalɛn mangana,
Xebiron mangana,
11 Yaramuti mangana, Lakisi mangana,
12 Egilon mangana, Geseri mangana,
13 Debiri mangana, Gederi mangana,
14 Xoroma mangana, Aradi mangana,
15 Libina mangana, Adulan mangana,
16 Makeda mangana, Betɛli mangana,
17 Tapuwa mangana, Xeferi mangana,
18 Afeki mangana, Lasarɔn mangana,
19 Madon mangana, Xasori mangana,
20 Simiron Meron mangana,
Akisafa mangana,
21 Taanaki mangana, Megido mangana,
22 Kedesi mangana,
Yokanayimi mangan naxan yi Karemele yi,
23 Dɔrɔ mangan naxan yi Dɔrɔ yamanani,
Goyin mangan naxan yi Giligali yi,
24 e nun Tirisa mangana.
Na taane birin taa keden manga keden. E malanxina, manga tonge saxan e
nun keden.

13

Taan naxanye lu e tongo daxina

1 Yosuwe bata yi fori ki faɲi. A siimayaan bata yi xɔnkuya, Alatala yi a fala
a xa, a naxa, “I bata fori ki faɲi, anu yamanan dɛnaxan masɔtɔtare luxi,
mɛnna mɔn gbo.
2 Filisitine nun Gesuri kaane bɔxɔne birin luxi,
3 keli Sixori xuden ma Misiran sogeteden binni, siga han Ekirɔn taana,
sogetede kɔmɛnna ma. Na birin yatɛxi Kanan kaane gbeen nan na.
Filisitine manga suulunne nan mangayani mɛnni Awi kaan naxanye Gasa
taan nun Asadodi taan nun Asikalɔn taan nun Gati taan nun Ekirɔn taani.
4 Kanan kaane bɔxɔne fan luxi, keli Meyara taan ma Sidɔn kaane dɛnaxan
yi, han Afeki taani han Amorine danna.

5 Gebala kaane bɔxɔne luxi e nun Liban bɔxɔn birin naxan sogeteden
binni, keli Baali-Gadi taan ma, naxan Xerimon geyaan san bunni, han
Lebo-Xamata taana.
6 E nun Sidɔn kaan naxanye birin geyane fari, keli Liban yi han
Misirefoti-Mayimi. N yɛtɛɛn na yamanane muxune kedima nɛn Isirayila
kaane yɛɛ ra. I xa na birin yitaxun Isirayila kaane ra e kɛɛn na, alo n na i
yamarixi kii naxan yi.
7 Yamanani ito yitaxun Isirayila bɔnsɔn solomanaaninne ra, e nun
Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna."

Musa bɔxɔn naxanye yitaxun Yurudɛn sogeteden binni

8 Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna nun Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi
bɔnsɔnna, ne bata yi e gbee kɛɛn sɔtɔ, Alatalaa walikɛɛn Musa naxan fixi e
ma Yurudɛn kidi ma sogeteden mabinni.
9 E bɔxɔn fɔlɔxi Aroyeri taan nan ma Arinon xuden dɛ, e nun taan naxan
lanbanni, siga Medeba taan mabinna lanta yiren birin yi, han Dibon taana,
10 e nun Amori mangan Sixɔn ma taane birin naxan yi dɔxi Xɛsibɔn taani,
siga han Amonine bɔxɔn danne,
11 e nun Galadi taan nun Gesuri kaane nun Maka kaane yamanan nun
Xerimon geyaan birin, e nun Basan yamanan birin siga han Salaka.
12 E nun Basan manga Ogo a yamanan fan yi findi e gbeen na, naxan dɔxɔ
Asatarɔti taan nun Edere taani, naxan findi Refa bɔnsɔnna muxu dɔnxɛna
nde ra. Musa bata yi na mangane nɔ a e yamanane tongo.
13 Koni Isirayila kaane mi Gesuri kaane nun Maka kaane kedi. Han to e
dɔxi Isirayila kaane tagi.

Lewi bɔnsɔnna kɛɛna

14 Musa mi bɔxɔ yo fi Lewi bɔnsɔnna ma, bayo saraxan naxanye ralima
Alatala ma tɛɛn na, Isirayilaa Ala, ne nan findi e tan gbee kɛɛn na alo a fala e
xa kii naxan yi.

Rubɛn bɔnsɔnna bɔxɔna

15 Musa bata yi bɔxɔni itoe fi Rubɛn bɔnsɔnna ma, e yi yitaxun e xabilane
ra:
16 Fɔlɔ Aroyeri taan ma Arinon xuden dɛ, e nun taan naxan na lanbanni,
siga han Medeba taan mabinna lanta yirene,
17 han Xɛsibɔn nun a rabilinna taan naxanye birin lanta yirene yi. Na
taane xinle ni itoe ra: Dibon, Bamoti-Baali, Beti-Baali-Meyɔn,
18 Yahasi, Kedemoti, Mefaati,
19 Kiriyatayimi, Sibima, Sɛrɛti-Saxari geyaan fari mɛrɛmɛrɛne tagi,
20 Beti-Peyori, Pisiga tintin yirene, Beti-Yɛsimoti,
21 taan naxanye birin lanta yireni e nun Amori Manga Sixɔn naxan yi
dɔxi Xɛsibɔn, na yamanan birin. Musa bata yi na mangan nɔ, e nun Midiyan
mangani itoe: Efi, Rekemi, Suru, Xuru, e nun Reba. E yi dɔxi Sixɔn ma
yamanan nin a mangayaan bun.
22 E yi bonne faxama waxatin naxan yi, Isirayila kaane yi Beyori a dii
xɛmɛ yiimatoon Balami fan faxa silanfanna ra.
23 Yurudɛn baan nan findixi Rubɛn bɔnsɔnna bɔxɔn danna ra
sogegododen mabinni. Na taane nun banxidɛne nan findixi Rubɛn
bɔnsɔnna kɛɛn na, e yi yitaxun e xabilane ra.

Gadi bɔnsɔnna bɔxɔna

24 Musa bata yi bɔxɔni itoe fi Gadi bɔnsɔnna ma, e yi yitaxun e xabilane ra:

25 Yaasɛri yamanan nun Galadi rabilinna taan birin nun Amoni yamanan
fɔxɔ kedenna siga han Aroyeri taan Rabaha taan yɛtagi,
26 keli Xɛsibɔn ma han Ramati Misipe taan nun Betonimi taana, e nun keli
Maxanayin taan ma siga han Debiri danna,
27 e nun Beti-Harama taan nun Beti-Nimira taan nun Sukɔti taana, e nun
Safon taan Yurudɛn baan dɛ, e nun Xɛsibɔn manga Sixɔn ma yamanan
dɔnxɛna, e nun yamanan naxan Yurudɛn baan sogeteden binni han
Kinɛrɛti Daraan bode fɔxɔna.
28 Na taane nun e rabilinna taa xurine yi findi Gadi bɔnsɔnna kɛɛn na, e yi
e yitaxun e xabilane ra.

Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna

29 Musa yi bɔxɔni itoe fi Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna ma, Manase a
diine fɔxɔ kedenna, e yi e yitaxun e xabilane ra:
30 Basan bɔxɔn naxan birin yi Basan manga Ogo a yamanani, fɔlɔ
Maxanayin taan ma han Yayiri taan nabilinne, taa tonge sennin,
31 e nun Galadi yamanan fɔxɔ kedenna nun Asatarɔti taan nun Edere taan
naxanye findi Basan manga Ogo a manga taane ra. Ne birin yi yitaxun
Manase a dii Makiri a diine fɔxɔ kedenna ra xabila yɛɛn ma.
32 Musa bata yi na kɛɛ bɔxɔne fi Isirayila kaane ma a yi Moyaba
mɛrɛmɛrɛne ma waxatin naxan yi, Yurudɛn baan kidi ma Yeriko taan
sogeteden binni.
33 Koni Musa mi bɔxɔ yo fi Lewi bɔnsɔnna ma. Alatala Isirayilaa Ala yi
findi e kɛɛn na alo a fala kii naxan yi.

14

Isirayila bɔnsɔnna bonne bɔxɔne

1 Nunu a dii Yosuwe nun saraxarali Eleyasari nun xabila xunne yi Kanan
bɔxɔni taxun Isirayila kaane ra e kɛɛn na ikii nin.
2 Bɔxɔn yi yitaxun Isirayila bɔnsɔn solomanaaninne nun bɔnsɔnna fuden
fɔxɔ kedenna ra masɛnsɛnna xɔn, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan
yi.
3 Bɔxɔn naxan tan yi Yurudɛn baan sogeteden mabinni, Musa bata yi na fi
bɔnsɔn firin dɔnxɛne nun bɔnsɔn fuden fɔxɔ kedenna ma, koni a mi bɔxɔ yo
fi Lewi bɔnsɔnna ma yamaan yɛ.
4 Yusufu bɔnsɔnna bata yi yitaxun a findi bɔnsɔn firinna ra, Manase nun
Efirami. Lewi bɔnsɔnna mi kɛɛ yo sɔtɔ yamanani, fɔ taana ndee, e dɔxɔ
dɛnaxanye yi e nun e rabilinne xuruseene xa.
5 Isirayila kaane yi na yamanani taxun alo Alatala a yamari Musa ma kii
naxan yi.

Kalebi yi Xebiron bɔxɔn sɔtɔ

6 Yuda bɔnsɔnna muxune yi siga Yosuwe fɛma Giligali yi. Yefune Kenisi
kaana dii Kalebi yi ne yɛ. Na yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Alatala naxan
falaxi a muxu faɲi Musa xa en firinna fe yi Kadesi-Barineya yi, i na kolon.
7 N bata yi ɲɛɛ tonge naanin sɔtɔ, Alatalaa walikɛɛn Musa yi n xɛ keli
Kadesi-Barineya yi siga Kanan yamanani, a n xa sa mɛnna rakɔrɔsi. N to
yelin na ra, n yi dɛntɛgɛ tinxinxin sa a xa.
8 Koni ngaxakedenna naxanye siga n fɔxɔ ra na, ne yi yamaan tunnaxɔlɔ e
ma, koni n tan lu Alatala nan tun fɔxɔ ra, n ma Ala.

9 Na ləxəni, Musa yi a kələ ito ra, a naxa, ‘I sanna tixi dɛnaxanye birin yi, mɛnne findima nɛn i tan nun i ya diine kɛɛn na waxatin birin, bayo i luxi Alatala nan tun fəxə ra, n ma Ala.’
10 Awa, a ɲɛɛ tonge naanin nun suulunna ni i ra xabu Alatala sa na fala Musa xa, en yi sigatini tonbonni waxatin naxan yi. To, n tan ni i ra, Alatala bata n ma siimayaan nasiga han ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun suulun.
11 Anu, to n mən kɛndɛ ken alo Musa n xɛ ləxəni. Fangan mən n na iki, n yɛngɛn so alo na waxatini.
12 Nayi, i xa geya yireni ito fi n ma alo Alatala a falaxi n xa kii naxan yi na ləxəni. I a mɛ nɛn na ləxəni fa fala Anaki bənsənna nan mɛnni, e taane mən gbo, e makantanxi a faɲin na. Alatala gbansan xa lu n xən, n na e kedima nɛn alo Alatala a fala kii naxan yi.”
13 Yosuwe yi duba Yefune a dii Kalebi xa, a Xebiron fi a ma a kɛɛn na.
14 Na taan mən a diine yii han to, bayo Yefune Kenisi kaana dii Kalebi bira Alatala nan fəxə ra, Isirayilaa Ala.
15 A fələni nun, Xebiron yi xili nɛn “Kiriyati-Aruba” bayo Araba nan yi xili kanna ra Anaki bənsənna muxune tagi. Na xanbi ra, bəɲɛ xunbenla yi lu yamanani, yɛngɛn yi ɲan.

15

Yuda bənsənna kɛɛ bəxəna

1 E bəxən naxan yitaxun Yuda bənsənna ra e xabila yɛɛn ma, na yi sigɛ han Edən yamanan naninna binna Sini tonbonni, yamanan yiifanna binni pon!
2 Yuda bənsənna bəxən yiifanna naninna fələxi Fəxə Ige Daraan yiifanna dɛɛn nan na naxan yɛɛ rafindixi Negewi tonbonna ma,
3 dangu Tali Geyaan yiifanna ma, dangu Sini tonbonni, te Kadesi-Barineya yiifanna ma, dangu Xesirən yi, te Adari yi, siga Karaka binni,
4 dangu Asimon yi, siga Misiran xuden ma a sa dan fəxə igen dɛ. E bəxən naninna nan na ra a yiifanna mabinni.
5 Sogeteden binni, Yuda bəxən naninna findixi Fəxə Igen Daraan dɛɛn nan na, siga han Yurudɛn baan sa birama darani dɛnaxan yi.
A kəmɛnna ma, a naninna fələma Yurudɛn baan biraden nan ma Fəxə Ige Daraan ma,
6 te Beti-Xogala mabinni, dangu Beti-Araba kəmɛnna ma, te han Rubɛn a dii Bohan ma gɛmɛ yirena.
7 Na naninna yi sigaxi han Debiri taana, dangu Akori lanbanni, siga kəmɛnna ma Giligali binni, dɛnaxan Adumimi geya teden yɛtagi, xuden yiifanna ma. A dangu En-Semɛsi igene dɛxən ma sa mini En-Rogeli ma.
8 Na naninna yi texi han Ben-Hinən lanbanna, Yebusune taan yiifanna ma. Na taan findixi Yerusalɛn nan na. A mən yi texi han geyaan xuntagi, naxan Hinən lanbanna yɛtagi a sogegododen binni Refa lanbanna xunna ra a kəmɛnna binni.
9 Keli na geyaan fari, na naninna yi sigaxi han Nefetowa ige xunna ra, siga han taan naxanye Eferon geyaan fari, dangu Baala taan binni, dɛnaxan xili Kiriyati-Yeyarin.
10 Keli mɛnni siga sogegododen binni han Seyiri geyane binna, dangu Yeyarin geya dɛxən ma a kəmɛn fəxəni, dɛnaxan xili Kɛsalən, godo Beti-Semɛsi yi, dangu Timana yi.

11 Na naninna yi sigaxi han Ekirən taan geyaan kəmɛn fəxəna, siga Sikirən
taan binni, dangu Baala geyaan ma, sa dəxə Yabaneeli ra, sa mini baan ma.
12 Sogegododen binna, Fəxə Ige Gbeen nan findixi na naninna ra. Yuda
bənsənna bəxən danne nan na ra naxan yitaxun xabila yɛɛn ma.

Kalebi a bəxəna
Kitisane 1.11-15

13 Yosuwe yi Yuda bənsənna bəxəna nde fi Yefune a dii Kalebi ma, alo
Alatala a yamari kii naxan yi. A taa singen findi Kiriyati-Aruba taan na,
naxan xili Xebiron. Araba yi findixi Anaki muxune benban nan na.
14 Kalebi yi Anaki bənsənna muxu saxanne kedi. E yi xili Sɛsayi nun
Aximan e nun Talamayi.
15 Na xanbi ra, Kalebi yi te Debiri taan xili ma, dɛnaxan yi xili a singeni,
Kiriyati-Seferi.
16 Kalebi yi a fala, a naxa, “Naxan na Kiriyati-Seferi taan yɛngɛ, a a nə, n
nan n ma dii tɛmɛ Akasa fima nɛn na kanna ma.”
17 Kalebi xunyɛ Kenasi a dii xɛmɛ Otiniyɛli yi Seferi taan yɛngɛ, a yi a nə.
Kalebi yi a dii tɛmɛ Akasa fi a ma a ɲaxanla ra.
18 Akasa to dəxə xɛmɛ taa ra Otiniyɛli konni, a yi a radin a xa xɛɛ gbɛtɛ
maxədin a fafe ma. Akasa to godo a sofanla fari, Kalebi yi a maxədin, a
naxa, “Nanfe ligaxi?”
19 A yi a yabi, a naxa, “Tin fe keden ma n xa, amasətə i bata bəxən fi n ma
naxan yamanan yiifanna mabinni. Iki i mən xa tigi yiren fi n ma.” Awa, a
fafe yi geya fari tigine nun lanban yi tigine fi a ma.

Yuda bəxəna

20 Yuda bənsənna kɛɛ bəxəne ni i ra, e xabila yɛɛn ma:
21 Taan naxanye yi Yuda bəxən yiifari fəxəni Negewi tonbonni, Edən
yamanan danna dɛxən, ne xinle ni itoe ra: Kabaseeli, Ederi, Yaguru,
22 Kina, Dimona, Adada,
23 Kedesi, Xasori, Yitinan,
24 Sifi, Telemi, Beyaloti,
25 Xasori-Xadata, Kɛriyoti-Xesirən, naxan findixi Xasori ra,
26 Amama, Sema, Molada,
27 Xasari-Gada, Xesimon, Beti-Pɛlɛti,
28 Xasari-Suwali, Bɛriseba, Bisiyoteya
29 Baala, Iyimi, Esemi,
30 Elitoladi, Kesili, Xoroma,
31 Sikilaga, Madamanna, Sansanna,
32 Lebayoti, Siliximi, Ayin, e nun Rimən. E birin malanxina, taa məxəɲɛn
nun solomanaanin, sa e banxidɛne fari.
33 Taan naxanye yi Sefela geya yireni, ne xinle ni itoe ra: Esetayoli, Sora,
Asena,
34 Sanowa, En-Ganimi, Tapuwa, Enama,
35 Yaramuti, Adulan, Soko, Aseka,
36 Saarayimi, Aditayimi, Gedera, e nun Gederotayimi. E birin malanxina
taa fu nun naanin, e nun e banxidɛne.
37 Senan, Xadasa, Migidali-Gadi,
38 Dilɛyan, Misipe, Yokatili,
39 Lakisi, Bəsikati, Egilon,
40 Kabən, Laxamasi, Kitilisi,

41 Gɛdirɔti, Beti-Dagɔn, Nama, e nun Makeda. E birin malanxina, taa fu
nun sennin, e nun e banxidɛne.
42 Libina, Eteri, Asan,
43 Yifita, Asena, Nesibi,
44 Keyila, Akisibu, e nun Maresa. E birin malanxina taa solomanaanin, e
nun e banxidɛne.
45 Ekirɔn e nun a rabilinna taane nun banxidɛne,
46 keli Ekirɔn taan nun a sogeteden binna ma han taan naxanye Asadodi
dɛxɔn ma e nun e rabilinna taadine,
47 Asadodi taan nun a rabilinna taane nun banxidɛne, Gasa taan nun a
rabilinna taane nun banxidɛne, han na yirena Misiran xuden nun Fɔxɔ Ige
Gbeen birama e bode ma dɛnaxan yi.
48 Taan naxanye yi geya yireni, ne xinle ni itoe ra: Samiri, Yatiri, Soko,
49 Danna, Kiriyati-Sanna naxan mɔn xili Debiri,
50 Anaba, Esitemowa, Anima,
51 Gosen, Xolon, e nun Giloha. E birin malanxina taa fu nun keden, e nun
e banxidɛne.
52 Arabu, Ruma, Eseyan,
53 Yanimi, Beti-Tapuwa, Afeka,
54 Xumeta, Kiriyati-Aruba naxan mɔn xili Xebiron, e nun Siyoro. E birin
malanxina taa solomanaanin, e nun e banxidɛne.
55 Mayon, Karemele, Sifi, Yuta,
56 Yɛsɛreli, Yokodeyan, Sanowa,
57 Kayin, Gibeya, e nun Timana. E birin malanxina, taa fu, e nun e
banxidɛne.
58 Xalixuli, Beti-Suru, Gedori,
59 Maarati, Beti-Anoti, e nun Elitekon. E birin malanxina, taa sennin, e
nun e banxidɛne.
60 Kiriyati-Baali naxan mɔn xili Kiriyati-Yeyarin, e nun Rabaha. E birin
malanxina, taa firin, e nun e banxidɛne.
61 Taan naxanye yi tonbonni, e xinle ni itoe ra: Beti-Araba, Midin, Sekaka,
62 Nibisan, Fɔxɔ taana, e nun En-Gedi. E birin malanxina taa sennin, e
nun e banxidɛne.
63 Yuda bɔnsɔnna mi nɔ Yebusune kedɛ naxanye yi dɔxi Yerusalɛn taani.
Han to Yebusune dɔxi nayi Yuda bɔnsɔnna tagi.

16

Efirami nun Manase bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

1 E bɔxɔn naxan yitaxun Yusufu bɔnsɔnna ra, na danna yi fɔlɔxi Yurudɛn
baan nan ma Yeriko taan sogeteden binni, Yeriko tigine dɛnaxan yi. Na
naninna yi danguxi tonbonni naxan Yeriko taan faxan na, siga Betɛli geya
yireni.
2 A yi keli Betɛli yi, siga Lusi, dangu Ataroti taani, Arakane yamanan
dɛnaxan yi.
3 Godo sogegodode binna ra Yefeletine yamanan danna ra siga han
Beti-Xoron taan lanbanna rabilinna bɔxɔna, siga han Geseri yi, sa mini fɔxɔ
igen ma.
4 Yusufu a diine Manase nun Efirami bɔnsɔnna nan na bɔxɔn sɔtɔ e kɛɛn
na.
5 Efirami a bɔxɔn ni i ra e naxan yitaxun xabila yɛɛn ma: E kɛɛ bɔxɔn
danna yi sigaxi han Ataroti-Adari sogeteden binna, siga han Beti-Xoron
taan faxa binna,

6 siga han fɔxɔ igena, siga Mikimetati binna ra kɔmɛnna ma, siga
sogeteden binni Taanati-Silo yi, dangu Yanowa yi.
7 Keli mɛnni godo han Ataroti nun Nara yi sa dɔxɔ Yeriko ra, sa mini
Yurudɛn baan ma.
8 Keli Tapuwa, siga sogegododen binni han Kanna xudena, sa mini fɔxɔ
igen ma. Efirami bɔnsɔn kɛɛ bɔxɔn nan na ra e xabila yɛɛn ma.
9 Efirami bɔnsɔnna yi taana ndee fan sɔtɔ Manase bɔnsɔnna bɔxɔni e nun
e banxidɛne.
10 Efirami bɔnsɔnna mi Kanan kaane kedi Geseri yi. Han to ne fan dɔxi
Efirami bɔnsɔnna tagi, koni e findixi konyine nan na.

17

Manase bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

1 E bɔxɔn naxan yitaxun Yusufu a dii xɛmɛ singen Manase bɔnsɔnna
muxune ra e kɛɛn na na ni ito ra. Anu, Manase a dii xɛmɛ singen Makiri
naxan findi Galadi kaane benban na, na bata yi Galadi nun Basan bɔxɔn
sɔtɔ nun bayo sofa faɲin nan yi a ra.
2 Manase bɔnsɔnna muxu dɔnxɛne fan yi kɛɛn sɔtɔ xabila yɛɛn ma. Ne
xinle ni itoe ra: Abiyeseri, Xeleki, Asirɛli, Siken, Xeferi, e nun Sɛmida.
Yusufu a dii xɛmɛn Manase a diine nan ne ra xabila yɛɛn ma.
3 Galadi a dii xɛmɛn Xeferi a dii xɛmɛn Selofexadi mi dii xɛmɛ yo sɔtɔ, koni
a dii tɛmɛne sɔtɔ nɛn. Manase a dii xɛmɛ Makiri nan Galadi sɔtɔ. Selofexadi a
dii tɛmɛne xinle ni itoe ra: Maxala, Noha, Xɔgala, Milika, e nun Tirisa.
4 E yi siga saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe nun kuntigine
fɛma, e yi a fala e xa, e naxa, “Alatala a yamari nɛn Musa ma, a xa kɛɛn fi
nxu ma nxu kon kaane yɛ.” Awa, e yi e kɛɛn fi e ma alo a liga e fafe
ngaxakedenne xa kii naxan yi alo Alatala a yamari kii naxan yi.
5 Nayi, Manase bɔnsɔnna yi yire fu sɔtɔ, ba Galadi nun Basan na, naxan yi
Yurudɛn baan kidi ma.
6 Manase a dii tɛmɛne kɛɛn sɔtɔ na kii nin alo a dii xɛmɛne. Galadi
yamanan yi findi Manase a dii xɛmɛn bonne gbeen na.
7 Manase a bɔxɔn yi fɔlɔ Aseri bɔxɔn danna ma siga han Mikimetati taana
Siken taan sogeteden binni, siga han Yamin, En-Tapuwa kaane dɔxɔdene
binni.
8 Manase bɔnsɔnna nan gbee yi En-Tapuwa bɔxɔn na, koni Tapuwa taan
yi findixi Manase bɔnsɔnna danna nan na. Efirami bɔnsɔnna nan gbee yi na
ra.
9 Na danna yi sigaxi yiifanna mabinni han Kanna xudena. Manase a
bɔxɔn danna yi findixi Kanna xuden kɔmɛn fɔxɔn nan na han sa mini fɔxɔ
igen ma, koni Efirami a taana ndee yi luxi Manase a taane tagi.
10 Efirami a bɔxɔn yi Kanna xuden yiifanna nan ma. Manase gbeen yi
kɔmɛnna ma. Manase a bɔxɔn yi danxi fɔxɔ igen ma, Aseri a bɔxɔn yi lu a
kɔmɛnna ma, Isakari a bɔxɔn yi lu a sogeteden binni.
11 Manase bɔnsɔnna yi taana ndee sɔtɔ Isakari nun Aseri a bɔxɔne yɛ. E
xinle ni itoe ra: Beti-Seyan, Yibeleyami, Dɔrɔ, En-Dɔri, Taanaki, e nun
Megido nun e rabilinna banxidɛne. Yamana saxan nan na ra.
12 Koni, Manase bɔnsɔnna mi nɔ na taane tongɛ bayo Kanan kaane yi a
ragidixi e xa lu dɔxi na yamanani.
13 Koni Isirayila kaane to sɛnbɛn sɔtɔ, e yi Kanan kaane ti konyi wanle ra,
koni e mi nɔ e kedideni.

14 Yusufu bɔnsɔnna muxune yi Yosuwe maxɔdin, e naxa, “Nanfera i
yamanan yire kedenni ito yitaxunxi nxu ra nxu kɛɛn na? Nxɔ muxune
wuya, bayo Alatala bata barakan sa nxɔ fe yi han iki.”
15 Yosuwe yi e yabi, a naxa, “Xa ɛ wuya Efirami geya yiren xa, ɛ sa fɔtɔn
yirena nde masɛgɛ ɛ yɛtɛ xa Perisine nun Refa kaane yamanani.”
16 Yusufu bɔnsɔnna muxune yi a fala a xa, e naxa, “Geya yireni ito xurun
nxu ma. Anu, yɛngɛ so wontoro wure daxine Kanan kaane birin yii,
naxanye dɔxi lanbanni e nun naxanye dɔxi Beti-Seyan nun a banxidɛne, e
nun naxanye Yɛsɛreli lanbanni.”
17 Yosuwe yi Yusufu bɔnsɔnna yabi, a naxa, “Efirami kaane nun Manase
kaane, yama gbeen nan ɛ ra, ɛ sɛnbɛn fan gbo. Ɛ mi kɛɛ bɔxɔ yire keden xan
tun sɔtɔma,
18 koni ɛ fɔtɔnna fan sɔtɔma nɛn geya yireni. Ɛ na masɛgɛ, ɛ yi na tɔnɔn
sɔtɔ. Ɛ nɔɛ Kanan kaane kedɛ nɛn hali yɛngɛso wontoro wure daxine to e yii
e sɛnbɛn fan gbo.”

18

Bɔnsɔn soloferen bonne bɔxɔne

1 Isirayila yamaan yi e malan Silo taani. E yi Naralan Bubun ti mɛnni.
Yamanan yi lu e sɛnbɛn bun ma.
2 Na waxatini, Isirayila bɔnsɔn solofere yi na, naxanye munma yi e kɛɛ
bɔxɔn sɔtɔ singen.
3 Yosuwe yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Alatala, ɛ fafane Ala bɔxɔn
naxan soxi ɛ yii, ɛ na tongo feen bɔtɛ rabama han waxatin mundun yi?
4 Ɛ muxu saxan saxan sugandi bɔnsɔn yɛɛn ma. N xa e rasiga yamanan
matodeni. E xa e bɔnsɔnne kɛɛ bɔxɔne kiin sɛbɛ, e yi fa na dɛntɛgɛ n xa.
5 E xa yamanani taxun dɔxɔde soloferen na. Yuda bɔnsɔnna xa lu a bɔxɔni
yiifanna ma, Yusufu bɔnsɔnna yi lu a bɔxɔni kɔmɛn fɔxɔni.
6 Ɛ na yelin na yamanani taxunɲɛ soloferen na, a sɛbɛ, ɛ fa na yita n na, n
yi masɛnsɛnna ti Alatala en ma Ala yɛtagi, ne yi yitaxun ɛ ra.
7 Koni Lewi bɔnsɔnna mi bɔxɔ yo sɔtɔma ɛ tagi, bayo e gbee kɛɛn findixi
Alatalaa saraxa rali wanla nan na. Gadi bɔnsɔnna nun Rubɛn bɔnsɔnna nun
Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna, ne fan bata yi e gbeen sɔtɔ Yurudɛn baan
sogeteden binni alo Alatalaa walikɛɛn Musa a fi e ma kii naxan yi.”
8 Na muxune yi keli, e siga. Yosuwe bata yi e yamari, a naxa, “Ɛ siga, ɛ
yamanan mato, ɛ yi a kiin sɛbɛ. Na xanbi ra, ɛ fa be Silo yi, n xa masɛnsɛnna
ti Alatala yɛtagi na yamanani taxun feen na.”
9 Na muxune yi keli, e yi yamanani siga. E yi na yamanan taane kiin sɛbɛ,
e yi ne yitaxun yire soloferen na, e yi xɛtɛ Yosuwe fɛma Silo daaxadeni.
10 Yosuwe yi masɛnsɛnna ti Silo yi Alatala yɛtagi. A yi na yamanan birin
yitaxun Isirayila bɔnsɔnne ra.

Bunyamin bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

11 Bunyamin nan singe bɔxɔn sɔtɔ masɛnsɛnna xɔn e naxan yitaxun xabila
yɛɛn ma. E bɔxɔn yi lu Yuda bɔnsɔnna gbeen nun Yusufu a diine bɔnsɔnne
gbeene longonna ra.
12 Kɔmɛn fɔxɔni, e bɔxɔn danna yi fɔlɔxi Yurudɛn baan nan ma, dangu
Yeriko ra kɔmɛn fɔxɔni, te geyaan ma sogegododen binni, sa mini
Beti-Aweni tonbonna ma.

13 Danna yi kelixi mɛnna nin, sa dangu Lusi ra yiifari fɔxɔn binni,
dɛnaxan xili Betɛli, godo Ataroti-Adari yi, te geyaan fari, naxan Beti-Xoron
taan lanban yiren yiifanna ma.
14 E bɔxɔn sogegododen danna ni ito ra, keli geyaan ma Beti-Xoron yɛtagi,
siga yiifanna binni sa mini Kiriyati-Baali ma, dɛnaxan mɔn xili
Kiriyati-Yeyarin. Na taan findi Yuda bɔnsɔnne nan gbee ra. E bɔxɔn danna
nan na ra a sogegododen binni.
15 E bɔxɔn yiifari fɔxɔn danna yi fɔlɔxi Kiriyati-Yeyarin nin, siga
sogegododen binni sa mini tigi yiren ma Nefetowa ige xunna.
16 Na danna yi danguxi geyaan san bunni Ben-Hinɔn lanbanna yɛtagi,
Refa kaane lanbanna kɔmɛnna ma. Godo Ben-Hinɔn lanbanni Yebusune
fɛma yiifanna ma, godo En-Rogeli yi.
17 Na danna yi sigaxi han kɔmɛnna binni, dangu En-Semɛsi yi, dangu
Geliloti yi, Adumimi tintin yiren yɛtagi, godo han gɛmɛn naxan xili Bohan,
Rubɛn a dii xɛmɛna nde nan xili yi na ra.
18 A mɔn yi danguxi na geyaan kɔmɛn fɔxɔni Araba yɛtagi, godo Araba kui,
19 dangu Beti-Xogala ra kɔmɛnna binni, sa mini Yurudɛn baan biraden
ma Fɔxɔ Igen Daraan ma. Na bɔxɔn yiifanna danna nan na ra.
20 Yurudɛn baan findixi Bunyamin xabilane bɔxɔn danna nan na
sogeteden binni. Bunyamin bɔnsɔnna bɔxɔn danne birin nan na ra.
21 Taan naxanye fi Bunyamin bɔnsɔnna xabilane ma, ne ni i ra: Yeriko,
Beti-Xogala, Emeki-Kesisi,
22 Beti-Araba, Sɛmarayin, Betɛli,
23 Awi, Para, Ofara,
24 Kefara-Hamoni, Ofini, e nun Geba. Ne birin malanxina, taa fu nun firin
e nun e banxidɛne.
25 Gabayon, Rama, Beroti,
26 Misipe, Kefira, Mosa,
27 Rekemi, Yiripeeli, Tarala,
28 Sela, Elefi, Yebusu taan naxan mɔn xili Yerusalɛn, Gibeya, e nun
Kiriyati. Ne birin malanxina, taa fu nun naanin e nun e banxidɛne.
Bunyamin bɔnsɔnna xabilane kɛɛ nan na ra.

19

Simeyɔn bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna
Taruxune Singen 4.28-33

1 Bɔxɔn firindeni ito yi findi Simeyɔn bɔnsɔnna gbeen na masɛnsɛnna xɔn,
a yitaxun xabila yɛɛn ma. E kɛɛ bɔxɔn yi Yuda bɔnsɔnna bɔxɔn nan tagi.
2 Taan naxanye fixi Simeyɔn bɔnsɔnna ma, ne ni i ra: Bɛriseba, Seeba,
Molada,
3 Xasari-Suwali, Bala, Esemi,
4 Elitoladi, Bɛtuli, Xoroma,
5 Sikilaga, Beti-Marakaboti, Xasari-Susa,
6 Beti-Lebayoti, e nun Saruxɛn. Ne birin malanxina, taa fu nun saxan, e
nun e banxidɛne.
7 Ayin, Rimɔn, Eteri, e nun Asan, ne birin malanxina taa naanin, e nun e
banxidɛne,
8 sa e rabilinna taane fari siga han Baalati-Beeri, dɛnaxan mɔn xili
Rama-Negewi. Simeyɔn bɔnsɔnna xabilane kɛɛ bɔxɔn nan na ra.

9 Simeyɔn kɛɛ bɔxɔn ba Yuda bɔnsɔnna bɔxɔn nan na, bayo Yuda bɔnsɔnna
kɛɛ bɔxɔn yi gbo a xa. Na nan a liga, Simeyɔn bɔnsɔnna yi kɛɛ bɔxɔn sɔtɔ
Yuda bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔni.

Sabulon bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

10 Bɔxɔn saxandeni ito yi findi Sabulon bɔnsɔnna gbeen na masɛnsɛnna
xɔn a yitaxun xabila yɛɛn ma. E kɛɛ bɔxɔn danna yi sigaxi han Saridi yi,
11 dangu Marala yi sogegododе binni, sa dɔxɔ Dabeseti ra, siga xude dɛni
Yokanayimi yɛtagi.
12 Keli Saridi yi, siga sogeteden binni siga han Kisiloti-Taboro bɔxɔna, sa
dɔxɔ Dabɛrati ra, siga Yafiya yi.
13 Keli mɛnni, dangu sogeteden binni, siga Gati-Xeferi yi e nun Eta-Kasin
yi, sa mini Rimɔn ma, bilin Neya ma.
14 Na danna mɔn yi sigaxi han Xanatɔn kɔmɛn fɔxɔna, sa mini Yifita-Eli
xuden ma.
15 E mɔn yi Katati nun Nahalali nun Simiron nun Yidala nun Bɛtɛlɛmi sɔtɔ.
Ne birin malanxina taa fu nun firin, e nun e banxidɛne.
16 Sabulon bɔnsɔnna xabilane kɛɛn nan na ra, e taane nun e banxidɛne.

Isakari bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

17 Bɔxɔn naanindeni ito yi findi Isakari bɔnsɔnna gbeen na masɛnsɛnna
xɔn a yitaxun xabila yɛɛn ma.
18 E bɔxɔn danna yi sigaxi han taani itoe birin: Yɛsɛreli, Kesuloti, Sunami,
19 Xafarayimi, Siyɔn, Anaxarati,
20 Rabiti, Kisiyon, Abɛsi,
21 Remeti, En-Ganimi, En-Xada, e nun Beti-Pasɛsi.
22 Sa dɔxɔ Taboro nun Saxasima nun Beti-Semɛsi ra, sa mini Yurudɛn
baan ma. Ne birin malanxina, taa fu nun sennin, e nun e banxidɛne.
23 Isakari bɔnsɔnna xabilane kɛɛ nan na ra, e taane nun e banxidɛne.

Aseri bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

24 Bɔxɔn suulundeni ito yi findi Aseri bɔnsɔnna gbeen na masɛnsɛnna xɔn
a yitaxun xabila yɛɛn ma.
25 E danne yi sigaxi han taani itoe: Xɛlɛkati, Xali, Beten, Akisafa,
26 Alameleki, Amada, Misala, sa dɔxɔ Karemele geyaan nun
Sixori-Libanati xuden na sogegododen binni.
27 Danna yi sigaxi sogeteden binni, Beti-Dagɔn yi, sa dɔxɔ Sabulon
bɔnsɔnna bɔxɔn nun Yifita-Eli lanbanna ra, siga kɔmɛn fɔxɔni sa dɔxɔ
Beti-Emeki nun Neyeli ra, dangu Kabulu yi kɔmɛn fɔxɔni,
28 siga han taani itoe: Abadon nun Rexobo nun Xamɔn e nun Kanna, siga
han Sidɔn taa gbeena.
29 Keli mɛnni, danna mɔn yi sigaxi han Rama nun Tire, taa
makantanxina, siga Xosa binni, sa mini Fɔxɔ Igen ma Akisibu yamanani,
30 sa Yuma nun Afeki nun Rexobo fari. Ne birin malanxina, taa mɔxɔɲɛn
nun firin, e nun e banxidɛne.
31 Taani itoe nun e banxidɛne birin findixi Aseri bɔnsɔnna xabilane kɛɛ
bɔxɔn nan na.

Nafatali bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna

32 Bɔxɔn sennindeni ito yi findi Nafatali bɔnsɔnna gbeen na masɛnsɛnna
xɔn a yitaxun xabila yɛɛn ma.
33 Na bɔxɔn danna yi fɔlɔxi Xelefa taani, siga Saananimi taani wudi gbeen
binni, dangu Adami-Nekebi nun Yabaneeli yi, siga Lakuma yi, sa mini
Yurudɛn baan ma.

34 Na danna yi sigaxi sogegododen binni han Asanoti-Taboro, sa mini
Xukəku taan ma, sa dəxə Sabulon bənsənna bəxən na yiifanna ma, e nun
Aseri bənsənna bəxəna sogegododen binni e nun Yuda bənsənna bəxəna,
Yurudɛn baan yi lu a sogeteden binni.
35 E taa makantanxine xinle ni itoe ra: Sidima, Sere, Xamati, Rakati,
Kinɛrɛti,
36 Adama, Rama, Xasori,
37 Kedesi, Edere, En-Xasori,
38 Yirən, Migidali-Eli, Xoremi, Beti-Anata, Beti-Semɛsi. Ne birin
malanxina, taa fu nun solomanaanin, e nun e banxidɛne.
39 Nafatali bənsənna xabilane kɛɛn nan na ra, e taane nun e banxidɛne.

Dan bənsənna kɛɛ bəxəna

40 Bəxən soloferedeni ito yi findi Dan bənsənna gbeen na masɛnsɛnna xən
a yitaxun xabila yɛɛn ma.
41 E kɛɛ bəxən danne yi sigaxi han taane itoe: Sora, Esetayoli, Iri-Semɛsi,
42 Saalabin, Ayalən, Yitila,
43 Elon, Timana, Ekirən,
44 Eliteke, Gibɛtən, Baalati,
45 Yehudu, Bene-Beraki, Gati-Rimən,
46 Yarakən tigine, Rakən e nun bəxən naxan Yafa yɛtagi.
47 Koni Dan bənsənna muxune mi nə e bəxən masətədeni. Nayi, Dan
bənsənna yi siga Lesemi yi, e sa mɛn kaane yɛngɛ, e yi e faxa. E yi dəxə na, e
na taan xili sa Dan, e benban xinla.
48 Na taane nun e banxidɛne birin yi findi Dan bənsənna xabilane kɛɛ
bəxən na.

Yosuwe kɛɛ bəxəna

49 E to yelin yamanani taxunɲɛ e kɛɛn na, Isirayila kaane yi Nunu a dii
Yosuwe kɛɛn so a yi e tagi,
50 alo Alatala a yamari kii naxan yi. Yosuwe taan naxan maxədin e ma,
Timanati-Sera, e yi na so a yii Efirami geya yireni. Yosuwe mən yi taan ti, a
dəxə na.
51 Saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe nun Isirayila bənsənne
xabila kuntigine yi yamanan yireni itoe yitaxun masɛnsɛnna xən Alatala
yɛtagi, Naralan Bubun so dɛɛn na, Silo yi. E yi yelin yamanani taxunɲɛ.

20

Marakisi taane
Yatɛne 35.6-34 nun Sariyane 4.40-43 nun 19.1-14

1 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa,
2 “A fala Isirayila kaane xa, e xa taana ndee sugandi marakisi taane ra,
alo n na a fala i xa kii naxan yi fata Musa ra.
3 Xa naxan faxan ti, a mi a rakeli a ma, a mi yi waxi faxa ti feni, na kanna
nəɛ a giyɛ nɛn, a siga mɛnna nde yi, a ratangɛ faxa muxun gbeeɲəxə muxun
ma dɛnaxan yi.
4 A na a gi, a na taana nde li, a xa sa ti taan so dɛɛn na, a yi a sənna dɛntɛgɛ
taan fonne xa. E yi a rasuxu taani, e a yigiya.
5 Xa faxa muxun gbeeɲəxə muxun siga faxa tiin fəxə ra, e mi a soma a yii,
bayo a mi a rakelixi a ma, a mi a faxa feni tənxi xənnantenyani.

6 A xa lu na taani han a yi makiti yamaan yɛtagi, e nun han saraxarali
kuntigin naxan walima na waxatini, na yi faxa. Na xanbi ra, faxa tiin nɔɛ
xɛtɛ nɛn a banxini a konni, a kelixi dɛnaxan yi.”
7 E yi taani itoe sugandi: Kedesi taan Galile yamanani Nafatali geya
yireni, e nun Siken taana Efirami geya yireni, e nun Kiriyati-Aruba taan
dɛnaxan mɔn xili Xebiron, Yuda geya yireni.
8 E yi taa gbɛtɛne sugandi Yurudɛn baan kidi ma Yeriko sogeteden binni:
Bɛsɛri taan naxan Rubɛn tonbonna lanta yireni, Ramoti taan naxan Galadi
bɔxɔni, Gadi bɔnsɔnna dɛnaxan yi, e nun Golan taan naxan Basan bɔxɔni,
Manase bɔnsɔnna dɛnaxan yi.
9 Na taane nan sugandi Isirayila kaane nun xɔɲɛne xa, alogo xa naxan
faxan ti, a mi a rakeli a ma, na xa a gi, siga mɛnni, a ratanga faxa muxun
gbeeɲɔxɔ muxun ma. Na kui, faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun mi a faxɛ benun
yamaan xa a makiti.

21

Lewi bɔnsɔnna taane
Taruxune Singen 6.54-80

1 Lewi bɔnsɔnna denbaya xunne yi siga saraxarali Eleyasari nun Nunu a
dii Yosuwe nun Isirayila bɔnsɔnna xabilane kuntigine fɛma
2 Silo yi Kanan yamanani, e yi a fala e xa, e naxa, “Alatala bata yi yamarin
fi nun fata Musa ra, a nxu xa taane sɔtɔ nxu dɔxɔma dɛnaxanye yi, e nun e
rabilinna bɔxɔne nxɔ xuruseene xa.”
3 Nayi, Isirayila kaane yi taani itoe ba e gbee kɛɛ bɔxɔn na. Taan ne nun e
rabilinna bɔxɔne yi fi Lewi bɔnsɔnna ma alo Alatala a yamari kii naxan yi.
4 E to masɛnsɛnna ti, a yi Kehati yixɛtɛne xabilane singe suxu. Saraxarali
Haruna yixɛtɛne yi taa fu nun saxan sɔtɔ Yuda bɔnsɔnna nun Simeyɔn
bɔnsɔnna nun Bunyamin bɔnsɔnna bɔxɔne tagi.
5 Kehati yixɛtɛn bonne yi taa fu sɔtɔ Efirami bɔnsɔnna nun Dan bɔnsɔnna
nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna bɔxɔne tagi.
6 Gɛrisɔn yixɛtɛne xabilane yi taa fu nun saxan sɔtɔ Isakari bɔnsɔnna nun
Aseri bɔnsɔnna nun Nafatali bɔnsɔnna bɔxɔne tagi e nun Manase bɔnsɔnna
fɔxɔ kedenna bɔxɔn tagi Basan yamanani.
7 Merari yixɛtɛne xabilane yi taa fu nun firin sɔtɔ Rubɛn bɔnsɔnna nun
Gadi bɔnsɔnna nun Sabulon bɔnsɔnna bɔxɔne tagi.
8 Nayi, Isirayila kaane yi taani itoe nun e rabilinne bɔxɔne fi Lewi
bɔnsɔnna ma alo Alatala a yamari kii naxan yi fata Musa ra.
9 Taan naxanye fi e ma Yuda bɔnsɔnna nun Simeyɔn bɔnsɔnna bɔxɔne
tagi, ne xinle ni itoe ra:
10 Kehati xabilani, Lewine yɛ, Haruna yixɛtɛne yi taani itoe sɔtɔ bayo
masɛnsɛnna e tan nan singe suxi:
11 Kiriyati-Aruba, dɛnaxan mɔn xili Xebiron, e nun a rabilinna bɔxɔne
Yuda geya yireni. Araba yi findixi Anaki benban nan na.
12 Koni xɛɛne nun banxidɛɛn naxanye taan nabilinni, ne bata yi so Yefune
a dii Kalebi yii a kɛɛn na.
13 E taan naxanye fi saraxarali Haruna yixɛtɛne ma, ne ni i ra: Xebiron,
naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan nagixi faxa ti feen na,
Libina,
14 Yatiri, Esitemowa,
15 Xolon, Debiri,

16 Ayin, Yuta, e nun Beti-Semɛsi, e nun e rabilinne. Ne birin malanxina,
taa solomanaanin fata bənsən firinni itoe bəxəne ra.
17 E yi taani itoe sətə Bunyamin bənsənna bəxəni: Gabayon, Geba,
18 Anatəti, Alamən, e nun e rabilinne. Ne birin malanxina taa naanin.
19 Haruna yixɛtɛne, saraxaraline taan naxanye sətə, ne malanxina taa fu
nun saxan nan yi e ra e nun e rabilinne.
20 Lewi bənsənna muxun naxanye yi kelixi Kehati yixɛtɛne xabilan bonne
yi, ne yi taane sətə Efirami bənsənna bəxəni.
21 Ne ni i ra: Siken taana Efirami geya yireni, naxan findixi marakisi
taana nde ra muxun xa naxan nagixi faxa ti feen na, Geseri,
22 Kibisayimi, Beti-Xoron, e nun e rabilinne. Ne birin malanxina, taa
naanin.
23 E naxanye sətə Dan bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Eliteke, Gibɛtən,
24 Ayalən, Gati-Rimən, e nun e rabilinne. Ne birin malanxina taa naanin.
25 E naxanye sətə Manase bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Taanaki,
Gati-Rimən, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa firin.
26 Na taa fune nun e rabilinne yi findi Kehati yixɛtɛne xabilan bonne
gbeen na.
27 Lewine yɛ, Gɛrisən yixɛtɛne xabilane yi taani itoe sətə Manase bənsənna
fəxə kedenna bəxəni: e Golan sətə Basan yamanani, naxan findixi marakisi
taana nde ra muxun xa naxan nagixi faxa ti feen na, e nun Bɛsɛtɛra, e nun e
rabilinne. Ne malanxina, taa firin.
28 E naxanye sətə Isakari bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Kisiyon, Dabɛrati,
29 Yaramuti, En-Ganimi, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa naanin.
30 E naxanye sətə Aseri bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Misala, Abadon,
31 Xɛlɛkati, Rexobo, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa naanin.
32 E naxanye sətə Nafatali bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Kedesi Galile
yamanani, naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan nagixi
faxa ti feen na, Xaməti-Dərə, Karatan, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa
saxan.
33 Gɛrisən yixɛtɛne xabilane taa fu nun saxan sətə nɛn e nun e rabilinne.
34 Lewin naxanye luxi, Merari yixɛtɛne xabilane, ne naxanye sətə Sabulon
bənsənna bəxən tagi, ne ni i ra: Yokanayimi, Karata,
35 Dimina, Nahalali, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa naanin.
36 E naxanye sətə Rubɛn bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Bɛsɛri, Yahasi,
37 Kedemoti, Mefaati, e nun e rabilinne. Ne malanxina taa naanin.
38 E naxanye sətə Gadi bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Ramoti naxan Galadi
yamanani, naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan magixi
faxa ti feen na, Maxanayin,
39 Xɛsibən, Yaasɛri, e nun e rabilinne. Ne malanxina taa naanin.
40 Taan naxanye birin fi Lewi bənsənna muxu dənxɛne ma, Merari
yixɛtɛne xabilane yi, ne findi taa fu nun firin nan na.
41 Taan naxanye birin fi Lewi bənsənna muxune ma Isirayila kaane
bəxəni, ne birin malanxina taa tonge naanin e nun solomasɛxɛ, e nun e
rabilinne.
42 E taani itoe nun e rabilinne bəxəne nan sətə.
43 Alatala a kələ yamanan naxan so feen na e benbane yii, a yi na birin fi
Isirayila kaane ma. E yi na findi e gbeen na, e yi dəxə na.
44 Alatala yi bəɲɛ xunbenla fi e ma e rabilinna birin yi, alo a a kələ e
benbane xa kii naxan yi. Hali e yaxu yo mi nə tiyɛ e yɛɛ ra, Alatala yi e
yaxune birin lu e sagoni.

45 Alatala bata yi fala faɲin naxanye birin ti Isirayila yamaan xa, na birin yi kamali, sese mi lu a ligataren na.

22

Saraxa ganden nafala fena Yurudɛn kidi ma

1 Nayi, Yosuwe yi Rubɛn bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna xili.
2 A yi a fala e xa, a naxa, “Alatalaa walikɛɛn Musa feen naxan birin yamari ɛ ma, ɛ bata na birin naba. Ɛ bata n fan ma yamarine birin suxu.
3 Ɛ mi ɛ ngaxakedenne rabeɲinxi waxati xunkuyeni ito yi han to. Alatala ɛ Ala yamarin naxan so ɛ yii, ɛ bata na rakamali.
4 Iki Alatala ɛ Ala bata bəɲɛ xunbenla fi ɛ ngaxakedenne ma, alo a fala e xa kii naxan yi. Iki ɛ siga ɛ konni, ɛ sa lu na yamanani Alatalaa walikɛɛn Musa naxan soxi ɛ yii Yurudɛn kidi ma.
5 Nayi, ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ yamarin nun sariyan suxu, Alatalaa walikɛɛn Musa naxanye soxi ɛ yii, ɛ yi Alatala ɛ Ala xanu, ɛ sigan ti a kirane birin xən, ɛ yi a yamarine suxu, ɛ yi bira a fəxə ra, ɛ a batu ɛ bəɲɛn nun ɛ niin birin yi.”
6 Yosuwe yi duba e xa, a yi a lu e siga e konne yi.
7 Musa bata yi kɛɛ bəxən so Manase bənsənna fəxə kedenna yii Basan yamanani. Yosuwe fan yi kɛɛ bəxə gbɛtɛ so Manase bənsənna bode fəxən yii Isirayila kaan bonne fɛma Yurudɛn sogegododen binni. Yosuwe to duba e xa, a yi e rasiga e konne yi.
8 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ xɛtɛ ɛ konne yi ɛ nun nafulu gbeena, e nun xuruse wuyaxin nun gbeti gbegbe nun xɛmaan nun sulan nun wurena e nun dugine. Ɛ nun ɛ ngaxakedenne xa sa ɛ yaxune se tongoxine yitaxun.”
9 Rubɛn bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna yi xɛtɛ, e keli Isirayila kaane fɛma Silo yi, Kanan yamanani, e yi siga Galadi yamanani, Alatala yamanan naxan nagidi e ma fata Musa ra.
10 E to maso Yurudɛn baan na Kanan yamanani, Rubɛn bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna yi saraxa ganden nafala Yurudɛn baan dɛ. Na saraxa ganden yi gbo han!
11 Isirayila kaane to na feen mɛ, e yi a fala, e naxa, “Ɛ mi a to, Rubɛn bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna bata saraxa ganden nafala Kanan bəxən danna ra, Yurudɛn baan dɛxən Isirayila kaane binni.”
12 Isirayila kaane to na mɛ, e birin yi e malan Silo yi e yɛngɛ xinla ma.
13 Isirayila kaane yi saraxarali Eleyasari a dii Finexasi xɛ Galadi yamanani Rubɛn bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna fɛma.
14 Manga fu yi biraxi a fəxə ra, Isirayila bənsən yo bənsən manga keden. Denbaya xunne nan yi ne birin na Isirayila kaane xabilane yi.
15 E yi siga Galadi yamanani Rubɛn bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fɛma. E yi a fala e xa, e naxa,
16 “Alatalaa yamaan birin ito nan falaxi, ‘Nanfera ɛ tinxintareyaan ligaxi Isirayilaa Ala ra? Nanfera ɛ bata xɛtɛ Alatala fəxə ra to? Nanfera ɛ bata saraxa ganden nafala, ɛ murutɛ Alatala xili ma to?
17 En bata yi kalan naxan ti Peyori yi, na xurun ba? Anu, han to en munma yelin tərɛ na yulubin xafari feen ma hali Alatala to fitina furen sa a yamaan birin fari.

18 Anu, ɛ bata xɛtɛ Alatala fɔxɔ ra to, ɛ Ala! Xa ɛ murutɛ Alatala xili ma to, tila a xɔlɔma nɛn Isirayila yamaan birin ma.
19 Nayi, xa ɛ yamanan mi sarinanxi, ɛ xɛtɛ Alatala yamanani, Alatala batuden tixi dɛnaxan yi, ɛ yi bɔxɔ gbɛtɛ tongo nxu tagi. Koni ɛ nama murutɛ Alatala xili ma hanma nxu tan xili ma, ɛ yi saraxa gande gbɛtɛ rafala, ba Alatalaa saraxa ganden na, en ma Ala.
20 Sera a dii Akan to tinxintareyaan liga, a seene tongo tɔnna yi dɔxi naxanye tongo fe ma, Alaa xɔlɔn godo Isirayila yamaan birin nan ma. A keden xa mi halagi a fe kalaxina fe ra.' "
21 Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yi Isirayila xabilane mangane yabi, e naxa,
22 "Marigina Ala, Alatala nan keden a kolon! Marigina Ala, Alatala! Isirayila yamaan birin fan fama nɛn a kolondeni! Xa nxu feni ito ligaxi murutɛn nin hanma tinxintareyani Alatala xili ma, nxu nama kisi to lɔxɔni.
23 Xa nxu saraxa ganden nafalaxi nɛn alogo nxu xa xɛtɛ Alatala fɔxɔ ra, nxu yi saraxa gan daxine ba a fari hanma bogise saraxane hanma bɔɲɛ xunbeli saraxane, Alatala yɛtɛɛn xa nxu makiti!
24 Koni na mi a ra de! Nxu ito ligaxi nɛn bayo nxu yi xaminxi alogo tila ɛ diine nama a fala nxɔ diine ma, e naxa, 'Nanse ɛ tan nun Alatala tagi, Isirayilaa Ala?
25 Alatala bata Yurudɛn baan findi en tagi danna ra. Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna muxune, sese mi fa ɛ tan xa Alatala yii!' Ɛ diine a ligɛ nɛn nayi a nxɔ diine yi ba Alatala yɛɛragaxuni.
26 Nanara, nxu yi a fala, nxu naxa, 'En keli, en xa saraxa ganden nafala. Koni saraxa gan daxine nun saraxa gbɛtɛye fe mi a ra.'
27 Na xa findi sereyaan nan na ɛ tan nun nxu tan tagi, e nun en yixɛtɛne hali en tan xanbi, fa fala nxu Alatala batuma nɛn nxɔ saraxa gan daxine nun nxɔ saraxane nun nxɔ bɔɲɛ xunbeli saraxane ra a batuden yɛtɛni. Nayi, ɛ diine mi fa a falɛ nxɔ diine ma, e naxa, 'Sese mi fa ɛ tan xa Alatala yii.'
28 Nxu yi a fala, nxu naxa, xa e falani ito ti nxu xa tila, hanma nxɔ diine xa, nxu e yabima nɛn, nxu naxa, 'Ɛ Alatalaa saraxa ganden maligan mato. Nxu fafane mi a rafalaxi saraxa gan daxine nun saraxa gbɛtɛye xan ma fe ra, koni alo sereyana ɛ tan nun nxu tan tagi.'
29 Nxu tan mi murutɛ Alatala xili ma mumɛ! Nxu mi xɛtɛ a fɔxɔ ra to, nxu yi saraxa gande gbɛtɛ rafala saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun saraxa gbɛtɛye fe ra, ba Alatalaa saraxa ganden na, naxan nafalaxi en ma Ala batu bubun yɛtagi."
30 Saraxarali Finexasi nun yamaan mangane nun Isirayila xabila xunne to falani ito mɛ, Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna saraxa ganden naxan nafalaxi, na yi rafan e ma kati!
31 Saraxarali Eleyasari a dii Finexasi yi a fala Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna xa, a naxa, "Nxu bata a kolon to a Alatala en tagi, bayo ɛ mi tinxintareyaan ligaxi Alatala ra. Ɛ bata Isirayila kaane ratanga Alatalaa xɔlɔn ma."
32 Saraxarali Eleyasari a dii Finexasi nun mangane yi keli Galadi yi, Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna yi dɛnaxan yi, e xɛtɛ Kanan yamanani, e yi dɛntɛgɛn sa Isirayila kaane xa.
33 Dɛntɛgɛni ito yi rafan Isirayila kaane ma, e yi barikan bira Ala xa. Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna yɛngɛ feen naxan yi e xunni, e yi e yamanan kala, e mi fa na fe fala sɔnɔn.

34 Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna yi saraxa ganden xili sa, e naxa, Sereyana En Tagi Fa Fala A Alatala Nan Ala Ra.

23

Yosuwe a kawandi dɔnxɛna

1 Alatala bata yi bɔŋɛ xunbenla fi Isirayila yamaan ma a e xunba e yaxune ma e rabilinni, waxati xunkuye yi dangu na xanbi ra. Yosuwe yi fori, a siimayaan yi xunkuya ayi han!

2 Na waxatini, Yosuwe yi Isirayila kaane birin maxili, fonne nun mangane nun kitisane nun kuntigine. A yi a fala e xa, a naxa, “N bata fori. N ma siimayaan bata xunkuya ayi han!

3 Ɛ yɛtɛɛn bata a to Alatala ɛ Ala feen naxanye birin ligaxi siyani itoe ra ɛ fe ra. Alatala ɛ Ala nan ɛ yɛngɛn soxi.”

4 “Ɛ a mato, n yamanan naxanye yɛngɛxi, n yi e nɔ, e nun siyaan naxanye mɔn luxi yamanani, n bata ne bɔxɔne birin yitaxun ɛ bɔnsɔnne ra ɛ kɛɛn na masɛnsɛnna xɔn keli Yurudɛn baani han Fɔxɔ Ige Gbeena sogegododen binni.

5 Alatala ɛ Ala e kedima nɛn ɛ yɛɛ ra, a e ramini yamanani, ɛ yi dɔxɔ e yamanani alo Alatala ɛ Ala a fala ɛ xa kii naxan yi.”

6 “Ɛ sɛnbɛ so han! Feen naxan birin sɛbɛxi Musaa sariya kitabun kui ɛ xa ne birin suxu. Ɛ nama na kiraan fata yiifanna ma hanma kɔmɛnna ma.

7 Ɛ nama basan na siyane ra, naxanye luxi ɛ tagi. Ɛ nama e alane xinle maxandi, ɛ nama ɛ kɔlɔ e yi. Ɛ nama e batu, ɛ nama ɛ xinbi sin e xa.

8 Koni ɛ tan xa lu Alatala ɛ Alaa fe yi ken, alo ɛ bata a liga kii naxan yi han to.”

9 “Alatala bata siya gbeene nun sɛnbɛmane kedi ɛ yɛɛ ra. Anu, han to muxu yo mi nɔxi tiyɛ ɛ yɛɛ ra.

10 Ɛ tan muxu keden yi muxu wuli nan kedima, bayo Alatala ɛ Ala nan yi yɛngɛn soma ɛ xa alo a fala ɛ xa kii naxan yi.

11 Nayi, ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ yi Alatala xanu ɛ Ala.”

12 “Koni xa ɛ ɛ xun xanbin so Ala yi, ɛ yi bira siyani itoe fɔxɔ ra naxanye luxi ɛ tagi, ɛ nun ne yi ɛ bode a dii tɛmɛne futu, ɛ yi basan e ra,

13 ɛ xa a kolon Alatala ɛ Ala bama nɛn siyani itoe ragiyɛ ɛ bun. Koni e findima nɛn luti ratixine nun wosone ra ɛ bun, e nun bosana ɛ fari, e nun ɲanle naxanye ɛ yɛɛn sɔxɔnma ayi, han ɛ yi halagi bɔxɔ faɲini itoe yi Alatala ɛ Ala naxanye soxi ɛ yii.”

14 “Dunuɲa muxune birin sigama dɛnaxan yi, n sigamaan ni i ra mɛnni. Ɛ a kolon ɛ bɔŋɛn nun ɛ niin birin yi, fa fala Alatala ɛ Alaa fala faɲin naxanye tixi ɛ xa, na sese mi luxi a kamalitaren na. A falan birin bata kamali, keden mi kalaxi.

15 Koni Alatala ɛ Alaa fala faɲine rakamalixi kii naxan yi, a mɔn fama nɛn a falane rakamalideni ɲaxankatane ra, a ɛ rakolonxi naxanye ra, han a yi ɛ halagi bɔxɔ faɲini ito yi, a dɛnaxan fixi ɛ ma.

16 Xa ɛ layirin kala Alatala ɛ Ala naxan yamarixi ɛ ma, ɛ yi siga ala gbɛtɛne batudeni, ɛ yi ɛ xinbi sin e xa, Alatala xɔlɔma nɛn ɛ ma, ɛ yi halagi sinma bɔxɔ faɲini ito yi, a dɛnaxan fixi ɛ ma.”

24

Yosuwe yi yamaan kawandi

1 Yosuwe yi Isirayila bɔnsɔnne birin maxili a e xa malan Siken yi, fonne
nun mangane nun kitisane nun kuntigine, e birin yi fa Ala yɛtagi.
2 Yosuwe yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan
falaxi, a naxa, ‘A fɔlɔni nun, ɛ benbane Tera nun a diine Iburahima nun
Nahori, ne yi dɔxi Efirati Baan bode fɔxɔn nan na, e yi ala gbɛtɛne nan
batuma.
3 N yi ɛ fafe Iburahima tongo baan bode fɔxɔn na, n yi ti a yɛɛ ra siga
Kanan yamanan birin yi. N yi a yixɛtɛne rawuya ayi, n Isiyaga fi a ma.
4 N yi Yaxuba nun Esayu fi Isiyaga ma. N yi Seyiri geya yiren fi Esayu ma,
koni Yaxuba nun a diine tan yi godo Misiran yamanani.
5 N yi Musa nun Haruna rasiga, n yi ɲaxankata wuyaxi dɔxɔ Misiran
kaane ma. Na xanbi ra, n yi ɛ ramini Misiran yamanani.
6 N to ɛ benbane ramini Misiran yamanani, Misiran kaane yi ɛ benbane
sagatan wontorone nun soone fari han Gbala Baani.
7 Ɛ benbane yi e xui ramini Alatala ma, a yi dimin naso ɛ nun Misiran
kaane tagi. A yi baa igen nadin Misiran kaane xun ma. N naxan liga Misiran
kaane ra, ɛ bata na to ɛ yɛɛn na. Ɛ mɔn yi waxati xunkuye ti tonbonni.’ ”
8 “N yi ɛ xali Amorine yamanani Yurudɛn sogeteden binni. E yi ɛ yɛngɛ,
koni n yi e lu ɛ sagoni. Ɛ yi e yamanan tongo, n yi e halagi ɛ yɛɛ ra.
9 Siporo a dii Balaki, Moyaba mangan fan yi keli, a yi Isirayila yɛngɛ. E yi
Balami xili, Beyori a dii xɛmɛna, alogo a xa fa ɛ danga.
10 Koni n mi tin Balami xuiin namɛ, a falan yi findi duban na ɛ xa. N yi ɛ
ba Balaki yii.
11 Ɛ yi Yurudɛn baani gidi, ɛ fa Yeriko taani. Yeriko kaane yi ɛ yɛngɛ.
Amorine nun Perisine nun Kanan kaane nun Xitine nun Girigasane nun
Xiwine nun Yebusune fan yi ɛ yɛngɛ, koni n yi e sa ɛ sagoni.
12 A luxi alo n yi ɲurine nan nadinma e ma naxanye yi e kedima ɛ yɛɛ ra e
nun Amorine manga firinne. Ɛ silanfanne nun ɛ xanle xa mi na ligaxi.
13 N yi yamanan so ɛ yii ɛ mi naxan masɛgɛxi, e nun taane ɛ mi naxanye
tixi, ɛ dɔxi dɛnaxan yi iki. Manpa bogi binle nun oliwi binle, ɛ mi naxanye
sixi, ɛ ne nan donma iki.”
14 “Nayi, iki ɛ gaxu Alatala yɛɛ ra, ɛ yi a batu fɛtareyaan nun lannayani. Ɛ
benbane yi alan naxanye batuma Baa Gbeen kidi ma e nun Misiran
yamanani, ɛ mɛ ne ra, ɛ yi Alatala batu.
15 Koni xa a mi rafanɲɛ ɛ ma ɛ Alatala batu, ɛ waxi naxan batu feni, ɛ xa na
sugandi to: Ɛ benbane alan naxanye batuxi Baa Gbeen bode fɔxɔn na ba,
hanma Amorine alane ɛ dɔxi naxanye yamana yi ba. Koni nxu nun n ma
denbayana, nxu tan Alatala nan batuma.”
16 Yamaan yi a yabi, e naxa, “Nxu mi nxu mɛ Alatala ra mumɛ, nxu yi ala
gbɛtɛne batu!
17 Amasɔtɔ Alatala nan en ma Ala ra. A tan nan en naminixi Misiran
yamanani konyiyani, en tan nun en benbane. A tan nan kabanako fe
gbeene liga en yɛɛ xɔri, a yi en kantan en ma sigatiin birin yi, e nun siyane
yɛ en yi danguma naxanye yamanaye yi.
18 Alatala bata siyane birin kedi en yɛɛ ra, hali Amorin naxanye yi dɔxi
yamanani. Nxu fan Alatala nan batuma, bayo a tan nan en ma Ala ra.”
19 Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ɛ mi nɔɛ Alatala batuɛ, bayo Ala
sariɲanxin na a ra, Ala xɔxɔlɔnxin na a ra. A mi diɲɛ ɛ matandine nun ɛ
yulubine ma.
20 Xa ɛ mɛ Alatala ra waxatin naxan yi, ɛ yi ala gbɛtɛne batu, a kelima nɛn ɛ
xili ma, a yi gbalon nafa ɛ ma, a yi ɛ birin naxɔri, hali a to fe faɲin ligaxi ɛ xa.”

21 Yamaan yi a fala Yosuwe xa, e naxa, “Ɛn-ɛn de! Nxu Alatala nan batuma.”
22 Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ɛ bata findi ɛ yɛtɛ sereyaan na fa fala ɛ tan nan Alatala sugandixi alogo ɛ xa a batu.” E yi Yosuwe yabi, e naxa, “Nxu bata findi nxu serene ra.”
23 Yosuwe mɔn yi a fala e xa, a naxa, “Iki ɛ ala gbɛtɛne ba ɛ tagi. Ɛ yi ɛ bɔɲɛne lu Alatala xa, Isirayilaa Ala.”
24 Yamaan yi a fala Yosuwe xa, e naxa, “Nxu Alatala nan batuma en ma Ala, nxu yi a xuiin suxu.”
25 Na lɔxɔni, Yosuwe nun yamaan yi layirin xidi. A yi tɔnne nun sariyane so e yii Siken yi.
26 Yosuwe yi na feene birin sɛbɛ Ala Sariya Kitabun kui. A yi gɛmɛ gbeen tongo, a yi a dɔxɔ wariin bun ma Alatala yire sariŋanxin dɛnaxan yi.
27 Yosuwe yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “Ɛ bata gɛmɛni ito to? A findima sereyaan nan na en xili ma, bayo a luxi alo a bata falan birin mɛ, Alatala naxan falaxi en xa. A findima sereyaan na ɛ xili ma, alogo ɛ nama ɛ mɛ ɛ Ala ra.”
28 Na xanbi ra, Yosuwe yi yamaan beŋin, birin yi siga e kɛɛ bɔxɔne yi.

Yosuwe a sayana
Kitisane 2.6-9
29 Na to dangu, Nunu a dii Yosuwe, Alatalaa walikɛɛn yi faxa a ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ fuun ma.
30 E yi a maluxun a kɛɛ bɔxɔni Timanati-Sera yi Efirami geya yireni, Gaasa geyaan kɔmɛn fɔxɔni.
31 Isirayila yamaan yi Alatala batuma Yosuwe a siimayaan waxatin birin yi, e nun fonne siimayaan waxatin birin, naxanye luxi Yosuwe faxan xanbini, naxanye bata yi na wanle birin kolon Alatala naxan liga Isirayila kaane xa.
32 Isirayila kaane bata yi Yusufu xɔnna naxanye xali keli Misiran yi, e yi sa ne maluxun Siken yi Yaxuba dɛnaxan sara Xamori a diine ma, Siken fafe, gbeti gbanan kɛmɛ ra. Na yi findi Yusufu bɔnsɔnna kɛɛn na.
33 Harunaa dii Eleyasari yi faxa. E yi a maluxun Gibeya yi a dii xɛmɛn Finexasi a geyaan fari dɛnaxan so a yii Efirami geya yireni.

Kitisane
Kitisane Fe Taruxuna

Benun manga singen xa dɔxɔ Isirayila kaane xun na, kitisane nan yi tima Isirayila kaane yɛɛ ra. Na waxatini, yaxune na yi e yigbɛtɛn, Ala yi muxu kɛndɛna nde rakelima nɛn alogo a xa Alaa yamaan nakisi. Na kanna mɔn yi mangayaan ligama nɛn Alaa yamaan xun na han waxati. Kitisani itoe taruxune nan yɛbaxi Kitabun yireni ito kui.

Kitabun yireni ito yitaxunxi nɛn dɔxɔde saxan: A singen feene nan falama lan Isirayila kaane dɔxɔ feen ma Kanan yamanani han Yosuwe faxa waxatina (Keli Kitisane sora 1.1 ma han 2.10). A firinden kui, Alaa yamaan luma tinxintareyaan nan ligɛ Ala ra han Ala yi e so e yaxune yii. Na xanbi ra, e yi Ala maxandi malina fe ra, a yi muxuna nde sugandi, naxan findɛ e xunba muxun na. Na yɛɛratine yi xili nɛn fa fala a kitisane. (Keli Kitisane sora 2.11 ma han 16.31). A saxanden taruxu firin nan yɛbama naxan a yitama fa fala Isirayila kaane bata e makuya Alaa sariyan na pon! (Keli Kitisane 17 ma han 21). Na yire saxandena a yitama a Alaa yamaan yi waxi lu feni mangana nde bun benun e xa lu e yɛtɛ ma, e lu makuyɛ Ala ra.

Isirayila kaane yi dɔxɔ Kanan yi

1 Yosuwe faxa xanbini, Isirayila kaane yi Alatala maxɔdin, e naxa, “Nde
singe kelima nxu yɛ be, siga Kanan kaane yɛngɛdeni?”
2 Alatala yi e yabi, a naxa, “Yuda bɔnsɔnna muxune lan e siga, n bata
yamanan so e yii.”
3 Yuda bɔnsɔnna muxune yi a fala e ngaxakedenne, Simeyɔn bɔnsɔnna
muxune xa, e naxa, “Dɛnaxan soxi nxu yii, en birin xa siga mɛnni, en sa
Kanan kaane yɛngɛ. Na xanbi ra, en birin mɔn sigɛ ɛ konni dɛnaxan soxi ɛ
yii.” Nayi, e nun Simeyɔn bɔnsɔnna muxune yi siga.
4 Yuda bɔnsɔnna muxune yi siga yɛngɛ sodeni, Alatala yi Kanan kaane
nun Perisine sa e sagoni, e yi muxu wuli fu faxa Beseki taani.
5 E sa Adoni-Beseki li Beseki taani, e yi a yɛngɛ. Nayi, e yi Kanan kaane
nun Perisine nɔ.
6 Adoni-Beseki yi a gi, koni e yi a sagatan, e sa a suxu, e yi a yii
konkoribaan nun a san konkoribaan sɛgɛ a ra.
7 Adoni-Beseki yi a fala, a naxa, “Manga yii konkoribaan bolonxin nun
san konkoribaan bolonxi tonge solofere nan yi n ma donse dɔnxɛn donma
n ma tabanla bun nun, koni iki Ala bata n saren fi n kɛwanla ra.” E yi siga a
ra Yerusalɛn yi, a sa faxa mɛnni.
8 Yuda bɔnsɔnna muxune yi siga Yerusalɛn taan xili ma, e yi na tongo, e yi
a muxune faxa silanfanna ra, e tɛɛn so taan na.*
9 Yuda bɔnsɔnna muxune mɔn yi siga Kanan kaane fan yɛngɛdeni
naxanye yi dɔxi geya yiren nun Negewi tonbon yiren nun geyadi yireni
sogegododen binni.
10 Yuda bɔnsɔnna muxune yi siga Kanan kaane xili ma naxanye yi dɔxi
Xebiron taani, dɛnaxan yi xili nun Kiriyati-Aruba. E yi Sɛsayi nun Aximan
nun Talamayi bɔnsɔnne muxune nɔ.
11 E yi keli mɛnni, e yi siga Debiri kaane fan xili ma. Debiri taan yi xili nɛn
nun Kiriyati-Seferi.

* **1:8: 1.8 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

12 Kalebi yi a fala, a naxa, “Naxan na Kiriyati-Seferi taan yɛngɛ, a yi a nɔ, n
nan n ma dii tɛmɛna Akasa fima nɛn na kanna ma.”
13 Kalebi xunyɛn Kenasi a dii xɛmɛna Otiniyɛli yi taan yɛngɛ, a yi a nɔ.
Kalebi yi a dii tɛmɛna Akasa fi a ma a ɲaxanla ra.
14 Akasa to dɔxɔ Otiniyɛli xɔn, a yi Otiniyɛli radin alogo a xa a fala Akasaa
fafe xa a xa xɛɛ bɔxɔna nde so a yii. Akasa to godo a sofanla fari, Kalebi yi a
maxɔdin, a naxa, “Nanse xɔli i ma?”
15 A yi a yabi, a naxa, “Tin fe keden ma n xa, amasɔtɔ i bata bɔxɔ xaren fi n
ma naxan yamanan yiifanna mabinni. Iki, i mɔn xa tigine fi n ma.” Kalebi
yi tigi yirene so a yii, ndee laben na ndee faxan na.
16 Musa bitanna Keni bɔnsɔnna muxune yi keli Tugu Taani, e nun Yuda
bɔnsɔnna muxune. E birin yi sa dɔxɔ Yuda tonbonni Aradi taan yiifari
fɔxɔni yama gbɛtɛye tagi.
17 Yuda bɔnsɔnna muxune nun e ngaxakedenne Simeyɔn bɔnsɔnna
muxune yi siga Kanan kaane yɛngɛdeni Sefata taani. E yi na taan naxɔri, e
yi mɛnna xili sa Xoroma.†
18 Yuda bɔnsɔnna muxune mɔn yi Gasa taan nun a rabilinne nɔ, e nun
Asikalɔn taan nun a rabilinne nun Ekirɔn taan nun a rabilinne.
19 Alatala yi Yuda bɔnsɔnna muxune mali, e yi na geya yiren findi e gbeen
na, koni e mi muxune nɔ naxanye yi dɔxi lanbanni, bayo yɛngɛ so wontoron
wure daxine nan yi ne yii.
20 E yi Xebiron taan so Kalebi yii alo Musa a fala kii naxan yi. A yi Anaki a
dii saxanne taane ba e yii.
21 Yebusu kaan naxanye yi dɔxi Yerusalɛn yi, Bunyamin bɔnsɔnna
muxune mi bɔxɔn ba ne yii. Yebusu kaane dɔxi Yerusalɛn yi Bunyamin
bɔnsɔnna muxune tagi han to.
22 Yusufu bɔnsɔnna muxune fan yi siga Betɛli taan yɛngɛdeni, Alatala yi lu
e xɔn.
23 E xɛrane nan nasiga Betɛli taan nakɔrɔsideni singen. Betɛli taan yi xili
nɛn nun Lusi.
24 Xɛrane yi xɛmɛna nde to kelɛ taani, e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu nɔɛ soɛ
taani kii naxan yi, na yita nxu ra. Nxu hinanma i ra nɛn.”
25 A yi na yita e ra. Nayi, Yusufu bɔnsɔnna muxune yi sa taan muxune
birin faxa silanfanna ra, koni e yi na xɛmɛn nun a denbayaan lu e nii ra.
26 Na xanbi ra, na xɛmɛn yi siga Xiti kaane yamanani. A sa taana nde ti
mɛnni, a yi na xili sa Lusi, na xinla mɔn mɛnna xun ma han to.
27 Manase bɔnsɔnna muxune mi Beti-Seyan kaane nun e rabilinna
muxune kedi, e nun Taanaki kaane nun Dɔrɔ kaane nun Yibeleyami kaane
nun Megido kaane nun e rabilinne. Kanan kaane yi lu yamanani.
28 Isirayila kaane to sɛnbɛ sɔtɔ, e Kanan kaane findi e konyine ra, koni e
mi e kedi mumɛ.
29 Efirami bɔnsɔnna muxune mi Kanan kaane kedi naxanye yi dɔxi Geseri
taani. Kanan kaane mɔn dɔxi Efirami bɔnsɔnna muxune tagi Geseri taani.
30 Sabulon bɔnsɔnna muxune mi Kitiron kaane kedi, e nun Nahaloli
kaane. Kanan kaane yi lu Sabulon bɔnsɔnna muxune tagi, koni e yi lu
konyiyani.
31 Aseri bɔnsɔnna muxune mi Ako kaane kedi, e nun Sidɔn muxune nun
Axalaba kaane nun Akisibu kaane nun Xeleba kaane nun Afiki kaane nun
Rexobo kaane.
32 Nanara, Aseri bɔnsɔnna muxune yi dɔxɔ Kanan kaane tagi yamanani.

† **1:17: 1.17 *Xoroma,*** e kon xuini, na bunna nɛɛn fa fala “Halagina.”

33 Nafatali bɔnsɔnna muxune mi Beti-Semɛsi kaane kedi, e mi Beti-Anata
kaane kedi, e lu dɔxi Kanan yamanan muxune yɛ, koni Beti-Semɛsi kaane
nun Beti-Anata kaane yi lu konyiyani.
34 Amorine yi Dan bɔnsɔnna muxune lu geya yirene yi, e mi tin e xa godo
lanbanni.
35 Amorine yi wa lu feni Xeresi geyaan fari e nun Ayalɔn taan nun
Salabimi taani. Koni na xanbi ra, Yusufu bɔnsɔnna muxune yi sɛnbɛn sɔtɔ, e
yi e nɔ, e findi e konyine ra.
36 Amorine yamanan danna yi fɔlɔxi Tali Geyaan nan ma siga han Sela
taan xanbi ra.

2

Yama tinxintarena fe

1 Alatalaa malekan yi keli Giligali yi, siga Bokin yi, a yi a fala, a naxa, “N
bata ɛ ramini Misiran yi. N yi siga ɛ ra yamanani n na ɛ benbane tuli sa
naxan na, n naxa, ‘N mi n ma layirin kalɛ en tagi mumɛ.
2 Koni, ɛ tan nama layirin xidi ɛ nun yamanani ito muxune tagi, ɛ yi e
saraxa gandene kala.’ Koni, ɛ mi ɛ tuli mati n na. Nanfera ɛ ito ligaxi?
3 Nayi, n xa a fala ɛ xa, a n mi fa e kedima ɛ bun. E luma nɛn ɛ fɛma, e
alane yi lu alo luti ratixine ɛ yɛɛ ra.”
4 Alatalaa malekan to yelin falani itoe tiyɛ Isirayila kaane xa, yamaan yi
gbelegbele fɔlɔ sununi.
5 E yi mɛnna xili sa “Bokin,”* e yi saraxane ba Alatala xa mɛnni.

Yosuwe a saya fena

6 Yosuwe yi yamaan naxɛtɛ, Isirayila bɔnsɔnne muxune birin yi sa e kɛ
bɔxɔn tongo.
7 Yamaan wali nɛn Alatala xa Yosuwe a siimayaan birin yi, e nun fonne
siimayane yi naxanye luxi Yosuwe xanbini, naxanye Alatala wali xɔnne to
Isirayila bɔnsɔnne muxune xa.
8 Nunu a dii xɛmɛn Yosuwe, Alatalaa walikɛɛn faxa a ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ mɔxɔɲɛn
nan ma.
9 E yi a maluxun a kɛ bɔxɔni Timanati-Xeresi yi, Efirami geya yireni,
Gaasa geyaan kɔmɛnna ma.
10 A waxatin muxune birin yi faxa, mayixɛtɛ gbɛtɛye yi mini naxanye mi
yi Alatala kolon, e nun a feen naxanye liga Isirayila bɔnsɔnne muxune xa.
11 Nayi, Isirayila bɔnsɔnne muxune yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi, e yi
Baali sawurane batu.
12 E yi e mɛ Alatala ra, e benbane Ala naxan e ramini Misiran yi, e bira e
rabilinna muxune alane fɔxɔ ra, e yi e xinbi sin ne bun, e yi Alatala raxɔlɔ.
13 E yi e mɛ Alatala ra, e yi Baali batu e nun Asitarate suxurene.
14 Alatala yi xɔlɔ Isirayila bɔnsɔnne muxune ma. A yi e sa kala tiine sagoni,
a yi e so e yaxune yii naxanye yi e rabilinxi, e mi fa e yaxune nɔ sɔnɔn.
15 E na yi siga yɛngɛni waxati yo yi, Alatala mi yi nɔ fima e ma, alo Alatala
a kɔlɔ e xa kii naxan yi. E yi lu sununi.
16 Nayi, Alatala yi kitisane rasiga e ma, naxanye e ba kala tiine yii.

* **2:5: 2.5 *Bokin,*** e kon xuini, na bunna nɛɛn fa fala “Wugalane.”

17 Koni, e mi e tuli mati e kitisane ra, e lu Ala yanfɛ ala gbɛtɛne batun xɔn naxan yi luxi alo yalunyana Ala yɛtagi,† e yi e xinbi sin e bun. E yi xɛtɛ e benbane kiraan fɔxɔ ra mafurɛn naxanye yi Alatalaa yamarine suxi.
18 Alatala na yi kitisana nde rasiga e ma waxati yo yi, Alatala yi luma nɛn na kitisaan xɔn. Ala yi e ba e yaxune sagoni na kitisana siimayaan birin yi, bayo e kininkininna yi Alatala suxuma nɛn e yaxune fe ra, naxanye yi e ɲaxankataxi.
19 Koni, kitisaan to faxa, yamaan mɔn yi tantan dangu e benbane ra, e yi bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, e yi ne batu, e yi e xinbi sin e bun, e mi tin xɛtɛ e fe ɲaxine nun bɔɲɛ xɔdɛxɛn fɔxɔ ra.
20 Nayi, Alatala yi xɔlɔ Isirayila bɔnsɔnne muxune ma, a naxa, “Bayo siyani ito bata n ma layirin kala, n naxan tongo e benbane xa, bayo e mi n xuiin suxi,
21 n fan mi fa siya yo kedima e yɛɛ ra sɔnɔn Yosuwe naxanye lu benun a xa faxa.
22 N na Isirayila bɔnsɔnne muxune kɛɲaan fɛsɛfɛsɛma na kii nin, alogo n xa a kolon xa e n tan Alatala sagoon ligɛ, alo e benbane a liga kii naxan yi.”
23 Nayi, Alatala yi siyane lu yamanani Yosuwe naxanye lu na benun a xa faxa, a mi ne kedi sasani.

3

1 Alatala siyani itoe nan lu dɔxi yamanani alogo Ala xa Isirayila bɔnsɔnne muxune kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ naxanye mi yi na Isirayila kaane Kanan kaane yɛngɛ waxatin naxan yi.
2 Ala yi waxi nɛn, mayixɛtɛ nɛnɛn naxanye munma yi yɛngɛn so singen, ne xa e maxaran yɛngɛ sodeni.
3 Siyani itoe nan lu yamanani: Kuntigi suulunna naxanye yi Filisitine xun na nun Kanan kaane nun Sidɔn kaane nun Xiwin naxanye yi dɔxi Liban geya yireni, keli Baali-Xerimon geya yiren ma siga han Lebo-Xamata taana.
4 Alatala Isirayila bɔnsɔnne muxune fɛsɛfɛsɛ ne nan xɔn, alogo a xa a kolon xa e Alatalaa yamarine suxɛ, a naxanye yamari e benbane ma fata Musa ra.
5 Isirayila bɔnsɔnne muxune yi lu dɔxi Kanan kaane nun Xiti kaane nun Amorine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusu kaane tagi.
6 E yi e dii tɛmɛne tongo e ɲaxanle ra, e yi e dii tɛmɛne fi e ma, e yi e alane batu.

Isirayila kitisana, Otiniyɛli

7 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, Isirayila kaane yi na liga, e yi ɲinan Alatala xɔn, e Ala, e yi Baali nun Asera batu.
8 Alatala yi xɔlɔ Isirayila kaane ma, a yi e lu Mesopotamiya kaane mangan Kusan-Risatayin sagoni. E yi lu Kusan-Risatayin bun ma ɲɛɛ solomasɛxɛ.
9 Isirayila kaane yi e xuiin namini Alatala ma, Alatala yi marakisi tiina nde fi Isirayila kaane ma naxan e rakisi, Kenasi a dii xɛmɛna Otiniyɛli, Kalebi xunyɛna.
10 Alatalaa Nii Sariɲanxin yi godo a ma. A yi findi Isirayila kitisaan na. A yi siga yɛngɛni. Alatala yi Mesopotamiya mangan Kusan-Risatayin sa Otiniyɛli sagoni, a yi Kusan-Risatayin nɔ.
11 Ŋɛɛ tonge naanin, bɔɲɛ xunbenla yi lu yamanani han Kenasi a dii xɛmɛna Otiniyɛli yi faxa.

† **2:17: 2.17** Na ***yanfan*** luxi nɛn alo yalunyana Ala yɛɛ ra yi bayo Ala waxi a yamaan xa tinxin a xa alo ɲaxanla lan a xa tinxin a xɛmɛn xa kii naxan yi.

Isirayila kitisana, Ehudu

12 Isirayila kaane mɔn yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi. Nanara, Alatala yi
Moyaba mangana Egilon sɛnbɛ so Isirayila kaane xili ma.
13 Egilon nun Amonine nun Amalɛkine yi e malan siga Isirayila kaane
yɛngɛdeni, e sa Tugu Taan suxu.
14 Ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛ, Isirayila kaane dɔxi Moyaba mangana Egilon
ma nɔɔn bun.
15 Isirayila kaane mɔn yi e xui ramini Alatala ma, Alatala yi marakisi tiina
nde so e yii, Geraa dii xɛmɛna Ehudu, Bunyamin bɔnsɔnni. Kɔmɛnmaan nan
yi a ra. Isirayila kaane yi finma sena ndee so a yii alogo a xa sa a so Moyaba
mangana Egilon yii.
16 Ehudu yi silanfanna dɛ firin kanna nde rafala a yɛtɛ xa, a kuyana
nɔngɔnna yɛ keden, a yi a xidi a yiifari ma danban ma wantanna bun ma.
17 A sa na finma seene so Moyaba mangana Egilon yii. Egilon yi findixi
muxu fati bɛndɛ gbeen nan na.
18 Na finma seene yi muxun naxanye xun ma, Ehudu to yelin na soɛ
mangan yii, a yi ne raxɛtɛ.
19 Koni, e to suxurene yiren li Giligali yi, a tan yi xɛtɛ, a naxa, “Mangana!
Wundo xɛrayana nde n yii i xa.” Mangan yi a fala a muxune xa, a naxa, “Ɛ
dundu!” Muxun naxanye birin yi a fɛma, ne birin yi mini.
20 Nayi, Ehudu yi a maso mangan na, a dɔxi kore banxin kui, foye faɲin yi
dɛnaxan yi a kedenna xili yi. Ehudu yi a fala, a naxa, “Alaa falana n xɔn lan
i ma.” Egilon yi keli a dɔxɔdeni.
21 Nayi, Ehudu yi silanfanna botin a kɔmɛnna ra a yiifari ma danban ma,
a yi Egilon kuiin sɔxɔn.
22 Silanfanna fɛɛn yɛtɛɛn yi so, Egilon fatin turen yi so silanfanna ma,
bayo a mi silanfanna botin a kuini.
23 Nayi, Ehudu yi dɛɛn sɔxɔn a xun ma, a yi mini xanbi binni.
24 A siga xanbini, mangana walikɛne yi fa Egilon matodeni, e yi a to a kore
banxin dɛɛne yi sɔxɔnxi. E yengi yi a ma a mangan yi a yɛtɛ nan suturama
banxini.
25 E yi bu han, bayo mangan mi yi dɛɛn nabima, e yi dɛɲinna tongo, e na
rabi. E yi e mangan faxaxin li saxi bɔxɔni.
26 E yi tixi waxatin naxan yi, Ehudu tan yi yanfanma tun, a dangu
suxurene yiren na, a siga a giyɛ Seyira taani.
27 A to so mɛnni, a xɔtaan fe Efirami geyane yi. Isirayila kaane yi e malan
a fɛma geyane ma, a yi findi e xunna ra.
28 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ bira n fɔxɔ ra, bayo Alatala bata Moyaba
kaane sa ɛ sagoni, ɛ yaxune.” Na ma, e yi bira a fɔxɔ ra, e yi Yurudɛn baan
kirane suxu siga Moyaba binni, e mi fa tin muxu yo xa dangu.
29 Na lɔxɔni, e yi Moyaba sɛnbɛmaan muxu wuli fu faxa. Muxu yo mi a
yimini.
30 Moyaba kaane lu fɔlɔ Isirayila kaane nɔɔn bun ma na lɔxɔn nin. Na
xanbi ra, yamanan yi lu bɔɲɛ xunbenli ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ.

Isirayila kitisana, Samagara

31 Ehudu danguxina, Anataa dii xɛmɛn Samagara nan fa. A yi Filisitine
muxu kɛmɛ sennin faxa ɲinge gbɛngbɛn wuren na. Na fan yi Isirayila rakisi.

4

Kitisa ɲaxanla Debora fe

1 Ehudu faxa xanbini, Isirayila kaane mɔn yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi.
2 Alatala yi e sa Kanan mangan Yabin sagoni, naxan yi mangayani Xasori
taani. A sofa kuntigin yi xili nɛn Sisera. A yi dɔxi Xaroseti-Hagoyin taan nin.
3 Isirayila kaane yi e xui ramini Alatala ma, amasɔtɔ yɛngɛ so wontoron
wure daxin kɛmɛ solomanaanin nan yi Yabin yii. Xabu ɲɛɛ mɔxɔɲɛ, a
Isirayila kaane ɲaxankatama.
4 Na waxatini, Lapidoto a ɲaxanla Debora, nabi ɲaxanla nan yi kitin sama
Isirayila yamanani.
5 A yi dɔxi tugu binla nde nan bun Rama taan nun Betɛli taan tagi Efirami
geya yireni. E yi na yiren xili sa a Deboraa Tuguna. Isirayila kaane yi
sigama nɛn a fɛma kitisadeni.
6 Lɔxɔna nde, a yi Abinowan ma dii xɛmɛn Baraka xili, naxan yi kelixi
Kedesi taani Nafatali yamanani. A yi a fala a xa, a naxa, “Alatala yamarini
ito nan fixi i ma, Isirayilaa Ala, a naxa, ‘Siga Taboro geya yireni, ɛ nun muxu
wuli fu Nafatali bɔnsɔnni e nun Sabulon bɔnsɔnni.
7 N Yabin ma sofa kuntigin Sisera radinma nɛn i ma Kison baan dɛ e nun a
wontorone nun a ganla, n yi e sa i sagoni.’ ”
8 Baraka yi a fala Debora xa, a naxa, “Xa en birin na a ra, n sigɛ. Koni, xa
en birin mi a ra, n mi sigama.”
9 A yi a yabi, a naxa, “En birin sigɛ, koni i mi binye sɔtɔma na yɛngɛni,
amasɔtɔ Alatala fama Sisera sadeni ɲaxanla nan sago yi.” Debora yi keli, e
nun Baraka yi siga Kedesi taani.
10 Baraka yi Sabulon bɔnsɔnna muxune nun Nafatali bɔnsɔnna muxune
maxili Kedesi yi, muxu wuli fu yi bira a fɔxɔ ra. Debora fan yɛtɛɛn yi siga a
fɔxɔ ra.
11 Nba, Keni kaan Xeberi bata yi keli Keni kaan bonne fɛma, Musa
bitanna Xobabi bɔnsɔnna, a bata yi sa a bubun ti wudi gbeen bun
Saananimi yi Kedesi taan fɛma.
12 Abinowan ma dii xɛmɛn Sisera yi a mɛ a Baraka bata fa Taboro geyaan
ma.
13 Sisera yi yɛngɛ so wontoron wure daxin kɛmɛ solomanaanin nun a
sofane birin malan Xaroseti-Hagoyin yi, e yi siga Kison baan dɛ.
14 Nayi, Debora yi a fala Baraka xa, a naxa, “Keli, bayo Alatala Sisera sama
nɛn i sagoni to. Alatala tixi i yɛɛ ra.” Baraka yi godo Taboro geyaan ma,
muxu wuli fu biraxi a fɔxɔ ra.
15 A yi sa Sisera yɛngɛ, Alatala yi Sisera ragi Baraka yɛɛ ra, a yi a
wontorone nun a ganla birin halagi silanfanna ra. Sisera yi godo a
wontoron kui, a yi a gi a sanni.
16 Baraka yi wontorone nun ganla kedi han Xaroseti-Hagoyin yi. Siseraa
ganla birin yi faxa silanfanna ra, hali muxu kedenna a mi lu.
17 Koni, Sisera yi a gi a sanni, a siga Keni kaan Xeberi a ɲaxanla Yayeli a
bubuni, bayo bɔɲɛ xunbenla yi Xasori mangan Yabin nun Keni kaan Xeberi
a denbayaan tagi.
18 Yayeli yi mini Sisera yɛɛ ra, a yi a fala a xa, a naxa, “N kanna, so be, so n
konni, hali i mi gaxu.” A yi so a bubuni, Yayeli yi a luxun bitinganna bun.
19 A yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “Yandi, n ki igeni, min xɔnla n na.” A yi
nɔnɔ kundin nabi, a yi a ki nɔnɔni, a mɔn yi a xunna so.

20 Sisera mɔn yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “Siga i ya bubun dɛ ra. Xa
muxuna nde fa i maxɔdin, a naxa, ‘Muxuna nde be ba?’ I xa na kanna yabi, i
naxa, ‘Ɛn-ɛn.’ ”
21 Koni, Xeberi a ɲaxanla Yayeli yi bubun wudi ralemunxina* nde tongo e
nun dɛɛramana, a yi a maso a ra, a yi wudin gbangban a xunni, a sa mini
bɔxɔni. Sisera xadanxin yi saxi, a xima, a yi a faxa.
22 Bayo Baraka yi Sisera sagatanma, Yayeli yi mini a ralandeni, a yi a fala
a xa, a naxa, “Fa be, i xɛmɛn naxan fenma, n xa fa a yita i ra.” A yi so a
konni, a sa Sisera faxaxin li saxi na, wudin sɔtixi a xunni.
23 Na lɔxɔni, Ala yi Kanan mangan Yabin nayarabi Isirayila kaane yɛɛ ra.
24 Isirayila kaane yi sɛnbɛn sɔtɔ Kanan mangan Yabin fari han e yi a
raxɔri.

5

Deboraa bɛtina

1 Na lɔxɔni, Debora nun Baraka, Abinowan ma dii xɛmɛn yi bɛtin ba e
bode xɔn, e naxa,
2 “Sofane yitɔnxi yɛngɛ so xinla ma Isirayila yi,
yamaan tinxi e xa siga yɛngɛni,
tantunna xa fi Alatala ma!
3 Ɛ tan mangane! Ɛ tan kuntigine,
ɛ tuli mati!
N bɛtin bama nɛn,
n bɛtin bama nɛn Alatala xa.
N na Alatala tantunma nɛn bɛtini, Isirayilaa Ala.
4 Alatala, i to keli Seyiri yi,
i to keli Edɔn yamanani,
bɔxɔn yi xuruxurun,
kundaan yi findi igen na,
tule gbeen yi fa.
5 Geyane yi xuruxurun Alatala yɛtagi,
Sinayi geyana Alatala yɛtagi,
Isirayilaa Ala.
6 Anataa dii xɛmɛn Samagara waxatini,
Yayeli waxatini,
kira gbeene bata yi rabeɲin,
sigatine yi sigama kiradine nan xɔn.
7 Taane bata yi rabeɲin Isirayila yi.
E yi kalaxi
han n tan Debora fa waxatin naxan yi,
n yi fa findi Isirayila kaane nga ra.
8 E bata yi ala gbɛtɛne sugandi.
Nayi, yɛngɛn yi keli e taane yi,
koni, yɛ masansan wure lefana
hanma tanban mi yi toɛ muxu kedenna yii
muxu wuli tonge naaninna yɛ Isirayila yi.”

9 “N bɔŋɛna Isirayila sofa kuntigine fɔxɔ ra,
e nun muxun naxanye tinxi e xa siga yɛngɛni.

* **4:21: 4.21** ***Bubun wudi ralemunxin*** sifani ito findixi tami dungin nan na naxan yi gbangbanma bɔxɔni bubun bun tiine xidi seene ra.

Tantunna Alatala xa!
10 Ɛ tan naxanye ɛ masiga tima sofali fixɛne fari,
ɛ tan naxanye dɔxi dagine ma,
ɛ tan naxanye sigan tima kirane xɔn,
ɛ tuli mati
11 ige maxanle xuiin na
ige ramaradene yi.
E Alatalaa tinxinyana fe falama,
a wali faɲine Isirayila kuntigine xa!
Nayi, Alatalaa yamaan bata sa dɔxɔ taane so dɛɛne ra.
12 E yi a fala, e naxa,
‘Xulun, xulun!
Debora, xulun!
Xulun, xulun! I bɛtin ba!
Xulun! Baraka, xulun!
Abinowan ma dii xɛmɛna,
i sa fa i ya kasorasane ra!’
13 Nayi, naxanye lu e nii ra,
ne yi siga kuntigine fɔxɔ ra,
Alatalaa yamaan yi e malan n fɛma,
siga sofa kɛndɛne xili ma.
14 Efirami bɔnsɔnna muxuna ndee yi fa
naxanye Amalɛkine nɔ.
Bunyamin bɔnsɔnna muxune fan yi biraxi i fɔxɔ ra.
Kuntigine yi keli Makiri yi siga yɛngɛni.
Sofa kuntigine yi fa sa keli Sabulon bɔnsɔnni.
15 Isakari kuntigine yi bira Debora fɔxɔ ra,
Isakari bɔnsɔnna muxune yi biraxi Baraka nan fɔxɔ ra,
e godo lanbanni mafurɛn!
Koni, matandi gbeen yi lu Rubɛn bɔnsɔnni.
16 Nanfera i luxi sansanne kui
i lu xuruseene wuga xuiin namɛ?
Matandi gbeen yi lu Rubɛn bɔnsɔnni.
17 Galadi kaane yi lu Yurudɛn baan kidi ma!
Nanfera Dan kaane luxi kunkine dɛxɔn?
Aseri kaane yi lu dɔxi baan dɛ,
e lu dɔxi kunki tideni so dɛɛne ra.
18 Sabulon bɔnsɔnna muxune tan yi tin sayaan ma yɛngɛni,
Nafatali bɔnsɔnna muxune fan na kiini xɛɛne ma.”

19 “Mangane fa nɛn,
e yi yɛngɛn so.
Nayi, Kanan mangane yi yɛngɛn so Taanaki yi,
Megido tigine dɛxɔn,
koni, e mi gbeti yo tongo,
e mi sese sɔtɔ yɛngɛni.
20 Sarene yi yɛngɛn so kore xɔnna ma,
e yi Sisera yɛngɛ e funfuni.
21 Kison baa igen yi en yaxune xali,
Kison baa igen naxan yi minima
xabu a fɔlɔni.
I wɛkilɛ! En siga yɛngɛni!

22 Nayi, soone torone xuiin yi mini,
e danguma e giyɛ,
e tuganma alo soo sɛnbɛmane.
23 Alatalaa malekana nde yi a fala, a naxa,
‘Dangan Meroso taan xa,
ɛ a muxune danga,
bayo e mi fa walixi Alatalaa fe ra,
e mi fa Alatalaa sofa kɛndɛne malixi.’
24 Duban Yayeli xa dangu ɲaxanle birin na
Xeberi a ɲaxanla, Keni kaana!
Dubana a xa ɲaxanle tagi
naxanye dɔxi bubune kui!
25 Sisera bata igen maxɔdin,
a yi nɔnɔn so a yii!
A yi fɛnɛn so a yii igelengen faɲin kui.
26 A yi wudi ralemunxin suxu a kɔmɛnna ra,
a yi a gbangban dɛɛramaan na a yiifanna ra,
a yi Sisera garin,
a yi a xunna sɔxɔn,
a yi a xunni koren,
a yi a yibɔ.
27 A yi bira a san bun,
a yi bira, a lu saxi a bun,
a yi bira a san bun,
a salaxun dɛnaxan yi a bira,
a lu mɛnna nin a faxa.”

28 “Sisera nga yi a yɛɛn namini banxin foye soden na,
a yi a fala, a naxa,
‘Nanfera, a yɛngɛ so wontoron bata bu,
a mi fama?
Nanfera a wontorone bata madiganɲɛ ayi?’
29 A kuntigi ɲaxalan xaxilimane yi a yabi ito ra
hali a tan fan yɛtɛɛn yi naxan mirixi, e naxa,
30 ‘Sofane seene nan tongoxi yɛngɛni,
yanyina nde e ne nan taxunma,
sofa keden, sungutun keden hanma firin.
E dugi kɛndɛne nan tongoxi Sisera xa,
dugi faɲi sɔxɔnxine,
kɔɛ mafilin faɲi sɔxɔnxine Sisera xa.’ ”

31 “Alatala, a yi lan nun,
i yaxune birin xa faxa
alo Sisera faxaxi kii naxan yi.
Koni, i rafan naxanye ma
ne xa lu alo sogen na te sɛnbɛni.”
Yamanan yi lu bɔɲɛ xunbenli ɲɛɛ tonge naanin.

6

Gedeyɔn

1 Isirayila kaane mɔn yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi. Nayi, Alatala yi e sa
Midiyan kaane sagoni ɲɛɛ solofere.
2 Midiyan kaane yi Isirayila kaane ɲaxankata. Na yi a liga Isirayila kaane
yi sa dɔxɔ geya longonne nun faranne ra.
3 Isirayila kaane na yi sansine si waxati yo yi, Midiyan kaane nun
Amalɛkine nun sogeteden binna xuruse rabane yi sa e yɛngɛma nɛn.
4 E yi fa dɔxɔ Isirayila yamanani, e yi e bɔxɔn sansine birin kala siga han
Gasa taani, donseen nun yɛxɛɛne nun ɲingene nun sofanle, e mi sese luyɛ
Isirayila yi.
5 E nɛma yi e xuruseene nun e bubune xalɛ Isirayila yi, e yi wuyama ayi
nɛn alo tuguminne, e ɲɔgɔmɛne yi wuya han e yatɛn mi kolon, e yi fama nɛn
yamanani, e kalan ti.
6 Midiyan kaane yi Isirayila findi yiigelitɔne ra, Isirayila kaane yi e xui
ramini Alatala ma.
7 E to e xui ramini Alatala ma lan Midiyan kaane ma,
8 Alatala yi nabina nde rasiga e ma. A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala,
Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N tan nan ɛ raminixi Misiran yi, n yi ɛ
ba konyiyani.
9 N tan nan ɛ baxi Misiran kaane nɔɔn bun, e nun naxanye birin yi ɛ
ɲaxankatama, n yi e kedi ɛ yɛɛ ra, n yi e yamanan so ɛ yii.
10 N yi a fala ɛ xa, n naxa, ‘N tan nan Alatala ra, ɛ Ala. Ɛ nama Amorine
alane batu yamanani ɛ dɔxi dɛnaxan yi.’ Koni, ɛ mi ɛ tuli mati n na.”
11 Na xanbi ra, Alatalaa malekan yi fa, a yi dɔxɔ konden bun Ofara taani,
Yosa gbeen yi dɛnaxan na, Abiyeseri xabilan muxuna. A dii xɛmɛn Gedeyɔn
yi murutun bɔnbɔma manpa ige baden yinla ra, alogo Midiyan kaane nama
a to.
12 Alatalaa malekan yi mini a xa, a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala i tan sofa
kɛndɛn xɔn!”
13 Gedeyɔn yi a yabi, a naxa, “N kanna, xa Alatala n xɔn, nanfera ito
ligama nxu ra? A wanle minɛn nxu benbane naxanye fe fala nxu xa, e to yi
a falama, e naxa, ‘Alatala xa mi nxu raminixi Misiran yi ba?’ Iki, Alatala
bata nxu rabeɲin, a nxu sa Midiyan kaane sagoni!”
14 Alatala yi a yɛɛ rafindi a ma, a naxa, “Sɛnbɛn naxan i ra, ɛ nun na xa
siga, i sa Isirayila kaane ba Midiyan kaane yii, n tan xa mi i rasigama ba?”
15 A yi a yabi, a naxa, “N Marigina, n na Isirayila rakisima di? N xabilan
naxan yi, na xurun Manase bɔnsɔnna yɛ, n tan nan mɔn dii dɔnxɛn na n
baba a denbayani.”
16 Alatala yi a yabi, a naxa, “N luma nɛn i fɔxɔ ra, i yi Midiyan kaane birin
faxa alo muxu kedenna.”
17 Gedeyɔn yi a yabi, a naxa, “Taxamasenna yita n na naxan a yitama a i
tan nan falan tixi n xa.
18 N bata i mafan, i nama i masiga be ra han n mɔn yi fa i fɛma, n fa n ma
saraxan sa i yɛtagi.” Ala yi a fala, a naxa, “N luma nɛn han i yi fa.”
19 Gedeyɔn yi sa sii diina nde faxa, a yi murutun kilo tonge saxan gan
buru tetaren na. A yi suben sa sangatanna kui, a yi sube igen sa
igelengenna kui, a fa e yita malekan na konden bun ma.
20 Alaa malekan yi a fala a xa, a naxa, “Suben nun buru tetaren sa gɛmɛn
fari, i sube igen bɔxɔn e fari.” Gedeyɔn yi na liga.
21 Alatalaa malekan yi dunganna xunna sin suben nun buru tetarene yi
gɛmɛn fari. Tɛɛn yi mini gɛmɛni a yi suben nun buru tetaren gan. Alatalaa
malekan yi tunun a ma.

22 Gedeyɔn yi a kolon a Alatalaa malekan nan yi a ra. Gedeyɔn yi
gbelegbele, a naxa, “Marigina, Alatala! N bata Alatalaa malekan to n
yɛtagi!”
23 Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Lu bɔɲɛ xunbenli, i nama gaxu, i mi fa
faxama.”
24 Gedeyɔn yi saraxa ganden nafala Alatala xa mɛnni, a yi na xili sa a
“Alatala Nan Bɔɲɛ Xunbenla Ra.” Na mɔn Ofara yi han to, Abiyeseri xabilan
muxune taana.
25 Na kɔɛɛn yɛtɛɛn na, Alatala yi a fala Gedeyɔn xa, a naxa, “I fafe a turaan
firinden tongo naxan ɲɛɛ solofere a ra. I yi Baali suxure saraxa ganden kala,
i fafe gbeen dɛnaxan na. Asera gbindonna naxan a fɛma, i yi na rabira.
26 I yi saraxa gande faɲin ti Alatala xa geyani ito xuntagi, i ya Ala. I yi
turaan tongo, i tɛɛn so Asera gbindonna ra, i naxan nabiraxi, i yi turaan
suben sa tɛɛni, a ba saraxan na.”
27 Gedeyɔn yi muxu fu tongo walikɛne yɛ, Alatala naxan falaxi, a yi na
liga. Koni, bayo a yi gaxuxi a fafe a denbayaan yɛɛ ra e nun taan muxune, a
mi tin a ligɛ yanyin na, fɔ kɔɛɛn na.
28 Taan muxune to keli xɔtɔnni, e yi a to Baali suxure saraxa ganden
kalaxi, Asera gbindonna mi na naxan yi tixi a fɛma, turaan firinden fan
bata yi ba saraxa gan daxin na saraxa ganden fari, dɛnaxan ti.
29 E yi a fala e bode xa, e naxa, “Nde ito ligaxi?” E yi maxɔdinna ti, e fe
xɔnfenna ti. E yi a fala e xa, e naxa, “Yosaa dii xɛmɛn Gedeyɔn nan a ligaxi.”
30 Nayi, taan muxune yi a fala Yosa xa, e naxa, “I ya dii xɛmɛn namini, nxu
xa a faxa, bayo a bata Baali suxure kiden nabira, a yi Asera gbindonna
rabira naxan yi tixi a fɛma.”
31 Muxun naxanye yi tixi Yosa fɛma, a yi ne yabi, a naxa, “Ɛ tan nan Baali
malima ba? Naxan yo na Baali mali, na kanna faxama nɛn benun xɔtɔnni.
Xa ala nan Baali ra, a xa a yɛtɛ mali, bayo a batuden bata rabira.”
32 Na lɔxɔni, e yi Gedeyɔn xili sa a Yerubali, e naxa, “Baali yɛtɛɛn xa a
yɛngɛ.” E na fala nɛn bayo a bata Baali kiden nabira.*

Gedeyɔn yi Ala maxandi

33 Midiyan kaane nun Amalɛkine nun sogeteden binna xuruse rabane
birin yi e malan, e gidi Yurudɛn baan kidi ma, e sa e malan Yɛsɛreli
lanbanni.
34 Alatalaa Nii Sariɲanxin yi godo Gedeyɔn ma, a yi xɔtaan fe, Abiyeseri
xabilan yi fa, e bira a fɔxɔ ra.
35 A yi xɛrane rasiga Manase yamanan birin yi, alogo na muxune fan xa
fa a fɔxɔ ra. A mɔn yi xɛrane rasiga Aseri nun Sabulon nun Nafatali
yamanane yi, ne fan muxune yi siga e ralandeni.
36 Gedeyɔn yi a fala Ala xa, a naxa, “I waxi Isirayila rakisi feni n tan nan
xɔn, alo i a falaxi kii naxan yi.
37 Awa, n xa yɛxɛɛ kidi xabe daxina nde sa lonna ma. Xa xiila sa kidin nan
tun na, bɔxɔn yi lu xaraxi, nayi n na a kolonma nɛn a i Isirayila rakisima nɛn
n xɔn, alo i a falaxi kii naxan yi.”
38 A yi na liga. Na xɔtɔn bode, a yi keli xɔtɔn, a yi kidini bundu, xiila naxan
mini kidini, igelengenna yɛ keden.
39 Gedeyɔn yi a fala Ala xa, a naxa, “I nama xɔlɔ n ma, koni n mɔn waxi a
kolon feni kidin nan xɔn. Iki, kidin xa lu yixaraxi, xiila yi bɔxɔni kun.”

* **6:32: 6.32 *Yerubali,*** e kon xuini, na bunna nɛɛn fa fala, “Baali xa a yɛngɛ.”

40 Ala mɔn yi na liga na kɔɛɛn na. Kidin gbansanna yi lu yixaraxi, bɔxɔn yi yikun.

7

Gedeyɔn yi Midiyan kaane nɔ

1 Gedeyɔn naxan mɔn yi xili Yerubali, na nun yamaan naxan birin yi a fɔxɔ ra, e birin yi keli xɔtɔn xɔtɔn, e sa e malan Harodi tigin yireni. Midiyan kaane yi malanxi kɔmɛnna ma lanbanni Morɛ geyaan dɛxɔn.

2 Alatala yi a fala Gedeyɔn xa, a naxa, “I ya muxune wuya. Na ma, n mi waxi Midiyan kaane sa feni i sagoni, xanamu Isirayila kaane e yɛtɛ matɔxɔma nɛn, e naxa, ‘Nxu tan nan nxu yɛtɛ rakisixi.’

3 Nayi, sa ito fala i ya yamaan xa, i naxa, ‘Xa naxan gaxuxi, a xuruxurunma, na kanna xa xɛtɛ, a keli Galadi geyani keden na.’ ” Muxu wuli mɔxɔɲɛn nun firin yi xɛtɛ, a yi lu muxu wuli fu ma.

4 Alatala yi a fala Gedeyɔn xa, a naxa, “Yamaan mɔn gbo. E xali igen dɛ, n xa sa muxune sugandi i xa mɛnni, n na naxanye yita i ra, ɛ nun ne yi siga. N na a fala naxan yo ma a nama siga, hali na kanna mi siga i fɔxɔ ra.”

5 Nayi, Gedeyɔn yi yamaan xali baan dɛ. Alatala yi a fala Gedeyɔn xa mɛnni, a naxa, “Naxanye birin e felenma igen ma, e yi e min alo barena, ne lu e danna, naxanye birin e xinbi sinma e yi e min, i yi ne fan lu e danna.”

6 Muxu kɛmɛ saxan yi e min e yiine ra, yamaan dɔnxɛn yi e xinbi sin, e yi e min.

7 Alatala yi a fala Gedeyɔn xa, a naxa, “N na ɛ rakisima na muxu kɛmɛ saxanne nan xɔn naxanye e minxi e yiine ra, n yi Midiyan kaane sa i sagoni. Muxu dɔnxɛne xa siga e konne yi.”

8 Gedeyɔn yi Isirayila muxu dɔnxɛne fandane nun e xɔtane ba e yi, a yi e rasiga e konne yi. Koni, a yi na muxu kɛmɛ saxanne lu a fɛma.

Midiyan kaane yi malanxi e labe ra nɛn.

9 Alatala yi a fala Gedeyɔn xa na kɔɛɛn na, a naxa, “Keli, i godo gali malandeni, bayo n na a sama nɛn i sagoni.

10 Xa i gaxu godɛ, ɛ nun i ya walikɛɛn Pura xa siga gali malandeni.

11 I yi i tuli mati e ra. Na xanbi ra, i wɛkilɛma nɛn, i sa e yɛngɛ.” Nayi, e nun a walikɛɛn Pura yi siga han daaxaden so dɛɛn na.

12 Midiyan kaane nun Amalɛkine nun sogeteden binna xuruse rabane bata yi e malan lanbanni, e wuya alo tuguminne, e ɲɔgɔmɛne yi wuya alo ɲɛmɛnsinna fɔxɔ igen dɛ.

13 Gedeyɔn yi fa, a yi xɛmɛna nde xuiin mɛ xiyen yɛbɛ a lanfaan xa, a naxa, “N funde burun nan toxi a firifirɛ Midiyan kaane daaxaden tagi xiyeni, a yi fa han a fa din bubun na, bubun yi maxɛtɛ, a bira.”

14 A lanfaan yi a yabi, a naxa, “Gedeyɔn ma yɛngɛn nan na ra, Yosaa dii xɛmɛna, Isirayila kaana. Ala bata Midiyan kaane sa a sagoni e nun gali malanden birin.”

15 Gedeyɔn to na xiyen nun a bunna ramɛ, a yi Ala batu, a yi xɛtɛ Isirayila kaane gali daaxadeni, a naxa, “Ɛ keli, bayo Alatala bata Midiyan kaane gali daaxaden sa en sagoni.”

16 A yi na muxu kɛmɛ saxanne yitaxun dɔxɔde saxanna ra, a yi xɔtane so e birin yii e nun fɛɲɛ yigenle nun xaye xidi dɛgɛne, fɛɲɛn sa soma naxanye xun na.

17 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ yɛɛn tima n na nɛn, n na naxan liga, ɛ fan yi na liga. N nɛɛn fa ganla daaxaden li tun, n na naxan liga, ɛ na liga.

18 N na xɔtaan fe waxatin naxan yi, muxun naxanye birin n fɔxɔ ra, ne
birin yi xɔtaan fe ganla daaxaden nabilinni, ɛ sɔnxɔ, ɛ naxa, ‘Nxu yɛngɛn
soma Alatala nun Gedeyɔn nan xa!’ ”
19 Muxu kɛmɛn naxanye lu Gedeyɔn fɛma, e nun ne yi maso gali daaxaden
na kɔɛ tagini, kantan tiine masara waxatini. E yi xɔtane fe, fɛɲɛn naxanye yi
e yii, e yi ne yibɔ.
20 Muxu kɛmɛ saxanne birin yi xɔtane fe daaxaden nabilinni, e yi fɛɲɛne
yibɔ, e yi xaye xidi dɛgɛne suxu e kɔmɛnne ra, xɔtane e yiifanne yi alogo e xa
e fe, e yi sɔnxɔ, e naxa, “Nxu yɛngɛn soma Alatala nun Gedeyɔn nan xa!”
21 E birin yi lu e funfuni gali malanden nabilinni, gali malanden muxune
birin yi e gi fɔlɔ, e gbelegbele, e yi e gi.
22 Nayi, muxu kɛmɛ saxanne birin yi xɔtane fe, Alatala yi muxune radin e
bode ma gali daaxadeni, e yi e bode yɛngɛ. Midiyan kaane yi e gi Beti-Sita
taani, Serera taan binni, siga han Abeli-Mehola taani, Tabata taan dɛxɔn.
23 Isirayila kaane yi e malan, Nafatali kaane nun Aseri kaane nun Manase
kaane birin yi Midiyan kaane sagatan.
24 Gedeyɔn yi xɛrane rasiga Efirami geya yiren birin yi a faladeni, a naxa,
“Ɛ godo Midiyan kaane ralandeni, ɛ yi kiraan suxu Midiyan kaane yɛɛ ra
keli baan dɛ siga han Beti-Bara.” Efirami kaane yi e malan e yi Yurudɛn
baan xɔnna birin suxu siga han Beti-Bara.
25 E yi Midiyan kaane kuntigi firinne suxu, Orebi nun Sebi, e yi Orebi faxa
Orebi Gɛmɛn fari, e yi Sebi faxa Sebi a Manpa Ige Badeni. E mɔn yi lu
Midiyan kaane sagatanɲɛ. E yi siga Orebi nun Sebi xunne ra Gedeyɔn xɔn
Yurudɛn baan kidi ma.

8

Efirami kaane yi xɔlɔ

1 Efirami kaane yi a fala Gedeyɔn xa, e naxa, “Nanfera i ito ligaxi nxu ra?
Nanfera i mi nxu xilixi Midiyan kaane yɛngɛdeni?” E yi a mafala.
2 A yi e yabi, a naxa, “N nanse ligaxi naxan maliga ɛ kɛwanle ra? Bogi seen
naxanye luxi bɔxɔne yi Efirami bɔnsɔnna muxune xa, na mi gbo dangu
Abiyeseri xabilan muxune se xabane birin na ba?
3 Ala bata yi Midiyan kaane kuntigine Orebi nun Sebi sa ɛ sagoni. N nɔɛ
nanse ligɛ nayi naxan dangu ɛ gbeen na?” Gedeyɔn to na fala Efirami kaane
xa, nde yi ba e xɔlɔn na.

Gedeyɔn Yurudɛn baan kidi ma

4 Gedeyɔn nun a fɔxɔrabira muxu kɛmɛ saxanne to Yurudɛn baan li, e yi
baani gidi, e bata yi xadan, koni e mɔn yi lu sagatanna tiyɛ.
5 A yi a fala Sukɔti kaane xa, a naxa, “N bata ɛ mafan ɛ donseen so yamaan
yii naxan biraxi n fɔxɔ ra, amasɔtɔ e xadanxi, anu n mɔn Midiyan mangane
sagatanma Sebaxa nun Salamuna.”
6 Sukɔti kuntigine yi a yabi, e naxa, “Sebaxa nun Salamuna bata sa i
sagoni ba? Nxu xa donseen so i ya ganla yii nanfera?”
7 Nayi, Gedeyɔn yi e yabi, a naxa, “Nba, Alatala na Sebaxa nun Salamuna
sa n sagoni waxatin naxan yi, n na ɛ ɲaxankatama nɛn tonbonna wudi yii
ɲali kanne ra.”
8 A keli mɛnni, a siga Penuyɛli taani, a sa na maxandi kedenna ti Penuyɛli
kaane fan ma. Penuyɛli kaane yi a yabi alo Sukɔti kaane a yabi kii naxan yi.
9 A fan yi a fala Penuyɛli kaane xa, a naxa, “N na nɔɔn sɔtɔ yɛngɛni, n xɛtɛ,
n na ɛ taan sanganso makantanxin nabirama nɛn.”

10 Sebaxa nun Salamuna nun e ganla yi Karakoro taani, fɔ muxu wuli fu
nun suulun ɲɔxɔn. Ne nan tun yi fa luxi sogeteden binna xuruse rabane
sofa ganla ra. Bayo, muxu wuli kɛmɛ mɔxɔɲɛ bata yi faxa e ra yɛngɛni.
11 Gedeyɔn yi siga xuruse rabane kiraan xɔn, Nobaya taan nun Yogboha
taan sogeteden binni, a yi na sofa ganla ratɛrɛna, a yi e yɛngɛ.
12 Sebaxa nun Salamuna yi e gi. Gedeyɔn yi e sagatan, a Midiyan kaane
manga firinne suxu, sofa ganla birin yi xuya ayi.
13 Yosaa dii xɛmɛn Gedeyɔn yi fa sa keli yɛngɛni mini Xeresi geya ma
kiraan xɔn.
14 A Sukɔti banxulanna nde suxu, a yi a maxɔdin, na yi Sukɔti kuntigine
nun fonne xinle sɛbɛ, muxu tonge solofere muxu solofere.
15 Na xanbi ra, a fa Sukɔti kaane fɛma, a naxa, “Ɛ n konbi naxanye fe ra, ɛ
naxa, ‘Sebaxa nun Salamuna bata sa i sagoni ba? Nxu xa donseen so i ya
muxu xadanxine yii nanfera?’ Nba, iki, Sebaxa nun Salamuna ni i ra.”
16 Nayi, a yi Sukɔti taan fonne suxu, a siga e ra tonbonni. A sa e bɔnbɔ
wudi yii maɲalixine ra, a Sukɔti kaane kɛwanla saran e ra.
17 A mɔn yi Penuyɛli taan sanganso makantanxin nabira, a yi taan
muxune faxa.
18 Na xanbi ra, Gedeyɔn yi a fala Sebaxa nun Salamuna xa, a naxa, “Ɛ
muxun naxanye faxa Taboro yi, ne yi di?” E yi a yabi, e naxa, “E yi luxi nɛn
alo i tan, e birin yi maligaxi manga diine nan na.”
19 A yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne nan yi e ra, ngaa diine. N bata n kɔlɔ
habadan Alatala yi. Xa ɛ yi e lu e nii ra nun, n mi yi ɛ faxama nun.”
20 A yi a fala a dii singen Yeteri xa, a naxa, “Keli, i yi itoe faxa!” Koni Yeteri
mi a silanfanna botin, amasɔtɔ a yi gaxuxi, bayo banxulanna nan mɔn yi a
ra.
21 Sebaxa nun Salamuna yi a fala Gedeyɔn xa, e naxa, “I tan yɛtɛɛn xa keli,
i yi nxu faxa! Bayo ‘xɛmɛn nan tun na ligɛ.’ ” Nayi, Gedeyɔn yi keli, a yi
Sebaxa nun Salamuna faxa. Se faɲin naxanye yi e ɲɔgɔmɛne fari, a yi ne fan
tongo.

Gedeyɔn faxa fena

22 Isirayila kaane yi a fala Gedeyɔn xa, e naxa, “Lu nxu xun na ɛ nun i ya
diin nun i mamandenna, bayo i bata nxu rakisi Midiyan kaane ma.”
23 Gedeyɔn yi a fala e xa, a naxa, “N mi luyɛ ɛ xun na, n mi n ma diin luyɛ ɛ
xun na. Alatala nan luma ɛ xun na.”
24 Gedeyɔn mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N waxi sena nde maxɔdin feni ɛ ra.
Ɛ birin xa tunlaso keden keden so n yii ɛ se tongoxine yi yɛngɛni.” Tunlaso
xɛma daxine nan yi Midiyan kaane tunle ra, bayo Sumayila bɔnsɔnna
muxune nan yi e ra.
25 E yi a yabi, e naxa, “Nxu e fiyɛ i ma nɛn.” E yi dugini sa bɔxɔni, e birin yi
tunlaso keden keden woli dugin fari e naxan tongo yɛngɛni.
26 Tunlaso xɛma daxine binyen yi sigɛ han kilo mɔxɔɲɛ, Gedeyɔn naxan
maxɔdin. A mɔn yi ɲɛrɛne nun se faɲine sɔtɔ e nun Midiyan kaane mangane
dugi faɲine nun kɔɛ filin faɲin naxanye yi e ɲɔgɔmɛne kɔɛ.
27 Gedeyɔn yi na xɛmaan nafala saraxarali domana nde ra, a yi a lu Ofara
taani. Isirayila kaane birin yi fama mɛnna nin na batudeni naxan yi luxi
alo yalunyana Ala yɛtagi,* na yi findi maratantan seen na Gedeyɔn nun a
denbayaan xa.

* **8:27: 8.27** Na luxi nɛn alo yalunyana Ala yɛɛ ra yi bayo Ala waxi nɛn a yamaan xa tinxin a xa alo
ɲaxanla lan a xa tinxin a xɛmɛn xa kii naxan yi.

28 Midiyan kaane yi yarabi Isirayila kaane yɛɛ ra, e mi fa e xunna rakeli
sɔnɔn. Yamanan yi lu bɔɲɛ xunbenli ɲɛɛ tonge naanin Gedeyɔn ma
siimayaan birin yi.
29 Yosaa dii xɛmɛn Yerubali yi xɛtɛ, a dɔxɔ a konni.
30 Gedeyɔn dii tonge solofere nan sɔtɔ, bayo ɲaxalan wuyaxi nan yi a yii.
31 A konyi ɲaxanla† naxan yi Siken taani, na fan yi dii keden sɔtɔ a xa, a yi
na diin xili sa Abimeleki.
32 Yosaa dii xɛmɛn Gedeyɔn faxa foriya faɲin nin, e yi a maluxun a fafe
Yowasa gaburun na Ofara taani, dɛnaxan yi findixi Abiyeseri xabilan gbeen
na.
33 Gedeyɔn to faxa, Isirayila kaane mɔn yi Ala yanfa Baali suxurene xɔn
naxan yi luxi alo yalunyana Ala yɛtagi, e yi Baali-Beriti findi e ala ra.
34 Isirayila kaane mi bira Alatala fɔxɔ ra, e Ala naxan e ba e yaxune yii
naxanye yi e rabilinxi.
35 E mi hinanna yita Gedeyɔn ma denbayaan na naxan mɔn xili Yerubali,
hali a to fe faɲi wuyaxi raba Isirayila xa.

9

Abimeleki yi findi mangan na

1 Yerubali a dii xɛmɛna Abimeleki yi siga Siken taani a nga xunyɛn nun a
xabilan muxune birin fɛma, a yi a fala e xa, a naxa,
2 “N bata ɛ mafan, ɛ sa a fala Siken taan fonne birin xa, ɛ naxa, ‘Ɛ waxi nɛn
Yerubali a dii tonge soloferene birin xa findi mangan na ɛ xunna ba, hanma
muxu keden?’ Ɛ xa a kolon a ɛ xabilan muxuna nde nan n na.”
3 A nga xunyɛne yi a falane birin nali Siken fonne ma, e yi tin birɛ
Abimeleki fɔxɔ ra, bayo e xabilan muxuna nde nan yi a ra.
4 E Baali-Beriti batu banxin gbeti gbanan tonge solofere so a yii.
Abimeleki yi fuyantenne nun mafu tiine saran na gbetin na, e bira a fɔxɔ ra.
5 A yi siga a fafe a banxini Ofara taani, a yi a tadane nun a xunyɛne faxa,
Yerubali a dii tonge soloferene birin gɛmɛ kedenna fari. Yerubali a dii
dɔnxɛn Yotami nan tun lu, amasɔtɔ na bata yi a luxun.
6 Siken kaane nun Beti-Milo kaane birin yi e malan wudi gbeen dɛxɔn
gɛmɛn dɛxɔn naxan dɔxi Siken yi. E yi sa Abimeleki dɔxɔ mangan na mɛnni.

Yotami a sandana

7 Yotami yi na mɛ. A yi sa ti Garisimi geyaan xuntagi, a gbelegbele, a naxa,
“Siken fonne, ɛ tuli mati n na, xa ɛ waxi Ala xa ɛ ramɛ.
8 Lɔxɔna nde, wudine siga nɛn a e xa sa e mangan dɔxɔ. E yi a fala Oliwi
bili gbeen xa, e naxa, ‘Findi nxɔ mangan na.’
9 Koni, Oliwi bili gbeen yi e yabi, a naxa, ‘N xa n mɛ n turen na ba, naxan
nafan Ala nun muxune ma, n sa dɔxɔ wudin bonne xun na?’
10 Nayi, wudine yi a fala xɔdɛ binla xa, e naxa, ‘Fa, i fa dɔxɔ nxu xun na.’
11 Koni, xɔdɛ binla yi e yabi, a naxa, ‘N xa n mɛ n ɲaxunna nun n bogi
faɲin na, n sa dɔxɔ wudin bonne xun na?’
12 Nayi, wudine yi a fala manpa binla xa,* e naxa, ‘Fa, i fa dɔxɔ nxu xun
na.’
13 Koni, manpa binla yi e yabi, a naxa, ‘N xa n mɛ n igen na naxan findixi
Ala nun muxune rasɛwa seen na, n sa dɔxɔ wudin bonne xun na?’

† **8:31: 8.31** ***Konyi ɲaxanle*** sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra naxan sɔtɔxi a ɲaxanla ra. * **9:12: 9.12** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

14 Nayi, wudine birin yi a fala kɔɲɔn xa, e naxa, ‘Fa, i fa dɔxɔ nxu xun na.’
15 Kɔɲɔn yi wudine yabi, a naxa, ‘Xa ɛ waxi n dɔxɔ feni mangan na ɛ xun na, ɛ fa girindin n nininna ra. Xanamu, tɛɛn minima nɛn kɔɲɔni a yi Liban suman wudine gan.’ ”
16 “Nba, ɛ Abimeleki dɔxi mangan na lannayaan nun fɛtareyaan nin ba? Ɛ fan nɛn Yerubali nun a denbayaan na ba? Ɛ a wali faɲi kolonxi ba?
17 N fafe yɛngɛn so nɛn ɛ xa, a yi lu sayaan dɛ, a yi ɛ ba Midiyan kaane yii.
18 Ɛ tan bata keli n fafe a denbayaan xili ma to, ɛ yi a dii tonge soloferene faxa gɛmɛ kedenna fari, ɛ yi a konyi gilɛna dii xɛmɛna Abimeleki dɔxɔ mangan na Siken kaane xun na, bayo ɛ ngaxakedenna nan a ra.
19 Xa ɛ lannayaan nan ligan Yerubali nun a denbayaan na to fɛtareyani, Abimeleki xa findi ɛ sɛwan na, ɛ fan yi findi a sɛwan na.
20 Xanamu, tɛɛn xa mini Abimeleki yi, a yi Siken kaane gan e nun Beti-Milo kaane, tɛɛn yi mini Siken nun Beti-Milo kaane yi, a yi Abimeleki gan!”
21 Na xanbi ra, Yotami yi a gi, a siga Bɛri taani, a sa lu dɛnaxan yi, a yi a masiga a tada Abimeleki ra.

Siken kaane yi murutɛ

22 Abimeleki yi lu mangayani Isirayila xun na ɲɛɛ saxan.
23 Nayi, Ala yi xaxili ɲaxin naso Abimeleki nun Siken kaane tagi, Siken kaane yi Abimeleki yanfa.
24 E fe ɲaxin naxan liga Yerubali a dii tonge soloferene ra, na yi xɛtɛ e ma, e faxa feen goronna yi lu e ngaxakedenna Abimeleki xun ma naxan e faxa, e nun Siken kaane, naxanye a mali a tadane nun a xunyɛne faxa.
25 Siken kaane yi muxune ti geyane fari a xili ma, na muxune yi sigatine goronne birin bama nɛn e yii kira yi. Abimeleki yi na mɛ.
26 Lɔxɔna nde, Ebedi a dii xɛmɛn Gaala nun a tadane yi fa Siken taani. Siken kaane yi e lannayaan sa a yi.
27 E yi siga e manpa bili nakɔne yi, e yi sa e manpa bogine bolon, e yi ɲaxaɲaxan naba. E yi so e gbee ala batu banxin kui, e yi donseen don, e yi e min, e yi lu Abimeleki dangɛ.
28 Ebedi a dii xɛmɛn Gaala yi a fala, a naxa, “Nde Abimeleki ra, nde Siken kaane ra naxan a ligɛ en xa wali Abimeleki xa? Yerubali a dii xɛmɛn xa mi a ra ba? A yamana kanna xa mi Sebulu ra ba? Ɛ bira Xamori xabilan muxune fɔxɔ ra, bayo Xamori nan Siken masɛgɛxi. En walima Abimeleki xa nanfera?
29 Xa n tan nan yi Siken kaane xun na nun, n yi Abimeleki kedima nɛn. N yi a falama nɛn Abimeleki xa, n naxa, ‘I ya ganla fari sa, en yɛngɛ.’ ”
30 Ebedi a dii xɛmɛn Gaala naxan falaxi, yamana kanna Sebulu yi na mɛ, a yi xɔlɔ.
31 A yi xɛrane rasiga wundoni Abimeleki ma a faladeni a xa, a naxa, “Ebedi a dii xɛmɛn Gaala nun a ngaxakedenne bata fa Siken yi, e taan muxune radinma i xili ma.
32 Nayi, keli kɔɛɛn na, e nun yamaan naxan i fɔxɔ ra, ɛ sa ɛ luxun burunna ra.
33 Xɔtɔnni, sogen na te, i fan yi keli, i yi taan yɛngɛ. Gaala nun a muxune na mini ɛ xili ma, naxan na i kɛnɛn, i na liga e ra.”
34 Abimeleki yi keli kɔɛɛn na e nun yamaan naxan birin yi a fɔxɔ ra, e sa e luxun Siken dɛxɔn, e yitaxunxi dɔxɔde naanin.
35 Ebedi a dii xɛmɛn Gaala yi mini, a ti taan so dɛɛn na. Nayi, Abimeleki nun a yamaan yi mini e luxundene yi.

36 Gaala to yamaan to, a yi a fala Sebulu xa, a naxa, “Yamaan godoma keli geyane ma.” Sebulu yi a yabi, a naxa, “Geyane nininne na a ra, muxune mi a ra.”
37 Gaala mɔn yi falan tongo, a naxa, “Yamana nde yati godomatɔɔn na a ra geyane ma, ganla bonna fama sa keli yiimato wudi gbeen kiraan binni.”
38 Sebulu yi a yabi, a naxa, “I ya fala ɲaxumɛne minɛn, i tan naxan yi a falama, i naxa, ‘Nde Abimeleki ra, alogo en xa wali a xa?’ I mi muxuni itoe xan naɲaxu ba? Nba, siga, i sa yɛngɛn so!”
39 Gaala yi ti Siken kaane yɛɛ ra, a siga Abimeleki yɛngɛdeni.
40 Abimeleki yi a kedi, muxu wuyaxi maxɔlɔxin yi lu taan so dɛɛn na.
41 Abimeleki yi sa ti Aruma taani. Sebulu yi Gaala nun a ngaxakedenne kedi Siken taani.
42 Na xɔtɔn bode, Siken kaane yi mini, e siga e xɛɛne ma. Abimeleki yi na mɛ.
43 Nayi, a yi a ganla tongo, a yi a yitaxun dɔxɔde saxanna ra, e yi e luxun burunna ra. A to muxune to minɛ taani, a yi e yɛngɛ.
44 Abimeleki nun ganla dɔxɔde keden yi keli e yi e malan taan so dɛɛn na, ganla dɔxɔde firin yi xɛɛ ma kaane yɛngɛ, e yi e birin faxa.
45 Yanyin birin na, Abimeleki taan yɛngɛma han a yi a nɔ, a yi taan muxune faxa. A yi taan kala, a yi fɔxɔn xuya na yiren birin yi.
46 Na xibarun to sa Siken sanganso makantanxin muxune li, e yi sa e malan Beriti ala batu banxin yire makantanxini.
47 Abimeleki to na mɛ a ne birin bata e malan,
48 a yi te Salamɔn geyaan fari, e nun yamaan naxan birin yi a fɔxɔ ra. Abimeleki yi bunbin tongo, a yi wudi yiina nde sɛgɛ, a yi a sa a kɔɛɛn ma. Na xanbi ra, yamaan naxan yi a fɔxɔ ra, a yi a fala ne xa, a naxa, “N naxan ligaxi ɛ bata na to, ɛ fan xa na liga mafurɛn!”
49 Yamaan birin yi wudi yiine sɛgɛ, e bira Abimeleki fɔxɔ ra. E sa wudi yiine malan yire makantanxin xɔn, e yi a gan, e nun seen naxanye birin yi a kui. E yi Siken sanganso makantanxin muxune birin faxa, muxu wuli keden, xɛmɛne nun ɲaxanle.

Abimeleki faxa fena

50 Abimeleki yi siga Tebesi taan xili ma. A yi Tebesi kaane yɛngɛ, a yi e nɔ.
51 Sanganso makantanxina nde yi taa tagini, xɛmɛne nun ɲaxanle e gi, e sa e malan dɛnaxan yi, e nun taan muxune birin, e yi na balan e xun ma, e te a xuntagi.
52 Abimeleki yi fa na yire makantanxin yɛngɛdeni, a yi a maso dɛɛn na, alogo a xa tɛɛn so banxin na.
53 Nayi, ɲaxanla nde yi se din gɛmɛ gbeen sin Abimeleki xunni, a yi a xunni bɔ.
54 Banxulanna naxan yi a yɛngɛ so seene maxalima, Abimeleki yi a fala na xa mafurɛn, a naxa, “I ya silanfanna botin, i yi n faxa, alogo muxune nama a fala, e naxa, ‘Ɲaxanla nan a faxaxi.’ ” Banxulanna yi a sɔxɔn, a yi faxa.
55 Isirayila kaane to a to a Abimeleki bata faxa, e birin yi xɛtɛ e konne yi.
56 Nayi, Ala yi Abimeleki saran a fe ɲaxine ra, a naxan liga a fafe ra, a yi a dii tonge soloferene faxa.
57 Ala yi Siken kaane saran e fe xɔsixine birin na. Yerubali a dii xɛmɛn Yotami a dangan yi e suxu.

10

Kitisaan Tola

1 Abimeleki faxa xanbini, Isakari bɔnsɔnna muxuna nde Puwaa dii xɛmɛn
Tola, Dodo mamandenna yi keli a xa Isirayila rakisi. A yi dɔxi Samiri taani
Efirami geya yireni.
2 A yi findi Isirayila kitisaan na ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun saxan. A yi faxa, e yi a
maluxun Samiri yi.

Kitisaan Yayiri

3 Tola dangu xanbini, Galadi kaan Yayiri yi ti a ɲɔxɔni. A yi findi Isirayila
kitisaan na ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun firin.
4 Dii xɛmɛ tonge saxan nan yi a yii, naxanye yi e masiga tima sofali tonge
saxan fari, e yi dɔxi taa tonge saxan nin Galadi yamanani, dɛnaxanye mɔn
xili Yayiri taane han to.
5 Yayiri yi faxa, e yi a maluxun Kamon yi.

Kitisaan Yefeta

6 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, Isirayila kaane mɔn yi na liga. E yi Baali
sawurane nun Asitarate suxurene batu, e nun Arami kaane nun Sidɔn
kaane nun Moyaba kaane nun Amonine nun Filisitine alane. E yi e mɛ
Alatala ra, e mi fa a batu sɔnɔn.
7 Alatala yi xɔlɔ Isirayila kaane ma, a yi e sa Filisitine nun Amonine
sagoni.
8 E yi fɔlɔ Isirayila kaane ɲaxankatɛ na ɲɛɛn na han ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛ,
e yi Isirayila kaane birin tɔrɔ naxanye yi dɔxi Yurudɛn mɛrɛmɛrɛn
sogeteden binni Galadi yi Amorine yamanani.
9 Amonine fan yi Yurudɛn baan gidi Yuda bɔnsɔnna muxune nun
Bunyamin bɔnsɔnna muxune nun Efirami bɔnsɔnna muxune xili ma.
Isirayila kaane birin yi ɲaxankata han.
10 Nayi, Isirayila kaane yi Alatala maxandi, e naxa, “Nxu bata yulubin
liga, bayo nxu bata nxu mɛ nxɔ Ala ra, nxu yi Baali sawurane batu.”
11 Alatala yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Misiran kaane nun
Amorine nun Amonine nun Filisitine
12 nun Sidɔn kaane nun Amalɛkine nun Mayon kaane to ɛ ɲaxankata, ɛ to
n mafan, n mi yi ɛ rakisi ba?
13 Koni, ɛ yi ɛ mɛ n na, ɛ yi ala gbɛtɛne batu. Na ma, n mi ɛ rakisɛ mumɛ!
14 Ɛ siga, ɛ bata seen naxanye yatɛ ɛ alane ra, ɛ sa ne mafan, ne xa ɛ rakisi ɛ
ɲaxankatani.”
15 Isirayila kaane yi Alatala yabi, e naxa, “Nxu bata yulubin tongo. Naxan
na i kɛnɛn, na liga nxu ra, koni, yandi, tin, i xa nxu rakisi to!”
16 E yi ala xɔɲɛne ba e tagi, e yi Alatala batu. Na ma, Ala yi kininkinin
Isirayila kaa ɲaxankataxine ma.
17 Amonine yi sa e malan daaxadeni Galadi yi, Isirayila kaane yi sa e
malan daaxadeni Misipa yi.
18 Nayi, yamaan nun Galadi kuntigine yi a fala e bode xa, e naxa, “Nde
singe Amonine yɛngɛ fɔlɛ? Naxan na na liga, na kanna findima nɛn Galadi
kaane mangan na.”

11

Kitisaan Yefeta

1 Sofa kɛndɛn nan yi Galadi kaan Yefeta ra. Yalunden nan yi a nga ra, a
fafe yi xili nɛn Galadi.
2 Galadi a ɲaxanla dii xɛmɛne bari a xa nɛn. Na ɲaxanla diine to gbo, e yi
Yefeta kedi, e naxa, “I mi nxu fafe kɛɛn se sɔtɔma, bayo ɲaxalan gbɛtɛ nan
ma dii i tan na.”
3 Nayi, Yefeta yi a gi a ngaxakedenne bun, a yi siga Tobo yamanani.
Fuyantenna ndee yi e malan Yefeta fɛma, e yi bira a fɔxɔ ra.
4 Waxatidi to dangu, Amonine yi Isirayila kaane yɛngɛ.
5 Na ma, Galadi fonne yi siga Yefeta fendeni Tobo yamanani.
6 E yi a fala Yefeta xa, e naxa, “Fa, i fa findi nxɔ mangan na, en yi Amonine
yɛngɛ.”
7 Yefeta yi Galadi fonne yabi, a naxa, “Ɛ tan xa mi n naɲaxu ba, ɛ yi n kedi
n fafe konni? Nanfera ɛ fama n fɔxɔ ra iki a ɛ kɔntɔfilixi?”
8 Galadi fonne yi a fala Yefeta xa, e naxa, “Nxu faxi i fɛma na nan yatigi ra,
alogo en birin xa siga, i sa Amonine yɛngɛ, i findi nxɔ mangan na, e nun
Galadi kaane birin.”
9 Yefeta yi Galadi fonne yabi, a naxa, “Xa en birin siga Amonine
yɛngɛdeni, Alatala yi sa e sa n sagoni, n tan nan findima ɛ mangan na na yi.”
10 Galadi fonne yi Yefeta yabi, e naxa, “Alatala nan en seren na! Nxu na
ligama nɛn.”
11 Yefeta yi bira Galadi fonne fɔxɔ ra, e yi siga. Yamaan yi a findi sofa
kuntigin na. Yefeta mɔn yi xɛtɛ falane birin ma Alatala yɛtagi Misipa yi.

Yefeta yi xɛrane rasiga

12 Yefeta yi xɛrane rasiga a faladeni Amonine mangan xa, a naxa, “Nanse
xɔli i ma nxu xa, i to fama nxɔ yamanan yɛngɛdeni?”
13 Amonine mangan yi Yefeta yabi, a naxa, “Isirayila kaane to mini
Misiran yi konyiyani, e yi n ma bɔxɔn tongo, keli Arinon baan ma siga
Yaboko xuden ma han Yurudɛn baana. Iki, ɛ ne raxɛtɛ nxu ma bɔɲɛ
xunbenli.”
14 Yefeta mɔn yi xɛrane rasiga a faladeni Amonine mangan xa, a naxa,
15 “Isirayila kaane mi Moyaba bɔxɔn tongoxi, e mi Amonine yamanan
tongoxi.
16 E to yi kelima Misiran yi waxatin naxan yi, e mini tonbon yiren nin siga
han Gbala Baana siga Kadesi yi.
17 Nayi, Isirayila kaane yi xɛrane rasiga a faladeni Edɔn mangan xa, e
naxa, ‘Tin nxu xa dangu i ya yamanani.’ Koni, Edɔn mangan mi tin. A fan yi
xɛrane rasiga Moyaba mangan ma, na fan yi tondi, Isirayila kaane yi lu
Kadesi yi.
18 Na xanbi ra, e yi siga tonbon kiraan xɔn. E yi Edɔn nun Moyaba
yamanane mabilin, e sa lu Arinon baan dɛxɔn, e mi so Moyaba yamanani,
bayo Arinon yi findixi Moyaba danna nan na.
19 Isirayila kaane yi xɛrane rasiga Amorine mangan Sixɔn ma naxan yi
mangayani Xɛsibɔn taani. Isirayila kaane yi a fala a xa, e naxa, ‘A lu nxu xa
dangu i ya yamanani siga nxɔ yamanani.’
20 Koni, Sixɔn mi tin, a yi a ganla birin malan yɛngɛ so xinla ma, e yi sa e
malan Yahasi yi, e sa Isirayila kaane yɛngɛ.
21 Alatala, Isirayilaa Ala yi Sixɔn nun a ganla birin sa Isirayila kaane
sagoni, e yi e nɔ. Amorine yi dɔxi bɔxɔn naxanye birin yi, Isirayila kaane yi
ne birin tongo,

22 keli Arinon baan ma siga han Yaboko xudena, keli tonbonni siga han
Yurudɛn baana.
23 Alatala, Isirayilaa Ala bata Amorine bɔxɔn so Isirayila kaane yii, a
yamana, i tan waxi na nan ba fe yi nxu yii ba?
24 I ya ala Kemosi bɔxɔn naxan soxi i yii, na i yii. Nayi, Alatala, nxɔ Ala
bɔxɔn naxan soxi nxu yii, na luma nɛn nxu yii.
25 I mirixi a ma a i sɛnbɛn gbo Balaki xa ba, Siporo a dii xɛmɛna, Moyaba
mangana? Anu, a tan mi yɛngɛ gidixi Isirayila kaane ma!
26 Xabu ɲɛɛ kɛmɛ saxan, Isirayila kaane dɔxi Xɛsibɔn nun a rabilinna
taane yi, e nun Aroyeri nun a rabilinna taane, e nun taan naxanye birin
Arinon baan dɛ. Nanfera nayi han to ɛ mi ne xunba?
27 N tan xa mi hakɛn ligaxi i ra, i tan nan fe ɲaxin ligaxi n tan na, i yi n
yɛngɛ. Alatala xa kitin sa Isirayila kaane nun Amonine tagi."
28 Amonine mangan mi a tuli mati Yefeta a falane ra.

Yefeta a kɔlɔna

29 Nayi, Alatalaa Nii Sariɲanxin yi godo Yefeta ma, a yi Galadi nun
Manase yamanane yisiga, dangu Misipe taani Galadi yamanani, siga
Amonine xili ma.
30 Yefeta yi dɛ xuiin tongo Alatala xa, a naxa, "Xa i Amonine sa n sagoni,
31 naxan yo mini n ma banxini a fa n nalandeni, n na xɛtɛ n konni xunna
kenli sa keli Amonine yɛngɛdeni, n na fima nɛn Alatala ma, n yi a gan
saraxan na."
32 Yefeta yi siga Amonine yɛngɛdeni, Alatala yi e sa a sagoni.
33 A yi taa mɔxɔɲɛ kala, fɔlɔ Aroyeri taan ma siga han Miniti taana, siga
Abeli-Keramin ma. Ala yi Amonine rayarabi Isirayila kaane xa.

Yefetaa dii tɛmɛna fe

34 Yefeta yi so a konni Misipa yi. A dii tɛmɛn yi mini a bodonɲɛ a ralandeni
tanban xuiin ma. Na dii kedenna nan tun yi a yii, ba na ra, dii tɛmɛ gbɛtɛ mi
yi na, dii xɛmɛ yo mi yi na.
35 A to a to, a yi a domani bɔ, a naxa, " N bata yigitɛgɛ! I tan nan n tixi tɔrɔn
ma. N bata dɛ xuiin tongo Alatala xa, n mi na kalɛ mumɛ."
36 A diin yi a fala a xa, a naxa, "Baba, i bata dɛ xuiin tongo Alatala xa, a yi i
yaxune Amonine sa i sagoni, na ma, a liga n na alo i dɛ xuiin naxan tongoxi."
37 A mɔn yi a fala a fafe xa, a naxa, "Kike firin fi n ma alogo nxu nun n
lanfane xa siga geyane fari, nxu sa wuga mɛnni bayo n faxama nɛn, n mi
dɔxɔ xɛmɛ taa ra."
38 A yi a yabi, a naxa, "Siga!" A yi kike firin fi a ma. E nun a lanfane yi sa
wuga a fe ra geyane fari bayo a faxama nɛn a mi dɔxɔ xɛmɛ taa ra.
39 Na kike firinne ɲanxin na, a mɔn yi fa a fafe fɛma, a yi a dɛ xuiin
nakamali a fari. A munma yi xɛmɛn kolon.
Xabu na lɔxɔni, ito yi findi namunna ra Isirayila yi:
40 Ɲɛɛ yo ɲɛɛ, Isirayila sungutunne sa Yefeta, Galadi kaana dii tɛmɛn
wugama nɛn xi naanin.

12

Yefeta nun Efirami kaane fe

1 Efirami kaane yi e malan e siga Safon taani a faladeni Yefeta xa, e naxa,
"Nanfera i danguxi, i siga Amonine yɛngɛdeni i mi a fala nxu xa en birin yi
siga? Nxu waxi ɛ nun i ya banxin gan feni."

2 Yefeta yi e yabi, a naxa, “Yɛngɛ gbeen so nɛn nxu nun n ma yamaan nun
Amonine tagi, koni n to ɛ xili, ɛ mi n mali.
3 N to a to ɛ mi fama n malideni, n yi tin sayaan ma, n sa Amonine yɛngɛ.
Alatala yi e sa n sagoni. Nanfera nayi ɛ fa fama n xili ma to?”
4 Yefeta yi Galadi kaane birin malan Efirami kaane yɛngɛ xinla ma.
Galadi kaane yi Efirami kaane faxa yɛngɛni, ne naxanye yi a falama, e naxa,
“Ɛ tan Galadi kaane, ɛ findixi muxu gixine nan na Efirami bɔnsɔnni siga
Manase bɔnsɔnni!”
5 Na xanbi ra, Galadi kaane yi Yurudɛn baan kirane birin suxu Efirami
kaane yɛɛ ra. Xa Efirami muxu gixina nde yi wa dangu feni, Galadi kaane yi
a falama nɛn, e naxa, “Efirami kaan nan i tan na ba?” Na kanna yi e yabima
nɛn, a naxa, “Ɛn-ɛn.”
6 Nayi, e yi a falama a xa nɛn, e naxa, “Xuini ito fala: Xiboleti.” Koni, na
kanna fan yi a falama nɛn, a naxa, “Siboleti” bayo a mi yi nɔɛ a falɛ a kiini.
Nayi, Galadi kaane yi a suxuma nɛn, e yi a kɔɛ raxaba Yurudɛn baan dɛ. Na
waxatini, e yi muxu wuli tonge naanin muxu wuli firin naxɔri Efirami yi.
7 Yefeta lu nɛn kitisani Isirayila yi ɲɛɛ sennin. Na xanbi ra, Yefeta Galadi
kaan yi faxa, e yi a maluxun Galadi taana nde yi.

Ibisan nun Elon nun Abadon

8 Yefeta dangu xanbini, Bɛtɛlɛmi kaana Ibisan yi findi kitisaan na Isirayila
yi.
9 A dii xɛmɛ tonge saxan e nun dii tɛmɛ tonge saxan nan sɔtɔ, a yi a dii
tɛmɛ tonge saxan fi bɔnsɔn gbɛtɛye yi, a yi ɲaxalan tonge saxan fen a dii
xɛmɛne xa bɔnsɔn gbɛtɛye yi. A lu nɛn kitisani Isirayila yi ɲɛɛ solofere.
10 Ibisan yi faxa, e yi a maluxun Bɛtɛlɛmi yi.
11 A tan danguxina, Elon Sabulon kaan yi findi kitisaan na Isirayila yi. A
lu nɛn kitisani ɲɛɛ fu.
12 Sabulon kaana Elon yi faxa, e yi a maluxun Ayalɔn taani Sabulon
yamanani.
13 Na danguxina, Piraton kaan Hileli a dii xɛmɛna Abadon yi findi
kitisaan na Isirayila yi.
14 A yi dii xɛmɛ tonge naanin nun mamanden tonge saxan sɔtɔ naxanye yi
e masiga tima sofali tonge solofere fari. A lu nɛn kitisani Isirayila yi ɲɛɛ
solomasɛxɛ.
15 Hileli a diina Abadon yi faxa, e yi a maluxun Piraton yi Efirami
yamanani Amalɛkine geya yireni.

13

Samisɔn bari fena

1 Isirayila kaane mɔn yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi. Alatala yi e sa
Filisitine sagoni ɲɛɛ tonge naanin.
2 Xɛmɛna nde yi Sora taani Dan bɔnsɔnni, a yi xili Manowa. Gbantan nan
yi a ɲaxanla ra, dii yo mi yi a yii.
3 Alatalaa malekan yi mini a ɲaxanla xa, a yi a fala a xa, a naxa, “Gbantan
nan i ra, dii mi i yii, koni, i fudikanma nɛn, i yi dii xɛmɛn bari.
4 Fɔlɔ iki ma, i yɛtɛ suxu, i nama dɔlɔn min, i nama manpaan min, i nama
se haramuxi yo don,
5 bayo i fudikanma nɛn, i dii xɛmɛn bari. A xunna mi bima, bayo i diin
naxan barima, na rasariɲanma nɛn Ala xa benun a xa bari waxatin naxan
yi, a tan nan Isirayila xunbama Filisitine yii.”

6 Ŋaxanla yi sa na fala a xɛmɛn xa, a naxa, “Alaa muxuna nde bata fa n fɛma, a yi luxi alo Alaa malekana nde, a yi magaxu han. N mi a maxɔdin a keliden ma, a mi a xinla fan fala n xa.
7 Koni, a fala n xa nɛn, a naxa, ‘I fudikanma nɛn, i dii xɛmɛn bari. Nayi, fɔlɔ iki ma, i nama dɔlɔn min, i nama manpaan min, i nama se haramuxi yo don, bayo i diin naxan barima, na rasariŋanma nɛn Ala xa, benun a xa bari waxatin naxan yi han a faxa lɔxɔna.’ ”
8 Nayi, Manowa yi Alatala maxandi, a naxa, “Marigina, i Alaa muxun naxan nafaxi, i mɔn xa a rafa n ma alogo a xa a yita nxu ra nxu lan nxu xa naxan liga diin xa naxan fama barideni.”
9 Ala yi Manowa xuiin namɛ, Alaa malekan mɔn yi fa ŋaxanla fɛma, a yi sa a li xɛɛn ma, a xɛmɛn Manowa mi yi a fɛma.
10 A yi a gi mafurɛn, a sa a fala a xɛmɛn xa, a naxa, “Xɛmɛn naxan fa n fɛma na lɔxɔni, a mɔn bata fa!”
11 Manowa yi keli, a bira a ŋaxanla fɔxɔ ra, e siga xɛmɛn fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “I tan nan falan ti ŋaxanli ito xa ba?” Malekan yi a yabi, a naxa, “Ɔn, n tan nan yi a ra.”
12 Manowa yi a fala a xa, a naxa, “I ya falane na kamali waxatin naxan yi, nxu lan nxu xa bira sariyan mundun fɔxɔ ra lan diin ma?”
13 Alatalaa malekan yi Manowa yabi, a naxa, “N naxan birin falaxi i ya ŋaxanla xa, a xa na liga.
14 A nama manpa bogi yo don, a nama dɔlɔn min, a nama manpaan min, a nama donse haramuxi yo don, a xa n ma yamarine suxu ki faŋi.”
15 Manowa yi a fala Alatalaa malekan xa, a naxa, “Tin, nxu xa sii dii suben ŋin i xa.”
16 Alatalaa malekan yi Manowa yabi, a naxa, “Xa i kankan n ma, n mi i ya donseen donma, koni xa i wa saraxa gan daxin ba feni Alatala xa, i na ligɛ nɛn!” Manowa mi yi a kolon a Alatalaa malekan nan yi a ra.
17 Nayi, Manowa yi a fala Alatalaa malekan xa, a naxa, “I xili di, alogo nxu xa i binya, i ya falan na kamali waxatin naxan yi?”
18 Alatalaa malekan yi a yabi, a naxa, “Nanfera i n xinla maxɔdinma? Wundon nan na ra.”
19 Nayi, Manowa yi sii diin nun bogise saraxan tongo, a yi saraxa gan daxin ba Alatala xa gɛmɛna nde fari. Kabanako fena nde yi liga Manowa nun a ŋaxanla yɛtagi.
20 Tɛɛ dɛgɛn yi tema waxatin naxan yi, Alatalaa malekan yi te tɛɛ dɛgɛni. Nayi, Manowa nun a ŋaxanla yi bira, e yi e yɛtagin lan bɔxɔn ma.
21 Alatalaa malekan mi fa a yɛtɛ makɛnɛn Manowa nun a ŋaxanla xa. Nayi, Manowa yi a kolon a Alatalaa malekan nan yi a ra.
22 Manowa yi a fala a ŋaxanla xa, a naxa, “En faxama nɛn! En bata Ala to!”
23 A ŋaxanla yi a yabi, a naxa, “Xa Alatala yi waxi en faxa feni, a mi yi en ma saraxa gan daxin nun en ma bogise saraxan nasuxuma nun, a mɔn mi yi feni itoe birin yitama en na nun, a mɔn mi yi tinŋɛ en yi fe sifani itoe mɛ.”
24 Ŋaxanla yi a dii xɛmɛn bari, a yi a xili sa Samisɔn. Diin yi gbo, Alatala yi barakan sa a fe yi.
25 A to dɔxɔ daaxadeni Dan yamanani Sora taan nun Esetayoli taan tagini, Alatalaa Nii Sariŋanxin yi a wanla kɛ fɔlɔ a dunuŋa yi gidini.

14

Samisɔn yi Filisiti ŋaxanla dɔxɔ

1 Samisɔn yi siga Timana taani, a yi sa ɲaxanla nde to Filisiti sungutunne
yɛ.
2 A to xɛtɛ, a yi a fala a fafe nun a nga xa, a naxa, “N bata ɲaxanla nde to
Timana yi Filisiti sungutunne yɛ, ɛ a fen n xa n ma ɲaxanla ra.”
3 A fafe nun a nga yi a yabi, e naxa, “Ŋaxalan yo mi i ngaxakedenne dii
tɛmɛne yɛ en ma yamani ba, fɔ i siga han Filisitine konni, Ala kolontarene, i
sa ɲaxanla tongo mɛnni?” Samisɔn yi a fala a fafe xa, a naxa, “A fen n xa n
ma ɲaxanla ra, bayo a tan nan nafan n ma.”
4 A fafe nun a nga mi yi a kolon a na yi kelixi Alatala nan ma. Bayo
Samisɔn yi yɛngɛn nan fenma Filisitine ra. Na waxatini, Filisitine yi
Isirayila kaane xun na.
5 Samisɔn nun a fafe nun a nga yi siga Timana yi. E to sa Timana manpa
bili nakɔɔn li, yata sɛnbɛmana nde yi mini Samisɔn ma, a wurundunma.
6 Alatalaa Nii Sariɲanxin yi godo Samisɔn ma, a yiigenla yi yatani bɔ alo
sii diin nan yi a ra. Koni, a mi na fala a fafe nun a nga xa.
7 Nayi, a siga, e nun ɲaxanla yi sa falan ti, a yi rafan a ma.
8 Waxatidi to dangu, Samisɔn mɔn yi keli, a xa siga Timana yi a ɲaxanla
tongodeni, a yi dangu yatan binbin matoɛ kira yi, a yi kumi ɲɛɲɛne li soɛ
yatan binbini, e bata yi e turen sa.
9 A yi nde tongo, a siga a donɲɛ kira yi. Na xanbi ra, a to a fafe nun a nga
fɛman li, a yi nde so e yii, e yi a don. Koni, a mi a fala e xa a na kumin baxi
yatan binbini.
10 Samisɔn fafe yi siga ɲaxanla konni. Samisɔn yi sɛwa bandena nde yitɔn
mɛnni, bayo banxulanne yi na nan ligama.
11 Filisitine to a to, e yi muxu tonge saxan sugandi siga a matideni.
12 Samisɔn yi a fala e xa, a naxa, “N xa sandana nde sa ɛ xa. Xa ɛ a bunna
fala n xa xi solofere sɛwa bande donni ito bun, n doma faɲi tonge saxan soɛ
ɛ yii, e nun tonge saxan gbɛtɛye.
13 Koni, xa ɛ mi nɔ a bunna falɛ, ɛ tan nan doma faɲi tonge saxan soma n
yii, e nun tonge saxan gbɛtɛye.” E yi a yabi, e naxa, “I ya sandan sa, nxu tuli
matixi i ra.”
14 A yi a fala e xa, a naxa,
“Naxan seen donma,
donseen minixi na nin,
naxan sɛnbɛ gbo,
ɲaxunna yi mini na yi.
Nanse na ra?”
Xi saxan, e mi nɔ a bunna falɛ.
15 Xi soloferede lɔxɔni, e yi a fala Samisɔn ma ɲaxanla xa, e naxa, “I ya
xɛmɛn nadin, a xa sandan bunna fala nxu xa. Xanamu, nxu i ganma nɛn, ɛ
nun i fafe a denbayaan birin. Ɛ nxu xilixi nɛn alogo ɛ xa fa nxu yii geli?”
16 Samisɔn ma ɲaxanla yi siga wugɛ, a sa a fala a xa, a naxa, “N mi rafan i
ma, i mi n xanuxi, i bata sandan sa n kon kaane bun, koni i mi a bunna
falaxi n tan xa.” A yi a yabi, a naxa, “N mi a bunna falaxi n fafe xa, n mi a
falaxi nga xa, n xa na fala i tan nan xa ba?”
17 A yi lu wugɛ na xi solofere donse donna bun. Xi soloferede lɔxɔni,
Samisɔn yi a bunna fala a xa, bayo a bata yi a xaxinla yɛ so, a sa a fala a kon
kaane xa.
18 Taan muxune yi a fala Samisɔn xa xi soloferede lɔxɔni benun sogen xa
bira, e naxa,
“Nanse ɲaxun kumin xa,

nanse sɛnbɛ gbo yatan xa?”
A yi a fala e xa, a naxa,
“Xa ɛ mi yi xɛɛn bi n ma ɲinge sungutunna ra nun,
ɛ mi yi sandan bunna kolonma nun.”
19 Alatalaa Nii Sariɲanxin yi godo a ma, a yi siga Asikalɔn taani. A sa
muxu tonge saxan faxa mɛnni, a yi e dugine tongo, a yi e so muxune yii
naxanye sandan bunna fala. A xɔlɔxin yi xɛtɛ a fafe konni.
20 E yi Samisɔn ma ɲaxanla so banxulanna yii naxan bata yi Samisɔn mati.

15

Samisɔn yi a gbeen ɲɔxɔ

1 Waxatidi to dangu, murutu xaba waxatini, Samisɔn yi siga a ɲaxanla
xɔn, yɛxɛɛ diina a yii. A yi a fala, a naxa, “N xa so n ma ɲaxanla banxini.”
Koni, a ɲaxanla fafe mi tin a so.
2 A yi a fala Samisɔn xa, a naxa, “N yengi yi a ma a mi rafan i ma, n bata a
so i lanfaan yii. Koni, a xunyɛn be, xa i na xɔn, i na tongo a ɲɔxɔn na.”
3 Samisɔn yi a fala, a naxa, “Muxu yo mi n yatɛ kala tiin na iki, xa n fe
ɲaxin liga Filisitine ra.”
4 Samisɔn yi siga. A yi sa xulumase kɛmɛ saxan suxu, a yi e xunle xidi e
bode ra, a yi xaye xidin xidi e xunle ra.
5 A yi e radɛgɛ, a yi xulumaseene beɲin Filisitine murutu xɛɛne yi, e yi
murutu tɔnsɔnne birin gan e nun e manpa bili nakɔne siga han oliwi bili
xɛɛne.
6 Filisitine yi muxune maxɔdin, e naxa, “Nde ito ligaxi?” E yi e yabi, e
naxa, “Samisɔn, Timana kaan bitanna, bayo a bata a ɲaxanla ba a yii, a yi a
so a lanfaan yii.” Filisitine yi siga e sa na ɲaxanla nun a fafe gan.
7 Samisɔn yi a fala e xa, a naxa, “Bayo ɛ tan a ligama i kii nin, n mi diɲɛ fɔ n
nan n gbeen ɲɔxɔ.”
8 A yi e yɛngɛ ki faɲi, a yi muxu wuyaxi faxa. Na xanbi ra, a sa dɔxɔ Etami
faranna ra.

Samisɔn yi muxu wuli keden faxa

9 Nayi, Filisitine yi sa e malan Yuda kaane xili ma, e yi e sofa ganla ti Lehi
rabilinni.
10 Yuda kaane yi e maxɔdin, e naxa, “Nanfera ɛ faxi nxu xili ma?” E yi e
yabi, e naxa, “Nxu faxi Samisɔn nan xidideyi, alogo a naxan ligaxi nxu ra,
nxu fan xa na liga a ra.”
11 Nayi, Yuda kaan muxu wuli saxan yi siga Etami faran dɛɛn na, e sa a
fala Samisɔn xa, e naxa, “I mi a kolon a Filisitine fangan gbo en xa? I nanse
ligaxi en na ito ra?” A yi e yabi, a naxa, “E naxan ligaxi n na, n fan na nan
ligaxi e ra.”
12 E a fala a xa, e naxa, “Nxu faxi i xididen nin, alogo nxu xa i so Filisitine
yii.” Samisɔn yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ kɔlɔ n xa a ɛ mi n faxama.”
13 E yi a yabi, e naxa, “Nxu mi i faxama, nxu waxi i xidi feen nan tun yi,
nxu yi i so e yii.” E yi a xidi luti nɛnɛ firin na, e yi a ramini faranna ra.
14 Samisɔn to so Lehi yi, Filisitine yi gbelegbele a xili ma. Nayi, Alatalaa
Nii Sariɲanxin yi godo a ma. Lutin naxanye yi a yiine ma, ne yi lu alo e
ganxin nan yi a ra, e yolon a yiine ra.
15 A yi sofanla nde faxaxin gbɛgbɛ xɔri xinden to biraxi, a yi a tongo, a yi
muxu wuli keden faxa na ra.

16 Samisɔn yi a fala, a naxa,
“N na e faxa alo sofanle
sofanla gbɛgbɛ xɔnna ra.
N bata muxu wuli keden faxa
sofanla gbɛgbɛ xɔnna ra.”
17 A to yelin falan tiyɛ, a yi na gbɛgbɛ xɔnna rawoli ayi. E yi mɛnna xili sa
gbɛgbɛ xɔri geyana.
18 Min xɔnla yi Samisɔn suxu, a yi Alatala maxandi, a naxa, “I tan nan kisi
gbeeni ito fixi i ya walikɛɛn ma. Iki, n fa faxama ige xɔnla nan ma, n faxɛ Ala
kolontarene yii ba?”
19 Nayi, fanyen naxan yi Lehi yi, Ala yi na bɔ, igen yi mini. Samisɔn yi a
min, a niin mɔn yi yifan a ma. E yi mɛnna xili sa, a En-Hakore*, mɛnna mɔn
Lehi yi han to.
20 Samisɔn yi kitin sa Isirayila yi Filisitine waxatini ɲɛɛ mɔxɔɲɛ.

16

Samisɔn Gasa taani

1 Samisɔn yi siga Gasa taani, a sa ɲaxalan yalunxina nde to mɛnni, a so a
konni.
2 Gasa kaane yi a mɛ a Samisɔn bata fa na yi. E yi na rabilin, e yi dɔxɔ a yɛɛ
ra kɔɛna ngaan na taan nabilinna yinna so dɛɛn na. E lu a falɛ e bode xa, e
naxa, “Subaxani, en yi a faxa.”
3 Koni, Samisɔn yi lu saxi han kɔɛ tagin yi maso. Kɔɛ tagin to a li, a yi keli, a
yi taan so dɛ balanxin suxu e nun a sɛnbɛtɛnne, a yi e nun e balan wurene
tala bɔxɔni, a yi e sa a kɔɛ ma, a siga e ra Xebiron geyaan xuntagi.

Dalilaa yanfantenyana

4 Na danguxina, ɲaxanla nde yi rafan Samisɔn ma Soreki lanbanni, na
ɲaxanla yi xili nɛn Dalila.
5 Filisitine kuntigi suulunne yi siga na ɲaxanla fɛma, e sa a fala a xa, e
naxa, “A rakunfa i ma, alogo i xa a kolon naxan a sɛnbɛn nagboxi ayi, alogo
nxu xa nɔ a suxɛ kii naxan yi, nxu yi a xidi, nxu yi a sɛnbɛn ba a yi, nxu
keden kedenna birin gbeti gbanan wuli keden kɛmɛ soɛ i yii.”
6 Dalila yi a fala Samisɔn xa, a naxa, “N bata i mafan, a fala n xa i sɛnbɛ
gbeen fataxi nanse ra e nun mɔn i xidɛ naxan na, i sɛnbɛn yi ɲan.”
7 Samisɔn yi a yabi, a naxa, “Xa muxune n xidi luti nɛnɛn kidi daxi
solofere ra, naxanye munma xara singen, n sɛnbɛn ɲanma nɛn, n lu alo
muxun bonne.”
8 Nayi, Filisitine kuntigine yi fa luti nɛnɛn kidi daxi solofere ra Dalila xɔn,
naxanye munma yi xara singen. Dalila yi a xidi ne ra.
9 Anu, muxune yi malanxi a xili ma banxini. Dalila yi a fala a xa, a naxa,
“Samisɔn! Filisitine bata fa i xili ma!” A yi lutine bolon, alo tɛɛn lutin
bolonma kii naxan yi. Nayi, a sɛnbɛn binla mi kolon.
10 Dalila yi a fala Samisɔn xa, a naxa, “I bata n mayenden, i bata wulen
fala n xa. Iki, n bata i mafan a fala n xa i xidɛ kii naxan yi.”
11 A yi a fala a xa, a naxa, “Xa muxune n xidi luti nɛnɛne ra naxanye
munma rawali singen, n sɛnbɛn ɲanma nɛn nayi, n yi lu alo muxun bonne.”

* **15:19: 4.9** ***En-Hakore***: a bunna nɛɛn fa fala “Tigin muxun xa naxan Ala maxandi.”

12 Dalila yi luti nɛnɛne tongo, a yi a xidi ne ra. Muxune mən yi tixi a xili
ma banxini. Dalila yi a fala a xa, a naxa, “Samisən! Filisitine bata fa i xili
ma!” A yi lutine bolon alo garin nan yi a yiine ma.
13 Dalila yi a fala Samisən xa, a naxa, “Han to i n mayendenma, i wulen
falama n xa. A fala i xidɛ kii naxan yi.” A yi a fala a xa, a naxa, “I xa n xun
sɛxɛn dɛnbɛxin kira soloferene dɛgɛ gɛsɛ səxən wudin na.”
14 Nayi, Dalila yi na liga, a yi e xidi wudin na. Na xanbi ra, a yi gbelegbele,
a naxa, “Samisən! Filisitine bata fa i xili ma!” Samisən yi xulun, a yi gɛsɛ
səxən wudin tala.
15 Dalila yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera i a falaxi, i naxa, ‘I rafan n ma!’
Anu, i mi laxi n na? I bata n mayenden sanɲa ma saxan, i mi tin i sɛnbɛ
gbeen binla falɛ n xa.”
16 Dalila yi lu a tərɛ na fala kedenna ra ləxə yo ləxə, a mi yi a danma han
Samisən niin yi raɲaxu a ma.
17 Nayi, Samisən yi a wundon fala a xa, a naxa, “Han to n xunna mi bi,
bayo n tan nasariɲanxin na a ra Ala xa benun n xa bari waxatin naxan yi.
Xa n xunna bi, n sɛnbɛn ɲanma nɛn, n lu alo muxun bonne.”
18 Dalila to a kolon a Samisən bata a wundon fala a xa, a yi sa na fala
Filisitine kuntigine xa, a naxa, “Iki, ɛ fa, bayo Samisən bata a wundon fala n
xa.” E yi siga gbetin na e yii a konni e naxan ma fe fala a xa.
19 Dalila yi Samisən naxi a sanne fari, a yi muxune xili, e yi a xun sɛxɛn
dɛnbɛxin kira soloferene bi, e yi a sɛnbɛn ba fələ a yi.
20 Dalila yi a fala a xa, a naxa, “Samisən! Filisitine bata fa i xili ma!” A to
xulun, a mirixi a ma, a naxa, “N na n sətəma nɛn ito ra alo n darixi a ra kii
naxan yi.” Koni, a mi yi a kolon a Alatala bata yi a masiga a ra.
21 Filisitine yi Samisən suxu, e yi a yɛɛne rate a kui, e yi siga a ra Gasa
taani, e yi a xidi sula yələnxənna ra. E yi Samisən karahan a xa lu se din
gɛmɛn firifirɛ kaso banxini.

Samisən faxa fena

22 Na waxatini, xabu a xunna bi, a xun sɛxɛne bata yi mini fələ.
23 Ləxəna nde, Filisitine kuntigine yi e malan alogo e xa e nə sətən sɛwan
naba, e yi saraxa gbeen ba Dagən xa, e ala. E sigin sama, e naxa,
“Nxə ala bata Samisən fi nxu ma
Filisitine yaxuna.”
24 Yamaan to na to, e lu e ala matəxɛ, e naxa, “Nxə ala bata nxu yaxun sa nxu
sagoni, naxan yi nxə yamanan tərəma, a yi nxu faxa.”
25 Bayo e yi sɛwaxi e lu a falɛ, e naxa, “En Samisən xili, a xa fa en yɛɛ ramaxa
ayi!” E Samisən namini kasoon na, a lu sabaan soɛ e yɛtagi alogo e xa gele a
ma. E sa a dəxə sɛnbɛtɛn firinne longonna ra.
26 Banxulanna naxan yi Samisən yii rasuxuma, Samisən yi a fala na xa, a
naxa, “N xali sɛnbɛtɛn firinne dɛxən banxini ito tixi naxanye xunna, alogo n
xa n digan e yi.”
27 Banxin yi rafexi xɛmɛne nun ɲaxanle ra, Filisitine kuntigine birin yi na.
Muxu wuli saxan ɲəxən mən yi banxin xuntagi, xɛmɛn nun ɲaxanla,
naxanye yi Samisən matoma a sabaan soma waxatin naxan yi.
28 Nayi, Samisən yi Alatala mafan, a naxa, “N Marigina Alatala! N bata i
mafan, i miri n ma. Ala! Sɛnbɛn fi n ma ito keden peeni, n xa n yɛɛ firinne
ɲəxən fi Filisitine ra!”
29 Banxin yi tixi sɛnbɛtɛn firinna naxanye xunna, Samisən yi a kəmɛnna
dɛtɛn keden fari, a yi a yiifanna dɛtɛn keden fari.

30 Samisɔn yi a fala, a naxa, “Nxu nun Filisitine xa faxa!” A yi sɛnbɛtɛnne tuntun a sɛnbɛn birin na, banxin yi bira kuntigine nun muxune fari naxanye yi na. E nun naxanye faxa e bode xɔn, ne yi wuya muxune xa dangu a bata yi naxanye faxa nun.
31 A ngaxakedenne nun a fafe a denbayaan birin yi siga a binbin tongodeni. E to siga a ra, e sa a maluxun Sora nun Esetayoli tagi Manowa gaburun na, a fafe. A findi nɛn kitisaan na Isirayila yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛ.

17

Mike a suxure sawurane

1 Xɛmɛna nde yi Efirami geya yireni nun, a yi xili nɛn Mike.
2 Lɔxɔna nde, a yi a fala a nga xa, a naxa, “Muxuna nde i ya gbeti gbanan wuli keden kɛmɛn tongo nɛn, i yi na kanna danga n yɛɛ xɔri, n tan nan a tongo, a n yii.” A nga yi a fala a xa, a naxa, “Alatala xa barakan sa n ma dii xɛmɛna fe yi.”
3 A yi na gbetin naxɛtɛ a nga ma. A nga yi a fala a xa, a naxa, “N waxi gbetini ito dɛntɛgɛ feni Alatala xa, alogo sawurana nde xa rafala i xa gbeti raxulunxi igen na. Iki, n bata a so i yii.”
4 A gbetin so a nga yii, a nga yi gbetin gbanan kɛmɛ firin tongo, a yi gbetin so wure raxulunna yii. Na yi sawurana nde rafala gbeti raxulunxin na. A yi sa a ti Mike a banxini.
5 Kidena nde yi Mike konni. A bata yi batu sena nde rafala e nun suxure gbɛtɛye, a yi a dii xɛmɛ keden findi e ki muxun na.
6 Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi, birin yi a kɛnɛn feen nan ligama.
7 Lewi bɔnsɔnna banxulanna nde yi Bɛtɛlɛmi taani Yuda yamanani.
8 Na xɛmɛn yi keli Bɛtɛlɛmi yi Yuda yamanani, alogo a xa sa dɔxɔ yire gbɛtɛ yi. A to yi sigama, a yi sa Efirami geya yiren li, siga han Mike a banxina.
9 Mike yi a fala a xa, a naxa, “I kelixi minɛn?” A yi a yabi, a naxa, “Lewi bɔnsɔnna muxun nan n na, keli Bɛtɛlɛmi taani Yuda yi, n dɔxɔde fenna nin.”
10 Mike yi a fala a xa, a naxa, “Lu n konni, i findi n ma denbayana saraxaraliin na, n na i saren fiyɛ gbeti gbanan fu ra ɲɛɛn ma, e nun dugina ndee nun donsena.” Lewi bɔnsɔnna muxun na yi so a konni.
11 A yi tin luyɛ Mike konni, naxan a yengi dɔxɔ a xɔn alo a diina.
12 Na banxulanna yi yigiya Mike konni, a findi a saraxaraliin na.
13 Mike yi a fala, a naxa, “Waxatina nde Alatala fa hinanma nɛn n na bayo Lewi bɔnsɔnna muxuna nde n konni saraxaraliyani.”

18

Dan bɔnsɔnna muxune Layisi yi

1 Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi nun. Na waxatini mɔn, Dan bɔnsɔnna muxune yi kɛ bɔxɔ fenni e dɔxɛ dɛnaxan yi, bayo han na waxatini, kɛ bɔxɔ mi yi e tan yii alo bɔnsɔnna bonne Isirayila yi.
2 Dan bɔnsɔnna muxune yi xɛmɛ kɛndɛ suulun sugandi e yɛ, e yi e rasiga Sora nun Esetayoli yi yamanane matodeni, alogo e xa e rakɔrɔsi. Na muxune yi sa Efirami geya yiren li siga han Mike konni, e yi xi mɛnni.
3 E to maso Mike a banxin na, e yi Lewi bɔnsɔnna banxulanna xuiin mɛ, e xɛtɛ e sa a fala a xa, e naxa, “Nde faxi i ra be? I nanse ligan be? I nanse yi be?”

4 A yi e yabi, a naxa, “Mike bata ito nun ito raba n xa, a n saren fima, n mɔn bata findi a saraxaraliin na.”
5 E yi a fala a xa, e naxa, “Ala maxɔdin, alogo nxu xa a kolon nxu sigatiin naxan yi, xa na sɔnɔyama nɛn.”
6 Saraxaraliin yi e yabi, a naxa, “Ɛ siga bɔɲɛ xunbenli, Alatala ɛ fɔxɔ ra ɛ sigatini.”
7 Na xɛmɛ suulunne yi siga, e sa Layisi taan li. E sa muxune li mɛnni naxanye yi bɔɲɛ xunbenla nun makantanni, alo Sidɔn kaane yi kii naxan yi. Muxu yo mi yi kuntigin mafalama e yamanani. Na muxune yi makuya Sidɔn kaane ra, e hayu mi yi muxu yo ma.
8 Na muxu suulunne yi siga e ngaxakedenne fɛma Sora nun Esetayoli yi, e ngaxakedenne yi e maxɔdin, e naxa, “Ɛ nanse toxi?”
9 E yi e yabi, e naxa, “Ɛ fa be! En sa Layisi kaane yɛngɛ. Nxu bata a to, e yamanan fan. Ɛ nama lu be ɛ mi sese ligama, ɛ mafura sigɛ na yamanan yɛngɛdeni!
10 Ɛ na na li, ɛ yama faɲin toma nɛn na, e dɔxi bɔxɔ faɲini. Ala na bɔxɔn soma ɛ yii nɛn, sese mi dasama dɛnaxan yi bɔxɔ xɔnna fari.”
11 Nayi, Dan bɔnsɔnna muxu kɛmɛ sennin yi keli Sora nun Esetayoli yi, e siga e yɛngɛ so seene ra e yii.
12 E yi sa e malan Kiriyati-Yeyarin yi Yuda yi. Nanara, dɛnaxan Kiriyati-Yeyarin xanbi ra, e mɛnna xili sa, a Mahane-Dan* han to.
13 E to keli mɛnni, e yi siga Efirami geya yireni, siga han Mike a banxina.
14 Nayi, na xɛmɛ suulunna naxanye siga Layisi yamanan matodeni, ne yi a fala e ngaxakedenne xa, e naxa, “Ɛ xa a kolon fa fala batu sena nde banxini ito kui, e nun sawurane nun suxure gbɛtɛ naxan nafalaxi wure raxulunxin na. Iki, ɛ tan nan a kolon ɛ naxan ligama.”
15 E mɔn yi xɛtɛ mɛnni, e so Lewi bɔnsɔnna banxulanna banxini, Mike konni, e yi a xɔntɔn.
16 Dan bɔnsɔnna muxu kɛmɛ senninne yi tixi banxin so dɛɛn na, e yɛngɛ so seene suxi e yii.
17 Xɛmɛ suulunna naxanye siga yamanan matodeni, ne yi so. E yi sawuran tongo, e nun batu seen nun suxure gbɛtɛye nun suxure sawura gbeti daxina. Saraxaraliin nun muxu kɛmɛ senninne yi tixi dɛɛn na.
18 A to bodene to soɛ Mike a banxini, a yi e to sawuran tongɛ, e nun batu seen nun suxure gbɛtɛye nun suxure sawura gbeti daxina. Saraxaraliin yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ nanse ligan be?”
19 E yi a yabi, e naxa, “Dundu! I nama fala ti, i bira nxu fɔxɔ ra, i findi nxɔ xabilan saraxaraliin na. Nanse rafan i ma, i findi saraxaraliin na muxu kedenna xa hanma Isirayila bɔnsɔnna nde xa?”
20 Saraxaraliin yi sɛwa, a yi batu seen nun suxurene nun sawurane rasuxu, a bira yamaan fɔxɔ ra.
21 Dan bɔnsɔnna muxune yi kiraan suxu, e diidine nun e xuruseene nun e goronne tixi e yɛɛ ra.
22 E bata yi makuya Mike a banxin na, Mike nun a dɔxɔ bodene yi e malan, e yi e sagatan.
23 E yi gbelegbelema Dan bɔnsɔnna muxune fɔxɔ ra, ne yi xɛtɛ, e yi Mike maxɔdin, e naxa, “Nanse ligaxi? Ganli ito be nanfera?”

* **18:12: 18.12** ***Mahane-Dan,*** e kon xuini, na bunna nɛɛn fa fala “Dan dɔxɔdena.”

24 A yi e yabi, a naxa, “N tan alan naxanye rafalaxi, ɛ bata ne nun n ma
saraxaraliin tongo, ɛ yi fa e ra ɛ yii. Nanse fa luma n yii? Nanfera nayi ɛ n
maxɔdinma, ɛ naxa, ‘Nanse ligaxi?’ ”
25 Dan bɔnsɔnna muxune yi a fala a xa, e naxa, “I nama nxu tɔrɔ, xanamu
muxuna ndee nxu yɛ, ne xɔlɔma nɛn i ma, e yi i yɛngɛ. Nayi, ɛ nun i ya
denbayaan yi faxa.”
26 Na xanbi ra, Dan bɔnsɔnna muxune mɔn yi e sigatiin fɔlɔ. Mike to a to a
e sɛnbɛn yi gbo, a yi xɛtɛ a konni.

Dan nun a yire sariŋanxina fe

27 Nayi, Dan bɔnsɔnna muxune yi siga Mike a seene ra, a naxanye rafala, e
nun saraxaraliin naxan yi a yii. E yi sa Layisi yɛngɛ, e yi na yama bɔŋɛ
xunbelixin yɛngɛ, e yi e taan gan.
28 Layisi taan yi Beti-Rexobo lanbanna nin, a yi makuya Sidɔn na, fefe mi
yi e nun muxu yo tagi. Nanara, muxu yo mi fa e malideni. Dan bɔnsɔnna
muxune mɔn yi taan ti, e dɔxɔ na.
29 E yi taan xili sa, a Dan taana, alo Dan xinla yi kii naxan yi, e benban
naxan bari Isirayila yi. Koni taan yi xili nɛn a singeni Layisi.
30 Dan bɔnsɔnna muxune yi Mike a suxure sawurane ti e yɛtɛ xa. Yonatan,
Gɛrisɔmi a dii xɛmɛna, Musa mamandenna nun Yonatan ma dii xɛmɛne yi
findi saraxaraline ra Dan bɔnsɔnna xa han yaxune yamanan suxu waxatin
naxan yi.
31 Mike sawuran naxanye rafala, e yi ne ti e yɛtɛ xa, e lu e batuɛ Ala Batu
Banxin waxatin naxan birin naba Silo yi.

19

Bunyamin kaane yulubina

1 Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi. Lewi bɔnsɔnna muxuna nde yi
dɔxɔ Efirami geya yiren danna ra, na yi ŋaxanla nde tongo a konyi ŋaxanla
ra* naxan yi kelixi Bɛtɛlɛmi taani Yuda yamanani.
2 Koni, na konyi ŋaxanla yi tinxintareyaan liga, a yi keli a xɔn, a siga a fafe
konni Bɛtɛlɛmi taani Yuda yamanani. A sa lu mɛnni kike naanin,
3 a xɛmɛn yi keli a siga a fɔxɔ ra alogo e xa sa lan a xɛtɛ a ra. A walikɛ
banxulanna nun sofali firin yi biraxi a fɔxɔ ra. Ŋaxanla yi a rasɛnɛ a fafe a
banxini, a fafe to a to, a yi a rasɛnɛ sɛwani.
4 A bitanna, sungutunna fafe yi a makankan, a yi lu a konni xi saxan. E yi
e dɛge, e yi e min, e yi xi dando ti na.
5 Xi naaninde lɔxɔni, e yi keli xɔtɔn, Lewi bɔnsɔnna muxun yi wa siga feni.
Koni, sungutunna fafe yi a fala a bitanna xa, a naxa, “I dɛba buru dungina
nde ra, na xanbi ra, i yi siga.”
6 E yi dɔxɔ, e yi e dɛge, e birin yi e min. Na xanbi ra, sungutunna fafe yi a
fala xɛmɛn xa, a naxa, “Tin, i xi be, i sɛwa.”
7 Xɛmɛn yi keli a xa siga, koni bayo a bitanna yi kankanxi a ma, a mɔn yi xi
na.
8 Xi suulunde lɔxɔni, xɛmɛn yi keli xɔtɔn a xa siga. Nayi, sungutunna fafe
yi a fala a xa, a naxa, “Yandi, i dɛba, i yi ŋinbanna mamɛ.” E birin yi e dɛge.
9 Xɛmɛn yi keli a xa siga e nun a konyi ŋaxanla nun a walikɛ banxulanna.
Sungutunna fafe yi a fala a xa, a naxa, “Kɔɛ bata so, xi be, i sɛwa. Tila
xɔtɔnni ɛ siga, i sa so i konni.”

---

* **19:1: 19.1** ***Konyi ŋaxanle*** sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sɔtɔ a ŋaxanla ra.

10 Koni, xɛmɛn mi wa xi feni, a keli, a siga. A yi sa Yebusu taan li dɛnaxan mɔn xili Yerusalɛn, e nun a sofali firinne nun a goronne nun a konyi ɲaxanla.
11 E masoɛ Yebusu taan na, yanyin bata yi yanfan, banxulanna yi a fala a kanna xa, a naxa, “En so Yebusu kaane taani, en sa xi na.”
12 A kanna yi a yabi, a naxa, “En mi soma taa gbɛtɛ yi, Isirayila kaane mi dɛnaxan yi, en sa xima Gibeya nin.”
13 A mɔn yi a fala a walikɛ banxulanna xa, a naxa, “En maso yirena nde ra, Gibeya hanma Rama en sa xi mɛnni.”
14 E mɔn yi lu sigɛ, sogen birɛ, e bata yi maso Gibeya taan na, Bunyamin bɔnsɔnna muxune yamanana.
15 Nayi, e yi siga mɛnni alogo e xa sa xi Gibeya yi. E yi so taani, e yi sa ti taan yama malandeni. Koni, muxu yo mi e rasɛnɛ a banxini alogo e xa xi na.
16 Xɛmɛ fonna nde yi fama sa keli a xɛɛn ma. Efirami geya yiren muxuna nde nan yi na ra, a yi dɔxi Gibeya nin, anu Bunyamin kaan nan mɛnna muxune ra.
17 Na yi xɔɲɛn to tixi taan yama malandeni. Xɛmɛ fonna yi a fala a xa, a naxa, “I sigan minɛn, i kelixi minɛn?”
18 A yi a yabi, a naxa, “Nxu sa kelixi Bɛtɛlɛmi taan nin Yuda yamanani. Nxu sigama fɔ Efirami geya yiren danna ra, n konna dɛnaxan yi. N kelixi Bɛtɛlɛmi taan nin Yuda yamanani, iki n sigama Alatala Batu Banxini. Koni muxu yo mi n nasɛnɛxi a konni.
19 Anu, nxɔ sofanle balo sɛxɛn nun murutuna nxu yii, burun nun minseen fan nxu yii, n tan nun n ma ɲaxanla nun n ma walikɛ banxulanna xa. Sese mi dasaxi nxu ma.”
20 Xɛmɛ fonna yi a fala, a naxa, “Bɔɲɛ xunbenla xa taran i xɔn! Naxan na dasa i ma, n na soɛ i yii, i mi xima taan yama malandeni be.”
21 A yi e raso a banxini, a yi donseen sa sofanle bun. Sigatine yi e sanne maxa, na xanbi ra, e yi e dɛge, e yi e min.
22 E yi ɲaxaɲaxani waxatin naxan yi, taan muxuna ndee, fe ɲaxi rabane yi banxin nabilin, e lu dɛɛn makɔnkɔn han! E yi a fala xɛmɛ fonna xa, e naxa, “Banxi kanna! Xɛmɛn naxan soxi be, a ramini alogo nxu xa nxu makoon naba a ra alo ɲaxanla.”
23 Banxi kanna yi mini e fɛma, a yi a fala e xa, a naxa, “Ngaxakedenne, na mi lanɲɛ! Yandi ɛ nama fe xɔsixin liga, bayo xɛmɛni ito bata so n ma banxini, ɛ nama fe ɲaxini ito liga.
24 N ma sungutun nasɔlɔnxin be, e nun xɛmɛna konyi ɲaxanla, n xa ne ramini ɛ ma. Naxan na ɛ kɛnɛn, ɛ yi na liga ne ra. Koni, ɛ nama sese ɲaxi liga xɛmɛn na.”
25 Koni, na muxune mi wa e tuli mati feni a ra. Nayi, Lewi bɔnsɔnna muxun yi a konyi ɲaxanla suxu, a yi a ramini e ma tandeni. Na yi lu e yii kɔɛna ngaan na, e yi na karahan e kafu a xɔn han subaxani. Xɔtɔnni, e yi a raxɛtɛ.
26 Xɔtɔnna to maso, ɲaxanla a xɛmɛn yi yigiyaxi xɛmɛ fonna naxan kon yi, ɲaxanla yi sa bira na dɛɛn na, han kuye yi ba.
27 Xɔtɔnni, a kanna yi keli, a banxin dɛɛn nabi, alogo a xa siga. A yi a konyi ɲaxanla to biraxi dɛɛn na, a yiine saxi dɛɛn binni.
28 A yi a fala a xa, a naxa, “Keli, en siga.” Koni, a mi a yabi. Nayi, xɛmɛn yi a binbin sa a sofanla fari, a siga a konni.
29 A to so a konni, a filɛn tongo, a yi a konyi ɲaxanli bolon dungi dungin na dɔxɔ fu nun firin, a yi a rasiga Isirayila bɔxɔn birin yi.

30 Naxanye birin na to, ne yi a fala, e naxa, “Han to ito ɲɔxɔnna munma
liga singen xabu Isirayila kaane keli Misiran yamanani. En na en miri feni
ito ma, en falan ti en bode xa.”

20

Yɛngɛn Bunyamin kaane xili ma

1 Isirayila kaane birin yi e malan, keli Dan ma siga han Bɛriseba han
Galadi yamanani, yamaan yi e malan alo muxu kedenna Alatala yɛtagi
Misipa yi.
2 Yama kuntigine Isirayila bɔnsɔnne birin yi, ne yi ti Alaa yamaan yɛtagi,
sofaan muxu wuli kɛmɛ naanin fan yi na naxanye yi e sanni, silanfanne yi
naxanye yii.
3 Bunyamin bɔnsɔnna muxune yi a mɛ a Isirayila kaane bata siga Misipa
yi. Nayi, Isirayila kaane yi a fala, e naxa, “Ɛ a fala, gbaloni ito ɛ sɔtɔxi di?”
4 Nayi, Lewi bɔnsɔnna muxun naxan ma ɲaxanla faxa, na xɛmɛn yi falan
tongo, a naxa, “Nxu nun n ma konyi ɲaxanla nan fa Gibeya taani Bunyamin
yamanani, alogo nxu xa xi na.
5 Gibeya kaane yi keli n xili ma, n yi banxin naxan kui, e yi na rabilin
kɔɛɛn na. E yi waxi n tan nan faxa fe yi, koni e sa dutunxi n ma konyi
ɲaxanla nan ma, e yi a faxa.
6 Nayi, n yi n ma konyi ɲaxanla tongo, n yi a yisɛgɛ dungi dungin na, n yi a
rasiga Isirayila bɔnsɔnne birin yi, bayo e bata fe xɔsixin liga Isirayila yi.
7 Iki, Isirayila kaane birin xa e bode to, ɛ yi fena nde ragidi.”
8 Yamaan birin yi keli alo muxu kedenna, e naxa, “En tan sese mi sigama
a konni.
9 En na ito nan ligama Gibeya taan na: En kelima nɛn a xili ma, en
masɛnsɛnna ti.
10 Bɔnsɔn yo bɔnsɔn, xa muxu kɛmɛ na, en muxu fu tongoma nɛn, xa wuli
keden na, en yi kɛmɛ tongo, xa wuli fu na, en wuli keden tongoma nɛn, e sa
fandane fen sofane xa naxanye sa Gibeya taan yɛngɛma Bunyamin
yamanani alogo na taan xa raxɔri alo a lan e kɛwali ɲaxin ma kii naxan yi, e
naxan liga Isirayila yi.”
11 Nayi, Isirayila kaane birin yi e malan alo muxu kedenna siga Gibeya
xili ma.
12 Isirayila bɔnsɔnne yi xɛrane rasiga a faladeni Bunyamin bɔnsɔnna
muxune birin xa, e naxa, “Gbaloni ito faxi ɛ tagi di?
13 Fe ɲaxi rabaan naxanye Gibeya yi, ɛ ne so nxu yii, nxu xa e faxa alogo
gbalon naxan Isirayila yamani, na xa ɲan.” Koni, Bunyamin bɔnsɔnna
muxune mi e ngaxakedenne xuiin suxu.
14 Bunyamin bɔnsɔnna muxune yi mini e taani, e sa e malan Gibeya yi
alogo e xa Isirayila kaane yɛngɛ.
15 Bunyamin bɔnsɔnna muxun naxanye tɛngɛ na lɔxɔni, naxanye mini e
taane yi, muxu wuli mɔxɔɲɛn nun sennin, silanfanna yi naxanye yii, Gibeya
muxune mi yi ne yɛ, naxanye yatɛn yi sigɛ han sofa kɛmɛ solofere.
16 Na ganla yɛ, sofa yɛbaxi kɛmɛ solofere yi e yɛ kɔmɛnmaan yi naxanye ra,
ne birin yi nɔɛ lantanna wolɛ nɛn hali xun sɛxɛ kedenna ma, e mi fula a ra.
17 E mɔn yi Isirayila bɔnsɔnna bonne yatɛ, ba Bunyamin bɔnsɔnna
muxune ra, e yatɛna: Muxu wuli kɛmɛ naanin, silanfanna yi naxanye yii, e
birin sofa.

18 Isirayila kaane yi keli, e siga Betɛli yi, e sa Ala maxɔdin, e naxa, “Nxu nde singe rasigɛ a xa sa Bunyamin bɔnsɔnna muxune yɛngɛ?” Alatala yi e yabi, a naxa, “Yuda kaane nan singe sigama.”

19 Na xɔtɔn bode, Isirayila kaane yi sa e malan e daaxadeni Gibeya binni.

20 Na xanbi ra, e mɔn yi siga Bunyamin kaane yɛngɛdeni, e yi sa ti yɛngɛ so xinla ma Gibeya yɛtagi.

21 Bunyamin kaane yi mini Gibeya taani. Na lɔxɔni, e yi Isirayila kaan muxu wuli mɔxɔɲɛn nun firin faxa.

22 Isirayila yamaan mɔn yi e wɛkilɛ, e sa ti yɛngɛ so xinla ma na yireni e yi sa tixi dɛnaxan yi lɔxɔ singeni.

23 Isirayila kaane yi siga, e sa wuga Alatala yɛtagi han ɲinbanna. E yi Alatala maxɔdin, e naxa, “Nxu mɔn lan nxu sa Bunyamin kaane yɛngɛ ba, nxu ngaxakedenne?” Alatala yi e yabi, a naxa, “Ɛ sa e yɛngɛ.”

24 Isirayila kaane mɔn yi siga Bunyamin kaane yɛngɛdeni lɔxɔ firindeni.

25 Na lɔxɔ firindeni, Bunyamin kaane yi mini Gibeya yi, e yi muxu wuli fu nun solomasɛxɛ faxa Isirayila kaane ra, silanfanna yi naxanye yii.

26 Nayi, Isirayila yamaan birin yi siga Betɛli yi. E sa wuga mɛnni, e lu Alatala yɛtagi, e sun na lɔxɔni han ɲinbanna, e saraxa gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane ba Alatala yɛtagi.

27 Isirayila kaane yi Alatala maxɔdin. Na waxatini, Alaa Layiri Kankiraan yi mɛnna nin,

28 Haruna mamandenna, Eleyasari a dii xɛmɛn Finexasi nan yi tixi Alatala yɛtagi. E yi a fala, e naxa, “Nxu mɔn nɔɛ Bunyamin kaane, nxu ngaxakedenne yɛngɛ ba, hanma nxu xa a lu na kiini?” Alatala yi e yabi, a naxa, “Ɛ siga, bayo n na e sama nɛn ɛ sagoni tila.”

29 Nayi, Isirayila kaane yi sofane luxun Gibeya rabilinni.

30 Isirayila kaane yi siga Bunyamin kaane xili ma xi saxande lɔxɔni, e sa ti yɛngɛ so xinla ma Gibeya yi alo e yi darixi a ra kii naxan yi.

31 Bunyamin kaane yi mini yamaan yɛngɛdeni, e yi e masiga taan na, alo e darixi a ra kii naxan yi, e yi Isirayila sofane faxa fɔlɔ, e muxu tonge saxan faxa burunna ra Betɛli nun Gibeya kiraan xɔn.

32 E yengi yi a ma a e bata Isirayila kaane nɔ alo e darixi a ra kii naxan yi. Koni Isirayila kaane yi a falama nɛn, e naxa, “En na en gi, en yi Bunyamin kaane mabandun burunna binni, en yi e makuya Gibeya ra.”

33 Isirayila sofane birin yi keli e tidene yi, e sa ti Baali-Tamara yi. Isirayila kaan naxanye yi luxunxi Geba binni, ne yi mini Bunyamin kaane xanbi ra e yɛngɛdeni Gibeya lanbanni.

34 Isirayila sofa kɛndɛn wuli fuun yi siga Gibeya taan xili ma. Yɛngɛn yi ɲaxu ayi, koni Bunyamin kaane mi yi a kolon a na gbalona e sɔtɛ.

35 Alatala yi Bunyamin kaane rayarabi Isirayila kaane xa, e yi sofa wuli mɔxɔɲɛn nun suulun sofa kɛmɛ faxa na lɔxɔni.

36 Bunyamin kaane yi a kolon a e bata nɔ. Anu, Isirayila kaane e gi nɛn Bunyamin kaane yɛɛ ra, bayo e yi laxi e sofa luxunxine ra Gibeya taan xili ma.

37 Muxun naxanye yi luxunxi, ne yi so Gibeya taani mafurɛn, e taan yiren birin suxu, e yi taan muxune birin faxa silanfanna ra.

38 E nun Isirayila sofaan bonne yi lanxi taxamasenna nde nan ma. Muxun naxanye yi luxunxi, ne yi lanma e xa tutin nate taan xun ma.

39 Isirayila sofane to xɛtɛ e xanbi ra yɛngɛni, Bunyamin kaane yi e muxu tonge saxan faxa, e yengi yi a ma, a e bata e nɔ alo e darixi a ra kii naxan yi.

40 Koni na waxatini, tutin naxan yi findixi taxamasenna ra, na yi te fɔlɔ
Gibeya taan xun ma. Bunyamin kaane yi e yɛɛ raxɛtɛ, e tutin to tɛ taan xun
ma.
41 Isirayila kaane yi xɛtɛ Bunyamin kaane xili ma. Bunyamin kaane yi
gaxu, bayo e bata yi gbalon to fɛ e ma.
42 E yi e gi Isirayila kaane bun, e siga tonbonna binni, koni e mi tanga
yɛngɛn ma. Bunyamin kaan naxanye yi fama taane binni, Isirayila kaan
naxanye yi taane yi, ne yi ne faxa.
43 Isirayila kaane yi Bunyamin kaane rabilin, e lu e kedɛ, e lu e faxɛ kira
yi, e mi tin e yi e matabu han Gibeya sogeteden binni.
44 Bunyamin sofa wuli fu nun solomasɛxɛ yi faxa.
45 Bunyamin kaan bonne yi e gi siga tonbonna binni, siga Rimɔn fanyen
binni. Ne muxu wuli suulun yi faxa kira yi, e yi a dɔnxɛne kedi han Gidomi
yi, e mɔn yi muxu wuli firin faxa e ra.
46 Bunyamin kaan naxanye faxa na lɔxɔni, sofa wuli mɔxɔɲɛn nun suulun,
sofa kɛndɛn gbansanna.
47 Koni muxun naxanye e gi siga tonbonne binni, muxu kɛmɛ sennin kisi
nɛn ne yɛ e sa so Rimɔn fanye yireni, e lu mɛnni han kike naanin.
48 Isirayila kaane yi xɛtɛ Bunyamin yamanani, e yi e muxune faxa
silanfanna ra e nun xuruseen naxanye birin yi na. E yi tɛɛn so taane birin
na.

21

Naxanle Bunyamin bɔnsɔnna xa

1 Isirayila kaane e malanɲɛ Misipa yi, e bata yi e kɔlɔ nun, e naxa,
“Isirayila kaa yo nama a dii tɛmɛn fi Bunyamin bɔnsɔnna muxuna nde ma.”
2 Yamaan yi fa Betɛli yi e lu Ala yɛtagi han ɲinbanna. E wuga, e yi e xuini
te,
3 e naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala, nanfera ito ligama Isirayila yi to,
Isirayila bɔnsɔnna nde yi tunun?”
4 Na xɔtɔn bode, yamaan yi keli xɔtɔn, e yi saraxa gandena nde yitɔn
mɛnni, e yi saraxa gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane ba.
5 Isirayila kaane yi a fala, e naxa, “Isirayila bɔnsɔnne muxun mundun mi
faxi Alatala yɛtagi be Isirayila bɔnsɔnne birin yɛ?” E bata yi e kɔlɔ fa fala,
naxan yo mi fa Alatala yɛtagi Misipa yi, e na kanna faxama nɛn.
6 Bunyamin kaane kininkininna yi Isirayila kaane suxu, e ngaxakedenne,
e yi a fala, e naxa, “Bɔnsɔnna nde bata ba Isirayila ra to.
7 En nanse ligama Bunyamin kaane xa naxanye luxi, bayo en bata en kɔlɔ
Alatala yi a en nama en ma dii tɛmɛne fi e ma e ɲaxanla ra?”
8 Nayi, e yi maxɔdinna ti, e naxa, “Muxuna ndee Isirayila bɔnsɔnne
muxune yɛ ba naxan mi faxi Alatala yɛtagi Misipa yi?” E yi a kolon a
Yabɛsi-Galadi kaan muxu yo mi yi faxi yamaan daaxadeni.
9 E yi yamaan yatɛ, e yi a to Yabɛsi-Galadi muxu yo mi yi na.
10 Nayi, yamaan yi xɛmɛ kɛndɛ wuli fu nun firin nasiga, e yi yamarini ito
so e yii, e naxa, “Ɛ siga ɛ sa Yabɛsi kaane birin faxa silanfanna ra Galadi yi,
xɛmɛne nun ɲaxanle nun diidine.
11 Ɛ xɛmɛne birin faxa, e nun ɲaxanla naxanye bata dɔxɔ xɛmɛn xɔn.”
12 E yi sa sungutun nasɔlɔnxin muxu kɛmɛ naanin li Yabɛsi-Galadi yi
naxanye munma yi xɛmɛn kolon singen, e yi siga e ra daaxadeni Silo yi
Kanan yamanani.

13 Yamaan birin yi xɛrane rasiga lanna fe faladeni Bunyamin bənsənna
muxune xa naxanye yi dəxi Rimən fanye yireni.
14 Na waxatini, Bunyamin bənsənna muxune yi xɛtɛ, Isirayila kaane yi
ɲaxanle so e yii e naxanye lu e nii ra Yabɛsi-Galadi yi. Koni, e birin mi
ɲaxanla sətə.
15 Isirayila kaane yi kininkinin Bunyamin bənsənna muxune ma, bayo
Alatala bata yi gbalon nagodo Isirayila bənsənne muxune ma.
16 Yamaan kuntigine yi a fala, e naxa, “Ɲaxalan mi fa Bunyamin bənsənni.
En nanse ligama, alogo xɛmɛn naxanye mi faxaxi ne xa ɲaxanle sətə?
17 Bunyamin bənsənna muxu dənxɛne xa yiwuya alogo bənsənna nde
nama raxəri Isirayila yi.
18 Koni, en mi nəɛ en ma dii tɛmɛn soɛ e yii e ɲaxanle ra, bayo Isirayila
kaane bata yi e kələ, e naxa, ‘Dangan na kanna xa naxan na a dii tɛmɛn fi
Bunyamin kaana nde ma!’ ”
19 Nayi, e yi a fala, e naxa, “Sanla nde Alatala xa Silo taani ɲɛɛ yo ɲɛɛ Betɛli
taan kəmɛnna binni, kiraan sogeteden binni naxan Betɛli nun Siken tagi,
Lebona taan yiifanna ma.”
20 Na xanbi ra, e yi yamarini ito fi Bunyamin kaane ma, e naxa, “Ɛ sa ɛ
luxun manpa bili nakəne yi.
21 Ɛ yi lu ɛ yɛɛ rakoɲinɲɛ, nayi, Silo sungutunne na mini, siga e bodondeni,
ɛ mini manpa binle bun, ɛ keden kedenna birin yi Silo sungutunna nde
tongo, ɛ yi e findi ɛ ɲaxanle ra, ɛ siga Bunyamin yamanani.
22 Xa e fafane hanma e ngaxakedenne fa e mawuga nxu fɛma, nxu a falɛ e
xa, nxu naxa, ‘Ɛ kininkinin e ma, bayo nxu mi ɲaxalan fenxi e xa yɛngɛni. Ɛ
tan xa mi e soxi e yii. Nayi, ɛ mi findixi fe kalane ra.’ ”
23 Bunyamin kaane yi na kawandi xuiin suxu, e yi ɲaxalan wuyaxi sətə
sungutunne yɛ naxanye yi sigama e bodondeni Silo yi. Na xanbi ra, e yi xɛtɛ
e yamanani, e mən yi sa e taane ti, e dəxə na.
24 Na waxatini, Isirayila kaan bonne yi keli yamani, e xɛtɛ e bənsənne nun
e xabilane yi, e sa dəxə e bəxəne yi.
25 Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi, birin yi a kɛnɛn feen nan ligama.

Ruti
Ruti a Fe Taruxuna

Ruti Moyaba kaana a fe taruxun nan ito ra. Ruti a fe taruxu ligaxi waxatin naxan yi, kitisane nan yi Isirayila yɛɛratine ra. Ruti yi a mame Nowɛmi fɛma. A siga nɛn Nowɛmi fɔxɔ ra a konni Isirayila yamanani. Ruti nun a mame Nowɛmi yi na waxatin naxan yi, a dɔxɔ nɛn a xɛmɛ singen xabilan muxuna nde xɔn ma. Ala yi a baraka, a dii xɛmɛna nde sɔtɔ naxan yi xili Obedi. Taruxuni ito bata a yita en na fa fala Ala hinanma siyane birin muxune ra naxan na fa a ma, a findi a muxun na. Ruti findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixin benbana nde sɔtɔ muxun nan na. Amasɔtɔ Obedi nan Yese sɔtɔ. Yese yi Manga Dawuda sɔtɔ. Yesu nga kelixi Manga Dawuda bɔnsɔnna nin (Matiyu 1.5).

Elimɛlɛki Moyaba yamanani

1 Kitisane yi Isirayila yamanani waxatin naxan yi, kamɛ gbeen yi so
yamanani. Nayi, xɛmɛna nde yi keli Bɛtɛlɛmi taani, Yuda yamanani e nun a
ɲaxanla nun a dii xɛmɛ firinne, e yi sa dɔxɔ Moyaba yamanani.
2 Na xɛmɛn yi xili nɛn Elimɛlɛki. A ɲaxanla fan yi xili nɛn Nowɛmi. A dii
xɛmɛ firinne fan xinle nan itoe ra, Malɔn nun Kiliyon. Efarata bɔnsɔnna
nan yi e ra, Bɛtɛlɛmi kaane Yuda yamanani. Elimɛlɛki nun a denbayaan yi
siga Moyaba yamanani. E yi dɔxi Moyaba yamanani waxatin naxan yi,
3 Elimɛlɛki yi faxa. Nowɛmi yi findi kaɲa gilɛn na e nun a dii xɛmɛ firinne
yi lu.
4 Nowɛmi a dii xɛmɛne yi Moyaba ɲaxanle futu. Ɲaxanla boden yi xili
Oropa, boden fan yi xili Ruti. Nba, e yi lu mɛnni han ɲɛɛ fu ɲɔxɔn.
5 Na xanbi ra, a dii xɛmɛ firinne, Malɔn nun Kiliyon fan yi faxa. Nowɛmi
keden peen yi lu amasɔtɔ a xɛmɛn nun a dii xɛmɛne bata yi faxa.

Ruti yi bira Nowɛmi fɔxɔ ra

6 Nowɛmi yi a mɛ fa fala a Alatala bata a yamaan baraka Isirayila
yamanani. Marigin bata balon so Isirayila kaane yii ki faɲin. Nanara,
Nowɛmi yi a yitɔn a keli Moyaba e nun a mamuxune.
7 Nowɛmi yi dɔxi dɛnaxan yi a keli mɛnni, a mamuxu firinne biraxi a fɔxɔ
ra, e yi kiraan suxu xɛtɛ Yuda yamanani. Koni e kira yi,
8 Nowɛmi yi a fala a mamuxune xa, a naxa, “Ɛ xɛtɛ, birin xa siga a nga
konni. Alatala xa hinan ɛ fan na alo ɛ bata hinan n tan nun n ma diine ra kii
naxan yi naxanye faxaxi.
9 Alatala xa xɛmɛ faɲin fi ɛ ma e nun bɔɲɛ xunbenla ɛ banxine kui.”
Awa, Nowɛmi yi a ɲungu a mamuxune ma, koni e lu wugɛ e mame a fe ra.
10 E yi a fala e mame xa, e naxa, “Ɛn-ɛn, en birin xa siga i kon kaane fɛma.”
11 Nowɛmi yi a fala a mamuxune xa, a naxa, “N mamuxune, a lan ɛ xa xɛtɛ
ɛ konni. Nanfera ɛ waxi a xɔn ma en birin xa siga? Ɛ yengi a ma fa fala a n
mɔn nɔɛ dii xɛmɛna nde barɛ nɛn naxanye ɛ futɛ ba?
12 Ɛ xɛtɛ ɛ konni amasɔtɔ n tan bata fori xɛmɛ taa ra dɔxɔn ma. Hali n na a
fala n naxa n xɛmɛ gbɛtɛ sɔtɛ to kɔɛɛn na, n dii xɛmɛne bari,
13 ɛ nɔɛ dɔxɛ han ne yi gbo ba? Ɛn-ɛn, n mamuxune, ɛ a kolon a na mi ligɛ.
Alatala bata n tan, Nowɛmi a dunuɲa ragidin xɔdɔxɔ ayi dangu ɛ gbeen na.”
14 Nba, Oropa nun Ruti mɔn yi wuga fɔlɔ. Awa, Oropa yi a ɲungu a mame
ma, a xɛtɛ a konni, koni Ruti tan mi tin xɛtɛ.

15 Nanara, Nowɛmi yi a fala Ruti xa, a naxa, “Ruti, Oropa bata siga a
muxune fɛma e nun a gbee alane. I fan xa siga a fɔxɔ ra ɛ konni.”
16 Koni Ruti yi Nowɛmi yabi, a naxa, “I nama a fala a n xa xɛtɛ i fɔxɔ ra. N
mame, en birin xa siga. I na siga yire yo yi, en birin nan sigama na yi. I dɔxɔ
yire yo yi, n fan dɔxɔn na nin. I ya muxune yi findi n ma muxune ra, i ya Ala
yi findi n ma Ala ra.
17 I na faxa yire yo yi, n fan faxan mɛnna nin, n maluxun mɛnni. Xa sese
en tan firinna fata, xa sayaan mi a ra, Alatala a tɔrɔn naxan ɲaxu dangu
tɔrɔn birin na, na xa n li.”
18 Nba, Nowɛmi to a to a Ruti bata kankan a ma, a fɔ e firinna birin xa
siga, Nowɛmi mi fa fala yo ti sɔnɔn.
19 E firinna birin yi siga han Bɛtɛlɛmi taani. E soxina, taan birin yi kabɛ e
fe ra, ɲaxanle yi lu a falɛ, e naxa, “Nowɛmi nan yati ito ra ba?”
20 Nowɛmi yi e yabi, a naxa, “Ɛ nama n xili Nowɛmi, koni ɛ n xili ba
‘Sɔxɔlɛtɔna’ amasɔtɔ Ala Sɛnbɛ Kanna bata tɔrɔn nafa n tan ma.
21 Nba, n tan Nowɛmi kelima be waxatin naxan yi, se wuyaxi yi n yii nun.
Koni Alatala bata n naxɛtɛ be yi sese mi fa n yii sɔnɔn. Nanfera ɛ tan ɲaxanle
n xilima a Nowɛmi?* Alatala bata yelin n yalagɛ, Ala Sɛnbɛ Kanna bata tɔrɔn
nafa n ma.”
22 Nba, Nowɛmi nun a mamuxun Ruti fa kii nan na ra sa keli Moyaba
yamanani fa Bɛtɛlɛmi yi malo xaba waxatini.

2

Ruti yi siga Boosu a xɛɛn ma

1 Xɛmɛna nde yi Nowɛmi a xɛmɛn xabilani a xili Boosu. Muxu kɛndɛn nan
yi a ra e nun nafulu kanna. E nun Elimɛlɛki yi xabila kedenna nin.
2 Lɔxɔna nde, Ruti Moyaba kaan yi a fala a mame Nowɛmi xa, a naxa, “N
xa siga malo xɔri yikentundeni. Waxatina nde, muxuna nde tinma nɛn n yi
na liga.” Nowɛmi yi a yabi, a naxa, “N mamuxuna, awa siga.”
3 Nayi, Ruti yi siga xɛɛna nde ma malo xɔri makentundeni walikɛne fɔxɔ
ra. Boosu nan ma xɛɛ yi na ra Elimɛlɛki xabila yi muxuna nde.
4 Ndedi ligaxina, Boosu fan yɛtɛɛn yi fa keli Bɛtɛlɛmi yi, a yi a fala walikɛne
xa, a naxa, “Alatala xa lu ɛ xɔn.” E yi a yabi, e naxa, “Alatala xa i fan baraka.”
5 Boosu yi a walikɛ kuntigin maxɔdin, a naxa, “Ɲaxalan sungutunna
mundun ito ra?”
6 Kuntigin yi Boosu yabi, a naxa, “Ɲaxalan xɔɲɛn nan a ra naxan kelixi
Moyaba yamanani, a faxi Nowɛmi nan fɔxɔ ra.
7 A n maxɔdin nɛn a xa bira n ma walikɛne fɔxɔ ra, alogo a xa e xɔri
makentun. A wanla fɔlɔxi nɛn xabu xɔtɔnni, a baxi sigadeni nɛn iki a
matabudeni gageni.”
8 Awa, Boosu yi siga Ruti fɛma, a naxa, “N xa a fala i xa, i nama fa siga
malo xɔri yikentundeni dɛdɛ yi sɔnɔn fɔ n ma xɛɛn ma be. Ɛ nun ɲaxanli itoe
xa lu walɛ be.
9 Bira walikɛne fɔxɔ ra, e nɛma yire yo xabɛ, i siga e fɔxɔ ra mɛnni. N bata
yamarin fi n ma muxune ma a e nama i tɔrɔ. Awa, min xɔnla na i suxu
waxati yo yi, i siga, i sa i min walikɛne min seen na.”

---

* **1:21: 1.21 *Nowɛmi*** bunna nɛɛn fa fala “Sɛwa muxuna.”

10 Ruti yi a xinbi sin Boosu bun ma, a yi a yɛtagin lan bɔxɔn ma, a yi a fala
a xa, a naxa, “Nanfera i xaminxi n ma fe ra? Nanfera i hinanxi n tan xɔɲɛn
na?”
11 Boosu yi Ruti yabi, a naxa, “N bata na feene birin mɛ i naxan nabaxi i
mame xa xabu i ya xɛmɛn faxa. N bata a kolon fa fala i bata i nga nun i fafe
nun i ya yamanan beɲin, i fa be yi, i fa so n ma muxune yɛ, i mi yi naxanye
kolon a fɔlɔni.
12 Ruti, i bata naxan liga, Alatala xa i barayi. I yi duba kamalixin sɔtɔ keli
Alatala Isirayilaa Ala yii i faxi naxan fɛma i ratanga feen na.”
13 Ruti yi Boosu yabi, a naxa, “Mangana, i fan n tan xa, i bata n bɔɲɛn
xunbeli fala faɲin na i naxan tixi n xa, amasɔtɔ hali i ya walikɛ keden peena
a fisa n tan xa.”
14 Awa, dɛge waxatina a lixina, Boosu yi Ruti xili, a naxa, “Fa be, en birin
xa fa en dɛge. Buruna nde tongo i yi a sin sabini.” Nba, Ruti nun walikɛne yi
sa dɔxɔ e nun Boosu. Boosu mɔn yi donse ganxina nde radangu Ruti ma.
Ruti yi a dɛge han a lugo, a donse dɔnxɛn mɔn yi lu a yii.
15 Nba, Ruti mɔn sigaxi na malo xɔri makentundeni, Boosu yi yamarin fi a
walikɛne ma, a naxa, “Ruti xa a xaba han xidine saxi dɛnaxan yi. Ɛ nama a
rayagi fe yo raba.
16 Na na dangu, ɛ mɔn xa maala nde ba xidine ra, ɛ yi e rabeɲin bɔxɔn ma,
a yi e tongo. Ɛ nama fala yo ti a xili ma.”
17 Awa, Ruti yi fɛriɲɛn maala malanɲɛ han ɲinbanna ra. A yi a maala
bɔnbɔ, a yi a liga fayida barama xungbeen yɛ firin ɲɔxɔn.
18 Ruti yi maali ito tongo, a siga a ra taani. A bata naxan birin malan, a sa
na yita a mame ra. Ruti mɔn yi a donse dɔnxɛne so a mame yii.
19 Nowɛmi yi Ruti maxɔdin, a naxa, “I sa maala nun donseni itoe birin
malanxi minɛn yi? I yi walima nde a xɛɛ ma nun? Muxun naxan yi yengi
dɔxi i xɔn ma, Ala xa na kanna baraka!”
Awa, Ruti yi a fala a mame Nowɛmi xa, a naxa, “N yi sa walima na xɛmɛn
nan ma xɛɛ ma naxan xili Boosu.”
20 Nowɛmi yi kabɛ, a naxa, “Alatala naxan ma hinan mi ɲanɲɛ faxa
muxune nun niiramane xa, na xa Boosu baraka.” Nowɛmi mɔn yi a fala
Ruti xa, a naxa, “Na xɛmɛna, nxu bari boden na ra naxan en goronna tongɛ,
a yi a yengi dɔxɔ en xɔn ma.”
21 Nanara, Ruti Moyaba kaan yi a fala Nowɛmi xa, a naxa, “Naxan dangu
a birin na, Boosu mɔn yi a fala n xa a nxu nun a walikɛne xa lu maala nde
xabɛ han e yelin waxatin naxan yi.”
22 Nowɛmi yi a fala Ruti xa, a naxa, “N mamuxuna, a lan ɛ nun ɲaxanle xa
lu walɛ Boosu a xɛɛn ma. Xa i sa wali muxu gbɛtɛne xɛɛn ma, waxatina nde i
tɔrɔma nɛn.”
23 Awa, Ruti yi siga xɛɛn ma, a lu walɛ Boosu walikɛ ɲaxanle fɔxɔ ra han e
yelin maala nun murutun birin malanɲɛ. Ruti mɔn yi lu a mame fɛma.

3

Ruti a xɛmɛ sɔtɔ fena

1 Lɔxɔna nde, Nowɛmi yi a fala Ruti xa, a naxa, “N mamuxuna, n xa xɛmɛn
fen i xa alogo i xa sɛwa.
2 I a kolon, na Boosu naxan tinxi ɛ nun a walikɛ ɲaxanle yi wali, en nun na
barixi nɛn. To ɲinbanna ra, Boosu sa a maala bɔnbɔma nɛn.

3 Awa, Ruti, sa i maxa, i latikɔnɔnna nde so i ma. I yi i ya dugi faɲine tongo, i yi i yitɔn. Na na dangu, i siga Boosu a malo bɔnbɔdeni. Koni a nama a kolon de a i na yi han a yelin a dɛgedeni.
4 Awa, a sa xima dɛnaxan yi, i xaxili lu mɛnna xɔn ma. Boosu na xi waxatin naxan yi, i siga, i sa a mafelenni te, i yi i sa a san laben na. I lan i xa naxan liga, a tan yɛtɛɛn na falama i xa nɛn."
5 Awa, Ruti yi Nowɛmi yabi, a naxa, "I naxan yo fala n xa, n na nan ligama."
6 Nba, Ruti yi siga malo bɔnbɔdeni, a yi a liga alo a mame a yamarixi kii naxan yi.
7 Boosu yelinxina a dɛgedeni, a niin yi fan a ma. A sa a sa maala dɛxɔn, a xi. Ruti yi siga na yi dɔɲin, a yi Boosu a mafelenni te, a yi a sa a san laben na.
8 Kɔɛ tagini, Boosu yi matugan, a xulun, a yi a maxɛtɛ, a yi a tɛrɛna ɲaxanla saxin na a san laben na.
9 Boosu yi a maxɔdin, a naxa, "Nde i tan na?"
Ruti yi Boosu yabi, a naxa, "Mangana, n tan na a ra. I yengi dɔxɔ n xɔn ma, i yi n goronna tongo, bayo ɛ nun Nowɛmi barixi nɛn. Nayi, yandi, n futu."
10 Boosu yi Ruti yabi, a naxa, "Alatala xa i baraka. I naxan ligaxi iki, na bata a yita n na fa fala i bata nxɔ xabilan binya. Na binyen gbo dangu i mame gbeen na i bata naxan liga a xa. I nɔɛ banxulan ɲɔrɛna nde fenɲɛ hali a findi se kanna ra hanma yiigelitɔna, koni i mi tinxi na ma.
11 Awa Ruti iki, i nama xamin, i na wa sese xɔn ma a fala n xa, n na a ligɛ i xa amasɔtɔ muxun birin i ya ɲaxalan faɲiyaan kolon taan kui.
12 Ɲɔndin na a ra, fa fala nxu nun Nowɛmi barixin na a ra, koni xɛmɛ keden na, na nun Nowɛmi tagi so dangu n tan na.
13 Xi be to han tila xɔtɔnni, en na a matoɛ xa a tinɲɛ i goronna tongɛ. Xa a tin, na lan. Koni xa a mi tin, n bata n kɔlɔ habadan Alatala yi fa fala n tan, Boosu, i goronna birin tongɛ. Ruti, i sa han xɔtɔnni."
14 Nanara, a yi a sa Boosu san laben na han xɔtɔnni. Koni a yi keli subaxani amasɔtɔ Boosu mi yi waxi a xɔn ma a muxe xa a kolon fa fala a yi na yi nun.
15 Benun Ruti xa siga, Boosu yi a fala a xa, a naxa, "I ya xunbeli domaan ba i ma, i yi a yifulun be yi." Ruti yi a xunbeli domani sa. Boosu yi maala ligaseen yɛ tonge naanin e nun naanin ɲɔxɔn sa Ruti a xunbeli domani. Boosu yi Ruti rate a ma. A yi siga a ra taani.
16 Ruti a konna lixina, a mame yi a maxɔdin, a naxa, "N mamuxuna, nanse danguxi na?"
Ruti yi na feene birin yɛba a xa Boosu naxan ligaxi a xa.
17 Ruti mɔn yi a fala a mame xa, a naxa, "Boosu maali ito soxi n yii nɛn, a n yii genla nama fa i fɛma."
18 Awa, Nowɛmi yi a fala Ruti xa, a naxa, "Iki, diɲa han i yi a to a raɲanma kii naxan yi. Boosu mi dɔxɛ fɔ a feni itoe birin yitɔn."

4

Boosu yi Ruti futu

1 Boosu yi siga taan so dɛɛn na, a sa dɔxɔ na. A yi na waxatin naxan yi, Elimɛlɛki bari boden yɛtɛɛn yi fa, Boosu bata yi naxan ma fe fala Ruti xa nun. Boosu yi xɛmɛn xili, a naxa, "N xɔyina, fa, i fa dɔxɔ be." A yi siga na yi a sa dɔxɔ.

2 Awa, Boosu yi taan fori muxu fu xili alogo e fan xa fa dɔxɔ a fɛma. E to fa dɔxi na,
3 Boosu yi a fala a bari boden xa, a naxa, “Iki, Nowɛmi mɔn bata fa sa keli Moyaba yamanani, a waxi Elimɛlɛki a bɔxɔn mati feni, en bari bodena.
4 A lan i xa feni ito kolon. Awa, xa i waxi a sara feni, a sara fonni itoe yɛɛ xɔri. Koni xa i mi waxi a xɔn ma, i na fala n tan Boosu xa amasɔtɔ xa i mi a sarama, a lan n tan yi a sara.” Na xɛmɛn yi Boosu yabi, a naxa, “N tan a sarama nɛn.”
5 Boosu yi xɛmɛn yabi, a naxa, “Nba, na lanxi. Koni xa i bɔxɔni ito sara Nowɛmi ma, i Moyaba ɲaxanla Ruti fan dɔxɔma nɛn i ya ɲaxanla ra alogo bɔxɔn xa lu a xɛmɛn kɛɛni naxan faxaxi.”
6 Xɛmɛn yi Boosu yabi, a naxa, “N tinma nɛn nayi, i yi na xɛɛn sara amasɔtɔ xa n na tongo, a mi nɔɛ findɛ n kɛɛn na n ma diine xa. I tan xa a sara amasɔtɔ a mi lan n tan yi a sara.”
7 Nba, na waxatini benun muxune xa yelin sare sodeni hanma benun e xa e yii seene masara e bode yi, keden yi a sankidin bama nɛn a sanni yamaan tagi, a yi a so boden yii naxan a seen sarama a ma. Na waxatini Isirayila kaane yi a yitama nɛn nayi fa fala feen birin bata ɲan e tagi.
8 Nanara xɛmɛni ito yi a fala Boosu xa, a naxa, “I tan xa bɔxɔn sara.” Xɛmɛn yi a sankidin ba a sanni, a yi a so Boosu yii.
9 Awa, Boosu yi a fala yamaan fonne birin xa e nun muxun naxanye yi na yi, a naxa, “Ɛ birin bata findi seren na to fa fala a n bata Elimɛlɛki nun Kiliyon nun Malɔn ma seene birin sara naxanye Nowɛmi yii.
10 Naxan saxi na fari, Ruti Moyaba kaana, Malɔn ma kaɲa gilɛn bata findi n ma ɲaxanla ra. Nayi, faxa muxun kon kaane mi fulama a kɛɛn na. A xabilana fe sigama nɛn yɛɛn na a muxun bonne yɛ e taani. Ɛ tan fonne bata findi seren na feni itoe yi.”
11 Awa, kuntigine nun muxun bonne yi Boosu yabi, e naxa, “Awa, nxu bata findi seren na. Alatala xa i ya ɲaxanla liga alo Rakeli nun Leya naxanye dii wuyaxine bari, ne yi findi Isirayila yamaan na. Ala xa i findi se kanna ra Efarata bɔnsɔnna yɛ. I mɔn yi findi xili kan gbeen na Bɛtɛlɛmi taani.
12 Alatala xa dii wuyaxi fi i ma fata na sungutunna Ruti ra, i xabilan yi gbo ayi alo Peresi mamandenne kii naxan yi Tamari naxan bari Yuda ma.”

Boosu nun a mamandenne

13 Awa, Boosu yi Ruti tongo, a findi a ɲaxanla ra. Alatala yi Ruti baraka, a yi fudikan, a yi dii xɛmɛn sɔtɔ.
14 Nayi, ɲaxanle yi a fala Nowɛmi xa, e naxa, “En xa Alatala tantun amasɔtɔ a bata mamandenna fi i ma to naxan a yengi dɔxɔma i xɔn ma. Ala xa diidini ito findi xili kan gbeen na Isirayila yamanani.
15 I rafan i mamuxun ma. Ruti mɔn bata fe faɲin liga i xa hali dangu dii xɛmɛ solofere ra. Iki, Ruti bata mamandenna nde so i yii naxan i nii yifanma i ma, a yi i mali i ya foriyani.”
16 Awa, Nowɛmi yi diin tongo, a yi a maso a ra, a yi a yengi dɔxɔ a xɔn ma.
17 E dɔxɔ bode ɲaxanle yi Ruti a dii xɛmɛn xili sa Obedi. E yi a fala muxun birin xa, e naxa, “Nowɛmi bata mamandenna sɔtɔ, dii xɛmɛn na a ra.” Awa, Obedi yi Yese sɔtɔ. Yese fan yi Manga Dawuda sɔtɔ.
18 E bɔnsɔnna muxune xinle ni itoe ra, keli Peresi ma han sa dɔxɔ Manga Dawuda ra.
Peresi nan Xesirɔn sɔtɔ.
19 Xesirɔn yi Rami sɔtɔ.

Rami yi Aminadabo sətə.
20 Aminadabo yi Naxason sətə.
Naxason yi Salimon sətə.
21 Salimon yi Boosu sətə.
Boosu yi Obedi sətə.
22 Obedi yi Yese sətə.
Yese yi Dawuda sətə.

Samuyɛli Singena

Nabi Samuyɛli nun Sɔli nun Manga Dawudaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito xili saxi Nabi Samuyɛli nan xun ma, naxan findi kitisa dɔnxɛn na benun mangane xa dɔxɔ Isirayila yi. Ala a findi nɛn a yamaan xunbaan na waxati xɔdɛxɛne yi. A findi nɛn nabiin na, a mɔn yi mangayaan naba Isirayila yi. Isirayila kaane mi yi fa e wasa soma kitisane yi, e yi wa a Ala xa manga keden dɔxɔ Isirayila yi kitisane funfuni. Hali Samuyɛli to yi tondima, a yi yamaan waxɔn feen liga fata Alaa yamarin na, a mangan dɔxɔ naxan yi findixi Sɔli ra. Anu mafurɛn, Sɔli yi fe ɲaxine liga fɔlɔ lan Ala ma han Ala yi ba a maliyɛ. Nayi, Ala yi foningen Dawuda sugandi, naxan tima Sɔli funfuni. Dawuda yi findi Sɔli a walikɛɛn na, na yi a xaran mangayaan wanle ma benun a xa findi mangan na. Koni, a yi a gi Sɔli bun ma naxan yi wama a faxa feni. Keli Samuyɛli Singen sora 16 ma han a sora 30, Sɔli sɛnbɛn yi ɲanma, koni Dawuda tan yi sɛnbɛn sɔtɔma. Kitabun yireni ito raɲanma Sɔli faxa feen falan nan ma e nun a dii xɛmɛne.

Kitabun yireni ito a yitama en na nɛn fa fala a Ala nan keden a yamaan mangan na. Yamanani, muxu yo mi nɔɛ mangaya tinxinxin ligɛ xa a mi a magodo Sɛnbɛn Birin Kanna Alaa mangayaan bun a kiin yɛtɛni.

Xanaa Ala Maxandina

1 Xɛmɛna nde yi na naxan yi kelixi Ramatayin-Sofimi yi, Efirami yamanan geya yirena. A yi xili nɛn Elikana, Yeroxamaa diina. Elihu nan Yeroxama sɔtɔ. Toxu nan Elihu sɔtɔ. Sufi Efirami kaan nan Toxu sɔtɔ.

2 Ɲaxalan firin yi Elikana yii, boden xili Xana, a firinden xili Peninna. Peninna bata yi diine bari, koni dii yo mi yi Xana yii.

3 Ɲɛɛ yo ɲɛɛ Elikana yi kelima nɛn a konni, a siga Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna batudeni Silo taani, a mɔn yi saraxan bama a xa. Heli a dii firinne, Xofini nun Finexasi yi mɛnna nin, Alatalaa saraxaraline nan yi e ra.

4 Elikana na yi saraxan ba lɔxɔn naxan yi, a yi nde fima a ɲaxanla Peninna ma nɛn e nun a dii xɛmɛne nun a dii tɛmɛne birin.

5 Koni a yi dɔxɔde firin nan soma Xana yii, bayo a yi rafan a ma, hali Alatala to a findi gbantan na.

6 Ɲaxanla boden yi yɛngɛn gidima a ma nɛn waxatin birin, alogo a xa xɔlɔ bayo Alatala bata a findi gbantan na.

7 Ɲɛɛ yo ɲɛɛ Xana na yi siga Alatalaa banxini, na fe kedenna yi ligama nɛn. A yɛngɛn gidi Xana ma han a wuga, a mɔn mi yi sese donma.

8 Elikana a xɛmɛn yi a maxɔdin, a naxa, “Xana, nanfera i wugama, i mɔn mi i dɛgema? Nanfera i xɔlɔxi? N tan mi fisa dii fu xa i tan yii ba?”

9 Lɔxɔna nde e yi Silo yi, donse donna to ba a ra, Xana yi siga Alatala Batu Banxin dɛɛn na Saraxarali Heli yi dɔxi dɛnaxan yi.

10 A bɔɲɛn yi xɔlɔxi, a Alatala maxandi, a wuga han!

11 A a dɛ ti, a naxa, “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, xa i yɛɛn ti i ya walikɛna marayarabin na, xa n ma fe rabira i ma, i yi kininkinin n ma, i dii keden fi n ma, n na a fima i ma nɛn i ya walikɛɛn na a siin birin yi, a xunna mi biyɛ mumɛ!”

12 Xana yi Alatala maxandi waxati xunkuye, Heli yi a dɛɛn matoma.

13 Xana yi falan tima a bɔɲɛni, a dɛɛn yi ramaxama koni sese mi yi mɛma.
Heli yi a miri a dɔlɔn nan a xunni.
14 A yi a fala a xa, a naxa, “I luma nɛn dɔlɔ minni han waxatin mundun?
Siga, i ba dɔlɔn minɲɛ.”
15 Xana yi a yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn n kanna, ɲaxalan tɔrɔxin nan n na. N mi
dɔlɔ minxi. N be yi n ma kɔntɔfinla nan taxudeyi Alatala ra.
16 I nama n miri ɲaxalan ɲaxin na. N bata bu Ala maxandɛ, bayo n tɔrɔn
nun sunun nin.”
17 Nayi, Heli yi a fala, a naxa, “Siga bɔɲɛ xunbenli, Isirayilaa Ala xa na so i
yii i naxan maxɔdinxi.”
18 Xana yi a fala, a naxa, “I ya konyin xa i ya fanna sɔtɔ.” Xana yi siga, a a
dɛge. Xɔlɔn yi ɲan a yɛtagi.
19 Xɔtɔn xɔtɔn, Elikana nun a denbayaan yi keli, e e xinbi sin Alatala
yɛtagi, e mɔn yi xɛtɛ e konni Rama yi.

Samuyɛli a dii ɲɔrɛyana

Elikana yi a ɲaxanla Xana kolon ɲaxanla ra, Alatala yi a maxandin yabi.
20 Na waxatini, Xana yi fudikan, a diin bari, a yi a xili sa Samuyɛli, bayo a
tan naxa, “N na a maxɔdinxi Alatala nan na.”
21 Na xanbi ra, Elikana mɔn yi siga Silo yi e nun a denbayana alogo e xa sa
ɲɛɛn saraxan ba Alatala xa e nun a xa a dɛ tiin nakamali.
22 Koni Xana mi siga, bayo a a fala nɛn a xɛmɛn xa, a naxa, “Diin na dɛ ba
waxatin naxan yi, n yi a xali alogo n xa a yita Alatala ra, a yi lu na yi
waxatin birin.”
23 A xɛmɛna Elikana yi a yabi, a naxa, “A liga alo a rafan i ma kii naxan yi.
Lu be han a yi dɛ ba. Alatala xa a falan nakamali.” Nayi, Xana yi lu Rama yi
a diin namindeni.
24 A to a dɛ ba, hali a to yi xurun, a siga a ra Alatalaa banxini Silo yi e nun
tura ɲɛɛ saxan nun murutu fuɲin bɛnbɛli keden nun minse kundi keden.
25 E turaan kɔɛ raxaba, e diin xali Heli fɛma.
26 Xana yi a fala Heli xa, a naxa, “Ŋaxanli ito fe rabiraxi i ma ba naxan yi
tixi be lɔxɔna nde Alatala maxandideni? Ŋɔndin na a ra yati, n tan nan yi a
ra.
27 N yi diin naxan maxɔdinma Alatala ma, a tan ni i ra.
28 N fan wama a fi feni Alatala ma a siin birin yi, Alatala nan gbee a ra.” E
yi e xinbi sin Alatala bun ma.

2

Xana yi barikan bira Ala xa

1 Xana yi Alatala maxandi, a naxa,
Sɛwana n bɔɲɛni Alatalaa fe ra.
Alatala nan n xunnakelixi,
n nɔɛ gelɛ n yaxune ma nɛn,
bayo n sɛwaxi i ya kisina fe yi.

2 Muxu yo mi sariɲan alo Alatala.
En ma Ala keden peen nan en kantan fanyen na.
Ala gbɛtɛ mi na, ba i tan na.
3 Ɛ nama waso falane ti.
Ɛ nama konbin ti,
bayo Alatala, Ala na a ra

naxan feen birin kolon,
a muxune kɛwanle birin makitima nɛn.

4 Sofa sɛnbɛmane xanle bata kala,
koni naxanye fanga mi gbo
ne bata sɛnbɛn sɔtɔ.
5 Naxanye yi lugoxi nun
ne donseen fenma,
koni kamɛn yi naxanye ma nun
ne mako mi fa wanla ma.
Ɲaxalan gbantan bata dii solofere bari,
koni naxan bata yi dii xɛmɛ wuyaxi bari,
na bata a kui ɲan.

6 Alatala faxan tima,
a kisin tima,
a muxun nasigɛ laxira yi,
a a bɛ na.
7 Alatala muxun fuxarɛ, a a bannɛ,
a nde ragodɛ, a nde yitɛ.
8 A fangatarene rakelɛ nɛn burunburunni,
a tɔrɔ muxun nakeli xubeni.
A e nun kuntigine radɔxɔ
yire kedenni manga gbɛdɛne ma.

Alatala nan bɔxɔ xɔnna bɛtɛn saxi,
a tan nan a dɔxɔ a funfuni.
9 A muxu tɔgɔndiyaxine yisuxuma nɛn
koni ɲaxudene lɔma ayi nɛn dimini,
bayo muxun mi nɔɔn sɔtɔma fangani.
10 Alatala na galanna xuiin namini
a yaxune raxuyama ayi nɛn.
A tan nan kitisa gbeen na
han bɔxɔn danna.

A a yamaan mangan sɛnbɛn gboma ayi nɛn,
a a manga sugandixin fangan xun masama nɛn.
11 Na xanbi ra, Elikana yi xɛtɛ a konni Rama yi, koni Samuyɛli yi lu
walideni Alatala xa, saraxarali Heli bun ma.

Heli a diine

12 Fuyantenna nan yi Heli a diine ra, e mi yi Alatala kolon.
13 Saraxaraline namunna nan yi ito ra lan yamaan ma: Xa muxuna nde
saraxan ba, saraxaralina walikɛɛn yi a masoma nɛn suben ɲinmatɔɔn na,
wure binga dɛ saxanna a yii.
14 A yi a rasin goronna kui hanma tundena hanma gbɛtɛ. Wure bingaan
na yi naxan birin sɔxɔn, na yi findima saraxaraliin nan gbee ra. Isirayila
kaan naxanye birin yi fama Silo batu banxini, na nan yi ligama.
15 Koni, waxatina nde, benun e xa turen gan, saraxaralina walikɛɛn yi
fama nɛn a a fala saraxa baan xa, a naxa, “Fa suben gilin daxin na
saraxaraliin xa. A mi tinɲɛ i ya sube ɲinxin na, fɔ sube xindena.”

16 Xa na kanna a fala a xa, a naxa, “Sube turen xa gan singen, na xanbi ra,
naxan na i kɛnɛn, i na tongo,” walikɛɛn yi a yabima nɛn, a naxa, “Ɛn-ɛn, a so
n yii iki, hanma n xa a tongo fangan na.”
17 Nayi, Heli a diine yi yulubi ɲaxin nan tongoma Alatala mabinni, bayo
saraxan naxan yi bama Alatala xa e mi yi binye yo saxi na ma.
18 Koni Samuyɛli tan yi walima Alatala yɛtagi a banxulan ɲɔrɛyani, a
maxidixi taa dugi saraxarali domani.

Samuyɛli a denbayana fe

19 Ɲɛɛ yo ɲɛɛ, Samuyɛli nga yi domadina nde dɛgɛma nɛn, a a xali a diin yɛɛ
ra, e nun a xɛmɛn na yi siga Silo yi ɲɛɛn saraxan badeni waxatin naxan yi.
20 Heli yi dubama Elikana nun a ɲaxanla xa iki, a naxa, “Alatala xa
mamandenne fi i ma fata ɲaxanli ito ra, naxan luyɛ na diin ɲɔxɔni a naxan
maxɔdin, a yi a fi Alatala ma.” Na xanbi ra, e yi xɛtɛ e konni.
21 Alatala yi Xana ki, a yi dii xɛmɛ saxan bari e nun dii tɛmɛ firin.
Banxulan ɲɔrɛn Samuyɛli yi gboma Alatala yɛtagi.
22 Heli naxan bata yi fori, na yi a kolon, a diine yi naxan ligama Isirayila
kaane ra, a mɔn yi a kolon fa fala e nun ɲaxanle yi kafuma naxanye yi
walima Naralan Bubun dɛɛn na.
23 A yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera ɛ fe sifani itoe ligama? Bayo n na ɛ
kɛwali ɲaxina fe mɛma yamaan birin na.
24 Ɛ lu n ma diine. N naxan mɛma ɛ xun ma Alatala a yamaan xɔn, na
magaxu.
25 Xa muxuna nde a boden hakɛn tongo, Ala nɔɛ na kitin sɛ nɛn, koni xa
muxun yulubin liga Alatala ra, nde fa kitima?” Koni e mi e baba maxadi
xuiin namɛ bayo Alatala yi wama e faxa feni.
26 Banxulan ɲɔrɛn Samuyɛli yi gboma nɛn tun, a yi rafan Alatala nun
muxune ma.
27 Sayibana nde yi fa Heli fɛma a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan
falaxi, a naxa, ‘I benbane to yi konyiyani Misiran yi Firawona yii, n na n
yɛtɛ makɛnɛn nɛn e xa.
28 Isirayila bɔnsɔnne birin tagi, n na i benba Haruna nan tongo alogo a xa
findi saraxaraliin na, a wanla kɛ n ma saraxa ganden dɛxɔn, a wusulanna
gan, a yi saraxarali domaan so n yɛtagi. Saraxane Isirayila kaane naxanye
ralima n ma tɛɛn na, n ne birin so nɛn i benbana denbayaan yii.
29 Awa, nanfera ɛ yoxi n ma saraxane nun kiseene ma n naxanye
yamarixi n ma banxini? Nanfera i bata i ya diine binya dangu n tan na, ɛ yi
ɛ yɛtɛ ratura sube dungi faɲine ra Isirayila kaane fama naxan na n xɔn, n
ma yamana?’
30 Bayo a na kii nin, n tan Alatalaa falan ni ito ra, Isirayilaa Ala, n naxa, ‘N
bata yi a fala i ya denbayaan xa, i bɔnsɔnna xa, han habadan ɛ findima nɛn
n ma saraxaraline ra. Koni iki n na falama kɛnɛnni, na fe mi fa a ra. N ne
binyama nɛn naxanye na n binya, koni naxanye na n naɲaxu, n ne
raɲaxuma nɛn. Alatalaa falan nan na ra.
31 A mi fa buma, n yi i ya denbayaan kala, e nun i bɔnsɔnna birin alogo
fori nama lu.
32 I tɔrɔn toma nɛn n ma banxini, feen birin yi liga ki faɲi Isirayila yamaan
xa, koni fori yo mi luyɛ i ya denbayani.

33 Xa n mi naxan ba n batuden dɛxɔn ma ɛ tan tagi, na luma nɛn alogo a xa
xadan wugadeni e nun sɔxɔlɛni, koni i yixɛtɛne birin faxama nɛn benun e
xa fori.
34 I taxamasenna toma nɛn naxan ligama i ya dii firinne ra, Xofini nun
Finexasi. E firinna birin faxama nɛn lɔxɔ kedenni.
35 Na xanbi ra, n saraxarali tɔgɔndiyaxin fenɲɛ, naxan n waxɔnna ligɛ. N
yi a denbayaan nasabati. A ti n ma muxu sugandixin yɛɛ ra waxatin birin yi.
36 Muxu yo na lu i ya denbayani na fama nɛn a xinbin sindeni a bun ma
alogo a xa gbetina nde sɔtɔ e nun buru dungina. A mɔn yi a fala, a naxa,
Yandi, i xa tidena nde so n yii saraxaraline fɛma alogo n xa nɔ balon
sɔtɔdeni.' "

3

Alatala yi makɛnɛn Samuyɛli xa

1 Foningen Samuyɛli yi walima Alatala xa Heli fɛma, Alatala yi falan tima
nɛn na waxatini keden keden, fe toone alo xiye, ne mi yi wuya.
2 Na waxatini Heli yi saxi a konni, a yɛɛne bata yi suxu fɔlɔ a ra, a mi yi nɔɛ
se toɛ.
3 Samuyɛli fan yi xima, a yi saxi Alatala Batu Banxini Alaa Kankiraan
fɛma. Benun subaxani, yire sariɲanxin lɛnpun mɔn yi dɛgɛma waxatin
naxan yi,
4 Alatala yi Samuyɛli xili. A yi a ratin, a naxa, "N tan ni i ra."
5 A a gi, a siga Heli fɛma, a naxa, "N tan ni i ra, bayo i bata n xili." Heli yi a
yabi, a naxa, "N mi i xilixi, xɛtɛ i si i sa." Samuyɛli mɔn yi sa a sa.
6 Alatala mɔn yi Samuyɛli xili, a naxa, "Samuyɛli!" Samuyɛli mɔn yi keli a
siga Heli fɛma a yi a fala, a naxa, "N tan ni i ra, bayo i bata n xili." Heli yi a
yabi, a naxa, "N mi i xilixi n ma diina, si i sa."
7 Samuyɛli yɛtɛɛn mi yi Alatala kolon, bayo a munma yi falan ti a xa han to.
8 Alatala mɔn yi Samuyɛli xili a saxandeni, a mɔn yi keli a siga Heli fɛma, a
yi a fala, a naxa, "N tan ni i ra, bayo i bata n xili." Heli yi a kolon a Alatala
nan yi foningen xilima.
9 Heli yi a fala Samuyɛli xa, a naxa, "Siga, i si i sa. Xa i xili xuiin mɛ sɔnɔn, i
xa a fala iki, i naxa, 'Alatala, falan ti bayo i ya walikɛɛn tuli matixi.' "
Samuyɛli yi sa a sa a funfuni.
10 Alatala yi fa, a ti na yi, a mɔn yi xinla ti, a naxa, "Samuyɛli, Samuyɛli!"
Samuyɛli yi a ratin, a naxa, "Falan ti, i ya walikɛɛn tuli matixi."
11 Nayi, Alatala yi a fala Samuyɛli xa, a naxa, "A mato, n feen ligama nɛn
Isirayila yi, naxan yo na a mɛ a tuli madɔxɔma ayi nɛn.
12 Na lɔxɔni n feene birin nakamalima nɛn Heli fari n naxan falaxi a xili
ma e nun a denbayana. N mi sese luyɛ.
13 N bata yi a fala a xa, n naxa, n na a denbayaan makitima nɛn habadan!
Amasɔtɔ a diine hakɛn liga nɛn, a tan naxan yi na kolon, a mi e yikala na liga
feen ma.
14 Nanara, n bata n kɔlɔ Heli a denbayaan xa, n naxa, 'Saraxa ba, kise ba,
sese mi a denbayaan hakɛn ɲanɲɛ.' "
15 Samuyɛli yi lu saxi han xɔtɔnni. A yi Alatala a banxin dɛɛne rabi.
Samuyɛli yi gaxuma a fe toxin yɛbɛ Heli xa.
16 Koni Heli yi Samuyɛli xili, a naxa, "Samuyɛli, n ma diina." A yi a ratin, a
naxa, "N tan ni i ra."

17 Heli yi a maxɔdin, a naxa, “A falan mundun tixi i xa? Xa i Alaa fala
keden peen luxun n ma, n wama nɛn tɔrɔn naxan xɔdɔxɔ a birin xa, a xa na
sa i fari.”
18 Nayi, Samuyɛli yi a birin yɛba a xa, a mi sese luxun a ma. Heli yi a fala,
a naxa, “Alatala na a ra. Naxan nafan a ma a xa na liga.”
19 Samuyɛli yi gboma waxatin naxan yi, Alatala yi a xɔn ma. A yi tin
Samuyɛli a falan birin xa kamali.
20 Na nan a liga Isirayila yamanan birin yi a kolon keli Dan han Bɛriseba,
a Alatalaa nabiin nan yi Samuyɛli ra.
21 Alatala yi lu a yɛtɛ makɛnɛnɲɛ Silo yi, a mini Samuyɛli xa, a falan ti.

4

Alaa Kankiraan yi suxu yɛngɛni

1 Samuyɛli a falan yi rali Isirayila birin ma.
Isirayila kaane yi mini Filisitine yɛngɛdeni. E yi e malan Ebeni-Eseri
dɛxɔn ma, Filisitine yi malanxi Afeki yi.
2 Filisitine yi e ganla ti yɛngɛ sodeni Isirayila kaane yɛtagi, yɛngɛn yi fɔlɔ.
Filisitine yi Isirayila kaane nɔ, e yi muxu wuli naanin faxa na yɛngɛni.
3 Muxu ɲɛɲɛne so waxatin naxan yi gali malandeni, Isirayila fonne yi a
fala, e naxa, “Nanfera Alatala bata a lu to Filisitine xa en nɔ? Awa, en siga!
En sa Alatalaa Layiri Kankiraan* tongo Silo yi. En nun na xa mini, a yi en
nakisi en yaxune fangan ma.”
4 Nayi, e yi muxune rasiga Silo yi, ne yi fa Alatalaa Layiri Kankiraan na,
Sɛnbɛn Birin Kanna naxan dɔxi maleka gubugubu kanne xun na. Saraxarali
Heli a dii firinne, Xofini nun Finexasi yi Alaa Layiri Kankiraan xali.
5 Alatalaa Layiri Kankiraan so gali malandeni waxatin naxan yi, Isirayila
birin yi sɔnxɔ gbeeni te, bɔxɔn yi xuruxurun.
6 Filisitine yi na mɛ e yi maxɔdinna ti, e naxa, “Nanse sɔnxɔ sɔnxɔ xui ito
ra Heburu kaane malandeni?” E to a kolon a Alatalaa Kankiraan bata so,
7 Filisitine yi gaxu. E naxa, “Alana nde bata so e gali malandeni! Gbalo
feen bata en li naxan munma yi liga en na nun!
8 Gbalona en xa! Nde en nakisɛ alani itoe ma naxanye Misiran kaane
ɲaxankataxi kiin birin yi tonbon yireni?
9 Ɛ sɔbɛ so, ɛ findi xɛmɛne ra Filisitine! Xa na mi a ra, ɛ findima nɛn
Heburu kaane konyine ra alo e yi ɛ konyiyani kii naxan yi. Ɛ tan xɛmɛne xa
yɛngɛn so sɔbɛɛn na!”
10 Nayi, Filisitine yi yɛngɛn nakeli, e yi Isirayila kaane nɔ, birin yi a gi a
konni. Na yi findi kala gbeen na. Isirayila sofaan muxu wuli tonge saxan yi
faxa.
11 Alaa Kankiraan yi xali, Heli a dii firinne yi faxa, Xofini nun Finexasi.

Heli sayana fena

12 Na lɔxɔn yɛtɛni, xɛmɛna nde yi a gi yɛngɛn ma Bunyamin bɔnsɔnni Silo
yi. A a dugine yibɔ sununi, a burunburunna sa a xunni.
13 A fɛ, Heli yi dɔxi gbɛdɛni kiraan dɛxɔn. A a yɛɛ rakoɲinma bayo a bɔɲɛn
yi dinma Alaa Kankirana fe ra. Xɛmɛn somatɔɔn taani, a yi na feen xibarun
nali, taan birin yi gbelegbele.
14 Heli to na sɔnxɔ sɔnxɔ xuiin mɛ, a yi maxɔdinna ti, a naxa, “Nanse sɔnxɔ
xui ito ra?” Xɛmɛn yi fa Heli fɛma mafurɛn.

* **4:3:** ***4.3 Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

15 Heli bata yi ɲɛɛ tonge solomanaanin ɲɛɛ solomasɛxɛ sɔtɔ, a yɛɛne bata yi
danxu fefe.
16 Xɛmɛn yi a fala Heli xa, a naxa, “N baxi kelideni yɛngɛn nin, n nan n gixi
to yɛtɛɛn nin.” Heli yi a maxɔdin, a naxa, “Nanse ligaxi n ma diina?”
17 Xɛraan yi yabin ti, a naxa, “Isirayila kaane bata e gi Filisitine yɛɛ ra, na
findixi kala gbeen nan na en ma ganla ma. Mɔn, i ya dii firinne, Xofini nun
Finexasi bata faxa. Filisitine bata Alaa Kankiraan tongo.”
18 Xɛrana Alaa Kankirana fe fala waxatin naxan yi, Heli yi bira a
xanbiramaan na taan so dɛɛn dɛxɔn. A kɔɛɛn yi gira, a faxa, bayo a yi
belebele, a mɔn bata yi fori. A bata yi kitin sa Isirayila yi ɲɛɛ tonge naanin.
19 A mamuxuna, Finexasi a ɲaxanla fudikanna nan yi a ra. A yi wama a
bari feni. A yi Alaa Kankiraan tongo feen mɛ, e nun a taɲe nun a xɛmɛn faxa
fena, a yi a felen, a diin bari. Dii barin tɔrɔne yi a nɔ.
20 A yi faxama waxatin naxan yi, ɲaxanla naxanye yi a dɛxɔn ma, ne yi a
fala a xa, e naxa, “I nama gaxu amasɔtɔ i bata dii xɛmɛn bari.” Koni a mi a
mɛ, a mi sese fala.
21 A yi a diin xili sa Ikabodi, a naxa, “Binyen bata ɲan Isirayila yi.”† A na
falaxi Alaa Kankiraan tongo feen nan ma e nun a taɲe nun a xɛmɛn ɲan
fena.
22 A yi a fala, a naxa, “Binyen bata ɲan Isirayila yi bayo Alaa Kankiraan
bata tongo.”

5

Layiri Kankiraan Filisitine konni

1 Filisitine yi Alaa Kankiraan xali keli Ebeni-Eseri yi han Asadodi yi.
2 E yi Alaa Kankiraan naso e gbee ala Dagɔn batu banxini, e a dɔxɔ Dagɔn
sawuran fɛma.
3 Na xɔtɔn bode, Asadodi kaane to keli, e Dagɔn sawuran li biraxi a yɛtagin
ma bɔxɔni. A yi saxi Alatalaa Kankiraan fɛma. E mɔn yi a ti a funfuni.
4 Na xɔtɔn bode, e keli sinma, e a to a Dagɔn sawuran mɔn bata bira bɔxɔni
Alatalaa Kankiraan yɛtagi. A gbindin nan gbansan yi fa luxi bayo a xunna
nun a yiine bata yi gira a ma. Ne yi saxi so dɛɛn na.
5 Nanara, han to Dagɔn ma saraxaraline nun naxanye birin yi soma
Dagɔn batu banxini Asadodi yi, e mi tima so dɛɛn yɛtɛɛn na.
6 Alatala yi a yiin nagodo Asadodi kaane xili ma e nun a rabilinna. A yi e
tɔrɔ a xɛxɛn nagodo e ra.
7 Asadodi kaane to na to, e yi a fala, e naxa, “Isirayilaa Alaa Kankiraan
nama lu en konni, bayo a yiin bata godo en xili ma e nun en ma ala, Dagɔn.”
8 E yi Filisitine kuntigine maxili e konni e yi e maxɔdin, e naxa, “En nanse
ligama Isirayilaa Alaa Kankiraan na?” E yi e yabi, e naxa, “Isirayilaa Alaa
Kankiraan xa xali Gati taani.” A yi xali Gati yi.
9 Koni a so nɛn tun Alatala yi a yiin nagodo na taan muxune xili ma.
Magaxu fe gbeen yi liga. Muxune birin, keli fonna ma han dii ɲɔrɛna, xɛxɛn
yi godo e ra.
10 Nayi, e yi Alaa Kankiraan xali Ekirɔn yi. Koni e so nɛn tun, Ekirɔn kaane
yi sɔnxɔ gbeeni te, e naxa, “E bata fa Isirayilaa Alaa Kankiraan na en konni,
alogo en xa faxa.”

† **4:21: 4.21** ***Ikabodi*** bunna nɛɛn fa fala “Binyetareyana.”

11 E yi Filisiti kuntigine birin malan, e naxa, “Ɛ Isirayilaa Alaa Kankiraan naxɛtɛ a yamanani. A nama en faxa, en nun en ma yamana.” Bayo taana ngaani, faxa ɲaxin nun gaxun nan yi a ra, Ala yiin yi ɲaxu e ra.
12 Muxun naxanye mi faxa, xɛxɛn yi godo ne ra. Taa muxune mawuga xuiin yi te han kore xɔnna ma.

6

Layiri Kankiraan yi raxɛtɛ

1 Alatalaa Kankiraan to kike solofere ti Filisitine yamanani,
2 Filisitine yi e suxure ki muxune xili e nun e yiimatone, e naxa, “En nanse ligama Alatalaa Kankiraan na? Ɛ a fala nxu xa en na ito raxɛtɛma kii naxan yi a funfuni.”
3 E yi yabin ti, e naxa, “Xa ɛ Isirayilaa Alaa Kankiraan naxɛtɛ, ɛ nama a kedenna raxɛtɛ tun! Ɛ yangin saraxana nde fi Isirayilaa Ala ma. Nayi, ɛ yi yalanɲɛ nɛn, ɛ yi a kolon Ala ɛ tɔrɔma naxan ma.”
4 Filisitine yi maxɔdinna ti, e naxa, “Nxu yangin saraxan mundun nasigama a ma?” E yi e yabi, e naxa, “Xɛxɛ sawuran xɛma daxin suulun, e nun yɛlɛ sawuran xɛma daxi suulun lan Filisiti kuntigine xasabin ma. Bayo fure siya kedenna nan ɛ suxu, ɛ nun ɛ kuntigine.
5 Ɛ xɛxɛ sawuran nun yɛlɛne sawuran nafala naxanye ɛ yamanan kalama, ɛ yi binyen fi Isirayilaa Ala ma. Waxatina nde a a xɔlɔn ɲanɲɛ nɛn ɛ tan nun ɛ alane nun ɛ yamanan ma.
6 Nanfera ɛ bɔɲɛni xɔdɔxɔma, alo Misiran kaane nun Firawona e bɔɲɛni xɔdɔxɔ kii naxan yi? Ala to e ɲaxankata, e mi yi Isirayila kaane beɲin ba, e siga?
7 Awa iki, ɛ wontoro nɛnɛ keden nafala, ɛ ɲinge nga firin tongo naxanye bunduma, xun xidi wudin munma xidi naxanye xunna ma. Ɛ ɲinge ngane xidi wontoron na, ɛ yi e diine xidi sansanna kui.
8 Ɛ Alatalaa Kankiraan tongo, ɛ a dɔxɔ wontoron kui, ɛ yi se xɛma daxine sa a fɛma kankirana nde kui, ɛ naxanye bama yangin saraxan na a xa. Na xanbi ra, ɛ yi wontoron beɲin a siga.
9 Ɛ lu a matoɛ. Xa ɲinge gilɛne Isirayila kiraan suxu, Beti-Semɛsi binni, na bunna nɛn a Ala nan gbaloni ito ragidixi, xanamu en na kolonɲɛ, a a yiin xa mi fureni ito ragidixi en ma, koni a en sɔtɔxi na kii nin tun.”
10 E yi na liga. E yi ɲinge bundulaan firin tongo, e yi e xidi wontorone ra, e yi e diine raso sansanna kui.
11 E yi Alatalaa Kankiraan dɔxɔ a kui e nun yɛlɛ sawuran nun xɛxɛ sawura xɛma daxine yi naxan kui.
12 Ŋinge bundulane yi siga e tinxinni Beti-Semɛsi kiraan xɔn ma. E yi bira kira kedenna fɔxɔ ra e lu wugɛ. E mi siga e kɔmɛnna ma, e mi siga e yiifanna ma. Filisiti kuntigine yi bira wontoron fɔxɔ ra han Beti-Semɛsi danna ra.
13 Beti-Semɛsi kaane yi lanbanni murutu xabadeni. E to kankiraan to, e ɲaxan.
14 Wontoron yi Yosuwe Beti-Semɛsi kaana a xɛɛn li, a yi ti gɛmɛ belebelen fɛma. Yamaan yi wontoro wudine yibɔ, e ɲinge bundulane ba saraxa gan daxin na Alatala xa.
15 Lewi bɔnsɔnna muxune yi Alatalaa Kankiraan nagodo e nun xɛma seene yi kankiraan naxan kui, e yi e sa gɛmɛ gbeen fari. Na lɔxɔni, Beti-Semɛsi kaane yi saraxa gan daxine nun saraxa gbɛtɛye ba Alatala xa.

16 Filisiti kuntigi suulunne to ne birin to, e xɛtɛ Ekirɔn yi na lɔxɔn yɛtɛni.
17 A tan ni i ra Filisitine xɛxɛ sawura xɛma daxin naxanye ba yangin
saraxan na Alatala xa: Asadodi taan keden, Gasa keden, Asikalɔn keden,
Gati keden, e nun Ekirɔn keden.
18 Yɛlɛ sawura xɛma daxine fan xasabin yi na kii nin, taa keden keden,
Filisitine kuntigine dɔxi naxanye xun na, taa makantanxine nun e
banxidɛne. Na gɛmɛ xungbena, e Alatalaa Kankiraan dɔxɔ naxan fari, a mɔn
na yi han to Yosuwe Beti-Semɛsi kaana a xɛɛn ma.
19 Koni Marigin yi Beti-Semɛsi kaana ndee faxa han muxu tonge solofere,
bayo e Alatalaa Kankiraan kui to nɛn. Yamaan yi sunu, bayo Alatala bata yi
e tɔrɔ ki faɲi.
20 Na xanbi ra, Beti-Semɛsi kaane yi a fala, e naxa, “Nde nɔɛ tiyɛ Alatala
yɛtagi, Ala sariŋanxina? En xa a kankiraan xali minɛn, a xa ba be?”
21 E xɛrane rasiga Kiriyati-Yeyarin yi, e naxa, “Filisitine bata fa Alatalaa
Kankiraan na, ɛ fa a tongo, ɛ a xali ɛ konni.”

7

1 Kiriyati-Yeyarin kaane yi fa, e fa Alatalaa Kankiraan tongo, e a xali
Abinadabo a banxini, naxan yi geyaan fari. Na xanbi ra, e yi Abinadabo a
dii Eleyasari findi kantan muxuna.

Isirayila yi Filisitine nɔ

2 Alatalaa Layiri Kankiraan dɔxɔ xanbini Kiriyati-Yeyarin yi, waxati
xunkuye yi dangu, ɲɛɛ mɔxɔɲɛ. Isirayila kaane yi e mawuga xuini te Alatala
ma.
3 Nayi, Samuyɛli yi a fala Isirayila yamaan birin xa, a naxa, “Xa ɛ xɛtɛxi ɛ
bɔɲɛn birin nan na Alatala fɛma, ɛ ba ala xɔɲɛne nun Asitarate suxurene
batuɛ, ɛ fa Alatala ma, ɛ a tan kedenna batu. Nayi, a ɛ bɛ Filisitine sɛnbɛn
bun.”
4 Isirayila kaane yi Baali nun Asitarate suxurene ba e tagi, e yi Alatala
batu.
5 Samuyɛli yi a fala, a naxa, “Ɛ Isirayila birin malan Misipa yi, n na Alatala
maxandɛ ɛ xa.”
6 E yi e malan Misipa yi, e igen ba, e yi a rabɔxɔn Alatala xa saraxan na. E
sunna suxu na lɔxɔni. E yi e ti a ra, e naxa, “Nxu bata Alatala yulubin
tongo.” Samuyɛli yi findi Isirayila kaane kitisaan na Misipa yi.
7 Filisitine to a mɛ a Isirayila kaane malanxi Misipa yi, e kuntigi suulun yi
a ragidi a e xa sa e yɛngɛ. Isirayila kaane yi na mɛ e gaxu Filisitine yɛɛ ra.
8 Isirayila kaane yi a fala Samuyɛli xa, e naxa, “I nama nxu rabeɲin. Lu
Alatala maxandɛ, en ma Ala, alogo a xa en nakisi Filisitine ma.”
9 Samuyɛli yi yɛxɛɛ diin ba saraxa gan daxin na Alatala xa. A yi Alatala
maxandi Isirayila xa, Alatala yi a yabi.
10 Samuyɛli yi saraxa bani waxatin naxan yi, Filisitine yi fa Isirayila
yɛngɛdeni. Na lɔxɔni Alatala yi galan xuiin namini Filisitine xili ma, a e ti
kiraan xɔn, Isirayila kaane yi e nɔ.
11 Isirayila ganla yi keli Misipa yi, e Filisitine nɔ, e yi e kedi han Beti-Kari
xun ma.
12 Samuyɛli yi gɛmɛn tongo, a a dɔxɔ Misipa nun Seni tagi, a a xili sa “Mali
Gɛmɛ Na.” A yi a fala, a naxa, “Alatala bata en mali han be.”
13 Nayi, Filisitine yi yagi na, e mi fa xɛtɛ Isirayila bɔxɔn ma mumɛ! Alatala
yi Filisitine yɛngɛ Samuyɛli a siimayaan birin yi.

14 Filisitine bata yi taan naxanye rasuxu Isirayila kaane yii, ne yi xɛtɛ
Isirayila ma e nun e rabilinne, keli Ekirɔn han Gati yi. Bɔɲɛ xunbenla yi lu
Amorine nun Isirayila kaane tagi.
15 Samuyɛli yi findi Isirayila kitisaan na a siimayaan birin yi.
16 Ɲɛɛ yo ɲɛɛ, a yi danguma Betɛli yi nɛn siga Giligali nun Misipa yi, a yi
Isirayila makitima mɛnne birin yi.
17 A mɔn yi xɛtɛ a konni Rama yi, a yi kitin sama dɛnaxan yi Isirayila xa. A
bata yi saraxa ganden nafala Alatala xa dɛnaxan yi.

8

Isirayila yi wa mangan dɔxɔ feni

1 Samuyɛli fori waxatin naxan yi, a a diine dɔxɔ Isirayila kitisane ra.
2 A diin forimaan yi xili nɛn Yowɛli, a firinden xili Abiya. E yi kitisani
Bɛriseba nin.
3 Koni e kɛwanle mi yi ligaxi alo e baba. E yi biraxi gbetin nan fɔxɔ ra sɔtɔ
kii ɲaxini. E yi dimi yi seene rasuxuma mayifuni, e yi kiti ɲaxin sama.
4 Nanara, Isirayila fonne birin yi e malan e siga Samuyɛli konni Rama yi.
5 E yi a fala a xa, e naxa, “A mato, Samuyɛli i tan bata fori, i ya diine mi
luxi alo i tan. Nayi, mangan dɔxɔ nxu xun na alo a ligama yamanan bonne
yi kii naxan yi.”
6 Samuyɛli yi xɔlɔ ki faɲi e to a falaxi, e naxa, “Mangan so nxu yii a xa nxu
kiti.” Samuyɛli yi Alatala maxandi.
7 Alatala yi a fala Samuyɛli xa, a naxa, “Yamaan xuiin namɛ e naxan birin
falama i xa, bayo e mi e mɛxi i tan na. E e mɛxi n tan nan na alo e mangana.
8 Xabu n fa e ra sa keli Misiran yi, e xɛtɛ nɛn n fɔxɔ ra e ala gbɛtɛne batu.
To, e mɔn na ligama i fan na.
9 Nanara, tin e mawuga xuiin ma koni i e rakolon sɔbɛɛn na, i yi a fala e xa
naxan findima mangana sariyan na e fari.”
10 Samuyɛli yi Alatalaa falan birin ti yamaan xa naxanye yi a maxɔdinma
mangan ma,
11 a naxa, “Mangana sariyane findima itoe nan na ɛ fari: A ɛ dii xɛmɛne
tongoma nɛn e findi sofane ra, e a yɛngɛ so wontorone ragi, e te soone fari
xanamu e yi e gi a wontorone yɛɛ ra.
12 Ndee findima nɛn kuntigin na sofa wuli keden xun na xanamu sofa
tonge suulun xun na. Ndee gbɛtɛye a xɛɛn bima nɛn, ndee yi a xɛɛn xaba.
Ndee yi yɛngɛ so seene rafala e nun wontoro wali seene.
13 A ɛ dii tɛmɛne tongoma nɛn latikɔnɔn nafalane ra e nun kudi soone
xanamu buru ganne.
14 A ɛ xɛɛ sensenne rasuxuma nɛn, ɛ manpa bili nakɔne nun ɛ oliwi bili
xɛɛne, a e so a walikɛne yii.
15 A ɛ siseene nun ɛ bogi seene yaganna tongoma nɛn, a yi e so a kuntigine
nun a walikɛne yii.
16 A ɛ walikɛ xɛmɛne nun ɲaxanle nun ɛ ɲinge sensenne nun sofanle
tongoma nɛn, e wanla kɛ a tan xa.
17 A ɛ xuruse kurune yaganna tongoma nɛn, ɛ tan yɛtɛɛn yi findi a konyine
ra.
18 Na lɔxɔni ɛ sɔnxɔma nɛn ɛ mangan xili ma ɛ naxan sugandixi, koni na
lɔxɔni Alatala mi ɛ yabima.”
19 Isirayila kaane yi tondi Samuyɛli a falan namɛ. E naxa, “Ɛn-ɛn! Nxu
wama mangana nde xa lu nxu xun na.

20 Nxu fan yi lu alo yamanan bonne, nxɔ mangan yi sariyan sa, a ti nxu
yɛɛ ra nxɔ yɛngɛne yi."
21 Samuyɛli yi Isirayila kaane falan birin namɛ, a yi a fala Alatala xa.
22 Alatala yi Samuyɛli yabi, a naxa, "E xuiin namɛ, i yi mangan dɔxɔ e xun
na." Samuyɛli yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Ɛ siga ɛ konne yi."

9

Sɔli yi Samuyɛli kolon

1 Muxu kɛndɛna nde yi Bunyamin bɔnsɔnni, a xili Kisu, Abiyɛli a diina.
Serori nan Abiyɛli sɔtɔ. Bekorati nan Serori sɔtɔ. Bunyamin bɔnsɔnna nde
Afiya nan Bekorati sɔtɔ.
2 Diina nde yi Kisu yii naxan yi xili Sɔli. Dii xɛmɛ tofaɲin nan yi a ra. A
ɲɔxɔ yo mi yi Isirayila yi. A xunna yi yite bonne birin xa.
3 Lɔxɔna nde Kisu a sofali gilɛne yi lɔ ayi. Kisu yi a fala a dii Sɔli xa, a naxa,
"Walikɛ keden tongo ɛ sa sofanle fen."
4 A yi Efirami geyane yisiga, a Salisa yamanani siga, e mi e to. E dangu
Saalimi mabinni, koni e mi sofanla to. A mɔn yi dangu Bunyamin ma
yamanani e mi sese to.
5 E Sufi yamanan li waxatin naxan yi, Sɔli yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa,
"En xɛtɛ banxini, xanamu n baba ɲinanma nɛn sofanle e fe ra, a kɔntɔfili fɔlɔ
en ma fe ra."
6 Walikɛɛn yi a yabi, a naxa, "A mato, sayibana nde taani ito yi en yɛɛ ra,
muxu kɛndɛn na a ra. A na naxan fala, a kamalima nɛn. En siga mɛnni iki.
Waxatina nde a kiraan yitɛ en na nɛn en sigɛ naxan xɔn."
7 Sɔli yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, "Koni xa en siga, en nanse xalima na
sayiban yɛɛ ra? Bayo donse yo mi fa en ma sagbane kui, sese mi en yii en
naxan fiyɛ sayiban ma. Nanse en yii?"
8 Walikɛɛn yi a fala Sɔli xa, a naxa, "Wure gbeti fixɛn garamu saxan n yii,
en na so a yii alogo a xa kiraan yita en na."
9 Waxati danguxini Isirayila yi, xɛmɛn naxan yi sigama Ala maxɔdindeni
a yi a falama nɛn, a naxa, "Ɛ fa, en siga fe toon konni." Bayo en naxan ma to
a "Nabina" a fɔlɔni e yi a falama nɛn na ma a "Fe toona."
10 Sɔli yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, "Na lanxi. En siga." E yi siga taani
sayiban yi dɛnaxan yi.
11 E to yi tema taani, e sungutunne li mɛnni siga ige badeni. E yi e
maxɔdin, e naxa, "Fe toon be ba?"
12 E yi e yabi, e naxa, "Ɔn, a i yɛɛ ra, koni siga iki sa bayo a bata fa taani to
amasɔtɔ saraxa ba daxin na to yamaan xa geyaan ma saraxa badeni.
13 Ɛ na so taani waxatin naxan yi, ɛ a toɛ benun a xa te geyaan ma a
dɛgedeni saraxa badeni. Yamaan mi e dɛgɛ fɔ a na fa bayo a tan nan saraxan
dubama. Na xanbi ra, muxu xilixine yi e dɛge. Ɛ te iki sa! Ɛ a lima nɛn na."
14 E yi te taani. E to yi soma taani, Samuyɛli yi mini e ralandeni, a
tematɔɔn geyaan ma saraxa badeni.
15 Benun na lɔxɔni, Alatala bata yi Samuyɛli rakolon nun,
16 a naxa, "Waxatini ito yi tila, n Bunyamin kaana nde yitama i ra nɛn. A
masusan a sugandi feen na alogo a xa findi n ma yamana Isirayila yɛɛratiin
na. A n ma yamaan nakisima nɛn Filisitine fangan ma. N bata n ma
yamana tɔrɔn to bayo, e wuga xuiin bata n li."
17 Samuyɛli to Sɔli to, Alatala yi a fala a xa, a naxa, "Xɛmɛn ni i ra, n naxan
ma fe fala i xa. A tan nan tima n ma yamaan xun na."

18 Sɔli yi a maso Samuyɛli ra taan dɛɛn na, a naxa, “A fala n xa yandi, fe
toona banxin minɛn yi?”
19 Samuyɛli yi Sɔli yabi, a naxa, “N tan nan fe toon na. Ɛ siga n yɛɛ ra
geyaan ma saraxa badeni, bayo ɛ ɛ dɛgema nɛn n xɔn to. Tila xɔtɔnni n na
yelin i ya maxɔdinna ngaan yabɛ, n na a luyɛ i siga.
20 I nama kɔntɔfili i ya sofali gilɛne fe ra naxanye lɔxi ayi a xii saxanna
nan to. E bata to. Koni Isirayila kaane birin waxi nde xɔn ma, ba i tan nun i
babaa denbayaan na?”
21 Sɔli yi yabin ti, a naxa, “Bunyamin bɔnsɔnna xa mi n tan na, Isirayila
bɔnsɔn xuridina? Bunyamin xabilan birin mi dangue n ma xabilan na ba?
Nayi, nanfera i fe sifani ito falama n ma?”
22 Samuyɛli yi Sɔli nun a walikɛɛn tongo, a e xali donse dondeni, a yi e
dɔxɔ dɔxɔde xungbeni muxu tonge saxan ɲɔxɔn yi dɛnaxan yi.
23 Samuyɛli yi a fala kudi soon xa, a naxa, “Fa suben na n naxan soxi i yii
alogo i xa a dɔxɔ muxuna nde yɛɛ ra.”
24 Kudi soon yi sa danban nun sube gbɛtɛ tongo a yi e sa Sɔli yɛtagi.
Samuyɛli yi a fala, a naxa, “Na nan namaraxi i xa. A don bayo a yi dɔxi i tan
nan yɛɛ ra. N na a falaxi e xa nɛn, n naxa, ‘Xɔŋɛna nde fama nɛn n xɔn.’ ”
Nayi, Sɔli yi a dɛge na lɔxɔni e nun Samuyɛli.
25 E yi godo taani keli geyaan ma saraxa badeni. Samuyɛli nun Sɔli yi
falan ti a banxin kɔɛ ra.
26 Na xɔtɔn bode e keli subaxa. Samuyɛli yi Sɔli xili, a naxa, “Ɛ xa ɛ yitɔn, n
xa sa ɛ ti kira yi.” Sɔli to keli, e nun Samuyɛli yi mini.
27 E to taan danna li, Samuyɛli yi a fala Sɔli xa, a naxa, “I ya walikɛɛn
yamari a xa siga yɛɛn na.” Na yi siga yɛɛn na. Samuyɛli yi a fala a xa, a naxa,
“Ti be singen, n xa Alaa falan nali i ma.”

10

1 Samuyɛli yi ture saseen tongo a turen susan Sɔli xunni, a yi a sunbu, a
naxa, “Alatala yɛtɛɛn bata i masusan, a i findi a yamaan yɛɛratiin na.
2 I na keli n fɛma to, i xɛmɛ firin lima nɛn Rakeli bilinganna yireni, Selisa
taani Bunyamin yamanan danna ra. E ito falama nɛn i xa, e naxa, ‘I sigaxi
sofanla naxanye fendeni, e bata to. I baba mi fa a mirima e ma, koni a
kɔntɔfilixi ɛ tan nan ma fe ra. A naxa: N xa nanse liga n ma diina fe ra?’
3 I na keli mɛnni, i sigama nɛn han Taboro wudi gbeena. Mɛnni i lanma
nɛn xɛmɛ saxan na, e sigama Ala batudeni Betɛli yi. Na nde keden sii saxan
xalima nɛn, buru saxan taranma nɛn a firinden yii, manpa kundi keden yi
taran a saxanden yii.
4 E i xɔntɔnma nɛn e buru firin so i yii, i yi a rasuxu.
5 Na xanbi ra, i soma nɛn Gibeya-Elohimi taani, Filisitine ganla malanxi
dɛnaxan yi. I nɛma soma taani, i lanma nɛn nabi ganla ra keli geyaan ma
saraxa badeni. Konden maxane nun tanban maxane nun xulen fene nun
bɔlɔn maxane sigama e yɛɛ ra, nabine yi nabiya falane ti.
6 Nayi, Alatalaa Nii Sariɲanxin godoma i ma nɛn sɛnbɛni, i yi nabiya
falane ti e xɔn. I maxɛtɛma nɛn, i findi muxu gbɛtɛ ra.
7 Na taxamasenne birin na liga, i na naxan to a liga daxin na, i xa na liga
bayo Ala i xɔn.
8 I sigama nɛn n yɛɛ ra Giligali yi, n ni i lima na alogo saraxa gan daxine xa
ba e nun bɔŋɛ xunbeli saraxane. Koni, fɔ i xa n mamɛ xii solofere, n na fa, n
na falɛ i xa i lan i xa naxan liga.”

9 Sɔli keli nɛn Samuyɛli fɛma tun, Ala yi xaxili gbɛtɛ so a yii, taxamasenne
itoe birin yi liga na lɔxɔn yɛtɛni.
10 Sɔli nun a walikɛɛn Gibeya li waxatin naxan yi, e yi nabi ganla li na.
Alaa Nii Sariɲanxin yi godo Sɔli ma, a yi sa e fari e nabiya falane yi.
11 Naxanye birin yi a kolon a fɔlɔni, ne to a to nabine yɛ, a nabiya falane
tima, e yi a fala e bode tagi, e naxa, “Nanse ligaxi Kisu a diin na? Sɔli fan
bata findi nabiin na ba?”
12 Mɛnna muxuna nde yi yabin ti, a naxa, “Nde nabine baba ra?” Sandan
minixi mɛnna nin: “Sɔli fan nabine yɛ ba?”
13 A to yelin nabiya falane tiyɛ, a siga geyaan ma saraxa badeni.
14 Sɔli sɔxɔ yi a fala Sɔli xa e nun a walikɛna, a naxa, “Ɛ yi sigaxi minɛn yi?”
Sɔli yi a yabi, a naxa, “Sofali gilɛne fendeni. Koni nxu mi sese to, nxu yi siga
Samuyɛli fɛma.”
15 Sɔli sɔxɔ yi a fala, a naxa, “A yɛba n xa Samuyɛli naxan falaxi ɛ xa.”
16 Sɔli yi a yabi, a naxa, “A fala nxu xa nɛn a sofali gilɛne bata to.” Koni a
mi sese fala a xa a mangayana a fe yi Samuyɛli naxan fala.
17 Samuyɛli yi Isirayila yamaan xili Alatala yɛtagi Misipa yi.
18 A yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan
falaxi, a naxa, ‘N tan nan Isirayila raminixi Misiran yi. N tan nan ɛ xunbaxi
Misiran kaane yii e nun yamanan bonna naxanye yi ɛ ɲaxankataxi.’
19 To ɛ bata ɛ mɛ ɛ Ala ra naxan ɛ rakisi ɛ tɔrɔne nun ɛ gbalone birin ma. Ɛ
naxa, ‘Mangan dɔxɔ nxu xun na.’ Awa, ɛ fa ɛ yɛtɛ yita Alatala ra bɔnsɔn yɛɛn
nun xabila yɛɛn ma.”
20 Samuyɛli yi Isirayila bɔnsɔnne birin xili, Bunyamin bɔnsɔnna yi
sugandi.
21 Awa, a yi Bunyamin bɔnsɔnna birin xili xabila yɛɛn ma, Matiri a
xabilan yi sugandi. Dɔnxɛn na, Kisu a dii xɛmɛn Sɔli yi sugandi. E yi a fen,
koni e mi a to.
22 E mɔn yi Alatala maxɔdin, e naxa, “Xɛmɛni ito bata fa be yi ba?” Alatala
yi e yabi, a naxa, “A luxunxi goronne yɛ.”
23 E yi e gi, e sa a ba na yi, a yi ti yamaan yɛ. A xunna yi yite bonne birin xa.
24 Samuyɛli yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ɛ a mato, Alatala naxan
sugandixi! A ɲɔxɔn mi yamaan mumɛɛn yɛ.” Yamaan birin yi sɔnxɔ, e naxa,
“Ala xa sii xunkuye fi a ma!”
25 Samuyɛli yi mangaya sariyan yɛba yamaan xa, a a sɛbɛ kɛdin kui, a
naxan sa Alatala fɛma. Dɔnxɛn na, a Isirayila kaane birin nasiga e konne yi.
26 Sɔli fan yi siga a konni Gibeya yi. Muxu kɛndɛna ndee yi sa a mati Ala
bɔɲɛ faɲin sa naxanye yi.
27 Koni fuyantenna ndee yi a fala, e naxa, “Xɛmɛni ito nxu rakisima di?” E
yi a raɲaxu e mi sese fi a ma. Koni Sɔli yi a dundu.

11

Sɔli yi Yabɛsi taan xunba

1 Nba, Amonine mangan Naxasi yi fa Yabɛsi-Galadi taan nabilin. Yabɛsi
taan xɛmɛne birin yi a fala a xa, e naxa, “Layirin xa xidi en tagi, nxu findi i
ya konyine ra.”
2 Amonin mangan Naxasi yi e yabi, a naxa, “Na bata fan, n bata tin lanna
xa so en tagi, koni fɔ ito xa liga: N xa ɛ birin yiifari ma yɛɛne sɔxɔnɲɛ ayi, n yi
Isirayila birin nayagi.”

3 Yabɛsi taan fonne yi a fala a xa, e naxa, “Xii solofere fi nxu ma, alogo nxu
xa xɛrane rasiga Isirayila bɔxɔn birin yi. Xa muxe mi fa nxu rakisideni, nxu
nxu yɛtɛ so i yii.”
4 Xɛrane to siga Gibeya yi, Sɔli a taani, e feni itoe dɛntɛgɛ yamaan xa, birin
yi a wuga xuini te.
5 Sɔli yi kelima xɛɛn ma e nun a ɲingene, a maxɔdinna ti, a naxa, “Nanfera
yamaan birin wugama?” E yi Yabɛsi kaane falan yɛba a xa.
6 Sɔli to falani ito mɛ, Alaa Nii Sariɲanxin yi godo a ma sɛnbɛni, a yi xɔlɔ
kati!
7 A yi ɲinge firin tongo, a yi e yisɛgɛ a dungin dungin na, a xɛrane rasiga, a
e xa ne xali Isirayila bɔxɔn birin yi. E naxa, “Naxan yo mi bira Sɔli nun
Samuyɛli fɔxɔ ra na kanna ɲingene ligama ikiini.” Yamaan yi gaxu Alatala
yɛɛ ra, e yi e malan alo muxu kedenna.
8 Sɔli yi e tɛngɛ Beseki yi, Isirayila xɛmɛne muxu wuli kɛmɛ saxan, Yuda
xɛmɛne muxu wuli tonge saxan.
9 Xɛraan naxanye fa, e yi a fala ne xa, e naxa, “Ɛ sa ito fala Yabɛsi-Galadi
muxune xa, ɛ naxa, ‘Benun sogen xa xɔlɔ tila ɛ kisin sɔtɔma nɛn.’ ” Xɛrane to
fa na fala Yabɛsi muxune xa, e yi ɲaxan.
10 E yi a fala Amoni kaane xa, e naxa, “Nxu nxu yɛtɛ soma nɛn ɛ yii tila, ɛ yi
nxu raba ɛ waxɔn kiini.”
11 Na xɔtɔn bode, Sɔli yi a ganli taxun dɔxɔde saxan. E so Amoni gali
malandeni kɔɛ dɔnxɛn na. E yi Amonine faxa han sogen yi xɔlɔ. Muxu
ɲɛɲɛne yi xuya ayi hali muxu firin mi lu e bode fari.
12 Yamaan yi a fala Samuyɛli xa, e naxa, “Nde yi a falama a Sɔli nama lu en
xun na? Fa na muxune ra, nxu xa e faxa!”
13 Koni Sɔli yi a fala yamaan xa, a naxa, “Muxu yo mi faxama to lɔxɔni,
bayo Alatala bata Isirayila rakisi to.”

Sɔli a mangayana fe

14 Na xanbi ra, Samuyɛli yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ɛ fa be, en siga
Giligali yi alogo en mɔn xa Sɔli a mangayana fe fala.”
15 Yamaan birin yi siga Giligali yi. E yi Sɔli findi mangan na Giligali yi
Alatala yɛtagi. E bɔɲɛ xunbeli saraxane ba Alatala yɛtagi mɛnni. Sɔli nun
Isirayila yamaan birin yi ɲaxaɲaxan gbeen naba.

12

1 Samuyɛli yi a fala Isirayila birin xa, a naxa, “N bata ɛ xuiin namɛ ɛ naxan
birin falaxi. N bata mangan dɔxɔ ɛ xun na.
2 Iki mangan ni i ra naxan tima ɛ yɛɛ ra. N tan bata fori n xunsɛxɛn bata
fuga. N ma diine fan be ɛ tagi. N bata ti ɛ yɛɛ ra keli n dii ɲɔrɛn ma han to.
3 N tan ni i ra, n tixi ɛ yɛtagi. Ɛ n yabi Alatala yɛtagi e nun a muxu
sugandixina. N na nde a ɲinge tongo? N na nde a sofali tongo? N na nde
ɲaxankata? N na nde tɔrɔ? N dimi yi seen nasuxu nde ra alogo n xa n yɛɛn
naxi a fe ɲaxin ma? Xa n na nde keden peen tongo nɛn, n na raxɛtɛma nɛn.”
4 E yi a yabi, e naxa, “I mi nxu ɲaxankataxi. I mi nxu tɔrɔxi. I mi se rasuxi
muxu yo yii.”
5 A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala nan ɛ seren na, a muxu sugandixin nan ɛ
seren na to lɔxɔni, a ɛ mi sese to n yii.” E naxa, “Seren nan a tan na.”
6 Samuyɛli mɔn yi a fala yamaan xa, a naxa, “Alatala nan Musa nun
Haruna tongo alogo ɛ benbane xa mini Misiran yi.

7 Awa iki, ɛ ti kitisadeni Alatala yɛtagi. Alatala fe faɲin naxanye ligaxi ɛ
nun ɛ benbane xa, n ne rabirama nɛn ɛ ma.
8 Yaxuba fa xanbini Misiran yi, ɛ benbane yi Alatala maxandi e mali feen
na. Alatala yi Musa nun Haruna rafa, e ɛ benbane ramini Misiran yi, e yi e
radɔxɔ be.
9 Koni e yi ɲinan Alatala xɔn, e Ala. Nanara, a yi tin e yi so Sisera yamarin
bun, Xasori gali mangana. A mɔn yi e so Filisitine yii e nun Moyaba mangan
yii, naxanye yi e yɛngɛma.
10 E mɔn yi Alatala maxandi, e naxa, 'Nxu bata yulubin liga, bayo nxu
bata Alatala rabeɲin nxu yi Baali nun Asitarate suxurene batu. Koni iki,
nxu xunba nxu yaxune yii fa, nxu i batuɛ.'
11 Awa, Alatala yi Yerubali rafa e nun Bedani nun Yefeta, dɔnxɛn na n tan
Samuyɛli, alogo ɛ xa xunba ɛ yaxune yii naxanye ɛ rabilinxi. Ɛ yi lu
kantanna kui.
12 Koni ɛ to Amonine manga Naxasi to fɛ ɛ xili ma, ɛ yi a fala n xa, ɛ naxa,
'Nxu wama mangan xɔn, a xa nxu yamari.' A yi luxi alo Alatala mi yi ɛ
mangan na.
13 Awa, ɛ bata a sɔtɔ ɛ mangan naxan sugandixi, ɛ bata naxan maxɔdin.
Alatala bata mangan dɔxɔ ɛ xun na.
14 Xa ɛ gaxu Alatala yɛɛ ra, ɛ yi a batu, xa ɛ a xuiin namɛ, xa ɛ mi murutɛ
Alatalaa yamarine ma, nayi ɛ nun ɛ mangan xa bira Alatala fɔxɔ ra, ɛ Ala.
15 Koni xa ɛ mi Alatala xuiin namɛ, xa ɛ murutɛ Alatalaa yamarine bun,
nayi Alatala ɛ yɛngɛma nɛn, alo a liga ɛ benbane ra kii naxan yi.
16 Iki, ɛ yitɔn ɛ yi fe gbeen mato Alatala naxan ligama ɛ yɛtagi.
17 To xa mi murutu xaba waxatin na ba? N na Alatala maxandima nɛn, a
yi galanna nun tulen nagodo. Nayi, ɛ ɛ kala fe gbeen kolonma nɛn Alatala
yɛɛ ra yi, ɛ to mangan dɔxɔ feen maxɔdinxi."
18 Samuyɛli yi Alatala maxandi. Na lɔxɔn yɛtɛni, Alatala yi galanna nun
tulen nafa. Yamaan birin yi gaxu Alatala yɛɛ ra e nun Samuyɛli.
19 Yamaan birin yi a fala Samuyɛli xa, e naxa, "Alatala maxandi, i ya Ala, i
ya walikɛne xa, alogo nxu nama faxa, bayo nxu bata mangan maxɔdin feen
sa nxɔ yulubine birin fari."
20 Samuyɛli naxa, "Ɛ nama gaxu. Ɛ bata fe ɲaxini ito birin liga, koni ɛ
nama xɛtɛ Alatala fɔxɔ ra, ɛ Alatala batu ɛ bɔɲɛn ma feu!
21 Ɛ nama bira suxurene fɔxɔ ra fuyan! Naxanye mi nɔɛ maliin tiyɛ, e mi
marakisin tiyɛ, bayo ala fuune nan e tan na.
22 Alatala mi a yamaan nabeɲinɲɛ a xili gbeena fe ra, bayo a tan yɛtɛɛn
nan tinxi ɛ findi a yamaan na.
23 Alatala xa n fan natanga yulubi tongon ma, n tondi a maxandɛ ɛ xa! N
na ɛ xaranma nɛn kira faɲin nun tinxinna ma.
24 Ɛ gaxu Alatala yɛɛ ra tun! Ɛ a batu lannayani ɛ bɔɲɛn ma feu! A mato, a
fe gbeen naxanye ligaxi ɛ xa.
25 Koni xa ɛ lu fe ɲaxin ligɛ, ɛ raxɔrima nɛn, ɛ tan nun ɛ mangan na."

13

Isirayila yi murutɛ Filisitine ma

1 Sɔli findi mangan na a ɲɛɛ tonge saxanden nan ma, a yi ɲɛɛ tonge naanin
nun firin ti mangayani Isirayila yi.

2 Sɔli yi xɛmɛ wuli saxan sugandi Isirayila kaane yɛ. Wuli firin yi a fɛma
Mikimasi yi e nun Betɛli geyane fari. Wuli keden yi lu Yonatan fɛma Gibeya
yi Bunyamin bɔxɔni. A yi yama dɔnxɛne rasiga e konne yi.
3 Lɔxɔna nde Yonatan yi fu Filisitine gali malanden ma naxan yi Geba yi.
Filisitine yi na mɛ. Sɔli yi xɔtaan fe bɔxɔn yiren birin yi. A yi a fala, a naxa,
“Heburune xa a mɛ!”
4 Isirayila birin yi a mɛ a Sɔli bata fu Filisitine gali malanden ma, a yi
raɲaxu Filisitine ma alo se kunxin xirina. Nayi, muxune birin yi maxili, e yi
malan Sɔli fɛma Giligali yi.
5 Filisitine fan yi e malan Isirayila yɛngɛ xinla ma. Yɛngɛ so wontoro wuli
saxan yi e yii e nun soo ragi wuli sennin, e nun sofaan naxanye yi wuya alo
mɛɲɪɛnsinna naxan baan dɛ. E fa e malan Mikimasi yi, Beti-Aweni sogeteden
binni.
6 Isirayila xɛmɛne to a to a e bata yigbɛtɛn, e nun feene bata xɔdɔxɔ e ganla
ma, muxune yi siga e luxunɲɛ faranne ra, e nun fɔtɔnne yi, e nun gɛmɛ
longonne nun yinle ra, e nun ige ramaradene yi.
7 Heburuna ndee fan yi Yurudɛn baani gidima siga Gadi nun Galadi
yamanani. Sɔli mɔn yi Giligali yi, sofaan naxanye birin yi a fɔxɔ ra ne yi
xuruxurunma gaxuni.
8 A yi Samuyɛli mamɛ xii solofere, han a waxatin naxan falaxi. Koni
Samuyɛli mi fa Giligali yi. Yamaan yi e makuya fɔlɔ a ra, e xuya ayi.

Sɔli a kalana

9 Nayi, Sɔli yi a fala, a naxa, “Ɛ fa saraxa gan daxin na e nun bɔɲɛ xunbeli
saraxane.” A yi saraxa gan daxin ba.
10 A yi yelinma na saraxan bɛ waxatin naxan yi, Samuyɛli yi fa. Sɔli yi siga
a ralandeni alogo a xa a xɔntɔn.
11 Samuyɛli yi a fala, a naxa, “I nanse ligaxi?” Sɔli yi a yabi, a naxa, “N na a
toxi nɛn a yamana e masigama n na, e nun i fan mi faxi en lanma waxatin
ma, Filisitine fan bata yi malan Mikimasi yi,
12 nanara n yi mirixi, n naxa, ‘Filisitine fama nɛn n xili ma Giligali yi, n
mɔn munma Alatala maxandi singen,’ na yi n karahan, n yɛtɛɛn yi saraxan
gan.”
13 Samuyɛli yi a fala, a naxa, “I bata a liga alo xaxilitarena, i mi Alatalaa
yamarin suxu, i ya Ala. Alatala yi a ligama nɛn nun i ya mangayaan yi lu
Isirayila xun na habadan!
14 Koni iki, i ya mangayaan mi luma a ra. Alatala bata xɛmɛna nde fen
naxan bɔɲɛ luxi alo a bɔɲɛna, a yi a sugandi a yamaan yɛɛratiin na, bayo i mi
Alatalaa yamarin suxi.”
15 Samuyɛli yi keli Giligali yi a te Gibeya yi, Bunyamin yamanani. Yamaan
naxan yi Sɔli fɔxɔ ra a ne tɛngɛ. Xɛmɛ kɛmɛ sennin ɲɔxɔn yi na.
16 Sɔli a dii xɛmɛn Yonatan nun yamaan naxan yi a fɔxɔ ra, ne yi dɔxɔ Geba
yi, Bunyamin bɔxɔn ma. Filisitine yi malanxi Mikimasi yi.
17 Ganla dɔxɔ saxan yi mini Filisitine sofane malandeni alogo e xa yɛngɛn
so. Gali keden yi siga Ofara binni Suwali yamanani.
18 Ganla boden yi siga Beti-Xoron binni. A saxanden yi siga yamanan
danna binna ra Seboyin lanbanna xunna ra, tonbon yiren dɛxɔn.
19 Na waxatini, xabun mi yi toma Isirayila bɔxɔ yo ma, bayo Filisitine bata
yi a fala, e naxa, “Heburu kaane nama silanfanna nun tanban nafala.”*

* **13:19: 13.19 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

20 Isirayila kaan birin yi sigama Filisiti xabun nan fɛma a ɲinge kenna
dɛni tɔndeni hanma kenna hanma bunbina, hanma bundena.
21 E yi gbeti gbanan keden nan fima ɲinge kenna dɛni tɔn feen na, e nun
kenna. Koni a tagiin nan yi fima ɲama malan sena fe ra hanma bunbina
hanma ɲinge gbɛngbɛn wurena.
22 Nanara, yɛngɛ so lɔxɔni, silanfanna nun tanban mi yi Sɔli nun Yonatan
ma sofane yii. Fɔ mangan nun a diina.
23 Filisiti gali keden yi sa Mikimasi kiraan suxu geya longonna ra.

14

Yonatan yi Filisitine yɛngɛ

1 Lɔxɔna nde, Sɔli a diin Yonatan yi a fala a yɛngɛso seene maxali
banxulanna xa, a naxa, “Fa en gidi han Filisitine gali malandeni bode
fɔxɔni.” Koni Yonatan mi a baba rakolon.
2 Sɔli yi Gibeya danna ra girenada wudin bun ma Migiron yi. Sofa kɛmɛ
sennin yi a fɛma.
3 Saraxarali domaan yi Axiya nan yii na yi, Ikabodi tada Axituba a dii
xɛmɛna. Finexasi nan Axituba sɔtɔ. Heli, Alatalaa saraxaralina Silo yi, na
nan Finexasi sɔtɔ. Muxu yo mi yi a kolon a Yonatan bata mini.
4 Yonatan yi minima geya longonna nan na alogo a xa Filisitine gali
malanden masɔtɔ. Na kiraan yi minixi geya tintinxi firinne nan longori ra,
na kedenna yi xili Bosesi, boden xili Senne.
5 Geya keden kɔmɛn fɔxɔni Mikimasi binni, boden yiifari fɔxɔni Geba
binni.
6 Yonatan yi a fala a yɛngɛ so se maxanla xa, a naxa, “Fa, en siga han
Filisiti Ala kolontarene gali malandeni. Waxatina nde Alatala en malima
nɛn. Sese mi nɔɛ Alatalaa marakisin yɛɛ rasɛ, hali yama xurudin na a ra,
hanma a gbeena.”
7 Yɛngɛ so se maxanla yi a yabi, a naxa, “I mirixi naxan ma, na liga. Siga!
N ni i fɔxɔ ra. En birin xaxili keden.”
8 Yonatan naxa, “Awa, fa en siga han xɛmɛni itoe dɛnaxan yi, e yi en to.
9 Xa e a fala en xa, e naxa, ‘Ɛ ti mɛnni han nxu yi ɛ ralan,’ en tima nɛn
mɛnni. En mi tema e fɛma na yi.
10 Koni, xa e a fala en xa, e naxa, ‘Ɛ te nxu fɛma,’ en tema nɛn, bayo na
findima taxamasenna nan na a Alatala bata e so en yii.”
11 E yi e yita Filisitine ra. Filisitine yi a fala, e naxa, “I yɛɛn ti! Heburune
bata mini fɔlɔ yinle ra e luxunxi dɛnaxanye yi.”
12 E yi Yonatan nun a walikɛɛn xili, e naxa, “Ɛ te nxu fɛma, nxu xa fena
nde yita ɛ ra.” Yonatan yi a fala a yɛngɛ so se maxanla xa, a naxa, “Te n fɔxɔ
ra, bayo Alatala bata e so Isirayila yii.”
13 Yonatan yi te a yiine kafuɛ a sanne ma, a yɛngɛ so se maxanla biraxi a
fɔxɔ ra. Yonatan yi lu Filisitine rabirɛ a bun ma, a yɛngɛ so se maxanla yi e
faxa.
14 Na yɛngɛ singeni Yonatan nun a yɛngɛ so se maxanla yi Filisiti muxu
mɔxɔɲɛ ɲɔxɔndɔn faxa yire kedenni.
15 Gaxun yi so ganli. Naxan yo yi xɛɛne ma e nun ganla birin, naxan yo yi
gali malande gbɛtɛ yi, e nun naxanye yi minixi yɛngɛsodeni, gaxun yi ne
birin suxu. Bɔxɔn yi xuruxurun. Na yi findi gaxun na fata Ala ra.
16 Sɔli a kantan muxun naxanye yi Gibeya yi, Bunyamin bɔxɔni, ne yi
ganla to xuyɛ ayi yiren birin yi.

17 Sɔli yi a fala a sofane xa, a naxa, “Ɛ sofane maxili, a xa kolon naxan
kelixi en yɛ.” E yi a kolon a Yonatan nun a yɛngɛ so se maxanla nan mi yi e
yɛ.
18 Sɔli yi a fala Axiya xa, a naxa, “Alaa Kankiraan nafa.” Bayo na waxatini
a yi Isirayila kaane nan yii.
19 Sɔli yi falan tima saraxaraliin xa waxatin naxan yi, sɔnxɔ sɔnxɔn mɔn yi
gboma ayi Filisitine malandeni. Sɔli yi a fala saraxaraliin xa, a naxa, “A lu
na.”
20 Nayi, ganla naxan birin yi Sɔli fɔxɔ ra, ne yi malan e mini yɛngɛ sodeni.
E yi a li Filisitine yi e bode yɛngɛma sɔnxɔ sɔnxɔ gbeeni.
21 Heburu naxanye yi Filisitine bun ma a singeni, naxanye yi basanxi e ra
e gali malandeni, ne yi sa Isirayila fari Sɔli nun Yonatan mabinni.
22 Isirayila kaan naxanye birin yi luxunxi Efirami geyane yi, ne yi a mɛ a
Filisitine e gima, e fan yi lu e kedɛ, e yi e yɛngɛ.
23 Alatala yi Isirayila rakisi na lɔxɔni, yɛngɛn yi siga han Beti-Aweni.

Sɔli a xaxilitareya kɔlɔna

24 Isirayila kaane tɔrɔ nɛn na lɔxɔni bayo Sɔli bata yi tɔnni ito fala yamaan
xa, a naxa, “Dangan na kanna xa xɛmɛn naxan na donseen don benun
ɲinbanna, benun n yi n gbeen ɲɔxɔ n yaxune ra.” Nanara, muxu yo munma
yi donseen don ganli.
25 E birin yi fɔtɔnna li, kumin yi bɔxɔnma dɛnaxan yi.
26 E soxin fɔtɔnni, sofane yi kumin to minɛ, koni muxu yo mi se raso a dɛ,
bayo e birin yi gaxuxi dangan yɛɛ ra.
27 Yonatan mi yi a kolon a baba bata yi a kɔlɔ yamaan xa. Nanara,
dunganna naxan yi a yii, a na xunna rasiga, a yi a dɛtɛn kumi dɛngbɛni, a a
don. Nayi, a yɛɛn yi xɔn sɛgɛ.
28 Sofana nde yi a fala a xa, a naxa, “I baba ganla rakɔlɔxi nɛn ki faɲi, a
naxa, ‘Xa muxuna nde donseen don to, dangan na kanna xa.’ Nanara,
sofane birin xadanxi.”
29 Yonatan naxa, “N baba yamaan tɔrɔma. A mato n fangan sɔtɔxi kii
naxan yi xabu n kumini ito don.
30 Xa sofane birin yi donseen donma to, e naxan tongoxi e yaxune konni,
en yi Filisitine nɔma nɛn dangu ito ra!”
31 E Filisitine nɔ na lɔxɔni keli Mikimasi siga han Ayalɔn yi. Yamaan yi
xadanxi han!
32 E yi e yaxune yii seene tongo, e xuruseene tongo e nun ɲingene nun
ɲinge diine. E e faxa bɔxɔni, yamaan yi e nun wunla don.
33 E yi a rali Sɔli ma e naxa, “A mato yamana Alatala yulubin tongoma, e
suben nun a wunla don.” Sɔli naxa, “Ɛ bata yanfan ti! Ɛ gɛmɛ gbeen
makutukutu n mabinni iki sa!”
34 A mɔn yi a fala, a naxa, “Ɛ xuya ayi yamani, ɛ a fala e xa, a birin xa fa a
ɲingen na xanamu a yɛxɛɛna, a yi a faxa be. Na xanbi ra, ɛ yi e don alogo ɛ
nama Alatala yulubin tongɛ, ɛ suben nun a wunla don.” Kɔɛɛn na, birin yi fa
a ɲingen na alogo a xa a faxa mɛnni.
35 Sɔli yi saraxa ganden nafala Alatala xa. Na findi saraxa gande singen
nan na a naxan nafala Alatala xa.
36 Sɔli yi a fala, a naxa, “En godo Filisitine fɔxɔ ra to kɔɛɛn na, en sa e yɛngɛ
han xɔtɔnni. Keden nama lu a nii ra.” E yi a yabi, e naxa, “Naxan nafan i ma,
na liga.” Koni, saraxaraliin naxa, “En na Ala maxɔdin be.”

37 Sɔli yi Ala maxɔdin, a naxa, “N xa godo Filisitine fɔxɔ ra ba? I e soma
Isirayila yii ba?” Koni na lɔxɔni a mi a yabi.
38 Nanara, Sɔli naxa, “Ɛ fa be, ganla yɛɛratine birin. En xa a kolon yulubin
naxan ligaxi to.
39 N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, Isirayila Rakisimana, hali xa n ma
diin Yonatan nan a xunna ra, a faxama nɛn.” Muxu yo mi a yabi yamaan yɛ.
40 A yi a fala Isirayila birin xa, a naxa, “Ɛ dangu fɔxɔ kedenni, n tan nun n
ma dii Yonatan xa lu fɔxɔ kedenni.” Yamaan yi a fala Sɔli xa, e naxa, “Naxan
nafan i ma, na liga.”
41 Sɔli yi a fala Alatala xa, Isirayilaa Ala, a naxa, “Ɲɔndin yita n na.”
Masɛnsɛnna yi Yonatan nun Sɔli suxu, yamaan yi ba a yɛ.*
42 Sɔli naxa, “Ɛ masɛnsɛnna ti nxu nun ma diin tagi.” Yonatan yi suxu.
43 Sɔli yi a fala Yonatan xa, a naxa, “A fala n xa i naxan ligaxi.” Yonatan yi
a yabi, a naxa, “N kumi siyadi nan tongoxi n ma dunganna ɲɔɛɛn na, n na
don. Fɔ n xa faxa?”
44 Sɔli naxa, “Ala xa tɔrɔ ɲaxin sa n ma xa i mi faxa, Yonatan.”
45 Koni sofane yi a fala Sɔli xa, e naxa, “Yonatan lan a xa faxa ba? A tan xa
mi a ra, naxan Isirayila rakisi gbeen ti? A mi faxɛ mumɛ! Nxu bata nxu kɔlɔ
habadan Alatala yi, hali a xunsɛxɛ kedenna, a mi birɛ bɔxɔni, bayo Ala nan a
mali a xa nɔɔn sɔtɔ to!” Nayi, sofane yi Yonatan xunba, a mi faxa.
46 Sɔli yi xɛtɛ Filisitine fɔxɔ ra, ne yi xɛtɛ e konni.
47 Sɔli to mangayaan tongo Isirayila yi, a yi e yaxune yɛngɛ a rabilinni,
Moyaba nun Amonine nun Edɔn nun Soba mangane, e nun Filisitine. A na
yi a yɛɛ rafindi dɛnaxan ma, a yi nɔɔn sɔtɔma nɛn na ma.
48 Lɔxɔna nde, a yi keli a sɛnbɛ gbeeni, a yi Amalɛkine nɔ, a Isirayila xunba
ne yii, naxanye yi a kalama.
49 Sɔli a dii xɛmɛne nan itoe ra: Yonatan nun Yisiwi nun Maliki-Suwa. A
dii tɛmɛ singen xili Merabi, a bolokadaan xili Mikali.
50 Sɔli a ɲaxanla yi xili nɛn Axinowami, Aximaasi a dii tɛmɛna. A sofa
kuntigin yi xili nɛn Abineri, Sɔli sɔxɔ Neri a dii xɛmɛna.
51 Kisu, Sɔli baba, e nun Neri, Abineri baba, Abiyɛli a diin nan yi ne ra.
52 Yɛngɛ ɲaxin keli nɛn Filisitine xili ma Sɔli a mangayaan ɲɛɛne birin yi.
Nanara, a nɛma fa sɛnbɛmaan to hanma wɛkilɛdena, a bata a raso a ganli.

15

Isirayila yi Amalɛkine yɛngɛ

1 Samuyɛli yi a fala Sɔli xa, a naxa, “Alatala n tan nan xɛxi i xunna
masusandeni i sugandi xinla ma alo mangana Isirayila xun na, a yamana.
Awa, i tuli mati Alatalaa falan na.
2 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Amalɛkine to kiraan
bolon Isirayila kaane yɛɛ ra e yi minima Misiran yamanani waxatin naxan
yi, n mi ɲinanxi na feen xɔn ma mumɛ!
3 Awa iki, sa Amalɛkine yɛngɛ, e gbeen seen naxanye birin na, i yi ne kala
fefe! I nama kininkinin, niimaseene birin faxa, xɛmɛne nun ɲaxanle, dii
ɲɔrɛne nun dii futene, ɲingene nun yɛxɛɛne, ɲɔgɔmɛne nun sofanle.’ ”
4 Sɔli yi ganla maxili, a e tɛngɛ Telayimi yi. Sofaan san masiga tiin muxu
wuli kɛmɛ firin yi na e nun Yuda xɛmɛ wuli fu.

* **14:41: 14.41** ***Yurima nun Tumin masɛnsɛn*** ti seene fe sɛbɛxi Xɔrɔyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

5 Sɔli yi siga han Amalɛki taani, a yi yɛngɛni tɔn lanbanni.
6 A yi a fala Kenine xa, a naxa, “Ɛ ɛ masiga, ɛ keli Amalɛkine yɛ, alogo n
nama ɛ raxɔri e xɔn. Bayo ɛ hinan nɛn Isirayila kaane ra, e to yi minima
Misiran yamanani.” Kenine yi e masiga Amalɛkine ra.
7 Sɔli yi Amalɛkine yɛngɛ keli Xawila yi han Suru, Misiran sogeteden
binna.
8 A yi Agaga Amalɛkine mangan ɲɛɲɛn suxu, a yi a yamaan birin faxa
silanfanna ra fefe!
9 Sɔli nun a ganla yi Agaga lu a nii ra e nun a xuruse sensenne nun
ɲingene nun yɛxɛɛne nun ɲinge diine nun yɛxɛɛ diine nun sube faɲine birin.
E mi tin ne faxɛ. Koni, naxanye mi yi fan, tɔnɔ mi yi naxanye ra, e ne faxa.
10 Nayi, Alatala yi falan ti Samuyɛli xa, a naxa,
11 “N nimisaxi Sɔli dɔxɔ feen na mangayani, bayo a bata a xun xanbi so n
tan yi, a mi n ma falane ligama.” Samuyɛli yi xɔlɔ, a xi Alatala maxandɛ
kɔɛna ngaan na.
12 Samuyɛli yi keli xɔtɔn! A siga Sɔli ralandeni. E yi a fala a xa a Sɔli bata yi
siga Karemele yi, alogo a xa sa xunnayeren gɛmɛn dɔxɔ a yɛtɛ xa. A mɔn
bata yi kiraan suxu a godo Giligali yi.
13 Samuyɛli yi sa a li na yi. Sɔli naxa, “Alatala xa i baraka. N bata Alatalaa
falane suxu.”
14 Samuyɛli yi a fala, a naxa, “Nayi, yɛxɛɛ wuga xuiin mundun mɛma ito
ra? Ŋingen mundun wuga xui ito ra?”
15 Sɔli yi yabin ti, a naxa, “Sofane nan faxi e ra sa keli Amalɛkine konni. E
bata yɛxɛɛn nun ɲinge sensenne ba a yɛ alogo e xa ba saraxan na Alatala xa,
i ya Ala. Koni nxu a dɔnxɛne birin faxa nɛn.”
16 Samuyɛli yi a fala Sɔli xa, a naxa, “A lu na kiini! N xa a fala i xa Alatala
naxan falaxi n xa to kɔɛɛn na.” Sɔli yi a fala, a naxa, “A fala n xa.”
17 Samuyɛli yi a fala, a naxa, “A singeni i yi i yɛtɛ mirixi muxu xurin nan
na, iki i bata findi Isirayila bɔnsɔnne mangan na. Alatala nan i masusanxi, i
findi mangan na Isirayila xun na.
18 Anu, Alatala bata yi i xɛ fena nde ra, a naxa, ‘Sa Amalɛkine, yulubi
kanne raxɔri fefe! Sa e yɛngɛ han i yi e ɲan fefe!’
19 Nanfera i mi i tuli mati Alatalaa falan na? Nanfera i yɛngɛ yi seene
tongo, i fe ɲaxin liga Alatala yɛtagi?”
20 Sɔli yi Samuyɛli yabi, a naxa, “N na Alatala xuiin namɛ nɛn ki faɲi! N
bira nɛn a kiraan fɔxɔ ra a naxan yita n na, n yi Amalɛkine raxɔri fefe! Fɔ
Agaga, e mangana, n yi fa a ra be.
21 Koni, sofane bata yɛxɛɛne nun ɲinge sensenne ba yɛngɛ yi seene yɛ,
naxanye fan e ne ba se kala daxine yɛ, alogo e xa ba saraxan na Alatala xa, i
ya Ala, Giligali yi be.”
22 Samuyɛli yi a fala, a naxa, “Saraxa ganxine nun saraxane Alatala
kɛnɛŋɲɛ dangu a xuiin suxun na ba? Ɛn-ɛn. Fala suxun dangu saraxane ra,
yɛtɛ magodon dangu konton turene ra.
23 Awa, murutɛn fan findixi yulubin nan na alo yiimatona, matandin fan
ɲaxu alo suxure batuna. Bayo i bata i mɛ Alatalaa falan na, a fan fa a mɛma
i ra nɛn alo mangana.”
24 Nayi, Sɔli yi a fala Samuyɛli xa, a naxa, “N bata yulubin liga! N bata
Alatalaa falane matandi, e nun i ya falane. N gaxu nɛn yamaan yɛɛ ra, n yi a
xuiin namɛ.

25 Iki n bata i mayandi, diɲa n yulubin ma, en birin xa xɛtɛ alogo n xa
Alatala batu."
26 Samuyɛli yi a fala a xa, a naxa, "N mi fa fama i fɔxɔ ra, bayo i bata i mɛ
Alatalaa falan na, Alatala yi a mɛ i ra alo Isirayila mangana."
27 Samuyɛli yi a firifiri alogo a xa siga, koni Sɔli yi a suxu a domaan lenben
ma, a bɔ.
28 Samuyɛli yi a fala a xa, a naxa, "Alatala Isirayilaa mangayaan bama i
yii na kiini to, a yi a so i ya muxuna nde yii, naxan dangu i tan na.
29 Ala, Isirayila binyen naxan yi, a mi wule, a mi a miriyane maxɛtɛma,
bayo adamadi mi a ra."
30 Sɔli mɔn yi a yabi, a naxa, "N bata yulubin liga! Koni yandi, binyen sa n
ma, fonne nun Isirayila yamaan yɛtagi, en birin xa xɛtɛ n yi Alatala batu i ya
Ala."
31 Samuyɛli nun Sɔli yi xɛtɛ e bode xɔn, Sɔli yi Alatala batu.
32 Samuyɛli yi a fala, a naxa, "Ɛ fa Agaga ra n xa, Amalɛkine mangana."
Agaga yi a maso a binni sɛwani, a yi a falama a yɛtɛ ma, "Saya xɔlɛn bata ɲan
yati!"
33 Koni Samuyɛli yi a fala a xa, a naxa, "I ya silanfanna bata yi diine ba
ɲaxanle yii. Na kiini i nga a diin bama nɛn a yii." Samuyɛli yi Agaga yisɛgɛ
sɛgɛ Alatala yɛtagi Giligali yi.
34 Samuyɛli yi xɛtɛ Rama yi, Sɔli yi xɛtɛ a konni Gibeya yi.
35 Samuyɛli mi fa Sɔli to han a faxa, bayo a yi sunuxi a fe ra. Alatala yi
nimisa Sɔli sugandi feen na mangan na Isirayila xun na.

16

Ala yi Dawuda sugandi

1 Alatala yi a fala Samuyɛli xa, a naxa, "Han waxatin mundun yi i luyɛ
sunuxi Sɔli a fe ra? N tan yɛtɛɛn bata n mɛ a ra alo mangana Isirayila xun
na. I ya ture sa fenna rafe, n bata i rasiga Yese konni, Bɛtɛlɛmi kaana. N bata
mangana nde sugandi a dii xɛmɛne yɛ."
2 Samuyɛli yi a fala, a naxa, "N sigama di? Sɔli a feen mɛma nɛn, a yi n
faxa." Alatala yi a fala, a naxa, "Ŋinge gilɛna nde xali i yii, i yi a fala, i naxa,
'N faxi saraxa baden nin Alatala xa.'
3 Yese xili saraxa bani, n na a yitɛ i ra i lan i xa naxan liga. N na naxan yita
i ra, i yi na kanna masusan a sugandi feen na mangan na."
4 Alatala naxan fala, Samuyɛli yi na liga a siga Bɛtɛlɛmi yi. Taan fonne
birin yi fa a ralandeni e xuruxurunma gaxuni. E a maxɔdin, e naxa, "I faxi
fe faɲin nan na ba?"
5 A yi a fala, a naxa, "Ɔn, hɛrin na a ra. N faxi saraxa baden nin Alatala xa.
Ɛ ɛ rasariɲan, ɛ fa n fɛma saraxa badeni. A yi Yese fan nun a diine rasariɲan
a e xili saraxa bani."
6 Ne fa waxatin naxan yi, Samuyɛli to Eliyabi to, a yi a miri, a naxa,
"Alatala a tan nan sugandixi yati!"
7 Koni Alatala yi a fala Samuyɛli xa, a naxa, "I nama i miri a tofanna ma
hanma a kuyana, bayo n mi a tan sugandixi. Alatala mi feene yatɛma
adamadiine naxanye yatɛxi. Adamadiine a yɛtagin nan matoma, koni
Alatala muxun bɔŋɛn nan matoma."
8 Yese yi Abinadabo xili a a radangu Samuyɛli yɛtagi. Samuyɛli yi a fala, a
naxa, "Alatala mi ito sugandixi."

9 Yese yi Sama radangu. Samuyɛli yi a fala, a naxa, “Alatala mi ito fan
sugandixi.”
10 Yese a dii soloferene radangu Samuyɛli yɛtagi, koni Samuyɛli naxa,
“Alatala mi itoe sese sugandixi.”
11 Samuyɛli mɔn yi Yese maxɔdin, a naxa, “Banxulanna se mi fa be?” Yese
yi a yabi, a naxa, “Xurimaan nan luxi, koni a sa xuruse rabadeni.” Nayi,
Samuyɛli yi a fala Sɔli xa, a naxa, “A xa sa fen, en mi donse donna fɔlɔma a
xanbi.”
12 Yese yi muxuna nde xɛ, a sa fa a ra. A fatin yi gbeeli, a yɛtagin yi rayabu,
a ti kiin yi fan. Alatala yi a fala Samuyɛli xa, a naxa, “Keli, i yi a masusan a
sugandi feen na, bayo a tan na a ra.”
13 Samuyɛli yi ture sa fenna tongo a Dawuda xunna masusan a tadane
tagi. Fɔlɔ na lɔxɔni, Alatalaa Nii Sariɲanxin yi godo Dawuda ma sɛnbɛni.
Samuyɛli yi keli, a siga Rama yi.

Dawuda yi wali Sɔli xa

14 Alatalaa Nii Sariɲanxin bata yi mini Sɔli yi, yinna ɲaxin yi lu a tɔrɛ fata
Alatala ra.
15 Sɔli a walikɛne yi a fala a xa, e naxa, “Ŋinan ɲaxin nan i tɔrɔma keli Ala
ma.
16 Nxu kanna xa falan ti. I ya walikɛne i sagoni. Nxu xɛmɛna nde fenɲɛ
naxan fatan kondenna maxɛ. Ŋinan ɲaxin na so i yi keli Ala ma, maxaseen
yi maxa, na yi i bɔɲɛn nafan i ma.”
17 Sɔli yi yabin ti, a naxa, “Awa, ɛ maxase maxa faɲina nde fen n xa, ɛ yi fa
a ra.”
18 Walikɛ keden yi a fala, a naxa, “N bata Yese Bɛtɛlɛmi kaana dii xɛmɛ
keden to naxan fatan kondenna maxɛ. Sofa kɛndɛn na a ra, a wɛkilɛ han! A
falan tima ki faɲi, a mɔn tofan. Alatala a xɔn.”
19 Sɔli yi xɛrane rasiga a faladeni Yese xa, a naxa, “I ya dii xɛmɛn Dawuda
rafa n ma naxan xuruseene fɔxɔ ra.”
20 Yese yi sofali keden tongo, a burun nate a fari, e nun manpa kundi
keden nun sii keden, a yi e birin so Dawuda yii Sɔli xa.
21 Dawuda yi fa a ti Sɔli yɛtagi, a rafan a ma han a findi a yɛngɛ so se
maxanla nde ra.
22 Sɔli yi xɛraan nasiga Yese ma, a naxa, “Tin, i xa Dawuda lu n yii, bayo a
rafan n ma.”
23 Nayi, yinnan na yi so Sɔli yi keli Ala ma waxatin naxan yi, Dawuda yi
kondenna tongoma nɛn a a maxa. Na yi Sɔli mafisama nɛn, a dundu, yinna
ɲaxin yi mini ayi.

17

Filisitine yi keli Isirayila xili ma

1 Filisitine yi e ganle malan yɛngɛ so xinla ma. E yi e malan Soko yi, naxan
Yuda bɔxɔn ma. E yi e ganla malan Soko nun Aseka tagi, Efesi-Damimi yi.
2 Sɔli nun Isirayila muxune fan yi e ganla malan Ela lanbanni. E yi e ganla
ti Filisitine yɛngɛ xinla ma.
3 Filisitine yi tixi geyaan fari fɔxɔ kedenni, Isirayila kaane fan geyaan fari
fɔxɔ kedenni. Lanbanna yi e tagi.
4 Fala ralina nde yi mini Filisitine yɛ, a a maso gali firinne tagi. A yi xili
Goliyati, Gati kaan nan yi a ra. A yi kuya fɔ nɔngɔnna yɛ sennin nun yiin yɛ
keden.

5 Sula kɔmɔtin yi soxi a xun na, sula domaan xali daxin yi a fatin
kantanma naxan kilo tonge sennin liyɛ.
6 A sanne yi yɛ masansanxi sulan nan na. Sula silanfanna yi sɔtixi a fari.
7 A tanban fɛɛn yi gbo alo gbindonna. Wuren naxan yi na ɲɔɛ ra, a kilo
solofere liyɛ. A yɛ masansan wure lefaan suxu muxun yi sigan tima a yɛɛ ra.
8 A a xuini te, a falan nasiga Isirayila ganla ma, a naxa, “Nanfera ɛ tixi
yɛngɛ so xinla ma? Filisitina nde xa mi n tan na ba? Ɛ tan, Sɔli a konyine xa
mi ɛ ra ba? Ɛ muxu keden yita naxan godɛ n yɛngɛdeni.
9 Xa a nɔ n bɔnbɛ a n faxa, nxu findi ɛ konyine ra. Xa n na a nɔ, n yi a faxa,
ɛ findi nxɔ konyine ra, ɛ wali nxu xa.”
10 Filisiti xɛmɛn mɔn yi a fala, a naxa, “N bata na xinla rasiga Isirayila
ganle ma. Xɛmɛ keden xa mini, alogo nxu xa nxu bode yɛngɛ.”
11 Sɔli nun Isirayila kaane birin yi Filisiti xɛmɛna falane mɛ, gaxu gbeen yi
e suxu.

Dawuda yi Goliyati faxa

12 Yese Efarata bɔnsɔnna dii xɛmɛn nan yi Dawuda ra, naxan yi kelixi
Bɛtɛlɛmi taani Yuda bɔxɔn ma. Dii xɛmɛ solomasɛxɛ yi Yese yii. Sɔli
waxatini, Yese bata yi findi fonna ra yamaan yɛ.
13 Yese a dii xɛmɛ singe saxanne bata yi siga Sɔli fɔxɔ ra yɛngɛni. A singen
yi xili Eliyabi, a firinden xili Abinadabo, a saxanden xili Sama.
14 Dawuda nan yi xurimaan na. Fori saxanne yi Sɔli fɔxɔ ra.
15 Dawuda yi sigama Sɔli konni a mɔn yi xɛtɛma a babaa xuruseene
rabadeni Bɛtɛlɛmi yi.
16 Xii tonge naanin, xɔtɔnna nun ɲinbanna, Goliyati Filisiti xɛmɛn yi tima
nɛn e yɛtagi.
17 Yese yi a fala a diin Dawuda xa, a naxa, “Donse xɔri bɛnbɛnla nun buru
xun funi itoe tongo, i yi e xali i tadane xɔn gali malandeni.
18 I mɔn yi fɛnɛ kundi funi itoe sanba e sofa kuntigin ma. I mɔn yi a mato
xa i tadane kɛndɛ, i yi fa taxamasenna nde ra keli e ma.
19 E Sɔli fɛma Ela lanbanni e nun Isirayila xɛmɛne birin Filisitine
yɛngɛdeni.”
20 Dawuda yi keli xɔtɔn xɔtɔn. A xuruseene taxu xuruse kantanna nde ra,
a a goronne tongo, a siga, alo Yese a yamari kii naxan yi. A so gali
malandeni waxatin naxan yi, a yi ganla li tixi yɛngɛ so xinla ma, e yɛngɛ
sɔnxɔni tema.
21 Isirayila nun Filisitine yi e ganle ti yɛngɛ so xinla ma, kɛnɛnni
22 Dawuda yi a goronne taxu goron kantanna ra, ganla yi tixi dɛnaxan yi
a siga a giyɛ mɛnni. A to so, a a tadane xɔntɔn.
23 A yi fala tiini e ra waxatin naxan yi, Filisiti sofaan Goliyati Gati kaan yi
a mafa a ganla yɛɛ ra. A mɔn yi a xuini te, a xɛtɛ a dari fe xinli ito ma.
Dawuda yi a mɛ.
24 Isirayila kaane birin yi e masiga e to Goliyati to, bayo e yi gaxuxi a yɛɛ
ra ki faɲi.
25 Birin yi a falama, e naxa, “Ɛ bata xɛmɛni ito to godɛ? A godoma Isirayila
xili feen nan ma. Naxan na a faxa, mangan nafulu gbeen fiyɛ a ma nɛn. A a
dii tɛmɛn fi a ma futun na, a mudu fiin ba a denbayaan xun ma Isirayila yi.”
26 Xɛmɛn naxanye yi Dawuda fɛma, a a fala ne xa, a naxa, “Nanfe ligɛ na
kanna xa naxan na Filisitini ito faxa, a yagin ba Isirayila ma? Nde Filisiti
Ala kolontareni ito ra naxan susuxi habadan Alaa ganle makonbɛ?”

27 Yamaan yi xɛtɛ falane ma, e naxa, “Ito nan ligama na kanna xa naxan
na a faxa.”
28 Eliyabi, a tadan forimaan to e nun sofane to batuɛ, a xɔlɔ Dawuda ma
han! A yi a fala, a naxa, “Nanfera i faxi be? I ya xuruse kurudin taxuxi nde
ra burunna ra? N ni i ya yɛtɛ yigboon kolon, e nun i ya bɔɲɛ ɲaxiyana. I faxi
yɛngɛni gbɛden nin.”
29 Dawuda yi maxɔdinna ti, a naxa, “N nanse ligaxi a ɲaxin na? N fala tiin
nin gbansan!”
30 A a xun xanbi so a tada yi a sofa gbɛtɛ maxɔdin na kii kedenni. Yamaan
yi a yabi alo a singena.
31 E na falane mɛ Dawuda ra waxatin naxan yi e sa ne dɛntɛgɛ Sɔli xa. Sɔli
yi a xili.
32 Dawuda yi a fala Sɔli xa, a naxa, “Muxu yo nama yigitɛgɛ Filisitini ito a
fe ra. N tan, i ya walikɛɛn sigama nɛn a yɛngɛdeni.”
33 Sɔli yi Dawuda yabi, a naxa, “I mi nɔɛ Filisitini ito yɛngɛ, bayo banxulan
ɲɔrɛn ni i ra, koni a tan, yɛngɛ soon na a ra xabu a dii ɲɔrɛna.”
34 Dawuda yi a fala Sɔli xa, a naxa, “N tan, i ya walikɛɛn yi n baba
xuruseene nan nabama. Xa yatana hanma ɲarina nde yi fa, a yɛxɛɛ keden
suxu,
35 n yi n gima a fɔxɔ ra nɛn, n yi a bɔnbɔ, n yɛxɛɛn ba a dɛ ra. Xa a fa n xili
ma, n yi a suxuma nɛn a xabene ma, n na a bɔnbɔ, a faxa.
36 I ya walikɛɛn yi yatan nun ɲarin faxama na kii nin, awa n Filisiti Ala
kolontareni ito ligama na kiini nɛn. Amasɔtɔ, a bata habadan Alaa ganle
makonbi.
37 Alatala naxan n natangaxi yatan nun ɲarin yii xanle ma, na mɔn n bɛ
Filisitini ito yii nɛn.” Nayi, Sɔli yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Siga, Alatala xa
lu i xɔn.”
38 Sɔli yi Dawuda maxidi a yɛtɛna a dugine yi, a a maxidi a makantan
domani, a sula kɔmɔtin so a xun na.
39 Dawuda yi Sɔli a silanfanna singan a tagi xidin na a dugine fari. A yi
keli a xa siga. Koni a mi yi darixi e ra. A yi a fala, a naxa, “N mi nɔɛ ito birin
nasiga tiyɛ, n munma fatan singe.” Dawuda yi e ba a ma.
40 A dunganna suxu a yii, a gɛmɛ malaxunxin suulun sugandi xuden dɛ. A
e sa a yɛxɛɛ raba sagbaan kui. A lantanna a yii, a siga Filisiti sofaan xili ma.
41 Filisiti sofaan yi a maso Dawuda ra ndedi ndedi, a yɛ masansan wure
lefana maxanla fan yi sigama a yɛɛ ra.
42 A Dawuda mato, a yi a kolon a banxulan ɲɔrɛn nan mɔn yi Dawuda ra, a
fatin yi gbeeli, a yɛtagin yi tofan. Goliyati yi a raɲaxu.
43 Filisiti sofaan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Baredin nan n na ba? I to
fama n xili ma ɛ nun dunganna?” A yi a danga a suxurene yi.
44 A yi a fala, a naxa, “Fa be! N ni i suben soma nɛn xɔline nun subene yii!”
45 Dawuda yi a fala Filisiti sofaan xa, a naxa, “I fama n xili ma silanfanna
nun tanban nun xanla nan na i yii, koni n tan fama i xili ma Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna nan xili yi, Isirayila ganle Ala, i naxan konbixi.
46 To, Alatala i soma nɛn n yii, n yi i nɔ, n ni i xunna bolonɲɛ a dɛ. To, n
Filisitine ganla muxune binbine soma nɛn xɔline nun subene yii, dunuɲa
muxune birin yi a kolon a Ala Isirayila yii.
47 Yamani ito birin yi a kolon a Alatala mi marakisin tima silanfanna nun
tanban barakani. Amasɔtɔ, Alatala nan gbee yɛngɛn na, a ɛ tan birin soma
nɛn nxu yii.”

48 Goliyati yi lu fɛ Dawuda binni, Dawuda yi a mafura, a a gi siga Filisiti
sofaan nalandeni.
49 Dawuda yi a yiin nagodo a sagbani, a gɛmɛn tongo, a a woli lantanna
ra, a Filisiti sofaan gɔlɔn a tigi ra. Gɛmɛn yi so Filisiti sofaan tigini, a bira a
yɛtagin ma bɔxɔni.
50 Na kiini, Dawuda yi Filisiti sofaan nɔ lantanna nun gɛmɛn na, a a faxa,
silanfan mi yi a yii.
51 Dawuda yi a gi han Filisiti sofaan dɛxɔn, a ti na. A Filisiti sofana
silanfanna botin a tɛɛni, a yi a faxa, a yi a xunna bolon a dɛ.
Filisitine to a to, a e yɛngɛ so kuntigin bata faxa, e yi e gi.
52 Isirayila nun Yuda sofane yi sɔnxɔni te, e bira e fɔxɔ ra, e e kedi han Gati
nun Ekirɔn so dɛɛn na. Filisiti sofane binbine yi biraxi Saarayimi kiraan xɔn
han Gati nun Ekirɔn.
53 Isirayila kaane to xɛtɛ Filisitine fɔxɔ ra, e e gali malanden seene tongo.
54 Dawuda yi Filisiti sofaan xunna tongo, a yi a xali Yerusalɛn taani. A sa
Filisiti sofana yɛngɛ so seene sa a bubuni.
55 Sɔli Dawuda to sigɛ waxatin naxan yi Filisiti sofaan nalandeni, a yi
Abineri a gali xunna maxɔdin, a naxa, “Abineri, nde a dii banxulan ɲɔrɛn ni
ito ra?” Abineri yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ i niini, mangana, n mi a
kolon.”
56 Mangan yi a fala, a naxa, “A yɛ fen, naxan ma dii banxulanni ito ra.”
57 Dawuda keli xanbini Filisiti sofaan faxadeni, Abineri yi a tongo a siga a
ra Sɔli yɛtagi. Filisiti sofaan xunna yi suxi Dawuda yii.
58 Sɔli yi a fala a xa, a naxa, “Nde a dii i ra, banxulan ɲɔrɛna?” Dawuda yi a
yabi, a naxa, “I ya walikɛɛn Yese a diin nan n na, Bɛtɛlɛmi kaana.”

18

Yonatan nun Dawuda xɔyiyana

1 Sɔli yelin falan tiyɛ Dawuda xa waxatin naxan yi, Yonatan nun Dawuda
yi findi xɔyimane ra. Yonatan yi Dawuda xanu alo a yɛtɛna.
2 Na lɔxɔn yɛtɛni Sɔli yi Dawuda makankan a fɛma, a mi tin a siga a babaa
banxini.
3 Yonatan yi layirin xidi e nun Dawuda tagi, bayo a bata yi a xanu alo a
yɛtɛna.
4 Doma gbeen naxan yi a ma, a na ba, a a so Dawuda yii e nun a yɛngɛ so
domana, e nun a silanfanna nun a xanla nun a tagi xidina.
5 Sɔli na yi Dawuda rasiga dɛdɛ, a feen sɔnɔyama nɛn. Sɔli yi tide matexin
fi a ma yɛngɛsone xun na. Na yi rafan yamaan birin ma, hali Sɔli a
kuntigine.
6 Ganla xɛtɛmatɔna, Dawuda to bata yelin Filisiti sofaan faxɛ, Isirayila
taane birin ɲaxanle yi mini Manga Sɔli ralandeni, e sigin sama, e e
bodonma tanban xuiin nun maxase gbɛtɛne xuiin na, e sɔnxɔma sɛwani.
7 Ɲaxanle yi e bode yabima ɲaxanni, e naxa,
“Sɔli bata muxu wuli keden faxa,
Dawuda tan wuli fu.”
8 Sɔli yi na feen famu kii ɲaxini a xɔlɔ kati! A yi a fala, a naxa, “E wuli fu
nan soxi Dawuda yii, n tan wuli keden. A mi fa dasaxi sese ra fɔ
mangayana.”
9 Sɔli yi Dawuda raɲaxu, fɔlɔ na lɔxɔn ma.

10 Na xɔtɔn bode, yinna ɲaxin yi so Sɔli yi keli Ala ma. A yi waliyiya falane
ti a banxin tagini. Dawuda yi kondenna maxama a xa alo a dari fena, Sɔli a
tanban yi a yii.
11 Sɔli yi a tanban woli, a naxa, “N Dawuda sɔxɔnma nɛn n na a sɔxɔnxin
lu banxin kanke.” Koni Dawuda yi keli a bun ma dɔxɔɲa ma firin.
12 Sɔli yi gaxu Dawuda yɛɛ ra, bayo Alatala bata yi a rabeɲin a lu Dawuda
xɔn.
13 Nanara, a yi Dawuda masiga a ra, a a findi sofa wuli fu kuntigin na.
Dawuda yi lu sigɛ yɛngɛni gali xunna ra.
14 Dawuda a feene birin yi sɔnɔyama, bayo Alatala yi a xɔn.
15 Sɔli to a to a yi nɔɔn sɔtɔma tun, a gaxu a yɛɛ ra.
16 Koni Dawuda yi rafan Isirayila nun Yuda birin ma, bayo a tan nan yi
tima e yɛɛ ra e yɛngɛne yi.
17 Sɔli yi a fala Dawuda xa, a naxa, “N ma dii tɛmɛ singen ni i ra, Merabi. N
na a fima nɛn i ma futun na. Koni i wɛkilɛ han! I yi Alatala a yɛngɛne so.”
Sɔli yi a miri, a naxa, “N mi n yiini tema a xili ma. Filisitine xa na liga!”
18 Dawuda yi Sɔli yabi, a naxa, “Sese mi n tan na, sese mi n baba a
bɔnsɔnna nun a denbayaan na Isirayila yi. Mangan xa findi n bitanna ra
di?”
19 Sɔli a dii tɛmɛ Merabi fi waxatin to a li Dawuda ma, a yi fi Adiriyɛli ma,
Mehola kaana.
20 Awa, Mikali, Sɔli a dii tɛmɛna, Dawuda yi rafan a ma. E to na fala Sɔli
xa, na yi a kɛnɛn.
21 Sɔli yi a fala, a naxa, “N na a fima a ma nɛn, alogo a xa findi a suxu fɛrɛn
na, alogo Filisitine xa a faxa.” Sɔli mɔn yi a fala Dawuda xa a firindeni, a
naxa, “I findima nɛn n bitanna ra to.”
22 Sɔli yi yamarini ito fi a walikɛne ma, a naxa, “Ɛ falan ti Dawuda xa
luxunni. Ɛ a fala a xa, ɛ naxa, ‘A mato i rafan mangan nun a kuntigine birin
ma. Tin, i xa findi mangan bitanna ra.’ ”
23 E yi na fala Dawuda xa. Koni Dawuda yi yabin ti, a naxa, “Ɛ tan yɛɛ ra yi
fe xurin na a ra ba? N findi mangan bitanna ra? Setaren nan n tan na, tɔnɔ
mi n na.”
24 Sɔli a walikɛne yi sa a yɛba a xa Dawuda naxan falaxi.
25 Sɔli yi e yabi, a naxa, “Ɛ falan ti Dawuda xa, ɛ naxa, ‘Mangan mako mi
futu se ma, koni a xa sa Filisiti muxu kɛmɛ banxulan a fa e kidin na, alogo a
xa a gbeen ɲɔxɔ a yaxune ra.’ ” Sɔli a kɔtɛni, Dawuda yi faxama Filisitine
barakan nin.
26 Sɔli a walikɛne yi sa na falane ti Dawuda xa. Dawuda yi wa a xɔn a xa
findi mangan bitanna ra. Benun waxatin naxan falaxi,
27 Dawuda yi keli e nun a fɔxɔrabirane, a sa Filisiti xɛmɛ kɛmɛ firin faxa.
Dawuda yi fa e banxulan kidine ra, a yi a bɛrɛyaan dɛfexin so mangan yii,
alogo a xa findi mangan bitanna ra. Nayi, Sɔli yi a dii tɛmɛ Mikali fi a ma a
ɲaxanla ra.
28 Sɔli to a to a Alatala Dawuda xɔn, Dawuda mɔn yi rafan a dii Mikali ma,
29 Sɔli yi gaxu Dawuda yɛɛ ra dangu a fɔlɔn na. A yi findi a yaxun na a siin
dɔnxɛn birin yi.
30 Na waxatini Filisitine kuntigine yi sigama yɛngɛni Isirayila kaane xili
ma. Yɛ yo yɛ, Dawuda yi nɔɔn sɔtɔma yɛngɛni dangu Sɔli a kuntigin bonne
ra. A xinla yi te.

19

Yonatan yi Dawuda xun mayɛngɛ

1 Sɔli yi a fala a dii Yonatan nun a kuntigine birin xa a Dawuda xa faxa.
Koni Dawuda yi rafan Yonatan ma han!
2 A yi a rakolon, a naxa, “N baba Sɔli wama i faxa feni. A liga i yeren ma
tila xɔtɔnni. I luxunden fen, i yi lu na yi.
3 N minima nɛn nxu nun n baba. Nxu tima nɛn xɛɛn ma i luxunma
dɛnaxan yi. N ni i ya fe falama nɛn a xa. N na a kui feene kolon, n na a fala i
xa.”
4 Yonatan yi Dawuda a fanna fala a baba Sɔli xa, a naxa, “I tan mangan
na, i nama i ya walikɛɛn Dawuda hakɛn tongo, bayo a munma i hakɛ tongo.
A yɛtɛna a faɲin nan ligaxi i xa han!
5 Fayida a niin nan fi Filisiti sofaan Goliyati faxa feni. Na lɔxɔni, Alatala yi
nɔ gbeen fi Isirayila birin ma, i yi a to, i sɛwa. Nanfera i hakɛn ligɛ, i
sɔntaren wunla ramini tɔɲɛgɛni, i Dawuda faxa fufafu?”
6 Sɔli yi Yonatan xuiin namɛ, a kɔlɔ, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala
yi, Dawuda mi faxama!”
7 Yonatan yi Dawuda xili, a na falane yɛba a xa. A Dawuda xali Sɔli fɛma,
Dawuda mɔn yi lu a fɛma alo a fɔlɔni.
8 Yɛngɛn mɔn yi fɔlɔ. Dawuda yi siga Filisitine yɛngɛdeni. A e nɔ fanga
gbeen na, e e gi a yɛɛ ra.
9 Awa, yinna ɲaxin yi so Sɔli yi keli Alatala ma. A yi a konni, a tanban suxi
a yii. Dawuda yi konden maxani.
10 Sɔli yi kata Dawuda sɔxɔn feen na a tanban na, alogo a xa a sɔxɔnxin lu
banxin kanke, koni Dawuda yi a masiga, tanban yi sɔti banxin kanke.
Dawuda yi a gi na kɔɛɛn na.
11 Sɔli yi sofane rasiga Dawuda a banxin nabilindeni alogo a xa faxa
xɔtɔnni. Koni Dawuda a ɲaxanla Mikali yi a rakolon a a fala a xa, a naxa,
“Xa i mi i yɛtɛ rakisi kɔɛni ito ra, xɔtɔnni i faxama nɛn.”
12 A yi a ramini banxin foye soden na. Dawuda yi a gi. A a sɔlon na kii nin.
13 Na xanbi ra, Mikali yi suxurena nde tongo a a sa Dawuda a saden ma. A
sii kidin sa a xun sade ra, a a sade dugin sa a ma.
14 Sɔli a xɛrane fa waxatin naxan yi Dawuda suxudeni, Mikali yi a fala e
xa, a naxa, “A mi yalan.”
15 Sɔli mɔn yi e rasiga a firindeni. A a fala e xa, a naxa, “Ɛ fa a ra n xɔn a
furema saden ma, alogo n xa a faxa.”
16 Xɛrane mɔn yi xɛtɛ, e fa suxuren to saden ma, siin kidin nan yi saden
xunna ra.
17 Sɔli yi a fala Mikali xa, a naxa, “Nanfera i n yanfaxi na kiini, i yi n yaxun
lu a siga?” Mikali yi Sɔli yabi, a naxa, “A a fala n xa nɛn, a naxa, ‘Tin n xa
siga, hanma n ni i faxa.’ ”
18 Dawuda yi nɔ a giyɛ, a siga Samuyɛli konni Rama yi. Sɔli naxan birin
liga a ra a na yɛba a xa. Nayi, e birin yi siga e sa dɔxɔ Nayoti yi.
19 E yi a dɛntɛgɛ Sɔli xa a Dawuda Nayoti yi Rama dɛxɔn.
20 Sɔli yi sofane rasiga a suxudeni. Koni, ne to nabi ganla nde li nabiya
fala tiini, Samuyɛli yi tixi e yɛɛ ra, Alaa Nii Sariɲanxin yi godo Sɔli a xɛrane
ma, e fan yi nabiya falane ti fɔlɔ.
21 Na yi fala Sɔli xa, a sofa gbɛtɛye rasiga. Ne fan yi waliyiyaan fɔlɔ. A mɔn
yi sofane xɛ a saxandeni, ne fan yi waliyiyaan fɔlɔ.

22 Dɔnxɛn na, Sɔli yɛtɛɛn yi siga Rama yi. A Seku ige ramaraden li, a
maxɔdinna ti, a naxa, “Samuyɛli nun Dawuda minɛn yi?” E a yabi, e naxa,
“E Nayoti yi Rama dɛxɔn.”
23 Sɔli yi siga Nayoti binni Rama yi. Koni, Alaa Nii Sariŋanxin yi fa a fan
ma, Sɔli yi siga nabiya falane tiyɛ han a so Nayoti yi.
24 A yi a dugine ba, a nabiya falane ti Samuyɛli yɛtagi. A ragenla yi lu saxi
yanyin nun kɔɛna ngaan na. Nanara, yamaan naxa, “Sɔli fan bata findi
nabiin na ba?”

20

Yonatan nun Dawuda

1 Dawuda yi keli Nayoti yi Rama dɛxɔn a sa Yonatan li. A a maxɔdin, a
naxa, “N nanfe ligaxi hanma n hakɛn mundun ligaxi, hanma n yulubin
mundun tongoxi i baba ma? Nanfera a wama n faxa feni?”
2 Yonatan yi a yabi, a naxa, “A makuya na ra! I mi faxama! N baba mi fefe
ligama a mi naxan falama n xa singen. Nanfera a ito luxunŋɛ n ma? Na mi a
ra!”
3 Dawuda yi a kɔlɔ, a naxa, “I baba a kolon ki faŋi, a n bata rafan i ma. A a
mirima iki, a naxa, ‘Yonatan nama ito kolon, a a tɔrɔma nɛn.’ Koni n bata n
kɔlɔ habadan Alatala yi e nun i tan yi, a luxi ndedi n faxa.”
4 Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Naxan xɔli i ma n na ligɛ i xa.”
5 Dawuda yi a yabi, a naxa, “Tila, Kike Nɛnɛn ŋaxaŋaxan na a ra. A yi daxa
n xa dɔxɔ mangan fɛma nxu yi nxu dɛge nxu bode xɔn. Koni, a lu n xa siga, n
yi n luxun xɛɛn ma han tila buda ŋinbanna ra.
6 Xa i baba a kolon a n mi be, i yi a fala, i naxa, ‘Dawuda n mayandixi nɛn
a n xa tin a xa siga a taani Bɛtɛlɛmi yi, bayo ŋɛɛn saraxan nan sa bama a
xabilan birin xa na yi.’
7 Xa a a fala, a naxa, ‘Na lanxi,’ nayi i ya walikɛɛn natangaxi. Koni xa a
mɔnɛ, i xa a kolon a a waxi n tɔrɔ feen nin.
8 I ya hinanna yita i ya walikɛɛn na, bayo i bata layiri xidi n xa Alatala
yɛtagi. Xa n bata findi hakɛ kanna ra, i tan yɛtɛɛn xa n faxa. Nanfera i n
xalima han i baba fɛma?”
9 Yonatan yi a yabi, a naxa, “Na mi ligɛ mumɛ! Xa n yi la a ra a n baba bata
a ŋɛnige a xa i faxa, n na a falama nɛn i xa.”
10 Dawuda yi a fala Yonatan xa, a naxa, “Nde n nakolonma xa i baba yabi
ŋaxin so i yii?”
11 Yonatan yi a fala, a naxa, “Fa be. En siga xɛɛn ma.” E mini, e siga e bode
xɔn.
12 Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “N bata Alatala, Isirayilaa Ala
findi n seren na, waxatini ito yi, tila buda n nan n baba kui feene kolonma
nɛn. Xa i mɔn nafan a ma, n tan nan na falama i xa.
13 Koni xa n baba wama i tɔrɔ feni, Alatala xa tɔrɔya ŋaxin sa n ma xa n mi
a fala i xa, n yi i rasiga bɔŋɛ xunbenli. Alatala xa lu i xɔn alo a lu n baba xɔn
kii naxan yi.
14 Koni i tan xa Alatalaa hinanna yita n na n siin birin yi, alogo n nama
faxa.
15 I ya hinanna nama dan n bɔnsɔnna xa habadan, hali Alatala na i
yaxune birin ŋan bɔxɔ xɔnna fari.”
16 Nayi, Dawuda nun Yonatan yi layirin xidi, a naxa, “Alatala xa Dawuda
gbeen ŋɔxɔ a yaxune ra.”

17 Yonatan mɔn yi Dawuda rakɔlɔ a xanuntenyana fe ra bayo a yi a xanuxi
alo a yɛtɛɛn niina.
18 Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Tila, Kike Nɛnɛn ɲaxaɲaxan na a
ra. E a kolonma nɛn a i mi be, bayo i dɔxɔdeni gelima nɛn.
19 Tila buda ɲinbanna ra, i sigama nɛn han i sa i luxun dɛnaxan yi bode
lɔxɔni i yi n legeden Eseli gɛmɛn fɛma.
20 N xalimakuli saxan wolima nɛn gɛmɛn dɛxɔn alo n seen nan
matinxinma.
21 N banxulanna nde rasigama nɛn, n yi a fala a xa, n naxa, ‘Sa
xalimakunle tongo.’ Xa n na a fala a xa, n naxa, ‘Xalimakunle i bun ma be
binni, e tongo!’ Nayi, i fa, amasɔtɔ bɔɲɛ xunbenla i xa, fefe mi ligama i ra, n
bata n kɔlɔ habadan Alatala yi.
22 Koni xa n na a fala banxulanna xa, n naxa, ‘A mato, xalimakunle
makuya pon,’ nayi siga, bayo Alatala bata i rasiga.
23 I nama ɲinan na feen xɔn de en naxan falaxi, Alatala nan seren na i tan
nun n tan tagi han habadan!”
24 Nayi, Dawuda yi siga a luxundeni burunna ra. Kike Nɛnɛn ɲaxaɲaxan
yi a li, mangan yi dɔxɔ a dɛgedeni
25 alo mangan dari fena, a yi dɔxɔ gbɛdɛn ma naxan xun xanbi soxi
banxini, Yonatan yɛtagi. Abineri yi dɔxɔ a dɛxɔn, koni Dawuda dɔxɔden yi
gelixi.
26 Na lɔxɔni Sɔli mi sese fala, bayo a yi a miri, a naxa, “Dawuda mi nɔxi fɛ
fata sariɲantareya fena nde ra. Sariɲantareyaan nan findɛ a ra.”
27 Koni na xɔtɔn bode, kiken xii firinden na, Dawuda dɔxɔden mɔn yi
gelixi. Sɔli yi Yonatan maxɔdin, a naxa, “Nanfera Dawuda mi faxi a
dɛgedeni to nun xoro yi, Yese a diina?”
28 Yonatan yi Sɔli yabi, a naxa, “Dawuda n mayandixi nɛn a xa siga
Bɛtɛlɛmi yi.
29 A a falaxi nɛn, a naxa, ‘Yandi, a lu n xa siga, bayo n xabilan saraxa
baani taani. N tada bata n xili na yi. Xa dɛ fanna nan en tagi, a lu n xa sa n
tadane to.’ Nanara, a mi faxi mangana a donse dondeni.”
30 Nayi, Sɔli bɔɲɛn yi te Yonatan xili ma. A yi a fala a xa, a naxa, “Dii kalaxi
murutɛxina! N na a kolon a i xɔyin nan Yese a dii xɛmɛn na! I yagima nɛn, i
nga fan yi yagi naxan i barixi.
31 Amasɔtɔ fanni Yese a dii xɛmɛni ito a nii ra, i ya fe mi sabatɛ, i mɔn mi
nɔɛ findɛ mangan na! Awa iki, i xa muxune xɛ, e xa sa fa a ra n xɔn, amasɔtɔ
a faxa daxin na a ra!”
32 Yonatan yi Sɔli yabi, a naxa, “A xa faxa nanfera? A nanfe ligaxi?”
33 Sɔli yi a tanban woli a xili ma alogo a xa a faxa. Nayi, Yonatan yi a
kolon, fa fala a baba yi wama Dawuda faxa feni.
34 A xɔlɔxi gbeen yi keli tabanla ra, a mi donse don na kiken xii firindeni,
bayo a yi sunuxi Dawudaa fe ra, a baba naxan nayarabi.
35 Na xɔtɔn bode, Yonatan yi siga xɛɛn ma e nun Dawuda lanxi dɛnaxan
ma. Banxulanna nde yi biraxi a fɔxɔ ra.
36 A yi a fala a xa, a naxa, “I i gi yɛɛn na i xalimakunle malan n naxanye
wolima.” Banxulanna yi siga a giyɛ, Yonatan yi xalimakuli keden woli alogo
a xa dangu banxulanna ra.
37 Banxulanna to Yonatan ma xalimakunla biraden li, Yonatan yi sɔnxɔ a
xanbi ra, a naxa, “Xalimakunla mi makuya i ra ba?”

38 A mɔn yi sɔnxɔ, a naxa, “I mafura! Siga, iki sa! I nama i yiti de!” Banxulanna yi xalimakunla tongo, a fa a kanna fɛma.
39 Banxulanna mi yi sese famuma, Yonatan nun Dawuda nan tun yi na famuma.
40 Yonatan yi a yɛngɛ so seene so banxulanna yii, a naxa, “Siga, e xali taani.”
41 Banxulanna keli xanbini na, Dawuda yi mini a luxundeni gɛmɛn yiifari fɔxɔn ma. A yi a xinbi sin Yonatan yɛtagi dɔxɔŋa ma saxan, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma. E yi e bode sunbu, e wuga, katarabi Dawuda ma.
42 Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Siga bɔŋɛ xunbenli. A kolon, en bata en ma xɔyiyaan nakɔlɔ Alatala xinli, en yi a fala, ‘Alatala nan seren na, i tan nun n tan tagi e nun n bɔnsɔnna nun i bɔnsɔnna tagi habadan!’ ”

21

1 Dawuda yi keli a siga, Yonatan yi xɛtɛ taani.

Dawuda yi a gi

2 Dawuda yi siga Nobi yi saraxarali Aximeleki konni. Aximeleki yi fa xuruxurunŋɛ gaxuni a ralandeni, a naxa, “Nanfera i keden na a ra? Nanfera muxe mi faxi i matideni?”
3 Dawuda yi saraxarali Aximeleki yabi, a naxa, “Mangan yamarin fixi n ma nɛn, a naxa, ‘Muxu yo nama feni ito kolon e nun n xɛraan naxan soxi i yii.’ Nanara, n yi a fala n sigati bonne xa, a e xa naralan n na yire gbɛtɛ yi.
4 Awa, nanse i yii be? Buru suulun so n yii hanma i nɔɛ naxan gbɛtɛ sɔtɛ.”
5 Saraxaraliin yi Dawuda yabi, a naxa, “Buru gbɛtɛ mi n yii, koni buru ralixin be. Anu a mi nɔɛ donŋɛ xa i ya muxune mi e yɛtɛ suxi waxati danguxini ito yi, e mi e maso ŋaxanle ra.”
6 Dawuda yi a yabi, a naxa, “Ɔn yati, nxu danxin na a ra ŋaxanle ma alo n darixi a ligɛ kii naxan yi n na siga yɛngɛni. N fɔxɔrabirane yɛngɛ so seene rasariŋanxin na a ra, hali nxu mi Alaa wanla ra. To daxin sariŋan dangu na ra pon!”
7 Nayi, saraxaraliin yi buru ralixine so Dawuda yii. Amasɔtɔ gbɛtɛ mi yi na fɔ Buru Rasariŋanxin naxan bata yi fɛriŋɛn Alatala yɛtagi a batu banxini, a yi masara buru nɛnɛn na.
8 Na lɔxɔni, Sɔli a yɛxɛɛ kantanne kuntigin naxan yi xili Dowegi Edɔn kaana, na yi na yi Alatalaa wanla ra.
9 Dawuda mɔn yi a fala Aximeleki xa, a naxa, “Tanba mi i yii be hanma silanfanna? Bayo mangana xɛrayaan yi mafuraxi han, n mi nɔxi waxati sɔtɛ n yi n ma silanfanna tongo hanma yɛngɛ so se gbɛtɛ.”
10 Saraxaraliin yi a yabi, a naxa, “Goliyati a silanfanna be, i Filisiti sofaan naxan faxa Ela lanbanni. A saxi saraxarali domaan xanbi ra, a mafilinxi dugina nde yi. A tongo xa i wama a xɔn, na kedenna nan nxu yii be.” Dawuda yi a yabi, a naxa, “A ŋɔxɔn mi na. A so n yii.”

Dawuda Gati taani

11 Na lɔxɔni, Dawuda yi a gi Sɔli ma. A siga Akisi konni, Gati mangana.
12 Koni Akisi a walikɛne yi a fala a xa, e naxa, “Yamanan mangan Dawuda xa mi ito ra ba? Ŋaxanle mi yi sigin sama ito xan xili xunna ba, e yi e bodon? E naxa, ‘Sɔli bata muxu wuli keden faxa, Dawuda tan wuli fu?’ ”
13 Dawuda yi falan ne sa a bɔŋɛni, a gaxu gbeen ti Akisi yɛɛ ra Gati mangana.

14 A yi a yɛtɛ findi fatɔɔn na e yɛtagi. A yi e taani waxatin naxan yi, a yi fatɔyaan nan maligama, a sɛbɛnle ti dɛɛne ma, a a dɛ igen namini a dɛ xabene yi.
15 Akisi yi a fala a walikɛne xa, a naxa, “Ɛ a mato! Xɛmɛni ito xunna mi dɔxi! Nanfera ɛ faxi a ra n fɛma?
16 Daxune nan dasaxi n ma ba, ɛ to faxi ito ra n fɛma, a yi n findi a daxuyaan sereyaan na? A mi soma n konni de!”

22

Dawuda yi so Adulan faranna ra

1 Dawuda yi keli Gati yi, a sa a luxun Adulan faranna ra. A tadane nun a babaa denbayaan to na mɛ, e siga a fɔxɔ ra na yi.
2 Muxun naxanye tɔrɔxi, hanma donla naxanye ma, hanma naxanye murutɛxi, ne birin yi e malan a fɛma a findi e yɛɛratiin na. Na ma, xɛmɛ kɛmɛ naanin ɲɔxɔndɔn yi lu a fɔxɔ ra.
3 Dawuda yi keli, a siga Misipe taani, Moyaba yi. A yi a fala Moyaba mangan xa, a naxa, “Tin n baba nun nga xa fa dɔxɔ i konni, han n yi a kolon Ala naxan ligama n na.”
4 Dawuda yi e xali Moyaba mangan konni, e lu na fanni Dawuda yi faran makantanxin na waxatin naxan yi.
5 Lɔxɔna nde Nabi Gadi yi a fala Dawuda xa, a naxa, “I nama lu faran makantanxin na. Siga Yuda yamanani.” Nayi, Dawuda yi keli, a siga Xɛrɛti fɔtɔnni.

Sɔli yi Nobi saraxaraline faxa

6 Sɔli yi Dawuda nun a fɔxɔrabirane fe xibarun mɛ. Sɔli yi dɔxi tamaro wudi binla bun ma, Gibeya yi geyaan fari. A tanban yi suxi a yii, a kuntigine birin yi tixi a fɛma.
7 Sɔli yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tuli mati, ɛ tan Bunyamin kaane! Yese a dii xɛmɛn xɛɛne nun manpa bili nakɔne soɛ ɛ yii ba? A ɛ birin findɛ muxu wuli keden kuntigin na hanma muxu kɛmɛ kuntigin na ba?
8 Awa, nanfera ɛ birin n mayanfama? Muxu yo mi n nakolonma a n ma dii nun Dawuda bata layiri xidi, Yese a diina. Ɛ tan sese mi kɔntɔfilixi n ma fe ra? Ɛ mi n nakolonɲɛ fa fala n ma diin bata n ma walikɛɛn nadin n xili ma, a xa n legeden yanfani, alo a ligama kii naxan yi to?”
9 Koni, Dowegi Edɔn kaan naxan yi Sɔli a kuntigine yɛ, na yi a fala, a naxa, “N Yese a dii xɛmɛn to nɛn fɛ Nobi yi, Aximeleki fɛma, Axituba a dii xɛmɛna.
10 Aximeleki Alatala maxɔdin a xa nɛn, a fandane so a yii e nun sofaan Goliyati Filisiti kaana silanfanna.”
11 Mangan yi muxune rasiga saraxaralina Aximeleki tongodeni Axitubaa diina, e nun a fafe xabilan birin. Ne nan yi saraxaraline ra Nobi yi. E birin yi fa mangan fɛma.
12 Sɔli yi a fala, a naxa, “I tuli mati, Axitubaa dii xɛmɛna.” A yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra, n kanna.”
13 Sɔli yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera ɛ yanfan soxi n ma, ɛ nun Yese a dii xɛmɛna? I donseen so nɛn a yii e nun silanfanna, i yi Ala maxɔdin a xa, alogo a xa keli n xili ma, a n legeden yanfani alo a ligama kii naxan yi to.”
14 Aximeleki yi mangan yabi, a naxa, “Koni, nde i ya walikɛne yɛ naxan lannayaan nabama alo Dawuda, mangan bitanna, mangan kantan tiine kuntigina, e nun muxu binyena mangana a banxini?

15 A singen mi yi na ra n xa Ala maxɔdin a xa. A makuya na ra! Mangan
nama n tan i ya walikɛɛn kansun hanma n baba xabilan muxuna nde, bayo
n tan i ya walikɛɛn mi fefe kolon feni ito kui mumɛ!"
16 Mangan yi a fala, a naxa, "I faxama nɛn yati, Aximeleki, ɛ nun ɛ fafe
xabilan birin."
17 Mangan yi a kantan tiine yamari, naxanye yi tixi a fɛma, a naxa, "Ɛ
Alatalaa saraxaraline faxa, bayo ne fan Dawuda nan malima. E a kolon nɛn
a Dawuda bata a gi, koni e mi n nakolon." Koni Sɔli a walikɛ yo mi tin a yiin
dinɲɛ Alatalaa saraxaraline ra, a e faxa.
18 Nayi, mangan yi Dowegi Edɔn kaan yamari, a naxa, "I tan xa sa
saraxaralini itoe faxa." Dowegi yi a maso, a yi e faxa. Na lɔxɔni, a yi muxu
tonge solomasɛxɛ e nun suulun faxa naxanye lan e xa saraxarali domaan so.
19 Sɔli mɔn yi fu saraxaraline taan ma, Nobi. A yi yihadin sa xɛmɛne nun
ɲaxanle nun diidine nun dii ɲɔrɛne fari e nun ɲingene nun sofanle nun
yɛxɛɛne birin.
20 Abiyatari, Aximeleki a dii xɛmɛna, Axituba mamandenna, na yi mini. A
a gi siga Dawuda fɛma.
21 A yi a fala Dawuda xa a Sɔli bata Alatalaa saraxaraline faxa.
22 Dawuda yi a fala Abiyatari xa, a naxa, "Na lɔxɔni, n to Dowegi Edɔn
kaan to na yi, n yi a kolon a a mi yi taganɲɛ Sɔli rakolonɲɛ a i fafe n malixi.
Nayi, n tan nan findixi i baba xabilan birin faxan sabun na!
23 Lu n fɛma be, i nama gaxu sese ra, bayo naxan wama i niin xɔn, na n
fan gbeen xɔn. I rakantanma nɛn n fɛma."

23

Dawuda yi Keyila taan nakisi

1 Muxune yi a fala Dawuda xa, e naxa, "Filisitine bata Keyila taan yɛngɛ, e
maale muɲama lonne ma."
2 Dawuda yi Alatala maxɔdin, a naxa, "N xa siga Filisitini itoe yɛngɛdeni
ba?" Alatala yi a yabi, a naxa, "Siga, i Filisitine nɔma nɛn, i yi Keyila rakisi."
3 Dawuda fɔxɔrabirane yi a fala a xa, e naxa, "A mato, gaxuna nxu yi be
Yuda yi. Xa en siga Keyila yi Filisitine ganle yɛngɛdeni, a ɲaxuma ayi nɛn!"
4 Dawuda mɔn yi Alatala maxɔdin. Alatala yi a yabi, a naxa, "Keli, i siga
Keyila yi, bayo n Filisitine soma nɛn i yii."
5 Nayi, Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi siga Keyila yi, e sa Filisitine yɛngɛ. E
yi e xuruseene tongo, a kala gbeen sa Filisitine fari. Na kiini, Dawuda yi
Keyila kaane rakisi.
6 Abiyatari Aximeleki a dii xɛmɛn fa waxatini Dawuda fɛma Keyila yi, a fa
nɛn saraxarali domaan na Ala maxɔdin sena.

Sɔli yi bira Dawuda fɔxɔ ra

7 Sɔli yi rakolon Dawuda fa feen ma Keyila yi, a yi a fala, a naxa, "Ala bata
a so n yii, bayo a bata fa so taana nde yi yinna soxi naxan ma, naxan so
dɛɛne balanxi wuren na."
8 Sɔli yi ganla birin xili yɛngɛni alogo e xa siga Keyila yi, e Dawuda nun a
fɔxɔrabirane rabilin.
9 Dawuda to a kolon a Sɔli bata kɔtɛ ɲaxini tɔn a xili ma, a yi yamarin fi
saraxarali Abiyatari ma, a a xa fa saraxarali domaan na alogo Ala xa
maxɔdin.
10 Dawuda yi a fala, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala, n bata a mɛ a Sɔli a
yitɔnma, a xa fa Keyila taan kaladeni n tan ma fe ra.

11 Keyila muxune n soɛ Sɔli yii ba? Sɔli fama nɛn taan kaladeni alo n na a mɛxi kii naxan yi ba? Alatala, Isirayilaa Ala, yandi, n yabi." Alatala yi a yabi, a naxa, "A fama nɛn."
12 Dawuda mɔn yi a fala, a naxa, "Keyila muxune nxu nun n fɔxɔrabirane soma nɛn Sɔli yii ba?" Alatala yi a yabi, a naxa, "Ɔn, e a ligama nɛn."
13 Nayi, Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi keli Keyila yi, muxu kɛmɛ sennin ɲɔxɔndɔn. E yi siga e xun xɔn. Sɔli to a mɛ a Dawuda bata a gi taani, a mi fa siga.
14 Dawuda yi sa dɔxɔ Sifi tonbonna geyaan yire makantanxine yi. Yɛ yo yɛ, Sɔli yi a fenma nɛn tun, koni Ala mi tin a soɛ a yii.
15 Dawuda yi a toxi yati a Sɔli yi sigama yɛngɛni alogo a xa a faxa, koni a lu Xoresa, Sifi tonbonni.
16 Nayi, Yonatan Sɔli a dii xɛmɛn yi siga Dawuda fɛma Xoresa yi a a mali a xa fangan sɔtɔ Ala yi.
17 A yi a fala, a naxa, "I nama gaxu sese ra, n baba Sɔli mi nɔ sɔtɔma i suxu feen ma. I tan nan findima mangan na Isirayila yi, n tan yi findi i bundɔxɔn na. N baba yɛtɛna a kolon."
18 E birin yi layirin xidi Alatala yɛtagi. Dawuda yi lu Xoresa yi, Yonatan yi xɛtɛ a konni.
19 Sifi kaane yi keli, e sa Sɔli li Gibeya yi, e yi a fala a xa, e naxa, "I mi a kolon a Dawuda luxunxi nxu konni yire makantanxine yi, Xoresa yi, Xakila geyaan fari, Yesimon yiifari fɔxɔni?
20 Nayi, fa nxu konni mangana, amasɔtɔ i rafanna nan na ra. Nxu a soɛ mangan yii."
21 Sɔli yi a fala, a naxa, "Alatala xa ɛ baraka, ɛ to kininkininxi n ma.
22 Iki ɛ mɔn xa siga fe yitɔndeni, ɛ a fe xibarune kolon. Ɛ yi a kolon a darixi sigɛ kiraan naxanye xɔn e nun muxun naxanye a toxi na yi. Bayo n bata a mɛ fa fala a kɔta.
23 Ɛ a luxundene birin nakɔrɔsi a darixi sigɛ dɛnaxan yi. Ɛ mɔn yi fa xibaru kɛndɛn na n xɔn. En birin sigɛ. Xa a yamanani, n na a fenɲɛ Yuda xabilane birin yi."
24 Sifi muxune yi keli e xɛtɛ e konni Sɔli yɛɛ ra. Na waxatini Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi Mayon tonbonni, Araba yamanani, Yesimon yiifari fɔxɔni.
25 Sɔli nun a sofane yi siga Dawuda fendeni. Dawuda to a mɛ, a yi siga gɛmɛ yireni, a sa dɔxɔ Mayon tonbonni. Sɔli to na mɛ, a bira Dawuda fɔxɔ ra Mayon tonbonni.
26 Sɔli yi sigama geyaan fɔxɔ kedenni, Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi fɔxɔ kedenni. Dawuda yi a gima a xa keli Sɔli bun ma. Sɔli nun a sofane yi kataxi Dawuda nun a fɔxɔrabirane rabilindeni alogo e xa e suxu.
27 Koni xɛra keden yi fa a fala Sɔli xa, a naxa, "Fa mafurɛn! Filisitine bata so bɔxɔni."
28 Sɔli yi xɛtɛ Dawuda fɔxɔ ra, a siga Filisitine ralandeni. Nanara, mɛnna yi xili sa, "Mayitaxun Gɛmɛna."

24

Dawuda yi tondi Sɔli faxɛ

1 Dawuda yi keli na yamanani, a sa dɔxɔ marakantan yirene yi En-Gedi yamanani.
2 Sɔli xɛtɛ waxatin naxan yi sa keli Filisitine fɔxɔ ra, e yi a fala a xa, e naxa, "Dawuda En-Gedi tonbonni."

3 Sɔli yi sofa yɛbaxin wuli saxan tongo Isirayila ganla yɛ, a siga Dawuda
nun a fɔxɔrabirane fendeni, Sii Kɔtɔ Gɛmɛne dɛxɔn.
4 A yi danguma yɛxɛɛ kulana ndee dɛxɔn ma, a yi faranna nde to na yi. Sɔli
yi so taa fanna ma mɛnni. Koni Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi luxunxi na
faranna kui pon!
5 Dawudaa muxune yi a fala, e naxa, “Waxati falaxin ni ito ra Alatala xɔn,
a to a fala i xa, a naxa, ‘N ni i yaxun soma nɛn i yii, i yi i waxɔn feen liga a ra.’
” Nayi, Dawuda yi a maso Sɔli ra dɔɲin! A yi a domaan lenben xaba a ra.
6 Koni a to na liga, a yi nimisa han! Amasɔtɔ, a bata yi Sɔli a doma lenben
xaba a ra.
7 A yi a fala a fɔxɔrabirane xa, a naxa, “Alatala xa n natanga na fe sifan
ligadeni n kanna ra, Alatalaa muxu sugandixina. N mi n yiin dinɲɛ a ra
amasɔtɔ Alatala nan a sugandixi mangan na.”
8 Nayi, Dawuda yi a fɔxɔrabirane maxadi alogo e nama Sɔli suxu. Sɔli yi
mini faranna ra, a kiraan suxu.
9 Na xanbi ra, Dawuda yi keli a mini faranna ra. A yi lu sɔnxɔɛ Sɔli fɔxɔ ra,
a naxa, “Mangana, n kanna!” Sɔli to a xanbi rato, Dawuda yi a xinbi sin a
yɛtagi, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
10 Dawuda yi a fala Sɔli xa, a naxa, “Nanfera i tuli matima muxune ra
naxanye a falama a n wama i tɔrɔ feni?
11 I bata a to i yɛɛne ra a Alatala bata yi i so n yii to faranna ra. Ndee a fala
nɛn a n xa i faxa, koni n yi diɲa i ma, n yi a fala, n naxa, ‘N mi n yiini tema n
kanna xili ma, amasɔtɔ Alatala nan a sugandixi.’
12 I yɛɛn ti, baba, i ya doma lenben mato n yii. N bata i ya doma lenben
xaba, koni n mi i faxaxi. A kolon, i la a ra, n sɔnna mi a ra, murutɛ mi n yi. N
mi hakɛ ligaxi i ra. Koni i tan n niin fɔxɔ ra, alogo i xa n faxa.
13 Alatala xa kitin sa en tagi, Alatala xa n gbeen ɲɔxɔ i ra, koni n tan mi n
yiin dinma i ra.
14 Sandan naxa, ‘Ɲaxun kelima ɲaxulane nan ma.’ Nanara, n tan mi fe
ɲaxin ligama i tan na.
15 Isirayila mangan kelixi nde xili ma? I biraxi nde fɔxɔ ra? Bare faxaxin
ba? N tan luxi i tan yɛɛ ra yi nɛn alo dowɛna.
16 Alatala xa findi en ma kitin saan na, a kitin bolon i tan nun n tan tagi. A
xa n mato, a yi n xun mayɛngɛ, a findi n ma kitisaan na, a n ba i yii.”
17 Dawuda yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi, Sɔli yi maxɔdinna ti, “I tan
nan yati xui ito ra ba, n ma dii Dawuda?” Sɔli yi a xuini te a wuga.
18 A yi a fala Dawuda xa, a naxa, “I tinxin dangu n na, amasɔtɔ i bata fe
faɲin liga n xa, n tan bata i tɔrɔ.
19 I bata fanna yita n na to, i naxan ligaxi n xa. Bayo Alatala bata yi n so i
yii koni i mi n faxa.
20 Xa muxuna nde a yaxun li, a tinɲɛ a yi siga bɔɲɛ xunbenli ba? Alatala xa
i saren fi i naxan ligaxi n xa to.
21 Iki, n na a kolon i mangayaan sɔtɔma nɛn, Isirayila bɔxɔn birin yi lu i yii.
22 Awa, i kɔlɔ n xa Alatala yi fa fala n na faxa, i mi n yixɛtɛne faxɛ. I nama
n xinla ba n xabilan muxune yɛ.”
23 Dawuda yi a kɔlɔ Sɔli xa. Sɔli mɔn yi xɛtɛ a konni, koni Dawuda nun a
fɔxɔrabirane yi te marakantan yireni.

25

Nabali yi tondi Dawuda maliyɛ

1 Samuyɛli yi faxa, Isirayila birin yi e malan a wugadeni. E a maluxun a
dɔxɔdeni Rama yi. Na xanbi ra, Dawuda yi siga Paran tonbonni.
2 Nafulu kan gbeena nde yi Mayon taani naxan yi walima Karemele yi.
Yɛxɛɛ wuli keden e nun sii wuli keden yi a yii, a yi ne nan xabene
maxabama Karemele yi.
3 Na xɛmɛn yi xili Nabali, a ɲaxanla xili Abigayili. Na ɲaxanla xaxinla yi
fan, a yi tofan, koni a xɛmɛn yi yɛ xɔdɔxɔ, a ɲaxu. A yi Kalebi bɔnsɔnna nin.
4 Dawuda yi a mɛ tonbonni a Nabali a yɛxɛɛne xaben maxabama.
5 A yi banxulan fu rasiga a ma, a a fala ne xa, a naxa, “Ɛ siga Nabali fɛma
Karemele yi. Ɛ a xɔntɔn n xa,
6 ɛ yi ito fala a xa, ɛ naxa, ‘Ala xa hɛrin fi i ma. Ala xa hɛrin fi i ya
denbayaan ma. Ala xa hɛrin lu i yii seene birin yi!
7 Dawuda bata a mɛ a yɛxɛɛ xabe maxabane i konni. E nun i ya xuruse
rabane waxatin naxan birin tixi Karemele yi nxu fɛma, nxu mi sese ɲaxi
liga e ra, e sese mi lɔxi ayi.
8 I nɔɛ i ya walikɛne maxɔdinɲɛ, e a falɛ i xa. Nanara, Dawuda i
maxandima, a naxa, “I ya fanna yita n ma banxulanne ra, amasɔtɔ nxu faxi
sali lɔxɔn nan ma fe ra.” Nayi, n bata i maxandi, nxu tan, i ya walikɛne ki e
nun i ya dii Dawuda, i nɔɛ naxan sɔtɛ.’ ”
9 Dawuda fɔxɔrabirane to so, e yi na falane yɛba Nabali xa Dawuda xili
xunna. Na xanbi ra, e yi e dundu.
10 Koni Nabali yi Dawuda a walikɛne yabi, a naxa, “Nde Dawuda ra? Nde
Yese a diin na? Konyi wuyaxi na to naxanye e gima e kanne konna ma.
11 Nanfera n tan n ma burun nun n ma igen nun suben tongɛ, n naxan
nafalaxi n ma yɛxɛɛ xabe maxabane xa, n yi a so muxune yii n yɛtɛɛn mi
naxanye kelide kolon?”
12 Dawuda fɔxɔrabirane yi xɛtɛ. E to so, e fa Nabali a falane birin dɛntɛgɛ.
13 Nayi, Dawuda yi a fala a fɔxɔrabirane xa, a naxa, “Birin xa a silanfanna
singan a tagi xidin na.” E birin yi silanfanna xidi e tagi. Dawuda fan yi a
gbeen tongo. Xɛmɛ kɛmɛ naanin ɲɔxɔn yi te a fɔxɔ ra. Kɛmɛ firin yi lu
goronne fɛma.
14 Nabali a walikɛ keden yi fa a fala Abigayili xa, a kanna a ɲaxanla, a
naxa, “Dawuda bata xɛrane rasiga nxu kanna xɔntɔndeni sa keli tonbonni
koni a e makonbixi nɛn ki faɲi!
15 Anu, muxuni itoe fan nɛn nxu ra ki faɲi, e mi fe ɲaxi yo liga nxu ra. Nxu
waxatin naxan birin naba e dɛxɔn ma burunna ra, nxɔ sese mi lɔ ayi.
16 Nxu waxatin naxan birin naba e fɛma xuruse rabadeni, e nxu kantan
nɛn alo sansanna kɔɛ nun yanyin na.
17 Awa iki, i miri ki faɲi i lan i xa naxan liga, bayo tɔrɔn nan nagidixi en
kanna ma e nun a denbayana ngaan ma. Fuyantenna na a ra, falan mi fa
nɔɛ tiyɛ a xa.”
18 Abigayili yi a mafura, a buru kɛmɛ firin tongo e nun manpa kundi firin,
yɛxɛɛ yitɔnxin suulun, se kɛsɛ gilinxin ligaseen yɛ suulun, bogise xare xɔnna
ligaseen yɛ kɛmɛ e nun xɔdɛ bogi xaren ligaseen yɛ kɛmɛ firin. A yi e rate
sofanle fari.
19 A yi a fala a walikɛne xa, a naxa, “Ɛ dangu n yɛɛ ra, n xa bira ɛ fɔxɔ ra.”
Koni, a mi sese fala a xɛmɛn Nabali xa.
20 A yi dɔxi a sofanla fari, a godoma geyana nde lanbanni, Dawuda nun a
fɔxɔrabirane yi fa a mabinni, a yi naralan e ra.

21 Dawuda bata yi a fala, a naxa, “N bata xɛmɛni ito yii seene kantan
tonbonni fufafu! Sese mi lɔxi ayi, koni a bata n ma wali faɲin saren fi a
ɲaxin na.
22 Nayi, benun tila xɔtɔnni xa n Nabali a banxulanna nde lu a konni, Ala
xa tɔrɔ gbeen nagidi n ma!”
23 Abigayili to Dawuda to, a godo a sofanla fari mafurɛn, a a xinbi sin
Dawuda yɛtagi, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
24 A yi lu a san bun ma, a naxa, “Hakɛni ito goronna xa lu n tan nan xun
ma n kanna, n keden pe! Yandi tin, n xa falan ti i xa! A ramɛ n naxan falama.
25 N kanna, i nama Nabali fuyantenna ramɛ. A luxi alo a xinla, a xili
bunna nɛɛn ‘Kɔmɔna,’ seen nan soxi ayi. Koni, n tan i ya walikɛna, n mi
banxulanne to n kanna naxanye rafa.
26 Iki, n kanna, n bata n kɔlɔ habadan Alatala yi e nun i fan niini, Alatala
nan i ratangaxi gbalon ma, alogo i nama faxan ti, i yi i yɛtɛ gbeen ɲɔxɔ. Ala
xa i yaxune birin liga alo Nabali e nun muxun naxanye birin waxi i tɔrɔ
feni, n kanna.
27 Tin n ma finmaseene ra n faxi naxanye ra n kanna xa, e xa yitaxun i
fɔxɔrabirane ra.
28 N bata i mayandi, diɲa n ma fe kalaxine ma. N na a kolon a Alatala
mangayaan fima nɛn i ya denbayaan ma, bayo n kanna Alatala a yɛngɛne
soma. Ɲaxun nama taran i tan yi i siin birin yi.
29 Adamadina nde bata keli i sagatandeni, a xa i faxa, koni Alatala, i ya
Ala i kantanma nɛn, a i lu kɛndɛ muxune yɛ. Koni a yaxune niin nawolima
ayi nɛn pon, alo a na a woli lantanna ra.
30 Alatala na a fala faɲine birin nakamali a naxanye tixi n kanna xa, a i
findima nɛn Isirayila yɛɛratiin na.
31 Na waxatini n kanna nama nimisa, a tɔrɔ a bɔɲɛni, bayo a bata faxan ti
fuyanni, a a yɛtɛ gbeen ɲɔxɔ. Alatala na a fanna yita n kanna ra, a walikɛ
ɲaxanla a fe xa rabira a ma.”
32 Dawuda yi a fala Abigayili xa, a naxa, “N barikan birama Alatala xa,
Isirayilaa Ala, naxan i rafaxi to n nalandeni.
33 N bata i fan ma xaxilimayaan matɔxɔ, n duba i xa. Bayo i tan nan n
natanga faxa tiin ma, n mi n yɛtɛ gbeen ɲɔxɔ.
34 Koni, n bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan n
natangaxi fe ɲaxin liga feen ma, xa i mi yi fa n nalandeni nun, benun tila
xɔtɔnni Nabali a banxulanna keden mi yi luyɛ a nii ra.”
35 Abigayili fa naxanye ra Dawuda yi tin ne ra, a a fala a xa, a naxa, “Xɛtɛ i
konni bɔɲɛ xunbenli. A mato, n bata i xuiin namɛ, n yi i ya falan nasuxu.”
36 Abigayili Nabali fɛman li waxatin naxan yi, a yi ɲaxaɲaxan nabama a
banxini alo mangane a rabama kii naxan yi. Nabali yi sɛwaxi, a xunna
kelixi dɔlɔn na han! Nanara, a mi sese fala a xa han xɔtɔnni.
37 Koni xɔtɔnni, Nabali xunna to dɔxɔ, a ɲaxanla yi a fala a xa naxan
danguxi. Nabali bɔɲɛn yi din a fatin yi faxa a ma.
38 Xii fu ɲɔxɔn to dangu, Alatala yi Nabali bɔnbɔ a yi faxa.
39 Dawuda yi a mɛ a Nabali bata faxa, a yi a fala, a naxa, “N barikan
birama Alatala xa naxan n xun mayɛngɛxi marayarabini Nabali naxan sa n
fari. A bata a walikɛɛn natanga ɲaxun ma, a Nabali a ɲaxun naxɛtɛ a yɛtɛ
ma.” Dawuda yi xɛraan nasiga Abigayili ma, a a xa findi a ɲaxanla ra.
40 Dawudaa walikɛne to Karemele li, e a fala Abigayili xa, e naxa,
“Dawuda nan nxu rafaxi i fendeni alogo i xa findi a ɲaxanla ra.”

41 Abigayili yi a xinbi sin e yɛtagi, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, a naxa, “N tan
ni i ra i ya konyi ɲaxanla, n yitɔnxi findideni i ya walikɛɛn na, n yi i ya
walikɛne sanna maxa.”
42 Abigayili yi keli mafurɛn, a te sofanla nde fari, sungutun suulun yi
biraxi a fɔxɔ ra, e nun Dawudaa xɛrane yi siga, a findi a ɲaxanla ra.
43 Dawuda bata yi Axinowami, Yɛsɛreli kaan fan tongo e birin yi findi a
ɲaxanle ra.
44 Koni, Dawudaa ɲaxalan singen tan, Mikali, Sɔli a dii tɛmɛna, a baba
bata yi a fi futun na Paliti ma, Layisi Galin kaana a dii xɛmɛna.

26

Dawuda mɔn yi Sɔli niin natanga

1 Sifi kaane yi siga Sɔli fɛma Gibeya yi, e a fala a xa, e naxa, “Dawuda
luxunxi Xakila geyaan fari, Yesimon yɛtagi.”
2 Sɔli yi kiraan suxu siga Sifi tonbonni alogo a xa Dawuda fen e nun
Isirayila sofa yɛbaxi wuli saxan.
3 A yi a gali malandeni tɔn kiraan dɛxɔn Xakila geyaan fari, Yesimon
yɛtagi. Dawuda yi dɔxi tonbonni. A to a kolon a Sɔli bata fa a fɔxɔ ra,
4 a yi tegerenne rasiga alogo e xa Sɔli a feene rakɔrɔsi. Ne yi a kolon a Sɔli
bata so.
5 Nayi, Dawuda yi keli, a siga Sɔli a gali malandeni. A yi a to Sɔli yi saxi
dɛnaxan yi, e nun Abineri, Neri a dii xɛmɛna, a gali xunna. Sɔli yi xima gali
malanden tagini, ganla yi a rabilinni.
6 Dawuda yi maxɔdinna ti, a a fala Xiti kaana Aximeleki nun Abisayi,
Seruyaa dii xɛmɛna, Yowaba tada xa, a naxa, “Nde fɛ n fɔxɔ ra han Sɔli a gali
malandeni?” Abisayi yi a yabi, a naxa, “N tan fɛ i fɔxɔ ra.”
7 Kɔɛɛn na, Dawuda nun Abisayi yi siga gali malandeni. E yi Sɔli li saxi, a
xima, a tanban sɔtixi bɔxɔni a xun sade ra. Abineri nun sofane yi xima a
rabilinni.
8 Abisayi yi a fala Dawuda xa, a naxa, “To, Ala bata i yaxun so i yii. A lu n
xa a sɔxɔn, n na a rakankan bɔxɔni n ma tanban yɛ keden peen na. N mi
sinɲɛ firin.”
9 Koni Dawuda yi a fala Abisayi xa, a naxa, “I nama a faxa. Nde nɔɛ
Alatalaa muxu sugandixin faxɛ, a mi yulubi tongo?”
10 Dawuda yi a fala, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi. Alatala
yɛtɛɛn nan a faxama, a siimayaan yi dan, a faxa na kiini hanma a a faxa
yɛngɛni.
11 Koni Alatala xa n natanga a muxu sugandixin faxa feen ma. A tanban
gbansanna tongo a xun sade ra e nun min ige sa sena. En siga.”
12 Dawuda yi tanban nun ige sa seen tongo Sɔli xun sade ra, e siga. Muxu
yo mi a to, hanma a fena nde kolon. Muxu yo mi xulun, birin yi xima, bayo
Alatala bata yi xixɔli gbeen nagodo e ma.
13 Dawuda yi dangu bode fɔxɔn na, a ti geya xuntagi yire makuyeni, e tagi
kuya ki faɲi.
14 Dawuda yi ganla nun Abineri xili, Neri a diina, a naxa, “Abineri, i mi n
yabɛ ba?” Abineri yi yabin ti, a naxa, “Nde i tan na, i tan naxan sɔnxɔma
mangan xilideni?”
15 Dawuda yi a fala Abineri xa, a naxa, “Xɛmɛ mi i ra ba? I ɲɔxɔn mi na
Isirayila yi. Nayi, nanfera i mi mangan kantanma, i kanna? Muxuna nde
bata fa mangan faxadeni, i kanna.

16 I naxan ligaxi ito ra a mi fan. N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, i lan i xa faxa, ɛ to mi ɛ kanna kantanxi, Alatalaa muxu sugandixina. A mato iki, mangana a tanban nun a ige sa seen minɛn yi, naxanye yi a xun sade ra?"

17 Sɔli yi Dawuda xuiin kolon, a yi a fala, a naxa, "Dawuda, n ma diina, n ni i tan nan xui mɛma ba?" Dawuda yi a yabi, a naxa, "N tan nan yati a ra mangana, n kanna.

18 Nanfera n kanna biraxi a walikɛɛn fɔxɔ ra? N nanse ligaxi, fe ɲaxin mundun n kɛwanle yi?

19 Mangana, n kanna, yandi i ya walikɛna a falane ramɛ. Xa Alatala nan i radinma n xili ma, a xa tin saraxan na. Koni xa muxune na a ra, e xa danga Alatala yɛtagi, bayo e n kedima to, e n masiga Alatalaa bɔxɔn na, e naxa, 'Sa ala xɔɲɛne batu.'

20 Koni n tan, n mi waxi faxa feni yireni naxan makuya Alatala batuden na. Isirayila mangan bata siga yɛngɛni bɔxɔ yi kunla dɔrɔnna a fe ra, alo ganban fenɲɛ kii naxan yi burunna ra."

21 Sɔli yi a fala, a naxa, "N bata yulubin tongo. N ma dii Dawuda, i mɔn xa xɛtɛ. N mi fa fe ɲaxin ligama i ra, bayo i n niin natanga to. N bata a liga alo xaxilitarena yati! N bata tantan gbeen ti."

22 Dawuda yi yabin ti, a naxa, "Mangana a tanban ni i ra. I ya banxulanna keden xa fa a tongo.

23 Alatala muxun birin ma tinxinyaan nun tɔgɔndiyaan saren fima. To, Alatala i so nɛn n yii, koni n mi tin Alatalaa muxu sugandixin faxa feen ma.

24 Bayo to, n bata i niin yatɛ, Alatala xa n niin yatɛ, a n xunba tɔrɔn birin ma."

25 Sɔli yi a fala Dawuda xa, a naxa, "Ala xa i baraka, n ma dii Dawuda. I fe gbeene ligama nɛn, i nɔɔn sɔtɔma nɛn yati!" Dawuda yi siga a danna, Sɔli fan yi xɛtɛ a konni.

27

Dawuda yi dɔxɔ Filisitine konni

1 Dawuda yi a miri, a naxa, "Lɔxɔna nde Sɔli n faxama nɛn. A lan n xa n gi, n siga Filisitine yamanani. Nayi, Sɔli mi n sagatanɲɛ Isirayila bɔxɔn birin yi, n mɔn yi n ba a yii."

2 Dawuda yi keli, e nun a fɔxɔrabira kɛmɛ senninna, a siga Akisi konni, Mawoki a dii xɛmɛna, Gati mangana.

3 E birin yi dɔxɔ Gati yi, Akisi fɛma. Birin nun a denbayaan nan yi a ra. Dawudaa ɲaxalan firinne fan yi a fɛma, Axinowami Yɛsɛreli kaana, e nun Abigayili, Karemele kaana, Nabali a kaɲa gilɛna.

4 Sɔli to a mɛ a Dawuda bata sa a gi Gati yi, a yi ba fenɲɛ.

5 Dawuda yi a fala Akisi xa, a naxa, "Xa n nafan i ma, yirena nde xa so n yii banxidɛna nde ra, n dɔxɛ dɛnaxan yi. Amasɔtɔ nanfera i ya walikɛɛn dɔxɛ i fɛma manga taani?"

6 Na lɔxɔn yɛtɛni, Akisi yi Sikilaga so a yii. Nanara, han to Sikilaga findixi Yuda mangane gbeen na.

7 Dawuda yi lu Filisitine yamanani ɲɛɛ keden kike naanin.

8 Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi yɛngɛn nakeli Gesuri kaane xili ma, e nun Girisi kaane nun Amalɛkine. Amasɔtɔ, ne siyane yi dɔxi na bɔxɔni Suru binni siga han Misiran yi xabu waxati xunkuye.

9 Dawuda yi fuma na yamanana nde ma nɛn, ɲaxanla nun xɛmɛna, a mi
sese lu a nii ra. A yi yɛxɛɛne nun ɲingene nun sofanle nun ɲɔgɔmɛne nun
dugine tongoma, a mɔn yi xɛtɛ Akisi fɛma.
10 Akisi yi a maxɔdinma, a naxa, “Ɛ yɛngɛn nakelixi nde xili ma to?”
Dawuda yi a yabi, a naxa, “Yuda bɔxɔn yiifari fɔxɔn xili ma” hanma
“Yerameeline bɔxɔn yiifari fɔxɔn xili ma,” hanma “Kenine bɔxɔn yiifari
fɔxɔn xili ma.”
11 Xɛmɛn nun ɲaxanla, Dawuda mi yi sese luma a nii ra, naxan nɔɛ fɛ Gati
yi, bayo a yi a mirixi, a naxa, “E nɔɛ feene falɛ nxu xili ma nɛn, e a falɛ,
‘Dawuda a liga ikiini.’ ” A yi a ligama na kii nin a waxatin naxan birin ti
Filisitine yamanani.
12 Nanara, Akisi yi laxi Dawuda ra han! Bayo a yi a mirixi nɛn, a naxa,
“Dawuda bata Isirayila kaane raxɔlɔ han! Nayi, a findima nɛn n ma
walikɛɛn na habadan!”

28

Sɔli nun yiimatona

1 Na waxatini, Filisitine yi e sofane malan a findi gali kedenna ra siga
Isirayila yɛngɛdeni. Akisi yi a fala Dawuda xa, a naxa, “A kolon ki faɲi a ɛ
nun i fɔxɔrabirane luma nɛn n ma ganla yɛ.”
2 Dawuda yi Akisi yabi, a naxa, “Nayi, i yɛtɛna a toma nɛn i ya walikɛ
naxan ligama.” Akisi yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Nayi, n na i tongoma nɛn
n yɛtɛɛn kantan muxun na n siin birin yi.”
3 Samuyɛli bata yi faxa, Isirayila birin bata yi a saya feene liga, e yi a
maluxun a taani Rama yi. Sɔli bata yi koron bɔnbɔne nun yiimatone kedi
yamanani.
4 Filisitine yi e malan e fa kuru Sunami taani. Sɔli yi Isirayila birin malan
Gilibowa yi.
5 Sɔli Filisitine ganla to waxatin naxan yi, a gaxu, a bɔɲɛn yi mini.
6 Sɔli yi Alatala maxɔdin, koni Alatala mi a yabi xiyeni, a mi a yabi
saraxaraline masɛnsɛn ti seene yi,* a mi a yabi nabine xɔn.
7 Sɔli yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, “Ɛ ɲaxanla nde fen n xa naxan falan
tima barinne ra, alogo n xa sa a maxɔdin.” A walikɛne yi a fala a xa, e naxa,
“Na nde sa En-Dɔri.”
8 Sɔli yi a maxidi alo muxu gbɛtɛ, a doma gbɛtɛ so. E nun a fɔxɔrabira firin
yi so ɲaxanla konni kɔɛɛn na. A yi a fala a xa, a naxa, “N wama nɛn i xa
barinna nde maxɔdin n xa. N na naxan mataxamaseri i xa, i na ramini.”
9 Koni ɲaxanla yi a yabi, a naxa, “I a kolon ki faɲi Sɔli naxan ligaxi. A bata
koron bɔnbɔne nun yiimatone ɲan yamanani. I katama n mayenden feen
nan na alogo n fan xa faxa ba?”
10 Sɔli yi a kɔlɔ Alatala yi, a naxa, “N bata n kɔlɔ i xa habadan Alatala yi,
fefe mi i sɔtɛ feni ito yi.”
11 Ɲaxanla yi a fala, a naxa, “I waxi n xa nde yita i ra?” A yi a yabi, a naxa,
“Samuyɛli yita n na.”
12 Ɲaxanla Samuyɛli to waxatin naxan, a yi gbelegbele, a yi a fala Sɔli xa, a
naxa, “Nanfera i n yanfaxi? I tan nan Sɔli ra!”

---

* **28:6: 28.6 *Yurima nun Tumin masɛnsɛn ti seene*** fe sɛbɛxi Xɔrɔyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

13 Mangan yi a fala a xa, a naxa, “I nama gaxu, koni i nanse toma?”
Ɲaxanla yi a fala Sɔli xa, a naxa, “N barinna nde nan toma minɛ bɔxɔn bun.”
14 A yi a fala a xa, a naxa, “A yɛtagin di?” A yi a yabi, a naxa, “Xɛmɛ fonna
nan tema a mafilinxi dugini.” Sɔli yi a kolon a Samuyɛli nan yi a ra, a xinbi
sin, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
15 Samuyɛli yi a fala Sɔli xa, a naxa, “Nanfera i n ma matabuni kalaxi n
ma? Nanfera i n xilixi, n te?” Sɔli yi a yabi, a naxa, “N tɔrɔxi han! Filisitine n
yɛngɛma, Ala bata n nabeɲin. A mi fa n yabima nabi yi, a mi n yabima xiye
yi. N na i xilixi na nan ma alogo i xa fa a fala, n lan n xa naxan liga.”
16 Samuyɛli yi a fala, a naxa, “Nanfera i n maxɔdinma? Bayo Alatala bata i
rabeɲin, a findi i yaxun na.
17 Alatala bata n ma falan nakamali i ma. A bata mangayaan ba i yii, a a
so Dawuda yii.
18 Bayo i mi Alatala xuiin namɛ, i tondi Amalɛkine raxɔrɛ, nanara Alatala
ito ligaxi i ra to.
19 Alatala i tan nun Isirayila soma nɛn Filisitine yii. Tila, i tan nun i ya dii
xɛmɛne fama nɛn be n dɛnaxan yi, Alatala yi Isirayila ganla so Filisitine yii.”
20 Sɔli yi bira, a a yibandun bɔxɔni, gaxu gbeen yi a suxu Samuyɛli a falane
fe ra. Fangan yi ɲan a yi, bayo a mi yi donse yo donma yanyin nun kɔɛɛn na.
21 Ɲaxanla yi fa Sɔli fɛma, a a to fa fala a gaxuxi han! A yi a fala a xa, a
naxa, “A mato, i ya walikɛɛn bata i xuiin namɛ. Fayida, n na n niin fi nɛn i ya
falane suxudeni.
22 Iki, i fan xa i tuli mati n na. N xa fa donseen na i xɔn, i yi a don alogo i
fangan sɔtɔ benun i xa kiraan suxu.”
23 Koni a tondi, a yi a fala, a naxa, “N mi sese donma.” A fɔxɔrabirane nun
ɲaxanla yi kankan a ma, a yi e xuiin namɛ. A keli bɔxɔni a dɔxɔ saden ma.
24 Ɲaxanla yi ɲinge dii raturaxin faxa mafurɛn naxan yi ramaraxi a yii. A
murutu fuɲin tongo, a a bɔnbɔ, a burun gan a rate setareyani.
25 A yi ne so Sɔli nun a fɔxɔrabirane yii, e yi e dɛge. E yi keli na kɔɛɛn na, e
siga.

29

Filisitine yi Dawuda raxɛtɛ

1 Filisitine yi e ganla birin malan Afeki yi. Isirayila kaane tan yi e malan
tigin dɛxɔn Yɛsɛreli yi.
2 Filisitine mangane yi e ganla yɛba sofa kɛmɛ kɛmɛ nun sofa wuli wuli
yɛɛn ma, siga yɛngɛdeni. Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi Manga Akisi
matima, ne yi sigan ti xanbin na.
3 Filisitine kuntigine yi a fala, e naxa, “Nde Heburuni itoe ra?” Akisi yi
Filisitine mangane yabi, a naxa, “Dawuda na a ra, Sɔli a kuntigina nde,
Isirayila mangana. A n fɛma xabu to mi a ra. N mi fɛ yo toxi a ra sa keli a fa
lɔxɔn ma han to.”
4 Filisitine kuntigine yi xɔlɔ Akisi ma e yi a fala a xa, e naxa, “Ɛ xɛmɛni ito
raxɛtɛ, a xa xɛtɛ taani i tinxi a xa dɔxɔ dɛnaxan yi. A nama siga en ma
yɛngɛni, bayo a nɔɛ maxɛtɛ nɛn en xili ma yɛngɛni. Xɛmɛni ito a kanna diɲan
sɔtɔma di, xa a mi en ma sofane xunne so a yii?
5 En nama ɲinan a ɲaxanle yi Dawuda ito nan xili sama sigini e bodon
waxatin naxan yi, e naxa, ‘Sɔli bata muxu wuli keden faxa, Dawuda tan
wuli fu.’ ”

6 Akisi yi Dawuda xili a a fala a xa, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala
yi, xɛmɛ faɲin nan i tan na, a yi rafanɲɛ n ma xa i lu n ma ganla yɛ. Bayo n
mi fɛ yo toxi i ra keli i fa lɔxɔn ma han to. Koni i raɲaxu mangane ma.
7 Nayi, xɛtɛ i konni bɔɲɛ xunbenli, alogo i nama fefe liga naxan naɲaxu
mangane ma.”
8 Dawuda yi a fala Akisi xa, a naxa, “Koni n nanse ligaxi? I fɛɛn mundun
toxi i ya walikɛɛn na keli n fa lɔxɔn ma han to, alogo n nama siga mangana,
n kanna yaxune yɛngɛdeni?”
9 Akisi yi Dawuda yabi, a naxa, “N na a kolon, a i rafan n ma alo Alaa
malekana, koni Filisitine kuntigine bata a fala iki, a naxa, ‘A nama te nxu
fɔxɔ ra yɛngɛni.’
10 Keli sinma tila e nun naxanye faxi i fɔxɔ ra. Ɛ siga xɔtɔnni kuye nɛma
yiba.”
11 Na xɔtɔn bode, Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi keli sinma alogo e xa xɛtɛ
Filisitine yamanani. Filisitine tan yi siga Yɛsɛreli yi.

30

Dawuda yi Amalɛkine sagatan

1 Xi saxande lɔxɔni, Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi sa Sikilaga li. A yi a li
Amalɛkine bata yi yɛngɛn nakeli Yuda yiifari fɔxɔni e nun Sikilaga xili ma. E
bata yi Sikilaga taan kala, e a gan.
2 E bata yi ɲaxanle suxu e nun naxanye birin yi taani, muxudin nun
muxu gbeena. E mi muxu yo faxa, koni e bata yi e birin xali, e kiraan suxu.
3 Dawuda nun a fɔxɔrabirane to Sikilaga taan li, e yi a ganxin to. E
ɲaxanle nun e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne bata yi suxu.
4 Nayi, Dawuda nun a fɔxɔrabirane birin yi lu wugɛ xui yitexin na han
fanga mi lu e ra sɔnɔn e wuga.
5 Dawudaa ɲaxalan firinne bata yi xali, Axinowami Yɛsɛreli kaana e nun
Abigayili Karemele kaana, Nabali a kaɲa gilɛna.
6 Dawuda yi lu sɔxɔlɛni, bayo a fɔxɔrabirane yi a magɔlɔn feen falama.
Xɔlɔn yi birin niini, birin ma dii ɲaxanle nun e dii xɛmɛne e fe ra. Koni
Dawuda yi fangan sɔtɔ Alatala yi, a Ala.
7 Dawuda yi a fala saraxarali Abiyatari xa, Aximeleki a dii xɛmɛna, a
naxa, “Fa saraxarali domaan na n xɔn ma. Ala xa maxɔdin.” Abiyatari yi fa
a ra.
8 Dawuda yi Alatala maxɔdin, a naxa, “N birɛ ganli ito fɔxɔ ra ba? N na a
suxɛ ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Bira a fɔxɔ ra, i e suxuma nɛn yati, i yi
muxu suxine xunba.”
9 Dawuda nun a fɔxɔrabira kɛmɛn sennin yi kiraan suxu. E Besori Baan li
waxatin naxan yi, nde yi lu xanbin na mɛnni.
10 Bayo muxu kɛmɛ firin yi taganxi naxanye mi yi nɔɛ Besori xudeni gidɛ.
Dawuda nun muxu kɛmɛ naaninna yi sagatanna ti.
11 E Misiran kaana nde li xɛɛn ma, e a xali Dawuda fɛma. E donseen so a
yii e nun igena.
12 E yi xɔdɛ xarena nde so a yii e nun ɲaxundan xaren tɔnsɔn firin. A to
yelin ne donɲɛ, a xaxili sɔtɔ, bayo a bata yi yanyi saxan kɔɛ saxan ti a mi ige
min a mi donse don.
13 Dawuda yi a maxɔdin, a naxa, “I kanna nde ra, i kelixi minɛn yi?” A yi a
yabi, a naxa, “Misiran kaan nan n na, Amalɛkina nde a konyina. N kanna
bata n furaxin nabeɲin a xii saxanna nan to.

14 Nxu bata yi fu Keretine bɔxɔn yiifari fɔxɔn ma, e nun Yuda bɔxɔna, e
nun Kalebi bɔxɔn yiifari fɔxɔna. Nxu yi Sikilaga taan gan.”
15 Dawuda yi a fala a xa, a naxa, “I nɔɛ n xalɛ ganla yireni?” A yi a yabi, a
naxa, “I na i kɔlɔ n xa Ala yi a i mi n faxɛ e nun i mi n soɛ n kanna yii, n na e
yiren yitɛ i ra nɛn.”
16 Nayi, xɛmɛn yi Dawuda xali han Amalɛkine dɛnaxan yi. E yi e li xuyaxi
ayi bɔxɔn birin yi, e e dɛgema, e e minma, e ɲaxanxi, na yɛngɛ yi se
tongoxine fe ra e naxanye tongo Filisitine nun Yuda yamanani.
17 Dawuda yi e yɛngɛ keli subaxan ma han na xɔtɔn bode ɲinbanna, e sese
mi a yimini, fɔ banxulan kɛmɛ naaninna naxanye nɔ e giyɛ ɲɔgɔmɛne fari.
18 Amalɛkine naxanye birin suxu Dawuda yi ne xɔrɔya, katarabi a
ɲaxalan firinne ma.
19 Muxu yo mi yi luxi, a xurin nun a xungbena, dii xɛmɛn nun dii tɛmɛna, e
nun yii seene, e naxanye birin tongo, na sese mi lu. Dawuda yi fa e birin na.
20 A mɔn yi Amalɛkine yɛxɛɛne nun e ɲingene tongo. Naxanye yi na
xuruseene xalima ne yi a falama, e naxa, “Dawuda yii se suxine ni i ra.”
21 Dawuda yi fa mɛnni xɛmɛ kɛmɛ firinne yi dɛnaxan yi naxanye yi
taganxi, e lu xanbin na Besori Baan dɛ. E siga Dawuda nun yamaan
nalandeni naxanye yi a fɔxɔ ra. Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi maso e ra, a
yi e xɔntɔn.
22 Ɲaxuden nun fuyantenna naxanye yi yamaan yɛ Dawuda fɔxɔ ra, ne yi
falan tongo, e naxa, “Bayo e mi faxi en fɔxɔ ra, yɛngɛ yi seen naxanye
xunbaxi sese mi yitaxunma e ra. Koni birin ma ɲaxanla nun a diine yi so a
yii, e e xali, e siga.”
23 Koni Dawuda yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne ɛ nama a liga na kiini
Alatala kiseene ra, a naxan fi en ma. Bayo a bata en kantan, a ganla so nxu
yii naxan fa en xili ma.
24 Nayi, nde ɛ xuiin namɛma feni ito yi? Naxan godoxi yɛngɛni e nun
naxan dɔxi goronne dɛxɔn, e birin gbeen yɛlanma nɛn.”
25 Na lɔxɔni Dawuda yi na findi sariyan na Isirayila xa. Na sariyan mɔn na
han to.
26 A to Sikilaga li, Dawuda yi yɛngɛ yi seen fɔxɔ kedenna rasiga Yuda
fonne ma, a xɔyine. A falani ito ti e xa, a naxa, “Ɛ gbeen ni i ra, seen
naxanye tongoxi Alatala yaxune yii.”
27 A a rasiga fonni itoe birin ma:
naxanye Betɛli nun Ramoti-Negewi
nun Yatiri yi,
28 naxanye Aroyeri nun Sifimoti
nun Esitemowa yi,
29 naxanye Rakali yi
e nun Yerameeli taa kaane
nun Keni taa kaane,
30 naxanye Xoroma nun Bori-Asan
nun Ataki yi,
31 naxanye Xebiron yi,
e nun Dawuda nun a fɔxɔrabirane bata yi siga dɛnaxan birin yi.

31

Sɔli faxana
Taruxune Singen 10.1-12

1 Filisitine yi Isirayila yɛngɛ. Isirayila kaane yi e gi, a gbegbe yi faxa
Gilibowa geyaan fari.
2 Filisitine yi xaɲɛ ayi Sɔli nun a diine xili ma. E yi Sɔli a dii xɛmɛne faxa,
Yonatan nun Abinadabo nun Maliki-Suwa.
3 Yɛngɛn yi wolon Sɔli rabilinni, xali wonle yi a li, a yi gaxu e yɛɛ ra han!
4 Sɔli yi a fala yɛngɛ so se maxanla xa, a naxa, “I ya silanfanna tongo i n
faxa, bayo n mi waxi Ala kolontareni itoe xa n masɔxɔn, e yi n tɔrɔ.” Koni a
yɛngɛ so se maxanla yi tondi, bayo a yi gaxuxi han! Nayi, Sɔli yi a silanfanna
tongo a sɔnsɔn a dɛ.
5 Sɔli a yɛngɛ so se maxanla to a to faxaxi, a fan yi sɔnsɔn a silanfanna dɛ e
birin yi faxa.
6 Sɔli nun a dii xɛmɛ saxanne nun a yɛngɛ so se maxanla nun a
fɔxɔrabirane birin yi faxa e bode xɔn lɔxɔ kedenni na kii nin.
7 Isirayila kaan naxanye yi lanbanna fɔxɔ kedenni, e nun Yurudɛn baan
fɔxɔ boden na, ne yi a to a Isirayila ganla yi a gima. E mɔn yi a to a Sɔli nun a
diine bata yi faxa. E yi e taane rabeɲin, e e gi. Filisitine yi fa dɔxɔ na.
8 Na xɔtɔn bode, Filisitine yi fa binbine yii seene tongodeni, e yi Sɔli nun a
diine binbine to biraxi Gilibowa geyaan fari.
9 E Sɔli xunna bolon a dɛ, e a yɛngɛ so seene tongo. E yi na fe xibarun
nasiga Filisiti yamanan birin yi e nun e suxure banxine yi e nun e yamaan
tagi.
10 E yi Sɔli a yɛngɛ so seene sa Asitarate suxure banxin kui, e a binbin
singan Beti-San taan yinna xɔn.
11 Yabɛsi Galadi kaane to a mɛ Filisitine naxan ligaxi Sɔli ra,
12 e banxulan sɛnbɛmane yi keli, e sigan ti kɔɛɛn birin na siga han
Beti-San. E Sɔli nun a diine binbine tongo Beti-San yinna kanke. E yi xɛtɛ
Yabɛsi yi, e yi e gan mɛnni.
13 E yi e xɔnne tongo, e e maluxun tamaro wudi binla bun ma Yabɛsi yi. E
yi sunna suxu xii solofere.

Samuyɛli Firindena
Manga Dawudaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito, Samuyɛli Firinden Dawudaa mangayaan nan ma fe falama, naxan findixi Isirayila bɔxɔn manga firinden na, naxan yi gbo e mangane birin xa. A feene rabaxi nɛn ɲɛɛ wuli keden benun Marigi Yesu xa bari. A fɔlɔma Dawudaa wugan nan ma, a to Sɔli nun a dii xɛmɛn Yonatan faxa feen mɛ, a mɔn a yitama nɛn Dawuda findi mangan na kii naxan yi keli Yuda bɔnsɔnni. Sɔli a dii xɛmɛn yi mangayaan liga kɔmɛn fɔxɔn bɔnsɔnne xunna waxati dando yi. A to faxa, na bɔnsɔnne yi bira Dawuda fɔxɔ ra, e yi a sugandi mangan na. Nayi, Dawuda yi dɔxɔ Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne xunna. Samuyɛli Firinden sora dɔnxɛne, ne fe dɔnxɛne nan falama lan Dawudaa mangayaan ma.

Kitabun yireni ito yi, Manga Dawuda yitaxi en na nɛn luxun mi naxan yi. A a gboon nun a sɛnbɛn nan yitama en na, koni a kala xɔnne fan mi luxunxi en ma, e nun gbalo feen naxanye a denbayaan sɔtɔ. Dawudaa taruxuna a yitama en na nɛn muxun sɛnbɛn sɔtɔma kii naxan yi, a na a ti a kala xɔnne ra, a yi yulubi xafarin xandi Ala ma.

Dɔnxɛn na, a gbengbenna, Dawuda findi misali faɲin nan na Isirayila yamaan xa waxati xɔdɛxɛne yi, Ala naxan nafaxi a yamaan ma. Nayi, Ala yi dɛ xuiin tongo Dawuda xa, fa fala “I ya mangayaan nun i ya denbayaan luma nɛn n yɛtagi habadan, bayo i ya mangayaan sɛnbɛn luma nɛn habadan.” (Samuyɛli Firindena 7.16) Ala Yesu nan nafa na falan nakamalideni, Yesu yi yatɛ Dawudaa dii xɛmɛn na layiri nɛnɛn kui (Na feen sɛbɛxi Matiyu 20.29-34 kui e nun 21.9).

Dawuda yi Sɔli faxa feen mɛ

1 Sɔli faxa xanbini, Dawuda Amalɛkine nɔxina, Dawuda yi fa lu Sikilaga taani xi firin.
2 Xi saxande lɔxɔni, banxulanna nde yi fa, sa keli Sɔli a gali malandeni. A dugine yibɔxi, burunburunna a xunni sununa fe ra. A to Dawuda fɛman li, a yi a xinbi sin bɔxɔn ma.
3 Dawuda yi a maxɔdin, a naxa, “I kelixi minɛn?” A yi a yabi, a naxa, “N nan n gixi Isirayila ganla nan ma.”
4 Dawuda yi a fala a xa, a naxa, “A yɛba n xa naxan danguxi.” Xɛmɛn yi a yabi, a naxa, “Isirayila sofa ganla bata a gi yɛngɛni, sofa wuyaxi bata faxa. Hali, Sɔli nun a diin Yonatan bata faxa.”
5 Banxulanna naxan faxi xɛrayaan na, Dawuda mɔn yi na maxɔdin, a naxa, “ I a kolonxi di, a Sɔli nun a dii xɛmɛn Yonatan bata faxa?”
6 Banxulanna yi a yabi, a naxa, “N yi Gilibowa geyaan nan fari, n yi Sɔli to, a tanban tixi a bun, a yi gbɛtɛnxi yaxune wontorone nun soo ragine xɔn.
7 A to a firifiri, a yi n to, a yi n xili. N yi a yabi, n naxa, ‘N tan ni i ra.’
8 A yi n maxɔdin a nde n tan na. N yi a fala a xa a Amalɛkin nan n tan na.
9 Nayi, a yi n yamari a n xa fa a faxa, bayo a yi sɔxɔlɛxi, hali a mɔn to yi ɲɛɲɛ.
10 Nayi, n yi n maso a ra, n yi a faxa, bayo n yi a kolon a a mi yi kisima a biradeni. Na xanbi ra, mangana, n yi a mangaya taxamasenna ba a xun na. N yi a yiirasoon ba a yiin na. N bata fa e ra i xɔn.”

11 Dawuda yi a dugine yibɔ a ma. Naxanye birin yi a fɛma, ne fan yi na
liga.
12 E yi saya feene liga, e wuga, e sun han ɲinbanna Sɔli nun a diin Yonatan
ma fe ra e nun Alatala sofane nun Isirayila kaan naxanye faxaxi yɛngɛni.
13 Na xanbi ra, Dawuda yi a fala banxulanna xa naxan faxi xɛraan na, a
naxa, “Nde i tan na?” A yi a yabi, a naxa, “Amalɛkin naxan dɔxi yamanani
ito yi, na nan ma diin n tan na.”
14 Dawuda yi a fala, a naxa, “I mi gaxu mangan faxɛ Alatala bata yi naxan
sugandi?”
15 Dawuda yi a sofa keden xili, a yi a fala, a naxa, “Siga, i yi sa a faxa.”
Sofaan yi Amalɛki kaan garin, a yi a faxa.
16 Dawuda yi a fala Amalɛki kaan ma, a naxa, “I tan nan i faxa feen
nagidixi, i yi i yɛtɛ yalagi, i naxa, ‘N tan nan Alatalaa manga sugandixin
faxaxi.’ ”

Dawuda yi e wuga

17 Dawuda yi saya sigini ito sa Sɔli nun a diin Yonatan xa.
18 A yi yamarin fi a Yuda kaane xa e maxaran na sigin ma naxan xili
“Xalimakuli Sigina.” A sɛbɛxi kɛdin kui naxan yi xili Tinxin Muxuna kɛdina.
19 Isirayila sofa kɛndɛne bata faxa a geyane fari.
A mato sofane faxaxi kii naxan yi!
20 A nama fala Gati taani,
na xibarun nama fala Asikalɔn kirane xɔn,
alogo Filisitine sungutunne nama sɛwa,
alogo Ala kolontarene sungutunne nama ɲaxan.
21 Xiila nun tulen nama fa fa Gilibowa geyane fari,
xɛɛ sabatila nama fa lu e ma,
bayo sofane yɛ masansan wure lefane e rayagi mɛnna nin,
Sɔli yɛ masansan wure lefana,
turen yi ba soɛ a ma.
22 Yonatan ma xalimakunla mi yi xɛtɛma
yaxu faxa daxin yɛtagi,
yaxun sɛnbɛn yɛtagi.
Sɔli a silanfanna yi a wanla rakamalima.*
23 Sɔli nun Yonatan yi rafan yamaan ma ki faɲi
e siimayaan birin yi,
hali e sayani, e mi fatɛ.
E yi xulun singbinna xa,
e sɛnbɛn yi gbo yatan xa.
24 Isirayila ɲaxanle, ɛ Sɔli wuga.
A yi ɛ maxidima nɛn dugi faɲini,
a xɛmaan sa ɛ dugine ra.
25 A mato,
sofa sɛnbɛmane bata faxa yɛngɛni!
Yonatan bata faxa geyane fari!
26 N bɔɲɛn sunuxi i ya fe ra,
Yonatan, n tada, n xɔyi kɛndɛna.
I ya xanuntenyaan yi rafan n ma,
dangu ɲaxanle gbeen na.

* **1:22: 1.22** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

27 A mato, sofa sɛnbɛmane bata faxa!
Sofa fangamane bata raxɔri!

2

Dawuda yi findi Yuda mangan na

1 Na feene dangu xanbini, Dawuda yi Alatala maxɔdin, a naxa, “N lan n xa
siga Yuda taana nde yi ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Ɔn.” Dawuda yi a
maxɔdin, a naxa, “N sigan minɛn?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Xebiron yi.”
2 Dawuda yi siga e nun a ɲaxalan firinne, Axinowami, Yɛsɛreli kaana e
nun Abigayili, Nabali Karemele kaana kaɲa gilɛna.
3 A yi a fɔxɔrabirane fan nun e denbayane xali, e sa dɔxɔ Xebiron
nabilinni.
4 Nayi, Yuda bɔnsɔnna muxune yi fa Xebiron yi alogo e xa Dawuda findi
Yuda mangan na.
E to a fala Dawuda xa a Yabɛsi-Galadi kaane bata yi Sɔli maluxun,
5 a yi xɛrane rasiga a faladeni e xa, a naxa, “Alatala xa ɛ baraka ɛ to Sɔli
maluxunxi ɛ kanna, ɛ hinanna mayita a mabinni.
6 Ala xa Alatala fan ɛ suxu hinanna nun lannayani. N tan fan fanma ɛ ra
nɛn, bayo ɛ na nan ligaxi.
7 Iki, ɛ sɔbɛ so, ɛ wɛkilɛ. Ɛ kanna Sɔli bata faxa, Yuda kaane n tan nan
sugandixi mangan na e xun na.”

Yisebosɛti yi findi Isirayila mangan na

8 Abineri, Neri a dii xɛmɛna, Sɔli a sofa kuntigin bata yi Yisebosɛti suxu.
Yisebosɛti, Sɔli a dii xɛmɛn nan yi a ra. Abineri yi a xali Maxanayin taani.
9 A yi a dɔxɔ mangan na Galadi xun na e nun Asuri nun Yɛsɛreli nun
Efirami nun Bunyamin nun Isirayila birin xun na.
10 Yisebosɛti, Sɔli a dii xɛmɛn findɛ Isirayila mangan na, a bata yi ɲɛɛ tonge
solomasɛxɛ sɔtɔ. A ɲɛɛ firin nan ti mangayani. Koni Yuda bɔnsɔnna bata yi
bira Dawudaa mangayaan fɔxɔ ra.
11 Dawuda ɲɛɛ solofere e nun kike sennin nan ti mangayani Xebiron yi
Yuda bɔnsɔnna xun na.

Yɛngɛn Yuda nun Isirayila tagi

12 Neri a dii xɛmɛna Abineri nun Sɔli a dii xɛmɛn Yisebosɛti a walikɛne yi
keli Maxanayin taani, e siga Gabayon taani.
13 Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba nun Dawudaa walikɛne fan yi kiraan suxu.
E yi naralan Gabayon ige dɔxɔdeni. Ndee yi lu ige dɔxɔden fɔxɔ kedenni,
ndee fan yi lu fɔxɔ kedenni.
14 Abineri yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Banxulanna ndee xa keli, e yɛngɛn
so en yɛtagi.” Yowaba yi a yabi, a naxa, “E xa keli.”
15 Sofane yi keli, e yi tɛngɛ muxu fu nun firin yi Bunyamin bɔnsɔnni, Sɔli a
dii xɛmɛn Yisebosɛti xa, muxu fu nun firin yi Dawudaa walikɛne yɛ. E e
maso e bode ra.
16 Birin yi a yɛngɛ so boden suxu a xunna ma, a yi a sɔxɔn a ɲɛnsɛnni
silanfanna ra, e birin yi bira e bode xɔn. E na yiren xili sa, “Fanye Xɛɛna”
Gabayon yamanani.
17 Na lɔxɔni, yɛngɛ gbeen yi keli. Dawudaa walikɛne yi Abineri nun
Isirayila kaane nɔ na yɛngɛni.
18 Seruyaa dii saxanne Yowaba nun Abisayi nun Asahɛli nan yi mɛnni.
Asahɛli yi xulun alo bolena,

19 a yi Abineri sagatanma, a mi yi xɛtɛma a fɔxɔ ra, a mi siga a yiifanna ma
hanma a kɔmɛnna ma.
20 Abineri yi a xanbi rato, a yi a fala, a naxa, “I tan Asahɛli nan a ra ba?” A
yi a yabi, a naxa, “N tan na a ra.”
21 Abineri yi a fala a xa, a naxa, “Siga yiifanna ma hanma kɔmɛnna ma, i
sa banxulanna nde yɛngɛ, i yi a yɛngɛ yi se tongoxine ba a yii.” Koni Asahɛli
mi yi waxi xɛtɛ feni Abineri fɔxɔ ra.
22 Abineri mɔn yi a fala Asahɛli xa, a naxa, “Xɛtɛ n fɔxɔ ra. Nanfe a ligɛ n xa
i bɔnbɔ, n yi i faxa? Na xanbi ra, n mi fa nɔɛ i tada Yowaba yɛtagi toɛ.”
23 Koni Asahɛli mi tin kiraan masarɛ. Nayi, Abineri yi a sɔxɔn a kuini
tanban xunna boden na, tanban yi sa mini Asahɛli fari. A bira, a faxa.
Naxanye birin yi fama Asahɛli faxaxin biradeni, ne yi ti mɛnni.
24 Yowaba nun Abisayi yi bira Abineri fɔxɔ ra. Sogen bira waxatin naxan
yi, e yi fa Ama geyaan fari, Giyahi yɛtagi, Gabayon tonbonna kiraan xɔn.
25 Bunyamin sofane yi e malan Abineri xanbi ra, e findi ganla ra e ti
geyaan xun tagi.
26 Abineri yi Yowaba xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Silanfanna luyɛ faxan
tiyɛ tun ba? I mi a kolon a na raɲanna ɲaxuma ayi nɛn? I luma han waxatin
mundun, i mi a fala yamaan xa a e xa xɛtɛ en ngaxakedenne fɔxɔ ra?”
27 Yowaba yi yabin ti, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Ala yi, xa i mi yi
falan ti nun, n ma muxune mi yi xɛtɛma ɛ fɔxɔ ra han tila xɔtɔnni.”
28 Yowaba yi xɔtaan fe. A sofane yi xɛtɛ Isirayila kaane fɔxɔ ra, e yi yɛngɛn
dan.
29 Abineri nun a sofane yi sigan ti kɔɛna ngaan na Araba yamanani. E
Yurudɛn baani gidi, e Bitiron birin yigidi e sa Maxanayin taan li.
30 Yowaba xɛtɛxina Abineri fɔxɔ ra, a yi yamaan birin malan, Dawudaa
walikɛɛn muxu fu nun solomanaanin yi dasaxi e nun Asahɛli.
31 Koni Dawudaa muxune bata yi muxu kɛmɛ saxan e nun tonge sennin
faxa Bunyamin bɔnsɔnna muxune nun Abineri a muxune ra.
32 E fa Asahɛli ra, e yi a maluxun a fafe gaburun na Bɛtɛlɛmi yi. Na xanbi
ra, Yowaba nun a muxune yi sigan ti kɔɛna ngaan na, e sa so Xebiron yi
xɔtɔn dɛni.

3

Dawuda diin naxanye bari
Taruxune Singen 3.1-4

1 Yɛngɛn bu nɛn Sɔli a denbayaan nun Dawudaa denbayaan tagi han!
Dawuda sɛnbɛn yi gboma ayi nɛn tun, Sɔli a denbayaan tan sɛnbɛn yi lu
ɲanɲɛ.
2 Dawuda yi dii xɛmɛne sɔtɔ Xebiron taani. A dii singen yi xili nɛn
Aminon, naxan nga yi Yɛsɛreli kaana Axinowami ra.
3 A diin firindena, Kileyabi, naxan nga yi Abigayili ra, Karemele kaan
Nabali a kaɲa gilɛna. A diin saxandena, Abisalomi, naxan nga findi Gesuri
taan Manga Talamayi a dii tɛmɛn Maka ra.
4 A diin naanindena, Adoniya, naxan nga findi Xagiti ra, a diin
suulundena, Sɛfati, naxan nga yi Abitali ra.
5 A dii sennindena, Yitireyami, Dawudaa ɲaxanla Egelaa dii xɛmɛna.
Diini itoe nan sɔtɔ Dawuda xa Xebiron yi.

Abineri yi a mɛ Yisebosɛti ra

6 Yɛngɛn waxatini Sɔli a denbayaan nun Dawudaa denbayaan tagi,
Abineri sɛnbɛn yi gbo ayi Sɔli a muxune xun na.
7 Konyi ɲaxanla* nde yi Sɔli yii naxan yi xili Risipa, Ayaa dii tɛmɛna.
Yisebosɛti yi a fala Abineri xa, a naxa, “Nanfera ɛ nun n baba konyi ɲaxanla
sigaxi ɛ sa kafu?”
8 Yisebosɛti a falan yi Abineri xɔlɔ kati, a yi a yabi, a naxa, “I n mirixi Yuda
bɔnsɔnna baren nan na ba? To, n walima tinxinna nin i baba Sɔli a
denbayaan xa, e nun a ngaxakedenne nun a xɔyine, n mi i so Dawuda yii. I
fa n mafalama ɲaxanli ito nan ma fe ra to?
9 Alatala xa tɔrɔ ɲaxin sa n fari xa n mi a liga Dawuda xa alo Alatala
layirin tongoxi a xa kii naxan yi,
10 a to a fala, a a mangayaan bama nɛn Sɔli a denbayaan yii, a yi Dawuda
dɔxɔ mangan na Isirayila xun na e nun Yuda, keli Dan ma han sa dɔxɔ
Bɛriseba ra.”
11 Bayo Yisebosɛti yi gaxuxi Abineri yɛɛ ra, a mi nɔ a fala keden peen yabɛ.
12 Abineri yi xɛrane rasiga a faladeni Dawuda xa, a naxa, “Nde gbee
yamanan na? En layirin xidi en tagi, n na i maliyɛ nɛn Isirayila birin yi lu i
fɔxɔ ra.”
13 Dawuda yi a yabi, a naxa, “N tinxi, n layirin xidi en tagi, koni n fe keden
nan maxɔdinxi i ma, i mi fa n yɛtagin toma, fɔ i na fa Mikali ra, Sɔli a dii
tɛmɛna, i nɛma fɛ n fɛma.”
14 Dawuda yi xɛrane rasiga a faladeni Sɔli a dii xɛmɛn Yisebosɛti xa, a
naxa, “N ma ɲaxanla Mikali so n yii, n Filisiti xɛmɛ kɛmɛ banxulan naxan
futu se ra.”
15 Nayi, Yisebosɛti yi sa Mikali ba a xɛmɛn Palitiyɛli yii, Layisi a dii xɛmɛna.
16 A xɛmɛn wugamatɔɔn yi bira a fɔxɔ ra han Baxurin taani. Nayi, Abineri
yi a fala a xa, a naxa, “Xɛtɛ i konni.” A yi xɛtɛ.
17 Abineri nun Isirayila fonne yi falan ti, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ waxi
nɛn Dawuda xɔn mangayani xabu to mi a ra,
18 awa, a liga waxatin ni i ra, amasɔtɔ Alatala bata falan ti Dawudaa fe yi,
a naxa, ‘N nan n ma yamaan xɔrɔyama, Isirayila, n ma walikɛɛn Dawuda
nan xɔn Filisitine yii e nun yaxun bonne.’ ”
19 Abineri mɔn yi falan ti Bunyamin kaane fan xa. Na xanbi ra, a sa rali
Dawuda ma Xebiron yi, naxan birin nafan Isirayila kaane ma e nun
Bunyamin bɔnsɔnna muxune ma.
20 A yi fa Dawuda fɛma Xebiron yi, muxu mɔxɔɲɛ biraxi a fɔxɔ ra, Dawuda
yi donse donna ɲaxaɲaxani tɔn Abineri xa e nun muxun naxanye yi a fɔxɔ
ra.
21 Abineri yi a fala Dawuda xa, a naxa, “N kelima nɛn, n siga, n sa Isirayila
birin malan n kanna sɛnbɛn bun ma, mangana. E layirin fenma nɛn ɛ nun
ne tagi, i mangayaan liga yiren birin yi alo i waxi a xɔn kii naxan yi.”
Dawuda yi tin Abineri yi siga bɔɲɛ xunbenli.

Yowaba yi Abineri faxa

22 Na dangu xanbini, Yowaba nun Dawudaa muxune yi fa sa keli yɛngɛni,
e yi fa yɛngɛ yi se tongoxi wuyaxi ra e yii. Abineri mi yi fa Dawuda fɛma
Xebiron yi, bayo Dawuda tin nɛn a yi siga bɔɲɛ xunbenli.

---

* **3:7: 3.7 *Konyi ɲaxanle*** sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sɔtɔ a ɲaxanla ra.

23 Yowaba fa waxatin naxan yi e nun ganla naxan yi a fɔxɔ ra, e yi a fala a
xa a Neri a dii xɛmɛna Abineri bata yi fa mangan fɛma, a yi a lu a siga bɔɲɛ
xunbenli.
24 Yowaba yi siga mangan konni, a yi a fala mangan xa, a naxa, “I nanse
ligaxi? Abineri yi fa i konni, i yi a lu a siga bɔɲɛ xunbenli?
25 Anu, i a kolon a Neri a dii xɛmɛna Abineri faxi i yanfadeni alogo a xa i
siga kiin nun i xɛtɛ kiin kolon e nun i naxan ligama.”
26 Yowaba keli xanbini Dawuda konni, a yi xɛrane rasiga Abineri ɲɛɲɛ
xɔn, ne yi sa a li fɔ Sira ige dɔxɔdeni, e sa fa a ra. Dawuda mi yi a kolon.
27 Abineri xɛtɛ waxatin naxan yi Xebiron yi, Yowaba yi a xili taan so dɛɛn
dɛxɔn, alo a wundo falan nan tima a xa. A yi a sɔxɔn mɛnni a kuini, alogo a
xa a xunyɛna Asahɛli gbee faxan ɲɔxɔ.
28 Dawuda to a mɛ naxan danguxi, a yi a fala, a naxa, “Alatala a kolon n
tan nun n ma mangayaan mi findixi Neri a dii xɛmɛna Abineri faxa feen
sabun na mumɛ!
29 Na goronna xa dɔxɔ Yowaba nun a denbayaan xun ma. Muxuna nde xa
lu Yowabaa denbayani kɔrɔsilaan luyɛ naxan ma hanma dogonfonna,
hanma naxan sigan tiyɛ dunganna ra, hanma e faxa silanfanna ra, hanma
donse mi naxan yii.”
30 Yowaba nun a tada Abisayi Abineri faxa na kii nin, amasɔtɔ a bata yi e
xunyɛna Asahɛli faxa Gabayon yi yɛngɛni.
31 Dawuda yi a fala Yowaba xa e nun yamaan naxan yi biraxi a fɔxɔ ra, a
naxa, “Ɛ ɛ dugine yibɔ, ɛ kasa bɛnbɛli dugine ragodo ɛ ma sununi, ɛ Abineri
saya feen liga.” Manga Dawuda yɛtɛɛn yi bira binbin fɔxɔ ra.
32 E yi Abineri maluxun Xebiron yi. Mangan yi a xuini te, a wuga, yamaan
birin yi wuga.
33 Mangan yi saya sigin sa Abineri xa, a naxa,

“Abineri yi lan ba a faxa
alo xaxilitarena?
34 I yiine mi yi xidixi,
i sanne mi yi xidixi.
Anu, i bata faxa
alo muxu faxane na muxun natɛrɛna.”

Yamaan birin mɔn yi Abineri wuga.
35 Na xanbi ra, e yi e maso Dawuda ra alogo e xa donseen so a yii, sogen
mɔn yi na, koni Dawuda yi a kɔlɔ, a naxa, “Ala xa tɔrɔya ɲaxin sa n fari xa n
donseen don benun sogen bira waxatini.”
36 Yamaan birin yi na kolon, na yi rafan birin ma.
37 Nayi, Yuda yamaan birin nun Isirayila kaane yi a kolon a mangan xa
mi yamarin fixi alogo Neri a dii xɛmɛna Abineri xa faxa.
38 Dawuda mɔn yi a fala a walikɛne xa, a naxa, “Ɛ a kolon ba fa fala a
Isirayila kuntigi gbeena nde bata faxa to?
39 Hali mangan to n na, n sɛnbɛn ɲanxin na a ra iki. Muxune itoe, Seruyaa
dii xɛmɛne dangu n tan na. Alatala yɛtɛɛn xa e tɔrɔ e to faxani ito tixi.”

4

Yisebosɛti faxa fena

1 Sɔli a dii xɛmɛn Yisebosɛti to a mɛ a Abineri bata yi faxa Xebiron yi, a yii
xudin yi tuyɛ ayi, gaxun yi Isirayila kaane birin suxu.

2 Gali kuntigi firin yi Sɔli a dii xɛmɛn yii, Banaha nun Rekabu. Rimɔn
Beroti kaan nan ma dii xɛmɛ yi e ra, Bunyamin bɔnsɔnni.
3 Amasɔtɔ Beroti kaane yi yatɛxi nɛn alo Bunyamin bɔnsɔnna, Beroti
kaane bata yi fa, e dɔxɔ Gitayin taani, e dɔxi dɛnaxan yi han to.
4 Sɔli a dii xɛmɛn Yonatan ma dii xɛmɛna nde yi na naxan yi lɛbutɛnxi. A
ɲɛɛ suulun nan yi a ra Sɔli nun Yonatan faxa feen xibarun yi fama waxatin
naxan yi, sa keli Yɛsɛreli taani. Na nan a liga, dii ngana nde yi a tongo
mafurɛn, a yi bira, a yi findi sanmadɔntɔɔn na, a tan diin yi xili nɛn
Mefiboseti.
5 Beroti kaan Rimɔn ma dii xɛmɛne, Rekabu nun Banaha yi siga Yisebosɛti
konni soge xɔlɛni, e yi a li xiyɛ yanyin na.
6 E so han banxin tagini alo e yi murutun nan tongoma, e yi Yisebosɛti
sɔxɔn a kuini. Na xanbi ra, Rekabu nun a xunyɛn Banaha yi e gi.
7 E soɛ banxini, mangana a matabun saden ma, e yi a sɔxɔn, e a faxa. E a
xunna xaba a dɛ, e yi a xunna suxu e yii, e siga yire xunkuyeni Araba kiraan
xɔn ma.
8 E yi Yisebosɛti xunna xali Manga Dawuda fɛma Xebiron yi, e yi a fala a
xa, e naxa, “Yisebosɛti xunna nan ito ra, Sɔli a dii xɛmɛna, i yaxuna, naxan
yi wama i faxa feni. To, Alatala bata i gbeen ɲɔxɔ Sɔli nun a xanbin na.”
9 Dawuda yi a fala Beroti kaan Rimɔn ma dii xɛmɛne xa, Rekabu nun a
xunyɛn Banaha, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, a tan naxan n ba
tɔrɔn birin yi.
10 Naxan a fala n xa, a naxa, ‘Sɔli bata faxa,’ naxan yi laxi a ra a a bata
xibaru faɲin nali n ma, n na a suxu nɛn, n yi a faxa Sikilaga yi, alogo a xa na
xibaru faɲin saranna sɔtɔ.
11 Ɲaxudene muxu tinxinxin faxa waxatin naxan yi banxini a saden ma,
iki n mi a wunla maxɔdinɲɛ ɛ ra ba, n yi ɛ ɲan bɔxɔn fari?”
12 Dawuda yi yamarin fi a sofa banxulanne ma e xa Rekabu nun a xunyɛn
Banaha faxa. Na xanbi ra, e yi e yiine nun e sanne bolonɲɛ a ra, e yi e singan
Xebiron ige ramaradeni. E yi Yisebosɛti xunna maluxun Neri a diina
Abineri gaburun na Xebiron yi.

5

Dawuda yi findi mangan na Isirayila xun na
Taruxune Singen 11.1-9

1 Isirayila bɔnsɔnne birin yi fa Dawuda fɛma Xebiron yi. E yi a fala, e
naxa, “En wuli keden fasa keden.
2 A fɔlɔni, Sɔli yi nxɔ mangan na waxatin naxan yi, i tan nan yi tixi
Isirayila ganla yɛɛ ra. Alatala bata yi a fala i xa, a naxa, ‘I tan nan findima n
ma yamana Isirayila kantan muxun na, i findi e yɛɛratiin na.’ ”
3 Nayi, Isirayila fonne birin yi fa mangan fɛma Xebiron yi, Manga
Dawuda yi layirin tongo e xa Xebiron yi Alatala yɛtagi. E yi turen sa a xunni
a dɔxɔ feen na Isirayila mangan na.
4 Dawuda findi mangan na a ɲɛɛ tonge saxanden nan ma, a yi ɲɛɛ tonge
naanin ti mangayani.
5 A yi mangayaan liga Yuda xun na Xebiron yi ɲɛɛ solofere kike sennin, a
yi ɲɛɛ tonge saxan nun saxan ti mangayani Yuda nun Isirayila birin xun na
Yerusalɛn yi.

Dawuda yi Yerusalɛn taan nɔ

6 Manga Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi siga Yerusalɛn xili ma. Yebusu
kaan naxanye yi na yamanani, ne yi a fala Dawuda xa, e naxa, “I mi soɛ be,
bayo hali danxutɔne nun sankalatɔne nɔɛ i kedɛ nɛn.” Nanara, e mirixi a
ma, e naxa, “Dawuda mi nɔɛ soɛ be.”
7 Koni, Dawuda yi Siyon yinna suxu a sɛnbɛni, a naxan xili sa Dawudaa
Taana.
8 Na lɔxɔni, Dawuda yi a fala, a naxa, “Naxan yo waxi Yebusu kaane nɔ
feni, fɔ na kanna xa siga kiraan nan xɔn naxan gixi sa lan igen ma alogo a yi
e masɔtɔ, Dawuda yi na ‘sankalatɔne nun danxutɔne’ raɲaxu.” Nanara, a
falama a “Danxutɔne nun sankalatɔne” mi soma Ala Batu Banxini.
9 Dawuda yi dɔxɔ taan yire makantanxini, a yi mɛn xili sa a Dawudaa
Taana. Na xanbi ra, Dawuda yi mɛnna nun na rabilinna ti keli Milo
gbingbinna ma siga han taa tagini.
10 Nayi, Dawuda sɛnbɛn yi lu gbo ayi tun, bayo Alatala yi a xɔn, Ala Sɛnbɛn
Birin Kanna.

Dawudaa mangayaan yi baraka
Taruxune Singen 14.1-2

11 Tire taan mangan Xurami yi xɛrane rasiga Dawuda ma, e yi suman
wudin xali na e nun wudi rawanle nun gɛmɛ masonle naxanye manga
banxin ti Dawuda xa.
12 Dawuda yi a kolon a Alatala yatin nan a findixi mangan na Isirayila
xun na, a yi a mangayaan sɛnbɛ so masɔtɔ a yamana Isirayila fe ra.
13 A keli xanbini Xebiron yi, Dawuda mɔn yi konyi ɲaxanla* ndee nun
ɲaxanla ndee fen Yerusalɛn yi, a mɔn yi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne sɔtɔ.
14 Naxanye sɔtɔ a xa Yerusalɛn yi, ne xinle ni itoe ra: Samuwa nun Sobaba
nun Natan nun Sulemani
15 nun Yibixari nun Elisuwa nun Nefegi nun Yafiya
16 nun Elisama nun Eliyada nun Elifeleti.

Dawuda yi Filisitine nɔ
Taruxune Singen 14.8-16

17 Filisitine yi a mɛ a Dawuda bata yi findi mangan na Isirayila xun na, e
birin yi siga a fendeni. Dawuda yi na mɛ, a yi so yire makantanxini.
18 Filisitine yi fa, e xuya ayi Refa lanbanna birin yi.
19 Dawuda yi Alatala maxɔdin, a naxa, “N xa siga Filisitine xili ma ba? I e
soɛ n yii ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Siga, bayo n Filisitine soma nɛn i yii.”
20 Nayi, Dawuda yi siga Baali-Perasimi yi, a Filisitine nɔ dɛnaxan yi. A yi a
fala, a naxa, “Alatala bata n yaxune raxuya ayi n yɛɛ ra, alo fufaan
gbiligbinla kalan kii naxan yi.” Nanara, e mɛnna xili sa Baali-Perasimi.†
21 E yi e suxurene rabeɲin mɛnni, Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi e xali.
22 Filisitine mɔn yi te, e dɔxɔ Refa lanbanna birin yi.
23 Dawuda mɔn yi Alatala maxɔdin. Alatala yi a fala a xa, a naxa, “I nama
te, dangu e xanbi ra, i yi i maso e ra fɔtɔnna dɛ.
24 I na siga ti xuiin mɛ wudine kondene yi, i keli e yɛngɛdeni mafurɛn,
bayo Alatala nan tima i yɛɛ ra, a Filisiti ganla nɔ i xa.”
25 Alatala naxan yamari Dawuda ma, a na liga, a Filisitine nɔ, a lu e faxɛ
keli Geba han sa dɔxɔ Geseri taan na.

---

* **5:13: 5.13 *Konyi ɲaxanle*** sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra. † **5:20: *5.20 Baali-Perasimi*** bunna nɛn fa fala, “Halagin Kanna.”

6

E yi Layiri Kankiraan xali
Taruxune Singen 13.1-14

1 Dawuda mɔn yi Isirayila sofa sɛnbɛmane birin malan, muxu wuli tonge saxan.
2 Na ganla yi biraxi a fɔxɔ ra, a siga Baala taani Yuda yi, alogo a xa sa Alaa Kankiraan* tongo, Ala xinla nan na kankiraan ma, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, naxan dɔxi maleka gubugubu kan sawurane tagi.
3 E yi Alaa Kankiraan sa wontoro nɛnɛn kui keli Abinadabo a banxini geyaan fari. Wusa nun Axiyo, Abinadabo a dii xɛmɛne nan yi wontoro nɛnɛn nagima.
4 E yi a tongo Abinadabo a banxini geyaan fari, Axiyo yi sigama a yɛɛ ra.
5 Dawuda nun Isirayila yamaan birin yi sɛwan mayitama Alatala ra, e maxaseen sifan birin maxama, alo bɔlɔnna nun kondenna nun tanbanna nun kariɲanna nun maxase gbɛtɛye.
6 E to Nakon ma lonna li, Wusa yi a yiini bandun, a Alaa Kankiraan suxu, bayo ɲingene bata yi salaxun.
7 Nayi, Alatala yi xɔlɔ a ma han! A yi a faxa na xaxilitareya wanla fe ra. Wusa yi faxa mɛnni, Alaa Kankiraan fɛma.
8 Alatala to Wusa niin ba, a faxa. Nayi, Dawuda yi xɔlɔ han, e yi mɛn xili sa “Wusa halagidena” han to.
9 Na lɔxɔni, Dawuda yi gaxu Alatala yɛɛ ra, a yi a fala, a naxa, “Alatalaa Kankiraan soma di n konni?”
10 Nayi, a yi tondi Alatalaa Kankiraan xalɛ a konni, Dawudaa Taani. A yi a xali Obedi-Edɔn Gati kaana banxini.
11 Alatalaa Kankiraan yi lu Obedi-Edɔn Gati kaana banxini kike saxan, Alatala yi barakan sa Obedi-Edɔn nun a denbayaan birin ma fe yi.

Layiri Kankiraan Yerusalɛn yi
Taruxune Singen 15.25-16.3

12 E sa na fala Manga Dawuda xa a Alatala bata barakan sa Obedi-Edɔn ma denbayaan birin ma fe yi e nun a gbeen seen naxanye birin na masɔtɔ Alaa Kankirana fe ra. Nayi, Dawuda yi Alaa Kankiraan tongo Obedi-Edɔn yi, a siga a ra Dawudaa Taani sɛwani.
13 Alatalaa Kankiraan xali muxune na yi e sanna yɛ sennin tongo, Dawuda yi ɲinge keden nun ɲinge dii raturaxi keden nan bama saraxan na.
14 Dawuda yi a bodon a sɛnbɛn birin na Alatala yɛtagi, a yi maxidixi saraxarali domaan nan gbansan yi.
15 Dawuda nun Isirayila yamaan birin yi fa Alatalaa Kankiraan na Yerusalɛn yi, ɲaxaɲaxan nun xɔta xuine yi.
16 Alatalaa Kankiraan yi soma Dawudaa Taani waxatin naxan yi, Sɔli a dii tɛmɛn Mikali yi a matoma banxin foye soden na, a yi Manga Dawuda to tuganɲɛ ayi, a bodonma Alatalaa Layiri Kankiraan yɛtagi. Na ma, Mikali yi Dawuda raɲaxu a bɔɲɛni.
17 Na xanbi ra, e fa Alatalaa Kankiraan na, e yi a dɔxɔ bubuni, Dawuda naxan yɛlan a xili yi, Dawuda yi saraxa gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane ba Alatala xa.
18 Dawuda yelin saraxa gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane bɛ waxatin naxan yi, a yi duba Isirayila yamaan xa Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xinli.

---

* **6:2:** ***6.2 Alaa Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

19 A mɔn yi donseene yitaxun Isirayila yamaan birin na, xɛmɛn nun ɲaxanla, birin yi burun sɔtɔ e nun tamaro bogi xare rafalaxin nun ɲaxun danna rafalaxin xundi keden keden. Na xanbi ra, birin yi siga a konni.

20 Dawuda yi xɛtɛ a duba a denbayaan xa, Sɔli a dii tɛmɛn Mikali yi mɛnni a ralandeni. A yi a fala, a naxa, “Binyen mundun yi a ra to Isirayila mangan to yi a yɛtɛ yitama a walikɛ ɲaxanle nun a walikɛ xɛmɛne ra, alo fuyantenna a ligɛ kii naxan yi.”

21 Dawuda yi Mikali yabi, a naxa, “N na a ligaxi Alatala nan yɛtagi naxan n sugandixi i baba nun a denbayaan birin xa, a n findi Isirayila kuntigin na, a yamana, n nan n ma sɛwan yitaxi na nan na.

22 N wama nɛn n xa raɲaxu dangu na ra, n yi n yɛtɛ magodo n yɛtɛ yɛtagi. Koni, walikɛ ɲaxanle n binyama nɛn i naxanye fe falaxi.”

23 Sɔli a dii tɛmɛn Mikali mi dii sɔtɔ han a faxa.

7

Alaa layirin Dawuda xa
Taruxune Singen 17.1-15

1 Manga Dawuda yi so a manga banxin kui. Alatala yi a ratanga a yaxune birin ma naxanye yi a yamanan nabilinxi.

2 Lɔxɔna nde, mangan yi a fala Nabi Natan xa, a naxa, “Banxin naxan nafalaxi suman wudin na, n na nan kui, koni Alaa Kankiraan mɔn bubun nan kui.”

3 Natan yi mangan yabi, a naxa, “Sa i rafan feene birin liga, bayo Alatala i xɔn.”

4 Koni na kɔɛɛn na, Alatala yi falan ti Natan xa, a naxa,

5 “Sa a fala n ma walikɛɛn Dawuda xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I tan xa mi batuden tima n xa n luma dɛnaxan yi.

6 N yɛtɛɛn munma lu n batu banxin kui singen, xabu n na Isirayila kaane ramini lɔxɔni Misiran fari ma han to, koni n bata lu Isirayila kaane fɔxɔ ra bubun kui yiren birin yi.

7 N siga dɛnaxan birin yi nxu nun Isirayila kaane, n kuntigi wuyaxi dɔxɔ nɛn Isirayila xun na, n ma yamana, alogo e xa n ma yamaan masuxu. Koni, na waxatin birin yi, n mi a fala muxu yo xa, n naxa, “Nanfera, i mi suman wudi banxin tixi n xa?” ’

8 Nanara, i mɔn xa a fala n ma walikɛɛn Dawuda xa, i naxa, ‘Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: N tan nan i baxi xuruse rabayani alogo i xa findi Isirayila yɛɛratiin na, n ma yamana.

9 I sigan dɛnaxan birin yi, n lu nɛn i xɔn, n yi i yaxune birin faxa i yɛtagi, n yi i findi xili gbee kanna ra alo muxu gbeen naxanye bɔxɔ xɔnna fari.

10 N yiren soma nɛn Isirayila yii, n ma yamana, e dɔxɔma dɛnaxan yi. E luma nɛn na, gaxu yo mi e suxɛ. Muxu ɲaxi yo mɔn mi fa e ɲaxankatama alo a fɔlɔni,

11 n kitisane dɔxɔ Isirayila xun na waxatin naxan yi, n ma yamana. N na i ratangama nɛn i yaxun birin ma, i lu bɔɲɛ xunbenli. N tan, Alatala naxan fala tima i xa, Alatala nan banxin tima i xa naxan findima i yixɛtɛne ra mangayani.

12 I na faxa waxatin naxan yi, i siga i benbane fɛma, n yi i yɛtɛna diina nde sugandi, a ti i ɲɔxɔni mangayani, n yi a mangayaan sɛnbɛ so.

13 Na nan n batu banxin tima n xa, n yi a mangayaan sɛnbɛ so habadan.

14 N findi a fafe ra, a fan yi findi n ma dii xɛmɛn na. Xa a fe ɲaxin liga, n na
a fe ɲaxin saranma nɛn a ra alo dii fafan diin natərənma kii naxan yi.
15 Koni, n ma hinanna mi ɲanma a xa, alo n na a ba Səli ma kii naxan yi, n
naxan makuya n na.
16 I ya mangayaan nun i ya denbayaan luma nɛn n yɛtagi habadan, bayo i
ya mangayaan sɛnbɛn luma nɛn habadan.' "
17 Ala naxan birin fala Natan xa fetoni alo xiyena, a na birin yɛba
Dawuda xa.

Dawuda Ala maxandina
Taruxune Singen 17.16-27

18 Na xanbi ra, Manga Dawuda yi siga, a sa dəxɔ Alatala yɛtagi, a yi a fala,
a naxa, "Marigina Alatala, n na a kolon a n tan nun n ma denbayaan mi lan
nxu na birin sətɔ i naxan fixi nxu ma.
19 Koni, Marigina Alatala, i tan yɛɛ ra yi, na xurun. I mən layirine
tongoma n ma denbayana yɛɛ ra sigana fe yi. Marigina Alatala, na lan a
raba n tan xa ba, n tan adamadi dərənna?"
20 "Marigina Alatala, n nɔɛ nanse sɛ a fari, bayo i tan yɛtɛna i ya walikɛɛn
kolon?
21 I ya falana fe ra e nun fata i sagoon na, i bata fe gbeeni ito liga alogo i xa
e yita i ya walikɛɛn na."
22 "Marigina Alatala, i gbo. Muxu yo mi maliga i tan na. Ala gbɛtɛ mi na ba
i tan na, alo nxu bata yi a mɛ kii naxan yi yɛ yo yɛ.
23 Siya gbɛtɛn mundun dunuɲa yi naxan luxi alo Isirayila i ya yamana, i
tan Ala naxanye raminixi konyiyani? I e xunba nɛn Misiran kaane nun e
alane sɛnbɛn bun, i yi e findi i ya yamaan na, i siya gbɛtɛne kedi i ya yamaan
yɛɛ ra, i kabanako fe magaxuxine raba e yɛtagi alogo i xa i xinla makɛnɛn.
24 I yi Isirayila findi i ya yamaan na habadan. Alatala, i yi findi nxɔ Ala ra."
25 "Iki, Marigina Alatala, i dɛ xuiin naxan tongoxi n tan, i ya walikɛɛn nun
n ma denbayaan xa, na xa rakamali habadan. Na liga alo i a falaxi kii
naxan yi.
26 Nayi, i xinla binyama nɛn habadan. Muxune yi a fala, e naxa, 'Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna nan Isirayilaa Ala ra.' Sɛnbɛn xa lu i ya walikɛɛn
Dawudaa denbayani i yɛtagi.
27 I tan, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala, i bata i miriyaan yita n
na a i n yixɛtɛne findima nɛn mangane ra n ɲəxɔni. Nanara, i ya walikɛɛn
bata wɛkilɛn sətɔ a maxandini ito ti i xən."
28 "Marigina Alatala, i tan nan Ala ra, i na naxan fala, na ligama nɛn. Iki, i
bata fala faɲini ito ti i ya walikɛɛn xa.
29 Nayi, barakan sa n ma denbayana fe yi alogo n yixɛtɛne xa lu
mangayani i yɛtagi habadan alo i bata layirin tongo kii naxan yi. Marigina
Alatala, i ya barakan xa lu n ma denbayaan fəxɔ ra habadan."

8

Dawuda nɔ sətəna yɛngɛni
Taruxune Singen 18.1-13

1 Na waxatin danguxina, Dawuda yi Filisitine nɔ yɛngɛni, a yi e rayarabi,
a yi yamanan ba e yii.
2 A mən yi Moyaba kaane nɔ. Na xanbi ra, a yi e karahan a e xa e sa
bəxɔni, a yi yamaan maliga lutin na. Lutin yɛ saxan yo saxan, a yi lutin yɛ

singen nun a firinden muxune faxama nɛn. A yi a yɛ saxanden muxune lu e nii ra. Xabu na, Moyaba kaane yi lu Dawuda nɔɔn bun ma, e lu mudun fiyɛ.

3 Dawuda mɔn yi Rexobo a dii xɛmɛn Hadadeseri fan nɔ yɛngɛni, Soba mangana, Hadadeseri yi waxi Efirati baan tongo feni waxatin naxan yi.

4 Dawuda yi yɛngɛ so wontoro wuli keden kɛmɛ solofere suxu yɛngɛni e nun sofa wuli mɔxɔɲɛ. A yi soone birin san xanbi ra fasane bolon fɔ soo kɛmɛ ɲɔxɔndɔn a naxanye ramara.

5 Arami kaane to keli Damasi taani fa Soba mangan Hadadeseri malideni, Dawuda yi ne sofa wuli mɔxɔɲɛn nun firin faxa.

6 A yi a yamana kanne dɔxɔ Damasi taani Arami yamanani, Arami kaane yi lu Dawudaa yamarin bun, e lu mudun soɛ a yii. Dawuda na yi siga dɛdɛ, Alatala yi xunna kenla fima nɛn a ma.

7 Dawuda yi Hadadeseri a sofane yɛ masansan wure lefa xɛma daxine tongo, a siga e ra Yerusalɛn yi.

8 Manga Dawuda mɔn yi sula wuyaxi tongo Berotayi taani e nun Betaxa taani, Hadadeseri a taane.

9 Tohu, Xamata mangan yi a mɛ a Dawuda bata Hadadeseri a sofane birin nɔ yɛngɛni.

10 A yi a dii xɛmɛn Yorami rasiga Manga Dawuda ma, alogo a xa sa a xɔntɔn a nɔ sɔtɔna fe ra Hadadeseri yɛngɛni, bayo Tohu nun Hadadeseri yi yɛngɛni. Yorami yi siga xɛma seene ra e nun gbetin nun sulana.

11 Manga Dawuda yi ne fi Alatala ma, alo a gbeti fixɛn nun xɛmaan fi Ala ma kii naxan yi, a naxanye tongo siyane yii a naxanye nɔ:

12 Arami nun Moyaba nun Amonine nun Filisitine nun Amalɛkine. A mɔn yi seene fi Ala ma, a naxanye tongo yɛngɛni Rexobo a dii xɛmɛn Hadadeseri yii, Soba mangana.

13 Dawuda xinla sɔtɔ na kii nin, a yelin xanbini Arami kaane nɔɛ Fɔxɔ Lanbanni. A muxu wuli fu nun solomasɛxɛ faxa.

14 A yi yamana kanne lu Edɔn yi alogo na xa lu Dawudaa yamarin bun ma. Dawuda na yi siga dɛdɛ, Alatala yi xunna kenla fima nɛn a ma.

Dawudaa kuntigi gbeene fe
Taruxune Singen 18.14-17

15 Dawuda yi lu Isirayila birin xun na. A yi kiti kɛndɛn sama tinxinna nin a yamaan birin yi.

16 Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba nan yi sofa kuntigin na, Axiludu a dii xɛmɛn Yosafati nan yi mangana yenla ra.

17 Axitubaa dii xɛmɛn Sadɔki nun Abiyatari a dii xɛmɛna Aximeleki nan yi saraxaraline ra. Seraya nan yi sɛbɛli tiin na.

18 Bɛnaya, Yehoyadaa dii xɛmɛn nan yi Keretine nun Pɛlɛtine fɔxɔ ra, saraxaraline nan yi Dawudaa dii xɛmɛne ra.

9

Dawuda yi fan Mefiboseti ra

1 Lɔxɔna nde, Dawuda yi maxɔdinna ti, a naxa, “Sɔli a denbayaan muxuna nde mɔn luxi ba, alogo n xa hinan a ra Yonatan ma fe ra?”

2 Walikɛna nde yi Sɔli a banxini nun, a xili Siba, e fa na ra Dawuda fɛma. Mangan yi a maxɔdin, a naxa, “Siba nan i tan na ba?” A yi a yabi, a naxa, “N tan i ya walikɛɛn na a ra.”

3 Mangan yi a fala, a naxa, “Muxe mi fa Sɔli a denbayani ba, n na Alaa hinanna yitɛ naxan na?” Siba yi mangan yabi, a naxa, “Yonatan ma dii xɛmɛ keden mɔn na yi naxan sanne kalaxi.”
4 Mangan yi a fala, a naxa, “A minɛn?” Siba yi mangan yabi, a naxa, “A sa Amiyɛli a dii xɛmɛn Makiri a banxini Lodebara yi.”
5 Dawuda yi muxuna nde rasiga a tongodeni Amiyɛli a dii xɛmɛn Makiri a banxini Lodebara yi.
6 Sɔli mamandenna, Mefiboseti, Yonatan ma dii xɛmɛn fa waxatin naxan yi Dawuda konni, a bira bɔxɔni Dawuda yɛtagi, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma. Dawuda yi a maxɔdin, a naxa, “Mefiboseti nan i tan na ba?” A yi a yabi, a naxa, “N tan nan yati a ra, mangana.”
7 Dawuda yi a fala a xa, a naxa, “I nama gaxu. I baba Yonatan ma fe ra, n waxi hinan feni i ra. N na i taɲe Sɔli a bɔxɔn birin soma nɛn i yii, i mɔn yi i dɛge n ma tabanla ra.”
8 Mefiboseti yi a xinbi sin, a naxa, “Mangana, nanse i ya walikɛɛn na, alogo i xa i yɛɛn ti bare faxaxin na alo n tan?”
9 Mangan yi Siba xili, Sɔli a walikɛna, a yi a fala a xa, a naxa, “Sɔli nun a denbayaan gbeen seen naxan birin na, n ne soma nɛn i kanna Sɔli mamandenna yii, Mefiboseti.
10 I tan nun i ya dii xɛmɛne nun i ya walikɛne, ɛ bɔxɔn walima nɛn a xa, alogo ɛ xa a denbayaan balo. Mefiboseti tan a dɛgema nɛn n ma tabanla ra lɔxɔ yo lɔxɔ.” Dii xɛmɛ fu nun suulun yi Siba yii e nun walikɛ mɔxɔɲɛ.
11 Siba yi a fala mangan xa, a naxa, “Mangan naxan birin yamarixi, n na ligama nɛn.” Dawuda bata yi a fala, a naxa, “Mefiboseti a dɛgema nɛn n ma tabanla ra, alo manga diina.”
12 Dii xɛmɛ keden yi Mefiboseti yii, a xili Mika. Naxanye birin yi Siba a banxini, Mefiboseti a walikɛɛn nan yi ne ra.
13 Bayo a yi godoma a san firinne birin ma, a yi dɔxɔ Yerusalɛn yi, alogo a xa nɔ sigɛ a dɛgedeni mangan konni a tabanla ra lɔxɔ yo lɔxɔ.

10

Dawuda nun Amonine yɛngɛna
Taruxune Singen 19.1-19

1 Na dangu xanbini, Amonine mangan yi faxa, a dii xɛmɛn Xanun yi dɔxɔ a ɲɔxɔni.
2 Dawuda yi a miri, a naxa, “N hinanma nɛn Naxasi a dii xɛmɛn Xanun na, alo a fafe hinan n na kii naxan yi.” Dawuda yi xɛrane rasiga alogo e xa sa a fafe sayaan xɔntɔn. Dawudaa xɛrane to sa so Amonine yamanani,
3 Amonine kuntigine yi a fala Xanun xa, e kanna, e naxa, “I laxi a ra a Dawuda muxune rafaxi i fafe saya xɔntɔnden nan tun yi ba? E mi faxi kɔtɛn xan na ba alogo e xa taan nakɔrɔsi, lɔxɔna nde e yi nɔ a suxɛ?”
4 Nayi, Xanun yi Dawudaa xɛrane suxu, a yi e dɛ xabene fɔxɔ kedenna bi, a yi e domane raxaba e xɔrɛne yilanni, a yi e raxɛtɛ.
5 E fa xɛrane fe dɛntɛgɛn sa Dawuda xa, a xɛra gbɛtɛye rasiga e ralandeni, bayo e yi yagixi han! Mangan yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ lu Yeriko yi han ɛ dɛ xabene yi mini. Na xanbi ra, ɛ fa so be.”
6 Amonine yi a to a e bata raɲaxu Dawuda ma alo se kunxin xirina. Nayi, e yi sofa wuli mɔxɔɲɛ tongo Arami kaan naxanye yi kelixi Beti-Rexobo nun Soba yi, e yi wuli keden tongo Maka mangana sofane yɛ, e nun wuli fu nun firin Tobo kaane yɛ.

7 Dawuda yi na mɛ, a yi sofa kuntigin Yowaba nun a sofa kɛndɛne birin
nasiga e yɛngɛdeni.
8 Amonine yi mini, e ti yɛngɛ so xinla ma e taan so dɛɛn na. Arami kaan
naxanye yi kelixi Soba nun Rexobo yi e nun Tobo nun Maka sofane fan yi sa
e malan fɔxɔ kedenni burunna ra.
9 Yowaba to a kolon a yɛngɛn yi a yɛɛ ra, a yi a xanbi ra, a yi Isirayila sofa
kɛndɛna ndee sugandi Arami kaane yɛngɛ xinla ma.
10 A yi sofa dɔnxɛne lu a tada Abisayi a yamarin bun ma Amonine yɛngɛ
xinla ma.
11 Yowaba yi a fala a tada xa, a naxa, “Xa Arami kaane sɛnbɛn gbo n xa, i
fa n mali. Xa Amonine fan sɛnbɛn gbo i xa, n fan yi sa i mali.
12 I tunnafan, en na en wɛkilɛ, en yi en ma yamaan xun mayɛngɛ e nun en
ma Alaa taane, naxan nafan Alatala ma, a xa na liga.”
13 Yowaba nun a ganla yi e maso Arami kaane yɛngɛdeni, koni ne yi e gi e
yɛɛ ra.
14 Amonine to a to, a Arami kaane bata e gi, e fan yi e gi Yowaba tada
Abisayi bun. E yi sa so e taani. Nayi, Yowaba yi Amonine yɛngɛ feen dan, a
xɛtɛ Yerusalɛn yi.
15 Arami kaane to a to, a Isirayila bata e nɔ, e yi e sɛnbɛn malan.
16 Arami kaan naxanye yi Efirati baan kidi ma, Hadadeseri yi xɛrane
rasiga ne ma. E yi fa Xelama yi. Hadadeseri a sofa kuntigin Sofaki nan yi e
xun na.
17 Dawuda to na mɛ, a yi Isirayila kaane birin malan, a Yurudɛn baan gidi,
a siga Xelama yi. Arami kaane yi ti yɛngɛ so xinla ma Dawuda yɛɛ ra. E
yɛngɛ.
18 Arami kaane yi e gi Isirayila kaane yɛɛ ra, Dawuda nun a ganla yi yɛngɛ
so wontoro sofa muxu kɛmɛ solofere faxa e nun soo ragi wuli tonge naanin,
a mɔn yi sofa kuntigin Sofaki fan yɛngɛ, a yi a faxa mɛnni.
19 Mangan naxanye birin yi Hadadeseri a nɔɔn bun ma, ne to a to a
Isirayila bata e nɔ, e dɛ fanna fen e ra. E yi lu Isirayila kaane nɔɔn bun ma.
Xabu na dangu, Arami kaane mi fa susu Amonine maliyɛ.

11

Dawuda nun Batiseba fe

1 Ɲɛɛ nɛnɛn fɔlɔna, mangane yi darixi minɛ yɛngɛ sodeni waxatin naxan
yi, Dawuda yi Yowaba nun a sofa wɛkilɛxine nun Isirayila ganla birin
nasiga, alogo e xa sa Amonine yɛngɛ, e yi e manga taan Rabaha rabilin.
Koni, Dawuda tan lu nɛn Yerusalɛn yi.
2 Ɲinbanna nde ra, Dawuda yi keli a siga a masiga tideni a manga banxin
xun tagi, a sa a kondeni, a yi ɲaxanla nde to a maxɛ. A yi tofan han.
3 Dawuda yi xɛrane rasiga na ɲaxanla xibarun fendeni. E yi a fala a xa, e
naxa, “Batiseba na a ra, Eliyami a dii tɛmɛna, Yuriya Xiti kaana ɲaxanla.”
4 Dawuda yi xɛrane rasiga a xilideni. A yi fa a konni, a yi a kolon ɲaxanla
ra. A yi baxi yelindeni a kike wanla ra.
5 Na ɲaxanla yi fudikan, a yi xɛraan nasiga a faladeni Dawuda xa, a naxa,
“N bata fudikan de.”
6 Nayi, Dawuda yi xɛraan nasiga Yowaba ma, a naxa, “Yuriya Xiti kaan
nafa n ma.” Yowaba yi Yuriya rafa Dawuda ma.
7 Yuriya yi siga Dawuda fɛma, a yi a maxɔdin Yowaba a fe ma, a yi a
maxɔdin yamaan nun yɛngɛn kiin ma.

8 Na xanbi ra, a yi a fala a xa, a naxa, “Siga i konni, i sa i matabu.” Yuriya
yi mini manga banxini, mangan yi finmaseene rasiga a ma.
9 Koni Yuriya yi a sa manga banxin dɛɛn na e nun a kanna walikɛɛn
bonne, a mi siga a banxini.
10 E to na fala Dawuda xa, a yi Yuriya maxɔdin, a naxa, “I mi kelixi sigati
xunkuyen xan yi iki? Nanfera i mi sigama i konni?”
11 Yuriya yi Dawuda yabi, a naxa, “Alaa Kankiraan nun Isirayila ganla
nun Yuda kaane birin bubune nan kui, n kanna Yowaba nun i ya walikɛne
fan burunna ra. N tan sigɛ n konni waxatini ito yi ba, n sa n dɛge, n yi n min,
nxu nun n ma ɲaxanla yi kafu? N bata n kɔlɔ i yi, n mi na fe sifan ligɛ
mumɛ!”
12 Dawuda yi a fala Yuriya xa, a naxa, “I mɔn xa lu be to, tila n yi i rasiga.”
Na ma, Yuriya yi lu Yerusalɛn yi han na xɔtɔn bode.
13 Dawuda yi a xili a xa a dɛge, a yi a min a tabanla ra, a yi manpaan min
han a xunna yi keli a ra. Koni ɲinbanna ra, Yuriya yi mini, a yi sa a sa sena
nde fari a kanna walikɛɛn bonne fɛma, a mi siga a banxini.
14 Na xɔtɔn bode xɔtɔnni, Dawuda yi bataxina nde sɛbɛ Yowaba ma, a yi a
so Yuriya yii.
15 A yi a sɛbɛ na bataxin kui, a naxa, “Yɛngɛn dɛnaxan na ɲaxu, Yuriya ti
mɛnna yɛɛn na, ɛ yi ɛ masiga a ra, alogo yaxune xa a faxa.”
16 Nayi, Yowaba yi taan nabilin, a yi a kolon sofa sɛnbɛmane dɛnaxan yi, a
yi Yuriya ti mɛnni.
17 Taan sofane yi mini e Yowaba yɛngɛ, e yi Dawudaa sofana ndee faxa.
Yuriya Xiti kaan yi bira, a faxa.
18 Yowaba yi na feen nasiga Dawuda ma yɛngɛn danguxi kii naxan yi.
19 A yi xɛraan ti yamarini itoe ra, a naxa, “I na yelin yɛngɛn kiin yɛbɛ
mangan xa waxatin naxan yi,
20 xa mangan xɔlɔ, a yi a fala, a naxa, ‘Nanfera ɛ masoxi taan na yɛngɛ
sodeni? Ɛ mi a kolon a e bunna tima nɛn yinna xun tagi?
21 Nde Abimeleki faxaxi, Yerubeseti a dii xɛmɛn Tebesi taani? Ɲaxanla nde
xa mi se din gɛmɛna nde ragodo a fari yinna xun tagi ba, a yi faxa?*
Nanfera ɛ masoxi yinna ra?’ Nayi, i yi a fala a xa, i naxa, ‘I ya walikɛɛn
Yuriya Xiti kaan fan bata faxa.’ ”
22 Xɛraan yi siga. A sa na birin yɛba Dawuda xa alo Yowaba a fala a xa kii
naxan yi.
23 Xɛraan yi a fala, a naxa, “Taan kantan tiine sɛnbɛn yi gbo nxu xa. E siga
nɛn nxu xili ma burunna ra, nxu yi e kedi han taan so dɛɛn na.
24 Xalimakuli kanne yi nxu mabun keli yinna xun tagi, nanara i ya sofana
ndee yi faxa alo Yuriya, Xiti kaana.”
25 Dawuda yi a fala xɛraan xa, a naxa, “Siga, i sa Yowaba rawɛkilɛ, i yi a
fala a xa, i naxa, ‘I nama feni itoe yatɛ fe ɲaxin na. Yɛngɛ yo yɛngɛ, faxan
tima fɔxɔ firinna birin nin. Taan suxu ki faɲi, i yi a kala.’ ”
26 Yuriyaa ɲaxanla na mɛ waxatin naxan yi, a a xɛmɛn bata faxa, a yi
sunu.
27 Koni sunun waxatin to dangu a xun ma, Dawuda yi fa a ra a konni. A yi
a findi a ɲaxanla ra, a yi dii xɛmɛ keden bari a xa.

Dawuda feen naxan naba, na yi raɲaxu Alatala ma.

* **11:21: 11.21** Na fe mɔn sɛbɛxi Kitisane 9.53 kui.

12

Nabi Natan yi Alaa xələna fe fala

1 Alatala yi Natan nasiga Dawuda ma. Natan yi fa a fɛma, a yi a fala a xa, a
naxa, “Xɛmɛ firin yi taa kedenni, nafulu kanna nan yi boden na, bodena,
yiigelitɔna.
2 Xuruse xunxurin nun a xungbeen wuyaxi yi nafulu kanna yii.
3 Sese mi yi yiigelitɔɔn tan yii fɔ yɛxɛɛdi keden, a naxan sara, a yi a baloma,
a yi gboma a konni e nun a dii xɛmɛne. E birin yi donse kedenna nan
donma e nun nɔnɔna, a yi xima a dɛxɔn nɛn. A yi luxi nɛn alo a dii tɛmɛna.
4 Lɔxɔna nde, xɔɲɛn yi fa nafulu kanna konni, a mi tin a xuruse keden
tongɛ, a yi a faxa, koni a yi sa yiigelitɔna yɛxɛɛdin tongo, a yi na faxa a xɔɲɛn
xa.”
5 Dawuda yi xɔlɔ na xɛmɛn ma han, a yi a fala Natan xa, a naxa, “N bata n
kɔlɔ habadan Alatala yi. Xɛmɛn naxan na ligaxi, a lan a faxa.
6 Bayo a bata na liga, a mi kininkinin, a yɛxɛɛ muɲaxin ɲɔxɔma nɛn yɛxɛɛ
naanin gbɛtɛye ra.”
7 Nayi, Natan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “I tan nan na xɛmɛn na!
Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N tan nan i sugandixi mangan
na Isirayila xun na, n tan nan i baxi Sɔli yii!
8 N yi i kanna Sɔli a denbayaan lu i sɛnbɛn bun. N yi i kanna ɲaxanle so i
yii. N yi Isirayila yamaan nun Yuda yamaan so i yii. Xa na yi xurun nun, n
mɔn yi nde sɛ na fari nɛn.
9 Nanfera nayi, i n tan, Alatalaa falane rabeɲinxi, naxan mi rafan n ma, i
yi na liga? I bata Xiti kaan Yuriya faxa yɛngɛni, i yi a ɲaxanla findi i gbeen
na, i yi a faxa Amonine silanfanna ra.
10 Awa iki, silanfanna mi a masigama i ya banxin na, bayo i bata n
naɲaxu, e nun bayo i bata Yuriya Xiti kaana ɲaxanla tongo, i yi a findi i ya
ɲaxanla ra.’
11 Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N tɔrɔyaan nafama nɛn i ya denbayaan
xili ma. N yi i ya ɲaxanle tongo i yɛɛ xɔri, n yi e so i ya muxuna ndee yii, e yi
kafu yanyin na.
12 Bayo i bata a liga wundoni, n tan a rakamalima Isirayila birin nan
yɛtagi yanyin na.’ ”
13 Dawuda yi a fala Natan xa, a naxa, “N bata Alatala yulubin tongo.”
Natan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Alatala bata i mafelu i yulubin na, i mi
faxama.
14 Koni bayo i bata a liga yaxune yi Alatala mafala fata feni ito ra, diin
naxan barixi, na faxama nɛn.”
15 Na xanbi ra, Natan yi siga a konni.

Dawudaa diin yi faxa

Yuriyaa ɲaxanla diin naxan bari Dawuda ma, Alatala yi na rafura, a lu
doyenɲɛ.
16 Dawuda yi Ala maxandi diin xa, a sun. A to so a konni, a xi saxi bɔxɔni.
17 A banxin muxune yi a karahan alogo e xa a rakeli bɔxɔni, koni a mi tin
kelɛ bɔxɔni, a mi donse don e xɔn.
18 Xi soloferede lɔxɔni, diin yi faxa. Dawudaa walikɛne yi gaxu a falɛ a xa
fa fala diin bata faxa. Bayo e yi a falama nɛn, e naxa, “Diin to yi ɲɛŋɛ, en yi
falan ti a xa, koni a mi a tuli mati en na, iki en susuma a falɛ a xa di fa fala
diin bata faxa? A mi fe ɲaxina nde ligɛ ba?”

19 Dawuda yi a walikɛne to kɔyɛkɔyɛnɲɛ e bode tagi, a yi a kolon a diin
bata faxa. A yi e maxɔdin, a naxa, “Diin bata faxa ba?” E yi a yabi, e naxa, “A
bata faxa.”
20 Nayi, Dawuda yi keli bɔxɔni. A yi a maxa, a latikɔnɔnna sa a ma, a dugin
masara, a mɔn yi siga Alatala batudeni, a yi a batu. Na xanbi ra, a yi siga a
banxini, a yi a fala a e xa donseen so a yii, a yi a dɛge.
21 A walikɛne yi a fala a xa, e naxa, “I naxan ligaxi, na bunna nanse ra?
Diin to yi ɲɛɲɛ, i sun, i wuga. Awa iki, diin bata faxa, i bata keli, i yi i dɛge.”
22 A yi e yabi, a naxa, “Diin yi ɲɛɲɛ waxatin naxan yi, n yi sunuxi, n
wugama, bayo n yi mirixi a ma, n naxa, ‘Yanyina nde, Alatala kininkininma
nɛn n ma, diin yi kisi.’
23 Iki, a bata faxa, n sunma nanfera nayi? N nɔɛ a rakelɛ ba? N tan sigama
nɛn a fɛma, koni a tan mi fa fɛ n fɛma sɔnɔn.”

Muluku Sulemani bari fena

24 Dawuda yi a ɲaxanla Batiseba madɛndɛn, a yi siga a fɛma, a yi a kolon
ɲaxanla ra. A dii xɛmɛn bari, Dawuda yi a xili sa Sulemani. A yi rafan
Alatala ma,
25 nanara Nabi Natan yi a xili sa Yedideya,* Alatalaa fe ra.

Rabaha taan suxu fena
Taruxune Singen 20.1-3

26 Na waxatini, sofa kuntigin Yowaba bata yi Rabaha suxu, Amonine
manga taana.
27 A yi xɛrane rasiga a faladeni Dawuda xa, a naxa, “N bata Rabaha yɛngɛ,
n yi e ige baden suxu.
28 Nayi, iki, gali dɔnxɛn malan, i fa taan nabilin, i a tongo i yɛtɛ xa, n mi
wama a tongo feni binyen birin yi lu n xa.”
29 Dawuda yi gali dɔnxɛn malan, a fa Rabaha yɛngɛ, a yi a tongo.
30 A yi mangaya taxamaseri kɔmɔtin tongo na mangan xun na. Na
mangaya taxamaseri kɔmɔtin xɛmaan binyen yi kilo tonge saxan liyɛ, a yi
maxidixi gɛmɛ faɲi kɛndɛn nan na. E yi a so Dawuda xun na, mangan yi se
wuyaxi tongo taani.
31 Dawuda yi muxune suxu, a yi e ti karahan wanle ra, wudi masonla nun
gɛmɛ bɔɔn nun wudi sɛgɛn nun bitikidi bɔnbɔna.† A na liga Amonine taan
bonne birin yi. Na xanbi ra, a so Yerusalɛn yi e nun a ganla birin.

13

Aminon nun Tamari a fe

1 Na xanbi ra, Dawudaa dii xɛmɛna Abisalomi xunyɛ dii tɛmɛna nde yi na
naxan yi xili Tamari, a yi tofan han, na yi rafan Aminon ma, Dawudaa dii
xɛmɛna.
2 Aminon xaxinla bata yi keli han a fura Tamari a fe ra, a xunyɛna. A yi
xɔdɔxɔ Aminon ma a xa fena nde liga a ra, amasɔtɔ sungutun nasɔlɔnxin
nan mɔn yi a ra.
3 Koni Aminon lanfana nde yi na, a xili Yonadabo, Simeyaa dii xɛmɛna,
Dawuda ngaxakedenna, kɔtaden nan yi Yonadabo ra nun.

---

* **12:25: 12.25** ***Yedideya*** bunna nɛɛn fa fala “Naxan nafan Alatala ma.” † **12:31: 12.31** ***Bitikidin*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Birikidina***.”

4 A yi a fala Aminon xa, a naxa, “Nanfera xɔtɔn yo xɔtɔn i sunuxi, i tan, manga diina? I mi waxi a fala feni n xa ba?” Aminon yi a yabi, a naxa, “Tamari rafan n ma, n fafaxakedenna Abisalomi xunyɛna.”
5 Yonadabo yi a fala a xa, a naxa, “I yɛtɛ rafura i yi i sa saden ma. I baba na fa i fɛma waxatin naxan yi, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Tin, n xunyɛn Tamari xa fa donsena nde rafala n xa, a xa a rafala n yɛtagi, a yɛtɛɛn yi a so n yii, n yi a don.’ ”
6 A yi a yɛtɛ rafura, a yi a sa. Mangan yi fa a todeni, Aminon yi a fala mangan xa, a naxa, “Tin, n xunyɛn Tamari xa fa buru firin nafala n yɛtagi, a yɛtɛɛn yi e raso n dɛ, n yi e don.”
7 Dawuda yi xɛraan nasiga na faladeni Tamari xa a konni, a naxa, “Siga i tada Aminon konni, i sa donseen nafala a xa.”
8 Tamari yi siga a tada Aminon ma banxini, a yi a li saxi. A yi se fuɲin tongo, a burun bɔnbɔ, a yi burun nafala a yɛtagi, a yi e gilin.
9 Na xanbi ra, a yi e ragodo alogo a xa e don, koni a mi tin. Aminon yi a fala, a naxa, “Muxune birin namini n ma banxini!” Muxune yi mini banxini.
10 Nayi, Aminon yi a fala Tamari xa, a naxa, “Fa donseen na n xi banxini, i yɛtɛɛn xa a raso n dɛ, n yi a don.” Tamari burun naxanye rafala, a ne xali a tada Aminon xi banxini.
11 A yi e soma a yii waxatin naxan yi alogo a xa e don, a yi Tamari suxu, a yi a fala a xa, a naxa, “Tamari, fa be, en fa kafu.”
12 A yi a yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn, n tada, i nama n nayagi, amasɔtɔ na mi ligama Isirayila yi. I nama na xaxilitareyaan sifan liga.
13 N sigan minɛn yi nxu nun n ma yagina? I luma nɛn nayi alo xaxilitarena Isirayila yi. Iki, n bata i mafan, a fala mangan xa, a mi tondɛ n soɛ i yii mumɛ.”
14 Koni a mi a tuli matixi na ra mumɛ, a yi a suxu sɛnbɛn na, e kafu.
15 Na xanbi ra, Aminon yi a raɲaxu kati, dangu xanuntenyaan na naxan yi a bɔɲɛni lan a ma. A yi a fala a xa, a naxa, “Keli be.”
16 A yi a yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn, bayo i na n kedi, na ɲaxuma ayi nɛn dangu a singen na i naxan ligaxi n na.”
17 Koni a mi a tuli matixi na ra mumɛ! Banxulanna naxan yi walima a xa, a yi na xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Sungutunni ito masiga n konna ra. I yi banxin dɛɛn balan a fɔxɔ ra ki faɲi.”
18 Aminon ma walikɛɛn yi a ramini tandeni, a dɛɛn balan a fɔxɔ ra.
Dugi yɛɛ masunbuxin nan yi ragodoxi Tamari ma, bayo mangana sungutun nasɔlɔnxine yi na nan soma.
19 Tamari yi xuben so a ma, dugi yɛɛ masunbuxin naxan yi a ma, a yi na yibɔ, a yi a yiin sa a xun ma, a siga wugɛ.
20 A tada Abisalomi yi a maxɔdin, a naxa, “Ɛ nun i tada Aminon bata kafu ba? N magilɛna, iki i dundu, i tada nan a ra, i nama feni ito sa i bɔɲɛni.” Tamari yagixin yi lu a tada Abisalomi a banxini, alo ɲaxalan nabeɲinxina.
21 Manga Dawuda na birin mɛ waxatin naxan yi, a xɔlɔ ki faɲi.
22 Abisalomi mi yi fa falan tima Aminon na, bayo a yi raɲaxu a ma, amasɔtɔ a bata a magilɛn Tamari karahan, e kafu.

Abisalomi yi Aminon faxa

23 Ŋɛɛ firin dangu xanbini, bayo yɛxɛɛ xabe xabane yi Abisalomi yii Baali-Xasori yi, Efirami dɛxɔn, a yi mangana diine birin xili.

24 Abisalomi yi siga mangan fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Mangana, yɛxɛɛ xabe xabane n konni. Tin, ɛ nun i ya walikɛne xa sa lan ɲaxaɲaxani ito yi.”
25 Mangan yi a fala Abisalomi xa, a naxa, “Ɛn-ɛn, n ma diina, nxu birin mi sigɛ, a findin goronna nan na i xun ma.” Abisalomi yi kankan na ma mangan xa, koni mangan mi wa siga feni, a yi sa duba a xa.
26 Abisalomi yi a fala, a naxa, “Nba, tin, n tada Aminon tan xa fa n fɔxɔ ra.” Mangan yi a yabi, a naxa, “Nanfera a sigama i konni?”
27 Na xanbi ra, Abisalomi mɔn yi xidi a ma han, a raɲan na, mangan yi a dii xɛmɛne nun Aminon beɲin, e birin yi siga Abisalomi konni.
28 Abisalomi yi yamarini ito fi a banxulanne ma, a naxa, “Ɛ liga ki faɲi, manpaan na Aminon bɔɲɛn nasɛwa waxatin naxan yi, n yi a fala ɛ xa, n naxa, ‘Ɛ Aminon faxa.’ Nayi, ɛ yi a faxa. Hali ɛ mi gaxu, n tan xa mi ɛ yamarixi ba? Ɛ sɔbɛ so ki faɲi.”
29 Abisalomi a banxulanne yi Aminon suxu alo Abisalomi e yamari kii naxan yi. Mafurɛn, mangana diin bonne yi keli, e yi te e sofanle fari, e yi e gi.
30 E mɔn yi kira yi, na xibarun yi sa Dawuda li, e naxa, “Abisalomi bata i ya diine faxa. Keden mi luxi a nii ra.”
31 Mangan yi keli, a yi a dugine yibɔ, a yi a sa bɔxɔni, a walikɛɛn naxanye birin yi a dɛxɔn ma, ne fan yi e dugine yibɔ.
32 Koni Yonadabo, Simeyaa dii xɛmɛna, Dawudaa ngaxakedenna, na yi falan tongo, a naxa, “N kanna, i nama a miri a e bata i ya diine birin faxa. Aminon nan keden faxaxi. Abisalomi bata yi a nata xabu Aminon kafu ɲɔxɔyaan naba a xunyɛn ɲaxalanmaan Tamari ra waxatin naxan yi.
33 I nama a miri a i ya diine birin bata faxa. Ɛn-ɛn, Aminon nan keden faxaxi.”
34 Abisalomi yi a gi. Banxulanna naxan yi tixi kantan tideni, na yi a yɛɛn nakeli, a yi gali gbeen to fɛ a xanbi ra Xoronayin kiraan xɔn, geyaan kanke ra.
35 Yonadabo yi a fala mangan xa, a naxa, “Mangana diine fama. N naxan birin falaxi, na bata liga.”
36 Yonadabo yi yelinma falan tiyɛ waxatin naxan yi, mangana diine yi fa. E wuga, mangan fan nun a walikɛne birin yi wuga.
37 Abisalomi bata yi a gi, a siga Talamayi konni, Amixudi a dii xɛmɛna, Gesuri mangana. Dawuda tan yi sunuxi a dii xɛmɛna Aminon ma fe ra.
38 Abisalomi yi a gi, a siga Gesuri yamanani, a lu na han ɲɛɛ saxan.
39 Manga Dawuda yi ba xɔlɔxi Abisalomi ma, bayo a bata yi diɲa Aminon faxa feen ma.

14

Abisalomi mɔn yi so Yerusalɛn yi

1 Yowaba, Seruyaa dii xɛmɛn bata yi a kolon a Abisalomi xɔnla bata yi mangan suxu.
2 Nayi, Yowaba yi ɲaxalan fe kolonna nde fen Tekowa taan kui. A yi a fala a xa, a naxa, “A liga alo i sunuxin na a ra. I saya dugine so, i nama latikɔnɔnna sa i ma, i yɛtɛ liga alo ɲaxanla naxan faxa muxun wugama xabu a rakuya.
3 I siga mangan fɛma, i falani itoe ti a xa iki.” Nayi, Yowaba yi a fala a xa a lan a xa naxan fala.

4 Ŋaxanla naxan kelixi Tekowa taani, na yi siga fala tideni mangan xa. A
bira bɔxɔni, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, a sɔnxɔ, a naxa, “Mangana, n mali!”
5 Mangan yi a maxɔdin, a naxa, “I waxi nanse xɔn ma?” A yi a yabi, a
naxa, “Kaɲa gilɛn nan n na, n ma xɛmɛn bata faxa.
6 Dii xɛmɛ firin n yii, e bata yɛngɛ xɛɛn ma boden yi boden faxa, bayo
muxe mi yi na yi, a yi e tagi ba.
7 Na ma, xabilan muxune birin bata keli n xili ma, e yi a fala n xa, e naxa,
‘Naxan faxan tixi, na so nxu yii. Nxu xa a faxa a ngaxakedenna fe ra a
naxan faxaxi. Nxu waxi kɛ tongon nan faxa fe yi.’ Yigidi kedenna naxan
luxi n xa, e na kalama nɛn, e yi n ma xɛmɛn xinla ralɔ ayi, sese mi lu bɔxɔ
xɔnna fari.”
8 Mangan yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “Siga banxini. N yamarin fima nɛn
i ya fe yi.”
9 Ŋaxanla naxan kelixi Tekowa taani na yi a fala mangan xa, a naxa,
“Mangana, n kanna, n tan nan kalan tixi e nun n babaa denbayana. Na
yulubin nama lu mangan nun a mangayaan fari.”
10 Mangan yi a fala, a naxa, “Xa muxuna nde falan ti i ma, fa na kanna ra
n fɛma. A mi fa na ɲɔxɔn ligɛ sɔnɔn.”
11 A yi a fala, a naxa, “Mangan xa dɛ xuiin tongo n xa a Marigina Ala xinli,
alogo gbeeɲɔxɔ tiin nama kalan nadangu ayi, n ma dii xɛmɛn naxan luxi a yi
na fan faxa.” A yi a fala, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, i ya diin
xun sɛxɛ keden peen mi birɛ bɔxɔni.”
12 Ŋaxanla yi a fala, a naxa, “Tin, i ya walikɛ ɲaxanla xa fala keden peen ti i
xa, i tan, n kanna, mangana.” A yi a fala, a naxa, “Falan ti.”
13 Ŋaxanla yi a fala, a naxa, “Nanfera i feene rabama kiini ito yi Alaa
yamaan xili ma, i falan tima alo i baxi naxan ligade iki, i bata i yɛtɛ findi
yulubi kanna ra, bayo i mi faxi Abisalomi ra sa keli yamanani a luxunxi
dɛnaxan yi.
14 Lɔxɔna nde en birin faxan nɛn, en luxi nɛn alo igen na bɔxɔn, a mi fa
makɔɛ. Anu, Ala mi mafura muxun niin bɛ, a feene yitɔnma alogo naxan
bata kedi, na mɔn xa a maso.
15 Iki, n fa ito birin falaxi mangan xa nɛn, bayo yamaan bata yi n magaxu.
Nayi, n yi a fala, n naxa, ‘N na a falama nɛn mangan xa, nayi waxatina nde
n naxan falama, a na ligama nɛn.
16 A tinma nɛn naxan waxi nxu raxɔri feni Alaa yamani, a yi nxu ba na yii,
n tan nun n ma dii xɛmɛna.’
17 Iki, n tan, i ya walikɛ ɲaxanla naxa, ‘N kanna, mangana falan xa
xaxilisaan fi n ma. Bayo n kanna, mangan luxi nɛn alo Alaa malekan naxan
a faɲin nun a ɲaxin kolon. Alatala, i ya Ala xa lu n xɔn ma.’ ”
18 Mangan yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “I nama sese luxun n ma n naxan
maxɔdinma i ma.” Ŋaxanla yi a yabi, a naxa, “Mangana, n kanna, falan ti.”
19 Mangan yi a maxɔdin, a naxa, “Yowaba xa mi ito birin falaxi i xa ba?” A
yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ mangan siini, mangana, n kanna, ɲɔndin na
a ra. I ya walikɛɛn Yowaba nan n yamari, a falani itoe ti n xa n lan n xa
naxanye fala i xa.
20 I ya walikɛɛn Yowaba ito ligaxi nɛn alogo feene xa liga kii gbɛtɛ yi. Koni
n kanna xaxinla luxi nɛn alo Alaa malekana, a kolon naxan birin ligama
bɔxɔ xɔnna ma.”
21 Mangan yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Nayi, n waxi na liga feni, siga, i sa
fa banxulanna Abisalomi ra.”

22 Yowaba yi bira, a yi a yɛtagin lan bɔxɔn ma, a duba mangan xa. A mɔn
yi a fala, a naxa, “Mangana, n bata a kolon fa a i bata i ya fanna yita n na,
amasɔtɔ i bata tin a ligadeni n naxan falaxi i xa.”
23 Yowaba yi keli, a siga Gesuri yi. A sa fa Abisalomi ra Yerusalɛn yi.
24 Koni mangan yi a fala, a naxa, “A xa xɛtɛ a konni. A nama fa n yɛtagi.”
Nayi, Abisalomi yi siga a banxini, a mi fa mangan yɛtagi.
25 Isirayila birin yi, xɛmɛ tofaɲi mi yi na alo Abisalomi, keli a sansonle ma
han a xun tagi, fɛ yo mi yi a ra.
26 A yi a xunna maxabama ɲɛɛ raɲanne nin bayo a yi binyama ayi nɛn. A
xun sɛxɛne binyen yi dangu kilo firin na.
27 Abisalomi dii xɛmɛ saxan nan sɔtɔ e nun dii tɛmɛ keden naxan yi xili
Tamari, a yi tofan han.
28 Abisalomi yi lu Yerusalɛn yi ɲɛɛ firin, a mi fa mangan yɛtagi.
29 Lɔxɔna nde, a yi Yowaba xili, a xa siga a ra mangan fɛma, koni Yowaba
yi tondi sigɛ a konni. Abisalomi mɔn yi a maxɔdin a firindeni, koni Yowaba
mi wa siga feni.
30 Nayi, Abisalomi yi a fala a walikɛne xa, a naxa, “Ɛ bata Yowabaa funde
xɛɛn to n gbeen dɛxɔn ma, ɛ sa tɛɛn so a ra.” Abisalomi a walikɛne yi sa tɛɛn
so xɛɛn na.
31 Mafurɛn, Yowaba yi siga Abisalomi konni, a yi a maxɔdin, a naxa,
“Nanfera i tɛɛn soxi n ma xɛɛn na?”
32 Abisalomi yi Yowaba yabi, a naxa, “Bayo n bata yi a fala i xa nun a i xa
fa, koni i mi tinxi. N yi waxi i rasiga feni mangan nan ma xɛrayani ito ra, fa
fala ‘Nanfera n kelixi Gesuri yamanani? A yi lan nun n lu na yi mɔn.’ N
waxi mangan yɛtagin to feni fa, xa fɛna n na, a xa n faxa.”
33 Yowaba yi siga Abisalomi a xɛrayaan nalideni mangan ma. Mangan yi
Abisalomi xili, a fa a fɛma, a yi a xinbi sin a yɛtagi, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
Mangan yi Abisalomi sunbu.

15

Abisalomi a murutɛna

1 Na xanbi ra, Abisalomi yi wontoro keden tongo, e nun soone nun muxu
tonge suulun, naxanye yi e gima a yɛɛ ra.
2 A yi keli xɔtɔnni sinma, a ti taa yi kiraan dɛɛn na. Muxu yo nɛma yi
danguɛ siga mangan konni kiti sadeni, Abisalomi yi na kanna xilima nɛn, a
yi a maxɔdin, a naxa, “I kelixi taan mundun yi?” Na kanna yi a yabima nɛn,
a naxa, “Manga diina, n kelixi Isirayila bɔnsɔnna nde nin.”
3 Abisalomi yi a falama nɛn na kanna xa, a naxa, “I ya fe fan, i tinxin, koni
muxu yo mi mangan konni naxan a tuli matima i ra.”
4 Abisalomi yi a falama nɛn, a naxa, “Ee! Xa n yi nɔɛ findɛ kitisaan na nun
yamanani ito yi! Yɛngɛn naxanye birin tagi hanma kiti sa daxina, ne yi
fama nɛn n fɛma, n yi kiti kɛndɛn sa e tagi.”
5 Xa na kanna a maso a ra, a yi a xinbi sin a yɛtagi, Abisalomi yi a
rakelima nɛn, a yi a sunbu.
6 Muxun naxanye birin yi sigama mangan fɛma kiti sadeni, Abisalomi yi
na ligama nɛn, Abisalomi lu rafanɲɛ Isirayila muxune ma na kii nin.
7 Ɲɛɛ naanin dangu xanbini, Abisalomi yi a fala mangan xa, a naxa, “Tin,
n xa siga Xebiron yi, alogo n layirin naxan tongoxi Alatala xa, n xa sa na
rakamali.

8 N yi Gesuri taani Arami yamanani waxatin naxan yi, n na layirin tongo
nɛn, xa a n nafa Yerusalɛn yi, n saraxan bama nɛn Alatala xa Xebiron yi."
9 Mangan yi a fala a xa, a naxa, "Siga bɔɲɛ xunbenli." Nayi, Abisalomi yi
keli, a siga Xebiron yi.
10 Abisalomi yi xɛrane rasiga wundoni Isirayila bɔxɔn birin yi, e xa sa a
fala, e naxa, "Ɛ na xɔtaan xuiin mɛ waxatin naxan yi, ɛ xa a fala, ɛ naxa,
'Abisalomi nan yamanan mangan na Xebiron taani.' "
11 Muxu kɛmɛ firin bata yi keli Yerusalɛn yi fa Abisalomi fɔxɔ ra, koni e yi
biraxi a fɔxɔ ra xaxilitareyaan nin, e mi yi fefe kolon na feni.
12 Abisalomi yi saraxan nalima waxatin naxan yi, a yi xɛraan nasiga
Giloha taani, Axitofeli Giloha kaan xilideni, Dawudaa maxadi tiina. Yanfan
sɛnbɛn yi gbo ayi, muxune yi wuya ayi Abisalomi fɔxɔ ra.

Dawuda yi a gi Yerusalɛn yi

13 Dɔnxɛn na, fala ralina nde yi a fala Dawuda xa, a naxa, "Isirayila kaane
bata bira Abisalomi fɔxɔ ra."
14 Nayi, Dawudaa walikɛɛn naxanye yi a fɛma Yerusalɛn yi, a yi a fala ne
xa, a naxa, "Ɛ keli, en na en gi, bayo fɛrɛ mi sa luma na en yi en ba Abisalomi
yii. Ɛ siga mafurɛn, xanamu, a tan a mafurama nɛn a gbalon sa taan birin
fari silanfanna ra."
15 Mangana walikɛne yi a fala, e naxa, "Mangana, nxu kanna, nxu i
sagoni."
16 Mangana muxune birin yi bira a fɔxɔ ra, a yi a konyi ɲaxalan* fu lu
manga banxin kantandeni.
17 Mangan nun a fɔxɔrabirane birin mini taani waxatin naxan yi, e sa ti
banxina nde dɛxɔn naxan makuya taan na ndedi.
18 Dawudaa walikɛne birin yi lu danguɛ a dɛxɔn, e nun Keretine nun
Pɛlɛtine nun Gati taan muxu kɛmɛ senninna naxanye bira a fɔxɔ ra, ne birin
yi lu danguɛ mangan yɛtagi.
19 Mangan yi a fala Itayi Gati kaan xa, a naxa, "Nanfera i fan fama n fɔxɔ
ra? Xɛtɛ, i lu Manga Abisalomi fɛma amasɔtɔ xɔɲɛn nan i tan na, muxu
kedixin nan i tan na keli i ya yamanani.
20 I faxi xoro nin, n xa i xali n yii to ba? Anu n tan yɛtɛɛn mi a kolon n
sigan dɛnaxan yi. I ngaxakedenne tongo, i xɛtɛ. Alaa hinanna nun a
tinxinna xa lu i xɔn."
21 Koni, Itayi yi mangan yabi, a naxa, "N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi e
nun n ma mangan niini. Mangana, n kanna, n tan i ya walikɛɛn luma nɛn i
fɔxɔ ra, i na siga dɛdɛ, xa a findi sayaan na hanma kisina."
22 Nayi, Dawuda yi a fala Itayi Gati kaan xa, a naxa, "En siga, dangu yɛɛn
na!" Na ma, Itayi nun a sofane nun a denbayane birin yi siga.
23 Yamanan muxune birin yi wugama, e gbelegbele, ganla nɛma
danguma Dawuda yɛtagi. Mangan yɛtɛɛn yi Kedirɔn lanbanni gidi kiraan
xɔn naxan sigama tonbonni.
24 Sadɔki fan yi na, e nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yi Alaa Layiri
Kankiraan xalima.† E yi Alaa Kankiraan dɔxɔ, saraxarali Abiyatari yi lu
saraxan naliyɛ han naxanye birin yi kelima taani, ne yi dangu ɲan.

---

* **15:16: 15.16** ***Konyi ɲaxanle*** sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra. † **15:24:** ***15.24 Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

25 Mangan yi a fala Sadɔki xa, a naxa, “Alaa Kankiraan naxɛtɛ taani. Xa n
na Alatalaa hinanna sɔtɔ, a n naxɛtɛ, a tinma nɛn n Layiri Kankiraan to e
nun a dɔxɔdena.
26 Koni xa Ala a fala, a naxa, ‘I mi fa rafan n ma sɔnɔn,’ awa, n tan ni i ra
naxan na rafan a ma a xa na liga n na.”
27 Mangan mɔn yi a fala saraxarali Sadɔki xa, a naxa, “Xɛtɛ taani bɔɲɛ
xunbenli, ɛ nun i ya dii xɛmɛna Aximaasi nun Abiyatari a dii xɛmɛn
Yonatan.
28 N tan mabinni, n luma nɛn tonbonni baan gidideni, han n yi i ya
xibarun sɔtɔ i ya xɛrane ra.”
29 Nayi, Abiyatari nun Sadɔki yi Alaa Kankiraan xali Yerusalɛn yi, a sa lu
na.
30 Dawuda wugamatɔɔn yi te Oliwi geyaan fari, a yɛtagin luxunxi, a sanni
genla a ra. Naxanye birin yi tema a fɔxɔ ra, ne fan bata yi e yɛtagine luxun, e
yi wugama.
31 E yi a fala Dawuda xa, e naxa, “Axitofeli biraxi Abisalomi fɔxɔ ra
yanfantenne yɛ.” Dawuda yi a fala, a naxa, “Alatala, a liga Axitofeli
maxadine xa findi fufafuun na.”
32 Dawuda geyaan xun tagin li waxatin naxan yi, Ala batuma dɛnaxan yi,
a yi a maxadi muxun Xusayi, Araka bɔnsɔnna muxuna nde to fɛ a
ralandeni, a dugine yibɔxi, burunburunna a xunni.
33 Dawuda yi a fala a xa, a naxa, “I nama fa n fɔxɔ ra, i findima nɛn n
goronna ra.
34 Xɛtɛ taani, i sa a fala Abisalomi xa, i naxa, ‘N bata findi i ya walikɛɛn na.
A singeni, n wali nɛn i baba xa, koni iki, n waxi wali feni i tan nan xa.’ Na
ma, i nɔɛ n maliyɛ Axitofeli a maxadi xuine kalɛ nɛn n xili ma.
35 Saraxaraline, Sadɔki nun Abiyatari luma nɛn i fɛma. I na naxan birin to
manga banxini, i yi a fala saraxaraliin Sadɔki nun Abiyatari xa.
36 Sadɔki a dii xɛmɛna Aximaasi nun Abiyatari a dii xɛmɛn Yonatan
firinne birin e fɛma, i na xibarun naxanye mɛ, i yi e rafa ne faladeni n xa.”
37 Nayi, Dawuda xɔyin Xusayi xɛtɛ taani waxatin naxan yi, Abisalomi fan
yi so Yerusalɛn yi.

16

Dawuda xɔyine nun a yaxune

1 Dawuda bata yi dangu geyaan xuntagin na ndedi, Mefiboseti a walikɛɛn
Siba yi fa a ralandeni. Sofali firin yi a fɔxɔ ra, buru kɛmɛ firin, bogise xɔnna
xaren ligaseen yɛɛ kɛmɛ e nun xɔdɛ bogi xaren ligaseen yɛɛ kɛmɛ e nun
manpa kundi keden yi naxanye fari.
2 Mangan yi a fala Siba xa, a naxa, “I ito ligan di?” Siba yi a yabi, a naxa,
“Sofanle findin denbaya maxali seen nan na, burune nun wudi bogine
findima i ya sofane balon nan na, naxanye na tagan tonbonni, manpaan yi
findi ne min seen na.”
3 Mangan yi a fala, a naxa, “I kanna dii xɛmɛn minɛn yi?” Siba yi a yabi, a
naxa, “Mefiboseti bata lu Yerusalɛn yi, bayo a falaxi nɛn, a naxa, ‘Isirayila
yamana n babaa mangayaan soma nɛn n yii to.’ ”
4 Mangan yi a fala, a naxa, “Mefiboseti gbeen naxan birin na, n bata na
birin so i yii.” Nayi, Siba yi a xinbi sin bɔxɔni. A yi a fala, a naxa, “I nuwali
Mangana, i bata hinan n na.”

5 Manga Dawuda to fa Baxurin taan fɛma, muxuna nde yi mini, e nun Sɔli
birin yi bɔnsɔn kedenna nin, a xili Simeyi, Geraa dii xɛmɛna. A mini, a lu
dangan tiyɛ.
6 A lu gɛmɛne wolɛ Dawuda ma e nun Manga Dawudaa walikɛne birin,
hali yamaan nun sofa sɛnbɛmane to yi a yiifanna nun a kɔmɛnna ma.
7 Simeyi yi a dangama, a gbelegbele, a naxa, “Siga, siga, fuyantenna, faxa
tiina!
8 I faxan naxanye tixi Sɔli a denbayani, Alatala i ratɔrɔnma nɛn ne birin
na. I bata mangayaan ba Sɔli yii, nanara Alatala bata a so i ya dii xɛmɛna
Abisalomi yii. Iki, i tan tɔrɔni bayo faxa tiin nan i ra.”
9 Nayi, Seruyaa dii xɛmɛna Abisayi yi a fala mangan xa, a naxa, “Nanfera
bare faxaxini ito mangan dangama, n kanna? A lu n xa sa a xunna ba a dɛ.”
10 Koni mangan yi Abisayi yabi, a naxa, “I tan nun i tada Yowaba, ɛ gbee
biran nanse yi? Xa a sa a li xɛmɛni ito n dangama bayo Alatala nan a
yamarixi a xa n danga, muxu yo mi nɔɛ falan tiyɛ a ma.”
11 Dawuda mɔn yi a fala Abisayi nun a walikɛne xa, a naxa, “Xa n ma diin
waxi n faxa feni, a mi findɛ tɛrɛna fe ra xa Bunyamin kaani ito fan na liga. Ɛ
a lu na, a xa n danga, xa Alatala bata a yamari.
12 Waxatina nde, Alatala n ma tɔrɔn toma nɛn. Nayi, a n ma dangan
masarama nɛn duban na.”
13 Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi sigan waxatin naxan yi kiraan xɔn,
Simeyi yi sigama e yɛlanni geyaan kanke ra, a mɔn yi lu e dangɛ, a yi lu
gɛmɛn nun bɛndɛn wolɛ e ma.
14 Dɔnxɛn na, mangan nun a fɔxɔrabirane yi Yurudɛn baan li. E bata yi
xadan, e yi e matabu mɛnni.

Abisalomi Yerusalɛn yi

15 Abisalomi bata yi so Yerusalɛn yi e nun Isirayila yamaan birin,
Axitofeli fan yi a fɔxɔ ra.
16 Xusayi, Araka bɔnsɔnna muxuna nde, Dawuda maxadi muxun fa
waxatin naxan yi Abisalomi fɛma, a gbelegbele, a naxa, “Tantunna mangan
xa.”
17 Abisalomi yi Xusayi maxɔdin, a naxa, “I ya tinxinna ngaan nan na ra i
xɔyin Dawuda xa ba? Nanfera i mi sa a mati?”
18 Xusayi yi Abisalomi yabi, a naxa, “N mi tinxi nɛn. Bayo Alatala nun
Isirayila birin naxan sugandixi mangan na, n na nan fɔxɔ ra. Nayi, n luma i
tan nan fɔxɔ ra.
19 N walima nde xa? A findɛ a dii xɛmɛn na ba? Bayo n bata yi wali i baba
xa, n walima nɛn i fan xa.”
20 Abisalomi yi a fala Axitofeli xa, a naxa, “Ɛ a fala ɛ bode tagi en lan en xa
naxan liga.”
21 Axitofeli yi Abisalomi yabi, a naxa, “Dawuda konyi ɲaxanla* naxanye
lu manga banxin kantandeni, ɛ nun ne xa sa kafu. Nayi, Isirayila birin a
kolonɲɛ a i bata raɲaxu i baba ma alo se kunxin xirina, i fɔxɔrabirane yi
sɛnbɛ so.”
22 Nayi, e bubun ti Abisalomi xa manga banxin xuntagi, Abisalomi nun a
babaa konyi ɲaxanle yi sa kafu mɛnni Isirayila birin yɛtagi.
23 Na waxatini, Axitofeli a maxadin yi suxi alo Ala yɛtɛna a fala kii naxan
yi. Dawuda nun Abisalomi fan yi a maxadine suxuma kii kedenna nin.

* **16:21: 16.21 *Konyi ɲaxanle*** sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, Dawuda naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra.

17

Xusayi yi Axitofeli matandi

1 Waxatidi to dangu, Axitofeli yi a fala Abisalomi xa, a naxa, “Tin, n xa
muxu wuli fu nun firin sugandi, n siga Dawuda fɔxɔ ra to kɔɛɛn yɛtɛɛn na.
2 N sa a xadanxin lima nɛn, fanga mi fa a ra, n yi a suxu. Naxanye biraxi a
fɔxɔ ra, ne yi e gi. Nayi, n yi mangan kedenna faxa.
3 N yi yamaan birin mabandun i ma. I xɛmɛn naxan fenma, na na faxa,
yamaan birin fama nɛn i ma, e lu bɔɲɛ xunbenli.”
4 Na falan yi Abisalomi nun Isirayila fonne birin kɛnɛn.
5 Na waxatini, Abisalomi yi yamarin fi, a naxa, “Ɛ mɔn xa Xusayi, Araka
bɔnsɔnna muxun fan xili alogo en xa a mɛ a naxan falama.”
6 Xusayi yi fa Abisalomi fɛma, Abisalomi yi a fala a xa, a naxa, “Axitofeli
ito nan falaxi, a naxan falaxi a lan en yi na liga ba hanma ɛn-ɛn? I fan xa
falan ti.”
7 Xusayi yi Abisalomi yabi, a naxa, “Ito yi, Axitofeli mi maxadi faɲi tixi.
8 I yɛtɛna i baba nun a muxune kolon ki faɲi. Sofa kɛndɛn nan e ra, e
magaxu alo yatan naxan ma diiye baxi a yii burunna ra. Yɛngɛ soon nan yi i
baba ra, a mi luma yamaan fɛma kɔɛɛn birin na.
9 Iki, a luxunxi yinla nde ra hanma yire gbɛtɛ. Dawudaa ganla na en ma
muxuna ndee faxa tun, na feen xibarun sigama ayi nɛn, e naxa a Abisalomi
a ganla bata nɔ.
10 Na na liga, hali sɛnbɛmaan naxanye luxi alo yatane en ma ganla yɛ, ne
tunnaxɔlɔma e ma nɛn, bayo Isirayila kaane birin a kolon a yɛngɛ so faɲin
nan i baba ra, anu a fɔxɔrabirane sɛnbɛn gbo.
11 Nayi, n miriyani, Isirayila sofane birin xa e malan i fɛma, keli Dan ma
han sa dɔxɔ Bɛriseba ra. Nayi, e wuyama ayi nɛn alo baan ɲɛmɛnsinna. Na
xanbi ra, i yɛtɛɛn yi siga e yɛngɛdeni.
12 A lu dɛdɛ, en na a suxɛ, en so a xunna alo xiila godon bɔxɔn ma kii
naxan yi. E nun a muxune sese mi a yiminɛ.
13 Xa a luxun taana nde yi en ma, Isirayila kaane birin fɛ lutin na, en yi na
taan halagi, hali a gɛmɛdina, a mi luyɛ.”
14 Abisalomi nun Isirayila kaane yi a fala, e naxa, “Araka bɔnsɔnna muxu
Xusayi a maxadi xuine dangu Axitofeli gbeene ra.” Alatala bata yi a ragidi
nun a Axitofeli a maxadi xuiin xa kala alogo tɔrɔn xa Abisalomi li.
15 Axitofeli naxan fala Abisalomi nun Isirayila fonne xa, Xusayi yi na rali
saraxaralina Abiyatari nun Sadɔki ma.
16 A yi a fala e xa, a naxa, “Iki, ɛ mafura xɛraan nasigɛ Dawuda ma. Ɛ yi a
fala a xa, a nama kɔɛɛn nadangu baan mɛrɛmɛrɛni. A lan a xa baan gidi
alogo a nama e nun a fɔxɔrabirane raxɔri.”
17 Yonatan nun Aximaasi yi tixi En-Rogeli yi. Walikɛ gilɛna nde yi fa a fala
e xa, a e xa sa na fala Dawuda xa, bayo e mi yi susɛ soɛ taani e yi e yɛtɛ
mayita.
18 Koni, banxulanna nde yi e to, a sa a fala Abisalomi xa. Nayi, e firinna
birin yi siga mafurɛn, e sa so xɛmɛna nde a banxini Baxurin taani xɔɲinna
yi naxan ma sansan kui, e sa e luxun mɛnna ra.
19 Ɲaxanla yi bitinganna tongo, a yi a sa xɔɲinna dɛ ra, a sansi xɔri dinxin
tongo a na sa mɛn fari alogo e nama sikɛ sese ma.

20 Abisalomi a walikɛne to na ɲaxanla banxin li, e yi a maxɔdin, e naxa, “Aximaasi nun Yonatan minɛn?” Ŋaxanla yi e yabi, a naxa, “E bata dangu xuden na.” Walikɛne yi e fen, e mi e to, e yi xɛtɛ Yerusalɛn yi.
21 E keli xanbini na, Aximaasi nun Yonatan yi te xɔɲinna ra, e sa Manga Dawuda rakolon. E yi a fala Manga Dawuda xa, e naxa, “Ɛ keli, ɛ mafura, ɛ baan gidi, bayo Axitofeli bata maxadin ti lan ɛ fe ma.”
22 Dawuda nun yamaan naxan yi a fɔxɔ ra, e keli benun subaxani, e birin yi Yurudɛn baan gidi. Keden mi lu naxan mi Yurudɛn baan gidi.
23 Axitofeli to a to, a a maxadi xuiin mi suxi, a yi a sofanla tongo, a siga a konni a taani. A yamarine fi a denbayaan ma. Na xanbi ra, a yi a yɛtɛ singan, a yi faxa. E yi a maluxun a baba gaburun na.

Dawuda Maxanayin taani

24 Dawuda yi siga Maxanayin taani, Abisalomi Yurudɛn baani gidi waxatin naxan yi e nun Isirayila ganla birin.
25 Abisalomi bata yi Amasa findi sofa kuntigin na Yowaba funfuni. Amasa baba nan yi Yeteri ra, Isirayila kaan naxan Abigayili dɔxɔ, Naxasi a dii tɛmɛna, Yowaba nga Seruya xunyɛna.
26 Abisalomi nun Isirayila kaane yi e gali malanden nafala Galadi yamanani.
27 Dawuda to fa Maxanayin taani, Naxasi a dii xɛmɛn Sobi naxan yi kelixi Rabaha yi, Amonine manga taana, na nun Amiyɛli a dii xɛmɛn Makiri, Lodebara kaana, e nun Galadi kaan Barasilayi, naxan yi kelixi Rogelimi yi,
28 ne yi fa seni itoe ra Dawuda yɛɛ ra: sadene nun goronne nun fɛɲɛne nun murutun nun fundenna nun murutu fuɲin nun sansi xɔri gilinxine nun konso togen nun togen siya gbɛtɛye nun
29 kumin nun nɔnɔn nun yɛxɛɛne nun fɛnɛna. E fa ne birin na Dawuda nun a yamaan xa naxanye yi a fɔxɔ ra, alogo e xa e don, bayo e yi a falama nɛn, e naxa, “Kamɛn nun ige xɔnla bata yamani ito suxu tonbonni.”

18

Abisalomi faxa feen yɛngɛni

1 Dawuda yi yamaan malan naxanye yi a fɔxɔ ra, a yi sofa kuntigine dɔxɔ naxanye muxu kɛmɛne nun muxu wuline xun na.
2 Dawuda yi yamaan fɔxɔ singen nasiga Yowaba ma a yamarin bun, a yi a fɔxɔ firinden nasiga Abisayi ma a yamarin bun, Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba tada. Dawuda yi a fɔxɔ saxanden nasiga Itayi Gati kaan ma a yamarin bun. Mangan mɔn yi a fala yamaan xa, a naxa, “N fan wama siga feni ɛ fɔxɔ ra.”
3 Koni, yamaan yi a fala a xa, e naxa, “I mi sigama. Bayo xa nxu nxu gi, yaxune mi nxu yatɛma, hali nxu fɔxɔ kedenna faxa, e mi na yatɛma. Koni, i tan dangu nxu tan sofa muxu wuli fu ra. Nanara, a lan i lu taani, i nɔɛ nxu maliyɛ dɛnaxan yi.”
4 Mangan yi e yabi, a naxa, “Naxan nafan ɛ ma, n na nan ligama.” Sofane yi minima kɛmɛ kɛmɛ yɛɛn nun wuli wuli yɛɛn ma waxatin naxan yi, mangan yi ti taan so dɛɛn na.
5 Mangan mɔn yi a fala Yowaba nun Abisayi nun Itayi xa, a naxa, “N bata ɛ mafan, ɛ nama fe ɲaxi yo liga Abisalomi ra, n ma diina.” Sofane birin yi a xuiin namɛ na yamarin fiyɛ kuntigine ma.
6 Dawudaa sofane yi mini siga Abisalomi a ganla yɛngɛdeni, yɛngɛn so Efirami fɔtɔnna nin.

7 Dawudaa ganla yi Abisalomi a ganla nɔ, e yi muxu wuli mɔxɔɲɛ faxa e ra
na lɔxɔni.
8 Yɛngɛn yi so yamanan birin yi. Naxanye faxa fɔtɔnni, ne yi wuya dangu
naxanye faxa yɛngɛni.
9 Na waxatini, Abisalomi yi mini Dawudaa walikɛne ma. Abisalomi bata
yi te sofanla fari. Sofanla yi so wari bili gbeen yiine bun, Abisalomi xunna
yi kankan wari yiine longonna ra. A lu bɔxɔn nun kuyen tagi, sofanla yi
mini a bun.
10 Xɛmɛna nde to na to, a fa na fala Yowaba xa, a naxa, “N bata Abisalomi
to singanxi wariin bun.”
11 Koni, Yowaba yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, “I a to nɛn? Nanfera i mi a faxa
keden na? N yi gbeti gbanan fu soɛ nɛn i yii e nun tagixidina nde.”
12 Koni na xɛmɛn yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Hali i gbeti gbanan wuli
keden so n yii, n mi tinɲɛ fe ɲaxin ligɛ mangana dii xɛmɛn na, bayo nxu
birin a mɛ nɛn manga yamarini ito fima i tan nun Abisayi nun Itayi ma, a
naxa, ‘Ɛ xaxili lu Abisalomi xɔn, muxu yo nama fe ɲaxin liga a ra.’
13 Xa n yi na liga alo n mi sese mɛxi, n yi bɔnɔma n niini nɛn, mangan yi n
ma wulen kolonma nɛn, bayo sese mi luxunɲɛ a ma. Nayi, i tan yɛtɛɛn mi yi
n xun mafalɛ.”
14 Yowaba yi a yabi, a naxa, “N mi n ma waxatin kalama i tan xɔn.” A yi
tanba saxan tongo, a sa e sɔti Abisalomi kankeni a ɲɛɲɛn singanxin na.
15 Sofa banxulan fuun naxanye yi Yowabaa yɛngɛ so seene maxalima, ne
yi Abisalomi rabilin, e yi a raɲan.
16 Na xanbi ra, Yowaba yi xɔtaan fe alogo yɛngɛn xa dan. Nayi, Dawudaa
sofane yi xɛtɛ Abisalomi a ganla fɔxɔ ra.
17 E yi Abisalomi tongo, e yi a woli yili gbeen na fɔtɔnni, e gɛmɛ gbegbe
malan a fari. Na waxatini, Abisalomi a sofane yi e gi, birin yi siga a konni.
18 Abisalomi yi kɛndɛ waxatin naxan yi, a bata yi banxi gbeen ti Manga
lanbanni, bayo a yi a mirima nɛn, a naxa, “Dii xɛmɛ mi fa n yii, n xinla luyɛ
naxan yii.” Nanara, a yi na banxin xili sa a yɛtɛ xun ma, naxan mɔn xili
bama han to a Abisalomi a banxina.
19 Aximaasi, Sadɔki a dii xɛmɛn yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Tin, n xa n gi
n sa a fala mangan xa Alatala kitin naxan nagidixi a ma, a yi a so a yaxune
yii.”
20 Yowaba yi a fala a xa, a naxa, “Xibaru faɲi rali mi i ra to, lɔxɔ gbɛtɛ i sa
xibaru faɲin naliyɛ, koni to i mi a xalɛ, bayo mangana dii xɛmɛn bata faxa.”
21 Yowaba yi a fala Kusi kaana nde xa, a naxa, “Siga, i naxan toxi, sa na
fala mangan xa.” Kusi kaan yi a xinbi sin Yowaba bun ma, a yi a gi.
22 Aximaasi, Sadɔki a dii xɛmɛn mɔn yi a fala, a naxa, “Sese liga, tin, n fan
xa n gi Kusi kaan fɔxɔ ra.” Yowaba yi a fala, a naxa, “N ma diina, nanfera i
waxi i gi feni? Na mi findima xibaru faɲi ra i tan xa.”
23 Aximaasi mɔn yi a fala, a naxa, “Hali fefe liga, n waxi n gi feni.” Yowaba
yi a fala a xa, a naxa, “Awa, i gi!” Aximaasi yi a gi mini Yurudɛn mɛrɛ yi
kirani, a sa dangu Kusi kaan na.
24 Dawuda yi dɔxi dɛ firinne tagi. Kantan muxun yi siga yinna xun tagi, a
yi a yɛɛn nasiga, a yi xɛmɛna nde kedenna to fɛ a giyɛ.
25 Kantan muxun yi gbelegbele, a yi a fala mangan xa. Mangan yi a yabi,
a naxa, “Xa a kedenna nan a ra, a fama xibaru faɲin nan na.” Na xɛraan yi
masoma,

26 kantan muxun mɔn yi muxu gbɛtɛ fan to gixi. A gbelegbele dɛ kantanna
ra, a naxa, “Muxuna nde fan kedenna fama a giyɛ.” Mangan yi a fala, a
naxa, “Na fan faan xibaru faɲin nan na.”
27 Kantan muxun yi a fala, a naxa, “Muxu singen luxi alo Aximaasi na a
ra, Sadɔki a dii xɛmɛna.” Mangan yi a fala, a naxa, “Xɛmɛ faɲin nan a ra, a
fama xibaru faɲin nan na.”
28 Aximaasi yi gbelegbele, a yi a fala mangan xa, a naxa, “I nuwali.” A yi a
xinbi sin mangan yɛtagi, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, a yi a fala, a naxa,
“Barikan bira Alatala xa, i ya Ala, naxan i yɛngɛ faane soxi i yii, mangana, n
kanna.”
29 Mangan yi a maxɔdin, a naxa, “Abisalomi yiyalan?” Aximaasi yi a yabi,
a naxa, “N tan i ya walikɛɛn mayimaxa gbeen to nɛn Yowaba nxu nun i ya
walikɛna nde rafa waxatin naxan yi, koni n mi yi a kolon fefe yi a ra.”
30 Mangan yi a fala, a naxa, “I masiga, i ti be.” Aximaasi yi a masiga, a lu
tixi.
31 Kusi kaan fan yi fa. A yi a fala, a naxa, “Mangana, n kanna, n baxi
xibaru faɲin nan mɛdeyi, bayo Alatala bata i ya kitin sa to. Naxanye yi i
yɛngɛma, a bata ne sa i sagoni.”
32 Mangan yi Kusi kaan maxɔdin, a naxa, “Sese mi Abisalomi sɔtɔxi ba?”
Kusi kaan yi a yabi, a naxa, “Naxan na banxulanna sɔtɔxi, na xa i yaxune
birin sɔtɔ, e nun naxanye birin murutɛxi i xili ma.”

19

Dawuda yi a dii xɛmɛn wuga

1 Nayi, mangan yi kɔntɔfili, a yi te sangansoon kɔɛ ra taan yinna dɛɛn xun
ma, a lu wugɛ. A yi lu sigamatini, a falama, a naxa, “N ma dii xɛmɛna
Abisalomi! Hali n tan yi faxa i funfuni nun. N ma dii xɛmɛna Abisalomi, n
ma dii xɛmɛna!”
2 E yi na fala Yowaba xa, e naxa, “Mangan sunuxin luma Abisalomi wugɛ.”
3 Na lɔxɔn xunna kenla yi masara sunun na sofane birin xa. Bayo na
lɔxɔni yamana a mɛ nɛn a mangan sunuxi a dii xɛmɛna fe ra.
4 Na lɔxɔn yɛtɛni, sofane luxunxin yi so taani alo sofa yagixin naxanye e
gixi yɛngɛni.
5 Mangan bata yi a yɛtagin luxun, a gbelegbelema, a naxa, “N ma dii
xɛmɛna Abisalomi! Abisalomi, n ma dii xɛmɛna, n ma dii xɛmɛna!”
6 Yowaba yi so mangan konni, a yi a fala a xa, a naxa, “I bata i ya walikɛne
birin nayagi to, naxanye i niin nakisixi, ɛ nun i ya dii xɛmɛne nun i ya dii
tɛmɛne nun i ya ɲaxanle nun i ya konyi ɲaxanle birin.
7 I raɲaxu naxanye ma, i bata ne rafan, i rafan naxanye ma, i yi ne raɲaxu.
Bayo i bata a yita to, a i ya gali mangane nun i ya walikɛ tinxinxine, a ne
bɔtɛ mi i xa. N bata a to iki xa Abisalomi yi lu a nii ra nun to, nxu tan birin yi
faxa na, na yi rafan i ma nun.
8 Nayi, keli, i mini, i falan ti i ya walikɛne xa. Bayo n bata n kɔlɔ Alatala yi,
xa i mi mini muxu keden mi luyɛ i fɔxɔ ra to kɔɛɛn na, na ɲaxuma ayi nɛn
dangu tɔrɔn na naxan birin bata liga keli i foningeya waxatin ma han iki.”
9 Nayi, mangan yi keli, a dɔxɔ taan so dɛɛn na. E na fala yamaan xa, e
naxa, “Mangan dɔxi taan so dɛɛn na.” Yamaan birin yi fa mangan yɛtagi. Na
waxatini, Isirayila ganla tan bata yi a gi. Birin bata yi siga e konni.

Dawuda xɛtɛ fena Yerusalɛn yi

10 Isirayila bɔnsɔnne birin nun yamaan birin yi matandin tima, e naxa, “Mangan bata en ba en yaxune yii, a tan nan en nakisi Filisitine ma, iki a bata a gi yamanani Abisalomi a fe ra.
11 Anu, en Abisalomi naxan sugandixi a xa findi en ma mangan na, na bata faxa. Nanfera nayi, ɛ mi Dawuda xilima, ɛ yi a dɔxɔ mangan na?”
12 Manga Dawuda yi xɛrane rasiga a faladeni saraxaraliin Sadɔki nun Abiyatari xa, a naxa, “Ɛ falan ti Yuda fonne xa, ɛ naxa, ‘Nanfera ɛ luun dɔnxɛn na mangan naxɛtɛdeni a manga banxini? Anu, n tan yɛtɛna Isirayila kaane miriyane kolon.
13 Ngaxakedenmane nan ɛ ra, en wuli keden, fasa keden. Nayi, ɛ nama lu dɔnxɛn na xɛtɛdeni mangan ma.’
14 Ɛ mɔn xa a fala Amasa xa, ɛ naxa, ‘I ngaxakedenna xa mi n na ba? Xa n mi i findi sofa kuntigin na habadan Yowaba ɲɔxɔni, Ala xa n xa tɔrɔ gbeen sɔtɔ.’ ”
15 Dawudaa falane yi Yuda muxune birin kɛnɛn, alo muxu kedenna nan yi e ra, e xɛraan nasiga a faladeni mangan xa, e naxa, “Ɛ nun i ya walikɛne birin xa xɛtɛ be.”
16 Mangan yi xɛtɛ han Yurudɛn baani, Yuda kaane yi siga Giligali yi alogo e xa sa mangan nalan, e yi a ragidi Yurudɛn baani.
17 Gera, Bunyamin kaan naxan keli Baxurin taani, na dii xɛmɛn Simeyi yi na, na yi a mafura e nun Yuda muxune yi godo Manga Dawuda ralandeni.
18 Bunyamin kaan muxu wuli keden yi biraxi a fɔxɔ ra, Siba fan naxan yi walima Sɔli a denbayaan xa, e nun a dii xɛmɛ fu nun suulunne nun a walikɛ mɔxɔɲɛne. Ne yi fa Yurudɛn baan dɛ mangan yɛɛ ra.
19 Kunkibane yi fa alogo e xa mangana denbayaan xali e nun naxan na mangan kɛnɛn. Na to yelin Yurudɛn baan gidɛ, Geraa dii Simeyi yi bira mangan yɛtagi.
20 A yi a fala mangan xa, a naxa, “Mangan nama n suxu n hakɛn na. N tan i ya walikɛɛn hakɛn naxan liga i ra i mini lɔxɔni Yerusalɛn yi, ɲinan na xɔn, i tan mangana.
21 Mangana, n kanna, n na a kolon a n bata yulubin liga, koni i bata a to to, n singe nan faxi i ralandeni Yusufu bɔnsɔnna muxune birin yɛɛ ra.”
22 Nayi, Abisayi, Seruyaa dii xɛmɛn yi falan tongo, a yi a fala, a naxa, “Simeyi mi lan a faxa ba, a to Alatalaa muxu sugandixin dangaxi?”
23 Koni Dawuda yi a fala Abisayi nun a xunyɛn Yowaba xa, a naxa, “Seruyaa dii xɛmɛne, ɛ gbee biran nanse yi? Nanfera iki, ɛ n matandima? N mi waxi Isirayila kaa yo xa faxa to, n laxi a ra a n tan nan Isirayila mangan na to.”
24 Mangan yi a fala Simeyi xa, a naxa, “I mi faxama.” Mangan yi a kɔlɔ a xa.
25 Mefiboseti, Sɔli a dii xɛmɛn fan fa nɛn mangan nalandeni. A munma yi a sanne maxa, a mi a dɛ xabene bi, a mi a dugine xa, xabu mangan siga lɔxɔni han a xɛtɛ lɔxɔni bɔɲɛ xunbenli.
26 A to siga mangan yɛtagi keli Yerusalɛn yi, na yi a maxɔdin, a naxa, “Mefiboseti nanfera i mi sigaxi n fɔxɔ ra?”
27 A yi a yabi, a naxa, “Mangana, n kanna, n ma walikɛɛn nan n yanfaxi, bayo n tan i ya walikɛna a fala nɛn, a naxa, ‘N nan n ma sofanli tɔnma nɛn, n te a fari nxu nun mangan yi siga. Bayo sankalatɔɔn nan i ya walikɛɛn na.’
28 Koni, a bata sa n tan i ya walikɛɛn mafala n kanna xa. Nayi, mangana, i luxi nɛn alo Alaa malekana. Naxan nafan i ma, na liga.

29 Bayo muxun naxanye birin n fafe a denbayani, mangan yi lan nun a ne faxa, n kanna, hali na birin, i bata naxanye dɛge tabanla ra i bata n tan i ya walikɛɛn basan ne ra. N fe tinxinxin mundun ligaxi n yi n kanna mafan?"
30 Mangan yi a fala a xa, a naxa, "Nanfera i mɔn falan tima? N bata a ragidi a i tan nun Siba xa bɔxɔne yitaxun."
31 Nayi, Mefiboseti yi a fala mangan xa, a naxa, "A xa a birin tongo, amasɔtɔ n kanna, mangan bata so a banxini bɔɲɛ xunbenli."
32 Barasilayi, naxan yi kelixi Rogelimi taani Galadi yamanani, na fan godo nɛn Yurudɛn baani, e nun mangan yi gidi, a fan xɛtɛ nɛn a fɔxɔ ra baan kidi ma.
33 Fonna nan yi a ra naxan bata yi ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ sɔtɔ, nafulu kan gbee nan yi a ra, a tan nan yi mangan baloma, a yi Maxanayin taani waxatin naxan yi.
34 Mangan yi a fala Barasilayi xa, a naxa, "Fa n fɔxɔ ra Yerusalɛn yi, n nan n yengi dɔxɛ i xɔn ma."
35 Koni, Barasilayi yi mangan yabi, a naxa, "N mɔn ɲɛɛ yoli sɔtɛ alogo nxu nun mangan xa te nxu bode xɔn Yerusalɛn yi?
36 To n bata fori ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ. N nɔɛ a faɲin nun a ɲaxin kolonɲɛ ba, n donseen naxan donma, n yi a min, n mi fa nɔɛ na ɲaxunna kolonɲɛ, hanma xɛmɛne nun ɲaxanle sigi sa xuina. Nanfera n findɛ goronna ra i xun ma?
37 I ya walikɛɛn sigama nɛn i fɔxɔ ra ndedi Yurudɛn baan kidi ma. Koni nanfera mangana, i n saranna fima maani ito ra?
38 Nayi, a lu n xa xɛtɛ n ma taani, n sa faxa n baba nun nna gaburun dɛxɔn ma. Koni a mato, n ma dii xɛmɛn Kimihami ni i ra, a tan nan sigama i fɔxɔ ra, naxan na i kɛnɛn, i yi na liga a ra."
39 Mangan yi a fala, a naxa, "Kimihami xa fa n fɔxɔ ra, naxan nafan a ma, n na a ligɛ a xa, i na wa naxan yo xɔn ma n tan yii, n na ligɛ i xa."
40 Yamaan birin to Yurudɛn baani gidi, mangan fan yi gidi, mangan yi Barasilayi sunbu, a duba a xa, Barasilayi yi xɛtɛ a konni.
41 Mangan yi siga Giligali binni, Kimihami yi biraxi a fɔxɔ ra.

Yuda yamaan birin nun Isirayila yamaan fɔxɔ kedenna bata yi mangan nagidi Yurudɛn baani.
42 Koni Isirayila muxune yi fa mangan fɛma, e yi a fala a xa, e naxa, "Nanfera nxu ngaxakedenne Yuda kaane i ragidixi Yurudɛn baani, ɛ nun i ya denbayana, anu i ya sofane birin yi i fɔxɔ ra?"
43 Yuda muxune birin yi Isirayila muxune yabi, e naxa, "Bayo nxu barin maso mangan na ɛ xa. Nanfera ɛ xɔlɔn na ra? Mangan nan nxu dɛgema ba? Hanma a seen nan fixi nxu ma?"
44 Isirayila muxune yi Yuda muxune yabi, e naxa, "Nxu gbeen nan mangan na sanɲa ma fu, nxu gbeen nan Dawuda ra dangu ɛ ra. Nanara, ɛ nxu raɲaxuxi? Nxu singe mi yi a fala a en ma mangan xa xɛtɛ ba?" Koni Yuda muxune yi falan ti a ɲaxin na dangu Isirayila muxune ra.

20

Seeba yi murutɛ Dawuda xili ma

1 Xɛmɛ fuyantenna nde yi Giligali yi, a xili Seeba, Bikiri a dii xɛmɛna, Bunyamin kaana. Na yi xɔtaan fe, a gbelegbele, a naxa,
"Sese mi en nun Dawuda tagi.
En nun Yese a dii xɛmɛni ito mi malanxi sese ma.

Isirayila kaane,
birin xa siga a kon yi.”
2 Nayi, Isirayila kaane yi xɛtɛ Dawuda fɔxɔ ra, e bira Seeba fɔxɔ ra, Bikiri a
dii xɛmɛna. Koni, Yuda muxune yi lu e mangan fɔxɔ ra, e yi sa a mati keli
Yurudɛn baani siga han Yerusalɛn yi.
3 Dawuda yi so a banxini Yerusalɛn yi. Mangan yi a konyi ɲaxalan fune
tongo a naxanye lu banxin kantandeni. A yi e lu banxina nde kui naxan yi
makantanxi ki faɲi, koni e mi fa kafu sɔnɔn, e yi lu ramaraxi han e sayaan
lɔxɔni, e lu alo kaɲa gilɛne.
4 Mangan yi a fala Amasa xa, a naxa, “Yuda sofane maxili, ɛ birin xa fa be
yi benun soge saxan.”
5 Amasa yi sa na yamarin liga, koni mangan lɔxɔn naxan saxi a xa, a yi na
radangu.
6 Nayi, Dawuda yi a fala Abisayi xa, a naxa, “Seeba, Bikiri a dii xɛmɛn fe
ɲaxin ligama en na nɛn dangu Abisalomi ra. I tan yɛtɛɛn xa i kanna walikɛne
tongo, i yi Seeba sagatan, alogo a nama taa makantanxine li, a lɔ ayi e ma.”
7 Yowabaa muxune yi bira Abisayi fɔxɔ ra e nun Keretine nun Pɛlɛtine, e
nun sofane birin. E birin yi mini Yerusalɛn yi alogo e xa Seeba sagatan,
Bikiri a dii xɛmɛna.
8 E to Gabayon gɛmɛ gbeen yiren li, Amasa yi fa e yɛɛ ra. Yowaba yi
maxidixi a sofa dugine yi, e nun a tagixidina, silanfanna yi singanxi naxan
na a tɛɛni. Yowaba yi masoma waxatin naxan yi, silanfanna yi ba fɔlɔ a tɛɛni.
9 Yowaba yi a fala Amasa xa, a naxa, “Ngaxakedenna, i yiyalan?” A yi
Amasa dɛ xaben suxu a yiifanna ra alo a yi a sunbuma nɛn.
10 Silanfanna naxan yi sɔtɔxi Yowaba kɔmɛnna ma, Amasa mi a yengi lu
na xɔn ma. Yowaba yi a sɔxɔn a kuini na ra. Amasa fudi lutine yi sa bɔxɔni,
Yowaba mi fa a yɛɛ firinden sin a ma, a yi faxa. Yowaba nun a tada Abisayi
yi keli Seeba xili ma, Bikiri a dii xɛmɛna.
11 Yowabaa sofa keden yi lu tixi Amasa binbin dɛxɔn, a naxa, “Ndee
Yowaba nun Dawuda a fe yi? Ne xa bira Yowaba fɔxɔ ra.”
12 Na waxatini, Amasa bata yi a makutukutu a wunli kira tagini. Sofaan
yi a rakɔrɔsi, a yi a to birin tixi na. Nayi, a yi Amasa binbin ba kiraan xɔn, a
sa a sa xɛɛn ma, a dugin so a xun na.
13 A to a ba kiraan xɔn, birin yi bira Yowaba fɔxɔ ra, alogo e xa siga Bikiri a
dii xɛmɛn Seeba xili ma.

Seeba raɲanna

14 Yowaba yi Isirayila bɔnsɔnne yamanan birin yigidi a sa
Abeli-Beti-Maka taan li. Berimi kaane birin yi e malan, e bira a fɔxɔ ra.
15 Yowaba nun a ganla yi Abeli-Beti-Maka taan yɛngɛ, bayo Seeba yi na
nin, e yi gbingbinna nde rate taan yinna xɔn. E yi lu yinna dinɲɛ alogo a xa
bira.
16 Ɲaxalan xaxilimana nde yi na taani, na yi gbelegbele, a naxa, “N bata ɛ
mafan! Ɛ tuli mati! Ɛ a fala Yowaba xa a xa fa han be, n waxi
falan ti feni a xa.”
17 Yowaba yi a maso, ɲaxanla yi a maxɔdin, a naxa, “Yowaba nan i tan na
ba?” A yi a yabi, a naxa, “Ɔn, n tan nan yati a ra.” Ɲaxanla yi a fala a xa, a
naxa, “Nba, i tuli mati n fala xuiin na.” Yowaba yi a yabi, a naxa, “N tuli
matixi.”
18 Nayi, ɲaxanla yi a fala, a naxa, “A fɔlɔni, muxune yi darixi a falɛ nɛn, e
naxa, ‘En maxɔdinna ti Abeli taani, en hayun fanma nɛn.’

19 Nxɔ taan taa bɔɲɛ xunbelixine nun taa tinxinxine nan yɛ Isirayila yi,
koni i tan waxi na taan kala feen nin Isirayila yi, naxan findixi munanfan
taa gbeen na Isirayila yi. Nanfera naxan Alatala gbeen na, i waxi na kala
feni?"
20 Yowaba yi a yabi, a naxa, "N ma miriyaan makuya na ra, sese kala fe mi
n kui, hanma n yi sena nde raxɔri.
21 Na fe mi a ra mumɛ! Koni, xɛmɛna nde be, naxan sa kelixi Efirami geya
yireni, a xili Seeba, Bikiri a dii xɛmɛna. Na bata murutɛ Manga Dawuda xili
ma. Ɛ a keden peen yiiba n xa. Nayi, n ganla bama nɛn taan dɛ ra." Ɲaxanla
yi a fala Yowaba xa, a naxa, "Awa, nxu a xunna wolima i ma nɛn yinna fari
ma."
22 Ɲaxanla yi sa falan ti taan muxune birin xa a xaxilimayani, e yi Bikiri a
dii xɛmɛn Seeba xunna bolon a dɛ, e yi a woli Yowaba ma. Yowaba yi xɔtaan
fe, sofane yi e masiga taan na, birin yi siga e konne yi. Nayi, Yowaba yi xɛtɛ
Yerusalɛn yi mangan fɛma.

Dawudaa kuntigine fe

23 Yowaba yi Isirayila ganle birin yamarima nɛn Isirayila yi. Bɛnaya,
Yehoyadaa dii xɛmɛn nan yi Keretine nun Pɛlɛtine xun na.
24 Adoran nan yi karahan wanle xunna ra, e nun Yosafati, Axiludu a dii
xɛmɛn nan yi mangana yenla ra.
25 Sɛbɛli tiin nan yi Sewa tan na. Saraxaraliin nan yi Sadɔki nun Abiyatari
ra.
26 Dawudaa saraxaralina nde nan yi Ira fan na, naxan yi kelixi Yayiri
xabilani.

21

Ɲɛɛ saxan kamɛna fe

1 Dawudaa mangayaan waxatini, ɲɛɛ saxan kamɛn yi so. Dawuda yi
Alatala maxɔdin. Ala yi a yabi, a naxa, "Na ligaxi Sɔli nun a denbayana
muxu faxan nan ma fe ra, e to Gabayon kaane faxa."
2 Mangan yi Gabayon kaane xili alogo a xa falan ti e xa. Isirayila bɔnsɔnna
muxu mi yi Gabayon kaane ra, koni Amorine muxu dɔnxɛne nan yi e ra.
Isirayila kaane bata yi e niin nakisin layirin tongo e xa. Koni hali na, Sɔli yi
kataxi e faxa feen na bayo Isirayila nun Yuda yɛɛ rasigan xɔnla yi a ma.
3 Dawuda yi Gabayon kaane maxɔdin, a naxa, "N xa nanse liga ɛ xa?
Kalan naxan tixi ɛ nɔɛ na yitɔnɲɛ di alogo ɛ xa duba Alatalaa yamaan xa?"
4 Gabayon kaane yi a yabi, e naxa, "Yɛngɛn naxan nxu nun Sɔli nun a
denbayaan tagi, gbetin xa mi na yitɔnma, hanma xɛmana. Anu, a mi lan
nxu yi muxun faxa Isirayila yi." Nayi, mangan yi a fala, a naxa, "Naxan xɔli
ɛ ma, ɛ na fala n xa, n xa na liga ɛ xa."
5 E yi mangan yabi, e naxa, "Bayo xɛmɛni ito yi waxi nxu halagi feni, a
bata yi a nata nun, a xa nxu halagi, a yi nxu raxɔri Isirayila bɔxɔn ma.
6 Nayi, ɛ a bɔnsɔnna muxu solofere so nxu yii, nxu xa e singan Alatala
yɛtagi Gabayon taani, Sɔli yi dɔxi taan naxan yi, Alatala mangan naxan
sugandixi." Mangan yi a fala e xa, a naxa, "N na a soma ɛ yii nɛn."
7 Mangan yi Mefiboseti ratanga, Yonatan ma dii xɛmɛna, Sɔli
mamandenna, bayo Dawuda bata yi layirin xidi e nun Yonatan tagi Alatala
xinli.
8 Koni, mangan yi Ayaa dii tɛmɛn Risipaa dii firinne, Aramoni nun
Mefiboseti tongo, a naxanye bari Sɔli ma. A mɔn yi Sɔli a dii tɛmɛn Mikali a

dii xɛmɛ suulunne tongo, a naxanye bari Barasilayi a diina Adiriyɛli ma, Abeli-Mehola kaana.
9 E yi e so Gabayon kaane yii, ne yi e singan geyaan fari Alatala yɛtagi. Na muxu soloferene birin yi faxa sanɲa ma kedenni. E e faxa funde xaba lɔxɔ singen nin.
10 Risipa, Ayaa dii tɛmɛn yi bɛnbɛnla tongo, a yi a sa fanyen ma a yɛtɛ xa. Keli se xaban fɔlɔn ma han tule igen yi bira bɔxɔni, a xɔline kedima yanyin na, a subene kedi kɔɛɛn na alogo e nama dɔxɔ e binbine ma.
11 Risipa, Ayaa dii tɛmɛna, Sɔli a konyi ɲaxanla naxan naba, e sa na fala Dawuda xa.
12 Nayi, Dawuda yi sa Sɔli nun a dii xɛmɛn Yonatan xɔnne maxili Yabɛsi kaane ra Galadi yamanani, naxanye bata yi e ba e funfuni Beti-San yi, Filisitine e singan dɛnaxan yi e Sɔli nɔ waxatin naxan yi Gilibowa yi.
13 Dawuda yi Sɔli nun Yonatan xɔnne tongo Yabɛsi yi. Muxu soloferen naxanye singan, e yi ne fan xɔnne malan.
14 E sa Sɔli nun a dii xɛmɛn Yonatan xɔnne maluxun Bunyamin yamanani Sela yi, Kisu gaburun na, Sɔli fafe. Mangan yamarin naxanye birin fi, e yi ne birin liga. Na xanbi ra, Ala yi hinan yamanan na.

Yɛngɛn Filisitine xili ma
Taruxune Singen 20.4-8

15 Filisitine mɔn yi Isirayila yɛngɛ. Dawuda nun a walikɛne yi godo, e yi Filisitine yɛngɛ. Xadanna yi so Dawuda fatini.
16 Isebi-Benobi, Refa* yixɛtɛna nde yi a nata a xa Dawuda faxa. Silanfan nɛnɛn yi singanxi a tagi xidin na e nun sulan yi tanban naxan ɲɔɛ ra naxan binyan yi danguɛ kilo saxan na.
17 Koni, Abisayi, Seruyaa dii xɛmɛn yi fa Manga Dawuda mali, a na Filisitin faxa. Nayi, Dawudaa muxune yi e kɔlɔ, e naxa, “I mi fa sigama nxu fɔxɔ ra yɛngɛni, alogo mangayaan nama ba Isirayila yi.”
18 Na xanbi ra, yɛngɛn mɔn yi keli Gobi yi Filisitine xili ma. Nayi, Xusa kaan Sibekayi yi Safi faxa, Refa yixɛtɛna nde nan yi na ra.
19 Yɛngɛ gbɛtɛ mɔn yi keli Gobi taani Filisitine xili ma. Bɛtɛlɛmi kaan Yari a diina Elexanan yi Gati kaan Goliyati faxa, naxan ma tanba yi gbo alo gbindonna.
20 Yɛngɛ gbɛtɛ mɔn yi keli Gati taani. Mɛnni, xɛmɛ kuyena nde yi na, naxan yii soli sennin nun san soli sennin kan yi a ra, e birin malanxina mɔxɔɲɛn nun naanin. Refa yixɛtɛn nan yi na fan na.
21 A yi Isirayila kaane konbi. Dawuda tada Simeyaa dii xɛmɛn Yonatan yi a faxa.
22 Na sofa naaninna naxanye yi kelixi Gati taani Refa bɔnsɔnni, Dawuda nun a sofane yi ne birin faxa.

22

1 Dawuda bɛtini ito ba Alatala nan xa, Ala to a ba a yaxune birin yii e nun Sɔli yii.
2 A yi a fala, a naxa,
Alatala nan n ma fanyen na,
n ma yinna, n natanga muxuna.
3 N ma Ala nan n ma gɛmɛ gbeen na,

* **21:16: 21.16 Refa** yi findixi muxu kuyene bɔnsɔnna benban nan na.

n na n luxunma naxan kui.
A tan nan n yɛ masansan wure lefaan na,
e nun marakisi tiina
naxan luxi
alo n ma faran makantanxina,
n nakisidena.
A tan nan n xunbama gbaloni.
4 Tantunna Alatala xa!
N na a xili,
a yi n nakisi n yaxune ma.
5 Sayaan bata yi a xunfanna radin n xunna ma
alo fɔxɔ igena,
a yi n magaxuma
alo baan xaŋɛxina.
6 Sayaan bata yi n nabilin a yɔlɔnxɔnne ra.
A a lutine rati n yɛɛ ra.

7 N ma tɔrɔni,
n na Alatala xili nɛn,
n yi n xui ramini n ma Ala ma.
A yi n xuiin mɛ a Batu Banxini,
a yi a tuli mati n gbelegbele xuiin na.
8 Nanara, bɔxɔn yi maxa.
Kuyen bun tiine yi yigisan,
e xuruxurun Ala xɔlɔn bun.
9 Tutun yi mini a ŋɔɛni.
Halagi ti tɛɛ dɛgɛn nun tɛɛ wolonne yi mini a dɛ.
10 Ala yi kuyen nafulunŋɛ ayi
alo kɔlimɔna, a yi godo,
kunda yidimixina a sanne bun.
11 A te maleka gubugubu kanna fari,
a tugan xulɛn,
a siga foyeni.
12 A yi a luxun dimini,
naxan nabilinxi kunda gbeen na,
a yi yidimixi alo ige tilinxina.
13 Kɛnɛn gbeen yi minima a yɛɛ ra,
tɛɛ dɛgɛn yi minima naxan yi.
14 Alatala yi a kuye sarinna xuiin namini kore,
Kore Xɔnna Ala xuiin yi mɛ.
15 A yi a xalimakunle woli a yaxune ma,
a yi e raxuya ayi.
A yi galanna ragodo e ma,
e birin yi e gi.
16 Alatala to a kɔnkɔ e ma,
a xɔlɔn to keli alo foye gbeena,
fɔxɔ igen xɔnna yi mini kɛnɛnni
bɔxɔn bunna yi to.

17 Ala yi a yiini bandun keli kore,
a n suxu,
a yi n ba igen tilinxi yireni.

18 A yi n xunba n yaxu sɛnbɛmane ma,
e nun n yɛngɛ faan naxanye yi maxədəxə n xa.
19 E n yɛngɛ nɛn,
n yi tərəxi waxatin naxan yi,
koni Alatala yi n mali.
20 A n ba nɛn gbaloni,
a yi n xərəya,
a yi n nakisi
bayo n nafan a ma.

21 Alatala yi n kəntənna fi n ma
bayo n bata tinxinɲɛ ayi a yɛɛ ra yi,
a n kəntənna fi n ma
lan n yiine sariɲanna ma.
22 Bayo n bata lu Alatalaa kirane xən ma,
n mi n makuyaxi n ma Ala ra
alo muxu ɲaxine.

23 N bata a sariyane birin suxu,
n mi tondixi a tənne suxɛ.
24 N bata n yɛtɛ ratanga hakɛn ma,
fɛ yo mi n na a yɛɛ ra yi.
25 Nanara, Alatala yi n kəntənna fi n ma,
bayo n bata tinxinɲɛ ayi a yɛɛ ra yi,
n yiine sariɲanxi a yɛɛ ra yi.

26 Naxan na tinxinɲɛ ayi,
i ya tinxinyaan yitama nɛn na ra.
Fɛ mi naxan na,
i ya fɛtareyaan yitama nɛn na ra.
27 Naxan na sariɲanɲɛ ayi,
i ya sariɲanna yitama nɛn na ra.
Koni naxan yidəxi,
i na suxu kiin kolon.
28 Bayo i tan nan yiigelitəne rakisima,
i məŋ yi wasodene fe ragodo.
29 Alatala, i tan nan n ma kɛnɛnna ra.
I tan nan n ma dimini yalanma, Alatala.
30 En birin nɛma a ra,
n ganla yɛngɛma nɛn,
nxu nun n ma Ala nɛma a ra,
n tuganma nɛn yinna xun ma.

31 Alaa kirane kamalixi feu!
Alatalaa falane tinxin.
Naxanye na e luxun a yi,
a ne kantanma nɛn
alo yɛ masansan wure lefana e yɛɛ ma.
32 Nde gbɛtɛ Ala ra,
ba Alatala ra?
Nde en ma fanyen xədɛxɛn na,
ba en ma Ala ra?

33 Ala nan n makantanma fangani,
a tan nan kira kamalixin yitama n na.
34 A tan nan n naxulunma ayi mafurɛn
alo wondene,
a n nate geyane fari.
35 A bata n maxaran yɛngɛn ma,
nanara n nɔxi sulan xali xɔdɛxɛn bandunɲɛ.

36 I bata n nakisi
alo wure lefa yɛ masansanna,
i ya fanna n sɛnbɛn gboma ayi.
37 I bata kira gbeeni tɔn n xa
alogo n nama bira.
38 N bata bira n yaxune fɔxɔ ra,
n yi e halagi.
N mi tinxi xɛtɛ e fɔxɔ ra
fɔ n na e raxɔri.
39 N na e raxɔri nɛn,
n yi e yibutuxun,
e mi fa kelima sɔnɔn,
e yi bira n sanna bun ma.
40 I sɛnbɛn soma n yii yɛngɛ so feen nan na,
i n yaxune xinbi sin n bun ma.
41 I n yaxune ragima n yɛɛ ra,
naxanye yi n naɲaxuxi,
n ne halagi.
42 E gbelegbelema malina fe ra,
koni e mi marakisima yo sɔtɔma,
E Alatala xilima,
koni a mi e yabima.
43 N na e yilunburunma nɛn
alo gbangbanna,
foyen sigama naxan na.
N na e yibɔma nɛn,
n yi e yibodon
alo bɛndɛna kiraan xɔn.

44 I n natangama yama murutɛxin ma,
i yi n findi siyane xunna ra.
N mi muxun naxanye kolon,
n nɔɔn sɔtɔma ne xun na.
45 Xɔɲɛne n matɔxɔma,
n nɛɛn fa falan ti tun,
e bata n xuiin suxu.
46 E yii xudi tuma ayi,
e fa xuruxurunɲɛ,
sa keli e yinne kui.

47 Alatala na!
Tantunna xa fi n natangamaan ma!
N nakisimana Ala xa batu!
48 Ala nan n gbeeɲɔxɔ tiin na,

naxan siyane sama n ma nɔɔn bun ma.
49 A n natangama n yaxune ma.
I xunnayerenna fima n ma
n yaxune xun na,
i yi n ba gbalotɔne yii.

50 Nanara, n na i tantunma siyane tagi.
Alatala, n yi i xinla binya bɛtini.
51 A nɔ gbeene fima nɛn a mangan ma.
A yi a hinanna yita a muxu sugandixin na,
Dawuda nun a yixɛtɛne han habadan.

23

Dawudaa fala dɔnxɛne

1 Dawudaa fala dɔnxɛne nan itoe ra.
Dawudaa falane ni itoe ra,
Yese a dii xɛmɛna,
xɛmɛ tide kan gbeena falane,
Yaxubaa Ala naxan masusanxi
mangayaan xili yi,
e nun Isirayilaa bɛti ba faɲina.

2 “Alatalaa Nii Sariɲanxin falan tixi
n tan nan xɔn,
a falan soma n tan nan dɛ.
3 Isirayilaa Ala bata falan ti,
Ala, Isirayila kantan fanyen bata a fala n xa, a naxa,
‘Mangan naxan na lu muxune xun na tinxinni,
Ala yɛɛragaxuni,
4 na kanna luxi nɛn
alo xɔtɔnna kɛnɛnna,
sogen na te xɔtɔnni
kunda yo mi na,
fata a wuyenna ra,
sansine minima nɛn bɔxɔn ma tulen fa xanbini.’

5 A mato, Ala naxan nabaxi n ma denbayaan xa,
a bata habadan layirin xidi n xa,
a naxan xidixi sariyane xɔn
naxanye a makantanma.
Yɛyɛ a xunnayerenna fima n ma,
a yi n ma fe ragidixine rakamali.
6 Koni fuyantenne birin luxi nɛn,
alo wudi ɲali kanna
naxan nawolima ayi,
muxu yo mi e tongɛ a yiin na.
7 Muxun naxan nɛma a yiin dinɲɛ e ra,
na kanna wuren nan nawalima
hanma tanba wudi daxina,
e birin yi gan, e halagi sa!”

Dawudaa sofa wɛkilɛxine fe
Taruxune Singen 11.10-47

8 Dawudaa sofa wɛkilɛxine xinle ni itoe ra: Yosebi-Basebeti Takemɔni
kaana, a yi Dawuda kantan muxu sofa faɲine nan yɛ. A mɔn yi xili Adino
Esini kaana, a tan nan muxu kɛmɛ solomasɛxɛ faxa tanban na yɛngɛ
kedenni.
9 A firinden findi Axoxi xabilan muxuna nde Dodo a diina Eleyasari nan
na. A yi sofa wɛkilɛxi saxanne yɛ Dawuda fɔxɔ ra, naxanye e dɛ ɲaxu
Filisitine ma naxanye yi malanxi yɛngɛ so xinla ma. Isirayila sofa ganla yi
xɛtɛ xanbin na geyane fari,
10 koni Eleyasari a sɔbɛ so nɛn, a lu Filisitine faxɛ han xadanna yi xiin
naso a yiini silanfanna fɛɛn ma. Na lɔxɔni, Alatala yi xunnayeren gbeen fi
Isirayila ma. Sofaan bonne yi faxi faxa muxune seene nan tun tongodeyi
Eleyasari fɔxɔ ra.
11 Harara kaana Xage a dii xɛmɛn Sama fan yi na. Filisitine bata yi e
malan Lehi yi, toge xɛɛna nde ma. Isirayila sofa ganla yi e gi Filisitine bun
ma.
12 Koni, Sama yi lu tixi xɛɛn tagi, a yi xɛtɛ a Filisitine yɛngɛ. Alatala yi
xunnayeren gbeen fi Isirayila ma.
13 Lɔxɔna nde, murutu xaba waxatini, kuntigi tonge saxanne muxu saxan
yi godo Dawuda fɛma Adulan faranna ra. Filisiti ganla yi malanxi Refa
lanbanni waxatin naxan yi.
14 Dawuda yi a yire makantanxi faɲini waxatin naxan yi, Filisiti ganla
nde yi Bɛtɛlɛmi yi.
15 Dawuda yi a waxɔn feen fala, a naxa, “Ige ramara yinla naxan Bɛtɛlɛmi
so dɛɛn na, nde nɔɛ fɛ na igen na, a fa a so n yii, n yi n min?”
16 Nayi, na sofa wɛkilɛxi saxanne yi so fangani Filisitine daaxadeni. E sa
igen ba ige ramara yinla ra Bɛtɛlɛmi so dɛɛn na. E yi a xali Dawuda xɔn, koni
mangan yi tondi a minɲɛ, a yi a bɔxɔn saraxan na Alatala yɛtagi.
17 A yi a fala, a naxa, “Alatala, gbalon na a ra n xa, xa n igeni ito min. A
luxi nɛn alo muxune wunla, naxanye sigaxi igeni ito badeni, e lu sayaan
dɛ!” Nayi, a tondi a minɲɛ. Na sofa wɛkilɛxi gbee saxanne na nan liga.
18 Abisayi, Yowaba tada, Seruyaa dii xɛmɛn yi Dawuda makantan sofa
kɛndɛne nan yɛ. A tan nan muxu kɛmɛ saxanna faxa a tanban na lɔxɔ
kedenni. A fan yi xinla sɔtɔ alo na muxu saxanne.
19 A xunnayeren gbeen sɔtɔ nɛn dangu bonne ra. A yi findi muxu saxanne
kuntigin na, koni a mi yi e yɛ.
20 Bɛnaya, Kabaseeli kaana, Yehoyadaa dii xɛmɛna, sofa wɛkilɛxi gbee nan
yi na ra, naxan kabanako fe wali wuyaxi kɛ. A tan nan Moyaba sofa
wɛkilɛxi firinne faxa. Lɔxɔna nde, xunbeli gbeen yi godon waxatin naxan
yi, a tan nan mɔn godo ige ramara yinla ra, a yi yatan faxa.
21 A tan nan mɔn Misiran sofa gbee magaxuxina nde faxa, tanban yi
naxan yii. Bɛnaya yi godo a fɔxɔ ra gbengbetenna ra a yii, a yi a tanban ba a
yii, a yi a faxa a ra.
22 Bɛnaya, Yehoyadaa dii xɛmɛn na nan liga. A yi xinla sɔtɔ alo sofa
wɛkilɛxi saxan singene.
23 A yi binye gbeen sɔtɔ dangu sofa tonge saxanne ra, koni a mi yi sofa
muxu saxan singene yɛ. Dawuda yi a findi a kantan muxu sofa tonge
saxanne kuntigin na.
24 Muxuni itoe fan yi na muxu tonge saxan ganla yɛ:

Asahɛli, Yowaba tada,
Elexanan, Dodo Bɛtɛlɛmi kaana dii xɛmɛna,
25 Sama nun Elika, Harodi kaane,
26 Xɛlɛsi, Paliti kaana,
Ikɛsi a dii xɛmɛna Ira, Tekowa kaana,
27 Abiyeseri, Anatɔti kaana,
Mebunnayi, Xusa kaana,
28 Salamɔn, Axoxi xabilan muxuna,
Maharayi Netofa kaana,
29 Xɛlɛbi, Banaha Netofa kaana dii xɛmɛna,
Itayi, Bunyamin kaana keli Gibeya yi, Ribayi a dii xɛmɛna,
30 Bɛnaya, Piraton kaana,
Hidayi, keli Gaasa baa yireni,
31 Abi-Alabon, Aruba kaana,
Asamawɛti, Baxurin kaana,
32 Eliyaba, Saalabon kaana,
Yasen ma diina nde, Yonatan,
33 Sama, Harara kaana,
Axiyama, Sarari Harara kaana dii xɛmɛna,
34 Elifeleti, Axasibayi a dii xɛmɛna,
Maka taa kaana nde mamandenna,
Eliyami, Giloha kaana Axitofeli a dii xɛmɛna,
35 Xesirayi, Karemele kaana,
Paarayi, Araba kaana,
36 Yigali, Natan Soba kaana dii xɛmɛna,
Bani, Gadi bɔnsɔnna muxuna nde,
37 Amonin Sɛlɛki nun
Beroti kaan Naxarayi,
naxan yi Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba a yɛngɛ so seene maxalima nun
38 Ira nun Garɛbi, Yitiri xabilan muxune,
39 e nun Yuriya, Xiti kaana.

E birin malanxina muxu tonge saxan e nun solofere.

24

Dawuda yi Isirayila yamaan yatɛ

1 Alatala mɔn yi xɔlɔ Isirayila kaane ma. A yi Dawuda radin e xili ma, a yi a fala, a naxa, “Siga, Isirayila nun Yuda muxune yatɛ.”

2 Nayi, mangan yi a fala sofa kuntigin Yowaba xa, naxan yi a fɛma, a naxa, “Sa Isirayila bɔxɔn birin yisiga keli Dan ma han sa dɔxɔ Bɛriseba ra. Yamaan xa yatɛ, bayo n waxi muxune yatɛn kolon feni.”

3 Yowaba yi mangan yabi, a naxa, “Mangana, Alatala i ya Ala xa yamaan nawuya ayi dɔxɔde kɛmɛ, n kanna yɛɛne yi a to. Koni nanfera, n kanna, i waxi na liga feni?”

4 Koni mangan yi kankan a yamarin ma dangu Yowaba nun kuntigi gbeene gbeen na, e yi mini, e yi Isirayila yamaan yatɛ.

5 E yi Yurudɛn baan gidi, e sa a fɔlɔ Aroyeri taan ma e nun taan naxan baan dɛ, dangu Gadi yi, siga Yaasɛri binni.

6 E siga Galadi yamanan nun Kadesi yi Xiti yamanani. E siga Dan yi e nun Sidɔn nabilinne.

7 E siga Tire taa rakantanxini, e nun Xiwine nun Kanan kaane taane birin yi. E sa a raŋan Yuda yiifari fɔxɔn ma Bɛriseba yi.

8 E yi yamanan birin yisiga na kiini, kike solomanaanin xi mɔxɔɲɛ, e sa
Yerusalɛn li.
9 Yowaba yi yamaan yatɛn xasabin so mangan yii: Xɛmɛ wuli kɛmɛ
solomasɛxɛ yi Isirayila yi naxanye yi nɔɛ yɛngɛn soɛ, wuli kɛmɛ suulun Yuda
yi.

Dawudaa yulubin yi saran a ra

10 Dawuda bɔɲɛn yi raɲaxu a ma a yelin xanbini yamaan yatɛ. Dawuda yi
a fala Alatala xa, a naxa, “N yulubi gbeen nan ligaxi ito ra. Iki, n bata i
mayandi, i xa diɲa n tan, i ya walikɛɛn yulubin ma. N bata xaxilitareyaan
liga.”
11 Alatala yi falan ti Dawuda kawandi muxun Nabi Gadi xa, a naxa,
12 “Siga Dawuda fɛma, i sa a fala a xa, i naxa, ‘Alatala naxa iki: N bata tɔrɔ
saxan nagidi i ma, keden sugandi. I na naxan sugandi, n na nan ligama i ra.’
”
13 Gadi yi fa Dawuda konni, a fa ito fala a xa, a naxa, “Ɲɛɛ solofere kamɛn
xa so i ya yamanani ba, hanma i yi i gi i yaxune yɛɛ ra kike saxan, hanma xi
saxan furen yi so i ya yamanani? I miri, i yi a fala n xa n lan n xa sa naxan
fala Ala xa naxan n xɛxi.”
14 Dawuda yi a yabi, a naxa, “N sɔxɔlɛ gbeeni, koni n wɛkilɛxi n lu Alatalaa
sagoni, benun n xa lu muxune sagoni, bayo Alatala kininkinin.”
15 Alatala yi furen nafa Isirayila yi keli na xɔtɔnna ma han waxati fixina,
keli Dan ma han sa dɔxɔ Bɛriseba ra. Muxu wuli tonge solofere yi faxa
yamanani.
16 Malekan yi a yiini bandun Yerusalɛn xun ma alogo a xa a kala, Alatala
yi sunu na tɔrɔna a fe ra, maleka kala tiin naxan yi tixi yamaan tagi, a yi a
fala na xa, a naxa, “A bata radangu ayi. I yiin naxɛtɛ fa.” Alatalaa malekan
yi Arawuna Yebusu kaana xɛɛn lonna nan dɛxɔn.
17 Malekan naxan yi yamaan naxɔrima, Dawuda na to waxatin naxan yi,
a yi a fala Alatala xa, a naxa, “N tan nan yulubin ligaxi. N tan nan kalan tixi,
koni yamani ito nanse ligaxi? Nayi, i yiin xa lu yitexi n tan nun n ma
denbayaan nan xili ma.”

Dawuda yi saraxa ganden nafala

18 Na lɔxɔ kedenni, Gadi yi fa Dawuda fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Siga
Yebusu kaana Arawunaa murutu lonna ma, i sa saraxa gandena nde rafala
mɛnni Alatala xa.”
19 Gadi a falan ma, Dawuda yi siga mɛnni alo Alatala a yamari a ma kii
naxan yi.
20 Arawuna yi mangan nun a walikɛɛn to fɛ a ma, nayi Arawuna yi mini, a
yi a xinbi sin mangan bun ma, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
21 Arawuna yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera, n kanna, mangan fama a
walikɛɛn fɛma?” Dawuda yi a yabi, a naxa, “N bata fa alogo n xa i ya xɛɛn
lonna sara i ma, n yi saraxa ganden nafala Alatala xa alogo furen xa masiga
yamaan na.”
22 Arawuna yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Naxan birin nafan i ma, na
tongo, i yi a fi Ala ma. A mato, ɲingeni itoe findɛ nɛn saraxa gan daxine ra,
ɲingen xɛɛ ra bɔnbɔ seni itoe nun xun xidi wudin yi findi yegen na.
23 Mangana, n bata a birin so i yii. Alatala, i ya Ala xa tin i ya saraxan na.”
24 Koni, mangan yi a fala Arawuna xa, a naxa, “I nama sese fi n ma. N
waxi nɛn i xa a mati n ma. N mi saraxa gan daxi fixine bama Alatala xa n

ma Ala.” Dawuda yi xɛɛn lonna nun ɲingene sara gbeti gbanan tonge
suulun na.
25 Dawuda yi saraxa ganden nafala mɛnni Alatala xa, a saraxa gan daxine
nun bɔɲɛ xunbeli saraxane ba. Nayi, Alatala yi diɲa yamaan ma, furen yi
masiga Isirayila yamaan na.

Mangane Singena
Sulemani a Fe Taruxuna

Kitabun yire firinna naxanye xili “Mangane,” ne Isirayila mangane nan ma fe falama. Mangane Singen Sulemani a mangayaan taruxun nan yɛbama, Dawudaa dii xɛmɛna, e nun manga singen naxanye fa a faxa xanbini.

Dawuda fori waxatin naxan yi, a mi yi fa mangayaan feene nɔɛ, a dii xɛmɛ firin yi keli alogo e xa ti a ɲɔxɔni. Dɔnxɛn na, Sulemani nan findi mangan na. A mangayaan wali kɛndɛn findi Ala Batu Banxin nun manga banxin ti feen nan na. Koni a fe findima sunun nan na dɔnxɛn na bayo, a a dunuɲa raɲanma tinxintareyaan nun suxure batun nin. Ala yi tin Isirayila yamanan xa yitaxun dɔxɔ firin. Yamanan sogeteden kɔmɛn fɔxɔn bɔnsɔnne mi tin Sulemani a dii xɛmɛna mangayaan ma, e yi manga gbɛtɛ dɔxɔ. Na feen xanbi ra, han ɲɛɛ kɛmɛ firin ɲɔxɔn, mangaya firin nan lu Isirayila bɔxɔni e naxanye xili sa Yuda nun Isirayila. Waxatina nde, e lanxi, waxatina nde e yɛngɛni.

Kitabun yireni ito a yitama en na nɛn mangan lan a xa tinxinɲɛ ayi Ala yɛɛ ra yi kii naxan yi. Na tinxinna findixi hɛrin nan na yamaan xa, anu Ala xuiin suxutareyaan nun suxure batun tan yamanan kalama nɛn, a yi gbalon naso a yi. Kitabun yireni ito kui, nabi wuyaxi mangane rakolonma Alaa sariyane ma. Naxan sɛnbɛn gbo e birin xa, na findi Eli nan na.

Dawudaa foriyana

1 Manga Dawuda bata yi fori, a mi yi fa nɔɛ a fatini wolonɲɛ hali dugin felenxi a ma.
2 A walikɛne yi a fala a xa, e naxa, “Sungutun nasɔlɔnxina nde xa fen i tan xa, nxu kanna, mangana. A luma nɛn i fɛma, a yi a yengi dɔxɔ i xɔn, a yi a sa i fɛma. Nayi, i yi i fatini wolon!”
3 E yi e yɛɛ rakoɲin Isirayila yamanan birin yi, e dii tɛmɛ tofaɲina nde to, naxan yi xili Abisagi, Sunami kaana. E fa na ra mangan fɛma.
4 Na sungutunna yi tofan han, a yi mangan dandanma, a yi walima a xa, koni e nun mangan mi kafu mumɛ.

Adoniya yi wa mangayaan xɔn

5 Nayi, Adoniya, Xagiti a dii xɛmɛn naxan sɔtɔxi Dawuda xa, na yi falan ti fɔlɔ, a naxa, “N tan nan findima mangan na!” A yi wontorona nde nun soo ragine nun muxu tonge suulun fen naxanye yi e gima a yɛɛ ra.
6 Xabu a da han to a fafe munma yi a yɛ gidi na feen ma fa fala ito ligaxi nanfera? Adoniya fan yi tofan han, Abisalomi raburunna nan yi a ra nun.
7 Adoniya nun Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba nun saraxaralina Abiyatari yi falan ti, e yi Adoniya mali.
8 Koni, saraxaraliin Sadɔki nun Bɛnaya, Yehoyadaa dii xɛmɛn nun Nabi Natan nun Simeyi nun Reyi nun Dawudaa sofa wɛkilɛxine sese mi yi Adoniya fari.
9 Adoniya yi yɛxɛɛne nun ɲingene nun ɲinge dii raturaxine ba saraxan na gɛmɛ salaxunxin fɛma En-Rogeli dɛxɔn, a yi a tada nun a xunyɛne birin xili, mangana dii xɛmɛne, e nun Yuda xɛmɛn naxanye birin yi walima mangan xa.

10 Koni, a mi Nabi Natan nun Bɛnaya nun sofa wɛkilɛxine xili, e nun a
xunyɛn Sulemani.

Natan nun Batiseba yi Dawuda mafan Sulemani a fe ra

11 Nayi, Natan yi a fala Sulemani nga Batiseba xa, a naxa, “I mi a mɛxi ba,
a Xagiti a dii xɛmɛna Adoniya bata findi mangan na, hali en kanna Dawuda
mi a kolon?
12 Iki, n bata i mafan, tin n xa i kawandi, alogo i xa i yɛtɛ rakisi e nun i ya
dii xɛmɛn Sulemani.
13 Siga, i sa so Dawuda konni. I yi a fala a xa, i naxa, ‘N kanna, mangana, i
mi yi i kɔlɔ n xa ba, a i ya dii xɛmɛn Sulemani nan findima mangan na i
ɲɔxɔni? Nanfera Adoniya bata findi mangan na?’
14 I mɔn nɛma falan tiyɛ mangan xa waxatin naxan yi, n fan yi so, n ni i ya
falan sɛnbɛ so.”
15 Batiseba yi siga mangan konni. Mangan yi saxi a xi banxin kui, bayo a
bata yi fori han. Abisagi, Sunami kaan nan yi walima mangan xa.
16 Batiseba yi a xinbi sin mangan yɛtagi. Mangan yi a maxɔdin, a naxa, “I
waxi nanse xɔn ma?”
17 A yi a yabi, a naxa, “N kanna, i i kɔlɔ nɛn Alatala yi, i ya Ala, i ya walikɛ
ɲaxanla xa, fa fala a n ma dii xɛmɛn Sulemani nan findima mangan na i tan
ɲɔxɔni, a dɔxɔma nɛn manga gbɛdɛni.
18 Koni, Adoniya nan fa mangan na. Anu, n kanna, i tan mangan yɛtɛɛn mi
na kolon.
19 A bata turane nun ɲinge dii raturaxine nun yɛxɛɛ wuyaxi ba saraxan
na, a yi mangana dii xɛmɛne birin xili, e nun saraxaralina Abiyatari nun
sofa kuntigin Yowaba, koni a mi i ya walikɛɛn Sulemani tan xilixi.
20 Iki, n kanna, mangana, Isirayila birin yɛɛn fa tixi i tan nan na, alogo i xa
a fala naxan findima mangan na i tan, n kanna ɲɔxɔni.
21 Mangana, i na i sa waxatin naxan yi i benbane fɛma, n tan nun n ma dii
xɛmɛn Sulemani suxuma nɛn alo fe kalane.”
22 Batiseba mɔn yi fala tiini mangan xa, Nabi Natan yi so.
23 E yi a fala mangan xa, e naxa, “Nabi Natan ni i ra.” Natan yi fa mangan
fɛma, a yi a xinbi sin mangan yɛtagi, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
24 Natan yi a fala mangan xa, a naxa, “N kanna, i tan nan a falaxi ba, a
Adoniya xa findi mangan na i ɲɔxɔni mangayani?
25 Bayo, a sigaxi nɛn to a sa ɲingene nun ɲinge dii raturaxine nun yɛxɛɛ
wuyaxi ba saraxan na, a yi mangana dii xɛmɛne birin xili, e nun sofa
kuntigine nun saraxaralina Abiyatari. E sa e dɛge, e min a yɛtagi, e naxa,
‘Binyen xa fi Manga Adoniya ma!’
26 Koni a mi n tan i ya walikɛɛn xilixi, e nun saraxaraliin Sadɔki e nun
Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya e nun Sulemani, i ya walikɛna.
27 Mangana, n kanna, i tan nan na ragidixi ba? Nanfera i mi n tan, i ya
walikɛɛn nakolonxi na kanna fe ma naxan dɔxɔma i ya mangaya gbɛdɛni i
ɲɔxɔni?”
28 Nayi, Manga Dawuda yi a yabi, a naxa, “Batiseba xili n xa.” Batiseba yi
fa, a fa a xinbi sin mangan yɛtagi.
29 Mangan yi a kɔlɔ a xa, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, Alatala
naxan n malixi, a yi n ba gbaloni.
30 N nan n kɔlɔ Alatala, Isirayilaa Ala yi naxan na, n naxa, ‘N na i ya dii
xɛmɛn Sulemani nan findima mangan na n ɲɔxɔni, a dɔxɔ n ma mangaya
gbɛdɛni.’ N na nan ligan to.”

31 Batiseba yi a magodo, a yi a xinbi sin mangan yɛtagi, a yɛtagin yi lan
bɔxɔn ma, a yi a fala, a naxa, “Binyen xa fi n kanna Manga Dawuda ma han
habadan.”

Sulemani a mangayaan yi ragidi
Taruxune Singen 29.21-25

32 Manga Dawuda yi yamarine fi e ma, a naxa, “Ɛ saraxaraliin Sadɔki nun
Nabi Natan nun Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya xili.” E yi fa mangan yɛtagi.
33 Mangan yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ n ma muxune tongo, ɛ yi n ma dii
xɛmɛn Sulemani rate sofanla fari, ɛ siga a ra Gihon tigini.
34 Mɛnni, saraxaraliin Sadɔki nun Nabi Natan yi turen susan a xunna ma
alogo a xa findi mangan na Isirayila xun na. Ɛ yi xɔtaan fe, ɛ yi a fala, ɛ naxa,
‘Binyen xa fi Manga Sulemani ma.’
35 Ɛ te a fɔxɔ ra, a xa fa dɔxɔ n ma mangaya gbɛdɛni, a lu n ɲɔxɔni. N bata
yamarin fi fa fala a xa findi mangan na Isirayila nun Yuda xun na.”
36 Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya yi mangan yabi, a naxa, “Amina! A xa liga
alo n kanna, mangana Ala, Alatala a falaxi kii naxan yi!
37 Amasɔtɔ Alatala bata lu n kanna, mangan xɔn, a xa lu Sulemani xɔn, a
yi a mangayaan nadangu n kanna Dawudaa mangayaan na.”
38 Nayi, saraxaraliin Sadɔki yi siga Nabi Natan fɔxɔ ra, Yehoyadaa dii
xɛmɛn Bɛnaya nun Keretine nun Pɛlɛtine yi Sulemani rate Manga Dawudaa
sofanla fari, e yi siga a ra Gihon tigini.
39 Saraxaraliin Sadɔki yi ture sa fenna tongo bubu sariɲanxini, a yi a
susan Sulemani xunna ma. E yi xɔtaan fe, yamaan birin yi a fala, e naxa,
“Binyen xa fi Manga Sulemani ma.”
40 Yamaan birin yi bira a fɔxɔ ra, e xulenna fema, e lu sɛwani, bɔxɔn yi
xuruxurunma e sɔnxɔ sɔnxɔn yi.

Sulemani yi yafɛ Adoniya ma

41 Adoniya nun a muxu xilixin naxanye birin bata yi yelin e dɛgɛ, ne yi e
sɔnxɔ xuiin mɛ, Yowaba yi xɔtaan xui mɛ, a yi maxɔdinna ti, a naxa, “Nanse
sɔnxɔ taani?”
42 A mɔn yi fala tiini saraxaralina Abiyatari a dii xɛmɛn Yonatan yi fa,
Adoniya yi a fala a xa, a naxa, “I mafa, bayo xɛmɛ kɛndɛn nan i ra, i faxi
xibaru faɲine nan na.”
43 Yonatan yi Adoniya yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn de! Manga Dawuda bata
Sulemani findi mangan na.
44 A yi saraxaraliin Sadɔki rasiga a fɔxɔ ra e nun Nabi Natan e nun
Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya nun Keretine nun Pɛlɛtine, e yi a dɔxɔ
mangana sofanla fari.
45 Saraxaraliin Sadɔki nun Nabi Natan bata a xunna masusan, e a findi
mangan na Gihon tigini. Na xanbi ra, birin yi te mɛnni sɛwani, taan yi
yimaxa. Ɛ na sɔnxɔ sɔnxɔ xuiin nan mɛxi.
46 Sulemani yɛtɛɛn bata dɔxɔ manga gbɛdɛni.
47 Mangana walikɛne bata fa dubadeni nxu kanna Manga Dawuda xa, e
naxa, ‘I ya Ala xa Sulemani xinla gbo ayi dangu i xinla ra, a yi a mangayaan
dangu i gbeen na!’ Mangan bata yi a xinbi sin a sadeni.
48 Mangan mɔn yi a fala, a naxa, ‘N bata barikan bira Alatala xa, Isirayilaa
Ala, naxan n ɲɔxɔ yibiran fixi n ma, a yi tin n yɛɛn yi a to.’ ”
49 Adoniyaa muxu xilixine birin yi gaxu na falane fe ra, e birin yi keli, e yi
siga e danna.

50 Adoniya yi gaxu Sulemani yɛɛ ra, a fan yi keli, a siga, a sa saraxa
ganden fenne suxu.
51 E fa a fala Sulemani xa, e naxa, “Adoniya bata gaxu Manga Sulemani
yɛɛ ra, a sa saraxa ganden fenne suxu, a naxa, ‘Manga Sulemani xa a kɔlɔ n
xa to fa fala a mi n tan, a walikɛɛn faxama silanfanna ra.’ ”*
52 Sulemani yi a fala, a naxa, “Xa a yɛtɛ findi muxu kɛndɛn na, hali a
xunsɛxɛ keden mi birɛ bɔxɔni, koni xa fe ɲaxina nde to a feni, a faxama nɛn.”
53 Manga Sulemani yi muxune rasiga a ragododeni saraxa ganden fari.
Adoniya yi fa a xinbi sin Manga Sulemani yɛtagi, Sulemani yi a fala a xa, a
naxa, “Siga i konni.”

2

Dawuda sago dɔnxɛne

1 Dawuda to a kolon a a sayaan waxatin bata yi maso, a yi a yamarine fi a
dii xɛmɛn Sulemani ma, a naxa,
2 “N sigamatɔɔn ni i ra birin sigadeni. I wɛkilɛ, i findi muxu kɛndɛn na!
3 I yi Alatala, i ya Alaa tɔnne nun a yamarine suxu e nun a kiti saxine nun
a maxadi xuine alo a sɛbɛxi Musaa sariya kɛdin kui kii naxan yi, alogo i xa
nɔɔn sɔtɔ i ya feene birin yi e nun i nɛma dɛdɛ,
4 alogo Alatala xa a fala xuiin nakamali n xa, a naxan falaxi, a naxa, ‘Xa i
ya diine sigan ti ɲɔxɔ luun nun lannayani n yɛtagi, e bɔɲɛn nun e niin birin
na, i ɲɔxɔn mi ɲanɲɛ Isirayila mangayani mumɛ!’
5 I yɛtɛna a kolon Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba feen naxan liga n na, e nun a
naxan liga sofa manga firinne ra naxanye yi Isirayila ganle xun na, Abineri,
Neri a dii xɛmɛn nun Amasa, Yeteri a dii xɛmɛna. A yi e faxa, a yi e yɛngɛ
bɔɲɛ xunbenla waxatini, a dugine rafexi e wunla ra.
6 I a raba i ya xaxilimayani, i mi tinma a xunsɛxɛn yi fixa, a faxa bɔɲɛ
xunbenli.
7 Hinan Barasilayi Galadi kaana diine ra, e xa findi muxune ra naxanye e
dɛgɛma i ya tabanla ra, amasɔtɔ e fan na sifan liga nɛn n xa, n yi n gima i
tada Abisalomi bun ma waxatin naxan yi.
8 I nama ɲinan Simeyi xɔn naxan i fɛma, Geraa dii xɛmɛna, Bunyamin
kaan naxan kelixi Baxurin taani. N to n gi lɔxɔn naxan yi Maxanayin taani,
a danga ɲaxine ti nɛn n xili ma. Koni n xɛtɛmatɔna, a godo nɛn n nalandeni
Yurudɛn baan dɛ, n nan n kɔlɔ a xa Alatala yi, n naxa, ‘N mi fa i faxama
silanfanna ra.’
9 Koni, iki, i nama a ratɔrɔntaren lu bayo xɛmɛ xaxilimaan nan i ra, i a
kolon i naxan ligama a ra. Hali a to bata fori, i a faxa, i a halagi.”

Dawuda yi faxa
Taruxun Singen 29.26-30

10 Dawuda to faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani Yerusalɛn yi.
11 Dawuda ɲɛɛ tonge naanin nan ti mangayani Isirayila xun na, ɲɛɛ
solofere Xebiron taani, ɲɛɛ tonge saxan e nun saxan Yerusalɛn taani.
12 Dawudaa dii xɛmɛn Sulemani yi dɔxɔ a ɲɔxɔni mangayani. Xabu na
waxatini, Sulemani a mangayaan yi sɛnbɛ so.

Sulemani yi a sɔtɔ Adoniya ra

* **1:51: 1.51 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

13 Lɔxɔna nde, Adoniya, Xagiti dii xɛmɛn naxan sɔtɔxi Dawuda xa, na yi
siga Sulemani nga Batiseba fɛma. Batiseba yi a maxɔdin, a naxa, “I faxi n
todeni fe faɲin nan ma ba?” A yi a yabi, a naxa, “Ɔn.”
14 Adoniya mɔn yi a fala a xa, a naxa, “N waxi falan ti feni i xa.” A yi a
yabi, a naxa, “A fala.”
15 A yi a fala, a naxa, “I mi a kolon a mangayaan yi daxa n tan nan xa ba!
Isirayila birin yɛɛn yi tixi n tan nan na, alogo n xa findi mangan na. Koni,
mangayaan bata radangu n xunyɛn ma, amasɔtɔ Alatala nan a ragidixi a
ma.
16 Iki, n fe keden nan maxɔdinma i ma, i nama tondi na ma n xa.” A yi a
yabi, a naxa, “A fala.”
17 Adoniya yi a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan, a fala Manga Sulemani
xa bayo a mi tondima i yii. A xa Abisagi, Sunami kaan fi n ma, a findi n ma
ɲaxanla ra.”
18 Batiseba yi a yabi, a naxa, “Awa, na lanxi, n tan yɛtɛna a falɛ mangan xa
i mabinna ra.”
19 Batiseba yi siga Manga Sulemani fɛma Adoniya xa. Mangan yi keli a
siga a ralandeni, a yi a xinbi sin a nga yɛtagi. A dɔxi na, a yi manga gbɛdɛna
nde dɔxɔ a yiifanna ma a nga xa.
20 Batiseba yi a fala a xa, a naxa, “Maxɔdinna nde n xɔn ma, i nama tondi
a ma n xa de!” Mangan yi a yabi, a naxa, “Nna, n mi tondɛ a ma i xa mumɛ!”
21 A yi a fala a xa, a naxa, “Abisagi, Sunami kaan xa findi i tada Adoniyaa
ɲaxanla ra.”
22 Manga Sulemani yi a nga yabi, a naxa, “Nanfera i Abisagi Sunami kaan
maxɔdinma n na Adoniya xa? Nayi, hali i mangayaan maxɔdin a xa, bayo n
tada na a ra! Mangayaan maxɔdin a tan nun saraxaralina Abiyatari nun
Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba fan xa.”
23 Nayi, Manga Sulemani yi a kɔlɔ Alatala yi, a naxa, “Xa n mi Adoniya
bɔnɔ a niini maxɔdinni ito a fe ra, Alatala xa n natɔrɔn a xɔlɔn birin yi.
24 Iki, n bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, Alatala naxan n sɛnbɛ soxi, a yi n
dɔxɔ n fafe Dawudaa mangaya gbɛdɛni, a mangayaan so n yii fata a layirin
na: To Adoniya fama nɛn faxadeni.”
25 Nayi, Sulemani yi Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya rasiga, a sa Adoniya
faxa.

Sulemani yi Abiyatari kedi

26 Mangan mɔn yi a fala saraxaralina Abiyatari xa, a naxa, “Siga i ya
bɔxɔni Anatɔti yi, amasɔtɔ i lan nɛn i xa faxa, koni n mi i faxan to, amasɔtɔ i
bata Marigina Alatalaa Kankiraan xali n fafe Dawuda yɛɛ ra, e nun amasɔtɔ
ɛ nun n fafe nan a tɔrɔne birin xali.”
27 Sulemani yi Abiyatari ba Alatalaa saraxaraliyani, alogo Ala naxan
falaxi lan Heli a denbayana fe ma Silo taani, na xa kamali.*

Sulemani yi Yowaba faxa

28 Naxan Adoniya nun Abiyatari sɔtɔxi, Yowaba to na mɛ, a sa a taxu
Alatala batu bubuni, a saraxa ganden fenne suxu. Bayo, a bata yi sa nun
Adoniya fari, koni a mi na raba a fɔlɔni Abisalomi xa.
29 E sa a fala Manga Sulemani xa, e naxa, “Yowaba bata sa a gi Alatalaa
batu bubun kui, a lu saraxa ganden dɛxɔn.” Nayi, Sulemani yi Yehoyadaa
dii xɛmɛn Bɛnaya rasiga, a naxa, “Sa a faxa.”

* **2:27: 2.27** Na feen mɔn sɛbɛxi Samuyɛli Singen 2.30-36 kui.

30 Bɛnaya yi fa Alatala batu bubuni, a yi a fala Yowaba xa, a naxa,
“Mangan bata yamarin fi, a i xa mini.” Koni Yowaba yi a yabi, a naxa,
“Ɛn-ɛn! N faxan be nin.”
Bɛnaya yi fa Yowabaa falan nali mangan ma.
31 Mangan yi a fala Bɛnaya xa, a naxa, “A liga alo a falaxi kii naxan yi, a
faxa, i yi a maluxun. Nanara, Yowaba faxan naxanye tixi, ne goronna mi
luyɛ n xun ma e nun n fafe a denbaya xun ma.
32 Alatala a wunla hakɛn luma a yɛtɛɛn nan xun ma, amasɔtɔ a bata
Abineri, Neri a dii xɛmɛna, Isirayila sofa kuntigin faxa e nun Amasa, Yeteri
a dii xɛmɛna, Yuda sofa kuntigina. Ne firinne birin muxu tinxinxi nan yi e
ra dangu Yowaba ra. A ne birin faxaxi nɛn n fafe Dawuda mi a kolon.
33 E wunle goronna luma nɛn Yowaba nun a yixɛtɛne xun ma han
habadan. Koni fata Alatala ra bɔɲɛ xunbenla luma nɛn Dawuda nun a
yixɛtɛne nun a denbayaan nun a mangayaan ma han habadan.”
34 Nayi, Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya yi xɛtɛ Yowaba fɛma, a yi sa a faxa, a
yi a maluxun Yowaba konni tonbonni.
35 Mangan yi Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya ti Yowaba ɲɔxɔni sofa kuntigin
na. A yi Abiyatari ti Sadɔki ɲɔxɔni saraxaraliin na.

Sulemani yi Simeyi faxa

36 Mangan yi Simeyi xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Banxina nde ti i yɛtɛ xa
Yerusalɛn yi, i dɔxɔ be, i nama siga dɛdɛ.
37 Koni, a kolon, i na mini lɔxɔn naxan yi, i na Kedirɔn lanbanni gidi, i
faxama nɛn. Nayi, i wunla goronna luma i tan nan xun ma.”
38 Simeyi yi mangan yabi, a naxa, “Na bata fan! N kanna naxan falaxi, n
na ligama nɛn.”
Simeyi yi lu Yerusalɛn yi waxati xunkuye.
39 Koni ɲɛɛ saxan bun ma, Simeyi a walikɛ firin yi e gi, e siga Akisi konni,
Makaa dii xɛmɛna, Gati mangana. Muxuna nde yi a fala Simeyi xa, e naxa,
“I ya walikɛne sa Gati taani.”
40 Simeyi yi keli, a yi a sofanla tongo, a siga Gati taani Akisi konni a
walikɛne fendeni. Simeyi yi sa fa a walikɛne ra keli Gati taani.
41 E yi a fala Sulemani xa a Simeyi bata yi keli Yerusalɛn yi, a siga Gati
taani, koni a mɔn bata xɛtɛ.
42 Mangan yi Simeyi xili, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata yi i rakɔlɔ Alatala
yɛɛ xɔri, a i nama mini taani. N mɔn i maxadi nɛn, xa i mini lɔxɔ yo yi, i siga
yirena nde yi, i faxama nɛn. Na waxatini, i n yabi nɛn, i naxa, ‘Na fan. N
bata a mɛ.’
43 Nanfera nayi, i bata i kɔlɔ feen naxan na Alatala yɛtagi, i mi na
ratinmɛxi. I mɔn mi n ma yamarin suxi, n naxan so i yii?”
44 Mangan yi a fala Simeyi xa, a naxa, “I a kolon i bɔɲɛni i fe ɲaxin naxan
birin liga n fafe Dawuda ra. Alatala i saranma nɛn na fe ɲaxina fe ra.
45 Koni Ala barakan sama nɛn n tan Manga Sulemani a fe yi, Dawudaa
mangayaan yi sɛnbɛ so han habadan Alatala yɛtagi.”
46 Mangan yi a yamarin fi Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya ma, a yi mini, a yi
Simeyi faxa.
Sulemani a mangayaan sabati na kii nin.

3

Sulemani yi Misiran mangana dii tɛmɛn futu

1 Sulemani nun Misiran mangan yi lan futun ma. A yi Misiran mangana
dii tɛmɛn dɔxɔ a ɲaxanla ra. A yi siga a ɲaxanla ra Dawudaa Taani Yerusalɛn
yi han a yelin a banxin nun Alatala Batu Banxin nun Yerusalɛn rabilin
yinna tiyɛ.
2 Na waxatini, yamaan yi saraxan bama taan kidene nin, bayo e munma
yi banxi ti Alatala xinla binyama dɛnaxan yi.
3 Alatala yi rafan Sulemani ma, a lu a fafe Dawudaa namun feene ligɛ.
Koni, a yi saraxane bama, a wusulanna gan taan kidene yi.

Sulemani yi fekolonna sɔtɔ
Taruxune Firinden 1.2-13

4 Mangan yi siga Gabayon taani saraxa badeni, amasɔtɔ taan kide kɛndɛn
nan yi mɛnna dangu a birin na. Sulemani yi saraxa gan daxi wuli keden ba
saraxa ganden fari Ala xa.
5 A to yi Gabayon taani, Alatala yi mini Sulemani xa xiyeni kɔɛɛn na. Ala
yi a fala a xa, a naxa, “Naxan xɔli i ma, na maxɔdin, n na a soma i yii nɛn.”
6 Sulemani yi a yabi, a naxa, “I bata hinan n fafe Dawuda ra, i ya
walikɛna, amasɔtɔ a yi sigan tima i yɛtagi lannayaan nun tinxinna nun bɔɲɛ
faɲiyaan nin. I bata dii xɛmɛn so a yii naxan dɔxi a mangaya gbɛdɛni to, i yi
lu a xɔn hinan gbeeni.
7 Iki, Alatala, n ma Ala, i bata i ya walikɛɛn findi n fafe Dawuda ɲɔxɔn na,
koni banxulan ɲɔrɛn nan n tan na, xaxili mi n ma.
8 N na i ya yamaan tagi i naxan sugandixi. Yama gbeen nan na ra, naxan
mi nɔɛ tɛngɛ, a mi nɔɛ yatɛ a wuyaan ma.
9 Nayi, xaxili faɲin fi n tan i ya walikɛɛn ma, n xa nɔ i ya yamaan makitɛ, n
nɔ a faɲin nun a ɲaxin tagi rabɛ! Amasɔtɔ nde nɔɛ yama gbeeni ito marɛ?”
10 Sulemani a maxɔdinni ito yi rafan Marigin ma.
11 Ala yi a fala a xa, a naxa, “I mi siimaya xunkuyen maxɔdinxi i yɛtɛ xa, i
mi nafunla maxɔdinxi, i mi i yaxune faxa feen maxɔdinxi, i xaxinla nan
maxɔdinxi kiti sa feen na.
12 Nanara, n na ligama nɛn alo i a falaxi kii naxan yi. N xaxilimayaan nun
fekolonna fima nɛn i ma, muxu yo munma naxan sɔtɔ dangu i tan na.
13 I mi naxan maxɔdinxi, n mɔn na fan soma nɛn i yii, nafunla nun
binyena i ya siimayaan birin yi. I maliga manga yo mi taranma na.
14 Xa i sigan ti n ma kiraan xɔn, i n ma sariyane nun n ma yamarine suxu,
alo i fafe Dawuda a liga kii naxan yi, n na i ya lɔxɔne xunkuyama ayi nɛn.”
15 Sulemani to keli, a kolon Ala nan falan tixi a xa xiyeni. A yi xɛtɛ
Yerusalɛn yi, a sa ti Marigina Layiri Kankiraan yɛtagi.* A saraxa gan daxine
fi Ala ma, e nun bɔɲɛ xunbeli saraxane, a yi donse donni tɔn a walikɛne
birin xa.

Sulemani yi kitin sa xaxilimayani

16 Lɔxɔna nde, yalunde ɲaxalan firin yi fa mangan konni, e xinbi sin a
yɛtagi.
17 Ɲaxalan keden yi a fala a xa, a naxa, “Yandi! N kanna, nxu nun ɲaxanli
ito yi banxi kedenna nin, n yi diin xali a fɛma banxini.
18 Xi saxan dangu xanbini, ɲaxanli ito fan yi diin bari. Nxu yire kedenna
nin, xɔɲɛ yo mi yi nxu fɛma banxini, nxu firinna nan yi a ra.
19 Kɔɛɛn na, ɲaxanli ito a diin yi faxa, bayo a saxi nɛn a fari.

* **3:15:** ***3.15 Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

20 Nayi, kɔɛ tagini, n yi xiin waxatin naxan yi, a yi keli, a n ma diin tongo n fɛma, a sa a sa a fɛma. A diin naxan yi faxaxi, a na sa n fɛma.
21 Xɔtɔnni, n yi keli alogo n xa xiɲɛn fi n ma diin ma, n yi a mato, a faxaxi. Koni, n na a mato ki faɲi, n ma dii mi yi a ra n naxan barixi."
22 Ɲaxalan boden yi a fala, a naxa, "I wule! N ma diin nan ɲɛɲɛ, i ya diin nan faxaxi." Koni, na singe naxa, "I wule! I ya diin nan faxaxi, n ma diin nan ɲɛɲɛ." E falan ti na kiini mangan yɛtagi.
23 Mangan yi a fala, a naxa, "Kedenna a falama, 'N ma diin nan ɲɛɲɛ, i ya diin nan faxaxi,' bodena a falama, 'Ɛn-ɛn, i ya diin nan faxaxi, n ma diin nan ɲɛɲɛ.' "
24 Nayi, a mɔn yi a fala, a naxa, "Ɛ fa silanfanna ra n xa." E fa silanfanna ra mangan xa.
25 Mangan yi a fala e xa, a naxa, "Diin naxan ɲɛɲɛ, ɛ na yisɛgɛ a tagi, ɛ fɔxɔ kedenna so a singen yii, fɔxɔ kedenna fan boden yii."
26 Nayi, ɲaxanla naxan ma diin yi ɲɛɲɛ, na yi kininkinin a diin ma, a yi a fala mangan xa, a naxa, "N kanna, diin naxan ɲɛɲɛ, ɛ na so a yii, ɛ nama a faxa." Koni boden yi a fala, a naxa, "A mi luma n xa, a mi luma i xa, ɛ a yisɛgɛ."
27 Mangan yi a fala, a naxa, "Diin naxan ɲɛɲɛ, ɛ na so a singen yii, ɛ nama a faxa. A tan nan ma dii a ra."
28 Isirayila birin yi mangana kiti saxin na mɛ. E gaxu mangan yɛɛ ra, amasɔtɔ Alaa kolonna a yi, alogo a xa kiti kɛndɛn sa.

4

Manga Sulemani a kuntigine

1 Manga Sulemani nan yi mangan na Isirayila birin xun na.
2 Kuntigin naxanye yi a wanla ra, ne ni itoe ra:
Asari, Sadɔki a dii xɛmɛna,
saraxaraliin nan yi na ra.
3 Elixorefi nun Axiya, Sisaa diine,
sɛbɛlitine nan yi ne ra,
Yosafati, Axiludu a dii xɛmɛna,
mangana yenla nan yi na ra,
4 Bɛnaya, Yehoyadaa diina,
sofa kuntigin nan yi na ra,
Sadɔki nun Abiyatari,
saraxaraline nan yi ne ra,
5 Asari, Natan ma diina,
yamana kanne kuntigin nan yi na ra,
Sabudu, Natan ma diina,
saraxaraliin nan yi na ra
e nun mangan kawandi muxuna,
6 Axisari,
manga banxin walikɛne kuntigin nan yi na ra,
Abadaa dii xɛmɛna Adoniran,
karahan wanle kuntigin nan yi na ra.
7 Yamana kan fu nun firin nan yi Isirayila xunna, naxanye yi lan e balon fen manga Sulemani nun a denbayaan birin xa. E birin yi na ligama nɛn kike keden ɲɛɛn bun ma.
8 E xinle ni itoe ra:
Xuru a diin nan yi Efirami geya yiren xun na.

9 Dekeri a diin nan yi Makasa nun Salabimi nun Beti-Semɛsi nun Elon e
nun Beti-Xanan taane xun na.
10 Xesede a diin nan yi Arubɔti taan xun na, e nun Soko nun Xeferi
yamanan birin.
11 Abinadabo a diin nan yi Dɔrɔ geya yamanan birin xun na. Sulemani a
dii tɛmɛn Tafata nan yi a ɲaxanla ra.
12 Axiludu a diin Baana nan yi Taanaki nun Megido taane xun na, e nun
Beti-Seyan birin dɛnaxan Saratan fɛma Yɛsɛreli bun ma, keli Beti-Seyan yi
han Abeli-Mehola nun Yokemen.
13 Gebere a diin nan yi Ramoti taan xun na Galadi yamanani. Manase a
diin Yayiri a taadine yi a yii Galadi yamanani, e nun Arigobi yamanani
Basan geyaan fari mɛnna bɔxɔn fan mɔn yi a yii, taa tonge sennin
nabilinxin yinne ra naxanye dɛ yi balanxi sulan na.
14 Axinadaba, Yido a dii xɛmɛn nan yi Maxanayin yamanan xun na.
15 Aximaasi nan yi Nafatali yamanan xun na. A tan fan Sulemani a dii
tɛmɛna nde nan tongo a ɲaxanla ra naxan xili Basamati.
16 Baana, Xusayi a dii xɛmɛn nan yi Aseri yamanan xun na e nun Beyaloti
taana.
17 Yosafati, Paruyaa dii xɛmɛn nan yi Isakari yamanan xun na.
18 Simeyi, Elaa dii xɛmɛn nan yi Bunyamin yamanan xun na.
19 Gebere, Yuri a dii xɛmɛn nan yi Galadi bɔxɔn xun na, e nun Amori
manga Sixɔn nun Basan manga Ogo, ne yamanane.
Yamana kan keden nan yi Yuda yamanan xun na.
20 Yuda nun Isirayila muxune yi wuya han, e yi luxi alo baan ɲɛmɛnsinna.
E e dɛgema, e min, e sɛwa.

5

1 Sulemani mɔn yi yamanane birin nɔxi keli Efirati baan ma han Filisitine
yamanani, siga han Misiran danna ra, e yi lu fɛ mudun na, e lu Sulemani a
nɔɔn bun ma a siin sogen birin yi.
2 Lɔxɔ yo lɔxɔ Sulemani mako yi donseni itoe nan ma e nun a muxune xa:
Murutu lunburunxin kilo wuli solomanaanin nun murutu fuɲin kilo wuli
fu nun solomasɛxɛ
3 nun ɲinge turaxi fu nun ɲingen mɔxɔɲɛ gbɛtɛ e naxanye raba sɛxɛ yirene
yi e nun xuruse xunxuri kɛmɛ e nun sube gbɛtɛne alo xɛnla nun bolen nun
kulumɛn nun tɔxɛ turaxine.
4 A mɔn yi Efirati baan sogegododena yamanan birin xun na, keli Tifisa
taani han Gasa taana, mɛnne mangane birin yi a nɔɔn nan bun. Bɔɲɛ
xunbenla yi a xa yiren birin yi.
5 Yuda nun Isirayila kaane, keli Dan ma han Bɛriseba tonbonna, ne yi
makantanna bun, birin yi dɔxi a manpa bogi nakɔɔn nun a xɔdɛ binle tagi
bɔɲɛ xunbenla nin Sulemani a mangayaan sogen birin yi.
6 Soo wuli fu nun firin yi Sulemani yii e nun soo sansanna wuli tonge
naanin naxanye yi yɛngɛ so wontorone bandunɲɛ.
7 Yamana kanne yi Manga Sulemani balon nan fenma e nun naxan birin
yi e dɛgɛma a konni, birin yi kike keden nan tongoxi, e yi ɲɔxɔ sama na xɔn
ma alogo sese nama dasa a ma.
8 E yi fama fundenna nun sɛxɛn na soo ragine soone nun yɛngɛ so
wontoro soone xa mangan konni alo yatɛn naxan yamarixi e ma.

Sulemani a xaxilimayana fe

9 Ala yi fe kolonna nun xaxilimaya gbeen fi Sulemani ma, a fe kolonxine
yi wuya alo baan ɲɛmɛnsinna.
10 Sulemani a fe kolonna yi gbo sogeteden muxune birin ma kolonna xa e
nun Misiran kaane birin ma kolonna xa.
11 A fe kolonna yi gbo dangu muxune birin na, dangu Esira yixɛtɛna nde
Etani ra, dangu Heman na e nun Kalikɔli nun Darada, Maxoli a diine. A
xinla yi xuya ayi a dɛxɔn yamanane birin yi.
12 A sanda wuli saxan nan sa, e nun bɛti wuli keden e nun suulun.
13 A yi wudine kɛɲane fala, keli Liban suman wudine ma han hisopi wudi
xuridin naxan minima banxi kanken ma. A mɔn yi subene fan kɛɲaan fala e
nun xɔline nun bubuseene nun yɛxɛne.
14 Dunuɲa mangane birin yi muxune rafa sa keli siyane birin yi, alogo e
xa Sulemani a fe kolonna ramɛ a xinla ma, bayo e bata yi a xaxilimayana fe
mɛ nun.

Alaa banxin ti feen yi yitɔn
Taruxune Firinden 2.2-15

15 Xurami, Tire mangan yi a walikɛne rasiga Sulemani ma, bayo a bata yi
a mɛ, a e bata yi a sugandi mangan na a fafe ɲɔxɔni, anu Dawuda yi rafan
Xurami ma waxatin birin.
16 Sulemani yi xɛraan nasiga, a xa sa a fala Xurami xa, a naxa,
17 “I a kolon n fafe Dawuda mi nɔxi banxin tiyɛ Alatala xa, a Ala xinla
binyama dɛnaxan yi. Na yi masɔtɔ yɛngɛne fe ra, a yaxune naxanye ti a xa
han Alatala yi e sa a sanna bun ma.
18 Iki Alatala, n ma Ala bata matabun fi n ma yiren birin yi, yaxu mi fa n
ma, yɛgba mi fa n ma!
19 N waxi banxin ti feni Alatala xili yi, n ma Ala, alo Alatala a fala n fafe
Dawuda xa kii naxan yi, a naxa, ‘N na i ya diin naxan tima mangayani i
ɲɔxɔni, na nan banxin tima n xinla ra.’
20 Yamarin fi sɔnɔn muxune xa Liban suman wudine sɛgɛ n xa. N ma
walikɛne fama nɛn i gbeene fɛma, n yi i ya walikɛne saren fi alo i wama a
xɔn kii naxan yi, amasɔtɔ i a kolon muxu yo mi en yɛ naxan nɔɛ wudine sɛgɛ
alo Sidɔn kaane.”
21 A to Sulemani a falane mɛ, Xurami yi sɛwa han, a yi a fala, a naxa,
“Tantunna Alatala xa to, bayo a bata diin fi Dawuda ma naxan lugoxi
xaxinla ra alogo a xa yama gbeeni ito mara!”
22 Xurami yi yabini ito rasiga Sulemani ma, a naxa, “N bata i ya xɛraan
mɛ. Naxan birin nafan i ma suman wudine nun fɔfɔne fe yi, n na ligɛ i xa.
23 N ma walikɛne e ragodoma nɛn sa keli Liban yamanani, e sa e xali fɔxɔ
igen dɛ, e yi e raxidi, n yi e rasiga igen xun ma han i dɛnaxan yire bama n
xa. Mɛnni, n yi e rafulun, i yi e tongo. N waxi naxan ma i tan yii, i donseen
nafa n ma banxi kui kaane ma.”
24 Xurami yi suman wudine nun fɔfɔne so Sulemani yii alo a yi waxi a xɔn
kii naxan yi.
25 Sulemani tan yi murutun kilo miliyɔn sennin nun oliwi turen litiri wuli
solomasɛxɛ nan soma Xurami yii a muxune balon na ɲɛɛ yo ɲɛɛ.
26 Alatala yi kolonna fi Sulemani ma alo a fala a xa kii naxan yi. Lanni so
Sulemani nun Xurami tagi. Nayi, e firinna birin yi layirin xidi e bode tagi.

Sulemani yi karahan wanle yitɔn
Taruxune Firinden 2.1 nun 2.16-17

27 Manga Sulemani yi karahan walikɛne ba Isirayila muxune birin yɛ, e sigɛ han muxu wuli tonge saxan.
28 A yi e yitaxun dɔxɔde saxan, muxu wuli fu nan yi walima kike kedenna bun Liban yi. Na xanbi ra, ne yi fa e konni wali gbɛtɛ ra, bodene fan yi siga Liban yi. Nayi, e dɔxɔ yo dɔxɔ e walima kike keden Liban yi, kike firin e konni. Adoniran nan yi kuntigin na karahan walikɛne xun na.
29 Goron maxanla muxu wuli tonge solofere nan yi Sulemani yii, e nun gɛmɛ masonla muxu wuli tonge solomasɛxɛ geya yireni.
30 Na fari, yamana kanne kuntigin naxanye sugandixi karahan walikɛne yamari feene ra, ne sigama han wuli saxan kɛmɛ saxan.
31 Mangan yi yamarin fi e xa gɛmɛ masolixi xungbe faɲine fen alogo e xa banxin bɛtɛn sa.
32 Sulemani a walikɛne nun Xurami gbeene, e nun Gebala kaane yi gɛmɛne masoli, e wudine nun gɛmɛne yitɔn banxin ti feen na.

6

Ala Batu Banxin ti fena
Taruxune Firinden 3.1-14

1 Isirayila kaane mini xanbini Misiran yamanani, na ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge solomasɛxɛden nan yi a ra, Sulemani yi Alatala Batu Banxin ti fɔlɔ, a mangayaan ɲɛɛ naanindena Isirayila xun na Siwi kiken na, naxan findixi ɲɛɛn kike firinden na.
2 Manga Sulemani banxin naxan ti Alatala xa, na kuyana nɔngɔnna yɛ tonge sennin, a yigbona nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a yitena a yɛ tonge saxan.
3 Ala Batu Banxin so dɛɛn palaan yi kuya nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, naxan nun banxin yɛtagini gboon yi lan. A kuyana Ala Batu Banxin dɛ ra nɔngɔnna yɛ fu.
4 Mangan yi foye sode faɲine rafala banxin ma.
5 A yi kore banxi radigilinxine ti banxin kanken nabilinni, pala gbeen nun pala raɲanna ma, a yi konkone ti a rabilinni.
6 Kore banxin laberaxini gbona nɔngɔnna yɛ suulun, a tagixina nɔngɔnna yɛ sennin, a saxandena nɔngɔnna yɛ solofere, amasɔtɔ banxini gboon mi yi lan a yiren birin yi, alogo xalanbene nama so banxin kankeni.
7 A to yi Ala Batu Banxin tima, e gɛmɛ masolixine nan nawali naxanye yi rafalaxi e malanxi dɛnaxan yi. Dɛɛramaan mi rawali, bunbi mi rawali, wuremase yo xui mi mini banxin tideni.
8 Kore banxin xurin konkone so dɛɛn yi banxin yiifanna nan ma, e yi tema teden nan ma kore banxin tagixini, e nun kore banxi saxandeni.
9 Sulemani to yelin Ala Batu Banxin tiyɛ, a yi a xunna so suman farinne nun suman xalanbene ra.
10 Kore banxin naxanye birin yi Ala Batu Banxin nabilinxi, a yi nɔngɔnna yɛ suulun dɔxɔ ne birin dɛ, a yi e nun Ala Batu Banxin nabira e bode ma suman wudine ra.
11 Alatala yi falan ti Sulemani xa, a naxa,
12 “I Ala Batu Banxini ito tima, xa i sigan ti kiin lanxi n ma tɔnne ma, xa i n ma sariyane birin suxu, xa i n ma yamarine birin suxu, i yi bira e fɔxɔ ra, nayi, n layirin naxan tongoxi i fafe Dawuda xa, n na rakamalima nɛn i xa.
13 N luma nɛn Isirayila kaane tagi, n mi Isirayila rabeɲinma, n ma yamana.”
14 Sulemani yi yelin Ala Batu Banxin tiyɛ.

15 Walikɛne yi suman farinne sa banxin kanken kuixine ma, keli bɔxɔni han kore, a yi wudin sa a kuiin ma, a yi fɔfɔ farinne sa banxin lonna ma.
16 A yi banxin kuiin naɲanni taxun suman farinne ra keli bɔxɔni han kore nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a mɛn findi pala raɲanna ra Ala Batu Banxin kui naxan yi xili yire sariɲanxi fisamantenna.
17 Nɔngɔnna yɛ tonge naanin nan yi Ala Batu Banxin pala gbeen pala raɲanna yɛtagi.
18 Suman wudin naxan yi banxin kui, ne yi rafalaxi se fuge sawura faɲine nun kundi sawurane nan na, sumanna nan yi a birin na, gɛmɛ yo mi yi toma.
19 Sulemani yi pala raɲanni tɔn Ala Batu Banxin kui alogo a xa Alatalaa Layiri Kankiraan dɔxɔ na.
20 Pala raɲanna yi kuya nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a yigbona nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a yitena nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ. Sulemani yi xɛma faɲi yilɛnlɛnxine sa a ma, a mɔn yi xɛma faɲin sa saraxa ganden ma a dɛnaxan nafala suman wudin na.
21 A xɛma faɲi yilɛnlɛnxine sa banxin kuiin ma, a yi xɛma yɔlɔnxɔnne radangu pala raɲanna yɛtagi, a xɛma yilɛnlɛnxine sa a ma.
22 A yi xɛma faɲi yilɛnlɛnxine sa banxin birin ma, saraxa ganden naxan yi pala raɲanna yɛtagi, a xɛma yilɛnlɛnxine sa na ma.
23 A yi maleka gubugubu kan sawura firin yitɔn yire sariɲanxi fisamantenna kui Oliwi wudin na, e yitena nɔngɔnna yɛ fu.
24 Maleka sawura singen gubugubu keden yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, boden fan yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, keli a gubugubun boden xunna ma sa ti boden xunna ra, nɔngɔnna yɛ fu.
25 Nɔngɔnna yɛ fu nan yi maleka sawura firinden fan na. Maleka sawura firinne kuyan nun e kiin birin yi lan.
26 Nɔngɔnna yɛ fu nan yi maleka gubugubu kan sawura firinne birin yiteen na.
27 Sulemani yi maleka sawurane ti pala raɲanna tagini. E gubugubune yi raminixi. A singen gubugubun yi sigaxi han banxin kanken fɔxɔ kedenna, sawura firinden gabutɛɛn fan yi sigaxi han banxin kanken fɔxɔ kedenna bonna. E gubugubune xunne yi dɔxi e bode ra banxin tagini.
28 Sulemani yi xɛma yilɛnlɛnxine sa maleka sawurane ma.
29 A yi maleka sawurane nun tugu bili sawurane nun se fuge sawura faɲine rafala Ala Batu Banxin kanken nabilinne birin yi, a fanna nun a kuina.
30 A yi xɛmaan sa banxin lonna ma pala firinne birin yi.
31 A yi dɛɛn fɔxɔ firin kanna ti pala raɲanna ma Oliwi wudine ra, a dɛɛn ti wudine yitaxun dɔxɔ suulun nan na.
32 Oliwi wudin nan yi dɛɛn fɔxɔ firinne ra. A yi maleka sawurane nun tugu bili sawurane nun ɲɔxɔnde sawura faɲine rafala dɛɛn ma, a yi xɛma yilɛnlɛnxine sa dɛɛn ma, a mɔn yi xɛmaan sa maleka sawurane nun tugu bili sawurane ma.
33 A mɔn yi pala gbeen dɛ ti wudine liga na kiini Oliwi wudin na, koni dɛɛn ti wudine yi yitaxunxi dɔxɔ naanin nan na.
34 Dɛɛn fɔxɔ firinne birin yi rafalaxi fɔfɔ farinne nan na naxanye yitaxunxi fɔxɔ firin firinna ra.
35 A yi maleka gubugubu kan sawurane nun tugu bili sawurane nun se fuge sawura faɲine rafala dɛɛne ma, a yi xɛma bɔnbɔxin sa sawurane ma.

36 A mɔn yi gɛmɛ sansanna bilin saxan nafala, a suman wudin bilin keden
sa a fari.
37 A mangayaan ɲɛɛ naanindeni, Siwi kiken na, e yi Alatala Batu Banxin
bɛtɛn sa.
38 A mangayaan ɲɛɛ fu nun kedendeni, Bulu kiken na, naxan findixi ɲɛɛn
kike solomasɛxɛden na, banxin wanle birin yi ɲan alo a yi lan kii naxan yi.
Sulemani a ti ɲɛɛ solofere nan bun.

7

Sulemani a manga banxin tiina

1 Sulemani mɔn yi a banxin ti, na bu nɛn ɲɛɛ fu nun saxan han a yi a raɲan.
2 A na banxi singen ti naxan xili Liban Fɔtɔnna Banxina, a kuyana
nɔngɔnna yɛ kɛmɛ, a yigbona nɔngɔnna yɛ tonge suulun, a yitena nɔngɔnna
yɛ tonge saxan, a na ti suman sɛnbɛtɛnna safa naanin fari. Suman
xalanbene yi sɛnbɛtɛnne kɔɛ.
3 Banxin kuiin yi xunna soxi suman farinne nan na, e saxi xalanbene ma
naxanye yi sɛnbɛtɛnne kɔɛ. Xalanbe tonge naanin e nun suulun nan yi a ra,
fu nun suulun safa keden.
4 Banxin foye sodene safa saxan nan yi a ra, na foye sodene fan yi yɛɛ
rafindixi nɛn e bode ma saxan saxan.
5 Tongon naanin nan yi dɛɛne birin nun e ti wudine ma, e yi yɛɛ rafindixi e
bode ma saxan saxan.
6 Na xanbi ra, a palaan fɔlɔn ti sɛnbɛtɛnne ra naxan kuya yi nɔngɔnna yɛ
tonge suulun, a yigbona nɔngɔnna yɛ tonge saxan. Na yɛɛ ra a so dɛɛn
palaan fan ti sɛnbɛtɛnne ra, a yinbene rafala a ma.
7 A yi mangayaan gbɛdɛ banxin ti, a yi kitin sama dɛnaxan yi naxan xili
Kiti Sa Banxina. A yi suman farinne sa banxin kuiin yirene ma, keli bɔxɔni
han banxin kuiin xunna sone.
8 A gbee banxina, a yɛtɛɛn yi dɔxɔma dɛnaxan yi, na fan yi ti na kiini yin
gbɛtɛ kui, banxin boden xanbi ra. Sulemani yi na banxi sifan fan ti Misiran
mangana dii tɛmɛn xa a naxan tongo a ɲaxanla ra.
9 Banxine birin yi tixi gɛmɛ faɲi yɛbaxine nan na keli a tanden ma han yin
gbeena, gɛmɛn naxanye maligaxi, e bɔ sɛraan na, banxin kuiin nun a fanna,
keli bɔxɔn ma han a xuntagi.
10 Banxin bɛtɛn saxi gɛmɛ xungbe faɲine nan na, a gɛmɛna nde yigbona
nɔngɔnna yɛ fu, ndee nɔngɔnna yɛ solomasɛxɛ.
11 Banxin yi tixi gɛmɛ xungbe faɲine ra naxanye maligaxi, e bɔ alogo e xa
lan e dɔxɔdene ma, e nun suman xalanbene.
12 Gɛmɛ gbeen bilin saxan nan findi yin gbeen sulunna ra, suman wudin
bilin keden fan yi sa na fari alo Alatala Batu Banxini sansanna kui xiin tixi
kii naxan yi, e nun a so dɛɛn palana.

Sulemani wanla naxanye so Xirami yii
Taruxune Firinden 2.10-13

13 Manga Sulemani yi xɛraan nasiga Tire taani Xirami fɔxɔ ra.
14 Kaɲa gilɛn nan yi Xirami nga ra naxan kelixi Nafatali bɔnsɔnni. Tire
kaan nan yi a fafe ra, a yi sulan nan nawalima. A yi lugoxi fekolonna nun
xaxilimayaan nun lɔnnin na sulan nawali feen na. A yi fa Manga Sulemani
fɛma, a a wanle birin kɛ.

Ala Batu Banxi Sɛnbɛtɛn Firinne
Taruxune Firinden 3.15-17

15 Xirami yi sulan naxulun a sɛnbɛtɛn xungbe firin nafala, e yitena nɔngɔnna yɛ fu nun solomasɛxɛ, e rabilinna nɔngɔnna yɛ fu nun firin.
16 A yi sulan konden firin yɛlan, alogo a xa e so sɛnbɛtɛnne xun na, konde singen yitena nɔngɔnna yɛ suulun, konden firinden yitena nɔngɔnna yɛ suulun.
17 A mɔn yi sulan nafala yaladine ra e nun yɔlɔnxɔnne ra kondene maxidi seen na naxanye yi sɛnbɛtɛnne xuntagi, solofere konde singen xa, e nun solofere konden firinden xa.
18 A yi girenada wudi bogi sawurane rafala, safa firin nan yi yalane fari naxanye yi sɛnbɛtɛnne kondene maxidixi.
19 Konden naxanye yi sɛnbɛtɛnne xuntagi so dɛɛn palaan kui, ne yi ligaxi alo gabala fugena, e yitena nɔngɔnna yɛ naanin.
20 Konden naxanye yi sɛnbɛtɛn firinne xuntagi, ne keden kedenna yi rabilinxi girenada wudi bogi sawura kɛmɛ firin nan na, a xungbe yiren naxanye yi rafalaxi yalaan dɛxɔn.
21 A yi na sɛnbɛtɛnne ti Ala Batu Banxin so dɛ palaan fɛma. A yi yiifari ma sɛnbɛtɛnna ti, a xili sa Yakin, a mɔn yi kɔmɛn ma sɛnbɛtɛnna ti, a xili sa Boosu.
22 Ne kondene yi rafalaxi gabala fuge sawurane nan na. Na kiini Xirami yi yelin sɛnbɛtɛnne rafalɛ.

Ige ramarade gbeena fe
Taruxune Firinden 4.2-5
23 Nayi, Xirami yi sulan naxulun, a ige ramarade digilinxi gbeen nafala, a yigbona nɔngɔnna yɛ fu, a yitena nɔngɔnna yɛ suulun. Nɔngɔnna yɛ tonge saxan lutin nan yi a rabilinŋɛ.
24 Kundine sawurane yi a dɛ kinkin bunna rabilinxi. Na sawura fu yi rafalaxi a ma a nɔngɔnna yɛ keden yo keden bun. Kundi sawurane yi rafalaxi safa firin nan na, ne nun ige ramaraden yi rafalaxi gbindi keden nan na.
25 Ige ramaraden yi dɔxi turaan sawura sulan daxi fu nun firin nan fari, saxan yɛɛ rafindixi sogegododen binni, saxan sogeteden binni, saxan yiifanna binni, saxan kɔmɛnna binni. E yi xun xanbi soxi e bode yi nɛn, e birin gbindin yi ige ramaraden nan bun ma.
26 Yii kuiin yɛ kedenna nan yi ige ramaraden nabinyen na, a dɛ kinkin yi rafalaxi alo igelengenna dɛna, a luxi alo gabala fugena, litiri wuli tonge solomasɛxɛ ɲɔxɔn nan yi sama a kui.

Sulan wontorone
27 A yi ige maxali wontoro fu rafala sulan na. E birin kuya nɔngɔnna yɛ naanin, e yigbona nɔngɔnna yɛ naanin, e yitena nɔngɔnna yɛ saxan.
28 Ige maxali wontorone yi rafalaxi i kii nin: Sula falafalane nan yi findixi wontorone gbindin na. Na falafalane yi sɔtixi sula gbelemɛne yi naxanye tixi wontoron tongon naaninne ma.
29 Falafalan naxanye yi tixi sula gbelemɛne longonne ra, yatane nun turane nun maleka gubugubu kanne sawurane yi ne ma e nun gbelemɛne fan ma. Mɛsɛmɛsɛnne yi e rabilinxi.
30 Sulan nan nafalaxi wontorone birin sanne ra. Na naanin nan yi e bun ma. E soxi sula gbelemɛn xun na. Ige ramara kundi sula daxin yi rafalaxi e birin kui, e suxi bun ti naanin na, e rafalaxi sula raxulunxin na, e bun ti mɛsɛmɛsɛnxine labe ra.

31 Ige maxali wontoron kui yili digilinxin nan yi rafalaxi a kui naxan yite han nɔngɔnna yɛ keden. Na nan yi findixi ige kundin dɔxɔden na. Kundin dɔxɔden dɛɛn digilinna, na yi gbo nɔngɔnna yɛ keden e nun a tagi. Kundin dɔxɔden naxan yi wontoron dɛ kinkin faxa ra, mɛsɛmɛsɛnne yi rafalaxi ne ma. Na yirene mi yi digilinxi, tongon naanin nan yi ne ra.
32 Wontorone sanne yi a falafalane bun ma, e soxi sula gbelemɛne xun na naxanye yi sɔtixi a bun ma. E sanne yigbona, nɔngɔnna yɛ keden e nun a tagi.
33 E sanne yi rafalaxi alo yɛngɛ so wontorone sanne, e yi seene birin nafalaxi sula raxulunxin nan na.
34 Wontorone birin, a suxu se naanin yi rafalaxi a ma a tongon naaninne yi. E nun wontorone yi rafalaxi e bode yi.
35 Wure digilinxina nde yi rabilinxi ige kundi dɔxɔ yinla ma wontorone birin kui, a yikuyena nɔngɔnna yɛ keden. Ige ramara kundin nun a bun tiine nun wontoron kuiin birin yi rafalaxi kedenna nan na.
36 Xirami yi maleka gubugubu kanne nun yatane nun tugu binle sawurane rafala a bun tiine nun a falafalane ma, e xanɲɛ dɛnaxan birin yi e nun a yi e birin nabilin mɛsɛmɛsɛnne ra.
37 Ige maxali wontorone yi rafalaxi na kii nin, e birin wure siya keden, e birin gbo kii keden, e birin kɛɲa keden.

Taruxune Firinden 4.6

38 Xirami mɔn yi ige ramara kundin sula daxi fu rafala, e yigbona nɔngɔnna yɛ naanin, litiri wuli keden e nun kɛmɛ sennin yi sɛ ne kui. A ige ramara kundi keden dɔxɔ wontorone birin kui.
39 A yi ige maxali wontoron suulun lu Ala Batu Banxin yiifanna ma, a suulun lu a kɔmɛnna ma. A yi ige ramara se xungbeen ti Ala Batu Banxin yiifanna sogeteden binni a tongonna ma.

Taruxune Firinden 4.7-5.1

40 Xirami to ige ramara seene nun tɛɛ kɔ seene nun goronne rafala, a yi yelin wanle birin na, a naxanye fɔlɔ Manga Sulemani xa Alatala Batu Banxini:
41 Sɛnbɛtɛn xungbe firin,
e nun e konde firinne e xuntagi alo barama,
e nun yɔlɔnxɔn yalaan naxanye sɛnbɛtɛnne kondene maxidi seene ra,
42 e nun girenada wudi bogi sawura kɛmɛ naaninna naxanye yi na yɔlɔnxɔn yala firinne ma naxanye yi saxi safa firin, e singan e kondene rabilinni e maxidi seen na, konden naxanye yi luxi alo barama,
43 e nun ige maxali wontoro fune nun ige kundine e xun tagi,
44 e nun ige kundi gbeen nun tura sawura fu nun firinne a bun tiine ra,
45 e nun goronne nun tɛɛ kɔ seene nun wuli xuya goronne. Xirami muranna naxanye birin nafala Sulemani xa Alatala Batu Banxini, ne birin yi rafalaxi sula xuruxin nan na.
46 Mangan sula raxulunxin nafala na seene ra bɔxɔ kui gexine nan kui, Yurudɛn baan mɛrɛmɛrɛni Sukɔti taan nun Saratan taan longonna ra.
47 Sulemani yi na seene birin nafala, na seene yatɛn sulan xasabin kilon mi yi nɔɛ kolonɲɛ.
48 Sulemani mɔn yi seni itoe birin nafala Alatala Batu Banxin xa, xɛma saraxa ganden nun buru ralixin xɛma tabanla
49 nun xɛma kɛndɛ lɛnpu dɔxɔ seen naxanye yɛbaxi suulun fɔxɔ kedenni suulun bode fɔxɔni yire sariɲanxi fisamantenna yɛtagi e nun se fuge faɲine sawurane e nun lɛnpune nun se tongo se xɛma daxine

50 nun goronne nun lɛnpu ratu seene nun wuli xuya goronne nun se sa
lefane nun wusulan gan se xɛma daxine nun dɛɛn singan se xɛma daxine
yire sariŋanxi fisamantenna xa banxin kui e nun Ala Batu Banxin so dɛɛn
yɛtɛɛn xa.
51 Sulemani a wanle birin nakamali na kii nin Alatala Batu Banxini.
Sulemani yi muranne birin sa banxini a fafe Dawuda naxanye rasariŋan,
gbetin nun xɛmaan nun se gbɛtɛye. A yi ne ramara Alatalaa banxin nafunle
yɛ.

8

Layiri Kankiraan fa fena Ala Batu Banxini
Taruxune Firinden 5.2-6.2

1 Nayi, Manga Sulemani yi Isirayila fonne nun bɔnsɔn kuntigine nun
Isirayila kaane denbaya xunne birin malan a fɛma Yerusalɛn yi Alatalaa
Layiri Kankiraan tongo feen na keli Dawudaa Taani, dɛnaxan mɔn xili
Siyon. E siga a ra Ala Batu Banxini.
2 Isirayila xɛmɛne birin yi e malan Manga Sulemani fɛma, Etanimi kiken
na, naxan findixi ɲɛɛn kike solofereden na, sali waxatina.
3 Isirayila fonne birin to fa, saraxaraline yi fa Layiri Kankiraan na.
4 E yi Alatalaa Kankiraan nun Naralan Bubun xali e nun se sariŋanxin
naxanye yi a kui. Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune yi e xali.
5 Manga Sulemani nun Isirayila yamaan naxan birin yi malanxi a fɛma, e
ti Layiri Kankiraan yɛtagi, e yi yɛxɛɛne nun ɲingene ba saraxan na, naxanye
yi wuya han e xasabin mi yi nɔɛ kolonɲɛ.
6 Saraxaraline yi Alatalaa Layiri Kankiraan xali a funfuni, banxin yire
sariŋanxi fisamantenni, maleka sawurane gubugubune bun ma.
7 Amasɔtɔ maleka sawurane gubugubune yi bandunxi Layiri Kankiraan
nun a tongo tamine xun ma.
8 A tongo tamine yi kuya han e xunne yi toma yire sariŋanxi
fisamantenna yɛtagi, koni e mi yi toma tandeni. E mɔn na han to.
9 Gɛmɛ walaxa firinne nan tun yi kankiraan kui Musa naxanye sa a kui
Horebe geyaan ma, Alatala layirin xidi e nun Isirayila kaane tagi dɛnaxan
yi, e mini xanbini Misiran yamanani.
10 Saraxaraline mini yire sariŋanxini waxatin naxan yi, kundaan yi
Alatalaa banxin nafe.
11 Kundana fe ra, saraxaraline mi yi nɔɛ e wanla rabɛ, amasɔtɔ Alatalaa
nɔrɔn yi Alatalaa banxin nafexi.
12 Nayi, Sulemani yi a fala, a naxa,
“Alatala bata a ragidi
a xa dɔxɔ kunda yidimixini!
13 N bata banxi faŋin ti
naxan findima i dɔxɔden na,
i luma dɛnaxan yi habadan.”

Ala Batu Banxin nasariŋan fena
Taruxune Firinden 6.3-11

14 Mangan yi a yɛɛ rafindi Isirayila yamaan ma naxanye birin yi tixi na, a
duba ne xa.
15 A yi a fala, a naxa, “Tantunna Alatala xa, Isirayilaa Ala, naxan falan ti n
fafe Dawuda xa, naxan a falane rakamalima, a naxa,

16 ‘Xabu n nan n ma Isirayila yamaan namini lɔxɔni Misiran yamanani, n
mi taa sugandi Isirayila bɔnsɔnne xa, banxin tiyɛ n xinla binya feen na
dɛnaxan yi, koni n bata Dawuda sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila
yamaan xun na.’*
17 N fafe Dawuda yi waxi banxin ti feni Alatala xinla binyaden na,
Isirayilaa Ala.
18 Alatala bata yi a fala n fafe Dawuda xa, a naxa, ‘Amasɔtɔ i bata wa
banxin ti feni n xinla binyaden na, na miriyaan tongo feen bata lan.
19 Koni, i tan xa mi banxin tima, fɔ i ya dii xɛmɛna, i yɛtɛɛn naxan sɔtɔxi,
na nan banxin tima n xinla binyaden na.’ ”
20 “Alatalaa layirin naxan tongo, a bata na rakamali. N bata ti n fafe
Dawuda ɲɔxɔni, n yi dɔxɔ Isirayila mangan na, alo Alatala a fala kii naxan
yi, n yi banxin ti Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa Ala.
21 N bata yirena nde yitɔn kankiraan xa, Alatala layirin dɛnaxan yi, a
naxan yitɔn e nun en benbane tagi, a to e ramini Misiran yamanani.”

Sulemani Ala maxandina
Taruxune Firinden 6.12-40

22 Sulemani yi ti Alatalaa yire sariŋanxin yɛtagi, Isirayila yamaan birin
yɛtagi. A yi a yiine yite kore,
23 a yi Ala maxandi, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala! Ala yo mi na alo i tan
kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna fari. I ya layirin nun i ya hinanna luma i ya
walikɛne xɔn naxanye sigan tima i yɛtagi e bɔŋɛn birin na.
24 I bata i ya falan nakamali i ya walikɛɛn xa, n fafe Dawuda, i naxan fala i
dɛɛn na, i bata na rakamali i sɛnbɛni to.
25 Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, i mɔn xa i ya falan nakamali, i layirin naxan
tongo n fafe Dawuda xa, i bata yi a fala a xa, i naxa, ‘I ɲɔxɔ yibiran mi ɲanŋɛ
n yɛtagi mumɛ Isirayilaa mangaya gbɛdɛni, fanni i yixɛtɛne n ma kiraan
suxuma, e sigan ti n yɛtagi alo i sigan tixi n yɛtagi kii naxan yi.’
26 Iki, Isirayilaa Ala, n bata i mafan, i xa na rakamali, i layirin naxan
tongoxi i ya walikɛɛn Dawuda xa, n fafe!”
27 “Koni, Ala fa dɔxɛ dunuŋa yi ba? Hali kore xɔnna nun a gbona, i mi nɔɛ
xanŋɛ a yi, e faxi fa n banxin naxan tixi ito ra.
28 Hali na birin, Alatala, n ma Ala, i tuli mati i ya walikɛna maxandi xuine
nun a mafanne ra. I tuli mati i ya walikɛna mafan xuine nun maxandi
xuine ra a naxanye falama i xa to.
29 I yɛɛn ti banxini ito ra kɔɛɛn nun yanyin na, i a fala dɛnaxan ma, i naxa,
‘N xinla luma be nin!’ I tuli mati maxandi xuiin na i ya walikɛɛn naxan tima
yireni ito mabinni.
30 I ya walikɛɛn nun i ya Isirayila yamana maxandin nasuxu, e na sali
yireni ito mabinni! I yabin ti i dɔxɔdeni kore xɔnna ma, i mafeluun ti, i
yabin ti.”
31 “Xa muxuna nde a boden hakɛn tongo, muxune yi a karahan, a xa fa a
kɔlɔ i ya yire sariŋanxin yɛtagi banxini ito kui.
32 Nayi, a xuiin namɛ kore xɔnna ma, i yi fena nde liga, i yi kitin sa i ya
walikɛne tagi. Naxan kalan tixi, i na yalagi, i na goronna dɔxɔ a xun ma, i yi
tinxindena tinxinyaan yita, i yi a suxu a tinxinni.”
33 “A nɔɛ ligɛ nɛn yaxun yi i ya Isirayila yamaan nɔ, bayo e bata i yulubin
tongo. Na waxatini, xa e xun xɛtɛ i ma, e i xinla binya, e yi i maxandi, e
mafeluun xandi i tan xɔn banxini ito kui,

* **8:16: 8.16** Samuyɛli Firinden 7.6

34 nayi, i xa e xuiin namɛ kore xɔnna ma, i diɲa i ya Isirayila yamaan
yulubin ma, i fa e ra bɔxɔn ma i naxan so e benbane yii.”
35 “A nɔɛ ligɛ nɛn kore xɔnna yi balan, tulen mi fa fɛ mumɛ, e yulubine fe
ra lan i tan ma. Na waxatini, xa e yɛɛ rafindi be ma, e i xandi, e yi i xinla
binya, e xɛtɛ e yulubine fɔxɔ ra, bayo i bata e tɔrɔ,
36 nayi, i e xuiin namɛma nɛn kore xɔnna ma, i diɲama nɛn i ya walikɛne
yulubine ma e nun i ya yamana Isirayila. I e xaran kira faɲin ma e daxa e xa
bira naxan fɔxɔ ra. I tulen nafa bɔxɔn fari i naxan soxi i ya yamaan yii.”
37 “A nɔɛ ligɛ nɛn tɔrɔyana nde fan yi fa, alo fitina kamɛna hanma fitina
furena yamanani, hanma sansine yi xara hanma e kun hanma tuguminne
yi mini hanma suɲɛne hanma yaxuna nde na Isirayila kaane taa
makantanxine rabilin yɛngɛni, gbalon sifan birin na fa waxatin naxan yi,
hanma fure ɲaxine.
38 Na waxatine yi, Isirayila kaane birin e tɔrɔn nun e ɲaxankatan
kolonma nɛn, e yi sali, e yi i mafan, e yi e yiine yite banxini ito mabinni.
39 Nayi, i yi e yabi i dɔxɔdeni kore xɔnna ma, i yi e mafelu, i yi birin saran
e kɛwanle ra, bayo i birin bɔɲɛ yi feen kolon, amasɔtɔ i tan nan keden pe
adamadiine bɔɲɛ yi feene kolon.
40 Nayi, e gaxuma nɛn i yɛɛ ra waxatin birin yi e siin birin yi yamanani, i
naxan soxi nxu benbane yii.”
41 “Xɔɲɛn naxan mi findixi Isirayila kaana nde ra, i ya yamana, na fama
nɛn be sa keli yamana makuyeni, i xinla a fe ra,
42 bayo muxune a mɛma nɛn a i xinla nun i sɛnbɛn gbo. A na fa salideni
banxini ito mabinni,
43 i a yabi kore xɔnna ma, i dɔxɔdeni. Xɔɲɛn naxan birin maxɔdinma i ma,
i xa na so a yii, alogo dunuɲa siyane birin xa i xinla kolon, e gaxu i yɛɛ ra,
alo i ya yamana Isirayila. E xa a kolon a banxini ito ratinmɛxi i tan nan xili
yi n naxan tixi!”
44 “A nɔɛ ligɛ nɛn Isirayila kaane yi siga e yaxune yɛngɛdeni i ya yamarin
bun. E yi i maxandi, e yɛɛ rafindi i ya taa sugandixin ma e nun Alatala Batu
Banxin naxan tixi i xa.
45 Nayi, i tuli mati kore xɔnna ma, naxanye i maxandima, e i mafan, i yi
ne mali.”
46 “A nɔɛ ligɛ nɛn, e yi yulubin tongo, bayo adamadi yo mi na naxan mi
yulubin ligama. I ya xɔlɔn yitama e ra nɛn, i yi e so e yaxune yii, ne yi siga e
ra konyiyani e yamana makuyena ndee yi hanma naxanye maso.
47 E na tubi i ma na yamanani e konyiyani dɛnaxan yi, e xun xɛtɛ i ma e
suxu muxune yamanani, e falan ti, e naxa, ‘Nxu bata hakɛn liga, nxu bata
yulubin tongo, nxu bata fe ɲaxin liga,’
48 e xɛtɛ i ma e bɔɲɛn birin nun e niin birin yi e yaxune yamanani
naxanye e xalixi konyiyani, e mayandi xuine rasiga i ma, e yɛɛ rafindixi
yamanan ma i naxan so e benbane yii, e yɛɛ rafindixi i ya taa sugandixin
ma e nun n Ala Batu Banxin naxan tixi i xinli.
49 Nayi, e sanla nun mafanna yabi kore xɔnna ma i dɔxɔdeni, i fa e mali.
50 I ya yamaan mafeluma nɛn a yulubine ra e nun a fe ɲaxine birin i xili
ma. Naxanye e suxi konyiyani, i yi e hinanna raso ne yi, alogo e xa
kininkinin e ma.
51 Amasɔtɔ i ya yamaan nan e ra, i gbeena, i e ramini nɛn Misiran
yamanani naxan luxi alo sulun tɛɛn† naxan wuren naxulunma.”

† **8:51: 8.51 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Furu tɛɛna***.”

52 “I yɛɛn xa lu i ya walikɛna maxandine ra, e nun i ya yamana Isirayilaa
maxandine, alogo i xa nxu yabi nxɔ maxandine yi waxatin birin.
53 Amasɔtɔ i bata nxu ba yamaan bonne birin yɛ bɔxɔn fari, alogo nxu xa
findi i gbeen na, alo i a fala kii naxan yi fata Musa ra, i ya walikɛna, i to nxu
benbane ramini Misiran yi. I tan Marigina Alatala!”

Duban yamaan xa

54 Sulemani yelin maxandine nun mafanne birin tiyɛ waxatin naxan yi, a
yi keli Alatalaa saraxa ganden yɛtagi, a yi xinbi sinxi dɛnaxan yi, a yiine
yitexi kore.
55 A tixi, a yi duba Isirayila yamaan birin xa a xuini texin na, a naxa,
56 “Tantunna xa fi Alatala ma, naxan matabun fi Isirayila ma, a yamana,
alo a e tuli sa kii naxan yi. A fala faɲin naxanye birin ti fata Musa ra, a
walikɛna, keden mi luxi a ligataren na.
57 Alatala, nxɔ Ala xa lu en xɔn alo a lu en benbane xɔn kii naxan yi, a
nama ɲinan en xɔn mumɛ, a en nabeɲin.
58 Koni, a xa en bɔɲɛn bandun a binni, alogo en xa sigan ti a kiraan birin
xɔn ma. En yi a yamarine nun a tɔnne nun a sariyane suxu, a naxanye
yamari en benbane ma.
59 N maxandin naxanye tixi Alatala ma, en ma Ala, ne xa rabira a ma
kɔɛɛn nun yanyin na, alogo a xa en mali lɔxɔ yo lɔxɔ, ɛ tan nun n tan bayo a
yamaan nan en na, Isirayila.
60 Nanara, dunuɲa siyane birin xa a kolon a Alatala nan Ala ra, a gbɛtɛ yo
mi na.
61 Alatala xa lu ɛ bɔɲɛni, en ma Ala. Ɛ bira a sariyane fɔxɔ ra, ɛ yi a
yamarine suxu, alo ɛ kii naxan yi to.”

Saraxane yi ba Alatala xa
Taruxune Firinden 7.4-10

62 Isirayila kaane birin yi fa mangan fɛma, e yi saraxane ba Alatala xa.
63 Ninge wuli mɔxɔɲɛn nun firin e nun yɛxɛɛ wuli kɛmɛ mɔxɔɲɛ, Sulemani
yi ne kɔɛ raxaba Alatala xa bɔɲɛ xunbeli saraxan na. Mangan nun Isirayila
kaane birin yi Alatalaa banxin nabi na kii nin.
64 Na lɔxɔni, mangan yi sansanna rasariɲan Ala Batu Banxin yɛtagi, a yi
saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun bɔɲɛ xunbeli saraxa subene
turene fi Alatala ma sansanna kui. A na raba mɛnni nɛn, bayo saraxa
ganden naxan yi rafalaxi sulan na Ala Batu Banxin yɛtagi, na yi xurun.
Saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun saraxa subene turene birin mi
yi xanɲɛ mɛnna fari.
65 Sulemani yi sanla raba na waxatini, e nun Isirayila kaane birin. Yama
gbeen yi fa sa keli Lebo-Xamata taani han Misiran xudeni, e yi e malan
Alatala yɛtagi, en ma Ala, xi solofere. Na xanbi ra, e mɔn yi xi solofere sa na
fari, a birin malanxina, xi fu nun naanin.
66 Xi solomasɛxɛde lɔxɔni, a yi yamaan beɲin. E yi duba mangan xa, e siga
e konni, e sɛwaxi e bɔɲɛni fe faɲin birin na Alatala naxan nabaxi Dawuda
xa, a walikɛna, e nun Isirayila a yamana.

9

Ala mɔn yi mini Sulemani xa
Taruxune Firinden 7.11-22

1 Sulemani yelin Alatala Batu Banxin tiyɛ waxatin naxan yi, e nun a
manga banxina, e nun a wa naxan birin liga feni,
2 Alatala mɔn yi mini Sulemani xa a firindeni, alo a mini a xa kii naxan yi
Gabayon taani.
3 Alatala yi a fala a xa, a naxa,
"N bata i ya mafanna nun i ya maxandi xuiin nasuxu i naxan nalixi n ma.
N bata banxini ito rasarinan i naxan tixi n xili yi habadan. N yɛɛn nun n
bɔnɛn luma nɛn tixi be ra habadan.
4 I tan xa sigan ti fɛtareyaan nun tinxinyani n yɛtagi alo i fafe Dawuda. I
feni itoe birin liga n naxanye yamarima i ma, i n ma tɔnne nun n ma
sariyane suxu n naxanye soxi i yii.
5 Nayi, n na i ya mangayaan nasabatima nɛn habadan Isirayila xun na,
alo n na a fala i fafe Dawuda xa kii naxan yi, n naxa, 'I bɔnsɔnna mi nanɲɛ i
nɔxɔni Isirayila mangayani habadan.'
6 Koni, xa i tan hanma i ya diine ɛ xun xanbi so n yi, xa ɛ mi n ma sariyane
nun n ma yamarine suxu n naxanye soxi ɛ yii, xa ɛ siga ala gbɛtɛye
batudeni, ɛ xinbi sin e bun ma,
7 nayi, n na Isirayila kaane bama nɛn na bɔxɔni n naxan soxi e yii. N na n
mɛma nɛn n batu banxin na, n naxan nasarinan n xinla binyaden na. Na
ma, Isirayila findima nɛn yagi seen nun magele seen na yamanane birin
tagi.
8 Hali banxini ito to rayabu iki, na waxatini, naxan yo na dangu a fɛma,
ne kabɛma nɛn, e yi kɔntɔfili. E yi a fala, e naxa, 'Nanfera Alatala yamanani
ito nun banxini ito ligaxi iki?'
9 E yabima nɛn, e naxa, 'Bayo e bata Alatala rabenin, e Ala, naxan e
benbane ramini Misiran yamanani, e yi ala gbɛtɛne xanu, e yi e xinbi sin e
bun ma, e yi e batu, nanara Alatala bata tɔrɔni itoe birin nafa e ma.' "

Sulemani a wali sifa wuyaxine
Taruxune Firinden 8.1-18

10 Nɛɛ mɔxɔnɛn bun ma, Sulemani yi banxi firinni itoe ti, Alatala Batu
Banxin nun a manga banxina.
11 Tire manga Xurami bata yi suman wudin nun fɔfɔ wudin nun xɛmaan
so Sulemani yii, a yi wama naxan yo xɔn. Manga Sulemani yi taa mɔxɔnɛ so
Xurami yii Galile yamanani.
12 Xurami yi mini Tire taani taane matodeni Sulemani naxanye soxi a yii.
Koni e mi rafan a ma.
13 Xurami yi a maxɔdin, a naxa, "Ngaxakedenna, i taan sifan mundunye
soxi n yii be?" A yi e xili sa Kabulu yamanana, na xinla ne xun ma han to.*
14 Anu, Xurami bata yi xɛmaan kilo wuli saxan nasiga Sulemani ma.
15 Manga Sulemani bata yi karahan wanle yitɔn lan Alatala Batu Banxin
ti feen nun a yɛtɛna banxin nun Milo gbingbinna nun Yerusalɛn yinna ma, e
nun Xasori nun Megido nun Geseri taane.
16 Misiran mangan bata yi fa, a Geseri taan suxu yɛngɛni, a yi a gan,
Kanan kaan naxanye yi dɔxi taani, a ne faxa. A mɔn yi taan sa a dii tɛmɛn
fari siga a xɛmɛ taa ra, Sulemani a nanxanla.
17 Sulemani mɔn yi Geseri taan ti, a mɔn yi Beti-Xoron taan laben ti,
18 e nun Baalati taan nun Tamari taan naxan yamanan tonbon yireni.

---

* **9:13: 9.13 *Kabulu*** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn fa fala "alo sese."

19 A mɔn yi taa gbɛtɛna ndee ti, a yi balone ramarama dɛnaxanye yi, e nun
yɛngɛ so wontorone nun soone yi luma taan naxanye yi. Sulemani wa
naxan birin ti feni Yerusalɛn taani e nun Liban yamanan nun yire gbɛtɛ, a
yi yamanan naxanye birin xun na, a yi na birin ti.
20 Amorine nun Xitine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune muxu
dɔnxɛn naxanye mi yi findixi Isirayila kaane ra, ne fan yi yamanani.
21 E yixɛtɛn naxanye lu e xanbi ra yamanani, Isirayila kaane mi nɔ
naxanye faxɛ, Sulemani yi ne findi konyine ra, e na yi han to.
22 Koni, Sulemani mi fa Isirayila kaane ti konyiyaan na, bayo e yi findixi a
sofane nan na, e nun a walikɛne nun a kuntigine nun a sofa kuntigine, e
nun a wontoro ragine nun soo ragine kuntigine.
23 Sulemani mɔn yi Isirayila kaan muxu kɛmɛ suulun tonge suulun
sugandi naxanye yi a walikɛne xun na.
24 Misiran mangana dii tɛmɛn yi keli Dawudaa Taani, a dɔxɔ manga
banxini Sulemani naxan tixi a xa. Na xanbi ra, Sulemani mɔn yi
gbingbinna rafala a banxin nabilinni, a na xili sa Milo.
25 Sulemani yi saraxa gan daxin bama nɛn sanɲa ma saxan ɲɛɛn bun ma e
nun bɔɲɛ xunbeli saraxane yire sariɲanxini a naxan ti Alatala xa. A mɔn yi
wusulanna ganma nɛn yire sariɲanxin fari naxan yi Alatala yɛtagi. A yi Ala
Batu Banxin nawalima na kii nin.
26 Manga Sulemani yi kunkine yitɔn Esiyon-Gebere yi, Elati taan dɛxɔn,
Gbala Baan dɛ, Edɔn yamanani.
27 Xurami a kunki ragiin naxanye yi baan kolon, a yi ne rasiga Sulemani a
walikɛne fɛma kunkine kui.
28 E siga Ofiri yamanani, e sa xɛmaan kilo wuli fu nun firin tongo, e fa e ra
Manga Sulemani xɔn.

10

Saba Manga Ɲaxanla yi fa Sulemani konni
Taruxune Firinden 9.1-12

1 Saba manga ɲaxanla yi Sulemani mankanna mɛ Alatalaa fe yi. Nayi a yi
fa Sulemani todeni a fekolonna bunbadeni, a yi maxɔdin xɔdɛxɛne sa a bun
ma.
2 A yi fa Yerusalɛn yi e nun a fɔxɔrabira gbeene, ɲɔgɔmɛn naxanye yi
latikɔnɔnne nun xɛma gbegbe maxalima, e nun gɛmɛ faɲi kɛndɛne. A yi siga
Sulemani fɛma, naxan birin yi a bɔɲɛni, a yi na fala a xa.
3 Sulemani yi a maxɔdinne birin yabi, sese mi lu mangan mi naxan yɛba a
xa.
4 Saba manga ɲaxanla yi Sulemani a fekolonna to, e nun a banxin naxan
tixi,
5 e nun donseen naxanye yi a tabanla ra, e nun a rabilinna muxune ti
kiine, e nun naxanye yi balon nun minse wanla ra, ne marabɛribane, e nun
a saraxa gan daxine a yi naxanye bama Alatala Batu Banxini. Ne yi a kɛnɛn
han a yengin yi dasa.
6 A yi a fala mangan xa, a naxa, “Ɲɔndin nan yi a ra n naxan mɛxi n ma
yamanani i kiin nun i ya fekolonna fe yi.
7 N mi yi laxi a ra benun n xa fa n yi a to n yɛɛn na. E mi yi a tagiin yɛtɛɛn
falaxi n xa. N naxan birin mɛxi, i ya fekolonna nun i ya nafulu kanyaan
dangu na ra.
8 Sɛwana i ya muxune xa, sɛwana i ya walikɛne xa naxanye i yɛtagi
waxatin birin, naxanye i ya fekolonna ramɛma.

9 Tantunna Alatala xa, i ya Ala, naxan i malixi, a yi i ti Isirayila mangan
na. Bayo Isirayila rafan a ma habadan, nanara a i findixi mangan na alogo i
xa kiti kɛndɛn sa tinxinni."

10 A yi xɛmaan kilo wuli saxan so mangan yii, e nun latikɔnɔn gbegbe nun
bɔxɔ bun nafunle. Latikɔnɔn faɲi mi fa na sɔnɔn alo Saba manga ɲaxanla
naxan so Manga Sulemani yii.

11 Xurami a kunkin naxanye yi xɛmaan maxalima sa keli Ofiri yamanani,
ne fan yi fa santali wudi sifan gbegbe ra e nun bɔxɔ bun nafunle keli Ofiri yi.
12 Manga Sulemani yi santali wudine findi Alatala Batu Banxin bun tiine
ra, e nun manga banxin bun tiine. A mɔn yi na wudina nde rafala
maxaseene ra alo kondenne nun bɔlɔnne, maxase maxane xa. Han to, e mi
fa santali wudin to fɛ Isirayila yi na kiini.

13 Naxan birin yi rafan Saba manga ɲaxanla ma, a ne maxɔdin, Manga
Sulemani yi ne so a yii. A yɛtɛɛn yi se gbɛtɛye fi a ma a mangayaan fanni. Na
xanbi ra, manga ɲaxanla nun a walikɛne yi xɛtɛ a yamanani.

Sulemani a nafunle fe
Taruxune Firinden 9.13-28

14 Xɛmaan naxan yi fama Sulemani ma ɲɛɛ kedenna bun ma, na gboon yi
sigɛ han kilo wuli mɔxɔɲɛ.
15 Yulaya seene mudun yi saxi na nan fari e nun seen naxanye yi sa
kelima yire gbɛtɛne yi e nun Arabune mangane nun yamana kanne yi fama
mudun naxanye ra.
16 Manga Sulemani yi yɛ masansan wure lefaan xɛma daxin xungbeen
kɛmɛ firin nafala, xɛmaan kilo sennin nan yi e keden kedenna birin na.
17 A mɔn yi yɛ masansan wure lefaan xɛma daxin xurin kɛmɛ saxan
nafala, xɛmaan kilo keden e nun a tagi nan yi e keden kedenna birin na.
Banxin naxan yi xili "Liban fɔtɔnna," a yi sa e sa mɛnni.
18 Mangan yi sama ɲinna rafala manga gbɛdɛ gbeen na, a xɛma igen sa a
ma.
19 Tede sennin nan yi manga gbɛdɛn ma, a faxa binna yi radigilinxi a
xanbi ra nɛn, a yiine yi a fɔxɔ firinna birin ma, yata sawura firin yi tixi a
yiine fɛma.
20 Yata sawura fu nun firin yitaxunxi tedene fari, sennin yiifanna ma,
sennin kɔmɛnna ma. Na ɲɔxɔnna munma liga yamana yo yi.
21 Xɛmaan nan yi Manga Sulemani a igelengenne birin na. Xɛmaan nan yi
Liban fɔtɔn banxin kui muranne birin na. E mi yi sese rafalan gbetin na,
bayo Manga Sulemani waxatini, gbetin mi yi yatɛxi sese ra.

22 Kunkin gbeene yi Manga Sulemani yii, a yi naxanye rasiga baan xun
ma Xurami a kunkine fɔxɔ ra. Ɲɛɛ saxan yo ɲɛɛ saxan kunkine yi xɛtɛma nɛn
Isirayila yi, e rafexi xɛmaan nun gbeti fixɛn nun sama ɲinne nun kudune
nun gboxune ra.

23 Manga Sulemani yi dangu bɔxɔn mangane birin na fata a nafulu
kanyaan nun a xaxilimayaan na.
24 Dunuɲa muxune birin yi katama Sulemani to feen na alogo Ala
xaxilimayaan naxan saxi a bɔɲɛni, e xa na ramɛ.

25 Birin yi fama a sanbane ra, gbeti daxine nun xɛma daxine nun dugine
nun yɛngɛ so seene nun latikɔnɔnne nun soone nun gbaxalone,* a yi na kii
nin ɲɛɛ yo ɲɛɛ.
Taruxune Firinden 1.14-17 nun 9.25-28
26 Sulemani yi yɛngɛ so wontorone nun soone malan, wontoro wuli keden
kɛmɛ naanin yi a yii e nun soo wuli fu nun firin, a yi ne lu taane yi a
wontorone yi dɛnaxanye yi e nun Yerusalɛn yi mangan fɛma.
27 Mangan barakani, gbetin yi gbo ayi Yerusalɛn yi alo gɛmɛne, suman
wudin yi wuya ayi alo burunna xɔdɛ binla naxan yamanan lanbanni.
28 Sulemani a soone yi kelima Misiran nun Kuwe yamanane nin, yulane
yi sa e sarama dɛnaxanye yi mangan xa.
29 Wontoron naxan yi kelima Misiran yamanani, na yi sarama gbeti
gbanan kɛmɛ sennin nan na. Soon tan yi sarama gbeti gbanan kɛmɛ tonge
suulun nan na. Na yula kedenne nan mɔn yi fama Xiti mangane nun Arami
mangane gbeene ra.

11

Sulemani a ɲaxanle
1 Manga Sulemani naxan Misiran mangana dii tɛmɛn dɔxɔ, a mɔn ɲaxalan
xɔɲɛ wuyaxi dɔxɔ nɛn, naxanye yi fataxi Moyaba kaane nun Amonine nun
Edɔn kaane nun Sidɔn kaane nun Xiti kaane ra.
2 Ne yi kelixi siya gbɛtɛne nin Alatala a fala Isirayila kaane xa naxanye fe
yi, a naxa, “Ɛ nama siga e konni mumɛ, e mi fɛ ɛ konni mumɛ, waxatina nde
e ɛ bɔɲɛn firifirima nɛn e alane binni.”* Koni, Sulemani kankan ne nan ma
marafanna xɔn.
3 A yi manga dii tɛmɛn kɛmɛ solofere sɔtɔ ɲaxanla ra, e nun konyi ɲaxalan
kɛmɛ saxan a naxanye sɔtɔ ɲaxanla ra.† Na ɲaxanle yi a bɔɲɛn maxɛtɛ.
4 Sulemani fori waxatini, a ɲaxanle yi a bɔɲɛn xunsa ala gbɛtɛne ma, a
bɔɲɛn birin mi lu Alatala, a Ala xa sɔnɔn, alo a fafe Dawuda bɔɲɛn yi kii
naxan yi.
5 Sulemani yi Asitarate batu, Sidɔn kaane ala ɲaxalanmana, e nun Mɔlɔkɔ,
Amonine ala ɲaxina.
6 Sulemani yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi, a mi yi a xuiin suxi alo a fafe
Dawuda.
7 Nayi, Sulemani yi taan kiden ti geyaan fari Kemosi xa dɛnaxan
Yerusalɛn yɛtagi, Moyaba kaane ala, e nun Mɔlɔkɔ, Amonine ala ɲaxina.
8 A yi na liga a siya gbɛtɛ ɲaxanle birin xa, naxanye yi wusulanna nun
saraxan fima e alane ma.
9 Nayi, Alatala yi xɔlɔ Sulemani ma. Bayo, a bata yi a xaxinla xun xanbi so
Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan bata yi mini Sulemani xa sanɲa yi firin.
10 Alatala yi a yamarin fi a ma, a nama ala gbɛtɛne batu, koni Sulemani mi
a xuiin suxu, a yi ala gbɛtɛne batu.
11 Alatala yi a fala Sulemani xa, a naxa, “Bayo i bata a liga iki, bayo i mi n
ma layirin mafaxaxi, e nun n yamarin naxanye soxi i yii, n mangayaan
bama i yii nɛn, n na a so i ya walikɛna nde yii.

---

* **10:25: 10.25** ***Gbaxaloni*** itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi. * **11:2: 11.2** Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 34.12 kui. † **11:3: 11.3** ***Konyi ɲaxanle*** sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra.

12 Koni i fafe Dawuda a fe ra, n mi tərəyani ito rakamalima i ya siimayani.
N mangayaan bama i ya dii xɛmɛn nan yii.
13 A yɛtɛna, n mi yamanan birin bama a yii, koni n bənsən keden luma a
yii nɛn, n ma walikɛɛn Dawudaa fe ra, e nun Yerusalɛn ma fe ra, n taan
naxan sugandixi."

Sulemani yaxune fe

14 Alatala yi Sulemani yaxun nadin a ma, naxan yi xili Xadada, Edən kaan
naxan keli Edən mangan bənsənni.
15 Dawuda Edən yamanan nə waxatin naxan yi, sofa kuntigin Yowaba
bata yi te muxu maluxundeni, xɛmɛn naxanye yi Edən yi, a ne birin faxa.
16 Yowaba nun a sofane lu nɛn Edən yi kike sennin, alogo e xa
banxulanne nun xɛmɛne faxa.
17 Koni Xadada mən yi banxulan ɲərɛyani. A tan nun Edən kaan naxanye
yi a fafe a wanle ra, e nun ne yi e luxun, e siga Misiran yi.
18 E keli Midiyan yamanani, e siga Paran tonbonni, e Paran muxuna ndee
bira e fəxə ra, e fa Misiran yi Misiran mangan fɛma. Misiran mangan yi
banxin so Xadada yii, a yi a balo, a bəxəne so a yii.
19 Xadada yi Misiran mangan kɛnɛn, han mangan yi a ɲaxanla xunyɛn fi a
ma, manga ɲaxanla Tapenesi xunyɛna.
20 Tapenesi xunyɛn yi dii keden sətə Xadada xa, a yi a xili sa Genubati.
Tapenesi yi a maxuru Misiran mangana banxini, Genubati yi lu Misiran
mangana banxini, mangana diine tagi.
21 Xadada to a mɛ Misiran yi a Dawuda bata yi faxa, e nun sofa kuntigin
Yowaba, a yi a fala Misiran mangan xa, a naxa, "A lu n xa xɛtɛ n ma
yamanani."
22 Misiran mangan yi a maxədin, a naxa, "I dasaxi nanse ra n fɛma be ba?
Nanfera i kataxi xɛtɛ feen na i ya yamanani?" A yi a yabi, a naxa, "Sese mi
dasaxi n ma, koni a lu n xa xɛtɛ."
23 Ala yi yaxu gbɛtɛ rakeli Sulemani xili ma, a xili Reson, Eliyadaa dii
xɛmɛn naxan a gi a kanna Hadadeseri, Soba mangan bun.
24 Dawuda Hadadeseri a ganla halagi waxatin naxan yi, Reson bata yi
ganla nde malan a yɛtɛ xa, a yi naxan xun na. E yi siga Damasi taani, e sa
dəxə mɛnni, e yi Damasi mangayaan tongo.
25 A findi nɛn Isirayila yaxun na Sulemani a siimayaan birin yi, sa Xadada
gbee fe ɲaxine fari. Reson ma mangayani Arami yamanani, a Isirayila
raɲaxu nɛn.

Yerobowan ma murutɛna

26 Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan fan yi murutɛ mangan xili ma Sulemani
a walikɛna. Efirami bənsənna nan yi a ra naxan keli Sereda taani. Kaɲa
gilɛn nan yi a nga ra, a xili Sɛruya.
27 A murutɛ mangan xili ma i kii nin. Sulemani yi Milo gbingbinna tima e
nun a yi a fafe Dawudaa Taan nabilinna yinna yinla nde yitənma.
28 Na waxatini, foningen wɛkilɛxi fangamaan nan yi Yerobowan na.
Sulemani to na banxulanna to walɛ, a yi a findi Yusufu bənsənna karahan
walikɛne xunna dəxən na.
29 Ləxəna nde, Yerobowan bata yi mini Yerusalɛn yi, a yi naralan Nabi
Axiya ra kira yi Silo kaana. E firinne yi e danna burunna ra. Doma nɛnɛn
nagodoxi nabiin ma,
30 Axiya yi na suxu a a yibə dungi fu nun firinna ra.

31 A yi a fala Yerobowan xa, a naxa, “Dungi fu tongo i yɛtɛ xa. Amasɔtɔ
Alatala, Isirayilaa Ala naxa, ‘N yamanan bama nɛn Sulemani yii, n yi bɔnsɔn
fu so i yii.
32 Koni, bɔnsɔn keden luma nɛn Sulemani yii n ma walikɛɛn Dawudaa fe
ra, e nun Yerusalɛn ma fe ra, n taan naxan sugandixi Isirayila bɔnsɔnne
birin yɛ.
33 Amasɔtɔ e bata n nabeɲin, e yi Asitarate batu, Sidɔn kaane ala
ɲaxalanmana e nun Kemosi, Moyaba kaane ala e nun Mɔlɔkɔ, Amonine ala.
E mi sigan tixi n ma kiraan xɔn, e mi n nafan feene ligaxi, e mi n ma
yamarine nun n ma sariyane suxi, alo a fafe Dawuda a liga kii naxan yi.
34 N mi yamanan birin bama a yii, amasɔtɔ n na a luma nɛn mangayani a
siin birin yi Dawudaa fe ra, n ma walikɛna, n naxan sugandixi, naxan n ma
yamarine nun n ma sariyane suxu.
35 Koni n sa mangayaan bama nɛn a dii xɛmɛn yii, n yi bɔnsɔn fu so i yii,
36 n bɔnsɔn keden luma a dii xɛmɛn yii nɛn, alogo n ma walikɛɛn Dawudaa
dii keden xa lu n yɛtagi mangayani Yerusalɛn yi, n taan naxan sugandixi
alogo n xinla xa lu na.
37 I tan, Yerobowan, n yamanan soma nɛn i yii alo i wama a xɔn kii naxan
yi. I findima nɛn Isirayila mangan na.
38 Xa i tuli mati n ma yamarin birin na, xa i bira kirane fɔxɔ ra n naxanye
yitama i ra, xa i n nafan feene liga, xa i n ma sariyane nun n ma yamarine
suxu, alo n ma walikɛɛn Dawuda a liga kii naxan yi, nayi n luma nɛn i xɔn.
N bata i tuli sa, n na i bɔnsɔnne sabatima nɛn mangayani alo Dawuda
gbeene. N na Isirayila bɔnsɔn fu soma i yii nɛn,
39 alogo n xa Dawuda yixɛtɛne rayagi, koni n mi e rayagima habadan.’ ”
40 Sulemani yi kata Yerobowan faxa feen na, koni Yerobowan yi a gi, a
siga Misiran yi Sisaki fɛma, na yamanan mangana, a yi lu na han Sulemani
yi faxa.

Sulemani yi faxa
Taruxune Firinden 9.29-31
41 Sulemani kɛwali dɔnxɛne nun a feen naxanye birin ligaxi e nun a
xaxilimayana, ne birin sɛbɛxi a kɛwali kɛdin kui.
42 Sulemani ɲɛɛ tonge naanin nan ti mangayani Isirayila birin xun na
Yerusalɛn yi.
43 A to faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma a fafe Dawudaa Taani, a diin
Robowan nan ti a ɲɔxɔni mangayani.

12

Isirayila kaane yi murutɛ Robowan ma
Taruxune Firinden 10.1-15
1 Robowan yi siga Siken taani, amasɔtɔ Isirayila kaane birin bata yi fa
Siken yi a findideni mangan na.
2 Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan yi na xibarun mɛma waxatin naxan yi, a
mɔn yi Misiran yi, a bata yi a gi a siga dɛnaxan yi a makuya Manga
Sulemani ra, a yi dɔxi Misiran nin.
3 E yi muxune rasiga a xilideni. Nayi, Yerobowan nun Isirayila yamaan
birin yi fa Robowan fɛma, e yi a fala a xa, e naxa,
4 “I fafe nxu suxi konyiyaan nan na. Iki, xa i tan goronni ito rayelefu nxu
xun ma naxan binya nxu tungunna ma alo xun xidi wudin ɲingen xun ma,
nxu tinxi nxu wali i xa.”

5 A yi e yabi, a naxa, “Ɛ siga, xi saxan na dangu ɛ fa n fɛma.” Yamaan yi siga.
6 Manga Robowan yi fonne maxɔdin naxanye yi a fafe Sulemani fɛma a siimayani, a yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ maxadin mundun fima n ma yamani ito yabin na?”
7 Fonne yi a fala a xa, e naxa, “Xa i a yita e ra to, a i tinxi walideni yamaan xa, xa i e yabi fala faɲine ra, e findima nɛn i ya walikɛne ra habadan.”
8 Koni, Robowan yi fonne maxadi xuiin nabeɲin. A yi foningene maxɔdin naxanye yi a rabilinxi, a lanfane.
9 A yi e maxɔdin, a naxa, “Muxuni itoe bata n maxɔdin a n xa goronna ndedi ba e xun ma, n fafe e ɲaxankataxi naxan na alo konyine. Ɛ n maxadima yabin mundun na n xa a so e yii?”
10 A lanfa foningene yi a fala a xa, e naxa, “Muxuni itoe e mawuga nɛn a i fafe bata e suxu alo konyine, e i maxɔdinma a i xa na goronna ndedi ba e xun ma. Awa, i lan i xa e yabi i kiini, i naxa,
‘N yii kirin gbo dangu n fafe tagin na.
11 N fafe bata ɛ konyiyaan naxɔdɔxɔ ayi.
N tan a raxɔdɔxɔma ayi ɛ ma nɛn dangu na ra.
N fafe ɛ ɲaxankata bosaan nan na,
n tan ɛ ɲaxankatama tanle nan na.’ ”
12 Yerobowan nun yamaan birin yi fa Robowan fɛma xi saxande lɔxɔni alo mangana a fala kii naxan yi, a xi saxan na dangu, e fa a fɛma.
13 Mangan yi yamaan yabi a xɔdɛxɛn na. Fonne maxadi xuiin naxan fala a xa, a yi na lu na.
14 A yi falan ti e xa iki fata foningene maxadi xuiin na, a yi a fala e xa, a naxa,
“N fafe bata ɛ konyiyaan naxɔdɔxɔ ayi.
N tan a raxɔdɔxɔma ayi ɛ ma nɛn dangu na ra.
N fafe ɛ ɲaxankata bosaan nan na,
n tan ɛ ɲaxankatama tanle nan na.”
15 Na kiini mangan mi tin yamana maxandin na. Alatala yi feene liga na kiini alogo a xa a tulisaan nakamali a naxan tongo Yerobowan xa, Nebati a dii xɛmɛna, fata Nabi Axiya ra, Silo kaana.

Isirayila yamanani taxun fena
Taruxune Firinden 10.16-19

16 Isirayila kaane to a kolon a manga mi tinxi e maxandin ma, e yi a fala, e naxa,
“Sese mi fa en nun Dawuda tagi,
en nun Yese a dii xɛmɛni ito mi fa malanxi sese ma.
Isirayila muxune, ɛ xɛtɛ ɛ konni.
I tan, Dawuda yixɛtɛna, iki i yɛɛ rafindi i ya yamanan ma.”
E birin yi keli mɛnni, e siga e konne yi.
17 Isirayila kaan naxanye lu Yuda taane yi, Robowan lu mangayani ne nan gbansan xun na.
18 Nayi, Manga Robowan yi Adoran nasiga naxan yi findixi karahan wanle kuntigin na. Koni Isirayila kaane birin yi a magɔlɔn, e a faxa. Manga Robowan yi a mafura tedeni yɛngɛ so wontorona nde kui, a yi a gi, a siga Yerusalɛn yi.
19 Isirayila kaane murutɛ Dawudaa denbayaan xili ma na kii nin han to.

20 Isirayila kaane birin to Yerobowan xɛtɛ feen mɛ, e yi a xili yamani, e a findi mangan na Isirayila birin xun na. Yuda bɔnsɔnna keden peen nan lu Dawudaa denbayaan fɔxɔ ra.

Taruxune Firinden 11.1-4

21 Robowan to so Yerusalɛn yi, a yi Yuda denbayane birin malan e nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune. Sofa wuli kɛmɛ tonge solomasɛxɛ nan yi na Isirayila yamaan yɛngɛ xinla ma alogo e xa fa e ra Sulemani a dii xɛmɛn Robowan ma nɔɔn bun ma.

22 Koni Alaa falan yi fa sayiba Semaya li, a naxa,

23 “Falan ti Robowan xa, Sulemani a dii xɛmɛna, Yuda mangana, e nun Yuda denbayaan birin nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune nun yama dɔnxɛn birin, i naxa,

24 ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ nama fa ɛ Isirayila kaane yɛngɛ, naxanye ɛ ngaxakedenne ra. Ɛ tan birin xa xɛtɛ ɛ konni, amasɔtɔ feni ito fataxi n tan nan na.’ ” E yi Alatalaa falan suxu, e yi xɛtɛ alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

Yerobowan yulubina

25 Yerobowan yi Siken taan ti Efirami geyaan fari, a yi dɔxɔ na. Na xanbi ra, a mɔn yi keli mɛnni, a yi sa Penuyɛli taan ti.

26 Yerobowan yi a fala a bɔɲɛni, a naxa, “Iki, yamanan nɔɛ xɛtɛ nɛn Dawudaa denbayaan ma ki faɲi.

27 Xa yamaan te Yerusalɛn yi saraxane badeni Alatala Batu Banxini, yamani ito bɔɲɛ xun xɛtɛma nɛn a kanna ma, Robowan ma, Yuda mangana. E n faxama nɛn e xɛtɛ Manga Robowan ma.”

28 Nayi, mangan yi xaxili fen, a yi ɲinge dii sawura xɛma daxin firin nafala, a yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ɛ bata bu tɛ Yerusalɛn yi. Isirayila kaane, ɛ alane ni i ra, naxanye ɛ raminixi Misiran yamanani.”

29 A na ɲinge dii sawura keden ti Betɛli taani, a yi sa boden ti Dan yi.

30 Na nan findi yulubin sabun na. Yamaan yi siga han Dan yi na ɲinge dii sawura keden yɛtagi.

31 Yerobowan yi taan kide banxina ndee ti, a yi na kidene kii muxuna ndee sugandi naxanye mi yi kelixi Lewi bɔnsɔnni.

32 Yerobowan yi sanla nde yitɔn kike solomasɛxɛden xi fu nun suulunde lɔxɔni, sanla naxan maligaxi alo naxan yi ligama Yuda yi. A yɛtɛɛn yi saraxane rali saraxa ganden fari. A na nan liga Betɛli yi, a saraxan ba ɲinge dii sawurane xa a naxanye rafala, a yi kide kiina ndee sugandi mɛnne xa a dɛnaxanye ti taan kidene ra.

33 A yi saraxane rali saraxa ganden fari a naxan yitɔn Betɛli yi, kike solomasɛxɛden xi fu nun suulunde lɔxɔni, a kiken naxan sugandi a rafanna ra. A yi sanli tɔn Isirayila kaane xa, a yi te saraxa gandeni, a sa wusulanne gan.

13

Sayibana nde yi fa Betɛli taani

1 Sayibana nde yi keli Yuda yi, a yi fa Betɛli taani Alatalaa yamarin bun ma. Na waxatini, Yerobowan yi tixi saraxa ganden wusulan gandeni.

2 Sayiban yi Alatalaa falani ito ti saraxa ganden xa, a naxa, “I tan, Saraxa Gandena! I tan, Saraxa Gandena! I xa a ramɛ Alatala naxan falaxi, a naxa, ‘Dii xɛmɛna nde sɔtɔma nɛn Dawuda bɔnsɔnni, a xilima nɛn Yosiya. Yosiya

taan kiden ki muxune ganma nɛn i fari naxanye wusulanna ganma i fari iki. A na muxune xɔnne ganma nɛn i fari.' "*
3 Na lɔxɔn yɛtɛni, a yi taxamasenni ito ti, a naxa, "Alatalaa falan tixi taxamasenni ito nan xɔn: Saraxa gandeni ito yibɔma nɛn, xuben naxan a fari, na yi xuya ayi."
4 Manga Yerobowan na sayibana falane mɛ waxatin naxan yi, a naxanye tixi Betɛli saraxa ganden xili ma, a yi a yiini bandun saraxa ganden xun ma, a yi a fala, a naxa, "Ɛ a suxu!" Yerobowan a yiin naxan yibandun saraxa ganden xun ma, na yi xara ayi, a mi fa nɔ a raxɛtɛ a ma.
5 Saraxa ganden yi bɔ, xuben naxan yi a fari, na yi xuya ayi, alo sayibana a fala kii naxan yi Alatalaa falan xɔn.
6 Nayi, mangan yi a fala sayiban xa, a naxa, "Alatala mayandi, i ya Ala, i yi maxandin ti n xa, alogo n xa nɔ n yiin naxɛtɛ." Sayiban yi Alatala maxandi, mangan yi a yiin naxɛtɛ, a lu alo a singeni.
7 Mangan yi a fala sayiban xa, a naxa, "En birin xa siga n ma banxini, i yi sa donsena nde don, n yi sena nde fi i ma."
8 Sayiban yi a fala mangan xa, a naxa, "Hali i ya banxin fɔxɔ kedenna so n yii, n mi sigɛ. N mi burun donjɪɛ mumɛ, n mi igen minjɪɛ mumɛ yireni ito yi,
9 amasɔtɔ yamarini ito soxi n yii Alatalaa falan nan xɔn, a naxa, 'I mi burun donjɪɛ mumɛ, i mi igen minjɪɛ mumɛ, e nun i xɛtɛmatɔɔn mi xɛtɛ kiraan xɔn i siga naxan xɔn ma.' "
10 A yi siga kira gbɛtɛ xɔn ma, a mi xɛtɛ a fa kiraan xɔn Betɛli yi.

Sayibana xurutareyana

11 Nabi xɛmɛ fonna nde yi na naxan yi dɔxi Betɛli yi. A diine yi fa a fala a xa sayiban naxan birin ligaxi Betɛli yi na lɔxɔni, e nun a falan naxanye ti mangan xa. E to na yɛba e baba xa,
12 e baba yi e maxɔdin, a naxa, "A siga kiraan mundun xɔn?" A diine a to nɛn sayiban naxan keli Yuda yi na sigaxi kiraan naxan xɔn.
13 Nayi, nabiin yi a fala a diine xa, a naxa, "Ɛ sofanli tɔn n xa." E yi sofanli tɔn a xa, a yi te a fari.
14 A yi siga sayiban fɔxɔ ra, a yi sa a li dɔxi kondena nde nininna ra. A yi a maxɔdin, a naxa, "I tan nan sayiban na ba, naxan kelixi Yuda yi?" A yi a yabi, a naxa, "N tan na a ra."
15 Nayi, nabiin yi a fala a xa, a naxa, "En siga n ma banxini, i yi donsena nde don."
16 Koni sayiban yi a yabi, a naxa, "N mi nɔɛ xɛtɛ i fɛma, n mi soɛ i konni. N mi burun donjɪɛ mumɛ, n mi igen minjɪɛ i xɔn yireni ito yi.
17 Bayo Alatala bata yi a fala n xa, a naxa, 'I mi burun donjɪɛ mumɛ, i mi igen minjɪɛ, i mi xɛtɛ kiraan xɔn i fa naxan xɔn.' "
18 Nabi fonna yi a yabi, a naxa, "Nabiin nan n fan na alo i tan, malekan bata falan ti n xa Alatala xinli, a naxa, 'Fa a ra i fɛma i ya banxini, a xa donseen don, a yi igen min.' " Koni, na nabiin yi wulen nan falama.
19 Sayiban yi xɛtɛ a fɛma, a yi burun don, a yi igen mi a banxini.

Sayiban yi faxa

20 Nba, e yi dɔxi e dɛgedeni waxatin naxan yi, nabi fonna naxan fa a ra banxini, Alatalaa falan yi fa na ma.

* **13:2: 13.2** Feni ito sa rakamalima Mangane Firinden 23.16 kui.

21 Nabiin yi sɔnxɔ sayiban mabinni naxan kelixi Yuda yi, a naxa, “Alatala
ito nan falaxi, a naxa, ‘I bata murutɛ Alatalaa falan ma, i mi Alatalaa
yamarin suxi, i ya Ala, a naxan so i yii.
22 I bata xɛtɛ, i yi burun don, i yi igen min yireni ito yi, anu Ala na tɔnna sa
i ra nɛn. Na ma, i faxama nɛn, i binbin mi maluxunma i benbane gaburun
na.’ ”
23 E yelin e dɛgɛ waxatin naxan yi, e yi igen min, nabiin naxan fa a ra, na
yi sofanli tɔn a xa.
24 Sayiban yi sigama e nun yatan yi naralan kira yi, na yi a faxa. A binbin
yi lu saxi kiraan xɔn, sofanla yi lu a fɛma, yatan yi lu tixi a binbin xun ma.
25 Muxun naxanye yi danguma, ne yi a binbin to saxi kiraan xɔn ma,
yatan tixi a binbin xun ma. Nabi fonna yi dɔxi taan naxan yi e to so mɛnni, e
yi a yɛba mɛnni.
26 Nabiin naxan siga sayiban fɔxɔ ra kira tagi, na to a mɛ, a yi a fala, a
naxa, “Sayiban naxan murutɛ Alatalaa yamarin ma, nanara, Alatala bata a
so yatan yii, a yi a yibɔ, a faxa, alo Alatala a fala a xa kii naxan yi.”
27 Nayi, a yi a fala a diine xa, a naxa, “Ɛ sofanli tɔn n xa.” E yi a yitɔn a xa.
28 Nabiin yi siga. A yi binbin li saxi kiraan xɔn, sofanla nun yatan tixi
binbin xun ma. Yatan mi binbin don, a mi sofanli bɔ.
29 Nabi fonna yi sayiban binbin tongo, a yi a sa sofanla fari, a yi a xali
taani, a yi a wuga, a maluxun.
30 A yi a binbin sa a yɛtɛ gaburun na, e yi a wuga, e yi a fala, e naxa,
“Ngaxakedenna!”
31 A maluxun xanbini, nabiin yi a fala a diine xa, a naxa, “N na faxa,
sayiban maluxunxi gaburun naxan na, ɛ yi n maluxun mɛnni, ɛ yi n xɔnne
sa a xɔnne dɛxɔn.
32 Amasɔtɔ a yi falan tima Alatala xinla nin naxan nakamalima Betɛli
saraxa ganden xili ma e nun taan kide banxine Samari taane yi.”
33 Na feen dangu xanbini, Yerobowan mi xɛtɛ a fe ɲaxi kiraan fɔxɔ ra
mumɛ. A mɔn yi siga kide kiine sugandɛ taan kidene xa, naxanye birin yi
waxi a xɔn e xa findi a ra.
34 Na nan findi yulubin sabun na Yerobowan ma denbayaan xa, nanara e
raxɔri e ɲan bɔxɔ xɔnna fari.

14

Yerobowan ma mangayaan naŋanna

1 Na waxatini, Abiya, Yerobowan ma dii xɛmɛn yi fura.
2 Yerobowan yi a fala a ɲaxanla xa, a naxa, “Keli, i maxidi alo muxu gbɛtɛ
alogo e nama a kolon a n ma ɲaxanla nan i ra, i siga Silo taani. Nabi Axiya
mɛnni, a tan nan a fala n xa a n findima nɛn yamani ito mangan na.
3 I buru fu tongo, e nun donsena nde, e nun kumi kundi keden, i sa so a
konni, naxan diin sɔtɔma, a na falama nɛn i xa.”
4 Yerobowan ma ɲaxanla yi na liga, a yi keli, a siga Silo yi, a so Axiyaa
banxini.
Axiya mi yi fa nɔɛ seen toɛ, amasɔtɔ a bata yi fori.
5 Alatala bata yi a fala Axiya xa a Yerobowan ma ɲaxanla fama nɛn a
maxɔdindeni a diina fe ra, amasɔtɔ a mi yalan.
6 Ɲaxanla maso dɛɛn na waxatin naxan yi, Axiya yi a san xuiin mɛ, a yi a
fala, a naxa, “So, Yerobowan ma ɲaxanla, nanfera i waxi i yɛtɛ findi feni
muxu gbɛtɛn na? A na liga ki yo ki xibaru ɲaxin nan n yii i xa.

7 Siga, i sa a fala Yerobowan xa a Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ni i tongoxi nɛn yamani ito muxune tagi, n yi i dɔxɔ n ma yamanana Isirayila xun na,
8 n yi mangayaan ba Dawudaa denbaya yii, n yi a so i yii. Koni, i mi lu alo n ma walikɛɛn Dawuda. A tan n ma yamarine suxu nɛn, a sigan ti n fɔxɔ ra a bɔɲɛn birin na, naxan fan n yɛɛ ra yi, a na liga.
9 I fe ɲaxin ligama dangu naxanye birin fa i yɛɛ ra, i bata n naxɔlɔ amasɔtɔ i bata ala xɔɲɛne rafala, i yi suxurene yɛlan wure raxulunxine ra, i yi n nawoli ayi i xanbi ra.
10 Nanara, n tɔrɔn nafama nɛn Yerobowan ma denbayaan ma, Yerobowan gbeen naxan birin na, n na a raxɔrima nɛn bɔxɔn fari, konyi nun xɔrɔna Isirayila yi. N Yerobowan ma denbayaan makɔma nɛn alo ɲamana, han a yi ɲan fefe.
11 Yerobowan ma denbayaan muxun naxanye na faxa taani, barene nan ne donma. Naxanye na faxa burunna ra, xɔline nan ne donma. Amasɔtɔ Alatala bata falan ti!’
12 I tan, keli, i siga i ya banxini. I nɛɛn fa i sanna ti i ya taani, i ya diin faxama nɛn.
13 Isirayila kaane birin a wugama nɛn, e yi a maluxun, amasɔtɔ a keden peen nan Yerobowan ma denbayaan muxun na naxan sama gaburun na, amasɔtɔ na kedenna nan Yerobowan ma denbayani Alatala fe faɲin toxi naxan yi, Isirayilaa Ala.
14 Alatala mangana nde dɔxɔma nɛn Isirayila xun na naxan Yerobowan ma denbayaan naxɔrima. Na lɔxɔn nan a lixi to!
15 Nayi, Alatala Isirayila muxune yihadima nɛn, e yimaxama nɛn alo gbalan naxanye xuden dɛ, a yamana faɲini ito talama nɛn Isirayila kaane yii a naxan so e benbane yii. Alatala yi e raxuya ayi han Efirati baan kidi ma, amasɔtɔ e bata gbindonna bitin Asera kiden na, e yi Alatala raxɔlɔ.
16 A Isirayila rabeɲinma nɛn Yerobowan ma yulubine fe ra e nun Yerobowan Isirayila tixi naxan liga ra.”

17 Yerobowan ma ɲaxanla yi keli, a siga. A yi sa so Tirisa taani, a tima so dɛɛn na, diin yi faxa.
18 E yi a maluxun, Isirayila birin yi a wuga, fata Alatalaa falan na a naxan ti Nabi Axiya xa, a walikɛna.

19 Yerobowan kɛwali dɔnxɛne, a yɛngɛn so kii naxan yi, a mangayaan liga kii naxan yi, ne sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine kui.
20 A faxɛ, a bata yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun firin ti mangayani, a dii Nadaba nan ti a ɲɔxɔni.

Robowan
Taruxune Firinden 12.13-14

21 Sulemani a dii xɛmɛn Robowan mangayaan liga nɛn Yuda yi. A findi mangan na a ɲɛɛ tonge naanin e nun kedenden nan ma. A yi mangayaan liga ɲɛɛ fu nun solofere Yerusalɛn yi, Alatala taan naxan sugandi Isirayila bɔnsɔnne birin xa alogo a xinla xa lu na. A nga yi xili Nama, Amonina.

22 Yuda kaane yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi. Alatala yi xɔlɔ lan e yulubine ma e benbane munma yi naxan ɲɔxɔndɔn liga singen.
23 E fan yi taan kidene yɛlan, e kide gɛmɛne ti, e Asera kide gbindonne bitin geyane birin xuntagi e nun wudi gbeene birin bun.

24 Kide ki xɛmɛ yalundene yi lu yamanani. Alatala siyaan naxanye birin
kedi a yi e dɔxɔden so Isirayila yii, Isirayila kaane yi ne raliga e kɛwali
xɔsixine birin yi.
Taruxune Firinden 12.1-12
25 Robowan ma mangayaan ɲɛɛ suulundeni, Misiran manga Sisaki yi keli
Yerusalɛn xili ma.
26 A yi Alatala Batu Banxin nafunle birin tongo, e nun manga banxin
nafunle. A na yɛ masansan wure lefa xɛma daxine birin tongo Sulemani
naxanye rafala.
27 Nayi, e ɲɔxɔ yibirana, Manga Robowan yi yɛ masansan wure lefa sula
daxina ndee rafala, sofaan naxanye yi manga banxin dɛɛne kantanma, a yi
a taxu ne kuntigine ra.
28 Waxatin birin, xa mangan yi sigama Alatala Batu Banxini, sofane yi yɛ
masansanne xalima nɛn, na xanbi ra, e mɔn yi xɛtɛ e ra e kantan ti banxini.
Taruxune Firinden 12.15-16
29 Robowan kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Yuda
mangane taruxu kɛdine kui.
30 Yɛngɛn lu nɛn Robowan nun Yerobowan tagi yɛyɛ.
31 Robowan to faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma Dawudaa Taani.
Amonin nan yi a nga ra, a yi xili Nama. Robowan ma diina Abiyan nan ti a
ɲɔxɔni.

15

Abiyan, Yuda mangana
Taruxune Firinden 13.1-3
1 Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan ma mangayaan ɲɛɛ fu nun
solomasɛxɛden na, Abiyan yi findi mangan na Yuda xun na.
2 A yi mangayaan liga Yerusalɛn yi ɲɛɛ saxan. A nga yi xili Maka, Abisalon
ma dii tɛmɛna.
3 Abiyan yi yulubin birin liga alo a fafe naxanye sifaye liga a yɛɛ ra, a mi
Alatala xanu a bɔɲɛn ma feu, a Ala, alo a benba Dawuda bɔɲɛn yi kii naxan
yi.
4 Alatala, a Ala yi dii xɛmɛ keden fi a ma naxan luma a ɲɔxɔni alogo
mangana denbayaan nama ɲan e nun mɔn Yerusalɛn xa lu yamanan
manga taayani, koni a na liga Dawuda nan ma fe ra.
5 Bayo, naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, Dawuda na liga nɛn, a mi a xun xanbi
so a yamari yo yi a siimayaan birin yi, ba Xiti kaan Yuriya fe ra.
6 Yɛngɛn lu nɛn Robowan nun Yerobowan tagi, a siimayaan birin yi.
Taruxune Firinden 13.22-23
7 Abiyan kɛwali dɔnxɛne, e nun a naxan birin liga, ne sɛbɛxi Yuda
mangane taruxu kɛdine kui. Yɛngɛn so nɛn Abiyan nun Yerobowan tagi.
8 Abiyan to faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani, a dii xɛmɛna Asa nan ti a
ɲɔxɔni.

Asa, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 14.1-2
9 Yerobowan ma mangayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛdena Isirayila xun na, Asa yi findi
mangan na Yuda yi.
10 A ɲɛɛ tonge naanin e nun keden nan ti mangayani Yerusalɛn yi. A
mame yi xili Maka, Abisalon ma dii tɛmɛna.
11 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, Asa yi na liga, alo a benba Dawuda.

12 A kide kii xɛmɛ yalundene ba nɛn yamanani, a benbane suxuren
naxanye birin nafala, a yi ne birin nalɔ ayi.
Taruxune Firinden 15.16-18
13 Hali a mame Makaa ɲaxalan mangaya tiden ba nɛn a yii, amasɔtɔ a bata
yi Asera kide gbindonna bitin. Asa yi a kiden kala, a yi a gan Kedirɔn
lanbanni.
14 Koni taan kidene mi raxɔri mumɛ, hali Asa bɔɲɛn birin to lu Alatala xa a
siimayaan birin yi.
15 A fafe seen naxanye fi Ala ma, a yi ne nun a gbeene maxali Alatala Batu
Banxini, gbeti fixɛn nun xɛmaan nun muranna sifa wuyaxi.
Taruxune Firinden 16.1-6
16 Yɛngɛn lu nɛn Asa nun Isirayila manga Basa tagi e siimayaan birin yi.
17 Isirayila manga Basa yi siga Yuda xili ma, a yi Rama taan sɛnbɛ so alogo
a xa kiraan bolon Manga Asa ma Yuda yi.
18 Gbeti fixɛn nun xɛmaan naxan birin yi luxi Alatalaa nafulu ramaraden
nun mangana nafulu ramaradeni, Asa yi ne birin tongo, a yi ne so a
walikɛne yii, e yi ne xali Arami manga Ben-Hadada yɛɛ ra, Tabirimon ma dii
xɛmɛna, Xesiyon mamandenna, naxan yi dɔxi Damasi taani. E xa a xɛrani
ito yiba a xa,
19 e naxa, “Layirin xa xidi i tan nun n tan tagi, alo a lu n fafe nun i fafe tagi
kii naxan yi. Nanara, n bata fa xɛmaan nun gbeti fixɛn na i xa. Nayi, sa
layirin kala ɛ nun Isirayila manga Basa tagi, alogo a xa a makuya n na.”
20 Ben-Hadada yi tin Manga Asa fala xuiin ma, a yi a gali kuntigine rasiga
Isirayila taane xili ma, a yi Iyon yɛngɛ e nun Dan nun Abeli-Beti-Maka nun
Kinɛrɛti yamanan birin e nun Nafatali yamanan birin.
21 Basa to na mɛ, a yi ba Rama taan tiyɛ, a yi lu Tirisa taani.
22 Manga Asa yi Yuda kaane birin xili, muxu yo gbee mi ba a yi, alogo e xa
gɛmɛne nun wudine maxali Manga Basa naxanye malan Rama taan sɛnbɛ
so feen na, Manga Asa yi ne rawali Geba taan tideni Bunyamin yi e nun
Misipa taana.
Taruxune Firinden 16.11-17.1
23 Asa kɛwali dɔnxɛne, a wɛkilɛn birin e nun a naxan birin liga, a taan
naxanye ti, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu kɛdine kui. A siimayaan
naɲanna ra, furena nde yi a sanne suxu.
24 Asa to faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma a benba Dawudaa Taani, a
diin Yosafati nan ti a ɲɔxɔni.

Nadaba, Isirayila Mangana
25 Yerobowan ma dii xɛmɛn Nadaba yi findi mangan na Isirayila yi,
Manga Asaa mangayaan ɲɛɛ firinden Yuda yi. Nadaba yi ɲɛɛ firin nan ti
mangayani Isirayila xun na.
26 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a na liga nɛn, a yi sigan ti alo a fafe naxan
Isirayila kaane ti yulubin ma, a fan yi na yulubi kedenna liga.
27 Nayi, Axiyaa dii xɛmɛn Basa, keli Isakari bɔnsɔnni, na yi yanfan so
mangan ma. Na waxatini, Nadaba nun Isirayila ganla dɔxi Gibɛtɔn taani,
Filisitine dɛnaxan yi, Basa yi Manga Nadaba faxa.
28 Na liga Asaa mangayaan ɲɛɛ saxanden nin Yuda yi. Basa yi mangayaan
tongo.
29 A to findi mangan na, a yi Yerobowan ma denbayaan birin faxa. Hali
kedenna, a mi a lu a nii ra. E birin yi raxɔri fata Alatalaa falan na a naxan ti
a walikɛna Axiya xɔn, Silo kaana.

30 Na birin liga nɛn bayo Yerobowan bata yi yulubine liga e nun a mɔn yi
Isirayila kaane birin nadin yulubin ligan ma, nanara Alatala, Isirayilaa Ala
yi xɔlɔ han!
31 Nadaba kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Isirayila
mangane taruxu kɛdine kui.
32 Yɛngɛn so nɛn Yuda Manga Asa nun Isirayila Manga Basa tagi e
siimayaan birin yi.

Basa, Isirayila Mangana

33 Asaa mangayaan ɲɛɛ saxanden Yuda xun na, Basa, Axiyaa dii xɛmɛn yi
findi Isirayila birin mangan na Tirisa taani, a yi mangayaan liga ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn nun naanin.
34 A yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi. A yi sigan ti a ɲaxin na alo
Yerobowan, naxan Isirayila yamaan ti yulubi ligan ma.

16

1 Alatala yi falan ti Nabi Yehu xa, Xanani a dii xɛmɛna, alogo a xa falani
ito ti Basa xili ma,
2 a naxa, “N na i rakelixi burunburunna nin, n yi i findi n ma yamana
Isirayila mangan na. Koni bayo i bata sigan ti Yerobowan ma kiraan xɔn, i
yi n ma Isirayila yamaan ti yulubin ma, e yi n naxɔlɔ e yulubine fe ra,
3 nanara, n na ɛ raxɔrima nɛn, i tan nun i ya denbayana, n na ɛ ligama nɛn
alo Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan ma denbayana.
4 I ya denbayaan muxu yo faxa taani barene nan na donma, naxanye na
faxa burunna ra, xɔline yi ne don.”
5 Basa kɛwali dɔnxɛne, a naxan liga, a wɛkilɛna, ne sɛbɛxi Isirayila
mangane taruxu kɛdine kui.
6 A to faxa, e yi a maluxun Tirisa taani, a dii xɛmɛna Ela nan ti a ɲɔxɔni.
7 Nba, Alatala a falan naxan ti Basa nun a denbayaan xa na kii nin fata
Nabi Yehu ra, Xanani a dii xɛmɛna, na masɔtɔ bun firin nan xɔn. A singena,
naxan mi rafan Alatala ma, Basa nun a denbayaan na liga nɛn, e a raxɔlɔ e
hakɛne ra, alo Yerobowan nun a denbayana. A firindena, Basa Yerobowan
ma denbayaan naxɔri nɛn.

Ela, Isirayila mangana

8 Asaa mangayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun sennindena Yuda xun na, Basaa dii
xɛmɛna Ela yi findi mangan na Isirayila xun na, a yi mangayaan liga Tirisa
taani ɲɛɛ firin.
9 A walikɛɛn Simiri, yɛngɛ so wontorone fɔxɔ kedenna kuntigin yi yanfan
so a ma. Na waxatini, Ela yi Tirisa taani, a yi a minma dɔlɔtɔyani, a yi
Arasaa banxini, manga banxin kuntigina Tirisa yi.
10 Simiri yi fa, a yi Ela faxa, na liga Asaa mangayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun
solofereden nin Yuda yi. Simiri yi mangayaan tongo.
11 A to findi mangan na a dɔxɔ mangayaan gbɛdɛni, a yi Basaa denbayaan
birin naxɔri, a mi xɛmɛ yo lu a nii ra a ngaxakedenne nun a lanfane yɛ.
12 Simiri yi Basaa denbayaan birin halagi, fata Alatala ra a falan naxan ti
Basa xili ma Nabi Yehu xɔn,
13 na masɔtɔ Basa nun a dii xɛmɛna Ela yulubine nan xɔn e naxanye liga e
nun e Isirayila ti naxanye liga fe ra, e Alatala raxɔlɔ suxure fufafune ra,
Isirayilaa Ala.
14 Ela kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Isirayila mangane
taruxu kɛdine kui.

Simiri, Isirayila Mangana

15 Asaa mangayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun soloferedeni Yuda yi, Simiri yi findi
mangan na Isirayila yi, a yi xi solofere ti mangayani Tirisa taani.
Isirayila ganla yi yitɔnxi Gibɛtɔn taan xili ma, Filisitine dɔxi dɛnaxan yi.
16 Sofane yi a mɛ a Simiri bata yi yanfan so mangan ma a yɛtɛɛn bata a
faxa. Mafurɛn, Isirayila kaane birin yi lan a ma sofane daaxan kui, e yi
kuntigina Omiri sugandi Isirayila mangan na.
17 Nayi, Omiri nun a ganla birin yi keli Gibɛtɔn taani, e yi sa Tirisa taan
nabilin yɛngɛni.
18 Simiri to a to a taan bata yi suxu, a siga manga banxini, a manga
banxin gan a xun ma. A faxa na kii nin
19 a yulubine fe ra a fe ɲaxin naxanye liga Alatala yɛɛ ra yi, a fe ɲaxin liga
alo Yerobowan, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma.
20 Simiri kɛwali dɔnxɛne, e nun a yanfan naxan so, ne sɛbɛxi Isirayila
mangane taruxu kɛdine kui.
21 Nayi, Isirayila yamaan yi taxun firinna ra. Yamaan fɔxɔ kedenna yi
waxi Tibini, Ginati a dii xɛmɛn nan findi fe yi mangan na, fɔxɔ kedenna
boden yi waxi Omiri nan xɔn.
22 Naxanye yi Omiri fɔxɔ ra ne yi nɔɔn sɔtɔ Ginati a diin Tibini
fɔxɔrabirane ma. Tibini yi faxa, Omiri yi lu mangayani.

Omiri, Isirayila mangana

23 Yuda Manga Asaa mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun kedenna Yuda
xun na, nayi Omiri yi findi Isirayila mangan na. A ɲɛɛ fu nun firin nan ti
mangayani Isirayila xun na. A ɲɛɛ sennin singe liga Tirisa taani.
24 Omiri yi Samari geyaan sara Semeri ma gbeti fixɛn kilo tonge solofere
ra, a taan ti na geyaan fari, a yi a xili sa Samari, fata Semeri xinla ra, geyaan
kanna.
25 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, Omiri yi na liga dangu naxanye birin bata
yi dangu.
26 A fe ɲaxin liga alo Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan naxan Isirayila kaane
ti yulubin ma. E yi Alatala, Isirayilaa Ala raxɔlɔ suxure fufafune fe ra.
27 Omiri kɛwali dɔnxɛne, a naxanye liga, a wɛkilɛna, ne sɛbɛxi Isirayila
mangane taruxu kɛdine kui.
28 Omiri to faxa, e yi a maluxun Samari taani, a dii xɛmɛna Axabi nan ti a
ɲɔxɔni.

Axabi, Isirayila mangana

29 Manga Asaa mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun solomasɛxɛdena Yuda
xun na, Axabi, Omiri a dii xɛmɛn yi findi Isirayila mangan na, a yi ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn nun firin ti mangayani Isirayila xun na Samari taani.
30 Koni naxan mi rafan Alatala ma, Omiri a diina Axabi yi na liga dangu
manga singene birin na.
31 Axabi yi dangu Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan na yulubini. A yi
Yesabele tongo ɲaxanla ra, Etabaali a dii tɛmɛna, Sidɔn kaane mangana.
Axabi yi tubi Baali suxuren ma, a yi a xinbi sin a yɛtagi.
32 A yi saraxa gandena nde rafala Baali xa Baali batu banxin kui a naxan
ti a xa Samari taani,
33 Axabi mɔn yi Asera kide gbindonna bitin. Axabi mɔn yi a ɲaxin liga
dangu Isirayila mangane birin na naxanye dangu a yɛɛ ra, a yi Alatala
raxɔlɔ, Isirayilaa Ala.

34 Axabi waxatini, Betɛli kaan Xiyele mɔn yi Yeriko taan ti. Koni Nunu a
diin Yosuwe dangan naxan ti fata Alatala ra, na yi rakamali. Xiyele yi bɔnɔ a
dii xɛmɛ singena Abirami yi, a to taan ti fɔlɔ. A bɔnɔ a bolokadaan Segubu yi,
e to taan so dɛɛne ti.*

17

Nabi Eli

1 Xɛmɛna nde yi na naxan yi kelixi Tisibi taani Galadi yamanani, a xili Eli,
na yi a fala Axabi xa, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, Isirayilaa
Ala, naxan ma walikɛ n na, xiila mi sɛ ɲɛɛ famatɔni itoe yi, tule mi fɛ, fɔ n na
a yamari.”
2 Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa,
3 “Keli be, i siga sogeteden binni, i luxun Keriti xuden dɛxɔn, naxan
Yurudɛn baan sogeteden binni.
4 I luma nɛn xude igen minɲɛ, n yi xaxane yamari e xa fa donseen na i xa.”
5 Alatala naxan fala Eli xa, a na liga, a sa dɔxɔ Keriti xuden dɛ Yurudɛn
baan sogeteden binni.
6 Xaxane yi fama burun nun suben na xɔtɔnna nun ɲinbanna ra, a lu
xude igen minɲɛ.
7 Koni waxatidi to dangu, xuden yi xara, amasɔtɔ tule mi fa yamanani.

Eli Sarepata taani

8 Nayi, Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa,
9 “Keli i siga Sarepata taani, Sidɔn dɛxɔn, i sa dɔxɔ na. N bata kaɲa gilɛna
nde yamari a xa i balo.”
10 A yi keli, a siga Sarepata yi. A yi taan so dɛɛn lima, kaɲa gilɛna nde yi
mɛnni yege fendeni. A yi a xili, a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan, siga, i sa
igedina nde ba n xa alogo n xa n min.”
11 Ɲaxanla yi siga, a sa igen ba. Eli mɔn yi a fala a xa, a naxa, “N bata i
mafan, fa buru dungina nde ra n xa i yiin kui.”
12 Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, i ya Ala.
Buru mi n yii, murutu fuɲin ligaseen yɛ keden peen nan n yii goronni e nun
turen siyadi fɛɲɛn kui. N yegen fenma na nan ma, n sa na rafala nxu nun n
ma dii xɛmɛn xa, nxu a don, na xanbi ra nxu faxa.”
13 Eli yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “I nama gaxu sɔnɔn, sa, a liga alo i a
falaxi kii naxan yi. Koni buru dungidi rafala n xa singen, i fa a ra n xɔn, na
xanbi ra i yi nde rafala i yɛtɛ xa e nun i ya dii xɛmɛna.
14 Amasɔtɔ Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Murutun naxan
goronna kui na mi ɲanɲɛ mumɛ e nun turen sa fɛɲɛn mi kui gelɛ mumɛ, han
Alatala tulen nafama bɔxɔn fari lɔxɔn naxan yi.’ ”
15 Ɲaxanla yi siga. Eli naxan falaxi, a yi na liga. Nayi, donseen yi lu a yii
waxati xunkuye, a tan nun a dii xɛmɛn xa, e nun Eli fan.
16 Murutun naxan yi goronna kui, na mi ɲan mumɛ! Ture fɛɲɛn fan mi kui
geli na waxatini mumɛ, fata Alatalaa falan na Eli naxan ti.

Eli yi diin nakeli sayani

17 Na feene dangu xanbini, kaɲa gilɛna, banxi kanna dii xɛmɛn yi fura, a
furen sɛnbɛn yi gbo ayi han a faxa.

* **16:34: 16.34** Na feen sɛbɛxi Yosuwe 6.26 kui.

18 Nayi, ɲaxanla na yi a fala Eli xa, a naxa, “Nanse fa i tan nun n tan tagi, Alaa muxuna? I faxi n konni Ala rakolondeni n yulubine nan ma ba alogo n ma diin xa faxa?”
19 Eli yi a yabi, a naxa, “I ya dii xɛmɛn so n yii.” A yi a tongo a nga yii, a te a ra sangansoon kɔɛ ra, a yi yigiyaxi dɛnaxan yi, a yi a rasa a saden ma.
20 A yi Alatala maxandi, a naxa, “Alatala, n ma Ala, i fe ɲaxin nabɛ kaɲa gilɛni ito ra ba, n yigiyaxi naxan konni, i yi a dii xɛmɛn faxa? ”
21 Eli yi a sa diin fari sanɲa yi saxan, a maxandini ito ti Alatala ma, a naxa, “Alatala, n ma Ala, n bata i mafan diini ito niin bira ayi.”
22 Alatala yi Eli a maxandin yabi. A yi dii niin bira ayi, a yengi.
23 Eli yi diin tongo, a siga a ra labe ra banxini, a yi a so a nga yii, a naxa, “A mato, i ya dii ɲɛɲɛ.”
24 Ɲaxanla yi a fala a xa, a naxa, “N bata a kolon sɔnɔn a Alaa muxun nan i tan na, e nun Alatalaa falan naxan i dɛ, ɲɔndin na a ra.”

18

Eli nun Abadi

1 Waxati xunkuye to dangu, tule fatareyaan ɲɛɛ saxandeni, Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa, “Siga, i sa ti Manga Axabi yɛtagi, amasɔtɔ n tulen nafama nɛn bɔxɔ xaren fari.”
2 Eli yi siga alogo a xa sa ti Axabi yɛtagi.
Fitina kamɛn yi gbo Samari taani.
3 Axabi yi Abadi xili, a banxi kuntigina. Koni Abadi yi gaxu Alatala yɛɛ ra han!
4 Yesabele yi Alatalaa nabine faxama waxatin naxan yi, Abadi yi nabi kɛmɛ tongo, a yi e luxun tonge suulun suulun yɛɛn ma faran firin na, a yi e baloma igen nun burun na dɛnaxan yi.
5 Axabi yi a fala Abadi xa, a naxa, “Siga yamanan tigine birin yi e nun xudene yi, yanyina nde sɛxɛna nde toma nɛn na yi, alogo en yi en ma soone nun gbaxalone* niin nakisi, en hayu mi fa luma sube faxa feen ma sɔnɔn.”
6 E yi yamanani taxun e ra, a yisiga xinla ma, Axabi kedenna yi siga kira keden xɔn, Abadi fan kedenna yi siga kiraan boden xɔn.
7 Abadi mɔn yi kira tagi singen, Eli yi fa a ralan. Abadi to a kolon, a xinbi sin a yɛtagi, a yɛtagi yi lan bɔxɔn ma, a yi a fala a xa, a naxa, “I tan na a ra ba, n kanna Eli?”
8 A yi a yabi, a naxa, “N tan na a ra. Siga, i sa falan ti i kanna xa, i naxa, ‘Eli be.’ ”
9 Abadi yi a maxɔdin, a naxa, “N hakɛn mundun ligaxi, alogo i xa n tan, i ya walikɛɛn so Axabi yii, a xa n faxa?
10 N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, siya mi na, yamana mi na, n kanna mi xɛraan nasigaxi dɛnaxan yi i fendeni, e na a fala a xa, a i mi na yi, a yi yamanan nun siyaan nakɔlɔma nɛn xa e mi i toxi.
11 Iki, i bata yamarin fi n ma a n xa sa a fala n kanna xa a Eli be.
12 Nayi, n na keli i fɛma, Alatalaa Nii Sariɲanxina i xalima nɛn yire gbɛtɛ yi, n mi dɛnaxan kolon. N na sa Axabi rakolon, a mi i to, a n faxama nɛn. Anu Alatala batu muxu kɛndɛn nan n na xabu n ma dii ɲɔrɛyani.
13 E mi yi a fala i xa nun, n kanna, n naxan naba Yesabele yi Alatalaa nabine faxama waxatin naxan yi? N nabi kɛmɛ tongo nɛn n yi e luxun tonge

* **18:5: 18.5 *Gbaxaloni*** itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi.

suulun suulun yɛɛn ma faran firin na, n yi e baloma igen nun burun na dɛnaxan yi.
14 Awa, iki, i a falama n xa a n xa a fala n kanna xa a Eli be yi. A n faxama nɛn!"
15 Koni Eli yi a yabi, a naxa, "N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, n naxan batuma, n bata i xaxili ragidi, to yɛtɛni n tima nɛn Axabi yɛtagi."

Eli nun Axabi

16 Abadi yi siga Axabi ralandeni, feen naxanye danguxi, a ne yɛba a xa. Axabi yi siga Eli yɛtagi.
17 Axabi to Eli to tun, a yi a fala a xa, a naxa, "I tan na a ra ba, i tan naxan tɔrɔyaan nafaxi Isirayila ma?"
18 Eli yi a yabi, a naxa, "N mi Isirayila tɔrɛ mumɛ! I tan nun i ya denbayaan na a ra, amasɔtɔ ɛ bata tondi Alatalaa yamarine suxɛ, ɛ yi Baali suxurene batu.
19 Iki Isirayila kaane birin malan n fɛma, Karemele geyaan fari, e nun Baali ki muxu kɛmɛ naanin tonge suulunne, e nun Asera ki muxu kɛmɛ naaninna naxanye e dɛgema Yesabele a tabanla ra."

Eli Karemele geyaan fari

20 Axabi yi xɛrane rasiga Isirayila muxune birin ma, a yi suxure kiine malan Karemele geyaan fari.
21 Nayi, Eli yi a maso yamaan birin na, a fala e xa, a naxa, "Ɛ luma ɛ yɛtɛ yifuyɛ han waxatin mundun yi? Xa Alatala nan Ala ra, ɛ bira a fɔxɔ ra. Koni, xa Baali na a ra, ɛ bira na fan fɔxɔ ra." Yamaan mi a yabi sese ra.
22 Eli yi a fala yamaan xa, a naxa, "N kedenna nan luxi Alatalaa nabine ra. Baali ki muxun kɛmɛ naanin tonge suulun nan be.
23 Ɛ xa tura firin so nxu yii, Baali ki muxune xa tura keden sugandi e yɛtɛ xa, e yi a yisɛgɛ, e a sa yegene fari, hali tɛɛ mi sa, n fan yi turaan bonni sɛgɛ, n yi a sa yegene fari, hali tɛɛ mi sa.
24 E xa e ala maxandi a xinla ra, n fan yi Alatala maxandi a xinla ra. Ala sensenna maxandine rasuxɛ nɛn a tɛɛn nadɛgɛ." Yamaan birin yi a fala, e naxa, "Nxu tinxi."
25 Nayi, Eli yi a fala Baali ki muxune xa, a naxa, "Ɛ tura keden sugandi, ɛ singe yi a yitɔn, amasɔtɔ ɛ tan nan wuya. Na xanbi ra, ɛ yi ɛ ala maxandi a xinla ra, koni ɛ nama tɛɛ sa ɛ yegene yi."
26 E turaan naxan so Baali ki muxune yii, e yi na tongo, e yi a yitɔn saraxan na, e yi Baali maxandi a xinla ra keli xɔtɔnni han yanyi tagini saraxan gan feen na. E yi sɔnxɔ, e naxa, "Baali nxu yabi!" E yi faren bodonma e kiden yɛtagi e naxan ti, koni e mi yabi xui sɔtɔ.
27 Yanyi tagin masoni, Eli yi lu e magelɛ, a naxa, "Ɛ gbelegbele ɲaxi ra! Ala to a tan na, yanyina nde i ya lima, a a mirima fena nde ma, hanma a wali gbɛtɛ ra, xa na mi a ra, a sa safarin na, hanma a xima, a xulunma nɛn."
28 Baali ki muxune yi gbelegbele e xuini texin na pore, e lu e maxɔlɛ silanfanne nun tanbane ra han wunli mini e fatine ma alo e namunna kiina.
29 Yanyi tagin to dangu, e lu feene falɛ han ɲinbanna saraxa ba waxatini. Koni Baali xui mi mɛ, e mi yabi sɔtɔ a ra, a taxamaseri mi to.
30 Nayi, Eli yi a fala yamaan birin xa, a naxa, "Ɛ maso n na." Yamaan birin yi e maso a ra. Eli yi Alatalaa saraxa ganden nafala, naxan bata yi kala.

31 A yi gɛmɛ fu nun firin tongo Yaxubaa dii xɛmɛne bɔnsɔn fu nun firinne
yatɛna. Alatala bata yi falani ito ti Yaxuba naxan xa, a naxa, “I xili bama nɛn
Isirayila.”
32 Eli yi saraxa ganden nafala Alatala xa na gɛmɛ fu nun firinne ra. A yi
folon ge saraxa ganden nabilinni, igen litiri tonge saxan ɲɔxɔn nɔɛ sɛ naxan
kui.
33 A yi yegene yɛlan, a turani xaba a dungi dungin na, a yi a sa yegene fari.
34 A mɔn yi a fala, a naxa, “Ɛ fɛɲɛ naanin nafe igen na, ɛ yi a bɔxɔn saraxan
nun yegene fari.” A yi a fala, a naxa, “Ɛ mɔn xa a liga keden.” E mɔn yi a liga
a firindeni. A yi a fala, a naxa, “Ɛ mɔn xa a liga a saxandeni.” E mɔn yi a liga
a saxandeni.
35 Igen yi dɔxɔ yire sariɲanxin nabilinni han a folon nafe.
36 Saraxan yi daxa a ba waxatin naxan yi, Nabi Eli yi a maso, a fala, a
naxa, “Alatala, Iburahima nun Isiyaga nun Isirayilaa Ala. Muxune xa a
kolon to, a i tan nan Ala ra Isirayila yi, a i ya walikɛɛn nan n na, a n feni ito
ngaan ligaxi i ya falan xɔn.
37 N yabi, Alatala, n yabi, alogo yamani ito xa a kolon a i tan, Alatala nan
Ala ra. Na kiini, i yi a liga, e tubi i ma e bɔɲɛni.”
38 Alatalaa tɛɛn yi godo, saraxan nun yegene nun gɛmɛne nun bɔxɔna, a yi
e birin gan, igen naxan yi folon na, a na xɔri.
39 Yamaan birin na to waxatin naxan yi, e xinbi sin, e yɛtagin yi lan bɔxɔn
ma, e yi a fala, e naxa, “Alatala nan Ala ra! Alatala nan Ala ra!”
40 Eli yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ Baali suxure ki muxune suxu, e sese nama
siga.” E yi e suxu. Eli yi e ragodo Kison xuden dɛ, a sa e kɔɛ raxaba mɛnni.

Tulen mɔn yi fa

41 Eli yi a fala Axabi xa, a naxa, “Te, i dɛge, i min, amasɔtɔ n tulen xuiin
mɛma.”
42 Axabi yi te, a sa a dɛge, a min. Koni, Eli tan yi te Karemele geyaan
xuntagi, a sa a felen dɛnaxan yi han bɔxɔn ma, a yi a yɛtagin lu a xinbine
longonna ra,
43 a yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, “Te, i yɛɛ rasiga fɔxɔ igen binni.”
Walikɛɛn yi te, a mato, a xɛtɛ, a naxa, “Sese mi na.” Sanɲa yi solofere Eli a
rasigama a matodeni.
44 A sanɲa yi soloferedeni, walikɛɛn yi a fala, a naxa, “Kundadin nan tema
fɔxɔ igen binni, a xurun alo yii kuina.” Nayi, Eli yi a fala a xa, a naxa, “Siga i
sa a fala Axabi xa, a a xa a soone yitɔn, a godo benun tulen xa a yɛɛ rasa be.”
45 Waxatidi, tulen yi fɔrɔ ayi, foyen yi fa, tule gbeen yi fa. Axabi yi te a
wontoron kui, a siga Yɛsɛreli taani.
46 Eli sigamatɔɔn yi a tagixidin xidi, Alatala sɛnbɛn yi godo a ma, a siga a
giyɛ mafurɛn, a yi dangu Axabi a wontoron na han Yɛsɛreli taan so dɛna.

19

Eli yi a gi Horebe geyaan fari

1 Eli naxan birin liga, Axabi yi na fala Yesabele xa, Eli a suxuren ki
muxune birin faxa silanfanna ra kii naxan yi.
2 Yesabele yi xɛraan nasiga Eli ma a faladeni a xa, a naxa, “Alane xa n
suxu e ɲaxun birin yi, xa n mi i niin liga alo i e birin niine ligaxi kii naxan yi
benun waxatini ito xa a li tila.”
3 Eli to na mɛ, a keli a siga alogo a xa a niin nakisi. A yi fa Bɛriseba taani
Yuda yamanani, a yi a walikɛɛn lu mɛnni.

4 Na xanbi ra, a sigan ti yanyi keden tonbonni, a sa dɔxɔ wudi bilidina nde
bun ma, a yi a fala Ala xa, a naxa, “A bata radangu ayi! Iki Alatala, n niin
tongo, amasɔtɔ n mi dangu n benbane ra.”
5 A sa wudi binla bun, a xi. Malekana nde yi a yiin din a ra, a yi a fala a xa,
a naxa, “Keli, i dɛge.”
6 A yɛɛn nabi a dɛxɔn ma burun ganxin gɛmɛ wolonna ma, na saxi a fɛma,
e nun igelengenna yɛ keden. A to yelin a dɛgɛ, a min, a mɔn yi a sa.
7 Koni Alatalaa malekan mɔn yi fa, a yiin din a ra, a fala a xa, a naxa, “Keli
i dɛge, amasɔtɔ i sigadeni kuya.”
8 Nayi, Eli yi keli, a dɛge, a min, na donseen sɛnbɛn naxan fi a ma, a yi
sigan ti xi tonge naanin kɔɛ tonge naanin han Horebe geyaan fari, Alaa
geyana.

Eli Horebe geyaan fari

9 A sa so faranna nde ra mɛnni, a kɔɛɛn nadangu na. Nayi, Alatala yi falan
ti a xa, a naxa, “Eli, nanfera i be?”
10 A yi a yabi, a naxa, “Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna, i rafan n ma han!
Isirayila kaane bata e mɛ i ya layirin na, e yi i ya saraxa gandene kala, e yi i
ya nabine faxa silanfanna ra, n keden peen nan fa luxi, e mɔn katama n fan
faxa feen na.”
11 Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Mini, i ti geyaan fari Alatala yɛtagi. N tan
danguma nɛn na yi.” Alatala yɛɛ ra, foye gbeen yi mini, a geyane raxuya ayi,
a gɛmɛne yibɔ, koni Alatala mi yi foyeni. Foyen to dangu, bɔxɔn yi
xuruxurun, koni Alatala mi yi bɔxɔ xuruxurunni.
12 Bɔxɔn xuruxurunna danguxina, tɛɛn yi mini, koni Alatala mi yi tɛɛni.
Tɛɛn to dangu, ɲununɲunun xui ɲaxumɛdin yi mini.
13 Eli to na mɛ a yi a yɛtagin luxun a doma gbeen bun, a mini, a ti faranna
so dɛɛn na. A yi xuina nde mɛ naxan a fala a xa, a naxa, “Nanfera i be Eli?”
14 A yi a yabi, a naxa, “Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna, i rafan n ma han!
Isirayila kaane bata e mɛ i ya layirin na, e yi i ya saraxa gandene kala, e yi i
ya nabine faxa silanfanna ra, n keden peen nan fa luxi, e mɔn katama n fan
faxa feen na.”
15 Koni, Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i xɛtɛ keden na tonbonni, han
Damasi taani, i na so, i turen susan Xasayele xunna ma alogo a xa findi
Arami mangan na.
16 I turen susan Nimisi a dii xɛmɛn Yehu fan xunna ma alogo a xa findi
Isirayila mangan na, i mɔn yi turen susan Elise fan xunna ma a xa findi
nabiin na i ɲɔxɔni, Elise naxan findixi Safati a dii xɛmɛn na naxan kelixi
Abeli-Mehola yi.
17 Nayi, Ala yaxun naxanye na e sɔtɔ Xasayele a silanfanna ra, Yehu yi ne
faxa. Naxanye na e sɔtɔ Yehu a silanfanna ra, Elise yi ne faxa.
18 Koni, n muxu wuli solofere luma nɛn Isirayila yi, naxanye mi e xinbi
sinxi Baali bun, e mi a suxuren sunbu.”

Eli yi Elise sugandi a ɲɔxɔni

19 Eli yi siga mɛnni, a yi Safati a dii xɛmɛna Elise li xɛɛ biini, e nun xɛɛ bi
ɲingen mɔxɔɲɛn nun naanin naxanye yi xidixi firin firin yɛɛn ma. A tan nan
yi a mɔxɔɲɛn nun naanin firin dɔnxɛne rawalima. Eli yi a maso a ra, a doma
gbeen woli a ma.

20 Nayi, Elise yi a ɲingene lu na, a yi a gi Eli fɔxɔ ra, a naxa, “A lu yandi, n
bata i mafan, n xa sa nga nun n fafe sunbu, n yi fa lu birɛ i fɔxɔ ra.” Eli yi a
yabi, a naxa, “Siga. N fena nde ligaxi i ra nɛn ba?”
21 Elise yi xɛtɛ a xɛɛn ma, a yi fa a turaan firin tongo, a e ba saraxan na, a e
suben ɲin ɲingene rawali wudin na, a na suben so muxune yii. Na xanbi ra,
a keli, a bira Eli fɔxɔ ra, a findi a walikɛɛn na.

20

Ben-Hadada yi Samari yɛngɛ

1 Ben-Hadada, Arami mangan yi a ganla birin malan a fɛma. Manga tonge
saxan e nun firin nan yi a fɔxɔ ra, e nun e soone, e nun e yɛngɛ so
wontorone, e sa Samari taan nabilin, e a yɛngɛ.
2 A yi xɛrane rasiga taani Axabi ma, Isirayila mangana.
3 E yi a fala a xa, e naxa, “Ben-Hadada naxa iki, ‘I ya wure gbeti fixɛn nun i
ya xɛmaan so n yii, e nun i ya ɲaxalan faɲine nun i ya dii faɲine.’ ”
4 Isirayila mangan yi a yabi, a naxa, “N bata i ya yamarine suxu,
mangana, n kanna. N bata n yɛtɛ so i yii e nun n gbeen naxan birin na.”
5 Xɛrane mɔn yi xɛtɛ, e yi a fala Axabi xa, e naxa, “Ben-Hadada naxa iki: ‘N
bata a fala i xa, a i xa i ya wure gbeti fixɛn nun i ya xɛmaan so n yii, e nun i
ya ɲaxanle nun i ya diine.
6 Nayi, waxatini ito yi tila, n nan n ma walikɛne rasigama nɛn i konni, e yi
sa i ya banxin yegetere e nun i ya walikɛne banxine, naxan birin i yii a
kɛndɛn na e a tongoma nɛn, e a xali.’ ”
7 Isirayila mangan yi yamanan fonne birin xili, a a fala e xa, a naxa, “Ɛ a
mato ki faɲi xɛmɛni ito wama en ma tɔrɔn nan xɔn, a bata yi xɛraan nafa n
ma ɲaxanle nun n ma diine maxilideni n na e nun n ma wure gbeti fixɛn
nun n ma xɛmana, n mi tondi a sese ma.”
8 Yamaan nun fonne birin yi a fala Axabi xa, e naxa, “I nama i tuli mati a
ra, i nama tin.”
9 Mangan yi yabini ito ti Ben-Hadada a xɛrane xa, a naxa, “Ɛ a fala
mangan xa, n kanna, ɛ naxa, ‘I naxan birin maxilixi n na a fɔlɔni, n na
ligama nɛn, koni i naxan birin maxilixi iki n mi nɔɛ na ligɛ.’ ” Xɛrane yi siga,
e na yabin fala Ben-Hadada xa.
10 Ben-Hadada mɔn yi xɛraan nasiga a faladeni Axabi xa, a naxa, “Alane
xa n natɔrɔn e ɲaxun birin yi xa n burunburunna gbee lu Samari taani
naxan n fɔxɔrabirane yiine rafɛ.”
11 Isirayila mangan yi a yabi, a naxa, “Ɛ Ben-Hadada rakolon sandani ito
ma, ɛ naxa, ‘Naxan a yitɔnma yɛngɛ so xinla ma, na nama a kanba fɔ naxan
bata yelin yɛngɛn soɛ.’ ”
12 Ben-Hadada na yabin sɔtɔma waxatin naxan yi, e nun a mangane, e yi
minma bubun kui, a yi a fala a walikɛne xa, a naxa, “Ɛ yitɔn.” E yi e yitɔn
taan xili ma.

Axabi a xunna yeren fɔlɔna

13 Koni nabina nde yi a maso Isirayila Manga Axabi ra, a yi fala a xa, a
naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bata gali gbeeni ito to ba? To yɛtɛni n
na a soma nɛn i yii, alogo i xa a kolon a n tan nan Alatala ra.’ ”
14 Axabi yi a maxɔdin, a naxa, “Na fatama nde ra?” Nabiin yi a yabi, a
naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Fata sofa foningene ra yamana kanne
naxanye yɛ matongoxi.’ ” Axabi mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “Nde yɛngɛn
fɔlɔma?” Nabiin yi a yabi, a naxa, “I tan.”

15 Nayi, Axabi yi sofa foningene malan a yɛtagi yamana kanne naxanye yɛ matongoxi, naxanye yatɛ yi kɛmɛ firin tonge saxan e nun firin na. A mɔn yi Isirayila ganla sofane fan malan a yɛtagi, naxanye yatɛ yi wuli solofere ra.
16 E yi mini yanyi tagini. Ben-Hadada yi a dɔlɔtɔyani bubune kui e nun a manga tonge saxan e nun firinna naxanye fa a malideni.
17 Sofa foningene singe yi mini. Ben-Hadada yi xibarun fenne rasiga, alogo a xa a kolon feen naxan danguma. E fa a fala a xa muxune bata mini Samari taani.
18 Ben-Hadada yi a fala, a naxa, “Xa e minixi bɔɲɛ xunbenla nan xilima, ɛ e ɲɛɲɛne suxu, xa e minixi yɛngɛ so xinla nan ma, ɛ e ɲɛɲɛne suxu.”
19 Sofa foningene nun ganla naxan yi biraxi e fɔxɔ ra, ne yi mini taani.
20 Birin yi a gbee yaxu faxa, Arami kaane yi e gi. Isirayila yi bira e fɔxɔ ra. Arami manga Ben-Hadada yi a yɛtɛ rakisi soon fari, e nun soo ragina ndee.
21 Isirayila mangan yi mini, a yi a soone faxa, a wontorone kala, a yi bɔnɔ gbeen sa Arami kaane ma.
22 Nayi, nabiin yi a maso Isirayila mangan na, a a fala a xa, a naxa, “I wɛkilɛ, i miri ki faɲi, i lan i xa naxan liga, amasɔtɔ ɲɛɛ famatɔɔn waxatini ito yi, Arami mangan mɔn fama nɛn i yɛngɛdeni.”

Isirayila kaane mɔn yi Arami kaane nɔ yɛngɛni

23 Arami mangana walikɛne yi a fala a xa, e naxa, “E ala, geyane ala na a ra, nanara e sɛnbɛn gbo en xa. Koni en na e yɛngɛ lanbanni, waxatina nde en sɛnbɛn gboma nɛn e xa mɛnni.
24 Iki i mɔn xa ito liga. I xa i ya mangane ba ganla xun na, i yi yamana kanne dɔxɔ e ɲɔxɔni.
25 I tan xa ganla nde malan naxan sɛnbɛn gbo alo i bɔnɔxi naxan yi, a soone yatɛne xa lan e nun a yɛngɛ so wontorone yatɛne xa lan. Na xanbi ra, en yi e yɛngɛ lanbanni, en na a toɛ xa en sɛnbɛn mi gboɛ ayi e xa.” A yi e xuiin namɛ, a na liga.
26 Ɲɛɛ nɛnɛn to a li, na waxati kedenni, Ben-Hadada yi Arami kaane malan a yɛtagi, a te Afeki taani Isirayila yɛngɛdeni.
27 Axabi fan yi Isirayila kaane malan a yɛtagi, e donseene sɔtɔ, e siga Arami kaane yɛngɛdeni. Isirayila kaane yi e ganla daaxaden nafala Arami kaane yɛtagi. Isirayila kaane yi maligaxi sii kuru firinna nan na, koni Arami kaane tan yi yamanan nafexi.
28 Nabiin mɔn yi a maso, a yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Arami kaane to yi a falama fa fala Alatala, geyane ala na a ra, lanbanna ala mi a ra, nanara n yama gbeeni ito birin sama nɛn i sagoni, ɛ yi a kolon a Alatala nan n tan na.’ ”
29 E lu malanxi e bode yɛtagi xi solofere. Xi soloferede lɔxɔni, yɛngɛn yi fɔlɔ, Arami sofaan naxanye yi e sanni, Isirayila kaane yi ne wuli kɛmɛ faxa lɔxɔ kedenni.
30 A dɔnxɛne yi e gi Afeki taani, wuli mɔxɔɲɛn nun soloferen naxan yi luxi, taan nabilinna yinna yi bira ne fari.
Na waxatini, Ben-Hadada yi a gi, a siga taani, a lu luxunxi banxin konkona nde kui.
31 A walikɛne yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata a mɛ a Isirayila yamaan mangane hinan han! Nxu xa kasa bɛnbɛnla ndee xidi nxu ra, nxu lutina ndee xidi nxu kɔɛ ra, nxu siga Isirayila mangan fɛma. Yanyina nde, nxu na a mafan i xa, a mi i faxama.”

32 E yi kasa bɛnbɛnle xidi e ra, e lutine xidi e kɔɛ ra, e siga Isirayila
mangan fɛma. E yi a fala a xa, e naxa, “I ya walikɛɛn Ben-Hadada bata i
mafan, a naxa, ‘N bata i mafan, n niin nakisi.’ ” Axabi yi yabin ti, a naxa, “A
mɔn a nii ra? Ngaxakedenna na a ra.”
33 Ben-Hadada a xɛrane yi a to a fala faɲin nan yi na ra, e mafura a
faladeni, e naxa, “I ngaxakedenna nan Ben-Hadada ra.” Axabi yi a fala e xa,
a naxa, “Ɛ siga, ɛ sa fa a ra n fɛma.” Ben-Hadada yi fa a fɛma, Axabi yi a rate
a wontoron kui.
34 Ben-Hadada yi a fala a xa, a naxa, “N fafe taan naxanye tongo i fafe yii,
n ne raxɛtɛma nɛn i ma. I nɔɛ yulayaan nabɛ Damasi taani alo n fafe yi a
rabama kii naxan yi Samari taani.” Axabi yi a fala a xa, a naxa, “N tan i
beɲinma nɛn, i siga, koni fɔ en layirin xidi.” A yi layirin xidi e tagi, a yi a
beɲin, a siga.

Nabiin yi Axabi a tantanna fala

35 Nabi ganla nabina nde yi a fala a lanfaan xa, a naxa, “Alatalaa yamarin
xɔn ma, n bata i mafan, n bɔnbɔ.” Koni na xɛmɛn yi tondi a bɔnbɛ.
36 Nabiin yi a fala, a naxa, “Bayo i mi Alatalaa yamarin suxi, i na keli n
fɛma waxatin naxan yi, yatana i faxama nɛn.” Na xɛmɛn to keli a fɛma,
yatana nde yi naralan a ra, a yi a faxa.
37 Nabiin yi xɛmɛ gbɛtɛ li, a yi a fala, a naxa, “N bata i mafan, n bɔnbɔ.” Na
xɛmɛn yi a bɔnbɔ, a yi a maxɔlɔ.
38 Nabiin yi sa dɔxɔ mangana kiraan na, a yɛɛn maxidi dugi dungin na
alogo a nama a kolon. Na xanbi ra, a sa ti kiraan na Manga Axabi danguma
dɛnaxan yi.
39 Mangan dangumatɔna, nabiin yi gbelegbele a fɔxɔ ra, a naxa, “N yi
yɛngɛni waxatin naxan yi, muxuna nde yi mini kuruni a fa kasorasa keden
na n xɔn, a yi a fala n xa, a naxa, ‘Xɛmɛni ito ramara n xa. Xa a gi, i tan nan
findima a ɲɔxɔn na, xanamu, i gbeti fixɛn kilo tonge saxan nun naanin so n
yii.’
40 Koni n yi yɛɛ gbaxi ayi be binna nun be binni waxatin naxan yi, xɛmɛn
yi a gi.” Isirayila mangan yi a fala a xa, a naxa, “I ya kitin nan na ra, i yɛtɛɛn
bata a fala.”
41 Mafurɛn, nabiin yi dugi dungin ba a yɛɛne ma, Isirayila mangan yi a
kolon a nabina nde na a ra.
42 Nayi, a yi a fala mangan xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa,
‘Bayo n xɛmɛn naxan faxa fe ragidixi, i bata na beɲin, i tan yɛtɛɛn nan
faxama a ɲɔxɔni, i ya yamaan yi faxa a yamaan funfuni.’ ”
43 Isirayila mangan yi xɛtɛ a konni Samari taani, a kɔntɔfilixi, a xaminxi.

21

Axabi yi tin Naboti faxan ma

1 Na feene dangu xanbini, xɛmɛna nde yi Yɛsɛreli yi, a xili Naboti, manpa
bili nakɔɔn yi a yii Axabi a manga banxin dɛxɔn, Samari mangana.
2 Lɔxɔna nde, Axabi yi a fala Naboti xa, a naxa, “I ya manpa xɛɛn naxan n
ma manga banxin fɛma, a so n yii, n xa a findi sabidi nakɔɔn na, n manpa
xɛɛ faɲin gbɛtɛ soɛ i yii, hanma xa a i kɛnɛn, n na sara gbeti fixɛn na.”
3 Koni Naboti yi Axabi yabi, a naxa, “Alatala xa n natanga n benbane kɛɛn
soon na i yii.”

4 Axabi xɔlɔxin mɔnɛxin yi so banxini Naboti Yɛsɛreli kaana falana fe ra, a
a mi a benbane kɛɛn soma a yii. A sa a sa, a yɛtagin luxun, a mi wa sese don
fe xɔn.
5 A ɲaxanla Yesabele yi fa a fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera i niini
ɲaxuxi i ma, i mi i dɛgema mumɛ?”
6 A yi a yabi, a naxa, “N falan tixi Naboti Yɛsɛreli kaan nan xa, n naxa, ‘I ya
manpa xɛɛn sara n ma gbetin na, xa i nu wa, n manpa xɛɛ gbɛtɛ so i yii a
ɲɔxɔn na.’ ”
7 Nayi, a ɲaxanla Yesabele yi a fala a xa, a naxa, “Iki, i tan nan mangayani
Isirayila yi ba? Keli i dɛge, i bɔɲɛn yi sɛwa, n tan Naboti Yɛsɛreli kaana
manpa xɛɛn soma nɛn i yii.”
8 A bataxine sɛbɛ Manga Axabi xinla ra a mangana taxamasenna sa e ma,
Naboti taan naxan yi, a yi e rasiga na fonne nun a kuntigine ma.
9 A yi sɛbɛxi bataxine kui, a naxa, “Ɛ a fala, yamaan xa soge keden sunna
suxu, ɛ Naboti dɔxɔ muxu gbee dɔxɔdeni yamaan tagi.
10 Ɛ xalabanten firin dɔxɔ a dɛxɔn naxanye a tɔɲɛgɛma, a a bata Ala nun
mangan danga. Na xanbi ra, ɛ a xali taa xanbin na, ɛ a magɔlɔn gɛmɛn na
han a faxa.”
11 Yesabele yamarin naxan fi bataxine kui, Naboti a taan fonne nun
kuntigine yi na liga.
12 E yi a fala a yamaan xa sun, e Naboti dɔxɔ na yamaan yɛɛ ra,
13 xalabanten firinne fan yi fa, e dɔxɔ Naboti dɛxɔn. Na xalabanten
firinne yi seren ba Naboti xili ma yamaan yɛtagi, e naxa, “Naboti bata Ala
nun mangan danga.” Mafurɛn, e yi a xali taa xanbin na, e a magɔlɔn gɛmɛn
na han a faxa.
14 Nayi, taan kuntigine yi xɛraan nasiga Yesabele ma, a Naboti magɔlɔnxi
gɛmɛn nan na han a faxa.
15 Yesabele na mɛ waxatin naxan yi, a sa a fala Axabi xa, a naxa, “Naboti
Yɛsɛreli kaan tondi manpa bili xɛɛn naxan sarɛ i ma gbeti na, na manpa bili
xɛɛn findi i gbeen na. A bata faxa.”
16 Axabi a mɛxina, a Naboti bata faxa, a yi siga a manpa bili nakɔni, a findi
a gbeen na.

Ala yi Axabi nun Yesabele yalagi

17 Nayi, Alatala yi falan ti Nabi Eli Tisibi kaan xa, a naxa,
18 “Siga Axabi fɛma, Isirayila mangan naxan dɔxi Samari taani. A sa
Naboti a manpa bili nakɔni, a sigaxi naxan findideni a gbeen na.
19 Sa a fala a xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I bata xɛmɛna nde
faxa. I mɔn yi fa a yii seene tongo.’ Na xanbi ra, i mɔn xa a fala a xa, i naxa,
‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Barene Naboti wunla makɔnxi dɛnaxan yi,
barene i fan yɛtɛɛn wunla makɔnma mɛnna nin.’ ”
20 Eli yi siga na xɛrani badeni Axabi xa. Axabi yi a fala a xa, a naxa, “I bata
n to ba, i tan n yaxuna?” Eli yi a yabi, a naxa, “Ɔn, n bata i to. Amasɔtɔ naxan
mi rafan Alatala ma, na rabaan bata i kɛnɛn.
21 Ala naxa, ‘N tɔrɔn nafama i ma nɛn. N na i ralɔma ayi nɛn, xɛmɛn naxan
birin Axabi a denbayani, n ne raxɔri. Naxanye i mabinni, ne birin bama i
yii nɛn, konyine nun xɔrɔne Isirayila yi.
22 N na i ya denbayaan suxuma nɛn alo n Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan
ma denbayaan suxu kii naxan yi, e nun Axiyaa dii xɛmɛn Basaa denbayana.
N na ligama nɛn amasɔtɔ i bata n naxɔlɔ gbeen ti, i yi Isirayila kaane ti
yulubin ma.’

23 Alatala mɔn yi falan ti Yesabele fan xili ma, a naxa, ‘Barene Yesabele
donma nɛn Yɛsɛreli taan nabilinna yinna sanna xɔn ma.
24 Axabi a denbayaan muxun naxanye na faxa taani, barene nan ne
donma. Naxanye na faxa xɛɛn ma, xɔline nan ne donma.’ ”
25 Muxu yo mi na naxan a ragidi a xa Alatala raɲaxu feen naba alo Axabi.
A ɲaxanla Yesabele nan a radin.
26 A yi haramu feene ligama, a yi suxurene batuma alo Amorine yi a
ligama kii naxan yi, Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yɛɛ ra.
27 Axabi to Eli a falane mɛ, a yi a dugine yibɔ, a kasa bɛnbɛnla so a ma
sununi, a sun. E nun na kasa bɛnbɛnla nan yi e sama, a yi sigan tima yɛtɛ
magodoni.
28 Alatala yi falan ti Eli Tisibi kaan xa, a naxa,
29 “I bata a to Axabi a yɛtɛ xurunxin n yɛtagi kii naxan yi? Bayo a bata a
yɛtɛ xurun n xa, n mi tɔrɔyaan nafama a waxatini, a fama a diina waxatin
nin, n tɔrɔyaan nafa a denbayaan ma.”

22

Axabi yi wa Ramoti tongo feni
Taruxune Firinden 18.1-3

1 Ɲɛɛ firin yi dangu, yɛngɛn mi so Arami nun Isirayila tagi.
2 Ɲɛɛ saxandena, Yuda manga Yosafati yi siga Isirayila mangan fɛma.
3 Isirayila mangan yi a fala a walikɛne xa, a naxa, “Ɛ a kolon Ramoti taan
Galadi yamanani, en gbeen na a ra! Nanfera en sikɛma a tongo feen na
Arami mangan yii?”
4 A yi a fala Yosafati xa, a naxa, “I sigɛ n fɔxɔ ra Ramoti taani Galadi
yamanani yɛngɛ sodeni ba?” Yosafati yi Isirayila mangan yabi, a naxa, “I
tan nun n tan keden na a ra, n ma yamaan nun i ya yamana, n ma soone
nun i ya soone.”

Waliyine yi xunnayerenna fe fala
Taruxune Firinden 18.4-11

5 Na xanbi ra, Yosafati mɔn yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Alatala
maxɔdin singen.”
6 Isirayila mangan yi waliyine malan, kɛmɛ naanin ɲɔxɔn, a yi a fala e xa,
a naxa, “En lan en sa yɛngɛn so Ramoti taani Galadi yamanani, hanma en
lan en yi a lu na?” E yi a yabi, e naxa, “Marigina a soma nɛn mangan yii.”
7 Koni Yosafati yi a maxɔdin, a naxa, “Alatalaa nabi yo mi fa be yi ba, en
nɔɛ Alatala maxɔdinɲɛ naxan xɔn ma?”
8 Isirayila mangan yi Yosafati yabi, a naxa, “Keden mɔn na Alatala gbeen
na, koni a mi rafan n ma, amasɔtɔ a fe ɲaxin nan tun falama n xa, a faɲin mi
na mumɛ! A xili Mikahu, Yimilaa dii xɛmɛna.” Yosafati yi a fala a xa, a naxa,
“Mangan nama falan ti na kiini.”
9 Nayi, Isirayila mangan yi kuntigi keden xili, a naxa, “Fa Mikahu ra iki sa,
Yimilaa dii xɛmɛna.”
10 Isirayila mangan nun Yuda manga Yosafati birin yi dɔxi e mangaya
gbɛdɛne yi lonna ma Samari taan so dɛɛn na, e maxidixi e mangaya dugine
yi. Waliyine birin yi waliyiyaan nabama e yɛtagi.
11 Sedeki, Kenan ma dii xɛmɛn bata yi wure fenne rafala, a yi a fala, a
naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I Arami kaane bɔnbɔma fenni itoe nan
na han i yi e raxɔri.’ ”

12 Waliyine birin yi feene fala, e naxa, “Siga Ramoti taani Galadi
yamanani. I nɔɔn sɔtɔma nɛn, Alatala a soma nɛn mangan yii.”

Nabi Mikahu yi xunsinna fe fala
Taruxune Firinden 18.12-27

13 Xɛraan naxan siga Mikahu xilideni, na yi a fala a xa, a naxa, “Waliyine
birin bata lan a ma, e fe faɲine fala mangan xa, i yitɔn i siga alo e tan. I fan
yi sa fe faɲin fala!”
14 Koni, Mikahu yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi,
Alatala na naxan fala n xa, n na nan falama mangan xa.”
15 Mikahu to fa mangan fɛma, mangan yi a maxɔdin, a naxa, “En lan en sa
Ramoti taan yɛngɛ Galadi yamanani, hanma en lan en yi a lu na?” Mikahu
yi a yabi, a naxa, “Siga, i nɔɔn sɔtɔma nɛn, Alatala a soma nɛn mangan yii.”
16 Koni, mangan yi a fala a xa, a naxa, “N na i rakɔlɛ Alatala yi sanɲa ma
yoli fa fala i xa ɲɔndin nan gbansan fala n xa?”
17 Mikahu yi a yabi, a naxa, “N bata Isirayila yamaan birin to xuyaxi ayi
geyane fari, alo xuruseen naxanye kantan muxu mi na, Alatala mɔn yi fa a
fala, a naxa, ‘Kan mi fa muxuni itoe ma, birin xa xɛtɛ a konni bɔɲɛsani!’ ”
18 Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, “N mi yi a fala i xa? A mi
fe faɲin falama n xun ma mumɛ! A fe ɲaxin nan tun falama.”
19 Nayi, Mikahu mɔn yi a fala, a naxa, “I tuli mati Alatalaa falan na. N bata
Alatala to dɔxi a mangaya gbɛdɛni, maleka ganla tixi a fɛma, a yiifanna nun
a kɔmɛnna ma.
20 Alatala yi a fala, a naxa, ‘Nde Axabi mayendenma alogo a xa siga
Ramoti taan yɛngɛdeni Galadi yamanani, a faxa?’ Malekana ndee na falana
nde ti, ndee yi gbɛtɛ fala.
21 Nayi, malekana nde yi fa ti Alatala yɛtagi, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N tan
nɔɛ a mayendenɲɛ nɛn.’ Alatala yi a fala a xa, a naxa, ‘Kiin mundun yi?’
22 A yi a yabi, a naxa, ‘N minima nɛn, n wulen naso a waliyine birin dɛ.’
Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘I a mayendenma nɛn, i yi a nɔ. Siga, i sa na liga.’
23 Iki, waliyiin naxanye be, Alatala bata wulen naso ne birin dɛ. Alatala
bata a ragidi a xa ɲaxankatan nafa i ma.”
24 Nayi, Kenan ma dii xɛmɛn Sedeki yi a maso, a yi Mikahu dɛɛn garin, a yi
a magele, a naxa, “Alatalaa malekan sigaxi kiraan mundun xɔn, a to keli n
fɛma, a wule falan ti i xa?”
25 Mikahu yi a yabi, a naxa, “I na i luxun konkon kui i ya banxini lɔxɔn
naxan yi, i a kolonma nɛn.”
26 Isirayila mangan yi a fala, a naxa, “Mikahu suxu, i siga a ra Amɔn fɛma,
Samari taan kuntigina, e nun Yowasa, mangana dii xɛmɛna.
27 I yi a fala e xa, i naxa, ‘Mangana ito nan falaxi, a naxa a ɛ xa xɛmɛni ito
sa kasoon na, ɛ yi a balo buru xaren nun igen na, han n yi xɛtɛ kɛndɛyani.’ ”
28 Mikahu yi a fala, a naxa, “Xa i xɛtɛ kɛndɛyani nun, nayi Alatala mi falan
tixi n tan yi.” A mɔn yi a fala, a naxa, “Ɛ tan yamaan birin xa ɛ tuli mati.”

Manga Axabi yi faxa yɛngɛni
Taruxune Firinden 18.28-34

29 Isirayila mangan nun Yosafati, Yuda mangan yi siga Ramoti taani
Galadi yamanani.
30 Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, “N xa n maxidi alo muxu
gbɛtɛ, n siga yɛngɛni, koni i tan, i maxidi i ya mangaya dugine yi.” Nayi,
Isirayila mangan yi a maxɛtɛ, a siga yɛngɛni.

31 Arami mangan bata yi yamarini ito fi a yɛngɛ so wontoro kuntigi tonge
saxan e nun firinna ma, a naxa, “Ɛ nama muxu yo yɛngɛ fɔ Isirayila mangan
tun.”
32 Yɛngɛ so wontoro kuntigine Yosafati to waxatin naxan yi, e yi a fala, e
naxa, “Isirayila mangan nan ito ra.” E maso a ra, e xa a yɛngɛ. Koni, Yosafati
yi sɔnxɔn nate.
33 Yɛngɛ so wontoro kuntigine to a to Isirayila manga mi yi a ra, e yi e
masiga a ra.
34 Anu, xɛmɛna nde yi a xanla woli a xunna ayi, a Isirayila mangan li
makantan se mi yi dɛnaxan yi. Naxan yi mangana wontoron nagima,
mangan yi a fala na xa, a naxa, “I firifiri, n namini yɛngɛ soden fari ma,
amasɔtɔ n bata maxɔlɔ.”
35 Yɛngɛn yi ɲaxu ayi na lɔxɔni. Mangan tixin yi lu a yɛngɛ so wontoron
kui, a yi a digan a yi Arami kaane yɛtagi, a faxa ɲinbanna ra. A maxɔlɔden
wunla bata yi bɔxɔn a wontoron kuiin birin yi.
36 Sogen bira waxatini, e sɔnxɔ sɔnxɔni te ganla daaxadeni, e naxa, “Birin
xa siga a taani, a konni.”
37 Nayi, mangan yi faxa, e fa a binbin na Samari taani, e yi a maluxun.
38 E to wontoron maxa Samari ige dɔxɔdeni, barene yi Axabi wunla kɔn,
yalundene yi e maxa na, fata Alatalaa falan na.*
39 Axabi kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, a sama ɲin manga banxin
naxan ti, e nun a taan naxanye birin ti, ne sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu
kɛdine kui.
40 Axabi to faxa, a dii xɛmɛna Axasiya nan ti a ɲɔxɔni.

Yosafati, Yuda mangana
Taruxune Firinden 20.31-21.1

41 Asaa dii xɛmɛn Yosafati yi findi Yuda mangan na, Isirayila manga
Axabi a mangayaan ɲɛɛ naanindeni.
42 Yosafati findi mangan na a ɲɛɛ tonge saxan e nun suulunden nan ma. A
yi mangayaan liga Yerusalɛn yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulun. A nga yi xili nɛn
Asuba, Silixi a dii tɛmɛna.
43 A yi sigan ti tinxinni alo a fafe Asa, a mi a kiraan beɲin, a fe faɲin liga
Alatala yɛɛ ra yi.
44 Koni, a mi taan kidene kala, muxune mɔn yi lu sigɛ saraxane badeni
mɛnne yi e nun wusulan gandeni.
45 Bɔɲɛ xunbenla yi lu Yosafati nun Isirayila mangan tagi.
46 Yosafati kɛwali dɔnxɛne, a wɛkilɛn nun a yɛngɛne, ne sɛbɛxi Yuda
mangane taruxu kɛdine kui.
47 A yi kide kii xɛmɛ yalundene ba a yamanani, naxanye mɔn yi na xabu a
fafe Asaa waxatini.
48 Manga mi yi fa Edɔn yamanani na waxatini, fɔ Yuda mangana muxu
sugandixin gbansan.
49 Yosafati yi kunkin gbeene rafala, alogo e xa siga Ofiri yamanani xɛma
feen na, koni e mi fa siga, bayo kunkine kala nɛn Esiyon-Gebere yi.
50 Nayi, Axabi a dii xɛmɛna Axasiya yi a fala Yosafati xa, a naxa, “I waxi
nɛn n ma walikɛne xa siga i gbeene fɔxɔ ra kunkine kui?” Koni, Yosafati mi
tin.
51 Yosafati to faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma a fafe Dawudaa Taani,
a dii xɛmɛn Yehorami nan ti a ɲɔxɔni.

---

* **22:38: 22.38** Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 21.19 kui.

Axasiya, Isirayila mangana

52 Axabi a dii xɛmɛna Axasiya yi findi Isirayila mangan na Samari taani,
Yuda manga Yosafati a mangayaan ɲɛɛ fu nun soloferedeni. Axasiyaa
mangayaan naba nɛn ɲɛɛ firin Isirayila xun na.
53 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a na liga nɛn, a sigan ti a ɲaxin na alo a
fafe nun a nga e nun alo Manga Yerobowan, Nebati a dii xɛmɛna, naxan
Isirayila kaane ti yulubin ma.
54 A yi Baali suxuren batu, a yi a xinbi sin a bun ma, a yi Alatala raxɔlɔ,
Isirayilaa Ala, alo a fafe a liga kii naxan yi.

Mangane Firindena
Yuda nun Isirayila Mangane Fe Taruxuna

Mangane Firinden kitabu yireni ito kui, na Yuda nun Isirayila manga dɔnxɛne nan ma fe falama. A yire singena (keli Mangane Firinden sora singen ma han sora 7), na Isirayila kala feen nan falama en xa. Mangane nan yi dɔxi a xun na naxanye mi yi tinxin Ala yɛɛ ra yi. Ala yi tin Asiriya mangan Salamanasari xa Samari taan tongo yɛngɛni, Isirayila manga taana. Na ligaxi nɛn ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun firin benun Marigi Yesu xa bari waxatin naxan yi. Asiriya mangan mɔn yi yamaan fɔxɔ kedenna suxu, a siga e ra konyiyani. Nabi Elise a fe taruxun yɛbaxi en xa sorani itoe yire wuyaxi kui, Eli a xarandiin naxan ti a ɲɔxɔni (Keli Mangane Firinden sora 2 ma han 13).

A yire firindena Isirayila yamanan yiifari fɔxɔn mangayaan nan ma fe yɛbama naxan xili Yuda, feen naxanye liga ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge saxanna bun ma Yuda lu xanbini a yɛtɛ ma yamanan kɔmɛn fɔxɔn suxu xanbini yɛngɛni. (Keli Mangane Firinden sora 18 ma han sora 25) Dɔnxɛn na, Babilɔn mangan Nebukadanesari yi fa Yerusalɛn tongo yɛngɛni ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ ɲɛɛ solofere benun Marigi Yesu xa bari, a yi Ala Batu Banxin kala, a yi Yuda yamanan muxu fisamantenne xali Babilɔn taani. Ala nan Isirayila kaane yulubine saran e ra na feen kui.

Eli yi Axasiyaa tantanna fala

1 Axabi faxa xanbini, Moyaba kaane yi murutɛ Isirayila kaane xili ma.
2 Axasiya yi bira keli a kore banxin foye soden na Samari taani, a maxɔlɔ. Nayi, a xɛrane rasiga Baali-Sebubi suxuren maxɔdindeni, Ekirɔn taan muxune ala, alogo a xa a kolon xa a yiyalanɲɛ a maxɔlɔni.
3 Koni, Alatalaa malekan yi a fala Eli Tisibi kaan xa, a naxa, “Siga, i sa Samari mangana xɛrane ralan kira yi, i a fala e xa, i naxa, ‘Ala mi Isirayila yi ba? Nanfera i sigama Baali-Sebubi suxuren maxɔdindeni, Ekirɔn kaane ala?’
4 Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I naxan nabaxi, na feen ma, i mi fa godoma i ya saden ma, i saxi dɛnaxan yi, i faxan mɛnna nin.’ ” Eli yi sa na fala e xa.
5 Xɛrane yi xɛtɛ Axasiya fɛma, a yi e maxɔdin, a naxa, “Nanfera ɛ xɛtɛxi?”
6 E yi a yabi, e naxa, “Xɛmɛna nde nan texi nxu ralandeni, a yi a fala nxu xa, a naxa, ‘Ɛ siga, ɛ xɛtɛ mangan fɛma naxan ɛ rafaxi, ɛ sa a fala a xa, a Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ala mi Isirayila yi ba? Nanfera nayi i xɛrane rasigama Baali-Sebubi suxuren maxɔdindeni, Ekirɔn kaane ala? Nanara, i mi fa kelima i ya saden ma, i saxi dɛnaxan yi, i faxan mɛnna nin.’ ”
7 Axasiya yi e maxɔdin, a naxa, “Xɛmɛn yi kiin mundun yi naxan te ɛ ralandeni a falani itoe ti ɛ xa?”
8 E yi a yabi, e naxa, “Muxun nan yi a ra naxan yi maxidixi sube kidi xabe kanna ra e nun kidi tagixidina a tagi.” Axasiya yi a fala, a naxa, “Eli, Tisibi kaan nan na ra!”

Axasiya yi wa Eli suxu feni

9 Axasiya yi sofa tonge suulun nasiga e nun e kuntigina. Kuntigin na yi te
Eli fɛma geyaan xuntagi, a yi dɔxi dɛnaxan yi, a yi a fala a xa, a naxa,
“Sayibana, mangana yamarin ni i ra, a i xa godo.”
10 Eli yi na kuntigin yabi, a naxa, “Xa sayiban nan n na, tɛɛn xa godo keli
kore, a yi ɛ nun i ya sofa tonge suulunne gan.” Tɛɛn yi godo keli kore, a yi e
nun a sofa tonge suulunne gan.
11 Axasiya mɔn yi sofa tonge suulun gbɛtɛye rasiga e nun e kuntigina.
Kuntigin na yi a fala Eli xa, a naxa, “Sayibana, mangana yamarin ni i ra, a i
xa godo mafurɛn.”
12 Eli yi a yabi, a naxa, “Xa sayiban nan n na, tɛɛn xa godo keli kore, a yi ɛ
nun i ya sofa tonge suulunne gan.” Alaa tɛɛn yi godo keli kore, a yi e nun a
sofa tonge suulunne gan.
13 Axasiya mɔn yi sofa tonge suulun e nun e kuntigin nasiga a saxandeni.
Na kuntigin saxanden yi te, a to so, a xinbi sin Eli yɛtagi, a mafan, a naxa,
“Sayibana, nxu nun n ma sofa tonge suulunna niin natanga.
14 N na a kolon, tɛɛn bata godo kore, a yi kuntigi firin fɔlɔne gan e nun e
sofa tonge suulunne. Koni iki, n bata i mafan, n niin nakantan.”
15 Alatalaa malekan yi a fala Eli xa, a naxa, “Siga a fɔxɔ ra, i nama gaxu a
yɛɛ ra.” Eli yi keli, a godo a fɔxɔ ra mangan fɛma.
16 A yi a fala mangan xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, bayo i
bata xɛrane rasiga Baali-Sebubi suxuren maxɔdindeni, Ekirɔn kaane ala,
alo Ala mi fa Isirayila yi naxan maxɔdinɲɛ falan na, i mi fa godoma i ya
saden ma, i saxi dɛɛnde, amasɔtɔ i faxama nɛn.”
17 Axasiya yi faxa, fata Alatalaa falan na a naxan ti Eli xa. Yorami yi ti a
ɲɔxɔni Yosafati a dii xɛmɛn Yehorami a mangayaan ɲɛɛ firindeni Yuda yi.
Dii xɛmɛ yo mi yi Axasiya yii.
18 Axasiya kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Isirayila
mangane taruxu kɛdine kui.

2

Eli yi te kore

1 Lɔxɔna nde Alatala yi fa Eli rate kore wuluwulu gbeeni. Na waxatini Eli
nun Elise yi kelima Giligali yi.
2 Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “Lu be, n bata i mafan, amasɔtɔ Alatala bata
n xɛ han Betɛli taani.” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala
yi e nun i tan, n mi xɛtɛma i fɔxɔ ra.” E birin yi siga Betɛli yi.
3 Betɛli taan nabi ganla yi fa Elise fɛma, e yi a fala a xa, e naxa, “I a kolon a
Alatala i kanna ratema nɛn kore to?” Elise yi yabin ti, a naxa, “N na a kolon,
ɛ dundu.”
4 Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “Lu be, n bata i mafan, amasɔtɔ Alatala bata
n xɛ han Yeriko taani.” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan
Alatala yi e nun i tan, n mi xɛtɛma i fɔxɔ ra.” E birin yi siga Yeriko yi.
5 Yeriko taan nabi ganla yi e maso Elise ra, e yi a fala a xa, e naxa, “I a
kolon a Alatala i kanna ratema nɛn kore to?” Elise yi yabin ti, a naxa, “N na
a kolon, ɛ dundu.”
6 Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “Lu be, n bata i mafan, amasɔtɔ Alatala bata
n xɛ han Yurudɛn baani.” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan
Alatala yi e nun i tan, n mi xɛtɛma i fɔxɔ ra.” E firinna birin yi siga kiraan
xɔn.

7 Nabiin muxu tonge suulun nabi ganla yɛ, ne yi bira Eli nun Elise fɔxɔ ra,
e sa ti, e yi e yɛɛ rafindi e firinna mabinni, e e makuya e ra ndedi. E fan
firinna yi ti Yurudɛn baan dɛ.
8 Eli yi a doma gbeen tongo a mərəmərə, a igen garin, a yitaxun be binna
nun be binni, e firinna birin yi dangu yire yixareni.
9 E to dangu, Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “I waxi a xɔn, n xa nanse liga i
xa, benun n xa ba i fɛma?” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata i mafan, n waxi i
ya nabiyaan xaxinla dɔxɔde firin nan sɔtɔ fe yi.”
10 Eli yi a fala a xa, a naxa, “I fe xɔdɛxɛn nan maxɔdinxi n na na ra. Koni n
bama i fɛma waxatin naxan yi, xa i n to, na ligama i xa nɛn, koni xa i mi n to,
na mi ligama i xa.”
11 E yi sigatini, e fala tiini, nanunna, wontoro tɛɛ kanna nun soo tɛɛ kanne
yi so e tagi, Eli yi te kore wuluwulu gbeeni.
12 Elise yi a matoma a gbelegbelema, a naxa, “N fafe, n fafe! I dangu
Isirayilaa yɛngɛ so wontorone birin na e nun a soone!” A mi fa a to sɔnɔn.
Nayi, a yi a dugine suxu, a yi e yibɔ dungi firinna ra,
13 Elise yi doma gbeen tongo Eli naxan nabira. A xɛtɛ, a ti Yurudɛn baan
dɛ,
14 Eli doma gbeen naxan nabira, Elise yi na tongo, a baa igen garin, Elise
yi maxɔdinna ti, a naxa, “Alatala, Eli a Ala minɛn yi iki?” A mɔn yi baa igen
garin, na xanbi ra, baan yi taxun, Elise yi dangu.
15 Yeriko taan nabine ganla to a to wulani, e yi a fala, e naxa, “Eli a xaxinla
Elise yi.” E yi siga a ralandeni, e xinbi sin a bun ma.
16 E yi a fala a xa, e naxa, “Xɛmɛ sɛnbɛmaan muxu tonge suulun i ya
walikɛne yɛ, i waxi e xa sa i kanna fen? Yanyina nde Alatalaa Nii Sariŋanxin
bata a xali a sa a woli geyana nde fari hanma lanbanna nde kui.” Elise yi e
yabi, a naxa, “Ɛ nama e rasiga.”
17 Koni, e yi a karahan han! A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ e rasiga.” E yi muxu
tonge suulun nasiga naxanye Eli fen xi saxan, koni e mi a to mumɛ!
18 E to xɛtɛ Elise fɛma Yeriko taani, a yi a fala e xa, a naxa, “N mi yi a falɛ ɛ
xa, ‘Ɛ nama siga?’ ”

Elise Yeriko yi

19 Taan muxune yi a fala Elise xa, e naxa, “Nxu kanna, taan dɔxɔ kiin fan
alo i a toxi kii naxan yi, koni igen kobi han a mi tinŋɛ sansine yi soli.”
20 Elise yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ fa fɔxɔn na goron nɛnɛn kui, ɛ a so n yii.” E
fa a ra.
21 Elise yi siga tigin xunna ra, a fɔxɔn woli igeni, a yi a fala, a naxa,
“Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N bata igeni ito rasariŋan, a mi fa muxune
faxɛ, sansine fan nun fa solima nɛn.’ ”
22 Igen yi rasariŋan, keli na lɔxɔni fata Elise a falan na.
23 A kelimatɔɔn mɛnni siga Betɛli yi, a yi tema kiraan xɔn, taa yi diidine yi
fa, e yi a magele, e yi a fala a ma, e naxa, “Teli kanna siga! Teli kanna siga!”
24 A yi xɛtɛ, a e mato, a yi e danga Alatala xinli, sube xaŋɛ magaxuxi firin
yi mini fɔtɔnni, e diidine tonge naanin e nun firin yibɔ.
25 Elise yi keli mɛnni, a siga Karemele geyaan fari. Na xanbi ra, a xɛtɛ
Samari taani.

3

Yorami, Isirayila Mangana

1 Yuda manga Yosafati a mangayaan ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛdeni, Axabi a
dii xɛmɛn Yorami yi findi Isirayila mangan na Samari taani, a ɲɛɛ fu nun
firin mangayaan liga Isirayila xun na.
2 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a na liga nɛn, koni a mi dangu a fafe nun a
nga fe ɲaxine ra. A fafe kide gɛmɛ Baali sawuran naxanye ti, a ne kala,
3 koni Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan yulubin naxanye liga, naxan
Isirayila kaane ti yulubin ligan ma, a fan yi kankan ne ligan ma, a lu ne yi, a
mi xɛtɛ e fɔxɔ ra mumɛ!

Yorami yi Moyaba yɛngɛ

4 Moyaba mangan Mesa, yɛxɛɛ kurune nan yi a yii. Ɲɛɛ yo ɲɛɛ, a yi lan a xa
naxan so Isirayila mangan yii mudun na, na nan lanxi yɛxɛɛ diin wuli kɛmɛ
ma e nun yɛxɛɛ xungbe wuli kɛmɛ e nun e xabena.
5 Axabi to faxa, Moyaba mangan yi murutɛ Isirayila mangan xili ma.
6 Nayi, Yorami yi mini Samari taani, a Isirayila sofane birin malan.
7 A xɛrane rasiga a faladeni Yuda mangan Yosafati xa, a naxa, “Moyaba
mangan bata murutɛ n xili ma. I waxi fa feni n fɔxɔ ra Moyaba yɛngɛdeni
ba?” Yosafati yi a yabi, a naxa, “N sigama nɛn i fɔxɔ ra, i tan nun n tan keden
na a ra, n ma sofane i ya sofane nan e ra, n ma soone i ya soone nan e ra.”
8 Yosafati mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “En teen kiraan mundun xɔn?”
Yorami yi a yabi, a naxa, “Edɔn tonbonna kiraan xɔn.”
9 Isirayila mangan nun Yuda mangan nun Edɔn mangan yi siga, e xi
solofere sigan tixina, igen yi ɲan ganla yii e nun xuruseen naxanye yi biraxi
e fɔxɔ ra.
10 Nayi, Isirayila mangan yi a fala, a naxa, “Ee! Alatala en tan manga
saxanne xilixi nɛn, alogo a xa en sa Moyaba yamanan sagoni!”
11 Koni Yosafati yi a fala a xa, a naxa, “Alatalaa nabi yo mi na en nɔɛ
Alatala maxɔdinɲɛ naxan yi?” Isirayila mangana walikɛɛn yi a fala e xa, a
naxa, “Elise be, Safati a dii xɛmɛna, naxan yi igen sama Eli yiine ra.”
12 Yosafati yi a fala, a naxa, “Alatalaa falana Elise yi.” Nayi, Isirayila
mangan nun Yosafati nun Edɔn mangan yi godo a fɛma.
13 Elise yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Nanse i tan nun n tan tagi?
Siga i fafe nun i ngaa nabine fɛma.” Isirayila mangan yi a fala a xa, a naxa,
“Ɛn-ɛn, amasɔtɔ Alatala nan nxu tan manga saxanne xilixi alogo a xa nxu so
Moyaba yii.”
14 Elise yi a fala a xa, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, Sɛnbɛn
Birin Kanna, n walima naxan xa, xa n mi Yosafati binyaxi, Yuda mangana, i
bɔtɛ mi yi taranma n xa. N mi yi i matoma.
15 Iki, ɛ fa maxase maxana nde ra n xɔn.” Maxase maxan na maxaseen
maxa waxatin naxan yi, Alatala sɛnbɛn yi godo Elise ma.
16 A yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ɛ yili wuyaxi ge
lanbanni.’
17 Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ɛ mi foyen toma, ɛ mi tulen
toma mumɛ, koni lanbanni ito rafema nɛn igen na, ɛ yi ɛ min, ɛ tan nun ɛ
xuruse xungbene nun ɛ xuruse xunxurine.’
18 Koni fe di xuri nan na ra Alatala yii. A Moyaba yamanan soma nɛn ɛ yii.
19 Ɛ taa fangamane birin kalama nɛn e nun taa rakantanxine, ɛ wudi
faɲine birin sɛgɛma nɛn, ɛ yi tigine birin dutun, ɛ xɛɛne rafe gɛmɛne ra.”
20 Na xɔtɔn bode, saraxa ba waxatini, igen yi fa keli Edɔn yi, yamanan yi
rafe igen na.

21 Moyaba kaane to a mɛ a mangane fama e yɛngɛdeni, naxanye birin bata yi a li yɛngɛ so seen tongoden ma, e ne birin xili, e ti yamanan danna ra.
22 E to keli xɔtɔnni, sogen tixi igen na bɔxɔn fari ma, Moyaba kaane yi igen to wulani, a gbeeli alo wunla.
23 E yi a fala, e naxa, “Wunla na a ra! Mangane bata e bode yɛngɛ, e nun e sofane, e yi e bode faxa. Iki, Moyaba kaane, ɛ keli, en sa e yii seene tongo!”
24 E yi fa Isirayila ganla daaxadeni. Koni, Isirayila ganla yi keli, a Moyaba kaane yɛngɛ, e yi e gi ganla yɛɛ ra. Isirayila ganla yi bira e fɔxɔ ra han e sa so e yamanani, e yi Moyaba kaane nɔ.
25 E taane kala, e birin yi gɛmɛ keden kedenna woli xɛɛ faɲine yi, e xɛɛne rafe gɛmɛne ra, e yi tigine birin dutun, e yi wudi faɲine birin sɛgɛ. A raɲanna, Kiri-Haresɛti taan yinna nan tun yi fa a kiini, koni sofa lantan kanne fan yi fa na rabilin, e na fan yɛngɛ.
26 Moyaba mangan to a to a a mi yɛngɛn nɔɛ, a yi silanfan kanna muxu kɛmɛ solofere tongo alogo a xa kirani ba han Edɔn mangan fɛma, koni e mi nɔ.*
27 Nayi, a yi a dii singen tongo naxan yi lanma a xa ti a ɲɔxɔni, a yi a ba saraxan na taan yinna fari. Na xanbi ra, Moyaba kaane yi Isirayila kaane ɲaxankata han Isirayila kaane yi keli na yi, e xɛtɛ e konni.

4

Elise yi kaɲa gilɛn mali

1 Lɔxɔna nde kaɲa gilɛna nde yi fa Elise li, nabi ganla nabina nde nan yi a xɛmɛn na. A yi Elise mafan, a naxa, “I ya walikɛna, n ma xɛmɛn bata faxa, i a kolon a i ya walikɛɛn yi gaxuxi Alatala yɛɛ ra, koni doli kanna bata fa n ma dii xɛmɛ firin tongodeni, a xa e findi a konyine ra.”
2 Elise yi a maxɔdin, a naxa, “N nɔɛ nanse ligɛ i xa? A fala n xa nanse i yii banxini?” Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, “Sese mi i ya walikɛɛn yii banxini fɔ ture kundi keden.”
3 Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i sa goron yigenle maxɔdin i dɔxɔ bodene ra, i nama ndedi maxɔdin de!
4 I na so i konni, i dɛɛn balan ɛ nun i ya diine xun ma, i turen sa goronne birin kui, naxanye na rafe i ne dɔxɔ e dan na.”
5 Nayi, ɲaxanla yi keli a fɛma. A dɛɛn balan e nun a diine xun ma, e yi fa goronne ra, a yi e rafe.
6 Goronne birin to rafe, a yi a fala a dii xɛmɛn xa, a naxa, “Fa goron gbɛtɛye ra.” Koni a diin yi a yabi, a naxa, “Goron mi fa na.” Turen yi ba minɛ.
7 Ɲaxanla yi sa a fala sayiban xa. Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga, turen mati, i yi i ya donla fi, naxan na lu i yii, na i tan nun i ya diine rakisima nɛn.”

Sunami kaana diin yi keli sayani

8 Lɔxɔna nde Elise yi danguma Sunami taani, ɲaxalan nafulu kanna nde yi mɛnni, na yi a karahan a xa a dɛge. A nɛma yi danguɛ na waxati yo yi, a soma nɛn a konni a dɛge.
9 A yi a fala a xɛmɛn xa, a naxa, “N laxi a ra xɛmɛn naxan danguma en konni waxati yo waxati, Alaa muxu sariɲanxin na a ra.
10 En lan en xa konkodina nde ti a xa en ma sangansoon kɔɛ ra, en saden nun tabanla nun gbɛdɛn nun lɛnpun dɔxɔ a xa na. A nɔɛ yigiyɛ mɛnni nɛn a na dangu en konni.”

* **3:26: 3.26** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

11 Lɔxɔna nde Elise to fa Sunami yi, a te konkoni koren na, a sa a sa na yi.
12 A yi a fala a walikɛɛn Gexasi xa, a naxa, “Sunami kaan xili.” Gexasi yi na ɲaxanla xili, a fa a fɛma.
13 Elise yi a fala Gexasi xa, a naxa, “A fala ɲaxanla xa, i naxa, ‘I bata fe wuyaxi raba nxu xa. Nxu nɔɛ nanse ligɛ i xa? Nxu xa falan ti mangan xa i ya fe yi hanma sofa kuntigina?’ ” Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, “N dɔxi n ma yamanan nan tagi, sese mi dasaxi n ma.”
14 Elise yi Gexasi maxɔdin, a naxa, “Nanse xa liga a xa?” Gexasi yi a yabi, a naxa, “Dii mi a yii, a xɛmɛn bata fori.”
15 Elise yi a fala, a naxa, “Ɲaxanla xili.” Gexasi yi a xili, a yi fa, a so dɛɛn na.
16 Elise yi a fala a xa, a naxa, “Ɲɛɛ famatɔni waxatini ito yi, i diin barima nɛn, i a tongo i yii.” Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn, n kanna, sayibana, i nama wulen fala i ya walikɛɛn xa.”
17 Ɲaxanla na yi fudikan, ɲɛɛ famatɔni na waxati kedenni, a dii xɛmɛn bari, alo Elise a fala a xa kii naxan yi.
18 Diin yi gbo. Lɔxɔna nde, a yi siga a baba fɛma se xabane yireni,
19 diin yi a fala a baba xa, a naxa, “N xunna! N xunna!” A baba yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, “A xali a nga fɛma.”
20 Walikɛɛn yi a tongo, a a xali a nga fɛma. Diin yi lu a nga xinbine fari han yanyi tagini. Na xanbi ra, a faxa.
21 Ɲaxanla yi te, a sa diin sa sayibana saden ma, a dɛɛn balan a xun ma, a mini.
22 A yi a xɛmɛn xili, a naxa, “N bata i mafan i ya walikɛ keden nun sofanla keden nafa n ma, n waxi siga feni sayiban fɛma mafurɛn. N fama.”
23 A yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera i waxi siga feni a fɛma to? Kike Nɛnɛn hanma Matabu Lɔxɔn mi a ra.” A yi a yabi, a naxa, “Hali i mi kɔntɔfili.”
24 A yi sofanli tɔn, a fala a walikɛɛn xa, a naxa, “Ti sofanla yɛɛ ra. En siga, i nama ti, xa n mi i yamari.”
25 Nayi, e siga sayiban fɛma Karemele geyaan fari. Sayiban to a to fɛ wulani, a yi a fala a walikɛɛn Gexasi xa, a naxa, “Sunami kaan fama.
26 Iki i gi i sa a ralan, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Tana mi i ma? I ya xɛmɛn nun i ya diina, tana mi e ma?’ ” Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, “Tana yo mu.”
27 Koni, a sayiban fɛman li waxatin naxan yi geyaan fari, a yi a sanne suxu. Gexasi yi wa a radin feni ayi. Koni, sayiban yi a fala a xa, a naxa, “A lu na, amasɔtɔ a bɔɲɛn sunuxi, koni Alatala bata na feen luxun n ma, a mi a yitaxi n na.”
28 Nayi, ɲaxanla yi a fala a xa, a naxa, “N kanna, n yi i maxɔdin diina nde ma nun? N mi yi a fala i xa, ‘I nama n yanfa?’ ”
29 Elise yi a fala Gexasi xa, a naxa, “I tagi xidi, i n ma dunganna suxu i yii, i siga. Xa i naralan muxuna nde ra, i nama a xɔntɔn, xa muxuna nde i xɔntɔn, i nama a ratin. I xa n ma dunganna sa diin yɛtagi.”
30 Ɲaxanla yi a fala, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, n mi sigama xa i tan mi a ra.” Nayi, Elise yi siga a fɔxɔ ra.
31 Gexasi bata yi siga e yɛɛ ra, a bata yi dunganna sa diin yɛtagi, koni diin mi xui ramini, a mi a ramaxa. A xɛtɛ Elise ralandeni, a na feen fala a xa, a naxa, “Diin mi xulunxi.”
32 Elise so banxini waxatin naxan yi, diin bata yi faxa, a saxi a saden ma.
33 Elise yi so, a dɛɛn balan e firinna ma, a yi Alatala maxandi.

34 A te, a yi a sa diin fari, a dɛɛn lan a dɛɛn ma, a yɛɛne lan a yɛɛne ma, a yiine lan a yiine ma, a a yibandun a fari, diin fatin yi wolon.
35 Elise mɔn yi so banxini, a so a masigani. Na xanbi ra, a te, a mɔn yi a yibandun a fari. Diin yi tison dɔxɔ solofere, a yɛɛne yi rabi.
36 Elise yi Gexasi xili, a naxa, “Sunami kaan xili.”
37 Ɲaxanla yi fa, a bira a bun ma, a xinbi sin bɔxɔni. A diin tongo, a mini.

Sabi dontarena

38 Elise yi xɛtɛ Giligali taani, fitina kamɛn yi yamanani. Nabi ganla yi dɔxi a rabilinni. Elise yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, “Tunden dɔxɔ tɛɛn ma, i donseen nafala nabi ganla xa.”
39 E tan nde keden yi siga burunna ra sabi dɛ badeni, a yi sansina nde to burunna ra, a yi burunna ɲanla bolon, a dugin nafe. A to so, a yi e yixaba dungi dungin na tunden kui, koni muxe mi a kolon naxan yi a ra.
40 A to na donseen so muxune yii, e a don, e lu gbelegbelɛ, e naxa, “Sayibana, dabarin donseni!”
41 Elise yi yamarin fi, a naxa, “Fa murutu fuɲina nde ra n xa.” A to fa a ra, Elise yi a sa donseni. A yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, “A so muxune yii, e xa a don.” Sese ɲaxi mi fa luxi tunden kui.

Burun nawuyana ayi

42 Na waxati kedenni, xɛmɛna nde yi fa funde buru mɔxɔɲɛ ra e nun murutu kɛsɛ nɛnɛn bɛnbɛli keden sayiban xa, sa keli Baali-Salisa yi. Burun yi rafalaxi funde nɛnɛn nan na. Elise yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, “Donseene yitaxun yamaan na.”
43 A walikɛɛn yi a yabi, a naxa, “N nɔɛ a soɛ muxu kɛmɛ yii di?” Koni, Elise yi a fala a xa, a naxa, “A so muxuni itoe yii, e xa a don, amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘E e dɛgema nɛn, a dɔnxɛn yi lu.’ ”
44 Nayi, a yi burune sa muxu kɛmɛ yɛtagi, e e dɛge, a dɔnxɛn yi lu, alo Alatala a fala kii naxan yi.

5

Elise yi Naman nakɛndɛya

1 Arami mangana gali kuntigin Naman yi rafan a kanna ma, binye gbeen yi saxi a yi, amasɔtɔ Alatala nɔɔn fi Arami kaane ma a tan nan xɔn. Koni xɛmɛ wɛkilɛxi gbeeni ito, dogonfontɔɔn nan yi a ra.
2 Na waxatini, Arami sofane bata yi fa dii tɛmɛna nde ra konyiyani yɛngɛna nde xɔn sa keli Isirayila yamanani. Na nan yi Naman ma ɲaxanla walikɛɛn na.
3 Na dii tɛmɛn yi a fala a kanna ɲaxanla xa, a naxa, “Nabiin naxan Samari taani, xa n kanna siga na fɛma, a a yiyalanma nɛn a dogonfonna ma.”
4 Isirayila dii tɛmɛn naxan fala, Naman yi sa na fala a kanna xa, mangana.
5 Arami mangan yi a fala a xa, a naxa, “Siga Samari taani, n bataxin nasigama nɛn Isirayila mangan ma.” A yi siga, wure gbeti fixɛn kilo kɛmɛ saxan ɲɔxɔndɔnna a yii, e nun xɛmaan kilo tongo sennin e nun dugi faɲin fu.
6 A yi bataxin xali Isirayila mangan xɔn, a yi sɛbɛxi naxan kui, a naxa, “Iki, n bata n ma gali kuntigin Naman nasiga i ma naxan bataxini ito xalixi alogo i xa a dogonfonna dandan.”
7 Isirayila mangan to na bataxin xaran, a a dugine yibɔ a ma, a yi a fala, a naxa, “Ala nan n na ba? N xa nɔ faxan tiyɛ, hanma n maratangan ti?

Nanfera a xɛmɛni ito rafaxi n ma alogo n xa a rakɛndɛya dogonfonna ma? Ɛ a mato, a waxi yɛngɛn nan fen fe yi n na.”

8 Elise to a mɛ a Isirayila mangan bata a dugine yibɔ a ma, a xɛraan nasiga a faladeni mangan xa, a naxa, “Nanfera i ya dugine yibɔxi i ma? A lu a xa fa n fɛma, a kolonɲɛ nayi a nabina nde Isirayila yi.”

9 Naman yi fa e nun a soone nun a wontorone, a ti Elise a banxin dɛɛ ra.

10 Elise yi xɛraan nasiga a faladeni a xa, a naxa, “Siga, i sa i maxa Yurudɛn baani sanɲa ma solofere, i yiyalanma nɛn, i sariɲan.”

11 Naman yi xɔlɔ, a siga a falɛ, a naxa, “N ɲɔxɔ a ma, nabiin minima nɛn a konna kui, a ti n yɛtagi, a Alatala maxandi a xinla ra, a Ala, a yiin ti n yire xɔlɛne xun ma, a n ma dogonfonna dandan.

12 Abana baan nun Parapara baan naxanye Damasi taani, ne mi fisa Isirayila xudene birin xa ba? N mi yi nɔɛ n maxɛ ne yi n sariɲan ba?” Naman yi xɛtɛ, a xɔlɔxin yi siga.

13 Koni, a walikɛne yi fa a fala a xa, e naxa, “N fafe, xa nabiin yi fe xɔdɛxɛn nan maxɔdinxi i ma nun, i mi yi na ligɛ ba? Nanfera nayi, a naxan maxɔdinxi i ma, i mi na rabama? I bɔxɔn igeni gbansan, i sariɲanma nɛn.”

14 Nayi, a yi godo, a yi a bɔxɔn Yurudɛn baani sanɲa ma solofere, lan sayibana falan ma, a fatin yi liga alo dii ɲɔrɛn fatina, a sariɲan.

15 Naman yi xɛtɛ sayiban fɛma, e nun naxanye birin yi a fɔxɔ ra. E to fa, a yɛtɛ yita sayiban na, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata a kolon iki fa fala, ala yo mi na bɔxɔ xɔnna fari fɔ Isirayilaa Ala. N bata i mafan, tin i kiseen nasuxu n naxan soma i yii.”

16 Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi n naxan batuma, n mi tinɲɛ.” Naman yi a karahan. Koni a yi tondi.

17 Nayi, Naman yi a fala a xa, a naxa, “Bayo i tondixi, tin, sofali firin nɔɛ bɔxɔ fuɲin naxan xalɛ, na xa so n tan, i ya walikɛɛn yii, amasɔtɔ n tan, i ya walikɛɛn mi fa wama saraxa gan daxin nun saraxan ba feni ala gbɛtɛ yo xa, fɔ Alatala keden peen xa.

18 N na Alatala maxandɛ naxan na, a xa yafɛ n ma feni ito yi: N kanna na so a ala Rimɔn batu banxini a xinbi sindeni, nxu birin nan nxu xinbi sinma han bɔxɔni Rimɔn suxuren bun ma bayo a suxi n tan nan xɔn. Alatala xa yafɛ n ma ito a fe ra.”

19 Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga bɔɲɛ xunbenli.” Naman yi keli Elise fɛma.

Gexasi a tantanna

Naman to makuya ndedi,

20 Gexasi, sayibana Elise a walikɛɛn yi a fala a yɛtɛ ma, a naxa, “Arami kaan Naman yi waxi naxan fi fe yi n kanna ma, a mi tinxi sese ra. N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, n nan n gima nɛn a fɔxɔ ra, n yi sa sena nde rasuxu a ra.”

21 Nayi, Gexasi yi a gi Naman fɔxɔ ra. Naman to a to, a gima a fɔxɔ ra, a godo a wontoron kui a siga a ralandeni, a yi a fala a xa, a naxa, “Nanfe ligaxi?”

22 A yi a yabi, a naxa, “Fefe ɲaxi mi ligaxi. N kanna nan n nafaxi, a n xa fa a fala i xa a nabi ganla foninge firin baxi fadeni nɛn a konni iki sa keli Efirami geya yireni. N bata i mafan, i xa gbeti fixɛn kilo tonge saxan so n yii e xa, e nun sali dugi firin.”

23 Naman yi a yabi, a naxa, “Tin i xa gbeti fixɛn kilo tonge sennin tongo e
xa.” A yi a karahan, a yi gbeti fixɛn tongo, a sa bɛnbɛli firin kui, a sali dugi
firin so a yii, e nun a walikɛ firinna naxanye a xalima Gexasi xa.
24 E to geyaan fanna li, Gexasi yi e tongo walikɛne yii, a e raso banxini, a
walikɛne raxɛtɛ, ne yi siga.
25 A mɔn yi siga a kanna fɛma. Elise yi a fala a xa, a naxa, “I kelixi minɛn,
Gexasi?” A yi a yabi, a naxa, “N tan, i ya walikɛɛn mi sigaxi dɛdɛ.”
26 Koni Elise yi a fala a xa, a naxa, “I ɲɔxɔ a ma a n mi na xɛmɛn toxi n
xaxinli a yi tuganma a wontoron kui waxatin naxan yi, a fa i ralandeni?
Koni, dugi faɲin nun gbetin nasuxu waxati mi a ra iki, hanma oliwi binle
nun manpa binle* e nun xuruse xunxurin nun a xungbene nun konyi
xɛmɛne nun konyi ɲaxanle.
27 Nayi, Naman ma dogonfonna xɛtɛma nɛn i ma e nun i ya denbayana
habadan.” Gexasi kelima Elise fɛma waxatin naxan yi, a fatin mafixaxi
dogonfonna ra alo balabalan kɛsɛna.

6

Bunbi mɛlɛnna yi bira igeni

1 Nabi ganla yi a fala Elise xa, e naxa, “A mato nxu tan nun i tan, en na en
malanma dɛnaxan yi mɛnna xurun en ma.
2 Xa i tin, nxu xa siga han Yurudɛn baan dɛ, birin yi xalanbena nde fen
mɛnni, nxu yi malanden nafala mɛnni en xa.” Elise yi e yabi, a naxa, “Ɛ
siga.”
3 E tan nde yi a fala a xa, a naxa, “Tin i xa fa i ya walikɛne fɔxɔ ra.” A yi a
yabi, a naxa, “N sigama nɛn.”
4 A yi siga e fɔxɔ ra. E to Yurudɛn baan li, e wudine sɛgɛ.
5 E tan nde yi xalanbe sɛgɛni, a bunbi mɛlɛnna yi bira igeni. A gbelegbele,
a naxa, “N kanna, a xandixin na a ra!”
6 Sayiban yi a maxɔdin, a naxa, “A biraxi minɛn yi?” A yi a yita a ra. Nayi,
Elise yi wudi yiina nde sɛgɛ, a woli na yire kedenni, bunbi mɛlɛnna yi te
igen xun ma.
7 Elise mɔn yi a fala, a naxa, “A tongo.” Na xɛmɛn yi a yiin nasiga, a tongo.

Arami sofane yɛɛne yi danxu

8 Yɛngɛn yi Arami mangan nun Isirayila yamanan tagi, a yi sofa kuntigine
malan, e xa e bode to. Na xanbi ra, a yi a ragidi a ganla xa daaxa dɛnaxan yi.
9 Koni sayiban yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “I yɛtɛ rakantan
dangu feen na mɛnni, amasɔtɔ Arami kaane fama mɛnni.”
10 Isirayila mangan yi muxune rasiga mɛnna kantandeni, sayiban
dɛnaxan mataxamaseri a xa.
Na yi raba sanɲa ma wuyaxi, Elise yi Isirayila mangan nakolonma, na fan
yi a ɲɔxɔ luma.
11 Arami mangan yi yifu na feene fe ra, a a walikɛne xili, a fala e xa, a
naxa, “Ɛ mi a falɛ n xa, nde walima Isirayila mangan xa en yɛ?”
12 A walikɛ keden yi a fala, a naxa, “Muxu yo, n kanna mangana. Koni,
Nabi Elise naxan Isirayila yi, i falan naxanye tima i xi banxini, na nan ne
falama Isirayila mangan xa.”

---

* **5:26: 5.26** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

13 Mangan yi a fala, a naxa, “Ɛ siga, a sa dɛnaxan yi, ɛ sa mɛnna to, n xa a
suxu.” E yi fa a fala a xa, e naxa, “A Dotan taan nin.”
14 A yi soone nun yɛngɛ so wontorone rasiga e nun gali gbeena, e sa so kɔɛ
tagini e taan nabilin.
15 Sayibana walikɛɛn yi keli xɔtɔn, a mini, ganla nde yi taan nabilinxi
soone nun wontorone ra. Sayibana walikɛɛn yi a fala a xa, a naxa, “N
kanna, en nanse ligama?”
16 A yi a yabi, a naxa, “I nama gaxu, amasɔtɔ naxanye en fɔxɔ ra, ne wuya
dangu naxanye e fɔxɔ ra.”
17 Elise yi Alatala maxandi, a naxa, “N bata i mafan, n ma walikɛɛn yɛɛne
rabi alogo a xa toon ti.” Alatala yi walikɛɛn yɛɛne rabi, a geyane to rafexi
soone nun yɛngɛ so wontoro tɛɛ kanne ra Elise rabilinni.
18 Arami kaane yi godo Elise fɛma. A yi Alatala maxandi falani ito ra, a
naxa, “Sofani itoe yɛɛne danxu.” Alatala yi e yɛɛne danxu, fata Elise a falan
na.
19 Elise yi a fala sofane xa, a naxa, “Be xa mi kiraan na, taani ito mi a ra, ɛ
bira n fɔxɔ ra, ɛ xɛmɛn naxan fenma, n xa ɛ xali na fɛma.” A yi e xali Samari
taani.
20 E to so Samari taani, Elise yi a fala, a naxa, “Alatala muxuni itoe yɛɛne
rabi, e xa toon ti.” Alatala yi e yɛɛne rabi, e a to, e Samari taan tagini.
21 Isirayila mangan to e to, a fala Elise xa, a naxa, “N fafe, n xa e faxa?”
22 Elise yi a yabi, a naxa, “I mi e faxama. I darixi na muxune faxɛ nɛn ba,
naxanye suxi yɛngɛni? Burun nun igen so e yii, e xa e dɛge, e min, na xanbi
ra, i e lu e siga e kanna fɛma.”
23 Isirayila mangan yi donse gbeen so e yii, e e dɛge, e e min, e siga e
kanna fɛma. Arami ganle mi fa Isirayila bɔxɔn yɛngɛ na waxatini.

Fitina kamɛna Samari taani

24 Na dangu xanbini, Arami manga Ben-Hadada yi a ganla birin malan, e
sa Samari taan nabilin yɛngɛni.
25 Na marabilinna fe ra, fitina kamɛ gbeen yi so Samari yi, e yi na raxɔdɔxɔ
ayi han sofali xun kedenna yi sarama gbeti gbanan tonge solomasɛxɛ, e nun
ganba gbiin kilo tagi yi sarama gbeti gbanan suulun nan na.
26 Isirayila Mangan yi danguma yinna fari, ɲaxanla nde yi gbelegbele a
ra, a naxa, “Mangana, n kanna, nxu rakisi!”
27 A yi a yabi, a naxa, “Xa Alatala mi i rakisi, n tan i rakisɛ nanse ra?
Murutu dɔnxɛ mi fa na, minse dɔnxɛ mi na.”
28 Mangan mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “I waxi nanse xɔn?” A yi a yabi, a
naxa, “Ɲaxanla nde nan a falaxi n xa, a naxa, ‘I ya diin ba. En na a don to, tila
en yi n fan ma diin don.’
29 Nxu bata n ma diin ɲin, nxu yi a don. Na xɔtɔn bode, n yi a fala a xa, n
naxa, ‘I ya diin ba, en na a don.’ Koni a bata a diin luxun.”
30 Mangan to ɲaxanla falane mɛ, a a dugine yibɔ, a dangumatɔna yinna
fari, yamaan yi a to a kasa bɛnbɛnla ragodoxi a ma sununi a domaan bun.
31 Mangan yi a fala, a naxa, “Ala xa n tɔrɔ a ɲaxun birin yi xa Safati a dii
xɛmɛna Elise xunna lu a dɛ to.”

Elise yi kamɛn naɲanna fe fala

32 Anu Elise yi dɔxi a banxini, fonne yi dɔxi a fɛma. Mangan yi muxuna
nde rasiga a fɛma. Koni benun xɛraan xa so, Elise yi a fala fonne xa, a naxa,
“Ɛ mato, faxa tiini ito muxun nafama n xunna sɛgɛdeni n dɛ! Ɛ tuli mati.

Xɛraan na fa, ɛ dɛɛn balan, ɛ a radinɲɛ ayi dɛɛn na. Yanla, en mi a kanna san xuiin mɛma a xanbi ra ba?"
33 Elise mɔn yi fala tiini singen, xɛraan yɛtɛɛn yi ti dɛɛn na, a yi mangan fala xuiin ti, a naxa, "Tɔrɔni ito birin kelixi Alatala nan ma, n mɔn fa nɔɛ n yigi tiyɛ nanse gbɛtɛ mɔn na Ala yii?"

7

1 Elise yi a yabi, a naxa, "Ɛ tuli mati! Ɛ Alatalaa falan namɛ! Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Waxatini ito yi tila, murutu fuɲin kilo fu nun firinna sɔtɔma gbeti gbanan keden nan na, e nun fundenna kilo mɔxɔɲɛn nun naaninna, gbeti gbanan keden Samari taan so dɛɛn na.' "
2 Sofa kuntigin naxan nun mangan na a ra waxatin birin, na yi sayiban yabi, a naxa, "Hali Alatala yalenne raba kuyen ma, i bade naxanye falade, ne rakamalɛ ba?" Elise yi a fala a xa, a naxa, "I a toma nɛn i yɛɛne ra, koni i mi na donseen donma."

Arami kaane yi keli e daaxadeni

3 Na waxatini, dogonfontɔ naanin yi dɔxi taan so dɛɛn dɛxɔn, naxanye a fala e bode xa, e naxa, "En luma be nanfera han en faxa?
4 Xa en na a fala a en xa so taani ito kui, en faxama nɛn bayo fitina kamɛn na yi. Xa en lu be fan yi, na fan en faxama nɛn. En siga, en sa en yɛtɛ dɛntɛgɛ Arami kaane ganla daaxadeni, xa e en lu en nii ra, en kisi, xa e en faxa, en faxa."
5 Nayi, ɲinbanna ra e yi siga Arami kaane ganla daaxadeni. E to ganla daaxaden li, muxu yo mi yi na.
6 Arami kaane ganla daaxadeni, Marigin bata yi wontorone nun soone gali gbeen xuiin namini mɛnni, Arami kaane bata yi a fala e bode xa, e naxa, "Isirayila mangan bata Xiti kaane mangan nun Misiran kaane mangan sare fi en xili ma, alogo e xa e ganle rafa en yɛngɛdeni."
7 Ɲinbanna ra, e yi keli, e yi e gi, e yi bubune nun e soone nun e sofanle rabeɲin, e ganla daaxaden yi lu alo a yi kii naxan yi, e yi e gi alogo e xa e niine rakantan.
8 Dogonfontɔne bata yi so ganla daaxaden danna ra, e so bubuna nde kui, e e dɛge, e e min, e gbetin nun xɛmaan nun dugine tongo, e sa e luxun. E mɔn yi fa so bubu gbɛtɛ kui, e seene tongo, e sa a luxun.

Samari taan yi xɔrɔya

9 E mɔn yi a fala e bode xa, e naxa, "En mi a ligaxi alo a daxa kii naxan yi. Xibaru faɲin lɔxɔn nan to, xa en dundu, en ti han xɔtɔnna kɛnɛnna, tɔrɔna en lima nɛn. En siga iki en sa manga banxin nakolon."
10 E siga, e taan dɛɛn kantan tiine xili, e a fala e xa, e naxa, "Nxu bata so Arami ganla daaxadeni, muxu yo mi na, muxu xui yo mi mɛma na yi, soo xidixine nun sofali xidixine nan na, e nun bubu rabeɲinxine alo e kanne e luxi kii naxan yi."
11 Dɛɛ kantanne yi muxune xili, e yi e xɛ manga banxin kui.
12 Mangan yi keli kɔɛɛn na, a yi a fala a walikɛne xa, a naxa, "Arami kaane naxan liga fe yi en na, n waxi na yɛba feni ɛ xa. Bayo e a kolon a kamɛna en ma, e bata keli ganla daaxadeni e sa e luxun burunna ra, e mirixi a ma, e naxa, 'E na mini taani, en na e ɲɛɲɛne suxu, en so taani!' "
13 Mangana sofa kuntigi keden yi a yabi, a naxa, "Soon naxanye luxi taani en suulun tongo ne yɛ, en muxune rasiga ne fari Arami kaane daaxan

matodeni. Yanyina nde e faxama nɛn, koni e mɔn na lu be e tan nun Isirayila yamaan birin faxama nɛn."
14 E yi yɛngɛ so wontoron firin nun soone tongo, mangan yi xɛrane rasiga Arami ganla xɔn fendeni, a naxa, "Ɛ siga, ɛ a mato."
15 E yi siga Arami kaane fɔxɔ ra han Yurudɛn baani, kiraan birin yi rafexi dugine nun seene ra Arami kaane naxanye wolɛ ayi e xɔdɔxɔn kui. Xɛrane yi xɛtɛ, e yi a fala mangan xa.
16 Yamaan yi mini, e seene birin tongo Arami kaane ganla daaxadeni. Na waxatini, yamaan yi murutu fuɲin kilo fu nun firin sɔtɔma gbeti gbanan keden nan na, e nun fundenna kilo mɔxɔɲɛn nun naanin gbeti gbanan kedenna ra fata Alatalaa falan na.
17 Sofa kuntigin naxan nun mangan yi a ra waxatin birin, mangan bata yi dɛɛn kantan feen taxu na ra, koni yamaan yi na kuntigin yibodon dɛɛn na, a faxa, alo sayibana a fala kii naxan yi mangan to siga a fɛma.*
18 Sayiban bata yi a fala mangan xa, a naxa, "Waxatini ito yi tila, murutu fuɲin kilo fu nun firinna sɔtɔma nɛn gbeti gbanan kedenna ra, e nun fundenna kilo mɔxɔɲɛn nun naanin, gbeti gbanan kedenna ra Samari dɛɛn na."
19 Anu, kuntigin sayiban yabi nɛn, a naxa, "Hali Alatala yalenne raba kuyen ma, i bade naxanye falade, ne rakamalɛ ba?" Elise fan yi a yabi, a naxa, "I a toma nɛn i yɛɛne ra, koni i mi na donseen donma."
20 Na feen nan a li, yamaan yi a yibodon dɛɛn na, a faxa.

8

Sunami kaana taruxun naɲanna

1 Elise ɲaxanla naxan ma dii nii bira ayi, Elise yi a fala na xa, a naxa, "Keli, i siga, i tan nun i ya denbayana, dɛnaxan na i kɛnɛn, i sa dɔxɔ mɛnni, amasɔtɔ Alatala fitina kamɛn nafama nɛn yamanani ɲɛɛ solofere."
2 Ɲaxanli ito yi keli, a sayiban fala xuiin suxu. A yi siga, e nun a denbayana, a sa dɔxɔ Filisiti kaane yamanani ɲɛɛ solofere.
3 Ɲɛɛ solofere danguxina, ɲaxanla yi fa keli Filisitine yamanani, a sa a banxin nun a xɛɛne maxandi mangan na.
4 Mangan nun sayibana walikɛɛn Gexasi yi fala tiini, mangan yi a fala a xa, a naxa, "N bata i mafan, Elise fe gbeen naxanye birin liga, ne yɛba n xa."
5 A yi ne yɛbama mangan xa waxatin naxan yi, Elise muxun nii bira ayi kii naxan yi, a ɲaxanla naxan ma dii rakeli, na yi fa mangan mafandeni a banxin nun a xɛɛna fe ra. Gexasi yi a fala, a naxa, "Mangana, n kanna, a tan ɲaxanla nan ito ra, e nun a diina, Elise naxan nakeli."
6 Mangan yi ɲaxanla maxɔdin na feen na, ɲaxanla yi a yɛba a xa. Na xanbi ra, mangan yi a walikɛ gbeena nde yamari, a naxa, "N waxi nɛn sese ɲaxanli ito gbeen na, a birin xa raxɛtɛ a ma, e nun a xɛɛn munanfanna birin, fɔlɔ a keli lɔxɔn ma be han to."

Elise nun Xasayele

7 Elise yi siga Damasi taani. Arami manga Ben-Hadada yi furaxi, e yi a fala a xa, e naxa, "Sayiban bata fa be."

* **7:17: 7.17** Na feen sɛbɛxi Mangane firinden 7.2 kui.

8 Mangan yi a fala Xasayele xa, a naxa, “Kisena nde tongo i siga sayiban fɛma, Alatala maxɔdin a tan yi, i yi a maxɔdin xa n yiyalanɲɛ n ma fureni ito ma.”
9 Xasayele yi siga Elise fɛma, a kisena nde xali a yii. Se faɲin naxan birin yi a yii Damasi taani, a yi na ndee sa ɲɔgɔmɛ tonge naanin xun ma. A to so, a yi a yita Elise ra, a yi a fala a xa, a naxa, “I ya diin Ben-Hadada, Arami mangan nan n nafaxi a faladeni i xa, a naxa, ‘N yiyalanma nɛn fureni ito ma ba?’ ”
10 Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i yi a fala a xa, i naxa, ‘I yiyalanma nɛn.’ Koni, Alatala bata a fala n xa a faxama nɛn.”
11 Sayiban yi a yɛɛn kankan Xasayele ra. Na xanbi ra, sayiban yi wuga.
12 Xasayele yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera, n kanna, i wugama?” Elise yi a yabi, a naxa, “Bayo n na a kolon i fe ɲaxin ligama nɛn Isirayila kaane ra, i tɛɛn soma nɛn taa sɛnbɛmane ra, i banxulanne faxama nɛn silanfanna ra, i yi e dii futene yibutuxun, i yi e ɲaxalan fudi kanne kuine rabɔ ayi.”
13 Xasayele yi a fala, a naxa, “Koni sɛnbɛtaren nan n tan i ya walikɛɛn na alo barena, n nɔɛ na feene ra di?” Elise yi a fala a xa, a naxa, “Alatala bata a fala n xa a i findima nɛn mangan na Arami yamanani.”
14 Xasayele yi keli Elise fɛma, a fa a kanna fɛma. Ben-Hadada yi a maxɔdin, a naxa, “Elise nanse falaxi i xa?” Xasayele yi a yabi, a naxa, “A n yabixi nɛn a i yiyalanma nɛn.”
15 Na xɔtɔn bode, Xasayele yi bitinganna tongo, a yi a sin igeni, a so mangan yɛtagin xun na alogo a xa a niiraxinli gbɛtɛn a ma, mangan yi faxa. Xasayele yi ti mangan ɲɔxɔni.

Yehorami, Yuda mangana
Taruxune Firinden 21.5-20

16 Isirayila manga Yorami, Axabi a dii xɛmɛna mangayaan ɲɛɛ suulundeni, Yuda manga Yosafati a dii xɛmɛn Yehorami yi findi mangan na Yuda xun na,
17 a barin ɲɛɛ tonge saxan e nun firin ti waxatin naxan yi. A yi ɲɛɛ solomasɛxɛ ti mangayani Yerusalɛn yi.
18 A wali kiin yi ɲaxu alo Isirayila mangane, alo Axabi a denbayana, amasɔtɔ a bata yi Axabi a dii tɛmɛna nde dɔxɔ. Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a na liga nɛn.
19 Koni Alatala mi wa Yuda yamanan kala feni Dawuda fe ra, a walikɛna, amasɔtɔ a layirin tongo nɛn Dawuda xa, a ɲɔxɔn mi ɲanɲɛ mangayani habadan, a tan nun a diine.
20 Yehorami waxatini, Edɔn kaane yi murutɛ Yuda xili ma, e yi mangana nde dɔxɔ e yɛtɛ xa.
21 Yehorami yi siga Sayiri yi, e nun a yɛngɛ so wontorone birin. Kɔɛ tagini, mangan nun a wontoro kuntigine yi Edɔn kaane yɛngɛ naxanye bata yi e rabilin, e yi e nɔ. Koni, Yuda sofane yi e gi, e siga e konni.
22 Edɔn kaane yi lu murutɛxi Yudaa nɔ sɔtɔn xili ma han to. Libina kaane fan murutɛ nɛn na waxatini.
23 Yehorami kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin ligaxi, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu kɛdine kui.
24 Yehorami to faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma Dawudaa Taani. A diina Axasiya yi ti a ɲɔxɔni.

Axasiya, Yuda mangana
Taruxune Firinden 22.1-6

25 Isirayila manga Yorami, Axabi a dii xɛmɛna mangayaan ɲɛɛ suulundeni,
Yehorami a dii xɛmɛna Axasiya yi findi mangan na Yuda xun na.
26 Axasiya barin bata yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛ ti a findi mangan na waxatin naxan
yi. A yi ɲɛɛ keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga xili Atali, Isirayila
manga Omiri a mamandenna.
27 A sigati kiin yi lu alo Axabi a denbayana, a yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra
yi alo Axabi a denbayana amasɔtɔ e nun Axabi a denbayaan bata yi bira e
bode yi lan futun ma.
28 Axasiya yi siga Axabi a diin Yorami fɔxɔ ra yɛngɛni Xasayele Arami
mangan xili ma Ramoti taani Galadi yamanani. Arami kaane yi Yorami
maxɔlɔ.
29 Manga Yorami yi xɛtɛ a fure dɛɛne dandandeni Yɛsɛreli taani Arami
kaane naxanye sa a ma Ramoti yi, a to yi Arami manga Xasayele yɛngɛma.
Yuda manga Yehorami a dii xɛmɛna Axasiya yi godo Yɛsɛreli yi Axabi a dii
xɛmɛn Yorami matodeni, amasɔtɔ a yi furaxi.

9

Yehu, Isirayila Mangana

1 Nabi Elise yi nabi keden xili nabi ganla yɛ, a yi a fala a xa, a naxa, “I tagi
xidi, i turen tongo. I siga Ramoti taani Galadi yi.
2 I na so mɛnni, i Yehu toma nɛn, Yosafati a diina, Nimisi mamandenna. I
sa a tongo a lanfane tagi, i yi a xali a danna konko madunduxina nde kui.
3 I turen tongo, i yi a sa a xunni, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N bata i sugandi Isirayila mangan na.’ Na xanbi ra, i banxin
dɛɛn nabi, i gi, i nama ti!”
4 Nabi foningen yi siga Ramoti taani Galadi yi.
5 A to so, gali kuntigine yi dɔxi. A yi a fala, a naxa, “Kuntigina, falana n xɔn
ma i xa.” Yehu yi a fala a xa, a naxa, “I waxi fala ti feni nde xa nxu yɛ?”
Nabiin yi a yabi, a naxa, “I tan, kuntigina.”
6 Yehu yi keli a so banxini, foningen yi turen sa a xunni, a naxa, “Alatala,
Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N bata i sugandi Isirayila mangan na,
Alatalaa yamana.
7 I Axabi a denbayaan faxama nɛn, i kanna. N na n ma walikɛne, n ma
nabine wunla ɲɔxɔma nɛn Yesabele ra, e nun Alatalaa walikɛne birin wunla.
8 Axabi a denbayaan birin faxama nɛn. Axabi gbeen naxan na, n na a
birin naxɔrima nɛn, konyin nun xɔrɔna Isirayila yi.
9 N na Axabi a denbayaan luma nɛn alo Yerobowan ma denbayana,
Nebati a diina, e nun Basaa denbayana, Axiyaa diina.
10 Barene Yesabele donma nɛn Yɛsɛreli a bɔxɔni, muxu yo mi taranma na
naxan a maluxunma.’ ” Na xanbi ra, foningen yi banxin dɛɛn nabi, a gi.
11 Yehu to mini siga a kanna walikɛne fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa,
“Nanse ligaxi? Nanfera daxuni ito faxi i fɛma?” Yehu yi e yabi, a naxa, “Ɛ
muxu sifani itoe kolon e nun a nɔɛ naxan falɛ.”
12 Koni e yi kankanɲɛ a ma, e naxa, “I wule! Nxu yabi.” A yi a fala e xa, a
naxa, “A falan tixi n xa iki nun ikimaan nan na, a naxa, ‘Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N bata i sugandi Isirayila mangan na.’ ”
13 E birin yi e domane ba e ma mafurɛn, e yi e sa Yehu sanna bun ma
tedene ma, e xɔtaan fe, e sɔnxɔ, e naxa, “Yehu nan mangan na!”

Yehu yi Manga Yorami faxa

14 Nayi, Yehu, Yosafati a diina, Nimisi mamandenna, na yi yanfani tɔn
Yorami xili ma. Na lixi nɛn Yorami nun Isirayila kaane birin yi Ramoti
Galadi makantanma Xasayele yɛɛ ra, Arami mangana.
15 Manga Yorami bata yi xɛtɛ a furene dandandeni Yɛsɛreli taani, Arami
kaane a maxɔlɔn naxanye ti, a to yi Xasayele yɛngɛma, Arami mangana.
Yehu yi a fala, a naxa, “Xa ɛ waxɔnna na a ra, ɛ nama tin muxu yo yi mini
taani siga xibarun nalideni Yɛsɛreli yi.”
16 Yehu yi te a wontoron kui, a yi siga Yɛsɛreli yi, amasɔtɔ Yorami yi saxi
mɛnni e nun Yuda manga Axasiya bata yi godo a matodeni.
17 Kantan muxun naxan yi tixi Yɛsɛreli yinna xuntagi, na yi Yehu a ganla
to fɛ. A yi a fala, a naxa, “N ganla nde toon fɛ.” Yorami yi a yamari, a naxa,
“Soo ragina nde tongo i yi a rasiga e yɛɛ ra e maxɔdindeni xa bɔɲɛsaan na a
ra.”
18 Soo ragiin yi siga Yehu yɛɛ ra, a fala Yehu xa, a naxa, “Mangana ito nan
falaxi, a naxa, ‘Bɔɲɛsaan na a ra ba?’ ” Yehu yi a yabi, a naxa, “Nanse
bɔɲɛsaan na i tan xa? Bira n fɔxɔ ra.” Kantan muxun yi a yɛba Yorami xa, a
naxa, “Xɛraan bata siga e fɛma koni a mi fama.”
19 Yorami mɔn yi soo ragi gbɛtɛ rasiga, na yi fa e fɛma, a yi a fala Yehu xa, a
naxa, “Mangani ito nan falaxi, a naxa, ‘Bɔɲɛsaan na a ra ba?’ ” Yehu yi a
yabi, a naxa, “Nanse bɔɲɛsaan na i tan xa? Bira n fɔxɔ ra.”
20 Kantan muxun yi a yɛba Yorami xa, a naxa, “Xɛraan bata siga e fɛma
koni a fan mi fama. Muxuni ito wontoro ragi kiin ligaxi alo Yehu, Nimisi
mamandenna, amasɔtɔ a ragima nɛn alo fatɔna.”
21 Nayi, Yorami yi a yamari a e xa a wontoroni tɔn. A to a yitɔn, Isirayila
manga Yorami e nun Yuda manga Axasiya, e birin yi siga e wontorone kui
Yehu ralandeni. E yi na ralan Naboti Yɛsɛreli kaana a xɛɛn ma.
22 Yorami to Yehu to, a yi a fala a xa, a naxa, “Bɔɲɛsaan na a ra ba?” Yehu
yi a yabi, a naxa, “Bɔɲɛsana! I a kolon i nga Yesabele mɔn ala gbɛtɛne
batuma e nun a kɔɛrayaan nabama!”
23 Yorami yi soon firifiri, a gi, a fala Axasiya xa, a naxa, “Yanfana,
Axasiya!”
24 Koni Yehu yi a xanla tongo a Yorami bun a tungun longonna ra a fari.
Xali ma kunla yi sa mini a sondonni, Yorami yi bira a wontoron kui, a faxa.
25 Yehu yi a fala a sofa kuntigin Bidikari xa, a naxa, “A tongo, i sa a woli
Naboti Yɛsɛreli kaana xɛɛn ma, i ɲɔxɔ na xɔn ma i tan nun n tan yi soon fari
lɔxɔn naxan yi a fafe Axabi fɔxɔ ra, Alatala yi gbaloni ito fala a ma:
26 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘N Naboti nun a diine wunla toxi nɛn
xoro, n na i ligama na kii nin xɛɛni ito yi. Alatalaa falan nan na ra!’ Nayi, a
tongo i yi a woli ayi xɛɛn ma, fata Alatalaa falan na.”

Yehu yi Axasiya faxa
Taruxune Firinden 22.7-9

27 Yuda manga Axasiya to na to, a yi a gi Beti-Gan kiraan xɔn. Yehu yi a
sagatan, a fa a fala a xɛmɛne xa a e fan xa Axasiya faxa. E yi a sɔxɔn a
wontoron kui, a yi tema Guri geyaan kiraan xɔn waxatin naxan yi
Yibeleyami taan dɛxɔn. Axasiya yi a gi han Megido taani, a sa faxa na.
28 A walikɛne yi a xali wontoron kui Yerusalɛn yi, e a maluxun a
bilinganna kui a benbane fɛma Dawudaa Taani.
29 Axasiya bata yi findi mangan na Yuda yi, Axabi a diin Yorami a
mangayaan ɲɛɛ fu nun kedendeni.

Yesabele faxa fena

30 Yehu yi so Yɛsɛreli taani. Yesabele to na mɛ, a kalen sa a yɛɛn na, a
xunsɛxɛni tɔn, a ti foye soden na.
31 Yehu to yi danguma taan so dɛɛn na, Yesabele yi a fala a xa, a naxa, “I
bata fa bɔɲɛ xunbenla ra ba, i tan naxan luxi alo Simiri naxan a kanna
faxa?”
32 Yehu yi a yɛɛ rafindi sangansoon foye soden ma, a yi a fala, a naxa,
“Nde n tan xɔn? Nde?” Walikɛ firin hanma saxan manga banxini, ne yi e yɛɛ
ragodo a ma keli sangansoon kɔɛ ra.
33 Yehu yi a fala ne xa, a naxa, “Ɛ a woli bɔxɔni!” E yi Yesabele woli bɔxɔni,
a wunla yi banxin nun soone kasi, Yehu yi a yibutuxun a yɛngɛ so wontoron
na.
34 Yehu yi so, a a dɛge, a a min, a yi a fala, a naxa, “Mangana dii tɛmɛn nan
yi ɲaxalan dangatɔni ito ra, ɛ a maluxun bɛtɛ.”
35 E siga a maluxundeni, koni e a xun xɔnna nun a sanne nun a yii kuine
nan tun to.
36 E xɛtɛ a faladeni Yehu xa. Nayi, Yehu yi a fala, a naxa, “Alatala na nan
fala fata Eli ra, a walikɛna, Tisibi kaana, fa fala barene Yesabele suben
donma nɛn Yɛsɛreli a xɛɛn ma,*
37 Yesabele binbin luma nɛn xɛɛn ma alo kuruna, nayi muxu yo mi nɔɛ a
falɛ, fa fala ‘Yesabele na a ra.’ ”

10

Axabi a denbayaan halagi fena

1 Axabi a diin muxu tonge solofere nan yi Samari taani. Yehu yi bataxine
sɛbɛ a e rasiga taan sofa kuntigine ma e nun fonne Yɛsɛreli taani Samari yi,
e nun muxun naxanye Axabi diine maxuruma. A yi a sɛbɛxi,
2 “Iki, ɛ na kɛdini ito masɔtɔ, bayo ɛ kanna diine ɛ fɛma e nun yɛngɛ so
wontorone nun soone ɛ fɛma e nun taa rakantanxina nde nun yɛngɛ so
seene ɛ yii,
3 nayi, ɛ ɛ kanna diina nde sugandi mangan na ɛ kanna diine yɛ naxan fisa
e birin xa e nun naxan lan a xa findi mangan na, ɛ na ti mangayani. Na
xanbi ra, ɛ n yɛngɛ, ɛ yi ɛ kanna denbayaan xun mayɛngɛ.”
4 Koni, e yi gaxu han, e a fala e bode tagi, e naxa, “Xa manga firin mi a nɔ,
en tan a nɔɔn di?”
5 Manga banxin kuntigin nun taan kuntigin nun fonne nun muxun
naxanye Axabi a diine maxuruma, ne yi xɛraan nasiga a faladeni Yehu xa, e
naxa, “I ya walikɛne nan nxu ra, i na naxan yo fala nxu xa, nxu na nan
ligama. Nxu mi muxu yo tima mangan na. Naxan nafan i ma, na liga.”
6 Yehu mɔn yi bataxin firinden sɛbɛ e ma, a yi sɛbɛxi naxan kui, a naxa, “Xa
ɛ n tan nan xa, xa ɛ xuruxi n ma, ɛ kanna diine xunne sɛgɛ e dɛ, ɛ fa n fɛma
Yɛsɛreli taani tila xɔtɔnni waxati kedenni ito yi.” Anu mangana diine muxu
tonge solofere yi taan muxu gbeene konne nin, naxanye yi e maxuruma.
7 Bataxin to so, e yi mangana dii tonge soloferene suxu, e yi e kɔɛ raxaba,
e yi e xunne sa bɛnbɛnla kui, e yi e xali Yehu yɛɛ ra Yɛsɛreli yi.
8 Xɛraan yi fa Yehu rakolon, a yi a fala a xa, a naxa, “E bata fa mangana
diine xunne ra.” Yehu yi a yamarin fi, a naxa, “Ɛ e sa kuru firinna ra taan so
dɛɛn na han xɔtɔnni.”

* **9:36: 9.36** Na feen mɔn sɛbɛxi Mangane Singen 21.23 kui.

9 Xɔtɔnni, Yehu yi mini, a yi a yita yamaan birin na, a yi a fala e xa, a naxa,
“Ɛ tan nan tinxin. N tan bata yanfan so n kanna ma, n yi a faxa. Anu, nde
itoe birin faxaxi?
10 Nayi, ɛ bata a kolon, fa fala Alatalaa falan naxan yo tixi Axabi a
denbayaan xili ma, na sese mi luma a rabataren na. Alatala bata ne
rakamali a falan naxanye ti fata a walikɛna Eli ra.”
11 Naxanye birin yi luxi Axabi a denbayani Yɛsɛreli yi, Yehu yi ne faxa, a
kuntigine nun a xɔyine nun a kide kiine, a mi keden peen lu.

Yehu yi Axasiyaa denbayaan xɛmɛne faxa

12 Na xanbi ra, Yehu yi keli a siga Samari taani. A to fa Beti-Ekedi yɛxɛɛ
rabane malandena,
13 Yehu yi Yuda manga Axasiya kon kaane li na. A yi e maxɔdin, a naxa,
“Nde ɛ tan na?” E yi a yabi, e naxa, “Axasiya kon kaane nan nxu ra, nxu
sigan mangana denbayaan xɔntɔndeni, e nun mangana ngaa denbayana.”
14 Yehu yi a fala a sofane xa, a naxa, “Ɛ e ɲɛɲɛne suxu.” E yi muxu tonge
naanin ɲɛɲɛne suxu, e yi e kɔɛ raxaba, e yi e woli Beti-Ekedi xɔɲinna ra, Yehu
mi muxu yo lu a nii ra.

Yehu nun Yehonadabu

15 Yehu to keli mɛnni, a yi naralan Yehonadabu ra, Rekabu a diina, naxan
fa a ralandeni. A yi a xɔntɔn, a a fala a xa, a naxa, “I bɔɲɛn sariŋan n ma fe yi
ba, alo n gbeen sariŋan i ya fe yi kii naxan yi?” Yehonadabu yi a yabi, a
naxa, “A na kii nin.” Yehu yi a fala a xa, a naxa, “Xa a na kii nin, i yiin so n
yii.” Yehu yi a rate a fɛma a wontoron kui,
16 a yi a fala a xa, a naxa, “Fa n fɛma, n ma xanuntenyaan naxan Alatala
xa, i na toma nɛn.” A yi a xali a yɛngɛ so wontoron kui.
17 Yehu to so Samari taani, naxanye birin yi luxi Axabi a denbayani
Samari yi, a yi ne faxa, a yi e ɲan fefe fata Alatalaa falan na a naxan ti Eli xa.

Baali kii muxune faxa fena

18 Na xanbi ra, Yehu yi yamaan birin malan, a yi a fala e xa, a naxa,
“Axabi walixi nɛn Baali xa ndedi, Yehu walima nɛn a xa han!
19 Iki, ɛ Baali kii muxune birin xili n fɛma, a walikɛne nun a saraxaraline
birin, keden nama lu, amasɔtɔ n waxi saraxa gbeen ba feni Baali ma. Naxan
yo na lu a fataren na, na mi kisima.” Yehu yi wulen nan falama alogo a xa
Baali a walikɛne faxa.
20 A yi a fala, a naxa, “Ɛ sanla nde yitɔn Baali xa.” E a yitɔn.
21 Yehu yi xɛrane rasiga Isirayila birin yi, Baali a walikɛne birin yi fa,
keden mi lu naxan mi fa, e so Baali a banxini, Baali a banxin yi rafe keli fɔxɔ
kedenni han fɔxɔ kedenni.
22 Naxan yi dugi ramaraden kantanma, Yehu yi a fala na xa, a naxa,
“Dugine ramini Baali a walikɛne birin xa.” Na yi dugine ramini e xa.
23 Nayi, Yehu yi fa Baali a banxini e nun Rekabu a diin Yehonadabu. Yehu
yi a fala Baali a walikɛne xa, a naxa, “Ɛ yɛɛ rakoɲin ɛ rabilinni, ɛ a mato,
alogo Alatalaa walikɛɛn se nama lu be, koni Baali a walikɛne nan tun xa lu
be.”
24 E yi so saraxane nun saraxa gan daxine fideni Baali ma.
Yehu bata yi muxu tonge solomasɛxɛ ti tandeni, a yi a falaxi naxanye xa, a
naxa, “N muxun naxanye soma ɛ yii naxan na a gbeen lu a siga, ɛ tan nan
faxama a ɲɔxɔni.”
25 E to yelin saraxa gan daxine fideni, Yehu yi a fala sofane nun e
kuntigine xa, a naxa, “Ɛ so, ɛ e faxa, keden nama mini.” E yi e faxa

silanfanna ra. Sofane nun e kuntigine yi e woli ayi mɛnni, e siga han taani Baali a banxini.
26 E yi gɛmɛ ki daxine ramini Baali a banxin kui, e yi e gan.
27 E yi Baali gɛmɛ ki daxin kala, e mɔn yi Baali a banxin fan nabira, e yi suturadene rafala, naxanye na han to.
28 Yehu Baali kiina fe raxɔri Isirayila yi na kii nin.
29 Koni a mi xɛtɛ Nebati a diin Yerobowan ma yulubine fɔxɔ ra, naxan Isirayila yamaan nadin ɲinge dii xɛma daxine batu feen ma Betɛli nun Dan yi.
30 Alatala yi a fala Yehu xa, a naxa, “Naxan fan n yɛɛ ra yi, i bata na liga. Naxan birin yi n sagoon na, i na liga Axabi a denbayaan na. Nanara, i ya diine luma nɛn mangayani Isirayila yi han i yixɛtɛ naanindena.”
31 Koni, Yehu mi sigan ti a xaxinla birin yi mumɛ Alatalaa sariyan xɔn, Isirayilaa Ala. Yerobowan Isirayila radin yulubin naxanye ma, a mi xɛtɛ ne fɔxɔ ra mumɛ.
32 Na waxatini, Alatala yi nde ba fɔlɔ Isirayilaa bɔxɔn na, Xasayele Arami kaane mangan yi e nɔ Isirayila danna birin na.
33 Keli Yurudɛn baani han sogeteden binni, a yi Galadi yamanan birin nɔ, Gadi kaane nun Rubɛn kaane, e nun Manase kaane, keli Aroyeri taani Arinon xuden dɛxɔn han Basan.
34 Yehu kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, a wɛkilɛna, ne sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine kui.
35 Yehu to faxa, e yi a maluxun Samari taani. A dii xɛmɛn Yehowaxasi yi ti a ɲɔxɔni.
36 Yehu ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ nan ti mangayani Samari taani Isirayila xun na.

11

Atali, Yuda manga ɲaxanla fe
Taruxune Firinden 22.10-12
1 Atali, Manga Axasiya nga to a to, a diin bata faxa, a keli a yi yamarin fi a mangan bɔnsɔnna birin xa faxa.
2 Koni e to yi e faxa feni, Yehoseba, Manga Yehorami a dii tɛmɛna, Axasiya xunyɛn yi Axasiyaa dii xɛmɛn Yowasa tongo, a yi a ba mangana diine yɛ, benun e xa e faxa. A yi a luxun konkona nde kui sadene yi dɛnaxan yi e nun ɲaxanla naxan diin masuxuma. A sa luxun Atali ma na kii nin, a mi a faxa.
3 A yi lu luxunxi Yehoseba fɛma ɲɛɛ sennin Alatala Batu Banxini. Atali nan yi mangayani na yamanani.

Yowasa, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 23.1-21
4 Ɲɛɛ solofere dangu xanbini, Yehoyada yi xɛrane rasiga Kereti sofa kuntigine nun mangan makantan sofane xilideni, a yi fa e ra a fɛma Alatalaa banxini. A yi layirin xidi e tagi, a yi e rakɔlɔ Alatalaa banxini, a yi mangana diin yita e ra.
5 Na xanbi ra, a yi yamarini itoe so e yii, a naxa, “Ɛ ito nan ligama. Naxanye lanma e xa wali Matabu Lɔxɔni ɛ yɛ, ndee sigama mangana banxin nan kantande yi,
6 ndee Suri dɛɛn na, ndee dɛɛn naxan kantan tiine xanbi ra. Ɛ birin luma ɛ masarɛ ikiini banxin kantandeni.
7 Ɛ gali bode firinna, naxanye mi walima Matabu Lɔxɔni, ne kantanna tima Alatala Batu Banxini mangan yireni.

8 Ɛ mangan nabilinma nɛn yiren birin yi, yɛngɛ so seene ɛ birin yii, naxan
yo na a maso ɛ safan na, ɛ na faxama nɛn. Ɛ luma nɛn mangan yireni, a
nɛma sigɛ yire yo yi."
9 Saraxaraliin Yehoyadaa yamarin naxanye birin fi sofa kuntigine ma, e
ne liga. E birin yi e sofane tongo, naxanye yi e wanla danma Matabu Lɔxɔni
e nun naxanye yi a fɔlɔma Matabu Lɔxɔni, e siga saraxarali Yehoyada fɛma.
10 Saraxaraliin yi tanbane nun yɛ masansan wure lefane so sofa
kuntigine yii naxanye yi kelixi Manga Dawuda yii Alatala Batu Banxini.
11 Sofane yi mangan nabilin yɛngɛ so seene e birin yii, e ti fɔlɔ banxin
yiifari fɔxɔni han a kɔmɛn fɔxɔni saraxa ganden nun Ala Batu Banxin yɛtagi.
12 Saraxaraliin Yehoyada yi mangana diin maso, a yi mangaya
taxamaseri kɔmɔtin nun sereya kɛdin so a yii. E yi a sugandi, e a findi
mangan na, e yi e yiine bɔnbɔ, e naxa, "Ala xa sii xunkuyen fi mangan ma!"
13 Atali yi sofane nun yamaan xuiin mɛ, a yi fa yamaan fɛma Alatalaa
banxini.
14 A yi mangan to tixi sɛnbɛtɛnna dɛxɔn so dɛɛn na, fata namunna ra. Sofa
kuntigine nun xɔta fene yi tixi mangan fɛma, yamaan birin yi sɛwaxi, e yi
xɔtaan fema. Koni, Atali yi a domani bɔ a ma, a gbelegbele, a naxa,
"Yanfana! Yanfana!"
15 Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi yamarin fi sofa kuntigine ma naxanye
yi sofa ganla xunna ra, a naxa, "Ɛ a ramini yamaan fari ma, naxan na bira a
fɔxɔ ra, ɛ na faxa silanfanna ra." Amasɔtɔ saraxaraliin bata yi a fala, a naxa,
"Ɛ nama a faxa Alatala Batu Banxini."
16 E yi a suxu, e siga a ra manga banxin binni soone soon kiraan naxan
xɔn, e sa a faxa mɛnni.

Yehoyadaa kiine yi masara
Taruxune Firinden 23.16-21
17 Yehoyada yi layirin xidi Alatala nun mangan nun yamaan tagi, alogo
na yamaan xa findi Alatalaa yamaan na, a mɔn yi lanna raso mangan nun
yamaan tagi.
18 Yamanan yamaan birin yi so Baali batu banxini, e a kala, e yi saraxa
gandene nun sawurane kala, e yi Matan faxa saraxa ganden yɛtagi, Baali kii
muxuna. Saraxarali Yehoyada yi kantan tiine dɔxɔ Alatala Batu Banxini.
19 A yi Kereti sofa kuntigin e nun sofane tongo, e nun yamanan yamaan
birin, e yi mangan nagodo Alatala Batu Banxini, e so manga banxini kantan
tiine so dɛɛn kiraan xɔn ma. Nayi, Yowasa yi dɔxɔ mangane gbɛdɛni.
20 Yamanan yamaan birin yi sɛwani. Taan yi xunbeli Atali faxa xanbini
silanfanna ra manga banxini.

12

Yowasa, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 24.1-14
1 Yowasa findi mangan na a ɲɛɛ solofereden nan ma.
2 Yehu a mangayaan ɲɛɛ soloferedeni, Yowasa yi findi mangan na, a yi ɲɛɛ
tonge naanin ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Sibiya, Bɛriseba
kaana.
3 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, Yowasa yi na liga saraxaraliin Yehoyadaa
siimayaan waxatin birin yi, amasɔtɔ a bata yi a xuru a faɲin na.
4 Koni, a mi taan kidene kala mumɛ, yamaan mɔn yi saraxane bama, e
wusulanne gan mɛnne yi.

5 Yowasa yi a fala saraxaraline xa, a naxa, “Gbetin naxan fama Alatala
Batu Banxini, ɛ lan ɛ yi na malan, gbetin naxan findixi dɛ ti gbetin na,
hanma naxan ɲɛnigexi a fi.
6 Saraxaraline xa e seene rasuxu, ɛ yi e findi Ala Batu Banxini tɔn seen na,
dɛnaxan yo nɛma kalaxi.”

7 Anu, Manga Yowasaa mangayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun saxandena a liyɛ,
banxin dɛnaxan yi lanma a xa yitɔn, saraxaraline munma yi na yitɔn singe.
8 Manga Yowasa yi saraxaraliin Yehoyada xili e nun saraxaraliin bonne, a
yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera banxin dɛnaxan lan a xa yitɔn ɛ mi mɛnni
tɔnxi? Sɔnɔn, ɛ mi fa gbeti rasuxuma ɛ gbeti malanne yii, koni ɛ fama a ra
nɛn a findi Ala Batu Banxini tɔn seen na.”
9 Saraxaraline yi lan a ma a e nama gbeti rasuxu yamaan na, e nun e
nama findi banxini tɔn muxune ra.
10 Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi kankira keden tongo, a yi a dɛraganla
sɔxɔn, a dɔxɔ saraxa ganden fɛma Ala Batu Banxin so dɛɛn yiifari fɔxɔni.
Saraxaraliin naxanye yi dɛɛn kantanma, muxune yi fama gbetin naxan na
Alatala Batu Banxini, ne yi na birin sama nɛn kankiraan kui.
11 E na yi a to gbeti gbegbe bata sa kankiraan kui, mangana sɛbɛli tiin nun
saraxarali kuntigin yi gbetin yatɛma nɛn naxan bata yi so Alatala Batu
Banxini, e yi a sa bɛnbɛnla kui.
12 Na xanbi ra, e yi gbetin so wali kuntigine yii naxanye yi lanma e xa
Alatala Batu Banxini tɔn. Na gbetin yi soma kamudɛrɛne nun walikɛne nan
yii naxanye yi walima Alatala Batu Banxini,
13 e nun banxi dɔxɔne nun gɛmɛ sonle. E mɔn yi wudin sara e nun gɛmɛ
masolixine nun seen naxanye birin lan e xa findi Alatala Batu Banxini tɔn
seen na.
14 Koni e fa gbetin naxan na Alatala Batu Banxini, na mi findi gbeti fixɛ
barama sara seen xan na, hanma filɛne hanma saraxarali igelengenne,
hanma xɔtane, hanma goronna xɛma daxina hanma gbeti fixɛ daxina.
15 E yi na gbetin so walikɛne yii alogo e xa Alatala Batu Banxini tɔn.
16 Naxanye yi walikɛne saren fima, ne mi yi maxɔdinma sese ma, amasɔtɔ
e yi walima tinxinna nin.
17 Yangin saraxa gbetin nun yulubi xafari saraxa gbetin mi yi xalima
Alatala Batu Banxini. Saraxaraline nan gbee yi ne ra.

Yowasaa mangayaan naŋanna fe
Taruxune Firinden 24.23-27

18 Nayi, Arami mangan Xasayele yi siga Gati taan yɛngɛdeni, a dɛnaxan
tongo. Xasayele yi a miri Yerusalɛn fan yɛngɛ feen ma.
19 Koni, Yuda mangan Yowasa yi se sariŋanxine birin tongo, a benbane
bata yi naxanye rasariŋan, Yosafati nun Yehorami nun Axasiya, Yuda
mangane, e nun a tan yɛtɛɛn bata yi naxanye rasariŋan. A mɔn yi xɛmaan
tongo naxan birin yi Alatala Batu Banxini nafulu ramaraden nun manga
banxin nafulu ramaradeni. A yi na birin xali Arami mangan Xasayele yɛɛ
ra naxan mi siga Yerusalɛn yɛngɛdeni.

20 Yowasa kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane
kɛwali kɛdine kui.
21 A walikɛne yi yanfan so a ma, e Yowasa faxa Beti-Milo yi, kiraan naxan
godon Sila yi.

22 A walikɛne yi a faxa, Simeyati a diin Yosabadi nun Someri a diin
Yehosabadi. Yowasa yi faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma, Dawudaa
Taani. A diina Amasiya yi dɔxɔ a ɲɔxɔni mangayani.

13

Yehowaxasi, Isirayila Mangana

1 Yuda manga Axasiyaa diin Yowasaa mangayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun
saxandeni, Yehu a diin Yehowaxasi yi findi Isirayilaa mangan na Samari
taani. A yi ɲɛɛ fu nun solofere ti mangayani.
2 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga. Nebati a diin Yerobowan
yulubin naxanye liga, a fan yi ne liga, naxan Isirayila kaane ti yulubi ligan
ma, a mi xɛtɛ e fɔxɔ ra mumɛ.
3 Alatala yi xɔlɔ Isirayila kaane ma han! A yi e so Arami manga Xasayele
yii, e nun a diin Ben-Hadada. E yi lu Isirayila kaane xun na waxati wuyaxi.
4 Nayi, Yehowaxasi yi Alatala maxandi. Alatala yi a yabi, amasɔtɔ Arami
mangan yi tɔrɔn naxan sama Isirayila fari a bata yi na to.
5 Alatala yi xunbana nde so Isirayila yii. Isirayila kaane yi ba Arami
kaane yii, e lu e bubune kui alo a fɔlɔni.
6 Koni e mi xɛtɛ Yerobowan ma denbayaan yulubine fɔxɔ ra mumɛ, naxan
Isirayila ti yulubin ma. E fan yi lu ne ligɛ. Hali Asera kide gbindonna lu nɛn
bitinxi Samari taani.
7 Yehowaxasi a ganla bata yi kala fɔ soo ragiin muxu tonge suulun e nun
yɛngɛ so wontoro fu e nun sofa wuli fuun naxanye yi sigan tima e sanni.
Arami mangan bata yi a ganla muxune raxɔri, a e lu alo burunburunna.
8 Yehowaxasi kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, a wɛkilɛna, ne sɛbɛxi
Isirayila mangane taruxu kɛdine kui.
9 Yehowaxasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani. A diin Yowasi yi ti a
ɲɔxɔni.

Yowasi, Isirayila Mangana

10 Yuda mangan Yowasa ɲɛɛ tonge saxandeni, Yowasi Yehowaxasi a diin yi
findi Isirayila mangan na Samari taani. A ɲɛɛ fu nun sennin ti mangayani.
11 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga. A mi xɛtɛ Nebati a diin
Yerobowan ma yulubi yo fɔxɔ ra, naxan Isirayila kaane ti yulubi ligan ma, a
yi lu a ligɛ.
12 Yowasa kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, a wɛkilɛna, e nun Yuda
manga Amasiya to yɛngɛ, ne birin sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine
kui.
13 Yowasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani Isirayila mangane gaburun
na. Yerobowan yi dɔxɔ a ɲɔxɔni mangayani.

Nabi Elise kɛwali dɔnxɛne

14 Saya furen yi Elise suxu. Benun a xa faxa, Isirayila manga Yowasi yi fa
a fɛma, a yi wuga a fe ra, a naxa, “N baba! N baba! I tan dangu Isirayila
yɛngɛ so wontorone nun a soo ragine ra!”
15 Elise yi a fala a xa, a naxa, “Xanla nun xalimakunle tongo.” A yi xali
keden tongo e nun xalimakunle.
16 Elise mɔn yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Xanla bandun.” A to a
bandun, Elise yi a yiine sa mangan yiine fari,
17 a yi a fala a xa, a naxa, “Banxin sogetede binna foye soden nabi.” A yi a
rabi. Elise yi a fala a xa, a naxa, “A woli.” A yi a woli. Elise yi a fala a xa, a

naxa, “Xunba xalimakunla ni ito ra Alatala mabinni, xunba xalimakunla na a ra Arami kaane xili ma, i Arami kaane nɔma nɛn Afeki yi han i yi e raxɔri.”
18 Elise mɔn yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Xalimakunle tongo.” A yi e tongo. Elise yi a fala a xa, a naxa, “Bɔxɔn garin.” A yi bɔxɔn garin dɔxɔ saxan, a yi a dan.
19 Sayiban yi xɔlɔ a xili ma, a naxa, “A yi lan nun i xa a garin suulun hanma sennin. Nayi, i yi nɔɛ Arami kaane raxɔrɛ nɛn. Koni iki, i e nɔma nɛn dɔxɔ saxan tun.”
20 Elise yi faxa, e yi a maluxun. Na ɲɛɛn kuyebani, Moyaba kaane ganle yi so yamanani.
21 Lɔxɔna nde, Isirayila kaane yi muxuna nde maluxunma, nanunna e yi Moyaba ganla nde to, e yi binbin bira Elise gaburun na. Binbin yi sa Elise xɔnne li, a nii yi bira ayi, a ti a sanne xunna.

Isirayila yi Arami yɛngɛ
22 Xasayele, Arami mangan bata yi Isirayila tɔrɔ Yehowaxasi a siimayaan birin yi.
23 Koni Alatala yi kininkinin e ma, a yi e mafelu, a yi a yɛɛ rafindi e ma masɔtɔ a layirin xɔn e nun Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba tagi. A mi wa e halagi feni, han to a mi e rawoli ayi.
24 Xasayele, Arami mangan yi faxa, a diin Ben-Hadada yi ti a ɲɔxɔni.
25 Yehowaxasi a diin Yowasi yi taa tongoxine rasuxu Ben-Hadada ra, Xasayele a diina. Xasayele bata yi taani itoe tongo yɛngɛni Yowasi fafe Yehowaxasi yii. Yowasi yi a nɔ sanɲa ma saxan, a Isirayila taa tongoxine suxu yɛngɛni.

14

Amasiya, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 25.1-4 nun 25.11-12
1 Isirayila mangan Yehowaxasi a diin Yowasi ɲɛɛ firindeni, Yowasaa diina Amasiya yi findi mangan na Yuda xun na.
2 A findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulunden nan ma, a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun solomanaanin ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Yehoyadan, Yerusalɛn kaana.
3 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga, koni a tinxinyaan mi liga alo a benba Dawuda. A liga nɛn alo a fafe Yowasa a liga kii naxan yi.
4 A mi taan kidene kala mumɛ, yamaan mɔn yi saraxane bama mɛnne yi, e wusulanna gan na.
5 Amasiyaa mangayaan to sɛnbɛ sɔtɔ, a walikɛɛn naxanye a fafe faxa, e yi ne faxa.
6 Koni, a mi faxa tiine diine faxa, lan Musaa sariya kɛdina falan ma, Alatala yamarini ito fi dɛnaxan yi, a naxa, “Fafane mi faxama diine funfuni, diine fan mi faxama fafane funfuni, koni birin faxama a yɛtɛ yulubin nan ma fe ra.”*
7 A yi Edɔn kaan muxu wuli fu faxa Fɔxɔ Lanbanni. Na yɛngɛni, a yi Sela taan suxu, a yi a xili sa Yokatili, na xinla nan mɛn xun ma han to.
Taruxune Firinden 25.17-28
8 Nayi, Amasiya yi xɛrane rasiga Isirayila mangan Yowasi ma, Yehowaxasi a diina, Yehu mamandenna, a naxa, “Fa, en fa yɛngɛ.”

* **14:6: 14.6** Sariyane 24.16

9 Koni, Isirayila mangan Yowasi yi a fala Yuda mangana Amasiya xa, a naxa, “Liban tansinna nde xɛraan nasiga nɛn a faladeni Liban suman wudin xa, a naxa, ‘I ya dii tɛmɛn fi n ma dii xɛmɛn ma futun na!’ Liban burunna subena nde yi dangu tansinni bodonɲɛ.
10 I yɛtɛ matɔxɔma a i bata Edɔn kaane nɔ. I wasa so i ya binyeni, i lu i konni. Nanfera i mɔn fe ɲaxin fɔlɔma naxan sa raɲanma kalan ma ɛ nun Yuda yamaan birin xa?”
11 Koni, Amasiya mi a tuli mati a ra. Nayi, Isirayila mangan Yowasi yi siga e nun Yuda mangana Amasiya yi sa yɛngɛ Beti-Semɛsi taani Yuda yamanani.
12 Isirayila kaane yi Yuda kaane nɔ, e birin yi e gi, e siga e konne yi.
13 Isirayila mangan Yowasi yi Yuda mangana Amasiya suxu Beti-Semɛsi taani, Yowasaa diina, Axasiya mamandenna. A yi fa Yerusalɛn taani, a yi taan nabilinna yinna nɔngɔnna yɛ tonge naanin kala Yerusalɛn yinna ra, keli Efirami dɛɛn ma han Songen Ma dɛna.
14 Xɛmaan nun gbeti fixɛn nun se faɲin naxanye birin yi Alatala Batu Banxin nun manga banxin nafulu ramaradene yi, a yi ne tongo, a mɔn yi muxuna ndee suxu, a xɛtɛ Samari taani.
15 Yowasi kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, a wɛkilɛna, a to Yuda mangana Amasiya yɛngɛ, ne birin sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine kui.
16 Yowasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani Isirayila mangane gaburun na. A diin Yerobowan yi ti a ɲɔxɔni.
17 Isirayila mangan Yehowaxasi a diin Yowasi faxa xanbini, Yuda mangan Yowasaa diina Amasiya mɔn yi ɲɛɛ fu nun suulun sɔtɔ siimayaan na.
18 Amasiya kɛwali dɔnxɛne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu kɛdine kui.
19 E yanfan so a ma Yerusalɛn yi, a yi a gi siga Lakisi taani, koni e siga a fɔxɔ ra Lakisi yi, e sa a faxa mɛnni.
20 E yi a xali soone fari, e yi a maluxun Yerusalɛn yi a benbane fɛma Dawudaa Taani.

Taruxune Firinden 26.1-2

21 Yuda yamaan birin yi Asari tongo a ɲɛɛ fu nun senninna ma, e yi a findi Yuda mangan na a fafe Amasiya ɲɔxɔni.
22 Asari yi Elati taan ti, a raso Yuda sɛnbɛn bun ma, Manga Amasiya faxa xanbini.

Yerobowan firindena, Isirayila Mangana

23 Yuda mangan Yowasaa diina Amasiyaa mangayaan ɲɛɛ fu nun suulundeni, Isirayila mangan Yowasi a diin Yerobowan yi findi mangan na Samari taani. A yi ɲɛɛ tonge naanin e nun keden ti mangayani.
24 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga, a mi xɛtɛ Yerobowan ma yulubi yo fɔxɔ ra, Nebati a diina, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma.
25 Yamanan bonne bata yi bɔxɔn naxanye ba Isirayila bɔxɔne ra, a tan nan ne suxu yɛngɛni, a Isirayila yamanan danne sa keli Lebo-Xamata taan ma han sa dɔxɔ Fɔxɔ Ige Daraan na, fata Alatalaa falane ra Isirayilaa Ala, a naxanye ti Nabi Yunusa xa, Amitayi Gati-Xeferi kaana diina, a walikɛna.
26 Alatala bata yi Isirayilaa tɔrɔn to, konyin nun xɔrɔna. Muxu yo mi yi na naxan yi Isirayila maliyɛ.
27 Koni Alatala mi yi a ragidixi a yamanan naxɔri, nanara a yi a xunba fata Yerobowan na, Yowasi a diina.

28 Yerobowan kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, a wɛkilɛna yɛngɛni, e
nun Damasi taan nun Xamata taan naso Isirayila sɛnbɛn bun kii naxan yi,
naxanye bata yi findi Yuda gbeen na, ne birin sɛbɛxi Isirayila mangane
taruxu kɛdine kui.
29 Yerobowan yi faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma, Isirayila mangane.
A diin Sakari yi ti mangayani a ɲɔxɔni.

15

Asari, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 26.3-4

1 Isirayila manga Yerobowan ma mangayaan ɲɛɛ mɔxɔŋɛn nun
soloferedeni, Manga Amasiyaa diina Asari yi findi mangan na Yuda yi.
2 A findi mangan na a ɲɛɛ fu nun senninden nan ma, a yi ɲɛɛ tonge suulun
e nun firin ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Yɛkoliya, Yerusalɛn
kaana.
3 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a fafe Amasiya a liga kii
naxan yi.
4 Koni a mi taan kidene kala mumɛ, yamaan mɔn yi saraxane bama, e
wusulanna gan mɛnne yi.
5 Alatala yi dogonfonna ramini mangan ma, a lu a danna banxina nde kui
han a faxa waxatina. A dii xɛmɛn Yotami yi findi kuntigin na manga
banxini, a lu yamanan muxune xun matoɛ a ra.
6 Asari kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane
taruxu kɛdine kui.
7 Asari yi faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma Dawudaa Taani. A diin
Yotami yi ti a ɲɔxɔni.

Sakari, Isirayila Mangana

8 Asari a mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun solomasɛxɛdeni Yuda yi,
Yerobowan ma diin Sakari yi findi mangan na Isirayila xun na Samari
taani, a yi a mangayaan liga kike sennin.
9 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan
yi. A mi xɛtɛ Nebati a diin Yerobowan ma yulubine fɔxɔ ra mumɛ, naxan
Isirayila kaane ti yulubin ma.
10 Yabɛsi a diin Salun yi yanfan so a ma, a yi Sakari faxa, a ti a ɲɔxɔni.
11 Sakari kɛwali dɔnxɛne sɛbɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine kui.
12 Na feene rakamali na kii nin alo Alatala a fala kii naxan yi Yehu xa, a
naxa, “I ya diine luma nɛn mangayani Isirayila xun na han i yixɛtɛn
naanindena.”

Salun, Isirayila Mangana

13 Yuda manga Yusiya ɲɛɛ tonge saxan e nun solomanaanindeni, Salun
ma diin Yabɛsi yi findi mangan na Yuda yi. A yi kike keden ti mangayani
Samari taani.
14 Gadi a diin Menahemi yi keli Tirisa taani siga Yabɛsi a diin Salun xili
ma Samari taani, a yi a faxa, a findi mangan na a ɲɔxɔni.
15 Salun kɛwali dɔnxɛne, a yanfan naxan so, ne sɛbɛxi Isirayila mangane
taruxu kɛdine kui.
16 Na danguxina, Menahemi yi keli Tirisa taani, a sa Tifisa taan yɛngɛ, a yi
na kaane birin faxa e nun a rabilinna muxune. A yi ɲaxalan fudi kanne
birin kuiin nabɔ ayi. A na liga nɛn bayo e mi e taan dɛɛne rabixi a yɛɛ ra.

Menahemi, Isirayila mangana

17 Asari a mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun solomanaanindeni Yuda yi,
Gadi a diin Menahemi yi findi mangan na Isirayila yi. A yi ɲɛɛ fu ti
mangayani Samari taani.
18 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga. A mangayaan waxatin birin
yi, a mi xɛtɛ Nebati a diin Yerobowan ma yulubine fɔxɔ ra mumɛ, naxan
Isirayila ti yulubin ma.
19 Puli, Asiriya mangan yi fa Isirayila xili ma, Menahemi yi gbeti fixɛn kilo
wuli tonge saxan so Puli yii, alogo a xa a mali a mangayaan sɛnbɛ sodeni.
20 Nafunla yi Isirayila kaan naxanye yii, Menahemi na gbetin ba ne nan
yii, alogo a xa a so Asiriya mangan yii, e keden kedenna birin yi gbeti fixɛn
kilo tagi nan bama mudun na. Nayi, Asiriya mangan yi xɛtɛ, a mi lu
yamanani.
21 Menahemi kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Isirayila
mangane taruxu kɛdine kui.
22 Menahemi yi faxa, a diin Pekaxiya yi ti a ɲɔxɔni.

Pekaxiya, Isirayila mangana

23 Yuda mangana Asari a mangayaan ɲɛɛ tonge suulundeni, Menahemi a
diin Pekaxiya yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani. A yi ɲɛɛ
firin ti mangayani.
24 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga. A mi a xun xanbi so Nebati a
diin Yerobowan ma yulubini, naxan Isirayila ti yulubin ma.
25 Mangana sofa kuntigina nde nan yi Remaliyaa diin Peka ra. A yi yanfan
so Manga Pekaxiya ma. A yi Galadi sofaan muxu tonge suulun tongo, a yi
Pekaxiya faxa manga banxin yinna kui Samari taani, a yi Aragobi nun Ariyi
fan faxa. Peka manga Pekaxiya faxa na kii nin, a ti a ɲɔxɔni.
26 Pekaxiya kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Isirayila
mangane taruxu kɛdine kui.

Peka, Isirayila Mangana

27 Yuda mangana Asari a mangayaan ɲɛɛ tonge suulun e nun firindeni,
Remaliyaa diin Peka yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani. A yi
ɲɛɛ mɔxɔɲɛ ti mangayani.
28 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga. A mi xɛtɛ Nebati a diin
Yerobowan ma yulubine fɔxɔ ra mumɛ, naxan Isirayila ti yulubin ma.
29 Isirayila mangan Peka waxatini, Asiriya mangan Tigilati-Pilesere yi fa,
a yi Iyon taan nun Abeli-Beti-Maka taan nun Yanowa taan nun Kedesi taan
nun Xasori taan suxu yɛngɛni, e nun Galadi yamanan nun Galile yamanan
nun Nafatali yamanan birin, a yi e muxune xali Asiriya yamanani
konyiyani.
30 Elaa diin Hoseya yi yanfan so Remaliyaa diin Peka ma, a yi a yɛngɛ, a yi
a faxa. Yusiyaa diin Yotami a mangayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛdeni, Hoseya yi ti Peka
ɲɔxɔni.
31 Peka kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Isirayila mangane
taruxu kɛdine kui.

Yotami, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 27.1-7

32 Isirayila mangan Remaliyaa diin Pekaa mangayaan ɲɛɛ firindeni, Yuda
mangan Yusiyaa diin Yotami yi findi manga na.
33 A findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulunden nan ma. A ɲɛɛ fu nun
sennin ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Yerusa, Sadɔki a dii tɛmɛna.

34 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a fafe Yusiya.
35 Koni, a mi taan kidene kala mumɛ, yamaan mɔn yi lu saraxane bɛ mɛnne yi, e wusulanna gan. Yotami yi Alatala Batu Banxin So Dɛɛn Faxaraxiin ti.*
36 Yotami kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu kɛdine kui.
37 Na waxatini, Alatala yi Arami mangan Resin nun Remaliyaa diin Peka rasiga fɔlɔ Yuda xili ma.
38 Yotami yi faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma Dawudaa Taani. A diina Axasi yi ti a ɲɔxɔni.

16

Axasi, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 28.1-27
1 Remaliyaa diin Pekaa mangayaan ɲɛɛ fu nun soloferedeni, Yuda mangan Yotami a diina Axasi yi findi mangan na.
2 Axasi findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛden nan ma. A yi ɲɛɛ fu nun sennin ti mangayani Yerusalɛn yi. Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a mi na liga, anu a benba Dawuda tan a faɲin nan liga.
3 A bira Isirayila mangane fe ɲaxine fɔxɔ ra, a yi a yɛtɛna dii xɛmɛn ba saraxa gan daxin na, fata siyane fe xɔsixine ra Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yɛɛ ra.
4 A yi saraxane ba, a wusulanna gan taan kidene yi geyane xuntagi e nun wudi gbeene birin bun.
5 Nayi, Arami mangan Resin nun Isirayila mangan Peka, Remaliyaa diin yi te Yerusalɛn xili ma a yɛngɛdeni. E yi Axasi yɛngɛ, koni e mi a nɔ.
6 Na waxatin yɛtɛni, Arami Mangan Resin yi Elati taan naso Arami kaane sɛnbɛn bun, a yi Yuda kaane kedi Elati yi. Edɔn kaane yi fa Elati yi, e mɔn dɔxi dɛnaxan yi han to.
7 Axasi yi xɛrane rasiga a faladeni Asiriya Mangan Tigilati-Pilesere xa, a naxa, “I ya walikɛɛn nan n na, e nun i ya diina. Fa, i fa n ba Arami mangan nun Isirayila mangan yii, naxanye n yɛngɛma.”
8 Xɛmaan nun gbeti fixɛn naxanye yi Alatala Batu Banxini, Axasi yi ne tongo, e nun nafunla naxanye yi manga banxini, a yi sa e fi Asiriya mangan ma.
9 Asiriya mangan yi a xuiin suxu, a te Damasi taan xili ma, a a suxu yɛngɛni. A yi na muxune suxu, a yi e xali Kiri yi, a yi Resin faxa.
10 Manga Axasi yi siga Damasi taani Asiriya Manga Tigilati-Pilesere fɛma. Saraxa ganden naxan yi Damasi taani, a to na to, a yi siga na ti kiin sawuran birin na saraxaraliin Yuriya xɔn.
11 Manga Axasi fa saraxa ganden sawuran naxan na sa keli Damasi taani, saraxaraliin Yuriya yi na sifan yɛtɛɛn ti. Saraxaraliin Yuriya yi a rafala benun Manga Axasi xa xɛtɛ.
12 Mangan to fa sa keli Damasi taani, a yi saraxa ganden to, a yi a maso a ra.
13 A yi a saraxa gan daxin gan, a yi bogise saraxane ba, a yi a minse saraxan bɔxɔn, a yi bɔɲɛ xunbeli saraxa subene wunle xuya saraxa ganden ma.

* **15:35: 15.35** So dɛɛn naxan geyaan na.

14 Saraxa gande sula daxin naxan yi tixi Alatala yɛtagi, a yi na ba a
funfuni naxan yi tixi saraxa gande nɛnɛn nun Ala Batu Banxin tagi. A yi a ti
saraxa gande nɛnɛn dɛxɔn sogeteden kɔmɛn fɔxɔni.
15 Manga Axasi yi yamarini ito fi saraxaraliin Yuriya ma, a naxa, “Saraxa
gan daxine ba saraxa gande nɛnɛn fari xɔtɔnni, e nun saraxane ɲinbanna ra
e nun mangana saraxa gan daxin nun a bogise saraxan nun yamanan
muxune birin ma saraxa gan daxine nun e saraxane nun e minse saraxane.
Saraxa gan daxin nun saraxa subene birin wunle xuya saraxa gande nɛnɛn
ma. Saraxa gande sula daxin tan, n tan nan na rawalima.”
16 Manga Axasi yamarin naxanye birin fi, saraxaraliin Yuriya yi ne birin
liga.
17 Manga Axasi yi ige maxali wontorone kala, a yi e falafalane ba e ma e
nun e kundine. A yi ige ramarade digilinxi gbeen nagodo naxan yi dɔxi sula
tura sawurane fari. A yi a dɔxɔ gɛmɛn fari.
18 A yi Alatala Batu Banxin kuiin masara Asiriya mangana fe ra. Dɛnaxan
yi rafalaxi mangan dɔxɔden na Alatala Batu Banxini Matabu Lɔxɔni, a yi na
kala, e nun mangan yi soma dɛnaxan na.
19 Axasi kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane
taruxu kɛdine kui.
20 Axasi yi faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma Dawudaa Taani. A diin
Xesekiya yi ti a ɲɔxɔni.

17

Hoseya, Isirayila Manga dɔnxɛna

1 Yuda Manga Axasi a mangayaan ɲɛɛ fu nun firindeni, Elaa diin Hoseya
yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani, a ɲɛɛ solomanaanin ti
mangayani.
2 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga, koni Isirayila mangan naxanye
dangu a tan yɛɛ ra, a mi lu alo ne.
3 Asiriya mangan Salamanasari yi te a xili ma. Hoseya bata yi lu nɔɔn
bun, a lu mudun fiyɛ ɲɛɛ yo ɲɛɛ,
4 koni Asiriya mangan yi yanfantenyaan to Hoseya yi naxan xɛrane
rasiga Misiran mangan So ma, a a mi yi fa ɲɛɛn mudun fima Asiriya mangan
ma. Nayi, Asiriya mangan yi yɔlɔnxɔnna sa a ma, a balan kasoon na.
5 Na waxatini, Asiriya mangan yi yamanan birin yisiga, a te Samari taan
xili ma, a dɛnaxan nabilin yɛngɛni ɲɛɛ saxan.
6 Hoseya ɲɛɛ solomanaanindeni, Asiriya mangan yi Samari taan suxu, a
Isirayila kaane xali konyiyani Asiriya yamanani. A yi e radɔxɔ Xala taani
Xabori baan dɛ Gosan yamanani e nun Mede taane yi.

Isirayila kala feen bunne

7 Na liga nɛn amasɔtɔ Isirayila kaane bata yi Alatala yulubin tongo, e Ala,
naxan e ramini Misiran yamanani, Misiran mangan bun, amasɔtɔ e bata yi
ala gbɛtɛne batu.
8 E bata yi bira siyane namun feene fɔxɔ ra Alatala naxanye kedi Isirayila
kaane yɛɛ ra, e nun Isirayila mangane namun feen naxanye yitɔn.
9 Isirayila kaane bata yi fe ɲaxine liga Alatala ra luxunni. E yi taan kidene
ti e taan yiren birin yi, keli kantan ti gbengben ma han sa dɔxɔ taa
makantanxin na.
10 E yi kide gɛmɛne ti, e yi Asera kide gbindonne bitin geyane birin
xuntagi e nun wudi gbeene birin bun.

11 E wusulanna gan taan kidene birin yi alo siyane a ligama kii naxan yi
Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yɛɛ ra. E yi fe ɲaxine liga, e Alatala
raxɔlɔ naxanye ra.
12 E yi suxurene batu, hali Alatala to bata yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama
ito liga.”
13 Alatala yi Isirayila kaane nun Yuda kaane rakolon a nabine xɔn e nun
muxun naxanye fe toone ti alo xiyena, a fala e xa, a naxa, “Ɛ xɛtɛ ɛ fe ɲaxine
fɔxɔ ra, ɛ n ma yamarine nun n ma tɔnne suxu, ɛ sariyan birin suxu n
naxanye soxi ɛ benbane yii, n yi a rasiga ɛ ma nabine xɔn, n ma walikɛne.”
14 Koni e mi e tuli mati mumɛ, e yi lu murutɛxi alo e benbane, naxanye mi
la Alatala ra, e Ala.
15 E yi e mɛ a tɔnne ra e nun a layirin naxan xidi e nun e benbane tagi, e
nun a marakolonna naxan ti e ma. E bira e suxure fuune fɔxɔ ra, e tan
yɛtɛɛn yi lu fuu. E yi e rabilinna siyane raliga, Alatala e danna sa naxanye
raligan ma.
16 E yi Alatalaa yamarine birin nabeɲin, e Ala. E yi tura dii sawura firin
nafala wure raxulunxin na, e yi Asera kide gbindonna bitin, e yi e xinbi sin
sarene bun, e suxuren Baali batu.
17 E yi e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne gan saraxane ra, e yi so yiimatoon
nun kɔɛ ra feene yi. Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, e lu na ligɛ, e yi a raxɔlɔ.
18 Alatala yi xɔlɔ Isirayila xili ma, a yi e ba a yɛtagi. Yuda bɔnsɔnna nan
keden pe lu.
19 Koni, hali na Yuda kaane mi Alatalaa yamarine suxu, e Ala. E yi bira
Isirayilaa namun yitɔnxine fɔxɔ ra.
20 Alatala yi Isirayila bɔnsɔnne birin nawoli ayi, a yi e rayagi, a yi e so kala
tiine yii. Dɔnxɛn na, a yi e kedi a yɛtagi pon!
21 Amasɔtɔ Isirayila kaane bata yi e masiga Dawudaa denbayaan na, e yi
Nebati a diin Yerobowan findi mangan na, naxan e xun xanbi so Alatala yi,
a Isirayila ti yulubi gbeen ligan ma.
22 Yerobowan yulubin naxanye liga Isirayila yi lu ne birin yi, e mi e xun
xɛtɛ mumɛ!
23 Alatala yi Isirayila kedi a yɛtagi, alo a fala kii naxan yi fata a walikɛne
ra, nabine. Isirayila kaane yi makuya e yamanan na konyiyani Asiriya
yamanani, e dɛnaxan yi han to.

Samariya kaane fe fɔlɔdena

24 Asiriya mangan yi fa muxune ra sa keli Babilɔn nun Kuta nun Awa nun
Xamata taan nun Sefarawayimi taani, a yi e radɔxɔ Samari taane yi Isirayila
kaane ɲɔxɔni. E yi Samari taane findi e gbeen na, e dɔxɔ e yi.
25 E to dɔxɔ fɔlɔ na, e mi yi gaxuma Alatala yɛɛ ra, Alatala yi yatane rafa e
xili ma, ne yi e muxuna ndee faxa.
26 Muxune yi a fala Asiriya mangan xa, e naxa, “I faxi siyaan naxanye ra i
fa e radɔxɔ Samari taane yi, e mi yamanana ala batu kiin kolon. A bata
yatane rafa e xili ma naxanye e faxama, amasɔtɔ e mi yamanana ala batu
kiin kolon.”
27 Asiriya mangan yi yamarini ito fi, a naxa, “Ɛ fa saraxarali keden na
muxu suxine yɛ, a xa fa dɔxɔ Samari yamanani, a yi e xaran yamanana ala
batu kiin ma.”
28 Nayi, saraxaraliin naxanye suxu Samari taani, na keden yi siga Betɛli
yi, a sa e xaran Alatala batu kiin ma.

29 Koni, siya xɔɲɛn naxanye dɔxɔ Samari yamanani, ne birin yi e gbee suxurene rafala e dɔxɔ taane yi, e yi e ti taan kidene yi Samariya kaane naxanye rafala.
30 Babilɔn kaane yi e gbee ala Sukɔti-Benoti sawuran nafala. Kuta kaane yi e gbee ala Neragala sawuran nafala. Xamata kaane yi e gbee ala Asima sawuran nafala.
31 Awi kaane yi e gbee alane, Nibaxasa nun Tarataki sawurane rafala. Sefarawayimi kaane yi e diine gan saraxane ra e gbee alane xa, Adarameleki nun Anameleki.
32 E yi Alatala batuma, koni e mɔn yi suxure ki muxune dɔxɔ e muxune yɛ. Ne nan yi walima e xa kide banxine yi geyane fari.
33 E yi Alatala batuma, koni e mɔn yi e alane fan batuma, fata siyane namunne ra e kelixi dɛnaxanye yi.
34 Han to e mɔn e namun fonne ligama. E mi gaxuma Alatala yɛɛ ra mumɛ, e mi a gelene nun a yamarine nun a sariyane nun a tɔnne suxu Alatala naxanye so Yaxuba yixɛtɛne yii, a mɔn naxan xili sa a Isirayila.
35 Alatala mɔn bata yi layirin xidi e tagi, a yamarini ito fi, a naxa, “Ɛ nama ala gbɛtɛne batu mumɛ, ɛ nama ɛ xinbi sin e bun, ɛ nama wali e xa mumɛ, ɛ nama saraxan ba e xa mumɛ.
36 Koni, ɛ Alatala batu, naxan ɛ ramini Misiran yamanani a sɛnbɛ gbeeni. Ɛ lan ɛ xa ɛ xinbi sin a tan nan bun, ɛ saraxane ba a xa.
37 Ɛ yi Ala gelene nun a tɔnne nun a sariyane nun a yamarine suxu, a naxanye sɛbɛxi ɛ xa, ɛ yi e liga, ɛ nama ala gbɛtɛ yo batu.
38 N layirin naxan xidixi en tagi, ɛ nama ɲinan na xɔn, ɛ nama ala gbɛtɛ yo batu.
39 Koni, ɛ Alatala batu, ɛ Ala. A tan nan ɛ bama ɛ yaxune birin yii.”
40 Koni, e mi e tuli mati a ra, e yi lu e namun fonne yi.
41 Hali na muxune to yi Alatala batuma, e mɔn yi e suxurene fan batuma. Han to, e diine nun e mamandenne mɔn na ligama alo e benbane.

18

Xesekiya, Yuda mangana
Taruxune Firinden 29.1-2

1 Elaa diin Hoseyaa mangayaan ɲɛɛ saxandeni Isirayila yi, Axasi a diin Xesekiya yi findi mangan na Yuda xun na.
2 Xesekiya findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulunden nan ma, a yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun solomanaanin ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Abiya, Sakari a dii tɛmɛna.
3 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a benba Dawuda a liga kii naxan yi.
4 A yi kidene kala geyane fari, a kide gɛmɛne yibɔ, a Asera kide gbindonne rabira. Musa saɲi sawura sula daxin naxan nafala,* a na fan kala, bayo Isirayila kaane yi wusulanna ganma na nan yɛtagi na waxatini. Na saɲi sawuran yi xili nɛn Nehusatan.
5 Xesekiya yi a yigi sa Alatala yi, Isirayilaa Ala. Yuda mangan naxanye dangu a yɛɛ ra e nun naxanye bira a fɔxɔ ra, a ɲɔxɔn mi yi ne yɛ mumɛ!
6 A lu Alatala fɔxɔ ra, a mi xɛtɛ a fɔxɔ ra mumɛ, Alatala yamarin naxanye sɛbɛ Musa ma a ne suxu.

* **18:4: 18.4 *Saɲi sawurana*** fe mɔn sɛbɛxi Yatɛne 21.8-9 kui.

7 Alatala lu nɛn Xesekiya xɔn, a nɔɔn sɔtɔ a wanla birin yi. A yi murutɛ
Asiriya mangan xili ma, a mi fa xuru a bun mumɛ.
8 A yi Filisitine nɔ siga han Gasa dɛxɔn, a kantan ti gbengbene nun taa
makantanxine fan suxu.
9 Manga Xesekiya ɲɛɛ naanindeni, Isirayila mangana Elaa diin Hoseya ɲɛɛ
soloferedeni, Asiriya mangan Salamanasari yi fa Samari taan xili ma.
10 A yi Samari taan suxu ɲɛɛ saxanna yɛngɛn xanbini, Xesekiyaa ɲɛɛ
sennindeni, naxan findi Isirayila mangan Hoseya ɲɛɛ solomanaaninden na.
11 Asiriya mangan yi Isirayila kaane xali Asiriya yi konyiyani, a sa e
radɔxɔ Xala yamanan nun Xabori baan fɛma Gosan yamanani e nun Mede
kaane taane yi.
12 Na birin liga nɛn amasɔtɔ Isirayila kaane mi Alatala xuiin namɛ, e Ala, e
naxan ma layirin kala, bayo e mi a xuiin suxu. Alatalaa walikɛɛn Musa
yamarin naxanye birin fi e ma, e mi ne liga.

Sɛnakɛribi yi Yuda yɛngɛ

13 Xesekiyaa mangayaan ɲɛɛ fu nun naanindeni, Asiriya mangan
Sɛnakɛribi yi siga Yuda taa makantanxine xili ma, a yi ne birin suxu.
14 Yuda mangan Xesekiya yi xɛraan nasiga Lakisi taani a faladeni Asiriya
mangan xa, a naxa, “N bata kalan ti. I masiga n na. I na naxan fala n xa, n na
ligɛ.” Asiriya mangan yi gbeti fixɛn kilo wuli solomanaanin e nun xɛmaan
kilo kɛmɛ solomanaanin sa Yuda Mangan Xesekiya fari yanginna ra.
15 Gbeti fixɛn naxan birin yi Alatala Batu Banxini e nun nafulu
ramaradene manga banxini, Xesekiya yi ne fi a ma.
16 Na waxatini, xɛmaan naxanye yi saxi Alatala Batu Banxin dɛɛne nun dɛ
ti wudine ma, Yuda mangan Xesekiya yi ne tongo, a sa e so Asiriya mangan
yii.

Sɛnakɛribi yi a kɔnkɔ e ma
Esayi 36.2-22 nun Taruxune Firinden 32.9-16

17 Asiriya mangan yi a kuntigine mangan nasiga Manga Xesekiya ma
Yerusalɛn yi keli Lakisi taani, e nun a tande xunna nun a sofa kuntigina e
nun gali gbeena. E yi fa Yerusalɛn yi, e sa ti ige ramarade faxaraxiin dɛxɔn
ma,† dugi xane xɛɛ ma kiraan na.
18 E yi mangan xili. Xiliki a diina Eliyakimi, manga banxin kuntigin yi siga
e fɛma, e nun sɛbɛli tiin Sebena nun Asafi a dii xɛmɛn Yowa, mangana yenla.
19 Sofa kuntigin yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ a fala Xesekiya xa, ɛ naxa,
‘Asiriya manga gbeena ito nan falaxi, a naxa: I yigi saxi nanse ma?
20 I yengi a ma a fɛrɛn nun sɛnbɛna i yii, i yɛngɛn so, koni fala fuun nan na
ra. Nayi, i ya lannayaan saxi nanse yi han i murutɛ n xili ma?
21 I ya lannayaan saxi Misiran yamanan nin, a mɛn kaane xa ɛ mali. Na
luxi nɛn alo muxun na la xayen na a dunganna ra naxan girama, a yi a yiin
xaba. Naxan na a digan a yi, na a maxɔlɔma nɛn. Misiran mangan na kii nin
muxune xa naxanye e taxuma a ra.
22 Waxatina nde ɛ a falama nɛn n xa, ɛ naxa, “Alatala, nxɔ Ala, nxu nxu
taxuxi na nan na.” Anu, Xesekiya xa mi Ala batudene kala geyane fari ba?
A tan nan a fala Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane xa, a naxa, “Ɛ Ala batuma
saraxa badeni ito nan yɛtagi naxan Yerusalɛn taani.”
23 Iki, ɛ nun n kanna Asiriya mangan xa lan fena nde ma, n soon wuli firin
soɛ ɛ yii, xa ɛ nɔɛ soo ragine sɔtɛ.

† **18:17: 18.17** Ige ramaraden naxan geyaan na.

24 Ɛ mi n kanna kuntigi keden nɔɛ, hali naxan xurun e birin xa. Ɛ
lannayaan saxi Misiran yi soo ragine nun wontorone nan ma fe ra.
25 A yɛtɛna, n faxi yireni ito kaladeni Alatala sagoon nan xanbi ba?
Alatala yɛtɛɛn nan a falaxi n xa, a n xa sa yamanani ito yɛngɛ, n yi a raxɔri.' "
26 Nayi, Eliyakimi, Xiliki a dii xɛmɛn nun Sebena nun Yowa yi a fala sofa
kuntigin xa, e naxa, "Falan ti nxu xa Arami xuini, amasɔtɔ nxu a mɛma. En
nama falan ti Heburu xuini yamaan yi a mɛ naxanye taan nabilinna yinna
xuntagi."
27 Sofa kuntigin yi e yabi, a naxa, "N kanna n nafaxi ɛ tan nun ɛ kanna nan
gbansan ma falani itoe tideni ba? Muxun naxanye dɔxi yinna xuntagi, ne
fan xa a mɛ nɛn bayo ne fan e gbiin donma nɛn, e yi e xɔnla min ɛ xɔn
yɛngɛni."
28 Nayi, sofa kuntigin to a maso, a yi a xuini te Heburu xuini, a naxa, "Ɛ
manga gbeen xuiin namɛ, Asiriya mangana!
29 Mangana ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ nama tin Xesekiya xa ɛ mayenden, a
mi nɔɛ ɛ rakisɛ n ma mumɛ!
30 Xesekiya nama a liga ɛ yi ɛ lannayaan sa Alatala yi, a yi a fala a Alatala ɛ
ratangama nɛn, a taani ito mi sama Asiriya mangan sagoni.
31 Ɛ nama ɛ tuli mati Xesekiya xuiin na mumɛ, amasɔtɔ Asiriya mangana
ito nan falaxi, a naxa: Ɛ bɔŋɛ xunbenla fen n na, ɛ xɛtɛ n ma, birin a yii seene
nun a bogiseene donŋɛ, birin yi a ige ramaraden igen min,
32 han n yi fa, n yi ɛ xali yamana gbɛtɛ yi alo ɛ gbeena, murutun nun
manpa bili nakɔne yamanan naxan yi, bogiseen nun burun yamanan
naxan yi, turen nun kumin yamanan naxan yi. Benun ɛ xa faxa be, ɛ sa
siimayaan nan sɔtɔma mɛnni. Nayi, ɛ nama Xesekiya xuiin namɛ mumɛ,
amasɔtɔ Xesekiya ɛ mayendenma nɛn a na a fala a Alatala ɛ xunbama nɛn.
33 Siya gbɛtɛne alane Asiriya mangani kala nɛn e yamanan suxu feen ma
ba?
34 Xamata taan nun Arapada taana, ne alane minɛn? Sefarawayimi nun
Hena nun Iwa, ne alane minɛn? E Samari taan xunba nɛn n yii ba?
35 Yamanane alane yɛ, nde a yamanan xunba n yii? Alatala xa Yerusalɛn
xunba n yii di?' "
36 Yamaan yi dundu, e mi fala yo ti, amasɔtɔ mangan bata yi yamarini ito
fi, a naxa, "Ɛ nama a yabi."
37 Eliyakimi, Xiliki a dii xɛmɛna, mangana banxi kuntigin nun Sebena,
sɛbɛli tiina, e nun Yowa, Asafi a dii xɛmɛna, mangana yenla, ne yi fa
Xesekiya fɛma, e yi e dugine yibɔ e ma kɔntɔfinli, e sofa kuntigina falane
yɛba a xa.

19

Xesekiya yi Nabi Esayi maxɔdin
Esayi 37.1-9

1 Manga Xesekiya to na mɛ, a yi a dugine yibɔ a ma, a kasa bɛnbɛli dugin
nagodo a ma sununi, a siga Alatala Batu Banxini.
2 A yi Eliyakimi rasiga, mangana banxi kuntigina e nun Sebena, sɛbɛli
tiina e nun saraxarali fonne, kasa bɛnbɛli dugin nagodoxi e ma sununi, siga
Nabi Esayi konni, Amɔsi a dii xɛmɛna.
3 E yi a fala nabiin xa, e naxa, "Xesekiya naxa iki: Kɔntɔfinla nun tɔrɔn
nun yagi lɔxɔn nan to nxu xa, alo a falan kii naxan yi, diin bari waxatin bata
a li, koni fanga mi a nga ra a yi a bari.

4 Alatala, i ya Ala bata Asiriya sofa kuntigina falane birin namɛ, naxan
kari a rafaxi habadan Alatala konbideni. Xa Ala tin, Alatala, i ya Ala a
ɲaxankatama nɛn a falane fe ra a naxanye tixi. Nayi, i tan Esayi xa Ala
maxandi a yamaan muxu dɔnxɛne fe ra naxanye luxi e nii ra.”
5 Manga Xesekiyaa xɛrane to siga Esayi fɛma,
6 Esayi yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ ito nan falama ɛ kanna xa, ɛ naxa, ‘Alatala
ito nan falaxi, a naxa: I falan naxanye mɛxi i nama gaxu ne fe ra, Asiriya
mangana walikɛne n nayelefu falan naxanye tixi.
7 N xaxinla nde rasoma a yi nɛn, a na xibarun mɛ waxatin naxan yi, a
xɛtɛma nɛn a yamanani. N yi sa a faxa silanfanna ra mɛnni.’ ”

Asiriya mangan mɔn yi a kɔnkɔ Yerusalɛn ma
Esayi 37.8-13, Taruxune Firinden 32.16-19

8 Asiriya sofa kuntigin yi a mɛ a a kanna bata yi keli Lakisi taani siga
Libina yɛngɛdeni, a fa a li mɛnna nin.
9 Nayi, Asiriya mangan yi a mɛ a Misiran mangan Tirihaka, Kusi kaan
fama a yɛngɛdeni. A to na xibarun mɛ, a yi xɛrane rasiga Xesekiya ma, a
naxa,
10 “Ɛ sa ito fala Yuda mangan Xesekiya xa, ɛ naxa, ‘I laxi i ya Ala ra ɲaxi ra,
i yengi a ma a a nɔɛ nɛn n tan Asiriya mangani kalɛ Yerusalɛn yɛngɛdeni. I
nama tin Ala yi i mayenden.
11 I bata a mɛ Asiriya mangane feen naxanye ligaxi yamanan bonne ra, e
e raxɔrixi kii naxan yi. I yengi a ma a i xunbɛ nɛn na ma ba?
12 N benbane siyaan naxanye alane raxɔri, ne e xunba nɛn ba, Gosan nun
Xarani nun Resefi yamanane, e nun Eden kaan naxanye Telasara taani?
13 Manga Xamata nun Manga Arapada nun Sefarawayimi taa mangana
hanma Hena, hanma Iwa, ne mangane minɛn yi?’ ”

Xesekiya yi Ala maxandi
Esayi 37.14-20

14 Xesekiya yi kɛdi sɛbɛxin nasuxu xɛrane ra, a yi a xaran. Na xanbi ra, a
te Alatala Batu Banxini, a sa kɛdin sa Alatala yɛtagi.
15 Xesekiya yi Alatala maxandi, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala, naxan
dɔxi maleka sawurane tagi! I tan Ala keden peen nan bɔxɔ xɔnna
mangayane birin xun na, i tan nan bɔxɔn nun kuyen daxi.
16 Alatala, i tuli mati n na, i n xuiin namɛ. Alatala, i yɛɛne rabi, i n mato. I
Sɛnakɛribi a falane ramɛ, a sofa kuntigin naxan nafaxi habadan Ala
konbideni.
17 Alatala, ɲɔndin na a ra! Asiriya Mangan bata siyane raxɔri, a yi e
bɔxɔne kala.
18 E bata e alane woli tɛɛni, bayo Ala mi yi e ra nun mumɛ! Muxune yii
funfune nan yi e ra, wudine nun gɛmɛ masolixine nan tun yi e ra.
19 Iki, Alatala, nxɔ Ala! Nxu xunba Sɛnakɛribi yii, alogo bɔxɔ xɔnna
yamanane birin xa a kolon a i tan keden peen nan Ala ra, Alatala!”
20 Nayi, Esayi, Amɔsi a dii xɛmɛn yi xɛraan nasiga a faladeni Xesekiya xa,
a naxa, “Isirayilaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi
xuiin mɛ i naxan tixi n ma Sɛnakɛribi a fe yi, Asiriya mangana.
21 Alatala falani ito nan tixi Sɛnakɛribi xili ma, a naxa,
‘Siyon taa faɲin bata i raɲaxu,
a i magelema.
Yerusalɛn kaane e xunna fitifitima i xanbi ra.

22 I nde konbixi i a rayelefu?
I xuini texi nde xili ma?
I bata i yɛɛne rate kore Isirayilaa Ala sariɲanxin xili ma!
23 Fata i ya xɛrane ra,
i bata n tan Marigin konbi.
I yi a fala, i naxa,
“N ma wontoro wuyaxine xɔn,
n bata te geyane xuntagi,
Liban yamanan danne ra.
N na a suman wudi kuyene sɛgɛma nɛn,
e nun a fɔfɔ faɲi faɲine.
N sa a xuntagin naɲanna li
e nun a fɔtɔn faɲina.
24 N bata xɔɲinne ge yamana gbɛtɛne yi,
n yi e ige min.
N Misiran baa igene birin xɔrima nɛn
n na siga a xili ma waxatin naxan yi.”
25 Koni, i tan Sɛnakɛribi,
i mi a kolon
a n feni itoe yɛlanxi nɛn
to mi na ra?
N yi e yitɔn xabu waxati danguxine.
Iki, n bata yamarin fi,
a rakamali,
i xa taa makantanxine lu kalaxi
alo gɛmɛ malanxine.
26 E muxune sɛnbɛ mi na,
e gaxuxi, e yagixi.
E bata lu alo xɛɛ ma sɛxɛne
alo se sonle,
alo sɛxɛn fanyen ma
naxan xarama benun a xa gbo.
27 Koni, n na a kolon,
i na dɔxɔ,
i na mini, i na so,
i na xɔlɔ n xili ma.
28 I bata xɔlɔ n xili ma,
n yi i konbi ti xuiin mɛ.
Nanara, n nan n ma wuren birama nɛn i ɲɔɛni
n yi n ma karafen bira i dɛ kidine yi.
I faxi kiraan naxan xɔn,
n yi i raxɛtɛ na xɔn.’ ”

Taxamasenna yi so Xesekiya yii
Esayi 37.30-32

29 “Ala yi a fala Xesekiya xa, a naxa, ‘Ito xa findi taxamasenna ra i xa:
Bogiseen naxanye solixi e yɛtɛ ma,
ɛ bata ne don ɲɛɛni ito ra,
na nan mɔn ligama ɲɛɛ famatɔni,
koni ɲɛɛ saxandeni,
ɛ seen sima nɛn,
ɛ yi a xaba,

ɛ yi manpa binle si,*
ɛ yi e bogine don.
30 Yuda bənsənna muxu dənxɛn naxanye na lu,
ne mən e salenne raminima nɛn
alo wudina, e bogi.
31 A dənxɛne minima nɛn Yerusalɛn yi,
a dənxɛne luma nɛn e nii ra Siyon geyane yi.
Alatala na nan ligama a xanuntenyani.' "

Sɛnakɛribi raŋanna
Esayi 37.33-38 nun Taruxune Firinden 32.21-22

32 "Nanara, Alatala ito nan falaxi Asiriya Mangan ma iki, a naxa,
'A mi soɛ taani ito yi mumɛ!
A mi xalimakuli wolɛ be yi.
A mi makantan wure lefa tima a xa.
A mi gbingbinna ratema a xili ma.'
33 Alatalaa falan ni ito ra.
'A faxi kiraan naxan xən
a xɛtɛma nɛn na xən.
A mi soɛ taani ito yi mumɛ.
34 N taani ito makantanma nɛn,
n yi a rakisi n tan ma fe ra
e nun Dawuda a fe ra, n ma walikɛna.' "

35 Na kəɛɛn na, Alatalaa malekan yi mini, a muxu wuli kɛmɛ tonge solomasɛxɛ wuli suulun faxa Asiriya kaane ganli. Yamaan to keli xətənni, e yi e binbine to.

36 Nayi, Asiriya mangan Sɛnakɛribi yi a ganla rakeli, a xɛtɛ Niniwa taani.

37 Ləxəna nde, Sɛnakɛribi yi xinbi sinxi a ala Nisiroki batu banxini a batudeni, a dii xɛmɛne Adarameleki nun Sareseri yi a faxa silanfanna ra, e yi e gi siga Ararati yamanani. A dii Esaraxadon yi dəxə a ɲəxəni.

20

Xesekiya a furena fe
Esayi 38.1-8

1 Na waxatini, saya furen yi Xesekiya suxu. Nabi Esayi, Aməsi a diin yi fa a fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'I ya feene yitən, amasətə i faxamatəən ni i ra, i mi fa siimaya sətəma.' "

2 Xesekiya yi a yɛɛ rafindi banxi kanken ma, a maxandini ito ti Alatala ma, a naxa,

3 "Alatala, n ma fe xa rabira i ma fa fala, n sigan ti nɛn i yɛtagi lannayaan nun bəɲɛ faɲiyani, naxan fan i yɛɛ ra yi, n yi na liga!" Xesekiya yi wuga han!

4 Benun Esayi xa keli tanden ma, Alatala yi falan ti a xa iki, a naxa,

5 "Xɛtɛ, i yi a fala n ma yamaan mangan Xesekiya xa, i naxa, 'I fafe Dawudaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi xuiin mɛ, n bata i yɛɛgen to. N na i rakɛndɛyama nɛn, benun xi saxan, i siga Alatala Batu Banxini.

6 N mən ɲɛɛ fu nun suulun sama nɛn i ya siimayaan fari. N na i tan nun taani ito xunbama nɛn Asiriya mangan yii, n taani ito kantanma nɛn, n ma fe ra, e nun Dawudaa fe ra, n ma walikɛna.' "

* **19:29: 19.29** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

7 Na xanbi ra, Esayi yi a fala, a naxa, “Ɛ xɔdɛ bogi yidinxina nde tongo.” E
yi na tongo, e a sa a furen dɛ, Xesekiya yi kɛndɛya.
8 Xesekiya bata yi a fala Esayi xa, a naxa, “N na a kolonma taxamasenna
mundun xɔn fa fala benun xi saxan a Alatala n nakɛndɛyama nɛn, n siga
Alatala Batu Banxini?”
9 Esayi yi a yabi, a naxa, “Alatala naxa, i a kolonma taxamasenna naxan
xɔn a Alatalaa falan kamalima nɛn: I waxi nɛn ba, nininna xa a maso
hanma a masiga sanna yɛ fu teden ma?”
10 Xesekiya yi a yabi, a naxa, “Na ligɛ nɛn nininna yi siga yɛɛn na sanna yɛ
fu, koni n wama nɛn a xa xɛtɛ xanbin na sanna yɛ fu.”
11 Nayi, Nabi Esayi yi Alatala maxandi, naxan nininna raxɛtɛ xanbin na
sanna yɛ fu Axasi a banxin teden ma, nininna bata yelin danguɛ dɛnaxan
na.

Babilɔn xɛrane fe
Esayi 39.1-8

12 Na waxatini, Babilɔn Manga Baladan ma dii xɛmɛn Merodaki-Baladan
yi bataxin nun finma seen nasiga Xesekiya ma, amasɔtɔ a bata yi Xesekiya
fura feen mɛ.
13 Xesekiya yi xɛrane rasɛnɛ, a yi a banxin kui seene birin yita ne ra: gbeti
fixɛn nun xɛmana, wudi bogi ture faɲine nun latikɔnɔnna nun a yɛngɛ so
seene ramaradena, e nun naxan birin yi a nafulu ramaradeni. Sese mi lu
Xesekiyaa banxini a mi naxan yita e ra e nun a bɔxɔn birin.
14 Nabi Esayi mɔn yi fa Manga Xesekiya fɛma, a yi a fala a xa, a naxa,
“Muxuni itoe nanse falaxi i xa? E kelixi minɛn?” Xesekiya yi a yabi, a naxa,
“E kelixi yamana makuyen nin, Babilɔn.”
15 Esayi mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “E i ya banxin to nɛn?” Xesekiya yi a
yabi, a naxa, “Seen naxanye birin n ma banxin kui, e ne birin to nɛn. Sese
mi n ma nafulu ramaradeni, n mi naxan yitaxi e ra.”
16 Nayi, Esayi yi a fala Xesekiya xa, a naxa, “Alatalaa falan namɛ!
17 Waxati fama, seen naxanye birin i ya banxini e nun i benbane naxanye
fen han to, e ne birin xalima nɛn Babilɔn yi, sese mi luma. Alatalaa falan
nan na ra.
18 E i ya dii xɛmɛna ndee tongoma nɛn, i yɛtɛɛn naxanye sɔtɔma, alogo e xa
findi Babilɔn mangana banxin xɛmɛ tɛgɛnne ra.”
19 Xesekiya yi Esayi yabi, a naxa, “I Alatalaa falan naxan tixi, a fan.” A
mirixi a ma, a naxa, “Ɛn luma nɛn bɔɲɛ xunbenla nun marakantanni n ma
siimayani.”

Taruxune Firinden 32.32-33

20 Xesekiya kɛwali dɔnxɛne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu kɛdine kui. A
wɛkilɛna fe falama e nun a ige ramaraden naxan ge e nun a ige kiraan
naxan ge siga igen na Yerusalɛn yi.
21 Xesekiya yi faxa. A dii xɛmɛn Manase yi ti a ɲɔxɔni mangayani.

21

Manase, Yuda Mangana

1 Manase findi mangan na a ɲɛɛ fu nun firinden nan ma, a ɲɛɛ tonge
suulun e nun suulun ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Xefisiba.
2 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga. A yi fe xɔsixine liga alo siyane
Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yɛɛ ra.

3 A mɔn yi kidene ti geyane fari a fafe Xesekiya dɛnaxanye kala, a yi
saraxa ganden nafala Baali xa, a yi Asera kide gbindonna bitin, alo Isirayila
manga Axabi a liga kii naxan yi, a yi a xinbi sin sarene bun, a yi e batu.
4 A yi suxure kidene ti Alatala Batu Banxini, Alatala a fala dɛnaxan ma, a
naxa, “N xinla luma Yerusalɛn nin.”
5 A yi sarene kiden ti Alatala Batu Banxini sansan firinne birin kui.
6 A yi a dii xɛmɛn gan saraxan na, a yi kɔɛrayaan liga, a yi so yiimatoni, a
muxune dɔxɔ naxanye yi ɲinanne maxɔdinma naxanye yi falan tima
barinne ra. Naxan ɲaxu Alatala yɛtagi, a lu na ligɛ tun, a yi Ala raxɔlɔ.
7 A yi Asera kide gbindonna rafala, a na bitin Alatala Batu Banxini,
Alatala a fala dɛnaxan ma Dawuda nun a diin Sulemani xa, a naxa, “N bata
banxini ito sugandi e nun Yerusalɛn Isirayila bɔnsɔnne yirene birin yɛ, n
waxi n xinla lu feni dɛnaxan yi habadan.
8 N mi Isirayila kaane masigɛ yamanan na, n naxan soxi e benbane yii,
koni fɔ e xa n ma yamarine birin suxu e nun n ma sariyan birin n ma
walikɛɛn Musa naxan sɛbɛxi.”
9 Koni, yamaan mi e suxu mumɛ, Manase yi findi sabun na e lɔ ayi,
Isirayila kaane yi fe ɲaxin liga dangu siyane ra Alatala naxanye kedi e yɛɛ
ra.
10 Nayi, Alatala yi falan ti a nabine xɔn, a naxa,
11 “Yuda mangan Manase bata fe xɔsixini itoe liga. A bata fe ɲaxin liga
dangu Amorine ra waxati danguxine yi, a mɔn bata Yuda kaane ti yulubin
ma a suxurene xɔn.
12 Nanara, Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, ‘N tɔrɔn nafama nɛn
Yerusalɛn kaane nun Yuda kaane ma naxan yo na a mɛ, a tuli madɔxɔma ayi
nɛn.
13 N Yerusalɛn kalama nɛn alo n Samari taan nun Axabi a denbayaan kala
kii naxan yi, n Yerusalɛn muxune raxɔrima nɛn alo lɔxɔn bama goronna ma
kii naxan yi a na yifitan, a maxɛtɛ.
14 N nan n ma yama dɔnxɛn nabeɲinma nɛn e yaxune yii, e yi e yii seene
birin tongo,
15 bayo naxan ɲaxu n yɛtagi, e bata na liga, e yi n naxɔlɔ keli e benbane
ramini lɔxɔn ma Misiran yamanani han to.’ ”
16 Manase yi sɔntare wuyaxi faxa, han Yerusalɛn yi rafe binbine ra sa
yulubin fari a Yuda kaane ti naxan ma naxan yi ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi.
17 Manase kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, a yulubin naxan liga, ne
sɛbɛxi Yuda mangane taruxune kɛdine kui.
18 Manase yi faxa, e yi a maluxun nakɔni naxan a banxin dɛxɔn, Yusaa
nakɔni. A dii xɛmɛna Amɔn yi ti a ɲɔxɔni mangayani.

Amɔn, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 33.21-25

19 Amɔn findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun firinden nan ma, a ɲɛɛ firin ti
mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Mesulemeti, Xarusi a dii tɛmɛna,
naxan keli Yotoba taani.
20 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a na liga nɛn, alo a fafe Manase a liga kii
naxan yi.
21 A yi sigan ti a ɲaxin na alo a fafe, a yi suxurene batu a fafe naxanye
batu, a yi a xinbi sin e bun ma.
22 A yi Alatala rabeɲin, a benbane Ala, a mi sigan ti Alatalaa kiraan xɔn.
23 Manga Amɔn ma walikɛne yi yanfan so a ma, e yi sa a faxa a banxini.

24 Koni, naxanye yanfan so Manga Amən ma yamanan muxune yi ne
faxa, yamanan muxune yi a dii xɛmɛn Yosiya ti a ɲɔxɔni.
25 Amən kɛwali dənxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane
taruxu kɛdine kui.
26 E yi a maluxun a gaburun na, Yusaa nakɔni. A dii xɛmɛn Yosiya yi ti a
ɲɔxɔni mangayani.

22

Yosiya, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 34.1-2

1 Yosiya findi mangan na a ɲɛɛ solomasɛxɛden nan ma, a ɲɛɛ tonge saxan e
nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Yedida, Adayaa dii
tɛmɛna, Bɔsikati kaana.
2 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a Ala, a yi na liga, a sigan ti tinxinni alo a
benba Dawuda, a mi kiraan fata siga yiifanni hanma kɔmɛnni.

Sariya kɛdina fe
Taruxune Firinden 34.8-28

3 A mangayaan ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛdeni, Manga Yosiya yi sɛbɛli tiin
Safan nasiga Alatala Batu Banxini, Asaliyaa dii xɛmɛna, Mesulan
mamandenna. A yi a fala a xa, a naxa,
4 “Siga Xiliki fɛma, saraxarali kuntigina, a xa sa gbetin malan naxan soxi
Alatala Batu Banxini e nun dɛ kantanne naxan nasuxi yamaan yii.
5 Muxun naxanye Alatala Batu Banxin wanli kuntigine ra, a xa so ne yii.
Ne yi a so Alatala Batu Banxini tən muxune yii:
6 yii ra walikɛne nun kamudɛrɛne nun gɛmɛ masonle, alogo e xa wudin
nun gɛmɛ masolixine sara, e banxini tənɲɛ naxanye ra.
7 Koni, gbetin naxan soma e yi, muxu yo nama e maxɔdin na rawali kii
ma, bayo e walima tinxinna nin.”
8 Nayi, Xiliki, saraxarali kuntigin yi a fala sɛbɛli tiin Safan xa, a naxa, “N
bata sariya kɛdin to Alatala Batu Banxini.” Xiliki yi na kɛdin so Safan yii,
Safan yi a xaran.
9 Na xanbi ra, sɛbɛli tiin Safan yi sa a fala mangan xa, a naxa, “Gbetin
naxan yi Alatala Batu Banxini, i ya walikɛne bata na so walikɛ kuntigine yii
alogo e xa Alatala Batu Banxini tən.”
10 Sɛbɛli tiin Safan yi a fala mangan xa, a naxa, “Saraxaraliin Xiliki kɛdina
nde soxi nɛn n yii.” Safan yi a xaran mangan yɛtagi.

E yi nabi ɲaxanla maxɔdin

11 Naxan yi sɛbɛxi sariya kɛdin kui, mangan to na mɛ, a yi a dugine yibɔ a
ma.
12 Mangan yi yamarini itoe so saraxaraliin Xiliki yii e nun Safan a diina
Axikan e nun Mikahu a diina Akibori nun sɛbɛli tiin Safan nun Asaya,
mangana walikɛna, a naxa,
13 “Ɛ sa Alatala maxɔdin nxu nun Yuda yamaan birin xa kɛdina fe ra
naxan toxi. Alatala bata xɔlɔ gbeen ti en xili ma, amasɔtɔ yamarin naxanye
sɛbɛxi kɛdini ito kui, en benbane mi ne suxi e yi e liga.”
14 Saraxarali Xiliki nun Axikan nun Akibori nun Safan nun Asaya yi siga
nabi ɲaxanla Xuluda fɛma. A yi dɔxi Yerusalɛn Taa Nɛnɛn nin. Dugi
ramaran nan yi a xɛmɛn Salun na, Tikiwaa dii xɛmɛna, Xaraxasa
mamandenna.

15 Xuluda yi a fala e xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a
naxa: Ɛ sa a fala ɛ xɛ muxun xa naxan ɛ rafaxi n fɛma,
16 ɛ naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tɔrɔn nafama nɛn yireni ito fari
e nun a muxune, fata kɛdin xuine birin na Yuda mangan naxan xaranxi.
17 Bayo e bata n nabeɲin, e wusulanna gan ala gbɛtɛne xa, e yi n naxɔlɔ e
suxurene ra e naxanye rafalaxi, na ma, n ma xɔlɔn bata gbo ayi yireni ito
xili ma, a mi ɲanɲɛ mumɛ!’
18 Koni, ɛ sa a fala Yuda mangan xa, naxan ɛ rafaxi Alatala maxɔdindeni, ɛ
naxa, ‘Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi falane fe yi i naxanye mɛxi, a
naxa:
19 I to falani itoe mɛxi n naxanye tixi yireni ito nun a muxune xili ma,
naxanye findi ɲaxankatan nun dangan na, i yi sunu, i yi i magodo Alatala
yɛtagi. Bayo i bata i ya dugine yibɔ i ma, i yi wuga n yɛtagi, n fan bata a mɛ.
Alatalaa falan ni i ra.
20 Nanara, n na i luma nɛn i faxa bɔɲɛ xunbenli, i maluxun bɔɲɛ xunbenli i
ya gaburun na, n ɲaxankatan naxan nagodon yireni ito fari, i mi ne toma.’ ”
E dɛntɛgɛni ito sa mangan xa.

23

Yosiya yi lanna fen Ala ra
Taruxune Firinden 34.29-32

1 Manga Yosiya yi Yuda fonne nun Yerusalɛn fonne birin malan a fɛma.
2 A yi siga Alatala Batu Banxini, e nun Yuda xɛmɛne nun Yerusalɛn kaane
birin nun saraxaraline nun nabine. Yamaan birin yi siga keli muxudine ma
han muxu gbeene. A layiri kɛdin naxan to Alatala Batu Banxini, a na fala
xuine birin xaran e yɛtagi.
3 Mangan yi tixi sɛnbɛtɛnna xɔn Ala Batu Banxin so dɛɛn na, a lanna fen
Alatala ra, a dɛ xuiin tongo a xa bira Alatala fɔxɔ ra, a yi a yamarine nun a
sariyane nun a tɔnne suxu a bɔɲɛn nun a niin birin na. A na layirin fala xui
sɛbɛxine rakamali na kii nin. Yamaan birin yi so layirini.

Dinan matinxin fena Yuda yi
Taruxune Firinden 34.3-5

4 Mangan yi saraxarali kuntigin Xiliki yamari, e nun saraxaraliin bonne
nun saraxaraliin naxanye yi dɛɛn kantanma, a e xa seene birin namini
Alatala Batu Banxini naxanye rafalaxi Baali nun Asera nun sarene birin
batu seene ra. Yosiya yi sa e gan Yerusalɛn fari ma xɛɛne ma Kedirɔn
lanbanni, a siga e xuben na Betɛli yi.
5 Yosiya yi kiden ki muxune kedi, Yuda mangan yi naxanye dɔxi alogo e
xa wusulanna gan kidene yi geyane fari Yuda taane nun Yerusalɛn
rabilinni. Kiden ki muxuni itoe yi wusulanna gan Baali nun sogen nun
kiken xa e nun sare kurune nun sarene birin xa.
6 Yosiya yi Asera kide gbindonna ramini Alatala Batu Banxini, a yi a xali
Yerusalɛn fari ma Kedirɔn lanbanni, a sa a gan mɛnni, a yi a findi xuben na,
a sa a xuben woli yamanan muxune gaburune fari.
7 A mɔn yi kiden ki xɛmɛ yalundene banxine kala Alatala Batu Banxini,
ɲaxanle yi domane dɛgɛma dɛnaxan yi Asera batu seen na.
8 Yosiya yi Yuda taane saraxaraline birin maxili, a yi taan kidene raxɔsi,
saraxaraline yi wusulanna ganma dɛnaxanye yi, keli Geba ma han
Bɛriseba, a yi taan kidene kala taan so dɛɛne ra, a gbengbenna, dɛnaxan yi
taan kuntigin Yosuwe a dɛɛn na taan so dɛɛn kɔmɛnna ma.

9 Taan kiden ki muxune mi yi sigama Alatala Batu Banxini Yerusalɛn yi,
koni e yi buru tetaren donma alo saraxaraline.
10 Mangan yi Tofeti raxɔsi Ben-Hinɔn lanbanni, alogo muxu yo nama fa a
dii xɛmɛn hanma a dii tɛmɛn gan Mɔlɔkɔ suxuren binya feen na.
11 Yuda mangan soon naxanye findi sogen batu seene ra, Yosiya yi ne ba
Alatala Batu Banxini so dɛɛn dɛxɔn. E yi sansanna nde nan kui kuntigin
Natan-Meleki a banxin dɛxɔn. Na xanbi ra, Yosiya yi wontorone gan e yi
sogen batun naxanye ra.
12 Yuda mangane bata yi kiden ti Axasi a kore banxin xuntagi. Yosiya yi
ne birin kala e nun Manase kiden naxanye ti Alatala Batu Banxini sansan
firinne kui. A yi ne ba mɛnni, a yi e kala, a yi e dungi dungine woli Kedirɔn
lanbanni.
13 Isirayila mangan Sulemani taan kiden naxanye ti Yerusalɛn sogeteden
binni Maraxɔri Geyaan yiifanna ma, mangan yi ne raxɔri. Sulemani yi ne
tixi Asitarate nan xa Sidɔn kaane ala e nun Kemosi, Moyaba kaane ala e
nun Mɔlɔkɔ, Amonine ala.
14 Yosiya yi Asera kide gbindonne nun kide gɛmɛne kala, e yi dɛnaxan yi a
mɛnna rafe muxu xɔnne ra.

Dinan matinxin fena Isirayila yi

15 Saraxa ganden nun taan kiden naxan yi Betɛli yi, a yi ne fan nabira.
Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan naxan Isirayila kaane ti yulubin ma, na nan
na kiden nafala. Yosiya yi kiden gan han a findi xuben na. A mɔn yi Asera
kide gbindonna fan gan.
16 Nayi, Yosiya yi a yɛɛ rakoŋin, a yi gaburune to geyaan ma mɛnni, a yi
walikɛne rasiga muxu xɔnne tongodeni gaburune ra, a sa e gan saraxa
ganden fari alogo a xa mɛn naxɔsi, fata Alatalaa falane ra sayiban naxanye
fala lan feni itoe ma.*
17 Manga Yosiya yi a fala, a naxa, “N gɛmɛ gbeen mundun toma ito ra?”
Taan muxune yi a yabi, e naxa, “Sayiban gaburun na a ra, naxan keli Yuda
yi, naxan falane ti Betɛli saraxa ganden xili ma, i feen naxanye ligaxi iki.”
18 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ a lu mɛnni, muxu yo nama a yiin din na
sayiban xɔnne ra!” Nayi, e yi a xɔnne ramara mɛnni e nun nabi bonna
xɔnne naxan keli Samari taani.
Taruxune Firinden 34.6-7
19 Yosiya mɔn yi taan kide banxine birin kala naxanye yi Samari taane yi,
Isirayila mangane naxanye ti, e yi Ala raxɔlɔ. Yosiya yi a liga alo a liga Betɛli
yi kii naxan yi.
20 Yosiya yi taan kiden ki muxune birin kɔɛ raxaba e saraxa gandene fari,
a yi muxu xɔnne gan ne fari. Na xanbi ra, a yi xɛtɛ Yerusalɛn yi.

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
Taruxune Firinden 35.1,18-19

21 Mangan yi yamarini ito fi yamaan birin ma, a naxa, “Ɛ Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanla† raba Alatala binya feen na, ɛ Ala, alo a sɛbɛxi layiri
kɛdin kui kii naxan yi.”

---

* **23:16: 23.16** Na ***sayibana*** fe mɔn sɛbɛxi Mangane Singen 13.2 kui.

† **23:21: 23.21** ***Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

22 Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanli ito sifan munma yi liga singen, keli
kitisane waxatin ma Isirayila yi e nun Isirayila mangane nun Yuda
mangane lɔxɔne birin yi.
23 Manga Yosiya ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛ nan yi a ra a Halagi Tiin Dangu
Lɔxɔn Sanli ito rabɛ Yerusalɛn yi Alatala xa.

Yosiyaa mangayaan naɲanna fe
Taruxune Firinden 35.20-36.1

24 Naxanye yi ɲinanne maxɔdinma e nun naxanye yi falan tima barinne
ra, Yosiya yi ne birin faxa. A yi kɛ suxure nun suxure sawurane kala, e nun
fe xɔsixin naxanye birin yi Yerusalɛn nun Yuda yamanani. A na liga nɛn
alogo a xa sariyan nakamali naxanye kɛdin kui saraxaraliin Xiliki naxan to
Alatala Batu Banxini.
25 Yosiya ɲɔxɔn munma yi lu na singen mangane yɛ, a bira nɛn Alatala
fɔxɔ ra a bɔɲɛn birin na, a niin birin yi, e nun a sɛnbɛn birin yi, fata Musaa
sariyan birin na. A tan dangu xanbini, a maligan mi lu na mumɛ!
26 Koni, Alatala mi xɛtɛ a xɔlɔ gbeen fɔxɔ ra Yuda xili ma Manase a fe ra
naxan a Alatala raxɔlɔ.
27 Alatala yi a fala, a naxa, “N Yuda bama nɛn n yɛtagi alo n na Isirayila ba
n yɛtagi kii naxan yi. N Yerusalɛn wolima ayi nɛn n taan naxan sugandi, e
nun banxina n na a fala banxin naxan ma, n naxa, ‘N xinla luma be nin.’ ”
28 Yosiya kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane
taruxu kɛdine kui.
29 A waxatini, Neko, Misiran mangan yi siga Asiriya Mangan xili ma
Efirati baan binni. Manga Yosiya yi siga a ralandeni. Misiran mangan Neko
to a to tun, a yi a faxa Megido taani.
30 Yosiyaa walikɛne yi a binbin xali wontoron kui, e yi keli Megido taani
siga Yerusalɛn yi, e sa a maluxun a gaburun na. Yamanan muxune yi a dii
xɛmɛn Yehowaxasi tongo, e turen sa a xunni, e yi a findi mangan na a fafe
ɲɔxɔni.

Yehowaxasi, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 36.2-4

31 Yehowaxasi findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun saxanden nan ma, a yi
kike saxan ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Xamutali, Yeremi a dii
tɛmɛna, Libina kaana.
32 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan
yi.
33 Misiran Mangan Neko yi yɔlɔnxɔnna sa a ma Ribila taani, Xamata
yamanani, alogo a nama fa mangayaan liga Yerusalɛn yi mumɛ, a yi mudu
gbeti fixɛn kilo wuli saxan kɛmɛ naanin nun xɛmaan kilo tonge saxan nun
naanin sa yamanan fari.
34 Misiran mangan Neko yi Yosiyaa dii xɛmɛna Eliyakimi dɔxɔ mangan na
a fafe ɲɔxɔni, a yi a xinla masara a Yehoyakimi. A yi Yehowaxasi suxu, a
siga a ra Misiran yi, a sa faxa dɛnaxan yi.
35 Yehoyakimi yi gbetin nun xɛmaan so Misiran mangan yii, koni a yi
mudu gbetin maxili yamanan na, fata Misiran mangana yamarin na,
yamanan yamaan birin lan a xa gbetin nun xɛmaan naxan ba a na fala, a
lan a xa naxan so Misiran mangan Neko yii.

Yehoyakimi, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 36.5-8

36 Yehoyakimi findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulunden nan ma, a yi ɲɛɛ fu nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Sebuda, Pɛdayaa dii tɛmɛna, keli Ruma taani.
37 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi.

24

1 Babilɔn Mangan Nebukadanesari so yɛngɛni Yehoyakimi waxatin nin. Yehoyakimi yi lu Nebukadanesari a nɔɔn bun ɲɛɛ saxan, koni a mɔn murutɛ nɛn Nebukadanesari xili ma.
2 Nayi, Alatala yi Babilɔn kaane ganla rasiga a xili ma, e nun Arami kaane nun Moyaba kaane nun Amonine ganle, a yi ne birin nasiga Yuda xili ma a kaladeni, fata Alatalaa falan na a naxan ti a walikɛne xɔn, nabine.
3 Na fata Alatalaa yamarin nan tun na, naxan yi waxi Yuda ba feni a yɛtagi Manase a yulubine fe ra.
4 Manase bata yi sɔntare wuyaxi faxa, a yi Yerusalɛn rafe a fe ɲaxine ra. Alatala mi wa a mafelu feni mumɛ!
5 Yehoyakimi kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu kɛdine kui.
6 Yehoyakimi yi faxa. A dii xɛmɛn Yoyakin yi ti a ɲɔxɔni mangayani.
7 Misiran mangan mi fa mini a yamanani, bayo Babilɔn mangan bata yi a bɔxɔn birin tongo keli Misiran baani han sa dɔxɔ Efirati baan na.

Yoyakin, Yuda Mangana
Taruxune Firinden 36.9-10

8 Yoyakin findi mangan na a ɲɛɛ fu nun firinden nan ma, a kike saxan ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Nexusuta, Yerusalɛn kaana Elanatan ma dii tɛmɛna.
9 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi.
10 Na waxatini, Babilɔn mangan Nebukadanesari a walikɛne yi siga Yerusalɛn xili ma, e yi taan nabilin yɛngɛni.
11 Babilɔn mangan Nebukadanesari yɛtɛɛn yi fa taan yɛtagi, a walikɛne yi na yɛngɛ.
12 Nayi, Yuda mangan Yoyakin yi siga, a sa a yɛtɛ dɛntɛgɛ Babilɔn mangan xa, e nun a nga nun a walikɛne nun a mangane nun a kuntigine. Yoyakin a mangayaan ɲɛɛ solomasɛxɛdeni, Babilɔn mangan yi a suxu.
13 Nebukadanesari yi nafunla birin ba Alatala Batu Banxini e nun manga banxin nafunle, Isirayila mangan Sulemani xɛma goronna naxanye birin nafala Alatala banxini, a ne kala, alo Alatala a falaxi kii naxan yi.
14 Nebukadanesari yi Yerusalɛn kaane birin xali suxuni, kuntigine nun sofane, e birin malanxina muxu wuli fu sa yiirawanle nun xabune birin fari. A yiigelitɔne nan tun lu yamanani.
15 Nebukadanesari yi Yoyakin xali Babilɔn yi, a yi mangana nga suxu Yerusalɛn yi siga Babilɔn yi e nun mangana ɲaxanle nun a kuntigine nun a yamanan muxu gbeene.
16 Babilɔn mangan mɔn yi sofa kɛndɛne birin xali konyiyani Babilɔn yi, muxu wuli solofere e nun yiirawanle nun xabune, muxu wuli keden.
17 Babilɔn mangan yi Yoyakin sɔxɔ Matani findi mangan na a ɲɔxɔni, a naxan xili masara a Sedeki.

Sedeki, Yuda Mangana
Yeremi 52.1-3 nun Taruxune Firinden 36.11-12

18 Sedeki findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun kedenden nan ma, a yi ɲɛɛ fu nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Xamutali, Yeremi a dii tɛmɛna, Libina kaana.
19 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo Yehoyakimi a liga kii naxan yi.
20 Na liga Alatala xɔlɔn nan ma fe ra Yerusalɛn nun Yuda xili ma, a yi waxi naxanye ba feni a yɛtagi.

Sedeki fan yi murutɛ Babilɔn mangan xili ma.

25

Yeremi 39.1-7 nun 52.4-11

1 Sedeki a mangayaan ɲɛɛ solomanaaninden kike fuden xi fude lɔxɔni, Babilɔn mangan Nebukadanesari nun a ganla birin yi fa Yerusalɛn xili ma, a yi daaxadeni tɔn a yɛtagi, e yi yire makantanxine ti a rabilinna birin yi.
2 E lu taan yɛngɛ han Manga Sedeki a mangayaan ɲɛɛ fu nun kedendena.
3 Na ɲɛɛn kike naaninden xi solomanaaninde lɔxɔni, kamɛn yi gbo ayi taani, donse mi yi fa yamanan muxune yii.
4 Nayi, Babilɔn ganla yi taan yinna yirena nde rabira. Kɔɛɛn na, hali Babilɔn kaane to yi taan nabilinxi, Yuda sofane birin yi e gi, e dangu taa makantan yin firinne longonna ra, e sa mini taan so dɛɛn na mangana nakɔɔn dɛxɔn. Sofane yi e gi, e nun mangan yi siga Araba tonbonna lantaan mabinni.
5 Koni, Babilɔn sofa ganla yi mangan sagatan, e sa a li Yeriko mɛrɛmɛrɛne yi, a ganla birin yi xuya ayi, e yi e masiga a ra.
6 E yi mangan suxu, e siga a ra Babilɔn mangan fɛma Ribila taani, e yi sa a makiti mɛnni.
7 E Sedeki a diine kɔɛ raxaba a yɛtagi, e mɔn yi Sedeki yɛɛne sɔxɔnɲɛ ayi, e yi a xidi sula yɔlɔnxɔnna ra, e siga a ra Babilɔn yi.

Yerusalɛn kala fena
Yeremi 39.8-10 nun 52.12-27 e nun Taruxune Firinden 36.17-21

8 Kike suulunden xi soloferede lɔxɔni, Babilɔn mangan Nebukadanesari a mangayaan ɲɛɛ fu nun solomanaaninden ma, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan, Babilɔn mangana kuntigina nde yi so Yerusalɛn yi.
9 A yi tɛɛn so Alatala Batu Banxin na e nun mangana banxin nun Yerusalɛn banxine birin. A yi banxi kɛndɛne birin gan.
10 Babilɔn sofa ganla naxan birin yi mangan kantan muxune xunna fɔxɔ ra, ne yi Yerusalɛn yinne kala.
11 Muxu dɔnxɛn naxanye yi luxi taani, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi ne xali konyiyani, naxanye bata yi e yɛtɛ sa Babilɔn mangan sagoni e nun yama dɔnxɛna.
12 Koni mangan kantan muxune xunna yi yiigelitɔna ndee lu yamanani alo manpa bili siine nun xɛɛ biine.
13 Sula sɛnbɛtɛnna naxanye yi Alatala Batu Banxini, Babilɔn kaane yi ne kala, e nun ige maxali wontorone nun ige ramara se sula daxi gbeena, e yi siga na sulan na Babilɔn yi.
14 E yi tundene nun tɛɛ kɔ seene nun lɛnpu ratu seene nun se sa lefane birin tongo e nun wali se sula daxin naxanye birin yi rawalima Ala Batu Banxini.

15 Mangan kantan muxune xunna mɔn yi wusulan gan seene nun wuli
xuya goronne tongo, xɛma daxine nun gbeti fixɛ daxine birin.
16 Sɛnbɛtɛn firinna nun ige ramara se gbeen nun ige maxali wontorone
Sulemani naxanye rafala Alatala Batu Banxin xa, ne birin sula daxin nan yi
a ra naxanye binyen xasabin mi yi nɔɛ yatɛ.
17 Sɛnbɛtɛn kedenna yi mate nɔngɔnna yɛ fu nun solomasɛxɛ, konden yi a
xunna, naxan yi mate nɔngɔnna yɛ saxan, a konden yi rayabuxi sula
yɔlɔnxɔn yalane nun girenada wudi bogi sawura sula daxine nan na.
Sɛnbɛtɛn firinden fan yi na kii nin e nun a rayabu kiina.
18 Mangan kantan muxune xunna yi saraxarali kuntigin Seraya suxu, e
nun saraxarali firinden Sofoni nun dɛɛn kantan muxu saxanne.
19 A yi sofa kuntigina nde suxu e nun xɛmɛ suulun mangana muxune yɛ
naxanye yi taani, e nun sofa kuntigina sɛbɛli tiina, naxan yi sofa nɛnɛne
xinle sɛbɛma, e nun Yuda kaane muxu tonge senninna naxanye yi taani.
20 Mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi e tongo, a siga e ra
Babilɔn mangan fɛma Ribila taani.
21 Babilɔn Mangan yi yamarin fi, e yi e faxa Ribila taani Xamata
yamanani. Yuda kaane siga konyiyani na kii nin, e makuya e yamanan na.

Gedali, Yuda yamana kanna
Yeremi 40.7-41.18

22 Babilɔn mangan Nebukadanesari yi Yuda yamanan muxu dɔnxɛne sa
Gedali a yamarin bun ma, Axikan ma dii xɛmɛna, Safan mamandenna.
23 Sofa kuntigine nun e sofane birin to na mɛ, a Babilɔn mangan bata
Gedali findi yamana kanna ra, e yi siga Gedali fɛma Misipa taani, Netaniyaa
dii xɛmɛn Yisimayɛli nun Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan nun Tanxumeti a dii
xɛmɛn Seraya Netofa kaan nun Maka kaana dii xɛmɛn Yaasaniya, e nun e
ganle.
24 Gedali yi a kɔlɔ e nun e ganle xa, a naxa, “Ɛ nama gaxu sese ra Babilɔn
kaane kuntigine fe ra, ɛ lu yamanani, ɛ wali Babilɔn mangan xa, ɛ hɛrin
sɔtɔma nɛn.”
25 Koni, ɲɛɛn kike soloferedeni, Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli, Elisama
mamandenna, mangan xabilan muxuna nde, na yi fa, muxu fu biraxi a fɔxɔ
ra, e yi Gedali faxa, e nun Yuda kaane nun Babilɔn kaan naxanye yi a fɛma
Misipa taani.
26 Nayi, yamanan muxune birin, yiigelitɔne nun nafulu kanne, e nun sofa
kuntigine yi keli, e siga Misiran yi, bayo e yi gaxuxi Babilɔn kaane yɛɛ ra.

Yoyakin mini feen kasoon na
Yeremi 52.31-34

27 Yuda mangan Yoyakin suxun ɲɛɛ tonge saxan e nun soloferedeni,
Babilɔn mangana Ewili-Merodaki a mangayaan ɲɛɛ fɔlɔni, a yi hinan Yuda
mangan Yoyakin na, a yi a ramini kasoon na, na ɲɛɛn kike fu nun firinden xi
mɔxɔɲɛn nun soloferede lɔxɔni.
28 A yi fala faɲin ti a xa. Mangan bonna naxanye yi a fɛma Babilɔn yi, a yi
a tiden mate ne birin xa.
29 A yi a kasorasa dugine masara, Yoyakin yi a dɛge mangana tabanla ra a
siimayaan birin yi.
30 A makoon yi seen naxanye ma lɔxɔ yo lɔxɔ, mangan yi lu ne soɛ a yii a
siimayaan birin yi.

Taruxune Singena
Yuda Mangane Fe Taruxune

Kitabun yire firinna naxanye xili “Taruxune,” ne Yuda bɔnsɔnna mangane nan ma fe falama. Taruxune Singena Isirayila kaane benbane bari feen nan falama keli N Benba Adama ma han sa dɔxɔ Dawuda sayaan waxatin na. Manga Dawuda fe taruxun nan Kitabun yireni ito kui, yanyina nde ɲɛɛ wuli keden ɲɔxɔn benun Yesu xa bari. Taruxune Singen nun Samuyɛli Firinden nun Mangane Singen kitabu yirene e maliga yire wuyaxi yi.

Isirayila kaane benbane

1 Adama nan Seti sɔtɔ. Seti yi Enosi sɔtɔ. Enosi yi Kenan sɔtɔ.
2 Kenan yi Mahalaleli sɔtɔ. Mahalaleli yi Yarɛdi sɔtɔ.
3 Yarɛdi yi Xenɔki sɔtɔ. Xenɔki yi Matusela sɔtɔ. Matusela yi Lameki sɔtɔ.
4 Lemeki yi Nuhan sɔtɔ. Nuhan yi Semi nun Xami nun Yepeti sɔtɔ.

Dunuɲa Fɔlɔn 10.2-20

5 Yepeti a diine xinle ni itoe ra: Gomɛrɛ nun Magogo nun Madayi nun Yawani nun Tubali nun Mesɛki nun Tirasi.
6 Gomɛrɛ a diine xinle ni itoe ra: Asikenasi nun Rifati nun Togarama.
7 Yawani a diine xinle ni itoe ra: Elisaha nun Tarasisi nun Sipiri nun Rodanimi.
8 Xami a diine xinle ni itoe ra: Kusi nun Misiran nun Puti nun Kanan.
9 Kusi a diine xinle ni itoe ra: Sɛba nun Xawila nun Sabata nun Raama nun Sabiteka. Raama diini itoe nan sɔtɔ: Saba nun Dedan.
10 Kusi yi Nimirodi bari. Na findi yɛngɛso belebelen nan na dunuɲa yi.
11 Misiran yi diine sɔtɔ naxanye findixi Ludu kaane nun Anami kaane nun Lehaba kaane nun Nafatu kaane nun
12 Patirusu kaane nun Kasaluxu kaane nun Kafatoro kaane ra. Filisitine benbane nan Kafatoro kaane ra.
13 Kanan yi a dii singen Sidɔn sɔtɔ e nun gbɛtɛye naxanye findixi Xitine nun
14 Yebusu kaane nun Amorine nun Girigasane nun
15 Xiwine nun Arakane nun Sini kaane nun
16 Arawada kaane nun Sɛmara kaane nun Xamata kaane ra.

Dunuɲa Fɔlɔn 10.21-31 nun 11.10-27

17 Semi a diine xinle ni itoe ra: Elan nun Asuri nun Arapaxadi nun Ludu e nun Arami.
Arami a diine ni i ra: Yusu nun Xulu nun Geteri e nun Mesɛki.
18 Arapaxadi yi Selaxa sɔtɔ. Selaxa yi Eberi sɔtɔ.
19 Eberi yi dii xɛmɛ firin sɔtɔ. Keden xili Pɛlɛgi* bayo dunuɲa yitaxun a waxatin nin. A xunyɛn xili Yokatan.
20 Yokatan ma diine ni i ra: Alomodadi nun Selefa nun Xasaramaweti nun Yera nun
21 Hadoran nun Yusali nun Dikila nun
22 Ebali nun Abimayele nun Saba nun
23 Ofiri nun Xawila nun Yobabo. Yokatan ma diine nan ne ra.
24 Semi yi Arapaxadi sɔtɔ. Arapaxadi yi Selaxa sɔtɔ.

* **1:19: 1.19** ***Pɛlɛgi*** bunna nɛɛn fa fala “Mayitaxunna.”

25 Selaxa yi Eberi sətə. Eberi yi Pɛlɛgi sətə. Pɛlɛgi yi Rewu sətə.
26 Rewu yi Serugu sətə. Serugu yi Nahori sətə. Nahori yi Tera sətə.
27 Tera yi Iburama sətə naxan findixi Iburahima ra.

Nabi Iburahimaa diine
Dunuŋa Fələn 25.12-16

28 Iburahima yi Isiyaga nun Sumayila sətə.
29 Sumayilaa dii singen yi xili nɛn Nebayoti. Kedari nun Adibeli nun Mibisan nun
30 Misema nun Duma nun Masa nun Xadada nun Tema nun
31 Yeturi nun Nafisi nun Kedema, Sumayilaa diine nan yi ne fan na.

Dunuŋa Fələn 25.1-4

32 Iburahima a konyi ŋaxanla† Keturaa dii xɛmɛne xinle ni itoe ra a naxanye bari Iburahima xa: Simiran nun Yokan nun Medan nun Midiyan nun Yisebaki nun Suwa. Yokan yi Saba nun Dedan sətə.
33 Midiyan yi Efa nun Efere nun Xanəki nun Abida nun Elida sətə. Keturaa diine nan e birin na.

Dunuŋa Fələn 36.10-14

34 Iburahima yi Isiyaga sətə. Isiyaga yi Esayu nun Isirayila sətə.
35 Esayu a diine xinle ni itoe ra: Elifasi nun Reyuli nun Yewusi nun Yalami nun Kora.
36 Elifasi a diine xinle ni itoe ra: Teman nun Omaru nun Sefo nun Gatami nun Kenasi nun Timina nun Amalɛki.
37 Reyuli a diine xinle ni itoe ra: Naxati nun Sera nun Sama nun Misa.

Dunuŋa Fələn 36.20-28

38 Seyiri a diine xinle ni itoe ra: Lotan nun Sobali nun Sibeyon nun Ana nun Dison nun Eseri nun Disan.
39 Lotan yi Xori nun Homami sətə. Lotan magilɛn yi xili nɛn Timina.
40 Sobali yi Aliyan nun Manaxati nun Ebali nun Sefi nun Onan sətə.
Sibeyon yi Aya nun Ana sətə.
41 Ana yi Dison sətə.
Dison yi Xamaran nun Eseban nun Itiran nun Keran sətə.
42 Eseri yi Bilihan nun Saawan nun Yaakan sətə.
Disan yi Yusu nun Aran sətə.

Dunuŋa Fələn 36.31-43

43 Mangane nan itoe ra naxanye yi Edən yamanan xun na benun Isirayila kaane xa mangan sətə waxatin naxan yi. Beyori a diin Bela yi findi manga singen na, naxan ma taan yi xili Dinhaba.
44 Bela to faxa, Seraa diin Yobabo, Bosara kaan yi findi mangan na.
45 Yobabo to faxa, Xusama, naxan yi kelixi Teman yamanani, na yi findi mangan na.
46 Xusama to faxa, Bedadaa diin Xadada yi findi mangan na. A tan nan Midiyan kaane nə Moyaba bəxəni. A taan yi xili nɛn Abiti.
47 Xadada to faxa, Masareka kaan Samala yi findi mangan na.
48 Samala to faxa, Sayuli yi findi mangan na, naxan yi kelixi Rehoboti taani baan dɛ.
49 Sayuli to faxa, Akibori a diin Baali-Xanan yi findi mangan na.
50 Baali-Xanan to faxa, Xadada yi findi mangan na. A taan yi xili nɛn Pawu. A ŋaxanla yi xili nɛn Mehetabeli, Matirɛdi a dii tɛmɛna, Mesahabi mamandenna.

† **1:32: 1.32 *Konyi ŋaxanle*** sariyan sɛbɛxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra a naxan sətə a ŋaxanla ra.

51 Xadada to faxa, muxuni itoe nan findi Edɔn mangane ra: Manga
Timina nun Manga Aliwa nun Manga Yetɛti nun
52 Manga Yoholibama nun Manga Ela nun Manga Pinon nun
53 Manga Kenasi nun Manga Teman nun Manga Mibisari nun
54 Manga Magadiyɛli nun Manga Irami. Ne nan yi Edɔn mangane ra.

2

Isirayila yixɛtɛne
Dunuŋa Fɔlɔn 35.23-26
1 Isirayilaa diine xinle ni itoe ra: Rubɛn nun Simeyɔn nun Lewi nun Yuda
nun Isakari nun Sabulon nun
2 Dan nun Yusufu nun Bunyamin nun Nafatali nun Gadi nun Aseri.
Ruti 4.18-22 Matiyu 1.3-6
3 Yuda a diine xinle ni itoe ra: Eri nun Onan nun Selaxa. Kanan kaa
ɲaxanla nde nan na dii saxanne bari a xa, Suyaa dii tɛmɛna. Yudaa dii
singena Eri yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi. A yi a faxa na ma.
4 Yuda mamuxun Tamari yi Peresi nun Sera bari a xa. Yuda dii suulun
sɔtɔ na kii nin.
5 Peresi yi Xesirɔn nun Xamuli sɔtɔ.
6 Sera yi dii suulun sɔtɔ: Simiri nun Etani nun Heman nun Kalikɔli nun
Dara.
7 Karimi yi Akan sɔtɔ, naxan tinxintareyaan liga Isirayila ra, a to se
ratɔnxine tongo.
8 Etani yi Asari sɔtɔ.
9 Xesirɔn yi Yerameeli nun Rami nun Kalebi* sɔtɔ.
10 Rami yi Aminadabo sɔtɔ. Aminadabo yi Naxason sɔtɔ, naxan findi Yuda
bɔnsɔnna kuntigin na.
11 Naxason yi Salimon sɔtɔ. Salimon yi Boosu sɔtɔ.
12 Boosu yi Obedi sɔtɔ. Obedi yi Yese sɔtɔ.
13 Yese a dii xɛmɛne xinle ni itoe ra: Eliyabi nan yi a dii singen na, a
firindena Abinadabo, a saxandena Simeya,
14 a naanindena Natanɛli, a suulundena Radayi,
15 a sennindena Osemi, a soloferedena Dawuda.
16 Yese a dii tɛmɛne xinle ni itoe ra: Seruya nun Abigayili. Seruya yi dii
xɛmɛ saxan sɔtɔ: Abisayi nun Yowaba nun Asahɛli.
17 Abigayili yi Amasa sɔtɔ Yeteri xa, naxan fataxi Sumayila bɔnsɔnna ra.
18 Xesirɔn ma diin Kalebi a ɲaxanle Asuba nun Yeriyoti, ne yi diini itoe
bari Kalebi xa: Yesere nun Sobaba nun Aradon.
19 Asuba to faxa, Kalebi yi Efarata dɔxɔ, a yi Xuru bari a xa.
20 Xuru yi Yuri sɔtɔ. Yuri yi Bɛsalɛli sɔtɔ.
21 Dɔnxɛn na, Xesirɔn to ɲɛɛ tonge sennin sɔtɔ, a yi Galadi benban Makiri a
dii tɛmɛn dɔxɔ, a yi a kolon ɲaxanla ra. E yi Segubu sɔtɔ.
22 Segubu yi Yayiri sɔtɔ, naxan findi taa mɔxɔɲɛn nun saxan xun na Galadi
yamanani.
23 Koni, Gesuri kaane nun Arami kaane yi Yayiri taane tongo e nun
Kenata taan nun a rabilinne, e birin malanxina taa tonge sennin. Makiri
yixɛtɛne nan ne birin na, naxan Galadi masɛgɛ.
24 Xesirɔn to faxa Kalebi-Efarata taani, a ɲaxanla Abiya yi Asexuri bari a
xa, naxan Tekowa taan masɛgɛ.

* **2:9: 2.9 *Kalebi*** mɔn xili nɛn Kelubayi.

25 Xesirɔn ma dii singen Yerameeli a diine ni i ra: a dii singen Rami nun Buna nun Oreni nun Osemi nun Axiya.
26 Yerameeli a ɲaxalan bodena Atara yi Onan bari.
27 Yerameeli a dii singen Rami a diine xinle ni itoe ra: Masi nun Yamin nun Ekeri.
28 Onan yi Samayi nun Yada sɔtɔ. Samayi yi Nadaba nun Abisuri sɔtɔ.
29 Abisuri a ɲaxanla Abixali yi Axaban nun Molidi sɔtɔ.
30 Nadaba yi Seleda nun Apayimi sɔtɔ. Seleda yi faxa diitareyani.
31 Apayimi yi Yisi sɔtɔ. Yisi yi Sesan sɔtɔ. Sesan yi Axalayi sɔtɔ.
32 Samayi xunyɛn Yada yi Yeteri nun Yonatan sɔtɔ. Yeteri yi faxa diitareyani.
33 Yonatan yi Pɛlɛti nun Sasa sɔtɔ. Yerameeli yixɛtɛne nan ne ra.
34 Sesan mi dii xɛmɛ yo sɔtɔ fɔ dii tɛmɛne. A konyi xɛmɛn Misiran kaan yi xili nɛn Yara.
35 Sesan yi a dii tɛmɛn fi a konyi xɛmɛn Yara ma. A yi Atayi bari a xa.
36 Atayi yi Natan sɔtɔ. Natan yi Sabadi sɔtɔ.
37 Sabadi yi Efilali sɔtɔ. Efilali yi Obedi sɔtɔ.
38 Obedi yi Yehu sɔtɔ. Yehu yi Asari sɔtɔ.
39 Asari yi Xɛlɛsi sɔtɔ. Xɛlɛsi yi Eleyasa sɔtɔ.
40 Eleyasa yi Sisimayi sɔtɔ. Sisimayi yi Salun sɔtɔ.
41 Salun yi Yekamiya sɔtɔ. Yekamiya yi Elisama sɔtɔ.
42 Yerameeli xunyɛn Kalebi a dii singen yi xili Mesa. Mesa yi Sifi nun Maresa sɔtɔ, naxan findixi Xebiron kaane benban na.
43 Xebiron yi Kora nun Tapuwa nun Rekemi nun Sema sɔtɔ.
44 Sema yi Raxami sɔtɔ. Raxami yi Yorekami sɔtɔ. Rekemi yi Samayi sɔtɔ.
45 Samayi yi Mayon sɔtɔ. Mayon yi Beti-Suru sɔtɔ.
46 Kalebi a konyi ɲaxanla† Efa yi Xarani nun Mosa nun Gasɛsi bari a xa. Xarani yi Gasɛsi sɔtɔ.
47 Yadayi a diine xinle ni itoe ra: Regemi nun Yotami nun Gesana nun Peleti nun Efa nun Saafi.
48 Kalebi a konyi ɲaxanla Maka yi Seberi nun Tirana bari a xa.
49 Maka mɔn yi Madamanna fafe Saafi bari e nun Sewa, Makabena nun Gibeya fafe. Kalebi a dii tɛmɛn yi xili Akasa.
50 Kalebi yixɛtɛ gbɛtɛye nan itoe fan na. A ɲaxanla Efarataa dii singen Xuru a diine ni i ra: Sobali naxan Kiriyati-Yeyarin taan masɛgɛ,
51 Salima naxan Bɛtɛlɛmi taan masɛgɛ e nun Xarefi naxan Beti-Gaderi taan masɛgɛ.
52 Sobali naxan Kiriyati-Yeyarin taan masɛgɛ, na yixɛtɛne ni i ra: Harowe nun Menuhoti kaane fɔxɔ kedenna nun
53 Kiriyati-Yeyarin xabilan muxun naxanye findixi Yitirine nun Putine nun Sumane nun Miserayine ra. Ne nan findixi Sora taan muxune nun Esetayoli taan muxune ra.
54 Salima yixɛtɛne ni i ra: Bɛtɛlɛmi kaane nun Netofa kaane nun Atiroti-Beti-Yowaba kaane nun Manaxati kaane fɔxɔ kedenna nun Sorine nun
55 sɛbɛlitine xabilan naxanye yi dɔxi Yabɛsa taani e nun Tiratine nun Simeyatane nun Sukatine. Kenine nan ne ra, naxanye fataxi Xamati ra, Rekabu a denbayaan benbana.

† **2:46: 2.46** ***Konyi ɲaxanle*** sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sɔtɔ a ɲaxanla ra.

3

Manga Dawudaa diine
Samuyɛli Firinden 3.2-5

1 Dawuda diin naxanye bari Xebiron taani, ne ni i ra. A dii singen yi xili nɛn Aminon, naxan nga yi findixi Yɛsɛreli kaana Axinowami ra. A dii firinden yi xili Daniyɛli, naxan nga yi Karemele kaana Abigayili ra.
2 A saxanden yi xili Abisalomi, naxan nga yi findixi Gesuri taan Manga Talamayi a dii tɛmɛn Maka ra. A naaninden yi xili Adoniya, naxan nga yi findixi Xagiti ra.
3 A suulunden yi xili Sɛfati, naxan nga yi findixi Abitali ra. A senninden yi xili Yitireyami, naxan nga yi Egela ra.
4 Dii senninni itoe barixi Xebiron taan nin Dawudaa mangayaan naba dɛnaxan yi ɲɛɛ solofere kike sennin. A yi mangayaan naba Yerusalɛn taani ɲɛɛ tonge saxan ɲɛɛ saxan.
5 Amiyɛli a dii tɛmɛn Batiseba dii naaninni itoe nan sɔtɔ Dawuda xa Yerusalɛn yi: Simeya nun Sobaba nun Natan nun Sulemani.
6 Dawuda mɔn dii xɛmɛ solomanaanin gbɛtɛye sɔtɔ nɛn: Yibixari nun Elisuwa nun Elifeleti nun
7 Noga nun Nefegi nun Yafiya nun
8 Elisama nun Eliyada nun Elifeleti.
9 Dawudaa dii xɛmɛne nan ne ra. Konyi ɲaxanle* diin naxanye bari a xa, ne mi ne yɛ. Tamari nan yi e magilɛn na.

Yuda Mangane

10 Sulemani nan Robowan sɔtɔ. Robowan yi Abiya sɔtɔ. Abiya yi Asa sɔtɔ. Asa yi Yosafati sɔtɔ.
11 Yosafati yi Yehorami sɔtɔ. Yehorami yi Axasiya sɔtɔ. Axasiya yi Yowasa sɔtɔ.
12 Yowasa yi Amasiya sɔtɔ. Amasiya yi Asari sɔtɔ. Asari yi Yotami sɔtɔ.
13 Yotami yi Axasi sɔtɔ. Axasi yi Xesekiya sɔtɔ. Xesekiya yi Manase sɔtɔ.
14 Manase yi Amɔn sɔtɔ. Amɔn yi Yosiya sɔtɔ.
15 Yosiya a dii singen findi Yoxanan nan na, a dii firindena, Yehoyakimi, a saxandena, Sedeki, a naanindena, Salun.
16 Yehoyakimi yi Yoyakin nun Sedeki sɔtɔ.
17 Yoyakin naxan suxu konyiyani, na diine ni i ra: Selatili nun
18 Malakirami nun Pɛdaya nun Senasari nun Yekamiya nun Hosama nun Nedabiya.
19 Pɛdaya yi Sorobabeli nun Simeyi sɔtɔ. Sorobabeli yi Mesulan nun Xananiya sɔtɔ. Selomiti nan yi e magilɛn na.
20 Pɛdaya mɔn yi dii suulun gbɛtɛye sɔtɔ: Xasuba nun Oheli nun Bereki nun Xasadiya nun Yusabi-Xeseda.
21 Xananiya yixɛtɛne ni i ra: Pɛlati nun Yɛsaya nun Rɛfayaa diine nun Aranan ma diine nun Abadi a diine nun Sɛkani a diine.
22 Sɛkani dii senninni itoe nan sɔtɔ: Semaya nun Xatusi nun Yigali nun Bariya nun Neyaraya nun Safati.
23 Neyaraya dii saxanni itoe nan sɔtɔ: Eliyowenayi nun Xisikiya nun Asirikami.
24 Eliyowenayi dii solofereni itoe nan sɔtɔ: Hodafiya nun Eliyasibi nun Pɛlaya nun Akubu nun Yoxanan nun Dɛlaya nun Anani.

* **3:9: 3.9 *Konyi ɲaxanle*** sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, Dawuda naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra.

4

Yuda xabila gbɛtɛye

1 Yuda yixɛtɛne ni i ra: Peresi nun Xesirɔn nun Karimi nun Xuru nun Sobali.
2 Sobali a diin Reyaya yi Yaxati sɔtɔ. Yaxati yi Axumayi nun Lahadi sɔtɔ. Sorane xabilane fataxi ne nan na.
3 Yɛsɛreli nun Yisema nun Yidibasi nan Etami taan masɛgɛ. E magilɛn yi xili Haseleliponi.
4 Penuyɛli nan Gedori taan masɛgɛ. Xuru a diina Eseri nan Xusa taan masɛgɛ. Efarataa dii singen Xuru nan Bɛtɛlɛmi taan masɛgɛ.
5 Asexuri yi Tekowa taan masɛgɛ, ɲaxalan firin yi naxan yii, Xela nun Nara.
6 Nara yi Axusami nun Xeferi nun Temeni nun Axasetari bari a xa.
7 Xela yi Sɛrɛti nun Soxara nun Etenani
8 nun Kosi bari a xa. Kosi yi Anubi nun Sobeba sɔtɔ, e nun Harumi a dii Axaraxeli xabilane.
9 Yabɛsa yi binyen sɔtɔ dangu a ngaxakedenne ra. A nga a xili sa nɛn Yabɛsa bayo a naxa, “N bata a xali tɔrɔni.”*
10 Yabɛsa yi Isirayilaa Ala maxandi, a naxa, “Yandi, n baraka! I yi n ma bɔxɔn fari sa. I sɛnbɛn xa lu n xɔn, i n natanga tɔrɔn ma alogo fe xɔlɛn nama n sɔtɔ.” Ala yi a duban yabi.
11 Suxa ngaxakedenna Kelubu yi Mexiri sɔtɔ. Mexiri yi Eseton sɔtɔ.
12 Eseton yi Beti-Rafa nun Paseya nun Texinna sɔtɔ. Texinna nan Naxasa taan masɛgɛ. Ne findixi Reka kaane nan na.
13 Kenasi yi Otiniyɛli nun Seraya sɔtɔ. Otiniyɛli yi Xatati nun Meyonotayi sɔtɔ.
14 Meyonotayi yi Ofara sɔtɔ. Seraya yi Yowaba sɔtɔ, yiirawanle benbana, naxanye yi dɔxi Yiirawanle Lanbanni.
15 Yefune a diin Kalebi yi Iru nun Ela nun Nami sɔtɔ. Ela yi Kenasi sɔtɔ.
16 Yehaleleli a diine ni i ra: Sifi nun Sifa nun Tiriya nun Asarɛli.
17 Esiraa diine ni i ra: Yeteri nun Meredi nun Efere nun Yalon. Meredi a ɲaxanla nde yi Mariyama nun Samayi nun Yiseba bari. Yiseba nan Esitemowa taan masɛgɛ.
18 Misiran mangana dii tɛmɛn Biti naxan yi dɔxi Meredi xɔn ma, na nan na diine bari. Meredi mɔn yi Yahudiya ɲaxanla nde dɔxɔ, na diine ni i ra: Yarɛdi naxan Gedori taan masɛgɛ e nun Xeberi naxan Soko taan masɛgɛ e nun Yekutiyeli naxan Sanowa taan masɛgɛ.
19 Hodiyaa ɲaxanla naxan findixi Naxami magilɛn na, na yixɛtɛne yi findi Garimi kaane ra naxanye yi dɔxi Keyila taani e nun Maka kaan naxanye yi dɔxi Esitemowa taani.
20 Simon ma diine ni i ra: Aminon nun Rinna nun Ben-Xanan nun Tilon.
Yisi a diine ni i ra: Soxeti nun Ben-Soxeti.
21 Yudaa diin Selaxa yixɛtɛne ni i ra: Eri naxan Leka taan masɛgɛ, e nun Laada naxan Maresa taan masɛgɛ, e nun xabilan naxanye yi dugi sɔxɔnne ra Beti-Asibeya yi, e nun
22 Yokimi nun Koseba kaane nun Yowasa nun Sarafa naxan yi Moyaba nun Yasubi-Lɛxɛmi xun na. Fe fonne nan ne ra.
23 Ne yixɛtɛne yi findi fɛɲɛ rafalane ra mangan xa Netayimi nun Gedera taane yi.

* **4:9: 4.9 *Yabɛsa*** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛɛn fa fala “Xɔlɛna.”

Simeyɔn yixɛtɛne
Yosuwe 19.2-10

24 Simeyɔn yixɛtɛne ni i ra: Nemuweli nun Yamin nun Yaribi nun Sera
nun Sayuli.
25 Sayuli yi Salun sɔtɔ. Salun yi Mibisan sɔtɔ. Mibisan yi Misema sɔtɔ.
26 Misema yi Xamuwɛli sɔtɔ. Xamuwɛli yi Sakuru sɔtɔ. Sakuru yi Simeyi
sɔtɔ.
27 Simeyi yi dii xɛmɛ fu nun sennin sɔtɔ e nun dii tɛmɛ sennin. A
ngaxakedenne mi dii wuyaxi sɔtɔ. E xabilan muxune mi wuya ayi alo Yuda
bɔnsɔnna muxune.
28 E yi dɔxi taani itoe nin: Bɛriseba nun Molada nun Xasari-Suwali nun
29 Bila nun Esemi nun Toladi nun
30 Betuyeli nun Xoroma nun Sikilaga nun
31 Beti-Marakaboti nun Xasari-Susimi nun Beti-Biri nun Saarayimi. E yi
lu na taane yi han Dawudaa mangayaan waxatini.
32 E mɔn dɔxɔ nɛn taa suulun gbɛtɛye yi: Etami nun Ayin nun Rimɔn nun
Token nun Asan
33 e nun e rabilinne siga han Baalati taani. E dɔxɔdene nun e benbane
nan ne ra naxanye sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui.
34 Simeyɔn bɔnsɔnna xabilane kuntigine xinle ni itoe ra: Mesobabo nun
Yameleki nun Amasiyaa diin Yosahi nun
35 Yowɛli nun Yosibiya a diin Yehu, Seraya mamandenna, Asiyeli
tolobitana, e nun
36 Eliyowenayi nun Yaakoba nun Yesohaya nun Asaya nun Adiyeli nun
Yesimiyeli nun Bɛnaya nun
37 Sifeyi a diin Sisa. Alon nan Sifeyi sɔtɔ. Yɛdaya nan Alon sɔtɔ. Simiri nan
Yɛdaya sɔtɔ. Semaya nan Simiri sɔtɔ.
38 Xabilane kuntigine nan ne ra. E denbayane gbo ayi nɛn han!
39 E yi siga han Gedori taan lanbanna sogeteden binna balo yire fendeni e
xuruseene xa.
40 E sa sɛxɛ yire faɲine to mɛnni xuruseene xa. Na bɔxɔne yi gbo, bɔɲɛ
xunbenla na. Xami bɔnsɔnna muxuna ndee yi na nun.
41 Muxun naxanye xinle sɛbɛ itoe ra, ne nan siga Yuda Manga Xesekiyaa
waxatini, e sa Xami bɔnsɔnna muxune nun Meyunin bɔnsɔnna muxune
banxine birin kala, e yi e raxɔri alogo e xa dɔxɔ na, balo faɲin yi dɛnaxan yi
e xuruseene xa.
42 Simeyɔn bɔnsɔnna muxu kɛmɛ suulun yi siga Seyiri geya yireni. E
yɛɛratine yi findixi Yisi a diine nan na: Pɛlati nun Neyaraya nun Rɛfaya nun
Yusiyɛli.
43 E yi sa Amalɛki dɔnxɛne faxa, naxanye e gi yɛngɛn bun. E dɔxi mɛnni
han to.

5

Rubɛn yixɛtɛne

1 Rubɛn nan findi Isirayila dii singen na, koni e nun a fafe a ɲaxanla nde
bata yi kafu, nanara dii singe tiden yi ba a yii, a so Isirayilaa diin Yusufu a
diine yii. Na nan a liga, e a foriya tiden ba a yii bɔnsɔn kɛdin ma.
2 Yuda sɛnbɛn sɔtɔ nɛn a ngaxakedenne tagi, a yixɛtɛna nde yi findi
mangan na, koni dii singe tiden lu nɛn Yusufu yii.
3 Isirayilaa dii singen Rubɛn yi Xanɔki nun Palu nun Xesirɔn nun Karimi
sɔtɔ.

4 Yowɛli yi Semaya sɔtɔ. Semaya yi Gogo sɔtɔ. Gogo yi Simeyi sɔtɔ.
5 Simeyi yi Mike sɔtɔ. Mike yi Reyaya sɔtɔ. Reyaya yi Baali sɔtɔ.
6 Baali yi Bɛɛra sɔtɔ. Asiriya Mangan Tigilati-Pilesere yi Rubɛn bɔnsɔn xunna Bɛɛra suxu konyiyani.
7 Bera ngaxakedenne ni i ra xabila yɛɛn ma alo e xinle sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui kii naxan yi: e kuntigin Yeyiyɛli nun Sakari nun
8 Asasi a diin Bela, Sema mamandenna, Yowɛli tolobitana. E yi dɔxi Aroyeri nin siga han Nebo geyaan na sa dɔxɔ Baali-Meyɔn na.
9 Sogeteden binni, e yi siga, e sa dɔxɔ tonbonna dɛxɔn han Efirati xuden na. Bayo e xuruseene bata yi wuya ayi e yii Galadi yamanani.
10 Rubɛn bɔnsɔnna yi Hagarine yɛngɛ Manga Sɔli waxatini, e yi e nɔ, e yi dɔxɔ e banxine yi Galadi yamanan sogeteden binni.

Gadi yixɛtɛne

11 Gadi bɔnsɔnna muxune yi dɔxi Rubɛn bɔnsɔnna muxune nan dɛxɔn ma Basan yamanani siga han Salaka taana.
12 Yowɛli nan yi e kuntigi singen na Basan yamanani, a firindena, Safami. Na xanbi ra, Yanayi nun Safati.
13 E ngaxakedenne muxu solofere ni i ra denbaya yɛɛn ma: Mikeli nun Mesulan nun Seeba nun Yorayi nun Yakan nun Siya nun Eberi.
14 Abixali a diine nan ne ra. Xuri nan Abixali sɔtɔ. Yarowa nan Xuri sɔtɔ. Galadi nan Yarowa sɔtɔ. Mikeli nan Galadi sɔtɔ. Yesisayi nan Mikeli sɔtɔ. Yado nan Yesisayi sɔtɔ. Busi nan Yado sɔtɔ.
15 Abidiyeli a diina Axi, Guni mamandenna yi findi e xabilane xunna ra.
16 Gadi bɔnsɔnna muxune yi dɔxi Galadi yamanan nun Basan yamanan nun e rabilinne nin siga han Sarɔn danna.
17 Muxuni itoe xinle yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui Yuda Manga Yotami nun Isirayila Manga Yerobowan waxatini.
18 Rubɛn bɔnsɔnna muxune nun Gadi bɔnsɔnna muxune nun Manase bɔnsɔnna muxune fɔxɔ kedenna, ne sofane xasabin lan muxu wuli tonge naanin wuli naanin kɛmɛ solofere tongo sennin nan ma. E birin yi fatan yɛngɛ sodeni. Yɛɛ masansan wure lefaan nun silanfanna* nun xanla yi e birin yii.
19 E yi Hagarine nun Yeturine nun Nafisine nun Nodabone yɛngɛ.
20 E yi Ala maxandi yɛngɛni, a yi e mali, e yi Hagarine nun e xɔyine birin nɔ. Ala yi e xuiin namɛ bayo e yi e yigi saxi a tan nin.
21 E yi e yaxune xuruseene suxu, ɲɔgɔmɛ wuli tonge suulun nun yɛxɛɛn nun sii wuli kɛmɛ firin wuli tonge suulun, e nun sofali wuli firin. E yi muxu wuli kɛmɛ fan suxu.
22 E yi e yaxu wuyaxi faxa bayo na yɛngɛn yi kelixi Ala nan ma. E yi lu dɔxi na han Isirayila yamaan suxu konyiyani waxatin naxan yi.

Manase bɔnsɔnna yixɛtɛne

23 Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yi dɔxi yamanani keli Basan yamanan ma siga han Baali-Xerimon taana, Seniri geyaan san bun, dɛnaxan mɔn xili Xerimon geyana. E yi wuya han!
24 E denbayane xunne ni i ra: Efere nun Yisi nun Eliyeli nun Asiriyɛli nun Yeremi nun Hodafiya nun Yaxadiyeli. Sofa kɛndɛne nan yi na denbaya xunne ra e nun xili kanne.

---

* **5:18: 5.18 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

25 Koni, e yi tinxintareyaan liga e benbane Ala ra, e yi Ala yanfa mɛn
kaane alane xɔn Ala bata yi muxun naxanye raxɔri e yɛɛ ra, feen naxan yi
luxi alo yalunyana Ala yɛtagi.
26 Nayi, Isirayilaa Ala yi Asiriya Manga Puli radin e ma naxan mɔn xili
Tigilati-Pilesere. E yi fa Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase
bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna suxu konyiyani. A yi siga e ra Xala nun Xabori nun
Hara yi Gosan baan dɛ, e mɔn dɛnaxanye yi han to.

Lewi yixɛtɛne

27 Lewi yi Gɛrisɔn nun Kehati nun Merari sɔtɔ.
28 Kehati yi Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyɛli sɔtɔ.
29 Amirama yi dii xɛmɛ firin sɔtɔ, Haruna nun Musa e nun dii tɛmɛ keden,
Mariyama. Haruna yi Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun Itamara sɔtɔ.
30 Eleyasari yi Finexasi sɔtɔ. Finexasi yi Abisuwa sɔtɔ.
31 Abisuwa yi Buki sɔtɔ. Buki yi Yusi sɔtɔ.
32 Yusi yi Sɛraxaya sɔtɔ. Sɛraxaya yi Merayoti sɔtɔ.
33 Merayoti yi Amari sɔtɔ. Amari yi Axituba sɔtɔ.
34 Axituba yi Sadɔki sɔtɔ. Sadɔki yi Aximaasi sɔtɔ.
35 Aximaasi yi Asari sɔtɔ. Asari yi Yoxanan sɔtɔ.
36 Yoxanan yi Asari sɔtɔ, naxan findi saraxaraliin na Ala Batu Banxini
Yerusalɛn yi Sulemani naxan ti.
37 Asari yi Amari sɔtɔ. Amari yi Axituba sɔtɔ.
38 Axituba yi Sadɔki sɔtɔ. Sadɔki yi Salun sɔtɔ.
39 Salun yi Xiliki sɔtɔ. Xiliki yi Asari sɔtɔ.
40 Asari yi Seraya sɔtɔ. Seraya yi Yehosadaki sɔtɔ.
41 Alatala to Yuda nun Yerusalɛn kaane rasiga konyiyani Nebukadanesari
xɔn, Yehosadaki fan yi suxu.

6

Lewi yixɛtɛ gbɛtɛye

1 Lewi yi Gɛrisɔn nun Kehati nun Merari sɔtɔ.
2 Gɛrisɔn yi Libini nun Simeyi sɔtɔ.
3 Kehati yi Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyɛli sɔtɔ.
4 Merari yi Maxali nun Musi sɔtɔ.
Lewi xabilane benbane ni i ra:
5 Gɛrisɔn xabilani: Gɛrisɔn yi Libini sɔtɔ. Libini yi Yaxati sɔtɔ. Yaxati yi
Sima sɔtɔ.
6 Sima yi Yowa sɔtɔ. Yowa yi Yido sɔtɔ. Yido yi Sera sɔtɔ. Sera yi Yeyaterayi
sɔtɔ.
7 Kehati xabilani: Kehati yi Aminadabo sɔtɔ. Aminadabo yi Kora sɔtɔ.
Kora yi Asiri sɔtɔ.
8 Asiri yi Elikana sɔtɔ. Elikana yi Ebiyasafi sɔtɔ. Ebiyasafi yi Asiri sɔtɔ.
9 Asiri yi Taxati sɔtɔ. Taxati yi Yuriyeli sɔtɔ. Yuriyeli yi Yusiya sɔtɔ. Yusiya
yi Sayuli sɔtɔ.
10 Elikana xabilani: Elikana yi Amasayi nun Aximoti
11 nun Elikana sɔtɔ. Elikana yi Sofayi sɔtɔ. Sofayi yi Naxati sɔtɔ.
12 Naxati yi Eliyabi sɔtɔ. Eliyabi yi Yeroxama sɔtɔ. Yeroxama yi Elikana
sɔtɔ. Elikana yi Samuyɛli sɔtɔ.
13 Samuyɛli a diine ni i ra: a dii singena Yowɛli e nun Abiya.

14 Merari xabilani: Merari yi Maxali sətə. Maxali yi Libini sətə. Libini yi
Simeyi sətə. Simeyi yi Wusa sətə.
15 Wusaha yi Simeya sətə. Simeya yi Xagiya sətə. Xagiya yi Asaya sətə.

Bɛti baane Ala Batu Banxini

16 Dawuda yi Lewi bənsənna muxuna ndee dəxə bɛti ba kuntigine ra
Alatala Batu Banxini Layiri Kankiraan* fa mɛnni waxatin naxan yi.
17 Ne nan yi bɛtine bama Ala Batu Bubun yɛtagi, Naralan Bubuna han
Manga Sulemani Alatala Batu Banxin ti Yerusalɛn yi waxatin naxan yi. E yi
e wanla kɛma alo e yi yamarixi e ma kii naxan yi.
18 Na bɛti baane nun e diine xinle ni itoe ra:
Kehati xabilani: Yowɛli nan bɛti baan Heman sətə. Samuyɛli nan Yowɛli
sətə.
19 Elikana nan Samuyɛli sətə. Yeroxama nan Elikana sətə. Eliyeli nan
Yeroxama sətə. Towa nan Eliyeli sətə.
20 Sufi nan Towa sətə. Elikana nan Sufi sətə. Maxati nan Elikana sətə.
Amasayi nan Maxati sətə.
21 Elikana nan Amasayi sətə. Yowɛli nan Elikana sətə. Asari nan Yowɛli
sətə. Sofoni nan Asari sətə.
22 Taxati nan Sofoni sətə. Asiri nan Taxati sətə. Ebiyasafi nan Asiri sətə.
Kora nan Ebiyasafi sətə.
23 Yisehari nan Kora sətə. Kehati nan Yisehari sətə. Lewi nan Kehati sətə.
Isirayila nan Lewi sətə.
24 Heman mali muxun naxan yi tixi a yiifanna ma, na yi findixi Asafi nan
na. Bereki nan Asafi sətə. Simeya nan Bereki sətə.
25 Mikeli nan Simeya sətə. Baaseya nan Mikeli sətə. Malakiya nan Baaseya
sətə.
26 Etini nan Malakiya sətə. Sera nan Etini sətə. Adaya nan Sera sətə.
27 Etani nan Adaya sətə. Sima nan Etani sətə. Simeyi nan Sima sətə.
28 Yaxati nan Simeyi sətə. Gɛrisən nan Yaxati sətə. Lewi nan Gɛrisən sətə.
29 Naxan kelixi Merari xabilan nin, na yi tixi a kəmɛnna nan ma. A yi xili
Etani. Kisi nan Etani sətə. Abidi nan Kisi sətə. Maluku nan Abidi sətə.
30 Hasabi nan Maluku sətə. Amasiya nan Hasabi sətə. Xiliki nan Amasiya
sətə.
31 Amasi nan Xiliki sətə. Bani nan Amasi sətə. Semeri nan Bani sətə.
32 Maxali nan Semeri sətə. Musi nan Maxali sətə. Merari nan Musi sətə.
Lewi nan Merari sətə.
33 E ngaxakedenne Lewi bənsənni, ne yi Ala Batu Bubun wanla bonne
nan kɛma Alaa banxini.
34 Haruna nun a diine nan yi saraxa gan daxine bama saraxa ganden fari,
e mən yi wusulanna fan ganma saraxan na wusulan saraxa ganden fari. E
yi na wanle birin kɛma yire sarinanxi fisamantenna nin Ala solona feen na
Isirayila kaane xa, alo Alaa walikɛɛn Musa a yamari kii naxan yi.
35 Haruna yixɛtɛne ni i ra: Haruna yi Eleyasari sətə. Eleyasari yi Finexasi
sətə. Finexasi yi Abisuwa sətə.
36 Abisuwa yi Buki sətə. Buki yi Yusi sətə. Yusi yi Sɛraxaya sətə.
37 Sɛraxaya yi Merayoti sətə. Merayoti yi Amari sətə. Amari yi Axituba sətə.
38 Axituba yi Sadəki sətə. Sadəki yi Aximaasi sətə.

Lewi bənsənna taane

Yosuwe 21.4-39

* **6:16:** ***6.16 Layiri Kankirana*** fe mən sɛbɛxi Xərəyaan 25.10-22 kui.

39 E taane xinle ni itoe ra Haruna yixɛtɛn naxanye yi Kehati xabilani, ne dɔxɔ dɛnaxanye yi. E singe nan bɔxɔn sɔtɔ bayo masɛnsɛnna e tan nan singe suxu.
40 Xebiron nun a xuruse rabadene yi findi e gbeen na Yuda bɔxɔn ma,
41 koni Xebiron xɛɛne nun a banxidɛne yi findi Yefune a diin Kalebi gbeen na.
42 Harunaa diine yi Xebiron sɔtɔ, naxan findi marakisi taana nde ra, e nun Libina nun a rabilinne nun Yatiri nun Esitemowa nun a rabilinne, e nun
43 Xilen nun Debiri nun e rabilinne nun
44 Asan nun Beti-Semɛsi nun e rabilinne.
45 Lewi bɔnsɔnna taan naxanye sɔtɔ Bunyamin bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Gabayon nun Geba nun Alemeti nun Anatɔti nun e rabilinne. E yi taa fu nun saxanni itoe yitaxun e xabilane ra.

Yosuwe 21.5-8

46 Kehati yixɛtɛn bonne yi taa fu sɔtɔ masɛnsɛnna xɔn Efirami bɔnsɔnna bɔxɔn nun Dan bɔnsɔnna bɔxɔn nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna bɔxɔni.
47 Gɛrisɔn yixɛtɛne yi taa fu nun saxan sɔtɔ e xabila yɛɛn ma Isakari bɔnsɔnna bɔxɔn nun Aseri bɔnsɔnna bɔxɔn nun Nafatali bɔnsɔnna bɔxɔn nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna bɔxɔni naxan yi Basan yamanani.
48 Merari yixɛtɛne yi taa fu nun firin sɔtɔ masɛnsɛnna xɔn Rubɛn bɔnsɔnna bɔxɔn nun Gadi bɔnsɔnna bɔxɔn nun Sabulon bɔnsɔnna bɔxɔni.
49 Isirayila kaane taane nun e rabilinne fi Lewi bɔnsɔnna ma na kii nin.
50 E na taane fi e ma masɛnsɛnna nan xɔn naxanye yi Yuda nun Simeyɔn nun Bunyamin bɔnsɔnne bɔxɔne yi.
51 Kehati xabilan bonne yi taane sɔtɔ Efirami bɔnsɔnna bɔxɔni.
52 E yi marakisi taan Siken fi e ma Efirami geya yireni, e nun Geseri nun
53 Yokemen nun Beti-Xoron nun e rabilinne, e nun
54 Ayalɔn nun Gati-Rimɔn nun e rabilinne.
55 E yi Aneri nun Bileyami nun e rabilinne sɔtɔ Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna bɔxɔni. Kehati xabilan bonne taane nan ne ra.
56 Gɛrisɔn yixɛtɛne taane ni i ra: Golan nun a rabilinna Basan yamanani, e nun Asatarɔti nun a rabilinna Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna bɔxɔni.
57 E taan naxanye sɔtɔ Isakari bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Kedesi nun Dabɛrati nun
58 Ramoti nun Anemi nun e rabilinne.
59 E taan naxanye sɔtɔ Aseri bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Masala nun Abadon nun
60 Xukɔku nun Rexobo nun e rabilinne.
61 E taan naxanye sɔtɔ Nafatali bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Kedesi taan Galile bɔxɔni, e nun Xamɔn nun Kiriyatayimi nun e rabilinne.
62 Lewi bɔnsɔn dɔnxɛne, Merari yixɛtɛne taane ni i ra: Rimono nun Taboro nun e rabilinne Sabulon bɔnsɔnna bɔxɔni.
63 E taan naxanye sɔtɔ Rubɛn bɔnsɔnna bɔxɔni Yurudɛn kidi ma Yeriko sogeteden binni, ne ni i ra: Bɛsɛri tonbonni e nun a rabilinne nun Yahasi nun
64 Kedemoti nun Mefaati nun e rabilinne.
65 E taan naxanye sɔtɔ Gadi bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Ramoti nun a rabilinne Galadi bɔxɔni e nun Maxanayin nun
66 Xɛsibɔn nun Yaasɛri nun e rabilinne.

7

Isakari yixɛtɛne

1 Isakari dii naanin nan sɔtɔ: Tola nun Puwa nun Yasubu nun Simiron.
2 Tolaa diine ni i ra: Yusi nun Rɛfaya nun Yeriyeli nun Yamayi nun
Yibisami nun Samuyɛli. Muxuni itoe nan findi e xabila xunne ra. Sofa
kɛndɛn muxu wuli mɔxɔɲɛn nun firin kɛmɛ sennin nan xili yi sɛbɛxi e
bɔnsɔn kɛdin ma Manga Dawudaa waxatini.
3 Yusi yi Yisiraxiya sɔtɔ. Yisiraxiyaa diine ni i ra: Mikeli nun Abadi nun
Yowɛli nun Yisiya. Muxu suulunni itoe findi xabila xunne nan na.
4 Sofa kɛndɛn muxu wuli tonge saxan muxu wuli sennin nan yi e xabilani
e bɔnsɔn kɛdin kui, bayo e ɲaxanle nun e diine yi wuya han!
5 Isakari xabilane birin yi, sofa wuli tonge solomasɛxɛ wuli solofere nan
xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin ma.

Bunyamin yixɛtɛne

6 Bunyamin yi Bela nun Bekeri nun Yediyayeli sɔtɔ.
7 Belaa dii suulunne ni i ra: Ɛsibon nun Yusi nun Yusiyɛli nun Yerimoti
nun Yiri. Xabila xunne nan yi e ra. Sofaan muxu wuli mɔxɔɲɛn nun firin
tonge saxan e nun naanin nan xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin ma.
8 Bekeri a diine ni i ra: Semira nun Yowasa nun Eliyeseri nun
Eliyowenayi nun Omiri nun Yeremoti nun Abiya nun Anatɔti nun Alemeti.
Bekeri a diine nan yi ne ra,
9 e denbayane xunne nan yi e birin na. Sofaan muxu wuli mɔxɔɲɛ muxu
kɛmɛ firin nan xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin ma.
10 Yediyayeli yi Bilihan sɔtɔ. Bilihan ma diine ni i ra: Yewusi nun
Bunyamin nun Ehudu nun Kenan nun Satan nun Tarasisi nun Axisaxari.
11 Yediyayeli a diine birin findi e denbayane xunne nan na. Sofaan muxu
wuli fu nun solofere muxu kɛmɛ firin nan xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin ma.
12 Yiri yi Supimi nun Xupimi sɔtɔ. Axeri yi Xusimi sɔtɔ.

Nafatali yixɛtɛne

13 Nafatali yi Yaxaseeli nun Guni nun Yeseri nun Salun sɔtɔ. Nafatali nga
yi xili nɛn Bila.

Manase yixɛtɛne

14 Manase a diine ni i ra: Asirɛli nun Makiri. Manase a konyi ɲaxanla*
Arami kaan nan ne bari a xa. Makiri yi Galadi sɔtɔ.
15 Makiri yi ɲaxanla fen Xupimi nun Supimi muxune yɛ. Makiri magilɛn
yi xili nɛn Maka. Manase a diin boden yi xili nɛn Selofexadi, a dii tɛmɛne
nan tun sɔtɔ.
16 Makiri a ɲaxanla Maka yi diin bari, a yi a xili sa Peresa. A xunyɛn yi xili
Seresi. Peresa yi Yulami nun Rekemi sɔtɔ.
17 Yulami yi Bedani sɔtɔ. Galadi a diine nan ne ra, Makiri a diina, Manase
mamandenna.
18 Galadi magilɛn Hamoleketi yi Isihodi nun Abiyeseri nun Maxala bari.
19 Sɛmida yi Axiyani nun Siken nun Likixi nun Aniyama sɔtɔ.

Efirami yixɛtɛne

20 Efirami yixɛtɛne ni i ra: Efirami yi Sutela sɔtɔ. Sutela yi Bereda sɔtɔ.
Bereda yi Taxati sɔtɔ. Taxati yi Eleyada sɔtɔ. Eleyada yi Taxati sɔtɔ.

---

* **7:14: 7.14 *Konyi ɲaxanle*** sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sɔtɔ a ɲaxanla ra.

21 Taxati yi Sabadi sətə. Sabadi yi Sutela sətə. Gati kaane yi Efirami a dii
firin gbɛtɛye faxa, Eseri nun Eleyadi, e to siga Gati kaane xuruseene
muɲadeni.
22 E fafe Efirami yi sunu e faxa feen na waxati xunkuye. A kon kaane yi fa
a madɛndɛn.
23 Na xanbi ra, a yi a ɲaxanla kolon ɲaxanla ra, a ɲaxanla yi fudikan. A to
diin bari, a yi a xili sa Beriya bayo a denbayaan yi tərəxi.
24 Efirami yi dii tɛmɛn sətə, a yi a xili sa Seera. Beti-Xoron taan naxan
geyaan fari e nun naxan lanbanni, Seera yi ne ti e nun Yuseni-Seera taana.
25 Beriya yi Refa sətə. Refa yi Resefa sətə. Resefa yi Tela sətə. Tela yi Taxani
sətə.
26 Taxani yi Ladana sətə. Ladana yi Amixudi sətə. Amixudi yi Elisama sətə.
27 Elisama yi Nunu sətə. Nunu yi Yosuwe sətə.
28 E yi dəxə Betɛli yi e nun a banxidɛɛn naxanye yi a rabilinxi, e nun Naran
taan sogeteden binni nun Geseri nun a banxidɛne sogegododen binni, e
nun Siken nun a banxidɛne siga han Aya nun a banxidɛne.
29 Manase bənsənna taane ni i ra: Beti-Seyan nun Taanaki nun Megido
nun Dərə nun e banxidɛne. Isirayilaa diin Yusufu yixɛtɛne dəxi na taane nin.

Aseri yixɛtɛne

30 Aseri yi Yimina nun Yisiwa nun Yisiwi nun Beriya sətə. E magilɛn yi xili
Sera.
31 Beriya yi Xeberi nun Malikili sətə. Malikili nan Birisayiti taan masɛgɛ.
32 Xeberi yi Yefeleti nun Someri nun Xotami sətə. E magilɛn yi xili Suya.
33 Yefeleti yi Pasaki nun Bimali nun Asefati sətə. Yefeleti a diine nan ne ra.
34 Semeri yi Axi nun Roga nun Xuba nun Arami sətə.
35 Semeri xunyɛn Helemi a diine ni i ra: Sofaxa nun Yimena nun Selesi
nun Amali.
36 Sofaxaa diine ni i ra: Suwa nun Xaraneferi nun Suwali nun Beri nun
Yimira nun
37 Bɛsɛri nun Hodo nun Samima nun Silesa nun Itiran nun Beera.
38 Yeteri yi Yefune nun Pisepa nun Ara sətə.
39 Yula yi Ara nun Xaniyeli nun Risiya sətə.
40 Aseri a diine nan ne birin na, denbaya xunne, muxu gbeene, sofa
kɛndɛne, kuntigi faɲine. Sofaan muxu wuli məxəɲɛn nun sennin nan xili yi
sɛbɛxi e bənsən kɛdin kui.

8

Bunyamin yixɛtɛ gbɛtɛye

1 Bunyamin ma diine ni i ra: a dii singena Bela, a firindena Asibeli, a
saxandena Axara,
2 a naanindena Noxa, a suulundena Rafa.
3 Bela a diine ni i ra: Adari nun Gera nun Abihudi nun
4 Abisuwa nun Naman nun Axowa nun
5 Gera nun Sefufani e nun Xurami.
6 Denbaya xunne Ehudu yixɛtɛne yɛ Geba taani naxanye kedi, e siga
Manaxati yi, ne xinle ni itoe ra:
7 Naman nun Axiya nun Gera. Gera nan ti e yɛɛ ra, a yi Yusa nun Axixudi
sətə.
8 Saxarayin yi a mɛ a ɲaxalan firinne ra, Xusimi nun Baara. Na xanbi ra, a
yi diine sətə Moyaba yamanani.

9 A ɲaxanla Xodesi a diine ni i ra: Yobabo nun Sibiya nun Mesa nun Malakama
10 nun Yewusi nun Sakiya nun Mirima. A diine nan ne ra naxanye findi denbaya xunne ra.
11 A ɲaxanla Xusimi yi Abitubu nun Elipaali bari a xa.
12 Elipaali a diine ni i ra: Eberi nun Misami nun Semedi, naxan Ono nun Lodi nun e banxidɛne ti, e nun
13 Beriya nun Sema naxanye findi denbaya xunne ra Ayalɔn taani, e yi Gati kaane kedi.
14 Beriya a diine ni i ra: Axiyo nun Sasaki nun Yeremoti nun
15 Sebadiya nun Aradi nun Ederi nun
16 Mikeli nun Yisepa nun Yoxa.
17 Elipaali a diine ni i ra: Sebadiya nun Mesulan nun Xisiki nun Xeberi nun
18 Yisemerayi nun Yisiliya nun Yobabo.
19 Simeyi a diine ni i ra: Yakimi nun Sikiri nun Sabidi nun
20 Eliyenayi nun Siletayi nun Eliyeli nun
21 Adaya nun Bɛraya nun Simirati.
22 Sasaki a diine ni i ra: Yisepan nun Eberi nun Eliyeli nun
23 Abadon nun Sikiri nun Xanan nun
24 Xananiya nun Elan nun Anatotiya nun
25 Yifideya nun Penuyɛli.
26 Yeroxamaa diine ni i ra: Sameserayi nun Sexaraya nun Atali nun
27 Yaaresiya nun Eli nun Sikiri.
28 Denbaya xunne nan yi ne birin na naxanye xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui. Ne yi dɔxi Yerusalɛn taan nin.

Taruxune Singen 9.34-44

29 Yeyiyɛli yi dɔxi Gabayon taan nin a dɛnaxan masɛgɛ. A ɲaxanla yi xili nɛn Maka.
30 A diine ni i ra: a dii singena Abadon nun Suru nun Kisu nun Baali nun Neri nun Nadaba nun
31 Gedori nun Axiyo nun Sekeri nun
32 Mikiloti, naxan findi Simeya fafe ra. E fan yi dɔxi Yerusalɛn taan nin e kon kaane tagi.
33 Neri yi Kisu sɔtɔ. Kisu yi Sɔli sɔtɔ. Sɔli yi Yonatan nun Maliki-Suwa nun Abinadabo nun Esibaali sɔtɔ.
34 Yonatan yi Meribaali sɔtɔ. Meribaali yi Mike sɔtɔ.
35 Mike yi Piton nun Meleki nun Tareya nun Axasi sɔtɔ.
36 Axasi yi Yehowada sɔtɔ. Yehowada yi Alemeti nun Asamawɛti nun Simiri sɔtɔ. Simiri yi Mosa sɔtɔ.
37 Mosa yi Bineya sɔtɔ. Bineya yi Rafaha sɔtɔ. Rafaha yi Eleyasa sɔtɔ. Eleyasa yi Aseli sɔtɔ.
38 Aseli a dii senninne xinle ni itoe ra: Asirikami nun Bokeru nun Yisimayɛli nun Seyari nun Abadi nun Xanan. Aseli a dii xɛmɛne nan ne birin na.
39 Aseli xunyɛna Esekaa diine ni i ra: a dii singena Yulami, a firindena Yewusi e nun a saxandena Elifeleti.
40 Sofa kɛndɛn nan yi Yulami a diine ra. E yi fatan xalimakunla wolɛ. E diine nun mamandenne yi wuya han muxu kɛmɛ tonge suulun.

Bunyamin bɔnsɔnna muxune nan yi ne birin na.

9

1 Isirayila kaane birin xinle yi sɛbɛxi e bənsən kɛdine ma Isirayila
Mangane Kɛdin kui.

Yerusalɛn kaane
Neyemi 11.3-19

Yuda bənsənna muxune bata yi xali konyiyani Babilən yamanani fata e
tinxintareyaan na.

2 Naxanye singe xɛtɛ e dəxədeni e konne yi, Isirayila kaana ndee nan yi ne
ra, e nun saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune nun Ala Batu Banxin
walikɛne.

3 Muxuna ndee Yuda nun Bunyamin nun Efirami nun Manase bənsənne
yi, ne yi fa dəxə Yerusalɛn taani.

4 Amixudi nan Yutayi sətə. Omiri nan Amixudi sətə. Yimiri nan Omiri sətə.
Bani nan Yimiri sətə Peresi xabilani Yuda bənsənni.

5 Silo kaan naxanye yi dəxi Yerusalɛn yi, ne ni i ra: Asaya, dii singena, e
nun a diine.

6 Sera xabilan muxun naxan dəxə na, na ni i ra: Yɛwɛli. Yuda bənsənna
muxu kɛmɛ sennin tonge solomanaanin nan yi dəxi Yerusalɛn yi.

7 Bunyamin bənsənna muxun naxanye yi dəxi na, ne ni i ra: a singena
Salu. Mesulan nan Salu sətə. Hodafiya nan Mesulan sətə. Hasɛnuwa nan
Hodafiya sətə.

8 E nun Yibineya, Yeroxamaa diina.
E nun Ela, Yusi a diina. Mikiri nan Yusi sətə.
E nun Mesulan. Sɛfati nan Mesulan sətə. Reyuli nan Sɛfati sətə. Yibiniya
nan Reyuli sətə.

9 Bunyamin bənsənna muxune lan muxu kɛmɛ solomanaanin tonge
suulun e nun sennin nan ma naxanye yi sɛbɛxi e bənsən kɛdin kui. Denbaya
xunne nan yi xɛmɛni itoe birin na.

10 Saraxaraliin naxanye yi dəxi Yerusalɛn yi, ne ni i ra: Yɛdaya nun
Yehoyaribu nun Yakin nun

11 Asari. Xiliki nan Asari sətə. Mesulan nan Xiliki sətə. Sadəki nan
Mesulan sətə. Merayoti nan Sadəki sətə. Axituba nan Merayoti sətə. Axituba
nan yi Alaa banxin wanla xun na.

12 Adaya fan yi na. Yeroxama nan Adaya sətə. Pasaxuri nan Yeroxama
sətə. Malakiya nan Pasaxuri sətə. Masayi nan Malakiya sətə. Adiyeli nan
Masayi sətə. Yasera nan Adiyeli sətə. Mesulan nan Yasera sətə. Mesilemiti
nan Mesulan sətə. Imeri nan Mesilemiti sətə.

13 Saraxaraliin naxanye yi dəxi Yerusalɛn yi, ne denbaya xunne lanxi
muxu wuli keden kɛmɛ solofere tonge sennin nan ma. Alaa banxin walikɛ
kɛndɛn nan yi e birin na.

14 Lewi bənsənna muxun naxanye yi dəxi Yerusalɛn yi, ne ni i ra: Xasubu
a diin Semaya, Asirikami mamandenna, Merari kaan Hasabi tolobitana,

15 e nun Bakibakari nun Xeresi nun Galali nun Mikaa diin Matani, Sikiri
mamandenna, Asafi tolobitana,

16 e nun Semayaa diin Abadi, Galali mamandenna, Yedutun tolobitana, e
nun Asaa diin Bereki, Elikana mamandenna, naxan yi Netofa banxidɛne yi.

17 Ala Batu Banxin so dɛɛn kantan muxune ni i ra: Salun, naxan yi e xun
na e nun Akubu nun Talaмən nun Aximan nun e ngaxakedenne.

18 Salun yi Mangan So Dɛɛn kantanma Ala Batu Banxini sogeteden
mabinni han to. Lewi bənsənna daaxaden kantan muxune nan yi e
benbane ra nun.

19 Kore a diin nan yi Salun na. Ebiyasafi nan Kore sɔtɔ. Kora nan Ebiyasafi sɔtɔ. Salun nun a ngaxakedenne nan yi Ala batu bubun dɛɛne kantanma alo e benbane yi Alatalaa yamaan daaxaden kantanma kii naxan yi.
20 Eleyasari a diin Finexasi nan yi so dɛɛn kantan tiine xunna ra a singeni nun. Alatala yi a xɔn.
21 Naralan Bubun so dɛɛn kantan muxun nan yi Meselemiyaa diin Sakari ra nun.
22 Muxu kɛmɛ firin muxu fu nun firin nan sugandi kantan tiine ra. Ne nan xili sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin ma e taane yi. Dawuda nun fe toon Samuyɛli nan na lannaya wanla so e benbane yii.
23 E tan nun e diine nan yi Alatala batuden so dɛɛne kantanma naxan mɔn yi xili Ala Batu Bubuna.
24 A so dɛɛn kantan muxuna ndee yi tixi a sogeteden nun a sogegododen nun a kɔmɛnna nun a yiifanna ma.
25 E ngaxakedenna naxanye yi e taane yi, ne yi fama e malideni yɛyɛ xii solofere.
26 Anu, Lewi bɔnsɔnna muxu naaninna naxanye yi so dɛɛn kantan ti kuntigine ra, ne yi Alaa banxin nafunla ramaradene nan kantanma.
27 E yi xima Alaa banxin nabilinna nin alogo e xa mɛnna makantan, e yi a so dɛɛne rabi xɔtɔnni.
28 Saraxa raba seene kantan tiine nan yi ndee ra e yɛ Ala Batu Banxini, e tan nan yi e yatɛma e nɛma rasoɛ e nun e nɛma e raminɛ.
29 Ndee yi se dɔnxɛne marama yire sarinanxini, e nun murutu funin nun manpaan nun turen nun wusulanna nun latikɔnɔnna.
30 Saraxaraline nan yi latikɔnɔnne basanma.
31 Salun ma dii singen Matitiya, Lewin naxan keli Kora xabilani, na nan yi burun ganma naxan yi bama saraxan na.
32 E ngaxakedenna ndee Kehati xabilani, ne nan yi burun dɔxɔma tabanla fari Matabu Lɔxɔne birin yi.
33 Lewi denbaya xunna naxanye yi bɛtin bama, ne yi dɔxɔ Ala Batu Banxin kui. Wali gbɛtɛ yo mi yi e ma, bayo e yi walima waxatin birin kɔɛɛn nun yanyina.
34 Lewi denbaya xunne nan yi ne ra, naxanye xinle yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui. E yi dɔxi Yerusalɛn nin.

Sɔli xabilana

35 Yeyiyɛli yi dɔxi Gabayon taan nin a dɛnaxan masɛgɛ. A naxanla yi xili nɛn Maka.
36 A diine ni i ra: a dii singena Abadon nun Suru nun Kisu nun Baali nun Neri nun Nadaba nun
37 Gedori nun Axiyo nun Sakari nun Mikiloti.
38 Mikiloti yi Simeyami sɔtɔ. E yi dɔxi e kon kaane nan dɛxɔn ma Yerusalɛn yi.
39 Neri yi Kisu sɔtɔ. Kisu yi Sɔli sɔtɔ. Sɔli yi Yonatan nun Maliki-Suwa nun Abinadabo nun Esibaali sɔtɔ.
40 Yonatan yi Meribaali sɔtɔ. Meribaali yi Mike sɔtɔ.
41 Mike yi Piton nun Meleki nun Tareya nun Axasi sɔtɔ.
42 Axasi yi Yara sɔtɔ. Yara yi Alemeti nun Asamawɛti nun Simiri sɔtɔ. Simiri yi Mosa sɔtɔ.
43 Mosa yi Bineya sɔtɔ. Bineya yi Rɛfaya sɔtɔ. Rɛfaya yi Eleyasa sɔtɔ. Eleyasa yi Aseli sɔtɔ.

44 Aseli a dii senninne ni i ra: Asirikami nun Bokeru nun Yisimayɛli nun
Seyari nun Abadi nun Xanan. Aseli a diine nan yi ne ra.

10

Manga Sɔli a sayana
Samuyɛli Singen 31.1-13 nun Samuyɛli Firinden 1.4-12

1 Filisitine yi Isirayila yɛngɛ. Isirayila kaane yi e gi, e wuyaxi yi faxa
Gilibowa geyaan fari.
2 Filisitine yi xaɲɛ ayi Sɔli nun a diine xili ma. E yi Sɔli a dii xɛmɛne faxa,
Yonatan nun Abinadabo nun Maliki-Suwa.
3 Yɛngɛn yi wolon Sɔli rabilinni, xali wonle yi a li, a yi gaxu e yɛɛ ra han!
4 Sɔli yi a fala a yɛngɛ so se maxanla xa, a naxa, “I ya silanfanna tongo, i yi
n faxa, bayo n mi waxi Ala kolontareni itoe xa n tɔrɔ, e yi n faxa.” Koni a
yɛngɛ so se maxanla yi tondi, bayo a yi gaxuxi han! Nayi, Sɔli yi a silanfanna
tongo a sɔnsɔn a dɛ.
5 Sɔli a yɛngɛ so se maxanla to a to faxaxi, a fan yi sɔnsɔn a silanfanna dɛ, e
birin yi faxa.
6 Sɔli nun a dii xɛmɛ saxanne nun a denbayaan birin faxa e bode xɔn ma
na kii nin.
7 Isirayila kaan naxanye yi lanbanni, ne yi a to a Isirayila ganla yi a gima
e nun Sɔli nun a diine bata yi faxa. E yi e taane rabeɲin, e yi e gi. Filisitine yi
fa dɔxɔ na.
8 Na xɔtɔn bode, Filisitine yi fa binbine yii seene tongodeni, e yi Sɔli nun a
diine binbine to biraxi Gilibowa geyaan fari.
9 E yi a yii seene birin tongo, e yi Sɔli xunna nun a yɛngɛ so seene xali. E yi
na xibarun nasiga Filisitine yamanan birin yi, e suxure batudene nun e
yamani.
10 E yi Sɔli a yɛngɛ so seene sa e alane batu banxin kui. E yi a xunna
singan e ala Dagɔn batu banxin kui.
11 Yabɛsi-Galadi kaane to a mɛ Filisitine feen naxanye birin ligaxi Sɔli ra,
12 e xɛmɛ sɛnbɛmane birin yi keli, e Sɔli nun a diine binbine tongo. E yi
xɛtɛ e ra, e sa e xɔnne maluxun konden bun Yabɛsi yi. Yabɛsi kaane yi sunna
suxu xii solofere.
13 Sɔli faxa a tinxintareyaan nan ma Alatala mabinni. A mi Alatalaa falan
suxu, a sa muxuna nde maxɔdin naxan falan tima barinne ra.
14 A mi Alatala maxɔdin. Na ma, Alatala yi a faxa, a yi Sɔli a mangayaan fi
Yese a diin Dawuda ma.

11

Dawuda yi findi mangan na Isirayila xun na
Samuyɛli Firinden 5.1-3

1 Isirayila kaane birin yi fa Dawuda fɛma Xebiron taani, e yi a fala a xa, e
naxa, “En wuli keden fasa keden.
2 Waxati danguxine yi, hali Manga Sɔli a waxatini, i tan nan yi Isirayila
sofa gali xunna ra. Alatala, i ya Ala yi a fala i xa, a naxa, ‘I tan nan findima n
ma yamana Isirayila kantan muxun na, i findi e yɛɛratiin na.’ ”
3 Isirayila fonne birin yi fa mangan fɛma Xebiron yi. Dawuda yi layirin
tongo e xa Alatala yɛtagi. E yi turen sa a xunni a dɔxɔ feen na Isirayila
mangan na, alo Alatala a fala Nabi Samuyɛli xa kii naxan yi.
Samuyɛli Firinden 5.6-10

4 Manga Dawuda nun Isirayila kaane yi siga Yerusalɛn taani, naxan mɔn
yi xili Yebusu. Yebusune yi dɔxi na nin.
5 E yi a fala Dawuda xa, e naxa, “I mi soɛ be.” Koni, Dawuda yi Siyon taa
makantanxin masɔtɔ, a naxan xili sa Dawudaa Taana.
6 Dawuda bata yi a fala, a naxa, “Naxan singen na Yebusune yɛngɛ, n na
kanna findima nɛn sofa mangan na.” Seruyaa diin Yowaba nan singe
yɛngɛn so, a yi findi sofa mangan na.
7 Dawuda yi dɔxɔ taa makantanxini, nanara e yi mɛn xili sa a Dawudaa
Taana.
8 Dawuda yi mɛnna nun na rabilinna ti keli Milo gbingbinna ma han sa
dɔxɔ yinna ra. Yowaba fan yi taan dɔnxɛni tɔn.
9 Dawuda sɛnbɛn yi gbo, bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yi a xɔn.

Dawudaa sofa wɛkilɛxine
Samuyɛli Firinden 23.8-39 nun Taruxune Singen 27.2-15

10 Dawudaa sofa wɛkilɛxine kuntigine ni i ra, naxanye yi a malima
Isirayila birin mangayaan fendeni, alo Alatala bata yi a fala kii naxan yi.
11 Dawudaa sofa wɛkilɛxine ni i ra: Xakimoni xabilan muxuna nde
Yasobeyami, naxan findi e xunna ra. A bata yi muxu kɛmɛ saxan faxa
tanban na yɛngɛ kedenni.
12 A firinden findi Axoxi xabilan muxuna nde Dodo a diina Eleyasari nan
na. A yi sofa wɛkilɛxi saxanne yɛ.
13 A tan nan Dawuda mali Filisitine yɛngɛdeni Pasi-Damimi yi. Sofane
bata yi e gi Filisitine bun nun. Funde xɛɛna nde yi na,
14 Eleyasari nun a sofane Filisitine yɛngɛ mɛnni. Alatala yi nɔ gbeen fi
Isirayila yamaan ma.
15 Sofa wɛkilɛxi tonge saxanne muxu saxan yi siga Dawuda fɛma Adulan
faran yireni. Anu, Filisitine yi tixi Refa lanbanni.
16 Na waxatini, Dawuda yi dɔxi yire makantanxini, Filisiti ganla nde fan
yi dɔxi Bɛtɛlɛmi yi.
17 Dawuda yi a waxɔn fena nde fala, a naxa, “Ige ramara yinla naxan
Bɛtɛlɛmi so dɛɛn na, nde nɔɛ fɛ na igen na, a fa a so n yii, n yi n min?”
18 Na sofa wɛkilɛxi saxanne yi dangu Filisitine naninna ra. E sa igen ba
ige ramara yinla ra Bɛtɛlɛmi so dɛɛn na. E to fa na ra Dawuda xɔn, a yi tondi
a minɲɛ. A yi a bɔxɔn saraxan na Alatala xa.
19 A yi a fala, a naxa, “Ala xa n natanga igeni ito minna ma. A luxi nɛn alo
muxune wunla, naxanye sigaxi igeni ito badeni, e lu sayaan dɛ.” Na ma, a yi
tondi ige minɲɛ. A sofa wɛkilɛxi saxanne na nan liga.
20 Yowaba tada Abisayi nan yi na sɛnbɛma saxanne xunna ra. Na nan
xɛmɛ kɛmɛ saxan faxa a tanban na yɛngɛni. Xili kanna nan yi a ra alo na
sofa sɛnbɛma saxanne.
21 A binyen sɔtɔ nɛn dangu ne ra, koni a mi e yɛ hali a to yi findixi e
mangan na.
22 Bɛnaya, Kabaseeli kaana, Yehoyadaa dii xɛmɛna, sofa wɛkilɛxi gbeen
nan yi na ra, naxan kabanako fe wali wuyaxi kɛ. A tan nan Moyaba sofa
wɛkilɛxi firinne faxa. Lɔxɔna nde, xunbeli gbeen yi godon waxatin naxan
yi, a tan nan mɔn godo ige ramara yinla ra, a yi yatan faxa.
23 Lɔxɔna nde, a yi Misiran kaa sɛnbɛmana nde faxa naxan kuyan yi sigɛ
han kanke yɛ firin e nun nde. Tanban yi na Misiran kaan yii naxan yi gbo
alo gbindonna. Bɛnaya yi godo a fɔxɔ ra gbengbetenna ra a yii, a yi a tanban
ba a yii, a yi a faxa a ra.

24 Yehoyadaa diin Bɛnaya na fe gbeene nan liga. A fan xili gbeen sɔtɔ na
kii nin alo na sofa wɛkilɛxi saxanne.
25 A yi binyen sɔtɔ dangu sofa wɛkilɛxi tonge saxanne ra, koni a mi yi na
sofa sɛnbɛma saxanne yɛ. Dawuda yi a findi a kantan sofane xunna ra.
26 Sofa wɛkilɛxi gbɛtɛye ni i ra: Yowaba xunyɛna Asahɛli nun Dodo a diina
Elexanan, Bɛtɛlɛmi kaan nun
27 Harori kaan Samoti nun Pelon kaan Xɛlɛsi nun
28 Ikɛsi a diina Ira, Tekowa kaan nun Anatɔti kaana Abiyeseri nun
29 Xusa kaan Sibekayi nun Axoxi xabilan muxuna nde Ilayi nun
30 Netofa kaan Maharayi nun Banahaa diin Xeleda Netofa kaan nun
31 Ribayi a diina Itayi, naxan keli Gibeya Bunyamin bɔnsɔn bɔxɔni nun
Piraton kaan Bɛnaya nun
32 Xurayi naxan keli Gaasa folo yireni e nun Aruba kaana Abiyɛli nun
33 Baxurin kaana Asamawɛti nun Saalabon kaana Eliyaba nun
34 Gison kaan Hasemi a diine nun Harara kaan Sage a diin Yonatan nun
35 Harara kaan Sakaraa diina Axiyama nun Yuru a diina Elifala nun
36 Mekera kaan Xeferi nun Pelon kaana Axiya nun
37 Karemele kaan Xesero nun Esibayi a diin Narayi nun
38 Natan ngaxakedenna Yowɛli nun Hagari a diin Mibixari nun
39 Amonin Sɛlɛki nun Beroti kaan Naxarayi, Seruyaa diin Yowabaa yɛngɛ
so se maxanla nun
40 Ira nun Garɛbi, Yitiri xabilan muxune nun
41 Xiti kaan Yuriya nun Axalayi a diin Sabadi nun
42 Siisaa diina Adina, Rubɛn bɔnsɔnna mangana, sofa tonge saxan yi
naxan fɔxɔ ra e nun
43 Makaa diin Xanan nun Mitini kaan Yosafati nun
44 Asatarɔti kaan Wusiya nun Xotami a diine Saama nun Yeyiyɛli, Aroyeri
kaane nun
45 Simiri a diine Yediyayeli nun a xunyɛn Yoxa Tisi kaana e nun
46 Maxawi kaana Eliyeli nun Elinama a diine Yeribayi nun Yosawiya e
nun Moyaba kaan Yitima nun
47 Eliyeli nun Obedi nun Mesoba kaan Yaasiyɛli.

12

Sofaan naxanye Dawuda fɔxɔ ra

1 Dawuda yi luxunxi Kisu a diin Sɔli ma Sikilaga yi waxatin naxan yi, sofa
kɛndɛne yi fa a fɔxɔ ra a malideni yɛngɛsodeni.
2 Bunyamin bɔnsɔnna muxune nan yi ne ra, Sɔli ngaxakedenne. Ndee yi
fatan xalimakunle wolɛ, ndee yi fatan lantanne wolɛ, e yiifanne nun e
kɔmɛnne ra.
3 E kuntigin Axiyeseri nun a xunyɛn Yowasa Gibeya kaan Semaa diine
nan yi ne ra. Yesiyeli nun Peleti, Asamawɛti a diine, e nun Beraka nun
Anatɔti kaan Yehu yi sofani itoe yɛ e nun
4 Gabayon kaan Yisemaya naxan findi sofa gbeen na sofa wɛkilɛxi tonge
saxanne yɛ, a fan yi findi kuntigin na e tagi.
5 Yeremi nun Yaxasiyeli nun Yoxanan nun Gedera kaan Yosabadi nun
6 Elusayi nun Yerimoti nun Beyalaya nun Sɛmaraya nun Xarufu kaan
Sɛfati fan yi ne yɛ.
7 Kora xabilan muxune, Elikana nun Yisiya nun Asarɛli nun Yoweseri
nun Yasobeyami fan yi e yɛ,

8 e nun Yeroxamaa diine Yowela nun Sebadiya keli Gedori yi.
9 Gadi bɔnsɔnna sofana ndee fan yi siga Dawuda fɛma tonbonni a yire
makantanxini. Sofa wɛkilɛxin nan yi ne ra, e fatan yɛngɛn soɛ, yɛ masansan
wure lefane nun tanbane yi e yii. E sɛnbɛn yi gbo alo yatane, e yi xulun alo
xɛnla naxanye e gima geyane fari.
10 E xinle ni itoe ra: e kuntigina Eseri, a firindena Abadi, a saxandena
Eliyabi,
11 a naanindena Misemanna, a suulundena Yeremi,
12 a sennindena Atayi, a soloferedena Eliyeli,
13 a solomasɛxɛdena Yoxanan, a solomanaanindena Elesabada,
14 a fudena Yeremi, e nun a fu nun kedendena Makabanayi.
15 Gadi kaani itoe yi findixi sofa xunne nan na. Naxan yi xurun e yɛ, na
sɛnbɛn yi gbo muxu kɛmɛ xa. Naxan yi gbo e yɛ, na sɛnbɛn yi gbo muxu wuli
keden xa.
16 Ne yi Yurudɛn xuden gidi a yi fexi waxatin naxan yi, kike singeni, e fa
lanbanna muxune kedi sogeteden nun sogegododen mabinni.
17 Bunyamin kaana ndee nun Yuda kaana ndee yi siga Dawuda fɛma a
yire makantanxini.
18 Dawuda yi e ralan, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa ɛ faxi bɔɲɛ xunbenla nin
alogo ɛ xa fa n mali, en luma nɛn xaxili kedenni. Koni, xa ɛ faxi n yanfaden
nin n yaxune xa, n tan naxan mi fe ɲaxi yo ligaxi, en benbane Ala xa na to, a
yi a kitin sa.”
19 Na waxatini, Alaa Nii Sariɲanxin yi godo Amasayi ma, naxan yi findixi
sofa tonge saxanne xunna ra. A yi a fala, a naxa,
“Nxu i sagoni, Dawuda!
Nxu i sagoni, Yese a diina!
Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi Dawuda ma,
Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi i ma,
e nun naxanye i malima.
Bayo, i ya Ala nan i malima.”
Nayi, Dawuda yi e rasɛnɛ, a yi tidene so e yii a sofa kuntigine yɛ.
20 Manase bɔnsɔnna sofana ndee yi fa Dawuda fɛma, e nun Filisitine yi
sigama Sɔli yɛngɛdeni waxatin naxan yi. Koni, Dawuda nun a muxune mi fa
Filisitine mali yɛngɛsodeni na waxatini bayo Filisiti kuntigine e raxɛtɛ nɛn,
e yi a fala, e naxa, “Xa Dawuda mɔn kafu a kari fonna Sɔli ma, en birin
faxama nɛn.”
21 E to na fala, Dawuda yi xɛtɛ Sikilaga yi. Manase muxun naxanye bata yi
bira a fɔxɔ ra, ne xinle ni itoe ra: Adena nun Yosabadi nun Yediyayeli nun
Mikeli nun Yosabadi nun Elihu nun Siletayi. Kuntigin nan yi ne birin na
sofa wuli keden xun na Manase bɔnsɔnna muxune yɛ.
22 Sofa kɛndɛne nan yi ne birin na, naxanye yi Dawuda malima yɛngɛ
sodeni. E yi findixi sofa kuntigine nan na a ganli.
23 Muxune yi fama nɛn Dawuda malideni lɔxɔ yo lɔxɔ. A sofa ganla gbo
ayi na kii nin alo maleka ganla.

Sofaan naxanye fa Dawuda fɔxɔ ra

24 Sofaan yatɛni ito nan fa Dawuda fɛma Xebiron yi alogo e xa fa Dawuda
mali, a yi findi mangan na Sɔli ɲɔxɔni alo Alatala bata yi a fala kii naxan yi:
25 Yuda bɔnsɔnni, sofa wuli sennin kɛmɛ solomasɛxɛ. Yɛ masansan wure
lefaan nun tanban yi e birin yii.
26 Simeyɔn bɔnsɔnni, sofa wuli solofere kɛmɛ. E birin sofa kɛndɛ.

27 Lewi bɔnsɔnni, sofa wuli naanin kɛmɛ sennin,
28 e nun Yehoyada naxan findi yɛɛratiin na Haruna ɲɔxɔni, na nun a sofa
wuli saxan kɛmɛ soloferene.
29 Sadɔki, banxulan sofa kɛndɛn nun a xabila kuntigine, muxu mɔxɔɲɛn
nun firin.
30 Bunyamin bɔnsɔnni, Sɔli ngaxakedenne, sofa wuli saxan, naxanye bata
yi lu Sɔli fɔxɔ ra han na waxatina.
31 Efirami bɔnsɔnni, sofa wuli mɔxɔɲɛ kɛmɛ solomasɛxɛ. Sofa kɛndɛ xili
kanne nan yi e birin na.
32 Manase bɔnsɔnni, sofa wuli fu nun solomasɛxɛ naxanye yi sugandixi
alogo e xa Dawuda dɔxɔ mangan na.
33 Isakari bɔnsɔnni, kuntigi kɛmɛ firin e nun e ngaxakedenne birin e
yamarin bun ma. E bata yi a kolon Isirayila yi lan a xa naxan liga na
waxatini.
34 Sabulon bɔnsɔnni, sofa wuli tonge suulun naxanye yi fatan yɛngɛ
sodeni yɛngɛ so seene birin na. E yi Dawuda malima e bɔɲɛn birin na.
35 Nafatali bɔnsɔnni, sofa kuntigin wuli keden, e nun sofa wuli tonge
saxan e nun solofere. Yɛ masansan wure lefaan nun tanban yi ne birin yii.
36 Dan bɔnsɔnni, sofa wuli mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ kɛmɛ sennin. E yɛngɛ
so seene yi e yii.
37 Aseri bɔnsɔnni, sofa wuli tonge naanin. Sofa kɛndɛn nan yi e ra, yɛngɛ
so seene yi e yii.
38 Sofaan naxanye keli Yurudɛn kidima sogeteden binni, Rubɛn nun Gadi
nun Manase bɔnsɔnne yi, ne lan muxu wuli kɛmɛ wuli mɔxɔɲɛ nan ma.
Yɛngɛ so seen sifan birin yi e yii.
39 Sofani itoe naxanye birin tin sigɛ yɛngɛni, ne bata yi fa Xebiron yi alogo
e xa fa Dawuda dɔxɔ mangan na Isirayila xun na. Sikɛ yo mi yi e yi. Isirayila
kaane birin bata yi na ragidi.
40 E yi lu mɛnni Dawuda fɛma xi saxan, e yi e dɛge, e yi e min. E
ngaxakedenne bata yi donseen nafala e xa.
41 E dɔxɔ bodene fan yi fa donseen na keli Isakari nun Sabulon nun
Nafatali bɔxɔne yi sofanle nun ɲɔgɔmɛne nun gbaxalone* nun ɲingene fari.
E yi fa goronna sifan birin na, donseen nun murutu faɲin nun xɔdɛ
xaraxine nun manpa bogin xaraxine nun manpaan nun turen nun xuruse
xunxurin nun a xungbene. E yi fa a gbegbe ra bayo Isirayila kaane birin yi
sɛwaxi.

13

Layiri Kankiraan yi xali
Samuyɛli Firinden 6.1-11

1 Dawuda yi falan ti sofa kuntigine xa naxanye yi sofa wuli nun sofa kɛmɛ
xun na e nun a kuntigine birin.
2 Na xanbi ra, Dawuda yi a fala Isirayila yamaan birin xa, a naxa, “Xa na
lan ɛ ma, xa na fataxi Alatala nan na, en ma Ala, en xɛrane rasiga en
ngaxakedenne ma Isirayila bɔxɔn birin yi. En yi saraxaraline nun Lewine
fan xili, naxanye Isirayila taane nun a rabilinne yi alogo en birin xa lu yire
kedenni.

* **12:41: 12.41 *Gbaxaloni*** itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi.

3 En mɔn xa fa en ma Alaa Kankiraan na en dɛxɔn, bayo Sɔli a mangayaan
waxatini, en mi siga a fɔxɔ ra.”
4 Na yi yamaan birin kɛnɛn bayo e birin yi laxi a ra fe faɲin nan na ra.
5 Dawuda yi Isirayila kaane birin malan, keli Sixori xuden ma Misiran
yamanani sa dɔxɔ Lebo-Xamata ra alogo e xa sa Alaa Kankiraan tongo
Kiriyati-Yeyarin yi.
6 Dawuda nun Isirayila yamaan birin yi siga Baala taani Yuda yi, dɛnaxan
mɔn xili Kiriyati-Yeyarin alogo e xa sa Alaa Kankiraan tongo. Alatala gbeen
nan yi na ra, Alatala naxan dɔxi maleka gubugubu kan sawurane tagi. A
xinla nan na kankiraan ma.
7 E yi Alaa Kankiraan tongo Abinadabo konni, e yi a dɔxɔ goron maxali
wontoro nɛnɛn kui. Wusa nun Axiyo nan yi na wontoron nagima.
8 Dawuda nun Isirayila kaane yi sɛwa ki faɲi Ala yɛtagi, e yi bɛtin ba
bɔlɔnne nun kondenne nun tanbanne nun kariɲanne nun xɔtane ra.
9 E to lonna li Kidon yi, Wusa yi kankiraan suxu a yiin na alogo a nama
bira, bayo ɲingen naxanye yi wontoron bandunma, ne salaxun nɛn.
10 Alatala yi xɔlɔ Wusa ma, a yi a faxa keden na, bayo a mi yi lan a xa a
yiin din na kankiraan na. Wusa faxa na kii nin Ala yɛtagi.
11 Dawuda yi xɔlɔ bayo Alatala bata Wusa faxa. Nanara, a yi mɛn xili sa
“Wusa halagidena” han to.
12 Na lɔxɔni, Dawuda yi gaxu Ala yɛɛ ra, a yi a yɛtɛ maxɔdin, a naxa, “N na
Alaa Kankiraan nasoma n konni di?”
13 Nayi, Dawuda mi fa kankiraan xali a konni Dawudaa Taani. A yi sa a
raso Gati kaana Obedi-Edɔn ma banxini.
14 Alaa Kankiraan yi lu Obedi-Edɔn konni kike saxan. Na ma, Alatala yi
barakan sa a seene birin yi.

14

Dawudaa denbayana
Samuyɛli Firinden 5.11-16 nun Taruxune Singen 3.5-8

1 Tire taan mangan Xurami yi xɛrane rasiga Dawuda ma, e nun suman
wudin nun kamudɛrɛne nun gɛmɛ masonle manga banxin tideni Dawuda
xa.
2 Dawuda yi a kolon a Alatala yatin nan a findixi mangan na Isirayila xun
na. A a kolon, Ala luma a mangayaan yitɛ a yamana Isirayila nan ma fe ra.
3 Dawuda yi ɲaxalan gbɛtɛye dɔxɔ Yerusalɛn yi. A mɔn yi dii xɛmɛne nun
dii tɛmɛne sɔtɔ.
4 Naxanye sɔtɔ a xa Yerusalɛn yi, ne xinle ni itoe ra: Samuwa nun Sobaba
nun Natan nun Sulemani
5 nun Yibixari nun Elisuwa nun Elipeleti nun
6 Noga nun Nefegi nun Yafiya nun
7 Elisama nun Beeliyada e nun Elifeleti.

Dawuda yi Filisitine nɔ
Samuyɛli Firinden 5.17-25

8 Filisitine yi a mɛ a Dawuda bata yi findi mangan na Isirayila birin xun
na, e birin yi siga a fendeni. Dawuda yi na mɛ, a yi mini e yɛɛ ra.
9 Filisitine yi fa yɛngɛni Refa lanbanni.
10 Dawuda yi Ala maxɔdin, a naxa, “N xa siga Filisitine xili ma ba? I e soɛ
n yii ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Siga, n ne soma nɛn i yii.”

11 Nayi, Dawuda nun a sofane yi siga Baali-Perasimi yi, e sa Filisitine nɔ
yɛngɛni. Dawuda yi a fala, a naxa, “Ala bata n yaxune raxuya ayi n yɛɛ ra,
alo fufaan gbiligbinla kalan kii naxan yi.” Nanara, e mɛnna xili sa
Baali-Perasimi.*
12 Filisitine yi e suxurene rabeɲin mɛnni, Dawuda yi yamarin fi a e xa gan.
13 Filisitine mɔn yi fa yɛngɛ sodeni Refa lanbanni.
14 Dawuda mɔn yi Ala maxɔdin. Ala yi a yabi, a naxa, “I nama siga e
yɛtagi, koni e mabilin, i siga han xɛɲɛxɛɲɛnne sa dɛnaxan yi. I sa dɔxɔ e yɛɛ
ra mɛnni.
15 I na sigati xuiin mɛ wudine kondenne yi, i keli e yɛngɛdeni, bayo Ala
nan tima i yɛɛ ra, a Filisiti ganla nɔ i xa.”
16 Dawuda yi a liga alo Ala a yamari kii naxan yi. E yi Filisitine yɛngɛ keli
Gabayon yi sa dɔxɔ Geseri ra.
17 Nayi, Dawuda yi xinla sɔtɔ yamanane birin yi. Alatala yi a liga siyane
birin yi gaxu Dawuda yɛɛ ra.

15

Alaa Layiri Kankiraan siga fena Yerusalɛn yi

1 Dawuda yi banxine ti a yɛtɛ xa Dawudaa Taani. A yi yirena nde yitɔn
Alaa Kankiraan xa, a yi bubun ti a xa.*
2 Dawuda yi yamarin fi a muxu yo nama Alaa Kankiraan maxali fɔ Lewi
bɔnsɔnna muxune, bayo Alatala e tan nan sugandixi na ma. E tan nan yi lan
e wali a yɛtagi habadan.
3 Dawuda yi Isirayila birin malan Yerusalɛn yi Alatalaa Kankiraan naso
feen na a yireni a dɛnaxan yitɔnxi a xa.
4 Dawuda yi Haruna yixɛtɛne nun Lewi bɔnsɔnna muxune malan:
5 Kehati yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ muxu mɔxɔɲɛ. Yuriyeli nan yi e xunna ra.
6 Merari yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ firin muxu mɔxɔɲɛ. Asaya nan yi e xunna
ra.
7 Gɛrisɔn yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ muxu tonge saxan. Yowɛli nan yi e
xunna ra.
8 Elisafan yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ firin. Semaya nan yi e xunna ra.
9 Xebiron yixɛtɛne yɛ, muxu tonge solomasɛxɛ. Eliyeli nan yi e xunna ra.
10 Yusiyɛli yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ muxu fu nun firin. Aminadabo nan yi e
xunna ra.
11 Dawuda yi saraxaraline Sadɔki nun Abiyatari xili, e nun Lewine
Yuriyeli nun Asaya nun Yowɛli nun Semaya nun Eliyeli nun Aminadabo.
12 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tan nan Lewi bɔnsɔn muxune denbaya xunne
ra. Ɛ yɛtɛ rasariɲan, ɛ tan nun ɛ muxune. Ɛ siga Alatalaa Kankiraan na,
Isirayilaa Ala. Ǹ dɛnaxan yitɔnxi a xa, ɛ a xali mɛnni.
13 Bayo ɛ mi yi na a singeni, na ma, Alatala, en ma Ala halagin nagodo nɛn
en ma, amasɔtɔ en mi bira a sariyan fɔxɔ ra.”
14 Nayi, Saraxaraline nun Lewine yi e yɛtɛ rasariɲan benun e xa siga
Alatalaa Kankiraan na, Isirayilaa Ala.
15 Lewine yi Alaa Kankiraan suxu a tongo tamine ma, e a dɔxɔ e tungunne
fari alo Musa a yamari kii naxan yi fata Alatalaa falan na.

---

* **14:11:** ***14.11 Baali-Perasimi*** bunna nɛn fa fala, “Halagin Kanna.” * **15:1:** ***15.1 Alaa Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

16 Dawuda yi a fala Lewi kuntigine xa, a e xa bɛti baana ndee sugandi e
muxune yɛ naxanye bɛtin bama maxaseene ra sɛwani, e kondenne nun
bələnne nun karinanne maxa.
17 Lewine yi Yowɛli a diin Heman sugandi, e nun a ngaxakedenne Bereki
a diina Asafi nun Kusayaa diina Etani, naxan yi Merari yixɛtɛne yɛ.
18 Lewi gbɛtɛye nan yi dɛ kantanne ra e tan ma yamarin bun: Sakari nun
Ben nun Yasiyeli nun Semiramoti nun Yɛxiyɛli nun Yunni nun Eliyabi nun
Bɛnaya nun Maaseya nun Matitiya nun Elifelehu nun Mikineyahu nun
Obedi-Edən e nun Yeyiyɛli.
19 Heman nun Asafi nun Etani nan yi bɛtin bama, e karinan sula daxine
maxa.
20 Sakari nun Asiyɛli nun Semiramoti nun Yɛxiyɛli nun Yunni nun Eliyabi
nun Maaseya nun Bɛnaya nan yi kondenne maxama e xuini texin na.
21 Matitiya nun Elifelehu nun Mikineyahu nun Obedi-Edən nun Yeyiyɛli
nun Asasiya yi kondenna luti solomasɛxɛ daxine nan maxama.
22 Lewi bənsənna muxun Kenaniya yi findixi bɛti baane yɛɛratiin nan na
Alaa Kankiraan maxalideni. A yi na wanla kolon ki fanni.
23 Bereki nun Elikana nan yi kantan tiine ra Alaa Kankiraan dɛxən,
24 e nun Obedi-Edən nun Yexiya. Saraxaraline Sɛbaniha nun Yosafati nun
Natanɛli nun Amasayi nun Sakari nun Bɛnaya nun Eliyeseri nan yi xətane
fema Alaa Kankiraan yɛtagi.

Layiri Kankiraan so fena taani
Samuyɛli Firinden 6.12-23

25 Nayi, Dawuda nun Isirayilaa fonne nun sofa kuntigin naxanye yi dəxi
sofa wuli xun na, ne birin yi ti kiraan xən alogo e xa sa Alatalaa Layiri
Kankiraan mati sɛwani keli Obedi-Edən konni.
26 Ala yi Lewi bənsənna muxune mali Alatalaa Layiri Kankiraan xalideni.
E tura solofere nun yɛxɛɛ kontonna solofere ba saraxan na.
27 Dawuda yi maxidixi taa dugi doma fanine nin, e nun Lewi bənsənna
muxun naxanye yi Layiri Kankiraan maxalima e nun bɛti baane nun bɛti
ba kuntigin Kenaniya. Dawuda mən yi saraxarali domana nde fan nagodo a
ma.
28 Isirayila kaane birin yi siga Alatalaa Layiri Kankiraan na sɛwani. Ndee
yi fenne nun xətane fema, ndee yi karinanne maxama, ndee yi kondenne
nun bələnne maxama.
29 Səli a dii tɛmɛn Mikali yi tixi banxin foye soden na, a Isirayila kaane to
fɛ Alatalaa Layiri Kankiraan na Dawudaa Taani. A to Manga Dawuda to a
bodonnɛ sɛwani, a yi a ranaxu a bənɛni.

16

Dawuda Ala tantun fena

1 Na xanbi ra, e yi fa Alaa Kankiraan na, e fa a dəxə bubun kui, Dawuda
naxan nafalaxi a dəxəden na. E yi saraxa gan daxine nun bənɛ xunbeli
saraxane ba Ala xa.
2 Dawuda to yelin na saraxane bɛ, a yi duba Isirayila yamaan xa Alatala
xinli.
3 Na xanbi ra, a yi burun nun tamaro bogi xare rafalaxin nun naxun
danna rafalaxin xundi keden keden so Isirayila kaane birin yii, xɛmɛn nun
naxanla.

4 A yi Lewina ndee sugandi alogo e xa wali Alatalaa Kankiraan yɛtagi, e
Alatala maxandi, e barikan bira Isirayilaa Ala xa, e a tantun. Ne xinle ni
itoe ra:
5 Asafi, naxan findi e kuntigin na e nun Sakari, naxan findi kuntigi
firinden na e nun Yeyiyɛli nun Semiramoti nun Yɛxiyɛli nun Matitiya nun
Eliyabi nun Bɛnaya nun Obedi-Edɔn nun Yeyiyɛli. Kondenne nun bələnne yi
e yii. Karijanne yi Asafi yii.
6 Saraxaraline, Bɛnaya nun Yaxasiyeli yi xɔtane fema Alaa Layiri
Kankiraan yɛtagi.
7 Dawuda bɛtini ito so Asafi nun a muxune yii na lɔxɔn nin a singeni alogo
e xa Alatala tantun.
Yaburin 105.1-15
8 Ɛ Alatala tantun.
Ɛ yi a maxandi.
A bata naxan liga,
ɛ na fala siyane xa.
9 Ɛ bɛtin ba a xa,
ɛ yi a tantun bɛtine yi,
ɛ yi a kabanako feene birin fala.
10 Ɛ ɛ kanba a xili sarijanxini.
Naxanye birin Alatala fenma,
ne xa sɛwa.
11 Ɛ ɛ yɛɛ rafindi Alatala nun a sɛnbɛn ma,
ɛ lu a fenjnɛ waxatin birin.
12 A wali fajin naxanye ligaxi
e nun a kabanako feene
nun a kitin naxanye saxi,
ne fe xa rabira ɛ ma,
13 ɛ tan Isirayila bɔnsɔnna,
a walikɛne,
ɛ tan Yaxubaa diine,
Ala naxanye sugandixi.

14 A tan nan Alatala ra,
en ma Ala.
A tan nan bɔxɔn birin kitisaan na.
15 A jɔxɔ luma a layirin xɔn ma nɛn han habadan,
e nun a falane fe han mayixɛtɛ wuli keden,
16 e nun a layirin naxan xidi
e nun Iburahima tagi,
a yi a kɔlɔ Isiyaga xa.
17 A mɔn yi a ragidi Yaxuba ma sariyan xɔn,
a findi habadan layirin na Isirayila kaane xa.

18 A yi a fala, a naxa,
“N Kanan yamanan soma nɛn
ɛ nun i yixɛtɛne yii ɛ kɛɛn na.”
19 E mi yi wuya nun.
Xɔjnɛ dando nan tun yi e ra na yamanani.
20 E yi kelima nɛn siyana nde yɛ
e siga nde gbɛtɛ yɛ,
e keli yamanana nde yi

e siga nde gbɛtɛ yi.
21 Koni, a mi tinɲɛ muxu yo xa e ɲaxankata.
A mangane rakolon nɛn e fe yi, a naxa,
22 “Ɛ nama fefe liga n ma muxu sugandixine ra.
Ɛ nama fefe ɲaxi liga n ma nabine ra.”

Yaburin 96
23 Dunuɲa muxune birin xa bɛtin ba Alatala xa.
Ɛ yi lu a raliyɛ waxatin birin yi
fa fala a bata en nakisi.
24 Ɛ a binyena fe fala siyane birin xa,
ɛ yi a kabanako feene rali muxune birin ma.
25 Alatala gbo,
a lan a xa matɔxɔ han!
A lan a xa binya dangu alane birin na.
26 Siyane alane birin findixi ala fuune nan na,
koni Alatala tan bata koren da.
27 A rabilinxi nɔrɔn nun gboon nan na.
A konna rafexi sɛnbɛn nun sɛwan nan na.

28 Ɛ tan dunuɲa siyane birin,
ɛ fa Alatala tantun,
ɛ yi a tantun a binyen nun a sɛnbɛna fe ra.
29 Ɛ fa Alatala tantun a xili binyena fe ra.
Ɛ fa kiseene ra a yɛtagi.
Ɛ Alatala batu a nɔrɔ sariɲanxini.
30 Dunuɲa muxune,
ɛ xuruxurun a yɛtagi.
Dunuɲa a kiini, a mi yigisanma.
31 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna xa sɛwa han!
Ɛ yi a fala siyane xa,
a Alatala nan mangan na.
32 Fɔxɔ igen xa a xuini te
e nun seen naxanye a xɔrɛ ra.
Burunna xa sɛwa
e nun a yi seene birin.
33 Fɔtɔnna wudine xa sɔnxɔ sɛwani,
e sɔnxɔ Alatala yɛtagi,
amasɔtɔ a fama nɛn.
A fama nɛn a kitin sa dunuɲa yi.

Yaburin 106.1, 47-48
34 Ɛ Alatala tantun amasɔtɔ a fan.
A hinanna luma nɛn habadan!
35 Ɛ a fala Ala xa, ɛ naxa,
“Ala, nxu rakisi,
nxu ratanga siya gbɛtɛne ma,
alogo nxu xa i xili sariɲanxin tantun,
na yi findi nxu kanba xunna ra.”
36 Barikan xa bira Alatala xa, Isirayilaa Ala
habadan han habadan!
Nayi, yamaan yi a fala, e naxa,

“Amina! Tantunna Alatala xa.”
37 Dawuda yi Asafi nun a ngaxakedenne yamari a e xa wali Alatalaa
Layiri Kankiraan yɛtagi waxatin birin.
38 A yi Yedutun ma diina Obedi-Edɔn nun Xosa nun a muxu tonge sennin
muxu solomasɛxɛ yamari a e xa so dɛɛn kantan.
39 Saraxaraliin Sadɔki nun a ngaxakedenne yi lu Alatalaa Batu Bubuni
naxan yi tixi taan kideni Gabayon yi.
40 E yi lu saraxa gan daxine bɛ Alatala xa xɔtɔnna nun ɲinbanna alo a
sɛbɛxi Alatalaa sariyani kii naxan yi, a naxan soxi Isirayila kaane yii.
41 Heman nun Yedutun nun muxun naxanye yi sugandixi, ne fan yi na
alogo e xa Alatala tantun, bayo a hinanna luma nɛn habadan!
42 Heman nun Yedutun yi xɔtane fema, e yi kariɲanne maxama alogo e xa
bɛtin ba Ala xa. Yedutun ma diine nan yi na dɛ kantanne ra.
43 Na xanbi ra, yamaan birin yi siga e konni. Dawuda fan yi xɛtɛ a konni
dubadeni a denbayaan xa.

17

Alaa layirina Dawuda xa
Samuyɛli Firinden 7.1-17

1 Dawuda to yelin soɛ a manga banxin kui, a yi a fala Nabi Natan xa, a
naxa, “Banxin naxan nafalaxi suman wudin na, n na nan kui, koni Alatalaa
Layiri Kankiraan mɔn bubun nan kui.”
2 Natan yi Dawuda yabi, a naxa, “I rafan feene birin liga, bayo Ala i xɔn.”
3 Na kɔɛɛn na, Ala yi a fala Natan xa, a naxa,
4 “Siga, a fala n ma walikɛɛn Dawuda xa fa fala Alatala ito nan falaxi, a
naxa, ‘I tan mi batuden tima n xa n luma dɛnaxan yi.
5 N yɛtɛɛn munma lu n batu banxi kui singen, xabu n na Isirayila kaane
ramini lɔxɔni Misiran fari ma han to, koni n yi bubun nan kui yiren birin yi.
6 N siga dɛnaxan birin yi nxu nun Isirayila kaane, n yɛɛrati wuyaxi dɔxɔ
nɛn n ma yamana Isirayila xun na alogo e xa n ma yamaan masuxu. Koni,
na waxatin birin yi, n mi a fala muxu yo xa, n naxa: Nanfera, i mi suman
wudi banxin tixi n xa?’ ”
7 “Nanara, i mɔn xa a fala n ma walikɛɛn Dawuda xa, i naxa, ‘Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: N tan nan i baxi xuruseene fɔxɔ
ra kantan tideni alogo i xa findi n ma yamana Isirayila yɛɛratiin na.
8 I siga yiren naxan birin yi n lu nɛn i xɔn, n yi i yaxune birin faxa i yɛtagi,
n yi i findi xili gbee kanna ra alo muxu gbeen naxanye bɔxɔ xɔnna fari.
9 N yiren soma nɛn n ma yamana Isirayila yii e dɔxɔma dɛnaxan yi. E
luma nɛn na, gaxu yo mi e suxɛ. Muxu ɲaxi yo mɔn mi fa e ɲaxankatama alo
bodeni,
10 n kitisane dɔxɔ n ma yamana Isirayila xun na waxatin naxan yi. N ni i
yaxune birin sa i sanna bun. N naxan falama i xa, Alatala nan banxin tima i
xa naxan findima i yixɛtɛne ra mangayani.
11 I na faxa waxatin naxan yi, i siga i benbane fɛma, n yi i yɛtɛna diina nde
sugandi a ti i ɲɔxɔni mangayani, n yi a sɛnbɛn xun masa.
12 Na nan n batu banxin tima n xa, n yi a mangayaan nasabati habadan.
13 N findi a fafe ra, a fan yi findi n ma diin na. N mi n ma hinanna
masigama a ra alo n naxan liga manga singen na.
14 N na a findima nɛn n ma yamana mangan na, a mangayaan mi kalɛ
habadan.’ ”

15 Ala naxan birin fala Natan xa fetoni alo xiyena, a na birin yɛba Dawuda xa.

Dawudaa Ala maxandina
Samuyɛli Firinden 7.18-29

16 Na xanbi ra, Manga Dawuda yi siga, a sa dɔxɔ Alatala yɛtagi, a yi a fala, a naxa, “Marigina Alatala, n na a kolon a n tan nun n ma denbayaan mi lan nxu na birin sɔtɔ i naxan fixi nxu ma.
17 Koni, Ala, i tan yɛɛ ra yi, sese mi na ra! I bata dɛ xuine tongo lan i ya walikɛna denbayana tila ma. Marigina Alatala, i bata n yatɛ alo muxu fisamantenna.
18 N tan Dawuda, n nɔɛ nanse falɛ i xa xunna kenli ito a fe ra i naxan fixi i ya walikɛɛn ma? I tan yɛtɛna i ya walikɛɛn kolon.
19 Alatala, i bata fe gbeeni ito ragidi i ya walikɛna fe ra fata i sagoon na alogo i xa i sɛnbɛ gbeen mayita.
20 Alatala, i ɲɔxɔn mi na, ala gbɛtɛ mi na ba i tan na. Nxu bata na kolon.
21 Siya gbɛtɛn mundun dunuɲa yi naxan luxi alo i ya yamana Isirayila, Ala naxanye raminixi konyiyani? I e xunba nɛn Misiran kaane nun e alane sɛnbɛn bun, i yi e findi i ya yamaan na, i siya gbɛtɛne kedi i ya yamaan yɛɛ ra, i kabanako fe magaxuxine raba e yɛtagi alogo i xa i xinla makɛnɛn.
22 I yi Isirayila findi i ya yamaan na habadan. Alatala, i yi findi nxɔ Ala ra.”
23 “Iki, Alatala, i dɛ xuiin naxan tongoxi n tan, i ya walikɛɛn nun n ma denbayaan xa, na xa rakamali habadan. Na liga alo i a falaxi kii naxan yi.
24 Na rakamali alogo i xinla xa binya han habadan. Muxune a falama nɛn nayi, e naxa, ‘Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Ala naxan Isirayila xun na, a findixi Isirayilaa Ala nan na.’ Sɛnbɛn xa lu i ya walikɛɛn Dawudaa denbayaan xa i yɛtagi.
25 N ma Ala, i bata i miriyaan yita n na a i n yixɛtɛne findima nɛn mangane ra n ɲɔxɔni. Nanara, i ya walikɛɛn bata susu fɛ i yɛtagi i maxandideni.
26 Alatala, i tan nan Ala ra. Iki, i bata fala faɲini ito ti i ya walikɛɛn xa.
27 I bata a ragidi a i xa barakan sa n ma denbayani alogo n bɔnsɔnna xa lu mangayani i yɛtagi habadan. Bayo, i tan, Alatala nan barakan nagidixi n ma denbayaan ma, barakan luma nɛn a fɔxɔ ra habadan.”

18

Dawuda nɔ sɔtɔna yɛngɛni
Samuyɛli Firindena 8.1-14

1 Na waxatin danguxina, Dawuda yi Filisitine nɔ yɛngɛni, a yi e rayarabi, a yi Gati taan nun a rabilinne ba e yii.
2 A yi Moyaba kaane fan nɔ yɛngɛni, e yi lu a yamarin bun ma, e lu mudun soɛ a yii.
3 Dawuda mɔn yi Soba mangan Hadadeseri fan nɔ yɛngɛni Xamata mabinni, Hadadeseri yi waxi Efirati baan tongo feni waxatin naxan yi.
4 Dawuda yi yɛngɛ so wontoro wuli keden nun soo ragi wuli solofere nun sofa wuli mɔxɔɲɛ ba a yii. A yi soone birin san xanbi ra fasane bolon fɔ soo kɛmɛ ɲɔxɔndɔn a naxanye ramara.
5 Arami kaane yi keli Damasi taani, e yi fa Soba mangan Hadadeseri malideni, koni Dawuda yi e sofa wuli mɔxɔɲɛn nun firin faxa.
6 Dawuda yi a yamana kanne dɔxɔ Damasi taani Arami yamanani. Arami kaane yi lu Dawudaa yamarin bun, e lu mudun soɛ a yii. Dawuda na yi siga dɛdɛ, Alatala yi xunna kenla fima nɛn a ma.

7 Dawuda yi Hadadeseri a sofane yɛ masansan wure lefa xɛma daxine
xali Yerusalɛn yi.
8 A yi sula gbegbe tongo keli Hadadeseri a taane yi, Tibati nun Kun.
Sulemani yi na rawali a findi ige ramara se gbeen na e nun sɛnbɛtɛnne nun
saraxa ganden waliseene.
9 Xamata mangan Tohu yi a mɛ a Dawuda bata Soba mangan Hadadeseri
a sofane birin nɔ yɛngɛni,
10 a yi a dii xɛmɛn Hadoran nasiga Manga Dawuda ma, alogo a xa sa a
xɔntɔn a nɔ sɔtɔna fe ra Hadadeseri yɛngɛni, bayo Manga Tohu nun Manga
Hadadeseri yi yɛngɛni. A mɔn yi siga xɛma seene ra e nun gbetin nun
sulana.
11 Manga Dawuda yi na birin fi Alatala ma, e nun gbeti fixɛn nun xɛmana
a naxan tongo siyani itoe birin yii: Edɔn kaane nun Moyaba kaane nun
Amonine nun Filisitine nun Amalɛkine.
12 Seruyaa diina Abisayi yi Edɔn kaa wuli fu nun solomasɛxɛ faxa Fɔxɔ
Lanbanni.
13 A yi yamana kanne lu Edɔn yi alogo na birin xa lu Dawudaa yamarin
bun ma. Dawuda na yi siga dɛdɛ, Alatala yi xunna kenla fima nɛn a ma.

Dawudaa kuntigine
Samuyɛli Firinden 8.15-18
14 Dawuda yi lu Isirayila birin xun na. A yi kiti kɛndɛn sama tinxinna nin
a yamaan birin yi.
15 Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba nan yi sofane kuntigin na. Axiludu a dii
xɛmɛn Yosafati nan yi mangana yenla ra.
16 Axitubaa dii xɛmɛn Sadɔki nun Abiyatari a dii xɛmɛna Abimeleki nan yi
saraxaraline ra. Sawesa nan yi sɛbɛli tiin na.
17 Yehoyadaa dii xɛmɛn Bɛnaya nan yi Keretine nun Pɛlɛti kaane xun na.
Manga Dawudaa diine nan yi mangan bundɔxɔne ra.

19

Dawuda nun Amonine yɛngɛna
Samuyɛli Firinden 10.1-5
1 Na dangu xanbini, Amonine mangan Naxasi yi faxa, a diin yi dɔxɔ a
ɲɔxɔni.
2 Dawuda yi a miri, a naxa, “N hinanma nɛn Naxasi a dii xɛmɛn Xanun na,
bayo a fafe hinan nɛn n na.” Dawuda yi xɛrane rasiga Xanun ma a fafe
sayaan xɔntɔn tideni. Dawudaa xɛrane yi sa so Amonine yamanani Xanun
fɛma saya xɔntɔndeni.
3 Koni, Amonine kuntigine yi a fala Xanun xa, e naxa, “I laxi a ra a
Dawuda a muxune rafaxi i fafe saya xɔntɔnden nan tun yi ba? E mi faxi
kɔtɛn xan na ba alogo e xa taan nakɔrɔsi, lɔxɔna nde e yi nɔ a suxɛ?”
4 Nayi, Xanun yi Dawudaa xɛrane suxu, a yi e dɛ xabene bi, a yi e domane
raxaba e xɔrɛne yilanni, a fa e raxɛtɛ Dawuda ma.
5 E fa xɛrane fe dɛntɛgɛn sa Dawuda xa, a yi muxune xɛ a xɛrane fɔxɔ ra,
bayo e yi yagixi han, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ lu Yeriko yi han ɛ dɛ xabene
yi mini. Na xanbi ra, ɛ fa so be.”
Samuyɛli Firinden 10.6-19
6 Amonine to a kolon a e bata raɲaxu Dawuda ma alo se kunxin xirina,
Xanun yi gbeti fixɛn kilo wuli tonge saxan e nun naanin fi Arami kaane ma,

naxanye yi Mesopotamiya yamanani, e nun Maka nun Soba yamanani alogo e xa fa e yɛngɛ so wontorone nun e soo ragine ra.
7 Na ma, e yi fa yɛngɛ so wontoron wuli tonge saxan nun firin na. Maka mangan nun a yamaan fan yi fa, e fa e malan Medeba taan yɛtagi. Amonine fan yi mini e taane yi alogo e xa Dawuda yɛngɛ.
8 Dawuda yi na mɛ, a yi sofa kuntigin Yowaba nun a sofa kɛndɛne birin nasiga e yɛngɛdeni.
9 Amonine yi mini, e ti yɛngɛ so xinla ma e taan so dɛɛn na. Mangan naxanye fa e malideni, ne yi tixi e danna burunna ra.
10 Yowaba to a kolon a yɛngɛn yi a yɛɛ ra e nun a xanbi ra, a yi Isirayila sofa kɛndɛna ndee sugandi Arami kaane yɛngɛ xinla ma.
11 A yi sofa dɔnxɛne lu a tada Abisayi a yamarin bun ma Amonine yɛngɛ xinla ma.
12 Yowaba yi a fala a tada xa, a naxa, “Xa Arami kaane sɛnbɛn gbo n xa, i fa n mali. Xa Amonine fan sɛnbɛn gbo i xa, n fan yi sa i mali.
13 I tunnafan, en na en wɛkilɛ, en yi en ma yamaan xun mayɛngɛ e nun en ma Alaa taane. Alatala xa a rafan feen liga.”
14 Yowaba nun a ganla yi e maso Arami kaane yɛngɛdeni, koni ne yi e gi a yɛɛ ra.
15 Amonine to a to, a Arami kaane bata e gi, e fan yi e gi Yowaba tada Abisayi bun. E yi sa so e taani. Yowaba fan yi xɛtɛ Yerusalɛn yi.
16 Arami kaane to a kolon a Isirayila bata e nɔ yɛngɛni, e yi xɛrane rasiga Arami kaane ma naxanye yi Efirati baan kidi ma. Hadadeseri a sofa kuntigin Sofaki nan yi e xun na.
17 Dawuda to na mɛ, a yi Isirayila kaane birin malan, e yi fa Yurudɛn baan gidi, e siga Arami kaane yɛngɛdeni.
18 Arami kaane mɔn yi e gi Isirayila kaane bun. Dawuda yi e yɛngɛ so wontoro sofaan muxu wuli solofere faxa, e nun e sofaan muxu wuli tonge naanin naxanye yi sigama e sanni. A yi sofa kuntigin Sofaki fan faxa.
19 Hadadeseri a walikɛne to a kolon a Isirayila kaane bata e nɔ yɛngɛni, e yi layirin xidi e nun Dawuda tagi, e yi lu a yamarin bun. Xabu na, Arami kaane mi fa tin Amonine maliyɛ sɔnɔn.

20

Dawuda Amonine nun Filisitine yɛngɛ fena
Samuyɛli Firinden 11.1 nun 12.26-31

1 Ɲɛɛ nɛnɛn fɔlɔn na, mangane yi darixi minɛ yɛngɛ sodeni waxatin naxan yi, Yowaba nun a sofa wɛkilɛxine yi sa Amonine yɛngɛ. Koni, Dawuda tan yi lu Yerusalɛn yi. Yowaba yi Rabaha taan suxu, a mɛnna kala.
2 Nayi, Dawuda yi fa mangaya taxamaseri kɔmɔtin ba Amonine mangan xun na, naxan xɛmaan binyen yi danguɛ kilo tonge saxan na. Gɛmɛ faɲi kɛndɛn fan yi a ma. Na mangaya taxamaseri kɔmɔtin yi so Dawuda xun na, a yi funma se wuyaxi tongo taani.
3 Yamaan naxan yi na, Dawuda yi ne xali, a yi sa e ti karahan wanle ra, wudi masonla nun gɛmɛ bɔɔn nun wudi sɛgɛna. A Amonine taane birin ma fe liga na kii nin. Na xanbi ra, Dawuda nun a sofane yi xɛtɛ Yerusalɛn yi.
4 Na danguxina, Isirayila kaane nun Filisitine yi sa yɛngɛ Geseri yi. Na yɛngɛni, Xusa kaan Sibekayi yi Sipayi faxa. Refa yixɛtɛna nde nan yi Sipayi ra. Na yi Filisitine yagi.

5 Isirayila kaane nun Filisitine mɔn yi yɛngɛ. Yayiri a diina Elexanan yi
Gati kaan Goliyati xunyɛn Laxami faxa na waxatin nin. A sɛnbɛn yi gbo
han, a tanban yi gbo alo gbindonna.
6 Yɛngɛ gbɛtɛ yi keli Gati taani. Xɛmɛ kuyena nde yi na, naxan yii soli
sennin sennin yi a ra e nun san soli sennin sennin, e birin malanxina,
mɔxɔɲɛn nun naanin. Refa yixɛtɛna nde nan yi na fan na.
7 A to Isirayila makonbi, Dawuda tada Simeyaa dii xɛmɛn Yonatan yi a
faxa.
8 Xɛmɛni itoe birin yi fataxi Refa yixɛtɛne nan na Gati taani. Dawuda nun
a sofane yi ne birin faxa.

21

Isirayila yamaan yatɛn sɛbɛ fena
Samuyɛli Firinden 24.1-9

1 Setana yi keli Isirayila xili ma, a yi Dawuda radin a xa Isirayila kaane
tɛngɛ.
2 Dawuda yi a fala Yowaba nun a sofa kuntigine xa, a naxa, “Ɛ siga, ɛ sa
Isirayila kaane tɛngɛ, keli Bɛriseba ma, sa dɔxɔ Dan yamanan na. Ɛ fa na
yatɛn dɛntɛgɛ n xa.”
3 Yowaba yi a yabi, a naxa, “Alatala xa Isirayila yamaan nawuya ayi dɔxɔ
kɛmɛ. Mangana, n kanna, i ya walikɛne xa mi ne birin na ba? Nanfera i fe
sifani ito maxɔdinxi? Nanfera i waxi a xɔn ma Isirayila yamaan xa yulubin
tongo?”
4 Koni, mangan xuiin mi yi matandɛ. Nanara, Yowaba yi mini, a yi
Isirayila bɔxɔn birin yisiga, a fa xɛtɛ Yerusalɛn yi.
5 A yi yamaan yatɛn fala Dawuda xa. Isirayila kaane yatɛn ni i ra: xɛmɛ
silanfan kanna miliyɔn keden wuli kɛmɛ. Yuda kaane yatɛn ni i ra: xɛmɛ
silanfan kanna wuli kɛmɛ naanin muxu wuli tonge solofere.
6 Koni, Yowaba mi Lewi nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune tɛngɛ, bayo
mangana yamarin mi yi rafanxi a ma.
7 Yamarini ito yi raɲaxu Ala ma. A yi Isirayila ɲaxankata.

Ala yi Dawuda yulubin saran a ra
Samuyɛli Firinden 24.10-17

8 Dawuda yi a fala Ala xa, a naxa, “N yulubi gbeen nan ligaxi ito ra. Iki, n
bata i mayandi, i xa diɲa n tan, i ya walikɛɛn yulubin ma. N bata
xaxilitareyaan liga.”
9 Alatala yi a fala Manga Dawudaa fetoon Gadi xa, a naxa,
10 “A fala Dawuda xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Fe saxan ni i
ra. Keden sugandi, n xa na liga i ra.’ ”
11 Gadi yi siga Dawuda fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi
i xa, a naxa,
12 ‘Ɲaxankatan mundun lan a xa sa i ma: ɲɛɛ saxan fitina kamɛna, hanma
yaxune yi ɛ halagi silanfanna ra kike saxan, hanma Alatala xa a halagi ti
malekan nafa ɛ ma, naxan Isirayila yamaan naxɔrima Alaa silanfanna nun
fure ɲaxin na xii saxan.’ Iki, a fala n xa n lan n xa sa naxan fala n kanna xa
naxan n xɛxi.”
13 Dawuda yi Gadi yabi, a naxa, “N bɔɲɛn sunuxi han! A lan n xa n yɛtɛ lu
Alatala yii bayo a kininkininna gbo, na fisa benun n xa lu adamadiine
sagoni.”

14 Alatala yi fure ɲaxin nadin Isirayila yamaan ma han muxu wuli tonge solofere yi faxa Isirayila yamanani.
15 Ala yi malekan xɛ Yerusalɛn yi, a xa sa na kala. A yi na kalama waxatin naxan yi, Alatala yi a to, a yi nimisa na halagina fe ra. A yi a fala na malekan xa naxan yi a kalama, a naxa, “Na bata lan. E lu na fa.” Alatalaa malekan yi tixi Oronan, Yebusu kaana lonna nan ma.
16 Dawuda yi a yɛɛ rakeli, a Alatalaa malekan to tixi kuyen nun bɔxɔn lan tagini, a silanfanna baxi a tɛɛni, a yɛɛ rafindixi Yerusalɛn ma. Dawuda nun fonne yi kasa bɛnbɛli dugin nagodo e ma sununi, e yi bira, e yi e yɛtagin lan bɔxɔn ma.
17 Dawuda yi a fala Ala xa, a naxa, “N tan xa mi yamarin fixi ba a Isirayila yamaan xa tɛngɛ? N tan nan yulubin ligaxi, n tan nan fe kobini ito ligaxi. Yamaan tan nanse ligaxi? Alatala, n ma Ala, n tan nun n ma denbayaan halagi, i ya yamaan lu na.”

Dawuda yi Oronan ma lonna sara
Samuyɛli Firindena 24.18-25

18 Alatalaa malekan yi a fala Gadi xa, a a xa a fala Dawuda xa, fa fala a xa sa saraxa gandena nde rafala Alatala xa Oronan Yebusu kaana lonna ma.
19 Dawuda yi siga mɛnni alo Gadi a fala a xa kii naxan yi Alatala xinla ra.
20 Oronan yi murutu bɔnbɔni lonna ma, a yi a firifiri, a yi malekan to. A dii naaninne yi e luxun.
21 Na waxatini, Dawuda fan yi a maso. Oronan to a to, a yi keli lonna ma, a sa a xinbi sin Dawuda bun ma, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
22 Dawuda yi a fala Oronan xa, a naxa, “Lonni ito so n yii alogo n xa saraxa ganden nafala Alatala xa. N na a saren dɛfexin soɛ i yii alogo fure ɲaxin xa ba yamaan ma.”
23 Oronan yi Dawuda yabi, a naxa, “Mangana, a tongo. N kanna xa a rafan feen liga a ra. N bata ɲingeni itoe fan so i yii, e xa findi saraxa gan daxin na. Ɲingena xɛɛ ra bɔnbɔ seene yi findi saraxan gan yegen na, murutuni ito fan xa findi bogise saraxan na. N bata ito birin fi i ma.”
24 Koni, Manga Dawuda yi a fala Oronan xa, a naxa, “Ɛn-ɛn, n waxi a sara feni a saren dɛfexin nan na. N mi seen bama saraxan na Alatala xa n mi naxan saraxi. N mi nɔɛ saraxa gan daxin bɛ n mi naxan sare fixi.”
25 Nayi, Dawuda yi xɛmaan kilo solofere so Oronan yii na lonna fe ra.
26 Dawuda yi saraxa ganden nafala mɛnni Alatala xa, a fa saraxa gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane ba. A yi Alatala maxandi, Alatala yi a yabi tɛɛn na naxan godo saraxa ganden ma keli kore.
27 Nayi, Alatala yi falan ti malekan xa, a yi silanfanna raso a tɛɛni.
28 Na waxatini, Dawuda yi saraxane bama Oronan Yebusu kaana lonna nan ma, bayo a bata yi a kolon a Alatala a yabima mɛnna nin.
29 Na waxatini, Musa Alatala Batu Bubun naxan nafala tonbonni, na yi na taan kideni Gabayon yi, e nun saraxa gandena, saraxa gan daxine yi bama dɛnaxan yi.
30 Koni, Dawuda mi yi sigɛ mɛnni Ala maxɔdindeni, bayo a yi gaxuxi Alatalaa malekana silanfanna yɛɛ ra.

22

1 Dawuda yi a fala, a naxa, “En Marigina Alatalaa banxin ti be, e nun saraxa gandena, Isirayila saraxa gan daxine bama a xa dɛnaxan yi.”

Dawuda yi Ala Batu Banxin ti feni tɔn

2 Dawuda yi yamarin fi a xɔŋɛn naxanye dɔxi Isirayila yamanani, a ne xa
malan. A yi ne findi gɛmɛ masonle ra Ala Batu Banxin ti feen na.
3 Dawuda yi wure gbegbe fen, naxanye findima banxin gbangban seene
nun dɛɛn singan seene ra. A yi sula gbegbe fan fen naxan yatɛ mi yi nɔɛ
kolonŋɛ.
4 Sidɔn kaane nun Tire kaane yi Dawuda mali suman wudi faŋin gbegbe
fendeni.
5 Dawuda yi a fala, a naxa, “N ma diin Sulemani munma kɔxɔ singen, a
mɔn mi wanla kolon. Banxin naxan tima Alatala xa, na lanma a xa tofanŋɛ
ayi, a rayabu siyane birin yɛtagi.” Na ma, Dawuda se gbegbe malan nɛn na
banxin ti feen na benun a xa faxa.
6 Dawuda yi a diin Sulemani xili, a yi a fala a xa fa fala a xa banxin ti
Alatala xa, Isirayilaa Ala.
7 Dawuda yi a fala Sulemani xa, a naxa, “N ma diina, n bata yi a miri n
bɔŋɛni, n xa banxin ti Alatala xa, n ma Ala,
8 koni Alatala a fala nɛn n xa, a naxa, ‘I bata muxu wuyaxi faxa yɛngɛ
wuyaxi yi, i nama banxin ti n xa. Yɛngɛ soon nan i ra, i bata faxa gbegbe ti n
yɛtagi.
9 Koni, i diina nde sɔtɔma nɛn, naxan findima bɔŋɛ xunbeli muxun na, n
matabun fima naxan ma a yaxune fe ra. A xili bama nɛn Sulemani. Isirayila
yamaan luma nɛn bɔŋɛ xunbenli tun a siimayaan birin yi.
10 A tan nan banxin tima n xa n xinla binyama dɛnaxan yi, a yi findi n ma
diin na, n fan yi findi a fafe ra. A mangayaan sabatima nɛn Isirayila xun na
habadan.’ ”
11 “Iki, n ma diina, Alatala xa lu i xɔn alogo i xa nɔ Alatalaa banxin tiyɛ, i
ya Ala, alo a a fala kii naxan yi lan i tan ma.
12 Alatala xa fekolonna nun xaxili faŋin fi i ma a na i findi mangan na
waxatin naxan yi Isirayila yamanani alogo i xa Alatalaa sariyan suxu, i ya
Ala.
13 Feen birin sɔnɔyama i xa nɛn, xa i Alatalaa sariyan nun a yamarine
suxu, a naxanye soxi Musa yii Isirayila xa. I wɛkilɛ, i sɛnbɛ so! I nama
kuisan, i nama gaxu fefe yɛɛ ra!
14 N bata wɛkilɛ n yi xɛmaan kilo miliyɔn saxan e nun kilo wuli kɛmɛ
naanin malan Alatala Batu Banxin ti feen na. N mɔn bata wure gbeti fixɛn
kilo miliyɔn tonge saxan e nun naanin malan. Sulan nun wuren bata gbo
ayi han a yatɛn mi nɔɛ kolonŋɛ. N bata wudin nun gɛmɛn fan fen. I mɔn xa
nde sa e fari.
15 Walikɛ wuyaxi i yii naxanye fatan gɛmɛn masolɛ, e nun naxanye fatan
sawurane rafalɛ gɛmɛn nun wudine ma, e nun yiirawanla naxanye wanla
sifan birin kolon.
16 Xɛmaan nun wure gbeti fixɛn nun sulan nun wurena i yii han a dangu
ayi. Keli i ya wanla fɔlɔ keden na. Alatala xa i mali.”
17 Dawuda yi a fala Isirayila kuntigine birin xa, a e xa fa a diin Sulemani
mali. A yi a fala e xa, a naxa,
18 “Alatala, ɛ Ala mi luxi ɛ xɔn ba? A mi bɔŋɛ xunbenla fixi ɛ ma yamanan
birin yi ba? A bata be kaane sa n sagoni. Yamanan bata lu Alatala nun a
yamaan bun ma.
19 Ɛ Alatala, ɛ Ala fen ɛ bɔŋɛn nun ɛ niin birin na. Ɛ siga, ɛ sa yire
sariŋanxin ti Marigina Alatala xa, ɛ Ala, alogo ɛ xa fa Alatalaa Layiri

Kankiraan nun a se sarijanxine raso Ala Batu Banxini, Alatala xinla binyama dɛnaxan yi.”

23

Lewi bənsənna muxune

1 Dawuda to yelin forɛ, a yi a diin Sulemani dəxə Isirayila mangan na.
2 A yi Isirayila kuntigine nun saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune malan.
3 E yi Lewi bənsənna muxune tɛngɛ, naxanye bata yi jɛɛ tonge saxan sətə. E yatɛn yi siga han muxu wuli tonge saxan e nun solomasɛxɛ.
4 Dawuda yi a fala, a naxa, “N bata muxu wuli məxəjɛn nun naanin sugandi alogo e xa e yengi lu Alatala Batu Banxin wanle xən. Muxu wuli sennin xa findi kitisane ra. Muxu wuli naanin yi findi dɛ kantan muxune ra.
5 Muxu wuli naanin yi findi Alatala tantun muxune ra maxaseene ra, n naxanye rafalaxi a tantun seen na.”
6 Dawuda yi Lewi bənsənna muxune yitaxun Lewi a diine denbaya yɛɛn ma. Lewi a diine nan itoe ra: Gɛrisən nun Kehati nun Merari.
7 Gɛrisən ma diine nan itoe ra: Ladana nun Simeyi.
8 Ladanaa diine nan itoe ra: Yɛxiyɛli, a dii singen nun Setama nun Yowɛli. E birin malanxina muxu saxan.
9 Simeyi a diine nan itoe ra: Selomiti nun Xasiyɛli nun Haran. E birin malanxina muxu saxan. Ladanaa denbaya xunne nan ne ra.
10 Simeyi a diine nan itoe ra: Yaxati nun Sisa nun Yewusi nun Beriya. Simeyi a dii naaninne nan ne ra.
11 Yaxati nan dii singen na. Sisa nan dii firinden na. Koni, Yewusi nun Beriya mi dii wuyaxi sətə. Na ma, e yi e diine yatɛ denbaya kedenna ra e bənsən kɛdin ma.
12 Kehati a diine nan itoe ra: Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyɛli. E birin malanxina muxu naanin.
13 Amirama a diine nan itoe ra: Haruna nun Musa. Haruna yi rasarijan Ala xa alogo a xa lu walɛ yire sarijanxi fisamantenni, e nun a bənsənna muxune han habadan, alogo e xa wusulanna gan saraxan na Alatala xa, e yi wali a yɛtagi, e mən yi lu dubɛ muxune xa Ala xinli han habadan.
14 Musa tan findi Alaa muxun nan na. A diine yi lu Lewi bənsənna muxune yɛ.
15 Musaa diine nan itoe ra: Gɛrisəmi nun Eliyeseri.
16 Gɛrisəmi a diin nan ito ra: Sebuweli nan yi a dii singen na.
17 Eliyeseri a diine nan itoe ra: Rexabiya nan yi a dii singen na. Eliyeseri mi dii xɛmɛ gbɛtɛ sətə, koni Rexabiya dii wuyaxi sətə nɛn.
18 Yisehari a diine nan itoe ra: Selomiti nan yi a dii singen na.
19 Xebiron ma diine nan itoe ra: Yeriya nan yi a dii singen na, Amari a firindena, Yaxasiyeli a saxandena, e nun Yekameyami a naanindena.
20 Yusiyɛli a diine nan itoe ra: Mike nan yi a dii singen na, Yisiya a firindena.
21 Merari a diine nan itoe ra: Maxali nun Musi. Maxali a diine nan itoe ra: Eleyasari nun Kisu.
22 Eleyasari faxa nɛn, a mi dii xɛmɛ yo lu, koni a dii tɛmɛne tan lu nɛn. Kisu a diine yi e dəxə e jaxanle ra.
23 Musi a diine nan itoe ra: Maxali nun Ederi nun Yeremoti. E birin malanxina muxu saxan.

24 Ne nan findi Lewi yixɛtɛne ra naxanye findi bɔnsɔnna denbaya xunne ra, e keden kedenna birin xinle sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui. E yi walima nɛn Alatala Batu Banxin kui e barin na yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛn sɔtɔ.
25 Dawuda bata yi a fala, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala bata bɔɲɛ xunbenla fi a yamaan ma. A bata fa dɔxɔ Yerusalɛn yi habadan.
26 Lewine mi fa Alaa Batu Bubun nun a muranne xalima yire gbɛtɛ yi sɔnɔn.”
27 Fata Dawudaa yamari dɔnxɛne ra, Lewi bɔnsɔnna muxune tɛngɛ nɛn naxanye barin bata yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛn sɔtɔ.
28 Lewi bɔnsɔnna muxune nan yi Haruna yixɛtɛne malima Alatala Batu Banxin wanle ra. E tan nan yi a sansanna kuiin nun a banxin kuiin masuxuma, e mɔn yi seene rasariɲanma, e yi wali xunxurine kɛ Ala Batu Banxini.
29 E yi burune rafalama naxanye ralima Ala ma, e murutu fuɲin din naxan findima bogise saraxane ra, e buru ratetaren nafala, e nun donseen sifan birin. E tan nan mɔn yengi yi dɔxi ligaseene birin xɔn, sikenle nun ligaseen naxanye seen kuyen maligama.
30 E yi lanma e xa siga Alatala tantundeni xɔtɔnna nun ɲinbanna lɔxɔ yo lɔxɔ.
31 E mɔn yi saraxa gan daxine bama Alatala xa Matabu Lɔxɔne ma e nun Kike Nɛnɛn sanle yi, e nun sali gbɛtɛye ma. E yi lanma e xa wali Alatala xa a sariyan xɔn.
32 E tan nan yi Naralan Bubun nun yire sariɲanxin masuxuma. E yi Alatala batuden wanle birin kɛma e ngaxakedenna Haruna yixɛtɛne yamarin nan bun.

24

Saraxaraline yitaxun fena

1 Haruna yixɛtɛne yi yitaxunxi a dii naaninne nan na. A diine nan itoe ra: Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun Itamara.
2 Nadaba nun Abihu singen nan faxa benun e fafe xa faxa. E mi dii yo sɔtɔ. Eleyasari nun Itamara nan yi saraxaraline ra.
3 Eleyasari yixɛtɛna nde Sadɔki e nun Itamara yixɛtɛna nde Aximeleki yi Dawuda mali Harunaa diine yitaxundeni alogo e xa ti wanle ra.
4 Kuntigi wuyaxi yi to Eleyasari yixɛtɛne yɛ dangu Itamara yixɛtɛne ra. Nanara, e yitaxun ikiini: Denbaya xunna muxu fu nun sennin Eleyasari yixɛtɛne yɛ. Denbaya xunna muxu solomasɛxɛ Itamara yixɛtɛne yɛ.
5 E yi masɛnsɛnna ti alogo e xa e yitaxun, e yi e ti e wanle ra. Na ma, Eleyasari yixɛtɛna ndee nun Itamara yixɛtɛna ndee birin yi findi yire sariɲanxin kuntigine ra e nun kuntigine Ala xa.
6 Natanɛli a diin Semaya, Lewi bɔnsɔnna muxun nan yi e xinle sɛbɛma mangan nun kuntigine nun saraxaraliin Sadɔki nun Abiyatari a diina Aximeleki nun saraxaraline denbaya xunne yɛtagi e nun Lewi bɔnsɔnna muxune birin. E yi denbaya keden sugandi Eleyasari yixɛtɛne yɛ, e mɔn yi keden sugandi Itamara yixɛtɛne yɛ.
7 Denbayane sugandi masɛnsɛnna xɔn ikiini: A singen Yehoyaribu nan suxu, a firindena Yɛdaya,
8 a saxandena Xarimi, a naanindena Seyorimi,
9 a suulundena Malakiya, a sennindena Miyamin,
10 a soloferedena Hakɔsi, a solomasɛxɛdena Abiya,
11 a solomanaanindena Yosuwe, a fudena Sɛkani,

12 a fu nun kedendena Eliyasibi, a fu nun firindena Yakimi,
13 a fu nun saxandena Xupa, a fu nun naanindena Yesebeyabi,
14 a fu nun suulundena Biliga, a fu nun sennindena Imeri,
15 a fu nun soloferedena Xesiri, a fu nun solomasɛxɛdena Hapisɛsi,
16 a fu nun solomanaanindena Petaxi, a məxɔɲɛdena Esekiyɛli,
17 a məxɔɲɛn nun kedendena Yakin, a məxɔɲɛn nun firindena Gamulu,
18 a məxɔɲɛn nun saxandena Dɛlaya, a məxɔɲɛn nun naanindena Maasiya.
19 A yi lan e xa Alatala Batu Banxin wanle suxu na kii nin alo e benba Haruna a yamari e ma kii naxan yi alo Alatala, Isirayilaa Ala bata yi a yamari a ma kii naxan yi.

Lewi bɔnsɔnna muxu gbɛtɛye fe

20 Lewi bɔnsɔnna muxu gbɛtɛn naxanye sugandi, ne nan itoe ra: Amiramaa diine yɛ: Subayeli. Subayeli a diine yɛ: Yexedeya.
21 Rexabiya a diine yɛ: Yisiya, a dii singena.
22 Yisehari a diine yɛ: Selomiti. Selomiti a diine yɛ: Yaxati.
23 Xebiron ma diine: a dii singen Yeriya nun a dii firindena Amari nun a dii saxanden Yaxasiyeli nun a dii naaninden Yekameyami.
24 Yusiyɛli a diin Mike. Mike a diine yɛ: Samiri.
25 Mike xunyɛn Yisiya. Yisiyaa diine yɛ: Sakari.
26 Merari a diine yɛ: Maxali nun Musi e nun a diin Yaasiyaa diine.
27 Merari mamandenne, Yaasiyaa diine: Sohami nun Sakuru nun Ibiri.
28 Maxali a diina Eleyasari. Eleyasari mi dii yo sɔtɔ.
29 Kisu a diine yɛ: Yerameeli.
30 Musi a diine yɛ: Maxali nun Ederi nun Yerimoti. Lewi bɔnsɔnna muxune nan yi ne ra denbaya yɛɛn ma.
31 E fan sugandi masɛnsɛnna nan xɔn alo e ngaxakedenne, Haruna yixɛtɛne. Na liga Manga Dawuda nun Sadɔki nun Aximeleki nun saraxaraline denbaya xunne nun Lewi bɔnsɔnna muxune nan yɛtagi. Na ma, denbayaan muxune birin yi suxi ki kedenna nin keli dii singen ma han a raɲanna.

25

Bɛti baane

1 Dawuda nun sofa kuntigine yi muxuna ndee sugandi Asafi nun Heman nun Yedutun ma diine yɛ alogo e xa nabiya falane ti bɛtini bɔlɔnna nun kondenna nun karijanne ra. Na muxune xinle ni itoe ra naxanye yi na wanla kɛma.
2 Asafi a diine yɛ: Sakuru nun Yusufu nun Netaniya nun Asarɛla. Ne yi Asafi a yamarin nan bun. Asafi fan yi nabiya falane tima bɛtini mangana yamarin bun.
3 Yedutun ma diine yɛ: Gedali nun Seri nun Esayi nun Simeyi nun Hasabi nun Matitiya. E birin malanxina muxu sennin. E yi lu e fafe Yedutun ma yamarin bun. Yedutun yi nabiya falane tima, a bɔlɔnna maxa, a Alatala matɔxɔ, a yi a tantun.
4 Heman a diine yɛ: Bukiya nun Matani nun Yusiyɛli nun Sebuweli nun Yerimoti nun Xananiya nun Xanani nun Eliyata nun Gidaliti nun Romanti-Eseri nun Yosobekasa nun Maloti nun Hotiri e nun Maxasiyoti.
5 Muxuni itoe birin yi findixi Heman ma diine nan na naxan yi fetoon tima mangan xa fata Ala ra alo xiyena. Ala yi Heman sɛnbɛn gbo ayi, a yi dii xɛmɛ fu nun naanin nun dii tɛmɛ saxan fi a ma.

6 Ne birin yi e fafe a yamarin bun ma, e bɛtine ba karijanne nun kondenne nun bələnne ra Alatala Batu Banxin wanla ra. Asafi nun Yedutun nun Heman yi mangana yamarin nan bun ma.
7 Muxuni itoe nun e kon kaan naxanye xaranxi bɛti ba feene ma Alatala xa naxanye yi fatan, ne birin malanxina, muxu kɛmɛ firin muxu tonge solomasɛxɛ e nun solomasɛxɛ.
8 E birin yi masɛnsɛnna tima alogo e xa ti wanle ra, dii jɔrɛn nun fonna, karamɔxɔn nun xarandiina.
9 Masɛnsɛnna naxan ti, na yi Yusufu singe suxu Asafi xabilani.
A firindena, Gedali nun a ngaxakedenne nun a diine, e birin malanxina muxu fu nun firin.
10 A saxandena, Sakuru nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
11 A naanindena, Yisiri nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
12 A suulundena, Netaniya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
13 A sennindena, Bukiya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
14 A soloferedena, Yesarela nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
15 A solomasɛxɛdena, Yɛsaya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
16 A solomanaanindena, Matani nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
17 A fudena, Simeyi nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
18 A fu nun kedendena, Asarɛli nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
19 A fu nun firindena, Hasabi nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
20 A fu nun saxandena, Subayeli nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
21 A fu nun naanindena, Matitiya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
22 A fu nun suulundena, Yeremoti nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
23 A fu nun sennindena, Xananiya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
24 A fu nun soloferedena, Yosobekasa nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
25 A fu nun solomasɛxɛdena, Xanani nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
26 A fu nun solomanaanindena, Maloti nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
27 A mɔxɔjɛdena, Eliyata nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
28 A mɔxɔjɛn nun kedendena, Hotiri nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
29 A mɔxɔjɛn nun firindena, Gidaliti nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

30 A mɔxɔɲɛn nun saxandena, Maxasiyoti nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.
31 A mɔxɔɲɛn nun naanindena, Romanti-Eseri nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

26

Ala Batu Banxin kantan tiine

1 Dɛ kantanne yitaxunxi ikiini: Keli Kore xabilani, Kore a diin Meselemiya Asafi a denbayani.
2 Meselemiya yi dii xɛmɛne sɔtɔ: Sakari nan yi a dii singen na, Yediyayeli a firindena, Sebadiya a saxandena,
3 Yataniyɛli a naanindena, Elan a suulundena, Yehoxanan a sennindena, e nun Eliyehowenayi a soloferedena.
4 Obedi-Edɔn fan yi dii xɛmɛne sɔtɔ: Semaya nan yi a dii singen na, Yehosabadi a firindena, Yowa a saxandena, Sakara a naanindena, Natanɛli a suulundena,
5 Amiyɛli a sennindena, Isakari a soloferedena, e nun Pewuletayi a solomasɛxɛdena. Ala bata yi barakan sa Obedi-Edɔn ma fe yi.
6 A dii singen Semaya yi dii xɛmɛne sɔtɔ naxanye findixi yɛɛratine ra e denbayane xun na bayo e sɛnbɛn yi gbo.
7 Semayaa diine nan itoe ra: Otini nun Refayeli nun Obedi nun Elesabada. Xɛmɛ wɛkilɛxin nan yi e ngaxakedenne Elihu nun Semakiya ra.
8 Obedi-Edɔn yixɛtɛne nan yi na muxune ra. E tan nun e diine nun e ngaxakedenne birin yi findixi muxu kɛndɛne nan na, e sɛnbɛn yi gbo Alaa wanli. Obedi-Edɔn yixɛtɛne birin malanxina muxu tonge sennin e nun firin.
9 Muxu kɛndɛn nan yi Meselemiyaa diine nun a ngaxakedenne fan na. E birin malanxina muxu fu nun solomasɛxɛ.
10 Merari a diin Xosa yi dii xɛmɛni itoe bari: Simiri, naxan fafe a findi a ngaxakedenne xunna ra hali dii singen to mi yi a ra, e nun
11 Xiliki, a firindena e nun Tebaliya, a saxandena e nun Sakari, a naanindena. Xosaa diine nun a ngaxakedenne birin malanxina muxu fu nun saxan.
12 Dɛ kantanne yi yitaxunxi na kii nin. E kuntigine nun e ngaxakedenne birin yi Alatala Batu Banxin wanla ra.
13 E yi masɛnsɛnna tima nɛn alogo e xa a kolon naxan lan a xa dɛɛn naxan kantan. Muxu gbeene nun muxudine birin yi na kii nin denbayane birin yi.
14 Masɛnsɛnna yi Selemiya suxu lan banxin sogeteden binna dɛɛn ma. Kɔmɛn binna dɛɛn masɛnsɛnna yi a diin Sakari suxu, naxan findixi maxadi ti xaxilimaan na.
15 Masɛnsɛnna yi Obedi-Edɔn suxu lan yiifari fɔxɔn dɛɛn ma. Se ramara banxin masɛnsɛnna yi a diine fan suxu.
16 Banxin sogegododen binna dɛɛn masɛnsɛnna yi Supimi nun Xosa suxu, e nun dɛɛn naxan xili Saaleketi naxan yi rabima kiraan binni naxan tema geyaan ma. Kantan muxune yi yɛɛ rafindixi e bode ma.
17 Lewi muxu sennin yi sogeteden binni, muxu naanin kɔmɛnna ma, muxu naanin yiifanna ma, muxu naanin se ramara banxini.
18 Sansanna binni, naxan sogegododen binni, muxu naanin yi ti na kiraan dɛ, muxu firin mɔn yi ti sansanna so dɛɛn yɛtɛɛn na.
19 Dɛ kantanne yi yɛbaxi na kii nin Kora nun Merari yixɛtɛne yɛ.

20 Lewi bɔnsɔnna muxuna nde Axiya nan yi yengi dɔxi nafunla nun se sariɲanxine xɔn ma naxanye yi ramaraxi Ala Batu Banxini.
21 Ladana yixɛtɛne Gɛrisɔn xabilani, ne denbaya xunne nan itoe ra: Yexiyeli nun
22 Yexiyeli a diine Setama nun a xunyɛn Yowɛli. Ne nan yi yengi dɔxi nafunle xɔn naxanye yi ramaraxi Alatala Batu Banxini.
23 Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyɛli xabilane yi, muxuni itoe nan ti wanle ra:
24 Musaa diin Gɛrisɔmi yixɛtɛna nde Sebuweli nan yi se ramara banxin feene xun na.
25 A benba Gerisɔmi xunyɛna Eliyeseri yi Rexabiya sɔtɔ, Rexabiya yi Esayi sɔtɔ, Esayi yi Yorami sɔtɔ, Yorami yi Sikiri sɔtɔ, Sikiri yi Selomiti sɔtɔ.
26 Selomiti nun a ngaxakedenne nan yi yengi dɔxi nafulu sariɲanxin xɔn ma, Manga Dawuda nun xabila xunne nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu kɛmɛ xun na e nun sofa kuntigi gbɛtɛye seen naxanye fixi Ala ma.
27 E seen naxanye birin tongoxi yɛngɛni, e na ndee findi Alatala Batu Banxin masuxu seene ra.
28 Selomiti nun a ngaxakedenne mɔn yi e yengi dɔxɔ nafunla xɔn ma, Nabi Samuyɛli nun Kisu a diin Sɔli nun Neri a diina Abineri nun Seruyaa diin Yowaba naxan fi Ala ma.
29 Yisehari xabilan muxuni itoe nan ti wanla ra: Kenaniya nun a diine nan yi yengi dɔxi kiti sa feene xɔn ma Isirayila yamaan xun na.
30 Xebiron xabilan muxun naxanye ti wanla ra: Hasabi nun a ngaxakedenne nan yi yengi dɔxi Isirayila yamanan xɔn ma Yurudɛn sogegododen binni. Xɛmɛ kɛndɛn muxu wuli keden muxu kɛmɛ solofere nan yi e ra, naxanye yi walima Alatala nun mangan xa.
31 Yeriya nan yi Xebiron xabilane xunna ra, fata xinle sɛbɛ kiin na e bɔnsɔn kɛdin ma. Dawudaa mangayaan ɲɛɛ tonge naanindeni, muxune yi bɔnsɔn kɛdine fɛsɛfɛsɛ, e fa a kolon a xɛmɛ kɛndɛ gbeena ndee yi Xebiron xabilane muxune yɛ Yaasɛri taani Galadi yamanani.
32 Yeriya nun a ngaxakedenne, xɛmɛ kɛndɛn muxu wuli firin muxu kɛmɛ solofere nan yi e ra. Denbaya xunne nan yi a birin na. Manga Dawuda yi e findi Rubɛn nun Gadi nun Manase bɔnsɔn xunne ra Ala nun mangana feene birin yi.

27

Isirayilaa sofane fe

1 Isirayila kaan naxanye wali mangana ganli, ne nan itoe ra, xabila xunne nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu kɛmɛ xun na e nun sofa kuntigi gbɛtɛye. E yitaxunxi muxu wuli mɔxɔɲɛn nun naanin yɛɛn nan ma. Ɲɛɛn kike yo kike gali keden yi fama nɛn walideni mangan xa.
2 Sabadiyɛli a diin Yasobeyami nan yi gali singen kuntigin na ɲɛɛn kike singeni. Muxu wuli mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
3 Sabadiyɛli yi findixi Peresi yixɛtɛna nde nan na. A tan nan findi ganla birin kuntigin na ɲɛɛn kike singeni.
4 Axoxi xabilan muxuna nde Dodayi yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike firindeni. Mikiloti yi findi a sofa kuntigin na. Muxu wuli mɔxɔɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

5 Saraxarali Yehoyadaa diin Bɛnaya yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike saxandeni. Muxu wuli məxəɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
6 Bɛnaya nan yi Dawudaa sofa wɛkilɛxi tonge saxanne xunna ra. A diina Amisabadi yi a ganla nin.
7 Yowaba xunyɛna Asahɛli yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike naanindeni. A diin Sebadiya nan ti a ɲəxən na. Muxu wuli məxəɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
8 Samehuti Yisira kaan yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike suulundeni. Muxu wuli məxəɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
9 Ikɛsi a diina Ira Tekowa kaan yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike sennindeni. Muxu wuli məxəɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
10 Efirami bənsənna muxuna nde Xɛlɛsi Pelon kaan nan yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike soloferedeni. Muxu wuli məxəɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
11 Sera xabilan muxuna nde Sibekayi Xusa kaan yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike solomasɛxɛdeni. Muxu wuli məxəɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
12 Bunyamin bənsənna muxuna nde Abiyeseri Anatəti kaan yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike solomanaanindeni. Muxu wuli məxəɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
13 Sera xabilan muxuna nde Maharayi Netofa kaan yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike fudeni. Muxu wuli məxəɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
14 Efirami bənsənna muxuna nde Bɛnaya Piraton kaan yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike fu nun kedendeni. Muxu wuli məxəɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
15 Otiniyɛli xabilan muxuna nde Xɛlidayi Netofa kaan yi findi gali kuntigin na ɲɛɛn kike fu nun firindeni. Muxu wuli məxəɲɛn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.
16 Kuntigin naxanye yi Isirayila bənsənne xun na, ne ni i ra:
Rubɛn bənsənna xun na, Sikiri a diina Eliyeseri.
Simeyən bənsənna xun na, Makaa diin Sɛfati.
17 Lewi bənsənna xun na, Kɛmuyɛli a diin Hasabi.
Haruna yixɛtɛne xun na, Sadəki.
18 Yuda bənsənna xun na, Dawuda tada Elihu.
Isakari bənsənna xun na, Mikeli a diina Omiri.
19 Sabulon bənsənna xun na, Abadi a diin Yisemaya.
Nafatali bənsənna xun na, Asiriyɛli a diin Yerimoti.
20 Efirami bənsənna xun na, Asasiyaa diin Hoseya.
Manase bənsənna fəxə kedenna xun na, Pɛdayaa diin Yowɛli.
21 Manase bənsənna fəxə kedenna fan xun na Galadi yamanani, Sakari a diin Yido.
Bunyamin bənsənna xun na, Abineri a diin Yaasiyɛli.
22 Dan bənsənna xun na, Yeroxamaa diina Asarɛli.
Isirayila bənsən kuntigine nan ne ra.
23 Dawuda mi xɛmɛne tɛngɛ, naxanye barin munma yi ɲɛɛ məxəɲɛn ti bayo Alatala bata yi a fala a Isirayila kaane wuyama ayi nɛn alo sarene kore.
24 Seruyaa diin Yowaba bata yi Isirayila kaane yatɛ fələ, koni a mi a raɲan masətə Alaa xələn ma lan Isirayila yamaan ma. Na yatɛn mi sɛbɛ Dawudaa taruxu kɛdine kui.

Mangana kuntigi gbɛtɛye fe

25 Adiyeli a diina Asamawɛti nan yi mangana nafulu kantanna ra.
Yusiyaa diin Yonatan nan yi nafulu kantanna ra banxidɛne nun taa gbɛtɛne nun kantan ti banxi matexine yi.
26 Kelubu a diina Esiri nan yi xɛɛ biine xunna ra.
27 Ramati kaan Simeyi nan yi manpa bili nakɔ feene xun na.
Sefami kaan Sabidi nan yi manpa bili bogine nun manpa feene xun na.
28 Gederi kaan Baali-Xanan nan yi oliwin nun burunna xɔdɛ binle fe xun na yamanan lanbanni.
Yowasa nan yi ture feen xunna ra.
29 Sitirayi Sarɔn kaan nan yi ɲingene fe xunna ra Sarɔn yamanani.
Adalayi a diin Safati nan yi ɲingene fe xunna ra lanban yirene yi.
30 Sumayila bɔnsɔnna muxuna nde Obili nan yi ɲɔgɔmɛne fe xunna ra.
Yexedeya Meronoti kaan nan yi sofanle fe xunna ra.
31 Yasisi nan yi siine nun yɛxɛɛne fe xunna ra, Hagari bɔnsɔnna muxuna.
Na muxune nan yi yengi dɔxi Manga Dawuda sɔtɔ seene xɔn ma.

Dawuda bundɔxɔne

32 Manga Dawuda sɔxɔ Yonatan findi a kawandi muxun nun a sɛbɛli tiin nan na, a fekolonna yi gbo.
Xakimoni a diin Yɛxiyɛli nan yi mangana dii xɛmɛne masuxu muxun na.
33 Mangan kawandi muxun nan yi Axitofeli fan na.
Mangan xɔyin nan yi Xusayi ra, Araka bɔnsɔnna muxuna nde.
34 Bɛnayaa diin Yehoyada nun Abiyatari nan lu Axitofeli ɲɔxɔni. Yowaba nan yi mangana gali kuntigin na.

28

Dawuda yi Ala Batu Banxin ti feni tɔn

1 Dawuda yi Isirayila kuntigine birin malan Yerusalɛn yi. Bɔnsɔn xunne nun gali kuntigin naxanye yi walima mangan xa, ne yi fa, e nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu kɛmɛ xun na. Kuntigine fan yi fa naxanye yi goronne nun xuruseene xun na, mangan nun a diine gbeen yi naxanye ra, e nun manga banxin kuntigine nun sofa wɛkilɛxine nun sofa kɛndɛne birin.
2 Manga Dawuda yi keli, a naxa, “Ngaxakedenne, n ma yamana, ɛ tuli mati n xuiin na! N yi waxi banxina nde ti feni Alatalaa Layiri Kankiraan dɔxɛ dɛnaxan yi, en ma Ala san tidena, n yi n yitɔn a ti feen na.
3 Koni, Ala bata yi a fala n xa, a naxa, ‘I mi banxin tima n xa, bayo sofaan ni i ra, i bata muxune faxa.’
4 Koni, Alatala, Isirayilaa Ala bata n sugandi n bɔnsɔnna birin tagi alogo n xa findi Isirayila mangan na habadan, bayo a bata Yuda bɔnsɔnna sugandi kuntigin na, a yi n fafe a denbayaan sugandi Yuda bɔnsɔnni, a yi n tan sugandi n fafe a denbayani, a yi n dɔxɔ mangan na Isirayila xun na.
5 Iki, a bata dii wuyaxin naxan fi n ma, a bata Sulemani sugandi ne yɛ alogo a xa a dɔxɔ n ɲɔxɔni mangan na Alatala xa Isirayila xun na.
6 A bata yi a fala n xa, a naxa, ‘I ya dii xɛmɛn Sulemani nan n batu banxin tima e nun n ma yinne, bayo n bata a tan nan sugandi, a findima nɛn n ma diin na, n yi findi a fafe ra.
7 N mangayani tɔnma a xa nɛn naxan luma habadan, xa a n ma yamarine nun n ma sariyane suxu alo to.’

8 Nayi, iki, Isirayila kaane birin yɛtagi, Alatalaa yamana, e nun en ma Ala
yɛtagi naxan tuli tixi en na, ɛ sɔbɛ so Alatala en ma Alaa yamarine xaranna
ma, ɛ yi e suxu. Nayi, ɛ luma nɛn yamana faɲini ɛ dɛnaxan yi, ɛ mɔn yi a lu ɛ
kɛɛn na ɛ yixɛtɛne xa.
9 I tan, n ma dii xɛmɛn Sulemani, kata Ala kolondeni n walixi naxan xa, a
batu i bɔɲɛn ma feu e nun i niin birin na. Alatala i bɔɲɛ yi feene birin
fɛsɛfɛsɛma, a muxune miriyane birin kolon. Xa i a fen, a tinma nɛn i yi a to.
Koni xa i i mɛ a ra, a mɛma i ra nɛn habadan.
10 Iki, i nɔɛ a kolonɲɛ nɛn a Alatala bata i sugandi alogo i xa a batu banxin
ti a xa, dɛnaxan findima a yire sariɲanxin na. Nayi, i sɔbɛ so, i wanla kɛ."

Dawuda yi Ala Batu Banxin ti kiin kɛdin so Sulemani yii

11 Dawuda yi yire sariɲanxin ti kiin kɛdin so Sulemani yii, e nun banxin
naxanye tima a rabilinni e nun gbeti ramaraden nun konkon naxan mate e
birin xa hanma dɛnaxan a kui, e nun Layiri Kankiraan dɔxɔma dɛnaxan yi.
12 A mɔn yi wama dɛnaxanye birin ti feni, a yi ne fan ti kiin kɛdin so a yii,
Alatala Batu Banxin yinne nun banxin naxanye tima yinna xɔn a rabilinni,
e nun nafulu ramaradene Ala Batu Banxini, e nun se sariɲanxine
ramaradene.
13 A yi saraxaraline nun Lewine xinle sɛbɛn fan so a yii, e nun walikɛɛn
naxanye yi lanma e yi wanle rakamali Alatala Batu Banxini, e nun seen
naxanye yi rawalima na kui.
14 A yi xɛma seene birin binyan xasabin yita a ra, e nun gbeti fixɛ seene
binyana, birin nun a rawali kiina,
15 lɛnpu dɔxɔ se xɛma daxine nun lɛnpu xɛma daxine nun lɛnpu dɔxɔ se
gbeti fixɛ daxine nun lɛnpu gbeti fixɛ daxine binyane, birin nun a rawali
kiina,
16 e nun xɛma tabanle birin binya xasabina, burune yi sama naxanye fari
Ala Batu Banxini, e nun gbeti fixɛ tabanle,
17 e nun sube tongo se xɛma daxine nun wuli xuya goron xɛma daxine
nun igelengen xɛma daxine birin binyana e nun xɛma barama daxine nun
barama gbeti fixɛ daxine birin binyana, birin nun a rawali kiina.
18 A mɔn yi wusulan ganden ti kiin kɛdin so a yii, e nun a xɛma faɲin
binyan xasabina. A mɔn yi wontoron nafala kiin kɛdin fan so a yii, naxan yi
tixi maleka gubugubu kan sawura xɛma daxine bun naxanye gabutɛye yi
bandunxi Alatalaa Layiri Kankiraan xun ma.
19 Nayi, Dawuda yi a fala, a naxa, "Itoe birin sɛbɛxi kɛdin kui n naxan
sɔtɔxi Alatala ra. Ala nan kolonna fi n ma n banxin ti kiini ito sɛbɛ kɛdini."
20 A mɔn yi a fala Sulemani xa, a naxa, "N ma dii xɛmɛna, i wɛkilɛ, i sɛnbɛ
so, i wanla kɛ. I nama kuisan, i nama gaxu! Amasɔtɔ Marigina Alatala, n ma
Ala luma nɛn i xɔn. A mi i rabeɲinɲɛ mumɛ! A i malima nɛn han i yelin
wanli ito birin nakamalɛ Alatala Batu Banxina fe yi.
21 Saraxaraline nun Lewine fan mɔn i fɛma Ala Batu Banxin tideni. Muxu
ɲɛnige faɲine fama nɛn i malideni wanli ito ra, kuntigine nun yamaan birin
luma nɛn i ya yamarin bun."

29

Kiseene Ala Batu Banxin ti feni

1 Manga Dawuda yi a fala yamaan birin xa, a naxa, "N ma diin Sulemani,
Ala naxan sugandixi, na munma kɔxɔ, a mi wanla kolon singen. Wanla

naxan be, a gbo, bayo banxini ito mi tima muxune xan xa fɔ Marigina Alatala.
2 N bata n sɛnbɛn birin nawali alogo n xa Ala Batu Banxin ti feni tɔn. N bata xɛmaan nun gbeti fixɛn nun sulan nun wuren nun wudin nun gɛmɛ tofaɲin nun dayimu daxin sifan birin nun gɛmɛ faɲi fixɛ gbegbe malan.
3 N naxan birin yitɔn yire sariɲanxin ti feen na, n bata n ma xɛmaan nun n ma gbeti fixɛn fan sa na fari n sɔtɔ seene yɛ bayo n na n sɔbɛ soxi Ala Batu Banxina fe ma.
4 Na yatɛne ni i ra: xɛmaan kilo wuli kɛmɛ wuli firin naxan keli Ofiri yi e nun gbeti fixɛ faɲin kilo wuli kɛmɛ firin wuli tonge saxan e nun solomasɛxɛ. Na sama banxi kankene nan ma.
5 Xɛmaan nun gbeti fixɛni itoe sama seene nan ma a lan e xa sa naxanye ma e nun yiirawanle yii funfune birin. Iki, nde en tan yɛ naxan ɲɛnigen tongɛ Alatala xa to?"
6 Denbaya xunne nun Isirayila bɔnsɔn xunne nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu kɛmɛ xun na e nun mangana wali xunne, ne birin yi ɲɛnigen tongo wanli ito xili yi.
7 E yi fa finmaseni itoe ra Ala Batu Banxin ti feen na: xɛmaan kilo wuli kɛmɛ wuli tonge solofere kilo solomasɛxɛ e nun naanin, e nun gbeti fixɛn kilo wuli kɛmɛ saxan wuli tonge naanin e nun sulan kilo wuli kɛmɛ sennin wuli fu nun firin e nun wuren kilo miliyɔn saxan wuli kɛmɛ naanin.
8 Birin yi gɛmɛ tofaɲine so Gɛrisɔn yixɛtɛn Yɛxiyɛli yii, Alatala Batu Banxin nafulu ramarana.
9 Yamaan yi sɛwa na ɲɛnige ma seene fe ra, bayo e bata na liga e bɔɲɛn birin na Alatala xa. Manga Dawuda fan yi sɛwa na fe ra.

Dawuda Ala maxandina

10 Dawuda yi Alatala tantun yamaan birin yɛtagi. A yi a fala, a naxa,
"Nxu benba Isirayilaa Ala,
Alatala, tantunna i xa
habadan han habadan.
11 I tan, Alatala,
gboon nun sɛnbɛn nun binyen
nun mangayaan nun tantunna birin i xa.
Seen naxan birin kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma,
i tan nan gbee ne birin na.
I tan, Alatala nan mangan na.
I tan nan dunuɲa birin xun na.
12 Bannayaan nun xunna kenla fataxi i tan nan na.
I tan nan feen birin xun na,
sɛnbɛn nun fangan birin i tan nan yii.
Sɛnbɛna i tan nan na i muxune fe yitɛ,
i yi e sɛnbɛ so."

13 "Iki, nxɔ Ala, nxu i tantunma,
nxu yi i xili magaxuxin binya.
14 Nanse n tan na?
Nanse n ma yamaan na
naxan a ligɛ nxu yi nɔ finmaseen sifani itoe fiyɛ?
A birin kelixi i tan nan yii.
Nxu naxan soma i yii,
na birin kelixi i tan nan singe yii.

15 Nxu findixi xɔɲɛne nan na i yɛɛ ra yi,
alo nxu benbane yi kii naxan yi.
Nxɔ siimayaan luxi nɛn dunuɲa yi
alo nininna naxan danguma.
Yigi yo mi nxu xa.
16 Alatala, nxɔ Ala,
finmase faɲini itoe birin kelixi i tan nan yii,
nxu naxan malanxi
alogo nxu xa banxin ti
i xili sariɲanxin binyama dɛnaxan yi.
I tan nan gbee na birin na."

17 "N ma Ala,
n na a kolon a i muxune bɔɲɛ yi feene kolon,
tinxinyaan mɔn nafan i ma.
N bata saraxani ito ɲɛnige i xa n bɔɲɛ tinxinxini.
N mɔn bata a to sɛwani
i ya yamaan fan be
alogo e xa ɲɛnige ma saraxane ba i xa.
18 Alatala, nxu benbane Iburahima
nun Isiyaga nun Isirayilaa Ala,
i xa xaxinli ito sa i ya yamaan bɔɲɛni
alogo e xa lu i fɔxɔ ra habadan.
19 I xa n ma diin Sulemani mali
alogo a fan xa lu i ya yamarine nun i ya sariyane fɔxɔ ra,
a lu i ya tɔnne fɔxɔ ra a bɔɲɛn ma feu!
A mɔn yi banxini ito ti n naxan ti fe yitɔnxi."

Sulemani yi ti Dawuda ɲɔxɔni

20 Dawuda yi a fala yamaan birin xa, a naxa, "Tantunna Alatala xa, ɛ Ala."
Yamaan birin yi Alatala tantun, e benbane Ala, e fa e yigodo, e e xinbi sin
Alatala nun mangan yɛtagi.
21 Na xɔtɔn bode, Isirayila kaane yi saraxane ba Alatala xa. E saraxa gan
daxi gbegbe ba, tura wuli keden nun konton wuli keden e nun yɛxɛɛ dii wuli
keden. E mɔn yi minse saraxane nun saraxa gbɛtɛ wuyaxi ba Isirayila birin
ma fe ra.
22 Na lɔxɔni, e yi e dɛge, e yi e min Alatala yɛtagi sɛwa gbeeni. E mɔn yi
Dawudaa diin Sulemani dɔxɔ mangan na a firindeni. E yi turen sa a xunni
Alatala yɛtagi, a xa findi e yɛɛratiin na. E yi Sadɔki fan dɔxɔ saraxaraliin na.
23 Sulemani yi dɔxɔ Alatalaa manga gbɛdɛni, a findi mangan na a fafe
Dawuda ɲɔxɔni. A yi xunna kenla sɔtɔ, Isirayila birin yi a yamarin suxu.
24 Kuntigine nun sofa wɛkilɛxine nun Manga Dawudaa dii xɛmɛne birin yi
dɛ xuiin tongo a e luma nɛn Manga Sulemani a yamarin bun ma.
25 Alatala yi Sulemani a fe yite Isirayila muxune birin yɛtagi. A yi a
mangayani te dangu Isirayila manga singene birin na.

Dawuda saya fena
Mangane Singen 2.10-12

26 Yese a diin Dawuda yi mangayaan liga Isirayila birin xun na.
27 A ɲɛɛ tonge naanin nan ti mangayani Isirayila xun na, ɲɛɛ solofere
Xebiron taani, ɲɛɛ tonge saxan e nun saxan Yerusalɛn taani.

28 A siimaya xunkuyen sɔtɔ nɛn, a laxiraya foriya faɲin nun sɛwani.
Hɛrisigɛ kanna nan yi a ra, a binyen fan sɔtɔ nɛn. A dii Sulemani yi findi
mangan na a ɲɔxɔni.
29 Manga Dawuda kɛwanle, a fɔlɔna han a raɲanna, ne birin sɛbɛxi fetoon
Samuyɛli nun Nabi Natan nun fetoon Gadi e kɛdine kui.
30 Kɛdini itoe a mangayaan nun a wɛkilɛn nan ma fe falama e nun feen
naxanye liga a waxatini Isirayila yamanan nun yamana gbɛtɛne yi.

Taruxune Firindena
Yuda Mangane Fe Taruxune

Kitabun yireni ito yitaxunxi nɛn dɔxɔ firin. Keli a sora singen ma han a sora solomanaaninna, na Dawudaa dii xɛmɛn Manga Sulemani a mangayaan nan ma fe falama. Keli a sora fuun ma han a sora tonge saxan e nun senninna, na Sulemani yixɛtɛne mangayane nan ma fe falama Yuda yamanani Isirayila yamanan yiifari fɔxɔni, han Nebukadanesari Yerusalɛn suxu waxatin naxan yi. Yuda yamaan fɔxɔ kedenna yi siga Babilɔn taani konyiyani.

Sulemani a xaxilimayana fe
Mangane Singen 3.1-15

1 Dawudaa dii xɛmɛn Sulemani a mangayaan sabati nɛn han! Alatala, a
Ala lu nɛn a xɔn, a yi a findi manga binyaxin na.
2 Sulemani yi Isirayila yamaan birin maxili, gali kuntigin naxanye yi
muxu wuli xun na e nun naxanye yi muxu kɛmɛ xun na, e nun Isirayila
muxu gbeene nun denbaya xunne birin.
3 Manga Sulemani nun Isirayila yamaan birin yi sa e malan taan kideni
Gabayon taani, amasɔtɔ e nun Alaa Naralan Bubun yi tixi mɛnna nin, Musa,
Alatalaa walikɛɛn bubun naxan ti tonbonni.
4 Koni, Dawuda bata yi siga Alaa Layiri Kankiraan* na Kiriyati-Yeyarin
taani, a dɛnaxan yitɔn a xili yi, amasɔtɔ a bata yi bubuna nde ti Yerusalɛn yi
nun.
5 Bɛsalɛli, Yuri a dii xɛmɛna, Xuru mamandenna, na saraxa ganden naxan
nafala sulan na, na fan yi tixi mɛnna nin Alatala Batu Bubun yɛtagi
Gabayon taani. Sulemani nun yamaan yi e malan mɛnni Alatala maxɔdin
xinla ma.
6 Sulemani siga saraxa gande sula daxin dɛxɔn mɛnna nin Alatala yɛtagi a
yi saraxa gan daxin wuli keden ba Ala xa Naralan Bubuni.
7 Na lɔxɔn yɛtɛɛn kɔɛɛn na, Ala yi mini Sulemani xa, a yi a fala a xa, a naxa,
“Naxan xɔli i ma, na maxɔdin, n na a soma i yii nɛn.”
8 Sulemani yi a yabi, a naxa, “I bata n fafe Dawuda, i ya walikɛɛn suxu
hinanni, i yi n findi mangan na a ɲɔxɔni.
9 Iki, Marigina Alatala, i layirin naxan tongo n fafe xa, na rakamali,
amasɔtɔ i bata n findi mangan na yama gbeen xun na naxan wuya alo
burunburunna.
10 Yandi, xaxili faɲin nun fe kolonna fi n ma, alogo n xa nɔ i ya yamaan
makitɛ. Xa na mi a ra, nde nɔɛ i ya yama gbeeni ito marɛ?”
11 Ala yi a fala Sulemani xa, a naxa, “I mi nafunla maxɔdinxi, i mi binye
maxɔdinxi, i mi a falaxi a i yaxune xa faxa, i mi siimaya xunkuyen
maxɔdinxi. Koni i xaxilimayaan nun fekolonna nan maxɔdinxi alogo i xa nɔ
n ma yamaan matinxinɲɛ, n ni i findixi mangan na naxan xun na.
12 Nanara, n xaxilimayaan nun fekolonna soma i yii nɛn. N mɔn yi
nafunla nun binyen nun seen birin fi i ma, manga yo munma naxan sɔtɔ
singen, gbɛtɛ mɔn mi naxan sɔtɔma ba i tan na.”
13 Sulemani yi keli taan kideni Gabayon yi Naralan Bubun yi dɛnaxan yi,
a xɛtɛ Yerusalɛn yi, a yi lu mangayani Isirayila yi.

---

* **1:4:** ***1.4 Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

Sulemani sɛnbɛna fe
Taruxune Firinden 9.25-28 nun Mangane Singen 10.26-29

14 Sulemani yi yɛngɛ so wontorone nun sofane malan, wontoro wuli
keden kɛmɛ naanin e nun sofa wuli fu nun firin, a yi ndee lu a fɛma
Yerusalɛn yi, a yi a dɔnxɛne rasiga taane yi a wontorone yi ramarama
dɛnaxanye yi.
15 Xɛmaan nun gbeti fixɛn yi gbo ayi Yerusalɛn yi alo gɛmɛne, suman
wudine fan yi wuya alo burunna xɔdɛ binla naxanye yi yamanan lanban
yireni.
16 Sulemani a soone yi kelima Misiran nun Kuwe yamanane nin, yulane
yi sa e sarama dɛnaxanye yi mangan xa.
17 Wontoron naxan yi kelixi Misiran yamanani, na yi sarama gbeti fixɛn
kilo solofere nan na. Soon yi sarama gbeti fixɛn kilo keden e nun a tagiin
nan na. Na yulane nan mɔn yi fama Xiti mangane nun Arami mangane
gbeene ra.

Sulemani yi Ala Batu Banxin ti feni tɔn

18 Sulemani yi yamarin fi a e xa Alatala Batu Banxin ti a xinla binya feen
na, e nun manga banxina a tan Sulemani xa.

2

1 Manga Sulemani yi muxu wuli tonge solofere sugandi goron maxanle
ra, gɛmɛ sonle muxu wuli tonge solomasɛxɛ, muxu wuli saxan kɛmɛ sennin
e kantan tiine ra.
2 Sulemani yi xɛraan nasiga Tire mangan Xurami ma, a naxa, “I naxan
liga n fafe Dawuda xa, na liga n fan xa, i fɔfɔne rasiga naxan ma alogo a xa
banxin ti a yɛtɛ xa.
3 N waxi banxin ti feni Alatala xa, n ma Ala, a xinla binya feen na alogo
nxu xa saraxane rali a ma, e nun wusulan xiri faɲi gan daxine a yɛtagi, e
nun burun nalixina a yɛtagi, e nun saraxa gan daxine xɔtɔnna nun
ɲinbanna ra, e nun Matabu Lɔxɔne yi, e nun kike nɛnɛn sanle ma, e nun
Alatala en ma Alaa sali lɔxɔne birin yi. Na nan daxa a liga Isirayila
yamanani waxatin birin.
4 N waxi Ala Batu Banxin naxan ti fe yi, a lanma nɛn a findi banxi gbeen
na, amasɔtɔ nxɔ Ala gbo alane birin xa.
5 Koni nde nɔɛ banxin tiyɛ a xa? Hali kore xɔnna nun a gbona, a mi nɔɛ
xanɲɛ a yi. Nde n tan na naxan a ligɛ n tan yi banxin ti a xa? N saraxa
ganden nan tun tima a xa.
6 Nayi, yiirawanla nde rafa n ma, naxan fatan xɛmaan nun gbeti fixɛn
nun wuren nafalɛ. A mɔn fatan gɛsɛn wurundunɲɛ, a fatan dugi mamiloxin
nun dugi gbeela nun dugi makadanxine rafalɛ. A xa fa sa n ma yiirawanle
fari n fafe Dawuda naxanye sugandi Yerusalɛn taan nun Yuda yamanani.
7 I mɔn xa Liban sumanne rafa n ma e nun fɔfɔne nun xarinne, bayo n na
a kolon a i ya walikɛne fatan Liban wudine sɛgɛ. Nayi, n ma walikɛne nun i
ya walikɛne nɔɛ walɛ nɛn e bode yi,
8 e yi wudi wuyaxi yitɔn n xa, bayo n waxi banxi gbeen nan ti fe yi Ala
Batu Banxin na.
9 I ya walikɛɛn naxanye wudine sɛgɛma e yi e yibolon, n murutu fuɲin kilo
wuli sennin nan soma ne yii e nun fundenna kilo wuli sennin e nun
manpaan litiri kɛmɛ solomasɛxɛ e nun turen litiri kɛmɛ solomasɛxɛ.”
Mangane Singen 5.15-26 nun 7.13-14

10 Tire mangan Xurami yi Sulemani a falan yabin sɛbɛ kɛdini, a naxa,
“Alatala to a yamaan xanuxi, a bata i findi mangan na e xun na.”
11 Xurami mɔn yi a fala a xa, a naxa, “Binyen xa fi Alatala ma, Isirayilaa
Ala, naxan bɔxɔn nun kore xɔnna daxi, a yi dii xaxilimaan fi Manga Dawuda
ma naxan Alatala Batu Banxin tima e nun manga banxina a yɛtɛ xa.
12 Iki, n muxuna nde rasigama i ma naxan xaxili gbo, a fatan walɛ.
Xirami-Abi nan na ra,
13 a nga kelixi Dan bɔnsɔnna nin, Tire kaan nan a fafe ra. A fatan xɛmaan
nun gbeti fixɛn nun sulan nun wuren nun gɛmɛn walɛ. A mɔn fatan dugi
mamiloxin nun dugi gbeela nun dugi makadanxin nafalɛ. A mɔn fatan
wanla sawuran sifan birin nafalɛ, a nɔɛ seene birin nafalɛ nɛn muxune
naxanye maxɔdinɲɛ a ra. E nun i ya yii ra walikɛne xa sa wali e bode xɔn e
nun i fafe Dawuda gbee muxu sugandixine.
14 Iki, n kanna, tin i xa murutun nun fundenna nun turen nun manpaan
nasiga i ya walikɛne ma, i naxanye fe falaxi.
15 Nxu sa Liban wudine sɛgɛma nɛn han i waxi xasabin naxan xɔn ma.
Nxu yi e rasiga i ma igen xun ma han Yafa taani, i sa e tongo mɛnni, i siga e
ra Yerusalɛn yi.”
Mangane Singen 5.27-32
16 Xɔɲɛn naxanye birin yi Isirayila yamanani, Manga Sulemani yi ne birin
yatɛ alo a fafe Dawuda a liga kii naxan yi. Muxu wuli kɛmɛ wuli tonge
suulun wuli saxan kɛmɛ sennin.
17 A yi muxu wuli tonge solofere sugandi goron maxanle ra, muxu wuli
tonge solomasɛxɛ gɛmɛ masonle ra geyaan ma, muxu wuli saxan kɛmɛ
sennin kantan tiine nun yamaan nawali muxune ra.

3

Ala Batu Banxin ti fena
Mangane Singen 6.1-38
1 Manga Sulemani yi Alatala Batu Banxin ti fɔlɔ Yerusalɛn yi Moriya
geyaan fari,* dɛnaxan yita a fafe Dawuda ra, a fafe Dawuda dɛnaxan yitɔn
Oronan Yebusu kaana lonna ma.
2 A banxin ti fɔlɔ a mangayaan ɲɛɛ naaninden kiken firinden nan ma.
3 Sulemani yi Ala Batu Banxin bɛtɛn sa, a kuyana nɔngɔnna yɛ tonge
suulun e nun naanin, a yigbona nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ.
4 Ala Batu Banxin so dɛɛn palaan yi kuya nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a kuyan
nun banxini gboon yi lan, banxini teena nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ. Sulemani yi
xɛma yilɛnlɛnxine sa na birin ma.
5 A yi farinne kankan banxin pala gbeen kankene birin ma, a yi xɛma
faɲin sa farinne ma, a yi tugu dɛɛn nun yɔlɔnxɔndi sawurane rafala xɛmani.
6 A yi banxin natofan gɛmɛ faɲine ra, xɛmaan tan yi kelima Parabayimi
nin.
7 A yi xɛma yilɛnlɛnxine sa Ala Batu Banxin ma, e nun a xalanbene nun a
dɛ wudine nun a dɛɛne. A yi maleka sawurane soli banxi kankene ma.
8 Palaan naxan xili yire sariɲanxi fisamantenna, a yi na ti Ala Batu
Banxini, naxan nun banxini gboon yi lan, a kuyana nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ. A
yi xɛma faɲi yilɛnlɛnxine sa na palaan ma, kilo wuli mɔxɔɲɛn nun keden.

* **3:1: 3.1** Ala yɛxɛɛn so Iburahima yii mɛnna nin, a yi Isiyaga lu a nii ra. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 22.2 kui.

9 Kilo tagiin nan yi a gbangban lantuman xɛma daxin keden kedenna birin binyan na. A mɔn yi xɛma yilɛnlɛnxine sa banxin faxa binna birin ma.
10 A yi maleka sawuran firin ti banxin yire sariŋanxi fisamantenni, a xɛma yilɛnlɛnxine sa ne fan ma.
11 Maleka sawurane gubugubune birin yi kuya nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ. Sawura singen gubugubu keden yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a yi sigaxi han Ala Batu Banxin kankena, a gubugubun boden fan yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a yi sigaxi han maleka sawuran bonna gubugubuna.
12 Na sawura firinden gubugubu keden fan yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a fan yi sigaxi han banxi kanken fɔxɔ kedenna bonna, a gubugubu boden fan yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a yi sigaxi han maleka sawuran bonna gubugubuna.
13 Maleka sawurane gubugubune birin yi kuya nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ. E yi tixi e sanne xun na, e yɛɛ rafindixi palaan ma.
14 A yi gari makadanxin nun a gbeela nun a mamiloxin sɔxɔn e bode ra yɛ masansan dugin na, maleka sawurane yi rafalaxi ne ma.

Saraxa gandena
Mangane Singen 7.15-22
15 A yi sɛnbɛtɛn firin ti banxin yɛtagi, naxanye yi kuya nɔngɔnna yɛ tonge saxan e nun suulun. E xunna so kondene yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun.
16 A yi yɔlɔnxɔnne rafala, a yi e singan sɛnbɛtɛnne ra. A girenada wudi bogi sawura kɛmɛ rafala, a yi e singan yɔlɔnxɔnne ra.
17 A yi sɛnbɛtɛnne ti Ala Batu Banxin tanden ma, keden yiifanna ma, keden kɔmɛnna ma, yiifari ma xii yi xili Yakin, kɔmɛn ma xiina Boosu.

4

1 A yi saraxa ganden nafala sulan na, a kuyana nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a yitena nɔngɔnna yɛ fu.

Ige ramarade gbeena
Mangane Singen 7.23-26
2 Nayi, Xirami yi sulan naxulun, a ige ramarade digilinxi gbeen nafala, a yigbona nɔngɔnna yɛ fu, a yitena nɔngɔnna yɛ suulun. Nɔngɔnna yɛ tonge saxan lutin nan yi a rabilinɲɛ.
3 Ɲinge sawurane yi a dɛ kinkin bunna rabilinxi. Na sawura fu yi rafalaxi a ma a nɔngɔnna yɛ keden yo keden bun. Ɲinge sawurane yi rafalaxi safa firin nan ma, ne nun ige ramaraden yi rafalaxi gbindi kedenna nan na.
4 Ige ramaraden yi dɔxi tura sawura sula daxi fu nun firin nan fari, saxan yɛɛ rafindixi sogegododen binni, saxan sogeteden binni, saxan yiifanna binni, saxan kɔmɛnna binni. E yi xun xanbi soxi e bode yi nɛn, e birin gbindin yi ige ramaraden nan bun ma.
5 Yiin yɛ keden nan yi ige ramaraden nabinyen na, a dɛ kinkin yi rafalaxi nɛn alo igelengenna dɛna, a luxi alo gabala fugena, litiri wuli kɛmɛ wuli mɔxɔɲɛ ɲɔxɔn nan yi sama a kui.
Mangane Singen 7.38-39
6 A yi ige kundi fu rafala, a yi suulun dɔxɔ yiifanna ma, suulun kɔmɛnna ma maxaden na, e nun saraxa gan daxine rasariŋandena. Ige ramarade gbeen nafala saraxaraline nan ma fe ra e maxaden na.
7 A yi lɛnpu dɔxɔ seen xɛma daxin fu rafala alo a yi yitaxi kɛdini kii naxan yi, a yi e dɔxɔ Ala Batu Banxini, suulun yiifanna ma, suulun kɔmɛnna ma.

8 A yi tabali fu rafala, a yi e ti Ala Batu Banxini, suulun yiifanna ma, suulun kɔmɛnna ma. A mɔn yi wuli xuya goronna xɛma daxi kɛmɛ rafala.
9 A yi yinna nde rafala saraxaraline xa, a mɔn yi yin gbeena nde rafala e nun a so dɛɛne, a yi sulan sa dɛɛne ma.
10 A yi ige ramara se gbeen dɔxɔ Ala Batu Banxin yiifanna ma sogeteden binni.
11 Xirami yi ige ramara seene nun tɛɛ kɔ seene nun goronne rafala.
Xirami yi yelin wanle birin na, a naxanye fɔlɔ Manga Sulemani xa Ala Batu Banxini:
12 Sɛnbɛtɛn xungbeen firin, e nun e konde firinne e xuntagi alo barama, e nun yɔlɔnxɔn yalane sɛnbɛtɛnne kondene maxidi seene ra,
13 e nun girenada wudi bogi sawura kɛmɛ naaninna naxanye yi na yɔlɔnxɔn yala firinne ma naxanye yi saxi safa firinna ma e singan kondene rabilinni e maxidi seene ra, konden naxanye yi luxi alo barama,
14 e nun ige maxali wontorone nun ige kundine e xun tagi,
15 e nun ige kundi gbeen nun tura sawura fu nun firinne a bun tiine ra,
16 e nun xube kɔ seene nun sube tongo seene.
Xirami-Abi muranna naxanye birin nafala Sulemani xa Alatala Batu Banxini, ne birin yi rafalaxi sula xuruxin nan na.
17 Mangan na seene rafala sula raxulunxin na bɔxɔ kui gexine nan kui, Yurudɛn baan mɛrɛmɛrɛni Sukɔti taan nun Sereda taan longonna ra.
18 Sulemani yi na seene birin nafala, na seene yatɛn sulan xasabin kilon mi yi nɔɛ kolonɲɛ.
19 Sulemani mɔn yi seni itoe birin nafala Ala Batu Banxin xa, xɛma saraxa gandena e nun tabanle buru ralixin yi sama naxanye fari.
20 Xɛma lɛnpu dɔxɔ seene nun xɛma lɛnpune, naxanye yi lanma e radɛgɛ yire sariɲanxi fisamantenna yɛtagi alo sariyana a falaxi kii naxan yi,
21 wudi fuge sawurane nun lɛnpune nun lɛnpu suxu se xɛma kɛndɛ daxine.
22 Filɛne nun wuli xuya goronne nun ige min seene nun dɛɛne yire sariɲanxin so dɛɛn nun Ala Batu Banxin so dɛɛn na, xɛmaan nan yi ne birin ma.

5

1 Manga Sulemani yelin Alatala Batu Banxin tiyɛ waxatin naxan yi, a fafe Dawuda bata yi seen naxanye birin dɛntɛgɛ Ala xa nun, a yi fa ne birin na Ala Batu Banxini, gbetin nun xɛmaan nun seene birin. A yi e sa nafulu ramaradeni Ala Batu Banxini.

Layiri Kankiraan fa fena
Mangane Singen 8.1-13

2 Nayi, Manga Sulemani yi Isirayila fonne nun bɔnsɔn kuntigine nun Isirayila kaane denbaya xunne birin malan Yerusalɛn yi Alatalaa Layiri Kankiraan tongo feen na keli Dawudaa Taani, dɛnaxan mɔn xili Siyon. E siga a ra Ala Batu Banxini.
3 Isirayila xɛmɛne birin yi e malan mangan fɛma kike solofereden na, sali waxatini.
4 Isirayila fonne birin to fa, Lewi bɔnsɔnna muxuna ndee yi fa kankiraan na.
5 E yi kankiraan nun Naralan Bubun xali e nun se sariɲanxin naxanye yi a kui. Saraxaraliin naxanye yi Lewi bɔnsɔnni, ne nan e xali.

6 Manga Sulemani nun Isirayila yamaan birin malanxina a fɛma, e ti
Layiri Kankiraan yɛtagi. E yi yɛxɛɛne nun ɲingene ba saraxan na, e yi wuya
han e xasabin mi yi nɔɛ kolonɲɛ.
7 Saraxaraline yi Alatalaa Layiri Kankiraan xali a yireni, banxin yire
sariɲanxi fisamantenni maleka sawurane gubugubune bun ma.
8 Amasɔtɔ maleka sawurane gubugubune yi yibandunxi Layiri
Kankiraan nun a tongo tamine nan xun ma.
9 A tongo tamine yi kuya han e xunne yi toma yire sariɲanxi
fisamantenna yɛtagi, koni e mi yi toma tandeni. E mɔn na han to.
10 Walaxa firinne nan tun yi Layiri Kankiraan kui Musa naxanye sa a kui
Horebe geyaan ma, Alatala layirin xidi e nun Isirayila kaane tagi dɛnaxan
yi, e mini xanbini Misiran yamanani.
11 Saraxaraline yi minima yire sariɲanxini waxatin naxan yi,
saraxaraliin naxanye birin yi na, ne birin bata yi rasariɲan hali e to mi yi
yɛbaxi e yitaxun kii ma.
12 Lewi bɔnsɔnna bɛti bani itoe nan yi tixi Ala Batu Banxin saraxa ganden
yiifanna ma, Asafi nun Heman nun Yedutun nun e diine nun e xabilane. E
yi maxidixi taa dugi faɲine nin. E kariɲanne nun kondenne nun bɔlɔnne
suxi e yii, saraxaraliin muxu kɛmɛ firin nan yi tixi e fɛma naxanye yi xɔtane
fema.
13 Xɔta fene nun bɛti baane to e malan Alatala batudeni, e yi a tantun, e yi
xɔtane fe, e kariɲanne maxa e nun maxase gbɛtɛye, e naxa, “Ala fan, a
hinanna luma nɛn habadan!” Na waxatin yɛtɛni, Alatalaa banxin yi rafe
kundaan na.
14 Saraxaraline mi yi nɔɛ luyɛ na e wanla ra, bayo kundaan yi gbo,
amasɔtɔ Alatalaa nɔrɔn bata yi Alaa banxin nafe.

6

Ala Batu Banxin nasariɲan fena
Mangane Singen 8.12-21

1 Nayi, Sulemani yi a fala, a naxa,
“Alatala bata a ragidi
a xa dɔxɔ kunda yidimixini!
2 N bata banxi faɲin ti
naxan findima i dɔxɔden na, i tan Ala,
i luma dɛnaxan yi habadan.”
3 Mangan yi a yɛɛ rafindi Isirayila yamaan ma naxanye birin yi tixi na, a
duba e xa.
4 A yi a fala, a naxa, “Tantunna Alatala xa, Isirayilaa Ala, naxan falan ti n
fafe Dawuda xa, naxan a falane rakamalima, a naxa,
5 ‘Xabu n nan n ma Isirayila yamaan namini lɔxɔni Misiran yamanani, n
mi taa sugandi Isirayila bɔnsɔnne xa, banxin tiyɛ n xinla binya feen na
dɛnaxan yi, n mi mangan sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila yamaan xun
na.
6 Koni iki, n bata Yerusalɛn sugandi alogo n xinla xa lu na yi, n bata
Dawuda sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila yamaan xun na.’
7 N fafe Dawuda yi waxi banxin ti feni Alatala xinla binyaden na,
Isirayilaa Ala.
8 Alatala bata yi a fala n fafe xa, a naxa, ‘Amasɔtɔ i bata wa banxin ti feni n
xinla binyaden na, na miriyaan tongo feen bata lan.

9 Koni, i tan xa mi banxin tima, fɔ i ya diina, i naxan sɔtɔxi, na nan banxin
tima n xinla binyaden na.' "
10 Sulemani mɔn yi a fala, a naxa, "Alatala layirin naxan tongo, a bata na
rakamali. N bata ti n fafe Dawuda ɲɔxɔni, n yi dɔxɔ Isirayila mangan na, alo
Alatala a fala kii naxan yi, n yi banxin ti Alatala xinla binyaden na,
Isirayilaa Ala.
11 N bata sa Layiri Kankiraan dɔxɔ mɛnni. Alatala layirin naxan xidi e
nun Isirayila kaane tagi, na taxamasenna nan saxi a kui."

Manga Sulemani Ala maxandina
Mangane Singen 8.22-53

12 Sulemani yi ti Alatalaa yire sariɲanxin yɛtagi, Isirayila yamaan birin
yɛtagi. A yi a yiine yite kore.
13 Sulemani bata yi gbingbinna rafala wure gbeela ra tanden tagi, a yi
kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a yite nɔngɔnna yɛ saxan. A te na fari, a yi a xinbi
sin Isirayila yamaan birin yɛtagi. A yi a yiine yite kore,
14 a yi Ala maxandi, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala! Ala yo mi na alo i tan
kore xɔnna ma hanma bɔxɔ xɔnna fari. I ya layirin nun i ya hinanna luma
nɛn i ya walikɛne xa naxanye sigan tima i yɛtagi e bɔɲɛn birin na.
15 I bata i ya falan nakamali i ya walikɛɛn xa, n fafe Dawuda, i naxan fala i
dɛɛn na, i bata na rakamali i sɛnbɛni to.
16 Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, i mɔn xa a liga i layirin naxan tongo n fafe
Dawuda xa, i bata yi a fala a xa, i naxa, 'I ɲɔxɔ yibiran mi ɲanɲɛ n yɛtagi
mumɛ Isirayilaa mangaya gbɛdɛni, xa i ya diine n ma kiraan suxu, e sigan ti
n yɛtagi tinxinni, e n ma sariyan suxu alo i sigan tixi n yɛtagi kii naxan yi.'
17 Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, n bata i mafan, i xa na rakamali, i layirin
naxan tongoxi i ya walikɛɛn Dawuda xa!
18 Koni, Ala fa dɔxɛ muxune tagi dunuɲa yi ba? Hali kore xɔnna nun a
gbona, i mi nɔɛ xaɲɛ a yi, e faxi fa n banxin naxan tixi ito ra.
19 Hali na birin, Alatala, n ma Ala, i tuli matima i ya walikɛna maxandine
nun a mafanne ra, i tuli mati i tantun xuine nun maxandi xuine ra i ya
walikɛɛn naxanye tima i xa to.
20 I yɛɛne ti banxini ito ra kɔɛɛn nun yanyin na. I a fala dɛnaxan ma, i
naxa, 'N xinla luma be nɛn!' I tuli mati maxandi xuiin na i ya walikɛɛn
naxan tima yireni ito mabinni.
21 I ya walikɛɛn nun i ya Isirayila yamana maxandine rasuxu, e na sali
yireni ito mabinni! I yabin ti i dɔxɔdeni kore xɔnna ma, i mafeluun ti, i
yabin ti."
22 "Xa muxuna nde a boden hakɛn tongo, a yi nɔɔn sa a ma, a rakɔlɔ, a xa
fa a kɔlɔ i ya yire sariɲanxin yɛtagi banxini ito kui.
23 I a xuiin namɛ kore, i tin, i ya walikɛne kitin sa, i yi fe kalan yalagi, i yi a
fe kalan goronna dɔxɔ a xun ma, i yi tɔɲɛgɛlana kitin sa, i yi a suxu a
tɔɲɛgɛni."
24 "A nɔɛ ligɛ nɛn yaxun yi i ya Isirayila yamaan nɔ, bayo e bata i yulubin
tongo. Na waxatini, xa e xun xɛtɛ, e i xinla binya, e yi i maxandi, e mafeluun
xandi i yɛtagi banxini ito kui,
25 nayi, i xa e xuiin namɛ kore, i diɲa i ya Isirayila yamaan yulubin ma, i fa
e ra bɔxɔn ma i naxan so e tan nun e benbane yii."
26 "A nɔɛ ligɛ nɛn kore xɔnna yi balan, tulen mi fa fɛ mumɛ e yulubine fe ra
lan i tan ma. Na waxatini, xa e yɛɛ rafindi be ma, e yi i xandi, e yi i xinla
binya, e xɛtɛ e yulubine fɔxɔ ra, bayo i bata e ɲaxankata,

27 nayi, i e xuiin namɛma nɛn kore, i diɲama nɛn i ya walikɛne yulubine
ma e nun i ya Isirayila yamana. I yi e xaran kira faɲin ma e daxa e xa bira
naxan fɔxɔ ra. I tulen nafa bɔxɔn fari i naxan soxi i ya yamaan yii.”
28 “A nɔɛ ligɛ nɛn tɔrɔyana nde fan yi fa, alo fitina kamɛna hanma fitina
furena yamanani, hanma sansine yi xara, e kun hanma tuguminne yi mini
hanma suɲɛne hanma yaxune na Isirayila kaane tɔrɔ waxatin naxan yi han
e taa makantanxine yi, gbalon sifan birin na fa waxatin naxan yi, hanma
fure ɲaxine.
29 Na waxatine yi, Isirayila kaane birin e tɔrɔn nun e ɲaxankatan
kolonma nɛn, e yi sali, e yi i mafan, e yi e yiine yite banxini ito mabinni.
30 Nayi, i yi e yabi i dɔxɔdeni kore xɔnna ma, i yi e mafelu, i yi birin saran
e kɛwanle ra, bayo i birin bɔɲɛ yi feen kolon, amasɔtɔ i tan nan keden pe
adamadiine bɔɲɛ yi feene kolon.
31 Nayi, e gaxuma nɛn i yɛɛ ra, e lu i ya kiraan xɔn ma waxatin birin yi, e
siin birin yi yamanani, i naxan soxi nxu benbane yii.”
32 “Xɔɲɛn naxan mi findixi i ya Isirayila yamaan muxun na, na fama nɛn
be sa keli yamana makuyeni, i xili gbeen nun i sɛnbɛ gbeena fe ra. A na fa
salideni banxini ito mabinni,
33 i a yabi kore xɔnna ma, i dɔxɔdeni. Xɔɲɛn na naxan birin maxɔdin i ma,
i xa na so a yii, alogo dunuɲa siyane birin xa i xinla kolon, e gaxu i yɛɛ ra,
alo Isirayila i ya yamana. E xa a kolon a banxi radaxaxin ni ito ra i tan xinli
n naxan tixi!”
34 “A nɔɛ ligɛ nɛn Isirayila kaane yi siga e yaxune yɛngɛdeni i ya yamarin
bun. E yi i maxandi, e yɛɛ rafindi i ya taa sugandixin ma e nun n na Ala Batu
Banxin naxan tixi i xa.
35 Nayi, i tuli mati kore xɔnna ma, naxanye i maxandima, e i mafan, i yi
ne mali.”
36 “A nɔɛ liga nɛn, e yi yulubin tongo, bayo adamadi yo mi na naxan mi
yulubin ligama. I ya xɔlɔn yitama e ra nɛn, i yi e so e yaxune yii, ne yi siga e
ra konyiyani e yamana makuyena ndee yi hanma naxanye maso.
37 Koni, e na tubi yamanani e konyiyani dɛnaxan yi, e xɛtɛ i ma e suxu
muxune yamanani, e falan ti, e naxa, ‘Nxu bata yulubin tongo, nxu bata
hakɛn liga, nxu bata fe ɲaxin liga,’
38 e xɛtɛ i ma e bɔɲɛn birin na, e niin birin yi e suxu muxune yamanani
naxanye e xalixi konyiyani, e mayandine rasiga i ma, e yɛɛ rafindixi
yamanan ma i naxan so e benbane yii, e yɛɛ rafindixi i ya taa sugandixin
ma e nun n na Ala Batu Banxin naxan tixi i xinli,
39 nayi, e sanla nun mafanne yabi kore xɔnna ma i dɔxɔdeni, i fa e mali, i
yi i ya yamaan mafelu e yulubine ra.”
40 “N ma Ala, i yɛɛn nakeli, i yi i tuli mati i maxandi xuiin na yireni ito yi,
nxu na i xandi waxatin naxan yi.”
Yaburin 132.8-10
41 “Marigina Alatala, keli,
i fa i dɔxɔdeni,
i tan nun i ya Layiri Kankirana,
i sɛnbɛn naxan yi.
Marigina Alatala,
i ya saraxaraline rabilin kisin na
alo domana,
i ya tinxin muxune xa sɛwan sɔtɔ,
bayo i tan fan.

42 Marigina Alatala,
i nama i ya manga sugandixin nabeɲin,
i miri i ya walikɛɛn Dawudaa tinxinyaan ma.”

7

Saraxa baxine Alatala xa

1 Sulemani yelin Ala maxandɛ waxatin naxan yi, tɛɛn yi keli kore xɔnna ma, a godo, a yi saraxane gan, Alatalaa nɔrɔn yi Ala Batu Banxin nafe.
2 Saraxaraline mi yi fa nɔɛ soɛ Alatala Batu Banxini sɔnɔn, amasɔtɔ Alatalaa nɔrɔn bata yi a batu banxin nafe ken!
3 Isirayila kaane birin tɛɛn to kelɛ kore xɔnna ma waxatin naxan yi, a yi Alatala Batu Banxin nafe, e yi e xinbi sin, e yi e yɛtagin lan bɔxɔn ma, e yi Alatala tantun, e naxa, “A fan, a hinanna luma nɛn habadan!”
Mangane Singen 8.62-66
4 Mangan nun yamaan birin yi saraxane ba Alatala xa.
5 Ŋinge wuli mɔxɔɲɛn nun firin e nun xuruse xunxuri wuli kɛmɛ wuli mɔxɔɲɛ, Manga Sulemani yi ne kɔɛ raxaba Ala xa. Na kiini mangan nun yamaan birin yi Ala Batu Banxin nabi.
6 Saraxaraline yi e wanla ra, Lewi bɔnsɔnna muxune fan ma maxaseene yi e yii Manga Dawuda naxanye rafala Alatala tantun seene ra. E yi Alatala tantun Dawudaa bɛti xuine ra, e naxa, “A hinanna luma nɛn habadan!” Saraxaraline yi xɔtane fema nɛn e yɛtagi, yamaan birin tixi.
7 Nayi, Sulemani yi yinna rasariɲan Ala Batu Banxin yɛtagi, a yi saraxa gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane turene fi Alatala ma yinna kui. A na raba mɛnni nɛn, bayo a bata yi saraxa gande sula daxin naxan nafala, na yi xurun, saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun turene birin mi yi xanɲɛ mɛnna fari.
8 Sulemani yi sanla raba xi solofere na waxatini, e nun Isirayila kaane birin. Yama gbeen yi fa sa keli Lebo-Xamata taani han Misiran xudeni.
9 Sanla xi solomasɛxɛde lɔxɔni, e yi malanna ti, bayo e bata yi saraxa ganden nasariɲan nun xi solofere, e mɔn yi sanla fan yɛtɛɛn naba xi solofere.
10 Kike solofereden xi mɔxɔɲɛn nun saxande lɔxɔni, Sulemani yi muxune raxɛtɛ e konni. Alatala bata yi naxan liga Dawuda nun Sulemani nun a yamana Isirayila birin xa, e yi sɛwaxi na fe ra han!

Ala mɔn yi mini Sulemani xa
Mangane Singen 9.1-9
11 Sulemani yi yelin Alatala Batu Banxin tiyɛ na kii nin e nun manga banxina. A naxan birin miri a xa a liga Alatala Batu Banxini e nun a yɛtɛna manga banxini, a yi nɔ ne birin ligɛ.
12 Alatala yi mini Sulemani xa kɔɛɛn na, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata i ya maxandi xuiin nasuxu, n bata yireni ito sugandi n yɛtɛ xa n batu banxin nun saraxa ganden na.
13 A nɔɛ ligɛ nɛn n kore xɔnna balan, tulen mi fa fɛ mumɛ, hanma n tuguminne yamari e siseene raxɔri bɔxɔn ma, hanma n fitina furen nasiga n ma yamaan ma.
14 Na waxatini, xa n xinla yamaan naxan yi, n ma yamana, xa ne e yɛtɛ magodo, xa e n maxandi, xa e n fen, e yi e xun xanbi so e fe ɲaxine yi, nayi n

nan n tuli matima nɛn e ra kore xɔnna ma, n yi e yulubine xafari, n yi yamanan nakɛndɛya.
15 Fɔlɔ iki ma, n na n yɛɛn tima e ra nɛn, n yi n tuli mati e maxandi xuiin na e na naxan naba yireni ito yi.
16 N bata banxini ito sugandi, n na a rasariŋan, alogo n xinla xa lu a yi habadan. Nayi, n nan n yɛɛn nun n xaxinla tima nɛn na ra habadan.
17 I tan, xa i sigan ti n yɛtagi alo i fafe Dawuda a liga kii naxan yi, i feni itoe birin liga n naxanye yamarima i ma, i n ma tɔnne nun n ma sariyane suxu n naxanye soxi i yii,
18 nayi, n ni i ya mangayaan nasabatima nɛn, alo n na a fala i fafe Dawuda xa kii naxan yi, n to a fala a xa, n naxa, ‘I bɔnsɔnna mi ŋanŋɛ i ŋɔxɔni Isirayila xun na habadan.’
19 Koni, xa i xun xanbi so n yi, xa i i mɛ n ma sariyane nun n ma yamarine ra, n naxanye soxi i yii, xa i siga ala gbɛtɛye batudeni, i xinbi sin e bun ma,
20 nayi, n na Isirayila kaane bama nɛn n ma bɔxɔni n naxan soxi e yii, n yi n mɛ n batu banxin na, n naxan nasariŋan n xinla binyaden na, na yi findi yagi feen nun magele feen na yamanane birin tagi.
21 Hali banxini ito to rayabu iki, n na n mɛ a ra waxatin naxan yi, dangu muxune birin kabɛma a ma nɛn. E yi a fala, e naxa, ‘Nanfera Alatala yamanani ito nun banxini ito ligaxi iki?’
22 E yabima nɛn fa fala, ‘Bayo e bata Alatala rabeŋin, e benbane Ala, naxan e ramini Misiran yamanani, e yi ala gbɛtɛne xanu, e yi e xinbi sin e bun ma, e yi e batu, nanara Alatala bata tɔrɔni itoe birin nafa e ma.’ ”

8

Sulemani a wali sifa wuyaxine
Mangane Singen 9.10-28

1 Ŋɛɛ mɔxɔŋɛ bun ma, Sulemani yi Alatala Batu Banxin nun a manga banxin ti.
2 Xurami taan naxanye soxi a yii, Sulemani mɔn yi xɛtɛ ne tiin ma, a yi Isirayila kaane dɔxɔ e yi.
3 Na xanbi ra, Sulemani yi siga Xamata-Soba taan xili ma, a na tongo.
4 Tadamori taan naxan yamanan tonbon yireni, a mɔn yi na ti e nun taan naxanye findi se ramaradene ra Xamata yamanani.
5 Beti-Xoron taan naxan geyaan fari e nun Beti-Xoron taan naxan lanbanni, a yi ne fan ti taa rakantanxine ra, a yinne rabilin naxanye ma, a dɛɛne ti e ma naxanye balanma.
6 A mɔn yi Baalati taan ti e nun taa gbɛtɛye a yi balone ramarama dɛnaxanye yi, e nun yɛngɛ so wontorone nun soone yi taan naxanye yi. Sulemani wa naxanye birin ti feni Yerusalɛn taan nun Liban yamanani, e nun a yi dɔxi yamanan naxanye birin xun na, a na birin liga.
7 Xitine nun Amorine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusun naxanye mi yi findixi Isirayila kaane ra, ne fan yi dɔxi Isirayila yamanani.
8 E diin naxanye lu e xanbi ra yamanani, Isirayila kaane mi naxanye raxɔri, Sulemani yi ne findi konyi walikɛne ra, e na yi han to.
9 Koni Sulemani mi Isirayila kaane ti konyi wanle ra a xa, bayo e findixi sofane nun sofa kuntigine nun a wontorone nun a soone ragi muxune nan na.
10 Manga Sulemani mɔn yi Isirayila kaan muxu kɛmɛ firin muxu tonge suulun sugandi naxanye yi a walikɛne xun na.

11 Sulemani yi Misiran mangana dii tɛmɛn tongo Dawudaa Taani, a siga a
ra manga banxini a naxan tixi a xa, bayo a bata yi a fala, a naxa, “N ma
ɲaxanla mi luma Isirayila mangan Dawudaa banxini, amasɔtɔ Alatalaa
Layiri Kankiraan soxi dɛnaxan yi, mɛn findixi yire sariɲanxin nan na.”
12 Nayi, Sulemani yi saraxa gan daxine ba Alatala xa saraxa ganden fari a
naxan nafala Alatala Batu Banxin so dɛɛn palaan yɛtagi.
13 A yi saraxane bama lɔxɔ yo lɔxɔ alo Musa a yamari kii naxan yi a xa a
liga waxatin birin, Matabu Lɔxɔne nun kike nɛnɛn sanle nun sali lɔxɔ
saxanne ɲɛɛ yo ɲɛɛ, Buru Tetaren Sanla* nun Xunsagine Sanla nun Bubu
Kui Sanla.†
14 A yi saraxaraline dɔxɔ kuru yɛɛn ma alo a fafe Dawuda a liga kii naxan
yi, Lewi bɔnsɔnna xɛmɛne yi findixi bɛti baane nan na Ala xa e nun e wali
saraxaraliin xa alo a yi daxa kii naxan yi lɔxɔ yo lɔxɔ. Sulemani mɔn yi
muxune ti Ala Batu Banxin dɛɛne kantandeni, a ito birin liga nɛn bayo Alaa
muxun Dawuda bata yi a yamari na kiini.
15 E mi mangana yamarine matandi mumɛ lan saraxaraline nun Lewine
ma, hanma feen naxanye yi lanxi Alaa nafulu ramaraden ma.
16 Sulemani wanle birin kɛ na kii nin, keli Alatala Batu Banxin ti fɔlɔ lɔxɔn
ma han a ɲan. Alatala Batu Banxin wanle raɲan na kii nin.
17 Nayi, Sulemani yi siga Esiyon-Gebere kunki tiden nun Elati taani
naxanye yi fɔxɔ igen dɛ, Edɔn yamanani.
18 Xurami yi kunkine rasiga Sulemani ma, fata Xurami a kunki ragine ra
naxanye yi fɔxɔ igen kolon ki faɲi. Ne nun Sulemani a walikɛne yi siga Ofiri
yamanani, e sa xɛmaan kilo wuli fu nun firin kilo kɛmɛ kilo mɔxɔɲɛ tongo, e
fa e ra Manga Sulemani xɔn.

9

Saba manga ɲaxanla a xɔɲɛyana
Mangane Singen 10.1-13

1 Saba yamanan Manga ɲaxanla yi Sulemani mankanna mɛ. Nayi, a yi fa
Yerusalɛn yi Sulemani todeni a fekolonna bunbadeni. Muxu wuyaxi yi
biraxi a fɔxɔ ra e nun ɲɔgɔmɛn naxanye yi latikɔnɔnne nun xɛmaan nun
munanfan gɛmɛne maxalima. A yi siga Sulemani fɛma, naxan birin yi a
bɔɲɛni a yi ne fala a xa.
2 Sulemani yi a maxɔdinne birin yabi, sese mi lu a mi naxan yɛba a xa.
3 Saba manga ɲaxanla yi Sulemani a fekolonna to, e nun a banxin naxan
tixi,
4 e nun donseen naxanye yi a tabanla ra e nun a rabilinna muxune ti
kiine nun naxanye yi balon nun minse wanla ra, ne marabɛribane nun a
saraxa gan daxine, a yi naxanye bama Alatala Batu Banxini. Ne yi a kɛnɛn
han a yengin yi bolon.
5 A yi a fala mangan xa, a naxa, “Ɲɔndin nan yi a ra n naxan mɛxi n ma
yamanani lan i ya falane nun i ya fekolonna ma.
6 N mi yi laxi a ra benun n xa fa, n fa a to n yɛɛn na. E mi yi a tagiin yɛtɛɛn
falaxi n xa. N naxan birin mɛxi, i ya fekolonna dangu na ra.

---

* **8:13: 8.13** ***Buru Tetaren Sanla:*** Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərəyaan 12.15 kui. † **8:13: 8.13** ***Bubu Kui Sanla*** fe sɛbɛxi Saraxaraline 23.33-38 kui.

7 Sɛwana i ya muxune xa, sɛwana i ya walikɛne xa naxanye i yɛtagi
waxatin birin, naxanye i ya fekolonna ramɛma.
8 Tantunna Alatala xa, i ya Ala, naxan i malixi, a yi i dɔxɔ a manga gbɛdɛni
alo mangana Alatala xa, i ya Ala. Bayo Isirayila rafan i ya Ala ma, a waxi a
mali feni habadan, nanara a i findixi mangan na Isirayila xun na alogo i xa
kiti kɛndɛn sa tinxinni."
9 Ŋaxalan mangan yi xɛmaan kilo wuli saxan so mangan yii e nun
latikɔnɔnna gbegbe, e nun munanfan gɛmɛne. Latikɔnɔn faɲi munma yi to
nun singen alo Saba manga ɲaxanla naxan so Manga Sulemani yii.
10 Xurami a walikɛne nun Sulemani a walikɛne yi xɛmaan maxalima keli
Ofiri yamanani, ne fan yi fa santali wudin sifa gbegbe ra e nun munanfan
gɛmɛne sa keli Ofiri yi.
11 Manga Sulemani santali wudine findi te seene nan na Alatala Batu
Banxini, e nun te seene mangana banxini, e nun maxaseene, alo kondenne
nun bɔlɔnne maxa se maxane xa. Ne ɲɔxɔn munma yi to nun Yuda yi.
12 Naxan birin yi rafan Saba manga ɲaxanla ma a ne maxɔdin, Manga
Sulemani yi ne so a yii. Manga Sulemani yɛtɛɛn seen naxanye so Saba
manga ɲaxanla yii, ne yi gbo dangu a fa naxanye ra. Na xanbi ra, manga
ɲaxanla nun a walikɛne yi xɛtɛ a yamanani.

Sulemani a nafunle
Mangane Singena 10.14-29

13 Xɛmaan naxan yi fama Sulemani ma ɲɛɛ kedenna bun ma, na gboon yi
sigɛ han kilo wuli mɔxɔŋɛ.
14 Yulaya seene mudun fan yi saxi ne fari e nun seen naxanye yi sa
kelima yire gbɛtɛne yi. Arabi mangane nun yamana kanne fan yi fama
xɛmaan nun gbeti fixɛn na Sulemani xɔn.
15 Manga Sulemani yi yɛ masansan wure lefaan xɛma daxin xungbeen
kɛmɛ firin nafala, xɛmaan kilo sennin nan yi e keden kedenna birin na.
16 A mɔn yi yɛ masansan seen xɛma daxin xurin kɛmɛ saxan nafala,
xɛmaan kilo keden e nun a tagi nan yi e keden kedenna birin na. Banxin
naxan yi xili "Liban fɔtɔnna," a yi sa e sa mɛnni.
17 Mangan yi sama ɲinna rafala manga gbɛdɛ gbeen na a xɛma igen sa a
ma.
18 Tede sennin nan yi manga gbɛdɛn ma e nun san tiden xɛma daxin
keden, a yiine yi a fɔxɔ firinna birin ma, yata sawura firin yi tixi a yiine
fɛma.
19 Yata sawura fu nun firin yitaxunxi tedene fari, sennin yiifanna ma,
sennin yi kɔmɛnna ma. Na ɲɔxɔnna mi yi yamana yo yi.
20 Xɛmaan nan yi Manga Sulemani a igelengenne birin na. Xɛmaan nan yi
Liban fɔtɔn banxin kui muranne birin na. E mi yi sese rafalama wure gbeti
fixɛn na, bayo Manga Sulemani waxatini wure gbeti fixɛn mi yi yatɛxi
munanfan se ra.
21 Kunki gbeene yi Manga Sulemani yii, a yi naxanye rasigama baan xun
ma Xurami a walikɛne yi naxanye ragima. Ŋɛɛ saxan yo ɲɛɛ saxan kunkine
yi xɛtɛma nɛn Isirayila yi, e rafexi xɛmaan nun gbeti fixɛn nun sama ɲinne
nun kudune nun gboxune ra.
22 Manga Sulemani yi dangu bɔxɔn mangane birin na fata a nafulu
kanyaan nun a xaxilimayaan na.

23 Dunuɲa mangane birin yi katama Sulemani to feen na alogo Ala
xaxilimayaan naxan saxi a bɔɲɛni e xa na mɛ.
24 Birin yi fama a sanbane ra, gbeti daxine nun xɛma daxine nun dugine
nun yɛngɛ so seene nun latikɔnɔnne nun soone nun gbaxalone,* a yi na kii
nin ɲɛɛ yo ɲɛɛ.
25 Soo kula wuli naanin nan yi Sulemani yii soone nun yɛngɛ so
wontorone xa, e nun soo wuli fu nun firin, a yi ndee lu a fɛma Yerusalɛn
taani, a yi a dɔnxɛne rasiga taane yi naxanye yi yitɔnxi e xili yi.
26 Fɔlɔ Efirati baan ma, siga Filisitine yamanan ma han sa dɔxɔ Misiran
danna ra, a tan nan yi mɛnne mangane birin xun na.
27 Mangan barakani, gbetin yi gbo ayi Yerusalɛn yi alo gɛmɛne, suman
wudin yi wuya ayi alo burunna xɔdɛ binla naxan yamanan lanbanni.
28 Sulemani a soone yi kelima Misiran nun yamana gbɛtɛye nin.

Sulemani yi faxa
Mangane Singen 11.41-43

29 Manga Sulemani kɛwanle birin, keli a fɔlɔn ma han a raɲanna, ne birin
sɛbɛxi Nabi Natan kɛwali kɛdin kui e nun Silo kaana Axiya nabiya fala kɛdin
kui, e nun Yido fetona a fetone yi lan Nebati a dii Yerobowan ma fe ma.
30 Sulemani ɲɛɛ tonge naanin nan ti mangayani Isirayila birin xun na
Yerusalɛn yi.
31 A to faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma a fafe Dawudaa Taani, a dii
xɛmɛn Robowan yi ti a ɲɔxɔni mangayani.

10

Isirayila kaane yi murutɛ
Mangane Singen 12.1-15

1 Robowan yi siga Siken taani, amasɔtɔ Isirayila kaane birin bata yi fa
Siken yi a findideni mangan na.
2 Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan mɔn yi Misiran yamanan nin, a to a gi
Manga Sulemani bun ma, a sa dɔxɔ dɛnaxan yi. A na xibarune mɛ waxatin
naxan yi, a mɔn yi xɛtɛ sa keli Misiran yi.
3 E yi muxune rasiga a xilideni. Nayi, Yerobowan nun Isirayila yamaan
birin yi fa Robowan fɛma, e yi a fala a xa, e naxa,
4 “I fafe nxu suxi konyiyaan nan na. Iki, xa i tan nde ba na goronna ra nxu
tungunna ma naxan binya alo xun xidi wudina ɲingen ma, nxu tinxi nxu
wali i xa.”
5 Robowan yi e yabi, a naxa, “Ɛ siga, xi saxan na dangu ɛ fa n fɛma.”
Yamaan yi siga.
6 Manga Robowan yi fonne maxɔdin naxanye yi a fafe Sulemani fɛma a
siimayani, a yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ maxadin mundun tiyɛ yamani ito
yabin na?”
7 Fonne yi a fala a xa, e naxa, “Xa i fan e ra, xa i e yisuxu, xa i e yabi fala
faɲine ra, e findima nɛn i ya walikɛne ra habadan.”
8 Koni Robowan mi fonne maxadi xuiin suxu. A yi foningene maxɔdin
naxanye yi a rabilinxi, a lanfane.

* **9:24: 9.24 *Gbaxaloni*** itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi.

9 A yi e maxɔdin, a naxa, “Muxuni ito bata n maxɔdin a n xa ndedi ba
goronna ra e xun ma n fafe e ɲaxankataxi naxan na. Ɛ n maxadima yabin
mundun na n xa a so e yii?”
10 A lanfa foningene yi a fala a xa, e naxa, “Muxune e mawuga nɛn a i fafe
bata e suxu alo konyine, e i maxɔdinxi nɛn a i xa ndedi ba goronna ra e xun
ma. Awa, i lan i xa e yabi i kiini, i naxa,
‘N yii kirin gbo n fafe tagin xa.
11 N fafe bata ɛ konyiyaan naxɔdɔxɔ ayi,
koni, n tan a raxɔdɔxɔma ayi ɛ ma nɛn dangu na ra.
N fafe ɛ tɔrɔ bosaan nan na,
koni n tan ɛ tɔrɔma tanle nan na.’ ”
12 Yerobowan nun yamaan birin yi fa Manga Robowan fɛma xi saxande
lɔxɔni alo mangana a fala kii naxan yi, a naxa, “Xi saxan na dangu, ɛ fa n
fɛma.”
13 Mangan yi ne yabi a xɔdɛxɛn na. Fonne maxadi xuiin naxan ti a xa, a yi
na lu na.
14 A yi e yabi fata foningene maxadi xuiin na, a yi a fala e xa, a naxa,
“N fafe bata ɛ konyiyaan naxɔdɔxɔ ayi,
koni, n tan a raxɔdɔxɔma ayi ɛ ma nɛn dangu na ra.
N fafe ɛ tɔrɔ bosaan nan na,
koni, n tan ɛ tɔrɔma tanle nan na.”
15 Na kiini, mangan mi tin yamana maxandin ma. Marigina Alatala yi feene
liga na kiini alogo a xa a tuli sa xuiin nakamali a naxan tongo Yerobowan
xa, Nebati a dii xɛmɛna, fata Nabi Axiya, Silo kaan na.

Isirayila yamanani taxun fena
Mangane Singen 12.16-19

16 Isirayila kaane to a kolon a mangan mi tinxi e maxandin ma, e yi a fala,
e naxa,
“Sese mi fa en nun Dawuda tagi,
nxu nun Yese a dii xɛmɛni ito mi fa malanxi sese ma!
Isirayila muxune, ɛ xɛtɛ ɛ konne yi!
I tan, Dawuda bɔnsɔnna, iki i ya mangayaan naba i ya yamanani!”
Isirayila kaane birin yi keli mɛnni, e siga e konne yi.
17 Isirayila kaan naxanye lu Yuda taane yi, Robowan lu mangayani ne
nan gbansan xun na.
18 Nayi, Manga Robowan yi Hadoran nasiga naxan yi findixi karahan
walikɛne kuntigin na. Koni Isirayila kaane yi a magɔlɔn, e yi a faxa. Manga
Robowan yi a mafura soɛ yɛngɛ so wontorona nde kui, a yi a gi, a siga
Yerusalɛn yi.
19 Isirayila kaane murutɛ Dawuda bɔnsɔnna xili ma na kii nin han to.

11

Robowan, Yuda Mangana
Mangane Singen 12.21-24

1 Robowan to so Yerusalɛn yi, a yi Yuda bɔnsɔnna muxune malan e nun
Bunyamin bɔnsɔnna muxune, sofa wuli kɛmɛ wuli tonge solomasɛxɛ, alogo
e xa Isirayila bɔnsɔnne yɛngɛ, e yamanan lu Robowan ma nɔɔn bun ma.
2 Koni Alatalaa falan yi fa sayiban Semaya ma, a naxa,
3 “Falan ti Robowan xa, Sulemani a dii xɛmɛna, Yuda mangana, e nun
Isirayila kaane birin Yuda nun Bunyamin yi, i yi a fala e xa, i naxa,

4 ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ nama fa Isirayila kaane yɛngɛ, naxanye findixi ɛ ngaxakedenne ra. Ɛ tan birin xa xɛtɛ ɛ konne yi, amasɔtɔ feni ito fataxi n tan nan na.’ ” E yi Alatalaa falane suxu, e yi xɛtɛ Yerobowan yɛngɛn fɔxɔ ra.
5 Robowan yi dɔxɔ Yerusalɛn yi. A yi taa makantanxina ndee ti Yuda yi.
6 A yi Bɛtɛlɛmi nun Etami nun Tekowa taane ti,
7 e nun Beti-Suru nun Soko nun Adulan,
8 e nun Gati nun Maresa nun Sifi,
9 e nun Adorayin nun Lakisi nun Aseka,
10 e nun Sora nun Ayalɔn nun Xebiron taane Yuda nun Bunyamin yamanane yi. Ne nan findi taa rakantanxine ra.
11 Robowan yi na taane rabilin yinne ra e nun donse ramaradene, e nun turen nun manpana.
12 Yɛ masansan wure lefane nun tanbane yi na taane birin yi, a yi ne findi taa sɛnbɛmane ra. A tan nan gbee yi Yuda nun Bunyamin ra.
13 Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yi Isirayila yamanani, ne fan yi fa kafu Robowan ma.
14 Lewine yi e konna nun e seene rabɲin, e siga Yuda nun Yerusalɛn yi, bayo Yerobowan nun a diine bata yi tondi e xa wali Alatala xa.
15 Yerobowan yi kide kiine sugandi alogo e xa saraxane ba taan kidene yi kɔtɔ sawurane nun ɲinge dii sawurane xa, a naxanye rafala.
16 Bɔnsɔnna naxanye birin yi Isirayila yamanani, naxanye yi Alatala fenma, Isirayilaa Ala, ne yi bira Lewine fɔxɔ ra siga Yerusalɛn yi alogo e xa sa saraxane ba Alatala xa, e benbane Ala.
17 Na yi a liga Yuda yamanan yi sɛnbɛ sɔtɔ, e yi Sulemani a dii xɛmɛn Robowan mali ɲɛɛ saxan, bayo e lu nɛn tinxinni Dawuda nun Sulemani a kiraan xɔn ɲɛɛ saxan.

Robowan ma denbayana fe

18 Robowan yi Mahalati futu. Mahalati fafe nan yi Dawudaa dii xɛmɛn Yerimoti ra, a nga yi xili Abixali, Eliyabi a dii tɛmɛna, Yese a mamandenna.
19 Mahalati yi dii xɛmɛne bari a xa, Yewusi nun Sɛmaraya nun Sahan.
20 Ba na ra, a mɔn yi Abisalomi a dii tɛmɛn Maka futu. A yi Abiya nun Atayi nun Sisa nun Selomiti sɔtɔ a xa.
21 Abisalomi a dii tɛmɛn Maka yi rafan Robowan ma dangu a ɲaxalan bonne nun a konyi ɲaxanle birin na.* Ɲaxalan futuxin fu nun solomasɛxɛ nan yi a yii e nun konyi ɲaxalan tonge sennin naxanye findi a ɲaxanle ra, a yi dii xɛmɛ mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ sɔtɔ e nun dii tɛmɛ tonge sennin.
22 Robowan yi tide singen so Makaa dii xɛmɛna Abiya yii, a yi a findi kuntigin na a diine birin xun na, bayo a yi waxi a findi feni mangan nan na.
23 Robowan yi xaxinla sɔtɔ, a yi a dii xɛmɛne raxuya ayi Yuda nun Bunyamin yamanan xun xɔn taa rakantanxine birin yi. A yi donse gbegbe so e yii, a yii ɲaxalan wuyaxi futu e xa.

12

Misiran mangan Sisaki yi Yerusalɛn yɛngɛ
Mangane Singen 14.25-28

* **11:21: 11.21 *Konyi ɲaxanle*** sariyan sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra.

1 Robowan to yelin findɛ mangan na, a sɛnbɛn sɔtɔ, e nun Isirayila kaane
birin yi Alatalaa sariyan nabeɲin.
2 Bayo e mi yi tinxinxi Alatala yɛɛ ra yi, Misiran mangan Sisaki yi keli
Yerusalɛn xili ma, Robowan ma mangayaan ɲɛɛ suulundeni.
3 Yɛngɛ so wontoron wuli keden kɛmɛ firin e nun soo ragiin muxu wuli
tonge sennin nan yi a yii, e nun sofa wuyaxi, Libiya kaane nun Sudan
kaane nun Suki kaane nun Kusi kaan naxanye bira a fɔxɔ ra keli Misiran
yamanani.
4 A yi Yuda taa rakantanxine suxu siga han Yerusalɛn.
5 Nayi, Nabi Semaya yi fa Robowan nun Yuda kuntigine fɛma Yerusalɛn
yi, e yi malanxi dɛnaxan yi Sisaki yɛngɛdeni. A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala
ito nan falaxi, a naxa, ‘Bayo ɛ bata ɛ mɛ n na, n fan bata n mɛ ɛ ra, n yi ɛ so
Sisaki yii.’ ”
6 Isirayila kuntigine nun mangan yi e ti e yulubine ra, e yi a fala, e naxa,
“Yoona Alatala xa.”
7 Alatala to a to a e bata e yɛtɛ magodo, Alatala yi falan ti Semaya xa, a
naxa, “Bayo e bata e yɛtɛ magodo, n mi fa e halagima sɔnɔn, n na e ratanga
fɛrɛn fima e ma nɛn benun waxati, n ma xɔlɔn mi fa Yerusalɛn lima sɔnɔn
fata Sisaki ra.
8 Koni e luma nɛn Sisaki a nɔɔn bun, alogo e xa a kolon fa fala, wanla n tan
xa e nun wanla dunuɲa mangane xa, ne keden mi a ra.”
9 Misiran mangan Sisaki yi siga Yerusalɛn xili ma. A yi Alatala Batu
Banxini nafunle birin tongo, e nun manga banxin daxine. A yɛ masansan
wure lefa xɛma daxine tongo Sulemani naxanye rafala.
10 Nayi, e ɲɔxɔ yibirana, Manga Robowan yi yɛ masansan wure lefaan
sula daxina ndee rafala, sofaan naxanye yi manga banxin dɛɛne kantanma,
a yi e taxu ne kuntigine ra.
11 Waxatin birin mangan nɛma yi sigama Alatala Batu Banxini, sofane yi
yɛ masansan wure lefane xalima nɛn mangan fɛma. Na xanbi ra, e mɔn yi
xɛtɛ e ra e kantan ti banxini.
12 Bayo Robowan bata yi a yɛtɛ magodo, Alatala mi fa lu xɔlɔxi a ma, alogo
a nama a halagi. Fe faɲina nde mɔn yi Yuda yi nun.

Mangane Singen 14.21-24

13 Robowan yi a mangayaan liga Yerusalɛn yi sɛnbɛmayani. Robowan
findi mangan na a ɲɛɛ tonge naanin e nun kedenden nan ma, a yi ɲɛɛ fu nun
solofere ti mangayani Yerusalɛn yi, Alatala taan naxan sugandi Isirayila
bɔnsɔnne birin xa, alogo a xinla xa lu a yi. A nga yi xili nɛn Nama, Amonin
nan yi a ra.
14 Robowan fe ɲaxin nan liga, bayo a mi a ragidi a bɔɲɛni, a xa Alatala fen.

Mangane Singen 14.29-31

15 Robowan ma kɛwanle, keli a fɔlɔn ma han a raɲanna, ne sɛbɛxi Nabi
Semayaa kɛdine kui e nun fetoon Yido a kɛdine kui. Yɛngɛn yi Robowan
nun Yerobowan tagi yɛyɛ.
16 Robowan yi faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani. A dii xɛmɛna Abiya
yi ti a ɲɔxɔni mangayani.

13

Abiya, Yuda Mangana
Mangane Singen 15.1-2

1 Yerobowan ma mangayaan ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛden na, Abiya yi findi
mangan na Yuda xun na.
2 A yi a mangayaan liga Yerusalɛn yi ɲɛɛ saxan. A nga yi xili nɛn Mikahu,
Yuriyeli a dii tɛmɛna nde, naxan yi kelixi Gibeya taani.
Yɛngɛn so nɛn Abiya nun Yerobowan tagi.
3 Yɛngɛ so sɛnbɛmane nan yi Abiya yii, sofa wuli kɛmɛ naanin nan yi a yii.
Yerobowan tan yi kata, a yi sofa kɛndɛn muxu wuli kɛmɛ solomasɛxɛ sɔtɔ.
4 Abiya yi te Sɛmarayin geyaan fari Efirami geya yireni. Abiya yi keli, a
gbelegbele, a naxa, “Ɛ tuli mati n na, Yerobowan nun Isirayila kaane birin!
5 Ɛ mi a kolon ba fa fala a Alatala, Isirayilaa Ala bata Isirayila mangayaan
so Dawuda nun a diine yii layirin xɔn naxan mi kalɛ mumɛ?
6 Koni Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan, Dawudaa dii xɛmɛn Sulemani a
kuntigina nde bata yi murutɛ a kanna xili ma.
7 Fuyantenna ndee bata yi e malan a fɛma. E yi murutɛ Robowan xili ma.
Sulemani a dii xɛmɛn Robowan yi dii ɲɔrɛyani waxatin naxan yi, a munma
yi xaxili sɔtɔ singen, a sɛnbɛn mi yi na a xa e yɛngɛ.
8 Iki, ɛ waxi Alatalaa yamanan yɛngɛ feni, dɛnaxan Dawudaa diine yii.
Sofa gali gbeen nan ɛ ra, ɲinge dii sawura xɛma daxine ɛ yii, Yerobowan
naxanye rafalaxi ɛ xa, e findi ɛ alane ra.
9 Koni, ɛ bata Alatalaa saraxaraline kedi, Harunaa dii xɛmɛne nun Lewi
bɔnsɔnna muxune, ɛ yi saraxaraline fen ɛ yɛtɛ xa alo yamanan bonne.
Naxan yo na fa ɲinge diin nun konton solofere ra alogo a xa findi kide kiin
na, na nɔɛ findɛ kide kiin na ɛ wule alane xa.
10 Koni Alatala nan nxu tan ma Ala ra, nxu nun mi nxu mɛxi a ra.
Harunaa dii xɛmɛne nan Alatalaa saraxaraline ra, Lewine fan walima e
fɛma.
11 Xɔtɔnna nun ɲinbanna, lɔxɔ yo lɔxɔ, nxu saraxa gan daxine bama
Alatala xa, nxu yi wusulanna gan a xa, nxu yi burun sa Alaa tabanla ra, nxu
lɛnpu xɛma daxine radɛgɛ ɲinbari yo ɲinbari. Nxu Alatalaa yamarine suxi,
nxɔ Ala. Koni, ɛ tan bata ɛ mɛ a ra.
12 Ala, nxɔ Ala nun a saraxaraline nxu xɔn, e dɔxi nxu xun na. Ala
saraxaraline yɛtɛɛn xɔtane fema nɛn alogo yamaan xa keli, siga yɛngɛni ɛ
xili ma. Isirayila kaane, ɛ nama Alatala yɛngɛ, ɛ benbane Ala, amasɔtɔ ɛ mi a
nɔɛ mumɛ!”
13 Abiya mɔn yi fala tiini, Yerobowan yi a sofa ganla nde rasiga Yuda sofa
ganle xanbi ra alogo ndee xa lu e yɛɛ ra, ndee yi lu e xanbi ra.
14 Yuda sofane yi xɛtɛ e xanbi ra. Koni, e yi a to a yɛngɛn yi e yɛɛ ra, a yi e
xanbi ra, e yi Alatala maxandi, saraxaraline yi yɛngɛ so xɔtaan fe.
15 Yuda sofane yi gbelegbele. Na to liga, Ala yi Yerobowan nun Isirayila
kaane birin kedi Abiya nun Yuda kaane yɛɛ ra.
16 Isirayila sofane yi e gi Yuda sofane bun ma. Ala yi a liga Yuda sofane yi
Isirayila sofane nɔ.
17 Abiya nun a muxune yi Isirayila kaane kasari, e yi muxu wuli kɛmɛ
suulun faxa Isirayila sofane yɛ.
18 Yuda sofane yi Isirayila sofane nɔ na waxatini, amasɔtɔ e yi laxi Alatala
nan na, e benbane Ala.
19 Abiya yi lu Yerobowan sagatanɲɛ, a yi a taana ndee tongo a yii, Betɛli
nun a rabilinna taane, Yɛsana nun a rabilinna taane nun Eferon nun a
rabilinna taane.
20 Fanga mi fa lu Yerobowan na Abiya waxatini. Dɔnxɛn na, Alatala mɔn
yi a yɛngɛ, a yi a faxa.

21 Koni Abiya tan sɛnbɛn sɔtɔ nɛn. A yi ɲaxalan fu nun naanin futu. A yi dii xɛmɛ mɔxɔŋɛn nun firin sɔtɔ e nun dii tɛmɛ fu nun sennin.

Mangane Singen 15.7-8

22 Abiya kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga e nun a falane, ne birin sɛbɛxi Nabi Yido a kɛdine kui.
23 Abiya yi faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani. A dii xɛmɛna Asa yi ti a ɲɔxɔni mangayani. Yamanan yi lu bɔŋɛ xunbenli a waxatini ɲɛɛ fu.

14

Asa, Yuda Mangana
Mangane Singen 15.11-12

1 Naxan yi fan, a tinxin Alatala yɛɛ ra yi, a Ala, Asa yi na liga.
2 A yi ala gbɛtɛne saraxa gandene kala e nun taan kidene, a ne kala, a kide gɛmɛne yibɔ, a yi Asera kide gbindonne rabira.
3 A yi yamarin fi Yuda kaane xa a e xa lu Alatala fɔxɔ ra, e benbane Ala, e yi a sariyane nun a yamarine suxu.
4 A yi taan kidene nun wusulan gandene ba Yuda taane birin yi, yamanan yi lu bɔŋɛ xunbenli a waxatini.
5 A yi taa rakantanxine ti Yuda yi, yamanan yi lu bɔŋɛ xunbenli, muxu yo mi a yɛngɛ na waxatini, amasɔtɔ Alatala bɔŋɛ xunbenla fi nɛn a ma.
6 A yi a fala Yuda kaane xa, a naxa, “En taani itoe ti, en yi e rabilin yinne ra, dɛ balan daxine naxanye ma. Yamanan mɔn en gbeeyani iki, amasɔtɔ en bata Alatala fen, en ma Ala, a yi bɔŋɛ xunbenla fi en ma yiren birin yi.” Nayi, e yi taane ti, e sabati.
7 Sofa wuli kɛmɛ saxan nan yi Asa yii Yuda yi. Yɛ masansan wure lefaan nun tanban yi e birin yii. Sofa wuli kɛmɛ firin wuli tonge solomasɛxɛ nan keli Bunyamin bɔnsɔnni, yɛ masansan wure lefa xurudine nun xalimakunle yi e yii, sofa kɛndɛn nan yi e birin na.
8 Kusi kaan Sera nun a ganla muxu miliyɔn keden yi keli e xili ma, e nun yɛngɛ so wontoro kɛmɛ saxan, e yi siga han Maresa taani.
9 Asa yi mini a ralandeni, e nun a ganla yi ti yɛngɛ so kii ma Sefata lanbanni Maresa dɛxɔn.
10 Asa yi Alatala maxandi, a Ala, a naxa, “Alatala, i nɔɛ sɛnbɛtaren maliyɛ nɛn alo sɛnbɛ kanna. Fa nxu mali, Alatala, nxɔ Ala. Amasɔtɔ nxu yengi i tan nan ma, anu nxu faxi i xinla nin gali gbeeni ito xili ma. Alatala, i tan nan nxɔ Ala ra. I nama tin muxu yo xa nxu nɔ.”
11 Alatala yi Kusi kaane nɔ Asa nun Yuda kaane xa, Kusi kaane yi e gi.
12 Asa nun a ganla yi e kedi han Gerari taani, Kusi kaa wuyaxi yi faxa, fayida muxe mi lu, amasɔtɔ e halagi nɛn Alatala nun a ganla yɛtagi. Asa nun a yamaan yi se wuyaxi tongo.
13 E yi Gerari rabilinna taane birin halagi, bayo e muxune birin bata yi gaxu Alatala yɛɛ ra, e yi se wuyaxi tongo.
14 E yi xuruse kulane fan kala, e yi xuruse xunxuri wuyaxi tongo e nun ɲɔgɔmɛne. Na xanbi ra, e yi xɛtɛ Yerusalɛn yi.

15

Asa

1 Alaa Nii Sariɲanxin yi godo Odɛdi a dii xɛmɛna Asari ma.

2 A yi siga Asa fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Asa nun ɛ tan Yuda kaane
nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune, ɛ tuli mati n na. Alatala ɛ xɔn xa ɛ lu a
fɔxɔ ra. Xa ɛ a fen, ɛ a toma nɛn, koni xa ɛ xun xanbi so a yi, a mɛma nɛn ɛ ra.
3 Xabu waxati xunkuye, Isirayila kaane lu nɛn, e mi bira Ala yɛtɛɛn fɔxɔ ra,
saraxarali mi yi na naxan yi e xaranɲɛ, sariya fan mi yi na.
4 Koni, e xɛtɛ nɛn Alatala ma, Isirayilaa Ala, e tɔrɔ waxatini, e yi a fen, a yi
a yɛtɛ yita e ra.
5 Na waxatini, muxune mi yi sigama sigatini bɔɲɛ xunbenli, bayo
kɔntɔfinle yi yamanan birin yi.
6 Siyane yi kelima siyane xili ma, taane yi keli taane xili ma, amasɔtɔ Ala
bata yi ɲaxankatan sifan birin nagodo e ma.
7 Koni iki, ɛ tan xa ɛ sɔbɛ so, ɛ nama xadan, amasɔtɔ ɛ kɔntɔnna sɔtɔma
nɛn.”
8 Manga Asa to na nabiya falane mɛ, Nabi Asari naxan ti, Odɛdi a dii
xɛmɛna, Asa yi a sɔbɛ so, a yi suxurene ba Yuda yamanan nun Bunyamin
yamanan birin yi, e nun a taan naxanye tongo Efirami geya yireni. A yi
Alatalaa saraxa ganden nafala, naxan yi Alatala Batu Banxin so dɛɛn
palaan yɛtagi.
9 A yi Yuda kaane nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune birin malan e nun
muxun naxanye sa kelixi Efirami bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna nun
Simeyɔn bɔnsɔnna yɛ, e fa dɔxɔ Yuda yamanani, bayo Isirayila kaan wuyaxi
bira nɛn Asa fɔxɔ ra, e to a to a Alatala, a Ala yi a xɔn.
10 Asaa mangayaan ɲɛɛ fu nun suulunden kike saxandeni, e birin yi e
malan Yerusalɛn yi.
11 Na lɔxɔni, e fa xuruseen naxanye ra keli yɛngɛni, e yi ne birin ba
saraxan na Alatala xa, ɲinge kɛmɛ solofere e nun yɛxɛɛ wuli solofere.
12 E yi layirin xidi a e xa Alatala fen, e benbane Ala, e bɔɲɛn nun e niin
birin na.
13 Xa naxan yo mi Alatala fen, Isirayilaa Ala, muxudin nun muxu gbeena,
xɛmɛn nun ɲaxanla, na kanna yi lan nɛn a faxa.
14 E yi e kɔlɔ Alatala xa e xuini texin na, e nun butu xuiin nun xɔta xuini.
15 Yuda kaane birin yi sɛwa na kɔlɔna fe ra, bayo e layirin xidi e bɔɲɛn
birin nan na, e yi Alatala fen sɛwani, a yi a yɛtɛ yita e ra. Alatala yi bɔɲɛ
xunbenla fi e ma yamanan birin yi.
Mangane Singen 15.13-15
16 Manga Asa yi a mame Makaa ɲaxalan mangaya tiden ba a yii, amasɔtɔ
a bata yi Asera kide gbindonna bitin. Asa yi na gbindonna rabira, a yi a gan
Kedirɔn lanbanni.
17 Koni, Asa mi taan kidene kala Isirayila yi, hali a to yi Ala fɔxɔ ra a bɔɲɛn
ma feu, a siimayaan birin yi.
18 A fafe bata yi seen naxanye dɛntɛgɛ Ala xa e nun a tan yɛtɛɛn bata yi
naxanye dɛntɛgɛ Ala xa, a yi ne birin maxali Ala Batu Banxini, gbeti fixɛn
nun xɛmaan nun se sifa wuyaxi.
19 Yɛngɛ mi so Yuda yi han Asaa mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun
suulundena.

16

Asa yi yɛngɛn nakeli Basa xili ma
Mangane Singen 15.16-22

1 Asaa mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun sennindeni, Isirayila manga
Basa yi siga Yuda xili ma, a yi Rama taan sɛnbɛ so alogo a xa kiraan bolon
Manga Asa ma Yuda yi.
2 Gbeti fixɛn nun xɛmaan naxan yi Alatalaa nafulu ramaraden nun
mangana nafulu ramaradeni, Asa yi ne tongo, a yi e rasiga Damasi taani
alogo e xa so Arami manga Ben-Hadada yii.
3 A mɔn yi xɛraan nasiga a faladeni, a naxa, “Layirin xa xidi i tan nun n
tan tagi, alo a lu n fafe nun i fafe tagi kii naxan yi. Nanara, n bata xɛmaan
nun gbeti fixɛn nasiga i ma. Nayi, sa layirin kala ɛ nun Isirayila mangan
Basa tagi, alogo a xa a makuya n na.”
4 Ben-Hadada yi tin Manga Asa xuiin ma, a yi a gali kuntigine rasiga
Isirayila taane xili ma, a yi Iyon taan nɔ e nun Dan nun Abeli-Mayin, e nun
Nafatali taane birin seene yi ramarama dɛnaxanye yi.
5 Basa to na mɛ, a yi ba Rama taan tiyɛ.
6 Nayi, Manga Asa yi Yuda kaane birin xili, e yi gɛmɛne nun wudine
maxali Manga Basa naxanye malan Rama taan sɛnbɛ so feen na, Asa yi ne
rawali Geba nun Misipa taane tideni.

Asa yi Xanani sa kasoon na

7 Na waxatini, Xanani yi siga Asa fɛma, Yuda mangana. Fetoon nan yi
Xanani ra. A yi a fala Asa xa, a naxa, “Bayo, i bata i yigi sa Arami mangani, i
mi i yigi saxi Alatala yi, i ya Ala, i bata fula Arami mangana ganla ra.
8 Kusi kaane nun Libiya kaane gali gbeen to malan waxati danguxine yi, e
nun wontorone nun soo ragi wuyaxine, Alatala ne so nɛn i yii, bayo i yigi sa
nɛn a yi.
9 Alatala dunuɲa yiren birin yitoma, a xa na muxune fen naxanye bɔɲɛn
mumɛɛn luxi a xa, alogo a xa e sɛnbɛ so. I bata xaxilitareyaan liga feni ito yi,
bayo fɔlɔ to ma, i soma nɛn yɛngɛne yi.”
10 Asa yi xɔlɔ fetoon ma han, a yi a sa kasoon na, amasɔtɔ a yi xɔlɔxi a ma
lan na feen ma. Na waxatin yɛtɛni, Asa yi a yamaan muxuna ndee
ɲaxankata fɔlɔ.

Asaa mangayaan danna
Mangane Singen 15.23-24

11 Asa kɛwanle, keli a fɔlɔn ma han a raɲanna, ne sɛbɛxi Yuda nun
Isirayila mangane kɛdine kui.
12 Manga Asaa mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun solomanaaninden na,
fure ɲaxin yi Asa sanne suxu, koni hali a to yi furaxi, a mi Alatala fen, a lu
seribane nan tun fenɲɛ.
13 Asa yi faxa a mangayaan ɲɛɛ tonge naanin e nun kedenna ma.
14 E yi a maluxun a gaburu gexin na, a naxan ge Dawudaa Taani. E yi a sa
sadena nde ma naxan yi maxidixi se faɲine ra, e ture xiri ɲaxumɛn so a ma
alo a yi lan kii naxan yi, e yi wusulan gbegbe gan a binya feen na.

17

Yosafati, Yuda Mangana

1 Asaa dii xɛmɛn Yosafati yi dɔxɔ a ɲɔxɔni mangayani. A yi sɛnbɛn sɔtɔ
Isirayila xili ma.

2 A yi sofane rasiga Yuda taa rakantanxine birin yi, a yi yamana kanne dɔxɔ a yamanani, e nun a fafe Asa taan naxanye birin tongo Efirami kaane yii.
3 Alatala yi lu Yosafati xɔn, bayo a lu nɛn a benba Dawudaa kiraan xɔn. A mi Baali suxuren batu,
4 a a fafe a Ala batu nɛn, a yi a yamarine suxu. Isirayila kaane yi naxan ligama, a tan mi tin na ma.
5 Alatala yi a mangayaan sɛnbɛ so, Yuda kaane birin yi fama nɛn finmaseene ra Yosafati xɔn. A yi nafunla nun binye gbeen sɔtɔ.
6 A yi lu Alatala batu dɛxunni, na nan a liga, a yi taan kidene kala, a yi Asera kide gbindonne birin naxɔri Yuda yi.
7 A mangayaan ɲɛɛ saxanden ma, a yi a kuntigini itoe rasiga Yuda taane yi e muxune xarandeni: Ben-Xayili nun Abadi nun Sakari nun Natanɛli e nun Mikahu.
8 A yi Lewi bɔnsɔnna muxuna ndee fan nasiga e fɔxɔ ra: Semaya nun Netaniya nun Sebadiya nun Asahɛli nun Semiramoti nun Yɛhonatan nun Adoniya nun Tobiya e nun Tobadoniya. Saraxarali firin fan yi e fɔxɔ ra: Elisama nun Yehorami.
9 E yi sa Yuda kaane xaran sariyane ma naxanye sɛbɛxi Alatalaa sariya kɛdin kui. E yi Yuda birin yisiga yamaan xarandeni.

Yosafati sɛnbɛn naxan sɔtɔ

10 Alatala yɛɛragaxun yi Yuda yamanan nabilinna taane birin suxu, e mi susu Yosafati yɛngɛ.
11 Filisitine yi fa gbeti fixɛn nun se wuyaxi ra Yosafati xɔn, Arabune yi fa konton wuli kɛmɛ solofere kɛmɛ solofere ra e nun kɔtɔ wuli kɛmɛ solofere kɛmɛ solofere.
12 Yosafati a mangayaan yi lu sabatɛ kati. A yi taa makantanxine nun se ramaradene ti Yuda yamanani.
13 Se gbegbe yi ramaraxi a xɔn Yuda taane yi, e nun sofa kɛndɛne Yerusalɛn yi.
14 E yatɛne ni i ra bɔnsɔn yɛɛn ma:
Yuda bɔnsɔnni, Adena, gali kuntigin yi sofa wuli kɛmɛ saxan nan xun na.
15 Gali kuntigin Yehoxanan nan fan yi tugunxi na ra, a yi sofa wuli kɛmɛ firin wuli tonge solomasɛxɛ nan xun na.
16 Sikiri a dii xɛmɛna Amasiya fan yi tugunxi na ra, naxan a yɛtɛ dɛntɛgɛ Alatala xa, a yi sofa wuli kɛmɛ firin nan xun na.
17 Bunyamin bɔnsɔnni, Eliyada, sofa kɛndɛn yi sofa wuli kɛmɛ firin nan xun na naxanye yi xalimakunla wolima.
18 Gali kuntigin Yehosabadi fan yi tugunxi na ra, a yi sofa wuli kɛmɛ wuli tonge solomasɛxɛ nan xun na.
19 Sofaan naxanye yi walima mangan xa ne nan itoe ra, mangan naxanye rasiga Yuda taa rakantanxine yi.

18

Yosafati nun Axabi
Mangane Singen 22.1-4

1 Yuda mangan Yosafati yi binyen nun nafunla sɔtɔ, e nun Manga Axabi yi findi bitanmane ra.
2 Ɲɛɛ dando to dangu, a yi siga Axabi fɛma Samari taani, Axabi yi yɛxɛɛ wuyaxi nun ɲinge wuyaxi kɔɛ raxaba Yosafati nun a fɔxɔrabirane donseen

na. Na xanbi ra, a yi a fala Yosafati xa, a e birin xa siga Ramoti kaane yɛngɛdeni Galadi yamanani.
3 Axabi, Isirayila mangan yi a fala Yuda mangan Yosafati xa, a naxa, “I sigɛ n fɔxɔ ra Ramoti taani Galadi yamanani yɛngɛ sodeni ba?” Yosafati yi a yabi, a naxa, “I tan nun n tan birin keden, n ma yamaan nun i ya yamana, nxu birama nɛn i fɔxɔ ra siga yɛngɛni.”

Waliyine yi nɔ sɔtɔna fe fala
Mangane Singen 22.5-12

4 Koni, Yosafati mɔn yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Alatala maxɔdin singen.”
5 Nayi, Isirayila mangan yi waliyine malan, kɛmɛ naanin ɲɔxɔn, a yi a fala e xa, a naxa, “En lan en sa yɛngɛn so Ramoti taani Galadi yamanani ba hanma en nama a liga?” E yi a yabi, e naxa, “Ala a soma nɛn mangan yii.”
6 Koni, Yosafati yi a maxɔdin, a naxa, “Alatalaa nabi yo mi fa be yi, en nɔɛ Alatala maxɔdinɲɛ naxan xɔn?”
7 Axabi, Isirayila mangan yi Yosafati yabi, a naxa, “Keden mɔn na Alatala gbeen na, koni a mi rafan n ma, amasɔtɔ a fe ɲaxin nan tun falama n xa, a faɲin mi na mumɛ! A xili Mikahu, Yimilaa dii xɛmɛna.” Yosafati yi a fala a xa, a naxa, “Mangan nama falan ti na kiini.”
8 Nayi, Isirayila mangan yi kuntigi keden xili, a naxa, “Fa Mikahu ra iki sa, Yimilaa dii xɛmɛna.”
9 Isirayila mangan nun Yuda mangan Yosafati birin yi dɔxi lonna ma Samari taan so dɛɛn na, e mangaya gbɛdɛne yi, e maxidixi e mangaya dugine yi. Waliyine birin yi waliyiyaan nabama e yɛtagi.
10 Sedeki, Kenan ma dii xɛmɛn bata yi wure fenne rafala, a yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I Arami kaane bɔnbɔma fenni itoe nan na han i yi e raxɔri.’ ”
11 Waliyine birin yi feene fala, e naxa, “Siga Ramoti taani Galadi yamanani. I nɔɔn sɔtɔma nɛn, Alatala a soma nɛn mangan yii.”

Nabi Mikahu yi xunsinna fe fala
Mangane Singen 22.13-28

12 Xɛraan naxan siga Mikahu xilideni, na yi a fala a xa, a naxa, “Waliyine birin bata lan a ma, e fe faɲine fala mangan xa, i yitɔn i siga alo e tan. I fan yi sa fe faɲin fala!”
13 Koni Mikahu yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, n ma Ala na naxan fala n xa, n na nan falama mangan xa.”
14 Mikahu to fa mangan fɛma, mangan yi a maxɔdin, a naxa, “En lan en sa Ramoti taan yɛngɛ Galadi yamanani ba hanma en nama a liga?” Mikahu yi a yabi, a naxa, “Siga, i nɔɔn sɔtɔma nɛn. Mɛn kaane soma nɛn i yii.”
15 Koni, mangan yi a fala a xa, a naxa, “N na i rakɔlɛ Alatala yi sanɲa ma yoli fa fala i xa ɲɔndin nan gbansanna fala n xa?”
16 Mikahu yi a yabi, a naxa, “N bata Isirayila yamaan birin to xuyaxi ayi geyane fari, alo xuruseen naxanye kantan muxu mi na. Alatala mɔn yi fa a fala, a naxa, ‘Kan mi fa muxuni itoe ma, birin xa xɛtɛ a konni bɔɲɛ sani!’ ”
17 Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, “N mi yi a fala i xa? A mi fe faɲin falama n xun ma mumɛ! A fe ɲaxin nan tun falama.”
18 Nayi, Mikahu mɔn yi a fala, a naxa, “I tuli mati Alatalaa falan na. N bata Alatala to dɔxi a mangaya gbɛdɛni, maleka ganla tixi a yiifanna nun a kɔmɛnna ma.

19 Alatala naxa, ‘Nde Isirayila mangan mayendenma, Axabi, alogo a xa
siga Ramoti taan yɛngɛdeni Galadi yamanani, a faxa?’ Malekana ndee na
falana nde ti, ndee yi gbɛtɛ fala.
20 Nayi, malekana nde yi fa ti Alatala yɛtagi, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N tan
nɔɛ a mayendenɲɛ nɛn.’ Alatala yi a fala a xa, a naxa, ‘Kiin mundun yi?’
21 A yi a yabi, a naxa, ‘N minima nɛn, n wulen naso a waliyine birin dɛ.’
Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘I a mayendenma nɛn, i yi a nɔ. Siga, i sa na liga.’
22 Iki, waliyiin naxanye be, Alatala bata wulen naso ne birin dɛ. Alatala
bata a ragidi a xa ɲaxankatan nafa i ma.”
23 Nayi, Kenan ma dii xɛmɛn Sedeki yi a maso, a Mikahu dɛɛn garin, a yi a
magele, a naxa, “Alatalaa malekan minixi kiraan mundun xɔn, keli n tan yi,
a wule falan ti i xa?”
24 Mikahu yi a yabi, a naxa, “I na i luxun konkon kui i ya banxini lɔxɔn
naxan yi, i a kolonma nɛn.”
25 Isirayila mangan yi a fala, a naxa, “Mikahu suxu, i siga a ra Amɔn fɛma,
Samari taan kuntigina, e nun Yowasa, mangana dii xɛmɛna.
26 I yi a fala e xa, i naxa, ‘Mangana ito nan falaxi, a naxa a ɛ xa xɛmɛni ito
sa kasoon na, ɛ yi a balo buru xaren nun igen na, han n yi xɛtɛ kɛndɛyani.’ ”
27 Mikahu yi a fala, a naxa, “Xa i xɛtɛ kɛndɛyani, nayi Alatala mi falan tixi
n tan yi.” A mɔn yi a fala, a naxa, “Ɛ tan yamaan birin xa ɛ tuli mati.”

Manga Axabi yi faxa yɛngɛni
Mangane Singen 22.29-35

28 Isirayila mangan nun Yosafati, Yuda mangan yi siga Ramoti taani
Galadi yamanani.
29 Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, “N xa n maxidi alo muxu
gbɛtɛ, n siga yɛngɛni, koni i tan xa, i maxidi i ya mangaya dugine yi.” Nayi,
Isirayila mangan yi a maxɛtɛ, a siga yɛngɛni.
30 Arami mangan bata yi yamarini ito fi a yɛngɛ so wontoro kuntigine ma,
a naxa, “Ɛ nama muxu yo yɛngɛ fɔ Isirayila mangan tun.”
31 Yɛngɛ so wontoro kuntigine Yosafati to waxatin naxan yi, e yi a fala, e
naxa, “Isirayila mangan nan ito ra.” E maso a ra, e xa a yɛngɛ. Koni, Yosafati
yi xinla ti a mali feen na. Alatala yi a mali, a yi Yosafati ratanga ne ma.
32 Yɛngɛ so wontoro kuntigine to a to Isirayila mangan mi yi a ra, e yi e
masiga a ra.
33 Anu, xɛmɛna nde yi a xanla woli a xunna ayi, a Isirayila mangan fatin
mageli yirena nde li makantan se mi yi dɛnaxan yi. Naxan yi mangana
wontoron nagima, mangan yi a fala na xa, a naxa, “I firifiri, i n namini
yɛngɛ soden fari ma, amasɔtɔ n bata maxɔlɔ.”
34 Yɛngɛn yi ɲaxu ayi na lɔxɔni. Isirayila mangan tixin yi lu a yɛngɛ so
wontoron kui, a yi a digan a yi Arami kaane yɛtagi han ɲinbanna ra, a yi
faxa soge godon na.

19

Yosafati yi kitisane dɔxɔ Yuda yi

1 Yuda mangan Yosafati yi xɛtɛ bɔɲɛ xunbenli Yerusalɛn yi.
2 Fe toon Yehu, Xanani a dii xɛmɛn yi mini a ralandeni. A yi a fala Yosafati
xa, a naxa, “I muxu ɲaxin maliin nanfera? Alatala yaxune rafan i tan ma
ba? Na ma, Alatala bata xɔlɔ i ma.

3 Koni hali na, fe faɲina nde mən i yi, bayo, i bata Asera kide gbindonne raxəri i ya yamanani, i yi Alaa falan suxu.”
4 Manga Yosafati yi lu Yerusalɛn yi. Na waxatini, a yi lu yamanani sigɛ, keli Bɛriseba taan ma siga han Efirami geya yirena, a falama Isirayila kaane xa, a e xa fa Alatala ma, e benbane Ala.
5 A yi kitisane dəxə Yuda yamanan taa rakantanxine birin yi.
6 A yi a fala kitisane xa, a naxa, “Ɛ a liga ɛ yeren ma, amasətə ɛ mi kitin sama muxune xan xili yi, koni ɛ a sama Alatala nan xili yi. A tan yɛtɛɛn luma nɛn ɛ xən ɛ nɛma kitin bolonɲɛ waxatin naxan yi.
7 Nayi, Alatala yɛɛragaxun xa lu ɛ yii, ɛ a liga ɛ yeren ma feene yi, bayo Alatala, en ma Ala mi tinɲɛ tinxintareyaan ma kitini, a mi tinɲɛ muxune xa rafisa e bode xa, a mi tinɲɛ ɛ dimi yi seene rasuxu mayifuni.”
8 Na kiini, Yosafati mən yi Lewi bənsənna muxune nun saraxaraline nun Isirayila bənsən xunne dəxə Yerusalɛn yi, alogo e xa kitin sa Alatala xinli, e yi yɛngɛne ɲan yamaan tagi.
9 A yi e yamari, a naxa, “Ɛ kitin sa Alatala yɛɛragaxun nun tinxinni.
10 Ɛ ngaxakedenna naxanye taa gbɛtɛne yi, ne na fa kiti yo ra ɛ xən, xa a findi faxa feen na, hanma yɛngɛna, hanma sariyana fe, hanma yamarina fe, ɛ e rakolon alogo e nama bira Alatala ra, a yi xələ ɛ nun ɛ ngaxakedenne ma. Ɛ na nan ligama alogo ɛ tan yɛtɛɛn nama bira Alatala ra.
11 Saraxaraline kuntigina Amari ɛ xun na Alatalaa feene yi. Yuda bənsən kuntigin Sebadiya, Yisimayɛli a dii xɛmɛna ɛ xun na mangana feene birin yi. Lewine fan ɛ fɛma sɛbɛli tiine ra. Ɛ ɛ yixədəxə, ɛ wali, Alatala xa lu na kanna xən naxan walima a faɲin na.”

20

Yosafati a Ala maxandina

1 Na to dangu, Moyaba kaane nun Amonine nun Mayon kaana ndee yi fa Yosafati yɛngɛdeni.
2 Xɛrane yi fa Yosafati fɛma, e fa a fala a xa, e naxa, “Gali gbeen fama i yɛngɛdeni sa keli Fəxə Ige Daraan xanbi ra Arami yamanan binni, e bata fa han Xasasən-Tamari taani,” dɛnaxan mən xili En-Gedi.
3 Yosafati yi gaxu han a yi Alatala maxandi, a mən yi yamarin fi a birin xa sunna suxu Yuda yamanani.
4 Yuda kaane birin yi fa keli yamanan taan birin yi Alatalaa maxandideni, e yi e malan Alatala maxandideni.
5 Yosafati yi keli, a ti Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane birin tagi Alatala Batu Banxin sansan nɛnɛn yɛtagi.
6 A yi a fala, a naxa, “Alatala, nxu benbane Ala, i tan Ala kore xənna ma, i tan nan yamanane birin xun na. Muxu yo mi nɔɛ tiyɛ i yɛɛ ra.
7 I tan, nxə Ala xa mi yamanani ito muxune kedi Isirayila yamaan yɛɛ ra ba, i yi a so i ya yamaan yi, i xanuntenna Iburahima bənsənna muxune?
8 E yi dəxə a yi, e yi yire sariɲanxin ti, e yi a fala, e naxa,
9 ‘Xa fe ɲaxina nxu sətə alo fe xələna hanma yɛngɛna hanma fitina furene hanma fitina kamɛna, nxu fama nɛn i yɛtagi banxini ito yi, amasətə i xinla banxini ito nin. Nxu yi i xili nxə tərəni, i yi nxu ramɛ, i yi nxu mali.’ ”
10 “Iki, Amonine nun Moyaba kaane nun Seyiri geyaan muxune bata fa nxu yɛngɛdeni. Koni Isirayila kaane keli Misiran yamanani waxatin naxan yi, i mi tin Isirayila kaane xa yamanani itoe halagi. Nanara, nxu benbane yi kira gbɛtɛ tongo, e mi e halagi.

11 A mato, e nxu saranma naxan na to, e fama e fa nxu kedi bɔxɔn ma i
naxan soxi nxu yii.
12 Nxɔ Ala, i mi i ya kitin yitɛ e ra ba? Amasɔtɔ fanga mi fa nxu ra yamani
ito xili ma naxan fa nxu yɛngɛma, nxu nun mi a kolon nxu naxan ligama,
koni nxu yɛɛn tixi i ra."

Ala yi nɔ sɔtɔn nagidi Yuda ma

13 Yuda yamaan birin yi ti Alatala yɛtagi, hali e diidine nun e ɲaxanle nun
e mamandenne.
14 Alatalaa Nii Sariɲanxin yi godo Yaxasiyeli ma yamaan tagi, Lewi
bɔnsɔnna muxuna nde nan yi a ra Asafi xabilani, Sakari a dii xɛmɛna.
Sakari fafe yi xili nɛn Bɛnaya, na fan fafe yi xili Yeyiyɛli, na fan fafe yi xili
Matani.
15 Yaxasiyeli yi a fala, a naxa, "Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane nun i tan
Manga Yosafati, ɛ liga ɛ yeren ma! Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ nama
gaxu, ɛ nama xuruxurun gali gbeeni ito yɛɛ ra, bayo ɛ yɛngɛ mi yɛngɛni ito
ra, koni Ala nan ma yɛngɛ a ra.
16 Tila, ɛ siga e xili ma. E na te Sisi geya yiren ma, ɛ sa e lima nɛn lanbanni
Yeruyeli tonbonna yɛtagi.
17 Ɛ hayu mi e yɛngɛ feen ma. Ɛ fa, ɛ fa ti be, ɛ Alatalaa maliin sɔtɔma nɛn.
Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane, ɛ nama gaxu, ɛ mini e yɛtagi tila, Alatala ɛ
malima nɛn!' "
18 Yosafati yi a xinbi sin, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, Yuda kaane nun
Yerusalɛn kaane birin yi e xinbi sin Alatala yɛtagi.
19 Lewi bɔnsɔnna muxuna ndee Kehati nun Kora xabilane yi, ne yi keli, e
yi Alatala tantun e xuini texin na, Isirayilaa Ala.
20 E yi keli xɔtɔn, e siga Tekowa tonbonni. E yi minima waxatin naxan yi,
Yosafati yi keli, a yi a fala e xa, a naxa, "Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane, ɛ
tuli mati n na! Ɛ la Alatala ra, ɛ Ala, ɛ sɛnbɛn sɔtɔma nɛn. Ɛ sɔbɛ so, ɛ la Alaa
nabine ra, ɛ nɔɔn sɔtɔma nɛn."
21 Yosafati nun yamaan yi lan a ma, a yi bɛti baane sugandi Alatala xa
alogo e xa lu bɛtin bɛ a nɔrɔ sariɲanxin matɔxɔdeni ganla yɛɛ ra, e naxa,
"Ɛ Alatala tantun,
bayo a hinanna luma nɛn habadan!"
22 E yi bɛtine nun tantunna fɔlɔma waxatin naxan yi, Alatala yi tantanna
raso Amonine nun Moyaba kaane nun Seyiri geya fari kaane tagi, naxanye
yi faxi Yuda xili ma, ne yi e bode yɛngɛ.
23 Amonine nun Moyaba kaane yi Seyiri geyaan muxune yɛngɛ, e yi e faxa
han e yi e raxɔri. E to yelin Seyiri geyaan muxune faxɛ, e yi lu e bode faxɛ.
24 Yuda kaane ganla to fa yire matexina nde yi tonbon yiren xun ma, e yi
e yɛɛ rafindi e yaxune ganla ma, koni muxu faxaxine nan tun yi biraxi.
Muxu yo mi mini ayi.
25 Yosafati nun a sofane yi siga, e lu e seene kalɛ, e yi xuruse wuyaxi li na e
nun nafunla nun dugine nun se faɲine. E yi e tongo han e yi e dɔnxɛn lu na.
E yi xi saxan ti e seene tongoma, bayo seene yi wuya han!
26 Xi naaninde lɔxɔni, e yi e malan Beraka lanbanni, e yi barikan bira
Alatala xa mɛnni, nanara, e yi mɛn xili sa a Beraka lanbanna han to.*
27 Yosafati yi ti Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane yɛɛ ra, e xɛtɛ Yerusalɛn yi
sɛwani, amasɔtɔ Alatala bata yi e ralugo sɛwan na e yaxune xun na.

* **20:26: 20.26 *Beraka*** bunna nɛɛn fa fala "Barikana."

28 E yi so Yerusalɛn yi e xulenne nun xɔtane fema, e bɔlɔnne maxama, e
siga han Alatala Batu Banxini.
29 Alatala yɛɛragaxun yi so yamanane muxune birin yi, e to a mɛ a Alatala
bata Isirayila yaxune yɛngɛ.
30 Yosafati a yamanan yi lu bɔɲɛ xunbenli, a Ala yi bɔɲɛ xunbenla fi a ma
yiren birin yi.

Yosafati a mangayaan danna
Mangane Singen 22.41-50

31 Yosafati yi findi mangan na Yuda xun na. A findi mangan na a ɲɛɛ tonge
saxan e nun suulunden nan ma. A yi mangayaan liga Yerusalɛn yi ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn nun suulun. A nga yi xili nɛn Asuba, Silixi a dii tɛmɛna.
32 A yi sigan ti tinxinni alo a fafe Asa, a mi a kiraan beɲin, a fe faɲin liga
Alatala yɛɛ ra yi.
33 Koni, a mi taan kidene kala, yamaan munma yi bira Ala fɔxɔ ra singen,
e benbane Ala.
34 Yosafati kɛwali dɔnxɛne, keli a fɔlɔn ma han a raɲan na, ne sɛbɛxi
Xanani a dii xɛmɛn Yehu a kɛdin kui, naxan sɛbɛxi Isirayila mangane kɛdine
kui.
35 Na xanbi ra, Yuda manga Yosafati nun Isirayila mangan yi lu fe
kedenni, Axasiya naxan yi fe ɲaxine rabama.
36 E yi lan e kunki gbeene rafala, e kunkine rafala Esiyon-Gebere nin.
37 Koni Maresa kaan Dodafaa dii xɛmɛna Eliyeseri yi nabiya falane ti
Yosafati xili ma, a naxa, “Bayo ɛ nun Axasiya bata kafu, Alatala i ya wanla
kalama nɛn.” Kunkine yi kala, e mi nɔ sigɛ yire makuyeni.

21

1 Yosafati yi faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma Dawudaa Taani. A dii
xɛmɛn Yehorami yi dɔxɔ a ɲɔxɔni mangayani.

Yehorami, Yuda mangana
Mangane Firinden 8.17-24

2 Yehorami xunyɛne ni i ra, Yosafati a dii xɛmɛne: Asari nun Yɛxiyɛli nun
Sakari nun Asarayahu nun Mikeli e nun Sɛfati. Isirayila mangan Yosafati
nan ma dii xɛmɛye yi e birin na.
3 E fafe Yosafati bata yi se faɲi wuyaxi so e yii gbeti fixɛ daxin nun xɛma
daxin nun se faɲi gbɛtɛye, a mɔn yi Yuda taa rakantanxine sa ne fari, koni a
yi Yehorami lu a ɲɔxɔni mangayani bayo na nan yi dii xɛmɛ singen na.
4 Yehorami yelin dɔxɛ mangan na a fafe a yamanani waxatin naxan yi, a
sɛnbɛn sɔtɔ, a yi a xunyɛne birin faxa silanfanna ra e nun Isirayila kuntigina
ndee.*
5 Yehorami findi mangan na a ɲɛɛ tonge saxan e nun firinden nan ma, a yi
ɲɛɛ solomasɛxɛ ti mangayani Yerusalɛn yi.
6 A wali kiin yi ɲaxu alo Isirayila mangane, alo Axabi a denbayana,
amasɔtɔ a bata yi Axabi a dii tɛmɛna nde dɔxɔ. Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi,
a na liga nɛn.
7 Koni hali na, Alatala mi tin Dawuda bɔnsɔnna raxɔrɛ, amasɔtɔ a layirin
tongo nɛn Dawuda xa, a ɲɔxɔn mi ɲanɲɛ mangayani habadan, a tan nun a
diine.

* **21:4: 21.4 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

8 Yehorami waxatini, Edɔn kaane yi murutɛ Yuda xili ma, e yi mangana
nde dɔxɔ e yɛtɛ xa.
9 Yehorami nun a sofa kuntigine nun a yɛngɛ so wontorone birin yi siga.
Kɔɛ tagini, mangan nun a wontoro kuntigine yi Edɔn kaane yɛngɛ naxanye
bata yi e rabilin, e yi e nɔ.
10 Edɔn kaane yi lu murutɛxi Yuda nɔ sɔtɔn xili ma han to. Libina kaane
fan murutɛ nɛn na waxatini, amasɔtɔ Yehorami bata yi a mɛ Alatala ra, a
benbane Ala.
11 Yehorami yi kidene rafala Yuda geyane fari, a yi Yerusalɛn kaane nun
Yuda kaane ti tinxintareyaan ma, e yi Ala yanfa e suxurene xɔn alo ɲaxanla
na a xɛmɛn yanfa yalunyaan kiraan xɔn.
12 Nabi Eli yi bataxin sɛbɛ Yehorami ma, a naxa, “Alatala, i benba
Dawudaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘I mi luxi tinxinni alo i fafe Yosafati nun
Yuda mangana Asa.
13 I yi bira Isirayila mangane fɔxɔ ra. I bata Yuda kaane nun Yerusalɛn
kaane ti tinxintareyaan ma, e yi Ala yanfa e suxurene xɔn alo Axabi a
denbayana a liga kii naxan yi. I bata i xunyɛ xɛmɛmane faxa i fafe a
denbayani, naxanye yi fisa i tan xa.
14 Nanara, Alatala tɔrɔn nafama nɛn i ya muxune ma, i ya diine nun i ya
ɲaxanle nun i gbeen seen naxanye birin na,
15 a yi fure ɲaxin nafa i ma, na furen ɲaxuma ayi i ra nɛn han i fudi
xunxurine yi mini kɛnɛnni.’ ”
16 Filisitine nun Arabun naxanye yi dɔxi Kusi kaane fɛma, Alatala yi ne
radin Yehorami xili ma.
17 E yi siga Yuda kaane xili ma, e yi so yamanani. Seen naxanye birin yi
manga banxini, e yi ne birin tongo, e yi mangana diine nun a ɲaxanle suxu,
e siga e ra. A dii xɛmɛ dɔnxɛna Axasiya nan keden lu na.
18 Na birin to dangu, Alatala yi kui fure yalantaren nafa a ma.
19 A furen yi siga gboɛ ayi, han a ɲɛɛ firinden dɔnxɛn na, Yehorami a furen
sɛnbɛn yi gbo ayi, a fudi xunxurine yi mini kɛnɛnni. A yi faxa ɲaxankata
gbeeni. A muxune mi wusulan gan a binya feen na, alo e a liga a benbane
xa kii naxan yi.
20 Yehorami findi mangan na a ɲɛɛ tonge saxan e nun firinden nan ma, a
yi ɲɛɛ solomasɛxɛ ti mangayani Yerusalɛn yi. A yi faxa. Muxu yo mi nimisa.
E yi a maluxun Dawudaa Taani, koni a mi maluxun mangane gaburune ra.

22

Axasiya, Yuda Mangana
Mangane Firinden 8.25-29

1 Yerusalɛn kaane yi Yehorami a dii dɔnxɛna Axasiya dɔxɔ mangan na a
fafe ɲɔxɔni. A tadane birin bata yi faxa Arabune xɔn naxanye so Yuda
sofane gali daaxadeni. Nayi, Yehorami a dii xɛmɛna Axasiya yi findi
mangan na Yuda yi.
2 Axasiya findi mangan na a ɲɛɛ tonge naanin e nun firinden nan ma, a yi
ɲɛɛ keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Atali, Omiri
mamandenna.
3 A fan wali kiin yi ɲaxu ayi alo Axabi a denbayana, bayo a nga yi a tima
fe ɲaxin nan na.

4 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a na liga nɛn alo Axabi a denbayana a liga
kii naxan yi, bayo ne findi a kawandi muxune nan na a fafe faxa xanbini, e
yi a ti halagin ma.
5 E kawandi xuiin ma, Axasiya yi siga Isirayila mangana Axabi a dii
xɛmɛn Yorami fɔxɔ ra Arami mangan Xasayele yɛngɛdeni Ramoti taani
Galadi yamanani. Arami kaane yi Yorami maxɔlɔ.
6 A yi xɛtɛ a maxɔlɔdene dandandeni Yɛsɛreli taani, Arami kaane a maxɔlɔ
dɛnaxanye ma Ramoti yi, a to yi Arami mangan Xasayele yɛngɛma. Yuda
mangan Yehorami a dii xɛmɛna Axasiya yi xɛtɛ Yorami matodeni, Axabi a
dii xɛmɛn Yɛsɛreli yi, bayo a mi yi yalan.
7 Ala yi a liga, Axasiya yi siga Yorami fɛma a halagi feen ma. Axasiya to fa,
e nun Yorami yi siga Nimisi a dii xɛmɛn Yehu fɛma, Alatala Axabi a
denbayaan naxɔri feen yamarin so naxan yii.
8 Yehu yi Axabi a denbayaan halagin waxatin naxan yi, a yi sa Yuda
kuntigina ndee nun Axasiya ngaxakedenna ndee li na, naxanye yi walima
Axasiya xa, a yi e birin faxa.
9 A yi Axasiya fan fen, e yi sa a li luxunxi Samari taani. E yi siga a ra Yehu
fɛma, e yi a faxa. E yi a maluxun, bayo e yi a falama nɛn, e naxa, “Yosafati a
dii xɛmɛn nan a ra, naxan Alatala fen a bɔɲɛn ma feu!” Muxu yo mi fa lu
mangayani Axasiya xabilani.

Atali, Yuda mangana fe
Mangane Firinden 11.1-3

10 Axasiya nga Atali to a to a dii xɛmɛn bata faxa, a yi Yuda manga
bɔnsɔnna muxune birin faxa.
11 Koni Manga Yehorami a dii tɛmɛn Yehoseba yi Axasiyaa dii xɛmɛn
Yowasa tongo mangana diine yɛ wundoni naxanye yi lan e faxa. A yi sa a
luxun xi banxina nde kui e nun dii ngana nde. Saraxarali Yehoyadaa
ɲaxanla Yehoseba na liga nɛn, bayo Axasiya xunyɛn nan yi a ra. A a luxun
Atali ma na kii nin, a mi a faxa.
12 Ɲɛɛ sennin a luxunxi e fɛma Ala Batu Banxini. Atali nan yi yamanan
xun na na waxatini.

23

Yowasa, Yuda Mangana
Mangane Firinden 11.4-16

1 Ɲɛɛ solofere dangu xanbini, Yehoyada sɛnbɛn yi gbo ayi, a yi layirin xidi
e nun gali kuntigini itoe tagi naxanye yi dɔxi sofa kɛmɛ xun na: Yeroxamaa
dii xɛmɛna Asari nun Yehoxanan ma dii xɛmɛn Yisimayɛli nun Obedi a dii
xɛmɛna Asari nun Adayaa dii xɛmɛn Maaseya, e nun Sikiri a dii xɛmɛna
Elisafati.
2 E yi Yuda yamanan birin yisiga, e yi Lewi bɔnsɔnna muxune malan
naxanye yi Yuda yamanan taane yi e nun Isirayila xabila xunne. E yi fa
Yerusalɛn yi,
3 yamaan birin yi layirin xidi e nun mangan tagi Ala Batu Banxini.
Yehoyada yi a fala e xa, a naxa, “Mangana dii xɛmɛn findima nɛn mangan
na alo Alatala a falaxi kii naxan yi lan Dawudaa diine ma.
4 Ɛ ito nan ligama: Saraxaraline nun Lewin naxanye lanma e xa wali
Matabu Lɔxɔni, ndee xa Ala Batu Banxin dɛɛn kantan,
5 ndee yi lu manga banxini, ndee yi sa ti so dɛɛn na dɛnaxan xili Yɛsodi.
Yamaan birin xa fa Alatala Batu Banxin yinna kui.

6 Muxu yo nama so Alatala Batu Banxini, ba saraxaraline nun Lewine ra
naxanye walima na lɔxɔni. Ne nan lanma e so, bayo e sariŋan. Yamaan
birin xa Alatalaa sariyani ito suxu.
7 Lewine xa mangan nabilin yɛngɛ so seene suxi e yii, muxu yo so banxini,
e xa na kanna faxa. Mangan nɛma soɛ, a nɛma minɛ, ɛ xa lu a dɛxɔn."
8 Saraxaraliin Yehoyada yamarin naxanye fi, Lewine nun Yuda kaane
birin yi ne suxu. E birin yi e muxune tongo, naxanye yi e wanla danma
Matabu Lɔxɔni e nun naxanye yi a fɔlɔma Matabu Lɔxɔni, bayo saraxaraliin
Yehoyada mi matabu waxati fi e sese ma.
9 Manga Dawudaa tanbane nun a yɛ masansan wure lefaan naxanye yi
ramaraxi Ala Batu Banxini, Yehoyada yi ne birin so sofa kuntigine yii.
10 A yi yamaan birin ti, e yɛngɛ so seene suxi e yii, e ti fɔlɔ banxin yiifari
fɔxɔni han a kɔmɛn fɔxɔni saraxa ganden nun Ala Batu Banxin yɛtagi alogo
e xa mangan nabilin.
11 E yi mangana dii xɛmɛn maso, e yi manga kɔmɔtin so a xun na, e yi
layiri kɛdin so a yii. E yi a dɔxɔ mangan na, Yehoyada nun a dii xɛmɛne yi a
ratinmɛ, e yi a fala, e naxa, "Ala xa sii xunkuye fi mangan ma!"
12 Atali yi yamaan gi xuiin mɛ e mangan tantunma, a yi fa yamaan fɛma
Alatala Batu Banxini,
13 a yi mangan to tixi sɛnbɛtɛnna xɔn so dɛɛn na. Sofa kuntigine nun xɔta
fene yi tixi mangan fɛma, yamaan birin yi sɛwaxi, e xɔtaan fema, sigi saane
nun maxase maxane sigi sani. Nayi, Atali yi a domani bɔ a ma, a gbelegbele,
a naxa, "Yanfana! Yanfana!"
14 Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi yamarin fi sofa kuntigine ma naxanye
yi gali xunna ra, a naxa, "Ɛ a ramini yamaan fari ma! Naxan na bira a fɔxɔ
ra, ɛ na faxa silanfanna ra." Amasɔtɔ saraxaraliin bata yi a fala, a naxa, "Ɛ
nama a faxa Alatala Batu Banxini."
15 E yi a suxu, e siga a ra manga banxin binni dɛɛn naxan yi xili Soona, e
sa a faxa mɛnni.

Yamananan kiine yi masara
Mangane Firinden 11.17-20

16 Yehoyada yi layirin xidi a tan mangan yɛtɛɛn nun yamaan tagi alogo e
xa findi Alatalaa yamaan na.
17 Muxune yi sa so Baali batu banxini, e yi a birin kala, e yi saraxa
gandene nun sawurane kala, e yi Baali ki muxun Matan fan faxa saraxa
ganden yɛtagi.
18 Yehoyada yi Alatala Batu Banxin kantan feen wanla lu Lewi bɔnsɔnna
muxune ma, Manga Dawuda bata yi wanla taxun naxanye ra Alatala Batu
Banxini alogo e xa saraxa gan daxine ba Alatala xa, alo a sɛbɛxi Musaa
sariya kɛdini kii naxan yi, e nun Dawuda a falaxi kii naxan yi, a e xa a liga
sɛwani bɛti xuine yi.
19 Yehoyada mɔn yi kantan tiine ti Alatala Batu Banxin dɛɛne ra alogo
sariŋantare yo nama so.
20 Yehoyada mɔn yi sofa kuntigine nun fonne nun yamana kanne malan e
nun yamaan birin. A yi mangan tongo Alatala Batu Banxini, a siga a ra
manga banxini mini So Dɛɛn Faxaraxiin na,* e yi sa Yowasa dɔxɔ manga
gbɛdɛni.
21 Yamanan muxune birin yi sɛwa, bɔŋɛ xunbenla yi lu taani Atali faxa
xanbini silanfanna ra.

* **23:20: 23.20** So dɛɛn naxan geyaan na.

24

Yowasa, Yuda Mangana
Mangane Firinden 12.1-17

1 Yowasa findi mangan na a ɲɛɛ solofereden nan ma, a yi ɲɛɛ tonge naanin
e nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Sibiya, Bɛriseba
kaana.
2 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, Yowasa yi na liga saraxarali Yehoyadaa
siimayaan birin yi.
3 Yehoyada yi ɲaxalan firin futu Yowasa xa, a yi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne
sətə.
4 Na xanbi ra, Yowasa yi a ragidi a xa Alatala Batu Banxini tən.
5 A yi saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune malan, a yi a fala e xa, a
naxa, “Ɛ siga Yuda taane birin yi, ɛ sa gbetin nasuxu Isirayila kaane birin na
ɲɛɛ yo ɲɛɛ alogo en xa Ala Batu Banxini tən. Ɛ na feni fura.” Koni Lewi
bənsənna muxune mi na feene mafura.
6 Mangan yi saraxaraline kuntigin Yehoyada xili, a yi a maxədin, a naxa,
“Nanfera i mi Lewine karahanxi a e xa mudun maxədin Yuda kaane nun
Yerusalɛn kaane ra Alatalaa walikɛɛn Musa nun Isirayila yamaan naxan
maxədinxi e ma Layiri Sereya Bubuna fe yi?”
7 Ɲaxalan ɲaxina Atali fəxə ra birane bata yi Ala Batu Banxin dɛɛn kala. Se
sariɲanxin naxanye yi Alatala Batu Banxini, e yi ne tongo, e yi e findi Baali
batu seene ra.
8 Nayi, Manga Yowasa yi a fala, a e xa kankirana ndee rafala mudu sa
seen na, e sa a dəxə Alatala Batu Banxin dɛɛn na.
9 E yi xibaruna nde rali Yerusalɛn nun Yuda yamanan birin yi, naxan yi a
falama, a birin xa fa mudun na Alatala xən alo Alatalaa walikɛɛn Musa a
yamari kii naxan yi Isirayila yi tonbonni.
10 Kuntigine nun yamaan yi lu fɛ mudune ra sɛwani gbeti ramara
kankiraan kui han a yi rafe.
11 Lewine yi gbeti kankiraan xalima waxatin naxan yi, alogo mangana
walikɛne xa a kui to xa gbeti gbegbe a kui, mangana sɛbɛli tiin nun
saraxaraline kuntigina walikɛɛn bundəxən yi fama nɛn, e fa gbeti
kankiraan kui ba, e mən yi a tongo e xɛtɛ a ra a funfuni. E yi fɛriɲɛnma
gbetin nasuxɛ na kii nin ləxə yo ləxə.
12 Mangan nun Yehoyada yi na gbetin soma Alatala Batu Banxin wali
muxune nan yii, naxanye yi muxune tima gɛmɛ sonla nun xalanbe wanla
nun wure wanla nun sulan wanla ra alogo e xa Alatala Batu Banxini tən.
13 Walikɛne yi wanla raba alo a yi lan kii naxan yi. E yi Ala Batu Banxin
liga alo a yi kii naxan yi a singeni. E yi a yitən ki faɲi.
14 E to yelin banxini tənɲɛ, e yi gbeti dənxɛn xali Manga Yowasa nun
Yehoyada xən. E yi seni itoe sara Alatala Batu Banxin xa: sali seene nun
saraxa gan seene nun igelengenne nun se gbɛtɛye, a xɛma daxine nun gbeti
fixɛ daxine. E lu nɛn saraxa gan daxin bɛ Alatala Batu Banxini Yehoyadaa
siimayaan birin yi.

Yowasaa tinxintareyana fe

15 Yehoyada yi fori, a faxa a ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge saxanna ma.
16 E yi a maluxun Dawudaa Taani mangane fɛma, bayo a fe faɲin naba
nɛn Isirayila yi Ala binya feen na e nun a batu banxina.
17 Yehoyada faxa xanbini, Yuda muxu gbeene yi fa Manga Yowasa fɛma a
tantundeni. Mangan yi a tuli mati e ra.

18 E yi Alatala Batu Banxin nabeɲin, e benbane Ala, e yi Asera kide
gbindonne nun suxurene batu. Alatala yi xɔlɔ Yerusalɛn nun Yuda kaane
ma.
19 Alatala yi nabine rasiga e ma alogo e xa sa e raxɛtɛ a ma. Nabine yi sa
sereyaan ba e xa, koni e mi e tuli mati.
20 Na xanbi ra, Alaa Nii Sariɲanxin yi godo saraxaraliin Yehoyadaa dii
xɛmɛn Sakari ma, a yi ti yamaan yɛtagi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ala naxa iki:
Nanfera ɛ mi Alatalaa yamarine suxuma? Ɛ mi sabatima, bayo ɛ bata ɛ mɛ
Alatala ra. A fan a mɛma ɛ ra nɛn.”
21 E yi yanfan so a ma, mangan yi e yamari, e yi a magɔlɔn Alatala Batu
Banxin yinna kui.
22 Sakari fafe Yehoyada bata yi hinanna naxan birin yita Manga Yowasa
ra, na sese mi yi fa a kui. A yi a dii xɛmɛn faxa. Sakari faxamatɔɔn yi a fala, a
naxa, “Alatala xa feni ito to, a yi i makiti a ra.”

Yowasaa mangayaan danna
Mangane Firinden 12.18-22

23 Ɲɛɛn dɔnxɛn na, Arami kaane sofane yi siga Yowasa yɛngɛdeni. E yi fa
Yerusalɛn nun Yuda yamanani. E yi kuntigine birin faxa, e yi e seene birin
tongo, e siga e ra Damasi mangan xɔn.
24 Arami kaane sofane mi yi wuya, koni Alatala yi tin a e xa sofa gali
sɛnbɛmaan naxɔri, bayo Yuda kaane bata yi e mɛ Alatala ra, e benbane Ala.
Alatala Yowasa makiti na kii nin.
25 Arami kaane to xɛtɛ, e yi Yowasa furaxin lu ɲaxankata gbeeni, a
walikɛne yi yanfan so a ma Yehoyadaa diina fe ra, e yi sa a faxa a saden ma.
E yi a maluxun Dawudaa Taani, koni e mi a maluxun mangane gaburune
ra.
26 Itoe nan yanfan so a ma: Amoni ɲaxanla naxan yi xili Simeyati, na dii
xɛmɛn Sabadi nun Moyaba kaa ɲaxanla naxan yi xili Simiriti, na dii xɛmɛn
Yehosabadi.
27 A dii xɛmɛne xinle nun waliyiya falan naxanye ti a xili ma e nun Ala
Batu Banxini tɔn fena a xɔn, ne birin sɛbɛxi mangane kɛdine kui. A dii
xɛmɛna Amasiya yi ti a ɲɔxɔni mangayani.

25

Amasiya, Yuda Mangana
Mangane Singen 14.1-7

1 Amasiya findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulunden nan ma. Ɲɛɛ
mɔxɔɲɛn nun solomanaanin a mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn
Yehoyadan, Yerusalɛn kaana.
2 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga, koni a mi a sɔbɛ so Alatala fe yi
ɲaxi ra.
3 Amasiyaa mangayaan to sɛnbɛ sɔtɔ, a yi na kuntigine faxa naxanye a
fafe faxa.
4 Koni a mi e diine faxa, lan Musaa sariya kɛdin ma, Alatala yamarini ito
fi dɛnaxan yi, a naxa, “Fafane mi faxama diine funfuni, diine fan mi faxama
fafane funfuni, koni birin faxama a yɛtɛ yulubin nan ma fe ra.”*
5 Amasiya yi a yamanan muxune malan denbaya yɛɛn ma, Yuda bɔnsɔnna
muxune nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune, a yi sofa kuntigine dɔxɔ e xun
na naxanye yi muxu wuli nun muxu kɛmɛ xun na. A yi muxune yatɛ keli ɲɛɛ

* **25:4: 25.4** Sariyane 24.16

məxəɲɛn ma han e nun nde. E yatɛna, muxu wuli kɛmɛ saxan, naxanye yi nɔ sigɛ yɛngɛni, naxanye yi tanban nun yɛ masansan wure lefaan nɔɛ.
6 A mən yi sofa muxu wuli kɛmɛ tongo Isirayila yi, naxanye yi sare fima gbeti fixɛn kilo wuli saxan na.
7 Koni Alaa sayibana nde yi fa falan ti mangan xa, a naxa, “Mangana, Isirayila sofane mi lan e siga i fɔxɔ ra, bayo Alatala mi Isirayila kaani itoe xən, Efirami bənsənna muxune.
8 Xa e siga i fɔxɔ ra, hali i sɛnbɛn sətə yɛngɛni, Ala i rabeɲinma nɛn i yaxune yii, bayo mali sɛnbɛna Ala nan keden pe ra, a tan nan mən nɔɛ muxun nabirɛ.”
9 Amasiya yi Alaa sayiban yabi, a naxa, “N gbeti fixɛn kilo wuli saxanna naxan soxi Isirayila sofane yii, n fa nanfe ligan na yi?” Alaa sayiban yi a yabi, a naxa, “Alatala nɔɛ gbɛtɛ soɛ i yii nɛn naxan dangu na ra.”
10 Amasiya yi sofane raxɛtɛ naxanye sa kelixi Efirami yi, e yi xɛtɛ e konne yi. Koni, e yi xɔlɔ Yuda kaane ma, e xɔlɔxi gbeen yi xɛtɛ e konne yi.
11 Amasiyaa mangayaan yi sɛnbɛn sətə a yamanani. E nun a ganla yi siga Fɔxɔ Lanbanni, a sa muxu wuli fu faxa naxanye yi kelixi Seyiri geya yireni.
12 Yuda kaane yi muxu wuli fu suxu e yɛ, e siga e ra geya gbeen xuntagi. E yi e radinɲɛ ayi gɛmɛn xuntagi, e birin yi faxa.
13 Amasiya bata yi Isirayila sofaan naxanye raxɛtɛ, alogo e nama lan yɛngɛni, ne yi Yuda taane yɛngɛ keli Samari taani han Beti-Xoron, e yi muxu wuli saxan faxa, e yi se wuyaxi tongo.
14 Amasiya yi fama waxatin naxan yi sa keli yɛngɛni, a sa Edən kaane nɔ yɛngɛn naxan yi, a yi fa Seyiri kaane suxurene ra a yii, a yi e ramara a yii, a lu e batuɛ, a lu wusulanna ganɲɛ e xa.
15 Nayi, Alatalaa yi xɔlɔ Amasiya ma, a yi sayibana nde rasiga a faladeni a xa, a naxa, “Nanfera i yamani ito alane batuxi, naxanye mi nɔ e yamaan badeni i yii?”
16 Sayiban mən yi fala tiini, Amasiya yi a yabi, a naxa, “N tan nan i findixi n kawandi muxun na ba? A lu. I waxi nɛn n xa i bənbɔ ba?” Sayiban yi a dundu, koni a mən yi a fala, a naxa, “N na a kolon Ala bata yelin a ragidɛ a xa i halagi, bayo i bata ito liga, i mi n ma falan suxi.”

Yuda kaane yi Isirayila yɛngɛ
Mangane Firinden 14.8-20

17 Yuda mangana Amasiya yelin falan tiyɛ a kawandi muxune xa waxatin naxan yi, a yi xɛrane rasiga a faladeni Yowasi xa, Yehowaxasi a dii xɛmɛna, Isirayila mangan Yehu mamandenna, a naxa, “Fa, en xa yɛngɛ.”
18 Koni, Isirayila mangan Yowasi yi a fala Yuda mangana Amasiya xa, a naxa, “Tansinna nde yi Liban yamanani, a xɛraan nasiga a faladeni suman wudina nde xa Liban yamanani, a naxa, ‘I ya dii tɛmɛn fi n ma dii xɛmɛn ma futun na!’ Na xanbi ra, Liban burunna subena nde yi dangu tansinni bodonɲɛ.
19 I yɛtɛ matəxɔma, i wasoma, a i bata Edən kaane nɔ. Koni iki, lu i konni! Nanfera i mən fe ɲaxin fɔlɔma naxan sa raɲanma kalan ma ɛ nun Yuda yamaan birin xa?”
20 Koni Amasiya mi a tuli mati a ra, fata Ala waxən feen na, alogo e nun a sofane xa sa e yaxune sagoni, amasətə a bata yi a yɛɛ rafindi Edən suxurene ma.
21 Nayi, Isirayila mangan Yowasi yi siga, e nun Yuda mangana Amasiya yi sa yɛngɛ Beti-Semɛsi taani Yuda yamanani.

22 Isirayila kaane yi Yuda kaane nɔ, e birin yi e gi, e siga e konne yi.
23 Isirayila mangan Yowasi yi Yuda mangana Amasiya suxu Beti-Semɛsi taani, Yowasaa diina, Axasiya mamandenna. A yi siga a ra Yerusalɛn yi, a yi nɔngɔnna yɛ tonge naanin kala Yerusalɛn yinna ra, keli Efirami dɛɛn ma han Songen ma dɛna.
24 Xɛmaan nun gbeti fixɛn nun se faɲin naxanye birin yi Ala Batu Banxini, e nun naxanye yi Obedi-Edɔn ma nɔɔn bun, a yi ne birin tongo, e nun manga banxin nafunle. A mɔn yi muxuna ndee suxu, a xɛtɛ Samari taani.

Amasiyaa mangayaan danna
Mangane Firinden 14.17-20

25 Isirayila mangan Yehowaxasi a diin Yowasi faxa xanbini, Yuda mangan Yowasaa diina Amasiya mɔn yi ɲɛɛ fu nun suulun sɔtɔ siimayaan na.
26 Amasiya kɛwali dɔnxɛne, keli a fɔlɔn ma han a raɲan na, ne birin sɛbɛxi Yuda mangane nun Isirayila mangane kɛwali kɛdine kui.
27 Na xanbi ra, Amasiya yi a masiga Alatala ra, e yi yanfan so a ma Yerusalɛn yi, a yi a gi, a siga Lakisi taani, koni e yi siga a fɔxɔ ra Lakisi yi, e sa a faxa mɛnni.
28 E yi a binbin xali soone fari, e sa a maluxun Yuda Taani a benbane fɛma.

26

Yusiya, Yuda Mangana
Mangane Firinden 14.21-22

1 Yuda kaane birin yi Yusiya dɔxɔ mangayani a fafe Amasiya ɲɔxɔni. Yusiya barin ɲɛɛ fu nun sennin nan yi a ra.
2 A fafe faxa xanbini, a mɔn yi Elati taan ti, a mɔn yi a raxɛtɛ Yuda yamanan fari.
Mangane Firinden 15.2-3
3 Yusiya findi mangan na a ɲɛɛ fu nun senninden nan ma, a yi ɲɛɛ tonge suulun e nun firin naba mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Yɛkoliya, Yerusalɛn kaana.
4 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a fafe Amasiya a liga kii naxan yi.
5 A yi lu Alaa kiraan xɔn Sakari a siimayaan birin yi, naxan yi feene toma fata Ala ra. Fanni a yi Alatala fenma, Ala nɔɔn fima a ma feen birin yi.
6 A yi mini Filisitine yɛngɛdeni, a yi Gati taan yinne birin nabira e nun Yaben taan nun Asadodi taana. Na xanbi ra, a yi taane ti Asadodi fɛma e nun yire gbɛtɛye yi Filisitine tagi.
7 Ala yi a mali Filisitine yɛngɛdeni e nun Arabun naxanye yi dɔxi Guri-Baali taani. Ala mɔn yi a mali Meyunin bɔnsɔnna muxune yɛngɛdeni.
8 Amonine yi mudun soma Yusiya nan yii, a xinla yi siga han Misiran yamana na, bayo a sɛnbɛn yi gbo.
9 Yusiya yi makantan sangansona ndee ti Yerusalɛn yinna xɔn. A yi kedenna ti Songenna so dɛɛn dɛxɔn, keden Lanban ma dɛɛn dɛxɔn, keden yinna songenna nde dɛxɔn. A yi e makantan.
10 Na xanbi ra, a mɔn yi makantan banxi matexina ndee ti tonbonni, a yi xɔɲin wuyaxi ge, bayo xuruse wuyaxi yi a yii xuruse sansanna nun mɛrɛmɛrɛne yi. Xɛɛ biine nun sansi siine fan yi a yii geya longonne ra, bayo xɛ biin yi rafan a ma.

11 Gali kɛndɛn yi Yusiya yii, e yi e yitaxun gali yɛɛn ma fata xasabin na
sɛbɛli tiin Yeyiyɛli nun fe xunmatoon Maaseya naxanye yatɛ Xananiyaa
yamarin bun, mangana kuntigina nde.
12 Sofa kuntigin naxanye yi denbaya xunne ra, ne yi lanxi muxu wuli
firin muxu kɛmɛ sennin nan ma.
13 Sofaan muxu wuli kɛmɛ saxan wuli solofere kɛmɛ suulun nan yi e
yamarin bun naxanye yi mangan malima a yaxune yɛngɛdeni.
14 Yusiya yi yɛ masansan wure lefane nun tanbane nun wure kɔmɔtine
nun tagi xidine nun xalimakunle nun lantan gɛmɛne so sofane birin yii.
15 Yusiya yi yɛngɛ so sena ndee rafala Yerusalɛn yi fata fekolonna ndee ra
naxanye yi nɔɛ xalimakunle nun gɛmɛ belebelene wolɛ. A yi e ti makantan
sangansone fari taan yinna xuntagi e nun yinna songenne ma. Yusiya xinla
yi siga ayi pon, bayo a mali kɛndɛn sɔtɔ nɛn han a mangayaan yi sabati.
16 Koni, Yusiya to sɛnbɛn sɔtɔ a mangayani, a yi waso ayi. Na feen nan
naɲan kalan ma a xa. A yi tinxintareyaan liga Alatala, a Ala yɛɛ ra yi.
Lɔxɔna nde, a yi so Alatala Batu Banxini alogo a xa wusulanne gan wusulan
saraxa ganden fari.
17 Saraxaralina Asari nun Alatalaa saraxarali gbɛtɛye muxu tonge
solomasɛxɛ yi so a fɔxɔ ra wɛkilɛni.
18 E yi a fala a xa, e naxa, “Yusiya, i tan xa mi lan i wusulanne gan Alatala
xa, fɔ saraxaraline Haruna xabilani naxanye yi rasariɲanxi lan na feen ma.
Mini yire sariɲanxini, bayo tinxintaren nan i ra, na mi findima binye ra i xa
Marigina Alatala yɛɛ ra yi.”
19 Yusiya yi tixi, wusulan gan daxin suxi a yii, a yi xɔlɔ saraxaraline ma.
Na sasani, dogonfonna yi mini a tigi ra saraxaraline yɛtagi Alatala Batu
Banxin wusulan ganden dɛxɔn.
20 Saraxaraline kuntigina Asari nun na saraxarali gbɛtɛne birin yi a mato,
e yi dogonfonna to a tigi ra. E yi a ramini tandeni mafurɛn, a tan yatigin yi a
mafura minideni bayo Alatala bata yi a yulubin saran a ra.
21 Yusiya yi lu a danna banxini dogonfonna a ma han a yi faxa. A mi yi fa
nɔɛ soɛ Alatala Batu Banxini. A dii xɛmɛn Yotami yi findi kuntigin na manga
banxini, a lu yamanan muxune xun matoɛ a ra.
22 Yusiya kɛwali dɔnxɛne, keli a fɔlɔn ma han a raɲan na, Nabi Esayi,
Amɔsi a dii xɛmɛn ne birin sɛbɛ nɛn.
23 Yusiya yi faxa, e yi a maluxun a danna xɛɛna nde ma a benbane fɛma, a
mi yi makuya mangane gaburune ra, bayo e yi a falama nɛn, e naxa,
“Dogonfontɔɔn nan a ra.” A dii xɛmɛn Yotami yi dɔxɔ a ɲɔxɔni mangayani.

27

Yotami, Yuda Mangana
Mangane Firinden 15.32-38

1 Yotami findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulunna nan ma. A yi ɲɛɛ fu
nun sennin ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Yerusa, Sadɔki a dii
tɛmɛna.
2 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga, alo a fafe Yusiya a liga kii naxan
yi. Koni, a mi so Alatala Batu Banxini. Yamaan mɔn mi yi tinxin.
3 A tan nan Alatala Batu Banxin So Dɛɛn Faxaraxini tɔn,* a mɔn yi nde
dɔxɔ Ofɛli yinna dɛ.

* **27:3: 27.3** So dɛɛn naxan geyaan na.

4 A yi taane ti Yuda yamanan geya yirene yi e nun sanganso
makantanxine fɔtɔn yirene yi.
5 A yi Amonine mangan yɛngɛ, a yi e nɔ. Na ɲɛɛn na, Amonine yi gbeti fixɛn
kilo wuli saxan so a yii, e nun murutun kilo wuli saxan e nun fundenna kilo
wuli saxan. E mɔn ne nan so a yii ɲɛɛ firinden nun a saxandeni.
6 Yotami yi sɛnbɛn sɔtɔ, amasɔtɔ a yi tinxin Alatala yɛɛ ra yi, a Ala.
7 Yotami kɛwali dɔnxɛne, a yɛngɛn naxanye so e nun a feene birin, ne
sɛbɛxi Isirayila mangane nun Yuda mangane kɛdine kui.
8 Yotami findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulunna nan ma. A yi ɲɛɛ fu
nun suulun ti mangayani Yerusalɛn yi.
9 Yotami yi faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma Dawudaa Taani. A dii
xɛmɛna Axasi yi ti a ɲɔxɔni.

28

Axasi, Yuda Mangana
Mangane Firinden 16.1-20

1 Axasi findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛden nan ma, a yi ɲɛɛ fu nun sennin ti
mangayani Yerusalɛn yi. Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a mi na liga, anu a
benba Dawuda tan a faɲin nan liga.
2 Axasi yi sigan ti a ɲaxin na alo Isirayila mangane a liga kii naxan yi, a
yɛtɛɛn yi suxure sawura wure daxine rafala Baali xa.
3 A yi saraxane ba Ben-Hinɔn lanbanni, a yi a dii xɛmɛne gan saraxan na,
a yi na siyane raliga e fe xɔsixine yi, Alatala naxanye kedi yamanani, a e
yamanan so Isirayila kaane yii.
4 Mangan yi saraxane bama, a wusulanna gan taan kidene yi geyane
xuntagi e nun wudi gbeene birin bun.
5 Nanara, Alatala, a Ala yi a ganla sa Arami mangan sagoni. Arami kaane
yi e yɛngɛ, e yi muxu wuyaxi suxu konyiyani, e siga e ra Damasi taani. A
ganla mɔn yi sa Isirayila mangan fan sagoni, na yi bɔnɔ gbeen sa e ma.
6 Remaliyaa dii xɛmɛn Peka yi a liga sofaan muxu wuli kɛmɛ wuli mɔxɔɲɛ
yi faxa Yuda yamanani lɔxɔ kedenni. Amasɔtɔ e bata yi e mɛ Alatala ra, e
benbane Ala.
7 Efirami bɔnsɔnna sofa kɛndɛn Sikiri yi mangana dii xɛmɛn Maaseya
faxa e nun Asirikami manga banxin kuntigina e nun Elikana mangan fe
rafala bode singena.
8 Isirayila kaane yi muxu wuli kɛmɛ firin suxu konyiyani Yuda kaane yɛ,
ɲaxanle nun dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne. E mɔn yi se wuyaxi tongo, e siga na
seene ra Samari taani.
9 Koni, Alatalaa nabina nde yi mɛnni naxan yi xili Odɛdi. Na yi mini
sofane ralandeni sa keli Samari taani. A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala, ɛ
benbane Ala bata xɔlɔ Yuda kaane ma, a yi e sa ɛ sagoni, anu, ɛ tan bata
halagin nagodo e ma han e gbelegbele xuiin yi te han kore xɔnna ma.
10 Iki, ɛ waxi ɛ xa na Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane findi ɛ konyi
xɛmɛne nun ɛ konyi gilɛne ra. Koni, ɛ fan mi findixi yulubitɔne ra Alatala yɛɛ
ra yi ba, ɛ Ala?
11 Nayi, ɛ tuli mati n na, ɛ mɔn xa Yuda muxu suxini itoe raxɛtɛ e konni,
bayo Alatala xɔlɔxi ɛ ma ki faɲi.”
12 Nayi, Efirami muxu gbeena nde, alo Yehoxanan ma dii xɛmɛna Asari
nun Mɛsilimɔti a dii xɛmɛn Bereki nun Salun ma dii xɛmɛn Yɛxisikayi nun
Xadilayi a dii xɛmɛna Amasa, ne yi xɔlɔ sofane ma naxanye yi sa yɛngɛni.

13 E yi a fala e xa, e naxa, “Ɛ nama fa konyini itoe ra be, bayo en findima nɛn yulubitɔne ra Alatala yɛɛ ra yi. Ɛ waxi en yulubine nan fari sa fe yi ba? En yulubine bata gbo ayi, Ala bata xɔlɔ gbeen ti Isirayila kaane ma.”
14 Nayi, sofane yi muxu suxine nun se tongoxine birin naxɛtɛ kuntigine nun yamaan birin yɛtagi.
15 E muxun naxanye xili fala, ne yi keli, e yi dugine ragodo muxu suxi ragenle birin ma, e dugine nun sankidine so e yii, e donseene nun igen so e yii, e yi e furene dandan, naxanye mi yi nɔɛ sigan tiyɛ, e yi ne dɔxɔ sofanle fari, e siga e ra e ngaxakedenne fɛma Yeriko yi, Tugu Taana. Isirayila kaane mɔn yi xɛtɛ Samari taani.
16 Na waxatini, Manga Axasi yi xɛraan nasiga Asiriya mangan ma alogo a xa fa a mali.
17 Edɔn kaane mɔn yi Yuda kaane yɛngɛ, e yi muxuna ndee suxu.
18 Na waxatin yɛtɛni, Filisitine yi yɛngɛn nakeli lanban yi taane nun Negewi taane ma Yuda yi. E yi Beti-Semɛsi taan tongo, e nun Ayalɔn nun Gɛdirɔti taane nun Soko nun Timana nun Ginso taane nun e rabilinne taane, e yi dɔxɔ e yi.
19 Alatala Yuda yamanan nayarabi na kii nin Isirayila mangana Axasi a fe ra, naxan Alatalaa yamaan ti tantanna ma, e yi yulubin tongo.
20 Asiriya mangan Tigilati-Pilesere yi fa Axasi fɛma, koni benun a xa a mali, a yi a yɛngɛ.
21 Axasi bata yi Alatala Batu Banxin nafunle birin tongo, e nun manga banxin nun kuntigine nafunle, a yi e fi Asiriya mangan ma. Koni na tɔnɔ mi lu a ma.
22 Hali Axasi yi kɔntɔfilixi waxatin naxan yi, a mɔn lu nɛn tinxintareyani Alatala yɛɛ ra yi.
23 A yi saraxane ba Damasi alane xa, a na tɔrɔn masɔtɔxi naxanye xɔn, bayo a yi a mirima nɛn, a naxa, “Bayo, Arami mangana alane a malima, n fan xa saraxane ba e xa alogo e xa n mali.” Koni, na nan naɲan kala ma a ra, e nun Isirayila birin.
24 Axasi yi Alatala Batu Banxin seene birin malan, a yi e kala. A yi Alatala Batu Banxin dɛɛne balan, a yi kidene rafala Yerusalɛn taan yiren birin yi.
25 A yi taan kidene rafala Yuda taane birin yi alogo a xa saraxane ba ala gbɛtɛne xa. Na ma, Alatala, a benbane Ala yi xɔlɔ a ma kati!
26 A kɛwali dɔnxɛne, a feene birin, keli a fɔlɔn ma han a raɲanna, ne sɛbɛxi Yuda mangane nun Isirayila mangane kɛdine kui.
27 Axasi yi faxa, e yi a maluxun Yerusalɛn taani, koni a tan mi maluxun Isirayila mangane gaburun na. A dii xɛmɛn Xesekiya yi ti a ɲɔxɔni.

29

Xesekiya, Yuda mangana
Mangane Firinden 18.1-3

1 Xesekiya findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulunna nan ma, a yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun solomanaanin ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Abiya, Sakari a dii tɛmɛna.
2 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga, alo a benba Dawuda a liga kii naxan yi.
3 A tan nan Alatala Batu Banxin nabi a mangayaan ɲɛɛ singen kike singen ma, a yi a dɛɛne yitɔn.

4 A yi saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune malan yamaan
malandeni sogeteden binni.
5 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tuli mati n na, ɛ tan Lewine. Ɛ yɛtɛ rasariŋan, ɛ
yi Alatala Batu Banxin nasariŋan, ɛ benbane Ala, ɛ yi se xɔsixine ramini yire
sariŋanxini ito kui.
6 Bayo en benbane fe xɔsixine raba nɛn, naxanye raŋaxu Alatala ma, en
ma Ala, e yi na liga, e yi e mɛ a ra, e yi e xun xanbi so Alatalaa yire
sariŋanxini.
7 E yɛtɛɛn yi Ala Batu Banxin so dɛɛne balan, e yi lɛnpune ratu, e mi
wusulan gan, e mi saraxa gan daxine ba Isirayilaa Ala xa yire sariŋanxini.
8 Nayi, Alatala yi xɔlɔ Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane ma, a yi gbalon
nun sunun nun yagin nagodo e ma alo ɛ a toma kii naxan yi.
9 Nanara, en benbane faxa yɛngɛni, en ma dii xɛmɛne nun en ma dii
tɛmɛne nun en ma ŋaxanle yi lu konyiyani.
10 Iki, n waxi layirin xidi feni en nun Alatala tagi, Isirayilaa Ala.
11 Iki, ngaxakedenne, ɛ ba tunnaxɔlɔn ma, bayo Alatala ɛ tan nan
sugandixi alogo ɛ xa ti a yɛtagi a wanla ra, ɛ findi a walikɛne ra, ɛ yi
wusulanne gan a xa.”
12 Nayi, Lewi bɔnsɔnna muxuni itoe yi fa:
Kehati xabilani:
Amasayi a diin Maxati nun Asari a diin Yowɛli.
Merari xabilani:
Abidi a diin Kisu nun Yehaleleli a diina Asari.
Gɛrisɔn xabilani:
Simaa diin Yowa nun Yowaa diina Eden.
13 Elisafan xabilani:
Simiri nun Yeyiyɛli.
Asafi xabilani:
Sakari nun Matani.
14 Heman xabilani:
Yɛxiyɛli nun Simeyi.
Yedutun xabilani:
Semaya nun Yusiyɛli.
15 E yi e bɔnsɔnna muxune birin malan. E yelin xanbini e rasariŋanŋɛ, e fa
Alatala Batu Banxin nasariŋan alo mangana e yamarixi kii naxan yi, e nun
Alatala a falaxi kii naxan yi.
16 Saraxaraline yi so Alatalaa yire sariŋanxini a rasariŋandeni. E se
xɔsixin naxanye birin li Alatala Batu Banxini, e yi ne birin namini, Lewi
bɔnsɔnna muxune yi se xɔsixine tongo e sa e woli Kedirɔn lanbanni.
17 E Alatala Batu Banxin nasariŋan fɔlɔ kike singen xi singe lɔxɔn nin. Xi
solomasɛxɛde lɔxɔni, e yi so Alatala Batu Banxin so dɛɛn palaan ma, e mɔn
yi xi solomasɛxɛ wali kɛ a rasariŋandeni. E yi yelin kike singen xi fu nun
senninden ma.
18 Na xanbi ra, e mɔn yi siga Manga Xesekiya konni, e yi a fala a xa, e
naxa, “Nxu bata Alatala Batu Banxin birin nasariŋan e nun saraxa ganden
nun a seene birin e nun buru rasariŋanxin sama tabanla naxan fari e nun a
seene birin.
19 Manga Axasi seen naxanye birin naxɔsi a tinxintareyani a mangayaan
waxatini, nxu bata ne birin nasariŋan, nxu yi e sa Alatala yɛtagi.”

Xesekiya mɔn yi saraxane ba

20 Manga Xesekiya yi keli xɔtɔn, a yi taan kuntigine malan, e siga Alatala
Batu Banxini.
21 E yi siga tura solofere nun konton solofere nun yɛxɛɛ dii solofere nun
kɔtɔ solofere ra mangana denbayaan nun yire sariɲanxin nun Yuda kaane
yulubi xafarin na alogo e xa rasariɲan. Mangan yi a fala saraxaraline xa,
Haruna yixɛtɛne, a e xa e ba saraxan na Alatalaa saraxa ganden fari.
22 Saraxaraline yi ɲingene kɔɛ raxaba, e yi e wunla xuya saraxa ganden
ma. E mɔn yi kontonne kɔɛ raxaba, e yi e wunla xuya saraxa ganden ma. Na
xanbi ra, e yi yɛxɛɛ diine kɔɛ raxaba, e yi e wunla xuya saraxa ganden ma.
23 E mɔn yi siga kɔtɔ kɔɛ raxaba daxine ra yulubi xafari seen na mangan
nun yamaan birin yɛtagi, ne yi e yiine sa e ma.
24 Nayi, saraxaraline yi kɔtɔne kɔɛ raxaba, e yi e wunla bɔxɔn saraxa
ganden ma alogo Isirayila kaane birin yulubine xa xafari. Mangan nan na
saraxa sifa firinne yamarin fi alogo yamaan birin yulubin xa xafari.
25 Mangan yi Lewi bɔnsɔnna muxune lu Alatala Batu Banxini, kariɲanne
nun kondenne nun bɔlɔnne yi suxi naxanye yii alo Dawuda nun mangana
fetoon Gadi nun Nabi Natan a yamari kii naxan yi, bayo Alatalaa yamarin
nan yi a ra, a nabine naxan nali muxune ma.
26 Lewi bɔnsɔnna muxune yi ti, Dawudaa maxaseene suxi e yii.
Saraxaraline fan yi na, xɔtane suxi e yii.
27 Manga Xesekiya yi a fala, a e xa saraxa gan daxin ba saraxa ganden
fari. E nɛma yi saraxan gan fɔlɛ waxatin naxan yi, e yi bɛtin ba Alatala xa
xɔta xuiin nun Isirayila manga Dawudaa maxaseene ra.
28 Yamaan birin yi e xinbi sin, e lu bɛtin bɛ, e xɔtaan fema han saraxa gan
daxin birin yi yelin ganɲɛ.
29 E to yelin saraxa gan daxin bɛ, mangan nun a yamaan naxan birin yi a
fɔxɔ ra, e birin yi e xinbi sin, e yi Ala tantun.
30 Na xanbi ra, Manga Xesekiya nun a kuntigine yi Lewi bɔnsɔnna
muxune yamari a e xa Alatala tantun Dawudaa bɛti xuine nun fetona Asafi
a bɛti xuine ra. E yi bɛtin ba sɛwani, e yi e xinbi sin, e Alatala tantun.

31 Manga Xesekiya yi a fala, a naxa, “Bayo iki ɛ bata dɛntɛgɛ Alatala xa, ɛ fa
ɛ saraxane nun barika bira saraxane ra Alatala Batu Banxini.” Yamaan yi fa
e saraxane nun barika bira saraxane ra, e nun muxu bɔɲɛ faɲine birin yi fa
saraxa gan daxine ra.
32 Yamaan fa saraxa gan daxin naxanye ra, ne yatɛn yi siga han ɲinge
tonge solofere e nun yɛxɛɛ dii kɛmɛ firin e nun konton kɛmɛ, ne birin saraxa
gan daxine Alatala xa.
33 E mɔn yi ɲinge kɛmɛ sennin e nun kontonne nun kɔtɔ wuli saxan ba
saraxa gbɛtɛne ra.
34 Koni saraxaraline mi yi wuya, e mi yi nɔɛ saraxa gan daxine birin budɛ.
Nanara, e ngaxakedenne Lewi bɔnsɔnni, ne yi fa e mali han wanla yi ɲan,
han saraxaraliin bonne yi rasariɲan. E ngaxakedenne Lewi bɔnsɔnni, ne yi
kataxi e rasariɲan feen nan na dangu saraxaraline ra.
35 Saraxa gan daxin yi wuya, sa bɔɲɛ xunbeli saraxane turene fari, e nun
minse saraxane nun saraxa gan daxine.

Alatala Batu Banxin nasariɲan na kii nin.
36 Ala bata yi naxan birin yitɔn yamana fe ra, Manga Xesekiya nun
yamaan birin yi sɛwa na ra, amasɔtɔ na feene liga nɛn mafurɛn.

30

Xesekiya yi sanla raba

1 Manga Xesekiya yi xɛrane rasiga Yuda yamanan yiren birin yi. A mɔn yi bataxine sɛbɛ Efirami nun Manase kaane ma, alogo e xa fa Alatala Batu Banxini Yerusalɛn yi, e fa Alatala tantun, Isirayilaa Ala, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* rabadeni.
2 Mangan nun a kuntigine nun yamaan birin bata yi lan a ma Yerusalɛn yi a e xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba ɲɛɛn kike firinden ma.
3 Bayo saraxarali wuyaxi mi yi sariɲanxi na waxatini, yamaan mɔn munma yi malan Yerusalɛn yi singen, e mi yi nɔɛ na sanla rabɛ singen.
4 Bayo mangan nun yamaan lanma feen nan yi a ra,
5 e yi a ragidi, a xa rali Isirayila birin ma, keli Bɛriseba taan ma han Dan yamanani alogo muxune xa fa Yerusalɛn yi, e fa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba mɛnni Alatala xa, Isirayilaa Ala. Amasɔtɔ yamaan mi yi fa na sanla rabama e bode xɔn alo a yi sɛbɛxi kii naxan yi.
6 Xɛrane yi siga mangan nun a kuntigine bataxine ra Isirayila nun Yuda yamanan yiren birin yi, alo mangana a yamarixi kii naxan yi. E naxa, “Ɛ tan Isirayila kaane, ɛ xɛtɛ Alatala ma, Iburahimaa Ala, Isiyagaa Ala, Isirayilaa Ala alogo a mɔn xa xɛtɛ ɛ ma, ɛ tan yamaan muxu dɔnxɛn naxanye luxi ɛ nii ra, ɛ tan naxanye tangaxi Asiriya mangane ma.
7 Ɛ nama lu alo ɛ fafane, alo ɛ ngaxakedenne, naxanye mi yi tinxinxi Alatala yɛɛ ra yi, e benbane Ala, naxan e ba gbalon dɛ alo ɛ a toma kii naxan yi.
8 Nayi, ɛ nama tuli maxɔdɔxɔ ayi alo ɛ benbane. Ɛ fa Alatala ma, ɛ fa a yire sariɲanxini, a dɛnaxan nasariɲanxi han habadan, ɛ wali Alatala xa, ɛ Ala, alogo a xɔlɔ gbeen xa xɛtɛ ɛ fɔxɔ ra.
9 Xa ɛ fa Alatala ma, muxun naxanye ɛ ngaxakedenne suxu konyiyani, ne kininkininma nɛn e ma, e mɔn yi xɛtɛ yamanani ito yi. Alatala hinan, ɛ Ala, a fan, a mi a yɛtagin luxunma ɛ ma, xa ɛ xɛtɛ a ma.”
10 Xɛrane yi siga taane yi Efirami yamanan nun Manase yamanani han Sabulon yamanani. Koni, muxune yi lu e magelɛ.
11 Koni, Aseri bɔnsɔnna muxuna ndee nun Manase bɔnsɔnna muxuna ndee nun Sabulon bɔnsɔnna muxuna ndee yi e yɛtɛ magodo Ala xa, e tin sigɛ Yerusalɛn yi.
12 Ala yi muxune bɔɲɛn masara Yuda fan yi, e mangan nun a kuntigine yamarin suxu, alo Alatala a falaxi kii naxan yi.
13 Yama gbeen yi fa Yerusalɛn yi Buru Tetaren Sanla† rabadeni kike firindeni. Yamaan yi gbo han!
14 Suxure batuden naxanye yi Yerusalɛn yi, e yi ne birin kala e nun e wusulan gandene, e yi ne woli Kedirɔn lanbanni.
15 Ɲɛɛn kike firinden xi fu nun naaninde lɔxɔni, e yi xuruseene kɔɛ raxaba Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra. Nayi, Lewi bɔnsɔnna muxune nun saraxaraline yi yagi han, e yi e yɛtɛ dɛntɛgɛ Ala xa, e yi saraxa gan daxine ba Alatala Batu Banxini.

---

* **30:1: 30.1** ***Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. † **30:13: 30.13** ***Buru Tetaren Sanla:*** Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.

16 Birin yi a wali suxu alo e yi lan kii naxan yi, fata Alaa walikɛɛn Musaa
sariyan na. Xuruseen naxanye ba saraxan na, Lewine yi lu ne wunla soɛ
saraxaraline yii, e yi lu a xuyɛ saraxa ganden ma.
17 Muxu wuyaxi mi yi sariɲanxi yamaan yɛ, e mi nɔɛ saraxane bɛ Alatala
xa. Nayi, Lewine yi lu xuruseene kɔɛ raxabɛ e xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla fe ra.
18 Muxu wuyaxi yi na, Efirami kaane nun Manase kaane nun Isakari
kaane nun Sabulon kaane yɛ naxanye mi yi sariɲanxi. Anu, e Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa subene don nɛn, e sariyan kala na nan xɔn. Na
ma, Xesekiya yi duba e xa, a naxa, “Alatala naxan fan, na xa diɲa e yulubin
ma.
19 Ala xa diɲa muxune birin ma naxanye Alatala, e benbane Ala fenxi e
bɔɲɛn ma feu, hali e mi yi sariɲanxi.”
20 Alatala yi Xesekiya xuiin namɛ, a yi diɲa yamaan ma.
21 Nayi, Isirayila kaan naxanye yi Yerusalɛn yi, ne yi Buru Tetaren Sanla
raba sɛwa gbeeni xi solofere. Lewi bɔnsɔnna muxune nun saraxaraline yi
lu Alatala tantunɲɛ e sɛnbɛn birin na e maxaseene ra.
22 Xesekiya yi Lewine wali faɲi xɔntɔnna ti, naxanye yi walima Alatala xa
ki faɲi. E saraxa subene don xi solofere, naxanye yi baxi bɔɲɛ xunbeli
saraxane ra, e yi Alatala tantun, e benbane Ala.
23 Yamaan birin mɔn yi lan a ma, a e xa xi solofere sa sali lɔxɔne fari, e
mɔn yi sanla raba sɛwani xi solofere,
24 bayo Yuda mangan Xesekiya bata yi binye gbeen fi yamaan ma, a yi e
fanda tura wuli keden na e nun xuruse wuli solofere. Kuntigine fan bata yi
tura wuli keden nun xuruse wuli fu ba sa mangan gbeene fari. Saraxarali
wuyaxi bata yi rasariɲan.
25 Yuda kaane nun saraxaraline nun Lewine nun Isirayila kaan naxanye
yi kelixi yire gbɛtɛye yi e nun xɔɲɛn naxanye yi dɔxi Isirayila kaane nun
Yuda kaane yɛ, ne birin yi lu sɛwani e bode xɔn ma.
26 Sɛwa gbeen yi lu Yerusalɛn kaane yi. Xabu Isirayila Manga Dawudaa
dii xɛmɛn Sulemani waxatini, na ɲɔxɔn munma yi liga Yerusalɛn yi singen.
27 Saraxaraline nun Lewine yi keli, e duba yamaan xa, e Ala maxandi, Ala
yi e xuiin mɛ a konni ariyanna yi.

31

Xesekiya yi Ala Batu Banxin wanli tɔn

1 Na danguxina, muxun naxanye birin yi Isirayila yi, ne birin yi siga Yuda
taane yi, e yi kide gɛmɛne kala, e yi Asera kide gbindonne rabira. E yi taan
kidene kala, e nun e suxure saraxa gandene Yuda yamanan birin yi e nun
Bunyamin nun Efirami nun Manase bɔnsɔnne yamanane yi. Na xanbi ra,
Isirayila kaane birin yi siga e konni.
2 Xesekiya yi saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune yitaxun, a yi birin
ti a wali ra. E tan nan yi saraxa gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane
bama. E tan nan mɔn yi findixi Alatalaa walikɛne ra, e yi Alatala tantunma,
e yi bɛtine ba Alatala xa a banxin so dɛɛn na.
3 Mangan yi a sɔtɔ sena ndee ba saraxa gan daxine ra, saraxan naxanye yi
ganma xɔtɔnna nun ɲinbanna ra e nun Matabu Lɔxɔne nun kike nɛnɛn nun
sali lɔxɔne ma, alo a sɛbɛxi kii naxan yi Alatalaa sariyani.
4 Xesekiya yi a fala Yerusalɛn kaane xa a e xa fa seene mudun na
saraxaraline nun Lewine xa, alogo e xa Alatalaa sariyan nabatu a kiin ma.

5 Na falan mɛ yiren birin yi waxatin naxan yi, Isirayila kaane birin yi e
murutu xabaxi singene nun manpa bogi singene nun ture baxi singene nun
kumi ture singene nun sansi singene nun e yaganne birin so fɔlɔ
saraxaraline nun Lewine yii.
6 Na kiini, Yuda kaane nun Isirayila kaan naxanye yi dɔxi Yuda taane yi,
ne fan yi lu fɛ e xuruse xurin nun a xungbene yaganne ra e xɔn, e nun e se
sariɲanxine yaganna naxanye yi dɛntɛgɛxi Alatala xa, e Ala, e yi se wuyaxi
malan.
7 E yi se wuyaxi malan fɔlɔ ɲɛɛn kike saxandeni, e yi yelin ɲɛɛn kike
solofereden ma.
8 Xesekiya nun a kuntigine yi fa na seene matodeni, e yi Alatala tantun, e
yi duba a yamaan xa, Isirayila kaane.
9 Xesekiya yi saraxaraline nun Lewine maxɔdin na seene fe ra.
10 Nayi, saraxaraline kuntigina Asari, Sadɔki bɔnsɔnni, na yi a yabi, a
naxa, “Xabu nxu fa fɔlɔ seene ra Alatala Batu Banxini, nxu donseen sɔtɔ nɛn
nxu lugo, nxu yi a dɔnxɛn gbegbe lu, amasɔtɔ Alatala duba nɛn a yamaan xa,
a dɔnxɛn naxanye luxi ne nan itoe ra.”
11 Xesekiya yi yamarin fi a e xa donse ramaradene rafala Alatala Batu
Banxini. Nayi, e yi donse ramaradene rafala.
12 E yi fa na finmaseene nun yaganne nun se sariɲanxine birin na mɛnni.
Lewi bɔnsɔnna muxuna nde yi na naxan yi xili Konani, e yi finmaseene
taxu na ra, e yi a ngaxakedenna Simeyi fan findi a bundɔxɔn na.
13 Xɛmɛn naxanye yi xili Yɛxiyɛli nun Asasiya nun Naxati nun Asahɛli nun
Yerimoti nun Yosabadi nun Eliyeli nun Yisimaki nun Maxati nun Bɛnaya,
ne nan yi yamaan xunmatone ra Konani nun a xunyɛn Simeyi bun ma alo
Manga Xesekiya nun saraxarali Asari a yamari kii naxan yi. Asari yi findi
Ala Batu Banxin kuntigi gbeen na.
14 Yiminaa dii xɛmɛn Kore, Lewi bɔnsɔnna muxun naxan yi Sogeteden
dɛɛn kantanma, a tan nan yi ɲɛnige ma saraxane rasuxuma naxanye yi fima
Ala ma. A mɔn yi yaganne yitaxunma Alatala Batu Banxini e nun se
sariɲanxi gbɛtɛye.
15 Saraxaralini itoe yi dɔxi saraxarali taan* naxanye yi, ne yi a mali: Eden
nun Menayamin nun Yosuwe nun Semaya nun Amari nun Sɛkani. E yi
seene yitaxun mɛnne yi e ngaxakedenne ra, fonna nun dii ɲɔrɛna alo a yi
lan kii naxan yi,
16 fɔlɔ dii xɛmɛne ma naxanye xili sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin ma fɔlɔ e ɲɛɛ
saxanna ma, e nun naxanye birin yi soma Alatala Batu Banxini lɔxɔ yo lɔxɔ
e wanla ra alo a yi yamarixi kii naxan yi fata e yɛba kiin na.
17 Saraxaraline xinle yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui fata e denbayane ra, e
nun Lewi bɔnsɔnna muxune fɔlɔ e ɲɛɛ mɔxɔɲɛn ma, alo e yi yamarixi wanla
dɛ kii naxan yi fata e yɛba kiin na,
18 e nun e denbayane birin xinle yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui, e ɲaxanle
nun e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne nun e muxune birin, bayo e tan bata yi
rasariɲan Alaa wanla ra.
19 Haruna yixɛtɛne, saraxaralina ndee yi dɔxi banxidɛne ra saraxarali
taane rabilinne yi. Muxuna ndee yi sugandixi taane birin yi alogo e xa
donseene xali e xa e nun Lewi bɔnsɔnna xɛmɛne birin naxanye xinle yi
sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui.

* **31:15: 31.15 *Saraxaraline taane*** fe sɛbɛxi Yosuwe 21.1-45 kui.

20 Xesekiya na nan liga Yuda taane birin yi, a fe faɲin liga tinxinna nun
lannayani Alatala yɛɛ ra yi, a Ala.
21 A wali wuyaxi kɛ nɛn Ala Batu Banxina fe yi, a yi Alaa sariyan nun a
yamarin suxu a faɲin na. A yi Ala fen a bɔɲɛn ma feu, a yi sabati.

32

Asiriya Mangan yi a kɔnkɔ e ma

1 Xesekiyaa lannaya wanle dangu xanbini, Asiriya mangan Sɛnakɛribi yi
so Yuda yi, a yi taa makantanxine yɛngɛ, a yi a ragidi a xa e findi a gbeen na.
2 Manga Xesekiya to a to Sɛnakɛribi bata fa Yerusalɛn yɛngɛdeni,
3 Xesekiya nun a kuntigine nun sofane yi lan a ma a e xa taa xanbi ra
tigine birin dutun.
4 Yamaan yi e malan, e yi tigine birin dutun taa xanbin na, e nun ige
dangudena nde bɔxɔn bun ma. E yi a fala, e naxa, “Asiriya kaane nama ige
yo li be.”
5 Xesekiya yi a wɛkilɛ, a yi taan yinna yire kalaxine ti, a mɔn yi
sangansone ti yinna xuntagi, a mɔn yi yin gbɛtɛ ti a fari ma. A yi Milo
gbingbinna rafala Dawudaa Taani. A yi yɛngɛ so wuyaxi nun yɛ masansan
wure lefa wuyaxi sɔtɔ a ganla xa.
6 A yi sofa kuntigine dɔxɔ yamaan xun na. A muxune birin malan taan
yama malandeni taan so dɛɛn na. A yi a fala e xa, a naxa,
7 “Ɛ wɛkilɛ, ɛ sɛnbɛ so! Ɛ nama kuisan, ɛ nama gaxu Asiriya kaane mangan
yɛɛ ra e nun yamaan naxan a fɔxɔ ra amasɔtɔ sɛnbɛn naxan en tan na, na
gbo a gbeen xa.
8 Adamadi sɛnbɛn nan a tan na, anu Alatala nan en tan fɔxɔ ra, en ma Ala,
naxan en malima en ma yɛngɛne yi.” Yamaan yi Yuda mangan Xesekiya a
falane suxu.
9 Na danguxina, Asiriya mangan Sɛnakɛribi nun a ganla birin yi siga
Lakisi taan xili ma. Na waxatini, Sɛnakɛribi yi sofa kuntigina ndee rasiga
Yerusalɛn yi. A yi xɛraan nasiga Yuda mangan Xesekiya ma, e nun Yuda
kaane birin Yerusalɛn yi, a naxa,
10 “Asiriya mangan Sɛnakɛribi ito nan falaxi, a naxa, ‘Ɛ yigi saxi nanse yi,
naxan a ligaxi ɛ mɔn dɔxi Yerusalɛn yi yɛngɛn tagi?
11 Xesekiya xa mi ɛ radinma ba alogo kamɛn nun ige xɔnla xa ɛ faxa, a
nɛma a falɛ, a naxa, “Alatala, en ma Ala en natangɛ Asiriya mangan ma ba?”
12 Xesekiya nan i ya Alaa saraxa gandene nun a kidene kalaxi, a yi a fala
Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane xa, a naxa, “Ɛ xinbi sinma saraxa ganden
keden peen nan yɛtagi, ɛ yi saraxane gan mɛnni.”
13 Ɛ mi a kolon ba, nxu naxan liga muxune nun yamanan bonne ra, n tan
nun n benbane? Na siyane alane nɔ nɛn e yamanan muxune xunbɛ ba?
14 Awa, n benbane yamanan naxanye kala, yamanan mundun ma ala a
rakisi? Nayi, ɛ Ala nɔɛ ɛ rakisɛ ba?
15 Na ma, Manga Xesekiya nama ɛ mayenden, a yi ɛ radin na kiini. Ɛ nama
ɛ yigi sa a yi, bayo siya yo ala hanma yamana yo ala mi nɔxi a yamaan
natangɛ n benbane ma. Nayi, ɛ alane fan mi nɔɛ ɛ bɛ n fan yii mumɛ!’ ”

Sɛnakɛribi yi Ala rayelefu
Mangane Firinden 19.8-13 nun Esayi 37.8-13

16 Na xanbi ra, Asiriya mangan mɔn yi fala ɲaxin ti Marigina Alatala ma, e
nun a walikɛɛn Xesekiya.

17 Asiriya mangan yɛtɛɛn bata yi Alatala, Isirayilaa Ala konbi kɛdin sɛbɛ
nun, a naxa, “Siyaan bonne alane mi nɔxi e yamanan muxune ratangɛ n ma
kii naxan yi, Xesekiyaa Ala fan mi nɔɛ a yamaan natangɛ n ma na kii nin.”
18 A yi falan ti a xuini texin na Heburu xuini, alogo Yerusalɛn yamaan
naxan yi yinna xuntagi, a xa gaxun naso ne yi, a yi nɔ taan findɛ a gbeen na.
19 E lu falan tiyɛ Yerusalɛn Ala ma alo e yi falan tima siya gbɛtɛne ala
rafalaxine nan ma bɔxɔ xɔnna fari.

Ala yi Asiriya mangan nɔ
Mangane Firinden 19.35-37 nun Esayi 37.36-38

20 Nayi, Manga Xesekiya nun Nabi Esayi, Amɔsi a dii xɛmɛn yi e xuiin
namini fɔlɔ Ala ma lan feni ito ma.
21 Na ma, Alatala yi malekana nde xɛ naxan sa Asiriya mangana sofa
kɛndɛne birin naxɔri a gali dɔxɔdeni, e nun mangane nun kuntigi gbeene.
Nayi, mangan yagixin yi xɛtɛ a yamanani. A sa so a gbee ala batu banxini, a
dii xɛmɛne yi sa a faxa mɛnni.
22 Alatala Manga Xesekiya nun Yerusalɛn kaane rakisi na kii nin Asiriya
manga Sɛnakɛribi sɛnbɛn ma, a mɔn yi e ratanga e rabilinna siyane birin
ma.
23 Muxu wuyaxi yi fa saraxane ra Alatala xɔn Yerusalɛn yi, e nun kise
faɲine Yuda mangan Xesekiya xa. Xabu na lɔxɔni, siyane birin yi a binya.

Xesekiyaa mangayaan xunsona

24 Na waxatini, saya furen yi Xesekiya suxu. A yi Alatala maxandi, Ala yi
a yabi, a yi kabanako feen liga alogo a xa a kolon a kɛndɛyaan sɔtɔma nɛn.
25 Koni Xesekiya mi findi wali faɲi kolon na, a yi waso ayi a bɔɲɛni. Ala yi
xɔlɔ a ma, e nun Yuda nun Yerusalɛn.
26 Nayi, Manga Xesekiya nun Yerusalɛn kaane birin yi e xun xɛtɛ Alatala
ma. Na ma, Alatalaa xɔlɔn mi fa e li Xesekiyaa siimayani.
27 Manga Xesekiya yi nafunla nun binye gbeen sɔtɔ. A yi gbeti fixɛn nun
xɛmaan nun bɔxɔ bun nafunle nun latikɔnɔnne nun yɛ masansan wure
lefane nun se faɲine birin namaradene rafala.
28 A yi murutun nun manpaan nun ture ramaradene rafala, e nun
xuruseen sifan birin namaradene.
29 A yi taana ndee ti, Ala yi xuruse wuyaxi fi a ma e nun nafulu gbegbe.
30 Manga Xesekiya nan Gihon tigi ige kiraan masara, a yi a xun ti
Dawudaa Taan sogegododen binni. Xesekiya nɔ sɔtɔ nɛn a feene birin ma.
31 Koni, lɔxɔna nde Babilɔn mangane to xɛrane rasiga a ma xibaru
fendeni lan kabanako feen ma naxan danguxi a yamanani, Ala yi a lu a yɛtɛ
yii a mato xinla ma alogo a xa a bɔɲɛ yi feene birin kolon.
32 Manga Xesekiya kɛwali dɔnxɛne, a tinxinyaan naxan liga, ne sɛbɛxi
Amɔsi a dii xɛmɛn Nabi Esayi a kɛdin kui lan a fe toxine ma alo xiyena,
naxan sɛbɛxi Yuda mangane nun Isirayila mangane kɛdine kui.
33 Manga Xesekiya yi faxa. Dawuda yixɛtɛne gaburun dɛnaxan yitɔnxi
muxu gbeene xa, e yi sa a maluxun mɛnni. Yuda kaane nun Yerusalɛn
kaane birin yi fa a saya xɔntɔndeni. A dii xɛmɛn Manase yi findi mangan na
a ɲɔxɔni.

33

Manase, Yuda Mangana
Mangane Firinden 21.1-18

1 Manase findi mangan na a ɲɛɛ fu nun firinna nan ma, a yi ɲɛɛ tonge
suulun e nun suulun ti mangayani Yerusalɛn yi.
2 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, Manase yi na liga. Alatala siyaan naxan
kedi Isirayila yamaan yɛɛ ra, a yi so ne fe xɔsixine yi.
3 A fafe Xesekiya taan kiden naxanye kala, a tan mɔn yi ne rafala. A yi
saraxa ganden nafala Baali xa, a mɔn yi Asera kide gbindonne bitin, a yi a
xinbi sin sarene birin xa, a yi e batu.
4 A yi suxure kidene ti Alatala Batu Banxini, Alatala bata a fala dɛnaxan
ma, a naxa, “N xinla luma nɛn Yerusalɛn yi habadan.”
5 A yi sarene kidene ti Alatala Batu Banxin yin firinne kui.
6 A yi a diine ba saraxa gan daxin na Hinɔn lanbanni suxurene xa. A yi so
yiimato feene nun woyimɛyaan nun kɔɛra feene yi. A yi muxune maxɔdin
naxanye falan tima barinne ra. A yi fe xɔsixi gbegbe liga Alatala yɛɛ ra yi, a
yi a raxɔlɔ.
7 A yi sa a suxure rafalaxi sawurana nde dɔxɔ Ala Batu Banxini. Anu, Ala
a fala nɛn Dawuda xa e nun a dii xɛmɛn Sulemani, a naxa, “N xinla luma n
batu banxini ito nin habadan e nun Yerusalɛn, n dɛnaxan sugandixi
Isirayila bɔnsɔnne birin yɛ.
8 Xa Isirayila kaane n ma yamarine birin suxu, n naxan soxi ɛ benbane yii
fata Musa ra, n mi tinɲɛ mumɛ e yi kedi yamanani ito yi.”
9 Koni, Manase yi a liga Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane yi yulubin
tongo. E yi fe xɔsixine liga dangu siyane ra Alatala naxanye halagi Isirayila
bun.
10 Alatala yi falan ti Manase nun a yamaan xa, koni e mi e tuli mati a ra.
11 Nayi, Alatala yi Asiriya yamanan mangana gali kuntigine rafa e xili ma,
e yi Manase suxu, e karafen bira a ma, e yi a xidi sula yɔlɔnxɔnna ra, e siga a
ra Babilɔn yi.
12 A tɔrɔni, a yi Alatala maxandi, a Ala, a yi a yɛtɛ magodo a benbane Ala
xa.
13 A yi a mafan, Alatala yi a maxandi xuiin nasuxu. A yi a maxandin yabi,
a mɔn yi xɛtɛ a ra Yerusalɛn yi a mangayani. Nayi, Manase yi a kolon a
Alatala nan Ala ra.
14 Na danguxina, Manga Manase mɔn yi Dawudaa Taan nabilin yinna
yirena nde ti, a yi a mate ayi, keli Gihon tigin ma lanbanni, siga
sogegododen binni han taan so dɛɛn naxan xili Yɛxɛ Dɛna, a yi Ofɛli geyaan
nabilin. A mɔn yi sofa kuntigine dɔxɔ Yuda taa makantanxine birin yi.
15 A yi xɔɲɛ suxurene nun sawurane ba Alatala Batu Banxini, a yi ne birin
kala. A bata yi suxure saraxa ganden naxanye rafala geyaan fari, Alatala
Batu Banxin yi dɛnaxan yi e nun Yerusalɛn yi, a yi ne birin kala. A yi e woli
taan fari ma.
16 A mɔn yi saraxa ganden nafala Alatala xa, a yi bɔɲɛ xunbeli saraxane
nun barika bira saraxane ba. A yi a fala Yuda kaane xa a e xa bira Alatala
fɔxɔ ra, Isirayilaa Ala.
17 Yamaan mɔn yi saraxane bama taan kidene yi, koni e yi e bama Alatala
nan tun xa, e Ala.
18 Manase kɛwali dɔnxɛne, a Ala maxandina, e nun nabiin naxanye yi
falan tima a xa Alatala Isirayilaa Ala xinli, ne birin sɛbɛxi Isirayila mangane
kɛdine kui.
19 A Ala maxandina, e nun Ala a yabi kii naxan yi, a tinxintareyaan nun a
yulubina, taan kidene a naxanye ti, e nun a Asera kide gbindonna naxanye

bitin, e nun a suxure sawuran naxanye ti benun a xa a yɛtɛ magodo, ne birin sɛbɛxi Hosayi a taruxu kɛdine kui.
20 Manase yi faxa, e yi a maluxun a konni. A dii xɛmɛna Amɔn yi findi mangan na a ɲɔxɔni.

Amɔn, Yuda Mangana
Mangane Firinden 21.19-26

21 Amɔn findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun firinden nan ma, a yi ɲɛɛ firin ti mangayani Yerusalɛn yi.
22 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a fafe Manase a liga kii naxan yi. Amɔn yi saraxane bama suxurene birin xa, a fafe naxanye rafala, a yi ne batu.
23 Koni, a mi a yɛtɛ magodo Alatala xa alo a fafe Manase a liga kii naxan yi, bayo Amɔn findi nɛn yulubi kan gbeen na.
24 A walikɛne yi yanfan so a ma, e sa a faxa a banxini.
25 Koni naxanye birin yanfan so Manga Amɔn ma, yamanan muxune yi ne birin faxa, yamanan muxune yi a dii xɛmɛn Yosiya dɔxɔ a ɲɔxɔni mangayani.

34

Yosiya, Yuda Mangana
Mangane Firinden 22.1-2

1 Yosiya findi mangan na a ɲɛɛ solomasɛxɛden nan ma, a yi ɲɛɛ tonge saxan e nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi.
2 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga, a yi a benba Dawuda sɔnna tongo. A lu tinxinyaan kiraan xɔn.
3 A mangayaan ɲɛɛ solomasɛxɛdeni, hali a mɔn to yi xurun, a lu nɛn a benba Dawudaa Ala batuɛ. A ɲɛɛ fu nun firinna, a yi taan kidene kala fɔlɔ Yuda nun Yerusalɛn yi, e nun Asera kide gbindonne nun wure raxulunxi sawurane.
4 A yi Baali saraxa gandene kala. Wusulan ganden naxanye yi tixi e fari, a yi ne fan kala, a yi Asera kide gbindonne raxɔri, e nun suxure sawurane. A ne birin findi dungi dungine ra, a ne raxuya ayi muxune gaburune fari naxanye saraxane ba e xa.
5 A yi kide ki muxune xɔnne gan e suxure saraxa ganden fari. A Yuda nun Yerusalɛn rasariɲan na kii nin.
6 A mɔn yi siga Manase yamanani e nun Efirami bɔnsɔnna nun Simeyɔn bɔnsɔnna nun Nafatali bɔnsɔnna e nun bɔxɔn naxanye yi e rabilinxi.
7 A yi suxure saraxa gandene nun Asera kide gbindonne kala mɛnne yi, a yi suxurene findi burunburunna ra, a yi wusulan gandene birin kala Isirayila yi. Na xanbi ra, a mɔn yi xɛtɛ Yerusalɛn yi.

Saraxaraline yi sariya kɛdin to
Mangane Firinden 22.3-10

8 Yosiyaa mangayaan ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛdeni, a yi muxuni itoe rasiga yamanan nun Ala Batu Banxin nasariɲandeni: Asaliyaa dii xɛmɛn Safan nun taa mangan Maaseya nun Yehowaxasi a dii xɛmɛn Yowa, mangana yenla, e xa sa Alatala Batu Banxini tɔn, mangana Ala.
9 E sa saraxarali kuntigin Xiliki li a konni. Yamaan fa gbetin naxan na Ala Batu Banxini e nun Lewine kantan tiine gbetin naxan malan Efirami nun

Manase nun Isirayila yamaan muxu dɔnxɛn naxanye luxi e nii ra, e nun Yuda nun Bunyamin bɔnsɔnne, e yi ne so a yii. E yi xɛtɛ Yerusalɛn yi.

10 Naxanye yi findixi Alatala Batu Banxini tɔn feen yɛɛratine ra, a na gbetin so ne yii. Ne yi a so walikɛne yii e saranna ra, naxanye yi walima Alatala Batu Banxini.

11 Ne yi na gbetin so gɛmɛ masonle nun kamudɛrɛne yii alogo e xa gɛmɛne nun xalanbene sara banxine xa Yuda mangane naxanye rabɛɲin, e kala.

12 Na walikɛne yi wanla kɛ tinxinni. Lewi bɔnsɔnna muxune Yaxati nun Abadi Kehati xabilani, ne yi e xun na e nun Merari nun Sakari Mesulan xabilani. Na Lewine birin yi fatan maxaseen maxɛ.

13 E tan nan yi goron maxanle xunna e nun walikɛne xunmatone a ra walidene birin yi. Sɛbɛli tiin nan yi Lewi muxuna ndee ra e nun taruxu sɛbɛne nun kantan tiine.

14 Yamaan fa gbetin naxan na Alatala Batu Banxini, e yi na tongoma waxatin naxan yi, saraxaraliin Xiliki yi Alatalaa sariya kɛdin to a naxan so Musa yii.

15 Nayi, Xiliki yi a fala sɛbɛli tiin Safan xa, a naxa, “N bata sariya kɛdin to Alatala Batu Banxini.” Xiliki yi sariya kɛdin so Safan yii.

16 Safan yi siga a ra Manga Yosiya konni, Safan yi a fala a xa, a naxa, “I nxu ti wanla naxan na, nxu bata na birin kɛ.

17 Gbetin naxan yi Alatala Batu Banxini, e bata na tongo e yi a so wali kuntigine yii.”

18 Sɛbɛli tiin Safan yi sa ne birin yɛba mangan xa, a naxa, “Saraxaraliin Xiliki sariya kɛdin so nɛn n yii.” Na xanbi ra, Safan yi a xaran mangan yɛtagi.

19 Mangan to sariya falane mɛ na kɛdin kui, a yi a domani bɔ a ma.

20 Mangan yi yamarin so Xiliki yii e nun Safan ma dii xɛmɛna Axikan nun Mike a dii xɛmɛna Abadon nun sɛbɛli tiin Safan nun mangana walikɛna Asaya, a naxa,

21 “Ɛ sa Alatala maxɔdin n xa, e nun muxun naxanye luxi Yuda nun Isirayila yi lan kɛdi toxini ito a fe ma, bayo Alatalaa xɔlɔn gbo en xili ma, amasɔtɔ en benbane mi Alatalaa falan suxu mumɛ alo a sɛbɛxi kii naxan yi kɛdini ito kui.”

22 Xiliki nun mangana muxu sugandixine yi siga nabi ɲaxanla Xuluda fɛma. Xasara naxan yi dugine kantanma, na mamandenna Salun ma ɲaxanla, Tokehati a dii xɛmɛna. Na ɲaxanla yi dɔxi Yerusalɛn Taa Nɛnɛni. E yi e lanma xuiin fala a xa.

23 A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ sa a fala ɛ xɛ muxun xa,

24 ɛ naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tɔrɔn nafama nɛn yireni ito nun a muxune xili ma, alo danga feene sɛbɛxi kii naxan yi kɛdini ito kui naxan xaranxi Yuda mangan yɛtagi.

25 Bayo, e bata e xun xanbi so n yi, e yi saraxane nun wusulanne gan suxurene xa alogo e xa n naxɔlɔ e kɛwanle xɔn. Nayi, n ma xɔlɔn gbo taani ito xili ma, a mi ɲanɲɛ mumɛ!’

26 Ɛ mɔn xa a fala Yuda mangan xa, naxan ɛ xɛxi Alatala maxɔdindeni, Isirayilaa Ala, a Alatala ito nan falaxi lan falane ma ɛ naxanye mɛxi, a naxa,

27 ‘Bayo i bata gaxu, i yi i yɛtɛ magodo Ala xa, i to falani itoe mɛ naxanye ti yireni ito nun a muxune xili ma, i yi xɛtɛ n ma, bayo i bata i ya dugine yibɔ i ma, i yi wuga n yɛtagi, n bata a mɛ. Alatalaa falan ni i ra.

28 N ni i rasuxuma nɛn i benbane fɛma, i rasɛnɛma nɛn bɔɲɛ xunbenli i gaburun na, bayo i tan mi na tɔrɔne toma n naxanye rafama yamanani ito nun a muxune xili ma waxati famatɔne yi.' " E yi sa na yabin nali mangan ma.

Ala batu ki faŋina Yosiya xɔn
Mangane Firinden 23.1-3

29 Manga Yosiya yi Yuda nun Yerusalɛn fonne birin malan.

30 Na xanbi ra, mangan yi siga Alatala Batu Banxini, Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane nun saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun yamaan birin biraxi a fɔxɔ ra, muxudin nun muxu gbeena. Alaa layirin kɛdin naxan to Alatala Batu Banxini, a yi na kui feen xaran birin tuli matixin na.

31 Mangan yi ti a tideni Alatala yɛtagi, a yi layirin tongo Alatala xa, a xa a yamarine nun a sariyane nun a tɔnne suxu a bɔɲɛn nun a niin birin yi, alo a sɛbɛxi layiri kɛdin kui kii naxan yi.

32 A yi Bunyamin bɔnsɔnna muxune nun Yerusalɛn kaane birin naso na layirin bun. Yerusalɛn kaane yi na layirin suxu alo Ala a yamarixi kii naxan yi, e benbane Ala.

33 Yosiya yi danna sa fe ɲaxine birin na naxanye sa kelixi yamana gbɛtɛne yi, naxanye yi findixi Isirayila kaane gbeene ra. A yi muxune birin karahan Isirayila yi a e xa Alatala batu, e Ala. A lu nɛn Alatala, e benbane Ala fɔxɔ ra a dunuɲa yi gidin birin yi.

35

Yosiya yi sanla raba
Mangane Firinden 23.21-23

1 Yosiya yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* raba Alatala xa Yerusalɛn yi ɲɛɛn kike singen xi fu nun naaninde lɔxɔni, e yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa subene kɔɛ raxaba.

2 Yosiya mɔn yi saraxaraline ti e wanla ra, a yi e sɔbɛ so Alatala Batu Banxin wanla dɛxunni.

3 A yi a fala Lewi bɔnsɔnna muxune xa, naxanye yi Isirayila birin naxaranma, naxanye yi rasariŋanxi Alatalaa wanla dɛxunni, a naxa, "Ɛ sa Layiri Kankiraan dɔxɔ Alatala Batu Banxini Isirayila Manga Dawudaa dii xɛmɛn Sulemani naxan tixi. Ɛ mi fa a maxalima ɛ tungunne ma iki. Nayi, ɛ wali Alatala ɛ Ala xa e nun Isirayila, a yamana.

4 Ɛ yi ɛ yitaxun denbaya yɛɛn nun wali xundɛ yɛɛn ma, alo Isirayila manga Dawuda a sɛbɛxi kii naxan yi, e nun a dii xɛmɛn Sulemani.

5 Ɛ birin xa sa ti yire sariŋanxini, ɛ yɛba yamaan bɔnsɔnne yɛɛn ma.

6 Ɛ Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa yɛxɛɛ diine faxa ɛ ngaxakedenne xa, ɛ yi a liga alo Alatala a fala kii naxan yi fata Musa ra."

7 Yosiya yi ɲinge wuli saxan ba yamaan birin xa e nun xuruse xunxuri wuli tonge saxan Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan na. Na birin ba mangana xuruseene nan na.

8 A kuntigine fan ɲɛnigen ma, ne fan yi xurusena nde ba yamaan nun saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune xa. Ala Batu Banxin kuntigine

* **35:1: 35.1** ***Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

Xiliki nun Sakari nun Yɛxiyɛli, ne yi xuruse wuli firin kɛmɛ sennin ba
Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra e nun ɲinge kɛmɛ saxan.
9 Konani nun Semaya nun Natanɛli nun a ngaxakedenne nun Hasabi nun
Yeyiyɛli nun Yosabadi, ne yi xuruse wuli suulun e nun ɲinge kɛmɛ suulun so
Lewine yii Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra.
10 Sanla feene raba i kiini: saraxaraline nun Lewine yi lu tixi wali xundɛ
yɛɛn ma, alo mangana a yamari kii naxan yi.
11 E Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa xuruseene kɔɛ raxabɛ,
saraxaraline yi lu marasariɲanna tiyɛ xuruseene wunla ra Lewine yi naxan
soma e yii, Lewine nan yi na saraxa subene budoma.
12 E yi saraxa gan daxine ba a ra, e naxanye soma muxune yii alogo e xa e
yita Alatala ra, alo a sɛbɛxi Musaa kɛdine kui kii naxan yi, e ɲingene fan liga
na kii nin.
13 E yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa subene sa tɛɛni, alo e darixi a
ra kii naxan yi. Marasariɲan saraxa se gbɛtɛne, e yi ne ɲin tundene nun
goronne kui, e yi e taxun yamaan na mafurɛn.
14 Na danguxina, e yi e nun saraxaraline gbeen nafala, bayo saraxaraline,
Haruna yixɛtɛne lu nɛn walɛ han kɔɛɛn na, e yi saraxa gan daxine ba e nun
saraxa sube turene. Na nan a liga Lewine yi e donseen nafala e nun Haruna
yixɛtɛne xa, saraxaraline.
15 Asafi yixɛtɛn naxanye yi bɛtin bama, ne yi e wanle kɛma nɛn alo
Dawuda a yamari kii naxan yi, e nun Asafi nun Heman nun mangana
fetoon Yedutun. Kantan muxune birin yi e wanla dɛ. E mi keli e wali
xundɛne yi mumɛ, bayo e ngaxakedenne Lewi bɔnsɔnna muxune yi
donseen nafalama e xa.
16 Na lɔxɔni, wanle birin liga na kii nin alogo Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla xa raba Alatala xa, e yi saraxa gan daxine ba Alatala xa saraxa
gandeni, alo Yosiya a yamarixi kii naxan yi.
17 Isirayila kaan naxanye yi na yi, ne yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
raba na waxatini. E mɔn yi Buru Tetaren Sanla† raba xi solofere bun ma.
18 Sa fɔlɔ Nabi Samuyɛli waxatin ma, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sali yo
munma yi raba singen naxan yi luxi alo na. Yosiya nun saraxaraline nun
Lewine nun Yuda kaane nun Isirayila kaan naxanye yi Yerusalɛn yi, ne
birin yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba. Isirayila manga yo munma yi
na sifan naba singen.
19 Na Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba Yosiyaa mangayaan ɲɛɛ fu nun
solomasɛxɛn nan ma.

Yosiyaa mangayaan naɲanna
Mangane Firinden 23.24-30

20 Na birin dangu xanbini, Yosiya yelin xanbini Ala Batu Banxini tɔnɲɛ,
Misiran mangan Neko yi siga Karakemisi taan yɛngɛdeni Efirati baan
dɛxɔn. Yosiya yi mini a ralandeni.
21 Neko yi xɛrane rasiga Yuda mangan ma, a naxa, “Nanse en tagi? N mi
sigama i tan xan yɛngɛdeyi de, n sigan yama gbɛtɛ nan yɛngɛdeyi. Koni, Ala
naxa a n xa siga mafurɛn. I nama Ala yɛngɛ de naxan n malima alogo a
nama i halagi.”

† **35:17: 35.17** ***Buru Tetaren Sanla:*** Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.

22 Koni, Yosiya mi xɛtɛ a fɔxɔ ra, a yi a maxidi alo muxu gbɛtɛ alogo a xa
siga a yɛngɛdeni. A mi a tuli mati Neko a falan na, naxan yi kelixi Ala ma. A
fa a yɛngɛdeni Megido fixɛ yireni.
23 Xalimakuli wonle yi a sɔxɔn, a yi a fala a walikɛne xa, a naxa, “Ɛ n xali,
amasɔtɔ n maxɔlɔxi ɲaxi ra.”
24 A walikɛne yi a ragodo a yɛngɛ so wontoron kui, e a rate a wontoron
firinden kui, e siga a ra Yerusalɛn yi. A yi faxa, e yi a maluxun a benbane
gaburun na. Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane birin yi sunu Yosiya faxa
feen na.
25 Nabi Yeremi yi Yosiya saya feen sunu bɛtini tɔn. Han to, ɲaxanle nun
xɛmɛne birin Yosiya saya feen sunu bɛtin bama, bayo a bata findi namun
feen na Isirayila yamanani. Na bɛtine sɛbɛxi Sunu kɛdine kui.
26 Manga Yosiya kɛwali dɔnxɛne, a tinxinyana, fata Alatalaa sariya kɛdin
na,
27 keli a fe taruxun fɔlɔn ma han a raɲanna, ne sɛbɛxi Yuda mangane nun
Isirayila mangane kɛdine kui.

36

Yehowaxasi, Yuda Mangana
Mangane Firinden 23.30-24.17

1 Yamanan muxune yi Yosiyaa dii xɛmɛn Yehowaxasi dɔxɔ mangan na
Yerusalɛn yi a fafe ɲɔxɔni.
2 Yehowaxasi findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun saxanden nan ma, a yi
kike saxan ti mangayani Yerusalɛn yi.
3 Misiran mangan Neko yi fa a ba mangayani Yerusalɛn yi, a yɛtɛɛn yi
mudu fiin sa yamanan ma, gbeti fixɛn kilo wuli saxan e nun xɛmaan kilo
tonge saxan.
4 Misiran mangan yi Yehowaxasi ngaxakedenna Eliyakimi dɔxɔ
mangayani Yuda xun na Yerusalɛn yi, a yi a xinla masara Yehoyakimi. Neko
yi Yehowaxasi tongo, a siga a ra Misiran yamanani.

Yehoyakimi, Yuda mangana
Mangane Firinden 23.36-24.7

5 Yehoyakimi findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun saxanden nan ma, a yi
ɲɛɛ fu nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A yi fe ɲaxin liga Alatala, a Ala
yɛɛ ra yi.
6 Babilɔn mangan Nebukadanesari yi sa a yɛngɛ, a yi a xidi yɔlɔnxɔnna ra,
a siga a ra Babilɔn yamanani.
7 Nebukadanesari yi Alatala Batu Banxini seene birin tongo, a sa e sa a
manga banxini Babilɔn yi.
8 Yehoyakimi kɛwali dɔnxɛne mangayani, a fe xɔsixin naxanye raba e nun
feen naxan liga a ra, ne birin sɛbɛxi Isirayila mangane nun Yuda mangane
kɛdine kui. A dii xɛmɛn Yoyakin yi ti mangayani a ɲɔxɔni.

Yoyakin, Yuda Mangana
Mangane Firinden 24.8-17

9 Yoyakin findi mangan na a ɲɛɛ solomasɛxɛden nan ma, a yi kike saxan xi
solomasɛxɛ ti mangayani Yerusalɛn yi. Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na
liga.

10 Ŋɛɛ nɛnɛn fələn na, Manga Nebukadanesari yi siga a ra Babilən yi e nun
Alatala Batu Banxin kui seene. A yi a ngaxakedenna Sedeki dəxə
mangayani Yuda nun Yerusalɛn xun na.

Sedeki, Yuda Mangana
Mangane Firinden 24.18-20

11 Sedeki findi mangan na a ɲɛɛ məxəɲɛn nun kedenden nan ma, a yi ɲɛɛ
fu nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi.
12 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a Ala, a yi na liga. A mi a yɛtɛ magodo Nabi
Yeremi xa, naxan yi falan tima Alatala xinli.

Konyiyana Babilən yamanani
Mangane Firinden 25.1-21

13 Manga Nebukadanesari Sedeki rakələ nɛn Ala yi. Koni hali na, a murutɛ
nɛn Manga Nebukadanesari yɛtɛɛn xili ma. Sedeki yi a tuli maxədəxə, a yi a
bəɲɛni xədəxə benun a xa fa Alatala ma, Isirayilaa Ala.
14 Saraxarali kuntigine nun yamaan birin yi so fe xəsixi rabani, alo siyaan
bonne a raba kii naxan yi. E yi Alatala Batu Banxin naxəsi, a naxan
nasariɲan Yerusalɛn yi.
15 Alatala, e benbane Ala bata yi nabi wuyaxi rasiga e ma dəxə wuyaxi
alogo e xa sa a fe fala e xa.
16 Koni fə e to Alaa xɛrane magelɛ, e mi tin a falan suxɛ, e yi nabine magele
han Alatala yi xələ a yamaan ma, xələn naxan mi yi ɲanɲɛ.
17 Nayi, Ala yi Babilən mangan nadin e ma, a yi e banxulanne faxa
silanfanna ra yire sariɲanxini. Banxulanna nun sungutunna nun xɛmɛ
fonna nun ɲaxalan fonna hali naxanye bata yi fuga, Ala ne birin so nɛn
Nebukadanesari yii.
18 Nebukadanesari yi Ala Batu Banxin seene birin tongo, a xurin nun a
xungbena. Alatala Batu Banxin nafunle nun mangana nafunle nun a
kuntigine nafunle, a siga ne ra Babilən yi.
19 E yi tɛɛn so Ala Batu Banxin na, e yi Yerusalɛn taan yinna rabira. E tɛɛn
so banxi faɲine birin na, e yi se faɲine birin kala.
20 Naxanye lu e nii ra, Nebukadanesari yi siga ne birin na Babilən yi, e
findi a konyine ra e nun e diine han Perise yamanan sɛnbɛn səto waxatin
naxan yi.
21 Alatalaa falan kamali na kii nin, a naxan fala Yeremi xa, a naxa,
“Yamanan luma nɛn matabuni, a lu rabeɲinxi ɲɛɛ tonge solofere. Na
findima waxatin ɲəxən nan na a yi lan nun a xa matabun səto fata sariyan
na naxan mi suxu.”*

Ala Batu Banxin mən yi ti
Esirasi 1.1-3

22 Perise mangan Kirusi a mangayaan ɲɛɛ singeni, Alatala yi Kirusi
xaxinla rabi alogo Alatalaa falan xa kamali a naxan fala Yeremi xən. Perise
mangan yi falan nali, a yi a sɛbɛ a yamanan yiren birin ma, a naxa,
23 “Perise mangan Kirusi naxa iki,
‘Alatala, Ala Naxan Kore,
na bata yamanane birin so n yii dunuɲa yi,
a bata n yamari
a n xa a batu banxin ti Yerusalɛn yi Yuda yi.

* **36:21: 36.21** Yeremi 25.11 nun Saraxaraline 26.34-35

A yamaan muxun naxanye ra ɛ yɛ,
Alatala, e Ala xa lu ne xɔn,
ne xa siga.’ ”

Esirasi
Esirasi a Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito nun Neyemi nun Taruxune kitabun yirene birin waxati kedenna nan ma fe falama. E birin sɛbɛxi xaxili kedenna nun wali kedenna nin. Esirasi Kitabun yirena feene ligaxi Taruxune Firindena feene xanbi ra. Esirasi a taruxun fəlɔn waxatin naxan yi, Ala Batu Banxin nun Yerusalɛn taan bata yi kala yɛngɛni nun. Yamaan fɔxɔ kedenna bata yi suxu yɛngɛni nun, e xali konyiyani Babilɔn taani.

Perisene to sɛnbɛn sɔtɔ, e Manga Kirusi yamarin fi nɛn Yahudiyane ma, a e mɔn xa sa Ala Batu Banxin ti Yerusalɛn taani (Esirasi 1). A lixi, na yamarin bata Nabi Yeremi a nabiya falana ndee rakamali. Na feen sɛbɛxi Yeremi 25.1-14 kui. A feen mɔn sɛbɛxi Daniyɛli 9.2 kui. Daniyɛli mɔn Yesu fa waxatina fe falaxi nɛn nabiya falani. A waxati saxin fɔlɔxi Manga Kirusi a yamarini ito waxatin nan ma. Na feen sɛbɛxi Daniyɛli 9.25 kui. Fata mangana yamarini ito ra, Isirayila kaa wuyaxi yi xɛtɛ Yerusalɛn yi naxanye bata yi suxu yɛngɛni (Esirasi 2). E wali singen Yerusalɛn yi, e yi saraxa ganden nafala, e yi Ala Batu feene fɔlɔ mɛnni (Esirasi 3). E yi e yitɔnma Ala Batu Banxin yɛtɛɛn ti feen na waxatin naxan yi, yaxune yi e matandi fɔlɔ, e kɛdine rasiga Perise mangane ma. A raɲanna, Perise mangane mɔn yi na yamari kedenna fi, yamaan yi banxin ti. (Keli Esirasi 4 ma han 6)

A yire firindena a yɛbama Saraxaralina Esirasi Yahudiyane dina feene yitɔn kii naxan yi Yerusalɛn yi alogo e mɔn xa Ala Batu a kiini (Keli Esirasi 7 ma han 10).

Kirusi yi Isirayila kaane mali
Taruxune Firinden 36.22-23

1 Perise yamanan manga Kirusi a mangayaan ɲɛɛ singeni, Alatala yi
Kirusi xaxinla rabi alogo Alatalaa falan xa kamali a naxan fala Yeremi xa.
Perise mangan yi falani ito rali, a yi a sɛbɛ a yamanan yiren birin ma, a
naxa,
2 “Perise manga Kirusi naxa iki, ‘Alatala, Ala Naxan Kore, na bata
yamanane birin so n yii dunuɲa yi, a bata n yamari a n xa a batu banxin ti
Yerusalɛn taani Yuda yi.
3 A yamaan muxun naxanye ra ɛ yɛ, e Ala xa lu ne xɔn, ne xa xɛtɛ
Yerusalɛn taani Yuda yi, e sa Alatala Batu Banxin ti na, Isirayilaa Ala. Ala
nan a ra naxan Yerusalɛn yi.
4 Isirayila yamaan muxu dɔnxɛn naxanye luxi e nii ra, ne nɛma dɔxi dɛdɛ
yi, mɛn kaane xa e mali e yi seene fi e ma, gbeti fixɛn nun xɛmaan nun se
gbɛtɛye nun xuruseene, e yi ɲɛnige ma saraxane fi Ala Batu Banxina fe yi
naxan Yerusalɛn yi.’ ”
5 Nayi, Yuda nun Bunyamin denbaya xunne nun saraxaraline nun Lewi
bɔnsɔnna muxune, e nun Ala xaxinla fi naxanye birin ma, ne yi e yitɔn, e xa
siga Alatala Batu Banxin tideni Yerusalɛn yi.
6 Naxanye birin yi e rabilinni, ne birin yi fa mali seene ra, gbeti fixɛn nun
xɛmaan nun se gbɛtɛye nun xuruseene nun se faɲine, e nun ɲɛnige ma
saraxane.
7 Nebukadanesari seen naxanye tongo Alatala Batu Banxini Yerusalɛn yi,
a sa ne sa a gbee ala batu banxini, Manga Kirusi yɛtɛɛn yi ne raxɛtɛ.

8 Perise yamanan manga Kirusi a yamarin bun, gbeti ramaran Mitiredati
yi ne ramini. Mitiredati yi Ala Batu Banxin seene yatɛ Sɛsɛbasari xa, Yuda
mangana dii xɛmɛna, a yi e birin tɛngɛ.
9 E yatɛn nan ito ra: goronna xɛma daxin tonge saxan e nun goronna
gbeti fixɛ daxin wuli keden e nun filɛ mɔxɔɲɛn nun solomanaanin e nun
10 igelengenna xɛma daxin tonge saxan e nun a gbeti fixɛ daxin kɛmɛ
naanin e nun fu, e nun se gbɛtɛye, ne fan wuli keden.
11 Se xɛma daxine nun a gbeti fixɛ daxine birin malanxina, wuli suulun
kɛmɛ naanin. Muxu suxine yi tema waxatin naxan yi, Sɛsɛbasari fan yi te e
birin na na waxatini keli Babilɔn yi siga Yerusalɛn yi.

2

Muxu suxin naxanye xɛtɛ
Neyemi 7.6-72

1 Babilɔn mangan Nebukadanesari bata yi Yuda yamanan muxun
naxanye suxu, a siga ne ra Babilɔn yi, e mɔn yi xɛtɛ e taane yi Yerusalɛn nun
Yuda yi, ne nan itoe ra
2 naxanye xɛtɛ e nun Sorobabeli: Yosuwe nun Neyemi nun Seraya nun
Relaya nun Marodoke nun Bilisan nun Misipari nun Bigiwayi nun Rexun e
nun Banaha.
Isirayila yamaan yatɛn nan itoe ra, xɛmɛne gbansan:
3 Parosi xabilana: Muxu wuli firin kɛmɛ tonge solofere e nun firin,
4 Sɛfati xabilana: Muxu kɛmɛ saxan tonge solofere e nun firin,
5 Ara xabilana: Muxu kɛmɛ solofere tonge solofere e nun suulun,
6 Yosuwe nun Yowaba yixɛtɛne Paxata-Moyaba xabilani: Muxu wuli firin
kɛmɛ solomasɛxɛ fu nun firin,
7 Elan xabilana: Muxu wuli keden kɛmɛ firin tonge suulun e nun naanin,
8 Satu xabilana: Muxu kɛmɛ solomanaanin tonge naanin e nun suulun,
9 Sakayi xabilana: Muxu kɛmɛ solofere tonge sennin,
10 Bani xabilana: Muxu kɛmɛ sennin tonge naanin e nun firin,
11 Bebayi xabilana: Muxu kɛmɛ sennin mɔxɔɲɛn nun saxan
12 Asagada xabilana: Muxu wuli keden kɛmɛ firin mɔxɔɲɛn nun firin,
13 Adonikami xabilana: Muxu kɛmɛ sennin tonge sennin e nun sennin,
14 Bigiwayi xabilana: Muxu wuli firin tonge suulun e nun sennin,
15 Adin xabilana: Muxu kɛmɛ naanin tonge suulun e nun naanin,
16 Xesekiya yixɛtɛne Ateri xabilani: Muxu tonge solomanaanin e nun
solomasɛxɛ,
17 Besayi xabilana: Muxu kɛmɛ saxan mɔxɔɲɛn nun saxan,
18 Yora xabilana: Muxu kɛmɛ fu nun firin,
19 Xasun xabilana: Muxu kɛmɛ firin mɔxɔɲɛn nun saxan,
20 Gibari xabilana: Muxu tonge solomanaanin e nun suulun,
21 Bɛtɛlɛmi taan muxune: Muxu kɛmɛ mɔxɔɲɛn nun saxan,
22 Netofa taan muxune: Muxu tonge suulun e nun sennin,
23 Anatɔti taan muxune: Muxu kɛmɛ mɔxɔɲɛn nun saxan,
24 Asamawɛti taan muxune: Muxu tonge naanin e nun firin,
25 Kiriyati-Yeyarin taan muxune nun Kefira kaane nun Beroti kaane:
Muxu kɛmɛ solofere tonge naanin e nun saxan,
26 Rama nun Geba taane muxune: Muxu kɛmɛ sennin mɔxɔɲɛn nun
keden,
27 Mikimasi taan muxune: Muxu kɛmɛ mɔxɔɲɛn nun firin,

28 Betɛli nun Ayi taane muxune: Muxu kɛmɛ firin mɔxɔɲɛn nun saxan,
29 Nebo taan muxune: Muxu tonge suulun e nun firin,
30 Magbiki taan muxune: Muxu kɛmɛ tonge suulun e nun sennin,
31 Elan bonna xabilana: Muxu wuli keden kɛmɛ firin tonge suulun e nun naanin,
32 Xarimi xabilana: Muxu kɛmɛ saxan mɔxɔɲɛ,
33 Lodi nun Xadidi nun Ono taane muxune: Muxu kɛmɛ solofere mɔxɔɲɛn nun suulun,
34 Yeriko taan muxune: Muxu kɛmɛ saxan tonge naanin e nun suulun,
35 Sena taan muxune: Muxu wuli saxan kɛmɛ sennin tonge saxan,
36 Saraxaraline: Yosuwe yixɛtɛne Yɛdaya xabilani: Muxu kɛmɛ solomanaanin tonge solofere e nun saxan,
37 Imeri xabilana: Muxu wuli keden tonge suulun e nun firin,
38 Pasaxuri xabilana: Muxu wuli keden kɛmɛ firin tonge naanin e nun solofere,
39 Xarimi xabilana: Muxu wuli keden fu nun solofere.
40 Lewi bɔnsɔnna muxune: Yosuwe xabilan nun Hodafiya yixɛtɛne Kadamile xabilani: Muxu tonge solofere e nun naanin.
41 Bɛti baane: Asafi xabilani: Muxu kɛmɛ mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ.
42 Kantan muxune Ala Batu Banxini: Salun xabilan nun Ateri xabilan nun Talamɔn xabilan nun Akubu xabilan nun Xatita xabilan nun Sobayi xabilana, e birin malanxina: Muxu kɛmɛ tonge saxan e nun solomanaanin.
43 Ala Batu Banxin walikɛne xabila yɛɛn ma: Sixa nun Xasufa nun Tabayoti nun
44 Kerosi nun Siyaha nun Padon nun
45 Lebana nun Xagaba nun Akubu nun
46 Xagabi nun Sanlayi nun Xanan nun
47 Gideli nun Gaxara nun Reyaya nun
48 Resin nun Nekoda nun Gasami nun
49 Yusa nun Paseya nun Besayi nun
50 Asana nun Meyunin nun Nefusin nun
51 Bakabuku nun Xakufa nun Xaraxuru nun
52 Basaliti nun Mexida nun Xarasa nun
53 Barakosi nun Sisera nun Tama nun
54 Nesixa e nun Xatifa.
55 Sulemani a walikɛne xabilane yi: Sotayi yixɛtɛne nun Sofereti yixɛtɛne nun Peruda yixɛtɛne nun
56 Yaala yixɛtɛne nun Darakon yixɛtɛne nun Gideli yixɛtɛne nun
57 Sɛfati yixɛtɛne nun Xatili yixɛtɛne nun Pokereti-Hasebayin yixɛtɛne nun Ami yixɛtɛne.
58 Ala Batu Banxin walikɛne nun Sulemani a walikɛne yixɛtɛne malanxina: Muxu kɛmɛ saxan tonge solomanaanin e nun firin.
59 Muxu suxine nan itoe ra naxanye fa sa keli Tela-Mela nun Tela-Harasa nun Kerubu-Adan nun Imeri taane yi naxanye mi nɔɛ a yitɛ a e denbayane nun e xabilane kelixi Isirayila nin:
60 Dɛlaya xabilan nun Tobiya xabilan nun Nekoda xabilan yɛ: Muxu kɛmɛ sennin muxu tonge suulun e nun firin.
61 Saraxaraline yɛ: Xobaya yixɛtɛne nun Hakɔsi yixɛtɛne nun Barasilayi yixɛtɛne fan yi na kii nin. E yi xɛmɛni ito xili bama Barasilayi bayo a bata yi Galadi kaan Barasilayi a dii tɛmɛna nde futu.

62 E yi e benbane taruxu kɛdin fen, koni e mi a to. E yi e ba saraxaraliyani,
e yi e yatɛ sarinantarene ra.
63 Yamana kanna yi e yamari a e nama se sarinanxine don han
saraxaralina nde yi sɔtɔ naxan masɛnsɛnna tiyɛ Yurima nun Tumin na.*
64 Yamaan birin malanxina muxu wuli tonge naanin e nun firin kɛmɛ
saxan tonge sennin,
65 e walikɛ xɛmɛne nun e walikɛ naxanle mi yi ne yɛ, naxanye xasabin yi
lanxi muxu wuli solofere kɛmɛ saxan tonge saxan e nun solofere ma. Bɛti
ba xɛmɛne nun naxanle muxu wuli firin fan mi yi ne yɛ.
66 So kɛmɛ solofere tonge saxan e nun sennin nun gbaxalo† kɛmɛ firin
tonge naanin e nun suulun fan yi e yii e nun
67 nɔgɔmɛ kɛmɛ naanin tonge saxan e nun suulun nun sofali wuli sennin
kɛmɛ solofere mɔxɔnɛ.
68 Denbaya xunna muxu wuyaxi, e to Alatala Batu Banxin li Yerusalɛn yi,
e yi nɛnige ma saraxane ba Ala Batu Banxin ti feen na alogo a mɔn xa ti a
tideni.
69 E yi e nafunla ba wanla fe yi lan e fɛrɛn xasabin ma, e birin malanxina
xɛmaan gbanan wuli tonge sennin wuli keden e nun wure gbeti fixɛn kilo
wuli firin kɛmɛ suulun, e nun saraxarali domaan kɛmɛ.
70 Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun yamanan muxune nun
bɛti baane nun kantan tiine nun Ala Batu Banxin walikɛne yi dɔxɔ e taane
yi, Isirayila kaane birin fan yi e taane yi.

3

Saraxa ganden ti fe na

1 Nɛɛn kike soloferedena a liyɛ, Isirayila kaane birin bata yi dɔxɔ e taane
yi. Nayi, yamaan yi e malan xaxili kedenni Yerusalɛn yi.
2 Yosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe nun a ngaxakeden saraxaraline nun
Selatili a dii xɛmɛn Sorobabeli nun a xabilan muxune mɔn yi saraxa ganden
nafala Isirayilaa Ala xa alogo e xa saraxa gan daxine ba, alo a sɛbɛxi Nabi
Musaa sariya kɛdin kui kii naxan yi.
3 E yi gaxuxi e rabilinna siyane yɛɛ ra, koni e mɔn yi saraxa ganden bɛtɛn
sa, e a rafala a yire fonni, e yi saraxa gan daxine ba Alatala xa, e nun xɔtɔn
ma saraxa gan daxine nun nɔinbanna xiine.
4 E yi Bubu Kui Sanla* raba alo a sɛbɛxi kii naxan yi, e yi saraxa gan
daxine yatɛne ba naxanye lan sali lɔxɔne ma alo a sɛbɛxi kii naxan yi.
5 Na danguxina, e lu saraxa gan daxine bɛ yɛyɛ, kike nɛnɛn saraxa gan
daxine nun sanla naxanye birin nabama Alatala xa, e nun naxanye birin yi
nɛnige ma saraxane bama Alatala xa.
6 Kike solofereden xi singeni, e yi saraxa gan daxine ba fɔlɔ Alatala xa.
Anu, na waxatini, Alatala Batu Banxin munma yi bɛtɛn sa singen.
7 E yi gbetin so gɛmɛ sonle nun kamudɛrɛne yii, e mɔn yi donseene nun
minseene nun turen so Sidɔn kaane nun Tire kaane yii alogo e xa sa fa
suman wudine ra igen xun ma sa keli Liban yi siga han Yafa, alo Perise
yamanan mangan Kirusi a yamari kii naxan yi.

---

* **2:63: 2.63 *Yurima nun Tumin*** masɛnsɛn ti seene fe sɛbɛxi Xɔrɔyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon. † **2:66: 2.66 *Gbaxaloni*** itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi. * **3:4: 3.4 *Bubu Kui Sanla*** fe sɛbɛxi Saraxaraline 23.33-38 kui.

8 Ŋɛɛ firinden kike firindeni e so xanbini Ala Batu Banxini Yerusalɛn yi,
Selatili a dii xɛmɛn Sorobabeli nun Yosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe nun e
ngaxakedenna bonne yi wali fɔlɔ, saraxaraline nun Lewine e nun naxanye
birin fa Yerusalɛn yi, sa keli konyiyani, e yi Lewine ti Alatala Batu Banxin
wanle xunna ra naxanye bata yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛ e nun nde sɔtɔ.
9 Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye a ragidi a e xa Ala Batu Banxin walikɛne
xun mato a ra, ne ni i ra: Yosuwe nun a dii xɛmɛne nun a ngaxakedenne
nun Kadamile nun a dii xɛmɛn naxanye yi findixi Yuda kaane ra Hodawiya
xabilani, e nun muxune Xenadada xabilani, ne dii xɛmɛne nun e xunyɛne.
10 Walikɛne to Alatala Batu Banxin bɛtɛn sa, e yi saraxaraline lu e danna, e
maxidixi saraxaraliya dugine yi, xɔtane suxi e yii. E nun Lewine nan yi tixi
na naxanye yi Asafi xabilani, kariɲanne suxi naxanye yii alogo e xa Alatala
tantun alo Isirayila manga Dawuda a yita kii naxan yi.
11 E yi e bode yabima Alatala batu xuiin nun a tantun xuiin nin falani itoe
ra, e naxa,
“Amasɔtɔ a fan,
a hinanna luma nɛn Isirayila xa habadan!”
Yamaan birin yi gbelegbelema, e Alatala tantunma, bayo e bata yi Alatala
Batu Banxin bɛtɛn sa.
12 Koni, saraxarali wuyaxi yi na, e nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun
denbaya xunna naxanye bata yi fori, naxanye banxi singen to, ne yi
wugama e to yamaan to Ala Batu Banxi nɛnɛn bɛtɛn sɛ. Muxu wuyaxi fan yi
gbelegbelema sɛwani.
13 Yamaan mi yi fa nɔɛ wuga xuiin nun sɛwa xuiin tagi rabɛ, bayo yamaan yi
gbelegbelema, e gbelegbele xuiin yi siga pon!

4

Ala Batu Banxin ti fena

1 Yuda bɔnsɔnna nun Bunyamin bɔnsɔnna yaxune yi a mɛ a muxun
naxanye kelixi konyiyani, ne Alatala Batu Banxin tima, Isirayilaa Ala.
2 E fa Sorobabeli nun denbaya xunne fɛma, e yi a fala e xa, e naxa, “En
birin nan a tima, bayo, nxu fan en ma Ala batuma alo ɛ tan, nxu saraxane
bama a xa xabu Asiriya mangana Esaraxadon waxatini, naxan faxi nxu ra
be.”
3 Koni Sorobabeli nun Yosuwe nun Isirayila denbaya xunna bonne yi e
yabi, e naxa, “En birin xa mi Ala Batu Banxin tima nxɔ Ala xa, nxu tan nan
Alatala Batu Banxin tima a xa, Isirayilaa Ala, alo Perise yamanan mangan
Kirusi a yamarixi nxu ma kii naxan yi.”
4 Nayi, yamanan muxune yi Yuda muxune tunnaxɔlɔ fɔlɔ e ma, e lu e
magaxuɛ, alogo e xa e yikala Ala Batu Banxin tideni.
5 E yi gbetin so manga gbeen kawandi muxune yii alogo e xa na wanla
raxɛtɛ xanbin na. Na yi liga keli Perise yamanan mangan Kirusi a
mangayaan yanyin birin ma han sa dɔxɔ Dariyusi a mangayaan waxatina,
Perise mangana.

Yamanan muxune yi Yuda muxune magi

6 Asuyerusu a mangayaan fɔlɔ waxatini, e yi kɛdin sɛbɛ Yuda kaane nun
Yerusalɛn kaane xili ma.
7 Aratasɛrɛkɛsi a mangayaan waxatini, Bisilan nun Mitiredati nun Tabele
nun e lanfa dɔnxɛne yi bataxin sɛbɛ Perise yamanan mangana Aratasɛrɛkɛsi
ma. Bataxin yi maxɛtɛ Arami xuini, a sɛbɛ Arami kaane sɛbɛnla nin.

8 Yamana kanna Rexun nun sɛbɛli tiin Simisayi nan bataxin sɛbɛ Manga
Aratasɛrɛkɛsi xa Yerusalɛn kaane xili ma, e ito nan sɛbɛ singen, e naxa,
9 “Yamana kanna Rexun nun sɛbɛli tiin Simisayi nan bataxini ito sɛbɛxi e
nun e lanfa dɔnxɛne nun Din kaane nun Afarasataka nun Tarapele nun
Afarasa nun Ereki nun Babilɔn kaane nun Suse kaane nun Deha kaane nun
Elan kaane,
10 e nun yamanan bonne muxune, muxu gbeena Osinapari naxanye suxu
a siga e ra Samari taane yi, e nun yiren naxanye Efirati baan sogegododen
binni.”
11 Na muxune nan bataxini ito sɛbɛ, e a rasiga Manga Aratasɛrɛkɛsi ma, e
naxa, “Manga Aratasɛrɛkɛsi, i ya walikɛɛn naxanye dɔxi Efirati baan
sogegododen binni, ne i xɔntɔn.
12 Mangana, a kolon a Yahudiyan naxanye kelixi i konni e fa nxu yɛ
Yerusalɛn yi, ne taa murutɛxi ɲaxin nan tima. E mɔn yinna soma taan ma. E
mɔn taan banxine bɛtɛn sama.
13 Mangan xa a kolon, xa e na taan ti, e yinna so a ma, e mi fa mudun fima
sɔnɔn, e mi e xun saren fima, na mi fama fandeni mangan na.
14 Anu, bayo nxu nxu dɛgema i ya mangayani, nxu mi nɔɛ tinɲɛ muxune
xa mangan naɲaxu, nanara, nxu faxi xibaruni itoe ra i xɔn
15 alogo i ya muxune xa feene fɛsɛfɛsɛ i benbane kɛdine kui yamanana fe
taruxune sɛbɛxi dɛnaxan yi. I a toɛ mangane kɛdine kui fa fala taani ito
findixi taa murutɛxin nan na, taan naxan muxune mangane nun
yamanane tɔrɔma, naxanye murutɛxi xabu waxati xɔnkuye. Taani ito
kalaxi na nan ma fe ra.
16 Mangana, nxu a falama i xa nɛn, xa taani ito ti, yinna yi so a ma, na ma,
i mi fa dɛdɛ sɔtɛ Efirati baan sogegododen binna yirene yi.”
17 Manga Aratasɛrɛkɛsi yi yabini ito rasiga, a naxa, “Yamana kanna Rexun
nun sɛbɛli tiin Simisayi nun e lanfa dɔnxɛn naxanye dɔxi Samari yamanan
nun Efirati baan sogegododen binna yire gbɛtɛne yi, n bata ɛ xɔntɔn.
18 Ɛ bataxin naxan nafaxi nxu ma, a bata xaran n yɛɛ xɔri.
19 N bata feene xɔnfen yamarin fi, n bata a kolon fa fala taani ito
murutɛma mangane xili ma xabu waxati xɔnkuye, muxu murutɛxine nan e
ra.
20 Manga sɛnbɛmane lu nɛn Yerusalɛn yi, naxanye yi yamanan birin nɔxi
Efirati baan sogegododen binni, mudun nun xun saren nun yamanani gidi
saranna yi soma naxanye yii.
21 Na ma, ɛ yamarin fi muxuni itoe e wanla xa dan alogo taani ito mɔn
nama ti xa n tan mi yamarin fi.
22 Ɛ nama feni ito xɔnbeɲin de, alogo tɔrɔn nama gbo ayi mangan ma.”
23 Manga Aratasɛrɛkɛsi a bataxin xaran nɛn yamana kanna Rexun nun
sɛbɛli tiin Simisayi nun e lanfaan dɔnxɛne yɛɛ xɔri tun, e yi siga Yahudiyane
fɛma Yerusalɛn yi mafurɛn, e sa danna sa e wanla ra nɔɔn nun yɛngɛni.
24 Nayi, Ala Batu Banxin wanla yi dan Yerusalɛn yi han Perise yamanan
mangan Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ firindena.

5

Alaa Banxin wanla mɔn yi fɔlɔ

1 Nabi Xage nun Nabi Sakari, Yido yixɛtɛn yi nabiya falane ti Isirayilaa Ala
xinli Yahudiyane xa naxanye yi Yuda nun Yerusalɛn yi.*
2 Nayi, Selatili a dii xɛmɛn Sorobabeli nun Yosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe yi
keli, e Ala Batu Banxin ti fɔlɔ Yerusalɛn yi. Alaa nabine fan yi e malima.
3 Na waxatini, yamana kanna Tatenayi naxan yi Efirati baan
sogegododen binna xun na, e nun Sɛtara-Bosenayi nun e lanfane yi siga e
fɛma, e yi e maxɔdin, e naxa, “Nde ɛ yamarixi a ɛ xa banxini ito ti e nun a
yinna?”
4 E mɔn yi e maxɔdin, e naxa, “Muxun naxanye banxini ito tima, ne xili
di?”
5 Koni, Ala yi a ɲɔxɔ luxi Yahudiyane fonne xɔn. E mi wanli kala e ma
alogo e xa sa dɛntɛgɛna nde sa Dariyusi xa han e yi kɛdina nde sɔtɔ a ra lan
wanla fe ma.
6 Baan binna yamana kanna Tatenayi nun Sɛtara-Bosenayi nan kɛdin
nasiga e nun e lanfane, yamana kuntigin naxanye yi Efirati baan
sogegododen binna xun na. E kɛdini ito nan nasiga Manga Dariyusi ma.
7 Ito nan yi sɛbɛxi, a naxa,

“Manga Dariyusi, Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi i ma!
8 Mangan xa a kolon fa fala nxu bata siga han Yuda yamanani, siga han
Ala Batu Banxini, Ala naxan gbo. Muxune a tima gɛmɛ masolixine nan na,
wudine yi sa yinne xuntagi. Wanla rabama a faɲin na, a mɔn mafuraxi e yii.
9 Nxu fonne maxɔdin nɛn, nxu naxa, ‘Nde ɛ yamarixi ɛ mɔn xa banxini ito
ti?’
10 Nxu mɔn yi e maxɔdin e xinle ma, nxu yi e yɛɛratine singe xinle sɛbɛ
alogo nxu xa e fala i xa.
11 E nxu yabixi ito nan na, e naxa, ‘Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna Alaa
walikɛne nan nxu ra. Ala Batu Banxini ito naxan ti bata bu, nxu mɔn na
tima nɛn. Waxati danguxine yi, Isirayila manga gbeena nde a ti nɛn, a yi a
raɲan.
12 Koni nxu benbane to Ala raxɔlɔ, Ala Naxan Kore, Ala yi e sa Babilɔn
mangan Nebukadanesari, Kalidi kaan sagoni. Na yi na banxin kala, a yi
yamaan suxu, a siga e ra Babilɔn yi.
13 Koni, Kirusi a mangayaan ɲɛɛ singeni Babilɔn yi, Manga Kirusi mɔn yi
Ala Batu Banxin ti feen yamarin fi.
14 Manga Kirusi mɔn yi seene birin tongo naxan yi Ala Batu Banxini nun a
fɔlɔni, xɛmaan nun gbeti fixɛna. Nebukadanesari bata yi ne ba Ala Batu
Banxini Yerusalɛn yi, a siga e ra a gbee ala batu banxini Babilɔn yi. Manga
Kirusi nan e tongo, a yi e so Sɛsɛbasari yii, a naxan dɔxɔ yamana kanna ra
Isirayila yamanani.
15 A yi a fala a xa, a naxa, “Seni itoe tongo, i sa e sa Ala Batu Banxini
Yerusalɛn yi. Ala Batu Banxin mɔn xa ti a funfuni.”
16 Na Sɛsɛbasari yi fa Ala Batu Banxin bɛtɛn sa Yerusalɛn yi. Xabu na
waxatini han to, banxin mɔn tima, a munma raɲan.’ ”

17 “Iki, xa a rafan mangan ma, muxune xa fe xɔnfenna ti Babilɔn
mangana kɛdi ramaradeni alogo a xa kolon xa Manga Kirusi yamarin fi nɛn
fa fala Ala Batu Banxin mɔn xa ti Yerusalɛn yi. Mangan mɔn xa a waxɔn
feene fala nxu xa lan feni ito ma.”

* **5:1: 5.1** Na feen mɔn sɛbɛxi ***Nabi Xage*** 1.1 kui e nun ***Nabi Sakari*** 1.1 kui.

6

Manga Dariyusi a yamarina

1 Nayi, Manga Dariyusi yi fe xɔnfenna yamarin fi lan Babilɔn kɛdi
ramaraden ma.
2 E yi sa kɛdi mafilinxina nde to Ekabatana manga taani Mede yamanani,
a yi sɛbɛxi naxan ma fa fala:
3 Manga Kirusi a mangayaan ɲɛɛ singeni, a yi yamarini ito fi Ala Batu
Banxina fe yi Yerusalɛn yi, a naxa, “Ala Batu Banxin xa ti alogo saraxane xa
ba a xa mɛnni, a xa bɛtɛn sa ki faɲi. A xa mate ayi nɔngɔnna yɛ tonge sennin,
a yigbona nɔngɔnna yɛ tonge sennin.
4 Gɛmɛ gbeen masolixin bilin saxan xa dɔxɔ e nun wudin sanɲa ma keden.
Mangan nan wali saren fima.
5 Nebukadanesari xɛma seene nun gbeti fixɛ seen naxanye tongo Ala Batu
Banxini Yerusalɛn yi, a siga e ra Babilɔn yi, ne mɔn naxɛtɛma nɛn e funfuni
Ala Batu Banxini Yerusalɛn yi, e sa tongo dɛnaxan yi Alaa banxini.”
6 Nayi, Manga Dariyusi yi a sɛbɛ, a naxa, “Baan binna yamana kanna
Tatenayi nun Sɛtara-Bosenayi nun ɛ tan, e lanfane, yamana kuntigin
naxanye dɔxi Efirati baan sogegododen binni, feni ito mi ɛ matoxi.
7 Ɛ tin Ala Batu Banxin wanla xa siga yɛɛn na. Yahudiya yamana kanna
nun Yahudiya fonne xa Ala Batu Banxin ti a funfuni.
8 N yamarini ito nan soma ɛ yii, ɛ sa Yahudiya fonne malima kii naxan yi
Ala Batu Banxin tideni: Se saren naxanye bama mudun na sa keli Efirati
baan sogegododen binni so mangan yii, ne xa so muxuni itoe yii, alogo
wanla nama dan.
9 Naxan fan saraxa gan daxin na Ala yɛtagi, Ala Naxan Kore, tura bulanne
nun kontonne nun yɛxɛɛ diine e nun murutun nun fɔxɔn nun manpaan nun
turena alo a yitaxi kii naxan yi Yerusalɛn saraxaraline xɔn, ɛ xa ne so e yii
na kiini lɔxɔ yo lɔxɔ,
10 alogo e xa saraxa xiri faɲine ba Ala xa naxan kore, e yi Ala maxandi
mangan nun a diine xa.
11 Awa, xa muxu yo falani ito kala, xalanbe keden xa botin a banxini, na
kanna yi sɔti a dɛ, a banxin yi kala fefe.
12 Ala naxan a xinla luxi Yerusalɛn yi, na Ala xa na kanna halagi naxan na
n ma yamarini ito beɲin a banxini ito kala, xa a findi mangan na hanma
muxu yo. N tan Dariyusi bata yamarini ito fi, a xa liga a kiini.”
13 Nayi, yamana kanna Tatenayi naxan yi Efirati baan sogegododen
binna xun na, e nun Sɛtara-Bosenayi nun e lanfane birin yi na yamarin
suxu Manga Dariyusi naxan nafaxi.

Ala Batu Banxin naɲan feen ɲaxaɲaxana

14 Yahudiya fonne yi nɔ sɔtɔ banxin tideni, alo Nabi Xage nun Yido
mamandenna Nabi Sakari a fala kii naxan yi. E yi banxin ti, e yelin, alo
Isirayilaa Ala a yamari kii naxan yi e nun Kirusi nun Dariyusi nun
Aratasɛrɛkɛsi, Perise mangane.
15 Banxin yi raɲan Ada kiken xi saxande lɔxɔni, Manga Dariyusi a
mangayaan ɲɛɛ sennindeni.
16 Isirayila kaane nun saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun
muxu suxi dɔnxɛne yi Ala Batu Banxin nabi sɛwani.

17 E yi tura kɛmɛ nun konton kɛmɛ firin nun yɛxɛɛ dii kɛmɛ naanin ba
banxin nasarɹan seen na, e nun kɔtɔ fu nun firin Isirayila kaane birin ma
yulubi xafari saraxan na, lan Isirayila bɔnsɔnne yatɛn ma.
18 E yi saraxaraline fan dɔxɔ lan e yɛba kiin ma, e nun Lewi bɔnsɔnna
muxune fata e yitaxun kiin na Yerusalɛn yi Alaa wanla ra, alo a sɛbɛxi
Musaa kɛdin kui kii naxan yi.

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla

19 Muxun naxanye sa kelixi konyiyani, ne yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla* raba kike singen xi fu nun naaninde lɔxɔni.
20 Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune bata yi e bode rasarɹan
sanla xili yi, e birin yi sarɹan. Lewi bɔnsɔnna muxune yi yɛxɛɛ diine kɔɛ
raxaba Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra muxu suxi fonne birin xa, e nun
e ngaxakeden saraxaraline xa, e nun e tan yɛtɛɛn xa.
21 Muxun naxanye birin bata yi xɛtɛ siyane fe sarɹantarene fɔxɔ ra, e yi
Alatala fen, Isirayilaa Ala, ne nun Isirayila kaan naxanye xɛtɛ sa keli
konyiyani, e birin yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseene don e bode
xɔn.
22 E Buru Tetaren Sanla† raba sɛwani xi solofere, bayo Alatala bata Manga
Asiriya bɔɲɛn masara a yi e mali Ala Batu Banxin wanli, Isirayilaa Ala.

7

Saraxaralina Esirasi

1 Na feene dangu xanbini, Perise mangana Aratasɛrɛkɛsi waxatini, Esirasi
fan yi fa, Serayaa dii xɛmɛna. Asari nan Seraya sɔtɔ. Xiliki nan Asari sɔtɔ.
2 Salun nan Xiliki sɔtɔ. Sadɔki nan Salun sɔtɔ. Axituba nan Sadɔki sɔtɔ.
3 Amari nan Axituba sɔtɔ. Asari nan Amari sɔtɔ. Merayoti nan Asari sɔtɔ.
4 Sɛraxaya nan Merayoti sɔtɔ. Yusi nan Sɛraxaya sɔtɔ. Buki nan Yusi sɔtɔ.
5 Abisuwa nan Buki sɔtɔ. Finexasi nan Abisuwa sɔtɔ. Eleyasari nan
Finexasi sɔtɔ. Saraxarali kuntigin Haruna nan Eleyasari sɔtɔ.
6 Na Esirasi yi siga Babilɔn yi. Sɛbɛli tiin nan yi a ra, naxan yi xaranxi
Musaa sariyana fe ma ki faɲi, Alatala, Isirayilaa Ala naxan soxi Musa yii.
Mangan yi a waxɔn feene birin naba a xa, bayo Alatala, Isirayilaa Ala yi a
fɔxɔ ra.
7 Isirayila kaana ndee nun Lewi bɔnsɔnna muxuna ndee nun bɛti baane
nun kantan tiine nun walikɛne Ala Batu Banxini, ne fan birin yi siga
Yerusalɛn yi Manga Aratasɛrɛkɛsi a mangayaan ɲɛɛ solofereden ma.
8 Esirasi yi fa Yerusalɛn yi mangana mangayaan ɲɛɛ solofereden kike
suulunden ma.
9 A keli Babilɔn yi kike singen xi singe lɔxɔni, a sa so Yerusalɛn yi kike
suulunden xi singe lɔxɔni, bayo a Ala yi a fɔxɔ ra a fanni.
10 Esirasi bata yi Alatalaa sariyan xaran feen nun a suxu feen sa a bɔɲɛni,
a yi Isirayila yamaan xaran tɔnne nun sariyane ma.

Manga Aratasɛrɛkɛsi a bataxina

---

* **6:19: 6.19 *Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. † **6:22: 6.22 *Buru Tetaren Sanla:*** Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sarɹan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.

11 Manga Aratasɛrɛkɛsi bataxini ito nan so Esirasi yii, saraxaraliin nun sɛbɛli tiin naxan yi yamarine nun tɔnne sɛbɛma, Alatala naxanye fala lan Isirayila fe ma. Mangan yi falani ito rasiga, a naxa,
12 “Mangane mangana Aratasɛrɛkɛsi naxa saraxaralina Esirasi xa, naxan yi Alaa sariyan kolon naxan kore:
13 N bata yamarin so i yii, yamaan naxan birin Isirayila yi, saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun naxanye birin n ma yamanani naxanye waxi siga feni Yerusalɛn yi, a lu e birin xa siga i fɔxɔ ra.
14 Mangan nun a kawandi muxu soloferene nan i rasigaxi Yuda nun Yerusalɛn yi alogo i xa siga i ya Alaa sariyan na i yii, i mɛnna rakɔrɔsi xa na sariyan suxi.
15 I siga gbetin nun xɛmaan na mangan nun a kawandi muxune naxan ɲɛnigexi e xa ba saraxan na Isirayilaa Ala xa, naxan dɔxi Yerusalɛn yi.
16 I mɔn yi siga wure gbeti fixɛn nun xɛmaan na i na naxan sɔtɔ Babilɔn yi, e nun ɲɛnige ma saraxane yamaan nun saraxaraline naxanye bama e Ala Batu Banxin xa Yerusalɛn yi.
17 Na ma, i nɔɛ turane nun kontonne nun yɛxɛɛne sarɛ nɛn na gbetin na, e nun seen naxanye birin lanma e findi bogise saraxane nun minse saraxane ra, i yi e ba ɛ Ala Batu Banxin saraxa ganden fari Yerusalɛn yi.
18 Ɛ nun i ngaxakedenne na naxan nagidi lan gbetin nun xɛma dɔnxɛne fe ma, ɛ na liga, alo ɛ Ala wama a xɔn kii naxan yi.
19 Seen naxanye so i yii ɛ Ala Batu Banxin nawali feen na, i fa ne ra Ala Batu Banxini Yerusalɛn yi.
20 I xa gbetin tongo mangana gbeti ramaradeni, i makoon naxan ma naxan lanɲɛ se gbɛtɛye saren ma, i naxanye rawalima ɛ Ala Batu Banxini.
21 N tan Manga Aratasɛrɛkɛsi bata yamarini ito fi Efirati baan sogegododen binna gbeti ramarane birin ma. Saraxaralina Esirasi, sɛbɛli tiin naxan Alaa sariyan xaranma, Ala Naxan Kore, na na naxan yo maxɔdin, ɛ xa a so a yii,
22 han gbeti fixɛn kilo wuli saxan, murutun kilo wuli tonge saxan, manpaan litiri wuli naanin, turen litiri wuli naanin e nun a na wa fɔxɔn xasabin naxan xɔn.
23 Ala Naxan Kore, na naxan birin yamarixi, na birin xa liga a kiini kore xɔnna Ala Batu Banxina fe yi, alogo a xɔlɔn nama godo mangana yamanan nun a muxune ma.
24 Nanara, nxu a falama ɛ xa a ɛ nama mudun nun muxu dangumatɔɔn saren nasuxu saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun bɛti baane nun kantan tiine nun Ala Batu Banxi walikɛne nun Ala Batu Banxini ito muxu yo ra.
25 I tan Esirasi, fata i ya Alaa fekolonna ra, a naxan fixi i ma, i xa kitisane dɔxɔ naxanye kitin sɛ yamaan birin ma Efirati baan sogegododen binni, naxanye birin Alaa sariyan kolon. Naxanye mi a kolon, i ne xaran a ma.
26 Naxan yo mi i ya Alaa sariyan suxu e nun mangana sariyana, na kanna yalagima nɛn, a faxa, hanma a kedi yamanani, hanma a yiiseene yi ba a yii, hanma a yi sa kasoon na.”

27 Tantunna Alatala xa, en benbane Ala, naxan xaxinla fixi mangan ma, a yi binye sifani ito fi Ala Batu Banxin ma Yerusalɛn yi,
28 a yi a hinanna yita n na mangan nun a kawandi muxune nun a kuntigi sɛnbɛmane birin yɛtagi! Alatala to yi n sɛnbɛ soma, n ma Ala, n yi Isirayila kuntigine malan alogo nxu birin xa siga.

8

Esirasi fɔxɔrabirane

1 Denbaya xunne nun e fɔxɔrabirane xinle sɛbɛxin ni ito ra, naxanye bira
n fɔxɔ ra keli Babilɔn yi Manga Aratasɛrɛkɛsi waxatini.
2 Gɛrisɔmi, Finexasi yixɛtɛne yɛ,
Daniyɛli, Itamara yixɛtɛne yɛ,
Xatusi, Dawuda yixɛtɛne yɛ,
3 Sɛkani a dii xɛmɛn Sakari, Parosi yixɛtɛne yɛ, e nun muxu kɛmɛ tonge
suulun nan yi a ra naxanye xinle yi sɛbɛxi, xɛmɛne gbansan.
4 Paxata-Moyaba yixɛtɛne yɛ, Sɛraxayaa dii xɛmɛna Eliyehowenayi e nun
muxu kɛmɛ firin, xɛmɛne gbansan.
5 Satu yixɛtɛne yɛ, Yaxasiyeli a dii xɛmɛn Sɛkani e nun muxu kɛmɛ saxan,
xɛmɛne gbansan.
6 Adin yixɛtɛne yɛ, Yonatan ma dii xɛmɛna Ebedi e nun muxu tonge suulun,
xɛmɛne gbansan.
7 Elan yixɛtɛne yɛ, Atali a dii xɛmɛn Yɛsaya e nun muxu tonge solofere,
xɛmɛne gbansan.
8 Sɛfati yixɛtɛne yɛ, Mikeli a dii xɛmɛn Sebadiya e nun muxu tongo
solomasɛxɛ, xɛmɛne gbansan.
9 Yowaba yixɛtɛne yɛ, Yɛxiyɛli a dii xɛmɛna Abadi e nun muxu kɛmɛ firin
muxu fu nun solomasɛxɛ, xɛmɛne gbansan.
10 Bani yixɛtɛne yɛ, Yosifi a dii xɛmɛn Selomiti e nun muxu kɛmɛ tongo
sennin, xɛmɛne gbansan.
11 Bebayi yixɛtɛne yɛ, Sakari, Bebayi a dii xɛmɛna e nun muxu mɔxɔŋɛn nun
solomasɛxɛ, xɛmɛne gbansan.
12 Asagada yixɛtɛne yɛ, Hakatan ma dii xɛmɛn Yoxanan e nun muxu kɛmɛ
muxu fu, xɛmɛne gbansan.
13 Adonikami yixɛtɛn muxu dɔnxɛne yɛ, Elifeleti nun Yeyiyɛli nun Semaya, e
nun muxu tonge sennin, xɛmɛne gbansan.
14 Bigiwayi yixɛtɛne yɛ, Yutayi nun Sakuru e nun muxu tonge solofere,
xɛmɛne gbansan.

Xɛtɛ fena Yerusalɛn yi

15 Baan naxan danguma Ahawa taan dɛxɔn, n yi muxuni itoe malan
mɛnni, nxu lu na xi saxan. N yi yamaan nun saraxaraline yɛɛ to, koni n mi
Lewi bɔnsɔnna muxu yo to e yɛ.
16 Nayi, n yi yɛɛratini itoe xili, Eliyeseri nun Ariyele nun Semaya nun
Elanatan nun Yaribi nun Elanatan boden nun Natan nun Sakari nun
Mesulan, e nun xaran tiine Yoyaribi nun Elanatan.
17 N yi e rasiga Manga Yido konni, naxan dɔxi Kasifiya yi, n yi a fala e xa e
lanma e xa naxan fala Yido nun a ngaxakedenne xa Ala Batu Banxin
walikɛɛn naxanye yi dɔxi Kasifiya yi alogo e xa fa nxu fɔxɔ ra e nxu mali Ala
Batu Banxini.
18 Bayo en ma Ala yi nxu malima, e yi fa Serebi ra nxu xa, xɛmɛ
xaxilimana Maxali yixɛtɛne yɛ, Isirayilaa diin Lewi mamandenna nde, a tan
nun a xunyɛne nun a dii xɛmɛne, e muxu fu nun solomasɛxɛ.
19 E mɔn yi fa Hasabi ra e nun Yɛsaya Merari yixɛtɛne yɛ, e nun a
ngaxakedenne nun a dii xɛmɛne, muxu mɔxɔŋɛ.
20 E mɔn yi fa Ala Batu Banxin walikɛɛn bɔnsɔn muxuna ndee ra muxu
kɛmɛ firin muxu mɔxɔŋɛ. Dawuda nun a kuntigine bata yi na bɔnsɔnna

muxune sugandi naxanye yi walima Lewi bɔnsɔnna muxune fɔxɔ ra, ne birin xinle yi sɛbɛxi.
21 N yi a fala, a birin xa sunna suxu Ala yɛtagi Ahawa baan dɛxɔn, alogo a xa lu nxu xɔn sigatini nxu nun nxɔ diine nun nxɔ seene birin.
22 N yi yagima nɛn a faladeni mangan xa a xa sofane nun soo ragine bira nxu fɔxɔ ra e yi nxu ratanga nxu yaxune ma kira yi, bayo nxu a fala nɛn mangan xa, nxu naxa, “Nxɔ Ala muxune birin malima naxanye a fenma, koni a xɔlɔn luma nɛn muxune ma naxanye e mɛma a tan na.”
23 Nxu sunxi na nan ma, nxu yi Ala maxandi, a yi nxu yabi.
24 N yi saraxarali kuntigin muxu fu nun firin sugandi Serebi nun Hasabi e nun e ngaxakedenne, muxu fu.
25 N yi gbeti fixɛn yatɛ e yɛɛ xɔri, e nun xɛmaan nun seene, mangan naxanye ba e nun a kawandi muxune nun a kuntigine nun Isirayila kaan naxanye birin yi na lan en ma Ala Batu Banxina fe ma.
26 N yi gbeti fixɛn kilo wuli mɔxɔŋɛ so e yii, e nun gbeti fixɛ seen naxanye yi lanŋɛ kilo wuli saxan ma e nun xɛmaan kilo wuli saxan,
27 nun igelengenna xɛma daxin mɔxɔŋɛ naxanye yi lanŋɛ kilo solomasɛxɛ ma e nun sula xuruxi goron firin naxanye yi fan alo xɛmana.
28 N yi a fala e xa, n naxa, “Ɛ bata findi Alatala gbeen na, seni itoe fan bata rasariŋan Ala gbeen na. Gbeti fixɛni ito nun xɛmaan findixi ŋɛnige ma saraxan nan na Alatala xa, en benbane Ala.
29 Ɛ liga ɛ yeren ma, ɛ yengi dɔxɔ itoe xɔn ma han ɛ sa e yiliga kuntigine nun Lewi bɔnsɔnna muxune yɛtagi, e nun Isirayila denbaya xunne Alatala Batu Banxini konkone kui Yerusalɛn yi.”
30 Saraxaraline nun Lewine yi gbeti fixɛn nun xɛmaan nun seene rasuxu naxanye bata yi yiliga alogo e xa rasiga Yerusalɛn yi en ma Ala Batu Banxini.
31 Nxu yi keli Ahawa baan dɛ siga Yerusalɛn yi kiken xi fu nun firinna ma. En ma Ala yi lu nxu xɔn, a yi nxu ratanga nxu yaxune nun fe ŋaxin sifan birin ma kira yi.
32 Nxu to so Yerusalɛn yi, nxu yi nxu matabu xi saxan.
33 Xi naaninde lɔxɔni, gbetin nun xɛmaan nun seen naxanye yiliga nxɔ Ala Batu Banxini, ne yi so saraxaraliin Yuriyaa dii xɛmɛn Meremoti yii. Finexasi a dii xɛmɛna Eleyasari yi a fɛma e nun Yosabadi a dii xɛmɛn Yosuwe e nun Binuwi a dii xɛmɛn Nowadi, Lewi bɔnsɔnna muxune.
34 E to e birin yatɛ, e yi e yiliga, e yi e birin malanxin binyen xasabin sɛbɛ.
35 Muxu suxi fonne, naxanye fa sa keli konyiyani, ne yi tura fu nun firin ba saraxa gan daxin na Isirayilaa Ala xa Isirayila kaane birin ma fe ra, e nun konton tonge solomanaanin e nun sennin, e nun yɛxɛɛ tonge solofere e nun solofere. E mɔn yi kɔtɔ fu nun firin ba yulubi xafari saraxan na. Ne birin saraxa gan daxin na Alatala xa.
36 Na xanbi ra, e yi mangana yamarine rali mangan bundɔxɔne ma, e nun Efirati baan sogegododen binna yamana kanne, ne yi yamaan mali lan Ala Batu Banxina feene ma.

9

Naxalan xɔŋɛne futu fena

1 Na ŋan xanbini, kuntigine yi fa n fɛma, e yi a fala, e naxa, “Isirayila yamaan nun saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune mi e makuyaxi siya gbɛtɛne muxune ra. E fe xɔsixin ligama alo Kanan kaane nun Xitine nun

Perisine nun Yebusune nun Amonine nun Moyaba kaane nun Misiran kaane e nun Amorine.
2 Bayo, e bata ne dii tɛmɛne futu e yɛtɛ xa e nun e dii xɛmɛne xa, e bɔnsɔn sariɲanxin sunbu e rabilinna siyane muxune ra. Kuntigine nun kitisane nan singe na tinxintareyaan ligaxi."
3 N to na mɛ, n yi n ma domani bɔ n ma, n yi n xunsɛxɛne nun n dɛ xabene matala, n sunuxin yi dɔxɔ.
4 Naxanye birin yi gaxuxi Isirayila Alaa falan yɛɛ ra, ne birin yi dɔxi n nabilinni lan na muxune tinxintareyaan ma naxanye sa kelixi konyiyani. N tan sunuxin yi lu dɔxi han ɲinbanna saraxa ba waxatini.
5 Ninbanna saraxa ba waxatini, n yagixin yi keli, n ma dugini bɔxi, n yi n xinbi sin, n yi n yiine ti Alatala, n ma Ala xa,
6 n yi Ala maxandi, n naxa, "N ma Ala, n yagixi, n mi nɔɛ n xunna rakelɛ i tan n ma Ala yɛtagi, bayo nxɔ fe ɲaxin bata gbo ayi nxu xun ma. Nxu yulubine bata te han kore.
7 Xabu nxu benbane waxatini han to, nxu findixi yulubi rabane nan na, nxɔ yamaan yi hakɛn liga. Nanara, nxu tan nun nxɔ mangane nun nxɔ saraxaraline findixi konyine ra manga xɔɲɛne bun, yɛngɛn nun suxun nun halagin nun yagini, alo a kii naxan yi to.
8 Koni, Alatala, nxɔ Ala, i baxi hinande nxu ra iki, i yi nxu tan ndee lu e nii ra, i yi luden so nxu yii yire sariɲanxini, alogo nxɔ Ala xa nxu yɛɛne rabi, a yi nxu nii yifan nxu ma nxɔ konyiyani.
9 Hali konyin to nxu ra, i tan nxɔ Ala mi nxu rabeɲinxi nxɔ konyiyani. I bata hinan nxu ra Perise mangan yɛtagi, i nxu lu nxu nii ra, alogo nxu xa Ala Batu Banxin ti, dɛnaxanye kalaxi nxu yi mɛnne yitɔn, i yi matabuden fi nxu ma Yuda nun Yerusalɛn yi.
10 Nxɔ Ala, nxu fa nanse falɛ i xa na xanbi ra? Nxu bata nxu mɛ i ya yamarine ra,
11 i bata a fala nxu xa fata nabine ra, i ya walikɛne, i naxa, 'Ɛ soma yamanan naxan yi, ɛ dɔxɔ a yi, yamana xɔsixin nan na ra na yamanane muxune kɛwali xɔsixine xɔn, e bata yamanan birin nafe e fe xɔsixine ra.
12 Nayi, ɛ nama ɛ dii tɛmɛne fi e dii xɛmɛne ma, ɛ nama e dii tɛmɛne fan fen ɛ dii xɛmɛne xa. Ɛ nama lanna raso ɛ nun ne tagi, ɛ nama e mali e xa hɛrin sɔtɔ. Nayi, ɛ sɛnbɛn sɔtɔma nɛn, ɛ yamanan muxune yi donse faɲine don, ɛ mɔn yi yamanan lu ɛ diine xa e kɛɛn na han habadan!'
13 Nxɔ Ala, na feene birin nxu sɔtɔxi nɛn amasɔtɔ nxɔ fe xɔsixine nun nxɔ yulubi ɲaxine xɔn. Koni, i mi nxu saranxi nxɔ fe ɲaxine ra alo a yi lan kii naxan yi, i mɔn bata tin nxu xa lu nxu nii ra.
14 Nxu lan nxu mɔn xa lu i ya yamarine kalɛ ba? Nxu lan nxu xa bira na yamanan muxune fɔxɔ ra naxanye fe xɔsixini? I ya xɔlɔn mi godɛ nxu ma ba, a yi nxu raxɔri, muxu yo mi lu?
15 Alatala, Isirayilaa Ala, i tinxin, bayo nxu mɔn nxu nii ra to. Nxu tan nan ito ra i yɛtagi nxu nun nxɔ yulubine, muxu yo mi yi nɔɛ luyɛ a nii ra i yɛtagi."

10

E yi e siya gbɛtɛ ɲaxanle kedi

1 Esirasi yi xinbi sinxi waxatin naxan yi Ala Batu Banxin yɛtagi, a wugama, a Ala maxandima a ti e yulubine ra, Isirayila kaane yi e malan a fɛma, xɛmɛne nun ɲaxanle nun diidine, yamaan birin yi lu wugɛ.

2 Nayi, Yɛxiyɛli a dii xɛmɛn Sɛkani Elan xabilani, na yi falan tongo, a yi a
fala Esirasi xa, a naxa, “Nxu bata tinxintareyaan liga en ma Ala yɛɛ ra yi,
nxu yi ɲaxalan xɔɲɛne futu, naxanye yi findixi siya gbɛtɛ muxune ra. Hali
na, yigin mɔn Isirayila ma lan na feen ma.
3 En na ɲaxanle nun e diine kedi, en layirin xidi en nun Ala tagi, alo n
kanna a falaxi kii naxan yi en nun naxanye birin xuruxurunma en ma Alaa
yamarine ra. En xa a liga alo sariyana a falaxi kii naxan yi.
4 Keli, bayo feni ito i tan nan matoxi. Nxu birama nɛn i fɔxɔ ra. I wɛkilɛ, i a
liga.”
5 Nayi, Esirasi yi keli, a yi saraxarali kuntigine nun Lewine nun Isirayila
kaane birin nakɔlɔ, a baxi naxan falade, e birin xa na liga. E yi e kɔlɔ a xa.
6 Na xanbi ra, Esirasi yi mini Ala Batu Banxini, a yi siga Eliyasibi a dii
xɛmɛn Yehoxanan ma banxini. A to yi mɛnni, a mi donse don, a mi ige min,
bayo a yi sunuxi muxu suxi fonne tinxintareyana fe ra.
7 E yi yamarin nawanga Yuda nun Yerusalɛn birin yi, naxan yi a falaxi a
muxu suxine birin xa e malan Yerusalɛn yi.
8 Naxan yo mi fa benun xi saxan, a yiiseene birin nasuxuma nɛn a ra, a
tan yɛtɛɛn yi kedi yamaan yɛ alo kuntigine nun fonne a falaxi kii naxan yi.
9 Yuda nun Bunyamin xɛmɛne yi e malan Yerusalɛn yi na xi saxanna bun
ma. Kike solomasɛxɛden xi mɔxɔɲɛn nan yi a ra. Yamaan birin yi malanxi
yama malandeni Ala Batu Banxin yɛtagi, e gaxuxin xuruxurunma lan na
feen ma, e nun tulena fe ra.
10 Saraxaralina Esirasi yi keli, a naxa, “Ɛ bata tinxintareyaan naba ɛ to
ɲaxalan xɔɲɛne dɔxi, ɛ mɔn yi Isirayila yamaan findi yulubi tongone ra.
11 Iki, ɛ ti ɛ yulubine ra Alatala yɛtagi, ɛ benbane Ala, ɛ yi a sagoon liga! Ɛ
masiga yamanan muxune nun ɲaxalan xɔɲɛne ra.”
12 Yamaan birin yi yabin ti e xuini texin na, e naxa, “Ɔn! Nxu lanma nɛn
nxu a liga alo i a falaxi kii naxan yi.
13 Koni yamaan gbo, tule waxatin na a ra. Nxu mi nɔɛ luyɛ tandeni be,
bayo xi keden hanma xi firin wali xa mi ito ra, muxu wuyaxi bata yulubin
liga feni ito yi.
14 Nxɔ kuntigine xa lu be yamaan birin xinla ra. Naxanye birin ɲaxalan
xɔɲɛne dɔxi nxɔ taane yi, ne xa fa waxati saxine ma, e nun taan fonne nun
taan kitisane, e yi na feen sa a kiini han Ala xɔlɔ gbeen yi ɲan, a makuya en
na lan feni ito ma.”
15 Koni, Asahɛli a dii xɛmɛn Yonatan nun Tikiwaa dii xɛmɛn Yaxasiya yi na
feen yɛngɛ. Lewi bɔnsɔnna muxuna nde Sabetayi nun Mesulan yi ne mali.
16 Koni muxu suxi fonne yi tin Esirasi a falan ma. Saraxaralina Esirasi yi
denbaya xunna ndee sugandi denbaya yɛɛn ma, e yi e birin xinla fala. E yi
dɔxɔ na kike fuden lɔxɔ singen ma alogo e xa na feen mato.
17 Kike singen lɔxɔ singen ma, e yi yelin xɛmɛne kitin sɛ naxanye birin
ɲaxalan xɔɲɛne dɔxɔ.

Yulubitɔne

18 Saraxaraline yɛ, naxanye ɲaxalan xɔɲɛne dɔxɔ, ne nan itoe ra:
Yosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe nun a xunyɛne xabilan muxune yɛ,
Maaseya nun Eliyeseri nun Yaribi e nun Gedali.
19 E yi a ragidi a e xa e mɛ e ɲaxanle ra, e yi kontonna ba yangin saraxan
na e yulubina fe ra.
20 Imeri xabilani, Xanani nun Sebadiya.

21 Xarimi xabilani, Maaseya nun Eli nun Semaya nun Yɛxiyɛli e nun Yusiya.
22 Pasaxuri xabilani, Eliyowenayi nun Maaseya nun Yisimayɛli nun Natanɛli nun Yosabadi e nun Elasa.
23 Lewi bɔnsɔnna muxune yɛ, Yosabadi nun Simeyi nun Kelaya naxan mɔn xili Kelita e nun Petaxi nun Yuda e nun Eliyeseri.
24 Bɛti baane yɛ Lewi bɔnsɔnni, Eliyasibi.
Dɛ kantanne yɛ Lewi bɔnsɔnni, Salun nun Telemi e nun Yuri.
25 Isirayila kaa gbɛtɛye: Parosi xabilani, Ramiya nun Isiya nun Malakiya nun Miyamin nun Eleyasari nun Malakiya e nun Bɛnaya.
26 Elan xabilani, Matani nun Sakari nun Yɛxiyɛli nun Abidi nun Yeremoti e nun Eli.
27 Satu xabilani, Eliyowenayi nun Eliyasibi nun Matani nun Yeremoti nun Sabadi e nun Asisa.
28 Bebayi xabilani, Yehoxanan nun Xananiya nun Sabayi e nun Atalayi.
29 Bani xabilani, Mesulan nun Maluku nun Adaya nun Yasubu nun Seyala e nun Yeremoti.
30 Paxata-Moyaba xabilani, Adana nun Kelala nun Bɛnaya nun Maaseya nun Matani nun Bɛsalɛli nun Binuwi e nun Manase.
31 Xarimi xabilani, Eliyeseri nun Yisiya nun Malakiya nun Semaya nun Simeyɔn
32 nun Bunyamin nun Maluku e nun Sɛmaraya.
33 Xasun xabilani, Matenayi nun Matata nun Sabadi nun Elifeleti nun Yeremayi nun Manase e nun Simeyi.
34 Bani xabilani, Maadayi nun Amirama nun Yuweli
35 nun Bɛnaya nun Bedeya nun Keluhi
36 nun Waniya nun Meremoti nun Eliyasibi
37 nun Matani nun Matenayi nun Yaasu
38 nun Bani nun Binuwi nun Simeyi
39 nun Selemiya nun Natan nun Adaya
40 nun Makanadebayi nun Sasayi nun Sarayi
41 nun Asarɛli nun Selemiya nun Sɛmaraya
42 nun Salun nun Amari e nun Yusufu.
43 Nebo xabilani, Yeyiyɛli nun Matitiya nun Sabadi nun Sebina nun Yadayi nun Yowɛli e nun Bɛnaya.
44 Ne birin bata yi ɲaxalan xɔɲɛne dɔxɔ nun, ndee bata yi diine bari.

Neyemi
Neyemi a Fe Taruxuna

Neyemi findi Yahudiyana nde nan na Esirasi a waxatini. Muxu dinaxin nan yi Neyemi ra. Perisene mangan naxan xili Aratasɛrɛkɛsi, na kuntigi kɛndɛna nde nan yi Neyemi ra. Neyemi mangan mafan nɛn alogo a xa tin a siga Yerusalɛn taani alogo a xa sa feene yitɔn lan a konna siga feen ma yɛɛn na. A to na li, hali yaxuna ndee to yi katama e xa a yɛɛ rati, a kon kaan muxu wuyaxi a mali nɛn. E yi Yerusalɛn taan nabilinna yinna ti. Neyemi mɔn yi Esirasi mali dina sali gbeena nde yi, Esirasi Alaa sariya kitabun xaran naxan yi. Lewine yi lu a yɛbɛ yamaan xa alogo e xa a famu, nayi e yi e sɔbɛ so Alaa fe yi. Neyemi yi yamanan dɔxɔ kiina nde yɛba. A yi taan nabilinna yinna ti sɛwa sanla raba, a mɔn yi yamaan nakɔta sariyan suxu kiin ma.

Neyemi Ala maxandina

1 Xakaliyaa dii xɛmɛn Neyemi a falane.

Kisilewi kiken na, Aratasɛrɛkɛsi a mangayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛdeni, n yi Suse manga taani.

2 Ngaxakedenna Xanani nun muxuna ndee yi fa sa keli Yuda yi. N yi e maxɔdin Yahudiyane fe ma, yaxune naxanye suxu, e siga e ra konyiyani, e ɲɛɲɛne mɔn yi xɛtɛ Yerusalɛn yi, e nun lan Yerusalɛn ma fe ma.

3 E yi n yabi, e naxa, “Suxu muxun naxanye lu e nii ra, na ndee bata fa dɔxɔ Yuda yamanani, koni e yigitɛgɛxi, e yagixi. Yerusalɛn taan nabilinna yinne yirena ndee bata bira, tɛɛn yi taan so dɛɛne birin gan.”

4 N to na falane mɛ, n yi dɔxɔ, n wuga, n yi sunu xi wuyaxi, n yi sun, n yi Ala maxandi, Ala Naxan Kore,

5 n naxa, “Alatala, Ala Naxan Kore, naxan gbo, a magaxu, i tan naxan i ya layirin nun i ya hinanna luma i xanuntenne xa naxanye i ya yamarine suxuma,

6 i tuli mati, i yi i yɛɛn ti n na, i yi i ya walikɛna maxandi xuiin namɛ. N ni i maxandima waxatini ito yi i ya walikɛne xa, Isirayila kaane, kɔɛɛn nun yanyin na, n yi n ti Isirayila kaane yulubine ra bayo nxu bata yulubin liga i ra nxu nun n ma denbayana, nxu bata yulubin liga.

7 Nxu bata fe ɲaxin liga i ra, nxu mi i ya yamarine nun i ya tɔnne nun i ya sariyane suxi i naxanye so i ya walikɛɛn Musa yii.

8 I ya falana fe xa rabira i ma, i naxan so i ya walikɛɛn Musa yii, i naxa, ‘Ɛ na tinxintareyaan naba waxatin naxan yi, n na ɛ raxuyama ayi nɛn siyane yɛ.

9 Koni, xa ɛ xɛtɛ n ma, xa ɛ n ma yamarine suxu, ɛ yi e liga, nayi, hali ɛ sa bɔxɔ xɔnna danna ra, n sa fama ɛ ra nɛn yireni n dɛnaxan sugandixi alogo n xinla xa lu na.’*

10 I ya walikɛne nun i ya yamaan nan e ra, i naxanye xunbaxi i sɛnbɛ gbeeni.

11 Marigina, i tuli mati n tan, i ya walikɛna maxandi xuiin na, e nun i ya walikɛɛn naxanye sɛwaxi gaxuma i xinla yɛɛ ra! N ma feene rasɔnɔya to, n tan i ya walikɛna, i yi a liga xɛmɛni ito xa kininkinin n ma n na siga a yɛtagi.”

Na waxatini, n tan nan yi yengi saxi mangan minseene xɔn ma.

* **1:9: 1.9** Na feen sɛbɛxi Sariyane 30.1-5 kui.

2

Neyemi Yerusalɛn yi

1 Nisan kiken na, Aratasɛrɛkɛsi a mangayaan ɲɛɛ məxəɲɛdeni, manpaan yi
dəxi mangan yɛtagi, n yi a tongo, n yi a so mangan yii. N yi sunuxi a yɛtagi,
naxan ɲəxən munma yi liga n na singen.
2 Mangan yi a fala n xa, a naxa, “I yɛtagini fərəxi nanfera? Anu, i mi
furaxi. Waxatina nde bəɲɛ rafərɛn ni ito ra.” N yi gaxu han,
3 koni n yi mangan yabi, n naxa, “Mangan xa lu a nii ra habadan! N
yɛtagini fərəxi nɛn bayo n benbane gaburune sa taan naxan yi, mɛnna birin
bata halagi, tɛɛn yi na taan so dɛɛne birin gan.”
4 Mangan yi a fala n xa, a naxa, “Nanse xəli i ma, n xa a liga i xa?” N yi Ala
maxandi naxan kore,
5 n yi mangan yabi, n naxa, “Xa mangan tin, xa n tan i ya walikɛɛn nafan i
ma, n nasiga Yuda yamanani. N benbane gaburune sa taan naxan yi, n mən
xa sa na ti.”
6 Mangana ɲaxanla yi dəxi a fɛma, mangan yi n maxədin, a naxa, “I ya
sigatiin buma han waxatin mundun yi, i xɛtɛn waxatin mundun yi?”
Mangan yi tin n xa siga, nayi n yi n xɛtɛ waxatin fala a xa.
7 N mən yi a fala mangan xa, n naxa, “Xa mangan tinɲɛ, a xa kɛdine so n
yii siga Efirati baan sogegododen binna yamana kanne ma, alogo e xa a lu n
dangu siga han Yuda yi,
8 i mən yi kɛdi keden so n yii Asafi xa, naxan mangana fətənne kantanma,
alogo a xa xalanbe wudine so n yii, n sa yire makantanxin dɛɛne ti Ala Batu
Banxin dɛxən, e nun taan yinne nun n sa luma banxin naxan kui.” Mangan
yi ne so n yii, bayo Ala yi n xən.
9 N yi siga yamana kanne fɛma naxanye yi Efirati baan sogegododen
binni, n yi mangana kɛdin so e yii. Mangan bata yi sofa kuntigine nun soo
ragine bira n fəxə ra.
10 Sanbalata, Horoni kaan nun Amonina nde Tobiya, a walikɛɛn to na mɛ,
e yi xələ kati a nanfera muxuna nde fama a fa Isirayila kaane mali.

Neyemi yi yinne mato

11 N yi so Yerusalɛn yi, n yi xi saxan ti na.
12 Nayi, nxu nun muxuna ndee yi keli kɔɛɛn na, n mi a fala muxe xa n ma
Ala bata yi naxan yita n na a n xa a liga Yerusalɛn xa. N keden peen nan yi
dəxi sofanla fari.
13 N yi mini Lanbanna so dɛɛn na kəɛ tagini siga Sube Magaxuxi Tigin nun
Ɲɛɲɛ dɛɛn binna ra, n yi lu Yerusalɛn taan nabilinna yinne matoɛ. N yi taan
yinna to kalaxi, a yire wuyaxi yi biraxi, tɛɛn bata yi dɛɛne gan nun.
14 N yi dangu Tigin so dɛɛn nun mangana ige ramaraden dɛxən, koni n ma
soon mi a dangude sətə.
15 N yi te xuden xən kɔɛɛn na, n siga taan yinne matoɛ Kedirən lanbanna
binni. Na xanbi ra, n mən yi so Lanbanna so dɛɛn na, n xɛtɛ na kii nin.
16 Taan kuntigine mi yi a kolon n yi sigaxi dɛnaxan yi e nun n yi naxan
ligama. Han na waxatini, n munma yi sese fala Yahudiyane nun
saraxaraline nun taa kanne nun kuntigine nun tide kan gbɛtɛye xa.
17 Nayi, n yi a fala e xa, n naxa, “Ɛ bata a to en tərən naxan yi iki!
Yerusalɛn bata kala, tɛɛn bata a so dɛɛne gan! Ɛ fa, en fa Yerusalɛn taan
nabilinna yinne ti. Nayi, en mi fa yagima sənən.”

18 N yi a yɛba e xa Ala n mali kii naxan yi, e nun mangan falan naxan ti n
xa. E yi a fala, e naxa, “En siga, en sa taan ti!” Nayi, e yi e bode sɛnbɛ so na
wali faɲina fe yi.
19 Horoni kaan Sanbalata nun Amonin Tobiya a kuntigin nun Arabun
Gesen to na mɛ, e yi nxu magele, e yi nxu raɲaxu. E yi a fala, e naxa, “Ɛ
nanse ligama ito ra? Ɛ murutɛma mangan nan xili ma ba?”
20 N yi e yabi, n naxa, “Ala nɔɔn fima nɛn nxu ma, Ala Naxan Kore. Nxu
tan, a walikɛne, nxu kelima nɛn, nxu yi a ti. Koni ɛ tan, ɛ mi kɛɛ sɔtɔn taani
ito yi, ɛ mi sariya sɛ be, ɛ fe mi fa rabirama muxe ma Yerusalɛn taani!”

3

Yerusalɛn yinne yitɔnna

1 Saraxarali kuntigina Eliyasibi nun a ngaxakeden saraxaraline yi keli
walideni. E mɔn yi Yɛxɛɛne So Dɛni tɔn. E yi a rasariɲan, e yi a dɛɛne ti a ma.
E yi taan yinna ti siga han sangansoon naxan yi xili Kɛmɛ, e yi na rasariɲan.
E mɔn yi taan yinna ti siga han Xananɛli Sangansona.
2 Yeriko kaane fan yi walima mɛnna dɛxɔn, e nun Sakuru, Yimiri a dii
xɛmɛna.
3 Sena kaane yi taan so dɛni tɔn dɛnaxan xili Yɛxɛ So Dɛna. E dɛ wudine ti,
e dɛɛne sa e ma e nun e balan wurene.
4 Yuriyaa dii xɛmɛn Meremoti fan yi walima na yiren dɛxɔn, Hakɔsi
mamandenna. Bereki a dii xɛmɛn Mesulan fan yi walima na yiren dɛxɔn
Mesesabele mamandenna, e nun Banahaa dii xɛmɛn Sadɔki.
5 Tekowa taan muxune fan yi walima na dɛxɔn ma. Anu, taan muxu
gbeene tondi walɛ nɛn walikɛ kuntigine yamarin bun.
6 Yoyadaa dii xɛmɛn Paseya nun Besodiyaa dii xɛmɛn Mesulan yi Dɛ Fonni
tɔn. E yi a dɛɛn wudine ti, e yi a balan wurene sa.
7 Gabayon kaan Melatiya fan yi yinna yirena nde yitɔnma na dɛxɔn ma, e
nun Meronoti kaan Yadon nun Gabayon kaa gbɛtɛye nun Misipa kaane. E
birin yi walima yamana kanna nan bun Efirati baan sogegododen binni.
8 Xarahaa dii xɛmɛn Yusiyɛli fan yi yinna yirena nde yitɔnma na dɛxɔn e
nun Xananiya, latikɔnɔn nafalana nde.
E yi siga walɛ han Yerusalɛn yinna yigbo yirena.
9 Xuru a dii xɛmɛn Rɛfaya fan yi yirena nde yitɔnma na dɛxɔn, Yerusalɛn
bɔxɔn fɔxɔ kedenna yirena nde kuntigina.
10 Xarumafaa dii xɛmɛn Yɛdaya fan yi walima a banxin yɛtagi,
Xasabaneyaa dii xɛmɛn Xatusi fan yi yinna yirena nde yitɔnma na dɛxɔn.
11 Xarimi a dii xɛmɛn Malakiya nun Paxata-Moyabaa dii xɛmɛn Xasubu
fan yi walima yire gbɛtɛye yi siga han sangansoon naxan xili Buru Gandena.
12 Haloxesi a dii xɛmɛn Salun nun a dii tɛmɛne fan yi yinna yirena nde
yitɔnma na dɛxɔn, Yerusalɛn bɔxɔn fɔxɔ kedenna yirena nde kuntigina.
13 Xanun nun Sanowa kaane yi Lanbanna So Dɛni tɔn. E yi a dɛɛn wudine
ti, e yi a balan wurene sa. E mɔn yi nɔngɔnna yɛ wuli keden fan yitɔn taan
yinni, siga han Xuruse Ɲɛɲɛ Dɛna.
14 Rekabu a dii xɛmɛn Malakiya, Beti-Hakeremi kuntigin yi Xuruse Ɲɛɲɛ
Dɛni tɔn. A yi a dɛɛn wudine ti, a yi a balan wurene sa.
15 Kola-Xose a dii xɛmɛn Salun, Misipa kuntigin yi Tigi Dɛni tɔn, a yi a ti, a
yi a xunna soon so a xun na, a yi a dɛɛn wudine ti, a yi a balan wurene sa. A
mɔn yi taan yinni tɔn Selaxa ige ramaraden dɛxɔn, dɛnaxan mangana
nakɔɔn fɛma, siga han tedene, dɛnaxan sigama Dawudaa Taani.

16 Dɔnxɛn na, Asabuku a dii xɛmɛn Neyemi, Beti-Suru fɔxɔ kedenna kanna
yi siga yinni tɔnŋɛ Dawudaa gaburun binni siga han ige malanden binna,
siga han mangana sofane banxina.
17 A xanbi ra, Lewi bɔnsɔnna muxune yi walima Bani a dii xɛmɛn Rexun
bun ma. Hasabi, Keyila fɔxɔ kedenna kuntigin fan yi taan yinni tɔnma a
dingirani.
18 A ngaxakedenne fan yi walima a xanbi ra, Xenadadaa dii xɛmɛn
Bawayi, Keyila fɔxɔ kedenna bonna kuntigin bun.
19 Misipa kuntigin Yosuwe a dii xɛmɛna Eseri fan yi yire gbɛtɛ yitɔn, keli
yɛngɛ so seene malan banxin yɛtagi, siga han dɛnaxan xili Songenna.
20 Sabayi a dii xɛmɛn Baruku fan yi yire gbɛtɛ yitɔn a xanbi ra, keli
Songenna ma siga han saraxarali kuntigina Eliyasibi a banxin dɛ ra.
21 Yuriyaa dii xɛmɛn Meremoti, Hakɔsi mamandenna fan yi yire gbɛtɛ
yitɔn a xanbi ra, keli Eliyasibi a banxin so dɛɛn ma siga han a danna.
22 Saraxaraliin naxanye sa keli Yerusalɛn rabilinne yi, ne fan yi walima
mɛn xanbi ra.
23 Ne fan xanbi ra, Bunyamin nun Xasubu yi walima mɛnni e banxine
yɛtagi. Ananiyaa dii xɛmɛn Maaseyaa dii xɛmɛna Asari fan yi walima mɛnni
ne xanbi ra a banxin dɛxɔn ma.
24 Xenadadaa dii xɛmɛn Binuwi fan yi yire gbɛtɛ yitɔn na xanbi ra, keli
Asari a banxin ma siga han yinna songenna nde.
25 Yusayi a dii xɛmɛn Palala fan yi walima na yinna songenna yɛtagi e nun
sanganso kuyen manga banxin yɛtagi kantan tiine sansanna dɛxɔn. Parosi
a dii xɛmɛn Pɛdaya fan yi walima a xanbi ra.
26 Ala Batu Banxin walikɛɛn naxanye yi dɔxi Ofɛli geyaan ma, ne fan yi
siga yinni tɔnŋɛ han sangansoon songenna ma, dɛɛn naxan xili Ige So Dɛna
sogegododen binni.
27 Tekowa kaane fan yi yinna yire gbɛtɛ yitɔn ne xanbi ra, keli sangansoon
songenna ma siga han Ofɛli yinna.
28 Dɛɛn naxan yi xili Soona, saraxaraline fan yi walima na faxan na e
banxine yɛtagi.
29 Imeri a dii xɛmɛn Sadɔki yi walima e xanbi ra a banxin yɛtagi. A xanbi
ra, Sɛkani a dii xɛmɛn Semaya fan yi walima mɛnni, naxan yi dɛɛn
kantanma naxan yi xili Sogeteden So Dɛna.
30 E xanbi ra, Selemiyaa dii xɛmɛn Xananiya nun Salafaa dii xɛmɛn
senninden Xanun yi mɛnni, ne fan yi yire gbɛtɛ yitɔn yinna ma. Bereki a dii
xɛmɛn Mesulan fan yi ne xanbi ra, a banxin yɛtagi.
31 A xanbi ra, xɛma wanla Malakiya fan yi walima mɛnni, siga han Ala
Batu Banxin walikɛne nun yulane banxina Mifikadi dɛɛn yɛtagi, siga han
sangansoon naxan sa yinna songenna ma.
32 Xɛma wanla bonne nun yulane fan yi yinni tɔn keli sangansoon
songenna ma siga han YɛXɛɛne So Dɛna.

Yaxune yi wa wanla kala feni

33 Sanbalata to a mɛ a nxu mɔn yinna tima, a yi xɔlɔ han! A yi Yahudiyane
magele.
34 A yi a fala a ngaxakedenne nun Samari kaa sofane yɛɛ xɔri, a naxa,
“Yahudiya fangatareni itoe nanse ligama? En tiŋɛ e xa na liga ba? E nɔɛ
saraxan bɛ ba? E a raŋanŋɛ to ba? E mɔn nɔɛ gɛmɛ maluxunxine raminɛ ba
naxanye bɛndɛn nun se ganxine bun ma?”

35 Amonina nde Tobiya yi a dɛxɔn ma, na yi a fala, a naxa, “Hali e ti, xa
xulumasena nde sigan ti a fari, e gɛmɛ yinna birin kalama nɛn!”
36 Nayi, n yi Ala maxandi, n naxa, “Nxɔ Ala, i tuli mati nxu ra, amasɔtɔ nxu
yaxune bata nxu raɲaxu! I marayarabin naxɛtɛ e ma, i yi e rasiga konyiyani.
37 I nama diɲa e hakɛne ma, e yulubine nama ba i yɛtagi, amasɔtɔ e bata
yinna ti muxune makonbi.”
38 Nxu yinni tɔn na kii nin han a yiteyaan tagi taan nabilinni. Yamaan yi
na wanla suxu e sɔbɛɛn na.

4

1 Koni, Sanbalata nun Tobiya nun Arabune nun Amonine nun Asadodi
kaane to a mɛ a Yerusalɛn rabilinna yinna ti feen sigama yɛɛn na, e nun a
muxune bata yi a yire biraxine yitɔn fɔlɔ, e yi xɔlɔ kati.
2 E lan a ma a e birin xa sa Yerusalɛn yɛngɛ, e na kala.
3 Nayi, nxu bata nxɔ Ala maxandi, nxu yi kantan tiine dɔxɔ kɔɛɛn nun
yanyin na alogo e xa nxu ratanga e ma.
4 Anu, Yuda kaane yi a falama nɛn, e naxa, “Nxɔ walikɛne sɛnbɛn bata
ɲan, gɛmɛ biraxine maxali daxin mɔn gbo, nxu mi nɔɛ yinna tiyɛ.”
5 Nxu yaxune yi a falama nɛn, e naxa, “Yahudiyane mi a kolonɲɛ, e mi a
famunɲɛ han en yi so e tagi, en yi e faxa, en yi e wanli kala.”
6 Anu, Yahudiyan naxanye yi dɔxi nxu yaxune rabilinni, ne fa nɛn, e fa
nxu rakolon na feen ma han dɔxɔɲa ma fu, e naxa, “E fa en yɛngɛma nɛn sa
keli yiren birin yi.”
7 Nanara, n yi muxuna ndee dɔxɔ yinna xanbirane yi dɛnaxanye so
ɲaxun, n yi yamanan muxune dɔxɔ bɔnsɔn yɛɛn ma, e silanfanne nun
tanbane nun xanle ra e yii.*
8 N to e ti kiin mato, n yi falan ti taan fonne nun kitisane xa e nun yamaan
naxan birin yi na, n naxa, “Ɛ nama gaxu en yaxune yɛɛ ra. A xa rabira ɛ ma
fa fala Marigin sɛnbɛn gbo, a magaxu. Ɛ yɛngɛn so ɛ ngaxakedenne nun ɛ dii
xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛne nun ɛ ɲaxanle nun ɛ dɔxɔdene xa.”
9 Nxu yaxune yi a mɛ fa fala nxu bata rakolon, a Ala bata e fe nataxin
kala. Nxu birin yi xɛtɛ yinni, birin yi sa a wanla dɛ suxu.
10 Keli na lɔxɔn ma, n ma walikɛne fɔxɔ kedenna nan yi fa walima, fɔxɔ
kedenna yi tanbane nun yɛ masansan wure lefane nun silanfanne nun
xanle suxu e yii, e yi e tagi xidi. Kuntigine yi Yuda kaane birin
makantanma,
11 naxanye yi yinna tima. Naxanye yi goronne maxalima hanma, e yi
goronne kui sa, ne yi walima e yii kedenne nan na, e yi yɛngɛ so seen suxu e
yii kedenna ra.
12 Naxanye yi a tima, ne birin ma silanfanne yi xidixi e tagi nɛn, e yi
walima na kii nin. Xɛmɛn naxan yi xɔtaan fema, na yi biraxi n fɔxɔ ra.
13 N yi a fala fonne nun kitisane nun yamaan dɔnxɛn xa, n naxa, “Wanla
gbo, wulani kuya, en bata xuya ayi yinna xuntagi, en bata masiga en bode
ra.
14 Ɛ nɛma dɛdɛ, xa ɛ xɔtaan fe xuiin mɛ, ɛ malan nxu fɛma. En ma Ala
yɛngɛn soma nɛn en xa.”
15 Nxu siga wanla ma na kii nin, tanban suxi yamaan fɔxɔ kedenna yii keli
subaxan ma han sarene yi mini kore.

* **4:7: 4.7 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

16 Na waxatini, n mɔn yi a fala yamaan xa, n naxa, “Xɛmɛne birin xa xi
Yerusalɛn yi e nun a walikɛna, en kantanna ti kɔɛɛn na, en yi wali yanyin
na.”
17 Nxu mi yi nxɔ dugine bama mumɛ, n tan ba, ngaxakedenne ba, n ma
walikɛne ba, muxun naxanye yi n kantanma ba, birin ma yɛngɛ so seen nun
a min igen nan tun yi suxi a yii.

5

Neyemi yi yiigelitɔne mali

1 Lɔxɔna nde, yamanan xɛmɛna ndee nun e ɲaxanle yi e mawuga e
ngaxakeden Yahudiyane fari,
2 ndee naxa, “Nxu nun nxɔ dii xɛmɛne nun nxɔ dii tɛmɛne wuya. Nxu
wama nɛn nxu xa balon sɔtɔ alogo nxu xa nxu dɛge, nxu lu nxu nii ra.”
3 Ndee fan yi a fala, e naxa, “Nxu bata nxɔ xɛɛne nun nxɔ manpa binle*
nun nxɔ banxine dɔxɔ tolimani alogo nxu xa balon sɔtɔ fitina kamɛni.”
4 Gbɛtɛye fan naxa, “Nxu bata gbetin tongo donla ra nxɔ xɛɛne nun nxɔ
manpa binle xun yi, alogo nxu xa mudun fi naxan lan a so mangan yii.
5 Anu, nxu nun nxu ngaxakedenne birin keden, nxɔ dii xɛmɛne luxi nɛn
alo e gbeene, koni a mato nxu nxɔ dii xɛmɛne nun nxɔ dii tɛmɛne matima
konyine ra, nxɔ dii tɛmɛ wuyaxiye bata findi konyine ra, nafulu mi nxu yii,
nxɔ xɛɛne nun nxɔ manpa binle mɔn bata findi muxu gbɛtɛye gbeen na.”
6 N to e mawuga xuiin mɛ, n yi xɔlɔ han!
7 N yi a ragidi n xa taan muxu gbeene nun kitisane maxadi, n yi a fala e
xa, n naxa, “Ɛ tɔnɔn fenma ɛ ngaxakedenne ra nanfera!” N yi malan gbeen
maxili e fe ra.
8 N mɔn yi a fala e xa, n naxa, “En bata en ngaxakeden Yahudiyane xun
ba, naxanye yi saraxi siya gbɛtɛne xɔn konyine ra. Iki, ɛ tan yɛtɛɛn nan fa ɛ
ngaxakeden Yahudiyane matima e Yahudiya bodene ma.” E mi fala sɔtɔ e
naxan tiyɛ, e yi e dundu.
9 N mɔn yi a fala, n naxa, “Ɛ naxan ligama, na mi fan. Ɛ mi nɔɛ sigan tiyɛ
Ala yɛɛ ra yi gaxuni ba, alogo siya gbɛtɛye nama en nayelefu, en yaxune?
10 N tan fan nun ngaxakedenne nun n ma walikɛne, nxu fan muxune doli
nɛn gbetin nun donseni. Nayi, e lanma e xa naxan naxɛtɛ, en nama na
maxili.
11 Ɛ sa e xɛɛne raxɛtɛ e ma to yɛtɛni, e nun e manpa binle nun e oliwi binle
nun e banxine. Ɛ nama tɔnɔ maxili e ra gbetin nun murutun nun minseen
nun turen fari.”
12 E yi yabin ti, e naxa, “Nxu e raxɛtɛma e ma nɛn, nxu mi fa sese
maxɔdinma e ma, i naxan falaxi nxu na liga.”
Nayi, n yi saraxaraline xili, alogo e xa e kɔlɔ e yɛɛ xɔri.
13 Na xanbi ra, n yi n ma doma gbeen lenbeni maxa, n yi a fala, n naxa,
“Ala xa muxune birin yimaxa na kiini naxanye na e fala xuiin kala, a yi e
bɔnɔ e denbayane nun e seene yi, alogo e yiigenla xa lu!” Yamaan birin yi
Alatala tantun, e yi sɔnxɔ, e naxa, “Ala xa na liga, amina!” Dɔnxɛn na,
yamaan yi a falan suxu.
14 Xabu n dɔxɔ lɔxɔni yamana kanna ra Yahudiyane xun na Yuda
yamanani, xabu Manga Aratasɛrɛkɛsi a mangayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛdena han ɲɛɛ

* **5:3: 5.3** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

tonge saxan e nun firindena, n tan nun ngaxakedenne nxu mi sese ba mudun na naxan soma yamana kanna yii.
15 Yamana kanna naxanye dangu n tan yɛɛ ra, ne yi donseene nun manpane rasuxuma nɛn yamaan na e nun gbeti gbanan tonge naanin. Hali yamana kanne xɔyine yi yamaan tɔrɔma. Koni, n tan to yi gaxuxi Ala yɛɛ ra, n mi na sifan liga.
16 Koni, n tan yɛtɛɛn wali nɛn taan yinna tideni, n mi xɛɛ yo sara n yɛtɛ xa, anu n ma walikɛne birin yi yinna tiin fari.
17 Anu, muxu kɛmɛ tonge suulun nan yi e dɛgema n konni Yahudiyane nun kuntigine yɛ, ba muxune ra naxanye yi fama sa keli yamanan nabilinna siya gbɛtɛne yɛ.
18 Ŋinge keden nun yɛxɛɛ yɛbaxi sennin nan yi faxama n xa lɔxɔ yo lɔxɔ e nun tɔxɛna ndee. Xi fu yo xi fu, manpa faɲi gbegbe yi rafalama n xa nɛn. Koni, hali na, n mi mudun maxili n tan yamana kanna xa, bayo wanla yi xɔdɔxɔ yamaan ma.
19 N ma Ala, n ma fe xa rabira i ma, i fan n na bayo n bata wali faɲin kɛ yamaan xa.

6

Yaxune mɔn yi fa e xili ma

1 Sanbalata nun Tobiya nun Arabun Gesen nun nxu yaxun bonne yi a mɛ a n mɔn bata taan yinna ti, a dɛdɛ mi fa kalaxi. Na waxatini, n munma yi dɛɛne ti singen.
2 Sanbalata nun Gesen yi xɛrane rafa a faladeni n xa, e naxa, “Fa en fa en bode to Kefirimi yi Ono lanbanni.” E bata yi a ragidi a e xa fe ɲaxin liga n na.
3 Koni, n yi e yabi, n naxa, “Wanla n yii han! N mi nɔɛ sigɛ. Nanfera wanla xa rati be, n siga ɛ fɛma?”
4 E na xɛraan nafa n ma dɔxɔɲa ma naanin, n fan yi e yabi na kii kedenni.
5 Sanbalata mɔn yi a walikɛɛn nasiga na fala kedenna ra a suulundeni, kɛdi rabixin yi suxi naxan yi.
6 Ito nan yi sɛbɛxi a kui, a naxa, “Siya gbɛtɛne ito nan falama, anu Gesen fan a falama, a ɲɔndin na a ra, e naxa a i tan nun i ngaxakeden Yahudiyane waxi murutɛ feni. I taan yinna tima na nan ma. A luxi alo i waxi findi feni Yahudiyane mangan nan na.
7 I yɛtɛɛn bata nabine dɔxɔ alogo e xa i ya fe fala Yerusalɛn yi fa fala a i bata findi mangan na Yuda yi. Perise mangan mi buma na mɛdeni. Nayi, fa en fa batu.”
8 N yi a yabi, n naxa, “Muxe mi na falane tima. Ŋɔndi mi i ya falane ra! I tan nan tun ne mirixi, i yi e fala!”
9 Na muxune birin yi wama nxu ragaxu feen nin, e naxa, “E sɛnbɛn ɲanma nɛn, e mi wanla raɲanma.” Koni, n yi Ala maxandi, n naxa, “Ala, iki, n sɛnbɛ so.”
10 N yi siga Dɛlayaa dii xɛmɛn Semaya konni, Mehetabeli mamandenna, bayo a mi yi nɔɛ fɛ n konni. A yi a fala n xa, a naxa, “En birin xa siga Yire Sariɲanxini Ala Batu Banxin kui, en sa a dɛɛne balan en xun ma, amasɔtɔ i yaxune fama nɛn i xili ma, e fama kɔɛɛn nan na i faxadeni.”
11 N yi a yabi, n naxa, “Na muxu mi n tan na naxan a gima! N tan muxu sifan nɔɛ soɛ Ala Batu Banxini ba, n lu n nii ra? N mi soma Ala Batu Banxini n luxundeni!”

12 N yi a kolon fa fala a mi yi Alaa falan xan nalima n ma. Koni, a yi na
falama n xa nɛn, amasɔtɔ Sanbalata nun Tobiya bata yi a saranna fi alogo a
xa fa falan ti n xa na kiini.
13 A na liga nɛn alogo n xa gaxu a yɛɛ ra, n yi a maxadi xuiin suxu, n yi
yulubin tongo. Nayi, e yi nɔɛ n xili kalɛ nɛn, n yi yagi.
14 N ma Ala, Tobiya nun Sanbalata naxan ligama n na, na xa rabira i ma, e
nun nabi ɲaxanla Nowadi nun nabiin bonna naxanye kata n magaxudeni.
15 Taan yinna yi raɲan Elulu kiken xi mɔxɔɲɛn nun suulunde lɔxɔni, xi
tonge suulun e nun firinna bun.
16 Nxu yaxune to a mɛ, e nun siyaan naxanye birin yi nxu rabilinxi, ne yi
gaxu, e yi yagi e to a to a wanla bata yi raɲan alo nxɔ Ala sagoon kii naxan yi.
17 Na waxatine yi, Yuda muxu gbeene yi bataxine sɛbɛma Tobiya ma
waxatin birin, Tobiya fan yi e yabima.
18 Yuda kaan wuyaxi bata yi e kɔlɔ a xa, amasɔtɔ Sɛkani bitanna nan yi a
ra, Araa dii xɛmɛna, e nun a dii xɛmɛn Yehoxanan bata yi Mesulan ma dii
tɛmɛn tongo, Bereki a dii xɛmɛna.
19 E yɛtɛɛn yi a xili faɲin fala n yɛɛ xɔri, e yi n ma falane rali a ma. Tobiya
fan yi kɛdine rasigama alogo a xa n magaxu.

7

Yerusalɛn makantan fena

1 Taan yinna to yelin tiyɛ, n yi a dɛɛne ti a ma, kantan tiine nun bɛti baane
nun Lewi bɔnsɔnna muxune yi ti e wanle ra.
2 N yi Yerusalɛn kuntigiyaan taxu ngaxakedenna Xanani ra e nun
Xananiya, Yerusalɛn yire makantanxin kuntigina. Lannaya muxu gbeen
nan yi Xananiya ra, e nun Ala yɛɛragaxu muxuna dangu bonne ra.
3 N yi a fala e xa, n naxa, “Yerusalɛn dɛɛne mi rabima fɔ sogen na te, a mɔn
balanma nɛn wurene ra ɲinbanna ra benun kantan tiine xa siga. Yerusalɛn
kaane yi ti kantan tideni, ndee yi siga taan kantan tidene yi, bonne yi lu e
konne kantanɲɛ.”
4 Taan yi gbo, koni yamaan mi yi wuya, banxine fan munma yi ɲɔxɔ yiti
singen.
5 N ma Ala yi a sa n bɔɲɛni a n xa fonne malan e nun kitisane nun yamaan
birin alogo n xa muxune yatɛ. N yi bɔnsɔn kɛdina nde to, muxun naxanye
singe xɛtɛ sa keli konyiyani, n yi ito to sɛbɛxi na ma:
Esirasi 2.1-70
6 Babilɔn mangan Nebukadanesari siga muxun naxanye ra konyiyani, ne
wuyaxi yi xɛtɛ Yerusalɛn nun Yuda yi, birin yi siga a taa yi.
7 E yi xɛtɛ e nun Sorobabeli nun Yosuwe nun Neyemi nun Asari nun
Raamiya nun Naxamani nun Marodoke nun Bilisan nun Misipereti nun
Bigiwayi nun Nexun e nun Banaha.
Isirayila yamaan xɛmɛne yatɛn ni i ra:
8 Parosi xabilani, muxu wuli firin muxu kɛmɛ muxu tonge solofere e nun
firin.
9 Sɛfati xabilani, muxu kɛmɛ saxan muxu tonge solofere muxu firin.
10 Ara xabilani, muxu kɛmɛ sennin muxu tonge suulun e nun firin.
11 Paxata-Moyaba xabilani, Yosuwe nun Yowaba yixɛtɛne yɛ, muxu wuli
firin kɛmɛ solomasɛxɛ muxu fu nun solomasɛxɛ.
12 Elan xabilani, muxu wuli keden muxu kɛmɛ firin muxu tonge suulun e
nun naanin.

13 Satu xabilani, muxu kɛmɛ solomasɛxɛ muxu tonge naanin e nun suulun.
14 Sakayi xabilani, muxu kɛmɛ solofere muxu tonge sennin.
15 Binuwi xabilani, muxu kɛmɛ sennin muxu tonge naanin e nun solomasɛxɛ.
16 Bebayi xabilani, muxu kɛmɛ sennin muxu mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ.
17 Asagada xabilani, muxu wuli firin muxu kɛmɛ saxan muxu mɔxɔɲɛn nun firin.
18 Adonikami xabilani, muxu kɛmɛ sennin muxu tonge sennin e nun solofere.
19 Bigiwayi xabilani, muxu wuli firin muxu tonge sennin e nun solofere.
20 Adin xabilani, muxu kɛmɛ sennin muxu tonge suulun e nun suulun.
21 Ateri xabilani, Xesekiya yixɛtɛne yɛ, muxu tonge solomanaanin muxu solomasɛxɛ.
22 Xasun xabilani, muxu kɛmɛ saxan muxu mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ.
23 Besayi xabilani, muxu kɛmɛ saxan muxu mɔxɔɲɛn nun naanin.
24 Xarifi xabilani, muxu kɛmɛ muxu fu nun firin.
25 Gabayon kaane yɛ, muxu tonge solomanaanin muxu suulun.
26 Bɛtɛlɛmi kaane nun Netofa kaane yɛ, muxu kɛmɛ muxu tonge solomasɛxɛ muxu solomasɛxɛ.
27 Anatɔti kaane yɛ, muxu kɛmɛ muxu mɔxɔɲɛn nun solomasɛxɛ.
28 Beti-Asamawɛti kaane yɛ, muxu tonge naanin muxu firin.
29 Kiriyati-Yeyarin kaane nun Kefira kaane nun Beroti kaane yɛ, muxu kɛmɛ solofere muxu tonge naanin muxu saxan.
30 Rama kaane nun Geba kaane yɛ, muxu kɛmɛ sennin muxu mɔxɔɲɛn nun keden.
31 Mikimasi kaane yɛ, muxu kɛmɛ muxu mɔxɔɲɛn nun firin.
32 Betɛli kaane nun Ayi kaane yɛ, muxu kɛmɛ muxu mɔxɔɲɛn nun saxan.
33 Nebo bonna muxune yɛ, muxu tonge suulun muxu firin.
34 Elan bonne xabilan muxune yɛ, muxu wuli keden muxu kɛmɛ firin muxu tonge suulun e nun naanin.
35 Xarimi xabilani, muxu kɛmɛ saxan muxu mɔxɔɲɛ.
36 Yeriko kaane yɛ, muxu kɛmɛ saxan muxu tonge naanin e nun suulun.
37 Lodi kaane nun Xadidi kaane nun Ono kaane yɛ, muxu kɛmɛ solofere muxu mɔxɔɲɛn nun keden.
38 Sena kaane yɛ, muxu wuli saxan muxu kɛmɛ solomanaanin muxu tonge saxan.
39 Saraxaraline yɛ:
Yɛdaya xabilani Yosuwe a denbayani, muxu kɛmɛ solomanaanin muxu tonge solofere muxu saxan.
40 Imeri xabilani, muxu wuli keden muxu tonge suulun muxu firin.
41 Pasaxuri xabilani, muxu wuli keden muxu kɛmɛ firin muxu tonge naanin e nun solofere.
42 Xarimi xabilani, muxu wuli keden muxu fu nun solofere.
43 Lewi bɔnsɔnna muxune yɛ:
Yosuwe xabilani, Kadamile nun Hodawi yixɛtɛne yɛ, muxu tonge solofere e nun naanin.
44 Bɛti baane:
Asafi xabilani, muxu kɛmɛ muxu tonge naanin e nun solomasɛxɛ.
45 Kantan muxune:

Salun nun Ateri nun Talamɔn nun Akubu nun Xatita nun Sobayi yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ muxu tonge saxan e nun solomasɛxɛ.
46 Ala Batu Banxin walikɛne:
E benbane nan itoe ra: Sixa nun Xasufa nun Tabayoti nun
47 Kerosi nun Siya nun Padon nun
48 Lebana nun Xagaba nun Salamayi nun
49 Xanan nun Gideli nun Gaxara nun
50 Reyaya nun Resin nun Nekoda nun
51 Gasami nun Yusa nun Paseya nun
52 Besayi nun Meyunin nun Nefusin nun
53 Bakabuku nun Xakufa nun Xaraxuru nun
54 Basaliti nun Mexida nun Xarasa nun
55 Barakosi nun Sisera nun Tama nun
56 Nesixa e nun Xatifa.
57 Sulemani a walikɛne yixɛtɛne yɛ: Sotayi nun Sofereti nun Perida nun
58 Yaala nun Darakon nun Gideli nun
59 Sɛfati nun Xatili nun Pokereti-Hasebayin nun Amɔn.
60 Ala Batu Banxin walikɛne birin malanxina e nun Sulemani a walikɛne: muxu kɛmɛ saxan muxu tonge solomanaanin muxu firin.
61 Muxuni itoe nan keli Tela-Mela nun Tela-Harasa nun Kerubu-Adan nun Imeri taane yi, koni ne mi e xabilane kolon naxan a yitɛ fa fala Isirayila kaan nan e ra:
62 Dɛlaya nun Tobiya nun Nekoda yixɛtɛne yɛ, muxu kɛmɛ sennin muxu tonge naanin e nun firin.
63 Saraxaralina ndee yi na: Xobaya nun Hakɔsi nun Barasilayi yixɛtɛne. Barasilayi bata Galadi kaan Barasilayi a dii tɛmɛn dɔxɔ, na nan xili te a xun ma.
64 E yi kata e xabilane fendeni bɔnsɔn kɛdine kui, koni e mi e to. E yi e ba saraxarali wanla ra.
65 Yamana kanna yi yamarin fi a muxu yo nama se sariŋanxine don e yɛ han saraxaralina nde yi sɔtɔ naxan masɛnsɛn ti seene rawalɛ, Yurima nun Tumin.*
66 Yamaan birin malanxina, muxu wuli tonge naanin muxu wuli firin muxu kɛmɛ saxan muxu tonge sennin.
67 E walikɛ xɛmɛne nun e walikɛ ŋaxanle mi yi ne yɛ, ne muxu wuli solofere muxu kɛmɛ saxan tonge saxan e nun solofere nan yi a ra. Bɛti ba xɛmɛn nun a ŋaxanle, muxu kɛmɛ firin tonge naanin e nun suulun yi e yɛ.
68 Ŋɔgɔmɛn kɛmɛ naanin tonge saxan e nun suulun, sofanla wuli sennin kɛmɛ solofere e nun mɔxɔŋɛ fan yi na.
69 Denbaya xun wuyaxi seene fi nɛn wanla fe yi. Yamana kanna yi xɛmaan kilo solomasɛxɛ e nun a tagi nun igelengen tonge suulun e nun saraxarali domaan kɛmɛ suulun tonge saxan fi wanla fe yi.
70 Denbaya xunne yi xɛmaan kilo kɛmɛ kilo tonge solofere nun gbeti fixɛn kilo wuli keden kilo kɛmɛ ba.
71 Isirayila yamaan muxu dɔnxɛne yi xɛmaan kilo kɛmɛ tonge solofere nun gbeti fixɛn kilo wuli keden ba e nun saraxarali domaan tonge sennin e nun solofere.

* **7:65: 7.65 *Yurima nun Tumin*** masɛnsɛn ti seene fe sɛbɛxi Xɔrɔyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

72 Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun kantan tiine nun bɛti baane nun Ala Batu Banxin walikɛne nun Isirayila yamaan birin yi dɔxɔ e taane yi.

Esirasi yi sariyan xaran yamani

Ŋɛɛn kike soloferedena a liyɛ, Isirayila kaane birin bata yi dɔxɔ e taane yi.

8

1 Yamaan birin yi e malan yama malandeni Ige Dɛɛn na alo muxu kedenna. E yi a fala sɛbɛli tiina Esirasi xa a xa fa Musaa sariya kɛdin na, Alatala sariyan naxan yamari Isirayila kaane ma.

2 Saraxaralina Esirasi yi fa sariya kɛdin na yamaan birin yɛtagi, xɛmɛn nun ɲaxanla, naxanye birin yi nɔɛ falan famunɲɛ e naxan mɛma. Kike solofereden xi singen nan yi a ra.

3 Keli xɔtɔnni han yanyi tagini, Esirasi na sariya kɛdin xaranma yamaan yɛtagi Ige Dɛɛn na, xɛmɛne nun ɲaxanle nun naxanye birin yi a famuma. Yamaan birin yi tuli matixi sariya kɛdin xaran xuiin na.

4 Sɛbɛli tiina Esirasi yi tixi wudi gbingbinna nan fari, naxan yi rafalaxi na feen ma. Matitiya nun Sema nun Anaya nun Yuriya nun Xiliki nun Maaseya yi tixi a fɛma a yiifanna ma. Pɛdaya nun Mikayeli nun Malakiya nun Xasun nun Xasabadana nun Sakari nun Mesulan tixi a kɔmɛnna ma.

5 Esirasi yi kɛdin nabi yamaan birin yɛtagi, a tixi e birin xun ma, a to kɛdin nabi, yamaan birin yi keli.

6 Esirasi yi Alatala tantun, Ala naxan gbo, yamaan yi lu e yiine yitɛ kore, e yi a yabi, e naxa, “Amina! Amina!” Nayi, e birin yi e xinbi sin, e yɛtagine yi lan bɔxɔn ma, e yi Alatala batu.

7 Lewi bɔnsɔnna muxune, Yosuwe nun Bani nun Serebi nun Yamin nun Akubu nun Sabetayi nun Hodiya nun Maaseya nun Kelita nun Asari nun Yosabadi nun Xanan nun Pɛlaya, ne yi lu yamaan tixin xaranɲɛ sariyan ma.

8 Ne yi lu Alaa sariya kɛdin xaranɲɛ yamaan xa, e lu a yɛbɛ e xa alogo e birin xa nɔ a famunɲɛ.

9 Nayi, yamana kanna Neyemi nun Esirasi naxan yi saraxaraliyaan nun sɛbɛli tiini, e nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yi yamaan xaranma, ne yi a fala yamaan xa, e naxa, “Lɔxɔni ito bata rasariɲan Alatala xa, ɛ Ala. Ɛ nama lu sunuxi, ɛ lu wugɛ.” Bayo yamaan birin yi wugama nɛn, e nɛma yi sariya kɛdin xaran xuiin namɛma.

10 Neyemi yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ sa donse faɲin don, ɛ yi minse faɲin min, ɛ siga ndee ra muxune xa se mi naxanye yii, amasɔtɔ to lɔxɔn bata findi lɔxɔ sariɲanxin na en Marigin xa. Ɛ nama ɛ yɛtɛ rasunu, bayo Alatalaa sɛwan nan findixi ɛ sɛnbɛn na.”

11 Lewi bɔnsɔnna muxune yi yamaan birin masabari, e naxa, “Ɛ sabari, amasɔtɔ to lɔxɔn sariɲan, ɛ nama ɛ yɛtɛ rasunu!”

12 Yamaan birin yi siga e dɛgeden nun e mindeni. Se mi yi naxanye yii, e yi ndee so ne yii. E lu sɛwa gbeeni, bayo e bata yi falane famu naxanye yɛba e xa.

Bubu Kui Sanla

13 Na xɔtɔn bode, Isirayila denbaya xunne nun saraxaraline nun Lewine birin yi e malan sɛbɛli tiina Esirasi fɛma alogo e xa sariya falane ramɛ.

14 Alatala sariya kɛdin naxan so Musa yii, a yi sɛbɛxi na kui fa fala, Isirayila kaane yi lanma e lu bubune kui Bubu Kui Sanla waxatini ɲɛɛn kike solofereden na.

15 E lan e yi na rali birin ma e taane yi e nun Yerusalɛn yi, e naxa, “Ɛ mini
geya yireni, ɛ fa Oliwi bili yii taa kui xiine nun burunna xiine nun miriti bili
yiine nun tugu yiine nun wudi yii ɲingixine ra alogo ɛ xa fa Bubu Kui Sanla
raba alo a sɛbɛxi kii naxan yi.”*
16 Nayi, Isirayila yamaan yi mini, e siga ɲɔxɔnde fendeni, alogo e xa fa
Bubu Kui Sanla raba e banxine dɛ ra hanma e sansanne kui, hanma Ala
Batu Banxin sansanne kui, e nun yama malandene yi Ige Dɛɛn nun Efirami
Dɛɛn na.
17 Muxun naxanye birin yi malanxi na, naxanye yi faxi sa keli konyiyani,
ne birin yi bubune ti, e dɔxɔ e bubune yi. Keli Nunu a dii xɛmɛn Yosuwe a
waxatin ma han na waxatini, Isirayila kaane munma yi na fe sifan liga
singen, sɛwa gbeen yi lu e tagi.
18 E lu Alaa sariya kɛdin xaranɲɛ lɔxɔ yo lɔxɔ keli xi singen ma han lɔxɔ
dɔnxɛna. E yi sanla raba xi solofere, yamaan yi e malan xi solomasɛxɛdeni,
alo sariyana a falaxi kii naxan yi.

9

E yi e ti e yulubin na

1 Kiken xi mɔxɔɲɛde lɔxɔni, Isirayila kaane yi e malan, e sun, e kasa bɛnbɛli
dugine ragodo e ma, e burunburunna sa e xunne yi sunu taxamasenne ra.
2 Naxanye yi findixi Isirayila kaane ra, ne yi e masiga xɔɲɛne ra, e yi e ti e
yulubine ra e nun e benbane gbeene.
3 E to keli, e ti, e yi Alatala, e Alaa sariya kɛdin xaran waxati xunkuye.
Yanyin na, e yi e xinbi sin Alatala yɛtagi, e Ala, e mɔn yi e ti e yulubine ra
han waxati xunkuye.
4 Lewi bɔnsɔnna muxuna ndee yi keli, e te gbingbinna fari, Yosuwe nun
Bani nun Kadamile nun Sɛbaniha nun Bunni nun Serebi nun Bani nun
Kenani. Ne yi e xuini te Alatala ma, e Ala.
5 Lewi bɔnsɔnna muxune, Yosuwe nun Kadamile nun Bani nun
Xasabaneya nun Serebi nun Hodiya nun Sɛbaniha nun Petaxi yi a fala, e
naxa, “Ɛ keli, en Alatala, en ma Ala tantun habadan han habadan!”
E yi Ala maxandi, e naxa,
“Nxu i xili binyen tantunma,
tantunna naxan dangu binyen nun tantunna birin na!
6 I tan nan keden pe Alatala ra,
i tan naxan ariyanna nun kore xɔnna nun sarene birin daxi,
i bɔxɔ xɔnna nun a yi seene birin da,
e nun baane nun e yi seene birin.
I yi niin bira niimaseene birin yi,
malekane birin e xinbi sinma i tan nan bun.
7 I tan Marigina Alatala,
i tan nan Iburama sugandi,
i yi a ramini Yuru taani Babilɔn yamanani,
i yi a xili sa, Iburahima.
8 I yi a to a dɛnkɛlɛyaxi i ma a bɔɲɛni,
i yi layirin xidi ɛ tagi
a i xa Kanan kaane nun Xitine nun Amorine
nun Perisine nun Yebusune
nun Girigasane yamanan so a bɔnsɔnna yii.
I dɛ xuiin nakamali nɛn bayo i tinxin.”

* **8:15: 8.15** ***Bubu Kui Sanla*** fe sɛbɛxi Saraxaraline 23.33-38 kui.

9 “I nxu benbane ɲaxankatan to nɛn Misiran yi,
i yi e gbelegbele xuiin mɛ Gbala Baan dɛ.
10 I yi taxamasenne nun kabanako feene yita Firawona
nun a walikɛne nun a yamanan muxune birin na.
Amasɔtɔ i a kolon
e nxu benbane suxu kii naxan yi wasoni.
I yi xinla sɔtɔ naxan gbo han to.
11 I yi baa igeni taxun e yɛɛ ra,
e yi baani gidi a yixaren na,
koni i tilin igen nadin nɛn
e sagatan muxune xun ma
alo gɛmɛna igen xɔnna ma.
12 I yi kundaan ti e yɛɛ ra yanyin na,
i yi tɛ dɛgɛn ti e yɛɛ ra kɔɛɛn na
naxan yi kirani yalanma e yɛɛ ra.
13 I godo nɛn keli kore,
i falan ti e xa Sinayi geyaan fari.
I yi i gelene fala e xa naxanye tinxin,
e nun ɲɔndin sariyan nun tɔnne
nun yamarin naxanye fan.
14 Fata i ya walikɛɛn Musa ra,
i yi i ya Matabu Lɔxɔ sariɲanxin nun
i ya yamarine nun sariyane nun tɔnne yita e ra.
15 Kamɛn to e suxu,
i yi donseen nagodo e ma keli kore.
Min xɔnla to e suxu,
i yi igen namini fanyeni,
i yi a fala e xa a e xa so yamanani
i kɔlɔ naxan so fe ra e benbane yii.
16 Koni nxu benbane murutɛ nɛn wasoni,
e mi i ya yamarine suxu.
17 E mi tin e suxɛ,
e ɲinan i ya kabanako feene xɔn
i naxanye liga e xa,
e yi e bɔɲɛni xɔdɔxɔ e murutɛni,
e yi a nata
a e xa yɛɛrati gbɛtɛ sugandi,
e xɛtɛ e konyiyani Misiran yi.*
Koni i tan mi i mɛ e ra.
Ala nan i tan na
naxan muxune mafeluma e yulubine ra.
I diɲa, i kininkinin,
i mi xɔlɔn xulɛn,
i ya hinanna gbo.
18 E yi ɲinge di sawura wure daxin nafala e yɛtɛ xa,
e naxa, ‘En ma Ala nan ito ra,
naxan en naminixi Misiran yi.’
E yi fala ɲaxine ti i ma.
19 Koni i ya kininkinin gbeeni,
i mi e rabeɲin tonbonni.

* **9:17: 9.17** Yatɛne 14.4

Kundaan lu nɛn e yɛɛ ra kiraan xɔn yanyin na,
tɛ dɛgɛn yi lu e yɛɛ ra kɔɛɛn na.
20 I yi i ya Nii faɲin naso e yi
alogo a xa e xaran,
i yi i ya Manna donseen† so e yii,
e nun igena,
min xɔnla to e suxu.
21 I yi i yengi dɔxɔ e xɔn ma
tonbonni ɲɛɛ tonge naanin,
sese mi dasa e ma,
e dugine mi kala,
e sanne mi kusin.
22 I yamanane nun siyane so nɛn e yii,
i yi e rabilinna yamanane birin sa e sagoni.
E yi Xɛsibɔn mangan Sixɔn ma yamanan tongo e gbeen na,
e nun Ogo a yamanana, Basan mangana.
23 I yi e diine rawuya ayi
alo sarene kore xɔnna ma,
i yi e raso yamanani, i kɔlɔ
e benbane xa dɛnaxan ma fe yi.
24 E yixɛtɛne yi so mɛnni,
e dɔxɔ na yamanani,
i yi na yamanan muxune rayagi e yɛtagi,
Kanan kaane, i yi e sa e sagoni,
e mangane nun e yamanane muxune,
alogo e xa e raba e waxɔnna ra.
25 E yi taa makantanxine tongo
e nun bɔxɔ faɲina,
e yi banxine tongo
naxanye yi rafexi se faɲin sifan birin na,
e nun xɔɲinne nun manpa binle
nun oliwi binle nun wudi bogila wuyaxine,
e yi e don, e yi lugo, e yi gbo,
e yi lu hɛri gbeeni.”

26 “Koni, e keli nɛn
e yi murutɛ i xili ma.
E yi e xun xanbi so i ya sariyane yi,
e yi nabine faxa,
naxanye yi e mabandunma i ma,
e yi Ala rayelefu gbeene ti.
27 Nayi, i yi e sa e yaxune sagoni,
ne yi e tɔrɔ.
Koni e ɲaxankatan waxatini,
e xui ramini nɛn i ma,
i yi e xuiin namɛ kore xɔnna ma,
i yi e yabi i ya kininkinin gbeeni,
i yi e xunba muxune fi e ma,
naxanye e ba e yaxune yii.
28 Koni, e xɔrɔyaan sɔtɔ nɛn tun,

† **9:20: 9.20** ***Manna donsena*** a fe mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

e mən yi fe ɲaxine liga fələ i yɛɛ ra.
Nayi, i yi e rabeɲin e yaxune yii,
e yi e nə.
Koni, e mən yi e xui ramini i ma,
i yi e xuiin namɛ kore xənna ma
i ya kininkinin gbeeni,
i mən yi e rakisi sanɲa ma wuyaxi.
29 I yi e mabandun i ya sariyan ma,
koni e yi findi wasodene ra,
e mi e tuli mati i ya yamarine ra.
E yi yulubin liga
e i ya kiti saxine kala,
anu naxan na e suxu,
na kanna nii rakisin sətəma nɛn e xən.
E yi murutɛ,
e tondi e tuli matiyɛ i tan na.
30 I ti nɛn e bun ma ɲɛɛ wuyaxi,
i yi e rakolon i ya Nii Sariɲanxin na nabine xən,
koni e mi e tuli mati.
Nayi, i yi e sa e yamana gbɛtɛye sagoni.
31 I ya kininkinin gbeeni,
i mi e raxəri, i mi e rabeɲin,
bayo Ala diɲaxi kininkininxin nan i tan na.”

32 “Iki, nxə Ala, Ala gbeena,
sɛnbɛmana, i tan naxan magaxu,
i tan naxan i ya layirin nakamalima
i ya hinanni,
fe xəlɛn naxanye nxu sətəxi,
e nun nxə mangane nun nxə nabine
nun nxə saraxaraline nun nxu benbane nun yamaan birin,
i nama ne yatɛ fe fuune ra,
sa fələ Asiriya mangane waxatin ma han to.
33 Feen naxanye birin nxu sətəxi,
i tan tinxin ne birin yi,
bayo i ya lannayaan yita nɛn,
koni nxu tan fe ɲaxin nan liga.
34 Nxə mangane nun nxə kuntigine
nun nxə saraxaraline
nun nxu benbane mi i ya sariyane suxu,
e mi i ya yamarine suxu,
e nun i ya maxadi xuine,
i yi naxanye falama e xa.
35 E yi e yamanani
waxatin naxan yi hɛri gbeeni
i naxan so e yii,
yamana sabatixi gbeeni
i naxan sa e sagoni,
e mi i batu,
e mi xɛtɛ e kɛwali ɲaxine fəxə ra.
36 To, nxu bata findi konyine ra yamanani
i naxan so nxu benbane yii

alogo e xa balo na bogiseene nun a se faɲine ra.
37 A seene bata findi mangane gbeene ra
i nxu saxi naxanye sagoni
masɔtɔ nxu yulubine xɔn.
Nxu nun nxɔ xuruseene bata lu e sagoni,
nxu lu ɲaxankata gbeeni.”

10

Sariyan suxu fena yamaan xɔn

1 “Amasɔtɔ na feene birin xɔn, nxu tan Isirayila kaane bata lan feni ito
ma, nxu yi a sɛbɛ, nxɔ kuntigine nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye nxu
yɛ, e nun nxɔ saraxaraline yi e yii fɔxɔn sa a ma.”
2 Muxun naxanye e yii fɔxɔn sa a ma, ne xinle ni itoe ra: Yamana kanna
Neyemi, Xakaliyaa diina e nun Sedeki nun
3 Seraya nun Asari nun Yeremi nun
4 Pasaxuri nun Amari nun Malakiya nun
5 Xatusi nun Sɛbaniha nun Maluku nun
6 Xarimi nun Meremoti nun Abadi nun
7 Daniyɛli nun Gineton nun Baruku nun
8 Mesulan nun Abiya nun Miyamin nun
9 Maasiya nun Biligayi nun Semaya. Saraxaraline nan yi ne ra.
10 Lewine yɛ:
Asani a dii xɛmɛn Yosuwe nun Xenadadaa diine Binuwi nun Kadamile
11 e nun e ngaxakedenne: Sɛbaniha nun Hodiya nun Kelita nun Pɛlaya
nun Xanan
12 nun Mika nun Rexobo nun Hasabi
13 nun Sakuru nun Serebi nun Sɛbaniha
14 nun Hodiya nun Bani nun Beninu.
15 Yamaan kuntigine yɛ: Parosi nun Paxata-Moyaba nun Elan nun Satu
nun Bani nun
16 Bunni nun Asagada nun Bebayi nun
17 Adoniya nun Bigiwayi nun Adin nun
18 Ateri nun Xesekiya nun Asuru nun
19 Hodiya nun Xasun nun Besayi nun
20 Xarifi nun Anatɔti nun Nebayi nun
21 Magapiyasi nun Mesulan nun Xesiri nun
22 Mesesabele nun Sadɔki nun Yaduwa nun
23 Pɛlati nun Xanan nun Anaya nun
24 Hoseya nun Xananiya nun Xasubu nun
25 Haloxesi nun Pilixa nun Sobeki nun
26 Rexun nun Xasabana nun Maaseya nun
27 Axiya nun Xanan nun Anan nun
28 Maluku nun Xarimi nun Banaha.
29 Yamaan dɔnxɛn birin yi sa e fari, saraxaraline nun Lewine nun taan dɛ
kantanne nun bɛti baane nun Ala Batu Banxin walikɛne nun muxun
naxanye birin xɛtɛ nxu rabilinna siyane fɔxɔ ra, e bira Alaa sariyan fɔxɔ ra,
e yi e mali, e ɲaxanle nun e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛn naxanye birin yi nɔɛ
feen famunɲɛ.
30 E birin yi sa e ngaxakedenne fari, e kuntigine. E yi e kɔlɔ a e xa Alaa
sariyan suxu, a walikɛɛn Musa naxan nalixi nxu ma, nxu yi nxu Marigina
Alatalaa sariyane nun yamarine birin suxu.

31 Nxu bata yi dɛ xuiin tongo a nxu nama nxɔ dii tɛmɛne fi siya gbɛtɛne ma
naxanye dɔxi nxɔ yamanani, nxu mɔn mi e dii tɛmɛne tongoma ɲaxanle ra
nxɔ dii xɛmɛne xa.
32 Na muxune yulane na fa Matabu Lɔxɔni hanma lɔxɔ sariɲanxine yi,
nxu nama yulaya se yo sara ne ma hanma donseene. Nxu yi bɔxɔn fan lu a
yi a matabu ɲɛɛ soloferedeni, nxu mi xɛɛn bima na ɲɛɛn na, nxu donle fan
nakala ayi.
33 Nxu bata sariyan sa fa fala nxu xa gbeti fixɛn garamu naanin fi ɲɛɛ yo
ɲɛɛ, a findi nxɔ Ala Batu Banxin nawali seen na.
34 A xa findi buru rasariɲanxin saren na, e nun bogise saraxane nun
saraxa gan daxine nun saraxan naxanye bama Matabu Lɔxɔne ma e nun
kike nɛnɛn sanle hanma sali lɔxɔ gbɛtɛye ma. A tan nan mɔn findima saraxa
gbɛtɛye saren na saraxa sariɲanxine nun yulubi xafari saraxane ra Isirayila
xa, e nun wanle birin en ma Ala Batu Banxini.
35 Nxu tan saraxaraline nun Lewine nun yamaan bata masɛnsɛnna ti
alogo a xa kolon muxune lanma e xa fa yegen na waxatin naxan yi Ala Batu
Banxini denbaya yɛɛn ma ɲɛɛ yo ɲɛɛ alogo a xa gan Alatalaa saraxa gandeni,
en ma Ala, alo a sɛbɛxi kii naxan yi sariyani.
36 Nxu bata dɛ xuiin tongo a nxu xa fa nxɔ bɔxɔn bogise singene nun wudi
bogi singene ra Alatala Batu Banxini,
37 nxu yi fa nxɔ dii singene nun nxɔ xuruseene dii singene ra Ala yɛtagi,
alo sariyana a falaxi kii naxan yi. Nxu fa nxɔ ɲingene dii singene nun
yɛxɛne nun siine dii singene ra Ala Batu Banxini. Nxu yi e so saraxaraline
yii naxanye walima Ala Batu Banxini.
38 Nxu mɔn yi siga nxɔ sansi singene ra saraxaraline xɔn Ala Batu Banxin
se ramaradeni, e nun bogise saraxane nun wudi bogine nun manpa nɛnɛn
nun turena. Bɔxɔn bogiseene yaganna yi findi Lewine gbeen na. E tan nan
yati e rasuxuma taane birin yi nxu dɛnaxanye bima.
39 Harunaa yixɛtɛna nde luma nɛn Lewine fɔxɔ ra e nɛma sigɛ yaganne
tongodeni waxatin naxan yi. Lewine yi na yaganna dɔxɔde fuden xali Ala
Batu Banxin gbeti ramaradeni.
40 Isirayila kaane nun Lewine sigama nɛn e murutune nun manpa nɛnɛne
nun turen yaganne ra Ala Batu Banxin se ramaradeni, yire sariɲanxin
goronne dɛnaxan yi, Ala Batu Banxin saraxaraline nun dɛ kantanne nun
bɛti baane fan luma mɛnna nin.
Na kiini, en mi en ma Ala Batu Banxin nabeɲinma.

11

Yuda kaan naxanye fa dɔxɔ Yerusalɛn yi

1 Yamana kanne yi fa dɔxɔ Yerusalɛn yi. Yamaan dɔnxɛn yi masɛnsɛnna ti
alogo muxu fu yɛ, muxu keden xa fa dɔxɔ Yerusalɛn yi, taa rasariɲanxina.
Muxu fu yɛ, muxu solomanaanin nɔɛ luyɛ nɛn e kon taane yi.
2 Yamaan yi barika bira na muxune xa naxanye birin tin e xa fa dɔxɔ
Yerusalɛn yi.
3 Yamana kanni itoe nan fa dɔxɔ Yerusalɛn yi, koni Isirayila kaana ndee
nun saraxaraline nun Lewine nun Ala Batu Banxin walikɛne nun Sulemani
a banxin walikɛne denbayane, ne yi lu e taani Yuda yi, birin yi lu a kon yi.
Taruxune Singen 9.3-17
4 Yuda kaana ndee nun Bunyamin kaana ndee fa dɔxɔ nɛn Yerusalɛn yi.

Yuda bənsənna muxune yɛ: Ataya. Yusiya nan Ataya sətə. Sakari nan Yusiya sətə. Amari nan Sakari sətə. Sɛfati nan Amari sətə. Mahalaleli nan Sɛfati sətə Peresi xabilani.
5 Maaseya fan fata Yuda bənsənna nan na. Baruku nan Maaseya sətə. Kola-Xose nan Baruku sətə. Xasaya nan Kola-Xose sətə. Adaya nan Xasaya sətə. Yoyaribi nan Adaya sətə. Sakari nan Yoyaribi sətə Silo xabilani.
6 Peresi yixɛtɛn naxanye yi dəxi Yerusalɛn yi, sofa kɛndɛne: muxu kɛmɛ naanin muxu tonge sennin e nun solomasɛxɛ.
7 Bunyamin bənsənna muxune yɛ: Salu. Mesulan nan Salu sətə. Yowedi nan Mesulan sətə. Pɛdaya nan Yowedi sətə. Kolaya nan Pɛdaya sətə. Maaseya nan Kolaya sətə. Itiyeli nan Maaseya sətə. Yɛsaya nan Itiyeli sətə.
8 Salu nun a fəxərabirane nan yi a ra, Gabayi nun Salayi. Xɛmɛne gbansanna, muxu kɛmɛ solomanaanin muxu məxəɲɛn nun solomasɛxɛ nan yi Yerusalɛn yi Bunyamin bənsənna muxune ra.
9 Sikiri a diin Yowɛli nan yi e sofa kuntigin na, Hasɛnuwaa dii xɛmɛn Yuda nan yi taan kuntigi firinden na.
10 Saraxaraline yɛ: Yoyaribi a dii xɛmɛn Yɛdaya nun Yakin nun
11 Xiliki a diin Seraya. Mesulan nan Xiliki sətə. Sadəki nan Mesulan sətə. Merayoti nan Sadəki sətə. Axituba nan Merayoti sətə. Axituba yi findixi Ala Batu Banxin kuntigin nan na.
12 Ne nun e walikɛne yi muxu kɛmɛ solomasɛxɛ muxu məxəɲɛn nun firin nan xun na naxanye yi walima Ala Batu Banxini. Yeroxamaa diina Adaya yi findixi denbaya xunna nan na. Pelaliya nan Yeroxama sətə. Amasi nan Pelaliya sətə. Sakari nan Amasi sətə. Pasaxuri nan Sakari sətə. Malakiya nan Pasaxuri sətə.
13 Adaya nun a ngaxakedenne, muxu kɛmɛ firin muxu tonge naanin e nun firinna findi denbaya xunne nan na. Asarɛli a diina Amasasayi fan findi kuntigin nan na. Axasayi nan Asarɛli sətə. Mɛsiliməti nan Axasayi sətə. Imeri nan Mesilemoti sətə.
14 Sofa kɛndɛn muxu kɛmɛ muxu məxəɲɛn nun solomasɛxɛ nan yi Amasasayi nun a ngaxakedenne yɛ. Hagedolimi a diin Sabadiyɛli nan yi e yamaan xunna ra.
15 Lewi bənsənna muxune yɛ: Xasubu a diin Semaya. Asirikami nan Xasubu sətə. Hasabi nan Asirikami sətə. Bunni nan Hasabi sətə.
16 Sabetayi nun Yosabadi Lewi kuntigine yɛ, ne nan yi wanle kɛma naxanye yi Ala Batu Banxin fari ma.
17 Mikaa diin Matani fan yi na. Sabidi nan Mika sətə. Asafi nan Sabidi sətə. Asafi nan yi barika bira bɛtin bama sali waxatini. Bakabukiya fan yi na naxan yi findixi kuntigi firinden na a ngaxakedenne yɛ, e nun Samuwaa diina Abada, Galali mamandenna, Yedutun tolobitana.
18 E birin malanxina, Lewi bənsənna muxune, muxu kɛmɛ firin muxu tonge solomasɛxɛ e nun naanin nan yi taa sariŋanxini.
19 Dɛ kantanne yɛ: Akubu nun Talaməŋ nun e ngaxakedenna naxanye yi dɛɛne kantanma, muxu kɛmɛ muxu tonge solofere e nun firin.
20 Isirayila kaa dənxɛne, saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune, ne yi dəxi Yuda taane nin e benbane bəxəne yi.
21 Ala Batu Banxin walikɛne yi dəxi Ofɛli geyaan nan fari. Sixa nun Gisipa nan yi e kuntigine ra.
22 Bani a diin Yusi nan yi Lewine xun na Yerusalɛn yi. Hasabi nan Bani sətə. Matani nan Hasabi sətə. Mika nan Matani sətə Asafi bənsənni. Asafi yixɛtɛne yi findixi Ala Batu Banxin bɛti baane nan na.

23 Bɛti baane yi mangana yamarin nan bun e nun sariyana lan lɔxɔ yo lɔxɔ bɛtin ma.
24 Mesesabele a diin Petaxi, Yudaa diin Sera yixɛtɛne yɛ, na nan yi Isirayila yamaan xunna ra Perise mangan dɛxɔn.

Yahudiyane Yerusalɛn fari ma

25 Yuda bɔnsɔnna muxuna ndee yi sa dɔxɔ banxidɛne nun taadine yi: Kiriyati-Aruba nun Dibon nun Yekabaseli nun e rabilinne taane yi,
26 e nun Yosuwe nun Molada nun Beti-Pɛlɛti taane nun
27 Xasari-Suwali nun Bɛriseba nun e rabilinne taane,
28 e nun Sikilaga nun Mekona nun a rabilinna taane yi,
29 e nun En-Rimɔn nun Sora nun Yaramuti taane nun
30 Sanowa nun Adulan nun e rabilinne taane nun Lakisi nun a xɛɛne nun Aseka taan nun a banxidɛne. Nanara, e yi dɔxi Bɛriseba yi siga han Hinɔn lanbanna.
31 Bunyamin bɔnsɔnna muxun naxanye sa keli Geba yi, ne yi dɔxi Mikimasi nun Aya nun Betɛli taane nun e rabilinne nun
32 Anatɔti nun Nobi nun Ananiya nun
33 Xasori nun Rama nun Gitayin nun
34 Xadidi nun Seboyin nun Nebalati nun
35 Lodi nun Ono taane nun Yiirawanle Lanbanna nin.
36 Yuda yamanan Lewi bɔnsɔnna muxuna ndee yi dɔxi Bunyamin yamanan nin.

12

Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna

1 Saraxaralini itoe nun Lewi bɔnsɔnna muxuni itoe nun Selatili a diin Sorobabeli nun Yosuwe nan xɛtɛ sa keli konyiyani yamana gbɛtɛ yi: Seraya nun Yeremi nun Esirasi nun
2 Amari nun Maluku nun Xatusi
3 nun Sɛkani nun Rexun nun Meremoti
4 nun Yido nun Gineton nun Abiya
5 nun Miyamin nun Maadiya nun Biliga
6 nun Semaya nun Yoyaribi nun Yɛdaya
7 nun Salu nun Amoki nun Xiliki nun Yɛdaya. Xɛmɛni itoe nun e ngaxakedenne nan findi saraxarali kuntigine ra Yosuwe waxatini.
8 Lewi bɔnsɔnna muxune nan yi itoe ra: Yosuwe nun Binuwi nun Kadamile nun Serebi nun Yuda nun Matani. Matani nun a muxune nan yi barika bira bɛtine bama.
9 E ngaxakedenne Bakabukiya nun Yunni yi tixi e yɛtagi Ala batu waxatini.

Saraxarali kuntigine yixɛtɛne

10 Yosuwe yi Yoyakin sɔtɔ, Yoyakin yi Eliyasibi sɔtɔ, Eliyasibi yi Yoyada sɔtɔ.
11 Yoyada yi Yonatan sɔtɔ, Yonatan yi Yaduwa sɔtɔ.
12 Yoyakin yi saraxarali kuntigiyani waxatin naxan yi, muxuni itoe nan yi saraxaraline denbayane xunne ra:
Meraya, Serayaa denbaya xunna
e nun Xananiya, Yeremi a denbaya xunna
13 Esirasi, Mesulan ma denbaya xunna
e nun Yehoxanan, Amari a denbaya xunna
14 e nun Yonatan, Maluku a denbaya xunna

e nun Yusufu, Sɛbanihaa denbaya xunna
15 e nun Xarimi, Adanaa denbaya xunna
e nun Xelekayi, Merayoti a denbaya xunna
16 e nun Sakari, Yido a denbaya xunna
e nun Mesulan, Gineton ma denbaya xunna
17 e nun Sikiri, Abiyaa denbaya xunna
e nun Mowadi, Miniyamin ma denbaya xunna
18 e nun Samuwa, Biligaa denbaya xunna
e nun Yɛhonatan, Semayaa denbaya xunna
19 e nun Matenayi, Yoyaribi a denbaya xunna
e nun Yusi, Yɛdayaa denbaya xunna
20 e nun Kalayi, Salayi a denbaya xunna
e nun Eberi, Amoki a denbaya xunna
21 e nun Hasabi, Xiliki a denbaya xunna
e nun Natanɛli, Yɛdayaa denbaya xunna.

22 Eliyasibi nun Yoyada nun Yoxanan nun Yaduwa waxatini, Lewi bɔnsɔnna muxune denbaya xunne nun saraxaraline xinle sɛbɛ nɛn Perise kaan Dariyusi a mangayaan waxatini.

23 Lewi bɔnsɔnna muxune denbaya xunne fan xinle sɛbɛ nɛn taruxu kɛdine kui han Eliyasibi a diin Yoxanan waxatina.

24 Hasabi nun Serebi nun Kadamile a diin Yosuwe nan yi Lewi bɔnsɔn xunne ra. Ala batu waxatini, e yi tima nɛn e ngaxakedenne yɛtagi, e Ala tantunma, e barikan bira Ala xa e ti yɛɛn ma alo Dawuda, Alaa muxuna a yamarixi kii naxan yi.

25 Matani nun Bakabukiya nun Abadi nun Mesulan nun Talamɔn nun Akubu nan yi Ala Batu Banxin se ramaraden dɛ kantanne ra.

26 E yi walima Yosuwe a dii xɛmɛn Yoyakin waxatin nin, Yosadaki mamandenna, e nun yamana kanna Neyemi waxatin nun saraxaraliin nun sɛbɛli tiina Esirasi waxatini.

Sɛwana Yerusalɛn yinna fe yi

27 Yerusalɛn yinna to yelin nafalɛ, e yi sa Lewine tongo alogo e mɔn xa fa dɔxɔ Yerusalɛn yi e lan ɲaxaɲaxani bayo Yerusalɛn yinna bata yelin tiyɛ, e yi Ala tantun bɛti ba kariɲanne nun kondenne nun bɔlɔnne ra.

28 Bɛti baane yi e malan keli Netofa banxidɛne ra Yerusalɛn rabilinna nun
29 Beti-Giligali taan nun Geba nun Asamawɛti yamanane yi. Bɛti baane bata yi taane ti Yerusalɛn rabilinni.

30 Saraxaraline nun Lewine yi e yɛtɛ rasariɲan, e yamaan fan nasariɲan, e nun taan dɛɛne nun a yinna.

31 N yi yamarin fi a Yuda kuntigine xa te yinna xuntagi. N yi bɛti baane yitaxun firinna ra. A singen yi siga yiifanna ma yinna xuntagi Xuruse Ɲɛɲɛ Dɛɛn binni.

32 Hosaya nun Yuda kuntigine fɔxɔ kedenna biraxi e fɔxɔ ra,
33 e nun Asari nun Esirasi nun Mesulan nun
34 Yuda nun Bunyamin nun Semaya nun Yeremi
35 e nun saraxaraline diine, xɔtaan yi naxanye yii e nun Yonatan ma diin Sakari. Semaya nan Yonatan sɔtɔ. Matani nan Semaya sɔtɔ. Mikahu nan Matani sɔtɔ. Sakuru nan Mikahu sɔtɔ. Asafi nan Sakuru sɔtɔ.

36 A ngaxakedenne fan yi a fɔxɔ ra: Semaya nun Asarɛli nun Milalayi nun Gilalayi nun Maayi nun Natanɛli nun Yuda nun Xanani. Dawuda, Alaa muxuna bɛti ba seene yi e yii. Sɛbɛli tiina Esirasi nan yi tixi e yɛɛ ra.

37 E to Tigi Dɛɛn li, e yi te Dawudaa Taan kiraan xɔn, te yinna xuntagi,
Dawudaa banxin xun ma, siga han Ige Dɛna sogeteden binni.
38 Bɛti baane dɔxɔden firinden yi siga kɔmɛnna ma. Nxu nun yama
dɔnxɛn yi bira e fɔxɔ ra yinna xuntagi. Nxu yi dangu Buru Ganden
Sangansoon na siga han yinna yigbo yirena,
39 han Efirami Dɛɛn xanbi ra, siga han Dɛ Fonna, dangu Yɛxɛ Dɛɛn na, han
Xananɛli Sangansona e nun sangansoon naxan xili Kɛmɛ han Yɛxɛɛne So
Dɛna. E yi ti Kantan Ti Dɛɛn na.
40 Na xanbi ra, bɛti ba dɔxɔ firinne yi ti Ala Batu Banxini. Nxu nun
kuntigine yi ti naxanye yi n fɔxɔ ra, e nun
41 saraxaraline: Eliyakimi nun Maaseya nun Miniyamin nun Mikahu nun
Eliyowenayi nun Sakari nun Xananiya. E xɔtane suxi e yii.
42 Maaseya nun Semaya nun Eleyasari nun Yusi nun Yehoxanan nun
Malakiya nun Elan nun Eseri fan yi na. Yesiraxiya nan yi bɛti baane
yɛɛratiin na.
43 Muxune yi saraxa wuyaxi ba na lɔxɔni, e sɛwa, bayo Ala bata yi sɛwa fe
gbeen nagidi e ma. Ɲaxanle nun diidine fan yi sɛwa, Yerusalɛn sɛwa xuiin yi
mɛma yire makuyeni.
44 Na lɔxɔni, e yi muxune dɔxɔ se ramaradene xunna bogise singene nun
yaganne yi ramarama dɛnaxanye yi. E yi e ti ne malanna ra, yamanan
taane birin yi, naxan lanma a so saraxaraline nun Lewine yii Ala kiseen na.
Yuda kaane yi sɛwaxi bayo saraxaraline nun Lewine birin yi e wanla ra.
45 E lu Alaa wanla kɛ, e nun marasariŋan wanla, e nun bɛti baane nun
kantan tiine alo Dawuda nun a dii xɛmɛn Sulemani a yamari kii naxan yi.
46 Bayo waxati danguxini, Dawuda nun Asafi waxatini, bɛti ba kuntigine
yi na e nun bɛtine Ala tantun xinla ma.
47 Sorobabeli nun Neyemi waxatini, Isirayila kaane birin yi seene soma
nɛn bɛti baane nun kantan tiine yii alo a yi lan kii naxan yi lɔxɔ yo lɔxɔ. E yi
e yagan sariŋanxine soma nɛn Lewine yii, Lewine fan yi nde so Haruna
yixɛtɛne yii.

13

Neyemi kɛwali dɔnxɛne

1 Na waxatini, e yi Musaa sariya kɛdin xaran yamaan xa, e yi a to sɛbɛxi fa
fala, Amonine nun Moyaba kaane mi lan e so Alaa yamani mumɛ,*
2 amasɔtɔ waxati danguxini, e mi Isirayila kaane yisuxu, e mi donseen
nun igen so e yii, e yɛtɛɛn yi Balami saren fi alogo a xa e danga. Koni, en ma
Ala yi dangan maxɛtɛ duban na.†
3 Yamaan to sariya kɛdin xaran xuiin namɛ, e yi xɔŋɛne birin kedi Isirayila
kaane yɛ.
4 Benun na xa liga, saraxaralina Eliyasibi naxan yi walima en ma Ala Batu
Banxin se ramaradene yi, naxan mɔn yi findixi Tobiya ngaxakedenna ra,
5 na bata yi banxin kuiin yire belebelena nde yitɔn Tobiya xa, bogise
saraxane nun wusulanna nun goronne yi ramaraxi dɛnaxan yi nun, e nun
murutun yaganna nun manpaan nun turena, naxan yi findixi Lewi
bɔnsɔnna muxune gbeen na, e nun bɛti baane nun kantan tiine nun
saraxaraline.

* **13:1: 13.1** Na feen sɛbɛxi Sariyane 23.4-6 kui. † **13:2: 13.2** Na feen sɛbɛxi Yatɛne 22.1-6 kui.

6 N mi yi Yerusalɛn yi na waxatini na feene ligɛ, amasɔtɔ n bata yi xɛtɛ
Babilɔn mangana Aratasɛrɛkɛsi fɛma, a mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun
firinden ma. Na xanbi ra, n yi mangan maxɔdin, a yi tin n xa siga,
7 n yi xɛtɛ Yerusalɛn yi. N yi fe ɲaxin to Eliyasibi naxan naba, a to palana
nde so Tobiya yii Alaa banxin yinna kui.
8 Na yi n xɔlɔ ki faɲi. N yi Tobiya yiiseene birin namini palaan fari ma.
9 N yi yamarin fi a e xa palane rasariɲan, n mɔn yi Ala Batu Banxin seene
dɔxɔ e funfune yi, e nun bogise saraxane nun wusulanne.
10 N mɔn yi a mɛ a Lewine mi e gbee saraxane sɔtɔxi, n mɔn yi a mɛ fa fala
Lewine nun bɛti baan naxanye yi walima Ala Batu Banxini, ne bata xɛtɛ e
xɛɛne ma.
11 N yi kuntigine maxadi, n naxa, “Nanfera Ala Batu Banxin bata
rabeɲin?” N yi Lewine nun bɛti baane malan, n yi birin ti a funfuni.
12 Nayi, Yuda kaane birin yi fa yaganna nun murutun nun turen na se
ramaradeni.
13 N yi se ramaraden taxu saraxaraliin Selemiya nun sɛbɛli tiin Sadɔki
nun Lewina nde ra naxan xili Pɛdaya. N yi Sakuru a diin Xanan findi e mali
muxun na, Matani mamandenna, bayo birin yi laxi e ra. E tan nan yi
sɔlɔnni taxunma e ngaxakedenne ma.
14 N ma Ala, n ma fe xa rabira i ma, na ma, n naxan nabaxi lannayani n
ma Alaa banxin xa alogo i xa batu. I nama i mɛ n na.
15 N muxune to na waxatin nin sali lɔxɔni Yuda yamanani, e manpa
bogine yibutuxunma. Nde yi bogise xidine rasoma, e xidixi sofanle fari, e
nun wudi bogi igen nun manpa bogine nun xɔdɛne nun goronna sifan
birin, siga Yerusalɛn yi Matabu Lɔxɔni. N yi a fala e xa a e nama fa donseene
mati na lɔxɔni.
16 Tire kaane fan yi dɔxi mɛnni, naxanye fan yi fama yɛxɛn nun sare seen
sifan birin na, e yi e mati Yuda kaane ma Yerusalɛn yi sali lɔxɔni.
17 N mɔn yi Yuda fonne maxadi, n naxa, “Fe ɲaxini ito bunna nanse ra, ɛ yi
Matabu Lɔxɔn naxɔsi?
18 Ɛ benbane fan mi ito xan liga ba? Ala bata fe ɲaxini itoe birin nafa en
nun taani ito ma. Ɛ tan mɔn a xɔlɔn fari sama Isirayila xili ma, ɛ yi Matabu
Lɔxɔn sariɲanna kala.”
19 Na xanbi ra, benun Matabu Lɔxɔn xa a li, dimin nɛma Yerusalɛn dɛɛne li
tun, n yi yamarin fi, a dɛɛne xa ragali, e nama fa rabi fɔ Matabu Lɔxɔn na
dangu. N yi n ma walikɛna ndee dɔxɔ dɛɛne ra, alogo muxune nama so
goronne ra Matabu Lɔxɔni.
20 Na ma, sare matine nun sare soone yi kɔɛɛn nadangu Yerusalɛn fari ma
sanɲa ma keden hanma sanɲa ma firin.
21 N yi e rakolon, n naxa, “Nanfera ɛ kɔɛɛn nadanguma yinna fari ma? Xa
ɛ mɔn a liga, n na ɛ suxuma nɛn.” Xabu na lɔxɔni, e mi fa fa Matabu Lɔxɔni
sɔnɔn.
22 N mɔn yi yamarin fi Lewine ma a e xa e rasariɲan, e fa dɛɛne kantan
alogo e xa Matabu Lɔxɔn findi lɔxɔ sariɲanxin na.

Na feen ma, n ma fe xa rabira i ma, n ma Ala, i yi n kantan i ya hinan
gbeeni.

23 Na waxatini, Yuda kaana ndee bata yi ɲaxanle dɔxɔ naxanye yi kelixi
Asadodi nun Amoni nun Moyaba siyane yɛ.
24 E diine fɔxɔ kedenna yi Asadodi xuiin falama ba xui gbɛtɛye ra, koni e
mi yi nɔɛ Heburu xuiin falɛ.

25 N yi e maxadi, n yi e danga, n yi ndee bɔnbɔ, n yi e xunsɛxɛne matala, n
yi e rakɔlɔ Ala yi, n naxa, “Ɛ nama ɛ dii tɛmɛne so siya gbɛtɛne yii e ɲaxanle
ra, ɛ nama siya gbɛtɛne dii tɛmɛne tongo ɛ nun ɛ dii xɛmɛne xa.
26 Isirayila mangan Sulemani mi yulubin liga na kiin xan yi ba? A ɲɔxɔn
manga mi yi na siyane yɛ, a yi rafan a Ala ma. Ala bata yi a findi mangan na
Isirayila birin xun na. Koni hali na, siya gbɛtɛne ɲaxanle a ti nɛn yulubin
ma.
27 Nxu fa a mɛ iki fa fala a ɛ fe ɲaxi sifani ito ligama, fe ɲaxi gbeena en ma
Ala ra, ɛ yi siya gbɛtɛ ɲaxanle dɔxɔ.”
28 Yehoyadaa dii xɛmɛna nde, saraxarali kuntigina Eliyasibi
mamandenna yi findixi Horoni kaan Sanbalata bitanna nan na. N yi a kedi
n yɛtagi.
29 E fe xa rabira i ma, n ma Ala, bayo e bata saraxarali wanla sariɲanna
kala, e nun saraxaraline nun Lewine layirina.
30 N na e birin nasariɲan nɛn xɔɲɛne seene birin ma, n mɔn yi
saraxaraline nun Lewine ti e wanle ra.
31 N mɔn na liga nɛn saraxa yegene ra waxati saxini, e nun bogise singene.
N ma Ala, n ma fe xa rabira i ma, i fan n na.

Esita
Esita a Fe Taruxuna

Yahudiya ɲaxalan dii tɛmɛna nde nan ma fe taruxu ito ra naxan yi xili Esita. A liga Perise yamanan nin ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ benun Yesu xa bari. Na waxatini Yahudiyane yi Perise yamanani nun. Ala bata yi a ragidi a Isirayila kaane xa suxu yɛngɛni e yulubine fe ra, e yaxune yi siga e ra Perise yamanani. Esita nun a siyaan nan ma fe taruxu ito ra.

Yahudiyane yaxune yi kata e birin naxɔri feen na bayo e mi yi tinma e xinbi sinɲɛ e yɛtagi, koni Ala mi tin e xa e raxɔri. Ala yi a liga Esita yi rafan Perise mangan ma, a findi Ɲaxanle Mangan na.

Bayo a Yahudiya bodene rafan a ma, a kata, a yi maliin ti, a yi a muxune rakisi, e mi fa raxɔri nayi sɔnɔn. Yahudiyane yi sanla nde yitɔn naxan a rabirɛ e ma fa fala e kisi nɛn e yaxune ma. E na sanla xili bama nɛn Purimi.

Fasita yi tondi mangana xinla ma

1 Mangana nde yi na nun naxan yi xili Asuyerusu. A tan nan yi mangayani keli Indiya yamanani han sa dɔxɔ Kusi yamanan na. Yamana kɛmɛ mɔxɔɲɛn nun solofere nan yi a ra.

2 Na waxatini, Asuyerusu yi dɔxi mangayani Suse taani dɛnaxan yi findixi yamana kan taan na.

3 A mangayaan ɲɛɛ saxandeni, a yi a kuntigine birin xili donse don malanni. Sofa mangan naxanye yi Perise nun Mede yi nun, e nun muxu gbeene nun yamana kanne, ne birin yi fa a yɛtagi.

4 A yi a fangan nun a binyen nun a nafulu kanyaan yita yamaan na kike sennin.

5 Na danguxina, xii solofere bun ma, mangan yi donse don malanni tɔn muxun birin xa a manga banxin tanden ma muxudine nun muxu gbeene xa naxanye Suse manga taani.

6 Tanden yi maxidi ki faɲi. Tanden yi rabilinxi gɛmɛ fixɛ sɛnbɛtɛnne ra. Gbeti wurene singanxi na sɛnbɛtɛnne ra. E yi taa dugi luti mamiloxin nun a fixɛne xidi na ra. Tanden lonna yi rafalaxi gɛmɛ faɲi fixɛne nun a gbeele nun a mamiloxine nun a fixɛ mayilenxine nan na. Saden naxanye rafalaxi xɛmaan nun gbetin na, e ne ti mɛnni.

7 Dɔlɔn yi fima muxune ma xɛma igelengenne nan kui. Mangan yi dɔlɔn fima yamaan ma nii yifanna nin.

8 Birin yi a minma nɛn alo a rafan a ma kii naxan yi. Mangan yi a walikɛne yamari a e xa yamaan nafan feen naba.

9 Mangana ɲaxalan Batɛ Fasita fan bata yi donse donni tɔn ɲaxanle xa Manga Asuyerusu a mangaya banxini.

10 Donse donna malanna xii soloferedeni, Manga Asuyerusu to sɛwa dɔlɔn na, a yi a xɛmɛ tɛgɛnxi* solofereni itoe xili: Mɛhuman, Bisita, Harabona, Bigita, Abagita, Sɛtara, e nun Karakasi.

11 A yi a fala e xa a e xa sa fa Batɛn Fasita ra a dɛxɔn ma a mangaya kɔmɔtin soxi a xunna. Mangan yi waxi a xɔn ma nɛn a xa a ɲaxanla tofanna mayita a mangane nun a yamaan na, bayo a yi tofan han.

---

* **1:10: 1.10** ***Xɛmɛ tɛgɛnna***: Na waxatini, mangane yi xɛmɛna ndee tɛgɛnma nɛn alogo e xa e yengi dɔxɔ mangana feene xɔn, e mi bira mangana ɲaxanle fɔxɔ ra.

12 Koni mangana xɛrane sigaxi na Batɛn Fasita fɛma, e to mangana xɛrani
ba a xa, a tondi fɛ. Na yi mangan xɔlɔ ki faɲi.
13 Awa, alo mangan dari fena, a yi a fekolonne maxɔdin naxanye sariyan
nun taan dɔxɔ kiin kolon.
14 Mangana lannayaan yi Perise kaan nun Mede kaan kuntigi gbee
solofere naxanye yi, naxanye yi a kawandima, ne nan itoe ra: Karasɛna,
Sɛtara, Adamata, Tarasisi, Mɛrɛsi, Marasena, e nun Mɛmukan.
15 A yi a fala e xa, a naxa, “N tan Manga Asuyerusu bata n ma xɛrane
rasiga Batɛn Fasita ma, koni a mi n ma yamarin suxi. Sariyan nanse falaxi n
lan n xa naxan liga Batɛn Fasita ra?”
16 Mɛmukan yi a fala mangan nun a kuntigine xa, a naxa, “Batɛn Fasita mi
fe ɲaxin ligaxi mangan xan keden na koni mangana kuntigine nun a
yamaan birin yamanani.
17 Ɲaxanle na na mɛ a ɲaxalan mangan bata a xɛmɛn bɔtɛ raba, yamanan
ɲaxanle birin fan e yoma e xɛmɛne ma nɛn. Ɲaxanle luma a falɛ nɛn, e naxa,
‘Manga Asuyerusu xɛraan nasiga nɛn Batɛn Fasita ma alogo a xa fa a dɛxɔn
koni a mi tin.’
18 Awa, Perise nun Mede kuntigine ɲaxanle na na mɛ a Batɛn Fasita na
nan ligaxi, e mi fa e xɛmɛne binyama sɔnɔn. Na findima nɛn xɔlɔn nun
yagin na e xɛmɛne ma.
19 Xa a sa mangan kɛnɛnɲɛ, a xa yamarin fi fa fala Batɛn Fasita nama fa ti
a yɛtagi sɔnɔn. A tiden xa so ɲaxalan gbɛtɛ yii naxan fisa a tan xa. Yamarin
fi, a xa sɛbɛ, a xa sa na tɔnne fari naxanye Perise nun Mede yamanani alogo
a nama fa maxɛtɛ mumɛ!
20 Mangana, i na i ya fala xuini itoe rali i ya yamanan birin ma, ɲaxanla
birin fa a xɛmɛn binyama nɛn nayi, keli a xungbeen ma han a xurina.”
21 Na yamarin yi rafan mangan ma, e nun a kuntigine birin, mangan yi a
liga alo Mɛmukan a fala kii naxan yi.
22 Mangan yi kɛdin nasiga a taane birin yi e gbee sɛbɛnla nun e gbee
xuine yi, alogo xɛmɛn birin xa findi a denbayaan kuntigin na e nun birin xa
a kon xuiin fala.

2

Esita yi findi Mangana Batɛn na

1 Na danguxina, mangan bɔɲɛn godo xanbini, a a miri fɔlɔ na feen ma Batɛ
Fasita naxan ligaxi a ra e nun a fan sariyan naxan saxi lan a ma.
2 Awa, mangan bundɔxɔna ndee yi a fala a xa, e naxa, “Sungutunna nde
xa fen i xa naxan tofan han!
3 Yamarin fi i ya bɔxɔn birin yi a kuntigine xa fa dii tɛmɛ tofaɲine birin na
i ya ɲaxanle banxini. Suse manga taani. Na dii tɛmɛne birin xa lu na xɛmɛ
tɛgɛnxin yii naxan xili Hege naxan ɲaxanle xun na. Na xɛmɛn xa a yengi
dɔxɔ e xɔn ma a yi maratofan seene so e yii.
4 Nayi, dii tɛmɛn naxan na rafan i ma ne yɛ, na yi findi batɛn na Fasita
funfuni.” Na falan yi Mangan kɛnɛn, a yi na liga.
5 Yahudiyana nde yi Suse manga taani nun naxan yi xili Marodoke, Yayiri
a dii xɛmɛn nan yi a ra. Simeyi nan Yayiri sɔtɔ. Kisu nan Simeyi sɔtɔ. Kisu
kelixi Bunyamin bɔnsɔnna nin.
6 Babilɔn mangan Nebukadanesari Yuda manga Yoyakin nun muxun
naxanye suxu Yerusalɛn yi, a yi ne nan yɛ.

7 Marodoke nan yi Hadasa xuruma naxan mɔn xili Esita. A sɔxɔ a dii tɛmɛna. Esita fafe nun a nga bata yi faxa. Sungutunni ito yi tofan han! A nga nun a fafe to faxa, a yi lu alo Marodoke a diina.

8 Mangan yamarin fi xanbini, e fa dii tɛmɛ wuyaxi ra Suse manga taani, Esita yi ne yɛ nun. A tan Esita fan yi lu mangan konni Hege bun ma naxan mangana ɲaxanle xun na.

9 Esita a fe yi rafan Hege ma han! A yi hinan a ra. Nanara, a yi fati rayabu seene so fɔlɔ a yii, e nun donse faɲina. Hege yi Esita lu yire faɲini ɲaxanle tagi, a yi dii tɛmɛ solofere yɛba mangan konni naxanye luma wanla kɛ Esita xa.

10 Koni Esita mi tin muxu yo xa a kolon a kelixi siyaan nun xabilan naxan yi, amasɔtɔ Marodoke bata yi yamarin fi a ma nun fa fala a nama na fala.

11 Marodoke yi sigama nɛn mangan konna dɛxɔn lɔxɔ yo lɔxɔ alogo a xa a kolon Esita yi kii naxan yi e nun e yi naxan ligama a ra.

12 Sungutunni itoe birin yi lan e siga Manga Asuyerusu konni keden keden yɛ ma e na yelin e yitɔnɲɛ kike fu nun firinna bun. Kike sennin e ture faɲin soma e ma. Na xanbi ra, e latikɔnɔnna nun ɲaxanle rayabu seen sifan birin so e ma kike sennin mɔn.

13 Sungutunna naxan siga waxatin na a li mangan konni, a sese maxɔdin na nan yi soma a yii.

14 Naxan nɛma yi sigɛ mangan konni, a yi sigama ɲinbanna nan na. Na xɔtɔn bode, a siga ɲaxanle banxi gbɛtɛ yi, a gbɛriɲɛnne yɛ. Sasigasi yi a yengi dɔxɔma e xɔn dɛnaxan yi. Naxan na keli mangan konni, a mi fa sigama na yi sɔnɔn fɔ xa a rafan mangan ma, a yi a xili a xinla ma.

15 Nba, Marodoke sɔxɔ Abixali a dii tɛmɛna Esita, Marodoke yi naxan xuruma, na gbee waxatina a lixina siga mangan konni, a mi sese xali fɔ Hege seen naxanye fe fala a xa. Muxu yo yi Esita to, a rafanɲɛ a ma.

16 Awa, Manga Asuyerusu a mangayaan ɲɛɛ solofere kike fudeni, naxan xili Tebeti kikena, e fa Esita ra Manga Asuyerusu fɛma a konni.

17 Esita yi rafan mangan ma, dangu sungutunne birin na. A mangana fanna nun a hinanna sɔtɔ dangu sungutunna bonne birin na! Nanara, mangan yi mangaya taxamaseri kɔmɔtin so Esita xun na, a yi a findi batɛn na Fasita funfuni.

18 Awa, mangan yi donseen nafala a kuntigine nun a muxune birin xa Esita a fe ra. A yi na lɔxɔn findi Matabu Lɔxɔn na a yamanan birin yi. A yi yamaan ki mangayaan hinanni.

Marodoke yi mangan nakisi

19 Awa, sungutunne mɔn yi malan a firindeni. Na waxatini, Marodoke yi walima manga banxin sansanna so dɛɛn na.

20 Han na waxatini, Esita munma yi a xabilan nun a siyana fe fala muxe xa alo Marodoke a yamari kii naxan yi. Esita yi a falan suxu alo a to yi a maxuruma waxatin naxan yi.

21 Lɔxɔna nde, Marodoke yi walima manga banxin sansanna so dɛɛn na. Mangana kuntigi firinna naxanye yi xili Bigitana nun Tɛrɛsi, ne nan yi mangan konna kantanma. Ne yi xɔlɔ Manga Asuyerusu ma, e kata fɔlɔ a faxa feen na.

22 Marodoke yi a mɛ, a yi a fala Esita xa, mangana batɛna. Esita yi Marodoke a falan nali mangan ma.

23 E fɔlɔ na feen yɛ fenɲɛ, e fa a to fa fala ɲɔndin na a ra. Nayi, e yi na xɛmɛ firinne singan wudin na, e faxa. Na birin yi sɛbɛ yamanan fe fori taruxu kɛdin kui Mangan yɛɛ xɔri.

3

Yahudiyane faxa feen yi yitɔn

1 Na dangu xanbini, Manga Asuyerusu yi Hamɛdata Agaga kaana dii xɛmɛn Haman tiden mate dangu kuntigine birin na.

2 Mangana walikɛɛn naxanye birin yi a banxini, ne birin yi e xinbi sinma nɛn Haman bun e yi a binya, alo mangan bata yi a yamari kii naxan yi. Koni, Marodoke tan mi tin na ligɛ.

3 Mangana Walikɛɛn bonne yi a maxɔdin, e naxa, “Nanfera i mi mangan fala xuiin suxuma?”

4 Lɔxɔ yo lɔxɔ kuntigine yi Marodoke maxɔdinma nɛn, koni a mi yi e xuiin danxunma. Nayi, e yi a fala Haman xa alogo e xa a kolon xa a kankanɲɛ a kɛɲaan ma bayo a bata a fala a Yahudiyan nan a ra.

5 Haman a toxina fa fala a Marodoke mi tinma a xinbi sinɲɛ a tan bun ma, a yi xɔlɔ kati!

6 A mɔn a kolonxina fa fala Yahudiyan nan Marodoke ra, a yi a miri a bɔɲɛni, a a nama Marodoke keden peen faxa. Nanara, Haman yi fɛrɛn fen fɔlɔ alogo a xa Yahudiyane birin halagi naxanye yi Asuyerusu yamanan birin yi.

7 Awa, Manga Asuyerusu a mangayaan ɲɛɛ fu nun firinden kike singen naxan xili Nisan kikena, Haman yi yamarin fi fa fala masɛnsɛnna naxan xili Puri, a e xa na bira a xa, alogo e xa Yahudiyane faxa waxatin kolon, fe yitɔnxine lanma kiken naxan ma e nun a lɔxɔna. A kike fu nun firinden suxu naxan xili Ada kikena.

8 Haman yi a fala Manga Asuyerusu xa, a naxa, “Siyana ndee na, e xuyaxi ayi i ya yamanan yiren birin yi, e namunna nun muxu yo a namun keden mi a ra. E mi yamanan yamarine suxuma. Awa, a mi lan i xa ne lu na.

9 Mangana, xa i sa tinɲɛ, i xa yamarin fi fa fala ne xa halagi. Xa i tin ne halagi feen ma, n tan gbetin gbananna wuli fu sɛ i ya gbeti ramaradeni ne xa naxanye na ligɛ.”

10 Mangan yi a wuren ba a yiin na, a taxamasenna, a yi a so Hamɛdata Agaga kaana dii Haman yii, Yahudiyane yaxuna.

11 Mangan yi a fala a xa, a naxa, “Muxuni itoe nun na gbetin na, i tan nan gbee e ra. Nanara, i nɛɛn waxi feen naxan liga fe yi e ra, i na liga.”

12 A kike singen xii fu nun saxande lɔxɔni, Haman yi mangana sɛbɛli tiine malan alogo e xa a yamarine sɛbɛ yamana kanne nun taa mangane birin ma siyane birin yi e sɛbɛnle nun e xuine yi. Awa, na kɛdine yi sɛbɛ Manga Asuyerusu yɛtɛɛn xinla ra. E mɔn yi a mangayaan taxamasenna wuren funfun sa a ma.

13 Xɛrane yi siga kɛdini itoe ra mangana yamanan birin yi. E yamarin fi a yamaan xa Yahudiyane birin naxɔri lɔxɔ kedenni, kike fu nun firinden xii fu nun saxande lɔxɔni, naxan xili Ada kikena. E yi e faxa, dii ɲɔrɛn nun fonna nun ɲaxanle nun diidine birin, e yi e yii seene tongo.

14 Awa, na sariyan kɛdin yi rawuya, a xaran yamanan yamaan birin xa alogo e xa e yitɔn na lɔxɔn yɛɛ ra.

15 Mangana xɛrane yi siga e giyɛ, Suse manga taan yiren birin yi xɛra ralideni. Na xanbi, Mangan nun Haman yi dɔxɔ dɔlɔ mindeni, koni Suse taan muxune tan yi wugama.

4

Marodoke yi falan ti Esita xa

1 Marodoke feni ito birin mɛ waxatin naxan yi, a yi a dugine yibɔ a ma, a yi kasa bɛnbɛli dugin nagodo a ma sununi. A mɔn yi xuben so a ma, a mini taa tagini, a sunuxin yi a wuga xuini te, a gbelegbele.

2 A yi siga han mangana banxin dɛxɔn, a yi ti mɛnni. Muxu yo mi yi lan a so mɛnni a maxidixi kasa bɛnbɛli dugini.

3 Yamanan birin yi, mangana falan nun yamarin na yi so dɛnaxan yi, Yahudiyane yi sunuma nɛn mɛnni. E yi sunuma nɛn e wuga, muxu wuyaxi yi e maxidima bɛnbɛnla nin, e yi e sa xubeni.

4 Esita a walikɛ ɲaxanle nun xɛmɛ tɛgɛnne yi fa Marodoke a fe fala a xa, na yi Esita yigitɛgɛ kati! Esita yi dugine rasiga Marodoke ma alogo a xa kasa bɛnbɛli dugin ba a ma. Koni Marodoke mi tin.

5 Esita yi Hetaka xili, mangana xɛmɛ tɛgɛnna naxan yi findixi walikɛɛn na Esita fɛma, a yi na xɛ alogo a xa sa a kolon Marodoke sunuxi naxan na.

6 Hetaka yi sa Marodoke li tixi taan yama malandeni mangan konna dɛ ra.

7 Marodoke yi na feen birin fala Hetaka xa naxan ligaxi, a mɔn yi a fala a xa Haman mangan tuli saxi gbetin naxan na, alogo a xa Yahudiyane birin faxa.

8 Marodoke mɔn yi na kɛdin so Hetaka yii naxan xaranxi Suse yi, lan Yahudiyane faxa feen ma. Marodoke yi waxi a xɔn ma nɛn a xa a so Esita yii, a mɔn yi dɛntɛgɛn sa Esita xa alogo Esita xa sa mangan mafan, a diɲa a muxune ma.

9 Awa, Hetaka yi xɛtɛ, a sa Marodoke falane yɛba Esita xa.

10 Awa, Esita mɔn yi Hetaka xɛ Marodoke ma, a yi a fala a xa, a naxa,

11 “Mangana walikɛne nun muxun naxanye birin mangana yamanani, ne birin a kolon a muxu yo muxu, xɛmɛn nun ɲaxanla, naxan na siga mangan fɛma a banxini xa a mi a xilixi, sariyan wama nɛn na kanna xa faxa. Koni naxan keden a ligɛ na kanna mi faxa, fɔ mangana a xɛma dunganna ti a xa. Koni a bata kiken ti mangan mi n tan xili.”

12 Marodoke yi Esita a ɲungu xuiin mɛ.

13 A fan yi a yabi, a naxa, “I nama i miri fa fala i tan Esita keden peen kisima nɛn Yahudiyane tagi, bayo i mangan konni.

14 Xa i dundu i dɛɛn ma waxatini ito yi, waxatina nde Yahudiyane sabu gbɛtɛ sɔtɔn nɛn e kisi, koni i tan nun i babaa denbayaan naxɔrima nɛn. Nde a kolon? Waxatina nde, xa i mi findixi mangana batɛn na lɔxɔni ito xan ma fe ra?”

15 Awa, Esita fan yi Marodoke yabin nasiga a ma, a naxa,

16 “Siga, i sa Yahudiyane birin malan Suse yi, ɛ sunna suxu n xa. Ɛ nama ige min, ɛ nama ɛ dɛge kɔɛ saxan, yanyi saxan. N tan Esita nun n ma walikɛ ɲaxanle fan sunna suxuma nɛn. Na na dangu, n sigan mangan fɛma nɛn hali xa n tɔnna kala. Xa a lan a yi, n xa faxa, n xa faxa.”

17 Marodoke yi siga, a yi a liga alo Esita a yamari kii naxan yi.

5

Esitaa donse donna malanna

1 Sunna xii saxande lɔxɔni, Esita yi a maxidi a ɲaxalan manga dugine yi, a
sa ti tanden ma manga banxin dɛ ra. Mangan yi dɔxi manga gbɛdɛni, a yɛɛ
rafindixi banxin so dɛɛn ma.
2 Mangan to Esita to a tixi tandeni, a fe yi rafan a ma ki faɲi, na ma,
mangan yi a xɛma dunganna ti a xa. Esita yi sa a yiin din mangana xɛma
dunganna ra.
3 Mangan yi Esita maxɔdin, a naxa, “Nanfe ligaxi? I waxi nanse xɔn ma?
N na soɛ i yii nɛn hali i waxi n ma yamanan fɔxɔn kedenna nan xɔn.”
4 Esita yi a yabi, a naxa, “Mangana, xa a sa i kɛnɛn, n waxi a xɔn ma ɛ nun
Haman xa fa donse dondeni n konni to, n naxan nafalaxi ɛ xa.”
5 Mangan yi xɛraan nasiga Haman ma, a xa fa mafurɛn alogo e firinna xa
sa Esita waxɔn feen liga.
6 Nayi, mangan nun Haman yi siga Esita donseen dondeni. E yi dɔlɔ minni
waxatin naxan yi, mangan yi Esita maxɔdin, a naxa, “Esita, i waxi naxan
xɔn ma a fala n xa, n xa na liga i xa. Nanse xɔli i ma? Hali i waxi n ma
yamanan fɔxɔ kedenna nan xɔn, n na a soɛ i yii.”
7 Esita yi mangan yabi, a naxa, “N waxi naxan xɔn ma,
8 xa mangan tinɲɛ, a yi n ma maxandin yabi, Mangan nun Haman mɔn xa
fa n konni donse dondeni tila n naxan nafalama, nayi n mangan yabɛ.”

Haman yi wa Marodoke faxa feni

9 Awa, Haman sɛwaxin yi keli na yi na lɔxɔni. Koni a to yi danguma
mangana banxin dɛ ra, a yi Marodoke to. Marodoke mi keli, a mi
xuruxurun a yɛɛ ra. Na yi Haman xɔlɔ a xili ma kati!
10 Koni Haman yi a bɔɲɛn suxu, a siga a konni. Mɛnni, Haman yi a lanfane
nun a ɲaxanla Sɛrɛsi, xili.
11 Haman yi a kanba fɔlɔ a lanfane nun a ɲaxanla yɛtagi, a nafulu kanna
nan a tan na, a dii wuyaxi a yii, a mangan bata a tiden mate, a tan dangu
mangana kuntigine nun mangana muxu gbeene birin na.
12 Haman yi lu a kanbɛ, a naxa, “Naxan dangu na birin na, Mangana Batɛ
Esita bata n tan Haman xili, a nxu nun mangan xa sa nxu dɛge nxu bode
xɔn ma. Nxu mɔn sigama na nan ma tila nxu nun mangana.
13 Koni fanni, n mɔn Marodoke toma dɔxi mangana banxin dɛ ra,
Yahudiyana, sese mi na ra n tan Haman xa.”
14 A ɲaxanla Sɛrɛsi nun a lanfane yi a fala Haman xa, e naxa, “Muxu
singandena nde rafala naxan nɔngɔnna yɛ tonge suulun liyɛ. Nayi, tila
xɔtɔnni i yi a fala mangan xa, a a xa Marodoke singan mɛnni, a xa faxa,
alogo i sɛwaxin xa siga mangan matideni donse dondeni.” Awa, na falan yi
Haman kɛnɛn, a muxu singanden nafala.

6

Haman yi Marodoke binya

1 Na kɔɛɛn na, mangan mi nɔ xiyɛ. Nayi, a yi a fala a e xa fa yamanan
taruxu kɛdin na, e yi a xaran a yɛtagi.
2 E dɛnaxan xaran, e yi a to mɛnni fa fala Mangana kuntigi firinna
naxanye yi a banxin dɛɛn kantanma, Bigitana nun Tɛrɛsi, ne manga
Asuyerusu faxa feni tɔn nɛn, koni Marodoke yi na feen namini kɛnɛnni.
3 Awa, mangan yi maxɔdinna ti, a naxa, “En binyen mundun fi Marodoke
ma e nun a kɔntɔnna?” Mangana walikɛne yi mangan yabi, e naxa, “Fefe
munma raba a xa singen.”

4 Mangan mɔn yi maxɔdinna ti, a naxa, “Nde n ma banxini?”
Na yi a li, Haman yi baxi sode mangana genla kui. A bata yi fa a faladeni mangan xa, a xa Marodoke singan na singan tideni a naxan yitɔnxi Marodoke xili ma.
5 Nanara, mangana walikɛne yi mangan yabi, e naxa, “Haman nan be.” Mangan yi a fala e xa, a naxa, “A xa so.”
6 Haman yi so, mangan yi a maxɔdin, a naxa, “Nanse ligɛ muxun xa mangan waxi naxan binya feni ki faɲi?” Haman yi a miri a yɛtɛ ma, a naxa, “Awa iki, mangan waxi a xɔn ma a xa muxun mundun binya ki faɲi? Muxu gbɛtɛ mi na fɔ n tan.”
7 Haman yi mangan yabi, a naxa, “Mangan waxi muxun naxan binya feni,
8 a lan mangaya dugin xa so na kanna yii, i tan mangan yɛtɛɛn bata naxan nagodo i ma e nun soona i bata dɔxɔ naxan fari, a xunna soxi mangaya taxamaseri kɔmɔtin na.
9 Mangana, i ya kuntigi gbeena nde xa na dugine tongo a yi e ragodo na kanna ma mangan waxi naxan binya feni, a dɔxɔ soon fari, a yi a radangu taan yiren birin yi. Na muxu gbeen xa siga falani ito tiyɛ, a naxa, ‘Ɛ a mato mangan naxan nabama muxun xa, a waxi naxan binya feni.’ ”
10 Nayi, mangan yi a fala Haman xa, a naxa, “I mafura, i sa dugine tongo e nun soona, i yi e ragodo Marodoke ma, na Yahudiyana. I naxan birin falaxi, i yi na birin liga Marodoke xa, naxan dɔxi manga banxin so dɛɛn na. I nama ɲinan sese ma i naxan birin falaxi.”
11 Na xanbi ra, Haman yi sa dugine tongo e nun soona. A yi mangana dugine ragodo Marodoke ma. Marodoke to te soon fari, Haman yi ti Marodoke yɛɛ ra siga taa tagini. A siga a falɛ yamaan xa, a naxa, “Ɛ a mato, mangan naxan nabama muxun xa, a waxi naxan binya feni.”
12 Marodoke yi xɛtɛ manga banxin so dɛɛn na. Koni Haman tan yi siga a konni mafurɛn, a yɛtagin luxunxi amasɔtɔ a yi sunuxi kati!
13 Feen naxanye liga a ra, a yi ne birin fala a ɲaxanla Sɛrɛsi nun a lanfane xa. Haman ma ɲaxanla nun a fekolonne yi a fala a xa, e naxa, “Marodoke, Yahudiyan nan a ra. Na nan a toxi, i mi nɔɛ a ra. I fama yagideni a yɛɛ ra, na yɛtɛɛn bata fɔlɔ!”
14 E mɔn yi fala tiini, mangana xɛrane yi fa, a Haman xa siga mafurɛn donse dondeni Mangana Batɛna Esita naxan nafalaxi.

7

1 Mangan nun Haman yi siga Esita donse dondeni.
2 Na lɔxɔ firindeni, e yi dɔlɔ minni, mangan yi Esita maxɔdin, a naxa, “Esita, i waxi naxan xɔn ma a fala n xa alogo n xa na liga. Nanse xɔli i ma? Hali, i wa n ma yamanan bode fɔxɔn nan xɔn ma, n na a soɛ i yii.”
3 Koni Esita yi a yabi, a naxa, “Mangana, xa i tin, xa a rafan i ma, n waxi feen naxan xɔn ma, na nan ito ra: N tan Esita nun n ma muxune xa kisi.
4 Bayo n tan nun n ma muxune bata sara alogo nxu xa halagi, nxu faxa, nxu mɔn yi raxɔri. Xa nxu yi sara nɛn konyiyaan gbansanna xili yi, n yi dunduma nɛn nun, bayo na mi yi findɛ fe ra nun, n yi mangan yɛ mɔ ayi.”
5 Manga Asuyerusu yi Esita maxɔdin, a naxa, “Nde a ra, naxan susuxi fe sifani ito mirɛ? Na kanna minɛn yi?”
6 Esita yi a yabi, a naxa, “Haman nan nxu tɔrɔ muxun nun nxu yaxun na, na muxu ɲaxina!”
Nayi, gaxu gbeen yi Haman suxu mangan nun Esita yɛtagi.

7 Mangan xəlɔxin yi keli donse dondeni, a yi mini tandeni. Awa, Haman to
a to fa fala mangan bata fe ɲaxin nagidi a fe yi, a yi lu xanbin na Esita
mafandeni alogo a niin xa kisi.
8 Haman a mafelenxi waxatin naxan yi Esita dɔxɔ seen ma, mangan yi so,
a sɔnxɔ, a naxa, “Wan! Xɛmɛni ito fa waxi n ma batɛn Esita nan mafu fe yi n
yɛɛ xɔri n ma banxini?” Benun mangan xa yelin fala tiyɛ, e bata Haman
xunna so.
9 Mangana kuntigina nde yi na naxan yi xili Harabona, na yi a fala
mangan xa, a naxa, “Haman yɛtɛɛn bata singan tiden nafala a banxin dɛxɔn
ma a Marodoke mangana muxu faɲin singanɲɛ dɛnaxan yi. Na wudin
mateen fɔ nɔngɔnna yɛ tonge suulun.” Awa, mangan yi yamarin fi, a naxa,
“Haman xa sa singan na yi.”
10 Nayi, Haman yi singan na singan tideni a naxan nafala Marodoke faxa
feen na. Awa, na ligaxina, mangan bɔɲɛn yi xunbeli.

8

Yahudiyane xunna kenla

1 Na lɔxɔn yɛtɛni, Manga Asuyerusu yi Yahudiyane yaxu Haman yii seene
birin so Esita yii. Marodoke yi siga mangan fɛma, bayo Esita bata yi a fala
mangan xa fa fala a tan nun Marodoke barixi nɛn.
2 Mangan yi a taxamaseri yiisolirasoon ba a yiin na, a naxan taxu Haman
na, a yi a so Marodoke yii. Esita yi Marodoke lu Haman ma seene xun na.
3 Esita yi a sa mangan bun ma, a wugama, a yi a mafan alogo a xa Haman
Agaga kaana fe ɲaxi yitɔnxin kala Yahudiyane xili ma.
4 Mangan yi a xɛma dunganna ti Esita xa. Nayi, Esita yi keli, a yi ti a yɛtagi.
5 Esita naxa, “Mangana, xa i bata tin, xa i ya fe n ma fe yi, xa a lanxi i ma,
xa n nafan i ma, yandi, i xa kɛdin sɛbɛ naxan Haman ma yamarine kalama.
Hamɛdata a dii xɛmɛna Agaga kaan yamarin naxan fi Yahudiyane faxa feen
na i ya yamanan birin yi, na nama liga.
6 N tan mi nɔɛ tinɲɛ n bɔnsɔnna yi tərə, a raxəri.”
7 Awa, Manga Asuyerusu yi Esita nun Yahudiya Marodoke yabi, a naxa,
“Ɛ mato, n bata Haman faxa bayo a Yahudiyane faxa feni tɔn nɛn. N mɔn
bata Haman ma seene so Esita yii.
8 Iki, ɛ xa sɛbɛnla ti lan Yahudiyane feen ma, naxan yo na ɛ kɛnɛn, n tan
mangan xinli, ɛ yi n ma taxamasenna sa a ma. Bayo, kɛdin naxan sɛbɛxi
mangan xinli mangaya taxamasenna yi sa a ma na mi kalɛ mumɛ.”
9 Na lɔxɔn yɛtɛni, e yi yamanan sɛbɛli tiine birin xili, kike saxanden xii
mɔxɔɲɛn nun saxande lɔxɔn nin, kiken naxan xili Sifan kikena. Mangana
sɛbɛli tiine yi Marodoke a yamarine sɛbɛ siga Yahudiyane nun yamana
kanne nun kuntigine birin ma na yamana kan taa kɛmɛ mɔxɔɲɛn nun
solofere birin yi, keli Indiya yamanani han sa dɔxɔ Kusi yamanani. Siyane
birin yi kɛdin sɛbɛxin sɔtɔ e sɛbɛnla nun e xuiin nin, Yahudiyane fan yi a sɔtɔ
e gbee sɛbɛnla nun e xuini.
10 Kɛdini itoe yi sɛbɛ mangan xinli, a yi a taxamasenna sa e ma. A yi
xɛrane rasiga kɛdini itoe ra soo faɲine fari naxanye ramaraxi e danna
mangan xɔn ma.
11 A yi sɛbɛxi nɛn Mangana kɛdini ito kui fa fala Yahudiyane xa e malan
taan birin yi, e yi e yɛtɛ xun mayɛngɛ. Xa siya gbɛtɛ yo waxi e yɛngɛ feni, e
tan Yahudiyane fan xa ne yɛngɛ, e yi e faxa e nun e ɲaxanle nun e diine.
Yahudiyane xa ne birin faxa, e yi e yii seene tongo.

12 Na yamarin yi lanxi xii keden nan ma Manga Asuyerusu a yamanan
birin yi, Ada kiken xii fu nun saxande ləxəni, ɲɛɛn kiken fu nun firindena.
13 Na yamarin yi mini yamanan birin yi alogo siyane birin xa a kolon fa
fala a bata findi sariyan na alogo Yahudiyane fan e yitənɲɛ e yaxune
yɛngɛdeni kii naxan yi.
14 Awa, mangan to yamarin fi, xɛrane yi dəxə soone fari, e yi siga e giyɛ
mafurɛn alogo yamarin xa xaran Suse manga taani.
15 Marodoke yi mini mangana banxini, manga dugin doma mamiloxin
fixɛn nagodoxi a ma, mangaya xɛmaan taxamasenna fan soxi a xunna,
doma xungbe mamiloxin fan a ma. Awa, muxun naxanye birin Suse yi, e
sɛwa kati, e səngə səngə sɛwani.
16 Na ləxən yi findi sɛwa ləxən nun nə sətə ləxən na Yahudiyane xa.
17 Mangana sariyan so yamanan nun taan naxanye birin yi Yahudiyane
yi sɛwan sətə mɛnne yi, e yi e malan ɲaxaɲaxani. Nanara, muxu wuyaxi yi e
yɛtɛ findi Yahudiyan na yamanani amasətə e bata gaxu e yɛɛ ra.

9

Yahudiyane yaxune faxa fena

1 Kike fu nun firinden naxan xili Ada, na xi fu nun saxande ləxən to a li,
mangana yamarin yi lan a xa fələ ləxən naxan yɛtɛ yi. Na ləxəni, Yahudiyane
yaxune yi mirixi fa fala a Yahudiyane luma nɛn e sɛnbɛn bun ma. Koni,
feene yi maxɛtɛ, Yahudiyane yi nəən sətə e yaxune ma.
2 Yahudiyane yi e malan Manga Asuyerusu yamanan taan birin yi e
yaxune yɛngɛdeni. Nayi, muxune birin yi gaxu Yahudiyane yɛɛ ra, muxu yo
mi fa a ti e yɛɛ ra yɛngɛ sodeni.
3 Hali bəxən mangane nun kuntigine nun yamanan kanne nun mangan
ɲəxən yibirane birin yi Yahudiyane mali amasətə e yi gaxuxi Marodoke yɛɛ
ra.
4 Marodoke bata yi findi kuntigi gbeen na manga banxini, e nun a xili
faɲin bata yi lan yamanan birin na amasətə a sɛnbɛn yi gboma ayi nɛn tun!
5 Nanara, Yahudiyane yi e yaxune faxa silanfanna ra, e yi e ɲan.* E wa
naxan liga fe yi e yaxune ra, e na liga.
6 Yahudiyane yi muxu kɛmɛ suulun faxa Suse manga taani.
7 E mən yi Pansandata nun Dalifən nun Asipata nun
8 Porota nun Adaliya nun Aridata nun
9 Paramasata nun Arisayi nun Aridayi nun Fayesata birin faxa.
10 Ne nan Hamɛdataa dii Haman ma dii xɛmɛ fuune ra, Yahudiyane
yaxuna. Koni, e mi ne yii seene tongo.
11 Na ləxə yɛtɛni, e mangan nakolon muxun naxan bɛrɛya faxa Suse
manga taani.
12 Mangan yi a fala Esita xa, a naxa, “Yahudiyane bata muxu kɛmɛ suulun
faxa Suse manga taani sa Haman ma dii xɛmɛ fu fari. E nəxi nanse ligɛ
yamanan bodene yi? Koni, xa i mən waxi fena nde xən ma, i a sətəma nɛn. I
waxi nanse xən? N na rabama i xa nɛn.”
13 Awa, Esita yi a yabi, a naxa, “Xa i bata tin, Yahudiyan naxanye Suse yi,
ne mən xa to ɲəxən liga tila. Haman ma dii xɛmɛne binbine xa singan wudin
na.”
14 Mangan yi yamarin fi a na xa liga alo Esita a falaxi a xa kii naxan yi. Na
yamarin yi rawanga Suse taani. E Haman ma dii xɛmɛne binbine singan.

* **9:5: 9.5 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

15 Kiken naxan xili Ada, na xii fu nun naaninde lɔxɔni, Suse taan
Yahudiyane mɔn yi e malan, e muxu kɛmɛ saxan faxa taani, koni e mi e sese
tongo.
16 Yahudiyan bonna naxanye yi mangana a yamana gbɛtɛne yi, ne fan yi e
malan e yɛtɛ xun mayɛngɛdeni. E yi e yɛtɛ sɔtɔ e yaxune ra. Yahudiyane yi e
yaxun muxu wuli tonge solofere e nun suulun faxa. Koni ne fan mi e sese
tongo.
17 Na ligaxi Ada kiken xii fu nun saxande lɔxɔn nin. A xii fu nun naaninde
lɔxɔni, e yi e matabu. Yahudiyane yi na findi sanla nun sɛwa lɔxɔn na.
18 Yahudiyan naxanye yi Suse yi, ne yi yɛngɛn so a xii fu nun saxanden
nun a naanindeni, ne yi e matabu a xii fu nun suulunde lɔxɔni. Na lɔxɔn yi
findi sanla nun sɛwa lɔxɔn na.
19 Nanara, Yahudiyan naxanye yi banxidɛne ra, ne Ada kiken xii fu nun
naaninden findixi sɛwa nun sali lɔxɔn na. E mɔn yi kiseene so e bode yii.

Purimi Malanna bunna

20 Awa, Marodoke yi na feene birin sɛbɛ a yi e rasiga Yahudiyane birin ma
Manga Asuyerusu a yamanane yi naxanye maso e nun naxanye makuya.
21 A yi a sɛbɛ, a yamaan xa Ada kiken xii fu nun naaninde nun a xii fu nun
suulunde lɔxɔn findi sanla ra ɲɛɛ yo ɲɛɛ
22 bayo Yahudiyane e yɛtɛ sɔtɔxi e yaxune ra ne lɔxɔne nan ma. E sunun
nun e nimisan findi e ma sɛwan nun bɔɲɛ xunbenla ra kikeni ito nan na.
Nanara, a falaxi a e xa sumunna ti sɛwani ne lɔxɔne ma, e yi e bode ki, e
mɔn yi tɔrɔ muxune ki.
23 Yahudiyane yi Marodoke a yamarin suxu, a findi e namunna ra ɲɛɛ yo
ɲɛɛ
24 bayo Yahudiyane yaxun Hamɛdata Agaga kaana dii xɛmɛn Haman e
raxɔri feni tɔn nɛn. A bata yi koronna bira, naxan xili Puri, alogo a xa e
halagi a yi e raxɔri.
25 Koni Esita bata yi siga mangan fɛma, mangan yi kɛdin sɛbɛ alogo
Haman fe ɲaxin naxan yitɔn Yahudiyane xili ma, na xa xɛtɛ a tan ma.
Haman nun a dii xɛmɛne birin yi singan wudin ma.
26 Nanara, e lɔxɔni itoe xili bama Purimi naxan fataxi koronna xinla ra,
“Purimine.” Fata Marodoke a kɛdin xuiin na, e nun feen naxanye liga e tan
yɛtɛɛn na, ne yi findi e seren na,
27 nanara Yahudiyane soge firinni itoe findixi namunna ra e tan nun e
bɔnsɔnna birin xa e nun muxun naxanye e yɛtɛ findima Yahudiyane ra. E
xa lɔxɔni itoe suxu ɲɛɛ yo ɲɛɛ alo Marodoke bata e yamari kii naxan yi.
28 Nanara, Yahudiyane yixɛtɛn denbayaan birin yi, e nun taan nun
yamanan birin yi, e xa lɔxɔni itoe sumunna raba e ma naxan xili Purimi,
alogo e fe danguxin nama ɲinan e mamandenne ra.
29 Awa, Abixali a dii tɛmɛna Esita nun Yahudiyan Marodoke yi kɛdin
firinden sɛbɛ e nɔ sɔtɔn birin xɔn Purimi sanla a fe ra.
30 E yi kɛdine rasiga Yahudiyane birin ma naxanye Manga Asuyerusu a
yamana kan taa kɛmɛ mɔxɔɲɛn nun soloferen birin yi. E yi e xɔntɔn bɔɲɛ
xunbenla nun e xaxili saana fe ra.
31 Kɛdin mɔn yi a fala Yahudiyane xa, a e xa Purimi lɔxɔne suxu e lɔxɔne
yɛtɛni alo Marodoke nun Esita e yamarixi kii naxan yi. E yɛtɛɛn yi sun
suxun nun maxandin lɔxɔn nagidi e tan nun e bɔnsɔnna ma.
32 Esita yamarin naxanye fi lan Purimi Matabu Lɔxɔni itoe a fe ma, ne yi
sɛbɛ kɛdin kui.

10

Marodoke a nɔ sɔtɔna fe

1 Manga Asuyerusu yi wali xɔdɛxɛne sa muxune ma keli a yamanani han
sa dɔxɔ fɔxɔ igen dɛxɔnna ra.
2 Mangan kɛwanla naxanye birin a sɛnbɛn nun muxu gbeeyaan
mayitama, e nun a Marodoke tiden mate kii naxan yi, ne sɛbɛxi Perise nun
Mede mangane kɛdine kui.
3 Marodoke Yahudiyan yi findi Manga Asuyerusu a manga singen na. A
findi muxu kɛndɛn na Yahudiyane xa, a mɔn yi rafan Yahudiyan bodene
ma, bayo a yi walima a siyana bɔɲɛ xunbenla nun a yɛɛ rasigan nan ma fe ra.

Yuba
Nabi Yubaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito Yuba nan ma fe taruxun yɛbama. A a tinxinna nan ma fe singe falama. Yuba findi dɛnkɛlɛya muxun nan na e nun nafulu kanna a dunuɲa yi gidini. Koni Setana yi Ala maxɔdin xa a tinxinyaan mi yi fataxi a nafulu kanyaan na. Ala yi tin Setana xa Yuba mato xa a dɛnkɛlɛyɛ yiigelitɔyani. A yii seene nun a diine nun a kɛndɛyaan birin yi ba a yii.

Nayi, Yuba nun a xɔyine yi lu e bode matandɛ fa fala a tɔrɔxi naxan na. A xɔyine yi a fala a Yubaa yulubine nan a ligaxi a tɔrɔxi. Yuba xɔyine dunuɲa muxune xaxinle nan falama hali Ala gbeene mi ne ra! Yuba xɔyine mi yi laxi a ra xa tinxin muxun na tɔrɔ sifan sɔtɛ. Yuba xɔyi saxan yi kata alogo e xa a xaxili ragidi fa fala tɔrɔn naxan a fari, na fataxi yulubina nde nan na a naxan ligaxi. Nayi, fe matandi gbeen yi fɔlɔ fala ɲaxumɛ wuyaxi naxan yi. A xɔyi saxanne yi lu muxune miriyane falɛ naxanye nun ɲɔndin maliga, koni Yuba tan yi e matandi Ala kɛɲana fe yi, a mɔn naxa a a tan mi sese ligaxi a ɲaxin na.

Yubaa falane yi, Marigi Yesu a fe falama benun a xa liga bayo Yuba a falama a xunbamana nde na yi naxan Ala solonama muxune xa. Na feen sɛbɛxi Yuba 9.33 nun 16.19-21 nun 19.25 kui e nun Yuba 17.3.

Muxu gbɛtɛ fan yi basan falan na naxan xili Elihu. Na fan Yuba matandi nɛn. A yi a fala a Ala tɔrɔn nafama muxun ma nɛn alogo a xa a sɔnna yita a ra, anu muxu yo mi lan a xa Ala maxɔdin na ma.

Dɔnxɛn na, Ala yɛtɛɛn yi falan ti. Koni a mi tin maxɔdinne yabɛ Yuba nun a xɔyine maxɔdinna naxanye ti. Benun na, Ala nan Yuba maxɔdin dunuɲa da feene ma. Nayi, Yuba yi a Ala kolon dunuɲa da mangan na. Nayi, muxun lan a xa lu dɛnkɛlɛyaan nun tinxinna fari hali a tɔrɔxi.

A raɲanna ra, Ala naxa, a Yuba nan keden a fe falaxi a kiini. Yuba bɔnɔ seen naxanye birin yi, a yi ne ɲɔxɔn dɔxɔde firin so a yii. Na feen sɛbɛxi Yuba 42.7-17 kui.

Yuba nun a denbayana fe

1 Xɛmɛna nde yi Yusu yamanani, a yi xili Yuba. Fɛ mi yi na xɛmɛn na,
muxu faɲin nan yi a ra, a yi gaxuxi Ala yɛɛ ra, a yi fe ɲaxin matangama.
2 A dii xɛmɛ solofere nun dii tɛmɛ saxan nan sɔtɔ.
3 Yɛxɛɛn wuli solofere yi a yii, e nun ɲɔgɔmɛn wuli saxan nun tura kɛmɛ
suulun nun sofali gilɛ kɛmɛ suulun e nun walikɛ wuyaxi. Muxu gbeen nan
yi xɛmɛni ito ra dangu sogeteden muxune birin na.
4 A dii xɛmɛne yi e malanma e bode kon yi donse dondeni waxatin birin, e
yi xɛraan nasigama e magilɛ saxanne ma nɛn alogo e xa fa e dɛge, e min e
bode xɔn.
5 Donse don lɔxɔne na yi dangu, Yuba yi a diine xilima nɛn alogo a xa e
rasariɲan. A yi kelima nɛn xɔtɔn, a yi saraxa gan daxin ba e birin xa,
amasɔtɔ Yuba yi mirixi a ma fa fala, “Waxatina nde, n ma diine bata yulubin
tongo, e fala ɲaxin ti Ala ma e bɔɲɛni.” Yuba yi na nan ligama waxatin birin.
6 Lɔxɔna nde, malekane yi fa e malan Alatala yɛtagi, Setana* fan yi fa e yɛ.

* **1:6: 1.6 *Setana*** bunna nɛɛn fa fala “Muxu magina” hanma “Tɔɲɛgɛlana.”

7 Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, “I kelixi minɛn?” Setana yi Alatala
yabi, a naxa, “N kelixi bɔxɔn xun xɔn, n masiga tideni.”
8 Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, “I bata n ma walikɛɛn Yuba rakɔrɔsi
ba? Muxu yo mi luxi alo a tan bɔxɔn fari, sɔntaren nun muxu faɲin na a ra,
naxan gaxuxi Ala yɛɛ ra, a fe ɲaxin matangama.”
9 Setana yi Alatala yabi, a naxa, “Yuba gaxuxi Ala yɛɛ ra nɛn tun ba?
10 I mi a makantanxi ba, e nun a denbayaan nun a seene birin? I bata
barakan sa a feene yi, a xuruseene mɔn wuyama ayi yamanani.
11 Koni, xa i i yiini bandun, i yi a din a seene ra, a i dangama nɛn.”
12 Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, “N bata a yii seene birin sa i sagoni,
koni i nama i yii din a gbindin na.” Nayi, Setana yi keli Alatala yɛtagi.
13 Lɔxɔna nde, Yubaa dii xɛmɛne nun a dii tɛmɛne yi e dɛgema, e manpaan
minma e tadaa banxini,
14 xɛrana nde yi fa Yuba li, a yi a fala a xa, a naxa, “Turane yi xɛɛ biini,
sofali gilɛne yi e dɛgema e dɛxɔn,
15 Sabe kaane bata e suxu, e siga e ra, e bata i ya walikɛne faxa. N keden
peen nan minixi ayi, n faxi nɛn n xa fa na xibarun nali i ma.”
16 A mɔn yi fala tiini, walikɛ gbɛtɛ yi fa, a yi a fala a xa, a naxa, “Alaa tɛɛn
bata godo keli kore, a yi yɛxɛɛne nun walikɛne gan, e birin yi faxa. N keden
peen nan a yiminixi, n faxi nɛn n xa fa na xibarun nali i ma.”
17 A mɔn yi fala tiini, walikɛ gbɛtɛ fan yi fa, a yi a fala a xa, a naxa, “Babilɔn
kaane malanxin gali saxanna ra, e bata i ya ɲɔgɔmɛne suxu, e siga e ra, e yi i
ya walikɛne faxa. N keden peen nan a yiminixi, n faxi nɛn n xa fa na
xibarun nali i ma.”
18 A mɔn yi fala tiini, walikɛ gbɛtɛ yi fa, a yi a fala a xa, a naxa, “I ya dii
xɛmɛne nun i ya dii tɛmɛne yi e dɛgema, e yi manpaan minma e tadaa
banxini.
19 Nanunna, foye gbeen yi fa keli tonbonni, a yi banxin fɔxɔ naaninne
birin tuntun, a yi bira e fari, e birin bata faxa. N keden peen nan a yiminixi,
n faxi nɛn n xa fa na xibarun nali i ma.”
20 Nayi, Yuba yi keli, a yi a domani bɔ, a yi a xunna bi. Na xanbi ra, a yi
bira bɔxɔni, a xinbi sin Ala yɛtagi,
21 a naxa,
“N magenla nan minixi nga kuini,
n magenla nan mɔn sigama laxiraya yi.
Alatala nan e fixi n ma,
Alatala nan e tongoxi.
Alatala xinla xa tantun.”
22 Na birin yi, Yuba mi yulubin tongo. A mi fala ɲaxi yo ti Ala ma.

2

Yubaa tərəyaan firindena

1 Lɔxɔna nde, malekane mɔn yi fa e malan Alatala yɛtagi, Setana fan yi fa
e yɛ Alatala yɛtagi.
2 Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, “I kelixi minɛn?” Setana yi a yabi, a
naxa, “Bɔxɔn xun xɔn, n masiga tideni.”
3 Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, “I bata n ma walikɛɛn Yuba rakɔrɔsi
ba? Muxu yo mi luxi alo a tan bɔxɔn fari, sɔntaren nun muxu faɲin na a ra,
naxan gaxuxi Ala yɛɛ ra, a fe ɲaxin matangama. A mɔn tinxinyani tun, anu i
n nadinma a n xa a tərə a sɔntareyani.”

4 Setana yi a fala Alatala xa, a naxa, “Muxun yɛtɛɛn nan a fatin na! Muxun
naxan birin sɔtɔma, a findima a dunuɲa yi gidin kɔntɔnna nan na.
5 Koni, xa i yiini bandun, i yi a din a xɔnne nun a fati bɛndɛn na, a fala
ɲaxin tima nɛn i ma kɛnɛnni.”
6 Alatala yi Setana yabi, a naxa, “Awa, n bata a sa i sagoni, koni i nama a
faxa de.”
7 Nayi, Setana yi keli Alatala yɛtagi. Na xanbi ra, a yi sete ɲaxine ramini
Yuba fatin birin ma, keli a sanne kui han a xun tagi.
8 Yuba yi fɛɲɛ fɛrɛnna tongo a xɔlin seen na, a dɔxɔ tɛɛ xubeni.
9 A ɲaxanla yi a fala a xa, a naxa, “I luma nɛn i ya tinxinni ba? Fala ɲaxin
ti Ala ma, i xa faxa!”
10 Koni, a yi a yabi, a naxa, “I falan tima alo ɲaxalan xaxilitarena! En
hɛrin nasuxuma Ala yii, nanfera en mi tɔrɔn nasuxɛ?” Na birin yi, Yuba mi
yulubin tongo a fala xuiin xɔn.

A xɔyi saxanne fe

11 Yuba xɔyi saxanne yi a tɔrɔne birin ma fe mɛ naxanye a sɔtɔ, e yi fa sa
keli e yamanane yi, Teman kaana Elifasi nun Suxa kaan Bilidada nun Nama
kaan Sofara. E yi lan a ma a e xa sa e xɔyiyaan yita Yuba ra, e yi a madɛndɛn.
12 E to sa a to wulani, fayida e mi a kolon. E yi gbelegbele, e yi e dugine
yibɔ, e burunburunna sa e xunne yi.
13 E yi lu dɔxi a fɛma bɔxɔni xi solofere, kɔɛ solofere. Muxu yo mi sese fala
a xa, amasɔtɔ e bata yi a to, a yi tɔrɔxi kii naxan yi.

3

Yubaa falane

1 Na xanbi ra, Yuba yi a dɛni bi, a yi a bari lɔxɔn danga.
2 Yuba yi a fala, a naxa,
3 “N bari lɔxɔn xa raxɔri,
e nun kɔɛna
muxune a fala waxatin naxan yi,
e naxa, ‘Dii xɛmɛn bata bari!’
4 Na lɔxɔn xa findi dimin na,
Ala mako nama lu a ma kore,
kɛnɛnna nama fa mini a ma sɔnɔn.
5 Dimi gbeen xa a suxu,
kunda fɔrɛn yi godo na lɔxɔn ma,
han dimin yi sogen suxu.
6 Na kɔɛɛn xa findi dimi gbeen na,
a nama fa yatɛ ɲɛɛn lɔxɔne yɛ
a nama fa lu kikene yi.
7 Na lɔxɔn xa findi gbantan na,
sɛwa xui nama lu a yi.
8 Naxanye gbalo lɔxɔne fe falama,
naxanye fatan ige yi sube ɲaxin naxulunɲɛ,
ne xa na lɔxɔn danga.
9 A subaxa ma sarene xa yidimi,
a yengi xa lu kɛnɛnna xɔn,
koni a nama a to,
a nama xɔtɔnna to.
10 Amasɔtɔ, a mi sese ligaxi

alogo n nama sɔtɔ,
a bata n lu, n yi sɔxɔlɛni ito sɔtɔ to.”

11 “Nanfera n mi faxa n to bari?
Nanfera n mi faxa n xali lɔxɔni?
12 Nanfera n bata xinbi firinna li n yɛɛ ra
n nasuxudeni,
e nun xiɲɛne alogo n xa xiɲɛn min?
13 Xa n yi faxa nun,
a lima nɛn nun
n saxi n ma gaburun na bɔɲɛ xunbenli,
nayi, n yi xima nɛn xaxili sani nun
14 manga fonne fɛma, bɔxɔn kuntigine,
naxanye banxi faɲine tixi
naxanye kalaxin bata lu iki,
15 e nun kuntigi fonne fɛma,
xɛmaan yi naxanye yii,
naxanye e banxine rafe gbeti fixɛn na.
16 Xanamu, a yi lan nun n mi balo,
alo diin naxan faxaxi barixi,
a mi kɛnɛnna to.
17 Bayo, muxu ɲaxine mi fa walima gaburun na,
muxu xadanxine e matabuma dɛnaxan yi.
18 Kasorasane fan birin yi bɔɲɛ xunbenla sɔtɔ,
e mi fa ɲaxankata tiin xuiin mɛma sɔnɔn.
19 Sɛnbɛtaren nun sɛnbɛ kanna na,
konyin yi xunba a kanna ma.

20 Nanfera Ala,
i kɛnɛnna fima tɔrɔ muxune ma?
Nanfera i siimayaan fima muxu nimisaxine ma,
21 naxanye faxan mamɛma,
a mi fama,
naxanye sayaan fenma dangu nafunla ra?
22 Bayo e yi luma nɛn sɛwani
e na siga laxira yi,
e bɔɲɛn yi xunbelima nɛn
e na maluxun waxatin naxan yi.
23 Nanfera muxun luyɛ a nii ra
naxan mi kira yo toma a sigɛ naxan xɔn,
Ala yɛtɛɛn naxan saxi sansanna kui?
24 N ma tɔrɔne bata findi n balon na,
n gbelegbele xuiin minima alo igena.
25 N gaxuxi naxan birin yɛɛ ra,
na nan n sɔtɔn be.
N yi gaxuxi tɔrɔn naxanye yɛɛ ra,
ne nan n fari be.
26 N mi fa raxaraxi,
n mi bɔɲɛ xunbelixi,
n mi n matabuma,
n kɔntɔfilixi yɛyɛ.”

4

Elifasi a falan Yuba xa

1 Nayi, Teman kaana Elifasi yi falan tongo, a naxa,
2 “Xa n falan ti i xa,
i nɔɛ diɲɛ na ma ba?
Koni, nde nɔɛ a dundɛ?
3 A mato,
i bata muxu wuyaxi xaran,
i yi sɛnbɛtarene madɛndɛn,
4 naxanye yi birama,
i ya falan yi ne rakeli,
naxanye san yi xadanma,
i yi ne mali.
5 Iki, na bata i fan sɔtɔ,
anu i bata yigitɛgɛ.
A to i tan li, i yi kɔntɔfili.
6 I ya lannantenyaan xa lu i ya Ala yɛɛragaxuni,
i ya fɛtareyaan yi findi i yigin na.”

7 “Awa, i miri,
sɔntaren mundun bata halagi?
Muxu faɲin mundun bata raxɔri?
8 N naxan nakɔrɔsixi,
naxanye hakɛ feene ligama e nun
naxanye ɲaxankatan tima,
ne na saranna sɔtɔma nɛn.
9 Alaa foyen nan e halagima,
a xɔlɔn tɛɛn yi e gan.
10 Ala yatane wurundun xuiin nadunduma,
a yi yata sɛnbɛmane ɲinne gira.
11 Nayi, yatan faxama donsetareyaan nan na,
yatana diine yi xuya ayi.”

12 “Xibarun bata fa n ma
alo wundona,
n tunla bata ɲunuɲunun xuiin mɛ.
13 Xiyene nɛma fɛ kɔɛɛn na,
xixɔnla nɛma muxune fari,
14 gaxu gbeen yi n suxu,
n xɔnne birin yi xuruxurun.
15 Yinnan yi dangu n yɛtagi,
n fati ma xaben yi ramaxa.
16 Sena nde yi tixi n yɛtagi,
n mi yi naxan kolon,
a nininna yi n yɛɛ ma.
Na yi madundu,
na xanbi ra n yi xuina nde mɛ, a naxa,
17 ‘Adamadiin tinxinɲɛ ayi dangu Ala ra ba?
Muxun sariɲanɲɛ ayi
dangu a Dali Marigin na ba?
18 Xa Ala mi laxi a walikɛne ra,

xa a fe ɲaxin to a malekane yi,
19 a fa lɛ muxune ra nayi ba,
naxanye bɛndɛ banxine kui,
naxanye fatiye findixi bɛndɛn na,
naxanye yibutuxunɲɛ
alo laxaturane?
20 E faxɛ nɛn lɔxɔ kedenni.
E halagɛ nɛn habadan,
muxe mi kɔntɔfili e fe ra.
21 E bubune xidi lutine bata bolon,
e faxama nɛn e fekolontareyani.' "

5

1 "Iki, xinla ti i mali feen na!
Muxuna nde na ba naxan i yabɛ?
I falan tima maleka sariɲanxin mundun xa?
2 Fe matandin nan xaxilitaren faxama.
Xɔxɔlɔnya gbeen yi kɔmɔn faxa.
3 N xaxilitaren to nɛn sabatɛ,
koni dangan so nɛn a banxini xulɛn.
4 Mali ti yo mi a diine xa,
e bata yalagi taan kitisadeni,
muxu yo mi e xunba!
5 Kamɛtɔne a sansi bogine donma.
Hali naxanye ɲanle tagi,
e yi ne birin tongo,
yiigelitɔne yi a yiiseene tongo.
6 Hakɛn mi kelima bɔxɔn xan yi,
sɔxɔlɛn mi solima bɔxɔni.
7 Muxun daxi sɔxɔlɛn nan xili yi,
alo tɛɛ budone to tuganma ayi."

8 "Xa n tan na yi a ra nun,
n yi Ala nan maxandima,
n yi n ma kɔntɔfinla yita Ala ra.
9 A feen naxanye ligama ne gbo,
e mi yɛɛ toɛ,
a kabanako feene dan mi na.
10 A tulen nafama bɔxɔn fari,
a igen nafa xɛɛne ma.
11 Muxun naxanye magodoxi,
a ne yite.
Naxanye sunuxi,
a kisin fi ne ma.
12 A muxu kɔtaxine miriyane kalama,
e mi nɔ sɔtɔma e feene yi.
13 A xaxilimane suxuma
e yɛtɛna kɔtɛne nan xɔn,
kɔtadene fe yitɔnxine kalama nɛn xulɛn.
14 E soma dimini yanyi tagin nin,
e tantanma yanyi tagini
alo kɔɛɛn na a ra.

15 Koni, a tan tərə muxun natangama fala ɲaxin ma
naxan luxi alo silanfanna,*
a e rakisi sɛnbɛ kanna ma.
16 Nayi, yigin sɛnbɛtaren xa,
koni fala mi tinxintaren dɛ.”

17 “Nayi, sɛwan na kanna xa
Ala na naxan natərən!
I nama i mɛ Ala Sɛnbɛ Kanna a xurun na.
18 Amasətə a tan nan maxələn tima,
a yi dandanna ti.
A tan nan faxan tima,
a mən yi marakisin ti.
19 A i rakisɛ nɛn tərən ma
dəxəɲa ma sennin,
a i ratanga fe ɲaxin ma
dəxəɲa ma solofere.
20 A i rakisima nɛn
faxan ma fitina kamɛni,
a i rakisi silanfanna ma yɛngɛni.
21 A i ratangama nɛn fala ɲaxin ma,
i mi gaxuma halagin waxatini.
22 Halagin nun fitina kamɛn bətɛ mi luma i xa,
i mi gaxuma burunna subene yɛɛ ra.
23 Gɛmɛ mi taranma i ya xɛɛn ma,
hali burunna subene,
yɛngɛ mi luma ɛ nun ne tagi.
24 Bəɲɛ xunbenla luma nɛn i konni.
I na i ya xuruseene xun mato a ra,
i a lima nɛn sese mi dasaxi.
25 I ya diine wuyama ayi nɛn,
i yixɛtɛne yigboma ayi nɛn alo sɛxɛna.
26 I faxama foriyaan nin,
alo murutuna a xaba waxatini.”

27 “Nxə fe xənfenna xun soon nan na ra.
I tuli mati na ra, i xaxili sətə.”

6

Yubaa yabina Elifasi xa

1 Yuba yi a yabi, a naxa,
2 “N yi wama nɛn
n ma sunun yatɛn xa kolon,
n ma tərən yi sa sikeela kanke ra.
3 A yi binyama ayi nɛn
dangu baan ɲɛmɛnsinna ra.
Nanara, n ma falan bata radangu ayi.
4 Nəndin na a ra,
Ala Sɛnbɛ Kanna bata n səxən
a xalimakunle ra,

* **5:15: 5.15 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

e xɔlɛn yi so n niini,
n bata gaxu gbalone yɛɛ ra
Ala naxanye rafama n xili ma.
5 Burunna sofanla luyɛ wugɛ sɛxɛ sabatixini ba?
Ŋingen wugɛ sɛxɛ xɔnla ma sɛxɛni ba?
6 Donseen naxan mi ɲaxun,
na donŋɛ ba xa fɔxɔ mi a yi?
Silon xinden ɲaxun muxun dɛ ba?
7 N mi yi waxi
n yiin din feni na donseene ra.
N ma tərən bata findi donseen na n xa
naxan mi ɲaxun!”

8 “N waxi nɛn
n ma maxɔdinna xa yabi,
Ala yi n waxɔn feen liga n xa.
9 A xa Ala kɛnɛn, a yi n faxa.
A xa a yiini bandun, a yi n naɲan.
10 Nayi, n bəŋɛ xunbenla sətɔma nɛn,
n sɛwa n ma tərɔ ɲantareni,
bayo n mi n mɛma Ala sariɲanxina falane ra.
11 N sɛnbɛn bata ɲan,
n yi yigitɛgɛ.
N naɲanna findima nanse ra,
n to luma n nii ra?
12 N sɛnbɛn luxi nɛn
alo gɛmɛ xɔdɛxɛn ba?
N fati bɛndɛn findixi sulan nan na ba?
13 N mali se yo mi fa n yii,
hali a xuridina, a mi fa n yii.”

14 “Muxun naxan yigitɛgɛni
na lan a hinanna sətɔ a xɔyine ra,
hali a na a mɛ Ala Sɛnbɛ Kanna yɛɛragaxun na.
15 Anu, n xɔyine tan bata n yanfa
alo baa igen na xara tonbonni,
alo baa wunle na xara.
16 Xunbeli waxatin naɲanni,
e findima nɛn fufaan na,
e rafe ige xunbenla nun ige dundun na.
17 Soge furen na, e xɔri,
sogen na te, e xara xulɛn.
18 Yulane kiraan beɲinma
siga na ige fendeni,
e siga tonbonni, e faxa.
19 Tema kaa yulane igen fenma,
Saba kaa sigatiine tan
ne laxi a ra a igen na yi.
20 Koni, e yagima nɛn
bayo e bata e yigi sa na yi,
e na na li, e sunuma nɛn.

21 Ɛ luxi nɛn
alo na igen tonbonni n tan xa.
Ɛ na n ma tərən to, ɛ gaxuma nɛn.
22 N bata ɛ maxədin kisena nde ma ba?
N bata ɛ maxədin
a ɛ xa finmase yifuxina nde fi muxuna nde ma n xa ba?
23 N bata ɛ maxədin
a ɛ xa n ba yaxun yii ba?
N bata ɛ maxədin
a ɛ xa n xunba n ɲaxankata muxune yii ba?”

24 “Ɛ n xaran, nayi, n xa n dundu.
N naxan kalaxi, ɛ na fala n xa.
25 Fala faɲine mi muxun tərəma,
koni ɛ mafalane tənən nanse ra?
26 Ɛ waxi n ma falane nan matandi fe yi
alo yigitarena fala fuune.
27 Ɛ muxu sifan susɛ masɛnsɛnna tiyɛ
alogo ɛ xa kiridin sətə ɛ konyin na,
ɛ yi sa ɛ xəyi kɛndɛn mati konyiyani!”

28 “Iki, ɛ yɛɛ ra findi n ma,
n wulen falɛ ɛ yɛtagi ba?
29 Ɛ xɛtɛ na falan fəxə ra,
n bata ɛ mafan,
ɛ nama findi tinxintarene ra.
Ɛ mən xa xɛtɛ, ɛ miri,
n ma tinxinyaan nan a bunna ra.
30 Tinxintareya falana n dɛ ba?
N mi nəɛ fe ɲaxin kolonɲɛ ba?”

7

Yuba yi a tərəna fe fala Ala xa

1 “Adamadina dunuɲa yi gidin xədəxə
alo sofa wanla ganli,
a siimayana
alo karahan walikɛɛn gbeena,
2 alo konyina,
nininna xənla naxan ma,
alo walikɛɛn naxan a saren mamɛma.
3 Na kiini, n kɛɛn bata findi fuun na
n ma siimayani,
kəɛne yi rafe səxələne ra n tan xa.
4 N na n sa, n yi a fala, n naxa,
‘N kelima waxatin mundun yi?’
Kəɛɛn mi ɲanma,
n lu n maxɛtɛ n ma saden ma
han xətənni.
5 Kunle nun bɛndɛna n fatin ma
alo dugina,
setene səxənma n fatin birin ma,
a kun.

6 N ma siimayaan mafura danguɛ
dangu gɛsɛ sɔxɔnna kinaan na,
a danguma yigitɛgɛni.”

7 “Ala, a xa rabira i ma,
a n ma siimayaan mi buma,
n mi fa hɛrin toma n yɛɛn na sɔnɔn.
8 Yɛɛn naxan n matoma,
na mi fa n toma sɔnɔn,
i n fenma nɛn, koni n mi fa na sɔnɔn.
9 Kundaan naxan danguma,
na ɲanma nɛn.
Na kiini, muxun naxan na siga laxira yi,
na mi fa xɛtɛma sɔnɔn.
10 A mi fa xɛtɛma a banxini sɔnɔn,
a konna mi fa a kolonma sɔnɔn.”

11 “Nanara, n mi fa n dunduma sɔnɔn,
n falan tima nɛn n niin ɲaxankatani.
N nan n mawugama nɛn n niin xɔlɛni.
12 Nanfera i kantan muxun dɔxi n xili ma?
N tan magaxu ba, alo fufana,
hanma ige yi sube xaɲɛna nde?
13 N na a falama, n naxa,
‘N sadena n masabarima nɛn,
n xiden yi n mali n ma mawugani suxɛ.’
14 Nayi, i n magaxuma xiyene yi,
i n xibaruma kuisan feene nan ma.
15 A yi rafanɲɛ n ma nun, n faxa.
Sayaan fisa n xa
benun n xa lu doyenɲɛ tun.
16 N ma siimayaan bata raɲaxu n ma,
n mi waxi a xɔn n xa lu n nii ra habadan.
Nayi, xɛtɛ n fɔxɔ ra,
amasɔtɔ n ma siimayaan mi xunkuya.”

17 “Nanse adamadiin na
alogo i xa feni itoe birin liga a ra,
han i yi i yengi dɔxɔ a xɔn ma iki,
18 han i yi lu fɛ a xɔn xɔtɔn yo xɔtɔn,
i yi lu a fɛsɛfɛsɛ waxatin birin?
19 I xun xanbi soma n yi
waxatin mundun yi?
I a luma waxatin mundun yi
n yi n dɛgen nagerun?
20 Hali n bata yulubin liga,
n nɔɛ nanse ligɛ i ra,
i tan naxan adamadiine rakɔrɔsima?
Nanfera i n yatɛxi se kala daxin na?
N goronna i tan xun ma di?
21 Nanfera i mi n ma matandine mafeluyɛ,
i n hakɛne ba n ma?

Iki, n na n sama nɛn burunburunni,
i n fenma nɛn, n mi fa na.”

8

Bilidadaa fala singena Yuba xa

1 Suxa kaan Bilidada yi falan tongo, a naxa,
2 “Han waxatin mundun yi,
i luyɛ i fala xuini?
Han waxatin mundun yi,
i fala xuine findɛ foye ɲaxin na?
3 Alaa sariyan kalɛ ba?
Ala Sɛnbɛ Kanna tinxinna kalɛ ba?
4 I ya diine yulubin liga nɛn a ra,
Ala yi e saran e murutɛ feene ra.
5 Koni, xa i tan Ala fen,
xa i Ala Sɛnbɛ Kanna maxandi,
6 xa i sariɲan, xa i fanɲɛ ayi,
a i malima nɛn,
a i raxɛtɛ i funfuni.
7 I kii fonna mi yi sese ra,
i kii nɛnɛn findima nɛn binye gbeen na.
8 Nayi, mayixɛtɛ danguxine maxɔdin,
i xaxili dɔxɔ e benbane xaxilimayaan xɔn.
9 Amasɔtɔ, en barixi xoroni,
en mi sese kolon,
en ma siimayaan luxi nɛn
alo nininna.
10 Koni, e i xaranma,
e falan tima i xa e xaxilimayani.”

11 “Gbalan solɛ daraan xanbi ba?
Gbalan sabatɛ igen xanbi ba?
12 Hali a xindena,
a mi sɛgɛxi,
a xarɛ sinma sɛxɛn bonne yɛɛ ra
xa a mi igeni.
13 Na nan ligama muxune birin na
naxanye ɲinanma Ala xɔn.
Naxanye mi Ala kolon,
ne yigin ɲanma nɛn,
14 e yigin kalama nɛn
alo simisamana yalana.
15 A yigi sama a banxin nin,
koni a mi sensen,
a kankanxi a yiiseene ma,
koni e mi luma.
16 A luxi nɛn
alo wudi xinden sogen na,
naxan a yiine yibandunma nakɔɔn xun ma.
17 A salenne godoxi
han e sa so gɛmɛni,
a sa gɛmɛn kuiin li.

18 Koni, xa a ba a tideni,
mɛnna bɔxɔna a mɛma a ra nɛn,
a naxa, ‘N tan munma i tan to.’
19 E sɛwan ɲanma na kii nin
naxanye ɲinanma Ala xɔn,
gbɛtɛye fan yi mini e funfuni.
20 A mato,
Ala mi sɔntaren nawolima ayi,
a mi fe ɲaxi rabane sɛnbɛ soma.
21 Ala i ragelema nɛn,
a yi sɛwan sa i yi.
22 I yaxune yagima nɛn,
ɲaxudene yi ɲan.”

9

Yubaa yabina

1 Yuba yi a yabi, a naxa,
2 “Ɲɔndin na a ra,
n na a kolon a na kii nin,
anu adamadiin nɔɛ tinxinɲɛ ayi di
Ala yɛɛ ra yi?
3 Xa muxuna nde waxi Ala matandi feni,
hali Ala a maxɔdin sanɲa ma wuli keden,
a mi a yabɛ hali keden pe.
4 Fekolonna nun sɛnbɛn birin a tan nan xa.
Nde nɔɛ Ala matandɛ,
na feen mi saran a ra?
5 A geyane bama e funfuni,
a mi e rasogin,
a yi e raxuya ayi a xɔlɔni.
6 A bɔxɔn naxuruxurunma a dɔxɔdeni,
a yi bɔxɔn bunne raxuruxurun.
7 A na falan ti sogen xa,
sogen mi tema,
a yi sarene ratagan dɛgɛ.
8 A tan nan keden koren daxi,
a sigan ti fɔxɔ igen mɔrɔnne fari.*
9 A bata Kanko Gbee sare kurun
nun Donso sare kurun
nun Dii Tɛmɛ Solofere sare kurun
nun yiifari fɔxɔn sarene da.†
10 A fe gbeene ligama
muxun mi naxan famunɲɛ,
a kabanako feene liga
naxanye mi nɔɛ yatɛ.
11 A danguma n dɛxɔn ma,
n mi a toma.
A lɔma ayi, n mi a yigbɛma.

---

* **9:8: 9.8** ***Igen mɔrɔnne:*** alo foyen na so igeni. † **9:9: 9.9** Mɛn kaane yi ***sare kurune*** yatɛxi nɛn alo se sawurane, e yi na sare kurune xili sa na seene xun ma.

12 A naxan xasunxi fangani,
nde nɔɛ na bɛ a yii?
Nde susɛ a maxɔdinɲɛ,
fa fala, ‘I nanse ligama?’
13 Ala mi xɛtɛma a xɔlɔn fɔxɔ ra,
hali ige yi ninginangan Raxabi
nun a walikɛne xinbi sinxi Ala bun ma.”

14 “Nayi, n tan nɔɛ a yabɛ nanse ra?
N falan mundun tiyɛ a yɛtagi?
15 Hali n tinxin, n mi a yabɛ,
n na n makiti muxun nan mafanma.
16 Hali n na a xili, a yi a ratin,
n mi lɛ a ra xa a tuli matiyɛ n xuiin na.
17 Amasɔtɔ a bata n halagi foye ɲaxin na,
a yi n ma fure dɛɛne rawuya ayi,
bun mi naxan ma.
18 A mi tinma n yi yengi a faɲin na,
koni a n nalugoma xɔlɛn nan na.
19 Nde sɛnbɛ gbo dangu birin na,
xa a tan mi a ra?
Nde n xilima kiti sadeni,
xa a tan mi a ra?
20 Hali n yi tinxin,
a n yalagima nɛn n ma falane xɔn.
Hali sɔntaren nan yi n na,
a yi n yitɛ sɔnmaan na.
21 Sɔntaren nan n na,
koni n mi fa n yɛtɛ yatɛxi,
n bata n mɛ n niin na,
22 a birin keden,
nanara n na a falama fa fala
a Ala sɔntaren naxɔrima nɛn
alo muxu ɲaxina.
23 Xa gbalon fa, a faxan ti sa,
Ala sɔntarene tɔrɔyaan magelema nɛn.
24 A dunuɲa sama muxu ɲaxine sagoni,
a yi kitisane yɛɛne raxi.
Xa a tan mi a ra,
nde fa a ligɛ?”

25 “N ma siimayaan mafura danguɛ
dangu gilaan na,
n ma lɔxɔne e gima,
n mi hɛrin toma,
26 e mafura alo kunki gbala daxina igeni,
alo singbinna naxan sinma suben ma.
27 Xa n na a fala, n naxa,
‘N xa ɲinan n ma mawugan xɔn,
n yi n ma sunun lu na, n yi n sɔbɛ so,’
28 n gaxuma nɛn n ma tɔrɔn birin yɛɛ ra,
bayo n na a kolon

a i mi n yatɛ sɔntaren na,
29 n kolonma tinxintaren nan na i yɛɛ ra yi.
Nanfera n na n yɛtɛ xadanma fuuni?
30 Xa n na n maxa safunna ra,
xa n na n yiine raxa libin na,
31 i n nasinma nɛn lɔxɔn xɔrɛ ra,
n yi raɲaxu n ma dugine yɛtɛɛn ma.
32 Muxu mi a tan na alo n tan,
n mi nɔɛ a yabɛ,
hanma nxu siga kiti sadeni.
33 Tagi yitɔn muxu mi nxu tagi,
naxan nɔɛ a yiin sɛ nxu firinna birin ma‡
34 naxan a dunganna bɛ n fari,
alogo a nɔrɔn nama fa n magaxu.
35 Nayi, n yi falan tima nɛn,
n mi gaxu a yɛɛ ra.
Koni n bata a kolon a n kedenna na a ra.”

10

Yuba mɔn yi yabin ti

1 Yuba mɔn yi a fala, a naxa,
“N ma siimayaan bata raɲaxu n ma,
n mi fa n ma mawugane danma sɔnɔn,
n na n ma sɔxɔlɛn falama nɛn.
2 N na a falama nɛn Ala xa, n naxa:
I nama n yalagi,
a yita n na nanfera i xɔlɔxi n ma.
3 Ɲaxankatan findɛ fe faɲin na i tan xa ba?
I yɛtɛ wali xɔnna rawolɛ ayi ba?
I yi muxu ɲaxine feene rasabati?
4 I toon tima i muxu yɛɛne nan na ba,
i toon tima nɛn alo adamadiine ba?
5 I ya siimayaan luxi nɛn
alo adamadiine gbeen ba?
I ya lɔxɔne luxi nɛn
alo muxune gbeen ba?
6 Nanfera i yi n hakɛne fenma,
i yi n yulubine xɔnfen?
7 Anu, i a kolon a muxu ɲaxi mi n na,
muxu yo mɔn mi nɔɛ n nakisɛ i yii.

8 I tan nan n daxi,
i yiine yi n nafala,
koni iki, i waxi n naxɔri feni.
9 N ma fe xa rabira i ma,
a i n nafalaxi nɛn
alo bɛndɛ yi sena,
i mɔn waxi n naxɛtɛ feen nin bɛndɛni ba?
10 I n nafala nɛn nga fatini,

‡ **9:33: 9.33** ***Tagi yitɔn muxuna*** fe mɔn sɛbɛxi Yuba 16.19-21 nun Yuba 19.25 kui.

alo nənən naxan findin fɛnɛn na.
11 I yi fati bɛndɛn nun fati kidin sa n ma,
i yi n nafala xənne nun fasane ra.
12 I mən yi siimayaan fi n ma,
i hinan n na,
i yi n niin nakantan.

13 Koni, i yi wundo feni ito luxunxi i bəɲɛni,
n na i ya miriyani ito kolon,
14 fa fala xa n yulubin liga,
i nəɛ n toɛ nɛn,
i mən mi diɲɛ n hakɛn ma.
15 Xa muxu ɲaxin nan n na nun,
gbalona n xa!
Hali n tinxin,
n mi nəɛ n xunna rakelɛ,
n tan naxan nafexi yagin nun tərən na.
16 Xa n nan n xunna rakeli,
i n kedima nɛn alo yatana,
i mən yi i ya kabanako feene ragodo n xili ma han!
17 I mən i ya gbalone rakelima n xili ma,
i ya xələn xun masama n xili ma,
i ya ganle biraxi e bode fəxə ra
n yɛngɛ xinla ma.”

18 “Nanfera i naminixi nga kuini?
Hali n yi faxa nun, muxu yo mi n to,
19 n lu alo n mi da,
n ba nga kuini,
n sa maluxun gaburun na.
20 N ma ləxəne mi fa wuya sənən,
nayi, a lu, n xa sɛwa ndedi,
21 benun n xa siga yamanani
xɛtɛ mi dɛnaxan yi,
dɛnaxan nafexi dimin nun sayaan nininna ra,
22 yamana yifərɛna alo dimina,
sayaan nininna nun kalan dɛnaxan yi,
kɛnɛnna luxi dɛnaxan yi alo dimina.”

11

Sofara yi falan ti Yuba xa

1 Nama kaan Sofara yi falan tongo, a naxa,
2 “Fala wuyaxini itoe yabi mi na ba?
Falan nan tun yoon fima muxun ma ba?
3 Muxune dundɛ i ya fala ɲaxine bun ma ba?
I magelen tiyɛ ba, muxe mi i rayagi?
4 I a falama, i naxa,
‘N ma fekolonna sariɲan,
fɛ yo mi n na Ala yɛtagi.’
5 Koni, xa Ala yi waxi falan ti feni nun,
xa a yi a dɛni biyɛ a falan ti i xa nun,

6 xa a yi a fekolonna wundone fala i xa,
naxanye fan xaxinla xa,
nayi, i yi a kolonma nɛn
a Ala mi i hakɛne birin saranxi i ra.”

7 “I nɔɛ Ala miriyane kolonɲɛ?
I nɔɛ Ala Sɛnbɛ Kanna sɛnbɛn danna kolonɲɛ?
8 A mate dangu kore xɔnna ra.
I nanse ligɛ? A tilin laxira xa.
I nanse famuma?
9 A kuya dangu bɔxɔn na,
a gbo dangu fɔxɔ ige baan na.
10 Xa Ala fa muxune suxɛ,
xa a e xili kiti sadeni,
nde nɔɛ a matandɛ?
11 Amasɔtɔ, Ala fuyantenne kolon,
a na hakɛn to,
a mi a yɛɛn naxiyɛ a ma.
12 Koni, kɔmɔn mi nɔɛ findɛ xaxilimaan na,
alo sofali xuruxin to mi barɛ burunna ra.”

13 “I bɔɲɛn nafindi Ala ma,
i yiin ti a tan xa,
14 i mɛ i hakɛne ra,
i nama tin tinxintareyaan yi so i konni.
15 Nayi, fɛ mi luma i ra,
i xunna kenla sɔtɔma nɛn,
i findi muxu kɛndɛn na,
i mi fa gaxuma sese ra.
16 I ɲinanma nɛn i ya sɔxɔlɛne ra,
i ɲinanma nɛn e xɔn
alo igen naxan danguma xude wunla ra.
17 I ya siimayaan makɛnɛnma nɛn
alo yanyi tagina,
a dimin yi lu alo xɔtɔnna.
18 I lannayaan sɔtɔma nɛn,
bayo i yigin sɔtɔma nɛn,
Ala i rakantanma nɛn
i lu bɔɲɛ xunbenli.
19 Muxu yo mi fa i raxulunɲɛ i ya xixɔnli,
muxu wuyaxi fama nɛn i xandideni.
20 Koni, ɲaxudene yɛɛn danxuma nɛn,
e yigin kalama nɛn,
e yengi fa tixi sayaan nan na.”

12

Yuba yi Sofara yabi

1 Yuba yi a yabi, a naxa,
2 “Ɲɔndin na a ra,
muxuyaan kolonna birin ɛ yi,
fekolonna ɲanma nɛn ɛ faxa xanbini.

3 Koni, xaxilimayana nde n fan yi,
alo ɛ tan, ɛ mi dangu n na,
nayi nde mi nɔɛ feni itoe birin kolonɲɛ?
4 N bata findi magele seen na n xɔyine xa,
n tan naxan yi Ala maxandima, a yi n yabi.
Muxu tinxinxi kamalixin bata findi magele seen na.
5 Ɛ tan, muxu hɛrixine tɔrɔ muxune raɲaxuxi,
na luxi nɛn alo muxun na salaxun,
ɛ mɔn yi a radinɲɛ ayi.
6 Bɔɲɛ xunbenla mafu tiine konne yi,
naxanye Ala rafenma, ne makantanni,
e e yɛtɛ sɛnbɛn nan yatɛxi e gbee ala ra."

7 "Koni, subene maxɔdin,
e i xaranɲɛ nɛn.
Xɔline maxɔdin kore xɔnna ma,
e a falɛ i xa nɛn.
8 Falan ti bɔxɔn na, a i xaranɲɛ nɛn,
yɛxɛne baani, e a falɛ i xa nɛn.
9 Ne birin yɛ, nde mi a kolon fa fala
naxan birin daxi,
a Alatala wanla nan na a ra?
10 Dali seene birin niine a tan nan yii,
e nun yengin naxan muxune birin yi.
11 Tunla falane tagi rabaan kolon,
alo dɛɛn donseen ɲaxunna kolonma kii naxan yi.
12 Fekolonna fama foriyaan nan xɔn,
xaxilimayaan fama simaya xunkuyen nan xɔn."

13 "Koni Ala nan gbee fekolonna nun sɛnbɛn na.
Maxadin nun xaxilimayana a tan nan yii.
14 Ala na naxan kala,
muxu yo mi na yitɔnɲɛ,
a na naxan sa kasoon na,
muxu yo mi na xɔrɔyɛ.
15 Xa a mi tin tulen xa fa,
furun yi ti,
koni a na tulen beɲin,
bɔxɔn yi kala.
16 Sɛnbɛn nun kolonna a tan nan yi,
yanfantenne nun muxu yanfaxine birin a tan nan bun.
17 A tan nan a ligama
yamaan kawandi muxune yi sigan ti
e san yigenla ra,
a yi kitisane findi daxune ra.
18 A tan nan mangane sɛnbɛn bama e ra,
a yi kasorasa dugin nagodo e ma.
19 A tan nan saraxaraline fan nasigama
e san yigenla ra,
a yi nɔya kɛndɛne kala.
20 A tan nan falan bama fala tiine yi,

a yi xaxilimayaan ba fonne yi.
21 A tan nan tɔrɔn nafama kuntigine ma,
a yi sɛnbɛmane sɛnbɛn kala.
22 A tan nan dimi yi feene raminin kɛnɛnni,
naxanye yi laxira yi, a yi ne makɛnɛn.
23 A tan nan siyane rawuyama ayi,
a yi e raxɔri.
A siyane ragbo ayi,
a yi e raxuya ayi.
24 A xaxinla ba yamaan kuntigine ma,
a yi e rabeɲin tonbonni kira mi dɛnaxan yi.
25 E lu dimini kɛnɛn mi dɛnaxan yi,
a yi e xun magi e ra alo dɔlɔ minna.”

13

Yuba yi wa falan ti feni Ala xa

1 Yuba mɔn yi a fala, a naxa,
“A mato, n yɛɛn bata na birin to,
n tunla bata na birin mɛ,
n yi a famu.
2 Ɛ naxan kolon,
n fan na kolon,
ɛ mi dangu n na.
3 Koni, n tan waxi
falan ti feni Ala Sɛnbɛ Kanna nan xa,
n waxi n xa n mawuga Ala xa.
4 Koni ɛ tan wulen nan tun sama ɲɔndin yɛ ma,
ɛ birin findixi dandan ti fuyanne nan na.
5 Xa ɛ yi ɛ dundɛ nun,
na yi findɛ ɛ fekolonna ra nɛn.
6 Ɛ n ma mawugan namɛ,
ɛ tuli mati n ma mawuga xuiin na.
7 Ala makoon luyɛ ɛ tinxintareyaan ma ba,
ɛ wulene fala Ala mali feen na?
8 Ɛ waxi ɛ sa feni Ala nan fari n xili ma ba?
Ɛ Ala nan xun mafalama ba?
9 A na ɛ miriyane yatɛ,
na fanɲɛ ɛ ra ba?
Ɛ nɔɛ a yanfɛ ba alo muxuna?
10 Ɲɔndin naxan na,
ɛ na kitin sa yɛtagin ma hali wundoni,
Ala falan tima nɛn ɛ xili ma.
11 Ɛ mi gaxuma a binyen yɛɛ ra ba?
A magaxun mi ɛ suxɛ ba?
12 Ɛ sandane luxi nɛn
alo xubena,
ɛ xun mafala falane kalama nɛn
alo bɛndɛna.”

13 “Ɛ dundu, ɛ n lu!
N xa falan ti

hali sese n sɔtɔ.
14 Nanfera n nan n fati bɛndɛn xinɲɛ n ɲinne ra,
nanfera n tinɲɛ sayaan ma?
15 Xa Ala wa, a xa n faxa,
n yengi mi fa sese ma
koni n waxi n sigati kiin xɔnba feni
a tan nan yɛtagi.
16 Na yɛtɛɛn findima n ma kisin nan na,
bayo Ala kolontare yo mi tima a yɛtagi.
17 Ɛ tuli mati n ma falan na a faɲin na,
n ma fe yɛ xaranna xa so ɛ tunla ma.
18 N bata n xun mafala feni tɔn,
n na a kolon a ɲɔndina n tan nan xa.
19 Nde waxi n xun maxidi feni?
Nayi, xa ɲəndi mi n xa,
n tinxi n yi n dundu, n faxa."

20 "N ma Ala,
fe firin gbansan masiga n na,
nayi, n mi luxunɲɛ i ma:
21 I ya xələn masiga n na,
i ya magaxun nama fa n suxu sənən.
22 Na xanbi ra, falan ti n xa,
n ni i yabɛ,
hanma n yi falan ti, i yi n yabi.
23 Yoli n hakɛne nun n yulubine yatɛn na?
N ma murutɛ feene nun n ma yulubine yita n na.
24 Nanfera i yɛtagin luxunma n ma,
i yi n yatɛ i yaxun na?
25 I n tan nan magaxuma ba,
n tan naxan luxi
alo ɲɔxɔndena foyen sigan naxan na?
I n tan nan sagatanma ba,
n tan naxan luxi
alo malo dagi xarena?
26 I fe xɔlɛne sɛbɛma n xili ma,
i n ma dii ɲɔrɛyaan hakɛn goronna dɔxɔ n xun ma.
27 I n sanne sama kutun na,
i yɛɛn tixi n sigati kiin birin na,
hali n san funfune,
i e birin nakɔrɔsima.
28 Koni, adamadiine kunma
alo wudi kalaxi,
alo xiine dugin kala kii naxan yi."

14

Yuba mən yi yabin ti

1 Yuba mən yi a fala, a naxa,
"Adamadiin minixi ɲaxanla nin,
a siimayaan mi xunkuya,
a rafexi lanbaranna nan na,

2 a luxi nɛn
alo wudi fugen naxan minima,
a xara, alo nininna, a mi buma.
3 N ma Ala,
i yɛɛn tima n tan nan na ba
naxan luxi alo adamadiin bodene?
I kitin nasoma en tan nan tagi ba?
4 Nde nɔɛ se sariɲanxin bɛ se haramuxini?
Muxu yo.
5 I bata muxuna siimayaan danna ragidi,
i yi a siimayaan kikene yatɛ,
a mi danguɛ naxanye ra
i naxanye saxi.
6 Nanara, i yɛɛn ba muxun na,
a xa a matabu,
alogo a xa a waxatin naɲan bɔɲɛ xunbenli
alo walikɛɛn yanyin naɲanma kii naxan yi.”

7 “Yigin wudin tan ma,
bayo a na sɛgɛ, a mɔn yi mini,
a ɲɔxɔn mi ɲanma,
8 hali a salenna fori bɔxɔni,
a xun dungin yi faxa bɔxɔni,
9 igen nɛɛn fa sa a ma tun,
a mɔn bata a mabun,
a yi a ɲingine ramini
alo a yi kii naxan yi a fɔlɔni.
10 Koni, xa muxun faxa,
a sɛnbɛn bata ɲan.
Muxun na faxa, a sigan minɛn?
11 Igen ɲanma nɛn baani,
xudene yi xara.
12 Muxun na faxa,
a ɲanma na kii nin,
a mi fa kelima sɔnɔn,
fanni kore xɔnna na,
a mi xulunma,
a mi kelima a xixɔnli.”

13 “Xa i yi tinɲɛ n luxunɲɛ laxira yi nun,
n yi lu na han i ya xɔlɔn yi ɲan!
I mɔn yi waxatin nagidi n ma,
n ma fe rabirama i ma waxatin naxan yi.
14 Koni muxun naxan bata faxa,
na mɔn kelɛ ba?
N diɲama nɛn n ma wali waxatin bun,
han i fa n naxulunma waxatin naxan yi.
15 Nayi, n ni i yabɛ, i na n xili,
i na wa n to feni,
i tan naxan n daxi.
16 Anu iki, i n sigati kiin birin yatɛxi.
Koni na waxatini,

i mi fa n yulubine yatɛma,
17 i n ma murutɛ feene luxunma nɛn bɛnbɛnla kui,
i yi n hakɛne mafelu.”

18 “Koni, hali geyane,
nde luma bɛ e ra waxatin birin
han e xuya ayi,
hali fanyene,
e bama e funfuni a xunxuri yɛɛn ma,
19 igen luma nde bɛ gɛmɛne ra,
baa walanxine yi bɔxɔn tongo,
i fan adamadiine yigin kalama na kii nin.
20 I muxune yɛngɛma habadan,
e yi faxa,
i yi e yɛtagin masara, i yi e kedi.
21 Xa binyena e diine ma,
e mi na kolon.
Xa e rayarabi, e mi na yigbɛma.
22 A tan nan tun a tɔrɔn kolon,
a sunuxi a yɛtɛ nan tun ma fe ra.”

15

Elifasi a falan firindena: Ala ɲaxudene saranma nɛn e kɛwanle ra

1 Teman kaana Elifasi mɔn yi falan tongo, a naxa,
2 “Fekolonna lan a yi yabin ti
naxan tɔnɔ mi na ba,
naxan findixi fala fuun na?
3 I lan i yi i xun mafala fala buntarene ra ba,
naxanye tɔnɔ mi na?
4 I Ala yɛɛragaxun kalama muxune yi,
i e Ala maxandi feene xunna kalama.
5 I i hakɛne nan ma fe falama.
Fala ɲaxine nan i dɛ.
6 N tan mi a ra,
i fala xuiin nan i yalagixi.
I dɛɛn nan i seren na.

7 I singe nan barixi adamadiine birin yɛɛ ra ba?
I singe nan daxi benun geyane xa da ba?
8 I Ala wundo falane ramɛ nɛn ba?
I tan nan keden fe kolon ba?
9 I nanse kolon,
nxu mi naxan kolon?
I nanse famuma,
nxu mi naxan famuma?
10 Xun sɛxɛ fixɛne na,
fonne nxu yɛ,
naxanye fori i fafe xa.
11 Ala i ralimaniyama falan naxanye ra,
i makoon mi ne ma ba,
nxu fala faɲin naxanye tima?
12 Nanfera i bɔɲɛn tema?

Nanfera i yɛɛn xun sinma,
13 i niin nafɔrɔ Ala xili ma,
i na fala sifane ti?

14 Nanse adamadiin na,
a yi a yɛtɛ yatɛ sariɲanden na?
Naxan minixi ɲaxanli,
na findɛ tinxinden na ba?
15 Hali a malekane,
Ala mi lannayaan saxi ne yi.
Hali kore xɔnna,
a mi sariɲan a yɛɛ ra yi.
16 A xa lannayaan sa muxun tan yi di nayi,
naxan ɲaxu, naxan yanfan tima,
tinxintareyaan nafan naxan ma
alo igen min daxina?”

17 “N xa a yɛba i xa, i tuli mati.
N xa a yɛba n naxan toxi,
18 fekolonne naxan falaxi,
e nun e benbane,
naxanye mi sese luxunxi e ma,
19 Ala yamanan so naxanye gbansan yii,
xɔɲɛ yo munma yi so naxanye yɛ.”

20 “Ɲaxuden luma kɔntɔfinla nin a siimayaan birin yi,
ɲaxankata tiina waxatin yatɛxin na a ra.
21 A wurundun xui magaxuxine mɛma,
bɔɲɛ xunbeli waxatini,
halagin yi fa a tan ma.
22 A mi laxi a mini feen na sɔnɔn dimini,
a faxama yɛngɛn nin.
23 A donseen fenma,
koni a sɔtɛ minɛn?
A kolon a faxan lɔxɔna a mamɛma.
24 Kɔntɔfili feene nun kuisan feene a magaxuma nɛn,
e wuyaxi yi fa a xili ma
alo mangana ganla nan sigan yɛngɛni.
25 Ne feene birin a sɔtɔma nɛn
bayo a bata susu Ala ra,
a murutɛ Ala Sɛnbɛ Kanna xili ma.
26 A keli nɛn Ala xili ma a tengbesenyani,
a yɛ masansan wure lefa gbeen tixi a yɛɛ ma.
27 A yɛtagin tuyanxi,
a gbingin gbo,
28 koni a luma nɛn taa rabeɲinxine yi,
banxi kui genle yi,
naxanye kalamatɔ a ra.
29 Na kanna mi fa hɛrin sɔtɔma,
a nafunla mi sabatima,
a fɔxɔn mi fa luma bɔxɔn fari sɔnɔn.
30 A mi tangama sayaan ma,

a luma nɛn
alo tɛɛn wudi dungin naxan ganma,
Ala dɛ foyen yi a xali wulani.”

31 “A yigin saxi fuyanten feene nin,
koni a yɛtɛ nan yanfanma,
bayo fuyantenyaan nan findima a saranna ra.
32 Na kamalima nɛn benun a xa faxa,
alo wudin naxan mi fa a maɲingima.
33 A luxi nɛn alo manpa binla*
naxan a bogine rayolonma e mɔn xinde,
hanma alo oliwi binla
naxan fugeye yolonma a ra.”

34 “Na ligama nɛn
bayo dii mi barima Ala kolontarene denbayane yi,
yanfan banxin naxanye kui,
ne findima tɛɛn balon nan na.
35 Sɔxɔlɛ feene e yi,
na yi findi fe ɲaxine ra,
e yanfani tɔn e bɔɲɛni.”

16

Yubaa yabina: Sereyana nde n xa kore xɔnna ma

1 Yuba yi a yabi, a naxa,
2 “N bata fala sifani ito mɛ dɔxɔ wuyaxi,
ɛ birin findixi madɛndɛn ti ɲaxine nan na.
3 Danna fuyanten falani itoe ma ba?
Nanse ɛ tɔrɔma ɛ to n yabima na kiini?
4 N fan yi nɔɛ falan tiyɛ nɛn alo ɛ tan,
xa ɛ tan nan yi n tan na nun.
Nayi, n yi falane tima nɛn ɛ xili ma nun,
n yi n xunni maxa ɛ magele xinla ma,
5 n yi ɛ sɛnbɛ soma nɛn n ma falane ra,
n yi ɛ madɛndɛn ɛ tɔrɔni n ma fala faɲine xɔn.”

6 “Koni, n ma falane mi nɔɛ n tan madɛndɛnɲɛ n ma tɔrɔni.
Xa n na n dundu,
na fan mi se bɛ n ma tɔrɔn na.
7 Iki, Ala bata n sɛnbɛn ɲan yati!
A bata n ma denbayaan birin halagi.
8 A bata n fatin mafasa,
na yi findi sereyaan na n xili ma.
A to n naxɔsixi,
na yi findi n magi xunna ra.
9 Ala n yibɔma a xɔlɔni,
a n yɛngɛ,
a ɲinne raxinma n xili ma,
n yɛngɛ faan yi a yɛɛ ɲaxin ti n na.

* **15:33: 15.33** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

10 Muxune e dɛni bima n xili ma,
e n konbi, e n dɛɛn bɔnbɔ,
e malan n xili ma.
11 Ala bata n so tinxintarene yii,
a bata n so ɲaxudene yii.

12 N yi bɔɲɛ xunbenla nin,
Ala bata fa n kaladeni.
A bata n suxu n xanbi ra,
a n nabira bɔxɔni.
A bata n lu
alo xalimakunla sa sɔtima seen naxan yi,
13 a xalimakuli wonle bata n nabilin.
Ala n sɔxɔnma n gbingini,
a mi kininkininma,
a n bɔɲɛn sa bɔxɔni.
14 A fama n xili ma alo sofana,
a n ɲaxankata, a lu n maxɔlɛ.”

15 “N bata kasa bɛnbɛli dugin nagodo n ma sununi,
n mi naxan bama,
n lu xun sinxi burunburunni.
16 Wugan bata n yɛɛn gbeeli,
sayaan singanxi n yɛtagi.
17 Anu, n mi fe ɲaxi yo ligaxi,
n ma Ala maxandin yi sariɲan.”

18 “I tan Bɔxɔna, n faxamatɔɔn ni i ra,
i nama n wunla yɛ maluxun.
N wuga xuiin xa mɛ han habadan.
19 Iki yɛtɛni, serena nde n xa kore,
naxan seren bama n xa mɛnni.*
20 N xɔyine n magelema,
koni n yɛɛn tixi Ala nan na n ma wugani.
21 Na kanna Ala solonama muxun xa,
alo adamadina a xɔyin xun mafalama kii naxan yi.
22 Koni, n ma siimayaan bata a danna li,
n sigama nɛn kiraan xɔn,
xɛtɛ mi dɛnaxan yi.”

17

Yuba yigin yi kala

1 Yuba mɔn yi a fala, a naxa,
“N yengin dasama,
n ma siimayaan yi ɲan,
gaburun dɔxi n yɛɛ ra.
2 Magele tiine n nabilinni yati,
e fa fuma n ma, n mi nɔɛ xiyɛ.”

3 “Ala, i bata tolimaan naxan maxɔdin n ma,

* **16:19: 16.19** Na ***serena*** fe mɔn sɛbɛxi Yuba 19.25 nun Yuba 9.33 kui.

i yɛtɛɛn xa na so n yii.
Xa i tan mi a ra,
nde gbɛtɛ n ma donla goronna tongɛ?
4 Bayo i bata xaxinla birin ba n xɔyine yi,
na ma, i nama tin e xa nɔɔn sɔtɔ.
5 E luxi nɛn
alo muxun naxan yanfan soma a xɔyine xili ma,
na yi findi tɔrɔn na a diine xa.”

6 “Muxune n magelema e sigine yi,
e dɛgen namini n yɛtagi.
7 N yɛɛne bata yidimi sununi,
n fati bɛndɛn bata yelefu ayi alo a nininna.
8 Muxu faɲine na n to,
n kiin yi e ratɛrɛna,
sɔntarene xɔlɔma n ma,
e yi n yatɛ Ala kolontaren na.
9 Koni, tinxin muxune xa lu e kiraan xɔn,
naxanye sariɲan, ne sɛnbɛn sɔtɔma nɛn.
10 Koni ɛ tan, ɛ xɛtɛ, ɛ mɔn xa fa.
N mi fekolon toma ɛ yɛ.
11 N ma siimayaan bata ɲan,
n ma wanle bata kala,
n waxɔn feene bata kala.
12 N xɔyine a falama, e naxa,
a kɔɛɛn findima nɛn a yanyin na,
fitirin na so, e fala a subaxan na a ra.

13 N xa n yigi sa laxira yi tun ba,
n na n sama dimini dɛnaxan yi?
14 N falan tima nɛn n gaburun xa
alo a tan nan n fafe ra.
N falan ti kunle xa
alo e tan nan nga nun n magilɛn na.
15 Nayi, n yigin minɛn?
Nde n yigin toɛ?
16 Yigin laxira yi ba,
nxu birin na siga nxu sa nxu sa burunburunni?”

18

Bilidadaa falan firindena: Fe ɲaxi rabane saranna

1 Suxa kaan Bilidada mɔn yi falan ti, a naxa,
2 “I falan danma waxatin mundun yi?
Xaxili fen, na xanbi ra, en falan tiyɛ.
3 Nanfera i nxu yatɛxi xuruseene ra?
Nanfera i nxu mirixi xaxilitarene ra?
4 Yuba, i tan nan i yɛtɛ maxɔlɔxi i ya xɔlɔni.
I laxi a ra a muxune dunuɲa rabeɲinma
i tan ma fe ra ba?
Fanyen xa keli a dɔxɔdeni i ya fe ra ba?”

5 “Ɲaxudena tɛɛ dɛgɛn tuma nɛn,
a tanden yalanna yi ɲan.
6 Kɛnɛnna yi findi dimin na a konni,
a lɛnpun yi tu a xun ma.”

7 “A madiganma nɛn a sigatiin sɛnbɛni,
a feene a rabirama nɛn.
8 A sanne suxuma nɛn yalaan na,
a sin yinla ra.
9 A suxuma a san tinban nan ma,
gbatun yi a suxu.
10 Lutin natixi a yɛɛ ra bɔxɔn nin,
wosona a kiraan xɔn.
11 Gaxun luma ayi nɛn yiren birin yi,
a bira a san funfun fɔxɔ ra.”

12 “A tan naxan sɛnbɛ yi gbo,
a sɛnbɛn bata ɲan,
gbalon bata maso a ra.
13 Furen bata a fati kidin kala,
saya furen bata a salen seene kun a ma.
14 Sayaan bata a suxu a konni,
a yigi saxi dɛnaxan yi,
a yi a xali manga magaxuxin fɛma.
15 Muxu gbɛtɛ nɔɛ dɔxɛ nɛn a konni sɔnɔn,
a gbee mi fa a ra,
seri fuɲin bata sa a konna birin ma.*
16 A bata lu
alo wudin salenne na xara a bun,
a dɛɛne yi xara a ma.”

17 “A funfun birin bata ɲan bɔxɔn fari,
a xinla mi fa falama kiraan xɔn sɔnɔn.
18 A bata radin dimini keli kɛnɛnna ma,
a yi ɲan dunuɲa yi.
19 Dii yo mi a yii,
mayixɛtɛ yo mi a xanbi ra,
muxu yo mi fa a konni sɔnɔn.
20 Muxun naxanye sogeteden binni,
ne kabɛma nɛn a raɲanna ma,
muxun naxanye sogegododen binni,
gaxun yi ne suxu.
21 Tinxintarena denbayaan luma na kii nin,
Ala kolontaren nan kon na ra.”

19

Yuba yi Bilidada yabi

1 Yuba yi a yabi, a naxa,
2 “Ɛ luma n ɲaxankatɛ

* **18:15: 18.15** Na ***seri fuɲin*** sama faxa muxun konna ma nɛn alogo na xa rasariɲan.

han waxatin mundun yi,
ɛ n sɔxɔlɛ ɛ falane ra?
3 Ɛ bata n konbi
han sanɲa ma fu,
ɛ mi yagɛ n tərɛ sɔnɔn ba?
4 Hali n bata tantan,
n ma tantanna goronna luma n tan nan xun ma.
5 Xa ɛ ɛ yɛtɛ yite n xili ma,
ɛ yi n mafala n yagi feen na,
6 nayi, ɛ xa a kolon
a Ala nan tərɔni ito ragidixi n ma,
a n mafilin a yalani.
7 Xa n gbelegbele tərɔni ito bun,
n mi yabi sətɔma.
N na xinla ti n mali feen na,
kiti kɛndɛn mi sɛ.
8 Ala bata kiraan suxu n yɛɛ ra,
n mi nɔɛ danguɛ,
a yi dimin naso n ma kiraan xɔn.
9 A bata n ma binyen ba n yi,
a yi n ma xunna kenla ba n yi
naxan yi luxi
alo manga kɔmətina n xa.
10 A bata n kala yiren birin yi,
n naxɔrima nɛn.
A bata n yigin kala
alo wudin talaxina.
11 A bata xɔlɔ n xili ma han,
a yi n yatɛ a yaxun na.
12 A yɛngɛsone bata e malan,
e fa n xili ma,
e yi n konna rabilin.”

13 “A bata ngaxakedenne masiga n na,
naxanye n kolon,
ne bata siga ayi pon.
14 N kon kaane bata n nabeɲin,
n lanfane yi ɲinan n xɔn.
15 N ma muxune
nun n ma walikɛ ɲaxanle birin n yatɛxi
alo xɔɲɛna,
n bata findi xɔɲɛn na e yɛɛ ra yi.
16 N na n ma walikɛɛn xilima,
koni a mi n yabima,
hali n na a mafan.
17 N ma ɲaxanla mi fa tinɲɛ n dɛɛn xirin ma,
n ma fe bata raɲaxu n ma denbayaan ma.
18 Hali dii ɲərɛne,
n naɲaxu e birin ma,
n na keli, e n mafala.
19 N naɲaxu n xɔyi kɛndɛne birin ma,

hali naxanye rafan n ma,
ne bata e xun xanbi so n yii.
20 N bata doyen,
n kidin nun n xɔnne nan gbansan fan n ma.
21 N xɔyine,
ɛ kininkinin n ma,
ɛ kininkinin n ma,
bayo Ala sɛnbɛn bata n ɲaxankata!
22 Nanfera ɛ n sagatanma alo Ala?
Ɛ munma wasa n ɲaxankatadeni ba?”

23 “N yi waxi a xɔn ma nun
n ma falane yi sɛbɛ,
e yi sa kɛdini,
24 e yi sɛbɛ yɔxɔ lefaan ma wure ɲɔɛ ralemunxin na,
e yi kɛrɛndɛn fanyen ma han habadan!
25 N na a kolon
a n xunbamana a nii ra.
Dɔnxɛn na, a kelima nɛn,
a ti bɔxɔ xɔnna ma.*
26 Hali n fati kidin birin na kun fureni,
n gbindin sa Ala toma nɛn.
27 N na a toma nɛn,
n na a tan nan toma,
gbɛtɛ mi a ra.
N kunfaxi na waxatin xɔn!
28 Ɛ a falama, ɛ naxa,
‘En na a sagatanma di?
En fa fɛɛn mundun toma a ra
a yalagi xunna ra?’
29 Anu, ɛ yi lan nɛn,
ɛ gaxu silanfanna yɛɛ ra,
amasɔtɔ Ala ɛ saranma nɛn ɛ ɲaxankatane ra sayaan na.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Ala kitin na.”

20

Sofaraa yabin firindena: Ɲaxudene xunna kenla mi buma

1 Nama kaan Sofara mɔn yi a fala, a naxa,
2 “N xaminxi ɛ miriyane fe yi
na nan n karahanma,
n xa yabin ti,
n mi fa nɔɛ diɲɛ.
3 N bata n konbi xuine mɛ,
koni, n yabin tima nɛn xaxilimayani.
4 I mi a kolon ba, waxatin birin,
xabu adamadiine lu bɔxɔn fari,
5 a ɲaxudene xunna kenla mi buma,
a Ala kolontarene sɛwan ɲanma nɛn mafurɛn?
6 Hali a te han kore,

* **19:25: 19.25** Na ***xunbamana*** fe mɔn sɛbɛxi Yuba 9.33 nun 16.19-21 kui.

hali a xunna sa so kundani,
7 a lɔma ayi nɛn habadan
alo a gbiina.
Naxanye yi a toma,
ne a falama nɛn, e naxa,
‘A minɛn?’
8 A danguma nɛn alo xiyena,
a funfun yi lɔ ayi,
a ɲanma nɛn
alo xiyen kɔɛɛn na.
9 Muxun naxan yi a matoma,
na mi fa a matoma sɔnɔn,
hali a dɔxɔden mi fa a toma sɔnɔn.
10 A diine karahanxin yi yiigelitɔne yii raxɛtɛ,
e tan yɛtɛɛn yi a nafunle raxɛtɛ na muxune ma.
11 Hali a siimayaan to munma yi xunkuya,
a yi sa a gaburun na.”

12 “Fe ɲaxin ɲaxun a dɛ
alo sukana,
a naxan luxunma a lɛnna bun,
13 a naxan madunxunma a dɛ,
a mi waxi naxan xa ɲan,
14 koni a donseen kunma nɛn a kui,
a findi fɔdɔgɔɔn xɔlɛn na.
15 A bata nafunle magerun,
koni a e baxunma nɛn,
Ala e raminima nɛn a kui.
16 A yi fɔdɔgɔɔn xɔlɛn nan madunxunma,
saɲin xɔlɛn nan a faxama.
17 Kumin nun nɔnɔn gbo yamanani
alo baa igena,
koni a mi fa na toma sɔnɔn.
18 A tɔnɔn naxan sɔtɔxi,
a na raxɛtɛma nɛn,
a mi a donma,
a mi fa a yulaya seene tɔnɔn sɔtɔma sɔnɔn.
19 Na birin ligama nɛn
bayo a yiigelitɔne ɲaxankata nɛn,
a yi e rabeɲin,
a yi banxina nde tongo
a mi naxan tixi.”

20 “A mi yi wasama a kunfani,
nanara, a nafunla sese mi yi luma.
21 Muxu yo mi tangama a kunfan ma,
koni a hɛrin mi buma.
22 A kɔntɔfilima nɛn
hali a hɛrini,
tɔrɔyaan sifan birin yi fa a ma.
23 A na a kuiin nafe,
Ala a xɔlɔn nafama nɛn a xili ma,

a godoma nɛn a ma alo tulena,
a findi a balon na.
24 Xa a gi wure silanfanna bun,
xalimakuli sula daxin nan sa a yisɔxɔnma.
25 A xalimakunla botinma nɛn a fatini,
naxan ɲɔɛ bata sa a bɔɲɛn sɔxɔn,
koni sayaan magaxuna a suxuma nɛn.
26 A nafulu ramaraden nafema
dimi gbeen nan tun na.
Tɛɛn yi fa a halagideni
muxe mi naxan nadɛgɛxi,
muxun naxanye mɔn na lu a konni,
tɛɛn yi ne fan gan.
27 Kore xɔnna a hakɛne raminima nɛn kɛnɛnni,
bɔxɔ xɔnna yi keli a xili ma.
28 A nafunle yi makuyama a ra nɛn,
Ala na a xɔlɔn nagodo a xili ma lɔxɔn naxan yi.
29 Ala fe ɲaxi rabane raɲanma na kii nin,
Ala na nan findixi a kɛɛn na.”

21

Yuba yi Sofara yabi: Nanfera ɲaxudene hɛrini?

1 Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,
2 “Ɛ tuli mati,
ɛ tuli mati n ma falan na,
ɛ n nalimaniyama na kiini.
3 Ɛ tin n xa falan ti,
n na falan ti,
nayi, ɛ nɔɛ n magelɛ nɛn.
4 N na n mawugama adamadiine nan xɔn ba?
Ɛn-ɛn de! Nanfera nayi,
ɛ waxi a xɔn a n xa diɲa?
5 Ɛ na ɛ miri n ma fe ma,
ɛ kabɛma nɛn,
ɛ yi ɛ yiin sa ɛ dɛ ra,
ɛ yi ɛ dundu.
6 Feen naxan birin n sɔtɔxi,
n na n miri ne ma,
n kuisanma nɛn,
n fatin yi xuruxurun n ma.”

7 “Nanfera ɲaxudene mɔn e nii ra?
Nanfera e siimayaan buma?
Nanfera e sɛnbɛn sɔtɔma?
8 E yi e yixɛtɛne to sabatɛ e dɛxɔn ma,
e yi e mamandenne to.
9 Feene birin lanxi e yii,
e mi gaxuma,
Ala mi e ratɔrɔnma.
10 E turane e ɲinge gilɛne rawuyama ayi waxatin birin,
e ɲingene diine barima,

e mi faxama.
11 E diine e gima na xun xɔn
alo xuruse diine, e yi e bodon.
12 E sigin sama kondenna nun tanban xuini,
xulen xuiin nafan e ma.
13 E na e siimayani dangu a faɲin na,
e siga laxira yi bɔɲɛ xunbenli."

14 "Anu, e a falama Ala xa,
e naxa, 'I masiga nxu ra,
nxu mi waxi i ya kirane kolon feni.
15 A lan nxu yi findi Ala Sɛnbɛ Kanna konyine ra ba?
Ala mafanna tɔnɔn findɛ nanse ra nxu xa?'
16 E laxi a ra a hɛrin kanna e tan nan na,
koni, e fe yitɔnxine raɲaxu n ma."

17 "Ɛ bata ɲaxudene lɛnpun to tuyɛ sanɲa ma yoli?
Ɛ bata e to gbaloni ba?
Ɛ bata Ala to e ratɔrɔnɲɛ a xɔlɔni ba?
18 E luxi nɛn ba
alo foyen sɛxɛn naxan xalima,
alo wuluwunla xuben naxan yitema?
19 Ɛ a falama, ɛ naxa,
'Ala ɲaxudene hakɛne saranna ramaraxi e diine nan xa.'
Koni, e hakɛne yi lan a xa saran e yɛtɛɛn nan na,
alogo e xa a kolon.
20 A yi lan e yɛtɛɛn yi e halagin to,
e yi Ala Sɛnbɛ Kanna xɔlɛn min.
21 A denbayaan bɔtɛ mundun fa a tan xa
a faxa xanbini?
22 Nde nɔɛ Ala xaranɲɛ fe kolonna ma,
a tan naxan malekane makitima?
23 Muxuna nde faxama hɛri gbeen nin,
kɔntɔfili yo mi a ma,
a bɔɲɛn xunbelixi,
24 a tuyanxi,
sɛnbɛn mɔn a ra.
25 Muxu gbɛtɛ bɔɲɛn sunuxin yi faxa,
a mi fe faɲi yo sɔtɔ hali keden pe.
26 Koni, e firinna birin sama bɛndɛn nin,
kunle yi e don."

27 "N bata ɛ miriyane kolon ki faɲi,
ɛ feen naxanye yitɔnxi n xili ma.
28 Ɛ a falama nɛn,
ɛ naxa, 'Muxu gbeeni ito,
a banxin minɛn?
Ɲaxuden konna go?
E mi fa na.'
29 Koni, ɛ mi dangu muxune maxɔdinxi ba?
Ɛ mi laxi e sereyaan na ba?
30 Gbalon na fa,

fe ɲaxi rabane yi kisi,
Alaa xələn na fa,
a mi sese ligama e tan na.
31 Nde e raxəlɛ e fe raba kiin ma?
Nde e saren fiyɛ e kɛwanle ra?
32 E na e maluxun,
muxune yi e yengi dəxə e gaburune xən,
33 mɛrɛmɛrɛn bɛndɛ yelefuxine yi sa e fari.
Dunuɲa muxune birin birama nɛn e fəxə ra,
gali gbeen yi siga e yɛɛ ra.
34 Nanfera nayi ɛ n masabarima fala fuune ra?
Yanfa falane nan tun ɛ yabine ra."

22

Elifasi a falan saxanden Yuba xa: Hakɛ kanna nan Yuba ra yati!

1 Teman kaana Elifasi mən yi falan ti, a naxa,
2 "Adamadiin tənəna Ala ma ba?
Hali xaxilimana,
a tənən luma a yɛtɛ nan tun ma.
3 I na tinxinɲɛ ayi,
na tənəna Ala Sɛnbɛ Kanna nan ma ba?
Xa fɛ mi i sigati kiin na,
na munanfanna a ma ba?
4 I mirixi a ma ba
a Ala i ratərənma nɛn,
a i xali kiti sadeni,
i to gaxuxi a yɛɛ ra?
5 I ya fe ɲaxine mi gbo ba?
I hakɛne dan mi na.
6 I yi tolimaan tongoma i ngaxakedenne yii fuun nin,
i yi e dugine ba e ma,
i yi e magenla lu.
7 I mi yi igen soma muxun yii
min xənla naxan ma,
i yi tondi donseen soɛ kamɛtəən yii.
8 Yamanan yi sɛnbɛmaan nan yii,
wasoden nan yi dəxi yamanani.
9 I yi kaɲa gilɛne raxɛtɛma nɛn e yii genla ra,
i yi kiridine ɲaxankata.
10 Nanara, i rabilinxi luti ratixine ra,
gaxun yi i suxu xulɛn.
11 Nayi, i mi dimini ito toma ba,
i mi fufani ito toma ba
naxan i rabilinxi?"

12 "Ala mi kore xənna xan ma ba?
Sarene mato kore, e mate pon!
13 I a falama, i naxa,
'Ala nanse kolon?
A nɔɛ kitin sɛ kunda dimin xanbi ra ba?
14 Kundana a yɛɛ ma,

a mi sese toma,
a nɛma kore xɔnna rabilinɲɛ.’
15 I mən waxi lu feni kira fonni ito xɔn ba,
muxu ɲaxine sigan tima naxan xɔn?
16 E faxan nɛn
benun e waxatin xa li,
alo fufa gbeen banxi kanken xalima kii naxan yi.
17 E yi a falama nɛn Ala xa,
e naxa, ‘I masiga nxu ra.
Ala Sɛnbɛ Kanna nan i tan na,
koni i nɔɛ nanse ligɛ nxu ra?’
18 Anu, Ala nan e banxine rafe nafunla ra.
Ee! Ŋaxudene fe yitɔnxine raɲaxu n ma!
19 Tinxindene na e to gbaloni, e sɛwa.
Sɔntarene e magelema nɛn, e naxa,
20 ‘En yaxune bata raxɔri!
Tɛɛn yi e yiiseene halagi.’ ”

21 “Lanna xa lu ɛ nun Ala tagi,
nayi, i bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma nɛn,
i hɛrin sɔtɔ.
22 Ala i xaranma naxan ma,
i na suxu,
i yi a falane sa i bɔɲɛni.
23 Xa i mən fa Ala Sɛnbɛ Kanna ma,
a mən i sɛnbɛ soma nɛn.
I xa tinxintareyaan masiga i konna ra,
24 i xa i ya xɛma faɲin woli ayi bɔxɔni,
hanma i sa a bira xude yi gɛmɛne longonna ra.
25 Ala Sɛnbɛ Kanna nan xa findi i ya nafunla ra,
alo xɛmaan nun gbeti fixɛ gbeena i xa.
26 Nayi, i sɛwan sɔtɔma nɛn Ala Sɛnbɛ Kanni,
i xunna kenla sɔtɔ Ala yɛtagi,
27 i yi a maxandi, a yi i yabi,
i yi i dɛ ti xuine rakamali.
28 Xa i fena nde ragidi,
Ala a rakamalima nɛn i xa,
kɛnɛnna luma nɛn i ya kiraan birin xɔn.
29 Ala na muxuna nde rayagi,
i a falama nɛn
a Ala na ligaxi nɛn
bayo wasoden nan na kanna ra,
koni, naxan na a yɛtɛ magodo,
Ala na rakisima nɛn.
30 Ala nan sɔntarene xunbama,
nanara, xa i sariɲan,
a i xunbama nɛn.”

23

Yubaa yabina Elifasi xa: Yuba mi fa Ala toma

1 Yuba mən yi falan ti, a naxa,
2 “N ma mawugan mən findixi murutɛn nan na to,

n yiin saxi n dɛ ra,
koni n wuga xuiin mɔn minima.
3 Xa n yi a kolon nun Ala dɛnaxan yi,
n yi sigama nɛn han a konni,
4 n yi n ma mawugan yita a ra,
n yi n xɔnba fala wuyaxi ti a xa.
5 Nayi, n yi a kolonma nɛn
a n yabima falan naxan na,
n yi a famu
a naxan falama n xa.
6 A yi kelɛ n xili ma a sɛnbɛ gbeeni ba?
Ɛn-ɛn de, a yi a tuli matima nɛn n na.
7 A yi a kolonma nɛn
a muxu faɲin nan falan tima a xa.
Nayi, n yi tangama nɛn kitin ma habadan.”

8 “Koni, n na siga sogeteden binni,
a mi na,
n mi a toma sogegododen binni,
9 n na a fen n kɔmɛnna ma,
n mi a toma,
n na xɛtɛ n yiifanna mabinni,
n mi a toma.
10 Anu, a n ma kiraan kolon.
A na n fɛsɛfɛsɛ tɔrɔni,
n sariɲanxin minima nɛn
alo xɛmana.
11 N biraxi a san funfun nan tun fɔxɔ ra,
n lu a kiraan xɔn,
n mi keli a xɔn.
12 N mi tondi a yamarine suxɛ,
n na a falane birin namara nɛn n bɔɲɛni.
13 Koni, a na fena nde ragidi,
nde a ligɛ a na masara?
A na wa naxan xɔn, a na liga.
14 A naxan nagidixi n ma,
a na nan nakamalima,
anu a mɔn na fe sifa wuyaxin nagidixi n ma yɛɛn na.
15 Nanara, n gaxuma Ala yɛɛ ra.
N na n miri, n gaxu a fe yi.
16 Ala bata n tunnaxɔlɔ n ma,
Ala Sɛnbɛ Kanna bata n nafe gaxun na.
17 Koni hali dimin to so n ma,
a yi n nabilin,
hali n mi fa sese toma,
n mi n dundu.”

24

Yuba mɔn yi falan ti: Nanfera Ala mi ɲaxudene makitima?

1 “Nanfera Ala Sɛnbɛ Kanna mi kiti waxatine saxi?
Nanfera naxanye a kolon
ne mi a toma kelɛ muxu ɲaxine xili ma?

2 Muxu ɲaxine xɛ bɔxɔne danne fari sama,
e xuruseene muɲama,
e yi e raba,
3 e kiridin nan ma sofali suxuma,
e kaɲa gilɛn nan ma ɲinge makankanma tolimani,
4 e tɔrɔ muxune radinma ayi kiraan xɔn,
yamanan yiigelitɔne birin e luxunma e bun.”

5 “Yiigelitɔne sigama e wanla ra nɛn,
e sa e donseen fen burunna ra,
e sa e diine balon fen
alo burunna sofanle tonbonni.
6 E sa e xuruseene balon fen
muxu gbɛtɛye xɛɛne ma,
e lu ɲaxudene manpa bogi dɔnxɛne makentunɲɛ.
7 E ragenle nan xima kɔɛɛn na,
dugi mi e ma,
bitingan mi e yii xunbenla ra.
8 Tulen naxan fama geyane fari,
na e bɔnbɔma xunbenli,
banxi mi e yii,
e saxi fanyene nan ma.”

9 “Muxu ɲaxine yiigelitɔna diin tongoma a yii doli saranna ra,
hali kiridina,
e xasunma xiɲɛn na a nga yii.
10 Yiigelitɔne ragenla nan sigama,
dugi mi e ma,
hali e to malo xidine maxali,
kamɛna e ma,
11 e oliwi turen bama muxu gbɛtɛne sansanne kui,
e walima manpa rafaladeni,
koni e mi nɔɛ sese minɲɛ.
12 Muxune faxamatɔɔn wugama taani,
muxu maxɔlɔxine wugama e mali feen na,
anu na fe mi findɛ tɛrɛna fe ra Ala xa.”

13 “Kɛnɛnyaan naɲaxu muxu ɲaxine ma,
kira yiyalanxin mi rafan e ma,
e mi sigama a xɔn.
14 Faxa tiin kelima sogen godo waxatin nin,
a yi yiigelitɔɔn nun tɔrɔ muxun faxa,
a muɲan ti kɔɛɛn na.
15 Yalunden ɲinbanna nan mamɛma,
a a falama nɛn, a naxa,
‘Muxu yo mi n toma,’
a yi a yɛtagin luxun.
16 Muɲaden banxin dɛɛn kalama kɔɛɛn nan na,
yanyin na, a yɛtɛ mabalan a konni,
a mi kɛnɛnna kolon.
17 Na muxune yanyin fɔlɔma sogen godo waxatin nin,
e bata dari kɔɛɛn magaxu feene ra.”

18 “Koni ɛ tan a falama, ɛ naxa,
‘Ŋaxuden xalima nɛn
alo se yelefuxina igen xun ma,
a dɔxɔden yi findi yire dangaxin na bɔxɔn fari,
a mɔn mi fa walima a manpa bili xɛɛn ma.
19 Balabalan kɛsɛne xuyama ayi kii naxan yi sogen na,
yulubi kanne sigama na kii nin laxira yi.
20 Hali naxanye e barixi,
ne ɲinanma nɛn e xɔn,
e findi donseen na kunle xa,
e fe falan mɔn yi dan.
Nanara, tinxintareyaan kalama nɛn
alo wudin na bira.’ ”

21 “ ‘Na muxune ɲaxalan gbantane tɔrɔxi nɛn,
e mi kaɲa gilɛne mali.
22 Koni Ala nɔɛ sɛnbɛmane raxɔrɛ a sɛnbɛni nɛn,
a na keli, a muxu ɲaxine halagi.
23 Ala ne luma bɔɲɛ xunbenla nun marakantanni,
koni a yɛɛn tima nɛn e sigati kiin na.
24 Na muxune sabatima nɛn waxati di,
koni na xanbi ra, e lɔ ayi,
e kɔnkɔrɔnma nɛn
alo ɲɔxɔnde xarena,
e xun sinma nɛn
alo se tɔnsɔnna xaba daxina.’ ”

25 “Xa a mi na kiini,
nde n matandɛ,
a n ma falan nakala ayi?”

25

Bilidadaa falan saxandena: Adamadiine mi tiyɛ Ala yɛtagi

1 Suxa kaan Bilidada yi Yuba yabi, a naxa,
2 “Sɛnbɛn nun magaxuna Ala nan yi,
a tan nan bɔɲɛ xunbenla rafama
han kore xɔnna ma.
3 Nde nɔɛ a ganla yatɛ?
A sogen mi tema nde xun ma?
4 Adamadiin nɔɛ tinxinɲɛ di Ala yɛɛ ra yi?
Naxan barixi ɲaxanla xɔn,
na rasariɲanma di?
5 Hali kiken mi fixa Ala yɛɛ ra yi,
hali sarene mi sariɲan.
6 Adamadiine tan di nayi,
naxanye tide xurun
alo kɔnɛne nun kunle?”

26

Yubaa yabin Bilidada xa: I n yabima fuun nin

1 Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,

2 “I fatan sɛnbɛtarene maliyɛ yati!
I bata fa fangatarene malideni!
3 I fatan fekolontaren kawandɛ,
i yi a maxadi han!
4 Koni i ya falane tima nde xa?
I falani itoe tongoxi nde yii?”

5 “Faxa muxune niine xuruxurunma Ala yɛɛragaxuni laxira yi,
naxanye bɔxɔ bun igene bun.
6 Ala yɛɛn laxira yiren birin na,
hali sayani muxe mi e luxunɲɛ a tan ma.
7 Ala nan kore xɔnni fulunxi na yigenla xun ma,
a bɔxɔn singan na yigenli.
8 Ala tulen namarama kundani,
koni kundane mi kalama igen binyen bun.
9 A yi a mangaya gbɛdɛn luxun,
a yi a kundaan sa a yɛɛ ma.
10 Ala yi digilinna sa fɔxɔ igen xun ma,
naxan dan findixi kɛnɛnna nun dimin naralanden na.
11 Kore xɔnna sɛnbɛtɛnne xuruxurunma,
e kabɛ Alaa xɔlɔn ma.
12 Ala bata fɔxɔ igene nɔ a sɛnbɛni,
a yi ige yi ninginangan Raxabi faxa a xaxilimayani.
13 A foyen bata kore xɔnna fixa,
a bata ige yi sube ɲaxin faxa a yiin na,
saɲin naxan a gima.
14 A wali xurine nan itoe ra,
nxu a ɲununɲunun xuiin nan tun mɛma.
Nayi, nde nɔɛ a sɛnbɛn galan xuiin kolonɲɛ?”

27

Yuba mən yi yabin ti: Sɔntaren nan n na

1 Yuba mən yi falan ti, a naxa,
2 “N bata n kɔlɔ habadan Ala yi,
naxan tondixi n ma kitin sɛ,
Ala Sɛnbɛ Kanna
naxan n niin nafexi xɔlɛn na,
3 xa n niin mən n yi,
xa Alaa foyen mən soma n ɲɔɛni,
4 n bata n kɔlɔ
n dɛɛn mi tinxintareya falan tiyɛ,
wule yo mi minɛ n dɛ.
5 Na miriyaan makuya n na,
n xa ɲɔndin fi ɛ ma.
Han n yi faxa,
n mi n ma fɛtareya wanle kalɛ,
6 n luma nɛn tinxinni,
n mi a beɲinɲɛ mumɛ,
n xaxinla mi n yalagɛ n ma simayani mumɛ!”

7 “N yaxun nan lan a yatɛ ɲaxuden na,

naxan kelima n xili ma,
na xa yatɛ tinxintaren na!
8 Ala kolontarena a yigin sama nanse yi,
Ala na a niin ba a yi?
9 Tərən na fa a ma,
Ala a gbelegbele xuiin namɛ ba?
10 A sɛwan sətɛ Ala Sɛnbɛ Kanna yii ba?
A Ala maxandɛ waxatin birin ba?”

11 “Iki, n na Ala sɛnbɛn yitama nɛn ɛ ra,
n mi Ala Sɛnbɛ Kanna miriyane luxunma ɛ ma.
12 Ɛ birin bata a to ki faɲi,
nayi, nanfera ɛ yɛtɛ luma fe fuune yi?”

13 “Ala nan kɛɛni ito ramaraxi ɲaxuden xa,
ɲaxankata tiin naxan sətəma Ala Sɛnbɛ Kanna yii fa fala:
14 Xa e diine wuya,
e faxama yɛngɛn nin,
donseen yi dasa e yixɛtɛne ma.
15 Naxanye na lu e xanbi ra,
furen yi ne faxa,
e kaɲa gilɛne mi e wugama.
16 Hali e gbeti fixɛn makɔ
alo burunburunna,
e nun dugina alo borona,
17 tinxin muxune nan e dugine ragodoma e ma,
sɔntarene nan e gbeti fixɛni taxunma e ra.
18 E banxine kala ɲaxun
alo dondoli xuyenna,
alo kantan muxuna bubuna.
19 E ŋama nɛn nafulu kanyani,
koni a danna nan na ra,
e na xulun,
e lima nɛn sese mi na.
20 Gaxuna e ratɛrɛnama nɛn
alo fufana,
wuluwunla yi e xasun kɔɛɛn na.
21 Sogeteden foyen yi e tongo,
a yi e xali wulani,
a yi e ba e dəxɔdeni,
22 a yi e radinɲɛ ayi kininkinintareyani,
e yi e gi a sɛnbɛn bun ma.
23 Yamaan yi e yii bɔnbɔ e magele feen na,
muxune yi kolin e dɔxɔde fonne birin kala kii ma.”

28

Fekolonna wundona
1 “Ɲəndin na a ra,
gbeti wure fixɛn geden na,
xɛmaan fan nasariɲanden na,
2 wuren bama bɛndɛn nin,

wure gbeela fan bama gɛmɛn nin.
3 Wuren fen muxune kɛnɛnna raminima dimin nin bɔxɔn bun,
e godoma wuren fenɲɛ han a dandena,
e wuren fen naxan luxunxi dimini bɔxɔn bun.
4 Wuren fen muxune yili tilinxine gema burunna ra,
muxu gbɛtɛ yo mi sigɛ dɛnaxan yi,
e makuya muxu gbɛtɛne ra,
e singanxin nan walima e yinle ra lutine ra.
5 Bɔxɔ xɔnna donseen fima en ma,
koni, a bunni maxaxi alo tɛɛn nan a ganxi.
6 Gɛmɛ mamiloxi faɲine toma fanye yirene nin,
xɛma fuɲin toma bɛndɛn nin."

7 "Dugane mi na bɔxɔ bun kirane kolon,
sɛgɛn yɛɛn mi ne toma,
8 burunna sube yo munma siga e xɔn,
yata yo munma dangu e xɔn.
9 Koni, muxun susuma fanyen gɛ,
a yi geyane ge han e danna,
10 a folon gema fanyene yi,
a yi se kɛndɛne birin to a yɛɛn na,
11 a yi xude xunne xɔri,
naxan luxunxi,
a yi na ramini kɛnɛnni."

12 "Koni, fekolonna minɛn yi?
Xaxilimayaan dɔxi minɛn yi?
13 Adamadiine mi a saren kolon,
a mi niiramane yɛ bɔxɔ xɔnna fari.
14 Fɔxɔ ige gbeena a falama,
a naxa, 'A mi n tan yii.'
Baan fan a falama,
a naxa, 'A mi n tan yii.'
15 Fekolonna mi sɔtɛ xɛmaan xɔn,
a mi sarɛ gbeti fixɛn na,
16 xɛmaan naxan kelima Ofiri yamanani,
a mi sɔtɛ na ra,
hanma onixi gɛmɛ tofaɲina,
hanma gɛmɛ mamiloxi faɲina.
17 A mi sɛ xɛmaan ma,
a mi sɛ kilasi gɛmɛ fixɛ faɲin ma,
a mi masarɛ xɛma faɲin goronna ra.
18 A dangu korala gɛmɛ tofaɲin
nun gɛmɛ gbɛtɛ ra
naxan fixa alo dayimuna.
Fekolonna dangu bɔxɔ bun nafunla birin na.
19 Topasi gɛmɛ faɲin
naxan keli Kusi yamanani,
a mi sɛ na ma,
a mi misalɛ xɛma sensenna ma."

20 "Nayi, fekolonna kelima minɛn yi?

Xaxilimayaan dɔxi minɛn yi?
21 A luxunxi niiramane birin ma,
hali xɔliin naxanye kore xɔnna ma,
ne mi a toma.
22 Sayaan nun laxira yi a fala,
e naxa, ‘Nxu a xinla nan gbansan mɛxi.’ ”

23 “Koni, Ala a kiraan kolon,
a tan nan keden a dɔxɔden kolon,
24 bayo a tan nan toon tima
han bɔxɔn danna,
a seen birin toma kore xɔnna bun.
25 A tan foyen sɛnbɛn danna saxi,
a yi igene danna sa,
26 a yi tulen danna sa,
a yi galanna kiraan sa.
27 Nayi, Ala yi fekolonna to,
a yi a fɛsɛfɛsɛ, a yi a makɛnɛn.
28 Na xanbi ra,
a yi a fala adamadiine xa, a naxa,
‘Marigin yɛɛragaxun nan findixi fekolonna ra!
Xaxilimayaan nan fe ɲaxin matangan na!’ ”

29

Yubaa xun mafalana: Waxati danguxine yi ɲaxun

1 Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,
2 “Xa n yi luyɛ nun
alo waxati danguxine yi,
na yi lanɲɛ!
Na waxati danguxine yi,
Ala yi yengi dɔxi n xɔn nun,
3 a lɛnpun yi dɛgɛma n xun ma,
n yi sigan tima a kɛnɛnna nin
hali kɔɛɛn na.
4 N yi kɛndɛ,
Alaa xanuntenyaan yi n konni.
5 Na waxatini,
Ala Sɛnbɛ Kanna mɔn yi n xɔn,
n ma diine birin mɔn yi n dɛxɔn,
6 n yi n sanne maxama nɔnɔn fɛnɛn nan na,
hali turen yi minima fanyeni n xa!

7 Na waxatini,
n na yi mini siga taan so dɛɛn na,
n sa n ma gbɛdɛn dɔxɔ yamaan malandeni,
8 banxulanne yi n to,
e yi xɛtɛma nɛn,
fonne yi keli,
e lu tixi n yɛtagi,
9 kuntigine yi e falan dan,
e dundu,
10 mangane yi e falane dan,

e lɛnne yi xidi e dɛ kankeni.
11 Muxu yo na yi n ma falane mɛ,
na kanna yi a falama nɛn n ma a dubadiina.
Muxu yo na yi n to,
a yi n matɔxɔ,
12 amasɔtɔ n yi yiigelitɔne ratangama
naxanye yi e mawugama n xa,
n yi kiridine ratanga
muxu yo mi naxanye malima.
13 Saya furen yi muxun naxanye ma,
ne yi dubama n tan nan xa,
n yi kaɲa gilɛn nasɛwama.
14 Tinxinyaan yi ragodoxi n ma
alo n ma domana,
kiti kɛndɛn nan yi findixi n ma dugin nun n ma kɔmɔtin na.
15 N tan nan yi findixi danxutɔɔn yɛɛne ra,
n tan nan yi madɔntɔɔn sanne ra.
16 N yi findixi tɔrɔ muxune fafe ra,
n yi xɔɲɛne xun mayɛngɛ kitini.
17 N tan nan yi tinxintarene sɛnbɛn kalama,
n yi e se tongoxine ba e yii.

18 Nayi, n yi a fala n yɛtɛ ma,
n naxa, ‘N faxama nɛn sabatini,
n ma lɔxɔne gboma ayi nɛn
alo ɲɛmɛnsinna,
19 n luma nɛn alo wudina,
naxan salen sinxi igeni,
xiila sama naxan yii ra kɔɛɛn na.
20 N ma binyen gboma ayi nɛn,
n sɛnbɛn mi ɲanma mumɛ,
a lu alo xali bandunxina.’ ”

21 “Na waxatini,
muxune yi e tuli matima n na sabarini.
N na yi e kawandi,
e yi e dundu.
22 N na yi falan ti,
e mi yi a matandima.
N ma falane yi luxi nɛn e xa
alo tulen naxan godoma bɔxɔ xaren ma.
23 E yi n mamɛma nɛn
alo e tulen mamɛma kii naxan yi,
e dɛɛne yi lu yibixi n bun
alo muxun naxanye tulen mamɛma soge furen na.
24 E na yi yigitɛgɛ,
n yi e ralimaniya,
e mi yi wama fula feni n ma fanna ra.
25 N tan nan yi dɔxi e xun na,
n kiraan yita e ra,
alo mangana a ganla xun na,
alo muxun naxan tɔrɔ muxune masabarima.”

30

Yubaa xun mafalana: Tərəya waxatin bata fa

1 “Koni iki,
n bata findi magele seen na diidine xa,
naxanye babaye yi raɲaxu n ma,
han n mi yi tinɲɛ
e lu n ma barene yɛ
n ma xuruseene kantandeni.
2 E babane yi nɔɛ nanse ligɛ n xa e sɛnbɛni?
E sɛnbɛn birin bata yi ɲan.
3 Kamɛn nun tərən bata yi e raxadan,
e yi donseen fenma tonbonna nin,
4 e yi donseen fenma fətənne nin burunna ra,
budemaan nan tun yi e yii balon na.
5 E yi kedixi muxune yɛ,
muxune gbelegbele e fəxɔ ra
alo muɲadene nan yi e ra.
6 E yi e banxine tima geya kankene nan na,
e nun yili yirene nun faran yinle ra.
7 E yi wugama fətəndine nin
alo sofanle,
e yi sa e sa ɲanle yi.
8 Xaxilitarene nan ne ra,
xili mi e ra,
naxanye yi kedima gbelemɛn na yamanani.”

9 “Koni iki,
n bata findi magele seen na e sigine yi,
e lu n konbɛ tun.
10 N naɲaxu e ma,
e masigama n na.
E mi sikɛma dɛgen naminɛ n yɛtagi.
11 Bayo Ala bata n sɛnbɛn kala,
a yi n nayarabi,
e mi fa yagima feen ligɛ n na.
12 Muxu kobine kelima n xili ma n yiifanna ma,
e katama n nabiradeni e sanne ra,
e n yɛngɛma
alogo e xa n halagi.
13 E bata n ma kirane kala.
Birin kataxi gbalon xa n sətə,
e mako mi muxu yo ma na feni.
14 E fa n yɛngɛma
alo sofane na fu taan ma
e yinna rabira.
E mi sikɛma fadeni n xili ma
n ɲaxankata waxatini.
15 Gaxun bata n nabilin,
n ma binyen bata siga
alo foyen nan a xalixi,
n ma hɛrin waxatin bata dangu

alo kundana.”

16 “Iki, n niin bama n yi.
Tərə ləxəne bata n li.
17 Xəlɛna n suxuma kəɛɛn na
han n xənne,
naxan dan mi na.
18 Ala n suxuma a sɛnbɛn birin yi n ma domaan ma,
a yi n yidɛtɛn
alo doma kəɛɛn naxan muxune kəɛni dɛtɛnma.
19 A bata n woli boroni.
N bata lu
alo xuben nun burunburunna.”

20 “N ma Ala, n na i xilima,
koni i mi n yabima.
N tima i yɛtagi,
koni i n matoma nɛn gbansan.
21 I bata i yɛɛ xədəxə n ma,
i n yɛngɛ i sɛnbɛn birin na.
22 I bata n lu foyeni, a lu sigɛ n na.
Wuluwunla n xalima na xun xən.
23 N na a kolon a i n xalima sayaan nin,
niiramane birin sigama dɛnaxan yi.”

24 “N mi yi tərə muxune mali ba,
naxanye n xili e ɲaxankatani?
25 Naxanye yi tərəxi,
n mi wuga ne xən ba?
N bəɲɛn mi yi sunu yiigelitəne fe ra ba?
26 N yengi yi fe faɲine nan ma,
koni fe ɲaxine bata fa.
N yi kɛnɛnna nan mamɛma,
koni dimin bata fa.
27 Xabu tərəna n sətə,
n kui seene ɲinma.
28 N sigan tiin dimin nan tun yi,
n mi sogen toma mumɛ!
N tima yamaan tagi,
n yi e mafan n mali feen na,
29 n wuga xuiin minima alo kankone,
alo dangaranfulene.
30 N fati kidin bata fərə n ma,
a yi koyen.
Fati mawolonna bata n xənne yili.
31 N ma kondenna bata findi sunu sigi sa seen na,
n ma xulenna yi findi wuga seen na.”

31

Yubaa xun mafalan danna

1 “Nxu nun n yɛɛne bata layirin xidi fa fala
n nama sungutunna mato kunfani.

2 Xa n na liga,
Ala nanse rafɛ n ma keli kore?
Ala Sɛnbɛ Kanna kɛɛn mundun nafama n ma keli kore?
3 Halagin mi fama tinxintareyaan xan xɔn ba?
Gbalon mi fama hakɛ kanne xan xa ba?
4 Ala mi n sigati kiin toma ba?
A mi n san funfune birin yatɛn kolon ba?”

5 “Na ma, n sigan ti nɛn fuyantenyani ba?
N sanne yi birama yanfan nin ba?
6 Ala xa n sa sikeli tinxinxin fari,
a yi n ma fɛtareya wanle to.
7 Xa n keli nɛn a kiraan xɔn,
xa n bɔɲɛn yi bira n yɛɛn fɔxɔ ra,
xa xɔsi yo yi lu n yiine ra,
8 nayi, n naxan sixi,
gbɛtɛ xa na don,
muxune yi n ma sansine matala na bɔxɔn ma.”

9 “Xa n bɔɲɛn kunfa nɛn ɲaxanla nde xɔn,
xa n dɔxɔ nɛn n dɔxɔ bodena ɲaxanla yɛɛ ra,
10 nayi, n ma ɲaxanla xa lu xɛmɛ gbɛtɛ bun,
e nun xɛmɛ gbɛtɛye yi kafu.
11 Amasɔtɔ xa n yi na liga nun,
n ma yalunyaan yi findima fe haramuxin nan na,
na yi findi hakɛn na kitisane naxan natɔrɔnɲɛ.
12 N ma kalan yi findin tɛɛn na
naxan yi n ganma han a n halagi fefe,
a yi n hɛrisigɛn birin kala.”

13 “N tondi nɛn kiti kɛndɛn sɛ n ma walikɛne xa ba,
e mawuga n fari waxatin naxan yi?
14 Xa n yi na liga nun,
n nanse ligɛ Ala na keli waxatin naxan yi?
A na na feen fɛsɛfɛsɛ,
n na a yabima nanse ra?
15 Amasɔtɔ a tan Ala keden peen nan nxu birin daxi,
e tan nun n tan nxu ngane kui.”

16 “N tondi nɛn tɔrɔ muxune maxɔdinna yabɛ ba?
N kaɲa gilɛne lu nɛn e yigitɛgɛni ba?
17 N kedenna donseen don nɛn ba,
n mi se so kiridine yii?
18 Anu, xabu n foninge waxatini,
n lu nɛn kiridine masuxɛ
alo e fafane.
Xabu n da,
n na n yengi dɔxi kaɲa gilɛne xɔn.
19 N yiigelitɔɔn to nɛn ba,
dugi mi yi naxan yii,
hanma tɔrɔ muxuna marabɛnna yi naxan ma,

20 n mi yi e marabɛri ba n ma yɛxɛɛ xabe dugi binyene ra,
alogo e xa duba n xa?
21 Xa n na n yiini te nɛn kiridin xili ma,
bayo n kitisane maliin sɔtɔma nɛn,
22 nayi, n tungunna xa ba n fanna ra,
n yii tɔnsɔnna yi bolon n tɔnxɔnna ra.
23 N mi yi na ligɛ bayo n gaxuxi Alaa gbalon yɛɛ ra,
n mi nɔɛ tiyɛ a yɛtagi a nɔrɔni
xa n yi na liga nun.”

24 “N yi n yigin sa xɛmani ba?
N yi a fala, n naxa,
‘I tan nan n kantan seen na?’
Ɛn-ɛn de!
25 N sɛwa nɛn n ma hɛrigɛ gbee kanyaan na ba,
n nafunla naxanye sɔtɔ?
26 N to sogen to xɔlɛ,
hanma n to kiken nayabuxin to kore xɔnna ma,
27 n bɔɲɛn mi kunfa wundoni.
N mi e batu mumɛ.
28 Xa n yi na liga nun,
na yi findima nɛn hakɛn na
kitisane naxan natɔrɔnɲɛ,
nayi n bata yi Ala ramɛ nun
naxan kore xɔnna ma.”

29 “N sɛwa nɛn n yaxuna ɲaxankatan na ba?
N na n bodon nɛn ba,
fe ɲaxine to a li?
30 N mi n yaxune danga
alogo Ala xa e faxa,
bayo n mi tinɲɛ yulubin tongɛ n fala xuine xɔn.
31 Naxanye birin yi fama n konni,
ne yi a falama nɛn, e naxa,
‘Muxun birin lugoma suben na Yuba konni.’
32 Xɔɲɛn mi yi xima tandeni mumɛ,
n yi n ma dɛɛn nabima nɛn dangu muxune xa.
33 N na n ma murutɛ feene luxun nɛn ba
alo adamadi gbɛtɛye?
N na n hakɛne luxun n yɛtɛ yi ba?
34 N yi gaxuxi yamana falan nan na ba?
I laxi a ra
a n yi gaxuxi denbayane maraɲaxun nan yɛɛ ra ba,
han n yi n dundu, n lu n konni?

35 A yi rafanɲɛ n ma
n ma mawuga xuiin yi ramɛ!
N ma fala dɔnxɛne ni i ra,
n na n yii fɔxɔn sama naxan ma,
Ala Sɛnbɛ Kanna xa n yabi.
Xa n yaxun yi mawuga kɛdin sɛbɛ n xili ma,
na yi rafanɲɛ n ma.

36 N yi a sama nɛn n tungunna ma,
n yi a so n xunna alo manga kɔmɔtina.
37 N nan n sigati kiin yɛbama nɛn a xa,
n yi fa a yɛtagi alo kuntigina.”

38 “N ma bɔxɔn yi gbelegbele n xili ma ba?
N ma xɛɛne yi e mawuga n fari ba?
39 N yi muxune bogi seene don ba,
n mi e saren fi?
N yi e kanne tɔrɔ ba?
40 Xa n yi na liga nun,
nayi, ɲanle xa sabati n ma xɛɛne ma,
benun murutun xa sabati,
sɛxɛn yi sabati,
benun fundenna xa sabati.”

Yubaa falane danna ni ito ra.

32

Elihu a falana

1 Elifasi nun Bilidada nun Sofara yi ba falan tiyɛ Yuba xa, bayo a yi a yɛtɛ mirixi tinxinden nan na.
2 Nayi, Elihu yi xɔlɔ, Busi kaan Barakɛli a dii xɛmɛn naxan Rami xabilani. A xɔlɔ Yuba xili ma, amasɔtɔ a yi a falama nɛn a a tinxin Ala yɛtagi.
3 A mɔn yi xɔlɔ xɛmɛ saxanne ma, bayo e mi yabi faɲin sɔtɔxi Yuba ra, na feen yi lu alo Ala nan findixi fe kalan na.
4 Bayo e yi fori a xa, Elihu yi a sabari, a munma yi falan ti Yuba xa.
5 Koni Elihu to a to yabi mi yi fa xɛmɛ saxanna ne dɛ, a yi xɔlɔ.
6 Nayi, Elihu, Busi kaan Barakɛli a dii xɛmɛn yi falan ti, a naxa,
“N tan nan mɔn foningeyani,
fonna nan ɛ tan na,
nanara n yi xuruxurunma,
n gaxu n ma kolonna yitɛ ɛ ra.
7 N yi a mirixi nɛn, n naxa,
‘Fonne nan lanma e falan ti,
fonne nan lan e fekolonna xaranna ti.’
8 Koni ɲɔndin naxan na,
naxan xaxinla fima muxun ma,
niin nan na ra,
naxan kelima Ala Sɛnbɛ Kanna niiraxinli.
9 Siimayaan xa mi tun fama fekolonna ra,
kiti kɛndɛn kolonna mi fama foriyaan xan xɔn tun.
10 Nanara, n na a falama, n naxa,
‘Yuba, i tuli mati n fan na.
N fan xa n ma kolonna yita i ra.’ ”

11 “Han iki, n bata ɛ falane ramɛ,
n yi waxi ɛ fe kolon falane nan namɛ fe yi,
han ɛ yi ɛ falane yɛba.
12 N na n tuli matixi nɛn ɛ ra ki faɲi,
koni ɛ tan sese a fala mi Yuba kɛnɛnxi,

ɛ tan sese mi a falane yabixi a faɲin na.
13 Ɛ nama a fala, ɛ naxa,
‘Nxu bata yabin sətɔ fekolonni fa fala
Ala nan keden nɔɔn sɔtɛ Yuba ma,
muxun mi a ra.’
14 Yuba mi a falane tixi n tan xan xili ma,
n mi a yabima alo ɛ tan.”

15 “Yuba, i lanfane bata tunnaxɔlɔ e ma,
e mi fa i yabima,
fala mi fa e xɔn.
16 N mɔn xa lu sabarixi ba,
hali e to mi fa fala tima,
bayo e bata e dundu,
e mi fa yabi tima?
17 N fan waxi n ma yabin ti feni.
N fan waxi n ma kolonna yita feni,
18 bayo fala gbegbe n kui,
n xaxinla n nadinma n xa falan ti,
19 na bata n bɔɲɛn nate,
alo manpa nɛnɛn naxan wuyenna a sa seen balanxini bɔma.
20 N xa falan ti, nanara a godɛ,
n xa n dɛni bi, n yi n ma yabin fi.
21 N mi muxu yo rafisama a bode xa.
N mi muxu yo matɔxɔma.
22 A yɛtɛna, n mi fatan muxu matɔxɛ,
xanamu, naxan n daxi
na yi n faxama nɛn mafurɛn.”

33

Elihu a falane: Ala muxune maxadima tərəyaan nan xɔn

1 Elihu mɔn yi a fala Yuba xa, a naxa,
“Yuba, iki i tuli mati n ma falane ra,
i tuli mati n ma falane ra ki faɲi.
2 N nan n dɛni bima,
n falan ti i xa.
3 N ma falane n ma bɔɲɛ faɲiyaan nan makɛnɛnma,
n na n ma kolonna ɲɔndin nan falama i xa.
4 Alaa Nii Sariɲanxin nan n daxi,
Ala Sɛnbɛ Kanna niiraxinla nan niin biraxi n yi.
5 N yabi, xa i nɔɛ,
i yitɔn, i fa n yabi n yɛtagi.
6 En birin lan Ala yɛtagi,
n fan baxi bɛndɛn nin.
7 Nayi, i nama gaxu n tan yɛɛ ra,
n mi i ɲaxankatama.”

8 “Koni, i fala xuiin mɔn n tunla ma,
n bata i ya falane mɛ dɔxɔ wuyaxi,
9 i naxa, ‘Fɛ yo mi n na,
murutɛde mi n na Ala ma.

N sariɲan, hakɛ mi n ma.
10 Anu, Ala mɔn fɛɛn toma n na,
a n yatɛxi a yaxun na.
11 A n sanne sama kutun na,
a yɛɛn tixi n sigati kiin birin na.’ ”

12 “Koni, na feen ma,
n xa a fala i xa, ɲɔndi mi i xa,
amasɔtɔ Ala dangu adamadiin birin na.
13 Nanfera i a matandima,
a to mi a dɛntɛgɛma i xa?
14 Anu, Ala falan tima muxune xa kii wuyaxi,
koni e mi e tuli matima a ra.
15 A falan tiin muxune xa xiyene
nun fe toni kɔɛɛn na.
Xixɔli gbeen na dangu muxune ma,
e nɛma saxi e sadene ma,
16 nayi, Ala yi feene yita muxune ra,
a yi e rakolon,
17 alogo a xa muxune ba e wali ɲaxine yi,
a yi e ratanga wason ma.
18 Nayi, Ala muxun niin natangama nɛn gaburun ma,
a yi a rakisi laxira yi.”

19 “Ala mɔn muxun natɔrɔnma tɔrɔn na,
naxan a rakankanma a sadeni,
a xɔnne yi lu a xɔlɛ.
20 Nayi, donseen yi raɲaxu a ma,
hali donse ɲaxumɛne.
21 A yi doyen mafurɛn, a yi xɔsi,
han a xɔnna naxanye mi yi toma,
ne yi mini kɛnɛnni.
22 A yi maso gaburun na,
a niin yi so saya malekane yii.”

23 “Koni, na yi lan
xa Alaa malekana nde fa a fɛma,
naxan findɛ tagi yitɔn keden peen na wuli kedenna yɛ,
a kira tinxinxin yita a ra.
24 Malekan yi kininkinin a ma, a naxa,
‘Ala, i nama tin a xa godo gaburun na,
n bata a xunbaan sɔtɔ.’
25 Nayi, na muxun fatin mɔn yi a dii ɲɔrɛ sɛnbɛn sɔtɔ,
a mɔn yi sɛnbɛn sɔtɔ
alo a foninge waxatina.
26 Nayi, na muxun na falan ti Ala xa,
a yi a yabi,
a yi fa gbelegbelɛ Ala yɛtagi sɛwani,
amasɔtɔ Ala bata a tinxinyaan saren fi a ma.
27 A luma sigin sɛ nɛn yamaan yɛtagi,
a naxa, ‘N yulubin tongo nɛn,
n yi sariyan kala,

koni Ala mi na saranxi n na.
28 Ala bata n niin natanga gaburun ma,
n luma nɛn kɛnɛnna nin.’ ”

29 “Ala na birin ligama,
a ligama nɛn sanɲa ma wuyaxi muxune xa,
30 alogo a xa e niin natanga gaburun ma,
alogo e xa lu e nii ra kɛnɛnni.”

31 “Yuba, i tuli mati n na ki faɲi!
I dundu, n xa falan ti i xa.
32 N yabi,
xa falana nde i xɔn, falan ti,
amasɔtɔ n waxi i ya tinxinyaan to feni.
33 Xanamu, i tan nan lan
i tuli mati n na,
i dundu,
n xa i xaran fekolonna ma.”

34

Tinxinna kanna nan Ala ra

1 Nayi, Elihu mɔn yi falan ti, a naxa,
2 “Fekolonne, ɛ n ma falane ramɛ,
ɛ tan xaxilimane, ɛ tuli mati n na!
3 Bayo, muxun tunla nɔɛ falane fɛsɛfɛsɛ nɛn,
alo a dɛɛn to nɔɛ donse faɲin kolonɲɛ.
4 En birin xa kiti kɛndɛn fen,
en na a kolon en bode tagi naxan fan.”

5 “Yuba bata yi a fala,
a naxa, ‘N tinxin,
koni Ala mi tinxi kiti kɛndɛn sɛ n xa.
6 Yoona n tan nan xa,
koni n yatɛxi wuleden nan na.
N ma furen mi yalanma,
hali n to mi murutɛxi Ala ma.’ ”

7 “Muxun mundun na
naxan luxi alo Yuba?
A magelen tima
alo a igen minma kii naxan yi,
8 a birama fe ɲaxi rabane fɔxɔ ra,
e nun ɲaxudene sigan tima,
9 bayo Yuba bata yi a fala,
a naxa, ‘Muxun mi sese sɔtɔma,
a na kata e nun Ala xa lan.’ ”

10 “Nayi, xaxilimane,
ɛ tuli mati n na!
Ala mi ɲaxu mumɛ!
Tinxintare mi Ala Sɛnbɛ Kanna ra mumɛ!
11 Ala muxune saranma e kɛwanla nan na,
a birin suxu a sigati kiin xɔn.

12 Ŋəndin nan na ra,
Ala mi fe ɲaxin ligama!
Ala Sɛnbɛ Kanna mi kiti kɛndɛn kalama!
13 Nde Ala dəxi bəxən xun na?
Nde dunuɲa birin taxuxi a ra?
14 Xa Ala yi mirixi a yɛtɛ nan tun ma,
a yi a niin namara a yɛtɛ xa,
15 nayi, daliseene birin yi faxama nɛn sanɲa ma kedenni,
adamadiine mən yi xɛtɛ bɛndɛni.”

16 “Yuba, xa i xaxinla na,
ito ramɛ,
i tuli mati n fala xuine ra.
17 Kiti kɛndɛn naɲaxu naxan ma,
na nəɛ mangayaan ligɛ ba?
I susɛ tinxinden yalagɛ ba,
a tan naxan sɛnbɛ kanna ra?
18 Ala nan keden pe nəɛ susɛ a falɛ mangan xa,
a naxa, ‘Fuyantenna!’
Ala nan tun a falɛ kuntigine xa,
a naxa, ‘Ŋaxudene!’
19 Ala mi kuntigine rafisama e bode xa,
a mi yiigelitəən nun nafulu kanna tagi rasaxi,
amasətə a tan nan e birin daxi.
20 E birin faxama nɛn.
Kəɛ tagini, Ala na e yigisan,
e raxəri, sɛnbɛmane fe yi godo.
Na mi fatama muxu yo ra.”

21 “Ala yɛɛn tixi muxune sigati kiin birin na,
a e san funfune birin yatɛma.
22 Dimi yo mi fa na,
fe ɲaxi rabane nəɛ e luxunɲɛ naxan yi.
23 Ala mako mi fa muxune kɛɲaan fɛsɛfɛsɛn ma,
benun a xa e xali kiti sadeni.
24 A hayu mi fa sɛnbɛmane fenna ma,
benun a xa e kala,
a mən yi muxu gbɛtɛ dəxə e funfuni.
25 Ŋəndin nan na ra, a e kɛwanle kolon.
Kəɛ kedenna ra, a yi e ba, a yi e faxa.
26 A e ɲaxankatama nɛn yamaan yɛtagi
alo fe ɲaxi rabane,
27 bayo e bata xɛtɛ Ala fəxə ra,
e yi a sariyane birin beɲin.
28 E yi yiigelitəne ɲaxankata
han e yi e xuini te Ala ma.
Nayi, Ala yi tərə muxune wuga xuiin namɛ.”

29 “Koni, xa Ala lu dunduxi,
nde a yalagɛ?
Xa a a yɛtagin luxun,
nde nəɛ a toɛ?

Anu, a mɔn luma muxune nun siyane birin xun na nɛn
30 alogo Ala kolontaren nama dɔxɔ mangayani,
naxan findima kalan na yamaan xa.”

31 “A nɔɛ ligɛ nɛn,
muxuna nde yi a fala Ala xa, a naxa,
‘N bata kalan ti,
koni n mi fa fe ɲaxin ligama sɔnɔn.
32 N mi naxan toma, na yita n na.
Xa n bata tinxintareyaan liga,
n mi fa a ligama sɔnɔn.’
33 Ala lan a xa na kanna ratɔrɔn
fata i miriyaan na ba?
I tan naxan Ala rasɔtɔma,
i tan naxan tondixi Ala ra.
I tan nan lan i yi a yɛba,
n tan mi a ra,
i miriyaan fala.”

34 “Xaxilimane a falama nɛn n xa,
e nun fekolonna
naxanye n xuiin namɛma, e naxa,
35 ‘Yuba falan tima fekolontareyaan nin,
xaxilimaya mi a falane ra.’
36 A lan Yuba yi lu kitin dɛ
han a danna,
bayo a falan tima alo fe ɲaxi rabana.
37 A mɔn murutɛn sama a yulubin fari,
a Ala magelema en yɛtagi,
a falane mi ɲanma Ala xili ma.”

35

Elihu a falane: Fe fuun nan Yubaa falane ra

1 Nayi, Elihu mɔn yi falan ti, a naxa,
2 “I laxi a ra a ɲɔndina i xa ba?
I yi a fala, i naxa,
‘N tinxin Ala yɛɛ ra yi.’
3 Koni, i mɔn a falama,
i naxa, ‘N to mi yulubi ligaxi,
na tɔnɔn nanse ra n tan xa?’ ”

4 “Awa, n tan nan i yabima,
e nun i xɔyin naxanye i fɛma.
5 I yɛɛn ti kore, i kundaan mato,
e mate i xun ma pon!
6 Xa i yulubin liga,
na sa Ala tɔrɛ mɛnni ba?
I ya murutɛn na gbo ayi,
na nanse ligɛ a ra?
7 Xa i tinxin, na nanse fima Ala ma?
A nanse sɔtɔma i yii na ma?

8 I ya fe ɲaxine muxune nan tun tərəma,
i ya tinxinyaan munanfanna muxune nan ma.”

9 “Ɲaxankatan na gbo ayi yamaan ma,
e mawugama nɛn.
Sɛnbɛmaan na e tərə,
e xui ramini malina fe ra.
10 Koni, muxu yo mi a falɛ, a naxa,
‘Ala minɛn, a tan naxan n daxi?
A muxune rawɛkilɛma e bɛtin ba dimini,
11 a en xaranma burunna subene kɛɲane xən.
A fekolonna fi en ma xəline kiine xən.’
12 Na muxune gbelegbelema malina fe ra,
koni Ala mi e yabima,
bayo e tan findixi fe ɲaxi rabane nun wasodene nan na.
13 E gbelegbelema fuyan,
Ala mi e ramɛma,
Ala Sɛnbɛ Kanna mi a tuli matima e xuiin na.
14 A i xuiin namɛma di nayi,
i tan naxan a falama a i mi a toma?
I yi a fala a i bata i ya kitin so a yii,
i a tan nan mamɛma!
15 Iki, bayo Alaa xələn munma fa,
e nun a mi a tuli matixi murutɛ falane ra,
16 nayi, Yuba luma a fala fuun nan tun tiyɛ,
a yi fekolontare falane rawuya ayi.”

36

Elihu a falane: Ala adamadiine xaranma kii naxan yi

1 Elihu mən yi siga falan ma, a naxa,
2 “I mən xa tin ndedi, n xa i xaran,
amasətə fala gbegbe mən n xən
n naxan falɛ i xa Ala fe ra.
3 N nan n ma kolonna fenma yire makuyen nin,
n yi yoon fi Ala ma naxan n daxi.
4 Wule mi n ma falane ra mumɛ.
N tan naxan be i yɛtagi,
n ma fekolonna kamalixi.”

5 “Ala sɛnbɛn gbo yati,
a mi muxu yo rawolima ayi.
A sɛnbɛn gbo a xaxilimayaan xən.
6 A mi ɲaxudene luma e nii ra.
A kiti kɛndɛn sama yiigelitəne xa.
7 A mi a xun xanbi soma tinxin muxune yi,
koni a e fe yitema nɛn,
a yi e dəxə manga gbɛdɛne yi habadan.
8 Xa e xidixi yələnxənne ra,
xa e tərəni,
9 Ala e kɛwanle nan makɛnɛnma e xa na kiini,
e nun e murutɛ feene
e naxanye ligaxi wasoni.

10 A yi e xaran,
a e xa e tuli mati e xuru falane ra,
a yi e yamari,
a e xa xɛtɛ e hakɛn fɔxɔ ra.
11 Xa e tuli mati,
e yi a yamarin suxu,
e siimayaan danguma hɛrin nin,
e yi e dunuɲa yi gidin ɲan sɛwani.
12 Xa e mi a ramɛ,
e faxama nɛn yɛngɛni,
e halagi e fe kolontareyani.”

13 “Ala kolontarene nan xɔlɔn namarama,
e mi Ala maxandima malina fe ra
hali a na e ratɔrɔn.
14 E faxama e foningeyaan nin,
e siimayaan yi raɲan yagin ma yalundene tagi.
15 Koni, Ala tɔrɔ muxune rakisima
e tɔrɔn nan xɔn,
a yi e rakolon ɲaxankatan xɔn.
16 A i tan fan bama nɛn tɔrɔni,
a yi dɔxɔde rafulunxin fi i ma,
a yi i ya tabanla rafe donse faɲine ra.”

17 “Koni iki,
kitin naxan nagidixi fe ɲaxi rabane xili ma,
na bata i sɔtɔ,
Ala to a kiti kɛndɛn sa i xili ma,
a yi i yalagi.
18 Nayi, xɔlɔn nama i radin
i yi fe kobin liga,
i nama xɛtɛ Ala fɔxɔ ra
bayo na saren gbo.
19 I ya nafunle i bɛ tɔrɔni ba?
Hali i sɛnbɛ gbeen mi nɔɛ i maliyɛ iki.
20 A xɔli nama i suxu kɔɛɛn xa so,
alogo i xa muxune ba e konne yi.
21 A liga i yeren ma!
I nama fa hakɛn liga sɔnɔn,
i bata yi gbalon sɔtɔ na fe ra.
22 I xa a kolon
a Alaa binyen gbo a sɛnbɛni.
Nde nɔɛ xaranna tiyɛ alo a tan?
23 Nde kiraan yitaxi a ra?
Nde nɔɛ a falɛ, a naxa,
‘I bata tinxintareyaan liga?’ ”

24 “I nama ɲinan Alaa wanle matɔxɔn ma,
muxune birin naxanye fe falama e bɛtine yi,
25 adamadiine birin nɔɛ naxanye toɛ,
e yi e mato wulani.
26 Ala gbo yati,

en mi a gboon danna kolon,
a siimayaan dan mi na.
27 A na igen nate wuyenni kore,
a yi na findi tulen na mɛnni.
28 Na tulen yi keli kundane yi,
a godo adamadiine ma.
29 Nde nɔɛ kundaan nafala kiin kolonŋɛ,
e nun galanna godon kii naxan yi keli kore?
30 A mato, a kuyen ŋin masɔxɔnna raminima a rabilinni,
a fɔxɔ igen nafema
han dimin yi so a tilinna ma.
31 A yamaan makitima na tulen nan xɔn,
a donse gbegbe fi e ma.
32 A galanna tongoma a yii firinne nan na,
a yi a ragodo a na wa dɛnaxan xɔn.
33 A kuye sarinna a fa feen nan mayitama,
hali xuruseene a fa feen kolon."

37

1 "Nanara, n bɔŋɛn xuruxurunma,
a keli a sadeni.
2 Ɛ tuli mati,
ɛ tuli mati kuye sarinna ra
naxan findixi Ala xuiin na,
a sɔnxɔ xuiin naxan minima a dɛ.
3 Ala a galanna ragodoma keli kore,
a yi a ragodo dunuŋa birin xun xɔn.
4 Na xanbi ra, a sɔnxɔ,
a yi a xui gbeen namini
alo kuye sarinna,
a mi fa galanni tima
a na a xui ramini.
5 A kabanako feene rabama a sɔnxɔ xuiin xɔn,
en mi nɔɛ naxanye famunŋɛ."

6 "Ala yi balabalan kɛsɛne yamari,
a naxa, 'Ɛ godo bɔxɔni,'
a yi tulen nagodo, tule gbeen yati.
7 A yi muxune wanle ratima na kii nin
alogo ne birin xa a wanla kolon.
8 Hali burunna subene soma nɛn faranne kui,
e lu e yinle ra.
9 Kala ti foyen yi keli sogeteden yiifanna ma,
xunbenla yi keli kɔmɛn fɔxɔni.
10 Ala niiraxinla nan ige xundin naminima,
igen xunmaan yi xɔdɔxɔ alo wurena.
11 A yi kundane rafe tule igen na,
e nun kuye ŋin masɔxɔnna,
a yi e raxuya ayi yiren birin yi.
12 A tan nan e rasigama
alo a ragidixi kii naxan yi
alogo e xa a yamarin birin nakamali,

dunuɲa birin yi.
13 Nayi, Ala a waxɔnna nan ligama bɔxɔn fari,
a yi muxune ratɔrɔn
hanma a yi hinan e ra.”

14 “Yuba, i tuli mati ito ra.
Ti, i maɲɔxɔn Alaa kabanako feene ma!
15 I a kolon ba
Ala e yamarima kii naxan yi?
I a kolon ba
a galanna ragodoma kii naxan yi kundani?
16 I a kolon ba
e singanxi kii naxan yi foyeni?
Kabanako feni itoe findixi fekolon kamalixina wanla nan na.
17 Koni i tan,
i luma kuye wolonxini i ya dugine yi,
foyen nɛma bɔxɔn ganɲɛ waxatin naxan yi.
18 I nɔɛ Ala maliyɛ kuyen dadeni ba
naxan xɔdɔxɔ alo wure kikena?
19 Yuba, a yita nxu ra
nxu nɔɛ naxan falɛ Ala xa.
Sese mi makɛnɛnxi nxu xa,
nxu dimin nin.
20 N mi waxi n xa falan ti Ala xa.
Muxu mundun waxi Ala xa a raxɔri?
21 Muxu yo mi nɔɛ a yɛɛn tiyɛ sogen na,
a na te kore,
foyen na kundaan ba a yɛɛ ma.
22 Na ki kedenni,
Alaa kɛnɛnna fama
sa keli sogeteden kɔmɛn fɔxɔni
naxan luxi alo xɛmana,
nɔrɔn gbeen yi Ala rabilin.
23 Ala Sɛnbɛ Kanna nan a ra,
en mi nɔɛ en masoɛ naxan na,
a sɛnbɛn gbo, a kiti kɛndɛne gbo,
a mi muxu tinxinxine ɲaxankatama.
24 Nanara, muxune gaxuma a yɛɛ ra,
koni a tan yɛtɛɛn mi na muxune yatɛxi
naxanye e yɛtɛ yatɛxi xaxilimane ra.”

38

Alaa yabin Yuba xa

1 Nayi, Alatala yi Yuba yabi wuluwulu gbeeni, a naxa,
2 “Nde i tan na
naxan n ma fe ragidixine yidimima
a xaxilitareya falane xɔn?
3 Keli, i yitɔn alo xɛmɛ wɛkilɛxina,
n xa i maxɔdin, i yi n yabi.”

4 “I yi minɛn yi
n to yi bɔxɔn bɛtɛn sama?

A yɛba n xa, xa i ɲɔndin kolon.
5 Nde dunuɲa danne sa,
i na kolon ba?
Nde lutini bandun a yi a maliga?
6 Bɔxɔ xɔnna bɛtɛn saxi nanse fari?
Nde a tongon gɛmɛn dɔxi,
7 xɔtɔn ma sarene to yi bɛtine bama,
Alaa malekane to yi gbelegbelema sɛwani?”

8 “Nde fɔxɔ igen balanxi
alogo a xa a raxara a dɔxɔdeni,
a to yi minima a dadeni?
9 N yi kundaan findi a dugin na,
n yi kunda fɔrɛn findi a mafilin dugin na,
10 n nan n ma sariyan sa a ma,
n yi a danne sa,
n to yi dɛɛne nun balan seene sama a ma.
11 N yi a fala fɔxɔ igen xa, n naxa,
‘I fama nɛn han be, i nama dangu be ra.
I mɔrɔn gbeene danma be nin yati.’ ”*

12 “I bata yamarin fi xɔtɔnna ma
i ya siimayani ba,
hali sanɲa ma keden pe?
I bata a miniden yita subaxan na ba,
13 alogo a xa bɔxɔn suxu a danne ma,
a yi a yimaxa, a yi ɲaxudene kedi?
14 Sogen na te, a yi bɔxɔni yalan,
a yigbɛ alo yii fɔxɔn bɛndɛni,
a kɛnɛnna yi so dunuɲa xun na
alo dugina.
15 Koni, ɲaxudene kumama nɛn e waxatin na,
e sɛnbɛn yi kala.”

16 “I bata siga ba
han fɔxɔ igen xunna?
I bata i masiga ti fɔxɔ igen tilinna ma?
17 Laxira so dɛɛne yita nɛn i ra ba?
I sayaan so dɛɛne to nɛn ba?”

18 “I bɔxɔna gboon yatɛn kolon ba?
A fala n xa,
xa i na feene birin kolon.
19 I kɛnɛnna dɔxɔden kolon?
I a kolon dimin konna dɛnaxan yi?
20 I nɔɛ e bɛ e yirene yi?
I e konna kiraan bayen kolon?
21 I lan i yi a kolon,
to mi i tan naxan da.”

* **38:11: 38.11** ***Igen mɔrɔnne:*** alo foyen na so igeni.

22 “I bata siga
han ige xundin namaran dɛnaxan yi ba?
I bata balabalan kɛsɛne ramaradene to ba?
23 N ne dɔxi gbalon waxatine nan yɛɛ ra,
e nun sɔnxɔ nun yɛngɛ lɔxɔne.
24 I a kolon ba
kɛnɛnna minin kiraan naxan xɔn?
I a kolon ba
sogetede foyen kelima dɛnaxan yi?”

25 “Nde kiraan nabaxi tule igen xa?
Nde kiraan yitaxi kuye sarinna ra?
26 Nde tulen nafama bɔxɔn fari
muxu yo mi dɛnaxan yi,
e nun tonbonni
muxe mi dɔxi dɛnaxan yi?
27 Nde igen nafama yire xarene ma,
alogo sɛxɛn xa sabati?”

28 “Tulen fafe na ba?
Nde xiila barixi?
29 Ige xundina nga na ba?
Nde xunbenla barixi?
30 Igen xɔdɔxɔma alo gɛmɛna,
ige xundin yi sa fufaan xun ma.”

31 “Nde nɔɛ sare kuru Dii Tɛmɛ Soloferene yɔlɔnxɔnna tugunɲɛ?
I tan nɔɛ sare kuru Donsona lutin fulunɲɛ ba?†
32 I nɔɛ sare kurune raminɛ e waxatini ba,
i yi sare kuru Kanko Gbeen nun a diine rasiga ti?
33 I a kolon ba
yanban seene koreni sigama sariyan naxanye ma?
I tan nan yanban seene sɛnbɛn nawalima bɔxɔn ma ba?”

34 “I xuiin tɛ han kundane ma kore xɔnna ma ba,
i yi e yamari a tulen xa fa i ma?
35 I tan nan kuye sarinne rasigama ba,
e yi a fala i xa,
e naxa, ‘Nxu tan ni i ra?’
36 Nde fekolonna saxi muxun bɔɲɛni?
Nde xaxilimayaan fixi a ma?
37 Nde nɔɛ kundaan yatɛ a xaxilimayaan xɔn?
Nde nɔɛ ige sa seene xun sinɲɛ kore,
38 gbangbanna yi findi boron na,
bɔxɔn kobelene yi dɔxɔ e bode ra?”

Ala nan subene birin kanna ra
39 “I tan nan donseen soma yata gilɛn yii ba?
I tan nan kamɛn bama yata sɛnbɛmane ma ba,
40 e nɛma sa e yinla kui,
hanma e nɛma luxunxi subene yɛɛ ra?

† **38:31: 38.31** Mɛn kaane yi ***sare kurune*** yatɛxi nɛn alo se sawurane, e yi na sare kurune xili sa na seene xun ma.

41 Nde donseen soma xaxaan yii,
a diine na e xuini te Ala ma,
a na siga na xun xɔn donse fendeni?”

39

1 “I a kolon ba
bolen diin xalima waxatin naxan yi?
I xɛnle toma ba, e nɛma diin xalɛ?
2 I e kuiin maxali waxatin yatɛma ba?
I e dii xali waxatin kolon ba,
3 e na e felen e dii xalin tɔrɔni,
e yi e diin xali?
4 E diine sɛnbɛn sɔtɔma,
e gbo xunnabani.
Na xanbi ra, e keli e ngane fɛma,
e mi fa fama sɔnɔn.”

5 “Nde burunna sofanla xunnabaxi?
Nde a fulunxi?
6 N bata tonbonna findi a dɔxɔden na,
fɔxɔ bɔxɔn yi findi a konna ra.
7 A na sɔnxɔ sɔnxɔ xuiin mɛ taane yi,
a gele,
a mi soo ragiin xuiin mɛ mumɛ!
8 A sigama a dɛgɛdeni geyane nan fari,
dɛnaxan xinde, a yi mɛn fen.”

9 “Burunna ɲingen tinɲɛ findɛ i ya walikɛɛn na ba?
A xiyɛ i ya xuruseene balon sa seen dɛxɔn ba?
10 I nɔɛ a xidɛ
alogo a xa i ya xɛɛn bi ba?
A xɛɛ rabɔnbɔ seen bandunɲɛ i fɔxɔ ra mɛrɛmɛrɛne yi ba?
11 I yigin sɛ a yi ba,
bayo a sɛnbɛn gbo?
I ya wali xɔdɛxɛne luyɛ a ma ba?
12 I yengi sɛ a ma ba?
A fɛ i ya se xabaxine ra i xa,
a fa e sa i ya lonna ma?
13 Dangaranfulene gabutɛne yitema sɛwani,
koni e mi nɔɛ tuganɲɛ
alo xɔliin bodene.
14 A xɛlɛne luma biraxi bɔxɔn nan ma,
a yi e lu burunburun wolonni.
15 A mi mirixi a ma
fa fala e nɔɛ yibɔɛ nɛn,
a burunna subena nde tiyɛ e yi nɛn.
16 A ɲaxu a diine ra
alo a tan xa mi e xalixi,
a mi gaxuma
fa fala a bata tɔrɔ fuuni e xalideni.
17 Ala bata a kuma fe kolonna ra,
a mi xaxili fixi a ma.

18 Koni, a na keli a gideni,
a gelema nɛn soon nun soo ragiin ma.”

19 “I tan nan sɛnbɛn fima soon ma ba?
I tan nan a kɔɛ ma xabene saxi ba?
20 I nɔɛ a ratuganɲɪɛ alo suɲɛna?
A gbelegbele xuiin magaxun nan tima.
21 A bɔxɔni sɔxɔnma a torone ra lanbanni,
a sɛwaxi a fangan na,
a sigama ganla yɛɛ ra yɛngɛni.
22 Gaxun bɔtɛ mi a xa,
a mi kuisanna kolon,
a mi xɛtɛma a xanbi ra silanfanna yɛɛ ra.
23 Xalimakuli sa seen nun tanban gbeen nun a xurin naxan xidixi a fari,
ne xuiin minima a nɛma a giyɛ.
24 A kunfaxin tuganma, a siga.
Xɔtaan na fe,
a mi fa nɔɛ tiyɛ yɛngɛni.
25 Xɔta xuiin na mini,
a gbelegbele sɛwani,
a yɛngɛn xirin mɛma
hali a nɛma sa wulani,
e nun kuntigine gbelegbele xuiin nun yɛngɛ so xuina.”

26 “Sɛgɛn tuganma i ya xaxilimayaan nan xɔn ba,
a yi a gabutɛne yibandun sogeteden yiifanna binni?
27 Singbinna tuganma i ya yamarin nan bun ba,
a yi a tɛɛn sa geya matexine fari?
28 A yigiyaxi gɛmɛ yirene nin,
a yire makantanxine nin geyane xuntagi.
29 A a donseen fenma mɛnna nin
a nɛma dɔxi,
a yi sa a to yire makuyeni.
30 Binbine dɛnaxan yi, a mɛnna nin,
a diine baloma wunla nan na.”

40

1 Alatala mɔn yi a fala Yuba xa, a naxa,
2 “I tan naxan Ala Sɛnbɛ Kanna yalagima,
i mɔn luyɛ a matandɛ?
I tan naxan Ala mafalama,
i nɔɛ a yabɛ?”

Yuba yi Ala yabi

3 Yuba yi Alatala yabi, a naxa,
4 “Sese mi n tan na.
N nɔɛ i yabɛ nanse ra?
Fɔ n na n yiin sa n dɛ ra,
n yi n dundu.
5 N bata falan ti,
n mi fa yabi tima.
N bata a radangu ayi,
n mi fa sese falama.”

Alaa yabina

6 Alatala yi Yuba yabi wuluwulu gbeeni, a naxa,
7 “Keli, i yitɔn alo xɛmɛ wɛkilɛxina,
n xa i maxɔdin, i yi n yabi.
8 I waxi a fala feen nin ba
fa fala a n mi kiti kɛndɛn sama?
I waxi n yalagi feen nin ba,
i yi yoon fi i yɛtɛ ma?
9 I sɛnbɛn gbo alo Ala ba?
I xuiin findɛ kuye sarinna ra ba
alo Ala gbeena?”

10 “I yɛtɛ maxidi binyen nun gboon na,
i yi i maxidi nɔrɔn nun xunnayerenna ra.
11 I ya xɔlɔn nasiga muxune ma,
i wasodene birin nagodo sanɲa yi kedenni.
12 I wasodene birin nagodo sanɲa yi kedenni yati,
i ɲaxudene birin halagi
e dɛnaxanye yi,
13 i yi ne birin maluxun,
i yi e balan gaburun kui.
14 Nayi, xa i yi na liga nun,
n tan yɛtɛɛn yi i matɔxɔma nɛn,
bayo i yɛtɛ sɛnbɛn yi i rakisima nɛn.”

15 “Malinna mato, sube magaxuxina.
N tan nan a daxi
alo n ni i daxi kii naxan yi.
A sɛxɛn donma alo ɲingena.
16 A sɛnbɛna a tagin nin.
A sɛnbɛna a fudi ma fasane nin.
17 A xunla xɔdɔxɔ alo sumanna,
a danba subene fasane yibalanxi ken!
18 A xɔnne fan luxi alo sulana,
a ɲɛnsɛn xɔnne luxi alo wurena.”

19 “A findixi Alaa dalise fisamantenna nan na.
N tan, a da mangan nan keden nɔɔn sɔtɔma a ma silanfanna ra.
20 A balon sɔtɔma geyane fari,
burunna subene birin dɛnaxan yi.
21 A sama wudine nan bun,
a yi a luxun dara yi gbalane bun,
22 a matabuma wudine nininna nan na,
wudin naxanye xuden dɛ,
ne yi a rabilin.
23 Xa igen gbo ayi, a mi gaxuma,
hali Yurudɛn baa igen fa han a dɛ,
a luma nɛn xaxili sani.
24 Xa a yɛɛne rabixi,
nde nɔɛ a suxɛ?
Nde nɔɛ a suxɛ,
a wuren bira a ɲɔɛni?

Ige yi sube ɲaxina
25 I ige yi sube ɲaxin suxɛ kɔnna ra ba?
I a suxɛ a lɛnna ma ba i ya lutin na?
26 I gbalan sɔtɛ a ɲɔɛɛn kui ba,
i yi a gbɛgbɛn sɔxɔn wuren na?
27 I mirixi a ma
a kankanɲɛ i mafanna ma ba,
a fala faɲine ti i xa?
28 A layirin xidɛ ɛ tagi ba,
a findɛ i ya konyin na habadan?
29 I sabaan soɛ a ra ba alo xɔlina?
I lutin xidɛ a sanna ra ba,
i yi a so i ya dii tɛmɛne yii?
30 Yɛxɛ suxune a matiyɛ lɔxɔni ba,
e a yitaxunɲɛ yulane ra?
31 I nɔɛ a kidin kalɛ xalimakunle ra ba?
I nɔɛ a xunna sɔxɔnɲɛ kulundene ra ba?
32 Nayi, hali i yiin din a ra a yɛngɛ xinla ma
sanɲa ma keden pe,
i mi fa na ɲɔxɔn ligama sɔnɔn.”

41

1 “Muxun naxan waxi a xa a nɔ,
na a yɛtɛ nan madaxuma.
Muxu yo na a to tun,
na birama nɛn a xanbiramaan na.
2 Muxu yo mi susɛ yɛngɛn bagɛ a ma,
nayi nde susɛ tiyɛ n yɛtagi?
3 Nde a doli n ma,
alogo n xa a fi?
N tan nan gbee dunuɲa seene birin na!”

4 “N mɔn xa falan ti ige yi sube ɲaxin salen seene ma,
e nun a sɛnbɛ magaxuxin nun a fati faɲina.
5 Nde nɔɛ a kidin bɛ a ma?
Nde nɔɛ a xanle sɔxɔnɲɛ
naxanye xɔdɔxɔ alo wurena?
6 Nde nɔɛ a gbɛgbɛni biyɛ?
Muxune gaxuma a ɲinne nan yɛɛ ra.
7 A xali xɔdɛxɛne safa wuyaxi nan a fari,
e dɔxi e bode ra a fari
alo yɛ masansan wure lefane.
8 E saxi e bode fari,
hali foyen mi nɔɛ danguɛ.
9 E tugunxi e bode ra,
e bode suxi,
e mi nɔɛ bɛ e bode ra.”

10 “Ige yi sube ɲaxin na tison,
kɛnɛnna yi mini,
a yɛɛne luxi alo subaxana.

11 Tɛɛ dɛgɛn minima a dɛ,
tɛɛ wolonne tuganma.
12 A ɲɔɛ tutin tema,
alo tunde wolonna,
alo sɛxɛ tutina.
13 A ɲɔɛ foyen tigine radɛgɛma,
tɛɛ dɛgɛn yi mini a dɛ.
14 Sɛnbɛna a kɔɛɛn nin,
gaxun nan sigama a yɛɛ ra.
15 A fati kidin ɲixiriɲixirine wuya,
e bata xɔdɔxɔ ayi a ma,
sese mi bama a ma.
16 A bɔɲɛn xɔdɔxɔ alo gɛmɛna,
a xɔdɔxɔ alo se kunba gɛmɛna.”

17 “A na keli, alane yi gaxu,
e yigitɛgɛxin yi xɛtɛ.
18 Silanfanna mi sese ligama a ra,
hanma tanba xurin nun dɛgɛmaan nun tanba gbeena.
19 Wuren luxi nɛn a tan xa
alo sɛxɛna,
sulana alo wudi kunxina.
20 A mi a gima xalimakunla yɛɛ ra,
lantan gɛmɛne findixi se dagin nan na a tan xa.
21 Gbelemɛn luxi nɛn a tan xa
alo sɛxɛna,
a gelen tanban woli xuiin ma nɛn.
22 A kui kidin luxi nɛn
alo gɛmɛ ralemunxine,
alo xɛɛ rabɔnbɔ seen naxan bubuma boroni.”

23 “A na sin fɔxɔ igen tilinna ma,
igen yi a ramini alo a tɛɛn nan ma.
A fɔxɔ igeni maxama nɛn
alo seri igen tɛɛn ma.
24 A funfuni yalanxin nan luma a xanbi ra igeni,
a lu alo fonna xun sɛxɛn na mini fufaan fari.
25 A kanna mi muxu yo ra bɔxɔ xɔnna fari.
Dali seen na a ra naxan mi gaxuma.
26 A yaxu sɛnbɛma yo na keli,
a yɛɛn yoma na kanna ma nɛn,
bayo a tan nan sube xaɲɛne birin ma mangan na.”

42

Yubaa yabi dɔnxɛna

1 Yuba yi Alatala yabi, a naxa,
2 “N na a kolon a i nɔɛ feen birin na,
i nɔɛ i waxɔn feene birin nakamalɛ.
3 I yi n maxɔdin, i naxa,
‘Nde i tan na,
naxan n ma fe ragidixine yidimima
a xaxilitareya falane xɔn?’

Awa, n yi feene falama nɛn,
n mi yi naxanye famuma a faɲin na.
4 I yi a fala n xa, i naxa,
‘I tuli mati, a lu n xa falan ti,
n xa i maxɔdin, i yi n yabi.’
5 Awa, n bata yi i ya fe mɛ,
iki n yɛɛn bata i to.
6 Nanara, n nan n yɛtɛ yalagima,
n dɔxɔ burunburunna nun xubeni nimisani.”

Yubaa taruxun naɲanna

7 Alatala yelin xanbini falane tiyɛ Yuba xa, Alatala yi a fala Elifasi, Teman kaan xa, a naxa, “N ma xɔlɔn bata keli i xili ma ɛ nun i lanfa firinne, amasɔtɔ ɛ mi n ma fe falaxi tinxinni alo n ma walikɛɛn Yubaa ligaxi kii naxan yi.
8 Iki, ɛ tura solofere nun konton solofere tongo, ɛ siga n ma walikɛɛn Yuba fɛma, ɛ yi saraxa gan daxin ba ɛ yɛtɛ xa. N ma walikɛɛn Yuba n solonama nɛn ɛ xa, n yi a maxandi xuiin nasuxu, n mi ɛ suxu ɛ xaxilitareyani. Ɛ mi n ma fe falaxi tinxinni, alo n ma walikɛɛn Yubaa ligaxi kii naxan yi.”
9 Teman kaana Elifasi nun Suxa kaan Bilidada nun Nama kaan Sofara yi siga, e yi a liga alo Alatala a fala kii naxan yi, Alatala yi Yubaa maxandi xuiin nasuxu.
10 Yuba yelin maxandin tiyɛ a lanfane xa waxatin naxan yi, Alatala mɔn yi a raxɛtɛ a kii fonni. Seen naxanye yi Yuba yii nun, Ala yi ne dɔxɔde firin so a yii.
11 Yuba tada xɛmɛmane nun a magilɛne birin yi fa a xɔntɔn e nun muxun naxanye birin yi a kolon, e yi sɛwa banden don a xɔn a konni, e yi kininkinin falane ti a xa, e yi a masabari lan gbalon ma Alatala naxan birin saxi a fari. E birin yi a ki gbetin nun xɛma yiisolirasone yi.
12 Alatala mɔn yi barakan sa Yuba siimaya dɔnxɛni dangu a fɔlɔn na, a yi yɛxɛɛ wuli fu nun naanin sɔtɔ, ɲɔgɔmɛ wuli fu nun sennin, ɲinge wuli keden, e nun sofali wuli keden.
13 A mɔn yi dii xɛmɛ solofere sɔtɔ e nun dii tɛmɛ saxan.
14 A yi a singen xili sa Yemima, a firindena Kesiya, a saxandena Keren-Hapuku.
15 Ɲaxalan tofaɲin mi yi toɛ yamanani alo Yubaa dii tɛmɛne. E fafe Yuba yi kɛɛn so e birin yii alo e tada xɛmɛmane.
16 Na xanbi ra, Yubaa siimayaan yi siga han ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge naanin, a yi a yixɛtɛne to han a dɔxɔde naanindena.
17 Na xanbi ra, Yuba yi faxa foriyani, a wasaxina a siimayaan na.

Yaburina
Nabi Dawudaa Bɛtine

Isirayila manga Dawuda nan Kitabun yireni ito sɛbɛxi naxan xili “Nabi Dawudaa Yaburina.” Sora yo sora bɛti keden na a ra muxune yi naxan bama Ala batu waxatine yi. Yamaan yi salima waxatin naxan yi, e Ala batu, e yi bɛtina ndee bama nɛn Ala Batu Banxin kui. Dɛnkɛlɛya muxu kedenna fan yi nɔɛ nɛn bɛtine bɛ a konni a nɛma Ala maxandɛ waxatin naxan yi. Bɛtini itoe findixi Ala matɔxɔn nun Ala maxandin nan na.

Bɛti kɛmɛ tonge suulun nan malanxi Kitabun yireni ito kui Isirayila fonne yi naxanye bama salideni. Dawuda mi na ndee sɛbɛxi, koni e malanxi a xinla bun bayo a tan nan a wuyaxi sɛbɛ, a mɔn yi muxune yamari e xa bɛtine yitɔn a mangaya waxatini.

Iki a yitaxunxi dɔxɔde suulun nan na. Yaburin Yire Singena: Keli a sora 1 ma han 41. A Yire Firindena: Keli a sora 42 ma han 72. A Yire Saxandena: Keli a sora 73 ma han 89. A Yire Naanindena: Keli a sora 90 ma han 106. A Yire Suulundena: Keli a sora 107 ma han 150.

Yaburin sora kɛmɛ tonge suulunna yɛ, falana nde sɛbɛxi sora kɛmɛ nun nde xunna ra naxan e keliden yitama en na hanma e ba kiina hanma maxa seen naxanye lan e ma. Falan bun tiina nde mɔn sɛbɛxi ndee tagini naxan e ba kiin yɛbama. Ne bunne mi fa kolon ki faɲi bayo e sɛbɛn bata ɲɛɛ wuli saxan ti fayida.

Bɛti siya fu nun firin nan kolonxi Nabi Dawudaa Yaburin kui:

1) Tantun bɛtin naxanye Alaa gboon nun a fanna fe falama. (Misaala: sora 8, 19, 33, 100, 103-105, 111, 113, 114, 117, 135, 136, 145-149)

2) Alaa mangayana fe bɛtine, naxanye a falama e naxa, “Mangan nan Alatala ra.” (Misaala: 47, 93, 96 han 99)

3) Mangana bɛtine, Ala maxandina mangan xa hanma mangana Ala maxandina. (Misaala: 2, 18, 20, 21, 45, 72, 89, 101, 110, 144)

4) Ala Batu Banxini so bɛtine. (Misaala: 15, 24)

5) Isirayila kaane yi Higi yisiga bɛtini itoe nan bama e nɛma yi sigɛ sanla nde rabadeni Yerusalɛn taani. (Misaala: 84, 91, 121, 122)

6) Siyon geyaan bɛtini itoe findixi yiren matɔxɔn nan na dɛnaxan sugandixi Ala Batu Banxin tiden na Yerusalɛn taani. (Misaala: 46, 48, 76, 87, 132)

7) Bɛtini itoe findixi kawandin nan na tinxin muxune xa. (Misaala: 14, 50, 53, 75, 81, 95)

8) Bɛtini itoe findixi xaranna nan na dɛnkɛlɛya yamaan xa. (Misaala: 1, 37, 49, 73, 78, 112, 119, 127, 133)

9) Yamaan bɛtini itoe bama tɔrɔ waxatin nin, naxanye findixi Ala maxandin na ɲaxankatani. (Misaala: 12, 44, 58, 60, 74, 79, 80, 83, 85, 90, 94, 106, 108, 123, 126, 137)

10) Tɔrɔn sifan birin nɔɛ a ligɛ nɛn dɛnkɛlɛya muxun yi fa Ala ma. Mawuga bɛtini itoe nan wuya Yaburin kui. (Misaala: 5-7, 13, 17, 22, 25, 26, 28, 31, 35, 38, 39, 41-43, 51, 54, 57, 59, 61, 63, 64, 69-71, 86, 88, 102, 109, 120, 130, 140-143)

11) Dɛnkɛlɛya muxuna Ala nuwali sama wali faɲin kolon bɛtini itoe nan na, a na a xunba hanma a na a yulubin xafari. (Misaala: 9-10, 30, 32, 34, 40.1-12, 92, 107, 116, 118)

12) Dɛnkɛlɛya muxun limaniya bɛtini itoe nan bama, a yi a sɛwan nun a bɔɲɛ xunbenla mayita. (Misaala: 3, 4, 11, 16, 23, 62, 131, 139)

Marigi Yesu fan Yaburin tantun bɛtine ba nɛn. (Maraka 14.26) A mɔn nde a fe fala nɛn a xaranna kui. (Maraka 12.10 nun 36) A mɔn yi nde fala a Ala maxandini. (Maraka 15.34, e nun Luka 23.46)

Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe sɛbɛxi Yaburin yire wuyaxi yi. Yesu a tɔrɔne sɛbɛxi yireni itoe yi: Yaburin 22 e nun Yaburin 69. Na feene fan sɛbɛxi Matiyu yire wuyaxi yi, alo Matiyu 27.34-48. Yesu keli fena sayani e nun a binyena fe sɛbɛxi yireni itoe yi: Yaburin 16, nun Yaburin 110 e nun Yaburin 118. Xɛra Piyɛri ne nan ma fe falaxi Kɛwanle sora 2 nun 4 kui. Yaburi Kitabun yirena fe falaxi Ningila Yesu kui dangu dɔxɔŋa ma kɛmɛ ra.

Kitabun yireni ito nɔɛ dɛnkɛlɛya muxune maliyɛ nɛn ki faŋi. A fe firin yitama en na. A singena, a lanma en xa Ala matɔxɔ, bayo a xanuntenyaan nun a sɛnbɛn gbo. A ŋɔxɔn mi na. A firindena, a lanma adamadiin xa a tɔrɔn birin yita Ala ra alogo a xa en madɛndɛn. Ala waxi a xɔn en xa en kui feene yita a ra.

Dawudaa Yaburin findixi Isirayila kaane Ala maxandine nun Marigi Yesu Ala maxandine nun dɛnkɛlɛya muxu singene Ala maxandine nan na. (Xɛrane 4.24-26) Yaburin mɔn nɔɛ findɛ nɛn en fan ma Ala maxandine ra en na e fala Ala xa waxatin naxan yi.

Yaburin Yire Singena: Keli Sora 1 ma han 41

1

Kira firinna

1 Sɛwan na kanna xa,
naxan mi muxu ŋaxine maxadi xuine suxuma,
naxan mi birama yulubitɔne kiraan fɔxɔ ra,
naxan mi a sama magele tiine fari.
2 Na kanna sɛwama nɛn
Alatalaa sariyan suxudeni,
a a xaxili lu Alaa sariyan xɔn kɔɛɛn nun yanyin na.
3 A sabatima nɛn
alo wudi binla naxan xude dɛni,
a bogima nɛn a waxatini,
a dɛɛne mi xarɛ.
Na kanna na fefe suxu,
a sɔnɔyama nɛn a xa.

4 Koni muxu ŋaxine mi na kiini mumɛ,
e luxi nɛn
alo foyen se dagin naxan xalima.
5 Nanara, muxu ŋaxine yalagima nɛn kiti sa waxatini,
yulubitɔne mi tiyɛ tinxin muxune yɛ.
6 Alatala a ŋɔxɔ luma nɛn tinxin muxune xɔn,
koni muxu ŋaxine kiraan sigama gbalon nin.

2

Alaa manga sugandixina

1 Nanfera siyane murutɛma?
Nanfera yamanane muxune yanfa fuune soma?
2 Dunuŋa mangane bata tondi,
kuntigine bata e malan

Alatala nun a muxu sugandixin xili ma.
3 E naxa, “En xa en yɛtɛ ba e nɔɔn bun,
en xa en xunna ba e yamarin bun.”

4 Marigin naxan ariyanna yi
na gelema e ma.
5 A fitinaxin yi falan ti e xili ma,
a e magaxu a xɔlɔni,
6 a naxa, “N bata n ma mangan dɔxɔ
n ma geya sariŋanxin fari Siyon yi.”

7 Mangan fan naxa,
“Alatala bata naxan nagidi,
n na a ralima nɛn:
a naxa n na,
‘N ma dii xɛmɛn nan i tan na.
N bata findi i fafe ra to.
8 N maxɔdin,
n siyane soma nɛn i yii i kɛɛn na,
bɔxɔn danne birin yi findi i gbeen na.
9 I e nɔma nɛn mangaya wure dunganna ra,
i yi e rayensenŋɛ ayi alo fɛŋɛna.’ ”

10 Nayi, ɛ tan mangane,
ɛ xaxili fen.
Ɛ tan dunuŋa kuntigine,
ɛ kawandin namɛ.
11 Ɛ Alatala batu, ɛ gaxu a yɛɛ ra,
ɛ sɛwa, ɛ xuruxurun.
12 Ɛ dii xɛmɛn mafan,
alogo a nama xɔlɔ, a yi ɛ raxɔri.
Bayo, a bɔŋɛn mafura tɛ.
Sɛwan ne xa, naxanye e yigiya a ma.

3

Ala nan marakisi tiin na
1 Dawudaa bɛtina, a to a gi a dii Abisalomi bun.
2 Alatala, n yɛngɛfane bata wuya ayi.
E gbegbe bata keli n xili ma!
3 E n ma fe falama,
e naxa, “Ala mi a malima.”

Bɛti xuini te.

4 Koni, Alatala,
i tan nan n ma yɛ masansan wure lefaan na.
I binyen fima n ma,
e nun xunna kenla.
5 N na n xuini tema Alatala ma,
a yi n yabi keli a geya sariŋanxini.

Bɛti xuini te.

6 N na n sa, n yi xi, n yi xulun

bayo Alatala n kantanma.
7 N mi gaxuɛ yaxu wuli wuyaxin yɛɛ ra,
naxanye n nabilinxi yiren birin yi.
8 Alatala keli! N nakisi, n ma Ala.
N yaxune birin dɛɛne bɔnbɔ,
i yi muxu ɲaxine ɲinne magira.
9 Marakisi Tiin nan Alatala ra!
Ala xa a yamaan baraka.

Bɛti xuini te.

4

Yigi sana Ala yi

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba maxase luti kanne ra.
2 N ma Ala tinxinxina,
n na i xili, i xa n yabi.
N ma tɔrɔni, i xa n mali.
Kininkinin n ma,
i yi n ma maxandin namɛ.

3 Ɛ tan adamadiine,
ɛ n ma binyen findima yagin na
han waxatin mundun yi?
Ɛ fatama fe fuune nun wulene ma
waxatin mundun yi?

Bɛti xuini te.

4 Ɛ xa a kolon,
a Alatala bata muxu tɔgɔndiyaxine sugandi a yɛtɛ xa.
N na Alatala maxandi,
a n xuiin mɛma nɛn.
5 Ɛ gaxu, ɛ fata yulubi ligan ma.
Ɛ na ɛ sa, ɛ raxara,
ɛ bɔɲɛn namiri.

Bɛti xuini te.

6 Ɛ saraxan ba Ala xa tinxinni.
Ɛ yigin sa Alatala yi.

7 Muxu wuyaxi naxa,
“Nde hɛrin yitɛ en na?
Alatala, i nɔrɔn xa godo nxu ma!”
8 Koni i bata n bɔɲɛn nasɛwa han,
dangu se xaba waxatin lugon sɛwan na.
9 N na n sa,
n xima bɔɲɛ xunbenla nin,
amasɔtɔ i tan Alatala nan tun n makantanma.

5

Ala xa en natanga

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba xulenna ra.
2 Alatala, i tuli mati n fala xuine ra,
i yi i tuli mati n kutun xuiin na.
3 N ma Ala nun n ma mangana,
i tuli mati n ma wuga xuiin na.

N ni i tan nan maxandima.

4 Alatala, xɔtɔnni i n xuiin namɛma.
Xɔtɔnni, n na n yitama i ra,
n yi i ya yabin mamɛ.
5 Ala mi i tan na
fe ɲaxin nafan naxan ma.
I mi tinɲɛ muxu ɲaxi yo ra i yɛtagi.
6 Wasodene mi tiyɛ i yɛtagi.
I fe ɲaxi rabane birin naɲaxuma nɛn.
7 I wuledene halagima nɛn.
Alatala faxa tiine nun yanfantenne raɲaxuma nɛn.
8 Koni n tan soma nɛn i konni
i ya hinan gbeen xɔn ma,
n ni i batuma nɛn i ya Banxi Sariɲanxini.

9 Alatala, ti n yɛɛ ra i ya tinxinni n yaxune e fe ra.
I ya kiraan yita n na.
10 N mi lɛ n yaxune fala xui yo ra,
e waxi fe kalan nan tun xɔn ma.
E kɔɛ yinle rabixi alo gaburuna,
yanfa falane nan e lɛnne ma.
11 Ala, e yalagi,
e kɔtɛne xa findi e yɛtɛ bira xunna ra.
E kedi i yɛtagi e matandine fe ra,
bayo e bata murutɛ i ma.
12 Koni ne birin xa ɲaxan,
naxanye e luxunxi i yi.
E xa bɛtin ba sɛwani habadan!
Na muxune ratanga
i xinla rafan naxanye ma,
e yi sɛwa i ya fe ra!
13 Alatala, i tinxin muxune barakama nɛn,
i yi e rabilin fanna ra
i yi e ratanga
alo yɛ masansan wure lefana.

6

Ala maxandin tɔrɔ waxatini
1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba maxase luti kanne ra e
nun kondenna luti solomasɛxɛ kanna ra.
2 Alatala, i nama n maxadi xɔlɔni!
I nama fitina n xili ma,
i n ɲaxankata!
3 Alatala, kininkinin n ma,
n bata xadan!
Alatala, n nakɛndɛya,
bayo fanga mi fa n na.
4 N niin tɔrɔxi han!
Alatala, han waxatin mundun yi?

5 Alatala, fa n kantan.
N niin nakisi i ya hinanni.
6 Muxe mi e mirɛ i tan ma sayani.
Nde nɔɛ i tantunɲiɛ laxira yi?
7 N bata xadan kutundeni,
n ma sadeni kunxi yɛɛgen na kɔɛ yo kɔɛ,
n wugama han n ma xunbunsaan yi yikun.
8 Sunun bata n yɛɛni fɔrɔ.
Wugan bata n yɛɛne buturun n yaxune fe ra.

9 Ɛ makuya n na,
ɛ tan fe ɲaxi rabane!
Bayo Alatala n wuga xuiin mɛma.
10 Alatala bata n ma mayandi xuiin mɛ,
Alatala mɔn bata n ma maxandin suxu.
11 N yaxune birin yagima nɛn,
e yarabi.
E kuisanxin xɛtɛma nɛn mafurɛn!

7

Ala maxandin malina fe ra

1 Dawudaa mawugan bɛtina, a naxan baxi Alatala xa Kusi Bunyamin kaana fe ra.
2 Alatala n ma Ala,
n bata n luxun i yi.
N xunba, i yi n nakisi
ne birin ma naxanye n fɔxɔ ra.
3 Yaxune nama n yibɔ alo yatana,
naxan ma se suxi mi xunbɛ.
4 Alatala n ma Ala,
e n kansunma naxan na,
xa n sɔnna na a ra,
5 xa n bata fe ɲaxin dɔxɔ muxun na,
nxu nun naxan dɔxi bɔɲɛ xunbenli,
xa n bata n yɛngɛfaan muɲa tɔɲɛgɛni,
6 nayi, i xa tin n yaxune xa n kedi,
e yi n suxu,
e yi n mabodon,
e yi n fatin lu saxi gbangbanni.

Bɛti xuini te.

7 Alatala keli i ya xɔlɔni,
keli n yaxu xaɲɛne xili ma.
Keli, n ma Ala,
i sariya kɛndɛn sa!
8 Siyane malanxin xa i rabilin,
i mangayaan liga e xunna.
9 Alatala xa siyane makiti.
Alatala, i xa n ma kitin sa n ma tinxinni,
bayo fɛ yo mi n na.
10 Danna sa muxu ɲaxine gbalone ra!
I xa tinxin muxune ratanga,

i tan Ala tinxinxina,
i tan naxan muxun bəɲɛne nun sɔndɔmɛne rakərəsima.

11 Ala nan n yɛ masansan wure lefaan na.
A muxu sɔndɔmɛ faɲine rakisima nɛn.
12 Ala nan kitisa tinxinxin na.
Ala na a ra naxan xələma waxatin birin.
13 Xa muxu ɲaxin mi tubi Ala ma,
a silanfanna raxanxanma nɛn,*
a yi a xanla ba a woli xinla ma.
14 Ala bata a faxa ti seene tongo,
a a xalimakunle findi tɛɛn na.
15 Naxan lugoxi tinxintareyaan na,
a mən nafexi gbalon na,
a raɲanna nan wulen na.
16 A yinla gema a a ratilin,
a yɛtɛɛn yi bira a kui.
17 A tərən nun gbalon nakeli,
ne yi xɛtɛ a ma.

18 N na Alatala tantunma a tinxinna fe ra.
N bɛtin bama nɛn Kore Xənna Alatala xinli.

8

Alaa binyena adamadiin xa

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba Gati kaane kondenna ra.
2 Nxu Marigina Alatala,
i tan nan xili gbee kanna ra bəxən birin yi!
I bata i ya nərən nate
han kore xənna ma!
3 I bata diidine nun dii ɲərɛne yamari
e yi i matəxə
alogo i yaxune xa e dundu,
e nun yɛngɛfane nun gbeeɲəxə tiine.

4 N na koren mato
i naxan nafalaxi i yiin na,
kiken nun sarene
i naxanye dəxi e yirene yi, n naxa,
5 "Nanse daɲəxən na,
i to i yengi dəxi a xən?
Nanfera i ɲəxə luxi adamadiin xən?"
6 I a daxi nɛn,
a nərən yi maso malekane ra.
I binyen nun xunnayerenna fi a ma.
7 I bata yamarin so a yii
i ya dali seene birin xunna.
I bata seen birin lu a sanna bun:
8 alo xuruse kurune nun ɲinge kurune
nun burunna subene

* **7:13: 7.13 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

9 nun xɔline nun yɛxɛne
e nun niimaseen naxanye fɔxɔ igeni.

10 Nxu Marigina Alatala,
i tan nan xili gbee kanna ra bɔxɔn birin yi!

9

Barika birana Ala xa
1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo “Dii Xɛmɛ Faxan” bɛtina.
2 Alatala, n ni i tantunma nɛn n bɔɲɛn ma feu!
N ni i ya kabanako feene yɛbama nɛn.
3 N ɲaxanma nɛn n sɛwa i ya fe ra.
Kore Xɔnna Ala,
n tantun bɛtin bama i xa nɛn.
4 N yaxune xɛtɛma e giyɛ nɛn i yɛɛ ra,
e dagalanɲɛ ayi, e ɲan.
5 Bayo i bata n xun mayɛngɛ kitin bolon,
i bata dɔxɔ i ya mangaya gbɛdɛni,
i yi kitin sa tinxinni.
6 I bata falan ti siya gbɛtɛne xili ma,
i mɔn yi muxu ɲaxine raxɔri,
muxe mi fa e mirima e xinle ma sɔnɔn habadan!
7 Yaxune bata ɲan fefe,
i bata e taane kala.
Ɲinan bata ti e ma feu!
8 Koni Alatala nan mangan na habadan,
a mangaya gbɛdɛn dɔxi kiti sa xinla ma.
9 A dunuɲa makitima tinxinni.
A sariya kɛndɛn sama yamane xa.
10 Muxu yigbɛtɛnxine faran makantanxin nan Alatala ra,
e luxundena tɔrɔ waxatine yi.
11 Naxanye i tan kolon,
ne e yigi sama i yi nɛn,
bayo naxan na i fen,
Alatala, i mi i mɛ na ra mumɛ!

12 Ɛ Alatala tantun bɛtin na,
naxan dɔxi Siyon yi, a manga taani!
Ɛ a wali faɲine rali siyane ma!
13 Ala nan wuli bɔxɔnxin gbeeɲɔxɔ tiin na.
A mi ɲinanɲɛ a xɔn ma.
A yengi dɔxi yiigelitɔne wuga xuiin xɔn ma.

14 Alatala, kininkinin n ma!
A mato
n yaxune n nayarabima kii naxan yi,
i tan naxan n bama faxan dɛ.
15 Nanara, n ni i tantunɲɛ Siyon kaane yɛtagi,
n yi sɛwa i ya marakisina fe ra.

16 Siyane bata yinla ge,
e bira a kui,
e bata e suxu e yɛtɛ luti ratixine ra.
17 Alatala bata a yɛtɛ yita a kiti kɛndɛne xɔn ma.
Muxu ɲaxin tan suxuma a kɛwanle nan na.
Maxase xuina. Bɛti xuini te.
18 Muxu ɲaxine sigama laxira yi,
e nun siyaan naxanye birin e mɛxi Ala ra.
19 Ala mi tɔrɔ muxune rabeɲinɲɛ mumɛ!
Yiigelitɔne mi yigitɛgɛma.

20 Alatala, keli!
Adamane nama nɔɔn sɔtɔ!
Siyane xa makiti i yɛɛ xɔri!
21 Alatala, gaxun nagodo e ma!
E xa a kolon fa fala daɲɔxɔn nan tun e ra.
Bɛti xuini te.

10

Ala maxandina malina fe ra

1 Alatala, nanfera i makuyaxi nxu ra?
I luxunma nxu ma tɔrɔ waxatine yi nanfera?
2 Muxu ɲaxine bata waso ayi,
e mɔn yiigelitɔne bɛsɛnxɔnyama.
A e suxu a kɔtɛne ra.
3 A kanbama a nata ɲaxine yi.
Kumadena Alatala raɲaxuma,
a a mɛ a ra.
4 Muxu ɲaxina a falama dɛ ɲaxun na, a naxa,
“Ala mi muxe yulubine saranma e ra!
Ala mi na!”
A a miriyaan birin nan na ra.
5 A feen birin nasɔnɔyama.
A mi i ya kitine suxuma,
a mɔn yoma a yaxune ma.
6 A a falama a yɛtɛ ma, a naxa,
“N mi fulɛ mumɛ,
n mi luyɛ tɔrɔni mumɛ!”
7 A dɛɛn nafexi dangane nun wulene
nun fala xui xɔlɛne nan na.
A fe ɲaxin nun tɔrɔ feen nan tun falama.
8 A a luxunma banxidɛne ra,
a sɔntarene legedenma e faxa feen na.
A yɛɛ masama fangatarene ma wundoni.
9 A legedenna tima a luxundeni
alo yatana.
A saxi, a yiigelitɔne legedenma,
a e suxu a lutin na,
a e bubu, a e xali.
10 Fangatarene e felenma e bira,
e lu a nɔɔn bun ma.

11 A yi a fala a yɛtɛ ma, a naxa,
“Ala a fe mi a yi!
A bata a yɛɛne raxi. A mi n toɛ!”

12 Alatala, keli! I fangan mayita, Ala!
I nama ɲinan yiigelitɔne ma!
13 Nanfera muxu ɲaxina Ala raɲaxuma,
a yi a fala a yɛtɛ ma, a naxa,
“Ala mi n ɲaxankatɛ?”
14 Koni i tan Ala,
i tɔrɔn nun sɔxɔlɛn toma yati!
I xaxili luma nɛn ne xɔn ma mali xinla ma.
Fangatarene bata e yɛtɛ taxu i tan na.
Kiridi mali tiin nan i tan na.
15 Muxu ɲaxin fangan kala,
i yi a ɲaxankata a fe ɲaxine fe ra
han i yi a raxɔri.
16 Alatala nan mangan na habadan.
Suxure batune raxɔrima nɛn a bɔxɔn ma.
17 Alatala, i yiigelitɔne maxandi xuiin mɛma nɛn,
i yi e bɔɲɛn sɛnbɛ so.
I yi e wuga xuiin namɛ.
18 I xa sariya kɛndɛn sa kiridine xa
e nun muxu ɲaxankataxine.
Nanara, daɲɔxɔn mi fa magaxun tiyɛ sɔnɔn.

11

Alatala en yigina

1 Dawudaa bɛtina bɛti baane kuntigin xa.
N bata Alatala findi n luxunden na.
I mɔn a falama n xa nanfera
nayi fa fala, “Tugan alo xɔlina,
i siga geyaan ma,
2 amasɔtɔ a mato,
muxu ɲaxine bata e xanle ba,
e e xalimakunle ti muxu sɔndɔmɛ faɲine ra
e bun xinla ma dimini.
3 Xa sariya mi fa na,
tinxin muxune nɔɛ nanse ligɛ?”

4 Alatala a Batu Banxi Sariɲanxini.
Alatala a manga gbɛdɛni ariyanna yi.
A adamadiine xun matoma a ra
a e rakɔrɔsima a yɛɛn na.
5 Alatala tinxin muxune nun muxu ɲaxine rakɔrɔsima.
Gbalo feen nafanxi naxanye ma,
a ne raɲaxuma a niin birin yi nɛn.
6 A tɛɛ wolonna nun dole tɛɛn nagodoma nɛn muxu ɲaxine ma.
A e tɔrɔma foye wolonna ra nɛn.
7 Alatala tinxin,
tinxinyaan nafan a ma.

Muxu faɲine a yɛtagin toma nɛn.

12

Ala maxandina malina fe ra

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba kondenna luti
solomasɛxɛn na.
2 Alatala, nxu mali,
bayo muxu tɔgɔndiyaxine bata ɲan.
Dɛnkɛlɛya muxu yo mi fa adamadiine yɛ.
3 Birin wulen falama a boden xa.
E e bode yanfa wule matɔxɔn xɔn.
4 Alatala, na muxune dɛɛn suxu
naxanye wule matɔxɔn tima,
e nun muxu dɛ raɲaxuxine,
5 naxanye a falama, e naxa,
“Nxu nɔɔn sɔtɔma nxu fala xuine nan xɔn.
Nxu dɛɛn fatan han!
Nde nxu nɔɛ?”
6 Awa, Alatala naxa,
“Bayo yiigelitɔne ɲaxankataxi,
e nun tɔrɔ muxune wugama,
nba iki, n bata keli,
n na e ratangama nɛn
naxanye raɲaxuxi.”
7 Alatalaa falane,
fala sariɲanxin nan e ra
alo gbeti fixɛna
naxan nasɛnsɛnxi sulun tɛɛn* na
han sanɲa ma solofere.
8 Alatala, i nxu kantanɲɛ,
i nxu ratanga muxu sifani itoe ma habadan.
9 Na muxu ɲaxine e kanbama yiren birin yi
bayo Adamadiine fe fuune yatɛxi.

13

Ala maxandina malina fe ra

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Alatala, han waxatin mundun yi?
I ɲinanɲɛ n xɔn han habadan?
I yɛtagin luxunɲɛ n ma han waxatin mundun yi?
3 N niin xa tɔrɔ,
n bɔɲɛn yi fɛriɲɛn sunuxi
han waxatin mundun yi?
N yaxuna n fari
han waxatin mundun yi?
4 Alatala n ma Ala,
n mato, i n yabi.
N fangan xun masa,
xa na mi a ra, n faxama nɛn.

* **12:7: 12.7 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Furu tɛɛna***.”

5 N yaxun yi a fala,
a naxa, “N bata a nɔ.”
N yaxune sɛwama nɛn
n na bira waxatin naxan yi.

6 N tan n yigin saxi i ya hinanna nin,
sɛwana n bɔɲɛni i ya kisina fe ra.
Alatala, n bɛtin bama i xa nɛn
amasɔtɔ i bata fe faɲin liga n xa.

14

Muxuna ɲaxuyana
Yaburin 53.1-6
1 Dawudaa bɛtina bɛti baane kuntigin xa.
Xaxilitarena a falama a bɔɲɛni,
a naxa, “Ala mi na.”
E birin yifu,
e haramu feene ligama.
Muxu yo mi a faɲin nabama.
2 Alatala a yɛɛn nagodoma adamadiine ma
keli ariyanna yi,
a xa a to,
xa nde na naxan xaxili sɔtɛ,
a yi Ala fen.
3 Koni birin bata kiraan beɲin,
e ɲaxu ayi.
Muxu yo mi a faɲin nabama
hali muxu keden pe!

4 Fe ɲaxi rabane mi fe kolon ba?
E n ma yamaan tɔnɔn donma
alo donsena,
koni e mi Alatala xandima mumɛ!
5 Awa nayi, e gaxuma nɛn,
e xuruxurun.
Amasɔtɔ Ala tinxin muxune xɔn.
6 Ɛ tan fe ɲaxi rabane yiigelitɔne
fe yitɔnxine kalama
koni Alatala nan e maratangaden na.

7 Nde kelɛ Siyon yi a Isirayila rakisi?
Alatala mɔn na a yamaan sɛnbɛ so,
Yaxuba bɔnsɔnna sɛwama nɛn,
Isirayila yi ɲaxan!

15

Alaa muxuna
1 Dawudaa bɛtina.
Alatala nde nɔɛ luyɛ i ya yire sariɲanxini?
Nde luyɛ i ya geya sariɲanxin fari?

2 Fɛ mi naxan kɛwanle ra,

a tinxin, a ɲəndin falama
fata a səndəmɛn na.
3 A mi bonne xili kalama,
a mi fe ɲaxi yo ligama a dəxə boden na,
a mən mi a rayagima.
4 Ala bata naxanye raɲaxu,
a mɛma nɛn ne ra.
Koni a Alatala yɛɛragaxu muxune binyama nɛn.
Hali a tərə,
a fala xuiin nakamalima nɛn.
5 A muxune dolima
koni e mi se sama a fari a raxɛtɛdeni.
A mi dimi yi seene rasuxuma
alogo a xa wulen sa sɔntaren xun ma.
Naxan na feni itoe liga,
na mi mamaxɛ mumɛ.

16

Ala maxandina yigina fe ra

1 Dawuda Ala maxandi faɲina.
Ala, n kantan,
bayo n bata n luxun i yi.
2 N bata a fala Alatala xa, n naxa,
“N Marigin nan i tan na.
Se faɲi gbɛtɛ mi n yii ba i tan na.”
3 N sɛwaxi
yamanan muxu sariɲanxi gbeene nan ma fe ra.
4 Naxanye suxurene batuma,
ne tərəyaan gboma ayi nɛn.
Koni n tan mi saraxan bɛ e xa,
n dɛ mi e xinle falɛ.
5 Alatala, i tan nan keden pe n yii,
i maragidi faɲin fima n ma.
N ma dunuɲa yi gidina i tan nan yii.
6 Ala naxan soxi n yii,
na rafan n ma,
n bata sɛwa n ma kɛɛ sətəxin na.
7 N barikan birama Alatala xa
naxan n kawandima.
Hali kɔɛɛn na, n xaxili sətɛ.
8 N xaxili Alatala xɔn ma waxatin birin,
bayo a n dɛxɔn ma,
sese mi n mamaxɛ.
9 Nanara, n bɔɲɛn sɛwaxi,
n niin yi yifan n ma,
n yi n matabu bɔɲɛ xunbenli.
10 Amasətə, i mi i mɛ n na,
n siga laxira yi.
I mi tinɲɛ
i ya muxu təgəndiyaxin yi kun gaburun kui.
11 I nii rakisi kiraan yitama n na nɛn,
nanara n sɛwama nɛn i yɛtagi han!

Nii fanna mi ɲanɲɛ i dɛxɔn ma habadan!

17

Sɔntarene Ala maxandina

1 Dawudaa Ala maxandina.
Alatala, n ma maxandin namɛ tinxinyana fe ra.
I tuli mati n wuga xuiin na!
I tuli mati n ma maxandi xuiin na,
wule mi naxan yi.
2 I n xun mafala kitin bolon
amasɔtɔ naxan tinxin,
i na kolon.
3 I na n bɔɲɛni feene fɛsɛfɛsɛ,
i na n nakɔrɔsi kɔɛɛn na,
i na n kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ,
i mi fɛ yo toɛ n na.
N mi tinɲɛ
fala ɲaxin yi mini n dɛ
4 alo muxu gbɛtɛne kɛwanle kii naxan yi.
N bata i ya yamarin suxu.
N mɔn mi biraxi gbalotɔne kirane fɔxɔ ra.
5 N sigan tima i ya kirane nan xɔn ma tun,
han iki, n munma dagalanɲɛ ayi singen.

6 Ala, n na i maxandima
amasɔtɔ i n yabima nɛn,
nanara i firifiri n xɔn ma,
i yi i tuli mati n ma maxandi xuiin na.
7 I ya kabanako hinanna yita nxu ra,
i tan naxan muxune rakisima e yaxune ma
naxan na a luxun i yi.
8 N natanga alo i yɛɛne.
N luxun
alo tɔxɛ diin soma a nga gabutɛne bun ma kii naxan yi.
9 Nanara, muxu ɲaxine mi n liyɛ,
n yaxu ɲaxin naxanye n nabilinni.
10 Kininkinin yo mi e yi,
e falan tima yandan na.
11 E bata fa n fɔxɔ ra iki,
e n nabilinni.
E yɛɛne tixi n na e fɛrɛn fenma
e n nabira bɔxɔni.
12 E ligaxi alo yatana
xɔɔyi se xɔnla naxan na,
alo yata gbeen naxan n legedenma luxunni.

13 Keli Alatala!
N yaxune yɛngɛ, i yi e nɔ.
N natanga muxu ɲaxine ma i ya silanfanna ra.
14 Alatala, n natanga na dunuɲa muxu sifane ma
naxanye e kɔntɔnna sɔtɔma e siimayani.
E ralugo na kɔntɔnna ra ken

i naxan namaraxi e xa,
e diine fan xa wasa a ra,
a dɔnxɛn mɔn yi lu e mamandenne xa!
15 Koni n na i yɛtagin toma nɛn tinxinni,
n na xulun, n wasa i yɛtagin na.

18

Barika birana nɔ sɔtɔna fe ra
Samuyɛli Firinden 22.1-51

1 Alatalaa walikɛɛn Dawudaa bɛtin bɛti baane kuntigin xa. A bɛtini ito baxi
nɛn Alatala to a ba a yaxune birin yii e nun Sɔli yii.
2 Alatala n fangana, n bata i xanu!
3 Alatala nan n kantan fanyen na,
n ma yinna, n xunba muxuna.
N ma Ala nan n kantan gɛmɛ gbeen na,
n na n luxunma naxan yi.
A tan nan n yɛ masansan wure lefaan na,
e nun marakisi tiina
naxan luxi
alo n ma faran makantanxina.
4 Alatala xa tantun!
N na a xili,
a yi n nakisi n yaxune ma.
5 Sayaan gbalon bata yi n nabilin nun,
halagin bata yi lu n xun ma nun
alo ige xunfanna.
6 Laxira gbalon bata yi n nabilin nun.
Bilinganna bata yi a lutin nati n yɛɛ ra nun.
7 N na Alatala xili nɛn n ma tɔrɔni,
n yi n xuini te n ma Ala ma malina fe ra.
A yi n xuiin mɛ a Batu Banxini,
a yi a tuli mati n gbelegbele xuiin na.

8 Nanara, bɔxɔn yi xuruxurun,
a yimaxa, geyane bunne yi siga,
e xɛtɛ, e xuruxurun Ala xɔlɔn bun.
9 A liga alo tutin nan minima a ɲɔɛ yinla ra.
Halagi ti tɛɛ dɛgɛn nun tɛɛ wolonne yi mini a dɛ.
10 A yi kuyeni bɔ firinna ra, a godo
a sanne tixi kunda fɔrɛn fari.
11 A te maleka gubugubu kanna fari,
a tugan xulɛn,
a siga foyeni.
12 A a luxun dimini,
kunda fɔrɛn nun tule igen yi a rabilin kore.
13 Kundaan yi mini a nɔrɔni.
Balabalan kɛsɛne nun galanna yi godo.
14 Alatala yi a galanna xuiin namini keli kore,
Kore Xɔnna Ala yi a xuiin namini.
15 A yi a xalimakunle woli a yaxune ma
a e raxuya ayi.
A e birin nagi kuye sarinna ra.

16 Alatala to falan ti e xili ma,
a sɔnxɔ e ma xɔlɔni,
fɔxɔ igen xɔnna yi mini kɛnɛnni
bɔxɔ xɔnne yi to.

17 Ala yi a yiini bandun keli kore,
a n suxu, a yi n ba igen tilin yireni.
18 A n xunba n yaxu sɛnbɛ kanne yii,
n yɛngɛfaan naxanye fangan yi gbo n xa nun.
19 E n yɛngɛ nɛn,
n yi gbaloni waxatin naxan yi,
koni Alatala yi n natanga.
20 A n ba nɛn gbalo yireni,
a n nakisi amasɔtɔ n tan a kɛnɛnxi.
21 Alatala bata n kɔntɔnna fi n ma tinxinyani,
a n saren fi amasɔtɔ n kɛwanle sariɲan.
22 N bata sigan ti Alatala a kirane xɔn,
n mi n makuyaxi Ala ra.
23 N bata a kitine birin suxu,
n mi tondixi a tɔnne suxɛ.
24 Fɛ yo mi n na a yɛɛ ra yi,
bayo n bata n yɛtɛ ratanga hakɛn ma.
25 Nanara, Alatala bata n kɔntɔnna fi n ma
amasɔtɔ n tinxin,
n kɛwanle sariɲan a yɛɛ ra yi.

26 Naxan na tinxin i xa,
i tinxinma nɛn na kanna xa.
Fɛ yo mi naxanye ra,
i ya fɛtareyaan yitama nɛn ne ra.
27 I sariɲanma nɛn ne xa
naxanye na sariɲan,
koni i ɲaxuma nɛn na muxune ra
naxanye ɲaxu.
28 Bayo i tan nan yiigelitɔne rakisima,
i mɔn yi wasodene ragodo.
29 Alatala, i tan nan kɛnɛnna fima n ma,
n ma Ala, i yi n ba dimini.
30 N ganla yɛngɛma nɛn i tan barakani.
I tan yi, n tuganma yinna xun ma.
31 Alaa kirane kamalixi feu!
Alatalaa falane tinxin.
Naxanye na e luxun a yi,
a ne kantanma nɛn alo wure lefana.

32 Alatala nan keden Ala ra.
Nde en kantan fanyen na,
ba en ma Ala ra?
33 A tan nan Ala ra
naxan fangan fima n ma
naxan n kantanma kira yi.
34 A n sanne sɛnbɛ soma nɛn

alo xɛnla, a n nate geyane fari.
35 A bata n maxaran yɛngɛn ma,
nanara n nɔxi sulan xali xɔdɛxɛn bandunɲɛ.
36 I bata n yɛ masansan wure lefaan so n yii,
i yi n nakisi.
I bata i yengi sa n xɔn ma,
i ya maliin bata n nagbo.
37 I kirani tɔn n xa
alogo n nama bira.

38 Koni n biraxi n yaxune fɔxɔ ra,
n yi e suxu.
N mi xɛtɛ e fɔxɔ ra han e ɲan.
39 N na e rabirama nɛn
han e mi fa kelɛ sɔnɔn,
e yi bira n sanna bun ma.
40 I sɛnbɛn soma n yii yɛngɛ so feen nan na,
i n yaxune sa n bun ma.
41 I a liga
n yaxune yi e gi n bun ma,
n bata ne kala naxanye yi n naɲaxuma.
42 E wugama nɛn malina fe ra,
koni muxu yo mi e rakisɛ.
E Alatala xilima nɛn
koni a mi e yabima.
43 N na e yilunburunma nɛn
alo gbangbanna
foyen sigama naxan na.
N mɔn yi ti e fari
alo bɛndɛna kiraan xɔn.

44 I bata n natanga yama murutɛxin ma,
i yi n findi siyane xunna ra.
N mi yi muxun naxanye kolon,
n bata nɔɔn sɔtɔ ne xun na.
45 Xɔɲɛne e xinbi sinma n bun ma iki,
e na n fala xuiin mɛ,
e yi a suxu.
46 E yii xudin tuma ayi,
e fa xuruxurunɲɛ keli e yinne ra.

47 Alatala na yi!
Tantunna xa fi n natangamaan ma!
N nakisimana Ala xa batu!
48 A tan Ala nan n gbeen ɲɔxɔma,
naxan siyane luma n sɛnbɛn bun ma.
49 A n natangama n yaxune ma.
I tan nan n natexi n yaxune xun ma,
i mɔn yi n xunba gbalotɔne yii.
50 Nanara, n na i tantunma siyane tagi.
Alatala, n na i xinla tantunma nɛn bɛtini.
51 Ala nɔ sɔtɔn nagidima a mangan ma han!

A a hinanna yita a muxu sugandixin na,
Dawuda nun a yixɛtɛne habadan.

19

Alaa nərən nun a sariyana

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Kore xɔnna nan Ala a nərən mayitama.
Koren nan Ala a wanla makɛnɛnma.
3 Yanyin kawandin bama ləxɔ yo ləxɔ.
Dimin xaxili fima kɔɛ yo kɔɛ.
4 Xui yati mi a ra,
falane fan mi a ra.
Tunla mi e xuiin mɛma.
5 Koni, hali na,
e fala xuiin bɔxɔn birin lima,
e falane yi siga han dunuŋa danna.
Ala nan banxin nafalaxi sogen xa kore.
6 Sogen minima nɛn
alo xɛmɛn naxan minima a banxini
siga futu xidideni,
alo fangamaan naxan sigan tima a yɛtɛna a kiraan xɔn.
7 A minima sogetedeni,
a sa ŋan sogegododeni.
Sese mi luxunŋɛ a xɔlɔn ma.

Bɛti xuini te.

8 Alatalaa sariyan kamalixi,
a muxun nii yifanma a ma.
Ɲəndin nan Alatalaa maxadi xuine ra.
E xaxilitarene findima xaxilimane ra.
9 Alatala fe ragidixine tinxin.
A muxun bəŋɛn nasɛwama nɛn.
Alatalaa yamarine nərəxi.
A muxun xaxinla rabima nɛn.
10 Alatala a yɛɛragaxun sariŋan.
A buma habadan.
Ɲəndin nan Alatalaa kitine ra,
e tinxin feu!
11 E fisa xɛmaan xa,
e fan xɛma faŋine birin xa.
E ŋaxun kumin xa,
dangu kumi xinden na.

Bɛti xuini te.

12 I ya walikɛɛn xaxili sətəma nɛn e xɔn.
A tənən gbegbe sətəma nɛn e xɔn.
13 Nde nɔɛ a yɛtɛna tantanne birin kolonŋɛ?
I xa n ma hakɛ luxunxine mafelu.
14 N natanga tondin ma,
a nama n nɔ.
Nayi, n findima muxu dɛfexin na nɛn
naxan mi matandi ŋaxin tiyɛ.
15 Falan naxanye minima n dɛ,

e nun miriyaan naxanye n bɔɲɛni,
Alatala xa ne rasuxu sɛwani,
n kantan fanyena
e nun n xunbamana.

20

Ala xa mangan baraka

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Alatala xa i yabi
i tɔrɔni waxatin naxan yi.
Yaxubaa Ala xa i ratanga.
3 Ala xa a maliin nagodo i ma
keli a yire sariɲanxini,
a xa i mali keli Siyon Geyaan fari.
4 Ala xa i ya kiseene birin nasuxu,
a mɔn yi sɛwa i ya saraxa gan daxine birin na.

Bɛti xuini te.

5 Ala xa i bɔɲɛn waxɔn feene so i yii,
a mɔn yi i ya fe yitɔnxine birin nasabati.
6 Nanara, nxu sɔnxɔɛ sɛwani i ya nɔ sɔtɔna fe ra.
En yi en gbee taxamaseri dugine rate Ala xinli.
Alatala xa tin i ya maxandin birin ma.

7 N na a kolon yati,
Alatalaa muxu sugandixin nakisima nɛn.
A a yabima nɛn
keli a ariyanna sariɲanxini,
a yi a rakisi a sɛnbɛn na.
8 Ndee yigin sama e yɛngɛ so wontoroni,
bonne yi e yigin sa e soone yi,
koni en tan yigin saxi Alatala xinla nin,
en ma Ala.
9 Na kanne tantanma nɛn e bira,
koni en tan kelima nɛn, en ti ken!
10 Alatala xa mangan nakisi!
I xa nxu yabi,
nxu na i maxandi waxatin naxan yi!

21

Ala tantunna mangan xɔn

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Alatala, mangan bata sɛwa i fangan na.
A sɛwan gbo bayo i bata a rakisi.
3 A waxi naxan xɔn, i tinxi na ma.
I bata a maxandin yabi.

Bɛti xuini te.

4 I bata a rasɛnɛ duba faɲine ra,
i mɔn yi xɛma mangaya taxamasenna so a xun na.
5 A maxɔdinna ti nɛn a siimayana fe ra,
i yi sii xunkuyen so a yii,
naxan luma habadan.
6 A binyen bata gbo ayi fata i ya marakisin na.

I nɔrɔn nun xunnayerenna fixi nɛn a ma.
7 I a barakama habadan!
I a ralugoma sɛwan na i yɛtagi.
8 Bayo Mangan yigin saxi Alatala nin,
a kantanxi Kore Xɔnna Ala hinanna nan baraka yi.

9 I tan i yaxune birin suxuma nɛn.
Naxanye i raɲaxuxi,
i ne suxuma nɛn i fangan na.
10 I na mini kɛnɛnni waxatin naxan yi,
i e ɲanma nɛn alo sulun tɛɛna.*
Alatala xɔlɔxina e halagima nɛn
tɛɛn yi e gan.
11 I e yixɛtɛne raxɔrima nɛn dunuɲa yi,
e nun e bɔnsɔnne adamadiine yɛ.
12 Hali e fe ɲaxini tɔn i xili ma,
e mɔn yi e miri kɔtɛ ɲaxine ma,
e fulama nɛn.
13 Bayo, i na i ya xalimakunle ti e ra,
e e xun xanbi soma nɛn, e yi e gi.
14 Alatala xa batu a sɛnbɛ gbeena fe ra.
Nxu bɛtin bama nɛn,
nxu yi i tantun i fangana fe ra.

22

Wugan nun tantunna

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin naxan xili:
“Xɔtɔnna Xɛli Gilɛna.”
2 N ma Ala! N ma Ala!
I n nabeɲinxi nanfera?
Nanfera i ya marakisin makuyaxi n na?
Nanfera i mi n kutun xuiin namɛma?
3 N ma Ala, n ni i xilima yanyin na,
koni i mi n yabima.
Hali kɔɛɛn na, n mi n dundɛ.
4 Koni i tan sariɲan,
i ya mangaya gbɛdɛn nabilinxi Isirayilaa tantunna ra.
5 Nxu benbane yigin saxi i tan nan yi.
E e yigin sa i yi,
i yi e ratanga.
6 E to e xui ramini i ma,
i yi e xɔrɔya.
E yigin saxi i yi,
nanara, e mi yagixi.
7 Koni daɲɔxɔ mi fa n tan na sɔnɔn.
N ligaxi nɛn alo kunla
adamadiin naxan naɲaxuxi
yamaan naxan bɔtɛ raba.
8 Naxanye na n to,

* **21:10: 21.10 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Furu tɛɛna***.”

e yo n ma.
E yi e dɛɛn bɛtɛxun,
e e xunne yimaxa.
9 E naxa, “A tan naxan Alatalaa fe yi,
Alatala a ratangama ba?
Xa a rafan Alatala ma,
a xa a xunba.”
10 Koni i tan nan n naminixi nga kuini,
i yi n sa nga kanken ma.
11 Xabu n bari lɔxɔni,
n taxuxi i ra.
N ma Ala nan i ra,
xabu n yi nga kuini waxatin naxan yi han iki.
12 I nama i makuya n na.
Tɔrɔn bata maso n na,
muxu yo mi na yi
naxan n maliyɛ.

13 N yaxune n nabilinxi
alo turane,
alo Basan yamanan tura xaɲɛne.
14 E dɛɛne yibixi alo yatane,
e wurundunma n ma,
e xa n yibɔ.
15 N fangan bata ɲan
alo ige bɔxɔnxina.
N xɔnne birin bata ba e bode ra.
N bɔɲɛn bata liga
alo dolen na yilo.
16 N fangan bata ɲan feu!
N lɛnna xaraxin bata kankan n dɛ.
I bata n sa faxa bɛndɛni.
17 Muxu ɲaxi ganla bata n nabilin
alo barene.
E bata n yiine nun n sanne mabɔ.
18 N xɔnne birin kɛnɛnni.
E yɛɛne kankanxi n na.
19 E bata masɛnsɛnna ti n ma dugine fe ra,
e xa e yitaxun e bode tagi.
20 Alatala, i nama i makuya n na!
N ma sɛnbɛmaan nan i tan na.
N mali iki sa!
21 N niin xunba silanfanna yii.
N natanga bareni itoe ma.
22 N nakisi yatani itoe ma.
N nakisi burunna turaan fenne ma.

23 N na i xinla ralima nɛn ngaxakedenne ma.
N ni i matɔxɔ nɛn yamaan yɛ.
24 Ɛ tan naxanye gaxu Alatala yɛɛ ra,
ɛ a matɔxɔ.
Ɛ tan Yaxuba bɔnsɔnna,

ɛ a binya.
Ɛ tan Isirayila kaane,
ɛ gaxu a yɛɛ ra.
25 Bayo, a mi a mɛxi yiigelitɔne tɔrɔne ra,
a mi a rabeɲinma.
A mi a yɛtagin luxunma a ma.
Fɔ a a xandi xuiin namɛ.
26 N ni i tantunma yamaan malan gbeeni.
N na n ma dɛ ti xuine rakamalima nɛn
i yɛɛ ragaxu muxune yɛɛ xɔri.
27 Yiigelitɔne xa e dɛge,
e lugo.
Naxanye Alatala fenma,
ne xa a matɔxɔ.
Ala xa siimayaan fi ɛ ma habadan!
28 Bɔxɔn danna muxun birin
e xaxili luma nɛn Alatala xɔn,
e yi e yɛɛ rafindi a ma.
Siyane bɔnsɔnne birin a batuma nɛn.
29 Bayo, Alatala nan mangan na siyane xun na.
30 Nafulu kanne fan fama nɛn e dɛgedeni,
e a batu.
Naxanye birin xɛtɛma bɛndɛni,
ne xinbi sinma nɛn a bun ma,
naxanye mi nɔɛ e niin nakisɛ.
31 Waxati famatɔɔn muxune walima a xa nɛn
Marigina a fe falama nɛn mamandenne xa.
32 A tinxinyaan fama nɛn nalideni muxune ma
naxanye munma bari,
Ala bata na ragidi.

23

Alatala nan n kantanma
1 Dawudaa bɛtina.
Alatala n masuxuma
alo xuruse rabana a xuruseene kantanma kii naxan yi.
Nanara, n mi dasɛ sese ra.
2 A matabuden fi n ma
sɛxɛ ɲingi faɲin dɛnaxan yi.
A yi siga n na
ige xunbenla dɛxɔn ma.
3 A bata n nii yifan n ma.
A n xalima kira tinxinxin xɔn ma nɛn
a xinla fe ra.

4 Hali n so sayaan tilinna dimin xɔrɛ ra,
n mi gaxuɛ sese yɛɛ ra
amasɔtɔ i tan Ala n xɔn ma.
I ya gbengbetenna n nakantanma
i ya dunganna n gbɛngbɛnma.
5 I bata donseen nafala n xa
n yaxune yɛɛ xɔri,
i yi n masuxu

alo xɔŋɛ binyena,
i turen sa n xunni.
I bata n ma igelengenna rafe
han a bɔxɔnŋɛ a ma.
6 Yati, i ya fanna
nun i ya hinanna birama n fɔxɔ ra nɛn
n siin sogen birin yi.
N luma nɛn Alatalaa banxin kui
han n siin soge dɔnxɛna.

24

Manga binyena
1 Dawudaa bɛtina.
Alatala nan gbee bɔxɔn nun ayi seene birin na
e nun dunuŋa nun muxun naxanye birin dɔxi a yi.
2 Amasɔtɔ a tan nan bɔxɔn dɔxi igen tagi.
A yi a dɔxɔ igene fari.

3 Nde lan a te Alatala geyaan fari?
Nde tiyɛ a yire sariŋanxini?
4 Naxanye sariŋan e kɛwanle nun e sɔndɔmɛne yi,
naxanye mi suxurene batuma,
xanamu naxanye mi e kɔlɔma wuleni,
5 Alatala ne barakama nɛn.
Marakisi Tiina Ala yoon fima e ma nɛn.
6 Muxu sifani itoe nan Ala fenma,
naxanye Yaxubaa Ala yɛtagin fenma.

Bɛti xuini te.

7 Yinna* dɛɛne xa rabi fefe,
dɛ fonne xa rabi mumɛ,
nanara Manga Binyen soɛ.
8 Nde Manga Binyeni ito ra?
Alatala na a ra
fangamaan nun sɛnbɛmana!
Alatala na a ra
naxan sɛnbɛn gbo yɛngɛni.
9 Yinna dɛɛne xa rabi fefe,
dɛ fonne xa rabi mumɛ,
nanara Manga Binyen soɛ.
10 Nde Manga Binyeni ito ra?
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
a tan nan manga binyen na.

Bɛti xuini te.

25

Maxandina maratanga fena
1 Dawuda gbeena.
Alatala, n bata i maxandi n niin birin na.
2 N ma Ala,

* **24:7: 24.7** Ala Batu Banxin nabilinna ***yinna*** nan na ra.

n yigin saxi i tan nan yi.
N nama yagi.
I nama tin n yaxune yi n nɔ,
e sɛwa.
3 Naxan na a xaxili ti i ra,
na kanna mi yarabima mumɛ!
Koni naxanye yanfan soma,
ne yagin sɔtɔma nɛn.

4 Alatala, kiraan yita n na,
i xa n xaran i ya kiraan ma.
5 N xa sigan ti i ya ɲɔndini,
n xaran.
Amasɔtɔ n nakisima Ala nan i tan na.
N xaxili tixi i ra fɛriɲɛn gbɛn!
6 Alatala, i xaxili lu i ya kininkininna nun hinanna xɔn
bayo e yi na xabu a fɔlɔni.
7 I nama i miri n ma foningeya yulubine nun matandine ma!
N suxu i ya hinanni,
amasɔtɔ i fan, Alatala.

8 Alatala fan, a mɔn tinxin,
nanara a yulubi kanne xaranma a kirane ma.
9 Naxan a yɛtɛ magodoma,
a a sariyan nabirama na ma.
A mɔn a xaranma a sagoon na nɛn.
10 Naxanye a layirin maxadine suxi,
Alatala hinan,
a mɔn lannayaan nabama
ne nan xa kiin birin yi.
11 Alatala, n hakɛne mafelu i xinla a fe ra,
amasɔtɔ a gbo.

12 Nde gaxuma Alatala yɛɛ ra?
A kiraan yitama na kanna ra
a lan a xa sigan ti naxan xɔn.
13 Na kanna sabatima nɛn a siimayani,
bɔxɔn yi findi a diine kɛɛn na.
14 Alatala a wundone makɛnɛnma nɛn
a yɛɛ ragaxu muxune xa.
A a layirin yitama e ra nɛn.
15 N yɛɛn tixi Alatala ra waxatin birin,
bayo a tan nan n natangama suxu yalaan ma.

16 Ala, yandi, kininkinin n ma
amasɔtɔ n kedenna na a ra,
n tɔrɔxi.
17 Nii yifɔrɛn bata n yili,
n namini na tɔrɔni.
18 I miri n ma tɔrɔne
nun n ma sɔxɔlɛne ma,
i yi n ma yulubine xafari.
19 A mato, n yaxune wuya,

e n naɲaxuxi kati!

20 N niin nakantan,
i yi n xunba.
N nama yarabi,
amasɔtɔ n bata n luxun i yi.
21 N ma fɛtareyaan
nun tinxinyaan xa n kantan
amasɔtɔ n xaxili tixi i tan nan na.
22 Ala, i xa Isirayila xunba a tɔrɔne birin yii!

26

Sɔntarena Ala maxandina
1 Dawuda gbeena.
Alatala, n ma kitin sa
amasɔtɔ fɛ yo mi n kɛwanle ra,
n yigin mɔn i yi feu!
2 Alatala, n fɛsɛfɛsɛ,
i yi n mato,
n sɔndɔmɛn nun bɔɲɛn nakɔrɔsi.
3 I ya hinanna n yi waxatin birin yi,
n sigan tima i ya lannayani!
4 N tan mi n magodɛ fuyantenne fɛma,
nxu nun nafigine mi fe kedenni.
5 Fe ɲaxi raba yamaan mi rafan n ma.
N mi dɔxɛ muxu ɲaxine fɛma.
6 Alatala, n bata n yiin naxa sɔntareyani,
n yi so i batudeni,
7 n barikan bira i xa n xui yitexin na,
n yi i ya kabanako feene fala.
8 Alatala, i ya banxin nafan n ma,
i nɔrɔn dɛnaxan yi.

9 I nama nxu nun hakɛ kanne faxa nxu bode xɔn,
i nama nxu nun faxa tiine raɲanna findi kedenna ra.
10 Na muxune fe ɲaxin ligama,
e dimi yi seene rasuxu mayifuni.
11 Koni, n tan, fɛ yo mi n kɛwanle ra.
N xunba, i diɲa n ma!
12 N tixi tinxinni ken!
N na Alatala tantunma nɛn a yama gbeeni.

27

Marakisi Tiina Alatala
1 Dawuda gbeena.
Alatala nan n ma kɛnɛnna nun n ma kisin na.
N xa gaxu mundun yɛɛ ra?
Alatala nan n ma dunuɲa yi gidin
xun mayɛngɛ muxun na.
Nde n magaxuɛ?
2 Muxu ɲaxine na keli n xili ma

alogo e xa n halagi,
yaxune na n yɛngɛ,
e tan nan dagalanma ayi nɛn,
e bira.
3 Hali sofa ganla na n nabilin,
n bɔɲɛn susuma nɛn.
Hali yɛngɛ gbeen na keli n xili ma
n yigin tixi.

4 N bata Alatala maxɔdin fe keden ma.
N fe keden peen nan fenma.
N lu Alatalaa banxin kui
han n siin soge danna.
N Alatala wali faɲin kolon,
n yi lu a batuɛ a banxini.
5 Amasɔtɔ a n namarɛ nɛn
a banxini tɔrɔ waxatini.
A n luxunɲɛ nɛn a Batu Banxini.
A n natema nɛn geyaan xuntagi.
6 A xunna kenla fima n ma nɛn
n yaxune tagi.
N saraxane bama nɛn Ala Batu Banxini,
n sɔnxɔ sɛwani.
N bɛtin bama nɛn,
n na Alatala tantun.

7 Alatala, i tuli mati n xuiin na,
n na i xili waxatin naxan yi.
Kininkinin n ma, i yi n yabi!
8 N bɔɲɛn waxi i fen feni.
Alatala, n ni i fenma,
9 i nama i yɛtagi luxun n ma!
I nama i ya walikɛɛn kedi xɔlɔni.
I bata findi n mali muxun na.
I nama n nabeɲin,
i nama i mɛ n na,
n nakisimana Ala.
10 Hali nga nun n fafe n nabeɲin,
Alatala n yisuxuma nɛn.

11 Alatala, n xaran sigati kiin ma.
Ti n yɛɛ ra kira faɲin xɔn ma,
amasɔtɔ n yaxune wuya.
12 I nama n so n yaxune yii,
amasɔtɔ wule serene bata keli n xili ma,
e e kɔnkɔma n ma.
13 N mɔn laxi ito ra:
n na Alatalaa nɛmaan toma nɛn dunuɲa yi.
14 I xaxili ti Alatala ra!
I sɛnbɛ so! I bɔɲɛn xa limaniya!
I xaxili ti Alatala ra!

28

Ala maxandina malina fe ra

1 Dawuda gbeena.
Alatala n ma fanyena,
n bata i xili.
I tuli mati n na!
Xa i mi n yabi,
n sama laxira faxa muxune fari nɛn.
2 N ma mayandi xuiin mɛ malina fe ra,
n bata n yiini te
i Batu Banxin yire sariɲanxin mabinni.
3 I nama nxu nun muxu ɲaxine yalagi nxu bode xɔn,
fe ɲaxi rabane naxanye fala faɲine tima
koni maraɲaxuna e bɔɲɛne yi.
4 E kɛwanle saranna fi,
e nun e wali ɲaxine
e bata naxanye liga.
A liga e ra naxan lan e kɛwanle ma.
E lan e xa naxan sɔtɔ, na so e yii!
5 E xaxili mi luxi Alatalaa wanle xɔn ma,
hanma a yiine bata naxan da.
Nanara, a e kalama nɛn
a e ɲan habadan.

6 Barikan bira Alatala xa,
a bata n ma mayandi xuiin mɛ.
7 Alatala nan n sɛnbɛn na.
A n xun mayɛngɛma
alo wure lefana.
N yigin saxi a fari,
bayo a n malima.
Nanara, n bɔɲɛn bata rafe sɛwan na.
N na a tantunma nɛn bɛtine yi.
8 Alatala nan a yamaan sɛnbɛn na,
e nun yigiya kantanxina a muxu sugandixin xa.
9 I ya yamaan nakisi,
i mɔn yi e baraka.
Findi e gbɛngbɛn muxun na,
i yi i yengi dɔxɔ e xɔn ma habadan!

29

Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna

1 Dawudaa bɛtina.
Ɛ tan malekane,
ɛ fa Alatala tantun,
ɛ a tantun a binyen nun a sɛnbɛna fe ra.
2 Ɛ binyen fi Alatala ma a xinla fe ra,
ɛ Alatala batu a nɔrɔ sariɲanxini.

3 Alatala xuiin mɛma fɔxɔ igene yi,
Ala binye kanna sarinma,

Alatala a xuiin nasigama ige gbeene xun ma.
4 Alatala xuiin sɛnbɛn gbo,
Alatala xuiin nɔrɔxi.
5 Alatala xuiin suman binle yigirama,
hali suman wudin naxanye Liban yamanani.
6 Ala Liban geyane ratuganma
alo ɲinge diina,
e nun Siriyon geyana
alo burunna ɲiŋgena.
7 Alatala xuiin sigama ayi
alo kuye sarinna.
8 Alatala xuiin tonbon yirene yimaxama,
a Kadesi tonbonni maxa.
9 Xɛnle diin xalima Alatala xuiin ma,
a mɔn yi warine dɛɛne rayolon,
yamaan birin sɔnxɔma a Batu Banxini,
e naxa, “Binyen xa fi a ma!”

10 Alatala dɔxi fufane xun na.
A mangayaan na habadan!
11 Alatala nan sɛnbɛn fima a yamaan ma,
a bɔɲɛ xunbeli barakan sa e yi.

30

Barika birana Ala xa
1 Dawudaa bɛtina. Sigi sariɲanxina. Batu Banxin nasariɲan bɛtina.
2 Alatala, n ni i batuma,
amasɔtɔ i bata n yite.
I mi tin
n yaxune yi e xunnayeren n xun na.
3 Alatala n ma Ala,
n ni i mafan nɛn malina fe ra,
i yi n nakɛndɛya.
4 Alatala i n niin masiga nɛn laxira ra,
i n faxamatɔɔn nakisi.
5 Alatalaa tɔgɔndiya muxune birin xa bɛtin ba a xa!
Ɛ a matɔxɔ a wali sariɲanxine fe ra!
6 Bayo, a xɔlɔn mi xunkuya,
koni a marafanna luma nɛn muxun siin sogen birin.
Wuga xuiin minima nɛn kɔɛɛn na,
koni sɛwan fama nɛn xɔtɔnni.

7 N yi laxi n ma hɛrin na waxatin naxan yi
n naxa, “Sese mi n yimaxɛ!”
8 Alatala, n to yi i ya xanuntenyani,
i n lu nɛn fangani alo geyana.
Koni i to i yɛtagin luxun n ma,
na yi n kɔntɔfili.
9 N yi i tan Alatala xili,
n yi Marigin mafan,
10 n naxa, “N na faxa,

i tənən mundun sətəma nayi?
N na sa gaburun kui,
tənən mundun na ra?
Faxa muxune nəɛ i tantunɲɛ ba?
E nəɛ i ya lannayaan matəxɛ ba?
11 Alatala, i tuli mati n na,
i kininkinin n ma!
Alatala, n mali!”
12 I bata n ma nimisan maxɛtɛ sɛwan na.
I n makininkininna ba n ma,
i yi n nabilin sɛwan na.
13 Nanara, n mi n dundɛ,
n bɛtin bama i xa nɛn.
Alatala n ma Ala,
n barikan birama i xa nɛn habadan!

31

Yigi sa fena Ala fari
Yaburin 71.1-3
1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Alatala, n bata n luxun i yi.
I nama tin n yi yarabi!
N natanga i ya tinxinyana fe ra.
3 I tuli mati n na,
i yi n xunba iki sa!
Findi n yigiya gɛmɛn na,
e nun n makantan yinna.
4 N ma gɛmɛ gbeen nun
n ma yinna nan i tan na.
Ti n yɛɛ ra,
i yi n maxaran i xinla a fe ra.
5 N natanga na luti ratixin ma n yɛɛ ra,
bayo i tan nan n xun mayɛngɛma.

6 N bata n niin so i yii,
n xunba Alatala, lannaya Ala.
7 N bata ne raɲaxu
naxanye suxure fufafune batuma,
koni n tan yigin saxi Alatala nan fari.
8 N sɛwama nɛn,
n ɲaxan i ya hinanna fe ra,
bayo, i bata n ma tərəne to,
i n səndəmɛna səxəlɛn kolon.
9 I mi n soxi n yaxune yii,
koni i n xərəyaxi nɛn.

10 Alatala, kininkinin n ma,
amasətə n tərəni.
N bata xadan wugɛ.
Sunun bata n niin nun n fatin natagan.
11 Sunun bata n ma dunuɲa yi gidin ɲan,
wugan yi nde ba n siin na.

N fangan bata ɲan n yi n ma tɔrɔne fe ra.
N xɔnne bata yelefu ayi.
12 N yaxune birin,
katarabi n dɔxɔ bodene ma,
ne n nayarabima.
N xɔyine bata gaxu n yɛɛ ra,
e na n to kiraan xɔn ma,
e e gi n yɛɛ ra.
13 E birin bata ɲinan n xɔn ma
alo n faxaxin na a ra.
N bata lu alo fɛɲɛ kalaxina.
14 N bata yaxu wuyaxi kɔyɛkɔyɛn xuiin mɛ,
gbalona n nabilinni.
E feene yitɔnma lan n faxa feen ma.

15 Alatala, n tan yigin saxi i tan nin,
n naxa, “I tan nan n ma Ala ra.”
16 N ma waxatine i sagoni.
N natanga n yaxune ma
naxanye n bɛsɛnxɔnyama.
17 I nɔrɔn xa godo i ya walikɛɛn ma,
n nakisi i ya hinanni.
18 Alatala, n bata n xui ramini i ma,
i nama tin n yi rayarabi.
Ala xa muxu ɲaxine yarabi,
Ala xa e dunduxin nagodo laxira yi.
19 Na wule xɛlɛne radundu,
na wasode yandaxine birin
naxanye fala ɲaxin tima tinxin muxune ma.

20 I ya nɛmaan makabɛ,
i bata naxan namara i yɛɛragaxu muxune xa!
Muxun birin yɛtagi,
i ya fanna fima ne ma nɛn
naxanye luxunxi i yi.
21 I bata e yigiya i fɛma,
i e kantanma muxune fe yitɔnxine ma.
I bata e ratanga wule xɛlɛne ma.
22 Barikan bira Alatala xa!
N yi rabilinxi yaxune ra waxatin naxan yi
n yɛngɛ xinla ma,
a yi a hinanna yita n na.
23 N ma gaxuni, n yi a fala,
n naxa, “I bata n kedi i yɛtagi.”
Koni n to n xuiin namini i ma
malina fe ra,
i yi n ma mayandi xuiin mɛ.

24 Ɛ tan tɔgɔndiya muxune birin xa Alatala xanu!
Alatala dɛnkɛlɛya muxune ratangama nɛn,
koni a yandadene sare fima nɛn
alo a lan kiinde.

25 Ɛ tan naxanye birin yigi saxi Alatala fari,
ɛ sɛnbɛn so, ɛ bɔɲɛ ragidi.

32

Yulubi xafari fena

1 Dawudaa fala ɲaxumɛna.
Sɛwan na kanna xa
naxan ma matandine bata mafelu
naxan yulubine bata xafari.
2 Sɛwan na adaman xa
Alatala bata diɲa naxan hakɛn ma
e nun mayifu mi naxan yi.
3 N to munma yi n ti n hakɛne ra nun,
fɛriɲɛn gbɛn kutunne yi n nayelefuma.
4 I ya tɔrɔn yi n fari kɔɛɛn nun yanyin na.
Fangan yi ɲan n na
a liga alo n tonbon yiren nin.

Bɛti xuini te.

5 Awa, n yi n ti n yulubine ra i xa.
N mi n ma hakɛ yo luxun i ma.
N naxa, “N na n tima nɛn
n ma matandine ra Alatala xa.”
Awa, i yi n hakɛne nun yulubine birin ba n ma.

Bɛti xuini te.

6 Nanara, muxu tɔgɔndiyaxine birin xa i mafan a waxatini,
alogo fufaan na fa,
a nama e li.
7 N luxunden nan i tan na.
I tan nan n natangama tɔrɔn ma,
yamaan birin yi xɔrɔya bɛtine ba.

Bɛti xuini te.

8 Nanara, n na ɛ xaranma kiraan ma
ɛ birɛ naxan fɔxɔ ra.
N na ɛ kawandima,
n yi n yengi sa ɛ xɔn.
9 I nama findi daxun na
alo soona hanma sofanla
naxanye mi sigɛ
fɔ karafen na bira e ma.

10 Muxu ɲaxine tɔrɔn gbo.
Koni naxanye e yigi saxi Alatala yi,
a ne rabilinma nɛn hinanna ra.
11 Ɛ tan tinxin muxune xa ɲaxan Alatala a fe ra,
ɛ sɛwa, ɛ bɛtin ba,
ɛ tan muxu sɔndɔmɛ faɲine.

33

Tantun bɛtina

1 Ɛ bɛtin ba sɛwani Alatala xa,
ɛ tan naxanye tinxin!
Muxu faɲine lan e xa a tantun.
2 Ɛ barikan bira Alatala xa bɔlɔnna ra,
ɛ barikan bira a xa kondenna ra.
3 Ɛ bɛti nɛnɛn ba a xa.
Ɛ maxa seene maxa ki faɲi,
ɛ yi ɛ xuini te a ma.

4 Ɲɔndin nan Alatalaa falan na.
A kɛwanle birin kamalima tinxinna nin.
5 Tinxinyaan nun sariya suxun nafan Alatala ma,
dunuɲa birin wasaxi a hinanna ra.
6 Alatala kore xɔnna daxi a fala xuiin barakan nin,
e nun yanban seene a dɛ xuiin na.
7 A fɔxɔ igene birin malanma yire kedenni,
a fufane ramara.

8 Bɔxɔn birin xa gaxu Alatala yɛɛ ra!
Dunuɲa muxune birin xa a binya!
9 A falan nan tixi,
dunuɲa yi da.
A yamarin fi,
seen birin yi taran na.
10 Alatala siyane natane kalama nɛn.
A mi tinɲɛ siyane yi e miriyane rawali.
11 Koni Alatalaa fe ragidixine luma nɛn habadan!
A miriyane yi lu habadan!

12 Sɛwan na siyaan xa
naxan ma Ala findixi Alatala ra.
Sɛwan na muxune xa
Alatala bata naxanye sugandi!
13 Alatala a yɛɛ ragodoma keli ariyanna yi,
a muxune birin mato.
14 Keli a mangaya yireni,
a dunuɲa muxune birin xun mato a ra.
15 A e sɔndɔmɛne rafixa,
a a xaxili lu e kɛwanle birin xɔn.

16 Manga yo mi kisɛ a ganla sɛnbɛn ma.
Sofa yo mi ratangɛ a fangan xɔn.
17 Xunba se mi soon na yɛngɛni,
a fangan na gbo ki yo ki,
a mi marakisin tiyɛ.
18 Koni Alatala yɛɛn tixi a yɛɛragaxu muxune ra,
naxanye e xaxili tixi a hinanna ra.
19 A ne rakisima sayaan ma nɛn,
a mɔn yi e niine rakisi fitina kamɛn ma.

20 En xaxili tixi Alatala nan na.
A tan nan en mali muxun na

e nun en yɛ masansan wure lefana.
21 En bɔɲɛne sɛwaxi a tan nan ma fe ra,
bayo en bata en yigi sa a xili sariɲanxini.
22 Alatala, i ya hinanna xa lu nxu xɔn
bayo nxu nxu yigi saxi i tan nin.

34

Ala fan

1 Dawuda gbeena. A to a yɛtɛ findi fatɔɔn na Abimeleki fɛma, naxan a kedi.
2 N barikan birama Alatala xa waxatin birin,
n lu a tantunɲɛ!
3 N na Alatala matɔxɔma n sɔndɔmɛni.
Tɔrɔ muxune yi a mɛ, e ɲaxan.
4 En xa Alatala gbona fe fala!
En na a xinli te en bode xɔn!

5 N bata Alatala xandi,
a yi n yabi,
a gaxun birin ba n yi.
6 Naxanye yɛɛn tixi a tan na,
ne sɛwama nɛn,
e mi yarabɛ mumɛ!
7 N tan yiigelitɔna n xui ramini nɛn Alatala ma,
a yi n xuiin mɛ,
a yi n nakisi gbalon ma.

8 Alatalaa malekana a yɛɛragaxu muxune rabilinma nɛn,
a yi e kantan.
9 A mato,
i a kolonɲɛ a Alatala fan.
Sɛwan na kanna xa
naxan na a luxun i tan yi.
10 Ɛ gaxu Alatala yɛɛ ra,
ɛ tan a yama sariɲanxina,
bayo naxan na gaxu a yɛɛ ra,
na makoon fanma nɛn.
11 Hali yatane,
kamɛna e suxuma nɛn,
koni naxanye Alatala fenma,
ne mi dasɛ se faɲi yo ra.

12 N ma diidine, ɛ fa,
ɛ fa ɛ tuli mati n na.
N xa ɛ xaran Alatala yɛɛragaxun ma.
13 Ndee waxi siimayaan xɔn?
Ndee waxi siimaya xunkuyen nun sɛwan xɔn?
14 Nayi, ɛ fala ɲaxine yiba,
e nun wulena.
15 Ɛ ɛ xun xanbi so fe ɲaxini,
ɛ fe faɲin liga.
Ɛ bɔɲɛ xunbenla fen,

ɛ lu a fɔxɔ ra.

16 Alatala yɛɛn muxu tinxinxine ra,
a tuli matixi e xuiin na.
17 Alatala xun xanbi soxi fe ɲaxi rabane yi.
E na faxa,
ɲinan tima e xɔn nɛn sinma!
18 Tinxin muxune na e mawuga Alatala xa,
a tuli matima e ra nɛn,
a e xunba e tɔrɔne birin yi.
19 Alatala luma nɛn ne xɔn
naxanye bɔɲɛn kalaxi.
A yigitɛgɛtɔne rakisi.

20 Tɔrɔ wuyaxi tinxin muxun lima nɛn,
koni Alatala a bama nɛn e birin yi.
21 Ala a xɔnne birin kantanma nɛn,
hali keden, a mi girɛ.
22 Fe ɲaxin nan muxu ɲaxin faxama.
Tinxin muxune yaxune yalagima nɛn.
23 Alatala a walikɛne niin xunbama nɛn.
Naxan na a luxun a yi,
na mi yalagɛ mumɛ!

35

Ala maxandina malina fe ra

1 Dawuda gbeena.
Alatala, n kiti muxun makiti.
I n yɛngɛfaan yɛngɛ.
2 Keli, i ya wure lefane tongo
i fa n mali.
3 I ya tanban nun bunbini te ne xili ma
naxanye n fɔxɔ ra.
A fala n xa,
a i tan nan n nakisima.
4 Ala xa ne rayagi a e rayarabi,
naxanye katama n faxa feen na!
Naxanye fe ɲaxine yitɔnma n xili ma,
Ala xa ne yɛ yifu a e raxɛtɛ!
5 E xa liga
alo foyen sigama se dagin naxan na.
Alatalaa malekan xa e kedi.
6 Ala xa e kirani fɔrɔ,
a salaxunɲɛ ayi,
Alatalaa malekan yi e sagatan.
7 E lutin natixi nɛn n yɛɛ ra fuu!
E yili ratilinxin ge n suxu feen na.
8 Nanara, e xa e tɛrɛna halagin na,
e suxu e luti ratixin na,
e bira, e faxa.
9 Nayi, n niin sɛwama nɛn Alatala ra.

N ɲaxan a marakisina fe ra.
10 N na falɛ n bɔɲɛn ma feu!
N naxa, “Muxu yo mi luxi
alo i tan Alatala.
I yiigelitɔne ratangama fanga kanne ma.
I tɔrɔ muxune ratanga ne ma
naxanye e yigbɛtɛnxi.”

11 Muxu ɲaxine n kansunma.
E sɔnne sama n na,
n mi naxanye fe kolon mumɛ!
12 E n ma fanna ɲɔxɔ a ɲaxin na.
N yifuxin yi lu.
13 Koni e yi furaxi waxatin naxan yi,
n yi n maxidima sunun nin.
N yi n yɛtɛ magodo sun suxuni.
N ma maxandi xuiin to mi yabi,
14 n sunuxin yi lu e fe ra
alo n xɔyina hanma
alo ngaxakedenna nan yi e ra nun.
N xun sinxin yi lu nimisani
alo n nga nan yi a ra.
15 Koni tɔrɔn to n tan li,
e birin yi ɲaxan.
E e malan n xili ma.
N yɛngɛfane,
n mi yi naxanye kolon,
ne yi lu n tɔrɛ tun!
16 E n naɲaxu, e n magele.
E e ɲinne raxinma n xili ma.
17 Marigina, i yɛɛn sama e xɔn
han waxatin mundun yi?
N niin natanga e yɛngɛni,
i n nakisi yatani itoe ma!
18 Nayi, n barikan birama nɛn i xa yamani.
N ni i matɔxɔ e birin yɛtagi.

19 I nama tin
n yaxu wuledene yi ɲaxan n ma fe ra.
Naxanye n naɲaxuxi fuuni,
ne nama gele n ma.
20 E mi ngaxakedenya fala tima,
fɔ e yi bɔɲɛ xunbelitɔne kansun wulen na.
21 E feene falama n xun ma,
e sɔnxɔ, e naxa,
“Yɔ! I naxan ligaxi nxu bata a to!”
22 Alatala, i tan bata ne to,
nayi, i nama i dundu.
Marigina, i nama i makuya n na!
23 Marigina, keli, i yi n xun mayɛngɛ.
N ma Ala, n ma yɛngɛn so.
24 Alatala n ma Ala,

yoon fi n ma bayo i tinxin.
I nama tin
n yaxune yi ɲaxan n ma fe ra.
25 I nama tin e yi a fala, e naxa,
“Yɔ! Nxu bata a manɔ!
Nxu yi waxi na nan tun xɔn ma!”
26 Muxun naxanye sɛwama n tɔrɔ feen na,
Ala xa ne rayagi, a e yifu.
Ala xa ne rayagi, a yi e rayarabi
naxanye e yɛtɛ yitema n ma.
27 Naxanye waxi n xɔrɔyaxin to feni,
ne xa sɔnxɔ sɛwani,
e naxa, “Alatala gbo!
A bata sɛwa a walikɛna yɛɛ ra sigan na.”
28 Nayi, n ni i ya tinxinyana fe falama nɛn,
n yi i tantun fɛriɲɛn gbɛn!

36

Muxu ɲaxina

1 Alatalaa walikɛɛn Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Yulubin falan tima muxu ɲaxin xa a bɔɲɛni.
A mi gaxuma Ala yɛɛ ra mumɛ!
3 Bayo a lugoxi a yɛtɛ ra
a mi nɔɛ a yulubine kolonɲɛ,
a a mɛ e ra.
4 A falane ɲaxu,
wulen nan gbansan e ra.
A mi fa xaxilimaya feeye rabama.
A mi fe faɲi ligama.
5 A nɛma saxi a saden ma,
a fe ɲaxine mirima,
a kira kobine natama,
a mi a mɛma fe ɲaxi yo ra.

6 Alatala, i ya hinanna gbo
han ariyanna,
i ya lannayaan gbo han kore.
7 I ya tinxinna gbo alo geyane.
I ya kiti sa kiin tilin alo fɔxɔ igena.
Daɲɔxɔne nun subene i tan nan yii, Alatala.
8 Ala, i ya hinanna kɛndɛ han!
Adamadiine birin luxunden sɔtɔma nɛn i yi
alo tɔxɛ diine e nga gabutɛne bun kii naxan yi.
9 E lugoma i ya donse gbeen nan na.
E e min i ya fanni alo xudena.
10 Niin binla i tan nan yi.
Nxu bata kɛnɛnna to i ya kɛnɛnna xɔn.
11 I xa hinan ne ra
naxanye i kolon.
I ya tinxinyaan yita sɔndɔmɛ faɲi kanne ra.
12 I nama tin yandadene yi n yɛngɛ,

hanma muxu ɲaxine yi n kedi.
13 A mato,
fe ɲaxi rabane bata bira.
E saxi, e mi nɔɛ kelɛ.

37

Muxu ɲaxin nun muxu faɲin kɔntɔnna
1 Dawuda gbeena.
I nama xamin muxu ɲaxine ra.
I nama i sa fe ɲaxi rabane ma.
2 E tununma nɛn xulɛn
alo sɛxɛ xarena.
E faxama nɛn
alo si seen naxan bata lisi a ra.

3 I yigin sa Alatala yi,
i yi fe faɲin naba.
Nayi, i luyɛ yamanani nɛn,
i yi sabati bɔɲɛ xunbenli.
4 I xa sɛwa Alatala yi
nanara a i bɔɲɛn waxɔn feene ligɛ i xa.

5 Bira Alatalaa kiraan nan xɔn.
I yigin sa a yi.
Nanara a i maliyɛ.
6 I ya tinxinyaan
nun sariya suxun makɛnɛnma nɛn
a tan barakani alo yanyi tagi sogena.

7 I xa diɲa, i Alatala legeden.
I nama xamin na muxune ra
naxanye sabatima,
naxanye e fe yitɔnxine rasɔnɔyama a ɲaxin na.
8 I nama xɔlɔ, i nama fitina,
i nama xamin.
Ne i birama tɔrɔni nɛn.
9 Muxu ɲaxine ɲanma nɛn,
koni naxanye e yigin sama Alatala yi,
bɔxɔn luma ne nan xa.

10 A mi buma muxu ɲaxine yi tunun.
Ɛ ɛ yɛɛ rakoɲinma e ma nɛn,
koni ɛ mi e toɛ.
11 Naxanye limaniyaxi,
bɔxɔn luma ne xa nɛn, e yi sabati,
e bɔɲɛ xunbenla sɔtɔ.

12 Muxu ɲaxin fe ɲaxin nan yitɔnma tinxin muxun xili ma,
a a ɲinne raxin a xili ma.
13 Koni Marigin gelema muxu ɲaxine ma,
amasɔtɔ a a kolon,
e fitina lɔxɔn mi fa buma.

14 Muxu ɲaxine bata e silanfanne botin,
e e xanle ba,
e xa yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune yɛngɛ,
e xa muxu faɲine faxa.
15 Koni, e sɔxɔnma e gbee silanfanne nan na.
E xanle yi gira.
16 Se xurin naxan tinxin muxun yii,
na fisa muxu ɲaxine bannayaan xa.
17 Amasɔtɔ muxu ɲaxine sɛnbɛn kalama nɛn,
koni Alatala tinxin muxune ratangama nɛn.

18 Alatala yengi dɔxi sɔntarene xɔn.
E kɛɛn luma nɛn habadan.
19 E mi tɔrɛ waxati xɔdɛxɛne yi.
Fitina kamɛn na so,
e tan lugoma nɛn.

20 Koni muxu ɲaxine faxama nɛn.
Alatala yaxune yi tunun
alo xɛɛn fugene.
E lɔma ayi nɛn alo tutina.
21 Muxu ɲaxin donla tongoma nɛn,
a mi a fiyɛ.
Koni tinxin muxun kiin tima fonisireyaan nin.
22 Ala naxanye barakama,
bɔxɔn luma ne xa nɛn.
Koni a naxanye dangama,
ne ɲanma nɛn.

23 Alatala nan muxun sigati kiin nagidima
a lu na kiraan xɔn
naxan nafan a ma.
24 Xa a dagalanɲɪɛ ayi,
a mi birɛ,
amasɔtɔ Alatala a malima.

25 Dii mɛsɛn nan yi n na,
koni iki n bata fori.
N siin bata waxati xunkuye sɔtɔ.
Koni n munma tinxin muxun nabeɲinxin to singen,
hanma a diine yi donseen maxandi.
26 A kiin tima fonisireyaan nan na waxatin birin yi,
a mɔn bonne dolima.
Dubana a diine xa.

27 Ɛ xun xanbi so fe ɲaxini,
ɛ fe faɲin naba,
nanara i mamandenne luyɛ bɔxɔn ma habadan!
28 Amasɔtɔ sariya suxun nafan Alatala ma.
A mi a muxu tɔgɔndiyaxin nabeɲinɲɛ.
A a kantanma nɛn habadan.
Koni muxu ɲaxine mamandenne tan ɲanma nɛn.

29 Tinxin muxune bɔxɔn sɔtɔma nɛn
alo kɛɛna, e lu na yi habadan.
30 Tinxin muxun xaxilimaya falane nan tima.
Sariyan nan a falan na.
31 A Alaa sariyan namarama a bɔɲɛni nɛn.
A mi tantanma a fe yi mumɛ!

32 Muxu ɲaxin tinxin muxun legedenma
a faxa feen nan na.
33 Koni Alatala mi a luyɛ a yaxune sɛnbɛn bun ma.
A mi tinɲɛ a yalagi feen ma,
a na kiti waxatin naxan yi.

34 Ɛ ɛ xaxili ti Alatala ra,
ɛ yi lu a kiraan xɔn.
A ɛ yitema nɛn,
a yamanan so ɛ yii.
Ɛ a toma nɛn nayi muxu ɲaxine bata ɲan.

35 N yi muxu ɲaxina nde kolon nun,
gbalotɔɔn nan yi a ra
naxan bata yi sabati
alo wudi gbeena.
36 Koni a danguxi nɛn,
a lɔ ayi feu!
N yi a fen, koni n mi a to.

37 I xaxili lu sɔntaren xɔn.
I yɛɛn sa muxu faɲin xɔn.
Bɔɲɛ xunbelitɔɔn mayixɛtɛne sɔtɔma nɛn.
38 Koni yulubi kanne kalama nɛn feu!
E bɔnsɔnna birin yi raxɔri.

39 Alatala tinxin muxune rakisima nɛn.
E yigiya makantanxin nan a tan na tɔrɔ waxatine yi.
40 Alatala e malima nɛn a e ratanga.
A e ratanga muxu ɲaxine ma nɛn,
a e rakisi,
amasɔtɔ e luxunxi a yi.

38

Tɔrɔ muxuna maxandina
1 Dawudaa bɛtina. Maxandina.
2 Alatala, i nama n maxadi xɔlɔni!
I nama fitina n xili ma,
i n ɲaxankata.
3 I bata n maxɔlɔ i ya xalimakunla ra.
I yi n nabira.
4 Kɛndɛya mi fa n fatini i ya xɔlɔna fe ra.
N gbindin mi yalan n yulubina fe ra.
5 N hakɛne bata gbo ayi n xun ma

han a radangu ayi,
alo goronna naxan binya n mi a nɔɛ.
6 N ma korone bata kun,
e xirin yi mini.
Amasɔtɔ daxun nan yi n na nun.

7 N bɔɲɛn bata kala
han n yi n xun sin.
N lu wugɛ n bɔɲɛni fɛriɲɛn gbɛn!
8 N fatin birin wolonxi n ma kati!
Kɛndɛya yo mi fa n fatini.
9 N bata yelefu bɔxɔn ma,
n bata kala feu!
N bɔɲɛn tɔrɔxi, n kutunma,
amasɔtɔ n sɔxɔlɛxi.

10 Marigina, n naxan fenma,
i na kolon.
I bata n kutun xuiin birin mɛ.
11 N bɔɲɛn dinma,
n fangan bata ɲan.
N yɛtagin bata yitɔɲɔn.
12 N xɔyine nun n dɔxɔ bodene mi fa fama n fɛma
amasɔtɔ n ma furen xɔn.
Hali n kon kaane bata e makuya n na.
13 Naxanye waxi n faxa feni,
ne bata lutin nati n yɛɛ ra.
Naxanye waxi n maxɔlɔ feni,
ne n kala feen falama.
E mi xadanma fe ɲaxi yitɔndeni.
14 N bata liga alo tuli xɔrina,
n mi fe mɛma.
N bata liga alo bobona,
n mi fala tima.
15 N bata liga
alo muxun naxan mi yabin tiyɛ
amasɔtɔ a mi fe mɛma.

16 Koni Alatala, n xaxili tixi i tan na.
I n yabima nɛn, Marigina n ma Ala.
17 N naxa, “I nama tin
n yaxune yi e xunnayeren n na,
e nama ɲaxan n ma tɔrɔn na.”
18 N biramatɔɔn na a ra.
N xɔlɛni waxatin birin.
19 N bata n ti n hakɛne ra,
n yulubine bata n naxamin kati!
20 N yaxune tan kɛndɛ,
e yixɔdɔxɔ.
E wuya
naxanye n naɲaxuxi fuu!
21 Naxanye fe faɲin saranma fe ɲaxin na,

ne n tərɔma,
amasɔtɔ n tan a faɲin nan fɔxɔ ra.

22 Alatala, i nama n nabeɲin.
N ma Ala, i nama i makuya n na.
23 N Marigina, n nakisimana,
n mali iki sa!

39

Tərə muxun ti fena a hakɛn na

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa, Yedutun xa.
2 N bata a fala, n naxa,
“N na n kɛwanle rakɔrɔsima nɛn,
alogo n dɛ xuiin nama n bira yulubini.
N mi fa fala yo tiyɛ muxu ɲaxine yɛɛ xɔri.”
3 N yi n dundu,
n yi n naxara,
n mi yi fala yo tima
hali fe faɲina,
koni n ma sɔxɔlɛn yi siga fari sɛ tun!
4 N bɔɲɛn yi wolon n kui.
N to yi n mirima a ma,
a yi n kuiin gan fɔlɔ
alo tɛɛna.
N yi falan ti fɔlɔ, n naxa,
5 “Alatala,
n siin soge dɔnxɛn yita n na
e nun a yatɛ saxina.
I xa n nakolon
a n ma siimayaan mi buma.”
6 I tan nan n ma lɔxɔne yatɛn nadungixi ayi.
Sese mi n siin waxatin na
i yɛɛ ra yi.
Adamadiin birin buma nɛn
alo foyedin gbansan!

Bɛti xuini te.

7 Nininna nan gbansan a tan na.
Muxuna a masigama,
a feen ligama koni fuyan!
A nafunla malanma,
koni naxan a sɔtɛ a xanbi
a mi na kolon.
8 Marigina, n fa n xaxili tima nanse ra nayi?
N na n yigin sama i tan nan yi.
9 N nakisi n yulubin birin ma.
I nama tin daxune yi gele n ma.
10 N yi dunduxi nɛn.
N mi yi fala yo tima.
Amasɔtɔ i tan nan ito ligaxi n na.
11 I ya furen ba n ma,
benun i xa n naɲan tərɔni.

12 I muxun maxadima a hakɛna fe ra
i yi a hakɛn saran a ra.
I muxuna nafunle kalama alo xiine.
Adamadi yɛtɛɛn ligaxi nɛn alo foyedina.

Bɛti xuini te.

13 Alatala, n ma maxandi xuiin mɛ.
I yi i tuli mati n ma mawuga xuiin na.
N na wuga, i nama i dundu.
I ya xɔɲɛn nan tun n tan na sigatini,
alo n benbane yi kii naxan yi.
14 N yiba singen
alogo n xa sɛwa benun n xa dangu,
benun n xa faxa.

40

Tantun Bɛtina
1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 N diɲa nɛn Alatala maliin legedendeni,
a yi a tuli mati,
a yi n ma mawuga xuiin mɛ.
3 A n ba yili ɲaxin na,
a n ba boron nun bɛndɛni.
A yi n ti fanyen fari,
a san tide faɲin fi n ma.
4 A yi n xaran bɛti nɛnɛn ma,
n na en ma Ala tantunma naxan na.
Muxu wuyaxi na toma nɛn
e yi gaxu a yɛɛ ra,
e mɔn yi e yigin sa Alatala yi.

5 Sɛwan na kanna xa,
naxan na a yigi sa Alatala yi,
naxan mi kidene batuma,
naxan mi a sama suxure batune ma.
6 I ya wali faɲine wuya ayi!
Alatala, n ma Ala, i ɲɔxɔn mi na!
I bata kabanako fe wuyaxi yitɔn nxu xa!
N mi nɔɛ e fe falɛ,
e yatɛn bata gbo ayi!
7 I mi waxi saraxan nun kiseen xɔn gbansan,
fɔ i n tunle raba ayi.
I mi yi saraxa gan daxine
nun yulubi xafari saraxane gbansan fɔxɔ ra.
8 Nanara, n naxa, “N tan ni i ra.
N bata fa.
N ma fe sɛbɛxi Kitabuni.
9 N ma Ala, i sagoon nafan n ma!
I ya sariyan namaraxi n bɔɲɛni.”
10 N tinxinyaan nalima nɛn i ya yamani.
Alatala, i a kolon,
n mi n dundɛ.

11 N mi i ya tinxinyaan namaraxi n kedenna xa.
N ni i ya ɲɔndin nun marakisina fe falama nɛn.
N mi i ya hinanna nun i ya lannayaan luxunɲɛ yamaan ma.

12 I nama tondi kininkininɲɛ n ma, Alatala.
I ya hinanna nun lannayana n marama nɛn waxatin birin.

Ala maxandina malina fe ra
Yaburin 70
13 Amasɔtɔ, n ma tɔrɔne bata wuya
han e mi yatɛ!
N hakɛne bata n suxu,
n mi fa se toma.
E wuya dangu n xunsɛxɛne ra.
Bɔɲɛ yixɔdɛxɛ mi fa n yi sɔnɔn.
14 Yandi, Alatala, n nakisi!
Alatala, fa n mali iki sa!
15 Ala xa ne yarabi
naxanye katama n faxa feen na,
a e yɛ yifu fefe!
Ala xa ne raxɛtɛ marafɛyani
n ma tɔrɔyaan nafanxi naxanye ma.
16 Ala xa ne ratɛrɛna e yagin na,
naxanye a falama n ma,
e naxa, “Yɔ! I suxi yati!”
17 Naxanye birin i tan fenma,
i xa ne birin nasɛwa.
I ya kisin xɔnla naxanye ra,
ne xa lu a falɛ,
e naxa, “Alatala gbo!”
18 Koni, yiigelitɔɔn nun tɔrɔ muxun nan n tan na.
N Marigin nama ɲinan n xɔn.
I tan nan n maliin nun n ma maratanga tiin na.
Ala, i nama buyɛ ayi.

41

Furetɔna Ala maxandina
1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Sɛwan na kanna xa
naxan yengi dɔxi sɛnbɛtarene xɔn.
Alatala na kanna xunbama tɔrɔ waxatine yi nɛn.
3 Alatala a ratangama nɛn
a a niin nakisi.
A a barakama nɛn bɔxɔn ma.
A mi a luyɛ a yaxune sɛnbɛn bun ma.
4 Alatala a malima nɛn,
furen na a li waxatin naxan yi,
a a rakɛndɛya.

5 N na a fala nɛn, n naxa,
“Alatala, diɲa, i n nakɛndɛya,
bayo n bata yulubin liga i ra.”

6 N yaxune fala ɲaxine tima n ma,
e naxa, “A faxama waxatin mundun yi,
a xinla yi lɔ ayi?”
7 Naxanye fama n xɔntɔndeni,
ne fala faɲine nan tima n xa nafigiyani.
Koni, a dɛntɛgɛ ɲaxini tɔnma n ma fe ra,
a yi mini a ralideni yiren birin yi.

8 Naxanye birin n naɲaxuxi,
ne kɔyɛkɔyɛnma e bode xa n ma fe ra.
E mirixi a ɲaxin nan ma n ma fe yi.
9 E naxa, “Fure ɲaxin bata a suxu!
A mi fa kelɛ a sadeni feu!”
10 Hali n lanfa faɲina,
n yi laxi naxan na,
nxu nun naxan yi donseen donma nxu bode xɔn,
na bata keli n xili ma.

11 Alatala, kininkinin n ma,
i yi n nakeli sɔnɔn,
nanara n na n yaxune donla saranɲɛ.
12 N na a kolon
fa fala n bata i kɛnɛn
bayo e mi n nɔɛ.
13 I n malima nɛn
amasɔtɔ n tinxin.
I yi n lu i yɛtagi habadan!

14 Barikan xa bira Alatala xa, Isirayilaa Ala!
Habadan han habadan! Amina! Amina!

Yaburin Yire Firindena: Keli Sora 42 ma han 72

42

Yigi sana Ala yi

1 Koraa diine fala ɲaxumɛna. Bɛti baane kuntigin xa.
2 Ala, i xɔnla n niin suxuma
alo ige xunbenla xɔnla xɛnla suxun kii naxan yi.
3 Habadan Ala xɔnla n niin suxuma nɛn
alo min xɔnla.
N sigama waxatin mundun yi
n sa ti Ala yɛtagi?
4 N wugama kɔɛɛn nun yanyin na.
N baloma yɛɛgen nin.
N yaxune n maxɔdinma waxatin birin
e naxa, “I ya Ala minɛn yi?”
5 Waxati danguxine fe na rabira n ma,
n bɔɲɛn yi kala.
Nxu nun yamaan nan yi sigama Alaa banxini,
n yi tima e yɛɛ ra,
e sɛwaxin sɔnxɔma,
e barikan birama Ala xa ɲaxan nin.
6 Nanfera n niin sɔxɔlɛxi?

Nanfera n bɔɲɛn sunuxi?
N xa n yigi sa Ala yi.
N mɔn a tantunma nɛn.
N kisi muxun nun n ma Ala nan a ra.

7 Koni iki, n niin sɔxɔlɛxi,
nanara n na n mirima i ma Yurudɛn bɔxɔni,
Xerimon geyane xuntagi,
e nun Misari geyaan ma.
8 Fufaan sama fufaan fari n xili ma,
igen xuxu xuiin yi gbo ayi a surundeni.
I xunfan gbeene radangu n xun ma,
gbalon yi keli n xili ma alo walanna.
9 Alatala xa a hinanna mayita yanyin na
alogo n yi xi bɛtin bɛ a xa kɔɛɛn na.
N ma dunuɲa yi gidin Ala nan maxandima.
10 N na a falama n natangamana Ala nan xa,
n naxa, “Nanfera i ɲinanxi n xɔn ma?
Nanfera n luma tɔrɛ n yaxune yii?”
11 N niin tɔrɔxi n yaxune xɔn
amasɔtɔ e fɛriɲɛnma n maxɔdinɲɛ nɛn,
e naxa, “I ya Ala minɛn?”
12 Nanfera n niin sɔxɔlɛxi?
Nanfera n bɔɲɛn sunuxi?
N xa n yigin sa Ala yi.
N mɔn a tantunma nɛn
n ma Ala, n nakisimana.

43

1 Ala, yoon fi n ma,
i n xun mayɛngɛn so dɛnkɛlɛyatare yamaan xili ma.
N natanga wuledene nun muxu ɲaxine ma!
2 N kantan muxun nan i tan na.
Nanfera i n nabeɲinma?
Nanfera n sunuxin luma tɔrɛ muxu ɲaxine xɔn?
3 I ya kɛnɛnna nun i ya ɲɔndin nafa n ma!
E xa ti n yɛɛ ra,
siga i ya geya sariɲanxin fari i yɛtagi.
4 Nayi, n sigama nɛn Alaa saraxa ganden dɛxɔn,
Ala naxan findixi n ma sɛwan nun n ma ɲaxanna ra.
N na n ma bɔlɔnna maxa
n tantun bɛtin ba i tan Ala xa,
n ma Ala.
5 Nanfera n niin sɔxɔlɛxi?
Nanfera n bɔɲɛn sunuxi?
N xa n yigin sa Ala yi.
N mɔn a tantunma nɛn
n ma Ala, n nakisimana.

44

Maratangana Ala maxandina

1 Koraa diine fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa.
2 Ala, nxu bata a mɛ nxu tunle ra.
Nxu benbane bata yi a fala nxu xa nun,
i fe gbeen naxanye liga e xa na waxatini,
lɔxɔn naxanye bata xunkuya.
3 I tan nan siya dɛnkɛlɛyatarene kedi i sɛnbɛni,
i mɔn yi nxu benbane radɔxɔ na.
I siya gbɛtɛne raxuya ayi nɛn,
i yi nxu benbane rasabati.
4 E mi na bɔxɔn sɔtɔxi e silanfanne xa ra!
E mi a nɔxi e yɛtɛ fangan xan xɔn.
E a nɔxi i yɛtɛ fangan nan xɔn ma,
i fangana, e nun i lu fena e xɔn,
bayo e rafan i ma.
5 N ma mangan nun n ma Ala nan i tan na.
I tan nan nɔ sɔtɔn nagidima Yaxuba bɔnsɔnna xa.
6 Nxu nxu yaxune raxɛtɛma i tan nan baraka yi.
Nxu e nɔ i xinli.
7 N yigin mi saxi n ma xanla xan yi.
N ma silanfanna mi a ra
naxan nɔɔn fima n ma.
8 Koni i tan nan nɔɔn fima nxu ma nxu yaxune ma.
I tan nan ne rayarabima,
naxanye nxu raɲaxuxi.
9 Nxu Ala nan matɔxɔma waxatin birin,
nxu i tan nan xili tantunma habadan!

Bɛti xuini te.

10 Koni iki, i bata i mɛ nxu ra,
i yi nxu rayarabi.
I mi fa minima nxɔ ganle fɔxɔ ra sɔnɔn.
11 I bata nxu ragi nxu yaxune yɛɛ ra,
e yi nxu yii seene birin tongo.
12 I bata nxu rabeɲin
alogo e xa nxu faxa alo yɛxɛɛne.
I bata nxu raxuya ayi yamana gbɛtɛne ma.
13 I bata i gbee muxune mati sare xurin na
alo dɛ mi seen naxan na.
14 I bata nxu rayarabi nxu dɔxɔ bodene yɛtagi,
nxu rabilin muxune yi nxu makonbi,
e nxu magele.
15 I bata nxu findi gelema seen na siyane yɛ.
E e xunne yimaxama nxu mageledeni.
16 N fɛyani waxatin birin.
N bata yagi
17 xɔnnantenne falane xɔn
naxanye n bɛsɛnxɔnyama,
e nun n yaxun naxanye e gbeen ɲɔxɔma n na.

18 Ito birin ligaxi nxu ra nɛn,

hali nxu to mi ɲinanxi i xɔn ma,
hanma nxu yi i ya layirin kala.
19 Nxu mi xɛtɛxi i fɔxɔ ra.
Nxu munma yi fata i ya kiraan na.
20 Koni hali na,
i nxu lu nɛn kankone bun.
I nxu rabeɲin banban dimini.
21 Xa nxu yi ɲinan nxɔ Ala xinla ma nun,
nxu yi ala gbɛtɛne batu,
22 i yatin yi na kolonma nɛn nun
amasɔtɔ i nxu miriya wundone kolon.
23 Koni e nxu faxama i tan nan ma fe ra fɛriɲɛn gbɛn!
E nxu ligama
alo yɛxɛɛn naxan faxa daxi a ra!

24 Xulun Marigina! Nanfera i xima?
Keli, i nama i mɛ nxu ra habadan!
25 Nanfera i i yɛtagin luxunma nxu ma?
I nama ɲinan nxɔ tɔrɔne nun marayarabine xɔn!
26 Nxu niine bata bira gbangbanni,
nxu gbindin mi fa nɔɛ kelɛ bɔxɔn ma.
27 Keli, i fa nxu mali!
Nxu xunba i ya hinanna nin!

45

Mangana ɲaxalandin ti bɛtina

1 Koraa diine fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin
naxan xili: “Fuge Faɲine.” Xanuntenya sigina.
2 Fala faɲine bata n bɔɲɛn nasɛwa.
Nanara, n bɛtini ito bama mangan xa.
N dɛni xaxi bɛtina fe ra
alo sɛbɛli ti faɲina xayen kii naxan yi.

3 I tofan adamadiine birin xa,
i fatan fala ɲaxumɛn tiyɛ,
bayo Ala i barakama nɛn habadan!
4 I ya silanfanna sɔti i dɛxɔn, sɛnbɛmana.
Xunnayerenna nun binyena i tan nan xa!
5 Siga soon fari xunnayerenni,
i sa nɔɔn ti
ɲɔndin nun yɛtɛ magodon nun tinxinyana fe ra.
I fangan xa fe magaxuxine makɛnɛn!
6 I ya xalimakuli ralemunxine xa i yaxune bɔɲɛne yisɔxɔn.
Siyane birama nɛn i sanne bun.

7 Ala, i luma nɛn i ya mangaya gbɛdɛni habadan!
I ya mangaya taxamasenna nan tinxinyaan na.
8 Tinxinna nan nafan i ma.
A ɲaxin mi rafan i ma.
Na nan a toxi Ala, i ya Ala bata i sugandi.
A mɔn bata i ya sɛwan fari sa

dangu bonne ra.
9 Latikɔnɔnna nun se xiri ɲaxumɛne i ya dugine yi.
Maxa se maxane i rasumunma mangane banxine yi
naxanye maxidixi sama ɲinne ra.
10 Mangane dii tɛmɛne ɲaxalandi tiine yɛ.
I ya batɛn tixi i ya mangaya gbɛdɛn yii fari fɔxɔni.
A maxidi seene rafalaxi xɛma faɲin nan na.
11 Mangana ɲaxalandina,
i tuli mati n ma falan na.
Ɲinan i kon kaane nun i bari bodene xɔn ma.
12 I xɔnla bata mangan suxu i ya tofanna fe ra.
I ya kuntigin na a ra, i xa a binya.
13 Tire kaane fama kiseene ra i xa nɛn.
Nafulu kanne i ya fanna fenma nɛn.

14 Binyen birin mangana dii tɛmɛn xa mangayani.
A doma gbeen nafalaxi xɛma dugin nan na.
15 E nun a doma rayabuxin nan sigan mangan fɛma
ɲaxalandi tiine biraxi a fɔxɔ ra a tideni.
16 E so mangana genla ma sɛwan nun ɲaxan nin.

17 I tan mangana,
i dii xɛmɛ wuyaxi sɔtɔma nɛn
naxanye luma mangayani i benbane funfuni.
I e findima kuntigine ra nɛn bɔxɔn birin xun na.
18 N ni i findima xili kanna ra habadan.
Muxun birin i matɔxɔma nɛn
habadan han habadan.

46

En fangana Ala nan na
1 Koraa diine Ala tantun sigina, bɛti baane kuntigin xa. Sungutunne xa a ba.
2 Ala nan en yigiyaan na
e nun en fangana.
A yitɔnxi mali ti feen na tɔrɔ waxatine birin yi.
3 Nanara, hali bɔxɔn xuruxurun,
geyane yi bira fɔxɔ ige tilinxine yi,
en mi gaxuɛ.
4 Hali fɔxɔ igene xuxu,
geyane fan yi yimaxa gbaloni
en mi gaxuɛ.

Bɛti xuini te.

5 Xudena Alaa taani
naxan a muxune rasɛwama
naxan findixi Kore Xɔnna Ala dɔxɔde sariɲanxin na.
6 Ala na taani,
a mi yimaxɛ mumɛ!
Kuye nɛma yiba,
Ala bata taan mali,
7 siyane yi sɔnxɔn nate,

mangayane yi yimaxa.
Ala na a xuini te,
bɔxɔn yi xuruxurun.
8 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan en xɔn.
Yaxubaa Ala nan en ma faran makantanxin na.

Bɛti xuini te.

9 Ɛ fa Alatala a wanle mato,
a gbalon naxanye rakelixi bɔxɔn ma.
10 A yɛngɛne ɲanma
han bɔxɔn danna birin yi.
A xanle yigirama,
a tanbane kala,
a yi yɛ masansan wure lefane gan.
11 A yi a fala, a naxa,
“Ɛ ɛ raxara,
ɛ yi a kolon a n tan nan Ala ra.
N batuma nɛn siyane tagi.
N yi batu bɔxɔn birin yi.”
12 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna en tan nan xɔn.
Yaxubaa Ala nan en ma faran makantanxin na.

Bɛti xuini te.

47

Ala fisamanten mangana

1 Koraa diine bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Ɛ tan, siyane birin xa ɛ yiin bɔnbɔ,
ɛ sɔnxɔ, ɛ xuini te sɛwani Ala xa!
3 Alatala, Kore Xɔnna Ala magaxu han!
Manga gbeen na a ra dunuɲa birin xun na!
4 A bata nɔɔn fi en ma siyane xun na,
a yamane raso en ma nɔɔn bun.
5 A bɔxɔn sugandi nɛn nxu xa,
Yaxuba bɔnsɔnne sabatima
dɛnaxan yi,
a naxanye xanuxi.

Bɛti xuini te.

6 Ala bata dɔxɔ a mangaya gbɛdɛni.
Yamaan sɔnxɔma sɛwani,
xɔta xuine yi mini Alatala xa.
7 Tantun bɛtin ba Ala xa,
bɛtine ba han!
Tantun bɛtin ba en ma mangan xa,
bɛtine ba han!
8 Ala nan mangan na dunuɲa birin xun na,
ɛ a tantun bɛtini.
9 Ala dɔxi a manga gbɛdɛ sariɲanxini,
a mangayaan nabama siyane xun na.
10 Siyane mangane sama nɛn
Iburahimaa Alaa yamaan fari.
A tan nan gbee dunuɲa ganle birin na.
Ala gbo han!

48

Siyon Ala gbee taana

1 Koraa diine bɛtina. Sigi sariŋanxina.
2 Alatala gbo,
a lan a xa matɔxɔ
a gbee taani geya sariŋanxin fari.
3 Siyon, Alaa geyana,
a mate, a tofan,
dunuŋa birin sɛwama a fe ra.
A mate
alo bɔxɔne birin manga taana
Manga Gbeen dɔxi dɛnaxan yi.
4 Ala a yengi sama nɛn a taa makantanxin xɔn,
a bata a yɛtɛ findi a kantanmaan na.

5 Mangane to e malan Siyon yɛngɛ xinla ma,
6 e yi a to, e kabɛ,
e gaxu, e yi e gi.
7 Xuruxurunna nun kuisanna yi e suxu na,
alo ŋaxanla kuiin na keli a ra,
8 alo kunkibane na kɔntɔfili foye gbeena fe ra.
9 Ala kabanako feen naxanye ligaxi,
nxu bata ne mɛ.
Iki, nxu bata ne to Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna taani.
A na taan nakisima nɛn habadan!

Bɛti xuini te.

10 Nanara, Ala nxu nxu mirima i ya hinanna ma i Batu Banxini.
11 I tan xili kanna tantunma dunuŋa yiren birin yi.
I mangayaan ligama tinxinyaan na.
12 Yamaan xa ŋaxan Siyon geyaan fari,
Yuda taa kaane xa sɛwa
i ya kitisana fe ra!
13 Ɛ bilin Siyon ma,
ɛ yi a kondene yatɛ.
14 Ɛ ɛ xaxili lu a yinna xɔn ma,
ɛ mɔn yi a sangansone mato,
nanara ɛ a falɛ mayixɛtɛ famatɔne xa,
ɛ naxa,
15 “Ala ito,
nxɔ Ala na a ra habadan!
A tima nxu yɛɛ ra nɛn han a raŋanni.”

49

Nafulu fuyanna fe

1 Koraa diine bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Ɛ ito mɛ, ɛ tan siyane,
ɛ tuli mati
ɛ tan muxun naxanye birin dunuŋa yi.
3 Fanga kanne nun tɔrɔ muxune,
nafulu kanne nun yiigelitɔne,

birin xa a tuli mati.
4 N fekolonna falane nan tima,
n mirine xaxili faŋin nan fima.
5 N na n xaxinla rasigama sandan nan xɔn,
n yi a yɛba, n nɛma n ma bɔlɔnna maxɛ.
6 Nanfera n gaxuma gbalo lɔxɔne yɛɛ ra,
hakɛ kan yanfantenne n nabilinma waxatin naxan yi?
7 E yigin saxi e se kanyaan nan ma,
e mɔn yi e kanba e nafulu kanyani.
8 Muxun mi nɔɛ a boden xunbɛ.
A mi nɔɛ a niin saren soɛ Ala yii.
9 Amasɔtɔ muxun niin xunbaan xɔdɔxɔ!
A mi nɔɛ a saren fiyɛ,
10 alogo a xa bu habadan, a mi faxa.
11 Amasɔtɔ, en birin a kolon xaxilimane fan faxama
e nun daxune nun kɔmɔne.
E birin e nafunle luma muxu gbɛtɛne nan yii.
12 Gaburun yi findi e habadan banxin na,
e luma dɛnaxan yi, dan mi naxan na,
hali bɔxɔn to yi e yii e yɛtɛ ra.
13 Muxuna gboon mi a rabuyɛ.
A fan faxama nɛn alo subene.

14 Muxun naxanye laxi e yɛtɛ ra fuyan nin,
e sigaden nan na ra,
naxanye wasaxi e nafunle ra,
ne raŋanma na kii nin.

Bɛti xuini te.

15 E rasigama laxira yi nɛn
alo yɛxɛɛn naŋanna to faxan na.
Sayaan yi e gbindine don.
Muxu faŋine nɔɔn sɔtɔma nɛn e xun na sinma,
e tofanna yi kala,
e siga gaburuni.
16 Koni Ala n niin xunbama nɛn laxira yi yati!
A yi n xali.

Bɛti xuini te.

17 Muxun na nafunla sɔtɔ,
a nafunli gbo ayi,
i nama gaxu,
18 bayo a mi sese xalima a yii laxira yi.
A hɛrisigɛn mi birama a fɔxɔ ra.
19 Hali duba diin nan yi a ra a dunuŋa yi gidini,
hali a to matɔxɔxi,
a yi sabatixi waxatin naxan yi,
20 a sama a benbane fari nɛn laxira yi.
Ne mi fa dunuŋa toma sɔnɔn.
21 Nafulu kanna naxan xaxili xurun,
na maliga xuruseen nan na,
naxan faxamatɔ a ra.

50

Saraxan naxan Ala kɛnɛn

1 Asafi a bɛtina.
Fangamana, Marigina Alatala falan tima,
a dunuɲa muxune birin maxili,
sa fɔlɔ sogetedeni
han sa dɔxɔ sogegododen na.
2 Alaa nɔrɔn mayilenma keli Siyon yi
na taa kamalixi tofaɲina.
3 En ma Ala fama,
a mi dunduxi.
Kala ti tɛɛ gbeena a yɛɛ ra,
foye gbeena a rabilinxi.
4 A koren nun bɔxɔn xilima
e xa findi seren na a yamaan makitideni.
5 A yi a fala, a naxa,
“N ma muxu tɔgɔndiyaxine malan n fɛma,
naxanye layirin xidixi n xɔn ma saraxa baan na.”
6 Koren xɔnna a tinxinyaan nalima nɛn,
bayo Ala yɛtɛɛn nan kitisaan na.

Bɛti xuini te.

7 “N ma yamana, ɛ ɛ tuli mati,
n falan tima nɛn.
Isirayila, n na ɛ maxadima,
bayo Ala nan n tan na, ɛ Ala.
8 N mi ɛ maxadima ɛ saraxane xan ma fe ra.
Ɛ saraxa gan daxine bama n xa waxatin birin.
9 Koni, n mi turaan xa tongoma ɛ sansanne yi
xanamu kɔtɔn naxan ɛ kulane yi.
10 Amasɔtɔ n gbeen nan burunna subene birin na.
N gbeen nan ɲingene ra
naxanye geya wuli wuyaxine ma.
11 N tan nan xɔline ngaan kanna ra
naxanye geyane ma
e nun niimaseen naxanye birin fixɛne ma.
12 Xa kamɛn yi n suxun nɛn nun,
n mi na falɛ i xa,
amasɔtɔ n tan nan gbee dunuɲa
nun ayi seene birin na.
13 N ɲinge suben donɲɛ ba?
Ɛn-ɛn de!
Xanamu n siin wunla min?
Ɛn-ɛn de!
14 Nanara, barika biran xa findi ɛ saraxan na Ala xa.
Ɛ ɛ dɛ ti xuine rakamali Kore Xɔnna Ala xa.
15 N xili tɔrɔ waxatini.
N ni i kantanma nɛn, i yi n binya.”

16 Koni Ala a falama muxu ɲaxine xa nɛn,
a naxa, “Nanfera ɛ xɛtɛma n ma tɔnne falan ma,

ɛ yi n ma layirina fe fala,
17 koni n ma xaranna mi rafan ɛ ma?
Ɛ mɛxi n ma falane ra!
18 Ɛ nun muɲadene na a ra.
Ɛ nun yalundene na a ra.
19 Ɛ fala ɲaxin nan tun tima.
Ɛ wulen nan tun falama.
20 Ɛ ngaxakedenne kansunma waxatin birin yi.
Ɛ katama e tɔɲɛgɛdeni.
21 Ɛ bata ito birin liga
n mi fala ti.
Nanara, ɛ mirixi a n fan ligaxi
alo ɛ tan.
Koni iki, n na ɛ maxadima,
n yi a yɛba ɛ xa.”

22 “Iki, ɛ ito famu,
ɛ tan naxanye Ala bɔtɛ rabaxi.
Xa na mi a ra,
n na ɛ raxɔrima nɛn.
Muxu yo mi ɛ xunbɛ.
23 Naxan na saraxa baan findi barika biran na,
na nan n binyaxi.
Naxan na siga kira faɲin xɔn,
n na Ala kisin yitama nɛn na ra.”

51

Yulubi ratina
1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 A naxan ba Nabi Natan to fa a fɛma a yalunyaan ligaxina e nun Batiseba.
3 Ala, diɲa n ma i ya hinanna nin.
N ma matandine mafelu
i ya kininkinin gbeeni!
4 N hakɛne birin ba n ma.
I yi n yulubine xafari.
5 N na n ma matandine kolon.
N na n mirima n yulubine ma waxatin birin.
6 N na i tan nan keden yulubi tongoxi.
N naxan nabaxi,
na ɲaxu i yɛɛ ra yi.
Nanara, i na falan ti,
i tan nan tinxin,
i na kitin sa, i yoon sɔtɔ.
7 N barixi hakɛn nin yati!
Yulubi kanna nan yi n na
xabu nga fudikan na a ra.
8 I waxi ɲɔndin nan xɔn ma n sɔndɔmɛni yati!
I n xaranma fekolonna ma n bɔɲɛni.

9 N yulubin ba n ma
nanara n sariɲanɲɛ.

I xa n maxa nanara n fixɛ
dangu balabalan kɛsɛn na.
10 N mɔn xa sɛwa n ɲaxan.
I bɔɲɛn naxan kalaxi,
na mɔn xa sɛwa.
11 I yɛɛn ba n yulubine ra,
i yi n mafelu n hakɛne birin na.
12 Ala, bɔɲɛ sariŋanxin sa n yi.
I mɔn yi n xaxili ragidi.
13 I nama n kedi i yɛtagi.
I nama i ya Nii Sariŋanxin ba n yi.
14 I mɔn xa kisin sɛwan fi n ma.
Xaxili faɲin xa n mali.

15 Nanara, n matandi tiine xaranŋɛ
i ya kirane ma,
yulubi kanne yi xɛtɛ i ma.
16 N nakisimana, Ala,
n nakisi n ma faxa tixin ma.
Ala, yandi n xunba,
alogo n xa i ya tinxinyaan nali bɛtini.
17 Marigina, na liga n xa,
n xa i tantun.
18 Saraxan mi rafan i ma,
xa na mi a ra,
n yi a bama i xa nɛn nun.
Saraxa gan daxin mi i kɛnɛnŋɛ.
19 Yɛtɛ magodon nan Ala rafan saraxan na.
Ala, i mi na kanna rabeɲinŋɛ
naxan nimisaxi a bɔɲɛni a tubi.

20 Tin, i Siyon nasabati.
I mɔn xa Yerusalɛn yinna ti.
21 Na waxatini,
tinxin saraxane rafanma i ma nɛn.
Saraxa gan daxine yi i kɛnɛn.
Na waxatini,
nxu yi turane rali i xa i ya saraxa ganden fari.

52

Ala xa wuleden makiti
1 Dawudaa fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa.
2 A naxan ba, Dowegi Edɔn kaan to siga Sɔli fɛma, a naxa, “Dawuda bata siga
Aximeleki a banxini.”
3 Ee! Muxu gbeena!
Nanfera i kanbama i ya fe ɲaxine yi?
Alaa hinanna luma nɛn habadan!
4 I feene yitɔnma bonne kala xinla ma.
I lɛnna luxi nɛn
alo filɛ xɛnxɛna.
Ee! Yanfantenna!
5 Fe ɲaxin nafan i ma dangu fe faɲin na.

Wulen nafan i ma dangu ɲɔndin na.

Bɛti xuini te.

6 Ee! Wuledena!
Fala xɔlɛne rafan i ma!

7 Nanara, Ala i raxɔrima nɛn habadan!
A i suxuma nɛn,
a i ba i konni.
A i bama nɛn kɛndɛ muxune yɛ dunuɲa yi.

Bɛti xuini te.

8 Tinxin muxune ito toma nɛn,
e gaxu.
Nayi, e gelema i ma nɛn,
e naxa,
9 “Na xɛmɛn mato,
naxan mi Ala findi a kantanmaan na.
Koni a yigin saxi a nafulu gbeen nin.
A fangan sɔtɔxi a boden kalan nan xɔn.”

10 Koni, n tan luxi nɛn
alo Oliwi wudin naxan sabatima Alaa banxini.
N yigin saxi a hinanna nin
habadan han habadan!
11 N ni i tan Ala tantunma nɛn
i ya wanla a fe ra habadan!
N ni i xinla binyama nɛn
i ya tɔgɔndiya muxune yɛ,
bayo i tan fan!

53

Muxuna ɲaxuyana
Yaburin 14.1-7
1 Dawudaa fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba xulenna ra.
2 Xaxilitarena a falama a bɔɲɛni,
a naxa, “Ala mi na.”
E birin yifu,
e haramu feene ligama.
Muxu yo mi a faɲin nabama.

3 Ala a yɛɛn nagodoma adamadiine ma
keli ariyanna yi,
a xa a to xa nde na
naxan xaxili sɔtɛ, a Ala fen.
4 Koni birin bata kiraan fata,
e ɲaxu ayi.
Hali keden pe mi a faɲin ligama.
5 Fe ɲaxi rabane mi fe kolon ba?
E n ma yamaan tɔnɔn donma
alo donsena,
koni e mi Ala xandima mumɛ!
6 Awa nayi, gaxun ne suxuma nɛn
e tan naxanye mi yi gaxuma.
Ala e kalama nɛn,

a e rayarabi
bayo e raɲaxu a ma.

7 Nde kelɛ Siyon yi a Isirayila rakisi?
Ala mɔn na a yamaan sɛnbɛ so,
Yaxuba bɔnsɔnna sɛwama nɛn,
Isirayila yi ɲaxan!

54

Ala maxandin maratanga feen na

1 Dawudaa fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra.
2 Dawuda bɛti naxan ba, Sifi kaane to siga Sɔli fɛma e naxa, “Dawuda
luxunxi nxu tagi.”
3 Ala, n nakisi i sɛnbɛn na.
N xun mafala kitin bolon!
4 Ala, n ma maxandi xuiin namɛ.
I tuli mati n fala xuine ra!
5 Xɔɲɛne bata keli n xili ma.
Gbalotɔne katama n faxa feen na.
E mi e mirima Ala ma.

Bɛti xuini te.

6 Koni Ala nan n mali muxun na.
Marigin nan n niin kantanma.
7 A n yaxune fe ɲaxine raxɛtɛ e ma.
E halagi amasɔtɔ i lannayaan nabama.
8 Nayi, n ɲɛnige ma saraxan bama i xa nɛn,
n yi i tan Alatala tantun amasɔtɔ i fan.
9 Bayo, i tan nan n baxi n ma tɔrɔne yi,
n yi n yaxune biraxin to.

55

Muxu yanfaxina Ala maxandina

1 Dawudaa fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra.
2 Ala, n ma maxandi xuiin namɛ.
I nama i xun xanbi so n ma mawugani!
3 I tuli mati n na,
i yi n yabi.
Xaminna bata n suxu
han n kuisan
4 n yaxune fala xuine fe ra.
Muxu ɲaxine n yigbɛtɛnma,
e n tɔrɔma.
E bata xɔlɔ n ma,
e yi n naɲaxu.
5 N bata kɔntɔfili.
Sayaan gbalon bata n xun matugan.
6 Gaxun nun xuruxurunna bata n suxu.
Gbalon yi n nabilin.
7 Xa gabutɛɛn yi n ma nun
alo ganbana,
n yi tuganma nɛn nun

n sa dɔxɔden fen.
8 N yi n gima nɛn,
n siga yire makuyeni.
N yi lu burunna ra.

Bɛti xuini te.

9 N yi maratangaden fenma nɛn mafurɛn
n keli foye gbeen nun gbalon bun.

10 Muxu ɲaxine raxuya ayi, Marigina,
e fala xuine yifu!
Bayo, n gbalon nun yɛngɛn toma taani han!
11 Kɔɛɛn nun yanyin na,
e taan nabilinma,
hakɛn nun yɛngɛne nan taani.
12 Kala tiin gboma ayi taani.
Bɛsɛnxɔnyaan nun mayifuun nan taani.
13 Xa yaxun nan tun yi n makonbima nun,
n yi diɲama a bun ma nɛn.
Xa n naɲaxu muxun nan tun yi a yɛtɛ yigboma n yɛ nun,
n yi n luxunma a ma nɛn nun.
14 Koni i tan na a ra, n lanfana,
n bodena, n xɔyi kɛndɛna!
15 En ma lanfamayaan yi ɲaxun Alaa banxini
en yi sigan tima yamaan yɛ waxatin naxan yi.
16 Sayaan xa n yaxune ratɛrɛna,
e kɛndɛn yi siga laxira yi.
Bayo fe ɲaxina e yi e konni.

17 Koni n bata Ala xili,
Alatala n nakisima nɛn.
18 N ma mawugan nun kutun xuina a lima nɛn.
Xɔtɔnna nun yanyin nun ɲinbanna ra,
a n xuiin mɛma.
19 A n niin natangama,
n yi keli yɛngɛni hɛrini
hali n yaxune to yi wuya!
20 Habadan mangana Ala a tuli matima nɛn,
a yi n yaxune rabira.

Bɛti xuini te.

Amasɔtɔ e bata tondi tubɛ.
E mɔn mi gaxuxi Ala yɛɛ ra.
21 N lanfana a xɔyine yɛngɛma.
A a layiri xidixine kalama.
22 A fala xuiin ɲaxun fɛnɛn xa
koni maraɲaxuna a bɔɲɛni.
A fala xuine salaxun alo turena.
Koni e sɛgɛn tima
alo silanfan xɛnxɛna.
23 I ya kɔntɔfinle lu Alatala ma.
A i malima nɛn.
A mi tinɲɛ tinxin muxun yi bira mumɛ!
24 Koni i tan, Ala,

i na muxu faxane nun wuledene faxama nɛn
benun e siin tagiin xa a li.
N tan mabinni,
n na n yigi sama i tan nin.

56

Yigi sana Ala yi

1 Dawudaa maxandi ɲaxumɛna. Bɛti baane kuntigin xa: a xa ba alo bɛtin naxan xili, “Ganban Wudi Makuyeni” a naxan ba Filisitine to a suxu Gati taani.
2 Ala, kininkinin n ma
amasɔtɔ e n yɛngɛma.
N yaxune n bɛsɛnxɔnyama fɛriɲɛn gbɛn!
3 Fɛriɲɛn gbɛn n yaxune n yɛngɛma.
N yɛngɛfane bata wuya ayi,
e waso.
4 N na gaxu waxatin naxan yi,
n na n yigi sama i tan nan yi.
5 N na Alaa fala kamalixine matɔxɔma,
n yi n yigi sa a yi,
nanara n mi gaxuɛ mumɛ!
Daɲɔxɔn dɔrɔnna nanse ligɛ n na?

6 Fɛriɲɛn gbɛn n yaxune n tɔrɔma.
E n ɲaxankata feni tɔnma waxatin birin!
7 E e malanma luxundene yi,
e yɛɛne tixi n na, n nɛɛn dɛdɛ.
E yengi a ma e n faxɛ.
8 I nama tin e rakisi feen ma e fe ɲaxine ma.
Ee! Ala! I xɔlɔxin xa na muxune rabira.
9 N ma sunun yatɛ.
N yɛɛgena fe xa rabira i ma.
I xaxili mi dɔxi e xɔn ba?

10 N na i xili waxatin naxan yi,
n yaxune xɛtɛma n fɔxɔ ra nɛn,
n yi a kolon a Ala n xɔn.
11 N na Ala matɔxɔma a falane fe ra!
N na Alatala matɔxɔma!
12 N yigi saxi Ala nin,
n mi gaxuɛ mumɛ!
Adamadiin nanse ligama n na?

13 Ala, n dɛ xuiin naxan tongoxi,
n na a rakamalima nɛn.
N na barika bira saraxan bama i xa nɛn.
14 Amasɔtɔ i bata n ba sayani,
i yi n natanga biran ma.
Nanara, n sigan tima Ala yɛtagi
n ma siimayani.

57

Ala maxandina malina fe ra
Yaburin 108.1-5

1 Dawudaa maxandi ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin
naxan xili, “I Nama Halagin Ti” Dawuda naxan ba a to a gi Sɔli bun, a sa a so
faran yinla ra.
2 Kininkinin n ma!
Ee! Ala! Kininkinin n ma!
Amasɔtɔ n niin marakisin fenma i tan nan yii.
N xa luxunden sɔtɔ i gabutɛɛn bun,
han yihadin yi dangu.
3 N bata Kore Xɔnna Ala maxandi
naxan n ma feene rasɔnɔyama.
4 A n yabima nɛn keli ariyanna yi,
a n nakisi.
A ne mafalama nɛn
naxanye n yɛngɛma.

Bɛti xuini te.

Alaa hinanna nun a lannayaan yitama n na nɛn.
5 Yatane bata n nabilin,
n saxi adamadi ɲaxine tagi.
E ɲinne ligaxi nɛn
alo tanbane nun xalimakunle.
E lɛnne ligaxi nɛn
alo silanfan xɛnxɛne.
6 Ala, i ya binyen xa mayita kore xɔnna ma,
a yi bɔxɔn nafe!

7 E bata yalaan nati n yɛɛ ra n suxu xinla ma,
e yi n nayagi.
E bata yinla ge n yɛɛ ra,
koni e tan yɛtɛɛn bata bira a kui.

Bɛti xuini te.

8 Ala, n xaxili ragidixi yati!
N bɛtin bama nɛn, n yi i tantun!
9 N xulunma nɛn sinma,
n yi n ma bɔlɔnna nun kondenna maxa!
N kurunma bɛtin bɛ nɛn subaxa!
10 Marigina, n ni i tantunma nɛn siyane yɛ.
N bɛtin bama i xa nɛn bɔnsɔnne tagi.
11 I ya hinanna gbo han ariyanna.
I ya lannayaan texi han kore xɔnna.
12 Ala i ya binyen xa mayita kore xɔnna ma,
a yi bɔxɔn nafe!

58

Ala nan kitisa tinxinxin na

1 Dawudaa maxandi ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin
naxan xili: “I Nama Halagin Ti.”
2 Ɛ tan muxu gbeene,
ɛ falane mi tinxin feu!

Ɛ nɔɛ adamadiine makitɛ tinxinni ba?
3 Ɛn-ɛn de! Tinxintareyana ɛ bɔɲɛni,
ɛ gbalon nakelima bɔxɔn ma.
4 Xabu e bari waxatini, e ɲaxu.
Wuledene lɔxi ayi xabu e bari lɔxɔni.
5 E xɔlɛn luxi nɛn alo saɲin xɔlɛna,
alo fɔdɔgɔɔn naxan mi saɲi suxun xuiin mɛma,
6 naxan mi a kanna xuiin namɛma.
Saɲi suxun na fatan kiki,
a mi nɔɛ a suxɛ.

Bɛti xuini te.

7 Ala, i xa e ɲinne magira e dɛ!
Alatala, i xa na yatane dɛɛn kala!
8 E xa ɲan alo igen naxan bɔxɔnma.
E tanbane xa yelefu ayi.
9 E xa liga
alo korosiraan naxan fati tununma ayi lingini,
alo diin naxan faxaxi barixi, a mi sogen to.
10 Tansin xindena hanma a xarena,
ne ganma nɛn tunden bun.
Foyen ɲaxudene fan xalima nɛn,
a e raxɔri.

Bɛti xuini te.

11 Tinxin muxune ɲaxanma nɛn
bayo a gbeen ɲɔxɔma nɛn.
E fama e sanna maxadeni nɛn
muxu ɲaxine wunla ra.
12 Nayi, adamadiine yi a fala,
“Ala tinxin muxune saren fima yati!
Ala na yatigi, naxan dunuɲa makitima!”

59

Ala maxandina marakisina fe ra

1 Dawudaa maxandi ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin naxan xili: “I Nama Halagin Ti,” a naxan ba Sɔli to sofane xɛ e xa sa e luxun Dawuda yɛɛ ra a banxini a faxa xinla ma.
2 N ma Ala, n xunba n yaxune yii.
N natanga ne ma
naxanye kelixi n xili ma!
3 N xunba fe ɲaxi rabane yii.
N nakisi na muxu faxane ma!
4 A mato,
e n legedenma n faxa feen na.
Sɛnbɛmane e malanma n xili ma.
N mi i matandixi,
n mi yulubi ligaxi, Alatala.
5 N sɔnna mi a ra,
koni e yitɔnxi e xa n yɛngɛ.
Keli, i fa n mali!

Yandi n mato!
6 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
Isirayilaa Ala, keli!
I yi siya dɛnkɛlɛyatarene fe ɲaxine saran e ra.
I nama diɲa yanfanten ɲaxine ma mumɛ!

Bɛti xuini te.

7 E fama ɲinbanna ra.
E xaɲɛ alo barene taan xun xɔn.
8 I tuli mati e konbi ti xuine ra.
E lɛnne luxi nɛn e dɛ
alo silanfanne,
e mɔn a falama, e naxa,
“Nde nɔɛ en ma falan mɛ?”
9 Koni Alatala, i gelema e ma.
I siya dɛnkɛlɛyatarene birin magelema.
10 Ala n sɛnbɛna,
n xaxili tixi i tan nan na.
I tan nan n ma faran makantanxin na.

11 N ma hinantenna Ala,
a tima n yɛɛ ra nɛn.
A a liga,
n na n yɛɛn nagodo n yaxune ma.
12 Koni, i nama e faxa,
Marigina, nxu yɛ masansan wure lefana.
Nanara, n ma muxune mi ɲinanɲɛ.
E raxuya ayi i sɛnbɛni,
i yi e nɔ.
13 Bayo yulubi falane e dɛ
e xa suxu e yɛtɛna wasona fe ra!
Bayo e dangane tima
e wulene falama,
14 e ɲan i ya xɔlɔni!
E ɲan fefe! Sese nama lu!
Nayi, birin a kolonma nɛn fa fala
Ala mangayaan nabama Yaxuba bɔnsɔnna xun na
han bɔxɔn danna birin.

Bɛti xuini te.

15 E fama ɲinbanna ra.
E xaɲɛ alo barene taan xun xɔn.
16 Barene nɛma donse fenni,
xa e mi lugo,
e wurundunma nɛn.
17 Koni n tan i sɛnbɛn matɔxɔma nɛn bɛtini.
Xɔtɔnni, n na n ma bɛti xuini tema nɛn
i ya hinanna fe ra.
Bayo, n ma faran makantanxin nan i tan na,
n na n yigiyama dɛnaxan yi tɔrɔ waxatine yi.
18 N sɛnbɛna,
n bɛtin bama i xa nɛn.
I tan Ala nan n ma faran makantanxin na

n ma hinantenna Ala.

60

Ala maxandina nɔ ti fena
Yaburin 108.7-14

1 Dawudaa maxandi ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa, a xa ba alo bɛtin
naxan xili: “Gabalan Fugaxina Sereyana.” A xa ba xaran feen na.
2 Dawuda bɛtini ito nan ba a to Arami kaane yɛngɛ naxanye keli
Mesopotamiya yamanan nun Soba yamanani, Yowaba yi xɛtɛ, a Edɔn kaa
wuli fu nun firin faxa Fɔxɔ Lanbanni.
3 Ala, i bata i mɛ nxu ra,
i yi gbalon nakeli nxu ma.
I bata xɔlɔ nxu ma.
Koni iki, i mɔn xa nxu yitɔn.
4 I bata bɔxɔn naxuruxurun,
a yibɔ.
I mɔn xa a tugun a bode ra,
a nama xuya ayi.
5 I bata waxatine raxɔdɔxɔ i ya muxune ma.
Nxu dagalanma ayi
alo nxu minxin na a ra.
6 Koni naxanye gaxuxi i yɛɛ ra,
i bata taxamasenni te ne xa,
naxan e ratangama xalimakunle ma.

Bɛti xuini te.

7 I xa i xanuntenne kantan
i yi e rakisi i sɛnbɛni.
I yi nxɔ maxandin yabi.
8 Ala bata falan ti a yire sariɲanxini,
a naxa, “N nɔɔn tima nɛn,
n Siken taani taxun,
n yi Sukɔti lanbanna danne sa.
9 N tan nan gbee Galadi bɔxɔn nun Manase ra.
Efirami kaane findixi n ma yɛngɛsone nan na.
Yuda luxi nɛn
alo n ma mangaya dunganna.
10 Koni n ma konyin nan Moyaba yamanan na.
N tan nan Edɔn yamanan kanna ra.
N yɛngɛ sɔnxɔni tema Filisiti yamanani.”
11 Ala, nde sigama n na na taa makantanxini?
Nde tima n yɛɛ ra siga Edɔn yi?
12 Ala, i tan xa mi i mɛxi nxu ra ba?
I mi fa nxɔ ganla fɔxɔ ra sɔnɔn ba?
13 Nxu mali yaxune yɛngɛdeni!
Sese mi adamana maliin na.
14 Koni Ala na lu en xɔn,
en nɔɔn sɔtɔma nɛn.
A tan nan en yaxune halagima.

61

Ala, n xa lu i fɛma

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra.
2 Ala n ma mawuga xuiin mɛ.
I tuli mati n ma maxandi xuiin na.
3 N yigitɛgɛxin bata n xui ramini i ma wulani.
N xali na geyaan fari
naxan mate n xa.
4 Amasɔtɔ i tan nan n yigiyaden na,
e nun yinna
naxan n natangama n yaxune ma.
5 N waxi lu feni i konni waxatin birin yi.
N xa luxunden sɔtɔ i gabutɛne bun ma.

Bɛti xuini te.

6 Ala, i bata n dɛ ti xuine mɛ.
I bata na kɛɛn so n yii
i naxan namaraxi i ya yɛɛragaxu muxune xa.

7 Ala xa mangan siin xun masa,
a xa bu han!
8 Ala xa mangan sabati a yɛtagi habadan!
A ratanga i ya hinanna nun i ya lannayaan nin.
9 Nanara, n tantun bɛtin bɛ i xinli waxatin birin,
n yi n dɛ ti xuine rakamali lɔxɔ yo lɔxɔ.

62

Ala nan bɔɲɛ xunbenla fima

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa Yedutun xa.
2 N bɔɲɛn saxi Ala nan baraka yi,
a tan nan n nakisima.
3 A tan kedenna nan n kantan fanyen na,
n nakisimana.
N ma faran makantanxin nan a ra.
Yaxune mi n nɔɛ mumɛ!
4 Han waxatin mundun yi,
ɛ luyɛ fuyɛ muxune ma?
Ɛ tan e rabirama
alo banxi xɔnna hanma langa fonna?
5 E waxi muxune ragodo feni tun,
keli a binyeni.
E e yoron wuleni.
E duban tima e dɛni,
koni e dangan tima e bɔɲɛni.

Bɛti xuini te.

6 N bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma Ala nan xɔn.
A tan nan n yigin na.
7 A tan nan n kantan fanyen na,
n nakisimana.
N ma faran makantanxin nan a ra.
Yaxune mi n nɔɛ mumɛ!
8 N ma kisin nun n ma binyena Ala nan yii.

N kantan fanyen sɛnbɛmaan nan Ala ra.
N ma yigiyana a tan nan na.
9 Yamana, ɛ ɛ yigin sa a yi waxatin birin!
Ɛ yi ɛ kɔntɔfinle so Ala yii,
amasɔtɔ en yigiyaden nan Ala ra.

Bɛti xuini te.

10 Adamadiine ligaxi nɛn alo foyedina.
A xungbeen nun a xurina, sese mi e ra.
Hali e rate sikeela fari, e yelefu.
E malanxin yelefu foyedin xa.
11 I nama i yigin sa gbalo feene yi.
I nama i waso se muŋaxini.
Hali nafunla gbo i yii han,
i nama i yigin sa a yi!
12 Ala luma a falɛ,
fa fala a tan nan gbee fangan na.
13 I gbeen nan hinanna ra, n Marigina.
Bayo i tan muxun kɔntɔnna fima nɛn
alo a kɛwanla.

63

Alaa hinanna fisa siimayaan xa

1 Dawudaa bɛtina, a yi Yuda tonbon yireni waxatin naxan yi.
2 Ala, n ni i fenma,
n ma Ala nan i tan na.
I xɔnla n sɔndɔmɛn na.
I xɔnla n fati bɛndɛn ma
alo min xɔnla n suxuma
tonbonni ito yi kii naxan yi,
bɔxɔ magenla, ige mi dɛnaxan yi.
3 N xa i to i ya yire sariŋanxini.
N yi i sɛnbɛn nun binyeni gbɛ.
4 I ya hinanna fisa siimayaan xa.
Nanara, n na i batuma.
5 N barikan birama i xa nɛn
n ma siimayaan birin yi,
n na n yiine yite i maxandideni.
6 N nii yifanma n ma nɛn,
alo n na wasa donse hagigɛne ra.
N yi i tantun sɛwa bɛtine yi.

7 N nɛma saxi n ma saden ma,
n na n mirima i ma.
N xaxili luma i xɔn nɛn kɔɛɛn birin na.
8 Amasɔtɔ i tan nan n mali muxun na,
n sɛwa bɛtin ba i nininna bun ma.
9 N bata kankan i ma,
i yiin nan n natangama.
10 Naxanye katama n faxa feen na,
ne faxama nɛn.
11 E faxama silanfanna ra nɛn yɛngɛni,

kankone yi e binbine don.
12 Nayi, Mangan sɛwama nɛn Ala yi.
Naxanye e kɔlɔma Ala xinli,
ne a matɔxɔma nɛn.
Koni wuledene dɛɛne raxutuma nɛn.

64

Ala maxandin maratangana fe ra

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Ala, i tuli mati n ma mawuga xuiin na!
N bata gaxu n yaxune yɛɛ ra.
N niin natanga!
3 N luxun muxu ɲaxine ma
naxanye e bode toma wundoni,
e nun fe ɲaxi raba ganla.
4 E lɛnne xanxan alo silanfanna.
Fala ɲaxine minima e dɛ
alo xalimakuli ralemunxina.
5 E e xanle tima sɔntaren na wundoni.
E mafura bunna tiyɛ, e mi gaxuma.
6 E e bode rawɛkilɛma kɛwali ɲaxin ma.
E e bode toma,
e lutine ratima dɛnaxan yi.
E naxa, “Nde nɔɛ e toɛ?”
7 E tinxintareyani tɔnma, e naxa,
“En ma kɔtɛ yitɔnxin mi fulɛ mumɛ!”
Muxun kui feene kolon naxɔlɔ!

8 Koni Alaa xalimakunle wolima e ma nɛn,
a e li keden na.
9 E gbee fala xuine xɛtɛma e ma nɛn,
e yi halagi.
Naxan yo na e to,
ne e xunne yimaxama nɛn e mageledeni.
10 Nayi, gaxun adaman birin suxuma nɛn.
E e xaxili lu Ala a wanla xɔn,
e yi a fe rabaxine famu.
11 Tinxin muxune xa sɛwa Alatala yi,
e yi a findi e luxunden na.
Muxu sɔndɔmɛ faɲin birin xa a matɔxɔ.

65

Tantunna nun barika birana

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. Sigi sariɲanxina.
2 Ala, a lan yamaan yi i tantun Siyon yi,
nxu mɔn yi nxu dɛ ti xuine rakamali.
3 I tan naxan maxandi xuine ramɛma,
muxun birin fama nɛn i fɛma.
4 Hakɛne to sɛnbɛn sɔtɔ nxu xun ma
i yi nxɔ matandine mafelu.
5 Sɛwan ne xa,

i bata naxanye sugandi
e xa lu i konni!
Nxu bata lugo i ya banxin fe faŋine ra,
i Batu Banxi Sariŋanxina.

6 I nxɔ maxandin yabima
kabanakoon nan na tinxinni.
Ala nxu rakisimana,
bɔxɔn danna muxun birin yigina i tan nan na,
e nun naxanye fɔxɔ igen kidi ma pon!
7 I sɛnbɛn bata geyane da
bayo fangamaan ni i ra.
8 I bata baan xuini ti,
i yi a walanne raxara.
I mɔn yi siyane masabari.
9 Dunuŋa birin gaxuma i ya kabanakone yɛɛ ra.
Keli sogetedeni han sogegododeni,
e birin bɛtin bama i xa sɛwani.

10 I yengi dɔxi bɔxɔn xɔn
i yi tule igen sa a ma, han a ramɔ.
Alaa xuden nafexi igen na,
alogo donseen xa sɔtɔ.
I tan nan na ragidixi.
11 I tule gbeen nafama xɛɛ bixine ma
bɔxɔn yi xunbeli, a yogon igen na.
I tan barakan sama xɛɛni, a sabati.
12 Xɛɛ xaba waxatini,
i ya fanna warama ayi nɛn.
I na dangu dɛnaxan yi,
mɛnna yi sabati.
13 Fixɛne fanma e nun fiile.
Geyane rayabuma nɛn han!
14 Xuruseene yiriwama nɛn fixɛne ma.
Lanbanne yi rafe siseene ra.
Na birin yi findi bɛti ba xunna ra
e nun sɛwa sɔnxɔna.

66

Barika birana Ala xa

1 Sigi sariŋanxina. Tantun bɛtina. Bɛti baane kuntigin xa.
Dunuŋa muxun birin xa sɔnxɔ sɛwani Ala xa!
2 Ɛ a xinla binya bɛtin ba!
Ɛ tantun gbeen fi a ma!
3 Ɛ a fala Ala xa,
“I ya kabanako wanle magaxu!
I sɛnbɛn gbo han!
Nanara, i yaxune gaxuxin felenxi i bun ma.
4 Muxun birin i batuma dunuŋa yi,
e tantun bɛtin ba i xa.
E i xinla tantunma bɛtini.”

Bɛti xuini te.

5 Ɛ fa be!
Ɛ a mato Ala bata naxan liga!
A wanle magaxu adamadiine yɛ han!
6 A fɔxɔ igen findi nɛn yire yixaren na,
en benbane yi gidi baan tagi e sanni.
Nayi, en xa ɲaxan a tan yi.
7 A mangayaan nabama a sɛnbɛni habadan!
A yɛɛn tixi siyane ra,
nanara muxu yo nama murutɛ.

Bɛti xuini te.

8 Siyane, ɛ barikan bira en ma Ala xa!
Ɛ a tantun xuini te!
9 A bata siimayaan fi en ma,
a mi tin en yi bira.
10 Ala i nxu rasariɲanma
sulun tɛɛni alo wure gbetina.*
11 I a liga nɛn nxu yi suxu,
i mɔn yi goron gbeen sa nxu xun ma.
12 I tin nɛn nxu yaxune yi ti nxu fari.
Nxu yi dangu ige tilinxin nun tɛɛni.
Koni, i fa nxu ra dahamu bɔxɔni.

13 N fama saraxa gan daxin na nɛn i ya banxini.
N bata dɛ xuiin naxan tongo i xa,
n na rakamalima nɛn.
14 Dɛ ti xuini itoe falaxi nɛn
n yi tɔrɔni waxatin naxan yi.
15 N sube turaxine bama saraxa gan daxin na nɛn,
n yi kontonne ba,
e tutin yi te kore.
N turane nun kɔtɔne fan bama nɛn.

Bɛti xuini te.

16 Ɛ fa be! Ɛ ɛ tuli mati,
ɛ tan naxanye birin gaxu Ala yɛɛ ra.
A bata naxan liga n xa,
n na a falama ɛ xa nɛn.
17 N bata a xili malina fe ra,
n yi a batu n dɛ xuiin na.
18 Xa hakɛn yi ramaraxi n bɔɲɛni nun,
Marigin mi yi a tuli matima n xuiin na nun.
19 Koni Ala yatin bata n namɛ,
a a tuli mati n ma maxandi xuiin na.
20 N barikan birama Ala xa
amasɔtɔ a mi a mɛxi n ma maxandi xuiin na.
A mi a hinanna baxi n yii.

* **66:10: 66.10 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala "***Furu tɛɛna***."

67

Siyane birin xa Ala tantun

1 Tantun bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra. Sigi
sariŋanxina.
2 Ala xa kininkinin en ma,
Ala xa en baraka.
Ala nɔrɔn xa godo en ma.

Bɛti xuini te.

3 Nanara, dunuŋa birin i ya kiraan kolonŋɛ,
siyane birin yi i ya marakisin kolon.
4 Siyane xa i tantun Ala,
siyane birin xa i tantun!
5 Muxune xa ŋaxan,
e bɛtin ba sɛwani,
amasɔtɔ i siyane makitima tinxinna nin.
I tixi dunuŋa muxune birin yɛɛ ra.

Bɛti xuini te.

6 Siyane xa i tantun Ala,
siyane birin xa i tantun!
7 Nayi, bɔxɔn donse gbegbe fima.
Ala, en ma Ala en barakama nɛn.
8 Ala en barakama nɛn,
bɔxɔn danna muxun birin yi gaxu a yɛɛ ra.

68

Alaa nɔna Isirayila xa

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. Sigi sariŋanxina.
2 Ala xa keli,
a yi a yaxune raxuya ayi.
Naxanye a raŋaxuxi,
ne yi e gi a bun.
3 E kedi,
alo foyen sigama tutin na kii naxan yi.
E xa ŋan Ala yɛtagi
alo dolen na lo tɛɛni.
4 Koni tinxin muxune xa ŋaxan,
e sɛwa Ala yɛtagi.
E xa gele ŋaxanni.
5 Bɛtin ba Ala xa,
a xinla xa tantun bɛtini.
Naxan fama kundani,
ɛ na rasɛnɛ!
A xili nɛn Alatala.
En xa en sɛwa xuini te a yɛɛ ra!
6 Ala naxan a kon sariŋanxini,
kiridine fafe na a ra,
kaŋa gilɛne xun mayɛngɛn na a ra.
7 Ala denbayaan fima denbayatarene ma,
A kasorasane xɔrɔyama,
e mini bɛtin bɛ.

Koni murutɛ muxune luma bɔxɔ yidunduxin nin.

8 Ala, i to ti i ya yamaan yɛɛ ra,
i siga na tonbon yireni.

Bɛti xuini te.

9 Bɔxɔn yi xuruxurun,
koren yi rabi Ala yɛɛ ra,
Sinayi Geyana Ala,
Isirayilaa Ala.
10 Ala, i tule gbeen nafa nɛn,
i ya bɔxɔn mɔn yi xɛtɛ a kiini.
11 I ya yamaan yi dɔxɔ na,
I yi yiigelitɔne ki i ya nɛmana fe ra.
12 Marigin bata feni ito xibarun fi,
ɲaxalan gali gbeen yi siga a ralideni, e naxa,
13 “Mangane nun sofane e gima!
E e gima!
Nxu tan ɲaxanle yi yɛngɛ yi se tongoxine yitaxun.
14 Ɛ tan naxanye fan luxi xuruseene dɛxɔn,
ɛ a mɛ,
Ala a yamaan suturama nɛn
alo ganba tofaɲina
naxan gabutɛye rafalaxi gbetin nun xɛma faɲin na.”
15 Ala Sɛnbɛ Kanna to na mangane raxuya ayi,
e yolon alo balabalan kɛsɛna Geya Fɔrɛn ma.

16 Basan yamanan geyane gbo!
Yire matexi wuyaxi e ma.
17 Nanfera ɛ Alaa geya sugandixin matoma xɔxɔlɔnni,
Ala yɛtɛɛn dɔxi dɛnaxan yi?
Alatala luma dɛnaxan yi habadan!
18 Marigin bata fa a yire sariɲanxini
keli Sinayi Geyaan ma
e nun a yɛngɛ so wontoro wuli wuli wuyaxi.
19 Marigina Alatala, i bata te kore,
muxu suxine biraxi i fɔxɔ ra.
I yi kiseene rasuxu adamadiine ra,
hali muxu murutɛxine,
i yi dɔxɔ na yi.
20 Barikan xa bira Marigin xa lɔxɔ yo lɔxɔ,
en ma goronna saxi naxan xun ma,
Ala en nakisimana.

Bɛti xuini te.

21 En ma Ala, Ala na a ra
naxan muxune rakisima.
En Marigina Alatala na a ra
naxan en bama sayani.
22 Ala yatina a yaxune xunne yibɔma nɛn
naxanye kankanxi e sɔnne ma.
23 Marigin bata a fala, a naxa,
“N fama nɛn ɛ yaxune ra keli Basan yi.
N fama e ra nɛn sa keli fɔxɔ igen xɔnna ma

24 alogo ɛ xa ɛ sanne sin e wunli
ɛ barene fan yi e wunla kɔn han e wasa.”

25 Ala, nxu bata i ya yamaan famatɔɔn to.
I ya yamaan soma yire sarijanxini
i tan n ma Ala nun n ma mangana.
26 Bɛti baane yɛɛn na,
maxa se maxane xanbin na,
sungutunne wɔsɔwɔsɔnne maxama ne tagi.
27 Barikan bira Ala xa a malan gbeeni.
Isirayila bɔnsɔnna birin xa Alatala tantun.
28 Bunyamin bɔnsɔnna,
dɔnxɛ ra barin tixi e yɛɛ ra.
Yuda bɔnsɔnna mangane fan fama,
e sɔnxɔma e nun Sabulon mangane
nun Nafatali mangane.

29 Ala, i sɛnbɛn nagodo,
i sɛnbɛn mayita, Ala,
alo waxati danguxini.
30 I Batu Banxin Yerusalɛn taani,
mangane fama kiseene ra i xa na yi.
31 I xa falan ti Misiran bɔxɔn xili ma
naxan nun sube xajnɛn maliga sɛxɛni.
Misiran luxi nɛn alo tura ganla
siya gbɛtɛne biraxi naxan fɔxɔ ra
alo jninge diine.
E ragodo han e fa mudu gbetin na.
Na siya yɛngɛ ralanne raxuya ayi!
32 Xɛrane kelima nɛn Misiran yamanani,
Kusi kaane yi e yiine ti Ala xa a maxandideni.

33 Dunujna yamanane,
ɛ bɛtin ba Ala xa,
ɛ Marigin tantun bɛtini.
Bɛti xuini te.
34 A masiga tima kore xɔnna ma
xabu waxati xunkuye.
A galan xuiin naminima fangani.
35 Ɛ Ala sɛnbɛna fe rali,
a mangayaan nabama Isirayila xun na.
A sɛnbɛn kore xɔnna ma.
36 Ala na mini a Yire Sarijnanxini,
a magaxu han!
Isirayilaa Ala sɛnbɛn fima a yamaan ma nɛn
e nun fangana.
Barikan xa bira Ala xa!

69

Sɔxɔlɛ maxandina
1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin naxan xili:
“Fuge Fajnine.”

2 Ala, n nakisi!
Igen bata te han n kɔɛɛn bun ma.
3 N bitinma boro tilinxini.
San tide yo mi na yi.
N tilinna xɔrɛ ra.
N na n maminma fufani.
4 N bata xadan xili tideni n mali feen na.
N kɔɛ yinla nan fa n xɔlɔma.
N yɛɛne bata xadan,
e bata bu i yɛɛ ra kira yi.
5 Naxanye n naɲaxuxi fuuni,
ne wuya dangu n xunsɛxɛn na.
A gbegbe wama n faxa feni,
naxanye n yaxuyaxi fuu!
N mi naxan muɲaxi n na raxɛtɛ ba?

6 N yi daxuyani kii naxan yi,
i na kolon
Ala, n sɔnna mi luxunxi i tan ma.
7 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
n nama ne rayagi
naxanye yigi saxi i yi.
Isirayilaa Ala,
n nama findi ne yarabi muxu ra,
naxanye i batuma!
8 E n konbima i tan nan ma fe ra.
N bata yagi han!
9 N bata liga
alo xɔɲɛna ngaxakedenne xa,
alo fa muxuna n xabilani.
10 I ya banxina fe xaminna n ma,
han a n ganma alo tɛɛna.
Nanara, e i konbin naxanye tima,
ne n tan nan lima.
11 N na wuga, n yi sunna suxu,
yamaan yi n konbi.
12 N na kasa dugin nagodo n ma sununi,
yamaan yi sabaan so n na.
13 Naxanye batuma taan so dɛɛn na
ne n nafɛyama.
Dɔlɔ minne sigin sama, e n magele.

14 Koni Alatala, n na i tan nan maxandima.
I ya hinan gbeen waxatin ni i ra n xa.
Ala, n yabi i ya marakisi barakaxini.
15 N xunba, n nama bitin boroni.
N xunba n yaxune yii, n ba tilinni.
16 I nama tin fufaan yi sa n xun ma.
I nama tin n yi n mamin tilinni,
hanma n bitin gaburun na.
17 N ma Alatala, n yabi
i ya hinanna nun i ya fanni.

I firifiri n binni i ya kininkinin gbeeni.
18 I nama i yɛtagin luxun i ya walikɛɛn ma.
N yabi iki sa! Bayo n tərəxi.
19 Fa n fɛma i yi n nakisi.
N xunba n yaxune yii.
20 I a kolon n konbima kii naxan yi,
n nayagima, n nayarabima.
I n yaxune birin toma.
21 Konbin bata n bəɲɛn kala
han n yigitɛgɛ.
N yengi yi kininkininna a fe ma nun
koni se mi na.
N yengi yi madɛndɛnna nan ma nun,
koni n mi se to.
22 E dabarin sama n ma donseni.
Min xənla to n suxu,
e minse xələn so n yii.

23 Ala xa e ɲaxaɲaxane findi luti ratixin na e yɛɛ ra.
Ala xa e hɛrin findi e suxu xunna ra.
24 E yɛɛne xa rafərə ayi,
e yi danxu!
E fanne xa ba a ra waxatin birin!
25 I xa fitina e xili ma,
i ya xələ gbeen yi e li.
26 E dəxəden xa kala.
Muxe nama lu e bubune kui.
27 Bayo, i naxanye tərəxi,
e ne ɲaxankatama.
I naxanye ɲaxankataxi,
e ne fe falama sɛwani.
28 I xa e magi e hakɛne birin na.
E nama i ya kisin sətə mumɛ!
29 Ala xa e xinle ba nii rakisin kitabun kui.
E nama basan tinxin muxune xinle ra.

30 Koni n xələni, n mən yigitɛgɛxi.
Ala, i ya marakisin xa n natanga!
31 N na Ala xinla matəxəma bɛtini nɛn.
N yi a gboon nali,
n barikan bira a xa.
32 Na Alatala kɛnɛnma nɛn
dangu ɲinge baan na a xa,
dangu tura kamalixin baan na saraxan na.
33 Yiigelitəne a toma nɛn, e sɛwa.
Ɛ tan naxanye Ala fenma,
Ala xa siimayaan fi ɛ ma.
34 Alatala tuli matixi tərə muxune ra.
A mi ɲinanma muxu suxine xən
a gbeen naxanye ra.

35 Koren nun bəxən nun fəxə igena

e nun e yi seene,
e birin xa Ala matɔxɔ.
36 Ala Siyon taan nakisima nɛn.
A Yuda taane tima nɛn.
A mɔn yi a yamaan nadɔxɔ na yi,
e mɔn yi findi a gbeen na.
37 Na findima a walikɛne mamandenne kɛɛn na nɛn.
Naxanye Ala xanuxi, ne yi lu na yi.

70

Ala maxandina malina fe ra
Yaburin 40.13-17
1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. Maxandina.
2 Ala, n nakisi!
Alatala, fa n mali iki sa!
3 Ala xa ne yarabi
naxanye n faxa feni tɔnma,
e yifu.
Ala xa ne raxɛtɛ marafɛyani
n ma tɔrɔn nafanxi naxanye ma.
4 E yagixin xa xɛtɛ naxanye a falama,
e naxa, “Yɔ! I suxi!”
5 Naxanye birin i tan fenma,
i xa ne birin nasɛwa.
Naxanye waxi i ya kisi feen xɔn,
ne xa lu a falɛ,
“Ala gbo!”
6 Koni, yiigelitɔɔn nun tɔrɔ muxun nan n tan na.
Ala, fa n fɛma mafurɛn!
I tan nan n malimaan nun n natangamaan na.
Alatala, i nama buyɛ ayi.

71

Fonna Ala maxandina
Yaburin 31.1-4
1 Alatala, i tan nan n luxunden na.
I nama tin n yi yagi!
2 N natanga i yi n xunba
amasɔtɔ i tinxin.
I tuli mati n na i yi n nakisi!
3 Ala, findi n kantan fanyen na,
n luxundena,
n luma sigɛ dɛnaxan yi.
Yamarin fi, i yi n nakisi.
Amasɔtɔ, n kantan fanyen nun
n ma yinna nan i tan na.
4 N ma Ala,
n natanga muxu ɲaxine sɛnbɛn ma,
i n ba hakɛ kanne nun gbalotɔne yii.
5 N Marigina Alatala,
n yigin na i tan na.

N bata n yigin sa i yi
xabu n dii ɲɔrɛyani.
6 I n masuxi
xabu n yi n nga kui waxatin naxan yi.
I tan nan a liga n yi bari,
nanara n ni i tantunma.
7 N findixi misaala nan na a wuyaxi xa,
amasɔtɔ n yigiya sɛnbɛmaan nan i tan na.
8 N ni i tantunma nɛn fɛriɲɛn gbɛn!
N yi i ya nɔrɔn matɔxɔ.

9 I nama i mɛ n na
amasɔtɔ iki, n bata fori.
I nama n nabeɲin
amasɔtɔ n fangan bata ɲan.
10 N yaxune n mafalama.
Naxanye waxi n faxa feni,
ne e bode toma.
11 E naxa, “Ala bata a rabeɲin.
En siga a fɔxɔ ra en yi a suxu.
A xunba muxu mi na yi.”
12 Ala, i nama i makuya n na.
N ma Ala, i mafura, i fa n mali!
13 Ala xa ne yarabi, e ɲan,
naxanye n kansunma.
Ala xa ne yagi, e xun nagodo
naxanye waxi n maxɔlɔ feni.
14 N xaxili tixi i ra tun!
N mɔn sigama i tantunɲɛ tun!
15 N ni i ya tinxinyaan matɔxɔma nɛn fɛriɲɛn gbɛn!
E nun i ya marakisina,
hali n to mi e birin kolon.
16 Marigina Alatala,
n fama i sɛnbɛn barakani,
n ni i tan keden peen nan ma tinxinyaan matɔxɔma.

17 Ala, xabu n xurun waxatin naxan yi,
i n xaran nɛn.
N mɔn i ya kabanakone matɔxɔma tun!
18 Ala, iki, n bata fori,
n xunsɛxɛn fan bata fuga.
Koni i nama n nabeɲin
fɔ n xa i sɛnbɛn nali iki muxune ma,
n yi i ya fangana fe yɛba
mayixɛtɛ famatɔne birin xa.
19 Ala, i ya tinxinyaan bata kore li!
I bata kabanako fe wuyaxi liga.
Nde ligaxi alo i tan?
20 Hali i to tɔrɔn nun xɔlɛ gbeen nafa n ma,
i mɔn n niin naxɛtɛma n yi nɛn.
Hali n sa gaburun tilinxini bɔxɔn bun,
i n natema nɛn mɔn.

21 I n ma xunnayerenna ragboma ayi nɛn,
i mən yi n madɛndɛn.
22 N na i tantunma nɛn kondenna ra
i ya lannayana fe ra, n ma Ala.
N tantun bɛtin bama i xa nɛn bələnni,
Isirayila Sarijantəna.
23 N sənxəma nɛn sɛwani
n nɛma bɛti baani waxatin naxan yi
amasətə i bata n xunba.
24 N ni i ya tinxinyaan matəxəma nɛn fɛrijnɛn gbɛn!
Amasətə naxanye yi waxi n tərə feni,
ne bata yagi, e yarabi.

72

Ala maxandina mangan xa

1 Sulemani gbeena.
Ala, mangan xaran i ya kitisa kɛndɛn na.
I ya tinxinyaan yita n tan mangana diin na.
2 Nanara, a i ya yamaan makitɛ tinxinni.
A sariya kɛndɛn sa yiigelitəne xa.
3 Ala xa bəxən nasabati yamaan xa.
Ala xa tinxinyaan sabati yamanani.
4 Mangan xa sariya kɛndɛn sa yiigelitəne xa.
A xa tərə muxune diine rakisi,
a yi e yɛngɛfane rayensenjɛ ayi.
5 I ya mangayaan xa magaxu ayi
han mamandenne mamandenne
fanni sogen tema
fanni kiken mən dɛgɛma.

6 Mangan fanna xa liga
alo tulena xɛɛne ma,
a xa liga
alo tule igen nɛɛn fɛ bəxən ma.
7 Tinxin muxune xa sabati mangan waxatini.
Ala xa hɛri gbeen fi fanni kiken dɛgɛma.
8 A mangayaan gboma ayi nɛn
sa fələ sogeteden na
han sa dəxə sogegododen na.
Fələ Efirati baan ma
han sa dəxə bəxən danna ra.
9 Naxanye wulani
ne e xinbi sinma a bun ma nɛn.
A yaxune e sama bəxən ma nɛn a bun ma.
10 Tarasisi mangane fama kiseene ra nɛn a fɛma
e nun fəxə ige tagi bəxəne.
Saba nun Sɛba mangane mudun fima a ma nɛn.
11 Mangan birin e xinbi sinma a bun ma nɛn.
Siyane birin wanla kɛma a xa nɛn.
12 A tərə muxune xunbama nɛn
naxanye na a xili,

e nun yiigelitɔ rabeɲinxine.
13 A kininkininma sɛnbɛtarene nun tɔrɔ muxune ma nɛn.
A tɔrɔ muxune niin nakisi.
14 A e xɔrɔyama nɛn mayigbɛtɛnna nun gbalon ma,
bayo a e yatɛxi.
15 Ala xa mangan bu!
Ala xa xɛmaan fi a ma keli Saba yamanani.
Yamaan xa Ala maxandi a xa waxatin birin!
E xa duba a xa fɛriɲɛn gbɛn!
16 Ala xa donseen wara ayi bɔxɔni.
Geyane xa rafe siseene ra.
E xa bogi alo naxanye Liban yamanani.
Taa kaane xa sabati alo sɛxɛna.
17 Ala xa mangan findi xili kanna ra habadan!
A xinla xa bu alo sogena.
Siyane birin duban sɔtɔma nɛn a barakani.
E fan yi duba a xa.

18 Barikan xa bira Marigina Alatala xa,
Isirayilaa Ala!
A tan keden peen nan kabanako feene ligama.
19 Barikan xa bira a xa habadan!
Ala xa dunuɲa birin nafe a binyen na!
Amina! Amina!

20 Yese a dii xɛmɛn Dawuda maxandine danna ni i ra.

Yaburin Yire Saxandena: Keli Sora 73 ma han 89

73

Alaa tinxinyana fe
1 Asafi a bɛtina.
Ala fan Isirayila ra han!
A fan bɔɲɛ sariɲanxi kanne ra.
2 Koni fayida n bata yi tantan,
n kiraan beɲin.
3 Amasɔtɔ n yi wasodene maxɔxɔlɔnma nun
n muxu ɲaxine sabatixin to waxatin naxan yi.
4 E mi kɔntɔfilixi sese ra mumɛ!
E fatine fan, e kɛndɛ.
5 E mi sɔxɔlɛxi sese ra alo bonne.
Adamadiine tɔrɔne mi e tan lima.
6 Nanara, wasona e yi
alo ɲɛrɛn muxune kɔɛ.
Gbalona e yi alo domaan muxune ma.
7 Turena e fatini
han e yɛtagin bata yikusin.
Fe ɲaxin nan e bɔɲɛni han!
8 E gelen muxune ma,
e fala ɲaxine ti.
E muxune ɲaxankatama wasoni.
9 E fala ɲaxine tima Ala ma,

e dɛ ɲaxu falane dunuɲa birin yi.

10 Nanara, yamaan biraxi e fɔxɔ ra,
e falane xɔnla yi e suxu
alo igen min daxina.
11 E naxa, “Ala nanse kolon?
Kore Xɔnna Ala nɔɛ na kolonɲɛ di?”
12 Muxu ɲaxine na kii nin.
E bɔɲɛn saxi waxatin birin,
e lu nafunla sɔtɛ tun!
13 Nayi, n luxi tinxinyani nɛn fuu!
N yi n yɛtɛ rasariɲan fuyan!
14 N tɔrɔxi lɔxɔ yo lɔxɔ!
I n hakɛn saranma n na xɔtɔn yo xɔtɔn!
15 Xa n yi falan ti alo e tan,
nayi, n yi i ya muxune yanfama nɛn nun.

16 Nanara, n yi kata feni ito famudeni,
koni, a yi xɔdɔxɔ n ma.
17 Han n so Alaa yire sariɲanxini waxatin naxan yi,
n yi n miri e raɲan kiin ma.
18 Ala, i e tima yire salaxunxin nin,
e birama dɛnaxan yi, e kala.
19 Nba, e halagima nɛn mafurɛn,
gbalon yi e ɲan sasa!
20 E luxi nɛn alo xiyena
naxan ɲinanma muxun na xɔtɔnni.
Marigina, i na keli waxatin naxan yi,
e tununma nɛn.

21 N bɔɲɛn yi sɔxɔlɛxi waxatin naxan yi,
n niin yi sunuxi,
22 n yi daxuyaan nun xaxilitareyani.
N yi luxi i yɛɛ ra yi alo subena.
23 Koni hali na,
n yi i fɔxɔ ra waxatin birin,
i yi n yii rasuxu,
24 i ti n yɛɛ ra i ya maxadine xɔn,
i yi n nasuxu binyen nin.
25 Nde n malima kore xɔnna ma,
ba i tan na?
Bayo i bata lu n xɔn,
n fa waxi nanse gbɛtɛ xɔn dunuɲa yi?
26 N fati bɛndɛn nun n niin taganɲɛ nɛn,
koni Ala nan n niin sɛnbɛn na
e nun n kɛɛna habadan!
27 Naxanye e makuyaxi i ra,
ne yatin halagima nɛn.
Naxanye e mɛxi i ra, i yi ne raxɔri.
28 Koni a rafan n tan ma,
n yi n maso Ala ra.

N bata Marigina Alatala findi n yigiyaan na,
alogo n xa i ya wali faŋine birin nali!

74

Ala xa Isirayila xunba

1 Asafi a fala ŋaxumɛna.
Ala, nanfera i mɛxi nxu ra habadan?
Nanfera i xələma i ya yama kantanxin ma?
2 I xaxili lu i ya yamaan xən ma,
i naxan xunba xabu waxati xunkuye,
bənsənna naxan findixi i gbeen na.
I nama ŋinan i dəxəden Siyon Geyaan xən.
3 I xun ti taa xənni ito ra.
Nxu yaxune bata kala gbeen ti yire sariŋanxini.
4 Nxu yi naralanma i ra dɛnaxan yi,
I yaxune sɛwaxin bata sənxən nate mɛnni.
E yi e taxamasenne yite na yi.
5 E liga mɛnni alo xɛɛ sɛgɛne
naxanye fətən wudine sɛgɛma e bunbine ra.
6 E na sawura wudi tofaŋine birin kala
e bunbine nun e dɛgɛmane ra.
7 E tɛɛn so i ya Yire Sariŋanxin na,
a gan fefe.
E yi i xinla batuden naharamu.
8 E yi a mirixi, e naxa,
"En ne birin naxərima nɛn feu!"
E yi Ala batudene birin gan yamanani.
9 Nxu mi fa kabanako taxamasenne toma.
Nabi yo mi fa na sənən.
Nxu mi a kolon na buma han waxatin mundun.

10 Ala, i yaxune i magelen danma waxatin mundun yi?
E luma i xili kalɛ nɛn ba,
han habadan?
11 I tondixi nxu maliyɛ nanfera?
I yiini bandun, i yi e raxəri!
12 Ala, i tan nan nxə mangan na
xabu a fələni.
I tan nan marakisi tiin na dunuŋa yi.
13 I tan nan fəxə igene yitaxun i sɛnbɛni.
I mən yi ige yi sube ŋaxine xunne yibə.
14 I tan nan ige yi sube magaxuxin xunne kala.
I yi a so burunna subene yii donseen na.
15 I tan nan tigine nun xudene ramini.
I tan nan baane yixara.
16 I tan nan gbee yanyin nun kəɛɛn na.
I bata sogen nun kiken dəxə e yirene yi.
17 I tan nan dunuŋa danne rafalaxi.
I soge furen nun ŋɛmɛn da.

18 Koni Alatala, i xaxili lu ito xən ma:

i yaxune gelema i ma!
Xaxilitarene i xili kalama!
19 I nama i ya yamaan nabeɲin
alo ganbana sube xaɲɛne yii!
I nama ɲinan i ya muxune xɔn mumɛ,
naxanye tɔrɔxi.
20 I xaxili lu i ya layirin xɔn ma,
bayo bɔxɔn yire yi fɔrɛne rafexi gbalotɔne ra.
21 I nama tin muxu ɲaxankataxine yi yarabi,
alogo yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune xa i xinla matɔxɔ.
22 Ala, keli i yi i yɛtɛ xun mayɛngɛ!
I xaxili lu a xɔn,
a xaxilitarene i magelema fɛriɲɛn gbɛn!
23 I nama ɲinan i yaxune sɔnxɔ xuiin ma,
i yɛngɛfane e xuini tema mumɛ!

75

Ala nan kitisaan na
1 Asafi a bɛtina, bɛti baane kuntigin xa, a xa ba alo bɛtin naxan xili, “I Nama Halagin Ti.” Sigi sariɲanxina.
2 Ala, nxu bata i tantun.
Nxu i tantunma han!
Nxu i maxandima i xinli,
nxu yi i ya kabanakone fe fala.
3 I naxa, “N bata kiti sa lɔxɔn sa.
N kiti faɲin sama nɛn.
4 Bɔxɔn xuruxurunma waxatin naxan yi,
a niimaseene birin yi xuruxurun,
n tan nan a san bundɔxɔn xɔdɔxɔma ayi ken!
Bɛti xuini te.
5 N bata a fala wasodene xa,
‘Ɛ nama ɛ yɛtɛ yigbo!’
N bata a fala muxu ɲaxine xa,
‘Ɛ nama ɛ kanba ɛ sɛnbɛn xɔn!
6 Ɛ nama ɛ kanba ɛ sɛnbɛn xɔn
kore xɔnna xili ma!
Ɛ nama waso falane ti!’ ”

7 Amasɔtɔ xun mayɛngɛn mi kelima
sogeteden binna xan na
hanma sogegododen binni hanma burunna ra.
8 Ala nan kitin sama.
A yi nde yalagi, a yi nde yoo sa.
9 Amasɔtɔ igelengenna suxi Alatala yii,
a rafexi a xɔlɛn na
alo dɔlɔ xɔdɛxɛna.
A a xɛlɛma nɛn,
muxu ɲaxine birin yi a min han a ɲan.

10 Koni n na a fe falama nɛn bɛtine yi habadan!
N yi tantun bɛtin ba Yaxubaa Ala xa!
11 A muxu ɲaxine birin fangan kala,

a tinxin muxune xunna keli.

76

Nɔ tiin nan Ala ra

1 Asafi a bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra. Sigi
sariŋanxina.
2 Yuda kaane Ala kolon.
A xinla binyaxi Isirayila yi.
3 A konna Salemi taan nin,
a dɔxi Siyon Geyaan nin.
4 A a yaxune xalimakunle yigira mɛnna nin,
e nun yɛ masansan wure lefane nun e silanfanne
nun e yɛngɛ so seene birin.

Bɛti xuini te.

5 Ala, i tan nan sɛnbɛn birin kanna ra,
i nɔrɔxi dangu habadan geyane ra.
6 Sofa wɛkilɛxine birin bata bira,
e yii seene yi tongo yɛngɛni.
E fa saya xixɔnla nin.
Na sofa yo mi fa a yiini maxama.
7 Yaxubaa Ala, i na falan ti xɔlɔni,
soone nun soo ragine yi bira, e faxa.

8 I tan nan magaxu, Ala.
I na xɔlɔ, nde nɔɛ tiyɛ i yɛɛ ra.
9 I to kitisa xuiin namini keli kore,
yamanan muxune yi gaxu,
e yi e dundu,
10 i to keli kiti bolondeni
alogo i xa yiigelitɔne rakisi.

Bɛti xuini te.

11 Hali muxune na xɔlɔ i ma,
na raŋanma tantunna nan ma i tan xa.
Naxanye na mini i ya xɔlɔn bun,
ne xaxili sɔtɔma nɛn.
12 I na i dɛ ti Alatala xa, i ya Ala,
i xa a rakamali.
Yamanan naxanye birin be rabilinni,
ɛ Alatala ki!
A lan birin xa gaxu a yɛɛ ra!
13 A tan kuntigi wasoxine ragodoma nɛn,
a yi dunuŋa mangane magaxu.

77

Madɛndɛnna tɔrɔ waxatini

1 Asafi a bɛtina, bɛti baane kuntigin xa, Yedutun xa.
2 N bata n xuini te Ala ma.
N bata n ma mawuga xuini te,
a xa n xuiin namɛ.
3 N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,

n Marigin maxandi nɛn.
Kɔɛɛn birin na, n yi n yiini te Ala ma,
koni n mi madɛndɛn.
4 Alaa fe to rabira n ma, n kutun.
N to n miri a ma, n xaxinla yi yifu.

Bɛti xuini te.

5 N yi xi n yɛɛ ra yi.
N xaminxi, n mi fala tima.
6 Nayi, n yi n miri waxati danguxine ma
e nun ɲɛɛ xunkuyene.
7 Bɛtine yi rabira n ma kɔɛɛn na.
N yi n miri n bɔɲɛni,
n maxɔdinna ti n xaxinli iki:
8 “Marigina a mɛma nxu ra nɛn ba,
han habadan?
Nxu mi fa a kɛnɛnma ba?
9 Marigina hinanna bata ɲan ba,
han habadan?
A tulisaan bata ɲan ba,
han habadan?
10 Ala bata ɲinan hinanna xɔn ma ba?
Ala bata a kininkininna ɲan a xɔlɔni ba?”

Bɛti xuini te.

11 N yi a fala, n naxa,
“Naxan n tɔrɔma, na ni ito ra:
Kore Xɔnna Ala mi fa a fangan yitama
alo a fɔlɔni.”
12 Alatala,
n xa i ya kɛwanle rabira n yɛtɛ ma.
I ya kabanako fe fonne yi rabira n ma.
13 N xa n miri i ya wanle ma.
N yi n xaxili lu i ya wali gbeene xɔn ma.

14 Ala, i ya kiraan sariɲan.
Batu se yo mi gbo alo Ala.
15 Ala nan i tan na
naxan kabanako wanle kɛma.
I bata i sɛnbɛn mayita siyane tagi.
16 I bata i ya yamaan xunba i sɛnbɛni,
Yaxuba nun Yusufu bɔnsɔnne.

Bɛti xuini te.

17 Ala, igene to i to,
e yi xuruxurun.
Tilinne yi xuruxurun.
18 Tulen yi godo keli kore.
Galanna yi a xuiin namini kore.
Kuyen yi a ɲinna masɔxɔn yiren birin yi.
19 I ya kuye sarinna xuiin yi gbo ayi.
I ya kuyena ɲin masɔxɔnna yi dunuɲa birin yiyalan.
Bɔxɔn yi xuruxurun, a yi yimaxa.

20 I ya kiraan yi fɔxɔ igeni.
I gidi baa tilinxini, i san fɔxɔne mi toɛ.
21 I yi Nabi Musa nun Haruna ti i ya yamaan yɛɛ ra
alo xuruse rabaan tima yɛxɛɛ kurun yɛɛ ra kii naxan yi.

78

Ala nun a yamana fe

1 Asafi a fala ɲaxumɛna.
N ma muxune,
ɛ ɛ tuli mati n ma xaranna ra,
ɛ yi n ma fala xuine ramɛ.
2 N sandane nan sama.
N wundo fonne nan yɛbama.
3 En bata feen naxanye mɛ,
en yi e to,
en fafane feen naxanye falaxi en xa,
4 en mi ne luxunɲɛ en ma diine ma.
En Alatala matɔxɔ feene
nun a sɛnbɛn nun a kabanako feene
falama en mamanden famatɔne xa.

5 A bata tɔnne so Yaxuba bɔnsɔnna yii.
A mɔn yi sariyan so Isirayila yii.
A en fafane yamari,
a e xa e diine xaran na ma,
6 alogo muxu famatɔne xa e kolon.
Hali diin naxanye munma bari singen,
ne fan yi a fala e diine xa.
7 Nayi, e fan e yigi sama Ala fari nɛn.
E mi fa ɲinanma a wanle xɔn ma,
e yi a yamarine suxu.
8 Nayi, e mi luma
alo e benbane yi kii naxan yi nun.
Tengbesendene nun murutɛdene nan yi ne ra nun
naxanye mako mi yi Alaa fe yi,
e mi yi tɔgɔndiyaxi Ala ma.
9 Xanla yi Efirami bɔnsɔnna muxun naxanye yii,
ne e gi nɛn yɛngɛn lɔxɔni.
10 E Alaa layirin nabeɲin,
e tondi a sariyan suxɛ.
11 E ɲinan nɛn Ala kɛwanle xɔn,
a kabanako feen naxanye yitaxi e ra.

12 A kabanako feene liga nɛn
e benbane yɛɛ xɔri
Misiran yamanani, Soyan yi.
13 A yi fɔxɔ igeni taxun a tagi
a yi e ragidi.
A yi a liga igene yi mate ayi e bode fari
alo banxi kankena.
14 A ti e yɛɛ ra yanyin na kundani.

A mɔn yi ti e yɛɛ ra kɔɛɛn na tɛɛ dɛgɛni.
15 A fanyeni bɔ tonbonni,
a yi tigin namini, e yi e min.
16 A yi xuden namini gɛmɛne yi,
igen yi godo alo baana.

17 Koni e lu yulubin ligɛ a ra,
e murutɛ Kore Xɔnna Ala ma tonbonni.
18 E yi a nata, a e xa Ala bunba,
e yi e waxɔn donseen maxɔdin Ala ra.
19 E yi Ala mafala, e naxa,
“Ala nɔɛ donseen naminɛ tonbonni ito yi ba?
20 A to gɛmɛn bɔ,
igen nan mini ayi yati,
koni a nɔɛ burun nun suben soɛ a muxune yii ba?”

21 Na ma, Alatala e xuiin mɛxina, a fitina.
A yi xɔlɔ Isirayila ma,
tɛɛn yi mini Yaxuba bɔnsɔnna xili ma.*
22 Amasɔtɔ e mi yi laxi Ala ra,
e mi yi e yigi saxi a marakisini.
23 Koni a yi kuyen yamari,
a koren dɛɛne xa rabi,
24 a yi Manna donseen nagodo e ma,
a ariyanna donseen so e yii.†
25 Adamadiine yi malekane burun don.
Ala yi donseen nasiga e ma han e lugo.
26 Ala yi foyen nafa keli sogetede binna ra.
A mɔn yi foyen namini yiifanna ma a sɛnbɛn na.
27 A yi xɔline ragodo e ma
naxanye yi wuya alo baan mɛɲɛnsinna.
28 E yi yolon e daaxaden tagi e bubune rabilinni.
29 Yamaan yi e dɛge han e lugo.
E yi waxi naxan xɔn ma Ala na so nɛn e yii.
30 Koni benun e xa wasa, donseen mɔn yi e dɛ,
31 Ala yi xɔlɔ e ma, a yi e sɛnbɛmane faxa,
Isirayila banxulanne.

32 Hali na birin to liga,
e mɔn lu nɛn yulubin ligɛ!
Hali a to kabanako feene liga e mi dɛnkɛlɛya.
33 Nayi, a yi e dunuɲa yi gidin lu fuuni,
han e yi faxa kuisanni.
34 A to ndee faxa,
a dɔnxɛne yi tubi,
e yi Ala fen sɔbɛɛn na.
35 A yi rabira e ma
fa fala Ala nan e kantan fanyen na,
a Kore Xɔnna Ala nan yi e xunba muxun na.

* **78:21: 78.21** Na feen sɛbɛxi Yatɛne 11.1 kui. † **78:24: 78.24** ***Manna donsena*** a fe mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

36 Koni e falane mi yi fixaxi,
e yi wulen nan falama a xa.
37 E mako mi yi Alaa fe yi,
e mi yi tinxinxi Ala layirini.
38 Koni bayo a kininkinin,
a yi e hakɛne mafelu.
A mi e halagi.
A xələn lu dəxəŋa ma wuyaxi,
a mi fitina e xili ma.
39 A a kolon fa fala daŋəxən nan tun e ra,
e siimayaan luxi nɛn alo foyedina
naxan danguma a mi xɛtɛ.
40 E murutɛ Ala ma nɛn tonbonni sanŋa ma wuyaxi.
A yi sunu e fe ra burunna ra sanŋa ma wuyaxi!
41 E yi Ala bunbama yɛ yo yɛ.
E yi a liga Isirayilaa Ala Sariŋanxin yi xələ.
42 E ŋinan nɛn a sɛnbɛ gbeen xən,
e nun a e xunba e yaxune yii ləxən naxan yi.
43 E ŋinan nɛn a taxamasenne xən Misiran yi,
e nun a kabanako feen naxanye liga Soyan yi.

44 A yi e baane findi wunla ra.
Ige yo mi yi na nun
Misiran kaane yi naxan minŋɛ.
45 A tugetuge xəlɛne rasiga e ma
naxanye e don.
Xunŋɛne fan yi e bəxən kala.
46 A e siseene so suŋɛne yii.
A bogiseen birin so tuguminne yii.
47 A yi e wudi binle kala balabalan kɛsɛne ra.
A yi e xədɛ binle kala xunbenla ra.
48 A yi e ŋingene faxa balabalan kɛsɛne ra.
Galanna yi e xuruseene faxa.
49 A fitinaxin yi a xələ ŋaxin
nun a bəŋɛ teen nun a maraŋaxun nagodo e ma.
Halagi ti ganla nan yi ne ra.
50 A mi xɛtɛ a xələn fəxə ra,
a mi tin e niine yi rakisi,
a yi e faxa fitina furene ra.
51 A yi dii sarane faxa Misiran denbayaan birin yi.
Xami a denbayane dii singene birin
naxanye singe e fangan mayita.

52 A yi fa a yamaan na
keli Misiran yi alo xuruse kuruna.
A yi e kantan burunna ra.
53 A yi ti e yɛɛ ra, sese mi e sətə,
nanara e mi gaxu.
Koni fəxə igen yi a ragali e yaxune ma.
54 A yi fa e ra a bəxə sariŋanxini
na geyaan ma a naxan sətə a sɛnbɛn xən.

55 A siya gbɛtɛne kedi nɛn a yamaan yɛɛ ra,
a yi e bɔxɔne yitaxun e ra.
A yi Isirayila bɔnsɔnne rasabati e konne yi.
56 Koni e yi murutɛ Kore Xɔnna Ala ma,
e yi a bunba.
E mi e xaxili lu a maxadi xuine xɔn,
57 e yi e masiga a ra,
e yanfan ti alo e benbane.
E mi fa tinxinxi
alo xalimakuli yidɔxina.
58 E Ala raxɔlɔ nɛn e suxure batudene ra.
E yi Ala raxɔxɔlɔn e ala sawurane xɔn.

59 Ala to na mɛ, a yi xɔlɔ han!
Nanara, a yi a mɛ Isirayila ra feu!
60 A yi a banxin nabeɲin naxan Silo yi,
a yi dɔxi adamadiine tagi dɛnaxan yi nun.
61 A yi tin a sɛnbɛ kankiraan yi suxu.
A nɔrɔn misaala yi so yaxune yii.
62 A yi tin a muxune yi faxa silanfanna ra,
a yi a xɔlɔ gbeen nagodo a muxune ma.
63 Tɛɛn yi e banxulanne gan,
han ɲaxalan dii ti sigine yi dan na fe ra.
64 Saraxaraline yi faxa silanfanna ra.
Koni yɛngɛn mi tin kaɲa gilɛne yi e wuga.

65 Dɔnxɛn na, Marigin yi keli
alo a yi xiin nɛn.
A yɛngɛn so
alo sofa sɛnbɛmaan na manpaan min.
66 A mɔn yi a yaxune kedi.
A yi e rayarabi habadan!
67 A yi a mɛ Yusufu bɔnsɔnna ra.
A mi Efirami bɔnsɔnna sugandi.
68 A Yuda bɔnsɔnna nan sugandi
e nun a Siyon Geyaan naxan xanuxi.
69 A yi a Yire Sariɲanxin ti mɛnni
alo kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna
naxanye na habadan!

70 A yi a walikɛɛn Dawuda sugandi.
A yi a ba yɛxɛɛ kulan dɛxɔn.
71 A yi a tongo xuruse kantandeni,
a yi a findi a yamaan kantanmaan na,
Yaxuba bɔnsɔnna,
a gbee muxune Isirayila.
72 Dawuda yi a ɲɔxɔ lu e xɔn ma ɲɛnige faɲini.
A ti e yɛɛ ra ki faɲi.

79

Ala maxandina Yerusalɛn taan xunba feen na

1 Asafi a bɛtina.
Ala, siya gbɛtɛne bata i ya bɔxɔn yɛngɛ,
e so.
E bata i Batu Banxi Sariŋanxin naharamu.
E bata Yerusalɛn findi taa xɔnna ra.
2 E bata i ya walikɛne binbine so xɔline yii
e yi e don.
I ya muxu tɔgɔndiyaxine binbine bata lu burunna subene bun.
3 E bata e wunla ramini Yerusalɛn birin yi
alo igen bɔxɔnma.
Muxu yo mi luxi
naxan faxa muxune maluxunŋɛ.
4 Nxu rabilinna siyane fala ŋaxin tima nxu ma,
e nxu makonbi, e nxu magele.
5 Alatala, i luma xɔlɔxi nxu ma nɛn
han waxatin mundun?
I ya xɔlɔn luma nɛn alo tɛɛna
han waxatin mundun yi?
6 I ya xɔlɔn nagodo siyane ma
naxanye mi i batuma,
e nun yamanan naxanye mi i xinla binyama.
7 Amasɔtɔ e bata Yaxuba bɔnsɔnna nɔ,
e a bɔxɔn kala.

8 I nama nxu tɔrɔ nxu benbane hakɛne fe ra.
I ya kininkininna xa nxu ralan iki sa!
Amasɔtɔ nxu makona a ma han!
9 Ala, nxu rakisi muxuna,
nxu mali i xinla binya feen na!
Nxu xunba,
i yi nxu mafelu nxu yulubine ra
i xinla a fe ra.
10 Nanfera siyane maxɔdinna tima,
e naxa, “E Ala minɛn?”
A yita siyane ra nxu yɛɛ xɔri
a i ya walikɛne faxa feen ŋɔxɔma nɛn.

11 I tuli mati suxu muxune kutun xuiin na.
Naxanye yalagin bun,
ne ratanga i sɛnbɛ gbeen na.
12 Na siyane konbin naxanye ti i ma Marigina,
ne saranna fi na ra dɔxɔ solofere.
13 Nanara, nxu tan i ya yamana,
i naxan kantanma
alo i ya xuruse kuruna,
nxu i tantunŋɛ na yi habadan,
nxu i matɔxɔ waxati famatɔne birin yi.

80

Ala xa en ma yamanan natanga

1 Asafi a bɛtina bɛti baane kuntigin xa, sereyana, a xa ba alo bɛtin naxan
xili: “Fuge Faŋine.”
2 Isirayila kantan muxuna,
i tuli mati nxu ra.
I tan naxan tixi Yusufu bənsənna yɛɛ ra
alo xuruse kuruna,
i tan naxan dəxi maleka gubugubu kanne tagi,
i yɛtɛ makɛnɛn nərəni.
3 I sɛnbɛn yita
Efirami nun Bunyamin nun Manase bənsənne ra.
Keli, i fa nxu rakisi!
4 Ala, i mən xa nxu sɛnbɛ so,
i nərən nagodo nxu ma,
alogo nxu xa kisi.

5 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
i luma xələxi i ya yamaan ma
han waxatin mundun
i tondi a maxandin yabɛ?
6 I bata e balon findi səxələn na,
i yi e igelengenne rafe yɛɛgen na.
7 I bata nxə bəxən findi yɛngɛ so xunna ra
nxu rabilinna siyane xa.
Nxu yaxune nxu magelema.
8 Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
i mən xa nxu sɛnbɛ so,
i nərən nagodo nxu ma,
alogo nxu xa kisi!

9 I fa nɛn wudi binla ra
sa keli Misiran yamanani.
I siyaan bonne kedi,
i yi na wudi binla si e bəxəni.
10 I yi yirena nde yitən a rasoliden na.
A salenne yi godo pon!
A yi yamanan nafe.
11 A nininna yi so geyane xun na.
A yiine yi so suman wudi gbeene xun na.
12 A yiine yi sigama han fəxə igen xun ma,
e mən yi sigaxi han baan xun ma.
13 Nanfera i a langan kalaxi?
I tin dangu muxune birin yi a bogine muŋa?
14 Segune yi keli fətənni, e a kala,
burunna subene yi a don.
15 Sɛnbɛn Birin Kanna Ala, i mən xa fa.
I yɛɛ ragodo nxu ma keli ariyanna yi,
i yi nxu mato.
I ya yamaan nakisi
naxan findixi na wudi binla ra!

16 I tan yɛtɛɛn naxan sixi,
i xa na ratanga!
A luxi nɛn
alo i tan yɛtɛɛn diin naxan nagboxi.
17 E bata a sɛgɛ, e a gan,
i ya yamaan kalama i ya xɔlɔn bun ma.
18 I yengi lu mangan xɔn ma
i tan yɛtɛɛn naxan dɔxi,
i tan yɛtɛɛn diin naxan nagboxi.
19 Nxu mi fa nxu xun xanbi soma i yi sɔnɔn.
Nxu rakisi nanara nxu i tantunɲɛ.
20 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
i mɔn xa nxu sɛnbɛ so,
i nɔrɔn nagodo nxu ma,
alogo nxu xa kisi!

81

Ala nan en malima
1 Asafi gbeena, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba Gati kaane kondenna ra.
2 Sɔnxɔ sɛwani en ma Ala xa,
en sɛnbɛna.
Ɛ xuini te Yaxubaa Ala xa!
3 Ɛ bɛti baan fɔlɔ,
ɛ tanbanne maxa,
e nun bɔlɔnna nun kondenna.
4 Kike nɛnɛn na te,
e nun kiken na kɔxɔ,
ɛ xɔtaan fe en ma sali lɔxɔne yi.
5 Sariyan nan ito ra Isirayila xa.
Yaxubaa Alaa yamarin nan ito ra.
6 A a so Yusufu a denbayaan yii nɛn
a Misiran yamanan yɛngɛ waxatin naxan yi.
En yi xuina nde mɛ
en mi yi naxan kolon,

7 A naxa, “N bata goronne ba ɛ xun ma.
Ɛ bata goron binyen dɔxɔ.
8 Ɛ yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
ɛ yi n xili n yi ɛ xunba.
N yi ɛ yabi foye gbeeni.
N yi ɛ kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ Meriba igene yi.”

Bɛti xuini te.

9 “N ma yamana,
ɛ ɛ tuli mati n ma maxadi xuine ra.
Isirayila, xa ɛ yi n xuiin namɛ nun!
10 Ɛ nama Ala gbɛtɛ batu!
Ɛ nama ɛ xinbi sin ala gbɛtɛ yo xa!
11 Alatala nan n tan na,
ɛ Ala naxan faxi ɛ ra
sa keli Misiran yamanani.
Ɛ ɛ dɛɛne yibi, n xa ɛ ralugo.

12 Koni n ma yamaan mi e tuli matixi n na.
Isirayila mi tin n na.
13 Nayi, n yi e lu e tengbesenyani,
e yi bira e waxɔn feene fɔxɔ ra.
14 Xa n ma yamaan yi n xuiin namɛ nun,
xa Isirayila yi birɛ n ma kirane fɔxɔ ra nun,
15 n yi e yaxune yarabima nɛn nun mafurɛn!
N yi e yɛngɛfane halagima nɛn.
16 Naxanye Alatala raɲaxuxi
ne gaxuxine yi e felenma nɛn a bun ma.
E tɔrɔn mi yi ɲanma habadan!
17 N yi ɛ baloma nɛn malo faɲin nun kumin na.”

82

Ala nan mangan na

1 Asafi a bɛtina.
Ala dɔxi a manga gbɛdɛni,
a tan nan kitin sama sɛnbɛmane tagi.
A yi a fala, a naxa,
2 “Ɛ luma kitin sɛ tinxintareyani
han waxatin mundun,
ɛ yi lu muxu ɲaxine rafisɛ bonne xa?

Bɛti xuini te.

3 Ɛ xa sɛnbɛtarene nun kiridine xun mayɛngɛ kitin sa,
ɛ yi tinxin yiigelitɔne nun muxu ɲaxankataxine xa.
4 Ɛ xa sɛnbɛtarene nun tɔrɔ muxune ratanga,
ɛ e xunba muxu ɲaxine yii.”

5 “Ɛ mi fe kolon,
ɛ xaxili mi na,
ɛ sigan tima dimin nin,
bɔxɔn bunne birin xuruxurunma.
6 N bata yi a fala, n naxa,
‘Alane nan ɛ tan na.
Kore Xɔnna Alaa diine nan ɛ birin na.’
7 Koni ɛ faxama nɛn
alo adamadiin bonne,
ɛ bira alo kuntigin bonne.”

8 Ala, keli, i fa dunuɲa makiti,
bayo i tan nan gbee siyane birin na.

83

Isirayilaa Ala maxandina e yaxune to yi e tɔrɔma

1 Sigi sariɲanxina. Asafi a bɛtina.
2 Ala, i nama i dundu.
Ala, falan ti, i nama i raxara!
3 A mato, i yaxune bata keli.
Naxanye i raɲaxuxi, ne bata murutɛ.
4 E feene yitɔnma wundoni i ya yamaan xili ma.
I naxanye ratangaxi,

e sama e bode fari ne xili ma.
5 E naxa, “En sa e raxɔri,
alogo Isirayila xinla xa tunun dunuɲa yi.”

6 E bata lan a ma,
e xa e malan i xili ma,
7 Edɔn kaane nun Sumayila bɔnsɔnna muxune
nun Moyaba kaane nun Hagari kaane
8 nun Gebala kaane nun Amonine nun Amalɛkine
nun Filisitine e nun Tire kaane.
9 Asiriya yamanan fan bata sa e fari,
alogo e xa Loti bɔnsɔnna muxune mali.

Bɛti xuini te.

10 A liga e ra
alo i a liga Midiyan kaane ra kii naxan yi,
alo i a liga Sisera nun Yabin na Kison xudeni
kii naxan yi.
11 E faxa nɛn En-Dɔri yi,
e yi kun bɔxɔn fari.
12 A liga e kuntigine ra
alo i Orebi nun Sebi liga kii naxan yi.
E mangane birin xa lu
alo Sebaxa nun Salamuna,
13 naxanye yi a falama, e naxa,
“Nxu xa Alaa bɔxɔne tongo nxu gbeen na.”

14 Ala, e liga
alo wuluwunla na sɛxɛ xarene tongo,
alo foyen na se dagin xali,
15 alo tɛɛn fɔtɔnna ganma kii naxan yi,
alo tɛɛn tema geyane ma kii naxan yi.
16 E kedi i ya tule gbeen na.
E magaxu i ya foye gbeen na.
17 Alatala, e rayagi,
han e yi i xinla fen.
18 E xa lu yagin nun kuisanni habadan.
E xa yigitɛgɛ, e raxɔri.
19 E xa a kolon
fa fala i tan Alatala,
i tan keden peen nan Kore Xɔnna Ala ra,
naxan mangayaan ligama dunuɲa birin xun na.

84

Ala Batu Banxini siga bɛtina

1 Koraa diine tantun bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba Gati kaane kondenna ra.
2 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
i luden nayabu n yi han!
3 Alatalaa banxin xɔnla n na han!
N bɔɲɛn nun n fati bɛndɛn sɛwa bɛtin bama
Habadan Ala xinla nan ma fe ra.

4 Hali tuntunne bata e tɛɛne sa i ya banxini,
debelenne fan bata na findi e konna ra,
alogo e diine xa maso i ya saraxa ganden na
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
n ma mangan nun n ma Ala.
5 Sɛwan na kanne xa
naxanye luma i ya banxini!
E i matɔxɔma nɛn waxatin birin!

Bɛti xuini te.

6 Sɛwan na kanne xa
naxanye sɛnbɛn kelima i tan yi,
naxanye xun tixi Ala Batu Banxin na.
7 E nɛma danguma Baka lanbanni,
mɛnna yi lu e xa alo tigi yirene.
Tule singen na fa, darane yi fe.
8 E sɛnbɛn yi siga fari sɛ,
han e yi ti Ala yɛtagi Siyon yi.
9 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
n ma maxandi xuiin namɛ.
Yaxubaa Ala, i tuli mati n na.

Bɛti xuini te.

10 Ala, nxɔ mangan mato,
nxu yɛ masansan wure lefana.
I ya muxu sugandixin nasuxu!
11 Soge kedenna i Batu Banxini,
na dangu xii wuli keden na yire gbɛtɛ yi.
A fisa n xa lu tixi i ya banxin so dɛɛn na gbansan
benun n xa sabati muxu ɲaxine konne yi.
12 Marigina Alatala luxi nɛn en xa
alo en ma sogen nun en yɛ masansan wure lefana.
Alatala nan hinanna nun binyen fima en ma.
Naxanye sigati kii kamalixi,
a hɛrin fima nɛn ne ma.
13 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
sɛwan na kanne xa
naxanye e yigin sama i tan yi.

85

Ala xa bɔŋɛ xunbenla fi en ma

1 Koraa diine tantun bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Alatala, i bata yi hinan i ya yamanan na.
I bata yi Yaxuba bɔnsɔnna sɛnbɛ so.
3 I bata yi i ya muxune hakɛne mafelu,
i yi e yulubine xafari.

Bɛti xuini te.

4 I bata yi i ya xɔlɔn ɲan,
i yi xɛtɛ i ya xɔlɔ gbeen fɔxɔ ra.

5 Ala, nxu rakisi muxuna,
i mɔn xa nxu sɛnbɛ so.

I nama fa lu xɔlɛ nxu ma.
6 I luma xɔlɔxi nxu ma nɛn ba
han habadan?
I ya xɔlɔn luma nɛn
han mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ?
7 I mi fa nxu rakisima ba,
alogo i ya yamaan mɔn xa sɛwa i ya fe ra?
8 Alatala, hinan nxu ra,
i yi nxu rakisi.

9 N waxi n tuli mati feni Ala ra, Alatala.
A bɔɲɛ xunbenla nan ma fe falama a yamaan xa,
a muxu tɔgɔndiyaxine,
xa e mi fa xɛtɛ e xaxilitareyaan ma sɔnɔn.
10 A fama a yɛɛragaxu muxune rakisideni iki sa!
A binyen yi lu en ma yamanani.
11 Hinanna nun lannayana e bode xɔn ma.
Tinxinyaan nun bɔɲɛ xunbenla yi rakafu.
12 Lannayaan sabatima nɛn bɔxɔni,
tinxinna yi godo keli kore.
13 Alatala hɛrin fima nɛn en ma yati,
en ma bɔxɔn sansine yi sabati.
14 Tinxinyaan tima nɛn Marigin yɛɛ ra,
a kirani tɔn a xa.

86

Ala maxandina malina fe ra
1 Dawudaa Ala maxandina.
Alatala, i tuli mati n na,
i yi n yabi.
Amasɔtɔ yiigelitɔɔn nun tɔrɔ muxun nan n na.
2 N niin natanga,
amasɔtɔ n tɔgɔndiyaxi i ma.
I tan n ma Ala, i ya walikɛɛn nakisi,
naxan a yigi saxi i tan yi.
3 N Marigina, kininkinin n ma!
N fɛrijɲɛnma i tan nan maxandɛ.
4 Marigina, i ya walikɛɛn nasɛwa,
amasɔtɔ n na n niin taxuxi i tan nan na.
5 Marigina, i tan fan! I diɲa!
Naxan na i maxandi,
i hinanma nɛn na ra han!
6 Alatala, i tuli mati n ma maxandi xuiin na,
n ma mawuga xuiin namɛ.
7 N nɛma tɔrɔni,
n yi i maxandi,
amasɔtɔ i yabin tima.
8 Marigina, ala yo mi luxi alo i tan.
I ya wanle ɲɔxɔn mi na.
9 Marigina, i siyaan naxanye birin daxi,
ne fama nɛn,
e yi e xinbi sin i yɛtagi,

e yi i xinla binya.
10 Amasɔtɔ i tan gbo,
i kabanako feene rabama.
I tan keden peen nan Ala ra.

11 Alatala, i ya kiraan yita n na
alogo n xa sigan ti i ya ɲɔndini.
Na fe keden peen sa n bɔɲɛni,
alogo n xa i xinla binya.
12 Marigina, n ma Ala,
n ni i tantunma nɛn n bɔɲɛn ma feu!
N yi i xinla binya habadan!
13 I bata hinan n na han!
I yi n niin natanga sayaan ma.

14 Ala, wasodene bata keli n xili ma,
gbalotɔ ganla waxi n faxa feni,
e miriya yo mi sigama i tan ma.
15 Koni Marigina, i tan nan Ala ra
naxan kininkinin,
i diɲa, i mi xɔlɔn xulɛn,
i ya hinanna nun i ya lannayaan gbo.
16 I yɛɛ rafindi n ma,
i yi hinan n na.
Sɛnbɛn fi n ma, n tan i ya walikɛna.
N nakisi, n tan i ya walikɛ ɲaxanla diina.
17 A yita n na, a i fan,
alogo naxanye n naɲaxuxi,
ne xa a to, e yagi.
Amasɔtɔ i tan Alatala bata n mali,
i yi n madɛndɛn.

87

Siyane birin yigin Yerusalɛn nin
1 Koraa diine tantun bɛtina. Sigi sariɲanxina.
Ala bata a taan ti Geya Sariɲanxin fari.
2 Siyon taan nafan Alatala ma
Yaxuba bɔnsɔnna taane birin xa.
3 Muxune Alaa taan matɔxɔma han!

Bɛti xuini te.

4 Ala naxa,
“N Misiran kaane nun Babilɔn kaane sama nɛn
n kolon muxune fari e nun Filisiti kaane
nun Tire kaane nun Kusi kaane.”
N yi a fala, n naxa,
“Itoe fan barixi Siyon taan nin.”
5 E a falama nɛn Siyon taan ma
fa fala siyani itoe fan barixi mɛnna nin,
Kore Xɔnna Ala yɛtɛɛn yi a rasabati.
6 Alatala na siyane xinle sɛbɛ,

a a falama nɛn ndee ma, a naxa,
“Itoe fan barixi Siyon taan nin.”

Bɛti xuini te.

7 E bodonma nɛn, e bɛtin ba.
E naxa, “Nxu yigin birin i tan nin.”

88

Mawugana malina fe ra

1 Sigi sariɲanxina. Koraa diine tantun bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa
ba xulenna ra. Esira yixɛtɛna nde Heman ma fala ɲaxumɛna.
2 Alatala, Ala naxan n nakisima,
kɔɛɛn nun yanyin na,
n gbelegbelema i tan nan na.
3 N ma maxandi xuiin xa i li.
I tuli mati n ma mawuga xuiin na!
4 Tɔrɔ wuyaxi bata n niini li,
sayaan bata maso n na.

5 E n yatɛma
alo naxanye sigama gaburun na.
N fangan birin bata ɲan.
6 E bata n nabeɲin faxa muxune yɛ,
alo muxu faxaxine gaburun na,
alo i bata ɲinan naxanye xɔn,
i mi fa sese ligama naxanye xa.
7 I bata n woli ayi bilingan tilinxin na dimi gbeeni.

8 I ya xɔlɔn bata gbo ayi n ma,
i n yigbɛtɛnma i sɛnbɛn na.

Bɛti xuini te.

9 I bata n xɔyine makuya n na,
i bata n findi se ɲaxin na e yɛɛ ra yi.
N balanxi, n mi nɔɛ minɛ.
10 N yɛɛne bata wasa tɔrɔn na,
n ni i xilima lɔxɔ yo lɔxɔ,
Alatala, n na n yiine yibandunma i tan nan ma.

11 I kabanako feen ligɛ faxa muxune xa ba?
Faxa muxune kelɛ ba,
e yi i tantun?

Bɛti xuini te.

12 Muxuna i ya hinanna fe falɛ gaburun kui ba?
I ya lannayana fe falɛ halagi yireni ba?
13 I ya kabanako feene toɛ dimini ba?
Ninan tima binbine xɔn dɛnaxan yi,
i ya tinxinyaan kolonɲɛ mɛnni ba?

14 Alatala, n bata i xili, n mali.
N ni i maxandima xɔtɔn yo xɔtɔn.
15 Alatala, nanfera i i mɛxi n na?
Nanfera i i yɛtagi luxunxi n ma?
16 Xabu n dii ɲɔrɛna,

n yi tərəni.
N yi masoxi sayaan na.
Gaxun bata n yili,
n yigitɛgɛ.
17 I ya xɔlɔ gbeen bata godo n ma.
I n kuisan gbeen naxan ti,
na bata n halagi.
18 Kuisanne n nabilinxi waxatin birin
alo fufana, e bata n nabilin yiren birin yi.
19 I bata n lanfane nun n xɔyine makuya n na.
N fa dimin nan tun kolon.

89

Ala nun Dawudaa layirina

1 Esira yixɛtɛna nde Etani a fala ɲaxumɛna.
2 N bɛtin bama nɛn waxatin birin
Alatala hinanna fe ra,
n yi i ya tinxinna fe fala
mayixɛtɛne nun mayixɛtɛne xa.
3 N yi a fala
a i ya hinanna luma nɛn habadan,
a i ya tinxinyaan buma nɛn
alo kore xɔnna.
4 I naxa, “N bata layirin xidi
n ma muxu sugandixin xa,
n bata n kɔlɔ n ma walikɛɛn Dawuda xa,
5 n naxa, ‘N ni i yixɛtɛne findima nɛn
mangane ra waxatin birin,
n yi e mangayaan lu han habadan.’ ”

Bɛti xuini te.

6 Alatala, malekan naxanye ariyanna yi
ne tantun bɛtin bama i ya kabanakone fe ra,
e nun i ya tinxinyana fe ra.
7 Alatala, i tan ɲɔxɔn mi na kore xɔnna ma.
Nde luxi alo Alatala, alane yɛ?
8 Ala magaxu maleka sariɲanxine malanni,
naxanye a rabilinxi,
a makabɛ ne birin yɛɛ ra yi.
9 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
nde luxi alo i tan?
I sɛnbɛn nun i ya tinxinyana i rabilinxi.

10 I tan nan fɔxɔ igen sɛnbɛn natima,
a walanne na te, i tan nan e ragodoma.
11 I tan nan Misiran halagixi,
i tan nan i yaxune raxuya ayi i sɛnbɛn na.
12 I tan nan gbee kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ra.
I tan nan dunuɲa daxi
e nun a yi seene birin.
13 I tan nan kɔmɛn fɔxɔ nun yiifari fɔxɔn daxi.
Taboro nun Xerimon geyane sɔnxɔma sɛwani
i ya fe ra.

14 I sɛnbɛn gbo!
I fangan magaxu han!
15 I ya mangayaan sɛnbɛ soxi
tinxinyaan nun sariya kɛndɛn nan na.
Hinanna nun ɲɔndina i kɛwanle birin yi.

16 Sɛwan na kanne xa
naxanye i batuma bɛtini,
e sigan ti kɛnɛnni i yɛtagi, Alatala.
17 E ɲaxanma nɛn i xinli waxatin birin,
e i ya tinxinyaan binya.
18 I tan nan findixi e binyen nun e sɛnbɛn na,
i yi nxu xunna keli i ya fanni.
19 Amasɔtɔ Alatala nan nxu xun mayɛngɛn na,
nxɔ mangan nan Isirayilaa Ala Sariɲanxin na.

20 Lɔxɔna nde,
i ya tɔgɔndiya muxune fe toon ti nɛn
alo xiye,
i yi a fala e xa, i naxa,
“N bata sɛnbɛn fi sofana nde ma,
n bata banxulanna nde sugandi yamaan yɛ.
21 N bata Dawuda to, n ma walikɛna.
N yi n ma ture sariɲanxin susan a ma.
22 N ma fangan luma a yi nɛn,
n yi a sɛnbɛ so.
23 A yaxune mi a nɔɛ mumɛ,
tinxintaren mi a rayarabɛ mumɛ.
24 N na a yɛngɛfane halagima nɛn a yɛɛ xɔri,
naxanye a raɲaxuma,
n yi ne yɛngɛ.
25 N ma tinxinna nun n ma hinanna luma nɛn a xɔn,
a sɛnbɛn sɔtɔ n xinli.
26 N na a mangayaan nasigama nɛn
han fɔxɔ igena,
a yi nɔɔn ti baane xun na.”

27 “A n xilima nɛn, a naxa,
‘I tan nan n Fafe ra, n ma Ala,
n kantan fanyen naxan n nakisima.’
28 N na a findima nɛn n ma dii singen na,
naxan gbo mangane birin xa bɔxɔ xɔnna fari.
29 N hinan a ra habadan!
N layirin naxan xidi nxu tagi,
na mi kalɛ mumɛ!
30 N na a yixɛtɛna nde luma nɛn mangayani habadan!
Fanni kuyen daxi,
a mangayaan daxi.”

31 “Xa a yixɛtɛne mi tin n ma sariyan suxɛ,
xa e mi bira n ma sariyane fɔxɔ ra,
32 e yi n ma tɔnne kala,

e tondi n ma yamarine suxɛ,
33 nayi, n na e murutɛ feene saranma e ra nɛn dunganna ra,
n yi e ɲaxankata e hakɛne fe ra.
34 Koni n ma hinanna luma nɛn Dawuda xɔn,
n mi n ma tinxinyaan kalama.
35 N mi n ma layirin kalɛ.
N na a tuli saxi naxan na,
n mi na maxɛtɛ.
36 N bata n kɔlɔ n ma sariɲanni
n mi wulen falama Dawuda xa,
37 a yixɛtɛne luma nɛn habadan,
a mangayaan buma nɛn n yɛtagi
alo sogena.
38 A buma nɛn mangayani habadan
alo kikena,
naxan kore xɔnna ma taxamasenna ra waxatin birin.”

Bɛti xuini te.

39 Koni i bata i mɛ a ra,
i yi a masiga i ra!
I bata xɔlɔ i ya manga sugandixin ma han!
40 I bata i ya layirin kala i naxan xidi
ɛ nun i ya walikɛɛn tagi.
I bata a mangaya taxamasenna rabira bɔxɔni.
41 I bata a taan yinne birin nabira.
I yi a yire makantanxine findi taa xɔnne ra.
42 Dangu muxune birin a muɲama,
a dɔxɔ bodene bata a raɲaxu.
43 I bata a yɛngɛfane sɛnbɛn gbo ayi.
I yi a yaxune birin nasɛwa.
44 I bata a yɛngɛ so seene sɛnbɛn ɲan.
I tondi a maliyɛ yɛngɛni.
45 I bata a nɔrɔn ba a yii,
i yi a mangaya gbɛdɛn nabira bɔxɔni.
46 I bata a banxulanyaan waxatini kala a ma,
i yi a rayagi han!

Bɛti xuini te.

47 Alatala, i mɔn i luxunma nɛn nxu ma
han waxatin mundun?
I ya xɔlɔn luma gbo ayi
alo tɛɛna han waxatin mundun?
48 A xa rabira i ma
a n ma siimayaan mi fa xunkuya.
I adamadiine birin daxi nɛn tun ba?
49 Nde luma a faxataren na,
a yi a yɛtɛ ratanga sayaan ma?

Bɛti xuini te.

50 Marigina, i ya hinanna minɛn,
naxan yi na nun,
i i kɔlɔ naxan na Dawuda xa i ya tinxinni?
51 Marigina,
i miri i ya walikɛne yagin ma,

e nun yamaan naxanye birin goron n xun ma.
52 Alatala, i yaxune bata nxu rayagi,
e biraxi i ya muxu sugandixin fɔxɔ ra yiren birin.

53 Barikan xa bira Alatala xa habadan!
Amina! Amina!

Yaburin Yire Naanindena: Keli Sora 90 ma han 106

90

Nabi Musaa bɛtina
1 Nabi Musa, Alaa xɛrana maxandina.
Marigina, i tan nan findixi nxu yigiyaden na,
keli waxati danguxine ma han habadan.
2 Benun geyane xa da,
benun bɔxɔ xɔnna nun dunuɲa yɛtɛɛn xa da,
xabu a fɔlɔni, han to,
han habadan i tan nan Ala ra.
3 I tan nan muxune raxɛtɛma bɛndɛni,
i yi a fala, i naxa,
“Adamadiine, ɛ xɛtɛ ɛ kelideni.”
4 Bayo ɲɛɛ wuli kedenna luxi nɛn i yɛɛ ra yi
alo xii keden danguxina,
alo kɔɛ kedenna.
5 I tan nan muxun niin bama,
a dangu alo xɔtɔn ma xixɔnla,
alo sɛxɛn naxan solima.
6 Xɔtɔnni, a ɲingi, a sabati,
ɲinbanna na maso,
a lisi a ra, a xara.

7 I ya xɔlɔna nxu yigitɛgɛma nɛn,
a yi nxu ɲan.
8 I bata nxu hakɛne sa i yɛtagi.
I bata nxɔ wundo yulubine birin sa kɛnɛnni.
9 Nxu siin ɲanma nɛn i ya xɔlɔn bun ma.
Nxu nxɔ siimayaan toon ɲanɲɛ
alo kutunna.
10 Yanyina nde nxɔ siimayana,
ɲɛɛ tonge solofere nan tun a ra.
Xa a xunkuya ayi,
ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ.
Koni lanbaranna nun tɔrɔn nan ne birin na.
A ɲanma nɛn xulɛn, nxu faxa.
11 Nde nɔɛ i ya xɔlɔn sɛnbɛn kolonɲɛ,
a yi i binya
lan i ya xɔlɔn yatɛn ma?
12 Nxu xaran nxɔ siimayaan tɛngɛ,
alogo nxu xa sigan ti fe kolonni.

13 Alatala, i ya xɔlɔn ɲanma waxatin mundun yi?
Kininkinin nxu tan i ya konyine ma.
14 Nxu ralugo i ya hinanni xɔtɔn yo xɔtɔn.

Nanara, nxu bɛtin bɛ,
nxu sɛwa nxu siin birin yi.
15 Nxu bata lu yagini waxati xunkuye.
Awa, iki sɛwa ɲɛɛne fi nxu ma
nxu naxan xasabi ligaxi tərəni.
16 Nxu tan i ya konyine xa i ya wali gbeene to.
Nxɔ diine xa i ya binye magaxuxin to.
17 Marigina nxɔ Ala,
i ya fanna xa lu nxu xɔn.
Nxɔ wanle rasɔnəya nxu xa,
yandi nxɔ wanle rasɔnəya nxu xa.

91

Ala nan en yigiya kɛndɛn na

1 Naxan na yigiya Kore Xɔnna Ala ma,
na bata lu Ala Sɛnbɛ Kanna makantanna bun.
2 N na a falama Alatala xa nɛn, n naxa,
“N yigiyaden nun n kantan yinna nan i tan na.
N ma Ala nan i tan na
n yigin saxi naxan yi.”
3 A i ratangama nɛn luti ratixine birin ma,
e nun faxa furene.
4 A i ratangama nɛn,
i yi i luxun a yi,
alo tɔxɛ ngana a gabutɛne soma
a diine xun na kii naxan yi.
A lannayaan yi findi i yɛ masansan wure lefaan na.
5 I mi gaxun kɔɛɛn gbalon yɛɛ ra,
hanma xalimakunla
naxanye wolima yanyin na.
6 I mi gaxuɛ fitina furene yɛɛ ra
naxanye i lima dimini,
hanma fure ɲaxin naxanye faxan tima yanyin na.
7 Muxu wuli kedenna faxama nɛn i dɛxɔn ma,
muxu wuli fu yi bira i rabilinni,
koni fefe mi ligɛ i tan na.
8 I i yɛɛn tima nɛn tun,
i yi muxu ɲaxine saranna to.
9 N bata n yigiya i tan ma Alatala.
I na Kore Xɔnna Ala findi i luxunden na,
10 fe ɲaxi yo mi i liyɛ.
Gbalo yo mi masoɛ i konna ra.
11 Ala yamarin fima nɛn a malekane ma i ya fe yi
alogo e xa i kantan i ya sigatiin birin yi.
12 E yi i tongo
alogo i nama i sanna din gɛmɛ yo ra.
13 I tima yatane nun saɲine fari nɛn.
I yi yata sɛnbɛmane nun saɲi ɲaxine yibodon.
14 Ala naxa, “N na kanna rakisima nɛn
bayo a n xanuxi.
N na ratangama nɛn

bayo a n kolon Ala ra.
15 A na n xili, n na a yabima nɛn.
N luma a xɔn ma nɛn tərɔni.
N na a xunbama nɛn,
n yi binyen sa a ma.
16 N yi siimaya xunkuye faɲin fi a ma,
n yi a yita a ra
a n tan nan a rakisima.”

92

Tantun bɛtina
1 Tantun bɛtina. Sigi sariɲanxina. A xa ba Matabu Lɔxɔni.
2 A lan Alatala yi tantun.
Kore Xɔnna Ala,
a lan bɛtin xa ba i xa,
3 i ya hinanna fe yi fala xətən yo xətən,
i ya tinxinna fe yi fala kɔɛ yo kɔɛ,
4 bɛtine yi ba i xa kondenna nun bələn xuiin na.
5 Alatala, i kɛwanle bata n nasɛwa.
N sɛwa bɛtin bama nɛn i ya wanle fe ra.
6 Alatala, i ya wanle gbo de!
I miriyane tilin han!
7 Xaxilitaren mi ito kolon.
Daxun mi ito famuma.

8 Fa fala, muxu ɲaxin kelima nɛn
alo sɛxɛ ɲaxina,
fe ɲaxi rabane birin sabatima nɛn,
koni habadan halagin nan e yɛɛ ra.
9 Amasətə i tan Alatala nan feen birin xun na habadan.
10 I yaxune ni i ra, Alatala,
i yaxune ni i ra, e halagima!
Fe ɲaxi rabane birin xuyama ayi nɛn.
11 I bata n sɛnbɛn gbo ayi
alo burunna ɲingena,
i yi ture faɲin susan n ma.
12 N na n yɛngɛfane yarabixin toma.
N na n yaxune wuga xuiin mɛma.

13 Koni tinxin muxune sabatima nɛn
alo tugu binla.
E sɛnbɛn gboma ayi nɛn
alo suman binle Liban yamanani
14 alo wudin naxanye sixi Alatalaa banxini.
E sabatima nɛn en ma Alaa banxini.
15 E mən bogima
hali e to bata kəxə.
E rafexi igen na, e xinde.
16 Na bata Alatalaa tinxinna yita.
A tan nan n kantan fanyen na,
fe ɲaxi yo mi a tan yi.

93

Ala nan mangan na
1 Alatala nan mangan na,
a rabilinxi nɔrɔn nun fangan nan na.
Nanara, bɔxɔn dɔxi ken,
a mi yigisanma.
2 Ala, xabu a fɔlɔni,
i ya mangayaan na.
I na yi habadan!
3 Alatala, baane e xuini tema,
baane e xuini tema han!
Baane bata walanɲɛ ayi.
4 Alatala sɛnbɛn gbo kore xɔnna ma!
A gbo fɔxɔ igen mɔrɔnne xa.*
A dangu fɔxɔ igen xunfan gbeen na.
5 Alatala, i ya maxadi xuine luma nɛn habadan!
Sariɲanna lanxi i ya banxin nan ma, han habadan!

94

Ala nan birin ma kitisaan na
1 Ala naxan gbeeɲɔxɔ tiin na, Alatala,
i tan Ala naxan gbeeɲɔxɔ tiin na,
i xa i yɛtɛ makɛnɛn.
2 Dunuɲa kitisana, keli,
i yi wasodene saran e kɛwanle ra.
3 Alatala, muxu ɲaxine luma ɲaxanɲɛ
han waxatin mundun yi?

4 Fe ɲaxi rabane e yɛtɛ matɔxɔma kanba falane yi.
5 Alatala, e bata i ya muxune yigbɛtɛn.
E bata i ya yamaan nayarabi.
6 E kaɲa gilɛne nun kiridine nun xɔɲɛne faxama.
7 E yi a fala, e naxa,
“Alatala mi nxu toma.
Yaxubaa Ala mi a ɲɔxɔ luxi a xɔn.”

8 Ɛ a liga ɛ yeren ma
ɛ tan xaxilitarene,
ɛ tan daxune,
ɛ xaxili sɔtɔma waxatin mundun?
9 Ala naxan en tunle rafalaxi,
a tan mi fala xuiin mɛma ba?
Ala naxan en yɛɛne rafalaxi,
a tan mi toon tiin ba?
10 A tan naxan siyane birin xuruma,
a mi e fe saranma e ra ba,
a tan naxan muxune xaranma fe kolonna ma?
11 Alatala muxune miriyane kolon,
a sese mi ne ra.

* **93:4: 93.4** ***Igen mɔrɔnne:*** alo foyen na so igeni.

12 Alatala, sɛwan na kanna xa
i naxan xuruma,
i naxan xaranma i ya sariyan xɔn.
13 I matabun fi a ma tɔrɔ lɔxɔne yi,
han yinli ge muxu ɲaxine yɛɛ ra.
14 Alatala mi a muxune rabeɲinma,
a mi a mɛma a kɛɛn na.
15 Kitine mɔn sama nɛn tinxinni,
sɔndɔmɛ faɲi kanne birin tinma nɛn na ma.

16 Nde tiyɛ n xɔn muxu ɲaxine xili ma?
Nde kelɛ,
a ti n xɔn fe ɲaxi rabane xili ma?
17 Xa Alatala mi yi n mali nun,
n niin yi bama nɛn mafurɛn!
18 N to yi a falama, n naxa,
“N birama nɛn!”
Alatala, i yi n mali i ya hinanni.
19 N na kuisan,
i ya hinanna n niin lugoma nɛn sɛwan na.

20 I mako mi kitisa tinxintarene ma,
naxanye muxune ɲaxankatama e tɔnne yi.
21 E e malanma tinxin muxune xili ma,
e yi sɔntarene yalagi, e faxa.
22 Koni Alatala bata findi n ma faran makantanxin na.
N ma Ala nan n kantan fanyen na
n nan n luxunma naxan yi.
23 A e hakɛne saranma e ra nɛn.
Alatala en ma Ala e raxɔrima nɛn e fe ɲaxine ma.

95

Tantun bɛtina

1 Ɛ fa, en xa fa sɛwa bɛtin ba Alatala xa!
En sɔnxɔ sɛwani Ala xa,
en kantan fanyena, en nakisimana.
2 En fa a yɛtagi, en barikan bira a xa.
En yi a tantun sɛwa bɛtine yi.
3 Amasɔtɔ Alatala nan Ala gbeen na.
A tan nan manga gbeena alane birin xun na.
4 A tan nan gbee bɔxɔn bunne nun geyane xuntagine ra.
5 A tan nan gbee fɔxɔ igen na,
bayo a tan nan a daxi.
A tan nan bɔxɔ xɔnna rafalaxi.
6 Ɛ fa, en fa en xinbi sin,
en yi Ala batu.
En xa en xinbi sin Alatala bun
naxan en daxi.
7 Amasɔtɔ a tan nan en ma Ala ra.
En findixi a yamaan nan na
alo a xuruse kurun naxan nabama.

Xa ɛ Ala fala xuiin mɛ to,
8 ɛ nama ɛ bɔɲɛni xɔdɔxɔ
alo ɛ benbane Meriba yi,
alo e naxanye liga na waxatini Masa yi tonbonni.*
9 E n matandi nɛn mɛnni,
e yi n mato,
hali e to bata yi n kɛwanle to.
10 N xɔlɔ na waxati muxune ma ɲɛɛ tonge naanin,
n yi a fala, n naxa,
“Yamani ito bɔɲɛn makuya n na,
e mi biraxi n ma kiraan fɔxɔ ra.”
11 Nayi, n yi n kɔlɔ n ma xɔlɔni n naxa,
“E mi soɛ n ma matabudeni mumɛ!”

96

Ala nan mangane birin xun na
Taruxune Singen 16.12-33

1 Bɛti nɛnɛn xa ba Alatala xa!
Dunuɲa muxune birin xa bɛtin ba Alatala xa.
2 Bɛtin xa ba Alatala xa,
a xinla yi tantun!
Ɛ yi lu a raliyɛ waxatin birin yi
fa fala a bata en nakisi.
3 Ɛ a binyena fe fala siyane birin xa,
ɛ yi a kabanako feene rali muxune birin ma.
4 Alatala gbo,
a lan a xa matɔxɔ han!
A lan
a xa binya dangu alane birin na.
5 Siyane alane birin findixi ala fuune nan na,
koni Alatala tan bata koren da.
6 A rabilinxi nɔrɔn nun gboon nan na.
A yire sariɲanxin nafexi sɛnbɛn nun binyen nan na.

7 Ɛ tan dunuɲa siyane birin,
ɛ fa Alatala tantun,
ɛ yi a tantun a binyen nun a sɛnbɛna fe ra.
8 Ɛ fa Alatala tantun a xili binyena fe ra.
Ɛ fa kiseene ra a Batu Banxini.
9 Ɛ Alatala batu a nɔrɔ sariɲanxini.
Dunuɲa muxune,
ɛ xuruxurun a yɛtagi.
10 Ɛ yi a fala siyane xa,
a Alatala nan mangan na.
Nanara, dunuɲa a kiini,
a mi yigisanma.
Ala siyane makitima tinxinna nin.

11 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna xa sɛwa han!
Fɔxɔ igen xa a xuini te

* **95:8: 95.8** Na fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 17.7 kui.

e nun seen naxanye a xɔrɛ ra.
12 Burunna xa sɛwa e nun a yi seene birin.
Fɔtɔnna wudine birin xa sɔnxɔ sɛwani,
13 e sɔnxɔ Alatala yɛtagi,
amasɔtɔ a fama nɛn.
A fama nɛn a kitin sa dunuɲa yi.
A dunuɲa muxune makitima nɛn tinxinni,
a siyane kiti a ɲɔndini.

97

Ala nan keden pe mangan na
1 Alatala nan mangan na!
Dunuɲa xa ɲaxan!
Ɛ sɛwa ɛ tan fɔxɔ ige tagi bɔxɔne!
2 A rabilinxi kundaan nun dimin nan na.
A mangayaan sɛnbɛ soxi tinxinyaan nun sariya kɛndɛn nan na.
3 Tɛɛna a yɛɛ ra,
naxan a yaxune ganma a rabilinni.

4 A kuyen na a ɲinna masɔxɔn,
dunuɲa birin yi yalan.
Bɔxɔn yi a to a xuruxurun.
5 Geyane xuyama ayi Alatala yɛtagi,
dunuɲa birin Marigina,
alo kumi dolen na xulun.
6 Koren xɔnna a tinxinyaan nalima nɛn,
siyane birin yi a binyen to.
7 Suxure batune yagima nɛn,
naxanye suxurene matɔxɔma.
Alane birin e xinbi sinma nɛn a bun.
8 Siyon kaane a mɛma nɛn e sɛwa.
Yuda taane yi ɲaxan i ya kiti saxine fe ra, Alatala.
9 Alatala, i tan nan Kore Xɔnna Ala ra
dunuɲa birin xun na.
I tan gbo dangu alane birin na.

10 Alatala rafan naxanye ma,
fe ɲaxin xa raɲaxu ne ma.
A tɔgɔndiya muxune kantanma nɛn,
a yi e xunba muxu ɲaxine yii.
11 Kɛnɛnna minima nɛn tinxin muxune xa,
muxu sɔndɔmɛ faɲine sɛwama nɛn.
12 Ɛ tan naxanye birin tinxin,
ɛ sɛwa Alatala a fe ra,
ɛ a xili sariɲanxin tantun.

98

Ala nan mangan na
1 Tantun bɛtina.
Ɛ bɛti nɛnɛn ba Alatala xa.
A bata kabanako feene liga!

A en nakisima a sɛnbɛn nun a sariɲanna nan xɔn.
2 Alatala bata a marakisin nun tinxinna yita siyane ra.
3 A mi ɲinanxi a hinanna nun a tinxinna xɔn
Isirayila yamaan xa.
Bɔxɔn danne birin bata a to
a en ma Ala bata en nakisi.

4 Dunuɲa muxune birin xa sɔnxɔ sɛwani Alatala xa.
Ɛ sɛwaxin yi sɔnxɔ han,
ɛ yi a tantun bɛtini!
5 Ɛ tantun bɛtine ba Alatala xa bɔlɔnna ra!
Ɛ bɔlɔnna nun tantun bɛti xuini te!
6 Ɛ xɔtane nun fenne fe.
Ɛ sɔnxɔ sɛwani mangan xa, Alatala.

7 Fɔxɔ igen xa a xuini te
e nun seen naxanye birin a xɔrɛ ra.
Dunuɲa muxune birin xa e xuini te.
8 Baane xa e xuini te
alo yii bɔnbɔ xuina!
Geyane xa sɔnxɔ sɛwani e bode xɔn!
9 E sɛwa Alatala yɛtagi,
amasɔtɔ a fama nɛn.
A fama nɛn, a kitine sa dunuɲa yi.
A dunuɲa muxune makitima nɛn tinxinni,
a siyane kiti a ɲɔndini.

99

Ala nan mangane birin xun na

1 Alatala nan mangan na.
Siyane xuruxurunma.
A mangaya gbɛdɛn maleka gubugubu kanne tagi.
Bɔxɔn xuruxurunma.
2 Alatala gbo Siyon yi!
A tan nan siyane birin xun na.
3 Birin xa i xinla tantun
naxan gbo, a magaxu.
Ala sariɲan han!
4 Mangan Ala sɛnbɛn gbo!
Sariya kɛndɛn nafan a ma.
I tan nan tinxinyaan daxi.
I tan nan sariya kɛndɛn
nun tinxinna saxi Yaxuba bɔnsɔnni.
5 Ɛ Alatala batu, en ma Ala.
Ɛ yi ɛ xinbi sin a manga gbɛdɛn san bun.
A sariɲan!

6 Nabi Musa nun Haruna yi a saraxaraline yɛ.
Samuyɛli yi a maxandi muxune yɛ.
E yi Alatala maxandima,
a yi e yabi.
7 A yi falan tima e xa nɛn

keli kundani.
E yi na maxadi xuine nun tɔnne suxuma,
a yi naxanye soma e yii.
8 Alatala nxɔ Ala,
i tan yɛtɛɛn nan yi e yabima,
i findi Ala diɲaxin nan na e xa,
koni i e fe ɲaxine saran e ra nɛn.
9 Ɛ Alatala en ma Ala batu,
ɛ xinbi sin a geya sariɲanxin bun.
Amasɔtɔ Alatala en ma Ala sariɲan.

100

Tantun Bɛtina
1 Tantun bɛtina, barika birana.
Dunuɲa muxune birin xa sɔnxɔ sɛwani Alatala xa.
2 Ɛ Alatala batu sɛwani.
Ɛ fa a yɛtagi, ɛ sɛwa bɛtine ba a xa!
3 Ɛ a kolon a Alatala nan Ala ra.
A tan nan en daxi.
A tan nan gbee en na.
A yamaan nan en tan na,
alo a xuruseen naxanye rabama.
4 Ɛ nɛma soma a Batu Banxini,
ɛ barikan bira a xa!
Ɛ a tantun a tanden ma!
Ɛ a tantun,
ɛ barikan bira a xa.
5 Amasɔtɔ Alatala fan,
a hinanna luma nɛn habadan!
A tinxinyaan luma nɛn
habadan han habadan!

101

Mangana dɛ xui tongona Ala xa
1 Dawudaa bɛtina.
N bɛtini ito bama
i ya hinanna nun i ya sariya kɛndɛn nan ma fe ra.
Alatala, n tantun bɛtin bama i tan nan xa.
2 N katama nɛn
n xa lu kira kamalixin xɔn.
I fama n fɛma waxatin mundun yi?
N sigan ti tinxinni n ma banxini.
3 N mi tiɲɛ fe ɲaxin ma mumɛ!
N dɛnkɛlɛyatarene kɛwanle raɲaxuma nɛn.
Nxu mi sese malanɲɛ.
4 N mi findɛ tinxintaren na.
N mi fe ɲaxi yo rabɛ.
5 Naxanye muxune mafalan wundoni,
n ne dɛɛn suxuma nɛn.
Naxanye muxune matoma a ɲaxin na wasoni,
n mi diɲɛ ne ma mumɛ!
6 N na n yɛɛn tima nɛn muxu tɔgɔndiyaxine ra yamanani,

alogo e xa lu n fɛma.
Naxan na sigan ti tinxinni,
na luma nɛn n ma wanla ra.
7 Yanfanten yo mi luyɛ n konni.
Wule fala yo mi luyɛ n yɛtagi.
8 Xɔtɔn yo xɔtɔn
n muxu ɲaxine bama nɛn yamanani,
n fe ɲaxi rabane birin kedima nɛn Alatalaa taani.

102

Tərə muxuna Ala maxandina
1 Tərə muxuna Ala maxandina sɔxɔlɛni, a a mawuga Alatala xa.
2 Alatala, i tuli mati n ma maxandin na.
I n ma mawuga xuiin namɛ!
3 I nama i yɛtagin luxun n ma
n nɛma tərəni waxatin naxan yi!
I tuli mati n na.
N na i xili,
n yabi mafurɛn!
4 Amasɔtɔ, n siin ɲanmatɔɔn ni i ra
alo tutina.
N fatin ganma alo tɛɛ wolonna.
5 N bɔɲɛn xaraxi alo sɛxɛna.
Donse xɔli mi fa n na sɔnɔn.
6 Kutunna bata n doyen.
7 N bata liga
alo toxorona tonbonni,
alo kutunxunban taa xɔnni.
8 N mi xima.
N bata lu yɛɛ radunduni
alo xɔliin banxin fari.
9 N yaxune n konbima fɛriɲɛn gbɛn,
e fala xɔlɛn ti n ma,
e n xinla findi danga ti seen na.
10 N xube fuɲin nan donma.
N yɛɛgen bata basan n min igen na.
11 Amasɔtɔ i ya xɔlɔna fe ra,
i bata n tongo i yi n woli ayi.
12 N siin ɲanmatɔɔn ni i ra
alo nininna ɲinbanna ra.
N bata liga alo sɛxɛ xarena.

13 Koni Alatala,
i tan nan mangan na habadan!
Mayixɛtɛne nun mayixɛtɛne i ya fe falama nɛn.
14 I kelima nɛn i kininkinin Siyon taan ma.
I diɲa waxatin bata a li a ma.
Waxati saxi yɛtɛɛn ni ito ra.
15 Hali taani ito gɛmɛne rafan nxu tan i ya walikɛne ma.
A gbangbanna yɛtɛɛn kininkininna nxu ma.
16 Siyane birin gaxuma Alatala yɛɛ ra nɛn.

Dunuɲa mangane birin yi gaxu i ya binyen yɛɛ ra.
17 Alatala mɔn na Siyon ti waxatin naxan yi,
a yi a yɛtɛ makɛnɛn a binyeni.
18 A a yɛɛ ra findi muxu ramɛxine ma,
a yi a tuli mati e maxandi xuiin na.
19 Na xa sɛbɛ mayixɛtɛ famatɔne xa,
alogo yama famatɔɔn xa Alatala matɔxɔ.
20 Alatala bata a yɛɛ ragodo
keli a yire sariɲanxini kore xɔnna ma.
A bata a yɛɛ ragodo dunuɲa ma
keli ariyanna yi.
21 Muxun naxanye kasoon na
a bata ne kutun xuine mɛ.
A bata na muxu yalagixine xɔrɔya,
22 alogo e xa Alatala xinla fala Siyon yi,
e yi a tantun Yerusalɛn taani,
23 siyane nun yamanane birin na e malan waxatin naxan yi Alatala batudeni.

24 Marigin bata n sɛnbɛn ɲan n ma siimayani,
a yi n siin ɲan.
25 N yi a fala, n naxa,
“N ma Ala, i nama n faxa.
N munma fori. I tan luma nɛn habadan!
26 I bɔxɔ xɔnna da nɛn,
xabu a fɔlɔni.
I yii fɔxɔn nan kore xɔnna ra.
27 Ne birin danguma nɛn,
koni i tan luma nɛn na.
Ne birin forima nɛn,
e kala alo dugina,
i yi e masara.
28 Koni i tan luma nɛn i kiini waxatin birin.
I ya siimayaan mi ɲanɲɛ mumɛ!
29 Nxu tan i ya walikɛne diine luma nɛn i fɛma,
e yixɛtɛne fan yi sabati i yɛtagi.”

103

Alaa hinanna
1 Dawuda gbeena.
N xa Alatala tantun n niin birin na!
N xa a xili sariɲanxin tantun n bɔɲɛn ma feu!
2 N xa Alatala tantun n niin birin na!
N nama ɲinan a wali faɲi yo xɔn.
3 A tan nan n mafeluma n hakɛn birin na.
A tan nan n nakɛndɛyama furen birin ma.
4 A tan nan n natangama sayaan ma,
a yi n nakamali hinanna nun kininkininni.
5 A tan nan siimaya faɲin fima n ma,
alogo n mɔn xa fangan sɔtɔ
alo singbinna.

6 Alatala tinxin,
a tan nan kiti kɛndɛn sama muxu ɲaxankataxine xa.

7 A bata a feene yita Nabi Musa ra,
a yi a kɛwanle yita Isirayila yamaan na.
8 Alatala kininkinin, a diɲa.
A mi xɔlɔn xulɛn. A hinanna gbo.
9 A xɔlɔxin mi en mafalɛ yɛyɛ!
A mi luyɛ xɔlɔxi han habadan!
10 A mi en suxuma en yulubine ra.
A mi en saranma en hakɛne ra.

11 A hinanna gbo a yɛɛragaxu muxune yɛɛ ra yi,
alo kore xɔnna makuya bɔxɔ xɔnna ra kii naxan yi.
12 A bata en yulubine ba en ma,
a yi e makuya en na
alo sogeteden nun sogegododen tagi kuya kii naxan yi.
13 Alatala kininkininma a yɛɛragaxu muxune ma nɛn
alo fafan kininkininma a diine ma kii naxan yi.
14 A en da kiin kolon,
a kolon fa fala en kelixi bɛndɛn nin.

15 Muxuna siimayaan luxi nɛn alo sɛxɛna,
a sabatima nɛn alo sɛxɛ fugena,
16 koni foye wolonna na sa a ma a xara ayi,
a yi ɲan hali a funfuna,
a mi luma na.
17 Koni Alatalaa hinanna luma nɛn
a yɛɛragaxu muxune xa habadan han habadan.
A tinxinna yi lu e diine diine xa,
18 xa e a layirin suxu,
e yi e miri a fe ragidixine ma
alogo e xa e rakamali.

19 Alatala bata a mangaya gbɛdɛn nafala kore xɔnna ma.
A tan nan mangayani seene birin xunna.
20 Ɛ Alatala tantun, ɛ tan malekane.
Ɛ tan naxanye sɛnbɛ kanne ra,
naxanye a falane ligama,
naxanye a fala xuine suxuma.
21 Ɛ Alatala tantun,
ɛ tan a ganle kore xɔnna ma,
ɛ tan, a walikɛɛn naxanye a sagoon ligama.
22 Ɛ Alatala tantun,
ɛ tan a dali seene birin,
ɛ na lu dɛdɛ a mangayaan bun.
N xa Alatala tantun n niin birin na!

104

Daala Mangan tantun fena
1 N xa Alatala tantun n niin birin na!
Alatala n ma Ala, i tan gbo de!

I tan marabɛri baxi nərən nun gboon nan na.

2 A bata a yɛtɛ rabilin kɛnɛnna ra
alo doma gbeena.
A yi kore xɔnna yifulun
alo sɛnkɛna.
3 A bata a banxin ti igene fari kore xɔnna ma,
a yi kundane findi a masiga ti wontoron na,
a sigan tiin foyen nin.
4 A foyen findi a xɛraan na,
a tɛɛn findi a walikɛɛn na.
5 A bɔxɔn bɛtɛn sa ki faɲi.
A mi yigisanɲɛ mumɛ.
6 I bata tilinna radin bɔxɔn ma
alo domana,
igene yi te han geyane xuntagi.
7 Koni e yi e gi i ya xɔlɔn bun,
e yi e gi i ya galanna xuiin ma.
8 E yi godo lanbanne yi keli geyane ma,
han i yiren naxan yitɔnxi e xa.
9 I yi naninna sa
e mi danguɛ naxan na mumɛ,
alogo e nama fa sa bɔxɔn xun ma.

10 I tigi igene ragima xude wunle xɔn
dangu geya longonne ra.
11 Burunna subene birin fa e minma mɛnna nin,
burunna sofanle fan yi fa min xɔnla ba na yi.
12 Xɔline e tɛɛne sama xude dɛɛn nin,
e yi sɔnxɔɛ wudine kɔɛ ra.
13 A yi tulen nafa geyane fari keli kore,
i kɛwanle yi bɔxɔni li.
14 A yi sɛxɛn namini xuruseene xa,
e nun sansine muxune xa,
alogo e xa balon sɔtɔ bɔxɔni,
15 e nun manpaan naxan e rasɛwama,
e nun turen naxanye e fatin nayabuma ayi,
e nun donseen naxanye e sɛnbɛ soma.
16 Hali Alatalaa wudi binle fan igen sɔtɔma
e makoon naxan ma,
Liban yamanan suman wudine
Ala naxanye sixi.
17 Xɔlidine e tɛɛne sama mɛnna nin.
Xɔli xungbene fan yi e tɛɛne sa na fɔfɔ binle yi.
18 Xɛnle fan luma geya matexine fari,
fanye ra siine yi e luxun gɛmɛ yinle ra.

19 I bata kiken da waxatine yatɛ feen na.
Sogena a godo waxatin kolon.
20 I dimin da alogo kɔɛɛn xa so,
burunna subene birin e masiga tima waxatin naxan yi.

21 Yata sɛnbɛmane wurundunma
e balon fendeni
e e balon maxɔdinma Ala ma.
22 Sogen na te waxatin naxan yi,
e mɔn yi xɛtɛ,
e sa e sa e yinle ra.
23 Nayi, muxune yi mini,
e siga e wanle ra han ɲinbanna ra.
24 Alatala, i kɛwanle gbo,
I ne birin daxi fe kolonna nin.
Bɔxɔn nafexi i ya dali seene nan na.

25 Fɔxɔ igen mato, a gbo.
Niimaseen sifan birin a yi,
a xurin nun a xungbena,
naxanye mi nɔɛ yatɛ kɔnin.
26 Kunkine sigama a tan nan xun ma.
E nun ige yi sube magaxuxine
i naxan daxi alogo e xa sabaan so a yi.
27 E birin yengi i tan nan ma donse feen na,
e makoon na bira a ma waxatin naxan yi.
28 I donseen soma e yii nɛn,
e yi a don.
I donseen so e yii
han e yi wasa.
29 I na i xun xanbi so,
e yigitɛgɛ.
I na e niin ba, e yi faxa.
E xɛtɛ bɛndɛni e kelixi dɛnaxan yi.
30 Koni i na niin bira e yi waxatin naxan yi,
e da, seen birin yi findi a nɛnɛn na bɔxɔn fari.

31 Alatalaa binyen xa lu habadan!
Alatala xa sɛwa a kɛwanle fe ra!
32 Ala na bɔxɔn mato, a xuruxurun.
A na a yiin din geyane ra,
e tutin yi mini.
33 Fanni n nan n nii ra,
n bɛtin bama nɛn Alatala xa.
N tantun bɛtin bama n ma Ala xa nɛn n siin birin yi.
34 N ma bɛtin xa a kɛnɛn.
Amasɔtɔ n ma sɛwan kelima Alatala nin.
35 Ala xa yulubi kanne ɲan bɔxɔni.
Ala xa muxu ɲaxine ratunu.

N xa Alatala tantun n niin birin na!
Tantunna Ala xa!

105

Ala nun a yamana fe
Taruxune Singen 16.8-22
1 Ɛ Alatala tantun. Ɛ yi a maxandi.

A bata naxan liga, ɛ na fala siyane xa.
2 Ɛ bɛtin ba a xa,
ɛ yi a tantun bɛtine yi,
ɛ yi a kabanako feene birin fala.
3 Ɛ ɛ kanba a xili sarinanxini.
Naxanye birin Alatala fenma,
ne xa sɛwa.
4 Ɛ ɛ yɛɛ rafindi Alatala nun a sɛnbɛn ma,
ɛ lu a fennɛ waxatin birin.
5 A wali fanin naxanye ligaxi
e nun a kabanako feene
nun a kitin naxanye saxi,
ne fe xa rabira ɛ ma,
6 ɛ tan Iburahima bɔnsɔnna,
a walikɛne,
ɛ tan Yaxubaa diine,
Ala naxanye sugandixi.
7 A tan nan Alatala ra, en ma Ala.
A tan nan bɔxɔn birin kitisaan na.
8 A nɔxɔ luma a layirin xɔn ma nɛn
han habadan,
e nun a falane fe han mayixɛtɛ wuli keden,
9 e nun a layirin naxan xidi e nun Iburahima tagi,
a yi a kɔlɔ Isiyaga xa.
10 A mɔn yi a ragidi Yaxuba ma sariyan xɔn,
a findi habadan layirin na Isirayila kaane xa.
11 A naxa, “N Kanan yamanan soma nɛn
ɛ nun i yixɛtɛne yii ɛ kɛɛn na.”
12 E mi yi wuya nun.
Xɔnɛ dando nan tun yi e ra na yamanani.
13 E yi kelima nɛn siyana nde yɛ
e siga nde gbɛtɛ yɛ,
e keli yamanana nde yi
e siga nde gbɛtɛ yi.
14 Koni a mi tinnɛ
muxu yo xa e naxankata.
A mangane rakolon nɛn e fe yi, a naxa,
15 “Ɛ nama fefe liga n ma muxu sugandixine ra.
Ɛ nama fefe naxi liga n ma nabine ra.”

16 Ala yi fitina kamɛn naso e yamanani,
a yi e donseen birin nan.
17 Koni Ala yi xɛmɛna nde rasiga a yamaan yɛɛ ra.
Yusufu nan yi na ra
naxan mati konyiyani.
18 E yi yɔlɔnxɔnna sa a sanne ma,
e wuren bira a kɔɛ.
19 Han na waliyiya falane yi kamali
a naxanye ti.
Alatalaa falan yi a yita
a a nɔndi.

20 Nanara, mangan yi a beɲin,
naxan yi siyane xun na,
na yi a xɔrɔya.
21 A yi Yusufu lu a yamanan xun na.
A yi lu mangan yii seene birin xun na,
22 alogo a xa a kuntigine matinxin a waxɔnna ra,
a yi na fonne xaran fe kolonna ma.
23 Nayi, Isirayila yi fa Misiran yi,
Yaxuba yi dɔxɔ Xami bɔnsɔnna yamanani.
24 Ala yi dii wuyaxi fi a muxune ma.
E sɛnbɛn yi gbo ayi dangu e yaxune ra.
25 A yi Misiran muxune bɔɲɛn masara,
Isirayila yamaan yi raɲaxu e ma.
E yi a walikɛne ɲaxankata feni tɔn.

26 A yi a walikɛɛn Musa rasiga e ma
e nun Haruna, a naxan sugandixi.
27 E yi Alaa taxamaseri magaxuxine liga e yɛ,
e a kabanako fe wanle kɛ
Xami bɔnsɔnna yamanani.
28 Ala yi dimin naso na yamanani.
E mi yi nɔɛ na yamarin matandɛ.
29 A yi e igene findi wunla ra,
e yɛxɛne birin yi faxa.
30 E yamanan birin yi findi xunɲɛne ra.
Mangana banxin birin yi rafe xunɲɛne ra.
31 Ala yi xɛnne nun sosone yamari,
e yi mini yamanan birin yi.
32 A yi balabalan kɛsɛne ragodo e ma,
Galanna yi godo a yamanan birin yi.
33 Ala yi e manpa binle* kala
a yi yamanan wudine birin magira.
34 A yi tuguminne fan yamari,
e yi fa,
suɲɛn naxanye mi yi nɔɛ yatɛ.
35 E yi yamanan se ɲingine birin don.
E yi e donseen birin don.
36 Ala yi e dii singene birin faxa yamanani,
naxanye findixi e yixɛtɛ sɛnbɛn na.

37 A yi Isirayila yamaan namini Misiran yamanani,
e gbetin nun xɛmaan xali,
muxu yo mi bira e bɔnsɔnne yɛ.
38 Misiran kaane yi sɛwa e keli feen na,
bayo e yi gaxuxi e yɛɛ ra han!
39 Ala yi kundaan so a muxune xun na.
N yi tɛɛ dɛgɛn ti e yɛɛ ra
alogo a xa e lu kɛnɛnni.

---

* **105:33: 105.33** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

40 E Ala maxɔdin,
a yi dɔmɛne nun donseene ragodo e ma
keli kore, e lugo.
41 A yi fanyen bɔ, igen yi mini a yi,
a yi godo tonbonni alo xude wunla,
42 bayo a fala sariɲanxina fe rabira nɛn a ma
a naxan ti Iburahima xa, a walikɛna.
43 A yi a yama sugandixin namini Misiran yi,
e ɲaxan, e sɔnxɔ sɛwani.
44 A yi siya gbɛtɛne bɔxɔn so e yii,
e yama gbɛtɛne wali xɔnna sɔtɔ e kɛɛn na,
45 alogo e xa a tɔnne suxu,
e yi a sariyan birin suxu.
Tantunna Alatala xa!

106

Alaa fanna a muxune xa
Taruxune Singen 16.34-36
1 Tantunna Ala xa!
Ɛ Alatala tantun amasɔtɔ a fan.
A hinanna luma nɛn habadan!
2 Nde nɔɛ Alatalaa wali gbeene birin ma fe falɛ?
Nde nɔɛ tantunna birin fiyɛ a ma?
3 Sɛwan na kanne xa
naxanye a sariyane suxuma,
naxanye fe tinxinxin ligama waxatin birin.
4 Alatala, i nɛma i ya yamaan maliyɛ waxatin naxan yi,
i xaxili lu n xɔn ma.
I yi n fan mali
i nɛma e rakisɛ waxatin naxan yi,
5 alogo n xa i ya yama sugandixin sabatixin to,
alogo nxu nun i ya muxune xa sɛwa
nxu bode xɔn ma,
nxu birin yi nxu yɛtɛ matɔxɔ sɛwani.

6 Nxu bata yulubin liga
alo nxu benbane a liga kii naxan yi.
Nxu bata hakɛne nun fe ɲaxine raba.
7 Nxu benbane to yi Misiran yamanani,
ne mi yi i ya kabanako fe wanle yatɛxi.
E ɲinan nɛn na waxatine birin xɔn ma
i yi hinanma e ra waxatin naxanye yi.
E yi murutɛ Gbala Baan dɛ.
8 Koni a yi e rakisi a xili binyena fe ra,
alogo a sɛnbɛ gbeena fe xa kolon.
9 A yi falan ti Gbala Baan xili ma,
a yi xara ken!
A yi e ragidi igen tilinxi yire xareni
alo tonbonna.
10 Ala yi e rakisi na muxune ma
naxanye yi e raɲaxuxi.
A yi e xunba e yaxune yii.

11 E yɛngɛ faane yi faxa igeni.
Muxu yo mi lu.
12 Nayi, e yi la a fala xuine ra,
e yi tantun bɛtine ba a xa.

13 Koni Ala naxan ligaxi,
e ɲinan na xɔn mafurɛn,
e mi a mamɛ a yi feene rakamali,
14 Xɔɔyin yi e suxu tonbonni
e yi Ala bunba bɔxɔ xareni.
15 E naxan maxɔdin,
Ala yi na so e yii,
koni a yi furen fan nafa e ma.
16 E yi Nabi Musa maxɔxɔlɔn fɔlɔ,
e nun Haruna naxan nasariɲanxi Alatala xa.
17 Bɔxɔn dɛɛn yi rabi a Datan gerun.
A yi Abirami nun a muxune yɛ maluxun.
18 Tɛɛn yi e ganla gan,
a yi muxu ɲaxine suxu.

19 E yi xɛmaan nafala ɲinge dii sawura suxuren na Horebe Geyaan ma,
e yi seen batu naxan nafalaxi wuren na.
20 E yi Ala binyen masara ɲinge dii sawuran na
naxan sɛxɛn donma.
21 E ɲinan Ala xɔn
naxan e rakisixi
naxan wali gbeene kɛ Misiran yamanani.
22 A kabanako feene liga Xami bɔnsɔnna yamanani,
e nun fe magaxuxine Gbala baani.
23 Ala yi a fala a e raxɔrima nɛn,
fɔ a muxu sugandixin Musa a ti a yɛtagi
alogo a xa xɛtɛ a xɔlɔn fɔxɔ ra,
alogo a nama e birin halagi.

24 Awa, e yi e mɛ na bɔxɔ faɲin fan na
amasɔtɔ e mi yi laxi a falan na.
25 E yi lu a mafalɛ e bubune kui.
E mi Alatalaa falan namɛ.
26 Nanara, a yi a kɔlɔ e xili ma,
a e luma nɛn tonbonni e faxa,
27 a yi e yixɛtɛne raxuya ayi siyane yɛ,
a yi e raxuya ayi yamanane yi.
28 Alaa yamaan Baali-Peyori li waxatin naxan yi,
e yi saraxane don
naxanye yi bama ala fuune xa.
29 E kɛwanle yi Ala raxɔlɔ e ma
fure ɲaxin yi godo e ma.
30 Koni Finexasi yi keli,
a yi na feen dan,
na furen yi dangu.
31 Ala yi na yatɛ tinxinna ra a xa

waxati famatɔne yi han habadan.

32 E yi Ala raxɔlɔ Meriba igene dɛ,
Musa yi tɔrɔn sɔtɔ e fe ra.
33 E yi a liga Musa xɔlɔxin yi falan ti xaxilitareyani.
34 E mɔn mi siya gbɛtɛne faxa
Alatala tɔnna sa naxanye fe yi.
35 E yi basan siyane ra,
e yi lu e namunne ligɛ.
36 E yi e suxurene batu.
Na nan findi e rabira xunna ra.
37 E yi e dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne ba saraxane ra ɲinanne xa.
38 E diidine faxa naxanye mi fefe kolon.
E ne ba saraxane ra Kanan suxure kidene yi,
bɔxɔn yi xɔsi na faxane fe ra.
39 E yi e yɛtɛ xɔsi e kɛwanle xɔn.
E suxure feene yi lu alo yalunyana Ala mabinni.*

40 Nanara, Alatala yi xɔlɔ a yamaan ma.
E yi raɲaxu a ma.
41 A yi e rabeɲin siyane yii,
e yi raɲaxu naxanye ma,
ne yi nɔɔn sɔtɔ e xun na.
42 E yaxune yi e ɲaxankata,
e yi e rayarabi e sɛnbɛni.
43 A yi a muxune xunba sanɲa ma wuyaxi,
koni e yi lu murutɛ,
e lu kankanɲɛ e hakɛne ma.
44 Koni, a to e wuga xuiin mɛ,
a yi e tɔrɔyaan to.
45 A yi a miri a layirina fe ma.
A yi diɲa a hinanna a fe ra.
46 Ala yi a liga a naxanye a yamaan suxi
ne yi kininkinin e ma.

47 Alatala nxɔ Ala, nxu rakisi.
I mɔn xa fa nxu ra keli siya gbɛtɛne yɛ,
alogo nxu xa i xili sariɲanxin tantun,
na yi findi nxu kanba xunna ra.

48 Barikan xa bira Alatala xa,
Isirayilaa Ala habadan han habadan!
Yamaan birin xa a ratin “Amina.”
Tantunna Ala xa!

Yaburin Yire Suulundena: Keli Sora 107 ma han 150

107

Ala tantun bayo a fan

* **106:39: 106.39** Na luxi nɛn alo yalunyana Ala yɛɛ ra yi bayo Ala waxi a yamaan xa tinxin a xa alo ɲaxanla lan a xa tinxin a xɛmɛn xa kii naxan yi.

1 Ɛ Alatala tantun bayo a fan!
A hinanna luma nɛn habadan!
2 Alatala ɛ tan naxanye birin xunbaxi,
ɛ a fala,
a ɛ tan naxanye xunbaxi ɛ yaxune yii,
3 a faxi ɛ tan naxanye ra
sa keli yamana gbɛtɛne yi,
sa keli sogeteden nun sogegododen binni,
e nun kɔmɛn fɔxɔn nun yiifari fɔxɔn ma.

4 Ndee bata yi lɔ ayi tonbon magaxuxini,
e mi yi fa kiraan toma siga taani
muxune dɔxi dɛnaxan yi.
5 Kamɛn nun min xɔnla yi e suxu,
e yigitɛgɛ.
6 Awa, e yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
e yi e xui ramini Alatala ma,
a yi e xunba e tɔrɔni.
7 A yi ti e yɛɛ ra siga kira tinxinxin xɔn ma.
A siga e ra taani
muxune dɔxi dɛnaxan yi.
8 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,
e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
9 A min xɔnla bama muxune ra,
a yi kamɛtɔne ralugo donse faɲine ra.

10 Ndee yi dimin nun bɔɲɛ rafɔrɛn nin,
e ɲaxankataxin xidixi yɔlɔnxɔnna ra kasoon kui.
11 Amasɔtɔ e bata yi murutɛ Alaa falane ma,
e mi yi Kore Xɔnna Alaa maxadi xuine suxi.
12 Tɔrɔn yi e xadan,
e dagalanɲɛ ayi,
muxu yo mi e mali.
13 Awa, e yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
e yi e xui ramini Alatala ma,
a yi e rakisi tɔrɔn ma.
14 A yi e ba dimin nun bɔɲɛ rafɔrɛni.
A yi e yɔlɔnxɔnne yibolon.
15 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,
e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
16 A wure dɛɛne gira,
a yi wure gbelemɛne kala.

17 Xaxilitaren nan yi ndee ra.
E yi tɔrɔma
e matandine nun e hakɛne nan ma fe ra.
18 E na donseen to,
e bɔɲɛ masiga ayi.
E yi maso sayaan na.
19 Awa, e yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
e yi e xui ramini Alatala ma,
a yi e rakisi tɔrɔn ma.

20 A yi falan ti, a e rakɛndɛya.
A yi e ratanga gaburun ma.
21 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,
e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
22 E xa barika bira saraxane ba Ala xa
e yi a wali faɲine fe fala,
e sɔnxɔ sɛwani.

23 Ndee yi siga fɔxɔ igen xun ma kunkin kui,
e yulayaan naba fɔxɔ igen xun ma.
24 E yi Alatalaa wanle to,
a kabanako feene liga tilinna xun ma.
25 A yi foye gbeen yamari,
a yi fa fɔlɔ.
Fɔxɔ igen yi walanɲɛ ayi.
26 Igen mɔrɔnne yi lu kunkini tɛ pon,
a mɔn yi lu a ragodɛ tilinna ma.
E bata yi kɔntɔfili, e yigitɛgɛ.
27 E xun yi magi e ra,
e dagalanɲɛ ayi
alo muxun na a min.
E kɔtɛn birin yi findi fe fuun na.
28 Awa, e yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
e yi e xui ramini Alatala ma.
A yi e ba e tɔrɔni.
29 A yi a liga foye gbeen yi a raxara.
Walanna yi a raxara fɔlɔ.
30 Fɔxɔ igen to a raxara,
e yi sɛwa.
A yi fa e ra e sodeni
e yi waxi dɛnaxan xɔn.
31 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,
e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
32 E xa a batu yamaan malanni.
E mɔn xa a matɔxɔ fonne malanni.

33 A tan nan baane masarama tonbonna ra,
a yi tigine findi bɔxɔ xaren na.
34 A bɔxɔ faɲin findi bɔxɔ kalaxin na
fɔxɔn dɛnaxan yi na kaane ɲaxuyana fe ra.
35 A mɔn yi tonbonna maxɛtɛ daraan na,
a yi bɔxɔ xaren findi tigi yiren na.
36 A yi fa kamɛtɔne ra, e dɔxɔ na,
e taan ti e luyɛ dɛnaxan yi.
37 E yi xɛɛne bi,
e manpa binle si,
e yi tɔnɔ gbeen sɔtɔ e yi.
38 A yi a yamaan baraka,
e yi wuya ayi,
a mi tin se yi ba e ɲingene ra.
39 A yamaan yatɛn to xurun fɔlɔ

e rayarabin nun tərən nun ɲaxankatan bun,
40 a yi na kuntigine raɲaxu
naxanye a yamaan lu,
e siga wulaan xun xɔn kira mi dɛnaxan yi.
41 Koni a yi tərɔ muxune ba e tərəni,
a yi e denbayane rawuya ayi
alo e xuruseene.
42 Tinxin muxune yi na to,
e sɛwa,
koni muxu ɲaxine yi e dundu.
43 Naxan na findi xaxilimaan na,
a xa a yengi lu feni itoe birin xɔn,
a yi Alatalaa hinanna kolon.

108

Ala maxandina malina fe ra lan yaxune fe ma Yaburin 57.8-12 nun Yaburin 60.7-14

1 Dawudaa bɛtina. Sigi sariɲanxina.
2 Ala, n ma binyena,
n xaxili ragidixi yati!
N bɛtin bama nɛn, n yi i tantun!
3 N xulunma nɛn sinma,
n yi n ma bələnna nun kondenna maxa!
N kurunma bɛtin bɛ nɛn subaxa!
4 Alatala, n ni i tantunma nɛn siyane yɛ.
N bɛtin bama i xa nɛn bənsənne tagi.
5 I ya hinanna gbo han ariyanna.
I ya lannayaan texi han kore xɔnna ma.
6 Ala,
i ya binyen xa mayita kore xɔnna ma,
a yi bɔxɔn nafe!

7 I xanuntenne xunba,
i yi e rakisi i sɛnbɛni.
I yi n yabi.
8 Ala bata falan ti a yire sariɲanxini,
a naxa, “N nɔɔn tima nɛn,
n Siken taani taxun,
n yi Sukɔti lanbanna danne sa.
9 N tan nan gbee Galadi bɔxɔn nun Manase ra.
Efirami kaane findixi n ma yɛngɛsone nan na.
Yuda luxi nɛn
alo n ma mangaya dunganna.
10 Koni n ma konyin nan Moyaba yamanan na.
N tan nan Edən yamanan kanna ra.
N yɛngɛ sənxəni tema Filisiti yamanani.”

11 Ala, nde sigama n na na taa makantanxini?
Nde tima n yɛɛ ra siga Edən yi?
12 Ala, i tan xa mi i mɛxi nxu ra ba?
I mi fa nxɔ ganla fɔxɔ ra sənən ba?
13 Nxu mali yaxune yɛngɛdeni!

Sese mi adamana maliin na.
14 Koni Ala na lu en xɔn,
en nɔɔn sɔtɔma nɛn.
A tan nan en yaxune halagima.

109

Tərə muxuna mawugana
1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
Ala, n naxan tantunma, i nama lu dunduxi!
2 Amasɔtɔ muxu ɲaxine nun wuledene n mafalama.
E wulene sama n xun ma.
3 E mɔn fala ɲaxine tima lan n ma.
E n yɛngɛma na kiini fuu!
4 N tan e xanuxi,
e tan n tɔɲɛgɛma.
Koni n tan Ala maxandima.
5 E n ma fe faɲin saranma fe ɲaxin na,
e n ma xanuntenyaan saran xɔnnantenyaan na.

6 E a falama n ma e naxa,
“Gbalo feen xa sa a xun ma,
muxuna nde yi a tɔɲɛgɛ.
7 A na makiti, a yi yalagi.
A Ala maxandi xuine yi yatɛ hakɛn na.
8 Ala xa a siin ɲan mafurɛn,
muxu gbɛtɛ yi a tiden tongo.
9 Ala xa a diine findi kiridine ra,
a ɲaxanla yi findi kaɲa gilɛn na!
10 Ala xa a diine findi sigatine nun xandi tiine ra,
e yi makuya e banxi xɔnne ra.
11 Ala xa a doli faan siga a yii seene birin na,
xɔɲɛne yi a wali xɔnne birin tongo.
12 Ala xa muxe nama fa hinan a ra sɔnɔn,
hanma muxe yi e yengi dɔxɔ a kiridine xɔn ma.
13 Ala xa a yixɛtɛne birin halagi,
e xinle yi lɔ ayi habadan.
14 Alatala xa a xaxili lu a benbane hakɛne xɔn ma.
Alatala nama a nga yulubine xafari mumɛ!
15 Alatala xa a yengi lu e hakɛne xɔn ma waxatin birin,
koni Ala xa ɲinan xa ti e fe xɔn ma fefe!
16 Bayo xɛmɛni ito mi findixi hinanten na
a yi yiigelitɔne nun tərə muxune ɲaxankatama,
han a yi muxu sunuxin faxa.
17 Danga tiin yi rafan a ma,
Ala xa ne raxɛtɛ a ma.
A mi yi rafan a ma
a xa duba muxe xa,
Ala xa duban masiga a ra.
18 A yi rabilinxi a danga xuine ra
alo a dugina.
Ala xa a gbee dangana a li

alo igena a fatin ma,
e nun alo turena a xɔnne yi.
19 A dangane xa lu a fari
alo a dugina a ma.
E lu a ma waxatin birin
alo a tagi xidina.”
20 Alatala xa n tɔɲɛgɛ muxune saran na kii nin
e nun naxanye n mafalama.

21 Awa, Marigina Alatala,
n mali i xili binyena fe ra.
Amasɔtɔ i ya hinanna gbo,
n xunba.
22 Yiigelitɔɔn nun tɔrɔ muxun nan n na,
n niin sunuxi.
23 N tununmaan ni i ra
alo nininna ɲinbanna ra.
E n kedima alo suɲɛna.
24 N xinbi xudine bata tuyɛ ayi sun suxuni.
N bata doyen, n xɔsi.
25 E na n to, e yi e xunni maxa,
e n magele.
26 Alatala n ma Ala, n mali,
i n nakisi i ya hinanni,
27 alogo e xa a kolon
a i tan Alatala nan na ligaxi i sɛnbɛni.
28 E tan n dangama nɛn,
i tan yi barakan sa n ma fe yi.
E na keli n xili ma, e yagima nɛn,
n tan, i ya walikɛɛn yi sɛwa.
29 Ala xa n tɔɲɛgɛ muxune yalagi.
Ala xa yagin so e xunna alo dugina.
30 N nan n xuini tema nɛn,
n na Alatala tantun han!
N yi a matɔxɔ yamani.
31 Amasɔtɔ a keli nɛn
a ti tɔrɔ muxun xɔn,
a yi a rakisi a yalagi muxune ma.

110

Alaa manga sugandixina
1 Dawudaa bɛtina.
Alatalaa falan ni ito ra n marigin xa,
a naxa, “Dɔxɔ n yiifanna ma,
han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”
2 Alatala xa i ya mangayaan sɛnbɛn gbo ayi
fɔlɔ Siyon ma,
i yi i yaxune nɔ i rabilinni.
3 I na i ya ganla xili,
i ya yamana a sɔbɛ soma nɛn.
I ya banxulanne yi fa i ma xunna kenla nun sariɲanni

alo xiila subaxani.
4 Alatala bata a kɔlɔ,
a mi a xuiin maxɛtɛma, a naxa,
“Saraxaraliin nan i ra habadan,
alo Mɛlikisedeki yi kii naxan yi.”

5 Marigina i xɔn.
Xa a xɔlɔ lɔxɔn naxan yi,
a mangane halagima nɛn.
6 A siyane makitima nɛn,
binbine yi lu yiren birin yi.
A dunuɲa mangane birin nɔma nɛn.
7 Mangana a minma nɛn xudeni kira yi,
a xunna keli.

111

Ala tantun
1 Tantunna Ala xa!
N na Alatala tantunma nɛn n bɔɲɛn ma feu,
muxu faɲine nun yamaan yɛ.
2 Alatala kɛwanle gbo!
E rafan naxanye ma,
ne maɲɔxɔnma e ma.
3 A kɛwanle magaxu, e gbo.
A tinxinyaan luma nɛn habadan.
4 A bata a kabanako feene rabira en ma.
Alatala diɲa, a kininkinin.
5 A balon fima nɛn a yɛɛragaxu muxune ma.
A mi ɲinanma a layirin xɔn mumɛ!
6 A bata a sɛnbɛn yita a muxune ra,
a yi xɔɲɛne bɔxɔn so e yii.
7 Ɲɔndin nun sariya kɛndɛna a kɛwanle yi.
Lannayana a fe ragidixine birin yi.
8 E na waxatin birin,
lannayaan nun tinxinna nan e ra.
9 A bata a muxune xɔrɔya,
a yi habadan layirin xidi e xɔn ma.
A xinla sariɲan, a magaxu.
10 Fe kolonna fɔlɔma Alatala yɛɛragaxun nan ma.
Xaxilimaan nan ne ra naxanye na ligama.
Tantunna a xa habadan!

112

Muxu faɲina sɛwana fe
1 Tantunna Ala xa!
Sɛwan na kanna xa
naxan gaxuma Alatala yɛɛ ra,
a yamarine yi rafan a ma.
2 A diine sɛnbɛn sɔtɔma nɛn yamanani.
Muxu faɲine yixɛtɛne duban sɔtɔma nɛn.
3 E hɛrin nun nafunla sɔtɔma nɛn,

e sabatima nɛn tinxinyani habadan.
4 Kɛnɛnna tima nɛn muxu faɲine ma dimini,
naxanye kininkinin e mən tinxin.
5 A lan muxune xa donla so fonisireyani,
a yi a feene raba tinxinni.
6 Bayo tinxin muxun mi tantanɲɛ mumɛ!
Yamaan mi ɲinanɲɛ a fe xən habadan!
7 A mi gaxun xibaru ɲaxina fe ra.
A xaxili ragidi,
a yigi saxi Alatala nan fari.
8 A bɔɲɛn mi xuruxurunma,
a mi gaxuma.
Dənxɛn na,
a a yaxune biraxin toma nɛn.
9 A tan nan tərɔ muxune kima fonisireyani.
A tinxinyaan luma nɛn habadan!
A sɛnbɛn xun masama nɛn binyeni.
10 Muxu ɲaxin na na to,
a xələma nɛn,
a sunu, a yi a ɲinna raxin.
Muxu ɲaxin waxən feene kalama nɛn.

113

Ala nan tərɔ muxune malima
1 Tantunna Ala xa!
Ɛ tan Alatalaa walikɛne,
ɛ a matɔxɔ,
ɛ Alatala xinla matɔxɔ!
2 Alatala xinla xa tantun
fələ iki ma han habadan!
3 Sa fələ sogeteden mabinna ma
han sa dɔxɔ sogegododen binna ra,
birin xa Alatala xinla matɔxɔ.
4 Alatala nan siyane birin xun na.
A binyen tema han kore xɔnna.

5 Nde luxi alo Alatala,
a tan naxan dɔxi ariyanna yi,
6 a tan naxan a yigodoma,
a kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna mato?
7 A sɛnbɛtarene rakelima,
a tərɔ muxune ba e tərəni.
8 A yi e radɔxɔ muxu gbeene fɛma a yamani.
9 A gbantan findi dii barin na,
a yi a findi dii nga sɛwaxin na.

Tantunna Alatala xa!

114

Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla
1 Isirayila to mini Misiran yamanani,

Yaxuba yixɛtɛne to keli yamanani
e yi xɔɲɛyani dɛnaxan yi,
2 Yuda yi findi Alaa yama sariɲanxin na.
Isirayila yi findi a gbeen na.

3 Fɔxɔ igen to a to, a yi a gi,
Yurudɛn Baan yi xɛtɛ a xanbi ra.
4 Geyane yi tugan alo kontonne
yire matexine fan yi tugan
alo yɛxɛɛ diine.
5 Fɔxɔ igena, nanfera i i gima?
Yurudɛn baana,
nanfera i xɛtɛma i xanbi ra?
6 Ɛ tan geyane, nanfera ɛ tuganma
alo kontonne,
ɛ tan yire matexine,
nanfera ɛ tuganma alo yɛxɛɛ diine?

7 Bɔxɔn xa xuruxurun Marigin yɛɛ ra,
Yaxubaa Ala.
8 A tan naxan fanyene findi darane ra,
a yi gɛmɛ gbeen findi tigin na.

115

Binyen xa fi Ala nan keden ma
Yaburin 135.15-20
1 Alatala, nxu tan mi a ra de!
I tan nan xili xa binya
i ya hinanna nun lannayana fe ra.
Nxu tan mi a ra!
2 Nanfera siyane maxɔdinna tima,
e naxa, “E Ala go?”
3 En ma Ala ariyanna yi.
Naxan nafan a ma,
a na nan ligama.

4 Gbetin nun xɛmaan nan tun e tan ma suxurene ra!
Muxune nan ne rafalaxi.
5 E dɛ na, koni e mi fala tima.
E yɛɛne na, koni e mi sese toma.
6 E tunle na, koni e mi fefe mɛma.
E ɲɔɛɛn na, koni e mi sese xiri mɛma.
7 E yiine na, koni e mi nɔɛ seen suxɛ.
E sanne na, koni e mi nɔɛ sigan tiyɛ.
E mi nɔɛ xui yo raminɛ.
8 Naxan na e rafala,
a a yigin sa e yi,
na fan luma nɛn alo e tan.

9 Ɛ tan Isirayila yamana,
ɛ yigin sa Alatala nin,
a tan nan ɛ malima

alo yɛ masansan wure lefana.
10 Ɛ tan saraxaraline,
ɛ yigin sa Alatala nin,
a tan nan ɛ malima
alo yɛ masansan wure lefana.
11 Ɛ tan a yɛɛ ra gaxu muxune,
ɛ yigin sa Alatala nin,
a tan nan ɛ malima
alo yɛ masansan wure lefana.

12 Alatala a ɲɔxɔ luma en xɔn ma nɛn,
a en baraka.
A Isirayila yamaan barakama nɛn
e nun a saraxaraline.
13 Alatala a yɛɛ ra gaxu muxune birin barakama nɛn,
muxudine nun muxu gbeene.
14 Alatala xa diine fi ɛ nun ɛ diine ma.
15 Alatala xa ɛ baraka
naxan koren nun bɔxɔn daxi!

16 Alatala nan gbee ariyanna ra,
koni a bata bɔxɔn taxu adamadiine ra.
17 Faxa muxune xa mi Alatala tantunma de!
18 Koni en tan nan barikan birama a xa
iki e nun habadan.

Tantunna Alatala xa!

116

Muxu rakisixina Ala tantunna
1 N bata Alatala xanu
amasɔtɔ a n ma maxandi xuiin namɛma.
2 N na a xili waxati yo yi,
a a tuli matiyɛ n na.
3 Sayaan gbalon bata yi n nabilin nun,
n bata yi maso gaburun na nun,
gaxun nun kuisanna bata yi n li nun,
4 n yi Alatala maxandi a xinla ra,
n naxa, “Alatala, n nakisi!”

5 Alatala diɲa, a tinxin.
En ma Ala kininkinin han!
6 Alatala muxu bɔɲɛ fixɛne nan natangama.
N sɛnbɛn bata yi ɲan,
a yi n nakisi.
7 N bɔɲɛn xa xunbeli,
amasɔtɔ Alatala bata fe faɲin liga n xa.
8 Ala bata n niin natanga sayaan ma.
A bata n yɛɛgen fitan n yɛtagi.
A mi tinxi n bira.
9 N sigan tima nɛn Alatala yɛtagi dunuɲa yi.

10 N dɛnkɛlɛyaxi,

nanara n yi falan ti,
n naxa, “N tɔrɔxi ki faɲi!”
11 N yi gaxuni waxatin naxan yi,
n yi a fala, n naxa,
“Adamadiine birin wule!”
12 N fa nanse soma Alatala yii
lan na fe faɲine birin ma
a bata naxanye liga n xa?
13 N minse saraxan bama nɛn a xa a marakisina fe ra
n yi Alatala maxandi a xinla ra.
14 N nan n dɛ xuine rakamalima nɛn
yamaan birin yɛɛ xɔri
n naxanye tongo Alatala xa.

15 Alatalaa tɔgɔndiya muxuna nde na faxa
na a tɔrɔma nɛn han!
16 Alatala, i ya walikɛɛn nan n na,
i ya walikɛ ɲaxanla naxan barixi.
I bata n naxɔrɔya.
17 N barika bira saraxan bama i xa nɛn
n yi Alatala maxandi a xinla ra.
18 N nan n dɛ xuine rakamalima nɛn
yamaan birin yɛɛ xɔri
n naxanye tongo Alatala xa,
19 Alatalaa banxin tanden ma,
Yerusalɛn taani.

Tantunna Alatala xa!

117

Ala tantun fena
1 Siyane birin xa Alatala tantun!
Yamane birin xa a batu!
2 Amasɔtɔ a hinanna gbo han!
Alatalaa lannayaan mi ɲanma habadan!

Tantunna Alatala xa!

118

Barika birana Ala xa
1 Alatala xa tantun amasɔtɔ a fan.
A hinanna luma nɛn habadan!
2 Isirayila muxune xa a fala, e naxa,
“A hinanna luma nɛn habadan!”
3 Alaa saraxaraline xa a fala, e naxa,
“A hinanna luma nɛn habadan!”
4 Alatala yɛɛ ra gaxu muxune xa a fala,
e naxa, “A hinanna luma nɛn habadan!”

5 N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
n yi n xui ramini Alatala ma.
A yi n yabi, a n xɔrɔya.

6 Alatala n xɔn, n mi gaxuɛ mumɛ!
Adamadiine nɔɛ nanse ligɛ n na?
7 Alatala n xɔn, a tan nan n malima.
N na n yaxune biraxin toma nɛn.
8 A fisa muxun yi a yigin sa Alatala yi
benun a xa a yigin sa adamadiine yi.
9 A fisa muxun yi a yigin sa Alatala yi
benun a xa a yigin sa mangane yi.

10 Siyane birin bata yi n nabilin yɛngɛni nun,
koni n na e birin halagi nɛn Alatala barakani!
11 E yi n nabilinxi yiren birin yi nun,
koni n na e birin halagi nɛn Alatala barakani!
12 E so nɛn n xun na
alo kumi ɲɛɲɛne,
koni e raxɔri nɛn mafurɛn
alo tɛɛn na sɛxɛ xaren gan,
n yi e halagi Alatala barakani.
13 E yi n nadinma nɛn
alogo n xa bira,
koni Alatala yi n mali.
14 Alatala nan n sɛnbɛn na,
n ma bɛtina.
A tan nan n nakisixi.

15 Muxu tinxinxine bata e sɛwa xuini te
kisina fe ra, e naxa,
“Alatala sɛnbɛn gbo!
16 Marigin bata nɔɔn ti a sɛnbɛni!
Alatala sɛnbɛn gbo!”

17 Nayi, n mi faxama,
n luma nɛn n nii ra,
n yi a fala Alatala naxan ligaxi n xa.
18 Alatala bata yi n saran n hakɛne ra,
koni a mi tinxi n faxa.
19 Alaa banxin dɛɛne xa rabi n xa.
N xa so, n yi Alatala tantun.
20 Alatalaa banxin dɛɛn ni i ra,
tinxin muxune soon dɛɛn naxan na.
21 Ala, n ni i tantunma nɛn,
amasɔtɔ i bata n yabi,
bayo i bata n nakisi.

22 Banxi tiine e mɛ gɛmɛn naxan na,
na bata findi banxin gɛmɛ fisamantenna ra.
23 Alatala nan na ligaxi,
kabanako feen nan na ra en yɛɛ ra yi.
24 Alatala toon lɔxɔn nan nagidixi,
en ɲaxan, en sɛwa a fe ra.

25 Alatala, fa nxu rakisi,

Alatala, tin, nxu xa nɔɔn ti.
26 Naxan fama Alatala xinli,
Ala xa na baraka!
Nxu dubama ɛ xa Alatalaa banxini.
27 Alatala nan Ala ra,
a bata en lu a kɛnɛnyani.
Ɛ ɲɔxɔnde dɛɛne suxu ɛ yii,
ɛ fa sanla raba
siga han saraxa ganden nabilinni.
28 I tan nan n ma Ala ra,
n ni i tantunma nɛn.
I tan nan n ma Ala ra,
n ni i batuma nɛn.

29 Ɛ Alatala tantun, bayo a fan.
A hinanna luma nɛn habadan!

119

Sɛwana Alaa sariyana fe ra
1 Sɛwan na kanne xa
fɛ mi naxanye kɛwanle ra,
naxanye sigan tima Alatalaa sariyan xɔn.
2 Sɛwan na kanne xa
naxanye birama a maxadi xuine fɔxɔ ra,
naxanye a fenma e bɔɲɛn ma feu!
3 E mi fe ɲaxin ligan mumɛ!
E sigan tima Alaa kiraan xɔn ma.
4 Ala, i bata i ya fe ragidixine so nxu yii
alogo e xa suxu ki faɲi.
5 A yi lan nun, n sigati kiin xa tinxinɲɛ ayi
alogo n xa i ya tɔnne suxu.
6 N na n xaxili lu i ya yamarine birin xɔn ma,
n mi yagɛ mumɛ!
7 N na i tantunma nɛn n bɔɲɛ fixɛn na,
n nɛma i ya kiti tinxinxine fe xaranɲɛ.
8 N na i ya tɔnne suxuma nɛn.
I nama n nabeɲin mumɛ!

9 Banxulanna a kɛwanle rasariɲanma di?
Fɔ a xa i ya falan nan suxu.
10 N kataxi
n xa i fen n bɔɲɛn ma feu!
I nama tin n yi i ya yamarine beɲin.
11 N bata i dɛ xuiin namara n bɔɲɛni,
alogo n nama yulubin liga i tan na.
12 Alatala, n barikan birama i xa.
N xaran i ya tɔnne ma.
13 N nan n xuini tema nɛn,
n xɛtɛ i ya kiti saxine ma.
14 N sɛwaxin nan i ya maxadi xuine suxuma,
alo n na nafulu gbeen sɔtɔ.

15 N na n mirima i ya fe ragidixine ma,
n yi i ya xaranne fɛsɛfɛsɛ.
16 I ya tɔnne n kɛnɛnxi.
N mi ɲinanɲɛ i ya falan xɔn ma mumɛ!

17 Fe faɲin liga i ya walikɛɛn xa,
alogo n xa lu n nii ra,
n yi i ya falan suxu.
18 N yɛɛne rabi
alogo n xa i ya sariyan magaxune to.
19 Xɔɲɛn nan n na dunuɲa ito yi!
I nama i ya yamarine luxun n ma.
20 A rafan n ma
n xa lu i ya kiti saxine bun waxatin birin.
21 I falan tima nɛn muxu dangaxi wasoxine xili ma
naxanye e masigama i ya yamarine ra.
22 Marayagin nun maraɲaxun ba n ma,
bayo n bata i ya maxadi xuine suxu.
23 Mangane bata e malan n xili ma,
koni n tan i ya walikɛna a mirima i ya tɔnne nan ma.
24 I ya maxadi xuine n kɛnɛnxi,
e tan nan n maxadima.

25 N saxi burunburunni.
Siimayaan fi n ma,
alo i a falaxi kii naxan yi.
26 N bata n ti n kɛwanle ra,
i yi n yabi.
N xaran i ya tɔnne ma.
27 N mali n xa i ya fe ragidixine kolon,
alogo n xa n miri i ya kabanako feene ma.
28 N niin wugama sɔxɔlɛni.
N nakeli alo i a falaxi kii naxan yi.
29 Wulen masiga n na,
i yi n xaran i ya sariyan ma i ya hinanni.
30 N bata wa a xɔn, n xa tɔgɔndiya,
n yi tin i ya kiti saxine ma.
31 Alatala, n bata bira i ya maxadi xuine fɔxɔ ra.
I nama tin, n yi yagi.
32 N biraxi i ya yamarin kiraan fɔxɔ ra.
Amasɔtɔ i bɔɲɛ xunbenla fima n ma.

33 Alatala, n xaran i ya tɔnne bunne ma,
alogo n xa e suxu waxatin birin.
34 Xaxinla fi n ma,
alogo n xa i ya sariyan suxu n bɔɲɛn ma feu!
35 N ti i ya yamarine kiraan xɔn,
amasɔtɔ na n kɛnɛnxi.
36 I ya maxadi xuine sa n bɔɲɛni,
alogo n nama bira nafunla fɔxɔ ra.
37 N xun xanbi so fe kobine yi,

alogo n xa siimayaan sɔtɔ i ya kiraan xɔn.
38 I dɛ xuiin naxan tongoxi i yɛɛragaxu muxune xa,
na rakamali n tan i ya walikɛɛn xa.
39 N natanga yagine ma
n gaxuma naxanye yɛɛ ra.
Amasɔtɔ i ya kiti saxine fan.
40 N waxi i ya fe ragidixine suxu feni han!
N xa siimayaan sɔtɔ i ya tinxinni.

41 Alatala, i ya hinanna xa n li.
N nakisi alo i dɛ xui tongoxi kii naxan yi.
42 N xa nɔ n konbi muxune yabideni,
bayo n na n yigi saxi i ya falan nin.
43 Tin n xa lu ɲɔndin falɛ waxatin birin,
amasɔtɔ n xaxili tixi i ya kitin nan na.
44 N ni i ya sariyan suxuma nɛn waxatin birin,
habadan han habadan.
45 N luma nɛn xɔrɔyani,
Amasɔtɔ n ni i ya fe ragidixine suxi.
46 N ni i ya maxadi xuine fe falama mangane xa nɛn.
N mi yagɛ na ra mumɛ!
47 I ya yamarine n kɛnɛnxi,
e rafan n ma.
48 N na n yiine tima i ya yamarine bun ma nɛn,
e rafan n ma.
N yi lu n mirɛ i ya tɔnne ma.

49 I xaxili lu i ya falan xɔn ma
n tan i ya walikɛna fe yi,
bayo i bata yigin fi n ma.
50 N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
i n madɛndɛn nɛn
amasɔtɔ n bata kisi i dɛ xuiin ma.
51 Wasodene n magelema han,
koni n mi i ya sariyan fataxi mumɛ.
52 Alatala, n na n mirima i ya kiti saxine ma.
Waxati danguxine yi,
ne nan yi n madɛndɛnma.
53 N na muxu ɲaxine to
naxanye e mɛma i ya sariyan na,
n xɔlɔma nɛn han.
54 I ya tɔnne findixi bɛti ba xunna nan na n xa,
n xɔɲɛyani dɛnaxan yi.
55 Alatala, n na n mirima i ma kɔɛɛn na,
alogo n xa i ya sariyan suxu.
56 N gbeen findixi i ya fe ragidixine suxu feen nan na.

57 Alatala, n gbeen findixi naxan na,
na ni ito ra,
i ya falan suxu feen na a ra.
58 N ni i maxandima n bɔɲɛn ma feu!

Kininkinin n ma,
alo i bata dɛ xuiin tongo kii naxan yi.
59 N bata n miri n yɛtɛ kɛɲaan ma,
n waxi bira feni i ya maxadi xuine fɔxɔ ra.
60 N ni i ya yamarine suxuma nɛn mafurɛn,
n mi buma.
61 Muxu ɲaxine bata lutin nati n yɛɛ ra,
koni n mi ɲinanma i ya sariyan xɔn ma.
62 N kelima nɛn kɔɛ tagini i tantundeni
i ya kiti tinxinxine fe ra.
63 N xɔyine nan i yɛɛragaxu muxune ra,
e nun naxanye i ya fe ragidixine suxuma.
64 Alatala, dunuɲa rafexi i ya hinanna nan na,
n xaran i ya tɔnne ma.

65 Alatala, i bata i ya falan nakamali,
i fe faɲin naba n tan i ya walikɛɛn xa.
66 N xaran xaxilimayaan nun fe kolonna ma,
amasɔtɔ n laxi i ya yamarine ra.
67 Benun n xa tɔrɔ waxatin naxan yi,
n bata yi tantan,
koni iki, n bata i ya falan suxu.
68 I fan, i kɛwanle fan!
N xaran i ya tɔnne ma.
69 Muxu wasoxine bata wulen sa n xun ma.
Koni i ya fe ragidixine suxi n xɔn ma
n bɔɲɛn ma feu!
70 E bɔɲɛne mi fan,
koni i ya sariyana n tan kɛnɛnxi.
71 A rafan n ma, n tɔrɔ,
alogo n xa nɔ i ya tɔnne kolonɲɛ.
72 I ya sariyan nafan n tan ma
dangu xɛmaan nun gbetin wuli wuyaxin xa.

73 I tan nan n daxi,
i yi n namara,
nayi xaxinla fi n ma,
alogo n xa i ya yamarine xaran.
74 I yɛɛragaxu muxune sɛwama nɛn
e na n to waxatin naxan yi,
a n laxi i ya falan nan na.
75 Alatala, n na a kolon
a i tinxin kiti sadeni.
I n nayagi nɛn amasɔtɔ i tinxin.
76 I ya hinanna xa n nii yifan n ma
alo i dɛ xuiin tongoxi
n tan i ya walikɛɛn xa kii naxan yi.
77 Kininkinin n ma
alogo n xa lu n nii ra,
amasɔtɔ i ya sariyana n kɛnɛnxi.
78 Ala xa muxu wasoxine rayagi,

yo mi naxanye xa,
naxanye n tɔrɔma.
Koni n na n mirima i ya fe ragidixine nan ma.
79 Ala xa a yɛɛragaxu muxune maso n na,
naxanye birin i ya maxadi xuine kolon.
80 N xa i ya tɔnne suxu n bɔɲɛn ma feu,
alogo n nama yagi.

81 Ala, n bata xadan i mamɛdeni n nakisi feen na.
N bata n yigi sa i ya falani.
82 N yɛɛne bata bu i yɛɛ ra kira yitoɛ
i dɛ xuina fe ra,
n yi a fala, n naxa,
“I n malima waxatin mundun yi?”
83 N bata liga
alo manpaan sa labana tɛɛn xun ma
naxan xaraxi ayi.
Koni hali na,
n mi ɲinanxi i ya tɔnne xɔn.
84 N mɔn xa i legeden han waxatin mundun yi?
I na muxune makitima waxatin mundun yi
naxanye n bɛsɛnxɔnyama?
85 Muxu wasoxin naxanye mi i ya sariyan suxi
ne bata yinla ge n yɛɛ ra n suxu feen na.
86 I ya yamarine birin tinxin.
Muxune n tɔɲɛgɛma, n mali.
87 A yi fa luxi ndedi n xa faxa,
koni n mi i ya fe ragidixine rabeɲinɲɛ mumɛ!
88 N nakisi i ya hinanni,
alogo n xa i ya maxadi xuine suxu.

89 Alatala, i ya falan luma nɛn habadan.
A luma nɛn ariyanna yi habadan.
90 I ya tinxinyaan luma nɛn mayixɛtɛne birin xa.
I bata bɔxɔn dɔxɔ a dɔxɔdeni.
A mɔn luma mɛnna nin.
91 Seene birin mɔn daxi i ya maragidini han to,
bayo e birin walima i xa.
92 Xa i ya sariyan mi yi n kɛnɛnxi nun,
n yi faxama nɛn n ma tɔrɔni.
93 N mi ɲinanɲɛ i ya fe ragidixine xɔn mumɛ,
amasɔtɔ i n nakisixi e tan nan xɔn.
94 Bayo n ni i ya fe ragidixine fenma,
i tan nan gbee n na, n nakisi.
95 Muxu ɲaxine n legedenma n faxa feen na.
Koni n na n ɲɔxɔ luma nɛn i ya maxadi xuine xɔn.
96 N bata a kolon danna feen birin ma,
koni i ya yamarin tan dan mi na.

97 I ya sariyan nafan n ma han!
N na n mirima a ma fɛriɲɛn gbɛn!

98 I ya yamarina n findima xaxilimaan na
dangu n yaxune ra,
bayo a n yii waxatin birin.
99 N dangu n karamɔxɔne birin na,
amasɔtɔ n luma n mirɛ i ya maxadi xuine ma.
100 Xaxinla naxan n ma
na gbo xɛmɛ fonne gbeen xa,
amasɔtɔ n ni i ya fe ragidixine suxi.
101 N bata tondi sigɛ kira ɲaxin birin xɔn,
alogo n xa i ya falan suxu.
102 N mi n masigama i ya kiti saxine ra,
amasɔtɔ i tan yɛtɛɛn nan n xaranma.
103 I dɛ xuine ɲaxun kumin xa.
104 N xaxinla sɔtɔma i ya fe ragidixine nin,
nanara mayifu fe yo mi fa rafan n ma.

105 I ya falan findixi kɛnɛnna nan na
n sanna bun ma,
naxan n siga kirani yalanma.
106 N dɛ xuiin naxanye tongoxi i xa,
n bata n kɔlɔ
n ne rakamalima nɛn,
n yi i ya kiti tinxinxine suxu.
107 Alatala n ma mantɔrɔne bata gbo ayi han.
N nakisi
alo i a fala n xa kii naxan yi.
108 Alatala, n ma tantun xuiin nasuxu,
i yi n xaran i ya kiti saxine ma.
109 N niin gbalon dɛ waxatin birin,
koni n mi ɲinanma i ya sariyan xɔn.
110 Muxu ɲaxine bata lutin nati n yɛɛ ra,
koni n mi n masigama i ya fe ragidixine ra.
111 I ya maxadi xuine nan n kɛɛn na habadan,
e tan nan n bɔɲɛn nasɛwama.
112 N bata a ragidi n bɔɲɛni
n xa i ya tɔnne suxu, han n faxa.

113 Nafigine mi rafan n ma,
koni i ya sariyan tan nafan n ma.
114 N yɛ masansan wure lefaan nan i tan na.
N bata n yigi sa i ya falani.
115 Ɛ tan fe ɲaxi rabane,
ɛ ɛ masiga n na,
alogo n xa n ma Alaa yamarine suxu.
116 N sɛnbɛ so
alo i bata a fala kii naxan yi,
i nama n yigitɛgɛ.
117 Findi n yigin na alogo n xa kisi,
n yi i ya tɔnne binya waxatin birin.
118 Naxanye e masigama i ya tɔnne ra,
i ne makuyama i ra nɛn,

bayo e yanfan nan tun tima.
119 I muxu ɲaxine birin wolima ayi nɛn kurun na,
nanara i ya maxadi xuine rafanxi n ma.
120 N bata gaxu i yɛɛ ra,
n xuruxurun.
I ya kiti saxine bata n magaxu han!

121 N tinxinna nun sariya kɛndɛn ligama,
i nama n nabeɲin n yaxune yii.
122 I ya walikɛɛn xaxili ragidi
a i fe faɲin ligama a xa nɛn,
i nama tin
wasodene xa n ɲaxankata sɔnɔn.
123 N yɛɛne bata bu i yɛɛ ra kira yitoɛ n nakisi feen na,
alo i dɛ xui tinxinxin naxan tongo n ma fe yi.
124 N suxu i ya hinanni,
i yi n xaran i ya tɔnne ma.
125 Xaxinla fi n ma
amasɔtɔ i ya walikɛɛn nan n na,
alogo n xa i ya maxadi xuine kolon ki faɲi.
126 Alatala, i ya wanla kɛ waxatin nan ito ra,
amasɔtɔ yamana i ya sariyan kalama.
127 Nanara, i ya yamarine rafan n ma xɛma faɲin xa.
128 Nanara, n biraxi i ya fe ragidixi tinxinxine fɔxɔ ra.
Mayifu feene mi rafan n ma.

129 Kabanako feen nan i ya maxadi xuine ra.
Nanara, n na e suxuma n niin birin na.
130 I ya falane nan kɛnɛnna fima,
e tan nan xaxinla fima xaxilitaren ma.
131 I ya yamarine xɔnla n suxuma
alo min xɔli gbeen naxan n dɛɛn naxarama.
132 I yɛɛ rafindi n ma, i yi kininkinin n ma,
alo i darixi a ligɛ kii naxan yi muxune xa
i xinla rafan naxanye ma.
133 N sigati kiin sɛnbɛ so i dɛ xui tongoxine xɔn,
i nama tin fe ɲaxi yo xa n nɔ.
134 N xunba ɲaxankatatiine ma,
alogo n xa i ya fe ragidixine suxu.
135 I nɔrɔn xa godo i ya walikɛɛn ma,
i yi n xaran i ya tɔnne ma.
136 N yɛɛgen minima alo baana,
amasɔtɔ yamaan mi i ya sariyan suxuma.

137 Alatala, i tinxin,
i ya kiti saxine fan tinxin.
138 I ya maxadi xuine fixi tinxinna nun lannayaan nin.
139 N na a to,
n yaxune ɲinanma i fala xuiin xɔn,
na xɔlɔma n ma nɛn han!
140 I mi i dɛ xuiin kalɛ mumɛ!

E rafan n tan i ya walikɛɛn ma.
141 N mi yatɛxi bonne yɛ,
e bata n naɲaxu,
koni n mi ɲinanma i ya fe ragidixine xɔn.
142 I ya tinxinyaan luma nɛn habadan!
Ɲɔndin nan i ya sariyan na.
143 Tɔrɔn nun kuisanna bata n yili,
koni i ya yamarine n kɛnɛnxi.
144 I ya maxadi xuine tinxin waxatin birin.
Xaxinla fi n ma
alogo n xa siimayaan sɔtɔ.

145 N bata n xui ramini i ma n bɔɲɛn birin na.
Alatala n yabi
alogo n xa i ya tɔnne suxu!
146 N bata n xui ramini i ma.
N nakisi
alogo n xa i ya maxadi xuine suxu.
147 N kurunma i maxandɛ, n mali.
N yigi saxi i ya falan nin.
148 N xima n mirɛ i dɛ xui tongoxine ma nɛn.
149 Alatala, i hinan.
N xuiin namɛ,
alogo n xa siimayaan sɔtɔ i ya kiti saxin xɔn.
150 N nabilinna muxune biraxi fe ɲaxine fɔxɔ ra,
e yi e masiga i ya sariyan na.
151 Koni i tan Alatala, i maso n na.
Ɲɔndin nan i ya yamarine birin na.
152 N na a kolon xabu waxati xunkuye
a i ya maxadi xuine luma nɛn habadan.

153 Ala, n ma tɔrɔn mato i yi n xunba,
amasɔtɔ n mi ɲinanxi i ya sariyan xɔn.
154 N xun mayɛngɛ kitin sa,
i yi n xunba,
n yi siimayaan sɔtɔ
alo i a falaxi kii naxan yi.
155 Muxu ɲaxine tan mi kisima,
amasɔtɔ e mi biraxi i ya tɔnne fɔxɔ ra.
156 Koni Alatala, i ya kininkininna gbo,
n xa siimayaan sɔtɔ i ya kiti saxine xɔn.
157 N yaxune wuya
naxanye n bɛsɛnxɔnyaxi,
koni n mi i ya maxadi xuine beɲinma.
158 N na i ya fala suxutarene to,
na n xɔlɔma nɛn.
159 Alatala, a mato i ya fe ragidixine rafan n ma,
n xa siimayaan sɔtɔ i ya hinanni.
160 Ɲɔndin nan i ya falan birin na.
I ya kiti tinxinxine luma nɛn habadan!

161 Mangane bata n ɲaxankata fu,
koni n gaxuma i tan nan keden ma fala yɛɛ ra.
162 N sɛwaxi i dɛ xui tongoxine fe ra,
alo n na nafulu gbeen sɔtɔ.
163 Wulen mi rafan n ma,
koni i ya sariyan nafan n ma.
164 N ni i tantunma nɛn
dɔxɔɲa ma solofere lɔxɔ yo lɔxɔ
i ya kiti tinxinxine fe ra.
165 Bɔɲɛ xunbeli gbeen na kanne xa
i ya sariyan nafan naxanye ma,
sese mi na kanne ratantanɲɛ.
166 Alatala, n yigi saxi i tan nan ma marakisi yi,
n luma nɛn i ya yamarine suxɛ.
167 N na i ya maxadi xuine suxuma nɛn n niin birin na,
bayo e rafan n ma ki faɲi.
168 N bata i ya fe ragidixine
nun i ya maxadi xuine suxu,
i n kɛwanle birin kolon.

169 Alatala, n ma mawuga xuiin xa i li.
Xaxinla fi n ma
alo i a falaxi kii naxan yi.
170 I tuli mati n ma maxandi xuiin na,
i yi n nakisi
alo i bata dɛ xuiin tongo kii naxan yi.
171 N ni i tantunma nɛn waxatin birin,
amasɔtɔ i bata n xaran i ya tɔnne ma.
172 N bɛtin bama nɛn
lan i dɛ xui tongoxina fe ma,
amasɔtɔ i ya yamarine birin tinxin.
173 N mali i sɛnbɛn nin,
amasɔtɔ n bata i ya fe ragidixine nan sugandi.
174 Alatala, i ya marakisin xɔnla n na!
I ya sariyana n kɛnɛnxi.
175 N xa siimayaan sɔtɔ
alogo n xa i matɔxɔ,
i ya kiti saxine yi n mali.
176 N bata tantan kiraan ma
alo yɛxɛɛn naxan lɔxi ayi.
Fa n tan i ya walikɛɛn fen,
amasɔtɔ n mi ɲinanxi i ya yamarine xɔn.

120

Ala maxandina malina fe ra

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
n yi n xui ramini Alatala ma,
a yi n yabi.
2 Alatala n nakisi wuledene nun yanfantenne ma.
3 Ɛ tan wuledene,

Ala nanse ligama ɛ ra,
a ɛ saranma nanse ra?
4 A lan a xa ɛ tɔrɔ
sofane xalimakunle nun tɛɛ wolonne nan na.

5 Tɔrɔn na a ra n tan xa,
n lu ɛ tagi, ɛ tan Mesɛki kaane,
n dɔxɔ ɛ yɛ
alo Kedari bɔnsɔnna muxune wulaan kui.
6 N bata bu muxune tagi
bɔɲɛ xunbenla mi rafan naxanye ma!
7 N na bɔɲɛ xunbenla fe fala,
e tan yi yɛngɛn so.

121

Ala nan en natanga muxun na
1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
N bata n yɛɛ rate geyane ma,
n naxa, “N ma maliin kelima minɛn yi?”
2 N ma maliin kelima Alatala nan ma
naxan ariyanna nun dunuɲa daxi.
3 A mi tinɲɛ, i yi bira.
I kantanmaan mi xiyɛ mumɛ.
4 Isirayila kantanmaan mi kinsanɲɛ,
a mi xiyɛ.

5 Alatala i kantanma,
a i dɛxɔn ma alo i nininna.
6 Sogen mi fefe ligɛ i ra yanyin na,
kiken fan mi fefe ligɛ i ra kɔɛɛn na.
7 Alatala i kantanma nɛn fe ɲaxin birin ma,
a yi i niin natanga.
8 Alatala i kantanma nɛn i ya sigan nun xɛtɛni,
fɔlɔ iki ma han habadan.

122

Yerusalɛn matɔxɔ bɛtina
1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina, Dawuda gbeena.
Sɛwan na a ra n xa, e na a fala n xa,
“En siga Alatalaa banxini!”
2 Iki, en tixi Yerusalɛn so dɛɛn na.
3 Yerusalɛn tixi ki faɲi
a banxine tugunxi e bode ra.
4 Alatalaa yamaan sigama mɛnna nin bɔnsɔn yɛɛn ma,
alo a sariyana a falaxi Isirayila xa kii naxan yi,
alogo e xa sa a xinla tantun.
5 Mangane kitin sama mɛnna nin
Dawudaa manga gbɛdɛn ma.
6 Ɛ Ala maxandi bɔɲɛ xunbenla fe ra Yerusalɛn xa.
Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi a rafan muxune ma.
7 Ala xa bɔɲɛ xunbenla lu taani.

Ala xa hɛrin fi taa yi kaane ma.
8 Ngaxakedenne nun n xɔyine fe ra, n naxa,
“Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi Yerusalɛn ma.”
9 N taana bɔɲɛ xunbenla nan fenma
Alatalaa banxina fe ra, en ma Ala.

123

Ala xa hinan en na
1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
I tan naxan dɔxi kore xɔnna ma,
n na n yɛɛ ratema i tan nan ma,
2 alo konyine e yɛɛn tima e kanna ra kii naxan yi,
alo walikɛ ɲaxanla yɛɛne luma tixi a kanna ra kii naxan yi.
En na en yɛɛne tima
en ma Ala ra na kii nin, Alatala,
en yi a hinanna mamɛ.

3 Hinan nxu ra, Alatala, hinan nxu ra,
amasɔtɔ e nxu raɲaxuxi han!
4 Nxu niin bata wasa fɛrɛ kanne nun
wasodene magele xuine ra.

124

Ala nan a muxune ratangama
1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina, Dawuda gbeena.
Xa Alatala mi yi ti en xɔn nun,
Isirayila muxune fan xa a fala, e naxa,
2 “Xa Alatala mi yi ti en xɔn nun
yaxune yi en yɛngɛma waxatin naxan yi,”
3 e yi en ɲɛɲɛn gerunma nɛn nun
e xɔlɔ en xili ma waxatin naxan yi.
4 Nayi, walanna yi sigama en na nɛn nun,
fufaan yi en mamin,
5 ige xunfan gbeen yi sa en xun ma.

6 En barikan bira Alatala xa,
a mi tinxi en yaxune yi en ɲan.
7 Nxu bata nxu sɔtɔ
alo xɔlina a sɔtɔma xɔli suxuna lutin na kii naxan yi.
Lutin bata bolon, nxu xɔrɔya!
8 En ma maliin kelima Alatala nan yii
naxan ariyanna nun dunuɲa daxi.

125

Alaa muxune rakisi fena
1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
Naxanye e yigi sama Alatala yi,
na kanne ligaxi nɛn alo Siyon Geyana,
naxan luma a funfuni habadan,
a mi mamaxɛ mumɛ!

2 Yerusalɛn rabilinxi geyane ra kii naxan yi,
Alatala fan a muxune rabilinma na kii nin,
keli to ma han habadan!
3 Amasɔtɔ tinxintarene mi luyɛ
tinxin muxune yamanan xun na mumɛ,
alogo tinxin muxune fan nama fe ɲaxin liga.

4 Alatala, fe faɲin naba na kanne xa
naxanye fan e nun naxanye sɔndɔmɛn fan.
5 Koni, naxanye kira tinxintarene fɔxɔ ra,
Alatala xa ne nun fe ɲaxi rabane ɲan
e bode xɔn ma.
Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi Isirayila ma.

126

Ala maxandina xunbana fe ra

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
Alatala mɔn faxina en tan muxu suxine ra Siyon taani,
a liga nɛn en yɛɛ ra yi
alo xiyen na a ra!
2 En gele nɛn han,
en yi sɛwa bɛtine ba!
Siyaan bonne yi a falama nɛn, e naxa,
“Alatala bata fe gbeene liga e xa.”
3 Alatala bata fe gbeene liga en xa,
en birin bata sɛwa.

4 Alatala, i mɔn xa nxɔ yamanan sɛnbɛ so
alo tulen fama igen na
xude wuli yixaren na kii naxan yi.
5 Naxanye sansiin wolima e wugama,
ne sɔnxɔma nɛn sɛwani se xabadeni.
6 Naxanye sigama wugɛ sansi wolideni,
ne xɛtɛma gelɛ nɛn malo xidine ra e xun ma.

127

Ala wali faɲi kolonna

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina, Sulemani gbeena.
Xa Alatala xa mi banxin tima,
banxi tiine wali fuun nan kɛma.
Xa Alatala xa mi taan makantan,
taa kantanne fe fuun nan xun na.
2 Ɛ kurunma walideni fuyan,
ɛ kɔɛ rasoma fuyan,
ɛ balon sɔtɔma tɔrɔn nin.
Anu, Ala balon soma a xanuntenne yii nɛn,
e saxi.

3 Alatala diine fima muxune ma nɛn e kɛɛn na.
E findixi kɔntɔnna nan na
Alatala naxan fima.
4 Xɛmɛn dii xɛmɛn naxanye sɔtɔma banxulanyani,

ne ligaxi nɛn
alo xalimakunla sofaan yii kii naxan yi.
5 Sɛwan na xɛmɛn xa
xalimakuli wuyaxin naxan yii.
E nun a yaxune na kiti, a mi yagima.

128

Duban Ala yɛɛragaxu muxune xa

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
Sɛwan na kanne xa
naxanye gaxuma Alatala yɛɛ ra,
naxanye birama a kiraan fɔxɔ ra.
2 I wali xɔnna i makone fanma nɛn.
I sɛwama nɛn i mɔn yi sabati.
3 I ya ɲaxanla diine barima nɛn
alo wudi bili bogilana.
I ya dii xɛmɛne i ya tabanla rabilinma nɛn
alo oliwi wudi binle.

4 Muxun naxan gaxuma Alatala yɛɛ ra,
na kanna dubani itoe nan sɔtɔma.
5 Alatala xa barakan sa i ya fe yi
keli Siyon yi!
Ala xa i Yerusalɛn sabatixin to
i siin birin yi!
6 Ala xa i i mamandenne to!
Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi Isirayila ma.

129

Ala maxandina Isirayila yaxune xili ma

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
E n yɛngɛma xabu n dii ɲɔrɛ waxatini,
Isirayila kaane fan xa a fala, e naxa,
2 “E en yɛngɛma xabu en dii ɲɔrɛ waxatini,”
koni e mi en nɔ.
3 E bata n fanna makorondon,
alo xɛɛn bi daxina.
4 Koni Alatala tinxin,
a bata nxu nun muxu ɲaxine tagi bolon.

5 Muxun naxanye Siyon naɲaxuxi,
Ala xa ne yagixin naxɛtɛ.
6 E xa liga
alo sɛxɛn naxan solima banxin fari,
sogen yi a xara ayi.
7 Muxun naxan a xabama
hali yii fe kedenna a mi a sɔtɔma,
hali xidi kedenna
a raxidi muxun fan mi a sɔtɔma.
8 Dangu muxune mi a falama e xa,
e naxa, “Alatala xa barakan sa ɛ fe yi.”

Hanma e naxa,
“Nxu dubama ɛ xa Alatala xinli.”

130

Ala maxandina malina fe ra

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
Alatala, n bata n xui ramini i ma tɔrɔni.
2 Marigina, n xuiin namɛ,
i yi i tuli mati n ma maxandi xuiin na.
3 Alatala, xa i nxu suxu nxu hakɛne ra,
Marigina, nde luma a yalagitaren na?
4 Koni i tan nan nxu mafeluma nxu hakɛne ra,
nxu yi gaxu i yɛɛ ra.

5 N yengi saxi Alatala nan ma,
n niin taxuxi a ra,
n xaxili tixi a falan nan na.
6 N yengi tixi Marigin na
alo taa kantanne yengi kuye yibaan ma kii naxan yi.

7 Isirayila, i yengi ti Alatala ra,
amasɔtɔ a hinan, a nɔɛ i xunbɛ nɛn.
8 A tan nan Isirayila rakisima a hakɛn birin ma.

131

Ala maxandina limaniyani

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina, Dawuda gbeena.
Alatala, n mi fa waso, n mi kanba.
N mi fa n xaxinla rasigama feene ma sɔnɔn,
naxanye gbo dangu n na,
naxanye magaxu n yɛɛ ra yi.
2 Koni n bata n xaxinla raxara,
n yi n sabari, n nii yifanxi n ma
alo dii ɲɔrɛna a nga fɛma.

3 Isirayila, i yengi ti Alatala ra
fɔlɔ to ma han habadan!

132

Dawudaa taan nan Alatala dɔxɔden na
Taruxune Firinden 6.41-42

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
Alatala, Dawudaa fe xa rabira i ma,
e nun a tɔrɔne birin.
2 A tan nan a kɔlɔ Alatala xa,
a yi a dɛ ti Yaxubaa Ala Sɛnbɛmaan xa.
3 A naxa, “N mi soma n konni,
n mi n sama n ma saden ma,
4 n mi tiŋɲɛ n yi kinsan hanma n yi xi,
5 han n yiren fen Alatala xa,
Yaxubaa Ala Sɛnbɛmaan luma dɛnaxan yi.”

6 Nxu bata a fe mɛ Efarata yi,
nxu bata a to Yaari taan nabilinni.
7 E naxa, “En siga Alaa banxini,
en yi en xinbi sin a san bun.”
8 Alatala, keli, i fa i dɔxɔdeni,
i tan nun i ya kankirana,
i sɛnbɛn naxan yi.
9 Ala xa i ya saraxaraline findi tinxin muxune ra,
i ya tɔgɔndiya muxune yi sɔnxɔ sɛwani.
10 I nama i ya manga sugandixin nabeɲin,
i ya walikɛɛn Dawuda fe ra.

11 Alatala bata a kɔlɔ Dawuda xa,
a mi a kalɛ mumɛ! A naxa,
“N ni i ya dii xɛmɛna nde nan sugandima,
a ti i funfuni mangan na.
12 Xa i ya dii xɛmɛne n ma layirin suxu,
e nun n ma maxadi xuine,
n na e xaranma naxanye ma,
e diine fan dɔxɔma nɛn
i ya mangaya gbɛdɛni han habadan.”

13 Alatala bata Siyon sugandi a dɔxɔden na.
14 A bata a fala, a naxa,
“N luma be nin habadan.
N waxi mangayaan liga feni be nin.
15 N baraka gbeen sama nɛn Siyon ma baloni,
n donseen so a tɔrɔ muxune birin yii.
16 N kisin fima nɛn a saraxaraline birin ma,
a tɔgɔndiya muxune yi sɔnxɔ sɛwani.
17 N mangana nde raminima nɛn
Dawuda yixɛtɛne yɛ mɛnni,
na yi lu n ma manga sugandixin funfuni.
18 N na a yaxune rayagima nɛn,
koni a mangayaan taxamasenna nɔrɔma nɛn han!”

133

Ngaxakedenyana fe
1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina, Dawuda gbeena.
Fe faɲin na a ra e nun sɛwana,
ngaxakedenne na lu e bode xɔn bɔɲɛ xunbenli.
2 A luxi nɛn alo ture xiri ɲaxumɛn
naxan sama Haruna xunni,
a godo a dɛ xaben ma
han a domaan kɔɛɛn xɔn.
3 A luxi nɛn alo xiila
naxan kelin Xerimon geyaan fari
godo Siyon geyaan ma.
Amasɔtɔ Alatala habadan nii rakisin duban nagodoma mɛnna nin.

134

Ala tantun fena

1 Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.
Alatalaa walikɛne birin xa a tantun,
naxanye birin xima a batuɛ a banxini,
ɛ fa a tantun.
2 Ɛ ɛ yiine yite yire sariŋanxini,
ɛ Alatala tantun!
3 Alatala xa i baraka keli Siyon yi,
a tan naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi.

135

Tantun bɛtina
Yaburin 115.4-11

1 Tantunna Ala xa!
Ɛ Alatala xinla tantun!
Ɛ tan Alatalaa walikɛne, ɛ a tantun.
2 Ɛ tan naxanye tixi Alatalaa banxini
naxanye en ma Alaa banxin tanden ma.
3 Tantunna Ala xa! Amasɔtɔ Alatala fan.
Ɛ a tantun bɛtine yi, amasɔtɔ a diŋa.
4 Alatala nan Yaxuba sugandixi a yɛtɛ xa,
a yi Isirayila findi a gbeen na.

5 N na a kolon fa fala Alatala gbo,
en Marigin gbo alane birin xa.
6 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma,
fɔxɔ igene nun yire tilinxine birin yi,
naxan na rafan Alatala ma,
a na nan ligama.
7 A bata foyen nun tulen nakeli bɔxɔn danna ra,
a kuye sarinna ramini e nun tulena,
a foyen nakeli a ramaradeni.
8 A yi dii singene
nun xuruse dii singene faxa Misiran yamanani.
9 A yi kabanako feene liga ɛ tan Misiran kaane tagi,
Firawona nun a kuntigine birin xili ma.
10 A siya wuyaxine halagi,
a yi manga sɛnbɛmane faxa,
11 sa fɔlɔ Amorine Manga Sixɔn ma,
e nun Basan Manga Ogo
e nun mangan naxanye birin Kanan yamanani.
12 A yi e bɔxɔne so Isirayila yii e kɛɛn na,
a findi a yamaan kɛɛn na.

13 Alatala, i xinla fe luma nɛn habadan!
Mayixɛtɛne nun mayixɛtɛne e xaxili luma i xɔn ma nɛn.
14 Alatala a muxune xun mayɛngɛ kitin sama nɛn.
A kininkinin a walikɛne ma.

15 Gbetin nun xɛmaan nan tun siyane suxurene ra!

16 E dɛɛn na, koni e mi fala tima.
E yɛɛne na, koni e mi sese toma.
17 E tunle na, koni e mi fefe mɛma.
Niiraxili yo mi e yi.
18 Naxan na e rafala, a a yigin sa e yi,
na fan luma nɛn alo e tan.
19 Ɛ tan Isirayila yamana, ɛ Alatala tantun.
Ɛ tan saraxaraline, ɛ Alatala tantun.
20 Ɛ tan Lewi bɔnsɔnna, ɛ Alatala tantun.
Ɛ tan a yɛɛragaxu muxune, ɛ Alatala tantun.
21 Barikan bira Alatala xa Siyon yi,
a tan naxan luma Yerusalɛn taani.
Tantunna Ala xa!

136

Barika birana Isirayilaa Ala xa

1 Ɛ Alatala tantun amasɔtɔ a fan.
A hinanna luma nɛn habadan!
2 Ɛ alane Ala tantun.
A hinanna luma nɛn habadan!
3 Ɛ marigine birin Marigin tantun.
A hinanna luma nɛn habadan!
4 A tan nan keden pe kabanako feene ligama.
A hinanna luma nɛn habadan!
5 A bata ariyanna rafala a xaxilimayani.
A hinanna luma nɛn habadan!
6 A bata bɔxɔn ti tilinne fari.
A hinanna luma nɛn habadan!
7 A bata yanban seene da kore xɔnna ma.
A hinanna luma nɛn habadan!
8 Sogen mangayaan ligama yanyin nan na.
A hinanna luma nɛn habadan!
9 Kiken nun sarene mangayaan ligan kɔɛɛn nan na.
A hinanna luma nɛn habadan!
10 A yi Misiran kaane dii singene faxa.
A hinanna luma nɛn habadan!
11 A ti Isirayila muxune yɛɛ ra
keli Misiran yamanani.
A hinanna luma nɛn habadan!
12 A na liga a sɛnbɛ gbeen nan na.
A hinanna luma nɛn habadan!
13 A yi Gbala Baani taxun a tagi.
A hinanna luma nɛn habadan!
14 A yi a muxune ragidi a tagi, Isirayila kaane.
A hinanna luma nɛn habadan!
15 A yi Firawona nun a sofane radin Gbala Baani.
A hinanna luma nɛn habadan!
16 A ti a muxune yɛɛ ra tonbonni.
A hinanna luma nɛn habadan!
17 A yi manga gbeene faxa.
A hinanna luma nɛn habadan!
18 A yi manga sɛnbɛmane faxa.
A hinanna luma nɛn habadan!
19 A yi Amorine manga Sixɔn faxa.

A hinanna luma nɛn habadan!
20 A yi Basan kaane manga Ogo faxa.
A hinanna luma nɛn habadan!
21 A yi e bɔxɔn so a yamaan yii e kɛɛn na.
A hinanna luma nɛn habadan!
22 A yi findi Isirayila kɛɛn na, a walikɛna.
A hinanna luma nɛn habadan!
23 A ɲɔxɔ lu nɛn en tan yiigelitɔne xɔn.
A hinanna luma nɛn habadan!
24 A yi en xɔrɔya en yaxune ma.
A hinanna luma nɛn habadan!
25 A tan nan donseen soma niimaseen birin yii.
A hinanna luma nɛn habadan!
26 Ɛ Ala tantun naxan kore!
A hinanna luma nɛn habadan!

137

Isirayila muxu suxine fe

1 Nxu yi dɔxi Babilɔn xude dɛɛne yi waxatin naxan yi
nxu wugama, nxu yi lu nxu mirɛ Siyon ma.
2 Nxu yi nxɔ bɔlɔnne singan
na yamanan wudi tofaɲine ra.
3 Muxun naxanye nxu suxu,
ne yi bɛtine maxɔdin nxu ma.
Nxu ɲaxankata muxune yi sɛwa bɛtine maxɔdin nxu ma,
e naxa, “Ɛ Siyon bɛtina nde ba nxu xa.”
4 Nxu tan bɛtin bama Alatala xa di xɔɲɛ taani?

5 Xa n ɲinan i xɔn Yerusalɛn,
Ala xa n yiifanna faxa n ma.
6 Xa n ɲinan i tan xɔn,
xa n mi lu Yerusalɛn yatɛ n ma sɛwan birin yi,
Ala xa n dɛɛn suxu!

7 Alatala, Edɔn kaane fe xa rabira i ma,
e yi naxan falama Yerusalɛn suxu lɔxɔni,
e naxa, “Ɛ a kala, ɛ taan naxɔri fefe!”
8 I tan Babilɔn taana, i halagima nɛn fefe!
Sɛwan na kanna xa naxan i ya donla saranma
alo i a ligaxi nxu ra kii naxan yi,
9 naxanye ɛ dii futene tongoma
e yi e yigɔlɔn fanyen ma.

138

Ala tantun fena

1 Dawuda gbeena.
Ala, n bata i tantun n bɔɲɛni fefe!
N bɛtin bama Ala yɛtagi.
2 N na n xinbi sinma i ya Banxi Sariɲanxin yɛtagi,
n yi i xinla tantun i ya hinanna nun i ya lannayana fe ra.
Amasɔtɔ i bata i dɛ xuiin nafisa i xinla yɛtɛɛn xa.

3 N ni i xili waxatin naxan yi,
i n yabi nɛn,
i yi n sɛnbɛ so, i n xaxili ragidi.

4 Alatala, dunuŋa mangane birin i tantunma nɛn,
e na i ya falane mɛ waxatin naxan yi.
5 Alatala, e i kɛwanle matɔxɔma nɛn bɛtini,
amasɔtɔ i ya binyen gbo.
6 Hali Alatala to mate,
a yengi dɔxi muxu diŋaxine xɔn,
koni a yɛɛn tixi wasodene ra wulani.
7 Xa n sigan tima tɔrɔni,
i n nakisima nɛn,
i yi n yaxune yɛngɛ i sɛnbɛni,
n kisi i sɛnbɛn xɔn.
8 Alatala feene raŋanma a faŋin nan ma n xa.
Alatala i ya hinanna luma nɛn habadan!
I nama i wali xɔnne rabeŋin.

139

Ala ŋɔxɔ luxi adamadiine xɔn
1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
Alatala, i bata n fɛsɛfɛsɛ, i n kolon.
2 I n sa waxatin nun n keli waxatin birin kolon.
Hali i makuya n na, i n ma miriyane birin kolon.
3 I a kolon n nɛma sigatini
hanma n nɛma saxi,
i n kɛwanle birin kolon.
4 Alatala, benun n xa falan ti waxatin naxan yi,
n naxan falama i na kolon ki faŋi.
5 I n nabilinni,
n yɛɛ ra e nun n xanbi ra.
N ni i tan nan yii.
6 Na fe kolonna magaxu n tan yɛɛ ra yi.
A dangu n na, n mi nɔɛ a yigbɛ mumɛ!

7 N nɔɛ sigɛ minɛn,
n yi n luxun i ya Nii Sariŋanxin ma?
N sigan minɛn yi, n keli i tan yɛtagi?
8 Xa n te ariyanna yi, i na yi.
N na siga laxira yi, i na yi.
9 Hali n siga han sogetedeni,
hanma n sa dɔxɔ fɔxɔ igen xanbi ra,
10 i tima nɛn n yɛɛ ra mɛnna fan yi,
i mi n nabeŋinŋɛ mumɛ!
11 Xa n na a fala, n naxa,
“N xa n luxun dimini.
Kɛnɛnna xa findi kɔɛɛn na n nabilinni.”
12 Koni sese mi dimin na i tan yɛɛ ra yi,
kɔɛni yalan alo yanyina i tan yɛɛ ra yi.
Dimin nun yanyin birin lan i tan xa.

13 I tan nan n sɔndɔmɛn daxi,
i tan nan n saxi nga fatini.
14 Ala, n ni i tantunma,
amasɔtɔ n da kiin magaxu,
i kɛwanle magaxu.
N na a kolon n niini ki faɲi.
15 N fati bɛndɛn mi yi luxunxi i tan ma,
i to yi n nafalama suturani
i yi n dama nga kui waxatin naxan yi.
16 I yi n toma benun n fatin xa yelin nafalɛ.
I bata yi n ma siimayaan xasabin sɛbɛ i ya kitabun kui,
benun a xa fɔlɔ waxatin naxan yi.
17 Ala, i ya miriyane famu raxɔlɔ n xɔn.
E xasabin wuya!
18 Xa n na e yatɛ, e wuya mɛɲɛnsinna xa.
N na xulun waxatin naxan yi,
n mɔn luma i tan nan fɛma.

19 Ala, a yi lan nun i xa muxu ɲaxine faxa!
Faxa tiine, ɛ masiga n na.
20 E fala ɲaxine tima, e i xili kala.
I yɛngɛfane i xinla falama fuun nin.
21 Alatala, n mi muxune raɲaxuɛ ba
naxanye i raɲaxuma?
N bata n mɛ na muxune ra
naxanye murutɛxi i xili ma.
22 E mi rafan n ma mumɛ!
N bata e yatɛ yaxune ra.
23 Ala, n fɛsɛfɛsɛ i yi n bɔɲɛni feen kolon.
N mato, i yi n ma miriyane kolon.
24 A mato, xa n kira ɲaxin nan xɔn,
i siga n na habadan kira faɲin xɔn ma.

140

Ala maxandina xunbana fe ra
1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
2 Alatala, n xunba muxu ɲaxine yii.
N natanga gbalotɔne ma.
3 E fe ɲaxi yitɔnna nin waxatin birin.
E yɛngɛ ralanna nin lɔxɔ yo lɔxɔ!
4 Fala xɔlɛne nan e lɛnne ma
alo saɲina.
E fala xuine xɔlɔ alo koson xɔlɛna.

Bɛti xuini te.

5 Alatala, n natanga muxu ɲaxine sɛnbɛn ma.
N nakisi gbalotɔne ma,
naxanye kataxi n nabira feen na.
6 Muxu wasoxine bata lutin nati n yɛɛ ra.
E bata e gbatune rati kiraan xɔn ma n suxu xinla ma.

Bɛti xuini te.

7 N bata a fala Alatala xa n naxa,
“N ma Ala nan i tan na.
Alatala n ma maxandi xuiin namɛ!”
8 Marigina Alatala, n nakisi sɛnbɛna,
i n xun mayɛngɛma yɛngɛ so waxatini.
9 Alatala, i nama tin
muxu ɲaxine waxɔn feen yi liga.
I nama tin e fe nataxine yi kamali,
e yi waso ayi.

Bɛti xuini te.

10 I nama tin n yaxune yi nɔɔn sɔtɔ.
Ala xa n yaxune gbalo falane so e xun na.
11 Ala xa tɛɛ wolonne bɔxɔn e ma.
Ala xa e woli ayi tɛɛni.
Ala xa e woli yinla kui
e mi nɔɛ tɛ naxan na.
12 Nafigine mi luma yamanani.
Ala xa yihadin so gbalotɔne xun na.

13 N na a kolon
a Alatala kiti kɛndɛn sama tɔrɔ muxune xa,
a yi yiigelitɔne xun mayɛngɛ kitin sa.
14 Tinxin muxune i tantunma nɛn yati!
Muxu faɲine yi lu i yɛtagi.

141

Ala maxandina ɲinbanna ra
1 Dawudaa bɛtina.
Alatala, n bata n xui ramini i ma,
fa n mali mafurɛn!
N na i xili, i tuli mati n na.
2 N ma maxandin xa lu
alo wusulanna i yɛtagi.
N yiine yitexin xa liga
alo ɲinbari ra saraxana.
3 Alatala i yengi dɔxɔ n fala xuiin xɔn,
i yi n dɛɛn kantan.
4 I nama tin n bɔɲɛn yi lu fe ɲaxini,
n nama fe ɲaxine liga nxu nun fe ɲaxi rabane.
Nxu nama nxu dɛge nxu bode xɔn.

5 N tinma nɛn tinxin muxun yi n bɔnbɔ,
bayo hinanna na a ra.
A rafan n ma, a yi n kawandi.
Na luxi nɛn alo turen na susan n xunni.
N mi tondɛ na ma.
Koni n na Ala maxandima nɛn
fe ɲaxi rabane wanle xili ma.
6 E mangane radinma nɛn geyaan san bun fanyene ma,

muxu ɲaxine yi a kolon nayi
a ɲəndin nan n ma falane ra.
7 Xɛɛn bima kiin de,
bəxən yi buxa,
nxu xənne xuyama ayi na kiini laxira so dɛɛn na.

8 Marigina Alatala,
n yɛɛn tixi i tan nan na.
N na n luxunma i tan nin,
i nama tin n faxa.
9 N natanga na lutine ma
e naxanye ratixi n yɛɛ ra
e nun fe ɲaxi rabane wosone.
10 Ala xa muxu ɲaxine suxu
e yɛtɛna luti ratixine ra,
koni n tan xa dangu bəɲɛ xunbenli.

142

Ala maxandina malina fe ra

1 Dawudaa fala ɲaxumɛna, a yi faranna ra waxatin naxan yi. Ala maxandina.
2 N na n xui raminima Alatala ma,
n yi a mafan.
3 N na n kəntəfili feene birin fala a xa,
n yi n ma tərəne birin yita a ra.
4 Wɛkilɛn na ɲan n yi,
i tan n sigaden kolon.
N sigan tima kiraan naxan xən,
e bata woson nati n yɛɛ ra na xən ma.
5 N dɛxən to,
muxune mi e ɲəxə luma n tan xən.
Luxunde yo mi fa n tan ma.
Muxu yo mi kəntəfilixi n ma fe ra.

6 Alatala, n ni i tan nan mafanma.
N naxa, “I tan nan n luxunden na.
I tan nan findixi n gbeen na bəxə xənna fari.”
7 I tuli mati n ma mawuga xuiin na.
Amasətə n bata xadan.
N xunba n sagatan muxune yii.
Amasətə e sɛnbɛn gbo n xa.
8 N namini kasoon na,
alogo n xa i xinla tantun.
Tinxin muxune yi n nabilin
bayo i bata fe faɲin naba n xa.

143

Ala maxandina malina fe ra

1 Dawudaa bɛtina.
Alatala, n ma maxandi xuiin namɛ!
I tuli mati n xuiin na.

N yabi i ya tinxinna nun i ya hinanna nin.
2 I nama n tan i ya walikɛɛn makiti,
bayo muxu yo mi tinxin i tan yɛtagi.
3 N yaxuna n sagatanma,
a yi n nabira bɔxɔni,
a yi n lu dimini
alo muxu singe faxaxine.
4 Wɛkilɛn bata ɲan n yi,
n sɛnbɛ mi fa na sɔnɔn.
5 N na n mirima waxati danguxine ma.
I feen naxanye birin nabaxi,
n na n mirima ne ma,
n na n mirima i kɛwanle ma.
6 N na n yiine tima i tan nan xa.
N niin xaraxi i yɛtagi
alo bɔxɔ xarena.

Bɛti xuini te.

7 Alatala, n yabi iki sa!
N niin ɲanmatɔɔn na a ra.
I nama i yɛtagin luxun n ma.
Xanamu n sama faxa muxune fari nɛn.
8 Benun xɔtɔnni,
i xa n yabi i ya hinanni.
Amasɔtɔ n na n yigi saxi i tan nin.
A yita n na
n lan n xa sigan ti
kiraan naxan xɔn.
Amasɔtɔ n na n niin taxuxi i tan nan na.
9 Alatala, n xunba n yaxune yii.
N na n luxunxi i tan nan fɛma.
10 N xaran i sagoon ligan ma,
bayo n ma Ala nan i ra.
I ya Nii faɲin xa n xali bɔxɔ faɲini.
11 Alatala siimayaan fi n ma i xinla fe ra.
I xa n ba tɔrɔni i ya tinxinni.
12 N yaxune dɛ xidi i ya hinanni.
N yɛngɛfane halagi,
amasɔtɔ i ya walikɛɛn nan n na.

144

Mangana Ala maxandina
1 Dawuda gbeena.
Barikan bira Alatala xa,
n kantan muxuna,
naxan n maxaranma yɛngɛ sodeni.
2 A tan nan hinanma n na,
n ma yinna,
n ma faran makantanxina,
n xunba muxuna,
e nun n yɛ masansan wure lefana.
N na n luxunma a tan nin.

A tan nan siyane luma n sanna bun.
3 Alatala, nanse muxun na
alogo i xa i ɲɔxɔ lu a xɔn?
Nanse adamadiin na
alogo i xa i miri a ma?
4 Adamadiin luxi nɛn alo foyedina.
A siimayaan luxi nɛn
alo nininna naxan danguma.
5 Alatala, kuyen tintin, i godo.
I yiin din geyane ra,
e tutin xa te.
6 Kuye sarinne rasiga,
i yi yaxune raxuya ayi.
I ya xalimakunle woli,
i yi e kedi.
7 I yiin nagodo keli kore,
i yi n ba tilinna ma.
N ba xɔɲɛne sɛnbɛn bun
8 naxanye wulen falama,
naxanye mi e fala xuine rakamalima.

9 Ala, n bɛti nɛnɛn bama nɛn i xa,
n yi i tantun kondenna ra.
10 A tan nan mangane rakisima.
A tan nan a walikɛɛn Dawuda rakisima silanfanna ma.
11 N xunba,
i n ba xɔɲɛne sɛnbɛn bun ma,
naxanye wulen falama,
naxanye mi e fala xuine rakamalima.

12 Ala xa en ma dii xɛmɛne rasabati
alo wudi binle.
Ala xa en ma dii tɛmɛne xa tofanɲɛ ayi
alo gɛmɛ sɛnbɛtɛn nayabuxin
naxanye manga banxine bun.
13 Ala xa en ma sagane rafe donseen sifan birin na.
Ala xa en ma xuruseene rawuya ayi xɛɛn ma,
dɔxɔɲa ma wuli keden han wuli fu.
14 Ala xa en ma ɲingene rasabati.
Ala xa en tanga yɛngɛn ma
alogo muxe nama suxu,
wuga xuiin yi te taani.
15 Sɛwan na yamaan xa,
na feene ligama naxanye xa.
Sɛwan na yamaan xa,
naxanye Ala findixi Alatala ra.

145

Tantun bɛtina
1 Dawuda Ala tantunna.
N ma Ala, n ma mangana,
n ni i batuma.

N barikan birama i xa nɛn
habadan han habadan.
2 Lɔxɔ yo lɔxɔ n barikan birɛ i xa.
N ni i xinla tantunma nɛn
habadan han habadan.

3 Alatala gbo, a lan a yi tantun.
A gboon dan mi na.
4 Mayixɛtɛne birin xa i ya wanle fe fala
mayixɛtɛ famatɔne xa,
e yi i kɛwanle fe yɛba e xa.
5 E i ya binye gbeen nun nɔrɔna fe fala.
N luma nɛn n mirɛ i ya kabanako wanle ma.
6 E xa i sɛnbɛ magaxuxina fe fala.
N tan i ya gbona fe falama nɛn.
7 E xa i ya nɛmana fe fala,
e yi i ya tinxinna fe rali sɛwani.

8 Alatala diɲa, a kininkinin,
a mi xɔlɔn xulɛn, a hinanna gbo.
9 Alatala fe faɲin nabama muxun birin xa.
A kininkininma a daala birin ma.
10 Alatala, i ya dali seene birin i tantunma nɛn.
I ya tɔgɔndiya muxune birin barikan birama i xa nɛn.
11 E i ya mangayaan binyena fe falama nɛn.
E mɔn yi i sɛnbɛna fe yɛba
12 alogo muxun birin xa i kɛwanle kolon,
e nun i ya mangayaan binye gbeena.
13 I ya mangayaan findixi habadan mangayaan nan na.
I sɛnbɛn luma nɛn mayixɛtɛne nun mayixɛtɛne xun na.
Ala a dɛ xuine birin nakamalima,
a hinan a daala birin na.

14 Alatala ne malima nɛn
naxanye biraxi,
a yi muxune rakeli
naxanye felenxi.
15 Birin yɛɛn tixi i tan nan na
alogo i xa donseen so e yii a waxatini.
16 I tan nan i yiin nabima,
i yi donseen so niimaseene birin yii.
17 Alatala feen birin ligama tinxinna nin.
A hinan a kɛwanle birin yi.
18 Alatala maso na muxune ra
naxanye a xilima,
naxanye birin a xilima ɲɔndini.
19 A a yɛɛragaxu muxune rafan feene ligama nɛn,
a e xuiin mɛ, a yi e rakisi.
20 Alatala muxune kantanma
a rafan naxanye birin ma.
Koni a muxu ɲaxine birin halagima nɛn.

21 N na Alatala tantunma nɛn.
Dali seene birin xa a xili sariɲanxin tantun
habadan han habadan!

146

Ala nan sɛnbɛtarene kantanma
1 Tantunna Ala xa!
N xa Alatala tantun n niini fefe!
2 Fanni n na n nii ra,
n na Alatala tantunma nɛn.
Fanni n daxi,
n na n ma Ala tantunma nɛn bɛtini.
3 Ɛ nama ɛ yigi sa mangane yi,
adamadiine nan ne ra.
Ɛ rakisi fɛrɛ yo mi ne xa.
4 E na faxa, e xɛtɛma nɛn bɛndɛni.
E fe yitɔnxine birin kalama na lɔxɔn yɛtɛɛn nin.
5 Sɛwan na kanna xa,
Yaxubaa Ala muxun naxan malima,
naxan a yigin sama Alatala yi, a Ala.

6 A tan nan ariyanna nun dunuɲa daxi
e nun e yi seene birin.
A tinxinyaan luma nɛn han habadan.
7 A tan nan kiti kɛndɛn sama muxu ɲaxankataxine xa,
a donseen so kamɛtɔne yii.
Alatala nan kasorasane xunbama.
8 Alatala nan danxutɔne yɛɛne rabama ayi.
A tan nan muxu mafelenxine rakelima.
Tinxin muxune rafan Alatala ma.
9 Alatala nan xɔɲɛne kantanma.
A kaɲa gilɛne nun kiridine mali.
Koni a muxu ɲaxine fe yitɔnxine kalama nɛn.
10 Alatala nan habadan mangan na.
Siyon, a tan nan i ya Ala ra
habadan han habadan.

Tantunna Ala xa!

147

Ala tantun fena
1 Tantunna Alatala xa!
A lan tantun bɛtin xa ba en ma Ala xa.
Fe faɲin nan a tantunna ra e nun sɛwana.
2 Alatala mɔn Yerusalɛn tima nɛn.
A mɔn fama na muxu suxine ra nɛn
Isirayila kaan naxanye bata yi xuya ayi nun.
3 A muxune dandan
naxanye bɔɲɛye kalaxi.
A yi e maxɔlɔdene maxidi.
4 A tan nan sarene xasabin nagidima,
a yi e birin xili sa.

5 Nxu Marigin gbo,
a sɛnbɛn magaxu.
A xaxilimayaan dan mi na.
6 Alatala muxu limaniyaxine malima nɛn.
Koni a muxu ɲaxine rabirama nɛn bɔxɔni.

7 Ɛ barika bira bɛtin ba Alatala xa.
Ɛ tantun bɛtin ba en ma Ala xa bɔlɔnna ra.
8 A tan nan kundani fulunxi kore xɔnna ma.
A yi tulen nafa bɔxɔni.
A yi sɛxɛn nasoli geyane ma.
9 A xuruseene balon nagidi e ma.
A xɔline dɛge
e na e xui ramini a ma waxatin naxan yi.
10 Soo kɛndɛne xa mi a kɛnɛnma.
A mi sɛwama muxun sɛnbɛn fan na.
11 Koni naxanye gaxuxi Alatala yɛɛ ra,
e xaxili tixi a hinanna ra,
ne nan a rasɛwama.

12 Yerusalɛn kaane, ɛ Alatala binya.
Siyon kaane, ɛ Ala tantun.
13 Amasɔtɔ a bata taan so dɛɛn sɛnbɛ so,
a yi taa yi kaane baraka.
14 A tan nan bɔɲɛ xunbenla fima ɛ yamanan ma,
a balo faɲin fi ɛ ma.
15 A yi a dɛ xui tongoxine rafa bɔxɔn ma,
a falan yi siga ayi mafurɛn.
16 A kundani fulun
alo dugi fixɛna,
a ige xundin xuya bɔxɔn ma
alo xubena,
17 a balabalan kɛsɛn nagodo.
Nde nɔɛ a xunbenla raxanɲɛ?
18 Koni a falan ti nɛn,
ige xundin yi xuya ayi.
A foyen nafa, igene yi godo.
19 A yi a falane makɛnɛn Yaxuba bɔnsɔnna xɔn.
A bata tɔnne nun sariyane sɛbɛ Isirayila xa.
20 A mi na ɲɔxɔnna ligaxi siya gbɛtɛ yo xa.
E mi a sariyane kolon.

Tantunna Alatala xa!

148

Daala birin xa Ala tantun
1 Tantunna Ala xa!
Ɛ tan naxanye kore xɔnna ma,
ɛ Alatala tantun.
Ɛ tan naxanye kore,
ɛ a tantun.
2 Ɛ tan a malekane birin xa a tantun.
Ɛ tan a ganla birin,

ɛ a tantun.
3 Sogen nun kikena, ɛ a tantun.
Ɛ tan saren naxanye yilenma,
ɛ a tantun.
4 Ɛ a tantun,
ɛ tan naxanye ariyanna yi,
e nun ɛ tan
igen naxanye kore walaxan fari.
5 Ɛ Alatala xinla tantun!
Amasɔtɔ e daxi a yamarin nan bun ma.
6 A yi e ti e funfuni habadan han habadan.
A yi yamarin fi
naxan mi matandɛ mumɛ.

7 Ɛ Alatala tantun bɔxɔ xɔnna fari,
ɛ tan ige yi sube magaxuxine,
ɛ tan fɔxɔ igen tilinne,
8 kuye sarinna, balabalan kɛsɛna,
kundaan nun ige xundina,
foye gbeen naxan a falan suxu,
9 ɛ tan geyane nun yire matexine,
wudi bogilane nun sumanne birin,
10 burunna subene nun xuruseene,
xɔline nun bubu seene,
11 bɔxɔn mangane nun siyane birin,
ɛ tan kuntigine
nun kitisaan naxanye birin bɔxɔn ma,
12 banxulanne nun sungutunne,
xɛmɛ fonne nun dii ɲɔrɛne,
13 ɛ birin xa Alatala xinla tantun!
A xili keden peen nan binyaxi.
A tan nan nɔɔn nabama bɔxɔn nun koren xun na.
14 A bata a tɔgɔndiya muxune sɛnbɛ so.
Isirayila muxune rafan a ma han!

Tantunna Alatala xa!

149

Tantun bɛtina
1 Tantunna Ala xa!
Ɛ bɛti nɛnɛn ba Alatala xa.
Ɛ a tantun a tɔgɔndiya muxune malanni.
2 Isirayila muxune, ɛ sɛwa,
a tan nan ɛ daxi.
Siyon muxune xa ɲaxan e mangan na.
3 E xa e bodon,
e yi Ala tantun,
e tanbanna nun bɔlɔnna maxa a xa.
4 Alatalaa muxune a kɛnɛnxi,
naxanye limaniyaxi,
a ne rakisima nɛn.
5 Tɔgɔndiya muxune xa ɲaxan,
e binyen fi Ala ma,

e sɔnxɔ sɛwani e sadene ma.
6 E xa lu Ala tantunŋɛ,
e yi silanfan dɛ firin kanna suxu e yii,
7 e e gbeen ɲɔxɔ siyane ra,
e siya gbɛtɛne ɲaxankata.
8 E yi yɔlɔnxɔnna ṣa e mangane ma,
e yi e kuntigine xidi wuren na.
9 E yi e ɲaxankata
alo e yalagi feen sɛbɛxi kii naxan yi.
A tɔgɔndiya muxune birin ma xunna kenla nan na ra.

Tantunna Alatala xa!

150

Ɛ Ala tantun
1 Tantunna Alatala xa!
Ɛ Ala tantun a yire sariŋanxini,
ɛ a sɛnbɛn tantun kore xɔnna ma.
2 Ɛ a tantun a wali gbeene fe ra.
Ɛ a tantun bayo a gbo han!
3 Ɛ a tantun xɔta xuiin na.
Ɛ a tantun bɔlɔnna nun kondenni.
4 Ɛ a tantun tanbanni
e nun sɛwa fare bodonni.
Ɛ a tantun maxa se luti kanne nun xulenne ra.
5 Ɛ a tantun kariŋanne ra.
Ɛ a tantun kariŋan xui gbeene ra.

6 Niimaseene birin xa Alatala tantun!
Tantunna Ala xa!

Sandane
Muluku Sulemani a Sandane

Kitabun yireni ito findixi sanda wuyaxi malanxin nan na e nun xaranne lan fe kolonna ma. E birin malanxi Muluku Sulemani a mangayaan waxatin nin, naxan yi yatɛxi fe kolon gbeen na Isirayila yamanani. Muluku Sulemani a fe kolonna fataxi Ala nan na bayo a na nan maxandi Ala ra a findi mangan na waxatin naxan yi. (Mangane Singen 3.9) Na fe kolonna yi siya gbɛtɛne mabandunma Ala ma amasɔtɔ Sulemani xinla sɔtɔ nɛn dunuɲa yi han yamanan gbɛtɛye mangane yi lu fɛ e tuli matideni a fe kolonna falane ra. (Mangane Singena 10.24) Anu, sandani itoe naxa, “Fe kolonna fɔlɔma Alatala yɛɛragaxun nan ma.” (Sandane 9.10) Nayi, manga yo yi fama a tuli matideni Sulemani a sandane ra, na Isirayilaa Alaa fe nan mɛma. Sandani itoe en xaranɲɛ dunuɲa yi gidi kii tinxinxin ma nɛn to naxan Ala kɛnɛnɲɛ.

Sandane tɔnɔna

1 Dawuda dii xɛmɛn Sulemani a sandane, Isirayila Mangana.

2 Sandani itoe sɛbɛxi nɛn
alogo muxune xa fe kolonna nun xurun sɔtɔ
e yi xaxilimaya falane famu
3 alogo e xa xuru, e xaxili sɔtɔ
e tinxinna nun kiti sa kɛndɛn nun fe faɲin liga,
4 fe kolontarene yi e ɲɔxɔ lu,
foningene yi kolonna sɔtɔ,
e feene yɛ fen.
5 Fe kolonne xa itoe ramɛ,
e yi e fe kolonna fari sa,
xaxilimane yi fatan muxune maxadɛ
6 alogo e xa sandane nun taline bunna kolon
e nun fe kolonne wundo falane
nun e maxɔdin tilinxine.

7 Xaxilimayaan fɔlɔma Alatala yɛɛragaxun nan ma.
Fe kolonna nun xurun naɲaxu xaxilitarene nan ma.

8 N ma diina,
i fafe nɛma i xuru falane tiyɛ,
i tuli mati a ra,
i nama i ngaa kawandi falane beɲin.
9 E luxi nɛn
alo mangaya kɔmɔtina i xunna
alo ɲɛrɛna i kɔɛ i maxidi seen na.

10 N ma diina,
xa yulubitɔne kata i mayendendeni,
i nama tin de!
11 Xa e a fala i xa,
e naxa, “Fa nxu fɔxɔ ra!
En sa dɔxɔ muxuna nde yɛɛ ra,

en yi a faxa.
En sa fu sɔntarena ndee ma,
12 en yi e ɲɛŋɛne ralɔ ayi
alo gaburun muxun gerunma kii naxan yi,
e gbindin birin alo en tan nan yi sayaan na.
13 En se faɲi kɛndɛn sifan birin sɔtɔma nɛn
en yi en ma banxine rafe se tongoxine ra.
14 Nxu na seene yitaxun,
i fan i gbeen sɔtɔma nɛn,
en ma gbetine birin yi malan
gbeti sase kedenna kui.”
15 N ma diina,
i nama bira ne fɔxɔ ra mumɛ!
I nama bira ne kiraan fɔxɔ ra de!
16 E gima siga fe ɲaxin nabadeni,
e mafura wunla raminɛ.
17 Naxan na lutin nati xɔline yɛɛ ra
xɔline yɛɛn tixi a ra,
a na ligan nɛn fufafu.
18 Muxu sifani ito lutin natima e yɛtɛ nan yɛɛ ra,
e yanfan soma e yɛtɛ nan ma.
19 Awa, naxanye kunfama se muɲaxine xɔn,
ne niin luma na nin.

Xaxilimayaan falan tima

20 Xaxilimayaan* falan tima kirane xɔn,
a xuini te yamaan malandeni,
21 a sɔnxɔma kira xunne ma
yamaan gbo dɛnaxan yi,
a kawandin ba taan so dɛɛne ra.

22 A naxa, “Ɛ tan fe kolontarene,
fe kolontareyaan nafanɲɛ ɛ ma
han waxatin mundun yi?
Ɛ tan magele tiine,
magelen nafanɲɛ ɛ ma
han waxatin mundun yi,
xaxilitarene yi kolonna raɲaxu?
23 N na ɛ sɔnna fala,
ɛ n xuiin namɛ.
Nayi, n nan n ma niin sa ɛ yii,
n yi n ma falane makɛnɛn ɛ xa.
24 Koni bayo n bata ɛ xili,
ɛ tondixi n ma xinla ratinɲɛ,
n yi n yiini bandun ɛ xa,
ɛ mi a suxu,
25 ɛ yi ɛ mɛ n ma maxadi xuine birin na
n yi ɛ sɔnna fala ɛ xa,
ɛ mi na yatɛ,
26 nayi, gbalon na ɛ sɔtɔ,

* **1:20: 1.20** ***xaxilimayana:*** Sandani ito kui, xaxilimayaan bata findi muxun na naxan adamadiine kawandima alogo e xa fe kolonna sɔtɔ.

n fan gelema ɛ ma nɛn.
Fe magaxuxin na ɛ sɔtɔ,
n yi ɛ magele.
27 Fe magaxuxin fama ɛ ma nɛn
alo tule gbeena,
gbalona ɛ sɔtɔma
alo foye gbeen na keli,
tɔrɔyaan nun nii yifɔrɛn yi ɛ yili.”

28 “Na waxatini,
ɛ n xilima nɛn ɛ malideni
koni n mi ɛ yabima,
ɛ yi n fen koni ɛ mi n toma.
29 Amasɔtɔ ɛ bata kolonna raɲaxu,
ɛ yi ɛ mɛ Alatala yɛɛragaxun na,
30 bayo ɛ mi tin n ma maxadi xuine ramɛ,
n to ɛ sɔnna fala ɛ xa,
na yi raɲaxu ɛ ma.
31 Ɛ sigati kiin saranna sɔtɔma nɛn,
ɛ wasa ɛ kɛwanle ra.
32 Amasɔtɔ fe kolontarene faxama nɛn e dina suxutareyani,
xaxilitarene yi halagi e bɔtɛ rabani.
33 Koni naxan na a tuli mati n na,
na ratangama nɛn a lu bɔɲɛ xunbenli
tɔrɔn mi a magaxuma.”

2

Fekolonna luxi nɛn alo nafulu luxunxina

1 N ma diina, xa i n ma falane suxu,
xa i n ma yamarine suxu,
2 xa i fe kolonna xaranne ramɛ,
i yi kata e famudeni,
3 xa i xaxilimayaan fen,
i yi i xui ramini a famun feen na,
4 xa i a fen alo gbetina,
i yi a xɔn fen alo nafulu luxunxina
5 nayi, i Alatala yɛɛragaxun famuma nɛn
i yi Ala kolonna sɔtɔ.
6 Amasɔtɔ Alatala nan fekolonna fima,
kolonna nun xaxilimayaan fataxi a falane nan na.
7 A muxu faɲine malima,
naxanye sigan tima fɛtareyani,
a ne yɛ masansanma
alo wure lefana e rabilinni.
8 Naxanye sigan tima tinxinni,
a ne ratangama.
A yi a muxu tɔgɔndiyaxine kantan.
9 Xa i n xuiin namɛ,
i tinxinna nun kiti sa kɛndɛn
nun fe faɲin nun kira faɲin birin famuma nɛn.
10 Amasɔtɔ fe kolonna luma nɛn i yi,

kolonna yi i nii yifan i ma.
11 I na feene yɛ fen,
na i ratangama nɛn
famun yi i kantan.

12 E yi i xunba kɛwali ɲaxin kiraan ma,
e i ratanga wuledene falane ma
13 naxanye kira tinxinxin beɲinma
e siga kira yidimixine xɔn
14 naxanye sɛwan fe ɲaxin ligadeni,
e yi ɲaxan fe ɲaxin na tinxintareyani
15 naxanye sigati ki mi tinxin,
e kɛwanle kobi.

16 I xunbama ɲaxalan yalunxin yii na kii nin.
Muxu gbɛtɛna ɲaxanla mi nɔɛ i rakunfɛ fala ɲaxumɛne ra,
17 ɲaxanla naxan bata a mɛ a xɛmɛn na
a dɔxɔ xɛmɛn naxan xɔn a sungutun waxatini
a yi ɲinan na futu layirin xɔn
a naxan xidi Ala yɛtagi.
18 A kɛwanle findima bɔnɔn nan na a ma,
a sigati kiin yi a xali sayani.
19 Naxan na siga a konni,
na mi fa xɛtɛma
a mi fa nii rakisin kiraan masɔtɔma mumɛ!

20 I sigama muxu faɲine kiraan xɔn na kii nin,
i lu tinxinyaan fari.
21 Amasɔtɔ muxu faɲine siimayaan sɔtɔma nɛn yamanani.
Fɛ mi muxun naxanye ra,
ne luma nɛn yamanani.
22 Koni muxu ɲaxine bama nɛn yamanani,
yanfantenne yi raxɔri.

3

Fe kolonna tɔnɔna
1 N ma diina,
i nama ɲinan n ma xaranna xɔn,
i xa n ma yamarine suxu,
2 amasɔtɔ e i ya siimayaan xɔnkuyama ayi nɛn,
i ya bɔɲɛ xunbeli ɲɛɛne yi fari sa.
3 Hinanna nun lannayaan nama ɲan i yi,
e bira i kɔɛ ɲɛrɛn na,
i e sa i bɔɲɛni.
4 Nayi, i marafanna nun xili faɲin sɔtɔma nɛn,
Ala nun muxune ra.

5 I yigin sa Alatala yi i bɔɲɛn ma feu!
I nama la i ya xaxilimayaan na.
6 I xa Ala kolon i ya feene birin yi,

a tan yi i ya kirane matinxin.
7 I nama i yɛtɛ yatɛ fe kolonna ra.
Gaxu Alatala yɛɛ ra,
i masiga fe ɲaxin na.
8 Na findima nɛn kɛndɛyaan na i fatini,
a yi i xɔnne sɛnbɛ so.
9 Alatala binya i yii seene ra
e nun i ya bogi se xabaxi singene.
10 Nayi, i ya sagane rafema nɛn kenken,
i ya kundine yi rafe manpaan nɛnɛn na
han e bɔxɔn a ma.

11 N ma diina,
Alatala nɛma i xurɛ,
i nama yo na ma.
A nɛma i sɔnna yitɛ i ra,
i nama xɔlɔ.
12 Amasɔtɔ Alatala a xanuntenne xuruma,
alo dii fafan nafan dii xɛmɛna.
13 Sɛwan na kanna xa,
naxan na fekolonna sɔtɔ,
naxan na famunna sɔtɔ.
14 Amasɔtɔ a tɔnɔn gbo
dangu gbetin na,
a seen naxanye sɔtɔma,
ne fisa xɛmaan xa.
15 A fan dangu bɔxɔ bun nafunla ra,
i waxɔn se yo mi nɔɛ sɛ a ma.
16 A siimaya xɔnkuyen fima muxun ma,
a nafunla nun binyen fi a ma.
17 A kirane birin fan,
bɔɲɛ xunbenla nan ne ra.
18 Naxanye fekolonna fenma
a findixi siimaya wudin nan na ne xa.
Naxanye a sɔtɔma,
sɛwan ne xa.

19 Alatala bɔxɔn nafalaxi fe kolonna nan xɔn,
a famun yi kuyen da,
20 tilinne rabixi a kolonna nan ma,
kundane yi xiila rafa.

21 N ma diina,
xaxilimayaan namara,
i feene yɛ fen,
i lu na fari waxatin birin.
22 Na findima nɛn siimayaan na i niin xa,
a lu alo ɲɛrɛna i kɔɛ.
23 Nayi, i sigan tima nɛn xaxili sani i ya kiraan xɔn,
i mi i sanna radinɲɛ sese ra.
24 I na i sa, i mi gaxuɛ.
I nɛma saxi, i ya xixɔnla ɲaxunma nɛn.

25 I nama gaxu fe magaxuxi yo yɛɛ ra
naxan fɛ sanɲa ma kedenni,
hanma gbalon naxan muxu ɲaxine sɔtɔma,
26 amasɔtɔ Alatala findima nɛn i ya xaxili ragidin na.
A i sanne ratanga luti ratixine birin ma.

27 I nama tondi fe faɲin nabɛ muxune xa,
naxanye daxa e a sɔtɔ,
xa fɛrɛna i xa.
28 Xa sena i yii iki,
i nama a fala i adamadi boden xa,
i naxa, “Siga, tila i fa,
n na a soma i yii!”

29 I nama fe ɲaxini tɔn i adamadi boden xili ma,
a nɛma dɔxi i fɛma lannayani.
30 I nama muxun kansun
xa yo mi i xa,
a mi fe ɲaxi ligaxi i ra.

31 I nama gbalotɔɔn maxɔxɔlɔn,
i nama a kira yo sugandi.
32 Amasɔtɔ muxu ɲaxin mi rafan Alatala ma,
koni Alaa wundo feene muxu faɲine nan xa.

33 Alatala dangan muxu ɲaxina denbayaan fɔxɔ ra,
koni a barakan sama nɛn tinxin muxune konni.
34 A magele ti wasoxine magelema nɛn,
koni a hinanma nɛn yɛtɛ magodone ra.
35 Fekolonne binyen nan sɔtɔma e kɛɛn na,
koni xaxilitarene yagi gbeen nan sɔtɔma.

4

Fe kolonna sɔtɔ fena

1 N ma diine,
ɛ n tan fafana maxuru falane ramɛ.
Ɛ liga ɛ yeren ma
alogo ɛ xa xaxilimayaan kolonna sɔtɔ.
2 N yi n ma fe kolon kɛndɛn so ɛ yii.
Ɛ nama n ma xaranna woli ayi.
3 N yi n baba konni waxatin naxan yi,
n nga n nafan nɛn han alo dii kedenna.
4 N baba yi n xaranma ikiini, a naxa,
“N ma falane ramɛ ki faɲi,
i n ma yamarine suxu, alogo i xa kisi.
5 Fekolonna nun xaxilimayaan fen,
i nama ɲinan n ma falane xɔn.
I nama ne sese xɔn beɲin.
6 I nama fekolonna rabeɲin,
a i kantanma nɛn,
a xa rafan i ma, a i ratangama nɛn.

7 Fekolonna fələn findixi xaxili fenna nan na.
Hali i sətə seene birin fi,
alogo i xa xaxilimayaan sətə.
8 Fekolonna ramara,
a i findima nɛn muxu gbeen na,
i yii firinna dəxə a bun,
a binyen fima i ma nɛn.
9 A luma nɛn
alo i xunna na maxidi hinanna ra,
alo manga kəməti mayilenxin na so i xun na.”

10 I tuli mati n ma diina,
i tin n ma falan ma,
i ɲɛɛ wuyaxi sətəma nɛn i ya siimayaan na.
11 N bata i xaran fe kolonna kiraan ma,
n na i matinxinma sigati ki tinxinxin ma.
12 Nayi, i sanna mi raxidɛ siga tideni,
i mi birɛ i gideni.
13 I xurun naxan sətəxi,
na ramara,
kankan a ma
amasətə i ya siimayaan binla na a ra.
14 I nama ti muxu ɲaxine kiraan xən,
i nama bira fe ɲaxi rabane fəxə ra.
15 I masiga e kiraan na.
I nama dangu a xən.
A matanga,
i dangu yire gbɛtɛ.
16 Muxu ɲaxin mi nəɛ xiyɛ,
xa a mi fe ɲaxin liga.
Xixənla a gima e ma nɛn,
xa e munma muxun nabira.
17 Amasətə e baloma fe ɲaxin nan na,
gbalon nafan e ma
alo e na dələn min.

18 Tinxin muxune sigati kiin fixa
alo kuye yi yalanna subaxani,
kɛnɛnna naxan sigan minɛ
han yanyin yi dɛfe.
19 Koni muxu ɲaxine sigati kiin findixi dimin nan na.
E mi na seen toma
naxan e rabirɛ.

20 N ma diina,
n ma falane fe liga i yeren ma
i yi i tuli mati n xuiin na.
21 I nama ɲinan e xən,
koni e ramara i bəɲɛni.
22 Naxanye birin e sətəma
e siimayaan nun kɛndɛyaan nan fima ne ma.
23 I bəɲɛn suxu dangu seen birin na,

amasɔtɔ siimayaan binla nan na ra.
24 I dɛɛn natanga wulen ma,
i dɛɛn nama yanfa falane ti.
25 I yɛɛn xa lu tixi i yɛɛ ra,
i matoon ti tinxinni i yɛtagi.
26 I dangu kirani tɔn, a yɛlan,
i xa siga kira kɛndɛne nan tun xɔn.
27 I nama kiraan fata yiifanna ma
hanma kɔmɛnna ma.
I masiga fe ɲaxin na.

5

I yɛtɛ ratanga yalunyaan ma
1 N ma diina,
n ma fe kolonna fe liga i yeren ma,
i tuli mati n ma xaxilimaya falane ra
2 alogo i xa feene yɛ fen,
i lu falan tiyɛ fe kolonni.
3 Yalunden ɲaxanla fala xuiin ɲaxun nɛn
alo kumina,
a fala xuine masalaxun
alo turen fatin ma.
4 Koni dɔnxɛn na,
se xɔlɛn nan na ɲaxanla ra
alo mɛnla,
a maxɔlɔn tima nɛn
alo silanfan dɛ firin kanna.*
5 A sigati kiin sa tixi sayaan nan ma,
a tinxinxi gaburun nan na.
6 A mi tima siimayaan kiraan xɔn,
a bata tantanna kiraan tongo,
anu a mi a kolon.

7 N ma diina, nayi n xuiin namɛ,
i nama n fala xuine rawoli ayi.
8 Siga kiraan xɔn
naxan makuya na ɲaxalan sifan na
i nama i maso a banxin dɛɛn na
9 alogo i nama i ya binyen nadangu muxu gbɛtɛne ma,
kininkinintaren yi i ya siimayaan kala
10 muxune yi lugo i ya nafunla ra,
i ya wanla tɔnɔn yi lu muxu gbɛtɛ xa.
11 Dɔnxɛn na, i fatin na xunna kala,
i fasa, i lu kutunɲɛ,
12 i a falama nɛn, i naxa,
“A mi yi rafan n ma nun
muxun xa n xuru,
naxan na yi n sɔnna fala,
na yi raɲaxuma n bɔɲɛn ma nɛn han!
13 N mi yi n karamɔxɔne falane ramɛma,

* **5:4: 5.4** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

n mi yi n tuli matima e xaranna ra.
14 Iki, n bata fa raɲan a ɲaxin na mafurɛn
yamaan birin yɛtagi.”

I ya ɲaxanla xanu

15 Igen min naxan namaraxi i konni†
naxan minima i yɛtɛ gbee xɔɲinna ra.
16 I nama lu i gbee tigi igen‡ naxuyɛ ayi taa yi kirane xɔn
a din yamaan malandene ra.
17 A xa findi i kedenna gbeen na!
Ɛ nun muxu gbɛtɛye nama a taxun
i mi naxanye kolon.
18 Ala xa barakan sa i ya tigina fe yi,
i yi sɛwa na ɲaxanla xɔn
i naxan dɔxɔ i ya foningeya waxatini
19 naxan nayabu alo xɛnla,
a fan alo bolena.
I wasa so a tan nin waxatin birin.
A marafanna nama ba i rasɛwɛ mumɛ!
20 N ma diina,
nanfera gbɛtɛ a ɲaxanla xɔnla i suxuma?
Nanfera i marafanna fenma ɲaxalan gbɛtɛ ra
i mi naxan kolon?

21 Amasɔtɔ Alatala muxun birin sigati kiin toma,
a kɛwanle birin nakɔrɔsima.
22 Muxu ɲaxin kɛwali ɲaxine nan a suxuma
a yulubine yi a xidi alo lutina.
23 Naxan mi nɔɛ a yɛtɛ xurɛ,
na a yɛtɛ faxama nɛn.
A daxuya gbeena a ralɔma ayi nɛn.

6

Marakolon falane

1 N ma diina,
xa i bata dɛ xuiin tongo
i muxu gbɛtɛna donla goronna tongo,
xa i bata layirin xidi muxu gbɛtɛna fena nde yi,
2 xa i bata i xunna raso fena nde yi i fala xuiin xɔn
xa i bata suxu i ya tuli sa xuine xɔn,
3 nayi i xa ito nan liga
alogo i xa i yɛtɛ ba a yi,
i to bata bira doli kanna ra.
Siga, i sa i yɛtɛ magodo,
i yi i adamadi boden mafan han!
4 I nama i matabu,
i nama i yɛɛn naxi,
5 fanni i munma xunba a yii,

† **5:15: 5.15** ***igen naxan i konni:*** Na bunna nɛɛn fa fala i ya ɲaxanla xa rafan i ma benun i xa yalunyaan liga. ‡ **5:16: 5.16** A na a fala fa fala “***Tigi igen nama raxuya ayi kirane xɔn***” na bunna nɛɛn i nama bira ɲaxanle fɔxɔ ra, na yi a liga, i ya diine yi xuya ayi muxune konni yamaan yɛ fata i ya yalunyaan na.

alo bolena a yɛtɛ sɔtɔma donson na kii naxan yi,
alo xɔliin naxan a yɛtɛ bama luti ratixin na.

Marakolonna lan salayaan ma

6 I tan muxu narixina,
sa dondonla mato.
I miri a fe raba kiin ma,
i yi fekolonna nde sɔtɔ.
7 Manga yo mi dondonla xun na,
a xun mato muxu mi na,
kuntigi mi a ma.
8 Anu, a donseen namarama a waxatini,
a balon malanma se xaba waxatini.

9 I tan muxu narixina,
i luma saxi han waxatin mundun yi?
I kelima xixɔnli waxatin mundun yi?
10 I na i sa,
yeriyerinna yi dangu i ma ndedi,
i xi ndedi,
i yi i yiine filin e bode ma ndedi,
11 yiigelitɔyaan yi baga i ma
alo mafu tiina,
e nun setareyana alo muɲadena.

Xaxilitaren naɲanna

12 Muxun naxan wule falane tima
fuyantenna na a ra,
muxu xaxilitarena.
13 A yɛɛne magirama bodene yanfadeni,
a lanfane rakolon a sanne ra wundoni,
a yiine maliga.
14 Tinxintareyaan nan a bɔɲɛni.
A fe ɲaxini tɔnma waxatin birin,
a yɛngɛne rakelima.
15 Nanara, gbalona a sɔtɔma nɛn xulɛn,
a halagi sanɲa ma kedenni a yigitɛgɛ.

Naxan mi rafan Ala ma

16 Se sennin nan na
naxanye raɲaxu Alatala ma,
han se solofere
a mi tinɲɛ naxanye ma mumɛ:
17 Yɛɛ wasoxine,
wule fala lɛnne,
sɔntarene faxa yiine,
18 bɔɲɛn naxan kɔtɛ ɲaxini tɔnma,
sanna naxanye e mafurama siga fe ɲaxi ligadeni,
19 wule seren naxanye wulen falama,
e nun muxun naxan yɛngɛne rakelima ngaxakedenmane tagi.

Marakolonna lan yalunyaan ma

20 N ma diina,
i fafe a yamarine suxu,

i nama i nga xaranna rawolɛ ayi.
21 E sa i xaxinli habadan,
e bira i kɔɛ alo ɲɛrɛna.
22 E tima nɛn i yɛɛ ra i ya sigatine yi.
E i kantanma nɛn i ya xixɔnli,
i na keli, e yi i kawandi.
23 Amasɔtɔ yamarini itoe luxi nɛn
alo lɛnpuna,
xaranni ito findixi kɛnɛnna nan na.
I xuru falan naxan i sɔnna yitama i ra,
na i tima siimayaan kiraan nan xɔn.
24 E i ratangama nɛn ɲaxalan yalunxin ma
e nun muxu gbɛtɛna ɲaxanla fala ɲaxumɛne.
25 I nama kunfa na ɲaxalan sifan xɔn a tofanna ma.
I nama tin a i rakunfa a mato faɲin xɔn.
26 Amasɔtɔ yalunden na feen yatɛma
buru xun kedenna saren nan na,
muxu gbɛtɛ ɲaxanla i niin nan fɔxɔ ra.
27 Muxun nɔɛ tɛɛn sɛ nɛn a yibaan kui
hali a dugin birin mi gan ba?*
28 Muxun nɔɛ sigan tiyɛ tɛɛ wolonne fari
hali a sanne mi gan ba?
29 Na luxi nɛn
alo muxun na bira muxu gbɛtɛna ɲaxanla fɔxɔ ra,
a na a yiin din a ra,
na feen saranma a ra nɛn.

30 Yamaan mi muɲaden naɲaxuma
xa a seen muɲaxi alogo a xa kamɛn ba.
31 Koni hali na, a na suxu,
fɔ a xa a se muɲaxin ɲɔxɔn fi
dɔxɔ solofere a yanginna ra,
a yii seene birin yi ɲan a konni.
32 Koni xɛmɛn naxan na yalunyaan liga
na xaxili mi na.
Naxan na a liga,
a waxi a yɛtɛ halagi feen nin.
33 A bɔnbɔma nɛn, a rayarabi,
a yagin mi bama a ma.
34 Amasɔtɔ xɔxɔlɔnna xɛmɛn naxaɲɛma ayi nɛn,
a nɛma a gbeen ɲɔxɛ,
a mi kininkininɲɛ.
35 A mi yangin yo rasuxɛ,
a mi diɲɛ,
hali i yanginna fixin na gbo ki yo ki.

7

Marakolonna lan ɲaxalan yalunxina fe ma

* **6:27: 6.27 *tɛɛna:*** Tɛɛn saxi yalunyaan nan ma be. Na bunna nɛɛn fa fala yalunyaan muxuna dunuɲa yi gidin birin nan kalama alo tɛɛn dugin ganma kii naxan yi.

1 N ma diina, n ma falane suxu.
I n ma yamarine suxu.
2 N ma yamarine suxu
alogo i xa kisi.
N ma xaranne mara i bɔɲɛni
alo i yɛ kɛsɛne makantanma kii naxan yi.
3 E xidi i yiin na,
i yi e sa i bɔɲɛni.
4 Fe kolonna suxu alo i magilɛna,
xaxilimayana alo i kon kaana.
5 E i ratangama nɛn yalunde ɲaxanla ma,
e nun muxu gbɛtɛna ɲaxanla marakunfa falane.

6 Lɔxɔna nde,
n yi tixi n ma banxi foye soden na
n yi tanden matoma,
7 n foninge keden nakɔrɔsi banxulan fe kolontarene yɛ.
Xaxili mi yi na banxulanna ma.
8 A yi danguma kiraan xɔn,
dɛnaxan maso ɲaxanla nde konna kira fataden na
a yi danguma a banxin mabinni.
9 Sogen godomatɔɔn nan yi a ra,
kɔɛna a li waxatin naxan yi,
dimin yi so.

10 Ɲaxanla yi mini a ralandeni,
a maxidixi alo yalundena,
kɔtɛ ɲaxin yi a bɔɲɛni.
11 Xurutaren nan yi a ra
naxan mi yagima,
a mi luyɛ a konni mumɛ!
12 Waxatina nde, a sa kirane xɔn
waxati gbɛtɛ a sa yama malandene yi,
a dɔxi xɛmɛne yɛɛ ra kira xunne birin na.
13 A yi na banxulanna suxu,
a yi a sunbu.
A yi a fala a xa a yɛɛni yalanxin na, a naxa,

14 “N bata yi dɛ xuiin tongo
n xa bɔɲɛ xunbeli saraxan ba Ala xa.
To n bata a ba, na suben sa banxini.
15 Nanara, n bata mini i ralandeni.
N yi i tan nan fenma,
anu n bata i to!
16 N bata n ma sadeni tɔn bitingan faɲine ra,
Misiran yamanan taa dugine.
17 N bata mirihi latikɔnɔnna sa a ma,
e nun wudi ige xiri ɲaxumɛn
nun sinamon wudi ige xiri ɲaxumɛna.
18 Fa be, en fa kafu han xɔtɔnni,
en lu marafanna ɲaxunni!
19 N ma xɛmɛn mi banxini,

a bata siga yire makuyeni sigatini.
20 A bata a gbeti saseen xali,
a rafexi,
a mi fama fɔ kiken na kɔxɔ.”

21 A to fatan falan tiyɛ,
a yi a mabandun,
a yi a rakunfa
a fala ɲaxumɛne xɔn.
22 Sanɲa ma kedenni,
a yi bira a fɔxɔ ra
alo ɲingen naxan sigama a kɔɛ raxabadeni,
alo daxun naxan xidima
alogo a xa xuru,
23 han xalimakunla yi a bɔɲɛn sɔxɔn,
alo xɔliin naxan so luti ratixin na,
a mi a kolon a niin nan bama.

24 Nanara, n ma diine,
ɛ tuli mati,
ɛ n ma fala xuine fe liga ɛ yeren ma.
25 Ɛ bɔɲɛn nama mayenden
ɛ bira na ɲaxalan sifan fɔxɔ ra,
ɛ lɔ ayi a kirane xɔn.
26 A bata muxu wuyaxi rabira.
A bata xɛmɛn yatɛn naxanye faxa,
ne nun gali sɛnbɛmaan xasabin lan.
27 A banxin findixi gaburun kira yisoxin nan na
siga laxira yi.

8

Xaxilimayaan xinla tima alo muxuna

1 Fe kolonna* luxi nɛn
alo muxun naxan xinla tima,
fe famunna xa mi a xuini tema iki ba?
Ɛ mi a mɛɛn ba?
2 Fekolonna tixi yire matexine
nun kira xunne nan na alo muxuna.
3 A sɔnxɔma taan kirane
nun a so dɛɛne ra, a naxa,
4 “N na ɛ tan yamaan nan xilima.
N falan tima adamadiine birin nan xa.
5 Ɛ tan fe kolontarene, ɛ ɲɔxɔ lu.
Ɛ tan xaxilitarene, ɛ findi xaxilimane ra.
6 Ɛ tuli mati bayo n ma falan kɛndɛ.
N fala faɲine nan tima ɛ xa.
7 N dɛɛn ɲɔndin nan falama,
bayo wule falane raɲaxu n ma.
8 N dɛ falane birin tinxin,

* **8:1: 8.1 *fe kolonna:*** Sandane yireni ito kui, a luxi nɛn alo fe kolonna yɛtɛɛn bata findi muxun na alogo a xa yamaan kawandi.

e sese mi findixi wulen na hanma yanfana.
9 E birin fixa xaxilimaan yɛɛ ra yi.
Naxanye bata kolonna sɔtɔ,
ne e yatɛxi ɲɔndin nan na.
10 Ɛ n ma xaranna fen dangu gbetin na,
e nun kolonna dangu xɛma kɛndɛn na.
11 Amasɔtɔ fe kolonna fisa bɔxɔ bun nafunla xa.
A dangu muxun waxɔn seene birin na.”

12 “N tan, fe kolonna, n feene famuma.
N muxun malima a xa kolonna sɔtɔ
a yi feene yɛ fen.
13 Alatala yɛɛragaxun kui,
fɔ i fe ɲaxin naɲaxu.
N tan, n wason nun yɛtɛ yigboon nun
kɛwali ɲaxine nun wule falane raɲaxuxi.
14 N gbeen nan maxadin nun miriya kɛndɛn na.
N tan nan xaxilimaya yɛtɛɛn na.
N tan nan gbee sɛnbɛn na.
15 Mangane mangayaan ligama n tan nan baraka yi,
kuntigine yi tɔnne dɔxɔ tinxinni.
16 Yamana kanne nun muxu gbeene
kiti tinxinxin sama n tan nan xɔn.
17 N nafan naxanye ma,
n fan ne rafanma nɛn.
Naxanye n fenma,
ne n toma nɛn.
18 N nafunla nun binyen fima e ma nɛn,
e nun hɛrisigɛn naxanye buma e nun tinxinyana.
19 N ma finma seene dangu xɛma kɛndɛn na,
N tɔnɔn naxan fima,
na dangu gbeti kɛndɛn na.
20 N kira tinxinxin nan xɔn,
kiti kɛndɛn sama naxan xɔn.
21 N nafan naxanye ma
n kɛɛn soma nɛn ne yii,
n yi e banxine rafe nafunla ra.

22 Alatala n tan nan da a wali fɔlɔn na,
benun a wali singe bodene, to mi na ra.
23 N nafala nɛn xabu waxati fɔlɔne,
benun dunuɲa yɛtɛn xa da.
24 N barɛ, fɔxɔ ige yo mi yi na,
tigi mi yi na igene yi minɛ dɛnaxan yi.
25 Benun geyane xa dɔxɔ,
benun geyadine xa malan, n yi da.
26 Ala munma yi bɔxɔn nun burunne da,
hanma a gbangbanna xɔri singena.
27 A to yi kuyen dama, n yi na,
a to yi koren danna kɛrɛndɛnma tilinna ma,
28 a to kundane sa kore,
a yi sɛnbɛn fi tilin igene xunne ma,

29 a yi danna sa fɔxɔ igen ma
alogo igene nama dangu na ra
a yi bɔxɔn bɛtɛn sa.
30 Na waxatini n yi walima a dɛxɔn
alo a yii rafala kuntigin na.
N yi sɛwaxi lɔxɔ yo lɔxɔ a yɛtagi,
n ɲaxan a fe ra
31 n ɲaxan a dunuɲa daxin na,
a bɔxɔna.
N yi sɛwa adamadiine fe yi.”

32 “Iki, n ma diine, ɛ tuli mati n na.
Sɛwan na kanna xa,
naxan na bira n ma kiraan fɔxɔ ra.
33 N nɛma ɛ xuru falane tiyɛ,
ɛ tuli mati,
ɛ yi fe kolonna sɔtɔ,
ɛ nama ɛ mɛ a ra.
34 Sɛwan na kanna xa
naxan na n xuiin namɛ,
naxan na lu n konna dɛ ra lɔxɔn birin
a n ma banxin dɛɛn kantan.
35 Amasɔtɔ naxan na n sɔtɔ,
na bata siimayaan sɔtɔ,
a mɔn yi Alatala kɛnɛn.
36 Koni naxan munma n to,
na a yɛtɛ nan tɔrɔma.
Naxan na n naɲaxu,
sayaan nan nafan na ma.”

9

Xaxilimayaan xinla tima alo muxuna

1 Fe kolonna* bata sɛnbɛtɛn solofere masoli,
a banxin ti alo muxuna.
2 A bata suben ɲin,
a minseen nafala,
a donseene dɔxɔ tabanla ra.
3 A bata a walikɛ ɲaxanle rasiga
e xa sa a xili xuini ito rawanga taan yire matexini, e naxa,
4 “Ɛ tan fe kolontarene,
ɛ fa dangu be binni.”
Xaxili mi naxanye ma,
a falani ito ti ne ma, a naxa,
5 “Ɛ fa n ma donseene don,
ɛ n ma minseen min n naxan nafalaxi.
6 Ɛ xɛtɛ ɛ fe kolontareyaan fɔxɔ ra,
ɛ kisima nɛn,
nayi ɛ ti xaxilimayaan kiraan xɔn.”

Xaxilimaan nun wasodena

7 Naxan na magele tiin maxadi,

* **9:1: 9.1** ***fe kolonna:*** Falani ito kui, fe kolonna bata findi muxun na a yamaan kawandi.

na konbin nan sətɔma.
Naxan na muxu ɲaxin sɔnna fala a xa,
na tərɔma nɛn.
8 I nama magele tiin sɔnna fala
alogo a nama i raɲaxu,
koni i na fe kolonna sɔnna fala a xa,
a i xanuma nɛn.
9 I na fe kolonna maxadi,
na nde sama nɛn a fe kolonna fari.
I na tinxin muxun xaran,
na a fekolonna nan xun masama.

10 Fe kolonna fələma Alatala yɛɛragaxun nan ma.
Muxu sariɲanxine fe kolonna findixi xaxilimayaan nan na.
11 N tan fe kolonna,
n na i siin sogene rawuyama ayi nɛn,
n yi ɲɛɛna ndee sa i ya siimayaan fari.
12 Xa i findi fe kolonna ra,
i tan nan a saranna sətɔma.
Xa i findi magele tiin na,
i tan nan tərə sətɔma.

13 Xaxilitareyaan luxi nɛn
alo ɲaxanla naxan sɔnxɔma.
Xurutaren na a ra
naxan mi sese kolon.
14 A dɔxi a banxin dɛ ra,
taan yire matexini.
15 A lu dangu muxune xilɛ mɛnni
naxanye sigama e yɛɛ ra tinxinni.
16 A naxa, “Ɛ tan fe kolontarene,
ɛ dangu be binni.”
Xaxili mi naxanye ma,
a ne nan xilima.
17 A naxa, “Minseen naxan muɲaxi
na nan ɲaxun,
donseen naxan donxi luxunni
na nan ɲaxun.”
18 E mi a kolon a faxa muxune nan mɛnni,
a na ɲaxanla a muxu xilixine sigan laxirani.

10

Muluku Sulemani a sandane
1 Sulemani a sandane ni itoe ra:
Dii fe kolonna a fafe rasɛwama nɛn,
koni dii xaxilitarena a nga tərɔma nɛn.

2 Nafunla sətɔxina a ɲaxin na,
na tɔnɔ mi na,
koni tinxinyaan muxun xunbama sayaan nin.

3 Alatala mi tinxin muxune luyɛ kamɛn na,
koni a muxu ɲaxine fe nataxine kalama.

4 Muxun naxanye mi walima,
ne yiigelitɔyaan nan xilima,
koni muxun naxanye tan walima,
ne nafunla nan sɔtɔma.

5 Muxun naxan se xabaxine malanma a waxatini,
xaxilimaan nan na kanna ra,
koni naxan xima se xaba waxatini,
yagin nan na kanna xa.

6 Tinxin muxune barakan nan xilima e yɛtɛ ma.
Koni muxu ɲaxine fala xuine gbalo feene nan luxunma.

7 Tinxin muxune fe na rabira muxune ma,
e dubama nɛn e xa,
koni muxu ɲaxine xili kalama nɛn
alo se kunxina.

8 Fe kolonna muxun naxan bɔɲɛni,
na tinma nɛn yamarine ma.
Koni xaxilitare falane muxun naxan dɛ,
bɔnɔn na kanna xa.

9 Fɛ mi muxun naxan sigati kii ra,
na kanna ratangaxi.
Koni naxan sigan tima tinxintareyaan kiraan xɔn,
na fe makɛnɛnma nɛn.

10 Muxun naxan a yɛɛn magirama bodene yanfadeni,
na yamaan nan tɔrɔma.
Koni xaxilitare falane muxun naxan dɛ,
bɔnɔn na kanna xa.

11 Tinxin muxuna falane fama nii rakisin nan na.
Koni muxu ɲaxine fala xuine gbalo feene nan luxunma.

12 Xɔnnantenyaan yɛngɛne nan nakelima,
koni xanuntenyaan hakɛne birin nan ɲanma.

13 Fe kolonna famuma xaxilimana falane nin,
koni xaxili mi muxun naxan ma,
bosaan nan na kanna xa.

14 Fekolonne kolonna nan namarama,
koni xaxilitarene falan kalan nan tima xulɛn.

15 Nafulu kanna sɔtɔ seene nan a ratangama
alo taa makantanxina.
Koni yiigelitɔyaan nan sɛnbɛtarene kalama.

16 Tinxin muxune saranna nan nii rakisin na.
Koni muxu ɲaxina a sɔtɔ seene nan tongoma,
a yulubin liga.

17 Muxun naxan a xuru falane ramɛma,
na sigan nii rakisin kiraan nan xɔn.
Koni, muxun naxan sɔn falama a xa,
a mi a suxu, na lɔma ayi nɛn.

18 Nafigin nan xɔnnantenyaan luxunma.
Koni xaxilitaren nan xili kala falane raxuyama ayi.

19 Falan na wuya ayi,
hakɛn fan mi ɲanma.
Nayi, xaxilimaan nan a dɛɛn suxuma.

20 Tinxin muxuna falane dangu gbeti gbeen na.
Koni muxu ɲaxin bɔɲɛ yi feen tɔnɔn mi na.

21 Tinxin muxuna falan tɔnɔn muxu gbegbe ma,
anu, xaxilitarene faxama
bayo e mi e mirima.

22 Nafunla sɔtɔma Alatala barakan nin.
A mi tɔrɔya yo sama a fari.

23 Fe ɲaxi ligan findixi sabaan nan na xaxilitaren yii.
Koni xaxilimayaan findixi sɛwan nan na xaxilimaan yii.

24 Muxu ɲaxin gaxuma naxan yɛɛ ra,
na a sɔtɔma nɛn.
Koni tinxin muxun tan a waxɔn feene nan sɔtɔma.

25 Foye gbeen nɛɛn fa dangu,
muxu ɲaxine bata raxɔri,
koni tinxin muxun luma nɛn habadan.

26 Muluxunna ɲinne ramuluxunma,
tutin fan yɛɛne tɔrɔma,
muxu narixin fan na kii nin a xɛ muxun xa.

27 Alatala yɛɛragaxun muxune siimayaan xɔnkuyama ayi,
koni muxu ɲaxine siin ɲanma nɛn sinma.

28 Tinxin muxune xaxili tixi sɛwan nan na,
koni muxu ɲaxine yigin kalama nɛn.

29 Alatalaa kiraan findixi yigiyaden nan na tinxin muxune xa,
koni a fe ɲaxi rabane kalama nɛn.

30 Sese mi tinxin muxun nabirɛ,
koni muxu ɲaxine mi nɔɛ luyɛ yamanani.

31 Xaxilima falane minima tinxin muxun nan dɛ.
Koni wule falane lɛnne xabama a ra nɛn.

32 Xa tinxin muxun falan ti,

fanna na a ra,
koni muxu ɲaxine dɛɛn fe ɲaxin nan falama.

11

1 Sikeela naxan muxun mayendenma
na findixi fe ɲaxin nan na Alatala yɛɛ ra yi.
Koni ligase sensenne a kɛnɛnxi.

2 Wason fama maraɲaxun nan na.
Koni yɛtɛ magodon fama fe kolonna nan na.

3 Muxu faɲine fɛtareya wanle nan e tima kira faɲin xɔn.
Koni yanfantenne tinxintareyaan nan e halagima.

4 Sese mi nafunla ra Ala kiti sa lɔxɔni.
Koni tinxinna nan muxune xunbama sayaan ma.

5 Sɔntarene tinxinyaan nan e kiraan fixama.
Koni fe ɲaxin nan muxu ɲaxin nabirama.

6 Muxu faɲine tinxinyaan nan e xunbama,
koni kunfa ɲaxine findima luti ratixin nan na yanfantenne yɛɛ ra.

7 Muxu ɲaxin na faxa,
a yigin birin bata kala,
a xaxili tixi sɛnbɛn naxan na,
na bata lɔ ayi.

8 Muxu tinxinxin xunbama nɛn a tərɔyani,
na tərɔyaan yi sa muxu ɲaxin sɔtɔ a funfuni.

9 Ala kolontarena a adamadi bodene halagima a fala xuiin nan na.
Koni tinxin muxune xunbama e fe kolonna nan xɔn.

10 Xa tinxin muxune sɛwa,
taan birin nan ɲaxanma.
Koni muxu ɲaxine na faxa,
ɲaxaɲaxan nan na ra.

11 Taan sabatima muxu faɲine duban nan xɔn.
Koni a kalama nɛn muxu ɲaxine dɛ xuiin ma.

12 Naxan na a adamadi boden naɲaxu,
na xaxili mi na.
Koni xaxilimana a dunduma nɛn.

13 Mafala tiin wundo feene nan naminima kɛnɛnni.
Koni lannaya muxuna e ramarama nɛn.

14 Xa maxadin mi na,
yamaan birama nɛn.
Koni kisin na a ra

xa kawandi muxune wuya ayi.

15 Naxan na a bodena donla goronna tongo,
na tɔrɔma nɛn yati.
Koni naxan na tondi na dɛ xui sifane ma,
na kanna luma makantanna nin.

16 Ŋaxalan faɲin binyen nan sɔtɔma.
Koni xaɲɛden tan nafunla nan sɔtɔma.

17 Lannaya muxuna a yɛtɛ nan malima.
Koni kininkinintarena a yɛtɛ nan tɔrɔma.

18 Muxu ɲaxine walima nɛn fuu!
Koni naxan na tinxinyaan liga,
na saran kɛndɛn nan sɔtɔma.

19 Tinxinyaan fama nii rakisin nan na.
Koni naxan na lu fe ɲaxin fɔxɔ ra,
na faxama nɛn.

20 Muxu bɔɲɛ ɲaxine mi rafan Alatala ma.
Koni fɛ mi naxanye sigati ki ra,
ne nan a kɛnɛnxi.

21 Muxu ɲaxine saranma nɛn e kɛwanle ra.
Koni tinxin muxune xunbama nɛn.

22 Ŋaxalan tofaɲin na findi xaxilitaren na,
na luxi nɛn alo xɛma wuredin xɔsɛn ɲɔɛɛn na.

23 Tinxin muxun waxɔn feen nan fe faɲin na,
koni muxu ɲaxine natan nan xɔlɔn na.

24 Muxuna ndee kiin tima
e findi nafulu kanne ra,
gbɛtɛye yi kuma ayi,
e findi yiigelitɔne ra.

25 Muxun naxan luma dubɛ bonne xa,
na bannama nɛn.
Naxan bonne nii yifanma e ma,
na fan nii yifanma a ma nɛn.

26 Naxan na maala malan,
a tondi a matiyɛ,
yamaan na dangama nɛn.
Koni naxan na a mati,
yamaan dubama nɛn na fan xa.

27 Naxan na fe faɲin fen
na rafan muxune ma.
Koni naxan na fe ɲaxin fen,

na yati a sɔtɔma nɛn.

28 Naxan na la a nafunle ra,
na birama nɛn.
Koni tinxin muxune sabatima nɛn
alo ɲɔxɔndena.

29 Naxan na a denbayaan tɔrɔ
na mi kɛɛ sɔtɔma fɔ foyena.
Xaxilitarene luma nɛn fe kolonne konyiyani.

30 Tinxin muxune kɛwanle luxi nɛn
alo siimaya wudina.
Fe kolonna naxan yi,
na muxune niin nan nakisima.

31 Tinxin muxuna a saranna sɔtɔma dunuɲa yi,
e faxi fa muxu ɲaxine nun yulubi kanne.

12

1 Xurun nafan naxan ma,
fe kolonna fan nafan na kanna ma.
Naxan mi tinɲɛ bonne xa a sɔnna fala a xa,
xaxilitaren nan na kanna ra.

2 Muxu faɲin Alatala kɛnɛnma.
Koni Alatala kɔtade ɲaxin yalagima nɛn.

3 Muxun mi sabatima fe ɲaxin xɔn.
Koni tinxin muxune salenne bitinma nɛn ken.

4 Ɲaxalan kɛndɛn nan a xɛmɛna xunna kenla ra.
Koni ɲaxalan yagitaren luxi nɛn a xɛmɛn xa
alo xɔri xɔlɛ furena.

5 Tinxin muxune miriyane findixi kiti kɛndɛn nan na.
Koni muxu ɲaxine fe yitɔnxine yanfan nan tima.

6 Muxu ɲaxine falane findixi faxa ti woson nan na.
Koni muxu faɲine dɛ xuina e xunbama nɛn.

7 Muxu ɲaxine na bira,
e raxɔrima nɛn.
Koni tinxin muxune denbayaan sabatima nɛn.

8 Muxun matɔxɔma a xaxilimayaan nan ma fe ra.
Koni naxan bɔɲɛ ɲaxu,
na raɲaxuma nɛn.

9 A fisa walikɛ keden yi lu i yii,
i lu muxudiyani,
benun i xa i yɛtɛ findi muxu gbeen na,

donseen yi dasa i ma.

10 Tinxin muxuna a yengi dɔxɔma a xuruseene xɔn nɛn.
Koni kininkinin mi muxu ɲaxine yi mumɛ!

11 Naxan na a bɔxɔn nawali,
na lugoma nɛn.
Koni naxan na bira fe fuune fɔxɔ ra,
na xaxili mi na.

12 Muxu ɲaxine kunfama se muɲaxine nan xɔn.
Koni tinxin muxune salenne sabatin nɛn.

13 Muxu ɲaxina hakɛ falane a suxuma nɛn
alo luti ratixina.
Koni tinxin muxun futuxuluma nɛn tɔrɔyaan yii.

14 Muxun fala xuiin nan a ralugoma se faɲine ra,
a wali xɔnna yi findi a saranna ra.

15 Xaxilitarena a yɛtɛ sigati kiin nan yatɛxi kira kɛndɛn na.
Koni fe kolonna nan a tuli matima maxadi xuine ra.

16 Xaxilitarena a xɔlɔn mayitama nɛn mafurɛn.
Koni xaxilimaan yagi feen suturama nɛn.

17 Naxan na sereyaan ba ɲɔndini,
na tinxinna nan fenma.
Koni wule seren yanfan nan tima.

18 Naxan na falan ti a xunna yi,
na muxune bɔɲɛn nan kalama
alo dɛgɛmaan nan sɛgɛn tima.
Koni fe kolonne falane dandanna nan tima.

19 Ŋɔndin luma nɛn habadan.
Koni wulen sii mi na.

20 Naxanye fe ɲaxine yitɔnma,
yanfan nan ne bɔɲɛni.
Koni sɛwan na kanna xa
naxan bɔɲɛ xunbenla rasoma.

21 Fe ɲaxi yo mi tinxin muxune liyɛ.
Koni fe ɲaxin nan muxu ɲaxin sɔtɔma han a wasa.

22 Wule falane mi rafan Alatala ma.
Koni ɲɔndi falane rafan a ma.

23 Xaxilimana a kolonna luxunma nɛn.
Koni xaxilitarene e daxuyaan nawangama nɛn.

24 Naxanye walima a xɔdɛxɛn na,

ne mangayaan sɔtɔma nɛn.
Koni salantenna raɲanma konyiyaan nin.

25 Kɔntɔfinla muxun bɔɲɛn tɔrɔma nɛn.
Koni fala faɲina a rasɛwama nɛn.

26 Tinxin muxun findixi yɛɛratiin nan na a xɔyin xa.
Koni muxu ɲaxine kirana e ralɔma ayi nɛn.

27 Salantenna na mini donsoyani,
a mi sube gan daxin sɔtɛ.
Koni naxan walima a xɔdɛxɛn na,
na se kɛndɛn nan sɔtɔma.

28 Siimayaan sɔtɔma tinxinna kiraan nan xɔn.
Na kiraan mi tinxinxi sayaan na.

13

1 Diine fafe nɛma e xuru falane tiyɛ
xaxilimane e tuli matima a ra nɛn.
Koni magele tiin na maxadi,
a mi na ramɛma.

2 Muxun balo faɲin sɔtɔma a fala xuine nan xɔn.
Koni tinxintarene kunfaxi gbalon nan xɔn.

3 Naxan na a dɛɛn suxu,
na a niin natangama nɛn.
Naxan falan tima ɲaxi ra,
na bɔnɔn nan fenma a yɛtɛ xa.

4 Muxu narixin kunfama seene xɔn
anu sese mi a yii.
Koni naxanye walima,
ne wasama nɛn feu.

5 Wulen naɲaxu tinxin muxun ma.
Koni muxu ɲaxin xunna godon nun yagin nan xilima a yɛtɛ ma.

6 Fɛ mi naxan sigati ki ra,
tinxinyaan na rakantanma nɛn.
Koni fe ɲaxin nan yulubitɔɔn nabirama.

7 Muxuna nde a yɛtɛ findima se kanna ra,
anu sese mi a yii.
Muxu gbɛtɛ a yɛtɛ findima setaren na,
anu nafulu gbeena a yii.

8 Muxuna nafunla nɔɛ a xunbɛ nɛn.
Anu, muxune mi e kɔnkɔma yiigelitɔɔn tan ma.

9 Tinxin muxune luma sɛwan nin kɛnɛnyani.

Koni muxu ɲaxine luxi nɛn alo lɛnpun na tu.

10 Wason yɛngɛne nan nakelima.
Koni naxanye e tuli matima maxadi xuine ra,
fe kolonyaan ne nin.

11 Seen naxanye sətəxi a ɲaxin na mafurɛn,
ne sigan ɲanɲɛ nɛn.
Koni naxanye sətəxi a faɲin na ndedi ndedi,
ne xun masama nɛn.

12 Yigi makuyen muxun tunnaxələma a ma nɛn.
Koni muxun waxən feen na liga a xa,
na a nii yifanma a ma nɛn
alo siimaya wudin yɛtɛna.

13 Naxan na a mɛ maxadi xuiin na,
na kanna a saranna sətəma nɛn.
Naxan fan na yamarin suxu,
na fan a saranna sətəma nɛn.

14 Fe kolonne xaranna fama nii rakisin nan na,
a muxun ba sayaan lutin na.

15 Xaxilimaan muxune kɛnɛn.
Koni yanfantenna kiraan mi raɲanma a ma.

16 Xaxilimaan feen ligama a kolonna nan xən.
Koni xaxilitarena a daxuyaan nan nawangama.

17 Xɛra ɲaxin birama kəntəfinla nin.
Koni xɛra tinxinxin dandanna nan tima.

18 Naxan mi a tuli matiyɛ a xuru falane ra,
na yiigelitəyaan nun yagin sətəma nɛn.
Koni naxan na a tuli mati a sənna fala muxune ra,
na binyama nɛn.

19 Muxun waxən feen na liga,
na a nii yifanma a ma nɛn.
Koni a mi rafan xaxilitarene ma,
e xɛtɛ fe ɲaxin fəxə ra.

20 Naxan nun fekolonne sigan tima,
na fe kolonna tima nɛn.
Koni xaxilitarene xəyine tərəma nɛn.

21 Tərəyaan yulubitəən nan fəxə ra.
Koni hɛrin nan tinxin muxun saranna ra.

22 Muxu faɲin kɛɛn luma a mamandenne yɛɛ ra nɛn.
Koni yulubitəna nafunle sa findima tinxin muxune nan gbee ra.

23 Yiigelitɔne xɛɛn naxan bima na donse gbeen nan fima.
Koni kiti sa kobina a birin naminima nɛn.

24 Naxan mi a diin bulanma a sɔnne ma,
na kanna diin mi rafan a ma.
Koni naxan a diin xanuxi,
na kanna a xuruma nɛn.

25 Tinxin muxuna a dɛgema nɛn han a lugo.
Koni muxu ɲaxin luma nɛn kamɛn na tun.

14

1 Ŋaxalan xaxilimana a denbayani tɔnma nɛn,
koni xaxilitarena a gbeen kalama nɛn a yɛtɛ ra.

2 Naxan sigati kiin fan,
na gaxuma Alatala nan yɛɛ ra.
Koni naxan sigan tima tinxintareyani,
na Ala raɲaxuma nɛn.

3 Wason nan sabatixi xaxilitaren dɛ,
koni fekolonne falane e rakantanma nɛn.

4 Xa tura mi na, sagani gelima nɛn,
bayo ɲingen fangan nan xɛɛ biin tɔnɔn gboma ayi.

5 Sere tinxinxin mi wulen falama,
koni wule seren wulen nan falama.

6 Magele tiin fe kolonna fenma nɛn,
a mi a toma.
Koni fe kolonna sɔtɔn mi raxɔlɔ xaxilimaan xɔn.

7 I makuya xaxilitaren na,
amasɔtɔ fe kolonna falan mi a dɛ.

8 Xaxilimana a mirima a sigati kiin nan ma,
na nan a fe kolonna ra.
Koni xaxilitaren yanfan naxanye soma,
ne nan a daxuyaan na.

9 Tagi yitɔnna bɔtɛ mi xaxilitarene xa,
koni ɲɛnige faɲiyaan toma muxu faɲine nan tagi.

10 Muxun nan a bɔɲɛn xɔlɔ feen kolon,
muxu gbɛtɛ mi nɔɛ a sɛwan fan kolonɲɛ.

11 Muxu ɲaxine banxin kalama nɛn.
Koni muxu faɲine bubun sabatima nɛn.

12 Kirana nde tinxin adamadiin yɛɛ ra yi,
koni a raɲanma sayaan nan ma.

13 Muxun gelɛ nɛn, a bɔɲɛn tərɔxi,
dənxɛn na sɛwan yi findi sunun na.

14 Dɛnkɛlɛyataren wasama nɛn a kɛwanle tənən na,
koni muxu faɲin fisa a xa.

15 Fe kolontaren la fena ngaan na,
koni xaxilimana a mirima nɛn a sigati kiin ma.

16 Fekolonna gaxun fe ɲaxin na nɛn,
a masiga a ra,
koni xaxilitaren susuma a ra nɛn,
a so a yi.

17 Naxan xɔlɔn mafurɛn,
na xaxilitareyaan nan ligama,
kətade ɲaxin naɲaxu muxune ma.

18 Kəməyaan nan fe kolontarene yii e kɛɛn na,
koni kolonna luxi
alo xaxilimane mangaya taxamaseri kəmətina.

19 Muxu ɲaxine e mafelenma muxu faɲine nan bun ma,
fe ɲaxi rabane yi lu tinxin muxune dɛɛn na.

20 Yiigelitəən naɲaxu hali a lanfane ma,
koni nafulu kanna xəyine wuya.

21 Naxan a adamadi boden naɲaxuma,
hakɛ kanna nan na ra.
Koni sɛwan na kanna xa
naxan kininkininma yiigelitəne ma.

22 Naxanye fe ɲaxini tənma,
ne mi ləma ayi ba?
Koni naxanye fe faɲin mirima,
hinanna nun lannayaan ne nan xa.

23 Tənən wali xədɛxɛ birin yi
koni falan gbansanna fama yiigelitəyaan nan na.

24 Nafunla luxi nɛn
alo fekolonne mangaya taxamaseri kəmətina,
koni xaxilitarene daxuyaan naɲanma daxuyaan nan ma.

25 Sere ɲəndi falan muxune niine rakisima,
koni wule seren yanfan nan soma.

26 Naxan gaxuxi Alatala yɛɛ ra,
na ratangaxi,
yigiyadena a diine xa.

27 Siimayaan binla nan Alatala yɛɛragaxun na,

a muxun bama nɛn sayaan lutin na.

28 Yamaan na gbo ayi,
mangana binyen nan na ra,
yamaan na xurunɲɛ ayi,
kalan nan na ra mangan ma.

29 Naxan diɲa, na famunna gbo.
Koni naxan xɔlɔn xulɛn,
na a xaxilitareyaan nan mayitama.

30 Bɔɲɛ xunbenla nan kɛndɛyaan na fatin xa.
Koni xɔxɔlɔnna findixi furen nan na fatini.

31 Naxan na sɛnbɛtarene ɲaxankata,
na e da mangan nan naɲaxuxi.
Koni naxan na hinan tɔrɔ muxune ra,
na bata Ala binya.

32 Muxu ɲaxina wali ɲaxin nan a rabirama,
koni hali sayaan tinxin muxun li,
a yigiyaden sɔtɔma nɛn.

33 Fe kolonna xaxilimaan nan bɔɲɛ yi,
koni hali xaxilitarene yɛ, a makɛnɛnxi.

34 Tinxinyaan nan yamanan nasabatima,
koni yulubin findixi yagin nan na siyane ma.

35 Walikɛ xaxilimaan nafan mangan ma,
koni naxan marayagin tima,
a xɔlɔma nɛn na ma.

15

1 Yabi faɲin xɔlɔn ɲanma nɛn,
koni fala xɔlɛn xɔlɔn fari saan nɛn.

2 Fe kolonne falane kolonna nan sɛnbɛ soma,
koni daxuya falan nan minima xaxilitaren dɛ han!

3 Alatala yɛɛn yiren birin na,
a muxu ɲaxine nun muxu faɲine rakɔrɔsima.

4 Fala faɲin luxi nɛn alo siimaya wudina,
koni yanfantenya falan muxun niin nan tɔrɔma.

5 Xaxilitaren fafe a kawandi xuiin mi rafan a ma,
koni naxan a tuli matima a sɔnna fala muxun na,
xaxilimaan nan na ra.

6 Nafulu gbeen luma nɛn tinxin muxuna banxini,
koni muxu ɲaxine sɔtɔ seen fama kɔntɔfinla nan na.

7 Fe kolonne falane kolonna nan naxuyama ayi,
koni xaxilitarene bɔɲɛn mi na kiini.

8 Muxu ɲaxine saraxan findixi haramun nan na Alatala xa,
koni muxu faɲine maxandin nafan Alatala ma.

9 Muxu ɲaxine kiraan naɲaxu Alatala ma.
Koni naxan tinxinna fenma na rafan a ma.

10 Naxan na kiraan beɲin,
na kanna xuruma nɛn ki xɔdɛxɛni.
A mi rafan naxan ma a sɔnna xa fala,
na kanna faxama nɛn.

11 Alatala laxira nun yahannama yiren birin toma,
e faxi fa naxan muxun bɔɲɛni!

12 Maxadin mi rafan magele tiin ma,
a mi sigama fekolonne fɛma.

13 Sɛwan yɛtagini yalanma nɛn,
koni nii yifɔrɛn fama bɔɲɛ kalan nan xɔn.

14 Xaxilimaan kolonna nan fenma a bɔɲɛni.
Koni daxuya falan nan tun xaxilitaren dɛ.

15 Yiigelitɔne siimayaan findixi tɔrɔn nan na,
koni naxan bɔɲɛ sɛwaxi,
na luma ɲaxanxi nɛn waxatin birin.

16 A fisa i ndedi sɔtɔ i lu Alatala yɛɛragaxuni,
benun i xa nafulu gbeen sɔtɔ kɔntɔfinli.

17 Bogi seene gbansanna donna fisa xanuntenmane tagi,
dangu ɲinge raturaxin suben donna ra xɔnnantenyani.

18 Muxu bɔɲɛ gbeen yɛngɛn nan nakelima.
Koni muxu diɲaxin tan yɛngɛn naxunbelima nɛn.

19 Muxu narixina kiraan nafexi ɲanle nan na,
koni muxu faɲina kiraan malaxun nɛn.

20 Dii xaxilimana a baba rasɛwama nɛn,
koni xaxilitarena a nga xurunma nɛn.

21 Xaxilitareyaan findixi sɛwan nan na xaxilitaren xa,
koni xaxilimana kiraan tinxin nɛn.

22 Maxaditareyaan nan fe yitɔnxine kalama,
koni e sɔnɔyama nɛn xa maxadi tiine wuya.

23 Sɛwan na ra muxun xa,
a na yabi faɲin ti.

Falan naxan tima a waxatini,
na tɔnɔn gbo han!

24 Xaxilimana dunuɲa yi gidin kiraan tema nɛn
han kore xɔnna,
a yi a tanga laxira ma.

25 Alatala wasodene banxine rabirama nɛn,
koni a kaɲa gilɛna bɔxɔn danne luma nɛn e kiini.

26 Miriya ɲaxine mi rafan Alatala ma,
koni fala faɲine sariɲan.

27 Tɔnɔ sɔtɔ ki ɲaxin nafan naxan ma,
na kanna gbalon nan nasoma a denbayani,
koni naxan mi dimi yi seene rasuxuma mayifuni,
na siimayaan sɔtɔma nɛn.

28 Tinxin muxuna a mirima nɛn,
benun a xa yabin ti,
koni muxu ɲaxin fala ɲaxin nan tima han!

29 Alatala makuya muxu ɲaxine ra,
koni a tinxin muxune maxandi xuine ramɛma nɛn.

30 Yɛɛ yiyalanna muxune bɔɲɛn nan nasɛwama,
xɛrayaan fala faɲin muxun sɛnbɛ soma nɛn.

31 Naxan na a tuli mati maxadi xuine ra
naxanye muxun nakisima,
na kanna luma nɛn fe kolonne yɛ.

32 Naxan na tondi xurɛ,
na mi rafan a yɛtɛn ma,
koni naxan na a tuli mati a sɔnna fala muxune ra,
na xaxinla nan sɔtɔma.

33 Fe kolonna sɔtɔma Alatala yɛɛragaxun nin,
yɛtɛ magodon nan fama binyen na.

16

1 Adamadiin feene natama a bɔɲɛni nɛn,
koni Alatala nan feene ragidima.

2 Muxuna kirane birin sariɲan a yɛtɛ yɛɛ ra yi,
koni Alatala nan muxun kui feene fɛsɛfɛsɛma.

3 I ya wanle taxu Alatala ra,
alogo e xa sɔnɔya.

4 Bunna Alatala kɛwanle birin na,
hali muxu ɲaxina,

a daxi gbalo lɔxɔn nan yɛɛ ra.

5 Muxu wasoxine raɲaxu Alatala ma,
a e fe ɲaxin saranma e ra nɛn yati.

6 Muxun hakɛn mafeluma hinanna nun lannayaan nan xɔn.
Muxuna a masigama fe ɲaxin na Alatala yɛɛragaxun nin.

7 Xa muxun sigati kiin nafan Alatala ma,
a lanna rasoɛ hali e nun a yaxune tagi.

8 A lan ndedi yi lu i yii tinxinni,
benun tɔnɔ gbeena tinxintareyani.

9 Muxuna a siga kiraan natama a bɔɲɛni nɛn,
koni Alatala nan a sanna tidene ragidima.

10 Mangana Alaa falane nan tima,
a mi kitin sɛ tinxintareyani.

11 Sikeli tinxinxine birin fataxi Alatala nan na.
A tan nan wali xɔri ligaseene birin na.

12 Kɛwali ɲaxine mi rafan mangane ma,
bayo tinxinna nan e mangayaan sɛnbɛ soma.

13 Tinxin muxuna falan nafan mangane ma,
ɲɔndi falan nafan e ma.

14 Mangana xɔlɔn faxan nan tima,
koni xaxilimaan fatan a raxunbelɛ.

15 Mangan na sɛwa,
siimayaan na a ra,
a fanna luxi nɛn
alo kundaan naxan fama tulen na.

16 Fe kolonna sɔtɔn tɔnɔn gbo
dangu xɛmaan na pon!
Xaxilimayaan sɔtɔn fisa gbetin xa ki faɲi!

17 Muxu faɲine kiraan mi sigama fe ɲaxin mabinni.
Naxan na a yengi dɔxɔ a sigati kiin xɔn,
na a niin nakantanma nɛn.

18 Kalan fama wason nan xɔn.
Naxan na a yɛtɛ yite,
na fe godomatɔɔn nan na ra.

19 A fisa i lu magodoni yiigelitɔne yɛ,
benun ɛ nun wasodene xa se muɲaxine yitaxun.

20 Naxan na a miri ki faɲi,

na hɛrin sɔtɔma nɛn.
Sɛwan na kanna xa
naxan na a yigi sa Alatala yi.

21 Fekolonna naxanye bɔɲɛ yi
a falama nɛn ne ma a xaxilimane,
fala faɲin xaxinla nan xun masama.

22 Siimayaan binla nan xaxilimayaan na xaxilimane xa.
Xaxilitareyaan nan xaxilitarene ɲaxankatan na.

23 Fe kolonne bɔɲɛn nan fala faɲin naminima e dɛ,
xaxilimaya falane nan e dɛ.

24 Fala faɲine findixi kumin nan na,
e ɲaxun muxun niini
e soma han muxun xɔnne alo senna.

25 Kirana nde tinxin adamadiin yɛɛ ra yi,
koni a raɲanma sayaan nan ma.

26 Walikɛɛn kuiin nan a rawɛkilɛma wanla ma,
kamɛn yi a karahan a xa lu walɛ.

27 Fuyantenna fe ɲaxini tɔnma,
a dɛɛn muxune ganma alo halagi ti tɛɛna.

28 Muxu ɲaxin matandi feene nan nakelima,
nafigin fan xɔyimane yitaxunma nɛn.

29 Gbalotɔna a adamadi boden nakunfama nɛn,
a yi a ti kira ɲaxin xɔn.

30 Naxan a yɛɛn magirama,
na fe ɲaxini tɔnma.
Naxan a dɛ kidin xinma,
na bata yelin fe ɲaxin ligɛ.

31 Xunsɛxɛ fixɛne luxi nɛn
alo mangaya kɔmɔti binyena,
naxan sɔtɔma tinxinyaan kiraan xɔn.

32 Muxu diɲaxin fisa yɛngɛ so sɛnbɛmaan xa.
A fisa muxun xa a yɛtɛ suxu,
benun a xa taana nde suxu.

33 Masɛnsɛn ti seene bama adamadina yiibaan nin,
koni Alatala nan a feene birin nagidima.

17

1 A fisa buru dungin xaren yi lu i yii xaxili sani
benun banxin xa rafe suben na lantareyani.

2 Walikɛ xaxilimaan fisa wali kanna diin xa,
naxan yagi feen nabama.
Na walikɛ sifan kɛɛn sɔtɔma nɛn na denbayani.

3 Gbetin nun xɛmaan nasɛnsɛnma sulun tɛɛn nan na,*
koni Alatala nan adamadiine bɔɲɛn fɛsɛfɛsɛma.

4 Fe ɲaxi rabaan fala ɲaxin nan namɛma.
Wule falana a tuli matima fala xɔlɛn nan na.

5 Naxan na yiigelitɔɔn magele
na bata yiigelitɔne dali mangan nayelefu.
Naxan na sɛwa a bodena tɔrɔn na,
na feen saranma na kanna ra nɛn.

6 Mamandenne findixi fonne xunna kenla nan na.
Fafane fan findixi diine xunnayerenna nan na.

7 Yɛtɛ yigbo falane mi daxa kɔmɔn dɛ,
wulen fan mi lan mangan dɛ.

8 Finma seen luxi nɛn
alo xiriyana a fi muxun xa.
A na siga dɛdɛ, a feene sɔnɔyama nɛn.

9 Naxan muxune mafeluma e hakɛn na,
na xanuntenyaan nan fenma.
Koni naxan luma muxune hakɛne fe rabirɛ e ma,
na xɔyimane taxunma nɛn.

10 Maxadi keden peen xaxilimaan maliyɛ
dangu bosaan yɛ kɛmɛ ra xaxilitaren ma.

11 Fe ɲaxi rabaan murutɛn nan tun fenma,
koni xɛra kininkinintaren sigama nɛn a xili ma.

12 A fisa i naralan sube xaɲɛn na
naxan ma diiye baxi a yii,
benun i xa naralan xaxilitaren na a xaxilitareyani.

13 Naxan na fe faɲin ɲɔxɔ fe ɲaxin na
fe ɲaxin mi a masigɛ na kanna banxin na mumɛ.

14 Fe matandi rakenla luxi nɛn
alo i na igen nati gbiligbinla bɔ a ra.
A yi fisa i yi na feen lu na,
benun yɛngɛn xa bira ayi.

15 Naxan yoon fima kala tiin ma
e nun naxan tinxin muxun yalagima
ne firinna sese mi rafan Alatala ma.

* **17:3: 17.3 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala "***Furu tɛɛna***."

16 Gbetin tɔnɔn nanse ra xaxilitaren yii?
A mi na rawalima fe kolonna sɔtɔ feen na.
A xaxili yo mi na.

17 Muxun xɔyina a xanuxi waxatin birin.
Muxuna ngaxakedenna daxi tɔrɔ waxatine nan ma fe ra.

18 Xaxilitaren nan muxu gbɛtɛna donla goronna tongoma,
a yi a yɛtɛ dɔxɔ tolimani a xa.

19 Yɛngɛn nafan naxan ma,
hakɛn fan nafan na kanna ma.
Naxan na a yɛtɛ yigbo,
na gbalon nan fɔxɔ ra.

20 Bɔɲɛ ɲaxin mi hɛrin sɔtɔma.
Naxan fala tinxintaren tima,
na biran tɔrɔn nin.

21 Naxan na xaxilitaren bari,
na yagima nɛn,
kɔmɔn baba mi sɛwama.

22 Bɔɲɛ sɛwaxin kɛndɛyaan nan nasɔnɔyama,
koni nii fɔrɛn fatin soma a ra nɛn.

23 Muxu ɲaxin dimi yi seen nasuxuma mayifuun nin
a kiti ɲaxin sa.

24 Xaxilimaan biraxi fe kolonna nan fɔxɔ ra,
koni xaxilitarena a yɛɛne rasigama bɔxɔn nan xun xɔn.

25 Dii xaxilitarena a baba raxɔlɔma nɛn
a findi xɔlɛn na a nga xa.

26 A mi lan tinxin muxun xa yangin.
Sariya mi a ra muxu kɛndɛn yi bulan.

27 Naxan na a dɛɛn suxu,
na bata fe kolonna sɔtɔ.
Xaxilimaan sabari nɛn.

28 Hali xaxilitaren yatɛxi fekolonna ra,
xa a sabari.
Xaxilimana a dɛɛn suxɛ nɛn.

18

1 Muxun naxan a danna,
na tɔnɔn fenma a yɛtɛ nan xa.
A bɔɲɛn tema nɛn xaxilimaya falane birin ma.

2 Fe famunna bɔtɛ mi xaxilitaren xa,
fɔ a yɛtɛ miriyane fala fena.

3 Muxu ɲaxin na fa,
maraɲaxun fan yi fa.
Konbin fama yagin nan na.

4 Adamadiine falane luxi nɛn
alo tilinna,
koni fe kolonna luxi nɛn
alo tigi igen naxan tema ayi.

5 A mi lan muxu ɲaxin xa rafisa bodene xa,
hanma muxun yi tondi kiti kɛndɛn sɛ tinxin muxun xa.

6 Xaxilitarena falane fe matandin nan nakelima,
a bɔnbɔ a dɛ xuiin ma.

7 Xaxilitaren dɛna a halagima nɛn,
a fala xuine findixi luti ratixin nan na a xa.

8 Nafigina falane luxi nɛn
alo donse ɲaxumɛn
naxan godon muxun kui.

9 Naxan tunnaxɔlɔ a wanli
na nun se kalan birin muxu keden.

10 Alatala xinla muxun natangama
alo yin barakaxina,
tinxin muxuna a gima nɛn a siga a kui,
a lu makantanni.

11 Nafulu kanna kɛɛn findixi a taa makantanxin nan na.
A miriyani, yinna na a ra naxan mi nɔɛ kalɛ.

12 Muxuna wasona a xalin kalan nan ma,
koni binyen sɔtɔma yɛtɛ magodon nan xɔn.

13 Naxan yabin tima benun a xa a tuli mati,
daxuyaan nan na ra, e nun yagina!

14 Muxuna limaniyaan nan a malima a fureni.
Koni xa a nii yifɔrɔ a ma,
nde a rasɛwama?

15 Xaxilimaan fe kolonna nan sɔtɔma a bɔɲɛni.
Fekolonne e tuli matima fe kolonna nan na.

16 Finma seen kiraan nan nabima a fi muxun yɛɛ ra,
siga muxu gbeene fɛma.

17 Naxan singe na a yaxaseri masa,
na maliga yo kanna ra,
han a yɛngɛfaan yi fa maxɔdinna ti.

18 Masɛnsɛnna sɔnxɔ sɔnxɔne raxunbelima nɛn,

a yɛngɛne ɲan sɛnbɛmane tagi.

19 Xa muxuna a ngaxakedenna konbi
na bəɲɛn xədəxəma ayi nɛn a ma
dangu taa makantanxin yinna ra.
Fe matandine xədəxə manga banxin dɛɛn balan wurene xa.

20 Muxun fala xuine nan balon sətəma a xa.
Falan naxan minima a dɛ,
na nan a ralugoma.

21 Sayaan nun siimayaan binla findixi falan nan na.
A rafan naxan ma, na a tənən sətəma nɛn.

22 Naxan na ɲaxanla sətə,
na bata hɛrin sətə,
a Alatala fanna nan sətəxi.

23 Yiigelitəən falan tima mafanna nin,
koni nafulu kanna yabi xədɛxɛn nan tima.

24 Xəyi wuyaxi nəɛ findɛ nɛn bənən na muxun ma.
Koni xəyina nde na,
na lannayaan dangu ngaxakedenna ra.

19

1 A fisa muxun yi findi yiigelitəən na fɛtareyani,
benun a xa findi wule fala xaxilitaren na.

2 Wɛkilɛn tənən mi na fe kolonna xanbi.
Naxan na san mafura ayi, na sinma nɛn yinla ra.

3 Adamadina a sigati kiini dəxəma a xaxilitareyaan nan xən,
a fa xələ Alatala ma.

4 Nafunla muxun xəyine rawuyama ayi nɛn,
koni yiigelitəən xəyina a makuyama a ra nɛn.

5 Wule serena fe saranma a ra nɛn.
Naxan wulen falama,
na mi xunbama.

6 Muxu wuyaxi kuntigin mafanma.
Naxan muxune kima,
na xəyin nan birin na.

7 Xa yiigelitəna ngaxakedenne birin a raɲaxuma,
a xəyine e makuyama a ra nɛn dangu ne ra!
Hali a lu e fəxə ra, a e mafan han,
e mi fa toma.

8 Naxan na findi xaxilimaan na,
na niin nafan a ma.

Naxan na xaxinla fen,
na bata hɛrin sɔtɔ.

9 Wule serena fe saranma a ra nɛn.
Wule falan halagima nɛn.

10 A mi daxa xaxilitaren xa lu ɲaxunni,
konyin fan mi lan a kuntigine yamari.

11 Xaxilimaan diɲa.
Xunna kenla na a ra a xa,
a na muxuna nde mafelu a hakɛn na.

12 Mangana xɔlɔn luxi nɛn
alo yatan wurundun xuina,
a hinanna fan luxi nɛn
alo xiila sɛxɛn ma.

13 Gbalon nan dii xaxilitaren na a baba yii.
Ŋaxanla a yɛngɛ xunxurine luxi nɛn
alo igen na lu dindinɲɛ banxini.

14 Banxin nun hɛrisigɛn fataxi muxun fafe kɛɛn nan na,
koni Alatala nan ɲaxalan xaxilimaan soma a yii.

15 Narin xixɔnla nan biran muxun na,
koni kamɛn muxu narixin suxuma nɛn.

16 Naxan na sariyan suxu,
na a niin nan nakantanma,
koni naxan na sigan ti a ɲaxin na,
na faxama nɛn.

17 Naxan na hinan sɛnbɛtaren na,
na Alatala nan dolima,
a saranna soma a yii nɛn.

18 I ya diin xuru,
bayo i yigin na nan na.
I nama tin a xa faxa.

19 Bɔɲɛ gbee kanna lan a yanginna fi.
I na a xunba, i bata a rawɛkilɛ kalan ma.

20 I tuli mati kawandi xuine ra,
i xurun sɔtɔ,
alogo i xa findi fekolonna ra.

21 Miriya wuyaxi nan muxun bɔɲɛni,
koni Alatala a fe ragidixin nan nakamalima.

22 Muxun waxi hinanna nan xɔn,
anu, yiigelitɔɔn fisa wule falan xa.

23 Alatala yɛɛragaxun siimayaan nan fima.
Na ma, muxun lugoxin yi a sa, a mi tɔrɔ.

24 Muxu narixina a yiin sinma donse goronna kui nɛn,
koni a tagan a rasoɛ a dɛ.

25 I na magele tiin bɔnbɔ,
fe kolontaren xaxili sɔtɔma nɛn.
I na xaxilimaan maxadi,
a kolonna sɔtɔma nɛn.

26 Naxan a baba rayarabima,
a yi a nga kedi,
na kanna fama yagin nun yarabin nan na.

27 N ma diina,
i na tondi i xuru falane ramɛ,
i yɛtɛ masigama kolonna falane nan na.

28 Wule seren gelema kiti kɛndɛn ma nɛn,
tinxintareya falan nan muxu ɲaxin dɛ.

29 Yanginne saxi magele tiine nan xa,
e nun bɔnbɔn xaxilitarene xa.

20

1 Manpaan muxun findin magele tiin nan na,
dɔlɔn sɔnxɔn nan biran muxun na,
dɔlɔ minna mi findɛ xaxilimaan na mumɛ!

2 Mangana xɔlɔn luxi nɛn
alo yatan wurundun xuina,
naxan na mangan bɔɲɛn nate,
na kanna a niin nan halagima.

3 Binyen na a ra muxun xa
naxan na a masiga yɛngɛn na,
koni xaxilitaren birin mafura soɛ yɛngɛni.

4 Muxu narixin mi xɛɛn bima a waxatini xunbenla a fe ra,
anu, se xaba waxatini,
a balon fenma nɛn, koni sese mi na.

5 Muxun bɔɲɛ yi feene luxi nɛn
alo igena xɔɲinna ra,
koni xaxilimaan fatan na igen bɛ.

6 Muxu wuyaxi e yɛtɛ hinanna fe falama,
koni nde nɔɛ lannaya muxun toɛ?

7 Tinxin muxun sigan tima fɛtareyaan nin,
sɛwana a diine xa a xanbi ra!

8 Mangan nɛma dɔxi a mangaya gbɛdɛni kiti sadeni
a fe ɲaxine birin nakɔrɔsima.

9 Nde nɔɛ a falɛ, a naxa,
“N bata n bɔɲɛn natanga fe ɲaxin ma,
n bata n nasariɲan yulubin birin ma?”

10 Sikeli tinxintaren nun liga se tinxintarena,
na sese mi rafan Alatala ma.

11 Foningen sɔnna kolonma a kɛwanla nan xɔn
xa fɛ mi a kɛwanle ra, a tinxin.

12 Tunla naxan feen mɛma,
e nun yɛ naxan seen toma,
Alatala nan ne birin daxi.

13 I nama i yɛtɛ lu xixɔnli
alogo i nama findi yiigelitɔɔn na.
Xa i lu i yɛɛ ra yi,
i lugoma nɛn balon na ki faɲi.

14 Saresona a falama nɛn,
a naxa, “A mi fan, a mi fan!”
A mɔn yi sa a yɛtɛ matɔxɔ a se saraxina fe ra.

15 Xɛmaan nun bɔxɔ bun nafunla wuyaxi dunuɲa yi,
koni dɛɛn naxan fe kolonna falan tima,
na tɔnɔn gbo e birin xa.

16 Naxan na donla tongo i yii muxu gbɛtɛ xa,
a mi naxan kolon,
na kanna domaan tongo a ɲɔxɔni.
Tolimaan maxɔdin a ma,
xa a rabaxi xɔɲɛn nan xa.

17 Balon naxan sɔtɔn wulen xɔn,
na ɲaxun muxun dɛ.
Koni ndedi na liga, a luma nɛn
alo a dɛɛn nafexi gɛmɛ xɔnna nan na.

18 Maxadi xuine ramɛ
alogo i waxɔn feene xa kamali.
Xa i sigama yɛngɛni, xaxinla fen.

19 Muxu mafalane wundo feene nan makɛnɛnma,
nayi, naxan falan tima ɲaxi ra,
i nama lu na fɔxɔ ra.

20 Naxan a fafe nun a nga rayarabima,
na lɛnpun tuma nɛn a lu dimini.

21 Kɛɛn naxan sɔtɔxi sinma

na mi fama barakadeni dɔnxɛn na.

22 I nama a fala, i naxa,
“N fe ɲaxin ɲɔxɔma nɛn.”
I yigin sa Alatala yi, a i rakisima nɛn.

23 Liga se tinxintarene raɲaxu Alatala ma.
Sikeli tinxintaren mi fan.

24 Alatala nan adamadiine san tidene ragidima,
nayi muxun nɔɛ a sigaden kolonɲɛ di?

25 Naxan na dɛ xuiin tongo bɔtɛ rabani,
a xa sena nde fi Ala ma,
na luxi alo a suxi nan fa a ra
a na a miri na fe ma na xanbi ra.

26 Manga xaxilimaan muxu ɲaxine raxuyama ayi nɛn
alo maala na yife,
a yi e ɲaxankata alo malo bɔnbɔna.

27 Adamadiin niin findixi lɛnpun nan na a xa,
Alatala naxan fixi a ma
alogo a xa a bɔŋɛn kui fe tilinxine fɛsɛfɛsɛ.

28 Hinanna nun lannayaan mangan makantanma nɛn,
a mangayaan sabatima a hinanna nan xɔn.

29 Fangan nan banxulanne xunna kenla ra.
Xun sɛxɛ fixɛn nan fonne binyen na.

30 Maxɔlɔdene nan sɔn ɲaxin dandan senna ra,
bɔnbɔn nan sɔndɔmɛn matinxinma.

21

1 Mangan bɔŋɛn luxi nɛn
alo xude wunla Alatala yii,
dɛnaxan na a kɛnɛn,
a yi a rasiga mɛnni.

2 Muxuna kirane birin tinxin a yɛtɛ yɛɛ ra yi,
koni Alatala nan bɔŋɛn kui feene fɛsɛfɛsɛma.

3 Tinxinyaan nun kiti kɛndɛn saan nafan Alatala ma
dangu saraxane ra.

4 Yɛɛ rawason nun yɛtɛ yiteen nan findixi
muxu ɲaxine kɛnɛnna ra,
anu yulubin nan ne ra.

5 Tunnafan muxuna miriyane findima munanfanna nan na,
koni naxan feene rabama mafurani,

na sigama yiigelitəyaan nin.

6 Nafunla naxanye sətəxi wuleni
ne findixi fe fu butarene nan na muxune xa
naxanye sayaan fenma.

7 Muxu ɲaxine gbalone e raləma ayi nɛn,
bayo e bata tondi kiti kɛndɛn ma.

8 Yulubitəne biraxi kira yifuxin nan fəxə ra,
koni səntarene sigati kiin tinxin nɛn.

9 A fisa i lu banxin fari ma dogodogoni,
benun ɛ nun ɲaxalan yɛngɛ gidin xa lu banxin kui.

10 Muxu ɲaxin kunfaxi fe ɲaxin nan xən,
hali a xəyin mi kininkininna sətɛ a ra.

11 Xa magele tiin saran a fe ɲaxin na,
fe kolontarene fekolonna sətəma nɛn.
Koni muxun na xaxilimaan xaran tun,
a kolonna fari sama nɛn.

12 Tinxinna Kanna muxu ɲaxina denbayaan nakərəsima nɛn,
a yi e radinɲɛ ayi e tərəni.

13 Naxan na a tunla dutun
sɛnbɛtaren gbelegbele xuiin bun,
a tan fan gbelegbelema nɛn,
a mi yabi sətə.

14 Finmaseen na so muxun yii wundoni
na xələn maxunbelima nɛn.
Muxun na dimi bun seen ba suturani,
na xələ gbeen nan ɲanma.

15 Sɛwan na a ra tinxin muxun xa,
kiti kɛndɛn na sa.
Koni gbalon na a ra fe ɲaxi rabane xa.

16 Naxan na keli xaxilimayaan kiraan xən,
na sa a matabun faxa muxune nan yɛ.

17 Mananmanantəən setareyaan kolonma nɛn.
Naxan na lu dələn nun ɲaxunna fəxə ra,
na mi findɛ nafulu kanna ra mumɛ!

18 Muxu ɲaxin nun yanfantenna gbalon nan sətəma,
tinxin muxun nun muxu faɲine yi xunba na ma.

19 A fisa i dəxə tonbonni,
benun ɛ nun ɲaxalan yɛngɛ gidin xələxin xa dəxə.

20 Nafulu kɛndɛn nun ture faɲin namaraxi fekolonne konne yi,
koni xaxilitarena a gbeene birin donma nɛn.

21 Naxan na bira tinxinyaan nun hinanna fɔxɔ ra,
na siimayaan nun tinxinna nun binyen sɔtɔma nɛn.

22 Fekolonne nɔɛ kurugbane taan tongɛ nɛn,
e yi e taan nabilinna yinna kala,
e yigi saxi naxan yi.

23 Naxan na a dɛɛn nun a falan suxu,
na a niin nakantanma gbalon nan ma.

24 Feene birin magele wasode yɛtɛ yigboon yii.
A feen birin ligama yanda gbeen nin.

25 Muxu narixine waxɔn feene nan e faxama,
amasɔtɔ e tondima walɛ.
26 E kunfaxi e waxɔn seene xɔn waxatin birin,
koni tinxin muxune kiin tiin fonisireyaan nin.

27 Se haramuxin nan muxu ɲaxine saraxane ra.
E na a ba bun kobina nde ma, e ɲaxu dangu na ra.

28 Wule seren halagima nɛn,
koni naxan a tuli matima ki faɲi,
na fala tixine luma nɛn habadan.

29 Muxu ɲaxina a wɛkilɛn yitama a yɛtagin nan ma,
koni muxu faɲin sigati kiin nan a wɛkilɛn yitama.

30 Fe kolonya mi na, xaxilimaya mi na,
maxadi fala mi na naxan nɔɛ xelɛ Alatala xili ma.

31 Yɛngɛ so soone yitɔnma nɛn
lan yɛngɛn lɔxɔn ma,
koni kisin fataxi Alatala nan na!

22

1 Xili faɲiyaan fisa nafulu gbeen xa,
hinanna fisa gbetin nun xɛmaan xa.

2 Nafulu kanna nun yiigelitɔɔn birin lan,
bayo Alatala nan e birin daxi.

3 Xaxilimaan na gbalon to fɛ,
a luxunden fenma nɛn,
koni fe kolontarene dangun nɛn tun,
ɲaxankatan yi e sɔtɔ.

4 Nafunla nun binyen nun siimayaan sɔtɔma
yɛtɛ magodon nun Alatala yɛɛragaxun nan xɔn.

5 Ŋanle nun luti ratixine nan muxu ɲaxine kiraan xɔn,
koni naxan waxi a niin nakantan feni,
na a masigama a ra nɛn.

6 Dii ɲɔrɛn ti kiraan xɔn naxan lanɲɛ a ma,
nayi hali a findi fonna ra, a mi kelɛ a xɔn.

7 Nafulu kanna yiigelitɔɔn yamarima,
doli kanna konyin nan doli tongon na.

8 Naxan na seen si tinxintareyani,
na tɔrɔn sɔtɔma nɛn se xaba waxatini,
amasɔtɔ a nɔ sɔtɔ dunganna kalama nɛn.

9 Muxu ɲɛnige faɲin barakan sɔtɔma nɛn,
amasɔtɔ a baloni taxunma e nun sɛbɛtaren tagi.

10 Magele tiin kedi,
sɔnxɔ sɔnxɔn fan ɲanma nɛn,
e nun yɛngɛn nun konbina.

11 Bɔɲɛ faɲin naxan ma,
fala faɲina a dɛ,
mangan xɔyin nan na ra.

12 Fe kolonna Alatala nan yii,
koni a yanfantenna falani fuma nɛn.

13 Muxu narixina falama nɛn, a naxa,
“Yatan tandeni, a n faxama nɛn kira yi!”

14 Yalunde ɲaxanle fala xuine findixi yili tilinxin nan na,
Alatala xɔlɔxi naxanye ma, ne sinma nɛn na ra.

15 Xaxilitareyaan dii ɲɔrɛn bɔɲɛni,
koni a na xuru bosaan na,
na a masigama a ra nɛn.

16 Naxan na sɛnbɛtaren nawali
alogo a xa nafunla sɔtɔ,
e nun naxan na nafulu kanna ki,
ne e yɛtɛ yiigelima nɛn.

Fekolonne falane

17 I tuli mati, i fekolonne falane ramɛ,
i xaxili lu n ma xaranna xɔn.
18 Amasɔtɔ a lan i yi e ramara i sɔndɔmɛni,
e nama ba i dɛ mumɛ,
19 alogo i xa i yigin sa Alatala yi.
N waxi i tan yɛtɛɛn xaran fe yi to.
20 N mi maxadi fala tonge saxan xan sɛbɛxi i xa ba,
maxadine nun fe kolonna falane,
21 alogo i xa fe kɛndɛne nun ɲɔndi falane kolon,

i yi i xɛ muxun yabi ɲɔndi falane ra?

22 I nama sɛnbɛtaren nawali,
fanga to mi a ra,
i nama yiigelitɔɔn ɲaxankata kitisadeni.
23 Amasɔtɔ Alatala e xun mayɛngɛn soma nɛn,
a yi e yiigelitɔne niin ba.

24 I nama bɔɲɛ gbee kanna findi i xɔyin na,
i nama bira yɛngɛ gidin fɔxɔ ra
25 alogo i nama a sigati kiin tongo,
i yi suxu luti ratixin na.

26 I nama dɛ xuiin tongo muxu gbɛtɛna donla fe ra,
i yɛtɛ dɔxɔ tolimani na ma.
27 Xa se mi i yii i naxan fiyɛ,
e fa i tan nan ma sade bama i bun.

28 I nama bɔxɔn danna taxamaseri gɛmɛne ba e funfuni
i benbane naxanye dɔxi xabu to mi na ra.

29 Muxun naxan fatan a wanla ra
na walima mangane nan fɛma,
a mi luyɛ muxudine yɛ.

23

1 Xa ɛ nun kuntigina nde dɔxɔma ɛ dɛgedeni,
naxan i yɛtagi,
na rakɔrɔsi ki faɲi.
2 Xa i fudi ɲaxu,
i yɛtɛ suxu a xɔdɛxɛn na de!
3 I nama mila a donse faɲine xɔn,
bayo yanfa so donseene nan ne ra.

4 I nama i yɛtɛ raxadan nafunla fɔxɔ ra,
i xaxili ba na xɔn.
5 I nɛma fa i yɛɛn ti nafunla ra
a bata ɲan!
Amasɔtɔ gabutɛne minima a ma nɛn,
a tugan, te kore alo singbinna.

6 I nama muxu yɛtagi yifɔrɛna balon don,
i nama kunfa a donse faɲine xɔn.
7 Bayo i a lima nɛn,
a bata fena nde nata,
a naxa, “I dɛge, i min.”
Koni na mi a bɔɲɛni!
8 I naxan donxi,
i a baxunma nɛn,
i bɔnɔ i ya fala faɲine yi.

9 I nama fala ti xaxilitaren xa,
bayo i ya xaxilimaya falane bɔtɛ mi a xa.

10 I nama bɔxɔn danna taxamaseri gɛmɛ singene ba e funfuni.
I nama se ba kiri diine xɛɛne ra,
11 amasɔtɔ Ala fangan gbo e xunbadeni,
a e xun mayɛngɛn soma nɛn i xili ma.

12 I xaxinla rabi i xuru falane ma.
I tuli mati fekolon falane ra.

13 I nama diin nafutuxulu a xurun ma,
xa i a bɔnbɔ, a mi faxama.
14 I na diin xuru bosaan na,
i a niin nakisima nɛn sayaan ma.

15 N ma diina,
xa fekolonna lu i bɔɲɛni,
nayi, n fan bɔɲɛn sɛwama nɛn.
16 N sɔndɔmɛ yɛtɛn ɲaxanma nɛn,
i na fala faɲin ti.

17 I nama yulubitɔne maxɔxɔlɔn i bɔɲɛni
koni gaxu Alatala yɛɛ ra waxatin birin yi.
18 Nayi, i yigin sɔtɔma nɛn waxati famatɔne yi,
i mi yigitɛgɛ mumɛ!

19 I tan n ma diina, i tuli mati,
i findi fekolonna ra,
i yi i bɔɲɛn lu kira faɲin xɔn.
20 I nama lu dɔlɔ minne yɛ,
e nun naxanye suben donma,
e a radangu ayi.
21 Amasɔtɔ fudimane nun dɔlɔ minne yiigelima nɛn,
e tunnaxɔlɔn yi marabɛnna ti e ma.

22 I tuli mati i baba ra,
a tan naxan i sɔtɔxi.
I nama yo i nga ma a foriyani.
23 Nɔndin nun fe kolonna nun xurun nun xaxilimayaan fen,
i nama ne masara sese ra.
24 Tinxin muxun baba ɲaxanma nɛn,
dii fekolonna sɔtɔ muxun luma nɛn sɛwani.
25 Ala xa sɛwan fi i baba nun i nga ma,
i bari muxun yi ɲaxan!

26 N ma diina, i xaxili ti n na,
i yɛɛn ti n ma misaala ra.
27 Amasɔtɔ ɲaxalan yalunden muxun nabirama nɛn
alo yili tilinxina,
muxu gbɛtɛna ɲaxanla magaxu
alo xɔɲin naxurina.
28 A dɔxɔma nɛn muxune yɛɛ ra

alo mafu tiina.
A xɛmɛ wuyaxi findi yanfantenne ra.

29 Tərəna nde xa?
Nimisana nde xa?
Matandine nde fəxə ra?
Mawugane nde xən?
Maxələde fufafune nde ma?
Nde yɛɛ gbeelixi?
30 Dələ minne nan na kiini,
naxanye sa dələ faɲine fenma,
e xa e mato.
31 I nama i yɛɛn ti dələ to faɲi gbeela ra,
a yiyalanxi igelengenna kui waxatin naxan yi
godo xinla ma muxun kəɛ ra ki faɲi.
32 Bayo na xanbi ra, a xələma i ra nɛn
alo saɲin na muxun xin
a i gan alo koson xin dɛna.
33 I fe magaxuxine toma nɛn
i yi lu fala yifuxine tiyɛ.
34 I xun magima i ra nɛn
alo muxun naxan saxi kunkin kui fəxə igen tagi,
kunkin xuntagi yɛtɛni.
35 I luma a falɛ nɛn, i naxa,
“E bata n garin,
anu a mi n xələxi!
E bata n mabənbə,
anu n mi fe kolonxi a yi!
N fa xulunma waxatin mundun yi?
Dələ xənla mən n ma!”

24

1 I nama mila muxu ɲaxine fe xən.
E yɛ lu xənla nama i suxu.
2 Amasətə e gbalo feen nan yitənma e bəɲɛni,
fe ɲaxin nan minima e dɛ.

3 Banxin tima fe kolonna nan xən,
a sabatima xaxinla nan xən.
4 Banxin nafema hɛrisigɛ kɛndɛne nun se faɲine ra
fe kolonna sabun nin.

5 Fe kolonne sɛnbɛn gbo han!
Kolonna muxun naxan yi,
na fangan xun masama nɛn.
6 Amasətə fə muxun xa a miri ki faɲi
benun a xa mini yɛngɛ sodeni.
Nəən sətəma maxadi muxu wuyaxi nan baraka yi.

7 Xaxilimayaan gbo xaxilitaren ma,
a mi falan tiyɛ taan fonne malanni.

8 Naxan fe ɲaxini tənma,
na xilima nɛn a kətɛ ɲaxin kanna.
9 Xaxilitareyana miriyane findixi yulubin nan na.
Magele tiin naɲaxuma nɛn muxune tagi.

10 Xa wɛkilɛn ɲan i yi gbalon ləxəni,
sese mi i fangan na.

11 Muxune xunba naxanye xalima e faxadeni,
i yi muxune rakisi naxanye faxamatə a ra.
12 Xa i a fala, i naxa,
“Nxu mi yi a kolon,”
naxan bəɲɛne fɛsɛfɛsɛma,
na mi ɲəndin kolonɲɛ ba?
Naxan i niin kantanma,
na mi a kolon ba?

13 N ma diina,
kumina nde kən bayo a fan.
Kumi dɛngbɛn ɲaxun i dɛ.
14 Fe kolonna fan na kii nin i niin xa.
Xa i a sətə,
i hɛrin sətəma nɛn yɛɛn na,
i mi yigitɛgɛma.

15 Muxu ɲaxine,
ɛ nama dəxə muxune yɛɛ ra
e suxu xinla ma tinxin muxun konni,
ɛ fu a dəxəden ma.
16 Bayo tinxin muxun nəɛ birɛ nɛn dəxəɲa ma solofere
a mən yi keli.
Koni muxu ɲaxine birama nɛn gbaloni keden na.

17 I nama ɲaxan xa i yaxun bira.
Xa a dagalanɲɛ ayi,
i nama sɛwa i bəɲɛni
18 alogo Alatala nama na to,
na yi raɲaxu a ma,
a yi ba xələxi i yaxun ma.

19 I nama xələ muxu ɲaxine fe ra,
i nama mila e seene xən.
20 Amasətə fe ɲaxi rabaan mi hɛrin lima a yɛɛ ra.
Muxu ɲaxine lɛnpun tuma nɛn.

21 N ma diina, gaxu Alatala yɛɛ ra
e nun mangana,
i nama lu muxu murutɛxine yɛ.
22 Amasətə e tərən kelima nɛn sanɲa ma kedenni.
Nde nəɛ a kolonɲɛ
Ala nun mangan halagin naxan nagidima?

Fekolonne fala gbɛtɛne
23 Fekolonne mɔn ito nan falaxi:
A mi lan muxune xa rafisa e bode xa kiti sadeni.
24 Naxan na a fala muxu ɲaxin ma,
a naxa, “I tinxin,”
yamaan nan na kanna dangama,
siyane yi xɔlɔ a xili ma.
25 Koni naxan na muxu ɲaxin yalagi,
na lanxi.
Duba gbeen nan na kanna xa.

26 Yabi tinxinxin ɲaxun
alo marafan sunbuna.

27 I ya wanle rakamali tanden ma,
i yi i ya xɛɛne yitɔn,
na xanbi ra i fa i ya banxin ti.

28 I nama i adamadi boden tɔɲɛgɛ,
i wulen nan sama a xun ma ba?
29 I nama a fala, i naxa,
“A to bata a liga n na,
n fan xa a ɲɔxɔn liga a ra,
n muxun birin saren fima a wanla nan na.”

30 N dangu nɛn muxu narixina nde a xɛɛn dɛxɔn ma,
xaxilitarena nde nakɔ yirena.
31 Xalone bata yi mini yirena ngaani,
sɛxɛ ɲaxine yi xɛɛn birin ma,
a gɛmɛ sansanna bata yi bira.
32 N to na to,
n yi a rakɔrɔsi,
n yi na feen sa n bɔɲɛni,
n yi xurun sɔtɔ.
33 I na i sa,
yeriyerinna yi dangu i ma ndedi,
i xi ndedi,
i yi i yiine filin e bode ma ndedi,
34 yiigelitɔyaan yi baga i ma
alo mafu tiina,
e nun setareyana alo muɲadena.

25

Sulemani a sanda gbɛtɛne
1 Sulemani a sanda gbɛtɛne nan itoe ra, Yuda Mangan Xesekiyaa muxune naxanye sɛbɛxi.
2 Alaa binyen findixi feene luxunna nan na,
mangane binyen yi findi feene yɛ fenna ra.

3 Koren mateen nun bɔxɔn tilinna nun mangane kui feene,
muxun mi nɔɛ ne sese fɛsɛfɛsɛ.

4 Xa i wure gbeti fixɛn gbiin ba,
xabun nɔɛ goron tofaɲin nafalɛ nɛn.
5 Xa i muxu ɲaxine ba mangan nabilinni,
a mangayaan sabatima nɛn tinxinna xɔn.

6 I nama i yɛtɛ yigbo mangan yɛtagi,
i nama ti muxu gbeene tideni.
7 Amasɔtɔ a fisa mangan xa a fala i xa,
a naxa, “Te be n fɛma,”
benun a xa i rayagi kuntigina nde yɛtagi
i yɛɛn naxan na.

8 I nama mafura i mawugɛ muxun fari kitisadeni.
I nanse ligɛ dɔnxɛn na,
xa a yoon sɔtɔ i ma?

9 Yoon fen i adamadi boden xun ma kitisadeni,
koni i nama muxu gbɛtɛna wundo feen makɛnɛn
10 alogo naxan na a mɛ,
na nama i konbi,
i yi xili ɲaxin sɔtɔ habadan.

11 Xɛma sawurane nun gbeti se tofaɲine,
ne fan alo fala faɲina.

12 Fekolonne maxadi xuiin luxi nɛn
a ramɛ muxun xa
alo tunla soon xɛma daxin tunla ra
hanma maxidi seen xɛma daxina a ma.

13 Xɛra tinxinxina a xɛ muxun nii yifanma a ma nɛn
alo foye faɲina se xaba waxatini.

14 Naxan na a yɛtɛ matɔxɔ a finma seene fe ra
anu a mi muxun kima,
na luxi nɛn alo kundaan nun foyen
naxanye mi tulen nafama.

15 Muxu diɲaxin nɔɛ kitisaan mabandunɲɛ nɛn.
Fala ɲaxumɛne fan nɔɛ xɔnna kalɛ nɛn.

16 Xa i kumin to,
naxan i lugɛ, na nan don,
alogo i nama a radangu ayi,
i yi a baxun.
17 I nama lu sigɛ i bodena banxini yɛyɛ,
alogo i ya fe nama xɔli ba a ra,
a i raɲaxu.

18 Muxun naxan wulen sama a adamadi boden xun ma,
na luxi nɛn alo silanfanna nun gbelemɛn
nun xalimakuli ɲɔɛ ralemunxina.

19 I mi i yigin sɛ yanfantenni tərə waxatini,
alo ɲin xəlɛn nun san kalaxina.

20 I na sigin sa muxu sunuxin yɛtagi,
na xələn luxi nɛn
alo i na domaan ba muxun ma xunbenli,
hanma i muluxunna sa furen dɛ.

21 Xa kamɛna i yaxun ma,
donseen so a yii.
Xa min xənla a ma,
igen so a yii,
22 bayo na luma a xa nɛn
alo i tɛɛ wolonne nan malanma a xunna ma,
Alatala nan i saranma.

23 Foyen naxan kelima sogeteden kəmɛnna ma,
na tulen nafama nɛn.
Yanfa falane fan muxun yɛtagini xələma.

24 A fisa i lu banxin fari ma dogodogoni,
benun ɛ nun ɲaxalan yɛngɛ gidin xa lu banxini.

25 Xibaru faɲin na keli yamana gbɛtɛ yi,
na ɲaxun alo ige xunbenla muxu xadanxin xa.

26 Tinxin muxun naxan gaxun muxu ɲaxin yɛɛ ra
na yifu nɛn alo tigin dunduxina
hanma xəɲin ige ləxina.

27 A mi lan i yi kumi gbeen kən.
I na binyen fan fen i yɛtɛ xa,
binye mi na ra.

28 Muxun naxan mi a yɛtɛ suxuma,
na kanna mi nəɛ a yɛtɛ xun mafalɛ
alo taan naxan nabilin yinna bata bira.

26

Xaxilitarene fe

1 Xunbenla mi fama kuye wolon waxatini.
Tulen mi fama soge furen na.
Na ma, xaxilitaren fan mi lan a binyen sətə.

2 Xa muxun danga xun mi na
danga tixin fulama nɛn a ra
alo tuntunne na e futuxulu,
alo debelenne na tugan.

3 Bosaan lan soon ma,
lutin fan lan sofanla ma,
xaxilitaren fan bənbɛ nɛn
alogo a xa xuru.

4 I nama xaxilitaren yabi a xaxilitareyani
alogo i nama lu alo a tan.

5 Xaxilitaren yabi a xaxilitareyana fe ra
alogo a nama a yɛtɛ yatɛ fekolonna ra.

6 Muxun na xaxilitaren nasiga xɛrayaan na
kalan na a ra
alo i na i sanna sɛgɛ a ra
hanma i se xɔlɛn min.

7 Sandan tɔnɔ mi xaxilitaren ma,
alo fanga to mi lɛbutɛnna sanne ra.

8 I na binyen fi xaxilitaren ma,
na luxi nɛn
alo i na gɛmɛn maxidi lantanna kui a wolideni.

9 Xaxilitarena sandan xɔlɔ nɛn
alo wudi ɲali kanna dɔlɔ minna yii.

10 Naxan na xaxilitaren ti wanla ra
hanma dangu muxuna,
na kanna kalan nan tima
alo muxun naxan xalimakunla wolima a xunna yi.

11 Baren xɛtɛma a baxunna ma.
Xaxilitaren fan xɛtɛma a xaxilitareyaan ma.

12 I na muxun to naxan a yɛtɛ yatɛxi fekolonna ra,
yigin xaxilitaren ma dangu na kanna ra.

13 Muxu narixina a falama nɛn, a naxa,
“Yatan kiraan xɔn, yata xaɲɛn taani!”

14 Banxin dɛɛn nabima,
a ragalima.
Muxu narixin fan luma a maxɛtɛ a sadeni na kii nin.

15 Muxu narixina a yiin sinma donse goronna kui nɛn,
koni a tagan a rasoɛ a dɛ.

16 Muxu narixina a yɛtɛ yatɛma fekolonna ra
dangu xaxilima solofere ra
naxanye yabi faɲi tima.

17 Dangu muxun na sunbu muxu gbɛtɛne yɛngɛn na,
na luxi nɛn alo muxun na baren tunle suxu.

18 Daxun naxan tɛɛn nun xalimakunle wolima faxa ti xinla ma,
19 na luxi nɛn
alo muxun naxan wulen falama a boden xa,
a fa a fala, a naxa,
“N yi sabaan nan na.”

20 Yegen na ɲan,
tɛɛn tuun nɛn.
Muxu mafalan na dan,
yɛngɛne fan yi xunbeli.

21 Nafigin yɛngɛn nagboma ayi nɛn
alo tigenna tɛɛ wolonna fari,
alo yegen tɛɛn dɛ.

22 Nafigina falane luxi nɛn
alo donse ɲaxumɛn
naxan godon muxun kui.

23 Muxun naxan dɛ ɲaxun,
a bɔɲɛn ɲaxu,
na luxi nɛn
alo wure gbeti kobin naxulunxin na so fɛɲɛn ma.

24 Xɔnnantenna a kɛɲaan luxunma a falane nan xɔn
koni yanfantenyaan nan a bɔɲɛni.
25 Xa a fala faɲin ti, i nama la a ra,
bayo fe haramuxi solofere nan a bɔɲɛni.
26 A kɔtɛn nɔɛ a xɔnnantenyaan luxunɲɛ nɛn
koni a fe ɲaxin makɛnɛnma nɛn yamani.

27 Yaxu yinla ge muxun nan sinma a kui.
Gɛmɛn xɛtɛma a makutukutu muxun nan kanke.

28 Wule falan muxune nan naɲaxuma
a naxanye tɔrɔma.
Wulen matɔxɔ falane kalan nan tima.

27

1 I nama i yɛtɛ matɔxɔ tila yi,
amasɔtɔ i mi a kolon
naxan sa ligama na lɔxɔni.

2 Muxune xa i tantun,
koni i tan nama a fala.
Na lan muxu gbɛtɛ ma,
koni a mi lan i tan dɛ.

3 Gɛmɛn binya,
mɛɲɛnsinna rabinya,
koni xaxilitarena tandi falan dangu ne ra.

4 Xɔlɔn ɲaxu,
bɔɲɛ teen magaxu,
koni nde nɔɛ tiyɛ xɔxɔlɔnna sɛnbɛn yɛɛ ra?

5 A fisa muxun sɔnna xa fala a xa kɛnɛnni,
benun xanuntenyaan xa lu luxunxi.

6 I nɔɛ lɛ i xɔyina fala xɔlɛne ra nɛn,
koni i yaxuna i masunbuma nɛn han!

7 Naxan lugoxi,
na nan a mɛma kumin na,
koni hali naxan xɔlɔ,
na ɲaxun kamɛtɔɔn dɛ.

8 Xɛmɛn naxan a mɛma a konna ra,
na luxi nɛn
alo xɔliin na a mɛ a tɛɛn na.

9 Latikɔnɔnna nun wusulanna muxun bɔɲɛn nan nasɛwama,
i xɔyina fanna dangu i yɛtɛ miriyane ra.

10 I nama i xɔyin nabeɲin,
hanma i baba xɔyina.
I nama siga i ngaxakedenna fɛma gbalo waxatini,
i dɔxɔ boden fisa i ngaxakeden makuyen xa.

11 N ma diina, findi fekolonna ra,
i n bɔɲɛn nasɛwa.
Nayi, naxan na n nayagi,
n nɔɛ na yabɛ nɛn.

12 Xaxilimaan na gbalon to fɛ,
a luxunden fenma nɛn,
koni fe kolontarene dangun nɛn tun,
ɲaxankatan yi e sɔtɔ.

13 Naxan na donla tongo i yii muxu gbɛtɛ xa,
a mi naxan kolon,
na kanna domaan tongo a ɲɔxɔni.
Tolimaan maxɔdin a ma,
xa a raba xɔɲɛn nan xa.

14 Duban xui yitexin na xɔtɔn xɔtɔnni,
na yatɛma dangan nan na.

15 Ɲaxanla a yɛngɛ xunxurine luxi nɛn
alo tule igen na lu dindinɲɛ banxini.
16 A ramaran naxɔlɔ alo foyena,
alo muxun na turen sa a yiin kui.

17 Wuren nan wuren nalemunma,
muxun nan muxuni tɔnma.

18 Wudi binla masuxu muxun nan a bogin donma.
Naxan na a kanna masuxu,
na binyama nɛn.

19 Muxuna a yɛtɛ yɛtagin nininna nan toma igeni.
Muxun bɔɲɛn fan a yɛtɛ kɛɲaan nan yitama.

20 Laxira nun yahannama mi wasama.
Muxun yɛɛne fan mi nɔɛ wasɛ.

21 Gbetin nun xɛmaan nasɛnsɛnma sulun tɛɛni,*
koni muxun kɛɲaan fɛsɛfɛsɛma a tantun kiin nan xɔn.

22 Hali i xaxilitaren din wunla kui
se kɛsɛne tagi wulin diin na,
a mi bɛ a xaxilitareyani.

23 I ya xuruseene kolon ki faɲi,
i yi i ɲɔxɔ lu i ya xuruse kurune xɔn,
24 amasɔtɔ nafunla mi luma habadan,
mangayaan mi marama i ya denbayaan xa
mayixɛtɛn nun mayixɛtɛni.
25 I na sɛxɛne lanfun,
i yi e ramara xuruseene xa,
sɛxɛ nɛnɛn mɔn yi mini,
i geya ma sɛxɛne malan xuruseene balon na,
26 nayi, yɛxɛɛne xabene findima i ya dugine ra nɛn,
kontonne yi findi gbetin na i xɛɛn sarama naxan na.
27 Siine nɔnɔn yi gbo ayi, a i wasa,
a findi i ya denbayaan balon na
e nun i ya walikɛ ɲaxanle.

28

1 Muxu ɲaxina a gima nɛn
hali muxe mi a fɔxɔ ra,
koni tinxin muxun tan susu
alo yata sɛnbɛmana.

2 Xa yamanan dugurenne murutɛ,
kuntigine wuyama ayi nɛn na yi.
Koni manga xaxilimaan naxan fe kolon,
na a ligama nɛn yamaan yi e raxara.

3 Yiigelitɔɔn naxan sɛnbɛtarene ɲaxankatama
na luxi nɛn
alo kala ti tulen naxan mi balo luma na.

4 Naxanye sariyan beɲinma
ne muxu ɲaxine nan tantunma,
koni naxanye sariyan suxuma
ne xɔlɔma nɛn e ma.

5 Muxu ɲaxine mi kiti kɛndɛn kolon
koni naxanye Alatala fenma
ne a birin famuma.

6 Yiigelitɔɔn naxan sigan tiin tinxinni,

* **27:21: 27.21 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala "***Furu tɛɛna***."

na fisa nafulu kanna xa
naxan kira yifuxin xɔn.

7 Naxan na sariyan suxu,
dii xaxilimaan nan na ra,
koni naxan na lu fuyantenne yɛ,
na fama yagin nan na a baba ma.

8 Naxan na dahamu gbeti donla tɔnɔ gbeene xɔn
na a malanma muxu gbɛtɛn nan xa
naxan hinanma sɛnbɛtarene ra.

9 Xa muxuna nde a tunla ba sariyan na
alogo a nama a mɛ,
hali a na sali,
na yɛtɛɛn haramuxi.

10 Naxan na muxu faɲine xali kira ɲaxin xɔn,
na biran yinla nan na a naxan gexi.
Koni fɛ mi naxan na,
na hɛrin nan sɔtɔma a kɛɛn na.

11 Nafulu kanna a mirixi nɛn a fe kolon,
koni yiigelitɔ xaxilimana a kɛɲaan nakɔrɔsima nɛn.

12 Tinxin muxune na nɔɔn sɔtɔ,
binye gbeen na a ra,
koni xa muxu ɲaxine keli,
birin a luxunma nɛn.

13 Naxan na a hakɛne luxun,
na mi hɛrin sɔtɔma.
Koni naxan na a ti e ra,
a xɛtɛ e fɔxɔ ra
Ala kininkininma na ma nɛn.

14 Sɛwan na kanna xa
naxan gaxun Ala yɛɛ ra,
koni naxan na a bɔɲɛni xɔdɔxɔ
na birama tɔrɔni.

15 Yatan naxan wurundunma
e nun kanko gbeen naxan fɔnma muxun ma,
na luxi nɛn
alo muxu ɲaxina yama sɛnbɛtaren xun na.

16 Manga xaxilitaren tinxintare wanle wuya.
Koni hɛrisigɛn naxan sɔtɔxi wulen xɔn,
na raɲaxu naxan ma,
na siimayaan xunkuyama ayi nɛn.

17 Faxa ti goronna muxun naxan xun ma,
na a gima nɛn han a sa a gaburun li.
Muxu yo nama a rati!

18 Naxan na sigan ti fɛtareyani,
na kisima nɛn.
Koni naxan na tinxintareyaan liga,
a kira firinna suxu
na birama nɛn na nde kedenna xɔn.

19 Naxan na a bɔxɔn nawali,
na lugoma nɛn.
Koni naxan na bira fe fuune fɔxɔ ra,
na wasama yiigelitɔyaan nan na.

20 Lannaya muxun wasaxi barakan nan na.
Koni naxan kunfaxi bannayaan xɔn,
na saranma nɛn na feen na.

21 A mi lan i muxune rafisa e bode xa,
anu, muxun hakɛn sɔtɔma buru dungin xɔn.

22 Naxan kuma,
na kunfaxi bannayaan nan xɔn,
a mi a kolon a tɔrɔn nan fama a ma.

23 Naxan na muxun sɔnna fala a xa,
na rafanma nɛn na kanna ma nɛn dɔnxɛn na
dangu muxun na
naxan a matɔxɔma wuleni.

24 Naxan na a baba nun a nga muɲa,
a yi a fala, a naxa,
“Fe ɲaxi mi na ra,”
na findixi halagi tiin fɔxɔrabiran nan na.

25 Naxan a yɛtɛ yigboma,
na yɛngɛne nan nakelima.
Koni naxan na a yigin sa Alatala yi,
na sabatima nɛn.

26 Naxan na a yigi sa a yɛtɛ xaxinli
xaxilitaren nan na ra.
Koni naxan sigan tima fe kolonni,
na kisima nɛn.

27 Naxan yiigelitɔne kima,
sese mi dasɛ na ma.
Koni naxan na a yɛɛn naxi e ma,
na danga gbeen nan sɔtɔma.

28 Xa muxu ɲaxine keli,
birin a luxunma nɛn.
Koni xa e halagi,
tinxin muxune nan wuyama ayi.

29

1 Muxun naxan tondin maxadi xuine suxɛ,
na halagima nɛn mafurɛn,
a mi yɛlanɲɛ.

2 Xa tinxin muxune wuya,
yamaan sɛwama nɛn.
Xa muxu ɲaxine nɔɔn sɔtɔ,
yamaan wugama nɛn.

3 Fe kolonna rafan muxun naxan ma
na a baba rasɛwama nɛn.
Koni naxan biraxi yalundene fɔxɔ ra,
na bɔnɔma nɛn a sɔtɔ seene yi.

4 Mangana a yamanan nasabatima kiti kɛndɛn nan xɔn,
koni naxan dimi yi seene rasuxuma mayifuni,
na a kalama nɛn.

5 Naxan na a adamadi boden matɔxɔ wuleni,
na lutin nan natima a sanna bun.

6 Muxu ɲaxina matandine findixi luti ratixin nan na a xa,
koni tinxin muxuna a sɛwa xuini tema nɛn.

7 Tinxin muxun sɛnbɛtarene xun mayɛngɛ kitine kolon.
Koni muxu ɲaxin mi na xaxinla sɔtɔma.

8 Magele tiine taani maxama nɛn,
koni fekolonne xɔlɔn nan naxunbelima.

9 Fekolonna nun xaxilitaren na so kitini,
xa a xɔlɔ hanma xa a gele,
a mi xaxili sa sɔtɔma.

10 Sɔntaren mi rafan faxa tiin ma,
koni muxu faɲine sɔntaren niin nakantanma nɛn.

11 Xaxilitarena kui feene birin falama nɛn,
koni fekolonna tan e ramarama nɛn.

12 Mangan na a tuli mati wule falane ra,
a kuntigine birin findima muxu ɲaxine nan na.

13 Yiigelitɔɔn nun ɲaxankata tiin
naralan fe kedenna ma,
Alatala nan e firinna birin yɛɛne rabima.

14 Mangan naxan sɛnbɛtarene makitin lannayani,
na mangayaan luma sabatɛ nɛn han habadan.

15 Bosaan nun maxadi falane nan fe kolonna fima diin ma
koni diin naxan luxi a yɛtɛ ma,
na a nga rayagima nɛn.

16 Muxu ɲaxine na wuya ayi,
hakɛn nan gboma ayi.
Koni tinxin muxune ne biraden toma nɛn.

17 I na i ya diin xuru,
a bɔɲɛ xunbenla fima i ma nɛn,
a nii yifanna fi i ma.

18 Xa Alaa fe mi makɛnɛn yamaan xa,
e mi fa danma fe yo ra.
Sɛwan na kanna xa naxan na sariyan suxu!

19 Konyin mi maxadima falane gbansanna ra,
bayo hali a mɛ, a mi a suxɛ.

20 I na muxun to naxan falan tima
benun a xa a miri,
yigin xaxilitaren ma dangu na kanna ra.

21 Naxan na fan a walikɛɛn na ɲaxi ra a dii ɲɔrɛyani,
dɔnxɛn na a sa findima finsiriwanla nan na.

22 Bɔɲɛ gbee kanna yɛngɛn nan nakelima.
Xɔlɔden hakɛne nan nagboma ayi.

23 Muxuna a wasona a biran yagin nin.
Koni muxu xuruxin binyen nan sɔtɔma.

24 Muɲaden na a seene yitaxun
e nun muxun naxan na,
na niin mi rafan a ma.
Na kanna rakɔlɔma nɛn dangan xɔn ma,
koni a mi a fe mayitɛ.

25 Adamadiin yɛɛragaxun findixi luti ratixin nan na,
koni naxan na a yigi sa Alatala yi,
na ratangama nɛn.

26 Muxu wuyaxi kiraan fenma siga mangan fɛma.
Koni muxun kiti kɛndɛn sɔtɔma Alatala nan yii.

27 Tinxintarene raɲaxu tinxin muxune ma,
muxu faɲine raɲaxu muxu ɲaxine ma.

30

Aguri a sandane

1 Yakɛ a dii xɛmɛna Aguri a waliyiya falane.

A fala nɛn Itiyeli nun Yukala xa, a naxa:

2 Xaxilitaren nan n na
dangu muxun birin na.
Adamadi xaxili mi n ma.

3 N mi fe kolonna sətɔxi,
n mi Ala Sariɲanxina kolonna sətɔxi.
4 Nde texi kore xɔnna ma,
a mɔn yi godo?
Nde foyen malanxi a yiine kui?
Nde igen naxudu a domani?
Nde bɔxɔn danne birin nafalaxi?
A xili di, a diin fan xili di?
I na kolon ba?

5 Alaa falane birin sariɲan.
Naxanye e luxunma a yi,
a ne yɛ masansanma nɛn.
6 I nama sese sa a falane fari
alogo a nama i maxadi,
i yi kolon wule falan na.

7 N fe firin nan maxədinma i ma, Ala.
I nama tondi e ma n xa,
benun n xa faxa!
8 Fuyantenyaan nun wulen masiga n na.
I nama bannayaan fi n ma hanma yiigelitɔyana,
fɔ n mako donseen naxan ma
9 alogo n nama lugo ɲaxi ra,
n na n mɛ i ra
n yi a fala, n naxa, “Nde Alatala ra?”
Hanma n findi yiigelitɔɔn na,
n yi muɲan ti,
n yi n ma Ala xili kala.

10 I nama walikɛ mafala a kanna xa
alogo a nama i danga,
a hakɛn yi lu i ma.

11 Muxuna ndee na
naxanye e baba dangama,
naxanye mi dubama e nga xa,
12 naxanye sariɲan e yɛtɛ yɛɛ ra yi
anu, e xɔsin mi baxi e ma
13 naxanye yɛɛ rawaso
e muxune matoma yɛtɛ yigboni,
14 naxanye ɲinne luxi alo silanfanne
e gbɛgbɛne maxɔlɔn tima alo filɛne,
alogo e xa yiigelitɔne raxɔri bɔxɔn fari
e tɔrɔ muxune ɲan adamadiine yɛ.

15 Dii firin yi nusun yii
naxanye yi a falama tun,
e naxa, “N ki! N ki!”

Se saxan nan na
naxanye mi wasama mumɛ,

han se naanin naxanye mi a falɛ,
e naxa, “Na lan.”
16 E tan ni i ra:
Laxira nun gbantan nun
bɔxɔn naxan mi wasama igen na,
e nun tɛɛn naxan mi a falan mumɛ,
a naxa, “Na lan.”

17 Muxun naxan yɛɛ yoma a baba ma,
naxan tondima a nga xuiin suxɛ,
xude xɔn xaxane a yɛɛne gema nɛn a kui,
dugane yi e don.

18 Se saxan na
naxanye dangu n na,
han naanin
n mi naxanye famuxi.
19 E tan ni i ra:
Singbinna kirana kore,
saɲina kirana gɛmɛn fari,
kunkina kirana fɔxɔ igen xun ma,
e nun banxulanna kirana sungutunna konni.

20 Ɲaxalan yalunden kɛɲaan ni ito ra:
A na a dɛge,
a a dɛɛn nasugusugu,
a yi a fala, a naxa,
“N mi sese ligaxi a ɲaxin na.”

21 Bɔxɔn xuruxurunma se saxan bun,
han naanin a mi tiyɛ naxan bun.
22 E tan ni i ra:
Konyin na findi mangan na,
kɔmɔn na lugo donseen na,
23 ɲaxalan naɲaxuxin na futu,
e nun konyi gilɛn na a kanna kɛɛn tongo.

24 Sube naanin xurun bɔxɔn ma
koni e tan nan fekolonna sɔtɔxi:
25 Dondonle fanga mi na,
koni e e donseen namarama a waxatini.
26 Fanye ra siine sɛnbɛ mi na,
koni e sodene rafalaxi gɛmɛne nin.
27 Manga mi tuguminne xun na,
koni e birin minima e gali yɛ ma.
28 Dangene suxɛ nɛn yiin na,
koni e toma manga banxine kui.

29 Se saxan na naxanye rayabu,
han naanin naxanye sigati kiin tofan.
30 Yatana, susulaan subene tagi,
naxan mi a gima muxu yo bun,
31 donton kanbaxina, hanma kɔtɔna,

e nun mangana a ganli.

32 Xa i bata i yɛtɛ yigbo xaxilitareyani,
xa i bata kɔtɛni tɔn,
nayi, i dɛɛn suxu.
33 Amasɔtɔ muxun na nɔnɔn naxi,
na nan findin fɛnɛn na,
i na muxun ɲɔɛɛn din,
wunla nan minima,
i mɔn na xɔlɔn nakeli,
na raɲanma yɛngɛn nan ma.

31

Manga Lemuyɛli a sandane

1 Manga Lemuyɛli a sandane. A nga a xaran waliyiya falan naxanye ma.

2 N ma diina,
n nanse falama i xa?
N nanse falama i xa,
n diin naxan barixi,
n naxan sɔtɔxi Ala barakani?
3 I nama i sɛnbɛ lu ɲaxanle yii.
I fangan nama ɲan ne fɔxɔ ra
naxanye mangane ralɔma ayi.

4 I tan Lemuyɛli,
a mi daxa mangane xa,
a mi daxa mangane yi manpaan min,
kuntigine mi lan e bira dɔlɔn fɔxɔ ra
5 alogo e minxin nama ɲinan tɔnne xɔn,
e fa muxu ɲaxankataxine yanfa kitini.
6 Ɛ dɔlɔn lu na muxune xa
naxanye halagima,
naxanye niin nafexi xɔlɛn na,
ɛ manpaan lu ne xa.
7 Ne na e min,
e ɲinanma e yiigelitɔyaan xɔn nɛn,
e tɔrɔyaan mi fa rabirama e ma.

8 Dɛtarene xun mafala,
i muxu nɔxine birin mali e kitine yi.
9 I falan ti, i kitin sa tinxinni,
i yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune xun mayɛngɛ kitini.

Ɲaxalan faɲina

10 Nde nɔɛ ɲaxalan faɲin sɔtɛ?
A tɔnɔn dangu bɔxɔ bun nafunle ra.
11 A xɛmɛn xaxili tixi a tan nan na,
a munanfanna mi ɲanɲɛ mumɛ!
12 A fe faɲin nan ligama a xa,
a ɲaxin mi a ra,
a siin sogen birin yi.

13 A yɛxɛɛ xabe garin nun gɛsɛ futu garin nan fenma
a e rafala dugin na sɛwani.
14 A faan balon na nɛn sa keli wulani
alo yulaya kunkine.
15 A kurunma nɛn subaxa,
a kudin so a denbayaan xa,
a fa a walikɛ ɲaxanle ti e wanle ra.
16 A na miri xɛɛna nde ma, a yi a sɔtɔ,
a nakɔɔn sa a tɔnɔ sɔtɔxine gbetin na.
17 A wanle dɛ suxuma tunnafanna nin.
A wali a yiin na sɛnbɛni.
18 A a kolon a feene sɔnɔyama nɛn,
a lɛnpun mi tuma kɔɛɛn na.
19 A gɛsɛn wurundun a yiin na,
a gɛsɛn sɔxɔn dugin na.
20 A yiine dɔxɔn yiigelitɔne bun.
A yiin ti tɔrɔ muxune xa.
21 A mi gaxun xunbenla fe ra a denbayaan xa,
amasɔtɔ e birin marabɛri baxi dugi faɲin nan na.
22 A bitinganne rafalama,
a marabɛri baxi taa dugine nun dugi mamiloxine nan na.
23 A xɛmɛn yatɛxi fonne malanni,
a dɔxɔma taan fonne yɛ.
24 A taa dugi domane rafalama,
a e mati,
a tagi xidine rafala yulane xa.
25 Sɛnbɛn nun binyena a ma
alo domana.
A na a miri waxati famatɔne ma,
a gele.
26 A falan tima fe kolonna nin,
a muxune xaran hinan falane ma.
27 A yengi dɔxi a denbayana feene xɔn,
a mi narin kolon.
28 A diine kelima nɛn,
e a fala a ma a dubadena.
A xɛmɛn fan yi keli,
a yi a tantun,
29 a naxa, “Kɛwali faɲin ɲaxalan wuyaxi yi,
koni i tan, i dangu e birin na.”
30 Marayabun yanfan tima,
tofanna danguma,
koni ɲaxanla naxan gaxuma Alatala yɛɛ ra
na nan lan a tantun.
31 Ɛ saranna so a yii,
a wanle xa findi a tantun xunna ra taani.

Karaməxəna
Mangana Fe Kolon Falane

Kitabun yireni ito mi a sɛbɛ muxun xinla falaxi koni a findixi Muluku Sulemani nan na fata a falatide singen na. A sɛbɛ muxun katama a xa adamadiine dunuɲa yi gidin bunna fɛsɛfɛsɛ. A falama, a dunuɲa fe wuyaxi findixi fe fufafune nan na. A yelinxina dunuɲa feene fɛsɛfɛsɛ, a yi a falani so, a naxa, “Gaxu Ala yɛɛ ra, i yi a yamarine suxu bayo adamadiyaan gbengbenna na nan na.” (Karaməxən 12.13)

Dunuɲa feene luxi nɛn fuu

1 Karaməxəna falane nan itoe ra, Dawudaa dii xɛmɛn naxan findixi
mangan na Yerusalɛn yi.

2 N tan karaməxə naxa:
Fe fuune fe fuune fari,
fe fuyanne kənin, e birin fe fuu!
3 Muxun wanla naxan birin nabama dunuɲa yi,
na təndən nanse ra a ma?
4 Mayixɛtɛna nde danguma,
mayixɛtɛna nde barima,
koni bəxə xənna tan a kiini han habadan!
5 Sogen tema, a godoma,
a mən yi a mafura xɛtɛ a tedeni.
6 Foyen sigama yiifanna ma,
a xɛtɛma kəmɛnna ma,
a firifirima, a firifiri
han a mən yi xɛtɛ a kelideni.
7 Baa igene birin sa sinma fəxə igen nan ma,
koni fəxə igen mi rafema mumɛ!
Igene mən luma xɛtɛ e kelidene yi xude xunne yi.
8 Feene birin muxun xadanma
han a mi nəɛ a falɛ!
Yɛɛn mi wasama toon tiyɛ,
tunla mi wasama fe ramɛdeni.
9 Naxan yi na nun,
na nan mən na,
naxan bata yi liga,
na nan mən ligama,
fefe nɛnɛ mi na dunuɲa yi.
10 Muxune a falama sena nde ma,
fa fala, “A mato, a nɛnɛn na a ra!”
Anu, na yi na nun,
xabu benun en xa da.
11 Ɲinan tima nɛn fe danguxine xən.
Hali fe famatəne ɲinanma muxune ra nɛn
naxanye barima e xanbi waxati famatəne yi.

Karaməxəna xaxilimayana

12 N tan, karaməxəna, n bata findi Isirayila Mangan na Yerusalɛn yi.

13 N bata a ragidi n bəɲɛni, n xa feene birin fɛsɛfɛsɛ, n yi e rakərəsi n ma
fekolonna xən feen naxanye birin ligama dunuɲa yi. Ala bata adamadiine ti
ɲaxankata wanla nan na!
14 Feen naxanye ligama dunuɲa yi, n bata ne birin to, e birin findixi fe
fuun nan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.
15 Naxan dalinxi na mi nəɛ ratinxinɲɛ.
Naxan dasaxi, na mi nəɛ yatɛ.
16 N yi a fala n yɛtɛ ma, n naxa, “N tan bata fekolon gbeen sətə dangu
muxun bonne birin na naxanye bata yi mangayaan liga n yɛɛ ra Yerusalɛn
yi. N bata xaxilimayaan nun fekolonna gbegbe famu.”
17 N kataxi nɛn n xa fekolonna famu, e nun xaxilitareyaan nun daxuyana.
Koni n yi a kolon, na fan birin luxi nɛn alo muxun na kata foyen
sagatandeni.
18 Bayo, fekolonna gbegbeen fama xaminna nan na, xaxinla nɛma gboma
ayi, bəɲɛ rafərɛn fan gboma ayi.

2

Fatin nafan feene luxi nɛn fuyan

1 N yi a fala n yɛtɛ ma, n naxa, “En siga, n xa sa a mato xa ɲaxaɲaxan fan.”
Koni hali na fan findixi fe fuun nan na.
2 N yi a fala, n naxa, “Daxuyaan nan gele ma feene ra, ɲaxaɲaxan tənən
nanse ra?”
3 N yi a ragidi n bəɲɛni, a n xa n yɛtɛ rasɛwa dələn minna nin, n yi n səbɛ so
xaxilitareyaan ma, anu n yi matoon nan tima fekolonna xən, han n yi a
kolon xa na nan fan adamadiin na, a na liga a siimayani dunuɲa yi.
4 N bata wali gbeene kɛ. N banxine ti nɛn n yɛtɛ xa, n manpa bili nakəne si,
5 n yi nakəne nun langane yitən, n yi wudi bogilaan sifan birin si e yi.
6 N bata ige ramaradene rafala alogo n xa n ma wudidine ige sa nakəni.
7 N konyi xɛmɛne nun konyi gilɛne sətə nɛn, e diine bari n konni. Xuruse
xungbeen nun a xunxurin fan yi n yii dangu muxune birin na naxanye yi n
yɛɛ ra Yerusalɛn yi.
8 N gbetin nun xɛmaan gbegbe ramara nɛn n yɛtɛ xa, e nun mangane nun
yamanane nafulu kɛndɛne. Yeli xɛmɛne nun yeli gilɛne yi n yii. N mən yi
xɛmɛne rafan fe kɛndɛn sətə, ɲaxalan wuyaxi.
9 N findi nɛn muxu gbeen na dangu muxune birin na, naxanye bata yi
dangu n yɛɛ ra Yerusalɛn yi. Anu, n yi matoon nan tima n ma fekolonna xən.
10 N yɛɛn kunfa sese xən, n mi tagan na sətɛ. N mi n mɛ n waxən fe yo ra,
bayo n ma wanle birin yi n bəɲɛn nasɛwama, na nan yi findixi n saranna ra
n ma wanle birin yi.
11 Anu, na xanbi ra, n yi n miri n wali xənne birin ma, e nun n tərən naxan
sətə e kɛdeni, n yi a to fa fala a birin findixi fe fuun nan na, alo muxun na
kata foyen sagatandeni, e tənə yo mi luma dunuɲa yi.

Fekolonna nun xaxilitareyaan fan luxi nɛn fuyan

12 Nayi, n yi wa fekolonna famu feni, e nun daxuyaan nun xaxilitareyana.
Muxun naxan findima mangan na n ɲəxəni, na nəɛ nanse ligɛ? Fə naxan
bata yi liga nun.
13 N yi a to fa fala fekolonna fisa xaxilitareyaan xa, alo kɛnɛnna to fisa
dimin xa.

14 Amasətə xaxilimaan yɛɛn na alogo a xa seen to, koni xaxilitaren tan
sigan tiin dimin nin. Anu, n tan a kolon yati, a maraɲan kii kedenna nan e
firinna birin mamɛma.
15 N yi a fala n yɛtɛ ma, n naxa, “Xa xaxilitaren naɲan kiin nan n fan
mamɛma, nayi, na tənən nanse ra, xa n findi fekolonna ra?” N yi a fala n yɛtɛ
ma, n naxa, “Na fan findixi fe fuun nan na.”
16 Bayo muxune ɲinanma xaxilima danguxin xən sinma alo xaxilitarena.
Fanni ləxəne danguma, ɲinan tima a xən. Xaxilimaan faxama nɛn alo
xaxilitarena!
17 Nayi, dunuɲa yi gidin yi raɲaxu n ma, bayo tərəyaan nan adamadiine
wanla ra e naxan birin ligama dunuɲa ito yi. Fe fuun nan a birin na, alo
muxun na kata foyen sagatandeni.
18 N ma wanle birin yi raɲaxu n ma n naxanye kɛxi dunuɲa yi, bayo fə n
xa e tənən lu n xanbi ra muxun yii.
19 Nde a kolon xa na kanna findɛ xaxilimaan na hanma xaxilitarena?
Anu, n naxan birin sətəxi dunuɲa yi n ma wanla nun n ma xaxilimayani, a
na sətəma nɛn. Fe fuun nan mən na fan na!
20 Nayi, n yi tunnaxələ fələ n ma lan wali xədɛxɛne birin ma n naxanye
ligaxi dunuɲa ito yi.
21 Amasətə, muxun naxan fatan, na nəɛ walɛ fekolonna nun xaxilimayani,
a kɛɛn yi findi muxun gbeen na naxan mi walixi. Na fan findixi fe fuun nan
na e nun kala gbeena.
22 Muxun nanse sətəma fata a wali xədɛxɛne nun a kəntəfinle birin na
dunuɲa ito yi?
23 A siimayaan birin findixi tərən nun səxələn nan na. Bəɲɛ sa mi a xa hali
kəɛɛn na. Fe fuun nan na fan na.
24 Sese mi fan adamadiin na fə a xa a dɛge, a yi a min, a hɛrin sətə a wanli.
Koni, n na a toxi nɛn fa fala na fan kelima Ala nan ma,
25 bayo, nde nəɛ a dɛgɛ, hanma a sɛwa, xa Ala mi tin?
26 Muxun naxan na Ala kɛnɛn, a yi xaxinla fi na kanna ma e nun
fekolonna nun sɛwana. Koni, a yulubi kanna tan tima wanla ra nɛn alogo a
xa nafunla malan, a yi a ramara muxu gbɛtɛ yɛɛ ra naxan Ala kɛnɛnxi. Fe
fuun nan na fan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

3

Feen birin nun a waxatin na a ra

1 Feen birin nun a waxati saxin na a ra,
waxatin feen birin ma dunuɲa yi.
2 Muxun bari waxatin na,
a faxa waxatin na.
Soli seen si waxatin na,
a tala waxatin fan na.
3 Faxa ti waxatin na,
dandan waxatin fan na.
Banxin kala waxatin na,
a ti waxatin fan na.
4 Wuga waxatin na,
gele waxatin fan na.
Sunu waxatin na,
bodon waxatin fan na.
5 Gɛmɛne woli waxatin na,

e matongo waxatin na.
Sunbun waxatin na,
sunbutareyaan waxatin fan na.
6 Seen fen waxatin na,
a tunun waxatin na.
Seen namara waxatin na,
a rabeɲin waxatin fan na.
7 Seni bə waxatin na,
a madɛgɛ waxatin na.
Dundu waxatin na,
fala ti waxatin fan na.
8 Marafanna waxatin na,
maraɲaxun waxatin fan na.
Yɛngɛ waxatin na,
bəɲɛ xunbeli waxatin fan na.
9 Walikɛɛn tənən mundun sətəma a wanli?
10 N bata a to Ala bata adamadiine ti ɲaxankata wanla naxan na.
11 Ala bata seen birin da alogo e xa lan e waxatin ma. A mən yi a ragidi habadan feene xa lu adamadiine bəɲɛni. Anu, e mi nəɛ Ala kɛwanle yɛɛ toɛ keli e fələden ma han e raɲanna.
12 N yi a kolon fa fala, sese mi fan muxun na fə a xa ɲaxan, a fe faɲin liga a dunuɲa yi gidini.
13 Muxun birin xa a dɛge, a yi a min, a yi hɛrin sətə a wanli. Ala bata na nan nagidi muxune ma.
14 N na a kolon Alaa wanle birin luma nɛn habadan, sese mi sama a fari, sese mi bama a ra. Ala na feene ligaxi nɛn alogo muxune xa gaxu a yɛɛ ra.
15 Feen naxanye ligama, e nun naxanye fama ligadeni, ne bata yi liga nun. Ala nan fe danguxine raminima dunuɲa yi mən.

Sayaan nan birin naɲanna ra

16 N mən fe gbɛtɛ toxi dunuɲa yi. Kiti sa kɛndɛn yi lan dɛnaxan yi, ɲaxuyaan nan mɛnni. Tinxinna yi lan dɛnaxan yi ɲaxuyaan nan mɛnni.
17 N yi a fala n yɛtɛ ma, n naxa, “Ala tinxin muxun nun ɲaxuden makitima nɛn, bayo feen birin nun a waxati saxin na a ra, kɛwanla birin nun a dingiraan na a ra.”
18 N yi a fala n yɛtɛ ma lan adamadiine ma, n naxa, “Ala muxune kɛɲaan nan fɛsɛfɛsɛma alogo e tan yɛtɛɛn xa a kolon a e luxi nɛn alo subene.
19 Bayo muxune nun subene raɲanna birin keden, e birin faxama nɛn. Nii kedenna nan e birin yi. Na kui, muxun mi dangu suben na. Fe fuun nan ne birin na.
20 E birin sigama yire kedenna nin. E birin kelixi burunburunna nin, e birin xɛtɛn burunburunna nin.
21 Nde a kolon xa adamadiine niin tema kore nɛn, subene niin yi godo bəxən bun?”
22 N bata a to sese mi lan adamadiin xa fə a yi ɲaxan a wanle yi, a gbeen na nan na. Bayo muxe mi faxa muxun naxɛtɛ alogo a xa a to naxan ligama a xanbi.

4

Dunuɲa ito mi fan

1 N mən yi ɲaxankatane birin to naxanye ligama dunuɲa yi, muxu ɲaxankataxine wugama, muxu yo mi e madɛndɛnma! Fangana e ɲaxankata muxun nan na, muxu yo mi e masabarima.
2 N tan naxan falɛ, faxa muxune nan e ɲaxun yi dangu niiramane ra, e tan to bata faxa.
3 Koni naxan munma da, na fisa ne firinna xa, bayo a munma fe ɲaxine to naxanye ligama dunuɲa yi.
4 N bata a to a muxune xadanna nun e wali xənne birin fataxi e xəxələnyaan nan na lan e adamadi bodene ma. Fe fuun nan na fan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.
5 Xaxilitaren tondima walɛ, kamɛn yi a kala.
6 Koni a fisa muxun yi məndə kedenna sətə bəɲɛ xunbenli benun a xa məndə firinna sətə ɲaxankata wanli naxan nun foye sagatanna lan.

Kedenyaan mi fan

7 N mən fe fu sifana nde toxi nɛn dunuɲa yi.
8 N muxuna nde toxi nɛn, a keden pe, muxe mi a fəxə ra. Dii mi a yii, a ngaxakeden mi na, anu, dan mi yi a wanla ma. Hali a mi wasama nafunla ra. A yi maxədinna ti, a naxa, “N fa walima nde xa, n yi n niin kuma hɛrin na?” Fe fuun nan na fan na, ɲaxankata wanla.
9 Muxu firinna fisa muxu kedenna xa, bayo e saran faɲin sətɛ nɛn e wanli.
10 Bayo, xa boden bira, bodena a rakelɛ nɛn, koni gbalon na kanna xa naxan keden a ra. Xa a bira, muxu gbɛtɛ mi na naxan a rakelɛ!
11 Na kiini, xa muxu firinna e sa, xunbenla mi e suxɛ, koni naxan keden saxi, xunbenla bɛ na ma di?
12 Yaxun naxan muxu kedenna nəɛ yɛngɛni, muxu firinna tan tiyɛ na yaxun yɛɛ ra nɛn. Luti saxanna dɛnbɛxin mi bolonɲɛ xulɛn!

Mangayana

13 Dii ɲərɛn yiigelitəən xaxilimaan dangu Manga forixi xaxilitaren na naxan mi fa nəɛ kawandi xuiin namɛ.
14 Bayo, na dii ɲərɛn nəɛ minɛ nɛn kasoon na a findi mangan na, muxun mən nəɛ barɛ nɛn yiigelitəyani a findi a bari taan mangan na.
15 N bata adamadiine birin to biraxi dii ɲərɛni ito fəxə ra dunuɲa yi naxan fama dəxədeni mangan funfuni.
16 Na yamaan dan mi yi na, a yi tixi naxanye yɛɛ ra. Na birin, a mi rafanɲɛ mayixɛtɛ famatəne ma. Na fan findixi fe fuun nan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

I nama falan nadangu ayi

17 A liga i yeren ma i na siga Alaa banxini waxatin naxan yi. I maso i tuli matideni benun i xa saraxan ba alo xaxilitarene, bayo e nɛma fe ɲaxin ligama, e mi a kolon.

5

1 I nama dɛ mafura ayi, i bəɲɛn nama wolon, i falan ti Ala yɛtagi, bayo Ala kore xənna nan ma, i tan dunuɲa nin. Nayi, i ya falan nama radangu ayi.
2 Amasətə muxun na xamin, a xiye sama nɛn xulɛn. Na kiini, falan na wuya ayi, xaxilitareya falane yi keli.
3 Xa i dɛ xuiin tongo Ala xa, i nama bu a rakamalideni, bayo xaxilitarene mi Ala kɛnɛnɲɛ. Nayi, i dɛ xuiin nakamali i naxan tongoxi.
4 A fisa i nama dɛ xuiin tongo, benun a xa lu a rakamalitaren na.

5 I nama tin i dɛɛn xa i gbindin birin bira yulubini. I nama a fala xɛraan xa
fa fala tantanna nan yi i dɛ xuiin na. Nanfera i falan tiyɛ naxan Alaa xələn
nakelima, a yi i wali xənne kala?
6 Bayo xiyene na wuya ayi, fe fuune e yi. Falan fan na kii nin. Nayi, gaxu
Ala yɛɛ ra.

Mangane yamaan ɲaxankatama

7 Xa i a to yamanana nde yi, muxune yiigelitəne ɲaxankatama, kiti kɛndɛn
nun tinxinyaan bata ba na, na nama i ratɛrɛna, bayo kuntigi gbeene nan
kuntigine xun mayɛngɛma, kuntigi gbɛtɛ mən ne fan xun na.
8 Birin nan bəxən bogiseene tongoma, hali manga yɛtɛn tənən səfəma
xɛɛne ma.

Nafunla luxi nɛn fuyan

9 Gbetin nafan naxan ma, na mi wasama gbetin na mumɛ! Nafulu gbeen
nafan naxan ma, na mi a səfɛ. Fe fuun nan mən na fan na!
10 Nafunla nɛma gboma ayi, a don muxune fan yi wuya ayi. A tənən
mundun se kanne ma nayi ba a mato feen na?
11 Walikɛna xixənla ɲaxun, xa a donse gbeen don, hanma ndedi, koni
nafulu kanna se kanyaan mi tinɲɛ a yi xi.
12 N bata gbaloni ito to dunuɲa yi: Muxun naxanye nafunla ramarama e
yɛtɛna tərəyaan yɛɛ ra.
13 Na nafunla kalama fe xədɛxɛn nin. A diin naxan barixi, na mi sese səfə.
14 Muxun barima nɛn a magenla, a mən xɛtɛn na kii nin. A mi sese xalima
a wanla tənən na, a mi sigama sese ra a yii.
15 Gbalon nan mən na fan na. A xɛtɛma nɛn alo a faxi kii naxan yi. Nayi, a
tənən mundun səfəma, a to walixi foyen nan fəxə ra?
16 Anu, a mən a siimayaan birin nabama dimin nin, lanbaranna nun
səxələn nun nii yigbɛtɛnna dɛnaxan yi.
17 N na ito nan toxi: A fan muxun xa, a yi a dɛge, a yi a min, a yi hɛrin səfə
a wanle birin yi dunuɲa yi a siimayani Ala naxan fixi a ma. A gbeen na nan
na.
18 Xa Ala nafunla nun seen fi muxun ma, a mən yi tin na kanna xa nə e
donɲɛ, a yi a wasa so a gbeeni, a sɛwa a wanli, Ala nan na fixi a ma.
19 Na kanna mi a mirɛ a siimayaan danna ma ɲaxi ra bayo Ala bata a
bəɲɛn nasɛwa.

6

1 N gbalo fena nde toxi nɛn dunuɲa yi, naxan adamadiin tərəma han!
2 Muxuna nde na yi, Ala nafunla nun hɛrisigɛn nun binyen fixi naxan ma,
sese mi dasaxi naxan ma, a waxi naxan birin xən, koni Ala mi tinxi a xa a
nafunla don, muxu gbɛtɛ yi e don. Na nan findixi fe fuun na e nun gbalo
gbeena.
3 Xa muxuna nde dii kɛmɛ bari nun, a mən yi siimaya xunkuyen səfə, a na
fori ki yo ki, na birin tənən nanse ra a ma, xa a mi sɛwan səfə a se kanyani, a
yi maluxun binyeni? N na a falɛ nɛn, n naxa, “Diin naxan faxa a nga kui, na
fisa na kanna xa.”
4 Bayo na diin daxi nɛn fuu, a mən dangun dimin nin, a xinla yi lu
wundoni.
5 Hali na diin mi sogen toxi, a mi fefe kolonxi, na bəɲɛ xunbelixi dangu
bonna ra.

6 Hali a ɲɛɛ wuli firin sətə siimayaan na, xa a mi sɛwan sətə a se kanyani,
na tənən nanse ra? E birin mi sigama yire kedenna xan yi ba?
7 Adamadina wanla birin kɛma a dɛge feen nan na, anu a mi wasɛ mumɛ!
8 Nanse fekolonna danguxi xaxilitaren na? Yiigelitəən na sigati ki kɛndɛn
kolon a dunuɲa yi gidini, na tənən nanse ra?
9 Yɛɛn bata seen naxan to, na fisa se xənla xa muxun naxan mirixi. Fe
fuun nan mən na fan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

Fekolonne maxadina
10 Seen birin xinla na. Adamadiin findixi naxan na, na kolonxi. Naxan
sɛnbɛn dangu a tan na, a mi nɔɛ na matandɛ.
11 Falan nɛma gboma ayi, fe fuune fan wuyama ayi. En nanse sətəma na
yi?
12 Awa, nde a kolon naxan fan adamadiin xa a dunuɲa yi gidini, a nɛma a
siimaya yi genli, naxan danguma alo nininna? Nde nɔɛ a falɛ adamadiin xa
naxan ligama a xanbi dunuɲa yi a na faxa waxatin naxan yi?

7

Fekolonna
1 Xili kanyaan fisa latikənən kɛndɛn xa,
muxun faxa ləxən dangu a bari ləxən na.
2 A fisa i siga ɲandeni
benun i xa siga sɛwa bande dondeni,
bayo sayaan muxune birin yɛɛ ra,
niiramane birin lan
e yi xaxili sətə na ma.
3 Sɔxɔlɛn fisa gelen xa,
bayo yɛtagin na yifərə,
na muxun xaxinla maliyɛ nɛn.
4 Fekolonne bɔɲɛn darixi ɲanden nan na,
koni xaxilitarene bɔɲɛn darixi ɲaxaɲaxa yiren nan na.
5 A fisa muxun yi fekolonna maxadin namɛ,
benun a xa xaxilitarene sigin namɛ.
6 Bayo xaxilitarene gele xuiin luxi nɛn
alo ɲanla budo xuiin tɛɛni tunden bun.
Fe fuun nan na fan na.

7 Fekolonna na ɲaxankatan ti,
na a findima xaxilitaren nan na,
dimi yi seene na rasuxu mayifuni,
na muxun bɔɲɛn natantanma nɛn.

8 Feen naɲanna dangu a fələn na.
A fisa muxun yi sabari
benun a xa waso ayi.

9 I nama mafura xɔlɛ,
bayo bɔɲɛ gbeen xaxilitarene nin.

10 I nama a fala, i naxa,
“Nanfera waxati danguxine fisa iki xa?”
Bayo na maxədinna mi kelixi fekolonna xan yi.

11 Fekolonna nun kɛɛn tənən birin lan,
bayo a muxune malima dunuɲa yi.
12 I na lu fekolonni,
na i ratangama nɛn alo gbeti kanyana,
i na fe kolon,
na fekolonna i luma nɛn i nii ra.

13 Alaa wanla mato:
A na naxan yidəxə,
nde nəɛ a ratinxinɲɛ?
14 I xa sɛwa waxati faɲini,
i yi i miri tərə waxatini,
bayo Ala nan e firinna birin daxi.
Nanara, adamadiin mi nəɛ sese yɛɛ toɛ fe famatəne fe yi.

15 N bata feen birin to n ma dunuɲa yi gidi fufafuni.
Tinxin muxuna ndee halagima e tinxinyani,
ɲaxudena ndee yi siimaya xunkuyen sətə e ɲaxuyani.
16 I nama i ya tinxinyaan nadangu ayi,
i nama i yɛtɛ findi fekolon gbeen na.
Nanfera i yɛtɛ rahalagima?
17 I nama ɲaxuyaan nadangu ayi,
i nama findi xaxilitaren na.
Nanfera i faxɛ
benun i ya waxatin xa a li?
18 A lan i yi kedenna suxu
hali i mi boden beɲin,
bayo naxan na gaxu Ala yɛɛ ra
na feen birin yiminima nɛn.

19 Fekolonna xaxilimaan sɛnbɛ soma nɛn
dangu yamana kan fu ra taani.

20 Tinxin muxu yo mi dunuɲa yi
naxan fe faɲin ligama a mi yulubi liga.

21 I nama i tuli mati falan birin na,
alogo i nama i ya walikɛɛn xuiin mɛ,
a i rayelefuma.
22 Bayo i a kolon i bəɲɛni,
i tan yɛtɛɛn bata muxune rayelefu sanɲa ma wuyaxi.

23 N bata na feene birin fɛsɛfɛsɛ fekolonna xən,
n yi a fala, n naxa,
“N fekolonna sətəma nɛn,”
koni a mən makuya n na.
24 Sese a ra, a makuya pon!
A tilin mumɛ! Nde nəɛ a toɛ?
25 Nayi, n bata kata fekolonna famu feen nun a fɛsɛfɛsɛ feen
nun a fen feen na e nun feene bunna,
alogo n xa a famu a xaxilitareyaan nan ɲaxuyaan na,
fa fala daxuyaan mi fan.

26 N bata a kolon
a ɲaxanla naxan luxi alo luti ratixina,
naxan bəɲɛ findixi yalaan na,
naxan yiine luxi alo yələnxənna,
na xələ dangu sayaan na!
Muxun naxan Ala kɛnɛnxi,
na tangama nɛn a ma,
koni yulubi kanna a suxuma nɛn a ra.

27 N tan, karaməxəna,
n na ito nan toxi,
n to feene fɛsɛfɛsɛxi keden keden yɛɛn ma,
alogo n xa feene bunna yɛɛ to.
28 N mən feene yɛ fenma,
koni n munma a yɛɛ to singen.
N xɛmɛ kɛndɛ kedenna nan toxi xɛmɛ wuli keden yɛ,
koni n mi ɲaxalan kɛndɛ keden peen toxi ɲaxanle yɛ.
29 Koni, n na ito nan to:
Ala adamadiine da nɛn, e fan,
koni e tan bata kətɛ wuyaxi fen.

8

1 Nde luxi alo fekolonna,
naxan nəɛ feene bunne fɛsɛfɛsɛ?
Muxuna fekolonna a yɛtagini yalanma nɛn,
a yɛtagi yifərɛn yi tunun.

Mangana yamarin suxu fena

2 N yi a fala, n naxa,
“Mangana yamarin suxu,
i to bata i kələ Ala xa.”
3 I nama mafura i makuyɛ mangan na,
i nama kankan fe ɲaxin ma,
bayo naxan nafan a ma,
a na nan ligama.
4 Mangan sese fala,
sɛnbɛn na nan na.
Nayi, nde nəɛ a falɛ a xa,
fa fala, “I nanse ligama?”
5 Naxan na a yamarin suxu,
na mi fe ɲaxin kolonma.
Fekolonna mangana waxati saxin nun a kiti saxin kolonma nɛn.
6 Amasətə feen birin nun a waxatin nun a kiti saxin na a ra,
bayo adamadiine fe ɲaxin gbo e ma.
7 A mi a kolon feen naxan fama,
nayi nde nəɛ a falɛ a xa
naxan sa ligama?
8 Adamadiin xa mi niin kanna ra
alogo a xa a makankan,
fanga yo mi a ra a sayaan ləxən fari.
Yɛngɛn matanga fɛrɛ mi a xa,

ɲaxuyaan fan mi muxu ɲaxi yo xunbama.

Adamadiine dunuɲa yi gidina

9 N bata na birin to, n yi n miri muxune kɛwanle birin ma dunuɲa yi. Waxatini ito yi, muxun nəyaan nan ligama a adamadi boden xun na, a yi a ɲaxankata.

10 N mən muxune toxi ɲaxudene maluxunɲɛ. Yamaan sigama, e xɛtɛma sa keli yire sariɲanxini, e ɲinan taani na muxu ɲanxin yi naxan ligama. Fe fuun nan na fan na.

11 Muxune to mi ratərənma e kɛwanle ra sasani, nanara fe ɲaxi rabaan xənla adamadiine bəɲɛni han!

12 Hali yulubitəən fe ɲaxi kɛmɛ liga, a siimayaan mən yi xunkuya ayi, n na a kolon, hɛrina Ala yɛɛ ragaxu muxune nan xa, bayo e gaxuxi a yɛɛ ra.

13 Koni hɛrin mi muxu ɲaxin xa! Seen nininna buma muxu ɲaxina siimayaan xa, amasətə a mi gaxuxi Ala yɛɛ ra.

14 Fe fu gbɛtɛ fan ligama dunuɲa yi: Tinxin muxuna nde raɲanna yi lanɲɛ muxu ɲaxin nan ma, muxu ɲaxina nde fan naɲanna yi lanɲɛ tinxin muxun nan ma. N na falɛ nɛn, n naxa, fe fuun nan na fan na.

15 Nayi, n sɛwan nan matəxəma, amasətə sese faɲi mi fa adamadiin xa dunuɲa yi, fə a a dɛge, a yi a min, a yi ɲaxan. Na nan a malima a wanli a siimayani Ala naxan nagidixi a ma dunuɲa yi.

16 N to kata fekolonna famu feen na, n yi muxune kɛwanle rakərəsi dunuɲa yi, bayo adamadiin luma a yɛɛ ra yi yanyin nun kəɛɛn na,

17 n yi Ala wali xənna to. Adamadiin mi nɔɛ feene yɛɛ toɛ naxanye ligama dunuɲa yi. Adamadiin naxan fenma tərəni, a mi na toɛ, hali fekolonna yengi a ma a a fe kolon, a mi nɔɛ a yɛɛ toɛ.

9

Muxune birin naɲanma kii kedenna nin

1 N bata n miri feni itoe birin ma, n yi a rakərəsi fa fala, tinxin muxune nun fekolonne nun e kɛwanle birin Ala nan yii. Adamadiin mi a kolon xa xanuntenyaan nan a yɛɛ ra hanma xənnantenyana.

2 Birin naɲanma kii kedenna nin. Tinxin muxun nun muxu ɲaxin birin naɲanna keden, muxu faɲi ba, muxu sariɲanxin ba, haramuden ba, muxun naxan saraxan bama e nun naxan mi saraxan bama, a na kii nin muxu faɲin nun yulubitəən xa, naxan a kələma e nun naxan gaxuma a kəlɛ.

3 Na nan fe ɲaxin na feene yɛ naxanye ligama dunuɲa yi. Maraɲan kii kedenna nan birin mamɛma. Fe ɲaxin nan muxune bəɲɛni han! Daxuyana e bəɲɛni e siimayaan birin yi. Na xanbi ra, e sa faxa muxune fari.

4 Yigin niiramane birin xa. Hali baren ɲɛɲɛn fisa yatan faxaxin xa.

5 Niiramane a kolon a e faxama nɛn, koni faxa muxune mi sese kolon. Saran mi fa e xa, amasətə ɲinan bata ti e xən.

6 E xanuntenyaan nun e xənnantenyaan nun e xəxələnyaan bata ɲan, sese mi fa e xa feene yɛ naxanye ligama dunuɲa yi.

7 Nayi, sa i ya donseen don ɲaxanni, i yi i ya manpaan min bəɲɛ xunbenli, bayo Ala bata yelin i kɛwanle birin nasuxɛ.

8 Sɛwa dugine xa lu i ma waxatin birin, turen yi lu i xunni waxatin birin.

9 I ɲaxan i ya dunuɲa yi gidini i ya ɲaxanla fɛma i naxan xanuxi, i ya siimaya fufafuun birin yi Ala naxan nagidixi i ma dunuɲa yi, i siin soge

fuune birin, bayo i gbeen na nan na i ya dunuɲa yi gidini, i nɛma i ya wali xədɛxɛn kɛma dunuɲa yi.
10 I nəɛ naxan yo ligɛ, na liga i səbɛɛn nan na, bayo i na sa gaburun na, wali mi na, miriya mi na, xaxilimaya mi na, fekolon mi na.
11 N mən bata feni ito to dunuɲa yi: Gilaan mi a ra naxan singe soma, sɛnbɛma mi na ra naxan nəən sətəma yɛngɛni, fekolonna mi na ra naxan donseen sətəma, xaxilimaan mi na ra naxan nafunla sətəma, muxu xaranxin mi a ra naxan marafanna sətəma, bayo waxatine nun yɛgbane sa birama ayi e birin nan ma.
12 Awa, muxun mi a kolon feen naxan a yɛɛ ra. A luxi nɛn alo yɛxɛn naxanye mayendenma, e suxu yalaan na, hanma xəliin naxanye suxuma luti ratixin na, waxati ɲaxin bagama nɛn adamadiine ma mafurɛn, a e ratɛrɛna.

Fe kolonna nan fisa

13 N mən xaxilimayaan misaala nde toxi nɛn dunuɲa yi, naxan n natɛrɛna.
14 Taadina nde yi na nun, a muxune mi yi wuya. Manga sɛnbɛmana nde yi siga a xili ma, a yi a rabilin yɛngɛni, a yi yɛngɛ so seene yitən a xili ma han!
15 Fekolon yiigelitəna nde yi na taani nun, naxan taan xunba a fekolonna xən. Koni muxu yo mi a yengi dəxə na yiigelitəən xən.
16 Nayi, n yi a fala, n naxa, “Fe kolonna dangu sɛnbɛn na.” Anu, muxune e mɛxi na yiigelitəna fekolonna ra, e mi e tuli mati a falane ra.
17 Fe kolonne falan namɛna maraxarani, na dangu mangan sənxə xuiin na xaxilitarene yɛ.
18 Fekolonna dangu yɛngɛ so seene ra, koni yulubitə keden peen nəɛ fe faɲi gbegbe kalɛ nɛn.

10

Xaxilitareyaan bənəna

1 Tugetugene faxaxin nəɛ latikənənna xiri ɲaxuɛ nɛn.
Na kiini xaxilitareyana ndedi nəɛ fekolonna nun binyen kalɛ nɛn.
2 Fekolonna xaxinla sigan kira faɲin nan xən,
koni xaxilitaren xaxinla sigan kira ɲaxin nan xən.
3 Xaxilitaren nɛma sigan tima kiraan xən,
xaxili mi a ma.
Birin a xaxilitareyaan toma.

4 Xa kuntigin xələ i xili ma,
i nama keli i ya walideni,
bayo maraxaran yulubi gbeen nan matangama.

5 N fe ɲaxina ndee toxi dunuɲa yi,
tantanna naxanye fata mangan na:
6 Fekolontarene tide gbeene sətəma,
sɛnbɛ kanne yi lu tide xurine yi.
7 N bata konyine to soone fari,
mangane yi sigan ti e sanni alo konyine.

8 Naxan na yinla ge,
a birama nɛn na ra.
Naxan na yinna rabira,

saɲin nan na xinma.
9 Naxan na gɛmɛne maxɛtɛ,
na a maxɔlɔma nɛn e ra,
naxan wudin bɔma,
na nɔɛ a maxɔlɛ nɛn.

10 Xa bunbi mɛlɛnna dɛ mi a yi,
a mi raxanxanxi,
fɔ i xa i sɛnbɛn xun masa nɛn,
koni fekolonna feen nɔɛ dangu na ra.

11 Naxan fatan saɲin suxɛ,
na tɔnɔn nanse ra
xa saɲina a xin
benun a xa a suxu?

Xaxilimayaan nun daxuyana
12 Fekolonna falane rafexi hinanna nan na,
koni xaxilitarena falane bɔnɔn nan tima a ma.
13 A falane fɔlɔn xaxilitareyaan nan ma,
a raɲan daxuya ɲaxin ma.
14 Xaxilitaren falane rawuyama ayi nɛn.

Adamadiin mi a kolon
naxan fama ligadeni.
Nde a falɛ a xa
naxan fa ligama a xanbi?

15 Xaxilitarena wanla a xadanma nɛn,
bayo a yɛtɛɛn mi a kolon
a sigɛ taani kii naxan yi.

16 Yamanan naxan manga findixi foningen na,
gbalon na xa,
e nun naxan ma kuntigiye e waxatin birin nadanguma donse dondeni.
17 Sɛwan na yamaan xa
naxan manga findixi muxu binyene diin na,
naxan ma kuntigiye e dɛgema a waxatini,
e makoon naxan ma,
e mɔn mi manpaan minna radangu ayi.

18 Muxu narixina xalanben fɔnma nɛn.
Xa a mi walɛ, tulen soma nɛn a banxini.

19 Muxune sɛwa bande donna tima ɲaxaɲaxani,
manpaan yi e niini fan e ma.
Gbetin nan feen birin yabin na.

20 I nama mangan danga,
hali i miriyani,
i nama nafulu kanna danga i ya banxin kui,
bayo a luyɛ nɛn
alo xɔliin nan sa i xuiin naligama a xa,
a yi i ya falane yɛba a xa.

11

I ya nafunla raso fe wuyaxi yi i baraka feen na

1 I ya balon xuya igen xun ma, amasətə waxati xunkuyen na dangu, i mən a toma nɛn.
2 I yii seene yitaxun muxu solofere hanma muxu solomasɛxɛ ra, bayo i mi a kolon gbalon naxan sa fama yamanani.
3 Igen na gbo kundani, a findima tulen nan na bəxəni. Xa wudin bira be binni hanma mɛn binni, a luma a biraden nan ma.
4 Naxan gaxuxi foyen nun tulen fa feen na, na mi nəɛ sansiin siyɛ, a mən mi a xabɛ.
5 I to mi foyen siga kiin kolon, i mən mi a kolon diin gboma a nga kui kii naxan yi, na kiini, i mi nəɛ dali manga Ala kɛwanle fan famunɲɛ.
6 Sansi xənna xuya, fələ xətənni han ɲinbanna, i nama i ya wanla rati. I mi a kolon i wali xənna dɛnaxan sənəyama hanma xa i wali xənne birin fanma nɛn.
7 Kɛnɛnna fan, lu fena dunuɲa yi, na ɲaxun.
8 Adamadiin na siimayaan sətə han ɲɛɛ wuyaxi, a lan a xa sɛwa e birin na. Koni a xa a miri fa fala dimin waxatine gboma ayi nɛn. Fe famatəne luxi nɛn alo foyena.
9 I tan naxan dii ɲərɛyani, ɲaxan i ya dii ɲərɛyaan waxatini, i sɛwa i bəɲɛni. I bira i bəɲɛ yi feene fəxə ra, e nun i na seen naxanye to. Koni, a kolon fa fala Ala i kɛwanle birin makitima nɛn.
10 Nayi, xaminna ba i bəɲɛni, tərəyaan masiga i fatin na amasətə dii ɲərɛyaan nun fangan danguma nɛn fuyan!

12

Foriyaan nun sayana

1 I Dali Marigina fe xa rabira i ma i nɛma dii ɲərɛyani waxatin naxan yi, benun tərə ləxəne xa fa, waxatin yi maso, i a falama naxan yi, i naxa, “N mi ɲaxun yo toma,”
2 benun sogen nun kɛnɛnna nun kiken nun sarene xa yidimi, kundaan yi fa tulen dangu xanbini.
3 Na ləxəni, banxi kantanne xuruxurunma nɛn, xɛmɛ sɛnbɛmane yi e felen, ɲaxanle yi ba seen dinɲɛ bayo e mi fa wuya, naxanye seen matoma foye soden na, ne yi lu dimini.*
4 Nayi, dɛɛn fəxə firinna naxanye rabima kiraan ma, ne balanma nɛn, se din xuiin yi siga xurunɲɛ ayi. Muxun kelima nɛn xəliin wuga xuiin ma, koni sigisane birin yi siga xadanɲɛ ayi.
5 Yire matexin yi magaxu fələ ayi, gaxun yi lu kiraan xən. Xun sɛxɛne yi fixa alo wudin na fuga. Fatin yi binya ayi alo suɲɛn na sin bəxəni. Kunfa mi fa na, bayo adamadiin fa sigama a habadan banxin nin, wugalaane yi dangu kiraan xən a ɲan feen na.
6 Alaa fe xa rabira i ma benun gbeti wure luti daxin xa fulun, xɛma kundin yi kala, fɛɲɛn yi yibə tigi yinla ra, ige kundin lutin yi bolon a bira xəɲinna ra,

* **12:3: 12.3** A sandan nan sama be lan foriyaan ma. A falan tima wundoni lan fati yirene nan ma alo yiine nun fanna nun ɲinne nun yɛɛne nun tunle nun dɛɛn nun xun sɛxɛne. Misaala: Ŋaxanle nan sama ɲinne ma sandani ito yi.

7 benun bɛndɛn xa xɛtɛ bəxɔni a kelixi dɛnaxan yi, niin yi xɛtɛ Ala ma
naxan a fixi.
8 Nanara, n tan karaməxɔ naxa: Fe fuune fe fuune fari,
fe fuyanne kɔnin, e birin fe fuu!

Falani sona

9 Karaməxɔni ito findixi fekolonna nan na, koni a mən yamaan xaranxi
nɛn. A mən yi a miri sanda wuyaxin ma, a ne yitən, a e yɛba.
10 Karaməxɔni ito bata kata fala faɲine yitən feen na, a yi e sɛbɛ a kiin
yɛtɛni, ɲɔndi falane nan e ra.
11 Fekolonne falane luxi nɛn alo xuruse gbɛngbɛn dunganne, e fala
sɛbɛxine yi baraka alo wudi bitinxine, yɛɛrati kedenna nan e fixi.
12 N ma diina, i nama sese sa e fari. Kɛdi sɛbɛn dan mi na, kɛdi xaranna
gbeen fati bɛndɛn xadanma nɛn.
13 Awa, feni itoe birin bata mɛ. E fala yisoxin ni i ra: Gaxu Ala yɛɛ ra, i yi a
yamarine suxu bayo adamadiyaan gbengbenna na nan na.
14 Amasətə Ala adamadiine kɛwanle birin makitima nɛn, hali naxanye
luxunxi, a faɲin nun a ɲaxina.

Marafanna Falane
Muluku Sulemani Fala Ŋaxumɛn Naxanye Sɛbɛ

Xɛmɛn nun a ɲaxanla e bode xanuma kii naxan yi, Ala nan na feen nagidixi adamadiine ma. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn sora 2.23-25 kui. Xanuntenya sigine nun fala ɲaxumɛne nan sɛbɛxi Kitabun yireni ito yi lan xɛmɛn nun a ɲaxanla marafanna fe ma. Yanyina nde, Muluku Sulemani nun a ɲaxanla nan falani itoe sɛbɛxi e bode ma.

Kitabun yireni ito kui, xɛmɛn nun ɲaxanla marafanna falane nan tima e bode tagi. Yirena ndee, e bode fenma, e yi e bode to, e lɔ ayi e bode ma, e lu e bode fenɲɛ fala ɲaxumɛne yi. Muxu gbɛtɛne falane fan sɛbɛxi alogo falan xa ɲaxun.

Muxuna ndee bata Kitabun yireni ito xaran misaala ra, wundo falan naxan xanuntenyana fe yɛbama lan Ala nun a yamaan tagin ma.

1 Sulemani a sigi fisamantenna.

Xanuntenyana
Ŋaxanla falana a xɛmɛn xa:
2 N sunbu marafan sunbuni!
Amasɔtɔ i ya xanuntenyaan ɲaxun dangu manpaan na.
3 I ya latikɔnɔnna xirin ɲaxun.
I xinla luxi nɛn
alo latikɔnɔnna naxan xiri sigama ayi.
Nanara, i rafan sungutunne ma.
4 N suxu n yiin ma!
En na en gi!
Mangan bata n xali a konni.
Nxu ɲaxanma,
nxu sɛwa i ya fe ra,
nxu i ya xanuntenyaan matɔxɔma nɛn dangu manpaan na.
Yoon sungutunne xa,
i rafan e ma!
5 Yerusalɛn sungutunne,
n fatin nan gbeelixi,
koni n nayabu
alo Kedari kaane bubu fɔrɛne,
alo Sulemani a dugin naxanye singanxi a banxini.
6 Koni, i nama n mato,
n to gbeelixi.
Sogen nan n fatin gbeelixi.
Ngaa dii xɛmɛne nan xɔlɔxi n ma,
e yi n findi manpa bili nakɔ kantanna ra.
Koni n mi n yengi luxi n yɛtɛna nakɔɔn xɔn.
7 A fala n xa,
i tan naxan nafan n ma n bɔɲɛni,
i fa i ya xuruse kurun nabama dɛnaxan yi,
hanma i e luma dɛnaxan yi yanyi tagini
alogo n nama lu i fenɲɛ na xun xɔn
alo ɲaxalan kobina

i xɔyine xuruse kurune dɛnaxan yi.

Xɔyine falana:
8 Xa i mi na kolon,
i tan naxan tofan ɲaxanle birin xa,
siga i ya sii diine rabɛ yɛxɛɛ kurune funfun xɔn,
xuruse kantanne bubune dɛxɔn.

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
9 N nafan ɲaxanla,
i luxi nɛn n yɛɛ ra yi
alo soo gilɛ faɲin naxanye Misiran mangana yɛngɛ so wontoron bandunma.
10 I xadene rayabu tunlasone longonna ra,
i kɔɛɛn nayabu ɲɛrɛni.
11 En tunlaso xɛma daxine rafalama nɛn i xa,
naxanye rayabuxi gbeti wuredine ra.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
12 Mangan yi a dɛgema waxatin naxan yi,
n ma latikɔnɔnna xiri faɲin yi sigama a ma.
13 N nafan muxun luxi nɛn n xa
alo mirihi latikɔnɔnna se sa seen kui
naxan singanxi n xiɲɛ longonna ra.
14 N nafan muxun luxi n xa nɛn
alo se fuge faɲine
keli manpa bili nakɔne yi En-Gedi yamanani.

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
15 I rayabu, n nafan ɲaxanla,
i rayabu han!
I yɛɛne rayabu alo ganbane.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
16 N xanuntenna, i tofan,
i rayabu han!
En saden findixi sɛxɛ xindene nan na.
17 Suman yiine nan en xunna soon na,
fɔfɔ binle yi findi banxi kankene ra en xa.

2

Xɛmɛn nun ɲaxanla tofanna
Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
1 N luxi nɛn
alo se fuge faɲin naxanye Sarɔn yamanani,
gabala fugene mɛrɛmɛrɛne yi.

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
2 N nafan ɲaxanla luxi sungutunne tagi nɛn
alo gabala fugen sɛxɛ ɲali kanne tagi.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:

3 N nafan xɛmɛn luxi banxulanne tagi nɛn
alo mangon binla fɔtɔn yi wudine tagi.
A rafan n ma n dɔxɔ a nininna ra,
a rafan n ma
alo wudi bogi ɲaxumɛna n dɛ.
4 A bata n xali sumun yireni.
A xanuntenyaan luxi nɛn n xa
alo taxamasenna.
5 Ɛ n sɛnbɛ so se bogine ra,
ɛ yi n bɔɲɛn maxunbeli mangon bogine ra,
bayo xanuntenyaan furena n ma.
6 A kɔmɛn ma yiina n xunna bun,
a yi a yiifanna rabilin n ma.
7 Yerusalɛn sungutunne,
n bata ɛ rakɔlɔ bolene nun burunna xɛnle yi,
ɛ nama xanuntenyaan nakeli,
ɛ nama a raxulun,
benun a waxatin xa a li.
8 N bata n xanuntenna xuiin mɛ!
A fama tuganɲɛ ayi geyane xun tagi,
a a gima yire matexine xun tagi.
9 N xanuntenna a gima
alo bolena hanma xɛli sɛnbɛmana.
A mato,
a tixi en konna sansanna xanbi ra.
A yɛɛn nasoma banxin foyesoden na,
a yɛɛ masama wure sansanna yinle ra.
10 N xanuntenna falan tima n xa, a naxa,
“Keli, n xanunten tofaɲina, fa en siga!
11 Bayo ɲɛmɛn ɲanmatɔɔn ni i ra,
tulen bata ɲan, a bata siga.
12 Se fuge faɲine bata wara ayi bɔxɔni,
sigi sa waxatin bata a li,
kolokondene xuiin minima burunna ra.
13 Xɔdɛ binla bata a bogi singene ramini fɔlɔ,
manpa binle* bata fuga,
e xiri faɲin naminima.
N xanuntenna, keli, fa en siga.”

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
14 N ma ɲaxanla,
i nama i luxun
alo ganbana gɛmɛ yinle ra geyaan kanke.
I yɛtagin yita n na,
i xuiin namini n xa a mɛ,
amasɔtɔ i xuiin ɲaxun, i tofan.

Xɛmɛna falana a muxune xa
15 Ɛ xulumaseene suxu nxu xa,
xulumase xurin naxanye nxɔ manpa bili fugaxine kalama.

* **2:13: 2.13** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

Naxanla falana a xɛmɛn xa:
16 N gbeen nan n xanuntenna ra,
a fan gbeen nan n na,
a nɛma a xuruseene rabama sansi fugaxine tagi.
17 N xanuntenna,
benun kuye xa yiba,
dimin yi siga, xɛtɛ,
i i gi alo bolena
alo xɛli sɛnbɛmaan gɛmɛ geyane fari.

3

Naxanla xiye sana a xɛmɛn fen feen na
1 N nɛma saxi n ma saden ma kɔɛɛn na,
n kataxi n xanuntenna to feen na,
n na a fenma, koni n mi a toma.
2 Nayi, n kelima nɛn,
n yi taan nabilin,
n yi siga taan yama malandene nun kirane xɔn,
n yi n bɔɲɛn nafan muxun fen.
N na a fenma, koni n mi a toma.
3 Taan kantan muxune yi fa n li,
n yi e maxɔdin, n naxa,
“Ɛ mi n bɔɲɛn nafan muxun toxi ba?”
4 N dangu e ra nɛn tun,
n yi n bɔɲɛn nafan muxun to,
n yi a suxu,
n mi fa a beɲin sɔnɔn,
han n yi sa a raso ngaa banxini,
nga fudi tongo n na dɛnaxan yi.
5 Yerusalɛn sungutunne,
n bata ɛ rakɔlɔ bolene nun burunna xɛnle yi,
ɛ nama xanuntenyaan nakeli,
ɛ nama a raxulun,
benun a waxatin xa a li.
6 Nde ito ra naxan kelima tonbonni,
naxan tema alo tutina,
alo mirihi nun wusulanna xirina,
e nun latikɔnɔnna xiri ɲaxumɛn sifan birin?
7 Sulemani maxali saden nan a ra,
sofa tonge sennin a rabilinxi,
Isirayila sofa kɛndɛne nan e birin na.
8 Silanfanna e birin yii*
e birin darixi yɛngɛn na.
Silanfanna xidixi e birin tagi,
alogo e xa makantanna ti kɔɛɛn na.
9 Manga Sulemani a saden nafalaxi Liban yamanan wudine nan na.
10 A bun tiine rafalaxi wure gbetin nan na,
xɛmaan nan a bundɔxɔn na.
Yerusalɛn sungutunne a dɔxɔ seen nafalaxi
dugi mamiloxin nan na xanuntenyani.

* **3:8: 3.8 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

11 Ɛ mini, Siyon taan sungutunne,
ɛ Manga Sulemani nun a manga kɔmɔtin mato
a nga naxan soxi a xun na a ɲaxalandin mati lɔxɔni,
a bɔɲɛn sɛwa lɔxɔna.

4

Xɛmɛna ɲaxanla luxi nɛn alo a nakɔ yirena
Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:

1 I rayabu,
n nafan ɲaxanla, i rayabu.
I yɛɛne rayabu alo ganbane
hali dugin soxi i yɛtagin xun na.
I xun sɛxɛn saxi a ma
alo sii kurun nɛma godɛ Galadi geyaan ma.
2 I ɲinne fixa alo yɛxɛɛ kurun
naxan xabe baxi maxabadeni
naxanye kelima e maxadeni.*
E lanxi e boden ma firin firin yɛɛn ma
alo gulunne, e keden pe mi baxi.
3 I dɛ kidine luxi alo luti gbeela,
i dɛɛn tofan han!
I xaden nayabu
alo girenada wudi bogini xabaxina a tagi
hali dugin bata so i yɛtagin xun na.
4 I kɔɛɛn maxidixi
alo Dawudaa sangansona,
sofane yɛngɛ so wure lefa wuli kedenna singanxi naxan na
alo ɲɛrɛna i kɔɛ ra.
5 I xiɲɛ firinne rayabu
alo bolen dii gulun firinne,
naxanye e dɛgema sansi fugaxine tagi.
6 N sigama nɛn na mirihi latikɔnɔnna nun wusulanna yireni
han kuye yiba, dimin yi siga.
7 N xanuntenna, i rayabu,
fɛ yo mi i ra.
8 N ma ɲaxalandi masuxina,
fa n fɔxɔ ra
keli Liban yamanani Amana geyaan xuntagi,
Xerimon geyaan nun Seniri geyaan xuntagi,
yatane xiin dɛnaxan yi,
burunna ɲarine geyane.
9 I n bɔɲɛn nadinma,
i tan sungutunna,
n ma ɲaxalan masuxina,
i na i yɛɛn ti n na keden pe
i n bɔɲɛn nadinma nɛn.
Hali i ya ɲɛrɛn xɔri keden pe,
a na ligɛ n na.
10 I ya xanuntenyaan ɲaxun,

* **4:2: 4.2** Mɛn kaane yɛxɛɛne ***xaben*** gbo nɛn han! A nɔɛ findɛ dugin na.

i tan sungutunna,
n ma ɲaxalan masuxina,
i ya xanuntenyaan ɲaxun
dangu manpa faɲin na,
i ya latikɔnɔnna xirin ɲaxun
dangu se xiri ɲaxumɛne birin na.
11 N ma ɲaxalan masuxina,
i dɛɛn ɲaxun alo kumina,
nɔnɔn nun kumin nan i lɛnna bun,
i ya dugine xirin luxi nɛn
alo Liban wudi xiri ɲaxumɛne.
12 I tan sungutunna,
n ma ɲaxalan masuxina,
i luxi nɛn alo n ma nakɔ masansanxina,
n ma tigina,
n ma ige miniden naxan namaraxi n keden peen xa.
13 I fan
alo sansi faɲin sixi nakɔɔn naxan yi,
alo girenada binla
naxanye bogi faɲine raminima,
e nun henna binle
nun naradi sansi xiri faɲina,
14 naradin nun sansi fuge nɛri fuɲiramaan
nun gbala xiri ɲaxumɛne
nun sinamon wudi xiri ɲaxumɛne,
e nun wusulanna kelixi wudin naxanye birin ma
e nun mirihi latikɔnɔnna nun wudi ige xiri ɲaxumɛne
nun sansi xiri ɲaxumɛ faɲine birin.
15 I luxi nɛn alo nakɔ yi tigina,
alo xude xunna naxan godoma
keli Liban geyane ma.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
16 Foye faɲin xa fa
sa keli kɔmɛnna nun yiifanna ma,
e yi n ma nakɔɔn xiri faɲin nasiga ayi
alogo n nafan muxun xa fa so a nakɔni,
a yi a bogise faɲine don!

5

Xɛmɛna tofanna
Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
1 N fama n ma nakɔni,
i tan sungutunna,
n ma ɲaxalan masuxina,
n xa sa n ma mirihi latikɔnɔnna nun wusulanna ba,
n yi n ma kumi dɛngbɛn nun kumin don,
n yi n ma manpaan nun n ma nɔnɔn min.

Xɔyine falana:
Nxu xɔyine, ɛ min,

ɛ xunne xa magi a ra xanuntenyani.

Ɲaxanla xiyen naxan saxi lan a xɛmɛn ma:
2 N bata yi xi,
koni n bɔɲɛn mi yi xima.
N yi n xanuntenna xuiin nan mɛma dɛɛn na.

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
Dɛɛn nabi n xa, i tan sungutunna,
n ma ɲaxalandi masuxina,
n ma ganbadina,
fɛ mi ɲaxanla naxan na.
Xiila bata n xunni kun
n xun sɛxɛn bata yikun kɔɛ ra kundaan bun.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
3 N bata n ma domaan ba n ma,
n fa a ragodoma n ma di?
N baxi n sanne maxadeni nɛn,
n fa e malɔxɔma di?
4 N xanuntenna bata a yiin naso dɛɛn yalenna ra,
n fatin yi xuruxurun.
5 N to keli
n xa dɛɛn nabi n xanuntenna xa,
mirihi latikɔnɔnna yi n yiine nun yii sonle ra,
han a lu dindinɲɛ bɔxɔni
e nun dɛɛn balan seen ma.
6 N yi dɛɛn nabi n xanuntenna xa,
koni n xanuntenna bata yi a xun xanbi so,
a dangu.
A fala xuiin yi godoma n niini,
n yi a fen, n mi a to,
n yi a xili han,
koni a mi n yabi.
7 Kantan tiin naxanye taan nabilinma,
ne yi fa n li,
e yi n bɔnbɔ,
e yi n maxɔlɔ,
e yi n ma xunbeli domaan ba n ma,
e tan naxanye taan nabilinna yinna kantanma.
8 Yerusalɛn sungutunne,
ɛ kɔlɔ n xa.
Xa ɛ n xanuntenna to,
ɛ nanse falama a xa?
Ɛ a fala a xa, fa fala
a fe xanuntenyaan furena n ma.

Xɔyine falana:
9 I tan ɲaxanla
naxan tofan ɲaxanle birin xa
i xanuntenna fan e birin xa di?
I xanuntenna fisa gbɛtɛye xa kiin mundun yi,

naxan a ligaxi i nxu rakɔlɔma na kiini?

Ɲaxanla falan lan a xɛmɛn ma:
10 N xanuntenna fatin fixa,
a gbeeli,
a rayabu muxu wuli fuun yɛ.
11 A xunna luxi alo xɛma kɛndɛna,
a xunsɛxɛne saxi a ma,
e fɔrɔ alo xaxaan xabena.
12 A yɛɛne rayabu
alo ganbane xuden dɛ.
E fixa alo nɔnɔna,
e mayilenma alo dayimuna.
13 A xadene luxi
alo sansi xiri ɲaxumɛ nakɔna,
naxanye xiri ɲaxumɛn tema.
A dɛ kidine luxi alo gabala fugene
mirihi latikɔnɔnna minima dɛnaxan yi.
14 A yiine rayabu
alo yiiraso xɛma daxin
naxanye rayabuxi kirisoliti gɛmɛ faɲine ra.
A fatin luxi alo sama ɲin xuruxina
safiri gɛmɛ faɲin saxin naxan ma.
15 A sanne luxi nɛn
alo sɛnbɛtɛn gɛmɛ fixɛ daxin
naxanye tixi xɛma faɲin fari.
A tofan alo Liban yamanana,
a tixi alo sumanna.
16 Ɲaxunna nan tun a dɛ,
a fatin birin nayabu.
N xanuntenna na kii nin,
n fɔxɔrabiran na kii nin,
ɛ tan Yerusalɛn sungutunne.

6

Ɲaxanla tofanna
Xɔyine falana:
1 I tan ɲaxanla
naxan tofan birin xa,
i xanuntenna sigaxi minɛn?
I xanuntenna a xun tixi minɛn na,
alogo nxu fan xa sa a fen i xa?

Ɲaxanla falana:
2 N xanuntenna bata siga a nakɔni,
sansi xiri ɲaxumɛ yireni
alogo a xa a xuruseene raba mɛnni,
a yi sansi fugaxina ndee malan.
3 N xanuntenna gbeen nan n na,
n fan gbeen nan a ra,
a nɛma a xuruseene rabama sansi fugaxine tagi.

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
4 N nafan ɲaxanla,
i rayabu alo Tirisa taana,
i rayabu alo Yerusalɛn taana,
koni i magaxu alo sofa ganla.
5 I yɛɛn ba n na
alogo e nama n xaxinli fu.
I xunsɛxɛn saxi a ma
alo sii kurun nɛma godɛ Galadi geyaan na.
6 I ɲinne fixa
alo yɛxɛɛ kurun naxanye kelima e maxadeni.
E lanxi e boden ma
firin firin yɛɛn ma alo gulunne.
E keden pe mi baxi e bode ma.
7 I xaden nayabu
alo girenada wudi bogini xabaxina a tagi
hali dugin bata so i yɛtagin xun na.
8 Mangan nɔɛ ɲaxalan manga tonge sennin sɔtɛ nɛn,
e nun konyi ɲaxalan tonge solomasɛxɛ,
e nun sungutun wuyaxi
naxanye xasabi mi nɔɛ kolonɲɛ,
9 koni n tan ɲaxalan keden peen nan kolon.
N ma ganbadin na a ra,
fɛ mi ɲaxanla naxan na.
A keden peen nan a nga yii dii tɛmɛn na.
A nga a tan nan nafisaxi a diine birin xa.
Sungutunne to a to,
e a sɛwana fe fala nɛn,
mangana ɲaxanle nun mangana konyi ɲaxanle fan yi a matɔxɔ.
10 E naxa, “Nde ito ra
naxan fama alo subaxana,
a rayabu alo kikena,
a mayilenma alo sogena,
koni a magaxu alo sofa ganla?”

11 N bata siga nakɔni kantin yireni,
alogo n xa sa se solixine mato xuden dɛ,
alogo n xa a to xa manpa binle maɲingima,
xa girenada wudine bata fuga.
12 Anu n mi a kolon naxan a ligaxi,
n fa n yɛtɛ rasoxi yamaan kuntigine yɛngɛ so wontorone tagi.

7

Ɲaxanla nun xɛmɛna xanuntenyana
Xɔyine falana:
1 I xun xɛtɛ, i xun xɛtɛ,
i tan Sulami kaana!
I xun xɛtɛ, i xun xɛtɛ
alogo nxu xa i mato.
Nanfera i Sulami kaan matoma
alo gali firinna nɛma e bodonma?

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
2 I sanne rayabu
i ya sankidine kui,
i tan xɔrɔ ɲaxanla!
I danbane rayabu
alo yiirafalan ɲɛrɛn naxan nafalaxi.
3 I xuli fundin luxi nɛn
alo lenge radigilinxina,
minse xiri ɲaxumɛn mi ɲanma dɛnaxan yi.
I kuiin luxi nɛn
alo murutu malanxina
naxan nabilinxi gabala fugene ra.
4 I xiɲɛ firinne luxi nɛn
alo bolen dii gulun firinne.
5 I kɔɛɛn mɛrɛndɛnxi nɛn
alo sanganso sama ɲin daxina.
I yɛɛne mayilenma
alo Xɛsibɔn dara igena,
Bati-Rabimi so dɛɛn dɛxɔn.
I ɲɔɛɛn fan alo Liban sangansoon
naxan tixi Damasi taan binni.
6 I xunna ratinxinxi i gbindin dɛ
alo Karemele geyana,
i xun sɛxɛne mayilenma
alo mangane dugi mamiloxine.
Mangan mi nɔɛ a yɛɛn bɛ e ra.
7 I rayabu, i tofan han,
n xanuntenna, n ma sɛwa xunna.
8 I kuya alo tugu binla,
i xiɲɛne luxi alo tugu bogi tɔnsɔnne.
9 Nanara, n na a falama, n naxa,
“N tema nɛn tugu binla kɔɛ ra,
n yi a bogine suxu.”
I xiɲɛne luxi nɛn
alo ɲaxundan tɔnsɔnne,
i dɛ foyen xirin luxi nɛn
alo mangon mɔɛɛn xirina.
10 I dɛɛn xirin luxi nɛn
alo manpa xiri ɲaxumɛna.

Naxanla falana a xɛmɛn xa:
Na manpaan xa lu n xanuntenna nan xa,
a godo a dɛ kidine nun a ɲinne ma.
11 N xanuntenna nan gbee n na
a waxi n tan nan xɔn.
12 N xanuntenna,
fa en siga burunna ra,
en kɔɛne radangu banxidɛne ra.
13 Xɔtɔnni en kurun sigɛ manpa bili nakɔne yi,
en sa a mato
xa e solima, xa e fugama,
xa girenada binle fugama.

Mɛnni, n sa n ma xanuntenyaan yita i ra.
14 Marafan bogi binle e xiri faɲine raminima,
bogise faɲine birin en dɛxɔn.
N xanuntenna,
n fe faɲine birin namaraxi i tan nan xa
a fonne nun a nɛnɛne.

8

Xanuntenyaan sɛnbɛn gbo
Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
1 Xa ngaxakeden xɛmɛmaan nan yi i ra nun,
naxan nga xiɲɛn minxi,
n yi sa i ralanma nɛn nun,
n yi i sunbu tanden ma,
muxu yo mi n naɲaxu.
2 N yi i xalima nɛn nun,
n sa i raso ngaa banxini.
I yi n xaran xanuntenyaan ma.
I yi n ma manpa xiri ɲaxumɛn min,
n ma girenada bogine igene.
3 A kɔmɛn ma yiina n xunna bun,
a yi a yiifanna rabilin n ma.
4 Yerusalɛn sungutunne,
n bata ɛ rakɔlɔ,
ɛ nama xanuntenyaan nakeli,
ɛ nama a raxulun,
benun a waxatin xa a li.

Xɔyine falana:
5 Ɲaxanla mundun fama ito ra
sa keli tonbonni,
a singanxi a xanuntenna ra?

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
N bata i raxulun mangon binla bun,
i bari ngana i fudi tongoxi dɛnaxan yɛtɛni.
6 N ma fe sa i bɔɲɛni
alo taxamasenna i yiin na,
bayo xanuntenyaan sɛnbɛn gbo
alo sayana.
Xɔxɔlɔnna ɲaxu alo laxira,
a dɛgɛn xɔlɔ
alo habadan tɛɛ dɛgɛna.
7 Ige gbeene mi nɔɛ xanuntenyaan ɲanɲɛ.
Baa igene mi nɔɛ a xalɛ.
Xa muxuna nde yi katɛ a banxin kui seene birin masarɛ xanuntenyaan na,
muxe mi yi tinɲɛ a rasuxɛ.

Xɔyine falana:
8 Nxu xunyɛ ɲaxalanmana nde na,
naxan xiɲɛye munma te singen.
En nanse ligama en xunyɛ ɲaxalanmaan xa,

en na a futu feen fala lɔxɔn naxan yi?
9 Xa a luxi
alo taan nabilinna yinna
naxan mi rabima,
nxu a binyama nɛn gbeti gbeen na.
Koni xa a luxi
alo dɛɛn naxan nabima keden na,
nxu a balanma suman farinne nan na.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
10 N tan luxi nɛn
alo taan makantan yinna,
n xiɲɛne luxi alo sangansona.
N luxi nɛn n ma xɛmɛn yɛɛ ra yi
alo ɲaxanla naxan fama bɔɲɛ xunbenla ra a xa.
11 Manpa bili nakɔna nde yi Sulemani yii Baali-Hamon yi,
a yi a taxu muxuna ndee ra.
E birin yi fama gbeti gbanan wuli keden nan na a bogine saren na.
12 N ma nakɔna n tan nan xa.
A n yii.
Na gbeti gbanan wuli kedenna i tan nan xa Sulemani,
i yi kɛmɛ firin so a kantan muxune yii.

Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:
13 I tan naxan dɔxi nakɔni,
n lanfane tuli matixi i ra.
I xuiin namini n xa a mɛ.

Ɲaxanla falana a xɛmɛn xa:
14 N xanuntenna, i gi,
alo bolena hanma xɛli sɛnbɛmaan geyane fari
sansi xiri ɲaxumɛne dɛnaxan yi.

Esayi
Nabi Esayi Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Heburu xuini, Nabi Esayi xinla bunna nɛɛn fa fala, “Alatala nan marakisi tiin na.” Falani ito nan findixi Kitabun yireni ito falan xunna ra, bayo xaranni ito kui, en na a toma nɛn fa fala, a Alatala, Isirayilaa Ala mɔn yigin nun kisin fima a yamaan ma.

Nabi Esayi a sɛbɛni ito yitaxunxi dɔxɔ saxan nan na lan Isirayila yamana fe taruxun waxatine ma. A yire singena keli sora 1 han 39, na lanxi feene nan ma naxanye danguxi keli ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge naaninna ma han ɲɛɛ kɛmɛ solofere benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini, Nabi Esayi nan yi Alaa falan nalima Yerusalɛn yi. Misiran yamanan sɛnbɛn yi gbo Isirayila sogeteden yiifanna ma. Asiriya yamanan sɛnbɛn yi gboma ayi a kɔmɛn fɔxɔni. Isirayila yi lu mangaya sɛnbɛma firinne longonna ra. Nayi, yɛngɛne yi lu kelɛ Isirayila nun Yuda nun yamana gbɛtɛye tagi. Tɔrɔ waxatini ito yi, Esayi yi a falama Isirayila kaane xa nɛn a e xa la Ala ra e yi e lannayaan sa a yi.

A yire firindena keli sora 40 han 55, na xili nɛn waxatina nde yi a “Isirayila madɛndɛnna.” Ala xuiin naxanye mɛnne yi, ne yamaan madɛndɛnma nɛn a yi e sɛnbɛ so. A mi luxi alo a yire singena. Na waxatini, Asiriya kaane mi yi fa findixi yamanan sɛnbɛmaan na fɔ Babilɔn kaane. Ne yi Yerusalɛn taan suxu yɛngɛni ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ nun solofere benun Marigi Yesu xa bari, e yi siga a dugurenne fɔxɔ kedenna ra konyiyani. Nabi Esayi yi muxu suxine ralimaniya Alaa falane xɔn. A naxa a Ala mɔn a yamaan naxɛtɛma nɛn a yamanani alo a to e ramini Misiran yi a fɔlɔni.

Kitabun yireni ito kui, waliyiya falana ndee tima lan “Alatalaa walikɛɛn” ma. (Na sɛbɛxi sora 42.1-7 nun 49.1-6 nun 50.4-9 nun 52.13 han 53.12 kui). Na kanna, waxatina nde a luxi nɛn alo Ala yɛtɛna, waxatina nde alo yamaan naxan Alaa falan suxi, waxatina nde yi mɔn, a luxi nɛn alo Perise mangan Kirusi. Na falana ndee Yesu fa feen yɛbaxi nɛn ɲɛɛ kɛmɛ wuyaxi benun a xa bari katarabi Esayi sora 53 ma.

Esayi yire saxandena sora 55 han 66, na lanxi muxu suxine xɛtɛ waxatin nan ma Yuda yamanani ɲɛɛ kɛmɛ suulun tonge saxan nun solomasɛxɛ benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini, Perisene yi nɔɔn sɔtɔ Babilɔn yamanani. Nayi, Yuda kaane yi fa nɔɛ xɛtɛ nɛn Yuda yi. Perisene manga Kirusi kɛdin sɛbɛ nɛn na waxatini naxan a ragidi a Isirayila kaane mɔn xa Ala Batu Banxi nɛnɛn ti. Muxu suxin xɛtɛna a konni, na mi findixi fe bɔrɔxɔxi ra bayo taan kalaxin nan yi a ra. Na nan na ra, Esayi yi xibaru faɲin nali tɔrɔ muxuni itoe ma naxanye bata tunnaxɔlɔ e ma. Marigi Yesu Esayi a falane nan tongoxi alogo a xa a yɛtɛ fa xunna yɛba. Na sɛbɛxi Luka 4.16-21 kui.

1 Feni itoe makɛnɛn Amɔsi a dii xɛmɛna Esayi nan xa lan Yuda nun Yerusalɛn ma, Yusiya nun Yotami nun Axasi nun Xesekiya Yuda mangane waxatine yi.

Yama murutɛxina fe

2 Kore xɔnna, ito ramɛ!
Bɔxɔ xɔnna, i tuli mati!

Amasɔtɔ, Alatala falan tima, a naxa,
“N bata diine ragbo,
n yi e maxuru,
koni e bata murutɛ n ma.
3 Ɲingena a kanna kolon,
sofanla a kolon
a kanna a dɛgema dɛnaxan yi,
koni Isirayila mi sese kolon,
n ma yamaan mi sese famuma.”
4 Gbalon yama yulubitɔni ito xa,
siyaan naxan hakɛne goronna binya,
fe ɲaxi rabane bɔnsɔnna,
dii tinxintareni itoe!
E bata Alatala rabeɲin,
e yi e mɛ Isirayilaa Ala Sariɲanxin na,
e xun xanbi so a yi.
5 Ɛ wama a mɔn xa ɛ bɔnbɔ minɛn ma,
ɛ to luma murutɛ a ma?
Ɛ xunna birin bata findi furen na,
ɛ bɔɲɛn birin sɔxɔlɛxi.
6 Keli ɛ sanna ma han ɛ xunna,
sese mi kɛndɛ.
Maxɔlɔdene nun bɔnbɔ fɔxɔne nun fure dɛɛne ɛ fatin birin ma,
muxe mi naxanye dandanma,
muxe mi e maxidima,
muxe mi turen tima e dɛ.
7 Ɛ yamanan luxi nɛn
alo tonbon ɲaxina,
ɛ taane bata gan.
Xɔɲɛne ɛ yamanan sansine kalama ɛ yɛɛ xɔri.
Ɛ bɔxɔn bata halagi,
a lu alo yaxune na dangu a yi.
8 Siyon taan nan keden pe luxi
alo bubun manpa bili nakɔni
alo gagen kɔkunba xɛɛni
alo yaxune na taan nabilin a yɛngɛ xinla ma.
9 Xa Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
mi yi muxe lu a nii ra en konni nun,
en yi luma nɛn nun alo Sodoma taana,
en liga alo Gomora taana.

10 Ɛ Alatalaa falan namɛ,
Sodoma mangane!
Ɛ tuli mati en ma Alaa sariyan na,
Gomora kaane!
11 Alatala naxa,
“Ɛ saraxa wuyaxine tɔnɔn mundun n ma?
Ɛ bata yɛxɛɛne gan n xa saraxan na
e nun xuruse raturaxine turena,
han n yi wasa na feene ra.
Turane nun yɛxɛɛ diine nun kɔtɔne wunla mi fa n kɛnɛnxi sɔnɔn!
12 Ɛ na fa n yɛtagi,
nde a falaxi

ɛ xa fa n batu banxin tanden mabodon gbansan?
13 Ɛ ba fɛ kiseene ra n xɔn,
naxanye tɔnɔ mi na,
ɛ wusulanna tutin haramuxin na a ra n yɛɛ ra yi.
Ɛ kike nɛnɛn sanle rabama
e nun Matabu Lɔxɔne,
ɛ malanne tima.
Ɛ hakɛn naxanye ligama malanne yi,
ne bata n yili.
14 Ɛ kike nɛnɛ sanle nun ɛ malanne bata n niin tɔrɔ.
Goronna nan e ra n xun ma,
n bata xadan e bun.
15 Ɛ na ɛ yiine yite n maxandideni,
n mi n yɛɛn tima ɛ ra.
Hali ɛ n maxandi han,
n mi n tuli matiyɛ ɛ ra.
Wunla ɛ yiin birin na.
16 Ɛ maxa, ɛ yɛtɛ rasariɲan,
ɛ yi ɛ kɛwali ɲaxine ba n yɛtagi,
ɛ ba fe ɲaxine ligɛ.
17 Ɛ xaran fe faɲin ligan ma,
ɛ tinxinna fen,
ɛ ɲaxankata tiine ti kira faɲin xɔn.
Ɛ yi kiridine xun mayɛngɛ kitin bolon,
ɛ kaɲa gilɛne xun mafala kitini.”

18 Alatala naxa,
“Ɛ fa,
en fa feene fɛsɛfɛsɛ en bode xɔn.
Hali ɛ yulubine luxi alo wunla,
e fixama nɛn alo balabalan kɛsɛna.
Hali e to gbeeli iki,
e mɔn sariɲanma nɛn
alo dugi fixɛna.
19 Xa ɛ xuru,
ɛ n ma falan namɛ,
ɛ nɔɛ yamanan bogise faɲine donɲɛ nɛn.
20 Koni xa ɛ tondi,
xa ɛ lu murutɛ n xili ma
silanfanna nan ɛ faxama,”* Alatala dɛ xuiin nan na ra.

21 Taa tinxinxin findixi taa yalunxin na di?
Kiti kɛndɛn yi Yerusalɛn yiren birin yi a fɔlɔni nun.
Tinxin muxune nan yi dɔxi na.
Koni iki, faxa tiine nan na yi.
22 Yerusalɛn kaane,
ɛ gbetin bata findi wuren gbiin na,
igen bata basan ɛ dɔlɔ faɲin na.
23 Muxu murutɛxine nan ɛ kuntigine ra
e nun muɲadene bata malan.
Dimi yi seene rafan e ma mayifuni

* **1:20: 1.20 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

e yi e gi kiseene fɔxɔ ra.
E mi kiridine xun mayɛngɛ kitin bolonma.
Kaɲa gilɛne kitine bɔtɛ mi e xa.
24 Nanara, Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
Isirayilaa Ala Sɛnbɛmana falan ni ito ra,
a naxa, “Gbalona ɛ xa!
N nan n yɛtɛ sɔtɔma nɛn n yɛngɛfane ra.
N nan n gbeen ɲɔxɔma nɛn n yaxune ra.
25 Yerusalɛn kaane,
n kelima nɛn ɛ xili ma.
N na ɛ rasariɲanma nɛn
alo wuren gbiin na ba tɛɛn na,
a maxa safunna ra.
N yi ɛ fe ɲaxine birin ba ɛ yi
alo yɔxɔn bama wureni kii naxan yi.
26 N mɔn kitisa faɲine fima ɛ ma nɛn
alo a fɔlɔni,
ɛ kawandi muxune yi lu
alo a singene.
Na xanbi ra, a fa falama ɛ ma nɛn nayi,
a taa tinxinxina, lannaya yirena.”

27 Siyon taan xunbama nɛn kiti kɛndɛn xɔn.
A muxun naxanye na fa Ala ma,
ne xunbama nɛn tinxinyaan xɔn.
28 Koni murutɛdene nun yulubitɔne halagima nɛn e bode xɔn.
Naxanye na e mɛ Alatala ra,
ne fe bata dan.

29 Nayi, ɛ yagima nɛn ɛ wudi binle fe ra,
ɛ yi naxanye batuma
e nun ɛ nakɔ yiren naxanye sugandi ɛ kidene ra.
30 Amasɔtɔ ɛ luma nɛn
alo wudin naxanye dɛ yolonma,
hanma alo ige mi nakɔɔn naxanye yi.
31 Ɛ sɛnbɛmane luma nɛn
alo sɛxɛ xarena,
e kɛwanle yi findi tɛɛ fuluxaan na
naxan tɛɛn soma,
e nun e wanle yi gan e bode xɔn,
muxu yo mi na tɛɛn natu.

2

Alaa geyana fe
Mike 4.1-3
1 Feni itoe makɛnɛn Amɔsi a dii xɛmɛna Esayi nan xa lan Yuda nun
Yerusalɛn ma.
2 Waxati famatɔni
Alatala Batu Banxin geyaan naxan fari
na danguma nɛn geyane birin na,
a lu geyane birin xun ma,
siyane birin yi lu fɛ a ma han!

3 Siya wuyaxine fama nɛn,
e a fala, e naxa,
“Ɛ fa, en siga,
en te Alatalaa geyaan ma,
Yaxubaa Alaa banxini.
A xa en xaran a sigati kiine ma,
alogo en xa bira a kirane fɔxɔ ra.”
Amasɔtɔ sariyan minima nɛn Siyon yi.
Alatalaa falan minima nɛn Yerusalɛn yi.
4 A findima nɛn kitisaan na siyane tagi.
A yɛngɛne ɲanma nɛn yama wuyaxi tagi.
E e silanfanne bɔnbɔma nɛn
e yi e rafala ɲinge kenne ra,
e tanbane yi rafala wɔlitɛne ra.
Siya yo mi fa silanfanna tongoma gbɛtɛ xili ma.
Yɛngɛn mi fa maxaranɲɛ mumɛ.
5 Yaxuba yixɛtɛne, ɛ fa,
en sigan ti Alatalaa kɛnɛnni!

Alatalaa ləxən findixi kitisa ləxən nan na

6 Ala, i bata i mɛ i ya yamaan na,
Yaxuba bɔnsɔnna,
bayo koron bɔnbɔne waraxi ayi
naxanye sa kelixi sogeteden mabinni,
yiimatone fan bata wuya ayi
alo naxanye Filisitine konni.
I ya yamaan nun siya gbɛtɛne bata so feene yi.
7 Yamanan nafexi gbeti fixɛn nun xɛmaan nan na,
a nafunla mi nɔɛ yatɛ.
Yamanan nafexi soone nan na,
a yɛngɛ so wontorone mi nɔɛ yatɛ.
8 Yamanan nafexi suxurene nan na.
Muxune e xinbi sinma e yii fɔxɔn nan bun ma,
e tan yɛtɛɛn seen naxanye rafalaxi.
9 Nayi, muxune birin e mafelenma nɛn,
e fe yi magodo.
Ala, i nama e rakeli de!
10 Ɛ sa ɛ luxun fanyene bun,
ɛ so bɔxɔn bun ma
alogo ɛ xa ɛ gi Alatala bun ma
naxan magaxu,
e nun a binye gbeen nɔrɔna!

11 Adamadi yɛɛ rawasoxine xun sinma nɛn,
wasodene yi mafelen.
Alatala nan keden ma fe yitema na ləxəni.
12 Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ləxən mamɛma
a kelima wasodene nun yɛtɛ yigbone xili ma ləxən naxan yi,
a yi ne ragodo naxanye e yɛtɛ yitema.
13 A kelima nɛn Liban suman kuyene birin xili ma
e nun Basan yamanan warine birin
14 e nun geya gbeene nun yire matexine birin,

15 e nun kore banxine nun makantan yinne birin,
16 e nun Tarasisi kaane kunki gbeene nun gise faɲine birin.
17 Wasodene mafelenma nɛn,
yɛtɛ yigbone fe yi godo.
Alatala nan keden ma fe yitema na lɔxɔni.
18 Suxurene birin yi lɔ ayi.

19 Muxune soma nɛn faranne nun yinle ra
alogo e xa e luxun Alatala ma,
naxan magaxu,
e nun a binye gbeen nɔrɔna
a na keli bɔxɔni maxadeni.
20 Na lɔxɔni,
muxune e suxure gbeti daxine nun
xɛma daxine rawolima ayi nɛn sulumɛne nun tuyɛne bun
e suxuren naxanye rafalaxi e batu seen na.
21 E soma nɛn fanye longonne nun yinle ra
alogo e xa e gi Alatala ma,
naxan magaxu
e nun a binye gbeen nɔrɔna
a na keli bɔxɔni maxadeni.
22 Nayi, ɛ xɛtɛ adamadiine fɔxɔ ra
nii raxili keden peen nan fa e nun sayaan tagi.
Nayi, nanse e tan na?

3

Ala Yuda rabeɲinma nɛn

1 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna balon nun fɛrɛn birin bama nɛn
Yerusalɛn kaane nun Yuda kaane birin yii.
A donseene nun igene birin ba na
2 e nun sofa kɛndɛne nun yɛngɛsone
nun kitisane nun nabine
nun yiimatone nun fonne birin,
3 e nun sofa kuntigine nun muxu gbeene
nun kawandi tiine nun yii rafalane,
e nun woyimɛ yɛbaxine.
4 Ala naxa,
“N diidine findima nɛn e mangane ra,
naxanye mangayaan nabama e waxɔnna ra.”
5 Muxune e bode ɲaxankatama nɛn yamani,
birin yi lu a dɔxɔ boden xili ma
diidine yi ɲaxu fonne ra
fuyantenne yi ɲaxu muxu binyene ra.
6 Muxuna nde a ngaxakedenna suxuma nɛn a fafe xabilani,
a yi a fala a xa, a naxa,
“Dugi faɲin mɔn i yii,
findi en ma mangan na,
i ti yama kalaxini ito yɛɛ ra!”
7 Bodena a yabima nɛn na lɔxɔni,
a naxa, “Ɛ mali fɛrɛn mi n xa.
Donse mi n konni,

marabɛri ba mi na.
I nama n findi yamaan mangan na de!”

8 Yerusalɛn kalamatɔɔn ni i ra,
Yuda yamanan bata bira.
Amasɔtɔ e bata murutɛ Alatalaa binyen xili ma,
e a matandima e falane nun e kɛwanle yi.
9 E yɛtagin kiin gbansanna e xun maxidima.
Kɛnɛn ma feen nan fa e yulubine ra
alo Sodoma kaane,
e mi fa e fe luxunma.
Gbalon na kanne xa,
amasɔtɔ e halagin nan yitɔnma e yɛtɛ xa na ra!

10 Ɛ nɔɛ a falɛ nɛn,
ɛ naxa, “Tinxin muxune nan hɛrini.
E kɛwanle tɔnɔn sɔtɔma nɛn.
11 Koni gbalon muxu ɲaxine xa!
Feene birin xɔdɔxɔma ayi nɛn e ma.
Amasɔtɔ, e saranma nɛn e kɛwanle ra.”
12 Ala yi a fala, a naxa,
“Diidine nan n ma yamaan ɲaxankata tiine ra,
ɲaxanle nan e xun na.
N ma yamana,
ɛ yɛɛratine ɛ ralɔma ayi nɛn,
e yi ɛ kirani fu ɛ ma.”

Ala yɛɛratine makiti fena

13 Alatala bata keli,
a yitɔnxi kitin xili ma,
a bata keli siyane makitideni.
14 Alatala a yamaan fonne nun a kuntigine makitima, a naxa,
“Ɛ tan nan n ma nakɔɔn kalaxi,
n ma yamana.
Ɛ yi ɛ banxine rafe yiigelitɔne seene ra.
15 Nanfera ɛ n ma yamani lunburunma.
Nanfera ɛ yiigelitɔne ɲaxankatama?”
Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.

16 Alatala naxa,
“Siyon sungutunne bata e yɛtɛ yite.
E sigan tima e kɔɛni texin na
e muxune rakunfa e yɛɛne ra.
E sigan tima dɔɲin dɔɲinna ra,
e lu e san kɔɛ rasone xuiin naminɛ.”
17 Marigin Siyon kaa sungutunne findima nɛn teli kanne ra,
Alatala yi e xunne magenle lu.
18 Na lɔxɔni, Marigina e ratofan seene bama nɛn e yii: San kɔɛ rasone nun ɲɛrɛne nun maxidi seen naxanye digilin fɔlɔxi alo kikena
19 e nun tunla soone nun yii kɔɛ rasone nun kɔɛ mafilinne
20 e nun labaranne nun ɲɛrɛ yɔlɔnxɔnne nun tagixidi dɛnbɛxine nun latikɔnɔnne nun e kantan seene,
21 e nun yii soli rasone nun ɲɔɛ raso wurene,

22 nun sali dugi faɲine nun doma gbeene nun gubane nun gbeti sa seene e yii,
23 e nun mato kikene nun doma yelefuxin tofaɲine nun kɔɛ raxidine nun tungun mafelenne.

24 E latikɔnɔnne xirin masarama nɛn se kunxin xirin na,
e tagi xidin yi masara lutin na.
E xun dɛnbɛxi faɲine gbananma nɛn,
sunu dugine nun bɛnbɛnle yi ragodo e ma dugi faɲine funfuni.
Yagin larune yi sa e ma tofanna funfuni.
25 Yerusalɛn kaane,
ɛ xɛmɛne faxama nɛn silanfanna ra,
ɛ sofane yi faxa yɛngɛni.
26 Nayi, taan birin e wugama nɛn,
e sunu.
A muxune halagixin yi lu dɔxi bɔxɔni.

4

1 Na lɔxɔni, ɲaxalan solofere xɛmɛ kedenna suxuma nɛn
e a fala a xa, e naxa,
“Nxu donseen nun marabɛri baan fenɲɛ nxu yɛtɛ xa,
alogo tun nxu xa yatɛ i ya ɲaxanle ra,
i yi nxɔ yagin ba!”
2 Na lɔxɔni, Alatala se faɲi nɔrɔxina nde rasolima nɛn yamani. Yamanan bogi seene yi findi Isirayila muxu dɔnxɛne kanba xunna nun binyen na.
3 Nayi, naxanye na lu Yerusalɛn yi, naxanye mɔn na lu e nii ra Siyon yi, a falama nɛn ne ma, a “Muxu Rasariɲanxine,” Ala bata naxanye birin xili sɛbɛ alogo e xa nii rakisin sɔtɔ Yerusalɛn yi.
4 Marigina Nii Sariɲanxin yi kiti kɛndɛn nun tɛɛn nafa Yerusalɛn yi, a ɲaxanle rasariɲan e fe xɔsixine ma. A Siyon taan nasariɲan faxa ti wuli funfune ma.
5 Na xanbi ra, Alatala kundaan nun tutin naminima nɛn Siyon geyaan nun a yama malanxin xun ma. Kɔɛɛn na, a findi tɛɛ dɛgɛ gbeen na. A nɔrɔn yi lu e birin xun ma alo xunna soona,
6 alo yigiyaden naxan nininna fima kuye wolon waxatini yanyin na e nun soden nun luxundena, tule gbeen na fa.

5

Isirayila yamanan luxi nɛn alo Alaa nakɔna

1 N xa sigin sa n xanuntenna xa,
n xɔyina manpa bili nakɔna fe ra.
Manpa bili nakɔna nde yi n xanuntenna yii
geyaan sabati yireni.
2 A bɔxɔn wali nɛn
a yi gɛmɛne ba a yi,
a yi sansi yɛbaxine si na yi.
A yi gbengben ti kantan tiden na.
A yi dɔlɔ ige baden ge fanyeni.
A yengi yi manpa bogi faɲine nan ma a nakɔni,
koni a manpa bogi xɔlɛne nan sɔtɔxi.

3 Nayi, n xanuntenna naxa,
“Ɛ tan naxanye dɔxi Yerusalɛn yi,
ɛ tan Yuda kaane,
ɛ tan nan kitin sama nxu nun n ma nakɔɔn tagi.
4 N yi lan nun n xa nanfe gbɛtɛ liga n ma nakɔɔn xa,
n munma naxan liga a xa singen?
N yengi yi bogi faɲine nan ma nun,
nanfera nayi, a bogine birin xɔlɔ?
5 Iki, n xa a fala ɛ xa
n fama naxan ligadeni n ma manpa bili nakɔɔn na:
N na a sansanna kalama nɛn,
xuruseene yi a madon.
N na a rabilinna yinna rabirama nɛn
dangu muxune yi a yibodon.
6 N na a findima bɔxɔ rabeɲinxin na nɛn,
a mi fa masɛgɛ, a mi biyɛ.
Sɛxɛ ɲaxine nun ɲanle minima nɛn a ma,
n yi tɔnna dɔxɔ kundane ma
a e nama tulen nafa a ma.”

7 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna manpa bili nakɔɔn lanxi
Isirayila yamaan nan ma.
Nakɔɔn naxan yi rafan a ma nun han,
Yuda yamaan nan yi na ra.
Alatala yengi yi kiti kɛndɛn nan ma a yamani
koni a gbalon nan lixi na.
A yengi yi tinxinyaan nan ma,
koni a gbelegbele xuiin nan mɛxi na.

8 Gbalon na kanne xa
naxanye banxine tima e bode fari,
e xɛɛne tugun e bode ra
han e bɔxɔn birin tongo,
e yi dɔxɔ kedenyani yamanani.
9 N tunla Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falani ito nan mɛxi, a naxa,
“N bata n kɔlɔ,
banxi wuyaxini itoe kalama nɛn.
Banxi gbee faɲini itoe kui genla yi lu.
10 Manpa bili nakɔɔn naxan gbo
han ɲingen xi fu tiyɛ naxan bideni,
na mi manpa litiri tonge naanin naminɛ.
Naxan na murutun kilo kɛmɛ bi,
na kilo fu nan tun xabama.”

11 Gbalon na kanne xa
naxanye kurunma,
e e gi dɔlɔn fɔxɔ ra,
naxanye xima e yɛɛ ra yi dɔlɔ mindeni,
han e xunna yi keli.
12 E dɛgema e banden don ɲaxaɲaxane yi
bɔlɔn xuiin nun konden xuini
e nun tanban xuiin nun xulen xuiin nun dɔlɔna.
Anu, e mi Alatala kɛwanle rakɔrɔsima

e mi a wanle toma.
13 Nanara, Ala naxa,
“N ma yamaan sigama nɛn konyiyani,
bayo e mi waxi sese kolon feni.
E muxu gbeene faxama kamɛn nan na,
yamaan yi halagi ige xɔnla ma.”
14 Nanara, laxira a dɛni bima nɛn pon,
a yi a so dɛ gbeeni bi
dan mi naxan na
muxu gbeene nun e yamaan birin yi godo mɛnni
e nun e sɔnxɔ ratene nun e mananmanantɔne birin.
15 Muxune birin mafelenma nɛn,
adamadiine fe yi godo,
wasodene yi e xun sin.
16 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fe yitema nɛn
a kiti kɛndɛn xɔn.
Ala sariɲanxina a sariɲanna mayitama nɛn
a tinxinyaan xɔn.
17 Nayi, taa kalaxini ito findima nɛn
yɛxɛɛne rabaden na,
e fa e dɛge na,
xɔɲɛne yi e balon sɔtɔ nafulu kanne banxi xɔnne yi.

18 Gbalon na kanne xa
naxanye hakɛne e xidixi wulen xɔn
alo lutina,
e bubu e fɔxɔ ra.
E e yulubin bandunma e fɔxɔ ra
alo yɔlɔnxɔnna wontoron bandunma kii naxan yi.
19 E a falama, e naxa,
“Ala xa a mafura,
a xa a wanla kɛ xulɛn
alogo nxu xa a to.
A feen xa yiso,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina fe ragidixine xa rakamali,
nxu yi a fe kolon.”

20 Gbalon na kanne xa,
naxanye a falama,
a fe ɲaxin fan,
a fe faɲin ɲaxu,
naxanye kɛnɛnna yatɛma dimin na,
dimin yi yatɛ kɛnɛnna ra,
naxanye xɔlɛn yatɛma a ɲaxumɛn na,
ɲaxunna yi yatɛ xɔlɛn na.

21 Gbalon na kanne xa
naxanye e yɛtɛ findixi fe kolonne ra
e yi e yɛtɛ yatɛ xaxilimane ra!

22 Gbalon na kanne xa
naxanye tunnafan dɔlɔ mindeni,

naxanye fatan dɔlɔ minseene basanɲɛ!
23 E fe kalan beɲinma se feen na
koni e mi tinma sɔntarena kitin sɛ.
24 Nanara, e luma nɛn
alo tɛɛn sɛxɛn naxan ganma,
alo sɛxɛ xaren naxan ɲanma tɛɛ dɛgɛni.
E salenne kunma nɛn,
e fugene yi siga ayi
alo gbangbanna.
Amasɔtɔ e bata e mɛ Alatalaa sariyan na,
Sɛnbɛn Birin Kanna.
E bata Isirayilaa Ala Sariɲanxina falan nabeɲin.

25 Nanara, Alatala bata xɔlɔ a yamaan ma han!
A bata a yiini bandun e xili ma,
a yi e ɲaxankata.
Geyane xuruxurunma,
binbine biraxi na xun xɔn
alo ɲaman kiraan xɔn.

Koni hali na birin,
Alatalaa xɔlɔn mi ɲan,
a yiin mɔn yi lu yitexi e xili ma.

26 Ala bata taxamasenni te
alogo siya makuyene xa a to,
a yi siyana nde xili kolinni
sa keli bɔxɔn danna ra.
Ɛ mi e to fɛ e giyɛ?
E xulun de!
27 Muxu yo mi xadanxi e yɛ,
e sese mi e madiganma,
xixɔnla mi muxu yo ma,
e birin bata xulun.
Sofa yo mi a tagixidin fulunxi,
e sese a sankidi luti mi bolonxi.
28 E xalimakunle ɲɔɛne ralemunxi,
e xanle birin bandunxi.
E soone torone xɔdɔxɔ
alo gɛmɛna,
e wontorone sanne firifirima
alo wuluwunla.
29 E sofane sɔnxɔ xuiin magaxu
alo yatana,
e wurundunma alo yata sɛnbɛmane,
e xaɲɛxin xɔɔyi seen suxuma,
e yi a xali.
Muxu yo mi nɔɛ a bɛ e yii.
30 Na lɔxɔni,
e sɔnxɔni tema nɛn na yi
alo fɔxɔ igen na walanɲɛ ayi.
Nayi, naxan na a yɛɛn ti yamanan na,
na dimin nun yigitɛgɛn nan toma a yi,

kundaan yi lu kɛnɛnna yɛ ma.

6

Ala yi Esayi findi a walikɛɛn na

1 Manga Yusiya faxa ɲɛɛni, n Marigin to nɛn dɔxi mangaya gbɛdɛ matexini
pon! A doma gbeen lenbene yi Ala Batu Banxin nafexi.
2 Maleka gubugubu kanne yi a xun ma. Gubugubu sennin nan yi e keden
kedenna birin ma. Gubugubu firinna e yɛtagin yɛɛ maluxunxi, firinna e
sanne yɛɛ maluxunxi, firin yi lu e tugan seen na.
3 E yi e xui raminima e bode ma, e naxa,
“A sariɲan, a sariɲan,
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna sariɲan!
Bɔxɔn birin nafexi a binyen nan na.”
4 Ala Batu Banxin dɛɛn ti wudine nun a so dɛɛn lonna yɛtɛɛn yi lu
xuruxuruɲɛ e xuiin ma, na yi rafe tutin na.
5 N yi a fala, n naxa, “Gbalona n xa, n bata halagi! Amasɔtɔ muxun nan n
na naxan dɛ haramuxi, n dɔxi yamaan yɛ, fala haramuxin minima naxanye
dɛ. Anu, n bata mangan to n yɛɛn na, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.”
6 Koni maleka gubugubu kanna nde keden yi tugan, a fa n binni, tɛɛ
wolonna suxi a yii, a naxan tongo saraxa ganden fari tɛɛ kɔ seen na.
7 A yi tɛɛ wolonna din n dɛɛn na, a yi a fala, a naxa, “Iki, bayo ito bata din i
dɛɛn na, i hakɛn bata xafari, solonaan bata ti i yulubin ɲan feen na.”
8 Nayi, n yi Marigin xuiin mɛ maxɔdinna tiyɛ, a naxa, “N na nde rasigama?
Nde sigɛ nxu xa?” N yi a yabi, n naxa, “N tan ni i ra, n nasiga.”
9 A mɔn yi a fala, a naxa,
“Siga, i sa a fala yamani ito xa, i naxa,
‘Ɛ tuli matima nɛn han,
koni ɛ mi fefe famuma.
Ɛ seen matoma nɛn han,
koni ɛ mi a yigbɛma.’
10 E bɔɲɛn naxɔdɔxɔ ayi,
i yi e tunle xɔri,
i e yɛɛne raxi.
Xanamu, e yɛɛne toon tima nɛn,
e tunle yi falan mɛ,
e xaxinle yi feen famu,
e yi xɛtɛ n ma,
e kɛndɛyaan sɔtɔ.”
11 N yi maxɔdinna ti, n naxa,
“Marigina, han waxatin mundun yi?”
A yi n yabi, a naxa,
“Han taane na halagi waxatin naxan yi,
e muxu yo mi lu,
e banxine yi kui geli,
xɛɛne yi kala,
e findi bɔxɔ rabeɲinxine ra,
12 han Alatala yi muxune masiga a ra
han yamanan yi rabeɲin fefe!”
13 Xa muxune yatɛn yaganna ɲɔxɔn na lu yamanani,
tɛɛn mɔn xɛtɛma nɛn na raxɔrideni.

Koni wudi gbeene dungine nun wari dungine luma bɔxɔni
kii naxan yi e na sɛgɛ waxatin naxan yi,
bɔnsɔn sariɲanxina nde fan luma yamanani na kii nin
alo wudi dungin naxan sa maɲingima.

7

Esayi yi Alaa falan nali Axasi ma

1 Yotami a dii xɛmɛna Axasi, Yusiya mamandenna, Yuda Mangan
waxatini, Arami manga Resin nun Remaliyaa dii xɛmɛn Peka, Isirayila
mangan yi siga Yerusalɛn yɛngɛ xinla ma, koni e mi a nɔ.
2 Muxune yi a fala Axasi xa Dawuda yixɛtɛna, e naxa, “Arami kaane nun
Efirami bɔnsɔnna muxune bata e malan ɛ xili ma.” Mangan nun a yamaan
bɔɲɛn yi maxa na feen ma alo foyen wudine yimaxama kii naxan yi.
3 Nayi, Alatala yi a fala Esayi xa, a naxa, “Ɛ nun i ya dii xɛmɛn
Seyari-Yasubu* xa mini Axasi ralandeni ige ramaraden faxaraxiin xunna
ra,† dugi xane xɛɛ ma kiraan xɔn.
4 A fala a xa, i naxa, ‘A liga i yeren ma, i raxara, i nama gaxu. I nama
tunnaxɔlɔ i ma muxu firinni itoe xɔlɔ gbeena fe ra, Resin‡ Arami kaan nun
Remaliyaa dii xɛmɛna. Yegen tumatɔɔn nan tun ne firinna ra.
5 N na a kolon Arami kaane nun Efirami bɔnsɔnna muxune nun
Remaliyaa dii xɛmɛn bata a nata a e xa fe ɲaxin liga i ra. E naxa,
6 “En siga Yuda yamanan xili ma! En sa mɛn kaane yigitɛgɛ! En yi e
yamanani taxun, en yi Tabele a dii xɛmɛn dɔxɔ mangan na e xun na.”
7 Koni Marigina Alatala ito nan falaxi,
Na mi lanɲɛ, na mi ligama.
8 Amasɔtɔ Damasi findixi Arami manga taan nan tun na.
Resin findixi Damasi mangan nan tun na.
Benun ɲɛɛ tonge sennin e nun suulun,
Efirami bɔnsɔnna kalama nɛn,
a mi fa yatɛ yamaan na.
9 Samari findixi Efirami manga taan nan tun na.
Remaliyaa dii xɛmɛn findixi Samari mangan nan tun na.
Xa ɛ mi dɛnkɛlɛya,
ɛ mi tiyɛ!’ ”

Diin barima naxan xili Ɛmanuwɛli

10 Alatala mɔn yi falan ti Axasi xa, a naxa,
11 “Taxamasenna nde maxɔdin bɔxɔn bun hanma kore xɔnna ma Alatala
ma, i ya Ala.”
12 Koni Axasi yi a yabi, a naxa, “N mi sese maxɔdinma, n mi Alatala
bunbama.”§
13 Nayi, Esayi yi a fala Axasi xa, a naxa, “Ɛ tuli mati, Dawuda yixɛtɛne! Ɛ
muxune tunnaxɔlɔma e ma, koni ɛ mi ɛ wasa soxi na yi. Ɛ mɔn n ma Ala fan
tunnaxɔlɛ a ma ba?
14 Nayi, Marigin yɛtɛɛn taxamasenna yitɛ ɛ ra: sungutun nasɔlɔnxin
fudikanma nɛn, a yi dii xɛmɛn bari. A yi xili sa ‘Ɛmanuwɛli,’ na bunna nɛɛn fa
fala, ‘Ala en tagi.’

---

* **7:3: 7.3** ***Seyari-Yasubu*** bunna nɛɛn Heburu xuini fa fala “Yamaan muxu dɔnxɛne xɛtɛma nɛn sa keli konyiyani.” † **7:3: 7.3** Ige ramaraden naxan geyaan na. ‡ **7:4: 7.4** Arami kaane mangan nan ***Resin*** na. § **7:12: 7.12** Na feen sɛbɛxi Sariyane 6.16 kui.

15 A baloma fɛnɛn nun kumin nan na, han a yi nɔ fe ɲaxin nun a faɲin tagi
rabɛ.
16 Anu benun na diin xa nɔ fe ɲaxin nun a faɲin tagi rabɛ, i gaxuxi manga
firinna naxanye yɛɛ ra, ne yamanane rabeɲinma nɛn.
17 Koni Alatala ɲaxankata lɔxɔne rafama nɛn i tan xili ma, e nun i ya
yamaan nun i babaa denbayaan xili ma. Na lɔxɔne ɲɔxɔn munma lu na
singen xabu Isirayila nun Yuda yamanane fata. Na fatama Asiriya mangan
nan na."

18 Na lɔxɔni,
Alatala tugetugene xilima nɛn kolinni
sa keli Nila baan biradeni fɔxɔ igen ma Misiran yi
e nun kumi ɲɛɲɛn naxanye Asiriya yamanani.
19 E birin fama nɛn
e fa dɔxɔ folone ra xudene xɔn,
e nun gɛmɛ bɔxine kanke ra,
e nun wudi dungine nun darane birin yi.

20 Na lɔxɔni,
Marigina Asiriya mangan findima nɛn a walikɛɛn na,
a findi dɛ xabe biin na
keli Efirati baan kidi ma
a yi ɛ xunne nun ɛ sanne mabi,
hali ɛ dɛ xabene birin.

21 Na lɔxɔni,
muxuna nde ɲinge keden nun sii firin namarama nɛn.
22 E yi nɔnɔ gbegbe fi muxune ma
e fɛnɛn yi don.
Muxun naxanye birin na lu yamanani,
ne baloma fɛnɛn nun kumin nan na.

23 Na lɔxɔni,
manpa bili wuli keden xɛɛn naxan ma
naxanye sarama gbeti gbanan wuli keden na
mɛnna findima ɲanle nun tansin xɛɛn nan na.
24 Muxune sigama nɛn mɛnni xanle nun xalimakunle ra e yii,
amasɔtɔ sɛxɛn nun ɲanle nan luma bɔxɔn ma.
25 Muxune gaxuma nɛn ɲanle nun tansinne yɛɛ ra,
muxu yo mi fa sigɛ geyane fari
dɛnaxanye yi bima ɲinge kenna ra nun.
Mɛn yi findi ɲinge rabaden na,
yɛxɛɛne yi na yibodon.

8

Asiriya yamanan yi findi Alaa walikɛɛn na

1 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Walaxa belebelena nde tongo, i yi sɛbɛnla
ti a ma naxan nɔɛ xaranɲɛ, i naxa, 'Nafunle Suxu Keden Na. A Tongo
Mafurɛn.' "
2 N yi walaxan yita sereya tinxinxi firin na: Saraxarali Yuriya nun Sakari,
Yeberekiyaa dii xɛmɛna.

3 Na xanbi ra, n yi n ma ɲaxanla kolon ɲaxanla ra, nabi ɲaxalanmana. A
yi fudikan, a yi dii xɛmɛn bari. Nayi, Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A xili sa,
‘Nafunle Suxu Keden Na. E Tongo Mafurɛn.’
4 Amasɔtɔ, benun i ya diin xa fatan a falɛ ‘baba’ hanma ‘n na,’ Asiriya
mangana muxune Damasi taan nun Samari taan nafunle tongoma yɛngɛni
nɛn.”

Asiriya kaane fama nɛn

5 Alatala mɔn yi a fala n xa, a naxa:
6 Yamani ito tondixi Silowa baa ige faɲin ma,
e tunnaxɔlɔxi e ma Manga Resin* yɛtagi e nun
Remaliyaa dii xɛmɛna.
7 Nayi, Marigina Efirati baa ige walanxi gbeen nadinma nɛn e xili ma alo
fufana,
Asiriya mangan nun a sɛnbɛ gbeen nan na ra.
Efirati baan fema nɛn
han a bɔxɔn a ma.
8 Fufaan danguma nɛn Yuda yamanan naxɔrɛ,
a sa yiren birin xun ma,
a te han a kɔɛɛn bun.
A fa han
a sa ɛ yamanan yiren birin xun ma.
Ala en tagi!†

Siyane mi nɔɛ sese ra Ala yamaan xili ma

9 Siyane, ɛ gbelegbele,
ɛ gaxu!
Ɛ tuli mati,
ɛ tan naxanye sa yamana makuyene yi!
Ɛ yitɔn yɛngɛn xili ma,
ɛ yigitɛgɛma nɛn!
10 Ɛ na yɛngɛ feene yitɔn,
e kalama nɛn!
Ɛ na falan ti, a mi kamalima!
Amasɔtɔ Ala nxu tagi.‡

Ala yɛɛragaxun nan fan

11 Alatala bata a yii sɛnbɛ gbeen sa n ma, a yi n maxadi, a n nama yamani
ito raliga. A yi a fala n xa, a naxa:
12 Yamani ito feen naxanye yatɛma yanfan na
ɛ tan nama ne birin yatɛ yanfan na de!
Ɛ nama gaxu e gaxu feene yɛɛ ra
ɛ nama xamin ne fe yi de!
13 Ɛ xa Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan tun kolon sariɲanden na,
ɛ lan ɛ xa na nan binya,
ɛ lan ɛ xa gaxu a tan nan yɛɛ ra.
14 Amasɔtɔ Ala findima nɛn yire sariɲanxin na
e nun gɛmɛna Isirayila yama firinne xa,
yamana e sanna radinma gɛmɛn naxan na,
a findi e rabira gɛmɛn na.

---

* **8:6: 8.6** Arami kaane mangan nan ***Resin*** na. † **8:8: 8.8** Heburu xuini, a sɛbɛxi, “Ɛmanuwɛli.” Na feen mato Esayi 7.14 nun 8.10 kui. ‡ **8:10: 8.10** Heburu xuini, a sɛbɛxi, “Ɛmanuwɛli.” Na feen mato Esayi 7.14 nun 8.8 kui.

A findima nɛn luti ratixin na
Yerusalɛn kaane yɛɛ ra,
a e suxu.
15 E wuyaxi e sanna radinma nɛn,
e bira, e fe yi kala.
E suxuma nɛn lutin na,
e mi nɔɛ e fulunɲɛ.

Nabiin yigina fe

16 N yi na sereyaan namara n yi,
n yi xaranni ito balan,
n na fala n ma xarandiine nan tun xa.
17 N na Alatala mamɛma
naxan bata a yɛtagin luxun Yaxuba bɔnsɔnna ma.
N nan n yigi sama Ala nin.

18 Nxu nun n ma diine nan ito ra,
Alatala naxanye fixi n ma.
Nxu findixi taxamasenne nun marakolon seene nan na
Isirayila yi, fata Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ra
naxan dɔxɔden Siyon geyaan fari.
19 Ndee a falama, e naxa, “Ɛ barin kiine nun yiimatone maxɔdin, naxanye wundo feene kɔyɛkɔyɛnma, e falan ti e dɛ bun ma. A mi daxa yamaan xa e gbee alane maxɔdin ba? Muxune mi barinne xan maxɔdinma ɲɛɲɛ muxune xa ba?”
20 Ɛ ne yabima nɛn, ɛ naxa, “Fɔ en xa xɛtɛ Alaa sariyan nun a fala xuine nan ma.” Xa naxan mi falan tima na kiini, na kanna mi kɛnɛnna toma.

Naxankata dimina

21 Muxune yigitɛgɛxin nun e kamɛtɔne
e masiga tima nɛn yamanan xun xɔn ma.
Kamɛn na e suxu ɲaxi ra,
e xɔlɔma nɛn,
e sa e mangan nun e Ala danga.
E yɛɛn tima nɛn koren na,
22 na xanbi ra e yi bɔxɔn mato.
Koni e tɔrɔn nun dimin nun bɔɲɛ rafɔrɛ gbeen nan tun toma.
E yi rawoli dimi gbeeni.

Kɛnɛn gbeen toma nɛn

23 Anu, naxanye yi luxi na tɔrɔni,
ne dimin ɲanma nɛn.
Waxati danguxini,
Ala yagin nan nagidi
Sabulon yamanan nun Nafatali yamanan ma.
Koni waxati famatɔni,
kiraan naxan sigama baan ma,
Yurudɛn baan kidi ma,
a na rafema nɛn binyen na
e nun siya gbɛtɛne yamanana, Galile.

9

1 Yamaan naxan sigan tima dimini,
ne bata kɛnɛn gbeen to.

Naxanye dɔxi dimi gbeeni,
kɛnɛnna bata mini ne ma!
2 Ala i bata yamaan nawuya ayi,
i yi e sɛwan nagbo ayi.
E sɛwaxi i yɛtagi
alo muxune nɛma sɛwɛ se xaba waxatini,
alo e ɲaxanma kii naxan yi
e nɛma yɛngɛ yi se tongoxine yitaxunɲɛ.
3 Amasɔtɔ i ya yamaan tɔrɔma goron tongo wudin naxan bun
e nun wure gbelemɛn naxan saxi e tungunna ma
e nun e ɲaxankata muxune bosana,
i bata ne birin kala
alo i a liga kii naxan yi
Midiyane nɔ lɔxɔni.*
4 Yaxune sankidin naxanye
birin yɛngɛ yirene yibodonma
e nun dugin naxanye birin bata sin wunli
ne birin ganma nɛn
alo yegen tɛɛni.
5 Amasɔtɔ diina nde bata bari en xa,
dii xɛmɛn bata sɔtɔ en xa.
Mangayaan luma nɛn a tan xa.
A xili bama nɛn a,
“Kabanako Kawandi Tiina,
Ala Sɛnbɛmana,
Habadan Fafe,
Bɔɲɛ Xunbeli Mangana.”
6 A mangayaan nun bɔɲɛ xunbenla
sigama gboɛ ayi nɛn
dan mi naxan na.
A dɔxɔma nɛn Dawuda mangaya gbɛdɛni
a yamanan xun na.
A yi a sɛnbɛ so,
a yi a masuxu kiti kɛndɛn nun tinxinni,
keli to ma han habadan.
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna na ligama a xanuntenya gbeen nin.

Alaa xɔlɔna fe

7 Marigin bata falan ti Yaxuba bɔnsɔnna xili ma,
na yi Isirayila yamaan sɔtɔ.
8 Yamaan birin a kolonma nɛn.
Efirami bɔnsɔnna muxune nun Samari kaane birin yi falan tima wason
nun yɛtɛ yigboni, e naxa,
9 “Yinna bitikidine bata bira,†
en na a ti gɛmɛ masolixine ra.
Xɔdɛ binle bata kala,
en na e masara sumanne ra.”
10 Nayi, Alatala Asiriya kaane radinma nɛn Isirayila kaane ma, Manga
Resin‡ yɛngɛfane.

---

* **9:3: 9.3** ***Midiyane*** nɔ feen mɔn sɛbɛxi Kitisane 6 han 8 kui. † **9:9: 9.9** ***Bitikidin*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Birikidina***.” ‡ **9:10: 9.10** Arami kaane mangan nan ***Resin*** na. Asiriya kaane nan Manga Resin yaxune ra. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 16.8-9 kui.

A bata e yaxune sɛnbɛ so.
11 Arami kaan naxanye sogeteden binni,
e nun Filisiti kaan naxanye sogegododen binni,
ne nan Isirayila kaane raxɔrima feu!

Koni hali na birin,
Alaa xɔlɔn mi ɲan,
a yiin mɔn yi lu yitexi e xili ma.

12 Nayi, Alatala bata a yamaan ɲaxankata,
koni e mi e xun xɛtɛxi a ma,
e mɔn mi Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fenxi.
13 Nayi, Alatala Isirayila yamanan birin naxɔrima nɛn
lɔxɔ keden peeni,
fɔlɔ a xunna ma han a xunla,
fɔlɔ tugu binle ma han gbalane.
14 Fonne nun kuntigine nan a xunna ra,
nabiin naxanye wule xaranna tima,
ne nan a xunla ra.
15 Yamani ito yɛɛratine nan e ralɔma ayi,
e muxun naxanye matinxinma,
ne fan yifuxi.
16 Nanara, Marigin mi sɛwaxi a foningene ra,
a mi kininkininma a kiridine nun a kaɲa gilɛne ma.
Amasɔtɔ Ala kolontarene nun
muxu ɲaxine nan e birin na,
e fala ɲaxin nan tun tima.

Koni hali na birin,
Alaa xɔlɔn mi ɲan,
a yiin mɔn yi lu yitexi e xili ma.

17 Ɲaxuyaan muxune ganma yati,
alo tɛɛn naxan ɲanle nun sɛxɛne birin ɲanma,
a yi tɛɛn so fɔtɔnna ɲansanne ra,
e tutin yi lu tɛ kore.
18 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xɔlɔ gbeen
bata tɛɛn so yamanan birin na.
A luxi nɛn
alo tɛɛn yamaan nan ganma,
muxu yo mi kininkininma a ngaxakedenna ma.
19 Muxune donseen tongoma yiifanna ma,
kamɛn mi ba e ma.
E yi e balon fen e kɔmɛnna ma,
e mi wasa.
Birin baloma a lanfaan nan na.
20 Manase bɔnsɔnna baloma Efirami bɔnsɔnna ra,
Efirami bɔnsɔnna baloma Manase bɔnsɔnna ra,
e tan bɔnsɔn firinne yi keli Yuda bɔnsɔnna xili ma.

Koni hali na birin,
Alaa xɔlɔn mi ɲan,
a yiin mɔn yi lu yitexi e xili ma.

10

Gbalon Yuda taane xili ma

1 Gbalon na kanne xa
naxanye tənne dəxəma hakɛni,
naxanye sariyane sɛbɛma bodene tərə xinla ma,
2 e tondi sɛnbɛtarene xun mayɛngɛ kitin sɛ.
Yiigelitəən naxanye n ma yamaan yɛ,
e mi ne kitin sama.
E kaɲa gilɛne kansunma,
e kiridine muɲa.
3 Ɛ fe saranna na ɛ sətə ləxə naxan yi,
gbalon na fa sa keli wulani,
ɛ nanse ligama?
Ɛ ɛ gima siga nde kon yi
alogo ɛ xa maliin sətə?
Ɛ nafunle luma minɛn?
4 Fə ɛ mafelen kasorasane tagi,
hanma ɛ bira bəxəni binbine yɛ.

Koni hali na birin,
Alaa xələn mi ɲan,
a yiin mən yi lu yitexi e xili ma.

Gbalona Asiriya kaane xili ma

5 Ala naxa,
“Gbalona Asiriya yamanan xa,
naxan findixi bosaan na n yii n ma xələna fe ra!
N ma fitinan dunganna a tan nan yii.
6 N na a sofane rasigama nɛn
Ala kolontare siyaan xili ma.
N yi e radin yamaan xili ma
naxanye n naxələma
e xa sa mɛn kaane yii seene suxu,
e yi e nafunle tongo,
e yi e yibodon
alo borona kiraan xən!
7 Koni Asiriya kaane mi na feen to na kiini.
E tan e miri na fe ma kii gbɛtɛni.
E tan yi waxi halagi nan tun ti feni,
e yi siya wuyaxine raxəri fefe!
8 Amasətə e naxa,
‘N ma sofa kuntigine mi findixi mangane xan na ba?
9 N mi Kalano taan suxi
alo Karakemisi taan ba?
N mi Xamata taan ligaxi
alo Arapada taan ba?
N mi Samari taan ligaxi
alo Damasi taan ba?*
10 N bata suxure batu yamanani itoe suxu,
naxanye suxurene yi fisa Yerusalɛn

* **10:9: 10.9** Asiriya kaane bata yi taani itoe suxu. E sɛbɛ kiina a yitaxi, a e luma e masoɛ Yerusalɛn taan nan na.

nun Samari yamanan gbeene xa.
11 N naxan liga Samari yamanan nun a suxurene ra,
n mi nɔɛ na ligɛ Yerusalɛn nun a suxurene ra ba?' "
12 Koni Marigin na yelin a wanle birin nakamalɛ Siyon geyaan fari e nun
Yerusalɛn yi, a Asiriya mangan fan saranma nɛn a yɛtɛ yiteen nun a yɛɛ
rawason na.
13 Amasɔtɔ na mangan yi a falama nɛn, a naxa,
"N feni itoe birin ligaxi
n fangan nun n ma fe kolonna nin,
amasɔtɔ xaxilimaan nan n na.
N bata yamanane danne kala,
n yi e nafunle muɲa,
n mangane ba e dɔxɔdene yi
alo sɛnbɛmaan yɛtɛna.
14 N bata siyane nafunle tongo
alo muxun xɔli tɛɛn tongon kii naxan yi.
N bata bɔxɔ xɔnna seene birin malan
alo muxun xɔli xɛlɛ rabeɲinxine matongon kii naxan yi.
E sese mi nɔxi e gabutɛni tɛ,
hanma e dɛ xanli bi, e wuga."

15 Bunbin nɔɛ a yɛtɛ matɔxɛ
dangu a rawali muxun na ba?
Sɛrana a yɛtɛ matɔxɛ
dangu a rawali muxun na ba?
Bosaan nɔɛ a tongo muxun nawalɛ ba?
Dunganna nɔɛ muxun tongɛ ba?

16 Nanara, Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
yama hiyabuxini ito radoyenma nɛn.
Halagi ti tɛɛ gbeen yi so e binyen na.
17 Isirayilaa kɛnɛnna,
Ala yɛtɛɛn findima nɛn tɛɛn na.
E sariɲantɔɔn yi findi tɛɛ dɛgɛn na,
a Asiriya yamanan ɲanle
nun a sɛxɛne birin gan,
e ɲan lɔxɔ kedenni.
18 A fɔtɔn gbeene raxɔrima nɛn fefe
e nun wudin naxanye birin bogima.
A yamanan halagi
alo furemaan nɛma doyenɲɛ.
19 Wudi dɔnxɛn naxanye na lu Asiriya fɔtɔnne yi
hali dii ɲɔrɛna,
a nɔɛ e yatɛn sɛbɛ nɛn.

Yamaan muxu dɔnxɛne fe

20 Na lɔxɔni, Isirayila yamaan muxu dɔnxɛn naxanye na lu e nii ra Yaxuba
bɔnsɔnni, ne mi fa e lannantenyaan sama e ɲaxankata muxune yi sɔnɔn. E
fa e lannayaan sama Alatala nin, Isirayilaa Ala Sariɲanxina.
21 Yamaan muxu dɔnxɛne xɛtɛma nɛn Ala sɛnbɛmaan ma, Yaxuba
bɔnsɔnna muxu dɔnxɛne.

22 Anu, Isirayila kaane, hali ɛ yamaan wuya ayi alo mɛɲɛnsinna naxan
fɔxɔ igen dɛ, hali na, e dɔnxɛdin nan tun xɛtɛma. Halagin bata ragidi, naxan
gboma ayi, a mɔn tinxin.
23 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata halagin naxan nagidi, a na
rakamalima nɛn yamanan birin yi.

Ala a yamaan xunbama nɛn

24 Nanara, Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N
ma yamana, ɛ tan naxanye dɔxi Siyon yi, ɛ nama gaxu Asiriya kaane yɛɛ ra!
E ɛ bɔnbɔma nɛn dunganna ra, e yi gbengbetenni te ɛ xili ma alo Misiran
kaane yi a ligama kii naxan yi nun.
25 Koni benun waxati, n ma xɔlɔn ɲanma nɛn ɛ xili ma. N fitinaxin yi keli e
kaladeni.”
26 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bosaan tongoma nɛn Asiriya kaane xili ma,
alo a keli Midiyan kaane xili ma kii naxan yi Orebi fanye yireni. A a
dunganni bandunma nɛn baan xun ma, alo a liga Misiran yamanani kii
naxan yi.
27 Na lɔxɔni,
a goronna bama nɛn ɛ tungunna ma,
e goron tongo wudin naxan sa ɛ kɔɛ ma konyiyani,
ɛ xungboma nɛn han na yi gira, a bira.

Yaxune yi maso Yerusalɛn ra

28 E bata Ayati taan li.
E danguma Migiron nin,
e yi e goronne lu Mikimasi taani.†
29 E danguma geya longori ra kiraan nan xɔn
e a fala, e naxa,
“En xi Geba yi.”
Rama kaane xuruxurunma gaxuni.
Sɔli a taan Gibeya muxune bata e gi.
30 Galin kaane, ɛ gbelegbele!
Layisa kaane, ɛ tuli mati!
Anatɔti kaane, ɛ makininkinin de!
31 Madimena kaane bata xuya ayi,
Gebimi kaane e luxunden fenma.
32 To, yaxune sa tima nɛn Nobi yi,
e yi e yiini te,
e yi e kɔnkɔ Siyon taa faɲin geyaan xili ma,
Yerusalɛn geyana.

33 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
wudi yii gbeene sɛgɛma nɛn sɛnbɛni.
Wudi kuyene yi rabira bɔxɔni.
Naxanye kondeye mate han,
a ne ragodoma nɛn.
34 A fɔtɔnna ɲansanne sɛgɛma nɛn bunbin na,
Liban fɔtɔnne yi bira Sɛnbɛ Kanna bun.

11

Manga nɛnɛn Dawuda bɔnsɔnni

† **10:28: 10.28** Yaxune ganla yi fɛ nɛn Yerusalɛn yɛngɛdeni kirani ito xɔn. A bunna nɛɛn fa fala “Yaxune bata maso.”

1 Dii xɛmɛn minima nɛn Yese bɔnsɔnni*
alo wudi ɲingin minima
wudi dungin ma kii naxan yi.
Na sabatima nɛn fata a salenne ra.
2 Alatalaa Nii Sariɲanxin luma nɛn a yi,
fe kolonna nun xaxilimayaan sɔtɔma niin naxan xɔn,
kawandi kɛndɛn nun sɛnbɛn sɔtɔma niin naxan xɔn,
Alatala kolonna nun a yɛɛragaxun sɔtɔn niin naxan xɔn.
3 A niin sama nɛn Alatala yɛɛragaxun fari.
A mi kitin sama yɛtagin ma.
A mi feene ragidima muxune fala xuiin xɔn.
4 Koni a sɛnbɛtarene makitima nɛn tinxinni.
Yiigelitɔɔn naxanye yamanani,
a yi ne feene ragidi ɲɛnige faɲini.
A yamanan muxune garinma nɛn falan na
alo bosana.
A fala xuine yi muxu ɲaxine faxa.
5 Tinxinyaan nun tɔgɔndiyaan luma nɛn a yi
alo tagi xidin muxun tagi waxatin birin.

6 Nayi, kankon nun yɛxɛɛ diin luma nɛn e bode xɔn,
burunna ɲarin nun siin yi e sa yire kedenni,
turadin nun yatan nun xuruse turaxin yi lu e bode xɔn,
diidina nde yi ti e yɛɛ ra.
7 Ŋinge gilɛn nun kanko gbeena e dɛgema nɛn,
e diine yi sa e sa yire kedenni.
Yatan yi sɛxɛn don alo ɲingena.
8 Dii ɲɔrɛn sabaan soma nɛn saɲin soden dɛxɔn,
diin yi nɔ a yiin nasoɛ koson yinla ra.
9 Fe ɲaxi mi fa luma na, gbalo mi na
Alatalaa geya sariɲanxin birin fari.
Amasɔtɔ Alatala kolonna yamanan nafema nɛn,
alo fɔxɔ igena a folon nafema kii naxan yi.
10 Na lɔxɔni,
diin naxan minixi Yese bɔnsɔnni
na luma tixi nɛn
alo taxamasenna yamane yɛɛ ra.
Siyane fama nɛn a fɛma,
a dɔxɔden yi lu mayilenɲɛ binyeni.

Muxu suxine xɛtɛ fena

11 Na lɔxɔni,
Marigin mɔn a yiini bandunma nɛn
alogo a xa a yamaan muxu dɔnxɛne xunba:
naxanye na lu e nii ra Asiriya yamanani
e nun Misiran yamanan lanbanna nun a faxan na,
e nun Kusi nun Elan nun Babilɔn yamanane yi,
e nun Xamata yamanan nun fɔxɔ ige tagi bɔxɔne yi.
12 A taxamasenna tima nɛn siyane xa,
a Isirayila kaane malan

* **11:1: 11.1** ***Yese*** nan Dawuda fafe ra. Na sɛbɛxi Samuyɛli Singena 16.18-19 kui.

naxanye yi suxi yɛngɛni.
Yuda bənsənna muxun naxanye xuyaxi ayi
dunuɲa xun xən, a yi ne malan
sa keli bəxən tongon naaninne birin yi.
13 Nayi,
Efirami bənsənna mi fa Yuda bənsənna maxəxələnma.
Yuda bənsənna yaxune raxərima nɛn,
Efirami mi fa Yuda maxəxələnma,
Yuda mi fa findima Efirami yaxun na sənən.
14 E birin sigama nɛn yɛngɛni
sogegododen binni Filisitine geyane fari,
e sa sogeteden binna muxune nafunle tongo yɛngɛni.
Edən nun Moyaba yamanane yi lu e sɛnbɛn bun,
Amonine yi xuru e ma.
15 Alatala igen ɲanma nɛn Misiran fəxə ige yireni,
a yi a yiini bandun Efirati baan xun ma,
a yi na baani taxun xude solofere ra
a dɛ foye gbeen na,
muxune yi nə a gidɛ,
e mi e sankidine ba.
16 Kiraan luma nɛn a yamaan xa
naxanye na lu e nii ra Asiriya yamanani.
A luma nɛn alo a liga e benbane xa kii naxan yi
e to mini Misiran yamanani.

12

Yama rakisixin yi Ala tantun

1 I a falama nɛn na ləxəni, i naxa,
“Alatala, n ni i tantunma.
I yi xələxi n ma,
koni i ya xələn bata xɛtɛ n fəxə ra,
i yi n madɛndɛn.
2 Ala nan n nakisixi yati.
N na n yigi sama a tan nin,
n mi fa gaxuma.
Alatala nan n fangan na.
Alatala nan n ma bɛti ba xunna ra.
N nakisimana a tan nan na.”
3 Ɛ kisin sətəma nɛn sɛwani
alo ɛ igen bama tigi yinla ra kii naxan yi.

4 Na ləxəni, ɛ a falama nɛn, ɛ naxa,
“Ɛ tantunna fi Alatala ma,
ɛ xui ramini a ma a xinli,
ɛ a kɛwanle rali siyane tagi
ɛ a rabira muxune ma a xinla gbo kii naxan yi.
5 Ɛ bɛtin ba Alatala xa bayo a bata fe gbeene rakamali.
Ɛ e fe fala dunuɲa muxune birin xa!”
6 Siyon kaane, ɛ sənxə sɛwani,
ɛ gbelegbele ɲaxanni!
Amasətə, Isirayilaa Ala Sariɲanxin gbo,

naxan ɛ tagi!

13

Babilɔn taan naŋanna bata maso

1 Waliyiya falan ni ito ra naxan makɛnɛn Amɔsi a dii xɛmɛna Esayi xa lan
Babilɔn taan ma.
2 Ala naxa,
“Ɛ taxamasenna ti geya mabaxin fari.
Ɛ gbelegbele
alogo ɛ xa sofane rakolon.
Ɛ yiine maliga
alogo e xa so taan muxu gbeene so dɛɛne ra.
3 N tan nan yamarin fixi muxune ma
naxanye rasariŋanxi n xa.
N bata n ma sofa yɛbaxine xili,
naxanye sɛwama n ma nɔ sɔtɔn na,
alogo e xa n ma xɔlɔn mayita.”

4 Ɛ tuli mati sɔnxɔ xuini ito ra geyane fari
yama gbeen nan xui a ra.
Ɛ tuli mati,
yamanane bata yimaxa
alo siyane na e malan.
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan
a ganli tɔnma yɛngɛ so xinla ma.
5 Alatala fama e nun
ganla naxan a xɔlɔn naxuyama ayi
sa keli bɔxɔn yire makuyeni
sa keli kore xɔnna danna ra.
E yamanan birin kalama nɛn.

6 Ɛ gbelegbele sununi,
amasɔtɔ Alatalaa lɔxɔn bata maso.
A fama alo halagi ti gbalona,
fata Ala Sɛnbɛ Kanna ra.
7 Nanara, birin bata xadan,
muxune bata tunnaxɔlɔ e ma.
8 Gaxun bata e suxu,
xɔlɛn sifan birin e fari.
Muxune e fatine yimaxama xɔlɛn bun
alo ŋaxanla tinna ma.
E birin xaminxina e bode matoma.
E yɛtagine yifɔrɔxi.

9 A mato, Alatalaa lɔxɔn fama,
kininkinintare lɔxɔna,
fitinan nun xɔlɔ gbeen naxan yi,
alogo bɔxɔ xɔnna xa raxɔri,
a findi tonbonna ra
a yi yulubitɔne halagi a yi.
10 Saren naxanye kore e nun e sare kurune,
ne mi fa dɛgɛn sɔnɔn.
Sogen nɛɛn fa te,

a bata yidimi,
kiken mi fa dɛgɛma sɔnɔn.
11 Ala naxa, “N dunuɲa muxune
kɛwali ɲaxine saranma e ra nɛn,
n yi muxu ɲaxine hakɛne saran e ra.
N yi yɛtɛ yitene wason dan,
n yi nɔ kanne yandan kala.
12 N muxune xuruma nɛn bɔxɔni
han e mi fa toma xulɛn
alo xɛma faɲina,
e to raxɔlɔma ayi nɛn
alo xɛmaan naxan sa kelima Ofiri yamanani.”

13 Nanara, n kore xɔnni maxama nɛn,
bɔxɔ xɔnna yi xuruxurun, a ba a funfuni
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fitinana fe ra
a xɔlɔn na keli lɔxɔn naxan yi alo tɛɛna.
14 Nayi, muxune birin sigama nɛn e konne yi
birin yi a gi siga a yamaan fɛma
alo xɛnla naxan sagatanma,
alo xuruse raba mi yɛxɛɛn naxanye fɔxɔ ra.
15 E na muxu yo to,
na kanni sɔxɔnma nɛn tanban na,
E na naxan yo suxu,
na kanna faxama nɛn silanfanna ra.
16 E dii futene yi yibutuxun e yɛtagi,
e banxi kui seene yi tongo,
muxune yi fu e ɲaxanle ma e yɛtagi.

17 Ala naxa,
“N Mede kaane rakelima nɛn e xili ma
gbetin bɔtɛ mi siyaan naxan xa,
e mɔn mi sɛwama xɛmaan na.
18 E banxulanne yi faxa Mede kaane xalimakunle ra,
e mi kininkininma dii futene ma,
e ɲaxu diidine ra.”
19 Babilɔn naxan findixi taa tofaɲin na yamanane yɛ,
naxan findixi Babilɔn kaane binyen nun e kanba xunna ra,
Ala na taan halagima nɛn
alo Sodoma taan nun Gomora taana.
20 Muxu yo mi fa dɔxɔma a yi,
a yigenla luma nɛn
han mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ.
Hali Arabu sigatine yati mi danguɛ a yi,
hali xuruse rabane mi fa e xuruseene xalima na.
21 Koni burunna subene nan dɔxɔma na,
xutunxunbane yi e banxine rafe.
Dangaranfulene yi lu na yi,
kɔtɔne yi na findi e bodonden na.
22 Kankone wuga xuiin yi lu minɛ a yire makantanxine yi,
barekodane yi so a manga banxine kui.
Babilɔn gbee waxati saxin bata maso.

A siimayaan mi fa xunkuya.

14

Isirayila kaane xɛtɛ fena

1 Alatala kininkininma nɛn Yaxuba yixɛtɛne ma. A mɔn Isirayila yamaan
sugandima nɛn, a mɔn yi e radɔxɔ e bɔxɔni. Xɔɲɛne yi sa e fari, e findi
Yaxubaa yamaan na.
2 Siyaan bonne fama nɛn Isirayila kaane tongodeni, e siga e ra Alatalaa
yamanani. Isirayila yamaan yi siyane findi e konyine ra, xɛmɛn nun
ɲaxanla. Na kiini, muxun naxanye e findi konyine ra, e fan yi ne findi e
konyi ra, e findi e ɲaxankata muxune kanne ra.

Babilɔn mangan saya sigina

3 Isirayila kaane, lɔxɔna nde, Alatala matabun fima nɛn ɛ ma ɛ tɔrɔne nun
ɛ lanbaranne nun ɛ konyiya xɔdɛxɛn ɲan xanbini.
4 Na waxatini, ɛ sigi ɲaxumɛni ito sama nɛn, ɛ Babilɔn mangan magele, ɛ
naxa,
Ee! En ɲaxankata muxun mi fa na!
A gbalon bata ɲan!
5 Alatala bata muxu ɲaxine bosaan sɛnbɛn kala.
A bata nɔ sɔtɔ dunganna kala
6 naxan yi siyane mabɔnbɔma xɔlɔni
a yɛ wuyaxi,
dan mi naxan na,
naxan fitinaxin yi nɔɔn tima yamanane xun na
a gbalon sa e fari
naxan dan mi na.
7 Iki, yamanan birin bata lu bɔɲɛ xunbenli,
muxune gbelegbelema sɛwani.
8 Hali fɔfɔne nun Liban sumanne sɛwaxi
i kala feen na, e a falama,
e naxa, “Xabu i binbin maluxun,
muxu yo mi fa fama nxu sɛgɛdeni.”
9 Faxa muxune e ramaxama nɛn bɔxɔn bun ma
fa i ralandeni,
i nɛma fɛ waxatin naxan yi,
dunuɲa ito muxu gbeene birin.
Naxanye yi siyane mangane ra,
ne birin kelima nɛn.
10 E falan ti, e naxa,
“I fan bata findi fangataren na
alo nxu tan.
Iki, i bata lu alo nxu tan!”
11 È bata ɛ nun i ya wason
nun i ya bɔlɔn xuiin birin nagodo gaburun na.
Kɔnɛne nan i saden na i bun ma,
kunle yi findi i ya bitinganna ra.
12 Ee! I bata bira sa keli kore
i tan tagalan saren naxan dɛgɛma subaxani!
I bata woli bɔxɔni,
i tan naxan yi siyane rabirama!
13 I yi a falama i yɛtɛ ma, i naxa,

“N tema nɛn kore xɔnna ma,
n sa n ma mangaya gbɛdɛn dɔxɔ mɛnni
Alaa sarene faxa ra.
N sa dɔxɔ alane tagi,
e malanma geyaan naxan ma sogeteden kɔmɛnna ma.
14 N tema nɛn kundane fari,
N yi lu alo Kore Xɔnna Ala.”
15 Koni e bata sa i sa fɔ gaburun xɔnna ma
i lu laxira yili tilinxin na.

16 Naxanye na i to,
ne i matoma nɛn ki faɲi.
E miri i ya fe ma,
e yi a fala, e naxa,
“Xɛmɛni ito xa mi yi bɔxɔn naxuruxurunma ba,
a yi yamanane yimaxa?
17 Ito xa mi dunuɲa findi tonbonne ra ba
a yi taane kala,
a tondi kasorasane beɲinŋɛ?”
18 Ɲɔndin na a ra,
siyane birin mangane maluxunxi binyen nin
e keden kedenna birin yi lu e gaburune ra.
19 Koni i tan bata woli ayi i ya gaburun fari ma
alo wudi yii xaren biraxina.
Faxa muxune bata sa i yɛɛ ma,
naxanye faxaxi silanfanna ra
naxanye bata sa gɛmɛne fari yinla ra.
I bata lu alo binbi yibodonxina.
20 Koni i tan mi maluxunma alo ne
amasɔtɔ i bata i ya yamanan kala,
i yi i ya yamaan naxɔri.
Bɔnsɔn ɲaxina fe mi fa falama habadan.
21 Ɛ a diine faxa feni tɔn
lan e benbane gbalo feene ma.
E nama fa keli,
e yi bɔxɔn birin findi e gbeen na,
e dunuɲa rafe e taane ra.

22 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa,
“N kelima nɛn Babilɔn taan xili ma,
n yi a xinla ralɔ ayi
e nun a muxun naxanye na lu e nii ra
e nun e diine nun e yixɛtɛne birin.”
Alatalaa falan nan na ra.
23 N taani ito findima nɛn dara yiren na
gbalane dɛnaxan yi e nun sagalene dingirana.
N yi Babilɔn taan makɔ halagi ti silanden na.
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.

24 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata a kɔlɔ, a naxa,
“N bata feen naxan yitɔn,
na ligama nɛn.

N bata naxan nagidi,
na kamalima nɛn.
25 N Asiriya kaane halagima nɛn n ma yamanani,
n yi e raxɔri n ma geyane fari.
E konyiyaan bama nɛn n ma yamaan xun ma,
e goronna yi ba e tungunna fari.”
26 Ala na nan nagidixi dunuɲa birin xili ma,
a yiini texi siyane birin xili ma na kii nin.
27 Xa Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fena nde ragidi,
nde nɔɛ a yikalɛ?
A na a yiini te,
nde nɔɛ a raxɛtɛ a funfuni?

Waliyiya falana Filisitine xili ma

28 Waliyiya falani ito tixi Manga Axasi faxa ɲɛɛn nan na.
29 Ɛ tan Filisitine,
e yi ɛ bɔnbɔma bosaan naxan na,
na bata kala,
koni ɛ nama sɛwa na ra.
Amasɔtɔ koson minima nɛn saɲi faxaxin bɔnsɔnni,
ninginangan yi mini koson bɔnsɔnni naxan tuganma.
30 Tɔrɔ muxu gbeene,
ne donseen sɔtɔma nɛn,
sɛnbɛtarene yi e matabu bɔɲɛ xunbenli.
Koni ɛ tan Filisitine,
n na ɛ bɔnsɔnna halagima fitina kamɛn nan na.
Naxanye na lu e nii ra,
ne birin yi faxa.
31 Ɛ tan taa makantanxine,
ɛ wuga xuini te!
Taan muxune, ɛ gbelegbele!
Filisiti yamaan bata tunnaxɔlɔ e ma,
amasɔtɔ tɛɛ tutin fama nɛn
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.
Muxu yo mi baxi yaxune ganla safane ra.
32 Filisitine xɛrane yabin findin nanse ra?
“Alatala nan Siyon taan tixi,
a yamaan yiigelitɔne yigiyade faɲin sɔtɔma dɛnaxan yi.”

15

Waliyiya falan Moyaba xili ma

1 Waliyiya falana Moyaba yamanan xili ma:
Ari taan bata raxɔri Moyaba yamanani
a kala kɔɛ kedenna ra.
Kiri taan bata raxɔri Moyaba yamanani
a kala kɔɛ kedenna ra.
2 Dibon kaane tema e suxure kide matexine yi
e wugama.
Moyaba kaane gbelegbelema Nebo nun Medeba taane yi.
Muxune birin bata e xunne nun e dɛ xabene bi sununi.
3 Sunu dugine nun bɛnbɛnle ragodoxi e ma kirane xɔn ma.
E gbelegbelema e banxine fari

e nun e yama malandene yi,
e birin wugama han!
4 Xɛsibɔn nun Eleyale kaane
gbelegbelema mali muxu feen na.
E xuiin sa mɛma fɔ Yahasi taani.
Nanara, Moyaba sofane gbelegbelema,
e bata tunnaxɔlɔ e ma.

5 N gbelegbelema Moyaba kaane fe ra.
A muxune bata e gi siga han Soyari taani,
siga han Egilati-Selisiya taani.
E tema wugɛ Luxiti geyaan na.
E wuga xuini tema e kalana fe ra Xoronayin kiraan xɔn.
6 Nimirimi daraan bata xɔri
sɛxɛne bata xara,
ɲɔxɔndene bata ɲan.
Sese xinde mi fa na.
7 Nanara, muxune e se dɔnxɛne tongoma
naxanye luxi e yii,
e nɔxi naxanye ramarɛ,
e yi siga e ra Wudi Tofaɲin Xuden kidi ma.
8 Sɔnxɔ xuiin minima Moyaba yamanan birin yi.
E wuga xuiin minima
sa keli fɔ Egilayimi taani,
sa keli fɔ Elimi xɔɲin yireni.
9 Xuden naxan danguma Dimɔn yi,
na bata findi wunla ra.
Ala naxa,
“N mɔn gbalo nɛnɛne rasigama nɛn Dimɔn yi.
N yatana nde rafama nɛn Moyaba muxu gixine xili ma,
e nun naxanye na lu e yamanani.”

16

Moyaba Yerusalɛn xandima nɛn

1 Moyaba mangane yi a fala, e naxa,
“Ɛ yɛxɛɛne rasiga Yuda yamanan mangan ma,
sa keli Sela tonbonni,
siga Siyon geyaan fari.”
2 Moyaba ɲaxanle bata baan gididen li Arinon yi.
E luxi nɛn alo xɔliin naxanye e gixi,
naxanye kedixi,
e makuya e tɛɛn na.
3 Moyaba kaane yi a fala Yerusalɛn kaane xa, e naxa,
“Nxu maxadi,
i fena nde ragidi.
Yanyi tagi sogen bun,
i nininna xa so nxu xun na
alo kɔɛna, i nxu kantan.
Nxɔ muxu gixine luxun,
i nama gi muxune yanfa de!
4 A lu nxɔ muxu gixine xa e dɔxɔ ɛ konni,
dɔxɔden so e yii e ratangɛ halagi tiin ma dɛnaxan yi.

Naxan nxu ɲaxankatama,
na mi luma habadan,
halagin fama nɛn a dandeni.
Naxan nxu yɛngɛma,
na kelima nɛn yamanani.
5 Nayi, i ya mangayaan sɛnbɛn sətɔma nɛn hinanna xɔn,
Dawuda yixɛtɛna nde yi mangayaan naba lannayani,
kitisaan naxan kiti kɛndɛn fenma
naxan sɔbɛ soxi tinxinna ma.”

Yerusalɛn mi nɔɛ Moyaba maliyɛ
Yeremi 48.29-36

6 Nxu bata Moyaba kaane wasona fe mɛ
naxan gbo han,
e nun e yɛtɛ yigboon
nun e wason nun e yɛtɛ yitena.
Koni e yɛtɛ matɔxɔma fuun nin.
7 Nanara, Moyaba kaane gbelegbelema sununi
e yamanana fe ra,
e birin e wuga xuini tema.
E kutunma nimisani Kiri-Haresɛti taa kalaxina fe ra.
E bata tunnaxɔlɔ e ma fefe!
8 Xɛsibɔn xɛɛne bata kala,
alo Sibima manpa binle.*
Siyane mangane bata manpa bili yɛbaxine yibodon
naxanye bogine yi sigama han Yaasɛri taani,
e xuya tonbonna xun xɔnna ra,
e yiine yi sigaxi han Fɔxɔ Daraan kidi ma.
9 Nanara, n wugama Yaasɛri kaane xɔn
Sibima manpa binle fe ra.
Ee! Xɛsibɔn taan nun Eleyale taana!
N na n yɛɛgen nagboma ayi nɛn ɛ ma!
Yɛngɛn xuiin bata mini ɛ manpa bili nakɔne yi,
e nun ɛ se xaba daxine yi.
10 Sɛwan nun ɲaxaɲaxan bata ɲan wudi bili nakɔne yi.
Sigi sa xuiin nun sɛwa xuiin mi fa mɛma
nxɔ manpa bili nakɔne yi.
Muxu yo mi fa manpa bogine igen bama,
n bata danna sa sɛwa xuiin na.
11 Nanara, n bɔɲɛn wugama Moyaba fe ra.
N ma mawuga xuiin luxi nɛn
alo bɔlɔn xuina sununi.
N kutunma Kiri-Haresɛti taana fe ra.
12 Nxu Moyaba yamaan toma xadanɲɛ
e suxure kide matexine yi,
e yi so e suxure banxine yi maxandi tideni,
koni na tɔnɔ yo mi na.
13 Alatala bata yi na fala Moyaba kaane xili ma.
14 Iki Alatala naxa, “Benun ɲɛɛ saxan yatɛ xa dangu, Moyaba muxu gbeene nun a yama gbeen yarabima nɛn, fangatare dando gbansan yi lu e nii ra ne yɛ.”

* **16:8: 16.8** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

17

Damasi nun Isirayila

1 Waliyiya falana Damasi taan xili ma:
Damasi taan kalamatɔɔn ni i ra,
a taa xɔnna yi lu
alo gɛmɛne e bode fari.
2 Aroyeri yamanan taane luma nɛn nabeɲinxi
e findi xuruseene konna ra.
E luma nɛn na,
muxu yo mi e yigbɛtɛnma.
3 Taa makantan yin yo mi fa luma Efirami yamanani sɔnɔn.
Mangayaan bama nɛn Damasi taani.
Arami yamanan muxu dɔnxɛn naxanye luma,
ne binyen mi danguɛ Isirayila kaane binyen na.
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
4 Nayi, na lɔxɔni,
Yaxubaa binyen xurunma nɛn.
A yamaan yi lu doyenɲɛ.
5 A luma nɛn
alo sansine na yelin malanɲɛ se xaba waxatini
alo a xaba muxun na a tɔnsɔn xabaxine malan a yii
alo e na tɔnsɔnne makentun Refa lanbanni.
6 A tɔnsɔn dɔnxɛna ndee luma nɛn a kentun daxin na,
alo oliwi bogine na rayolon tamin na,
a xɔri firin saxan yi lu a kondeni,
naanin suulun ɲɔxɔn yi lu a yii bogixine ra.
Alatalaa falan nan na ra, Isirayilaa Ala.

7 Na lɔxɔni,
muxune yɛɛne luma e da mangan nan na,
e yɛɛ rafindi Isirayilaa Ala Sariɲanxin ma.
8 E mi fa e yɛɛ rasigɛ suxure kidene yi mumɛ,
e naxanye rafalaxi e yiine ra.
E mi fa Asera kide gbindonne matoɛ mumɛ,
e nun e wusulan gandene,
e yɛtɛ yii fɔxɔne.
9 Na lɔxɔni, e taa makantanxin naxanye rabeɲinma Isirayila kaane bun,
ne birin yigenla luma nɛn alo fɔtɔnna hanma geyaan kondena.
10 Amasɔtɔ i bata ɲinan Ala xɔn i rakisimana.
I mi i yengi dɔxi i kantan fanyen xɔn, i ya Ala.
Nanara, i bata nakɔɔn nafala a faɲin na,
i yi sansi xɔɲɛne si.
11 I e si lɔxɔn naxan yi,
hali e na soli na lɔxɔni,
na xɔtɔnna yɛtɛni i ya si seen yi fuga,
koni a xaba waxatin na a li,
a lɔma ayi nɛn,
furen nun sɔxɔlɛ ɲantaren na fa lɔxɔn naxan yi.

12 Ee! Siya wuyaxine sɔnxɔma
alo fɔxɔ igen xuxu xuiin kii naxan yi.

Ee! Yamanane muxune xaɲɛma ayi
alo baa ige gbeen na walanɲɛ ayi.
13 Siyane sɔnxɔ xuiin luxi nɛn
alo fɔxɔ ige gbeen xuxu xuina.
Marigin na a kɔnkɔ e ma,
e e gi, siga yire makuyeni.
E kedima nɛn
alo foyen na se dagin xali geyaan fari
alo sɛxɛ xaren kala ti foyeni.
14 Gaxu gbeen na a ra ɲinbanna ra,
benun xɔtɔnni, e mi fa na!
Na nan na muxune sɔtɔma
naxanye nxɔ seene birin tongoma.
Na nan e sɔtɔma naxanye fuma nxu ma.

18

Falan Kusi yamanan xili ma

1 Gbalon yamanan xa,
tuguminne gabutɛne xuiin gbo dɛnaxan yi
Kusi yamanan baane xun ma!*
2 Mɛn kaane xɛrane rasigama baan xɔn kunkine kui
naxanye rafalaxi gbala xidine ra.
Ɛ siga ɛ konne yi ɛ tan xɛra sɔnɔyaxine.
Ɛ siga ɛ siyaan fɛma naxan muxuye kuya,
e fatin mayilenma,
naxan magaxu be nun yiren birin yi,
siya sɛnbɛmani ito naxan nɔɔn tima,
baane wuya naxan ma yamanayi.
3 Ɛ tan dunuɲa muxune birin,
ɛ tan naxanye bɔxɔ xɔnna fari,
e na taxamasenni te geyaan fari,
ɛ a mato!
Ɛ na xɔtaan fe xuiin mɛ waxatin naxan yi,
ɛ tuli mati!
4 Amasɔtɔ Alatala bata a fala n xa,
a naxa, “N waxi feene rakɔrɔsi feni,
n lu raxaraxi n dɔxɔdeni ti,
alo wuyenna naxan minima yanyin na,
alo xiila wuyenna bɔxɔn ma kuye wolon waxatini.”
5 Amasɔtɔ benun se xaba waxatin xa a li,
fugene yolonma nɛn,
e yi findi tɔnsɔnne ra,
ne yi mɔ fɔlɔ,
muxune yi e yii bogitarene xaba filɛn na,
e nun e sonle nun e dɛɛne.
6 Kusi kaane fan nabeɲinma na kii nin xɔline xa
geyane fari e nun burunna subene.
Sɛgɛne e yibɔma nɛn soge furen na,
sube xaɲɛne fan yi e don ɲɛmɛn na.

* **18:1: 18.1** ***Kusi*** yamanan yi Misiran yamanan nan faxa ra Nila baan dɛ fati fɔrɛne bɔxɔni.

7 Nayi, muxune fama nɛn finmaseene ra
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xɔn,
keli siyaan fɛma naxan muxuye kuya,
e fatin mayilenma,
e magaxu be nun yiren birin yi,
siya sɛnbɛmani ito naxan nɔɔn tima,
baane wuya naxan ma yamanayi.
E fama nɛn na finmaseene ra Siyon geyaan fari
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xinla binyama dɛnaxan yi.

19

Falan Misiran yamanan xili ma

1 Waliyiya falana Misiran yamanan xili ma:
Alatala ni i ra, a fama kundani Misiran yi mafurɛn!
Misiran kaane suxurene xuruxurunma nɛn a yɛɛ ra,
Misiran kaane yi tunnaxɔlɔ e ma.
2 Ala naxa, “N Misiran kaane radinma
e bode xili ma nɛn, e yi e bode yɛngɛ,
birin yi keli a ngaxakedenmaan xili ma,
birin yi keli a xɔyin xili ma,
taane yi keli e bode xili ma,
mangayane yi keli mangayane xili ma.
3 Misiran kaane tunnaxɔlɔma e ma nɛn,
n yi mayifuun bira e feene yi.
E suxurene maxɔdinma nɛn,
e nun barinne nun yiimatone nun kɔɛramuxune.
4 N Misiran sama nɛn kininkinintarena nde sagoni,
manga yɛɛ xɔdɛxɛn yi lu a xun na.”
Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
5 Nila baan xɔrima nɛn,
baan wunla yi xara fefe!
6 Baane xirin yi mini,
xudene yi xurun Misiran yi,
e birin yi xara.
Gbalane lisima a ra nɛn,
7 sɛxɛne yi xara Nila baan xɔn
han a biradena fɔxɔ igen ma.
Xɛɛn naxanye bixi Nila baan xɔn,
ne xarama ayi nɛn,
foyen yi siga e ra, sese mi fa luma.
8 Yɛxɛ suxune kutunma nɛn, e sunu,
naxanye birin kɔnna birama Nila baani.
Yala wonle fan sɛnbɛn yi ɲan.
9 Naxanye gɛsɛne wurundunma,
ne yagima nɛn.
Naxanye dugine rafalama e nun naxanye e sɔxɔnma,
ne yigitɛgɛma nɛn.
10 Yamanan muxu kɛndɛne fangan ɲanma nɛn,
walikɛne yi kɔntɔfili.

11 Xaxilitaren nan Soyan taan kuntigine ra,
Misiran mangan kawandi muxune

a kawandima xaxilitareyaan nin
e naxa, “Fekolonna nde nan ma dii n tan na,
a singe ra mangane diina nde.”
E nɔɛ susɛ na falɛ mangan xa di?
12 Nayi, Misiran mangana,
i ya xaxilimane minɛn?
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxan nagidixi
lan i ya yamanan ma,
e xa i xaran na ma.
13 Xaxilitaren nan Soyan taan kuntigine ra.
Nofi taan mangane tantanma.
Misiran yamana kanne nan a ralɔma ayi.
14 Alatala bata niina nde raso e yi
naxan e xun magima e ra
alogo Misiran kaane xa tantan e feen birin yi
alo dɔlɔ minna na dingenɲɛ ayi baxundeni.
15 Misiran muxu gbeen nun a muxudina,
muxu yo mi fa sese ligama naxan fan,
a na findi muxu binyen na
hanma a binyetarena.

Misiran yamanan naɲanna fe

16 Na lɔxɔni, Misiran kaane luma nɛn alo ɲaxanle. E xuruxurunma nɛn gaxuni, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna na a yiini te e xili ma waxatin naxan yi.
17 Yuda yamanana fe findima fe magaxuxin nan na Misiran kaane xa. Muxune na a fe fala e yɛɛ xɔri, e gaxuma nɛn na feen yɛɛ ra Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata naxan nagidi e ma.
18 Na lɔxɔni, Heburu xuiin fama nɛn faladeni Misiran taa suulunna ndee yi, e muxune yi e kɔlɔ a e bata findi Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna gbeen na. Na taan keden xili bama nɛn a Taa Halagixina.
19 Na lɔxɔni, saraxa ganden fama nɛn ludeni Alatala xa Misiran yamanan tagini, gɛmɛ gbeena nde yi dɔxɔ yamanan danna ra naxan Alatalaa fe rabirama muxune ma.
20 Na nan findima taxamasenna nun seren na fa fala Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna Misiran yi. Misiran kaane na e xui ramini Alatala ma e ɲaxankata muxune fe ra waxatin naxan yi, a Marakisi Tiin nafama nɛn e ma, naxan e xun mayɛngɛma a yi e xunba.
21 Alatala a yɛtɛ yitama nɛn Misiran kaane ra. Na lɔxɔni, Misiran kaane Alatala kolonma nɛn. E yi a batu, e saraxane nun bogise saraxane ba a xa. E yi dɛ xuine tongo Alatala xa, e yi e rakamali.
22 Alatala Misiran kaane ɲaxankatama nɛn fitina fena nde xɔn, koni a e yiyalanma nɛn, e yi xɛtɛ Alatala ma, a yi e maxandi xuiin namɛ, a yi e yiyalan.
23 Na lɔxɔni, kiraan kelima nɛn Misiran yi siga Asiriya yamanani. Asiriya kaane sigama nɛn Misiran yi, Misiran kaane yi siga Asiriya yi. E birin yi Ala batu e bode xɔn.
24 Na lɔxɔni, Isirayila findima nɛn Misiran nun Asiriya yamanane saxanden na dunuɲa duban sɔtɔma naxanye xɔn.
25 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna dubama nɛn e xa, a naxa, “N bata barakan sa n ma yamaan Misiran ma fe yi, e nun Asiriya yamanana, n yii fɔxɔna e nun Isirayila, n ma bɔxɔna.”

20

Falan Misiran nun Kusi xili ma

1 Asiriya mangan Sarigon a sofa kuntigin nasiga ɲɛɛn naxan na Asadodi
taan xili ma Filisiti yamanani, a yi a yɛngɛ, a yi a tongo,
2 na waxatin yɛtɛni, Alatala yi falan ti Esayi xa Amɔsi a dii xɛmɛna, a naxa,
“Sunu dugin naxan xidixi i tagi, na ba, i yi i ya sankidine ba.” Esayi yi a
falan suxu, a magenla yi lu sigan tiyɛ, sankidi mi a sanni.
3 Alatala mɔn yi a fala, a naxa, “A ɲɛɛ saxanna ni i ra n ma walikɛna Esayi
sigan tima a magenla, sankidi mi a sanni. Taxamasenna nan na ra e nun
marakolonna Misiran yamanan nun Kusi yamanan xa,*
4 fa fala Asiriya mangan Misiran kaane nun Kusi kaane suxuma nɛn
yɛngɛni, a e xali konyiyani. A dii ɲɔrɛne nun fonne magenle nan xalima,
sankidi mi e sanni, e xɔrɛ magenle yi findi yagin na e xa.
5 Nayi, muxun naxanye e yigi saxi Kusi yi hanma naxanye yi Misiran
matɔxɔma, ne gaxuma nɛn, e yagi.
6 Na lɔxɔni, muxun naxanye dɔxi fɔxɔ igen dɛ, ne a falama nɛn, e naxa,
‘Nxu yi yigi saxi naxanye fari, a mato naxan ligama ne ra. Nxu yi waxi siga
feni nxu luxundeni e konni, alogo nxu xa maliin sɔtɔ, nxu yi xunba Asiriya
mangan ma. Nayi, nxu fa nɔɛ kisɛ di?’ ”

21

Falan Babilɔn yamanan xili ma

1 Waliyiya falan ni i ra tonbonna xili ma fɔxɔ igen dɛ.*
Yaxun fama nɛn
sa keli tonbonni yamana magaxuxini
alo kala ti foyen nɛma fɛ yiifari ma tonbonna makɔɛ.
2 Ala bata fe magaxuxin yita n na.
Yanfantenna bata keli yanfa sodeni.
Halagi tiin bata halagin ti fɔlɔ.
Elan kaane, ɛ siga yɛngɛni!
Mede kaane ɛ taan nabilin!†
Muxune yi kutunma e bun ma,
koni n fa danna sama nɛn na ma!
3 Nanara, n tagin xuruxurunma.
N ɲaxankataxi
alo ɲaxanla tinna ma.
N naxan mɛma,
na bata n gaxu ki faɲi!
N naxan toma,
na bata n kɔntɔfili.
4 Wɛkilɛ mi fa n yii,
n xuruxurunma gaxuni.
N yi ɲinbanna nan mamɛma nun
alogo n xa bɔɲɛ xunbeli,
koni kɔɛɛn fan bata magaxu ayi.

---

* **20:3: 20.3** ***Kusi*** yamanan yi Misiran yamanan nan faxa ra Nila baan dɛ fati fɔrɛne bɔxɔni. * **21:1: 21.1** ***Tonbonna:*** A Babilɔn nan ma fe falama na ra. † **21:2: 21.2** ***Elan kaane nun Mede kaane*** yi Babilɔn kaane xɔyine nan na benun e xa e yɛngɛ, e yi e nɔ.

5 Donseen bata rafala,
dagine bata yisa,
muxune dɔxi e dɛgedeni,
e minma.
Kuntigine, ɛ keli!
Ɛ yɛngɛ so seene yitɔn.

6 Marigina ito nan falaxi n xa, a naxa,
“Sa kantan tina nde ti,
a na naxan to, a na fala i xa.
7 Xa a yɛngɛ so wontorone to,
soone naxanye bandunma,
soo ragine dɔxi sofanle fari,
ndee fan dɔxi ɲɔgɔmɛne fari,
a xa a liga a yeren ma ki faɲi.”

8 Kantan tiin xa sɔnxɔ, a naxa,
“N Marigina, n tixi yinna xuntagi fɛriɲɛn gbɛn!
N nan n ma kantan tideni kɔɛna ngaan na.
9 Ɛ a mato, xɛmɛna nde fama yɛngɛ so wontoron kui
soo firin naxan bandunma.
Na yi a xuini te, a naxa,
‘Babilɔn taan bata kala!
A bata kala!
E ala sawurane birin bata bira
e xuya ayi bɔxɔni.’ ”
10 N ma yamana,
ɛ tan naxan bata bɔnbɔ
alo murutun lonna ma,
n na nan mɛxi Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ra, Isirayilaa Ala,
n yi a rali ɛ ma.

Falana Edɔn yamanan xili ma

11 Waliyiya falan ni i ra Duma taan xili ma.
Xuina nde minima Seyiri yamanani,
a naxa, “Kantan tina, kɔɛɛn di?
Kantan tina kɔɛɛn di?”
12 Kantan tiin yi a yabi,
a naxa, “Xɔtɔnna a lima nɛn,
kɔɛɛn fan yi so.
Xa i mɔn waxi maxɔdinna ti feni,
maxɔdinna ti.
Waxati gbɛtɛ, i mɔn yi fa.”

Alaa falana Arabi xili ma

13 Waliyiya falan ni i ra Arabi yamanan xili ma.
Ɛ xima nɛn Arabi burunna ra,
Dedan bɔnsɔnna, sigatiine tonbonni.
14 Ɛ tan Tema kaane,
ɛ sa fa igen na muxune xa
min xɔnla naxanye ma
ɛ fa balon na muxu gixine xa.
15 Muxune bata e gi silanfanna bun
silanfanne yi texi e xili ma,

xanle bandunxi e xili ma,
e gixi yɛngɛn gbalon bun.
16 Marigina ito nan falaxi n xa, a naxa, “Benun ɲɛɛ keden yatɛ, Kedari
bɔnsɔnna‡ binyen birin ɲanma nɛn.
17 Muxu wuyaxi mi fa luma e nii ra e xali wonle yɛ, Kedari yɛngɛsone.”
Alatala, Isirayilaa Ala nan na falaxi.

22

Yerusalɛn taana fe

1 Waliyiya falan ni i ra Lankɛnɛmaya Lanbanna xili ma.
Yerusalɛn kaane,
nanfera ɛ tema banxine xuntagi?
2 Nanfera sɔnxɔ sɔnxɔn bata keli ɛ taani,
a yimaxa,
sumunna taan naxan yi yɛyɛ?
Ɛ faxa muxune mi faxaxi silanfanna ra,
e mi faxaxi yɛngɛni.
3 Ɛ kuntigine birin bata e gi,
xalimakuli wonle yi e findi kasorasane ra.
Ɛ muxune birin bata yi e gi yaxune yɛɛ ra,
e yi e birin suxu, e yi e xali.
4 Nanara, n yi a fala, n naxa,
“Ɛ yɛɛn ba n na,
ɛ n lu na, n xa wuga xɔlɛni.
N ma yamaan bata kala,
koni hali ɛ mi kata n masabarideni.”
5 Amasɔtɔ to,
Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
bata magaxun nun mantɔrɔn nun mayibasanna rafa
en ma Lankɛnɛmaya Lanbanni.
Taan nabilinna yinna bata kala!
Xili ti xuiin minima malina fe ra geyaan ma.
6 Elan yamanan ganle bata xalimakunle tongo
e nun yɛngɛ so wontorone nun soone.
Kiri yamanan sofane e yɛ masansan wure lefane yitɔnma.
7 Ɛ mɛrɛmɛrɛn faɲine bata rafe yɛngɛ so wontorone ra,
soo ragine yitɔnxi e xa yɛngɛn fɔlɔ ɛ taan so dɛɛne ra.
8 Yuda yamanan mi fa makantanxi sɔnɔn.

Na lɔxɔni,
i yɛɛ raxɛtɛma nɛn yɛngɛ so seene ma
banxini naxan xili “Fɔtɔn Yi Banxina.”
9 Ɛ yi yalenne to Dawudaa Taan makantan yinna ma
ɛ yi igen namara ige ramarade xurini yɛngɛn yɛɛ ra.
10 Ɛ Yerusalɛn taan banxine yatɛ,
ɛ ndee rabira
alogo ɛ xa makantan yinna sɛnbɛ so.
11 Ɛ yi ige ramaraden nafala yin firinne longonna ra
ige ramarade fonna igen xa.

‡ **21:16: 21.16 *Kedari*** findixi Sumayilaa diin nan na. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 25.13 kui.

Koni naxan na feene birin xunna ra,
ɛ mi ɛ yɛɛ rafindixi na ma.
A yi e yitɔnma to mi na ra,
koni ɛ mi yi na kanna toma.

12 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
a falaxi na lɔxɔn nin,
a ɛ xa wuga, ɛ gbelegbele,
ɛ yi ɛ xunne bi,
ɛ yi kasa bɛnbɛli dugine so sununi.
13 Anu, sɛwan nun ɲaxaɲaxan nan be iki!
Muxune ɲingene kɔɛ raxabama,
e yɛxɛɛne faxama,
e suben donma, e manpaan minma.
Ɛ a falama, ɛ naxa,
“En na en dɛge, en yi en min,
bayo en faxan nɛn tila!”
14 N tunla Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falani ito nan mɛxi, a naxa, “Ɛ hakɛni ito mi xafarima han ɛ faxa!” Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna na nan falaxi.

Marakolonna lan Sebena fe ma

15 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Siga, i sa mangana muxuni ito li, Sebena, naxan manga banxina feene xun na, i yi a fala a xa, i naxa,
16 ‘Nanse i xa be?
I ya muxun mundun be,
i to gaburun gema i yɛtɛ xa be?
I matabude dɔnxɛn nafalama i yɛtɛ xa geyaan fari
i gaburun ge i yɛtɛ xa fanyeni!
17 I tan sɛnbɛmana,
Alatala i wolima ayi nɛn pon!
A yi i suxu ken,
18 a yi siga i mafilinfilinɲɛ
alo se radigilinxina
a i woli yamana gbeeni.
I sa faxama mɛnna nin,
ɛ nun i ya wontoro faɲine yi lu na,
i tan naxan i kanna denbayaan nayagima!’ ”

19 Ala naxa,
“N ni i kedima nɛn i ya walideni,
n yi i ba i tideni.
20 Na lɔxɔni,
n nan n ma walikɛna Eliyakimi xilima nɛn,
Xiliki a dii xɛmɛna.
21 N ni i ya dugine ragodo a ma,
n ni i ya tagi xidin xidi a tagi,
n ni i sɛnbɛn so a yii.
A findima nɛn Yerusalɛn kaane fafe ra
Yuda yamaan birin yɛ.
22 N Dawudaa manga banxin dɛɲinna soma nɛn a yii.

A na naxan nabi,
muxu yo mi nɔɛ a balanɲɛ.
A na naxan balan,
muxu yo mi nɔɛ a rabiyɛ.
23 N na a bitinma nɛn
alo bitin wudina yire kɛndɛni,
a yi binyen fi a fafe a denbayaan ma.
24 A denbayaan muxu binyene birin luma nɛn singanxi a ra,
alo wudi yiin singanxi a binla ra kii naxan yi,
alo goron xunxurine nun baramane
nun ige sa seene dɔxɔma e bode fari kii naxan yi.”
25 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, “Na lɔxɔni, gbangban wudin talama nɛn naxan yi bitinxi yire kɛndɛni. A kalama nɛn, a yi bira. Nayi, goronna naxan yi singanxi a ra, na yi halagi.” Alatala na nan falaxi.

23

Tire nun Sidɔn halagi fena

1 Waliyiya falana Tire taan xili ma:
Ɛ tan Tarasisi kaan naxanye kunkine kui fɔxɔ igen xun ma,
ɛ gbelegbele sununi amasɔtɔ Tire taan bata kala,
banxi yo mi fa na,
kunki tide mi fa na.
E bata na xibarun mɛ,
fata Sipiri fɔxɔ ige tagi bɔxɔn na.
2 Ɛ dundu, ɛ tan naxanye dɔxi fɔxɔ igen dɛ,
ɛ tan naxanye bata fɔxɔ igeni siga
ɛ Sidɔn taan yulane findi nafulu kanne ra.
3 Sansiin naxanye yi bima baan dɛ Sihori yi,
fɔxɔ igen kidi ma pon,
e fa ne ra e taani.
Sansiin naxanye yi xabama Nila baan xɔn,
ne yi findixi Sidɔn taan tɔnɔn nan na.
Na yamanan bata yi findi siyane lɔxɔ tiden na.
4 Sidɔn kaane, ɛ yagi,
baan xɔn yire makantanxina.
Bayo fɔxɔ igen* bata a mɛ ɛ ra, a naxa,
“N mi dii barin tɔrɔyane sɔtɔxi,
n mi dii barixi.
N mi dii xɛmɛye ragboxi,
n mi dii tɛmɛ maxuruxi.”
5 Xibaruni ito na Misiran yamanan li,
e yigitɛgɛma nɛn Tire taana fe ra.

6 Ɛ fɔxɔ igeni gidi han Tarasisi taani,
ɛ gbelegbele sununi ɛ tan fɔxɔ ige tagi bɔxɔ yidɔxɔne.
7 Ɛ ɲaxaɲaxa taan nan ito ra ba,
naxan masɛgɛ xabu waxati xunkuyene yi
naxan muxuye bata yi siga
e sa dɔxɔ yire makuyene yi?

* **23:4: 23.4** ***Fɔxɔ igen*** yi findixi Sidɔn kaane gbee ala ɲaxalanmana nde nan na.

8 Nayi, nde na feen nataxi Tire taan xili ma,
naxan yi mangayane yitaxunma yamanane yi nun?
Kuntigin nan yi a yulane ra,
xili kan gbeene dunuɲa yi.
9 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan na ragidixi,
alogo a xa ne fe magodo
naxanye wasoxi e tofanna fe ra,
alogo a xa bɔxɔn muxu yitexine rayagi.

10 Nayi, Tarasisi kaane,
ɛ bɔxɔn bi,
alo e a ligama Nila baan dɛ kii naxan yi,
amasɔtɔ kunki tide mi fa na ɛ kunkine xa.
11 Alatala bata a yiini te baan xili ma,
a bata yamanane yimaxa.
A bata yamarin fi Kanan yamanan xili ma,
a taa makantanxine xa kala.
12 A bata a fala, a naxa,
“Ɛ tan Sidɔn kaane,
ɛ sumunna bata ɲan.
Yaxune bata fu ɛ taa tofaɲin ma.
Keli, ɛ fɔxɔ igeni gidi,
siga Sipiri fɔxɔ ige tagi bɔxɔni.
Hali na, matabu yo mi ɛ xa.”
13 Babilɔn yamanan mato,
yamaan naxan mi yi sese ra,
Asiriya kaane bata yi naxan findi burunna subene gbeen na.
E e sanganso makantanxine ti nɛn a yi,
e yi a banxine kala,
a findi taa xɔnna ra.
14 Ɛ tan Tarasisi kaan naxanye kunkine kui fɔxɔ igen xun ma,
ɛ gbelegbele sununi
amasɔtɔ ɛ yire makantanxin bata kala.
15 Na waxatini, ɲinan tima nɛn Tire taan xɔn ɲɛɛ tonge solofere, na lanxi mangana nde nan ma siimaya ma. A ligama Tire taan na nɛn alo a liga yalunden na kii naxan yi sigini ito yi, a naxa,
16 Bɔlɔnna tongo, i a maxa,
i sigi wuyaxi sa,
i taani siga i tan ɲaxalan maɲinanxina
alogo i ya fe xa rabira muxune ma.
17 Ɲɛɛ tonge solofere na dangu, Alatala Tire taana fe ragidima nɛn. A mɔn yi a saran haramuxin sɔtɔ fɔlɔ, a yalunyaan naba bɔxɔ xɔnna yamanane birin xɔn.
18 Koni a sɔtɔ seen nun a saren haramuxin luma Alatala nan xa. E mi malanma, e mi ramarama. E soma muxune nan yii naxanye luma Alatala yɛtagi alogo e xa balo gbeen nun marabɛri ba faɲin sɔtɔ.

24

Alatala bɔxɔn birin halagima nɛn

1 Alatala bɔxɔn birin halagima nɛn,
a yi a raxɔri.
A bɔxɔ xɔnna kalama nɛn,

a yi a muxune birin naxuya ayi.
2 Na maraɲan ki kedenna nan saraxaraliin nun a yamaan xa,
e nun kuntigin nun a walikɛɛn xa,
e nun banxi kanna nun a walikɛ ɲaxanla xa,
e nun sare matiin nun sare soon xa,
e nun doli tongo nun doli soon xa,
e nun donla naxan ma
e nun seen soma naxan yii.
3 Bɔxɔ xɔnna kalama nɛn fefe,
a yigenla yi lu
amasɔtɔ Alatala bata na fala.
4 Bɔxɔn sunuxi, a xaraxi.
Dunuɲa sigama kalɛ,
a muxu gbeene fan yi doyen.
5 Adamadiine bata bɔxɔ xɔnna raharamu.
E mi Alaa sariyane suxi,
e yi a tɔnne beɲin.
E bata habadan layirin kala
e nun Ala tagi.
6 Nanara, Alaa dangan bata bɔxɔ xɔnna suxu,
a muxune yi e yulubin yanginna sɔtɔ.
A muxune ganma,
e wuyaxi mi lu.
7 Manpa nɛnɛn bata xara,
manpa binle yi lisi a ra.
Naxanye bɔɲɛ yi sɛwaxi,
ne wugama.
8 Sɛwan tanban xuine bata dan,
ɲaxaɲaxa xuine bata ɲan,
sɛwan bɔlɔn xuine bata dan.
9 Muxune mi fa manpaan minma sigini.
Manpane bata xɔlɔ ayi
e min muxune dɛ.
10 Taa rabeɲinxin bata kala.
Banxine birin nagalixi,
muxu yo mi fa nɔɛ soɛ.
11 Muxune gbelegbelema manpa feen na kirane xɔn.
Sɛwan bata findi bɔɲɛ rafɔrɛn na.
Ɲaxaɲaxan bata ɲan yamanani.
12 Banxi xɔnne nan tun fa luxi taani,
taan so dɛɛn bata kala,
a biraxin yi lu na.
13 A ligama na kii nin bɔxɔni siyane tagi,
se wuyaxi mi luma,
alo oliwi bogine na yelin malanɲɛ,
alo manpa binle xɔri bolon waxatini.

Dunuɲa muxune ɲaxanma

14 Naxanye luxi e nii ra,
ne e xuini tema,
e sɔnxɔ sɛwani e Alatalaa binyen nali.
E gbelegbelema ɲaxaɲaxani keli sogegododen binni.

15 E naxa,
“Sogeteden binna yamanane,
ɛ Alatala binya!
Ɛ Alatala xinla tantun
fɔxɔ ige tagi bɔxɔne yi,
Isirayilaa Ala!”
16 Nxu bɛti xuine mɛma nɛn bɔxɔn danne birin yi:
“Binyena Ala tinxinxin xa!”
Koni n tan naxa,
“N bata lɔ ayi, n bata lɔ ayi,
gbalona n xa!
Yanfantenne yanfan soma!
Yanfana!
Yanfantenne yanfan soma!”
17 Gaxun nun yili gbeen nun luti ratixine
ɛ tan bɔxɔ xɔnna muxune yɛɛ ra.
18 Naxan na a gi gbelegbele xuiin bun gaxuni,
na yi sin yinla ra.
Xa naxan te yinla ra,
na yi a suxu lutin na.
Kore xɔnna dɛɛne birin nabima nɛn
tulen yi fa,
bɔxɔ xɔnna bunne birin yi xuruxurun.
19 Bɔxɔ xɔnni bɔma nɛn,
a xuya ayi, a yolon,
bɔxɔn bata yimaxa fefe!
20 Bɔxɔn dingenma ayi nɛn
alo dɔlɔ minna,
a tintin alo gagen foye gbeen bun.
A bira a Ala matandine goronna bun
a mi fa nɔɛ kelɛ.
21 Na lɔxɔni,
Alatala sɛnbɛma ganla saranma e kɛwanle ra nɛn
naxanye bɔxɔn nun kuyen lan tagini
e nun bɔxɔ xɔnni ito mangane.
22 E malanma nɛn yili gbeen na
alo kasorasane.
E balan kasoon na.
Waxati xunkuye na dangu,
e fa e dɛntɛgɛ.
23 Kiken nun sogen yagima nɛn.
Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
findima nɛn mangan na Yerusalɛn yi,
Siyon geyaan fari.
A binyen yi makɛnɛn taan fonne birin yɛtagi.

25

Wali faŋi kolon bɛtina
1 Alatala! N ma Ala ni i ra!
N ni i tantunma nɛn,
n yi i xinla binya.
I bata i ya kabanako feene rakamali,

i naxanye ragidixi i ya tinxinyani
xabu to mi na ra.
2 I bata taan lu
alo gɛmɛ malanxine,
i bata taa makantanxin findi taa xɔnna ra.
Taa mi fa xɔɲɛne taa fangamaan na,
a mi fa tima sɔnɔn.
3 Nanara, yama sɛnbɛmane i binyama nɛn
siya gbalotɔne taane yi gaxu i yɛɛ ra.
4 Luxunden nan i tan na yiigelitɔne xa,
sɛnbɛtarene luxundena
e na bira lanbaranni,
e nun yigiyadena tule gbeen bun,
e nun nininna soge xɔlɛn bun.
Muxu ɲaxine xɔlɔn luxi nɛn
alo tule foye gbeen na dɔxɔ sansanni,
5 alo sogen wuyenna tonbonna ma.
I xɔɲɛne sɔnxɔ xuiin danma,
alo kundaan nininna wuyenni suxuma kii naxan yi,
i gbalotɔne nɔ sɔtɔ sigin danma na kii nin.

Sɛwa bandena siyane birin xa

6 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ɲaxaɲaxani tɔnma geyani ito fari,
a lu alo sube turaxi donna
nun manpa faɲi minna,
suben nun manpa fisamantenne yɛtɛna.
7 Geyani ito fari,
a sunu dugin bama nɛn
yamanane muxune birin yɛtagin xun na,
e nun kasangenna naxan siyane birin ma.
8 A sayaan halagima nɛn habadan!
Marigina Alatala yi muxune birin yɛɛgen fitan e yɛtagi.
A yi yagin ba a yamani bɔxɔn yiren birin yi.
Alatala nan na falaxi.

Moyaba yamanan kalana fe

9 Na lɔxɔni, e a falama nɛn,
e naxa, “En ma Ala ni i ra!
En na en xaxili tixi a tan nan na,
a yi en nakisi!
Alatala ni i ra!
En xaxili tixi a tan nan na.
En ɲaxan,
en sɛwa a marakisina fe ra!”
10 Alatala bata a yengi lu geyani ito xɔn!
Anu, Moyaba yamanan bata kala
alo sɛxɛn naxan yibodonxi ɲɛɲɛ yinla ra.
11 Mɛn kaane yiine yitexi
alo muxun naxan a bama igeni.
Koni hali e to kataxi,
Marigina e ragodoma nɛn e wasoni.
12 Moyaba kaane,
Marigina ɛ yamanan makantan yinne rabirama nɛn,

a e rabirama nɛn bɔxɔni,
a yi e findi burunburunna ra.

26

Ala tantun bɛtina

1 Na lɔxɔni, Yuda yamanan muxune bɛtin bama nɛn, e naxa,
“Nxu bata taa makantanxi faɲin sɔtɔ.
Ala bata a rabilin marakisin na
alo yinna
a xa nxu makantan.
2 Ɛ taan so dɛɛne rabi,
yama tinxinxin xa so
naxanye luxi tɔgɔndiyani.
3 Naxanye yugon fan,
i tan Ala nan bɔɲɛ xunbeli kɛndɛn nagidima ne ma,
amasɔtɔ e yigi saxi i tan nin.
4 Ɛ yigi sa Alatala yi habadan,
bayo Alatala nan ɛ habadan kantan fanyen na,
ɛ Alatala.
5 Muxun naxanye dɔxi yire matexini,
a ne ragodoma nɛn,
a yi e taa matexin kala,
a yi a halagi bɔxɔ xɔnna ma,
a a findi burunburunna ra.
6 Sɛnbɛtarene a yibodonma nɛn,
a lu yiigelitɔne san tidene bun.”

7 Tinxin muxuna kiraan tinxin nɛn.
I tan Ala faɲin kiraan malaxunma nɛn tinxin muxun xa.
8 Alatala, nxu xaxili tixi i tan nan na
i ya kiti saxine kiraan xɔn ma.
Nxu niin makoon naxan ma,
nxu lu i xinla falɛ,
nxu lu nxu mirɛ i ma.
9 I xɔnla n niin yɛtɛɛn suxuma kɔɛɛn na,
n ni i fenma n sɔndɔmɛn birin na.
I na kiti kɛndɛn sa bɔxɔni
dunuɲa muxune yi tinxinyaan kolon.
10 Xa i hinan muxu ɲaxine ra,
e mi tinxinyaan kolonɲɛ.
Hali yamana faɲini,
e tinxintareyaan nan nabama,
e mi Alatalaa gboon toma.

11 Alatala, i yiini texi e xili ma,
koni e mi a toma.
Anu, e i ya xanuntenya gbeen toma nɛn
i ya yamaan xa, e yi yagi.
Tɛɛn naxan i yaxune raxɔrima,
na xa e gan.
12 Alatala i bɔɲɛ xunbenla fima nxu ma,
i tan nan nxɔ feene birin nakamalima nxu xa.

13 Alatala, nxɔ Ala,
kari gbɛtɛne nxu nɔ nɛn,
naxanye mi findixi i tan na,
koni nxu i tan nan keden pe xili binyama.
14 Ne bata faxa,
e mi fa xɛtɛma sɔnɔn.
E bata findi yiyane ra,
e mi fa kelima sɔnɔn.
I bata e kɛwanle saran e ra,
i yi e halagi,
i yi e funfun birin naxɔri.
15 Alatala, i bata nxɔ bɔxɔn fari sa,
i bata a fari sa.
I bata i ya binyen mayita,
i yi yamanan danne masiga.

16 Alatala, muxune e yɛɛ rafindima i tan nan ma tɔrɔni.
I na e xuru mantɔrɔni,
e yi xɛtɛ i xandɛ e dɛ bun.
17 Alatala, nxu lu nɛn i yɛtagi,
alo ɲaxanla nɛma wugama sɔxɔlɛni tinna ma.
18 Nxu fan na sɔxɔlɛn sifan sɔtɔxi nɛn,
nxu wuga,
koni nxu foyen nan tun barixi.
Nxu mi kisin fixi bɔxɔ xɔnna ma
nxu mi muxu nɛnɛne raminixi dunuɲa yi.

Faxa muxune kelima nɛn
19 Ɛ faxa muxune niin birama e yi nɛn,
e yi keli.
Ɛ tan naxanye saxi burunburunni,
ɛ xulun, ɛ sɔnxɔ sɛwani.
Marigina, i xiila rafama bɔxɔn ma
alo kɛnɛnna,
faxa muxune yi keli gaburun na.
20 N ma yamana, ɛ so ɛ konni,
ɛ dɛɛn balan ɛ fɔxɔ ra.
Ɛ luxun waxatidi,
han Alaa xɔlɔn yi dangu.
21 Amasɔtɔ Alatala nan minima a dɔxɔdeni
a yi bɔxɔn muxune hakɛne saran e ra.
Bɔxɔ xɔnna muxu faxaxine wunla makɛnɛnma nɛn,
a yi ba muxune wunla luxunɲɛ
naxanye faxaxi a fari.

27

Nɔ sɔtɔna ige yi sube ɲaxin fari
1 Na lɔxɔni, Alatala a silanfan wure xɔdɛxɛn tongoma nɛn
naxan gbo, a sɛnbɛn gbo,
a yi keli ige yi sube ɲaxin xili ma
ige yi sube ɲaxina,
saɲin naxan a gima,

ige yi sube ɲaxina,
saɲi tinxintarena.
A yi fɔxɔ ige yi ninginanga gbeen faxa.

Marigin nun a nakɔna fe

2 Ɛ manpa bili nakɔɔn matɔxɔma nɛn sigini
na lɔxɔni,
naxan bogiye ɲaxun han!
3 “N tan, Alatala,
n tan nan manpa bili nakɔni ito kantan muxun na.
N na a ige sama nɛn waxatin birin,
n yi a kantan kɔɛɛn nun yanyin na
alogo muxu yo nama fe ɲaxin liga a ra.
4 N mi fa xɔlɔxi a ma.
Koni xa n tansinne nun ɲanle li na,
n na e yɛngɛma nɛn,
n yi e gan.
5 Koni xa naxan a yigiyaden fen n tan yi,
na kanna xa bɔɲɛ xunbenla raso nxu nun a tan tagi,
a xa bɔɲɛ xunbenla yatin naso nxu nun a tan tagi!”

Ala fama nɛn a yamaan mafeludeni

6 Waxati famatɔne yi,
Yaxubaa yamana a salenne raminima nɛn,
Isirayila bɔnsɔnna yi a sonle nun a fugene ramini.
A dunuɲa rafe a bogine ra.
7 Ala a yamaan bɔnbɔxi nɛn ba,
alo a e bɔnbɔ muxune bɔnbɔxi kii naxan yi?
A a yamaan faxaxi nɛn ba
alo a na kanne faxa kii naxan yi
naxanye yi e faxama nun?
8 Ɛn-ɛn de, koni a e makitixi nɛn
a yi e kedi,
a siga e ra konyiyani.
A e kedi a kala ti foyen nan na,
alo sogeteden foye gbeena.

9 Yaxuba bɔnsɔnna hakɛn mafeluma ikii nin,
ito nan Isirayila bɔnsɔnna yulubi xafarin mayitama:
e na e kide saraxa gandene birin findi burunburunna ra,
e Asera kide gbindonne nun wusulan gandene ba tixi.

10 Muxu yo mi fa luma taa makantanxini.
A luma nɛn nabeɲinxi
alo tonbonna.
Ɲinge diine yi fa e dɛ madondeni a yi,
e yi na findi e matabuden na.
E yi a wudi ɲingine madon.
11 Wudi yiine na xara,
e girama nɛn,
ɲaxanle yi e gan.
Amasɔtɔ yama xaxilitaren nan ito ra.

Nanara,
e da mangan mi fa kininkininma e ma.
Ala naxan e daxi,
na mi hinanma e ra.

Isirayila suxu muxune xɛtɛ fena

12 Na lɔxɔni,
Alatala a sansi xabaxine bɔnbɔma nɛn
keli Efirati baan ma
han sa dɔxɔ Misiran xuden na,
ɛ birin yi malan keden keden yɛɛn ma,
ɛ tan Isirayila kaane.
13 Na lɔxɔni,
xɔta xui gbeen minima nɛn.
Muxun naxanye lɔxi ayi Asiriya yamanani,
e nun naxanye kedi Misiran yi,
ne birin fama nɛn,
e fa Alatala batu geya sariŋanxin fari Yerusalɛn yi.

28

Gbalon Samari kaane xili ma

1 Gbalon Samari taan xa,
naxan maligaxi manga kɔmɔtin na
naxan findixi Efirami yamanan dɔlɔ minne xunna kenla ra,
naxanye nɔrɔn luxi
alo se fugen yolonmatɔna,
taan naxan mɛrɛmɛrɛ ɲingixin xun ma,
dɔlɔn bata naxan muxuye kala.
2 A mato,
Marigina walikɛ sɛnbɛmaan fama nɛn,
alo balabalan kɛsɛne foye gbeeni
alo tulen foye kala tiin naxan fama fufaan na
a yi taan nagodo bɔxɔni a fangani.
3 Taan naxan luxi
alo mangaya kɔmɔtina,
naxan findixi Efirami dɔlɔ minne xunna kenla ra,
na yibodonma nɛn.
4 Taan naxan nɔrɔn luxi
alo fugen yolonmatɔna
naxan tixi mɛrɛmɛrɛ ɲingixin xun ma,
na luma nɛn
alo xɔdɛ bogi singen naxan mɔma
benun se xaba waxatin xa a li.
Muxu yo na a to,
na kanna a bama nɛn kedenna,
a yi a don sa!

5 Na lɔxɔni,
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan findima manga kɔmɔtin na a yamaan
muxu dɔnxɛne xa
naxanye na lu e nii ra,
alo mangaya taxamaseri nɔrɔxina.
6 A xaxinla fima nɛn kitisane ma

alogo e xa kiti kɛndɛn sa.
A yi fangan fi muxune ma
naxanye yaxune kedima taan so dɛɛn na.

Dɔlɔ minne yi Nabi Esayi magele

7 Hali e saraxaraline nun e nabine tantanma dɔlɔn xɔn.
Manpaan bata e xunna firifiri.
Manpaan bata e ratantan.
Dɔlɔn bata e xaxinli fu,
manpaan yi e xunna firifiri.
E nɛma fe toon tima alo xiyena,
e tantanma,
e nɛma kitin sɛ,
e a feni fu.
8 E tabanle birin nafexi e baxunna ra,
e yiren birin xɔsixi.

9 Na dɔlɔ minne maxɔdinna tima, e naxa,
“Esayi ito waxi nde xaran feyi?
A a falane yɛbama nde xa?
Diidin naxanye baxi xiɲɛn na ba?
Dii futen naxanye dɛɛn baxi badeni xiɲɛn na ba?
10 Bayo a naxa,
‘Tɔnne tɔnne fari,
tɔnne tɔnne fari.
Sɔnne sɔnne fari,
sɔnne sɔnne fari.
Ndee be, ndee na.’ ”
11 Awa, nayi, Ala fa falan tima yamani ito xa
xɔɲɛne falane nun xui gbɛtɛne nan xɔn,
e mi naxanye famuma.
12 Anu, a bata yi a fala e xa nun, a naxa,
“Matabuden nan be ra,
xa naxan xadanxi,
na xa fa a matabu be.
Bɔɲɛ xunbeli yiren nan be ra.”
Koni e tondixi e tuli matiyɛ.
13 Nayi, Alatala falan tima e xa na kii nin yati, a naxa,
“Tɔnne tɔnne fari,
tɔnne tɔnne fari.
Sɔnne sɔnne fari,
sɔnne sɔnne fari.
Ndee be, ndee na,”
alogo e nɛma sigan tiyɛ,
e xa bira e xanbiramaan na,
e maxɔlɔ,
e yi e suxu lutin na,
e sa kasoon na.

Marigin yi banxin bɛtɛn sa Yerusalɛn yi

14 Ɛ tan magele tiin naxanye Yerusalɛn yamaan xunna,
ɛ tuli mati Alatalaa falan na!
15 Ɛ a falama, ɛ naxa,
“Nxu bata layirin xidi nxu nun sayaan tagi,

nxu bata lanna raso nxu nun laxira tagi.
Xa gbalon fa,
a mi nxu konna lima,
amasɔtɔ nxu bata wulene findi nxu yigiyaden na,
nxu yi mayifu falane findi nxu luxunden na.”
16 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N bata gɛmɛna nde dɔxɔ Siyon taani
alo banxin tongon gɛmɛ faɲi yɛbaxina.
Naxan na dɛnkɛlɛya a ma,
na mi yimaxɛ mumɛ!”
17 N kiti kɛndɛn nun tinxinyaan findima
n ma banxin ti se tinxinxine nan na,
koni balabalan kɛsɛne ɛ yigiyaden makɔma nɛn,
ɛ wulene,
igen yi sa ɛ luxunden xun ma.
18 Layirin naxan ɛ nun sayaan tagi,
na yi kala.
Lanna naxan ɛ nun laxira tagi,
na mi fa luma na.
Gbalon na fa waxatin naxan yi,
a yi ɛ halagi.
19 A na fa waxati yo yi,
a ɛ xalɛ a yii,
bayo a danguma nɛn xɔtɔnna nun yanyin nun kɔɛɛn na.
Gaxun nan tun a ra,
a xuiin bunna na famu waxatin naxan yi.
20 Saden xurunma ayi nɛn saden na,
bitinganna yi dungi ayi mafelenna ra.

21 Alatala mɔn kelima nɛn
alo a liga kii naxan yi Perasimi geyaan fari.
A bɔɲɛn tema nɛn
alo a liga kii naxan yi Gabayon lanbanni,*
alogo a xa a wanle rakamali
naxanye makabɛ,
a kɛwali magaxuxine.
22 Awa iki, ɛ magelen dan.
Xanamu, ɛ xidi yɔlɔnxɔnne mɔn gbɛtɛnma nɛn ɛ yi.
Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna na nan falaxi n xa,
a bata a ragidi a xa yamanan birin halagi.

Xɛɛ bi feen sandane

23 Ɛ tuli mati n xuiin na.
Ɛ xaxili lu n ma falane xɔn.
24 Xɛɛ biin na wa sansiin si feni,
a luun bɔxɔn biin nan tun fari waxatin birin yi ba?
A luma a bɔxɔn nawalɛ nɛn ba,
a buxa dan mi naxan na?
25 Koni a na yelin a bɔxɔni tɔnɲɛ waxatin naxan yi,
a mi sabi dɛ daxine xan sima na xanbi ra ba?

* **28:21: 28.21** Dawuda Filisitine nɔ nɛn yɛngɛni Ala sɛnbɛn xɔn ***Perasimi*** geyaan fari e nun ***Gabayon*** yi. Na feen sɛbɛxi Samuyɛli Firinden 5.20 kui.

A mi sabi seene siyɛ ba
e nun sorontonna?
A mi maala nun fundenna wolɛ e xɛɛne yi ba,
a sansi gbɛtɛye si xɛɛn dɛ?
26 A Ala nan na tagi raba kiin yitaxi a ra,
a yi a xaran a liga kiin ma.

27 Sabidɛ daxine mi bodonma ɲingen xɛɛ ra bɔnbɔ seen na,
muxu yo mi wontoron sanne radanguɛ
sabi se xun xurine fari e bɔnbɔ seen na,
koni ndee bɔnbɔma gbelemɛn nan na,
muxune yi nde bodon.
28 Fɔ sansi kɛsɛne xa din nɛn e findi fuɲin na
benun burun xa sɔtɔ.
Nayi, muxun mi luma a bɔnbɛ han habadan.
Hali e wontoron nun a bandun soone radangu a fari,
na mi a kɛsɛne findɛ a fuɲin na.
29 Na feene fataxi Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan na,
kabanako kawandi tiin naxan ma fe kolonna gbo han!

29

Tɔrɔn nun yigin Yerusalɛn xa

1 Gbalona Ariyele taan xa, Ariyele!*
Manga Dawudaa ganla taan naxan nabilin yɛngɛni!
Ɛ sanle birin nabama e kiini ɲɛɛ yo ɲɛɛ,
2 koni n na Ariyele taan yɛngɛma nɛn.
Ɛ wugama nɛn, ɛ sunu,
ɛ taan yi lu n xa
alo saraxan ganma dɛnaxan fari.
3 N nan n ma ganla tima nɛn ɛ taan nabilinni.
N yi ɛ mini kiraan bolon ɛ ma yɛngɛ so seene ra.
N yi yire makantanxine yitɔn ɛ xili ma.
4 Ɛ fe yigodoma nɛn han a lu
alo ɛ xuiin kelima bɔxɔn nan bun ma.
Ɛ xuiin yi xurun mini burunburunni.
Ɛ xuiin luma minɛ nɛn bɔxɔni,
alo barinne ɲunuɲunun xuiin bɛndɛn bun.

5 Ɛ yaxu yamaan luma nɛn
alo xubena,
ɛ tɔrɔ muxune ganla luma nɛn
alo foyen sɛxɛn naxan xalima.
Sanɲa ma kedenni, mafurɛn,
6 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fama i malideni
galan xuiin nun bɔxɔ xuruxurunna nun xui gbeen
nun kala ti foyen nun tule foye gbeen
nun halagi ti tɛɛ dɛgɛ gbeen nin.
7 Ariyele kaane,
yamanan naxanye ganle ɛ yɛngɛma,

* **29:1: 29.1** ***Ariyele*** findixi Yerusalɛn taan xili gbɛtɛ nan na be. Dawuda Yerusalɛn taan yɛngɛ feen sɛbɛxi Samuyɛli firinden 5.6-9 kui.

ne danguma nɛn alo xiyena.
Naxanye birin yi fuma ɛ ma
e ɛ taan nabilin yɛngɛni,
ne ɲanma nɛn
alo xiyen kɔɛɛn na.
8 Kamɛn muxun naxan ma,
na xiye sama nɛn, a dɛgema,
koni a na xulun,
a lima nɛn,
kamɛn mɔn a ma.
Min xɔnla muxun naxan ma,
na xiye sama nɛn, a minma,
koni a na xulun,
a a li, a kɔɛ yinla raxaraxi,
a fanga mi na.
A ligama na kii nin yamanane muxune xa
naxanye Siyon geyaan yɛngɛma.

Yamaan mi xaxili sɔtɔxi
9 Ɛ kabɛ, ɛ ɛ dundu!
Ɛ findi danxutɔne ra,
ɛ nama seen to.
Ɛ xunna xa firifiri,
koni hali ɛ mi manpaan min.
Ɛ dingenɲɛ ayi siga tideni,
koni hali a mi findi dɔlɔn funfun na.
10 Amasɔtɔ Alatala bata ɛ xaxinli fu,
a mi tinxi ɛ nabine xa fe toon ti,
a dugin so ɛ fe toone xun na.
11 Fe makɛnɛnxini itoe birin bata lu ɛ tan xa alo fala sɛbɛxine kɛdi mafilinxini, naxan balanxi taxamasenna ra. Ɛ a so muxu xaranxina nde yii, ɛ yi a fala a xa, ɛ naxa, “Ito xaran nxu xa yandi.” A ɛ yabima nɛn, a naxa, “N mi nɔɛ a xaranɲɛ, kɛdin balanxin na ra.”
12 Hanma ɛ xa a so xarantarena nde yii, ɛ naxa, “Ito xaran nxu xa yandi!” A ɛ yabima nɛn, a naxa, “N mi nɔɛ sɛbɛnla xaranɲɛ!”
13 Marigin naxa,
“Yamani ito maso n na e falane xɔn.
E n binyama e dɛɛn nin,
koni e bɔɲɛn makuya n na pon!
Binyen naxan e yi lan n ma,
na fataxi adamadiine yamari xaranxine nan gbansan na!
14 Nanara, n mɔn luma nɛn yamani ito ratɛrɛnɛ kabanako feene ra.
E fe kolonne fe kolonna tununma nɛn,
e xaxilimane xaxinla yi lɔ ayi.”

15 Gbalon na kanne xa
naxanye kata gbeen tima
alogo e xa e fe yitɔnxine luxun Alatala ma wundoni.
E wanle kɛma dimini,
e yi a fala, e naxa,
“Nde nɔɛ en toɛ?
Nde en ma fe kolonɲɛ?”
16 Anu, ɛ bata tantan fefe!

Nde fɛɲɛ rafalan yatɛ fɛɲɛ bɛndɛn na?
Muxun yii fɔxɔna a falɛ a rafala muxun ma ba,
a naxa, “I tan mi n nafalaxi”?
Fɛɲɛna a falɛ fɛɲɛ rafalan ma ba,
a naxa, “I mi sese kolon”?

Ala a yamaan kiin masarama nɛn

17 Benun waxatidi,
Liban fɔtɔnna findima nɛn bogise wudi bili nakɔɔn na,
na bogise wudi bili nakɔne yi lu alo fɔtɔnna.
18 Na lɔxɔni,
naxan sɛbɛxi kɛdin kui,
tuli xɔrine na mɛma nɛn.
Danxutɔne yi mini dimi gbeeni,
e yi seen to.
19 Tɔrɔ muxune sɛwa gbeen sɔtɔma nɛn Alatala yi,
yiigelitɔne yi ɲaxan Isirayilaa Ala Sariɲanxini.
20 Amasɔtɔ gbalotɔne tununma nɛn,
magele tiine yi lɔ ayi.
Naxanye katama hakɛn ligadeni bonne ra,
ne halagima nɛn,
21 naxanye wulen sama muxune xun ma kitisadeni,
e yi lutin nati muxune yɛɛ ra kitini,
e yoo kanna tɔɲɛgɛ.
22 Nanara, Alatala naxan Iburahima xunba,
na ito nan falaxi Yaxubaa yamaan xa, a naxa,
“Yaxuba bɔnsɔnna mi fa rayarabima,
a mi fa yagima sɔnɔn.
23 Amasɔtɔ e tan nun e diine n kɛwanle toma nɛn,
e yi n xili sariɲanxin binya,
e yi n tan Yaxubaa Ala Sariɲanxina sariɲanna kolon,
e gaxu n yɛɛ ra, n tan Isirayilaa Ala.
24 Naxanye yi lɔxi ayi e miriyane xɔn,
ne xaxinla sɔtɔma nɛn,
matandi tiine yi xaranna sɔtɔ.”

30

Isirayila kaane nama e yigi sa Misiran kaane yi

1 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Gbalona ɛ tan dii murutɛxine xa!
Ɛ feene yitɔnma
naxanye mi kelixi n tan ma.
Ɛ layirine xidima
naxanye mi fataxi n ma Nii Sariɲanxin na.
Ɛ yulubine sama e bode fari.
2 Ɛ sigama Misiran yamanani,
koni ɛ mi n maxɔdinma.
A xɔnla ɛ ma Misiran mangan xa ɛ kantan,
ɛ yi yigiyaden fen Misiran sɛnbɛn bun alo nininna!
3 Koni Misiran Mangana makantanna findima ɛ xa yagin nan na.
Ɛ yigiyaden naxan fenma Misiran kaane fɛma
na yi ɛ yigin kala.

4 Kuntigine bata sa Soyan taan li,
xɛrane bata Xanɛsi taan li.
5 Koni e birin nayagima nɛn
bayo na yamanan tɔnɔ yo mi e ma.
Misiran kaane mi ɛ malima,
e mi munanfan yo fima ɛ ma.
E yagin nun yarabin nan tun nalima ɛ ma.”

Isirayila xɛrane Misiran yi

6 Waliyiya falana subene xili ma Negewi tonbonni:
E xɛrane danguma gbalo yiren nun tɔrɔ yiren nin
yata xɛmɛne nun yata gilɛne dɛnaxan yi,
e nun fɔdɔgɔne nun saɲi ɲaxin naxanye tuganma.
E nafunle maxalima sofanle nan fari
e nun e sɔtɔ seene ɲɔgɔmɛne fari,
sanbane nan ne ra na yamanan xa
naxan tɔnɔ mi na.
7 E sigama Misiran yi
naxan ma maliin findima fe fuun na,
sese mi a ra!
Nanara, n na a xili bama Ninginanga Narixina.

Marakolonna lan waxati famatɔna fe ma

8 Marigin yi a fala Esayi xa, a naxa,
“Iki, feni itoe sɛbɛ kɛdina nde kui
Yerusalɛn kaane yɛtagi e nun walaxan fari
alogo a xa lu na waxati famatɔne yi
habadan han habadan.”
9 Yama murutɛxin nan ito ra,
diidi wule falane,
diidin naxanye tondima Alatala sariyan namɛ.
10 E a falama fe toone xa, e naxa,
“Ɛ nama fa fe toon ti sɔnɔn!”
E a falama nabine xa, e naxa,
“Ɛ nama ɲɔndin makɛnɛn nxu xa!
Ɛ fe faɲin nan ma fe fala nxu xa.
Ɛ nxu rafan feene fala nxu xa,
hali a findi wulen na.
11 Ɛ keli kira faɲin xɔn,
ɛ a beɲin.
Ɛ ba Isirayilaa Ala Sariɲanxina fe yɛbɛ nxu xa!”

12 Nanara, Isirayilaa Ala Sariɲanxina ito nan falaxi, a naxa,
“Ɛ to ɛ mɛma n ma falane ra
ɛ yi ɛ yigi sa ɛ muxu ɲaxankata feene
nun ɛ muxu mayanfa feene yi,
13 nayi, na hakɛn luma ɛ xa nɛn
alo taan makantan yin matexin na bɔ fɔlɔ!
Mɛnna na tintin,
a birama nɛn sa!
14 A yibɔma nɛn a xunxurin na
alo fɛɲɛ goronna,
a yensenɲɛ ayi kininkinintareyani,

hali a dungi xungbena a mi toɛ a dungine yɛ
naxan findɛ tɛɛ kɔ seen na
hanma ige sɛgɛ sena.”

Yigi sana Ala yi

15 Marigina Alatala Isirayilaa Ala Sariŋanxin naxa,
“Ɛ na ɛ xun xɛtɛ n ma,
ɛ raxara, ɛ kisin sɔtɔma na nin.
Ɛ na ɛ sabari, ɛ yigi sa n yi,
ɛ sɛnbɛn sɔtɔma na nin.”
Koni na xɔli mi ɛ ma.
16 Ɛ a falama, ɛ naxa,
“Nxu nxu gima nɛn soone fari!”
Nayi, ɛ ɛ gima nɛn yati!
Ɛ naxa, “Nxu nxu gima nɛn soo xulumɛne fari!”
Nanara, ɛ sagatan muxune fan xulunma ayi nɛn kati!
17 Ɛ muxu wuli kedenna e gima nɛn ɛ yaxun muxu kedenna bun,
yaxun muxu suulun pe na e kɔnkɔ ɛ ma,
ɛ birin ɛ gima nɛn.
Naxanye na lu ɛ tagi,
ne luma nɛn kedenyani
alo taxamaseri dugin wudi kuyen ŋɔɛ ra geyaan xuntagi.

Marakisi waxatina

18 Anu, Alatala ɛ mamɛma
alogo a xa hinan ɛ ra,
a kelima nɛn a yi a kininkininna yita ɛ ra.
Ala naxan kiti kɛndɛn sama,
na nan Alatala ra.
Sɛwan na kanne xa
naxanye e xaxili tima a ra.
19 Ɛ tan Siyon kaane,
ɛ tan naxanye dɔxi Yerusalɛn yi,
ɛ mi fa wugama sɔnɔn!
Ɛ na ɛ xui ramini a ma,
a hinanma ɛ ra nɛn han!
A na ɛ xuiin mɛ tun,
a ɛ yabima nɛn.
20 Marigin tɔrɔyaan nun mayigbɛtɛnna ragidi nɛn ɛ ma
ɛ donseen nun ɛ min igen na.
Koni ɛ karamɔxɔ mi fa a luxunma ɛ ma,
ɛ a toma nɛn ɛ yɛɛn na.
21 I na siga yiifanna ma hanma kɔmɛnna,
i fala xuiin mɛma nɛn i xanbi ra, a naxa,
“Kiraan ni ito ra, siga a xɔn!”

22 Ɛ suxure gbeti daxine nun a xɛma daxine
yatɛma nɛn se haramuxine ra,
e woli ayi alo ŋamana,
i yi a fala e ma, i naxa, “Xɔsina.”
23 Nayi, Ala tulen nafama nɛn i ya sansi sixine ma,
bɔxɔn yi balo faŋi gbeen fi i ma.
Na lɔxɔni,
i ya xuruseene sa e dɛ madonma nɛn

xuruse rabade gbeene yi.
24 Ningene nun sofanla naxanye xɛɛn bima,
ne yi balo ɲaxumɛn don
fɔxɔn saxi naxan yi
naxan sama e bun se kɔ seen nun sansi yife seen na.
25 Faxa gbeen tima lɔxɔn naxan yi,
taan makantan sangansone na bira waxatin naxan yi,
folone nun xudene rafema nɛn
geya gbeene nun yire matexine birin yi.
26 Kiken dɛgɛma nɛn
alo sogena na lɔxɔni,
sogen dɛgɛn yi gbo ayi dɔxɔ solofere
dangu a ki fonna ra.
Na lɔxɔni,
Alatala a muxune maxɔlɔdene dandanma nɛn,
a yi e fure dɛɛne yiyalan,
a tan yɛtɛɛn naxanye maxɔlɔ.

Ala Asiriya yɛngɛma nɛn
27 A mato, Alatala sɛnbɛn fama sa keli wulani,
a fama xɔlɔ gbeen nun ɲaxankatan nan na,
a fitinaxin yi falan ti
alo tɛɛn naxan halagin tima.
28 A nii raxinla luxi nɛn
alo baan na walanɲɛ ayi
naxan bɔxɔnma a ma
a te han muxun kɔɛɛn bun.
Nayi, a siyane yimaxama nɛn a halagi ti segedenna ra.
A yi karafen bira xɔɲɛ yamane dɛni,
naxan e rasigama
yireni dɛnaxan xɔli mi e ma.

29 Ɛ tan Yerusalɛn kaane,
ɛ bɛtin bama nɛn
alo sali lɔxɔn kɔɛna.
Ɛ bɔɲɛn sɛwama nɛn
alo muxune nɛma sigɛ xulen xuini Alatalaa geyaan fari,
Isirayila kantan fanyena Ala.
30 Alatala a xui gbeen naminima nɛn
a yi a sɛnbɛ gbeen makɛnɛn.
A yi a xɔlɔ gbeen nagodo
alo halagi ti tɛɛ gbeena,
tule ige gbeen nun galanna nun balabalan kɛsɛne yi godo.
31 Asiriya kaane na Alatala xuiin mɛ,
e xuruxurunma nɛn gaxuni a bosaan bun ma.
32 Alatala ne xuruma bosaan yɛɛn naxanye birin na,
ne ligama tanbanna nun bɔlɔn xuiin nin,
a nɛma e yɛngɛma a sɛnbɛni.
33 Tɛɛni tɔnxi xabu to mi na ra!
A yitɔnxi mangan xili yi yili gbee tilinxin na,
yege gbeen nun tɛɛ gbeen naxan na.
Alatala nii raxinla nan minima

alo dole tɛɛn xudena,
a na tɛɛn nadɛgɛ.

31

Isirayila kaane nama e yigi sa Misiran kaane yi

1 Gbalon ne xa
naxanye sigama Misiran yi maliin fendeni,
naxanye xaxili tixi soone ra,
naxanye e yigi sama yɛngɛ so wontorone yi,
bayo e wuya,
e nun soo ragine,
bayo e sɛnbɛn gbo,
koni e mi e yɛɛ rafindima Isirayilaa Ala Sariŋanxin ma,
e mi Alatala fenma!
2 Anu, a tan fan fe kolon,
a nɔɛ gbalon nafɛ nɛn.
A mi a falan maxɛtɛma.
A kelima nɛn muxu ŋaxine yamaan xili ma,
hakɛ kanne mali muxune.
3 Misiran kaane findixi adamadiine nan na,
Ala mi e ra.
E soone mi findixi niin xan na,
subene nan tun e ra.
Alatala na a yiini te naxan xili ma,
naxan na na kanna mali,
na salaxunma nɛn,
a fan naxan malima,
na kanna yi bira,
e firinna birin yi halagi e bode xɔn.

Marigin Yerusalɛn kantanma nɛn

4 Alatala bata a fala n xa, a naxa,
“N tan Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna godoma nɛn
n yi yɛngɛn so Siyon geyaan fari
e nun a yire matexine yi
alo yatan wurundunma a se suxin ma kii naxan yi,
alo yata sɛnbɛmaan na xuruseen suxu.
Hali xuruse rabane birin keli a xili ma,
a mi gaxuma e sɔnxɔ sɔnxɔn yɛɛ ra,
hali e to wuya,
a mi tunnaxɔlɔma a ma.
5 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna Yerusalɛn kantanma nɛn,
alo xɔliin naxanye e firifirima e tɛɛn xun ma a kantandeni.
A a kantanma nɛn,
a yi a xunba.
A a ratangama nɛn,
a yi a xɔrɔya.”
6 Ɛ tan Isirayila kaane,
ɛ xun xɛtɛ a ma,
ɛ murutɛxi a tan naxan ma fefe!
7 Na lɔxɔni,
ɛ birin ɛ mɛma nɛn ɛ suxure gbeti daxine
nun a xɛma daxine ra,

ɛ tan yulubitɔne yii fɔxɔne.

8 Asiriya kaane faxama nɛn silanfanna ra
naxan mi findixi muxun gbeen na.
Silanfanna naxan mi fataxi adamadi yo ra,
na e raxɔrima nɛn.
E gima nɛn silanfanna bun,
e banxulanne yi findi konyine ra.
9 Naxan e kantanma, na gaxuxin yi a gi.
E kuntigine gaxuma nɛn
e na e yaxune taxamasenna to.
Alatalaa falan nan na ra
naxan ma tɛɛn dɛgɛma Siyon yi,
sulun tɛɛn* naxan yii Yerusalɛn yi.

32

Mangaya tinxinxina

1 A mato, mangana nde mangayaan nabama nɛn tinxinni,
kuntigine yi kuntigiyaan liga kiti kɛndɛn xɔn.
2 E muxune birin luma nɛn
alo yigiyaden foyen bun
alo luxunden kala ti foyen bun,
alo igena kiraan tonbonni,
alo gɛmɛ gbeen nininna bɔxɔ yixareni.
3 Yɛɛ kanne yɛɛne mi fa luma raxixi,
tuli kanne yi e tuli mati.
4 Muxun naxanye xaxili mi dɔxi,
ne xaxinla nun kolonna sɔtɔma nɛn,
dɛ masuxune yi falan ti a tinxinni e dɛ mafuraxin na.
5 Nayi, a mi fa falama xaxilitarene ma a xaxilimane,
fe ɲaxi rabane mi fa yatɛma muxu gbeene ra.

6 Amasɔtɔ xaxilitaren xaxilitareya falan nan tima.
E hakɛ feene yitɔnma e bɔɲɛni,
e lu Ala kolontareya wanle kɛ,
e lu fala ɲaxine tiyɛ Alatala ma.
E kamɛtɔne luma kamɛn na,
min xɔnla naxan ma,
e na kuma igeni.
7 Fe ɲaxi rabane wanle ɲaxu.
E fe ɲaxine yitɔnma
alogo e xa yiigelitɔne halagi wulene xɔn,
hali yoon tɔrɔ muxune xa e kitini.
8 Koni muxu faɲine fe faɲine nan yitɔnma
e yi lu e ɲɛnige faɲiyani.

Marakolonna lan ɲaxanle ma

9 Ɛ tan ɲaxanla naxanye luxi xaxili sani,
ɛ keli, ɛ tuli mati n na!

* **31:9: 31.9 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala "***Furu tɛɛna***."

Ɛ tan sungutunna naxanye xaxili ragidixi feu,
ɛ tuli mati n ma falan na!
10 Benun ɲɛɛ keden e nun nde,
ɛ tan naxanye xaxili ragidixi,
ɛ yimaxama nɛn,
bayo se bogi bolon daxine ɲanma nɛn,
sansi xaba daxine yi dasa se xaba waxatini.

11 Nayi, ɛ gaxu,
ɛ tan ɲaxanla naxanye xaxili sani,
ɛ kɔntɔfili, ɛ tan sungutunna naxanye xaxili ragidixi.
Ɛ dugine ba ɛ ma,
ɛ yi kasa bɛnbɛli dugine xidi ɛ tagi sununi.
12 Ɛ kanken makudun, ɛ wuga
xɛɛ tofaɲine nun manpa bili sabatixine fe ra,
13 e nun n ma yamana bɔxɔna,
firin ɲali kanne nun tansinne bata sabati dɛnaxan yi.
Ɛ wuga banxi faɲine fe ra
sɛwan yi dɛnaxanye yi
e nun sumunna yi taan naxan yi yɛyɛ.
14 Amasɔtɔ manga banxin nabeɲinma nɛn,
taa yimaxaxini ito yigelima nɛn,
a yire makantanxine nun sangansone yi findi
banxi xɔnne ra han habadan,
e nun burunna sofanle magidena,
e nun xuruseene dɛ madondena,
15 han Alaa Nii Sariɲanxin yi godo nxu ma keli kore,
tonbonna yi findi wudi bili nakɔɔn na,
wudi bili nakɔɔn yi findi fɔtɔnna ra.
16 Nayi, kiti kɛndɛn luma nɛn tonbonni,
tinxinna yi lu wudi bili nakɔni.
17 Tinxinyaan yi bɔɲɛ xunbenla raso.
Tinxinyaan tɔnɔn yi findi sabarin nun makantanna ra habadan.
18 N ma yamaan dɔxɔma nɛn bɔɲɛ xunbeli yireni,
dɔxɔde makantanxine yi,
matabu faɲin dɛnaxanye yi.
19 Hali balabalan kɛsɛne fɔtɔnna kalama nɛn,
taan mumɛɛn yi fɔn,
20 sɛwan luma nɛn ɛ tan xa.
Ɛ tan ɛ sansine sima nɛn xudene birin dɛ,
ɛ yi ɛ ɲingene nun sofanle lu e sagoni.

33

Gbalon halagi tiin xa

1 Gbaloni i xa,
i tan naxan halagin tima
i tan naxan munma halagin sɔtɔ singen,
i tan naxan bonne yanfama
muxe munma i tan naxan yanfa singen!
I na yelin halagin tiyɛ waxatin naxan yi,
i fan yi halagi.

I na yanfantenyaan dan waxatin naxan yi,
muxune yi i fan yanfa.
2 Alatala, hinan nxu ra!
Nxu xaxili tixi i tan nan na.
Findi nxu fangan na xɔtɔn yo xɔtɔn,
i nxu rakisi tɔrɔ waxatini!
3 Siyane na i xuiin mɛ,
e yi e gi.
I nɛɛn fa keli,
yamanane muxune bata xuya ayi.
4 Ɛ tan siyane,
ɛ seen naxanye tongoxi yɛngɛni,
muxune bata fu na ma
alo tuguminne na so.
Muxune dutunma ne ma
alo suɲɛ sɛtɛna.

5 Alatala na feene birin xun ma
bayo a dɔxi kore xɔnna ma.
A bata sariyan nun tinxinna raso Siyon taan yiren birin yi.
6 I tan, Alatalaa yamana,
i luma nɛn makantanni.
Xaxilimayaan nun Ala kolonna findixi kisin nan na,
e nun Marigin binyana
na nan findixi i ya nafunla ra.

Ala kelima nɛn yaxune xili ma

7 Sofa wɛkilɛxine nan gbelegbele xui ito ra kirane xɔn.
Bɔɲɛ xunbenla rali muxune yi xɛtɛ wugɛ xɔlɛni.
8 Kirane bata rabeɲin,
muxu yo mi fa danguma kirane xɔn.
Yaxun bata layirin kala,
a yi taane raɲaxu,
a mi muxu yo binyaxi.
9 Yamanan bata lu sununi,
a kalama.
Liban yamanan bata yagi,
a fɔtɔnna bata xara.
Sarɔn mɛrɛmɛrɛn luxi
alo tonbonna,
Basan nun Karemele yamanane wudine dɛɛne yi yolon.

10 Alatala naxa,
“Iki, n bata keli.
Iki, n na n ma binyen mayitama nɛn.
Iki, n na n ma fe yitema nɛn.
11 Ɛ feen naxanye yitɔnma,
ne luxi nɛn
alo se dagina hanma sɛxɛna.
Ɛ yɛtɛɛn yengin yi findi tɛɛn na
naxan ɛ raxɔrima.
12 Siyane ganma nɛn

e lu alo xuben sulun tɛɛni,*
alo tansinne na masɛgɛ,
e gan.”

13 Ɛ tan naxanye makuya,
ɛ tuli mati n naxan ligaxi.
Ɛ tan naxanye maso,
ɛ n sɛnbɛn yatɛn kolon.
14 Yulubitɔne bata gaxu Siyon yi,
xuruxurunna bata so Ala kolontarene yi.
E maxɔdinna tima, e naxa,
“Nde luyɛ halagi tɛɛni ito dɛxɔn en yɛ?
Nde nɔɛ luyɛ habadan tɛɛ wolonni ito dɛxɔn en yɛ?”
15 Fɔ naxan sigan tima tinxinni,
a ɲɔndin fala,
naxan a mɛma tɔnɔne ra
naxanye sɔtɔxi gbaloni,
naxan mi tinma dimi yi seen nasuxɛ mayifuni,
a tunla ba muxune ra
naxanye faxa ti feene yitɔnma,
a yɛɛn ba fe ɲaxine ra.
16 Na kanna fe luma nɛn
alo a na dɔxɔ yire matexini,
geyaan faran makantanxin yi findi a luxunden na.
A donseen nun igen mi dasama.

Yerusalɛn yi xunba

17 I mangan toma nɛn i yɛɛn na a nɔrɔ gbeeni,
i yi yamanan danne to masigaxi pon!
18 Nayi, i mirima nɛn i ya ɲaxankata danguxine ma,
i yi a fala, i naxa,
“Na kuntigine minɛn
naxanye yi mudun nasuxuma
e nun naxanye yi makantan yinna xun matoma a ra?”
19 I mi fa na yama wasoxin toma sɔnɔn,
xɔɲɛn naxanye fala xuine mi nɔɛ famunɲɛ,
xɔɲɛn naxanye fala xui mi mɛma a faɲin na.
20 Siyon taan mato,
en sanle rabama taan naxan yi.
Ɛ yɛɛn tima nɛn Yerusalɛn ra,
bɔɲɛ xunbeli yirena,
a lu alo bubun naxan mi fa wayanma,
naxan wudiye mi fa talama
naxan lutiye mi fa fulunma sɔnɔn.
21 Alatala a yɛtɛ yitama en na Ala Sɛnbɛmaan na mɛnna nin.
Xudene nun baa gbeene luma nɛn mɛnni,
yɛngɛ so kunkine mi danguɛ dɛnaxan yi.
Kunki gbeene mi danguɛ na mumɛ!
22 Amasɔtɔ Alatala nan en ma kitisaan na.
Alatala nan en ma sariyasaan na.
Alatala nan en ma mangan na.

* **33:12: 33.12 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Furu tɛɛna***.”

A tan nan en nakisima.

23 Koni yaxune luxi nɛn
alo kunkin naxan lutiye bata fulun,
foyen kunkin nasigama dugin naxanye xɔn
ne mi fa xidixi sɔnɔn,
ne fan singanxi wudi kuyen naxan na,
na mi fa suxi.
Nayi, e se tongoxi gbeen yɛngɛni,
na yitaxunma nɛn
hali sankalatɔne e gbeen xalima nɛn.
24 Nayi, Yerusalɛn kaa yo mi a falɛ,
e naxa, “N mi yalan.”
Na taan muxune hakɛne mafeluma nɛn.

34

Edɔn makitina
1 Siyane, ɛ maso,
ɛ yi ɛ tuli mati.
Siyane, ɛ a liga ɛ yeren ma!
Bɔxɔ xɔnna xa a mɛ,
e nun a yi seene birin,
e nun dunuɲa nun naxanye birin minima a yi.
2 Amasɔtɔ Alatalaa xɔlɔn godoma nɛn siyane birin fari,
a fitinan yi godo e ganle birin ma.
A bata halagin nagidi e birin ma.
A tinma nɛn e birin yi faxa.
3 E faxa muxune luma nɛn biraxi bɔxɔn ma
e binbine xirin yi mini han,
e wunle yi sa e geyane birin ma.
4 Sare kurune* birin kalama nɛn
alo se kunxina,
kuyen yi mafilin alo kɛdina,
sare ganla birin yi yolon
alo manpa binla dɛ xarene
alo xɔdɛ bili bogi xaraxine.

5 Ala naxa, “N ma silanfanna bata sarene wunla ramini han!
A godoma nɛn Edɔn kaane ma,
a yi e makiti,
n halagin nagidixi yamaan naxan ma.”
6 Wunla bata so Alatalaa silanfanna yiren birin ma
a madole muxu turen na.
A luxi nɛn
alo kontonne nun kɔtɔne wunla saraxabadeni,
alo e turen naxan e gbingini.
Bayo Alatala saraxa gbeen bama nɛn Bosara taani
Edɔn kaa wuyaxi yi faxa yɛngɛni.
7 E yɛɛratine fangan gbo
alo burunna ɲingene,
koni e fan faxama nɛn bonne xɔn,

* **34:4: 34.4** Mɛn kaane yi ***sarene*** batuma na waxatini.

e nun ɲingene nun turane.
E yamanan nafema nɛn wunla ra,
e turen yi radin bɔxɔn ma.
8 Bayo, gbeeɲɔxɔ lɔxɔn nan na ra Alatala xɔn,
gbeeɲɔxɔn ɲɛɛn nan na ra
Siyon taan xun mayɛngɛna fe yi.

9 Edɔn yamanan baane findima nɛn dolen na.
A xuben yi maxɛtɛ dole tɛɛn na,
e bɔxɔn yi findi dolen ganmatɔɔn na.
10 Kɔɛɛn nun yanyin na,
a tɛɛn mi tuma,
a tutin yi lu tɛ kore habadan!
E yamanan yi lu rabeɲinxi
han mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ,
muxun mi fa danguɛ na yi mumɛ!
11 Na yi findi xutunxunbane nun sagalene konna ra,
toxorone nun xaxane yigiyadena.
Ala yi a lu a yitɔntaren nun a yigenla ra
alo a dunuɲa da waxatin naxan yi.

12 A muxu gbeene mi fa luma na,
naxanye mangan dɔxɛ,
a kuntigine birin ɲanma nɛn.
13 Wudi ɲali kanne solima e manga banxine kui nɛn,
sɛxɛ ɲaxine nun tansinne yi a yire makantanxine rasuxu,
a findi kankone nun dangaranfulene konna ra,
14 burunna subene nun kankone naralandena,
burunna kɔtɔne yi lu wugɛ e bode ma mɛnni.
Kɔɛ ra yinnan Liliti yi dɔxɔ na bɔɲɛ xunbenli.
15 Saɲin fan a soden toma na nin,
a yi a xɛlɛne bira,
a yi e rasɛgɛ,
a a diine malan a nininna bun.
Sɛgɛne fan e malanma na nin.

16 Xa ɛ Alatalaa kɛdin kui to,
ɛ ito xaranma nɛn na, a naxa,
“Subeni itoe sese mi dasama na yi,
birin nun a lanfaan nan fama,
bayo Ala bata na yamarin fala.
A Ñii Sariɲanxin nan e malanma.
17 A tan nan e dɔxɔdene ragidima.
A tan nan e yirene maliga,
a yi e yitaxun.
Na yamanan findima nɛn e gbeen na han habadan,
e yi lu na han mayixɛtɛn nun mayixɛtɛ.”

35

Yerusalɛn xunba fena konyiyani
1 Tonbonna nun bɔxɔ xaren sɛwama nɛn!

Burunna ɲingima nɛn sɛwani
a fuga alo gabala fugena.
2 Fugene luma nɛn burunna yiren birin yi.
Burunna ɲingine yiriwama nɛn ɲaxanni.
A sɔnxɔ sɛwani!
Liban yamanan nɔrɔn sifan bata fi a ma,
e nun Karemele geyaan nun Sarɔn mɛrɛmɛrɛna.
Nayi, muxune nɔɛ Alatalaa binye gbeen toɛ nɛn,
en ma Alaa nɔrɔna.

3 Ɛ muxu xadanxine rawɛkilɛ.
Naxanye xinbiye xuruxurunma,
ɛ ne sɛnbɛ so.
4 Naxanye bɔɲɛ bata mini,
ɛ a fala ne xa, ɛ naxa,
“Ɛ wɛkilɛ, ɛ nama gaxu,
ɛ Ala famaan ni i ra ɛ gbeen ɲɔxɔdeni.
Ala ɛ yaxune saranna fima nɛn,
a tan yɛtɛɛn yi fa ɛ rakisideni.”

5 Nayi, danxutɔne seen toma nɛn,
tuli xɔrine yi feen mɛ.
6 Nayi, sankalatɔne yi tuganɲɛ ayi
alo xɛnle,
bobone yi sɔnxɔn nate sɛwani.
Amasɔtɔ tigi ige gbeen minima nɛn tonbonni,
baane yi mini bɔxɔ xareni.
7 Ɲɛmɛnsin wolonxin findima nɛn daraan na,
min xɔli yiren yi masara tigi yirene ra.
Kankone yi xima dɛnaxanye yi nun,
gbalan nun tanbinna yi sabati mɛnni.

8 Kira gbeen luma mɛnna nin
naxan xili bama
a “Sariɲanna Kirana.”
Muxu haramuxine mi sigan tima a xɔn
fɔ a xa findi ne nan gbee ra
naxanye na bira a fɔxɔ ra.
Xaxilitare yo mi na xɔn sigɛ.
9 Yatane mi luma mɛnni,
sube xaɲɛne mi fɛ na mumɛ!
E mi toɛ na!
Alaa muxu xunbaxine nan sigan tima mɛnni.
10 Alatala na naxanye xɔrɔya,
ne fama mɛnna nin.
E fama nɛn gbelegbelɛ ɲaxaɲaxani Siyon taani,
habadan sɛwan yi e yɛtagini yalan.
Ɲaxaɲaxan nun sɛwan luma nɛn e yi,
sunun nun kutunna yi ɲan fefe!

36

Asiriya mangan yi a kɔnkɔ Yerusalɛn xili ma
Mangane Firinden 18.13,17-37 e nun Taruxune Firinden 32.9-19

1 Xesekiyaa mangayaan ɲɛɛ fu nun naanindeni, Asiriya mangan
Sɛnakɛribi yi siga Yuda taa makantanxine xili ma, a yi e birin suxu.
2 Asiriya mangan yi a sofa kuntigin nun a gali sɛnbɛmaan nasiga Manga
Xesekiya ma Yerusalɛn yi keli Lakisi taani. Sofa kuntigin yi fa Yerusalɛn yi,
a sa ti ige ramaraden faxaraxiin dɛxɔn,* dugi xane xɛɛ ma kiraan na.
3 Nayi, Xiliki a diina Eliyakimi, manga banxi kuntigin yi mini a ralandeni
e nun sɛbɛli tiin Sebena nun Asafi a dii xɛmɛn Yowa, mangana yenla.
4 Sofa kuntigin yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ a fala Xesekiya xa, ɛ naxa, 'Asiriya
manga gbeena ito nan falaxi, a naxa: I yigi saxi nanse ma?
5 I yengi a ma a fɛrɛn nun sɛnbɛna i yii, i yɛngɛn so, koni fala fuun nan na
ra. Nayi, i ya lannayaan saxi nanse yi han i murutɛ n xili ma?
6 I ya lannayaan saxi Misiran nin, a mɛn kaane xa ɛ mali. Na luxi nɛn alo
muxun na la xayen na a dunganna ra naxan girama, a yi a yiin xaba. Naxan
na a digan a yi, na a maxɔlɔma nɛn. Misiran mangan na kii nin muxune xa
naxanye e taxuma a ra.
7 Waxatina nde ɛ falama nɛn n xa, ɛ naxa, "Alatala, nxɔ Ala, nxu nxu
taxuxi na nan na." Koni, Xesekiya bata yi Ala batudene kala geyaan fari, a
yi a fala Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane xa, a naxa, "Ɛ xinbi sinma nɛn
yire sariŋanxini ito yɛtagi."
8 Iki, ɛ nun n kanna Asiriya mangan xa lan fena nde ma, n soo wuli firin
soɛ ɛ yii, xa ɛ nɔɛ soo ragine sɔtɛ.
9 Ɛ mi n kanna walikɛɛn keden peen nɔɛ, hali naxan xurun e birin xa. Ɛ
lannayaan saxi Misiran yi soo ragine nun wontorone nan ma fe ra.
10 A yɛtɛna, n faxi yamanani ito kaladeni Alatala sagoon nan xanbi ba?
Alatala yɛtɛɛn nan a falaxi n xa, a n xa sa yamanani ito yɛngɛ, n yi a raxɔri.' "
11 Nayi, Eliyakimi nun Sebena nun Yowa yi a fala sofa kuntigin xa, e naxa,
"Falan ti nxu xa Arami xuini, amasɔtɔ nxu a mɛma, nxu mi falan tima
Heburu xuini yamaan yi a mɛ naxanye yinna xuntagi."
12 Sofa kuntigin yi e yabi, a naxa, "N kanna n nafaxi ɛ tan nun ɛ kanna nan
ma falani itoe tideni ba? Muxun naxanye dɔxi yinna xuntagi, ne fan xa a
mɛ nɛn bayo ne fan e gbiin donma nɛn, e yi e xɔnla min ɛ xɔn yɛngɛni."
13 Nayi, sofa kuntigin to a maso, a yi a xuini te Heburu xuini, a naxa, "Ɛ
manga gbeen xuine ramɛ, Asiriya mangana!
14 Mangana ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ nama tin Xesekiya xa ɛ mayenden, a
mi nɔɛ ɛ rakisɛ n ma mumɛ.
15 Xesekiya nama a liga ɛ yi ɛ lannayaan sa Alatala yi, a yi a falɛ a Alatala ɛ
ratangama nɛn, a taani ito mi sama Asiriya mangan sagoni.
16 Ɛ nama ɛ tuli mati Xesekiya xuiin na mumɛ, amasɔtɔ Asiriya mangana
ito nan falaxi, a naxa: Ɛ bɔŋɛ xunbenla fen n na, ɛ xɛtɛ n ma, birin a yii se
nun a bogise donŋɛ, birin yi a ige ramaraden igen min,
17 han n yi fa, n yi ɛ xali yamana gbɛtɛ yi alo ɛ gbeena, murutun nun
manpa bili nakɔne yamanan naxan yi, bogiseen nun burun yamanan
naxan yi.

* **36:2: 36.2** Ige ramaraden naxan geyaan na.

18 Nayi, ɛ nama tin Xesekiya xa ɛ mayenden, a fala a Alatala ɛ xunbama nɛn. Siya gbɛtɛne alane Asiriya mangani kala nɛn e yamanan suxu feen ma ba?
19 Xamata taan nun Arapada taana, ne alane minɛn? Sefarawayimi alane minɛn? E Samari xunba nɛn n yii ba?
20 Yamanane alane yɛ, nde a yamanan xunba n yii? Alatala xa Yerusalɛn xunba n yii di?' "
21 Naxanye birin yi na, ne yi dundu, e mi yabi keden peen ti, amasɔtɔ Manga Xesekiyaa yamarin nan yi na ra.
22 Xiliki a dii xɛmɛna Eliyakimi, mangana banxi kuntigin nun sɛbɛli tiin Sebena nun Asafi a dii xɛmɛn Yowa, mangana yenla, ne yi fa Xesekiya fɛma, e dugine yibɔxi e ma sununi, e sofa kuntigina falane yɛba a xa.

37

Xesekiya yi Nabi Esayi maxɔdin
Mangane Firinden 19.1-13

1 Manga Xesekiya to na mɛ, a yi a dugine yibɔ a ma, a kasa bɛnbɛli dugin nagodo a ma sununi, a siga Alatala Batu Banxini.
2 A yi Eliyakimi rasiga, mangana banxi kuntigina e nun Sebena, sɛbɛli tiina e nun saraxarali fonne, kasa bɛnbɛli dugin nagodoxi e ma sununi siga Nabi Esayi konni, Amɔsi a dii xɛmɛna.
3 E yi a fala nabiin xa, e naxa, "Xesekiya naxa iki: 'Kɔntɔfinla nun tɔrɔn nun yagi lɔxɔn nan to ra nxu xa, diin bari waxatin bata a li, koni fanga mi a nga ra a yi a bari.
4 Alatala, i ya Ala bata Asiriya sofa kuntigina falane birin namɛ, naxan kari a rafaxi habadan Alatala konbideni. Xa Ala tin, Alatala, i ya Ala a ɲaxankatama nɛn a falane fe ra a naxanye tixi. Nayi, i tan Esayi xa Ala maxandi yama dɔnxɛna fe ra.' "
5 Manga Xesekiyaa xɛrane to siga Esayi fɛma,
6 Esayi yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ ito nan falama ɛ kanna xa, ɛ naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa: I falan naxanye mɛxi i nama gaxu ne fe ra, Asiriya mangana walikɛne n nayelefu falan naxanye tixi.
7 N xaxinla nde rasoma a yi nɛn, a na xibarun mɛ waxatin naxan yi, a xɛtɛma nɛn a yamanani. N yi sa a faxa silanfanna ra mɛnni.' "

Asiriya mangan mɔn yi a kɔnkɔ Yerusalɛn ma

8 Asiriya sofa kuntigin yi a mɛ a kanna bata yi keli Lakisi taani siga Libina yɛngɛdeni, a fa a li mɛnna nin.
9 Nayi, Asiriya mangan yi a mɛ a Misiran mangan Tirihaka, Kusi kaan fama a yɛngɛdeni. A na fe mɛxina, a yi xɛrane rasiga Xesekiya ma, a naxa,
10 "Ɛ sa ito fala Yuda mangan Xesekiya xa, ɛ naxa, 'I laxi i ya Ala ra ɲaxi ra, i yengi a ma a nɔɛ nɛn n tan Asiriya mangani kalɛ Yerusalɛn yɛngɛdeni. I nama tin Ala yi i mayenden.
11 I bata a mɛ Asiriya mangane feen naxanye ligaxi yamanan bonne ra, e e raxɔrixi kii naxan yi. I yengi a ma a i xunbɛ nɛn na ma ba?
12 N benbane siyaan naxanye alane raxɔri, ne e xunba nɛn ba, Gosan nun Xarani nun Resefi yamanane, e nun Eden kaan naxanye Telasara taani?
13 Manga Xamata nun Manga Arapada nun Sefarawayimi taa mangana hanma Hena, hanma Iwa, ne mangane minɛn yi?' "

Xesekiyaa Ala maxandina
Mangane Firinden 19.14-19

14 Xesekiya yi kɛdi sɛbɛxin nasuxu xɛrane yii, a yi a xaran. Na xanbi ra, a
te Alatala Batu Banxini, a sa kɛdin sa Alatala yɛtagi.
15 Xesekiya yi Alatala maxandi, a naxa,
16 “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala, naxan dɔxi maleka
sawurane tagi! I tan Ala keden peen nan bɔxɔ xɔnna mangayane birin xun
na, i tan nan bɔxɔn nun kuyen daxi.
17 Alatala, i tuli mati n na, i n xuiin namɛ. Alatala, i yɛɛne rabi, i n mato. I
Sɛnakɛribi a falani itoe birin namɛ, a sofa kuntigin naxanye rafaxi habadan
Ala konbideni.
18 Alatala, ɲɔndin na a ra! Asiriya Mangan bata siyane raxɔri, a yi e
bɔxɔne kala.
19 E bata e alane woli tɛɛni, bayo Ala mi yi e ra nun mumɛ, muxune yii
funfune nan yi e ra, wudine nun gɛmɛ masolixine nan tun yi e ra.
20 Iki, Alatala, nxɔ Ala! Nxu xunba Sɛnakɛribi yii, alogo bɔxɔ xɔnna
yamanane birin xa a kolon a i tan keden peen nan Ala ra, Alatala!”

Sɛnakɛribi a fe yi kala
Mangane Firindena 19.20-37 Taruxune Firinden 32.20-21

21 Nayi, Esayi, Amɔsi a dii xɛmɛn yi xɛraan nasiga a faladeni Xesekiya xa,
a naxa, “Isirayilaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi
xuiin mɛ i naxan tixi n ma Sɛnakɛribi a fe yi, Asiriya mangana.
22 Alatala falani ito nan tixi Sɛnakɛribi xili ma, a naxa,
‘Siyon taa faɲin bata i raɲaxu,
a i magelema.
Yerusalɛn kaane e xunna fitifitima i xanbi ra.
23 I nde konbixi
i a rayelefu?
I xuini texi nde xili ma?
I bata i yɛɛne rate kore Isirayilaa Ala Sariɲanxin xili ma!
24 Fata i ya xɛrane ra,
n tan Marigina, i bata n konbi.
I yi a fala, i naxa,
“N ma wontoro wuyaxine xɔn,
n bata te geyane xuntagi,
Liban yamanan danne ra.
N na a wudi kuyene sɛgɛma nɛn,
e nun a suman wudi faɲi faɲine.
N sa a xuntagin naɲanna li
e nun a fɔtɔn faɲina.
25 N bata xɔɲinne ge yamana gbɛtɛne yi,
n yi e igen min.
N Misiran baa igene birin xɔrima nɛn
n na siga a xili ma waxatin naxan yi.”
26 Koni, i tan Sɛnakɛribi,
i mi a kolon
a n feni itoe yɛlanxi nɛn
to mi na ra?
N yi e yitɔn xabu waxati danguxine.
Iki, n bata yamarin fi,
a rakamali,

i xa taa makantanxine lu kalaxi
alo gɛmɛ malanxine.
27 E muxune sɛnbɛ mi na,
e gaxuxi, e yagixi.
E bata lu alo xɛɛ ma sɛxɛne
alo se sonle,
alo sɛxɛn fanyen ma
naxan xarama benun a xa gbo.
28 Koni, n na a kolon,
i na dɔxɔ,
i na mini, i na so,
i na xɔlɔ n xili ma.
29 I bata xɔlɔ n xili ma,
n yi i konbi ti xuiin mɛ.
Nanara, n nan n ma wuren birama nɛn i ɲɔɛni
n yi n ma karafen bira i dɛ kidine yi.
I faxi kiraan naxan xɔn
n yi i raxɛtɛ na xɔn.'
30 Ala ito nan falaxi
i tan Xesekiya xa, a naxa,
'Ito xa findi taxamasenna ra i xa:
Bogiseen naxanye solixi e yɛtɛ ma,
ɛ bata ne don ɲɛɛni ito ra,
na nan mɔn ligama ɲɛɛ famatɔni,
koni ɲɛɛ saxandeni,
ɛ seen sima nɛn, ɛ yi a xaba,
ɛ yi manpa binle si,
ɛ yi e bogine don.
31 Yuda bɔnsɔnna muxu dɔnxɛn naxanye na lu,
ne mɔn e salenne raminima nɛn
alo wudina, e bogi.
32 A dɔnxɛne minima nɛn Yerusalɛn yi,
a dɔnxɛne luma nɛn e nii ra Siyon geyane yi.
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna na nan ligama a xanuntenyani.' "

Sɛnakɛribi raɲanna

33 Nanara, Alatala ito nan falaxi Asiriya Mangan ma iki, a naxa,
"A mi soɛ taani ito yi mumɛ!
A mi xalimakuli wolɛ be yi.
A mi makantan wure lefa tima a xa.
A mi gbingbin natema a xili ma."
34 Alatalaa falan ni ito ra. A naxa,
"A faxi kiraan naxan xɔn
a xɛtɛma nɛn na xɔn.
A mi soɛ taani ito yi mumɛ.
35 N taani ito makantanma nɛn,
n yi a rakisi,
n tan ma fe ra
e nun Dawuda a fe ra, n ma walikɛna."
36 Na xanbi ra, Alatalaa malekan yi mini, a muxu wuli kɛmɛ tonge solomasɛxɛ wuli suulun faxa Asiriya kaane ganli. Yamaan to keli xɔtɔnni, e yi e binbine to.
37 Nayi, Asiriya mangan Sɛnakɛribi yi a ganla rakeli, a xɛtɛ Niniwa yi.

38 Lɔxɔna nde, Sɛnakɛribi yi xinbi sinxi a ala Nisiroki batu banxini a
batudeni, a dii xɛmɛne Adarameleki nun Sareseri yi a faxa silanfanna ra, e
yi e gi siga Ararati yamanani. A dii Esaraxadon yi dɔxɔ a ɲɔxɔni.

38

Xesekiyaa furena fe
Mangane Firinden 20.1-11 e nun Taruxune Firinden 32.24-26

1 Na waxatini, saya furen yi Xesekiya suxu. Nabi Esayi, Amɔsi a diin yi fa
a fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I ya feene
yitɔn, amasɔtɔ i faxamatɔɔn ni i ra, i mi fa siimaya sɔtɔma.’ ”
2 Xesekiya yi a yɛɛ rafindi banxin kanken ma, a maxandini ito ti Alatala
ma, a naxa,
3 “Alatala, n ma fe xa rabira i ma fa fala, n sigan ti nɛn i yɛtagi lannayaan
nun bɔɲɛ faɲiyani, naxan fan i yɛɛ ra yi, n yi na liga!” Xesekiya yi wuga han.
4 Nayi, Alatala yi falan ti Esayi xa, a naxa,
5 “Siga, i sa a fala Xesekiya xa, i naxa, ‘I fafe Dawudaa Ala, Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi xuiin mɛ, n bata i yɛɛgen to. N mɔn ɲɛɛ fu
nun suulun sama nɛn i ya siimayaan fari.
6 N ni i tan nun i ya taan xunbama nɛn Asiriya mangan yii, n taani ito
kantanma nɛn.’ ”
7 Esayi yi a fala a xa, a naxa, “Alatala taxamasenni ito nan yitama i ra,
alogo i xa a kolon fa fala Alatala naxan falaxi, a na ligama nɛn, a naxa,
8 ‘N nininna raxɛtɛma nɛn xanbin na Axasi a banxin teden ma sanna yɛ
fu.’ ” Nayi, nininna yi xɛtɛ xanbin na banxin teden ma sanna yɛ fu.

Xesekiyaa Ala maxandina

9 Yuda mangan Xesekiya bɛtini ito nan sɛbɛ, a to fura, a yi keli furen ma.
10 N yi a falama nɛn, n naxa,
“N nɛɛn fa n ma siimayaan tagiin li tun,
n sigama nɛn laxira so dɛɛne ra
n yi bɔnɔ n ma siimayaan lɔxɔ dɔnxɛne yi!”
11 N mɔn yi a falama nɛn, n naxa,
“N mi fa Alatala toma sɔnɔn
niiramane tagi bɔxɔ xɔnna fari, Alatala!
N mɔn mi fa muxu yo toma sɔnɔn
muxune yɛ dunuɲa yi!
12 N fati bɛndɛna n niin yigiyadeni ito bata kala,
a makuya n na
a lu alo xuruse rabana bubuna.
N bata n ma siimayaan mafilin
alo gɛsɛ wurundunxina.
N ma gɛsɛn bata bolon.
Xɔtɔnna nun ɲinbanna tagi,
i n naɲanma nɛn!
13 N bata n naxara han xɔtɔnni,
koni alo yatana,
a bata n xɔnne birin yixin.
Yanyin nun kɔɛɛn na,
i bata n naɲan.
14 N wuga xuiin mini nɛn
alo tuntunna nɛma tuganɲɛ,

n lu kutunɲɛ alo ganbana.
N yɛɛne lu nɛn tixi kore tɔrɔni,
n yi lu a falɛ, n naxa,
‘Marigina, n ɲaxankataxi,
n mali!’ ”

15 N fa nanse falama?
A bata falan ti n xa.
A tan yɛtɛɛn nan feni ito ligaxi.
N sigan tima nɛn yɛtɛ magodoni n ma siimayaan birin yi
n niin sɔxɔlɛni ito a fe ra.
16 Marigina, siimayaan sɔtɔma i ya fanna nin,
n mɔn n nii ra a tan nan xɔn.
I bata n sɛnbɛ so,
i yi n nakɛndɛya.
17 N ma tɔrɔyaan bata maxɛtɛ bɔɲɛ xunbenla ra.
I tan nan n niin masigaxi sayaan na,
n to rafanxi i ma,
i yi i xun xanbi so n yulubine birin yi.
18 Laxira xa mi i tantunma.
Sayaan xa mi i matɔxɔ bɛtin bama.
Faxa muxune nɛma sama gaburun na,
ne yengi mi fa i ya lannayaan ma.
19 Koni naxanye e nii ra, niiramane,
ne nan i tantunma alo n tan to.
Fafane i ya lannayana fe falama nɛn e diine xa.

20 Alatala bata n nakisi!
Nayi, nxu nxɔ maxaseene xuiin naminima nɛn
Alatala Batu Banxini nxu siin sogen dɔnxɛn birin yi.
21 Esayi bata yi a fala, a naxa, “Ɛ xɔdɛ bogi yidinxina nde tongo, ɛ a sa a furen dɛ, a yalanma nɛn.”
22 Xesekiya bata yi a fala, a naxa, “N na kolonma taxamasenna mundun xɔn fa fala a n sigama Alatala Batu Banxini?”

39

Babilɔn xɛrane
Mangane Firinden 20.12-21

1 Na waxatini, Babilɔn Manga Baladan ma dii xɛmɛn Merodaki-Baladan yi bataxin nun finma seen nasiga Xesekiya ma, amasɔtɔ a bata yi a fure feen nun a kɛndɛyana fe mɛ nun.
2 Xesekiya yi xɛrane rasɛnɛ, a yi a banxin kui seene birin yita e ra: gbeti fixɛn nun xɛmana, wudi bogi ture faɲine nun latikɔnɔnna nun a yɛngɛ so seene ramaradena, e nun naxan birin yi a nafulu ramaradeni. Sese mi lu Xesekiyaa banxini a mi naxan yita e ra e nun a bɔxɔn birin.
3 Nabi Esayi mɔn yi fa Manga Xesekiya fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Muxuni itoe nanse falaxi i xa? E kelixi minɛn?” Xesekiya yi a yabi, a naxa, “E kelixi yamana makuyen nin, Babilɔn.”
4 Esayi mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “E i ya banxin to nɛn?” Xesekiya yi a yabi, a naxa, “Seen naxanye birin n ma banxin kui, e ne birin to nɛn. Sese mi n ma nafulu ramaradeni, n mi naxan yitaxi e ra.”

5 Nayi, Esayi yi a fala Xesekiya xa, a naxa, “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
falan namɛ!
6 Waxati fama, seen naxanye birin i ya banxini e nun i benbane naxanye
fen han to, e ne birin xalima nɛn Babilɔn yi, sese mi luma. Alatalaa falan
nan na ra.
7 E i ya dii xɛmɛna ndee tongoma nɛn, i yɛtɛɛn naxanye sɔtɔma, alogo e xa
findi Babilɔn mangana banxin xɛmɛ tɛgɛnne ra.”
8 Xesekiya yi Esayi yabi, a naxa, “I Alatalaa falan naxan tixi, a fan.” A
mirixi a ma, a naxa, “En luma nɛn bɔɲɛ xunbenli e nun marakantanni n ma
siimayani.”

40

Alaa yamaan xunba fena

1 Ɛ Ala naxa,
“Ɛ n ma yamaan madɛndɛn,
ɛ a madɛndɛn!
2 Ɛ Yerusalɛn kaane ralimaniya,
ɛ a rali e ma,
a e ɲaxankata wanle bata ɲan.
A e bata mafelu e hakɛn na,
e bata yelin e yulubine saranna sɔtɛ
Alatala yii han dɔxɔ firin!”

3 Muxuna nde xuiin minima, a naxa,
“Ɛ kirani tɔn Alatala yɛɛ ra tonbonni,
ɛ kira tinxinxin nafala en ma Ala xa burunna ra!
4 Ɛ folone birin naxutu,
ɛ geyane nun yire matexine birin wuru.
Yire tintinxine yi matinxin,
gɛmɛ yirene yi findi lantane ra.
5 Nayi, Alatalaa binyen minima nɛn kɛnɛnni,
daala birin yi a to!”
Alatala dɛ xuiin nan na ra.

6 Muxuna nde a falama,
a naxa, “I xui ramini!”
N yi a fala, n naxa,
“N xa nanse fala?”
A naxa, “Adamadiine birin luxi nɛn
alo sɛxɛna
e binyen birin yi lu alo se fugena.
7 Alatala dɛ foyen na dangu sɛxɛne fari,
e xarama nɛn,
e fugene yi yolon.
Yamaan luxi nɛn alo sɛxɛna yati!
8 Sɛxɛne xarama nɛn,
e fugene yi yolon,
koni en ma Alaa falan luma nɛn habadan.”

Xibaru faɲina fe

9 Ɛ tan Siyon kaan naxanye sa xibaru faɲin xɛrayani bama,
ɛ te geya matexin fari,
ɛ xuini te han,

ɛ tan Yerusalɛn kaan naxanye sa xibaru faŋin xɛrayani bama.
Ɛ xuini te, ɛ nama gaxu.
Ɛ a fala Yuda yamanan taane xa,
ɛ naxa, “Ɛ Ala ni i ra!”
10 A mato,
Marigina Alatala fama fangani.
A mangayaan nabama a sɛnbɛni.
A fama a yama xunbaxin na,
a naxan sɔtɔxi a kɔntɔnna ra.
11 A a yamaan masuxuma
alo xuruse rabana.
A yɛxɛɛ diine tongoma nɛn a yii,
a yi e xali a yii kanke,
a ti e ngane yɛɛ ra a fanni.

Ala dangu seen birin na

12 Nde fɔxɔ igene saxi a yiin kui,
a yi e maliga,
a kore xɔnna danne maliga a yiin na?
Nde bɔxɔn bɛndɛn yatɛxi deben kui,
a geyane yiliga sikeela ra,
a yire matexine binyan yatɛn kolon ligaseen xɔn?
13 Nde Alatala miriyane kolon?
Nde nɔɛ findɛ a kawandi muxun na,
a yi a rakɔta?
14 Ala nde maxɔdinxi a maxadi feen na,
alogo a xa xaxinla sɔtɔ?
Nde a xaranxi kiti kɛndɛ saan ma?
Nde a xaranxi fekolonna ma?
Nde xaxilimayaan kiraan yitaxi a ra?
15 Siyane luxi nɛn
alo igen dindinna palanna kui.
E mi yatɛxi se ra
alo gbangbanna na sa sikeela fari.
Fɔxɔ ige tagi bɔxɔne yelefu
alo gbangbanna naxan tema.
16 Liban yamanan subene birin xurun saraxan na
naxan yi daxa nun a ba Ala xa,
a wudine mi wuya
naxanye findɛ saraxa gan tɛɛn yegene ra.
17 Sese mi siyane ra a yɛɛ ra yi!
Ala ne yatɛxi fufafuun nan na.
A yigenla fisa e xa!

18 Ɛ waxi Ala sa feni nde ma?
Ɛ sawuran mundun yitɛ
e nun naxan maliga?
19 Xabun nan sawuran nafalama suxuren na,
xɛma wanla yi xɛmaan sa a ma,
a yi kɔɛ bira yɔlɔnxɔn wure gbeti daxine rafala.
20 Yiigelitɔɔn naxan mi nɔɛ na sɔtɛ a gbee ala xa,
na kanna wudi xɔdɛxɛn nan sugandima,

a yi xabu kesuxin fen,
na yi suxuren nafala a xa
naxan mi kalama.

21 Ɛ mi a kolon ba?
Ɛ mi a mɛxi ba?
A mi ralixi ɛ ma ba,
xabu a fɔlɔni?
Bɔxɔn bɛtɛn saxi kii naxan yi,
ɛ munma na famu ba?
22 A tan nan dɔxi bɔxɔ xɔri digilinxin xun ma,
muxune fan luxi a yɛɛ ra yi nɛn
alo suɲɛne.
A kore xɔnni fulunma
alo dugi yelefuxina xunna soon na,
alo gagena a dɔxɔden na.
23 A tan nan kuntigine sɛnbɛn kalama,
e lu fuyan,
a yi bɔxɔ xɔnna kitisane lu fuu.
24 E luxi nɛn alo sansina.
E nɛɛn fa si tun,
e na woli xɛɛn ma tun,
salen yɛtɛ mi e binle ma singen,
Alaa foyen yi fa e ma, e xara,
wuluwunla yi e xali alo se dagina.

25 Ala sariɲanxin naxa,
“Ɛ n misalima nde ma,
nxu nun naxan lan?”
26 Ɛ yɛɛne rate kore,
ɛ a mato!
Nde na seene daxi?
Nde e ganla dɛfexin naminima,
a yi e birin xili e xinla ra?
Fata a fanga gbeen nun a sɛnbɛ magaxuxin na,
keden peen mi dasama.

Ala nan fangan fima muxune ma

27 Yaxuba bɔnsɔnna,
nanfera ɛ a falama,
Isirayila yixɛtɛne,
nanfera ɛ a falama, ɛ naxa,
“Nxɔ kiraan bata luxun Alatala ma,
nxɔ Ala mi fa nxu xun mafala kitin sama?”
28 I mi a kolon ba?
I mi a mɛxi ba?
Alatala nan habadan Ala ra,
naxan bɔxɔn danne birin daxi.
A mi xadanma, a mi taganma.
A xaxilimayaan mi nɔɛ fɛsɛfɛsɛ!
29 A fangan fima muxu xadanxine ma,
a muxu taganxine sɛnbɛn xun masa.
30 Banxulanne yɛtɛɛn xadanma,

e tagan,
foningene yi bira xadanni.
31 Koni naxanye xaxili tixi Alatala ra,
ne mən sɛnbɛn sətəma nɛn.
E tuganma nɛn alo singbinna,
e yi e gi, e mi xadan,
e lu sigan tiyɛ, e mi tagan.

41

Ala nun suxurene fe

1 Ala naxa,
“Ɛ tan fəxə ige tagi bəxən muxune,
ɛ dundu alogo ɛ xa n xuiin namɛ.
Ɛ tan yamanane muxune,
ɛ wɛkilɛn sətə,
ɛ maso, ɛ falan ti.
En kitin sa en tagi.
2 Nde muxuna nde rakelixi sogeteden binni,*
a yi a xili,
a xa lu tinxinna fəxə ra?
Nde siyane soxi a yii
a mangane xuru a bun,
a silanfanna yi e findi burunburunna ra
a xanla yi e findi se dagin na
foyen naxan xalima!
3 A muxune sagatanma yɛngɛni,
a mən yi dangu bəɲɛ xunbenli kiraan xən
a munma yi a sanna ti dɛnaxan yi.
4 Nde feni itoe rakamalixi,
a tan naxan yi mayixɛtɛne maxilima
xabu a fələni?
N tan Alatala nan a fələn na,
n mən luma nɛn a raɲanni.”
5 Fəxə ige tagi bəxəne muxune bata a to,
e gaxu,
bəxən danne muxune xuruxurunma,
e birin bata keli, e fama.
6 Birin a bode malima,
birin a falama a lanfaan xa,
a naxa, “I wɛkilɛ!”
7 Yii rafalan fan xabun sɛnbɛ soma,
naxan wuren malaxunma,
na xabun nawɛkilɛma,
a yi a fala suxuren nafala kiin ma,
a naxa, “A lanxi.”
A yi suxuren gbangban
alogo a nama bira.

Marigin yi Isirayila xunba

8 Koni ɛ tan, Isirayila yixɛtɛne,

* **41:2: 41.2** Yanyina nde, a Kirusi nan ma fe falama be, Perisene mangan naxan Babilən kaane nə yɛngɛni. Na feen mato Taruxune Firinden 36.22-23 kui.

n ma walikɛne,
Yaxuba yixɛtɛne,
n naxanye sugandixi,
ɛ tan Iburahima bɔnsɔnna,
n xɔyina,
9 n sa ɛ tan nan fenxi bɔxɔn danne ra,
n sa ɛ tan nan xilixi bɔxɔn tongonne ra,
n na a falaxi ɛ tan nan xa, n naxa,
“N ma walikɛɛn nan ɛ ra,
n bata ɛ sugandi,
n mi n mɛxi ɛ ra.”
10 Nayi, ɛ nama gaxu
amasɔtɔ n na ɛ xɔn.
Ɛ nama kɔntɔfili,
amasɔtɔ ɛ Ala nan n na.
N na ɛ sɛnbɛn gboma ayi nɛn,
n yi ɛ mali,
n yi ti ɛ bun sɛnbɛn nun tinxinni.
11 Naxanye birin yi kelixi ɛ xili ma,
ne yagima nɛn e xun sin!
Naxanye yɛngɛn nakelixi ɛ xili ma,
ne luma nɛn fufafu, e raxɔri.
12 Ɛ ɛ yɛngɛfane fenma nɛn,
koni ɛ mi fa e toma sɔnɔn!
Naxanye yi ɛ yɛngɛma,
ne luma nɛn fuu.
13 Amasɔtɔ n tan nan Alatala ra,
ɛ Ala,
naxan ɛ yiifari ma yiin suxuma,
n yi a fala ɛ xa,
n naxa, “Ɛ nama gaxu,
n tan nan ɛ malima.”

14 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Ɛ tan Yaxuba bɔnsɔnna,
ɛ tan naxanye luxi alo kunla,
ɛ nama gaxu,
ɛ tan Isirayila muxudine,
n tan nan ɛ malima,
n tan Isirayilaa Ala Sariŋanxin naxan ɛ xunbama.
15 A mato, n bata i findi ŋingen xɛɛ ra bɔnbɔ seen na
wure ŋin wuyaxin naxan ma
naxanye nɛnɛ a ra, e ŋɔɛ raminixi.
I geyane wuruma nɛn,
i yi e raxuya ayi,
i yi yire matexine liga
alo se dagina.
16 I e yifema nɛn,
foyen yi siga e ra,
wuluwulu gbeen yi e raxuya ayi.
I tan ŋaxanma nɛn Alatala yi,
i yi i kanba Isirayilaa Ala Sariŋanxini.”

Tonbonna findima ige yiren na

17 Yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune igen fenma,
koni sese mi na!
Min xɔnla bata e lɛnna maxara.
Koni n tan,
Alatala, n na e yabima nɛn,
n tan, Isirayilaa Ala,
n mi e rabeɲinɲɛ mumɛ!
18 N baa igen nafama nɛn yire matexi magenle fari,
n yi ige xunne ramini mɛrɛmɛrɛne tagi,
n tonbonne findi darane ra,
bɔxɔ xaren yi findi tigi yiren na.
19 N suman binle nun kasiya binle sima nɛn tonbonni,
e nun miriti binle nun oliwi binle.
Ige mi yiren naxanye yi,
n fɔfɔne nun gbinɲɛne nun xarinne si mɛnne yi e bode xɔn,
20 alogo e xa a to, e yi a kolon,
e yi a rakɔrɔsi,
e birin yi a famu
a Alatala nan feni itoe birin ligaxi,
a Isirayilaa Ala Sariɲanxin nan e rakamalixi.

Suxurene tɔnɔ mi na
21 Alatala naxa,
“Ɛ fa ɛ xun mafala kitini.”
Yaxubaa Mangan naxa,
“Ɛ fa ɛ xɔn ba.”
22 Ɛ suxurene xa fa a fala en xa
naxan fama ligadeni.
Ɛ a fala nxu xa feen naxanye bata liga,
alogo nxu xa nxu miri e ma,
nxu yi e raɲan kiin kolon.
Xanamu, ɛ a yita nxu ra
naxan fama ligadeni.
23 Ɛ waxati famatɔne fe fala nxu xa.
Nayi nxu a kolonma nɛn
a alane nan ɛ ra.
Ɛ fena nde liga,
xa a findi a faɲin na
hanma a ɲaxina,
alogo nxu birin xa na to,
gaxun yi nxu suxu.
24 Koni na yigenla fisa ɛ xa,
ɛ wanle mi sese ra.
Naxan na ɛ sugandi,
muxu haramuxin nan na kanna ra.

25 N bata muxuna nde rakeli sogeteden kɔmɛnna ma,
a fama nɛn sa keli sogeteden binni
naxan n maxandima.
A mangane yibodonma alo borona,
alo fɛɲɛ rafalan fɛɲɛ bɛndɛni bodonma kii naxan yi.
26 Nayi, nde bata yi na feen fala a fɔlɔni,
alogo en xa a kolon?

Nde a fala benun a xa liga,
alogo en xa a fala, en naxa,
“A ɲɔndi”?
Muxu yo mi sese fala,
feni ito mi falaxi benun a xa liga,
muxe mi ɛ fala yo mɛxi.
27 Koni n singe nan a fala Siyon taani,
n naxa, “A mato, e tan ni i ra!”
N bata xɛrana nde fi Yerusalɛn ma,
naxan fama xibaru faɲin na.
28 Anu n mi kawandi muxu yo toxi suxureni itoe yɛ,
n na maxɔdinna ti,
e mi n yabima.
29 A mato sese mi e ra.
E wanle mi sese ra.
E suxurene findixi foyen nun fe fuun nan na.

42

Alaa walikɛna
1 N ma walikɛɛn ni i ra,
n naxan sɛnbɛ soma,
n naxan sugandixi,
naxan n kɛnɛnxi.
N na n ma Nii Sariɲanxin sama nɛn a yi,
a yi kiti kɛndɛn sa siyane xun na.
2 A mi sɔnxɔ sɔnxɔɛ,
a mi a xuini tɛ,
a mi falan tiyɛ taan xun xɔn,
3 a mi xaye yidɔxini girɛ.
A mi lɛnpun tumatɔɔn natuyɛ.
Koni, a kiti kɛndɛn sama nɛn ɲɔndin xɔn.
4 A mi xadanma,
a mi tunnaxɔlɔma a ma,
han a yi fa kiti kɛndɛn na bɔxɔ xɔnna fari,
han fɔxɔ ige tagi bɔxɔne muxune fan yi e yigi sa a sariyani.

5 Alatala ito nan falaxi, Ala
naxan kore xɔnna daxi,
a yi a yibandun,
naxan bɔxɔn nun a yi seene daxi,
a niiraxinla bira adamadiine yi
naxanye dɔxi a yi,
a niin bira ne yi
naxanye sigan tima a fari, a naxa,
6 “N tan Alatala,
n tan nan i xilixi tinxinni,
n yi i suxu i yii ma,
n yi i makantan,
n yi n yengi lu i xɔn.
N ni i findi n ma yamaan layirin xidi muxun na
e nun kɛnɛnna siyane xa,
7 alogo i xa danxutɔne yɛɛne rabi,

i yi suxu muxune ramini kasoon na,
i yi kasorasane xɔrɔya,
e mini dimini.”

8 “Alatala nan n tan na,
n xinla nan na ra.
N mi n ma binyen soma gbɛtɛ yii.
N mi n ma tantunna fiyɛ suxurene ma.
9 Fe singene bata yelin kamalɛ,
n fe nɛnɛne nan ma fe ralima ɛ ma
benun e xa fɔlɔ,
n xa ɛ rakolon ne ma.”

Bɛti nɛnɛna

10 Ɛ bɛti nɛnɛn ba Alatala xa,
bɔxɔn danne birin xa a tantun bɛtini,
ɛ tan naxanye sigama fɔxɔ igen xun ma
e nun a yi seene birin,
fɔxɔ ige tagi bɔxɔne nun e muxune birin.
11 Tonbonna nun a taane xa e xuini te,
e nun Kedari bɔnsɔnna* dɔxɔdene!
Sela kaane xa gbelegbele sɛwani,
e xa sɔnxɔ ɲaxaɲaxani geyane xuntagi!
12 Binyen xa fi Alatala ma!
A xa tantun fɔxɔ ige tagi bɔxɔne birin yi!
13 Alatala minima nɛn alo sofa wɛkilɛxina,
a bɔɲɛn tema nɛn alo yɛngɛ so sɛnbɛmana.
A sɔnxɔma nɛn yaxune xili ma yɛngɛni,
a yi e nɔ.

14 Xabu waxati xunkuye,
n dunduxi,
n naxaraxi, n na n yɛtɛ suxi.
Koni iki, n sɔxɔlɛxi
alo ɲaxanla nɛma tinna ma,
n gbelegbelema,
n kutunma ɲaxankatani.
15 N geyane nun yire matexine kalama nɛn
n yi e se ɲingine birin xara.
N baane findima nɛn tonbonne ra
n yi darane xɔri.
16 N danxutɔne rasigama nɛn kiraan xɔn
e mi naxan kolon.
E yengi mi kiraan naxanye ma,
n yi ti e yɛɛ ra ne xɔn,
n yi dimin findi kɛnɛnna ra e yɛtagi,
n gɛmɛ yirene findi lantaan na e xa.
N na nan ligama,
n mi e rabeɲinɲɛ mumɛ!
17 Koni naxanye e yigi sama suxurene yi,
e yi a fala sawurane xa,

* **42:11: 42.11** ***Kedari*** findixi Sumayilaa diin nan na. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 25.13 kui.

e naxa, “Nxɔ alane nan ɛ ra,”
ne xɛtɛma nɛn e xanbi ra,
e yagi.

Isirayila yama tondixina

18 Ɛ tan tuli xɔrine, ɛ tuli mati!
Ɛ tan danxutɔne, ɛ yɛɛn ti,
ɛ seen to!
19 Danxutɔna nde ra,
xa n ma walikɛɛn xa mi a ra?
Tuli xɔrina nde ra
alo n xɛraan naxan nasigaxi?
Danxutɔna nde ra,
alo n bɔɲɛ xunbenla fixi naxan ma?
Danxutɔna nde ra,
alo Alatalaa walikɛna?
20 I bata fe gbegbe to,
koni i mi e famuxi.
I tunle rabixi,
koni e mi feen mɛma!
21 Alatalaa tinxinna fe ra,
a bata a kɛnɛn,
a xa a sariyan gboon nun a nɔrɔn makɛnɛn.
22 Anu, yama yiigelitɔ halagixini ito mato!
E bata e birin suxu,
e birin balanxi yinle ra,
e birin saxi kasoon na.
E yii seene bata suxu yɛngɛni,
muxe mi na naxan e xunbɛ.
E yɛtɛɛn bata findi se suxin na yɛngɛni,
muxe mi na naxan a falɛ,
a naxa, “Ne raxɛtɛ!”

23 Nde a tuli matima ito ra ɛ yɛ?
Nde a ligama a yeren ma,
to xanbi ra, a yi a tuli mati?
24 Nde Yaxuba bɔnsɔnna soxi a yaxune yii,
a Isirayila so halagi tiine yii?
Alatala xa mi a ra,
en naxan yulubi tongo,
en mi tin birɛ naxan ma kira fɔxɔ ra
en tondi a sariyane suxɛ?
25 Nayi, a yi a xɔlɔ gbeen nagodo e fari
alo tɛɛna
e nun yɛngɛn gbalone.
A yi e gan,
koni e mi sese famuxi,
a yi e raxɔri,
koni e mi na feen yatɛ e bɔɲɛni.

43

Alatala nan Isirayila xunbama

1 Ala naxan i daxi,

Yaxuba bɔnsɔnna,
naxan i rafalaxi,
Isirayila bɔnsɔnna,
Alatala ito nan falaxi iki,
a naxa, “I nama gaxu,
amasɔtɔ n bata i xunba!
N bata i xili i xinla ma.
N tan nan gbee i ra!
2 Xa i danguma fɔxɔ igeni,
n luma nɛn i xɔn.
Xa i danguma baane yi,
i mi i maminɲɛ.
Xa i danguma tɛɛni,
a mi i ganɲɛ,
tɛɛ dɛgɛn mi i raxɔrɛ.
3 Amasɔtɔ Alatala nan n na,
i ya Ala,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina,
i rakisimana.
N bata Misiran yamanan fi i xunbaan na,
n yi Kusi yamanan nun Sɛba yamanan findi i ɲɔxɔn na.
4 Bayo i yatɛxi n xɔn,
i binyaxi n yɛɛ ra yi,
n bata i xanu.
N bata muxune findi i ɲɔxɔn na,
n yi yamane fi i niin xunbaan na.”

5 “I nama gaxu,
amasɔtɔ n luma nɛn i xɔn.
N fama nɛn i yixɛtɛne ra
sa keli sogeteden binni,
n yi sa e malan
keli sogegododen binni.
6 N na a falama nɛn kɔmɛnna binna xa,
n naxa, ‘E beɲin!’
N yi a fala yiifanna binna xa,
n naxa, ‘I nama e makankan!’
Fa n ma dii xɛmɛne ra
sa keli yire makuyeni,
e nun n ma dii tɛmɛne
sa keli bɔxɔn danne ra,
7 n xinla falama naxanye birin xun ma
n naxanye daxi n ma binyena fe ra,
n naxanye rafalaxi,
n yi e da.”

8 Yamani ito ramini
naxanye danxuxi,
anu e yɛɛne fan,
tuli xɔrini itoe,
naxanye tunle fan.
9 Siyane birin xa e malan e bode xɔn,
yamanane muxune birin!

Nde na fe falaxi e yɛ
benun a xa liga?
Nde fe fonne ralixi en ma?
E xa fa e serene ra,
e yi a mayita a yoona e xa!
En xa e xuiin namɛ,
alogo muxune xa a fala,
e naxa, “E ɲɔndi!”

10 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Ɛ tan nan n serene ra,
ɛ tan naxanye findixi n ma walikɛne ra,
n naxanye sugandixi
alogo ɛ xa n kolon,
ɛ yi la n na.
N tan yi na yi
benun suxure yo xa rafala,
ala gbɛtɛ yo mi na n tan xanbi.
11 N tan nan Alatala ra,
n tan yati!
Ba n tan na,
marakisi ti gbɛtɛ yo mi na.
12 N tan nan feene makɛnɛnma,
n muxune rakisi, n yi ɛ rakolon!
Ala xɔɲɛ mi a ra
naxan ɛ tagi fɔ n tan!
Nayi, n serene nan ɛ ra,
fa fala n tan nan Ala ra.”
Alatalaa falan nan na ra.
13 “N tan yatigin nan na ra
xabu a fɔlɔni!
Muxu yo mi nɔɛ muxun bɛ n yii.
N na naxan liga,
nde nɔɛ a rakalɛ ayi?”

Alaa kininkininna

14 Alatala ito nan falaxi, naxan ɛ xunbama, Isirayilaa Ala Sariɲanxina, a naxa,
“N muxuna nde rasigama nɛn
Babilɔn yamanan xili ma,
ɛ tan ma fe ra.
N yi Babilɔn muxu gixine kunkine kala,
e yi e mamin,
e yi e kanbama naxanye yi nun.
15 Alatala nan n tan na,
ɛ Ala sariɲanxina,
naxan Isirayila daxi, ɛ mangana.”

16 Alatala ito nan falaxi,
naxan kiraan sama baa igen xɔnna ma,
dangu ige gbeene yi,
17 naxan yɛngɛ so wontorone nun soone rasiga yɛngɛni,
e nun ganla nun sofa wɛkilɛxine e bode xɔn,

e yi e sa,
e mi fa kelima sɔnɔn,
e yi tu alo saraban na ɲan.
18 A naxa:
Fe singene nama fa rabira ɛ ma,
ɛ ɲinan fe fonne xɔn!
19 Ɛ a mato,
n fe nɛnɛn nan ligama!
Na bata a fɔlɔ iki,
ɛ mi a kolon ba?
N kiraan sama nɛn tonbonni,
n yi baane ramini bɔxɔ xareni.
20 Burunna subene n binyama nɛn,
kankone nun dangaranfulene,
amasɔtɔ n bata igen namini tonbonni,
n yi baane ramini bɔxɔ xareni,
alogo n ma yamaan xa e min,
n naxan sugandixi.
21 N yamaan naxan nafalaxi,
na n tantunma nɛn.

Ala yamaan makitima

22 Ɛ tan Yaxuba bɔnsɔnna,
ɛ mi n tan xan xilixi!
Ɛ tan Isirayila kaane,
ɛ bata ɛ tunnaxɔlɔ ɛ ma n tan mabinni.
23 Ɛ mi ɛ yɛxɛɛne nun ɛ siine baxi n xa saraxa gan daxin na.
Ɛ saraxane mi findixi n ma binyen na.
N mi saraxane findixi goronna ra ɛ xun ma,
n mi ɛ raxadanxi wusulan saraxane badeni.
24 Ɛ mi gbeti yikalaxi n xa,
alogo ɛ xa latikɔnɔnna sara n xa,
ɛ saraxa subene turen mi n wasaxi.
Koni ɛ yulubine bata findi goronna ra n xun ma
ɛ yi n naxadan hakɛne xɔn.
25 Koni n tan nan keden pe ɛ hakɛne xafarima,
n tan yɛtɛna fe ra.
N mi fa n mirima ɛ yulubine fe ma sɔnɔn.
26 Fe danguxine rabira n ma.
En kiti feni ito yɛba en bode xa.
Ɛ falan ti, ɛ yi ɛ yɛtɛ xun mafala.
27 Ɛ benban nan singe yulubin liga,
ɛ fala radangune yi murutɛ n xili ma.
28 Nanara, n bata yire sariɲanxin kuntigine yatɛ muxu haramuxine ra,
n yi halagin nagidi Yaxuba yixɛtɛne ma,
n yi marayarabin nagidi Isirayila kaane ma.

44

Alatala nan keden Ala ra

1 Koni iki, Yaxuba bɔnsɔnna,
n ma walikɛne,
ɛ tuli mati,

n na Isirayila naxan sugandixi!
2 Alatala ito nan falaxi,
naxan i daxi,
naxan i rafalaxi i nga kui,
naxan i malima, a naxa,
“Ɛ nama gaxu, n ma walikɛne,
Yaxuba bɔnsɔnna,
i tan Isirayila tinxinxina
n naxan sugandixi.
3 Bayo n ni igen nafama nɛn bɔxɔ xareni
n yi xudene radangu tonbonni.
N na n ma Nii Sarijanxin nagodoma nɛn i bɔnsɔnne ma,
n yi barakan sa i yixɛtɛne fe yi.
4 E sabatima nɛn
alo sɛxɛne burunna ra,
alo wudi fajine xudene dɛ.
5 Muxuna nde a falama nɛn,
a naxa, ‘Alatala nan gbee n na,’
boden yi a fala,
a a xili nɛn ‘Yaxuba,’
gbɛtɛ yi a sɛbɛ a yiin ma,
fa fala ‘Alatala gbeena,’
a yi a yɛtɛ xili ba a ‘Isirayila.’ ”

Naxanye suxurene rafalama

6 Alatala ito nan falaxi,
Isirayila Mangan naxan a xunbama,
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa,
“N tan nan a fɔlɔn nun a rajanna ra.
Ba n tan na,
Ala gbɛtɛ mi na.
7 Nde luxi alo n tan?
Na kanna xa a xuini te!
A xa a yɛba n xa,
naxan birin bata dangu
xabu n singe ra muxune da waxatin naxan yi!
A mɔn xa fe famatɔne fe fala,
naxanye fama ligadeni!
8 Ɛ nama gaxu,
ɛ nama xuruxurun,
n mi yi ɛ rakolonxi feni ito ma ba,
n yi a rali ɛ ma
xabu to mi na ra?
N serene nan ɛ tan na.
Ala gbɛtɛ na,
ba n tan na ba?
Ɛ kantan fanye gbɛtɛ yo mi na,
ba n tan na.
N mi gbɛtɛ kolon.”

9 Naxanye birin suxurene rafalama,
fuyantenne nan ne birin na,
e se rafalaxi fisamantenne tɔnɔ yo mi na.

E yɛtɛ serene nan e ra:
E mi se toma, e mi fe kolon,
e mɔn luma nɛn yagini.
10 Muxun na alana nde rafala
hanma suxurena nde,
na tɔnɔ mi na.
11 Na kanna nun a sifan birin yagima nɛn.
Suxuren nafala muxune findixi adamadiine nan tun na.
E birin xa e malan,
e xa e maso.
E gaxuma nɛn,
e yagi e bode xɔn.
12 Xabun nɛma bunbin xabuma,
a walima tɛ wolonne nan na,
a yi a rafala dɛɛramaan na.
A a rawalima a sɛnbɛn nan na
koni kamɛn na a suxu,
a sɛnbɛn yi ɲan,
min xɔnla yi a suxu, a xadan.
13 Kabintan lutin sama nɛn wudin ma,
a yi lutin funfun naba a ma,
a yi a masoli wali seen na,
a yi a radigilin,
a yi a rafala muxu sawuran na,
a lu adamadiyaan nɔrɔn birin yi
alogo a xa a ti a batu banxini.
14 A sumanne nan sɛgɛma
hanma xarinne hanma warine
a naxanye raluxi fɔtɔnni,
e gbo.
Xanamu, a fɔfɔna nde tongo,
a tan yɛtɛɛn naxan sixi,
tule igen yi sa a ma, a gbo.
15 Adamadiine na wudina ndee ganma yegen na,
e yi nde tongo,
e yi e maxara a ra.
E na nan ndee mɔn tongoma,
e yi kudin so,
e mɔn yi ndee tongo,
e yi e gbee alana nde rafala,
e yi e xinbi sin a bun,
e suxuren nafala, e yi a batu.
16 E yi a wudi dɔnxɛn findi yegen na,
a gan,
e yi suben ɲin ndee ra,
e yi a gan ndee ra,
e yi a don han e lugo.
A mɔn yi a maxara,
a yi a fala, a naxa,
“N na n maxarama,
n tɛɛ dɛgɛn toma yati! ”
17 A wudin dɔnxɛna,
a yi na rafala a gbee ala ra,

a suxurena,
a yi a xinbi sin a yɛtagi,
a yi a batu, a naxa,
“N xunba,
bayo i tan nan n ma ala ra!”
18 E mi fe kolon,
e xaxili mi na,
e yɛɛne raxixi
alogo e nama sese to.
E mi nɔɛ e mirɛ,
e feene famu.
19 Muxune mi e mirima,
e xaxinla sɔtɔ,
e mi feene yɛɛ toɛ
alogo e xa a fala, e naxa,
“N bata wudina ndee gan,
n kudin so a ra,
n yi suben gan ndee ra,
n yi a don.
N lan n xa a dɔnxɛn findi se haramuxin na ba,
n yi n xinbi sin yegen bun?”
20 E kankanma naxan ma,
xuben nan gbansan na ra.
E bɔɲɛn bata tantan,
a e ralɔ ayi.
E niin mi xunbama,
e mi a falama, e naxa,
“Seen naxan n yii ito ra,
wulen xa mi a ra ba?”

Tinxinna Ala xa

21 Yaxuba bɔnsɔnne,
na feen xa rabira ɛ ma!
Amasɔtɔ n ma walikɛɛn nan ɛ ra,
Isirayila kaane!
N na ɛ rafalaxi nɛn
alogo ɛ xa findi n ma walikɛne ra,
Isirayila kaane,
n mi ɲinanma ɛ xɔn.
22 N bata ɛ hakɛne ba ɛ ma
alo kundaan kore xɔnna ma
e nun ɛ yulubine
alo kundaan xɔtɔnni.
Ɛ xun xɛtɛ n ma,
amasɔtɔ n bata ɛ xunba.

23 Kore xɔnna, gbelegbele sɛwani,
amasɔtɔ Alatala bata wali!
Bɔxɔn bunna, sɔnxɔ sɛwani,
geyane, ɛ xuini te
e nun ɛ tan fɔtɔnne nun wudine birin.
Amasɔtɔ Alatala bata Yaxuba yixɛtɛne xunba,
a yi a binyen mayita Isirayila yi.
24 Alatala ito nan falaxi,

a tan naxan i xunbama,
naxan i rafalaxi
xabu i i nga kui, a naxa,
“N tan, Alatala,
n bata feen birin liga,
n tan nan keden kore xɔnni fulunxi,
n tan yɛtɛɛn nan bɔxɔ xɔnna saxi.
25 N tan nan waliyine wule mantaxane kalama,
n yi yiimatone findi daxune ra,
n yi fekolonne raxɛtɛ xanbin na
n yi e xaxilimayaan findi xaxilitareyaan na.
26 N na n ma walikɛna falane rakamalima nɛn.
N ma xɛrane na fe famatɔɔn naxanye rali,
n na a rakamalima nɛn.
N bata a fala Yerusalɛn ma, n naxa,
‘Muxune mɔn dɔxɔma nɛn a yi,
Yuda taane mɔn tima nɛn,
n mɔn yi taa kalaxine yitɔn.’
27 N nɔɛ a falɛ tilinna ma,
n naxa, ‘Xara,
n xa i ya igen xɔri.’
28 N yi a fala Kirusi ma,
n naxa, ‘N ma xuruse rabana!
A n waxɔn feene birin ligama nɛn.’
N na a fala Yerusalɛn ma,
n naxa, ‘A mɔn xa ti!’
E nun Ala Batu Banxin ma,
n naxa, ‘A mɔn xa bɛtɛn sa!’ ”

45

Ala yi Kirusi findi a walikɛɛn na

1 Alatala ito nan falaxi a muxu sugandixin xa,
a naxa, “Kirusi, n naxan yii suxi,
alogo n xa siyane magodo a yɛtagi,
n yi mangane yɛngɛ so seene ba e ma,
n yi dɛɛn fɔxɔ firinne rabi a yɛɛ ra,
alogo taan so dɛɛne nama fa ragali sɔnɔn,
2 n tan yɛtɛɛn tima nɛn i yɛɛ ra,
n yi gbingbinne malaxun,
n yi sulan dɛɛne kala,
n yi dɛɛne balan wurene bolon.
3 N bɔxɔ bun nafunla soma nɛn i yii,
e nun nafulu luxunxina,
alogo i xa a kolon
fa fala a n tan nan Alatala ra,
naxan i xilima i xinla ra,
n tan Isirayilaa Ala.
4 N bata i xili i xinla ma,
n yi tide binyen fi i ma,
n ma walikɛɛn Yaxuba yixɛtɛne fe ra,
Isirayila kaane, n naxanye sugandixi,
koni i mi n kolon.

5 Alatala nan n tan na,
gbɛtɛ mi na.
Ba n tan na, Ala gbɛtɛ mi na.
N bata i yitɔn yɛngɛn xili yi,
hali i to mi n kolon,
6 alogo muxune xa a kolon,
keli sogen teden ma han a gododena,
fa fala ba n tan na,
se gbɛtɛ mi na.
N tan nan Alatala ra,
gbɛtɛ mi na.
7 N tan nan kɛnɛnna daxi,
n yi dimin da,
n yi bɔɲɛ xunbenla fi,
n yi tɔrɔn nafa.
N tan Alatala nan feen birin ligama."

8 "Tulen xa a yitɔn kore,
tinxinna yi godo alo tulena!
Bɔxɔn xa rasɔnɔya
alogo kisin xa mini alo sansina,
e nun tinxinyaan yi sabati e bode xɔn!
N tan Alatala nan ne birin daxi."

9 Gbalon na kanna xa
naxan yɛngɛn nakelima a dali marigin ma,
muxun naxan luxi
alo fɛɲɛna fɛɲɛne tagi.
Fɛɲɛ bɛndɛna a falɛ a rafala muxun ma ba,
a naxa, "I nanse ligama?"
hanma a naxa,
"Sese mi i ya wanla ra!"
10 Gbalon na kanna xa
naxan a falama a fafe ma,
a naxa, "I nanse barixi ito ra?"
hanma a naxa a nga ma,
"I diin barin nanfera?"
11 Alatala ito nan falaxi,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina,
naxan Isirayila daxi, a naxa,
"Ɛ tan nan n maxɔdinma fe famatɔne ma,
lan n ma diine fe ma,
ɛ yi yamarine so n yii lan n yii fɔxɔn ma?
12 N tan nan bɔxɔ xɔnna rafalaxi
n adamadiine da a fari!
N tan yɛtɛɛn nan kore xɔnni fulunxi.
N tan nan a sarene birin yamarima.
13 N tan nan Kirusi rakelixi n ma tinxinyana fe ra,
n yi a ti kira yitɔnxin xɔn.
A n ma taan tima nɛn.
N ma muxun naxanye yi suxi yɛngɛni,
a ne beɲinma nɛn,
e mi e xun saren fi."

Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.

14 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Misiran kaane nun Kusi yamanan yulaya seene,
na Sabe kaa muxu kuyene wanle tɔnɔn luma nɛn i xa.
E fama nɛn i konni,
e findi i gbeen na,
e bira i fɔxɔ ra,
e xidixi e bode ra,
e yi e xinbi sin i yɛtagi
e yi i maxandi, e naxa,
‘Ala i tan nan xɔn.
Ala gbɛtɛ mi na,
sese mi ala gbɛtɛye ra!’ ”

15 I tan Isirayilaa Ala, Marakisi Tiina,
i findixi Ala luxunxin nan na.
16 Suxure rafalane birin yagixi,
e xun sinxi,
e birin xun sinxin sigama e bode xɔn.
17 Koni Isirayila kaane tan kisin sɔtɔma Alatala nan na habadan.
Ɛ mi fa yarabɛ, ɛ xun sin mumɛ!

18 Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi,
a tan naxan kore xɔnna daxi,
a tan Ala, naxan bɔxɔ xɔnna daxi,
naxan a bɛtɛn saxi, a mi a magenla lu,
koni a yi a da alogo muxune xa lu a yi.
A naxa, “N tan nan Alatala ra,
gbɛtɛ mi na.
19 N mi falan tixi luxunna xan yi,
dimini bɔxɔn yirena nde yi.
N mi a falaxi Yaxuba yixɛtɛne xa,
n naxa, ‘Ɛ n fen fuyan!’
N tan Alatala,
n ɲɔndin nan falama,
n fe faɲin nan nalima.”

Siyane tubi fena Ala ma

20 “Ɛ tan siyane muxu gixine,
ɛ fa ɛ malan,
ɛ birin yi ɛ maso be!
Xaxilitarene nan wudi suxurene tongoma,
e yi batu seene maxandi
naxanye mi nɔɛ e rakisɛ.
21 Ɛ falane ti, ɛ yi ɛ xɔnba.
Ɛ bode kawandi!
Nde muxune rakolonxi feni ito ra
xabu a fɔlɔni?
Nde bata yi a rali nun
xabu to mi na ra?
N tan Alatala mi a ra ba?
Ba n tan na, Ala gbɛtɛ mi na,
Ala naxan tinxin,

Marakisi Tiina.
Ba n tan na, gbɛtɛ mi na.
22 Ɛ yɛɛ rafindi n ma, ɛ xa kisi,
ɛ tan naxanye birin bɔxɔn danne ra!
Bayo Ala nan n na,
gbɛtɛ mi na.
23 N bata n kɔlɔ n yɛtɛni,
n yɛtɛɛn bata fala tinxinxini ito ti,
falan naxan mi maxɛtɛma, n naxa,
‘Xinbin birin sinma nɛn n bun ma,
lɛnna birin yi a kɔlɔ n yi.
24 E naxa: Tinxinna nun sɛnbɛna Alatala nan keden pe yi.’ ”
Naxanye birin yi xɔlɔxi a ma,
ne birin yagixin fama nɛn a fɛma.
25 Isirayila kaane birin tinxinna sɔtɔma nɛn Alatala xɔn,
e yi e kanba Ala yi.

46

Babilɔn suxurene halagi fena

1 Beli suxuren bata a xinbi sin,*
Nebo suxuren yi a felen.
Ŋingene nan e suxurene maxalima.
E yi e dɔxɔma e xun ma nɛn sali waxatine yi,
koni iki e bata findi goronna ra sube xadanxine xun ma.
2 E bata e felen e bode xɔn,
e yi e xinbi sin,
e mi nɔɛ e suxurene rakisɛ
naxanye findixi goronna ra
bayo e tan yɛtɛɛn sigama konyiyani.

3 Yaxuba yixɛtɛne, ɛ tuli mati n na,
ɛ tan Isirayila yamaan muxu dɔnxɛne,
ɛ tan naxanye goron n xun ma
xabu ɛ nga kui,
xabu ɛ xiɲɛn minma!
4 N luma na ki kedenna nin
han ɛ fori waxatini.
N tima nɛn ɛ bun ma
han ɛ xun sɛxɛne yi fixa.
N bata na liga,
n mɔn waxi ɛ xali feni,
n ti ɛ bun, n yi ɛ xɔrɔya.

5 Ɛ n misalixi nde ra?
Nxu nun nde lan?
Ɛ nxu nun nde saxi nxu bode ma,
nxu nun naxan maliga?
6 Muxune e xɛmane fima,
e gbeti fixɛni liga sikeela fari,
e xabun saren fi

* **46:1: 46.1** Babilɔn kaane gbee alane nan yi ***Beli*** nun ***Nebo*** ra.

alogo a xa ala sawurana nde rafala,
e xinbi sinɲɛ naxan bun ma,
e yi a batu.
7 E a tongo e tungunna ma,
e a maxali,
e sa a dɔxɔ a dɔxɔdeni.
A mi nɔɛ kelɛ a funfuni!
Hali e xui ramini a ma,
a mi e yabima.
A mi e ratangama e kɔntɔfinle ma.
8 Feni ito xa rabira ɛ ma,
ɛ yi ɛ wɛkilɛ!
Ɛ tan muxu murutɛxine,
ɛ miri na ma ɛ bɔɲɛni.

9 Feen naxanye danguxi a fɔlɔ fɔlɔni,
ne xa rabira ɛ ma.
Amasɔtɔ Ala nan n na,
gbɛtɛ mi na!
Ala nan n na,
sese mi maliga n na!
10 Naxan fama ligadeni a raɲanna ra,
n na ralima a fɔlɔn nin.
Naxan munma liga,
n na fe falama xabu waxati xunkuye.
N naxa, n ma fe ragidixin nakamalima nɛn.
N wama naxan birin xɔn,
n yi na liga.
11 N bata sɛnbɛmana nde xili,
sa keli sogeteden binni,
naxan luxi alo singbinna
alogo a xa n ma fe ragidixin nakamali,
sa keli yamana makuyeni.
N naxan falaxi, n yi na rakamali,
n na naxan yitɔn, n yi na liga.
12 Ɛ tuli mati n xuiin na,
ɛ tan muxu bɔɲɛ xɔdɛxɛne,
ɛ tan naxanye makuya tinxinna ra!
13 N ma tinxinyaan somatɔɔn ni i ra!
A mi fa makuya.
N mi fa buma, n kisin nafa.
N kisin nasoma nɛn Siyon taani,
n yi n ma nɔrɔn fi Isirayila ma.

47

Babilɔn taan kala fena

1 Keli i ya mangaya gbɛdɛni
i dɔxɔ bɔxɔni, Babilɔn taa faɲina.
Babilɔn kaane, ɛ dɔxɔ bɔxɔni!
A mi fa falama a ma sɔnɔn
a taa ɲaxumɛ tofaɲina.

2 Ɛ se din seene tongo alo konyine,
ɛ yi sansi kɛsɛne findi a fuɲin na.
Ɛ doma gbeene mate,
ɛ danbane xa to, ɛ xudene gidi.
3 Ɛ ragenla toma nɛn,
ɛ yagixin yi to.
N nan n gbeen ɲɔxɔma nɛn,
muxu yo mi n yikalɛ.

4 Isirayilaa Ala Sariɲanxin nan en xunbama,
a xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.

5 Ɛ dɔxɔ, ɛ dundu,
ɛ siga dimini,
ɛ tan Babilɔn kaane!
A mi fa falama a ma sɔnɔn
a yamanane mangana.
6 N xɔlɔ nɛn n ma yamaan ma,
n bata yi n kɛɛn nayarabi,
n yi e rabeɲin ɛ yii.
Ɛ mi kininkininxi e ma,
ɛ konyi wanle ragboxi ayi hali fonne fari.
7 Ɛ yi a falama nɛn, ɛ naxa,
“N luma nɛn mangayani habadan!”
Koni ɛ mi na feene yatɛxi
ɛ mi ɛ mirixi feene raɲan kiin ma.

8 Nayi, Babilɔn taana,
i tan naxan luxi alo ɲaxalan ɲaxina,
i tuli mati ito ra iki.
Ɛ tan Babilɔn kaan naxanye dɔxi makantanni,
ɛ tan naxanye a falama, ɛ naxa,
“Nxu tan, nxu ɲɔxɔn mi na,
nxu mi findɛ kaɲa gilɛne ra mumɛ,
nxɔ diine mi faxɛ mumɛ!”
9 Na fe firinne ɛ sɔtɔma nɛn lɔxɔ kedenni
sanɲa ma kedenni,
ɛ diine yi faxa,
ɛ findi kaɲa gilɛne ra.
Ne dɛfexin ligama nɛn ɛ ra,
hali ɛ kɔɛ ra feene to gboxi ayi,
hali ɛ tirin feene sɛnbɛn yi gbo!

10 Ɛ bata ɛ yigi sa ɛ fe ɲaxine yi.
Ɛ yi a falama nɛn ɛ yɛtɛ ma, ɛ naxa,
“Muxu yo mi nxu toma!”
Ɛ xaxilimayaan nun ɛ fekolonna bata ɛ xunna firifiri.
Ɛ yi a falama ɛ bɔɲɛni nɛn, ɛ naxa,
“Nxu tan, nxu ɲɔxɔn mi na!”
11 Gbalon fama nɛn ɛ ma
ɛ mi naxan nadangu xiriya kolon.
Halagin godoma nɛn ɛ ma,

ɛ mi naxan nadangu saraxan nɔɛ.
Yihadin fama nɛn ɛ ma sanɲa ma kedenni,
ɛ xaxili mi naxan ma.
12 Nayi, ɛ lu ɛ tirin feene fari
e nun ɛ kɔɛraya fe wuyaxine,
ɛ yi ɛ yɛtɛ yixadanma naxanye fɔxɔ ra
xabu ɛ dii ɲɔrɛ waxatina!
Yanyina nde,
ɛ tɔnɔn sɔtɔma e yi nɛn,
yanyina nde
ɛ muxune magaxuma e yi nɛn.
13 Ɛ bata ɛ yɛtɛ yixadan suxurene maxɔdindeni.
Awa, nayi, muxun naxanye xibarune toma sarene yi,
ne xa keli, e fa ɛ rakisi,
e tan naxanye sarene rakɔrɔsima
e fe famatɔne fala kike yo kike!
14 E luma nɛn
alo se dagina, tɛɛn yi e gan.
E niin mi tangama na tɛɛ dɛgɛn ma.
Anu a mi findima tɛɛ wolondin xan na de
burun ganma naxan na,
muxuna a maxarɛ naxan na!
15 Ɛ yixadanma muxun naxanye fɔxɔ ra
xabu ɛ dii ɲɔrɛ waxatina,
ne raɲanna ligama na kii nin,
ɛ tɔrɔma naxanye fe ra.
E birin sigama nɛn e xun xɔn e tantanni,
e tan sese mi ɛ rakisɛ mumɛ!

48

Ala fe nɛnɛne ralima

1 Ɛ tan Yaxuba yixɛtɛne,
ɛ tuli mati ito ra,
ɛ tan naxanye xili Isirayila
ɛ tan naxanye barixi Yuda bɔnsɔnni,
ɛ tan naxanye ɛ kɔlɔma Alatala xinli
ɛ tan naxanye Isirayilaa Ala maxandima,
koni ɲɔndin nun tinxinyaan mi a ra!
2 Amasɔtɔ ɛ xili saxi taa sariɲanxin nan xun ma.
Ɛ yengi saxi Isirayilaa Ala nan ma
naxan xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.
3 Feen naxanye danguxi,
n bata yi ne fala xabu waxati xunkuye.
N yɛtɛɛn nan ne ralixi,
n yi muxune rakolon ne ra,
na xanbi ra, sanɲa ma kedenni,
n yi e liga, e yi rakamali.
4 Amasɔtɔ n na a kolon nɛn
a yama tengbesenxin nan ɛ ra,
ɛ kɔɛni balanxi alo wure gbelemɛna,
ɛ tigin xɔdɔxɔ alo sulana.
5 Nanara, n feni itoe fala ɛ xa

xabu waxati xunkuye,
n yi ɛ rakolon e ra benun e xa liga,
alogo ɛ nama a fala, ɛ naxa,
“Nxɔ suxurene nan e ligaxi,
nxɔ sawurana hanma nxɔ ala wure daxin nan e yamarixi.”
6 Ɛ bata feni itoe mɛ,
ɛ yi e birin to rakamalɛ!
Ɛ fan mi ɛ tiyɛ e ra ɛ dɛni ba?

Iki, n fa ɛ rakolonma fe nɛnɛne nan ma,
naxanye luxunxi,
ɛ mi naxanye kolon.
7 N baxi e yitɔndeni nɛn,
fe fonne mi e tan na.
Benun to, ɛ munma yi e sese a fe mɛ nun,
alogo ɛ nama a fala,
ɛ naxa, “Nxu yi na kolon.”
8 Anu, ɛ mi yi sese mɛxi,
ɛ mi yi sese kolon.
Ɛ tunla munma yi a mɛ singen waxati danguxine yi.
Bayo n yi a kolon a yanfantenne nan ɛ ra.
Xabu ɛ yi ɛ nga kui,
a yi falama ɛ ma a muxu murutɛxine.
9 N bata n ma xɔlɛni suxu n xinla fe ra.
N bata diŋa ɛ ma n tantunna fe ra,
alogo n nama ɛ halagi.
10 N bata ɛ rasɛnsɛn tɛɛn na
alo gbeti wurena sulun tɛɛni.*
N mi yi ɛ rasoxi sulun tɛɛn xan yi de,
koni n yi ɛ rasoxi ŋaxankata yinla nan na.
11 N bata keli ito ligadeni n yɛtɛna fe ra,
n na a ligama n yɛtɛɛn yatin nan ma fe ra!
Amasɔtɔ n tinŋɛ di,
n xinla yi rayelefu?
N mi n ma binyen fiyɛ gbɛtɛ ma.

12 Yaxuba bɔnsɔnna,
ɛ tuli mati n na!
Isirayila kaane, n naxanye xilixi!
N tan na a ra,
n tan nan a fɔlɔn nun a raŋanna ra.
13 N tan nan bɔxɔ xɔnna bɛtɛn saxi,
n yiifanna yi kore xɔnni fulun.
N na e xili, e fama nɛn mafurɛn!

14 Ɛ birin xa ɛ malan, ɛ tuli mati!
Nde feni ito falaxi suxurene yɛ?
Muxuna nde rafan Alatala ma.
Na a waxɔn feene ligama nɛn Babilɔn taan na,
a yiini tema nɛn Babilɔn kaane xili ma.†

* **48:10: 48.10** ***Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Furu tɛɛna***.”
† **48:14: 48.14** Perise mangan Kirusi nan fama Babilɔn kaane yɛngɛdeni.

15 N tan nan keden pe falan tixi,
n mɔn yi a xili, n yi a rafa.
A wanla sɔnɔyama nɛn!
16 Ɛ maso n na, ɛ tuli mati ito ra.
Xabu a fɔlɔni, n mi falan ti wundoni.
Xabu feni itoe fɔlɔna, n yi be.
Iki, Marigina Alatala bata nxu nun a Nii Sariɲanxin xɛ.

17 Alatala ito nan falaxi,
naxan i xunbama,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina, a naxa,
“Alatala nan n tan na, i ya Ala,
naxan i xaranma i yɛtɛ munanfanna ma,
naxan tima i yɛɛ ra,
a siga i ra kiraan xɔn
naxan lanɲɛ i ma.
18 Xa i yi n ma yamarine ramɛ nun,
i ya bɔɲɛ xunbenla yi luma nɛn nun
alo baana,
i ya tinxinna yi lu
alo fɔxɔ igen walanna,
19 i yixɛtɛne yi wuya ayi
alo ɲɛmɛnsinna
i ya diine yi gbo ayi
alo ɲɛmɛnsin xɔnne.
I xinla mi bɛ n yɛtagi mumɛ!”
20 Ɛ mini Babilɔn yamanani,
Ɛ ɛ gi Babilɔn kaane ma!
Ɛ gbelegbele sɛwani, ɛ fa a rali,
a xa rawanga!
Ɛ a fe raxuya ayi han bɔxɔn danne,
ɛ a fala, ɛ naxa, “Alatala bata a walikɛɛn Yaxuba bɔnsɔnna xunba!”
21 Min xɔnla mi e suxuma,
a na ti e yɛɛ ra, dangu tonbonni.
A igen naminima nɛn fanyeni e xa.
A fanyen bɔma nɛn,
ige gbeen yi mini keden na.
22 Alatala naxa,
“Bɔɲɛ xunbeli mi muxu ɲaxine xa!”

49

Marigina walikɛɛn nan kɛnɛnna ra siyane xa

1 Ɛ tuli mati n na,
fɔxɔ ige tagi bɔxɔn muxune.
Yamana makuyene,
ɛ ito ramɛ.
Benun n xa bari,
Alatala bata yi n xili.
2 A bata n dɛɛn lu
alo silanfan xɛnxɛna,
a yi a yiin nininna ti n xun ma,
a yi n findi xalimakuli ɲɔɛ ralemunxin na,

a n luxun a xalimakuli saseni.
3 A yi a fala n xa, a naxa,
“N ma walikɛɛn nan i ra, Isirayila,
n ma binyen luma naxan yi.”
4 Koni n tan yi a fala, n naxa,
“N bata n yɛtɛ yixadan fufafu,
n bata n fangani kala fuyan,
n mi se sɔtɔxi.
Koni Alatala n ma kitin sama nɛn.
N saranna n ma Ala nan yii.
5 Awa iki, Alatala bata falan ti,
a tan naxan n daxi nga kui
alogo n xa findi a walikɛɛn na,
alogo n xa Yaxuba bɔnsɔnna raxɛtɛ a ma,
alogo Isirayila kaane mɔn xa malan a fɛma,
n bata binyen sɔtɔ Alatala yɛtagi.
Amasɔtɔ n ma Ala nan findixi n fangan na.
6 A bata a fala n xa, a naxa,
‘I findi fena n ma walikɛɛn na
alogo i mɔn xa Yaxuba bɔnsɔnna rakeli,
i yi Isirayila yamaan muxu dɔnxɛne raxɛtɛ n ma,
na xurun.
N ni i findima nɛn kɛnɛnna ra siyane xa,
alogo n ma marakisin xa makɛnɛn
siga han bɔxɔn danne ra.’ ”

Isirayila yamaan muxu dɔnxɛne xɛtɛ fena

7 Alatala naxan i xunbama,
Isirayilaa Ala Sariŋanxina,
na nan ito falaxi i xa,
i tan naxan naŋaxuxi,
i tan naxan yatɛxi muxu haramuxin na yamaan xɔn,
i tan naxan findixi kuntigine konyin na,
a naxa, “Mangane i toma nɛn,
e yi keli,
kuntigine i toma nɛn,
e yi e xinbi sin i bun ma Alatalaa fe ra
naxan tinxin,
Isirayilaa Ala Sariŋanxina
naxan i sugandixi.”
8 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N ma marafanna waxatin na a li,
n ni i yabima nɛn!
I rakisin waxatin na a li,
n ni i malima nɛn.
N na i ramarama nɛn,
n yi i findi layiri xidi muxun na
alogo yamanan mɔn xa yitɔn
bɔxɔn kɛɛ rabeŋinxine mɔn yi yitaxun,
9 alogo a xa fala kasorasane xa
fa fala, ‘Ɛ mini!’
e nun naxanye luxi dimini
fa fala, ‘Ɛ mini kɛnɛnni!’

E nɔɛ e dɛgɛ nɛn kirane xɔn
alo xuruse kuruna,
e xuruse rabaden toɛ nɛn geyane birin fari.
10 Kamɛn mi fa e suxuma sɔnɔn,
min xɔnla mi e suxɛ.
Kuye wolonna nun sogen mi e tɔrɛ mumɛ,
bayo naxan kininkininma e ma,
na tima nɛn e yɛɛ ra,
a yi e xali tigi yirene yi.
11 N na n ma geyane birin findima nɛn kirane ra,
n ma kirane mɔn yi yitɔn.
12 E mato, e fama
sa keli yire makuyeni,
ndee kelima sogeteden kɔmɛnna binni,
ndee sogegododen binni,
ndee sa kelima Sinimi yamanani.”

13 Kore xɔnna, gbelegbele sɛwani!
Bɔxɔ xɔnna, ɲaxan!
Geyane, ɛ sɛwa xuini te!
Bayo, Alatala a yamaan madɛndɛnma,
a kininkininma a tɔrɔ muxune ma.

Yerusalɛn taan mɔn tima nɛn

14 Siyon kaane yi a falama nɛn,
e naxa, “Alatala bata nxu rabeɲin,
Marigin bata ɲinan nxu xɔn.”
15 Ala naxa,
“Ɲaxanla ɲinanɲɛ a diin xɔn ba,
naxan xiɲɛn na?
A mi kininkininɲɛ a dii barixin ma ba?
Hali a tan ɲinanɲɛ a xɔn,
n tan mi ɲinanɲɛ i xɔn mumɛ!
16 N bata i xinla kɛrɛndɛn n yiine kui,
n na n ɲɔxɔ lu taan makantan yinne xɔn ma waxatin birin.
17 I ya diine xɛtɛma e giyɛ i ma nɛn,
i kala muxun naxanye yi i halagima,
ne e gima i ma nɛn.
18 I yɛɛ rakoɲin i rabilinni,
i ya diine birin bata e malan,
e fama i fɛma.
Habadan Ala nan n na,
n bata n kɔlɔ n yɛtɛni,
e findima nɛn i maxidi seen na
alo ɲɛrɛna i kɔɛ ra
alo ɲaxalandina a maxidima kii naxan yi.”
Alatalaa falan nan na ra!
19 Hali taa xɔnne nun bɔxɔ rabeɲinxine
nun yire kalaxine to gbo yamanani iki,
e sa xurunma ayi nɛn dɔxɔden na i ya yamaan xa.
Naxanye yi i halagima,
ne makuyama i ra nɛn.
20 E diin naxanye baxi i yii,

ne mɔn a falama nɛn i xa,
e naxa, “Yireni ito xurun nxu ma,
dɔxɔdena nde fen nxu xa,
nxu xa ba yigbɛtɛnxi.”
21 Nayi, i a falama nɛn i bɔɲɛni,
i naxa, “Nde itoe barixi n xa?
Diine yi baxi n yii nun,
n yi luxi alo gbantana.
N bata yi xali konyiyani,
n namɛxin nan yi a ra!
Nde diini itoe maxuruxi?
N kedenna bata yi lu,
koni diini itoe sa kelixi minɛn?”
22 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N na n yiin maligama nɛn siyane xa,
n na n ma taxamasenni tema nɛn yamanane xa,
e yi fa i ya dii xɛmɛne ra e yii kanke,
e yi i ya dii tɛmɛne maxali e tungunne ma.
23 Mangane nan i ya diine maxuruma i xa
mangane ɲaxanle yi i ya dii tɛmɛne balo i xa.
E yi e xinbin sin i yɛtagi,
e yɛtagin yi lan bɔxɔn ma,
e yi i san ma lɔxɔne makɔn.
I a kolonma nɛn nayi,
a Alatala nan n tan na,
naxanye e xaxili tixi n tan na
ne mi yagima.”

24 Sofaan seen naxan tongoxi yɛngɛni,
na bɛ a yii ba?
Ɲaxankata tiina muxu suxin nɔɛ a futuxulɛ ba?
25 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Sofana se tongoxin bama nɛn a yii yati,
ɲaxankata tiina muxu suxin yi a futuxulu.
N na i yɛngɛfane yɛngɛma nɛn,
n yi i ya diine rakisi.
26 Naxanye yi ɲaxu i ra,
n yi ne radin e bode ma
e balo e bode suben na,
e yi e bode wunla min
alo manpa nɛnɛna.
Nayi, adamadiine birin a kolonma nɛn
a Alatala nan n na,
i rakisimaan naxan i xunbama,
Yaxubaa Ala Sɛnbɛmana.”

50

Ala nan a yamaan nakisima

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Futu kala kɛdin minɛn
n na n mɛxi ɛ nga ra naxan xɔn?
Hanma n na ɛ matixi n doli faane ma naxan xɔn?
Ɛ matixi ɛ hakɛne nan ma fe ra

ɛ nga ramɛxi ɛ matandine nan ma fe ra.
2 N to fa, nanfera muxe mi yi be?
N to xinla ti, nanfera,
muxe mi n yabi?
N yiin dungi nayi ba,
a yi muxune xunba?
Sɛnbɛ mi n na ba,
n yi muxune xɔrɔya?
Anu, n baa igen xɔrima,
n na n kɔnkɔ a ma,
n yi baane findi tonbonna ra,
e yɛxɛne yi kun,
bayo ige mi na,
e birin yi faxa min xɔnla ra.
3 N yi dimin naso kore
alo sunu dugina."

Marigina walikɛna

4 Marigina Alatala bata n xaran
alogo n xa a kolon
n naxan falɛ muxu xadanxine xa,
e sɛnbɛn sɔtɔ.
A n naxulunma xɔtɔn yo xɔtɔn,
alogo n xa a falan namɛ
alo a xarandiina.
5 Marigina Alatala bata n tunle rabi,
n tan fan mi murutɛxi a ma,
n mi xɛtɛxi xanbin na.
6 N na n fanna ti nɛn n bɔnbɔ muxune xa,
n yi n dɛɛn ti ne xa
naxanye n dɛ xabene matalama.
N mi n yɛtagin baxi konbin nun dɛgen bun.
7 Koni Marigina Alatala n mali nɛn,
nanara n mi rayarabi.
N bata n yɛtagin findi fanyen na,
n to a kolon a n mi fama yagideni.
8 Naxan yoon fima n ma,
na bata maso.
Nde waxi n xun maxidi feni nayi?
En kitin yɛba en bode xa!
Nde mi tinxi n ma yoon ma?
A xa fa n xili ma!
9 Marigina Alatala n malima nɛn.
Nayi, nde n yalagima?
E birin kalama nɛn
alo dugi fonna, kunle yi e don.

10 Nde a tuli matiyɛ Alaa walikɛɛn na Alatala yɛɛragaxun ma?
Naxan yo sigan tima dimini,
kɛnɛnna dasaxi naxan ma,
na xa a yigi sa Alatala yi,
a yi a xaxili ti a Ala ra!
11 Koni ɛ tan naxanye tɛɛne soma,

ɛ yi tanba radɛgɛxine tongo,
nba ɛ sigan ti ɛ yɛtɛna tɛɛ dɛgɛn ma,
ɛ tanban naxanye radɛgɛxi.
Ɛ fa ito nan sɔtɔma:
ɛ faxama sɔxɔlɛn nin.

51

Kisin naxan dan mi na
1 Ɛ tuli mati n na,
ɛ tan naxanye tinxinyaan fɔxɔ ra,
ɛ tan naxanye Alatala fenma!
Ɛ yɛɛn ti fanyen na,
ɛ minixi naxan yi,
e nun gɛmɛna ɛ baxi dɛnaxan yi.
2 Ɛ yɛɛn ti Iburahima ra, ɛ fafe,
e nun Saran, naxan ɛ barixi.*
Amasɔtɔ n Iburahima xili waxatin naxan yi,
dii mi yi a yii nun.
Koni n barakan sa nɛn a fe yi,
n yi mayixɛtɛ wuyaxi fi a ma.
3 Alatala Siyon taan masabarima na kii nin,
a yi kininkinin a yire kalaxine birin ma.
A yi a tonbonna lu
alo Eden nakɔna.†
A bɔxɔ xarene yi lu alo Alatalaa nakɔna.
Sɛwan nun ɲaxanna luma nɛn a yi,
bɛti xuine nun sigi xuine yi mɛ a yi.
4 Ala naxa, “Ɛ tan n ma yamana,
ɛ tuli mati n na!
Ɛ tan n ma yamanan muxune,
ɛ n xuiin namɛ,
bayo n sariyan fima nɛn,
n ma kiti kɛndɛn yi findi kɛnɛnna ra siyane xa.
5 N ma tinxinyaan somatɔɔn ni i ra,
n ma marakisin yi makɛnɛn.
N kiti kɛndɛn nafama nɛn siyane ma n sɛnbɛn xɔn.
Fɔxɔ ige tagi bɔxɔne yi e yigi sa n yi,
e yi e xaxili ti n sɛnbɛn na.
6 Ɛ yɛɛ rate kore,
ɛ mɔn xa bɔxɔn mato.
Kore xɔnna lɔma ayi nɛn alo tutina,
bɔxɔ xɔnna yi ɲan alo dugina,
a muxune yi faxa alo tugetugene.
Koni n ma marakisin luma nɛn habadan,
n ma tinxinyaan mi ɲanɲɛ mumɛ!

7 Ɛ tuli mati n na,
ɛ tan naxanye tinxinna kolon.
Ɛ tan yamaan naxan n ma sariyan namaraxi ɛ bɔɲɛni!
Ɛ nama gaxu muxune mafala xuine yɛɛ ra,

* **51:2: 51.2** ***Iburahima*** nun ***Saran*** ma fe sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 17.14 kui. † **51:3: 51.3** ***Eden*** nakɔna fe sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 2.8-9 kui.

ɛ nama gaxu e konbine yɛɛ ra.
8 Bayo, e fatin kalama nɛn,
kunle yi e don,
alo domaan xiine bun,
koni n ma tinxinna luma nɛn habadan,
n ma marakisin yi lu mayixɛtɛ nun mayixɛtɛne xa.”
9 Keli Ala, keli! I sɛnbɛ so!
Alatala, i fangan nakeli
alo lɔxɔ singene,
alo waxati danguxine yi!
I tan xa mi Misiran yamanan kala ba,
i yi na ige yi ninginangani sɔxɔn?
10 I tan xa mi baa gbeen igen xara ba,
tilin gbeen yi xɔri.
I tan xa mi kiraan sa baan xɔnna ma‡
alogo i ya muxu xunbaxine xa gidi?
11 Alatala na naxanye xɔrɔya,
ne xɛtɛma nɛn.
E fama nɛn gbelegbelɛ ɲaxaɲaxani Siyon taani,
habadan sɛwan yi e yɛtagini yalan.
Ɲaxaɲaxan nun sɛwan luma nɛn e yi,
sunun nun kutunna yi ɲan fefe!

12 N tan keden peen nan ɛ ralimaniyama.
Nanfera ɛ gaxuma muxune yɛɛ ra,
naxanye faxama?
Adamadiine raɲanna luma nɛn
alo sɛxɛna.
13 I bata ɲinan Alatala xɔn naxan i daxi,
naxan kore xɔnni fulunxi,
a bɔxɔ xɔnna bɛtɛn sa!
I luma nɛn gaxuni waxatin birin i ɲaxankata tiin bun ma
alo a na a yitɔn i halagi xinla ma!
Koni ɲaxankata tiina fitinan minɛn?
14 A gbee mi fa luxi kasorasane xa beɲin.
E mi faxama kasoon na,
donseen mi fa dasama e ma sɔnɔn.
15 Alatala nan n tan na, i ya Ala,
naxan fɔxɔ igeni maxama,
a mɔrɔnne yi xuxu.§
A xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.
16 N bata n ma falan naso i dɛ
n yi n yiin nininna ti i xun ma.
N tan naxan kore xɔnna sa a funfuni,
n yi bɔxɔ xɔnna bɛtɛn sa,
n yi a fala Siyon kaane xa, n naxa,
“N ma yamaan nan ɛ tan na.”

Ala Yerusalɛn sɛnbɛ soma nɛn
17 Ɛ xulun, ɛ xulun!
Yerusalɛn kaane ɛ keli!

‡ **51:10: 51.10** Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 14.21 kui.

§ **51:15: 51.15** ***Igen mɔrɔnne:*** alo foyen na so igeni.

Ɛ tan naxanye ɛ minxi Alatalaa xɔlɔn dɔlɔ lengenna ra
ɛ tan naxanye a xɔlɔ igelengenna rafexin minxi
han ɛ yi a ɲan,
a yi ɛ xunna firifiri!
18 Ɛ diin naxanye birin barixi,
keden mi na naxan tiyɛ ɛ yɛɛ ra.
Ɛ diin naxanye birin maxuruxi
keden mi na naxan ɛ yii rasuxɛ.
19 Tɔrɔn bata ɛ sɔtɔ firin firin yɛɛn ma:
gbalon nun halagina
fitina kamɛn nun yɛngɛna.
Anu, nde i ralimaniyɛ,
nde i masabarɛ?
20 Ɛ banxulanne bata bira bɔxɔn ma kira xunne birin na,
e fugaxi a ra
alo bolen na a suxu lutin na,
e saxi Alatalaa xɔlɔn bun,
ɛ Ala bata a kɔnkɔ e ma.

21 Nanara, i tuli mati n na,
taa tɔrɔxina,
i tan naxan xunna firifirixi,
koni i mi dɔlɔ minxi!
22 Marigina Alatala ito nan falaxi,
i ya Ala,
naxan a yamaan xun mayɛngɛma, a naxa,
“N ni igelengenna bama nɛn i yii
naxan i xun magima a ra,
n ma xɔlɔ igelengenna.
I mi fa a minma sɔnɔn.
23 N na a soma nɛn muxune yii
naxanye yi i tɔrɔma,
naxanye yi a falama i ma, e naxa,
‘I felen nxu xa dangu!’
I yi i fanna ti e xa alo bɔxɔna
alo kirana dangu muxune xa.”

52

Yerusalɛn xunba fena

1 Ɛ xulun, ɛ xulun Siyon kaane!
Ɛ mɔn xa sɛnbɛn sɔtɔ.
Yerusalɛn taa sariɲanxin muxune,
ɛ dugi faɲine tongo!
Bayo, xɔɲɛ sariɲantaren mi fa soma ɛ konni.
2 Ɛ yikunkun,
ɛ gbangbanna ba ɛ ma Siyon kaane,
Ɛ mɔn xa keli,
ɛ dɔxɔ ɛ funfu fonni.
Ɛ lutine ba ɛ kɔɛ,
ɛ tan Yerusalɛn taan muxu suxine!
3 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Bayo ɛ matixi nɛn,

ɛ sare mi fi,
ɛ mɔn xunbama nɛn, se mi fi.”
4 Marigina Alatala mɔn ito nan falaxi, a naxa,
“N ma yamaan sigaxi nɛn Misiran yamanani singen,
a sa lu konyiyani,
koni dɔnxɛn na,
Asiriya kaane nan e ɲaxankata.”
5 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Iki, n fa nanse ligama?
N ma yamaan bata xali konyiyani,
e mi sara.
Naxanye bata nɔɔn sɔtɔ e xun na,
ne sɔnxɔma,
e n xinla rayelefuma waxatin birin.”
Alatalaa falan nan na ra.
6 “Nanara, n ma yamana n xinla kolonma nɛn,
nanara e a kolonma nɛn na lɔxɔni,
a n tan nan falan tixi,
n naxa, ‘N tan ni i ra!’ ”

7 Xɛra faɲi yibane faan lanxi geyane fari han,
naxanye bɔɲɛ xunbenla fe ralima,
naxanye fama sɛwa feen xibarun na,
naxanye marakisina fe falama,
naxanye a falama Siyon kaane xa,
e naxa, “Ɛ Ala nan mangan na!”
8 Ɛ tuli mati ɛ taan kantan muxune xuiin na!
E xuini tema,
e birin yi sɔnxɔ sɛwani,
bayo e Alatala toma fɛ Siyon taani e yɛtagi.
9 Ɛ xuini te,
ɛ gbelegbele sɛwani ɛ bode xɔn ma,
Yerusalɛn taa kalaxin muxune!
Bayo Alatala a yamaan masabarima,
a Yerusalɛn taan xunbama nɛn.
10 Alatala bata a yii sariɲanxin sɛnbɛn makɛnɛn
siyane birin yɛtagi,
bɔxɔn danne birin en ma Alaa marakisin toma nɛn.

11 Ɛ siga, ɛ siga, ɛ mini na yi!
Ɛ nama din se sariɲantare yo ra!
Ɛ masiga e ra, ɛ yi sariɲan
ɛ tan naxanye Alatalaa goronne maxalima!
12 Ɛ mafuraxin nama mini,
ɛ nama siga ɛ giyɛ,
bayo Alatala tixi ɛ yɛɛ ra.
Isirayilaa Ala mɔn luma nɛn ɛ xanbi ra ɛ kantandeni.

Alatalaa walikɛna
13 N ma walikɛna fe sabatima nɛn,
a fe yi mate, a yi tide gbeen sɔtɔ,
a binyen sɔtɔ,
14 hali a fe to findixi tɛrɛna feen na muxu wuyaxi xa,

bayo a yɛtagin mi yi fa luxi alo muxuna,
a kiin mi yi fa maliga adamadiin na.
15 Anu, a siya wuyaxine rasariɲanma nɛn wuli raxuyaxin xɔn.
Falan yi ɲan mangane dɛ a yɛtagi,
bayo e bata feen to naxan munma yi fala e xa,
e munma yi naxan mɛ nun,
e yi na famu.

53

1 Feen naxan nalixi en ma, nde laxi na ra?
Alatala a sɛnbɛn makɛnɛn nde xa?

2 Alaa walikɛɛn sabati nɛn a yɛtagi
alo sansi sonla,
alo wudi salenna
naxan minima bɔxɔ xareni.
A mi yi tofan,
a mi yi nɔrɔxi
naxan a ligɛ en yabu a ra.
A to ki yo mi yi en mabandunma.
3 A yi raɲaxuxi nɛn,
muxune yi e mɛ a ra.
Muxu sɔxɔlɛxin nan yi a ra
naxan bata yi dari tɔrɔn na,
muxe mi yi wama naxan mato feni.
A yi raɲaxuxi,
en mi yi a yatɛxi se ra.

4 Anu, a en ma furene sɔxɔlɛn nan tongo,
a yi a ti en ma tɔrɔne ra.
Koni, en yi mirixi a ma
fa fala a Ala nan a ratɔrɔnxi,
a yi a ɲaxankata,
a yi a rayarabi.
5 Anu, muxune a sɔxɔn en yulubine nan ma fe ra,
a yi rahalagi en hakɛne fe ra.
Maratɔrɔnna naxan bɔɲɛ xunbenla fiyɛ en ma,
na yi sa a fari,
en kɛndɛyaan sɔtɔxi a maxɔlɔne nan xɔn.
6 En birin bata yi lɔ ayi,
alo xuruseene,
birin yi sigama a gbee kira nan xɔn,
koni Alatala yi en birin hakɛn goronna dɔxɔ a tan xun ma.

7 E a ɲaxankata nɛn,
e a rayarabi, a mi sese fala.
A yi lu alo yɛxɛɛ diin naxan xalima a faxadeni,
alo yɛxɛɛn naxan a dunduma
e nɛma a fati ma xabene maxabɛ,
a mi sese fala.
8 A xali nɛn gbaloni, a makiti,
koni nde yi kɔntɔfilixi na feen na

a waxatin muxune yɛ?
Amasɔtɔ a ba nɛn ɲɛŋɛ muxune yɛ
ɲaxankatan yi sa a fari n ma yamaan yulubine fe ra.
9 A gaburun lu nɛn muxu ɲaxine yɛ,
a maluxun nafulu kanne fɛma,*
hali a to mi gbalo fe yo liga
a mi yanfa fala yo ti.

10 Alatala tin nɛn a xa halagi xɔlɛni,
bayo xa a niin ba tagi yitɔnna saraxan nan na,
a mayixɛtɛne toma nɛn
a siimayaan yi xunkuya ayi
Alatala yi a sagoon nakamali a xɔn.
11 A niin sɔxɔlɛne dangu xanbini,
a kɛnɛnna toma nɛn, a wasa.
A kolonna xɔn,
n ma walikɛ tinxinxin muxu wuyaxi ratinxinma nɛn
a yi e hakɛne goronna tongo.
12 Nanara, n tide gbeen soma a yii nɛn,
a yi yɛngɛ se tongoxine yitaxun e nun sɛnbɛmane.
Amasɔtɔ a tin nɛn a sayaan ma,
a yatɛ nɛn alo fe ɲaxi rabane,
a yi muxu wuyaxi yulubin goronna tongo
a yi solonaan ti hakɛ kanne xa.

54

Yerusalɛn mi fa rabeɲinxi

1 I tan Yerusalɛn taan naxan luxi alo gbantana,
i xa sɛwa, i tan naxan mi dii barixi!*
I xa ɲaxan i sɔnxɔ sɛwani,
i tan naxan mi dii sɔtɔn xɔlɛn kolon.
Bayo ɲaxalan nabeɲinxina diine wuyama ayi nɛn
dangu xɛmɛ taa ra dɔxɔn gbeene ra.
Alatala naxa na kiini.
2 I ya bubuni gbo, i yi a fari sa han!
I nama sikɛ,
i ya bubun lutine rakuya ayi,
i yi a sɛnbɛtɛnne xɔn din.
3 Amasɔtɔ ɛ sabatima nɛn yiifanna nun kɔmɛnna ma,
yamanane yi findi ɛ yixɛtɛne gbeen na,
e yi taa yigenle rafe.
4 Ɛ nama gaxu,
amasɔtɔ ɛ mi yagin sɔtɔɛ.
Ɛ nama kɔntɔfili amasɔtɔ ɛ mi rayagima,
koni ɛ ɲinanma nɛn ɛ dii ɲɔrɛyaan yagin xɔn
ɛ mi fa ɛ mirima ɛ kaɲa gilɛyaan yagine ma sɔnɔn.
5 Amasɔtɔ naxan ɛ daxi,
na luxi nɛn alo ɛ xɛmɛn nan na ra.
A xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.

* **53:9: 53.9** Na feen sɛbɛxi Matiyu 27.57-60 kui. * **54:1: 54.1** Yerusalɛn taan yatɛxi ***gbantan*** na nɛn bayo a muxune bata yi siga konyiyani yɛngɛn xɔn.

Isirayilaa Ala Sariɲanxin nan ɛ xunbama.
A xili nɛn bɔxɔn birin ma Ala.
6 Amasɔtɔ Alatala mɔn ɛ xilima nɛn
alo ɲaxanla naxan yi rabeɲinxi,
naxan sunuxi!
Muxun mi nɔɛ a foninge waxatin ɲaxanla ramɛ!
Ɛ Ala naxa na kiini.
7 N na ɛ rabeɲin nɛn waxatidi,
koni n mɔn yi ɛ xɔn suxu kininkinin gbeeni.
8 N na n yɛtagin luxun nɛn ɛ ma waxatidi,
n ma xɔlɔ gbeeni.
Koni n kininkininma ɛ ma nɛn
n ma habadan hinanni.
Alatala na nan falaxi naxan ɛ xunbama.

9 Ala naxa, “N na a ligama nɛn to
alo Nuhan waxatini,
n na n kɔlɔ waxatin naxan yi fa fala
fufa gbeen mi fa sama bɔxɔ xɔnna xun ma sɔnɔn.
N mɔn bata n kɔlɔ na kiini,
n mi fa xɔlɔma ɛ xili ma sɔnɔn,
n mi fa n kɔnkɔma ɛ ma sɔnɔn.
10 Hali geyane xuruxurun,
hali yire matexine yimaxa,
n ma hinanna mi a makuyɛ ɛ ra,
n ma bɔɲɛ xunbeli layirin mi kalɛ en tagi.”
Alatala naxa na kiini,
naxan kininkininxi ɛ ma.

Ala mɔn Yerusalɛn tima nɛn
11 Yerusalɛn taa tɔrɔxina,
foye gbeen naxan yimaxaxi,
muxu yo mi naxan madɛndɛnxi!
Awa, n tan, Ala, n mɔn Yerusalɛn taan tima nɛn gɛmɛ tofaɲine ra,
n mɔn yi a bɛtɛn sa gɛmɛ mamiloxi faɲine ra.
12 N taan makantan sangansone findima nɛn gɛmɛ gbeeli faɲine ra,
n yi taan so dɛɛne ti gɛmɛ fixɛ mayilenxine ra
n taan nabilinna yinna ti bɔxɔ bun nafunle ra.
13 Ɛ diine birin findima nɛn Alatalaa xarandiine ra,
e bɔɲɛ xunbenla yi gbo ayi.
14 Ɛ sabatima nɛn tinxinyani.
Ɲaxankatan masigama ɛ ra nɛn.
Ɛ mi fa gaxuma sese yɛɛ ra,
gaxun masigama ɛ ra nɛn,
a mi fa a masoma ɛ ra.
15 Xa muxune ɛ yɛngɛ,
na mi kelixi n tan ma,
naxan yo na ɛ yɛngɛ,
na birama nɛn ɛ sanna bun!
16 A mato, n bata xabun da,
naxan tigen tɛɛn nafema,
naxan yɛngɛ so seen nafalama a kiini.
Koni n tan nan mɔn halagi tiin daxi

naxan a kalama.
17 Yɛngɛ so se yo na rafala ɛ xili ma,
na mi fefe ligɛ ɛ ra.
Naxan yo na ɛ tɔɲɛgɛ kitisadeni,
ɛ yoon sɔtɔma na ma nɛn.
Alatalaa walikɛne na nan sɔtɔma e kɛɛn na,
n bata na kitin sa e xun mayɛngɛn na.
Alatalaa falan nan na ra.

55

Alaa marakisin sare mi na
1 Min xɔnla ɛ tan naxanye birin ma,
ɛ birin xa fa, igen ni i ra!
Hali gbeti mi ɛ yii, ɛ fa,
ɛ fa donseen sara, ɛ a don!
Ɛ fa minseen nun nɔnɔn sara,
gbeti mi fima, a sare mi fima.
2 Nanfera ɛ seen sarama
donse mi naxan na?
Nanfera ɛ yɛtɛ yixadanma seene fe ra
naxanye mi ɛ wasama?
Nayi, ɛ tuli mati n na ki faɲi,
ɛ yi donse kɛndɛn don,
donse ɲaxumɛne yi ɛ nii yifan ɛ ma.
3 Ɛ tuli mati, ɛ fa n ma,
ɛ n xuiin namɛ,
ɛ nii rakisin sɔtɔma nɛn.
N habadan layirin xidima en tagi nɛn,
alo n hinanna nun tinxinna naxan yita Dawuda ra.
4 N bata Dawuda findi seren na siyane xa,
e nun mangana siyane xun na.
5 Ɛ siyana ndee xilima nɛn
ɛ mi naxanye kolon,
siyaan naxanye mi ɛ kolon,
ne yi e gi e fa ɛ fɛma
Alatalaa fe ra,
ɛ Ala Isirayilaa Ala Sariɲanxina,
naxan xunnayerenna fima ɛ ma.

6 Ɛ Alatala fen
a tinma ɛ xa a to waxatin naxan yi.
Ɛ a xili,
a maso ɛ ra waxatin naxan yi.
7 Muxu ɲaxin xa xɛtɛ a kiraan fɔxɔ ra,
hakɛ kanna xa a miriyane lu,
a tubi Alatala ma,
naxan kininkininma a ma,
en ma Ala naxan a mafeluma hinanni.
8 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Bayo n ma miriyane mi ɛ miriyane ra,
ɛ kirane mi lanxi n ma kiraan ma.
9 Kore xɔnna matexi bɔxɔn xun ma kii naxan yi,

n fan ma kirane fisa ɛ kirane xa na kii nin
n ma miriyane fan yi fisa ɛ miriyane xa na kiini.”

10 Tulen nun balabalan kɛsɛne godoma keli kore
anu, e wuyenna mi tɛ kore
fɔ bɔxɔ xɔnni kun,
e yi seene rasoli, e sabati
e yi findi sansi bogine ra xɛɛ biine xa,
e findi donseen na kamɛtɔne xa.
11 N ma falan fan na kii nin
naxan minima n dɛ.
A yigenla mi xɛtɛ n ma,
fɔ a n waxɔn feen liga,
a n ma fe ragidixin nakamali,
n na a rasigaxi naxan na.

12 Ɛ minima konyiyani sɛwan nin,
ɛ yi rafa bɔɲɛ xunbenli,
geyane nun yire matexine sɔnxɔma nɛn ɲaxanni ɛ yɛɛ ra,
burunna wudine birin yi e yiine bɔnbɔ.
13 Ɲali yirene yi findi fɔfɔ yirene ra,
tansin yirene yi findi miriti wudi xiri ɲaxumɛ yirene ra.
Na findima nɛn xinla ra Alatala xa,
habadan taxamasenna
naxan mi kalama mumɛ!

56

Ala Batu Banxin siyane birin xa

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Ɛ kiti kɛndɛn sa,
ɛ tinxinyaan liga,
amasɔtɔ n ma marakisin bata maso
n ma tinxinyaan makɛnɛnmatɔɔn ni i ra.
2 Sɛwan na kanna xa
naxan na ligama,
adamadiin naxan na suxuma,
a yi Matabu Lɔxɔn binya,
a mi a rayelefu,
a yi a yiin ba fe ɲaxin birin yi.”
3 Xɔɲɛn naxan findima Alatala gbeen na,
na nama a fala, a naxa,
“Alatala n bama nɛn a yamaan yɛ!”
Hanma xɛmɛ tɛgɛnna* yi a fala, a naxa,
“Wudi xaren nan tun n tan na!”
4 Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Naxanye n ma Matabu Lɔxɔn binyama
e yi n nafan feen sugandi,
e lu n ma layirin bun ki faɲi,

* **56:3: 56.3 *Xɛmɛ tɛgɛnna***: Na waxatini, mangane yi xɛmɛna ndee tɛgɛnma nɛn alogo e xa e yengi dɔxɔ mangana feene xɔn, e mi bira mangana ɲaxanle fɔxɔ ra. Be a sunuxi bayo a kolon a xinla lɔma ayi nɛn, a to mi diin barima.

5 n yirena nde luma nɛn e xa n Batu Banxin nun a yinna kui,
n yi e xinle sɛbɛ mɛnni
alogo ɲinan nama ti e xɔn.
Na tɔnɔna e ma dangu dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne ra.
N xinla naxan fima e ma,
na luma nɛn habadan,
sese mi a bɛ na.
6 Xɔɲɛn naxanye findixi Alatala gbeen na,
alogo e xa a batu,
Alatala xinla rafan naxanye ma,
naxanye birin Matabu Lɔxɔn binyama,
e mi a rayelefu,
e lu n ma layirin bun ki faɲi,
7 n ne xalima nɛn n ma geya sariɲanxin fari,
n yi e rasɛwa n xinla maxandi banxini.
E saraxa gan daxine nun e saraxane rasuxuma nɛn
n ma saraxa ganden fari,
amasɔtɔ n ma banxin xili bama nɛn,
Ala maxandi banxina siyane birin xa."
8 Marigina Alatalaa falan ni ito ra,
a tan naxan Isirayila muxu suxine malanma, a naxa,
"N bata ndee malan,
n mɔn gbɛtɛye malanma nɛn sa ne fari."

Manga ɲaxine fe

9 Ɛ tan burunna subene,
ɛ tan fɔtɔn yi subene, ɛ fa ɛ dɛge!
10 Isirayila xun makantanne bata findi danxutɔne ra,
e mi sese kolon,
e bata findi bare bobone ra,
naxanye mi nɔɛ wonwonɲɛ.
E luma saxi nɛn, e lu xiye sɛ,
xixɔnla yi rafan e ma.
11 Barene nan ne ra naxanye seni bɔma,
naxanye mi wasama mumɛ!
Xuruse rabane nan ne ra
naxanye mi sese famuma.
E birin sigama e gbee kiraan nan xɔn.
Birin biraxi a yɛtɛ tɔnɔn nan fɔxɔ ra.
12 E naxa, "Ɛ fa, nxu xa sa dɔlɔn fen!
En dɔlɔn min han en xunna yi keli!
Tila fan luma nɛn alo to,
bayo a gbegbe mɔn luxi."

57

1 Tinxindene halagima,
koni muxu yo mi a mirima na feen ma.
Lannaya muxune faxama,
muxu yo mi a famuma fa fala
tinxindene faxama nɛn
alogo e xa ba gbalo famatɔɔn yɛɛ ra.

2 Bayo naxanye sigan tima ɲɔndini,
ne soma bɔɲɛ xunbeli yiren nin,
e matabuden sɔtɔ.

3 Ɛ tan kɔɛramuxu diine, ɛ maso be,
yalunde bɔnsɔnna,
naxan yalunyaan ligama!
4 Ɛ nde magelema,
ɛ dɛɛn bandunma nde ma
ɛ lɛnna raminima nde ma?
Ɛ mi findixi dii murutɛxine xan na ba,
wule fala bɔnsɔnne,
5 ɛ tan naxanye kunfan nagboma ayi wudine kideni,
e nun wudi yifɔtɔnxine birin bun,
ɛ tan naxanye ɛ diine kɔɛ raxaban darane kideni,
e nun gɛmɛ longonne ra?
6 Gɛmɛ malaxunxine nan ɛ kɛɛn na ɛ xude kidene yi,
ɛ gbeen ne nan na Isirayila kaane!
Ɛ minse saraxane bɔxɔnxi ne nan xa,
ɛ yi bogi se saraxane ba e xa.
N nɔɛ diɲɛ na birin bun ba?
7 Ɛ sa ɛ sadene tixi geya matexine nan fari,
ɛ tema mɛnna nin ɛ sa saraxane ba.
8 Ɛ bata ɛ suxurene singan ɛ banxin dɛɛn nun a ti wudine xanbi ra.
Ɛ bata ɛ masiga n na,
ɛ ragenla yi lu,
ɛ te ɛ sade xungbeen ma,
ɛ nun muxune yi lanna raso ɛ tagi
a rafan ɛ ma ɛ nun naxanye xa kafu,
ɛ yi lu ne matoɛ.
9 Ɛ bata siga turen na manga gbeen kideni,*
ɛ yi latikɔnɔnna ragbo ayi.
Ɛ bata ɛ xɛrane rasiga pon,
ɛ yi godo han laxira yi.
10 Ɛ bata ɛ yixadan na sigatine yi han,
koni ɛ mi a fala,
ɛ naxa, “A lu na!”
Ɛ mɔn ɛ sɛnbɛ soxi, ɛ mi xadanxi.

11 Nayi, ɛ yi gaxuxi nde yɛɛ ra,
naxan a liga, ɛ n yanfa,
n ma fe mi fa rabiraxi ɛ ma,
ɛ mɔn mi ɛ mirima n ma?
N to dunduxi xabu to mi a ra,
na nan a ligaxi,
ɛ mi fa gaxuma n yɛɛ ra ba?
12 Koni n na ɛ gbee tinxinna
nun ɛ kɛwanle raminima nɛn kɛnɛnni.
E tɔnɔ mi luma ɛ ma.
13 Ɛ na ɛ xui ramini malina fe ra,
ɛ suxure kurun xa ɛ xunba!

* **57:9: 57.9** Waxatina nde, ***Manga gbeeni*** ito findixi suxurena nde nan na.

Foyena e birin xalima nɛn,
foyedi xurun yi e tongo a siga e ra.
Koni naxan na a yigiya n tan yi,
na yamanan sɔtɔma nɛn a kɛɛn na,
n ma geya sariɲanxin yi findi a gbeen na.

Ala a yamaan nakɛndɛyama nɛn

14 A falama nɛn nayi, fa fala,
“Ɛ kirani tɔn ki faɲi,
ɛ kiraan kalaxi yirene birin nafala n ma yamaan yɛɛ ra.”
15 Amasɔtɔ kore xɔnna Ala matexina ito nan falaxi,
naxan na yi habadan,
naxan xili sariɲan, a naxa,
“N dɔxi yire matexi sariɲanxin nin,
koni n mɔn muxu ɲaxankataxine xɔn
naxanye e yɛtɛ magodoxi
alogo n xa muxu nii sɔxɔlɛxine rasɛwa.
16 N mi luma yalagin tiyɛ waxatin birin,
n mi luyɛ xɔlɔxi habadan,
bayo muxune niin bama nɛn n yɛtagi nayi,
n naxanye daxi, ne yi raxɔri.
17 N bɔɲɛn bata te Isirayila kaane ma
lan e hakɛ tongoxine fe ma milɛni,
n yi e ɲaxankata,
n yi n yɛtagin luxun e ma n ma xɔlɔni.
Anu, e tengbesenxin bata lu e bɔɲɛna kiraan xɔn.
18 N bata e kɛwanle to,
koni n na e yiyalanma nɛn,
n yi ti e yɛɛ ra, n mɔn yi e madɛndɛn,
e nun naxanye sunuxi e fɔxɔ ra.
19 N tantun falan sama nɛn e dɛ.
Bɔɲɛ xunbeli dɛfexin yi lu muxune xa
naxanye makuya e nun naxanye maso!
N na e rakɛndɛyama nɛn.”
Alatala naxa na kiini.
20 Koni muxu ɲaxine luxi nɛn
alo fɔxɔ igen naxan walanxi ayi
naxan mi nɔɛ a raxarɛ
naxan walanye boron nun lɔxɔn nakelima.

21 N ma Ala naxa,
“Bɔɲɛ xunbeli mi muxu ɲaxine xa!”

58

Sunna naxan nafan Ala ma

1 Sɔnxɔ i xuini texin na!
I xuini te han alo xɔta xuina,
i n ma yamana murutɛna fe rali e ma,
i yi Yaxuba yixɛtɛne yulubina fe fala e xa!
2 E waxi n tan nan fen fe yi lɔxɔ yo lɔxɔ,
e sɔbɛ soxi n ma kiraan kolon feni,
alo yamaan naxanye yi tinxinyaan ligama

naxanye mi e mɛxi e Alaa kiti kɛndɛne ra.
E n maxɔdinma
a n xa kiti tinxinxine sa e xa.
3 E naxa, “Nxu sunna suxuma nanfera,
xa i mi a toma?
Nxu nxu yɛtɛ tɔrɔma nanfera,
xa i mi na yatɛxi?”
Anu, ɛ na sunna suxu lɔxɔn naxan yi,
ɛ ɛ rafan feene nan ligama,
ɛ yi ɛ walikɛne ɲaxankata.
4 Ɛ nɛma sunni,
sɔnxɔ sɔnxɔn nun yɛngɛne na a ra,
ɛ bɔnbɔn ti a ɲaxin na.
Koni xa ɛ sunna suxu alo to,
ɛ xuiin mi Ala lima.
5 N na ɛ xaranxi na sunna sifan nan ma ba
alogo tun muxun xa a yɛtɛ tɔrɔ lɔxɔna nde yi,
alogo tun muxun xa a xun sin
alo sɛxɛna,
a yi sunu dugine ragodo a ma,
a yi a sa xubeni.
Ɛ na nan ma ba, a sunna,
lɔxɔn naxan nafan Alatala ma?

6 N na ɛ xaranxi sun suxu kiini ito nan ma:
Ɛ yɔlɔnxɔn ɲaxine ba muxune ma,
ɛ konyine fulun,
ɛ muxu ɲaxankataxine xɔrɔya
ɛ xun xidi wudine birin kala.
7 Feni itoe xa mi a ra ba:
Ɛ donseni taxun ɛ nun kamɛtɔne ra,
ɛ yiigelitɔne yigiya ɛ konni,
yigiyade mi naxanye yii,
ɛ dugin so muxune yii,
marabɛnna naxanye ma,
ɛ ba ɛ xun xanbi soɛ ɛ ngaxakedenne yi?
8 Nayi, ɛ yanbanma nɛn
alo kuye bamatɔna
ɛ yi kɛndɛya mafurɛn,
ɛ tinxinyaan yi ti ɛ yɛɛ ra,
Alatalaa binyen yi ɛ kantan ɛ xanbi ra.
9 Nayi, ɛ xinla tima nɛn,
Alatala yi ɛ yabi,
ɛ xui raminima nɛn a ma,
a yi a fala, a naxa, “N tan ni i ra!”
Xa ɛ konyiya feene masiga ɛ konna ra,
ɛ ba ɛ yii sonla tiyɛ bonne ra,
ɛ ba fala ɲaxine tiyɛ,
10 xa ɛ ɛ yɛtɛ fi kamɛtɔne fe ra,
ɛ muxu ɲaxankataxine ralugo,
nayi, ɛ yanbanma nɛn dimini,
kɔɛɛn yi lu ɛ xa alo yanyi tagina.
11 Alatala tima nɛn ɛ yɛɛ ra waxatin birin,

a yi ɛ rawasa tonbonni,
a yi ɛ fati bɛndɛn sɛnbɛ so.
Nayi, ɛ luma nɛn alo nakɔ ige saxina,
alo tigin naxan mi xarama.
12 Yire kalaxi fonne mɔn tima nɛn ɛ barakani,
ɛ benbane banxi kalaxine mɔn yi bɛtɛn sa,
a yi fala ɛ ma, a “Yinna yinle yitɔn muxun naxanye kirane nun dɔxɔdene
rafalama.”

Matabu Lɔxɔna fe

13 Xa i yɛtɛ suxu Matabu Lɔxɔn kala feen ma,
i ba i yɛtɛ rafan feene ligɛ n ma lɔxɔ sarijanxini,
xa i a fala Matabu Lɔxɔn ma,
a “sɛwa lɔxɔna,”
i yi a fala Alatalaa lɔxɔ sarijanxin ma,
a “lɔxɔ binyena,”
i yi a binya,
i mi siga i yɛtɛ a kiraan xɔn,
i mi i yɛtɛ rafan fe liga
hanma i fala fuune ti,
14 nayi, i sɛwama nɛn Alatala yi,
n yi i rate bɔxɔn yire matexine fari,
n yi i balo i benba Yaxuba kɛɛn na.
Alatala dɛ xuiin nan na ra.

59

Yulubin naxanye ɛ masigama Alatala ra

1 Alatala yiin mi dungi,
a yi ɛ rakisi.
Tuli xɔri mi a ra
naxan mi ɛ xuiin namɛ.
2 Koni ɛ hakɛne nan ɛ masigama ɛ Ala ra,
ɛ yulubine nan a yɛtagin luxunma ɛ ma,
naxan a ligama a mi ɛ xuiin namɛma.
3 Bayo faxa ti wunla ɛ yiine ra,
ɛ yiine hakɛ feene yi,
wulena ɛ dɛ,
tinxintareya falan nan ɛ lɛnna ma.

4 Muxu yo mi a mawugama tinxinni,
muxu yo mi kitin yɛbama jɔndini,
muxune yigi saxi e fala fuune nun wule falane nin.
Fe kobin muxune kui
alo e fudi kanna na a ra,
e yi lu hakɛne barɛ.
5 E koso xɛlɛne birama,
e yalane yitɔnma muxune yɛɛ ra
alo simisamana.
Naxan na e xɛlɛne don,
na yi faxa,
anu xa keden bɔ,
sajni jnaxin nan minima a kui.
6 E fan mi yalani tɔnma dugin xan na de,

e mi nɔɛ e ragenla luxunɲɛ e yii fɔxɔne ra.
Hakɛne nan ne ra,
gbalon nan tun e yiine ra.
7 E sanne e rasigan fe ɲaxini mafurɛn!
E mafura sɔntarene wunla raminɛ,
e miriyane ɲaxu,
gbalon nun kalan nan e kirane xɔn.
8 E mi bɔɲɛ xunbenla kiraan kolon.
Kiti kɛndɛn mi e kiraan xɔn.
E kira yifuxine nan nafalama e yɛtɛ xa,
naxan yo na siga e xɔn,
na mi bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma.

Alaa yamaan yi e ti e yulubine ra

9 Nanara, kiti kɛndɛn makuya en na
tinxinna mi a masoma en na.
En yengi kɛnɛnna ma,
koni en dimin nin!
Kɛnɛnna na,
koni en sigan tima banban dimin nin.
10 En tantanma
alo danxutɔne nɛma sigan tiyɛ banxin xɔn,
a luxi alo en yɛɛ mi na,
en tantanma.
En na en sanna radinma yanyin na
alo fitirin na a ra.
En luxi nɛn
alo faxa muxune niiramane yɛ.
11 En sɔnxɔma alo kanko xaɲɛne,
en kutunma alo ganbane.
En yengi a ma kiti kɛndɛn xa sa en xa,
koni na mi ligama!
En yengi kisin ma,
koni a makuya en na!

12 Amasɔtɔ nxɔ matandine gbo i tan Ala yɛtagi,
nxɔ yulubine sereyaan bama nxu xili ma,
nxɔ matandine nxu fɔxɔ ra,
nxu nxu hakɛne kolon:
13 Nxu bata murutɛ,
nxu Alatala yanfa,
nxu yi nxu masiga nxɔ Ala ra.
Nxu gbalo feene nun murutɛ feene nan falama,
nxu wulene fala nxu bata naxanye yitɔn nxu bɔɲɛni.
14 Nanara, nxu nxu mɛma kiti kɛndɛn na,
tinxinyaan yi masiga nxu ra pon!
Lannayaan bata kala yamani,
ɲɔndi fala mi na.
15 Lannayaan bata lɔ ayi,
naxan na a mɛ fe ɲaxin na,
na yi findi muxu kansun daxin na.

Ala fama Yerusalɛn yi

Alatala yi a to a kiti kɛndɛn mi fa na mumɛ,
na yi raɲaxu a ma.
16 A yi a to a muxu faɲi keden peen mi na.
Na yi a ratɛrɛna
fa fala a solona muxu mi na.
Nayi, a yɛtɛɛn yi marakisin ti,
a tinxinyaan yi findi a mali seen na.
17 A yi tinxinyaan findi a kanke yɛ masansanna ra,
a yi kisin findi a xunna makantan wure kɔmɔtin na,
a gbee ɲɔxɔn yatɛ a dugin na,
a yi a yɛtɛ rabilin a xanuntenya gbeen na
alo doma gbeena.
18 A muxune birin kɛwanla saranma e ra nɛn,
a yi fitinan nagidi a yɛngɛ faane ma
a yi a gbeen ɲɔxɔ a yaxune ma,
a yi ige tagi bɔxɔne saran
alo a lan e ma kii naxan yi.
19 Nayi, muxune gaxuma nɛn Alatala xinla yɛɛ ra
sa keli sogeteden ma
han sa dɔxɔ sogegododen na.
Yaxune na fa alo baana,
Alatala dɛ foyena e radinma ayi nɛn.
20 Xunba tiin fama nɛn Siyon taani Yaxuba yixɛtɛne xa
naxanye na xɛtɛ e Ala matandine fɔxɔ ra.
Alatalaa falan nan na ra.
21 Alatala naxa, “N ma layirin ni ito ra nxu nun ne tagi: N ma Nii
Sariɲanxin naxan ɛ ma, e nun n ma falane n naxanye rasoxi ɛ dɛ, ne mi
bama ɛ dɛ, e mɔn mi bama ɛ diine dɛ, e mɔn mi bama ɛ diine yixɛtɛne dɛ keli
iki ma han habadan!” Alatala naxa na kiini.

60

Alatalaa binyen Yerusalɛn yi

1 Ɛ keli, ɛ yanban,
amasɔtɔ ɛ kɛnɛnna bata fa.
Alatalaa binyen bata te
alo sogena, a dɛgɛma ɛ xun ma.
2 Ɛ a mato, dimin bata sin bɔxɔn ma
e nun dimin gbeen yamanane xun ma,
koni Alatala bata mini kɛnɛnni ɛ tan xun ma,
a binyen yi godo ɛ ma.
3 Siyane sigan tima ɛ kɛnɛnni
ɛ mayiyalanna yi kɛnɛnna fi mangane ma
alo sogen tematɔna.

4 Ɛ yɛɛ rakoɲin ɛ rabilinni:
birin e malanma, e fama ɛ fɛma.
Ɛ dii xɛmɛne fama sa keli yire makuyeni,
ɛ dii tɛmɛne maxalima muxune yii kanke.
5 Ɛ na a to, ɛ sɛwan gboma ayi nɛn,
ɛ bɔɲɛn dinma nɛn sɛwani, ɛ ɲaxan,
bayo fɔxɔ igen nafunle e xun sama ɛ ma nɛn,

siyane nafunle yi fa ɛ ma.
6 Ɲɔgɔmɛ kurune luma nɛn ɛ yamanan birin yi,
Midiyan nun Efa bɔnsɔnne ɲɔgɔmɛ kɛndɛne.
Muxune birin fama nɛn xɛmaan nun wusulanna ra ɛ xɔn
sa keli Saba yamanani,
e fa Alatalaa binyen naliyɛ.
7 Kedari* bɔnsɔnna xuruse kurune birin malanma nɛn ɛ konni,
Nebayoti bɔnsɔnna xuruseene luma nɛn ɛ sagoni,
e ba saraxa gan daxine ra n ma saraxa ganden fari,
e yi rafan n ma.
N yi a liga n ma banxi nɔrɔxin yi nɔrɔ han!

8 Ndee ne ra
naxanye tuganma alo kundana,
alo ganban naxanye tuganma siga e tɛɛn ma?
9 Ige tagi bɔxɔne yigi saxi n tan nin,
Tarasisi kunkine sigama kunkin bonne yɛɛ ra,
sa fa ɛ diine ra sa keli yire makuyeni
e nun e gbeti fixɛn nun e xɛmana Alatalaa xinla fe ra, ɛ Ala,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina,
naxan nɔrɔn fixi ɛ ma.

10 Xɔɲɛne mɔn ɛ taan makantan yinna tima nɛn,
e mangane yi findi ɛ walikɛne ra,
bayo n na ɛ ɲaxankata nɛn n ma xɔlɔ gbeeni,
koni n kininkininma nɛn ɛ ma n ma hinanni.
11 Ɛ taan so dɛɛne luma nɛn nabixi habadan,
e mi balanɲɛ kɔɛɛn na e mi balanɲɛ yanyin na,
alogo siyane nafunle xa so ɛ konni,
e nun e mangane nun e fɔxɔ ra birane.

12 Bayo, siyaan nun yamanan naxanye mi walɛ ɛ tan xa,
ne halagima nɛn.
E raxɔrima nɛn fefe!

13 Liban yamanan binyen fama nɛn ɛ konni,
fɔfɔne nun gbinɲɛne nun xarinne birin
alogo e xa fa n ma yire sariɲanxin nayabu,
alogo n xa n san tiden binyen nagbo ayi.
14 Ɛ ɲaxankata muxune diine fama nɛn,
e fa e felen ɛ yɛtagi,
muxun naxanye ɛ raɲaxuxi,
ne birin yi fa e xinbi sin ɛ bun ma.
E yi a fala ɛ ma,
a “Alatalaa taana,
Isirayilaa Ala Sariɲanxina taana, Siyon.”

15 Ɛ yi rabeɲinxi, ɛ raɲaxu,
muxu yo mi yi fa danguma ɛ konni.

* **60:7: 60.7 *Kedari*** findixi Sumayilaa diin nan na. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 25.13 kui.

Iki, n xunna kenla fima ɛ ma nɛn habadan,
n yi ɛ findi sɛwa xunna ra mayixɛtɛ nun mayixɛtɛne xa.
16 Ɛ siyane nun e mangane nafunle donma nɛn,
nayi, ɛ yi a kolon
a n tan nan Alatala ra
naxan ɛ rakisima,
ɛ xunbamana, Yaxubaa Ala Sɛnbɛmana.

17 N xɛmaan nafama nɛn ɛ ma sulan ɲɔxɔni,
e nun wure gbetina wure fɔrɛn ɲɔxɔni.
N sulan nafama ɛ ma nɛn wudin ɲɔxɔni,
e nun wuren na gɛmɛn ɲɔxɔni.
N yɛɛratine nun kuntigine fi ɛ ma
naxanye bɔɲɛ xunbenla nun tinxinyaan nasoma.

18 Gbalona fe mi fa mɛma ɛ yamanani,
hanma kalana hanma halagina ɛ bɔxɔn danne ra,
ɛ yi ɛ taan makantan yinna xili sa “Marakisina,”
ɛ yi ɛ taan so dɛɛne xili sa “Tantunna.”

19 Sogen xa mi fa findima kɛnɛnna ra ɛ xa yanyin na,
hanma kike dɛgɛna kɔɛɛn na,
koni Alatala nan fa findima kɛnɛnna ra ɛ xa habadan,
ɛ Ala yi findi ɛ binyen na.
20 Sogen mi fa birama ɛ konni sɔnɔn,
kiken mi fa godoma ɛ konni,
bayo Alatala nan findima kɛnɛnna ra ɛ xa habadan
ɛ sunu lɔxɔne yi ɲan.

21 Nayi, tinxin muxune nan tun fa luma ɛ yamanani,
yamanan findima nɛn e gbeen na habadan.
E tan findima nɛn n ma sansi sonla ra,
n naxan sixi n yiine ra,
alogo e xa n ma binyen makɛnɛn.
22 Naxan xurun ɛ tagi,
na muxu wuli keden naminima nɛn,
muxudina ɛ tagi,
na bɔnsɔnna yi findi siya sɛnbɛmaan na.
N tan Alatala,
n na feene rabama nɛn mafurɛn,
e waxatin na a li.

61

Marakisi xɛrana
1 Marigina Alatalaa Niina n yi,
bayo Alatala bata n sugandi,
a n xa Xibaru Faɲin nali yiigelitɔne ma,
a bata n nasiga
a n xa muxu bɔɲɛ kalaxine mali,
a n xa xɔrɔya feen kawandin ba suxu muxune xa,
e nun kasorasane beɲin fena.
2 N yi Alatalaa hinan ɲɛɛna fe rali

e nun en ma Ala gbeeɲɔxɔ lɔxɔna,
alogo n xa muxu sunuxine madɛndɛn,
3 naxanye wugama Siyon taani,
n yi ne ralimaniya.
Benun e xa xuben sa e xunni sununi,
n yi mangaya kɔmɔti faɲin so e xun na,
n sɛwa turen sa e xunni
benun a xa findi sunun na,
n tantun dugin nagodo e ma
benun a xa findi xaxili kalan na,
alogo muxune xa a fala e ma misaala ra
fa fala muxu tinxinxine alo warine,
Alatala muxun naxanye rasabatixi
alogo a binyen xa makɛnɛn.

4 E mɔn singe ra fonne taa xɔnne tima nɛn,
e yire kalaxi fonne yitɔn
e yi taa rabeɲinxine ti,
dɛnaxanye kalaxi
xabu mayixɛtɛ danguxine.

5 Xɔɲɛne findima nɛn ɛ xuruse rabane ra,
siya gbɛtɛne diine yi findi ɛ xɛɛ biine nun manpa bili nakɔ walikɛne ra.
6 Koni a falama ɛ tan ma nɛn,
a Alatalaa saraxaraline,
a fala ɛ ma,
a en ma Ala batu muxune.
Ɛ baloma nɛn siyane nafunle ra,
ɛ yi ɛ kanba e binyeni.

7 Benun ɛ xa yagi,
ɛ seene dɔxɔde firin sɔtɔma nɛn.
Benun ɛ xa rayarabi,
ɛ gbelegbelema nɛn sɛwani ɛ kɛɛna fe ra.
Ɛ yi kɛɛn dɔxɔde firin sɔtɔ ɛ yamanani
ɛ yi habadan sɛwan sɔtɔ.
8 Bayo, kiti kɛndɛn nafan n tan Alatala ma,
muɲan nun tinxintareyaan naɲaxu n ma.
N na ɛ saranma nɛn n ma tinxinni,
n yi habadan layirin xidi en tagi.
9 Ɛ bɔnsɔnna kolonma nɛn siyane tagi,
ɛ yixɛtɛne yi kolon yamanan muxune birin yɛ.
Naxan yo na e to,
a a kolonma nɛn
a Alatalaa duba diine nan e ra.

Ala wali faɲi kolon bɛtina

10 N sɛwama nɛn Alatala yi,
n niin yi sɛwa n ma Ala yi,
bayo a bata n maxidi marakisi dugine yi,
a yi tinxinyaan nagodo n ma
alo domana,
alo xɛmɛn ɲaxalandi kanna a xunna maxidima kii naxan yi alo saraxaralina

alo ɲaxalandina a maxidi seene soma kii naxan yi.
11 Marigina Alatala tinxinyaan nun tantunna raminima nɛn siyane birin
yɛtagi
alo bɔxɔn soli seene raminin kii naxan yi,
alo nakɔɔn sansine ramini kii naxan yi.

62

Yerusalɛn taan nakisi fena

1 Siyon taana fe ra,
n mi n dunduma,
Yerusalɛn ma fe ra,
n mi n naxarama,
han a tinxinyaan yi makɛnɛn
alo sogen tematɔna,
a marakisin yi mayilen
alo xaye xidi dɛgɛne dimini.
2 Nayi, siyane ɛ tinxinna toma nɛn
mangane birin yi ɛ binyen to,
ɛ yi xili nɛnɛn sɔtɔ,
Alatala na naxan fala a dɛɛn na.
3 Ɛ findima nɛn manga kɔmɔti mayilenxin na Alatala yii,
e nun mangaya taxamaseri namuna ɛ Ala yii.
4 A mi fa falama ɛ ma sɔnɔn,
fa fala “Yama rabeɲinxina.”
A mi fa falama ɛ bɔxɔn ma sɔnɔn
fa fala “Bɔxɔ raxɔrixina.”
Koni ɛ xili bama nɛn
fa fala “N nafan yirena,”
a fala ɛ bɔxɔn ma
fa fala “Ɲaxalan futuxina.”
Bayo ɛ rafan Alatala ma,
a findima nɛn ɛ bɔxɔn kanna ra.
5 Ɛ diine ɛ yamanan masuxuma nɛn
alo banxulanna sungutunna futuma kii naxan yi,
ɛ yi findi sɛwan na ɛ Ala xa
alo ɲaxalandina a xɛmɛn nasɛwama kii naxan yi.

6 Yerusalɛn kaane, n bata kantan tiine dɔxɔ ɛ taan makantan yinna xuntagi,
kɔɛɛn nun yanyin na,
e mi e dunduma.
Ɛ tan naxanye taana fe rabirama Alatala ma
ɛ nɛma a maxandɛ,
ɛ nama ɛ matabu de!
7 Ɛ mɔn nama tin
a fan xa a raxara
han a yi Yerusalɛn rasabati,
bɔxɔ xɔnna muxune birin yi a tantun.

8 Alatala bata a kɔlɔ a yiifanna nun a sɛnbɛ gbeeni, a naxa,
“N mi fa ɛ bogi seene soma ɛ yaxune yii e balon na mumɛ,
xɔɲɛne mi fa ɛ manpa nɛnɛn minɲɛ mumɛ,
ɛ wali xɔnna.

9 Koni naxanye bogi seene xabama,
ne nan e donma
e Alatala tantun,
naxanye na manpa bogine malan,
ne nan e igen minma
n ma yire sariŋanxin yinna kui.”

10 Ɛ mini,
ɛ mini taan so dɛɛne ra!
Ɛ kirani tɔn yamaan yɛɛ ra!
Ɛ kiraan nafala,
ɛ a rafala, ɛ gɛmɛne ba a xɔn,
ɛ taxamasenni te, a siyane xa fa.
11 Ɛ a mato, Alatala a xuiin naminima
han bɔxɔn danne ra,
a naxa, “Ɛ a fala Siyon kaane xa,
ɛ naxa, ‘Ɛ a mato,
ɛ rakisimaan fama!
Ɛ a mato, a fama
e nun a muxu sətɔxine,
a kɔntɔnna biraxi a fɔxɔ ra.’ ”
12 A falama nɛn ne ma
a “Yama Sariŋanxina,
Alatalaa Muxu Xunbaxine.”
A falama nɛn ne ma
a “Ala Yamaan Naxan Xɔn Fenxi,
Taan Naxan Mi Fa Rabeŋinxi.”

63

Ala gbeeŋɔxɔ lɔxɔna

1 Nde ito ra
naxan fama sa keli Edɔn yamanani,
naxan keli Bosara taani,
dugi gbeela ragodoxi a ma,
a maxidixi dugi mayilenxini,
a sigan tima xunna kenli,
a sɛnbɛn binyeni?
Ala naxa, “N tan na a ra,
naxan falan tima tinxinni
naxan muxune rakisima a sɛnbɛni.”
2 Nanfera i ya dugine gbeeli
alo naxanye manpa bogine yibodonma manpa ige badeni?
3 Ala naxa, “N kedenna nan yi manpa bogine yibodonma manpa ige badeni
siyane muxu yo mi yi n fɛma.
Nayi, n yi e yidin n ma xɔlɔni,
n fitinaxin yi e yibodon,
e wunla yi xuya n ma dugine ra,
e yi gbeeli.
4 Bayo gbeeŋɔxɔ lɔxɔna fe yi n bɔŋɛni.
N ma yamaan xunba ŋɛɛn bata a li.
5 N muxune fen nɛn,
koni muxu yo mi fa n mali!
N kabɛ na feen ma,

fa fala muxu yo mi fa n sɛnbɛ so.
Nayi, n yɛtɛɛn yiin nan marakisini tɔn,
n ma xɔlɔn yi findi n sɛnbɛn na.
6 N yi yamanane yibodon n ma xɔlɔni,
n fitinaxin yi e halagi,
n yi e wunla xuya bɔxɔn ma.”

Marabirana Alaa wali faŋine ma

7 N na Alatala hinan wanle rabirama nɛn muxune ma,
a lan a xa tantun naxanye fe ra,
Alatala feen naxanye birin ligaxi en xa,
a fanna Isirayila yamaan xa naxan gbo,
a naxan birin ligaxi a kininkininna nun a hinan gbeeni.
8 Bayo, a bata yi a fala, a naxa,
“N ma yamaan nan e ra yati,
n ma diin naxanye mi n yanfɛ!”
A yi findi e rakisimaan na.
9 E tɔrɔne birin yi a fan tɔrɔ,
malekan naxan a yɛtagi,
na yi e rakisi.
A yɛtɛɛn yi e xunba a xanuntenyaan nun a kininkininni.
A tan nan e tongo,
a e mali waxati danguxine birin yi.
10 Koni e murutɛ nɛn,
e yi a Nii Sariŋanxin nafɔrɔ a ma.
A yi findi e yaxun na,
a tan yɛtɛɛn yi e yɛngɛ.

11 Nayi, waxati danguxine fe yi rabira a yamaan ma, Musaa waxatina,
e yi a fala, e naxa,
“Ala minɛn naxan e ragidi baani,
e nun a yamaan yɛɛratine?
A minɛn,
naxan yi a Nii Sariŋanxin nagodoma e tagi?
12 Naxan a yii sɛnbɛmaan makɛnɛn Musa xa,
a yi lu a xɔn,
a yi igeni taxun e yɛtagi,
alogo a xinla xa lu habadan.
13 Nde yi tixi e yɛɛ ra dangu tilinna xɔnna ma?
E mi e sanna radin
alo soon nɛma a giyɛ tonbonni.
14 Alatalaa Nii Sariŋanxin yi e xali matabuni
alo xuruseen naxan godoma lanbanni.
I tixi i ya yamaan yɛɛ ra na kii nin
i yi xili binyen sɔtɔ.”

Yamana Ala maxandina

15 Ala, i yɛɛ masa nxu ma keli kore,
i nxu mato,
sa keli i dɔxɔde sariŋanxi nɔrɔxini.
I ya xanuntenya gbeen nun i sɛnbɛ gbeen minɛn?
Nxu mi fa i ya marafanna nun i ya kininkininna toma.
16 Anu, i tan nan nxu fafe ra!

Hali xa nxu benba Iburahima mi nxu kolon,
xa nxu benba Isirayila fan mi nxu kolon,
i tan Alatala, i tan nan nxu fafe ra,
i xili nɛn, Nxu Xunbamana
xabu to mi na ra.
17 Nanfera Alatala,
i nxu makuyama i ya kiraan na,
i nxu bɔɲɛni xɔdɔxɔ
alogo nxu nama gaxu i yɛɛ ra?
I mɔn xa fa i ya walikɛne fe ra,
i kɛɛ bɔnsɔnna fe ra.
18 Yamanan findixi nɛn i ya yama sariɲanxin gbeen na waxatidi tun,
nxu yaxune yi i ya yire sariɲanxini bodon.
19 Xabu waxati xunkuye
nxu luxi nɛn
alo i mi yi muxun naxanye kari ra,
e nun i xinla mi falama naxanye xun ma.
Xa i yi kuyeni bɔɛ nun,
xa i yi godɛ nun,
geyane yi yimaxama i bun ma nɛn.

64

1 Alo tɛɛ dɛgɛn tɛɛ wolonna ganma kii naxan yi,
igen yi a ramini tɛɛn ma,
i yaxune i xinla kolonma na kii nin,
siyane birin yi xuruxurun i yɛtagi.
2 I fe magaxuxine liga nɛn,
nxu yengi mi yi naxanye ma
i godo nɛn,
geyane yi yimaxa i yɛɛ ra.
3 Xabu a rakuya, a munma kolon,
tuli yo munma a mɛ,
yɛɛn munma a to singen,
fa fala alana nde na,
ba i tan na
muxuna a yigi sɛ naxan yi,
a yi a mali.
4 I muxuni suxuma
naxan tinxinna ligama sɛwani,
naxan a xaxili luma i ya kiraan xɔn.
Koni i bata xɔlɔ
bayo nxu luxi yulubin nan ligɛ waxatin birin.
Nayi, nxu kisima di?
5 Nxu birin bata lu
alo se haramuxine,
nxu kɛwali tinxinxine birin luxi
alo dunkobi xɔsixina.
Nxu birin xarama ayi
alo ɲɔxɔnde xarene,
nxu yulubine nxu xalima alo foyena.
6 Muxu yo mi na naxan i xinla xandima,
a yi kata, a bira i fɔxɔ ra.
Bayo i bata i yɛtagin luxun nxu ma,

i yi nxu lu halagini nxu yulubine fe ra.

7 Anu, Alatala, i tan nan nxu fafe ra.
Fɛɲɛ bɛndɛn nan nxu tan na,
fɛɲɛ rafalan nan i tan na.
I tan nan yii fɔxɔ nxu tan birin na.
8 Alatala, i nama xɔlɔ han a dangu ayi,
nxu yulubine fe nama rabira i ma han habadan.
Yandi, nxu mato,
i ya yamaan nan nxu birin na!
9 I ya taa sariŋanxine bata findi tonbonne ra.
Siyon taan bata findi tonbonna ra,
Yerusalɛn taan bata findi yire rabeŋinxin na.
10 Nxɔ Ala Batu Banxi sariŋanxi nɔrɔxina,
nxu benbane yi i tantunma dɛnaxan yi,
tɛɛn bata na gan.
Nxu rafan se kɛndɛne birin bata kala.
11 Alatala, tɔrɔni ito birin yi,
i mɔn mi fe ligama?
I mɔn luma dunduxi nɛn,
i yi nxu ratɔrɔn han a dangu ayi ba?

65

Kiti famatɔna
1 Naxanye mi yi n maxɔdinma,
n bata n yɛtɛ yita ne ra.
Naxanye mi yi n fenma, ne bata n to.
Yamaan naxan mi yi n maxandima n xinli,
n yi a fala ne xa, n naxa,
“N tan ni i ra! N tan ni i ra!”
2 N na n yiini bandunma yama murutɛxin xa fɛriŋɛn gbɛn,
naxanye sigan tima kiraan xɔn
naxan mi fan,
e lu e yɛtɛ miriyane fɔxɔ ra.
3 Yamaan na a ra
naxan n naxɔlɔma n yɛtagi
e saraxane bama kide nakɔne yi
e wusulanne gan saraxa gande bitikidi daxine fari,*
4 e dɔxɔma gaburu yirene yi,
e kɔɛɛn nadangu faranne ra,
e xɔsɛ subene don.
Donse haramuxine nan e goronne kui.
5 E a falama, e naxa,
“I masiga, i nama i yiin din n na,
n ma sariŋanna nɔrɔn gbo i ma.”
Na falana n tɔrɔma
alo tɛɛ tutina n ɲɔɛni,
tɛɛn naxan luma dɛgɛ waxatin birin.
6 Koni ito nan sɛbɛxi n yɛtagi:

* **65:3: 65.3 *Bitikidin*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Birikidina***.”

N mi n dundɛ na feene ma mumɛ,
n na e saranma nɛn a dɛfexin na yati!
7 N na e hakɛne yatɛma nɛn
e nun e benbane hakɛne!
E to wusulanna gan saraxan na geyane fari
e n naxɔlɔ yire matexine fari,
n na e saranma nɛn e kɛwali fonne ra a dɛfexin na.
N tan Alatala naxa na kiini.

8 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Ige ɲaxumɛn na to manpa bogi tɔnsɔnna naxan yi,
muxune a falama nɛn, e naxa,
‘I nama a kala,
bayo se faɲina nde a yi!’
N tan fan a ligama na kii nin n ma walikɛne fe ra,
alogo e birin nama halagi.
9 N mayixɛtɛna nde raminima nɛn Yaxuba bɔnsɔnni,
n yi n ma geyane findi Yuda bɔnsɔnna ndee gbeen na,
n naxanye sugandixi,
e yi findi ne kɛɛn na,
n ma walikɛne yi dɔxɔ e yi.
10 Sarɔn yamanan yi findi xuruse rabaden na,
Akori lanbanna yi findi ɲinge kurune saden na
n ma yamaan xa naxan n fenma.”

11 “Koni ɛ tan naxanye ɛ mɛma Alatala ra,
ɛ ɲinan n ma geya sariɲanxin xɔn,
ɛ yi donseene rafala Gadi suxuren xa
ɛ yi igelengenne rafe dɔlɔ basanxine ra Meni suxuren xa,
12 n sayaan nan nagidima ɛ ma silanfanna ra.
Ɛ birin ɛ xinbi sinma nɛn,
ɛ kɔɛ raxaba,
bayo n bata xinla ti,
ɛ mi n yabi,
n falan ti, ɛ mi ɛ tuli mati n na.
Naxan ɲaxu Ala yɛɛ ra yi,
ɛ yi na liga,
naxan mi rafan n ma,
ɛ yi na sugandi.”

13 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa, “N ma walikɛne e dɛgema nɛn,
koni kamɛna ɛ tan suxuma nɛn.
N ma walikɛne e minma nɛn,
koni min xɔnla ɛ tan suxuma nɛn.
N ma walikɛne sɛwama nɛn,
koni ɛ tan yarabima nɛn.
14 N ma walikɛne e xuini tema nɛn ɲaxanni
e bɔɲɛn sɛwaxin na,
koni ɛ tan, ɛ xuini tema nɛn sɔxɔlɛn nin,
ɛ bɔɲɛ kalaxin na,
ɛ gbelegbele nii rafɔrɛni.

15 Ɛ xinla findima nɛn danga ti seen na n ma muxu sugandixine xa, e naxa,
‘Marigina Alatala xa i fan faxa alo ne!’
Koni n ma walikɛne tan xili gbɛtɛ sɔtɔma nɛn.
16 Naxan na duban ti yamanani,
na duban tima nɛn Ala ɲɔndin kanna xɔn ma.
Naxan na a kɔlɔ yamanani,
na a kɔlɔma Ala ɲɔndin kanna nin,
bayo ɲinan tima nɛn tɔrɔ danguxine xɔn ma,
e bama nɛn n yɛtagi.
17 Amasɔtɔ n kore xɔri nɛnɛn nun bɔxɔ xɔri nɛnɛn dama nɛn,
ɲinan yi ti waxati danguxin xɔn,
miri mi fa tima a xɔn mumɛ!
18 Koni ɛ sɛwama nɛn han habadan,
ɛ lu ɲaxanni na fe ra n naxan dama.
Bayo, n Yerusalɛn dama sɛwan nan xili yi
a muxune yi lu ɲaxanni.
19 N Yerusalɛn findima nɛn sɛwan na n xa
n yi ɲaxan n ma yamani.
Wuga xuiin nun gbelegbele xuiin mi fa mɛma a yi sɔnɔn.
20 A mi fa ligama mɛnni
diin bari nɛnɛn yi faxa,
a na xii dando ti,
hanma fonne mi e siimayaan dɛfe,
bayo muxun naxan mi forixi e tagi,
na mi faxɛ ɲɛɛ kɛmɛn xanbi.
Yulubi kanna naxan ma siimayaan mi danguma ɲɛɛ kɛmɛn na,
na yatɛma dangatɔɔn nan na.
21 E banxine tima nɛn,
e dɔxɔ e kui,
e sansine sima nɛn,
e yi e bogine don.
22 E mi fa banxine tima,
muxu gbɛtɛ yi dɔxɔ e kui.
E mi fa sansine sima,
muxu gbɛtɛ yi e bogin don,
bayo n ma muxune siimayaan luma nɛn
alo wudina,
n ma muxu sugandixine sɛwama nɛn e wali xɔnne fe ra.
23 E mi fa walima fuuni,
e mi fa diine barima,
gbalon yi e sɔtɔ,
bayo e findima yamaan nan na
Alatala barakan sama naxanye fe yi,
e tan nun e yixɛtɛne.
24 Nayi, benun e xa n maxandi,
n bata e yabi,
e nɛma falan ti, n bata e xuiin namɛ.
25 Kankon nun yɛxɛɛ diina e dɛgema nɛn e bode xɔn,
yatan sɛxɛn donma nɛn alo ɲingena,
burunburunna yi findi saɲin balon na.
E mi fe ɲaxi yo ligama,

kala yo mi fa tiyɛ n ma geya sariɲanxin yire yo yi!”
Alatala naxa na kiini.

66

Ala batu ki kɛndɛna

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Kore xɔnna nan n ma manga gbɛdɛn na,
bɔxɔn yi findi n san tiden na.
Ɛ nɔɛ banxin mundun tiyɛ n xa,
n ma matabuden findɛ minɛn na?
2 N tan nan seni itoe birin daxi,
e yi lu na.
Nayi, n na n yɛɛn tima muxun sifani ito nan na:
tɔrɔ muxun naxan niin sɔxɔlɛxi,
naxan xuruxurunma gaxuni n ma falan bun.”
Alatalaa falan nan na ra.

3 Naxan na ɲingen ba saraxan na
na yatɛma nɛn alo muxu faxana,
naxan na yɛxɛɛn ba saraxan na,
na luxi nɛn alo a baren nan faxama,
naxan na bogi se saraxan ba,
na luxi nɛn
alo a xɔsɛn wunla nan nalima n ma,
naxan na wusulanna gan,
na luxi nɛn
alo a suxuren nan kima,
na muxune birin biraxi e yɛtɛ kirane nan fɔxɔ ra,
e haramu feene yi rafan e ma.
4 N fan fe xɔdɛxɛn nan nagidima e ma.
N na e gaxu feen nafama nɛn e ma,
bayo n bata xinla ti,
muxu yo mi a ratin,
bayo n bata falan ti,
muxu yo mi a tuli mati n na.
Koni naxan naɲaxu n ma,
e yi na liga,
naxan yo mi rafan n ma,
e yi na sugandi.

Ala a yamaan madɛndɛnma nɛn

5 Ɛ tuli mati Alatalaa falan na,
ɛ tan naxanye xuruxurunma gaxuni a falan bun ma.
A naxa, “Ɛ ngaxakedenne ito nan falaxi,
ɛ raɲaxu naxanye ma,
naxanye e mɛma ɛ ra n xinla fe ra,
e naxa, ‘Alatala xa a binyen mayita,
nxu yi ɛ sɛwan to!’
Koni e tan nan yagima.
6 Sɔnxɔ xuiin minima nɛn taani!
Gbelegbele xuiin yi mini Ala Batu Banxini!
Alatala nan a yaxune saranma e kɛwanle ra.”

7 “Benun a kuiin xa keli a ra,
a bata diin xali,
benun a xa diin barin xɔlɛn kolon,
a bata a dii xɛmɛn bari!
8 Nde bata na fe sifan mɛ singen?
Nde bata na fe sifan to singen?
Yamanan tiyɛ lɔxɔ kedenni ba?
Siyana nde nɔɛ sɔtɛ lɔxɔ kedenni ba?
Anu, Siyon taan luxi nɛn
alo ɲaxalan fudikanna,
a kuina a xɔlɔ fɔlɔxi nɛn tun,
a yi a yamaan bari!”
9 Alatala naxa,
“N tan dii bari waxatin nafɛ ba,
diin mi bari?
Xa n tan nan diin barin nagidixi,
n tondɛ na ma ba?”
Ɛ Ala naxa na kiini.

10 Ɛ ɲaxan Yerusalɛn kaane xɔn,
a xa findi ɛ sɛwa xunna ra,
a rafan ɛ tan naxanye birin ma!
Ɛ ɲaxan Yerusalɛn kaane xɔn han,
ɛ tan naxanye birin sunuxi a fe ra.
11 Amasɔtɔ, a luma nɛn alo ɛ nga,
ɛ yi a xiɲɛn min, a yi ɛ madɛndɛn.
Ɛ lugoma nɛn,
ɛ yi a fanna nun a binyen kolon.

12 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N bɔɲɛ xunbenla rasigama Yerusalɛn ma nɛn alo baana,
e nun siyane nafunla alo fufana.
Ɛ xiɲɛn minma nɛn, ɛ yi banba,
ɛ masugusugu xinbin fari,
13 alo muxuna nga a madɛndɛnma kii naxan yi,
n fan ɛ madɛndɛnma na kii nin.
Ɛ madɛndɛnma nɛn Yerusalɛn taani.”
14 Ɛ na toma nɛn,
ɛ bɔɲɛn yi lu sɛwaxi,
ɛ mɔn yi sabati alo sɛxɛna.
Alatala a sɛnbɛn yitama nɛn a walikɛne ra,
a yi a xɔlɔn yita a yaxune ra.
15 Bayo Alatala fama tɛɛn nan na,
a yɛngɛ so wontorone luxi
alo wuluwunla,
alogo a fitinaxin xa a xɔlɔn nakamali
a kɔnkɔ xuiin yi rakamali tɛɛ dɛgɛ gbeen na.
16 Alatala muxune birin makitima nɛn
tɛɛn nun silanfanna ra.
Alatala muxu faxaxine rawuyama ayi nɛn.
17 Naxanye e yitɔnma,
e yɛtɛ rasariɲan

alogo e xa siga kide nakɔne yi,
e biraxi e bode fɔxɔ ra,
siga nakɔɔn tagini,
e tan naxanye xɔsɛ subene nun sulumɛne nun haramu seene donma,
ne birin halagima nɛn e bode xɔn.
Alatalaa falan nan na ra.

Ala siyane birin malanma nɛn

18 Ala naxa, “N na e kɛwanle nun e miriyane kolon. Siyane nun xuine
birin malan waxatin bata a li. E fama nɛn, e yi n ma binyen to.
19 N taxamasenna sama nɛn e tagi: yamaan muxu dɔnxɛn naxanye luxi e
nii ra, n na ndee rasigama nɛn siyane ma, siga Tarasisi kaane nun Pulone
ma e nun Ludu kaane, xali woli kɛndɛne. Ndee mɔn yi siga Tubali nun
Girɛki yamanani e nun fɔxɔ ige tagi bɔxɔ makuyene, naxanye mi n xinla fe
mɛxi, naxanye mi n ma binyen toxi, e yi n ma binyena fe fala siyane tagi.
20 E fama nɛn ɛ ngaxakedenne birin na, keli siyane birin yi, e findi kiseene
ra Alatala xa, e fa soone fari e nun wontorone nun wontoro xunna soxine
kui e nun sofanle nun ɲɔgɔmɛne fari, fa n ma geya sariɲanxin fari Yerusalɛn
yi. Alatala naxa na kiini. E fama e ra nɛn alo Isirayila kaane fama e bogi se
saraxane ra Alatala Batu Banxini kii naxan yi goron sariɲanxine kui.
21 N mɔn e tan ndee findima nɛn saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna
muxune ra.” Alatala naxa na kiini.
22 “Ɛ xinla nun ɛ yixɛtɛne luma nɛn n yɛtagi
alo kore xɔri nɛnɛn nun bɔxɔ xɔri nɛnɛn luma n yɛtagi kii naxan yi,
n fama naxanye dadeni.”
Alatalaa falan nan na ra
23 “Nayi, kike nɛnɛ yo kike nɛnɛ,
Matabu Lɔxɔ yo Matabu Lɔxɔ,
adamadiine birin fama nɛn,
e fa e xinbi sin n bun ma.”
Alatala naxa na kiini.
24 “E na mini,
e yi muxune binbine to,
naxanye murutɛxi n xili ma.
Kunla naxanye e donma,
ne mi faxɛ mumɛ,
tɛɛn naxan e ganma,
na mi tuyɛ mumɛ!
Adamadiine birin yi kabɛ e tɔrɔyaan ma.”

Yeremi
Nabi Yeremi Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Yeremi keden peen nan tin Alaa fala xɔdɛxɛne raliyɛ yamaan ma a waxatini Yerusalɛn yi, hali muxune birin to keli a xili ma. Yeremi mɔn yi foningeyani waxatin naxan yi, Ala yi a findi a fala raliin na Yerusalɛn taani (Yeremi 1.4-9) fɔ ɲɛɛ kɛmɛ sennin ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun sennin ɲɔxɔn benun Marigi Yesu xa bari waxatin naxan yi, Yuda mangan Yosiyaa mangayaan waxatini. A lu nɛn na wanli ɲɛɛ tonge naanin bun ma. Na waxatine yi lu sigɛ xɔdɛxɛ.

Asiriya kaane nan sɛnbɛ yi gbo na rabilinna siyane birin xa nun. Koni, Yeremi waxatini, e yi e gi fɔlɔ Babilɔn kaane sɛnbɛn bun. Yuda mangan Yosiya fan kata na nin, a yi Isirayila yamanan yire fonna ndee tongo yaxune bata yi dɛnaxanye suxu yɛngɛni nun. Koni ɲɛɛ kɛmɛ sennin ɲɛɛ solomanaanin benun Marigi Yesu xa bari, Misiran mangan sofa ganla nde rasiga nɛn Asiriya yamanan malideni Babilɔn kaane yɛngɛdeni. Yosiya to wa ne yɛngɛ feni, e yi a faxa. (Taruxune Firinden 35.20-24) Misiran kaane yi Yosiyaa dii xɛmɛn xali, e yi Yehoyakimi findi mangan na a funfuni. (Taruxune Firinden 36.4-5) Ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomanaanin e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari, Babilɔn kaane yi fa Yerusalɛn taan yɛngɛdeni, e yi yamaan fɔxɔ kedenna suxu, e siga e ra e nun e mangan Yoyakin, naxan yi baxi tideni a baba Yehoyakimi funfuni. (Mangane Firinden 24.10-12) E yi Sedeki findi Yuda mangan na. Manga kobi sɛnbɛtare kanna nan yi a ra. Dɔnxɛn na, a yi a yɛtɛ lu murutɛni Babilɔn kaane xili ma. (Taruxune Firinden 36.13) Na feen yi ɲaxu ayi. Babilɔn mangana ganla yi Yerusalɛn taan nabilin ɲɛɛ keden benun e xa taan suxu yɛngɛni, ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari. E yi Manga Sedeki suxu, e yi Ala Batu Banxin gan, e siga yamaan muxu kɛndɛne ra e yii konyiyani. (Taruxune Firinden 36.17-21)

Babilɔn kaane yi Gedali dɔxɔ yamana kanna ra, koni e keli xanbini mɛnni, muxune yi a faxa. Yuda muxu mafutuxuluxine yi e gi, e sa dɔxɔ Misiran yamanani. Ne yi Nabi Yeremi xali e xɔn, a sa faxa mɛnni.

Nabi Yeremi a kawandini, a yamaan nakolon nɛn a fɔ e xa xɛtɛ Ala ma alogo e xa tanga gbalon ma. Yamaan yi lu e sɛ Misiran kaane fari alogo e xa e mali Babilɔn kaane yɛngɛdeni. Nabi Yeremi yi a fala, a e mi lan e xa na liga, fɔ e xa tin Babilɔn mangane nɔɔn nan ma e yulubin saranna ra. Na ma, e yi a fala a Yeremi bata sa yaxune fari, e yi a ɲaxankata. Anu, a yi a yamaan xanuxi han! A a dunuɲa yi gidin liga na fe firinna tɔrɔyaan kui, Ala xɛraya xɔdɛxɛn naxan so a yii, e nun xanuntenyaan naxan yi a bɔɲɛni lan a yama tɔrɔxin ma. Na nan a liga, a yi lu a mawugɛ Ala xa. Na feen sɛbɛxi Yeremi 11.18 han 12.6 e nun 15.10-21 nun 17.14-18 nun 18.18-23 nun 20.7-18 kui.

Koni ba a yamaan halagi feen na a naxan toxi fɛ e tinxintareyana fe ra, a mɔn marakisina nde toma e yɛɛ ra, naxan findixi layiri nɛnɛn na naxan mɔn sa xidima e nun Ala tagi. (Yeremi 31) Marigi Yesu layiri nɛnɛn nan ma fe falaxi nayi fayida ɲɛɛ kɛmɛ sennin benun a xa bari. Na feen sɛbɛxi Heburune 8.8-12 kui.

Yeremi sora 2 han a mɔxɔɲɛn nun naanindeni, nabina kawandine fɛsɛfɛsɛxi mɛnne nin. Yeremi sora 25 fɔlɔn na, Yeremi a kawandine fala yisoxin sɛbɛxi mɛnna nin. Sora 26 han a tonge naanin nun suulundeni, ne

Yeremi a taruxuna ndee sɛbɛxi. Sora 46 han a tonge suulun nun kedendeni, ne kawandin nan bama lan siya xɔɲɛne ma. Sora tonge suulun nun firinden findixi taruxun nan na, lan Yerusalɛn suxu feen nun a kala feen ma.

Marigi Yesu misalixi kawandi ba tinxinxi ɲaxankataxin Yeremi nan ma. (Matiyu 16.14) Marigi Yesu nan a falaxi a Nabi Yeremi layiri nɛnɛn naxan ma fe falaxi, a a tan nan na falan nakamalima, a yi na layiri nɛnɛn xidi a yɛtɛ wunla xɔn. Na feen sɛbɛxi Luka 22.20 nun Kɔrɛnti Singena 11.25 kui.

1 Yeremi a falan ni ito ra, Xiliki a dii xɛmɛna, saraxaralina nde Anatɔti
taani Bunyamin yamanani.
2 Alatala falan ti nɛn a xa Yuda mangana Amɔn ma dii xɛmɛn Yosiyaa
mangayaan ɲɛɛ fu nun saxandeni.
3 A mɔn yi falan ti a xa Yuda mangan Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoyakimi a
mangayaan waxatini han Yosiyaa dii xɛmɛn Sedeki a mangayaan ɲɛɛ fu nun
kedenden kike suulundeni. Yerusalɛn kaane suxu waxatin nan yi na ra.

Nabi Yeremi xili fena Ala xɔn

4 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
5 “Benun i nga xa fudikan i ra,
n yi i kolon.
Benun a xa i bari,
n bata yi i sugandi,
n bata yi i findi nabiin na siyane xa.”
6 N yi a yabi, n naxa, “Ee! Marigina, Alatala! N mi fatan falan tiyɛ, bayo
banxulan ɲɔrɛn nan n na.”
7 Alatala yi a fala n xa, a naxa,
“I nama a fala,
‘Banxulan ɲɔrɛn nan n na’
bayo i sigama nɛn muxune birin ma,
n na i rasigama naxanye ma,
n na naxan yo fala i xa,
i yi na fala.
8 I nama gaxu e yɛɛ ra,
amasɔtɔ, n na i fɔxɔ ra,
n ni i xunbama nɛn.”
Alatalaa falan nan na ra.
9 Na xanbi ra, Alatala yi a yiin sa n dɛɛn ma. Alatala yi a fala n xa, a naxa,
“N bata n ma falan sa i dɛ.
10 N bata i dɔxɔ siyane nun mangane xun na to, alogo i xa e fe kala, i e
rabira, i e halagi, i e raxɔri, i mɔn yi e ti, i yi e xɔn bitin.”
11 Alatala yi falan ti n xa, a naxa, “Yeremi, i nanse toma?” N yi a yabi, n
naxa, “N na Amandi wudi yiin nan toma.” *
12 Alatala yi falan ti n xa, a naxa, “I bata a to ki faɲi, bayo n yengi n ma
falan xɔn, n yi a rakamali.”
13 Alatala mɔn yi falan ti n xa, a naxa, “I nanse toma?” N yi a yabi, n naxa,
“N tunden nan toma a raminɛ sogeteden kɔmɛnna binni.”
14 Alatala yi a fala n xa, a naxa,
“Gbalon sa kelima kɔmɛnna binna nin,
siga yamanan birin yi.
15 Bayo n fama nɛn kɔmɛnna binna yamanane birin maxilideni,

* **1:11: 1.11** ***Amandi wudin*** xinla bunna nɛɛn fa fala “I yengi dɔxɔ a xɔn.”

e yi fa,
e birin yi fa e manga gbɛdɛne dɔxɔ Yerusalɛn so dɛɛne ra,
taan makantan yinne nun Yuda taane birin xili ma,"
Alatalaa falan nan na ra.
16 A mɔn yi a fala, a naxa,
"N na e makitima nɛn,
lan e fe ɲaxine birin ma,
bayo e bata n nabeɲin,
e yi wusulanna gan ala gbɛtɛne xa,
e yi e xinbi sin e ala rafalaxine bun.
17 I tan xa keli, i tagi xidi,
n yamarin naxanye birin soxi i yii,
i yi ne birin nali e ma.
I nama gaxu e yɛɛ ra,
alogo n nama i ragaxu e yɛɛ ra.
18 Fɔlɔ to ma,
n bata i dɔxɔ yamanan birin xun na
alo taa makantanxina,
alo wure sɛnbɛtɛnna,
alo yinna sula daxina,
Yuda mangane nun a kuntigine nun
saraxaraline nun yamanan muxune birin xili ma.
19 E i yɛngɛma nɛn, koni e mi i nɔma,
bayo n ni i fɔxɔ ra, n yi i kantan,"
Alatalaa falan nan na ra.

2

Isirayila yamana fe ɲaxina

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Sa falani ito ti Yerusalɛn kaane xa,
i naxa, 'Alatala ito nan falaxi,
a naxa: N bata n miri ɛ ma
ɛ yi kii naxan yi ɛ foningeyaan xanuntenyani.
N yi rafan ɛ ma alo ɲaxalandi futuxina.
Ɛ yi bira n fɔxɔ ra tonbonni,
ɛ yi n fɔxɔ ra bɔxɔ xareni.
3 Isirayila kaane yi rasariɲanxi Alatala xa.
E yi findixi a se bogi singen nan na,
naxan yo na yi e don,
na feen yi saran e ra,
gbalon yi godo na kanna ma.' "
Alatalaa falan nan na ra.
4 Ɛ tuli mati Alatalaa falan na,
Yaxuba yixɛtɛne,
ɛ tan, Isirayila yamaan denbayane birin!
5 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Ɛ benbane tinxintareyaan mundun toxi n yi,
naxan a ligaxi
e yi makuya n na?
E biraxi suxure fufafune fɔxɔ ra,
e yɛtɛɛn yi findi fufafune ra.
6 E mi a fala, e naxa,

‘Alatala minɛn?
A bata nxu ramini Misiran yi,
a fa nxu ra tonbonni,
bɔxɔ xaren folon gbo dɛnaxan yi,
naxan luma tuletareyaan nun dimi gbeeni,
muxu yo mi danguma dɛnaxan yi,
muxu yo mi dɔxi dɛnaxan yi.’
7 N bata fa ɛ ra yamana faɲini
alogo ɛ xa wudi bogi faɲine don.
Koni, ɛ bata fa,
ɛ fa n ma yamanan naxɔsi
ɛ yi n kɛɛn findi se xɔsixin na.
8 Saraxaraline mi a fala,
e naxa, ‘Alatala minɛn?’
Sariya kanne fan mi n kolon,
kuntigine murutɛxi n xili ma,
nabine yi lu Baali a fe falɛ,
e biraxi suxure fufafune fɔxɔ ra.
9 Nanara, n mɔn ɛ makitima nɛn,
n yi ɛ mamandenne makiti.”
Alatalaa falan nan na ra.

10 A mɔn yi a fala, a naxa,
“Ɛ siga fɔxɔ ige tagi bɔxɔn Sipiri yi,
ɛ sa a mato!
Ɛ xɛrane rasiga Kedari bɔnsɔnna yamanani,
e xa sa na rakɔrɔsi ki faɲi,
ɛ a mato xa na fe sifan ligama na!
11 Yamana nde a alane masaraxi ba?
Hali e to mi findixi ala kɛndɛne ra.
Koni, n ma yamaan tan bata a binyen masara
suxure fufafune ra.
12 Kore xɔnna xa sunu
lan na ma,
a xa kutun, a yi xara.”
Alatalaa falan nan na ra.

13 A mɔn yi a fala, a naxa,
“N ma yamaan bata yulubi firin tongo.
E bata e mɛ n na,
n tan naxan findixi siimaya ige tigin na,
e yi sa e gbee ige ramaradene rafala,
naxanye yibɔxi, e minima.
14 Isirayila kaane bata findi konyine ra iki ba?
Hanma e barixi konyiyaan nin ba?
Nanfera e findixi se tongo daxine ra?
15 Yatane kelima e xili ma,
e wurundunma e xili ma,
e yi e bɔxɔn naxɔri,
muxu mi fa e taa ganxine yi sɔnɔn.
16 Hali Nofi kaane nun Tapanese kaane nɔɔn sɔtɔma ɛ xun na.
17 Na birin mi ligaxi ɛ ra naxi ba,

bayo ɛ bata ɛ mɛ Alatala ra, ɛ Ala,
a yi ɛ tima kira faɲin xɔn ma waxatin naxan yɛtɛ yi?
18 Ɛ fa sigan nanfera Misiran yi iki?
Ɛ sigama Nila baa igen nan mindeyi?
Ɛ sigan nanfera Asiriya yi?
Ɛ sigama Efirati baa igen nan mindeyi ba?
19 Ɛ saren xa fi ɛ fe ɲaxin na,
ɛ yanfantenyaan yi xɛtɛ ɛ ma.
Ɛ a mato!
Ɛ yi a kolon a fe ɲaxin na ra,
naxan xɔlɔ ɛ ra.
Ɛ bata ɛ mɛ Alatala ra, ɛ Ala,
gaxu yo mi lu ɛ yi n tan yɛɛ ra.”
Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.

20 A mɔn yi a fala, a naxa,
“To mi na ra,
ɛ murutɛxi n xili ma,
ɛ yi en tagin kala,
ɛ yi a fala, ɛ naxa,
‘Nxu bata mini konyiyani!’
Ɛ yi suxurene batu geya matexine birin fari,
e nun wudi gbeene birin bun!
Na luxi nɛn
alo yalunyana Ala yɛɛ ra yi.*
21 N bata yi ɛ rasabati
alo manpa bili faɲin naxan kɛndɛ.
Nanfera ɛ masaraxi,
ɛ findi manpa bili kalaxin na?
22 Hali ɛ ɛ maxa libin na,
ɛ yi ɛ maxa safun wuyaxi ra,
ɛ hakɛne luma nɛn n yɛtagi.”
Marigina Alatalaa falan nan na ra.

23 A mɔn yi a fala, a naxa,
“Nanfera ɛ a falama, ɛ naxa,
‘N mi xɔsixi, n mi Baali batuxi?’
Ɛ funfune mato lanbanni,
ɛ xa a kolon ɛ naxan nabaxi,
alo ɲɔgɔmɛn naxan a masiga tima na xun xɔn.
24 Ɛ luxi nɛn alo burunna sofali gilɛn
naxan darixi tonbonna ra naxan sigama
alogo e nun a xɛmɛne xa sa kafu.
Nde nɔɛ a raxɛtɛ?
Naxanye birin a fenma,
ne nama e yɛtɛ yixadan,
bayo e a toma nɛn a waxatini.
25 Ɛ a liga ɛ yeren ma,

---

* **2:20: 2.20** Suxure batun luxi alo ***yalunyana*** bayo Ala nun a yamaan bata layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xɛmɛna a ɲaxanla masuxuma kii naxan yi. A yamaan na se gbɛtɛ batu ba Ala ra, e bata a yanfa nayi alo ɲaxanla na a xɛmɛn yanfa yalunyaan xɔn.

alogo ɛ nama xadan,
ɛ san yigenla yi lu,
min xɔnla yi ɛ suxu!
Koni ɛ yi a fala,
ɛ naxa, ‘A mi lanɲɛ!
Bayo ala xɔɲɛne rafan nxu ma,
nxu waxi bira feni e fɔxɔ ra.’

26 Isirayila yamaan yagixi,
alo muɲaden na suxu a yagi,
e nun e mangane nun e kuntigine
nun e saraxaraline nun e nabine,
27 e tan naxanye a falama wudin ma,
e naxa, ‘Nxu fafe nan i ra!’
E a fala gɛmɛn xa, e naxa,
‘I tan nan nxu barixi!’
E bata e xun xanbi so n yi,
e mi e yɛtagin tixi n xa,
koni, e nɛma tɔrɔni,
e naxa, ‘Keli, i nxu mali!’

28 Nayi, ɛ alane minɛn,
ɛ naxanye rafalaxi ɛ yɛtɛ xa?
E xa keli,
xa e nɔɛ ɛ rakisɛ ɛ tɔrɔ waxatini!
Yuda kaane, ɛ gbee alane wuya
alo ɛ taane.

29 Nanfera ɛ ɛ mawugama n fari?
Ɛ birin bata murutɛ n xili ma,”
Alatalaa falan nan na ra.
30 A mɔn yi a fala, a naxa,
“N bata ɛ diine ratɔrɔn fuuni,
e mi tinxi xurɛ,
ɛ yɛtɛna silanfanna bata nabine faxa,†
alo yatan naxan halagin tima.
31 Ɛ tan, iki muxune,
ɛ Alatalaa falan yatɛ!
N findi nɛn tonbonna ra Isirayila xa ba
hanma dimi yamanana?
Nanfera n ma yamana a falama,
e naxa, ‘Nxu bata xɔrɔya,
nxu mi waxi xɛtɛ feni i ma’?
32 Sungutunna ɲinanɲɛ a tunla sone ma ba?
Ɲaxalandin ɲinanɲɛ a futu dugi tagi xidin ma ba?
Anu, n ma yamaan bata ɲinan n xɔn
xabu waxati xunkuye.
33 Ɛ fatan sigɛ ɛ yangane fendeni!‡
Hali ɲaxanla naxan ɲaxu e birin xa,
ɛ mɔn nɔɛ na xaranɲɛ nɛn yanfantenyaan ma.

† **2:30: 2.30** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. ‡ **2:33: 2.33** Ɲaxanla a xɛmɛn yanfama a ***yangane*** xɔn kii naxan yi, Isirayila kaane fan bata Ala yanfa e suxurene xɔn na kiini.

34 Sɔntare yiigelitɔne niin wunla bata sa ɛ dugi lenbene ma,
ɛ naxanye faxaxi
alo ɛ e lixi ɛ banxin dɛɛn kalɛ.
Koni hali na birin,
35 ɛ naxa,
‘Sɔntaren nan nxu tan na!
A xa ba xɔlɔxi nxu ma.’
Bayo, ɛ bata a fala
a ɛ mi yulubi ligaxi,
n na ɛ kitima nɛn.
36 Nanfera ɛ kiraan masarama xulɛn?
Ɛ yagima nɛn Misiran kaane yɛɛ ra,
alo ɛ yagixi Asiriya kaane yɛɛ ra kii naxan yi.
37 Ɛ minima nɛn mɛnna fan yi,
ɛ yiine saxi ɛ xun ma yagini
bayo naxanye ɛ malima,
Alatala a mɛma nɛn ne ra,
ɛ mi nɔɔn sɔtɔma e xɔn.”

3

Isirayilaa suxure batu feen luxi nɛn alo yalunyana

1 Ala yi a fala, a naxa,
“Xa muxuna nde a mɛ a ɲaxanla ra,
na ɲaxanla yi sa dɔxɔ xɛmɛ gbɛtɛ xɔn,
na xɛmɛn mɔn na ɲaxanla fenɲɛ ba?
Na mi findɛ fe xɔsixin na yamanani ba?
Ɛ tan bata suxure wuyaxi batu,
naxanye luxi n yɛɛ ra yi
alo ɛ yangane,
ɛ tan mɔn nɔɛ xɛtɛ n tan ma ba?”
Alatalaa falan nan na ra.

2 A mɔn yi a fala, a naxa,
“Ɛ yɛɛn ti geyane ra,
yiren mundun na
ɛ mi ala gbɛtɛne batuxi dɛnaxan yi?
Ɛ yi dɔxi nɛn kira xunne ma
alo ɲaxanla naxan a yangane legedenma,
alo sigatine tonbonni.
Ɛ bata yamanan naxɔsi
ɛ fe ɲaxine nun ɛ yalunya suxurene xɔn.
3 Nayi, n mi tinxi tulen yi fa,
ɲɛmɛn tulen mi faxi.
Koni, ɛ yɛtagin luxi alo yalundena,
ɛ tondima ɛ tiyɛ ɛ yagi feen na.
4 Iki, ɛ n xili,
ɛ naxa, ‘N fafe!
I tan nan yi nxu xɔyin na
nxu dii ɲɔrɛ waxatini!
5 I luma xɔlɔxi nxu ma
han waxatin mundun yi?
I luyɛ xɔlɔxi ba han habadan?’
Ɛ yi na nan falama,

koni, ɛ mɔn yi fe ɲaxin sifan birin ligama.”

Isirayilaa tinxintareyaan nun Yudaa yanfantenyana

6 Alatala yi a fala n xa Manga Yosiyaa waxatini, a naxa, “I bata a to
Isirayila kaane naxan ligaxi? E bata siga geyane birin fari e nun wudi
gbeene birin bun, e sa kidene batu mɛnne yi alo yalunden naxan yanga
wuyaxin suxi.
7 N yi laxi a ra nun, e yelin xanbini feni ito birin ligɛ, e xun xɛtɛma nɛn n
ma. Koni, e mi e xun xɛtɛxi. Na ma, Isirayila magilɛn Yuda yanfantenna fan
yi na to.
8 Hali n to n mɛxi Isirayila ra a yalunyane fe ra, n yi e ramɛ futu kala kɛdin
so e yii, koni Yuda yanfantenna mi gaxuxi. Yuda kaane fan siga nɛn e sa
suxurene batu alo yalunyana.
9 E yalunya kunfa gbeeni, Isirayila kaane bata yamanan naxɔsi, e yi
yalunyaan liga e to e suxure gɛmɛ daxine nun e suxure wudi daxine batu.
10 Koni hali na birin, Yuda kaane mi e xun xɛtɛxi n ma e bɔɲɛn birin na, e
yi wulen nan falama,” Alatalaa falan nan na ra.
11 Alatala mɔn yi a fala n xa, a naxa, “Isirayilaa tinxintareyani, a tinxin
dangu Yudaa yanfantenna xa.
12 Siga, i sa falani itoe ti sogeteden kɔmɛnna ma, i naxa,
‘Alatalaa falan ni ito ra.
Isirayila tinxintarena,
ɛ xun xɛtɛ!
N mi fa ɲaxuma ɛ ra sɔnɔn,
bayo n tinxin,
n mi luma xɔlɔxi habadan.
Alatalaa falan nan na ra.
13 Ɛ ti ɛ hakɛne ra tun,
bayo ɛ murutɛxi Alatala nan xili ma, ɛ Ala.
Ɛ yi ala xɔɲɛne batu wudi gbeene birin bun,
ɛ mi ɛ tuli mati n na.’ ”
Alatalaa falan nan na ra.
14 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Dii murutɛxine, ɛ xɛtɛ n ma, bayo n tan
nan ɛ kanna ra. N muxu keden sugandima nɛn taana nde yi, n yi muxu firin
sugandi denbayana nde yi, n siga ɛ ra Siyon taani.
15 N yi yɛɛratine so ɛ yii naxanye bɔɲɛn luxi alo n bɔɲɛna, e yi lu ɛ xun na
xaxilimayaan nun fe kolonni.”
16 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Ɛ na wuya ayi waxatin naxan yi
yamanani, Alatalaa Layiri Kankirana* fe mi fa falama na waxatini,
muxune mi fa e mirima na ma sɔnɔn. A fe mi fa falama, a fe mi fa kolonma
nayi, gbɛtɛye mi rafalama.
17 Na waxatini, a falama nɛn Yerusalɛn taan ma, a Alatalaa manga
gbɛdɛna. Siyane birin fama nɛn a ma Alatala xinli Yerusalɛn yi. Nayi, e mi fa
birama e bɔɲɛ yi fe ɲaxine fɔxɔ ra sɔnɔn e tengbesenyani.”
18 “Na lɔxɔne yi, Yuda muxune nun Isirayila yamaan sigan tima nɛn e
bode xɔn. E birin mɔn yi fa sa keli sogeteden kɔmɛnna yamanani, e fa
yamanani n dɛnaxan so e benbane yii e kɛɛn na.”

Yamaan xɛtɛ fena

19 Ala mɔn yi a fala,

* **3:16:** ***3.16 Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

a naxa, “N mirixi a ma a
n xa ɛ yatɛ n ma diine ra,
n yi bɔxɔ faɲin fi ɛ ma,
dɛnaxan fan dangu siyane birin kɛɛn na.
N yi laxi a ra
a ɛ n xilima nɛn fafe,
ɛ mi fa ɛ xun xanbi soma n yi.
20 Anu, ɛ bata n yanfa,
ɛ tan Isirayila yamana
alo ɲaxalan yalunxina a xɛmɛn yanfama kii naxan yi!”
Alatalaa falan nan na ra.

21 Ala mɔn yi a fala, a naxa,
“Xuina nde minima geyane fari,
Isirayila kaane mayandi xuine.
E wugama bayo e bata kiraan beɲin,
e bata ɲinan Alatala xɔn, e Ala.
22 Muxu murutɛxine,
ɛ xun xɛtɛ,
n na ɛ furene dandanma nɛn.”

Muxune yi a yabi, e naxa,
“Nxu tan ni i ra, nxu bata fa i ma,
bayo i tan nan Alatala ra, nxɔ Ala.
23 Ɲɔndin na a ra,
xuiin naxanye minima geyane ma kidene yi,
wulen nan ne ra.
Ɲɔndin na a ra,
Isirayila marakisin sɔtɔma Alatala nan yii, nxɔ Ala.
24 Yagin bata nxu benbane wanla kala
xabu nxu dii ɲɔrɛ waxatini,
e nun e xuruse xunxurine nun e ɲingene
nun e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne.
25 Nxɔ yagin nan findixi nxu sa seen na,
nxɔ marafɛyaan yi findi nxɔ bitinganna ra,
bayo nxu bata yulubin sɔtɔ Alatala ra, nxɔ Ala,
nxu nun nxu benbane,
keli nxu dii ɲɔrɛ waxatin ma han to,
nxu mi nxu tuli mati Alatala xuiin na, nxɔ Alaa.”

4

1 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Isirayila kaane,
xa ɛ xun xɛtɛ n ma,
xa ɛ xɛtɛ n ma,
xa ɛ ɛ suxurene ba n yɛtagi,
xa ɛ ba sigɛ na xun xɔn,
2 xa ɛ kɔlɔ n tan habadan Alatala yi,
ɲɔndin nun kiti kɛndɛn nun tinxinni,
nayi, siyane duban sɔtɔma nɛn n tan Ala ra,
e yi e kanba n yi.”

3 Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi Yuda bɔnsɔnna muxune nun Yerusalɛn
kaane xa, a naxa,
“Ɛ xɛ nɛnɛne sɛgɛ,
ɛ nama sansiin si ɲanle tagi.
4 Ɛ kafiri bɔɲɛne xa sariɲan
alo dɛnkɛlɛyataren na tubi Alatala ma,
a banxulan,
ɛ tan Yuda bɔnsɔnna muxune nun Yerusalɛn kaane,
ɛ tubi
alogo n ma xɔlɔn nama godo ɛ ma
ɛ kɛwali ɲaxine fe ra
alo tɛɛn naxan halagin tima
naxan mi nɔɛ ratuyɛ.”

Yaxune fama

5 “Ɛ falani ito rali Yuda yamanani,
ɛ yi a rawanga Yerusalɛn taani,
ɛ naxa, ‘Ɛ xɔtaan fe yamanan birin yi!’
Ɛ a fala ɛ xuini texin na,
ɛ naxa, ‘Ɛ malan, en na en gi,
sa so taa makantanxine yi!’
6 Ɛ yɛngɛn taxamasenni te Siyon kaane xa!
Ɛ gi, ɛ nama ɛ ti de!
Bayo n gbalon nun halagi gbeen nafama nɛn
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.”
7 Yatan bata mini a yinla ra!
Muxun naxan yamanane halagima,
na bata kiraan suxu.
A bata mini a konni,
a xa fa ɛ yamanan kala,
a ɛ taane raxɔri,
muxu yo mi fa lu e yi.
8 Nanara, ɛ kasa bɛnbɛli dugine so sununi,
ɛ wuga, ɛ gbelegbele,
bayo en mi tangama Alatalaa xɔlɔ gbeen ma.

9 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Na lɔxɔni,
mangan nun kuntigine tunnaxɔlɔma e ma nɛn,
saraxaraline yi yigitɛgɛ.
Nabine yi kabɛ.”

10 Nayi, n yi a fala, n naxa,
“Ee! Marigina, Alatala!
I bata yamani ito nun Yerusalɛn kaane mayenden,
i to a fala, i naxa,
‘Ɛ bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma nɛn!’
Anu, silanfanna yitɔnxi
nxu kɔɛ raxaba xinla ma.”
11 Na waxatini, Ala a falama nɛn yamani ito nun Yerusalɛn kaane xa, a
naxa,
“Foye wolonna fama n ma yamaan ma
keli geyane ma tonbonni,

a mi fama se fintandeni,
a mi se yɛbama.
12 Foye gbeen nan a ra
naxan sa kelixi mɛnni n ma yamarin bun.
Iki, n tan nan kitin sama n ma yamaan xili ma.”

13 Yamaan naxa, “A mato!
Yaxune nan itoe ra,
e tema alo kundana!
E yɛngɛ so wontorone fama
alo wuluwunla.
E soone xulun singbinna xa.
Gbalona en xa,
bayo en naxɔrimatɔɔn ni i ra!”
14 Ala naxa, “Yerusalɛn kaane,
ɛ fe ɲaxin ba ɛ bɔɲɛni,
alogo ɛ xa kisi!
Ɛ miriya ɲaxine ramarama ɛ yi
han waxatin mundun?
15 Bayo, falana nde fama
sa keli fɔ Dan yamanani,
a halagin nan ma fe ralima
sa keli Efirami geyane fari.
16 Ɛ siyane rakolon ito ma,
ɛ a fala Yerusalɛn kaane xa, ɛ naxa,
Sofa ganla fama sa keli yire makuyeni,
e xa fa fu taane ma.
E yɛngɛ so sɔnxɔni tema Yuda taane xili ma.
17 E Yerusalɛn taan nabilinma nɛn yɛngɛni
alo xɛ kantanne,
bayo a bata murutɛ n xili ma.”
Alatalaa falan nan na ra.
18 Ɛ sigati kiin nun ɛ kɛwanle saren nan na ra.
Ɛ fe xɔlɛn ni ito ra,
a xɔlɔ mumɛ!
A soma nɛn fɔ ɛ bɔɲɛni.

Yeremi a kuisanna lan gbalo famatɔɔn ma

19 N kuisanxi! N kuisanxi!
N kutunma tɔrɔyaan ma.
Kɔntɔfinla bata n bɔɲɛni li.
N bɔɲɛn dinma,
n mi nɔɛ n dundɛ!
Bayo n bata xɔtaan fe xuiin mɛ,
e nun yɛngɛ so sɔnxɔ xuine.
20 Fitina fena nde nɛma raliyɛ,
gbɛtɛ sa fama,
bayo halagin bata so yamanan birin yi.
N ma bubune birin bata kala,
e nun n ma banxine birin sanɲa ma kedenni.
21 N yɛngɛn taxamasenna toma singanxi
han waxatin mundun yi?
N xɔta xuiin mɛma

han waxatin mundun yi?

22 Ala naxa,
“Xaxilitarene nan n ma yamaan na,
e mi n kolon.
Dii kɔmɔne nan e ra,
xaxili yo mi e ma.
E fatan fe ɲaxin nan tun ligɛ,
e mi a kolon fe faɲin nabama kii naxan yi.”

23 “N to n yɛɛn ti bɔxɔ xɔnna ra,
a yitɔntareyaan nun a yigenla yi lu.
N to n yɛɛn ti kore xɔnna ra,
kɛnɛnna yi ɲan a yi.
24 N to n yɛɛn ti geyane ra,
e yi xuruxurun
yire matexine birin yi yimaxa.
25 N to n yɛɛn ti e ra,
muxu yo mi fa lu na,
xɔline birin yi e gi.
26 N to n yɛɛn ti yamana sabatixin na,
a yi findi tonbonna ra,
a taane birin kalaxin yi lu
n tan Alatala fitinaxin yɛɛ ra
n ma xɔlɔna fe ra.”

27 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Yamanan birin kalama nɛn,
koni n mi ɛ raxɔrima.
28 Na ma, bɔxɔ xɔnna sunuma nɛn,
kore xɔnna fan yi yifɔrɔ,
bayo n na a fala nɛn,
n mi fa nimisama.
N bata a feen nagidi,
n mi fa xɛtɛma a fɔxɔ ra.”

Yerusalɛn luma nɛn halagin bun

29 Taan muxune birin e gima nɛn
soo ragine nun xalimakuli wonle fa xuiin bun,
muxuna ndee yi sa e luxun ɲansanne yi,
ndee yi so gɛmɛ gbeene longonna ra,
taan nabeɲinxin yi lu a yɛtɛ ma.
Muxu yo mi fa luma a yi.
30 Ɛ tan naxan ma taa kalaxi,
ɛ fa nanse ligama?
Ɛ fa dugi mamiloxine ragodɛ ɛ ma ba,
ɛ yi xɛma maxidi seene so,
ɛ ɛ yɛtagine yitɔn?
Siyaan naxanye yi ɛ rakunfama
alo ɛ yangane,
ɛ mi fa rafan ne ma!
E waxi ɛ faxa feni.
31 Bayo, n gbelegbele xuina nde mɛma

alo ɲaxanla nɛma dii barini,
e nun kutun xuina
alo ɲaxanla nɛma a dii singen barɛ.
Siyon kaane nan xui ne ra,
e kutunma,
e yiine yibandunma,
e yi a fala, e naxa,
“Gbalona nxu xa!
Muxu faxane nxu niin bamatɔɔn ni i ra.”

5

Mayifuna Yerusalɛn yi

1 “Siga Yerusalɛn kirane xɔn,
i a rakɔrɔsi ki faɲi,
i a feene fɛsɛfɛsɛ.
I a yirene birin yito.
Xa i muxu keden peen to
naxan tinxinna nun ɲɔndin fɔxɔ ra,
n diɲama nɛn Yerusalɛn kaane ma na yi.
2 Hali e na a fala, e naxa,
‘N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi!’
e kɔlɔma wulen nan fari.”
3 Alatala, i mi lannaya muxun xan fenma ba?
I bata e ɲaxankata,
koni e mi fe kolonxi ayi,
i wa nɛn e raxɔri feni,
koni e mi xurun sɔtɔxi na yi.
E yɛ xɔdɔxɔ alo fanyena,
e tondi e xun xɛtɛ i ma.
4 N yi n miri, n naxa,
“Yiigelitɔne nan ne ra,
e feene ligama xaxilitareyaan nin,
bayo e mi Alatalaa kiraan
nun e Alaa kiti saxine kolon.
5 N sigama nɛn yɛɛratine fɛma,
n sa falan ti ne xa.
E tan Alatalaa kiraan kolon,
e nun Alaa kiti saxine.”
Koni, a li,
e tan fan birin bata murutɛ Ala ma,
e tondi xurɛ a bun.
6 Nanara, yatan minima fɔtɔnni,
a fu e ma.
Kankon kelima burunna ra,
a yi e yibɔ.
Ɲarin dɔxɔma e yɛɛ ra e taane dɛxɔn,
alogo naxan yo na mini,
a yi na yibɔ a dungi dungin na.
Bayo, muxuni itoe Ala matandin bata gbo ayi,
e yanfantenyaan bata radangu ayi.

7 Ala yi a fala, a naxa,

“N diɲama ɛ ma di nayi?
Ɛ diine bata e mɛ n na,
e yi e kɔlɔ alane yi
naxanye mi ala yo ra.
N tan nan yi e balon soma e yii,
koni e yi yalunyaan naba,
e birin yi e gi
siga yalundene banxine yi.
8 E luxi nɛn alo soo xɛmɛ kɛndɛna,
a nɛma wugɛ a gilɛɛn fɔxɔ ra,
birin a lanfana ɲaxanla fɔxɔ ra.
9 N mi lan n xa e saran na fe sifane ra ba?
N mi n gbeen ɲɔxɛ na yama sifan na ba?”
Alatalaa falan nan na ra.
10 “Ɛ te e nakɔ sansanne ra,
ɛ yi e rabira,
koni ɛ nama e raxɔri!
Ɛ wudi yiine ba e binle ma,
bayo Alatala gbee mi fa e ra.
11 Bayo, Yuda yamaan nun Isirayila yamaan bata n yanfa mumɛ!”
Alatalaa falan nan na ra.

12 E bata e mɛ Alatala ra,
e yi a fala, e naxa,
“A mi na!
Tɔrɔn mi fa fama en ma sɔnɔn,
En mi fa yɛngɛn toma,
en mi kamɛma.
13 Foyen nan tun nabine ra,
Ala mi falan tima e xɔn.
Nayi, e naxan falama,
na xa e tan nan sɔtɔ.”

14 Nanara, Alatala,
Ala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa, “Bayo ɛ bata na falan ti,
n bata n ma falan sa i tan Yeremi dɛ,
falan naxan luxi alo tɛɛna,
yamani ito findima yegen nan na,
na tɛɛn naxan ganma.”
15 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Ɛ tan Isirayila yamana,
n siyana nde rafama nɛn ɛ xili ma
sa keli yire makuyeni,
siya barakaxin nan a ra,
naxan na yi xabu waxati xunkuye,
ɛ mi naxan xui mɛma,
ɛ mi naxan ma falan yɛɛ toma.
16 E xalimakunle faxan tima han!
E muxune birin findixi sofa wɛkilɛxine nan na.
17 E fama ɛ se xabaxine nun ɛ donseene birin naxɔrideni nɛn,
e nun ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛne,
e nun ɛ xuruse xunxurine nun a xungbene,

e nun ɛ manpa binle* nun ɛ xɔdɛ binle.
E yi ɛ taa makantanxine kala yɛngɛni
ɛ yigi saxi taan naxanye yi.”
18 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Koni hali na waxatini, n mi ɛ raxɔrima
fefe.
19 Nayi, muxune na maxɔdinna ti, e naxa, ‘Nanfera, Alatala, en ma Ala ito
birin ligama en na?’ I tan Yeremi yi e yabi, i naxa, ‘Bayo ɛ bata ɛ mɛ a ra. Ɛ yi
ala xɔɲɛne batu ɛ yamanani. Nayi, ɛ sa walima nɛn xɔɲɛne xa yamana
gbɛtɛni dɛnaxan mi findixi ɛ konna ra.’ ”

Yamana murutɛna fe

20 “Ɛ ito fala Yaxuba bɔnsɔnna muxune xa,
ɛ a fala Yuda yamanani, ɛ naxa,
21 Ɛ tuli mati ito ra,
ɛ tan yama xaxilitaren miritarena!
Ɛ yɛɛne na,
koni ɛ mi sese toma!
Ɛ tunle na,
koni ɛ mi sese mɛma!
22 Alatalaa falan ni ito ra.
Ɛ mi gaxuma n yɛɛ ra ba?
Ɛ mi xuruxurunɲɛ gaxuni n yɛtagi ba?
N tan nan baan ɲɛmɛnsinna findixi fɔxɔ igen danna ra,
a mi nɔɛ naxan yigidɛ habadan.
A walanne tema,
koni e mi a nɔɛ,
e xuxu xuiin minima,
koni e mi danguma a ra.
23 Koni yamani ito muxune tengbesen,
e murutɛxi e bɔɲɛni,
e xun xanbi so, e siga.
24 E mi e mirima, e naxa,
‘En xa gaxu Alatala yɛɛ ra,
en ma Ala,
naxan tulen nafama a waxatini,
tule singen nun tule dɔnxɛna,
naxan se xaba waxatine ragidixi en xa.’
25 Ɛ hakɛne nan ne baxi e kiini.
Ɛ yulubine yi ɛ munanfanna kala.

26 Bayo muxu ɲaxine n ma yamaan yɛ,
alo xɔli suxun naxanye xɔline mamɛlɛnma,
e lutine ratima muxune yɛɛ ra.
27 E banxine rafexi muxune se kansunxine ra
alo xɔli suxun xɔli sa seen nafema kii naxan yi.
E findixi sɛnbɛmane nun nafulu kanne ra na kii nin.
28 E fatin bata fanɲɛ ayi,
e tuyanxi.
Dan yo mi e fe ɲaxine ma.
E mi kiridine xun mafalama kitini.
E nafunla sɔtɔma tun!

* **5:17: 5.17** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

E mi tərɔ muxune xun mayɛngɛ kitine bolonma.
29 N mi lan
n xa e saran na fe sifane ra ba?
N mi n gbeen ɲɔxɛ na yama sifan na ba?”
Alatalaa falan nan na ra.

30 “Fe ɲaxin bata so yamanani
naxan magaxu mumɛ!
31 Nabine wule nabiya falane nan tima.
Saraxaraline nɔyaan ligama e yɛtɛ sɛnbɛn nan xɔn.
Anu, a rafan n ma yamaan ma na kiini.
Koni a raɲanna na a li,
ɛ nanse ligama nayi?”

6

Gbalon Yerusalɛn xili ma
1 Bunyamin bɔnsɔnna muxune, ɛ gi!
Ɛ keli Yerusalɛn yi!
Ɛ xɔtaan fe Tekowa taani!
Ɛ yɛngɛn taxamasenni te Beti-Hakeremi taani!
Bayo, gbalo gbeen fama
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma,
halagi magaxuxin na a ra.
2 Siyon taan naxan tofan,
a rayabu,
n na raxɔrima nɛn!
3 Sofa ganla fama a ma nɛn
alo xuruse rabane nun e xuruseene,
e yi e bubune ti a rabilinni,
e birin yi lu e konna kantanɲɛ.
4 E yi a fala, e naxa,
“Ɛ keli, ɛ a yɛngɛ feni tɔn!
Ɛ keli, en na a yɛngɛ yanyin nan na!
Anu, sogen bata godo fɔlɔ.
Ɲinbanna bata a li,
nininne bata siga fɔlɔ iki.
5 Nanara, ɛ keli,
en na a yɛngɛ kɔɛɛn na.
En sa a banxi faɲine kala.”

6 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa, “Ɛ wudine sɛgɛ,
ɛ gbingbinne rate
Yerusalɛn taan makantan yinna xɔn.*
Taani ito lan a kɛwanle yi saran a ra,
bayo muxu ɲaxankatanxine bata gbo ayi taani.
7 Fe ɲaxine minima taani ito yi
alo igen minima xɔɲinna ra kii naxan yi.
Fala yo mi mɛma a yi
fɔ gbalo feene nun halagi feene.

* **6:6: 6.6** Yaxune yi tema taan makantan yinna xuntagi ***gbingbinni*** itoe nan xɔn, e taan yɛngɛ.

N na a tərən nun a furene nan tun toma n yɛtagi.
8 Yerusalɛn kaane,
ɛ a liga ɛ yeren ma,
alogo n nama n masiga ɛ ra,
n yi ɛ konna findi bɔxɔ rabeɲinxin na,
muxe mi nɔɛ dɔxɛ dɛnaxan yi.”

Yamaan naxan mi a tuli matiyɛ
9 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
“E Isirayila yamaan muxu dənxɛne tongo ma nɛn
alo manpa bogi tənsənne na makentun.
Ɛ mən xa dangu ndee suxɛ
alo se bogi malanne na xɛtɛ nakəən yirena nde ma.”

10 N falan tima nde xa?
N na ndee rakolonma
alogo e xa e tuli mati n na?
Dɛnkɛlɛyatare tunle nan e ma,
e mi nɔɛ falan mɛ.
Alatalaa falan luxi nɛn e xa
alo konbina,
e mi e rafan fe yo toma a yi.
11 Koni n tan bəɲɛn bata rafe Alatalaa xələn na,
n mi fa nɔɛ a ramarɛ.

Ala naxa,
“N ma xələn xuya diine ma kiraan xən,
e nun foningen naxanye malanxi na yi.
Xɛmɛne nun ɲaxanle birin suxuma nɛn e bode xən,
e nun fonne nun muxu kəbəkəbəxine.
12 E banxine yi findi muxu gbɛtɛye gbeene ra,
e nun e xɛɛne nun e ɲaxanle,
n na keli yamanan muxune xili ma waxatin naxan yi.”
Alatalaa falan nan na ra.
13 “Bayo keli muxudin ma
han muxu gbeene,
e birin kunfaxi e tənən nan xən.
Keli nabiin ma han saraxaralina,
e birin wulen falama.
14 E mi n ma yamana furen dandanma e səbɛ ra.
E luma a falɛ nɛn, e naxa,
‘Bəɲɛ xunbenla! Bəɲɛ xunbenla!’
Koni, bəɲɛ xunbeli mi na.
15 E yi lanma nɛn e yagi e xəsi feene ra,
koni, e mi yagima hali!
E mi yagin yɛtɛɛn kolon!
Nanara, naxanye faxama,
e nun ne nan faxama.
N na e kɛwanle saranma e ra nɛn,
e yi bira bəxəni.”
Alatalaa falan nan na ra.

16 Alatala ito nan falaxi,

a naxa, “Ɛ ti kirane xɔn,
ɛ yi e mato.
Ɛ maxɔdinna ti lan singe ra kirane fe ma,
ɛ naxa, ‘Kira faɲin minɛn?’
Ɛ yi siga na xɔn.
Ɛ matabuden sɔtɔma nɛn na yi ɛ niin xa.
Koni ɛ yi a fala, ɛ naxa,
‘Nxu mi sigama na kiraan xɔn.’
17 N bata ɛ xun makantan muxune ti,
n naxa, ‘Ɛ tuli mati xɔtaan xuiin na de!’
Koni, ɛ yi n yabi, ɛ naxa,
‘Nxu mi nxu tuli matima!’
18 Nanara, ɛ tan siyaan bonne,
ɛ tuli mati!
Ɛ birin xa a kolon
feen naxan danguma e konni.
19 Dunuɲa muxune, ɛ tuli mati!
N tan nan gbalon nafama yamani ito xili ma,
naxan findixi e miriyane saranna ra.
Bayo e mi e tuli matixi n ma falane ra,
e yi e mɛ n ma sariyan fan na.
20 N hayun mundun wusulanna ma
naxan kelixi Saba yamanani?
Hanma se xiri ɲaxumɛn naxan kelixi yire makuyeni?
Ɛ saraxa gan daxine mi n kɛnɛnxi,
ɛ saraxane mi rafan n ma.”
21 Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N gɛmɛne sama nɛn yamani ito yɛɛ ra,
e sanne radinma naxanye ra,
fafane nun e diine,
e nun e dɔxɔ bodene nun e xɔyine,
e birin yi bira halagini.”

Yaxune fama

22 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Ganla fama nɛn keli sogeteden kɔmɛnna binni.
Yama sɛnbɛmaan fama nɛn
sa keli fɔ bɔxɔn danna ra.
23 Xalimakunle nun tanbane e yii,
e yɛɛ xɔdɔxɔ, e mi kininkinin.
E xuiin gbo alo fɔxɔ igen xuina,
e nɛma fama e soone fari.
E yɛbaxin fama safa yɛɛn ma
yɛngɛ so xinla ma,
e fama ɛ tan Siyon kaane nan xili ma.”
24 Yamaan naxa,
“Nxu bata na feen xibarun mɛ,
nxu sɛnbɛn yi ɲan.
Kuisanna bata nxu suxu,
a xɔlɛn luxi
alo ɲaxanla dii barimatɔna.
25 Ɛ nama mini taani siga burunna ra.

Ɛ nama siga kirane xɔn,
bayo yaxun nun a silanfanna kira yi.
Gaxun yiren birin yi.
26 N ma yamana, ɛ kasa bɛnbɛli dugin so sununi,
ɛ ɛ sa xubeni, ɛ gbelegbele
alo muxuna dii xɛmɛ kedenna na faxa,
bayo naxan muxune birin halagima,
na fa en natɛrɛnama nɛn.

27 N bata i tan Yeremi dɔxɔ
alogo i xa n ma yamaan kɛŋaan fɛsɛfɛsɛ,
alo xabun naxan wuren matoma,
alogo i xa e sigati kiin nakɔrɔsi,
i yi a mato.
28 E birin findixi muxu murutɛxi tengbesenxine nan na,
nafigin naxanye xɔdɔxɔ
alo wuren nun sulana.
Kala tiine nan e birin na.
29 Xabun tɛɛn nafema nɛn
alogo tɛɛn xa yɔxɔn ba wureni,
koni a katama wuren nasɛnsɛndeni fuun nin,
bayo wuren gbiin mi tinma bɛ a yi.
30 E luxi nɛn
alo wure gbetin naxan lan a woli ayi,
bayo Alatala bata a mɛ e ra.”

7

Dina fufafuna fe

1 Alatala falani ito nan ti Yeremi xa, a naxa,
2 “Sa ti Alatalaa banxin so dɛɛn na, i yi falani ito rali mɛnni, i naxa, ‘Ɛ tuli mati Alatalaa falan na! Ɛ tan, Yuda kaan naxanye soma dɛni itoe ra, ɛ yi Alatala batu.’
3 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Alaa ito nan falaxi, a naxa, ‘Ɛ sigati kiin nun ɛ kɛwanle masara. Nayi, n tinma nɛn ɛ lu dɔxi yireni ito yi.
4 Ɛ nama ɛ yigi sa wule falane yi, bayo ɛ a falama, ɛ naxa, “Alatala Batu Banxin ni ito ra! Alatala Batu Banxina! Alatala Batu Banxina!”
5 Xa ɛ sigati kii nun ɛ kɛwanle masara, xa ɛ bode suxu kiti kɛndɛni,
6 xa ɛ mi xɔŋɛn ŋaxankata, e nun kiridin nun kaŋa gilɛna, xa ɛ mi sɔntarene faxa be, xa ɛ mi bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, ɛ yi ɛ yɛtɛ tɔrɔ,
7 nayi, n tinŋɛ nɛn, ɛ lu dɔxi be yi, n yamanan naxan soxi ɛ benbane yii habadan han habadan.’ ”
8 “Koni, ɛ yigi saxi wule falane nin naxanye tɔnɔ mi na.
9 Ɛ muŋan tima, ɛ faxan tima, ɛ yalunyaan ligama. Ɛ kɔlɔn wulen fari, ɛ wusulanna ganma Baali suxuren xa, ɛ ala gbɛtɛne batuma, ɛ mi naxanye kolon.
10 Na xanbi ra, ɛ mɔn yi fa ti n yɛtagi n batu banxin kui n xinla binyama dɛnaxan yi. Ɛ yi a fala, ɛ naxa, ‘Nxu bata xunba.’ Ɛ bata xunba alogo ɛ xa lu xɔsi feene rabɛ ba?
11 Nayi, n xinla binyama banxin naxan yi, ɛ na yatɛxi mafu tiine luxunden nan na ba? N tan yɛɛna ɛ ra de!” Alatalaa falan nan na ra.

12 “Nayi, ɛ siga n ma yire fonni Silo taani n xinla yi binyama dɛnaxan
singe yi.* Ɛ sa a to n naxan ligaxi a ra, lan n ma yamana fe ɲaxin ma,
Isirayila kaane.
13 Ɛ yi feni itoe birin ligama waxatin naxan yi, n tan, Alatala yi lu falan
tiyɛ ɛ xa yɛ yo yɛ. Koni, ɛ mi tinxi n xuiin namɛ. N bata ɛ xili, ɛ mi tinxi n
natinɲɛ. Nayi, n tan Alatalaa falan ni ito ra.
14 Ɛ yigi saxi n Batu Banxini ito naxan yi, n dɛnaxan soxi ɛ nun ɛ benbane
yii n xinla binyaden na, n na a suxuma nɛn alo n Silo taan suxi kii naxan yi.
15 N na ɛ kedima nɛn n yɛtagi, alo n na n mɛxi ɛ ngaxakedenne ra kii
naxan yi, Efirami bɔnsɔnna muxune.”†

Ala mi Yeremi xuiin namɛ

16 “I tan Yeremi nama n madiɲa e fe ra. I nama n mafan, i nama n
maxandi. I nama n solona e xa, bayo n mi i xuiin namɛma.
17 I mi a toxi ba e naxan ligama Yuda taane nun Yerusalɛn kirane xɔn?
18 Diidine yegen fenma, fafane tɛɛn sama e ra, ɲaxanle taminna
ramulanma alogo e xa burudine rafala Kore Xɔnna Ɲaxalan Mangan kiden
xa, e yi minse saraxane rabɔxɔn ala gbɛtɛne xa, e yi n naxɔlɔ.
19 E n tan nan tɔrɔma ba? E mi e yɛtɛ xan tɔrɔma ba, e yi e yɛtɛ rayagi?”
Alatalaa falan nan na ra.
20 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N fitinaxina n ma
xɔlɔn nagodoma nɛn be ma, e nun a muxune nun a xuruseene, e nun a
wudine nun a bogi seene. Taan ganma nɛn, a tɛɛn mi nɔɛ ratuyɛ.”

Yamaan mi a tuli mati

21 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ
saraxa gan daxine sa ɛ saraxan bonne fari, ɛ tan yi e subene don!
22 Bayo, n to ɛ benbane ramini Misiran yi, n mi yamarine soxi e yii lan
saraxa gan daxine nun saraxan bonne xan ma na lɔxɔni!
23 Koni, yamarin nan ito ra n naxan so e yii: Ɛ tuli mati n xuiin na, alogo n
xa findi ɛ Ala ra, ɛ yi findi n ma yamaan na. N na ɛ yamari feen naxanye
birin ma, ɛ sigan ti na kiraan xɔn, ɛ yi hɛrin sɔtɔ.‡
24 Koni, e mi tin n xuiin namɛ, e mi e tuli mati. E yi bira e bɔɲɛ yi fe ɲaxine
fɔxɔ ra e tengbesenyani. E yi xɛtɛ xanbin na, benun e xa siga yɛɛn na.
25 Xabu ɛ benbane mini lɔxɔni Misiran yi han to, n na n ma walikɛne
rasigama ɛ ma, nabine, lɔxɔ yo lɔxɔ waxatin birin.
26 Koni, ɛ mi tinxi n xuiin namɛ, ɛ mi ɛ tuli mati n na. Ɛ yi tengbesenɲɛ ayi,
ɛ fe ɲaxin naba dangu ɛ benbane ra.”
27 “I tan Yeremi na falani ito birin ti e xa, e mi e tuli matima i ra, e mi i
yabɛ sese ma.
28 Nayi, i yi a fala e xa, i naxa, ‘Ɛ findixi yamaan nan na naxan mi Alatala
xuiin namɛma, naxan tondixi xurɛ ɛ Ala ma. Lannayaan bata lɔ ayi ɛ ma, na
mi fa ɛ falane yi.’ ”

Faxa Ti Lanbanna fe

29 Ala naxa,
“Ɛ xunsɛxɛ kuyen naxan ɛ rasariɲanma n xa,

---

* **7:12: 7.12** Filisitine bata yi ***Silo*** taan kala na waxatini. Ala Batu Bubun yi tixi mɛnna nin. Na feen sɛbɛxi Yosuwe 18.1 kui e nun Samuyɛli Singen 4.12-18 kui. † **7:15: 7.15** ***Efirami*** bɔnsɔnna nan yi gbo Isirayila bɔxɔn kɔmɛn fɔxɔn bɔnsɔnne tagi. Na bɔnsɔnne tunun nɛn yɛngɛne yi ɲɛɛ kɛmɛ benun Yeremi xa kawandin ba fɔlɔ. Ala e raxɔri nɛn lan e suxure batu feene ma. ‡ **7:23: 7.23** Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 19.5 kui.

ɛ na maxaba, ɛ yi a woli ayi.§
Ɛ lu ɛ mawugɛ yire matexi yigenla fari,
bayo Alatala bata a mɛ iki waxatin muxune ra
a yi e rabeɲin
e tan naxanye a raxɔlɔ.”
30 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Yuda kaane bata fe ɲaxin liga n yɛɛ ra
yi. E bata e suxure xɔsixine dɔxɔ banxini, n xinla binyama dɛnaxan yi, e yi
na sariɲanna kala.
31 E bata Tofeti kidene ti Ben-Hinɔn lanbanni, alogo e xa e dii xɛmɛne nun
e dii tɛmɛne gan mɛnni. N mi naxan yamarixi, n mi sa mirixi naxan ma.”
32 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Nanara, lɔxɔna nde fama, muxune mi
fa mɛnna xili bama a ‘Tofeti’ hanma ‘Ben-Hinɔn lanbanna.’ Koni e fa na xili
bama nɛn ‘Faxa Ti Lanbanna.’ Muxune yi maluxun Tofeti yi, han na yi rafe.
33 Yamani ito binbine yi findi xɔline balon na e nun burunna subene.
Muxu yo mi e kedɛ.
34 N danna sama nɛn sɛwa sigine nun ɲaxan sigine nun ɲaxalandi ti sigine
ra xɛmɛn nun a ɲaxanla xa Yuda yamanani e nun Yerusalɛn taane yi, bayo
yamanan kalama nɛn.”

8

Danxutɔ yamana

1 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Na waxatini, e Yuda mangane nun
kuntigine xɔnne bama nɛn gaburun na, e nun a saraxaraline nun a nabine
nun Yerusalɛn kaane birin.
2 E yi e sa sogen na, e lu raxuyaxi ayi kike dɛgɛn nun sare ganla birin bun,
naxanye yi rafan e ma, e yi naxanye batuma, e bira naxanye fɔxɔ ra, e yi
xibarune sɔtɔma naxanye ra, e xinbi sin naxanye bun. E xɔnne mi fa
malanma, e mi maluxunɲɛ, e birin findima nɛn lɔxɔn na bɔxɔn fari.
3 Sayaan xɔnla yama ɲaxini ito muxu dɔnxɛne suxuma nɛn, n na e raxuya
ayi dɛnaxanye birin yi.” Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.

Alaa yamaan tondi fena

4 Yeremi, a fala yamaan xa, i naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa,
‘Muxun birɛ ba, a mi keli?
Muxuna a xun xanbi soɛ ba,
a mi fa a xun xɛtɛ?
5 Nanfera nayi,
Yerusalɛn yamani ito xun xanbi soxi,
e lu e masigɛ n na waxatin birin?
E tantanni han,
e tondixi e xun xɛtɛ n ma.
6 N tuli matixi e ra ki faɲi
koni e falan mi lanma.
E sese mi nimisama e fe ɲaxine ra,
e mi a falama, e naxa,
“N nanfe ligaxi?”
E birin gixin sigama e xun xɔn
alo soon naxan sigan yɛngɛni.
7 Hali yaya xɔnla naxan kore,
na a xɛtɛ waxatine kolon.

§ **7:29: 7.29** Na waxatini, muxune yi e kɔlɔma, e yi e ***xunsɛxɛn*** lu kuyɛ ayi han e yi e falan nakamali. Na feen sɛbɛxi Yatɛne 6.5-9 kui.

Hali ganban nun tuntunna
nun saɲi xɔnla e xɛtɛ waxatine yatɛxi.
Koni n ma yamaan mi Alatalaa kiti saxine kolon.' "

Karamɔxɔ tantanxine
8 "Nayi, ɛ nɔɛ a falɛ di, ɛ naxa,
'Nxu bata fe kolonna sɔtɔ,
bayo Alatalaa sariyana nxu yii?'
Anu, karamɔxɔne wule sɛbɛnle tima
alogo na xa findi wulen nan na.
9 Fe kolonni itoe yagima nɛn,
e yigitɛgɛ, e suxin na a ra
bayo e bata e mɛ Alatalaa falan na.
Fe kolonna sifan mundun fa e yii sɔnɔn?"

10 Ala naxa, "Nanara,
n na e ɲaxanle soma nɛn gbɛtɛye yii,
muxu gbɛtɛye yi e xɛɛne ba e yii.
Bayo keli muxudin ma han muxu gbeene,
e birin kunfaxi e yɛtɛ tɔnɔn nan xɔn,
keli nabine ma han saraxaraline,
e birin wulen falama.
11 E mi n ma yamana furen dandanma e sɔbɛɛn na.
E luma a falɛ nɛn, e naxa,
'Bɔɲɛ xunbenla! Bɔɲɛ xunbenla!'
Koni, bɔɲɛ xunbeli mi na.
12 E yi lanma nɛn e yagi e xɔsi feene ra,
koni, e mi yagima hali!
E mi yagin yɛtɛɛn kolon!
Nanara, naxanye faxama,
e nun ne nan faxama.
N na e kɛwanle saranma e ra nɛn,
e yi bira bɔxɔni."
Alatala naxa na kiini.
13 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"N wama nɛn n xa danna sa e ra,
manpa bogi mi fa luma na,
xɔdɛ bogi mi luma na,
e wudine dɛɛne xarama ayi nɛn.
N seen naxanye soxi e yii,
na bama e yii nɛn."

14 Yamaan naxa,
"Nanfera en luma dɔxi?
Ɛ malan!
En na en gi,
siga taa makantanxine yi,
en sa halagi mɛnni!
Bayo Alatala, en ma Ala bata halagin nagidi en ma,
a ige xɔlɛne fi en ma,
bayo en bata yulubin liga a ra.
15 En yengi yi bɔɲɛ xunbenla nan ma,
koni en mi sese faɲi sɔtɔma.

En yi marakɛndɛyaan nan mamɛma,
koni fe magaxuxin nan fama.
16 En bata yaxune soone xuiin mɛ Dan bɔxɔn mabinni,
bɔxɔn birin bata yimaxa e soo kɛndɛne wuga xuiin ma!
E fama,
e yamanan nun a seen birin naxɔri,
e nun taan nun a muxune."

17 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"N saɲine rasigama nɛn ɛ xili ma
naxanye seri mi na,
e yi ɛ maxin."

Nabina mawuga xuina

18 N yi wama n ma tɔrɔni suxu feni,
n bɔɲɛn sunuxi n kui.
19 N ma yamaan wuga xuiin nan ito ra
sa keli yire makuyeni.
E naxa,
"Alatala mi fa Siyon taani ba?
A mangan mi fa na yi ba?"
Ala naxa,
"Nanfera e n naxɔlɔxi e suxurene ra,
e nun xɔɲɛne batu se fufafune?"

20 Se xaba waxatin bata ɲan,
kuye wolon waxatin fan bata dangu,
koni han to en mi rakisixi!
21 N ma yamana tɔrɔna n tɔrɔma,
n sunuxi, n kuisanxi.
22 Seri mi fa Galadi yamanani ba?
Dandan ti mi fa na?
Nanfera nayi,
n ma yamana furen mi yalanma?
23 Xa ige xunna nan yi n xunna ra nun
xa n yɛɛ yinle yi findixi tigin nan na nun,
n yi Siyon faxa muxune wugama nɛn kɔɛ nun yanyin birin na.

9

Mayifuun yamanan yiren birin yi

1 Xa n yi yigiyaden sɔtɔ burunna ra nun,
n yi n mɛma nɛn n ma yamaan na,
n yi n masiga e ra!
Bayo e birin yalunde,
yanfanten ganla nan e ra.
2 Alatalaa falan nan na ra, a naxa,
"E lɛnne yitɔnxi nɛn e xa wulen fala
alo xanla xalimakunle wolima kii naxan yi.
E mi nɔɔn sɔtɔn yamanani ɲɔndi falan xan xɔn,
koni e fe ɲaxin nan tun nabama.
E mi n kolon.
3 Birin xa a xɔyina fe liga a yeren ma.

Muxu yo nama a yigi sa a ngaxakedenne yi,
bayo muxune ngaxakedenne birin findixi yanfantenne nan na,
muxune xɔyine birin yi findi nafigine ra.
4 E birin e bode mayendenma,
muxe mi ɲɔndin falama.
E bata e xaran wulen ma ki faɲi.
E yi e yɛtɛ yixadan hakɛ ligadeni.
5 Yeremi, i dɔxi yanfantenne nan tagi.
E tondixi n kolonɲɛ e yanfantenyaan nin.”
Alatalaa falan nan na ra.
6 Nanara, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa,
“N na e rasariɲanma nɛn,
alo xabun wuren naxulunma kii naxan yi
n yi e kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ,
bayo n fa n ma yamaan suxɛ di?
7 E lɛnne maxɔlɔn tima
alo faxa ti xalimakunla,
e yanfa falane nan tun tima.
E bɔɲɛ xunbeli falane tima e adamadi bodene xa,
koni e luti ratixini tɔnma e bɔɲɛni.
8 N mi lan n xa e saran na fe sifane ra ba?
N mi n gbeen ɲɔxɛ na yama sifan ma ba?”
Alatalaa falan nan na ra.

Wuga waxatina fe

9 N wugama nɛn,
n gbelegbele sununi geyane fari.
N na n mawugama
xuruse rabade kalaxine nan ma fe ra,
bayo e bata gan,
muxu yo mi fa danguma e yi.
Xuruseene wuga xuiin mi fa minima na yi sɔnɔn.
Xɔline nun burunna subene birin bata e gi, e siga.
10 N Yerusalɛn taan luma nɛn
alo gɛmɛ malanxine,
kankone kurudena,
n Yuda taane raxɔri,
muxu yo mi lu e yii.
11 Xaxilimaan mundun feni itoe yɛɛ toɛ?
Xa Alatala bata falan ti a xa,
a xa na yɛba!
Nanfera yamanan bata kala,
a raxɔri alo burunna,
muxu yo mi danguma dɛnaxan yi?
12 Alatala naxa, “Na feene ligaxi nɛn bayo e bata e mɛ n ma sariyan na, n naxan so e yii, bayo e mi e tuli matixi n xuiin na, e sigan ti a ma.
13 E biraxi e bɔɲɛ yi feene fɔxɔ ra e tengbesenyani, e nun Baali suxurene alo e fafane e xaranxi a ma kii naxan yi.”
14 Nanara, Alatala, Isirayilaa Ala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N dabarin nun ige xɔlɛn fima yamani ito ma nɛn e balon na.

15 N yi e raxuya ayi siyane yɛ, e nun e benbane mi naxanye kolon, n
yɛngɛn bira e fɔxɔ ra han n yi e birin naxɔri.”

16 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa, “Ɛ miri!
Ɛ sa ɲaxalan wugalane fen,
e xa fa!
Ɲaxanla naxanye fatan gbelegbeledeni sununi,
ɛ ne fen de!
17 E xa e mafura fɛ,
e fa e wuga xuini te en ma fe ra,
han en fan yi wuga,
en yɛɛgen yi godo
alo xude igena.
18 Bayo wuga xuiin minima Siyon taani,
e naxa, ‘En bata halagi feu!
Yagin bata gbo en ma!
Fɔ en xa keli nɛn yamanani,
bayo e bata en ma banxine rabira!’ ”
19 Nayi, ɲaxanle,
ɛ tuli mati Alatalaa falan na,
a naxan falama a dɛɛn na,
ɛ yi na ramɛ!
Ɛ ɛ dii tɛmɛne xaran wugan ma,
ɛ bode xaran mawugan ma!
20 Bayo sayaan bata so en ma banxine foye sodene ra,
siga han en ma banxi faɲine kui,
en ma diidine yi faxa kirane xɔn,
en ma foningene yi faxa yama malandene yi.
21 Yeremi, a fala iki, i naxa,
“Alatalaa falan ni ito ra, fa fala
‘Binbine luma nɛn yiren birin yi
alo ɲaman xɛɛn ma,
alo malo xidine xɛɛn xun xɔn malo xaban fɔxɔ ra,
koni e malan muxu mi na!’ ”

Ala kolonna nan fe kolon kɛndɛn na

22 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Fe kolonne nama e kanba e fe kolonni.
Sɛnbɛmaan nama a kanba a sɛnbɛni.
Nafulu kanna nama a waso
a nafulu kanyani.
23 Koni xa naxan a kanbama,
na xa a kanba ito nin:
fa fala, a bata n famu,
a yi n kolon.
A xa n kolon Alatala ra,
naxan hinanna nun kiti kɛndɛn
nun tinxinyaan nabama dunuɲa yi
bayo na fe sifane nan nafan n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

Dɛnkɛlɛyatarene yamaan yɛ

24 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Lɔxɔne fama, n muxune saranma e
kɛwanle ra waxatin naxan yi, naxanye birin banxulanxi e fati bɛndɛn
mabinni koni e mi tubixi e bɔɲɛni,
25 alo Misiran kaane nun Yuda kaane nun Edɔn kaane nun Amonine nun
Moyaba kaane, naxanye birin dɔxi tonbonni, naxanye e xunne dɛxɔn bima.
Amasɔtɔ Ala kolontarene nan siyani itoe ra. Isirayila yamaan birin fan luxi
nɛn alo banxulantarene dɛnkɛlɛyaan mabinni.”

10

Ala suxurene halagi fena

1 Isirayila yamana, ɛ tuli mati Alatalaa falan na lan ɛ ma!
2 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Ɛ nama bira siya gbɛtɛne kirane fɔxɔ ra.
Ɛ nama gaxu taxamasenne yɛɛ ra
naxanye toma kore,
alo siya gbɛtɛne.
3 Bayo yamanane namunne findixi fe fuune nan na.
E wudin sɛgɛma fɔtɔnni,
yii rawali kɛɛn yi a masoli soden na.
4 E yi a rayabu wure gbeti fixɛn nun xɛmaan na,
e yi a gbangban
alogo a nama bira.
5 Na suxurene luxi nɛn
alo xɔli magaxu seen naxan tixi xɛɛn ma,
e mi fala tima, fɔ e maxali,
bayo e mi nɔɛ sigan tiyɛ hali ndedi.
Ɛ nama gaxu e yɛɛ ra,
bayo e mi nɔɛ sese ɲaxi rabɛ,
e mɔn mi nɔɛ a faɲin fan nabɛ.”

6 Alatala, i tan ɲɔxɔn mi na!
I gbo, i xinla sɛnbɛn gbo.
7 Nde mi gaxuɛ i tan yɛɛ ra,
i tan siyane mangana?
E lan e gaxu i yɛɛ ra
bayo i ɲɔxɔn mi na siyane fekolonne yɛ,
hanma e yamanane birin yi.

8 E birin xaxilitare,
e birin fekolontare.
E xaranxi fe fuun nan ma,
wudi batuna.
9 E fama na wure gbetine ra
sa keli Tarasisi yamanani,
e nun xɛmane sa keli Yufasi yi,
xabun nun xɛma rawanla yi e rafala suxuren na,
e yi a maxidi dugi mamiloxine nun a gbeele yi.
Muxu kesuxine wali xɔnna nan tun ne ra.
10 Koni Alatala nan Ala ɲɔndin kanna ra.
A tan nan habadan Ala ra,
habadan mangana.
Bɔxɔ xɔnna xuruxurunma a tan nan ma xɔlɔ bun,

yamanane mi susɛ naxan ma xɔlɔ yɛɛ ra.

11 Yeremi, a fala e xa, i naxa,
“Wule alani itoe,
e tan naxanye mi kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi
ne tununma nɛn bɔxɔ xɔnna fari,
e nun kore xɔnna bun.”

Yeremi 51.15-19
12 Ala nan bɔxɔ xɔnna daxi a sɛnbɛni,
a yi dunuŋa bɛtɛn sa a fe kolonna xɔn,
a kore walaxani bandun a xaxilimayani.
13 A na a xui ramini,
tulen yi a malan kore,
a kundaan nafa,
sa keli bɔxɔn danne ra.
A yi galanna nun tulen nafa,
a foyen namini a ramaradeni.
14 Muxune birin bata findi xaxilitarene nun fekolontarene ra.
Xɛma rawanle birin yagixi
lan e sawura rafalaxine fe ma,
bayo wulen nan e suxurene ra,
nii yo mi e yi.
15 Fe fuun nan e ra,
wali magelexina.
E halagi waxatin na a li,
e raxɔrima nɛn.
16 Koni Yaxuba gbee Ala mi luxi alo e tan.
Bayo a tan nan seen birin daxi.
A tan nan gbee Isirayila bɔnsɔnne ra.
A xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.

Halagi famatɔna fe
17 Ɛ yiiseene malan bɔxɔn ma,
ɛ tan naxanye rabilinxi yɛngɛni!
18 Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N yamanan muxune wolima ayi nɛn
alo lantan gɛmɛna.
N yi e yigbɛtɛn
alogo e xa suxu yɛngɛni.”
19 Yamaan naxa,
“Gbalona nxu xa!
Nxu maxɔlɔxi!
Nxɔ furen dɛɛn mi yiyalanŋɛ!
Nxu tan nan yi a falama, nxu naxa,
‘Nxɔ furen na a ra,
nxu a raxanŋɛ!’
20 N ma bubun bata kala,
a lutine birin bata a beŋin!
N ma diine bata keli n fɛma,
e mi fa na.
Muxu yo mi fa n yii
naxan mɔn n ma bubun tiyɛ,

hanma a yigiyaden ti n xa.”
21 Bayo yamaan yɛɛratine xaxili mi na.
E mi Alatala fenma.
Nanara, e mi sabatixi.
E yamaan birin bata raxuya ayi.
22 Ɛ tuli mati xui magaxuxini ito ra,
a fama muxune yimaxɛ
sa keli sogeteden kɔmɛnna binni.
A Yuda taane findima nɛn yire rabeɲinxine ra
a e findi kankone kurudene ra.

Yeremi Ala maxandina
23 Alatala, n bata a kolon fa fala
adamadiin gbee mi a dunuɲa yi gidin na.
Muxun mi a sanna tidene ragidima.
24 Alatala, n xuru
alo a lan kii naxan yi
koni hali i mi n suxu i ya xɔlɔni
alogo i nama n halagi.
25 I ya xɔlɔn nagodo siya gbɛtɛne ma
naxanye mi i kolon,
e nun yamanan naxanye mi i xinla binyama!
Bayo e i ya yamaan halagima,
Yaxuba bɔnsɔnna,
e a raxɔrima han,
e a bɔxɔne kalama.

11

Yamaan bata layirin kala
1 Alatala yi falani ito ti Yeremi xa, a naxa,
2 “Ɛ tuli mati layiri falani itoe ra, ɛ yi e fala Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane xa!
3 A fala e xa, fa fala Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Dangan na kanna xa naxan mi layiri falani itoe ramɛma.
4 N falan naxanye sɛbɛxi ɛ benbane ma, n na e ramini waxatin naxan yi Misiran yamanani dɛnaxan luxi alo sulun tɛɛn* naxan wuren naxulunma.’ N na a fala nɛn e xa, n naxa, ‘Ɛ n xuiin namɛ, ɛ yi n ma yamarine birin suxu. Nayi, ɛ findima nɛn n ma yamaan na, n yi findi ɛ Ala ra.
5 Nayi, n na n kɔlɔ feen naxan ma ɛ benbane xa, n na rakamalima nɛn, fa fala a n yamanana nde soma ɛ yii nɛn kumin nun nɔnɔn gbo dɛnaxan yi. Ɛ mɛnna nin to.’ ” N yi a yabi, n naxa, “Amina, Alatala!”
6 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Falani ito rali Yuda taane birin yi e nun Yerusalɛn kirane birin xɔn, i naxa, ‘Ɛ tuli mati layiri falane ra, ɛ yi e suxu!
7 Bayo n na ɛ benbane maxadi nɛn ki faɲi, xabu n na e ramini lɔxɔni Misiran yamanani han to. N lu e maxadɛ n sɔbɛɛn na, n naxa, “Ɛ n xuiin namɛ!”
8 Koni e mi n xuiin namɛ, e mi e tuli mati. E birin yi bira e bɔɲɛ yi fe ɲaxine fɔxɔ ra e tengbesenyani. Nayi, n yi layirini ito falane birin nakamali e xili ma, n na e yamari naxan liga fe ra koni e mi tin a suxɛ.’ ”

* **11:4: 11.4 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Furu tɛɛna***.”

9 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane bata
yanfan so n ma.
10 E bata xɛtɛ e benbane hakɛni, naxanye tondi n ma falan namɛ, e bira
ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, e yi e batu. Isirayila yamaan nun Yuda yamaan bata e
mɛ n ma layirin na, n naxan xidi nxu nun e benbane tagi.”
11 “Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N gbalon nafama nɛn e ma, e
mi minɛ naxan yi. E n xilima nɛn, koni n mi e xuiin namɛma.
12 Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane sa alane maxandima nɛn, e
wusulanna gan naxanye xa, koni ne mi e rakisɛ gbalon waxatini mumɛ!
13 Ɛ tan Yuda kaane, ɛ gbee alane wuya alo ɛ taane! Ɛ tan Yerusalɛn kaane,
ɛ bata wusulan gandene ti Baali suxurene kidene ra, e wuya alo kiraan
naxanye taani. Na mayagi de!’
14 Yeremi, i nama n maxandi yamani ito xa, i nama n mafan, i nama n
solona e xa, bayo e na n maxandi waxatin naxan yi lan e tɔrɔna fe ma, n mi
e xuiin namɛma.”

Ala a yamaan kalama nɛn

15 “N xanuntenne mɔn fa nanse ligama n ma banxini?
E kɔtɛ ɲaxi wuyaxi yitɔnma.
Ɛ saraxa subene nɔɛ ne saranna masigɛ ɛ ra nɛn ba,
hali ɛ to sɛwama fe ɲaxi rabadeni?
16 Alatala bata yi i xili sa fa fala a
‘Oliwi bili yifɔtɔnxin naxan bogiye rayabu,’
koni a fa tɛɛn nan soma a ra,
a yiine yi raxɔri tɛɛn xui gbeeni.”
17 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxan ɛ fe fɔlɔxi, na nan tɔrɔn nafaxi ɛ ma,
lan Isirayila yamaan nun Yuda yamana fe ɲaxi rabaan ma, e to wusulanna
gan Baali suxuren xa, e yi a raxɔlɔ.

Yanfan Yeremi xili ma

18 Alatala bata muxune fe nataxin makɛnɛn n xa, n yi a kolon. A bata e
kɛwanle yita n na.
19 N yi luxi nɛn alo e xuruseen naxan xalima a faxadeni. N mi yi a kolon e
feen naxanye yitɔnxi n xili ma, e naxa, “En wudini ito kala a bogixi waxatin
naxan yi! En na a ba ɲɛɲɛ muxune yɛ, ɲinan xa ti a xinla xɔn!”

20 Koni kitisa tinxinxin nan Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ra
naxan muxun bɔɲɛn nun sɔndɔmɛn kɛɲaan fɛsɛfɛsɛma.
Tin, n xa i to i gbeen ɲɔxɛ e ra
bayo n bata n xun mayɛngɛ feen lu i tan ma.
21 Nanara, Alatala ito nan falaxi Anatɔti kaane xili ma, naxanye waxi n
faxa feni, naxanye a falama, e naxa, “I nama fa nabiya falane ti Alatala
xinli, xanamu, nxu i faxama nɛn!”
22 Nanara, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N na e
saranma nɛn e kɛwanle ra. E banxulanne faxama nɛn yɛngɛni, fitina kamɛn
yi e dii tɛmɛne nun e dii xɛmɛne faxa.
23 E muxu yo mi luyɛ a nii ra, bayo n gbalon nafama nɛn Anatɔti kaane
ma, n na e saran e kɛwanle ra ɲɛɛn naxan na.”

12

Nanfera muxu ɲaxine hɛrixi?

1 Alatala, i tinxin na ma,

kitin xa so en tan tagi.
Koni n waxi i maxɔdin feni
lan i ya kiti saxina nde a fe ma:
Nanfera muxu ɲaxine hiyabuxi?
Nanfera yanfantenne bɔɲɛ xunbelixi?
2 I bata e ti, i yi e sɛnbɛ so.
E sabatima, e wanle kɛ.
I ya falana e dɛ waxatin birin,
koni e bɔɲɛ makuya i ra.
3 Anu, i tan Alatala, i n kolon.
I n toma,
i n bɔɲɛ yi feene fɛsɛfɛsɛma lan i ma.
Muxu ɲaxine lu e danna
alo xuruseen naxanye sigama e faxadeni,
i yi e ramara halagin lɔxɔn yɛɛ ra.

4 Yamanan luma sunuxi
han waxatin mundun,
sɛxɛne yi lu xaraxi xɛɛne ma?
Amasɔtɔ a muxune ɲaxu,
subene nun xɔline raxɔrima.
Bayo e a falama, e naxa,
“A mi en naɲanna toma.”

Alaa yabina

5 Xa ɛ nun adamadiine ɛ gima,
i yi tagan,
ɛ nun soone xa ɛ gi di nayi?
Xa i xaxili mi ragidixi
fɔ i nɛma bɔɲɛ xunbeli yireni,
i nanse ligama i na so fɔtɔnni
Yurudɛn baan dɛ?
6 Bayo, i ngaxakedenne nun i fafe a denbayaan fan i yanfama, e fan
sɔnxɔma i xili ma i xun xanbi ra. I nama la e ra, e na fala faɲine ti i xa
waxatin naxan yi.

Ala a Batu Banxin nun a yamaan nabeɲin fena

7 Ala naxa,
“N bata n mɛ n ma banxin na,
n yi n ma yamanan nabeɲin.
N naxanye xanuxi han,
n bata ne so e yaxune yii.
8 N ma yamaan luxi nɛn n tan yɛɛ ra yi
alo yatan fɔtɔnni,
e bata sɔnxɔ n na,
nanara n yi e raɲaxu.
9 N ma yamaan mi luxi n tan yɛɛ ra yi ba,
alo wunla minima sɛgɛn naxan ma,
sɛgɛn bonne e malanxi naxan ma a dondeni?
Ɛ burunna subene birin malan,
e xa fa e dɛge!

10 Xuruse raba wuyaxi* bata n ma nakɔɔn kala,
e yi n ma xɛɛni bodon,
e yi n nafan xɛɛn findi tonbonna ra.
11 E bata a findi yire rabeɲinxin na,
a xaraxi, a raxɔrixi n yɛtagi.
Yamanan birin naxɔrixi,
a kɔntɔfili mi muxu yo ma.”
12 Halagi ti ganla fama tonbonna yire matexine yi,
bayo Alatalaa silanfanna yamanan birin naxɔrima nɛn,
yɛngɛn yi a danne birin li.
Muxu yo mi fa luma bɔɲɛ xunbenli.
13 E bata sansine si,
koni e sa tansinne nan sɔtɔma.
E tɔrɔma walideni,
koni e mi tɔnɔ sɔtɔma.
Ɛ yagi lan ɛ wanla saranna fe ma
bayo Alatala bata xɔlɔ ɛ ma han!

Alaa falana lan Isirayila rabilinna yamanane ma

14 Alatala ito nan falaxi a yamaan nabilinna yamana ɲaxine xili ma, a naxa, “E bata e yiin din n ma yamanan na, n naxan soxi Isirayila kaane yii e kɛɛn na. Nayi, n fa na siyane bama nɛn e yamanane yi, n yi Yuda kaane ba e tagi.
15 N na yelin na siyane bɛ e yamanane yi, n mɔn kininkininma e ma nɛn, n mɔn yi e birin naxɛtɛ e kɛɛ bɔxɔne yi, e dɔxɔ e yamanane yi.
16 Xa e lu n ma yamana kirane fɔxɔ ra, e yi e kɔlɔ n xinli, e naxa, ‘N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi!’ alo e yi n ma yamaan xaranma a ma kii naxan yi nun, e yi e kɔlɔ Baali suxurene yi. Nayi, e sabatima nɛn n ma yamaan tagi.
17 Koni xa e mi e tuli mati, n na yama sifan bama nɛn na, n yi a raxɔri.”
Alatalaa falan nan na ra.

13

Yeremi nun tagi xidina

1 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Siga, i sa taa dugi tagi xidina nde sara, i yi i tagi xidi a ra. Koni, i nama a sin igeni de.”
2 N yi tagi xidin sara alo Alatala a falaxi kii naxan yi, n yi a xidi n tagi.
3 Alatala mɔn yi falan ti n xa, a naxa,
4 “I tagi xidin naxan saraxi i yi a xidi i tagi, a tongo i siga Efirati baan binni, i sa a luxun fanye yinla ra mɛnni.”
5 Nayi, n yi siga, n sa a luxun Efirati baan dɛxɔn, alo Alatala a yamari n ma kii naxan yi.
6 Na waxati xunkuyen to dangu, Alatala mɔn yi a fala n xa, a naxa, “Keli, i siga Efirati baan binni, i sa tagi xidin tongo, n na i yamari naxan luxun fe ra.”
7 Nayi, n yi siga Efirati baan binni, n sa na yiwulen, n tagi xidin sa dɛnaxan yi, n yi a tongo mɛnni, koni tagi xidin bata yi kala, a tɔnɔ mi yi fa na sɔnɔn.
8 Alatala yi falan ti n xa iki,
9 “N tan Alatala ito nan falaxi, n naxa, ‘N Yuda kaane wason kalama na kii nin e nun Yerusalɛn kaane waso gbeena.

* **12:10: 12.10 *Xuruse rabaan*** xuruseene yɛɛ ra, na misalixi yɛɛratine nan na yamaan yɛɛ ra.

10 Yama ɲaxini ito naxan tondima n ma falan namɛ, naxanye biraxi e bɔɲɛ
yi feene fɔxɔ ra e tengbesenyani, e nun ala gbɛtɛne, e yi e batu, e yi e xinbi
sin e bun, ne luma nɛn alo tagi xidini ito, naxan tɔnɔ mi fa na!
11 Awa, n bata yi Isirayila yamaan nun Yuda yamaan birin tugun n na alo
tagi xidin xidima muxun tagi kii naxan yi alogo e xa findi n ma yamaan na,
e yi n xinla matɔxɔ, e n tantun, e n binya. Koni e mi e tuli mati.' " Alatalaa
falan nan na ra.

Manpa kundine fe

12 "Yeremi, sa ito fala e xa, i naxa, 'Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a
naxa, a manpa kundine birin lanma nɛn e xa rafe manpaan na.' E i yabima
nɛn, e naxa, 'Alo nxu mi na kolon ba, a manpa kundine lan nɛn e rafe
manpaan na?'
13 Nayi, i yi a fala e xa, i naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa: n yamanani
ito muxune birin luma nɛn alo dɔlɔ minna naxanye lugoxi dɔlɔn na, hali a
mangan naxanye dɔxi Dawudaa mangaya gbɛdɛni, e nun a saraxaraline
nun a nabine, e nun Yerusalɛn kaane birin.
14 N na e xusinma nɛn e bode ra, e yi kala alo kundine,* diine nun fafane
birin. N mi muxu yo ratangɛ, n mi kininkininma, n mi hinanɲɛ e ra, sese mi
a ligɛ n tagan e halagɛ.' Alatalaa falan nan na ra."

Ɛ tuli mati

15 Ɛ n xuiin namɛ, ɛ tuli mati!
Ɛ nama fa ɛ yɛtɛ yite,
bayo Alatala nan falan tima.
16 Ɛ binyen fi Alatala ma, ɛ Ala,
benun a xa dimin naso,
ɛ yi ɛ sanne radin geya yidimixine yi.
Ɛ yengi kɛnɛnna nan ma,
koni Ala yi a masara sayaan dimin na,
a yi findi dimi gbeen na.
17 Xa ɛ mi ɛ tuli mati,
n wugama nɛn wundoni ɛ wasona fe ra.
N yɛɛgen minima nɛn han,
n yɛɛn xɔnna yi rafe yɛɛgen na,
bayo Alatalaa yamaan sigama nɛn konyiyani.

Alaa falana lan mangana denbayaan ma

18 A fala mangan nun ɲaxalan mangan xa,
i naxa, "Ɛ dɔxɔ bɔxɔni,
bayo ɛ mangaya taxamaseri kɔmɔti nɔrɔxin bata bira."
19 Negewi yamanan taane balanma nɛn,
muxu yo mi fa na
naxan e rabiyɛ.
Yuda kaane birin sigama konyiyani,
e birin bata xali.

Yerusalɛn bata xunna kala

20 I yɛɛn nakeli,
i muxune mato naxanye fama
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.
Xuruse kurun minɛn

* **13:14: 13.14** Ala muxuni itoe yatɛxi ***manpa kundine*** misaala nan na be.

naxan taxu i ra,
i yi i kanbama xuruseen naxanye yi?†

21 Ɛ bata naxanye radari
e xa findi ɛ xɔyine ra,
ɛ nanse falama,
ne na keli ɛ xili ma e dɔxɔ ɛ xun na.
I mi tɔrɛ nayi ba
alo ɲaxanla naxan diin barima?
22 Xa ɛ na fala, ɛ naxa,
“Nanfera ito n sɔtɔma?”
Ɛ xa a kolon,
a muxune fuma ɛ ma nɛn,
e yi ɛ rayagi ɛ hakɛ wuyaxi saranna ra.

23 Fati fɔrɛn nɔɛ a fatin masarɛ ba,
hanma burunna ɲarin yi a fatin makatunxi yirene maxɛtɛ a ma?
Na ma, ɛ fan mi nɔɛ fe faɲin ligɛ,
ɛ to darixi fe ɲaxin na.
24 N na ɛ raxuyama ayi nɛn
alo foyen se dagin naxan xalima tonbonni.

25 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“N bata ito nan nagidi ɛ ma
bayo ɛ bata ɲinan n xɔn,
ɛ yi ɛ yigi sa wule alane yi.
26 N na ɛ rayagima nɛn
alo ɲaxanla dugin na mate a ra
han a yɛtagi, alogo a ragenla xa to.
27 N bata ɛ yalunyaan nun ɛ kunfa feene to,
ɛ tɔnɔn fenma yalunyani yagitareyani!
N bata ɛ fe xɔsixine to geyane fari
e nun burunna ra.
Gbalona ɛ xa Yerusalɛn kaane!
Ɛ mɔn luma nɛn sariɲantareyani
han waxatin mundun?”

14

Fitina furuna fe

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa lan fitina furuna fe ma, a naxa,
2 “Yuda kaane sunuxi,
e taane bata kala,
e muxune gbelegbelema bɔxɔni,
e wuga xuini tema Yerusalɛn taani.
3 Muxu gbeene muxudine rasigama ige badeni.
E sigama ige ramaradeni,
e mi ige sɔtɔ.
E yigitɛgɛxin yi xɛtɛ e kundine kui genla ra,
e yi e xunna so yagini.
4 Bɔxɔn bata xara

† **13:20: 13.20 *Xuruse rabaan*** xuruseene yɛɛ ra, na misalixi yɛɛratine nan na yamaan yɛɛ ra.

bayo tulen mi fama yamanani,
nayi xɛɛ biine yagixin yi e xunna so.
5 Hali xɛnla a dii xali nɛnɛn nabeɲinma burunna ra,
bayo sɛxɛ xinde mi na.
6 Burunna sofanle tema geyane fari,
e yi foyen tongo alo kankone.
E yɛɛ rakoɲinma,
bayo sɛxɛ mi na.”

7 Nxu hakɛne seren bama nxu xili ma,
koni Alatala, nxu mali i xinla fe ra!
Bayo nxɔ tinxintareyaan gbo,
nxu bata yulubin liga i ra.
8 I tan, Isirayila yigina,
naxan a rakisima ɲaxankata waxatini,
nanfera i luyɛ
alo xɔɲɛn dangumatɔna yamanani,
alo sigatiin naxan xii kedenna tima be?
9 Nanfera i luxi
alo sofaan na a tɛrɛna yɛngɛn na,
naxan mi nɔɛ marakisin tiyɛ?
Anu, Alatala, i nxu yɛ,
i xinla falama nxu xun ma.
I nama i mɛ nxu ra!

10 Alatala ito nan falaxi lan a yamana fe ma,
a naxa, “Na xun xɔn sigan nafan e ma,
e mi e raxarɛ yire kedenni.
Nanara, Alatala mi e rasuxuma,
a mi ɲinanma e hakɛne xɔn,
a e saranma nɛn e yulubine ra.”
11 Nayi, Alatala yi a fala n xa, a naxa, “I nama n maxandi yamani ito hɛrina fe ra.
12 Hali e sunna suxu, n mi n tuli matiyɛ e wuga xuiin na. Hali e saraxa gan daxine nun bogise saraxane ba, n mi e rasuxɛ, bayo n waxi e halagi feni yɛngɛn nun fitina kamɛn nun fitina furen na.”
13 N yi a yabi, n naxa, “Ee! Marigina Alatala! E nabine luma a falɛ e xa, e naxa, ‘Ɛ mi yɛngɛn toma, fitina kamɛn mi ɛ konna liyɛ. Ala bɔɲɛ xunbeli kɛndɛn fima nɛn ɛ ma be.’ ”
14 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Na nabine wulen nan falama n xinli. N tan xa mi e rafaxi. N mi yamari soxi e yii, n mi fala tixi e xa. E nabiya falane tima wule fe toone nan xɔn alo xiyena. Ne fataxi yiimato feene nun suxure batu feene nun e yɛtɛ bɔɲɛ mayendenxine nan na.”
15 Nanara, Alatala ito nan falaxi lan nabine fe ma naxanye falan tima a xinli, a naxa, “N mi ne xɛxi, koni e a falama, e naxa, ‘Yɛngɛn nun fitina kamɛn mi soɛ yamanani ito yi.’ Nanara, n na nabine faxama nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛn xɔn.
16 E nabiya falan tima yamaan naxan xa, ne binbine rabeɲinma nɛn Yerusalɛn kirane xɔn fitina kamɛn nun yɛngɛni. Muxu yo mi luma naxan e maluxunɲɛ, e tan nun e ɲaxanle nun e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne. N na e fe ɲaxin naxɛtɛma nɛn e ma.”

17 “Falani ito ti e xa, i naxa,
‘N yɛɛgen minima kɔɛ nun yanyin na,
a mi danma,
bayo gbalo gbeen bata godo n ma yama faɲin ma,
a ɲaxankataxi han!
18 Xa n siga burunna ra,
n muxu faxaxine toma mɛnni
silanfanna naxanye faxaxi.
Xa n siga taani,
fitina kamɛn bata muxune rafura mɛnni.
Nabine nun saraxaraline yamanani sigama
koni e mi sese famuma.’ ”

19 Yamaan naxa,
“I bata i mɛ Yuda kaane ra ba fefe?
I niin bata a mɛ Siyon taan na ba?
Nanfera i nxu ɲaxankatama
han nxu mi fa kɛndɛyaan sɔtɔma?
Nxu yengi yi bɔɲɛ xunbenla ma,
koni nxu mi sese faɲi sɔtɔma.
Nxu yi marakɛndɛyaan nan mamɛma,
koni fe magaxuxin nan fama.
20 Alatala, nxu bata nxɔ fe ɲaxine kolon,
e nun nxu benbane hakɛne,
bayo nxu bata yulubin liga i ra.
21 I xinla fe ra,
i nama nxu raɲaxu.
I nama i ya mangaya gbɛdɛ nɔrɔxina fe magodo!
I miri layirin ma en tagi,
i nama a kala.
22 Siyane ala fufafuna ndee nɔɛ tulen nafɛ ba?
Hanma koren nan tulen nagodoma a yɛtɛ ma ba?
Ɛn-ɛn de!
I tan Alatala na a ra, nxɔ Ala!
Nxu yigi saxi i yi,
bayo i tan nan na feene birin ligama.”

15

Ala yi a yamaan yalagi

1 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Hali Musa nun Samuyɛli fa ti n yɛtagi n solonadeni yamani ito xa, n mi kininkininɲɛ e ma. E kedi n yɛtagi, e xa siga!
2 Xa e a fala i xa, e naxa, ‘Nxu xa siga minɛn?’ I xa e yabi, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Sayaan nagidixi naxanye ma,
ne sayaan sɔtɔma nɛn!
Naxanye faxama silanfanna ra,
ne faxama nɛn!
Fitina kamɛn nagidixi naxanye ma,
ne kamɛma nɛn!
Konyiyaan nagidixi naxanye ma,
ne xalima nɛn konyiyani!’ ”

3 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N fitina feen sifa naanin nan nafama e
xili ma: silanfanna yi e faxa, barene yi e yibɔ, xɔline nun burunna subene yi
e don, e yi e ɲan.
4 N na e findima nɛn fe magaxuxin na bɔxɔ xɔnna yamanane birin xa, lan
Yuda mangan Xesekiyaa dii xɛmɛn Manase kɛwanle ma a naxanye rabaxi
Yerusalɛn taani.”

Ala mi fa kininkininma

5 Ala naxa, “Nayi, nde kininkininma ɛ tan Yerusalɛn kaane ma?
Nde a mawugama ɛ fe ra?
Nde danguma ɛ xɔntɔnɲɛ?”
6 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Ɛ bata ɛ mɛ n na,
ɛ lu xɛtɛ xanbin na.
Nayi, n na n yiini tema nɛn ɛ xili ma,
n yi ɛ halagi,
bayo ɛ kininkinin mi fa n yi.
7 N na e fintanma nɛn
alo se dagina yamanan taane so dɛɛne birin na.
N yi e diine ba e yii,
n yi n ma yamaan halagi
bayo e mi e xun xanbi soxi e kɛwanle yi.
8 N na a ligama nɛn kaɲa gilɛne yi wuya ayi
alo baan ɲɛmɛnsinna.
N halagi tiin nafama nɛn e banxulanne ngane ma yanyi tagini,
sanɲa ma kedenni,
ɲaxankatan nun kui sanna yi e li.
9 Naxan bata dii solofere bari,
na furama nɛn, a faxa.
Kɔɛɛn yi so a ma yanyin na,
a yagi, a xun sin.
Naxanye na lu e nii ra,
e yaxune yi fa ne raxɔri e silanfanne ra.”
Alatalaa falan nan na ra.

Nabina mawugana

10 Yeremi naxa,
“Nna, gbalona n xa
bayo i bata n bari.
Yamanan muxune birin n matandima,
e yi n yɛngɛ!
Doli so mi n na,
n mɔn mi doli tongoxi,
koni birin n dangama.”

11 Alatala yi a fala n xa, a naxa,
“N na i xunbama nɛn
alogo i xa fe faɲin sɔtɔ yati!
N na i yaxune rafama nɛn
i mafandeni tɔrɔn nun gbalon waxatini yati!
12 Muxun nɔɛ wureni bolonɲɛ a yiin na ba,
wuren naxan kelixi sogeteden kɔmɛnna ma hanma sulana?

13 Yuda kaane, n na ɛ hɛrisigɛne nun ɛ nafunle fima ɛ yaxune ma nɛn e yɛngɛ
yi se tongoxine ra,
masɔtɔ ɛ yulubine xɔn ɛ yamanan birin yi.
14 N bata ɛ so ɛ yaxune yii e konyine ra
ɛ yi siga yamanani ɛ mi dɛnaxan kolon.
N bata tɛɛn so ɛ xili ma n ma xɔlɔni."

15 Yeremi naxa, "I tan, Alatala,
i feene birin kolon.
I miri n ma, i yi n mali,
i yi n gbeen ɲɔxɔ n ɲaxankata muxune ra!
I nama n faxa,
i tan naxan mi xɔlɔma xulɛn!
A kolon, n yagin masɔtɔma i tan nan ma fe ra!
16 I ya falane na yi n li tun,
n yi e rasuxuma nɛn alo donsena,
bayo i ya falane nan n nasɛwama,
n yi ɲaxan n bɔɲɛni.
Amasɔtɔ i xinla bata fala n xun ma,
Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna!
17 N mi dɔxi fuyantenne tagi batudeni.
N yi luxi n danna nɛn
bayo i sɛnbɛn yi n fari,
bayo i n nafexi i ya xɔlɔn na.
18 Nanfera nayi n ma tɔrɔn dan mi na?
Nanfera n ma furen mi yalanma?
I luyɛ n xa
alo tigin naxan xɔrima ba,
muxun mi nɔɛ a xaxili tiyɛ naxan na?"

19 Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Xa i xun xɛtɛ n ma,
n mɔn i tima nɛn i ya wanla ra n yɛtagi.
Xa i fala kɛndɛne ti,
i fala fuune lu na,
i falan tima nɛn nayi
alo n yɛtɛɛn dɛ xuina.
E tan nan fa xɛtɛma i ma,
koni i tan xa mi xɛtɛma e tan ma de!
20 N na i findima nɛn yinna wure daxin na nayi,
yamani ito yɛtagi,
naxan mi nɔɛ rabirɛ.
E i yɛngɛma nɛn,
koni e mi i nɔɛ sese ma,
bayo n na i fɔxɔ ra,
n ni i rakisi, n yi i xɔrɔya."
Alatalaa falan nan na ra.
21 "N na i xunbama nɛn muxu ɲaxine yii,
n yi i xɔrɔya gbalotɔne sɛnbɛn ma."

16

Gbalon lɔxɔna fe

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “I nama ɲaxanla futu. I nama dii xɛmɛ sɔtɔ hanma dii tɛmɛna yireni ito yi.”
3 Bayo Alatala ito nan falaxi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne xili ma naxanye barima be, e nun dii ngaan naxanye e barima, e nun fafan naxanye e sɔtɔma yamanani ito yi, a naxa,
4 “E faxama nɛn fureni. E sayaan mi wugɛ, e mi maluxunɲɛ. E luma nɛn alo ɲaman bɔxɔn ma. Yɛngɛn nun fitina kamɛn nan e raxɔrima. E binbine yi findi balon na xɔline nun burunna subene xa.”
5 Bayo, Alatala ito nan falaxi, a naxa, “I nama so ɲande banxini. I nama siga saya yirene yi sununi. I nama e wuga. Bayo n bata n ma bɔɲɛ xunbenla ba yamanani ito yi e nun n ma hinanna nun n ma kininkininna.” Alatalaa falan nan na ra.
6 “Muxu gbeene nun muxudine birin faxama nɛn yamanani ito yi. E sayaan mi wugɛ, e mi maluxunɲɛ, muxe mi a yɛtɛ maxabɛ sununi hanma a xunna bi e fe ra.
7 Tamin mi yitaxunma muxu sunuxine ra e madɛndɛn xinla ma. E mi minseen soma sunu muxune yii, e yi e madɛndɛn, hali e fafe hanma e nga nan faxaxi.”
8 “I nama so banxina nde yi sɛwa donse donna dɛnaxan yi, i yi dɔxɔ muxune fɛma i dɛgedeni, i yi i min.
9 Bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N danna sama nɛn sɛwa sigine nun ɲaxan sigine nun ɲaxalandi ti sigine ra xɛmɛn nun a ɲaxanla xa yireni ito yi, waxatini ito yi i yɛɛ xɔri.’ ”
10 “I na falani ito birin ti yamani ito xa waxatin naxan yi, e a falama nɛn i xa, e naxa, ‘Nanfera Alatala gbalo gbeeni itoe birin nagidixi nxu ma? Nxu kalan mundun tixi? Nxu yulubin mundun ligaxi Alatala ra, nxɔ Ala?’
11 Nayi, i yi a fala e xa, i naxa, ‘Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: N na ligaxi nɛn bayo ɛ benbane e mɛ nɛn n na, e bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, e yi e xinbi sin e bun, e yi e batu, e yi e mɛ n tan na, e mi n ma sariyan suxu.
12 Anu, ɛ tan bata fe ɲaxin naba dangu ɛ benbane ra. Ɛ birin biraxi ɛ bɔɲɛ yi fe ɲaxine nan fɔxɔ ra ɛ tengbesenyani, ɛ mi ɛ tuli matima n na.
13 N na ɛ kedima nɛn yamanani ito yi. N yi ɛ rasiga yamanani ɛ nun ɛ benbane mi dɛnaxan kolon. Ɛ sa ala gbɛtɛne batu mɛnni kɔɛɛn nun yanyin na, bayo n mi fa hinanɲɛ ɛ ra mumɛ!’ ”

Konyine xɛtɛ fena

14 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Lɔxɔne fama, muxe mi a falɛ lɔxɔn naxanye yi, a naxa, ‘N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, naxan Isirayila kaane ramini Misiran yi!’
15 Koni a a falama nɛn, a naxa, ‘N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, naxan Isirayila kaane ramini kɔmɛn fɔxɔn yamanani, e nun a e kedi yamanan naxanye birin yi!’ Bayo n mɔn fama nɛn e ra na bɔxɔni, n dɛnaxan so e benbane yii.”
16 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N yamani ito yaxu wuyaxi xilima nɛn e xili ma, e fa e suxu alo yɛxɛ suxune. E fa e sagatan geyane nun yire matexine nun gɛmɛ yinle birin yi alo donsone.
17 Bayo n yɛɛna e kɛwanle birin na, e mi luxunxi n ma. E hakɛne mi luxunɲɛ n ma.

18 N na e hakɛne nun e yulubine saranma nɛn e ra dɔxɔ firin, bayo e bata n
ma yamanan naharamu, e bata n kɛɛ bɔxɔn nafe e sawura niitarene nun e
suxure xɔsixine ra."

Ala keden peen kolon fena

19 Alatala, n sɛnbɛna,
n ma faran makantanxina,
n na n yigiyama dɛnaxan yi tɔrɔ waxatine yi,
siyane fama nɛn i tan ma
keli bɔxɔn danne birin na,
e yi a fala, e naxa,
"Wulen nan findixi nxu benbane kɛɛn na,
suxure fufafuun naxanye tɔnɔ mi na.
20 Adamadiine nɔɛ alane rafalɛ e yɛtɛ xa ba?
A rabama, koni ala xa mi ne ra!"
21 Nayi, Alatala naxa,
"Nanara, n na a yitama nɛn e ra ito yi,
n na n fangan nun sɛnbɛn yitama nɛn e ra,
e yi a kolon, a n xili nɛn Alatala."

17

Murutɛdene yalagi fena

1 Yuda kaane yulubine kɛrɛndɛnxi wure sɛbɛli ti seen nan na,
naxan xɔdɔxɔ alo dayimuna.
E sɛbɛxi e bɔɲɛ walaxan nan ma,
e nun e saraxa gandene fenne ma.
2 Nayi, e diine luma nɛn e mirɛ e saraxa gandene ma,
e nun e Asera kide gbindonne wudi yifɔtɔnxine fɛma,
e nun geya matexine fari.
3 Ɛ tan seen naxanye batuma n ma geyaan ma e nun burunne ra,
ne nun ɛ hɛrisigɛne nun ɛ nafunle birin soma nɛn
ɛ yaxune yii e yɛngɛ se tongoxine ra
e nun ɛ taan kidene,
masɔtɔ ɛ yulubine xɔn ɛ yamanan birin yi.
4 Ɛ tan yɛtɛɛn nan fama kɛɛn nabeɲindeni,
n naxan soxi ɛ yii.
N yi ɛ findi konyine ra ɛ yaxune xa yamanani
ɛ mi dɛnaxan kolon,
bayo ɛ bata n ma xɔlɔn tɛɛn nadɛgɛ.
A ɛ ganma nɛn han habadan.

5 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Dangan na kanna xa
naxan a yigi sama adamadiine yi,
naxan a xaxili tixi muxune ra,
a yi a xun xanbi so Alatala yi a bɔɲɛni.
6 Na kanna luxi nɛn
alo wudi dungin tonbonni.
A tan mi hɛrin toɛ.
A dɔxɔma nɛn tonbonna yire yixareni,
fɔxɔn dɛnaxan yi bɔxɔ rabeɲinxini.
7 Koni, duban na kanna xa

naxan a yigi saxi Alatala yi,
Alatala findixi naxan yigi ra.
8 A luxi nɛn
alo wudin naxan sixi igen dɛ,
a salenne sigama igen bun.
Wuyenna mi a tərɔma,
a dɛɛne xinde yɛyɛ.
Furun na ti ɲɛɛna nde ra,
na mi a tan tərɔma
a bogin mi ɲanma.”

9 “Muxun bɔɲɛna a mayendenma
dangu seen birin na.
A furen mi dandanɲɛ!
Nde nɔɛ a famunɲɛ?
10 N tan Alatala,
n muxune bɔɲɛn fɛsɛfɛsɛma,
n yi e sɔndɔmɛn nakɔrɔsi,
alogo n xa birin saren fi a kɛwanle ra,
lan a sigati kiin ma.
11 Muxun naxan nafulu sɔtɔ ki mi fan,
na luxi nɛn
alo dɔmɛn naxan xɛlɛne rasɛgɛma,
a mi naxanye biraxi.
A nɛma a dunuɲa yi gidin tagini,
a fuxari.
A raɲanna, a lu alo xaxilitarena.”
12 En ma banxi sariɲanxin findixi Alaa mangaya gbɛdɛ nɔrɔxin nan na
naxan ma fe yitexi xabu a fɔlɔni.
13 I tan Alatala, Isirayila yigina,
naxanye birin e mɛma i ra,
ne yagima nɛn.
Naxanye e masigama i ra,
ne sa luma burunburunna nin,
bayo e bata e mɛ Alatala ra,
siimaya ige tigina.

14 Alatala, n nakɛndɛya,
alogo n xa yiyalan.
N nakisi, alogo n xa kisi,
bayo n ni i tan nan tantunma.
15 E a falama n xa, e naxa,
“Alatalaa falane mi kamalima ba?
A xa e rakamali fa.”
16 N tan mi tondixi findɛ yɛɛratiin na i fɔxɔ ra.
N fan mi yi waxi tərɔ lɔxɔni ito xa a li.
I na kolon.
N ma falane birin kɛnɛnni i yɛtagi.
17 Nayi, i nama kui sanna ragidi n ma.
I tan naxan findixi n luxunden na gbalon lɔxɔni.
18 N ɲaxankata muxune xa yagi,
koni i nama n tan lu yagini!

E tan nan xa magaxu,
koni n tan nama gaxu.
Gbalon lɔxɔn nafa e tan nan ma
i xa e halagi gbalon na dɔxɔɲa ma firin.

Matabu Lɔxɔn nasariɲanna

19 Alatala ito nan falaxi n xa, a naxa, “Siga, i sa ti taan so dɛɛn na, naxan
xili ‘Yamaan So Dɛna’ Yuda mangane danguma dɛnaxan yi e nɛma soma
hanma e nɛma minɛ. I mɔn xa ti Yerusalɛn taan so dɛɛne birin na.
20 I yi a fala e xa, i naxa, ‘Ɛ tuli mati Alatalaa falan na, Yuda mangane nun
Yuda yamaan birin, e nun Yerusalɛn kaane birin, ɛ tan naxanye soma dɛni
itoe ra.
21 Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ a liga ɛ yeren ma! Ɛ nama goron tongo
Matabu Lɔxɔni, ɛ yi a raso Yerusalɛn dɛɛne ra.
22 Ɛ nama goron namini ɛ konne yi Matabu Lɔxɔni. Ɛ nama wali yo kɛ.
Koni ɛ Matabu Lɔxɔn nasariɲan, alo n na a yamari ɛ benbane ma kii naxan
yi.
23 Koni e mi n xuiin namɛ, e mi e tuli mati n na. E yi e tengbesen, e tondi n
xuiin namɛ, e mi tin xurɛ.
24 Alatalaa falan ni ito ra. Xa ɛ n xuiin namɛ ki faɲi, xa ɛ mi goron naso
taan so dɛni itoe ra Matabu Lɔxɔni, ɛ Matabu Lɔxɔn nasariɲan, ɛ mi wali yo
kɛ,
25 nayi mangane nun kuntigine soma nɛn dɛni itoe ra, naxanye dɔxi
Dawuda ɲɔxɔni a manga gbɛdɛni. E tema nɛn wontorone nun soone fari, e
tan nun e kuntigine, e so e nun Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane. Muxune
luma nɛn taani ito yi han habadan!
26 Muxune fama nɛn sa keli Yuda taane yi e nun Yerusalɛn rabilinna
taane nun Bunyamin yamanan nun geya yiren sogegododen binni e nun
geyaan bonne nun Negewi tonbonni, alogo e xa fa saraxa gan daxine nun
saraxa gbɛtɛye nun bogise saraxane nun wusulanne nun barika bira
saraxane ba Alatalaa banxini.
27 Koni xa ɛ mi ɛ tuli mati n na, ɛ yi Matabu Lɔxɔn nasariɲan, xa ɛ goronna
raso Yerusalɛn taani Matabu Lɔxɔni, nayi, n tɛɛn soma nɛn taan dɛɛne ra
naxan mi nɔɛ ratuyɛ, a yi taan banxi faɲine gan.’ ”

18

Fɛɲɛ rafalana fe

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
2 “Keli, i siga fɛɲɛ rafalan konni, i sa n ma falan mɛma mɛnna nin.”
3 N yi siga fɛɲɛ rafalan konni, n yi a li fɛɲɛna nde rafalɛ.
4 Koni fɛɲɛn naxan yi a yii, a yi naxan nafalama fɛɲɛ bɛndɛn na, fɛɛn yi na
ra. Nayi, a mɔn yi xɛtɛ a ma, a fɛɲɛ gbɛtɛ rafala na fɛɲɛ bɛndɛn na, alo a yi
rafan a ma kii naxan yi.
5 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
6 “Ɛ tan Isirayila yamana, n fan mi nɔɛ na fe sifan ligɛ ɛ ra ba, alo fɛɲɛ
rafalana? Isirayila yamana, ɛ fan luxi n yii nɛn alo fɛɲɛ bɛndɛn fɛɲɛ rafalan
yii.” Alatalaa falan nan na ra.
7 “Waxatina nde yi, n na a falama nɛn a siyana nde hanma yamanana nde
xa kala, hanma a halagi, hanma a raxɔri.

8 Koni n falan tixi siyaan naxan xili ma, xa na xɛtɛ a fe ɲaxine fɔxɔ ra, nayi
n ɲaxankatan naxan nagidixi e ma, n xɛtɛma nɛn na feen fɔxɔ ra, na mi fa e
sɔtɔma.
9 Waxatina nde, n yi a fala a siyana nde hanma yamanana nde xa ti, a
sabati.
10 Koni xa na siyaan fe ɲaxin naba n yɛɛ ra yi, a mi n xuiin namɛ, nayi n fe
faɲin naxan nagidixi e ma, n na xunbama nɛn e ra, na mi fa liga."
11 "Iki, Yeremi, falan ti Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane xa, i naxa,
Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ a mato, n gbalona nde rafama ɛ ma, n fena
nde yitɔnma ɛ xili ma. Nayi, ɛ xɛtɛ ɛ fe ɲaxine fɔxɔ ra! Ɛ birin xa ɛ sigati kiin
nun ɛ kɛwanle maxɛtɛ!'
12 Koni e a falama nɛn, e naxa, 'A mi lanɲɛ! Fɔ nxu xa lu nxu miriyane ligɛ,
birin yi bira a bɔɲɛ yi fe ɲaxine fɔxɔ ra tengbesenyani.' "

Isirayila bata ɲinan a Ala xɔn

13 Nanara, Alatala ito nan falaxi,
a naxa, "Maxɔdinna ti siyane yɛ.
Nde bata fe sifani ito mɛ singe?
Isirayila yama faɲin bata fe magaxuxin liga.
14 Ige xundin ɲanɲɛ Liban geyane gɛmɛ gbeene fari ba?
Ige xunbenla ɲanɲɛ xudeni ba
naxan fama sa keli na yire makuyeni?
15 Anu, n ma yamaan bata ɲinan n xɔn!
E wusulanna ganma saraxan na suxure fufafune xa,
naxanye e ratantanma e sigati kiini,
e yi e ba e kira fonna xɔn,
e yi e ti kira yitɔntarene xɔn.
16 E bata e yamanan findi yire rabeɲinxin na,
muxune kabɛma naxan ma
e kolin a ma han habadan.
A fe dangu muxune birin yigitɛgɛma nɛn,
e xunni maxa.
17 N na e raxuyama ayi nɛn e yaxune bun
alo sogeteden foyena.
N na n yɛɛn bama e ra nɛn,
n yi n xun xanbi so e yi e gbalon waxatini."

Yanfan Yeremi xili ma

18 Muxune a falama, e naxa, "Ɛ fa be, en fa yanfan so Yeremi ma! Bayo
saraxaraline sariya xaranna, na mi ɲanma alo Yeremi a falan kii naxan yi,
fekolonne maxadi xuine fan mi ɲanɲɛ, nabine falane mi ɲanɲɛ. Ɛ fa, en fa a
mafala yamani alogo a xa tɔrɔ. En nama en tuli mati a fala yo ra!"
19 Alatala, i tuli mati n na!
I tuli mati n yaxune xuiin na n xili ma!
20 Fe faɲin lan a saran a ɲaxin na ba?
Anu e bata n faxa yinla ge n yɛɛ ra.
Koni, a kolon
a n bata ti i yɛtagi i solonadeni e xa
alogo i ya xɔlɔn xa masiga e ra.

21 Na ma, i xa fitina kamɛn nagidi e diine ma,
i yi sayaan nagidi e ma yɛngɛni,

e ɲaxanle yi findi kaɲa gilɛne ra
naxanye diiye baxi e yii.
E xɛmɛne xa sayaan sɔtɔ,
e banxulanne yi faxa yɛngɛni!
22 Gbelegbele xuiin xa mini e banxine yi,
i na fa sofa ganla ra e xili ma sanɲa ma kedenni.
Bayo e bata yinla ge n xili ma,
e yalaan nati n yɛɛ ra.
23 I tan Alatala,
i e yanfantenyane birin kolon,
e naxanye yitɔnxi n faxa xinla ma.
I nama e hakɛne mafelu,
i nama i yɛɛn ba e yulubine ra!
E xa bira i yɛtagi!
Keli e xili ma, i ya xɔlɔ waxatin xa a li!

19

Fɛɲɛ kalaxina fe

1 Alatala yi ito fala, a naxa, “Sa fɛɲɛna nde sara fɛɲɛ rafalan konni, i yi yamaan fonne nun saraxaraline xili.
2 I siga Ben-Hinɔn lanbanni, dɛnaxan sa Fɛɲɛ So Dɛɛn binni, i sa falani itoe rali mɛnni n naxanye tima i xa.
3 I yi a fala, i naxa, ‘Ɛ tuli mati Alatalaa falan na, ɛ tan Yuda mangane nun Yerusalɛn kaane! Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N gbalon nagodoma nɛn be ma, naxan yo na a fe mɛ, na kanna tuli madɔxɔma ayi nɛn.
4 Amasɔtɔ e bata e mɛ n na! Muxun mi fa be kolonma bayo e bata be findi wusulan ganden na ala gbɛtɛne xa, e mi naxanye kolon, e benbane mi e kolon, Yuda mangane mi e kolon, e yi be rafe sɔntarene wunla ra.
5 E yi kidene rafala Baali suxurene xa alogo e xa e diine gan mɛnni Baali xa, n mi naxan yamarixi, n mi naxan ma fe falaxi, n mi sa mirixi naxan ma.’ ”
6 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Nanara, lɔxɔna nde fama, muxune mi fa be xili bama a ‘Tofeti’ hanma ‘Ben-Hinɔn lanbanna.’ Koni e fa be xili bama nɛn ‘Faxa Ti Lanbanna.’
7 N fa Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane fe yitɔnxine kalama be nin. N yi e faxa e yaxune silanfanne ra naxanye waxi e raxɔri feni. N yi e binbine lu xɔline nun burunna subene bun.
8 N taani ito findima nɛn yire rabeɲinxin na, muxune kabɛma naxan ma e kolin a ma. Naxan yo nɛma danguɛ be, na kanna yigitɛgɛma nɛn a kolin a yire kalaxine ma.
9 N yaxune rafama nɛn naxanye waxi e raxɔri feni, e taan nabilin yɛngɛni. Na kamɛn gbama nɛn han e yi e dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne suben don, e yi e bode sube don.”
10 “Na xanbi ra, i xa fɛɲɛni bɔ muxune yɛtagi naxanye biraxi i fɔxɔ ra,
11 i yi a fala e xa, i naxa, ‘Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: N yamani ito nun taani ito halagima kiini ito nin, alo fɛɲɛn kalama kii naxan yi, naxan mi nɔɛ yitɔnɲɛ. E binbine maluxunma nɛn Tofeti yi han na yi rafe.
12 N yireni ito ligama na kii nin, e nun a muxune, n mɔn yi taani ito fan liga alo Tofeti yireni ito. Alatalaa falan nan na ra.

13 Yerusalɛn banxine nun Yuda mangane banxine raharamuma nɛn alo
Tofeti yire haramuxini ito, e yi wusulanna ganma banxin naxanye xuntagi
sarene birin xa, e minse saraxane rabɔxɔn ala gbɛtɛne xa dɛnaxanye birin
yi.' "
14 Yeremi yi fa, sa keli Tofeti yi Alatala a rasiga dɛnaxan yi nabiya falane
tideni. A yi ti Alatala Batu Banxin tanden ma, a yi a fala yamaan birin xa, a
naxa,
15 "Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'N
gbalon nafama nɛn taani ito xili ma e nun a rabilinna taane birin, n bata
gbalo feen naxanye birin ma fe fala e xili ma, bayo e bata tondi e tuli matiyɛ
n ma falane ra tengbesenyani.' "

20

Yeremi xidi fena

1 Saraxaralina Imeri a dii xɛmɛn Pasaxuri, kuntigin naxan yi Alatala Batu
Banxin xun na, na to Yeremi a nabiya falane mɛ,
2 a yi Nabi Yeremi bɔnbɔ, a sa a sa kutun na Alatala Batu Banxin dɛxɔn
Bunyamin So Dɛɛn Faxaraxiin binni.*
3 Koni na xɔtɔn bode, Pasaxuri to Yeremi beɲin, Yeremi yi a fala a xa, a
naxa, "Alatala mi i xili saxi Pasaxuri, koni a bata i xili sa 'Gaxun Yiren Birin
Yi.'
4 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'N gaxun nasoma nɛn ɛ nun i xɔyine
birin yi. Ɛ yaxune i xɔyine faxama nɛn i yɛɛ xɔri. N Yuda kaane birin sama
nɛn Babilɔn mangan sagoni, a yi e suxu a siga e ra konyiyani Babilɔn taani,
hanma a e faxa silanfanna ra.
5 N taani ito nafunle birin sama nɛn ɛ yaxune sagoni, e wali xɔnne nun e
se faɲine, e nun Yuda mangane nafunle birin. E yi e tongo yɛngɛni, e siga e
ra Babilɔn taani.
6 I tan Pasaxuri e nun muxun naxanye birin i ya banxini, ɛ sigama nɛn
konyiyani Babilɔn taani, i sa faxa na, i maluxun na, e nun i wule nabiya
falane ti i xɔyin naxanye birin xa.' "

Nabina mawugana

7 Alatala i bata n mayenden,
n lu mayendenni.
I bata n suxu sɛnbɛni,
i yi n nɔ feu!
Muxune yoma n ma waxatin birin,
e birin n magelema.
8 Bayo n nɛma falan tiyɛ yɛyɛ,
fɔ n gbelegbele,
n yi gbalon nun halagina fe fala!
Nayi, e n konbima,
e n magele waxatin birin Alatalaa falana fe ra.
9 Koni xa n na a fala nun, n naxa,
"N mi fa n mirima Alaa fe ma,
n mi fa falan tima a xinli sɔnɔn,"
a falan luma nɛn n yi nayi
alo tɛɛn nan n bɔɲɛn ganma,
alo n tɛɛn nan namaraxi n xɔnne yi,

* **20:2: 20.2** So dɛɛn naxan geyaan na.

n xadan a yisuxɛ, n mi nɔ.
10 Bayo n muxu wuyaxi xuiin mɛma n mafalɛ.
E n xili bama
“Gaxuna yiren birin yi.”
E naxa, “Ɛ a tɔɲɛgɛ!
En na a tɔɲɛgɛ.”
N xɔyine n matoma,
xa n tantanɲɛ, e naxa,
“Waxatina nde,
a mayendenma nɛn.
Nayi, en yi a nɔ,
en yi en gbeen ɲɔxɔ a ma.”
11 Koni Alatala bata lu n xɔn
alo sofa sɛnbɛmana.
Nanara, n ɲaxankata muxune tantanma nɛn,
e mi n nɔɛ sese ma.
E fulama n na nɛn,
na yi e yagi han!
A findi marafɛyaan na e xa han habadan,
ɲinan mi tiyɛ naxan xɔn.
12 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna i tan nan tinxin muxun kɛɲaan fɛsɛfɛsɛma,
i muxun bɔɲɛn nun a sɔndɔmɛn toma.
Tin, n xa i to i gbeen ɲɔxɛ e ma
bayo n bata n xun mayɛngɛ feen lu i tan ma.

13 Ɛ bɛtin ba Alatala xa,
ɛ Alatala tantun.
Bayo a tɔrɔ muxune xunbama nɛn muxu ɲaxine yii.

14 Dangana n bari lɔxɔn xa.
Nga n xalixi lɔxɔn naxan yi,
na mi findixi duba lɔxɔ ra.
15 Dangan na kanna xa
naxan sa xibaru faɲina fe rali n fafe ma fa fala
dii xɛmɛn bata bari a xa,
a yi sɛwa na ma.
16 Na kanna xa lu alo taane
Alatala naxanye kalaxi kininkinintareyani.
A xa gbelegbele xuiin mɛ xɔtɔnni,
a yi yɛngɛ so sɔnxɔ xuiin mɛ yanyin na.
17 A yi lan nun
a xa n faxa nga kui,
alogo nga kuiin xa findi n gaburun na
n yi lu na yi habadan.
18 Nanfera n minixi nga kuini
n yi tɔrɔn nun xɔlɛn kolon
n yi n ma siimayaan birin naba yagini?

21

Falana lan Yerusalɛn suxu feen ma

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa, Manga Sedeki to Malakiyaa dii xɛmɛn
Pasaxuri rasiga a ma e nun saraxaraliin Sofoni, Maaseyaa dii xɛmɛna. E yi a
fala Yeremi xa, e naxa,
2 “Alatala maxɔdin nxu xa, bayo Babilɔn mangan Nebukadanesari bata
nxu yɛngɛ fɔlɔ. Waxatina nde Alatala nxu maliyɛ nɛn, a yi a kabanako fena
ndee raba nxu xa, alogo yaxuni ito xa a masiga nxu ra.”
3 Yeremi yi e yabi, a naxa, “Ɛ a fala Sedeki xa, ɛ naxa,
4 ‘Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: Babilɔn mangan nun
Babilɔn kaan naxanye ɛ taan makantan yinna rabilinxi yɛngɛni iki, ɛ ne
yɛngɛma yɛngɛ so seen naxanye ra, n ne raxɛtɛma ɛ tan nan ma, n yi ɛ
yaxuni itoe malan taani ito kui.
5 N tan yɛtɛna ɛ yɛngɛma nɛn, n fitinaxin yi n sɛnbɛn nun n fanga gbeen
yita ɛ ra n ma xɔlɔn nun n ma bɔɲɛ teeni.
6 Naxanye birin taani ito yi, n ne ɲaxankatama nɛn, a muxune nun a
xuruseene, e birin yi faxa fitina fureni.
7 Alatalaa falan ni ito ra! Na na dangu, naxanye na lu e nii ra fitina furen
nun yɛngɛn nun fitina kamɛn xanbi ra, n ne birin sama nɛn Babilɔn mangan
Nebukadanesari sagoni, Yuda mangan Sedeki nun a kuntigine nun taani
ito muxune birin, n yi e lu e yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni. A e
faxama nɛn silanfanna ra, a mi kininkinin e ma, a mi hinan e ra sese ma.’ ”
8 “Yeremi, a fala yamani ito xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ a
mato, n bata siimayaan kiraan nun sayaan kiraan yita ɛ ra.
9 Naxan yo na lu taani ito kui, silanfanna nun fitina kamɛn nun fitina
furen nan na kanna faxama. Koni naxan na mini, a yi sa a yɛtɛ dɛntɛgɛ
Babilɔn kaane xa, naxanye ɛ rabilinxi yɛngɛni, na kanna kisima nɛn, a tan yi
lu a nii ra bɛtɛ.
10 Bayo n na n yɛɛ rafindima nɛn taani ito ma a ɲaxin na, a faɲin mi a ra. A
sama nɛn Babilɔn mangan sagoni, a yi a gan.” Alatalaa falan nan na ra.’ ”

Alaa falana lan Yuda mangana denbayaan ma

11 “Yeremi, a fala Yuda mangana denbayaan xa,
i naxa, ‘Ɛ tuli mati Alatalaa falan na.
12 Dawuda bɔnsɔnna, Alatala ito nan falaxi,
a naxa: Ɛ kiti kɛndɛn sa xɔtɔn yo xɔtɔn,
ɛ yi muxu kansunxin ba ɲaxankata tiin yii,
alogo n ma xɔlɔn nama godo ɛ ma ɛ fe ɲaxine fe ra
alo tɛɛn naxan ɛ ganma
naxan mi nɔɛ ratuyɛ.
13 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa:
N bata keli ɛ xili ma,
ɛ tan naxanye dɔxi lanbanni,
ɛ tan naxanye dɔxi fanyen ma fiila ma,
ɛ tan naxanye a falama, ɛ naxa,
“Nde nɔɛ fɛ nxu xili ma?
Nde nɔɛ soɛ nxu luxunden kui?”
14 N na ɛ saranma ɛ kɛwanle ra nɛn.
N tɛɛn soma nɛn ɛ fɔtɔnne ra,
a yi ɛ rabilinna birin gan.’
Alatalaa falan nan na ra.”

22

Kitina manga ɲaxine xili ma

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Siga Yuda mangana banxini, i sa falani
ito ti na, i naxa,
2 ‘I tan Yuda mangana, i tan naxan dɔxi Dawudaa mangaya gbɛdɛni, i tuli
mati Alatalaa falan na, i tan nun i ya kuntigine nun i ya yamaan birin,
naxanye soma dɛni itoe ra!
3 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ kiti kɛndɛne sa, ɛ tinxinna raba. Ɛ muxu
kansunxine xunba e ɲaxankata muxune yii. Ɛ nama ɲaxu xɔɲɛne nun
kiridine nun kaɲa gilɛne ra, ɛ nama gbalo feen liga, ɛ nama sɔntaren faxa
yireni ito yi.
4 Bayo xa ɛ falani ito suxu ki faɲi, mangan naxanye dɔxi Dawudaa
mangaya gbɛdɛni, ne soma nɛn banxini ito tanden so dɛɛne ra, e dɔxi
wontorone kui e nun soone fari, e tan nun e kuntigine nun e yamana.
5 Koni xa ɛ mi falani itoe suxu, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni, banxini ito findima
nɛn banxi xɔnna ra.” Alatalaa falan nan na ra.’ ”

6 Bayo, Alatala ito nan falaxi
lan Yuda mangana banxin ma, a naxa,
“Banxini ito rayabu n tan yɛɛ ra yi
alo Galadi yamanana,
alo Liban geyaan xuntagina.
Koni n na a findima nɛn tonbonna ra yati,
alo taa rabeɲinxina.
7 N halagi tiine rasigama nɛn a xili ma,
e birin nun e yɛngɛ so seene
e yi a suman sɛnbɛtɛnne sɛgɛ a bun,
e yi e gan.”
8 “Siya wuyaxine danguma nɛn taani ito dɛxɔn. E yi a fala e bode xa, e
naxa, ‘Nanfera Alatala taa gbeeni ito ligaxi iki?’
9 Muxune e yabima nɛn nayi, e naxa, ‘Bayo e bata e mɛ Alatala, e Alaa
layirin na, e yi e xinbi sin ala gbɛtɛne bun, e yi e batu.’ ”

Manga Salun wuga fena

10 Ɛ nama manga faxaxin wuga,
ɛ nama sunu Manga Yosiyaa fe ra,
koni fɔ e bata mangan naxan xali konyiyani,
ɛ na nan wuga,
bayo a mi fa xɛtɛma sɔnɔn!
A mi fa a konna toma sɔnɔn!
11 Bayo Alatala ito nan falaxi lan Yuda mangan Yosiya a dii xɛmɛn Salun
ma, naxan yi a fafe Yosiya ɲɔxɔni mangayani, naxan bata keli be, a naxa, “A
mi fa xɛtɛma sɔnɔn!
12 Koni e a xalixi konyiyani dɛnaxan yi, a sa faxama mɛnna nin. A mi fa
yamanani ito toma sɔnɔn!”*

Alaa falana Yehoyakimi xili ma

13 “Gbalon na kanna xa,
naxan a banxin tima tinxintareyani,
a yi a banxi kuine fari sa kansun ti kitini,

---

* **22:12:** ***22.12*** Yuda mangan Yosiyaa dii xɛmɛn ***Salun*** nan ma fe falaxi be naxan mɔn xili Yehowaxasi. Misiran mangan nan Yosiya faxa yɛngɛni. Salun kike saxan nan naba mangayani, benun Misiran mangan xa a suxu, a siga a ra Misiran yi konyiyani. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 23.29-34 kui.

a yi a muxu boden ti konyi wanle ra,
a mi a saren fi.
14 A a falama, a naxa,
‘N banxi gbeen tima nɛn n yɛtɛ xa
naxan konkone gbo mumɛ!’
A yi foye sodene rafala a ma,
a suman farinne sa banxin kankene yi,
a yi a kasi a gbeela ra.
15 I mangayani nɛn ba,
bayo suman wudin nafan i ma?
I fafe mi yi a dɛgema ba, a yi a min?
Koni na yi tinxin, a kiti kɛndɛn kolon,
nanara a feene birin yi lanxi.
16 A yi yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune xun mafalama kitini,
nanara a feene birin yi lanxi.
Muxun mi n kolonma na kiin xan yi ba?”
Alatalaa falan nan na ra.
17 “Koni i yɛɛne nun i bɔɲɛn tixi i yɛtɛna tɔnɔn nan tun na,
i yi sɔntarene faxa,
i muxune ɲaxankata,
i e kansun.”
18 Nanara, Alatala ito nan falaxi lan Yuda mangan Yehoyakimi ma
Yosiyaa dii xɛmɛna, a naxa,
“Muxune mi a saya feen wugɛ, e naxa,
‘Ee! Ngaxakedenna xɛmɛn nun ɲaxanla,
en nu tɔrɔ de!’
E mi a saya feen wugɛ, e naxa,
‘Ee! N kanna! Ee! Mangana!’
19 A tan saya feen ligama nɛn
alo sofanla gbeena,
a binbin bubuma nɛn,
a sa woli ayi Yerusalɛn fari ma.”

Yerusalɛn yagin nun yarabina fe

20 “Ɛ te Liban geyaan xuntagi,
ɛ gbelegbele!
Ɛ xuiin xa siga han Basan yamanana!
Ɛ gbelegbele Abarimi geyane xuntagi!
Bayo ɛ xɔyine birin bata xunna kala.
21 N falan ti nɛn ɛ xa,
benun ɛ kɔntɔfili waxatin xa a li.
Ɛ yi a falama nɛn, ɛ naxa,
‘Nxu mi nxu tuli matima.’
Ɛ yi na kii nin xabu ɛ dii ɲɔrɛ waxatini.
Ɛ mi n xuiin namɛ.
22 Ɛ yɛɛratine bata lɔ ayi foyeni,
ɛ xɔyine birin yi xali konyiyani.
Ɛ yagima nɛn na waxatini,
ɛ lu marafɛyani,
masɔtɔ ɛ fe ɲaxine xɔn.

23 I tan naxan dɔxi Liban fɔtɔnni†
i tan naxan dɔxi suman wudi banxin kui,
i gbelegbelema nɛn,
tɔrɔn na i sɔtɔ waxatin naxan yi,
ɲaxankatana alo ɲaxanla naxan dii barini!”

Alaa falana Yehoyakimi a dii Yoyakin xili ma

24 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N tan Habadan Ala, n bata n kɔlɔ n
yɛtɛni, fa fala i tan Yuda mangan Yoyakin,‡ Yehoyakimi a dii xɛmɛna, hali i
yi findixi n ma taxamaseri yiisolirasoon nan na n yiifanni, n yi i bɛ nɛn na.
25 N na i sama nɛn i yaxune sagoni naxanye waxi i faxa feni, i gaxuma
naxanye yɛɛ ra, Babilɔn mangan Nebukadanesari e nun Babilɔn kaane.
26 N na i wolima ayi nɛn yamana gbɛtɛni, e nun i nga naxan i barixi. Ɛ yi
faxa yamanani ɛ mi barixi dɛnaxan yi.
27 Ɛ kon yamanan xɔnla ɛ suxuma nɛn han! Koni ɛ mi fa xɛtɛma mumɛ!”
28 Yamaan naxa, “Nayi, Yoyakin bata findi goron kalaxin nan na ba, se
ramɛxina? Nanfera e nun a diine wolima ayi nɛn yamana gbɛtɛ yi e mi
dɛnaxan kolon?”
29 Yamanana, n ma yamanana, n ma yamanan muxune, ɛ tuli mati
Alatalaa falan na.
30 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Xɛmɛni ito xinla xa sɛbɛ alo naxan mi dii
barixi, alo muxun naxan ma dunuɲa yi gidin findixi bɔnɔn na, bayo a
bɔnsɔn yo mi nɔɛ dɔxɛ Dawudaa mangaya gbɛdɛni, a yi lu Yuda yamanan
xun na.”

23

Yɛɛrati ɲaxine nun Marakisi Ti Mangana

1 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Gbalon na yɛɛratine xa, naxanye n ma
yamaan naxuyama ayi, e e ralɔ ayi!”
2 Nanara, Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan yɛɛratine ma naxanye a
yamaan masuxuma, a naxa, “Ɛ bata n ma yamaan naxuya ayi, ɛ yi e kedi, ɛ
mi ɛ yengi dɔxi e xɔn. Nayi, n na ɛ kɛwali ɲaxine saranma ɛ ra nɛn.” Alatalaa
falan nan na ra.
3 “N na n ma yamaan muxu dɔnxɛne malanma nɛn keli yamanane yi, n na
e raxuyaxi ayi dɛnaxanye yi, n mɔn yi fa e ra e yireni. E yi sabati mɛnni, e
wuya ayi.
4 N yi yɛɛratine lu e xun na naxanye e masuxuma ki faɲi, naxanye mi fa
gaxuɛ, e mi yilanyilanɲɛ. N ma yamaan muxu yo mi dasɛ e ra.” Alatalaa
falan nan na ra.

5 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Lɔxɔne fama,
n manga tinxinxin naminima Dawuda bɔnsɔnni waxatin naxan yi
alo wudi ɲingin na mini wudin ma,
a mangayaan naba xaxilimayani,
a yi kiti kɛndɛn sa,
a tinxinyaan liga yamanani.
6 Yuda bɔnsɔnna rakisima nɛn a waxatini,
Isirayila kaane yi lu bɔɲɛ xunbenli.

† **22:23: 22.23** Manga banxin yi xili saxi ***Liban*** fɔtɔnna xun ma nɛn, a to tixi suman wudine ra keli Liban yamanan fɔtɔnne yi. Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 7.2 kui. ‡ **22:24: 22.24** ***Yoyakin*** ma fe sɛbɛxi Mangane Firinden 24.8-16 kui.

E a xili bama nɛn fa fala,
‘En ma tinxinna, Alatala.’ ”
7 Nanara, Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Lɔxɔne fama, muxe mi a falɛ
lɔxɔn naxanye yi, fa fala, ‘N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, naxan Isirayila
kaane ramini Misiran yi!’
8 Koni a a falama nɛn, a naxa, ‘N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, naxan
Isirayila kaane ramini kɔmɛn fɔxɔn yamanani, e nun a e kedi yamanan
naxanye birin yi!’ Na waxatini, e mɔn dɔxɔma nɛn e bɔxɔni.”

Nabi wuledene

9 Falana lan nabine ma:
N bɔɲɛn bata kala n kui,
n fatin birin xuruxurunma.
N bata lu
alo n xunna kelixi manpaan nan na,
masɔtɔ Alatala nun a fala sariɲanxina fe ma.
10 Bayo, yamanan bata rafe yalundene ra.
Yamanan bata yi xara dangan xɔn.
Xuruse rabadene birin bata kala.
Muxune mafura fe ɲaxin nabɛ,
e sɔbɛ soxi tinxintareyaan nan tun ma.
11 “Nabine nun saraxaraline birin,
e sese mi fa sariɲan!
N fa e kɛwali ɲaxine toma
hali n ma banxini.”
Alatalaa falan nan na ra.
12 “Nanara, e kiraan masalaxunma nɛn,
a yidimi, e yi radin, e bira.
Bayo n gbalon nafama nɛn e ma,
n na e kɛwanle saran e ra ɲɛɛ naxan na.”
Alatalaa falan nan na ra.

Yerusalɛn nabine ɲaxu Samari nabine xa

13 N bata fe magaxuxine to Samari taan nabine yɛ,
e nabiya falane ti Baali suxuren sɛnbɛn xɔn ma,
e yi n ma yamana Isirayila ralɔ ayi.
14 Koni Yerusalɛn nabine yɛ,
n fe ɲaxine nan toxi.
E yalun,
wulen yi findi e siga seen na.
E fe ɲaxi rabane rawɛkilɛma,
alogo muxu yo nama xɛtɛ fe ɲaxin fɔxɔ ra.
E birin luxi n yɛɛ ra yi
alo Sodoma kaane,
Yerusalɛn kaane luxi
alo Gomora kaane.*
15 Nanara, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi lan nabini itoe ma, a
naxa,
“N dabarin nun ige xɔlɛn fima yamani ito ma nɛn e balon na,
bayo sariɲantareyaan soxi yamanan yiren birin yi
Yerusalɛn nabine nan xɔn.”

* **23:14: 23.14 *Sodoma nun Gomora*** taane fe sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 19.1-29 kui.

16 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
“Ɛ nama ɛ tuli mati nabine falane ra
naxanye nabiya falane tima ɛ xa.
E ɛ mayendenma nɛn,
e ɛ xibaru fata e yɛtɛ miriyane ra,
koni Alatala dɛ xuiin mi na ra.
17 N mi rafan naxanye ma,
e a falama ne xa, fa fala,
Alatala naxa,
‘Ɛ bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma nɛn.’
Naxanye biraxi e bɔɲɛ yi feene fɔxɔ ra tengbesenyani,
e a falama ne xa, e naxa,
‘Fefe ɲaxi mi ɛ sɔtɛ.’
18 Koni nde yi tixi Alatala yɛtagi
alogo a xa fe toon ti,
a yi a falan mɛ?
Nde bata a tuli mati,
a yi a falan namɛ?”
19 Alatala gbalon soma nɛn muxu ɲaxine xun na
alo foye kala tiina.
A xɔlɔn ɲaxankatan yi fa e ma
alo wuluwunla.
20 Alatalaa xɔlɔn mi xɛtɛma e fɔxɔ ra
fɔ feene kamali
Ala naxanye birin nagidixi a bɔɲɛni.
Ɛ xaxili sɔtɔma nɛn na feene xɔn waxati famatɔne yi.
21 Ala naxa,
“N tan mi nabini itoe xɛxi,
koni e gixin sigama xɛrayaan na.
N mi fala tixi e xa,
koni e nabiya falane tima.
22 Xa e yi tixi n yɛtagi nun,
e yi n ma falan nalima nɛn n ma yamaan ma nun
e yamaan ba e kira ɲaxine xɔn,
e yi e raxɛtɛ e kɛwali ɲaxine fɔxɔ ra.”

Ala dunuɲa yiren birin yi

23 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Ala xa mi n na ba,
naxan maso ɛ ra?
Ala nan mɔn n na yire makuyene fan yi.”
24 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Muxun nɔɛ a luxunɲɛ wundo yireni ba,
alogo n nama a to?
N mi bɔxɔ xɔnna nun kore xɔnna rafexi ba?”
Alatalaa falan nan na ra.

Naxanye wule xiyene fe falama

25 “N bata nabine fala xuiin mɛ naxanye nabiya falane tima n xinli wulen fari, e naxa, ‘N bata xiye sa, n bata xiyena nde to.’
26 Nabine bɔɲɛne luma e tiyɛ wule falan na nabiyani han waxatin mundun, e yi mayenden falane ti fata e yɛtɛ bɔɲɛ yi feene ra?

27 E yengi a ma a e n xinla raɲinanɲɛ nɛn yamaan na e xiyene xɔn e
naxanye falama e bode xa, alo e benbane ɲinanxi n xinla ra kii naxan yi
Baali suxurene fe ra.
28 Xa nabiin naxan xiye saxi, na xa a xiyen yɛba. Xa n ma falan naxan yi,
na kanna xa a rali a ɲɔndin kiini."
Alatalaa falan ni ito ra. A naxa, "Malo kɛsɛn nun malo dagin lanɲɛ e bode
ma di?"
29 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "N ma falan mi luxi ba alo tɛɛna, alo
sinben naxan fanyen bɔma?
30 Nanara, n bata keli nabini itoe xili ma naxanye falane muɲama e bode
ma, e mɔn naxa a ne fataxi n tan nan na." Alatalaa falan nan na ra.
31 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "N bata keli nabine xili ma naxanye e
yɛtɛ dɛ xuiin findima n ma falan na."
32 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "N bata keli nabine xili ma naxanye
wule xiyene yɛbama, naxanye falane tima e xunna ayi, e yi n ma yamaan
nalɔ ayi e wulene xɔn. Anu, n tan mi e rasigaxi, n mi e yamarixi, e tɔnɔ yo mi
yamani ito ma," Alatalaa falan nan na ra.

Alaa falan findɛ goronna ra ba?

33 Alatala naxa, "Xa yamani ito hanma nabina nde hanma saraxaralina
nde i maxɔdin, a naxa, 'Waliyiya falan mundun tixi nxu xili ma keli Alatala
ma?' I xa e yabi, i naxa, 'Waliyiya falan mundun? Alatalaa falan ni ito ra, a
naxa, "N na n mɛma nɛn ɛ ra." '
34 Xa nabina nde hanma saraxaralina nde hanma muxu gbɛtɛ a fala, a
naxa, 'Waliyiya falan ni ito ra keli Alatala ma,' n na kanna kɛwanla
saranma nɛn a ra e nun a denbayana.
35 Ɛ a falama ɛ bode xa, ɛ naxa, 'Alatala yabin mundun tixi?' hanma
'Alatala nanse falaxi?'
36 Koni ɛ nama fa waliyiya falana fe fala Alatala xun ma sɔnɔn, bayo birin
waliyiya falan findixi e gbee falan nan na. Ɛ habadan Alaa falane
maxɛtɛma na kii nin, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, en ma Ala,
37 ɛ lu a falɛ nabina nde xa, ɛ naxa, 'Alatala i yabixi nanse ra?' hanma
'Alatala nanse falaxi?'
38 Xa ɛ mɔn a fala, ɛ naxa, 'Waliyiya falan ni ito ra keli Alatala ma.' Nayi,
Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Amasɔtɔ ɛ a falama, ɛ naxa, "Waliyiya falan ni
ito ra keli Alatala ma," hali n to a falaxi a ɛ nama na fala,
39 nayi, n ɲinanma nɛn ɛ xɔn fefe, n yi ɛ kedi n yɛtagi, ɛ tan nun ɛ taana n
dɛnaxan so ɛ nun ɛ benbane yii.
40 N yi habadan yagin sa ɛ fari, habadan marafɛyaan naxan mi ɲinanɲɛ
muxune ra mumɛ!' "

24

Xɔdɛ debe firinne nun yamana fe

1 Babilɔn mangan Nebukadanesari yelin xanbini Yehoyakimi a dii xɛmɛn
Yoyakin suxɛ, Yuda mangana, e nun a kuntigine nun yiirawanle nun
xabune, a siga e ra konyiyani Babilɔn taani keli Yerusalɛn taani, Alatala yi
debe firin yita n na Alatala Batu Banxin yɛtagi, e rafexi xɔdɛ bogine ra.
2 Debe kedenna yi rafexi xɔdɛ bogi faɲine ra alo bogin naxanye bolonma
xɔdɛ malan waxati singeni. Koni deben boden xɔdɛne mi yi fan, e mi yi nɔɛ
donɲɛ.

3 Alatala yi a fala, a naxa, “Yeremi, i nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “Xɔdɛ bogine. Xɔdɛ bogi faɲine na, naxanye fan han! A ɲaxine fan na naxanye kalaxi han e mi nɔɛ donɲɛ.”
4 Alatala yi falan ti n xa.
5 Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “I xɔdɛ bogi faɲini itoe toxi kii naxan yi, n Yuda muxune fan yisuxuma na kii nin, n naxanye rasiga Babilɔn kaane yamanani.
6 N na n ɲɔxɔ luma nɛn e xɔn ki faɲi, n xɛtɛ e ra yamanani ito yi. N na e sɛnbɛ soma nɛn, n mi fa e halagima. N na e sima nɛn, n mi fa e talama.
7 N bɔɲɛ faɲin fima nɛn e ma alogo e xa a kolon a Alatala nan n tan na. Xa e xɛtɛ n ma e bɔɲɛn birin na, e findima nɛn n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra.”
8 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Xɔdɛ bogi ɲaxini itoe tan, naxanye kalaxi han e mi nɔɛ donɲɛ, n Yuda mangan Sedeki nun a kuntigine suxuma na kii nin e nun Yerusalɛn yamaan muxu dɔnxɛne, naxanye luxi yamanani, e nun naxanye dɔxi Misiran yamanani.
9 E fe magaxuma ayi nɛn e findi gbalon misaala ra bɔxɔn yamanane muxune birin xa. N na e raxuya ayi dɛnaxanye birin yi, mɛn kaane e mafalama nɛn, e yi yo e ma, e yi e magele, e e danga.
10 N na e raxɔrima nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛn nun fitina furen na han e ɲan yamanani n dɛnaxan so e yii e nun e benbane.”

25

Nɛɛ tonge solofere konyiyana

1 Ala yi falan ti Yeremi xa lan Yuda yamaan birin ma, Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoyakimi a mangayaan ɲɛɛ naanindeni Yuda yamanani, naxan mɔn findixi Nebukadanesari a mangayaan ɲɛɛ singen na Babilɔn yi.
2 Nayi, Nabi Yeremi yi falan ti Yerusalɛn kaane nun Yuda yamaan birin xa, a naxa,
3 “Xabu Amɔn ma dii xɛmɛn Yosiyaa mangayaan ɲɛɛ fu nun saxandena, Yuda mangana, han to, na ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun saxanna nan ito ra Alatala falan tima n xa, n fan a falama ɛ xa yɛyɛ, koni ɛ mi ɛ tuli matixi n na.
4 Alatala bata a walikɛne birin nafa ɛ ma waxatin birin, nabine, koni ɛ mi e xuiin namɛ, ɛ mi ɛ tuli mati e ra.
5 E yi a falama nɛn, e naxa, ‘Ɛ birin xa xɛtɛ ɛ kira ɲaxine nun ɛ kɛwali ɲaxine fɔxɔ ra, alogo ɛ xa lu bɔxɔni Alatala dɛnaxan soxi ɛ nun ɛ benbane yii, habadan han habadan.
6 Ɛ nama bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, ɛ yi ɛ xinbi sin e bun, ɛ yi e batu. Ɛ nama n naxɔlɔ batu seene ra ɛ naxanye rafalaxi. Nayi, n mi sese ɲaxi ligama ɛ ra.’
7 Koni ɛ mi ɛ tuli mati n na, ɛ yi n naxɔlɔ batu seene ra ɛ naxanye rafala, ɛ yi tɔrɔyaan nafa ɛ yɛtɛ ma.” Alatalaa falan nan na ra.
8 Na ma, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Bayo ɛ mi ɛ tuli matixi n ma falan na,
9 n yamanan muxune birin xilima nɛn keli sogeteden kɔmɛnna ma e nun Babilɔn mangan Nebukadanesari, n ma walikɛna. N na e rafama nɛn yamanani ito nun a muxune nun a rabilinna siyane birin xili ma, alogo n xa e raxɔri fefe. N yi e fe findi fe magaxuxin na muxune kabɛma naxan ma, e kolin e ma, e nun yire rabeɲinxin na han habadan. Alatalaa falan nan na ra.
10 N danna sama nɛn sɛwa sigine nun ɲaxan sigine nun ɲaxalandi ti sigine ra xɛmɛn nun a ɲaxanla xa, e nun se din xuine nun lɛnpu dɛgɛne.

11 Yamanani ito birin kalama nɛn, a raxɔri, siyani itoe yi findi konyine ra
Babilɔn mangan xa ɲɛɛ tonge solofere."
12 "Koni na ɲɛɛ tonge soloferene na ɲan waxatin naxan yi, n Babilɔn
mangan nun a yamaan hakɛne saranma e ra nɛn, n Babilɔn kaane yamanan
findi yire rabeɲinxin na habadan. Alatalaa falan nan na ra.
13 N feen naxanye birin fala na yamanan xili ma, n na birin ligama nɛn a
ra, feen naxanye birin sɛbɛxi kitabuni ito kui, Yeremi naxanye fala siyane
birin xili ma.
14 Bayo Babilɔn kaane fan luma nɛn siya sɛnbɛmane nun manga gbeene
bun, n yi e fan kɛwanle nun e wali xɔnne saran e ra."

Alaa xɔlɔ igelengenna fe

15 Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi n xa, a naxa, "Yeremi, igelengenni
ito rasuxu n yii, naxan nafexi n ma xɔlɔn na, i yi a so siyane birin yii, n na i
rasigaxi naxanye fɛma, alogo e xa a min.
16 E na a min, e xunna firifirima nɛn, e lu alo dɔlɔ minna silanfanna yɛɛ ra,
n yɛngɛn naxan nasigama e ma."
17 N yi igelengenna rasuxu Alatala yii, n yi a so siyane birin yii, alogo e xa
a min, Alatala n nasiga naxanye ma.
18 N na a so Yerusalɛn nun Yuda taane muxune yii, a mangane nun a
kuntigine, alogo mɛnne xa findi yire kalaxine ra, muxune kabɛma naxanye
ma, e kolin e ma, e yi a danga alo a kii naxan yi to.
19 N mɔn yi a so Misiran mangan yii e nun a bundɔxɔne nun a kuntigine
nun a yamaan birin,
20 e nun siyaan naxanye basanxi e ra. N yi a so Yusu yamanan mangane
birin yii, e nun Filisiti yamanan taa mangane birin, Asikalɔn taan nun Gasa
taan nun Ekirɔn taana e nun naxanye na lu e nii ra Asadodi taani.
21 N yi a so Edɔn kaane nun Moyaba kaane nun Amonine yii,
22 e nun Tire taan nun Sidɔn taan mangane birin, e nun fɔxɔ ige tagi
bɔxɔne mangane baan kidi ma.
23 N yi a so Dedan kaane nun Tema kaane nun Busi kaane yii e nun
muxun naxanye birin e xunne dɛxɔn bima.
24 N yi a so Arabi mangane birin yii, e nun siya basanxin naxanye dɔxi
tonbonni,
25 e nun Simiri mangane nun Elan mangane nun Mede yamanan
mangane birin
26 e nun sogeteden kɔmɛn fɔxɔn mangane birin, naxanye maso, naxanye
makuya, bɔxɔ xɔnna yamanane birin. Ne xanbi ra, Sesaki* mangan fan a
minma nɛn.
27 Ala ito nan falaxi, a naxa, "Yeremi, a fala e xa, i naxa, 'Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna, Isirayilaa Ala naxa, "Ɛ n ma xɔlɔ igelengenni ito min, a ɛ xunna
firifirima nɛn alo dɔlɔna, ɛ yi baxun, ɛ bira. Ɛ mi fa kelima sɔnɔn yɛngɛna fe
ra n naxan nafama ɛ xili ma." '
28 Xa e tondi igelengenna rasuxɛ i ra, e yi e min, nayi a fala e xa, i naxa,
'Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, "Fɔ ɛ xa a min, ɛ a min!
29 Bayo, xa n gbalon fɔlɔma taan nan ma n xinla binyaxi dɛnaxan yi, nayi,
ɛ fan kɛwanle mi saranɲɛ ɛ ra ba? Ɛ mi tangɛ na ma sese ma. Bayo n yɛngɛn
nasigama nɛn bɔxɔ xɔnna muxune birin xili ma," Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna falan nan na ra.' "

* **25:26: 25.26 *Sesaki*** findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛɛn fa fala "Babilɔn taana."

30 “I tan xa nabiya falani itoe birin ti e xili ma, i naxa,
‘Alatala sɔnxɔ xuiin bata keli kore,
a bata a xui ramini a dɔxɔde sariɲanxini!
A xɔlɔ xuiin naminima a muxune ma.
A sɔnxɔma alo naxanye manpa bogini bodonma
alogo e xa a igen ba,
a sɔnxɔma bɔxɔ xɔnna muxune birin xili ma.
31 A xuiin sigama han bɔxɔn danna,
bayo kitina Alatala nun siyane tagi,
e nun adamadiine birin kitima nɛn.
A muxu ɲaxine faxama nɛn silanfanna ra,’
Alatalaa falan nan na ra.”

32 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
“Gbalon bata keli
naxan luma sigɛ
keli siyana nde yi siga gbɛtɛ yi,
alo foye kala tiin naxan bata sa keli bɔxɔn danne ra.”
33 Na lɔxɔni, Alatala muxu faxaxine binbine luma nɛn yiren birin yi, keli bɔxɔn fɔxɔ kedenni han bode fɔxɔni. Muxu yo mi e sayaan wugama, e binbine mi malanma, e mi maluxunma. E binbine yi lu bɔxɔn ma alo ɲamana.

34 Ɛ tan yɛɛratine, ɛ wuga,
ɛ gbelegbele,
ɛ yi ɛ makutukutu
ɛ tan naxanye yamaan xun na!
Bayo ɛ kɔɛ raxaba waxatin bata a li.
Ɛ birama nɛn, ɛ fe yi kala
alo fɛɲɛ faɲin na raxuya ayi.
35 Sigade mi fa yɛɛratine xa
e gima dɛnaxan yi.
Luxunde yo mi fa e xa
e tan naxanye yamaan xun na.
36 Ɛ yɛɛratine wuga xuiin namɛ,
yamaan kuntigine gbelegbele xuina,
bayo Alatala e bɔxɔn kalama.
37 Langa sabatixine yidunduxi Alatalaa xɔlɔ magaxuxin bun.
38 Ala bata a yamanan nabeɲin
alo yatan na a dingiraan masara,
e yamanan yi kala halagi tiin bun a xɔlɔ gbeeni.

26

Muxune yi e kɔnkɔ Yeremi ma

1 Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoyakimi a mangayaan fɔlɔ waxatini Yuda yamanani, Alatala yi falan ti Yeremi xa.
2 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Sa ti Alatalaa banxin yinna kui, i falan ti Yuda yamanan taane muxune xa naxanye birin fa e xinbi sinma Alatalaa banxini. N na i yamari falan naxan birin ti feen na, i xa na birin fala e xa, i nama sese ba a ra.

3 Waxatina nde, e tuli matima nɛn, e birin yi xɛtɛ e kira ɲaxine fɔxɔ ra.
Nayi, n gbalon naxan nagidixi e ma e fe ɲaxine fe ra, n xɛtɛma nɛn na feen
fɔxɔ ra, na mi fa e sɔtɔ.
4 A fala e xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Xa ɛ mi ɛ tuli mati n na,
xa ɛ mi n ma sariyane suxu, n naxanye soxi ɛ yii,
5 ɛ yi n ma walikɛne xuiin namɛ, nabine, n naxanye rasigaxi ɛ ma waxatin
birin, ɛ mi tin ɛ tuli matiyɛ naxanye ra,
6 nayi, n banxini ito kalama nɛn alo Silo taana,* n yi taani ito findi danga
taan na bɔxɔn siyane birin tagi.’ ”
7 Saraxaraline nun nabine nun yamaan birin yi Yeremi xuiin mɛ falani
itoe tiyɛ Alatalaa banxini.
8 Yeremi yi yelinma falane tiyɛ waxatin naxan yi Alatala a yamari
naxanye fala fe ra, saraxaraline nun nabine nun yamaan birin yi a suxu, e
naxa, “I faxama nɛn yati!
9 Nanfera i nabiya falane tima Alatala xinli fa fala banxini ito kalama nɛn
alo Silo taana, taani ito yi kala, a findi yire rabeɲinxin na?” Yamaan birin yi
e malan Yeremi rabilinni Alatalaa banxini.
10 Yuda yamanan kuntigine to na feene mɛ, e yi keli mangana banxini, e
sa dɔxɔ Alatalaa banxini dɛnaxan xili “So Dɛ Nɛnɛna.”
11 Nayi, saraxaraline nun nabine yi a fala kuntigine nun yamaan birin xa,
e naxa, “Xɛmɛni ito a kitin xa lan sayaan ma! Bayo a bata nabiya falane ti
taani ito xili ma, alo ɛ fan yɛtɛna a mɛxi kii naxan yi!”
12 Yeremi yi a fala kuntigine nun yamaan birin xa, a naxa, “Ɛ falan
naxanye birin mɛxi, Alatala nan n nafaxi a n xa fa na nabiya falane ti
banxini ito nun taani ito xili ma.
13 Iki, ɛ sigati kiin nun ɛ kɛwanle maxɛtɛ, ɛ yi ɛ tuli mati Alatala ra, ɛ Ala.
Nayi, Alatala gbalon naxan nagidixi ɛ xili ma, a xɛtɛma nɛn na feen fɔxɔ ra,
na mi fa ɛ sɔtɔma.
14 N tan fa ɛ sagoon nin. Naxan fan ɛ yɛɛ ra yi, a tinxin, ɛ na liga n na.
15 Koni, ɛ xa a kolon nɛn, xa ɛ n faxa, sɔntaren faxa feen goronna luma nɛn
ɛ xun ma, ɛ tan nun taani ito nun a muxune, bayo Alatala nan n nafaxi yɔ,
alogo n xa falani itoe ti ɛ xa.”
16 Kuntigine nun yamaan birin yi a fala saraxaraline nun nabine xa, e
naxa, “Hali xɛmɛni ito a kitin mi lan sayaan ma! Bayo a falan tixi en xa
Alatala nan xili yi, en ma Ala.”
17 Yamanan fonna ndee yi keli, e yi a fala yamaan malanxin birin xa, e
naxa,
18 “Yuda mangan Xesekiya waxatini, Moreseti kaan Mike a fala nɛn Yuda
yamaan birin xa, a naxa, ‘Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
“Siyon taani buxama nɛn
alo xɛɛna,
Yerusalɛn findima nɛn taa xɔnna ra.
Ala Batu Banxin tixi geyaan naxan ma,
na findima nɛn fɔtɔnna yire matexin na.” ’†
19 Yuda mangan Xesekiya nun Yuda yamaan birin Mike faxa nɛn na ma ba?
Xesekiya mi gaxu Alatala yɛɛ ra ba, a yi Alatala mafan? Nayi, Alatala gbalon
xunba nɛn e ra, a yi naxan nagidixi e ma. En fe ɲaxin nan nafama en yɛtɛ
ma, xa en xɛmɛni ito faxa!”

Mangan yi nabi Yuriya faxa

* **26:6: 26.6** ***Silo taana*** fe sɛbɛxi Yeremi 7.12 kui. † **26:18: 26.18** Mike 3.12

20 Xɛmɛna nde fan yi na naxan yi nabiya falane tima Alatala xinli, naxan
ma falaye yi luxi alo Yeremi a falane, Semaya Kiriyati-Yeyarin kaana dii
xɛmɛn Yuriya. A fan nabiya falane ti nɛn taani ito nun yamanani ito xili ma.
21 Yehoyakimi nun a sofa kuntigine nun a kuntigine birin to na falane mɛ,
mangan yi wa a faxa feni. Koni, Yuriya to na feen mɛ, a yi gaxu, a yi a gi, a
siga Misiran yamanani.
22 Manga Yehoyakimi yi muxune rasiga Misiran yi, Akibori a dii xɛmɛna
Elanatan e nun muxuna ndee.
23 E sa Yuriya suxu Misiran yi, e sa fa a ra Manga Yehoyakimi xɔn, a yi a
faxa silanfanna ra, e sa a binbin woli ayi yamaan yiigelitɔne gaburu yireni.
24 Anu, na waxatini, Safan ma dii xɛmɛna Axikan Yeremi ratanga nɛn
alogo e nama a lu yamaan sagoni, e yi a faxa.

27

Yuda kaane lan e xuru Babilɔn mangan ma

1 Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoyakimi a mangayaan fɔlɔ waxatini Yuda
yamanani, Alatala yi falan ti Yeremi xa.
2 Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa, “Gbelemɛne rasɛgɛ, i lutine ti e ra
goron tongo seen na, i e sa i kɔɛ ma.
3 I mɔn yi e rasiga Edɔn mangan nun Moyaba mangan nun Amoni
mangan nun Tire mangan nun Sidɔn mangan ma e xɛrane xɔn e naxanye
rafaxi Yerusalɛn yi Yuda Manga Sedeki fɛma.
4 I yi n ma yamarin nali e ma, alogo e xa sa a fala e kanne xa, i naxa,
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ɛ sa ito fala
ɛ kanne xa, ɛ naxa,
5 ‘N tan nan bɔxɔ xɔnna daxi n sɛnbɛ gbeeni, e nun muxune nun suben
naxanye a fari. Naxan na n kɛnɛn, n yi bɔxɔ xɔnna so na yii.
6 Iki n fa ɛ yamanane birin sama nɛn Babilɔn mangan Nebukadanesari
sagoni, n ma walikɛna. N mɔn burunna subene sama nɛn a sagoni.
7 N siyane birin sama nɛn a nɔɔn bun e nun a diin nun a mamandenna
nɔɔn bun, han a waxati saxin yi a li, a fan ma yamanan yi sa lu siya
sɛnbɛmane nun manga gbeene nɔɔn bun.
8 Xa siyana nde hanma yamanana nde mi xuru Babilɔn mangan
Nebukadanesari ma, a mi tin Babilɔn mangana konyiyaan xa lu a xun ma
alo goron tongo gbelemɛna, n na siyaan kɛwanla saranma a ra nɛn yɛngɛn
nun fitina kamɛn nun fitina furen na, han n yi yelin e halagɛ Babilɔn
mangan xɔn.’ Alatalaa falan nan na ra.
9 Ɛ tan nama ɛ tuli mati ɛ nabine nun ɛ yiimatone nun ɛ xiyene nun ɛ
koron bɔnbɔne nun ɛ kɔɛramuxune ra, naxanye a falama ɛ xa, e naxa, ‘Ɛ mi
luma Babilɔn mangana nɔɔn bun.’
10 Bayo, e wulen nan falama ɛ xa, naxan ɛ masigama ɛ bɔxɔn na. N na ɛ
kedima nɛn ɛ yamanani, n yi ɛ raxɔri.
11 Koni siyaan naxan na tin Babilɔn mangana konyiyaan yi sa a fari alo
goron tongo gbelemɛna, a xuru a ma, n matabun fima nɛn na ma a yɛtɛ
bɔxɔni, a yi a bi, a lu dɔxi na,” Alatalaa falan nan na ra.
12 N na nan fala Yuda mangan Sedeki fan xa, n naxa, “Ɛ tin Babilɔn
mangana konyiyaan xa sa ɛ fari alo goron tongo gbelemɛna, ɛ xuru e nun a
yamaan ma, ɛ kisima nɛn.

13 Nanfera ɛ nun i ya yamaan lanma ɛ faxa yɛngɛn nun fitina kamɛn nun
fitina fureni, alo Alatala a falaxi kii naxan yi siyane xa naxanye tondin xurɛ
Babilɔn mangan ma?
14 Ɛ nama ɛ tuli mati nabine ra, naxanye a falama ɛ xa, e naxa, ‘Ɛ mi luma
Babilɔn mangana nɔɔn bun!’ Bayo, e wule nabiya falane nan tima ɛ xa.
15 N tan mi e xɛxi, e wulen nan falama n xinli. Nayi, n na ɛ kedima nɛn ɛ
yamanani, ɛ nun ɛ nabiin naxanye falane tima, ɛ birin yi raxɔri.” Alatalaa
falan nan na ra.
16 N ni ito nan fala saraxaraline nun yamaan birin xa, n naxa, “Alatala ito
nan falaxi, a naxa, ‘Ɛ nama ɛ tuli mati ɛ nabine ra naxanye a falama ɛ xa, e
naxa, “Alatalaa banxin muranne famatɔɔn ni i ra sa keli Babilɔn yi!” Bayo e
wule nabiya falane nan tima ɛ xa.
17 Ɛ nama ɛ tuli mati ne ra. Ɛ xuru Babilɔn mangan ma, ɛ yi kisi. Nanfera ɛ
waxi taani ito kala feni?
18 Xa nabiin nan e ra, xa Alatalaa falana e yi, nayi e xa Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna mafan alogo muranna naxanye fa luxi Alatalaa banxini, e nun
Yuda mangana banxin nun Yerusalɛn yi, a ne fan nama xali Babilɔn
yamanani.
19 Bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi lan sɛnbɛtɛnne ma, e
nun ige ramaraden nun ige maxali wontorone nun muran gbɛtɛn naxanye
luxi taani ito yi,
20 Babilɔn mangan Nebukadanesari mi naxanye tongo a Yehoyakimi a dii
xɛmɛn Yoyakin xali konyiyani waxatin naxan yi, Yuda mangana, e nun
Yuda yamanan nun Yerusalɛn taan muxu gbeene birin a siga naxanye ra
konyiyani Babilɔn yi,
21 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi yati muranne
xili ma naxanye luxi Alatalaa banxini, e nun Yuda mangana manga banxini
e nun Yerusalɛn taani, a naxa,
22 “Ne tongoma nɛn, e xali Babilɔn yi, e sa lu na yi han n na keli lɔxɔn
naxan yi, n mɔn yi e rafa be.” Alatalaa falan nan na ra.’ ”

28

Yeremi nun wule nabina fe

1 Na ɲɛɛ kedenna ra, Yuda mangan Sedeki a mangayaan ɲɛɛ naaninden
kike suulunden lɔxɔna nde yi, Gabayon kaana Asuru a dii xɛmɛn Nabi
Xananiya yi falan ti n xa Alatalaa banxini saraxaraline nun yamaan birin
yɛɛ xɔri, a naxa,
2 “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
‘Babilɔn mangan goron tongo gbelemɛn naxan sama muxune kɔɛ ma, n
fama na kaladeni nɛn!
3 Benun ɲɛɛ firin, n mɔn xɛtɛma nɛn muranne birin na be Alatalaa
banxini, Babilɔn mangan Nebukadanesari naxanye tongoxi be, a siga e ra
Babilɔn yi.
4 N mɔn xɛtɛma nɛn Yuda mangan na, Yoyakin Yehoyakimi a dii xɛmɛna, e
nun Yuda muxu suxine birin, naxanye sigaxi Babilɔn yi, bayo Babilɔn
mangan goron tongo gbelemɛn naxan sama muxune kɔɛ ma, n fama na
kaladeni nɛn!’ Alatalaa falan nan na ra.”
5 Nabi Yeremi yi Xananiya yabi saraxaraline nun yamaan birin yɛɛ xɔri
naxanye yi Alatalaa banxini.

6 Nabi Yeremi naxa, “Amina! Alatala xa na liga! Alatala xa i fala xuine
rakamali, a yi xɛtɛ Alatalaa banxin muranne nun muxu suxine ra be sa keli
Babilɔn yi.
7 Koni i tuli mati falani ito ra n naxan falama ɛ nun yamaan birin xa:
8 Nabiin naxanye fa benun i tan nun n tan xa fa, xabu a fɔlɔni, ne nabiya
falane ti nɛn lan yɛngɛn nun gbalon nun fitina furene fe ma yamana
wuyaxi nun mangaya gbeene xili ma.
9 Koni xa nabina nde bɔɲɛ xunbenla fe fala, fɔ a falan xa kamali nɛn
benun muxune xa a kolon a Alatala nan a xɛxi.”
10 Nayi, nabi Xananiya yi goron tongo gbelemɛn ba Nabi Yeremi kɔɛ ma, a
yi a yigira.
11 Xananiya yi a fala yamaan birin yɛɛ xɔri, a naxa, “Alatala ito nan falaxi,
a naxa, ‘Babilɔn mangan Nebukadanesari nɔɔn naxan sama siyane birin
fari alo goron tongo gbelemɛna, benun ɲɛɛ firin, n na kalama na kii nin.’ ”
Nabi Yeremi yi siga.
12 Nabi Xananiya yelin xanbini goron tongo gbelemɛni girɛ, a naxan ba
Nabi Yeremi kɔɛ ma, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
13 “Sa a fala Xananiya xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I bata
wudi gbelemɛni gira, koni i fa wure gbelemɛn nan sɔtɔma a funfuni.
14 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N
goron tongo wure gbelemɛn sama nɛn siyani itoe birin kɔɛ ma, alogo e xa lu
Babilɔn mangan Nebukadanesari a nɔɔn bun, e lu walɛ a xa, n mɔn
burunna subene sama nɛn a sagoni.’ ”
15 Nabi Yeremi yi a fala Nabi Xananiya xa, a naxa, “Xananiya, i tuli mati!
Alatala mi i xɛxi, anu i bata yamani ito mayenden alogo e xa e yigi sa
wulene yi.
16 Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ni i ɲanma nɛn bɔxɔ xɔnna
fari, i faxama nɛn ɲɛɛni ito ra, bayo i ya falane yamaan namurutɛma Alatala
ma.’ ”
17 Nabi Xananiya yi faxa na ɲɛɛn kike solofereden na.

29

Kɛdin yi rasiga muxu suxine ma

1 Nabi Yeremi a falan ni i ra a naxan sɛbɛ kɛdin kui Yerusalɛn taani, a yi a
rasiga fonne ma naxanye xali konyiyani, e nun saraxaraline nun nabine
nun yamaan dɔnxɛn birin, Nebukadanesari naxanye suxu Yerusalɛn yi a
siga e ra konyiyani Babilɔn yi.
2 A lixi, Manga Yoyakin nun a nga nun mangan bundɔxɔne nun Yuda
kuntigine nun Yerusalɛn kuntigine nun yiirawanle nun xabune fan bata yi
mini Yerusalɛn yi siga konyiyani.
3 A kɛdin taxu nɛn Safan ma dii xɛmɛna Elasa nun Xiliki a dii xɛmɛn
Gemariya ra, Yuda mangan Sedeki naxanye xɛ Babilɔn mangan
Nebukadanesari ma. Kɛdin kui falan ni i ra:
4 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi muxu suxine
birin xa, n naxanye rasiga konyiyani keli Yerusalɛn yi siga Babilɔn yi, a
naxa,
5 “Ɛ banxine ti, ɛ dɔxɔ e kui. Ɛ nakɔne si, ɛ yi e bogine don.
6 Ɛ ɲaxanle futu, ɛ yi diine sɔtɔ. Ɛ ɲaxanle fen ɛ dii xɛmɛne xa, ɛ yi ɛ dii
tɛmɛne fi xɛmɛ taa ra, alogo e fan xa diine bari. Ɛ wuya ayi ɛ dingirani, ɛ
yatɛn nama xurunɲɛ ayi de!

7 Ɛ bɔɲɛ xunbenla raso taani, n na ɛ xalixi konyiyani dɛnaxan yi, ɛ yi
Alatala maxandi na taan xa, bayo ɛ bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma na nan xɔn.”
8 Bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ
nama tin, nabine nun yiimatone xa ɛ mayenden naxanye ɛ tagi. Ɛ nama ɛ
tuli mati ɛ xiyene ra!
9 Bayo e wule nabiya falane nan tima ɛ xa n xinli. N tan mi e xɛxi,”
Alatalaa falan nan na ra.
10 Koni Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Babilɔn yamanana nɔ sɔtɔn na ɲɛɛ
tonge solofere ti, n na ɛ malima nɛn, n yi n ma fala faɲin nakamali ɛ xa, n
xɛtɛ ɛ ra be.
11 Bayo n na a kolon n feen naxanye yitɔnxi ɛ xa. N bɔɲɛ xunbenla nan
yitɔnxi ɛ xa, tɔrɔyaan mi a ra, alogo n xa yigin lu ɛ ma waxati famatɔne yi.”
Alatalaa falan nan na ra.
12 “Nayi, ɛ na n xili, ɛ yi fa n maxandi, n na ɛ yabima nɛn.
13 Ɛ na n fen, ɛ n toma nɛn, xa ɛ n fen ɛ bɔɲɛn birin na.”
14 Alatalaa falan ni ito ra. “N tinma nɛn ɛ xa n to, n yi xɛtɛ ɛ ra keli
konyiyani, n yi ɛ malan keli siyane nun yirene birin yi, n na ɛ raxuya ayi
dɛnaxanye yi, n yi xɛtɛ ɛ ra be, n na ɛ kedixi dɛnaxan yi siga konyiyani.”
Alatalaa falan nan na ra.
15 Na ma, ɛ a falama nɛn, ɛ naxa, “Alatala bata nabine fi nxu ma Babilɔn
yi!”
16 Koni Alatala ito nan falaxi lan mangan ma naxan dɔxi Dawudaa manga
gbɛdɛni, e nun yamaan naxan birin dɔxi Yerusalɛn taani ito yi, ɛ
ngaxakedenna naxanye mi siga ɛ fɔxɔ ra konyiyani,
17 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N yɛngɛn nun fitina
kamɛn nun fitina furen nafama e ma nɛn, n yi e lu alo xɔdɛ bogi kalaxin
naxanye mi nɔɛ donɲɛ.
18 N na e sagatanma nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛn nun fitina furen na, n yi
e fe findi fe magaxuxin na bɔxɔn yamanane birin xa, e yi findi danga taan
misaala ra, e fe yi yamanane birin muxune yigitɛgɛ, e yi kabɛ e ma, e kolin e
ma, e e konbi, n na e raxuya ayi dɛnaxanye birin yi.”
19 Alatalaa falan ni ito ra. “Na ligama nɛn bayo e mi e tuli matixi n ma
falan na, n na n ma walikɛne rasigaxi e tan naxanye ma waxatin birin,
nabine. Anu ɛ fan mi ɛ tuli matixi,” Alatalaa falan nan na ra.
20 Koni ɛ tan xa ɛ tuli mati Alatalaa falan na, ɛ tan muxu suxine birin, n
bata ɛ tan naxanye rasiga keli Yerusalɛn yi siga Babilɔn yi!
21 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan Kolayaa dii
xɛmɛna Axabi nun Maaseyaa dii xɛmɛn Sedeki ma, naxanye wule nabiya
falane tima ɛ xa, a naxa, “N na e sama nɛn Babilɔn mangan Nebukadanesari
sagoni, a yi e faxa ɛ yɛɛ xɔri.
22 Yuda kaan naxanye birin siga konyiyani Babilɔn yi, ne birin dangan
misaala tongoma muxu firinni itoe nan ma sɔnɔn, e naxa, ‘Alatala xa i lu alo
Sedeki nun Axabi, Babilɔn mangan naxanye gan!’
23 Bayo e bata xaxilitareyaan liga Isirayila yi. E bata yalunyaan liga e
muxu bodene ɲaxanle xɔn, e yi falan ti n xinli wulen fari, anu, n tan xa mi
yamarin fixi e ma. N na kolon, na feen seren nan mɔn n na.” Alatalaa falan
nan na ra.

Yeremi yi Semayaa kɛdin yabi

24 A fala Nexelan kaan Semaya xa, i naxa,

25 “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, i bata kɛdine sɛbɛ Yerusalɛn kaane birin ma, e nun Maaseya a dii xɛmɛn Sofoni saraxaralina, e nun saraxarali gbɛtɛye birin, i ito nan sɛbɛxi Sofoni ma, i naxa,
26 ‘Alatala bata i findi saraxaraliin na Yehoyada ɲɔxɔni alogo i xa i yengi dɔxɔ Alatalaa banxin feene xɔn. Na ma, muxu yo na a yɛtɛ findi nabiin na daxuyani, i lan i xa a sa kutun na, i a kɔɛɛn xidi yɔlɔnxɔnna ra.
27 Nanfera nayi, i mi i kɔnkɔma Yeremi Anatɔti kaan ma, naxan a yɛtɛ findixi nabiin na ɛ tagi?
28 A yɛtɛɛn bata kɛdin nasiga nxu ma Babilɔn yi, a naxa: Ɛ buma nɛn mɛnni de! Nayi, ɛ banxine ti, ɛ dɔxɔ e kui. Ɛ nakɔne si, ɛ yi e bogine don.’ ”
29 Saraxarali Sofoni yi na kɛdin xaran Nabi Yeremi xa.
30 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
31 “Xɛraan nasiga a faladeni muxu suxine birin xa naxanye Babilɔn yi, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi Semaya Nexelan kaan xili ma, a naxa, “Bayo Semaya nabiya falane tima ɛ xa, anu, n tan mi a xɛxi, a yi ɛ mayenden alogo ɛ xa ɛ yigi sa wuleni.”
32 Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N Semaya Nexelan kaan nun a bɔnsɔnna kɛwanle saranma e ra nɛn. A bɔnsɔnna muxu yo mi luyɛ yamani ito yɛ, a mɔn mi fe faɲin toma n naxan ligama n ma yamaan xa, bayo a falane yamaan namurutɛma Alatala ma.” ’ Alatalaa falan nan na ra.”

30

Ala mɔn Isirayila yamanani tɔnma nɛn

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
2 “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N falan naxanye tixi i xa, e birin sɛbɛ kɛdin kui.’
3 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Lɔxɔne fama, n Yuda nun Isirayila muxu suxine raxɛtɛma waxatin naxan yi, n fa e ra yamanani n naxan so e benbane yii, e yi dɔxɔ a yi,’ Alatala naxa na kiini.”
4 Alatala falani itoe nan ti lan Isirayila nun Yuda yamanane ma, a naxa,
5 “Alatala ito nan falaxi, a naxa,
‘En gbelegbele xuiin mɛma.
Gaxun nan na ra,
bɔɲɛ xunbeli mi fa na.
6 Ɛ maxɔdinna ti,
xa xɛmɛn nɔɛ diin barɛ!
Nanfera nayi,
xɛmɛne birin e tagin suxi
alo ɲaxanla nɛma dii barini?
Nanfera birin yɛtagini tɔɲɔnxi?
7 Gbalo lɔxɔ gbeen nan a ra!
A ɲɔxɔn mi na.
Waxati xɔdɛxɛn nan na ra Yaxuba bɔnsɔnna xa,
koni e xunna minima a yi nɛn,
e kisi.’ ”
8 “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, ‘Na lɔxɔni, n goron tongo wudine kalama nɛn, a ba e kɔɛ ma, n yi e xidi lutine yibolon, n yi e ba xɔɲɛne konyiyaan bun.
9 E yi wali Alatala xa e Ala, e nun Dawuda yixɛtɛna, e mangana, n naxan fima e ma.’

10 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
‘Ɛ tan Yaxuba yixɛtɛne,
n ma walikɛne, ɛ nama gaxu,
Isirayila kaane, ɛ nama kuisan!
Bayo, n na ɛ rakisima nɛn,
n yi sa ɛ ba yire makuyeni,
n yi ɛ bɔnsɔnna ba yamanani
e sa konyiyani dɛnaxan yi.
Yaxuba bɔnsɔnna muxune mɔn xɛtɛma nɛn,
e yi lu maraxaran nun bɔɲɛ xunbenli.
E mi fa yimaxɛ sɔnɔn!
11 Bayo, n luma nɛn ɛ xɔn,
alogo n xa ɛ rakisi.
N siyane birin naxɔrɛ nɛn,
n na ɛ raxuyaxi ayi naxanye yɛ,
koni n mi ɛ tan naxɔrima.
N na ɛ xuruma nɛn
alo a lan kii naxan yi,
bayo n mi ɛ yatɛma sɔntarene ra.’
Alatalaa falan nan na ra.”

12 “Alatala ito nan falaxi, a naxa,
‘Ɛ ɲaxankatan mi dandanɲɛ,
ɛ furen magaxu.
13 Muxu yo mi ɛ xun mafalama,
ɛ fure dɛɛn dandan muxu mi na,
a seri mi ɛ tan yii.
14 Ɛ xɔyine birin bata ɲinan ɛ xɔn,
e mi fa ɛ fenma sɔnɔn.
Bayo, n bata ɛ ɲaxankata alo yaxuna,
n yi ɛ hakɛ gbeene nun ɛ yulubi wuyaxine saran ɛ ra a ɲaxin na.
15 Nanfera ɛ wugama ɛ ɲaxankatan
nun ɛ tərɔyaan bun naxan mi nɔɛ dandanɲɛ?
N na ligaxi ɛ ra ɛ hakɛ gbeene nun ɛ yulubi wuyaxine nan ma fe ra.’ ”

16 “ ‘Koni naxan yo na wa ɛ raxɔri feni,
na fan naxɔrima nɛn.
Ɛ yaxune birin xalima nɛn konyiyani.
Naxanye birin fuma ɛ yiiseene ma,
muxune fuma ne fan yiiseene ma nɛn.
Naxanye ɛ suxuma yɛngɛni,
ne fan birin suxuma nɛn yɛngɛni.’
17 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
‘Koni n mɔn ɛ rasabatima nɛn,
n yi ɛ rakɛndɛya ɛ furene ma,
bayo e a falama ɛ ma nɛn a yama ramɛxina,
muxe mi a yengi dɔxi naxan xɔn, Siyon taana.’
18 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
‘N mɔn Yaxuba bɔnsɔnne yigiyadene rasabatima nɛn,
n kininkinin e dɔxɔdene ma.
Taa xɔnna mɔn tima nɛn a funfuni.
Manga banxin mɔn yi ti a yireni.

19 Bɛti xuiin nun sɛwa xuiin minima nɛn e tagi.
N na e rawuyama ayi nɛn,
e mi fa xurunɲɛ ayi mumɛ!
N binyen fima nɛn e ma,
e mi fa rayelefuɛ sɔnɔn.
20 E diine luma nɛn alo a fɔlɔni,
e yamaan luma nɛn n yɛtagi.
N yi e ɲaxankata muxune kɛwanle saran e ra.
21 E mangan minima e tan nin,
e tan nde nan tima e yɛɛ ra.
N yi na kanna maso n na,
a yi a maso n na,
bayo muxun mundun susɛ a masoɛ n na a yɛtɛ ra?'
Alatalaa falan nan na ra.
22 'Ɛ findima nɛn n ma yamaan na,
n yi findi ɛ Ala ra.' "

23 Alatala gbalon soma nɛn muxu ɲaxine xun na
alo foye kala tiina.
A xɔlɔn ɲaxankatan yi fa e ma
alo wuluwunla.
24 Alatalaa xɔlɔn mi xɛtɛma e fɔxɔ ra
fɔ feene rakamali
Ala naxanye birin nagidixi a bɔɲɛni.
Ɛ xaxili sɔtɔma nɛn na feene xɔn waxati famatɔne yi.

31

Isirayila kaane xɛtɛ fena

1 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Na waxatini, n findima nɛn Isirayila
xabilane birin ma Ala ra, e yi findi n ma yamaan na."
2 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Yama dɔnxɛn naxanye luxi e nii ra yɛngɛn xanbini,
ne n ma hinanna toma nɛn tonbonni,
Isirayila yamaan yi matabun sɔtɔ."
3 Alatala a yɛtɛ yita nɛn n na wulani,
a naxa, "N bata ɛ xanu habadan!
Nanara, n ma hinanna mi ɲanma ɛ xa.
4 Isirayila yama faɲina,
n mɔn ɛ rasabatima nɛn,
ɛ yamanan mɔn tima nɛn.
Ɛ mɔn ɛ tanbanne maxama nɛn
ɛ yi siga bodonlane fɔxɔ ra ɲaxaɲaxani.
5 Ɛ mɔn manpa bili nakɔne sima nɛn Samari geyane fari.
Xɛɛ biine sansine sima nɛn,
e yi e bogine sɔtɔ.
6 Bayo lɔxɔna nde fama,
kantan tiine e xui raminima
Efirami yamanan geyane ma waxatin naxan yi, e naxa,
'Ɛ keli, en siga Siyon taani Alatala fɛma, en ma Ala.' "

7 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“Ɛ xuini te sɛwani Yaxuba bɔnsɔnna fe ra,
Ɛ ɲaxan e fe ra e tan naxanye siyane xun na!
Ɛ xui ramini, ɛ yi Ala tantun, ɛ naxa,
‘Alatala, i ya yamaan nakisi,
Isirayila muxu dɔnxɛne.’
8 N xɛtɛma nɛn e ra
sa keli kɔmɛn fɔxɔn yamanani,
n yi e malan sa keli bɔxɔn danne ra.
Danxutɔne nun sankalatɔne e yɛ,
ɲaxalan fudi kanne nun naxanye dii barini, e birin.
Yama gbeen nan xɛtɛn be.
9 E fama nɛn wugɛ,
e lu n maxandɛ,
n yi ti e yɛɛ ra,
siga xudene dɛ, kira yitɔnxin xɔn,
e mi e sanna radinɲɛ dɛnaxan yi,
bayo Isirayila yamaan fafe nan n na,
Efirami bɔnsɔnna luxi nɛn
alo n ma dii singena.”

10 Siyane, ɛ tuli mati Alatalaa falan na,
ɛ sa a rali
fɔ fɔxɔ ige tagi bɔxɔ makuyene yi!
Ɛ naxa,
“Naxan Isirayila yamaan naxuyaxi ayi,
na e malanma nɛn.
A e kantanma nɛn
alo xuruse rabaan nun a xuruse kuruna.
11 Bayo, Alatala bata Yaxuba yixɛtɛne xɔrɔya,
a yi e xunba muxune yii
naxanye sɛnbɛn gbo e xa.
12 E fama nɛn,
e xuini te ɲaxaɲaxani Siyon geyaan xuntagi.
E sɛwama nɛn Alatalaa nɛmaan birin na,
murutun nun manpa nɛnɛn nun turen
nun yɛxɛɛne nun siine nun ɲingene.
E nii yifanma e ma nɛn
alo igen saxi nakɔɔn naxan ma,
e mi fa yigitɛgɛ mumɛ!
13 Nayi, sungutunne sɛwama nɛn e bodondeni,
e nun banxulanne nun fonne birin.
N yi e sunun findi sɛwan na,
n yi e madɛndɛn,
n yi e rasɛwa e ɲaxankatan xanbini.
14 N yi saraxaraline ralugo sube turaxine ra
n ma yamaan yi wasa n ma nɛmaan na,”
Alatalaa falan nan na ra.

15 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Gbelegbele xuiin nun wuga xui gbeen tema Rama taani.
Rakeli nan a diine wugama.
A mi tinɲɛ a xa masabari
amasɔtɔ e birin bata faxa.”

16 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Ɛ wuga xuiin nun ɛ yɛɛgen dan,
bayo ɛ kɛwanle saren fima nɛn,
ɛ diine fama nɛn
sa keli yaxune konni.”
Alatalaa falan nan na ra.
17 “Ɛ yigin sɔtɔma nɛn waxati famatɔne yi,
bayo ɛ diine mɔn xɛtɛma nɛn e konni.”
Alatalaa falan nan na ra.

18 N bata Efirami bɔnsɔnna wuga xuiin mɛ, e naxa,
“Ala, i bata nxu xuru kari xɔdɛxɛni
alo turaan naxan mi suxi,
nxu yi xuru ki faɲi.
I mɔn xa nxu raxɛtɛ,
nxu xɛtɛma nɛn,
bayo i tan nan Alatala ra, nxɔ Ala.
19 Nxu nxu xun xanbi so nɛn i yi,
koni na xanbi ra,
nxu yi nimisa.
Nxu yelin xanbini xaxinla sɔtɛ,
nxu yi xɔlɔ nxu yɛtɛ ma,
nxu yagi, nxu yi nxu xun sin,
bayo nxu bata kalan ti nxu dii ɲɔrɛ waxatini han!”
20 Ala naxa, “Efirami bɔnsɔnna mi findixi n nafan diin xan na ba,
n diin naxan nafisama bonne xa?
Bayo n nɛma falane tiyɛ a ma,
a fe rabirama n ma.
Nanara, n bɔɲɛn bata kala a fe ra,
a kininkininna yi n suxu han!”
Alatalaa falan nan na ra.

21 Ɛ taxamasenne ti kiraan xɔn,
ɛ wudine bitin kiraan dɛ
alogo muxune nama kira gbeen fata
e lan e xa bira naxan fɔxɔ ra.
Isirayila yama faɲina,
ɛ mɔn xa xɛtɛ, ɛ xɛtɛ ɛ taane yi.
22 N ma dii murutɛxine,
ɛ luma na xun xɔn sigani
han waxatin mundun yi?
Bayo Alatala fe nɛnɛn naminima nɛn bɔxɔ xɔnna fari,
ɲaxanla fama nɛn xɛmɛn fendeni.*

Ala mɔn Yuda nun Isirayila yitɔnma nɛn

23 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “N na xɛtɛ e muxu suxine ra waxatin naxan yi, a mɔn falama nɛn Yuda yamanan nun a taane yi, e naxa, ‘Alatala xa barakan sa tinxin yirena fe yi geya sariɲanxina.’

* **31:22: 31.22** Waxatina nde, Ala waxi a xɔn ma nɛn a Isirayila yamaan xa a tan Ala fen. Anu, e dari fe mi yi na ra hali Isirayila yamaan to findixi Ala gbeen na layiri xidin xɔn alo xɛmɛn nun ɲaxanla futun xidima kii naxan yi.

24 Xɛɛ biine nun xuruse rabane dɔxɔma nɛn Yuda yamanani e nun a taane
birin.
25 Bayo n muxu xadanxine nii yifanma e ma nɛn, n yi muxu nii kalaxine
ralugo.”
26 Na waxati yɛtɛni, n yi xulun, n yi a kolon a n ma xixɔnla yi ɲaxun han!
27 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Lɔxɔne fama, n mɔn muxune nun
xuruseene rasabatima nɛn Isirayila nun Yuda yamanane yi, e wuya ayi alo
muxun na sansiin xuya xɛɛn ma.
28 Benun to, n na n yɛɛn ti nɛn e ra alogo n xa e xunna kala, n yi e tala, n yi
e halagi, n yi e raxɔri, n yi gbalon nafa e ma. Koni iki, n mɔn n yengi dɔxɔma
nɛn e xɔn alogo n xa e yamanan ti, n yi e si,” Alatalaa falan nan na ra.
29 A mi fa falama na lɔxɔni fa fala,
Fafane bata ɲaxundan xindene don,
koni e diine nan ɲinye ramuluxun.†
30 Koni birin faxama a yɛtɛ hakɛn nan ma fe ra. Muxu yo ɲaxundan xindene
don, na kanna yɛtɛɛn nan ɲinye ramuluxunma.

Layiri nɛnɛna fe

31 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Na lɔxɔne fama, n layiri nɛnɛn xidima‡
nxu nun Isirayila nun Yuda yamane tagi waxatin naxan yi.
32 A mi ligama
alo n layirin naxan xidi nxu nun e benbane tagi,
n to e yii rasuxu n yi e ramini Misiran yamanani.
Bayo e n ma layirin kala nɛn
hali n to findi e kanna ra,”
Alatalaa falan nan na ra.
33 “Koni layirin ni i ra,
n naxan xidima nxu nun Isirayila yamaan tagi.”
Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Na waxatin na dangu,
n na n ma sariyane sama nɛn e xaxinli,
n yi e sɛbɛ e bɔɲɛni.
N findima nɛn e Ala ra,
e yi findi n ma yamaan na.
34 Muxu yo mi fa a boden maxaranma,
muxu yo mi a falɛ a ngaxakedenna xa,
a naxa, ‘I xa Alatala kolon,’
bayo e birin n kolonma nɛn,
keli muxudin ma han muxu gbeena.
Bayo n diɲama nɛn e hakɛne ma
n yi e yulubine xafari.”
Alatalaa falan nan na ra.

35 Alatala ito nan falaxi,
a tan naxan sogen da
alogo a xa kɛnɛnna fi yanyin na,
e nun kiken nun sarene kɔɛɛn na,
naxan fɔxɔ igeni maxama,

† **31:29: 31.29** Na feen mɔn sɛbɛxi Nabi Esekiyɛli 18.2 kui. ‡ **31:31: 31.31** ***Layiri nɛnɛna*** fe sɛbɛxi Luka 22.20 nun Kɔrɛnti Singen 11.25 nun Kɔrɛnti Firindena 3.6 nun Heburune 8.8-12 kui.

a mərənne yi xuxu,§
naxan xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, na naxa,
36 “Fanni dunuɲa da kiin sariyani itoe n yɛtagi,
Isirayila yixɛtɛne fan yatɛma nɛn siyaan na n yɛɛ ra yi.”
Alatalaa falan nan na ra.
37 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Xa kore xənna nəɛ maligɛ,
xa bəxə xənna bunne nəɛ kolonɲɛ,
nayi, n fan n mɛma nɛn Isirayila bənsənna ra e kɛwanle fe ra,”
Alatalaa falan nan na ra.

Yerusalɛn taa nɛnɛna fe

38 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Ləxəne fama, taani ito mən tima Alatala xa waxatin naxan yi, keli Xananɛli Sangansoon ma han sa dəxə Songen Ma Dɛɛn na.
39 Taan dan nɛnɛn fələma mɛnna nin siga tinxinni han Garɛbi geyana, sa dangu Gowa binni.
40 Binbine nun xubene bəxənma lanbanna naxan yi e nun gbingbinna naxanye sigama han Kedirən xudeni siga han taan so dɛɛn tongonna so dɛɛn naxan xili Soone Dɛna, sogeteden binni, mɛnne birin nasariɲanma nɛn Alatala xa. Yire yo mi fa kalɛ na hanma a raxəri.”

32

Yeremi yi xɛɛna nde sara

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa, Yuda manga Sedeki a mangayaan ɲɛɛ fudeni, Nebukadanesari a mangayaan ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛden nan yi a ra nun.
2 Babilən yamanan sofa ganla bata yi Yerusalɛn taan nabilin nun na waxatini, e yi taan yɛngɛma. Nabi Yeremi yi saxi kasoon na kantan tiine banxin sansanna kui Yuda mangan konni.
3 Yuda mangan Sedeki bata yi a balan mɛnni, a naxa, “Nanfera i nabiya falani itoe tima? I yi a fala, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N taani ito sama nɛn Babilən mangan sagoni, a yi a tongo.
4 Yuda mangan Sedeki mi tangama Babilən kaane ma de! N na a sama nɛn Babilən mangan sagoni yati, a yi falan ti a xa kɛnɛn nun kɛnɛn, a yi a yɛtagi to.
5 Babilən mangan sigama nɛn Sedeki ra Babilən yi, a sa luma dɛnaxan yi han n na keli a malideni waxatin naxan yi. Xa ɛ Babilən kaane yɛngɛ, ɛ mi nə sətəma de!” Alatalaa falan nan na ra.’ ”
6 Yeremi a falan ni ito ra, a naxa, “Alatala falan ti nɛn n xa, a naxa,
7 I səxə Salun ma dii xɛmɛn Xanameli fama nɛn i fɛma, a yi a fala i xa, a naxa, ‘N ma xɛɛ bəxən sara n ma, naxan Anatəti taani, bayo i tan daxa kɛ sariyan na, i yi a sara, a findi i gbeen na.’
8 Nayi, n səxə a dii xɛmɛn Xanameli yi fa n fɛma kantan tiine banxin sansanna kui alo Alatala a fala kii naxan yi. Xanameli yi fa a fala n xa, a naxa, ‘N ma xɛɛ bəxən sara n ma naxan Anatəti taani, Bunyamin yamanani, bayo i tan daxa kɛ sariyan na, i yi a sara, a findi i gbeen na. A sara!’ N yi a kolon fa fala Alatalaa falan nan yi kamalixi na ra.
9 Nayi, n yi n səxə a diin Xanameli a xɛɛ bəxən sara a ma naxan Anatəti taani, n yi gbeti gbanan fu nun solofere so a yii.

§ **31:35: 31.35** ***Igen mərənne:*** alo foyen na so igeni.

10 N yi a sara kɛdini tɔn, n yi n ma taxamasenna sa a ma, n yi serene xili, n
gbetin maliga sikeela ra.
11 N yi a sara kɛdin tongo, n ma taxamasenna yi naxan ma, sariyane yi
sɛbɛxi naxan kui, e nun kɛdi gbɛtɛ naxan mi yi balanxi taxamasenna ra.
12 N yi a sara kɛdin so Neriyaa dii xɛmɛn Baruku yii Maxiseya
mamandenna. N na liga n sɔxɔ a dii xɛmɛn Xanameli yɛɛ xɔri, e nun seren
naxanye e yii fɔxɔn sa xɛɛ bɔxɔn sara kɛdin ma, e nun Yahudiyan naxanye
birin yi kantan tiine banxin sansanna kui.
13 N yi yamarini ito so Baruku yii e yɛɛ xɔri, n naxa,
14 ‘Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, Isirayilaa Ala, a naxa, bɔxɔn
sara kɛdini itoe tongo, naxan balanxi n ma taxamasenna ra e nun naxan
nabixi, i sa e sa fɛɲɛna nde kui, e mi kalɛ dɛnaxan yi.
15 Bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
lɔxɔna nde, muxune mɔn banxine nun xɛɛ bɔxɔne nun manpa bili nakɔ
bɔxɔne sarama nɛn yamanani ito yi.’ ”
16 “N to bɔxɔn sara kɛdin so Neriyaa dii xɛmɛn Baruku yii, n yi Alatala
maxandi, n naxa,
17 ‘Marigina Alatala, i tan naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi i sɛnbɛ
gbeeni, kabanako fe yo mi xɔdɔxɔ i tan yii.
18 I ya hinanna mayitama nɛn muxune xa han mayixɛtɛ wuli keden, koni i
fafane hakɛne saranma e diine ra nɛn. Ala, i gbo, Ala sɛnbɛmaan nan i tan
na naxan xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.
19 I ya fe ragidixine gbo, i kɛwanle magaxu. I yɛɛna adamadiine birin
sigati kiin na, alogo i xa birin saran a kɛwanle ra, saranna naxan lan a wali
xɔnne ma.
20 I yi kabanako feene nun taxamasenne ligama xabu nxu yi Misiran
yamanani waxatin naxan yi han to, i ne liga Isirayila kaane yɛ e nun
adamadiine birin, i yi xinla sɔtɔ naxan gbo han to.
21 I bata Isirayila i ya yamaan namini Misiran yamanani taxamasenne
nun kabanako feene nun sɛnbɛ gbeen nun nɔɔn nun fe magaxuxine xɔn.
22 I yamanani ito so nɛn e yii, i bata yi i kɔlɔ naxan so fe ra e benbane yii,
kumin nun nɔnɔn gbo yamanan naxan yi.
23 E bata fa, e fa dɔxɔ a yi. Koni, e mi e tuli matixi i xuiin na, e mi bira i ya
sariyan fɔxɔ ra, e mi i ya yamarine suxi. Nanara, i ɲaxankatani ito birin
nafaxi e ma.
24 Yaxune bata gbingbinne rate taan yinna xɔn alogo e xa dangu a xun
ma. Taan fama nɛn ludeni Babilɔn kaane sagoni, naxanye a yɛngɛma,
silanfanna nun fitina kamɛn nun fitina furen yi taan kala. I naxan falaxi,
na bata kamali, a tan ni ito ra.
25 Marigina Alatala, i a fala n xa nɛn, i naxa, “Xɛɛ bɔxɔn sara gbetin na
serene yɛɛ xɔri.” Anu, taan sa luma Babilɔn kaane nan sago yi.’ ”

Alatala yi Yeremi yabi

26 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
27 “Alatala nan n tan na, niiramane birin ma Ala. Kabanako fena nde na
yi ba, naxan xɔdɔxɔ n tan yii?
28 Nanara, n tan, Alatala, n ni ito nan falama, fa fala taani ito sama Babilɔn
kaane nun Babilɔn mangan Nebukadanesari sagoni nɛn, e yi a tongo.
29 Babilɔn kaan naxanye taani ito yɛngɛma, ne soma nɛn taani ito yi, e tɛɛn
so a ra, e a gan, e nun a banxine e wusulanna gan Baali xa naxanye xuntagi,
e minse saraxane rabɔxɔn ala gbɛtɛne xa dɛnaxanye yi, e yi n naxɔlɔ.

30 Bayo xabu e dii ɲɔrɛ waxatine yi Yuda kaane nun Isirayila kaane mi
sese ligaxi fɔ fe ɲaxina n yɛɛ ra yi, e lu n naxɔlɛ e suxure rafalaxine xɔn,
Alatalaa falan nan na ra.
31 Bayo taani ito muxune bata n naxɔlɔ, e n bɔɲɛn nate, keli a ti lɔxɔn ma
han to. Nayi, n fa a bama nɛn n yɛtagi.
32 Yuda kaane nun Isirayila kaane bata n naxɔlɔ e kɛwali ɲaxine xɔn, e tan
nun e mangane nun e kuntigine nun e saraxaraline nun e nabine, e nun
Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane birin.
33 E bata e xun xanbi so n yi, e mi e yɛɛ rafindixi n ma. Anu, n yi e
xaranma waxatin birin, koni e mi tin e tuli matiyɛ, e xurun sɔtɔ.
34 E yi e suxurene dɔxɔ n ma banxini n xinla binyama dɛnaxan yi, e yi a
raharamu.
35 E yi kidene rafala Baali xa Ben-Hinɔn lanbanni, alogo e xa e diine gan
saraxan na Mɔlɔkɔ xa. N mi e yamari naxan ma, n mi sa mirixi naxan ma. E
bata xɔsi fe sifani itoe liga, e yi Yuda bɔnsɔnna ti yulubin ma.”
36 “Iki, ɛ fa a falama taani ito ma nɛn, ɛ naxa, ‘A sama nɛn Babilɔn mangan
sagoni! E a nɔma nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛn nun fitina furen xɔn!’
Nanara, n tan Alatala, Isirayilaa Ala, n fa ito nan falama, n naxa,
37 ‘N na e malanma nɛn yati, sa keli yamanane birin yi, n na e raxuyama
ayi dɛnaxanye yi n ma xɔlɔ gbeen nun n ma bɔɲɛ teeni. N mɔn xɛtɛma e ra
nɛn be, n yi tin e dɔxɔ bɔɲɛ xunbenli.
38 E findima nɛn n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra.
39 N yi xaxili kedenna fi e ma. E lu kira kedenna xɔn, alogo e xa gaxu n yɛɛ
ra habadan, alogo e nun e diine xa lu hɛrini.
40 N yi habadan layirin xidi n tan nun e tan tagi, n mi e rabeɲinɲɛ mumɛ.
N luma nɛn fe faɲin ligɛ e xa, n yi n yɛɛragaxun sa e bɔɲɛni, alogo e nama e
xun xanbi so n yi.
41 N sɛwama nɛn fe faɲin liga feen na e xa. N yi e rasabati yamanani ito yi
yati, n bɔɲɛn nun n niin birin na.’ ”
42 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N fe faɲin naxan falaxi lan e fe ma,
n na ligama e xa nɛn alo n ɲaxankatani itoe birin nafaxi yamanani ito xili
ma kii naxan yi.
43 Ɛ mɔn xɛɛ bɔxɔne sarama nɛn yamanani ito yi na waxatini, ɛ a falama
dɛnaxan ma, ɛ naxa, ‘Yire raxɔrixin nan a ra, muxu mi na, sube mi na, a
bata sa Babilɔn kaane sagoni.’
44 Xɛɛ bɔxɔne sarama nɛn gbetin na, e sara kɛdine yi yɛlan, muxune yi e
taxamasenne sa e ma sereyane yɛɛ xɔri Bunyamin yamanani e nun
Yerusalɛn rabilinna taane nun Yuda taane nun geya yire taane nun
sogegododen binna geya yire taane nun Negewi yamanan taane yi. Bayo,
Alatala mɔn e yamanan nasabatima nɛn. Alatalaa falan nan na ra.”

33

Yerusalɛn kisi fena

1 Alatala mɔn yi falan ti Yeremi xa a firindeni, a yi balanxi kantan tiine
sansanna kui waxatin naxan yi. A naxa,
2 “Alatala ito nan falaxi, a tan naxan feene ligama, a tan naxan feene
yitɔnma, a e ragidi, a xili Alatala, a tan naxan a falama, a naxa,
3 ‘N maxandi, n na i yabima nɛn. N fe gbeene yɛbama nɛn i xa, wundo fe
luxunxine i mi naxanye kolon.’

4 Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan taani ito banxine ma e nun Yuda
mangane banxine, naxanye bata rabira alogo e xa yaxune yɛngɛ naxanye
tema yinna fari yɛngɛni, a naxa,
5 'Yamaan na Babilɔn kaane yɛngɛ waxatin naxan yi, banxini itoe rafema
nɛn muxune binbine ra n naxanye faxama n ma xɔlɔ gbeeni. N na n yɛtagin
luxunma nɛn taani ito muxune ma e kɛwali ɲaxine fe ra.
6 Koni, n mɔn taani ito rasabatima nɛn, n yi a muxune rakɛndɛya, n yi
bɔɲɛ xunbenla nun lannayaan fi e ma han!
7 N Yuda muxu suxine nun Isirayila muxu suxine raxɛtɛma nɛn keli
konyiyani, n mɔn yi e rasabati alo a fɔlɔni.
8 N yi e rasariɲan e hakɛne birin ma e yulubin ligaxi n na naxanye xɔn. N
na e hakɛne birin mafeluma nɛn e n yulubin tongoxi naxanye xɔn, naxanye
findixi murutɛ feene ra n xili ma.
9 Nayi, taani ito findima nɛn sɛwan na n xa, e nun tantunna nun binyena
bɔxɔ xɔnna siyane birin tagi, e na fe faɲine birin mɛ waxatin naxan yi n
naxanye ligama e xa. E kuisanma nɛn e gaxu lan na fe faɲine nun bɔɲɛ
xunbenla birin ma n naxanye fima e ma.' "
10 "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ tan a falama yireni ito ma, ɛ naxa,
"Yire raxɔrixin na a ra, muxu mi fa na, xuruse mi na." Anu, Yuda taani itoe
nun Yerusalɛn kirani itoe naxanye rabeɲinxi iki, muxune nun xuruseene
mi fa dɛnaxanye yi iki,
11 sɛwa sigine nun ɲaxaɲaxa sigine mɔn sama nɛn mɛnne yi e nun
ɲaxalandi ti sigine xɛmɛn nun a ɲaxanla xa, e nun naxanye sigama bɛtin bɛ
barika bira saraxane badeni Alatalaa banxini, e naxa,
"En Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna tantun,
bayo Alatala fan,
a hinanna luma nɛn habadan."
Bayo n mɔn yamanan nasabatima nɛn alo a fɔlɔni,' Alatala naxa na kiini."
12 "Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, 'Yamana raxɔrixini
ito, muxune nun xuruseene mi fa dɛnaxan yi, lɔxɔna nde xuruse rabane
mɔn xuruse rabaden nun matabuden sɔtɔma nɛn e xuruse kurune xa
mɛnna taane birin yi.
13 Xuruseene mɔn luma nɛn e kantan muxune dɛxɔn geya yire taane nun
sogegododen geya yire taane nun Negewi yamanan taane nun Bunyamin
yamanan nun Yerusalɛn rabilinna taane birin yi, e nun Yuda taane yi.'
Alatala naxa na kiini."

Ala a falan nakamalima nɛn Dawuda bɔnsɔnna xa

14 "Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'Lɔxɔne fama, n fala faɲine rakamalima
lɔxɔn naxanye yi, n naxanye fala lan Isirayila yamaan nun Yuda yamaan
ma.
15 Na lɔxɔne nun na waxatini, n tinxinden naminima nɛn Dawuda
bɔnsɔnni, alo wudi ɲingin na mini wudin ma, a yi kiti kɛndɛn nun
tinxinyaan naba yamanani.
16 Yuda yamaan nakisima nɛn na lɔxɔne yi, bɔɲɛ xunbenla yi so Yerusalɛn
yi. E a xili bama nɛn fa fala, "En ma tinxinna, Alatala."
17 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa: Dawuda ɲɔxɔ yi biran mi dasɛ
mumɛ naxan dɔxɛ Isirayila yamaan manga gbɛdɛni.*

* **33:17: 33.17** Na feen mɔn sɛbɛxi Samuyɛli Firinden 7.12-16 nun Mangane Singen 2.4 nun Taruxune Singen 17.11-14 kui.

18 Lewi saraxaraline ɲɔxɔ yi biran mi dasɛ mumɛ naxan saraxa gan
daxine bɛ, a bogise saraxane tutin nali, a saraxane ba lɔxɔ yo lɔxɔ.' "
19 Alatala yi falan ti Yeremi xa. A naxa,
20 "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Xa ɛ nɔɛ layirin kalɛ nxu nun yanyin nun
kɔɛɛn tagi, kɔɛɛn nun yanyin yi ba minɛ e waxatini nun,
21 nayi, n ma layirin nɔɛ kalɛ nxu nun n ma walikɛɛn Dawuda fan tagi nɛn,
a bɔnsɔnna muxun yi dasa naxan dɔxɛ a ɲɔxɔni a manga gbɛdɛni. Nayi, n ma
layirin mɔn nɔɛ kalɛ nxu nun Lewi saraxaraline tagi nɛn naxanye n ma
wanla ra.
22 N na n ma walikɛɛn Dawuda yixɛtɛne rawuyama ayi nɛn, e nun Lewi
bɔnsɔnna muxun naxanye n ma wanla ra alo kore xɔnna saren naxanye mi
nɔɛ yatɛ, alo baan ɲɛmɛnsinna naxan yatɛn mi kolonɲɛ.' "
23 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
24 "I mi a toxi ba, yamani ito naxan falama? E naxa, 'Alatala bata a mɛ a
yama sugandixi firinne ra.' Nayi, e n ma yamaan naɲaxuma, e mi fa e yatɛxi
siya ra."
25 Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Xa layirin mi yi nxu nun yanyin nun
kɔɛɛn tagi nun, xa n mi yi kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna da kiin sariyane sa
nun,
26 nayi, n yi nɔɛ n mɛ nɛn Yaxuba yixɛtɛne nun n ma walikɛɛn Dawuda
yixɛtɛne ra, n yi tondi a bɔnsɔnna muxuna nde sugandɛ alogo a xa lu
Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yixɛtɛne xun na. Bayo n mɔn e
yamanan nasabatíma nɛn, n yi kininkinin e ma."

34

Alaa falana Sedeki xa

1 Babilɔn mangan Nebukadanesari nun a sofa ganla nun yamanan
naxanye birin yi a nɔɔn bun ma e nun siyane birin yi Yerusalɛn nun a
rabilinna taane birin yɛngɛma waxatin naxan yi, Alatala yi falan ti Yeremi
xa, a naxa,
2 "Alatala, Isirayilaa Ala naxa, sa falan ti Yuda mangan Sedeki xa, i naxa,
Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'N taani ito sama nɛn Babilɔn mangan sagoni,
a yi a gan.
3 I tan mi tangama a ma, koni a i suxuma nɛn yati, i lu a sagoni, i Babilɔn
mangan toma nɛn i yɛɛn na, a yi falan ti i xa kɛnɛn nun kɛnɛn, a yi siga i ra
Babilɔn yi.
4 Koni Yuda mangan Sedeki, i tuli mati Alatalaa falan na! Alatala falani
ito nan tixi lan i ma, a naxa, i mi faxɛ yɛngɛni sese ma.
5 I faxan bɔɲɛ xunbenla nin. I saya feen ligama nɛn alo i benbane gbeene
liga kii naxan yi, manga danguxine, muxune yi wusulanna gan i ya binyen
mayita feen na, e i wuga, e naxa, "Ee! Nxu kanna bata faxa!" N tan Alatala
nan na falaxi.' Alatalaa falan nan na ra."
6 Nabi Yeremi yi na falane birin nali Yuda mangan Sedeki ma Yerusalɛn
yi.
7 Na waxatini, Babilɔn mangana ganla yi Yerusalɛn yɛngɛma e nun Yuda
taan bonne birin, a li Lakisi taan nun Aseka taan nan tun yi fa luxi Yuda taa
makantanxine ra.

Konyine xɔrɔyana fe

8 Alatala yi falan ti Yeremi xa, mangan Sedeki yelin xanbini layirin xidɛ e
nun Yerusalɛn yamaan tagi, alogo e xa konyine xɔrɔya.

9 Birin yi xɔrɔyaan fima a konyi Heburu kaane ma, alogo muxu yo nama
fa a Yahudiyan boden nawali alo konyina.
10 Kuntigine nun yamaan naxanye na layirin xidi, ne yi tin e konyine
beɲin feen ma alogo e nama fa lu konyiyani. E yi tin na ma, e yi e beɲin.
11 Koni na xanbi ra, e mɔn yi e miriyaan masara, e yi e konyine maxili, e
bata yi naxanye beɲin, e yi e karahan alogo e mɔn xa findi konyine ra.
12 Nayi, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
13 "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'N layirin xidi nɛn nxu
nun ɛ benbane tagi, n na e ramini waxatin naxan yi Misiran yi konyiyani. N
yi a fala e xa, n naxa,
14 "Xa ɛ ngaxakedenna Heburuna nde a yɛtɛ mati ɛ ma konyin na, a
walima nɛn ɛ xa ɲɛɛ sennin. A ɲɛɛ soloferedeni ɛ xa a xɔrɔya."* Koni ɛ
benbane mi n xuiin suxu, e mi e tuli mati n na.
15 Ɛ tan bata yi ɛ kɛwanle masara waxati danguxini itoe yi, naxan fan n
tan yɛɛ ra yi, ɛ yi na liga, ɛ birin yi xɔrɔyaan fi ɛ ngaxakedenne ma. Ɛ layirin
xidi nɛn n yɛtagi, n ma banxini n xinla binyama dɛnaxan yi.
16 Koni ɛ bata xɛtɛ ɛ fe ragidixin fɔxɔ ra, ɛ yi n xinla kala, ɛ to ɛ konyine
maxili, ɛ bata yi naxanye beɲin nun, ɛ bata yi naxanye lu e xa siga, ɛ mɔn yi
e karahan a e xa findi ɛ konyine ra.' "
17 "Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ to mi n binyaxi, ɛ tondi
xɔrɔyaan fiyɛ ɛ ngaxakedenne ma ɛ adamadi bodene. Nayi, n xɔrɔyaan
sifana nde fima ɛ ma nɛn, ɛ fa xɔrɔyani ito nan sɔtɔma, naxan a ligɛ ɛ faxa
silanfanna nun fitina furen nun fitina kamɛni, han ɛ fe yi bɔxɔ xɔnna
yamanane birin muxune magaxu.' Alatalaa falan nan na ra.
18 'Muxun naxanye n ma layirin kalaxi, naxanye mɔn mi tin layirin
nakamalɛ e yɛtɛɛn naxan xidi n yɛtagi, n na e suxuma nɛn alo e ɲinge diin
naxan yisɛgɛn firinna ra, e yi dangu a dungine tagi layiri xidin dangan
misaala ra.†
19 Yuda nun Yerusalɛn kuntigine nun mangan bundɔxɔne nun
saraxaraline nun yamanan muxun naxanye birin danguxi na ɲingen
dungine tagi,
20 n ne sama nɛn e yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni, e binbine yi
findi xɔline nun burunna subene balon na.
21 N Yuda mangan Sedeki nun a kuntigine sama nɛn e yaxune sagoni,
naxanye waxi e faxa feni, Babilɔn mangana sofa ganla, naxanye e masigaxi
ɛ ra.
22 N yamarin fima nɛn, n yi e raxɛtɛ be taani ito xili ma. E taan yɛngɛma
nɛn, e yi a tongo, e yi a gan. N yi Yuda taane raxɔri, e findi bɔxɔ rabeɲinxin
na.' Alatalaa falan nan na ra."

35

Yeremi nun Rekabu bɔnsɔnne fe

1 Alatala bata yi falani ito ti Yeremi xa Yuda mangan Yosiyaa dii
Yehoyakimi a mangayaan waxatini, a naxa,
2 "Siga Rekabu bɔnsɔnne fɛma, i yi e xili, e xa fa Alatalaa banxin kuiin
yirena nde yi, i manpaan so e yii, alogo e xa a min."

* **34:14: 34.14** Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 21.2 nun Sariyan 15.12-15 kui. † **34:18: 34.18** Mɛn kaane yi xuruseni sɛgɛma nɛn firinna ra, e yi dangu a dungi firinne tagi layirin misaala ra fa fala xa naxan mi layirin nakamali, na kanna xa liga alo xuruseen naxan yisɛgɛxi ito ra. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 15.9-18 kui.

3 Nanara, n yi Yaasaniya tongo, Xabasiniyaa dii xɛmɛn Yeremi a dii
xɛmɛna, e nun a ngaxakedenne nun a diine nun Rekabu bɔnsɔnna birin.
4 N yi siga e ra Alatalaa banxini, Alaa muxun Yigidali a dii xɛmɛn Xanan
ma dii xɛmɛne yi walima banxin konkon naxan kui, kuntigine banxin kuiin
yiren dɛxɔn, Salun ma dii xɛmɛn Maaseyaa waliden konkon xun ma, naxan
yi so dɛɛn kantanma.
5 N yi fɛɲɛne dɔxɔ Rekabu bɔnsɔnna muxune yɛtagi e rafexi manpaan na e
nun igelengenne. N yi a fala e xa, n naxa, “Ɛ manpana nde min!”
6 E yi n yabi, e naxa, “Nxu mi manpaan minma, bayo nxu benba Rekabu a
dii xɛmɛn Yonadabo nxu yamari nɛn, a naxa, ‘Ɛ nama manpaan min mumɛ,
ɛ tan nun ɛ yixɛtɛne,
7 ɛ nama banxi ti, ɛ nama sansi si, ɛ nama manpa bili si, seni itoe mɔn
nama lu ɛ yii. Koni ɛ luma bubune nin ɛ dunuɲa yi gidin birin yi, alogo ɛ xa
bu yamanani ɛ dɔxɔma xɔɲɛyani dɛnaxan yi.’
8 Nxu benba Rekabu a dii xɛmɛn Yehonadabu nxu yamari feen naxanye
ma, nxu bata ne suxu. Nxu mi manpaan minma nxɔ simayani mumɛ, nxu
tan ba, nxɔ ɲaxanle ba, nxɔ dii xɛmɛne ba, nxɔ dii tɛmɛne ba,
9 nxu mi banxi tima, nxu so a kui, nxu gbee mi findɛ manpa bili nakɔ ra,
hanma xɛɛna hanma langana.
10 Nxu luma bubune nan kui, nxu bata nxu benba Yonadabo a yamarine
birin suxu ken!
11 Koni Babilɔn mangan Nebukadanesari to yamanan yɛngɛ, nxu a fala
nɛn, nxu naxa, ‘En siga Yerusalɛn yi, en na en gi Babilɔn kaane nun Arami
kaane sofa ganle bun.’ Nayi, nxu yi dɔxɔ Yerusalɛn yi.”

12 Nayi, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
13 “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, sa a
fala Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane xa, i naxa, ‘Ɛ mi xaxili sɔtɛ ba? Ɛ mi n
ma falane suxɛ ba?’ Alatalaa falan nan na ra.
14 ‘Rekabu a dii xɛmɛn Yehonadabu bata yi yamarin fi a diine ma, a e
nama manpaan min. E bata a yamarin suxu. E mi a minxi han to. Han to, e
mi manpaan min bayo e bata e benbana a yamarin suxu. Anu, n tan falan
tima ɛ xa yɛyɛ, koni ɛ mi n xuiin suxi.
15 N na n ma walikɛne rasigama ɛ ma yɛyɛ, nabine, alogo e xa a fala ɛ xa, e
naxa, “Ɛ xɛtɛ ɛ kira ɲaxin fɔxɔ ra, ɛ kɛwanle maxɛtɛ, ɛ nama bira ala gbɛtɛne
fɔxɔ ra, ɛ yi e batu. Nayi, ɛ luma nɛn yamanani n naxan soxi ɛ nun ɛ benbane
yii.” Koni ɛ mi ɛ tuli mati n na, ɛ mi n xuiin namɛ.
16 Rekabu a dii xɛmɛn Yehonadabu yixɛtɛne bata e benbana a yamarin
suxu, koni yamani ito mi n xuiin suxi!’
17 Nanara, Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a
naxa, ‘N gbalon nafama nɛn Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane ma, n feen
naxanye birin fala e xili ma. Amasɔtɔ n bata falan ti e xa, e mi n xuiin
namɛxi, n yi e xili, e mi n yabi.’ ”

18 Yeremi yi a fala Rekabu bɔnsɔnna muxune xa, a naxa, “Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ɛ bata ɛ benba
Yehonadabu a yamarine suxu, ɛ bira a yamarine birin fɔxɔ ra, ɛ yi e birin
liga,’
19 Na ma, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
‘Rekabu a dii xɛmɛn Yonadabo yixɛtɛna ndee luma nɛn walɛ n yɛtagi, e mi
ɲanɲɛ mumɛ!’ ”

36

Yehoyakimi yi kɛdin gan

1 Yuda mangan Yosiya a dii xɛmɛn Yehoyakimi a mangayaan ɲɛɛ
naanindeni, Alatala yi falani ito ti Yeremi xa, a naxa,
2 "Kɛdi mafilinxina nde tongo, i yi n ma falane birin sɛbɛ n bata naxanye
fala lan Isirayila yamaan nun Yuda yamaan ma e nun siya gbɛtɛne birin
xabu n falan ti fɔlɔ i xa lɔxɔn naxan yi Yosiya waxatini han to.
3 Waxatina nde, Yuda kaane a famuma nɛn n fe ɲaxin naxan nagidixi e
xili ma, e birin yi xɛtɛ e kira ɲaxin fɔxɔ ra. Nayi, n na e yulubine nun e
hakɛne mafeluyɛ nɛn."
4 Yeremi yi Neriyaa dii xɛmɛn Baruku xili. Alatala bata yi falan naxanye
birin ti a xa, Yeremi yi ne fala, Baruku yi ne sɛbɛ kɛdin kui.
5 Na xanbi ra, Yeremi yi yamarin fi Baruku ma, a naxa, "E tɔnna nan dɔxi
n ma mɛnni, n mi nɔɛ sigɛ Alatala Batu Banxini.
6 Nayi, i tan xa siga Alatalaa banxini. N na Alatalaa falan naxanye tixi i
xa, i naxanye sɛbɛ, i sa ne xaran yamaan yɛtagi sun suxu lɔxɔni. I e xaran
Yuda kaane xa naxanye fama sa keli e taane yi.
7 Nayi, waxatina nde, e Alatala mafanma nɛn, e birin yi xɛtɛ e kira ɲaxin
fɔxɔ ra. Bayo Alatalaa xɔlɔn nun a fitinan gbo yamaan xili ma."
8 Nabi Yeremi Neriyaa dii xɛmɛn Baruku yamari feen naxanye birin ma, a
yi ne liga, a yi sa Alatalaa falane xaran kɛdini Alatala Batu Banxini.
9 Yuda mangan Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoyakimi a mangayaan ɲɛɛ
suulunden kike solomanaanindeni, e yi lɔxɔ keden sugandi a Yerusalɛn
kaane xa sunna suxu na lɔxɔni Alatala yɛtagi e nun Yuda kaan naxanye
birin fa Yerusalɛn yi sa keli Yuda taane yi.
10 Baruku yi Yeremi a falane birin xaran kɛdini Alatala Batu Banxini
yamaan birin yɛtagi. A yi dɔxi sɛbɛli tiin Gemariyaa konkon nin, Safan ma
dii xɛmɛna, dɛnaxan yi sansanna kui naxan faxan na Alatala Batu Banxin
so dɛ nɛnɛn na.
11 Gemariya dii xɛmɛn Mikahu, Safan mamandenna to Alatalaa falane
birin namɛ naxanye yi sɛbɛxi na kɛdin kui,
12 a yi siga sɛbɛli tiin dɔxɔdeni manga banxini kuntigine birin yi malanxi
dɛnaxan yi, sɛbɛli tiina Elisama nun Semayaa diin Dɛlaya nun Akibori a
diina Elanatan nun Safan ma diin Gemariya nun Xananiyaa diin Sedeki, e
nun kuntigin bonne birin.
13 Mikahu yi na falane birin yɛba e xa, a naxanye mɛ, Baruku yi kɛdin
xaranma waxatin naxan yi yamaan birin yɛtagi.
14 Nayi, kuntigine yi Netaniyaa dii xɛmɛn Yehudi rasiga, Kusi a dii xɛmɛn
Selemiya mamandenna, a xa sa a fala Baruku xa, a naxa, "I kɛdin naxan
xaranxi yamaan birin yɛtagi, na tongo, i fa!" Neriyaa dii xɛmɛn Baruku yi
na kɛdin tongo, a siga e fɛma.
15 E yi a fala a xa, e naxa, "I magodo, i yi a xaran nxu xa." Baruku yi a
xaran e xa.
16 E to na falane birin mɛ, e gaxuxin yi e bode mato, e yi a fala Baruku xa,
e naxa, "Nxu falani itoe birin yɛbama nɛn mangan xa."
17 Nayi, e yi Baruku maxɔdin, e naxa, "A fala nxu xa, i falani itoe birin
sɛbɛxi kii naxan yi. Yeremi nan dɛ xui itoe ra ba?"
18 Baruku yi e yabi, a naxa, "A falani itoe tixi n xa a xuini texin nan na, n
yi e sɛbɛ kɛdini ito kui duba igen na."

19 Kuntigine yi a fala Baruku xa, e naxa, “Siga, ɛ nun Yeremi xa sa ɛ luxun,
muxu yo nama a kolon ɛ dɛnaxan yi.”
20 E yi kɛdin lu Elisama sɛbɛli tiina konkoni, e siga mangan fɛma a tanden
ma, e sa falane birin yɛba mangan xa.
21 Mangan yi Yehudi rasiga kɛdin tongodeni. Yehudi yi sa a tongo Elisama
sɛbɛli tiina konkoni, a yi fa a xaran mangan yɛtagi e nun kuntigin naxanye
birin yi mangan fɛma.
22 Ɲɛɛn kike solomanaaninden nan yi a ra, mangan yi dɔxi a xunbeli
waxatin banxini, tɛɛn yi dɛgɛma wuren kui a yɛtagi.
23 Yehudi na yi kɛdin yire saxan hanma naanin xaran, mangan fan yi na
kɛdin yiren xabama a ra nɛn sɛbɛli tiina filɛdin na, a yi na woli tɛɛni wuren
kui, han kɛdin birin yi gan ɲan.
24 Nayi, mangan nun a kuntigine birin yi na falane birin namɛ, e mi gaxu
hali, e mi e dugine yibɔ e ma nimisani.
25 Anu, Elanatan nun Dɛlaya nun Gemariya mangan mafan nɛn alogo a
nama kɛdin gan, koni a mi a tuli mati e ra.
26 Mangan yi yamarin fi Yerameeli ma, mangana dii xɛmɛna nde, e nun
Asiriyɛli a dii xɛmɛn Seraya nun Abadele a dii xɛmɛn Selemiya, a e xa sɛbɛli
tiin Baruku nun Nabi Yeremi suxu. Koni Alatala yi e raluxun.

Alaa falana mangan xili ma

27 Baruku bata yi Yeremi a falan naxanye sɛbɛ, mangan to na kɛdin gan,
Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
28 “I mɔn xa kɛdi gbɛtɛ tongo. Falan naxanye yi kɛdi singen ma, Yuda
mangan Yehoyakimi naxan ganxi, i mɔn xa ne sɛbɛ kɛdini.
29 I mɔn xa a fala Yuda mangan Yehoyakimi xa, i naxa, ‘Alatala ito nan
falaxi, a naxa, i tan nan kɛdin ganxi, i naxa, “Nanfera i falani itoe sɛbɛxi a
Babilɔn mangan fama nɛn, a yi yamanani ito kala, a yi a muxune nun a
xuruseene birin naxɔri?”
30 Nanara, Alatala ito nan falaxi Yuda mangan Yehoyakimi xili ma, fa fala
a bɔnsɔnna muxu yo mi dɔxɔma Dawudaa manga gbɛdɛni, a yɛtɛɛn binbin
nabeɲinma nɛn sogen na yanyin na e nun xunbenla ra kɔɛɛn na.
31 N na a kɛwali ɲaxine saranma nɛn a ra e nun a diine nun a kuntigine. N
gbalon nafama e tan nun Yerusalɛn kaane nun Yuda kaane birin ma nɛn, n
feen naxanye birin fala e xili ma, bayo e mi e tuli matixi n na.’ ”
32 Yeremi yi kɛdi mafilinxi gbɛtɛ tongo, a yi a so Neriyaa dii xɛmɛn Baruku
yii, sɛbɛli tiina. Baruku yi falane birin sɛbɛ Yeremi naxanye fala a xa,
naxanye yi kɛdi singen kui, Yuda mangan Yehoyakimi naxan gan. A mɔn yi
na fala sifa wuyaxi gbɛtɛye sa ne fari.

37

Yeremi yi sa kasoon na

1 Babilɔn mangan Nebukadanesari yi Yosiyaa dii xɛmɛn Sedeki dɔxɔ
mangan na Yehoyakimi a dii xɛmɛn Yoyakin ɲɔxɔni Yuda yamanan xun na.
2 Alatala falan naxan ti Nabi Yeremi xa, a tan ba, a kuntigine ba, yamanan
muxune ba, e sese mi na ramɛ.
3 Anu, na waxatini Manga Sedeki bata yi Selemiyaa dii xɛmɛn Yehukali
nun saraxaraliin Maaseya dii xɛmɛn Sofoni xɛ a faladeni Nabi Yeremi xa, a
naxa, “Alatala en ma Ala maxandi nxu xa.”
4 Na waxatini Yeremi yi sigan nun xɛtɛn nabama yamaan tagi. A munma
yi sa kasoon na singen.

5 Misiran mangana ganla bata yi mini Misiran yamanani. Babilɔn kaan
naxanye yi Yerusalɛn rabilinxi a yɛngɛdeni, ne yi na feen mɛ, e yi e masiga
Yerusalɛn ra.
6 Nayi, Alatala yi falan ti Nabi Yeremi xa, a naxa,
7 "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ sa a fala Yuda mangan
xa naxan ɛ xɛxi n maxɔdindeni, ɛ naxa, "Misiran mangana ganla naxan
minixi ɛ malideni, ne xɛtɛma nɛn e konni Misiran yamanani.
8 Nayi, Babilɔn kaane mɔn fama nɛn, e yi taani ito yɛngɛ, e yi a nɔ, e a gan."
9 Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ nama ɛ yɛtɛ mayenden, ɛ yi a miri a
Babilɔn kaane e makuyama ɛ ra nɛn! Bayo e mi sigama.
10 Hali ɛ Babilɔn kaane sofa ganla birin nɔ, naxanye ɛ yɛngɛma, hali muxu
maxɔlɔxine nan gbansan lu e faxataren na, e birin kelima nɛn, e mini e
bubune kui, e yi taani ito gan.' "
11 Babilɔn kaane sofane yi makuyaxi Yerusalɛn ra waxatin naxan yi lan
Misiran mangana ganla fe ma,
12 Yeremi yi wa mini feni Yerusalɛn yi siga Bunyamin yamanani, alogo a
xa sa kɛɛna nde tongo a konni.
13 A to taan so dɛɛn li dɛnaxan xili Bunyamin dɛna, mini taani, kantan ti
kuntigin naxan xili Yiriya, Selemiyaa dii xɛmɛna, Xananiya mamandenna,
na yi Nabi Yeremi rati, a yi a fala a xa, a naxa, "I bata sa Babilɔn kaane fari!"
14 Yeremi yi a yabi, a naxa, "Ɲɔndi mi na ra, n mi sɛ Babilɔn kaane fari
sese ma!" Koni Yiriya mi a tuli mati a ra. A yi Yeremi suxu, a siga a ra
kuntigine fɛma.
15 Kuntigine xɔlɔxin yi a bɔnbɔ, e yi a sa kasoon na Yonatan ma banxini,
sɛbɛli tiina, bayo e bata yi mɛn findi kaso banxina nde ra.
16 E Yeremi raso yinla nde ra kaso banxin bun, a sa balan mɛnni, a yi bu
na han!
17 Lɔxɔna nde, Manga Sedeki yi xɛraan nasiga a tongodeni. E to fa a ra
mangan konni, mangan yi a maxɔdin wundoni, a naxa, "Alatala bata falana
nde ti i xa iki ba?" Yeremi yi a yabi, a naxa, "Ɔn, a naxa a i sama nɛn Babilɔn
mangan sagoni."
18 Yeremi mɔn yi a fala Manga Sedeki xa, a naxa, "N hakɛn mundun ligaxi
i ra, hanma i ya kuntigine hanma yamana, naxan a ligaxi i n saxi kasoon
na?
19 Ɛ nabine sa minɛn yi iki, naxanye yi nabiya falane tima ɛ xa, e naxa,
'Babilɔn mangan mi fama ɛ tan nun yamanani ito yɛngɛdeni'?
20 Iki, mangana, n kanna, yandi, i tuli mati n na, i xa tin n ma falan ma. I
nama n naxɛtɛ sɛbɛli tiin Yonatan ma banxini, alogo n nama faxa mɛnni."
21 Manga Sedeki yi yamarin fi a e xa e yengi dɔxɔ Yeremi xɔn kantan tiine
banxin sansanna kui, e yi lu buru xun keden soɛ a yii lɔxɔ yo lɔxɔ keli buru
ganne yireni han taan burun birin na ɲan lɔxɔn naxan yi. Yeremi lu na kii
nin kantan tiine banxin sansanna kui.

38

E yi Yeremi ragodo yinla ra

1 Yeremi yi falan naxanye tima yamaan xa, Matan ma dii xɛmɛn Sɛfati
nun Pasaxuri a dii xɛmɛn Gedali nun Selemiyaa dii xɛmɛn Yukala nun
Malakiyaa dii xɛmɛn Pasaxuri yi ne birin namɛ. A yi a falama, a naxa,
2 "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Naxan yo lu taani ito yi, na kanna
faxama yɛngɛn nun fitina kamɛn nun fitina furen nin, koni naxan na keli

taani ito yi, a sa a yɛtɛ dɛntɛgɛ Babilɔn kaane xa, na kanna kisima nɛn, a tan yi lu a nii ra bɛtɛ. A kisima nɛn.'
3 Alatala mɔn ito nan falaxi, a naxa, 'Taani ito sama nɛn Babilɔn mangan sagoni yati, a yi a tongo.' "
4 Kuntigine yi a fala mangan xa, e naxa, "Xɛmɛni ito xa faxa! Bayo sofaan naxanye luxi taani ito yi, a ne tunnaxɔlɔma e ma e nun yamaan birin, a lu fala sifani itoe tiyɛ e xa. Xɛmɛni ito mi yamaan munanfanna xan fenma, fɔ a kala fena."
5 Manga Sedeki yi e yabi, a naxa, "N bata a lu ɛ yii. N tan mangan mi nɔɛ ɛ yɛɛ ratiyɛ."
6 Nayi, e yi Yeremi tongo, e sa a rasin mangana dii xɛmɛn Malakiyaa ige ramara yinla ra kantan tiine banxin sansanna kui, e Yeremi ragodo mɛnni lutin na. Ige mi yi fa na kui, koni boron yi na. Yeremi yi bitin boroni.
7 Koni Ebedi-Meleki Kusi kaan naxan yi findixi kuntigin na mangana banxini, na yi a mɛ a e bata Yeremi rasin ige ramara yinla ra. Mangan yi tixi taan so dɛɛn na dɛnaxan xili Bunyamin.
8 Ebedi-Meleki yi mini manga banxini, a yi a fala mangan xa, a naxa,
9 "Mangana, n kanna, muxuni itoe bata fe ɲaxin liga Nabi Yeremi ra, e sa a woli ige ramara yinla ra. A faxama nɛn kamɛn na nayi, bayo buru mi fa taani."
10 Mangan yi Ebedi-Meleki Kusi kaan yamari, a naxa, "Muxu tonge saxan tongo, i sa Nabi Yeremi rate ige ramara yinla ra, benun a xa faxa."
11 Ebedi-Meleki yi muxune tongo, e siga mangana banxin kui yirena nde yi gbeti ramaraden bun ma, e sa dunkobine nun dugi fori kalaxine tongo mɛnni, e yi sa e ragodo Yeremi ma lutin na.
12 Ebedi-Meleki Kusi kaan yi a fala Yeremi xa, a naxa, "Dunkobin nun dugi fori kalaxini itoe raso i ganla bun ma, i lutine xidi e fari." Yeremi yi na liga.
13 E yi Yeremi bandun lutine ra, e yi a rate ige ramara yinla ra. Yeremi yi lu kantan tiine banxin sansanna kui.

Sedeki nun Yeremi e bode tona

14 Manga Sedeki yi xɛrane rasiga Nabi Yeremi tongodeni. E yi fa a ra mangan fɛma Alatala Batu Banxin so dɛ saxanden na. Mangan yi a fala Yeremi xa, a naxa, "N fe keden nan maxɔdinma i ma, i nama sese luxun n ma."
15 Yeremi yi Sedeki yabi, a naxa, "Xa n na a fala i xa, i mi n faxɛ ba? N na i kawandi, i mi a suxɛ sese ma."
16 Manga Sedeki yi a kɔlɔ Yeremi xa wundoni, a naxa, "N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, a tan naxan niin biraxi en yi, n mi i faxɛ, n mɔn mi i sɛ muxune sagoni naxanye waxi i faxa feni."
17 Nayi, Yeremi yi a fala Sedeki xa, a naxa, "Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'Xa i mini i yi i yɛtɛ dɛntɛgɛ Babilɔn mangana sofa ganla kuntigine xa, i kisima nɛn, taani ito mi ganɲɛ, ɛ nun i ya denbayaan yi kisi.
18 Koni, xa i mi i yɛtɛ dɛntɛgɛ Babilɔn mangana sofa ganla kuntigine xa, taani ito sama nɛn Babilɔn kaane sagoni, e yi a gan, i tan nun mi tangɛ e ma.' "
19 Manga Sedeki yi a fala Yeremi xa, a naxa, "N gaxuxi Yahudiyane nan yɛɛ ra naxanye saxi Babilɔn kaane fari. N gaxuxi nɛn, xa Babilɔn kaane mi n soɛ ne yii, e yi n ɲaxankata."
20 Yeremi yi a yabi, a naxa, "E mi i soɛ ne yii. I tuli mati Alatalaa falan na, n naxan falama i xa. Nayi, i hɛrin sɔtɔma nɛn, i niin yi kisi.

21 Koni xa i tondi i yɛtɛ dɛntɛgɛ e xa, Alatala falani ito nan makɛnɛnxi n xa, a naxa
22 ‘Ɲaxanla naxanye birin luma Yuda mangana banxini, ne raminima nɛn
Babilɔn mangana kuntigine yɛtagi, e yi a fala i xa, e naxa:
I yi laxi i xɔyin naxanye ra,
ne bata i mayenden, e yi i nɔ.
I bata bitin boroni, e tan yi i rabeɲin.’ ”
23 “Ɲaxanle nun e diine birin xalima nɛn Babilɔn kaane fɛma, i tan fan mi
tangama e ma. Babilɔn mangana i suxuma nɛn, a yi taani ito gan.”
24 Nayi, Sedeki yi a fala Yeremi xa, a naxa, “Muxu yo nama en ma falani
itoe fe mɛ. Nayi, i mi faxɛ.
25 Xa kuntigine a mɛ a n bata falana nde ti i xa, e fa i maxɔdinma nɛn na
falan ma, e naxa, ‘A fala nxu xa, mangan naxan falaxi i xa, i nama sese
luxun nxu ma, xa na mi a ra, nxu i faxama nɛn.’
26 I xa a fala e xa nɛn, i naxa, ‘N mangan mafanxi nɛn alogo a nama n
nasiga Yonatan ma banxini alogo n nama faxa mɛnni.’ ”
27 Kuntigine birin yi fa Yeremi fɛma, e yi a maxɔdin. A yi e yabi alo
mangana a yamari kii naxan yi. E yi Yeremi lu na, bayo muxu yo mi na
falane mɛxi.
28 Yeremi yi lu kantan tiine sansanna kui han Yerusalɛn suxu lɔxɔna.
Yerusalɛn suxu kiina a taruxun ni ito ra:

39

Yerusalɛn suxu fena yɛngɛni
Mangane Firinden 25.1-12 nun Yeremi 52.4-16

1 Yuda mangan Sedeki a mangayaan ɲɛɛ solomanaaninden kike fudeni,
Babilɔn mangan Nebukadanesari nun a ganla birin yi fa Yerusalɛn xili ma,
e yi a rabilin.
2 Sedeki a mangayaan ɲɛɛ fu nun kedenden kike naaninden xi
solomanaaninde lɔxɔni, e yi taan yinna yirena nde rabira.
3 Nayi, Babilɔn mangana kuntigine birin yi e maso, e yi dɔxɔ gbɛdɛne yi
Taa Tagin so dɛɛn na, Neragala-Sareseri nun Samigara-Nebu nun
Sarasekimi, mangan bundɔxɔne kuntigin nun Neragala-Sareseri, kuntigi
gbeena e nun Babilɔn mangana kuntigin bonne birin.
4 Yuda mangan Sedeki nun sofane birin to e to, e yi e gi, e mini mangana
nakɔɔn kiraan xɔn taan so dɛɛn na kɔɛɛn na naxan makantan yin firinne
tagi, siga Araba tonbonna lantaan kiraan xɔn.
5 Koni, Babilɔn sofa ganla yi e sagatan e sa Sedeki li Yeriko mɛrɛmɛrɛne yi.
E yi a suxu, e siga a ra Babilɔn manga Nebukadanesari fɛma Ribila taani
Xamata yamanani, a yi sa a makiti mɛnni.
6 Babilɔn mangan yi Sedeki a diine kɔɛ raxaba a yɛtagi Ribila taani. A mɔn
yi Yuda yamanan muxu gbeene fan birin faxa.
7 A yi Sedeki yɛɛne sɔxɔnɲɛ ayi, a yi a xidi sula yɔlɔnxɔnna ra, a siga a ra
Babilɔn yi.
8 Babilɔn kaane yi mangana banxin nun muxune banxine birin gan, e yi
Yerusalɛn taan makantan yinne rabira.
9 Yamaan muxu dɔnxɛn naxanye lu taani, Babilɔn mangan kantan
muxune xunna Nebusaradan yi ne suxu a siga e ra konyiyani Babilɔn yi e
nun naxanye bata yi e yɛtɛ dɛntɛgɛ a xa e nun yamaan dɔnxɛn birin.

10 Koni yiigelitɔɔn naxanye yi yamaan yɛ, sese mi yi naxanye yii, mangan
kantan muxune xunna Nebusaradan yi ne lu Yuda yamanani, a yi manpa
bili nakɔne nun xɛɛne fi e ma.
11 Babilɔn mangan Nebukadanesari bata yi yamarini ito fi mangan
kantan muxune xunna Nebusaradan ma lan Yeremi ma, a naxa,
12 "Sa a tongo, i yi i yengi dɔxɔ a xɔn, i nama sese ɲaxi dɔxɔ a ra, koni a na
naxan fala, i na liga a xa."
13 Mangan kantan muxune xunna Nebusaradan nun Nebusasaban,
mangan bundɔxɔne kuntigin nun Neragala-Sareseri, kuntigi gbeena nde e
nun Babilɔn kuntigine birin
14 yi xɛrane rasiga Yeremi tongodeni kantan tiine banxin sansanna kui, e
yi a taxu Axikan ma diin Gedali ra, Safan mamandenna, alogo a xa siga a ra
a konni. A sa lu a kon kaane yɛ.
15 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a yi kantan tiine banxin sansanna kui
waxatin naxan yi, a naxa,
16 "Sa falani ito ti Ebedi-Meleki Kusi kaan xa, i naxa, 'Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, "N bata ɲaxankatan nan ma fe
fala taani ito xili ma a faɲin mi naxan na. Awa, iki n fama na rakamalideni
nɛn i yɛɛ xɔri.
17 Alatalaa falan ni ito ra. Na lɔxɔni, n na i makantanma nɛn, i mi sɛ
muxune sagoni i gaxuxi naxanye yɛɛ ra.
18 N na i rakisima nɛn, i mi faxɛ silanfanna ra sese ma. Bayo i bata i yigi sa
n yi, i luma nɛn i nii ra," Alatalaa falan nan na ra.' "

40

Yeremi yi xɔrɔya

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa, mangan kantan muxune xunna
Nebusaradan yelin xanbini a beɲinɲɛ Rama taani. Bayo a bata yi Yeremi li
xidixi yɔlɔnxɔnna ra mɛnni Yerusalɛn nun Yuda muxu suxine yɛ e yi sigama
naxanye ra Babilɔn yi konyiyani.
2 Mangan kantan muxune xunna yi Yeremi tongo, a yi a fala a xa, a naxa,
"Alatala, i ya Ala gbaloni ito nan ma fe fala be xili ma.
3 Alatala naxan fala, a bata na rakamali, bayo ɛ bata yulubin liga Alatala
ra, ɛ mi ɛ tuli matixi a xuiin na, feni ito yi liga ɛ ra.
4 Iki, n yɔlɔnxɔnna bama nɛn i yiine ma. Xa i tinɲɛ fɛ n fɔxɔ ra Babilɔn yi, fa.
N na n yengi dɔxɛ i xɔn. Xa a mi i kɛnɛnxi, i fa n fɔxɔ ra Babilɔn yi, hali i mi
fa. I nɔɛ sigɛ nɛn yamanan yiren birin yi, dɛnaxan na i kɛnɛn i siga mɛnni."
5 A to mi a yabi sinma Nebusaradan mɔn yi a fala a xa, a naxa, "Babilɔn
mangan bata Gedali findi Yuda yamanan xunna ra, xɛtɛ na fɛma, Axikan
ma dii xɛmɛna, Safan mamandenna. I sa dɔxɔ yamaan yɛ a fɛma, hanma
dɛnaxan na i kɛnɛn, i siga mɛnni." Mangan kantan muxune xunna yi
donseene nun kiseene fi a ma, a yi a beɲin.
6 Yeremi yi siga Axikan ma dii xɛmɛn Gedali fɛma Misipa taani, a yi lu a
fɛma yamaan yɛ naxanye luxi yamanani.

Yamana kanna Gedali faxa fena
Mangane Firinden 25.22-26 nun Yeremi 41.1-3

7 Sofa kuntigine nun e sofaan naxanye mɔn yi burunne ra, ne birin to a
mɛ, a Babilɔn mangan bata Axikan ma dii xɛmɛn Gedali findi yamana
kanna ra, a yi yamanan xɛmɛne nun ɲaxanle nun diidine taxu a ra,
yiigelitɔɔn naxanye mi xali konyiyani Babilɔn yi.

8 Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli nun Kareyaa dii xɛmɛne Yoxanan nun Yonatan nun Tanxumeti a dii xɛmɛn Seraya, e nun Netofa kaana Efayi a diine nun Maka kaana dii xɛmɛn Yaasaniya, ne nun e ganle yi siga Gedali fɛma Misipa taani.

9 Axikan ma dii xɛmɛn Gedali, Safan mamandenna yi a kɔlɔ e nun e ganle xa, a naxa, “Ɛ nama gaxu walɛ Babilɔn kaane xa, ɛ lu yamanani, ɛ wali Babilɔn mangan xa, ɛ hɛrin sɔtɔma nɛn.

10 N luma nɛn Misipa taani Babilɔn kaane yɛɛ ra, naxanye fama en ma. Ɛ tan xa manpa bogine bolon, ɛ bogiseene xaba, ɛ turene ba, ɛ yi e ramara, ɛ lu ɛ taane yi, ɛ dɛnaxanye tongoxi.”

11 Na ma, Yahudiyan naxanye birin yi Moyaba yamanan nun Amonine yamanan nun Edɔn yamanani e nun yamana gbɛtɛye birin yi, ne yi a mɛ a Babilɔn mangan bata yamaan muxun dɔnxɛne lu Yuda yamanani, a yi Axikan ma dii xɛmɛn Gedali findi yamana kanna ra e xunna, Safan mamandenna.

12 Yahudiyane yi fa, sa keli yiren birin yi, e yi raxuyaxi ayi dɛnaxanye yi, e yi fa Yuda yamanani Gedali fɛma Misipa taani, e yi manpa bogine nun bogiseene malan han a gbo ayi.

13 Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan nun sofa kuntigin naxanye birin yi burunne ra, ne yi fa Gedali fɛma Misipa taani.

14 E yi a fala a xa, e naxa, “I mi a kolon ba, a Amonine mangan Baalisi bata Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli rafa alogo a xa fa i faxa?” Koni Axikan ma dii xɛmɛn Gedali mi la e ra.

15 Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan yi a fala Gedali xa wundoni Misipa taani, a naxa, “Tin n xa sa Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli faxa. Muxu yo mi a kolonma. Nanfera i tinma a xa i faxa, Yahudiyani itoe birin yi raxuya ayi naxanye i rabilinni, Yuda yamaan dɔnxɛn yi lɔ ayi?”

16 Axikan ma dii xɛmɛn Gedali yi Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan yabi, a naxa, “I nama na liga de! Bayo i naxan falama Yisimayɛli xun ma, wulen nan na ra.”

41

Gedali faxa fena

1 Ɲɛɛn kike soloferedeni, Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli, Elisama mamandenna mangan xabilan muxuna nde, naxan yi mangana kuntigina nde ra, na yi fa Axikan ma dii xɛmɛn Gedali fɛma Misipa yi, muxu fu biraxi a fɔxɔ ra. E yi e dɛge e bode xɔn ma mɛnni Misipa taani.

2 Nayi, Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli nun na muxu fune yi keli sanɲa ma kedenni, e yi Axikan ma dii xɛmɛn Gedali faxa silanfanna ra, Safan mamandenna, Babilɔn mangan naxan dɔxɔ yamanan xun na.

3 Yisimayɛli mɔn yi Yahudiyane birin faxa, naxanye yi Gedali fɛma Misipa taani, e nun Babilɔn kaane sofaan naxanye yi na.

4 Gedali faxa lɔxɔn xɔtɔn bode, muxu yo munma yi a kolon,

5 muxu tonge solomasɛxɛ yi fa sa keli Siken nun Silo nun Samari taane yi, naxanye dɛ xabeye yi bixi, e dugine yibɔxi, e yɛtɛ maxabaxi sunun taxamasenna ra, alogo e xa fa bogise saraxane nun wusulanna ba saraxan na Alatalaa banxini.

6 Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli yi mini e ralandeni Misipa taani. A siga wugɛ. A to e li, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ fa so Axikan ma dii xɛmɛn Gedali konni.”

7 Koni e to so taani, Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli nun a fɔxɔrabirane yi
e kɔɛ raxaba, e yi e birin woli ige ramaraden yinla ra.
8 Koni muxu fu yi e yɛ, ne yi a fala Yisimayɛli xa, e naxa, “I nama nxu faxa,
bayo donseene luxunxi nxu xɔn xɛɛne ma, murutun nun fundenna nun
turen nun kumina.” Nayi, a mi ne faxa e ngaxakedenne xɔn.
9 Yisimayɛli Gedali a muxune binbine woli ige ramara yinla naxan na,
Manga Asa nan na rafala, alogo a xa taan xun mayɛngɛ Isirayila mangan
Basa ma.* Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli yi mɛn nafe binbine ra.
10 Na danguxina, Yisimayɛli yi Misipa kaane suxu, mangana dii tɛmɛne
nun yamaan naxan birin yi luxi na yi, mangan kantan muxune xunna
Nebusaradan naxanye taxu Gedali ra, Axikan ma dii xɛmɛna. Netaniyaa dii
xɛmɛn Yisimayɛli yi keli, a xa siga e ra konyiyani Amonine yamanani.
11 Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli fe ɲaxin naxan liga, Kareyaa dii xɛmɛn
Yoxanan yi na mɛ e nun sofa kuntigin naxanye birin yi a fɔxɔ ra.
12 E yi ganla birin tongo e siga Netaniya a dii xɛmɛn Yisimayɛli yɛngɛdeni,
e sa a li dara gbeen dɛ Gabayon taani.
13 Yisimayɛli yi sigama yamaan naxan na, ne to Kareyaa dii xɛmɛn
Yoxanan to, e nun sofa kuntigin naxanye yi a fɔxɔ ra, e birin yi sɛwa.
14 Yisimayɛli muxun naxanye birin suxu Misipa taani, a siga e ra
konyiyani, ne yi xɛtɛ Yoxanan ma, Kareyaa dii xɛmɛna.
15 Koni Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli nun a muxu solomasɛxɛ yi nɔ e
giyɛ Yoxanan yɛɛ ra, e siga Amonine yamanani.
16 Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan nun sofa kuntigin naxanye birin yi a fɔxɔ
ra, ne yi ti yamaan yɛɛ ra naxanye yi luxi e nii ra, Netaniyaa dii xɛmɛn
Yisimayɛli naxanye suxu Misipa taani Axikan ma dii Gedali faxa xanbini,
sofane nun ɲaxanle nun diidine nun kuntigine, a naxanye xali Gabayon
taani.
17 E yi siga, e sa ti Kimihami yigiyadeni, Bɛtɛlɛmi taan dɛxɔn, alogo e xa
siga Misiran yamanani,
18 e makuya Babilɔn kaane ra, e yi gaxuma naxanye yɛɛ ra, bayo
Netaniyaa dii xɛmɛn Yisimayɛli bata yi Gedali faxa, Axikan ma dii xɛmɛna,
Babilɔn mangan naxan dɔxɔ yamanan xun na.

42

Muxu gixine yi Yeremi maxɔdin

1 Sofa kuntigine nun Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan nun Hosayaa dii xɛmɛn
Yesani nun yamaan birin, muxudin nun muxu gbeen birin yi e maso,
2 e yi a fala Nabi Yeremi xa, e naxa, “Yandi, tin, i yi Alatala, i ya Ala mafan
nxu xa, i yi a mafan yama dɔnxɛni ito xa. Bayo nxu yi wuya, koni iki nxu
muxu dando nan luxi, alo i a toma kii naxan yi.
3 Alatala, i ya Ala xa kiraan yita nxu ra, nxu lanma nxu xa bira naxan fɔxɔ
ra, e nun nxu lanma nxu xa naxan liga.”
4 Nabi Yeremi yi a fala e xa, a naxa, “N bata a mɛ. N na Alatala
maxandima nɛn, ɛ Ala, alo ɛ a falaxi kii naxan yi. Alatala na ɛ yabi naxan na,
n na birin falama nɛn ɛ xa, n mi sese luxunɲɛ ɛ ma.”
5 E yi a fala Yeremi xa, e naxa, “Alatala xa findi sere tinxinxi ɲɔndi falan
na nxu xili ma, xa nxu mi Alatala i ya Alaa falane birin suxu a naxanye tima
i xa lan nxu ma!

* **41:9: 41.9** Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 15.9-24 kui.

6 Xa a findi a ɲaxin na hanma a faɲina, nxu Alatala xuiin suxuma nɛn, en
ma Ala, nxu i xɛxi naxan fɛma alogo nxu xa hɛrin sɔtɔ, Alatala, en ma Alaa
fala suxun xɔn."
7 Xi fu to dangu, Alatala yi falan ti Yeremi xa.
8 Yeremi yi Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan xili, e nun sofa kuntigin naxanye
birin yi a fɔxɔ ra, e yamaan birin, muxudin nun muxu gbeena.
9 A yi a fala e xa, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, ɛ n xɛxi
naxan ma alogo n xa sa a mafan ɛ xa, a naxa,
10 'Xa ɛ lu dɔxi yamanani ito yi, n na ɛ rasabatima nɛn, n mi ɛ fe kalɛ, n yi ɛ
si, n mi ɛ talɛ mumɛ, bayo n bata sunu lan gbalon ma, n naxan ligaxi ɛ ra.'
11 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'Ɛ nama gaxu Babilɔn mangan yɛɛ ra, ɛ
gaxuxi naxan yɛɛ ra iki. Ɛ nama gaxu a yɛɛ ra, bayo n luxi ɛ xɔn nɛn alogo n
xa ɛ rakisi, n yi ɛ xunba a yii.
12 N kininkininma nɛn ɛ ma, a fan yi kininkinin ɛ ma, a yi ɛ raxɛtɛ ɛ
yamanani.'
13 Koni xa ɛ a fala, ɛ naxa, 'Nxu mi luma yamanani ito yi!' Xa ɛ mi ɛ tuli
mati Alatala ɛ Alaa falan na,
14 xa ɛ a fala, ɛ naxa, 'Ɛn-ɛn, nxu sigama Misiran yamanan nin, nxu mi fa
yɛngɛn toɛ dɛnaxan yi, nxu mi fa yɛngɛ so xɔtaan fe xuiin mɛma dɛnaxan yi,
donseen mi fa dasama nxu yii dɛnaxan yi. Nxu luma mɛnna nin!'
15 Nayi, Yuda muxu dɔnxɛne, ɛ tuli mati Alatalaa falan na! Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'Xa ɛ a ragidi yati, a ɛ xa
siga Misiran yamanani, xa ɛ sa dɔxɔ nayi xɔɲɛyani,
16 nayi, ɛ gaxuxi yɛngɛn nun fitina kamɛn naxanye yɛɛ ra, ne sa ɛ sɔtɔma
nɛn Misiran yamanani, ɛ yi faxa mɛnni.
17 Naxanye birin waxi siga feni Misiran yamanani, e sa dɔxɔ na, ne
faxama yɛngɛn nun fitina kamɛn nun fitina furen nin, e sese mi luyɛ e nii ra,
e sese mi gbaloni minima n naxan nasigama e xili ma.'
18 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna mɔn ito nan falaxi, Isirayilaa Ala, a naxa, 'N
ma xɔlɔn nun n ma fitinan godoxi Yerusalɛn kaane ma kii naxan yi, n ma
xɔlɔn godoma ɛ ma na kii nin, xa ɛ siga Misiran yamanani. Ɛ findima nɛn
danga yamaan misaala ra, ɛ fe yi muxune yigitɛgɛ, e yi ɛ yalagi, e ɛ konbi. Ɛ
mi fa yireni ito toɛ mumɛ!' "
19 "Yuda yamaan muxu dɔnxɛne, Alatala bata a fala ɛ xa, a ɛ nama siga
Misiran yamanani. Ɛ xa a kolon ki faɲi, a n bata ɛ rakolon to!
20 Ɛ tantanni ito sa findima ɛ faxa xunna nan na, ɛ to n xɛxi Alatala fɛma, ɛ
Ala, ɛ naxa, 'Alatala en ma Ala maxandi nxu xa. Alatala en ma Ala na naxan
yo fala, i na fala nxu xa, nxu a ligama nɛn.'
21 Awa, n bata fa ɛ yabi to, koni ɛ mi ɛ tuli matima Alatalaa falan na, en ma
Ala, a naxanye birin falaxi n xa lan ɛ ma.
22 Awa iki, ɛ xa a kolon. Ɛ faxama nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛn nun fitina
fureni ɛ sigan dɔxɔdeni dɛnaxan yi."

43

E yi Yeremi xali Misiran yi

1 Yeremi yelinxina falane raliyɛ yamaan birin ma, Alatala e Alaa falane
birin, alo Alatala e Ala a yamari a ma kii naxan yi,
2 Hosayaa dii xɛmɛna Asari nun Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan nun a
yamaan wasodene birin yi a fala Yeremi xa, e naxa, "I wule! Alatala, en ma
Ala mi i rafaxi a faladeni, fa fala, 'ɛ nama siga Misiran yi ɛ sa dɔxɔ na.'

3 Koni Neriyaa dii xɛmɛn Baruku nan i radinxi nxu ma alogo nxu xa sa
Babilɔn kaane sagoni, e yi nxu faxa hanma e siga nxu ra konyiyani Babilɔn
yi.”
4 Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan nun sofa kuntigine nun yamaan birin yi
tondi e tuli matiyɛ Alatalaa falan na, fa fala e xa dɔxɔ Yuda yamanani.
5 Kareyaa dii xɛmɛn Yoxanan nun sofa kuntigine birin yi Yuda yama
dɔnxɛn tongo naxanye bata yi fa dɔxɔ Yuda yamanani sa keli siyane birin
tagi, e yi raxuyaxi ayi dɛnaxanye birin yi
6 e nun xɛmɛne nun ɲaxanle nun diidine nun mangana dii tɛmɛne,
Babilɔn mangan kantan muxune xunna Nebusaradan muxun naxanye
taxu Gedali ra, Axikan ma dii xɛmɛna, Safan mamandenna, e nun Nabi
Yeremi nun Baruku, Neriyaa dii xɛmɛna.
7 E yi siga Misiran yamanani, bayo e mi tin e tuli matiyɛ Alatala xuiin na,
e yi sa Tapanese taan li.

Falana lan Misiran ma

8 Alatala yi falan ti Yeremi xa Tapanese taani, a naxa,
9 “Gɛmɛ xungbena ndee tongo i yi e bitin bɛndɛni Misiran mangana
banxin so dɛɛn na Tapanese taani Yuda kaane yɛɛ xɔri.
10 I yi a fala e xa, i naxa, ‘Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan
falaxi, a naxa: N xɛraan nasigama nɛn Babilɔn mangan Nebukadanesari
fɔxɔ ra, n ma walikɛna. N yi a manga gbɛdɛn dɔxɔ gɛmɛni itoe fari n naxanye
luxunxi, e yi xunna soni bandun nininna ra mangan xun ma be.
11 A fama nɛn, a Misiran yamanan yɛngɛ. Sayaan nagidixi naxanye ma, ne
yi faxa. Konyiyaan nagidixi naxanye ma, ne yi siga konyiyani. Silanfanna
ragidixi naxanye ma, ne yi faxa silanfanna ra.
12 A yi tɛɛn so Misiran yamanan suxure kidene ra, a yi e gan, a siga e
suxurene ra. A yi Misiran yamanan nɔ alo xuruse kantanna a domaan
tongoma kii naxan yi, a mɔn yi xɛtɛ bɔɲɛ xunbenli.
13 A Beti-Semɛsi sɛnbɛtɛn gɛmɛ daxine fan kala Misiran yi, a yi Misiran
kaane suxurene kide banxine gan.’ ”

44

Alaa falana Yahudiya gixine xili ma Misiran yi

1 Ala yi falan ti Yeremi xa lan Yahudiyane birin ma Misiran yamanani
naxanye yi dɔxi Migidoli taan nun Tapanese taan nun Nofi taani e nun
Misiran yamanan faxa binna, a naxa,
2 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ bata
a to n ɲaxankatan naxan saxi Yerusalɛn fari, e nun Yuda taane birin. To, e
bata kala hali muxuna, a mi fa e yi
3 amasɔtɔ e fe ɲaxin xɔn e naxan ligaxi e to n naxɔlɔ, e sa wusulanna gan
ala gbɛtɛne xa, e yi e batu, e tan nun ɛ tan nun ɛ benbane mi naxanye kolon.
4 N yi n ma walikɛne rafama ɛ ma yɛyɛ, nabine, e yi a falama, e naxa, ‘Ɛ
xɛtɛ xɔsi feni itoe fɔxɔ ra naxanye mi rafan Ala ma.’
5 Koni e mi n xuiin namɛ, e mi e tuli mati, e mi xɛtɛ e fe ɲaxine fɔxɔ ra, e mi
ba wusulanna ganɲɛ ala gbɛtɛne xa.
6 Nayi, n ma xɔlɔ gbeen yi godo, a yi fitinan nafa Yuda taane birin ma, e
nun Yerusalɛn kirane, e yi kala, e yi raxɔri, alo e kii naxan yi to.”

7 Iki, Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
“Nanfera ɛ fe ɲaxi sifani ito ligama ɛ yɛtɛ ra, ɛ yi xɛmɛn nun ɲaxanla nun dii
ɲɔrɛn nun dii futene raxɔri Yuda yamaan yɛ, muxu yo mi lu?
8 Ɛ n naxɔlɔma ɛ batu se rafalaxine ra, ɛ wusulanna gan ala gbɛtɛne xa
Misiran yamanani ito yi ɛ fa yigiyaxi dɛnaxan yi. Ɛ waxi ɛ yɛtɛ raxɔri feen
nin, ɛ findi danga yamaan misaala ra bɔxɔ xɔnna siyaan bonne xa, e lu ɛ
konbɛ.
9 Ɛ bata ɲinan ɛ benbane kɛwali ɲaxine xɔn ba, e nun Yuda mangane nun
e ɲaxanle nun ɛ nun ɛ ɲaxanle kɛwali ɲaxine, ɛ naxanye liga Yuda yamanan
nun Yerusalɛn taani?
10 Han to muxu yo munma nimisa, a gaxu, a n ma sariyan nun n ma
yamarine suxu n naxanye soxi ɛ nun ɛ benbane yii.”

11 Nanara, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a
naxa, “N bata a ragidi, n xa gbalon liga ɛ ra, n yi Yuda yamaan birin naxɔri.
12 Yuda kaan naxanye luxi e nii ra, naxanye a ragidixi e xa sa dɔxɔ
Misiran yamanani, ne birin naxɔrima nɛn Misiran yamanani, e birin yi
faxa yɛngɛn nun fitina kamɛni muxudin nun muxu gbeena. Ɛ findima nɛn
danga yamaan misaala ra, ɛ fe yi muxune yigitɛgɛ, e yi ɛ yalagi, e ɛ makonbi.
13 N na e kɛwanle saranma nɛn e ra e tan naxanye dɔxi Misiran yi, alo n
Yerusalɛn kaane kɛwanle saran e ra kii naxan yi yɛngɛn nun fitina kamɛn
nun fitina furen na.
14 Muxu yo mi luyɛ a nii ra Yuda muxu dɔnxɛne yɛ, naxanye bata sa dɔxɔ
Misiran yamanani, e sese mi e futuxulɛ alogo e xa xɛtɛ, e dɔxɔ Yuda
yamanani, bayo e mi xɛtɛma, fɔ e muxu gixi dando gbansan.”

15 Xɛmɛn naxanye birin yi a kolon a e ɲaxanle yi wusulanna ganma ala
gbɛtɛne xa, e nun ɲaxanla naxanye birin yi tixi na yama gbeen malanni, e
nun yamaan naxan birin yi dɔxi Misiran nun Misiran yamanan faxa binni,
ne yi Yeremi yabi, e naxa,
16 “Nxu mi fa waxi i ya falan namɛ feni, i naxan tima fata Alatala ra.
17 Koni nxu waxi nxu dɛ xuiin nan nakamali fe yi, nxu yi wusulanna gan
Kore Xɔnna Ɲaxalan Mangan xa, nxu yi minse saraxane rabɔxɔn a xa alo
nxu nun nxu benbane nun nxɔ mangane nun kuntigine yi a ligama kii
naxan yi a fɔlɔni Yuda taane yi, e nun Yerusalɛn kirane xɔn. Na waxatini,
donseene yi nxu yii nun, nxu yi ɲaxunni, nxu mi yi ɲaxankataxi.
18 Koni xabu nxu ba wusulanna ganɲɛ Kore Xɔnna Ɲaxalan Mangan xa,
nxu ba minse saraxane rabɔxɔnɲɛ a xa, seene birin yi dasa nxu ma, yɛngɛn
nun fitina kamɛn yi nxu ɲaxankata.”

19 Ɲaxanle mɔn yi a fala, e naxa, “Nxu yi wusulanna ganma Kore Xɔnna
Ɲaxalan Mangan xa waxatin naxan yi, nxɔ xɛmɛne mi yi na kolon ba? E yi a
kolon a nxu yi burudine ganma a maligan na, nxu yi minse saraxane
rabɔxɔn a xa.”

20 Nayi, Yeremi yi a fala yamaan xa, xɛmɛn nun ɲaxanla, yamaan naxan
birin na yabin so a yii, a naxa,
21 “Ɛ wusulanna naxanye ganxi Yuda taane nun Yerusalɛn kirane xɔn, ɛ
tan nun ɛ benbane nun ɛ mangane nun ɛ kuntigine nun yamaan birin,
Alatala mi a xaxili luxi na xɔn ba, a yi a miri na ma a bɔɲɛni?
22 Alatala mi yi fa nɔɛ ɛ kɛwali ɲaxine nun ɛ xɔsi feene raxanɲɛ waxatin
naxan yi, ɛ yamanan yi kala, a yi raxɔri, a findi danga yiren misaala ra,
muxu yo mi dɔxi naxan yi, alo a kii naxan yi to.

23 Bayo ɛ bata wusulanna gan suxurene xa, ɛ yi yulubin liga Alatala ra,
bayo ɛ mi ɛ tuli matixi Alatala xuiin na, ɛ mi a sariyane nun a yamarine nun
a maxadi xuine suxu, nanara, gbaloni ito ɛ lixi, alo a kii naxan yi to."
24 Yeremi yi a fala yamaan xa, e nun ɲaxanle birin, a naxa, "Ɛ tuli mati
Alatalaa falan na, ɛ tan Yuda kaan naxanye Misiran yamanani.
25 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ nun
ɛ ɲaxanle naxan falaxi ɛ dɛɛn na, ɛ bata na liga. Ɛ a fala nɛn, ɛ naxa, "Nxu
waxi nxu dɛ xuine nan nakamali fe yi, nxu yi wusulanna gan Kore Xɔnna
Ɲaxalan Mangan xa, nxu minse saraxane rabɔxɔn a xa." Nba, ɛ naxan falaxi,
ɛ na liga. Ɛ dɛ xuiin nakamali!'
26 Koni, ɛ tuli mati Alatalaa falan na, ɛ tan Yuda kaan naxanye dɔxi
Misiran yamanani! Alatala naxa, 'N bata n kɔlɔ n xili gbeeni, Yuda kaa yo
mi fa a kɔlɔma n xinli sɔnɔn, naxanye dɔxi Misiran yi. E sese mi fa a falama,
e naxa, "N bata n kɔlɔ Habadan Marigina Alatala yi."
27 Bayo n na n yɛɛn tima e ra nɛn alogo e xa gbalon sɔtɔ, koni hɛrin mi a ra.
Yuda kaane birin naxɔrima nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛni, naxanye dɔxi
Misiran yamanani, han e ɲan.
28 Muxu dando nan tun yɛngɛni minima, e keli Misiran yamanani siga
Yuda yamanani. Nayi, Yuda yamaan muxu dɔnxɛn naxanye faxi dɔxɔdeni
Misiran yamanani, ne birin a kolonma nɛn, xa e tan nan ma fala ɲɔndin na
hanma n ma falana.'
29 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'Ito nan fa findima taxamasenna ra ɛ xa
fa fala n fama nɛn ɛ kɛwanle sarandeni ɛ ra yireni ito yi alogo ɛ xa a kolon a
n kɔnkɔ falane kamalima nɛn yati, lan ɛ ɲaxankata feen ma.'
30 Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'N Misiran mangan Xofira sama nɛn a
yaxune sagoni, naxanye waxi a faxa feni, alo n Yuda mangan Sedeki sa
Babilɔn mangan Nebukadanesari sagoni kii naxan yi, a yaxun naxan yi
waxi a faxa feni.' "

45

Yeremi yi Baruku madɛndɛn

1 Yuda mangan Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoyakimi a mangayaan ɲɛɛ
naanindeni, Nabi Yeremi yi falani ito ti Neriyaa dii xɛmɛn Baruku xa, a
Yeremi a falane sɛbɛ kɛdini waxatin naxan yi, a naxa,
2 "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan i ma, Baruku, a naxa,
3 'I yi a falama, i naxa, "Gbalona n xa! Bayo Alatala bata ɲaxankatan sa n
ma sɔxɔlɛn fari, n bata xadan kutundeni, n mi matabu yo sɔtɔma." '
4 Nanara, Alatala yi a fala n xa a n xa ito fala i xa, a naxa, 'Alatala ito nan
falaxi, a naxa, "N naxan tixi, n na rabirama nɛn. N naxan sixi, n na talama
nɛn, yamanani ito kɔnin.
5 Nayi, i tan muxu gbeeyaan nan fenma i yɛtɛ xa ba? I nama a fen! Bayo n
gbalon nafama nɛn birin ma. Koni, n na i rakisima nɛn, i na siga dɛdɛ
yamanani." ' Alatalaa falan nan na ra."

46

Alaa falana lan Misiran ma

1 Alatala falani itoe nan ti Nabi Yeremi xa lan siyane ma:
2 A ito nan fala lan Misiran yamanan nun Misiran mangan Neko a ganla
ma, Babilɔn mangan Nebukadanesari naxan nɔ yɛngɛni Efirati baan dɛ

Karakemisi taani, Yuda mangan Yehoyakimi a mangayaan ɲɛɛ naanindeni,
Yosiyaa dii xɛmɛna.

3 “Ɛ yɛ masansan wure lefa xungbene nun a xurine yitɔn!
Ɛ maso, ɛ yɛngɛn so!
4 Ɛ soone yitɔn,
soo ragine xa te e fari!
Ɛ xunna makantan wure kɔmɔtine so,
ɛ ti ɛ yirene yi!
Ɛ tanbane yitɔn!
Ɛ kanke yɛ masansanne ragodo ɛ ma!
5 Nanfera, n fa e gaxuxin nan toma iki?
E xɛtɛma e xanbi ra,
e sofane bata faxa.
E xɛtɛma e giyɛ!
E e gima, e mi e xanbi rato.
E gaxuxin yiren birin yi,”
Alatalaa falan nan na ra.
6 “Hali xulunlane mi nɔɛ e giyɛ!
Hali fangamane mi nɔɛ e futuxulɛ!
E sanna radinma,
e sa bira
fɔ kɔmɛn fɔxɔn yamanani Efirati baan dɛ.”

7 “Nde ito ra naxan tema
alo Nila baana,
naxan igeye bɔxɔnma a ma
a findi fufaan na?
8 Misiran nan tema
alo Nila baana,
naxan igeye bɔxɔnma a ma
a findi fufaan na.
A a falama, a naxa,
‘N tema nɛn,
n sa bɔxɔn birin xun ma,
n yi taane nun e muxune birin naxɔri.’
9 Soo ragine, ɛ te yɛngɛni!
Wontoro ragine ɛ fɔn e ma!
Sofane, ɛ mini ɛ yɛ masansan wure lefane ra,
ɛ tan Kusi kaane nun Puti kaane nun Ludu kaan xali wonle!”

10 “Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan gbee na lɔxɔn na,
a gbeeɲɔxɔ lɔxɔna,
a gbeen ɲɔxɔma a yaxune ra lɔxɔn naxan yi.
Silanfanna faxan tima nɛn na lɔxɔni
han a wasa wunla ra,
bayo a luxi nɛn
alo saraxana Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xa,
kɔmɛn fɔxɔn yamanani Efirati baan dɛ.
11 Misiran yama faɲina,
ɛ siga Galadi yamanani ɛ sa senna fen.
Koni ɛ dandan fɛrɛne fenma fuyan,

seri mi fa ɛ yiyalanɲɛ sɔnɔn.
12 Siyane bata i ya yarabina fe mɛ.
I gbelegbele xuiin bata bɔxɔn birin suxu.
Amasɔtɔ sofane tema e bode fari,
e birin yi bira."

Babilɔn mangan yi Misiran yɛngɛ

13 Alatala falani ito nan ti Nabi Yeremi xa lan Babilɔn mangan
Nebukadanesari fa feen ma Misiran yamanan yɛngɛdeni:

14 "Ɛ a rawanga Misiran yamanani,
Migidoli kaane xa a mɛ,
Nofi kaane nun Tapanese kaane xa a mɛ!
A fala e xa, ɛ naxa,
'Ɛ keli, ɛ yitɔn,
bayo yɛngɛn bata ɛ konna li!'
15 Nanfera ɛ sofane bata raxɔri?
E mi tiyɛ,
bayo Alatala bata e radin bɔxɔni.
16 A muxu wuyaxi rabirama nɛn.
E tema nɛn e bode ma,
e bira, e naxa,
'En keli, en xɛtɛ en konne yi,
en bari taane!
En na en masiga halagi ti yɛngɛni ito ra!'
17 E a falama nɛn mɛnni, e naxa,
'Misiran mangani ito a sɔnxɔn gbo de!
Koni na waxatin bata a dan!' "

18 Mangana falan ni ito ra
naxan xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
a naxa, "Habadan Ala nan n na,
n bata n kɔlɔ n yɛtɛni,
fa fala muxuna nde fama
naxan sɛnbɛn gbo
alo Taboro geyana geyane tagi,
alo Karemele geyana baan dɛxɔn.
19 Misiran kaane, ɛ goronne yitɔn
ɛ siga konyiyani!
Bayo Nofi taan findima nɛn yire magenla ra,
a ganma nɛn,
muxu yo mi luma a yi.

20 Misiran yamanan findixi ɲinge faɲin nan na.
Sigin fama nɛn a xili ma
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.
21 Misiran kaane bata xɔɲɛ sofa yɛbaxine ramara e ganli
naxanye masuxi e xɔn
alo tura raturaxine.
Hali ne fan e xun xɛtɛma nɛn,
e gi e bode xɔn.
E mi tiyɛ e funfuni yɛngɛn lɔxɔni,
bayo gbalon lɔxɔn bata fa e ma,

n na e kɛwanle saranma e ra lɔxɔn naxan yi.
22 Misiran kaane e gima nɛn
e yaxu sɛnbɛmane bun
alo saɲina.
E fama e xili ma nɛn
e nun bunbine,
alo naxanye wudine sɛgɛma.
23 Alatalaa falan ni ito ra,
e a fɔtɔnna sɛgɛma nɛn,
hali muxun mi nɔɛ soɛ fɔtɔnna naxan na
bayo e wuya alo tuguminne,
e yatɛn mi nɔɛ kolonɲɛ.
24 Yagin nan a ra Misiran yamana faɲin xa.
A bata sa yamaan sagoni,
naxanye sa kelixi kɔmɛnna ma.”
25 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala naxa, “N kelima nɛn No taana ala xili ma, Amɔn e nun Misiran yamanan nun a mangan nun a alane nun a kuntigine e nun naxanye birin e yigi sama Misiran mangani.
26 N na e sama nɛn e yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni, Babilɔn mangan Nebukadanesari nun a kuntigine. Na xanbi ra, muxune mɔn yi dɔxɔ Misiran yi alo a fɔlɔni,” Alatalaa falan nan na ra.

Isirayila xunbana fe
Yeremi 30.10-11
27 “Ɛ tan Yaxuba yixɛtɛne,
n ma walikɛne, ɛ nama gaxu,
Isirayila kaane, ɛ nama kuisan!
Bayo, n na ɛ rakisima nɛn,
n yi sa ɛ ba yire makuyeni,
n yi ɛ bɔnsɔnna ba yamanani
e sa konyiyani dɛnaxan yi.
Yaxuba bɔnsɔnna muxune mɔn xɛtɛma nɛn,
e yi lu maraxaran nun bɔɲɛ xunbenli.
E mi fa yimaxɛ sɔnɔn!
28 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
‘Ɛ tan Yaxuba yixɛtɛne,
n ma walikɛne, ɛ nama gaxu,
bayo n luma nɛn ɛ xɔn.
N siyane birin naxɔrɛ nɛn,
n na ɛ raxuyaxi ayi naxanye yɛ,
koni n mi ɛ tan naxɔrima.
N na ɛ xuruma nɛn
alo a lan kii naxan yi,
bayo n mi ɛ yatɛma sɔntarene ra.’ ”

47

Nabiya falana Filisitine xili ma
1 Alatala falani ito nan ti Nabi Yeremi xa lan Filisitine ma, benun Misiran mangan xa Gasa taan yɛngɛ:
2 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Walanne bata keli sogeteden kɔmɛnna ma,
e luma nɛn alo fufana,
e sa yamanan xun ma,

e nun naxanye birin a yi,
e nun taane nun e muxune.
Yamaan sɔnxɔma nɛn,
yamanan muxune birin yi gbelegbele.
3 Soone torone xuiin minima nɛn,
yaxune yɛngɛ so wontorone gi xuine yi mɛ.
Fafane mi e diine danxunma na lɔxɔni
bayo e tunnaxɔlɔma e ma nɛn fefe!
4 Amasɔtɔ Filisiti yamanan birin naxɔri lɔxɔn bata a li,
han muxu yo mi lu
naxan Tire taan nun Sidɔn taan maliyɛ.
Bayo Alatala Filisiti kaane halagima nɛn,
yamaan dɔnxɛn naxan sa kelixi Kafatoro fɔxɔ ige tagi bɔxɔni.
5 Gasa kaane e xunna bima nɛn sununi,
Asikalɔn taan yi yidundu.
Ɛ tan yamaan muxu dɔnxɛn naxanye dɔxi mɛrɛmɛrɛne yi,
ɛ luma ɛ yɛtɛ maxabɛ sununi
han waxatin mundun yi?
6 Ɛ a falama nɛn, ɛ naxa,
‘Ee! Alatalaa silanfanna luma nxu faxɛ
han waxatin mundun yi?
A xa so a tɛɛni,
a danna sa faxan na,
a raxara fa.’
7 Koni a xa a raxara di?
Bayo Alatala nan yamarin fixi
a yɛngɛn xa keli Asikalɔn taan nun baan binna xili ma. ”

48

Nabiya falana Moyaba xili ma

1 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan Moyaba yamanan ma, a naxa,
“Gbalon Nebo taan xa,
bayo a bata kala!
Yarabin na a ra Kiriyatayimi taan xa,
e bata a suxu yɛngɛni!
Yarabina e yire makantanxin xa e nun yigitɛgɛna.
2 Tantunna mi fa Moyaba yamanan xa,
bayo e fe ɲaxine nan yitɔnma a xili ma Xɛsibɔn taani,
e naxa, ‘En siga,
en sa a raxɔri siyane yɛ!’
Ɛ tan Madimen kaane fan,
ɛ taani dunduma nɛn
bayo yɛngɛna ɛ fɔxɔ ra.
3 Gbelegbele xuiin tema nɛn Xoronayin taani!
Halagin na a ra!
A birin kalama nɛn!
4 Moyaba yamanan kalama nɛn!
A diine gbelegbele xuiin mɛma nɛn.
5 E tema wugɛ nɛn Luxiti geyaan ma.
E godoma nɛn gbelegbelɛ Xoronayin taani ɲaxankatana fe ra.
6 Ɛ gi! Birin xa a niin makata!

Ɛ luxun alo wudi dungin burunna ra!
7 Amasɔtɔ ɛ yigi saxi ɛ kɛwanle nun ɛ nafunle nin,
ɛ fan suxuma nɛn yɛngɛni,
ɛ suxuren Kemosi fan yi xali konyiyani
e nun a ki muxune nun e kuntigine.
8 Halagi tiin soma nɛn ɛ taane birin yi,
taa yo mi luyɛ.
Bɔnbɔn kuine kalama nɛn,
mɛrɛmɛrɛne yi halagi,
bayo Alatala na nan falaxi.
9 Ɛ Moyaba mali
a xa a gi alo xɔliin na tugan.
A taane yigelima nɛn,
muxu yo mi luma e yi.
10 Dangan na kanna xa
naxan na Alatalaa wanla rabeɲin.
Dangan na kanna xa
naxan tondima yɛngɛn soɛ!"

11 "Moyaba yi bɔɲɛ xunbelixi
xabu a dii ɲɔrɛ waxatini,
alo manpaan na ramara
alogo a xa siga ɲaxunɲɛ ayi.
A mi baxi a yamanani,
a siga gbɛtɛ yi,
a mi sigaxi konyiyani.
Nanara, a mɔn ɲaxun a kiini,
a xirin mi masaraxi."
12 Koni, Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, "Lɔxɔne fama,
n muxune rafama e ma lɔxɔn naxanye yi,
e yi e ba e yamanani
siga yamana gbɛtɛ yi.
E yi e yamanani geli,
e yi a xunna kala.
13 Moyaba yagima nɛn Kemosi suxurena fe ra,
alo Isirayila yamaan yagi kii naxan yi
Betɛli kidena fe ra,
e yi e yɛtɛ taxuxi naxan na.*
14 Ɛ a falama di nayi, ɛ naxa,
'Sofa faɲine nan nxu ra,
yɛngɛ so wɛkilɛxine?'
15 Moyaba yamanan kalama nɛn,
tutin yi te a taane yi.
E sigama a banxulan faɲine ra nɛn e faxadeni,"
Mangana falan nan na ra,
naxan xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.
16 Moyaba halagi waxatin bata a li,
gbalon mafuraxin fama a xili ma.
17 Ɛ tan a rabilinna muxune,

* **48:13: 48.13** Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 12.28-29 kui.

ɛ a wuga,
ɛ tan naxanye birin a xili gbeen kolon!
Ɛ naxa, “Ee! Sɛnbɛ gbee sifani ito bata kala!
Mangaya gbeeni ito bata halagi!”

18 “Ɛ tan Dibon kaane,
ɛ keli ɛ binyeni,
ɛ godo han
ɛ sa dɔxɔ bɔxɔ xareni,
bayo Moyaba yamanan kala muxun fama nɛn ɛ xili ma.
A ɛ taa makantanxine kalama nɛn.
19 Aroyeri kaane,
ɛ ti kiraan matodeni,
muxu gixi dangumatɔɔn naxanye e futuxuluxi,
ɛ ne maxɔdin,
ɛ naxa, ‘Nanfe ligaxi?’
20 Yagin nan a ra Moyaba xa,
bayo a bata yigitɛgɛ.
Ɛ xuini te! Ɛ gbelegbele!
Ɛ a rali Arinon xuden dɛ
a Moyaba bata kala!”

21 “Kitin bata keli yamanan xili ma
naxan lantani,
a bata fa Xolon nun Yahasi nun Mefaati xili ma,
22 e nun Dibon nun Nebo nun Beti-Dibilatayimi,
23 e nun Kiriyatayimi nun Beti-Gamulu nun Beti-Meyɔn,
24 e nun Kɛriyoti nun Bosara,
e nun Moyaba yamanan taane birin,
naxanye maso, naxanye makuya.
25 Moyaba sɛnbɛn bata kala,
a fangan bata ba a ra,”
Alatalaa falan nan na ra.

26 “Ɛ Alaa xɔlɔn dɔlɔn so a yii,
a xa a xun magi a ra
bayo a bata murutɛ Alatala xili ma!
Moyaba xa a makutukutu a baxunni,
birin yi gele a ma.
27 Ɛ tan xa mi yi Isirayila yamanan magelema ba?
Ɛ a toxi suxi muŋadene nan yɛ ba,
ɛ to ɛ xunne yimaxama a mageledeni,
ɛ na a fe fala?
28 Ɛ tan Moyaba kaane,
ɛ taane rabeŋin,
ɛ sa dɔxɔ fanye yinle ra,
ɛ ganbane raliga
naxanye e tɛɛn sama gɛmɛ longonne ra.”
Nabi Esayi 16.6-12
29 “Nxu bata Moyaba kaane wasona fe mɛ
naxan gbo han,
e nun e yɛtɛ yigboon nun e wason
nun e yɛtɛ yitena, e nun e yandana.”

30 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “N na wasona fe kolon,
koni e yɛtɛ matɔxɔma fuun nin.”

31 “Nanara, n Moyaba wugama,
n gbelegbelema sununi Moyaba birin xa.
N kutunma Kiri-Haresɛti kaane fe ra.
32 N wugama Sibima manpa binle fe ra
dangu Yaasɛri kaane ra,
bayo e yiine bata yi siga
han baan xanbi ra,
e yiine yi sigaxi han Fɔxɔ Daraan kidi ma.
Koni halagi tiin bata e bogi faɲine kala.
33 Sɛwan nun ɲaxaɲaxan bata ɲan
Moyaba wudi bili nakɔne nun xɛɛne yi.
N bata manpa igen ɲan manpa ige badene yi,
muxu yo mi fa manpa bogi igen bama sɛwani.
Yɛngɛ so sɔnxɔ xuiin nan fa mɛma na yi.
34 Xɛsibɔn kaane gbelegbele xuiin sigama
han Eleyale taani,
e xuiin sa mɛma han Yahasi taani,
keli Soyari taan ma
siga han Xoronayin taani,
siga Egilati-Selisiya taani,
bayo hali Nimirimi daraan fan bata xɔri.
35 N Moyaba yamanan naxɔrima nɛn,
e tan naxanye saraxane bama taane suxure kidene yi
e wusulanna gan e alane xa,”
Alatalaa falan nan na ra.
36 “Nanara, n bɔɲɛn wugama Moyaba fe ra.
N ma mawuga xuiin luxi nɛn
alo xulen xuina sununi.
N kutunma Kiri-Haresɛti taana fe ra,
bayo e nafunla naxan malan,
na bata tunun.
37 Bayo muxune birin bata e xunne bi,
e birin yi e dɛ xabene bi sununi,
e yi e yiine birin maxaba,
e kasa bɛnbɛli dugine so sununi.
38 Saya feen nan tun fa mɛma Moyaba banxine
nun a yama malandene yi,
bayo n bata Moyaba yamanan kala
alo fɛɲɛna
muxe mako mi fa naxan ma,”
Alatalaa falan nan na ra.
39 Ee! E ɲaxankataxi!
E gbelegbelema han!
E yagixin bata e xun xanbi so!
Moyaba yamanana fe findima magelen
nun gaxu xunna ra nɛn a rabilinna birin xa!

40 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“E yaxun sinma nɛn e ma alo singbinna

naxan a gabutɛne yifulunma Moyaba xun ma.
41 Kɛriyoti suxuma nɛn, a yire makantanxine yi tongo.
Moyaba sofane bɔɲɛn luma nɛn na lɔxɔni
alo ɲaxanla naxan dii barini.
42 Moyaba kalama nɛn,
a mi fa findima siyaan na sɔnɔn,
bayo a bata murutɛ Alatala xili ma.
43 Ɛ tan Moyaba kaane,
gbalon nun yinla nun luti ratixina ɛ yɛɛ ra.”
Alatalaa falan nan na ra.
44 “Naxan na a gi gbalon bun,
na yi sa sin yinla ra!
Naxan na te yinla ra,
na yi sa a suxu luti ratixin na.
Bayo n Moyaba kaane kɛwanle saranma e ra ɲɛɛn naxan na,
na a limatɔɔn ni i ra,”
Alatalaa falan nan na ra.
45 “Muxu gixine taganxin yigiyaan fenma nɛn Xɛsibɔn taani,
koni tɛɛn minima nɛn Xɛsibɔn taani,
tɛɛ dɛgɛn yi mini Sixɔn ma manga banxini,
a Moyaba kaane xunna kala,
a yi gbalotɔni itoe gan.
46 Gbalona ɛ tan Moyaba kaane xa!
Kemosi suxurena yamaan bata tunun,
bayo ɛ diine bata xali konyiyani.
47 Koni waxati famatɔni,
n mɔn Moyaba muxu suxine raxɛtɛma nɛn.
Na kitin nan saxi Moyaba sanna.”
Alatalaa falan nan na ra.

49

Nabiya falana Amonine xili ma

1 Alatala ito nan falaxi Amonine xili ma, a naxa,
“Dii mi fa Isirayila kaane yii sɔnɔn ba?
Kɛɛ tongo yo mi fa e xa sɔnɔn ba?
Nanfera nayi,
Amonine dɔxi Isirayila taane yi?
Nanfera Mɔlɔkɔ suxurena yamaan bata Gadi yamanan tongo?”
2 Nanara, Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Lɔxɔne fama,
n yɛngɛ so sɔnxɔ xuiin natema lɔxɔn naxanye yi
Amonine taan Rabaha xili ma,
a yi findi taa xɔnna ra,
a rabilinna taane yi gan.
Nayi, Isirayila kaane yi e kedi muxune kedi,”
Alatala naxa na kiini.
3 “Xɛsibɔn kaane, ɛ gbelegbele,
bayo Ayi taan bata kala!
Rabaha kaane ɛ sunu xuini te,
ɛ kasa bɛnbɛli dugine ragodo ɛ ma,
ɛ wuga.
Ɛ gi taan makantan yinna yiren birin yi

bayo yaxune bata fa ɛ suxuren Mələkɔ suxudeni,
e siga a ra konyiyani,
e nun a ki muxune nun a kuntigine.
4 Nanfera ɛ kanbama ɛ lanbanne nun ɛ xɛɛne yi,
e to rafexi bogise xaba daxine ra?
Ɛ tan Raba kaane,
yama murutɛxina,
ɛ tan naxanye ɛ yigi saxi ɛ nafunle yi
ɛ naxa, ‘Nde nɔɛ nxu yɛngɛ?’ ”
5 Marigina, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa,
“N fe magaxuxin nafama nɛn ɛ xili ma,
sa keli ɛ rabilinne birin yi,
ɛ birin yi kedi,
muxu yo mi muxu gixine xun lanŋɛ.
6 Koni na na dangu,
n mɔn Amonine muxu suxine raxɛtɛma nɛn,”
Alatalaa falan nan na ra.

Nabiya falana lan Edɔn ma

7 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi Edɔn yamanan xili ma, a naxa,
“Fekolonne bata dasa Teman yamanani ba?
Maxadi tiine mi fa na xaxilimane yɛ ba?
E fe kolonna bata kala ba?
8 Ɛ xɛtɛ ɛ giyɛ,
ɛ luxun faran yinle ra,
ɛ tan Dedan kaane!
Bayo n gbalon nafama nɛn Esayu yixɛtɛne xili ma,
n na e kɛwanle saran e ra waxatin naxan yi.”

Nabi Abadi 1.5-6

9 “Xa muxune fa ɛ nakɔni ɛ manpa bogine muŋadeni,
e mi bogi dando xan gbansan luma na ba?
Xa muŋadene fa i konni kɔɛɛn na,
e mi e waxɔnna xan tongoma ba?
10 Nba, n tan Ala Esayu yixɛtɛne yii seene birin naxɔrima nɛn,
n yi e luxundene birin namini kɛnɛnni.
E mi fa nɔɛ e luxunŋɛ.
E bɔnsɔnna nun e ngaxakedenne
nun e dɔxɔ bodene birin halagima nɛn,
muxu yo mi lu Esayu bɔnsɔnni.
11 Ɛ ɛ kiridine lu na,
n na n yengi dɔxɛ e xɔn.
Ɛ kaŋa gilɛne xa e yigi sa n yi.”

12 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N tan mi naxanye yalagixi kitini,
xa ne karahan xɔlɔ igelengenna mindeni, ɛ tan yatɛ sɔntaren na nayi ba?
Ɛn-ɛn de! Ɛ mi suxuma sɔntarene ra de! Ɛ a minma nɛn yati!”

13 Bayo Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N bata n kɔlɔ n yɛtɛni, fa fala
Bosara taan naxɔrima nɛn, a rayarabi, a danga, a halagi. A taane birin
kalama nɛn habadan!”

Nabi Abadi 1.1-4

14 N bata xɛrayana nde a fe mɛ fata Alatala ra,
xɛraan bata rasiga siyane ma,
a xa sa a fala, a naxa,
“Ɛ keli, ɛ sa Edɔn kaane yɛngɛ!

Ɛ keli ɛ sa yɛngɛn so!"
15 Ala naxa, "Edɔn kaane,
n na ɛ sɛnbɛn xurunma nɛn siyane birin xa.
Birin ɛ raɲaxuma nɛn.
16 Ɛ to muxune magaxuma,
wason naxan ɛ bɔɲɛni,
na bata ɛ ratantan
ɛ tan naxanye dɔxi faran yinle ra,
e nun geyane fari.
Hali ɛ ɛ tɛɛn sa kore alo singbinna,
n na ɛ ragodoma nɛn,"
Alatalaa falan nan na ra.
17 "Edɔn yamanan kalama nɛn, naxan yo na dangu a dɛxɔn ma, ne
yigitɛgɛma nɛn, e kabɛ, e kolin a fitina feene ma."
18 Alatala yi a fala, a naxa, "Muxu yo mi fa luyɛ be. Adamadi yo mi dɔxɛ a
yi alo Sodoma nun Gomora nun e rabilinna taane halagi kii naxan yi.
19 N luma nɛn alo yatan
naxan xaɲɛxin minima fɔtɔnni Yurudɛn baan dɛ,
a siga sube fendeni yire faɲini.
N Edɔn kaane kedima nɛn e yamanani sanɲa ma kedenni,
n naxan sugandixi,
n sa na dɔxɔ na yi.
Bayo, nde maliga n tan na?
Nde n yamarɛ?
Xuruse rabaan mundun n yɛɛ ratiyɛ?"

20 Nanara, ɛ tuli mati Alatalaa fe ragidixin na lan Edɔn kaane ma,
e nun a feen naxanye yitɔnxi Teman kaane xili ma!
E luma nɛn
alo xuruse diin naxanye suxuma e xali,
e dɔxɔden yi yigeli yati!
21 E kala xuiin bɔxɔni maxama nɛn,
e gbelegbele xuiin yi siga han Gbala Baana.
22 A luma nɛn alo singbinna nan tema a sa sin e ma, a yi a gabutɛne
yifulun Bosara taan xun ma. Na lɔxɔni Edɔn sofane bɔɲɛn luma nɛn alo
ɲaxanla naxan dii barini.

Nabiya falana lan Damasi ma

23 Falana lan Damasi taan ma:
"Xamata kaane nun Arapada kaane bata yagi,
bayo e bata xibaru ɲaxina fe mɛ.
E bata kɔntɔfili,
e yimaxa alo baan na walanɲɛ ayi.
24 Damasi kaane sɛnbɛn bata ɲan,
e bata e xun xanbi so,
e waxi e gi feni.
Gaxun nun kuisanna nun xɔlɛn bata e suxu,
alo ɲaxanla naxan dii barini.
25 Taa xili kanni ito fa rabeɲinxi di,
n ma sɛwa taana?"
26 "A banxulanne birama nɛn taan xun xɔn yati! A sofane birin yi faxa na
lɔxɔni," Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.

27 “N tɛɛn soma nɛn Damasi taan makantan yinne ra, a yi Ben-Hadada
manga banxin gan.”

Nabiya falana Arabune xili ma

28 Alatala ito nan falaxi Kedari bɔnsɔnna nun Xasori mangayane xili ma
Babilɔn mangan Nebukadanesari naxanye yɛngɛ a yi e nɔ, a naxa,
“Ɛ keli, ɛ Kedari bɔnsɔnna yɛngɛ!
Ɛ sogeteden yamanan muxune halagi!
29 Ɛ e xuruse kurune nun e kidi bubune tongo e yii,
e nun e yigiyadene nun e goronne nun e ɲɔgɔmɛne birin.
Muxune sɔnxɔn natema nɛn e ma,
e naxa, ‘Gaxun yiren birin yi!’ ”
30 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Ɛ tan Xasori kaane,
ɛ gi mafurɛn!
Ɛ sa ɛ luxun faran yinle ra!
Bayo Babilɔn mangan Nebukadanesari bata yɛngɛni tɔn ɛ xili ma.
31 Ɛ keli, ɛ fu siyani ito ma
naxan dɔxi bɔɲɛ xunbenli.
A taane so dɛɛne mi nɔɛ balanɲɛ,
e mi sɔxɔnxi,
e dɔxi e danna nɛn,”
Alatalaa falan nan na ra.
32 “Yaxune e ɲɔgɔmɛne tongoma nɛn yɛngɛni,
e nun e xuruse kuru wuyaxine.
Naxanye e xunne dɛxɔn bima,
n ne raxuyama ayi nɛn foyeni,
n gbalon nafa e ma
keli yiren birin yi,”
Alatalaa falan nan na ra.
33 Xasori taan findima nɛn kankone kuruden na,
yire rabeɲinxina han habadan.
Muxu yo mi dɔxɛ a yi,
adamadi yo mi luyɛ na.

Nabiya falana Elan xili ma

34 Alatala yi falan ti Nabi Yeremi xa lan Elan yamanan ma Yuda mangan
Sedeki a mangayaan fɔlɔ waxatini, a naxa,
35 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
“N Elan yamanana xanli girama nɛn,
naxan findixi e sɛnbɛn binla ra.
36 N foye naanin nafama nɛn Elan xili ma
keli kore xɔnna tongon naaninne ma,
n yi e raxuya ayi foyeni.
Yamana yo mi luyɛ
Elan muxu gixine mi sigan dɛnaxan yi.
37 N Elan kaane rayarabima nɛn e yaxune yɛɛ ra
naxanye waxi e faxa feni.
N gbalon nafama nɛn e ma n ma xɔlɔ gbeeni,
n yi yɛngɛn bira e fɔxɔ ra,
han n yi e raɲan.”
Alatalaa falan nan na ra.
38 “N Elan mangan nun a kuntigine halagima nɛn,

n yi n ma manga gbɛdɛn dɔxɔ na,”
Alatalaa falan nan na ra.
39 “Koni waxati famatɔni,
n fama nɛn Elan muxu suxine ra,”
Alatalaa falan nan na ra.

50

Babilɔn kalama nɛn

1 Alatala falani ito nan ti Nabi Yeremi xa lan Babilɔn nun a rabilinna
taane ma, a naxa,
2 “Ɛ xibaruni ito rali siyane ma,
ɛ a rawanga!
Ɛ taxamasenni te,
ɛ a fe rali birin ma,
ɛ nama sese luxun,
ɛ a fala, ɛ naxa,
‘Babilɔn taan suxuma nɛn!
Yarabin na a ra Beli suxuren xa,
Merodaki suxuren gaxuma nɛn!
Yarabin na a ra e alane sawurane xa,
gaxuna e suxurene suxuma nɛn!’
3 Bayo siyana nde fama nɛn a yɛngɛdeni
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma,
a e yamanan naxɔrima nɛn,
muxu yo mi lu a yi.
Muxune nun xuruseene birin e gima nɛn.”

4 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Na lɔxɔne nun na waxatini,
Isirayila kaane nun Yuda kaane fama nɛn e bode xɔn,
e siga wugɛ,
e Alatala fen, e Ala.
5 E maxɔdinna tima nɛn Siyon kirana fe yi,
e yi e yɛɛ rafindi mɛn binna ma,
e yi e yɛtɛ findi Alatala gbeen na habadan layirin xɔn
naxan mi ɲinanma muxune ra mumɛ!
6 N ma yamaan yi luxi nɛn
alo xuruse tununxine.
E xuruse rabane bata yi e ralɔ ayi,
e yi lu sigɛ geyane nun yire matexine xun xɔn
e ɲinan e matabuden ma.
7 Naxan yo na yi e to,
a yi e faxa,
e yi a fala, e naxa,
‘Nxu mi kala tixi,
bayo e bata yulubin liga Alatala ra,
tinxinna kanna, Alatala,
e benbane yigina.’ ”

8 “Ɛ gi, ɛ keli Babilɔn yi,
ɛ keli Babilɔn kaane yamanani,
ɛ lu alo kɔtɔne xuruse kurun yɛɛ ra.
9 Bayo n siya gbeene rakelima nɛn,

n na e malan,
n yi e radin Babilɔn taan xili ma
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.
E taan yɛngɛma nɛn,
e yi a tongo.
E xalimakunle mi fulɛ mumɛ
alo sofa yɛbaxin to mi xɛtɛ a yii genla ra keli yɛngɛni.
10 E fuma Babilɔn taan ma nɛn,
a kala muxune birin yi wasa,"
Alatalaa falan nan na ra.
11 "Ɛ sɛwa, ɛ ɲaxan,
ɛ tan naxanye fuma n ma yamaan ma!
Ɛ tuganɲɛ ayi sɛwani
alo ɲinge diin sɛxɛn dɛ.
Ɛ ɲaxan xuiin xa gbo ayi
alo soo kɛndɛn wuga xuina.
12 Koni ɛ nga yarabima nɛn,
naxan ɛ barixi,
na yagima nɛn.
Ɛ findima siya dɔnxɛn nan na siyane birin tagi,
ɛ yamanan yi findi burunna nun yire xaren nun tonbonna ra.
13 Muxu yo mi fa luma a yi sɔnɔn,
bayo Alatala a findima nɛn yire magenla ra a xɔlɔni.
Naxan yo na dangu Babilɔn yi,
na kanna yigitɛgɛma nɛn,
a kolin a kala kii ma."

14 "Ɛ ti Babilɔn yɛngɛ xinla ma a rabilinna birin yi,
ɛ tan xali wonle!
Ɛ a bun,
ɛ xalimakunle birin woli a ma!
Bayo a bata yulubin liga Alatala ra.
15 Ɛ yɛngɛ so sɔnxɔn nate a ma yiren birin yi!
E minima nɛn e yɛtɛ dɛntɛgɛdeni
e yiine yitexi.
A sangansone birama nɛn,
a taa makantan yinne yi kala.
Bayo Alatala bata a gbeen ɲɔxɔ.
Ɛ gbeen ɲɔxɔ a ma!
Ɛ a liga a ra
alo a ligaxi bonne ra kii naxan yi.
16 Ɛ sansi siine nun bogise xabane raxɔri e bode xɔn Babilɔn yi.
Halagi tiina silanfanna fama nɛn,
birin xa xɛtɛ a konni,
birin xa a gi, siga a yamanani."

17 "Isirayila yamaan bata findi xuruse tununxin na
yatane naxan kedixi.
Asiriya mangan nan singe yi a yɛngɛma.
Dɔnxɛn na, Babilɔn mangan Nebukadanesari nan a halagi."

18 Nanara, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a
naxa, “N Babilɔn mangan nun a yamanan muxune kɛwanle saranma e ra
nɛn alo n Asiriya mangan liga kii naxan yi.
19 Koni, n mɔn xɛtɛma nɛn Isirayila ra
alo xuruse kuruna a sansanni,
e yi e dɛge Karemele geyaan nun Basan yire matexin fari.
E lugoma nɛn Efirami geya yiren nun Galadi yamanani.”
20 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Na lɔxɔne nun na waxatini,
muxune Isirayila yamaan hakɛne funfun fenma nɛn,
koni a sese mi luma na.
E Yuda yamaan yulubine xɔn fenma nɛn,
koni sese mi toɛ.
Bayo n na yamaan muxu dɔnxɛn naxanye lu e nii ra,
n ne yulubine xafarima nɛn.”

21 “Ɛ fu Meratayin yamanan ma,
e nun Pekodo kaane!
Ɛ e sagatan, ɛ e birin naxɔri.
N na ɛ yamarixi naxan birin na,
ɛ ne liga.”
Alatalaa falan nan na ra.
22 “Yɛngɛ so sɔnxɔne nan tun tema yamanani.
Ŋaxankata gbeen na a ra.
23 Ee! Yamanan naxan sɛnbɛ gbo a birin xa,
na bata kala, a halagi!
Ee! Babilɔn bata findi yamana rabeɲinxin na!
24 Babilɔn kaane,
n bata lutin nati ɛ yɛɛ ra,
ɛ yi ɛ suxu a ra,
benun ɛ xa a fe kolon.
E yi ɛ li na, e yi ɛ suxu,
amasɔtɔ ɛ bata n tan Alatala yɛngɛ.
25 Alatala bata a yɛngɛ so seene ramini e ramaradeni a xɔlɔni.
Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna wanla kɛma nɛn
Babilɔn kaane yamanani.
26 Ɛ fa a xili ma keli yire makuyene yi.
Ɛ a sagane rabi,
ɛ yi a nafunle yitaxun
alo sansi kɛsɛne
ɛ yi e birin kala,
sese nama lu a yii.
27 Ɛ a turane birin faxa,
ɛ e birin xali e faxadeni!
Gbalon na a ra e xa,
bayo e lɔxɔn bata a li,
e kɛwanle saranma e ra waxatin naxan yi.”

28 “Muxu gixine xuiin nan ito ra,
naxanye minixi yɛngɛni Babilɔn yi,
e fa a rali Siyon taani
a Alatala en ma Ala bata a gbeen ɲɔxɔ a batu banxina fe ra.

29 Ɛ xali wonle xili e xa fa Babilɔn xili ma,
naxanye fatan xalimakunla wolɛ.
Ɛ daaxadene yitɔn a rabilinni,
muxu yo xun nama mini ayi.
Ɛ e saranna fi e kɛwanle ra,
ɛ a liga e ra
alo e a liga bonne ra kii naxan yi!
Bayo a bata murutɛ Alatala xili ma,
Isirayila Sarinandena.
30 Nanara, yaxune a banxulanne faxama nɛn taan yama malandene yi,
a sofane birin yi halagi na lɔxɔni,"
Alatalaa falan nan na ra.

31 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa,
"Ɛ tan yɛtɛ yigbone,
n bata keli ɛ xili ma.
Ɛ kɛwanle saranma ɛ ra waxatin naxan yi,
na bata a li.
32 Yɛtɛ yigbone e sanna radinma nɛn,
e bira,
muxu yo mi e rakelima.
N tɛɛn soma nɛn e taane ra,
a yi e rabilinne birin gan."

33 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yi falani ito ti, a naxa,
"Isirayila kaane nun Yuda kaane birin nanaxankataxi.
Muxun naxanye e suxi konyiyani,
ne tondixi e benininɛ.
34 Koni e xunbamaan sɛnbɛn gbo,
a xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.
A e xun mayɛngɛma nɛn
alogo a xa bɔnɛ xunbenla sɔtɔ e yamanan xa,
a yi Babilɔn kaane yimaxa."

35 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Yɛngɛn kelima nɛn Babilɔn kaane xili ma!
Yɛngɛn kelima nɛn muxune birin xili ma
naxanye dɔxi Babilɔn yi,
e nun e kuntigine nun e fekolonne.
36 Yɛngɛn kelima nɛn e yiimatone xili ma,
e yi findi daxune ra!
Yɛngɛn kelima nɛn e sofane xili ma,
e yi lu gaxuni!
37 Yɛngɛn kelima nɛn e soone nun e yɛngɛ so wontorone xili ma,
e nun siya basanxine birin xili ma
naxanye dɔxi a yi,
e sofane yi lu alo nanaxanle!
Yɛngɛn kelima nɛn e nafunle xili ma,
e birin yi ba e yii!
38 Ala xa igen nan e xudene yi,
e xɔri!
Bayo suxure yamanan nan a ra,
e xaxinla bata nan gaxu feene bun.

39 Nanara, burunna subene nun kankone luma nɛn Babilɔn yi,
a findi dangaranfulene konna ra.
Muxu yo mi fa luma a yi,
a yigelima nɛn
han mayixɛtɛn nun mayixɛtɛ,
40 alo Ala Sodoma nun Gomora nun e rabilinna taane halagi kii naxan yi.
Muxu yo mi fa luma a yi,
adamadi yo mi fa dɔxɛ na,”
Alatalaa falan nan na ra.
41 “Yamaan fama nɛn
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma,
siya gbeen nun manga sɛnbɛmane fama nɛn
sa keli fɔ bɔxɔn danna ra.
42 E sofane fama nɛn xanle nun dɛgɛmane ra e yii.
E ɲaxu,
e mi kininkininna kolon.
E xuiin minima nɛn alo fɔxɔ igena,
e nɛma fama e soone fari.
E fama nɛn safa yɛɛn ma,
e yɛngɛn so e bode xɔn
alo muxu kedenna.
E fama Babilɔn taa faɲin nan yɛngɛde yi!
43 Babilɔn mangan to na feen xibarun mɛ,
a gaxu, a fangan yi ɲan
alo ɲaxanla naxan dii barini.
44 N luma nɛn alo yatan
naxan xaɲɛxin minima fɔtɔnni Yurudɛn baan dɛ,
a siga sube fendeni yire faɲini.
N ne kedima nɛn e yamanani sanɲa ma kedenni,
n naxan sugandixi,
n sa na dɔxɔ na.
Bayo, nde maliga n tan na?
Nde n yamarɛ?
Xuruse rabaan mundun n yɛɛ ratiyɛ?”

45 Nanara, ɛ tuli mati Alatalaa fe ragidixin na Babilɔn xili ma,
a feen naxanye yitɔnxi Babilɔn kaane yamanan xili ma.
E luma nɛn
alo xuruse diin naxanye suxuma e xali,
e dɔxɔden yi yigeli yati!
46 Dunuɲa muxune na a mɛ
a Babilɔn bata suxu yɛngɛni,
siyane yimaxama nɛn,
e gbelegbele xuini te.

51

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N kala ti foyen nafama nɛn Babilɔn
nun Lebo-Kamayi* muxune birin xili ma.

* **51:1: 51.1 *Lebo-Kamayi*** findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛɛn fa fala “Babilɔn kaane.”

2 N xɔɲɛne xɛma nɛn Babilɔn xili ma
naxanye a fintanma alo maala,
a muxune birin yi kedi
alo se dagina.
Bayo e fuma nɛn a ma
keli yiren birin yi gbalon lɔxɔni.
3 Ɛ xalimakunle woli ɛ yaxune xalimakuli wonle xili ma,
e nun wasodene kanke yɛ masansanne ragodoxi naxanye ma!
Ɛ nama diɲa e sofa yo ma!
Ɛ e sofa ganla birin faxa.
4 E maxɔlɔxine xa lu biraxi Babilɔn yamanan xun xɔn,
e sɔxɔnxin yi lu saxi Babilɔn taan kirane xɔn.
5 Bayo Ala mi Isirayila yamaan nun Yuda yamaan nabeɲinxi,
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
hali e yamanan to rafexi yulubine ra Isirayilaa Sariɲanden yɛɛ ra yi.
6 Ɛ gi, ɛ mini Babilɔn yi,
birin xa a niin makata,
alogo ɛ nama faxa Babilɔn kaane hakɛne fe ra!
Bayo Alatala gbeeɲɔxɔ waxatin bata a li,
Ala Babilɔn kaane saranma nɛn
alo a lan e ma kii naxan yi.
7 Babilɔn yi findixi xɛma igelengenna nan na Alatala yii,
dunuɲa muxune birin xunna firifiri naxan kui dɔlɔ ra.
Siyane bata a dɔlɔn min,
e xunne yi keli e ra.
8 Babilɔn taan bata kala,
a bata kala!
Ɛ gbelegbele a fe ra!
Ɛ senna fen naxan sama a furen dɛ!
Waxatina nde, a yalanma nɛn.
9 ‘Nxu wa nɛn Babilɔn dandan feni,
koni a mi nɔɛ yiyalanɲɛ.
Nayi, en na a rabeɲin.
Birin xa siga a konyi.
Bayo kitin naxan nagidixi a xili ma,
na feen bata te han kore xɔnna.’
10 ‘Alatala bata en xun mayɛngɛ kitin sa.
Ɛ fa, en sa Alatala,
en ma Ala kɛwanla yɛba Siyon taani.’ ”

11 “Ɛ xalimakunle ralemun!
Ɛ wure lefane tongo!
Alatala bata Mede mangane radin Babilɔn xili ma
bayo a bata a kala feen nagidi.
Alatala a gbeen ɲɔxɔma nɛn a batu banxina fe ra.
12 Ɛ taxamasenne yite
alogo muxune xa siga yɛngɛ sodeni
Babilɔn taan makantan yinne xɔn!
Ɛ xun makantan muxune fari sa,
ɛ yi kantan tiine ti!
Ɛ sofane yitɔn yaxune xili ma!

Bayo Alatala naxan nagidixi,
a na rakamalima nɛn
a naxan falaxi lan Babilɔn kaane ma.
13 Ɛ tan naxanye dɔxi baa gbeene dɛ
nafulu gbeena ɛ tan naxanye yii,
ɛ raɲanna bata a li,
danna fa sama ɛ siimayaan na nɛn.”

14 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata a kɔlɔ a yɛtɛ yi, a naxa,
“N taani ito rafema nɛn yaxune ra yati,
e wuya alo tuguminne,
e yi e nɔ sɔtɔ xuini te ɛ xili ma sɛwani.”

Nabi Yeremi 10.12-16
15 “Ala nan bɔxɔ xɔnna daxi a sɛnbɛni,
a yi dunuɲa bɛtɛn sa a fe kolonna xɔn,
a kore walaxani bandun a xaxilimayani.
16 A na a xui ramini,
tulen yi a malan kore,
a kundaan nafa,
sa keli bɔxɔn danne ra.
A yi galanna nun tulen nafa,
a foyen namini a ramaradeni.
17 Muxune birin bata findi xaxilitarene nun fekolontarene ra.
Xɛma rawanle birin yagixi
lan e sawura rafalaxine fe ma,
bayo wulen nan e suxurene ra,
nii yo mi e yi.
18 Fe fuun nan e ra,
wali magelexina.
E halagi waxatin na a li,
e raxɔrima nɛn.
19 Koni Yaxuba gbee Ala mi luxi
alo e tan.
Bayo a tan nan seen birin daxi.
A tan nan gbee Isirayila bɔnsɔnne ra.
A xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.”

Babilɔn taan naɲanna fe
20 “Babilɔn kaane, ɛ lu nɛn n xa
alo sinbena, yɛngɛ so se faɲina,
n yi siyane raxuya ayi ɛ ra,
n yi yamanane kala ɛ xɔn.
21 N soone nun soo ragine raxuyaxi ayi ɛ tan nan na,
e nun yɛngɛ so wontorone nun a ragi muxune,
22 e nun xɛmɛne nun ɲaxanle,
e nun fonne nun dii ɲɔrɛne,
e nun banxulanne nun sungutunne,
23 e nun xuruseene nun xuruse rabane,
e nun xɛɛ biine nun e ɲingene,
e nun yamana kanne nun kuntigine.
24 Babilɔn taan nun a muxune fe ɲaxin naxanye ligaxi Siyon taan na,
n na kɛwanle saranma nɛn e ra ɛ yɛtagi,”

Alatalaa falan nan na ra.
25 “N kelima nɛn ɛ xili ma, Babilɔn kaane.
Ɛ tan naxanye maxɔdɔxɔ kala tideni
alo geyana,
ɛ tan naxanye bɔxɔn birin halagima!
N na n yiini bandunma nɛn ɛ xili ma,
n yi ɛ taan makutukutu
keli gɛmɛne xuntagi
n yi ɛ konna findi geya ganxin na,”
Alatalaa falan nan na ra.
26 “Gɛmɛ mi sɔtɛ ɛ konni,
naxan findɛ banxin tongon ma gɛmɛ kɛndɛn na
banxin nɔɛ bɛtɛn sɛ gɛmɛn naxan na.
Amasɔtɔ ɛ konna luma nɛn kalaxi han habadan,”
Alatalaa falan nan na ra.
27 “Ɛ taxamasenni te yamanani!
Ɛ xɔtaan fe siyane tagi!
Ɛ siyane yitɔn, e xa a yɛngɛ,
ɛ Ararati nun Minni nun Asikenasi yamanane xili a yɛngɛdeni!
Ɛ sofa ganle kuntigin dɔxɔ
a xa yɛngɛn xun mato a ra Babilɔn xili ma!
Ɛ soone rasiga a xili ma
naxanye wuya alo tuguminne.
28 Ɛ siyane yitɔn, e xa sa a yɛngɛ,
Medene mangane nun e yamana kanne nun e kitisane birin
e nun yamanan naxanye birin e nɔɔn bun ma.

29 Alatala yɛngɛn naxan yitɔnxi Babilɔn kaane xili ma,
na na rakamali waxatin naxan yi,
a Babilɔn yamanan findi yire yigenla ra
muxu yo mi luma dɛnaxan yi habadan,
nayi bɔxɔ xɔnna xuruxurunma nɛn,
a yimaxa.
30 Babilɔn sofane bama nɛn yɛngɛn soɛ,
e so e yire makantanxine yi,
e sɛnbɛn na ɲan.
E luma nɛn alo ɲaxanle.
Tɛɛn soma nɛn e taan banxine ra,
e taa makantanxin yinne so dɛɛne birin kalama nɛn.
31 Xɛrane gixin fama nɛn xɛrane fɔxɔ ra
a faladeni Babilɔn mangan xa,
fa fala yaxune bata e taan yiren birin tongo yɛngɛni,
32 kirane bata suxu,
tɛɛ dara yirene ganma,
gaxun bata sofane suxu.”
33 Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
“Babilɔn taan malaxunma nɛn
alo se bɔnbɔ lonna
a nɛma yibodonma waxatin naxan yi.
Se xaba waxatina a limaan ni i ra a xa.”

34 Yerusalɛn kaane a falama, e naxa,

“Babilɔn mangan Nebukadanesari bata en naxɔri,
a yi en ma taani maxa
alo goron kui genla.
A bata en gerun alo ninginangana,
a lugo en yii se faɲine ra,
a mɔn yi en baxun.”
35 Siyon kaane a falama, e naxa,
“Babilɔn kaane gbalon naxan saxi en fari,
Ala xa na sa e fan fari!”
Yerusalɛn kaane a falama, e naxa,
“Babilɔn kaane faxan naxanye ti en konni,
Ala xa na wunla goronna lu e xun ma.”
36 Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N na ɛ xun mayɛngɛma nɛn,
n na ɛ gbeen ɲɔxɔma nɛn,
n yi Babilɔn yamanan baa gbeen xɔri,
n yi a baan xunna xara.
37 N Babilɔn taan kalama nɛn,
a findi gɛmɛ malanxine ra,
e nun kankone kurudena.
A fe yi magaxu ayi,
muxune yi kolin a kala kii ma.
Muxu yo mi dɔxɛ a yi.
38 A muxune xaɲɛ alo yatane,
e wurundunma alo yata sɛnbɛmane.
39 Koni e na kunfa ɲaxi ra,
n donse donna yitɔnma nɛn e xa
e yi n ma xɔlɔn dɔlɔn min
han e xunna yi keli e ra,
e yi xi habadan,
e mi fa kelɛ mumɛ!”
Alatalaa falan nan na ra.
40 “N yi e xali
alo yɛxɛɛ diine na siga e faxadeni,
alo kontonne nun kɔtɔne.”

41 “Ee! Sesaki† taan suxuma nɛn!
A tan naxan matɔxɔma bɔxɔ xɔnna taane birin yɛ!
Ee! Babilɔn taan naxɔrima nɛn siyane tagi!”

42 “Fɔxɔ igen sama nɛn Babilɔn bɔxɔn xun ma,
a mɔrɔnne yi dangu a fari.‡
43 A taane kalama nɛn,
a findi bɔxɔ xaren nun tonbonna ra,
muxu yo mi dɔxɛ yamanan naxan yi,
adamadi yo mi danguɛ dɛnaxan yi.
44 N Beli suxuren ɲaxankatama nɛn,
Babilɔn taana ala.
A naxan gerunxi,
n na bama a dɛ nɛn.

† **51:41: 51.41** ***Sesaki*** findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛɛn fa fala “Babilɔn taana.”
‡ **51:42: 51.42** ***Igen mɔrɔnne:*** alo foyen na so igeni.

Siyane mi fa luma sigɛ a ma sɔnɔn.
Babilɔn taan makantan yinne yatin birama nɛn.
45 N ma yamana, ɛ mini a yi,
birin xa a niin makata!
Ɛ masiga Alatalaa xɔlɔ gbeen na!
46 Ɛ nama tunnaxɔlɔ ɛ ma,
ɛ nama gaxu feene yɛɛ ra
naxanye xinla mɛma yamanani!
Bayo fena nde xinla mɛma nɛn to fari,
fe gbɛtɛ xinla yi mɛ faraxi.
E naxa, a gbalon na a ra yamanani, hanma
mangana nde bata keli nde xili ma.
47 Nanara, lɔxɔne fama,
n Babilɔn suxurene ɲaxankatama lɔxɔn naxanye yi.
N na e yamanan birin nayarabima nɛn
a faxa muxune binbine birin yi lu biraxi taan xun xɔn.
48 Naxanye birin kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma,
ne e xuini tema nɛn Babilɔn xili ma sɛwani,
bayo halagi tiine fama nɛn a xili ma
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma,”
Alatalaa falan nan na ra.
49 “Babilɔn taan kalama nɛn Isirayila faxa muxune fe ra
alo muxune bata faxa dunuɲa yiren birin yi
Babilɔn taana fe ra kii naxan yi.
50 Ɛ tan naxanye mi faxaxi yɛngɛni,
ɛ gi, ɛ nama ti de!
Ɛ nɛma sa yamana makuyeni,
ɛ miri Alatala ma,
Yerusalɛn ma fe yi lu ɛ bɔɲɛni!”
51 Yamana a falama nɛn, e naxa,
“En yagi nɛn,
en to konbi ti xuine mɛ,
yagin yi lu en yɛtagi,
bayo xɔɲɛne bata so yire sariɲanxine yi Alatalaa banxini.”
52 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Lɔxɔne fama,
n suxureni itoe ɲaxankatama lɔxɔn naxanye yi,
muxu maxɔlɔxine kutun xuiin yi mini e yamanan birin yi.
53 Hali Babilɔn taan te tiyɛ
han kore xɔnna,
a yire makantanxine yi so raxɔlɔ ayi,
n halagi tiine rafama nɛn a xili ma,”
Alatalaa falan nan na ra.
54 “Gbelegbele xuiin tema nɛn Babilɔn taani,
gbalo gbeen naba xuiin mɛma nɛn Babilɔn kaane yamanani.
55 Bayo Alatala Babilɔn kalama nɛn,
a yi a xui gbeen dan.
Yaxune fa xuiin minima nɛn
alo fɔxɔ igen mɔrɔnne xuxu xuina,
e yi sɔnxɔ alo kuye sarinna.
56 Halagi tiin fama nɛn Babilɔn taan xili ma,
a yi a sofane suxu, a yi e xanle kala.

Bayo Ala nan Alatala ra
naxan a gbeen ɲɔxɔma,
a muxune birin saran e kɛwanle ra.
57 N na n ma xɔlɔn dɔlɔn fima a kuntigine
nun a fe kolonne ma nɛn
han e xunne yi keli e ra,
e nun a yamana kanne nun a kitisane nun a sofane,
e yi xi habadan,
e mi fa kelɛ sɔnɔn!"
Mangana falan nan na ra,
naxan xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.
58 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
"Babilɔn taan makantan yin gbeene rabirama nɛn,
a taan so dɛ gbeene yi gan.
Nayi, siyane e yɛtɛ yixadanma fuyanna nin,
yamanane muxune wali xɔnne sa luma tɛɛn nin."

59 Nabi Yeremi na falane nan xɛraya so Neriyaa dii xɛmɛn Seraya yii, Maxiseya mamandenna, kuntigi gbeena nde, a to siga Babilɔn yi e nun Yuda mangan Sedeki, na mangayaan ɲɛɛ naaninden ma.

60 Gbalon naxan birin yi lanma a xa Babilɔn sɔtɔ, Yeremi yi ne birin sɛbɛ kɛdin kui, a falan naxanye birin sɛbɛ lan Babilɔn ma.

61 Yeremi yi a fala Seraya xa, a naxa, "I na so Babilɔn yi waxatin naxan yi, falani itoe birin xaran i xuini texin na,

62 i yi a fala, i naxa, 'Alatala, i tan yɛtɛɛn nan falan tixi be xili ma alogo a xa kala, alogo muxune nun dali seene nama fa lu a yi sɔnɔn, a findi yire rabeɲinxin na han habadan!'

63 I na yelin kɛdini ito xaranɲɛ, i gɛmɛn xidi a ra, i yi a woli Efirati baan tagi.

64 Na xanbi ra, i naxa, 'Awa, Babilɔn taana fe godoma ikiini, a mi a sɔtɛ gbalon na mumɛ, Ala naxan nafama a xili ma. A yamaan taganma nɛn.' "

Yeremi a falane danna ni ito ra.

52

Babilɔn mangan yi Sedeki suxu
Mangane Firinden 24.18-20 nun Taruxune Firinden 36.11-16

1 Sedeki findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun kedenden nan ma, a yi ɲɛɛ fu nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Xamutali Yeremi a dii tɛmɛna, Libina kaana.

2 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo Yehoyakimi a liga kii naxan yi.

3 Na liga Alatala xɔlɔn nan ma fe ra Yerusalɛn nun Yuda xili ma, a yi wama naxanye ba feni a yɛtagi. Sedeki fan yi murutɛ Babilɔn mangan xili ma.

Yeremi 39.1-10 nun Mangane Firinden 25.1-21 nun Taruxune Firinden 36.17-20

4 Sedeki a mangayaan ɲɛɛ solomanaaninden kike fuden xi fude lɔxɔni, Babilɔn mangan Nebukadanesari nun a ganla birin yi fa Yerusalɛn xili ma, e yi daaxadeni tɔn a yɛtagi, e yi yire makantanxine ti a rabilinna birin yi.

5 E lu taan yɛngɛ han Manga Sedeki a mangayaan ɲɛɛ fu nun kedendena.

6 Na ɲɛɛn kike naaninden xi solomanaaninde lɔxɔni, kamɛn yi gbo ayi taani, donse mi yi fa yamanan muxune yii.

7 Nayi, Babilɔn ganla yi taan yinna yirena nde rabira. Kɔɛɛn na, hali
Babilɔn kaane to yi taan nabilinxi, Yuda sofane birin yi e gi, e dangu taan
makantan yin firinne longonna ra, e sa mini taan so dɛɛn na mangana
nakɔɔn dɛxɔn. Sofane yi e gi, e nun mangan yi siga Araba tonbonna lantaan
mabinni.
8 Koni, Babilɔn sofa ganla yi mangan sagatan, e sa Manga Sedeki li Yeriko
mɛrɛmɛrɛne yi, a ganla birin yi xuya ayi e masiga a ra.
9 E yi mangan suxu e siga a ra Babilɔn mangan fɛma Ribila taani, Xamata
yamanani, a yi sa a makiti mɛnni.
10 Babilɔn mangan yi Sedeki a diine kɔɛ raxaba a yɛtagi, a mɔn yi Yuda
yamanan muxu gbeene fan birin faxa Ribila taani.
11 A yi Sedeki yɛɛne sɔxɔnjɛ ayi, a yi a xidi sula yɔlɔnxɔnna ra, a siga a ra
Babilɔn yi, a sa a sa kasoon na han a faxa.

Yerusalɛn kala fena
Mangane Firinden 25.8-21 nun Yeremi 39.8-10

12 Kike suulunden xi fude lɔxɔni, Babilɔn mangan Nebukadanesari a
mangayaan jɛɛ fu nun solomanaaninden ma, mangan kantan muxune
xunna Nebusaradan naxan yi walima Babilɔn mangan xa, na yi fa
Yerusalɛn yi.
13 A yi tɛɛn so Alatala Batu Banxin na e nun mangana banxin nun
Yerusalɛn banxine birin. A yi banxi kɛndɛne birin gan.
14 Babilɔn sofa ganla naxan birin yi mangan kantan muxune xunna fɔxɔ
ra, ne yi Yerusalɛn yinne birin kala.
15 Yiigelitɔna ndee nun yamaan muxu dɔnxɛn naxanye yi luxi taani,
mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi ne xali konyiyani, e nun
yiirawali dɔnxɛne, e nun naxanye bata yi e yɛtɛ sa Babilɔn mangan sagoni.
16 Koni Nebusaradan yi yiigelitɔna ndee lu yamanani alo manpa bili siine
nun xɛɛ biine.
17 Sula sɛnbɛtɛnna naxanye yi Alatala Batu Banxini, Babilɔn kaane yi ne
kala, e nun ige maxali wontorone nun ige ramara se sula daxi gbeena, e yi
siga na sulan birin na Babilɔn yi.
18 E yi tundene nun tɛɛ kɔ seene nun lɛnpu ratu seene nun wuli xuya
goronne nun se sa lefane birin tongo e nun wali se sula daxin naxanye
birin yi rawalima Ala Batu Banxini.
19 Mangan kantan muxune xunna mɔn yi baramane nun wusulanna gan
wurene nun wuli xuya goronne nun tundene nun lɛnpu dɔxɔ seene nun se
sa lefane nun minse saraxa rabɔxɔn goronne tongo, a xɛma daxine nun
gbeti fixɛ daxine birin.
20 Sɛnbɛtɛn firinna nun ige ramara se gbeen nun turaan sawura fu nun
firinna naxanye yi tixi a bun e nun ige maxali wontorone Manga Sulemani
naxanye rafala Alatala Batu Banxin xa, ne birin sula daxin nan yi a ra
naxanye binyen xasabin mi yi nɔɛ yatɛ.
21 Sɛnbɛtɛn kedenna yi mate nɔngɔnna yɛ fu nun solomasɛxɛ, lutin
nɔngɔnna yɛ fu nun firin nan yi a rabilinjɛ, a kui genla nan yi a ra, a
yigboon yi yii soli naanin sa liyɛ.
22 Konden yi a xunna, naxan yi mate nɔngɔnna yɛ suulun, a konden yi
rayabuxi sula yɔlɔnxɔn yalane nun girenada wudi bogi sawura sula daxine
nan na. Sɛnbɛtɛn firinden fan yi na kii nin e nun a rayabu kiina.

23 Girenada wudi bogin sawura tonge solomanaanin e nun sennin nan yi
rafalaxi sɛnbɛtɛnna dɛxɔnne ma. E birin malanxina, girenada wudi bogin
sawura kɛmɛ nan yi sula yalaan nabilinni.
24 Mangan kantan muxune xunna yi saraxarali kuntigin Seraya suxu, e
nun saraxarali firinden Sofoni nun dɛɛn kantan muxu saxanne.
25 A yi sofa kuntigina nde suxu e nun xɛmɛ solofere mangana muxune yɛ
naxanye yi taani, e nun sofa kuntigina sɛbɛli tiina, naxan yi sofa nɛnɛne
xinle sɛbɛma, e nun Yuda kaane muxu tonge senninna naxanye yi taani.
26 Mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi e tongo, a siga e ra
Babilɔn mangan fɛma Ribila taani.
27 Babilɔn Mangan yi yamarin fi, e yi e faxa Ribila taani Xamata
yamanani. Yuda kaane siga konyiyani na kii nin, e makuya e yamanan na.
28 Nebukadanesari muxun naxanye suxu, a siga e ra konyiyani, ne nan
itoe ra: A mangayaan ɲɛɛ soloferedeni, a siga Yahudiyan muxu wuli saxan
muxu mɔxɔɲɛn nun saxan nan na.
29 Nebukadanesari a mangayaan ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛdeni, a siga muxu
kɛmɛ solomasɛxɛ muxu tonge saxan e nun firin nan na, a naxanye suxu
Yerusalɛn yi.
30 Nebukadanesari a mangayaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun saxandeni, mangan
kantan muxune xunna Nebusaradan siga Yahudiyan muxu kɛmɛ solofere
muxu tonge naanin nun suulun nan na konyiyani. E birin malanxina,
muxu wuli naanin muxu kɛmɛ sennin.

Babilɔn Yoyakin xɔrɔya fena
Mangane Firinden 25.27-30

31 Yuda mangan Yoyakin suxun ɲɛɛ tonge saxan e nun soloferedeni,
Babilɔn mangana Ewili-Merodaki a mangayaan ɲɛɛ fɔlɔni, a yi hinan Yuda
mangan Yoyakin na, a yi a ramini kasoon na, na ɲɛɛn kike fu nun firinden xi
mɔxɔɲɛn nun suulunde lɔxɔni.
32 A yi fala faɲin ti a xa, mangan bonna naxanye yi a fɛma Babilɔn yi, a yi
a tiden mate ne birin xa.
33 A yi a kasorasa dugine masara, Yoyakin yi a dɛge mangana tabanla ra a
siimayaan birin yi.
34 A makoon yi seen naxanye ma lɔxɔ yo lɔxɔ, Babilɔn mangan yi lu ne soɛ
a yii a siimayaan birin yi han a faxa lɔxɔn naxan yi.

Mawuga Xuine
Mawuga Falane Lan Yerusalɛn Kala Fe Ma

Mawuga xuini itoe findixi muxuna nde ɲande sigin nan na lan Yerusalɛn taan kala feen ma. Yanyina nde, Nabi Yeremi nan a sɛbɛxi a to Yerusalɛn kala feen to. Ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari, Babilɔn mangan Yerusalɛn taan suxu nɛn yɛngɛni. A yi tɛɛn so taan na, a yi Ala Batu Banxin kala, a yi mangan suxu e nun yamanan muxune fɔxɔ kedenna, a siga e ra a yamanani. Yuda yamanan yi ɲan.

Mawuga xuini itoe kui, fala ɲaxumɛ tiina nde wugama Yerusalɛn taan kala feen na e nun Yuda yamanan naxɔri fe ma. Gbalo gbeen naxan a yamaan sɔtɔ, a wugama na nan ma.

Gbalon naxan Alaa yamaan sɔtɔxi, Isirayila kaane kala xɔnna nan na ra. Koni e laxi a ra fa fala Alaa hinanna gbo dangu a xɔlɔn na. Nanara, e luma a maxandɛ. (Mawuga Xuine 3.22-23)

Yerusalɛn taan luxi nɛn alo kaɲa gilɛ rabeɲinxina

1 Ee! Yerusalɛn bata rabeɲin,
taani ito naxan yi rafexi nun.
Ee! A bata lu alo kaɲa gilɛna!
A tan naxan yi findixi taa sɛnbɛmaan na siyane yɛ,
a tan naxan yi findixi manga taan na yamanane xun na,
a bata findi konyin na to.
2 A kɔɛɛn ɲanma wugɛ,
a yɛɛgen bata a xadene maxa.
A xanuntenne mi fa a madɛndɛnma.
A xɔyine birin bata e mɛ a ra,
e findi a yaxune ra!
3 Yuda yamaan birin bata xali konyiyani,
e ɲaxankataxi, e rayarabixi.
E bata sa dɔxɔ siya gbɛtɛne konni
e mi matabu yo sɔtɔma.
E sagatan muxune birin bata sa e li tɔrɔni.
4 Sunun nan Siyon taan kirane xɔn,
bayo muxu yo mi fa fama a sanle yi.
Taan so dɛɛne birin bata kala,
a saraxaraline e kutunma,
a sungutunne sunuxi.
Siyon taan bata rafe sɔxɔlɛ gbeen na!
5 A yɛngɛfane bata sɛnbɛn sɔtɔ a xun na.
A yaxune bata lu bɔɲɛ xunbenli.
Bayo Alatala bata taan muxune lu sununi
masɔtɔ e Ala matandi wuyaxine xɔn.
Yaxune bata e diine suxu siga e ra konyiyani,
e yɛngɛfane yi siga e ragbɛngbɛnɲɛ.
6 Siyon taana binyen birin bata kala.
A kuntigine bata e gi alo xɛnle
naxanye mi e dɛgede sɔtɔma,
e xadanxin sigama e giyɛ donsone bun.

7 Yerusalɛn kaane nɛma na xun xɔn sigama tərəni,
e mirima e waxati danguxin nafunle birin ma.
A yamaan to sa a yaxune sagoni,
muxu yo mi fa a mali.
A yaxune yi a matoma nɛn,
e gele a kala kiin ma.
8 Yerusalɛn kaane bata yulubin liga han!
Nanara, taan bata findi yire xɔsixin na.
Naxanye birin yi a binyaxi,
ne fa a rayelefuma nɛn.
A bata lu
alo e muxu ragenla nan toma,
naxan kutunma tərəni,
a a makuya.
9 A xɔsin bata sa a domaan na.
A mi a mirixi a raɲan kii ma.
A kala feen bata a ratɛrɛna.
Muxu yo mi a madɛndɛnma.
A a falama, a naxa,
“Alatala, n ma tərən mato,
bayo n yaxun bata nəən sətə.”
10 A yɛngɛfane bata a nafunle birin tongo.
A bata siya gbɛtɛne to soɛ a yire sariɲanxini
i tənna dəxɔ naxanye ma,
a e nama so i ya yamaan malanni.
11 Taan muxune birin kutunma,
e donseen fenma,
e e se kɛndɛne masarama balon na
alogo e xa lu e nii ra.

E a falama, e naxa, “Alatala, a mato,
i yi a rakərəsi
n nayarabixi kii naxan yi.
12 Ɛ tan naxanye birin dangun kiraan xɔn,
feni ito mi ɛ sətəxi.
Ɛ a mato ki faɲi
xa səxəlɛni ito sifan muxu gbɛtɛ ma,
alo səxəlɛn naxan n halagima.
Alatala nan a saxi n fari a xələ gbeen ləxəni.
13 A bata tɛɛn nagodo
keli kore n xənne gan xinla ma.
A bata yalaan nati n yɛɛ ra,
a yi n naxɛtɛ xanbin na,
a yi n findi muxu rabeɲinxin na
n lu furaxi waxatin birin.
14 A bata n yulubine xidi n kəɛɛn ma
alo goron tongo gbelemɛna.
A bata e maxidi,
a yi e singan n kəɛ.
Marigin bata n sɛnbɛn ɲan,
a yi n sa muxune sagoni,
n mi nəɛ tiyɛ naxanye yɛɛ ra.

15 Sofa kɛndɛn naxanye birin yi n yii,
Marigin bata a mɛ ne birin na.
A bata ganla malan n xili ma
alogo e xa n ma sofa banxulanne halagi.
Marigin bata Yuda yamani butuxun ki faɲi.
16 Nanara, n wugama,
yɛɛgen bata n yɛɛn xɔnna rafe.
Naxan nɔɛ n madɛndɛnɲɛ,
a yi n niini fan n ma,
na bata a makuya n na.
N ma diine bata yigitɛgɛ,
bayo yaxune bata nɔɔn sɔtɔ.”

17 Siyon kaane bata e yiini bandun muxune ma
koni muxu yo mi e madɛndɛnma.
Alatala bata yamarin fi
Yaxuba bɔnsɔnna rabilinna siyane ma
a e xa a yɛngɛ.
Yerusalɛn taan bata findi se xɔsixin na e tagi.

18 Yamaan yi a fala,
e naxa, “Alatala nan tinxin,
bayo nxu bata murutɛ a ma.
Nayi, ɛ tuli mati, ɛ tan siyane birin,
ɛ n ma sɔxɔlɛn mato.
Nxɔ dii sungutunne nun nxɔ dii banxulanne bata siga konyiyani.
19 Nxu bata nxu xɔyine xili,
e yi nxu yanfa.
Nxɔ saraxaraline nun nxɔ fonne birin bata faxa taani,
e yi donseen fenma waxatin naxan yi
alogo e xa lu e nii ra.
20 Alatala, a mato,
nxu ɲaxankataxi kii naxan yi,
han nxu kuine e raminima.
Nxu bɔɲɛn bata kala nxu kui,
bayo nxu bata murutɛ i ma mumɛ!
Nxɔ diine bata faxa silanfanna ra tandeni*
sayaan nan mɔn a ra banxini.
21 Muxune nxu kutun xuiin mɛma,
koni muxu yo mi nxu madɛndɛnma.
Nxu yaxune birin bata nxɔ sɔxɔlɛna fe mɛ!
Ala, i naxan ligaxi nxu ra,
e sɛwaxi na nan na.
I bata lɔxɔn nafa,
i naxan ma fe fala.
Tin nxu yaxune xa lu
alo nxu tan!
22 E fe ɲaxine birin mato,
e birin xa saran e ra
alo i nxu saranxi nxu yulubine ra kii naxan yi!
Nxu kutunma waxatin birin,

* **1:20: 1.20 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

nxu bɔɲɛn tərɔxin na ra yati.”

2

Ala bata a yamaan kala

1 Ee! Marigin bata a xɔlɔn nagodo Siyon taan ma alo kundana,
a yi Isirayilaa binyen nadin bɔxɔni
keli kore xɔnna ma!
A san tidena fe mi rabiraxi a ma a xɔlɔn lɔxɔni.
2 Marigin bata Yaxuba bɔnsɔnna dɔxɔdene birin naxɔri,
a mi kininkinin!
A fitinaxin bata Yuda yamanan taa makantanxine birin kala.
A bata e mangayaan nun e kuntigine birin nabira
a yi e rayarabi.
3 A bata Isirayila yamaan sɛnbɛn birin kala a xɔlɔ gbeeni.
Yaxun to so,
a mi tin a yamaan maliyɛ.
Koni a xɔlɔn luxi nɛn
alo a tɛɛ gbeen nan nakeli Yaxuba bɔnsɔnna xili ma
naxan a rabilinna birin gan.
4 A bata a xanla bandun alo yaxuna,
a yi a yiifanni te e xili ma alo yɛngɛfana.
Muxun naxanye birin nayabu, a yi ne birin faxa.
A bata a xɔlɔn nagodo Ala Batu Banxin ma Siyon taani
alo tɛɛna.
5 Marigin bata lu alo yaxuna.
A bata Isirayila yamanan naxɔri.
A bata a manga banxine birin naxɔri,
a yi a taa makantanxine birin kala.
A bata wugan nun sunun nagbo ayi Yuda bɔnsɔnna xa.
6 A bata so a sansanna kui karahanni,
a yi en nun a tan naralanden kala.
Alatala bata sali lɔxɔne nun Matabu Lɔxɔne raɲinan Siyon kaane ra,
a fitinaxin yi a mɛ mangane nun saraxaraline ra a xɔlɔni.
7 Marigin bata a mɛ a saraxa ganden na,
a yi a yire sariɲanxin nabeɲin.
A bata taan manga banxine lu yaxune yii.
Yaxune bata e sɔnxɔ xuini te Alatalaa banxini
alo sali lɔxɔn nan yi a ra nun.
8 Alatala bata a ragidi
a xa Siyon taan makantan yinne rabira.
A bata lutin bandun alogo a xa e birin sa yɛlanni
a mi a yɛtɛ ratangama a raxɔri feen ma.
A bata taan makantan yinne radinɲɛ ayi, e birin yi bira.
9 Taan so dɛɛne bata godo bɔxɔn bun.
Ala bata e balan wurene bolon, e kala.
A mangan nun a kuntigine bata xali siya gbɛtɛne konni,
sariya mi fa na sɔnɔn!
Hali a nabine yɛtɛɛn mi fa fe toon tima sɔnɔn fata Alatala ra.
10 Siyon taan fonne dɔxi bɔxɔni, e birin dunduxi.
E bata burunburunna sa e xunni,
e sunu dugine ragodo e ma.
Yerusalɛn sungutunne bata e xun sin bɔxɔn ma.

11 N yɛɛne bata xadan wugɛ,
n kuina a raminima.
N bɔɲɛn bata kala
masɔtɔ gbalon ma naxan n ma yamaan sɔtɔxi.
Bayo diidine nun dii futene fugama a ra taan yama malandene yi.
12 E e ngane maxɔdinma, e naxa,
“Donseen nun minseen minɛn?”
E fugama a ra taan yama malandene yi
alo muxu maxɔlɔxine,
e niin bama e ngane yii kanke.

13 N mi fa a kolon n naxan falɛ ɛ xa.
Yerusalɛn kaane, n na ɛ sama nanse ma?
N na ɛ misalɛ seen mundun ma, n yi ɛ madɛndɛn,
ɛ tan Siyon taa faɲi kaane?
Bayo i ya tɔrɔn gbo alo fɔxɔ igena.
Nde nɔɛ i dandanɲɛ?
14 Ɛ nabine wule fe toone nun fe fuune nan tun yɛbaxi ɛ xa alo xiyene.
E mi ɛ hakɛne makɛnɛnxi ɛ xa alogo ɛ xa ratanga konyiyaan ma.
E waliyiya wule falane nun yanfa falane nan tun tixi ɛ xa.
15 Dangu muxune birin e yiin bɔnbɔma ɛ fe ra,
e kolin ɛ kala kiin ma,
e yi e xunni maxa Yerusalɛn kaane magele feen na.
E yi a fala, e naxa, “A yi falama taani ito nan ma ba,
fa fala a taan naxan ma tofanna kamalixi,
bɔxɔn birin sɛwa xunna?”
16 Ɛ yaxune birin dɛni bixi ɛ xili ma han!
E kolinma ɛ kala kiin ma, e yi e ɲinne raxin ɛ xili ma
e naxa, “Nxu bata e gerun!
Nxu yi lɔxɔni ito nan mamɛma yɔ!
A bata a li, nxu bata a to!”
17 Alatala naxan nagidi,
a bata na liga.
A bata a falan nakamali,
a feen naxan yamari xabu a fɔlɔni.
A bata halagin ti kininkinintareyani.
A bata tin
ɛ yaxune yi e xunnayeren ɛ xun na,
a yi ɛ yaxune sɛnbɛn fari sa.

18 Yamaan bata e wuga xuini te
Marigin ma e bɔɲɛn ma feu!
Hali ɛ taan yinna, a xa a yɛɛgen namini
kɔɛɛn nun yanyina alo baa igena.
Ɛ nama ɛ matabu, ɛ yɛɛgen nama dan de!
19 Ɛ keli, ɛ gbelegbele kɔɛna ngaan na.
Ɛ yi ɛ bɔɲɛ yi feen fala Marigin yɛtagi alo ɛ igen nan bɔxɔnma.
Ɛ yiine ti a xa alogo a xa ɛ diidine rakisi
naxanye fugama a ra kamɛn ma kira xunne ma.

20 Alatala, a mato, i yi a rakɔrɔsi
i ito ɲɔxɔnna ligaxi muxun naxanye ra!

Ŋaxanle lan ba, e xa e bari diine don
e dii ɲərɛn naxanye xanuxi?
A lan ba, i ya saraxaraline nun i ya nabine xa faxa
Marigina yire sariŋanxini?
21 Diidine nun fonne birin biraxi bəxəni kirane xən.
N ma sungutunne nun n ma banxulanne bata faxa yɛngɛni.
I bata faxan ti i ya xələ gbeen ləxəni,
i yi muxune kəɛ raxaba hinantareyani.
22 I bata gaxun nafa n ma sa keli yiren birin yi,
alo yamaan na maxili sali ləxəni.
Alatalaa xələn ləxəni,
muxu yo mi a yimini,
muxu yo mi lu a nii ra.
N naxanye xanuxi, n diidin naxanye maxuru,
n yaxune bata ne raxəri.

3

Yigitɛgɛn nun yigina fe

1 Muxun nan n na,
naxan ɲaxankatan toxi
Alaa xələn sɛnbɛn bun ma.
2 A n gbɛngbɛn nɛn a yɛɛ ra,
a yi n nasiga ti dimini,
kɛnɛn mi dɛnaxan yi.
3 A luma a sɛnbɛn nakelɛ n tan xili ma waxatin birin!

4 A bata n fatin nun n fati kidin mafasa,
a yi n xənne gira.
5 A bata n nabilin xəlɛn nun ɲaxankatane ra feu!
6 A bata n lu dimini,
alo muxun naxanye bata faxa
to mi na ra.

7 Ala bata n nabilin yinna ra,
n mi fa nəɛ minɛ,
a yi n xidi yələnxən binyene ra.
8 Hali n xinla ti n mali feen na han,
a mi a tuli matima n ma maxandin na.
9 A bata kiraan bolon n yɛɛ ra gɛmɛ fɛrɛnne ra,
a yi n ti kira yifuxin xən.

10 Ala luxi nɛn n xa
alo kanko gbeen naxan dəxi n yɛɛ ra,
alo yatan na a luxun fətənni,
11 a yi n ba kiraan xən,
a n yibə,
a yi n lu halagixi.
12 A bata a xanla bandun
a yi a xalimakunle xun ti n na.

13 A xalimakunle bata n gbingin səxən.
14 N bata findi magele seen na n ma yamaan birin xa,

n magele feen bata findi muxune sigi sa xunna ra ləxɔ yo ləxɔ.
15 Ala bata n nalugo sansi xɔlɛne ra,
a dabari igen findi n minseen na.

16 A bata n karahan
n yi n ɲinne kala gɛmɛ xɔnne ra,
a yi n yibodon burunburunni.
17 A bata n ba bɔɲɛ xunbenli,
hɛrin yɛtɛɛn yi ɲinan n na.
18 N yi fa a fala, n naxa,
“Siimaya mi fa n xa sɔnɔn,
hanma n yigi yi tixi seen naxanye birin na fata Alatala ra.”

19 N ma ɲaxankatana fe xa rabira i ma,
n lu na xun xɔn kii naxan yi,
n dabari igen nun se xɔlɛn naxanye sɔtɔ.
20 N na n miri ne ma,
n niin yi rafɔrɔ.
21 Koni miriyani ito nan fa n bɔɲɛni
alogo n xa yigin sɔtɔ:

22 Alatalaa hinanna mi ɲanma,
a kininkininna mi a danna liyɛ.
23 Ala mɔn xɛtɛma e ma xɔtɔn yo xɔtɔn.
I ya lannayaan gbo han!
24 N na a falama nɛn n bɔɲɛni,
n naxa, “Alatala nan n kɛɛn na
nanara, n yigi saxi a yi.”

25 Alatala fan muxun na,
naxan a xaxili tixi a ra,
naxan a fenma.
26 A lan muxun xa Alatalaa kisin mamɛ maraxarani.
27 A lan adamadiin xa xuru tɔrɔyaan bun
fɔlɔ a foninge waxatin ma.

28 Xa Ala a ragidi a ma,
a lan a yi dɔxɔ a danna sabarini,
29 a yi a xinbi sin a yɛtagi burunburunni.
Waxatina nde a mɔn yigin sɔtɔma nɛn.
30 A xa a dɛɛn ti a bɔnbɔ muxun xa,
a yi wasa yarabin na!

31 Amasɔtɔ, Marigin mi a mɛma adamadiine ra han habadan.
32 Hali a tɔrɔn nafa e ma,
a kininkininma e ma nɛn
bayo a hinanna gbo.
33 Alaa ɲɛnigen mi a ra,
a xa adamadiine tɔrɔ
a yi e ɲaxankata.

34 Xa muxune yamanan kasorasane birin yibutuxun,
35 xa kiti kɛndɛn mi sama adamadiin xa
Kore Xɔnna Ala yɛɛ xɔri,
36 xa kitisane mi tin muxun xun mayɛngɛ kitin sɛ,
Marigin mi na toma ba?

37 Nde nɔɛ fena nde falɛ,
a yi liga,
xa Marigin mi na feen yamari?
38 Gbalon nun hɛrin firinna birin mi fataxi
Kore Xɔnna Ala fala xuiin xan na ba?
39 Nayi, xa muxun bata yulubine liga,
a lu a nii ra,
na kanna xa a mawuga nanfera?

40 En na en sigati kiine rakɔrɔsi,
en yi e fɛsɛfɛsɛ,
en yi xɛtɛ Alatala ma.
41 En Ala maxandi en bɔŋɛn ma feu,
en yi en yiine ti Ala xa kore xɔnna ma.
42 Yamaan yi Ala maxandi, e naxa,
“Nxu bata i matandi,
nxu yi murutɛ i ma,
i fan mi tinxi nxu mafeluyɛ!”

43 “I bata i yɛtɛ rabilin xɔlɔn na
alo domana, i yi nxu sagatan
i yi faxan ti kininkinintareyani.
44 I bata i yɛtɛ luxun kundani
alogo nxɔ maxandi xuine nama i li.
45 I bata nxu lu
alo ɲaman kurun na,
alo se kunxina siya gbɛtɛne tagi.”

46 “Nxu yaxune birin dɛni bixi nxu xili ma han!
47 Fe magaxuxine nun yili gexine nan tun nxu yɛɛ ra,
e nun kalan nun gbalona.”
48 N yɛɛn xɔnna bata rafe yɛɛgen na
gbalona fe ra
naxan n ma yamaan sɔtɔxi.

49 N yɛɛgen minima
dan mi naxan na,
n mi matabu sɔtɔma,
50 han Alatala yi a yɛɛ ragodo n ma
keli kore xɔnna ma, a n mato.
51 N yɛɛne n xɔlɔma
n na n ma taan sungutunne birin toma tɔrɔxi.

52 Naxanye n yaxuyama fuyan,
ne bata n sagatan
alo e yi xɔliin nan fɔxɔ ra.

53 E bata n ɲɛɲɛn nagodo yili tilinxin na,
e yi gɛmɛne ragodo n xun ma.
54 Igen yi sa n xun ma,
n yi a fala,
n naxa, “N bata lɔ ayi!”

55 Alatala, n na i xili nɛn yili tilinxin kui.
56 I bata n gbelegbele xuiin mɛ,
i nama i tunla ba n xili ti xuiin na malina fe ra.
57 N to i xili, i yi i maso n na
i yi a fala,
i naxa, “I nama gaxu!”

58 Marigina, i bata n xun mayɛngɛ kitini,
i yi n niin xunba.
59 Alatala, i bata a to,
n ɲaxankataxi kii naxan yi.
N ma kitin sa n xa!
60 I bata a to,
e e gbeen ɲɔxɔma n na kii naxan yi,
e feen naxanye birin yitɔnxi n xili ma.

61 Alatala, i bata e konbi ti xuine mɛ,
e nun e feen naxanye birin yitɔnxi n xili ma,
62 e falan tima n xili ma,
e n mafala fɛriɲɛn gbɛn!
63 E mato, e nɛma dɔxi,
e nɛma tixi,
n magele feen bata findi e sigi sa xunna ra.

64 Alatala, e kɛwanle saran e ra,
alo a lan e fe raba kiin ma kii naxan yi.
65 E bɔɲɛne raxɔdɔxɔ ayi,
i ya dangan yi lu e ma.
66 Alatala, e sagatan i ya xɔlɔni
i yi e raxɔri dunuɲa yi!

4

Yerusalɛn kala fena

1 Ee! Xɛmaan mi fa mayilenma!
Xɛmaan naxan yi fan,
na mi fa yanbanma!
Bɔxɔ bun nafunla naxanye yi rasariɲanxi Ala xa,
ne bata raxuya ayi kira xunne ra!
2 Siyon kaan naxanye yi yatɛxi dangu xɛmaan na
hali naxan nun e gbindin binyan lan,
ne bata fa yatɛ fɛɲɛne ra,
naxanye rafalaxi bɛndɛn na,
fɛɲɛ rafalan naxanye rafalaxi!
3 Hali kankone e xiɲɛn tima e diine xa
e diine yi e xiɲɛn min,

koni n ma yamaan tan bata lu
alo dii nga ɲaxina,
alo dangaranfulene tonbonni.*
4 Dii futene lɛnna kankanma e dɛ kankeni ige xɔnla ma.
Diidine donseen maxɔdinma,
koni muxu yo mi se soma e yii.
5 Naxanye yi e baloma donse ɲaxumɛ faɲine ra,
kamɛn nan fa ne halagima taan xɔn.
Naxanye gboxi ɲaxunni,
ne ɲamani yegelenma e yiine ra.
6 N ma yamaan hakɛn gbo dangu Sodoma kaane† yulubin na.
Na taan halagi sanɲa ma kedenna nin
muxu yo mi a yiin din a ra.
7 En ma kuntigine fatine yi sariɲan dangu balabalan kɛsɛn na,
e fati kidin yi fixa dangu nɔnɔn na.
E fatin yi mayilenma dangu gɛmɛ gbeeli faɲine ra
e yɛtagine yi tofan
alo gɛmɛ mamiloxi faɲine.
8 Koni iki, e yɛtagine fɔrɔ tigenna xa,
e mi fa kolon kirane xɔn.
E kidin nan tun fa bɔlixi e xɔnne ma,
e fati kidine fasaxi e ma alo firinne.
9 Muxun naxanye faxaxi yɛngɛni
ne fisa muxune xa
naxanye faxaxi kamɛn na
donse xɔnla naxanye ɲaxankatama,
naxanye doyenma donsetareyani.
10 Gbalon godo n ma yamaan ma waxatin naxan yi,
hali dii ngane ɲɛnigene to yi fan,
e e diine gan nɛn, e yi e don.

11 Alatala bata a xɔlɔn mayita han a danna,
a fitinaxin bata yelin a xɔlɔ gbeen nagodɛ.
A bata tɛɛ gbeen nadɛgɛ Siyon taani
naxan taan ganxi han bɔxɔna.
12 Bɔxɔn mangane nun dunuɲa muxu yo mi yi laxi a ra
a yaxune nun yɛngɛfane yi nɔɛ soɛ nɛn
Yerusalɛn taan so dɛɛne ra.
13 Na ligaxi taan nabine yulubine nan ma fe ra
e nun a saraxaraline hakɛne
naxanye tinxin muxune faxa taani.
14 Iki e tununxin nan sigan tima taan xun xɔn alo danxutɔne.
Wunla bata e sariɲanna kala
han yii mi fa dinɲɛ e dugine ra.
15 Muxune yi lu sɔnxɔɛ e famatɔɔn na,
e naxa, “Ɛ masiga nxu ra,
ɛ tan muxu sariɲantarene!

---

* **4:3: 4.3** Mɛn kaane ***dangaranfulene*** yatɛxi dii nga ɲaxine nan na bayo e xɛlɛne bɔxɔn nan fari ma. Na feen mɔn sɛbɛxi Yuba 39.13-18 kui. † **4:6: 4.6** ***Sodoma*** findixi taan nan na fe ɲaxin yi gbo dɛnaxan yi Ala naxan halagi tɛɛn xɔn. Na feen mɔn sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 19.1-29 kui.

Ɛ masiga, ɛ masiga!
Ɛ nama ɛ yiin din sese ra de!”
E lu e giyɛ,
e mi a kolon e sigɛ dɛdɛ.
Koni hali siya gbɛtɛne a falama nɛn, e naxa,
“E mi nɔɛ luyɛ nxu konni.”
16 Alatala yɛtɛɛn bata e raxuya ayi
a mi fa a ɲɔxɔ luma e xɔn mumɛ!
Nayi, muxu yo mi fa saraxaraline binyama,
muxu yo mi hinanma yamaan fonne ra.

17 Nxu yɛɛne xadan nɛn nxu mali muxu fendeni fuuni.
Nxu yi tixi nxɔ kantan tidene yi,
nxu siyaan mamɛ
naxan mi yi nɔɛ nxu rakisɛ.
18 Yaxune yi nxu mamɛlɛnma nxu sigadene birin yi
alogo nxu nama mini taan xɔn.
Nxɔ dunuɲa raɲanna bata yi maso,
nxɔ siimayaan ɲanmatɔɔn nan yi a ra,
nxu raɲanna bata yi fa yati!
19 Nxu sagatan muxune yi mafura singbinna xa kore.
E nxu kedi nɛn geya longonne ra,
e yi dɔxɔ nxu yɛɛ ra tonbonni.
20 E yi Alatalaa muxu sugandixin‡ suxu
naxan yi luxi alo nxu niin yɛtɛna,
nxu yi nxu mirixi naxan ma fa fala
nxu yi nɔɛ dɔxɛ nɛn a nininna bun siyane yɛ.

21 Edɔn kaane, ɛ sɛwa, ɛ ɲaxan,
ɛ tan naxanye dɔxi Yusu yamanani.
Igelengenni ito radanguma ɛ tan fan ma nɛn,
ɛ yi a dɔlɔ xɔlɛn min,
ɛ xun magi a ra,
ɛ ragenla yi lu.
22 Siyon kaane, ɛ kɛwanle bata yelin saranɲɛ ɛ ra.
Ɛ mi fa xalima konyiyani sɔnɔn!
Koni, ɛ tan Edɔn kaane,
Ala ɛ hakɛn saranma nɛn ɛ ra,
a yi ɛ yulubine ramini kɛnɛnni!

5

Isirayila kaane Ala maxandina
1 Alatala, feen naxan nxu sɔtɔxi,
i nama ɲinan na xɔn.
I yɛɛn ti,
i yi a to e nxu rayarabima kii naxan yi.
2 Nxɔ kɛɛ bɔxɔn bata findi xɔɲɛne gbeen na,
nxɔ banxine bata lu muxu gbɛtɛye xa.
3 Nxu fafane mi fa be,
nxu bata findi kiridine ra.

‡ **4:20: 4.20 *Muxu Sugandixini*** ito findixi mangan nan na.

Nxu ngane bata lu alo kaɲa gilɛne.
4 Nxu mi fa nɔɛ nxɔ igene minɲɛ
fɔ nxu a sara,
hali nxɔ yegene
fɔ nxu xa e sara nɛn.
5 Muxun naxanye nxu tɔrɔma,
ne nxu kɔɛɛn suxi.
Nxu bata xadan,
matabu mi nxu xa.
6 Nxu nxu yiin tima Misiran yamanan nun Asiriya yamanan xa
alogo nxu xa donseene sɔtɔ.
7 Nxu fafane bata yulubin liga,
e mi fa be.
Nxu tan nan fa e hakɛn goronna tongoma.
8 Konyine bata findi nxu kanne ra,
muxu yo mi na naxan nxu bɛ e yii.
9 Nxu sayaan nan dɛ,
nxu na mini donse fendeni
bayo mafu tiine burunna ra.
10 Kamɛn bata nxu suxu
han nxu fatin yi gan
alo nxu nɛma wonson tɛɛni.

11 Nxu yaxune bata fu ɲaxanle
nun sungutunne ma Siyon taan nun Yuda taane yi.
12 E yɛtɛɛn bata kuntigine singan,
e mi binye yo sama fonne ma.
13 Diidine walima se dindeni.
Banxulanne yegene maxalima han e tagan.
14 Fonne mi fa e malanma taan so dɛɛn na,
diidine fan mi fa sigi sama.

15 Sɛwan bata ɲan nxu bɔɲɛni,
nxɔ sumunne bata findi sunun na.
16 Xunna kenla bata ba nxu yii.
Gbalona nxu xa,
bayo nxu bata yulubin liga.
17 Nanara, nxu bɔɲɛn tɔrɔxi,
nxu mi fa fefe yigbɛma.
18 Siyon geyaan bata findi yire rabeɲinxin na
e nun kankone kurudena.

19 Koni, Alatala,
mangan nan i tan na habadan,
i ya mangayaan sɛnbɛn luma nɛn
han mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ.
20 Nanfera i ɲinanɲɛ nxu xɔn han habadan?
I nxu rabeɲinɲɛ nxu siin birin yi ba?
21 Alatala, nxu raxɛtɛ i ma,
nxu fan yi xɛtɛ i ma yati!
Nxu yi kii naxan yi a fɔlɔni,
i mɔn xa nxɔ fe yitɔn na kiini.

22 I bata i mɛ nxu ra ba fefe?
I xɔlɔxi nxu ma han a dangu ayi ba?

Esekiyɛli
Nabi Esekiyɛli Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Esekiyɛli yi findixi saraxaraliin nan na Ala Batu Banxini Yerusalɛn taani. Babilɔn kaane to Yerusalɛn suxu yɛngɛni, Esekiyɛli fan yi Isirayila muxu suxine yɛ naxanye xali Babilɔn taani konyiyani ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomanaanin e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari. A lixi Daniyɛli bata yi xali Babilɔn taani konyiyani yɛngɛ gbɛtɛ xɔn ɲɛɛ solomasɛxɛ benun Esekiyɛli xa siga. Fayida, Esekiyɛli suxun ɲɛɛ naanin ɲɔxɔn danguxina, Ala yi a xili alogo a xa findi a nabiin na. Nayi, Esekiyɛli yi lu Alaa falan naliyɛ Isirayila kaa suxine ma naxanye yi xɔɲɛne ra Babilɔn yamanani konyiyani. A mɔn yi falana ndee ti lan Yahudiyane ma naxanye lu Yerusalɛn taani. Na xanbi ra, Yerusalɛn taan yi halagi yɛngɛ gbɛtɛ yi, a gan. Yerusalɛn taan nun Ala Batu Banxin kala xanbini ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari, Esekiyɛli yi muxune sɛnbɛ so falane ti lan na feen ma.

Kitabun yireni ito yitaxunxi dɔxɔde naanin nan na. A singen feene yɛbama naxanye Isirayila kaane sɔnne nan yitama e ra, benun yaxune xa Yerusalɛn rabilin yɛngɛni (Esekiyɛli sora 1 han 24). A firinden feene nan yɛbama Ala naxanye ligama siya xɔɲɛne ra, naxanye Isirayila kaane yanfa, e yi e ɲaxankata (Esekiyɛli sora 25 han 32). A saxanden findixi falane nan na naxanye ti Yerusalɛn kala xanbini yɛngɛni. E findixi yigi sa kawandi falane nan na Isirayila kaane xa (Esekiyɛli sora 33 han 39). A naaninden banxin nan ma fe falaxi naxan fama tideni Ala Batu Banxin na, Esekiyɛli fe toon ti naxan ma fe yi alo xiyena (Esekiyɛli sora 40 han 48).

Esekiyɛli fe to wuyaxi ti nɛn alo xiyena. A mɔn kawandi wuyaxi ba nɛn, a feene liga naxanye findi taxamasenne ra alogo a xa ɲɔndin yita muxune ra. A binye gbeen fi nɛn Ala Batu Banxin ma, koni a mɔn a yitama muxune ra fa fala a Ala nɔɛ a yɛtɛ makɛnɛnɲɛ nɛn hali Babilɔn taani (misaala ra Esekiyɛli sora 11.16). A naxa a muxun birin kɛwanla goronna a yɛtɛ xun ma (Esekiyɛli sora 18). Nayi, a lan birin xa a yɛtɛ a dunuɲa yi gidi kiin masara. Esekiyɛli waxatini, Alaa yamaan yi kalaxi yɛngɛne xɔn, koni a a falaxi a yamaan mɔn fama nɛn kelideni alo faxa muxune kelima sayani kii naxan yi (Esekiyɛli sora 37). Na bunna nɛɛn, a mɔn yamaan naxɛtɛma nɛn e yamanani (Esekiyɛli sora 11.14-20 nun 36.1-38).

Ala yi a yɛtɛ makɛnɛn

1 N ma siimayaan ɲɛɛ tonge saxanden kike naaninden xi suulunde lɔxɔni, n yi muxu suxine yɛ Kebari baan dɛ konyiyani waxatin naxan yi, kore xɔnna yi rabi, n yi fe toone ti keli Ala ma alo xiyene.
2 Kiken xii suulunden nan yi a ra, Manga Yoyakin suxun ɲɛɛ suulunden na,
3 Alatala yi falan ti saraxaraliin Busi a dii xɛmɛna Esekiyɛli xa Kebari baan dɛ Babilɔn kaane yamanani. Alatala sɛnbɛn godo a ma mɛnna nin.
4 N na n yɛɛn nakeli, n yi foye gbeen to kelɛ sogeteden kɔmɛn fɔxɔn binni e nun kunda gbeen nun tɛɛ dɛgɛ gbeena. Kɛnɛn gbeen nan yi minima kundani a rabilinni. Tɛɛn yi a tagiyani naxan yi mayilenma alo wuren na gbeeli tɛɛni.
5 Dalise naanin yi a tagi naxanye yi luxi alo adamadina.
6 Anu, yɛtagi naanin nun gubugubu naanin nan yi e birin ma.

7 E sanne yi tinxin, e luxi alo ɲingen torona, e mən yi mayilenma alo sulan xuruxina.
8 Muxu yiin yi e gubugubu naaninne keden kedenna birin bun ma. E naaninne birin yiine yi minixi tongon naaninne birin yi alo e yɛtagine nun e gubugubune.
9 E gubugubu xunne yi dəxi e bode ra. E nɛma yi sigɛ, e mi yi e firifirima, koni e birin yi sigama a tinxinna nin.
10 E birin yɛtagi naanin: A singen yi maliga muxun yɛtagin na. Yata yɛtagin nan yi e naaninna birin ma e yiifanna ma e nun tura yɛtagina e naaninna birin ma e kɔmɛnna ma e nun singbin yɛtagina e naaninna birin ma.
11 E yɛtagine yi na kii nin. E gubugubun firinne ratexi koren binni, ne yi dəxi e bode ra. E gubugubu firinna bonne yi e gbindin yɛɛ maluxunma.
12 E birin yi sigama a tinxinna nin e yɛɛ ra. Nii Sariɲanxin na yi siga dɛnaxan yi, ne yi sigama mɛnni, hali e mi e firifiri.
13 Na daliseene yi luxi nɛn alo tɛɛ wolonna, e yi dɛgɛma alo xaye xidin dɛgɛne. Tɛɛn yi a firifirima daliseene tagi, a mayilenma, galanna minima a yi.
14 Daliseene gixin yi fama, e xɛtɛ, alo kuyen ɲin masəxɔnna.
15 N to na daliseene to, n yi san digilinxi keden kedenna to e birin ma naxan yi a gima bɔxɔn ma alo wontoro sanna dalise naaninne dɛxɔn yɛtagi naanin yi naxanye ma.
16 Sanna ne yi mayilenma alo kirisoliti gɛmɛ faɲina. E birin yi maliga. E yi rafalaxi nɛn alo san digilinxin kankanxina san digilinxi gbɛtɛ kui.
17 E nɛma sigɛ, e yi nɔɛ sigɛ e fɔxɔ naaninne birin ma nɛn hali e mi e firifiri.
18 E san digilinxi kuixine yi gbo, e magaxu han, yɛɛne yi e san dingilixi kuixine rabilinne birin yi.
19 Daliseene nɛma yi sigɛ, e sanni itoe fan yi sigama e dɛxɔn nɛn. Xa daliseene yi tuganma bɔxɔn ma, e sanne fan yi tuganma nɛn.
20 Nii Sariɲanxin na yi siga dɛnaxan biri ra, daliseene fan yi sigama mɛn binna nin, e sanni itoe fan yi te e fɔxɔ ra, bayo daliseene niine yi e sanne fan yi.
21 E nɛma yi sigɛ hanma e ti, hanma e tugan bɔxɔn ma, e sanne fan yi na nan ligama, amasɔtɔ daliseene niine yi e fan yi.
22 Sena nde yi yibandunxi daliseene xun ma naxan nun kore walaxan yi maliga, a yi mayilenma alo balabalan kɛsɛna, a yi magaxu han!
23 Na kore walaxa maligan bun ma, daliseene birin gubugubu firinne yi tixi e bode xa, firinna bonne yi e gbindin yɛɛ maluxunma.
24 Daliseene nɛma yi sigɛ, n yi e gubugubune xuiin mɛma nɛn alo ige walanna xuina, hanma Ala Sɛnbɛ Kanna xuina hanma sofa ganla sɔnxɔ xuina. E na yi ti, e yi e gubugubune rasama nɛn.
25 Fala ti xuina nde yi minima nɛn kore walaxan fari naxan yi e xun ma. E na yi ti, e yi e gubugubune rasama nɛn.
26 Kore walaxan naxan yi e xun ma, manga gbɛdɛn yiyana nde yi na fan fari. Na yi mayilenma alo safiri gɛmɛ faɲina, adamadiin maligana nde yi dəxi na manga gbɛdɛni kore pon!
27 N yi tɛɛ wolonna to a fatin xun binni alo wuren naxan mayilenma, a rabilinxi tɛɛn na. Tɛɛn yiyaan nan yi a labe binni, a yi rabilinxi kɛnɛnyaan na.
28 A nərən yi luxi nɛn alo sengunna naxan minima kuyen ma tule waxatini. A rabilinna yi yalanxi na kii nin. Alatalaa binyen maligan

misaala nan yi a ra. N to a to, n bira, n yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, n yi fala ti xuiin mɛ.

2

Ala yi Esekiyɛli xɛ

1 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, keli, i ti i sanne xunna, n xa falan ti i xa.”
2 A to na fala n xa tun, Alaa Nii Sariŋanxin yi so n yi, a yi n nati n sanne xunna. Naxan yi falan tima n xa, n yi n tuli mati na ra.
3 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, n tan nan i rasigama Isirayila kaane ma. Siya murutɛxin nan ne ra naxanye murutɛxi n xili ma. E nun e benbane mɔn murutɛxi n xili ma han to.
4 N ni i rasigama na muxune nan ma naxanye tengbesenxi, e tuli maxɔdɔxɔ. I xa a fala e xa, i naxa, ‘Ɛ tuli mati Marigina Alatalaa falan na.’
5 Xa e a ramɛ, hanma e mi a ramɛ, bayo siya murutɛxin nan e ra, e a kolonma nɛn a nabina nde e yɛ.
6 I tan adamadina, i nama gaxu e yɛɛ ra, i nama gaxu e falane yɛɛ ra. E luma nɛn i rabilinni alo ŋanle nun tansinne, alo i dɔxi tanle nan fari, koni hali na, i nama gaxu yama murutɛxini ito nun e falane yɛɛ ra.
7 Xa e a ramɛ hanma e mi a ramɛ, fɔ i xa n ma falane ti e xa nɛn, bayo murutɛdene nan e ra.
8 Adamadina, n naxan falama i xa, i tuli mati na ra, i nama findi murutɛden na alo yama murutɛxini ito! I dɛni bi, i donseen don n naxan soma i yii!”
9 N yi yiina nde to yibandunxin n binni, kɛdi mafilinxina nde a kui.
10 A yi a yifulun n yɛtagi, sɛbɛnla yi a fɔxɔ firinne birin ma. Sunu falane nun mawuga falane nun gbalo falane nan yi sɛbɛxi a ma.

3

1 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, naxan i yɛtagi, na don! Kɛdi mafilinxini ito don, i sa falan ti Isirayila yamaan xa.”
2 Nayi, n yi n dɛni bi, a yi na kɛdi mafilinxin naso n dɛ a don xinla ma.
3 A mɔn yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i dɛge han i lugo! I kuiin nafe kɛdi mafilinxini ito ra!” Nayi, n yi a don, a yi ŋaxun n dɛ alo kumina.
4 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, siga Isirayila yamaan fɛma, i sa n ma falane ti e xa!
5 N mi i rasigama yamaan xan fɛma naxan xui gbɛtɛn falama naxan famu raxɔlɔ, koni n na i rasigama Isirayila yamaan nan ma.
6 N mi i rasigama siya wuyaxine fɛma naxanye xui gbɛtɛne falama naxanye famu raxɔlɔ, i yɛtɛɛn mi naxanye mɛma. Xa n yi i rasigama ne nan ma nun, e yi e tuli matiyɛ nɛn i xuiin na.
7 Koni, Isirayila yamaan mi waxi i xuiin namɛ feni, bayo e mi waxi n fan xuiin namɛ feni, amasɔtɔ Isirayila yamaan birin tuli maxɔdɔxɔ, e tengbesen.
8 Nayi, n ni i fan yɛɛ xɔdɔxɔma ayi nɛn alo e tan, i yi i kankan e yɛɛ ra.
9 N ni i yɛ xɔdɔxɔma ayi nɛn dangu dayimun na naxan xɔdɔxɔ fanyen xa. Na ma, i nama gaxu e yɛɛ ra, yama murutɛxini ito a fe nama i kuisan.”
10 A mɔn yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i tuli mati falani itoe birin na ki faŋi, n naxanye falama i xa, i yi e ramara i bɔŋɛni!
11 Siga i kon kaa muxu suxine fɛma, xa e a ramɛ, a fala e xa, hali xa e mi a ramɛ, i naxa, ‘Ɛ tuli mati Marigina Alatalaa falan na.’ ”

12 Alaa Nii Sarijanxin yi n yite, n yi sɔnxɔ xui gbeena nde mɛ n xanbi ra,
naxan a fala, a naxa, “Binyen xa fi Alatala ma a dɔxɔdeni!”
13 N mɔn yi daliseene gubugubune xuiin mɛ naxanye yi bɔnbɔma e bode
ra, e nun san digilinxine xuina, naxanye yi e dɛxɔn ma e nun sɔnxɔ xui
gbeena.
14 Alaa Nii Sarijanxin yi n yite, a siga n na. N niin sɔxɔlɛxin yi siga xɔlɛni,
bayo Alatala sɛnbɛn yi n fari a xɔdɛxɛn na.
15 N yi sa so muxu suxine konni, naxanye yi dɔxi Teli-Abiba yi, Kebari
baan dɛ. N yi sa dɔxɔ e konni xi solofere, n yigitɛgɛxi e tagi.

Esekiyɛli findi fena kantan muxun na

16 Xi solofere xanbi ra, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
17 “Adamadina, n bata i findi Isirayila yamaan kantan muxun na. Nayi, n
ma falane ramɛ, i yi e rakolon n xa.
18 N na a fala muxu jaxin ma, n naxa, ‘I faxama nɛn.’ Xa i mi a rakolon, xa
i mi falan ti a xa, fa fala a xa xɛtɛ a kira jaxin fɔxɔ ra alogo a xa kisi, na
muxu jaxin faxama nɛn a hakɛn ma, koni a wunla goronna luma i tan nan
xun ma.
19 Koni, xa i na muxu jaxin nakolon, a mi xɛtɛ a kɛwali jaxine nun a kira
jaxin fɔxɔ ra, a faxama nɛn a hakɛn ma, koni i tan bata i niin natanga na yi.”
20 “Xa tinxin muxuna nde fan a xun xanbi so a tinxinyani, a yi
tinxintareyaan liga fɔlɔ, n yi sena nde sa a yɛɛ ra naxan a rabirɛ, na kanna
faxama nɛn. I to mi a rakolonxi, a faxama nɛn a yulubin ma. A tinxinyaan
naxan liga, jinan tima nɛn na xɔn, a wunla goronna yi lu i tan xun ma.
21 Koni i na tinxin muxun nakolon alogo a nama yulubin liga, xa a mi
yulubin liga, a kisima nɛn, i to a rakolonxi, i fan bata i niin natanga na yi.”

Esekiyɛli dɛɛn yi suxu a ra

22 Alatala sɛnbɛn mɔn yi godo n ma mɛnni. A yi a fala n xa, a naxa, “Keli, i
siga lanbanni, n sa falan tima i xa mɛnna nin.”
23 Nayi, n yi keli, n siga lanbanni, n yi a to a Alatalaa nɔrɔn yi na yi alo n
na a to kii naxan yi Kebari baan dɛ. N yi bira, n yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
24 Alaa Nii Sarijanxin yi so n yi, a yi n nakeli, n yi ti n sanne xun na. A yi a
fala n xa, a naxa, “Siga, i sa so i ya banxini, i dɛɛn balan i xun ma.
25 I tan adamadina, muxune lutin tima i ra nɛn, e yi i xidi, i mi fa nɔɛ minɛ
e tagi.
26 N ni i lɛnna xidima nɛn i dɛ kankeni, alogo i nama falan ti, i yi e maxadi,
hali muxu murutɛxine nan e ra.
27 Koni, n na falan ti i xa, n ni i dɛɛn fulunma nɛn, alogo i xa a fala e xa, i
naxa, ‘Ɛ tuli mati Marigina Alatalaa falan na.’ Xa naxan waxi a ramɛ feni,
na xa a ramɛ. Xa naxan mi waxi a ramɛ feni, na nama a ramɛ, bayo muxu
murutɛxine nan e ra.”

4

Yerusalɛn suxu fena yɛngɛni

1 “Iki, i tan adamadina, bitikidin* tongo i yi a dɔxɔ i yɛtagi, i yi Yerusalɛn
taan sawuran kɛrɛndɛn a fari.
2 I yi a liga alo ganla na a rabilin yɛngɛni, i yi yire makantanxine ti a
rabilinni, i gbingbinne rate taan makantan yinna xɔn,† i daaxadene yitɔn

* **4:1: 4.1** ***Bitikidin*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Birikidina***.” † **4:2: 4.2** Yaxune yi tema taan makantan yinna xuntagi na ***gbingbinne*** nan xɔn, e taan yɛngɛ.

ganle xa taan xili ma, i yɛngɛ so seene ti a rabilinni naxanye a so dɛɛne kalɛ.
3 Na xanbi ra, i xa tunde dutunna nde tongo i yi a ti yinna misaala ra ɛ
nun taan tagi, i yi i yɛɛ rafindi a ma. Taan nabilinxin nan na ra yɛngɛni, i tan
nan a yɛngɛma. Na xa findi taxamasenna ra Isirayila yamaan xa.”
4 “Na xanbi ra, i sa i sa i kɔmɛnna ma, i yɛtɛɛn yi Isirayila yamaan hakɛn
goronna tongo. Fanni i saxi i kɔmɛnna fari, i e hakɛn goronna tongoma.
5 N lɔxɔne yatɛn nagidima i ma nɛn naxan lanɲɛ e hakɛne ɲɛɛne yatɛn ma.
Nayi, i Isirayila yamaan hakɛn goronna tongoma nɛn xi kɛmɛ saxan xi tonge
solomanaaninna bun ma.
6 I na yelin na ra, i mɔn xa i sa i yiifanna fari, i yi Yuda bɔnsɔnna hakɛne
goronna tongo xi tonge naanin, xi keden ɲɛɛ keden hakɛna fe ra.
7 I yɛɛ rafindi Yerusalɛn sawuran fan ma naxan nabilinxi yɛngɛni, i yi i
yiin magenla yibandun a xili ma, i yi nabiya falane ti a xili ma.
8 N na i xidima nɛn alogo i nama nɔ i maxɛtɛ i taan yɛngɛ feen misaala
mayitama waxatin naxan birin yi.”
9 “I xa maala nun fundenna nun togen nun murutun nun sansi kɛsɛ
gbɛtɛye tongo, i yi e birin sa goron kedenna kui, i yi lu e rafalɛ burun na i
balon na xi kɛmɛ saxan e nun xi tonge solomanaaninna bun ma.
10 I garamu kɛmɛ firin nan maligama lɔxɔ kedenni i balon na. I na nan
donma na waxatin birin yi.
11 I igen litiri keden nan minma lɔxɔ kedenni. I na nan minma na waxatin
birin yi.
12 I na donseen nafalama nɛn alo funde burun ganma kii naxan yi, koni i
a ganma adamadiine gbiin‡ tɛɛn nan na muxune birin yɛtagi.”
13 Alatala mɔn yi a fala, a naxa, “Isirayila kaane donse haramuxine
donma ikii nin siyane yɛ, n na e kedima naxanye tagi.”
14 N yi a yabi, n naxa, “Ee! Marigina Alatala! N tan munma n niin
naharamu singen de! Keli n dii ɲɔrɛ waxatin ma han to, n munma sube
yifaxin don hanma burunna subene naxan faxaxi. Han to, n munma sube
haramuxi yo raso n dɛ singen!”
15 A yi n yabi, a naxa, “Awa, n bata tin, i xa ɲinge gbiin tongo muxu gbiin
ɲɔxɔni, i yi i ya burun gan na ra.”
16 A mɔn yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, n donseene birin ɲanma nɛn
Yerusalɛn yi. A muxune e lɔxɔ yo lɔxɔ sɔlɔnna maligama nɛn, e yi a don
kɔntɔfinli, e yi e lɔxɔ yo lɔxɔ min igene maliga, na yi e yigitɛgɛ.
17 Nayi, burun nun igen ɲanma nɛn e yii, e birin yi yigitɛgɛ, e lu doyenɲɛ e
hakɛne fe ra.”

5

Ala kelima nɛn Isirayila xili ma

1 “I tan adamadina, silanfan xɛnxɛn tongo,* i yi i xun sɛxɛne nun i dɛ
xabene bi na ra, i yi e yiliga sikeela kui, i yi e yitaxun dɔxɔ saxanna ra.
2 I nɛma Yerusalɛn taan yɛngɛ feen misaala mayita waxatin naxan yi, na
na ɲan, i yi i xunsɛxɛne dɔxɔde kedenna gan taani. I yi a dɔxɔ firinden tongo,
i yi a bɔnbɔ i ya silanfanna ra taan nabilinni. I yi a dɔxɔde saxanden naxuya
ayi foyeni, bayo n tan Isirayila kaane sagatanma nɛn n ma silanfanna ra.
3 Koni i xunsɛxɛ dando tongo ne yɛ, i yi e raxudu i ya domaan lenbeni.

‡ **4:12: 4.12** Taan na rabilin yɛngɛni, yegen dasama nɛn nanara burun gan feen falaxi muxu ***gbiin*** tɛɛn na yireni ito yi alo yegena. * **5:1: 5.1** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

4 I mɔn xa ndee ba ne fan na, i yi e woli tɛɛni. Nayi, tɛɛn kelima nɛn mɛnni
a Isirayila yamaan birin li."
5 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Yerusalɛn taan ligama na kii
nin, n taan naxan ti siyane tagi, n naxan nabilinxi yamana xɔɲɛne ra.
6 Bayo a muxune bata murutɛ n ma sariyane nun n ma tɔnne bun, e fe
ɲaxine yi gbo ayi dangu e rabilinna siyane nun yamanane ra. Mɛn kaane
bata e mɛ n ma sariyane ra, e mi n ma tɔnne suxi."
7 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Bayo ɛ bata findi
yamaritarene ra dangu ɛ rabilinna siyane nun yamanane ra, bayo ɛ mi n ma
tɔnne nun n ma sariyane suxi, hali ɛ rabilinna siyane sariyane ɛ mi ne suxi."
8 Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Yerusalɛn kaane, n tan
yɛtɛɛn kelima nɛn ɛ xili ma! N na n ma kiti ragidixine rakamalima nɛn ɛ xili
ma siyane birin yɛtagi.
9 N feene ligama nɛn ɛ ra ɛ kɛwali xɔsixine fe ra, n munma naxanye sifa
liga singen, a ɲɔxɔn nun mi fa ligama.
10 Nanara, fafane e diine donma nɛn ɛ tagi, diine yi e fafane don. N na n
ma kiti ragidixine rakamalima nɛn ɛ xili ma, naxanye na lu e nii ra, n yi ne
raxuya ayi foyeni."
11 Nanara, Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "N tan habadan Ala, n
bata n kɔlɔ n yɛtɛni, bayo ɛ bata n ma yire sariɲanxin naxɔsi ɛ suxurene
birin na e nun ɛ kɛwali xɔsixine, n fan n masigama nɛn ɛ ra, n mi fa
kininkininma ɛ ma, n tan mi fa ɛ muxu yo ratangama.
12 Ɛ yitaxunxin dɔxɔ saxanna ra, kedenna faxama nɛn fitina furen nun
fitina kamɛni taani, a firinden yi faxa silanfanna ra taan fari ma, n yi a
saxanden naxuya ayi foyeni, n yi e sagatan silanfanna ra."
13 "Nayi, n ma xɔlɔn ɲanma nɛn, n yi ba fitinaxi e xili ma, n na yelin n
gbeen ɲɔxɛ waxatin naxan yi. E a kolonma nɛn nayi a n tan Alatala nan
falan tixi n sɔbɛɛn yɛtɛɛn na, amasɔtɔ n bata n ma xɔlɔn birin nagodo e ma
han a danna.
14 N na ɛ konna findima nɛn taa xɔnna ra ɛ rabilinna siyane naxan
nayarabima, dangu muxune birin yi a to.
15 N fitinaxin na n ma kiti ragidixine rakamali ɛ xili ma n ma xɔlɔni
waxatin naxan yi, n yi ɛ maxadi a xɔdɛxɛn na, ɛ rabilinna siyane ɛ
makonbima nɛn, e yi ɛ magele, ɛ findi misaala ra, ɛ fe yi e yigitɛgɛ. N tan
Alatala nan falan tixi."
16 "N fitina kamɛn nafama nɛn ɛ xili ma, a yi ɛ halagi, n mɔn yi lu na
kamɛn fari sɛ. Ɛ donse dɔnxɛne birin ɲanma nɛn.
17 N fitina kamɛn nun sube xaɲɛne rafama nɛn ɛ xili ma, naxanye ɛ diine
faxama. Fitina furen nun faxan yi wara ayi ɛ taani, n yi yɛngɛn nafa ɛ xili
ma. N tan Alatala nan falan tixi."

6

Suxure batune fe

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, i yɛɛ rafindi Isirayila geyane ma, i nabiya falane ti e xili ma,
3 i naxa, 'Isirayila kaan naxanye geya yirene yi, ɛ Marigina Alatalaa falan
namɛ. Marigina Alatala ito nan falaxi muxune xili ma naxanye dɔxi geya
yirene nun yire matexine nun xude dɛɛne nun lanban yirene yi, a naxa: N
yɛngɛn nafama nɛn ɛ xili ma, n yi ɛ taane kidene raxɔri.

4 Ɛ saraxa gandene kalama nɛn, ɛ wusulan gandene yi rayensenɲɛ ayi, n
yi ɛ faxa ɛ suxurene yɛtagi.
5 N na Isirayila kaane binbine luma nɛn biraxi e suxurene yɛtagi, n yi ɛ
xɔnne raxuya ayi ɛ saraxa gandene rabilinne yi.
6 Ɛ na dɔxɔ dɛdɛ yi, ɛ taane raxɔrima nɛn, ɛ taane kidene yi kala, ɛ saraxa
gandene yi raxɔri, ɛ suxurene yi kala, e yi ɲan, ɛ wusulan gandene yi rabira,
ɛ yii fɔxɔne birin yi lɔ ayi.
7 Muxu wuyaxi faxaxin luma nɛn biraxi ɛ tagi. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a
Alatala nan n na.
8 Koni n na ɛ tan ndee luma nɛn e nii ra yɛngɛn xanbini, ne yi xuya ayi
siyane yɛ yamanane birin yi.
9 Nayi, e na xali dɛnaxanye yi siyane yɛ konyiyani, n ma fe rabirama nɛn e
muxu gixine ma mɛnni, e n nasunu kii naxan yi e yanfanten bɔɲɛne yi,
naxanye e masiga n na, e nun e yɛɛn naxanye e rakunfa suxurene xɔn.
Nayi, e fe raɲaxuma e tan yɛtɛɛn ma nɛn e kɛwali ɲaxine nun e fe xɔsixi
rabana fe ra.
10 E a kolonma nɛn nayi a Alatala nan n na, a n mi falan tixi e xa fuun xan
yi, fa fala a n yi gbaloni ito rafama nɛn e xili ma.’ ”
11 “ ‘Marigina Alatala ito nan falaxi n xa, a naxa: I yiin bɔnbɔ, i sanni din, i
yi a fala, i naxa, “Gbalona!” bayo Isirayila yamaan faxama nɛn silanfanna
nun fitina kamɛn nun fitina fureni e fe ɲaxine nun kɛwali xɔsixine fe ra e
naxanye birin ligaxi.
12 Naxanye makuya, ne faxama fitina furen nin. Naxanye maso, ne
faxama silanfanna nan na. Naxanye na lu e nii ra, ne faxama nɛn fitina
kamɛni. N sigama nɛn han n ma xɔlɔn danna e xili ma.
13 Ɛ a kolonma nɛn, a Alatala nan n na, ɛ muxu faxaxine na lu biraxi ɛ
suxurene tagi waxatin naxan yi ɛ saraxa gandene rabilinni yire matexine
birin fari e nun geyane birin xuntagi, e nun wudi yifɔtɔnxine nun wari
gbeene birin bun, ɛ yi wusulan xiri ɲaxumɛne ganma ɛ suxurene xa
dɛnaxanye yi.
14 N na n yiini bandunma nɛn e xili ma, n yi yamanan findi yire
rabeɲinxin na, keli tonbonna ma han Dibila yi, e dɔxɔdene birin. Nayi, e a
kolonma nɛn a Alatala nan n na.’ ”

7

Gbalo famatɔna fe

1 Alatala falani ito nan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, Marigina Alatala ito nan falaxi Isirayila kaane xili ma, a
naxa,
‘A danna nan fa ito ra!
A danna bata a li yamanan tongon naaninne birin yi!
3 Awa iki, a danna bata a li ɛ ma.
N na n ma xɔlɔn nafama nɛn ɛ ma.
N na ɛ makitima nɛn lan ɛ sigati kiin ma,
n yi ɛ saran ɛ kɛwali xɔsixine ra.
4 N mi kininkininma ɛ ma,
n mi ɛ ratangama,
amasɔtɔ n na ɛ sigati kiin nun ɛ kɛwali xɔsixine saranma nɛn ɛ ra.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na.’
5 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
‘Gbalon fama,

gbalon naxan ɲɔxɔn mi na!
6 Feene danna nan na ra!
A danna bata a li!
A kelima nɛn ɛ xili ma! A fama!
7 Ɛ tan yamanan muxune,
ɛ waxatin bata a li!
Waxati saxin bata a li ɛ ma,
a lɔxɔn bata maso!
Kɔntɔfinla na a ra!
Sɛwa xui mi fa tema geyane fari sɔnɔn!
8 Iki, n mi fa buma,
n na n ma xɔlɔn nagodo ɛ ma,
n ma bɔɲɛteen sigama nɛn
han a danna ɛ xili ma.
N na ɛ makitima nɛn
lan ɛ sigati kiin ma,
n yi ɛ saran ɛ kɛwali xɔsixine ra.
9 N mi kininkininma ɛ ma,
n mi ɛ ratangama,
amasɔtɔ n na ɛ sigati kiin nun ɛ kɛwali xɔsixine saranma nɛn ɛ ra.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn
a n tan Alatala,
n tan nan ɛ ɲaxankatama.’ ”

10 Lɔxɔn bata a li,
a bata a li!
Ɛ waxatin bata a li!
Bɔnbɔ ti dunganna bata a maɲingi!
Wason bata sabati ayi!
11 Gbalon bata keli,
a findi muxu ɲaxine ɲaxankata dunganna ra.
E sese mi fa luma,
e nafulu mi luma,
e mi fa wuyama ayi,
e nɔrɔ mi fa luma.
12 Waxatin bata a li,
lɔxɔn bata maso!
Sare soon nama fa sɛwa,
sare matiin nama fa sunu,
bayo xɔlɔ gbeen fama yamaan birin xili ma.
13 Sare matiin naxan matixi,
a mi na sɔtɔma
hali a mɔn lu a nii ra,
bayo fe toon naxan tixi lan yamaan ma
alo xiyena, na mi kalama,
muxu yo mi a niin natangɛ
masɔtɔ e hakɛne xɔn.
14 Xɔtaan fema nɛn,
feen birin yi yitɔn,
koni muxu yo mi sigama yɛngɛni
bayo n ma xɔlɔn bata godo yamaan birin xili ma.
15 Yɛngɛn taan nabilinma nɛn,
fitina furen nun fitina kamɛn yi so a yi!

Naxanye burunna ra,
ne yi faxa silanfanna ra.
Naxanye taani,
fitina kamɛn nun fitina furen yi ne halagi.
16 Naxanye na e futuxulu,
ne sa e luxunma nɛn geyane fari,
e lu kutunɲɛ e yɛtɛ hakɛne fe ra
alo ganban naxanye lanbanni.
17 E birin fangan ɲanma nɛn,
e birin xinbi xudine yi tu ayi,
e lu alo igena.
18 E e maxidima nɛn kasa bɛnbɛli dugine yi sununi,
kuisanna yi e birin suxu,
e yagi han,
e birin yi e xunne bi sununi.
19 E e wure gbetine wolima ayi nɛn kirane xɔn,
e yi e mɛ e xɛmane ra
alo se haramuxina.
Bayo e gbetine nun e xɛmane mi nɔɛ e xunbɛ Alatalaa xɔlɔn lɔxɔni.
Ne mi fa e wasɛ,
e mi e ralugɛ,
bayo ne nan e biraxi hakɛni.
20 E bata waso ayi e nafunle xɔn
e yi suxure xɔsixi haramuxine rafala e ra.
Nanara, n tan Ala ne findima nɛn se xɔsine ra e xa.
21 N na e birin findima nɛn yɛngɛ se tongoxine ra xɔɲɛne xa,
fuyantenne yi e ba e yii yɛngɛni,
e yi na raxɔsi.
22 N na n xun xanbi soma nɛn e yi,
muxune yi n ma yire kɛndɛna sariɲanna kala,
mafu tiine yi so a kui,
e yi a sariɲanna kala.

23 Yɔlɔnxɔnne rafala,
bayo faxan bata wara ayi yamanani,
gbalon yi gbo ayi taani.
24 Siyaan naxanye ɲaxu e birin xa,
n ne rafama nɛn,
e yi e banxine tongo e yii.
N sɛnbɛmane wason ɲanma nɛn,
e yire sariɲanxine sariɲanna yi kala.
25 Kuisan waxatine na fa,
e bɔɲɛ xunbenla fenma nɛn,
koni e mi a toɛ!
26 Gbalon sama nɛn gbalon fari,
xibaru ɲaxine yi sa xibaru ɲaxine fari.
E fe toon maxɔdinma nɛn nabine ma fata Ala ra,
koni saraxaraline bama nɛn muxune xaranɲɛ sariyan ma,
fonne fan yi ba maxadin tiyɛ.
27 Mangan sunuma nɛn,
manga diin yi yigitɛgɛ,

yamanan muxune birin yiine yi xuruxurun gaxuni.
N na e sigati kiin saranma nɛn e ra,
n yi e kiti e kiti saxine xɔn,
e yi a kolon a Alatala nan n na.

8

Suxurene Ala Batu Banxini

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ senninden kike
senninden xi suulunde lɔxɔni, n yi dɔxi n ma banxini, Yuda bɔnsɔnna fonne
yi dɔxi n yɛtagi, Marigina Alatala sɛnbɛn yi godo n ma.
2 N yi daɲɔxɔna nde to naxan yi maliga tɛɛn na. Dɛnaxan yi luxi alo a
tagina han a sanne, tɛɛn yiyaan nan yi na ra. Keli mɛnna ma mɔn han a
xunna, na yi luxi alo tɛɛn na wuren gbeeli.
3 Dɛnaxan yi luxi alo a yiina, a yi na yibandun, a yi n suxu n xun sɛxɛn ma.
Alaa Nii Sariɲanxin yi n nate bɔxɔn nun koren lantagini, a yi n xali fe tooni
fata Ala ra alo xiyena, a siga n na Yerusalɛn yi Ala Batu Banxin yinna kui
xiin so dɛɛn na naxan yi yɛɛ rafindixi sogeteden kɔmɛn fɔxɔn ma suxuren yi
dɔxi dɛnaxan yi naxan Ala raxɔlɔma fata a xanuntenya gbeen na lan a
yamaan ma.
4 Isirayilaa Alaa nɔrɔn yi mɛnni, alo n na a to kii naxan yi lanbanni.
5 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i yɛɛ rasiga kɔmɛnna binni.” N yi n
yɛɛ rasiga, n yi sa na suxuren to naxan Ala raxɔlɔma, a dɔxi saraxa ganden
kiraan so dɛɛn kɔmɛn fɔxɔni.
6 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i bata a to e naxan ligama, Isirayila
yamaan fe xɔsixi gbeen naxanye ligama be, feen naxanye n masigama n ma
yire sariɲanxin na? Koni i mɔn fe xɔsixi gbee gbɛtɛye toma nɛn.”
7 Nayi, a yi n xali Ala Batu Banxin yinna so dɛɛn na. N yi yinla nde to
yinna ma.
8 Ala yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, yinla raba yinna ma.” N yi yinla
raba yinna ma, so dɛɛn yi taran a ma.
9 A yi a fala n xa, a naxa, “So mɛnni, i sa e fe xɔsixi haramuxine mato e
naxanye ligan be.”
10 N yi so, n yi a mato, bubuseene nun sube xɔsixin sifan birin sawuran yi
na, e nun Isirayila yamana suxurene birin sawurane yi rafalaxi yinna kui a
kanke yiren birin ma.
11 Isirayila yamaan fonne muxu tonge solofere yi tixi na sawurane yɛtagi.
Safan ma dii xɛmɛn Yaasaniya yi ne yɛ. Wusulan gan seen yi suxi e birin yii,
wusulanna tutin yi tema han!
12 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i bata a to ba, Isirayila yamaan
fonne naxan ligama dimini? E birin e gbee suxure batu konko yi. E a
falama, e naxa, ‘Alatala mi nxu toma. Alatala bata yamanan nabeɲin!’ ”
13 A yi a fala n xa, a naxa, “I mɔn e toma nɛn fe xɔsixi gbee gbɛtɛye ligɛ.”
14 A yi n xali Alatalaa banxin so dɛɛn na kɔmɛn fɔxɔni. Ɲaxanle yi dɔxi
mɛnni naxanye yi Tamusi suxuren sayaan wugama.*
15 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i a toma ba? I mɔn fe xɔsixi gbɛtɛye
toma nɛn naxanye dangu itoe ra.”
16 A yi n xali Alatalaa banxin yinna kui xiini, Ala Batu Banxin so dɛɛn na,
so dɛɛn palaan nun saraxa ganden longonna ra. Xɛmɛ mɔxɔɲɛn nun suulun

* **8:14: 8.14** Babilɔn kaane nan yi ***Tamusi*** batuma. E yi laxi a ra, a alana nde na a ra naxan faxama soge furen na, a niin mɔn yi bira a yi ɲɛmɛn na.

ɲɔxɔn yi mɛnni, e xun xanbi soxi Alatala Batu Banxini, e yɛɛ rafindixi sogeteden binna ma. E yi e xinbi sinma sogen mabinni a batudeni.
17 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i feni itoe toma ba? Fe xɔsixini itoe xurun ba, Yuda yamaan naxanye ligan be? Anu, e mɔn yamanan nafema gbalo feene ra, e yi lu n naxɔlɛ. I mi e toma wudi yiin masoɛ e ɲɔɛɛn na e namunne xɔn ba?
18 Nanara, n fan e saranma nɛn n ma xɔlɔ gbeeni. N mi kininkininma e ma, n mi e ratangama. E n xilima nɛn e xui yitexin na, koni n mi n tuli matima e ra.”

9

Yerusalɛn ratɔrɔn fena

1 Na xanbi ra, n yi a mɛ a falɛ a xuini texin na, a naxa, “Ɛ tan naxanye taani ito muxune kɛwanle saranma e ra, ɛ maso, birin xa a yɛngɛ so seen tongo taan xili ma.”
2 Nayi, n yi xɛmɛ sennin to fɛ sa keli faxa ra so dɛɛn binni naxan yi yɛɛ rafindixi kɔmɛn fɔxɔn ma. Halagi ti yɛngɛ so seen yi suxi e birin yii. Xɛmɛna nde yi e tagi naxan yi maxidixi taa dugini, sɛbɛli ti seene yi singanxi a tagi xidin na. E yi fa ti saraxa gande sula daxin dɛxɔn.
3 Isirayilaa Alaa nɔrɔn yi keli maleka gubugubu kanne sawurane xun ma, a yi dɛnaxan yi, a yi siga banxin dɛɛn na. Xɛmɛn naxan yi maxidixi taa dugini, sɛbɛli ti seene yi singanxi naxan ma tagi xidin na,
4 Alatala yi na xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Dangu Yerusalɛn taan tagi, i yi taxamasenna sa muxune birin tigi ra naxanye wugama, e kutunma lan fe xɔsixine fe ma Yerusalɛn kaane naxanye ligama.”
5 A yi a fala bonne xa n yɛɛ xɔri, a naxa, “Ɛ tan xa bira a fɔxɔ ra taani, ɛ muxune faxa, ɛ nama kininkinin, ɛ nama diɲa muxe ma!
6 Ɛ fonne nun banxulanne nun sungutunne nun dii ɲɔrɛne nun ɲaxanle birin faxa, ɛ yi e raxɔri. Koni taxamasenna muxun naxanye birin ma, ɛ ne lu na. Ɛ a fɔlɔ n ma yire sariɲanxin ma!” E yi a fɔlɔ fonne ma, naxanye yi Ala Batu Banxin yɛtagi.
7 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ n Batu Banxin naharamu, ɛ yi a yinna kuine rafe muxu faxaxine ra! Ɛ siga!” E yi siga, e sa faxan ti fɔlɔ taani.
8 E yi faxan tima waxatin naxan yi, n kedenna nan yi fa luxi mɛnni, n yi bira, n yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, n yi gbelegbele, n naxa, “Marigina Alatala, i Isirayila muxu dɔnxɛne birin naxɔrima nɛn ba, i to i ya xɔlɔn nagodoma Yerusalɛn ma?”
9 A yi n yabi, a naxa, “Isirayila yamaan nun Yuda yamaan hakɛne gbo han! Yamanan nafexi e muxu faxaxine wunla nan na, taan nafexi tinxintareyaan nan na. Amasɔtɔ e yi a falama nɛn, e naxa, ‘Alatala bata yamanan nabeɲin. Alatala mi fa sese toma.’
10 N fan mi fa kininkininma e ma, n mi fa e ratangama. N na e kɛwali ɲaxine saranma nɛn e ra.”
11 Xɛmɛn naxan yi maxidixi taa dugini, sɛbɛliti seene yi singanxi naxan ma tagi xidin na, na yi fa a fala, a naxa, “I n yamarixi naxan ma, n bata na liga.”

10

Ala mɔn yi a yɛtɛ yita

1 N yi n yɛɛn nakeli, n yi manga gbɛdɛn yiyaan to kore walaxa maligan fari
naxan yi maleka gubugubu kanne xun ma. A mayilenma alo safiri gɛmɛna.
2 Xɛmɛn naxan yi maxidixi taa dugini, Ala yi a fala na xa, a naxa, “Sa so
san digilinxine longonna ra naxanye maleka gubugubu kanne labe ra, i yi i
yiine rafe tɛɛ wolonne ra, i sa e woli taan xun xɔn.” N yi xɛmɛn to sigɛ mɛnni.
3 Maleka gubugubu kanne yi tixi Ala Batu Banxin dɛxɔn sogeteden yiifari
fɔxɔni na muxun yi fama waxatin naxan yi. Kundaan yi Ala Batu Banxin
yinna kui xiin nafexi.
4 Alatala nɔrɔn yi keli maleka gubugubu kanne xun ma, a siga Ala Batu
Banxin so dɛɛn na. Banxin yi rafe kundaan na, yinna kuiin yi rafe Alatala
nɔrɔn kɛnɛnna ra.
5 Malekane gubugubune xuiin yi siga minɛ han yinna fari ma xiina. Na yi
luxi alo Ala Sɛnbɛ Kanna xuina, a nɛma falan tiyɛ.
6 Xɛmɛn naxan yi maxidixi taa dugini, a to na yamari, a naxa, “Tɛɛn tongo
san digilinxine longonna ra naxanye maleka gubugubu kanne tagi,” xɛmɛn
yi sa ti san digilinxina nde dɛxɔn alo wontoro sanna.
7 Nayi, maleka gubugubu kan keden yi a yiin nasiga tɛɛn ma naxan yi
maleka gubugubu kanne longonna ra. A yi tɛɛ wolonne tongo, a yi e sa
xɛmɛn yii naxan yi maxidixi taa dugini. Na yi tɛɛ wolonne tongo, a mini.
8 Sena nde yi malekane gubugubune bun ma alo muxu yiina.
9 N yi a matoma, n yi san digilinxi naanin to maleka gubugubu kan keden
kedenne dɛxɔn alo wontoro sanna. Sanna ne yi mayilenma alo kirisoliti
gɛmɛ faɲina.
10 E birin yi maliga. E yi rafalaxi nɛn alo san digilinxin kankanxina san
digilinxi gbɛtɛ kui.
11 E nɛma sigɛ, e yi nɔɛ sigɛ e fɔxɔ naaninne birin ma nɛn hali e mi e firifiri.
Maleka gubugubu kanne yi xun tixi dɛnaxan biri ra, san digilinxine yi
sigama mɛn binna nin, hali e mi e firifiri.
12 Yɛɛne nan yi maleka gubugubu kanne fatin birin ma, e fanna nun e
yiine nun e gubugubune birin e nun e san digilinxi naaninne.
13 N yi a mɛ e na sanne xilima, a “wuluwunle.”
14 Yɛtagi naanin nan yi malekane birin ma. A singen yi maligaxi maleka
gubugubu kanna yɛtagin nan na, a firindena, muxu yɛtagina, a saxandena,
yata yɛtagina, a naanindena, singbin yɛtagina.
15 Maleka gubugubu kanne yi te. Daliseene nan yi ne ra n naxanye to
Kebari baan dɛ.
16 Maleka gubugubu kanne nɛma yi sigɛ, e san digilinxine fan yi sigama
nɛn e fɔxɔ ra. Malekane na yi e gubugubune yite alogo e xa tugan bɔxɔn ma,
e san digilinxine mi yi kelima e dɛxɔn.
17 E na yi ti, e sanne fan yi tima nɛn. E na yi tugan, e sanne fan yi tugan,
amasɔtɔ niin naxan yi daliseene yi, na yi e fan yi.

Ala nɔrɔn yi keli a Batu Banxini

18 Alatala nɔrɔn yi keli Ala Batu Banxin so dɛɛn na, a sa ti maleka
gubugubu kanne xun ma.
19 Nayi, maleka gubugubu kanne yi e gubugubune yifulun, e tugan bɔxɔn
ma n yɛɛ xɔri, e san digilinxine fan yi te e fɔxɔ ra. E yi sa ti Alatalaa banxin
yinna so dɛɛn na sogeteden binni. Isirayilaa Ala nɔrɔn yi lu e xun ma kore.
20 Daliseene nan yi e ra n naxanye to Isirayilaa Ala bun ma Kebari baan
dɛ, n yi a kolon a maleka gubugubu kanne nan yi e ra.

21 Yɛtagi naanin nan yi e birin ma, e nun gubugubu naanin. Sena nde yi e
birin gubugubune bun ma alo muxu yiina.
22 E yɛtagine yi maliga daliseene yɛtagine ra n naxanye to Kebari baan dɛ.
E birin yi sigama e yɛɛ ra e tinxinna nin.

11

Yerusalɛn makitima nɛn

1 Alaa Nii Sariŋanxin yi n tongo a n xali Alatalaa banxin dɛɛn na, dɛɛn
naxan yi yɛɛ rafindixi sogeteden ma. N yi muxu mɔxɔŋɛn nun suulun to tixi
dɛɛn na, yamaan yɛɛratina ndee yi ne yɛ, Asuru a dii xɛmɛn Yaasaniya nun
Bɛnayaa dii xɛmɛn Pɛlati.
2 Alaa Nii Sariŋanxin yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, muxuni itoe nan
fe ŋaxine yitɔnma, e maxadi ŋaxin ti taani ito yi.
3 E a falama, e naxa, ‘Banxine mi tiyɛ be iki singen! Taan makantan yinna
luxi nɛn alo tundena, en tan namaraxi a kui alo suben tunden kui!’
4 Nanara, Adamadina, nabiya falan ti e xili ma, nabiya falan ti!”
5 Nayi, Alatalaa Nii Sariŋanxin yi godo n ma. A yi a fala, a n xa falani ito ti,
a naxa, “Isirayila yamana, ɛ luma a falɛ, ɛ naxa, ‘Ɛ Alatala xuiin namɛ,’ anu,
n na ɛ miriyaan kolon!
6 Ɛ bata faxan ti taani ito yi han kirane bata rafe binbine ra.”
7 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ faxan naxanye tixi
taan xun xɔn, na faxa muxune nan luxi alo suben naxan namaraxi tundeni,
taan nan tunden na koni n fa ɛ tan kedima a yi nɛn.
8 Ɛ to gaxuxi yɛngɛn yɛɛ ra, n yɛngɛn nan nafama ɛ xili ma,” Marigina
Alatalaa falan nan na ra.
9 “N na ɛ kedima nɛn taani, n yi ɛ sa xɔŋɛne sagoni, n yi n ma kiti
ragidixine rakamali ɛ xili ma.
10 Ɛ faxama nɛn silanfanna ra, n yi ɛ makiti Isirayila bɔxɔn danna ra.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na.
11 Taan makantan yinna mi findima tunden na ɛ tan xa, ɛ fan mi
ramarama a kui alo subena, bayo n na ɛ makitima nɛn Isirayila bɔxɔn
danna ra.
12 Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na, ɛ tan naxanye mi n ma
sariyane nun n ma tɔnne suxi, ɛ yi bira ɛ rabilinna siyane namunne fɔxɔ ra.”
13 Nayi, n yi nabiya falane tima waxatin naxan yi, Bɛnayaa dii xɛmɛn
Pɛlati yi faxa. N yi bira, n yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, n yi gbelegbele, n naxa,
“Ee! Marigina Alatala, i fa Isirayila yama dɔnxɛn naxɔrima nɛn ba?”

Ala mɔn yamaan muxu suxine malanma nɛn

14 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
15 “Adamadina, naxanye dɔxi Yerusalɛn yi, ne a falama i ngaxakedenne
xa, i ya denbayaan muxune, Isirayila yamaan naxan birin bata xali
konyiyani, e naxa, ‘Ɛ lu makuyaxi Alatalaa dingiraan na, bayo a bɔxɔni ito
fixi nxu tan nan ma nxu kɛɛn na!’
16 Na ma, a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Hali
n to ɛ rasigaxi siyane yɛ pon, n yi ɛ raxuya ayi yamanane yi, n luma nɛn ɛ
xɔn mɛnni alo ɛ yi yire sariŋanxini nun.’
17 Na ma, a fala, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na ɛ
malanma nɛn sa keli siyane yɛ, n yi ɛ maxili yamanane yi, ɛ raxuyaxi ayi
dɛnaxanye yi, n yi Isirayila yamanan so ɛ yii.’

18 E mɔn xɛtɛma nɛn mɛnni, e yi suxurene nun batu se xɔsixine birin naxɔri a yi.
19 N yi xaxili kedenna lu e birin ma, n yi nii nɛnɛn sa e yi, n bɔɲɛ xɔdɛxɛyaan ba e yi naxan luxi alo gɛmɛna, n yi bɔɲɛ faɲin fi e ma
20 alogo e xa n ma tɔnne nun n ma sariyane suxu. Nayi, e yi findi n ma yamaan na, n findi e Ala ra.
21 Koni naxanye kunfaxi e suxurene nun batu se xɔsixine xɔn e bɔɲɛni, n na kanne kɛwali ɲaxine saranma nɛn e ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra."
22 Maleka gubugubu kanna naxanye nun san digilinxine yi a ra, ne yi e gubugubune yifulun, Isirayila Ala nɔrɔn yi e xun ma kore.
23 Alatala nɔrɔn yi ba taan xun ma, a sa ti geyaan xun ma naxan yi Yerusalɛn sogeteden binni.
24 Alaa Nii Sariɲanxin yi n nate, a xɛtɛ n na muxu suxine fɛma Babilɔn kaane yamanani fe tooni alo xiyena fata Alaa Nii Sariɲanxin na. N yi fe toon naxan tima alo xiyena, na yi dan.
25 Alatala feen naxanye birin yita n na, n yi ne birin fala muxu suxine xa.

12

Muxu gbɛtɛye xalima nɛn konyiyani

1 Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, i dɔxi yama murutɛxin nan tagi. E yɛɛn na, alogo e xa seen to, koni e mi a yigbɛma. E tunla na, alogo e xa feen mɛ, koni e mi a famuma, amasɔtɔ yama murutɛxin nan e ra.
3 Nanara, i tan Adamadina, i ya goronne yitɔn i a liga alo i sigama konyiyaan nin yanyi tagini yamaan yɛɛ xɔri. Keli be i siga yire gbɛtɛ yi e yɛɛ xɔri. Waxatina nde, e a kolonma nɛn a yama murutɛxin nan e ra.
4 I ya goron yitɔnxine ramini e yɛɛ xɔri yanyin na, i tan yi mini ɲinbanna ra e yɛɛ xɔri alo naxanye sigama konyiyani.
5 Yinla raba yinna ma e yɛɛ xɔri, i yi i ya goronne ramini mɛnna ra,
6 i yi e tongo i tungunna ma e yɛɛ xɔri, i yi e xali fitirin ma. I xa i yɛtagin xunna so alogo i nama yamanan mato, bayo n na i findima nɛn taxamasenna ra Isirayila yamaan xa."
7 N yamari naxan na, n yi na liga. N yi n ma goronne ramini yanyin na siga konyiyani. Ɲinbanna ra, n yi yinla raba yinna ma n yiin na, n yi n ma goronne ramini fitirin ma, n yi a tongo n tungunna ma e yɛɛ xɔri.
8 Xɔtɔnni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
9 "Adamadina, Isirayila yama murutɛxin mi yi i maxɔdin ba, fa fala, 'I nanse ligama?'
10 E yabi, fa fala, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Nabiya falani ito tixi Yerusalɛn mangan nun Isirayila yamaan birin nan xili ma naxanye luxi mɛnni.'
11 A fala e xa, i naxa, 'N findixi ɛ rakolon feen taxamasenna nan na. N naxan ligaxi, na nan nakamalima e ma, e yi suxu yɛngɛni, e siga konyiyani.'
12 Mangan naxan e yɛ, na a goronne tongoma nɛn a tungunna ma fitirin ma, a mini taani. Yinla nan nabama a xa yinna ma, a yi mini mɛnna ra. A yi a yɛtagin xunna so alogo a nama yamanan mato.

13 N na n ma yalaan natima nɛn a yɛɛ ra, a yi a suxu n ma luti ratixin na, n yi a xali Babilɔn taani, Babilɔn kaane yamanani, a mi dɛnaxan toma a yɛɛn na,* a yi sa faxa na.
14 N na a rabilinna muxune birin naxuyama ayi nɛn e nun a ganle, n yi e sagatan silanfanna ra.
15 Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na, n na e raxuya ayi siyane yɛ e nun yamanane yi.
16 Koni n muxuna ndee ratangama nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛn nun fitina furen ma alogo e xa sa e ti e kɛwali xɔsixine ra e dɛni siyane birin xa e na siga dɛnaxanye yi. Nayi, na kanne a kolonma nɛn a Alatala nan n na.”
17 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
18 “Adamadina, i nɛma i dɛgema i xuruxurun, i yi igen min gaxun nun kuisanni.
19 I a falama nɛn yamanan muxune xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi lan Yerusalɛn kaane ma naxanye luxi Isirayila yamanani, a naxa: E dɛgema kuisanna nin, e yi igen min yigitɛgɛni, amasɔtɔ e yamanan nun a yi seene birin naxɔrima nɛn a muxune gbalone fe ma.
20 Muxune ɲanma nɛn taane yi, yamanan yi findi yire rabeɲinxin na. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na.’ ”

Alatalaa falan kamalima nɛn

21 Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,
22 “Adamadina, nanfera ɛ sandani ito falama ɛ tagi Isirayila bɔxɔn ma, fa fala, ‘Waxatin danguma, koni fe toon naxanye tima alo xiyena, ne sese mi rakamalima.’?
23 A fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N bata danna sa sandani ito ra, a mi fa falama Isirayila yi sɔnɔn.” ’ Koni a fala e xa, i naxa, ‘Fe toone birin nakamali waxatin bata maso.
24 Fe to fuu yo mi fa falama Isirayila kaane tagi alo xiyena, yiimatone mi fa muxune rafan feene falama e xa wuleni.
25 Bayo n tan Alatala, n falan tima nɛn, na yi rakamali keden na. Ɛ tan yama murutɛxina, na ligama nɛn ɛ waxatini. N falan tima nɛn, n yi a rakamali.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”
26 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
27 “Adamadina, Isirayila yamana a falama, e naxa, ‘A fe toon naxan tixi, iki fe mi na ra, a nabiya falan tima lan waxati famatɔne nan ma naxanye makuya pon!’
28 Nanara, a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi n xa, a naxa, “N na fala yo ti sɔnɔn, na rakamalima nɛn keden na.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

13

Alaa falan wule nabine xili ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, nabiya falan ti Isirayilaa nabine xili ma naxanye nabiya falane tima iki, i yi a fala ne xa naxanye e bɔɲɛ yi feene tun falama, i naxa, ‘Ɛ Alatala xuiin namɛ!

* **12:13: 12.13** A falan tima Manga Sedeki suxu feen nan ma. A mi Babilɔn toma bayo Babilɔn kaane a yɛɛne kalama nɛn. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 25.4 nun Yeremi 52.7 kui.

3 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Gbalon nabi xaxilitarene xa,
naxanye e yɛtɛ xaxili yi feene falama, anu e mi fe to yo tixi keli Ala ma.
4 Isirayila kaane, ɛ nabine luxi nɛn alo kankone banxi xɔnne yi!
5 E mi e masoxi yinna yire biraxine ra alogo e xa Isirayila yamaan
makantan yinna yinle rafaxa, a yi lu tixi yɛngɛni Alatalaa xɔlɔn lɔxɔni.
6 Wulen nan e fe toone ra, ɲɔndi mi e yiimato falane yi. E a falama, e
naxa, “Ɛ tuli mati Alatalaa falan na.” Koni Alatala xa mi e xɛxi. Anu, e wama
e falane xa rakamali.
7 Ɛ fe toon naxanye tima, fe fuun xa mi ne ra ba? Ɛ wule falan naxanye
tima yiimatoni, wulen xa mi ne ra ba? Ɛ a falama, ɛ naxa, “Ɛ Alatalaa falan
namɛ!” Anu, n mi fala tixi.’ ”
8 “Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Bayo wulen nan ɛ
falane nun ɛ fe toone ra, n bata keli ɛ xili ma.’ Marigina Alatalaa falan nan
na ra.
9 ‘N sɛnbɛn kelima nɛn nabine xili ma naxanye fe to fuune tima, e yi wule
falane ti yiimatoni. E mi dɔxɔde sɔtɔma n ma yamaan malanni, e xinle mi
sɛbɛma Isirayila kaane xili sɛbɛ kɛdin kui, e mɔn mi Isirayila yamanan lima.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Marigina Alatala nan na.’ ”
10 “ ‘E n ma yamaan nalɔma ayi, e naxa, “Bɔɲɛ xunbenla be,” anu bɔɲɛ
xunbeli mi na. Bonne nɛma yinna tima naxan biramatɔ a ra, e tan bɛndɛ
fixɛn nan soma a ma.
11 Nayi, a fala na yinna maso muxune xa, a na yinna birama nɛn! Tule
gbeen fama nɛn, balabalan kɛsɛne yi godo, foye gbeen yi fa.
12 Yinna na bira, muxune mi ɛ maxɔdinɲɛ nayi ba, fa fala, “Ɛ a masoxi
bɛndɛ fixɛn naxan na, na minɛn?” ’ ”
13 “ ‘Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N fitinaxin kala ti
foyen nafama nɛn, n tule gbeen nafa n ma xɔlɔ gbeeni, balabalan kɛsɛ
ɲaxine yi godo halagi tideni.
14 Ɛ bɛndɛ fixɛn soxi yinna naxan ma, n na rabirama nɛn bɔxɔni, a bunne
yi mini kɛnɛnni. A na bira, ɛ fan halagima nɛn a xɔn. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a
Alatala nan n na.
15 N sigama nɛn han n ma xɔlɔn danna na yinna xili ma e nun naxanye a
masoxi. Nayi, n yi a fala ɛ xa, n naxa, “Yin mi fa na, nabiin naxanye a
masoxi ne fan mi fa na,
16 Isirayila nabiin naxanye yi bɔɲɛ xunbenla fe falama Yerusalɛn kaane
xa e fe to fuune xɔn, anu bɔɲɛ xunbeli mi yi na! Marigina Alatalaa falan nan
na ra.” ’ ”
17 “Adamadina, i yɛɛ rafindi Isirayila yamaan sungutunne ma naxanye e
yɛtɛ bɔɲɛ yi falane tima nabiya falane ra. Nabiya falane ti e xili ma,
18 i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Gbalona ɛ xa ɛ tan
naxanye yii kɔɛ rasone dɛgɛma, ɛ yi e so ɛ yii kɔɛne birin na tirin ti seene ra, ɛ
yi dugine dɛgɛ naxanye soma muxune yɛtagine xun na fonne nun dii ɲɔrɛne
birin alogo ɛ xa sɛnbɛn sɔtɔ e niine ma! Ɛ n ma yamaan muxune niin tirinɲɛ
ba, ɛ yi ɛ yɛtɛ niine ratanga?
19 Ɛ n ma sariɲanna rayelefuma n ma yamaan yɛtagi fundenna yiin yɛ
dandona fe ra hanma buru dungina ndee fe ra. Ɛ to wulene falama n ma
yamaan xa naxanye mafura wule falane ramɛ, ɛ muxune faxama naxanye
mi lan e faxa, ɛ ndee lu e nii ra naxanye yi lan nun e faxa.’ ”
20 “ ‘Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N kelima nɛn ɛ tirin ti
seene xili ma ɛ muxune suxuma naxanye ra alo xɔline. N na e bama nɛn ɛ
yii, n yi na kanne niine xunba ɛ naxanye suxuma alo xɔline.

21 N na ɛ dugine bama nɛn ɛ yɛtagine xun na, n yi n ma yamaan xunba ɛ yii, ɛ mi fa muxune tirinɲɛ ɛ sɛnbɛne xɔn sɔnɔn. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na.
22 Bayo ɛ bata tinxin muxune bɔɲɛn kala ɛ wulene xɔn, n tan mi yi waxi naxanye tɔrɔ feni, ɛ yi muxu ɲaxine sɛnbɛ so alogo e nama xɛtɛ e kira ɲaxine fɔxɔ ra, e yi kisi.
23 Na feene ma, ɛ mi fa wule fe to yo tima alo xiyena, ɛ mi fa ɛ yiimatoma. N na n ma yamaan xunbama nɛn ɛ yii. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na.' "

14

Isirayila xa a mɛ suxurene ra

1 Isirayila fonna ndee yi fa n fɛma e fa dɔxɔ n yɛtagi.
2 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
3 "Adamadina, suxurene fe bata muxuni itoe bɔɲɛn nɔ. Seen naxan e birama hakɛni, e na nan dɔxɔma e yɛtɛ yɛɛ ra. N tinɲɛ nayi, e xa n maxɔdin fena nde ma ba?
4 Nayi, falan ti e xa, i yi a fala e xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Suxure feen na Isirayila kaan naxan bɔɲɛ nɔ, a yi seen dɔxɔ a yɛtɛ yɛɛ ra naxan a birɛ hakɛni, na xanbi ra a mɔn yi fa nabiin fɛma, n tan Alatala yɛtɛɛn nan na kanna yabima alo a lan a suxure wuyaxine ma kii naxan yi
5 alogo n mɔn xa Isirayila kaane bɔɲɛne sɔtɔ naxanye birin e mɛxi n na e suxurene fe ra." '
6 Nanara, a fala Isirayila yamaan xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ xun xɛtɛ, ɛ xɛtɛ ɛ suxurene fɔxɔ ra, ɛ mɛ ɛ kɛwali xɔsixine birin na.
7 Xa Isirayila kaana nde hanma xɔɲɛn naxan dɔxi Isirayila yi, xa na a mɛ n na, suxure feen yi a bɔɲɛn nɔ, a yi seen dɔxɔ a yɛtɛ yɛɛ ra naxan a birɛ hakɛni, a mɔn yi siga nabiin fɛma alogo a xa n maxɔdin fena nde ma, nayi, n tan Alatala yɛtɛɛn nan a yabima.
8 N kelima nɛn na kanna xili ma, n yi a findi misaala ra, yamaan naxan mafalama. Ɛ yi a kolon a Alatala nan n na.' "
9 " 'Xa nabiin tin muxune yi a ratantan a tan yɛtɛɛn yi nabiya falan ti na kanna xa, nayi n tan Alatala nan a radinxi tantanni. N na n yiini tema nɛn a xili ma, n yi a raxɔri n ma yamana Isirayila kaane yɛ.
10 E birin nan na hakɛn goronna tongoma, nabiin nun naxan a maxɔdinxi, ne firinna birin hakɛn lan.
11 Nayi, Isirayila kaane mi fa e masigɛ n na, e mi fa e yɛtɛ raxɔsɛ e yulubine birin xɔn. Nayi, e findima nɛn n ma yamaan na, n findi e Ala ra,' Marigina Alatalaa falan nan na ra."

Muxu yo mi nɔɛ yamaan natangɛ Alaa kitin ma

12 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
13 "Adamadina, xa yamanana nde tinxintareyaan liga, e n yulubin tongo, xa n na n yiini te a xili ma, n yi donseen nadasa e ma, n fitina kamɛn nafa e ma, n yi muxune nun xuruseene raxɔri,
14 hali xa tinxin muxu saxanni itoe yi lu na yamaan yɛ nun: Nuhan nun Daniyɛli nun Yuba, ne yi e yɛtɛ niine nan tun natangɛ e tinxinyaan xɔn." Marigina Alatalaa falan nan na ra.

15 “Hanma xa n mɔn burunna sube xaɲɛne radin yamanan ma, e yi
diidine birin faxa, yamanan yi findi yire rabeɲinxin na muxu yo mi fa
danguma dɛnaxan yi masɔtɔ na sube xaɲɛne fe ra,
16 hali xa na tinxin muxu saxanne taran yamanani, n tan habadan Ala, n
bata n kɔlɔ n yɛtɛni, ne mi yi nɔɛ hali e dii xɛmɛn hanma e dii tɛmɛn natangɛ,
koni na muxu saxanne tan tangɛ nɛn, yamanan yi findi yire rabeɲinxin na.”
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
17 “Hanma xa n yɛngɛn nafa na yamanan xili ma, xa n na a fala, n naxa,
‘Yɛngɛn xa dangu yamanan yiren birin yi!’ xa n muxune nun e xuruseene
raxɔri mɛnni,
18 hali xa na tinxi muxu saxanne taran yamanani, n tan habadan Ala, n
bata n kɔlɔ n yɛtɛni, e mi nɔɛ e dii xɛmɛn hanma e dii tɛmɛn natangɛ. E tan
nan gbansan tangama.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.
19 “Hanma xa n fitina furen nafa na yamanani, n yi faxan nafa e ma n ma
xɔlɔni, alogo muxune nun xuruseene xa raxɔri,
20 hali xa tinxin muxu saxanni itoe yi lu na yamaan yɛ nun: Nuhan nun
Daniyɛli nun Yuba, n tan habadan Alatala, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni, e mi nɔɛ e
dii xɛmɛn hanma e dii tɛmɛn natangɛ. E yɛtɛ niine nan tun natangɛ e
tinxinyaan xɔn.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.
21 Amasɔtɔ, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Hali n to bata n ma
kiti xɔdɛxɛ naaninne rasiga Yerusalɛn xili ma, yɛngɛn nun fitina kamɛn nun
burunna sube xaɲɛne nun fitina furena, alogo e xa muxune nun xuruseene
raxɔri,
22 hali na birin, muxuna ndee luma nɛn e nii ra. Xɛmɛne nun ɲaxanla
ndee xunna minima ayi nɛn. Ɛ na e sigati kiin nun e kɛwanle to, na ɛ
masabarima nɛn lan gbaloni itoe birin ma n naxanye rafaxi Yerusalɛn ma.
23 Ɛ masabarima nɛn, ɛ na e sigati kiin nun e kɛwanle to waxatin naxan yi.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn a n mi feni itoe rabaxi fuun xan na taan xili ma.”
Marigina Alatalaa falan nan na ra.

15

Sandana lan ɲaxundan binla ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, ɲaxundan binla yatɛxi muxune xɔn dangu wudin bonne
ra ba? A yiine tɔnɔn gbo dangu fɔtɔn yi wudin bonne ra ba?
3 I na wudin tongɛ ba i yi sena nde rafala a ra? I a nde findɛ bitin wudina
nde ra ba, i sena nde xidi a ma?
4 A na sa tɛɛni yegen na, tɛɛn yi a xun firinne gan, a fa a tagin suxu, a tɔnɔn
fa na ba?
5 Nayi, xa a tɔnɔ mi yi na benun a xa gan waxatin naxan yi, tɛɛna a gan
xanbini, a fa rafalɛ sena nde ra ba?”
6 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N bata Yerusalɛn kaane
findi se gan daxin na alo n ɲaxundan binla findixi yegen na fɔtɔn yi wudin
bonne tagi kii naxan yi.
7 N kelima nɛn e xili ma. Hali e to bata yi mini tɛɛni nun, tɛɛn nan fa e
halagima. N na keli e xili ma waxatin naxan yi, nayi ɛ a kolonma nɛn a
Alatala nan n na.
8 N yamanan findima nɛn yire rabeɲinxin na, bayo a muxune bata
tinxintareyaan liga,” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

16

Yerusalɛn taan misali fena dii rabeɲinxin ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, Yerusalɛn kaane kɛwali xɔsixine fe fala e xa.
3 A fala, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi Yerusalɛn taan xili ma, a naxa: Kanan bɔxɔn nan yi i benbane gbeen na, i barixi mɛnna nin. Amorin nan yi i fafe ra, i nga, Xiti kaana.*
4 I barixi lɔxɔn naxan yi, i xuli fundin mi xaba, i mi maxa alogo i xa sariɲan, fɔxɔn mi sugusugu i ma, i mi mafilin dugini.†
5 Muxu yo mi kininkinin i ma, a yi na fe kedenna nde liga i xa, a yi i ratanga. I woli ayi nɛn burunna ra i bari lɔxɔni, amasɔtɔ i raɲaxu nɛn muxune ma.’ ”
6 “ ‘Koni, n yi danguma i dɛxɔn ma, n yi i to i ramaxɛ i wunli, n yi a fala i xa, n naxa, “Hali wunla to i ma, i luma nɛn i nii ra! Hali wunla to i ma, i luma nɛn i nii ra!”
7 Na xanbi ra, n yi i rasabati alo sɛxɛne burunna ra. N yi i ragbo, i yi kɔxɔ, n yi i rayabu ayi, i xiɲɛne yi te, i xun sɛxɛne yi mini. Koni i ragenla nan mɔn yi a ra singen.
8 Lɔxɔna nde, n yi danguma i dɛxɔn ma, n yi i mato, n yi a to i bata a li i muxu xanu waxatin ma, n yi n ma domaan lenben so i xunna, n yi i ba i ragenla ra, n yi n kɔlɔ i xa, n yi layirin xidi en tagi, i yi findi n gbeen na.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”
9 “ ‘N bata i maxa. Wunla naxan yi i ma, n yi na ba i ma, n yi ture xiri ɲaxumɛn susan i ma.
10 N bata i maxidi taa dugi doma sɔxɔnxini, n yi kidi sankidin so i sanni, n yi i marabɛri ba taa dugi faɲini, n dugi faɲin nagodo i ma naxan saren xɔdɔxɔ.
11 N yi i maxidi marayabu se faɲine yi, n yi yii rasone so i yiine ra, n yi ɲɛrɛn bira i kɔɛ.
12 N wuredin sa i ɲɔɛɛn na, n yi tunla sone so i tunle ra, n yi manga kɔmɔti faɲin so i xun na.
13 Nayi, i yi maxidi xɛmaan nun wure gbeti fixɛn na, taa dugi sɔxɔnxin nun dugi sare xɔdɛxɛne yi findi i marabɛri baan na. I yi balo murutu fuɲi faɲin nun kumin nun oliwi turen na. I yi tofanɲɛ ayi, alo a lan ɲaxalan mangan ma kii naxan yi.
14 I xinla yi siyane birin li masɔtɔ i ya tofanna ma, bayo i yi rayabu han fata i maxidi se faɲine ra, n ni i rayabu naxanye yi.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”
15 “ ‘Koni i yi i yigi sa i ya tofanni. I ya xili gbeeyaan yi findi fɛrɛn na i xa, i findi yalunden na. I yi lu yalunyaan ligɛ dangu muxune birin xɔn, i findi e gbeen na.‡

---

* **16:3: 16.3** ***Kanan*** kaane nan yi dɔxi Yerusalɛn yi benun Isirayila bɔnsɔnna muxune xa a tongo yɛngɛni. Na feen sɛbɛxi Samuyɛli Firinden 5.6-9 kui.
† **16:4: 16.4** Ala Yerusalɛn taan nun a muxune misalima diin nan ma be. Sɛnbɛ yo mi yi Alaa yamaan xa benun Ala xa a fi e ma. Na xanbi ra, a yi e findi yamana sɛnbɛmaan na. Na xanbi ra, e mɔn yi a yanfa suxure batuni. Na nan misaali ito bunna ra.
‡ **16:15: 16.15** A suxure batun misalixi ***yalunyaan*** nan na be bayo Ala nun a yamaan bata layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi ɲaxanla nun xɛmɛn tagi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xɛmɛna a ɲaxanla masuxuma kii naxan yi. A yamaan na se gbɛtɛ batu ba a tan na, e bata a yanfa nayi alo ɲaxanla na a xɛmɛn yanfa yalunyaan xɔn.

16 I bata i ya dugine tongo, i yi suxure kidene rayabu e ra, i yi yalunyaan
naba mɛnne yi naxan ɲɔxɔn munma yi liga, anu a ɲɔxɔn mi fa ligama sɔnɔn.
17 N tunla so xɛma daxin nun wure gbeti fixɛ daxin naxanye so i yii, i yi ne
findi i ya suxure xɛmɛmane ra, i yi n yanfa, i yalunyaan liga.
18 I bata i ya taa dugi sɔxɔnxine tongo, i yi i ya suxurene maxidi e yi, i yi n
ma turen nun n ma wusulanna ba saraxan na e xa.
19 N donseen naxanye so i yii, murutu fuɲin nun oliwi turen nun kumina,
n yi i baloma naxanye ra, i yi ne ba saraxane ra na suxurene xa alogo e gan
xirin xa rafan e ma. I na nan ligaxi.' Marigina Alatalaa falan nan na ra."
20 " 'I yi i ya dii xɛmɛne nun i ya dii tɛmɛne tongo, i naxanye bari n xa, i yi e
gan saraxan na suxurene xa alogo e xa findi e donseene ra! I mi yi i wasa
soɛ i ya yalunyani ba?
21 I bata n ma diine kɔɛ raxaba, i yi e gan saraxan na suxurene xa!
22 Anu, i kɛwali xɔsixine ligama yalunyani waxatin naxan yi, i mi i miri i
ya dii ɲɔrɛyaan waxatin ma, i ragenla yi a ra waxatin naxan yi, i yi i
ramaxama i wunli waxatin naxan yi.' "
23 "Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'Gbalona! Gbalona ɛ xa, bayo
ɛ yelin xanbini na fe ɲaxine birin ligɛ
24 ɛ bata gbingbinna rafala kiden na, ɛ yi yire matexine rafala kidene ra
yama malandene yi.
25 Ɛ bata yire matexine rafala kidene ra taan kira xunne birin na. Ɛ yi ɛ
tofanna findi fe xɔsixin na, ɛ yi ɛ fatin lu dangu muxune birin sagoni, ɛ
yalunya feene yi siga gboɛ ayi.
26 Ɛ bata yalunyaan liga Misiran kaane xɔn, ɛ dɔxɔ bode fati faɲine, ɛ yi ɛ
yalunyaan nadangu ayi, ɛ yi n naxɔlɔ.
27 Nayi, n yi keli ɛ xili ma, n yi nde ba ɛ bɔxɔn na, n yi ɛ sa ɛ yaxu kunfadene
sagoni, Filisitine taane, naxanye yati yi yagixi ɛ yagitareya kɛwanle ra.
28 Koni ɛ mɔn yi yalunyaan naba Asiriya kaane xɔn, bayo ɛ munma yi
wasa singen yalunyaan na, anu, hali na, ɛ mi wasa.
29 Nayi, ɛ yi ɛ yalunyaan nadangu ayi, ɛ Babilɔn kaane sa a fari, naxanye
findixi yulane ra, anu, na fan mi ɛ wasa.' "
30 "Nayi, Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'Ɛ yugon kobi de, ɛ to
bata feni itoe birin liga, naxanye findixi yalunde ɲaxalan gbeen kɛwanle ra!
31 Anu, ɛ to gbingbinna rafala kira xunne birin na, ɛ yi yire matexine
rafala kidene ra yama malandene yi, ɛ mi yi luxi alo yalundena, bayo ɛ mi yi
gbetin nasuxuma ɛ yangane ra.
32 Ɛ tan luxi nɛn alo ɲaxalan yalunxin naxan xɛmɛ gbɛtɛye rafisama a
xɛmɛn yɛtɛɛn xa a mi naxanye kolon.
33 Yalunde ɲaxanle birin sena nde rasuxuma e yangane yii. Koni ɛ tan luxi
nɛn alo ɲaxanla na a yangane ki alogo e xa fa, sa keli yiren birin yi, ɛ yi kafu.
34 Ɛ yalunyaan nun ɲaxanla bonne yalunyaan keden mi a ra. Muxu yo mi
a gima ɛ fɔxɔ ra ɛ kisena a yii. Ɛ tan nan ɛ yangane kima, se mi so ɛ yii.' "
35 "Nanara, i tan naxan luxi alo yalunde ɲaxanla, i tuli mati Alatala fala
xuiin na!
36 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Bayo i bata i ya nafunle birin
yikala, bayo i bata i ragenla lu i ya yalunyaan xɔn i yangane yii e nun i ya
suxurene nun i ya fe xɔsixine birin, i yi i ya diine wunla ba saraxan na e xa,
37 na ma, n na ɛ nun i yangane birin malanma nɛn yire kedenni, naxanye
yi rafan i ma e nun naxanye yi raɲaxu i ma, n na e birin malanma nɛn i xili
ma, n yi i rageli, e birin yi i ragenla to.

38 N na i kitima nɛn alo a lan yalunde ɲaxanle nun muxu faxane ma kii
naxan yi. N yi i wunla ramini n ma xɔlɔ gbeen nun n ma xanuntenyaan
kalan xɔxɔlɔnni.
39 N na i sama nɛn i yangane sagoni, e yi i ya kide gbingbinne nun i ya
suxure batude matexine kala, e yi i ya dugine ba i ma, e yi i rayabu se faɲine
tongo, e yi i ragenla lu.
40 E yi yamaan nadin i ma, e yi i magɔlɔn, e yi i masɔxɔn silanfanna ra,
41 e yi tɛɛn so i ya banxine ra, e yi i makiti ɲaxalan wuyaxi yɛtagi. N danna
sama nɛn i ya yalunyaan na, i mi fa i yangane saranna fiyɛ sɔnɔn!
42 N sigama nɛn han n ma xɔlɔn danna i xili ma, n ma xanuntenyaan kalan
xɔxɔlɔnyaan yi a masiga i ra. N na n sabarima nɛn, n mi fa xɔlɔma i ma.
43 N na i kɛwali ɲaxine saranma nɛn i ra, bayo i mi i xaxili luxi i ya dii
mɛsɛyaan waxatina fe ma, i yi n naxɔlɔ feni itoe birin xɔn. I mi yagitareyaan
xan saxi i kɛwali xɔsixi gbɛtɛye fari ba?' Marigina Alatalaa falan nan na ra."
44 " 'Nayi, sandasane birin sandani ito falama nɛn i ma, e naxa, "Dii tɛmɛn
fama a nga nan ma."
45 I ngaa dii tɛmɛn nan i ra yati, naxan a xɛmɛn naɲaxuxi e nun a diine. Ɛ
nun i ngaxakeden ɲaxalanmane birin keden, naxanye e xɛmɛne nun e diine
raɲaxuxi. Xiti kaan nan yi i nga ra, Amorin nan yi i fafe ra.
46 I tada ɲaxalanmaan naxan yi dɔxi i kɔmɛnna ma, na findixi Samari
taan nan na e nun a muxune. I xunyɛn ɲaxalanmaan naxan yi dɔxi i
yiifanna ma, Sodoma taan§ nan na ra e nun a muxune.
47 I bira nɛn e kirane fɔxɔ ra yati, i fan yi e raliga e kɛwali xɔsixine yi, koni
i mi danxi na ma gbansan, i tan sigati kiin yi ɲaxu ayi dangu e tan gbeen na
i ya feene birin yi.
48 Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni, ɛ nun i ya muxune naxan
ligaxi, i ngaxakeden ɲaxalanmaan Sodoma nun a muxune mi na sifan
ligaxi.' Marigina Alatalaa falan nan na ra."
49 " 'I ngaxakeden ɲaxalanmaan Sodoma taan hakɛni itoe nan ligaxi: A
muxune yi waso ayi, e to yi hɛrini, kɔntɔfili mi yi e ma. E mi yi yiigelitɔne
nun tɔrɔ muxune malima.
50 E yi e yɛtɛ yigboma, e fe xɔsixine liga n yɛtagi. N to na to, n yi e raxɔri!
51 Samari taan muxune mi i yulubin tagiin yatin ligaxi. I bata fe xɔsixine
liga naxanye dangu e gbeene ra pon, han i ngaxakeden ɲaxalanmane
Sodoma taan nun Samari taan muxune yi lu alo tinxin muxune, xa e
yulubine sa i gbeene ma.
52 I tan naxan yi i ngaxakeden ɲaxalanmane yalagima, iki, i fan ma
yalagin waxatin bata a li, masɔtɔ i yulubine xɔn, i yɛtɛ raxɔsixi naxanye xɔn
dangu e tan na, naxanye a ligaxi e tinxinɲɛ ayi dangu i tan na. I fan yagima
nɛn, i yi rayarabi, bayo i bata i ngaxakedenne lu alo tinxin muxune, e na sa i
ma.' "
53 " 'N mɔn Sodoma taan nun Samari taan nun e muxune rasabatima nɛn,
e nun ɛ tan fan e xɔn ma
54 alogo i xa rayarabi, i yagi lan i kɛwanle birin ma, naxanye e rawɛkilɛxi.
55 I ngaxakeden ɲaxalanmane, Sodoma taan nun Samari taan nun e
muxune mɔn xɛtɛma nɛn e kii fonni, i fan nun i ya muxune yi xɛtɛ ɛ kii
singeni.

§ **16:46: 16.46** Ala ***Sodoma*** taan halagi nɛn tɛɛn na a muxune yulubine fe ra. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa
Fɔlɔn 19.1-29 kui.

56 I yi i wasoma waxatin naxan yi, i mi yi fala ɲaxine tima Sodoma taan
xili ma ba,
57 benun i ya ɲaxuyaan xa kolon waxatin naxan yi. Iki, Arami kaane nun
e rabilinna muxune nun Filisiti muxun naxanye i rabilinni, ne fa i tan nan
makonbima, e i raɲaxu.
58 I fa i ya yagitareyaan nun i kɛwali xɔsixine saranna nan sɔtɔma iki,'
Alatalaa falan nan na ra."
59 "Bayo, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'N na a ligama i ra nɛn
alo a lan i ma kii naxan yi, i tan naxan mi n kɔlɔ xuiin yatɛxi, i yi layirin kala.
60 Koni, n na n xaxili luma nɛn layirin xɔn, n naxan xidi en tagi i dii mɛsɛ
waxatini, n yi habadan layirin xidi en tagi.*
61 I kɛwanle fe rabirama i ma nɛn, i yi yagi, i na i tada ɲaxalanmane nun i
xunyɛ ɲaxalanmane rasɛnɛ waxatin naxan yi, n yi e so i yii i ya dii tɛmɛne
ra, hali e to mi fataxi layirin na n naxan xidixi en tagi.
62 N na n ma layirin xidima nɛn en tagi, nayi, i a kolonma nɛn a Alatala
nan n na,
63 alogo i ya fe ɲaxine xa rabira i ma, i yi yagi, i dɛɛn yi suxu i ra i ya
yagini, n na i yulubine birin xafari waxatin naxan yi, i naxanye birin
ligaxi.' Marigina Alatalaa falan nan na ra."

17

Singbin firinne nun manpa binla fe sandana

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, misaala nde fala, sandana nde sa Isirayila yamaan xa.
3 I yi a fala e xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,

"Singbinna nde yi na nun naxan gbo,*
a gubugubune kuya,
a xabene kuya,
e yi maɲingixi.
Na singbinna yi siga Liban yamanani,
a sa dɔxɔ suman binla nde kondeni.
4 Wudi yiin naxan mate a birin xa,
a yi na bolon,
a siga a ra yula yamana nde yi,
a sa a dɔxɔ yulane taani.†
5 Na xanbi ra, a mɔn yi Isirayila yamanan sansi gbɛtɛ tongo,
a sa a si sansi xɔri mafedena nde yi
ige gbeen dɛ alo wudi faɲina igen nafan naxan ma.‡
6 Na sansiin yi gbo,
a yi findi manpa bili sabatixin na,
koni a mi yi kuya,

---

* **16:60: 16.60** Marigi Yesu layirin naxan xidi e nun dɛnkɛlɛya yamaan tagi, na nan ***habadan layirini*** ito rakamalin na. Na feen sɛbɛxi mɔn Esekiyɛli 37.26 nun Esayi 55.3 nun Yeremi 32.40 nun Matiyu 26.28 kui. * **17:3: 17.3** ***Singbinni*** ito findixi Babilɔn mangan Nebukadanesari misaala nan na naxan Yerusalɛn tongo yɛngɛni. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 24.12-16 kui. † **17:4: 17.4** Nebukadanesari siga nɛn Yuda mangan Yoyakin na ***Babilɔn taani*** yulane wuya dɛnaxan yi. Nayi, wudi yii matexin findixi Yuda mangan nan na. Wudin yɛtɛɛn findixi Dawuda yixɛtɛne nan na. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 24.12-16 kui. ‡ **17:5: 17.5** ***Sansi gbɛtɛ*** findixi Yuda mangan Sedeki misaala nan na, Babilɔn mangan naxan dɔxɔ mangan na Yoyakin ɲɔxɔni. A mɔn yi murutɛ Babilɔn mangan ma, a yi suxu yɛngɛni. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 24.17 kui.

a yiine yi tixi singbinna binni,
koni a salenne yi lu a bun ma.
A yi kɔxɔ,
a yi lu a yiine raminɛ,
a yifɔtɔn.
7 Koni singbin gbee gbɛtɛ mɔn yi na nun,§
naxan gubugubune yi kuya,
a xabene gbo.
Na manpa binla* yi a yibandun a binni
e nun a salenne,
a yi a yiine yibandun a binni
alogo a xa a ige sa.
8 Anu a yi sixi bɔxɔ faɲin nin ige gbeen dɛ
alogo a xa a yiine ramini,
a yi bogi,
a yi findi manpa bili faɲin na.” ’ ”
9 “A fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
A sabatɛ ba?
Singbin singen mi a binla talɛ ba,
a yi a bogine bolon,
alogo a xa xara,
a sonle birin yi lisi a ra?
Nayi, a mako mi fanga gbeen ma,
a mako mi muxu wuyaxi ma
naxan a talɛ a ɲan na fefe!
10 A yi bitinxi a faɲin na,
koni iki a nɔɛ sabatɛ ba?
Sogeteden foyen na fa,
na a xarama nɛn fefe!
A yi bitinxi bɔxɔni dɛnaxan yi,
a yi xara mɛnni.’ ”

Sandan bunna

11 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
12 “Nba, yama murutɛxini ito maxɔdin iki, i naxa, ‘Ɛ mi na sandan bunna kolon ba?’ A fala e xa, i naxa, ‘Babilɔn mangan bata siga Yerusalɛn yi, a sa mangan nun a kuntigine suxu, a e xali Babilɔn taani.
13 A yi muxuna nde sugandi mangane bɔnsɔnna muxune yɛ, a yi layirin xidi e tagi, a yi na kanna rakɔlɔ. A mɔn yi yamanan yɛɛratine xali konyiyani
14 alogo yamanan xa lu nɔɔn bun ma, a nama fa sɛnbɛn sɔtɔ sɔnɔn, a yi na layirin suxu, alogo e nama halagi.
15 Koni na manga nɛnɛn bata murutɛ a xili ma, a yi a xɛrane rasiga Misiran yamanani alogo e xa sa soone nun sofa gali gbeen so a yii. Muxun naxan na ligaxi, na fe sɔnɔyɛ ba? Na kanna a futuxulɛ Babilɔn mangan bun ba? A to layirin kala, a mi nɔɛ a futuxulɛ a bun sese ma!’ ”
16 Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni! Yuda mangani ito faxama Babilɔn mangana yamanan nin,

§ **17:7: 17.7** ***Singbin gbee gbɛtɛ*** findixi Misiran yamanan mangan nan na. Yuda mangan Sedeki yi Misiran mangan mafanma a xa a mali Babilɔn yamanan yɛngɛdeni. Na feen sɛbɛxi Yeremi 37.7-8 nun 44.30 kui.

* **17:7: 17.7** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

naxan a findixi mangan na. Amasɔtɔ a bata a kɔlɔ xuiin kala, a mi layirin nakamalixi e tagi.
17 Misiran mangan mi nɔɛ a xun mayɛngɛ hali e nun a gali sɛnbɛmaan nun a sofa wuyaxine. Babilɔn kaane gbingbinne ratema nɛn taan makantan yinna xɔn e yi taan yɛngɛ e muxu wuyaxi faxa.
18 Bayo, Yuda mangan bata a mɛ a kɔlɔ xuiin na, a yi layirin kala. A to a kɔlɔ, a yi na feene birin liga, a mi a futuxulɛ a bun mumɛ!"
19 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni, fa fala a mɛxi a kɔlɔ xuiin na n tan nan yɛtagi, a n ma layirin nan kalaxi. Nayi, n na a kɛwali ɲaxine saranma nɛn a ra.
20 N na n ma yalaan soma nɛn a xun na, a yi a suxu n ma lutin na, n yi a xali Babilɔn yi, n yi sa a makiti mɛnni lan a tinxintareyaan ma a naxan liga n na.
21 A sofa gixine birin faxama nɛn silanfanna ra, naxanye na lu e nii ra, ne yi xuya ayi yiren birin yi. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a n tan Alatala nan falan tixi."
22 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, "N tan yɛtɛɛn nan suman wudin konde yi yiina nde tongoma, n yɛtɛɛn yi sa a bitin geya gbee matexina nde xun tagi.
23 N sa a bitinma geyaan nan fari naxan mate Isirayila yamanani, a yi a yiine ramini, a yi bogi, a findi suman bili faɲin na. Xɔliin sifan birin e tɛɛn sama nɛn a yi, e lu a yiine nininna bun.
24 Nayi, burunna wudine birin a kolonma nɛn, a n tan Alatala nan wudi matexin nabirama, n yi a magodoxini te. N wudi xinden xara, n yi wudi xaren maɲingi. N tan Alatala nan falan tixi, n na a ligama nɛn."

18

Ala birin kitima a kɛwanla xɔn

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Nanfera ɛ xɛtɛma sandani ito ma Isirayila yamanani, ɛ naxa,
Fafane bata ɲaxundan xindene don,
koni e diine nan ɲinye ramuluxunxi.*"
3 "Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni, ɛ mi fa xɛtɛma sandani ito ma sɔnɔn Isirayila yamanani!
4 N tan nan gbee adamadiine birin niin na, diin nun a fafana, n gbeen nan e firinna birin na. Naxan na yulubin tongo, na nan faxama."
5 "Xa a sa a li, muxuna nde tinxin, a kiti kɛndɛn nun tinxinyaan ligama,
6 a mi donse ralixine donma kidene yi geyane fari, a mi a xaxili tixi Isirayila kaane suxurene ra, a mi a bodena ɲaxanla rakunfama, a mi a masoma ɲaxanla ra a nɛma a kike wanli waxatin naxan yi,
7 a mi muxe ɲaxankatama, a tolimaan naxɛtɛma a kanna ma, a mi muɲan tima, a donseen soma kamɛtɔne yii, marabɛnna naxan ma, a dugin so na yii,
8 a mi tɔnɔ sama donla fari naxan tongoxi a ma, a mi tɔnɔ gbeen fenma muxune ra, a tinxintareyaan matanga, a kiti kɛndɛn sama muxune tagi,
9 a n ma tɔnne nun n ma sariyane suxuma lannayani. Awa, tinxin muxun nan na kanna ra. Na kanna luma nɛn a nii ra." Marigina Alatalaa falan nan na ra.

* **18:2: 18.2** Na feen mɔn sɛbɛxi Yeremi 31.29 kui.

10 “Koni xa na kanna diina nde bari, na yi findi mafu tiin na, a faxan ti
hanma a yi na fena nde liga a ngaxakedenna nde ra,
11 hali diin fafe mi feni itoe sese ligaxi, xa a diin donse ralixine donma
kidene yi geyane fari, a bodena ɲaxanla rakunfama,
12 a ɲaxu yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune ra, a muɲan tima, a mi muxune
tolimaan naxɛtɛma e ma. A xaxili tixi suxurene nan na, a fe xɔsixine ligama,
13 a donla soma, a tɔnɔn sa a fari, a tɔnɔn gbeen fenma muxune ra. Na
kanna luyɛ a nii ra ba? Ɛn-ɛn de! A mi luyɛ a nii ra. A to bata fe xɔsixini itoe
liga, yamaan na kanna faxama nɛn. A tan nan a yɛtɛ faxa feen nagidixi.”
14 “Koni xa a sa a li, na fan yi diina nde bari, na diin yi a fafe to yulubini
itoe birin ligɛ, koni, hali a to bata e to, a mi na fe sifan liga,
15 a mi donse ralixine don kidene yi geyane fari, a mi a xaxili ti Isirayila
kaane suxurene ra, a mi a bodena ɲaxanla rakunfa,
16 a mi ɲaxu muxu yo ra, a mi tolimaan nasuxuma donle fe ra, a mi muɲa
ti, a donseen so kamɛtɔne yii, a dugin so muxune yii marabɛnna naxanye
ma,
17 a tinxintareyaan matanga, a mi tɔnɔn sa donla fari naxan tongoxi a ma,
a mi tɔnɔ gbeen fen muxune ra, a n ma sariyane nun n ma tɔnne suxu, na
kanna mi faxɛ a fafe hakɛne fe ra de! A luma nɛn a nii ra.
18 A fafe nan muxune ɲaxankata, a yi a ngaxakedenna muɲa. Naxan mi
fan, a na liga a yamaan yɛ. Nayi, na nan yati faxama a hakɛne fe ra.”
19 “Anu, ɛ n maxɔdinma, ɛ naxa, ‘Nanfera fafan hakɛn goronna mi luma a
diin xun ma?’ Bayo a diin bata kiti kɛndɛn nun tinxinyaan liga, a yi n ma
tɔnne birin suxu. A yati luma nɛn a nii ra.
20 Naxan na yulubin liga, na nan faxama. Diin mi a fafana hakɛn goronna
tongɛ, fafan fan mi a diin hakɛn goronna tongɛ. Tinxin muxuna tinxinna
saranna fima a tan nan ma, muxu ɲaxin fan ma ɲaxuyaan yi saran a ra.”
21 “Koni, xa muxu ɲaxin xɛtɛ a yulubine birin fɔxɔ ra, a naxanye ligaxi, xa
a n ma tɔnne birin suxu, a kiti kɛndɛn nun tinxinyaan liga, a luma nɛn a nii
ra. A mi faxama.
22 A yulubin naxanye birin ligaxi, ɲinan tima nɛn ne birin xɔn. A luma
nɛn a nii ra a tinxinyana fe ra, a naxan ligaxi.
23 Muxu ɲaxin na faxa, na nan n nasɛwama ba? A na xɛtɛ a kɛwanle fɔxɔ
ra, a yi kisi, na nan n nasɛwama.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.
24 “Xa tinxin muxun xɛtɛ a tinxinyaan fɔxɔ ra, a yi tinxintareyaan liga fɔlɔ,
a yi na fe xɔsixine liga muxu ɲaxin naxanye ligama, na kanna luyɛ a nii ra
ba? A tinxinyana fe mi fa rabirama muxune ma sɔnɔn, a naxan liga. A
faxama nɛn a tinxintareyaan nun a yulubine fe ra a naxanye ligaxi.”
25 “Anu, ɛ a falama, ɛ naxa, ‘Marigina kiraan mi lanxi!’ Isirayila yamana,
iki ɛ tuli mati! N ma kiraan nan mi lanxi ba? Ɛ tan xan ma kiraye yidɔxi ba?
26 Xa tinxin muxun xɛtɛ a tinxinyaan fɔxɔ ra, a yi tinxintareyaan liga, a
faxama nɛn. A faxama nɛn bayo a bata tinxintareyaan liga.
27 Xa muxu ɲaxin xɛtɛ a fe ɲaxin fɔxɔ ra, a bata naxan liga, a yi kiti kɛndɛn
nun tinxinyaan liga, a niin nakisima nɛn.
28 Xa a na feene yɛɛ to, a xɛtɛ a murutɛ feene birin fɔxɔ ra, a naxanye
ligaxi, a luma nɛn a nii ra, a mi faxama.
29 Anu, Isirayila yamana a falama, e naxa, ‘Marigina kiraan mi lanxi.’
Isirayila yamana, n ma kirane nan mi lanxi ba? Ɛ tan xan ma kiraye yidɔxi
ba?”

30 Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Nanara, Isirayila yamana, n
na ɛ birin makitima nɛn ɛ kɛwanle xɔn. Ɛ xun xɛtɛ, ɛ xun xanbi so ɛ murutɛ
feene yi alogo sese nama ɛ bira hakɛni.
31 Ɛ mɛ ɛ murutɛ feene birin na ɛ naxanye ligama, ɛ bɔɲɛ nɛnɛne sɔtɔ, nii
nɛnɛn yi sa ɛ yi. Isirayila yamana, nanfera ɛ tinma ɛ xa halagi?
32 Muxun na faxa, na mi n nasɛwama. Nayi, ɛ xun xɛtɛ, ɛ yi lu ɛ nii ra!”
Marigina Alatalaa falan nan na ra.

19

Sunu sigina lan mangane ma

1 Ala nan a falaxi a n xa sunu sigini ito sa Isirayila kuntigine xa fa fala,
2 “I nga findixi yata gilɛ kɛndɛn nan na yatane tagi.
A yi saxi yata sɛnbɛmane nan tagi a diine maxurudeni.
3 A yi a dii xɛmɛ keden maxuru*
naxan findi yata xɛmɛ sɛnbɛmaan na.
A yi fatan a se suxine yibɔɛ,
a yi muxune fan donma.
4 Siyane yi a xinla mɛ,
e yi sa a suxu yinla ra,
e wuren bira a ɲɔɛni,
e yi siga a ra Misiran yamanani.
5 Yata gilɛn to a kolon,
a a yi a diin legedenma fuun nin,
a yigi mi yi fa a ma,
a yi a dii gbɛtɛn sugandi,
a yi na fan findi yata xɛmɛ sɛnbɛmaan na.†
6 A yi a masigama yatane tagi,
bayo a yi findixi yata xɛmɛ sɛnbɛmaan nan na.
A yi fatan a se suxuni bɔɛ,
a yi muxune fan donma,
7 a fu e kaɲa gilɛne ma,
a yi e taane findi yire rabeɲinxine ra.
Yamanan muxune birin yi yilanyilan a wurundun xuiin ma.
8 A rabilinna siyane yi keli a xili ma
yiren birin yi,
e yi yalaan nati a yɛɛ ra,
e yi a suxu yinla ra.
9 E yi wuren bira a ɲɔɛni,
e yi a balan wure sansanna kui,
e yi siga a ra Babilɔn mangan fɛma,
e yi a sa kasoon na
alogo a wurundun xuiin nama fa mɛ sɔnɔn Isirayila geyane fari.”

Sunu sigina lan manpa binla ma

10 “I nga yi luxi nɛn
alo manpa binla a yi tixi igen nan dɛ.
A yi bogixi,

---

* **19:3: 19.3** ***Yata xɛmɛ sɛnbɛmani*** ito findixi Manga Yehowaxasi nan na naxan ma fe sɛbɛxi Mangane Firinden 23.31-34 kui. † **19:5: 19.5** ***Yata xɛmɛ sɛnbɛmani*** ito findixi Yuda mangan Yoyakin nan na naxan ma fe sɛbɛxi Mangane Firinden 24.15 kui.

a yifɔtɔnxi bayo igen yi gbo.
11 A yiine yi sabatixi,
e yi nɔɛ rafalɛ mangaya taxamaseri dunganne ra nɛn.
A yi tixi wudine xun ma,
a kuya wudine birin xa
a yiine fan yi wuya.
12 Koni a tala nɛn xɔlɔni,
a rawoli ayi bɔxɔni.
Sogeteden foyen yi a bogine xara
a yii faɲine yi ba a ma,
e xara, tɛɛn yi e gan.
13 Iki, a fa tixi tonbonna nin bɔxɔ xareni
min xɔnla dɛnaxan yi.
14 Tɛɛn bata a yiine li,
a yi a dɛɛne nun a bogine gan.
A yii sabatixi yo mi fa a ma sɔnɔn,
naxan nɔɛ rafalɛ manga dunganna ra."
Sunu sigin nan na ra naxan daxa a sa alo wuga sigine lan e xa sa kii naxan yi.

20

Isirayila murutɛ fena Ala ma

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ solofereden kike suulunden xi fude lɔxɔni, Isirayila yamaan fonna ndee yi fa Alatala maxɔdindeni. E dɔxɔ n yɛtagi.
2 Nayi, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
3 "Adamadina, falan ti Isirayila yamaan fonne xa, i naxa: Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ faxi n maxɔdinden nin ba? Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni! N mi tinɲɛ mumɛ ɛ yi n maxɔdin,' Marigina Alatalaa falan nan na ra."
4 "I e makitɛ nɛn ba? Adamadina, i e makitɛ? Nayi, e benbane kɛwali xɔsixine yita e ra!
5 A fala e xa, i naxa: Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na Isirayila sugandi lɔxɔn naxan yi, n na n kɔlɔ nɛn n yiini texin na Yaxuba yixɛtɛne xa, n yi n yɛtɛ yita e ra Misiran yamanani, n yi n kɔlɔ e xa n yiini texin na, fa fala Alatala nan n na, ɛ Ala.
6 Na lɔxɔni, n na n kɔlɔ nɛn e xa n yiini texin na, a n na e raminima nɛn Misiran yamanani, n siga e ra yamanani n naxan fenxi e xa, nɔnɔn nun kumin gbo yamanan naxan yi, naxan fan yamanane birin xa.
7 Nayi, n yi a fala e xa, n naxa, 'Ɛ birin xa ɛ mɛ suxurene ra naxanye ɛ yɛɛ rakunfama! Ɛ nama ɛ yɛtɛ raharamu Misiran suxurene xɔn! Alatala nan n na, ɛ Ala.' "
8 " 'Koni e bata murutɛ n xili ma, e mi tinxi n xuiin namɛ feni. E mi tinxi e mɛ e suxurene ra naxanye e yɛɛ rakunfama. E mi Misiran suxurene beɲinxi. Nayi, a xɔnla yi n suxu n xa n ma xɔlɔn nagodo e ma, n ma xɔlɔn yi siga han a danna e xili ma Misiran yamanani.
9 Koni n mi na ligaxi n xinla fe ra, alogo n xinla nama rayelefu siyane yɛ e dɔxi naxanye tagi, n na n yɛtɛ makɛnɛn Isirayila yamaan xa naxanye yɛɛ xɔri, n to e ramini Misiran yamanani.' "
10 " 'N yi e ramini Misiran yi, n siga e ra tonbonni.

11 N yi n ma tɔnne so e yii, n yi e rakolon n ma sariyane ra, bayo naxan na
e suxu, na kanna nii rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn.
12 N mɔn yi n ma Matabu Lɔxɔne ragidi e ma alogo e xa findi taxamasenne
ra nxu tagi, alogo e xa a kolon a n tan Alatala nan e rasariŋanma.’ ”

13 “ ‘Koni Isirayila yamaan murutɛ nɛn n xili ma tonbonni. E mi n ma
tɔnne suxu, e yi e mɛ n ma sariyane ra, anu, naxan na e suxu, na nii rakisin
sɔtɔma nɛn e xɔn. E yi n ma Matabu Lɔxɔne rayelefu mumɛ. A xɔnla yi n
suxu n xa n ma xɔlɔn nagodo e ma tonbonni, n yi e raxɔri.
14 Koni n mi na liga n xinla fe ra alogo n xinla nama rayelefu siyane yɛ, n
na e ramini Misiran yi naxanye yɛɛ xɔri.
15 N tan nan mɔn n kɔlɔ e xa tonbonni n yiini texin na, a n mi tima e yɛɛ ra
siga yamanani n naxan soxi e yii, nɔnɔn nun kumin gbo yamanan naxan yi,
yamanan naxan fan yamanane birin xa,
16 bayo e bata e mɛ n ma sariyane ra e nun n ma tɔnne, e yi n ma Matabu
Lɔxɔne rayelefu. E bɔŋɩɛn yi e suxurene nan fɔxɔ ra.
17 Koni n yi kininkinin e ma, n mi e halagi, n mi e raxɔri tonbonni.’ ”

18 “ ‘N yi a fala e diine xa tonbonni, n naxa: Ɛ nama bira ɛ benbane
namunne fɔxɔ ra, ɛ nama e yamarine suxu, ɛ nama ɛ yɛtɛ raharamu e
suxurene xɔn de!
19 Alatala nan n na, ɛ Ala. Ɛ n ma tɔnne nun n ma sariyane suxu ki faŋi!
20 Ɛ n ma Matabu Lɔxɔne rasariŋan, alogo e xa findi taxamasenne ra en
tagi a kolonma naxanye xɔn a Alatala nan n na, ɛ Ala.’ ”

21 “ ‘Koni e diine bata murutɛ n xili ma tonbonni. E mi n ma tɔnne nun n
ma sariyane suxi, e mi e ligaxi, anu, naxan na e suxu na nii rakisin sɔtɔma
nɛn e xɔn. E yi n ma Matabu Lɔxɔne rayelefu. Nayi, a xɔnla yi n suxu, n xa n
ma xɔlɔn nagodo e xili ma, n ma xɔlɔn yi siga han a danna e xili ma
tonbonni.
22 Koni n bata xɛtɛ n ma xɔlɔn fɔxɔ ra n xinla fe ra, alogo a nama rayelefu
siyane tagi, n na e ramini Misiran yi naxanye yɛtagi.
23 N tan nan mɔn n kɔlɔ e xa tonbonni n yiini texin na e raxuya feen na ayi
siyane yɛ, fa fala n na e raxuyama ayi nɛn yamanane yi
24 bayo e mi n ma sariyane suxi, e yi e mɛ n ma tɔnne ra, e yi n ma Matabu
Lɔxɔne rayelefu, e yi kunfa e fafane suxurene xɔn.
25 N tan nan mɔn tɔnne so e yii naxanye mi yi fan, e nun sariyane e mi yi
kisɛ naxanye xɔn.
26 N yi tin e xa raharamu e dii singene fe ra, e yi naxanye bama saraxan
na.* N na ligaxi nɛn alogo e xa yigitɛgɛ, e yi a kolon a Alatala nan n na.’ ”

27 “Nanara, adamadina, falan ti Isirayila kaane xa, i yi a fala e xa, i naxa,
‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ benbane mɔn n nayelefu nɛn, e yi
e mɛ n na kii gbɛtɛ yi:
28 N na e xali nɛn yamanani, n na n kɔlɔ e xa n yiini texin na naxan so fe ra
e yii, koni e yi e yɛɛn ti geyane nun fɔtɔnne ra, e saraxane ba mɛnne yi, e yi e
kiseene fi ne ma, e n naxɔlɔ naxanye xɔn, e yi e wusulan faŋine gan, e yi e
minse saraxane rabɔxɔn na.
29 N yi a fala e xa, n naxa, “Nanse kide matexini ito ra ɛ sigan dɛnaxan yi?”
E yi mɛn xili sa “Kide Matexina” han to.’ ”

* **20:26: 20.26** Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 13.1-2 nun 13.12-13 kui. Muxuna ndee yi e dii singene bama saraxan na, anu na mi yi na sariyan bunna ra.

30 “Na ma, a fala Isirayila yamaan xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: Ɛ fan mi ɛ yɛtɛ raharamuma ba alo ɛ benbane? Ɛ fan mi n
yanfama e suxurene xɔn ba alo yalundena a xɛmɛn yanfama kii naxan yi?
31 Ɛ nɛma ɛ kiseene ralima, ɛ yi ɛ diine gan saraxan na, ɛ mɔn ɛ yɛtɛ
raharamuma ɛ suxurene birin xɔn han to. Nayi, Isirayila yamana, n tinɲɛ
ba, ɛ yi n maxɔdin? Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni, fa fala n mi
tinɲɛ ɛ yi n maxɔdin.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”
32 “Naxan ɛ bɔɲɛni, na mi ligama, ɛ na a fala, ɛ naxa, ‘Nxu waxi lu feni alo
siyaan bonne, alo xabila gbɛtɛne yamanane yi, nxu yi wudine nun gɛmɛne
batu.’
33 Marigina Alatalaa falan ni i ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n
kɔlɔ n yɛtɛni! N mangayaan nabama nɛn ɛ xun na, n yii sɛnbɛmani
bandunxin na, n yi n ma xɔlɔn nagodo.
34 N kelima nɛn n yii sɛnbɛmani bandunxin na, n yi n ma xɔlɔn nagodo, n
yi ɛ ramini siyane yɛ, n yi ɛ malan sa keli yamanane yi, n na ɛ raxuyaxi ayi
dɛnaxanye yi.
35 N na ɛ xalima nɛn tonbonni, ɛ masiga siyaan bonne ra, n sa ɛ kiti mɛnni
yɛɛ nun yɛɛ.
36 N na ɛ makitima nɛn alo n na ɛ benbane makiti kii naxan yi Misiran
tonbonni.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.
37 N na ɛ findima nɛn n ma xuruse kurun na, ɛ yi lu n ma dunganna bun, n
yi ɛ masuxu n ma layirin xɔn n naxan xidixi en tagi.
38 N muxu murutɛxine bama nɛn ɛ yɛ naxanye n matandima. E sa
yamanan naxanye yi iki konyiyani, n na e raminima nɛn ne yi, koni e mi fa
soma Isirayila yamanani de! Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na.
39 “ ‘Ɛ tan, Isirayila yamana, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ
siga, birin xa sa a suxuren batu! Ɛ na yelin na matoɛ waxatin naxan yi, ɛ fa
n xuiin suxuma nɛn, ɛ yi ba n xili sariɲanxin nayelefuɛ ɛ kiseene nun ɛ
suxurene xɔn fefe!’
40 Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Bayo Isirayila yamaan birin n
batuma nɛn n ma geya sariɲanxin fari, Isirayila geya matexina, naxanye
birin na lu yamanani, n ne rasɛnɛma nɛn mɛnni, n yi ɛ saraxane nun ɛ kise
faɲine rasuxu e nun ɛ na seen naxanye birin nasariɲan n xa.
41 N na ɛ ramini siyane yɛ waxatin naxan yi, n yi ɛ malan sa keli
yamanane yi, n na ɛ raxuyaxi ayi dɛnaxanye yi, na waxatini, n na ɛ
rasɛnɛma nɛn alo n saraxa xiri ɲaxumɛn nasuxuma kii naxan yi, n yi n ma
sariɲanna mayita ɛ xɔn siyane yɛtagi.
42 Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na, n na ɛ xali Isirayila yamanani
waxatin naxan yi, n na n kɔlɔ n yiini texin na yamanan naxan so fe ra ɛ
benbane yii.
43 Ɛ sa ɛ mirima nɛn ɛ kɛwanle nun ɛ fe xɔsixine birin ma mɛnni, ɛ yɛtɛ
raharamuxi naxanye xɔn, ɛ yagi ɛ kɛwali ɲaxine ra ki faɲi!
44 Nayi, Isirayila yamana, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na, bayo n mi ɛ
suxuma alo a lan ɛ sigati ki ɲaxin nun ɛ kɛwali yifuxine ma kii naxan yi,
koni n na ɛ fe suxuma nɛn alo a lan n xinla binyen ma kii naxan yi.’
Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

21

Alaa falan Yuda yamaan xili ma

1 Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,

2 “Adamadina, i yɛɛ rasiga sogeteden yiifari fɔxɔni, i yi yiifari fɔxɔn
yamanan muxune maxadi! Nabiya falane ti yiifari fɔxɔn binna fɔtɔnna xili
ma!
3 A fala yiifari fɔxɔn binna fɔtɔnna muxune xa, i naxa, ‘Ɛ tuli mati Alatalaa
falan na! Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tɛɛn nasigama nɛn ɛ xili
ma naxan wudi xindene nun wudi xarene birin ganma, a dɛgɛn mi tuyɛ
mumɛ! Muxune birin ganma nɛn keli yiifari fɔxɔn binna ma sa dɔxɔ kɔmɛn
fɔxɔn na.
4 Nayi, birin a kolonma nɛn a n tan Alatala nan tɛɛn nadɛgɛxi, a mi tuyɛ
mumɛ!’ ”
5 Nayi, n yi a fala Ala xa, n naxa, “Marigina Alatala, muxune bata a fala
fɔlɔ n ma, nayi, a n sandan nan gbansan sama.”
6 Alatala mɔn yi falan ti n xa, a naxa,
7 “Adamadina, i yɛɛ rafindi Yerusalɛn ma, i yire sarinanxine muxune
maxadi, i nabiya falane ti Isirayila yamanan xili ma.
8 A fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N kelima
nɛn ɛ xili ma, n yi n ma silanfanna botin a tɛɛni, n yi tinxin muxune nun
muxu naxine birin faxa e bode xɔn yamanani.
9 Bayo n tinxin muxune nun muxu naxine birin halagima nɛn. Na ma, n
na n ma silanfanna botinma nɛn a tɛɛni muxune birin xili ma, keli yiifanna
ma han kɔmɛnna.
10 Nayi, muxune birin a kolonma nɛn a n tan Alatala nan n ma silanfanna
botinxi a tɛɛni. Anu, n mi fa a rasoma sɔnɔn.’ ”
11 “Nayi, adamadina, i kutun i bɔnɛn kalaxin na sɔxɔlɛni, i wuga e yɛtagi!
12 Nayi, xa e fa i maxɔdin, e naxa, ‘Nanfera i wugama?’ i yi e yabi, i naxa,
‘Bayo, fe xɔdɛxɛna nde a fe mɛma nɛn, muxune birin bɔnɛn yi kala, e fangan
yi naxan, e niin yi fɔrɔ e ma, e birin xinbin xudin yi tuyɛ ayi. Na feen xibarun
famaan ni i ra! A fama nɛn ligadeni iki sa! Marigina Alatalaa falan nan na
ra.’ ”
13 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
14 “Adamadina, nabiya falan ti, i naxa, ‘Marigina ito nan falaxi, a naxa:
Silanfanna! Silanfanna bata raxanxan,
a wuren mayilenma.
15 A raxanxanxi halagin nan xili ma yati,
a wuren dɛgɛma, a mayilenma
alo kuyen nin masɔxɔnna.
En lan en xa sɛwa ba?
Anu, n ma diina mangaya dunganna yoma wudine birin ma.
16 N bata a ragidi a silanfanna wuren xa mayilen,
muxuna nde yi a rawali.
A bata raxanxan,
a wuren mayilenma
alogo a xa so faxa tiin yii!
17 Adamadina, gbelegbele, i wuga,
bayo silanfanna bata yitɔn n ma yamaan xili ma,
e nun Isirayila kuntigine birin.
Kuntigine nun n ma yamaan birin bata wolɛ ayi silanfanna bun!
Na ma, i yɛtɛ makudun xɔlɛni.’ ”
18 “ ‘Bayo fɛsɛfɛsɛn na a ra: Nanse ligɛ xa mangaya dunganna mi nɔɛ luyɛ,
naxan yoma bonne ma? Marigina Alatalaa falan nan na ra!’ ”

19 “Adamadina, i nɛma nabiya falan tima e xa,
i yiin bɔnbɔ, keden, firin, saxan.
Silanfanna misaala na a ra
naxan faxan tima,
faxa ti silanfan gbeen nan a ra
naxan e rabilinma.
20 N bata faxa ti silanfanna rafa taan so dɛɛne birin na,
alogo e xa salaya ayi yɛngɛni,
e muxu faxaxine yi wuya ayi!
Silanfanni ito mayilenma
alo kuyen ɲin masɔxɔnna
a yitɔnxi halagin nan xili yi.
21 I tan silanfan xɛnxɛna,
faxan ti yiifanna ma,
i faxan ti kɔmɛnna ma,
i na i firifiri dɛnaxan biri ra!
22 N fan n yiin bɔnbɔma nɛn,
n yi n ma xɔlɔn nagodo.
N tan Alatala nan falan tixi.”

Yerusalɛn taan yɛngɛ fena

23 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
24 “Adamadina, kira firin nafala misaala ra, Babilɔn mangana silanfanna sigama naxanye xɔn. Kira firinna ne birin xa keli yamana keden nin. Sɛbɛnla ti, i kirane sigadene mataxamaseri, i yi taxamasenne ti kira xunne ra naxanye taane xinle falama kirane sigama dɛnaxanye yi.
25 Kira keden nafala alogo silanfanna xa siga Amonine taan xili ma naxan xili Rabaha. Bonna xa siga Yuda yamanan nun Yerusalɛn taan xili ma, taa makantanxina.
26 Bayo Babilɔn mangan bata a ti kira xunna ra kira firinne longonna ra, alogo a xa a yiimato, a feene fɛsɛfɛsɛ, a yi masɛnsɛnne ti xalimakunle ra, a yi a suxurene maxɔdin, a yi suben bɔɲɛn mato yiimatoni.
27 A bata masɛnsɛnna ti, a Yerusalɛn suxu. A yɛngɛ so seene rafalama nɛn naxanye taan so dɛɛne kalɛ, a yamarin fi a taa yi kaane xa halagi, a ganla yi yɛngɛ so sɔnxɔni te. A yɛngɛ so seene rasigama nɛn taan so dɛɛne xili ma, a gbingbin gbeen nafala taan yinna xɔn, a sanganso makantanxine ti taan nabilinni a yɛngɛ feen na.
28 Yerusalɛn kaane na feene yatɛma yiimato fe fuune nan na, e tan naxanye bata e kɔlɔ e xa lu Babilɔn mangan bun. Koni Babilɔn mangana e hakɛna fe rabirama e ma nɛn, naxan a ligama a yi e suxu yɛngɛni.
29 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Bayo ɛ murutɛ feene bata ɛ hakɛne fe rabira n ma, ɛ yi ɛ yulubine makɛnɛn ɛ kɛwanle birin yi, ɛ to ɛ fe rabiraxi n ma na kiini, ɛ yaxun fa ɛ nɔma nɛn yɛngɛni.’ ”
30 “ ‘I tan Isirayila manga haramuxina, muxu ɲaxina, i ya waxatin bata a li, i ya hakɛne saranma i ra waxatin naxan yi.’
31 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Namun ba i xunni, i manga kɔmɔtin ba. Feene birin masarama nɛn! Naxan magodoxi, na yitema nɛn, naxan matexi, na yigodoma nɛn.
32 Taa xɔnna! Taa xɔnna yati! N Yerusalɛn taan findima nɛn taa xɔnna ra. Koni na feene mi ligama fɔ na kanna na fa n kiti sa sɛnbɛn nagidixi naxan ma.’ ”

33 “I tan, adamadina, nabiya falane ti, i naxa: Marigina Alatala ito nan
falaxi Amonine xili ma lan e konbi tixine fe ma, a naxa,
‘Silanfanna! Silanfanna bata raxanxan,
a wuren mayilenma.
A raxanxanxi halagin nan xili ma yati,
a wuren dɛgɛma,
a mayilenma alo kuyen ɲin masɔxɔnna.
34 Hali ɛ to ɛ yigi saxi xiye fuune nun wulede yiimato falane yi, silanfanni ito
ɛ muxu ɲaxine kɔɛ raxabama nɛn, naxanye waxati bata a li, e hakɛne
saranma e ra waxatin naxan yi.
35 Ɛ silanfanne raso e tɛɛne yi. Ɛ daxi dɛnaxan yati yi, n na ɛ makitima
mɛnna nin, ɛ binla yamanan naxan yi.’ ”
36 “N na n ma xɔlɔn nagodoma ɛ ma nɛn, n yi n ma fitina feene ragodo ɛ
xili ma, n yi ɛ sa gbalotɔne sagoni naxanye fatan halagi tideni.
37 Tɛɛn nan ɛ halagima, ɛ wunla yi lu bɔxɔn ma ɛ yamanani, muxu yo mi fa
a mirima ɛ fe ma sɔnɔn. N tan Alatala nan falan tixi.”

22

Yerusalɛn kaane gbalone fe

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, i e makitɛ nɛn ba? I gbalotɔ taani ito makitɛ? Nayi, e kɛwali
xɔsixine yita e ra!
3 A fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Yerusalɛn
kaane, ɛ faxan tima taani ito yi, naxan fama gbalon na ɛ xili ma, ɛ suxurene
batuma, naxan taan haramuma.
4 Ɛ bata ɛ yɛtɛ findi yulubi kanne ra ɛ faxa tixine xɔn. Ɛ bata suxuren
naxanye rafala, ne bata ɛ raxɔsi. Nayi, ɛ bata ɛ waxatini so, ɛ siimayaan yi
dungi ayi. Nanara, n tinma nɛn siyane yi lu ɛ konbɛ, yamanane birin yi ɛ
magele.
5 Naxanye maso e nun naxanye makuya, ne birin ɛ magelema nɛn,
amasɔtɔ ɛ xinla bata kala, ɛ kɔntɔfinle bata gbo ayi.’ ”
6 “ ‘Isirayila kuntigine birin e sɛnbɛn nawalima ɛ konni alogo e xa faxan ti.
7 E bata fafane nun ngane raɲaxu ɛ konni, e xɔɲɛne kansun, e ɲaxu
kiridine nun kaɲa gilɛne ra.
8 Naxan nasariɲanxi n xa, ɛ mɛma na ra. Ɛ n ma Matabu Lɔxɔne
rayelefuma.
9 Muxune nafigiyaan nabama ɛ konni alogo e xa faxan ti. Muxune e
dɛgema kidene yi geyane fari ɛ konni, e yi yalunyaan liga.
10 E nun e fafane ɲaxanle kafuma ɛ konni, e nun ɲaxanla yi kafu a kike
wanla waxatini a mi sariɲan waxatin naxan yi.
11 Ɛ konni, muxuna ndee yalunyaan ligama a bodena ɲaxanla xɔn, muxu
gbɛtɛye nun e diine ɲaxanle yi kafu. Gbɛtɛye nun e magilɛn yi kafu, a fafe a
dii tɛmɛna.
12 Muxune dimi yi seene rasuxuma mayifuni ɛ konni, e faxan ti. Ɛ gbetin
dolima muxune ma, ɛ tɔnɔ gbeen fen e ra, ɛ muxu boden yii seen kansunma,
ɛ ɲinan n tan xɔn,’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”
13 “Koni n xɔlɔxina n yiin bɔnbɔma nɛn ɛ xili ma ɛ to tɔnɔn fenxi
tinxintareyani, e nun ɛ mɔn faxan naxanye tixi.
14 Ɛ wɛkilɛn nɔɛ sɛnbɛn sɔtɛ ba, n na keli ɛ xili ma lɔxɔn naxan yi? N tan
Alatala nan falan tixi, n na a ligama nɛn.

15 N na ɛ raxuyama ayi nɛn siyane yɛ yamanane birin yi, n yi danna sa ɛ xɔsi feene ra.
16 Ɛ tan yɛtɛɛn nan ɛ rayarabima siyane yɛtagi. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na."
17 Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,
18 "Adamadina, Isirayila yamaan bata lu n tan yɛɛ ra yi alo wuren gbiina, e birin bata findi wure gbeela nun sulan nun wure fɔrɛn nun yɔxɔn na naxanye xulunma sulun tɛɛni.* E birin bata kobi ayi alo wuren gbiina wure gbeti fixɛni.
19 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo ɛ birin bata lu alo wuren gbiina, n na ɛ malanma nɛn Yerusalɛn taani.
20 N fitinaxina ɛ malanma nɛn n ma xɔlɔni alo wure gbeti fixɛn nun wure gbeela nun wuren nun yɔxɔn nun sulan malanma kii naxan yi yinla ra tɛɛn yi sa e fari alogo e xa xulun. N na ɛ malanma taani nɛn, ɛ yi lu alo wuren na raxulun.
21 N na ɛ malanma nɛn ɛ bode fari, n yi tɛɛn nafe ɛ xili ma, ɛ yi raxulun taa tagini alo yɔxɔna.
22 Alo gbeti fixɛn xulunma kii naxan yi yinla ra, ɛ fan naxulunma na kii nin taa tagini. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na, naxan a xɔlɔn nagodoxi ɛ xili ma."
23 Alatala mɔn yi falan ti n xa, a naxa,
24 "Adamadina, a fala Isirayila kaane xa, i naxa, 'Ɛ yamanan mi sariɲan. Tule igen mi sama a ma n ma xɔlɔn godo lɔxɔni.'
25 A nabine yanfan soma alo yata xaɲɛn naxan a donseni bɔma, e baloma muxune ra, e nafunla nun se kɛndɛne tongoma, e kaɲa gilɛne rawuya ayi taani.
26 Yamanan saraxaraline n ma sariyan kalama. Seen naxanye rasariɲanxi n xa, e ne raxɔsima. E mi se radaxaxine nun se haramuxine tagi rabama, e mɔn mi yamaan xaranma alogo e xa se sariɲanxine nun se sariɲantarene tagi raba. E mi e ɲɔxɔ luxi n ma Matabu Lɔxɔne binya feen xɔn, nayi yamaan yi n nayelefu.
27 Yamanan kuntigine luxi nɛn alo kankon naxanye e donseni bɔma. E muxune wunla raminima, e faxan ti alogo e xa tɔnɔn sɔtɔ tinxintareyani.
28 Yamanan nabine e kɛwanle matɔxɔma alo muxun na bɛndɛ fixɛn so banxin ma. E fe to fuune tima alo xiyena, e wule falane ti yiimatoni, e naxa, 'Marigina Alatalaa falan namɛ!' Anu, Alatala mi fala tixi.
29 Yamanan muxune yamaan ɲaxankatama, e muɲan tima, e ɲaxu yiigelitɔne nun tɔrɔ muxune ra, e xɔɲɛn kansunma tinxintareyani.
30 N bata muxun fen e yɛ naxan e taan nabilinna yinna tiyɛ, naxan tiyɛ n yɛtagi yinna yalenna ra, a n mafan yamanana fe ra, alogo n nama e raxɔri, koni n mi muxu keden peen toxi.
31 Nayi, n na n ma xɔlɔn nagodoma e fari nɛn, n yi e raxɔri n ma xɔlɔn tɛɛn na, n yi e kɛwanla goronna dɔxɔ e xun ma." Marigina Alatalaa falan nan na ra.

23

Samari nun Yerusalɛn taane tinxintareyana fe sandana

1 Alatala yi falan ti n xa iki, a naxa,

* **22:18: 22.18 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala "***Furu tɛɛna***."

2 “Adamadina, ɲaxalan firin yi na nun, naxanye nga keden yi a ra.
3 Ne findi yalundene nan na Misiran yamanani, e yalunyaan liga fɔlɔ e
foningeya waxatin nin. Muxune e xiɲɛne masuxu na nin, e yi e sungutun
xiɲɛne rasa.
4 Forimaan yi xili Ohola, xurimaan yi xili Oholiba. E yi findi n gbeene ra,
e dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne bari. Misaali ito yi, Ohola luxi nɛn alo Samari
taana Oholiba yi lu alo Yerusalɛn taana.”
5 “Koni Ohola yalunyaan liga nɛn hali n gbeen to yi a ra. A yi kunfa a
yangane xɔn, Asiriya kaane, a dɔxɔ bodene,
6 naxanye yi maxidixi dugi mamiloxine yi, yamana kanne nun kuntigine.
Banxulan faɲine nan yi e birin na, e nun soo ragine.
7 A yalunyaan liga nɛn Asiriya yɛɛratine birin xɔn, a yi n yanfa, a na
muxune birin ma suxurene batu a kunfa naxanye xɔn.
8 A yi lu yalunyaan ligɛ xabu a sa naxan fɔlɔ Misiran yamanani, bayo e
nun mɛn xɛmɛne bata yi kafu a foningeya waxatini, e yi a sungutun xiɲɛne
rasa, e yi yalunyaan liga a xɔn.
9 Nanara, n na a lu a yangane yii, Asiriya kaane, a kunfa naxanye xɔn.
10 Ne yi a mageli fefe,* e yi a dii xɛmɛne nun a dii tɛmɛne tongo, e yi a tan
faxa silanfanna ra, a yi findi misaala ra ɲaxanle xa bayo Asiriya kaane bata
a kitin sa.”

Yerusalɛn taan fan yi Ala yanfa

11 “A xunyɛ Oholiba yi na birin to, koni a tan kunfa nɛn, a yi
tinxintareyaan liga dangu a tada Ohola ra, a yalunyaan liga a xa.
12 A fan yi kunfa Asiriya kaane xɔn, yamana kanne nun kuntigine, a dɔxɔ
boden naxanye marabɛri baxi ki faɲi, e nun soo ragine. Banxulan faɲine
nan yi e birin na.
13 N yi a to fa fala a fan bata a yɛtɛ raxɔsi, e firinna birin bata lu kira
kedenna xɔn.
14 Anu, a tan mɔn yi a yalunyaan nadangu ayi. Lɔxɔna nde, Oholiba yi
muxu sawurane to banxi kankena nde ma. Babilɔn kaane nan sawura yi ne
ra naxanye dugiye gbeeli,
15 tagi xidine yi ne tagi, namu faɲina e xunni. E birin yi maliga Babilɔn
sofa mangane ra naxanye barixi Babilɔn yamanani.
16 A to ne to, a yi kunfa e xɔn, a xɛrane rasiga e ma Babilɔn yamanani.
17 Nayi, Babilɔn kaane yi fa a konni, e yi e sa, e kafu. E yi a raxɔsi e
yalunyani. A to yelin naxɔsɛ e xɔn, a yi e raɲaxu.
18 A bata a yalunyaan mayita, a yi a ragenla lu, n tan Ala yi n masiga a ra,
alo n na n masiga a tada ra kii naxan yi.
19 Koni a yi lu a yalunyaan fari sɛ alogo a sungutun waxatin yalunyana fe
xa rabira a ma, a naxan liga a yi Misiran yamanani waxatin naxan yi.
20 A yi kunfaxi a yangane xɔn mɛnni naxanye xɛmɛyaan luxi alo sofanla
gbeena, naxanye yi sɔbɛ soxi kafuɲɔxɔyani alo soone.”
21 “Nayi, i mɔn bata a liga fɔlɔ alo i ya foningeya yagitareya waxatina, i to
yi a luma Misiran kaane yi i xiɲɛne masuxu, e yi i sungutun xiɲɛne rasa.

---

* **23:10: 23.10** Misaali ito kui, a to a ***mageli*** fe falama, na bunna nɛɛn fa fala a Asiriya kaane fu nɛn Samari taan ma, e yi a seene birin tongo yɛngɛni. Asiriya kaane nan Samari taan kala ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ mɔxɔɲɛ benun Yesu xa bari.

22 Nanara, i tan Oholiba,† Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na i
yangane rakelima nɛn i xili ma, naxanye bata raɲaxu i ma. N ne rafama nɛn
i xili ma sa keli yiren birin yi,
23 Babilɔn kaane birin nun Pekodo kaane nun Sowa kaane nun Kowa
kaane nun Asiriya kaane birin, banxulan faɲin naxanye birin findixi
yamana kanne nun kuntigine nun sofa mangane nun yɛɛratine ra. Soo
ragine nan e birin na.
24 E fama nɛn i xili ma yɛngɛ so seene ra e yii, e nun yɛngɛ so wontorone
nun gi seene e nun gali gbeena. E i rabilinma nɛn yɛngɛni, e yɛ masansan
wure lefa xungbeen nun a xurini te i xili ma, e yɛngɛ so wure kɔmɔtin so e
xunna. N na i luma nɛn e sagoni alogo e xa i makiti fata e sariyan na.
25 N na n ma xɔlɔ gbeen nagodoma i xili ma nɛn, i to bata n yanfa, n yi a lu
e fitinaxin yi i ɲaxankata. E i ɲɔɛɛn nun i tunle xabama nɛn na, e yi i yixɛtɛne
faxa silanfanna ra. E i ya dii tɛmɛne nun i ya dii xɛmɛne suxuma nɛn, tɛɛn yi
i yixɛtɛne gan.
26 E i ya dugine tongoma nɛn, e nun i ya maxidi se faɲine birin.
27 Nayi, n danna sama nɛn i ya yagitareyaan nun i ya yalunya feene ra i
naxanye fɔlɔxi Misiran yamanani. I mi fa i xaxili tima ne ra sɔnɔn. Misiran
ma fe mi fa rabirama i ma sɔnɔn.”
28 “Amasɔtɔ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Naxanye raɲaxu i ma,
i masiga naxanye ra, n na i sama nɛn ne sagoni.
29 E i suxuma nɛn maraɲaxuni, e yi siga i wali xɔnne birin na. E yi i
ragenla lu marabɛnni, e yi i rayarabi i ya xaxilitareyaan nun i ya
yagitareyaan nun i ya yalunyani.
30 Na ligama i ra nɛn, masɔtɔ i bata n tan Ala yanfa, i yalunyaan liga
siyane birin xɔn, i yi e suxurene batu.
31 I bata bira i tadaa kiraan fɔxɔ ra, nayi, n xɔlɔ igelengenna naxan so a yii,
n na soma nɛn i fan yii.”
32 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
I tada a minxi xɔlɔ igelengenna naxan na,
i fan i minma nɛn na ra.
Igelengen gbeen na a ra
naxan kui tilin.
Muxune gelema nɛn i ma,
e yi i magele amasɔtɔ a rafexi ken!
33 Sununa i xun magima i ra nɛn
alo i na dɔlɔn min.
Yigitɛgɛn nun halagin igelengenna nan a ra,
n naxan so i tada Samari taan yii.
34 Koni i a minma nɛn i yi a kui geli,
i yi a xin, i a yibɔ,
i yi i kanken mabɔ a fɛrɛnne ra.
Amasɔtɔ n tan bata na fala,
Marigina Alatalaa falan nan na ra.”
35 “Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Amasɔtɔ i bata ɲinan
n xɔn, i yi n nawoli ayi i xanbi ra, i ya yagitareyaan nun i ya yalunyaan
goronna tongoma nɛn.”
36 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i Ohola nun Oholiba makitɛ
ba? Nayi, e kɛwali xɔsixine yita e ra.

† **23:22: 23.22** Yerusalɛn taan luxi nɛn alo ***Oholiba*** ɲaxalan yalunxina misaali ito kui.

37 Amasɔtɔ e bata n yanfa, e yalunyaan liga, e yi faxan ti, e yi suxurene
batu. E diin naxanye barixi n xa, e bata ne gan saraxane ra suxurene xa, e
lu alo suxurene donseene.
38 A mato e mɔn naxan ligaxi: E bata n ma yire sarinanxin naxɔsi, na
waxati kedenni, e yi n ma Matabu Lɔxɔn nayelefu.
39 E e diine ba saraxan na e suxurene xa lɔxɔn naxan yɛtɛni, e yi siga n ma
yire sarinanxini, e yi sa na raxɔsi. E na nan ligaxi n ma banxini.
40 E mɔn xɛrane rasiga nɛn muxune fendeni sa keli yire makuyeni, e yi fa,
i yi i yɛɛne rayabu, i yi i maxidi e xa.
41 I yi dɔxɔ sade fanini, tabanla yi dɔxi naxan yɛtagi, i yi n ma wusulanna
nun n ma turen dɔxɔ a fari."
42 Yama gbeen xuiin yi minima naxanli ito rabilinni, naxanye bɔnɛ
xunbelixi. Muxu ganla nun Sabe kaane yi fa, sa keli tonbonni naxanye
yiirasone sa sungutun firinne yiin na, e yi mangaya kɔmɔtin so e xun na.
43 Nayi, n yi a fala na naxanla xa naxan bata a yɛtɛ raxadan yalunyani, n
naxa, "Awa, iki a xa lu e yalunyani, bayo yalunden nan a tan na!
44 Xɛmɛne fama a ma alo yalunde naxanla. Muxune fama Ohola nun
Oholiba ma na kii nin, na yagitare naxanle.
45 Koni tinxin muxune e makitima nɛn alo naxalan yalunxine makitima
kii naxan yi, alo muxun naxanye faxan tixi, amasɔtɔ yalunden nan e ra e
nun faxa tiine."
46 Amasɔtɔ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Yamaan xa siga e xili
ma, e yi e rayarabi, e yi e yiiseene tongo.
47 Na yamaan xa e magɔlɔn, e yi e faxa silanfanna ra. E e dii xɛmɛne nun e
dii tɛmɛne faxama nɛn, e yi e banxine gan.
48 Na kiini, n danna sama nɛn yamanan muxune yagitareyaan na. Nayi,
naxanle birin xaxinla sɔtɔma nɛn, e mi fa naxalan firinni itoe yalunyaan
sifan ligɛ sɔnɔn.
49 Ɛ fama ɛ yagitareyaan saranna nan sɔtɔdeyi. N na ɛ yulubine nun ɛ
suxure batu feene goronna dɔxɔma nɛn ɛ xun ma. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a
Marigina Alatala nan n na."

24

Yerusalɛn yi sa tunden ma

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na naxanle solomanaaninden kike
fuden xi fude lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, lɔxɔni ito sɛbɛ, too lɔxɔn yɛtɛna, amasɔtɔ Babilɔn mangan
Yerusalɛn taan nabilinma yɛngɛni to yɛtɛɛn nin.
3 Sandan sa yama murutɛxini ito xa, a fala e xa, i naxa, 'Marigina Alatala
ito nan falaxi, a naxa:
Tunden dɔxɔ tɛɛn ma,
a dɔxɔ, i igen sa a kui.
4 I sube dungine sa a kui,
danba subene nun balaxa sube dungi fanine.
A rafe xɔri naxumɛne ra.
5 Yɛxɛɛ fanin suben yɛba,
i yi a xɔnne malan tunden xɔrɛn ma,
e birin xa nin han e butuxun,
bayo hali a xɔnne,
e birin lan nɛn e nin.' "

6 “ ‘Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Gbalona ɛ tan faxa ti taan muxune xa,
ɛ tan naxanye luxi
alo xɔrinxɔrinna bata tunden naxan suxu,
naxan funfu mi nɔɛ bɛ a ma.
Xɔnne birin nate a kui keden keden yɛɛn ma,
e sese mi tangama halagin ma masɛnsɛnna xɔn.
7 Amasɔtɔ e muxune wunla naxan naminixi,
na mɔn e taan ma singen.
E wunla radinxi nɛn fanyen fari kɛnɛnni.
E mi a radinxi bɔxɔn xan fari,
alogo burunburunna xa sa a yɛɛ ma.
8 N fan bata xɔlɔ,
n yi n gbeen ɲɔxɔ,
n yi e wunla radin fanyen fari kɛnɛnni
alogo a nama yɛ maluxun.’ ”
9 “ ‘Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Gbalona ɛ tan faxa ti taan muxune xa!
Amasɔtɔ n wonson gbeen nafalama nɛn!
10 Ɛ yegen malan,
ɛ tɛɛn sa e ra,
ɛ suben ɲin han!
Ɛ sabine sa a fari.
Xɔnne xa gan fefe!
11 Na xanbi ra, ɛ tundeni genla dɔxɔ tɛɛn ma,
han a wolon,
a wuren yi gbeeli,
a gbiin yi xulun,
a xɔrinxɔrinna yi gan a ma fefe!
12 Koni na katane sese tɔnɔ mi na,
bayo a rafexi xɔrinxɔrinna nan na,
naxan mi nɔɛ bɛ a ma.
Hali tɛɛna, a mi nɔɛ!
13 Yerusalɛn kaane, ɛ yagitareyaan bata ɛ xɔsi.
Amasɔtɔ n wa nɛn ɛ rasariɲan feni,
koni ɛ mi tin.
Nayi, ɛ mi fa rasariɲanɲɛ ɛ xɔsi feene ma
fɔ n ma xɔlɔn na a danna li ɛ xili ma.’ ”
14 “ ‘N tan Alatala nan falan tixi. Na nu ligama nɛn. N na a rabama nɛn, n mi diɲama sese ma, n mi kininkininma, n mi nimisama. I kitima nɛn lan i sigati kiin nun i kɛwanle ma.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

Esekiyɛli a ɲaxanla saya fena

15 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
16 “Adamadina, muxun naxan fan i yɛɛ ra yi dangu e birin na, n na niin bama nɛn sanɲa yi kedenni. Anu, i nama sunu, i nama wuga, i yɛɛgen nama mini.
17 I kutunma wundon nin, i nama i ya faxa muxun saya feen liga. I ya namun xa lu xidixi i xunni, i ya sankidine xa lu soxi. I nama i dɛ xabene luxun sununi, i nama muxune saya xɔntɔn donseene don.”
18 Nayi, n falan ti nɛn yamaan xa xɔtɔnni, n ma ɲaxanla yi faxa ɲinbanna ra. Na xɔtɔn bode, naxan yamarixi n ma, n yi na liga.

19 Muxune yi a fala n xa, e naxa, “I feen naxan ligama ito ra, i mi na
bunna falɛ nxu xa ba, a lanxi nxu ma kii naxan yi?”
20 Nayi, n yi a fala e xa, n naxa, “Alatala bata falan ti n xa iki, a naxa:
21 A fala Isirayila yamaan xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa: N nan n ma yire sarijanxin sarijanna kalama nɛn, ɛ wɛkilɛn sɔtɔma
naxan yi, ɛ yɛtɛ matɔxɔma naxan yi, naxan fan ɛ yɛɛ ra yi dangu yire gbɛtɛ
ra, ɛ niin naxan fari. Nayi, ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛn naxanye luxi
Yerusalɛn yi, ne faxama nɛn silanfanna ra.
22 Na waxatini, ɛ a ligama nɛn alo n tan. Ɛ mi ɛ dɛ xabene luxunjɛ sununa
fe ra, ɛ mi muxune saya xɔntɔn donseene donjɛ,
23 ɛ namun luma xidixi ɛ xunni nɛn, ɛ yi ɛ sankidine lu soxi, ɛ mi e saya
feen nabɛ, ɛ mi wugɛ. Koni ɛ doyenma nɛn, ɛ lu kutunjɛ ɛ hakɛne fe ra.
24 Esekiyɛli findima nɛn taxamasenna ra ɛ xa. A bata naxan liga, ɛ na
ligama nɛn yati! Na na liga waxatin naxan yi, ɛ a kolonma nɛn a Marigina
Alatala nan n na.’ ”
25 “Adamadina, n na e yire sarijanxin ba e yii lɔxɔn naxan yi, e wɛkilɛn
sɔtɔma naxan yi, e sɛwa xunna nun e binya xunna, dɛnaxan fan e yɛɛ ra yi
dangu yire gbɛtɛ ra, e bɔjnɛn nafan yire kɛndɛna, n na na yiren nun e dii
xɛmɛne nun e dii tɛmɛne ba e yii,
26 na lɔxɔni, muxu gixina nde keden fama nɛn i fɛma na feen xibarun
nalideni.
27 Na waxatini, i dɛɛn fulunma nɛn, ɛ nun na muxu gixin yi falan ti, i mi fa
luma boboyani sɔnɔn. Nayi, i findima nɛn taxamasenna ra yamaan xa, e yi
a kolon a Marigina Alatala nan n na.”

25

Alaa falana Amonine xili ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, i yɛɛ rafindi Amonine ma, i yi nabiya falan ti e xili ma.
3 A fala Amonine xa, i naxa, ‘Ɛ tuli mati Marigina Alatalaa falan na.
Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo ɛ bata gele n ma yire
sarijanxin ma a sarijanna to bata kala, e nun Isirayila yamanan ma a
raxɔri waxatin naxan yi, e nun Yuda kaane ma e xali konyiyani waxatin
naxan yi,
4 na ma, n na ɛ soma nɛn sogeteden binna yamanan muxune yii e gbeen
na. E fama nɛn e daaxadene nun e bubune tideni ɛ tagi. E tan nan ɛ wudi
bogine donma, e yi ɛ nɔnɔne min.
5 N na ɛ manga taan Rabaha findima nɛn jɔgɔmɛne rabaden na, n yi
Amoni yamanan findi xuruseene kuruden na. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a
Alatala nan n na.’ ”
6 “ ‘Amasɔtɔ, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo gbalon naxan
Isirayila sɔtɔxi, ɛ bata sɛwa na fe ra ɛ bɔjnɛ jaxiyaan birin na, ɛ yi ɛ yiin
bɔnbɔn, ɛ yi ɛ sanni din,
7 na ma, n na n yiini bandunma ɛ xili ma nɛn, n yi ɛ sa siyane sagoni, e yi
lu fuyɛ ɛ ma. N na ɛ bama nɛn siyane yɛ, n yi ɛ raxɔri yamanane yi, n yi ɛ
halagi. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na.’ ”

Alaa falan Moyaba xili ma

8 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo Moyaba kaane nun Seyiri
kaane bata a fala, e naxa, ‘Yuda yamaan bata lu alo siyaan bonne!’

9 na ma, n tinma nɛn Moyaba yamanan danna makantan taane birin xa
kala keden keden yɛɛn ma, taan naxanye findixi yamanan binyen na alo
Beti-Yɛsimoti nun Baali-Meyɔn nun Kiriyatayimi.
10 N Moyaba yamanan soma nɛn sogeteden binna yamanan muxune yii e
gbeen na alo n Amonine liga kii naxan yi. Nayi, waxati famatɔni, muxu yo
mi fa a mirima Amonine ma siyane yɛ,
11 n mɔn yi n ma kiti ragidixine rakamali Moyaba yamanan fan xili ma.
Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na.”

Alaa falana Edɔn xili ma

12 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Edɔn kaane to e gbeen ɲɔxɔ
Yuda yamaan ma ɲaxi ra, e findi nɛn yulubi tongo gbeene ra.
13 Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na n yiini bandunma
nɛn Edɔn yamanan xili ma, n yi a muxune nun a xuruseene raxɔri, n yi e
birin halagi keli Teman taan ma han Dedan taana, e birin yi faxa
silanfanna ra.
14 N na n gbeen ɲɔxɔma nɛn Edɔn yamanan ma Isirayila kaane xɔn, n ma
yamana, e yi Edɔn suxu alo a lan n ma xɔlɔn nun n ma fitinan ma kii naxan
yi. Nayi, e n ma gbeeɲɔxɔn kolonma nɛn.” Marigina Alatalaa falan nan na
ra.

Alaa falan Filisitine xili ma

15 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo Filisitine bata e gbeen
ɲɔxɔ maraɲaxuni e bɔɲɛn ma feu, alogo e xa Yuda halagi e habadan
xɔnnantenyani,
16 na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na n yiini bandunma
nɛn Filisitine xili ma, n Kereti kaane ɲanma nɛn, naxanye na lu baan dɛ, n yi
ne raxɔri.
17 N fitinaxina n gbeen ɲɔxɔma e ra nɛn, n yi e ɲaxankata han! Nayi, e a
kolonma nɛn a Alatala nan n na, n na n gbeen ɲɔxɔ e ma waxatin naxan yi.”

26

Alaa falan Tire taan xili ma

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ fu nun kedenden xi
singe lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, bayo Tire kaane Yerusalɛn magele nɛn, e naxa:
‘Siyane birin yi danguma taan naxan yi,
na bata kala yati!
A to bata findi taa xɔnna ra,
nxu tan nan fa nafulu gbeen sɔtɔma!’
3 Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa: N bata keli ɛ xili ma,
ɛ tan Tire kaane!
N siya wuyaxine rafama nɛn ɛ xili ma
alo fɔxɔ igen mɔrɔnne tema kii naxan yi.*
4 E Tire taan makantan yinna kalama nɛn,
e yi a sangansone rabira.
N na a burunburunna makɔma nɛn,
han n yi a findi gɛmɛ magenla ra.
5 A yi findi yala ratiden na yɛxɛ suxune xa fɔxɔ igen tagi.

* **26:3: 26.3** ***Igen mɔrɔnne:*** alo foyen na so igeni.

N tan nan falan tixi.
A sama nɛn siyane sagoni,
e yi lu fuyɛ a ma.
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
6 A banxidɛɛn naxanye burunna ra,
ne muxune faxama silanfanna nan na.
Nayi, e a kolonma nɛn,
a Alatala nan n na.”
7 Amasɔtɔ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N Nebukadanesari rafama nɛn Tire taan xili ma sa keli kɔmɛn fɔxɔni, Babilɔn mangana, mangane mangana, e nun a soone nun a yɛngɛ so wontorone nun a soo ragine nun gali gbeena.
8 Banxidɛɛn naxanye burunne ra,
a yi ne muxune faxa silanfanna ra.
A yire makantanxine tima nɛn ɛ taan nabilinni,
a yi gbingbinna rate ɛ taan nabilinna yinna xɔn,
a sofane yi e yɛ masansan wure lefane yite ɛ xili ma.
9 A yɛngɛ so seene rafama nɛn ɛ taan makantan yinna rabiradeni,
a yi ɛ sangansone rabira a wali seene ra.
10 A soo kurun gboma ayi nɛn
han a yi gbangbanna so ɛ xunna,
ɛ taan yinne yi xuruxurun a yɛngɛ so wontorone
nun a giseene san xuine bun,
e na so ɛ taan so dɛɛne ra waxatin naxan yi
alo nɔ tiine soma yinna yalenne ra kii naxan yi.
11 A soone sanne ɛ kirane birin yibodonma nɛn,
a yi ɛ muxune faxa silanfanna ra,
a ɛ gɛmɛ sɛnbɛtɛn gbeene rabira bɔxɔni.
12 Ɛ nafunle tongoma nɛn,
ɛ sare seene yi findi yɛngɛ yi se tongoxine ra,
e yi ɛ taan yinne rabira,
e yi ɛ banxi faɲine kala,
e yi ɛ taan gɛmɛne nun a wudine
nun a burunburunna woli fɔxɔ igeni.
13 N danna sama nɛn ɛ sigi xuine ra,
ɛ konden xuiin mi fa mɛ mumɛ!
14 N na ɛ taan findima nɛn fanye magenla ra,
ɛ konna yi findi yala ratiden na yɛxɛ suxune xa,
a mi fa tima sɔnɔn.
N tan Alatala nan falan tixi.”
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
15 “Marigina Alatala ito nan falaxi Tire taan xa, a naxa: Hali fɔxɔ ige tagi bɔxɔne muxune, ne mi xuruxurunɲɛ gaxuni ba, e na ɛ konna kala feen xinla mɛ, muxu faxamatɔne na lu kutunɲɛ lɔxɔn naxan yi, faxa gbeen na ti ɛ konni lɔxɔn naxan yi?
16 Kuntigin naxanye birin fɔxɔ igen dɛ, ne kelima nɛn e manga gbɛdɛne yi, e yi e gubane rate e ma, e yi e dugi sɔxɔnxine ba e ma. Gaxun yi e suxu e dɔxɔ bɔxɔni, e lu yigitɛgɛxi waxatin birin, masɔtɔ ɛ kalana fe ra.
17 E sunu sigini ito sama nɛn ɛ xa, e naxa,
‘Ee! Ɛ konna bata kala!
Ɛ taa xili kanni ito,

fɔxɔ igeni siga muxune dɔxɔdena,
taan naxan sɛnbɛ yi gbo baan xun ma,
ɛ tan naxan yi ɛ rabilinna muxune birin magaxuma!
18 Iki, fɔxɔ ige tagi bɔxɔne muxune xuruxurunma nɛn gaxuni,
ɛ taan na kala lɔxɔn naxan yi.
E gaxuma nɛn ɛ halagi feen na.' "
19 "Amasɔtɔ, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na ɛ konna findi taa xɔnna ra waxatin naxan yi, a fan yi lu alo taa kalaxine, n na fufaan nafa ɛ xili ma waxatin naxan yi, ige gbeen yi sa ɛ konna xun ma,
20 nayi n na ɛ nun muxu danguxine rabirama nɛn ɛ bode xɔn ma naxanye godoma gaburun na. N sa ɛ radɔxɔma nɛn bɔxɔ xɔnna ma, dɛnaxan luxi alo yire kalaxi fonna, ɛ nun naxanye godoma laxira yi, ɛ mi fa dɔxɔma ɛ konni sɔnɔn. N yi binyen fi niiramane yamanan ma.
21 N na ɛ raɲanna fe magaxuma ayi nɛn, ɛ mi fa luma na mumɛ! Muxune ɛ fenma nɛn, koni ɛ mi fa toma sɔnɔn! Marigina Alatalaa falan nan na ra."

27

Sunu sigina Tire taan xa

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, sunu sigin sa Tire taan xa,
3 i a fala Tire taan muxune ma, naxanye dɔxi fɔxɔ igen dɛ, naxanye nun fɔxɔ ige tagi yamanane birin yulayaan nabama e bode tagi, i naxa,
'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Ɛ tan Tire kaane, ɛ a falama, ɛ naxa,
"Nxu konna rayabu han!"
4 Ɛ mangayaan sigaxi
han fɔxɔ igen tagi.
Muxun naxanye ɛ konna tixi,
ne a ti kiin nakamalixi nɛn mumɛ!
5 E bata ɛ taan ti alo kunkina.
Ɛ kunkin dɛxɔnne rafalaxi Seniri yamanan fɔfɔne nan na.
Foyen kunkin nasigama dugin naxanye xɔn,
ne xidixi suman wudine nan na
sa keli Liban yamanani.
6 Kunkibane kunkin nagima wudin naxanye ra,
ne rafalaxi Basan yamanan warine nan na,
kunkin lonna rafalaxi xarin wudin nan na
naxan nayabuxi sama ɲinne ra,
sa keli Sipiri fɔxɔ ige tagi yamanani.
7 Foyen kunkin nasigama dugin naxanye xɔn,
taa dugi sɔxɔnxine nan ne ra
sa keli Misiran yamanani,
e tan nan mɔn findixi ɛ taxamaseri dugine ra.
Ɛ kunkin xunna soon nafalaxi dugi mamiloxin
nun a gbeela nan na
sa keli Elisaha fɔxɔ ige tagi bɔxɔni.
8 Sidɔn kaane nun Arawada kaane nan yi ɛ kunkine bama,
Tire kaa xaxilimane nan yi e ragima.
9 Gebala fonne nun fe kolonne yi ɛ konni
alogo e xa ɛ kunkin kaladene yitɔn.
Kunki ragine birin yi e kunkine ratima ɛ konna nin,

naxanye birin fɔxɔ igen xun ma
alogo e xa ɛ sare seene sara.
10 Perise kaane nun Ludu kaane nun Puti kaane nan yi findixi ɛ sofane ra,
ɛ yɛngɛ sone nan yi e ra,
e yi e yɛ masansan wure lefane
nun wure kɔmɔtine singanma ɛ konna nin,
e yi findi ɛ binye xunna ra.
11 Arawada kaane nun ɛ sofane birin yi tixi
ɛ taan nabilinna yinna xuntagi kantan tiine ra.
Gamada kaane yi tixi ɛ taan makantan sangansone xuntagi,
e yi e yɛ masansan wure lefane singan ɛ yinna rabilinni.
E tan nan yi ɛ taan tofanna dɛfema.’ ”
12 “ ‘Ɛ nun Tarasisi kaane yi yulayaan nabama ɛ nafulu gbeena fe ra, e fa
wure gbeti fixɛn nun wuren nun sulan nun yɔxɔ gbegbe ra ɛ xa yulayani.
13 Ɛ nun Girɛki kaane nun Tubali kaane nun Mesɛki kaane yi yulayaan
nabama ɛ bode tagi, e yi fa konyine nun muran sula daxine ra ɛ yulaya
seene ɲɔxɔn na.
14 Beti-Togarama kaane nan yi fama soone ra ɛ xa yulayani, naxanye
walima e nun naxanye ragima yɛngɛni e nun gbaxalone.*
15 Ɛ nun Dedan kaane yi yulayaan nabama ɛ bode tagi, ɛ yulaya seene yi
sigama fɔxɔ ige tagi bɔxɔ wuyaxi yi, e yi ɛ yulaya seene saren fima sama
ɲinne nun wudine nan na.
16 Arami kaane yi se wuyaxi sarama ɛ ma, e yi ɛ yulaya seene sarama
gɛmɛ faɲine nun dugi mamiloxine nun dugi sɔxɔnxine nun taa dugine nan
na, e nun fɔxɔ ige bun nafunle nun gɛmɛ gbeeli faɲine.
17 Yuda nun Isirayila yamanane fan yi yulayaan ligama ɛ xɔn, e yi Miniti
kaane murutun nun burune nun kumin nun turen nun senna soma ɛ yii
yulaya seen na.
18 Ɛ nun Damasi kaane yi yulayaan nabama, e yi ɛ se rafalaxin gbegbe
sarama e nun nafunla sifan birin, e yi ɛ saren fima Xelibon kaane manpaan
nun yɛxɛɛ xabe dugi fixɛn nan na.
19 Dan kaane nun Girɛki kaane yi wure rafalaxin nun sinamon fuge
xarene nun xaye xiri ɲaxumɛne soma ɛ yii yulayani sa keli Yusali yi.
20 Dedan nan yi fama soone maxidi dugine ra ɛ xɔn yulayani.
21 Arabi kaane nun Kedari kuntigine birin yi yulayaan ligama ɛ tan nan
xɔn. Ɛ yi ɛ yɛxɛɛne nun kontonne nun kɔtɔne sarama e konna nin.
22 Ɛ nun Saba nun Raama yulane yi yulayaan ligama ɛ bode tagi. E tan
nan yi fama latikɔnɔnna sifan birin nun bɔxɔ bun nafunle nun xɛmane ra
yulayani.
23 Xarani kaane nun Kane kaane nun Eden kaane nun Saba yulane nun
Asuri kaane nun Kilimada kaane yi yulayaan ligama ɛ tan nan xɔn.
24 E yi se faɲine sarama ɛ ma yulayani, e fa doma tofaɲine nun a
mamiloxine nun dugi sɔxɔnxine ra e nun dugi binye maɲingixine ra
naxanye sama bɔxɔni e nun lutin naxanye dɛnbɛxi ki faɲi.’ ”

25 “ ‘Kunki gbeene nan yi ɛ yulaya seene maxalima.
Ɛ yi wasaxi nafunla nun binyen na fɔxɔ igen tagi.
26 Ɛ kunkibane yi ɛ xalima fɔxɔ ige gbeen tagi,

* **27:14: 27.14 *Gbaxaloni*** itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi.

koni sogeteden foyen sa ɛ kunkin kalama nɛn
fɔxɔ igen tagiyani sa pon!
27 Ɛ kunkin na kala lɔxɔn naxan yi,
ɛ nafunle nun ɛ sare seene nun ɛ yulaya seene
nun ɛ kunki kanne nun ɛ kunki ragine nun ɛ kunki rafalane
nun ɛ yulane nun ɛ sofane
nun muxun naxanye birin ɛ kunkin kui,
ne birin godoma nɛn baan xɔnna ma.
28 Muxun naxanye birin dɔxi igen dɛ,
ne xuruxurunma nɛn gaxuni ɛ kunki ragine gbelegbele xuiin ma.
29 Kunkibane birin godoma nɛn e kunkine kui.
Kunki kanne nun kunki ragine birin tima nɛn igen dɛ,
30 e yi e xuini te,
e wuga sɔxɔlɛni ɛ fe ra
e yi burunburunna sa e xunni sununi,
e yi e makutukutu xubeni,
31 e yi e xunne bi ɛ fe ra,
e yi e maxidi kasa bɛnbɛli dugine yi sununi,
e yi e mawuga ɛ fari nii yifɔrɛn nun nimisa gbeeni.
32 E mawugama nɛn ɛ fari e tɔrɔni,
e yi gbelegbele ɛ xinla ra, e naxa,
“Nde yi luxi alo Tire taani ito naxan kalaxi,
fɔxɔ igen yi naxan nabilinxi?”
33 Ɛ yulaya seene to yi fama
sa keli baan ma
ɛ yi siya wuyaxine nan baloma
ɛ se kanyaan nun ɛ yulaya seene xɔn,
ɛ yi bɔxɔn mangane findima nafulu kanne ra.
34 Koni ɛ na kala baa igeni,
ɛ godo igen bun
ɛ yulaya seene nun ɛ muxune birin naxɔrima nɛn ɛ xɔn.
35 Fɔxɔ ige tagi bɔxɔne muxune birin yigitɛgɛma nɛn ɛ fe ra,
e mangane yi xuruxurun gaxuni,
kuisanna yi e yɛtagine masara.
36 Naxanye yulayaan nabama siyane tagi,
ne kolinma nɛn ɛ fe ra,
bayo ɛ raŋanna magaxuma ayi nɛn.
Ɛ mi fa luma na sɔnɔn!’ ”

28

Alaa falan Tire mangan xili ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, a fala Tire mangan xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan
falaxi n xa, a naxa:
I waso ayi nɛn,
i yi a fala, i naxa,
“Alana nde nan n na,
n dɔxi alane dɔxɔden nin fɔxɔ igen tagini!”
Koni i tan, muxun nan i ra,
ala mi i ra,
anu i bata i yɛtɛ xaxinla yatɛ Ala xaxinla ra.

3 I fe kolon Daniyɛli xa ba?
Wundo fe yo mi luxunxi i tan ma ba?
4 I bata nafunla sɔtɔ i ya fe kolonna nun i ya xaxilimayaan xɔn,
i xɛmaan nun gbetin malan i ya nafulu ramaradeni.
5 I bata tɔnɔ gbeen sɔtɔ i ya yulaya xaxinli,
i yi findi wasoden na na nafulu kanyani.
6 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Bayo i yɛtɛ miriyaan yatɛxi Ala miriyaan nan na,
7 n xɔɲɛne rafama nɛn i xili ma,
naxanye ɲaxu siyane birin xa.
E silanfanna tongoma nɛn i ya fe kolon faɲin xili ma
e yi i ya nɔrɔn kala.
8 E i radinma nɛn gaburun na,
i yi faxa xɔlɛni fɔxɔ igen tagini.
9 Nayi, i mɔn a falɛ i faxa muxune yɛtagi ba,
fa fala a ala nan n na?
I fa kolonma muxun nan na i faxa muxune yii,
ala mi i ra.
10 I faxama yarabin nin xɔɲɛne yii,
alo Ala kolontarene faxama kii naxan yi.
Amasɔtɔ n tan bata falan ti.
Marigina Alatalaa falan nan na ra.' "
11 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
12 "Adamadina, sunu sigin sa Tire mangan ma! I xa a fala a ma, i naxa,
'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
I yi findixi muxu dɛfexin misaala nan na,
i yi lugo fe kolonna ra,
i ya tofanna yi dɛfexi.
13 I yi Eden nakɔɔn nin,
Alaa nakɔna.
Gɛmɛ faɲin sifan birin yi i rayabuxi:
saridon gɛmɛn nun topasi gɛmɛn nun dayimu gɛmɛn
nun kirisoliti gɛmɛn nun onixi gɛmɛn nun yasipi gɛmɛn
nun safiri gɛmɛn nun esikaribukili gɛmɛn nun emerodi gɛmɛna.
I yi maxidixi xɛmane ra
naxanye radaxa i xa xabu i da lɔxɔni.
14 I yi luxi nɛn alo kantan ti malekan
naxan gabutɛye yi yifulunxi.
N na i ti nɛn Alaa geya sariɲanxin fari,
i yi mɛnna nin,
i masiga tima gɛmɛ tɛɛ wolonne tagi.
15 Fɛ mi yi i sigati kiin na
xabu i da lɔxɔni
han tinxintareyaan yi so i yi.
16 I ya yulayaan tɔnɔn ma,
i yi rafe gbalon na,
i yi yulubin liga.
Nayi, n na i kedima nɛn Alaa geya sariɲanxin fari
n yi i ralɔ ayi,
i tan naxan yi luxi alo kantan ti malekan

naxan yi gɛmɛ tɛɛ wolonne tagi.
17 I bata waso ayi i bɔɲɛni
masɔtɔ i ya tofanna xɔn,
i bata i ya fe kolonni fu i ya binyen xɔn.
Nayi, n na i rabirama nɛn bɔxɔni,
n yi i findi yɛɛ ramaxa seen na mangane xa.
18 I bata i ya yire sariɲanxine raxɔsi i ya hakɛ wuyaxine
nun i ya tinxintareyaan xɔn yulayani.
Na ma, n tɛɛn naminima nɛn i xili ma i konni,
a yi i gan,
n yi i findi xuben na bɔxɔn fari
muxune birin yɛtagi naxanye i matoma.
19 Naxanye birin yi i kolon siyane yɛ,
ne birin yigitɛgɛma nɛn i ya fe ra,
i raɲanna magaxuma ayi nɛn.
I mi fa luma na sɔnɔn!’ ”

Alaa falan Sidɔn taan xili ma

20 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
21 “Adamadina, i yɛɛ rafindi Sidɔn taan ma, i nabiya falan ti a xili ma!
22 I a fala, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N bata keli ɛ xili ma Sidɔn kaane!
N binyama nɛn ɛ konni!
Ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na,
n na n ma kiti ragidixine rakamali ɛ xili ma waxatin naxan yi
n yi n ma sariɲanna mayita ɛ konni.
23 N fitina furen nafama nɛn ɛ xili ma
n yi tin muxune xa faxa ɛ taan kirane xɔn ma,
faxa muxune yi lu biraxi ɛ konni,
yɛngɛn yi lu kelɛ ɛ xili ma ɛ rabilinna birin yi.
Nayi, e a kolonma nɛn
a Alatala nan n na.’ ”
24 “ ‘Nayi, Isirayila rabilinna siyane mi fa a tɔrɛ alo ɲanla naxan sɔxɔnna tima alo tansinne. Nayi, e a kolonma nɛn a Marigina Alatala nan n na.’ ”
25 “ ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na Isirayila yamaan malan waxatin naxan yi keli siyane yɛ, e raxuyaxi ayi dɛnaxanye yi, n na n ma sariɲanna mayitama e xɔn nɛn siyane yɛtagi. E dɔxɔma nɛn e bɔxɔni, n naxan so n ma walikɛɛn Yaxuba yii.
26 E luma nɛn bɔɲɛ xunbenli, e banxine ti, e manpa binle si. E luma nɛn bɔɲɛ xunbenli, n na n ma kiti ragidixine rakamali e rabilinna siyane xili ma waxatin naxan yi, naxanye birin yi e raɲaxuxi, e yi a kolon a Alatala nan n na, e Ala.’ ”

29

Alaa falan Misiran xili ma

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ fuden kike fuden xi fu nun firinde lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, i yɛɛ rafindi Misiran mangan ma, i nabiya falan ti a xili ma e nun Misiran yamanan birin.
3 I a fala a ma, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N kelima nɛn i xili ma,

i tan Misiran mangana,
i tan naxan luxi
alo ige yi sube magaxuxin
naxan saxi Nila baan biradene tagi,
i tan naxan a falama, i naxa,
“N tan nan gbee Nila baan na,
n tan nan a daxi n yɛtɛ xa.”
4 Koni, n karafen birama nɛn i gbɛgbɛne yi,
n yi Nila baa igen yɛxɛne singan i xanle ra,
n yi i ba Nila baa biradene tagi
ɛ nun Nila baa yi yɛxɛn naxanye birin e singanma i xanle ra.
5 N na i wolima ayi nɛn tonbonni,
i tan nun i ya baa yi yɛxɛne birin,
ɛ sa bira xɛɛ bɔxɔne yi.
Ɛ mi malaŋɲɛ, ɛ mi tongɛ.
N na i findima nɛn balon na burunna subene nun xɔline xa.
6 Misiran kaane birin a kolonma nɛn nayi
a Alatala nan n na,
bayo, i findi nɛn mali tiin na Isirayila yamaan xa wuleni
alo muxun na la xayen na a dunganna ra.
7 E to i suxu, i yi gira,
i e tungunne birin mabɔ.
E to e digan i yi, i yi gira,
i yi e gbingin ba a ra.’ ”
8 “ ‘Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N yɛngɛn nakelima
nɛn i xili ma, n yi tin i ya muxune nun i ya xuruseene yi faxa silanfanna ra i
konni.
9 Misiran yamanan findima nɛn tonbonna nun yire rabeŋinxin na. Nayi,
muxune a kolonma nɛn a Alatala nan n na. Bayo i bata a fala, i naxa, “N tan
nan gbee Nila baan na, n tan nan a daxi,”
10 nanara, n kelima nɛn ɛ nun Nila baan biradene xili ma, n yi Misiran
yamanan findi yire kalaxin na, a findi tonbonna nun yire rabeŋinxin na,
keli Migidoli taan ma siga han Sinimi yamanana, siga han Kusi yamanan
danna.
11 Muxun mi fa a sanna tima a yi, hanma subena han ŋɛɛ tonge naanin.
12 N Misiran yamanan findima nɛn yamana rabeŋinxine yire rabeŋinxin
na, a taane yi findi taa rabeŋinxine ra taa xɔnne yɛ ŋɛɛ tonge naanin. N
Misiran kaane raxuyama ayi nɛn siyane yɛ, n yi e rasiga ayi yamana wuyaxi
xun xɔn.’ ”
13 “ ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɲɛɛ tonge naanin na dangu, n
Misiran kaane malanma nɛn keli siyane yɛ e na raxuya ayi naxanye yɛ.
14 N mɔn xɛtɛma nɛn Misiran yamanan suxu muxune ra Misiran
yamanan faxa binni, e benba yamanana, e sa yamana magodoxin ti mɛnni.
15 A findima nɛn mangaya magodoxin na mangayane birin xa, a mi fa a
yɛtɛ yitema siyaan bonne xun na sɔnɔn. N na a raxurunma ayi nɛn alogo a
nama siyane nɔ sɔnɔn.
16 Nayi, a mi fa findɛ Isirayila kaane yigin na mumɛ, alogo a xa findi
Isirayila kaane hakɛn nabira seen na e ma, e naxan liga e to bira Misiran
kaane fɔxɔ ra malina fe ra. Nayi, e a kolonma nɛn a Marigina Alatala nan
na.’ ”

Babilɔn mangan Misiran yamanan tongoma nɛn

17 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ məxɔɲɛn nun
solofereden kike singen xi singe lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
18 “Adamadina, Babilɔn mangan Nebukadanesari bata a sofa ganla
karahan, a e xa wali a xɔdɛxɛn na Tire taan xili ma, e birin bata findi teli
kanne ra, e birin tungunne makotenxi, koni e nun a ganla mi sese sɔtɔxi
Tire taani e saren na e wanli Tire taani.
19 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N Misiran yamanan
soma nɛn Babilɔn mangan Nebukadanesari yii, a yi a nafunle birin xali, a yi
a seene tongo yɛngɛni, ne yi findi a ganla saren na.
20 N Misiran yamanan soma nɛn a yii a kɔntɔnna ra, amasɔtɔ e nun a
ganla bata wali n xa. Marigina Alatalaa falan nan na ra.
21 Na lɔxɔni, n na Isirayila yamaan sɛnbɛn xun masama nɛn. I tan
Esekiyɛli, n falan sama nɛn i dɛ yamaan tagi na waxatini, nayi e a kolonma
nɛn a Alatala nan n na.”

30

Alatalaa xɔlɔn Misiran xili ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, nabiya falan ti, i naxa, Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa:
Ɛ gbelegbele, ɛ naxa,
‘Ee! Ɲaxankata lɔxɔn fama!’
3 Amasɔtɔ lɔxɔn bata maso,
Alatalaa lɔxɔn bata maso,
kundaan nun gbalon lɔxɔn siyane xa.
4 Yɛngɛn soma nɛn Misiran yamanani.
Kɔntɔfinla soma nɛn Kusi yamanani.
Muxune faxama nɛn Misiran yi,
e nafunle yi xali,
e banxine yi rabira,
sese mi luma.”
5 Misiran kaane nun Kusi kaane nun Puti kaane nun Ludu kaane nun
Arabi kaane nun Libiya kaane nun n ma yamaan muxuna ndee faxama nɛn
silanfanna ra e bode xɔn.
6 “Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Misiran yamanan xɔyine kalama nɛn,
a wason nun sɛnbɛn yi ɲan.
Keli Migidoli ma siga han Sinimi yamanana
muxune faxama nɛn silanfanna ra e konni.
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
7 A taane findima nɛn yamana rabeɲinxine yire rabeɲinxin na,
a taane yi lu taa xɔnne yɛ.
8 Nayi, e a kolonma nɛn
a Alatala nan n na,
n na tɛɛn so Misiran yamanan na waxatin naxan yi,
a fɔxɔ ra birane birin yi gan.”
9 Na lɔxɔni, n ma xɛrane sigama nɛn kunkine kui, e sa Kusi yamanani
maxa a bɔɲɛ xunbenli. E kuisanma nɛn Misiran yamanana gbalon lɔxɔni,
amasɔtɔ na lɔxɔna a lima nɛn yati!
10 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N Misiran yama gbeen naxɔrima nɛn

Babilɔn mangan Nebukadanesari xɔn.
11 A tan nun a ganla
naxanye ɲaxu siyane birin xa,
ne nan nasigama yamanan kaladeni.
E sa e silanfanne botinma nɛn Misiran yamanan xili ma
e yi yamanan nafe faxa muxune ra.
12 N Nila baa igen xɔrima nɛn,
n yi yamanan mati muxu ɲaxine ma.
N tinma nɛn xɔɲɛne yi yamanan kala,
e nun seen naxanye birin a yi.
N tan Alatala nan falan tixi.”
13 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N suxurene halagima nɛn,
n yi batu seene ɲan Nofi taani.
Kuntigi yo mi fa luma Misiran yamanani,
n yi gaxun naso yamanan birin yi.
14 N Misiran yamanan faxa binna raxɔrima nɛn,
n yi tɛɛn so Soyan taan na,
n yi n ma kiti ragidixine rakamali No taan ma.”
15 “N na n ma xɔlɔn nagodoma nɛn Sin taani,
Misiran yamanan taa makantanxina,
n yi No taana gali gbeen birin halagi.
16 N tɛɛn soma nɛn Misiran yamanan na,
Sin taan yi yimaxa gaxuni.
No taan nabilinna yinna rabirama nɛn,
yaxune yi Nofi taan tongo yanyin na.
17 Hon taan nun Pi-Beseti taan banxulanne faxama nɛn silanfanna ra,
taan muxune yi xali konyiyani.
18 Lɔxɔ yidimixin na a ra Tapanese taan xa
n na Misiran yamanan sɛnbɛn kala lɔxɔn naxan yi,
a wasoma a fangan naxan yi,
na yi ɲan.
Kundaan soma nɛn taan xun na,
a banxidɛne muxune yi xali konyiyani.
19 N na n ma kiti ragidixine rakamalima nɛn Misiran ma,
e yi a kolon a Alatala nan n na.”

Babilɔn mangan Alaa wanla kɛma Misiran yamanan xili ma

20 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ fu nun kedenden kike singen xi soloferede lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
21 “Adamadina, n bata yi Misiran mangan yiini gira. Muxu yo munma a dandan singen, a yiin munma maxidi alogo a xa yalan, a fangan sɔtɔ, a fa nɔ silanfanna tongɛ.
22 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli Misiran mangan xili ma, n mɔn a yiine yigirama nɛn, a yiin naxan fan, e nun a yigiraxina, n yi a silanfanna rabira a yii.
23 N Misiran kaane raxuyama ayi nɛn siyane yɛ, n yi e rayensenɲɛ ayi yamanane xun xɔn.
24 Koni n Babilɔn mangan yiine sɛnbɛ soma nɛn, n yi n ma silanfanna so a yii, n yi Misiran mangan yiine yigira, a yi lu kutunɲɛ a yɛtagi alo muxu maxɔlɔxin faxamatɔna.

25 N Babilɔn mangan yiine sɛnbɛ soma nɛn, koni Misiran mangan tan
sɛnbɛn ɲanma nɛn. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na, n na n ma
silanfanna so Babilɔn mangan yii waxatin naxan yi, a yi a yite Misiran
yamanan xili ma.
26 N Misiran kaane raxuyama ayi nɛn siyane yɛ, n yi e rayensenɲɛ ayi
yamanane xun xɔn. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na.”

31

Misiran mangan luxi nɛn alo suman bili gbeena

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ fu nun kedenden kike
saxanden xi singe lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, a fala Misiran mangan nun a ganla xa, i naxa:
I maliga nde ra i ya gboni?
3 I miri feni ito ma:
Asiriya yamanan yi luxi nɛn
alo suman bili gbeena Liban yamanani,
naxan yiiye yi sabatixi a faɲin na,
a yi fɔtɔnxi ki faɲi,
a yi kuya, a konden yi texi
dangu fɔtɔn yi wudine birin na.*
4 Igen bata yi a rasabati,
bɔxɔ bun ige tilinxin bata yi a ragbo.
Igen yi danguma a salenne nan longori ra,
siga burunna wudine birin ma.
5 Nanara, a yi kuya burunna wudine birin xa,
a dɛɛne bata yi sabati,
a yiine yi kuya
fata ige gbeen na
naxan yi a rasabatima.
6 Xɔline birin yi e tɛɛn sama a yiine nin,
burunna subene birin yi fa e diine xalima a tan nan bun,
siya gbeene birin yi fa yigiya a nininna bun.
7 A yi rayabu a gboyani,
a yiine yi yiriwaxi,
bayo a salenne yi godoxi bɔxɔn bun ma igeni pon!
8 A mi yi suman wudi yo ninin bun Alaa nakɔni.
Fɔfɔ yo dɛ mi yi fan a dɛɛne xa nun,
wudi gbɛtɛ mi yi maliga a yiine ra.
Wudi yo mi yi maliga a ra a tofanni Alaa nakɔni.
9 N bata yi a ratofanɲɛ ayi a yii sabatixine xɔn,
han wudine birin yi fa a maxɔxɔlɔnma Eden nakɔni, Alaa nakɔna.”
10 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Wudini ito to kuyaxi
ayi, a konden yi te fɔtɔn yi wudine birin xa, nanara, a wasoxi ayi han!
11 N yi a sa siyane mangan sagoni alogo a xa a suxu a ɲaxun yatɛn na. N
bata n mɛ a ra.
12 Xɔɲɛn naxanye ɲaxu siyane birin xa, ne yi a sɛgɛ, e yi a rabeɲin. A yiine
yi lu biraxi geyane nun lanbanne yi. A dɛɛne bɔxin yi lu yamanan folone
birin na. Siyane birin yi keli a nininna bun, e a rabeɲin.

* **31:3: 31.3** ***Wudi*** kuyeni itoe findixi dunuɲa mangane misaala nan na.

13 Xɔline birin yi fa dɔxɔ a yii biraxine fari,
burunna subene birin yi e malan a yiine fari.”
14 “Nayi, ige dɛ yi wudi yo mi fa susɛ, a kuya alo a tan, sese konde mi fa
tema fɔtɔn yi wudin bonne xa. Nayi, wudi yo mi fa lan a igen sɔtɔ han a
kuya alo na. Amasɔtɔ sayaan nan nagidixi e birin ma, e siga bɔxɔn bun faxa
muxune tagi, e nun naxanye birin godoma gaburun na.”
15 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: A siga laxira yi lɔxɔn naxan yi,
n na a saya sunun namini nɛn, n tigi ige tilinxine nun a xude igene balan a
fe ra, n yi a ige gbeene rati. N yi Liban yamanani dimi a fe ra, burunna
wudine birin yi xara a fe ra.
16 N siyane birin naxuruxurun nɛn gaxuni a bira xuiin ma, n na a ragodo
laxira yi waxatin naxan yi, e nun faxa muxune yi godo gaburun na. Nayi,
Eden nakɔɔn wudi faɲin naxanye birin bata yi godo bɔxɔn bun, Liban bɔxɔn
wudi tofaɲi fisamantenna naxanye birin yi rasabatixi ige gbeene xɔn
dunuɲa yi nun, ne yi madɛndɛn.
17 Naxanye yi yigiyaxi a nininna bun, a xɔyine siyane yɛ, e nun ne fan
godo nɛn gaburun na e bode xɔn, e sa sa ne fari naxanye faxa yɛngɛni.”
18 “Ɛ nun nde maliga Eden nakɔɔn wudine yɛ lan ɛ binyen nun ɛ gboon
ma? Anu, i fan sigama laxira yi, ɛ nun Eden nakɔɔn wudine birin. I sa sama
nɛn Ala kolontarene tagi bɔxɔn bun ma, naxanye faxaxi silanfanna ra.
Misiran mangan nun a yamaan birin naɲanma na kii nin! Marigina
Alatalaa falan nan na ra.”

32

Sunu sigin Misiran nun a mangan xa

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ fu nun firinden kike fu
nun firinden xi singe lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, sunu sigin sa Misiran mangan xa. A fala a xa, i naxa:
I luxi nɛn alo yata sɛnbɛmaan siyane tagi,
alo ige yi sube magaxuxin fɔxɔ igeni,
naxan a masiga tima a baa gbeeni.
I i ya igene dunduma i sanne ra,
i yi e walanne raxaɲɛ ayi.”
3 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N na n ma yalaan soma nɛn i xun na,
nxu nun yama gbeen malanxina,
e yi i bandun n ma yalaan na.
4 N na i ratema nɛn xaren na,
n yi i radin xɛɛne ma,
n yi xɔline birin lu e dɔxɔ i fari,
burunna subene birin yi lugo i suben na.
5 N na i suben naxuyama ayi nɛn geyane fari,
n yi lanbanne rafe i binbin sube dɔnxɛn na.
6 N yamanan birin ige sama nɛn i wunla ra,
han a geyane birin xude wunle yi rafe.
7 I niin na ba waxatin naxan yi,
n kore xɔnni fɔrɔma nɛn,
n yi sarene yidimi,
n yi kundaan sa sogen yɛ ma
kiken mi fa dɛgɛma.

8 N yanban seene birin yidimima nɛn i ya fe ra,
n yi dimi gbeen nasin i ya yamanan birin yi,
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
9 N siya wuyaxine rakɔntɔfilima nɛn,
n na i kala feen xibarun nali siyane ma waxatin naxan yi
hali i mi yamanan naxanye kolon.
10 N yama wuyaxi yigitɛgɛma nɛn i ya fe ra,
e mangane yi xuruxurun gaxuni i ya fe yi,
n na n ma silanfanni te e yɛtagi waxatin naxan yi.
Birin xuruxurunma nɛn gaxuni a yɛtɛ niin na waxatin birin,
i na faxa lɔxɔn naxan yi.”

11 “Amasɔtɔ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Babilɔn mangana silanfanna fama nɛn i xili ma.
12 N na i ya gali gbeene faxama nɛn sofa wɛkilɛxine silanfanna ra.
Siyaan naxan ɲaxu a birin xa,
ne Misiran yamanana wason kalama nɛn,
a ganle birin yi faxa.
13 N na a xuruseene birin naxɔrima nɛn Nila baa ige gbeene dɛ.
Muxune sanne mi fa na igene yimaxama sɔnɔn
xuruseene torone mi fa e dunduma.
14 Nayi, n yi a lu e igene yi e raxara,
e xudene yi lu godɛ yɛtɛtɛnna alo turena,
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
15 N na Misiran yamanan naxɔri waxatin naxan yi,
yamanani seene birin yi ba a yi,
n yi a muxune birin faxa,
nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na.”
16 “Sunu sigin nan na ra, a nu sama nɛn. Siyane sungutunne sunu sigini ito sama nɛn Misiran yamanan nun a yamaan birin xa, Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

Sunu sigina lan yamanane fe ma

17 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ fu nun firinden kike fu nun firinden xi fu nun suulundena, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
18 “Adamadina, gbelegbele Misiran kaane ganle fe ra, i wuga xuiin xa e nun siya sɛnbɛmane xali laxiraya yi, faxa muxune sigama dɛnaxan yi.
19 A fala e xa, i naxa,
‘I rayabu dangu nde ra?
Godo, i fa i sa Ala kolontarene fɛma!’
20 E luma nɛn faxa muxune yɛ
naxanye faxaxi silanfanna ra.
Silanfanni tɔnxi!
E nun e ganle birin xa xali.
21 Sofa sɛnbɛma danguxine falan tima a ma nɛn laxira yi,
e nun a fɔxɔrabirane, e naxa,
‘E bata godo be, e saxi Ala kolontarene fɛma
naxanye faxaxi yɛngɛni.’ ”

22 “Asiriya mangan mato mɛnni e nun a ganle birin,
a rabilinxi a muxune ra

naxanye faxaxi silanfanna ra.
23 E gaburune danna sa bɔxɔn nan bun pon, laxira xɔnna ma,
mangan gaburun nabilinni.
E birin faxaxi yɛngɛn nin,
e tan naxanye yi muxune magaxuma dunuɲa yi.”

24 “Elan fan mangan mato mɛnni,
e nun a ganle birin a gaburun nabilinni.
E birin faxaxi silanfanna nan na yɛngɛni,
e bata maluxun Ala kolontareyani,
e tan naxanye yi muxune magaxuma dunuɲa yi,
e bata rayagi,
e nun naxanye birin godoma yili gbeen na.
25 A saden bata rafala faxa muxune tagi
e nun a ganle birin a gaburun nabilinni.
Na Ala kolontarene birin bata faxa silanfanna ra.
Bayo e yɛɛragaxun bata yi xuya ayi dunuɲa xun xɔn,
anu iki e bata rayagi,
e nun naxanye sigama yili gbeen na,
e sa sa faxa muxune tagi.”

26 “Mesɛki mangan fan na
e nun Tubali mangan nun e ganle birin e gaburune rabilinni.
Na Ala kolontarene birin faxaxi silanfanna nan na,
bayo e bata dunuɲa muxune birin magaxu.
27 E nun sofa kɛndɛne mi saxi yire kedenna xan yi ba,
naxanye birin faxaxi Ala kolontarene yɛ?
E ganla birin bata siga laxira yi
e nun e yɛngɛ so seene.
E silanfanne saxi e xunne bun.
E yulubine goronna bata lu e xɔnne fari,
bayo sofani itoe yɛɛragaxun bata yi xuya ayi dunuɲa muxune yɛ!
28 I tan Misiran mangan fan kalaxin sama nɛn Ala kolontarene yɛ,
naxanye faxaxi silanfanna ra!”
29 “Edɔn yamaan mato, a mangane nun a kuntigin naxanye sɛnbɛ yi gbo,
koni e bata sa faxa muxune yɛ, naxanye faxaxi silanfanna ra! E saxi Ala
kolontarene yɛ, naxanye godon yili gbeen na.”
30 “Kɔmɛn fɔxɔn kuntigine birin mato mɛnni, e nun Sidɔn kaane birin
naxanye faxaxi, e yagixi, hali e sofane to yi muxune magaxuma. Na Ala
kolontarene saxi faxa muxune yɛ naxanye faxa silanfanna ra. E yagixi e
nun naxanye godoma yili gbeen na.”
31 “Misiran mangan nun a ganla birin na na faxa muxu wuyaxine to, na a
masabarima nɛn a ganla fe ra naxanye faxa silanfanna ra. Marigina
Alatalaa falan nan na ra.
32 Bayo n tinxi a xa yamanane magaxu dunuɲa yi, Misiran mangan nun a
ganle birin fan e sama nɛn Ala kolontarene yɛ, e nun naxanye faxaxi
silanfanna ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

33

Ala yi Esekiyɛli findi kantan muxun na
1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

2 “Adamadina, falan ti i ya yamaan xa! A fala e xa, i naxa: N na yɛngɛn
nakeli yamanan xili ma waxatin naxan yi, e yi muxuna nde sugandi, a yi
findi kantan muxun na,
3 xa na kanna yaxune to fɛ yamanan yɛngɛdeni, a yi xɔtaan fe, a yamaan
nakolon,
4 nayi, xa naxan na xɔta xuiin mɛ, a mi a yatɛ, a faxa feen goronna luma a
tan nan xun ma.
5 Naxan na tondi a tuli matiyɛ na xɔta xuiin na, a faxa feen goronna luma
a tan nan xun ma. Naxan na a tuli mati a fe xuiin na, na a niin natangama
nɛn.
6 Koni xa kantan muxun yaxune to fɛ, a mi xɔtaan fe, xa a mi yamaan
nakolon, yaxune yi fa muxuna nde faxa, na kanna faxama nɛn a hakɛn ma,
koni a wunla goronna luma nɛn kantan muxun xun ma.”
7 “Nayi, i tan adamadina, n bata i findi Isirayila yamaan kantan muxun
na. Nayi, n ma falane ramɛ, i yi e rakolon n xa.
8 N na a fala muxu ɲaxin xa, n naxa, ‘Muxu ɲaxina, i faxama nɛn,’ xa i mi
na fala muxu ɲaxin xa, i yi a rakolon fa fala a xa xɛtɛ a kira ɲaxin fɔxɔ ra
alogo a xa kisi, na muxu ɲaxin faxama nɛn a hakɛn ma, koni a wunla
goronna luma i tan nan xun ma.
9 Koni xa i muxu ɲaxin nakolon alogo a xa xɛtɛ a kɛwanle fɔxɔ ra, koni a
mi tin, a faxama nɛn a hakɛn ma, koni i tan bata i niin natanga na yi.”

Muxu ɲaxin na tubi a nii rakisin sɔtɔma nɛn

10 “Adamadina, a fala Isirayila yamaan xa, i naxa: Ɛ luma a falɛ, ɛ naxa,
‘Nxɔ murutɛn nun nxu yulubine goronna gbo nxu xun ma, nxu kalama e
bun. Nxu nɔɛ kisɛ di?’
11 A fala e xa, i naxa: Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Habadan
Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni! N mi waxi muxu ɲaxin xa faxa, n waxi
nɛn a xa xɛtɛ a kɛwanle fɔxɔ ra, a yi kisi. Ɛ xun xɛtɛ, ɛ xɛtɛ ɛ kɛwali ɲaxine
fɔxɔ ra. Isirayila yamana, nanfera ɛ tinxi ɛ xa halagi?’ ”
12 “I tan adamadina, a fala i ya yamaan xa, i naxa: Tinxin muxuna
tinxinyaan mi a rakisɛ a na murutɛ n ma lɔxɔn naxan yi. Muxu ɲaxina
ɲaxuyaan fan mi a halagɛ, xa a sa xɛtɛ a ɲaxuyaan fɔxɔ ra. Xa tinxin muxun
yulubin liga fɔlɔ lɔxɔn naxan yi, a tinxinya fonna mi a niin natangama.
13 Xa n na a fala tinxin muxun xa, n naxa, ‘I kisima nɛn,’ xa a yigi sa a
tinxinyani, a yi fe ɲaxin liga, a tinxin wali yo mi fa yatɛma. A halagima nɛn
a fe ɲaxina fe ra a naxan ligaxi.
14 N na a fala muxu ɲaxin xa, n naxa, ‘I faxama nɛn,’ xa a xun xanbi so a
yulubini, a yi kiti kɛndɛn nun tinxinyaan liga fɔlɔ,
15 a tolimaan naxɛtɛ, a mɔn yi seen naxɛtɛ a naxan muɲaxi, a yi yamarine
suxu muxun kisin naxanye xɔn, a mi fa fe ɲaxi yo liga, na kanna kisima nɛn,
a mi faxama.
16 Ɲinan tima nɛn a yulubi fonne birin xɔn. A bata kiti kɛndɛn nun
tinxinyaan liga fɔlɔ, na kanna kisima nɛn.”
17 “Anu, i ya yamana a falama, e naxa, ‘Marigina kiraan mi lanxi!’ Koni e
tan nan ma kira mi lanxi.
18 Xa tinxin muxuna a xun xanbi so a tinxinyani, a yi fe ɲaxin liga fɔlɔ, a
faxama nɛn na ma.
19 Xa muxu ɲaxina a xun xanbi so a ɲaxuyani, a yi kiti kɛndɛn nun
tinxinyaan liga fɔlɔ, a kisima nɛn na fe ra.

20 Anu, Isirayila yamana, ɛ a falama, ɛ naxa, ‘Marigina kiraan mi lanxi.’
Nayi, n na ɛ keden kedenna birin makitima nɛn ɛ kɛwanle ra.”

Isirayila yamanan kala fena

21 Nxu xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ fu nun firinden kike fuden
xi suulunde lɔxɔn nan yi a ra, Yerusalɛn muxu gixina nde yi fa a fala n xa, a
naxa, “Taan bata kala!”
22 Koni Alatala bata yi a yiin sa n ma ɲinbanna ra benun na muxu gixin
xa fa n fɛma xɔtɔnni. N dɛɛn bata yi fulun, bobo mi yi fa n na.*
23 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
24 “Adamadina, muxun naxanye dɔxi Isirayila yamana kalaxini, ne a
falama, e naxa, ‘Iburahima kedenna nan yi a ra, anu, a yamanan birin
tongo nɛn a kɛɛn na. En tan to wuya, yamanan bata fi en tan ma en gbeen
na yati!’
25 Nanara, a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ
suben donma naxan mi kɔɛ raxabaxi, ɛ xaxili tixi suxurene ra, ɛ faxan tima,
ɛ lan ɛ yi yamanan sɔtɔ nayi ba?
26 Ɛ laxi ɛ silanfanne nan na, ɛ fe haramuxine ligama, ɛ yalunyaan ligama,
ɛ lan ɛ yi yamanan sɔtɔ nayi ba?’
27 I ito nan falama e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yɛtɛni, fa fala, naxanye luxi e nii ra
Yerusalɛn taa kalaxini, ne faxama silanfanna nan na. Naxanye e gixi
burunna ra, n na e luma subene nan xa, e yi e don. Naxanye luxunxi gɛmɛ
longonne nun faranne ra, fitina furen nan ne faxama.
28 N yamanan findima nɛn yire rabeɲinxin na. A sɛnbɛn naxan yi findixi a
muxune waso xunna ra, n na ɲanma a yi nɛn. Isirayila geyane yigelima nɛn,
muxu yo mi danguɛ e yi.
29 E a kolonma nɛn nayi a Alatala nan n na, n na yamanan findi yire
rabeɲinxin na e fe xɔsixine fe ra e naxanye ligaxi.’ ”
30 “I tan adamadina, i ya yamanan muxune i ya fe falama taan nabilinna
yinne xɔn e nun banxine dɛ ra, e a falama e bode xa, e naxa, ‘Ɛ fa a ramɛ,
falan naxan kelixi Alatala ma!’
31 N ma yamaan sigama i fɛma, e dɔxɔ i yɛtagi i xuiin namɛdeni. E i xuiin
namɛma, koni e mi a suxuma. Bayo e fala faɲine nan tima, koni kunfan nan
e bɔɲɛni e xa tɔnɔn fen tinxintareyani.
32 I ya fe bata findi e xa sigin na, naxan fan, a ɲaxun. E i ya falane
ramɛma, koni e mi e suxuma.
33 Koni na feene na rakamali, anu e waxatin bata a li, e a kolonma nɛn
nayi, a nabina nde yi e yɛ.”

34

Falana Isirayila mangane xili ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 “Adamadina, falan ti Isirayila yamaan yɛɛratine xili ma naxanye luxi alo
xuruse kantanne. I naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Gbalona
Isirayila yɛɛratine xa naxanye e ɲɔxɔ luxi e yɛtɛ gbansanna xɔn. Xuruse
kantanne mi lan e xa xuruse kurun naba ba?

* **33:22: 33.22** Na ***bobo*** feen sɛbɛxi Esekiyɛli 3.26 nun 24.27 kui.

3 Anu, ɛ ɛ xuruse kurun turen donma, ɛ ɛ maxidima xuruse xabe dugine
yi, ɛ xuruse turaxine kɔɛ raxabama, ɛ yi e don, koni ɛ mi ɛ ɲɔxɔ luma
xuruseene xɔn.
4 Naxanye xadanxi, ɛ mi ne sɛnbɛ soma. Naxanye furaxi ɛ mi ne
dandanma. Naxanye maxɔlɔxi, ɛ mi ne maxidima. Naxanye bata siga na
xun xɔn, ɛ mi ne malanma. Naxanye lɔxi ayi, ɛ mi ne xɔn fenma, koni ɛ dɔxi
yamaan xun na ɲaxankatan nun ɲaxuyaan nin.
5 E bata xuya ayi bayo xuruse raba mi na. E to raxuyaxi ayi, e bata findi
burunna subene balon na.
6 N ma xuruseene bata xuya ayi geyane nun yire matexine birin fari. E
bata xuya ayi bɔxɔn birin xun xɔn, koni muxe mi na naxan a yengi dɔxɔma
e xɔn, a yi e fen.' "
7 " 'Nanara, ɛ tan yɛɛratine, ɛ tuli mati Alatalaa falan na!
8 Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata
n kɔlɔ n yɛtɛni. Bayo yɛɛrati mi n ma yamaan masuxuma, e yi lu alo xuruse
rabeɲinxine, bayo ganle fuma n ma yamaan ma, e lu alo burunna subene
balona, bayo n ma xuruse rabane mi sigaxi n ma xuruseene fendeni, bayo
xuruse rabane e ɲɔxɔ luxi e yɛtɛ nan gbansan xɔn, e mi n ma xuruseene
raba,
9 nanara, ɛ tan yɛɛratine, ɛ tuli mati Alatalaa falan na!
10 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli yɛɛratine xili ma! N
na n ma yamaan bama nɛn e yii. N mi fa tinma e yi n ma yamaan lu alo
xuruse rabeɲinxine, alogo xuruse rabane nama fa e ɲɔxɔ lu e yɛtɛ
gbansanna xɔn. N na n ma xuruseene xunbama nɛn e yii, e mi fa findima e
balon na sɔnɔn.' "
11 " 'Bayo, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tan yɛtɛɛn nan n
yengi dɔxɔma n ma yamaan xɔn, n yi e masuxu
12 alo xuruse raba faɲina a yengi dɔxɔma a xuruseene xɔn kii naxan yi, e
nɛma raxuyaxi ayi waxatin naxan yi. N na n ma xuruseene masuxuma na
kii nin, n yi sa e xunba yirene yi e yi xuyaxi ayi dɛnaxanye yi na waxati
yidimixini kundani.
13 N na e raminima nɛn siyane yɛ, n yi e malan sa keli yamana wuyaxi yi,
n yi e xali e yamanani. N na n yengi dɔxɔma nɛn e xɔn Isirayila geyane fari,
e nun xudene dɛ e nun yamaan dɔxɔdene birin yi yamanani.
14 N na e rabama nɛn yire faɲini, Isirayila yamanan geya matexine yi
findi e rabaden na. E sa e matabuma mɛnne nin e rabade faɲini, e yi e dɛge
yire sabatixine yi Isirayila geyane fari.
15 N tan yɛtɛna n ma xuruseene rabama nɛn, n yi matabun fi e ma.
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
16 Xuruseen naxan lɔxi ayi, n na fenma nɛn. Naxan sigaxi na xun xɔn, n
mɔn fama nɛn na ra. Naxan maxɔlɔxi, n yi na dandan. Naxan xadanxi, n yi
na sɛnbɛ so. Koni naxan turaxi e nun naxan sɛnbɛn gbo, n ne faxama nɛn. N
na n ma xuruseene rabama kiti kɛndɛn nin.' "
17 " 'Ɛ tan naxanye luxi alo n ma xuruse kuruna, Marigina Alatala ito nan
falaxi ɛ xa, a naxa: n mɔn kitin sama nɛn xuruse nun xuruse tagi, e nun
kontonna nun kɔtɔn tagi.
18 Na mi ɛ kɛnɛnxi ba, ɛ lu ɛ dɛge yire faɲini? Naxan don daxi a ra, ɛ mɔn
waxi na nan yibodon feyi ɛ sanna ra ba? Ɛ mi ɛ wasa soɛ ige sariɲanxin
minni ba? Ɛ mɔn waxi a dɔnxɛn dundu feen nin ba?
19 N ma xuruseene lan ba, e donseen don ɛ naxan yibodonxi, e yi igen min
ɛ bata naxan dundu ɛ sanna ra?' "

20 “ ‘Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tan yɛtɛɛn kitin
sama nɛn xuruse turaxin nun xuruse xɔsixin tagi.
21 Bayo, ɛ bata xuruse xadanxine tuntun ɛ ɲinginna nun ɛ tungunna ra, ɛ
lu e kudunɲɛ ɛ fenne ra han ɛ yi e kedi,
22 n na n ma xuruseene rakisima nɛn alogo e yii seene nama fa lu yaxune
sagoni. N kitin sama nɛn xuruseene tagi.
23 N xuruse raba keden pe dɔxɔma nɛn e xun na, naxan e rabama, n ma
walikɛɛn Dawuda. A e masuxuma nɛn, a yi findi e yɛɛratiin na.*
24 N tan Alatala findima nɛn e Ala ra, n ma walikɛɛn Dawuda yi findi e
yɛɛratiin na. N tan Alatala nan falan tixi.
25 N bɔɲɛ xunbeli layirin xidima nɛn nxu nun ne tagi, n yi yamanan sube
xaɲɛne raxɔri, alogo e xa dɔxɔ burunna ra makantanni, e yi xi fɔtɔnne yi.
26 N na e nun n ma yire sariɲanxin nabilinna barakama nɛn, n yi tulen
nafa a waxatini, e yi findi duba tulene ra.
27 Wudine bogima nɛn xɛɛne ma, bɔxɔn yi sansi bogine ramini. Yamaan
luma nɛn bɔɲɛ xunbenli e yamanani. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n
na, n na e konyiyaan kala waxatin naxan yi, n yi e xunba muxune yii
naxanye e ɲaxankatama.
28 Siyane mi fa e yii seene tongoma sɔnɔn, sube xaɲɛne mi fa e donma
sɔnɔn. E luma nɛn bɔɲɛ xunbenli, muxu yo mi fa e magaxuma.
29 N xɛɛ faɲine yitɔnma nɛn e xa naxanye xili minima, fitina kamɛ yo mi fa
e tɔrɔma yamanani. Siyane mi fa e rayagɛ sɔnɔn.
30 Nayi, e a kolonma nɛn a n tan Alatala e xɔn, e Ala. E mɔn yi a kolon a e
tan nan findixi n ma yamaan na, Isirayila kaane. Marigina Alatalaa falan
nan na ra.
31 Ɛ tan adamadiine luxi nɛn alo n ma xuruse kuruna, ɛ tan naxanye dɔxi
n ma xuruse rabadeni. N tan nan ɛ Ala ra. Marigina Alatalaa falan nan na
ra.’ ”

35

Nabiya falana Edɔn kaane xili ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa:
2 “Adamadina, i yɛɛ rafindi Seyiri geyaan ma, i yi nabiya falan ti a xili ma!
3 A fala a ma, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
N bata keli ɛ xili ma
ɛ tan naxanye Seyiri geya yireni.
N na n yiini bandunma nɛn ɛ xili ma,
n yi ɛ konna findi yire rabeɲinxin na feu!
4 N na ɛ taane kalama nɛn,
ɛ konna yi findi yire rabeɲinxin na.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn
a Alatala nan n na.’ ”
5 “ ‘Amasɔtɔ ɛ bata habadan xɔnnantenyaan namara, ɛ yi Isirayila kaane
lu e faxa silanfanna ra, gbalon fa e ma waxatin naxan yi, e e hakɛne
saranna dɛfexin sɔtɔ waxatin naxan yi.
6 Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata
n kɔlɔ n yɛtɛni! N na ɛ sama nɛn faxa tiin sagoni, a yi lu ɛ sagataɲɛ. Bayo
faxa tiin mi raɲaxuxi ɛ tan ma, faxa tiin luma nɛn ɛ sagataɲɛ.

* **34:23: 34.23** Na feen mɔn sɛbɛxi Yoni 10.16 kui.

7 N Seyiri geya yiren findima nɛn yire rabeɲinxin na fefe! Naxan yo na
dangu na yi, n yi na kanna faxa.
8 N na ɛ geyane rafema nɛn muxu faxaxine ra. Naxanye faxama
silanfanna ra, ne birama nɛn ɛ yire matexine nun ɛ mɛrɛmɛrɛne nun ɛ
xudene birin yi.
9 N na ɛ konna findima nɛn yire rabeɲinxin na habadan,
muxu yo mi fa dɔxɔma ɛ taane yi.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn
a Alatala nan n na.' "
10 " 'Bayo ɛ bata a fala, ɛ naxa, "Isirayila nun Yuda yama firinni itoe nun e
yamanane findima nɛn nxu gbeen na, nxu yi dɔxɔ e yi." Anu, Alatala fan yi
na yi!
11 Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata
n kɔlɔ n yɛtɛni. Ɛ xɔlɔn nun xɔxɔlɔnna naxan yitaxi Isirayila kaane ra ɛ
xɔnnantenyani, n na ɛ suxuma nɛn na ra! N na n yɛtɛ makɛnɛnma nɛn e xa,
n na ɛ makiti waxatin naxan yi.
12 Nayi, ɛ a kolonma nɛn a n tan Alatala bata ɛ fala ɲaxine birin mɛ
Isirayila geya yirene xili ma, ɛ naxanye falaxi, ɛ naxa, "Ɛ konna bata halagi,
a yi findi nxu balon na."
13 Ɛ bata ɛ yɛtɛ yite n tan xili ma ɛ falane yi, ɛ yi konbine ti n xili ma, n tan
yɛtɛɛn yi e mɛ.' "
14 " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Yamanane birin na lu sɛwani
waxatin naxan yi, n na ɛ konna tan naxɔrima nɛn fefe!
15 Ɛ sɛwa nɛn Isirayila yamaan kɛɛ bɔxɔn kala feen na, n ma yamana.
Nayi, n na ɛ fan konna ligama na kiini nɛn. Seyiri geya yiren findima nɛn
yire rabeɲinxin na, e nun Edɔn yamanan birin. Nayi, e a kolonma nɛn a
Alatala nan n na.' "

36

Isirayila yamaan mɔn xɛtɛma nɛn e bɔxɔni

1 "Adamadina, nabiya falan ti Isirayila geyane xa! A fala e xa, i naxa,
'Isirayila geyane, ɛ tuli mati Alatalaa falan na!
2 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo yaxune bata gele ɛ ma, e
naxa, "Yɔ! Habadan geyani itoe bata findi nxu tan nan gbee ra!" '
3 Nayi, nabiya falan ti, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Bayo ɛ rabilinna muxune birin bata kata ɛ raxɔrideni, e yi ɛ ɲaxankata alogo
ɛ xa findi siya gbɛtɛye gbeen na, muxune yi ɛ magele, e yi ɛ xili kala,
4 nanara, Isirayila geyane, ɛ tuli mati Marigina Alatalaa falan na!
Marigina Alatala ito nan falaxi lan geyane nun yire matexine nun xudene
nun mɛrɛmɛrɛne nun yire kalaxine nun taa rabeɲinxine fe ma, ɛ rabilinna
siya gbɛtɛne bata fu naxanye ma, e mɔn yi ɛ magele.
5 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata falan ti siya gbɛtɛne xili
ma n ma xanuntenya gbeeni n ma yamaan xa, e nun Edɔn taane birin xili
ma, naxanye n ma yamanan findixi e gbeen na ɲaxaɲaxa gbeen nun
xɔnnantenyani, e yi a xuruse rabadene tongo!'
6 Nanara, nabiya falan ti Isirayila yamanana fe yi. A fala geyane nun yire
matexine nun xudene nun mɛrɛmɛrɛne xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: Siyane bata ɛ makonbi han! Nayi, n xɔlɔxin falan tima e xili
ma nɛn n ma xanuntenya gbeeni n ma yamaan xa.

7 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata n kɔlɔ n yiini
texin na, fa fala ɛ rabilinna siyane e yɛtɛ nan nayagima e konbine xɔn.' "
8 " 'Ɛ tan Isirayila geyane, ɛ ɲingima nɛn, ɛ yi ɛ bogin namini Isirayila
kaane xa, n ma yamana, bayo na feene fa waxatin bata a li.
9 N fama nɛn ɛ fɛma, n na n yɛɛ rafindima nɛn ɛ ma, ɛ tan geyane bima nɛn,
ɛ yi e si.
10 N muxune rawuyama ayi nɛn ɛ fari, Isirayila yamaan birin. Muxune
dɔxɔma nɛn taane yi, e mɔn yi yire kalaxine ti.
11 N muxune nun xuruseene rawuyama ayi nɛn ɛ tan geyane fari. E
wuyama ayi nɛn, e yi diine bari. N mɔn tinma nɛn muxune yi dɔxɔ ɛ tan
geyane fari alo a fɔlɔni, n yi ɛ rasabati alo waxati danguxine yi. Nayi, ɛ a
kolonma nɛn a Alatala nan n na.
12 N na a ligama nɛn muxune yi sigan ti ɛ tan geyane yiren birin yi,
Isirayila kaane, n ma yamana, ɛ yi findi e kɛɛ bɔxɔn na, ɛ mi fa findima e
diine faxa xunna ra sɔnɔn.' "
13 " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo a falama ɛ ma fa fala ɛ
tan geyane bata muxune halagi, ɛ yi findi ɛ yɛtɛna yamana diine faxa xunna
ra,
14 nanara, ɛ mi fa muxu yo halagima sɔnɔn. Ɛ mi fa findima ɛ yamana
diine faxa xunna ra sɔnɔn. Marigina Alatalaa falan nan na ra.
15 Ɛ mi fa siyane konbi ti xuiin mɛma sɔnɔn, siyane mi fa ɛ rayarabima
sɔnɔn, ɛ mi fa ɛ yamaan nabirama sɔnɔn! Marigina Alatalaa falan nan na
ra.' "
16 Marigina Alatala yi a fala n xa, a naxa,
17 "Adamadina, Isirayila kaane yi dɔxi e yamanani waxatin naxan yi, e a
sariɲanna kala nɛn e fe raba kiine nun e kɛwanle xɔn, e fe raba kiin yi findi
fe xɔsixin na n yɛɛ ra yi alo ɲaxanla nɛma kike wanli.
18 Nayi, n na n ma xɔlɔn nagodo nɛn e xili ma e to faxan tixi yamanani, e
yi a sariɲanna kala e suxurene xɔn.
19 Nanara, n na e raxuyaxi ayi siyane yɛ yamanane birin yi, n yi e makiti e
sigati kiin nun e kɛwanle xɔn.
20 E na yi siga dɛnaxanye birin yi siyane yɛ, e yi n xili sariɲanxin
sariɲanna kalama nɛn bayo muxune yi a falama e ma nɛn, e naxa, 'Alatalaa
yamaan nan e ra, anu e kelixi a yamanan nin.'
21 Nanara, n yi wa n xili sariɲanxin natanga feni e ma, Isirayila yamaan yi
naxan sariɲanna kalama siyane tagi e siga dɛnaxanye yi."
22 "Nanara, a fala Isirayila yamaan xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N mi ito ligama ɛ tan Isirayila yamaan xan ma fe ra, koni n
na a ligama n xili sariɲanxin nan ma fe ra ɛ naxan sariɲanna kalaxi siyane
tagi ɛ siga dɛnaxanye yi.
23 N na n xili gbeen sariɲanna mayitama nɛn, ɛ naxan sariɲan kalaxi
siyane yɛ. Nayi, siyane a kolonma nɛn a Alatala nan n na, n na n ma
sariɲanna mayita ɛ xɔn waxatin naxan yi siyane yɛtagi.' Marigina Alatalaa
falan nan na ra."
24 " 'N na ɛ bama nɛn siyane yɛ, n yi ɛ malan keli yamanane birin yi, n yi ɛ
xali ɛ bɔxɔni.
25 N na ɛ rasariɲanma nɛn ige sariɲanxin na, n yi a xuya ɛ ma, ɛ yi
rasariɲan. N na ɛ rasariɲanma nɛn ɛ fe xɔsixine nun ɛ suxure feene birin
ma.
26 N bɔɲɛ nɛnɛn fima nɛn ɛ ma, n yi nii nɛnɛn sa ɛ yi. N bɔɲɛ xɔdɛxɛn bama
nɛn ɛ yi alo gɛmɛna, n yi bɔɲɛ faɲin sa ɛ yi.

27 N na n ma Nii Sarijanxin sama nɛn ɛ yi, n yi a liga, ɛ yi bira n ma tɔnne
fɔxɔ ra, ɛ n ma sariyane suxu, ɛ yi e liga.
28 Ɛ dɔxɔma nɛn yamanani n naxan so ɛ benbane yii, ɛ yi findi n ma
yamaan na, n yi findi ɛ Ala ra.
29 N na ɛ rakisima nɛn ɛ fe xɔsine birin ma. N bogi seene raminima nɛn, n
yi a rawuya ayi, kamɛn mi fa ɛ suxɛ sɔnɔn!
30 N wudi bogine nun sansine rawuyama ayi nɛn alogo ɛ nama fa
rayarabi kamɛni sɔnɔn siyane yɛ.
31 Nayi, ɛ sigati ki jnaxin nun ɛ kɛwali jnaxine fe rabirama nɛn ɛ ma, ɛ yi
nimisa ɛ hakɛne nun ɛ kɛwali xɔsixine fe ra ki fajni!
32 N mi na ligama ɛ tan xan ma fe ra, ɛ xa a kolon Isirayila yamana! Ɛ yagi
ɛ kɛwanle fe ra ki fajni! Marigina Alatalaa falan nan na ra.' "
33 " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na ɛ rasarijnan ɛ hakɛne
birin ma lɔxɔn naxan yi, n mɔn taane rafema nɛn, yire kalaxine mɔn yi ti,
34 xɛɛ kalaxine mɔn yi bi alogo e nama lu rabejninxi dangu muxune yɛtagi.
35 E a falama nɛn nayi, e naxa, "Yamanani ito naxan yi kalaxi, a bata lu alo
Eden nakɔna. Taan naxanye yi kalaxi, e yi rabejnin, na taa xɔnne mɔn bata
ti, e findi muxune dɔxɔde makantanxine ra."
36 Nayi, siyaan naxanye na lu ɛ rabilinni, ne a kolonma nɛn a n tan Alatala
nan bata yire kalaxine ti, n mɔn yi xɛɛ rabejninxine bi. N tan Alatala nan
falan tixi, n na a ligama nɛn.' "
37 "Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N mɔn tinma nɛn Isirayila
yamaan xa n fen, n yi e mali. N muxune rawuyama ayi nɛn alo xuruseene.
38 Taa kalaxine rafema nɛn muxune ra alo xuruse kurune Yerusalɛn yi
sali lɔxɔne yi naxanye bata rasarijnan Ala xa. Nayi, e a kolonma nɛn a
Alatala nan n na."

37

Ala yi muxu xɔnne yita Esekiyɛli ra fe tooni alo xiyena

1 Alatala sɛnbɛn yi so n yi, a Nii Sarijnanxin yi n xali lanbanna nde tagi,
dɛnaxan yi rafexi faxa muxune xɔnne ra.
2 A yi n nasiga ti e tagi na yiren birin yi, anu e yi gbo na han, e bata yi xara
ayi fefe!
3 A yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina, xɔnni itoe niin mɔn nɔɛ birɛ e yi
ba?" N yi a yabi, n naxa, "Marigina Alatala, i tan nan keden pe na kolon!"
4 A yi a fala n xa, a naxa, "Nabiya falan ti xɔnni itoe xa! A fala, i naxa, 'Xɔri
xaraxine, ɛ Alatalaa falan namɛ!
5 Marigina Alatala ito nan falaxi xɔnni itoe xa, a naxa: N niin birama ɛ yi
nɛn, ɛ yi keli sayani!
6 N na ɛ fasane sama nɛn ɛ ma, n fati bɛndɛn nun ɛ fati kidin sa ɛ ma, n
mɔn yi ɛ niin bira ɛ yi alogo ɛ xa keli sayani. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala
nan n na.' "
7 N yi nabiya falan ti xɔnne xa alo a yamarixi n ma kii naxan yi. N yi
nabiya falan tima waxatin naxan yi, xuina nde yi mini, alo se ramaxa
xuina, xɔnne yi e maso e bode ra.
8 N yi a to fasane bata sa xɔnne ma, fati bɛndɛn yi sa e ma, fati kidin yi e yɛ
maluxun, koni e nii mi yi e yi singen.
9 Nayi, Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Nabiya falan ti foyen xa!
Adamadina, nabiya falan ti a xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a

naxa: I tan foyena, keli bɔxɔn tongon naaninne yi, i fa so faxa muxuni itoe yi alogo e xa keli sayani.' "
10 N yi nabiya falan ti alo a yamari n ma kii naxan yi. Niin yi bira e yi, e mɔn yi keli sayani, e ti e sanne xunna. Gali sɛnbɛmaan nan yi a ra naxan yi gbo mumɛ!
11 A yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina, Isirayila yamaan birin nan xɔri itoe ra. E luma a falɛ, e naxa, 'Nxu xɔnne bata xara. Yigi yo mi fa nxu xa! Nxu bata lɔ ayi!'
12 Nanara, nabiya falan ti, i a fala e xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na ɛ gaburune rabima nɛn, n yi ɛ rate yinla ra, ɛ tan n ma yamana. N mɔn fama nɛn ɛ ra Isirayila yamanani.
13 Ɛ a kolonma nɛn nayi, n ma yamana, a Alatala nan n na, n na ɛ gaburune rabi waxatin naxan yi, n yi ɛ rate!
14 N na n ma Nii Sarijanxin birama ɛ yi nɛn, ɛ yi keli sayani, n mɔn yi ɛ dɔxɔ ɛ yamanani. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a n tan Alatala nan falan tixi, n yi a liga. Alatalaa falan nan na ra.' "

Ala mayitaxunna bama nɛn Isirayila nun Yuda tagi

15 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
16 "Adamadina, yegena nde tongo i yi ito kɛrɛndɛn a fari, fa fala Yuda gbeena e nun Isirayila kaan naxanye a fɔxɔ ra. I mɔn xa yege gbɛtɛ tongo, i ito kɛrɛndɛn a ma fa fala Efirami a yegena, Yusufu gbeena e nun Isirayila yamaan naxanye birin a fɔxɔ ra.
17 Yegene ratugun alogo e xa findi yege kedenna ra i yii.
18 Xa i ya yamanan muxune i maxɔdin, e naxa, 'I mi ito bunna falama nxu xa ba?'
19 I xa e yabi, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N Yusufu a yegen tongoma nɛn, naxan Efirami yii, e nun Isirayila bɔnsɔnna naxanye a fɔxɔ ra, n yi a tugun Yudaa yegen na, e findi yege kedenna ra. E findima nɛn kedenna ra n yii.' "
20 "I sɛbɛnla kɛrɛndɛnma yegen naxanye fari, ne xa lu suxi i yii e yɛtagi.
21 I yi a fala e xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na Isirayila kaane bama nɛn siya gbɛtɛne tagi e sigaxi dɛnaxanye yi, n yi e malan keli yiren birin yi, n yi e raxɛtɛ e yamanani.
22 N na e findima nɛn yama kedenna ra yamanani, Isirayila geyane fari, manga kedenna yi lu e birin xun na, e mi fa findima siya firinna ra, e mɔn mi fa yitaxunjɛ mangaya firinna ra.
23 E mi fa e yɛtɛ raxɔsima e suxurene nun e batu se haramuxine nun e murutɛ feene xɔn. N na e rakisima nɛn e yulubi rabadene birin ma, n yi e rasarijan. E findima nɛn n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra.
24 N ma walikɛɛn Dawuda nan findima e mangan na, xuruse raba keden peen yi lu e yɛɛ ra. E n ma sariyane nun n ma tɔnne suxuma nɛn, e yi e liga.
25 E dɔxɔma nɛn yamanani n dɛnaxan soxi n ma walikɛɛn Yaxuba yii, ɛ benbane dɔxɔ dɛnaxan yi. E dɔxɔma nɛn mɛnni, e tan nun e diine nun e diine diine han habadan, n ma walikɛɛn Dawuda yi findi e mangan na habadan!
26 N bɔjɛ xunbeli layirin xidima nɛn nxu nun ne tagi, a findi habadan layirin na. N na e rasabatima nɛn, n yi e rawuya ayi, n yi n ma yire sarijanxin lu e tagi habadan!
27 N dɔxɔden luma nɛn e tagi, n findi e Ala ra, e findi n ma yamaan na.

28 Nayi, siyane a kolonma nɛn a n tan Alatala nan Isirayila rasariɲanxi, n
na n ma yire sariɲanxin lu e tagi waxatin naxan yi habadan.' "

38

Nabiya falan Manga Gogo xili ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
2 "Adamadina, i yɛɛ rafindi Manga Gogo Magogo kaan ma, Mesɛki nun
Tubali* manga gbeena, i nabiya falan ti a xili ma.
3 A fala a xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli i
xili ma Gogo, Mesɛki nun Tubali manga gbeena.
4 N karafen birama nɛn i dɛni, n yi i karahan, n yi i ramini i konni ɛ nun i
ya ganla birin, e nun i ya soone nun i ya soo ragine, naxanye yɛngɛ so seene
yɛbaxi, e nun sofa gali gbeena yɛ masansan wure lefa gbeen nun a xurin
suxi naxanye yii naxanye fatan yɛngɛn soɛ silanfanna ra.
5 Perise kaane nun Kusi kaane nun Puti kaane fan sigama nɛn i fɔxɔ ra, yɛ
masansan wure lefaan nun wure kɔmɔtin naxanye yii.
6 E nun Gomɛrɛ kaane nun e sofa ganle birin, e nun Beti-Togarama kaane,
naxanye keli kɔmɛn fɔxɔni, e nun e ganle birin, e nun siya wuyaxine sigama
nɛn i fɔxɔ ra.' "
7 " 'Keli, i yi i yitɔn, ɛ nun gali gbeen naxanye birin i fɔxɔ ra, bayo i tan nan
dɔxi e birin xun na.
8 Lɔxɔna nde, n na a ragidima i ma nɛn ɲɛɛ wuyaxi dangu xanbini, i siga
na yamanan xili ma naxan muxuye futuxuluxi silanfanna bun ma,
naxanye kelixi yamana wuyaxi yi, e sa e malan Isirayila geyane fari
naxanye bata yi lu rabeɲinxi xabu waxati xunkuye. E birin bata keli siyane
yɛ, e yi lu dɔxi bɔɲɛ xunbenli.
9 Ɛ nun ɛ ganle birin kelima nɛn e nun siya wuyaxine, ɛ yi fa e yamanani
alo tule gbeena, alo kundaan naxan sama yamanan xun ma.' "
10 " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Na lɔxɔni, miriyane soma nɛn
i bɔɲɛni, i yi kɔtɛ ɲaxini tɔn.
11 I a falama nɛn, i naxa, "N sa fuma nɛn yamana makantantaren ma, n yi
muxune yɛngɛ naxanye bɔɲɛ xunbelixi, e lanni, naxanye dɔxi taane yi yinna
mi naxanye rabilinni, naxanye taan so dɛɛye mi balanma wurene ra.
12 N na e yii seene tongoma nɛn yɛngɛni, n yi e nafunle muɲa." Muxune
mɔn bata dɔxɔ taa xɔnna naxanye yi, i sa fuma nɛn ne ma, yamaan naxan
naminixi siya gbɛtɛne yɛ, naxanye bata xuruseene nun nafunla sɔtɔ,
naxanye dɔxi dunuɲa tagini.
13 Saba nun Dedan nun Tarasisi yulane nun e sofa sɛnbɛmane birin a
falama nɛn i ma, e naxa, "I faxi yɛngɛ yi se tongoden nin ba? I ya ganla
malanxi nafunla nan muɲadeyi ba, alogo e xa gbetin nun xɛmaan xali, e yi
xuruseene nun nafunla tongo, e yi se wuyaxi tongo yɛngɛni?" ' "
14 "Nanara, adamadina, nabiya falan ti. A fala Gogo xa, i naxa, 'Marigina
Alatala ito nan falaxi, a naxa: Isirayila kaane na lu bɔɲɛ xunbenli lɔxɔn
naxan yi, n ma yamana, i na kolonma nɛn.
15 I fama nɛn, i sa keli i dɔxɔdeni sogeteden kɔmɛn fɔxɔni pon, ɛ nun siya
wuyaxin naxanye i fɔxɔ ra, e birin dɔxi soone fari, yama gbeena, gali
sɛnbɛmana.

---

* **38:2: 38.2** ***Tubali nun Mesɛki*** a fe sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 10.2-3 nun Esekiyɛli 27.13 kui. ***Gogo nun Magogo*** findixi Alaa yamaan yaxune misaala nan na. E fe mɔn sɛbɛxi Lankɛnɛmaya 20.8 kui.

16 I sa fuma nɛn Isirayila kaane ma, n ma yamana, alo kundaan naxan
sama yamanan xun ma. Waxati famatɔni, n na i rafama nɛn n ma yamanan
xili ma alogo siyane xa n kolon, n na n ma sariɲanna mayita i tan xɔn e
yɛtagi waxatin naxan yi.' "
17 " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N falan ti i tan nan ma fe yi
Isirayila nabine xɔn waxati danguxine yi ba, n ma walikɛne? Na waxatini, e
nabiya falane ti nɛn ɲɛɛ wuyaxi bun, fa fala a n na i rasigama nɛn n ma
yamaan xili ma.
18 Na lɔxɔni, Gogo fama nɛn Isirayila yamanan xili ma, n bɔɲɛn yi te, n xɔlɔ
han! Marigina Alatalaa falan nan na ra.
19 N fitinaxina a ragidi nɛn n ma xɔlɔ gbeeni, fa fala na lɔxɔni bɔxɔn
xuruxurun gbeen tima nɛn Isirayila yi.
20 Yɛxɛne nun xɔline nun burunna subene nun niimaseene birin
xuruxurunma nɛn gaxuni n yɛtagi, e nun muxun naxanye birin bɔxɔ xɔnna
fari. Geyane godoma nɛn, tintin yirene birin yi wuru, yinne birin yi bira
bɔxɔni.
21 N yɛngɛn nakelima nɛn Manga Gogo xili ma n ma geyane birin fari.
Birin silanfanna tongoma nɛn a ngaxakedenna xili ma. Marigina Alatalaa
falan nan na ra.
22 N Gogo makitima nɛn fitina furen nun sayaan na, n tule gbeen nun
balabalan kɛsɛne nun dole tɛɛn nafa a xili ma e nun a ganle nun siya
wuyaxin naxanye a fɔxɔ ra.
23 N na n ma gboon nun n ma sariɲanna mayitama nɛn, n yi a liga siya
wuyaxine yi n kolon. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na.' "

39

Fala gbɛtɛ Manga Gogo xili ma

1 "Adamadina, nabiya falan ti Manga Gogo xili ma, a fala a xa, i naxa,
'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli i xili ma Gogo, Mesɛki
nun Tubali manga gbeena.
2 N na i karahanma nɛn, i yi keli i ya yamanani sogeteden kɔmɛnna ma
pon, n yi i xali Isirayila geyane fari.
3 N na i ya xanla ragarinma ayi nɛn, a bira i kɔmɛnni, n yi i ya
xalimakunle rayolon i yiifanni.
4 I faxama nɛn Isirayila geyane fari, i tan nun i ya ganle nun siyaan
naxanye birin i fɔxɔ ra. N yi i binbin lu xɔline nun burunna subene bun e
balon na.
5 I faxama nɛn burunna ra, bayo n tan bata a fala. Marigina Alatalaa
falan nan na ra.
6 N tɛɛn nafama nɛn Magogo yamanani, e nun na kanne konni naxanye
birin dɔxi ige tagi bɔxɔne yi bɔɲɛ xunbenli. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala
nan n na.
7 N na a ligama nɛn Isirayila kaane yi a kolon a n xinla sariɲan. N mi fa n
ma yamaan luyɛ sɔnɔn e yi n xinla sariɲanna kala. Nayi, siyane a kolonma
nɛn a n tan Alatala nan sariɲan Isirayila yamanani.' "
8 " 'Marigina Alatalaa falan ni ito ra: Na feene fama nɛn, e yi rakamali. N
falan tixi na lɔxɔn nan ma fe yi.
9 Nayi, Isirayila kaane minima nɛn taani, e yi yaxune yɛngɛ so se biraxine
matongo, e yi e gan yegen na, yɛ masansan wure lefa xurin nun a

xungbene, e nun xanle nun xalimakunle nun yɛngɛ so dunganne nun tanbane. Ne mi gan ɲanɲɛ han ɲɛɛ solofere.
10 E mi yege fenɲɛ burunna ra, e mi se sɛgɛ fɔtɔnne yi, bayo yaxune yɛngɛ so seene nan ganma yegene ra. Naxanye e yii seene tongo yɛngɛni, e fan ne yii seene tongoma nɛn yɛngɛni. Naxanye e nafunla ba e yii, e fan yi ne nafunla ba e yii. Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

11 “ ‘Na lɔxɔni, n sigatine lanban yiren findima nɛn gaburu soon na Manga Gogo xa Isirayila yamanani fɔxɔ ige daraan sogeteden binni. A kiraan bolonma nɛn dangu muxune yɛɛ ra bayo Gogo maluxunma mɛnna nin e nun a ganla birin, mɛnna yi xili sa Gogo a ganla lanbanna.
12 Isirayila yamana e maluxunma nɛn kike solofere alogo yamanan xa rasariɲan.
13 Yamanan muxune birin e maluxunma nɛn, na yi findi xunna kenla ra e xa, n na n ma binyen makɛnɛn lɔxɔn naxan yi. Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

14 “ ‘Muxune sugandima nɛn, e yi yamanani siga binbine fendeni waxatin birin. Muxu faxaxin naxanye bɔxɔn fari ma, muxu gbɛtɛye yi dangu ne maluxunɲɛ. Na fɔlɔma nɛn kike solofere na dangu, e yi bɔxɔn nasariɲan na kiini.
15 Na muxun naxanye danguma yamanani, na nde keden na muxune xɔnne to, a taxamasenna tima nɛn mɛnni alogo gaburu geene xa sa e maluxun Gogo a ganla mɛrɛmɛrɛni.
16 E mɔn taana nde xili sama nɛn mɛnni fa fala “Galiya.” Yamanan nasariɲanma na kii nin.’ ”

17 “Adamadina, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: A fala xɔliin sifan birin xa, e nun burunna subene birin, i naxa, ‘Ɛ ɛ malan, ɛ fa, ɛ malan sa keli yiren birin yi, ɛ fa n ma saraxa suben dondeni, n tan yɛtɛɛn naxan bama ɛ xa. Saraxa gbeen nan na ra Isirayila geyane fari! Ɛ suben donma nɛn, ɛ yi wunla min.
18 Ɛ sofa wɛkilɛxine subene donma nɛn, ɛ yi dunuɲa mangane wunla min, naxanye faxaxi alo kontonne nun yɛxɛɛne nun kɔtɔne nun turane, e birin naturaxi alo Basan yamanan xuruseene.
19 Ɛ turen donma nɛn n ma saraxani n naxan bama ɛ xa, ɛ wasa a ra. Ɛ wunla minma nɛn alo dɔlɔna han ɛ xun magi a ra.
20 Ɛ lugoma nɛn soone suben nun soo ragine suben na n ma donse dondeni, e nun sofa wɛkilɛxine nun yɛngɛ sone sifan birin suben na.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

21 “N na n ma binyen mayitama nɛn siyane tagi, siyane birin yi n ma kiti saxin to, n na n sɛnbɛn nagodo e xili ma waxatin naxan yi.
22 Nayi, keli na lɔxɔn ma han waxati famatɔna, Isirayila yamana a kolonma nɛn a Alatala nan n na, e Ala.
23 Nayi, siyane a kolonma nɛn a Isirayila kaane yulubine nan ma fe a ligaxi e sigaxi konyiyani, e to tinxintareyaan liga n na, n yi n yɛtagin luxun e ma, n yi e sa e yaxune sagoni alogo e xa e faxa yɛngɛni.
24 N na e saranma nɛn e fe xɔsixine nun e murutɛ feene ra, n yi n yɛtagin luxun e ma.”

25 “Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Iki, n mɔn xɛtɛma nɛn Yaxuba bɔnsɔnna muxu suxine ra, n kininkininma nɛn Isirayila kaane birin ma, n yi n sɔbɛ so alogo birin xa n xili sariɲanxin binya.

26 Nayi, e ɲinanma nɛn e yagin xɔn e nun e tinxintareyaan naxanye birin ligaxi n na. E mɔn luma nɛn makantanni e bɔxɔni, muxune mi fa e yimaxama.
27 N na e ramini siyane yɛ waxatin naxan yi, n na e malan sa keli e yaxune yamanane yi, n na n ma sariɲanna mayitama nɛn e xɔn siya wuyaxine yɛtagi.
28 Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na, e Ala, amasɔtɔ hali n to e raxuyaxi ayi siyane tagi konyiyani, n mɔn e malanma nɛn e konni, n mi e sese luma na.
29 N mi fa n yɛtagin luxunma e ma nayi sɔnɔn, bayo n na n ma Nii Sariɲanxin nagodoma nɛn Isirayila yamaan fari. Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

40

Ala yi a Batu Banxi nɛnɛna fe makɛnɛn Esekiyɛli xa

1 Nxɔ konyiyaan ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulunden kike singen xi fude lɔxɔni, Yerusalɛn taan kalan ɲɛɛ fu nun naanindeni, na lɔxɔn yɛtɛni, Alatala yi n tongo, a yi siga n na na yi.
2 Ala yi n xali Isirayila yamanani fe tooni alo xiyena. A yi n nate geya matexina nde fari banxine yi tixi naxan sogeteden yiifari fɔxɔni alo taana.
3 A yi n xali mɛnni, n yi daɲɔxɔna nde to, a kiin luxi alo wure gbeela. Taa dugi lutin yi suxi a yii e nun tamina, se maliga sena. A yi tixi dɛna nde ra.
4 Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i yɛɛn ti, i tuli mati, i yengi sa feni itoe birin xɔn n naxanye yitama i ra, amasɔtɔ i faxi be na nan ma, i yi sa a fala Isirayila yamaan xa i na naxan birin to.”

Alaa Banxi nɛnɛn yinna so dɛna

5 N yi a to, yinna nde yi Ala Batu Banxin nabilinxi a yiren birin yi. Se maliga tamin yi suxi na muxun yii a kuya nɔngɔnna yɛ sennin, koni na tamin nɔngɔnne yi kuya nɔngɔnna yɛtɛɛn xa. Nɔngɔnna keden e nun yii kuiin yɛɛ keden nan yi e kuyan na nun. A yi yinni gboon maliga, e nun se maliga tamin kuyan yi lan. A yiteen fan nun se maliga tamin kuyan yi lan.
6 Na xanbi ra, a yi siga yinna so dɛɛn na dɛnaxan yi yɛɛ rafindixi sogeteden ma. A yi te tedene ma so mɛnna kui. A yi yinna so dɛɛn fari binna maliga, na kuyana, se maliga tamin yɛ keden.
7 Konkodine nan yi rafalaxi yinna so dɛɛn kanke, kantan tiine yi tiyɛ yiren naxanye yi. Ne birin yi kuya se maliga tamin yɛ keden keden, e yigbona, a yɛ keden. Nɔngɔnna yɛ suulun nan yi kantan tiine konkodine longonne ra. So dɛɛn mini dɛɛn yinna kuiin ma, na yi kuya se maliga tamin yɛ keden.
8 Na muxun mɔn yi na so dɛ palaan maliga naxan yi yinna kuiin binni:
9 A yi kuya nɔngɔnna yɛ solomasɛxɛ. A banxin kankeni gbona, nɔngɔnna yɛ firin. Na so dɛ palaan yi a kui nɛn, a yɛɛ rafindixi Ala Batu Banxin ma.
10 Yinna so dɛɛn naxan yi sogeteden binni, kantan tiine konko saxanne nan yi rafalaxi a so dɛɛn kanke a fɔxɔ firinna birin yi. Ne birin yi lan. E birin yi tagi kuya kii kedenni.
11 A yi dɛni gboon maliga, nɔngɔnna yɛ fu, a kuyana, nɔngɔnna yɛ fu nun saxan.
12 Sansandina nde yi tixi kantan tiine konkone yɛtagi, a yitena nɔngɔnna yɛ keden. Kantan muxune konkone tan yigbona nɔngɔnna yɛ sennin, e kuyana, a yɛ sennin.

13 A yi so dɛɛn yiren maliga, keli sansandi kedenna konden ma han gbɛtɛ
bode fɔxɔni, na yigbona, nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛn nun suulun.
14 A yi so dɛɛn palaan maliga kantan tiine konkone yɛtagi, na kuyana,
nɔngɔnna yɛ tonge sennin. Na yi sa danxi yinna so dɛɛn kui xiin nan ma.
15 Keli yinna so dɛɛn fari ma xiin ma han so dɛɛn kui xiin palana,
nɔngɔnna yɛ tonge suulun.
16 Foye sodene nan yi palaan banxi kankene birin ma wure sansanne tixi
naxanye ma kantan tiine konkone yiren birin yi. Ndee fan yi so dɛɛn palaan
ma. Banxi kanken naxanye yi kantan tiine konkone longonne ra, tugu yii
sawurane nan yi kɛrɛndɛnxi ne rayabu seen na.

Ala Batu Banxin yinna kuina

17 A yi n xali Ala Batu Banxin yinna kui. Na yinna kuiin nabilinna yitɔnxi
gɛmɛ dɔxine nan na bɔxɔn ma a lonna ra, a yi rabilinxi konko tonge saxan
nan na naxanye yi dɔxi yinna ra.
18 A kuiin nabilinna birin yi dɔxi gɛmɛ malaxunxine nan na alo lonna. A
rabilinna yi magodo yinna kuiin tagiyaan xa.
19 A yi a kuyan maliga, keli yinna fari ma xiin so dɛɛn palaan yɛtagin ma
han Ala Batu Banxin yinna kui xiina. Na yi lan nɔngɔnna yɛ kɛmɛ ma
sogeteden mabinna nun a kɔmɛn fɔxɔn fan xa.

Kɔmɛn fɔxɔn yinna so dɛna

20 Yinna so dɛɛn naxan yi yɛɛ ra findixi sogeteden kɔmɛnna ma, a yi na
kuyan nun a yigboon maliga.
21 Kantan muxune konkone, saxan be binni, saxan be binni, e nun banxi
kanken naxanye yi ne longonne ra e nun a so dɛɛn palana, ne nun yinna so
dɛɛn boden birin yi lan, a kuyana nɔngɔnna yɛ tonge suulun, a yigbona,
nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛn nun suulun.
22 Na so dɛɛn foye sodene nun a kantan tiine konkone nun a tugu yii
sawura kɛrɛndɛnxine, ne birin nun so dɛɛn boden gbeene yi lan naxan yi
yɛɛ ra findixi sogeteden binna ma. San tide solofere nan yi teden na a so
dɛɛn palaan yɛtagi.
23 Ala Batu Banxin yinna kui xiin so dɛna nde yi yinna kɔmɛn fɔxɔn so
dɛɛn yɛtagi, alo a yi kii naxan yi sogeteden mabinni. Na muxun yi na kuyan
maliga keli yinna fari ma xiin so dɛɛn ma han yinna kui xiin so dɛna,
nɔngɔnna yɛ kɛmɛ.

Yinna yiifari fɔxɔn so dɛna

24 A yi ti n yɛɛ ra siga yinna yiifari fɔxɔn mabinni, n yi so dɛ gbɛtɛ to naxan
yi yɛɛ rafindixi yiifari fɔxɔn ma. A yi a yirene maliga, na fan yi lan bonne
ma.
25 Foye sodene yi yinna so dɛɛn nun a so dɛ palaan yiren birin ma alo
bonne yi kii naxan yi. A kuyana, nɔngɔnna yɛ tonge suulun, a yigbona
nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛn nun suulun.
26 San tide solofere nan yi teden na a so dɛɛn palaan yɛtagi. Banxi kanken
yi rayabuxi tugu yii sawura kɛrɛndɛnxine nan na kantan tiine konkone
longonne ra.
27 Ala Batu Banxin yinna kui xiin so dɛna nde fan yi yiifari fɔxɔni. Na
muxun yi a kuyan maliga keli yinna kui xiin so dɛɛn ma han yinna fari ma
xiin so dɛna, nɔngɔnna yɛ kɛmɛ.

Yinna kui xiin so dɛɛne

28 Na xanbi ra, a yi fa n na Ala Batu Banxin yinna kui xiini, n so a yiifari
ma so dɛɛn na. A yi so dɛɛn maliga, na fan nun bonne birin yi lan.

29 Kantan muxune konkone nun banxi kanken naxanye yi ne longonne ra e nun a so dɛɛn palana, ne nun so dɛɛn bonne birin yi lan. Foye sodene yi so dɛɛn nun a palaan yiren birin ma. A kuyana, nəngənna yɛ tonge suulun, a yigbona, nəngənna yɛ məxəɲɛn nun suulun.
30 So dɛɛne palaan naxanye yi yinna ma, ne yi kuya nəngənna yɛ məxəɲɛn nun suulun, e yigbona nəngənna yɛ suulun.
31 So dɛɛn palaan yi yɛɛ rafindixi yinna fari ma xiin nan ma, a sɛnbɛtɛnne yi rayabuxi tugu yii sawura kɛrɛndɛnxine nan na. San tide solofere nan yi teden na.
32 Na xanbi ra, a yi fa n na yinna kui xiin sogeteden mabinni, a yi so dɛɛn maliga, na fan nun bonne birin yi lan.
33 Kantan muxune konkone nun banxi kanken naxanye yi ne longonne ra e nun a so dɛɛn palana, ne nun so dɛɛn bonne birin yi lan. Foye sodene yi so dɛɛn nun a palaan yiren birin ma. A kuyana, nəngənna yɛ tonge suulun, a yigbona, nəngənna yɛ məxəɲɛn nun suulun.
34 A so dɛɛn palaan yi yɛɛ rafindixi yinna fari ma xiin nan ma. A sɛnbɛtɛnne yi rayabuxi tugu yii sawura kɛrɛndɛnxine nan na. San tide solofere nan yi teden na.
35 Na xanbi ra, a yi fa n na kəmɛn fəxən so dɛɛn na, a yi a maliga. E nun bonne birin yi lan.
36 Kantan muxune konkone nun banxi kanken naxanye yi ne longonne ra e nun a so dɛɛn palana, ne nun so dɛɛn bonne birin yi lan. Foye sodene yi a yiren birin ma. A kuyana, nəngənna yɛ tonge suulun, a yigbona, nəngənna yɛ məxəɲɛn nun suulun.
37 A so dɛɛn palaan yi yɛɛ rafindixi yinna fari ma xiin nan ma. A sɛnbɛtɛnne yi rayabuxi tugu yii sawura kɛrɛndɛnxine nan na. San tide solofere nan yi teden na.

Saraxane yitənma konkon naxanye kui

38 Konkona nde yi sansanna so dɛ palane kui saraxa xuruse gan daxine yi maxama dɛnaxan yi.
39 Tabali firin firin yi so dɛɛn palaan fəxə firinna birin yi xuruseene yi kɔɛ raxabama dɛ naxanye yi alogo e xa ba saraxa gan daxin na hanma yulubi xafari saraxana hanma yangin saraxana.
40 Tabali firin firin mən yi so dɛɛn palaan be binna nun be binni teden dɛxən yinna kui xiin kəmɛn fəxən so dɛɛn na.
41 Nayi, tabali naanin yi so dɛɛn be binni, naanin be binni, e birin malanxina tabali solomasɛxɛ xuruseene yi kɔɛ raxabama dɛnaxanye yi.
42 Tabali naanin gbɛtɛye fan yi na yi naxanye rafalaxi gɛmɛ masolixine ra saraxa gan daxine fe ra, e birin kuyana nəngənna yɛ keden e nun a tagi, e yigbona nəngənna yɛ keden nun a tagi, e yitena nəngənna yɛ keden. Waliseene nan yi ne fari xuruseene kɔɛ raxabama naxanye ra alogo e xa ba saraxa gan daxin na hanma saraxa gbɛtɛ.
43 Banxin kanken yi rayabuxi a rabilinna birin yi sawura kɛrɛndɛnxine nan na naxanye rabinya yi yiin yɛ keden liyɛ. Tabanle yi rafalaxi saraxa subene nan ma fe ra.

Saraxaraline konkone

44 Konko firin yi yinna kui xiin kui, kedenna kəmɛn fəxən so dɛɛn dɛxən, a yɛɛ rafindixi yinna kuiin ma, kedenna yiifari fəxən so dɛɛn dɛxən a yɛɛ rafindixi yinna kuiin ma.

45 Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Konkon naxan yinna kui xiin kɔmɛn
fɔxɔni, saraxaraline nan gbee na ra naxanye Ala Batu Banxin feene xun na.
46 Konkon naxan yinna kui xiin yiifari fɔxɔni, saraxaraline nan gbee na ra
naxanye saraxa ganden feene xun na. Sadɔki* yixɛtɛne nan ne ra, Lewi
bɔnsɔnna muxune. Ne gbansanna nan nɔɛ e masoɛ Alatala yɛtagi e a wanle
kɛ.”
47 Na xanbi ra, a yinna kui xiin kuiin maliga. A kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ,
a yigbona nɔngɔnna yɛ kɛmɛ. Saraxa ganden yi Ala Batu Banxin yɛtagi.

Ala Batu Banxina

48 A yi fa n na Ala Batu Banxin tanden ma, a yi a so dɛɛn palaan maliga. A
sɛnbɛtɛnne yigboon nabinyana nɔngɔnna yɛ suulun suulun. A dɛni gbona
nɔngɔnna yɛ fu nun naanin. Banxi kanken naxanye yi so dɛɛn be binna nun
be binni, ne kuyana nɔngɔnna yɛ saxan saxan.
49 Nayi, Ala Batu Banxin so dɛɛn palaan birin yigboon yi nɔngɔnna yɛ
mɔxɔɲɛ nan na, a kuyana nɔngɔnna yɛ fu nun firin keli dɛɛn ma siga yɛɛn na.
Te yi tima san tidene nan fari. Sɛnbɛtɛn keden keden nan yi tixi so dɛɛn be
binna nun be binni.

41

1 Na muxun yi n xali banxin kui yire sariŋanxi singeni. A yi a sɛnbɛtɛnne
maliga, a fɔxɔ kedenna yigboon nɔngɔnna yɛ sennin, a fɔxɔ kedenna boden
fan nɔngɔnna yɛ sennin.
2 Banxin dɛni gbona, nɔngɔnna yɛ fu, banxi kanken naxanye dɛɛn be
binna nun be binni, nɔngɔnna yɛ suulun suulun. A mɔn yi banxin kui yire
sariŋanxi singen maliga, a kuyana nɔngɔnna yɛ tonge naanin, a yigbona
nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ.
3 A yi so banxin kui yire sariŋanxi firindeni, a yi a so dɛɛn sɛnbɛtɛnne
maliga, e firinna birin yigbona, nɔngɔnna yɛ firin firin. A so dɛni gbona
nɔngɔnna yɛ sennin. Banxi kanken naxan yi dɛɛn be binna nun be binni,
nɔngɔnna yɛ solofere solofere.
4 A yi banxin kuiin yire sariŋanxi firinden kuyan maliga, nɔngɔnna yɛ
mɔxɔɲɛ, a yigbona nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ. A yi a fala n xa, a naxa, “Yire
Sariŋanxi Fisamantenna ni ito ra.”
5 A yi Ala Batu Banxin kanken maliga, a yigbona nɔngɔnna yɛ sennin.
Konkodine yi banxin kui a rabilinna birin yi, e yigbona nɔngɔnna yɛ naanin.
6 Konkodin naxanye yi banxin kui a rabilinni, ne mɔn yi e bode fari kore
banxiramaan na han dɔxɔ saxan, a dɔxɔ yo dɔxɔ konkodi tonge saxan saxan.
Konkodine nan yi banxi kanken kui xiine sɛnbɛ soma. E yi nde bama banxi
kanken fari ma xiini gboon na, koni e mi yi se bama banxi kanken kui xiini
gboon na.
7 Konkodine yigboon yi sigama fari sɛ, e nɛma tema bayo a yi tema nde bɛ
banxi kanken na. Muxune yi nɔɛ tɛ te seene ma keli bɔxɔni, sa te kore
banxin firindeni han a saxandeni.
8 N yi a to a banxin yirena nde yi konkodine ma e bun ti seen na, na
yigbona se maliga tamin yɛ keden, naxan yi lanxi nɔngɔn kuyen yɛ
senninna ma.
9 Konkodine banxi kanken fari ma xiini gboon yi nɔngɔnna yɛ suulun nan
na. Yirena nde magenla yi Ala Batu Banxin

* **40:46: 40.46 *Sadɔki*** a fe sɛbɛxi Mangane Singen 2.35 kui.

10 nun saraxaraline banxine tagi, na yigbona nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ Ala
Batu Banxin nabilinna birin yi.
11 Dɛɛne yi konkodina ndee ma naxanye yi rabiyɛ lan na yiren ma,
kedenna kɔmɛn fɔxɔn ma, kedenna yiifari fɔxɔn ma. Sigatidena nde yi lu
banxin nabilinna birin yi, na yigbona nɔngɔnna yɛ suulun.

12 Banxina nde yi yɛɛ rafindixi yinna kuiin ma a sogegododen binni, na
yigbona nɔngɔnna yɛ tonge solofere. Na banxin kankeni gboon yi nɔngɔnna
yɛ suulun nan na a rabilinna birin yi. Banxin kuyana nɔngɔnna yɛ tonge
solomanaanin.
13 Na muxun yi Ala Batu Banxin maliga, a kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ. Yire
magenla nun banxin bonna fan nɔngɔnna yɛ kɛmɛ.
14 Yinna kui xiin sogetede binna fan, nɔngɔnna yɛ kɛmɛ. Ala Batu Banxin
yi lu na tagiyani.

15 Na muxun yi banxin maliga naxan yɛɛ yi rafindixi yinna kuiin ma Ala
Batu Banxin xanbi ra. Banxin nun banxi kui yiren naxanye a fɔxɔ firinna
birin yi, na birin malanxin kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ.

Ala Batu Banxin yire sariɲanxi singen nun a firindena e nun a so dɛ
palaan naxan yɛɛ yi rafindixi yinna kuiin ma
16 e nun e dɛ yirene nun e foye sode yixurine nun banxine kui yiren
naxanye na yire saxanne rabilinxi, farinne yi saxi na banxi kankene birin
ma e rayabu seen na han e so dɛɛne. Banxi lonna nun banxi kanken yi
rayabuxi farinne nan na siga han foye sodene. Foye sodene fan yi nɔɛ
balanɲɛ nɛn.
17 Banxin yire sariɲanxi firinden so dɛɛn xun ma e nun yire sariɲanxi
firinne rabilinne banxi kankene birin ma,
18 maleka gubugubu kan sawurane nun tugu yiine sawurane yi masolixi
mɛnne nan ma. Tugu yii sawurane yi solixi maleka gubugubu kan
sawurane longonne ra. Yɛtagi firin firin nan yi maleka gubugubu kan
sawurane ma.
19 Yɛtagi keden yi luxi alo adamadiin gbeena naxan yi yɛɛ rafindixi tugu
yii kedenna ma. Yɛtagin bonna yi luxi alo yatan yɛtagin naxan yi yɛɛ
rafindixi tugu yiin bonna ma. Ne yi solixi Ala Batu Banxin yiren birin ma.
20 Keli banxin yire sariɲanxi singen lonna ma siga han a so dɛɛn xun ma,
maleka gubugubu kan sawurane nun tugu yii sawurane nan yi solixi banxi
kanken ma.

21 Yire sariɲanxi singen dɛ rati wudine yi rafalaxi tongon naanin nan ma,
fɛ mi yi naxanye ti kiin na. Yire Sariɲanxi Fisamantenna dɛ rati wudine fan
yi na kii nin.
22 Se ralixine dɔxɔ se tabanla yi na yi, a yitena nɔngɔnna yɛ saxan, a fɔxɔ
firinne birin yigbona, nɔngɔnna yɛ firin firin. A tongonne nun a bun tiin
nun a dɛxɔnne yi rafalaxi wudin nan na. Na muxun yi a fala n xa, a naxa,
“Tabanla ni ito ra, naxan Alatala yɛtagi.”
23 Yire sariɲanxi singen nun Yire Sariɲanxi Fisamantenna firinne birin,
dɛ firin nan yi tixi e so dɛɛn na.
24 E dɛ firinne yi rabima yiifanna nun kɔmɛnna nan ma.
25 Maleka gubugubu kan sawurane nun tugu yii sawurane yi solixi yire
sariɲanxi singen dɛɛn ma alo naxanye yi banxi kankene ma. Wudi xunna
soon yi rafalaxi so dɛ palaan so dɛɛn xun ma.

26 Foye sode yixurine yi so dɛ palaan dɛxɔnne ma wure sansanna
naxanye ma, tugu yii sawurane yi solixi banxi kanken ma foye sodene fɔxɔ
firinne birin yi. Wudi xunna soon yi rafalaxi konkodine fan yɛtagi.

42

Saraxaraline banxine

1 Na muxun yi ti n yɛɛ ra kɔmɛn fɔxɔni, mini yinna kui xiin fari ma, a fa n
na banxin dɛxɔn ma naxan yi yinna kɔmɛn fɔxɔn yɛtagi yinna kui xiin xɔn
ma.
2 Na banxin kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ, a yigbona nɔngɔnna yɛ tonge
suulun, a dɛɛn yi rabima kɔmɛn fɔxɔn nan ma.
3 Nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ yi luxi Ala Batu Banxin nabilinni, gɛmɛ dɔxine fan
yi yinna fari ma xiin dɛ a lonna ra. Banxini ito yi mɛnne nan longori ra.
Kore banxin dɔxɔde saxan nan yi a ra Ala Batu Banxin kore banxin yɛtagi.
4 Konkon naxanye yi kore banxine kui, sigatiden yi danguma ne birin tagi
banxin kui. Sigatideni gbona, nɔngɔnna yɛ fu, a kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ.
Konkone yi rabima kɔmɛn fɔxɔn nan ma.
5 Konkon naxanye yi kore banxin faxa ra xiine kui, ne yi yixurun dangu a
laberaxine ra bayo sigatidene yi nde baxi e yigboon na dangu firinna
bonne ra.
6 Konkon naxanye yi kore banxin xuntagi, sɛnbɛtɛn yo mi yi ne ma alo e yi
yinna ma kii naxan yi. E mɔn yi yixurun dangu kore banxin singen nun a
firinden konkone ra.
7 Konkon naxanye yi rafalaxi banxini yinna fari ma xiin mabinni, ne yi
danxi banxin tagiyaan nin, e kuyana nɔngɔnna yɛ tonge suulun.
8 Konkon naxanye yi yinna mabinni banxin kui, ne kuyana nɔngɔnna yɛ
tonge suulun, koni konkon naxanye yi yire sariŋanxin mabinni, ne kuyana
nɔngɔnna yɛ kɛmɛ.
9 So yi tima banxin sogeteden mabinna nin keli yinna fari ma xiin binni
siga labe ra konkone kui.
10 Yiifari fɔxɔni, banxina nde fan yi yinna fari ma xiin yɛtagi Ala Batu
Banxin yinna kui xiin ma, konkone fan yi na banxin kui.
11 Sigatidena nde yi konkone tagi. Na banxin nun banxin naxan yi kɔmɛn
fɔxɔni, ne firinna birin kuyan nun e yigboon yi lan e nun e so dɛɛne nun e
yɛba kiina. Yiifari fɔxɔn banxin so dɛɛne
12 nun kɔmɛn fɔxɔn banxin konkone so dɛɛne birin yi lan. So yi tima
konkone longonna ra sigatiden nan xɔn keli sogeteden binni.
13 Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Banxin naxanye kɔmɛn fɔxɔn nun
yiifari fɔxɔni, naxanye rabima Ala Batu Banxin yinna kui xiin kuiin binni,
saraxaraline nan gbee ne ra, naxanye walima Alatala yɛtagi, e saraxa
sariŋanxi fisamantenne subene donma dɛnaxan yi. Na saraxa sariŋanxi
fisamantenne ramarama mɛnne yi nɛn alo bogi se saraxane nun yulubi
xafari saraxane nun yangin saraxane bayo na yirene sariŋan.
14 Saraxaraline na so yire sariŋanxin longonne ra, e mi nɔɛ minɛ, siga
yinna fari ma xiin kui fɔ e na e saraxaraliya wali dugine ba e ma, e yi e lu na
bayo ne sariŋan. Ne lan nɛn e xa dugi gbɛtɛye ragodo e ma benun e xa siga
yamaan yirene yi.”
15 A yelinxina Ala Batu Banxin kuiin yirene maligɛ, a yi siga n na, mini
sogeteden so dɛɛn na, a yinna fari ma xiin maliga.

16 A yi yinna sogeteden mabinna maliga se maliga tamin na, a kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ suulun.
17 A yi yinna kɔmɛn fɔxɔn maliga se maliga tamin na, a kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ suulun.
18 A yi yinna yiifari fɔxɔn maliga se maliga tamin na, a kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ suulun.
19 A yi yinna sogeteden binna maliga se maliga tamin na, a kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ suulun.
20 A yinna fari ma xiin yirene birin maliga na kii nin, a kuyan nun a yigbona, nɔngɔnna yɛ kɛmɛ suulun. A yi rabilinxi yinna nan na alogo se sariŋanxine nun se gbɛtɛye xa fata.

43

Alaa nɔrɔn mɔn yi xɛtɛ a banxini

1 Na muxun yi n xali so dɛɛn binni, naxan yi yɛɛ rafindixi sogeteden binna ma.
2 Nayi, n yi Isirayilaa Alaa nɔrɔn to fɛ sa keli sogeteden binni. A xuiin yi luxi alo ige walanna xuina, bɔxɔn yi mayilenma a nɔrɔn na.*
3 N yi fe toon nan tima alo xiyena. Na yi luxi nɛn alo n fe toon naxan ti Ala to yi fama taan kaladeni. Na fe toone mɔn yi luxi alo n naxan to Kebari baan dɛ.† Nayi, n yi bira, n yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
4 Alatalaa nɔrɔn yi so dɛɛn na naxan yi sogeteden binni.
5 Alaa Nii Sariŋanxin yi n tongo a yi n xali Ala Batu Banxin yinna kui xiini. Alatalaa nɔrɔn yi banxin nafexi.
6 Na muxun yi tixi n fɛma waxatin naxan yi, n yi muxuna nde xuiin mɛ naxan yi falan tima banxini.
7 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, n ma manga gbɛdɛn luma be nin. N na n sanna tima be nin. N luma nɛn be Isirayila kaane tagi habadan. Isirayila yamaan nun e mangan mi fa n xili sariŋanxin sariŋanna kalama e yalunyaan xɔn sɔnɔn, e nun e mangane binbine xɔn e suxure batudene yi.
8 E dɔxɔden so dɛɛn yi rafalaxi n dɔxɔden so dɛɛn nan dɛxɔn, e yi e banxin dɛ rati wudine ti n ma banxin dɛ rati wudine dɛxɔn. Yin keden peen nan gbansan yi nxu tagi, nayi e bata n xili sariŋanxin sariŋanna kala e kɛwali xɔsixine xɔn. Nanara, n yi e raxɔri n ma xɔlɔni.
9 Iki e fa e yalunyaan masigama nɛn n na, e nun e mangane binbine, n yi lu e tagi habadan.”
10 “Adamadina, Ala Batu Banxini ito ti kiin yɛba Isirayila kaane xa alogo e xa yagi e hakɛne ra, e yi e miri na banxin ti kiin ma.
11 Xa e yagi e kɛwanle birin na, i xa banxini ito ti kiin yɛba e xa, a yirene tima e bode xɔn kii naxan yi e nun a mini dɛɛne nun a so dɛɛne, a birin ti kiin nun a sariyane nun a tɔnne birin. Feni itoe birin sɛbɛ e xa alogo e xa a ti kiine rakamali, e yi a tɔnne birin suxu.
12 Alaa banxin sariyan ni ito ra: Geyaan xuntagin nun a rabilinna birin sariŋan han! Banxin sariyan nan na ra.”

Saraxa gandena fe

---

* **43:2: 43.2** Esekiyɛli bata yi ***Alaa nɔrɔn*** to sigɛ sogeteden binni. Iki, a mɔn bata a to fɛ sa keli mɛnni. Na feen mɔn sɛbɛxi Esekiyɛli 10.19 nun 11.23 kui. † **43:3: 43.3** Yerusalɛn ***kala*** feen sɛbɛxi Esekiyɛli 9.1 kui. ***Kebari baana*** fe sɛbɛxi Esekiyɛli 1.1-3 kui.

13 “Saraxa ganden nafala kiin ni i ra. A yɛbaxi nəngən kuyen yɛɛn nan ma, nəngənna naxan kuya nəngənna yɛtɛɛn xa: yii kuiin yɛɛ keden nan saxi nəngən keden fari. Folon naxan yi saraxa ganden nabilinni, na yi ratilin nəngənna yɛ keden, a yigbona nəngənna yɛ keden, a ɲinginna yi lanxi nəngənna tagiin nan ma a rabilinni. Saraxa gandeni teen ni i ra:
14 a yi rafalaxi nɛn alo tedene keli saraxa ganden bundəxən bunna ma han a dəxə singena, nəngənna yɛ firin. Na yireni gbona nəngənna yɛ keden. Keli a dəxə singen ma han a firindena, nəngənna yɛ naanin. Na yireni gbona nəngənna yɛ keden.
15 Saraxa ganden xunna fan yi mate na birin xa a tagiyani nəngənna yɛ naanin, tɛɛn yi saraxane ganma dɛnaxan yi. Feri naanin yi tixi a tongon naaninne ma.
16 Tɛɛn ganma dɛnaxan yi, na yi kuya nəngənna yɛ fu nun firin, a yigbo nəngənna yɛ fu nun firin, tongon naanin nan yi a ma.
17 Dɛnaxan yi na laben na, na fan yi kuya nəngənna yɛ fu nun naanin, a yigboon fan nəngənna yɛ fu nun naanin. A ɲinginna yi mate a xa a rabilinni nəngənna tagi. Na yi yinla lu a fari a rabilinni naxan yigbo nəngənna yɛ keden. Saraxa ganden teden yi yɛɛ rafindixi sogeteden binna nan ma.”
18 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Sariyane ni i ra lan saraxa ganden ma, a na ti ləxən naxan yi, alogo saraxa gan daxine xa ba mɛnni, yulubi xafari wunla yi xuya na.
19 I xa tura bulan keden so Lewi bənsənna saraxaraline yii, naxanye findixi Sadəki yixɛtɛne ra, naxanye walima n yɛtagi alogo a xa ba yulubi xafari saraxan na. Marigina Alatalaa falan nan na ra.
20 I xa a wunla nde tongo, i yi a sa saraxa ganden feri naaninne ma, i yi nde sa na laben na saraxa ganden dəxə firinden tongon naaninne ma e nun a ɲinginna fari na rabilinni. Nayi, i saraxa ganden nasariɲanma nɛn, i yi Ala solona a fe yi.
21 Turaan naxan baxi yulubi xafari saraxan na, i xa na tongo, i yi a gan yirena nde yi, yire sariɲanxin fari ma dɛnaxan yɛbaxi lan na feen ma.”
22 “Xi firindeni, i yi kətən ba yulubi xafari saraxan na fɛ mi naxan na, saraxa ganden yi rasariɲan alo a liga turaan na kii naxan yi.
23 I na yelin a rasariɲanɲɛ, i xa tura bulanna ba saraxan na fɛ mi naxan na e nun kontonna, fɛ mi naxan na, naxan tongoxi xuruse xunxurine yɛ.
24 I xa e rali Alatala ma, saraxaraline yi fəxən xuya e fari, e yi e ba saraxa gan daxin na Alatala xa.
25 I xa kətə keden ba yulubi xafari saraxan na ləxə yo ləxə xi solofere, i mən yi tura bulan keden nun konton keden ba saraxan na keli xuruse xunxurine yɛ, fɛ mi naxanye ra.
26 Ala xa solona saraxa gandena fe yi xi solofere alogo a xa rasariɲan, a yi ratinmɛ.
27 Na ləxəne na dangu, fələ xi solomasɛxɛde ləxən ma, saraxaraline xa ɛ saraxa gan daxine nun bəɲɛ xunbeli saraxane ba saraxa ganden fari, n yi ɛ yisuxu, Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

44

Sariyane lan Alaa Banxina fe ma

1 Na muxun yi n xali yire sariɲanxin yinna fari ma xiin so dɛɛn binni, naxan yi yɛɛ rafindixi sogeteden binna ma. A yi ragalixi.

2 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Dɛni ito luma ragalixi nɛn, a mi rabima.
Muxu yo mi dangun be, amasɔtɔ Alatala bata so be ra, Isirayilaa Ala. A luma
nɛn balanxi.
3 Koni mangan tan nɔɛ dɔxɛ nɛn be alogo a xa a dɛge Alatala yɛtagi. A
soma so dɛɛn palaan nan xɔn, a mɔn minima mɛn nan na.”

4 Na muxun yi n naso kɔmɛn ma dɛɛn na Ala Batu Banxin yɛtagi. N yi na
mato, n yi Alatalaa nɔrɔn to, a yi Alatalaa banxin nafexi. N yi bira, n yɛtagin
yi lan bɔxɔn ma.
5 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, a liga i yeren ma, i yɛɛn ti ki
faɲi, i tuli mati, i yi n ma falane birin namɛ lan Alatalaa banxin tɔnne nun a
sariyane fe ma. A liga i yeren ma naxanye daxa e so banxini e nun naxanye
nɔɛ minɛ yire sariɲanxini.
6 A fala Isirayila yama murutɛxin xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N bata wasa ɛ kɛwali xɔsixine ra, Isirayila yamana.
7 Ɛ bata tin siya gbɛtɛne xa so n ma yire sariɲanxin kui, Ala kolontaren
naxanye mi banxulanxi, alogo e xa n ma banxin naharamu. Ɛ yi donseene
nun turen nun wunla ralima n ma waxatin naxan yi, ɛ yi n ma layirin kala ɛ
kɛwali xɔsixine xɔn.
8 Ɛ mi ɛ yengi dɔxi wanle xɔn n ma se rasariɲanxine fe yi, koni ɛ siya
gbɛtɛye nan tixi wanla ra ɛ ɲɔxɔni n ma yire sariɲanxini.
9 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Xɔɲɛ yo mi soma n ma yire
sariɲanxini Ala kolontaren naxanye mi banxulanxi, hali xɔɲɛn naxan dɔxi
Isirayila kaane tagi.’ ”

10 “ ‘Lewi kaan naxanye e masiga n na, Isirayila kaane e mɛ n na waxatin
naxan yi, e yi e xun xanbi so n yi, e bira suxurene fɔxɔ ra, ne e hakɛn
goronna tongoma nɛn.
11 Nanara, e nɔɛ walɛ nɛn n ma yire sariɲanxini, e yi e yengi dɔxɔ n ma
banxin yinna so dɛɛne xɔn, e yi wali banxini, e yi xuruseene kɔɛ raxaba
saraxa gan daxine ra e nun saraxa gbɛtɛye yamaan xa, e ti yamaan yɛɛ ra, e
wali e xa.
12 Koni, bayo e yi suxurene kima yamaan xa nun, e yi Isirayila yamaan
bira hakɛni, nanara, n bata n kɔlɔ n yiini texin na, fa fala e hakɛn goronna
luma nɛn e xun ma. Marigina Alatalaa falan nan na ra.
13 Nayi, e mi fa nɔɛ e masoɛ n na, e yi saraxarali wanle kɛ, e yi duba naxan
na nun. E mi fa nɔɛ e masoɛ n ma se rasariɲanxine ra hanma n ma saraxa
sariɲanxi fisamantenne. Nayi, e yagima nɛn lan e kɛwali xɔsixine ma.
14 Anu, n na n Batu Banxin wanle soma nɛn e yii, wanla naxanye birin lan
a kɛ, e ne birin kɛma nɛn.’ ”

15 “ ‘Koni Lewi bɔnsɔnna saraxaraliin naxanye mɔn findixi Sadɔki
yixɛtɛne ra, naxanye e yengi dɔxɔ n ma wanle xɔn n ma yire sariɲanxini,
Isirayila kaane to yi e masigama n na, ne e masoma n na nɛn, e yi wali n
yɛtagi. E tima nɛn n yɛtagi, e xuruse turen nun wunla rali n ma. Marigina
Alatalaa falan nan na ra.
16 E tan nan soma n ma yire sariɲanxini, e tan nan e masoma n ma
tabanla ra alogo e xa lu n ma wanla kɛ, e yi e yengi dɔxɔ n ma wanla xɔn.
17 Nayi, e na so Ala Batu Banxin yinna kui xiin dɛɛne ra, e xa e maxidi taa
dugine yi. E nama yɛxɛɛ xabe dugin so, e nɛma walɛ n Batu Banxin yinna
kui xiin dɛɛne ra waxatin naxan yi hanma banxin kui.
18 E taa dugi namune soma nɛn e xun na, e yi taa dugi wantanne so. E
nama tagixidi xidi e tagi kuye wolonna fe ra.

19 E nɛma sigɛ yinna fari ma xiini, yamaan dɛnaxan yi, e dugin naxanye soxi walideni, e xa ne sa yire sariɲanxin palaan kui, e yi dugi gbɛtɛye so e ma, alogo yamaan xa ratanga e dugi rasariɲanxine ma.' "
20 " 'Saraxaraline nama e xunna bi mumɛ, koni e xa e xunna maxaba benun e xun sɛxɛn xa kuya ayi.
21 E sese nama dələn min benun e xa so Ala Batu Banxin yinna kui xiin kui.
22 Saraxarali yo nama kaɲa gilɛn futu hanma ɲaxanla naxan nun a xɛmɛn fataxi. E xa Isirayila kaa sungutunna nan futu hanma saraxaralina nde a kaɲa gilɛna.' "
23 " 'Naxan sariɲan e nun naxan mi sariɲan, saraxaraline xa yamaan xaran na tagi rabaan ma, e xa a yita e ra naxan haramuxi e nun naxan daxa.
24 Xa kitin muxuna ndee tagi, saraxaraline xa kitin sa e tagi alo sariyana a falaxi kii naxan yi. E xa n ma sariyane nun n ma tənne suxu lan n ma sali ləxəne birin ma, e yi n ma Matabu Ləxəne rasariɲan.
25 Saraxaraliin mi lan a yɛtɛ a sariɲanna kala muxuna nde binbin xən, fə xa a li a baba hanma a nga nan faxaxi hanma a diina nde hanma a ngaxakeden xɛmɛna hanma a magilɛna nde naxan mi futuxi.
26 Na xanbi ra, fə a mən xa a yɛtɛ rasariɲan, a yi legedenna ti han xi solofere benun a xa a wanla fələ.
27 A na so walideni yire sariɲanxin yinna kui xiini ləxən naxan yi, a xa yulubi xafari saraxan ba a yɛtɛ a fe ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.' "
28 " 'Saraxaraline kɛɛni ito nan sətəma: N tan nan findima e kɛɛn na. Ɛ nama sese so e yii e gbee bəxən na Isirayila yamanani bayo n tan nan findima e kɛɛn na.
29 E bogi se saraxane nan donma, e nun yulubi xafari saraxane nun yangin saraxane nun seen naxanye birin nalixi Ala ma Isirayila yamanani. Ne nan findima e gbeen na.
30 Saraxaraline nan gbee ɛ sansi bogi singene ra e nun seen naxanye birin baxi kiseene ra n xa Isirayila kaane nafunle ra. Muxune xa e bogi se dinxi singene so e yii alogo n xa barakan sa e denbayane fe yi.
31 Koni saraxaraline nama xəline nun subene don naxanye faxaxi e yɛtɛ ma hanma burunna suben naxanye faxaxi.' "

45

Bəxəni taxun fena

1 "Yamanan na yitaxun Isirayila bənsənne tagi waxatin naxan yi, ɛ yirena nde lu Alatala xa bəxə sariɲanxin na, a kuyana nəngənna yɛ wuli məxəɲɛn nun suulun, a yigbona nəngənna yɛ wuli məxəɲɛ. A birin nasariɲanma nɛn.
2 Na kui, bəxəna nde luma nɛn yire sariɲanxin xa naxan tongon naaninne kuyan lan, nəngənna yɛ kɛmɛ suulun. Bəxə magenla xa lu yire sariɲanxin nabilinni nəngənna yɛ tonge suulun.
3 Na bəxə sariɲanxin kui, yirena nde xa lu a danna, a kuyana nəngənna yɛ wuli məxəɲɛn nun suulun a yigbona nəngənna yɛ wuli fu. Yire sariɲanxin tima mɛnna nin, yire sariɲanxi fisamantenna."
4 "Yire sariɲanxin nan mɛnna ra yamanani. Saraxaraline nan gbee mɛnna ra naxanye wanla ra yire sariɲanxini, naxanye walima Alatala yɛtagi. E banxine luma mɛnna nin, a mən yi findi bəxə sariɲanxin na yire sariɲanxin xa.

5 Yirena nde mən luma nɛn Lewi bənsənna muxune gbeen na naxanye
walima Ala Batu Banxini, a kuyana nəngənna yɛ wuli məxəɲɛn nun suulun,
a yigbona nəngənna yɛ wuli fu. A findima nɛn e kɛɛn na alogo e xa taane ti e
dəxədene ra.
6 Yire gbɛtɛ luma nɛn a danna taan gbeen na bəxə sariɲanxin dɛxən, a
yigbona nəngənna yɛ wuli suulun, a kuyana nəngənna yɛ wuli məxəɲɛn nun
suulun, na yi findi Isirayila yamaan birin gbeen na."
7 "Bəxəna nde mən luma nɛn a danna mangan xa fələ bəxə sariɲanxin ma
sa dəxə fəxə igen na sogegododen binni, a mən yi fələ bəxə sariɲanxin bode
fəxən ma sa dəxə yamanan danna ra sogeteden binni. A bəxən nun Isirayila
bənsən kedenna gbeen birin kuyan xa lan, keli yamanan danna ma
sogegododen binni han sogeteden binna.
8 Mɛn nan findima a kɛɛ bəxən na Isirayila yamanani. Nayi, n ma
kuntigine mi fa n ma yamaan ɲaxankatama sənən, koni e yamanan luma
nɛn Isirayila yamaan yii, birin nun a bənsənna kɛɛ bəxəna."

Kuntigin lan a xa naxan liga

9 "Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ bata a radangu ayi, Isirayila
kuntigine. Ɛ gbalon nun ɲaxankatan dan, ɛ kiti kɛndɛn nun tinxinna liga. Ɛ
ba n ma yamaan kansunɲɛ! Marigina Alatalaa falan nan na ra."
10 "Ɛ sikeli tinxinxin nawali. Ɛ Efa ligase kamalixine rawali, ɛ se maliga
barama dɛfexin nawali.
11 Ɛ Efa ligaseen nun ɛ se maliga baraman xa lan nɛn. Efa liga se fu nun
homeri liga se keden xa lan.* Se maliga barama fu nun homeri liga se keden
xa lan e bode ma. Ne firinna birin yatɛn xa fata homeri liga seen nan na.
12 Gbeti gbanan keden nun gerasi gbanan məxəɲɛ xa lan. Gbeti gbanan
tonge sennin yi lan 'mine' gbanan keden ma."
13 "Ɛ itoe nan bama ɛ se xabaxine ra Ala kiseen na: Ɛ na homeri liga seen
yɛ keden malan, ɛ Efa liga seen yɛ keden tongo, a yitaxun dəxəde sennin, i
keden ba a ra, xa murutu xabaxin na a ra hanma fundenna.
14 Turen tan, na se maliga barama kɛmɛ na malan, ɛ keden ba a ra.
Homeri liga se yɛ kedenna nun 'kori' liga se yɛ keden xa lan. Ne firinna
birin lanma se maliga baraman yɛ fu nan ma.
15 Ɛ mən xa yɛxɛɛ keden tongo, hanma sii keden xuruse kɛmɛ firin yɛ
Isirayila kaane xuruse rabade sabatixine yi, e findi bogi se saraxane nun
saraxa gan daxine nun bəɲɛ xunbeli saraxane ra alogo Ala xa solona
yamaan xa. Marigina Alatalaa falan nan na ra.
16 Yamanan muxune birin xa fa na kiseen na Isirayila kuntigin xən.
17 Mangan nan daxa a fa saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun
minse saraxane ra sali waxatine yi, kike nɛnɛne nun Matabu Ləxəne ma e
nun sali waxatin naxanye birin saxi Isirayila yamaan xa. A tan nan lan a fa
yulubi xafari saraxane nun bogise saraxane nun saraxa gan daxine nun
bəɲɛ xunbeli saraxane ra alogo Ala xa solona Isirayila yamaan xa."
18 "Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Kike singen xi singe ləxəni, i xa
tura bulanna tongo fɛ mi naxan na, i yi yire sariɲanxin nasariɲan.
19 Saraxaraliin xa na yulubi xafari saraxan wunla nde tongo, a yi a so
Alaa banxin dɛ rati wudine ma e nun saraxa ganden tongon naaninne
bundəxəne ma e nun yinna kui xiin dɛ rati wudine ma.

* **45:11: 45.11** ***Homeri*** liga se keden yi lanxi litiri kɛmɛ naanin litiri tonge suulun nan ma.

20 Kiken xi soloferede ləxɔn fan ma, i mən yi na liga muxune xa naxanye hakɛn ligaxi, e mi a rakelixi a ma hanma e mi a kolon. Ala Batu Banxin nasarijŋanma na kii nin.”
21 “Kike singen xi fu nun naaninde ləxɔni, ɛ yi Halagi Tiin Dangu Ləxɔn Sanla† raba. Xi solofere sanla nan na ra, ɛ burune don buru rateseen‡ mi saxi naxanye yi.
22 Mangan xa turaan ba yulubi xafari saraxan na a yɛtɛ yulubina fe ra na ləxɔni e nun yamanan muxune birin xa.
23 Xi solofere sanla bun ma, a xa tura solofere ba saraxa gan daxin na Alatala xa e nun konton solofere, fɛ mi naxanye ra xi soloferene bun, e nun kətɔ keden yulubi xafari saraxan na, ləxɔ yo ləxɔ.
24 A xa murutun kilo tonge saxan saxan nun turen litiri sennin sennin sa turane nun kontonne birin fari bogise saraxan na.”
25 “Kike solofereden xi fu nun suulunde ləxɔni, Bubu Kui Sanla waxatini, a mən xa fa na seene ra yulubi xafari saraxane nun saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun ture saraxane ra.”

46

Mangan nun sali waxatine fe

1 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Alaa banxin yinna kui xiin dɛɛn naxan yɛɛ rafindixi sogeteden binna ma, na luma nɛn balanxi xi sennin bun ma wanla kɛma ləxɔn naxanye yi, koni a rabima nɛn Matabu Ləxɔn nun kike nɛnɛn sanla ma.
2 Mangan lan a xa keli yinna fari ma xiin kui, a so so dɛɛn palaan xɔn, a yi ti dɛ rati wudin dɛxɔn. Saraxaraline xa mangana saraxa gan daxin ba e nun a bɔjɛ xunbeli saraxane. Mangan xa a xinbi sin so dɛɛn yɛtɛɛn na, na xanbi ra, a yi mini, koni dɛɛn nama ragali han jinbanna.
3 Yamanan muxune xa e xinbi sin Alatala yɛtagi na so dɛ kedenna ra Matabu Ləxɔn nun kike nɛnɛne sali ləxɔne ma.
4 Mangan yɛxɛɛ dii sennin nan bama Alatala xa saraxa gan daxin na Matabu Ləxɔne yi, e nun konton keden fɛ mi naxanye ra.
5 A xa murutun kilo tonge saxan sa konton kedenna fari bogise saraxan na. Murutun xasabin naxan na a kɛnɛn, a xa na sa yɛxɛɛ diine fari bogise saraxan na. A xa turen litiri sennin sa murutun kilo tonge saxan saxanne birin fari.
6 Kike nɛnɛn sali ləxɔni, a xa tura bulan keden ba saraxan na, e nun yɛxɛɛ dii sennin nun konton keden, fɛ mi naxanye ra.
7 A xa murutun kilo tonge saxan saxan sa turaan nun kontonna fari bogise saraxan na, a murutun xasabin sa yɛxɛɛ diine fari naxan na a kɛnɛn. A yi turen litiri sennin sa murutun kilo tonge saxan saxanne birin fari.
8 Mangan nɛma soɛ, a xa so so dɛ palaan dɛɛn nan na, a mən yi mini na yire kedenni.”
9 “Yamanan muxune na fa Alatala yɛtagi sali ləxɔne yi, naxan na so kɔmɛn ma dɛɛn xɔn, a yi a xinbi sin, na xa mini yiifari ma dɛɛn na. Naxan na so yiifari ma dɛɛn xɔn, na xa mini kɔmɛn ma dɛɛn na. So tixi kiraan naxan xɔn, mini nama ti na xɔn. Koni, mini tima gbɛtɛ nan xɔn.

† **45:21: 45.21** ***Halagi Tiin Dangu Ləxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. ‡ **45:21: 45.21** ***buru rate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

10 Yamaan na so, mangan fan xa so, a yi mini e fɔxɔ ra, e na mini waxatin
naxan yi.
11 Sali lɔxɔne nun sɛwa malanne yi, murutun kilo tonge saxan saxan xa sa
turane nun kontonne fari bogise saraxan na. Murutun xasabin naxan na a
kɛnɛn, a xa na sa yɛxɛɛ diine fari. A xa turen litiri sennin sa murutun kilo
tonge saxan saxanne birin fari.”
12 “Xa mangan ɲɛnige ma saraxan bama Alatala xa hanma saraxa gan
daxina hanma bɔɲɛ xunbeli saraxana, dɛɛn naxan yɛɛ rafindixi sogeteden
binna ma, na xa rabi a xa, a yi a saraxa gan daxin ba hanma a bɔɲɛ xunbeli
saraxana alo a ligama Matabu Lɔxɔni kii naxan yi, na xanbi ra a yi mini, e yi
dɛɛn balan a fɔxɔ ra.
13 Yɛxɛɛ diin ɲɛɛ kedenna xa ba saraxa gan daxin na Alatala xa lɔxɔ yo
lɔxɔ, fɛ mi naxan na. A xa ba xɔtɔn yo xɔtɔn.
14 Xɔtɔn yo xɔtɔn murutu fuɲi kilo suulun xa ba Alatala xa bogise saraxan
na naxan namulanxi turen litiri firin na. Lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa ba feni ito xa
findi habadan sariyan nan na.
15 Yɛxɛɛ diin nun bogise saraxan nun turen xa ba saraxa gan daxin na
xɔtɔn yo xɔtɔn han habadan.”
16 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Xa mangan sena nde tongo a
kɛɛni, a yi a fi a diina nde ma, na bata findi na diin kɛɛn na, a findima a
yixɛtɛne kɛɛn nan na.
17 Koni xa a sena nde tongo a kɛɛni, a yi a fi a konyin ma, na konyin gbeen
nan na ra han xɔrɔya ɲɛɛn na a li, na xanbi ra a yi a raxɛtɛ mangan ma.
Mangana diine nan gbee a kɛɛn na.
18 Mangan nama sese tongo yamaan kɛɛni, a nama sese ba e gbeen na. A
naxan soma a diine yii kɛɛn na, a xa na tongo a gbeeni, alogo muxu yo gbee
nama ba a yii n ma yamani.”
19 Na xanbi ra, so dɛɛn naxan yi so dɛ gbeen dɛxɔn naxan yɛɛ rafindixi
kɔmɛn fɔxɔn binna ma, na muxun yi n tan Esekiyɛli raso mɛnna ra siga
konko sariɲanxine kui dɛnaxan namaraxi saraxaraline xa. A yi banxin
kuiin yirena nde yita n na sogegododen binni.
20 A yi a fala n xa, a naxa, “Yiren nan na ra saraxaraline yangin saraxane
nun yulubi xafari saraxane nun bogise saraxane ɲinma dɛnaxan yi alogo e
nama e ramini yinna fari ma xiin kui, alogo yamaan xa ratanga e sariɲanna
ma.”
21 Na xanbi ra, a yi n xali yinna fari ma xiin kui, a yi n nadangu a tongon
naaninne matodeni. N yi sansandina nde to rafalaxi yinna tongon
naaninne birin ma.
22 Na sansandine birin kuyana nɔngɔnna yɛ tonge naanin, e yigbona
nɔngɔnna yɛ tonge saxan. E naaninne birin gboon yi lan.
23 E birin yi rabilinxi gɛmɛ sansanna nan na, kudi sodene yi rafalaxi
sansanna xɔn.
24 Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Kudi sodene nan itoe ra Alaa banxina
wali kɛɛne saraxa subene ɲinma dɛnaxanye yi yamaan xa.”

47

Tigin misaala Ala Batu Banxini

1 Na muxun mɔn yi n xali Ala Batu Banxin so dɛɛn na. Igen yi minima
banxin so dɛɛn bun ma siga sogeteden binni, bayo banxin yi yɛɛ rafindixi

sogeteden binna nan ma. Igen yi minima banxin bun ma yiifari fɔxɔni, a dangu saraxa ganden yiifari fɔxɔni.
2 A yi n namini kɔmɛn fɔxɔn dɛɛn na, a yi n xali yinna fari ma han yinna fari ma xiin so dɛɛn naxan sogeteden binni. Igen yi minima dɛɛn yiifari fɔxɔni.
3 Na muxun to mini sogeteden binni, lutin yi suxi a yii, a yi nɔngɔnna yɛ wuli keden yatɛ. A yi n nagidi igeni. Igen yi n suxuma n wɔsɔxɔn nan ma.
4 A mɔn yi nɔngɔnna yɛ wuli keden yatɛ, a yi n nagidi igeni. Igen yi n suxuma n xinbin nan ma. A mɔn yi nɔngɔnna yɛ wuli keden yatɛ, a yi n nagidi igeni. A yi n suxuma n tagin nan ma.
5 A mɔn yi nɔngɔnna yɛ wuli keden yatɛ, fufaan nan yi a ra, n mi yi nɔɛ naxan yigidɛ, amasɔtɔ igen bata yi te han fɔ n xa n ba nɛn igeni, muxe mi yi nɔɛ a yigidɛ.
6 Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i na toxi ba?” A mɔn yi xɛtɛ n na, a n xali fufaan dɛ.
7 A xɛtɛxina n na, n yi wudi wuyaxi to igen dɛ a fɔxɔ firinne birin na.
8 A yi a fala n xa, a naxa, “Igeni ito sigama nɛn sogeteden binni sa godo Araba yamanan binni sa bira Fɔxɔ Ige Daraan ma. A na bɔxɔn Fɔxɔ Ige Darani waxatin naxan yi, dara igen sariɲanma nɛn.
9 Fufaan na dɛnaxan birin li niimaseene warama ayi nɛn.* Yɛxɛne fan wuyama ayi nɛn, bayo igeni ito mɛnna lima nɛn, fɔxɔ igen yi sariɲan. Nayi, igeni ito na dangu dɛnaxan birin yi, seene birin luma nɛn e nii ra mɛnne yi.
10 Nayi, yɛxɛ suxune tima nɛn igen dɛ. Keli En-Gedi ma han sa dɔxɔ En-Egilami ra, e yalane yibandunma nɛn. Na yɛxɛne findima nɛn baa gbeen yɛxɛn sifan birin na.
11 Koni a dɛxɔn dara yirene nun a xudedine mi rasariɲanma, e luma nɛn alogo fɔxɔn xa sɔtɔ.
12 Wudi bogilaan sifan birin solima nɛn fufaan dɛ kinki firinne ra. E dɛɛne yi lu xindexi ayi tun, e bogine mi ɲanɲɛ mumɛ! E bogima nɛn kike yo kike, bayo igen naxan e yi, na kelima yire sariɲanxin nin. E bogin findima nɛn donseen na, e dɛɛne yi findi senna ra.”

Yamanan danne

13 Marigina Alatalaa ito nan falaxi, a naxa, “Yamanan danne ni i ra, ɛ naxan yitaxunma Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne ra e kɛɛn na. Yusufu yixɛtɛne yire firin nan sɔtɔma.
14 Ɛ keden kedenna birin a sɔtɔma nɛn ɛ kɛɛn na alo n na n kɔlɔ kii naxan yi n yiini texin na fa fala a n na a soma nɛn ɛ benbane yii. Nayi, yamanani ito findima nɛn ɛ kɛɛn na.
15 Yamanan danne ni i ra: Sogeteden kɔmɛnna binni, keli fɔxɔ ige gbeen ma, siga Xetilɔn taan kiraan xɔn, dangu Lebo-Xamata ra han Sedadi,
16 siga Berota nun Sibirayimi ma (naxan Damasi taan bɔxɔn nun Xamata taan bɔxɔn tagi) siga Xaseri-Hatikon ma Xawuran yamanan danna binni.
17 Nayi, danna sa fɔlɔma fɔxɔ igen nan ma siga han Xasari-Enan, Damasi taan danna, Safon kɔmɛnna binna, siga Xamata taan danna ma. Yamanan kɔmɛn fɔxɔn danna nan na ra.
18 Sogeteden binna danna kelima Xawuran yamanan danna nun Damasi taan danna nan tagi, dangu Yurudɛn baan xɔn Galadi yamanan nun

* **47:9: 47.9** Fɔxɔn yi ***Fɔxɔ Ige Darani*** ito yi han! Yɛxɛne mi yi nɔɛ luyɛ e nii ra a yi.

Isirayila yamanan tagi siga han Tamari taana Fɔxɔ Ige Daraan dɛ. Yamanan danna nan na ra sogeteden binni.

19 Sogeteden yiifanna binna danna, sa keli Tamari taan ma han sa dɔxɔ Meriba igene ra Kadesi yamanani, dangu Misiran baan xɔn han sa bɔxɔn fɔxɔ ige gbeen ma. Yamanan danna nan na ra yiifanna binni.

20 Fɔxɔ ige gbeen nan yamanan danna ra sogegododen binni, keli yiifanna ma siga han Lebo-Xamata taana kɔmɛn fɔxɔni. Yamanan sogegododen binna danna nan na ra."

21 "Ɛ yamanani ito yitaxun ɛ ra fata Isirayila bɔnsɔnne ra.

22 Ɛ xa a yitaxun ɛ tagi kɛɛn na masɛnsɛnna xɔn. A xa yitaxun ɛ ra e nun xɔɲɛn naxanye dɔxi ɛ tagi, naxanye bata diine sɔtɔ. E yatɛma nɛn ɛ yɛ alo Isirayila diine. E kɛɛni taxunma nɛn ɛ ra Isirayila bɔnsɔnne tagi.

23 Nayi, xɔɲɛn na dɔxɔ bɔnsɔnna naxan yɛ, na nan a kɛɛn soma a yii. Marigina Alatalaa falan nan na ra."

48

Yamanani taxun fena

1 "Bɔnsɔnne xinle ni itoe ra e nun e kɛɛ bɔxɔne. Dan bɔnsɔnna muxune gbeen luma yamanan sogeteden kɔmɛn fɔxɔn danna binna nin. A danna minima kiraan nan dɛnaxan danguma Xetilɔn taani siga han Lebo-Xamata taani han Xasari-Enan yi han Damasi taan danna kɔmɛn fɔxɔni Xamata taan dɛxɔn, keli yamanan sogeteden danna ma sa dɔxɔ sogegododen danna ra Dan bɔnsɔnna gbeen nan na ra, yamanan yire yitaxunxi keden nan na ra.

2 Dan bɔxɔn danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na Aseri bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

3 Aseri bɔxɔn danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, Nafatali bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

4 Nafatali danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, Manase bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

5 Manase danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, Efirami bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

6 Efirami danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, Rubɛn bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

7 Rubɛn danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, Yuda bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na."

8 "Yuda danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, ɛ xa bɔxɔna nde lu a danna mɛnni naxan kuyan nun bɔnsɔnna bonne birin gbeen kuyan lan, a yigbona, nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔɲɛn nun suulun. Yire sariɲanxin xa lu a tagi.

9 Ɛ dɛnaxan bama na bɔxɔn na Alatala xa, na kuyama ayi nɛn nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔɲɛn nun suulun, a yigbona nɔngɔnna yɛ wuli fu.

10 Saraxaraline nan gbee na bɔxɔ sariɲanxin na. Nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔɲɛn nun suulun na a ra kɔmɛnna ma, a yɛ wuli fu nan a yigboon na sogegododen binni, a yɛ wuli fu nan a yigboon na sogeteden binni, a yɛ wuli mɔxɔɲɛn nun suulun a yiifanna ma. Alatalaa yire sariɲanxin xa lu a tagi.

11 Saraxaraliin naxanye rasarijŋanxi Sadɔki yixɛtɛne yɛ, ne nan gbee a ra, naxanye n ma wanla kɛma ki faŋi e nun naxanye mi e yɛtɛ ralɔxi ayi, alo Lewi bɔnsɔnna muxune a liga kii naxan yi Isirayila kaane yi e yɛtɛ ralɔma ayi waxatin naxan yi.
12 E gbeen findima mɛnna nan na, dɛnaxan sarijŋan yirene birin xa bayo a baxi bɔxɔ ratinmɛxin nan na. E bɔxɔn tugunma Lewine bɔnsɔnna bɔxɔn danna nan na.
13 Lewi bɔnsɔnna muxune gbeen luma nɛn saraxaraline gbeen danna ra. E firinna birin kuyan findima nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔŋɛn nun suulun nan na, a yigbona nɔngɔnna yɛ wuli fu.
14 E nama e bɔxɔn mati, e nama a masara gbɛtɛ ra, a nama fi, amasɔtɔ bɔxɔ fisamantenna na a ra naxan nasarijŋanxi Alatala xa."

15 "Dɛnaxan luma, naxan yigbo nɔngɔnna yɛ wuli suulun, a kuya nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔŋɛn nun suulun, mɛn mi rasarijŋanma. Taan nan tima a tagi, taan muxune yi a rabilinna findi banxidɛne nun xuruse rabadene ra.
16 Taan danne ni i ra: Nɔngɔnna yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun kɔmɛnna ma, a yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun yiifanna ma, a yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun sogeteden binni e nun a yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun sogegododen binni.
17 Bɔxɔ magenle xa lu taan nabilinni nɔngɔnna yɛ kɛmɛ firin tonge suulun.
18 Bɔxɔ dɔnxɛna nde luma nɛn bɔxɔ sarijŋanxin sogeteden binni e nun a sogegododen binni, e firinna birin, nɔngɔnna yɛ wuli fu. Mɛnna bogise xabaxine findima muxune nan balo ra naxanye walima taan xa.
19 Muxun naxanye walima taan xa naxanye mɛnna bima, ne fatama Isirayila bɔnsɔnne birin nan na.
20 Bɔxɔ sarijŋanxin nun taana bɔxɔn na malan, na kuyan nun a yigboon xa findi nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔŋɛn nun suulun nan na."

21 "Bɔxɔ sarijŋanxin nun taana bɔxɔna, e firinna birin danne kuyana nɔngɔnna yɛ wuli mɔxɔŋɛn nun suulun. Bɔxɔ dɔnxɛna ndee luma nɛn keli na sogeteden danna ma sa dɔxɔ yamanan sogeteden danna ra, a dɔnxɛna ndee mɔn yi lu keli na sogegododen danna ma sa dɔxɔ yamanan sogegododen danna ra. Na bɔxɔ dɔnxɛne xa findi mangan nan gbee ra. Na bɔxɔne nun Isirayila bɔnsɔnne bɔxɔn kuyan birin lan. Bɔxɔ sarijŋanxin nun Alaa yire sarijŋanxin luma a tagin nin.
22 Nayi, Lewi bɔnsɔnna muxune bɔxɔn nun taan gbeen luma mangana bɔxɔn nan tagi. Mangana bɔxɔn luma Yuda bɔnsɔnna bɔxɔn danna nun Bunyamin bɔnsɔnna bɔxɔn danna nan tagi."

23 "Bɔnsɔn dɔnxɛne kɛɛ bɔxɔne nan itoe ra: Keli sogeteden ma han sa dɔxɔ sogegododen na, Bunyamin bɔnsɔnna gbeen nan na ra, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.
24 Bunyamin bɔnsɔnna bɔxɔn danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, Simeyɔn bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.
25 Simeyɔn bɔxɔn danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, Isakari bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.
26 Isakari bɔxɔn danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, Sabulon bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

27 Sabulon danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, Gadi
bɔnsɔnna gbeen yi tugun na dɛ, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan
na.
28 Gadi bɔnsɔnna bɔxɔn danna findima yamanan danna nan na yiifari
fɔxɔni, fɔlɔ Tamari taan ma siga Meriba igene ma Kadesi yi, siga Misiran
xuden xɔn han sa bɔxɔn fɔxɔ ige gbeen ma.
29 Ɛ yamanani ito yitaxunma Isirayila bɔnsɔnne muxune ra masɛnsɛnna
nan xɔn, a findi e kɛɛ bɔxɔne ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

Yerusalɛn taan so dɛɛne

30 “Yerusalɛn taan so dɛ fu nun firinne ni i ra. Taan kɔmɛn fɔxɔn kuyana,
nɔngɔnna yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun.
31 Taan so dɛɛne xili sama Isirayila bɔnsɔnne nan xun ma. Dɛ saxan
kɔmɛnna ma: Rubɛn gbeen dɛ keden, Yuda gbeen dɛ keden, Lewi gbeen dɛ
keden.
32 Taan sogeteden binna kuyana, nɔngɔnna yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun.
Mɛn fan dɛ saxan: Yusufu gbeen dɛ keden, Bunyamin gbeen dɛ keden, Dan
gbeen dɛ keden.
33 Yiifari fɔxɔn kuyana, nɔngɔnna yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun. Mɛn fan dɛ
saxan: Simeyɔn gbeen dɛ keden, Isakari gbeen dɛ keden, Sabulon gbeen dɛ
keden.
34 Sogegododе binna kuyana, nɔngɔnna yɛ wuli naanin kɛmɛ suulun. Mɛn
fan dɛ saxan: Gadi gbeen dɛ keden, Aseri gbeen dɛ keden, e nun Nafatali
gbeen dɛ keden.
35 A rabilinna birin, nɔngɔnna yɛ wuli fu nun solomasɛxɛ. Sa fɔlɔ na
waxatin ma, taan yi xili sa, a ‘Alatala na yi.’ ”

Daniyɛli
Nabi Daniyɛli Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Babilɔn mangan faxi Isirayila bɔxɔni yɛngɛ sodeni ɲɛɛ kɛmɛ sennin benun Yesu xa bari. E yi Nabi Daniyɛli suxu a dii ɲɔrɛyani yɛngɛni, e siga a ra Babilɔn yi. Nabi Daniyɛli yi findi Babilɔn mangane fekolonna nde ra. Ala sɛnbɛn soxi a yii, a xa xiyene nun wundo feene bunna fala mangane xa. Ala mɔn bata dunuɲa fe famatɔ wuyaxin lankɛnɛmaya Daniyɛli xa. A ne sɛbɛ Kitabun yireni ito kui.

Kitabun yireni ito Yahudiya banxulan muxu naanin nan ma taruxun yɛbama en xa naxanye lu tinxinyani e Ala xa Babilɔn Manga Nebukadanesari yɛtagi. Taruxu sennin nan a yire singen kui (sora 1 han sora 6), naxanye a yitama en na Yahudiyane yi limaniyaxi kii naxan yi bɛsɛnxɔnyani. Misaala ra, en Daniyɛli a taruxun toma be, mangana kuntigine a woli yatane bun ma waxatin naxan yi (sora 6).

Ala fe to naanin nan yitama Daniyɛli ra alo xiyena Daniyɛli sora 7 han sora 12 kui naxanye dunuɲa wundo feene makɛnɛnma Daniyɛli xa. Fe tooni itoe Yahudiya yamana taruxun nan yitama alo xiyena, siya wuyaxine yi naxanye tɔrɔma, han Ala mɔn yi e mali, e yi dɔxɔ e bɔxɔni.

Daniyɛli feen naxanye toxi fata Ala ra, na yirena ndee Yesu fa waxatin nan yɛbama ɲɛɛ kɛmɛ wuyaxi benun Marigi Yesu xa bari. Misaala ra, mangan xiyen naxan ma fe sɛbɛxi Daniyɛli sora firindeni, na gɛmɛna nde a fe falaxi naxan keben, muxu yii mi naxan bɔxi. Na yi findi taxamasenna ra naxan Marigi Yesu fa waxatin nun a fa kiin yitama bayo gɛmɛn godoxi yirena nde fari naxan findixi Romi kaane mangayana fe taxamasenna ra. A mɔn naxa a na gɛmɛn yi findi geya belebelen na naxan bɔxɔna ngaan nafe. Na bunna nɛɛn, fa fala Marigi Yesu faxi Romi kaane mangaya waxatini, a dɛnkɛlɛya yamaan mɔn sabatima siyane birin tagi han to alo na xiyena a yitaxi kii naxan yi.

Daniyɛli 9.25 fan Yesu fa waxatina fe falama. Malekana a falaxi Daniyɛli xa mɛnni fa fala a ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ nun saxan nan tima yamarina nde xanbi ra benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa, a yi faxa. Na yamarina fe sɛbɛxi Esirasi 7.11 kui. Yerusalɛn taan tixi yamarin naxan ma, na yi fixi yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ naanin tonge suulun nun solomasɛxɛ benun Marigi Yesu xa bari hanma yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ naanin tonge naanin nun suulun fata ɲɛɛne tɛngɛ kii firinna ra muxune yi darixi naxanye rawalɛ na waxatine yi. Nayi, Kitabuna falan na kamalixi Yesu barin to ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulun ti, xanamu, a barin to ɲɛɛ tonge saxan nun solomasɛxɛ ti. Yesu faxa nɛn, a keli sayani yanyina nde a barin to ɲɛɛ tonge saxan nun saxan ti. Na bunna nɛɛn, fa fala Daniyɛli waliyiya falani ito Marigi Yesu faxa waxati yɛtɛn falaxi yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɔxɔn benun Yesu xa bari.

Kitabun yireni ito nun Lankɛnɛmaya kitabu yirena ndee maliga han! E firinna birin waxatin birin dɛnkɛlɛya muxune nan sɛnbɛ soma, e xa lu dɛnkɛlɛyani, hali kɔntɔfili feen nun tɔrɔyaan sifan birin e sɔtɔ.

Daniyɛli nun a lanfane Babilɔn yi

1 Yehoyakimi a mangayaan ɲɛɛ saxandena, Yuda yamanani, Babilɔn
mangan naxan yi xili Nebukadanesari, na nun a muxune yi siga, e sa fu
Yerusalɛn taan ma, e yi a rabilin yɛngɛsone ra.

2 Marigin nan tinxi Yehoyakimi suxu feen ma, Yuda Mangana, e nun Ala
Batu Banxin muran nasarinanxine tongo feen ma. Manga Nebukadanesari
yi ne xali Babilɔn yamanani, a yi se xɔnne ramara a gbee suxure banxin
nafulu ramaradeni.
3 Mangan yi a fala a muxu gbeen xa, naxan xili Asipenasi, a naxa, a a xa
sa Isirayila foningena ndee yɛ matongo, naxanye kelixi manga banxini
xanamu xabila hiyabuxine yi.
4 A xa xaxilima xaranxine yɛ matongo naxanye kɛndɛ, e tofan. E xa kɔta
alogo e xa nɔ wanla kɛ mangana banxini. E luma nɛn e xaranɲɛ Babilɔn
xuiin nun a sɛbɛnle ma.
5 Mangan mɔn yi e soge keden balon tongo, keli a gbee donseene yi e nun
a gbee dɔlɔne yi. E xaranma nɛn ɲɛɛ saxan bun ma, na xanbi ra, e yi fa lu
wanla kɛ mangan xa.
6 Yuda kaan naxanye yi na muxune yɛ, ne xili: Daniyɛli nun Xananiya
nun Mikayeli, e nun Asari.
7 Mangana tande xunna yi xili nɛnɛn sa e xun ma. A yi Daniyɛli xili sa a
“Belitisasari.” A yi Xananiya xili sa “Sadiraki.” A yi Mikayeli xili sa
“Mesaki.” A yi Asari xili sa “Abedinego.”
8 Daniyɛli yi a miri, a nama a yɛtɛ raharamu mangana a donseene ra e
nun a dɔlɔn na.* Nanara, a yi tande xunna mafan a e nama a karahan a a
yɛtɛ raharamu.
9 Ala yi a ragidi, tande xunna yi hinan Daniyɛli ra, a mɔn yi kininkinin a
ma.
10 Tande xunna yi a fala Daniyɛli xa, a naxa, “N gaxuxi mangan yɛɛ ra, n
kanna, naxan bata ɛ donna nun ɛ minse feen nagidi. Xa a i to, i fatin baxi i
ra i lanfane tagi, n xunna lɔma ayi nɛn ɛ fe ra.”
11 Daniyɛli yi a fala na xa, tande xunna naxan tixi Daniyɛli nun Xananiya
nun Mikayeli nun Asari xunna dɔxɔn na, a naxa,
12 “Se bogine nun igen gbansanna fi nxu ma, i xa nxu mato nayi han xi fu.
13 Na xanbi ra, i nxu nun nxu lanfane fatin sama e bode ma nɛn naxanye
mangana a donseen donma, i nxɔ donse feen yɛbɛ nayi alo i naxan toxi.”
14 Nanara, a tin na ma, a yi e mato xi fu bun ma.
15 Xii fu danguxina, a yi a to e kɛndɛ, e fatin fan, dangu mangana donseen
don muxune ra.
16 Nanara, e xunna dɔxɔn yi se bogine fi e ma, mangana donseen nun a
dɔlɔn ɲɔxɔn na.
17 Ala yi lɔnnin fi foninge naaninni itoe ma a e xa fe sɛbɛxin birin bunna
famu, e nun fekolonna. Daniyɛli yi nɔɛ xiyene bunne falɛ e nun fe toone alo
xiyena.
18 E waxatin ɲan yanyi naxan yi mangan naxan sa, tande xunna yi e yita
Nebukadanesari ra.
19 E birin nun mangan yi e bode to, foningene yɛ, muxu yo mi a kɛnɛn alo
Daniyɛli nun Xananiya nun Mikayeli e nun Asari. Ne yi so a wanli.
20 Mangana e maxɔdin fefe ma lan xaxilimayaan nun fe kolonna fe ma, a
yi a to e yabine yi dangu a woyimɛne nun a ɲinan kanne gbeen na dɔxɔɲa
ma fu, naxanye yi a yamanani.
21 Daniyɛli yi lu na yi han Kirusi a mangayaan ɲɛɛ singena.

* **1:8: 1.8** ***Haramun*** nan yi mangana donseene ra bayo e yi ralima mangana suxurene nan ma.

2

Mangana xiyena fe

1 Nebukadanesari a mangayaan ɲɛɛ firindena, a yi xiye sa. A xaxinla yi
ɲaxamin han xixɔnla yi a beɲin.
2 A yi woyimɛne nun ɲinan kanne nun kɔmɔ kanne nun yiimatone xili
alogo e xa a xiyen bunna fala a xa. Ne yi malan, e ti a yɛtagi.
3 Mangan yi a fala ne xa, a naxa, “N xiyena nde nan saxi, naxan bata n
xaxinla ɲaxamin. A xɔnla n ma, n xa na xiyen bunna kolon.”
4 Na yiimatone yi mangan yabi Arami xuini, e naxa, “Nxu kanna, Ala xa
siin fi i ma. I ya xiyen yɛba nxu xa, nxu xa a bunna fala i xa.”
5 Mangan yi a fala yiimatone xa, a naxa, “N bata yelin a natɛ fa fala xa ɛ
mi n ma xiyeni ito fala n xa e nun a bunna, n na ɛ yibolonma nɛn dungi
dungi yɛɛn ma, ɛ banxine fan yi kala fefe!
6 Koni xa ɛ mɔn nɔ n ma xiyen nun a bunna faladeni n xa, ɛ kise wuyaxi
sɔtɔma nɛn n yii, e nun kɔntɔnne nun xunnayeren gbegbe. Nanara, ɛ xa
xiyen nun a bunna fala n xa.”
7 E mɔn yi a fala mangan xa, e naxa, “Mangana, i ya xiyen fala nxu xa, nxu
xa a bunna fala i xa.”
8 Mangan yi a fala e xa, a naxa, “N bata a kolon, ɛ katama n xa diɲa han
waxati gbɛtɛ bayo ɛ a kolon n ma fe ragidixin mi kalɛ.
9 Koni, xa ɛ mi n ma xiyen fala n xa, ɲaxankata kedenna sama ɛ birin fari
nɛn. Ɛ faxi wulen nun yanfantenya falan nan tideyi n xa han n ma
miriyaan yi maxɛtɛ. Nanara, ɛ n ma xiyen fala n xa, nayi n na a kolonma
nɛn fa fala ɛ nɔɛ a bunna falɛ nɛn.”
10 Yiimatone yi a yabi, e naxa, “Nxɔ mangana, na muxu yo mi dunuɲani
ito yi naxan nɔɛ na ligɛ naxan xɔli i ma. Na manga yo mi na, hali a fangan
nun a sɛnbɛn na gbo kii yo ki, na munma fe sifani ito maxɔdin woyimɛne
nun ɲinan kanne nun yiimatone ma singen.
11 I naxan maxɔdinxi, na xɔdɔxɔ. Muxu yo mi nɔɛ na yabin soɛ i yii fɔ
alane, koni ne mi dɔxi adamadiine tagi.”
12 Nayi, mangan yi xɔlɔ, a bɔɲɛn yi te han! A yamarin fi fa fala a Babilɔn
fekolonne birin xa faxa.
13 Mangana falan yi rawanga, fekolonne yi fa fama faxadeni nɛn. Nayi, e
Daniyɛli fen e nun a lanfane alogo e fan xa faxa.

Ala yi xiyen lankɛnɛmaya

14 Daniyɛli yi a xuiin namini ɲɔxɔ luun nun xaxilimayaan na Ariyoki ma
mangan kantan muxune xunna, naxan yi faan kiraan xɔn ma siga Babilɔn
fekolonne faxadeni.
15 A Ariyoki maxɔdin, a naxa, “Nanfera mangan bata sariya xɔdɛxɛ sifani
ito sa.” Ariyoki yi na feen yɛba Daniyɛli xa.
16 Nanara, Daniyɛli yi siga mangan fɛma, a yi a mayandi alogo a xa
waxatin fi a ma, a xa nɔ a xiyen nun a bunna falɛ mangan xa.
17 Daniyɛli yi siga banxini, a feni ito birin yɛba a lanfane xa, Xananiya
nun Mikayeli e nun Asari.
18 A yi e mafan a e xa Ala maxandi naxan kore, a xa kininkinin e ma, a xa
fe luxunxini ito yita e ra alogo e nama Daniyɛli nun a lanfane faxa Babilɔn
fekolonna bonne xɔn.
19 Nanara, Daniyɛli yi fe toon ti kɔɛɛn na alo xiyena, fe luxunxin yi
lankɛnɛmaya a xa. Daniyɛli yi Ala tantun naxan kore,

20 a naxa,
“Ala xinla xa tantun habadan habadan!
Amasɔtɔ a tan nan gbee kolonna nun sɛnbɛn na.
21 A tan nan waxatin nun a kɛɲane maxɛtɛma:
A tan nan mangane bama.
A tan nan mangane dɔxɔma.
A fekolonna fima fekolonne ma,
a lɔnnin fima xaxilimane ma.
22 A fe tilinxi luxunxine lankɛnɛmayama.
A dimi yi feen kolon,
bayo kɛnɛnna a yii.
23 N benbane Ala,
n na i tantunma,
n yi i batu
fekolonna nun fangana a fe ra
i naxan fixi n ma.
I bata n nakolon na ra,
nxu naxan maxɔdinxi i ma,
i bata nxu rakolon mangana xiyen na.”

Daniyɛli yi mangan xiyen nun a bunna fala

24 Na xanbi ra, Daniyɛli yi siga Ariyoki fɛma, mangan yamarin fi naxan ma a xa Babilɔn fekolonne faxa. A sa a fala a xa iki, a naxa, “Hali i nama Babilɔn fekolonne faxa. Siga n na mangan yɛtagi. N xa a xiyen bunna fala a xa.”
25 Mafurɛn, Ariyoki yi siga Daniyɛli ra mangan fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata muxu keden to na Yuda kaa suxine yɛ, naxan xiyen bunna falɛ mangan xa.”
26 Mangan yi Daniyɛli maxɔdin naxan xili Belitisasari, a naxa, “I tan nɔɛ xiyen nun a bunna falɛ n xa ba?”
27 Daniyɛli yi mangan yabi, a naxa, “Mangana, i fe luxunxin naxan maxɔdinxi fekolonne nun ɲinan kanne nun woyimɛne nun yiimatone ma, ne sese mi nɔɛ i ya xiyen nun a bunna falɛ i xa.
28 Koni Ala na yi, naxan kore xɔnna ma. A nɔɛ fe luxunxine yɛ mayalanɲɛ. A bata Manga Nebukadanesari rakolon naxan ligama waxati famani. Awa, i ya xiyen nun i ya fe toone ni i ra i naxanye to i ya saden ma.
29 I yi saxi waxatin naxan yi, mangana, i yi lu i mirɛ fe famatɔne ma. Awa, naxan fe luxunxine yɛ mayalanma, na bata i rakolon fe famatɔne ra.
30 N tan ma binni, fe luxunxini ito mi yɛ mayalanxi n xa fa fala n tan fekolon dangu ndenden na, koni alogo a bunna xa fala mangan xa, i yi i sondonna miriyane kolon.”

31 “Mangana, i fe toon nan tixi naxan findixi sawura belebelen na. Na sawura yi gbo kati! A yi mayilenma, a yi tixi i yɛtagi, a kɛɲaan yi magaxu han!

32 Xɛmaan yɛtɛɛn nan yi sawuran xunna ra, a kanken nun a yiine gbeti
wuren nan e ra, a kuiin nun a tagina, sulana.*
33 A danbane yi rafalaxi wure fɔrɛn na, a sanne wure fɔrɛn nun bɛndɛ
ganxina.
34 I yi a matoma waxatin naxan yi, gɛmɛna nde yi keben muxu yii mi
naxan bɔxi, a fa bɔnbɔ na sawuran sanna ra wure fɔrɛn nun bɛndɛ ganxin
dɛnaxan yi. A yi e rayensen.
35 Awa, a wure fɔrɛ yo, a bɛndɛ ganxi yo, a sulan yo, a wure gbeti yo, a
xɛma yo, na birin yi lunburunɲɛ ayi, e yi findi burun burunna ra alo se
dagin naxan yifema soge furen na. Foyen yi a xali a funfu yo mi lu na. Awa
na gɛmɛn naxan fa bɔnbɔ na sawuran na, na yi findi geya belebelen na, a
bɔxɔna ngaan nafe."
36 "Xiyen ni i ra. Nxu a bunna fan falama nɛn mangan xa.
37 N kanna, mangane mangan ni i tan na. Amasɔtɔ Ala nan mangayaan
nun sɛnbɛn nun fangan nun xunnayerenna fixi i ma, Ala Naxan Kore.
38 A tan nan i dɔxi muxune nun subene nun xɔline xun na, e nɛma dɛdɛ yi,
a yi nɔɔn fi i ma ne birin xun na. I tan nan xɛma xunna ra.
39 I tan na dangu, mangaya gbɛtɛn kelima nɛn naxan sɛnbɛn xurun i
gbeen xa. Na xanbi, mangayaan saxanden ligama nɛn alo sulana, na yi nɔɔn
sa bɔxɔn birin ma.
40 Mangaya naaninden fama nɛn, na xɔdɔxɔ alo wurena. Wuren seen
birin yensenma, a a lunburun. Na mangayaan fan bonne yensenma na kii
nin, a yi e lunburun.
41 I a sanne nun a san sonle toxi rafalaxi wuren nun bɛndɛ ganxin
basanxin na kiin de, na yamanani taxunma nɛn, koni wuren xɔdɔxɔn
ɲɔxɔndɔnna taranma a yi nɛn, bayo i wuren nun bɛndɛ ganxin basanxin
nan toxi.
42 Nanara, alo a san sonle yi rafalaxi wuren nun bɛndɛ ganxin basanxin
na kii naxan yi, na yamanan fɔxɔ kedenna fangan gboma ayi nɛn, bode
fɔxɔn yi xetunɲɛ ayi.
43 I wuren nun bɛndɛ ganxin basanxin nan toxi, bayo na muxune katama
nɛn e xa malan, koni e mi malanɲɛ alo wuren nun bɛndɛ ganxin to mi
basanɲɛ."
44 "Na mangane waxatini, Ala Naxan Kore, na mangayana nde rafama
nɛn naxan mi kalɛ habadan!† Na mangayaan mi danguma yamana gbɛtɛ
nɔɔn bun. A yamanan bonne raxuyama ayi nɛn, a yi e raxɔri, koni a tan
yɛtɛɛn luma nɛn habadan.
45 Na bunna nɛn, alo i gɛmɛn naxan toxi kebenɲɛ geyaan fari muxun yii
mi dinxi naxan na, a fa wuren nun sulan nun bɛndɛn nun gbeti wuren nun
xɛmaan yensen. Ala bata a yita mangan na naxan fama ligadeni yɛɛn na.
Ŋɔndin nan xiyeni ito ra, muxune lan e xa la a bunna fan na."

---

* **2:32: 2.32** A ***xunna*** findixi Babilɔn kaane mangayaan nan na. Na feen sɛbɛxi Yeremi 51.7 kui. A ***kanken nun a yiine*** findixi Perise kaane gbeen na Manga Kirusi naxan fɔlɔ ɲɛɛ kɛmɛ suulun tonge saxan nun solomanaanin benun Yesu xa bari. A ***kuiin nun a tagi*** findixi Girɛki kaane mangayaan na Manga Alesandire bun ma ɲɛɛ kɛmɛ saxan benun Yesu xa bari. A danbane nun a sanne findixi Romi kaane mangayaan nan na. Yesu faxi waxatin naxan yi, Romi kaane nan yi mangane ra bɔxɔn yire wuyaxi xun na.

† **2:44: 2.44** Marigi Yesu a dɛnkɛlɛya yamaan naxan fɔlɔ, na findixi ***mangayani*** ito ra naxan buma habadan. Daniyɛli a falani ito a yɛbaxi fa fala a Yesu yi lan a xa fa Romi kaane mangayaan waxatini. A faxi na waxatin nin. Yesu a dɛnkɛlɛya yamaan nan sabatima dunuɲa yiren birin yi fata falani ito ra. Na feen mato Daniyɛli 2.35 kui. A mɔn buma habadan ariyanna yi.

Mangan yi Daniyɛli binya

46 Nba, Manga Nebukadanesari yi a xinbi sin Daniyɛli bun ma, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma. A yamarin fi a e xa saraxane ba a xa, e nun wusulanna.
47 Mangan yi a fala Daniyɛli xa, a naxa, “Ɛ Ala nan alane Ala ra. E nun mangane gbee marigina naxan wundo feene lankɛnɛmayama. Bayo i bata nɔ wundo feni ito yɛ mayalanɲɛ.”
48 Mangan yi Daniyɛli mate, a banna se wuyaxi so a yii. A yi a dɔxɔ Babilɔn yamanan birin xun na, a yi a findi mangan na Babilɔn fekolonna birin xun na.
49 Daniyɛli yi mangan mafan, a xa Babilɔn bɔxɔn fe yɛban so Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego yii. Daniyɛli yɛtɛɛn yi lu Manga Nebukadanesari a tanden ma wanla ra.

3

Mangan yi suxuren nafala

1 Manga Nebukadanesari yi sawura xɛmaan nafala. A kuyan nɔngɔnna yɛ tonge sennin lixi. A yigbona, nɔngɔnna yɛ sennin. A sa a ti Dura Lanbanni, Babilɔn yamanani.
2 Manga Nebukadanesari yi bɔxɔne mangane nun bɔxɔ kanne nun yamana kanne nun sariya kanne nun nafulu ramarane nun sariyasane nun kitisane nun bɔxɔn kuntigine ngaan xili alogo e xa fa sawurana fe rawangadeni Manga Nebukadanesari naxan nafalaxi.
3 Awa, bɔxɔne mangane nun bɔxɔ kanne nun yamana kanne nun sariya kanne nun nafulu ramarane nun sariyasane nun kitisane nun bɔxɔn kuntigine ngaan yi e malan na sawurana fe rawangadeni Manga Nebukadanesari naxan nafala. E ti sawuran yɛtagi Manga Nebukadanesari naxan nafala.
4 Mangana fe rawangan yi sarin fangan na, a naxa, “Siyane nun bɔnsɔnne birin naxanye xuine birin falama, naxan yamarixi ɛ ma, na ni ito ra:
5 Ɛ na xɔtaan nun xulenna nun sɔrɔnna nun kondenna nun bɔlɔnna nun saraan nun sumun seen sifan birin xuiin mɛ waxatin naxan yi, ɛ bira bɔxɔni, ɛ yi sawura xɛmaan batu, Manga Nebukadanesari naxan nafalaxi.
6 Xa naxan yo mi bira a bun ma, a yi a batu, na rawolima ayi nɛn sulun tɛɛni* keden na!”
7 Nanara, siyane birin to xɔtaan nun xulenna nun sɔrɔnna nun kondenna nun bɔlɔnna nun saraan nun sumun seen sifan birin xuiin mɛ, siyane nun bɔnsɔnne birin naxanye xuine birin falama, ne yi bira sawura xɛmaan bun ma, e yi a batu, Manga Nebukadanesari naxan nafalaxi.
8 Na waxatin yɛtɛni, yiimatona ndee yi fa, e xa Yahudiyane kansun.
9 E yi a fala Manga Nebukadanesari xa, e naxa, “Ee! mangana! I xa bu dunuɲa yi.
10 Nxu kanna, i bata yi yamarin fi, a muxune birin xa bira sawura xɛmaan bun ma, e yi a batu, e na xɔtaan nun xulenna nun sɔrɔnna nun kondenna nun bɔlɔnna nun saraan nun sumun seen sifan birin xuiin mɛ waxatin naxan yi.
11 Nayi, naxan yo mi tin birɛ a bun, a yi a batu, na kanna wolima nɛn sulun tɛɛni.
12 Koni Yahudiyana ndee na yi, i tan yɛtɛɛn Babilɔn bɔxɔn fe yɛbaan soxi naxanye yii, Sadiraki nun Mesaki e nun Abedinego. I ya yamarin bɔtɛ mi ne

* **3:6: 3.6 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Furu tɛɛna***.”

xa. Ee! Mangana! E mi i ya alane batuma, e mi i ya sawura xɛmaan fan batuxi i naxan nafalaxi."
13 Nebukadanesari bɔɲɛn yi te a xɔlɔ! A yi yamarin fi, e xa fa Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego ra. Sofane yi fa na xɛmɛne ra a yɛtagi.
14 Nebukadanesari yi a fala e xa, a naxa, "Sadiraki nun Mesaki e nun Abedinego, ɲɔndin na a ra ba? Ɛ mi n ma alane batuma, ɛ mɔn mi sawura xɛmaan batuma, n naxan nafala?
15 Awa, iki, ɛ na xɔtaan nun xulenna nun sɔrɔnna nun kondenna nun bɔlɔnna nun saraan nun sumun seen sifan birin xuiin mɛ sɔnɔn, ɛ bira, ɛ yi sawura xɛmaan batu n naxan nafalaxi. Koni xa ɛ mi a batu, ɛ rawolima nɛn sulun tɛɛni keden na! Ala mundun na yi naxan ɛ bama n yii?"
16 Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego yi a fala, e naxa, "Ee! Manga Nebukadanesari! Nxu mi waxi nxu yɛtɛ makata fe yi i yɛtagi.
17 Xa na rabɛ, nxɔ Ala, nxu walima naxan xa, na nɔɛ nxu ratangɛ. A nxu ratangama sulun xaɲɛn ma nɛn e nun i yiin ma.
18 Hali a mi na ligɛ, mangana, a kolon a nxu mi i ya alane batuma, nxu mi i ya sawura xɛmaan batuɛ i naxan nafalaxi."

E woli fena tɛɛni

19 Nayi, Nebukadanesari yi mɔnɛ han! A yɛtagin yi masara Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego yɛɛ xɔri. Nebukadanesari yi yamarin fi e xa sulun† nawolon dɔxɔɲa ma solofere dangu e yi darixi a ra kiin de.
20 A yi a yɛngɛsona ndee yamari naxanye maxɔdɔxɔ a gali diine yɛ, e xa Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego xidi, e yi e rawoli sulun tɛɛ xaɲɛni.
21 Na xɛmɛ saxanna yi xidi, e marabɛri baxi e dugine nun e wantanne nun e namune yi, e nun e domaan birin. E yi woli sulun tɛɛ xaɲɛ tagi.
22 Sofaan naxanye Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego woli tɛɛni, tɛɛn yi ne faxa bayo mangan bata yi yamarin fi a xa wolon ɲaxi ra.
23 Koni Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego, ne saxanna xidixin yi bira sulun tɛɛ xaɲɛni.
24 Manga Nebukadanesari yi gaxu, a tuganɲɛ ayi, a keli. A yi a fala a maxadi tiine xa, a naxa, "En mi muxu saxan xidixin xan wolixi tɛɛn tagi ba?" E mangan yabi, e naxa, "Ɔn Mangana!"
25 A mɔn naxa, "Anu, n muxu naanin nan toma, e mi xidixi. E sigan tima tɛɛn tagi, tɔrɔya yo mi e ma. E naaninden kɛɲaan maliga malekan na."

Mangan yi Ala binya

26 Nebukadanesari yi a maso sulun xaɲɛn dɛ ra, a naxa, "Sadiraki! Mesaki! Abedinego! Ala Matexina walikɛne, ɛ mini, ɛ fa be." Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego yi keli tɛɛn tagi.
27 Bɔxɔne mangane nun bɔxɔ kanne nun yamana kanne yi e maso e ra. E yi a to, tɛɛn mi nɔ yo sɔtɔxi na xɛmɛne fatin ma. E xunsɛxɛne mi ganxi, e dugine mi kalaxi. Tɛɛn xiri mi dɔxi e ma.
28 Nebukadanesari yi a fala, a naxa, "Tantunna Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego a Ala xa! A tan nan a malekan nafaxi, a yi a walikɛne ratanga. E bata la a ra han, e yi mangana a yamarin kala. E yitɔnxi faxa feen ma, benun e xa ala gbɛtɛ batu, ba e Ala ra.
29 A mato fa, n yamarin naxan fima: xa muxu yo Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego a Ala rafɛya, a na taran siya yo yi, yamana yo yi, xui yo yi,

† **3:19: 3.19** ***Sulunna*** mɔn falɛ fa fala furuna.

na kanni sɛgɛma dungi dungi yɛɛn nan ma, a banxin yi findi kurun na, bayo
ala yo mi na naxan nɔɛ makantan sifani ito ra alo a tan.”
30 Nanara, mangan yi Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego a fe mate
Babilɔn yamanani.
31 Manga Nebukadanesari yi xɛrane rasiga siyane nun bɔnsɔnne birin ma
naxanye xuine birin falama, dunuɲa yiren birin yi, a naxa,
Bɔɲɛsa gbeen xa lu ɛ xa.
32 A findixi n xa fe faɲin nan na,
n xa taxamasenne nun kabanako feene yɛba ɛ xa
Ala Matexin naxanye ligaxi n xa.
33 A taxamasenne gbo,
a kabanako feene sɛnbɛn gbo.
A mangayana,
habadan mangayaan na a ra.
A nɔyaan luma nɛn mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ.

4

Mangan xiyen firindena

1 N tan Nebukadanesari, n yi bɔɲɛ xunbenla nun ɲaxunna nin n ma
mangaya banxini.
2 N yi xiye sa naxan n magaxuxi. Miriyane yi soma n yi n ma saden ma, n
xaxinla fe toone yi n kuisan han!
3 Nanara, n bata yamarin fi, e xa fa Babilɔn fekolonne ra n fɛma alogo e xa
n ma xiyen bunna fala n xa.
4 Woyimɛne nun ɲinan kanne nun yiimatone nun kɔmɔ kanne faxina, n yi
n ma xiyen yɛba e xa, koni e sese mi nɔ a bunna falɛ n xa.
5 A raɲanna, Daniyɛli fan yi fa n fɛma naxan mɔn yi xili Belitisasari naxan
xili luxi alo n ma ala xinla. Ala sariɲanxine niina a tan yi. N yi n ma xiyen
yɛba a xa,
6 n naxa, “Belitisasari, woyimɛne kuntigina, n na a kolon fa fala ala
sariɲanxine niina i tan yi. Wundo fe yo mi xɔdɔxɔ i tan yii. Fe toone bunna
fala n xa, n xiye saxi naxanye ra.”
7 “Awa, n xaxinla toon naxan tixi, na ni i ra, n to yi saxi n ma saden ma, n
yi n yɛɛ rakoɲinma, n yi a to:
Wudi bili gbee keden tixi bɔxɔn tagi,
naxan yi mate han!
8 Na wudin yi gbo,
a magaxu ayi,
a konden yi texi nɛn han kuyena.
A yi toma bɔxɔn danna birin na.
9 A ɲɔxɔndene yi fan,
a bogine yi wuya han!
Birin balon yi a kɔɛ ra.
Burunna subene yi fama a nininna bun.
Xɔline yigiyaxi a yiine kɔɛ ra.
Daliseene birin yi e donna sɔtɔma a bogin nan xɔn.
10 N xaxinla tooni,
n naxan to n ma saden ma,
n yɛɛn tixi,
n yi marakantan ti sariɲanxina nde keden to godɛ

keli kore xɔnna ma.
11 Na yi sɔnxɔ fangan na,
a falan ti iki, a naxa,
‘Ɛ wudini ito rabira,
ɛ yi a yiine sɛgɛ,
ɛ yi a ɲɔxɔndene ba a ma,
ɛ yi a bogine raxuya ayi.
Subene xa e giyɛ a bun,
xɔline yi keli a yiine yi.
12 Koni ɛ xa a dungin nun a salenne lu bɔxɔni
ɛ yi a xidi wuren nun sula yɔlɔnxɔnna ra,
a yi lu xɛɛn ma sɛxɛn xɔrɛ ra.
A xa yikun xiila ra,
a yi a balo sɛxɛn na
alo subene.
13 A adamadi xaxinla maxɛtɛma nɛn,
sube xaxinla yi so a yii.
Ɲɛɛ solofere danguma a xun ma nɛn.
14 Marakantan muxune nan sariyani ito ragidixi,
maleka sariɲanxine nan yamarini ito fixi
alogo daale xa a kolon
fa fala Ala Matexin nɔɔn nabama
adamadiine mangayaan fari.
A a soɛ muxe yii naxan na rafan a ma,
hali muxune birin dangu naxan na.’ ”

15 “N tan Manga Nebukadanesari, n xiyen naxan sa, na nan na ra. Awa, i tan Belitisasari, i xa n xiyen bunna fala n xa, bayo n ma bɔxɔn fe kolonne, ne sese mi nɔxi a bunna falɛ n xa. Koni i tan nɔɛ bayo ala sariɲanxine niina i tan yi.”

Daniyɛli yi xiyen yɛba

16 Awa, Daniyɛli naxan xili Belitisasari, na yi a raxunbeli waxatidi, a miriyane yi a kuisan. Mangan yi a fala, a naxa, “Belitisasari, xiyen nun a bunna nama i kuisan.” Belitisasari yi a yabi, a naxa, “N kanna, a yi lan nun, xiyen xa findi i yaxune gbeen na, a bunna yi lu i sangaɲɔxɔne xa.

17 I wudi bili gbeen toxi gboɛ, a maxɔdɔxɔ ayi, naxan konden texi han kuye, naxan yi toma bɔxɔn danna birin yi,

18 naxan ɲɔxɔndene fan, naxan bogi wuya, naxan daliseen birin baloma, burunna subene e sama naxan bun ma, xɔline e tɛɛn sama naxan yiine yi.”

19 “Ee! Mangana! Na wudin ni i tan na. Bayo, i bata gbo i findi sɛnbɛ kanna ra. I ya gboon bata te han kuye e nun i ya nɔɔn bata dunuɲa danna birin li.

20 I tan mangan mɔn yi kantan ti sariɲanxine keden to godɛ keli kuye, a naxa, ‘Ɛ wudini ito rabira, ɛ a kala, koni ɛ dungin nun a salenne lu bɔxɔni. Koni ɛ a maxidi wure yɔlɔnxɔnna nun sulan yɔlɔnxɔnni xɛɛn ma sɛxɛn xɔrɛ ra. A xa yikun xiila ra. A xa lu burunna subene xɔn ma han ɲɛɛ solofere yi dangu a xun ma.’ ”

21 “Ee! Mangana! N xa a yɛba i xa Ala Matexin naxan nagidixi n kanna mangan ma.

22 I kedima nɛn adamadiine tagi, i sa i damakɛ burunna subene yɛ. I i dɛgema sɛxɛn nan na alo ɲingene. I mɔn yikunma xiila ra nɛn ɲɛɛ solofere

bun ma, han i yi a kolon a Ala Matexin nan nɔɔn nabama adamadiine mangayaan xun na. A mangayaan fima muxun ma naxan na a kɛnɛn.
23 Wudi dungin nun a salenne lu feen yamarin fan bunna na, a i ya mangayaan naxɛtɛma i ma nɛn i na a kolon, a nɔɔn naxan yi, na kuye.
24 Nanara, Mangana, n ma maxadin xa rafan i ma: Danna sa i yulubine ra, i xa tinxin. I ya tantanne lu na, i xa kininkinin tɔrɔ muxune ma. Yanyina nde yi, i luyɛ bɔɲɛ xunbenli nɛn."
25 Na feen birin yi kamali Manga Nebukadanesari ma.
26 Kike fu nun firin to dangu, a yi a masiga tima manga banxin sangansoon kɔɛ ra Babilɔn yi,
27 Mangan yi a fala, a naxa, "Babilɔn gbo de! N tan nan a tixi manga yigiyaden na n sɛnbɛn fangan na n ma xunnayerenna nun n ma binyen xa!"
28 Falan mɔn yi mangan dɛni singen, fala xuina nde yi keli kuye, a naxa, "Manga Nebukadanesari, falani ito tima i tan xa. Mangayaan sɛnbɛn bata ba i yii to.
29 I kedima nɛn muxune tagi, i sa i damakɛ burunna subene tagi, i yi sɛxɛn don alo ɲingene, ɲɛɛ solofere bun ma han i na a kolon waxatin naxan yi a Ala Matexin nan nɔɔn nabama adamadiine mangayaan fari. A a so muxe yi naxan na a kɛnɛn."
30 Na waxatin yɛtɛni, na fala xuiin yi kamali Manga Nebukadanesari xili ma, a yi kedi adamadiine yɛ, a sɛxɛn don alo ɲingene. A fatin yi yikun xiila ra, han a xunsɛxɛn yi mini alo singbin xabena. A san xanle yi kuya ayi alo xɔliin gbeena.
31 Waxatin naxan saxi na danna to a li, n tan Nebukadanesari, n yi n yɛɛn nate kuye, n xaxinla yi xɛtɛ n ma. N na Ala Matexin batu, n yi a tantun, n yi a binya naxan na yi habadan! Naxan ma nɔɔn findixi habadan nɔɔn na e nun naxan ma mangayaan ligama mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ xun na.
32 Sese mi dunuɲa muxune sɛnbɛn na Ala yɛɛ ra yi. Naxan na a kɛnɛn, a na nan ligama maleka ganla ra e nun muxune bɔxɔn ma. Muxu yo mi na naxan a yiin yɛɛ ratiyɛ, a a fala, a naxa, "I nanfe ligama?"
33 Na waxatin yɛtɛni, n xaxinla yi xɛtɛ n ma, n ma mangayaan xunnayerenna nun n ma nɔɔn mirinna fan yi xɛtɛ n ma. N ma maxadi tiine nun n ma muxu gbeene mɔn yi n xili, n dɔxɔ n ma mangaya gbɛdɛni. N ma gboon yi siga xun masɛ.
34 Iki, n tan Nebukadanesari, n na a batuma, n na a yite, n na a binya, kore xɔnna mangana yoona a xa a kɛwanla birin yi, a kirane tinxin. A nɔɛ muxune magodɛ nɛn naxanye e yɛtɛ yitema.

5

Sɛbɛli magaxuxina

1 Lɔxɔna nde, Manga Belisasari yi ɲaxaɲaxani tɔn a muxu gbee wuli kedenna xa. A yi lu dɔlɔn minɲɛ e xɔn.
2 Dɔlɔn to a suxu, Belisasari yi yamarin fi a e xa fa igelengenna xɛma daxin nun gbeti daxin na, a baba Nebukadanesari kelixi naxanye ra Ala Batu Banxi gbeeni Yerusalɛn taani. Mangan yi waxi a min feni ne ra e nun a ɲaxanle nun a konyi ɲaxanle* nun a muxu gbeene.

* **5:2: 5.2 *Konyi ɲaxanle*** nan ne ra, a naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra.

3 Nayi, e yi fa xɛma igelengenne ra naxanye sa tongo Ala Batu Banxini
Yerusalɛn taani. Mangan nun a muxu gbeene nun a ɲaxanle nun a konyi
gilɛne yi e min ne ra.
4 E dələn min waxatin naxan yi, e yi lu alane batuɛ, xɛmaan nun gbetin
nun sulan nun wuren nun wudin nun gɛmɛ alane.
5 Na waxatin yɛtɛni, muxun yii sonle yi mini kɛnɛnni lɛnpu dɛgɛn ma. E
sɛbɛnla ti manga banxin kanke. Mangan yi yiini ito to naxan yi sɛbɛnla tima.
6 Mangan yɛtagin yi maxɛtɛ, a miriyane yi a kuisan, a tagi xudine yi ba a
yi, a xinbine yi lu bɔnbɛ e bode ra.
7 A yi gbelegbele fangan na, a e xa fa ɲinan kanne nun yiimatone nun
kɔmɔ kanne ra. A yi a fala Babilən fekolonne xa, a naxa, “Naxan na sɛbɛnli
itoe xaran, a yi a bunna fala n xa, na maxidima nɛn manga dugin na, xɛma
ɲɛrɛn yi bira a kɔɛ, a mən yi mangaya tiden saxanden sɔtɔ bɔxɔni ito yi.”
8 Mangana a fekolonne birin yi so, koni e mi nɔ sɛbɛnla xaranɲɛ, e yi a
bunna fala mangan xa.
9 Na nan a liga, Manga Belisasari mən yi gaxu han, a yɛtagin yi maxɛtɛ, a
muxu gbeene yi kui yifu.
10 Mangana nga to mangan nun a muxu gbeene sənxɔ xuiin mɛ, a so
ɲaxaɲaxa banxini. A yi a fala, a naxa, “Mangana, i xa bu han! I ya miriyaye
nama i kuisan. I yɛtagi nama maxɛtɛ.
11 Muxuna nde i ya bɔxɔni, ala sariɲanxine xaxinla a yi. I baba waxatini, a
yi feene fixɛn toma, a xaxinla fan, a fekolonna nun alane gbeen lan. Nanara,
i baba Manga Nebukadanesari yi a findi woyimɛne nun ɲinan kanne nun
yiimatone nun kɔmɔ kanne kuntigin na. I baba mangan yɛtɛɛn na liga nɛn.
12 Bayo, nii fisamantenna nun lənnin nun xaxilimayaan Daniyɛli yi,
mangan naxan xili sa Belitisasari. Xiyene bunna kolonna fan ayi. A mən
sandane yɛbama, a maxɔdin xɔdɛxɛne yabima. Nanara, ɛ xa Daniyɛli xili. A
nɔma nɛn a bunna faladeni i xa.”

Daniyɛli yi na sɛbɛnla xaran

13 Nayi, e fa Daniyɛli ra mangan yɛtagi. Mangan yi a fala a xa, a naxa, “I
tan nan na Daniyɛli ra n baba faxi naxan na sa keli Yuda yi?
14 N bata i ya fe mɛ a alane niina i tan yi e nun i feene fixɛn toma. Xaxinla
nun fekolonna i tan yi naxan ɲɔxɔn mi na.
15 E baxi fadeni nɛn fekolonne nun ɲinan kanne ra n fɛma alogo e xa
sɛbɛnli ito xaran, e yi a bunna fala n xa, koni e mi nɔxi a bunna faladeni!
16 N bata a mɛ a i nɔɛ feene bunne yɛbɛ nɛn, i yi maxɔdin xɔdɛxɛne yabi.
Iki, xa i nɔ sɛbɛnli ito xaranɲɛ, i n nakolon a bunna ma, i maxidima manga
dugin na nɛn, xɛma ɲɛrɛn yi bira i kɔɛ, i yi findi bɔxɔn mangan muxu
saxanden na.”
17 Daniyɛli yi a fala mangan xa, a naxa, “I ya kiseene ramara i yɛtɛ xa, i ya
finmaseene fi gbɛtɛ ma. Hali na, n sɛbɛnla xaranma nɛn mangan xa, n yi i
rakolon a bunna ma.
18 Ee! Mangana! Ala Matexin nan mangayaan nun gboon nun
xunnayerenna nun nərən fixi i baba Nebukadanesari ma.
19 Nanara, siyane nun bənsənne birin naxanye xuine birin falama, ne
gaxuxi a yɛɛ ra. A na wa a xən, a muxun faxa. A na wa, a a rakisi. A na wa
naxan yite fe yi hanma a yigodo fe yi, a na liga.
20 Koni a yanda waxatin naxan yi, a bəɲɛn yi xɔdɔxɔ han a waso ayi. Ala yi
a ba a mangaya gbɛdɛni, a a binyen ba a yii.

21 A kedi adamane yɛ, a xaxinla yi lu alo subene gbeena. A yi lu burunna
sofanle fɔxɔ ra, a yi sɛxɛn don alo ɲingene. A fatin yi yikun xiila ra, han a
kolon a Ala Matexin nan nɔɔn nabama adamane mangayaan xun na. A
muxe nan findima mangan na, a na wa naxan xɔn."
22 "I tan, a diina Belisasari, i yi na birin kolon, koni i mi i yɛtɛ magodo.
23 I bata i yɛtɛ yite Marigin xili ma naxan kore, i yi Ala Batu Banxina
igelengenne maxili i yɛtagi. Ɛ yi dɔlɔn min e ra, i tan nun i ya muxu gbeene
nun i ya ɲaxanle nun i ya konyi ɲaxanle. I yi alane batu, gbetin nun xɛmaan
nun sulan nun wuren nun wudin nun gɛmɛ alane, naxanye mi se toma, e
mi fe mɛma, kolon mi e yii. I mi Ala binyaxi i ya niiraxinla nun i ya dunuɲa
yi gidin naxan yii.
24 Na nan a toxi, a yiini ito rafaxi naxan sɛbɛnli ito tixi."
25 "A tan ni i ra keden keden yɛɛn ma naxan sɛbɛxi: MENE MENE TEKELI
PARISIN.
26 Falani itoe bunna ni i ra:
'MENE' na bunna nɛɛn fa fala 'Yatɛna.'
Ala bata i ya mangayaan lɔxɔn yatɛ,
a danna sa a ra.
27 'TEKELI' na bunna nɛɛn fa fala 'A maliga.'
I ratexi sikeela nan na, a li, i yelefu.
28 'PARISIN' na bunna nɛɛn 'Mayitaxunna.'
Bayo i ya bɔxɔni taxunma nɛn,
a yi so Mede kaane nun Perise kaane yii."
29 Sasa, Belisasari yi yamarin fi a Daniyɛli xa maxidi manga dugin na,
xɛma ɲɛrɛn yi bira a kɔɛ, a yi yamarin fi, a xa rawanga a bata yamanan
mangayaan tiden saxanden sɔtɔ.
30 Na kɔɛɛn yɛtɛɛn na, e Babilɔn manga Belisasari faxa.

6

Daniyɛli nun yatane fe

1 Dariyusi Mede kaan mangayaan sɔtɔ a ɲɛɛ tonge sennin e nun firin nan
ma.
2 Dariyusi yi a ragidi a xa bɔxɔne manga kɛmɛ e nun mɔxɔɲɛn ti a gbee
yamanane xun na.
3 A yi manga gbee saxan dɔxɔ e xun na bɔxɔne mangane fa dɛntɛgɛn sama
naxanye xa alogo mangana tɔnɔne xa xun makantan. Daniyɛli yi na manga
saxanne yɛ.
4 Awa, Daniyɛli yi dangu manga gbee firinna bodene ra e nun bɔxɔne
mangan birin bayo nii fisamantenna yi a tan yi. Nanara, mangan yi wa a
dɔxɔ feni bɔxɔn birin xun na.
5 Awa, manga gbee bodene nun bɔxɔne mangane yi fɛrɛn fen fɔlɔ a tɔɲɛgɛ
feen na lan bɔxɔna feene ma. Koni e mi kii yo sɔtɔ, e mi mayifu yo to a tan
ma binna ra bayo a tinxin. Nanara, e mi kalan to a yi hanma mayifuna.
6 Awa, na muxune yi a fala, e naxa, "En mi fɛrɛ yo sɔtɛ Daniyɛli tɔɲɛgɛ feen
ma xa a mi fata a Alaa sariyana feen na."
7 Na manga gbeene nun bɔxɔne mangane birin yi siga mangan fɛma e
bode xɔn. E yi falan ti, e naxa, "Manga Dariyusi xa siimayaan sɔtɔ habadan!
8 Yamanan manga gbeene nun bɔxɔ kanne nun bɔxɔne mangane nun
maxadi tiine nun yamana kanne birin tinxi a mangana sariya keden xa
rawanga naxan fama tɔnni ito sadeni: Xii tonge saxanna bun ma, naxan na

ala yo maxandi hanma muxu gbɛtɛ ba i tan na, mangana, na xa woli yatane yinla ra.
9 Ee! Mangana! Iki, tɔnni ito yisarin, i yi i ya taxamasenna sa alogo a xa findi maxɛtɛtaren na alo Mede kaane nun Perise kaane sariyan to mi maxɛtɛ.”
10 Nanara, Manga Dariyusi yi a taxamasenna sa tɔnna sɛbɛn fari.
11 Awa, Daniyɛli to a kolon a feni ito bata yisarin, a yi te a sangansoon kɔɛ ra naxan foye suxuden dɛɛne yi rabixi Yerusalɛn binni. Dɔxɔŋa ma saxan sogen ma, a yi a xinbin sinma, a Ala maxandi, a a tantun alo a yi a ligan kiin de a singeni.
12 Na muxune birin yi siga Daniyɛli konni, e so, e Daniyɛli li a Ala mafanŋɛ, a yi Ala maxandima.
13 Nayi, e siga mangan fɛma, e yi mangana tɔnna fe fala a xa, e naxa, “I mi yi tɔnna nde yisarin naxan a fala a xii tonge saxanna bun ma, muxu yo a xui ramini ala gbɛtɛ ma a xandideni hanma muxu gbɛtɛ ba i tan na, mangana, na wolima yatane yinla ra nɛn?” Mangan yi e yabi, a naxa, “Ŋɔndin nan a feen na, fata Mede kaane nun Perise kaane gbee sariyan na naxan mi maxɛtɛ.”
14 E mɔn yi a fala, e naxa, “Ee! Mangana! Daniyɛli, Yuda muxu suxina nde, na mi i tan yatɛxi sese ra hanma i ya tɔn yisarinxina. A Ala maxandin nabama dɔxɔŋa ma saxan sogen ma.”
15 Mangan to na mɛ, a yi kɔntɔfili kati, a yi a ragidi a bɔŋɛni a a xa Daniyɛli rakisi. Han sogen bira waxatini, a katama a xa a rakisi.
16 Koni na muxune birin yi fa mangan fɛma, e yi a fala mangan xa, e naxa, “A kolon, mangana, Mede kaane nun Perise kaane sariyan mi tinŋɛ a tɔri saxin nun lanma xui sɛbɛxina mangan xɔn, na xa maxɛtɛ.”
17 Nanara, mangan yi yamarin fi a Daniyɛli xa woli yatane yinla ra. Mangan yi a fala Daniyɛli xa, a naxa, “I ya Ala, i naxan batuma sɔnɔyani, na xa i rakisi.”
18 E yi fa gɛmɛna nde ra, e a dɔxɔ yinla dɛ ra, mangan yi a mataxamaseri a yiirasoon na e nun a muxu gbeene yiirasone ra alogo fefe nama maxɛtɛ Daniyɛli ma binni.
19 Na xanbi ra, mangan yi siga a banxini, a yi xi sunni, a konyi ŋaxalan yo mi fa a fɛma, xixɔli mi a suxu.
20 Subaxa, mangan yi keli, a yi siga sasa yatane yinla dɛ ra.
21 A to maso yinla ra, a yi Daniyɛli xili a xui sɔxɔlɛxin na. Mangan yi a fala Daniyɛli xa, a naxa, “Daniyɛli, habadan Alaa walikɛna! I ya Ala, i naxan batuma sɔnɔyani, na nɔxi i rakisɛ yatane ma nɛn ba?”
22 Daniyɛli yi a yabi, a naxa, “Mangana, i xa siimayaan sɔtɔ habadan!
23 N ma Ala bata a malekan nafa, a fa yatane dɛɛn balan. E mi fe ŋaxi ligaxi n na, bayo n findixi sɔntaren nan na a yɛtagi, hali i fan yɛtagi. Ee! Mangana! N mi fe ŋaxi yo rabaxi.”
24 Nayi, mangan yi sɛwa han, a yi yamarin fi a e xa Daniyɛli rate yinla ra. Daniyɛli yi rate yinla ra, e mi maxɔlɔde yo to a ma, amasɔtɔ a yi dɛnkɛlɛyaxi a Ala ma.
25 Mangan yi yamarin fi a muxun naxanye Daniyɛli tɔŋɛgɛxi, a ne xa woli yatane yinla ra, e tan nun e diine nun e ŋaxanle. Benun e xa yinla xɔnna li, yatane yi e kutukutu, e yi e xɔnne yilunburun.
26 Na xanbi ra, Manga Dariyusi yi sɛbɛnla ti siyane nun bɔnsɔnne birin ma naxanye xuine birin falama naxanye bɔxɔna ngaan ma, a naxa, “Bɔŋɛ xunbeli gbegbe xa lu ɛ xɔn ma!

27 N bata yamarin fi n ma bɔxɔn birin yi, binyen xa fi Daniyɛli a Ala ma,
yamaan yi gaxu a yɛɛ ra.
Bayo habadan Ala na a ra.
A nɛɛn habadan.
A mangayaan mi kalama habadan.
A nɔɔn luma nɛn han a raɲanna.
28 A tan nan maratangan nun marakisin tima,
a mantaxane nun kabanako feene ligama
kuyen nun bɔxɔn ma.
A tan nan Daniyɛli ratangaxi yatane fangan ma."
29 Na xanbi ra, Daniyɛli yi sabati Dariyusi mangayaan bun ma, e nun
Kirusi Perise kaana mangayaan bun ma.

7

Daniyɛli a fe to singena alo xiyena: Sube naaninne

1 Belisasari a mangayaan ɲɛɛ singena Babilɔn yi, Daniyɛli yi xiye sa, a fe
toon ti a xaxinli, a yi a saden ma waxatin de. Na xanbi ra, a yi xiyen nun a fe
xɔnne sɛbɛ.
2 Daniyɛli yi a fala, a naxa, "N na a to nɛn n ma kɔɛ ra tooni, foyene sa
kelima kuyen tongon naaninne yi, e e radin fɔxɔ ige gbeen xun ma."
3 "Sube magaxuxi naanin yi mini fɔxɔ igeni, e sese keden mi yi a ra.
4 A singe ra xiin yi luxi alo yatana, a gubugubune alo singbin. N yi a
matoma, e a gubugubune ba a ma, e a rakeli, e a ti a sanne xunna alo
adama. Muxun sɔndɔmɛn yi so a yii."
5 "Sube firinden luxi alo kanko belebelena. A saxi a fɔxɔ kedenna ma.
Ɲɛnsɛn xɔri saxan yi a dɛ, a e xinma. E yi a fala a xa, e naxa, 'Keli, i xɔɔyi se
gbeen don.' "
6 "Na xanbi, n yi a matoma, n yi gbɛtɛ to alo tagi suxu ɲari. Xɔli gubugubu
naaninna a fari, a xunna fan naanin. Nɔɔn yi so a yii.
7 Na xanbi ra, n yi a matoma n ma kɔɛ ra tooni, n yi suben naaninden to
naxan mamirin, a magaxu e nun a maxɔdɔxɔ han a dangu ayi. Wure ɲin
belebelene yi a dɛ ra, a yi a se suxine donma, a yi e laxunma, a dɔnxɛne bira
a sanne bun. A tan nun sube fɔlɔne sese keden mi yi a ra, feri fu nan yi a ma.
8 N yi n mirima a fenne ma waxatin naxan yi, n yi a to, a feri xuridina nde
yi mini e tagi, a feri fɔlɔyixi saxanne yi tala a yɛɛ ra. Awa, yɛɛ firin yi na
fenna ma alo adaman yɛɛna e nun dɛna naxan yi falan tima dɛ ɲaxun na."

9 N yi lu a matoɛ,
gbɛdɛne yi dɔxɔ.
Habadan Siin Kanna yi fa dɔxɔ.
A dugine yi fixa alo nɔnɔna,
a xunsɛxɛn luxi alo garina,
a gbɛdɛn luxi alo tɛɛ dɛgɛ,
sanna digilinxine yi dɛgɛma a gbɛdɛn ma
alo wonson tɛɛna.
10 Baan yi minima a yɛtagi
a dɛgɛma tɛɛn na.
Muxu wuli wuline yi a batuma,
yatɛtaren yi tixi a dɛxɔn.
Nayi, kitisane yi e magodo,
e kitabune rabi.

11 N yi lu a matoɛ:
Waso falane fe ra
fenna yi naxan falama,
e sube naaninden faxa n yɛɛ xɔri.
E yi a binbin woli tɛɛni, a gan.
12 “Suben bonne fangan yi ba e yi,
koni nde yi sa e siimayaan fari han waxatina nde.
13 N yi a matoma n ma kɔɛ ra tooni,
a mato: adamadi maligan yi fa
sa keli kore kundani.
A yi a maso Habadan Siin Kanna binni,
e a maso a ra.
14 Sɛnbɛn nun xunnayerenna nun mangayaan yi so a yii,
alogo siyane nun bɔnsɔnne birin xa a batu
naxanye xuine birin falama.
A nɔɔna, habadan nɔɔn na a ra
naxan mi danguma mumɛ!
A mangayaan mi kalɛ habadan!”
15 “N tan Daniyɛli, n xaxinla yi ɲaxamin n kui, n ma fe toone yi n kuisan.
16 N yi n maso na muxuna nde ra, n yi a maxɔdin feni ito xunna yɛtɛɛn na.
17 A yi a bunna fala n xa, a naxa, ‘Sube magaxuxi naaninni itoe mangaya naaninna nan mayitaxi naxanye kelima dunuɲa yi.
18 Koni Ala Matexina muxu sariɲanxine mangayaan sɔtɔma nɛn, mangayaan yi lu e yii habadan, han habadanne habadanna.’ ”
19 “Na xanbi, n yi wama fixɛn sɔtɔ feni sube naanindena fe yi naxan nun suben bonne keden mi yi a ra, naxan yi magaxu, wure ɲinne yi naxan dɛ ra. A san xanle luxi alo sulana, a yi a se suxine donma, a e laxun a a dɔnxɛne mabodon.
20 N mɔn yi wama feri fune fe kolon feni, e nun fenna naxan mini, a yi saxan nabira e yɛ, na fenna naxan yɛɛ firin yi a ma e nun naxan dɛ yi yɛtɛ yigbo falane tima, a mɔn yi ligaxi alo a gbo bonne birin xa.”
21 “N yi a matoma, a yi muxu sariɲanxine yɛngɛma, a nɔ dɛɛn sɔtɔ e ma.
22 Han Habadan Siin Kanna yi fa, a xa yoon fi Ala Matexina muxu sariɲanxine ma. Waxatin yi a li, muxu sariɲanxine yi mangayaan sɔtɔ.”
23 “A yi falan ti n xa, a naxa, ‘Sube naanindena, mangayana nde nan na ra naxan taranma dunuɲa yi, naxan nun mangayaan bodene keden mi a ra. A bɔxɔna ngaan sɔtɔma nɛn, a a yibodon, a a lunburunɲɛ ayi.’
24 Feri fune findixi manga fuun nan na naxanye kelima yamanani ito ma. Nde gbɛtɛ kelima nɛn e tan xanbi ra, e nun a fɔlɔne keden mi a ra, a manga saxan nagodoma nɛn.
25 A fala ɲaxine tima nɛn Ala Matexin ma, a yi muxu sariɲanxine kasari, a wama nɛn a xa waxatine nun sariyan masara. Muxu sariɲanxine yi lu a bun ma waxati saxan nun a tagi bun ma.
26 Na xanbi ra, kitin fama nɛn, e nɔɔn bama a yii nɛn, e a kala, e a raxɔri habadan.
27 Mangayaan nun nɔɔn nun gboon naxan yamana makuyene yi, ne soma nɛn Ala Matexina yama sariɲanxin yii. A mangayana, habadan mangayaan na a ra, nɔ kanna ngaana a batuma nɛn, e a yamarine suxu.”
28 “Bataxin danna ni ito ra. N tan Daniyɛli, n kuisan nɛn n ma miriyane ra, n yɛtagin yi maxɛtɛ. N yi falani itoe ramara n bɔɲɛni.”

8

Daniyɛli a fe toon firindena alo xiyena: kontonna nun kətəna

1 Manga Belisasari a mangayaan ɲɛɛ saxandena, n tan Daniyɛli, n mən yi
fe toon ti alo xiyena.
2 N yi a matoma na toon kui, a liga n yɛɛ ra yi alo n Suse taani, Elan
yamanan manga taana, Wəlayi xuden dɛ.
3 N yi n yɛɛn nakeli, n yi kontonna to, a tixi xuden dɛxən ma. Feri kuye
firin yi a ma, koni naxan minixi dənxɛn na, na kuya boden xa.
4 N yi kontonna to a fenne wolɛ sogegododen binni e nun kəmɛn fəxən
nun yiifari fəxən binni. Muxu yo mi yi nəɛ a ratangɛ a sɛnbɛn ma. A yi a
waxən feen nabama tun, a sɛnbɛn sigan gboɛ ayi.
5 N yi n maɲəxənma na ma waxatin naxan yi, nanunna yi, kətəna nde yi fa
sa keli sogegododeni, a yi bəxəna ngaani sigama, a sanne mi yi dinma bəxən
na. Feri magaxuxi keden yi kətəni ito xunna ma.
6 A fa han konton feri firin kanna yireni, n naxan to xuden dɛxən. A fəɲɛn
a ma a fangan birin na.
7 N yi a to a masoɛ kontonna ra. A a kənkə a ma, a a garin, a a feri firinne
gira. Hali kontonna mi fanga sətə, a kətən nati. Kətən yi a rabira bəxəni, a yi
a bodon, muxu yo mi nə a bɛ a yii.
8 Kətən sɛnbɛn yi gbo ayi han! Koni a sɛnbɛn to gbo ayi, a feri gbeen yi
gira. Feri rayabuxi naanin yi mini a funfuni, e xunne tixi bəxən tongon
naaninne ra.
9 Ne yɛ, feri xurin yi mini keden ma, naxan sɛnbɛn yi gboma ayi yiifari
fəxən binna nun sogeteden binna nun na yamanan mabinni naxan tofan.
10 A mən yi keli kore xənna ganla xili ma, a yi na fəxə kedenna nde rabira
bəxəni e nun sarene. A yi e yibodon.
11 A yi keli kore gali manga yɛtɛɛn xili ma, a ləxə yo ləxə saraxan ba a yii, a
yire sariɲanxin nabira.
12 Fata a murutɛ ɲaxin na, na ganla nun ləxə yo ləxə saraxan yi lu a sɛnbɛn
bun ma. Fenna yi ɲəndin woli bəxəni. A yi nə dɛɛn sətə a kɛwanla ngaan ma.
13 N yi maleka keden fala ti xuiin mɛ, maleka gbɛtɛ yi a fala fala tiin xa, a
naxa, “Fe toxini itoe buma han waxatin mundun yi lan ləxə yo ləxə saraxan
nun murutɛ halagi tiina fe ma, e nun yire sariɲanxin nun ganla yibodonna
fe?”
14 A yi n yabi, a naxa, “Fə ɲinbanna nun xətən wuli firin kɛmɛ saxan na
dangu. Na xanbi ra, yire sariɲanxin mən yi rasariɲan.”

Fe toon firinden bunna alo xiyena

15 N tan Daniyɛli, n yi fe tooni ito matoma, n mən yi a famunna fenma,
daala nde yi ti n dɛxən ma naxan nun muxun maliga.
16 N mən yi muxu xuiin mɛ Wəlayi xuden tagi, a yi sənxə, a naxa, “Baraka
Yibirila, muxuni ito rafamu fe toon bunna ra.”
17 A yi a maso n dingirani. A to maso, n gaxu, n bira, n yɛtagin yi lan bəxən
ma. Koni a naxa n na, “A famu, adamadina, fa fala fe tooni ito waxati
raɲanna nan gbee a ra.”
18 A falan tima n xa waxatin naxan yi, n yi fuga a ra, n yɛtagin yi lan bəxən
ma, koni a a yiin din n na, a n nakeli.
19 A mən yi a fala n xa, a naxa, “N xa i rakolon naxan fama ligadeni xələn
ɲan waxatini, bayo waxatina nde saxi a ɲanna ma.

20 I kontonna naxan toxi feri firinna a xun ma, Mede nun Perise mangane
nan ne ra.
21 Kɔtɔ maxabexin tan, Girɛki bɔxɔn mangan nan na ra. Feri gbeen naxan
yi a yɛɛne longonna ra, e manga singen nan na ra.
22 Fenna to gira, feri naanin yi mini a funfuni naxan findixi mangaya
naanin na naxanye kelima a bɔxɔni, koni e mi fanga sɔtɔma alo a tan."
23 "E mangayaan na ɲan, murutɛlane na ɲaxu ayi, manga dɛ ɲaxuxi yii
radon tiina nde kelima nɛn.
24 A sɛnbɛn gboma ayi nɛn, koni a tan yɛtɛɛn fangan mi a ra. A kala
magaxuxine tima nɛn, a yi nɔ dɛɛn sɔtɔ a kɛwanle yi, a sɛnbɛne halagi e nun
siya sariɲanxina.
25 A lugoxi kɔtɛn na, a nɔma nɛn bonne yanfadeni. A wasoma nɛn a
sondonni, a muxu wuyaxi raxɔrima nɛn naxanye yengin yi a ma, e
makantanxi. A kelima nɛn Mangane Mangan xili ma, koni a kalama nɛn,
hali adama fangan mi a raba.
26 Ɲinbanna nun xɔtɔn ma fe toxin naxan ito ra, ɲɔndin na a ra. Fe tooni ito
ramara wundoni, amasɔtɔ a waxati yikuyene nan ma fe falama."
27 "N tan Daniyɛli, n yi lu soge wuyaxi, n fangan ɲanxi, n furaxi. Na xanbi,
n keli, n yi n tɔgbɔ mangan hayune ra. N yi kɔntɔfinla nin, lan na fe toxin
ma, bayo n mi yi a famuma."

9

Daniyɛli Ala maxandina

1 Dariyusi, Asuyerusu a diina, keli Mede bɔnsɔnni, na yi findi mangan na
Babilɔn yamanani.
2 A mangayaan ɲɛɛ singeni, n tan Daniyɛli, n yi a kolon Kitabun xɔn ma, a
a daxa ɲɛɛ tonge solofere xa kamali Yerusalɛn taan kala xanbini, fata ɲɛɛne
yatɛn na Alatala naxan fala Nabi Yeremi xa.*
3 Nanara, n yi sunna suxu, n kasa dugin nagodo n ma, n yi xuben so n
xunna ma, n yi n yɛɛ rafindi Marigina Ala ma, alogo n xa a maxandi, n yi a
mafan.
4 N yi Alatala maxandi, n ma Ala, n yi ito rali a ma, n naxa:
"Marigina Ala, i gbo, i magaxu. I tan nan i ya layirin nun hinanna
ramaraxi i rafan muxune xa, naxanye i ya yamarine suxi.
5 Nxu bata yulubin liga, nxu bata tantan, nxu bata findi sɔn kanne ra, nxu
bata murutɛ i tan xili ma, nxu yi nxu xun xanbi so i ya yamarine nun i ya
sariyane yi.
6 Nxu mi i ya walikɛne, nabine xuiin namɛxi, naxanye falan ti i xinla ra
nxɔ mangane xa, e nun nxɔ manga xunxurine nun nxu babane nun nxɔ
yamanan muxune birin.
7 I tan, Marigina, i tinxin. To lɔxɔni, yagina nxu tan nan xa Yuda muxune
nun Yerusalɛn kaane e nun Isirayila yamaan birin, naxanye maso e nun
naxanye makuya e nun naxanye yamanane birin yi. I tan nan e rasigaxi
amasɔtɔ e tinxintareyaan xɔn ma.
8 Alatala, yagina nxu tan nan xa e nun nxɔ manga gbeene nun nxɔ manga
xunxurine nun nxu babane, bayo nxu bata yulubin tongo i tan ma.
9 Koni, i tan, Marigina, nxɔ Ala, i nxu mafeluma i ya kininkininni, hali
nxu to murutɛxi i xili ma.

* **9:2: 9.2** Yeremi 25.11-12

10 Nxu mi i tan Alatala xuiin namɛxi, nxɔ Ala, i to nxu maxɔdin nxu xa
xuru i ya sariyane ma, i naxanye falaxi nxu xa fata i ya walikɛne nabine ra.
11 Isirayila yamaan birin bata i ya sariyan kala, e mi i xuiin namɛ.
Nanara, dangan naxan sɛbɛxi Musaa sariyan kui, na bata godo nxu fari.
12 I bata na falan nakamali i naxan fala nxu xili ma e nun nxɔ kuntigin
naxanye nxu ramaraxi. I tɔrɔya gbeen nafa nxu ma Yerusalɛn taani naxan
ɲɔxɔndɔn munma godo yire yo yi
13 alo a sɛbɛxi kiin de Musa a sariyani. Na tɔrɔn birin bata fa nxu ma. Hali
na, nxu mi Alatala maxandi, nxɔ Ala. Nxu munma fata nxɔ hakɛne ra, nxu
mi i ya ɲɔndin kolon.
14 Nanara, Alatala tinxi tɔrɔyani ito rafadeni nxu ma. Amasɔtɔ Alatala nxɔ
Ala, i tinxin i kɛwanla ngaani i naxanye rabaxi. Koni nxu mi i xuiin namɛ.”
15 “Marigina, nxɔ Ala, i tan nan i ya muxune ramini Misiran yi i yii
sɛnbɛmaan na, naxan xili gbeen fi i ma alo a kiin de to. Koni nxu tan, nxu
bata yulubin liga nxu findi sɔnmane ra.
16 Marigina, i ya xɔlɔn ba Yerusalɛn taan ma, e nun i ya geya sariɲanxina, i
nama fitina mɛn kaane xili ma bayo i tinxin feene birin yi. Nxu yulubine
nun nxu babane hakɛne bata nxu rayagi nxu rabilinna muxune yɛɛ ra.
17 Awa, nxɔ Ala, i xa i ya walikɛna maxandin namɛ e nun a mafanna. I tan
Marigina fe ra, i yɛtagin nɔrɔn xa godo i ya yire sariɲanxi kalaxin ma.
18 N ma Ala, i tuli mati, i yi a mɛ, i yɛɛn nabi i yi nxɔ taa xɔnna mato, i xinla
maxandin dɛɛn de! Amasɔtɔ nxu mi i maxandima nxu kɛwali tinxinxine
xɔn ma fɔ i ya kininkinin gbeena.
19 Marigina, a ramɛ! Marigina nxu mafelu, i ɲɔxɔ lu. A raba, i nama bu i
yɛtɛna fe ra. Ee! N ma Ala, bayo i xinla falama i ya taan nun i ya muxune
nan xun ma.”
20 N yi lu falan tiyɛ, n yi n ti n yulubine ra e nun n ma yamaan gbeene ra,
Isirayila, n yi lu Alatala mafanɲɛ, n ma Ala, a geya sariɲanxina fe ra.
21 N yi maxandini waxatin naxan yi, Baraka Yibirila, n maleka naxan to n
ma fe too singeni, na gixin yi a maso n na kuye, ɲinbanna saraxa ba
waxatini.
22 A yi n xaran a a fala n xa, a naxa, “Daniyɛli n bata fa mɔn alogo i xa nɔ
famun tiyɛ.
23 I mafanna fɔlɔxina, bataxina nde yi mini, n faxi nɛn, n xa fa a rali i ma,
bayo marafan muxun nan i ra. Falani ito suxu i yi fe tooni ito famun.”

24 Ɲɛɛ solofere dɔxɔde tonge solofere nan saxi
i ya siyaan nun i ya taa sariɲanxin xa,
alogo murutɛn xa ɲan,
dan yi sa yulubine ra,
alogo hakɛne xa xafari,
habadan tinxinyaan yi fa,
alogo fe toon nun waliyiyaan xa kamali,
alogo sariɲandene sariɲanden xa masusan.
25 “I xa a kolon, i yi a famun: Keli na falan yisarin waxatin ma naxan a
fala a Yerusalɛn mɔn xa yitɔn, a ti, han Manga sugandixin faana, ɲɛɛ
solofere dɔxɔde solofere nun ɲɛɛ solofere dɔxɔde tonge sennin nun firin nan
tima.† Taan nun a yinna mɔn tima nɛn koni a waxatine xɔdɔxɔma ayi nɛn.

† **9:25: 9.25** A ***falan yisarin*** naxan ma, na feen sɛbɛxi Esirasi 7.11 kui. Nabiya falani ito Yesu faxa waxatin nan falama.

26 Na ɲɛɛ solofere dɔxɔde tonge sennin nun firin na dangu, e Muxu
Sugandixin faxama nɛn, muxu yo mi luma a xa. Na xanbi ra, mangana nde
nun a ganla fama nɛn, e taan kala e nun yire sariɲanxina. Na mangan
naɲanna fama nɛn alo fufana. Kala nan nagidixi han yɛngɛn naɲanna.
27 Ɲɛɛ solofere bun ma, na mangan nun muxu wuyaxi layirin xidima nɛn.
Na ɲɛɛ solofere tagiin bun ma, a saraxane nun kiseene bama a yii nɛn, a yi
se haramuxin ti yire sariɲanxini naxan halagin tima, han a sa a raɲanna li
naxan nagidixi a xa."

10

Daniyɛli a fe toon saxandena alo xiyena: Malekana

1 Perise mangana Kirusi a mangayaan ɲɛɛ saxandeni, Ala yi falana nde
lankɛnɛmaya Daniyɛli xa naxan xili Belitisasari. Ɲɔndin nan na falan na fa
fala yɛngɛ gbeen kelima nɛn. A na falan famu fe toon nan xɔn alo xiyena.
2 Na waxatini, n tan Daniyɛli, n yi xunsagi saxan naba sununi.
3 N mi donse timin timinxi yo don, n mi sube don, n mi minse min, n mi n
masusan ture xiri ɲaxumɛn yo ra, han lɔxɔ xun saxan yi dangu.
4 Kike fɔlɔn xii mɔxɔɲɛn nun naaninna, n yi baa gbeen dɛxɔn ma naxan
xili Tigiri baana.
5 N yi n yɛɛn nakeli, n yi muxun to, taa dugi fixɛna a ma e nun xɛmaan
yɛtɛɛn tagi xidin xidixi a tagi.
6 A fatin dɛgɛma a ma alo gɛmɛ fixɛna. A yɛtagin mayilenma alo kuyen na
a ɲinna masɔxɔn. A yɛɛne ligaxi alo tɛɛ dɛgɛna. A yiine nun a sanne
mayilenma alo sulan xuruxina. A fala xuine ligaxi alo sɛtɛn xuina.
7 N tan, Daniyɛli, n keden peen nan na fe toon ti, muxun naxanye yi n
dɛxɔn, ne mi na to, koni gaxu gbeen yi e suxu, e yi e gi, e sa e luxun.
8 N keden peen yi lu, n yi fe to gbeeni ito to. Fangan yi ɲan n yi, n yɛtagin
yi maxɛtɛ, a tɔɲɔn.
9 N yi a fala ti xuiin mɛ. N yi a fala xuiin mɛma waxatin naxan yi, n fuga a
ra, n yi bira, n yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.
10 Nayi, yiina nde yi din n na, a n xuruxurunxin nakeli n xinbine nun n yii
xunna.
11 A a fala n xa, a naxa, "Daniyɛli, muxu rafanxina, kata i n ma fala tixine
famu. Keli, i ti i funfuni i dɛɛn de, bayo n xɛxi i tan nan fɛma iki." A to na
falan ti n xa, n keli dingenɲɛ ayi.
12 A mɔn naxa, "Daniyɛli i nama gaxu, bayo xabu i a ragidi lɔxɔ singen
naxan yi i bɔɲɛni i xa famun fen, i yi i yɛtɛ magodo Ala xa, i ya maxandi
xuiin yi ramɛ. N faxi i ya fala xuine nan yabi ra i ma.
13 Koni Setanaa malekan naxan Perise bɔxɔn ma, na tixi n yɛɛ ra nɛn xii
mɔxɔɲɛn nun keden han Mikeli, malekane mangana nde yɛtɛɛn yi fa n mali.
Nayi, n nadigi nɛn Perise mangane fɛma.
14 Awa, iki n bata fa i rakolondeni feen naxan fama ligadeni i siyaan na
yɛɛn na bayo fe toona nde luxi na waxatine xa."
15 A to yi na falane tima n xa, n yi n xun sin bɔxɔn ma, n yi n dundu.
16 Na xanbi, adamadiine maligana nde yi fa a yiin din n dɛ kidin na, n yi n
dɛni bi. Naxan yi tixi n dɛxɔn ma, n yi a fala na xa, n naxa, "N kanna, fe
tooni ito a fe bata n kuisan. Fanga yo mi fa n na.
17 Konyin falan tima a marigin xa di? Iki, fanga yo mi fa n na, n niiraxinla
dasama."

18 Adamadiin maligan mɔn yi a yiin din n na. A fangan fi n ma.
19 A yi a fala, a naxa, “I nama gaxu, muxu rafanxina, i bɔɲɛn xa xunbeli. I sɛnbɛ so, i wɛkilɛ!” A to na fala n xa, n yi fangan sɔtɔ, n yi a fala, n naxa, “N kanna xa falan ti, bayo i bata n sɛnbɛ so.”
20 A yi a fala n xa, a naxa, “I a kolon, n faxi i ma naxan na? Iki n xɛtɛma, n xa sa Perise Yinna Mangan yɛngɛ. N na siga waxatin naxan yi, Girɛki Yinna Mangan fama nɛn.
21 Koni naxan sɛbɛxi ɲɔndi kitabuni, n faxi na nan nalideyi i ma singen. Muxu yo mi n maliyɛ n yaxuni itoe xili ma fɔ ɛ gbee malekan Mikeli.”

11

Malekan yi falan ti Daniyɛli xa

1 “N tan nan yi Mikeli malima yɛngɛni Dariyusi Mede kaana mangayaan ɲɛɛ singeni.”
2 “Iki n xa ɲɔndin fala i xa. Manga saxan dɔxɔma Perise xunna nɛn, a naaninden nafunla sɔtɔma nɛn dangu bonne ra. A fangan na gbo ayi waxatin naxan yi a nafunle xɔn, a birin nakelima nɛn Girɛki yamanan xili ma.”
3 “Koni, gali mangana nde kelima nɛn, a nɔɔn sa e nun sɛnbɛ gbeena. Naxan na a kɛnɛn, a na rabama nɛn.
4 Koni a na mate kati, a yamanan yensenma nɛn, a yi yitaxun bɔxɔn tongon naaninna ra. A mi luyɛ a bɔnsɔnna xa, a mɔn sɛnbɛn mi gboma ayi alo a yi kiin de bayo a yamanani taxunma nɛn, a radangu gbɛtɛye ma naxan mi e tan na.”
5 “Yiifari fɔxɔn mangan findima fangamaan na nɛn, koni a kuntigina nde keden fangan gboma a gbeen xa nɛn, a nɔɔn ti. A nɔɔn findima nɔ sɛnbɛmaan nan na.
6 Ɲɛɛna ndee na dangu, e findima xɔyimaan na nɛn. Yiifari fɔxɔn mangana a dii tɛmɛn fama nɛn kɔmɛn fɔxɔn mangan fɛma e xa lanna xidi, koni a fangan mi luma a yi, a xɛmɛn nun a sɛnbɛn mi buma. Na waxatini, a soma nɛn yiini, e nun a rabilinna nun a baba nun naxanye tixi a bun.
7 Dii tɛmɛna xabilan muxuna nde kelima nɛn a baba ɲɔxɔni, a fama nɛn kɔmɛn fɔxɔn mangana ganla xili ma, a yi so a taa makantanxine kui. A e yɛngɛ, a e nɔ.
8 A mɔn sigama e suxurene yɛtɛɛn na nɛn Misiran yi e nun e sawura wure xabuxin nun muran xɔnne gbeti daxin nun xɛma daxina. Na xanbi, a lu ɲɛɛ dando, a makuyaxi kɔmɛn fɔxɔn mangan na.
9 Kɔmɛn fɔxɔn mangan sigama nɛn yiifari fɔxɔn mangana yamanani, koni a mɔn xɛtɛma nɛn a bɔxɔni.”
10 “Kɔmɛn fɔxɔn mangana a diine yitɔnma nɛn yɛngɛ so xinla ma, e gali wuli wuyaxi malanma nɛn naxan sigama yɛɛn na alo fufaan naxan bɔxɔnma, a mɔn yi xɛtɛ a yamanani. A fuma a yaxuna taa makantanxina nde ma nɛn.
11 Yiifari fɔxɔn mangan xɔlɔxina, a yi mini yɛngɛsodeni kɔmɛn fɔxɔn mangan xili ma, na fan yi gali gbeen nakeli. Koni na ganla suxuma nɛn yɛngɛni.
12 Na ganla xalima nɛn, yiifari mangan yi waso ayi. A muxu wuli wuyaxi rabirama nɛn, koni a mi nɔdɛ sɔtɔma.”
13 “Amasɔtɔ kɔmɛn fɔxɔn mangan mɔn fama gali wuli wuyaxi malandeni nɛn dangu a fɔlɔn na. Waxati dando nun ɲɛɛ dandon bun ma, e nun gali gbeen minima nɛn e nun gali muran wuyaxi.

14 Na waxatini, muxu wuyaxi kelima nɛn yiifari fɔxɔn mangan xili ma.
Hali gbalotɔna ndee murutɛma nɛn i tan siyani alogo fe toon xa kamali,
koni e dagalanma ayi nɛn.
15 Kɔmɛn fɔxɔn mangan fama nɛn gbingbinna ratedeni han a taa
makantanxin yinna suxu ayi. Yiifari ganla nun a sofa kɛndɛne mi a yɛɛ
ratiyɛ. E fangan ɲanma nɛn.
16 Naxan na rafan kɔmɛn fɔxɔn sofa mangan ma, a na nan ligama nɛn,
bayo muxu yo mi a yɛɛ ratiyɛ. A dɔxɔma Yamana To Faɲini nɛn, a kala ti
sɛnbɛna a yii.”
17 “A a natama nɛn a a xa fa e nun a yamanan sɛnbɛn birin alogo e nun
yiifari fɔxɔn mangan xa lanna xidi, a wama nɛn a dii tɛmɛn fi feni yiifari
fɔxɔn mangan ma a ɲaxanla ra, alogo a nɔdɛɛn sɔtɛ a ma kii naxan yi, koni a
fe yitɔnxin mi lanma.
18 Na danguxina, a firifirima nɛn yamanane xili ma naxanye fɔxɔ igen
mabinna ra, a a wuyaxi suxuma nɛn, koni gali mangana nde a marayarabi
kɛwanla kalama nɛn hali a tan yɛtɛɛn mi yarabi.
19 Na xanbi ra, a a firifirima nɛn a yamanan taa makantanxine xili ma,
koni a dagalanma ayi nɛn, a bira, a mi fa toma sɔnɔn.”
20 “A ɲɔxɔn yibiran fitinatɔna nde rafama nɛn yamanan faɲi yireni. Koni
soge dando, a halagima nɛn, a mi fata xɔlɛ ra, a mi fata yɛngɛ ra.”

Manga ɲaxina fe kɔmɛn fɔxɔni

21 “Muxu raɲaxuxina nde tima nɛn a ɲɔxɔni, mangaya mahiban mi naxan
ma. Bɔɲɛ xunbeli waxatin tagini, na xɛmɛn fama nɛn mangayaan tongodeni
kɔtɛne ra.
22 Yaxu ganla naxan minima a xili ma alo fufana, a ne rayensenma ayi
nɛn e nun layiri mangana.
23 A yanfan tima nɛn e nun bodene saratine kui, han a findi sɛnbɛmaan
na hali a xɔyine to mi wuya.
24 Bɔɲɛ xunbenla waxatini, a sa fumama nɛn bɔxɔn nafulu yirene ma. A
feen ligama nɛn a babane nun a benbane mi nɔ naxan ligɛ. A yɛngɛn tɔnɔne
yitaxun e nun nafunla nun sɔlɔ feene. A kɔtɛn nan ligama a sa fu taa
makantanxine ma han waxati.”
25 “A gali gbeen xunna ra, a fangan nun a wɛkilɛn nakelima yiifari fɔxɔn
mangan xili ma nɛn. Yiifari fɔxɔn mangana a yitɔnma nɛn yɛngɛ so xinla
ma, a gali xungbe sɛnbɛmaan nakeli. Koni a mi nɔɔn sɔtɔma, bayo e yanfan
dɔxɔma a ra nɛn.
26 A rabilinna muxune nan a yanfama. A ganla suxuma nɛn, sofa wuyaxi
yi faxa.
27 Manga firinna e bode toma nɛn yire kedenni koni bayo e sɔndɔmɛne
rafexi fe ɲaxin na e wule falan nan tun masarama e bode tagi, koni a mi
gasama amasɔtɔ a raɲanna waxati munma li.
28 Kɔmɛn fɔxɔn mangan xɛtɛma nɛn a konni e nun sɔlɔ fe wuyaxi. A bɔɲɛn
tema Layiri Sariɲanxin xili ma nɛn kira yi, a a rafan feen liga, a xɛtɛ a
konni.”
29 “A waxatin na a li, kɔmɛn fɔxɔn mangan mɔn fuma nɛn yiifari fɔxɔn ma,
koni waxatini ito yi feene mi ligama alo a singeni.
30 Kunkine fama a yɛngɛdeni nɛn sa keli sogegododeni Sipiri yamanani. A
na yɔntɔ, a xɛtɛma a xanbi ra nɛn. A xɔlɛn soma layiri sariɲanxin xun na
nɛn. Muxun naxanye e xun xanbi soma na layiri sariɲanxini a ɲɔxɔ luma
nɛn ne xɔn.”

31 “Sofane fama a yamarin bun nɛn, e makantande sariŋanxin xun kala. E
tɔnna dɔxɔma nɛn lɔxɔ yo lɔxɔ saraxan ma. E ‘Halagi Tiina Se Haramuxin’ ti.
32 A layiri kalane yifuma a matɔxɔn xɔn nɛn. Koni muxun naxanye e Ala
kolon, ne e yixɔdɔxɔma nɛn e tondi a yii.
33 Fe yɛɛ toone yamaan yɛ, ne muxu wuyaxi xaranma nɛn, koni nde
dagalanma ayi nɛn waxatina nde yi silanfanna nun tɛɛn nun konyiyaan
nun funmana fe ra.*
34 E na dagalanŋɛ ayi na waxatini, e mali siyadi sɔtɔma nɛn, nanara muxu
wuyaxi basanma e ra nɛn nafigiyani.
35 Fe yɛɛ toone yɛ, nde faxama nɛn, alogo e sayaan xa yamaan sariŋan, a a
yixa, a fixa han waxati raŋanni, bayo a mi fɛ fɔ waxatin naxan saxi.”

Mangan naxan a yɛtɛ yigboma

36 “Mangana a rabama alo a waxɔnna. A a yitema nɛn, a a yigbo alane
ngaan xun na. A falana nde tima nɛn muxun yengi mi naxan ma alane Ala
xili ma. A sabatima nɛn han Alaa xɔlɔn yi dɛfe, bayo naxan na ragidi, na
kamalima nɛn.
37 Mangan mi alane binyama. A babane gbee ba, ŋaxanle gbee rafanxi ba,
a mi ala yo binyama bayo a yɛtɛ yigboma e birin xun na nɛn.
38 E ŋɔxɔni, a tan makantandene ala binyama nɛn a babane mi yi naxan
kolon. A a binyama nɛn xɛmaan nun gbetin nun bɔxɔ bun nafunle ra, e nun
se xɔnne.
39 E nun na ala xɔŋɛn fuma nɛn taa makantanxine ma. Naxan na a binya,
a xunnayerenna fi na ma, a nɔɔn fi a ma muxu wuyaxi xun na, a bɔxɔne fi a
ma a kɔntɔnna ra.”
40 “Waxati raŋanni, yiifari fɔxɔn mangan kelima a xili ma nɛn, kɔmɛn
fɔxɔn mangan soma a xun na nɛn alo foye gbeena e nun a yɛngɛ so
wontorone nun soo kanne nun yɛngɛ kunki wuyaxi. A tan sigama nɛn
yamanane kuine yi, a bɔxɔn e ma alo fufana, a dangu.
41 A soma Yamanan Tofaŋin kui nɛn, muxu wuyaxi yi dagalanŋɛ ayi, koni
Edɔn nun Moyaba nun Amoni a kuntigine e yɛtɛ sɔtɔma a yii nɛn.
42 A nɔɔn sama nɛn bɔxɔ wuyaxin ma, hali Misiran mi a yɛtɛ sɔtɔma.
43 A nɔɔn sɔtɔma nɛn Misiran nafunla birin xun na e nun xɛmaan nun
gbetin nun muran xɔnne. Libiya kaane nun Kusi kaane xuruma nɛn a bun
ma.
44 Koni sogeteden nun kɔmɛn fɔxɔn xibarune fama nɛn a magaxudeni, e
nun xɔlɔ gbeen sigama nɛn kala ti xinla ma a muxu wuli wuyaxi raxɔri.
45 A a gbee manga bubu gbeene tima nɛn baane longonna ra geya
binyaxin nun a sariŋanxin ma binni. A fe raŋanna yi a li, muxu yo mi a
maliyɛ.”

12

Waxati raŋanna fe

1 “Na waxatini, maleka mangan Mikeli kelima nɛn
naxan i ya yamanan kantanma.
Na findima waxati xɔdɛxɛn na nɛn
naxan ŋɔxɔn munma liga
xabu yamanane fɔlɔni han iki.
I ya siyaan muxune kisima nɛn

* **11:33: 11.33 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

naxanye xili na taran sɛbɛxi nii rakisin kitabun kui.
2 A gbegbe naxanye xima bɔxɔn bun,
ne xulunma ayi nɛn.
Ndee habadan nii rakisin sɔtɔma,
ndee yalagima nɛn, e yagi habadan!
3 Fe yɛɛ toone yanbanma nɛn
alo kore xɔnna lonni yalanna,
naxanye na muxu wuyaxi xaran tinxinna ma,
ne dɛgɛma nɛn alo sarene habadan habadan!”
4 “I tan, Daniyɛli, falani ito ramara wundoni, kitabuni ito balan, han waxati raɲanni. Nayi, a wuyaxi a xaranma nɛn, kolonna yi fari sa.”
5 N tan Daniyɛli, n yi fe toon matoma, daɲɔxɔ firin gbɛtɛye yi mini, boden tixi baan fɔxɔ kedenni, boden tixi fɔxɔ kedenni.
6 E keden yi falan nasiga xɛmɛn ma naxan maxidixi taa dugini, naxan yi tixi baa igen xun ma. A yi a fala, a naxa, “Fe magaxuxini itoe kamalima waxatin mundun yi?”
7 Muxun naxan yi maxidixi taa dugini, naxan yi tixi igen xun ma, na yi a yii firinne yite kuyen binni, n yi a xuiin mɛ, a naxa, “N bata n kɔlɔ Ala xinli naxan mi ɲanma habadan, feni itoe buma nɛn han waxati saxan nun a tagi. Feni itoe kamalima nɛn, koni fɔ muxu sariɲanxine sɛnbɛn na ɲan fefe.”
8 N yi a mɛ, koni n mi a yɛɛ to, n yi a fala, n naxa, “N kanna, nanse minima feni itoe birin yi?”
9 A yi n yabi, a naxa, “Daniyɛli, siga, bayo falani itoe luma nɛn wundoni, e balan, han waxati raɲanna.
10 A wuyaxi sariɲanma nɛn, e fixa, e xɛlɛxɛlɛ. Ɲaxudene a kobin nabama, a mi nɔɛ a yɛɛ toɛ. Fe yɛɛ toone a famuma nɛn.”
11 “Xabu lɔxɔ yo lɔxɔ saraxan ba ayi waxatin naxan yi, han sa ti Haramu Halagi Tiin dɔxɔn na a funfuni, xii wuli keden kɛmɛ firin e nun xii tonge solomanaanin nan danguma.
12 Sɛwan na kanna xa naxan na diɲa han xii wuli keden kɛmɛ saxan tonge saxan e nun suulun yi a li.”
13 “I tan Daniyɛli, lu a faɲin fari han a raɲanna, i yi i matabu. I mɔn kelima nɛn alogo i xa i kɛɛn sɔtɔ waxati raɲanni.”

Hose
Nabi Hose Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Ɲɛɛ fu Nabi Amosi wali waxatin xanbi ra, Nabi Hose yi findi Alaa fala raliin na Isirayila yamanani, a sogeteden kɔmɛn fɔxɔn ma naxan mɔn xili “Samari” yamanana fɔ ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge suulun ɲɔxɔndɔn benun Marigi Yesu xa bari. Nabi Hose wali nɛn na yi han ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun suulun ɲɔxɔn, fayida han Asiriya mangan yi Samari yamanan suxu, Isirayila kɔmɛn fɔxɔn kala waxatin naxan yi fɔ ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun firin benun Marigi Yesu xa bari.

Yamanan kala nɛn waxatini ito yi fefe (A mato: Mangane Firindena sora 14.23 han sora 17.23). Yerobowan ma mangayaan xanbini, Asiriya yamanan sɛnbɛn yi gboma ayi han Isirayila kaane yi gaxu a yɛɛ ra. Manga wuyaxi yi ba mangayani yanfani Samari yamanani, muxune yi lu mangayani naxanye yamaan masuxuma kii ɲaxini. E yi muxune rafisama e bode xa, Nabi Amosi bata yi naxan ma fe fala nun. Alaa yamana dɛnkɛlɛyaan yi xunna kala. Suxure batun tan yi sɛnbɛn sɔtɔma.

Hose gbalo feni itoe nun e yidɔxɔne sɔtɔma a denbayaan nin. A ɲaxanla a yanfa nɛn, na yi findi misaala nun sandan na Ala naxan nawalima alogo Nabi Hose xa waliyiyaan falane ti Isirayila kaane xa. Ala yi a yamana tinxintareyaan nun suxure batu feene sa ɲaxalan yalunxin ma alogo yamaan xa a kolon a suxure batun mi fan. Hose naxa, fa fala suxure batun nun yalunyane e maliga e bode ra han! Muxun na a xun xanbi so Ala yi, a yi suxurena nde batu, na luxi alo ɲaxanla na a xun xanbi so a xɛmɛni, a yi bira xɛmɛ gbɛtɛ fɔxɔ ra. Dɔnxɛn na Ala mɔn yigin nun xanuntenyaan nan ma fe falama (sora 14.2-10).

Nabi Hose a Kitabun sɛbɛxi dɔxɔde naanin:
Sora 1 han sora 3, Nabi Hose a denbayaan nun a kawandina fe
Sora 4.1 han sora 9.9, Isirayila kiin nun a bunna dinan kiraan xɔn
Sora 9.10 han sora 14.1, Alaa yamana tinxintareyaan binla fɔlɔdena
Sora 14.2-10, Alaa xanuntenyaan nan sɛnbɛ luma habadan.

Kitabun yireni ito a yitama en na a en nama sese batu ba Ala ra. Ala xɔxɔlɔn. A mi wama a xɔn a yamaan xa bira batu seene fɔxɔ ra fɔ a tan.

1 Alatala yi falan ti Beeri a dii xɛmɛn Hose xa, Yusiya yi mangayani Yuda
yamanani waxatin naxan yi e nun Yotami nun Axasi nun Xesekiya. Isirayila
Manga Yowasi a diin Yerobowan yi mangayani Isirayila yi na waxatini.

Nabi Hose a denbayana

2 Alatala to falan ti fɔlɔ Hose xa, a yi a fala a xa, a naxa, “Sa ɲaxalan
yalunxina nde tongo, i dii yalunxine sɔtɔ, amasɔtɔ yamaan yalunyaan nan
ligama, e Alatala rabeɲin!”*
3 A yi siga, a sa Gomɛrɛ tongo, Dibilayin ma dii tɛmɛna. Na yi fudikan, a dii
xɛmɛn bari a xa.
4 Alatala yi a fala a xa, a naxa, “A xili sa Yɛsɛreli, amasɔtɔ waxatidi mɔn, n
Yehu a denbayaan ɲaxankatama nɛn amasɔtɔ e faxan ti nɛn Yɛsɛreli yi. N
mɔn Isirayila mangayaan ɲanma nɛn.

* **1:2: 1.2** Muxun na suxurene batu e nun Ala, na luxi alo niin gbee ***yalunyaan*** na a ra. Ala xɔlɔma na kanna ma alo xɛmɛn xɔlɔma a ɲaxanla ma kii naxan yi, xa a bira xɛmɛ gbɛtɛ fɔxɔ ra.

5 Na lɔxɔni, n na Isirayilaa yɛngɛ so xanla sɛnbɛn kalama nɛn Yɛsɛreli
mɛrɛmɛrɛni.”
6 Gomɛrɛ mɔn yi fudikan, a dii tɛmɛn bari. Ala yi a fala Hose xa, a naxa, “A
xili sa ‘Kininkinintarena,’ amasɔtɔ n mi fa kininkininma Isirayila yamaan
ma, n mi a mafeluma sɔnɔn.
7 Koni n kininkininma nɛn Yuda tan ma, n yi a rakisi Alatala sɛnbɛni, a
Ala. N mi e rakisɛ tanban na. Silanfanna† mi a ra, yɛngɛn mi a ra, soone mi a
ra, soo ragine mi a ra.”
8 Gomɛrɛ yi “Kininkinintaren” dɛ ba, a fudikan, a dii xɛmɛn bari.
9 Ala yi a fala, a naxa, “A xili sa ‘Kantarena,’ amasɔtɔ n ma yamaan mi fa ɛ
ra, ɛ Ala mi n na.”

2

Isirayila hakɛne saranna

1 “Koni, Isirayila kaane fama wuyadeni ayi nɛn
alo baan mɛɲɛnsinna
naxan mi ligɛ, a mi yatɛ.
A yi a falama e xa mɛnna nin,
a naxa, ‘N ma yamaan mi ɛ ra!’
Koni e fa xili bama nɛn mɛnni,
‘Habadan Alaa diine.’ ”
2 Yuda bɔnsɔnna nun Isirayila bɔnsɔnna
e malanma nɛn,
e kuntigi keden sugandi.
E minima nɛn yamana gbɛtɛ yi,
amasɔtɔ Ala yamaan na sabati lɔxɔn naxan yi,
lɔxɔ gbeen nan na ra.
3 Ɛ a fala ɛ tadane ma, “Alaa Yamana”
e nun ɛ magilɛne, “Alaa Rafan Muxune!”
4 Ɛ ɛ nga Isirayila maxadi,
ɛ a maxadi,
amasɔtɔ n ma ɲaxalan mi fa a ra,
a xɛmɛ mi fa n na!
A xa yalunde maxidi seene ba a yɛtagin ma,
a yanga maxidi seene ba a xiɲɛ longonna ra.
5 Xanamu, n na a ragelima nɛn,
n yi a lu alo a bari lɔxɔni.
N yi a lu alo tonbonna,
n yi a findi bɔxɔ xaren na,
n yi a faxa ige xɔnla ma.
6 N mi kininkininɲɛ a diine ma,
amasɔtɔ yalunde diin nan e ra.
7 E nga yalunyaan liga nɛn,
a yi e sɔtɔ,
a a yɛtɛ rayagi,
amasɔtɔ a a fala nɛn:
“N birama nɛn suxurene fɔxɔ ra,
naxanye n ma donseen nun n ma min igen soma n yii,
e nun n ma yɛxɛɛ xabe dugin
nun n ma taa dugina,

† **1:7: 1.7 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

e nun n ma turen nun n ma minsena.”
8 Nanara, n na a kiraan nafaxama nɛn ɲanle ra
n yi a rabilin yinna ra,
alogo a nama fa a kiraan to.
9 A sigama nɛn a yangane fɔxɔ ra,
koni a mi e liyɛ.
A e fenma nɛn,
koni a mi e toɛ.
Na xanbi ra, a a falama nɛn:
“N xɛtɛma nɛn n ma xɛmɛn fɛma
alo a fɔlɔni,
amasɔtɔ n yi sɛwani mɛnni
dangu iki ra.”
10 A mi a kolon
a n tan nan balon soma a yii,
e nun minseen nun turena.
N tan nan gbetin nun xɛmaan soma a yii fonisireyani,
a yi e findi waliseen na Baali suxuren xa.
11 Nanara, a balon nun minse bogin na mɔ,
n na ba a yii.
N na n ma yɛxɛɛ xabe dugin
nun n ma taa dugin ba a yii
naxanye yi lan
e yi a ba a ragelixi.
12 Iki n na a yagin naminima nɛn kɛnɛnni
a yangane yɛɛ xɔri,
muxu yo mi a bɛ n yii.
13 N yi a sɛwan birin dan,
a sanle, a kike nɛnɛne,
a Matabu Lɔxɔne nun a binya lɔxɔne birin.
14 N na a bogise binle nun a xɔdɛ binle kalama nɛn,
a yi a falan naxanye ma, a naxa,
“N saren ni itoe ra
n yangane naxanye soxi n yii!”
N ne findima fɔtɔnna ra nɛn, burunna subene yi e kala.
15 Ala naxa,
“N na a fe ɲaxin saranma a ra nɛn lɔxɔne fe ra
a wusulanna gan Baali suxurene xa naxanye ma.
A yi a maxidi a yiirasone nun a tunlasone yi,
a siga a suxurene fɛma,
a ɲinan n tan ma.”
Alatalaa falan nan na ra.
16 Nanara, n na a mabandunma nɛn,
n yi a xali tonbonni,
n fala faɲin ti a xa.
17 N mɔn a bogise bili langane
raxɛtɛma a ma nɛn mɛnni.
Akori mɛrɛmɛrɛn yi findi yigin na.*
Isirayila sigin sama nɛn mɛnni
alo a dii ɲɔrɛ waxatini,
alo a keli Misiran yamanani lɔxɔn naxan yi.

* **2:17: 2.17 *Akori*** bunna nɛɛn fa fala kɔntɔfinla.

18 Na lɔxɔni, Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “I n xilima nɛn:
‘N ma xɛmɛna!’
I mi fa n xilima fa fala ‘N kanna, Baali.’
19 N Baali suxurene xinle bama nɛn i dɛ,
alogo e xinle nama fa fala.
20 Na lɔxɔni, n layirin tongoma nɛn
e nun burunna subene tagi,
e nun xɔline nun bubuseene.
N xanla nun silanfanna nun yɛngɛn bama nɛn bɔxɔn ma,
n ma yamaan yi e sa bɔɲɛ xunbenli.
21 N findima nɛn i ya xɛmɛn na habadan,
n findi i ya xɛmɛn na tinxinna nun sariya kɛndɛn
nun hinanna nun kininkininni.
22 N findima nɛn i ya xɛmɛn na lannayani,
i yi Alatala kolon.”
23 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Na lɔxɔni,
n ni i ya maxandin yabima nɛn,
koren yi tule igen nagodo bɔxɔn ma.
24 Bɔxɔn yi balon nun minse bogin nun turen namini.
Ne yi Yɛsɛreli makone fan.
25 N na Isirayila rasabatima nɛn bɔxɔn ma n yɛtɛ xa.
N yi naxan ma
fa fala ‘Kininkinintarena’
n kininkininma a ma nɛn.
N yi naxan ma a ‘Kantarena.’
N na falama nɛn,
n naxa, ‘N ma yamaan nan ɛ ra!’
Ne yi n yabi,
e naxa, ‘N ma Ala.’ ”

3

Alaa xanuntenyana Isirayila xa

1 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “I mɔn xa sa xanuntenyaan yita i ya ɲaxanla ra yangan naxan yii, naxan findixi yalunden na. I xa a xanu alo Alatala Isirayila kaane xanuxi kii naxan yi, naxanye birama ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, bogise ralixine rafan naxanye ma.”
2 N yi ɲaxanla futu gbeti gbanan fu nun suulun na, e nun murutu bɛnbɛli keden nun a tagi.
3 N yi a fala a xa, n naxa, “Lu n konni waxati xunkuye. I nama yalunyaan liga. I nama xɛmɛ fe yo kolon. N fan luyɛ i xa na kiini.”
4 Amasɔtɔ Isirayila kaane luma nɛn waxati xunkuye ikiini: Manga mi e xunna, kuntigi mi na, saraxa mi na, kide gɛmɛ mi na, saraxarali doma mi na, suxure mi na.
5 Na xanbi ra, Isirayila kaane xɛtɛma nɛn, e Alatala fen, e Ala, e nun Dawuda, e mangana. E gaxuxin yi fa Alatala ma e nun a nɛma waxati famatɔni.

4

Isirayila tinxintarena

1 Isirayila kaane,
ɛ Alatalaa falan namɛ!
Amasɔtɔ kitina Alatala nun ɛ tan tagi.
A naxa, “Lannaya mi fa na.
Hinan mi na.
Ala kolon mi fa yamanani ito yi.
2 Dangan nun wulen nun faxan nun muɲan nun yalunyaan nan na.
Gbalon bata gbo ayi,
faxan tima a bode fari.”
3 Nanara, ɛ yamanani xarama nɛn,
a niimaseen birin yi xɔsi.
Subene nun xɔline,
hali baa yɛxɛne fan faxama nɛn.
4 Koni muxu yo nama matandin ti,
muxu yo nama yamaan mafala,
amasɔtɔ kitina nxu nun saraxaraline nan tagi.
5 Ɛ tan saraxaraline nun nabine tantanma kɔɛɛn nun yanyin na.
Nanara, n na ɛ nga Isirayila faxama nɛn.
6 N ma yamaan bata kala,
amasɔtɔ kolonna dasaxi a ma.
Bayo ɛ bata ɛ mɛ kolonna ra,
n bata ɛ ba n ma saraxaraliyani.
Bayo ɛ bata ɛ Alaa sariyan nabeɲin,
n fan bata ɛ diine rabeɲin.

7 Saraxaraline nɛma wuyɛ ayi,
e yulubine fan gboma ayi.
Nanara, n na e binyen masarama nɛn yagin na.
8 E lugoma n ma yamaan yulubine xɔn.
Yamaan hakɛne e nii yifanma e ma.
9 A ligama nɛn saraxaraline ra alo yamana,
n yi e kɛwanle saran e ra.
10 E e dɛgema nɛn,
koni e mi lugoma.
E suxurene batuma,
koni ne mi e rasabatima.
Amasɔtɔ e bata Alatala rabeɲin,
e yi e sɔbɛ so
11 yalunyaan ma
e nun dɔlɔ fonna nun dɔlɔ nɛnɛ minna.
Ne nan e xaxinla kalaxi.
12 N ma yamaan suxure wudine maxɔdinma,
alo dunganna nan falan tiyɛ e xa.
Amasɔtɔ yalunya xaxinla bata e ralɔ ayi,
e yalunyaan ligama Ala ra.
13 E saraxan bama geya gbeene xuntagi.
E wusulanna ganma geyane fari,
xanamu warine nun wudi tofaɲine nun kondene bun ma,
e nun wudi belebelen naxanye ninin gbo.
Nanara, ɛ dii tɛmɛne yalunyaan ligama
e nun yalunden nan ɛ bitan gilɛne ra.

14 N mi ɛ dii tɛmɛne yulubine saranma e ra
bayo e yalunyaan ligama,
hanma ɛ bitan gilɛne
bayo yalunden nan e ra.
Bayo ɛ tan yɛtɛn yalunyaan ligama ɛ nun yalundene,
ɛ nun ɲaxalan yalunxine saraxan bama.
Yama xaxilitarena a gima a bɔnɔni.
15 Isirayila, xa i lu yalunyani,
ɛ nama Yuda ti hakɛn ma,
ɛ nama siga Giligali yi,
ɛ nama te Beti-Aweni yi.*
Ɛ nama ɛ kɔlɔ Alatala xinli!
16 Xa Isirayila murutɛxi
alo ɲinge mataganxina,
Alatala xa e masuxu di?
Alo yɛxɛɛdina mɛrɛmɛrɛ faɲin ma.
17 Efirami bɔnsɔnna muxune bata kankan suxure batun ma, e lu na!
18 Xa e minseene bata dasa,
e sa dangu yalunyaan ma.
E mangane waxi yagin nan xɔn.
19 Nanara, wuluwunla e xalima nɛn,
e yi yagi e saraxane fe ra.

5

Kitina Isirayila xili ma

1 Saraxaraline, ɛ ito ramɛ!
Isirayila kaane, ɛ liga ki faɲi!
Mangana denbayana,
ɛ tuli mati!
Amasɔtɔ kitina ɛ tan nan xili ma.
Ɛ bata findi woson na Misipa yi,
e nun luti ratixina Taboro geyaan ma.
2 Ɛ bata yili tilinxin ge yamaan yɛɛ ra Sitimi yi.
Koni n tan na feen saranma ɛ birin na nɛn.
3 N na Efirami bɔnsɔnna kolon,
Isirayila mi luxunxi n ma.
Bayo iki, Efirami bɔnsɔnna,
ɛ bata yalunyaan liga.
Isirayila bata a yɛtɛ raxɔsi.
4 E bata kankan e kɛwanle ma,
e mi fa xɛtɛma e Ala ma.
Amasɔtɔ yalunya xaxinla bata so e yi,
bayo e mi fa Alatala kolon.
5 Isirayilaa wason nan sereyaan bama a xili ma.
Isirayila nun Efirami bɔnsɔnna muxune dagalanma ayi nɛn e hakɛni,
Yuda fan birama nɛn e fɔxɔ ra.
6 E na e yɛxɛɛ kurune nun ɲingene ba saraxan na,
e Alatala fen,
e mi a toɛ mumɛ

* **4:15: 4.15** ***Beti-Aweni*** bunna nɛɛn fa fala hakɛ kanne banxina. A falan tima Betɛli taan nan xili ma naxan bunna nɛɛn Alaa banxina.

bayo a bata keli e yɛ.
7 E bata tinxintareyaan liga Alatala ra,
e diine bari e yangane xa.
Iki, kike keden peen nan luxi,
e bɔxɔn yi kala.
8 Ɛ xɔtaan fe Gibeya yi,
ɛ xɔtaan fe Rama yi!
Ɛ yɛngɛ so sɔnxɔni te Beti-Aweni yi!
Bunyamin kaane, yaxune ɛ xanbi ra!
9 Efirami bɔnsɔnna kalama nɛn Fe Saran lɔxɔni.
N ɲɔndin nan falama Isirayila bɔnsɔnne xa iki.
10 Yuda kuntigine bata liga
alo naxanye e bɔxɔn dan gɛmɛne maxɛtɛma.
N ma xɔlɔn fama e ma nɛn alo fufana.
11 Efirami bɔnsɔnna ɲaxankataxi,
a yalagixi,
bayo a biraxi fe fune nan fɔxɔ ra.
12 N bata Efirami bɔnsɔnna tɔrɔ alo setena,
e nun Yuda bɔnsɔnna alo furena.
13 Efirami bɔnsɔnna to a furen to,
Yuda bɔnsɔnna to a furene dɛɛne to,
Efirami bɔnsɔnna yi siga Asiriya yamanani,
a xɛraan nasiga Manga Gbeen ma a mali feen na.
Koni a mi nɔɛ ɛ rakɛndɛyɛ,
a mi nɔɛ ɛ furen dɛɛne raxunbelɛ.
14 Amasɔtɔ, n luma nɛn
alo yatana Efirami bɔnsɔnna xa,
alo yata gbeena Yuda bɔnsɔnna xa.
N ne yibɔma nɛn, n siga e ra,
muxu yo mi e bɛ n yii.
15 N mɔn xɛtɛma nɛn n dɔxɔdeni,
han e yi e ti e sɔnne ra,
e n fen.
E na tɔrɔ tun,
e n fenma nɛn.

6

Isirayila xili fena Ala ma

1 Ɛ fa be,
en xɛtɛ Alatala ma!
Amasɔtɔ a bata en yibɔ,
koni a mɔn en nakɛndɛyama nɛn.
A bata en garin,
koni a en maxɔlɔdene maxidima nɛn.
2 Xii firin na dangu,
a en niin birɛ en yi mɔn,
a xii saxandeni a en yitɔn,
en yi lu a yɛtagi.
3 En xa Alatala kolon,
en bira a kolonna fɔxɔ ra.
Alo kuye yibaan to fama,
a fan minima nɛn kɛnɛnni yati!

A fama nɛn en xa
alo tulen ɲɛmɛn na,
alo furu tulen naxan bɔxɔni kunma.
4 N nanse ligama ɛ tan na,
Efirami bɔnsɔnna?
N nanse ligama ɛ ra,
Yuda bɔnsɔnna?
Ɛ hinanna luxi nɛn
alo xɔtɔn ma kundana,
alo xiila naxan yolonma
a xuya ayi mafurɛn!
5 Nanara, n na ɛ yɛngɛma nɛn nabine ra,
n na ɛ faxama nɛn n dɛɛn fala xuine ra.
N ma kitine fixa alo kɛnɛnna.
6 Amasɔtɔ hinanna rafan n ma dangu saraxan na.
Ala kolonna dangu saraxa gan daxine ra.
7 E bata layiri kala alo adamadiine,
nayi e bata n yanfa.
8 Galadi taan nafexi fe ɲaxi rabane nan na,
han wuli funfune toma ayi.
9 Alo mafu tiin naxanye muxune legedenma luxunni,
saraxarali ganla fan bata faxan ti Siken taan kiraan xɔn,
e gbalone raba.
10 N bata fe ɲaxine to Isirayila yamaan yɛ:
Efirami bɔnsɔnna bata yalunyaan liga,
Isirayila bɔnsɔnna e yɛtɛ raxɔsima.
11 I tan fan, Yuda,
se xaba waxatin nagidixi i xa,
n na fa n ma yamaan suxu muxune ra waxatin naxan yi.

7

Isirayilaa hakɛna

1 N to wa Isirayila bɔnsɔnna rakɛndɛya feni,
Efirami bɔnsɔnna hakɛn mɔn yi keli.
Samari a ɲaxun yi mini kɛnɛnni.
Bayo e darixi yanfan soɛ.
Muɲadene soma,
mafu tiine yi lu tandeni.
2 E mi e mirima
fa fala n xaxili e ɲaxuyane birin xɔn.
Iki e kɛwanle e rabilinxi,
e hakɛne n yɛtagi waxatin birin.

Yanfan Mangan ma

3 Itoe rafan mangan ma,
koni e ɲaxu!
E wulene rafan kuntigine ma.
4 E birin yalunde.
E kui feene wolonxi alo buru gandena.
A na wolon,
buru ganna mi fa a tɛɛn nafɛ

keli burun bənbə waxatini han a yi te.
5 Na kiini, mangana ɲaxaɲaxan ləxəni,
kuntigine xunne yi keli dələn na.
Mangan yi magele tiini itoe rasɛnɛ.
6 E xaɲɛ alo sulun tɛɛna,*
e maso mangan na, e xa yanfan so a ma.
E bəɲɛ teen dɛgɛma nɛn kəɛna ngaan na,
xətənni a keli alo wonson tɛɛna.
7 Isirayila kaane xaɲɛ alo sulun tɛɛna,
e e kuntigine raxərima,
e e mangane birin faxa.
Anu, na sese mi n maxandima.
8 Efirami bənsənna basanma siyane ra.
Efirami bənsənna findixi buru xunna ra
naxan fəxə keden ganxi
bode fəxə mi ganxi.
9 Xəɲɛne a sɛnbɛn kalama
koni a mi sikɛma.
Foriyana a suxuma,
koni a mi a rakərəsima.
10 Isirayilaa wason sereyaan bama a xili ma.
Koni na birin kui,
a mi xɛtɛma Alatala ma, a Ala,
a yi a fen.
11 Efirami bənsənna luxi nɛn
alo ganba xaxilitarena
naxan madaxuma sinma!
A Misiran bəxən xilima waxatina nde yi,
a fa bira Asiriya mangane fəxə ra.
12 Xa e siga,
n yalaan wolima nɛn e fari,
n yi e rabira alo xəlina.
N yi e yulubine saran e ra,
alo e rakolonxi kii naxan yi e malanni.
13 Gbalona e xa,
amasətə e e gima n ma!
Fitina na e xa,
amasətə e murutɛxi n ma.
N yi waxi e xunba feni,
koni e wulene falama n xun ma.
14 E mi n maxandima e bəɲɛne yi,
koni e wugama e sadene nan ma.
E kunfama donseen nun dələn fəxə ra,
koni e e masiga n tan na.
15 N tan nan e maxaranxi,
n yi sɛnbɛn fi e ma,
koni e fe ɲaxine mirima n xili ma.
16 Naxan kore,
e mi xɛtɛma na ma,
e yanfan tima

* **7:6: 7.6 *Sulun tɛɛn*** mən falama yirena nde yi fa fala "***Furu tɛɛna***."

alo xali yidəxina.
Nanara, e kuntigine faxama nɛn silanfanna ra,
e dɛ ɲaxune fe ra.
Misiran kaane yi e magele na ra.

8

Isirayilaa suxure batuna

1 Ɛ xətani tən,
yaxun godoma nɛn Alatala banxin ma alo singbinna.
Amasətə yamaan bata n ma layirin kala,
e yi murutɛ n ma sariyan ma.
2 E sənxəma n xinla ra:
“Nxə Ala, nxu i kolon,
nxu tan, Isirayila!”
3 Koni, naxan fan,
Isirayila bata a mɛ na ra,
nanara yaxun birama nɛn a fəxə ra.
4 E bata mangane ti n ma
yamarin mi naxan na,
e bata kuntigine ti
e mi n maxədin.
E bata suxurene rafala e gbetine nun e xɛmane ra,
nanara e raxərima nɛn.
5 Ala bata i ya ɲinge dii suxuren nawoli ayi,
Samari kaane!
N ma xələn bata keli e xili ma han!
Han waxatin mundun yi
e tondɛ e rasariɲanɲɛ?
6 A kelixi ɛ tan nan yii,
ɛ tan Isirayila kaane.
Walikɛna nde nan a rafalaxi,
Ala mi a ra!
Nanara, Samari a ɲinge dii suxuren kalama nɛn fefe!
7 Naxan na fe ɲaxin nakeli,
gbalon nan xɛtɛma a ma.
Nanara, hali murutun tənsən keden,
e mi a sətəma xɛɛn ma.
Xa na nde mini,
na mi murutu fuɲi raminɛ.
Hali na nde yi na nun,
xɔɲɛne nan yi a donma.
8 Isirayila bata kala!
E tənən mi fa na siyane yɛ.
9 E bata siga Asiriya yi,
alo burunna sofanla
naxan sa tima a danna.
Nayi, Efirami bənsənna bata a yɛtɛ sara a suxurene ma.
10 Hali e bata kantan tiine sara siyane tagi,
iki n na e birin malanma nɛn,
alogo e xa sa tərə ndedi Manga Gbeena goronne bun ma.
11 Efirami bənsənna bata yulubi xafari saraxa gandene rawuya ayi,

koni ne bata findi yulubi tongoden na.
12 N bata n ma sariyane birin sɛbɛ e xa,
koni e a toxi alo se xɔɲɛna.
13 E saraxane ba,
e kiseene rali,
e a suben don.
Koni ne mi rafan Alatala ma.
Iki, Alatala xaxili e hakɛne xɔn,
a e yulubine saranma e ra nɛn.
E xɛtɛ Misiran bɔxɔn ma.
14 Naxan Isirayila daxi
e bata ɲinan na xɔn,
e sa manga banxine ti.
Yuda bata a taa ratangaxine rawuya ayi,
koni n tɛɛn nafama nɛn e taane yi,
a yi e yinne gan.

9

Isirayila yulubine saranna

1 Isirayila, i nama sɛwa,
i nama ɲaxan alo siyaan bonne.
Bayo, i to suxure xɔɲɛn batu,
i findi yalunden nan na.
Yalunden kɔntɔnna bata ɲaxun i dɛ
murutu bɔnbɔdene birin yi!
2 Koni ne murutu bɔnbɔdene
nun manpa ige badene mi fa yamaan baloma mumɛ!
Minseen dasama e ma nɛn.
3 Amasɔtɔ, e mi luxi Alatalaa yamanani,
Efirami bɔnsɔnna xɛtɛma nɛn Misiran yi,
e yi donse haramuxine don Asiriya yi.
4 E mi fa minse saraxane rabɔxɔnma Alatala xa.
E saraxane mi a kɛnɛnɲɛ.
E saraxan haramuxi
alo ɲanden buruna.
Naxanye na a don
e e yɛtɛ raharamu.
Bayo e buruna e tan yɛtɛɛn lugoma nɛn,
a mi soma Alatalaa banxini mumɛ!
5 Ɛ nanse ligama sali lɔxɔne yi,
Alatala batu lɔxɔne yi?
6 Hali e sa mini halagin bun,
Misiran bɔxɔna e suxuma nɛn,
e maluxun Nofi taani.
Tansinne sabatima e yii se faɲine nun gbetin fari,
ɲanle fan sabatima e bubune kui.
7 Fe Saran lɔxɔne fama,
fe yɛba lɔxɔne bata yiso.
Isirayila bata sɔnxɔ, e naxa,
“Kɔmɔn nan nabiin na,
Alaa Niin naxan yi
na daxuya falane nan tima.”

Ɛ hakɛne nun ɛ xɔnnantenyaan bata gbo ayi de!
8 Kantan muxun nan Efirami bɔnsɔnna ra n ma Ala xili ma.
Nanara, luti ratixine nabina kiraan birin xɔn,
Xɔnnantenyaan nan luxi a xa Alaa banxini.
9 E bata so mayifu feene yi,
alo naxan ligaxi Gibeya yi.
Ala xaxili e hakɛne xɔn,
a e yulubine saranma e ra nɛn.
10 N to Isirayila to,
a ligaxi alo ɲaxundanne tonbonni.
N to ɛ benbane to,
e ligaxi alo xɔdɛn bogi singena.
Koni e yi siga Baali-Peyori mabinni,
e yi e yɛtɛ taxu na yagi suxuren na,
e raharamu alo e naxan batuma.
11 Efirami bɔnsɔnna a binyen ɲanma nɛn
alo xɔliin na tugan.
Dii bari mi na,
fudikanya mi na,
se mi toma.
12 E na e diine ragbo,
n na e birin bama nɛn e yii.
Gbalon ne xa,
n na n mɛ e ra.
13 N bata Efirami bɔnsɔnna sabatixin to yire faɲini
alo Tire taana.
Koni Efirami a diine soma nɛn faxa tiin yii.
14 Alatala, a lan i xa nanse fi e ma?
E ɲaxanle dii kuine kala,
e xiɲɛne yi xara.
15 E ɲaxuyaan birin yitaxi nɛn Giligali yi.
N na e raɲaxuxi mɛnna nin
e kɛwali ɲaxine fe ra.
N na e kedima nɛn n ma banxini.
N mi fa e rafanɲɛ mumɛ!
Muxu murutɛxine nan e kuntigine birin na.
16 Efirami bɔnsɔnna luxi nɛn
alo sansiin naxan lisixi a ra,
a salenne bata xara,
a mi fa bogima sɔnɔn.
Xa e diine bari,
n na e rafan diine birin faxama nɛn.
17 N ma Ala e rabeɲinma nɛn,
amasɔtɔ e mi e tuli matixi a ra.
E findima nɛn sigatine ra siyane tagi.

10

Isirayila makitina fena

1 Sansi bili sabatixin nan yi Isirayila ra,
naxan yi bogi gbeen tima.
A bogine to wuya fɔlɔ,
a yi fɔlɔ saraxa gandene rawuyɛ ayi.

A yamanan to sabati fɔlɔ,
a yi kide gɛmɛne maxidi.
2 Bayo e bɔɲɛni taxunxi,
iki na yalagin goronna sama e xun ma nɛn.
Ala e saraxa gandene rabirama nɛn,
a yi e kide gɛmɛne kala.
3 Nayi, e a falama nɛn,
e naxa, “Manga mi fa nxu yii,
amasɔtɔ nxu mi gaxuxi Alatala yɛɛ ra.
Hali mangana,
a nɔɛ nanse ligɛ nxu xa?”
4 E falane tima,
e e kɔlɔma wulen fari,
e layirine xidi.
Nanara kitine bata wara ayi,
alo sise xɔlɛne xɛɛ bixini.
5 Samari kaane xaminma nɛn ɲinge dii suxurena fe ra
naxan Beti-Aweni yi.
Yamaan sunuma nɛn a fe ra.
A saraxaraline fan sunuma nɛn a xa,
naxanye yi sɛwama a binyeni,
bayo a bata ba e yii.
6 A xalima nɛn Asiriya yi,
a fi Manga Gbeen ma.
Efirami bɔnsɔnna yagima nɛn,
Isirayila yagima nɛn a fe yitɔnxine xɔn.
7 Samari nun a mangan fan ligama na kii nin,
e xalima nɛn
alo tamin naxan igen xun ma.
8 Se ɲaxi batude matexine kalama nɛn,
naxanye findixi Isirayilaa yulubin na.
Ɲanle nun tansinne sabatima nɛn e saraxa gandene fari.
E a falama nɛn geyane xa, e naxa,
“Ɛ nxu yɛ maluxun!”
E yi a fala yire matexine xa,
e naxa, “Ɛ bira nxu fari!”
9 Xabu i naxan liga Gibeya yi, Isirayila,
i mɔn na yulubin fari!
Ɛ luxi mɛnna nin!
Yɛngɛn xa mi a ra
naxan fe ɲaxi rabane lixi Gibeya yi?
10 A na n kɛnɛn,
n na e yulubine saranma e ra nɛn.
Siyane e malanma nɛn e xili ma,
alogo e xa e suxu,
e yi e xidi e hakɛ wuyaxine fe ra.
11 Anu, Efirami bɔnsɔnna yi luxi nɛn
alo ɲinge gilɛ xuruxina,
wanla rafan naxan ma.
Nanara, n xun xidi wudin xidixi a xunna ma,
n yi Efirami bɔnsɔnna rawali.
Fɔ Yuda bɔnsɔnna xa xɛɛn bi.

Fɔ Yaxuba bɔnsɔnna xa bɔxɔn nawali.
12 Ɛ xa seen si tinxinni,
ɛ sa hinanna nan sɔtɔma a xaba waxatini.
Ɛ xɛɛ nɛnɛne sɛgɛ,
bayo Alatala fen waxatin bata a li,
han a yi fa,
a sariya kɛndɛn sa ɛ xa.
13 Koni ɛ tan bata seen si tinxintareyani,
a xaba waxatini ɛ bata a saran ɲaxin sɔtɔ.
Ɛ bata bogin don wulen naxan sɔtɔxi.
Amasɔtɔ ɛ laxi ɛ yɛngɛ so wontorone ra,
e nun ɛ sofa sɛnbɛmane,
14 yɛngɛn kelima nɛn yamaan xili ma.
Ɛ yinne birin kalama nɛn,
alo Saliman to Beti-Aribeli taan kala waxatin naxan yi.
Na waxatini, ngane nun diine faxa nɛn e bode xɔn.
15 A ligama na kii fan yi nɛn
Betɛli muxune ra,
bayo e ɲaxu han!
Na subaxan ma,
Isirayila mangan halagima nɛn fefe!

11

Ala kininkininna Isirayila ma

1 Isirayila to yi xurun,
n yi a xanu.
N yi n ma dii xɛmɛn xili a xa
keli Misiran bɔxɔni.
2 Koni n to yi e xilima,
e yi e masiga n na.
E yi saraxan ba Baali suxurene xa,
e yi wusulanne gan suxurene xa.
3 N tan nan yi Efirami bɔnsɔnna maxaranma siga tideni,
n yi e suxu e yiine ma,
koni e mi a kolonxi
a n tan nan yi e rakɛndɛyama.
4 N yi e mabandunma
marafanna nun xanuntenyaan nin.
N tan nan xun xidi wudin baxi e xunna ma,
n yi n felen n donseen so e yii.
5 E xɛtɛma nɛn Misiran bɔxɔni yati!
Asiriya yamanan nan nɔɔn sɔtɔma e xun na,
amasɔtɔ e bata tondi fɛ n ma.
6 Nanara, sofane fama silanfanne ra e taane yi,
e yi e taan dɛɛn wurene gira
Isirayila kaane fe yitɔnxine fe ra.
7 N ma yamaan kankanxi murutɛn ma,
e birin bata ala gbɛtɛye fen
koni e mi xunna kenla fiyɛ e ma.
8 Koni, Efirami, n xa i rabeɲin di?
N xa Isirayila so yiini di?
N xa i liga alo Adamaha ba?

N xa i lu alo Seboyimi ba?*
N bɔɲɛn wolonxi n kui.
N ma kininkininna birin bata fa.
9 N mi a ligama n ma xɔlɔ gbeen xasabini,
n mi fa Efirami bɔnsɔnna kalama,
amasɔtɔ Ala nan n na,
muxu mi n na.
Sariɲantɔɔn nan n na i fɛma,
n mi fama xɔlɔni.
10 Bayo e sa birama nɛn Alatala fɔxɔ ra,
a na wurundun alo yatana.
A tan na wurundun,
a diine fama xuruxurunɲɛ nɛn
keli baan dɛ.
11 E fama xuruxurunɲɛ nɛn
alo xɔline keli Misiran yamanani,
alo ganbane e keli Asiriya yamanani.
N na e radɔxɔma nɛn e banxine yi.
Alatalaa falan nan na ra.

12

Isirayilaa yulubina

1 Efirami bɔnsɔnna n nabilinxi wulen na.
Isirayila yamana n yanfama.
Koni Yuda kaane mɔn biraxi Ala nan fɔxɔ ra,
e lannayaan nabama e nun sariɲandene.
2 Efirami bɔnsɔnna e masoma fe fufafune nan na,
a luxi alo a foyen nan sagatanma fɛriɲɛn gbɛn!
A wulen nun fe ɲaxin nawuyama ayi.
A layirin xidima e nun Asiriya yamanan tagi,
a Oliwi turen soma Misiran mangan yii.
3 Alatala Yuda muxune makitima nɛn,
a Yaxuba bɔnsɔnna wali ɲaxin saranma a ra nɛn,
a yi a saren fi a kɛwanle ra.
4 A a nga kui,
Yaxuba yi a tada santinban suxu,*
a to fori,
e nun Ala yi gerenna so.
5 E nun malekan yi yɛngɛn so,
a nɔɔn sɔtɔ.
A yi wuga, a yi mayandin ti.
Yaxuba Ala li Betɛli nin.
E nun Ala falan ti mɛnna nin.
6 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna nan yi na ra.
Xili gbee kanna nan Alatala ra.
7 I tan xa fa i ya Ala ma,
i hinanɲɛ ayi,
i sariyan suxu.

---

* **11:8: 11.8** ***Adamaha taan nun Seboyimi*** taan kala nɛn Sodoma nun Gomora xɔn ma. Na feen sɛbɛxi Sariyane 28.22 kui. * **12:4: 12.4** Gulunne nan yi Yaxuba nun a tada ra. Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 27.36 kui.

I xaxili ti i ya Ala ra waxatin birin!
8 Isirayila yanfan tima
alo sarematina,
ligase ɲaxin naxan yii.
Muɲan nafan a ma.
9 Efirami bɔnsɔnna bata a fala,
“N bata bannaya han!
N bata nafunla sɔtɔ,
koni n ma wanla tɔnɔn nan a ra!
Hakɛna hanma yulubi yo mi n ma.”
10 Alatala nan n tan na, i ya Ala,
naxan i rafaxi keli Misiran yamanani.
N mɔn i radɔxɔma nɛn bubune bun
alo yamaan yi kii naxan yi na waxatini.
11 N bata falan ti nabine xa,
e yi toone ti n xɔn.
N bata sandane sa nabine xa.
12 Xa suxurene Galadi yi,
e yɛtɛɛn luma nɛn fuu!
E ɲingene bama saraxan na Giligali yi,
koni e saraxa gandene luma nɛn
alo gɛmɛ malanxine xɛɛne ma.
13 Yaxuba a gixi nɛn
siga Arami yamanani,
Isirayila yi wanla kɛ a ɲaxanla futu seen na,
a yi xuruseene kantan.
14 Alatala Isirayila raminixi nɛn
Misiran bɔxɔni nabiin xɔn,
a Isirayila kantan nabiin sabun na.
15 Koni Efirami yi Ala raxɔlɔ gbeen ti.
Nanara, a marigin mi a mafeluma a faxa tixin na,
a a xɔnnantenyaan naxɛtɛma a ma nɛn.

13

Alaa xɔlɔna Isirayila ma

1 Efirami bɔnsɔnna na yi falan ti,
birin yi gaxuma nɛn.
A yi binyaxi nɛn Isirayila yi.
Koni a findi sɔn kanna nan na
a Baali suxuren batu, a faxa.
2 Iki e mɔn yulubin nan ligama,
e sawurane rafalama gbeti xulunxin na.
E kɔta suxure rafaladeni,
koni xabuna wanla gbansanna nan e ra.
A falama e ma
a e adamane bama saraxan na!
Koni ɲinge dii suxuren tan,
e na tan sunbuma!
3 Nanara, e ɲanma nɛn
alo xɔtɔn ma kundana,
alo xiila naxan yolonma xɔtɔnni,

alo foyen se gbaxan naxan xalima lonna fari ma,
alo tutin naxan minima banxi sulunna xɔn.
4 Alatala nan n tan na, i ya Ala,
naxan i raminixi Misiran yamanani.
I nama ala gbɛtɛ kolon
fɔ n tan.
I rakisima mi na fɔ n tan.
5 N yengi saxi i xɔn tonbonni, bɔxɔ xareni.
6 Koni, n to e balo, e yi lugo.
E to lugo, e bɔɲɛn yi waso ayi.
Nanara, e ɲinanxi n xɔn.
7 N luma nɛn e xa alo yatana,
alo burunna ɲarina,
n yi e suxu kiraan xɔn.
8 N na e suxuma nɛn
alo sube xaɲɛn naxan ma diiye baxi a yii.
N yi e bɔɲɛni bɔ.
N yi e don alo yatana.
Burunna subene e yibɔma nɛn dungi dungin na.
9 Isirayila, i ya kalan ni i ra,
bayo i kelixi nɛn n xili ma,
n tan, i ya mali ti faɲina.
10 Iki, i ya Mangan minɛn?
A xa i rakisi i ya taane birin yi!
I ya kitisane minɛn,
i yi a falama naxanye fe ra
“Mangan so nxu yii e nun kuntigine?”
11 N bata Mangan so i yii n ma xɔlɔni,
n na a bama nɛn i yii n ma xɔlɔni.
12 Efirami bɔnsɔnna hakɛn nun a yulubin namaraxi.
13 Tɔrɔne fama nɛn a ma
alo ɲaxanla kuiin na keli a ra.
Koni dii xaxilitaren na a ra.
A bari waxatin na a li,
a mi tinɲɛ barɛ.
14 N na e xunbama nɛn laxira sɛnbɛni,
n yi e xunsara sayani.
Faxana, i ya fitinan minɛn?
Sayana, i ya faxa ti sɛnbɛn minɛn?
N mi fa kininkininma.
15 Hali a to sabatixi a ngaxakedenne tagi,
Alatala sogetede foyen nafama nɛn keli tonbonni,
a tigine nun xɔɲinne xɔri.
E se xɔri ramaraden kui gelima nɛn.

14

1 Samari kaane yulubine saranma e ra nɛn,
amasɔtɔ e bata murutɛ e Ala xili ma.
E faxama nɛn silanfanna ra,
e dii ɲɔrɛne bira bɔxɔni,
e ɲaxalan fudikanne kuine rabɔ ayi.

Isirayila kaane xa tubi Ala ma

2 Isirayila, fa Alatala ma, i ya Ala!
Amasɔtɔ i hakɛne bata i rabira.
3 Ɛ tubi Alatala ma
ɛ a mafan falan na.
Ɛ a fala a xa, ɛ naxa,
“Nxu mafelu nxu hakɛne birin na,
i nxu rasɛnɛ ki faɲi,
alogo nxu xa tantun xuiin findi nxɔ saraxan na.
4 Asiriya kaa mi nxu rakisɛ,
nxu mi tema soone fari yɛngɛ xinla ma.
Nxu mi fa a falɛ nxɔ se rafalaxine ma, ‘Nxɔ ala!’
Amasɔtɔ i tan nan kininkininma kiridine ma.”
5 N na e xɔnfenma nɛn e na xun xɔn sigani.
N na e xanuma nɛn fonisireyaan na,
amasɔtɔ n ma xɔlɔn bata xɛtɛ e fɔxɔ ra.
6 N luma nɛn Isirayila xa alo xiila,
a tofanma nɛn
alo gabalan fugaxina.
A sabatima nɛn
alo wudi binla naxanye Liban yamanani,
7 alo wudi binla na maɲingi a faɲin na,
a tofanma nɛn alo oliwi wudina,
a xiri faɲin yi mini
alo Liban suman fɔtɔnne.
8 Yamaan fama Isirayila ma
alo e soma wudi binla nan ninin bun.
E maala mɔn fanma nɛn.
E sabatima
alo manpa binla* na fuga.
E xinla sɔtɔma nɛn
alo Liban minseen faɲina.
9 Efirami bɔnsɔnna,
nanse mɔn nxu nun suxurene tagi?
N tan nan i ramɛma,
n yi n yengi sa i xɔn.
N luma nɛn i xa
alo wudi gbee xindena.
I bogin sɔtɔma n tan nan na.
10 Fekolonna nde ra?
A xa feni itoe famu!
Xaxilimane xa e yɛɛ to!
Amasɔtɔ Alatalaa kirane tinxin,
tinxin muxune sigan tima nɛn e xɔn,
koni murutɛ muxune dagalanma ayi nɛn na yi.

* **14:8: 14.8** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

Yowɛli
Nabi Yowɛli Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Yowɛli naxan kawandini ito baxi, a fe mi sɛbɛxi yire gbɛtɛ yo yi Kitabun kui. Nanara, muxune mi a sɛbɛ waxatin kolon. A luxi nɛn alo tuguminne nan yi Isirayila kaane tɔrɔma na waxatini naxanye yi luxi alo suɲɛ xungbene. E ganla nan yi fama, e seene dɛɛne don e ma, na yi findi fitina feen na Yowɛli waxatini. Yowɛli yi a fala, a na fe sifan ligama nɛn bayo yamaan mi tubixi Ala ma.

Yowɛli nan a sɛbɛxi, a lɔxɔna nde, Alaa Nii Sariɲanxin nagodoma nɛn muxune birin ma. Na sɛbɛxi Yowɛli sora 3.1-2 kui. Dɛnkɛlɛya muxu singene nan na feen toxi rakamalɛ Nii Sariɲanxin godo lɔxɔni. Na sɛbɛxi Xɛrane 2.16-21 kui.

[1] Alatala falan naxan ti Yowɛli xa, Petuweli a dii xɛmɛna.

Tuguminne gbalon yamanani

[2] Ɛ tan fonne, ɛ feni ito ramɛ,
ɛ tan yamanan muxune,
ɛ birin xa ɛ tuli mati.
Fe sifani ito ɲɔxɔnna bata yi liga ɛ waxatini ba,
hanma ɛ benbane waxatini?
[3] Ɛ a yɛba ɛ diine xa,
ɛ diine yi a yɛba e diine xa,
e diine yi a yɛba mayixɛtɛ famatɔne xa.
[4] Suɲɛne donseen naxanye luxi,
tuguminne bata ne don.
Tuguminne naxan luxi,
xoxorone bata na don.
Xoxorone naxan luxi,
songolonbalane bata na don.

[5] Ɛ xulun, dɔlɔ minne,
ɛ wuga!
Ɛ birin xa gbelegbele,
ɛ tan naxanye dɔlɔn minma,
bayo manpa bogine bata kala,
e ba ɛ dɛ.
[6] Ganla nde bata fa fu n ma yamanan ma,
e fangan gbo,
e wuya han e mi yatɛ.
E ɲinne luxi alo yatan ɲinne,
e gbɛgbɛne luxi
alo yata gilɛn gbeene.
[7] E n ma manpa binle kalama.
E n ma xɔdɛ binle ɲan fefe,
e yi e yixin,
e yi e kobelene ba e ma,
e yiine yi gbendu fefe!

[8] Ɛ mawuga
alo sungutunna kasa dugini ɲandeni

naxan a xɛmɛn wugama,
a baxi dɔxɔdeni naxan xɔn.
9 Bogise saraxan nun minse saraxan bata ɲan Alatalaa banxini.
Saraxaraline sunuxi, Alatalaa walikɛne.
10 Xɛɛne bata kala,
bɔxɔn bata xara.
Bogiseene bata raxɔri.
Manpa bogi igen bata so a ra.
Turen bata ɲan.
11 Xɛɛ biine bata yigitɛgɛ.
Manpa bili nakɔ sane gbelegbelema sununi,
murutun nun fundenna fe ra,
bayo se xaba daxine bata halagi.
12 Manpa binle bata xara ayi.
Xɔdɛ binle bata lisi a ra
e nun Girenada wudine nun tugu binle nun pɔnmi binle.
Xɛɛ ma wudine birin bata xara.
Muxune sɛwan birin bata ɲan.

Yamaan xa tubi Alaa lɔxɔna fe ra

13 Ɛ sunu dugine tongo,
ɛ wuga, ɛ tan saraxaraline.
Ɛ gbelegbele,
ɛ tan naxanye walima saraxa ganden yɛtagi.
N ma Alaa walikɛne, ɛ fa,
ɛ xi maxidixi kasa bɛnbɛli dugine yi nimisani,
bayo bogise saraxane nun minse saraxane bata ɲan ɛ Alaa banxini.
14 Ɛ sun suxu waxatin nagidi,
ɛ yamaan maxili malan sariɲanxini,
ɛ fonne malan
e nun yamanan muxune birin,
e xa fa Alatalaa banxini, ɛ Ala,
ɛ yi ɛ xuini te Alatala ma.

15 Lɔxɔ xɔdɛxɛn bata a li de!
Alatalaa lɔxɔn bata maso,
a fama kalan nan na
fata Ala Sɛnbɛ Kanna ra.

16 Donseen bata ɲan en yɛɛ xɔri yati!
Sɛwan nun ɲaxanna bata ɲan en ma Alaa banxini!
17 Sansi xɔnne bata xara ayi xutune bun,
sagane bata kui geli.
Se ramaradene bata kala,
bayo murutu mi fa na.
18 Xuruseene wuga xuiin gbo iki!
Ɲinge kurune xuyaxi ayi na xun xɔn ma,
amasɔtɔ sɛxɛ mi fa na,
hali yɛxɛɛne fan tɔrɔxi.

19 Alatala, n nan n xuini te i tan nan ma!
Amasɔtɔ tɛɛn bata burunna halagi,
tɛɛ dɛgɛn bata xɛɛ ma wudine birin gan.

20 Na ma, hali burunna subene e wuga xuini tema i tan Ala ma.
Xudene bata xɔri,
tɛɛn bata burunna halagi.

2

Alatalaa lɔxɔn bata maso
1 Ɛ xɔtaan fe Siyon yi!
Ɛ gbelegbele n ma geya sariŋanxin fari!
Yamanan muxune birin xa xuruxurun gaxuni
bayo Alatalaa lɔxɔn fama,
a bata maso.
2 Dimin nun nii rafɔrɛn lɔxɔna,
kundaan nun kuye yifɔrɔn lɔxɔna.
Ganla* fama
alo kuye yi yalanna geyaan kanke ra subaxani.
Gali gbee sɛnbɛmaan fama,
naxan ŋɔxɔn munma to,
naxan ŋɔxɔn mi fa toma waxati famatɔne birin yi.

3 Tɛɛ dɛgɛna e yɛɛ ra,
a e xanbi ra.
Bɔxɔn tofan e yɛɛ ra
alo Eden nakɔna.†
Tonbonna nan a ra e xanbi ra.
Sese mi a futuxuluma e yii.
4 E maliga soo yama gbeen nan na,
alo soo ragine ganla,
naxanye xulun e gideni han!
5 E dangu xuiin luxi nɛn
alo yɛngɛ so wontorone.
E tuganma geyane xun ma,
alo tɛɛ gbeen nɛma sɛxɛ xaren ganŋɛ
alo gali sɛnbɛmaan na ti yɛngɛ so xinla ma.

6 Siyane birin xuruxurunma e yɛɛ ra,
e yɛtagine yi tɔŋɔnxi.
7 E fɔnma seene ma
alo yɛngɛ sone,
e tema taan nabilinna yinna ma
alo sofane.
E birin sigama e kiraan xɔn,
e mi kiraan fatama.
8 E sese mi dinma e bode ra,
birin sigama a tinxinni.
Sese na ti e yɛɛ ra,
e tuganma nɛn na xun ma,
e safane mi kalama.
9 E na bɔxɔn taan ma,
e e gi yinna ma,

---

* **2:2: 2.2** Yanyina nde ***ganli*** ito findixi tuguminne nan na naxanye halagin naso yamanani Alaa xɔlɔn bun ma. † **2:3: 2.3** ***Eden nakɔna*** fe sɛbɛxi Dunuŋa Fɔlɔn 2.8-9 kui. E nun Esekiyɛli 36.35.

e tema banxine ma,
e so banxin foye sodene ra
alo muŋadene.

10 Bɔxɔn xuruxurunma e yɛɛ ra,
kore xɔnna yi maxa.
Sogen nun kiken yi yidimi.
Sarene mi fa dɛgɛma.
11 Alatala sɔnxɔma a ganla yɛɛ ra.
A yamaan mi nɔɛ yatɛ.
Naxanye a falan suxuma,
ne sɛnbɛn gbo!
Amasɔtɔ Alatalaa lɔxɔn gbo,
a magaxu!
Nde nɔɛ tiyɛ a bun?

Yamaan xa tubi Ala ma

12 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Koni iki, ɛ mɔn xa xɛtɛ n ma ɛ bɔŋɛni feu,
sun suxun nun wugan nun gbelegbele xuine yi!”
13 Benun ɛ xa ɛ dugine yibɔ nimisani
ɛ bɔŋɛne nan xa kala.
Ɛ xɛtɛ Alatala ma, ɛ Ala
bayo a diŋa, a kininkinin,
a mi xɔlɔn xulɛn,
a hinanna gbo.
A a yɛtɛ ratangaxi yihadin ma.
14 Nde a kolon xa a mi maxɛtɛma
a kininkinin ɛ ma,
a yi baraka sa ɛ feene yi,
alogo ɛ xa nɔ bogise saraxane
nun minse saraxane bɛ Alatala xa, ɛ Ala?

15 Ɛ xɔtaan fe Siyon yi!
Ɛ sun suxu waxatin nagidi.
Ɛ yamaan maxili malan sariŋanxini.
16 Ɛ yamaan malan, ɛ malanna rasariŋan.
Ɛ fonne malan,
ɛ dii ɲɔrɛne malan
hali naxanye xiŋɛn minma.
Hali xɛmɛn naxan baxi ŋaxanla dɔxɔdeni,
na fan xa mini a banxini,
a ŋaxanla fan xa fa malanni.
17 Saraxaraliin naxanye walima Alatala xa
ne xa wuga Ala Batu Banxin
so dɛɛn nun saraxa ganden tagini.
E yi Ala mafan, e naxa,
“Alatala, kininkinin nxu ma,
nxu tan i ya yamana.
I nama i ya muxune rayagi,
i nama tin yama xɔŋɛne yi nxu magele,
e a fala, e naxa,
‘E Ala minɛn yi?’ ”

Alatala yi a yamaan yabi
18 Nayi, Alatalaa xɔxɔlɔnna kelima nɛn
a yamanana fe ra,
a yamaan kininkininna yi a suxu.

19 Alatala a yamaan yabima nɛn nayi, a naxa,
“N mɔn bogiseene ragidima ɛ ma nɛn,
e nun manpa bogine nun ture faɲina.
Ɛ lugoma nɛn ken!
N mi fa ɛ findima magele seen na siyane tagi.
20 Yaxun naxan kelima sogeteden kɔmɛnna ma,
n na a masigama nɛn ɛ ra pon!
N na a kedima nɛn
siga bɔxɔ xare madunduxin mabinni.
N na a ganla yɛɛ ra xiin naxuyama ayi nɛn
siga han sogeteden baana,
e nun a xanbi ra xiina
siga han sogegododen fɔxɔ igena.
E faxaxine xiri ɲaxin minima nɛn,
a findi furen na foyeni.
Amasɔtɔ Ala wali gbeen kɛma nɛn.
21 I tan, bɔxɔna,
i nama gaxu!
I ya sɛwan xa gbo ayi,
i ɲaxan!
Amasɔtɔ Alatala bata fe gbeene rakamali.
22 Ɛ tan, subene,
ɛ nama gaxu!
Amasɔtɔ burunna sɛxɛne mɔn ɲingima nɛn,
wudine mɔn yi bogi.
Xɔdɛ binle nun manpa binle mɔn yi dahamun namini.
23 Ɛ tan, Siyon kaane, ɛ ɲaxan,
ɛ sɛwa Alatala yi, ɛ Ala,
bayo a mɔn tulen fima ɛ ma a waxatini a tinxinni,
a tule gbeen nafa ɛ ma
a darixi fɛ waxatin naxanye birin yi.
24 Lonne rafema nɛn,
kundine yi rafe manpa nɛnɛn nun turen na.”

25 “N ɲɛɛ danguxine seene ɲɔxɔne raxɛtɛma nɛn ɛ ma
tuguminne nun xoxorone naxanye donxi,
e nun songolonbalane nun suɲɛne,
n ma gali gbeena,
n naxan nasiga ɛ xili ma.
26 Ɛ dɛgema nɛn han ɛ lugo.
Ɛ Alatala xinla tantunma nɛn, ɛ Ala,
naxan bata kabanako feene liga ɛ xa.
N ma yamaan mi fa yagima mumɛ!
27 Ɛ a kolonma nɛn nayi
a n luxi Isirayila kaane yɛ.
Alatala nan n tan na, ɛ Ala.
Ala gbɛtɛ mi na mumɛ.

N ma yamaan mi fa yagima mumɛ!”

3

Alaa lɔxɔna fe

1 “Na xanbi ra,
n na n ma Nii Sarijŋanxin nagodoma nɛn
adamadiin birin ma.
Ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛne nabiya falane tima nɛn.
Ɛ xɛmɛ fonne yi xiye sa.
Ɛ banxulanne yi fe toon ti alo xiyena.
2 Na lɔxɔne yi,
n na n ma Nii Sarijŋanxin nagodoma nɛn
hali konyi xɛmɛne nun konyi gilɛne xun ma.
3 N kabanako feene yitama nɛn kore xɔnna ma
e nun bɔxɔ xɔnna ma,
wunla nun tɛɛn nun tɛɛ tuti gbeen minima nɛn.
4 Sogeni dimima nɛn,
kiken yi gbeeli alo wunla,
benun Alatalaa lɔxɔ binye gbeen xa a li.
5 Nba, naxan yo na Alatala maxandi a xinla ra,
na kisima nɛn.
Nayi, yamaan muxu dɔnxɛna ndee luma nɛn e nii ra
Ala na naxanye xili,
ne nan xunbama Siyon geyaan fari
e nun Yerusalɛn yi
alo Alatala a fala kii naxan yi.”

4

Siyane makiti fena

1 “Amasɔtɔ na lɔxɔne yi, na waxatini,
n na fa Yuda nun Yerusalɛn suxu muxune ra waxatin naxan yi,
2 n siyane birin malanma nɛn,
n yi fa e ra Yosafati lanbanni,*
n na e makitima dɛnaxan yi,
lan n ma yamana fe ma, Isirayila.
Amasɔtɔ, e e raxuyaxi ayi nɛn siyane yɛ,
e yi e bɔxɔni taxun e tagi.
3 E n ma yamanan muxune yitaxun nɛn e ra,
masɛnsɛnna xɔn,
e yi dii xɛmɛne mati konyine ra
alogo e xa yalundene sara,
e yi dii tɛmɛne mati
alogo e xa manpaan sara,
e yi a min.”

4 “Ɛ tan Tire kaane nun Sidɔn kaane
nun Filisitine birin, nanse xɔli ɛ ma n xili ma?
Ɛ gbeen jɔxɔn nanse ra n ma?
Koni xa ɛ waxi yɛngɛn nakeli feni n xili ma,

* **4:2: 4.2 *Yosafati*** bunna nɛɛn fa fala “Alatala nan kitin sama.”

nayi n na ɛ yɛngɛne raxɛtɛma ɛ ma nɛn mafurɛn!
5 Ɛ tan naxanye n ma gbetin
nun n ma xɛmaan tongoxi, n ma nafulu faɲine,
ɛ yi e sa ɛ suxurene batudeni.
6 Ɛ Yuda nun Yerusalɛn muxune mati nɛn
Girɛki muxune ma, ɛ yi e masiga e bɔxɔn na.”

7 “N tan nan sa e bama na yirene yi
ɛ e matixi dɛnaxanye yi.
N yi tɔrɔn naxɛtɛ ɛ ma ɛ naxan ɲɔxɔn saxi e fari.
8 N na ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛne matima nɛn
Yuda kaane ma.
E fan yi e mati Sabe kaane ma, siya makuyena.”
Alatala nan falan tixi!

Yɛngɛn nun kitina
9 Ɛ ito fala siyane xa, ɛ naxa,
“Ɛ yitɔn yɛngɛn xili yi, ɛ yɛngɛ sone rakeli.
Sofane birin xa keli, e yɛngɛn so.
10 Ɛ ɛ ɲinge kenne bɔnbɔ silanfanne ra,†
ɛ wɔlitɛne rafala tanbane ra.
Sɛnbɛtarene xa a fala, e naxa, ‘Nxu sɛnbɛn gbo.’
11 Ɛ mafura, ɛ fa,
ɛ tan siyaan naxanye birin be rabilinni,
ɛ fa ɛ malan be.”

Alatala, i ya malekane ragodo e xili ma.

12 Siyane xa keli, e xa godo Yosafati lanbanni.
Amasɔtɔ n dɔxɔma mɛnna nin,
n na Isirayila rabilinna siyane birin makiti.
13 Ɛ wɔlitɛn tongo ɛ bogi seene xaba
bayo e bata mɔ.
Ɛ fa manpa bogine yibodon, ɛ e igen ba
bayo manpa ige baden bata rafe,
han a fɛɲɛne yi bɔxɔnɲɛ a ma.
E ɲaxuyaan fan gboxi ayi na kii nin.

14 Yama gbeen bata lu kiti saden lanbanni!
Amasɔtɔ Alatalaa lɔxɔn bata maso e ra
kiti saden lanbanni.
15 Sogen nun kikeni dimima nɛn,
sarene mi fa dɛgɛma.
16 Alatala sɔnxɔma nɛn keli Siyon yi,
a a xui ramini sɛnbɛni, keli Yerusalɛn yi.
Nayi, bɔxɔn nun koren xuruxurunma nɛn,
koni Alatala findixi luxunden nan na a yamaan xa,
e nun yigiyade makantanxina Isirayila kaane xa.

Ala baraka feen naxanye ragidima a yamaan ma
17 “Ɛ a kolonma nɛn nayi, a n tan nan Alatala ra,

† **4:10: 4.10 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

ɛ Ala, naxan dɔxi Siyon yi, n ma geya sariŋanxina.
Yerusalɛn sariŋanma nɛn,
xɔŋɛne mi fa fuma a ma sɔnɔn!”

18 “Na lɔxɔni,
manpa nɛnɛn minima nɛn geyane yi,
yire matexine yi nɔnɔn namini,
igen yi lu Yuda baane birin yi.
Tigin minima nɛn Alatalaa banxini,
a yi kasiya lanbanna ige sa.
19 Misiran tan findima nɛn bɔxɔ kalaxin na,
Edɔn yi findi tonbonna ra
e gbalone fe ra e naxanye ligaxi Yuda kaane ra.
E bata sɔntarene faxa Yuda yamanani.
20 Koni muxun luma nɛn Yuda nun Yerusalɛn yi habadan,
mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ.
21 N munma n ma yamaan yulubin naxanye xafari e faxa tixine ma,
n ne mafeluma nɛn.
N tan Alatala, n lu Siyon taani.”

Amosi
Nabi Amosi Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Amosi, nabiin nan yi a ra naxan keli Yudaya yi, Manga Yusiyaa waxatini, fɔ ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge sennin benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini Isirayila bɔxɔn yi taxunxi firinna ra. A yii fari fɔxɔn xili Yudaya yamanana, a kɔmɛn fɔxɔn xili Isirayila. Manga Yerobowan yi Isirayila bɔxɔni. A mi tinxi birɛ Alaa sariyan fɔxɔ ra, a yamaan fan mi luxi kira faɲin xɔn ma.

Nabi Amosi yi kawandin ba Isirayila kaane xa, alogo e xa xɛtɛ e yulubine fɔxɔ ra. A yi tɔnna dɔxɔ suxure batun na. E mi yi Ala batun nabeɲinxi, koni e bata yi suxure batun sa na fari. Nanara, Ala yi a yita e ra Nabi Amosi barakani, a e Ala maxandin nun Ala batun birin bata lu fufafu. Ala mi wama a firinden xɔn ma.

Na waxatini Isirayila kaa wuyaxi bata yi nafulu gbegbe sɔtɔ. E yi e miri a na birin findixi Alaa barakan na e tan mabinni. Nabi Amosi yi a yita e ra, a na nafunla mi yi kelima Ala yii, a kelixi e fe kobine yi e naxanye ligaxi yiigelitɔne ra.

Nabi Amosi to yelin na falan tiyɛ e ma, a yi a fala e xa a Ala fama e ɲaxankatadeni e yulubine fe ra. Isirayila kaane yi a miri a fe xɔdɛxɛ yo mi nɔma e lideni, koni Nabi Amosi yi e mafan e xa xɛtɛ Alaa sariyan ma, xa na mi a ra e birin fama halagideni.

Ala yi Isirayila kaane ɲaxankata alo Nabi Amosi a fala e xa kii naxan yi. E yaxune yi e yɛngɛ. Isirayila kaan naxanye mi faxa silanfanna ra, ne yi lu konyiyani yamana gbɛtɛ yi. Alaa falan birin yi kamali.

Kitabun yireni ito falan tɔnɔn gbo to muxune xa. A lanma en xa en tuli mati kawandini ito ra alogo en xa dɛnkɛlɛya Ala ma alo a wama a xɔn ma kii naxan yi. Xa na mi a ra, en fan fama ɲaxankatan sɔtɔdeni alo Isirayila kaane.

1 Amosi, Tekowa kaana, xuruse kanna a falan ni i ra. A toon naxan tixi
Isirayilaa fe yi alo xiyena Yuda Manga Yusiya nun Isirayila Manga
Yerobowan, Yowasi a diin waxatini, ɲɛɛ firin benun bɔxɔn xa xuruxurun.
2 A naxa,
“Alatala xaɲɛ xuiin naminima Siyon ma alo yatana,
a galan xuiin kelima Yerusalɛn yi.
Balo mi na xuruseen naxanye donma,
Karemele geya yati bata xara.”

Damasi a yulubin saranna

3 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Damasi a hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
Bayo e bata Galadi tɔrɔ ɲaxi ra,
alo maala bɔnbɔma kii naxan yi.
4 Nanara, n Xasayele a banxin ganma nɛn.
Tɛɛn fama Ben-Hadada yire makantanxin kaladeni nɛn.
5 N Damasi taan so dɛɛn balan seene girama nɛn.

N Aweni lanban yi kaane halagima nɛn,*
e nun mangan naxan Beti-Eden yi.
Arami yamaan xalima nɛn Kiri yi.”
Alatala naxa na kiini.

Gasa taana yulubin saranna

6 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Gasa taana hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata taana ndee muxune birin
xali Edɔn yi konyiyani.
7 Nanara, n Gasa a yinna ganma nɛn.
Tɛɛn fama a yire makantanxin kaladeni nɛn.
8 N na Asadodi kaane halagima nɛn,
e nun mangan naxan Asikalɔn yi.
N na Ekirɔn ɲaxankatama nɛn,
han Filisiti kaan birin yi faxa.”
Marigina Alatala naxa na kiini.

Tire taana yulubin saranna

9 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Tire taana hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata taana ndee yamaan birin xali Edɔn yi konyiyani,
e layirin kala
e nun e ngaxakedenne Isirayila kaane tagi.
10 Nanara, n Tire taan yinna ganma nɛn.
Tɛɛn fama a yire makantanxin kaladeni nɛn.”

Edɔn ma yulubin saranna

11 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Edɔn kaane hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata e ngaxakedenne yɛngɛ silanfanna ra.†
E mi kininkinin e ma,
e e xɔlɔn nadangu ayi!
12 N Teman ganma nɛn.
Tɛɛn nan fama Bosara yire makantanxin kaladeni.”

Amoni a yulubin saranna

13 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Amonine hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata Galadi ɲaxalan fudikanne kuine yibɔ silanfanna ra,
alogo e xa bɔxɔ gbɛtɛ sɔtɔ.
14 Nanara, n tɛɛn soma nɛn Rabaha yinna ra.
Tɛɛn nan fama na yire makantanxin kaladeni
yɛngɛ sɔnxɔ sɔnxɔ xuini.

---

* **1:5: 1.5** ***Aweni*** bunna nɛɛn fa fala hakɛna. † **1:11: 1.11** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

Na yɛngɛn luma nɛn
alo foye gbeena,
alo tule gbeena.
15 E mangan xalima nɛn konyiyani,
e nun a kuntigine.”
Alatala naxa na kiini.

2

Moyabaa yulubin saranna

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Moyabaa hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata Edɔn mangan xɔnne gan
han e findi a fuɲin na.
2 Nanara, n Moyaba ganma nɛn.
Tɛɛn nan fama Kɛriyoti yire makantanxin kaladeni.
Moyaba ɲanma yɛngɛ sɔnxɔn nin,
yɛngɛ so xɔtaan na fe waxatin naxan yi.
3 N na e mangan halagima nɛn,
e nun e kuntigine.”
Alatala naxa na kiini.

Yudayaa yulubin saranna

4 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Yuda kaane hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata e mɛ Alatalaa sariyan na,
e mi a tɔnne suxi.
Bayo e bata la wule alane ra,
e fafane yi naxanye fɔxɔ ra.
Na nan e ralɔxi ayi.
5 Nanara, n Yuda yamanan ganma nɛn.
Tɛɛn nan fama Yerusalɛn yire makantanxin kaladeni.”

Isirayilaa yulubin saranna

6 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Isirayila a hakɛ saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E tinxin muxune masara gbetin na,
e tɔrɔ muxune masara sankidi saren na.
7 Yiigelitɔne tɔrɔn nafan e ma han
e e dunuɲa yi gidin bama e yii.
Diine nun e baba kafuma sungutun kedenna ma.
Nayi, e bata n xili sariɲanxin xɔsi.
8 E e sa saraxa ganden dɛxɔn dugine ma
e naxanye sɔtɔ tolimaan na.
E dɔlɔn min e suxurene banxin kui
e naxan sɔtɔ tinxintareyani.”

9 “Anu, n tan nan Amorine halagi e xa,

naxanye sɛnbɛn yi gbo
alo suman wudina alo warine.
N na Amorine fangan birin ɲan fefe,
alogo e nama fa keli sɔnɔn.
10 N mɔn yi ɛ ramini Misiran bɔxɔn ma,
n yi ɛ rasiga ti ɲɛɛ tonge naanin tonbonni
alogo ɛ xa Amori bɔxɔn sɔtɔ.
11 N yi nabine ramini ɛ diine tagi,
e nun Dɛ Ti Nasiri muxune.
Isirayila kaane, a mi na kiini ba?"
Alatalaa falan nan na ra.
12 "Koni ɛ tan bata dɔlɔn so Dɛ Ti Nasiri muxune yii.*
Ɛ bata tɔnna dɔxɔ nabine ma
a e nama nabiya falane ti."

13 "Nanara, n na ɛ yibutuxunma nɛn,
alo wontorona, goron binyen naxan fari.
14 Muxu xulunxin mi nɔɛ a giyɛ.
Sɛnbɛmaan sɛnbɛn ɲanma nɛn.
Sofaan faxama nɛn yɛngɛni.
15 Xalimakuli wonla mi tiyɛ.
Naxan san mafura,
na mi a giyɛ.
Soo ragiin mi a niin nakisɛ.
16 Sofa wɛkilɛxin nagenla a gima nɛn na lɔxɔni."
Alatalaa falan nan na ra.

3

Ala naxan ɲɛnige Isirayila xa

1 Ɛ falani ito ramɛ,
Alatala naxan falama Isirayila kaane xili ma,
a xabilan naxan namini Misiran bɔxɔn ma.
2 "N na ɛ tan nan gbansan sugandi
dunuɲa xabilane birin tagi.
Nanara, n bata a ɲɛnige
n xa ɛ yulubine saran ɛ ra."

3 Muxu firin nɔɛ sigan tiyɛ yire kedenni ba,
xa e mi lanxi na ma?
4 Yatan wurundunɲɛ burunna ra ba,
xa a mi subena nde sɔtɔxi?
A a xuini tɛ a faranna ra ba,
xa a munma sese suxu?
5 Xɔliin birama yalaan kui bɔxɔn ma ba,
xa a mabandun se mi saxi na woson ma?
Yalaan woson balanɲɛ ba,
xa sese mi a kui?
6 Xɔtaan fema taan kui waxatin naxan yi,
muxune mi kɔntɔfilɛ ba?
Gbalon taan liyɛ ba,

* **2:12: 2.12** ***Nasirine*** fe mɔn sɛbɛxi Yatɛne 6.3 kui.

xa Alatala mi a ragidixi?
7 Marigina Alatala mi fefe ligama,
fɔ a wundon makɛnɛn a nabine xa,
a walikɛne.
8 Xa yatan bata wurundun,
nde mi gaxuɛ?
Marigina Alatala bata falan ti,
nde tondɛ na nabiya falan naliyɛ?

9 Ɛ xa ito fala Asadodi a yire makantanxine yi,
e nun Misiran ma yire makantanxine yi,
ɛ naxa, “Ɛ xa ɛ malan Samari geyane fari,
ɛ xa a mato
mɛn kaane kɔntɔfilixi kii naxan yi,
e e bode ɲaxankatama kii naxan yi.
10 E mi tinxinna kolon,
e seene sɔtɔma gbalon nun muɲan nin,
e ne se sɔtɔxine mara e banxi faɲine kui.”
Alatalaa falan nan na ra.
11 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“A mato, ɛ yaxun fama ɛ bɔxɔ kaladeni nɛn.
E fama ɛ xunnakaladeni,
e yi ɛ yire makantanxine kui geli.”
12 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Yatan na yɛxɛɛni bɔ,
xuruse rabaan nɔɛ yɛxɛɛn sanna
hanma a tunla nan gbansan nakisɛ yatan ma.
Isirayila kaane fan kisima na kiini nɛn.
Samari kaan naxanye e matabuma saden ma,
naxanye e magodoma Damasi karaxane ma,
ɛ tan mi kisɛ.”
13 Marigina Alatala,
Ala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
“Ɛ ɛ tuli mati n na,
ɛ sereyani ito ba Yaxuba bɔnsɔnna xili ma.
14 N na Isirayila yulubine saran e ra waxatin naxan yi,
n na e ɲaxankatama nɛn e saraxa gandene fe ra
naxanye Betɛli yi.
Na saraxa gandene suxu seene birama nɛn bɔxɔni.
15 N mɔn e banxi faɲine rabirama nɛn,
ɲɛmɛn nun sogefuren banxine birin,
naxanye maxidixi sama ɲinne ra.
N ne birin kalama nɛn.”
Alatalaa falan nan na ra.

4

Isirayila munma tubi Ala ma
1 Ɛ falani ito ramɛ,
ɛ tan ɲaxanla naxanye belebele
alo ɲinge turaxin naxanye Basan bɔxɔn ma.
Ɛ tan naxanye dɔxi Samari geyaan fari,

ɛ tan naxanye sɛnbɛtarene yigbɛtɛnma,
ɛ tan naxanye tima tɔrɔ muxune fari.
Ɛ a falama ɛ xɛmɛne xa, ɛ naxa,
“Ɛ fa minseene ra nxu xa, yo!”
2 Marigina Alatala bata a kɔlɔ a sarijanni, a naxa,
“A mato, kiti lɔxɔn fama ɛ xa.
E fama ɛ suxudeni wure kɔnkɔrɔnxin nan na,
e yi ɛ tan nun ɛ diine xali.
3 Ɛ minima nɛn ɛ taa nabilinna yin kalaxin kui,
birin tixi a bode xanbi ra.
E ɛ xalima nɛn e yire makantanxini.”
Alatalaa falan nan na ra.

4 “Ɛ siga Betɛli yi,
ɛ sa yulubin liga na.
Ɛ siga Giligali yi,
ɛ sa yulubin fari sa.
Ɛ xa saraxan ba xɔtɔnna birin yi,
ɛ mɔn xa yaganna ba
jɛɛ saxan yo jɛɛ saxan.
5 Ɛ burun ba barika bira saraxan na
buru rate seen naxan yi.
Ɛ xa ɛ kanba ɛ jɛnige ma saraxane yi,
bayo na fe sifan nafan ɛ ma,
ɛ tan Isirayila kaane.”
Marigina Alatalaa falan nan na ra.

6 “N bata yi kamɛn naso ɛ taane birin yi.
Donseen yi dasa ɛ konni.
Koni hali n to na birin liga,
ɛ mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

7 “Kike saxan to yi luxi xɛɛn xa xaba,
n tondi nɛn tulen nafɛ ɛ ma.
N bata a liga taana nde yi tulen sɔtɔ,
taana nde mi a sɔtɔ.
N bata a ragidi xɛɛna nde xa tulen sɔtɔ,
xɛɛna nde nama tulen sɔtɔ.
8 Muxune yi e masiga taane yi ige fendeni,
koni hali min xɔnla,
a mi ba e ra.
Hali n to na birin liga,
ɛ mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

9 “N bata furen nafa ɛ sansine ma,
n bata e xara.
Tuguminne bata ɛ nakɔne kala,
e nun ɛ manpa bili nakɔne nun ɛ xɔdɛ binle
nun ɛ oliwi binle.
Hali n to na birin liga,
ɛ mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

10 “N bata fitina furen nafa ɛ ma,
alo n na a liga Misiran bɔxɔn ma kii naxan yi.
N bata ɛ banxulanne faxa silanfanna ra,
han ɛ yi wasa e binbine xirin na ɛ konni.
Ɛ yaxune yi ɛ soone tongo.
Hali n to na birin liga,
ɛ mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

11 “N bata ɛ ɲaxankata
alo Sodoma nun Gomora.
Ɛ luxi nɛn
alo wudi ganmatɔɔn naxan baxi tɛɛni.
Hali n to na birin liga,
ɛ mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

12 “Nanara, n fama ɛ tan Isirayila kaane ɲaxankatadeni nɛn.
N na a ligama ɛ ra nɛn.
Ɛ xa ɛ yitɔn ɛ dɛntɛgɛ feen na ɛ Ala xa.”
13 Naxan geyane nun foyen daxi,
a a miriyane makɛnɛn adamane xa,
naxan subaxan findima kɔɛɛn na,
naxan sigan tima yire matexin fari,
a xili nɛn Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna.

5

Alaa mawugana

1 Ɛ falani ito ramɛ.
N bata ɲande bɛtini ito ba Isirayila yamaan xa.
2 “Isirayila bata lu
alo sungutun faxaxina,
a mi fa kelɛ sɔnɔn.
A saxi bɔxɔni,
muxu yo mi a rakelɛ.”
3 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Isirayila bɔnsɔnna,
taan naxan muxu wuli keden nasigama yɛngɛsodeni,
a muxu kɛmɛ nan gbansan toma xɛtɛ.
Taan naxan muxu kɛmɛ rasigama yɛngɛsodeni,
a muxu fu nan gbansan toma xɛtɛ.”
4 Alatala ito nan falaxi Isirayila yamaan xa, a naxa,
“Ɛ xa n fen alogo ɛ niin xa kisi.
5 Ɛ nama n fen Betɛli yi,
ɛ nama siga Giligali yi,
hanma Bɛriseba,
bayo Giligali kaan birin sigama nɛn konyiyani,
Betɛli fan halagima nɛn.”

6 Ɛ xa Alatala fen alogo ɛ niin xa kisi.
Xa na mi a ra, Yusufu bɔnsɔnna,
a ɛ ɲanma nɛn alo tɛɛna.

Betɛli kaa yo mi na
naxan na tɛɛn natuyɛ.
7 Ɛ tan bata sariyan maxɛtɛ xɔlɛn na,
ɛ bata yo tinxinyaan ma.

8 A tan nan Dii Tɛmɛ Solofere sare kurun
nun Donso sare kurun yɛbaxi kore xɔnna ma,*
a dimini yalan kuyebaan na,
a sogen nagodo kɔɛɛn na,
a igen nakeli baani,
a na ragodo bɔxɔni tulen na.
A tan xili nɛn “Alatala.”

9 A muxu gbeene halagima nɛn,
a e yire makantanxine kala.
10 Ɛ muxun xɔnnantenyama
naxan na ɛ makiti,
bayo ɲɔndi falan mi rafan ɛ ma.
11 Ɛ sɛnbɛtarene yigbɛtɛnma,
ɛ balon nasuxuma e ra mudun na.
Ɛ bata banxi faɲine ti gɛmɛne ra,
koni ɛ mi fama dɔxɔdeni ne kui.
Ɛ bata manpa bili nakɔ faɲine si,
koni ɛ mi na dɔlɔ minɲɛ.
12 Amasɔtɔ, n na a kolon ɛ hakɛn nun yulubin gbo.
Ɛ tinxin muxune yigbɛtɛnma.
Ɛ dimi yi seene rasuxu
alogo tɔrɔ muxune nama makiti ɲɔndin na.
13 Na na a toxi xaxilimaan dunduma,
bayo waxatini ito mi fan.
14 Ɛ fanna fen,
ɛ xɛtɛ fe ɲaxin fɔxɔ ra,
alogo ɛ xa kisi.
Nayi, Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna
na luma nɛn ɛ xɔn,
alo ɛ a fala kii naxan yi.
15 Ɛ xa fe ɲaxin naɲaxu.
Fe faɲin xa rafan ɛ ma.
Ɛ xa kiti tinxinxin sa.
Xa ɛ na liga, yanyina nde, Alatala,
Ala Sɛnbɛn Birin Kanna diɲama ɛ tan
Yusufu bɔnsɔn dɔnxɛn ma nɛn.

16 Nanara Marigina Alatala,
Ala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
“E wuga xuini tema nɛn taana ngaani,
e sunu xuini te kirane birin xɔn.
E xɛɛ rawanle xilima nɛn
e xa e wuga xuini te,
e bɛti baane xilima nɛn,
e xa ɲande bɛtine ba.

* **5:8: 5.8** Mɛn kaane yi ***sare kurune*** yatɛxi nɛn alo se sawurane, e yi na sare kurune xili sa na seene xun ma.

17 N na dangu ɛ konni,
wuga xuiin tema nɛn ɛ xɛɛne birin ma.”
Alatala naxa na kiini.

Gbalon dina muxune xa

18 Gbalon ne xa,
naxanye waxi Alatalaa kiti lɔxɔn xa fa.
Ɛ wama nanse xɔn ma na lɔxɔni?
Na findima dimin nan na ɛ xa,
na mi findɛ kɛnɛnna ra ɛ xa.
19 Na luxi nɛn alo muxun
naxan a gima yatan yɛɛ ra,
a sa kanko xaɲɛ li.
A na so banxin kui,
a a digan banxini,
saɲin yi a xin.
20 Alatalaa kitin lɔxɔna,
dimin xa mi a ra ba?
Kɛnɛnna mi a ra ɛ xa na lɔxɔni hali!
21 “N bata ɛ sanle raɲaxu,
e mi rafan n ma fefe ma.
N mi waxi ɛ malanne xɔn feu!
22 Ɛ saraxa gan daxi yo,
ɛ Ala kise yo,
ɛ bɔɲɛ xunbeli saraxa yo,
ɛ saraxa turaxi yo,
e sese mi rafan n ma.
N mi tinma e rasuxɛ hali keden.
23 Ɛ bɛti xuiin makuya n na.
N mi waxi ɛ konden bɛtin xuiin mɛ feni.
24 N wama naxan xɔn,
sariya kɛndɛn xa gbo ɛ tagi
alo igen naxan baani.
Ɛ tinxinyaan xa lu
alo xuden naxan mi xɔrima.
25 Ɛ tan Isirayila yamaan to yi na tonbon yireni ɲɛɛ tonge naaninna bun ma,
ɛ saraxane ba nɛn n tan xa ba?
26 Ɛ ɛ gbee suxure Sikoti xali nɛn na waxatini ba?
Alo ɛ gbee mangana.
Hanma ɛ sare ala Kiyun,
ɛ naxanye rafalaxi ɛ yɛtɛ xa.
27 Nanara, n na ɛ xalima nɛn
konyiyani Damasi xanbi ra.”
Alatala naxa na kiini.
A xili nɛn “Ala Sɛnbɛn Birin Kanna.”

6

Gbalon nafulu kanne xa

1 Gbalona e xa,
naxanye laxi e yɛtɛ ra
Siyon nun Samari geyane fari.
Ɛ tan muxu gbeene
naxanye na siya fisamantenna xun na,

Isirayila kaane xaxili tixi ɛ tan nan na.
2 Ɛ siga Kalene taan matodeni,
hanma Xamata, na taa gbeena.
Ɛ mɔn xa godo Filisiti bɔxɔni
Gati matodeni.
Ne fisa ɛ xa ba?
E bɔxɔn gbo ɛ gbeen xa?
3 Ɛ a mirixi
a ɲaxankata lɔxɔn mi ɛ lima,
koni ɛ a ligama nɛn
gbalon yi ɛ sɔtɔ.
4 Ɛ ɛ matabuma sade faɲin ma,
ɛ yɛxɛɛn nun ɲinge raturaxin donma,
5 ɛ sigin sa kondenna ra.
Ɛ yengi a ma, a ɛ fatan maxaseene ra
alo Nabi Dawuda.
6 Ɛ dɔlɔ gbegbe minma,
ɛ ture faɲin maso ɛ fatin ma.
Koni, ɛ mi kɔntɔfilixi
Yusufu bɔnsɔnna kala feen na.
7 Nanara, ɛ singe nan sigama konyiyani.
Ɛ sumunne danma nɛn.

8 Marigina Alatala bata a kɔlɔ a yɛtɛ yi.
Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra:
“Yaxuba bɔnsɔnna wason bata raɲaxu n ma.
E yire makantanxine mi rafan n ma.
N fama e birin halagideni nɛn.”

9 Xa muxu fu banxina nde kui,
e birin faxama nɛn.
10 E kon kaan na so na banxini,
e binbine tongodeni,
a xa e gan,
a na naxan li banxini
a a falama nɛn na xa,
“Muxu gbɛtɛ mi be,
ba i tan na ba?”
A a yabima nɛn, “Ɛn-ɛn.”
A mɔn naxa, “I dundu,
i nama Alatala xinla fala!”
11 Bayo Alatala bata yamarin fi
a banxi gbeene nun banxi xurine,
e birin xa rabira, e kala.

12 Soone e giyɛ gɛmɛ yireni ba?
Ŋingene mɛnna biyɛ ba?
Awa, nanfera ɛ sariyan maxɛtɛma xɔlɛn na,
ɛ tinxinyaan maxɛtɛ fe ɲaxin na?
13 Ɛ ɲaxanma fe fuune ra.
Ɛ naxa, a ɛ fe bata sɔnɔya
ɛ yɛtɛɛn sɛnbɛn xɔn.
14 Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra:

“Nanara, n kelima nɛn ɛ xili ma,
Isirayila yamana.
Ɛ tan naxanye Lebo-Xamata taani
han Araba xudeni,
siyana nde fama nɛn ɛ tɔrɔdeni.”

7

Amosi a fe to singena alo xiyena

1 Marigina Alatala yi fe tooni ito yita n na:
Xɛɛn to xaba mangan xa,
sansi nɛnɛn fan yi minima,
Alatala yi tuguminne ramini.
2 E to yelin sansine birin donjɛ bɔxɔn ma,
n yi a fala,
“Marigina Alatala,
i xa e mafelu e hakɛne ra,
xa na mi a ra
Yaxuba bɔnsɔnna baloma di?
A sɛnbɛn mi gbo.”
3 Alatala yi kininkinin e ma,
a yi a fala, a naxa, “Ito mi ligɛ.”
Alatala naxa na kiini.

4 Marigina Alatala yi tooni ito yita n na:
Marigina Alatala yi a ragidi a tɛɛn xa mini.
Tɛɛn yi bɔxɔn birin gan,
bɔxɔ igen birin yi xara.
5 N yi a fala,
“Marigina Alatala, yandi, dijna,
xa na mi a ra
Yaxuba bɔnsɔnna baloma di?
A sɛnbɛn mi gbo.”
6 Alatala yi kininkinin e ma,
a yi a fala, a naxa, “Ito mi ligɛ.”
Marigina Alatala naxa na kiini.

7 A yi fe tooni ito yita n na alo xiyena:
Marigin yi tixi yinna tinxinxin dɛxɔn,
bitikidi* matinxin lutin yi suxi a yii.
8 Alatala yi n maxɔdin, a naxa,
“Amosi, i nanse toxi?”
N yi a yabi, n naxa,
“Bitikidi matinxin lutina.”
Marigin yi a fala,
“N waxi a xɔn,
n ma yamaan xa matinxin, Isirayila kaane.
N mi dijnɛ sɔnɔn.
9 Suxure batude matexine kalama nɛn
Isiyaga bɔxɔn ma.
Isirayila a batudene rabirama nɛn.

* **7:7: 7.7 *Bitikidin*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Birikidina***.”

N kelima nɛn Yerobowan ma denbayaan xili ma silanfanna ra.”

Amosi nun Amasiyaa fe

10 Amasiya Betɛli saraxaraliin yi a fala Isirayila manga Yerobowan xa, a
naxa, “Amosi yanfan nakelima i xili ma Isirayila bɔnsɔnna tagi. A naxan
falama na mi fan bɔxɔn xa.
11 Amosi a falama, ‘Yerobowan faxama silanfanna nan na. Isirayila
kelima nɛn a bɔxɔni konyiyani.’ ”
12 Amasiya yi a fala Amosi xa, a naxa, “I tan naxan toon tima, keli be, siga
Yuda yamanani! Sa i balon fen mɛnni nabiya wanli,
13 koni i nama fa nabiya falane ti Betɛli sɔnɔn, bayo mangana yire
sarinanxin be manga taani ito yi.”
14 Amosi yi Amasiya yabi, a naxa, “Nabiin xa mi n na! N fafe fan, nabi mi
yi na ra. Xuruse kanna nan n na. N Sikomoro binle fan nawalima.
15 Alatala yi n fen xuruseene tagi, a yi a fala n xa, ‘Siga, nabiya falane ti n
ma yamana Isirayila xa.’
16 Iki, i tuli mati Alatalaa falan na, i tan naxan a falama n xa, ‘I nama
nabiya falane ti Isirayila xa, i nama falan ti Isiyaga bɔnsɔnna xa.’
17 Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I ya nanaxanla findima nɛn yalunden
na taani. I ya diine faxama nɛn silanfanna ra. I ya bɔxɔn bama nɛn i yii, a
yitaxun muxu gbɛtɛne ra. I tan, i faxama nɛn bɔxɔ haramuxin ma, Isirayila
fan xalima nɛn yire makuyeni.’ ”

8

Nabi Amosi a fe toon naanindena alo xiyena: Debena

1 Marigina Alatala yi fe tooni ito yita n na alo xiyena:
Deben naxan yi rafexi sansi bogi mɔxin na.
2 A yi n maxɔdin, a naxa,
“Amosi, i nanse toxi?”
N yi a yabi,
“Debe rafexi sansi bogi mɔxin na.”
Alatala yi a fala n xa, a naxa,
“Isirayila fan bata kɔxɔ n ma yamana.
N mi dinɛ sɔnɔn.”
3 Marigina Alatalaa falan ni ito ra:
“Na lɔxɔni,
sigin naxan sama mangana banxini,
na masarama nɛn wuga xuiin na.
Binbine wolima ayi nɛn yiren birin yi,
birin dunduma nɛn.”

4 Ɛ falani ito ramɛ,
ɛ tan naxanye yiigelitɔɔn tɔrɔma,
ɛ tan naxanye tɔrɔ muxun nanaxankatama.
5 Ɛ naxa, “Kike nɛnɛn sanla nanma waxatin mundun yi,
alogo en xa en ma seene mati?
Matabu Lɔxɔn nanma waxatin mundun yi,
alogo en ma maala yi mati?
En ma se maliga seen xa xurunnɛ ayi,
en ma saren xa mate.
En xa wule sikeela rafala.
6 En sɛnbɛtarene masarama nɛn gbetin na,

en tərə muxune masara sankidi saren na.
En maala matima nɛn e nun a dagina.”

7 Alatala naxan Yaxuba rakanbaxi,
na yi a kɔlɔ a yɛtɛ yi, a naxa,
“N mi ɲinanɲɛ e liga feene ma,
han dunuɲa yi ɲan.
8 Bɔxɔni ito kalama na nan ma.
Be kaane birin luma nɛn sununi.
Bɔxɔn xuruxurunma nɛn
alo Misiran xudena,
naxan tema, a mɔn yi godo.”

9 Marigina Alatalaa falan ni ito ra:
“N fama a ragidideni nɛn na lɔxɔni,
sogen xa godo benun a waxatina,
dimin xa sin bɔxɔni yanyi waxatini.
10 Ɛ sanle findima nɛn ɲan feene ra,
ɛ sigine findima nɛn wuga xuiin na.
N kasa dugin nagodoma nɛn ɛ ma,
n yi ɛ xunna bi sununi.
N fama sunu xungbeen nasodeni bɔxɔni,
alo dii kedenna na faxa waxatin naxan yi.
Na xɔlɛn mi bɛ ɛ ma habadan!”

11 Marigina Alatalaa falan ni ito ra:
“Na lɔxɔne yi,
kamɛn soma nɛn bɔxɔni,
koni donse kamɛ mi a ra,
ige xɔli fan mi a ra.
Ɛ kamɛma Alatalaa falan nan ma.
12 Ɛ bɔxɔn birin yisigama nɛn,
keli kɔmɛnna ma han sogetedeni,
Alatala a fala fendeni,
koni ɛ mi a toma.
13 Na lɔxɔni,
ɛ sungutun tofaɲine
nun ɛ banxulanne fugama a ra nɛn.
14 A singeni nun,
e yi e kɔlɔma
Samari a suxure haramuxin nin.
E a fala, e naxa,
‘Ɛ gbee ala gbo, Dan kaane!’
‘Bɛriseba gbeen sɛnbɛn gbo!’
Koni, e fama nɛn biradeni,
e mi kelɛ habadan!”

9

Nabi Amosi a fe to dənxɛna alo xiyena: Halagina

1 N yi fe toona nde ti.
Marigin yi a saraxa ganden dɛxɔn.
A yi yamarin fi, a naxa,

“Sɛnbɛtɛnne konden din,
han bɔxɔn yi xuruxurun.
Banxin birin xa bira muxune fari.
N na e diine halagima nɛn silanfanna ra.
Hali muxu keden mi kisima.
Muxu keden mi a xunbama.
2 Hali e sa e luxun laxira yi,
n na e suxuma nɛn.
Xa e te kore xɔnna ma,
n na e ragodoma nɛn.
3 Xa e e luxun Karemele geyaan fari,
n na e sagatanma nɛn,
n na e suxu.
Xa e e luxun baan xɔnna ma,
n saŋin yamarima nɛn,
a xa e xin.
4 Xa e yaxune e xali konyiyani,
n yamarin fima nɛn,
e xa faxa silanfanna ra.
N na n yɛɛn tima e ra nɛn,
koni e munanfanna mi a ra,
n na e ŋaxankatama nɛn.”

5 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,
a tan nan a yiin din bɔxɔn na, a xuya ayi.
Muxun birin yi sunu.
Bɔxɔn xuruxurunma nɛn,
a te, a mɔn yi godo
alo Nila Misiran xudena.
6 A bata a dɔxɔden ti kore xɔnna ma.
A bata kore walaxan sa bɔxɔn xun ma.
A igen nakelima baani,
a na ragodo bɔxɔni tulen na.
A xili nɛn “Alatala.”

7 Alatalaa falan ni ito ra:
“Isirayila kaane,
ɛ nun Kusi kaane keden mi a ra n tan xa ba?
N mi ɛ ramini Misiran bɔxɔn ma,
alo n Filisitine ramini Kafatoro kii naxan yi?
N mi ɛ ramini Misiran bɔxɔn ma,
alo n Arami kaane ramini Kiri kii naxan yi?
8 A mato:
Marigina Alatala bata yulubi kanne mangayaan to,
n fama na raxɔrideni nɛn bɔxɔni ito ma.
Koni n mi Yaxuba yamaan birin halagima.”
Alatalaa falan nan na ra.

9 A naxa, “N yamarin fima nɛn
alogo Isirayila yamaan xa yimaxa.
N na a yifema nɛn
alo maali fema kii naxan yi,
alogo xɔri faŋin keden nama bira.

10 Koni yulubi kanna naxanye n ma yamaan tagi,
n na e faxama nɛn silanfanna ra,
e tan naxanye a falama,
‘A mi fama nxu ɲaxankatadeni,
na mi nɔɛ nxu liyɛ.’ ”

Isirayilaa kisi fena

11 “Na lɔxɔni,
n Dawudaa mangaya kalaxini tɔnma nɛn.
N na rafalama nɛn,
n na nɛnɛni tɔnma nɛn
alo a yi kiinde,
12 alogo e mɔn xa Edɔn bɔxɔn sɔtɔ,
e nun siyane birin
naxanye n xinla batuma.”
Alatalaa falan nan na ra,
a fama na birin nakamalideni nɛn.
13 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa:
“A mato:
Lɔxɔne fama,
xɛɛ biine nun se xabane
walima waxati kedenna nin.
Manpa rafalane nun xɛɛ biine,
ne fan walima nɛn waxati kedenni.
Manpaan gboma ayi nɛn geyane fari,
a yi lu alo geyane birin yikunxi.
14 N na n ma yamaan naxɛtɛma nɛn a konni
keli konyiyani, Isirayila kaane.
E fama nɛn taa kalaxine tideni,
e dɔxɔma dɛnaxanye yi.
E manpa bili nakɔne sima nɛn,
e na minseen min.
E nakɔɔn sama nɛn,
e na bogin don.
15 N na Isirayila rasabatima nɛn e gbee bɔxɔni.
E mi kelɛ na sɔnɔn,
n dɛnaxan fixi e ma.”
Alatala naxa na kiini, ɛ Ala.

Abadi
Nabi Abadi Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Abadi a kawandin nan sɛbɛxi Kitabun yireni ito kui. A Edɔn kaane sɔnna nan yɛbama lan Isirayila kaane tɔrɔ kiin ma e xɔn. Edɔn kaane findixi Yaxuba tada Esayu yixɛtɛne nan na. Edɔn kaane yi dɔxi fɔxɔ ige daraan sogeteden binna nin. Ne lu nɛn Isirayila kaane tɔrɛ waxatin birin, koni Yuda kala waxatin nun Yerusalɛn suxu waxatini yɛngɛni, e yi na feen nadangu ayi. E mi Isirayila kaane mali naxanye yi dɔxi e dɛxɔn, fɔ e to kata na feen xɔn e yi nde ba e bɔxɔn na, e mɔn yi sa Yerusalɛn kala muxune fari.

Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn yanyina nde Babilɔn Yerusalɛn taan suxu yɛngɛni waxatin naxan yi, fayida fɔ ɲɛɛ kɛmɛ suulun tonge solomasɛxɛ e nun solofere ɲɔxɔn benun Marigi Yesu xa bari. Abadi kawandin naxan ba, na a falama Edɔn kaane xa nɛn a e nun Isirayila yaxun bonne birin halagima nɛn e bode xɔn.

Nabiya falana lan Edɔn ma
Nabi Yeremi 49.7-22

1 Falani ito nan makɛnɛn Abadi xa fe tooni alo xiyena:
Marigina Alatala ito nan falaxi Edɔn kaane fe yi.
Nxu bata xɛrayana nde a fe mɛ fata Alatala ra,
xɛraan bata rasiga siyane tagi,
a xa sa a fala e xa fa fala:
“En keli, en sa Edɔn kaane yɛngɛ!”
2 Ala naxa, “Edɔn kaane,
n na ɛ sɛnbɛn xurunma nɛn siyane birin xa.
Birin ɛ raɲaxuma nɛn.
3 Wason naxan ɛ bɔɲɛni,
na bata ɛ ratantan
ɛ tan naxanye dɔxi faran yinle ra,
e nun geyane fari,
ɛ tan naxanye ɛ mirima, ɛ naxa,
‘Nde nɔɛ nxu bɛ be xuntagi?’
4 Hali ɛ mate ayi alo singbinna,
hali ɛ sa ɛ tɛɛn sa kore alo xɔline,
a mate ayi alo sarene,
n na ɛ ragodoma nɛn.”
Alatalaa falan nan na ra.

5 “Xa muɲadena hanma mafu tiine fa i konni kɔɛɛn na,
e mi e waxɔnna xan tongoma ba?
Ɛ luma bɔɲɛ xunbenli di nayi?
Xa muxune fa ɛ nakɔni ɛ manpa bogine muɲadeni,
e mi bogi dando xan gbansan luma na ba?
6 Nba, Esayu yixɛtɛne yii seene birin naxɔrima nɛn,
a nafulu luxunxine birin yi to.
7 Ɛ mali muxune birin ɛ kedima nɛn ɛ bɔxɔni.
Ɛ xɔyine bata ɛ yanfa, e bata ɛ nɔ.
Muxun naxanye yi ɛ donseene donma,
ne lutin natima ɛ yɛɛ ra nɛn

e naxa, ‘E xaxili mi fa na!’
8 Na lɔxɔni,
n mi Edɔn yamanan fekolonne raxɔrɛ ba?
N yi xaxilimane ba Esayu a geyane fari?”
Alatalaa falan nan na ra.
9 “Teman kaane,
ɛ sofane gaxuma nɛn
muxune birin yi raxɔri Esayu a geyane ma!”

10 “Ɛ yarabima nɛn
bayo ɛ bata gbalo feen liga
ɛ ngaxakedenna Yaxuba yixɛtɛne ra.
Ɛ raxɔrima nɛn han habadan!
11 Amasɔtɔ na lɔxɔni ɛ yɛɛn yi na xɔɲɛne ra
e yi soma Yerusalɛn taani waxatin naxan yi
e a nafunle tongo,
e a seene yitaxun masɛnsɛnna xɔn.
Ɛ tan fan luxi nɛn nayi alo e tan.
12 Ɛ mi yi lan ɛ sɛwa
ɛ ngaxakedenna Yuda yixɛtɛne tɔrɔ lɔxɔna fe ra.
Ɛ mi yi lan
ɛ ɲaxan e kalan waxatini,
hanma ɛ yi ɛ kanba e sɔxɔlɛn waxatini.
13 Ɛ mi yi lan
ɛ so n ma yamana taani
a halagi waxatini.
Ɛ mi yi lan
ɛ a mato sɛwani a kala waxatini,
hanma ɛ yi a nafunle tongo
a halagi waxatini.
14 Ɛ mɔn mi yi lan
ɛ ti kira xunne ra ɛ a muxu gixine faxa,
hanma ɛ yi e so e yaxun yii,
e tɔrɔ waxatini.”

15 Amasɔtɔ Alatalaa lɔxɔn bata maso,
a siyane birin makitima lɔxɔn naxan yi.
Nayi, ɛ suxuma nɛn
alo ɛ bonne suxu kii naxan yi.
Ɛ fe ɲaxin naxanye liga,
ne xɛtɛma nɛn ɛ ma.

Isirayila a gbeen ɲɔxɔma nɛn Edɔn yamanan ma

16 Awa, ɛ to dɔlɔn minxi n ma geya sariŋanxin fari,
nayi siyane birin e minma nɛn
han e a radangu ayi!
E luma e minɲɛ nɛn,
han e lugo,
e yi lu alo e mi da.

17 Koni yamaan muxu dɔnxɛne luma nɛn Siyon geyaan fari.
Yaxuba yixɛtɛne e kɛɛn masɔtɔma nɛn.
18 Yaxuba yixɛtɛne luma nɛn alo tɛɛna,

Yusufu bɔnsɔnne yi lu
alo tɛɛ dɛgɛna.
Koni Esayu yixɛtɛne luma nɛn
alo sɛxɛna.
Ne e suxuma nɛn
e yi e gan,
muxu yo mi kisima Esayu bɔnsɔnni.
Alatala bata na fala!
19 Yuda kaan naxanye dɔxi Negewi yireni,
ne Esayu a geyane suxuma nɛn.
Yamanan lanbanna muxune Filisitine bɔxɔn tongoma nɛn.
E Efirami nun Samari burunne tongo,
Bunyamin bɔnsɔnna muxune yi Galadi suxu.
20 Isirayila kaan naxanye suxi yɛngɛni,
gali gbeeni ito,
ne Kanan kaane yamanan suxuma nɛn
siga han Sarepata taana.
Yerusalɛn kaan naxanye suxi yɛngɛni
naxanye Sefarada taani,
ne fan yi Negewi yamanan taane findi e gbeen na.
21 Muxu kisixine tema nɛn Siyon geyaan fari,
e Esayu a geya yirene makiti,
mangayaan yi lu Alatala xa.

Yunusa
Nabi Yunusaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito Nabi Yunusa nan ma fe falama naxan kataxi a nama Alaa yamarin suxu. Ala to a fala, a a xa siga Isirayila yaxune kawandideni, a yi tondi, a siga kunkin kui fɔxɔ igen xun ma, foyen yi keli, Yunusa yi woli igeni, yɛxɛn yi a gerun. A tondixi, bayo Niniwa kaane findixi faxa tiine nan na. Isirayila kaane yaxu fangamane nan yi e ra. Niniwa kɛwali ɲaxine fe sɛbɛxi Nahun sora 3 kui. Dɔnxɛn na, Yunusa yi tin Alaa falan ma, yɛxɛn yi a ramini.

Yunusa a fe taruxun ɲɔndi kɛndɛna nde yitama en na fa fala a Ala mi a xanuntenyaan nagidixi Isirayila kaane xan tun ma, koni a mɔn a ragidixi xɔɲɛne ma naxanye a fe tongoxi sɔbɛɛn na. Naxan na fa Ala ma, a a xun xanbi so a hakɛne yi, Ala na kanna mafeluma nɛn.

Yesu misaala tongoxi Yunusa a sigatiin nan ma a to yi a faxa feen falama yamaan xa e nun a keli fena sayani (Matiyu sora 12.38-42 e nun Luka sora 11.19-35).

Ala a yitama en na nɛn fa fala, en lan en xa a xanuntenyaan nun hinanna feen nali siyane birin ma hali en kon kaa mi a ra. Ala mɔn a yitama Kitabun yireni ito yi, a en mi lan en yi a matandi kii yo yi.

Nabi Yunusa mi Ala sagoon liga

1 Lɔxɔna nde Alatala yi falan ti Amitayi a dii xɛmɛn Yunusa xa, a naxa,
2 “Keli, i siga Niniwa taani, taa gbeena, i sa na kaane kawandi. Amasɔtɔ n
bata e fe ɲaxine to.”
3 Koni Yunusa yi keli, a yi a gi Alatala ma, a xa siga Tarasisi yamanani.
Nayi, a yi siga Yafa taani, a sa kunkina nde to naxan yi siga feni Tarasisi
yamanani. A yi na saranna fi, a so kunkin kui, a yi a masiga Alatala ra.
4 Koni Alatala yi foye gbeen nafa fɔxɔ igen xun ma. Walan gbeen yi keli
igen xun ma. A yi liga alo kunkin xa kala.
5 Kunkibane yi gaxu, birin yi a gbee ala maxandi fɔlɔ. Na danguxina, seen
naxanye yi kunkin kui, e yi ne rawoli ayi fɔxɔ igeni alogo kunkin xa yelefu
ayi. Yunusa tan yi saxi xixɔli gbeeni kunkin kui.
6 Awa, kunkibane kuntigin yi Yunusa to, a yi a fala a xa, a naxa, “I xima
nanfera? Keli i yi i gbee Ala maxandi, waxatina nde, a en malima nɛn, nayi
en mi faxama.”
7 Awa, kunkibane yi a fala e bode xa, e naxa, “En feni ito yɛɛ fen alogo en
xa a kolon naxan faxi tɔrɔni ito ra en ma.” Nayi, e yi masɛnsɛnna ti, a yi
Yunusa suxu.
8 Nayi, kunkibane yi a fala Yunusa xa, e naxa, “A fala nxu xa, nde faxi
tɔrɔni ito ra? I wanla sifan mundun ligama? I kelixi minɛn yi? I fataxi
yamanan mundun na, e nun i fataxi siyaan naxan na?”
9 Yunusa yi e yabi, a naxa, “Heburu nan n na. N na Alatala nan batuma,
Ala Naxan Kore, naxan baane nun bɔxɔn daxi.”
10 Na kunkibane yi gaxu ki faɲi, e yi a maxɔdin, e naxa, “I na ligaxi
nanfera?” Amasɔtɔ e bata yi a kolon fa fala a gima Alatala nan ma, bayo a
bata yi a yɛba e xa nun.

11 Koni foyen mɔn yi lu fɛ nanara kunkibane yi a fala Yunusa xa, e naxa,
“Nxu fa nanse ligama i ra alogo fɔxɔ igen xa a raxara? Bayo fɔxɔ igen mɔn yi
luma xaɲɪɛ ayi nɛn tun.”
12 Awa, Yunusa yi e yabi, a naxa, “Ɛ n tongo, ɛ yi n woli fɔxɔ igeni, nayi
igena a raxarama nɛn. N na kolon fa fala foye gbeeni ito ɛ tərɔma n tan nan
ma fe ra.”
13 Koni kunkibane yi kata kunkin nasigadeni xaren binni, koni e mi nɔ
amasɔtɔ foyen yi gboma ayi nɛn tun.
14 Nanara, e yi Alatala maxandi, e naxa, “Alatala, i nama tin nxu xa halagi
xɛmɛni ito a fe ra. I mɔn nama tin nxu xa findi muxun faxa sabun na naxan
mi fefe ligaxi nxu ra.”
15 Nayi, e yi Yunusa tongo, e yi a woli fɔxɔ igeni. Na ligaxina, igen yi a
raxara yiri.
16 Na yi a liga kunkibane yi gaxu Alatala yɛɛ ra han, nanara e yi saraxan
ba Alatala xa, e yi e kɔlɔ.

2

Yunusa yi Ala maxandi

1 Alatala yi yɛxɛ gbeen nafa a yi Yunusa gerun. Yunusa yi lu yɛxɛ gbeen
kui soge saxan, kɔɛ saxan.
2 Yunusa yi yɛxɛ gbeen kui waxatin naxan yi, a yi Alatala, a Ala maxandi.
3 A yi a fala, a naxa,
“N yi tərɔni waxatin naxan yi,
Alatala, n yi i maxandi,
i yi n yabi.
N to yi faxan dɛ,
n yi i xili,
i yi n xuiin namɛ.
4 I bata n woli baani tilinna ma.
N bata lu mərɔnne bun,*
xunfanne birin danguma n fari.
5 N yi a falama nɛn, n naxa,
I bata n kedi i yɛtagi.
Koni, n mɔn i ya banxi sariŋanxin toma nɛn.
6 Igen bata te han n kɔɛna.
N bata lu tilinna ma.
Fɔxɔ igen sɛxɛne yi filin n xunna ma.
7 N bata yi godo igeni
han geyane bun.
Bɔxɔn bata yi raxutu n ma
han habadan.
Koni i tan Alatala, n ma Ala,
i bata n kɛndɛn ba faxan dɛ.”

8 “N niin ba waxatini,
n yi n miri i tan Alatala ma,
n ma maxandi xuiin yi sa i li i ya banxi sariŋanxini.
9 Naxanye suxurene batuma fuyan
ne e makuyama hinanna nan na.
10 N tan saraxane bama i xa nɛn,

* **2:4: 2.4** ***Igen mərənne:*** alo foyen na so igeni.

n yi barikan bira i xa bɛtini.
N dɛ xuiin naxanye tongoxi,
n yi ne liga.
Alatala, i tan nan kisin kanna ra.”
11 Alatala yi yɛxɛn yamari alogo a xa sa Yunusa baxun xaren na.

3

Yunusa yi kawandin ba Niniwa yi

1 Awa, Alatala mɔn yi falan ti Yunusa xa,
2 a naxa, “Keli, i siga Niniwa taa gbeeni, i sa kawandin ba na n na i yamarixi naxan na.”
3 Nayi, Yunusa yi keli a siga Niniwa yi alo Alatala a falaxi a xa kii naxan yi. Taa gbeen nan yi Niniwa ra, a yisigana, fɔ soge saxan sigati.
4 Awa, Yunusa yi yanyi keden siga ti taani a sarinma, a naxa, “Xii tonge naanin to xanbi ra, Niniwa taan halagima nɛn!”
5 Niniwa kaane yi dɛnkɛlɛya Ala ma. Awa, e yi a rawanga a muxun birin xa sunna suxu, e yi kasa bɛnbɛli dugine ragodo e ma keli muxu gbeene ma han muxudine.
6 Niniwa mangan to na feen mɛ, a yi keli a manga gbɛdɛni, a yi a manga domaan nate a ma, a yi kasa bɛnbɛli dugin nagodo a ma, a yi sa dɔxɔ burunburunni.
7 E yi falani ito rali Niniwa yiren birin yi, e naxa, “Mangan nun a kuntigine naxa, ‘Muxune nun xuruse xungbeen nun a xunxurina, sese nama donseen don hanma a yi a min.
8 Muxune nun xuruseene, birin xa bɛnbɛnla ragodo e ma, e yi e xuini te Ala ma sɛnbɛn na, birin yi xɛtɛ a sigati kii ɲaxin fɔxɔ ra e nun a gbalon naxan ligama.
9 Waxatina nde Ala diɲama nɛn, a xɛtɛ a xɔlɔn fɔxɔ ra, nayi en mi fa halagima.’ ”
10 Ala yi a to Niniwa kaane na ligama, a yi a kolon a e bata xɛtɛ e kɛwali ɲaxine fɔxɔ ra. A yi yihadin naxan nagidixi a xa a liga e ra, a yi na dan.

4

Yunusa yi xɔlɔ Ala ma

1 Na feen yi Yunusa xɔlɔ ki faɲi.
2 A yi Alatala maxandi, a naxa, “Alatala, n mi yi ito xan falan ba n yi n ma yamanani waxatin naxan yi? N yi ito nan ma fe falama n yi n gima Tarasisi yamanani waxatin naxan yi. Amasɔtɔ n yi a kolon a i tan Ala i diɲa, i kininkinin, i mi xɔlɔn xulɛn, i ya hinanna gbo, i yɛtɛ ratanga yihadin liga feen ma.
3 Alatala, n bata i mafan i xa n niin ba n yi, amasɔtɔ a rafan n ma n faxa benun n xa lu n nii ra.”
4 Alatala yi a fala Yunusa xa, a naxa, “I lan i xɔlɔ ba?”
5 Awa, Yunusa yi keli taani siga sogeteden binna ra. A yi sa gagen ti a yɛtɛ xa mɛnni, a dɔxɔ a bun nininna ra alogo a xa a to naxan ligama taani.
6 Marigina Alatala yi wudi binla nde ramini, a yi sabati Yunusa xun ma, a findi nininna ra a xa, na yi a xɔlɔn ba a yi. Yunusa yi sɛwa han!
7 Koni na xɔtɔn bode, subaxani, Ala yi kunla nde rafa a yi wudi binla sɔxɔn, a yi xara.

8 Sogen texina, Ala yi foye wolonna rafa keli sogeteden binna ra. Sogen yi
Yunusa xunni li han a liga alo a xa fuga a ra. A yi a fala, a a xa faxa, a naxa,
“Benun n xa lu n niini, a lan n xa faxa.”
9 Koni Ala yi a fala Yunusa xa, a naxa, “I lan i xɔlɔ wudi binli ito a fe ra
ba?” A yi a yabi, a naxa, “A lan n xɔlɔ wudi binla fe ra han n faxa.”
10 Nayi, Alatala yi a fala Yunusa xa, a naxa, “Wudi binli ito mi wali yo tixi i
tan ma, i tan xa mi a ragboxi, a daxi kɔɛ kedenna nan na, a halagi kɔɛ
kedenna ra.
11 Koni n tan mi lan nun n kininkinin Niniwa ma ba, taa gbeena, muxu
wuli kɛmɛ muxu wuli mɔxɔɲɛ dɛnaxan yi, naxanye mi fatan e kɔmɛnna nun
e yiifanna tagi rabɛ? Xuruseene fan na.”

Mike
Nabi Mike Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Mike nun Nabi Esayi yi walima waxati kedenni, fɔ ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge naanin ɲɔxɔn benun Yesu xa bari. A yi falan tima Yuda kaane nan xa, Asiriya yamanan sofane yi kɔnkɔxi e xili ma waxatin naxan yi.

Nabi Mike yi Yuda kaane rakolonma a e yamanan nun e manga taan Yerusalɛn fa luma nɛn alo Samari, Isirayila yamanan manga taana. A lixi Yuda nun Isirayila bata yi taxun. Samari taan suxi nɛn yɛngɛni ɲɛɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun firin benun Yesu xa bari. Nabiin yi yamaan nakolonma gbalo famatɔɔn nan ma fe ma naxan yi fama e yulubine saranna ra. E yulubin ne findixi tinxintareyaan nan na muxune tagi. A mɔn yi falan tima nabine xili ma naxanye yamaan yanfama e falane xɔn, naxan yɛtɛ a ligama muxune mi nɔɛ e kii masarɛ. Mike yi e rakolon e yi lan e xa sigan ti kii naxan yi, a naxa, “Tinxinyaan liga, hinanna yi rafan i ma, i yi sigan ti i ya Ala xɔn yɛtɛ magodoni.” (Mike 6.8) En fan lan nɛn na xa lu en xunni, en yi a suxu.

Mike a falama a yamaan xa nɛn a Ala fama e rakisideni nɛn a na mangan dɔxɔ naxan barima Dawuda bɔnsɔnni Bɛtɛlɛmi taani. Na feen sɛbɛxi Mike 5.1-4 kui. Na nan a liga muxune yi Alaa Muxu Sugandixin legedenma Bɛtɛlɛmi taani ɲɛɛ kɛmɛ solofere na falan xanbi ra. Na feen sɛbɛxi Matiyu 2.6 kui.

1 Alatala falan naxanye ti Mike Moreseti kaan xa Manga Yotami nun
Manga Axasi nun Manga Xesekiya waxatine yi, Yuda yamanan mangane. A
fe tooni ito nan ti alo xiyena lan Samari taan nun Yerusalɛn taane fe ma.

2 Ɛ tuli mati,
ɛ tan siyane birin!
I tan bɔxɔna, i tuli mati,
e nun muxun naxanye birin a yi.
Marigina Alatala sereyaan bama nɛn ɛ xili ma.
Marigin nan a falama
keli a Batu Banxi sariŋanxini.

Ala Samari taan nun Yerusalɛn taan makitima nɛn

3 A mato,
Alatala minima a dɔxɔdeni.
A godoma,
a sigan tima bɔxɔn yire matexine fari.
4 Geyane xulunma ayi a sanna bun ma,
lanbanne yibɔma e tagi
alo kumin dɛngbɛn tɛɛn ma,
alo ige bɔxɔnxin tintinna ra.
5 Na birin Yaxuba yamaan murutɛna fe ra,
Isirayila yamaan yulubine fe ra.
Nde Yaxuba yamaan namurutɛxi?
E manga taa Samari kaane xa mi a ra ba?
Nde tixi Yuda yɛɛ ra suxure batuni?
E manga taa Yerusalɛn kaane xa mi a ra ba?
6 Ala naxa, “N Samari taan findima nɛn taa xɔnna ra burunna ra,

manpa bili nakɔ yirena.
N na a banxi gɛmɛne ragodoma nɛn lanbanne yi,
n yi a banxine sandɔxɔne ramini kɛnɛnni.
7 A suxurene birin yibɔma nɛn dungi dungin na.
Tɛɛn nan e kide se ralixine ganma.
N na a batu seene birin kalama nɛn,
e naxanye malanxi yalundene sarene xɔn,
e mɔn sa findima nɛn yalundene saren na.”*

8 Nanara, n wugama nɛn,
n gbelegbele,
n san yigenla nun n nagenla yi sigan ti.
N gbelegbelema nɛn alo kankona.
N kutun alo xutunxunbane.
9 Amasɔtɔ Samari kaane furen mi yalanma.
A bata Yuda yamanan li.
A bata n ma yamaan taan so dɛɛn li
han Yerusalɛn taana.
10 Ɛ nama a fala Gati taani.
Ɛ nama a wuga!
Ɛ makutukutu burunburunni Beti-Leyafira taani.†
11 Safiri kaane, ɛ yagixin nagenla xa dangu!
Saanan kaane, ɛ nama susu minɛ.
Beti-Hayeseli taan sununi,
e mi ɛ maliyɛ.
12 Maroti kaane xaminxi e hɛrina fe ra,
bayo Alatala bata gbalon nagodo,
han Yerusalɛn taan so dɛna.
13 Ɛ tan Lakisi kaane,
ɛ soone nun wontorone yitɔn!
Ɛ tan nan Siyon kaane tixi yulubin ma
bayo Isirayila kaane yulubin naxanye ligama
e ne toxi ɛ konna nan singe yi.
14 Nanara, Yuda kaane,
ɛ masigama nɛn Moreseti-Gati taan na.
Akisibu taan findima luti ratixin nan na
Isirayila mangane yɛɛ ra.
15 Ala naxa, “Ɛ tan Maresa kaane,
n mɔn ɛ yɛngɛfaan nafama nɛn ɛ xili ma.
Isirayila manga binyena a gima nɛn
a sa a luxun Adulan faranna ra.
16 Ɛ xunna bi ɛ rafan dii xɛmɛne wuga feen na!
Ɛ xunna gbanan alo dugan xun xɔnna,
amasɔtɔ e sigama nɛn ɛ diine ra pon!”

---

* **1:7: 1.7** ***Yalundene*** nan yi walima mɛn kaane kidene yi e gbetin sɔtɔ kiden seene sɔtɔ feen na. Yaxune na yi mɛn kaane suxurene tongo yɛngɛni, e yi sa e batuma e konna kide yirene nin. Mɛn yi findi yalunde yire firinden na a naxan ma fe fala.

† **1:10: 1.10-15** Nabi Mika yirene xinle falama naxan nun a falane bunne maliga alogo a falan xa ɲaxun. Misaala ra, Beti-Leyafira bunna nɛɛn “burunburun yirena.” A taan naxanye xinle falama, Asiriya kaane kɔnkɔxi na taane nun e rabilinne ma.

2

Fe ɲaxin saranna nun tuli sana

1 Gbalon na kanne xa,
naxanye hakɛn mirima,
e fe ɲaxini tɔn e sadeni.
Kuye nɛma yibama
e yi sa a liga,
amasɔtɔ na fɛrɛna e xa.
2 E mila xɛɛne xɔn,
e yi e tongo,
e kunfa banxine xɔn,
e yi e kansun.
E muxune nun e denbayane nun e kɛɛne suxu.
3 Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“A mato,
n gbalon nan nafama bɔnsɔnni ito ma.
Ɛ mi ɛ xunna raminɛ a bun mumɛ!
Ɛ mi fa sigan tima xunna kenli,
amasɔtɔ tɔrɔ waxatin na a ra.
4 Na lɔxɔni, sandani ito falama nɛn ɛ xili ma,
e ɛ magelema nɛn mawuga sigini.
E naxa, ‘En bata kala fefe,
n ma yamaan kɛ bɔxɔn bata yitaxun gbɛtɛye ra.
E bata a ba n yii,
e bata en ma xɛɛne so yanfantenne yii!’ ”
5 Nanara, muxu yo mi bɔxɔna nde maligɛ
i tan kɛɛn na Alatala yamani.

Naxanye Nabi Mike matandima

6 E waliyiya falan tima n xili ma iki,
e naxa, “Ɛ nama waliyiyaan fala!
Waliyiya falani ito nama ti de!
A findima yagin nan na!”
7 Ɛ tan Yaxuba bɔnsɔnna,
a lan ɛ xa na fala ba?
Diɲan ɲanɲɛ Alatala yi ba?
A darixi na ligɛ ba?
Ala naxa,
“N ma falane fan na kanna xa
naxan kɛwanle fan.
8 Ɛ bata keli n ma yamaan xili ma
waxati dɔnxɛni ito yi alo yaxune.
Ɛ muxune gubane bama e ma
naxanye xɛtɛmatɔ a ra
keli yɛngɛni bɔɲɛ xunbenli.
9 Ɛ n ma yamaan ɲaxanle kedima e rafan banxine yi.
Ɛ n ma binyen ba e diine ma habadan.
10 Ɛ keli, ɛ siga,
amasɔtɔ ɛ matabude mi ito ra,
bayo ɛ yamanan bata raharamu.
A findima tɔrɔn nan na
naxan magaxu han!

11 Xa muxuna nde a gima foyen fɔxɔ ra
a wule waliyiya falane ti, a naxa,
‘I fama dɔlɔn nun manpaan sɔtɔdeni nɛn!’
Na nabi sifan nan yi lanɲɛ yamani ito ma yati!”

12 “N na ɛ birin malanma nɛn Yaxuba bɔnsɔnna.
N na ɛ tan muxu dɔnxɛne xun lanma nɛn,
naxanye luxi Isirayila bɔnsɔnni.
N na ɛ malanma nɛn
alo yɛxɛɛne sansanna kui,
alo xuruse kuruna e dɛgedeni.
Gali gbeen sɔnxɔ xuiin yi mini na.
13 Naxan kiraan nabama,
na tima nɛn e yɛɛ ra.
E kiraan nabama nɛn, e mini.
E mangan bata ti e yɛɛ ra,
Alatala nan e xunna ra.”

3

Yɛɛratine sɔnne

1 N bata a fala, n naxa,
“Yaxuba bɔnsɔn mangane
Isirayila bɔnsɔn kuntigine,
ɛ tuli mati iki!
Ɛ tan xa mi lan
ɛ sariyan kolon ba?
2 Fe faɲin naɲaxu ɛ tan naxanye ma,
a ɲaxin yi rafan ɛ ma,
ɛ muxune kidin nun e suben bama e ma
han e xɔnna.
3 Ɛ n ma yamaan suben donma,
ɛ yi e kidin ba,
ɛ yi e xɔnne yigira,
ɛ yi e yisɛgɛ
alo suben naxan sama tunden kui.”
4 Nanara, mangane na gbelegbele Alatala ra,
a mi e yabima.
A yɛtagin luxunma nɛn e ma na waxatini,
e kɛwali ɲaxine fe ra.

Wule nabine sɔnne

5 Alatala ito nan falaxi lan nabine fe ma
naxanye n ma yamaan nalɔma ayi, a naxa,
“Donseen nɛma e dɛ,
e muxune xibaruma bɔɲɛ xunbenla nan na.
Koni xa naxanye mi e kima donseni
e yɛngɛn nan nakelima ne ma.
6 Nanara, kɔɛɛn soma nɛn ɛ ma
ɛ mi fa fe toon tima alo xiyena,
dimin yi so,
fe yo mi fa makɛnɛnma ɛ xa.
Sogen birama nɛn na nabine mabinni,
kɛnɛnna yi findi dimin na e xa.”

7 Sayibane yagima nɛn
e nun naxanye birin waliyiya falane tima.
Ne e yɛtagine luxunma nɛn yagini
amasɔtɔ Ala mi e yabima.
8 Koni n tan, n lugoxi sɛnbɛn na
e nun Alatalaa Nii Sariŋanxin
nun kiti sa kɛndɛn nun fangana
alogo n xa Yaxuba bɔnsɔnna Ala matandine yita a ra
e nun Isirayila bɔnsɔnna yulubina.
9 Nayi, ɛ tuli mati ito ra,
Yaxuba bɔnsɔn mangane,
ɛ tan Isirayila bɔnsɔn kuntigine,
kiti kɛndɛn naŋaxu ɛ tan naxanye ma
ɛ yi fe faŋine birin yifu,
10 ɛ tan naxanye Siyon taan tima wunli,
ɛ yi Yerusalɛn ti gbaloni.
11 Mɛn mangane kitin sama,
e dimi yi seen nasuxu mayifuni.
Mɛn saraxaraline xaranna tima,
alogo e xa e saren sɔtɔ.
Mɛn nabine fe famatɔne xibarune falama,
alogo e xa gbetin sɔtɔ.
Anu, e mɔn fa e diganma Alatala yi,
e susu a falɛ, e naxa,
“Alatala mi en tagi ba?
Tɔrɔ yo mi fama en ma.”
12 Nanara, ɛ tan ma fe ra,
Siyon taani buxama nɛn alo xɛɛna,
Yerusalɛn findima nɛn taa xɔnna ra.
Ala Batu Banxin tixi geyaan naxan ma,
na findima nɛn fɔtɔnna yire matexin na.

4

Bɔŋɛ xunbeli manga taana

1 Waxati famatɔni
Alatala Batu Banxin geyaan naxan fari
na danguma nɛn geyane birin na,
a lu geyane birin xun ma,
siyane yi lu fɛ a ma han!
2 Siya wuyaxine fama nɛn,
e a fala, e naxa,
“Ɛ fa, en siga,
en te Alatalaa geyaan ma,
Yaxubaa Alaa banxini.
A xa en xaran a sigati kiine ma,
alogo en xa bira a kirane fɔxɔ ra.”
Amasɔtɔ sariyan minima nɛn Siyon yi
Alatalaa falan minima nɛn Yerusalɛn yi.
3 A findima nɛn kitisaan na siya wuyaxin tagi.
A yɛngɛne ŋanma nɛn yama sɛnbɛmane tagi
hali naxanye makuya.

E e silanfanne bɔnbɔma nɛn,*
e findi ɲinge kenne ra,
e tanbane yi rafala wɔlitɛne ra.
Siya yo mi fa silanfanna tongoma gbɛtɛ xili ma,
yɛngɛn mi fa maxaranɲɛ mumɛ.
4 Birin dɔxɔma nɛn a manpa binla nun a xɔdɛ binla bun,
muxu yo mi fa e magaxu,
amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata falan ti.
5 Siyane birin sigan tima e gbee ala nan xili yi.
Koni en tan sigan tima Alatala nan xili yi en ma Ala
waxatin birin han habadan!

6 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Na lɔxɔni,
n sankalatɔne malanma nɛn.
Naxanye yi suxi yɛngɛni
n yi ne xun lan,
n tɔrɔn nagidixi naxanye ma.
7 N sankalatɔne findima n ma yama dɔnxɛn na nɛn.
Naxanye yi xuyaxi ayi,
na muxune yi findi siya sɛnbɛmaan na.
Alatala dɔxɔma nɛn e xun na Siyon geyani
keli na waxatin ma han habadan.
8 I tan, Siyon taan sanganso matexina,
i tan naxan yamaan makantanma
alo xuruse rabaan nun a kuruna,
i fama nɛn sɛnbɛn sɔtɔdeni
naxan yi i yii a fɔlɔni.
Yerusalɛn mɔn findima nɛn manga taan na.”

9 Nanfera iki i gbelegbelema?
Manga mi fa i konni ba?
I kawandi muxun bata lɔ ayi ba,
alogo sɔxɔlɛn xa i li
alo ɲaxanla naxan tinna ma?
10 Siyon kaane, ɛ tɔrɔ,
ɛ gbelegbele
alo ɲaxanla naxan diin barima.
Amasɔtɔ iki ɛ minima nɛn ɛ taani
ɛ sa dɔxɔ burunna ra.
Ɛ sigama nɛn han Babilɔn taani.
Ɛ sa xɔrɔyama mɛnna nin,
Alatala sa ɛ xunbama mɛnna nin ɛ yaxune yii.
11 Iki siya wuyaxine e malanma i xili ma.
E a falama, e naxa,
“En fu e taan ma,
en xa Siyon kalaxin to!”
12 Koni e mi Alatala miriyaan kolon.
E mi a fe ragidixine famuma.
E mi a kolon a e malanma nɛn
alo malo xidine lonna ma.

* **4:3: 4.3 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

13 Siyon kaane, ɛ keli,
ɛ maala bɔnbɔ!
N sɛnbɛn fima nɛn ɛ ma
alo wure fenne turaan ma
alo a torone na findi sulan na.
Ɛ yama wuyaxi yilunburunma nɛn,
e bata yi seen naxanye sɔtɔ yɛngɛni,
ɛ ne rasariŋan Alatala xa,
ɛ yi e nafunla so bɔxɔn birin kanna yii.
14 Iki, ɛ ganle malan, taa yɛngɛ sone!
Yaxune bata ɛ rabilin!
E bata Isirayila kuntigin yɛtagi garin dunganna ra.

5

Mangan barima nɛn Bɛtɛlɛmi yi

1 I tan, Bɛtɛlɛmi-Efarata taana,
i tan xurun Yuda taane tagi,
koni naxan mangayaan ligama Isirayila xun na
n tan xa, na minima i tan nin.
A bɔnsɔnna fɔlɔxi xabu waxati danguxine yi,
xabu singe ra fonne waxatina.
2 Nanara, Ala Isirayila yamanan nabeŋinma nɛn
han naxan diin barima na yi diin bari.
A ngaxakeden dɔnxɛne mɔn yi xɛtɛ Isirayila yi.
3 A kelima nɛn, a yi a xuruse kurun naba
Alatala sɛnbɛni,
Alatala xili binyeni, a Ala.
E luma nɛn bɔŋɛ xunbenli,
amasɔtɔ a binyama nɛn han bɔxɔn danne.
4 A tan yɛtɛɛn nan findima e bɔŋɛ xunbenla ra.

Asiriya kaane na fa en ma bɔxɔni
e yi so en ma manga banxine kui,
en yɛɛrati solofere nan nakelima e xili ma
hali yamaan kuntigi solomasɛxɛ.
5 E mangayaan ligama nɛn Asiriya yamanani
silanfanna ra e yii, e Nimirodi bɔxɔn tongo.
Mangana en xunbama nɛn Asiriya kaane yii,
e na sa so en yamanani
e na e sanna ti en ma bɔxɔni.
6 Nayi, Yaxubaa yamaan muxu dɔnxɛne luma nɛn
siya wuyaxin yɛ,
alo xiila naxan kelixi Alatala ma,
alo tulen naxan sama sɛxɛn yii ra,
naxanye mako mi adamadiine ma,
e yengi mi sese ma muxune yii.
7 Nayi, Yaxuba bɔnsɔnna muxu dɔnxɛne luma nɛn
siyane nun yama wuyaxine yɛ,
alo yatan burunna subene yɛ,
alo yata sɛnbɛmaan xuruse xunxurine yɛ.
A na dangu, a e suxu, a e yibɔ,
muxu yo mi e bama a yii.

8 Ɛ yiini te ɛ yaxune xili ma,
alogo ɛ yaxune birin xa raxɔri.

9 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Na lɔxɔni, n ni i ya soone bama nɛn i konni
n yi i ya wontorone ralɔ ayi.
10 N na i ya taane kalama nɛn i ya yamanani,
n yi i ya yire makantanxine birin nabira.
11 N kɔɛrayaan bama nɛn ɛ yɛ.
Yiimatone mi fa luma ɛ yɛ.
12 N na ɛ suxurene nun ɛ kide gɛmɛne bama nɛn ɛ yii.
Ɛ mi fa ɛ xinbi sinma ɛ yii funfun bun ma.
13 N na ɛ Asera kide gbindonne bama nɛn ɛ yii,
n yi ɛ taane halagi.
14 N fitinaxina n gbeen ɲɔxɔma nɛn xɔlɔni
siyane birin na naxanye mi n xuiin namɛxi.”

6

Kitina Ala nun a yamaan tagi

1 Ɛ tuli mati Alatalaa falan na, a naxa,
“Ɛ keli, ɛ xun mafala,
geyane yi findi i ya kitin serene ra,
yire matexine xa i xuiin namɛ.
2 Geyane, ɛ Alatala kitin namɛ,
ɛ tuli mati,
ɛ tan bɔxɔn bunna naxanye mi yimaxɛ,
amasɔtɔ Alatala nun a yamaan kitini,
a waxi Isirayila makiti feni.
3 N ma yamana,
n nanse ligaxi ɛ ra?
N goronna mundun saxi ɛ xun ma?
Ɛ n yabi!
4 N bata ɛ ramini Misiran yamanani.
N bata ɛ xunba konyiya bɔxɔni.
N yi Musa rasiga,
a xa ti ɛ yɛɛ ra,
e nun Haruna nun Mariyama.
5 N ma yamana,
na feen xa rabira ɛ ma,
Moyaba mangan Balaki yi fe ɲaxin naxan falama,
e nun Beyori a dii Balami* mɔn a yabi naxan na.
Ɛ sigan naxan ti
keli Sitimi yi han Giligali taani,
na feen xa rabira ɛ ma
alogo ɛ xa Alatalaa tinxin wanle kolon.”
6 N fama nanse ra n yii Alatala yɛtagi,
n yi n xinbi sin Ala matexin bun?
N xa fa, nxu nun saraxa gan daxine ba?
E nun ɲinge diin ɲɛɛ kedenne ba?
7 Alatala konton wuli wuyaxine rasuxɛ ba?

* **6:5: 6.5 *Balaki nun Balami*** a fe sɛbɛxi Yatɛne 22 han 24 kui.

Ture saraxan naxan gbo xude wuli wuli wuyaxine igen xa ba?
N na n ma dii singen soɛ a yii n hakɛne saren na ba?
Diin naxan minixi n fatini,
na findɛ niin xunbaan na yulubine fe ra ba?
8 Adamadina,
a bata a yita i ra naxan fan,
Alatala naxan maxɔdinma i ra:
Tinxinyaan liga,
hinanna yi rafan i ma,
i yi sigan ti i ya Ala xɔn yɛtɛ magodoni.

Isirayila kaane yulubine saranna

9 Alatala a xui raminima taan muxune ma,
xaxilimana a xinla ratinma nɛn.
Ɛ tuli mati falan na
naxan yamaan yulubine saranna ralixi
e nun naxan a fe ragidixi.
10 Nafunla naxan sɔtɔxi a ɲaxin na
na mɔn muxu ɲaxine banxine kui ba,
e nun ligase tinxintaren naxan dangan nafama?
11 N luyɛ n mi a fe saran na kanna ra ba,
naxan sikeli tinxintaren nawalima
se liga se dɛfetaren naxanye bɛnbɛli kui?
12 Taan nafulu kanne gbalon ligama,
a muxune wulen falama.
E dɛɛn yanfan tima.
13 Nanara, n tɔrɔn nagodoma nɛn i ma,
n yi i kala i yulubine fe ra.
14 I tan, i dɛgema nɛn i mi lugo.
Kamɛni i kuiin bɔrɔxɔma nɛn.
I sena ndee ramarama nɛn,
koni sese mi luma.
I na naxan namara,
n na kalama nɛn yɛngɛni.
15 I seen sima nɛn,
koni i mi a xabama.
I oliwi turen bama nɛn,
koni i mi a turen nawalima.
I manpa bogi igen bama nɛn,
koni i mi a minma.

16 I Manga Omiri a sariyane nan suxuma
e nun Manga Axabi a denbayaan misaale birin,†
i bira e kawandi xuine fɔxɔ ra.
Nanara, n halagin nagidixi i ma,
n na i ya muxune findima nɛn gele ma feen na
e nun yagina siyane tagi.

7

Nabina mawuga xuina

† **6:16: 6.16** Isirayila mangane nan yi ***Omiri nun Axabi*** ra naxanye yi sɔn ɲaxu. E fe sɛbɛxi Mangane Singen 16.23-33 kui.

1 Gbalona n xa!
Amasɔtɔ n sunuxi
alo naxan se bogin fenma a xɔri makentun waxatini.
A dondaxin se mi fa na,
hali xɔdɛ bogi keden pe
naxan yi ɲaxunɲɛ n dɛ.
2 Tɔgɔndiya muxune bata ɲan yamanani na kiini.
Muxu faɲi yo mi fa luxi.
E birin dɔxi e bode yɛɛ ra faxa ti xinla ma.
Birin lutin natima a ngaxakedenna yɛɛ ra.
3 E yiine fatan fe ɲaxin ligɛ.
Mangane seen nan fenma,
kitisane dimi yi seene rasuxuma mayifuni,
kuntigine e waxɔn feen falama,
e birin yi malan na feen ma.
4 Naxan fisamantenna ra e yɛ,
na ɲaxu alo ɲanla.
Naxan tinxin e tagi,
na fe raxɔlɔ sansanna ɲali kanna xa.
Ɛ kantan tiine bata ɛ rakolon lɔxɔn naxan ma fe ra,
ɛ kɛwanle saranna sɔtɔma lɔxɔn naxan yi,
na bata li.
E kɔntɔfilima nɛn iki.
5 I nama la i adamadi boden na.
I nama i taxu i xɔyin na.
I nama falan ti
hali i ya ɲaxanla yɛɛ xɔri.
6 Amasɔtɔ dii xɛmɛna a baba rafɛyama,
dii tɛmɛne fan yi keli e ngane xili ma,
ɲaxanle fan yi keli e mamene xili ma.
Muxune yaxune kelima e denbayane yɛtɛɛn nin.
7 Koni n tan,
n na Alatala yɛɛ ra kira yitoma nɛn yigini,
n yi Ala mamɛ, n nakisimana.
N ma Ala n xui namɛma nɛn.

Ala maxandin nun yigina

8 I nama sɛwa n ma fe ra,
n yaxuna.
Amasɔtɔ xa n bira,
n kelima nɛn.
Xa n lu dimini,
Alatala findima nɛn kɛnɛnna ra n xa.
9 N na Alatalaa xɔlɔn naxanma nɛn,
amasɔtɔ n bata yulubin liga a ra,
han a yi n xun mayɛngɛ,
a yi n ma kitin sa.
A n naminima nɛn kɛnɛnni,
n yi a tinxinyaan to.
10 N yaxuna a toma nɛn,
a yi yagi han!
A tan naxan yi a falama n xa,

a naxa, “Alatala minɛn, i ya Ala?”
N yɛɛne a biraxin toma nɛn,
a yi yibodon,
alo boron kiraan xɔn.

11 Taan nabilinna yinna mɔn na ti lɔxɔn naxan yi,
ndee mɔn sama nɛn ɛ bɔxɔn danne fari na waxatini.
12 Na lɔxɔni, muxune fama nɛn i fɛma,
keli Asiriya yi han Misiran taane yi,
keli Misiran yi sa dɔxɔ Efirati baan na,
keli Efirati baan na han fɔxɔ igena,
keli geyane birin ma.
13 Bɔxɔn kalama nɛn a muxune kɛwanle fe ra.

14 I ya yamaan nagbɛngbɛn i ya dunganna ra,
i kurun naxan sɔtɔxi i kɛɛn na,
naxan sa dɔxi a danna burunna ra sɛxɛ faɲi yireni.
E yi e dɛge Basan nun Galadi yi
alo lɔxɔ danguxine.
15 N mɔn kabanako wanle yitama e ra nɛn
alo e mini waxatini Misiran yi.
16 Siyane a toma nɛn e yagi,
hali e sɛnbɛn to gbo.
E yiin sama nɛn e dɛ ra,
e tunle yi xɔri.
17 E burunburunna dunxunma nɛn
alo saɲina,
alo daliseen naxanye e bubuma bɔxɔni.
E minima nɛn xuruxurunɲɛ e luxundene yi,
e fa Alatala ma, en ma Ala.
E gaxuma nɛn i yɛɛ ra, e yilanyilan.

18 Nde luxi alo i tan, Ala,
i tan naxan i ya yamaan muxu dɔnxɛne
yulubin xafarima,
i tan naxan murutɛn mafeluma?
I ya xɔlɔn mi buma han habadan
amasɔtɔ hinanna rafan i ma.
19 I mɔn kininkininma nɛn nxu ma,
i nxɔ hakɛne yibodonma nɛn i sanna bun,
i nxɔ yulubine birin wolima ayi nɛn
fɔ fɔxɔ igen tilinna ma.
20 I ya lannayaan yitama nɛn Yaxuba bɔnsɔnne ra
i yi hinan Iburahima yixɛtɛne ra,
alo i kɔlɔ kii naxan yi nxu benbane xa a singeni.

Nahun
Nabi Nahun Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Nahun yi kawandi bama Niniwa taan kala feen nan ma Asiriya yamanan manga taana. Isirayila yamanan sogeteden kɔmɛn fɔxɔn nan yi suxi yɛngɛni Asiriya kaane xɔn na waxatini. Gbalotɔ gbeen nan yi Niniwa kaane ra naxanye yi siyane nɔma yɛngɛni e muxu wuyaxi faxa ɲaxankatani. Nabi Nahun Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ sennin benun Marigi Yesu xa bari. Yanyina nde e nun Nabi Sofoni nun Nabi Yeremi nan yi walima e bode xɔn.

1 Waliyiya falan ni ito ra Niniwa taan xili ma, Nabi Nahun Elekosi kaan fe
toon naxan ti alo xiyena, a yi a sɛbɛ.

2 Alatala a yamaan namarama xɔxɔlɔnna nin.*
A gbeen ɲɔxɔma nɛn.
Alatalaa xɔlɔn gbo,
a gbeen ɲɔxɔma nɛn.
A yɛngɛfane saranna fima nɛn,
a fitinaxin yi a gbeen ɲɔxɔ a yaxune ma.
3 Alatala mi xɔlɔn xulɛn,
a sɛnbɛn gbo!
Alatala mi yulubi kanna yatɛma tinxinden na mumɛ!
Alatala dangu funfun findixi
wuluwulu gbeen nun foye kala tiin nan na.
Kundaan yi findi gbangbanna ra a sanna bun.
4 A na falan ti fɔxɔ igen xili ma,
a xara, baane birin yi xɔri.
Basan nun Karemele yamanane sɛxɛne yi gbeeli,
Liban yamanan wudi fugene yi lisi a ra.
5 A geyane birin yimaxama nɛn a yɛɛ ra,
yire matexine birin yi xuya ayi.
Bɔxɔn yi xuruxurun a yɛtagi,
e nun dunuɲa nun a yi seene birin.
6 Nde nɔɛ tiyɛ a xɔlɔn yɛɛ ra nayi?
Nde kisɛ a xɔlɔn gbalon ma?
A fitinan sigama ayi alo tɛɛna
hali gɛmɛne a e birin ganma.

7 Alatala fan.
Luxunden nan a tan na tɔrɔ waxatine yi.
A yengi muxune xɔn
naxanye na e yigiya a yi.
8 Koni a yaxune dɔxɔden kalama nɛn
alo fufaan na dangu na xun ma.
A yi a yɛngɛfane kedi han laxira dimini.

---

* **1:2: 1.2** Ala ***xɔxɔlɔn,*** bayo e nun a yamaan bata yi layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xɛmɛna a ɲaxanla makantanma kii naxan yi. A mi tinma a xa bira se gbɛtɛ fɔxɔ ra a batu xinla ma, a mɔn mi tinma yama xɔɲɛn xa a raxɔri. Na feen mato Xɔrɔyaan 20.5 kui.

9 Ɛ feen mundun yitɔnma Alatala xili ma?
A tan nan halagin tima fefe!
Ɲaxankatan firinden mi ɛ lima.
10 Amasɔtɔ e luma nɛn ɲali ɲansanne yi,
e xunne kelima nɛn e dɔlɔne ra,
e yi halagi alo sɛxɛ xaren na gan fefe!
11 Niniwa kaane,
muxuna nde minixi ɛ tan nan yɛ
naxan fe ɲaxini tɔnma Alatala xili ma,
naxan maxadi ɲaxine tima.

12 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Hali e kamalixi,
e na wuya ki yo ki,
e raxɔrima nɛn, e ɲan.
Yuda kaane,
xa n bata tɔrɔn nagidi ɛ ma iki,
na ligaxi nɛn
alogo ɛ nama fa tɔrɔ sɔnɔn.
13 N na ɛ xunbama nɛn konyiyani iki,
n yi yɔlɔnxɔnne yibolon,
e ba ɛ ma.”

14 Niniwa kaane,
Alatala ito nan yamarixi ɛ fe yi, a naxa,
“Ɛ bɔnsɔnna muxu yo mi luyɛ.
N na ɛ wudi suxurene
nun ɛ wure suxurene kalama nɛn ɛ kidene yi.
N yi ɛ gaburune yitɔn,
bayo sese mi ɛ ra.”

2

1 Ɛ mi a to,
xɛraan sigan tima geyane fari,
naxan fama xibaru faɲin na
naxan bɔɲɛ xunbenla a fe ralima.
Yuda kaane, ɛ sanle raba,
ɛ dɛ ti xuine rakamali.
Amasɔtɔ halagi tiin mi fa danguma ɛ konni.
A bata raxɔri fefe!

2 Niniwa kaane,
halagi tiine bata keli ɛ xili ma.
Ɛ yinna makantan,
ɛ yɛɛn ti kirane ra,
ɛ tagi xidi yɛngɛ so xinla ma,
ɛ fangan birin malan.
3 Amasɔtɔ Alatala mɔn binyen soma nɛn
Yaxuba bɔnsɔnne yii e nun Isirayila bɔxɔna,
hali halagi tiine to bata yi so na kaladeni
e yi e manpa binle ɲan.

4 Yaxu sofani itoe yɛ masansan wure lefane gbeeli.

E sofa wɛkilɛxine maxidixi dugi gbeele nin.
Wurene mayilenma e wontorone ma,
e na e yitɔn yɛngɛso lɔxɔn xili yi,
e yi tanbane tongo.
5 Yɛngɛ so wontorone e gima taan kirane xɔn han!
E gixin sigama yama malandene yi.
E mayilenma alo xaye xidi dɛgɛne,
e xulun alo kuye sarinna.

6 A bata a sofa yɛbaxine maxili,
koni e fama dagalanɲɛ ayi.
E e gima siga taan nabilinna yinna ma,
e luxun e yɛ masansan wurene bun.
7 Taan so dɛɛne bata rabi baan mabinni,
manga banxin fan birama.
8 Feen bata ragidi,
e bata taan muxune suxu,
e siga e ra konyiyani.
Taan konyi gilɛne yi lu kutunɲɛ
alo ganbane,
e siga e kanken makudunɲɛ sununi.
9 Niniwa taan luxi nɛn
alo ige sa sena
igen minima naxan na.
E a falama a muxu gixine xa,
e naxa, “Ɛ ti! Ɛ ti!”
Koni muxu yo mi xɛtɛma.
10 Ɛ gbetin tongo!
Ɛ xɛmaan tongo!
Nafunla na naxan mi ɲanma.
A sifan birin malanxi na yi.
11 Kalan nun halagin nun bɔnɔna!
Bɔɲɛne bata kala,
xinbine yi sin.
Fatine birin yi xuruxurun,
yɛtagine birin yi yitɔɲɔn.

12 Yatane sodeni ito luxi di,
dɛnaxan yi findixi yatadine dɛgeden na,
yatane nun e diine yi e gima dɛnaxan yi,
muxu yo mi e yikala?
13 Yatan yi subene faxama a diine xa,
a yi a se suxine kɔɛɛn bolon a gilɛɛn xa,
a luxunden nafe xɔɔyi seene ra
a soden nafe se suxine ra.
14 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra,
a naxa, “N bata keli ɛ xili ma!
N na ɛ yɛngɛ so wontorone ganma nɛn
e findi tutin na.
Ɛ banxulanne faxama nɛn silanfanna ra*
alo yata sɛnbɛmane.

* **2:14: 2.14 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

N danna sa ɛ se tongon na yɛngɛne yi dunuɲa yi.
Muxu yo mi fa ɛ xɛrane xuiin mɛma sɔnɔn.”

3

1 Gbalon faxa ti taani ito xa,
naxan nafexi wule falane nun gbalotɔne ra,
se tongoxine mi ɲanma dɛnaxan yi.
2 Bosa xuiin minima,
e nun soone nun yɛngɛ so wontorone gi xuina.
3 Soo ragine e gima siga yɛngɛni,
e silanfanne mayilenma,
e tanbane luxi alo kuye sarinna!
Muxu maxɔlɔxine yiren birin yi!
Binbine saxi e bode fari han!
Faxa muxune mi ɲanma mumɛ!*
Muxune e sanna radinma binbine ra.

4 Na feene birin fataxi
yalundena yalunyaan kunfan nan na,†
ɲaxalan tofaɲin nun woyimɛ ɲaxanla
naxan ma yalunyaan yi siyane findima konyine ra,
a yama wuyaxi tirin a kɔɛrayani.
5 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra,
a naxa, “N bata keli i xili ma!
N na i ya dugin lenben soma nɛn i yɛtagin xunna,
n yi i ragenla yita siyane ra,
yamanane yi i ya yagitareyaan to.
6 N se xɔsixine wolima i ma nɛn,
n yi i rayagi, i findi misaala ra.
7 Nayi, naxan yo na i to,
na kanna a gima nɛn i ma,
a yi a fala, a naxa,
‘Niniwa taan bata kala.
Nde kininkininɲɛ a ma?’
N sa i madɛndɛn muxune sɔtɛ minɛn?”

8 Ɛ tan Niniwa kaane,
ɛ taan fisa No-Amoni taan xa ba,‡
naxan yi baan dɛ,
igen naxan nabilinxi?
A yi makantanxi baan nan na,
igene nan yi a rabilinni
alo taan yinna.
9 Kusi yamanan nun Misiran yamanan nan yi e fangan na
dan mi naxan na.
Puti kaane nun Libiya kaane nan yi findixi e xɔyine ra.

---

* **3:3: 3.3** Asiriya mangane yi faxa gbeen tima yɛngɛni. Waxatina nde e yi faxa muxune xunne sɛgɛma e dɛ e malan taa nɔxin yɛtagi misaala ra. Waxati gbɛtɛ e binbi wuyaxi sa e bode fari taan yɛtagi muxune magaxu xinla ma. † **3:4: 3.4** Yanyina nde, ***yalundeni*** ito findixi Niniwa taana ala ɲaxalanmaan nan na. ‡ **3:8: 3.8** Yanyina nde ***No-Amoni*** taan findixi Tebe taan nan na Misiran yamanani Asiriya mangana nde naxan suxu yɛngɛni ɲɛɛ kɛmɛ sennin ɲɛɛ tonge sennin nun saxan benun Marigi Yesu xa bari.

10 Anu, na taan suxu nɛn yɛngɛni,
a muxune yi xali konyiyani.
Yaxune yi e dii futene yibutuxun
taan kira xunne birin na.
A kuntigi suxine yi yitaxun masɛnsɛnna xɔn,
a muxu gbeene birin yi xidi yɔlɔnxɔnna ra.
11 Ɛ fan xunne kelima nɛn dɔlɔ xɔlɛn na,
ɛ yi ɛ luxun ɛ yaxune bun,
ɛ fan yi yigiyaden fen.

12 Ɛ yire makantanxine birin luma nɛn
alo xɔdɛn na mɔ.
Muxune na a yuguyugu,
a bogine yi lu yolonɲɛ e dɛ.
13 Ɛ ganla mato.
Ŋaxanle nan tun fa ɛ konni.
Ɛ yamanan so dɛɛne bata rabi ɛ yaxune xa mumɛ!
Tɛɛn bata ɛ taan so dɛɛne balan wurene gan.
14 Ɛ igen namara taani yɛngɛn yɛɛ ra!
Ɛ taan nabilinna yinni tɔn!
Ɛ bɛndɛn malan,
ɛ gbɛringbɛɛn namaxa!
Ɛ bitikidine rafala!§
15 Nayi, tɛɛna ɛ ganma nɛn,
silanfanna yi ɛ raxɔri alo suɲɛne.
Ɛ wuya, ɛ wuya ayi alo suɲɛne!
Ɛ findi ganla ra alo tuguminne!
16 Ɛ yulane bata wuya ayi
dangu sarene ra kore.
Anu, ne fan luxi
alo tuguminne na tugan, e tunun.
17 Ɛ taan kantan muxune luxi
alo tuguminne,
ɛ kuntigine fan
alo tuguminne na wuya ayi.
E dɔxɔn sansanna ma xunbeli waxatini.
Sogen na te, e tugan,
e sigade mi kolon.

18 Asiriya mangana,
i ya yɛɛratine bata xi habadan.
I ya sofa kuntigine mi fa e ramaxama.
I ya yamaan bata xuya ayi geyane xun xɔn,
muxu yo mi fa e malanɲɛ.
19 I ya furen dandan se mi na.
I maxɔlɔdene i faxama nɛn.
Naxan yo na i ya fe mɛ
na kanna a yiin bɔnbɔma nɛn sɛwani
bayo muxu yo mi na,
ɛ fe ɲaxin tɔrɔn munma naxan li

§ **3:14: 3.14** ***Bitikidin*** mɔn falama yirena nde yi fa fala "***Birikidina***."

dan mi naxan na.

Xabakuki
Nabi Xabakuki Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Xabakuki falani itoe sɛbɛxi nɛn yanyina nde, ɲɛɛ kɛmɛ sennin benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini, sogeteden binna muxune yi Babilɔn kaane nɔɔn nan bun ma.

Nabi Xabakuki Ala maxɔdinxi nɛn fa fala nanfera Ala mi tinxintarene halagima a yamaan yɛ. Ala yi a yabi a naxa, na ligama nɛn koni Babilɔn kaane nan fama yamaan birin ɲaxankatadeni tinxintarene fe ra. Nayi, Nabi Xabakuki mɔn yi Ala maxɔdin fa fala nanfera a tinma Isirayila kaa tinxinxine yi halagi Babilɔn kaa tinxintarene xɔn bayo Isirayila kaane tinxin Babilɔn kaane xa. Ala yi a yabi fa fala ne fan e saranna sɔtɔma nɛn. A mɔn yi a ralimaniya fala kɛndɛni ito xɔn, a naxa, “Tinxin muxun nii rakisin sɔtɔma nɛn a dɛnkɛlɛyaan xɔn.” (Xabakuki 2.4)

Xɛra Pɔli xɛtɛxi falani ito ma nɛn, a yi a findi Yesu a fe Xibaru Faɲin yɛba falana nde ra. A mato Romi Kaane 1.17 e nun Galati Kaane 3.11. A mɔn sɛbɛxi Heburune 10.38 kui.

1 Waliyiya falan naxan so Nabi Xabakuki yii fe tooni alo xiyena:

Nabi Xabakuki a mawuga singena

2 Alatala, n luma i maxandɛ
han waxatin mundun yi n mali feen na
i mi n xuiin mɛ?
N luma gbelegbelɛ
han waxatin mundun yi
n naxa, “Gbalona!”
i mi n nakisi?
3 Nanfera i tinxi
n yɛɛn yi lu hakɛn na?
Nanfera i tinxi
a yamaan xa ɲaxankata?
Halagin nun gbalona n yɛtagi waxatin birin.
Lantareyaan nun yɛngɛn bata gbo ayi.
4 Nanara, sɛnbɛ mi fa sariyan na,
kiti kɛndɛn mi sama mumɛ!
Bayo muxu ɲaxine bata tinxin muxune rabilin,
kiti tinxintarene yi lu sɛ.

Ala yi Nabi Xabakuki yabi

5 Ɛ yɛɛn ti siyane ra,
ɛ e mato, ɛ yi kabɛ,
ɛ yigitɛgɛ.
Bayo n fena nde ligama nɛn ɛ waxatini ito yi
ɛ mi yi lɛ naxan na,
hali xa a fala ɛ xa.
6 Bayo n Babilɔn kaane rakelima nɛn,
siya kininkinintare wɛkilɛxina,
e yi bɔxɔn birin yisiga
e yi yirene tongo

e gbee mi naxanye ra.*
7 E magaxu, e sɛnbɛn gbo,
e fangan nan e sariyan nun e xunna kenla ra.
8 E soone xulun burunna ɲarin xa,
e xaɲɛ ɲinbari ra kankone xa.
E soo ragine gixin fama nɛn tuganɲɛ
sa keli yire makuyeni.
E gima alo singbinna nɛɛn fɔnɲɛ seen ma.
9 E birin fama gbalon nan xili ma.
E ganle yɛɛn tixi e sigaden nan na,
e suxu muxune malan
alo ɲɛmɛnsinna.
10 E mangane magelema,
e gelema kuntigine ma.
E gelema yire makantanxine birin ma
e gbingbinne nan nafalama taan yinna xɔn
e dangu yinna xun ma,
e taan suxu.
11 E yi dangu alo foye kala tiina,
e birin hakɛ kan,
e fangan nan e gbee ala ra.

Xabakuki a mawuga firindena

12 Koni Alatala xa mi i tan na xabu a fɔlɔni ba,
n ma Ala sariɲanxina?
Nayi, e mi nxu faxama!
Alatala, i bata e findi nxu makiti muxune ra.
Ala, n kantan fanyena,
i bata e sɛnbɛ so
alogo e xa nxɔ wanle saran nxu ra.
13 I yɛɛne sariɲan fe ɲaxin toon ma.
I mi tinɲɛ yamana ɲaxankatan matoɛ.
Nanfera nayi,
i yɛɛn tixi yanfantenni itoe ra?
Nanfera i dunduxi
muxu ɲaxini itoe yi yamaan naxɔri
naxanye tinxin e xa?
14 I bata adamadiine liga
alo yɛxɛne baani,
alo kari mi niimaseen naxanye ma.
15 Yaxune e birin suxuma kɔnna ra,
e yi e rate e yalaan na,
e e malan e bɛnbɛnla kui,
e ɲaxan han!
16 Nayi, e yi saraxane ba e yalane xa
e yi wusulanna gan e bɛnbɛnle xa,
bayo ne nan a ligama
e balon yi gbo ayi,
e donse ɲaxumɛne sɔtɔ.
17 Nayi, a mɔn xa lu a yalani kunkunɲɛ nɛn ba,

* **1:6: 1.6 *Babilɔn*** kaane sɛnbɛn gbo nɛn ayi ɲɛɛ kɛmɛ sennin benun Marigi Yesu xa bari. E mangan yi na rabilinna bɔxɔne birin tongo yɛngɛni na waxatini.

a mɔn yi siga siyane halagɛ kininkinintareyani ba?

2

1 N tan luma nɛn tixi kantan tideni,
n yi lu taan nabilinna yinna xuntagi
alogo n xa a kolon
Ala naxan falama n xa,
mawuga xuini ito yabima kii naxan yi.

Ala mɔn yi Nabi Xabakuki yabi

2 Alatala yi n yabi, a naxa,
“Fe tooni ito sɛbɛ
n naxan yitama i ra,
i yi a sɛbɛ walaxane ma ki faɲi
alogo muxune xa mafura a xarandeni.
3 Bayo fe makɛnɛnxin na a ra
naxan nakamalima a waxatini.
A fa a waxatin nan legedenma,
a mi luma a ligataren na.
Hali a bu, a mamɛ,
bayo a rakamalima nɛn yati.
A mi xunkuyama ayi.
4 A mato! A yɛtɛ yigboxi,
a niin mi fan.
Koni tinxin muxun nii rakisin sɔtɔma nɛn
a dɛnkɛlɛyaan xɔn.”

5 “Dɔlɔn mayanfan nan tima.
Wasoden mi a raxarɛ mumɛ!
A mi wasama alo laxira,
alo sayaan to mi wasama.
A siyane birin malanma a yɛtɛ xa
a e birin suxu yɛngɛni.
6 Na muxune birin xa mi a mafalama ba
magele falane nun fala xɔlɛne ra?
E naxa, ‘Gbalon na kanna xa
naxan se muɲaxine malanma.
A yi a doli goronna fari sa!
Ito fa ligama
han waxatin mundun yi?’
7 I doli faane mi kelɛ i xili ma ba?
Ne mi xulunɲɛ ba,
e fa i yimaxa?
I fan findima nɛn e se suxin na!
8 Bayo i bata siya wuyaxine yii seene tongo yɛngɛni,
yama dɔnxɛne i fan yii seene tongoma nɛn yɛngɛni.
Amasɔtɔ i bata muxune faxa,
i yi yamanane nun taane nun e muxune birin halagi.”

9 “Gbalon na kanna xa,
naxan tɔnɔn fenma tinxintareyani
alogo a xa tide gbeen sɔtɔ,
a yi a futuxulu tɔrɔn na.

10 I bata i ya denbayaan yagi feen nan nata na ra,
i yi yama wuyaxi halagi,
i bɔnɔ i niini.
11 Bayo hali i banxin tixi gɛmɛn naxanye ra,
ne gbelegbelema nɛn i xili xunna,
xalanbene fan yi a ratin.”

12 “Gbalon na kanna xa,
naxan taan nasabatima muxun wunla xɔn
naxan taan bɛtɛn sama ɲaxankatan xɔn.
13 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xa mi a ragidixi ba,
a yamane wali xɔnne findixi yegen nan tun na tɛɛn xa,
a siyane e yɛtɛ yixadanma fuyan?
14 Amasɔtɔ bɔxɔ xɔnna rafema nɛn
Alatalaa binyen kolonna ra
alo igen baane rafexi kii naxan yi.”

15 “Gbalon na kanna xa,
naxan dɔlɔn fima a adamadi bodene ma
han e xunne yi keli,
a yi e ragenla to.
16 I tan lugoxi yagin nan tun na,
binyen mi a ra.
I fan xa i min,
i xunna yi keli,
i ragenla yi lu.
Alatala a yiifari ma igelengen xɔlɛn soma nɛn i yii
i ya binyen yi findi yagin na!
17 Bayo i gbalon naxan nabaxi Liban yamanani,
na xɛtɛma nɛn i ma.
I bata xuruseen naxanye halagi,
na feen findima gaxun nan na i ma.
Amasɔtɔ i bata muxune faxa,
i yamanane nun taane nun e muxune birin halagi.
18 Suxurene tɔnɔn nanse ra
naxan a ligɛ muxune xa e yitɔn?
Sawuran nan tun ne ra
naxanye rafalaxi wuren naxulunxin na.
E wulen nan falama muxune xa
alogo e rafala muxun xa e yigi sa e yi.
E ala bobone nan nafalama.
19 Gbalon na kanna xa,
naxan a falama wudin xa,
a naxa, ‘Keli!’
A yi a fala gɛmɛn xa,
a naxa, ‘Xulun!’
Xɛmaan nun wure gbeti fixɛn nan soxi a ma,
koni nii mi a yi.
Na fa i xaranma di?
20 Koni Alatala nan a Batu Banxi sariŋanxini.
Bɔxɔn muxune birin xa sabari a yɛtagi.”

3

Nabi Xabakuki Ala maxandina

1 Nabi Xabakuki Ala maxandina, muxune naxan bama mawuga bɛtin na.
2 Alatala, n bata i xinla mɛ.
Alatala, n bata kabɛ i kɛwali gbeene ma.
I mɔn xa ne rakamali to!
I mɔn xa i kɛwanle yita waxatini ito muxune ra.
I ya kininkininna xa rabira i ma i ya xɔlɔni.

3 Ala kelima Teman nin.
Sariŋantɔɔn sa kelima Paran geyaan nin.
Bɛti xuini te.
A binyen kore xɔnna birin ma,
a tantunna bɔxɔ xɔnna rafexi.
4 A nɔrɔn gbo alo sogena.
Tɛɛ dɛgɛn kelima a yiini
a sɛnbɛn luxunxi dɛnaxan yi.
5 Fitina furen minima a yɛɛ ra,
furene biraxi a fɔxɔ ra.
6 A na ti, a bɔxɔni maxa.
A na a yɛɛn ti siyane ra,
e xuruxurun.
Habadan geyane xuyama ayi,
geya singene kalama,
a dangu funfune luma nɛn habadan.
7 N Kusan kaane bubune kalaxine toma,
n Midiyan kaane dɔxɔdene yigitɛgɛxin to.

8 Alatala i yi xɔlɔxi baane nan ma ba?
I bɔŋɛ te nɛn xudene xili ma ba?
I xɔlɔxi fɔxɔ igen nan ma,
i te i ya soone fari waxatin naxan yi,
i to te i ya yɛngɛ so wontorone kui nɔ sɔtɔni?
9 I ya xanla bata ramini,
i kɔlɔ xuine luxi nɛn
alo xalimakunle.
Bɛti xuini te.
I bɔxɔni bɔma,
baa igene yi mini.
10 Geyane to i to,
e xuruxurun,
tule gbeen yi fa,
tilinna yi xuxu,
a yi a mɔrɔnne yite.*

11 I xalimakunla naxanye wolima
sogen nun kiken bata ti e funfuni ne dɛgɛn bun,
koren yi a ŋinna masɔxɔn i ya tanban bun.
12 I fitinaxin nan bɔxɔni siga,
i siyane halagi xɔlɔni.

* **3:10: 3.10** ***Igen mɔrɔnne:*** alo foyen na so igeni.

13 I minima i ya yamaan nan xunbadeyi,
alogo i xa i ya muxu yɛbaxin nakisi.
I muxu ɲaxine bənsənna mangan faxa,
i yi a bundəxəne birin naxəri.

Bɛti xuini te.

14 I e kuntigine xunne səxənma
e yɛtɛna xalimakunle nan na
naxanye gixin yi fama nxu raxuyadeni ayi
e gbelegbelema sɛwani,
alo e nɛma yiigelitəne faxama wundoni.
15 I ya soone bata fəxə igeni bodon,
igene yi walanɲɛ ayi.

16 N to na birin mɛ,
n bəɲɛn yi mini,
n dɛ xara gaxuni.
N xənne yi n xələ,
n sanne yi lu xuruxurunɲɛ.
Anu, n gbalo ləxəni ito mamɛma limaniyaan nin
bayo a fama nxu ɲaxankata siyaan nan xili ma.
17 Hali xədɛ binle mi fa fugama,
manpa binle mi fa bogima,
oliwi bogine yi kala,
hali donse yo mi fa kelima xɛɛne ma,
hali yɛxɛɛne mi fa kulani,
ɲingene fan yi ɲan ɛ sansanne yi,
18 koni n tan sɛwama nɛn Alatala yi,
n tan ɲaxanma nɛn Alaa fe ra,
n nakisimana.

19 Marigina Alatala nan n sɛnbɛn na.
A bata n sanne lu
alo xɛnla sanne
a yi geyane xuntagine findi n ma siga tiden na.

Na sɛbɛxi bɛti baane kuntigin nan xa. A xa ba maxase luti kanne ra.

Sofoni
Nabi Sofoni Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Sofoni kawandini ito sɛbɛxi nɛn yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ sennin ɲɔxɔn benun Yesu xa bari. Yanyina nde a tan nan nabiya falane ti benun Xabakuki xa a nabiya wanla fɔlɔ. A yi falan tima waxatin naxan yi, Manga Yosiya munma yi Isirayila yamaan maxili singen, alogo e xa Alaa sariyan suxu tinxinni. Na taruxun mato Mangane Kitabu firinden kui a sora 23.1-28.

Sofoni naxa a Alaa wanla rakamalima yamanane ma ikii nin: Ala Yuda muxune nun Yerusalɛn muxune makitima nɛn (1.1 han 2.3). A yi Yuda yamaan dɛxɔn siyane kala (2.4-15). A mɔn yi Yerusalɛn yitɔn a na yelin fe ɲaxin bɛ a yi, a yi yama xuruxin lu na alogo a xa dunuɲa muxune birin mabandun a yɛtɛ ma (3.1-20).

Sofoni a falama nɛn a lanna mi nɔɛ luyɛ Ala nun a yamaan tagi xa na muxune mi ba a yamaan yɛ naxanye e yɛtɛ hayun kataxi e Marigina yamarine rabeɲin. Koni muxun naxanye xuruxi Alaa yamaan yɛ, Ala ne xanuxi ki faɲi (2.3 e nun 3.12).

1 Alatala yi falan ti Kusi a dii xɛmɛn Sofoni xa. Kusi findixi Gedaliyaa dii
xɛmɛn nan na. Gedaliya yi findi Amari a dii xɛmɛn na. Amari yi findixi
Xesekiyaa dii xɛmɛn nan na. A falaxi Yuda mangan Yosiya waxatin nin
Amɔn ma dii xɛmɛna.
2 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“N seene birin naxɔrima nɛn bɔxɔ xɔnna fari.
3 N na adamadiine nun subene birin naxɔrima nɛn,
n yi xɔline nun yɛxɛne raxɔri,
e nun seen naxanye muxu ɲaxine birama yulubini.
N mi muxu yo luyɛ bɔxɔ xɔnna fari.”
Alatalaa falan nan na ra.

4 “N na n yiini bandunma nɛn Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane birin xili
ma.
N yi Baali suxurene birin ɲan e yi,
yamaan yi ɲinan e ki muxune xɔn
naxanye yi saraxane bama e xa,
5 e nun naxanye e xinbi sinma kore banxin xuntagi
kore xɔnna yanban seene batudeni,
e nun naxanye e kɔlɔma Alatala yi,
e mɔn yi e kɔlɔ e gbee ala Mɔlɔkɔ yi,
6 e nun naxanye e xun xanbi soxi Alatala yi
naxanye mi Alatala fenma,
e mi a maxɔdinma.”

Alatalaa kiti sa lɔxɔna fe

7 Ɛ raxara Marigina Alatala yɛtagi,
bayo Alatalaa lɔxɔn bata maso.
Alatala bata saraxani tɔn,
a yi a muxu xilixine rasariɲan.

8 Anu Alatala naxa,
“N ma saraxa ba lɔxɔni,
n kuntigine nun manga diine saranma nɛn e fe ɲaxine ra,

e nun naxanye birama siya gbɛtɛne namunne fɔxɔ ra.
9 Na lɔxɔni,
n muxune saranma nɛn e fe ɲaxine ra
naxanye birin e sanna ratuganma so dɛɛn gbingbinna xun ma*
e nun naxanye birin e kanne banxine rafema nafunle ra
naxanye sɔtɔxi funmaan nun yanfane yi.”
10 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Na lɔxɔni,
gbelegbele xuiin tema nɛn taan so dɛɛn na
dɛnaxan xili Yɛxɛ Dɛna,
e nun wuga xuiin Yerusalɛn Taa Nɛnɛni
e nun sɔnxɔ xui gbeena geyane yi.
11 Naxanye dɔxi taan laben na,
ɛ gbelegbele!
Bayo yulane birin bata halagi,
gbeti fenne birin naxɔrima nɛn.
12 Na waxatini,
n lɛnpun nadɛgɛma nɛn,
n yi Yerusalɛn taan birin yigbɛ.
N yi na muxune saran e hakɛne ra,
naxanye e wasa soxi e fe ɲaxine yi,
e lu a falɛ, e naxa,
‘Alatala mi fefe rabama,
a faɲina hanma a ɲaxina.’
13 Yaxune e nafunle birin tongoma nɛn yɛngɛni,
e banxine yi kala.
E banxine tima nɛn,
koni e mi soma e kui.
E wudine sima nɛn,
koni e mi e bogine igen minma.”

14 Alatalaa lɔxɔ gbeen bata maso,
a bata maso,
a famatɔɔn ni i ra.
Hali sofa wɛkilɛxine gbelegbelema nɛn yigitɛgɛni
Alatala fa lɔxɔn xuiin bun.
15 Na lɔxɔn findixi xɔlɔ lɔxɔn nan na.
Kɔntɔfinla nun xamin lɔxɔna,
ɲaxankatan nun halagi lɔxɔna,
dimin nun nii rafɔrɛn lɔxɔna,
kundaan nun kuye yi fɔrɔn lɔxɔna.
16 Sofane xɔta fe xuiin minima nɛn na lɔxɔni
e sɔnxɔ yɛngɛ so xinla ma
taa sɛnbɛmane nun e rabilinne yinne xili ma.

17 N muxune luma nɛn ɲaxankatani,
e yi sigan ti alo danxutɔne
amasɔtɔ e bata Alatala yulubin tongo.
E wunla radinma nɛn
alo burunburunna bɔxɔn ma,

* **1:9: 1.9** Suxure batune mi yi e sanna tima ***so dɛɛn gbingbinna*** fari. Yanyina nde na yi findixi binyen nan na e suxurene xa. A mato Samuyɛli Singen 5.4-5 kui.

e fatin yi kun alo ɲaman bɔxɔn ma.
18 E gbetin nun e xɛmane mi nɔɛ e rakisɛ
Alatalaa xɔlɔn fa lɔxɔni.
A xɔlɔ gbeen yi bɔxɔ xɔnna birin halagi alo tɛɛna,
a muxune birin naxɔri a fari ki magaxuxini.

2

1 Ɛ malan, ɛ bode to,
ɛ tan yama yagitarena,
2 benun waxati saxin xa a li,
benun lɔxɔni ito xa dangu
alo se dagin foyeni,
benun Alatalaa xɔlɔ gbeen xa ɛ li,
benun Alatalaa xɔlɔ lɔxɔn xa fa ɛ ma.
3 Ɛ Alatala fen,
ɛ tan yamanan muxu xuruxine,
ɛ tan naxanye a sariya kɛndɛn ligama.
Ɛ tinxinyaan fen,
ɛ lu yɛtɛ magodoni.
Waxatina nde, ɛ tangama nɛn
Alatalaa xɔlɔ lɔxɔn ma.

Gbalona siyane xa

4 Gasa taan nabeɲinma nɛn,
Asikalɔn taan halagima nɛn,
Asadodi kaane yi kedi yanyin na,
Ekirɔn yi raxɔri.
5 Gbalon na muxune xa,
naxanye dɔxi fɔxɔ igen dɛ
siyaan naxanye sa kelixi Kereti yamanani.
Ɛ tan Kanan kaane,
ɛ tan Filisitine,
Alatala falan tima ɛ xili ma,
a naxa, “N na ɛ raxɔrima nɛn,
muxu yo mi luyɛ ɛ yi.”
6 Fɔxɔ igen dɛxɔnne findima nɛn
xuruse rabadene nun kula yirene ra xuruse kantanne xa.
7 Mɛnne findima nɛn Yuda muxu dɔnxɛne gbeen na.*
E yi e xuruseene raba na.
Ɲinbanna ra,
e sa e sa Asikalɔn kaane banxine kui.
Bayo, Alatala, e Ala,
e malima nɛn,
Ala yi e muxune raxɛtɛ e ma
naxanye yi suxi yɛngɛni.
8 N bata Moyaba konbi ti xuine mɛ
e nun Amonine n ma yamaan magelema kii naxan yi,
e yi e yamanan danne fari sa,
ba Isirayila bɔxɔn na.
9 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra,

* **2:7: 2.7 *muxu dɔnxɛne:*** Yuda kaane fama suxudeni yɛngɛni nɛn. Muxun naxanye luma e nii ra yɛngɛn ɲan xanbini, ne nan ma fe falaxi be.

Isirayilaa Ala naxa,
“N tan habadan Ala,
n bata n kɔlɔ n yɛtɛni,
Moyaba yamanan luma nɛn
alo Sodoma taana,
Amoni yamanan yi lu
alo Gomora taana,
sɛxɛ ɲaxine dɛnaxan yi,
fɔxɔn gema dɛnaxan yi,
dɛnaxan halagixi han habadan.
N ma yamaan muxu dɔnxɛne yi ne yii seene tongo.
N ma muxun naxanye na lu,
ne yi e bɔxɔn tongo.”

10 Na fena e sɔtɔma e wason saranna nan na,
bayo e bata Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yamaan konbi
e yi keli e xili ma.
11 Alatala ɲaxuma ayi nɛn e ra,
bayo a e gbee alane birin naxɔrima nɛn yamanani.
Hali yire makuyene yi,
siyane birin a batuma nɛn e konne yi.
12 Ɛ tan Kusi kaane,†
n na ɛ fan yɛngɛma nɛn,
n yi ɛ faxa.

13 A kelima nɛn sogeteden kɔmɛnna binna yamanan xili ma,
a yi Asiriya raxɔri.
A yi Niniwa taan halagi,
a na findi tonbonna ra.
14 Xuruseene yi na findi e kuruden na,
e nun suben sifan birin.
Singbinne nun sagalene yi xi a sɛnbɛtɛn longonne nun kondene yi.
Sɔnxɔ xuiin minima nɛn foye soden na, a naxa,
“Taan bata kala fefe fɔlɔ so dɛɛn ma,
bayo suman xalanbene birin bata mini kɛnɛnni.”
15 Taa faɲi makantanxini ito mato,
naxan yi a falama, a naxa,
“Ba n tan na, gbɛtɛ mi na!”
Taani ito kalaxi di,
a findi subene birin konna ra?
Naxan yo na dangu a dɛxɔn,
na kanna kolinma a ma nɛn,
a yiin ti a ma, a kabɛ.

3

Yerusalɛn kaane mi e tuli mati
1 Gbalon na taan xa,
naxan findixi taa murutɛxi xɔsixin na,
ɲaxankata tiine dɛnaxan yi.
2 Mɛn kaane mi ndende xui ramɛma,

† **2:12: 2.12 *Kusi:*** Yamanan naxan Misiran faxa ra Nila baan dɛ. Fati fɔrɛ yamanan nan yi a ra.

e mi e tuli matima maxadi xuine ra,
e mi laxi Alatala ra,
e mi e masoma e Ala ra.
3 E kuntigine luxi nɛn
alo yata xaɲɛne.
E kitisane luxi nɛn
alo kankon naxanye suben suxun ɲinbanna ra,
e mi sese ramara xɔtɔnna xa.
4 E nabine xurutare,
e muxune yanfanten.
E saraxaraline se sariɲanxine raxɔsima,
e sariyan kalama.

5 Anu, Alatala dɔxi taani nɛn
alogo a xa a tinxinyaan mayita.
A kiti kɛndɛn sama lɔxɔ yo lɔxɔ waxatin birin.
Koni fe ɲaxi rabane mi yagima mumɛ.

6 N bata siyane raxɔri
n yi e taa makantanxine kala.
N yi e taane nun e kirane findi yire rabeɲinxine ra.
Muxe mi fa dɔxɔma e taane yi,
muxe mi danguma e kirane xɔn.
7 N na a fala nɛn mɛn kaane xa, n naxa,
“Xa ɛ yi gaxu n yɛɛ ra nun,
xa ɛ yi tin n ma maxadi xuiin na nun,
n mi yi ɛ dɔxɔden kalama nun.
N nɛma ɛ fe ɲaxine saranma ɛ ra,
ɛ tan mɔn ɛ mafurama fe ɲaxi rabadeni ɛ feene birin yi.”
8 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Ɛ waxatin mamɛ,
n fama ɛ suxudeni yɛngɛni waxatin naxan yi.
Bayo, n bata a ragidi,
n xa siyane nun yamanane birin malan,
n yi n ma xɔlɔ gbeen nagodo e xili ma.
Bayo n ma xɔlɔ gbeen bɔxɔn birin halagima nɛn alo tɛɛna.”

Siyane findima nɛn Ala gbeen na

9 Nayi, n fala sariɲanxine rasoma nɛn yamanan muxune dɛ,
alogo e xa Alatala maxandi a xinla ra.
E birin yi a batu e bode xɔn.
10 Naxanye n batuma,
naxanye raxuyaxi ayi bɔxɔn xun xɔn,
ne sa fama nɛn saraxane ra n xa
sa keli Kusi yamanan baane kidi ma.*
11 Na lɔxɔni,
ɛ mi fa yagima ɛ kɛwanle fe ra,
ɛ n yulubin naxanye tongo
bayo, n wasodene birin bama nɛn ɛ yɛ na lɔxɔni.
Ɛ yi ba ɛ yɛtɛ yigboɛ n ma geya sariɲanxin fari.
12 N muxu diɲaxine nun yiigelitɔne luma nɛn ɛ yɛ,

* **3:10: 3.10 *Kusi:*** Yamanan naxan Misiran faxa ra Nila baan dɛ. Fati fɔrɛ yamanan nan yi a ra.

naxanye e yigi sama Alatala yi.
13 Isirayila muxu dɔnxɛne mi fa tinxintareyaan nabama sɔnɔn.
E mi wule falama.
E mi yanfa falane tima.
E na e yigiyaden li waxatin naxan yi
muxu yo mi e yigbɛtɛnɲɛ mɛnni.
14 Siyon kaane, ɛ ɲaxan!
Isirayila kaane,
ɛ gbelegbele sɛwani!
Yerusalɛn kaane,
ɛ sɛwa ɛ bɔɲɛn ma feu!
15 Alatala bata kitin masiga ɛ ra,
a yi ɛ yaxune ragi ɛ bun.
Alatala, Isirayila mangana ɛ xɔn.
Ɛ mi fa gaxuma gbalo fe yo yɛɛ ra.
16 Muxune a falama nɛn Yerusalɛn kaane xa na lɔxɔni,
e naxa, “Siyon kaane,
ɛ nama gaxu!
Siyon kaane, ɛ nama tagan!
17 Alatala, ɛ Ala ɛ xɔn,
naxan ɛ rakisima a sɛnbɛ gbeeni.
A sɛwama nɛn ɛ fe ra han!
A i madɛndɛnma nɛn a xanuntenyani,
a sɔnxɔ sɛwani ɛ fe ra.
18 N sali lɔxɔn ɲaxankatane bama nɛn ɛ ma,
naxanye bata yi findi goronna nun yagin na ɛ ma.
19 Na waxatini,
naxanye birin ɛ ɲaxankata,
n kelima nɛn ne xili ma.
Naxanye ɲaxankataxi,
n yi ne rakisi.
Naxanye yi raxuyaxi ayi,
n yi ne malan.
N yi tantunna nun xinla fi e ma yirene birin yi,
e yagin sɔtɔ dɛnaxanye yi.”
20 Alatala naxa,
“Na lɔxɔni,
n mɔn fama nɛn ɛ ra ɛ konni,
n yi ɛ malan.
Bayo n na ɛ findima nɛn xili kanne nun binye muxune ra
bɔxɔn muxune birin yɛ,
n na fa ɛ muxune ra ɛ yɛtagi waxatin naxan yi
naxanye yi suxi yɛngɛni.”

Xage
Nabi Xage Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Xage a kawandina ndee nan sɛbɛxi Kitabun yireni ito kui a naxanye ba alogo a xa a yamaan nawɛkilɛ e mɔn xa Ala Batu Banxin ti Yerusalɛn yi. A lixi Yahudiyane bata yelin soɛ Yerusalɛn yi keli Babilɔn yi, e yi suxi konyiyani dɛnaxan yi. Nabi Xage falani itoe tixi ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ mɔxɔɲɛ benun Yesu xa bari. E nun Nabi Sakari yi nabiya wanla kɛma waxati kedenni.

Yahudiya singen naxanye mini konyiyaan bun fɔ ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge saxan nun solomasɛxɛ benun Yesu xa bari, ne yi lan nun e xa Ala Batu Banxin ti Babilɔn kaane naxan kala. A kalan bata yi ɲɛɛ tonge suulun nan ti na waxatini. Koni e tunnaxɔlɔ nɛn e ma han ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛ. Nanara, nabiin yamaan kuntigine sɛnbɛ soma lan wanle ma. A naxa a e nafunle sigama xurunɲɛ ayi nɛn fanni e luma e gbee banxine tiyɛ e Alaa banxin bɔtɛ raba. Nabiya falani itoe tiin xanbini, e Ala Batu Banxin ti ɲan ɲɛɛ naanin bun ma.

Alaa Banxin ti waxatin bata a li

1 Manga Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ firinden kike senninden xi singe lɔxɔni, Alatala yi falan ti Nabi Xage xɔn Selatili a dii xɛmɛ Sorobabeli Yuda yamana kanna xa, e nun Yehosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe saraxarali kuntigina:

2 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Yamani ito a falama, e naxa, ‘En lan en xa Alatala Batu banxin ti waxatin naxan yi, na munma a li singen.’ ”

3 Nayi, Nabi Xage yi Alatalaa falani ito ti, a naxa,

4 “Ɛ lan ɛ lu ɛ banxi tofaɲine kui waxatini ito yi ba, n ma banxin yi lu kalaxi?”

5 Iki, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ miri ɛ sigati kiin ma.

6 Ɛ bata sansi gbegbe si, koni ɛ ndedi nan sɔtɔxi. Ɛ dɛgema, koni ɛ mi lugoma. Ɛ minma, koni ɛ mi wasama. Dugina ɛ ma, koni xunbenla mɔn ɛ ma. Ɛ bata ɛ wanla saranna sɔtɔ, ɛ yi a sa bɛnbɛli sɔxɔnxin kui.”

7 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ miri ɛ sigati kiin ma.”

8 Alatala naxa, “Ɛ siga geyane fari, ɛ sa fa wudin na, ɛ yi n ma banxin ti alogo n xa sɛwa a ra, n binyen sɔtɔ.”

9 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, “Ɛ yengi yi se gbegbe nan ma nun, koni a mato, ɛ ndedi nan sɔtɔxi. Ɛ naxan namaraxi banxini, n bata na raxuya ayi n dɛ foyen na. Nanfera? N batu banxina fe ra, naxan kalaxi. Anu, ɛ birin yengi dɔxi ɛ banxine xɔn.

10 Na nan a ligaxi tule mi faxi ɛ konni, sansine fan mi bogi.

11 N bata fitina furun naso yamanani geyane fari, e nun murutu xɛɛne nun manpa bili nakɔne yi. Turen yi dasa. Sansine mi fa bogi. Muxune nun xuruseene bata tɔrɔ, e nun ɛ wali xɔnne birin.”

12 Nayi, Selatili a dii xɛmɛn Sorobabeli nun Yehosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe saraxarali kuntigin nun yamaan dɔnxɛn birin naxanye luxi yamanani, ne yi Alatalaa falan suxu, e Ala, Alatala Nabi Xage xɛ falan naxan tideyi. Yamaan yi gaxu Alatala yɛɛ ra.

13 Alatalaa xɛrana Xage yi falan ti yamaan xa alo Alatala a fala kii naxan
yi, a naxa, “N luma nɛn ɛ xɔn.” Alatalaa falan nan na ra.
14 Alatala yi Selatili a dii xɛmɛn Sorobabeli bɔɲɛn nadin, Yuda yamana
kanna, e nun Yehosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe saraxarali kuntigina e nun
yamaan birin alogo e xa fa Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna Batu Banxin ti, e Ala,
15 Manga Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ firinden kike senninden xi mɔxɔɲɛn
nun naaninde lɔxɔni.

2

Ala Batu Banxi nɛnɛn binyena

1 Kike solofereden xi mɔxɔɲɛn nun kedende lɔxɔni, Alatala yi falan ti Nabi
Xage xɔn, a naxa,
2 “Falan ti Selatili a dii xɛmɛn Sorobabeli Yuda yamana kanna nun
Yehosadaki a dii xɛmɛn Yosuwe saraxarali kuntigin nun yamaan birin xa, i
naxa,
3 ‘Banxini ito yi nɔrɔxi kii naxan yi a singeni, nde luxi ɛ yɛ naxan a to na
waxatini? A fa di to? Sese mi a ra ɛ yɛɛ ra yi ba?’
4 Nayi, Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Sorobabeli, i wɛkilɛ! Yehosadaki a
dii xɛmɛn Yosuwe, saraxarali kuntigina, i wɛkilɛ! Ɛ tan yamanan muxune
birin, ɛ wɛkilɛ!’ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fala ni ito ra, a naxa, ‘Ɛ wali!
Amasɔtɔ n luma nɛn ɛ xɔn.
5 Hali ɛ mi gaxu bayo n layirin nan tongoxi ɛ xa, ɛ benbane to mini
Misiran yamanani. N ma Nii Sariɲanxi mɔn ɛ tagi.’
6 Bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Benun waxatidi,
n mɔn bɔxɔ xɔnna nun kore xɔnni maxama nɛn, e nun baane nun xareyana.’
7 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa, ‘N siyane birin yimaxama nɛn. Siyane
kunfaxi naxan xɔn, na yi fa, n yi banxini ito rafe binyen na.’
8 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, ‘N tan nan gbee gbetin
nun xɛmaan na.’
9 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa, ‘Dɔnxɛ ra banxini ito binyen gboma
ayi nɛn dangu a singen na.’ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a
naxa, ‘N bɔɲɛ xunbenla fima yireni ito nin.’ ”

Barakan nun sariɲantareyana

10 Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ firinden kike solomanaaninden xi mɔxɔɲɛn
nun naaninde lɔxɔni, Alatala yi falan ti Nabi Xage xa:
11 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Sariyana nde
maxɔdin saraxaraline ma.
12 Xa sube dungina nde kankanxi muxuna nde a domaan lenben na
naxan bata rasariɲan saraxabadeni, na xanbi ra, na doma lenben yi sa din
donsena nde ra, buruna hanma sabina hanma manpana hanma turena
hanma donse yo donse, na fan nasariɲanxin nan na ra ba?” Saraxaraline yi
a yabi, e naxa, “A mi sariɲanxi.”
13 Xage yi e maxɔdin, a naxa, “Nayi, xa muxuna nde a yiin din binbin na, a
sariɲanna yi kala, a yi a yiin din na donse sifana nde ra, na fan sariɲanna
kalaxin nan na ra ba?” Saraxaraline yi a yabi, e naxa, “Na fan mi fa
sariɲan.”*

* **2:13: 2.13** A mato Yatɛne 19.22 kui.

14 Nayi, Xage mɔn yi falan tongo, a naxa, “Awa, Alatalaa falan ni ito ra, a
naxa, ‘Yamani ito nun siyani ito fan na kii nin n tan yɛɛ ra yi. E kɛwanle
birin na kii nin. E naxan yo bama n xa saraxan na, a mi sariŋan.’ ”
15 “ ‘Ɛ miri na ma, naxan fa ɛ sɔtɔma, fɔlɔ to ma siga yɛɛn na. Benun ɛ xa
Alatala Batu Banxin ti gɛmɛne dɔxɔ fɔlɔ e bode ɲɔɛ ra waxatin naxan yi,
16 ɛ yi luxi ikii nin: Xa muxuna nde siga ligaseen yɛ mɔxɔɲɛn tongodeni
sagan kui, a sa a yɛ fu nan liin na. Xa a siga manpa ige sɛgɛ seen yɛ tonge
suulun sɛgɛdeni, a sa a yɛ mɔxɔɲɛ nan liin na.’
17 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘N bata yi ɛ wali xɔnne birin kala
xɔrinxɔrinna nun funɛn nun balabalan kɛsɛne ra, koni ɛ mi ɛ xun xɛtɛ n ma.
18 Nayi, ɛ miri a ma ki faŋi, naxan fama ligadeni, fɔlɔ to ma siga yɛɛn na,
keli ɲɛɛn kike solomanaaninden xi mɔxɔɲɛn nun naaninden ma, Alatala
Batu Banxin bɛtɛn saxi lɔxɔn naxan yi. Ɛ miri na ma ki faŋi.
19 Sansina nde mɔn sagan kui ba? Benun to, manpa binle nun xɔdɛ binle
nun girenada binle mi yi bogixi mumɛ. Koni to dangu xanbini, n barakan
sama nɛn ɛ fe yi.’ ”

Sorobabeli sugandi fena

20 Alatala mɔn yi falan ti Xage xa kiken xi mɔxɔɲɛn nun naaninde lɔxɔni, a
naxa,
21 “Sa a fala Yuda yamana kanna Sorobabeli xa, a n kore xɔnna nun bɔxɔ
xɔnni maxama nɛn,
22 n yi mangane ba, n yi siyane sɛnbɛn kala. N wontorone kalama nɛn e
nun naxanye e ragima. Soone nun soo ragine birama nɛn, e birin yi faxa e
ngaxakedenmane silanfanna ra.”†
23 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, “Selatili a dii xɛmɛn
Sorobabeli, n ma walikɛna, na lɔxɔni, n na i tongoma nɛn, n yi i findi n ma
taxamaseri yiisolirasoon na,‡ bayo n bata i sugandi.” Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna falan nan na ra.

† **2:22: 2.22** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. ‡ **2:23: 2.23** Na waxatini mangane yi e ***taxamasenna*** sama e kɛdi sɛbɛxine ma nɛn alogo muxune xa e yii funfu kolon alo tanpuna. Na yi findɛ e yɛtɛ gbee ***taxamaseri yiisolirasoon*** funfun na.

Sakari
Nabi Sakari Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Sakari a nabiya falani itoe sɛbɛxi nɛn yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ məxəɲɛ benun Marigi Yesu xa bari. E nun Nabi Xage yi walima waxati kedenna nin. Yuda bənsənna muxune bata yi keli konyiyani Babilən taani. E katama e mən xa Ala Batu Banxin ti.

Kitabun yireni ito yitaxunxi dəxə firin. Sakari sora keden han sora solomasɛxɛna, na fe toone nan yɛbama naxanye luxi alo xiyena. Ne bunna nɛɛn fa fala yamaan mən na Yerusalɛn taan nun Ala Batu Banxin ti, na findima waxati nɛnɛn nan na Alaa muxune xa.

Kitabun yireni ito bode fəxən waxatina nde a fe falama, manga faɲina nde yi fama Alaa mangayaan na waxatin naxan yi Isirayila yamanani (Sakari 9 han Sakari 12). Na nabiya falane Marigi Yesu a fe falaxi ɲɛɛ kɛmɛ suulun benun a xa liga. Na mato Sakari 9.9 nun 11.12-13 nun 12.10 nun 13.7 kui. A fe mən sɛbɛxi Matiyu 21.4-5 nun Matiyu 26.31 nun Maraka 14.27 nun Yoni 19.37 kui.

1 Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ firinden kike solomasɛxɛdeni, Alatala yi falan
ti Nabi Sakari xa, Bereki a dii xɛmɛna, Yido mamandenna. A naxa:
2 “Alatala xələ gbeen ti nɛn ɛ benbane xili ma.
3 Koni, i xa a fala e xa fa fala Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa iki: ‘Ɛ mən
xa fa n ma,’ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘N fan fama
nɛn ɛ ma.’ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
4 Ɛ nama lu alo ɛ benbane, nabi fonne yi ito ralima naxanye ma: Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Ɛ xɛtɛ ɛ fe ɲaxine nun ɛ kɛwali
ɲaxine fəxə ra.’ Koni e mi e tuli mati, e mi n xuiin namɛ. Alatalaa falan nan
na ra.
5 Ɛ benbane minɛn? Nabine go? E ɲɛɲɛ habadan?
6 Anu, n falane nun sariyan naxanye yamari nabine ma, n ma walikɛne,
ne xa mi ɛ benbane li ba? Nayi e yi tubi, e yi a fala, e naxa, ‘Naxan lanxi nxə
feene nun kɛwanle ma, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata na nan liga nxu ra
alo a bata yi a ragidi kii naxan yi.’ ”

Fe to singena alo xiyena: Soone

7 Kike fu nun kedenden xii məxəɲɛn nun naanindena, Sebati kikena,
Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ firindena, Alatala yi falan ti Nabi Sakari xa,
Bereki a dii xɛmɛna, Yido mamandenna.
8 N fe toon tixi nɛn kəɛɛn na alo xiyena. N soo ragina nde nan to soo
gbeela fari, a yi tixi miriti wudine tagi darani. Soo gbeele, a gbeeli
makatunxine e nun a fixɛne yi a xanbi ra.
9 N yi a maxədin, n naxa, “Nanse itoe ra, n kanna?” Malekan naxan yi
falan tima n xa, na yi n yabi, a naxa, “N xa a yita i ra naxan e ra.”
10 Muxun naxan yi tixi miriti wudine tagi, na yi a fala, a naxa, “Alatala ne
nan xɛxi bəxəni sigadeni.”
11 E yi dɛntɛgɛn sa Alatala malekan xa naxan yi tixi miriti wudine tagi, e
naxa, “Nxu bata bəxən birin yisiga, bəxən muxune birin sabatixi bəɲɛ
xunbenli.”

12 Nayi, Alatalaa malekan yi a fala, a naxa, “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, i
mi tinma kininkininɲɛ Yerusalɛn nun Yuda taane ma han waxatin mundun
yi, i xɔlɔxi naxanye ma xabu ɲɛɛ tonge solofere?”*
13 Malekan naxan yi falan tima n xa, Alatala yi fala faɲine ti na xa, a yi a
masabari.
14 Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi a fala n xa, a n xa falani ito rali:
“Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Xɔxɔlɔn gbeena n yi
Yerusalɛn nun Siyon ma fe ra.†
15 Siya gbɛtɛn naxanye bɔɲɛ xunbenli, n bata xɔlɔ ne ma han! Amasɔtɔ n yi
xɔlɔxi nɛn ndedi, koni e tan bata yihadin fari sa.’
16 Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N mɔn fama nɛn Yerusalɛn taani
kininkininni, n ma banxin mɔn yi ti. Se maliga lutin mɔn yibandunma nɛn
Yerusalɛn taan xun ma.’ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
17 I mɔn xa ito rali: Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
‘Ɲaxunna mɔn soma nɛn n ma taane yi. Alatala mɔn Siyon muxune
madɛndɛnma nɛn, a mɔn yi Yerusalɛn sugandi.’ ”

2

Fe toon firindena alo xiyena: Fenne nun xabune

1 N yi n yɛɛn nakeli n yi fe toon ti alo xiye. Feri naanin yi n yɛtagi.
2 Malekan naxan yi falan tima n xa, n yi na maxɔdin, n naxa, “Nanse itoe
ra?” A yi n yabi, a naxa, “Sɛnbɛne nan e ra naxanye Yuda nun Isirayila nun
Yerusalɛn raxuyaxi ayi.”
3 Na xanbi ra, Alatala yi xabu naanin yita n na.
4 N yi maxɔdinna ti, n naxa, “Itoe faxi nanse ligadeyi be?” A yi n yabi, a
naxa, “Fenni itoe nan Yuda raxuyaxi ayi fefe, han muxu yo mi fa nɔɛ a xunni
tɛ. Koni xabuni itoe tan faxi e magaxudeni, e yi siya gbɛtɛne sɛnbɛne rabira,
naxanye kelixi Yuda bɔxɔn xili ma alogo e xa Yuda kaane raxuya ayi.”

Fe toon saxandena alo xiyena: Se maliga lutina

5 N yi n yɛɛn nakeli n yi fe toon ti alo xiye. Se maliga lutin yi suxi muxuna
nde yii.
6 N yi a maxɔdin, n naxa, “I sigan minɛn?” A yi n yabi, a naxa, “N
Yerusalɛn nan maligama, alogo n xa a yigboon nun a kuyan kolon.”
7 Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi siga, koni maleka gbɛtɛ yi fa na
ralan.
8 A yi a fala a xa, a naxa, “I gi, sa a fala banxulanni ito xa, a Yerusalɛn
kaane nun xuruseene wuyama ayi nɛn han! Yinna mi fa nɔɛ taan nabilinɲɛ.
9 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘N tan yɛtɛna a kantanma nɛn alo tɛɛna a
rabilinni, n yi n nɔrɔn nagodo a yi.’ ”
10 “Ɛ xɔdɔxɔ de!
Ɛ gi kɔmɛn fɔxɔn yamanan bun!”
Alatalaa falan nan na ra,
“Bayo n na ɛ raxuya ayi nɛn
bɔxɔn tongon naaninne ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

---

* **1:12: 1.12 *ɲɛɛ tonge solofere:*** Na mato Yeremi 25.11 nun Yeremi 29.10 kui. † **1:14: 1.14** Ala ***xɔxɔlɔn,*** bayo e nun a yamaan bata yi layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xɛmɛna a ɲaxanla makantanma kii naxan yi. A mi tinma a xa bira se gbɛtɛ fɔxɔ ra a batu xinla ma, a mɔn mi tinma yama xɔɲɛn xa a raxɔri. Na feen mato Xɔrɔyaan 20.5 kui.

11 “Ɛ xɔdɔxɔ!
Siyon kaane, ɛ gi,
ɛ tan naxanye dɔxi Babilɔn yi.”
12 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa iki:
“A bata n xɛ binyeni siyane ma
naxanye fuxi ɛ ma,
bayo naxan na a yiin din ɛ ra,
a luxi nɛn
alo na bata a yiin din Ala yɛ diin na.
13 N kelima nɛn e xili ma yati,
e konyine yi e yii seene birin tongo yɛngɛni.
Nayi, ɛ a kolonma nɛn
a Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan n nafaxi.
14 Ɛ xuini te sɛwani,
ɛ tan Siyon kaane,
bayo n fama nɛn,
n yi lu ɛ tagi.”
Alatalaa falan nan na ra.
15 Siya wuyaxine fama nɛn Alatala ma na lɔxɔni
e yi findi n ma yamaan na.
N luma nɛn ɛ tagi,
ɛ yi a kolon
a Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan n nafaxi ɛ ma.
16 Yuda mɔn findima nɛn Alatala gbeen na,
yamana sariŋanxina,
a mɔn yi Yerusalɛn sugandi.
17 Adamadiin birin xa a dundu Alatala yɛtagi,
amasɔtɔ a bata keli mini a yire sariŋanxini.

3

Fe toon naanindena alo xiyena: Saraxarali kuntigina

1 A yi saraxarali kuntigi Yosuwe yita n na, a yi tixi Alatalaa malekan
yɛtagi. Setana yi tixi a yiifanna ma a tɔŋɛgɛdeni.
2 Alatalaa malekan yi a fala Setana xa, a naxa, “Alatala xa falan ti i xili
ma, Setana, a xa falan ti i xili ma, a tan naxan Yerusalɛn sugandixi! Tɛɛ yege
dungin xa mi yi xɛmɛni ito ra ba naxan baxi tɛɛni?”*
3 Dugi xɔsixine nan yi ragodoxi Yosuwe ma, a yi tixi malekan yɛtagi.
4 Naxanye yi tixi a yɛtagi, malekan yi a fala ne xa, a naxa, “Ɛ dugi xɔsixine
ba a ma!” A mɔn yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “A mato, n bata i hakɛne ba i
ma n dugi faŋine ragodo i ma.”
5 N yi a fala, n naxa, “E xa namu sariŋanxin so a xunna!” E yi namu
sariŋanxin so a xunna, e yi dugine ragodo a ma. Alatala malekan yi tixi na.
6 Alatala malekan yi ito rali Yosuwe ma, a naxa,
7 “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Xa i sigan ti n ma
kirane xɔn, xa i n ma yamarine suxu, i tan nan dɔxɔma n ma banxin nun n
ma tanden xun na, n yi tiden fi i ma itoe yɛ naxanye tixi be.

* **3:2: 3.2** Yosuwe ito baxi kelideni Babilɔn taani a yi konyiyani dɛnaxan yi. E nun Yahudiyana ndee nan faxi Yerusalɛn yi.

8 Nayi, saraxarali kuntigi Yosuwe, i tan nun i fɔxɔrabiran naxanye dɔxi i yɛtagi, ɛ tuli mati! Amasɔtɔ muxuni itoe findima fe famatɔne taxamasenne nan na. N nan n ma walikɛɛn nafama nɛn, naxan xili “Nimɛna.”
9 Amasɔtɔ gɛmɛn mato n naxan dɔxi Yosuwe yɛtagi. Fɔxɔ solofere nan na gɛmɛ kedenna ma. N sɛbɛnla tima nɛn a ma. Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra: N yamanani ito hakɛn bama nɛn a ma lɔxɔ kedenni.
10 Na lɔxɔni, muxun birin a lanfaan xilima nɛn, e yi dɔxɔ e manpa binla nun xɔdɛ binla nininna ra.’ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.”

4

Fe toon suulundena alo xiyena: Lɛnpu dɔxɔ sena

1 Malekan naxan yi falan tima n xa nun, na mɔn yi fa, a n nakeli alo muxun naxan naxulunxi xixɔnli.
2 A yi n maxɔdin, a naxa, “I nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “N lɛnpu dɔxɔ se xɛma daxin nan toma, e nun ture ramaradena a xuntagi. Lɛnpu solofere a ma. Ture gododе solofere nan turen sama lɛnpu soloferene kui.
3 Oliwi wudi bili firin tixi ture ramaraden dɛxɔn ma, keden a yiifanna ma, keden a kɔmɛnna ma.”
4 Malekan naxan yi falan tima n xa, n yi na maxɔdin, n naxa, “N kanna, nanse itoe ra?”
5 A yi n maxɔdin, a naxa, “I mi a kolon?” N yi a yabi, n naxa, “N mi a kolon, n kanna.”
6 Nayi, a yi a fala n xa, a naxa, “Alatalaa falan ni i ra, a naxan tixi Sorobabeli ma, a naxa, ‘A mi ligama sɛnbɛn xɔn hanma fangana, koni fɔ n ma Niin barakan nin.’ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.”
7 “Hali geya gbeen naxan Sorobabeli yɛɛ ra, na findima nɛn lantaan na. A fama nɛn Ala Batu banxin konde gɛmɛn na, yamaan yi e xuini te, e naxa, ‘Ala xa hinan a ra habadan!’ ”
8 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
9 “Sorobabeli bata banxini ito ti fɔlɔ, a mɔn a raɲanma nɛn. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan n nafaxi ɛ ma.
10 Nde feene fɔlɔn magelema nɛn a to xurun? Yamaan ɲaxanma nɛn e na gɛmɛ matinxin seen to Sorobabeli yii.”
Na lɛnpu soloferene findixi Alatala yɛɛne nan na naxanye bɔxɔn birin yisigama.
11 N yi a maxɔdin, n naxa, “Nanse Oliwi wudi firinna ne ra, lɛnpu dɔxɔ seen yiifanna nun a kɔmɛnna ma?”
12 N mɔn yi a maxɔdin, n naxa, “Nanse Oliwi wudi yii firinna ne ra, naxanye ture gododе xɛma daxi firinne dɛxɔn, oliwi turen danguma naxanye kui?”
13 A yi n maxɔdin, a naxa, “I mi a kolon naxan ne ra?” N yi a yabi, n naxa, “N mi e kolon, n kanna.”
14 Nayi, a yi a fala n xa, a naxa, “E findixi muxu firinne* nan na naxanye masusan turen na alogo e xa wali dunuɲa birin Marigin xa.”

5

Fe toon sennindena alo xiyena: Danga kɛdina

1 N mɔn yi n yɛɛn nakeli, n fe toon ti alo xiye, n kɛdin mafilinxin to kore.

* **4:14: 4.14** Na ***muxu firinne*** findixi saraxarali Yosuwe nun yamana kanna Sorobabeli nan na.

2 Malekan yi a fala n xa, a naxa, “I nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “N kɛdin nan toma kore, a kuya nəngənna yɛ məxəɲɛ, a yigbo nəngənna yɛ fu.”
3 Nayi, a yi a fala n xa, a naxa, “Dangan nan na ra naxan xuyama ayi yamanan birin yi. A sɛbɛxi kɛdin fəxə kedenna ma fa fala muɲadene birin kedima nɛn yamanani. A mən sɛbɛxi fəxə kedenna boden ma fa fala naxanye birin e kələma wuleni, ne fan kedima nɛn.
4 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra: ‘N dangani ito rafama nɛn, a yi so muɲadene birin ma banxine yi e nun muxun naxanye birin e kələma wuleni n xinli. A luma nɛn e banxine kui alogo a xa e nun a xalanbene nun a gɛmɛne birin kala.’ ”

Fe toon soloferedena alo xiyena: Ɲaxanla debedin kui

5 Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi a maso, a a fala n xa, a naxa, “I yɛɛn nakeli, i a mato naxan minin be iki.”
6 N yi a maxədin, n naxa, “Nanse a ra?” A yi n yabi, a naxa, “Liga se debedin nan famatə a ra.” A mən yi a fala, a naxa, “Na nan toma yamanan muxun birin yi.”
7 E yi debedin dɛ raganla yəxə daxini te, n yi ɲaxanla nde to dəxi a kui.
8 Malekan yi a fala n xa, a naxa, “Fe ɲaxin misaala nan ɲaxanli ito ra.” Na xanbi ra, a mən yi ɲaxanla madɛtɛn debedin kui, a yi a dɛraganla dɛtɛn a dɛ ra.
9 N yi n yɛɛn nakeli, n yi fe toon ti alo xiyena, n yi ɲaxalan firin to tuganɲɛ. Foyen yi e gabutɛne yi alo yaya xənla gabutɛne. E yi debedin tongo, e te a ra kore.
10 Malekan naxan yi falan tima n xa, n yi na maxədin, n naxa, “E debedin xalima minɛn?”
11 A yi a fala n xa, a naxa, “E sa banxin nan tima a xa Babilən yamanani. Banxin na raɲan, debedin dəxəma nɛn mɛnni, e yi a batu.”

6

Fe toon solomasɛxɛdena alo xiyena: Wontoro naaninne

1 N mən yi n yɛɛne rakeli, n yi fe toon ti alo xiye. N wontoro naanin to minɛ geya firinne longonna ra, sulan geyaan nan yi ne ra.
2 Soo gbeele nan yi wontoro singen bandunma, a firindena soo fərɛne,
3 a saxandena, soo fixɛne, a naanindena, soo gbeeli makatunxine.
4 Malekan naxan yi falan tima n na, n yi na maxədin, n naxa, “Nanse itoe ra n kanna?”
5 Malekan yi a fala n xa, a naxa, “Bəxən tongon naaninne foyene nan ne ra. E kelixi dunuɲa birin Marigin nan fɛma.
6 Soo fərɛne naxan bandunma, na sigama kəmɛnna yamanan binna nin. Na xanbi ra, a fixɛne nan minima. A makatunxine sigama yiifanna yamanan binna nin.”
7 A gbeeli makatunxine yi mini, e yi wama bəxəni siga feni. Malekan yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga, ɛ bəxəni siga!” E yi bəxəni siga.
8 A yi n xili, a naxa, “A mato, naxanye sigama kəmɛnna yamanan binni, ne bata n nii yifan n ma kəmɛnna yamanani.”

Yosuwe a mangayana

9 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
10 “I xa suxu muxune kiseene rasuxu, Xɛlidayi, Tobiya e nun Yɛdaya. I xa siga Sofoni a dii Yosiya a banxini to, e faxi dɛnaxan yi keli Babilən yi.

11 I xa gbetin nun xɛmaan tongo. I yi mangaya taxamasenna rafala i yi a
so saraxarali kuntigi Yosuwe xun na, Yehosadaki a dii xɛmɛna.
12 I xa a fala a xa a Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
'Muxun ni i ra naxan xili "Nimɛna," a sabatima nɛn a dɛnaxan yi, a yi
Alatala Batu Banxin ti.
13 A tan nan Alatala Batu Banxin tima, mangayaan binyen yi lu a tan ma.
A dɔxɔma nɛn a mangaya gbɛdɛni, a nɔɔn ti. Saraxaralina nde fan dɔxɔma
nɛn a mangaya gbɛdɛni. Bɔɲɛ xunbenla yi lu e firinna tagi.'
14 Mangaya taxamasenna luma nɛn Alatala Batu Banxini ɲɔxɔ lu seen na
Xelemi nun Tobiya nun Yɛdaya nun Sofoni a dii Xeni xɔn.
15 Muxun naxanye makuya, ne fama nɛn, e wali Alatala Batu Banxin
tideni. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan n nafaxi ɛ
ma. Na ligama nɛn, xa ɛ Alatala xuiin namɛ ki faɲi, ɛ Ala."

7

Sun suxuna fe

1 Dariyusi a mangayaan ɲɛɛ naaninden kike solomanaaninden xii
naaninde lɔxɔni, Kisilewi kikena, Alatala yi falan ti Sakari xa.
2 Betɛli kaane bata yi Sareseri nun Regemi-Meleki nun e muxune rasiga
Alatala maxandideni.
3 E yi lan e Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna a saraxaraline nun nabine
maxɔdin, e naxa, "Nxu lan nxu yi lu sunuxi ba, nxu lu sunna suxɛ kike
suulunden ma ba, alo nxu a liga kii naxan yi ɲɛɛ wuyaxi danguxine yi?"
4 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yi falan ti n xa, a naxa,
5 "A fala yamanan muxune birin xa e nun saraxaraline, i naxa, 'Ɛ to yi
sunna suxuma ɛ yi sunu kike suulundene nun kike soloferedene yi, xabu
ɲɛɛ tonge solofere, ɛ yi sunna suxuma n tan nan xa ba?
6 Ɛ to yi ɛ dɛgema, ɛ yi ɛ min, ɛ mi yi a ligama ɛ yɛtɛ xan xa ba?
7 Alatala mi falan ne xan ti nabi singene xɔn ba, Yerusalɛn nun a
rabilinna taane yi sabatixi bɔɲɛ xunbenli waxatin naxan yi, muxune yi dɔxi
Negewi nun Sefala geyane yi waxatin naxan yi?' "

Sariya kɛndɛna

8 Alatala yi falan ti Sakari xa, a naxa,
9 "Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ xa kitin sa tinxinni,
ɛ hinan ɛ bode ra, ɛ yi kininkinin.
10 Ɛ nama kaɲa gilɛne nun kiridine nun xɔɲɛne nun yiigelitɔne tɔrɔ, ɛ
nama miriya ɲaxin tongo ɛ bode xili ma.'
11 Koni e tan mi tin na ramɛ, e yi e xun xanbi so, e yi e tunle dutun.
12 E bɔɲɛne yi xɔdɔxɔ ayi alo dayimuna. E yi tondi Alatala Sɛnbɛn Birin
Kanna sariyane ramɛ e nun falane a yi naxanye tima nabi singene xɔn Alaa
Niin barakani. Nayi, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yi xɔlɔ han!
13 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa, 'N to yi xinla tima, e mi n natin. E fan
na n xili, n mi e ratinma.
14 N na e raxuya ayi nɛn siyane birin yɛ e mi naxanye kolon. Yamanani
geli nɛn e xanbi. Muxu yo mi yi sigan na, muxu yo mi yi keli na. E yi
yamana faɲini geli.' "

8

Yerusalɛn mɔn tima nɛn

1 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yi falan ti, a naxa,
2 “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Xɔxɔlɔn gbeena n yi
Siyon ma fe ra han. N bɔɲɛn wolonxi a fe ra ki faɲi!’ ”
3 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N mɔn fama nɛn Siyon yi, n yi dɔxɔ
Yerusalɛn taani. Yerusalɛn fama nɛn xili badeni ‘ɲɔndi taana.’ Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna geyaan yi xili ba ‘geya sariɲanxina.’ ”
4 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Xɛmɛ fonne nun
ɲaxalan fonne mɔn dɔxɔma nɛn Yerusalɛn taan malandene yi, dunganna
suxi e birin yii e siimaya xunkuyena fe ra.
5 Taan malandene rafema nɛn dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne ra saba sodeni.”
6 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Yanyina nde, yama
dɔnxɛn naxan na lu, na kabɛma nɛn na feen ma na lɔxɔni, koni na mi n tan
natɛrɛnama!” Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
7 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N nan n ma yamaan
nakisima nɛn sogeteden nun sogegododen yamanane ma.
8 N fama nɛn e ra, e yi dɔxɔ Yerusalɛn taani. E findima nɛn n ma yamaan
na, n yi findi e Ala ra, ɲɔndin nun tinxinni.”
9 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ wɛkilɛ, ɛ tan
naxanye falani itoe mɛma, nabine yi naxanye falama muxune yi Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna banxin bɛtɛn sama waxatin naxan yi a ti feen na.
10 Bayo benun na lɔxɔne, walikɛna hanma ɲingene wanla saranna mi yi
sɔtɛ. Yaxune mi yi tinɲɛ yamaan yi mini hanma e so bɔɲɛ xunbenli. Amasɔtɔ
n yi muxune luma e bode xili ma nɛn.
11 Koni iki n mi fa a ligama yama dɔnxɛni ito ra alo waxati danguxine,”
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
12 “E sansiin sima nɛn bɔɲɛ xunbenli. Manpa binle bogima nɛn. Bɔxɔn
balon naminima nɛn. Tule igen fama nɛn. N na birin soma nɛn yama
dɔnxɛn yii e kɛɛn na.
13 Yuda bɔnsɔnna nun Isirayila kaane, ɛ bata yi findi danga muxune ra
siyane tagi kii naxan yi, n na ɛ rakisima nɛn, ɛ yi baraka na kiini. Ɛ nama
gaxu, ɛ wɛkilɛ.”
14 Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Ɛ benbane
to yi n naxɔlɔma, n na a ragidi nɛn n xa ɛ ɲaxankata, n mi nimisa.
15 Koni iki n mɔn bata a ragidi, n xa a faɲin naba ɛ xa, Yerusalɛn nun Yuda
bɔnsɔnna muxune. Nayi, ɛ nama gaxu.
16 Ɛ xa feni itoe liga: Ɛ xa ɲɔndin fala ɛ bode xa, ɛ kitin sa ɲɔndini, kitin
naxan bɔɲɛ xunbenla rasoma.
17 Muxu yo nama miriya ɲaxin tongo a boden xili ma. Ɛ nama ɛ kɔlɔ
wuleni. Amasɔtɔ n na feene raɲaxuxi,” Alatalaa falan nan na ra.

Sun suxun maxɔdinna yabina

18 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yi falan ti n xa, a naxa,
19 “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: Kike naaninden
sunna, kike suulunden sunna, kike solofereden sunna e nun kike fuden
sunna, ne findima nɛn Yuda bɔnsɔnna sɛwa lɔxɔne nun ɲaxaɲaxa lɔxɔne ra,
e nun sali lɔxɔne. Koni ɲɔndin nun bɔɲɛ xunbenla xa rafan ɛ ma de!”
20 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Siya wuyaxine nun
taa wuyaxi muxune mɔn fama nɛn.
21 Taa keden muxune fama nɛn taan bonna muxune ma, e naxa, ‘En siga
Alatala maxandideni, en yi Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fen! N tan fan
sigama nɛn!’

22 Nayi, yama wuyaxin nun siya sɛnbɛmane fama nɛn Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna fendeni Yerusalɛn taani, e yi a maxandi.”
23 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Na lɔxɔne yi, xɛmɛ fu
fama nɛn keli siyane birin yi naxanye xuine birin falama, e yi e singan
Yahudiya keden ma domaan lenben na, e yi a fala, e naxa, ‘En birin nan
sigama, amasɔtɔ nxu bata a mɛ a Ala i xɔn.’ ”

9

Siya gbɛtɛne kitina

1 Waliyiya falan ni i ra,
Alatala falan naxan tixi Xadiraki yamanan xili ma,
a Damasi taan li.
Amasɔtɔ Alatala gbeen nan adamadiin bonne ra,
alo Isirayila bɔnsɔnne birin.
2 A mɔn xa Xamata taan li,
Damasi danna,
e nun Tire taan nun Sidɔn taana,
kolonna gbo dɛnaxan yi.
3 Tire taan bata yinna ti,
a bata gbetin malan
alo burunburunna.
A xɛmaan gbo alo kira xɔn borona.
4 Koni Marigina a bama a yii nɛn,
a yi a yinna radin baani,
tɛɛn yi taan gan.
5 Asikalɔn kaane na toma nɛn e gaxu.
Gasa kaane fan gaxuma nɛn e xuruxurun,
e nun Ekirɔn kaane,
amasɔtɔ e yigitɛgɛma nɛn.
Mangayaan ɲanma nɛn Gasa taani,
Asikalɔn taani gelima nɛn.
6 Siya basanxin fa Asadodi taan tongoma nɛn,
n yi Filisitine wason kala.
7 N suben bama nɛn e dɛ wunla naxan yi,
e nun donse haramuxine.
E dɔnxɛn naxanye na lu,
ne fan findima nɛn en ma Ala gbeen na.
E yi lu alo Yuda xabila kedenna.
Ekirɔn kaane luma nɛn alo Yebusu kaane.
8 Ganla naxanye danguma
hanma naxanye fama,
n daaxama nɛn n ma yamaan makantandeni ne ma.
E mi luma fitina muxu yo a nɔɔn bun,
amasɔtɔ iki n yɛɛn tixi e ra.

Mangan famatɔna

9 Siyon kaane, ɛ ɲaxan han!
Yerusalɛn kaane, ɛ xuini te sɛwani.
Ɛ a mato!
Ɛ mangan fama ɛ ma.
A tinxin. A bata rakisi.
A limaniya.

A fama sofanla nan fari,
sofali diina, sofali gilɛn diina.
10 N yɛngɛ so wontorone bama nɛn Efirami yi
e nun soone Yerusalɛn taani.
Yɛngɛ so xanle kalama nɛn.
A tan bɔɲɛ xunbenla ralima siyane ma nɛn.
A mangayaan xuyama ayi nɛn
keli fɔxɔ igen ma han fɔxɔ igena,
keli baan ma han bɔxɔn danna.
11 Ɛ tan mabinni,
n na ɛ muxu suxine xunbama nɛn
en ma layirin wunla fe ra
naxanye ramaraxi alo kasorasane yili kui xareni.
12 Ɛ mɔn xa so taa makantanxini,
ɛ tan kasorasaan naxanye yigi saxi.
N mɔn xa a rali ɛ ma to:
n ni i saranma nɛn dɔxɔɲa ma firin.
13 Amasɔtɔ n bata Yuda yitɔn alo xanla,
Efirami yi lu alo n ma xalimakunla.
Siyon, n ni i ya dii xɛmɛne rakelima nɛn Girɛki kaane xili ma.
N yi ɛ lu alo sofana silanfanna.*
14 Alatala a makɛnɛnma nɛn e xun ma,
a xalimakunla yi siga alo kuye sarinna.
Marigina Alatala xɔtaan fema nɛn,
a fa yiifari ma tule foyeni.
15 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna e rakantanma nɛn.
E e dɛgema nɛn,
e sigan ti lantan gɛmɛne fari.
E e minma nɛn sɛwani,
e sarin alo dɔlɔ minne.
E lugo alo goron nafexina
alo saraxa ganden tongonne wasan wunla ra kii naxan yi.
16 Alatala, e Ala e rakisima nɛn na lɔxɔni,
alo a xuruse kuruna.
E nɔrɔxin yi lu a yamanani
alo gɛmɛ faɲine mangaya taxamaseri kɔmɔtin ma.
17 E tofanma nɛn han!
E rayabuma nɛn han!
Balon banxulanne ragboma nɛn,
minse faɲine yi sungutunne rayabu.

10

Ala nan bɔɲɛ xunbenla fima

1 Ɛ xa Alatala maxɔdin
a xa tulen nafa ɛ ma ɲɛmɛn na.
A tan nan foyen nakelima,
a yi tule gbeen nafa
a yi birin ma xɛɛn nasabati.
2 Amasɔtɔ wule falan nan suxurene ra.
Yiimatone wule feene nan toma.

* **9:13: 9.13 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

E wule xiye falane nan tima!
E madɛndɛnna tima fala fuune nan na.
Nanara, yamaan bata siga a xun xɔn,
e tɔrɔxi
alo kari mi xuruseen naxanye ma.
3 N bata xɔlɔ na xuruse rabane ma han!
N yɛɛratine hakɛne saranma e ra nɛn.
Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna
a ɲɔxɔ luma nɛn a kurun xɔn,
a yamana, Yuda bɔnsɔnna.
A fama e ra nɛn yɛngɛni
alo a soo kɛndɛne.
4 Kuntigine sifan birin minima a tan nin.
Banxin tongon gɛmɛ kɛndɛn minima a tan nin.
Bubu wudin minima a tan nin.
Yɛngɛ so xanla minima a tan nin.
5 E luma nɛn alo sofa wɛkilɛxine
naxanye e yaxune yibodonma yɛngɛni
alo kira xɔn borona.
Bayo Alatala e xɔn,
e yɛngɛn soma nɛn,
e sofa soo ragine yarabi.
6 N Yuda bɔnsɔnna sɛnbɛ soma nɛn,
n yi Yusufu bɔnsɔnna rakisi.
N mɔn e rafama nɛn e konni
bayo n bata kininkinin e ma.
E luma nɛn alo n mi e rabeɲin.
Alatala nan n tan na, e Ala,
n na e maxandine yabima nɛn.
7 Efirami kaane findima nɛn sofa wɛkilɛxine ra.
E sɛwama nɛn alo e minxin na a ra.
E diine na toma nɛn, e ɲaxan,
e sɛwama nɛn Alatalaa fe ra.
8 N nan n ma yamaan xilima nɛn,
n yi e malan.
N na e xunbama nɛn,
e mɔn yi wuya alo a fɔlɔni.
9 Hali n to e raxuyaxi ayi siyane yɛ,
n ma fe rabirama e ma nɛn yire makuyeni.
E nun e diine yi kisi,
e mɔn yi xɛtɛ.
10 N na e rafama nɛn
keli Misiran yamanani
n yi e malan keli Asiriya yamanani.
N fama nɛn e ra Galadi nun Liban yamanani,
koni e mi xanɲɛ mɛnni.
11 Ala baan walanne ragodoma nɛn
e yi tɔrɔ baani gidi,
hali Nila baan tilinne xɔrima nɛn.
Asiriya yamanan wason kalama nɛn,
Misiran yamanan sɛnbɛn yi ɲan.
12 N tan nan e sɛnbɛ soma,

e yi sigan ti n xinli,
Alatalaa falan nan na ra.

11

1 Liban bɔxɔna, i ya dɛɛne rabi.
Tɛɛn xa i ya suman binle gan.
2 Fɔfɔ binle, ɛ gbelegbele,
amasɔtɔ suman wudin bata bira.
Wudi gbeene bata kala.
Basan warine, ɛ gbelegbele,
amasɔtɔ fɔtɔn xɔlɛn bata kala.
3 Xuruse rabane bata gbelegbele,
amasɔtɔ e binyen waxatin bata dangu.
Yatane bata wurundun,
bayo fɔtɔn gbeen bata kala Yurudɛn baan dɛ.

Xuruse rabane

4 Alatala n ma Ala naxa iki:
“I xa xuruse kuru faxa daxini ito raba.
5 Muxun naxanye e sarama
ne e kɔɛ raxabama,
e kɛwali ɲaxin mi saran e ra.
Naxanye e matima ne naxa,
‘Alatala tantun!
N bata bannaya!’
E raba muxune mi kininkininxi e ma.
6 Amasɔtɔ n mi fa kininkininma yamanan muxune ma,”
Alatalaa falan nan na ra.
“N bata e birin lu e bode a yii ma,
e nun e mangana yiin ma.
E yamanan ɲaxankatama nɛn.
N mi muxu yo bama e yii.”

7 Nayi, n yi xuruse kuru faxa daxin naba, katarabi xuruse tɔrɔxine ma. N yi dungan firin tongo. N yi keden xili sa “Fanna,” bonna “Lanna.” N yi xuruse kurun naba.
8 N yi xuruse raba saxan kedi kike kedenna bun. Diɲan yi ɲan n yi, n fan yi raɲaxu xuruseene ma.
9 Nayi, n yi a fala ne xa, n naxa, “N mi fa ɛ rabama. Xa naxan faxama, a xa faxa. Xa naxan lɔma ayi, a xa lɔ ayi. Naxanye na lu, ne xa e bode suben don.”
10 N yi n ma fanna dunganna tongo n yi a yigira, alogo n xa n ma layirin kala n naxan xidi nxu nun siyane birin tagi.
11 A yi kala na lɔxɔni, nayi xuruse tɔrɔxin naxanye yi n matoma na lɔxɔni, ne yi a kolon a Alatalaa falan nan yi a ra.
12 N yi a fala e xa, n naxa, “Xa a ɛ kɛnɛn, ɛ n saranna fi, xanamu, ɛ a lu na.” E yi gbeti gbanan tonge saxan fi n saranna ra.
13 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A wolɛ ayi fɛɲɛ rafalan xa, e saran gbeeni ito naxan mirixi n xa.” N yi gbeti gbanan tonge saxanna tongo, n yi e woli Alatala banxini fɛɲɛ rafalan xa.
14 Na xanbi ra, n yi n ma lan dunganna fan yigira alogo n xa ngaxakedenyaan kala Yuda nun Isirayila tagi.
15 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “I mɔn xa xuruse raba xaxilitarena waliseene tongo.

16 Amasɔtɔ n tan yɛtɛɛn xuruse rabana nde rafama nɛn yamanani. A mi a
yengi dɔxɛ xuruseene xɔn ma naxanye lɔma ayi, a mi a dii xali nɛnɛne fenɲɛ,
a mi a maxɔlɔxine dandanɲɛ, a mi a kɛndɛne baloɛ. Koni a yɛxɛɛ turaxine
donma nɛn a yi e toron koten.”
17 Gbalon na xuruse raba fuyantenna xa,
naxan xuruseene rabeɲinma!
Silanfanna xa a yiin sɛgɛ*
a yi a yiifari ma yɛɛn sɔxɔn.
A yiin xa faxa a ma fefe,
a yiifari ma yɛɛn yi xɔri.

12

Yerusalɛn xunba famatɔna

1 Waliyiya falan ni i ra,
Alatala falan naxan tixi Isirayila fe yi.
A tan naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi,
a yi muxun niin sa a yi,
Alatalaa falan ni ito ra:
2 N Yerusalɛn findima nɛn dɔlɔ min seen na,
naxan a rabilinna siyane birin fugama a ra.
Yerusalɛn taan nabilinma nɛn yɛngɛni,
e nun Yuda yamanan birin.
3 Na lɔxɔni, n Yerusalɛn findima nɛn
gɛmɛ binyen na siyane birin xa.
Naxan yo na kata a yite feen na,
na maxɔlɔma nɛn.
Bɔxɔn siyane birin e malanma nɛn a xili ma.
4 Alatalaa falan ni ito ra:
Na lɔxɔni
n faan nasoma nɛn e soone birin yi,
n yi gaxun naso e soo ragine yi.
Koni n nan n yɛɛn tima nɛn
Yuda bɔnsɔnna muxune ra.
N yi siyane soone birin yɛɛne xɔri.
5 Yuda mangane a falama nɛn e bɔɲɛni,
“Yerusalɛn muxune bata en sɛnbɛ so
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna barakani, e Ala.”
6 Na lɔxɔni,
n Yuda mangane luma nɛn
alo tɛɛ wolonne yegene dɛ,
alo xaye radɛgɛxin malo xidine tagi.
E fama e rabilinna siyane halagideni
e kɔmɛnna nun e yiifanna ma.
Koni Yerusalɛn kaane mɔn luma nɛn e konni.
7 Alatala Yuda dɔxɔdene nan singe rakisima,
alogo Dawuda yixɛtɛne nun Yerusalɛn muxune
binyen nama dangu Yuda muxune ra.
8 Na lɔxɔni,
Alatala Yerusalɛn kaane ratangama nɛn.
Hali naxan bata tagan e yɛ,

* **11:17: 11.17 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

a yɛngɛn soma nɛn na lɔxɔni
alo Dawuda.
Dawuda yixɛtɛne fan luma nɛn
alo Ala yɛtɛna,
alo Alatalaa malekana e yɛɛ ra.
9 Na lɔxɔni,
n siyane birin naxɔrima nɛn
naxanye fama Yerusalɛn xili ma.
10 Nayi, n hinanna nun maxandin niin nagodoma nɛn
Dawuda yixɛtɛne ma e nun Yerusalɛn muxune.
E yi e yɛɛ rafindi n ma,
e naxan yisɔxɔnxi.
E sunuma nɛn a fe ra
alo dii keden peena.
E a wugama nɛn sɔxɔlɛni,
alo dii singena.
11 Na lɔxɔni,
sunun gboma ayi nɛn Yerusalɛn taani,
alo Xadada-Rimɔn ma sununa Megido mɛrɛmɛrɛni.
12 Yamanan sunuma nɛn,
xabilane birin yi lu e danna.
Dawuda bɔnsɔnna a danna,
e ɲaxanle fan e danna,
Natan bɔnsɔnna a danna,
e ɲaxanle fan e danna,
13 Lewi bɔnsɔnna a danna,
e ɲaxanle fan e danna,
Simayi bɔnsɔnna a danna,
e ɲaxanle fan e danna,
14 e nun bɔnsɔnna bonne birin.
Birin luma nɛn a danna,
e ɲaxanle fan yi lu e danna.

13

Suxurene nun wule nabine
1 Na lɔxɔni,
tigin minima nɛn Dawuda yixɛtɛne xa,
e nun Yerusalɛn muxune,
alogo yulubine nun xɔsin xa ba e ma.
2 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra:
Na lɔxɔni,
n suxurene xinle bama nɛn yamanani,
ɲinan yi ti e xɔn ma fefe!
N mɔn nabine nun xaxili ɲaxin bama nɛn yamanani.
3 Xa muxuna nde mɔn nabiya falan ti,
a nga nun a baba naxan a barixi,
ne a falama a xa nɛn,
e naxa, “I xa faxa,
amasɔtɔ i bata wulen fala Alatala xinli.”
A nga nun a baba naxan a barixi,
ne a sɔxɔnma nɛn
a nɛma nabiya falane tima.

4 Na lɔxɔni, nabine birin yagima nɛn
e fe toxine nun e waliyiya falane ra.
E mi fa nabiya domaan soma sɔnɔn
alogo e xa madaxun ti.
5 E birin a falama nɛn, e naxa,
“Nabi mi n na, xɛɛ biin nan n na.
Amasɔtɔ muxuna nde n sara nɛn
xabu n dii ɲɔrɛ waxatini.”
6 Koni e a maxɔdinma nɛn, e naxa,
“Nanse laru itoe ra i kanken ma?”
A e yabima nɛn, a naxa,
“E n maxɔlɔ nɛn n xɔyine konni.”

Silanfanna

7 “Silanfanna,
i xa keli n ma xuruse rabaan xili ma,
xɛmɛn naxan n fɛma.”
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra.
“Xuruse rabaan faxa,
yɛxɛɛne xa xuya ayi.
N yi keli a xunxurine xili ma.
8 Nayi, yamaan dɔxɔde saxan,
firin faxama nɛn keden yi lu na.
Alatalaa falan nan na ra.
9 N yi a dɔnxɛn sa tɛɛni
n yi a rasɛnsɛn alo gbetina.
N yi e mato tɛɛni,
alo xɛmaan matoon kii naxan yi.
Nayi, e n maxandima nɛn,
n yi e yabi.
N na a falama nɛn,
‘N ma yamaan nan ne ra.’
E yi a fala, e naxa,
‘Alatala nan nxɔ Ala ra.’ ”

14

Alatala fa lɔxɔna

1 Alatalaa lɔxɔn fama.
Yaxune ɛ seene yitaxunma nɛn ɛ yɛɛ xɔri.
2 N siyane birin malanma nɛn
e yi Yerusalɛn yɛngɛ.
Taan suxuma nɛn.
Banxine yi kui geli.
E yi fu ɲaxanle ma.
Taan fɔxɔ kedenna yi siga suxuni.
Koni yama dɔnxɛn luma nɛn taani.
3 Alatala kelima nɛn
a yi na siyane yɛngɛ,
alo a yi yɛngɛn soma waxati gbɛtɛ yi kii naxan yi.
4 A tima nɛn na lɔxɔni Oliwi geyaan fari,
naxan Yerusalɛn yɛtagi a sogeteden binni.
Oliwi geyani bɔma nɛn a tagi,
keli a sogeteden binni

han a sogegodode binni.
Folo gbeen yi lu na.
Geyaan fɔxɔ kedenna xɛtɛma nɛn kɔmɛnna ma,
a fɔxɔ kedenna boden fan yi siga yiifanna ma.
5 Nayi, ɛ ɛ gima nɛn n ma geyane folon na.
Amasɔtɔ geyane folon sigama nɛn han Aseli.
Ɛ ɛ gima nɛn
alo ɛ to ɛ gi bɔxɔ xuruxurunna yɛɛ ra,
Yusiya waxatini, Yuda mangana.
Nayi, Alatala fama nɛn, n ma Ala,
e nun malekane birin.
6 Na lɔxɔni,
kɛnɛn mi luma na,
hanma xunbenla hanma ige xundina.
7 E nun lɔxɔn bonne keden mi a ra.
Alatala nan na lɔxɔn kolon.
Yanyi mi luma na,
kɔɛ mi luma na.
Hali kɔɛɛn na,
kɛnɛnna luma nɛn na.
8 Na lɔxɔni,
siimaya igen minima nɛn Yerusalɛn taani.
A fɔxɔ kedenna yi siga sogetede baan binni,
a fɔxɔ kedenna yi siga sogegodode fɔxɔ igen binni.
A minima nɛn soge fure waxatini alo ɲɛmɛna.
9 Alatala nan findima bɔxɔn birin mangan na.
Na lɔxɔni,
Alatala nan keden yatɛma Ala ra,
a keden peen xinla yi lu na.
10 Yerusalɛn rabilinna bɔxɔn birin
findima nɛn mɛrɛmɛrɛn na,
keli Geba yi han Rimɔn yi,
Yerusalɛn yiifanna ma.
Yerusalɛn tima nɛn.
Taan danne yi lu iki:
Keli Bunyamin dɛɛn na
han dɛ singen yireni
han tongonna dɛna.
Keli Xananɛli sangansoon ma
han mangana manpa ige badena.
11 Muxune dɔxɔma nɛn taani.
A mi fa halagima.
Yerusalɛn luma nɛn bɔɲɛ xunbenli.
12 Siyaan naxanye Yerusalɛn yɛngɛxi,
Alatala fitina fureni ito nan sama ne fari:
E birin fatin kunma nɛn e ɲɛɲɛn na.
E yɛɛne kunma nɛn e yɛ yinla ra,
e lɛnne fan yi kun e dɛ.
13 Na lɔxɔni,
Alatala gaxu gbeen nasoma nɛn e yi,
e yi e bode suxu e yiin ma,
e yi e bode yɛngɛ.

14 Yuda kaane fan Yerusalɛn xun mayɛngɛma nɛn.
E e rabilinna siyane birin ma nafunle tongoma nɛn:
xɛmaan nun gbetin nun dugi gbegbe.
15 Na fitina fure sifan soone nun gbaxalone*
nun ɲɔgɔmɛne nun sofanle fan suxuma nɛn
e nun xuruseen naxanye birin yaxune daaxadeni.
16 Nayi, siyaan naxanye birin Yerusalɛn yɛngɛxi
na muxu dɔnxɛne fama nɛn ɲɛɛ yo ɲɛɛ,
e Manga Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna batu,
e yi Bubu Kui Sanla raba.†
17 Xa bɔxɔn xabilana nde tondi sigɛ Yerusalɛn taani
Manga Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna batudeni,
tulen mi fama e konni.
18 Xa Misiran kaane tondi sigɛ,
xa e mi fa, tulen mi fama na.
Alatala fitina furen nagodoma e ma nɛn
a naxan nagodoma siyane ma
naxanye tondixi sigɛ Bubu Kui Sanla rabadeni.
19 Ala Misiran kaane fe ɲaxin saranma e ra na kii nin,
a siyane yulubine birin saran e ra,
naxanye mi sigama Bubu Kui Sanla rabadeni.
20 Na lɔxɔni,
hali talandin naxanye singanxi soone ra
a sɛbɛma nɛn ne ma fa fala:
“A Sariɲanxi Alatala xa.”
Tunden naxanye Alatalaa banxini
ne fan yatɛma nɛn se rasariɲanxine ra
alo saraxa ganden goronne.
21 Tunden naxanye birin Yerusalɛn nun Yuda yi,
ne birin nasariɲanma nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xa.
Naxanye birin fama saraxa badeni,
ne nde xalima nɛn,
alogo e xa sa kudin so e kui.
Na lɔxɔni, sare mati yo mi fa luma
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna batu banxini.

* **14:15: 14.15** ***Gbaxaloni*** itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi. † **14:16: 14.16** ***Bubu Kui Sanla*** fe sɛbɛxi Saraxaraline 23.33-38 kui.

Malaki
Nabi Malaki Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Nabi Malaki kawandini ito sɛbɛxi nɛn ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɔxɔn benun Marigi Yesu xa bari. A sɛbɛ waxatin naxan yi, fayida ɲɛɛ kɛmɛ nan bata yi dangu xabu Yahudiyane xɛtɛ e konni sa keli konyiyani Babilɔn yi. Suxu muxune xɛtɛ xanbini, Isirayila kaane yi lu e kɛɲáan masarɛ Ala mabinni ndedi ndedi, e tunnaxɔlɔ e ma. A lixi Nabi Xage nun Nabi Sakari bata yi yelin e kawandine bɛ xabu ɲɛɛ tonge saxan hanma ɲɛɛ tonge suulun. Isirayila kaane bata yi Nabi Xage nun Nabi Sakari a xinla ratin, e yi Ala Batu Banxin ti Yerusalɛn taani. Na xanbi ra, yamaan yi yigi nɛnɛn naxan sɔtɔxi yamana kanna Sorobabeli a mangayaan bun, na yi kala. Esirasi mɔn munma yi e dina feene yitɔnna fɔlɔ singen.

Nayi, dina feene yi xɛtɛma xanbin nan na. Sanla mi yi fa rabama, e mi yi saraxane bama a kiini. Alaa sariyan mi yi suxi.

Nabi Malaki yi yamaan nalimaniya, a Alaa xanuntenyana fe rabira e ma e nun a kitin naxan mɔn bata maso e ra. A e rakolon a Ala fama a Muxu Sugandixin nan nafadeyi. Na sɛbɛxi Malaki 3.1-4 kui. Nabi Malaki nan Yoni Marafu Tiina fe fala waliyiyani ɲɛɛ kɛmɛ naanin benun a xa fa. A naxa, a nabina nde fama Alaa Muxu Sugandixin yɛɛ ra, a kirani tɔn a xa naxan luma alo Nabi Eli. Na sɛbɛxi Malaki 3.1 kui e nun 3.23-24 kui. Ningila Yesu kui, feni ito falaxi lan Yoni Marafu Tiin nan ma naxan Marigi Yesu fa feni tɔn. Na sɛbɛxi Matiyu 17.11-13 kui e nun Luka 1.17 kui.

1 Alatala yi waliyiya falani ito ti Isirayila kaane xa Malaki xɔn.*

Ala bata a yamaan xanu

2 Alatala naxa, “N bata ɛ xanu.” Koni ɛ naxa, “I ya xanuntenyaan yitaxi
nxu ra di?” Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Esayu xunyɛn xa mi yi Yaxuba
ra ba? Anu n bata Yaxuba xanu,
3 koni n bata Esayu raɲaxu. N bata a geya yirene findi tonbonne ra, n yi a
kɛɛn lu kankone xa.”
4 Xa Edɔn kaane a fala, e naxa, “Nxu bata halagi, koni nxu mɔn nxɔ taa
kalaxine tima nɛn!”
Nayi, n tan Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa, “E na e ti, n mɔn yi e rabira.
Muxune mɛnna xilima nɛn, ‘Bɔxɔ Ɲaxina,’ Alatala xɔlɔxi yamaan naxan ma
habadan!
5 Ɛ na toma nɛn, ɛ yi a fala, ɛ naxa, ‘Alatala gbo hali Isirayila yamanan fari
ma!’ ”

Saraxaraline magi fena

6 “Diina a fafe binyama nɛn. Walikɛɛn fan a kuntigin binyama nɛn. Xa n
tan nan ɛ fafe ra, na binyen sifan minɛn yi? Xa ɛ mangan nan n na, na
binyen sifan minɛn yi?” Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini. “Ɛ tan
saraxaraline, ɛ tan nan n xinla rayelefuma. Ɛ mɔn yi a fala, ɛ naxa, ‘Nxu i
xinla rayelefuxi di?’
7 Ɛ fama donse haramuxin nan na, ɛ yi a dɔxɔ saraxa ganden fari. Ɛ mɔn
yi a fala, ɛ naxa, ‘Nxu i ya sariɲanna kalaxi di?’ A luxi nɛn alo ɛ a falama nɛn,
ɛ naxa, ‘Alatalaa saraxa ganden tɔnɔ mi na’

* **1:1: 1.1 *Malaki*** bunna nɛɛn fa fala “N ma xɛrana.”

8 ɛ na fa xuruse yɛɛtaren na saraxan na. Fe ɲaxin xa mi na ra ba? Ɛ na fa xuruseen na, a sanna giraxi hanma a furaxi, fe ɲaxin xa mi na fan na ba? Xa i na fi i ya yamana kanna ma, na go? A sɛwɛ i ra ba? A i yisuxɛ a faɲin na ba?" Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.
9 "Nayi, iki, ɛ kata ɛ Ala mafan alogo a xa hinan en na! Ɛ to na se sifane fima a ma, a a tuli matiyɛ ɛ ra ba?" Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.
10 "Hali ɛ tan nde kedenna yi Ala Batu Banxin dɛɛn nagalɛ nun alogo ɛ nama tɛɛn nadɛgɛ fuuni n ma saraxa ganden fari! N mi n sɛwa fe yo toxi ɛ yi," Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini. "N mi ɛ saraxane rasuxuma.
11 N xinla binyama nɛn siyane birin yɛ keli sogeteden ma han a biradena. E wusulanna nun kise sariɲanxine bama saraxan na n xinli yiren birin yi. N xinla binyama nɛn siyane birin yɛ." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.
12 "Koni ɛ tan nan n ma sariɲanna kalama, ɛ to a falama, ɛ naxa, 'Marigina saraxa ganden haramuxi, en donseen naxan sɔtɔma a fari na yelefu.'
13 Ɛ a falama, ɛ naxa, 'Fitinan ni ito ra!' Ɛ yi ɛ kutun maraɲaxuni." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.
"Anu, ɛ fama xuruse muɲaxine ra n xɔn saraxan na, naxanye madɔnxi hanma naxanye furaxi. N tan tinɲɛ ne rasuxɛ ɛ ra ba?" Alatala naxa na kiini.
14 "Dangan na yanfantenna xa xuruse xɛmɛ radaxaxin naxan ma kuruni, a yi a kɔlɔ a so feen na n yii, a fa fa a madɔnxin na Marigin xɔn saraxan na. Bayo manga gbeen nan n na. N xinla magaxu siyane yɛ." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.

2

1 "Iki, yamarini ito ɛ tan saraxaraline nan xa!
2 Xa ɛ mi ɛ tuli mati, xa ɛ mi a ragidi ɛ bɔɲɛni, a ɛ xa n xinla binya, n dangan nafama nɛn ɛ ma, n yi ɛ dubane findi dangane ra. N bata ɛ dubane danga yati! Bayo ɛ mi n ma fe ragidixi ɛ bɔɲɛni." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.
3 "Iki, n kɔnkɔxi ɛ bɔnsɔnna xili ma ɛ fe ra. Ɛ xuruseen naxanye bama saraxan na n xa sali waxatini, n na e gbiine soma nɛn ɛ yɛtagi, muxune yi sa ɛ nun na woli ayi ɛ bode xɔn.
4 Nayi, ɛ a kolonma nɛn, a n yamarini ito falaxi ɛ xa nɛn alogo layirin naxan nxu nun Lewine tagi, na nama kala." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.
5 "N ma layirin luxi nɛn e xɔn, a findi siimayaan nun bɔɲɛ xunbenla ra e xa. N na e so nɛn e yii alogo e xa gaxu n yɛɛ ra. E lu nɛn n yɛɛragaxuni yati, e yi n xinla binya.
6 N ma sariyan ɲɔndin yi e dɛ. Wule fala yo mi lu e dɛ. E bira nɛn n fɔxɔ ra bɔɲɛ xunbenla nun muxu faɲiyani, e yi muxu wuyaxi raxɛtɛ hakɛn fɔxɔ ra."
7 "Amasɔtɔ saraxaralina falane fekolonna nan fima muxune ma. Muxune xaranna fenma a tan nan na lan sariyane ma. Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xɛraan nan a ra.
8 Koni ɛ tan bata kiraan beɲin, ɛ bata muxu wuyaxi ratantan sariyan xɔn. N layirin naxan xidi nxu nun Lewi bɔnsɔnna muxune, ɛ bata na kala." Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.
9 "N maraɲaxun nun marayarabin nagidima ɛ ma nɛn yamaan tagi. Amasɔtɔ ɛ mi biraxi n ma kiraan fɔxɔ ra, fɔ ɛ to muxune rafisaxi e bode xa sariyan xɔn."

Futu feen sariyana

10 En birin fafe keden xa mi a ra ba? Ala kedenna xa mi en birin daxi ba?
Nanfera nayi en na en bode yanfama, en yi layirin kala naxan xidi en
benbane nun Ala tagi?
11 Yuda kaane bata tinxintareyaan liga. Fe haramuxin bata liga Isirayila
nun Yerusalɛn yi, bayo yire sariŋanxin naxan yi rafan Alatala ma, Yuda
kaane bata na raharamu. E bata sungutunne futu naxanye ala xɔŋɛna nde
batuma.
12 Naxan na ito liga, Alatala xa na kanna kedi Yaxuba bɔnsɔnne dɔxɔdene
yi. A tan nan kantanna tima, a yabin ti. Ala xa na kanna kedi hali a
saraxane ba Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xa.
13 A mato, ɛ mɔn naxan xunna. Ɛ wugama, ɛ kutunma, ɛ yi Alatalaa saraxa
ganden nafe yɛɛgen na bayo a mi fa ɛ saraxane matoma, a mi sese
rasuxuma ɛ yii.
14 Ɛ mɔn yi a fala, a nanfera? Bayo Alatala nan seren na ɛ nun ŋaxanla
tagi i naxan dɔxi i foninge waxatini, i naxan yanfaxi, hali i fe rafala boden
to yi a ra, hali ɛ nun na to bata yi layirin xidi.
15 Ala mi ɛ findixi gbindi kedenna xan na ba, a yi niin bira na yi? Na
gbindi kedenna nanse fenma fɔ bɔnsɔnna naxan Ala kolon. Nayi, ɛ yɛtɛ suxu
ɛ niini, ɛ nama ɛ foninge waxatin ŋaxanla yanfa.
16 Alatala, Isirayilaa Ala naxa, “Naxan na a mɛ a ŋaxanla ra
xɔnnantenyani, na gbalon funfu luma a ma nɛn. Nayi, ɛ yɛtɛ suxu ɛ niini ɛ
nama muxune yanfa.” Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.

Ala fa fena kitisadeni

17 Ɛ fala xuine Alatala xadanma. Ɛ a falama, ɛ naxa, “Nxu a raxadanma
di?” Ɛ nɛma a falɛ, ɛ naxa, “Naxan yo fe ŋaxin liga, ne nan fan Alatala yɛɛ ra
yi. Na kanne nan nafan a ma.” Hanma ɛ naxa, “Ala naxan kiti kɛndɛn sama,
na minɛn yi?”

3

1 “A mato, n nan n ma xɛraan nasigama nɛn, a yi kirani tɔn n yɛɛ ra. Nayi,
sanŋa ma kedenni, ɛ marigin naxan fenma, na soma nɛn a batu banxini. Ɛ n
ma xɛraan naxan mamɛma lan n ma layirin ma, na fama nɛn.” Alatala
Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.
2 Anu, nde luyɛ a nii ra a fa lɔxɔni? Nde luyɛ tixi a na fa waxatin naxan yi?
Bayo a luma nɛn alo xabuna sulun tɛɛna,* alo dugin xana xɔsi ba safunna.
3 A dɔxɔma nɛn alo xabun naxan wure gbeti fixɛn naxulunma a rasɛnsɛn
xinla ma a yi a gbiin ba. A Lewine rasariŋanma nɛn alo xɛmaan nun wure
gbeti fixɛn nasɛnsɛnma kii naxan yi, e findi saraxarali tinxinxine ra Alatala
xa.
4 Nayi, Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane kiseene rafanma nɛn Alatala ma,
alo waxati danguxine yi.
5 “N nan n masoma nɛn ɛ ra kitisadeni. N yi sereyaan ba kɔɛramuxune
nun yalundene xili ma mafurɛn, e nun naxanye e kɔlɔma wulen fari, e nun
naxanye walikɛne saranna nun kaŋa gilɛne nun kiridine kansunma, e nun
naxanye xɔŋɛne rabeŋinma, naxanye mi gaxuma n yɛɛ ra.” Alatala Sɛnbɛn
Birin Kanna naxa na kiini.

Yaganne fe

* **3:2: 3.2 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Furu tɛɛna***.”

6 “N tan Alatala, n mi masaraxi. Nanara, ɛ tan Yaxuba bənsənne, ɛ mi raxərixi.
7 Xabu ɛ benbane waxatini, ɛ bata ɛ xun xanbi so n ma tənne yi, ɛ mi e suxi. Ɛ mən xa xɛtɛ n ma, n fan yi n yɛɛ rafindi ɛ ma.” Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini. “Anu, ɛ a falama, ɛ naxa, ‘Nxu fa xɛtɛma Ala ma di?’
8 Adamadiin nɔɛ Ala muɲɛ ba? Anu ɛ bata n muɲa. Ɛ n maxədinma, ɛ naxa, ‘Nxu i muɲaxi di?’ Ɛ to mi yaganna nun kise dɛfexine fima.
9 Dangana ɛ tan yamanan muxune birin fəxə ra amasətə ɛ n muɲama.
10 Ɛ fa yaganne dɛfexin na se ramaradeni alogo balon xa lu n ma banxini waxatin birin.” Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa, “Ɛ n nakərəsi feni ito yi iki, ɛ a mato, xa n mi kore xɔnna dɛɛn nabiyɛ ɛ xa, n baraka gbeen nagodo ɛ ma han a dangu ayi.”
11 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa, “N mi tinɲɛ se kalane yi ɛ sansine kala bɔxɔni, ɛ wudi binle mi luyɛ e bogitarene ra.
12 Siyane birin a falama nɛn ɛ ma a dubadene, bayo ɛ yamanan ɲaxunma nɛn.” Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa na kiini.

Ala tinxin muxune saranma nɛn

13 Alatala naxa, “Ɛ fala xɔlɛne ti nɛn n ma. Ɛ mən a falama, ɛ naxa, ‘Nxu nanse falaxi i ma?’
14 Ɛ a fala nɛn, ɛ naxa, ‘Ala batun tənə yo mi na! Nxu nanse sətəxi a sariya suxuni, nxu sunuxin yi lu sigan tiyɛ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fe ra.
15 Nxu fa a falama nɛn iki a sɛwan yɛtɛ yigboone nan xa. Fe ɲaxi rabane nan sabatixi yati! Hali naxanye Ala bunbama, e yɛtɛ sətəma a ra.’ ”
16 Nayi, naxanye gaxuxi Alatala yɛɛ ra, ne falan tima e bode tagi, Alatala tuli matixi e ra, a e xuiin namɛma. Muxun naxanye gaxuxi Alatala yɛɛ ra e a xinla binya, ne xinle yi sɛbɛ Ala yɛtagi alogo a xa a ɲəxə lu e xən.
17 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa, “E findima nɛn n gbeen na. N na e findi n yɛtɛ gbee yamaan na ləxə naxan yi, e kininkininna n suxuma nɛn alo dii fafan kininkininma a diin ma kii naxan yi naxan walima a xa.
18 Nayi, ɛ mən tagi rabaan toma nɛn tinxin muxun nun muxu ɲaxin tagi, e nun Ala batu muxun nun naxan mi a batuma.”
19 Amasətə Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa, “Na ləxən fama tɛɛn nan na alo sulun tɛɛna.† Yɛtɛ yigboone nun fe ɲaxi rabane birin findima sɛxɛ xaren nan na, na ləxən yi findi tɛɛn na e xa. E salen mi luyɛ, hali e siyadina a mi luyɛ.
20 Koni ɛ tan naxanye n xinla binyaxi, n ma tinxinyaan minima nɛn kɛnɛnni ɛ xa alo sogen na te, a kɛnɛnna yi ɛ rakisi, ɛ xərəyama nɛn, ɛ yi tugan sɛwani alo ɲinge dii lugoxine.”
21 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa, “Nayi, ɛ muxu ɲaxine yibodonma nɛn, e lu alo xubena ɛ sanna bun, na ləxəni, n ləxən naxan yitənma.”

Nabi Eli faan firindena

22 N sariyan naxanye so n ma walikɛɛn Musa yii Horebe geyani Isirayila kaane xa, n ma tənne nun yamarine, ne fe xa rabira ɛ ma.
23 N tan yɛtɛɛn Nabi Eli rafama nɛn ɛ ma benun Alatalaa ləxə gbee magaxuxin xa a li.
24 A yi dii fafane bəɲɛn nafindi e diine ma, a diine bəɲɛn nafindi e fafane ma, alogo n nama fa ɛ bəxən halagi.

† **3:19: 3.19 *Sulun tɛɛn*** mən falama yirena nde yi fa fala “***Furu tɛɛna***.”

Matiyu

Matiyu Yesu a Fe Xibaru Faɲin Naxan Sɛbɛ

Matiyu Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn ɲɛɛ tonge saxan e nun suulun ɲɔxɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma. Mudu maxinla nan yi Matiyu ra Romi kaane xa Yesu a xilima waxatin naxan yi. Matiyu findi Yesu a xarandiina nde nan na. Yesu a taruxun ligaxi nɛn Matiyu yɛɛ xɔri, a yi a sɛbɛ waxati gbɛtɛ yi.

Matiyu nun Maraka nun Luka Yesu a taruxun yɛbama fayida kii kedenna nin. Koni Matiyu a gbeen sɛbɛxi Yahudiyane nan xa. Na nan a liga, a yirena ndee sɛbɛ Yahudiyane naxanye famuma dangu siya gbɛtɛne ra. A mɔn nabiya fala fonne fe falama dangu bonne ra alogo a xa a yita Yahudiyane ra fa fala Yesu bata nabine birin ma falane rakamali.

Kitabun yireni ito Yesu bari kiin nan singe yɛbama, Mariyamaa diina. Yesu xaran wuyaxi ti nɛn a dunuɲa yi gidini a yamaan xa. A mɔn kabanako wuyaxi liga nɛn. Matiyu na nan yɛbama Ningila Yesu kui. Dɔnxɛn na, a Yesu a sayaan nan yɛbama e nun a rakeli fena sayani.

Yesu benbane fe
Taruxune Singen 2.3-15 nun Luka 3.23-38

1 Yesu Alaa Muxu Sugandixin benbane xinle nan itoe ra. Dawuda bɔnsɔnna nde nan yi Yesu ra. Iburahima bɔnsɔnna nde nan yi Dawuda ra.
2 Iburahima nan Isiyaga sɔtɔ. Isiyaga yi Yaxuba sɔtɔ. Yaxuba yi Yuda nun a xunyɛne nun a tadane sɔtɔ.
3 Yuda yi Peresi nun Sera sɔtɔ. E nga nan yi Tamari ra. Peresi yi Xesirɔn sɔtɔ. Xesirɔn yi Rami sɔtɔ.
4 Rami yi Aminadabo sɔtɔ. Aminadabo yi Naxason sɔtɔ. Naxason yi Salimon sɔtɔ.
5 Salimon nun Raxabi yi Boosu sɔtɔ. Boosu nun Ruti yi Obedi sɔtɔ. Obedi yi Yese sɔtɔ.
6 Yese yi Manga Dawuda sɔtɔ.
Dawuda yi Sulemani sɔtɔ. A nga yi findixi Yurayaa ɲaxanla nan na.
7 Sulemani yi Robowan sɔtɔ. Robowan yi Abiya sɔtɔ. Abiya yi Asa sɔtɔ.
8 Asa yi Yosafati sɔtɔ. Yosafati yi Yehorami sɔtɔ. Yehorami yi Yusiya sɔtɔ.
9 Yusiya yi Yotami sɔtɔ. Yotami yi Axasi sɔtɔ. Axasi yi Xesekiya sɔtɔ.
10 Xesekiya yi Manase sɔtɔ. Manase yi Amɔn sɔtɔ. Amɔn yi Yosiya sɔtɔ.
11 Yosiya yi Yɛkonaya nun a xunyɛne nun a tadane sɔtɔ, e Isirayila muxune suxu waxatin naxan yi, e siga e ra Babilɔn taani konyiyani.
12 E siga xanbini Babilɔn taani, Yɛkonaya yi Selatili sɔtɔ. Selatili yi Sorobabeli sɔtɔ.
13 Sorobabeli yi Abiyudi sɔtɔ. Abiyudi yi Eliyakimi sɔtɔ. Eliyakimi yi Asori sɔtɔ.
14 Asori yi Sadɔki sɔtɔ. Sadɔki yi Ahimi sɔtɔ. Ahimi yi Eliyudi sɔtɔ.
15 Eliyudi yi Eleyasari sɔtɔ. Eleyasari yi Matani sɔtɔ. Matani yi Yaxuba sɔtɔ.
16 Yaxuba yi Yusufu sɔtɔ, Mariyamaa xɛmɛna, naxan Yesu bari, naxan xili “Alaa Muxu Sugandixina.”
17 Awa, fɔlɔ Iburahima ma, han sa dɔxɔ Dawuda ra, na findi mayixɛtɛ fu nun naanin nan na. Fɔlɔ Dawuda ma, han e siga Isirayila yamaan na Babilɔn taani waxatin naxan yi, na fan mayixɛtɛ fu nun naanin. Fɔlɔ e sigan

ma Babilɔn taani, sa dɔxɔ Alaa Muxu Sugandixin bari waxatin na, na fan findixi mayixɛtɛ fu nun naanin nan na.

Marigi Yesu sɔtɔ fena
Luka 2.1-7

18 Awa, Yesu Alaa Muxu Sugandixin sɔtɔxi kii naxan yi, na nan ito ra. A nga, Mariyama yi masuxi Yusufu xɔn ma nun, koni benun a xa dɔxɔ a xɔn ma waxatin naxan yi, a yi a to a bata fudikan fata Alaa Nii Sarijanxin na.
19 Tinxin muxun nan yi a xɛmɛn Yusufu ra. A mi yi waxi a xa Mariyama rayagi yamaan yɛtagi. Nanara, a yi a miri a xa a futun kala luxunni.
20 A yi a mirima na feen ma waxatin naxan yi, Marigina malekan yi mini a xa xiyeni, a naxa, “Yusufu, Dawuda bɔnsɔnna, i nama gaxu i ya jaxanla Mariyama tongɛ, amasɔtɔ a diin naxan barima, na fataxi Alaa Nii Sarijanxin nan na.
21 A dii xɛmɛn barima nɛn, i yi a xili sa Yesu* amasɔtɔ a tan nan a yamaan nakisima e yulubine ma.”
22 Ito birin ligaxi nɛn alogo Marigin naxan falaxi a nabiin xɔn ma, a na xa kamali.
23 A naxa,
“Sungutun nasɔlɔnxin fudikanma nɛn,
a dii xɛmɛn bari.
E yi a xili sa Ɛmanuwɛli,
na bunna nɛɛn fa fala, ‘Ala en tagi.’ ”†
24 Nanara, Yusufu xulun waxatin naxan yi, Marigina malekan naxan yamari a ma, a na liga, a yi Mariyama tongo a jaxanla ra.
25 Koni e mi kafu han a yi dii xɛmɛn bari. Yusufu yi a xili sa “Yesu.”

2

Xɔntɔn tiin naxanye sa keli sogeteden binni

1 Yesu to sɔtɔ Bɛtɛlɛmi taani Yudaya yamanani Manga Herode waxatini, fekolonne yi fa sa keli sogeteden binni, fa Yerusalɛn taani.
2 E muxune maxɔdin, e naxa, “Diidin naxan barixi Yahudiyane mangan na, na minɛn yi? Nxu bata a taxamaseri saren to nxu yi sogeteden binni waxatin naxan yi. Nanara, nxu bata fa nxu xa fa a batu.”
3 Manga Herode na mɛ waxatin naxan yi, a kuisan, e nun Yerusalɛn kaane birin.
4 A yi yamaan saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne xili, a yi e maxɔdin, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin yi lan a xa bari minɛn yi?”*
5 E yi a yabi, e naxa, “A barima Bɛtɛlɛmi taan nin Yudaya yamanani. Nabini ito nan sɛbɛxi, a naxa,
6 ‘I tan, Bɛtɛlɛmi taan Yuda yamanani,
taa xuri mi i tan na Yudaya taa gbeene yɛ.
Amasɔtɔ mangana nde kelima nɛn i tan yi
naxan Isirayila muxune masuxuma,
n ma yamana.’ ”†
7 Awa, Manga Herode yi fekolonne xili wundoni, a yi e maxɔdin na saren mini waxatin yɛtɛɛn ma.

---

* **1:21: 1.21** ***Yesu*** xinla bunna nɛɛn, fa fala “Marakisi Tiina” Heburu xuini. † **1:23: 1.23** Esayi 7.14 nun 8.8 nun 8.10 fan mato. * **2:4: 2.4** A na maxɔdinna tixi nɛn bayo muxune yi Alaa Muxu Sugandixin faan mamɛma bayo nabi fonne waliyiya falane bata yi a fe yita xabu jɛɛ kɛmɛ wuyaxi. † **2:6: 2.6** Mika 5.1

8 A yi ɲungun sa e ma siga Bɛtɛlɛmi taani, a naxa, “Ɛ sa diidina fe yɛɛ fen
han! Ɛ na a to waxatin naxan yi, ɛ yi n nakolon alogo n fan xa sa a batu.”
9 E to mangana falan namɛ, e yi siga. E saren naxan to sogeteden binni a
fɔlɔni, e mɔn yi na to, a yi lu e yɛɛ ra han a sa ti diidin yiren xun ma.
10 E to na saren to, e yi sɛwa han!
11 E to so banxini, e yi diidin nun a nga Mariyama to. E yi e xinbi sin a xa,
e yi a batu. Na xanbi ra, e yi e sanba seene ramini, e yi xɛmaan nun
wusulanna nun mirihi latikɔnɔnna fi a ma.
12 Ala yi fekolonne rakolon xiyeni, a e nama fa xɛtɛ Manga Herode fɛma. E
yi xɛtɛ kira gbɛtɛ xɔn ma e konni.

Yesu sɔtɔ muxune yi e gi

13 Fekolonne kelixin na yi, Marigina malekan yi mini Yusufu xa xiyeni, a
yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i diidin nun a nga tongo, ɛ yi ɛ gi, ɛ siga Misiran
yamanani. Ɛ sa lu na han n na falan ti ɛ xa waxatin naxan yi. Amasɔtɔ
Herode diidin fenma a faxa xinla nan ma.”
14 Nayi, Yusufu yi keli, a diidin nun a nga tongo kɔɛɛn na, e siga Misiran
yamanani.
15 A lu na han Herode yi faxa. Marigin naxan fala nabiin xɔn ma, na yi
kamali, a naxa,
“N na n ma dii xɛmɛn xili nɛn a xa keli Misiran bɔxɔni.”‡

Diine faxa fena

16 Herode to a kolon a fekolonne bata a mayenden, a bɔɲɛn yi te kati! A yi
yamarin fi, a dii xɛmɛn naxanye Bɛtɛlɛmi taan nun a rabilinna birin yi,
naxanye barin munma ɲɛɛ firin sɔtɔ, a ne birin xa faxa. A na waxatin nagidi
fekolonne gbee falan nan xɔn.
17 Nayi, Nabi Yeremi a falan yi kamali, a naxa,
18 “Gbelegbele xuiin nun wuga xui gbeen tema Rama taani,
Rakeli nan a diine wugama.
A mi tinɲɛ a xa masabari
amasɔtɔ e birin bata faxa.”§

E xɛtɛ fena keli Misiran yi

19 Herode faxa waxatin naxan yi, Marigina malekan yi mini Yusufu xa
xiyeni Misiran yamanani,
20 a yi a fala, a naxa, “Keli, i diidin nun a nga tongo, i xɛtɛ Isirayila
yamanani amasɔtɔ naxanye diidin fenma a faxa feen na, ne bata faxa.”
21 Nanara, Yusufu yi keli, a diidin nun a nga tongo, a xɛtɛ Isirayila
yamanani.
22 Koni a mɛ waxatin naxan yi, a Herode a dii xɛmɛn Arikelayusi dɔxi a
fafe ɲɔxɔni mangan na Yudaya yamanan xun na, Yusufu yi gaxu na yidɔxɔ
feen na. Ala mɔn yi a rakolon xiyeni, a yi siga Galile yamanani.
23 A yi sa dɔxɔ taana nde yi naxan xili Nasarɛti. Nabine falane yi rakamali,
fa fala, “A xili bama nɛn ‘Nasarɛti kaana.’ ”

3

Yoni Marafu Tiina kawandina
Maraka 1.1-8, Luka 3.1-18, Yoni 1.19-28

‡ **2:15: 2.15** Hose 11.1 § **2:18: 2.18** Yeremi 31.15

1 Yoni Marafu Tiin yi fa na waxatini a kawandin ba fɔlɔ tonbonni Yudaya
yamanani.
2 A naxa, “Ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi, amasɔtɔ Ariyanna Mangayaan bata
maso!”
3 Nabi Esayi yi a tan nan ma fe falama, a naxa,
“Muxuna nde xuiin minima tonbonni,
naxan a falama,
‘Ɛ kirani tɔn Marigin yɛɛ ra,
ɛ kirane matinxin a xa!’ ”*
4 Ŋɔgɔmɛ xabe dugin nan yi ragodoxi Yoni ma. A yi tagi xidixi kidin na. A
yi baloma tuguminne nun kumin nan na.
5 Yamaan yi lu fɛ a fɛma keli Yerusalɛn nun Yudaya yamanan nun
Yurudɛn baan nabilinna birin yi.
6 E yi e ti e yulubine ra, a yi e rafu Yurudɛn baani e tubi xinla ma Ala ma.
7 Yoni to Farisi muxune† nun Saduse muxun‡ wuyaxi to fɛ a fɛma, a xa e
rafu igeni, Yoni yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tan saŋi bɔnsɔnne! Nde ɛ rakolonxi,
ɛ xa ɛ gi Alaa xɔlɔn bun ma?
8 Ɛ kɛwanle xa a yita fa fala ɛ bata ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi.
9 Ɛ nama ɛ miri fa fala ɛ benban nan Iburahima ra. N xa a fala ɛ xa, Ala nɔɛ
gɛmɛni itoe findɛ nɛn Iburahima bɔnsɔnne ra!
10 Bunbin bata yitɔn wudi salenne sɛgɛ feen na. Wudin naxan mi bogi faŋi
tima, na sɛgɛma nɛn, a woli tɛɛni.
11 N tan ɛ rafuma igeni ɛ tubi xinla nan ma Ala ma. Koni naxan sɛnbɛn
gbo n tan xa, na fama n tan xanbi ra, n mi nɔɛ naxan ma sankidi fulunŋɛ
yati. Na ɛ rafuma Alaa Nii Sariŋanxin nun tɛɛn nin.
12 A segedenna a yii, a maali fe, a yi a sa sagan kui, koni a se dagin sama
nɛn tɛɛ tutareni!”

Yesu rafu fena igeni
Maraka 1.9-11, Luka 3.21-22, Yoni 1.32-34

13 Na waxatini Yesu yi keli Galile yamanani, a siga Yoni fɛma Yurudɛn
baani, alogo Yoni xa a rafu igeni.
14 Koni Yoni yi tondi, a naxa, “N makona a ma, i tan nan xa n tan nafu,
koni i bata fa n tan fɛma.”
15 Yesu yi a yabi, a naxa, “Tin ito xa liga singen, amasɔtɔ a lan nɛn en xa fe
tinxinxine birin nakamali.” Nanara, Yoni yi tin.
16 Yesu to rafu, a keli igeni nɛn tun, kore xɔnna dɛɛn yi rabi a xa, a yi Alaa
Nii Sariŋanxin to godɛ ganba sawurani, a dɔxɔ a ma.
17 Fala xuiin yi keli kore, a yi a fala, a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛn nan ito ra
naxan bata n kɛnɛn ki faŋi.”

4

Setana yi kata Yesu ratantandeni
Maraka 1.12-13, Luka 4.1-13

---

* **3:3: 3.3** Esayi 40.3 † **3:7: 3.7** ***Farisi muxune:*** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. ‡ **3:7: 3.7** ***Saduse muxune:*** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lan mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

1 Na xanbi ra, Alaa Nii Sariŋanxin yi Yesu xali tonbonni alogo Yinna
Manga Setana xa kata a ratantan feen na.
2 Yesu yi soge tonge naanin kɔɛ tonge naanin ti sunni, a mi donse don,
sunna yi a suxu.*
3 Maratantan tiin yi fa Yesu fɛma, a naxa, “Xa Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na,
a fala gɛmɛni itoe xa, e xa maxɛtɛ burun na.”
4 Yesu yi a yabi, a naxa, “A sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, ‘Muxun mi balon
donseen xan gbansan na fɔ Ala falan naxanye birin tima.’† ”
5 Yinna Manga Setana yi Yesu tongo, a siga a ra Taa Sariŋanxini,‡ a sa a ti
Ala Batu Banxin xun tagi.
6 A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Xa Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na, tugan,
amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa,
‘Ala yamarin fima nɛn a malekane ma i ya fe yi.
E yi i tongo, alogo i nama i sanna din gɛmɛ yo ra.’§ ”
7 Yesu yi a yabi, a naxa, “A mɔn sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, ‘I nama i
Marigina Ala mato bunbani.’* ”
8 Na xanbi ra, Yinna Manga Setana mɔn yi a tongo, a siga a ra geya gbeen
fari, a dunuŋa mangayane nun a binyene birin yita a ra.
9 Setana yi a fala a xa, a naxa, “Xa i xinbi sin n bun ma, i yi n batu, n ni itoe
birin fima i ma nɛn.”
10 Yesu yi a yabi, a naxa, “Setana, keli be! Amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabun kui, a
naxa, ‘I xa i Marigina Ala binya, i yi a keden peen batu.’† ”
11 Nayi, Yinna Manga Setana yi keli Yesu fɛma. Malekane yi fa a mali.

Yesu yi a wanla fɔlɔ Galile yi
Maraka 1.14-15, Luka 4.14-15

12 Yesu a mɛ waxatin naxan yi, a e bata Yoni sa kasoon na, a siga Galile
yamanani.
13 A mi fa dɔxɔ Nasarɛti taani sɔnɔn, a sa dɔxɔ Kapɛrunan taani Galile
daraan dɛ Sabulon nun Nafatali bɔxɔni.
14 A na ligaxi nɛn, alogo Nabi Esayi naxan falaxi, na xa kamali, a naxa,
15 “Sabulon kaan nun Nafatali kaan
naxanye baan binni, Yurudɛn baan dɛ,
siya gbɛtɛne gbeen Galile naxan na,
16 yamaan naxan dɔxi dimini,
ne bata kɛnɛn gbeen to.
Naxanye dɔxi sayaan dimini,
kɛnɛnna bata mini ne ma!”‡
17 Na waxatini, Yesu yi kawandin ba fɔlɔ, a naxa, “Ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne
yi! Amasɔtɔ Ariyanna Mangayaan bata maso.”

Yesu yi muxu naanin xili
Maraka 1.16-20, Luka 5.1-11

18 Yesu sigan tima Galile Daraan dɛxɔn ma waxatin naxan yi, a yi
ngaxakedenma firin to. Yɛxɛ suxun nan yi e ra. Simɔn naxan xili Piyɛri§ e
nun a ngaxakedenna, Andire, e yi yɛxɛ suxuni yalaan na darani.

---

* **4:2: 4.2**Na waxatini, muxun na yi ***sunna suxu,*** a mi yi donseen donma hali kɔɛɛn na. Waxatina nde yi, e mɔn yi a ɲɛnige e nama igen fan min hali kɔɛɛn na. † **4:4: 4.4** Sariyane 8.3 ‡ **4:5: 4.5** Yerusalɛn nan xili ***Taa Sariŋanxina*** bayo a rasariŋanxi Ala xa. Na feen sɛbɛxi Yaburin 87.1-3 kui. § **4:6: 4.6** Yaburi 91.11-12 * **4:7: 4.7** Sariyane 6.16 † **4:10: 4.10** Sariyane 6.13 ‡ **4:16: 4.16** Esayi 8.23 han 9.1 § **4:18: 4.18** Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita.

19 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ bira n fɔxɔ ra. N xa ɛ findi muxu fenne ra
Ala xa alo ɛ yɛxɛn suxuma kii naxan yi.”
20 E yi e yalane sa mafurɛn! E bira a fɔxɔ ra.
21 A sigaxin yɛɛn na ndedi, a yi ngaxakedenma firin gbɛtɛye to, Yaki nun
Yoni, Sebede a dii xɛmɛne. E nun e fafe yi e yalane yitɔnma kunkin kui. Yesu
yi e xili.
22 E yi e fafe lu kunkin kui sa! E bira Yesu fɔxɔ ra.

Yesu yi yamaan mali
Luka 6.17-19

23 Yesu yi siga Galile yamanan birin yi, a yamaan xaran e salide banxine
yi. A yi Ariyanna Mangayana fe Xibaru Faɲin kawandin ba e xa, a yi
yamaan furetɔne rakɛndɛya furen sifan birin ma.
24 Muxune yi na feen xibarun mɛ Siriya yamanan birin yi. Yamaan yi fa
furetɔɔn sifan birin nun tɔrɔ muxune ra e nun ɲinan ɲaxin yi naxanye fɔxɔ
ra e nun gan furetɔne nun lɛbutɛnne. Yesu yi ne birin nakɛndɛya.
25 Yama gbeen yi bira a fɔxɔ ra keli Galile yamanan nun Taa Xun Fune yi.
Ndee fan yi sa keli Yerusalɛn nun Yudaya nun Yurudɛn baan kidi ma.

5

Yesu yi kawandin ba geyaan fari

1 Yesu to yama gbeen to, a te a sa dɔxɔ geyaan fari. A xarandiine yi fa a
fɛma.
2 A yi e xaran fɔlɔ.

Sɛwa gbeena fe
Luka 6.20-23

3 A naxa, “Sɛwan na kanne xa,
naxanye mako Ala ma
bayo ne Ariyanna Mangayaan sɔtɔma nɛn.
4 Sɛwan na kanne xa,
naxanye wugama,
bayo Ala ne madɛndɛnma nɛn.
5 Sɛwan na kanne xa,
naxanye limaniyaxi,
bayo bɔxɔn findima nɛn ne kɛɛn na.
6 Sɛwan na kanne xa,
tinxinna xɔnla naxanye suxuma
alo kamɛn nun min xɔnla, bayo ne wasama nɛn.
7 Sɛwan na kanne xa,
naxanye kininkininma,
bayo Ala kininkininma nɛn ne fan ma.
8 Sɛwan na kanne xa,
naxanye bɔɲɛn sariɲanxi,
bayo ne Ala toma nɛn.
9 Sɛwan na kanne xa,
naxanye bɔɲɛ xunbenla rasoma,
Ala ne xilima nɛn a a diine.
10 Sɛwan na kanne xa,
naxanye bɛsɛnxɔnxi e tinxinyana fe ra,
bayo ne Ariyanna Mangayaan sɔtɔma nɛn.”

11 “Yamaan na ɛ konbi, e yi ɛ bɛsɛnxɔnya, e yi fala ɲaxin sifan birin ti ɛ xili
ma n tan ma fe ra, sɛwana ɛ tan xa nayi.
12 Ɛ sɛwa, ɛ ɲaxan, amasɔtɔ barayi gbeen namaraxi ɛ xa ariyanna yi.
Amasɔtɔ e nabine fan bɛsɛnxɔnya na kii nin xabu a fɔlɔni.”

Fɔxɔn nun kɛnɛnna fe
Maraka 9.50, 4.21, Luka 14.34-35, 8.16

13 Yesu naxa, “Ɛ luxi nɛn alo fɔxɔna dunuɲa muxune birin xa. Koni xa
fɔxɔn mɛxɛmɛxɛnna ba ayi, a fa ramɛxɛmɛxɛnma nanse ra nayi? A tɔnɔ mi fa
na fɔ a woli ayi, yamaan yi a yibodon.
14 Ɛ luxi nɛn alo kɛnɛnna dunuɲa muxune birin xa. Taan naxan tixi
geyaan fari, na mi luxunɲɛ.
15 Muxu yo mi lɛnpun nadɛgɛ, a a raso deben bun ma. Koni fɔ lɛnpun xa
dɔxɔ seen nan fari. Nanara, a kɛnɛnna fiyɛ banxi kui kaane birin ma.
16 A na kii nin, ɛ kɛnɛnna xa yanban yamaan yɛtagi alogo e xa ɛ wali
faɲine to, e yi ɛ Fafe Ala binya ariyanna yi.”

Musaa Sariyana

17 Yesu naxa, “Ɛ nama ɛ miri fa fala n bata fa Sariya Kitabun nun nabine
kitabune kaladeni. N mi faxi e kaladeni fɔ e rakamalideni.
18 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, fanni kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi, sese mi bɛ
Sariya Kitabun na hali sɛbɛnla yiredi keden pe han feen birin yi kamali.
19 Nanara, naxan na yamarini ito nde keden kala hali a xurun ki yo ki, a
bonne xaran na ma, na kanna yatɛma muxudin nan na Ariyanna
Mangayani. Koni naxan sariyani itoe suxuma, a bonne xaran ne ma, na
kanna findima nɛn muxu gbeen na Ariyanna Mangayani.
20 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, xa ɛ tinxinyaan mi dangu sariya karamɔxɔne nun
Farisi muxune tinxinyaan na, ɛ mi soɛ Ariyanna Mangayani mumɛ!”

Yesu a falana xɔlɔna fe yi

21 Yesu naxa, “Ɛ bata a mɛ a Ala bata yi a fala en benbane xa, a naxa, ‘I
nama faxan ti. Naxan na muxun faxa, na kitima nɛn.’*
22 Koni n tan a falama ɛ xa iki, naxan na xɔlɔ a ngaxakedenna ma, na
kitima nɛn. Naxan na a ngaxakedenna konbi, kitisa yamaan na makitima
nɛn. Naxan na a fala fa fala, ‘I tan xaxilitarena,’ na kanna lan yahannama
tɛɛn nin.
23 Nanara, i nɛma i ya kiseen nalima Ala ma waxatin naxan yi saraxa
ganden yɛtagi, a na rabira i ma fa fala i ngaxakedenna xɔlɔxi i ma,
24 i ya kiseen lu saraxa ganden yɛtagi singen. I siga xulɛn, i sa ɛ nun i
ngaxakedenna tagini tɔn. Na xanbi ra, i yi i ya kiseen fi Ala ma.”
25 “Xa i yɛngɛfaan sigama i ra i kitideni, ɛ nɛma kira yi, i xa kata i na feen
ɲan ɛ tagi sinma alogo a nama i so kitisaan yii. Na fan yi i so doma kanne yii.
Ne fan yi i sa kasoon na.
26 N xa ɲɔndin fala i xa, nayi, i mi kelɛ na mumɛ, fɔ i yanginna birin fi!”

Yesu a maxadina yalunyana fe yi

27 Yesu naxa, “Ɛ bata yi a mɛ nun a Ala bata yi a fala, a naxa, ‘I nama
yalunyaan liga.’†
28 Koni n tan a falama ɛ xa, naxan na ɲaxanla mato han a kunfa a ma, na
kanna bata yelin yalunyaan ligɛ a bɔɲɛni.

---

* **5:21: 5.21** Xɔrɔyaan 20.13 e nun Sariyane 5.17 † **5:27: 5.27** Xɔrɔyaan 20.14 e nun Sariyane 5.18

29 Xa i yiifari ma yɛɛn nan i birɛ yulubini, a ba na, i yi a woli ayi. Amasɔtɔ i
fatin yirena nde halagixin fisa dangu i gbindin birin soon na yahannama yi.
30 Xa i yiifari ma yiin nan i birɛ yulubini, a sɛgɛ a ra, i yi a woli ayi. I yii
kedenna sɛgɛxin fisa dangu i gbindin birin soon na yahannama yi."

Futu kala feen maxadina
Matiyu 19.9, Maraka 10.11-12, Luka 16.18

31 Yesu naxa, "E yi a falama nun, e naxa, 'Naxan yo nɛma a ɲaxanla
beɲinɲɛ, a xa futu kala kɛdin so a yii.'‡
32 Koni n tan a falama iki, xa muxuna a ɲaxanla beɲin, ɲaxanla mi
yalunya ligaxi, a bata a ɲaxanla ti yalunyaan ma nayi,§ bayo xa xɛmɛ gbɛtɛ
a futu, na bata yalunyaan liga a xɔn ma."

Kɔlɔna fe maxadina

33 Yesu naxa, "Ɛ mɔn bata yi a mɛ nun, a a fala nɛn en benbane xa, a i na i
kɔlɔ Marigini, fɔ i xa a rakamali.*
34 Koni n na a falama ɛ xa iki, ɛ nama ɛ kɔlɔ ariyanna yi amasɔtɔ Ala
mangaya gbɛdɛn mɛnni.†
35 Ɛ nama ɛ kɔlɔ dunuɲa ra amasɔtɔ Ala san tiden na a ra. Ɛ nama ɛ kɔlɔ
Yerusalɛn taani amasɔtɔ Manga gbeena taan nan na ra.
36 Ɛ nama ɛ kɔlɔ ɛ xunna ra amasɔtɔ hali ɛ xun sɛxɛ kedenna, ɛ mi nɔɛ a fɔrɛ
hanma ɛ yi a fixa.
37 Koni i ya falan xa findi 'Ɔn,' hanma 'Ɛn-ɛn' tun! Xa i nde sa na fari, na
kelixi Fe Ɲaxin Kanna nin."

I nama i gbeen ɲɔxɔ
Luka 6.29,30

38 Yesu naxa, "Ɛ bata yi a mɛ nun fa fala, 'Yɛɛn ɲɔxɔn xa fi yɛɛn na, ɲinna
ɲɔxɔn xa fi ɲinna ra.'‡
39 Koni n tan a falama iki, i nama i kankan muxu ɲaxin yɛɛ ra. Naxan na i
dɛɛn fɔxɔ kedenna garin a ma, bode fɔxɔ fan ti a xa.
40 Xa muxuna nde waxi i kiti feni i ya doma bun birana fe ra, tin a xa i ya
doma gbeen fan tongo.
41 Xa muxu yo i karahan i xa goronna maxali kilo kedenni, i tan xa a findi
kilo firinna ra.
42 Naxan na i xandi seni, i xa na ki. Xa muxuna nde wa i doli feni sena
nde yi, i nama tondi."

I yaxune xanu
Luka 6.27-28, 32-36

43 Yesu naxa, "Ɛ bata yi a mɛ nun fa fala, 'I adamadi boden xanu, i yi i
yaxune raɲaxu.'§
44 Koni n tan a falama ɛ xa iki, ɛ xa ɛ yaxune xanu. Naxanye ɛ
bɛsɛnxɔnyama, ɛ xa Ala maxandi ne xa.

---

‡ **5:31: 5.31** Sariyane 24.1 § **5:32: 5.32** ***A bata a ɲaxanla ti yalunyaan ma.*** Bayo a ɲaxanla nan mɔn a ra Ala yɛɛ ra yi bayo a futun kala xun mi yi na Ala yɛɛ ra yi. * **5:33: 5.33** Saraxaraline 19.12 e nun Yatɛne 30.3 e nun Sariyane 23.22-24 † **5:34: 5.34** A mi ***kɔlɔna*** fe falama be lan wulen gbansanna ma. Koni hali ɲɔndin na a ra, Yesu naxa, i nama i kɔlɔ. Xa muxun dari feen nan ɲɔndi falan na, muxune lama a falan na nɛn hali a mi a kɔlɔ. ‡ **5:38: 5.38** Xɔrɔyaan 21.23-25 e nun Saraxaraline 24.19-20 e nun Sariyane 19.21 § **5:43: 5.43** Saraxaraline 19.18

45 Nanara, ɛ ligama nɛn alo ɛ Fafe Ala naxan ariyanna yi. Amasɔtɔ a sogen
natema muxu faɲine nun muxu ɲaxine nan xa. Amasɔtɔ tinxin muxun nun
tinxintarena, Ala tulen nafama ne birin xa.
46 Muxun naxanye bata ɛ xanu, xa ɛ ne nan tun xanu, ɛ barayin sɔtɔma
nayi di? Hali mudu maxinle fan na ligama!
47 Xa ɛ ɛ ngaxakedenne nan tun xɔntɔn, ɛ nanfe ligaxi nayi naxan dangu
bonne gbeen na? Amasɔtɔ hali dɛnkɛlɛyatarene na ɲɔxɔnna ligama.
48 Nanara, ɛ lu fɛtareyani alo fɛ mi ɛ Fafe Ala ra kii naxan yi naxan
ariyanna yi."

6

Xaranna Ala kiseene fe ra

1 Yesu naxa, "Ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ nama ɛ wali faɲine kɛ yamaan yɛtagi
alogo e xa ɛ to. Xa ɛ na liga, ɛ mi barayi sɔtɔma ɛ Fafe Ala ra ariyanna yi.
2 Nanara, xa i yiigelitɔne kima, i nama xɔtaan fe i yɛɛ ra a ralideni alo
nafigine a ligama kii naxan yi salide banxine nun taa tagine yi alogo
yamaan xa e matɔxɔ. N xa ɲɔndin fala ɛ xa, e bata yelin e saranna sɔtɛ
yamaan yii.
3 Koni xa i yiigelitɔne kima, hali i kɔmɛnna nama a kolon i yiifanna naxan
ligama
4 alogo i ya hinan wanla xa raba suturani. Nayi, i Fafe Ala naxan i toma
suturani, na i barayima nɛn."

Xaranna Ala maxandin ma
Luka 11.2-4

5 Yesu naxa, "Ɛ nɛma Ala maxandɛ, ɛ nama a liga alo nafigine. Amasɔtɔ a
rafan e ma, e xa ti salide banxine nun taa tagine yi, e yi sali alogo yamaan
xa e to. N xa ɲɔndin fala ɛ xa, e bata yelin e saranna sɔtɛ yamaan yii.
6 Koni i tan nɛma Ala maxandɛ, so i ya banxini, i dɛɛn nagali, i yi i Fafe Ala
maxandi i mi naxan toma. Nayi, i Fafe Ala naxan wundo yi feene toma, na i
barayima nɛn."
7 Yesu naxa, "Ɛ nama lu xɛtɛ fala fuyanne ma tun Ala maxandini alo
dɛnkɛlɛyatarene. Amasɔtɔ e mirima a ma fa fala e na falan nawuya ayi Ala e
xuiin namɛma na nin.
8 Ɛ nama liga alo ne, bayo ɛ Fafe Ala ɛ makone kolon benun ɛ xa a
maxandi.
9 Awa, ɛ Ala maxandima ikiini, ɛ naxa,
'Nxu Fafe naxan kore xɔnna ma,
i xinla xa sariɲan.
10 I ya Mangayaan xa fa,
i sagoon xa liga dunuɲa yi
alo a ligama kore xɔnna ma kii naxan yi.
11 I nxɔ to balon fi nxu ma.
12 I nxu mafelu nxu yulubine ra,
alo nxu fan nxu hakɛ tongone mafeluma kii naxan yi.
13 I nama tin nxu xa bira tantanni
fɔ i nxu rakisi fe ɲaxin ma.' "
14 "Amasɔtɔ xa ɛ ɛ hakɛ tongone mafelu, ɛ Fafe naxan ariyanna yi, na fan ɛ
mafeluma nɛn.
15 Koni xa ɛ mi ne mafelu e hakɛne ra, ɛ Fafe Ala fan mi ɛ mafeluyɛ ɛ
yulubine ra."

Sun suxu feen xaranna

16 Yesu naxa, “Ɛ nɛma sunni, ɛ nama ɛ yɛtagini tɔɲɔn alo nafigine e
yɛtagine yixidima kii naxan yi alogo yamaan xa a kolon a e sunni. N xa
ɲɔndin fala ɛ xa, ne bata yelin e saranna sɔtɛ yamaan yii.
17 I tan nɛma sunna suxuma, i yɛtagin maxa, i yi i xunni tɔn
18 alogo yamaan nama a kolon fa fala i sunni fɔ i Fafe Ala i mi naxan toma,
na a kolonma nɛn. I Fafe Ala naxan wundo feene toma, na i barayima nɛn.”

Ariyanna nafunla fe
Luka 12.33,34

19 Yesu naxa, “Ɛ nama ɛ nafunle ramara dunuɲani ito yi ɛ banxine kui,
xɔrinxɔrinna nun mɛlimɛnle a kalama dɛnaxan yi. Muɲadene fan soma
nɛn, e yi a muɲa.
20 Koni ɛ xa nafunla ramara ariyanna yi, xɔrinxɔrinna nun mɛlimɛnle mi
a kalɛ dɛnaxan yi, muɲadene fan mi soɛ na, e a muɲa
21 bayo i ya nafunla dɛnaxan yi, i xaxinla fan mɛnna nin.”

Fati bɛndɛn gbee kɛnɛnna a fe
Luka 11.34-36

22 Yesu naxa, “Muxun yɛɛn luxi nɛn alo lɛnpuna a fati bɛndɛn xa.* Xa i
yɛɛn kɛndɛ, i fatin birin luma nɛn kɛnɛnni.
23 Koni xa i yɛɛn kala, i fatin birin luma nɛn dimini. Nayi, kɛnɛnna naxan i
yi, xa na bata findi dimin na, na dimin gboma ayi nɛn.”

Ala nun nafunla fe
Luka 16.13, 12.22-31

24 Yesu naxa, “Muxu yo mi nɔɛ walɛ kari firinna xa sanɲa ma kedenni.
Amasɔtɔ a kedenna raɲaxuma nɛn, a kedenna xanu, hanma a kedenna
binyama nɛn, a yi bonna rayelefu. Ɛ mi nɔɛ wanla kɛ Ala nun nafunla xa
sanɲa ma kedenni.”
25 “Nanara, n na a falama ɛ xa, ɛ nama kɔntɔfili ɛ dunuɲa yi gidina fe ra, ɛ
naxan donma hanma ɛ naxan minma hanma ɛ ɛ maxidima naxan yi. Niin
mi dangu donseen na ba? Fati bɛndɛn mi dangu dugin na ba?
26 Ɛ xɔline mato, e mi se sima, e mi se xabama, donse ramarade mi e yii,
koni ɛ Fafe naxan ariyanna yi, na nan e baloma. Ɛ mi fisa xɔline xa ba?
27 Ɛ tan nde nɔɛ waxatidi sɛ ɛ yɛtɛ siine fari ɛ xaminna ma ba?
28 Ɛ xaminma dugina fe ra nanfera? Ɛ wudi fuge faɲine gbo kiin mato. E
mi walima, e mi dugi rafalama e yɛtɛ xa,
29 anu n xa a fala ɛ xa, hali Manga Sulemani e nun a nɔrɔn birin yi, a mi a
yɛtɛ marabɛri ba alo e tan nde.
30 Ala nan sɛxɛne marabɛri bama naxanye solima to, tila e gan, e ɲan fefe!
A mi ɛ marabɛri bɛ dangu ne ra ba? Ɛ dɛnkɛlɛyaan xurun.”
31 “Nanara, ɛ nama xamin fa fala, ‘En balon sɔtɔma di?’ hanma ‘En na igen
sɔtɔma di?’ hanma ‘En dugin sɔtɔma di?’
32 Amasɔtɔ dɛnkɛlɛyatarene seni itoe birin fenma. Koni ɛ Fafe naxan
ariyanna yi, na ɛ makoon kolon.
33 Koni ɛ Alaa Mangayaan fen singen e nun a tinxinyana, na xanbi ra a
seni itoe birin soma ɛ yii nɛn.

---

* **6:22: 6.22 *alo lɛnpuna:*** Sandani ito kui, i nɔɛ i yɛɛn tiyɛ nɛn se faɲin na hanma a kobina. Xa i yɛɛn tixi se faɲin na, na findima nɛn kɛnɛnna ra i xa.

34 Nanara, ɛ nama xamin tila tərəna fe ra. Tila xaminna tila nan ma.
Amasətə ləxən birin nun a tərən na a ra."

7

Ɛ nama bonne yalagi
Luka 6.37-38, 41-42

1 Yesu naxa, "Ɛ nama ɛ yɛtɛ findi ɛ adamadi boden kɛwanle makiti muxun
na, alogo Ala nama ɛ fan makiti.
2 Bayo ɛ na bonne kɛwanle makiti kii naxan yi, Ala ɛ fan makitima na kii
nin. Ɛ ligaseen naxan yatɛma bonne xa, Ala fan na nan yatɛma ɛ xa.
3 Nanfera ɲamadin naxan i adamadi boden yɛɛn xən, i na toma, koni
gbindonna naxan i tan yɛɛn xən, i mi na toma?
4 I ya a falama i adamadi boden xa nanfera fa fala, 'Tin, n xa ɲamadin ba i
yɛɛn xən ma,' koni gbindonna i tan yɛɛn xən ma.
5 I tan nafigina! Gbindonna ba i yɛtɛ yɛɛn xən ma singen, na xanbi ra, i nɔɛ
na ɲamadin toɛ nɛn, i yi a ba i adamadi boden yɛɛn xən ma."
6 "Ɛ nama se sariɲanxin sa barene bun.* Ɛ nama ɛ bɔxɔ bun nafunla woli
xɔsɛne bun ma.† Xa i na liga xɔsɛne e yibodonma nɛn, barene yi xaɲɛ ɛ ma, e
yi ɛ xin."

Ala maxandina fe
Luka 11.9-13

7 "Ɛ seen maxədin, ɛ a sətəma nɛn. Ɛ seen fen, ɛ a toma nɛn. Ɛ dɛɛn kənkən,
a rabima ɛ xa nɛn.
8 Amasətə naxan yo na seen maxədin, na a sətəma nɛn. Naxan na seen fen,
na a toma nɛn. Naxan na dɛɛn kənkən, a rabima a xa nɛn.
9 Muxuna nde ɛ yɛ ba, naxan ma diin burun maxədinma a ra, a gɛmɛn so a
yii?
10 Hanma a na yɛxɛn maxədin a ra, a saɲin so a yii?
11 Hali ɛ to findixi muxu ɲaxine ra, ɛ a kolon fa fala a lan nɛn, ɛ xa se faɲin
so ɛ diine yii. E faxi fa, ɛ Fafe naxan ariyanna yi, na se faɲine soma a
maxandi muxune yii kii naxan yi!"
12 "Sariya Kitabun nun nabine kitabune birin bunna nan ito ra: I waxi
muxune xa feen naxanye raba i xa, na ɲɔxənna liga bonne xa."

Dɛ xurina fe
Luka 13.24

13 "Ɛ so dɛ xurin na, amasətə kiraan naxan sigama yahannama yi, na
ragbo, a so dɛɛn nagbo. Muxu wuyaxi soma nɛn mɛnni.
14 Kiraan naxan sigama habadan nii rakisini, na yisiga raxələ, a dɛɛn mi
ragbo, muxu wuyaxi mi a toma."

Wudin nun a bogina fe
Luka 6.43-44

15 "Ɛ a liga ɛ yeren ma wule nabine fe yi. E nɛma fama e xuruxi alo
yɛxɛɛna, koni e kui feen luxi nɛn alo kanko xaɲɛne.
16 Ɛ ne kolonma e kɛwanle nan xən. I manpa bogin bolonɲɛ tansinna kəɛ
ra ba? I xədɛ bogin bolonɲɛ wudi maɲalixin kəɛ ra ba?

---

* **7:6: 7.6 *barene:*** Yanyina nde, sandani ito bunna nɛɛn, fa fala i lan i xa muxune kawandi naxanye nɔɛ e tuli matiyɛ i ra. † **7:6: 7.6 *bɔxɔ bun nafunla:*** Gɛmɛn siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma fɔxɔ ige yi xaxunna ndee kui. Na gɛmɛn xili nɛn "pɛrili."

17 Wudi faɲin bogi faɲin nan tima. Wudi ɲaxin bogi ɲaxin nan tima.‡
18 Wudi faɲin mi bogi ɲaxin tima. Wudi ɲaxin mi bogi faɲin tima.
19 Wudin naxan mi bogi faɲin tima, na sɛgɛma nɛn, a gan.
20 Nba, ɛ wule nabine kolonma e kɛwanle xɔn ma na kii nin."

Ala xuiin suxutare muxune fe
Luka 13.25-27

21 "Muxun naxanye a falama, e naxa, 'Marigina, Marigina!' ne birin mi soma Ariyanna Mangayani fɔ naxanye n Fafe Ala sagoon ligama.
22 Nanara, na lɔxɔn§ na a li, muxu wuyaxi a falama nɛn, e naxa, 'Marigina, Marigina! Nxu bata yi nabiya falane ti i xinli nun, nxu ɲinanne kedi i xinli, nxu kabanako fe wuyaxi liga i xinli!'
23 Nba, n na a falama e xa nɛn, n naxa, 'N mi ɛ kolon mumɛ! Ɛ tan fe ɲaxi rabane, ɛ keli n fɛma!' "

Banxi ti firinne fe
Luka 6.47-49

24 "Awa, muxun naxan birin n ma falane ramɛma, e yi e suxu, ne luxi nɛn alo xɛmɛ xaxilimaan naxan a banxin ti fanyen fari.
25 Tulen fa waxatin naxan yi, xudene yi rafe, foye gbeen yi fa. Koni na banxin mi bira bayo a yi tixi fanyen nan fari.
26 Muxun naxanye birin n ma falane ramɛma koni e mi e suxuma, ne luxi nɛn alo xaxilitaren naxan a banxin ti mɛɲɛnsinna fari.
27 Tulen faxina, xudene yi rafe, foye gbeen yi fa, banxin yi bira kii ɲaxini!"

Yesu sɛnbɛna fe

28 Yesu yelinxina falane birin tiyɛ, yamaan yi kabɛ a xaran ti kiin ma.
29 A tan mi luxi alo e sariya karamɔxɔne kii naxan yi, Yesu yi xaranna tima Ala sɛnbɛn nin.

8

Yesu yi dogonfontɔɔn nakɛndɛya
Maraka 1.40-45, Luka 5.12-16

1 Yesu yi godo keli geyaan ma, yama gbeen yi biraxi a fɔxɔ ra.
2 Awa, dogonfontɔɔn yi fa a fɛma, a yi a xinbi sin a bun ma, a naxa, "N kanna, xa i tin, i nɔɛ n nakɛndɛyɛ nɛn."
3 Yesu yi a yiin sa a ma, a yi a yabi, a naxa, "N bata tin, i xa kɛndɛya." Dogonfontɔɔn yi kɛndɛya mafurɛn.
4 Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xa, a naxa, "I nama a fala muxu yo xa, koni siga saraxaraliin fɛma, a xa sa i mato. Na xanbi ra, Musaa sariyan saraxan naxan yamarixi, i na ba. Na findɛ nɛn sereyaan na e xa."*

Sofa kuntigina walikɛɛn nakɛndɛya fena
Luka 7.1-10

---

‡ **7:17: 7.17 *bogina:*** Sanda sifani ito kui, bogi faɲin findixi kɛwali faɲin nan na. § **7:22: 7.22 *Na lɔxɔn*** nɔɛ findɛ kitisa lɔxɔn nan na waxati raɲanni. * **8:4: 8.4 *dogonfontɔna:*** Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sariɲan, hanma xa a mi sariɲan. Muxu gbɛtɛ mi yi a yiin dinɲɛ dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kanna sariɲanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sariɲan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

5 Yesu so Kapɛrunan taani waxatin naxan yi, Romi sofaan kɛmɛ kuntigin
yi fa a fɛma, a yi a mafan, a naxa,
6 “N fafe, n ma walikɛɛn furaxina n konni, hali a mi nɔɛ a mamaxɛ. A
tɔrɔxi kati!”
7 Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa sa a rakɛndɛya.”
8 Kuntigin yi a yabi, a naxa, “N fafe, na binyen mi lan n ma, i siga n konni.
Falan ti tun, n ma walikɛɛn kɛndɛyama nɛn.
9 N fan kuntigina nde nan ma nɔ bun, sofane n fan bun. N na a falɛ na
ndee xa nɛn, n naxa, ‘Siga,’ a siga. N yi a fala nde gbɛtɛ xa, n naxa, ‘Fa,’ a fa.
N yi a fala n ma konyin xa, n naxa, ‘Ito liga,’ a na liga.”†
10 Yesu na mɛ waxatin naxan yi, a kabɛ. Muxun naxanye yi biraxi a fɔxɔ
ra, a yi a fala ne xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, n munma dɛnkɛlɛyaan
sifani ito to Isirayila muxu yo yi.
11 N xa a fala ɛ xa, muxu wuyaxi fama nɛn sa keli sogeteden nun
sogegododе binni, e yi fa dɔxɔ Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba fɛma
Ariyanna Mangayani.‡
12 Koni naxanye yi lan nun e xa so Ariyanna Mangayani,§ ne raminima
nɛn tanden ma dimini, wugan nun ɲin naxinna dɛnaxan yi.”
13 Yesu yi a fala kuntigin xa, a naxa, “Siga, a ligama i xa nɛn alo i
dɛnkɛlɛyaxi a ma kii naxan yi.” Kuntigina walikɛɛn yi kɛndɛya na waxatin
yɛtɛni.

Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya
Maraka 1.29-34, Luka 4.38-41

14 Yesu yi siga Piyɛri* konni, a yi a bitan gilɛn furaxin li saxi a konni a
fatin wolonxi a ma.
15 Yesu yi ɲaxanla yiin suxu, fati mawolonna yi a beɲin, a keli, a ti, a wali
fɔlɔ a xa.
16 Ninbanna soxina, yamaan yi fa muxu wuyaxi ra Yesu fɛma yinna ɲaxine
yi naxanye fɔxɔ ra. Yesu yi yinnane kedi a falan xɔn, a furetɔne birin
nakɛndɛya.
17 A na liga nɛn, alogo Nabi Esayi naxan fala, a na xa kamali, a naxa,
“A en ma tɔrɔne nan tongoxi,
en ma furene nan yi a fari.”†

Birana Yesu fɔxɔ ra
Luka 9.57-62

18 Yesu to yama gbeen to a rabilinni, a yi a fala a xarandiine xa, a e xa gidi
daraan bode fɔxɔn na.
19 Sariya karamɔxɔna nde yi fa a fɛma, a naxa, “Karamɔxɔ, i siga dɛdɛ, n
sigɛ i fɔxɔ ra.”
20 Yesu yi a yabi, a naxa, “Xulumaseene xima yinle nan na, xɔline yi e tɛɛn
sa, koni hali n na n xunna sama dɛnaxan yi, na mi n tan Muxuna Dii Xɛmɛn
yii.”
21 A fɔxɔrabirana nde yi a fala a xa, a naxa, “N Marigina, tin n xa sa n fafe
maluxun singen.”

---

† **8:9: 8.9** Xɛmɛni ito yi laxi a ra fa fala sɛnbɛn Yesu yii daala xun na alo sɛnbɛna a tan sofa kuntigin yii a sofane xun na kii naxan yi. Xɛmɛn misaala nan tongoxi a yɛtɛ dunuɲa yi gidin kiin ma alogo a xa a yita fa fala Yesu yi nɔɛ a walikɛɛn nakɛndɛyɛ nɛn a sɛnbɛn na hali a gbindin mi siga. ‡ **8:11: 8.11** A bunna nɛɛn fa fala siya gbɛtɛne fan kisin sɔtɔma nɛn hali ba Yahudiyane ra. § **8:12: 8.12** Yanyina nde, na lanxi Isirayila kaane nan ma. * **8:14: 8.14** Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita. † **8:17: 8.17** Esayi 53.4

22 Yesu yi a yabi, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra, a lu faxa muxune xa faxa muxune maluxun.”‡

Yesu yi foye gbeen nati
Maraka 4.35-41, Luka 8.22-25

23 Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a xarandiine yi siga a fɔxɔ ra.

24 E daraan xun ma, foye gbeen yi keli, a igeni maxa. Igen mɔrɔnne§ yi sa kunkin xun ma. Koni Yesu yi xima.

25 Xarandiine yi siga a fɛma, e yi a raxulun. E yi a fala, e naxa, “Marigina, nxu rakisi, nxu faxamaan ni i ra.”

26 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ gaxuma nanfera? Ɛ dɛnkɛlɛyaan mi gbo mumɛ!” Na xanbi ra, a keli, a foyen nun ige mɔrɔnne yamari, e yi e raxara.

27 Muxune birin yi kabɛ, e naxa, “Muxu sifan mundun ito ra? Hali foyen nun igen mɔrɔnne a falan suxuma!”

Yesu yi muxu firin nakɛndɛya yinnane naxan fɔxɔ ra
Maraka 5.1-20, Luka 8.26-39

28 Yesu yi siga Gadara yamanani daraan bode fɔxɔn na. Muxu firin yi a li na yi naxanye yi kelixi bilingan yireni, yinna ɲaxine yi e fɔxɔ ra. E yi xaɲɛ kati! Muxu yo mi yi susɛ sigan tiyɛ na kiraan xɔn.

29 Yinnane yi e rasɔnxɔ e falan ti e xɔn, e naxa, “Alaa Dii Xɛmɛna, i nanse fenma nxu fɛma? I faxi nxu ɲaxankataden nin ba benun waxatin xa a li?”

30 Xɔsɛ kuru gbeen yi e dɛgema na dɛxɔn ma nun.

31 Yinnane yi Yesu mafan, e naxa, “Xa i nxu kedima, nxu rasiga xɔsɛ kuruni ito yi.”

32 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga.” Nayi, e sa so na xɔsɛ kuruni. Xɔsɛ kurun yi godo e giyɛ geyaan ma, e sa faxa darani.

33 Muxun naxanye yi xɔsɛne kantanma, ne yi e gi, e siga taani. E sa na feene birin fala e nun feen naxan ligaxi na muxune xa yinna ɲaxine yi naxanye fɔxɔ ra.

34 Na ma, taa yi kaane birin yi sa Yesu ralan. E a to waxatin naxan yi, e yi a mafan, a xa keli e yamanani.

9

Yesu yi lɛbutɛnna rakɛndɛya
Maraka 2.1-12, Luka 5.17-26

1 Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a darani gidi, a siga a kon taani.

2 Muxuna ndee yi fa xɛmɛ lɛbutɛnna nde ra a fɛma, a saxi a sa seni e yii. Yesu yi e dɛnkɛlɛyaan to, a yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa, “N ma diina, i bɔɲɛn xa sa, i yulubine bata xafari.”

3 Sariya karamɔxɔna ndee yi e miri, e naxa, “Xɛmɛni ito Ala rayelefuma!”*

4 Yesu yi e miriyaan kolon. A yi a fala, a naxa, “Ɛ mirima fe ɲaxi sifani itoe ma nanfera?

5 Mundun fala raxɔlɔ, ‘I yulubine bata xafari’ hanma, ‘Keli, i sigan ti?’

‡ **8:22: 8.22** A muxune nan ma naxanye mi biraxi a fɔxɔ ra naxanye mi nii rakisin sɔtɔxi. Ne luxi alo faxa muxune niin mabinni. § **8:24: 8.24** ***Igen mɔrɔnne:*** alo foyen na so igeni. * **9:3: 9.3** ***Ala rayelefuna:*** Karamɔxɔne na falaxi nɛn bayo Yesu bata falan ti alo Ala nan yi a tan na, a naxa, “i yulubine bata xafari” anu, Ala nan yulubine xafarima.

6 N na a yitama ɛ ra nɛn nayi fa fala sɛnbɛna n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii
dunuɲa yi, n muxune mafelu e yulubine ra." A yi a fala lɛbutɛnna xa, a
naxa, "Keli, i ya sa seen tongo, i siga i konni!"
7 Xɛmɛn yi keli, a siga a konni.
8 Yamaan to na to, e gaxu, e yi Ala tantun amasɔtɔ a bata na sɛnbɛ sifan fi
muxune ma.

Yesu yi Matiyu xili
Maraka 2.13-17, Luka 5.27-32

9 Yesu yi keli, a siga. A yi mudu maxinla nde to, a yi xili Matiyu, a yi dɔxi
mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, "Bira n fɔxɔ ra." Matiyu yi keli,
a bira a fɔxɔ ra.
10 Yesu yi a dɛgema Matiyu a banxini waxatin naxan yi, mudu maxili
wuyaxi nun hakɛ kan wuyaxi yi fa, e dɔxɔ Yesu nun a xarandiine fɛma e
dɛgedeni.
11 Farisi muxuna ndee na to waxatin naxan yi, e yi a fala a xarandiine xa,
e naxa, "Ɛ karamɔxɔn nun mudu maxinle nun hakɛ kanne e dɛgema e bode
xɔn ma nanfera?"
12 Yesu yi e xuiin mɛ, a yi e yabi, a naxa, "Muxun naxan kɛndɛ, na mako
mi seribaan ma fɔ furetɔne.
13 Ɛ siga, ɛ sa Kitabuna falani ito bunna fɛsɛfɛsɛ, a naxa, 'Hinanna rafan n
ma dangu saraxan na.'† Amasɔtɔ n mi faxi tinxin muxune xan xilideyi fɔ
hakɛ kanne."

Maxɔdinna sun suxu feen ma
Maraka 2.18-22, Luka 5.33-39

14 Yoni a xarandiine yi fa Yesu fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, "Nxu tan nun
Farisi muxune sunna suxuma, koni nanfera i ya xarandiine mi sunna
suxuma?"
15 Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɲaxalandi kanna nɛma ɲaxalandi tiine fɛma
waxatin naxan yi, e lan e xa sunu ba?‡ Koni waxatina nde fama ɲaxalandi
kanna bama nɛn e yɛ, e sunna suxuma nɛn na yi.
16 Muxu yo mi nɔɛ dugi nɛnɛn tongɛ a yi dugi fonna bɛtɛrɛn a ra§ amasɔtɔ
a dugi nɛnɛn bɔma nɛn a fonna ra, a yinla yi ragbo ayi.
17 Muxun mi manpa nɛnɛn sɛ se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nɛnɛn
se sase fonna kalama nɛn, manpaan yi bɔxɔn, se sase fonna yi kala. Koni
manpa nɛnɛn sama se sase nɛnɛn nan kui, e firinna birin namarama nɛn
nayi ki faɲi."

Yesu yi muxu firin nakɛndɛya
Maraka 5.21-43, Luka 8.40-56

18 Yesu yi na falama e xa waxatin naxan yi, Yahudiya kuntigina nde yi fa
a xinbi sin Yesu bun, a naxa, "N ma dii tɛmɛn bata faxa iki sa! Koni fa i yiin
sa a ma, a niin birama a yi nɛn na yi."
19 Na ma, Yesu yi keli, a bira a fɔxɔ ra, e nun a xarandiine.
20 Ɲaxanla nde yi na yi, ɲaxalan furen yi a ma xabu ɲɛɛ fu nun firin. Na yi
fa Yesu xanbi ra, a yi a yiin din a domaan lenben na.
21 Bayo a yi a mirixi a ma, a naxa, "Xa n na n yiin din a domaan na tun, n
kɛndɛyama nɛn na yi."

---

† **9:13: 9.13** Hose 6.6 ‡ **9:15: 9.15** ***Ɲaxalandi kanna:*** Yesu nan luxi alo ɲaxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nɛɛn, fa fala muxune mi sunna suxuma sɛwa waxatine yi. § **9:16: 9.16** ***dugi nɛnɛna:*** Yesu a sariya nɛnɛn mi sɛ Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi sɛ sariya nɛnɛn ma.

22 Yesu yi a firifiri, a yi a to, a yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii tɛmɛna, i bɔŋɛn xa sa, i ya dɛnkɛlɛyaan bata i rakɛndɛya.” Ŋaxanla yi kɛndɛya na waxatin yɛtɛni!
23 Awa, Yesu yi so kuntigina banxini, a xulen fene to e nun yamaan naxan yi wugama,
24 a naxa, “Ɛ mini! Dii tɛmɛni ito mi faxaxi, a xiin nɛn tun!” E birin yi gele a ma.
25 E to yamaan namini, Yesu yi so, a dii tɛmɛn suxu a yiin ma, dii tɛmɛn yi keli.
26 Muxune yi na feen xibarun mɛ na yamanan yiren birin yi.

Yesu yi danxutɔ firin nakɛndɛya

27 Yesu keli mɛnni waxatin naxan yi, danxutɔ firin yi bira a fɔxɔ ra. E gbelegbele a fɔxɔ ra, e naxa, “Dawudaa Dii Xɛmɛna,* kininkinin nxu ma!”
28 Yesu so banxini waxatin naxan yi, danxutɔ firin yi so a fɛma banxin kui. A yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ laxi a ra yati fa fala a n nɔɛ ito ligɛ nɛn ba?” E yi a yabi, e naxa, “Ɔn, nxu fafe.”
29 Yesu yi a yiin din e yɛɛne ra. A yi a fala, a naxa, “A xa liga ɛ xa alo ɛ dɛnkɛlɛyaxi a ma kii naxan yi.”
30 E yɛɛne yi raba ayi. Yesu yi falan ti e xa a sɔbɛɛn na, a naxa, “Muxu yo nama feni ito kolon!”
31 Koni e yi siga, e sa Yesu a fe xibarun nali na yamanan yiren birin yi.

Yesu yi bobon nakɛndɛya

32 Awa, na xɛmɛne yi sigama waxatin naxan yi, muxuna ndee yi fa xɛmɛna nde ra Yesu fɛma naxan mi yi nɔɛ falan tiyɛ amasɔtɔ yinna ŋaxin nan yi a fɔxɔ ra.
33 Yesu yinnan kedi waxatin naxan yi, bobon yi falan ti fɔlɔ! Yamaan yi kabɛ, e naxa, “Ito ŋɔxɔnna munma to Isirayila muxune yɛ singen!”
34 Koni Farisi muxune yi a fala, e naxa, “Yinna mangan nan sɛnbɛn fixi a ma a yinnane kedi.”

Yesu yi kininkinin yamaan ma

35 Awa, Yesu yi siga taane nun banxidɛne yi, a sa yamaan xaran e salide banxine yi. A yi Ariyanna Mangayana fe Xibaru Faŋin kawandin ba e xa, a yi muxune rakɛndɛya furen sifan birin ma.
36 A yamaan toxi waxatin naxan yi, a yi kininkinin e ma, amasɔtɔ e xaminxi, e mali muxu mi yi na yi alo yɛxɛɛn naxanye kantan muxu mi na.
37 Nanara, Yesu yi sandan sa a xarandiine xa, a naxa, “Malo xaba daxin gbo koni a xaba muxune mi wuya.
38 Ɛ xɛɛ kanna mafan, a xa walikɛna ndee rasiga malo xabadeni.”†

10

Xɛra fu nun firinne fe
Maraka 3.13-19, Luka 6.12-16

1 Yesu yi a xarandii fu nun firinne xili. A sɛnbɛn fi e ma a e xa yinna ŋaxine kedi, e mɔn yi furetɔɔn sifan birin nakɛndɛya.
2 Na xɛra fu nun firinne xinle nan itoe ra.

---

* **9:27: 9.27 *Dawudaa Dii Xɛmɛna:*** E na falaxi nɛn bayo Yesu findixi Dawuda bɔnsɔnna muxuna nde nan na. † **9:38: 9.38 *xɛɛ kanna:*** Sandani ito kui, xɛɛ kanna findixi Ala nan na. Dɛnkɛlɛya muxune lan e xa muxune sɔtɔ Ala xa alo malo xabane maala malanma kii naxan yi.

A fɔlɔna, Simɔn, naxan mɔn yi xili “Piyɛri,” e nun a ngaxakedenna Andire
nun Sebede a dii xɛmɛn Yaki nun a xunyɛn Yoni
3 nun Filipi nun Barotolome nun Tomasi nun mudu maxinla Matiyu, e
nun Alifaa dii xɛmɛn Yaki nun Tade
4 nun Simɔn, e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”* e nun Yudasi
Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a a so yiini.

Xɛra fu nun firinne xɛ fena
Maraka 6.7-13, Luka 9.1-6

5 Yesu yi yamarine fi muxu fu nun firinni itoe ma, a naxa, “Ɛ nama siga
siya gbɛtɛne yamanani hanma Samariya taane yi.
6 Koni ɛ siga Isirayila muxune fɛma naxanye lɔxi ayi alo yɛxɛɛne.
7 Ɛ siga, ɛ sa e kawandi, ɛ naxa, ‘Ariyanna Mangayaan bata maso.’
8 Ɛ yi furetɔne rakɛndɛya, ɛ faxa muxune rakeli sayani, ɛ dogonfontɔne
rakɛndɛya, ɛ ɲinanne kedi. Ɛ seen naxanye sɔtɔxi ɛ mi ne saraxi, nayi ɛ
bonne ki hali ɛ mi se rasuxu.
9 Ɛ nama xɛma xali, hanma gbeti fixɛna hanma wure gbeeli gbananne, ɛ
naxanye singanma ɛ tagixidin na,
10 hanma bɔndunla ɛ sigatini, hanma doma firin, hanma sankidina,
hanma dunganna. Amasɔtɔ walikɛɛn lan a yi a balon sɔtɔ.”
11 “Awa, ɛ na taan li hanma banxidɛna, ɛ muxu kɛndɛna nde fen, ɛ yi
yigiya a konni han ɛ kelin waxatin naxan yi.
12 Ɛ na so banxini, ɛ naxa, ‘Ala xa bɔɲɛ xunbenla lu banxini ito kui.’
13 Xa na falan lanxi na banxi kui kaane ma, na duban xa lu e xɔn. Koni xa
na mi a ra, na duban mɔn xa xɛtɛ ɛ ma.
14 Xa muxune mi ɛ yisuxu, e mi e tuli mati ɛ falane ra banxina nde yi
hanma taana nde yi, ɛ sanne rakunkun, ɛ kenla.†
15 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, kiti sa lɔxɔni, Ala kininkininma nɛn Sodoma taan
nun Gomora taan‡ ma dangu na taan na!”

Bɛsɛnxɔnyaan naxan fama
Maraka 13.9-13, Luka 21.12-17

16 Yesu naxa, “Ɛ tuli mati, n bata ɛ xɛ alo yɛxɛɛne kankone tagi. Nayi, ɛ kɔta
ayi alo saɲine, ɛ findi sɔntarene ra alo ganbane.
17 Ɛ a liga ɛ yeren ma amasɔtɔ muxune ɛ suxuma nɛn, e siga ɛ ra e taan
fonne fɛma ɛ makitideni, e yi ɛ bɔnbɔ e salide banxine yi.
18 E sigama ɛ ra nɛn mangane nun kuntigine fɛma n tan ma fe ra, ɛ yi findi
n serene ra e xa e nun siya gbɛtɛne xa.
19 E na ɛ suxu waxatin naxan yi, ɛ naxan falama ɛ nama xamin na fe ra. A
waxatin na a li, ɛ naxan falama Ala na fima ɛ ma nɛn.
20 Amasɔtɔ a mi findima ɛ tan ma fala ra. Ɛ falan tima ɛ Fafe Alaa Nii
Sariɲanxin nan xɔn.”
21 “Muxune e ngaxakedenne yanfama nɛn, e yi faxa, fafane fan na ligama
nɛn e diine ra. Diine fan murutɛma nɛn e sɔtɔ muxune xili ma, e yi findi e
faxa sabun na.
22 Muxune birin ɛ raɲaxuma nɛn n tan ma fe ra. Koni naxan na a yixɔdɔxɔ
han a raɲanna, na kisima nɛn.

---

* **10:4: 10.4** ***Yahudiya siya xanuna:*** Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yɛngɛma alogo Isirayila kaane xa mini e sɛnbɛn bun ma. † **10:14: 10.14** E ***sanne rakunkun*** feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi e xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra. ‡ **10:15: 10.15** ***Sodoma nun Gomora*** findi taa ɲaxine nan na Ala naxanye halagi Iburahima waxatini. A mato Dunuɲa Fɔlɔn sora 19 kui.

23 E na ɛ bɛsɛnxɔnya taana nde yi, ɛ ɛ gi mɛnni, ɛ siga yire gbɛtɛ yi. N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ mi ɛ wanla raɲanɲɛ Isirayila taane birin yi benun n tan Muxuna Dii Xɛmɛn xa fa.”
24 “Xarandiin mi dangu a karamɔxɔn na, konyin mi dangu a kanna ra.
25 Xarandiin na liga alo a karamɔxɔna, na bata lan. Konyin fan xa liga alo a kanna. Xa e bata denbaya kanna xili ba yinna mangan Bɛlɛsɛbu, e nde falama nɛn denbayaan fan ma dangu na ra!”

Ala yɛɛragaxuna fe
Luka 12.2-7

26 Yesu naxa, “Na ma, ɛ nama gaxu yamaan yɛɛ ra. Fe luxunxine minima nɛn kɛnɛnni, wundo feen birin kolonma nɛn.
27 N naxan falama ɛ xa dimini, ɛ na fala kɛnɛnna ma. N na naxan kɔyɛkɔyɛn ɛ xa, ɛ na rawanga banxine xuntagi.
28 Muxun naxanye fati bɛndɛn faxama, koni e mi nɔɛ ɛ niin halagɛ, ɛ nama gaxu ne yɛɛ ra. Koni ɛ gaxu Ala yɛɛ ra naxan fati bɛndɛn nun niin halagima yahannama yi.
29 Xɔlidi firin mi sarɛ gbanan firinna ra ba? Koni hali na xɔlidi keden pe mi birɛ bɔxɔni xa i Fafe Ala mi tin.
30 Hali ɛ xun sɛxɛ keden kedenne, Ala e birin xasabin kolon.
31 Nanara, ɛ nama gaxu, ɛ tan fisa xɔlidi wuyaxi xa!”

I ti Yesu a fe ra yamaan yɛtagi
Luka 12.8-9

32 Yesu naxa, “Naxan yo na a ti n ma fe ra yamaan yɛtagi, n fan na ɲɔxɔnna ligama a xa nɛn n Fafe Ala yɛtagi ariyanna yi.
33 Koni naxan yo na a mɛ n na yamaan yɛtagi, n tan fan n mɛma a ra nɛn n Fafe Ala yɛtagi ariyanna yi.”

Bɔɲɛ xunbenla mi a ra dunuɲa yi
Luka 12.51-53, 14.26-27

34 Yesu naxa, “Ɛ nama ɛ miri fa fala n faxi bɔɲɛ xunbenla nan na dunuɲa yi. N mi faxi bɔɲɛ xunbenla xan na koni fɔ silanfanna.§
35 N bata fa alogo dii xɛmɛne xa keli e fafane xili ma, dii tɛmɛne yi keli e ngane xili ma, ɲaxanle fan yi keli e mamene xili ma.
36 Muxune yaxune kelima e denbayane yɛtɛɛn nin.
37 Naxan yo a nga hanma a fafe xanu dangu n tan na, na kanna mi findɛ n gbeen na. Naxan yo a dii xɛmɛna hanma a dii tɛmɛn xanu dangu n tan na, na kanna mi findɛ n gbeen na.
38 Naxan mi a faxa wudin* tongoma, a bira n fɔxɔ ra, na kanna mi findɛ n gbeen na.
39 Naxan na a niin makantan, na bɔnɔma ayi nɛn. Koni naxan na bɔnɔ a niini n ma fe ra, na kisima nɛn.”

Barayina fe
Maraka 9.41

40 Yesu naxa, “Naxan na ɛ tan yisuxu, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na bata na kanni suxu naxan n xɛxi.
41 Naxan na Alaa xɛrana nde yisuxu bayo Alaa xɛraan to a ra, na kanna barayin sɔtɔma nɛn naxan nagidixi Alaa xɛrane ma. Naxan na tinxin

§ **10:34: 10.34** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. * **10:38: 10.38** Romi kaane yi muxune gbangbanma ***wudin*** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛɛn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wɛkilɛ sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

muxuni suxu bayo a tinxin, na kanna barayin sɔtɔma nɛn naxan nagidixi tinxin muxune ma.
42 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, naxan na ige xunbenla gbansanna fi muxudina nde ma bayo n fɔxɔrabirana nde to a ra, na mi fulama a barayin na.”

11

Yoni Marafu Tiina xɛrane
Luka 7.18-35

1 Yesu yelin yamarine fiyɛ a xarandii fu nun firinne ma waxatin naxan yi, a yi siga xaran tideni e nun kawandi badeni Galile yamanan taane yi.
2 Yoni yi Alaa Muxu Sugandixina wanle fe mɛ kasoon na, a yi a xarandiina ndee rasiga a fɛma.
3 E xa sa Yesu maxɔdin, e naxa, “Yoni yi naxan ma fa fe falama, na nan i tan na ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbɛtɛ nan legeden?”
4 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ naxan mɛma, ɛ yi a to, ɛ sa na fala Yoni xa.
5 Danxutɔne seen toma, lɛbutɛnne sigan tima, dogonfontɔne kɛndɛyaan sɔtɔma, tuli xɔrine falan mɛma, faxa muxune kelima sayani, n ma falan Xibaru Faɲin nalima yiigelitɔne ma.
6 Sɛwan na kanna xa naxan mi birama tantanni n ma fe yi!”
7 Yoni a xarandiine yi sigama waxatin naxan yi, Yesu yi Yoni a fe fala fɔlɔ yamaan xa, a naxa, “Ɛ siga nanse matodeyi tonbonni? Foyen sɛxɛ ramaxan ba?
8 Xa na mi yi a ra, ɛ siga nanse matodeyi? Xɛmɛn naxan marabɛri baxi dugi faɲin na ba? Koni muxun naxanye marabɛri baxi na kiini, ne manga banxine nin!
9 Nayi, ɛ siga nanse matodeyi, nabiin ba? N xa a fala ɛ xa, ɛ bata nde to naxan gbo nabiin xa.
10 Amasɔtɔ Kitabun bata Yoni a fe fala, a naxa, ‘N nan n ma xɛraan nasigama i yɛɛ ra, naxan kirani tɔnma i xa.’*
11 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, muxun naxanye birin fɔlɔ bari, Yoni gbo ne birin xa. Koni naxan xurun e birin xa Ariyanna Mangayani, na gbo Yoni xa.
12 Fɔlɔ Yoni a waxatin ma han iki, e bata Ariyanna Mangayaan ɲaxankata. Gbalotɔne kataxi e xa a suxu.
13 Nabine kitabune nun Sariya Kitabun bata nabiya falane ti fa han fa dɔxɔ Yoni a waxatin na.
14 Xa ɛ tinɲɛ a feen mɛ, ɛ a kolonma nɛn, Yoni nan Nabi Eli ra naxan yi daxa a xa fa.†
15 Awa, xa tunla naxan xɔn, na xa a tuli mati!”
16 “Awa, n to muxune misalɛ nanse ra iki? E luxi nɛn alo diidin naxanye sabaan soma lɔxɔ tideni e yi e xui ramini bonne ma,
17 e naxa, ‘Nxu bata xulenna fe ɛ xa koni ɛ mi ɛ bodon. Nxu bata binbi wuga sigin sa koni ɛ mi wuga!’
18 Yoni fa nɛn a mi donse don, a mi a min, bayo a yi sunni waxatin birin, e birin yi a fala, e naxa, ‘Ɲinanna nan a fɔxɔ ra!’
19 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn yi fa, n donseen don, n yi n min, e birin yi a fala, e naxa, ‘Xɛmɛni ito mato! Fudimaan nun dɔlɔ minna nan a ra. Mudu

* **11:10: 11.10** Malaki 3.1. † **11:14: 11.14** ***Nabi Eli*** a fe sɛbɛxi Malaki 3.23 kui. Sariya karamɔxɔne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mɔn fama nɛn benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamali.

maxinle nun hakɛ kanne xɔyin nan a ra!' Koni naxanye Alaa fe kolonna suxi, ne ɲɔndin yitama e kɛwanle xɔn ma nɛn."

Taa dɛnkɛlɛyatarene fe
Luka 10.13-15

20 Na xanbi ra, Yesu yi na taane yalagi fɔlɔ, a bata yi kabanako fe wuyaxi liga dɛnaxanye yi, bayo e muxune mi yi tinma e kɛwanle masarɛ.
21 A yi a fala, a naxa, "Gbalon Korasin kaane yɛɛ ra! Gbalon Betasada kaane yɛɛ ra, bayo kabanako feen naxanye liga ɛ tagi, xa ne yi liga Tire taan nun Sidɔn taani nun, na kaane yi e xun xanbi soma e hakɛne yi nɛn, e kasa bɛnbɛnle ragodo e ma nimisani, e dɔxɔ xubeni.‡
22 Nba, n xa a fala ɛ xa, fa fala Ala kininkininma nɛn Tire taan nun Sidɔn taan ma Kiti Sa Lɔxɔni dangu ɛ tan na.
23 Ɛ tan Kapɛrunan kaane, ɛ tema nɛn kore xɔnna ma ba? Ɛn-ɛn, ɛ godoma laxira nin! Bayo kabanako feen naxanye bata liga ɛ tagi, xa na yi liga Sodoma taani nun, sa a mɔn yi na nun han to!
24 N xa a fala ɛ xa, Ala kininkininma Sodoma kaane ma nɛn Kiti Sa Lɔxɔni dangu ɛ tan na!"

Fa Yesu ma
Luka 10.21-22

25 Yesu yi a fala na waxatini, a naxa, "N Fafe Ala, kore xɔnna nun dunuɲa Marigina, n barikan birama i xa bayo i feen naxanye luxunxi xaxilimane nun fekolonne ma, i bata ne yita diidine ra.
26 N Fafe, a i kɛnɛnxi na kii nin.
27 N Fafe bata feen birin taxu n na. Muxu yo mi Alaa Dii Xɛmɛn kolon fɔ a Fafe Ala. Muxu yo mi Fafe Ala kolon fɔ a Dii Xɛmɛna e nun a Dii Xɛmɛn waxi a yita feni naxanye ra."
28 "Ɛ tan naxanye birin xadanxi, goron binyene ɛ tan naxanye xun ma,§ ɛ fa n ma, n xa matabun fi ɛ ma.
29 Ɛ n ma goron tongo gbelemɛn* tongo, ɛ yi n ma xaranna suxu bayo n limaniyaxi, n nan n yɛtɛ magodoxi, ɛ niine matabun sɔtɔma nɛn.
30 Amasɔtɔ, n ma goron tongo gbelemɛn mi binya, n ma goronna yelefu."

12

Matabu Lɔxɔna fe
Maraka 2.23-28, Luka 6.1-5

1 Na waxatini, Yesu yi danguma xɛɛna nde ma Matabu Lɔxɔni, kamɛn yi a xarandiine suxu e sansi tɔnsɔnne ratorondon fɔlɔ, e yi e don.
2 Farisi muxune to na to, e yi a fala Yesu xa, e naxa, "A mato, i ya xarandiine feen naxan ligama na mi daxa Matabu Lɔxɔni."*
3 Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ mi na xaranxi ba, kamɛn Dawuda nun a fɔxɔrabirane suxu waxatin naxan yi?†

---

‡ **11:21: 11.21** ***E dɔxɔ fena xubeni,*** e namunna nan yi na ra naxan yi a yitama fa fala e bata e xun xanbi so e hakɛne yi. § **11:28: 11.28** ***Goronna*** mi a ra muxun xun ma fɔ naxan a niin tɔrɔma. * **11:29: 11.29** ***Goron tongo gbelemɛni*** ito bunna nɛɛn fa fala muxune lan e xa Yesu a dunuɲa yi gidi kiin tongo. Na mi muxune findima konyine ra, koni a e raxɔrɔyama e yulubina konyiyaan nan ma. * **12:2: 12.2** Farisi muxune namunne mi yi tinɲɛ wali yo xa kɛ ***Matabu Lɔxɔni***. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlɛxine mi yi maliyɛ na lɔxɔni. † **12:3: 12.3** A mato Samuyɛli Singen 21.2-7 kui.

4 Na waxatini, a so nɛn Alaa banxini. A tan nun a fɔxɔrabirane yi buru
ralixin don, muxun mi yi daxa a xa naxan don fɔ saraxaraline.
5 Ɛ munma Sariya Kitabun xaran ba? A sɛbɛxi naxan kui fa fala a
saraxaraline walima saraxa badeni Ala Batu Banxini Matabu Lɔxɔn birin yi
koni e mi yalagixi.
6 N xa a fala ɛ xa, fena nde be naxan gbo Ala Batu Banxin xa.‡
7 Kitabun naxa, ‘Hinanna rafan n ma dangu saraxan na.’§ Xa ɛ yi na
bunna kolon nun, ɛ mi yi yo kanna yalagima nun.
8 Bayo n tan Muxuna Dii Xɛmɛn nan Matabu Lɔxɔn kanna ra.”

Xɛmɛ yii madɔnxina fe
Maraka 3.1-6, Luka 6.6-11

9 Yesu yi keli na, a siga e salide banxini.
10 Xɛmɛna nde yi na yi naxan yiin yi madɔnxi. E yi Yesu maxɔdin, e naxa,
“A daxa dandanna yi ti Matabu Lɔxɔni ba?”* Amasɔtɔ e yi wama a tɔɲɛgɛ
feni fena nde ma.
11 Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa yɛxɛɛna ɛ tan nde keden yii, xa a sin yinla ra
Matabu Lɔxɔni, ɛ mi a ratɛ ba?
12 Muxun fisa yɛxɛɛn xa pon! Nanara, a daxa muxun xa fe faɲin liga
Matabu Lɔxɔni.”
13 Na xanbi ra, a yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, “I yiini bandun.” Xɛmɛn yi a
yiini bandun. A yiin yi kɛndɛya alo a yiin bonna kii naxan yi.
14 Farisi muxune yi siga, e sa e bode to Yesu xili ma a faxa feen ma.

Ala walikɛɛn naxan sugandixi

15 Yesu yi na kolon, a keli, a siga. Muxu wuyaxi yi biraxi a fɔxɔ ra. A yi e
furetɔne birin nakɛndɛya,
16 a yi e yamari, a e nama a fe fala bonne xa.
17 A na ligaxi nɛn, alogo Nabi Esayi naxan falaxi, na xa kamali, a naxa,
18 “Ala naxa, ‘N ma walikɛɛn ni i ra,
n naxan sugandixi,
n xanuntenna naxan n kɛnɛnxi han!
N nan n ma Nii Sariɲanxin nagodoma a ma nɛn.
A yi n ma kiti kɛndɛn nali siyane ma.
19 A mi fe matandin tiyɛ,
a mi sɔnxɔ sɔnxɔɛ.
A mi falan tiyɛ taan xun xɔn.
20 A mi xaye yidɔxini girɛ,
a mi lɛnpun tumatɔɔn natuyɛ.†
Han a yi nɔɔn sɔtɔ kiti kɛndɛn xa.
21 Siyane e yigi sama nɛn a yi.’ ”‡

Yesu nun Yinna Mangana fe
Maraka 3.20-30, Luka 11.14-23

‡ **12:6: 12.6** Yesu faxi kisi kiraan naxan na, na tɔnɔn ***gbo*** dangu Ala Batu Banxin na. § **12:7: 12.7** Hose 6.6 Na waxatini, saraxane yi ralima Ala ma, nde yɛtɛɛn yi sa tɛɛni muxu yo mi e don. Ala naxa, a rafanɲɛ a ma, i hinan i adamadi boden na benun i xa saraxan ba Ala xa. * **12:10: 12.10** Musaa sariyan mi tinɲɛ muxun xa wali Matabu Lɔxɔni. (Xɔrɔyaan 20.8-10) Muxuni itoe yi laxi a ra fa fala dandan tiin findixi wanla nan na. Yesu yi muxune rakɛndɛyama Matabu Lɔxɔni. Na yi findi yɛngɛn na Yesu nun dina muxune tagi naxanye yi sariyan suxi kii xɔdɛxɛni. † **12:20: 12.20** ***a mi lɛnpu tumatɔɔn natuyɛ:*** Na findixi a limaniyaan misaala nan na fa fala a maliin nan tima benun a xa kalan ti. ‡ **12:21: 12.21** Esayi 42.1-4

22 Muxuna nde yi fa xɛmɛ danxutɔna nde ra Yesu fɛma, a mi yi nɔɛ falan
fan tiyɛ bayo ɲinan ɲaxin nan yi a fɔxɔ ra. Yesu yi a rakɛndɛya, a nɔ falan
tiyɛ, a yi seen to.
23 Yamaan birin yi kabɛ e maxɔdinna ti, e naxa, “Dawudaa Dii Xɛmɛn nan
ito ra ba?”§
24 Farisi muxune to na mɛ, e yi a fala, e naxa, “A ɲinanne kedima yinna
mangan Bɛlɛsɛbu barakan nin.”
25 Yesu yi e miriyaan kolon. A yi a fala e xa, a naxa, “Yɛngɛn yamanan
naxan yitaxunxi,* na yamanan kalama nɛn mafurɛn! Yɛngɛn tanden naxan
kui hanma taana, na fan kalama nɛn.
26 Xa Setana nan Setana kedima, a mangayaan bata yitaxun yɛngɛni. A
sabatima nayi di?
27 Xa n ɲinanne kedima Bɛlɛsɛbu barakan nin, ɛ fɔxɔrabirane e kedima
nanse xɔn nayi? Na ma, ɛ fɔxɔrabirane a yitama nɛn nayi fa fala yo mi ɛ xa!
28 Koni xa n ɲinanne kedima Alaa Nii Sariɲanxin barakan nin, na a
yitama nɛn nayi fa fala Alaa Mangayaan bata ɛ li.”
29 “Muxu yo mi nɔɛ soɛ sɛnbɛmana banxini,† a yi a yii seene tongo, fɔ a
sɛnbɛmaan xidi singen. Na xanbi ra, a nɔɛ banxin kui seene tongɛ nɛn.
30 Xa muxun mi luxi n xa, na bata keli n xili ma. Xa nxu nun muxu yo mi
malan, ne sigama ayi nɛn.”
31 “Nanara, n na a falama ɛ xa fa fala muxun yulubin naxan birin ligama
e nun a fala ɲaxin naxan birin tima Ala ma, Ala e mafeluyɛ nɛn ne birin na.
Koni muxu yo na Alaa Nii Sariɲanxin nayelefu, na kanna mi mafeluyɛ
mumɛ!
32 Muxu yo fala ɲaxin ti n tan Muxuna Dii Xɛmɛn ma, Ala a mafeluyɛ nɛn.
Koni muxu yo fala ɲaxin ti Alaa Nii Sariɲanxin ma, Ala mi na kanna
mafeluyɛ dunuɲa yi hanma waxati famatɔni han habadan.”

Wudin nun a bogine fe
Luka 6.43-45

33 “Xa wudin binla fan, a bogin fan fanma ayi nɛn. Xa wudin binla kobi, a
bogin fan kobima ayi nɛn. Bayo wudin kolonma a bogin nan xɔn.
34 Ɛ tan saɲi bɔnsɔnne! Ɛ nɔɛ fala faɲin tiyɛ di, bayo ɛ ɲaxu? Amasɔtɔ feen
naxanye muxun bɔɲɛni, a ne nan falama.
35 Muxu faɲin fe faɲin nan naminima a muxu faɲiyani. Muxu ɲaxin yi fe
ɲaxin namini a muxu ɲaxiyani.
36 N xa a fala ɛ xa fa fala muxune dɛntɛgɛn sama nɛn kiti lɔxɔni lan e fala
fuune birin ma.
37 Bayo i ya fala tixine nan yoon fima i ma, e tan nan mɔn findima i yalagi
xunna ra.”

Nabi Yunusaa taxamasenna fe
Maraka 8.11-12, Luka 11.29-32

---

§ **12:23: 12.23** ***Dawudaa Dii Xɛmɛna:*** Yamaan yi Dawuda bɔnsɔnna muxuna nde legedenma naxan yi lan nun a findi mangan na fata nabiya falane ra naxanye Alaa Muxu Sugandixin fa feen falaxi benun a waxatin xa a li.

* **12:25: 12.25** ***yamanana:*** Ɲinanne nun yinnane Setana sɛnbɛn bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana sɛnbɛn bun, xa ne e bode kedi, na luxi nɛn alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi ɲinanne kedɛ alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi.

† **12:29: 12.29** Sandani ito kui, Setana findixi ***sɛnbɛmaan*** nan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana yinna ɲaxine sɛnbɛn bun ma, nayi, Yesu bata Setana xidi.

38 Na xanbi ra, sariya karaməxɔn nun Farisi muxuna ndee yi falan ti a xa,
e naxa, “Karaməxɔ, nxu waxi a xɔn ma, nxu xa i to kabanako taxamasenna
nde ligɛ.”
39 Yesu yi e yabi, a naxa, “Iki muxune findixi muxu ɲaxine nun nafigine
nan na, ɛ to n maxɔdinma kabanako taxamasenna ma. Koni ɛ mi kabanako
fe yo toɛ ba Nabi Yunusa taxamasenna ra.
40 Nabi Yunusa kɔɛ saxan soge saxan ti yɛxɛ gbeen kui kii naxan yi, n tan
Muxuna Dii Xɛmɛn fan kɔɛ saxan soge saxan tima na kii nin bɔxɔn bun ma.
41 Niniwa kaane tima nɛn Kiti Sa Lɔxɔni, e yi iki muxune yalagi bayo ne
Yunusaa kawandin mɛ waxatin naxan yi, e xun xanbi so nɛn e hakɛne yi.
Anu, fena nde be naxan gbo Yunusa xa.‡
42 Ŋaxalan Mangan naxan keli sogetede yiifanna ma, na tima nɛn kiti sa
lɔxɔni, a yi iki muxune yalagi bayo a kelixi bɔxɔn danna nan na fa a tuli
matideni Sulemani a fekolonna falane ra.§ Awa, n xa a fala ɛ xa, naxan gbo
Sulemani xa, na be yi.”

Yinna ɲaxine xɛtɛ fena
Luka 11.24-26

43 “Yinna ɲaxin na xɛtɛ muxun fɔxɔ ra waxatin naxan yi, a sigama yire
yixaren nin, a sa a matabuden fen. Xa a mi yire yo to,
44 a a mirima nɛn nayi, a naxa, ‘N kelixi dɛnaxan yi, n mɔn xa xɛtɛ na.’
Nayi, a na xɛtɛ na, xa a sa na kui genla li,* a makɔxi, a yitɔnxi,
45 a sigama nɛn nayi, a sa fa yinna ɲaxi solofere gbɛtɛye ra naxanye ɲaxu
dangu a tan na. Ne yi lu a fɛma. Na muxuna fe raɲanna ɲaxuma ayi nɛn
dangu a fɔlɔn na. A ligama na kii nin iki muxu ɲaxine fan na.”

Yesu nga nun a xunyɛne fe
Maraka 3.31-35, Luka 8.19-21

46 Yesu yi falan tima yamaan xa waxatin naxan yi, a nga nun a xunyɛne yi
fa, e ti tandeni, e yi waxi a xɔn ma, e xa falan ti Yesu xa.
47 Nanara, muxuna nde yi a fala a xa, a naxa, “I nga nun i xunyɛne tixi
tandeni, e waxi i to feni.”
48 Yesu yi e yabi, a naxa, “Nga nun n xunyɛne findixi nde ra?”
49 Na xanbi ra, a yi a yiin ti a xarandiine ma, a naxa, “Nga nun n xunyɛne
itoe nan na.
50 Bayo naxanye n Fafe Ala sagoon liga, naxan ariyanna yi, ngaxakeden
xɛmɛmaan nun ɲaxalanmaan ne nan na, e nun nga.”

13

Sansi wonla fe sandana
Maraka 4.1-9, Luka 8.4-8

1 Na lɔxɔn yɛtɛni Yesu yi keli banxini, a siga daraan dɛxɔn ma, a sa dɔxɔ na
yi.
2 Yama gbeen yi malan a fɛma. Nayi, a yi so kunkin kui, a dɔxɔ. Yamaan yi
lu xareyaan na.
3 A fala wuyaxi ti e xa sandani, a naxa,
“Xɛɛ biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni.

---

‡ **12:41: 12.41** A mato Yunusa sora 1 han sora 4 kui. § **12:42: 12.42** A mato Mangane Singen 10.1-10 kui. * **12:44: 12.44** Na yire ***kui genla*** findixi muxun bɔɲɛn nan na. Xa a mi lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na, a mi ratangaxi yinnane wali kobine ma.

4 A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn ma,
xɔline yi ne don.
5 Ndee yi bira fanyen fari, bɛndɛ gbee mi yi dɛnaxan yi. E yi soli mafurɛn,
amasɔtɔ bɛndɛn mi yi gbo na yi.
6 Sogen to te, ne yi lisi a ra, e xara bayo e salenne mi yi godoxi bɔxɔni ki
faɲi.
7 Sansina ndee yi bira sɛxɛ ɲali kanne tagi, sɛxɛne yi gbo, e yi e don.
8 Koni ndee yi bira bɔxɔ faɲini, e bogi, e keden kedenna birin yi kɛmɛ sɔtɔ
hanma tonge sennin, hanma tonge saxan.
9 Xa tunla naxan xɔn, na xa a tuli mati!”

Sandane sa xunna
Maraka 4.10-12, Luka 8.9-10

10 Xarandiine yi fa Yesu fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nanfera i falan
tima yamaan xa sandani?”
11 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ariyanna Mangayaan wundo feene kolonna
bata so ɛ yii koni a mi soxi e tan yii.
12 Amasɔtɔ seen muxun naxan yii, nde mɔn soma nɛn na yii, a yi gbo ayi.
Koni se mi muxun naxan yii hali naxan di a yii, na bama a yii nɛn.
13 Nanara, n falan tima ne xa sandan nin. Amasɔtɔ e seen matoma nɛn
han, koni e mi a yigbɛma, e tuli matima nɛn han, koni e mi fe mɛma, e mɔn
mi a famuma.
14 Na ma, Nabi Esayi a nabiya falan bata kamali nayi, a naxa,
‘Ɛ tuli matima nɛn han,
koni ɛ mi fefe famuma.
Ɛ seen matoma nɛn han,
koni ɛ mi a yigbɛma.
15 Amasɔtɔ yamani ito bɔɲɛn bata xɔdɔxɔ ayi.
E bata e tunle dutun,
e yi e yɛɛne raxi.
Na ma, e mi fa seen toma
e tunle yi falan mɛ,
e xaxinla yi feen famu.
E yi xɛtɛ n ma, n yi e rakɛndɛya.’* ”
16 “Koni sɛwana ɛ xa, amasɔtɔ ɛ yɛɛne bata seen to, ɛ tunle mɔn bata feen
mɛ.
17 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, nabi wuyaxi nun tinxin muxu wuyaxi yi waxi a to
feni ɛ naxan toma, koni e mi a to, e mɔn mi a mɛ ɛ naxan mɛma.”

Yesu yi sandan bunna yɛba
Maraka 4.13-20, Luka 8.11-15

18 Yesu naxa, “Ɛ tuli mati, ɛ yi sansi wonla fe sandan bunna kolon.
19 Naxanye na Ariyanna Mangayaan falan mɛ, koni e mi a famu, Fe Ɲaxin
Kanna fama nɛn, a yi a xasun e bɔɲɛni. Ne luxi nɛn alo sansiin naxanye bira
kiraan xɔn ma.
20 Sansiin naxanye bira fanyen fari, ne luxi nɛn alo muxun naxanye falan
mɛ, e yi a suxu sɛwani sa!
21 Koni salen mi e bun, e mi buma. Tɔrɔn nun bɛsɛnxɔnyaan na fa waxatin
naxan yi Alaa falana fe ra, e birama nɛn tantanni xulɛn!

* **13:15: 13.15** Esayi 6.9-10

22 Sansiin naxanye bira sɛxɛ ɲali kanne tagi, ne luxi nɛn alo muxun
naxanye falan mɛma, koni dunuɲa xaminne nun nafulu feen kunfan yi a
liga e Alaa falan beɲin, a tɔnɔn mi lu e ma.
23 Sansiin naxanye bira bɔxɔ faɲini, ne luxi nɛn alo muxun naxanye falan
mɛ, e yi a famu. E bogima nɛn, ndee yi bogi kɛmɛ ramini, ndee tonge sennin,
ndee tonge saxan."

Maala nun xaratuna fe sandana

24 Yesu yi sanda gbɛtɛ sa e xa, a naxa, "Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo
xɛmɛn naxan sansi faɲin woli a xɛɛn ma.
25 Koni yamaan yi xima waxatin naxan yi, a yaxun yi fa xaratu kɛsɛn woli
maali, a siga.
26 E to sabati, maala yi a biyɛ ayi, xaratun fan yi a biyɛ ayi.
27 Xɛɛ kanna walikɛne yi fa a fɛma, e naxa, 'Nxu fafe, i mi sansi faɲin xan
woli i ya xɛɛn ma ba, xaratuni ito kelixi minɛn yi?'
28 A yi e yabi, a naxa, 'N yaxuna nde nan na ligaxi.' Walikɛne yi a
maxɔdin, e naxa, 'I waxi a xɔn nxu xa sa e matala ba?'
29 A yi e yabi, a naxa, 'Ɛn-ɛn de! Ɛ nɛma xaratune talɛ waxatin naxan yi, ɛ
maala nde fan talama nɛn.
30 Ɛ xa a lu na, maala nun xaratun xa gbo e bode xɔn ma han a xaba
waxatina. N na a falɛ n ma walikɛne xa na waxatini, n naxa, ɛ xaratun
singen malan, ɛ yi a raxidi alogo e xa sa tɛɛni. Na xanbi ra, ɛ maala fan
malan, ɛ yi a sa n ma sagan kui.' "

Sansi kɛsɛ xunxurina fe sandana
Maraka 4.30-32, Luka 13.18-19

31 Yesu yi sanda gbɛtɛ sa e xa, a naxa, "Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo
sansi kɛsɛ xuridina,† muxun naxan sima a xɛɛn ma.
32 Hali a to xurun sansiin birin xa, koni a na gbo waxatin naxan yi, a
danguma nɛn sii seene birin na, a findi wudi binla ra, xɔline yi e tɛɛn sa a yi."

Burun nate sena fe sandana
Luka 13.20-21

33 Yesu yi sanda gbɛtɛ sa e xa, a naxa, "Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo
burun nate sena‡ ɲaxanla naxan tongo, a yi a sa buru fuɲi bɛnbɛli keden yi,
a yi a yimaxa, a birin yi te."

Yesu yi e xaran sandane ma
Maraka 4.33-34

34 Yesu yi feni itoe birin fala yamaan xa sandane yi. A mi yi falan tima e
xa, xa a mi sandan sa.
35 Nayi, nabina falan yi kamali, a naxa, "N sandane nan sama. N wundo
fonne nan yɛbama naxanye yi luxunxi xabu dunuɲa da."§

Yesu yi xaratu kɛsɛna feen yɛba

36 Na xanbi ra, Yesu yi keli yamaan fɛma, a so banxini. A xarandiine yi fa
a fɛma, e naxa, "Xaratun naxanye xɛɛn ma, na sandan bunna fala nxu xa."
37 Yesu yi e yabi, a naxa, "Xɛmɛn naxan sansi faɲin woli, n tan Muxuna Dii
Xɛmɛn nan na ra.
38 Xɛɛna, dunuɲa nan na ra. Sansi faɲina, Ariyanna Mangayaan muxune
nan ne ra. Xaratu kɛsɛne, Fe Ɲaxin Kanna muxune nan ne ra.

† **13:31: 13.31** Sansini ito xili nɛn mutaridi. ‡ **13:33: 13.33** ***burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi. § **13:35: 13.35** Yaburin 78.2

39 Yaxun naxan xaratu kɛsɛn wolin xɛɛn ma, Yinna Mangan nan na ra,
Setana. Malo xabana, waxati raɲanna nan na ra, malo xabane nan
malekane ra.
40 Xaratun ba fena maali, a sa tɛɛni, a ligama na kii nin waxati raɲanni.
41 N tan Muxuna Dii Xɛmɛna, n nan n ma malekane rasigama nɛn.
Naxanye birin muxune birama tantanni e nun fe ɲaxi rabane birin,
malekane ne malanma nɛn, e yi e ba n ma Mangayani.
42 E yi e woli sulun tɛɛni,* wugan nun ɲin naxinna dɛnaxan yi.
43 Koni tinxin muxune yilenma nɛn alo sogena e fafe Alaa Mangayani. Xa
tunla naxan xɔn, na xa a tuli mati!”

Nafulu luxunxina fe sandana

44 Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo nafulu gbeen naxan
luxunxi xɛɛn ma. Xɛmɛna nde yi na to, a mɔn yi a luxun. Nayi, a sɛwaxin yi
sa a yii seene birin mati, a xɛtɛ, a fa na bɔxɔn sara.”
45 Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan mɔn luxi nɛn alo yulan naxan bɔxɔn
bun nafunla† fenma.
46 A to gɛmɛ faɲi faɲin to naxan sare gbo han, a yi xɛtɛ a konni, a yi sa a yii
seene birin mati, a sa na gɛmɛn sara.”

Yɛxɛ suxu yalana fe sandana

47 Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo yɛxɛ suxun yalaan
naxan wolin baani, a yi yɛxɛn siyane birin suxu.
48 Yalaan na rafe waxatin naxan yi, yɛxɛ suxune yi a bandun. E yi a rate
xareyaan na, e dɔxɔ. E yi yɛxɛ sensenne malan debene kui, e yi a ɲaxine
woli ayi.
49 A ligama na kii nin waxati raɲanni. Malekane sigama nɛn, e muxu
ɲaxine malan e danna, keli tinxin muxune tagi,
50 e yi e woli sulun tɛɛni, wugan nun ɲin naxinna dɛnaxan yi.”

Fe fonna nun a nɛnɛna a fe

51 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ bata feni itoe famu ba?” E yi a yabi, e
naxa, “Ɔn.”
52 A yi a fala e xa, a naxa, “Nanara, sariya karamɔxɔn naxanye birin bata
xaran lan Ariyanna Mangayana fe ma, ne luxi nɛn alo banxi kanna naxan
nafulu nɛnɛne nun a fonne raminima a se ramaradeni.”

Nasarɛti kaane yi e mɛ Yesu ra
Maraka 6.1-6, Luka 4.16-30

53 Yesu yelin sandane sɛ waxatin naxan yi, a yi keli mɛnni,
54 a xɛtɛ a konni a maxuruxi taan naxan yi. A e xaran e salide banxini
waxatin naxan yi, naxanye a xuiin mɛ, ne yi kabɛ. E maxɔdinna ti, e naxa,
“A xaxili sifani ito nun kabanako sɛnbɛni ito sɔtɔxi minɛn yi?
55 Kamudɛrɛna dii xɛmɛn xa mi ito ra ba? Mariyama a diin xa mi a ra ba?
Yaki nun Yusufu nun Simɔn nun Yudasi tada xa mi ito ra ba?
56 A xunyɛ dii tɛmɛne xa mi dɔxi be ba? A tan feni itoe birin sɔtɔxi minɛn
yi?”
57 E yi e mɛ a ra.
Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Nabiin binyɛ yiren birin yi fɔ a konna nun a
denbayani.”

---

* **13:42: 13.42 *Sulun tɛɛn*** mɔn falama yirena nde yi fa fala “***Furu tɛɛna***.” † **13:45: 13.45 *bɔxɔ bun nafunla:*** Gɛmɛn siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma fɔxɔ ige yi xaxunna ndee kui. Na gɛmɛn xili nɛn “Pɛrili.”

58 A mi kabanako fe wuyaxi liga na amasɔtɔ e mi yi dɛnkɛlɛyaxi.

14

Herode yi Yoni Marafu Tiin faxa
Maraka 6.14-29, Luka 9.7-9

1 Na waxatini, Galile mangan Herode yi Yesu a fe mɛ.
2 A yi a fala a fɔxɔrabirane xa, a naxa, “Yoni Marafu Tiin nan a ra. Yoni
bata keli sayani! Nanara, sɛnbɛna a yii, a kabanako feene liga.”
3 A na fala nɛn, amasɔtɔ a bata yi Yoni suxu nun, a yi a xidi, a yi a sa
kasoon na Herodiyade a fe ra, naxan yi findixi Herode fafaxakedenna Filipi
a ɲaxanla ra nun.
4 Yoni yi a falama Herode xa, a naxa, “A mi daxa, i xa Herodiyade futu!”
5 Herode yi waxi a xɔn ma a xa Yoni faxa, koni a yi gaxuxi yamaan yɛɛ ra
bayo ne yi Yoni yatɛxi nabiin nan na.
6 Awa, Herode bari lɔxɔn sumunna a lixina, Herodiyade a dii tɛmɛn yi a
bodon yamaan yɛtagi. Na yi Herode kɛnɛn han
7 a yi saratin tongo na sungutunna xa, a yi a kɔlɔ, a a na a xandi sese yi, a
na soma a yii nɛn.
8 A nga yi a radin alogo a xa ito nan fala, a naxa, “Yoni Marafu Tiin xunna
so n yii wure lefaan ma be.”
9 Manga Herode niin yi rafɔrɔ a ma, koni bayo a bata yi saratin tongo a
muxu xilixine yɛɛ xɔri, a yi yamarin fi, a na xa liga.
10 Nayi, e sa Yoni xunna sɛgɛ a dɛ kasoon na.
11 E yi fa a xunna ra wure lefaan ma, e yi a so sungutunna yii, a siga a ra a
nga fɛma.
12 Yoni a xarandiine yi fa a binbin tongo, e sa a maluxun. Na xanbi ra, e yi
sa a fala Yesu xa.

Yesu yi muxu wuli suulun dɛge
Maraka 6.30-44, Luka 9.10-17, Yoni 6.1-14

13 Yesu na feen xibarun mɛ waxatin naxan yi, a siga kunkin kui a danna
yire madunduxina nde yi. Yamaan to na mɛ, e keli e taane yi, e siga a fɔxɔ ra
e sanna ma.
14 Yesu to mini kunkin kui, a yi yama gbeen to, a kininkinin e ma, a yi e
furetɔne rakɛndɛya.
15 Ninbanna ra, a xarandiine yi e maso a ra, e naxa, “Kɔɛ bata so, burunna
nan nun be ra, yamaan beɲin, e xa siga banxidɛne ra, alogo e xa sa donseen
sara e yɛtɛ xa.”
16 Yesu yi e yabi, a naxa, “Hali e mi siga, ɛ tan yɛtɛɛn xa donseen so e yii.”
17 E yi Yesu yabi, e naxa, “Naxan nxu yii be buru xun suulun nun yɛxɛ
firin.”
18 Yesu naxa, “Ɛ fa ne ra be.”
19 A yi a fala yamaan xa, a e xa dɔxɔ sɛxɛne fari. Na xanbi ra, a yi na buru
xun suulunne nun yɛxɛ firinne tongo, a yi a yɛɛn nate kore, a barikan bira
Ala xa, a burune yigira. A yi e so a xarandiine yii, e yi e yitaxun yamaan na.
20 E birin yi e dɛge, e lugo ken! A xarandiine yi debe fu nun firin nafe e
dungi dungi dɔnxɛne ra.
21 Muxun naxanye e dɛge, ba ɲaxanle nun diidine ra, muxu wuli suulun
ɲɔxɔn.

Yesu yi sigan ti igen fari
Maraka 6.45-52, Yoni 6.15-21

22 Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine rasiga kunkin kui a yɛɛ ra daraan kidi
ma. A tan yi lu xanbin na, a yi yamaan naxɛtɛ.
23 A to yelin yamaan nasigɛ, a kedenna yi te geyaan fari Ala maxandideni.
A yi lu na han kɔɛ yi so.
24 Kunkin bata yi siga daraan xun ma pon! Igen mərənne* yi lu kunkini
maxɛ amasɔtɔ foye gbeen bata yi a xun sa e ma.
25 Yesu yi fa sigan tiyɛ igen fari, a yi sa e li subaxa makedini.
26 A xarandiine to a to sigan tiyɛ igen fari, e gaxu kati! E gbelegbele, e
naxa, “Muxun yɛlɛnna nan ito ra!”
27 Yesu yi falan ti e xa mafurɛn, a naxa, “Ɛ wɛkilɛ, n tan nan a ra. Ɛ nama
gaxu!”
28 Piyɛri yi falan ti, a naxa, “Marigina, xa i tan nan a ra yati, n yamari a n
xa siga i fɛma igen fari.”
29 Yesu yi a yabi, a naxa, “Fa be!” Nayi, Piyɛri yi keli kunkin kui, a sigan ti
fɔlɔ igen fari siga Yesu fɛma.
30 Koni a toxina a foyen gbo, a yi gaxu, a godo fɔlɔ igen bun ma. A
gbelegbele, a naxa, “Marigina, n nakisi.”
31 Yesu yi a yiin nasiga mafurɛn! A yi a rate, a naxa, “I ya dɛnkɛlɛyaan
xurun. I sikɛxi nanfera?”
32 E firinna birin yi dɔxɔ kunkin kui, foyen yi a raxara.
33 Xarandiin naxanye yi kunkin kui, ne yi e xinbi sin Yesu bun ma, e naxa,
“Nɔndin nan a ra yati, Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na!”

Yesu yi muxune rakɛndɛya
Maraka 6.53-56

34 E to daraan gidi, e sa xaren li Genesarɛti yamanani.
35 Yamaan yi Yesu kolon mɛnni. Na ma, e xɛraan nasiga na rabilinna
taane birin yi, e yi fa e furetɔne ra Yesu fɛma.
36 E yi a mayandi, a xa tin furetɔne xa e yiine din a doma gbeen lenben na.
Naxanye birin yi e yiin dinma a ra, ne birin yi kɛndɛyama nɛn.

15

Yahudiyane namun feene
Maraka 7.1-13

1 Na xanbi ra, Farisi muxuna ndee nun sariya karamɔxɔne yi keli
Yerusalɛn taani. E fa Yesu fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa,
2 “Nanfera i ya xarandiine mi en benbane namun feene suxuma? Benun
e xa donseen don e mi e yiin naxama en ma dinan kiin ma.”
3 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ fan Alaa yamarin kalama ɛ yɛtɛ namun feene
ma nanfera?
4 Bayo Ala naxa, ‘I baba nun i nga binya. Naxan na a baba danga hanma a
nga, ɛ na kanna faxa.’*
5 Koni ɛ tan naxa, a naxan na a fala a fafe xa hanma a nga, a naxa, ‘I yi
maliin naxan sɔtɔma n na nun, n bata na fi Ala ma’
6 hali na kanna nama fa a fafe binya na maliin na. Nayi, ɛ bata Alaa falan
kala ɛ namunna fe ra.

* **14:24: 14.24** ***Igen mərənne:*** alo foyen na so igeni.
* **15:4: 15.4** Xɔrɔyaan 20.12 nun 21.17 e nun Sariyane 5.16

7 Ɛ tan nafigine! Nabi Esayi waliyiya falan naxan ti ɛ fe ra, ɲɔndin na a ra, a naxa,
8 ‘Ala naxa,
yamani ito n binyama e dɛɛn nin
koni e bɔɲɛn makuya n na pon!
9 E n batuma fuyan!
Bayo e xaranna findixi adamadiine yamari xaranxine nan gbansan na!’† ”

Muxuna sariɲanna kala fena
Maraka 7.14-23

10 Na xanbi ra, Yesu yi yamaan xili a fɛma. A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tuli mati, ɛ yi ito famu.
11 Seen naxan soma muxun dɛ, na mi a sariɲanna kalama fɔ falan naxan minima a dɛ.”
12 A xarandiine yi fa Yesu fɛma, e naxa, “I mi a kolon ba, fa fala i ya falan bata Farisi muxune xɔlɔ?”
13 Yesu yi e yabi, a naxa, “N Fafe naxan ariyanna yi, na mi si seen naxanye sixi, ne birin talama nɛn.
14 Ɛ e lu na, danxutɔne nan e ra danxutɔne yɛɛ ra. Xa danxutɔɔn danxutɔɔn yii rasuxu, e firinna birin birama nɛn yinla ra.”
15 Piyɛri yi falan ti, a naxa, “Sandani ito bunna fala nxu xa.”
16 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ fan munma xaxili sɔtɔ ba?
17 Ɛ mi a kolon ba? Seen naxan na so muxun dɛ, na godoma a kui nɛn, na xanbi ra, a mini a fatini.
18 Koni falan naxan minima muxun dɛ, na kelima a bɔɲɛn nin, na nan muxune sariɲanna kalama.
19 Bayo miriya ɲaxine kelima muxun bɔɲɛn nin, a yi a ti muxu faxan nun yalunyaan nun yanga suxun nun muɲan nun wule sere baan nun konbin ma.
20 Na feene nan muxune sariɲanna kalama. Koni i na i dɛge i yiin naxataren na, na mi muxune sariɲanna kalama.”

Ɲaxanla dɛnkɛlɛyana fe
Maraka 7.24-30

21 Yesu yi keli na, a siga Tire taan nun Sidɔn taan yamanani.
22 Kanan kaa ɲaxanla nde yi na yi, na yi fa Yesu fɛma. A gbelegbelema, a naxa, “N fafe, Dawudaa Dii Xɛmɛna, kininkinin n ma! Ɲinanna n ma dii tɛmɛn fɔxɔ ra, a tɔrɔxi han!”
23 Koni Yesu mi fala yo ti a xa. Yesu a xarandiina ndee yi fa a fɛma, e yi a mafan, e naxa, “Ɲaxanli ito rasiga! A biraxi en fɔxɔ ra, a gbelegbelema.”
24 Awa, Yesu yi e yabi, a naxa, “N mi faxi muxu gbɛtɛ ma fɔ Isirayila kaa tununxine alo yɛxɛɛne.”
25 Awa, na ɲaxanla yi fa, a yi a xinbi sin Yesu bun ma, a yi a fala, a naxa, “N fafe, n mali.”
26 Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “A mi lan i xa diidine donseen sa barene bun ma.”‡
27 Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, “N fafe, ɲɔndin nan na ra. Koni hali barene donse yolonxine donma nɛn e kanna naxanye rayolonma bɔxɔni.”

† **15:9: 15.9** Esayi 29.13 ‡ **15:26: 15.26** Yesu ɲaxanli ito a dɛnkɛlɛyaan nan fɛsɛfɛsɛma sandani ito xɔn. Sandan kui, siya gbɛtɛne findixi barene ra, diidine fan yi lu alo Isirayila kaane.

28 Nayi, Yesu yi a yabi, a naxa, “Nga ɲaxanla, i ya dɛnkɛlɛyaan gbo! I rafan
feen bata liga i xa.” Na waxatin yɛtɛni, a dii tɛmɛn yi kɛndɛya.

Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya

29 Yesu yi keli na yi, a siga Galile Daraan dɛxɔn ma. A yi te geyaan fari, a
dɔxɔ.
30 Yama gbeen yi fa a fɛma, e fa lɛbutɛnne nun danxutɔne nun madɔntɔne
nun bobone nun furetɔ wuyaxi gbɛtɛye ra, e yi e sa Yesu bun ma. A yi e
rakɛndɛya.
31 Yamaan to a to, fa fala bobone falan tima, madɔntɔne bata kɛndɛya,
lɛbutɛnne bata sigan ti, danxutɔne seen toma, e kabɛ. E yi Isirayilaa Ala
tantun.

Yesu yi muxu wuli naanin dɛge
Maraka 8.1-10

32 Yesu yi a xarandiine xili a fɛma, a yi a fala e xa, a naxa, “Yamani ito
kininkininna bata n suxu bayo e bata soge saxan ti n fɛma, donse mi fa e yii
iki. N mi waxi e rasiga feni kamɛna e ma. Xa na mi a ra, e fangan ɲanma nɛn
kira yi.”
33 Xarandiine yi a maxɔdin, e naxa, “Nxu tan donseen sɔtɔma minɛn yi
wulani ito yi naxan yama gbeeni ito lugɛ?”
34 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Buru xun yoli ɛ yii?” E yi a yabi, e naxa,
“Buru xun solofere, e nun yɛxɛdi dando nan nxu yii.”
35 Yesu yi yamaan xili a e xa fa dɔxɔ bɔxɔn ma.
36 Na xanbi ra, a buru xun soloferen nun yɛxɛne tongo, a barikan bira Ala
xa. A yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, xarandiine yi e yitaxun yamaan
na.
37 E birin yi e dɛge, e lugo. Xarandiine yi a dungi dungine matongo, e debe
solofere rafe ne ra.
38 Xɛmɛn naxanye na don, ba ɲaxanle nun diidine ra, muxu wuli naanin.
39 Na xanbi ra, Yesu yi yamaan nasiga, a dɔxɔ kunkin kui, a siga Magadan
yamanani.

16

Taxamasenna maxɔdin fena
Maraka 8.11-13, Luka 12.54-56

1 Farisi muxuna ndee nun Saduse muxuna ndee yi fa Yesu fɛma alogo e xa
a kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ, e a maxɔdin a xa taxamasenna yita e ra keli ariyanna yi.
2 Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa kuyeni gbeelixi ɲinbanna ra ɛ a falama nɛn a
kuye faɲi yibama nɛn tila.
3 Xɔtɔnni xa kuyeni gbeelixi ɛ naxa, ‘Tulen famaan ni i ra.’ Ɛ nɔɛ kore
xɔnna matoɛ nɛn ɛ yi a bunna kolon. Koni ɛ mi nɔɛ waxatini ito feene bunna
kolonɲɛ.
4 Iki muxune findixi muxu ɲaxine nun nafigine nan na, ɛ to n maxɔdinma
kabanako taxamasenna ma. Koni ɛ mi sese toma xa naxan mi findixi
Yunusa taxamasenna ra.”
Na xanbi ra, a keli e fɛma, a yi siga.

Marakolonna lan xaranne ma
Maraka 8.14-21

5 Xarandiine yi gidima daraan kidi ma waxatin naxan yi, e yi ɲinan, e mi
buru xali e yii.

6 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ a liga ɛ yeren ma Farisi muxune nun
Saduse muxune burun nate sena* fe ra.”
7 E falan ti fɔlɔ e bode tagi, e naxa, “A ito falama nɛn bayo en mi faxi buru
ra en yii.”
8 Yesu yi a kolon e yi naxan falama. Nanara, a yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ
nanse falama ɛ bode tagi, a ɛ mi faxi burun na? Ɛ dɛnkɛlɛyaan xurun ɲɛ?
9 Ɛ munma xaxili sɔtɔ ba? Ɛ bata ɲinan na xɔn ba, n muxu wuli suulunna
dɛge waxatin naxan yi buru xun suulunna ra, ɛ debe yoli rafe buru dungi
dungi dɔnxɛne ra?
10 Hanma buru xun soloferen naxan yitaxun muxu wuli naaninna ra, ɛ
debe yoli rafe buru dɔnxɛne ra na yi?
11 Nanfera ɛ mi a bunna kolonxi fa fala n mi burun xan ma fe falama ɛ xa.
N naxa, ‘Ɛ a liga ɛ yeren ma Farisi muxune nun Saduse muxune buru rate
sena fe ra!’ ”
12 Na xanbi ra, xarandiine yi a kolon, a mi yi a falama e xa a e xa a liga e
yeren ma burun nate sena a fe yi naxan buruni, koni fɔ Farisi muxune nun
Saduse muxune xaranna fe yi.

Piyɛri a falana Yesu a fe yi
Maraka 8.27-30, Luka 9.18-21

13 Yesu yi siga Sesariya taani Filipi yamanani, a yi maxɔdinni ito ti a
xarandiine ma, a naxa, “Yamana a falama a nde n tan Muxuna Dii Xɛmɛn
na?”
14 E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiin nan i tan na. Bonne
naxa, a Nabi Eli nan i tan na. Nde gbɛtɛye fan naxa, a Yeremi nan i tan na
hanma nabina nde.”
15 A yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ tan go, ɛ tan naxa di? Nde n tan na?”
16 Simɔn Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na,
habadan Alaa Dii Xɛmɛna.”
17 Yesu yi a yabi, a naxa, “Sɛwana i tan xa Simɔn, Yunusaa dii xɛmɛna,
bayo adamadi mi ito makɛnɛnxi i xa, fɔ n fafe Ala naxan ariyanna yi.
18 Nanara, n na a falama i xa, Piyɛri, gɛmɛn nan i tan na, n nan n ma
banxin tima gɛmɛn naxan fari, n ma dɛnkɛlɛya yamana. Hali laxira so dɛɛne
mi nɔɔn sɔtɛ n ma dɛnkɛlɛya yamaan ma mumɛ!†
19 N na Ariyanna Mangayaan so dɛɛn ɲinna soma i yii nɛn. I na tɔnna dɔxɔ
feen naxan na dunuɲa yi, Ala tɔnna dɔxɔma nɛn na ra ariyanna yi. I na tin
feen naxan ma dunuɲa yi, Ala tinma nɛn na ma ariyanna yi.”
20 Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine yamari, a e nama a fala muxu yo xa fa
fala Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na.

Yesu yi a sayana fe fala
Maraka 8.31-9.1, Luka 9.22-27

21 Fɔlɔ na waxatin ma, Yesu yi a yɛba fɔlɔ a xarandiine xa, a naxa, a fɛrɛ mi
na fɔ a xa siga Yerusalɛn taani, a sa tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ yamaan fonne nun
saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yii, e yi a faxa, a mɔn yi keli
sayani a soge saxande lɔxɔni.
22 Piyɛri yi Yesu ba bonne fɛma, a Yesu maxadi fɔlɔ, a naxa, “Marigina, Ala
xa i tanga na ma, na nama liga i ra mumɛ!”

---

* **16:6: 16.6 *burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi. † **16:18: 16.18 *Piyɛri*** xinla bunna nɛɛn fa fala ***gɛmɛna***.

23 Yesu yi a yɛɛ rafindi a ma, a yi a fala Piyɛri xa, a naxa, “Setana, fata n
ma! I kataxi n natantan feen nan na. I mi i mirima Alaa feene ma fɔ
adamadiine.”
24 Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi
bira feni n tan fɔxɔ ra fɔ a xa a mɛ a yɛtɛ ra, a yi a yɛtɛ faxa wudin‡ tongo, a
bira n fɔxɔ ra.
25 Bayo naxan waxi a niin nakisi feni, na bɔnɔma ayi nɛn, koni naxan
bɔnɔma a niini n tan ma fe ra, na kisima nɛn.
26 Xa muxun dunuŋa birin sɔtɔ, a bɔnɔ a niini habadan, na tɔnɔn nanse ra?
Muxun nɔɛ nanse fiyɛ, alogo a niin mɔn xa kisi?
27 Bayo n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama nɛn n Fafe Alaa binyeni, nxu nun a
malekane. N yi muxun birin saranna fi lan a kɛwanle ma.
28 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, muxuna ndee be e mi faxɛ fɔ e n tan Muxuna Dii
Xɛmɛn to fɛ n ma mangayani.”§

17

Yesu a nɔrɔna fe
Maraka 9.2-13, Luka 9.28-36

1 Xii sennin danguxina, Yesu yi Piyɛri nun Yaki nun a ngaxakedenna Yoni
tongo, a siga e ra e danna geya gbeen fari.
2 A kɛŋaan yi masara e yɛɛ ra yi, a yɛtagin yi lu mayilenŋɛ alo sogena. A
dugine yi fixa ayi alo kɛnɛnyana.
3 Na waxatin yɛtɛni, Nabi Musa nun Nabi Eli yi mini kɛnɛnni e yɛtagi, e yi
lu falan tiyɛ Yesu xa.
4 Piyɛri yi a fala Yesu xa, a naxa, “Marigina, a lanxi bayo nxu be. Xa i waxi
a xɔn ma, n xa gage saxan ti be, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden,
Nabi Eli gbeen keden.”
5 A yi falan tima waxatin naxan yi, kunda mayilenxin yi godo e xun ma,
fala xuiin yi keli na kundani, a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛn nan ito ra naxan
bata n kɛnɛn ki faŋi, ɛ tuli mati a xuiin na!”
6 Xarandiine na mɛ waxatin naxan yi, e gaxu kati, han e sa felen, e
yɛtagine yi lan bɔxɔn ma.
7 Yesu yi fa e fɛma, a yi a yiin din e ra, a naxa, “Ɛ keli, ɛ nama gaxu!”
8 E yi e yɛɛ rakoŋin, e mi muxu yo to fɔ Yesu.
9 E yi godoma geyaan na waxatin naxan yi, Yesu yi e yamari, a naxa, “Ɛ
feen naxan toxi, ɛ nama a fala muxu yo xa han n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yi
keli sayani.”
10 Xarandiine yi Yesu maxɔdin, e naxa, “Sariya karamɔxɔne a falama
nanfera nayi fa fala Nabi Eli nan singe fama?”
11 Yesu yi e yabi, a naxa, “Nabi Eli nan singe fama yati, a yi feene birin
yitɔn.
12 Koni n xa a fala ɛ xa fa fala Eli bata yelin fɛ koni yamaan mi a kolon, e yi
e rafan feene birin liga a ra. Awa, e n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fan tɔrɔma nɛn
na kiini.”

‡ **16:24: 16.24** Romi kaane yi muxune gbangbanma ***wudin*** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛɛn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wɛkilɛ sayaan na Yesu fɔxɔ ra. § **16:28: 16.28** A Matiyu 17:2-3 nan ma fe falama.

13 Na xanbi ra, xarandiine yi a kolon fa fala a falan tima Yoni Marafu Tiin
nan ma fe ma.*

Yinnan diidin naxan fɔxɔ ra
Maraka 9.14-29, Luka 9.37-43

14 E fa yamaan fɛma waxatin naxan yi, xɛmɛna nde yi fa Yesu fɛma, a yi a
xinbi sin a bun ma,
15 a naxa, “N fafe, kininkinin n ma dii xɛmɛn ma. Gan furen nan a fari, a
tɔrɔxi kati, a bata bira tɛɛni sanɲa yi wuyaxi hanma igeni.
16 N bata fa a ra i ya xarandiine fɛma koni e mi nɔxi a rakɛndɛyɛ.”
17 Yesu yi a yabi, a naxa, “Ɛ tan dɛnkɛlɛyatarene nun tinxintarene, n xa lu
ɛ fɛma han waxatin mundun yi? N xa diɲa ɛ xa han waxatin mundun yi? Fa
diin na n fɛma!”
18 Yesu yi yinnan yamari, a xɛtɛ a fɔxɔ ra. Nayi, a dii xɛmɛn yi kɛndɛya na
waxatin yɛtɛni.
19 Na xanbi ra, xarandiine yi siga Yesu fɛma e danna, e yi a maxɔdin, e
naxa, “Nanfera nxu tan mi nɔxi yinnan kedɛ?”
20-21 Yesu yi e yabi, a naxa, “Bayo ɛ dɛnkɛlɛyaan xurun. N xa ɲɔndin fala ɛ
xa. Xa dɛnkɛlɛyana ɛ yi, hali a xurun alo sansi kɛsɛ xurudina,† ɛ nɔɛ a falɛ
nɛn geyani ito ma, ɛ naxa, ‘Keli be, i siga mɛnni!’ a yi siga. Ɛ nɔɛ feen birin
ligɛ nɛn!”

Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Maraka 9.30-32, Luka 9.43-45

22 Xarandiine birin e malan e bode xɔn ma waxatin naxan yi Galile
yamanani, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xɛmɛn soma nɛn
muxune yii,
23 e yi n faxa. Koni n mɔn kelima nɛn sayani a soge saxande lɔxɔni.”
Xarandiine nii yi raɲaxu e ma kati!

Ala Batu Banxin mudu fi fena

24 Yesu nun a xarandiine Kapɛrunan taan li waxatin naxan yi, Ala Batu
Banxin mudu maxinle yi fa Piyɛri fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, “I
karamɔxɔn mi Ala Batu Banxin mudun fima ba?”
25 Piyɛri yi e yabi, a naxa, “A fima nɛn.” Piyɛri so banxini waxatin naxan
yi, Yesu singe yi falan ti, a naxa, “Simɔn, i mirixi a ma di? Dunuɲa mangane
mudun maxilima nde ra? E diine ba, hanma muxu gbɛtɛye?”
26 Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Muxu gbɛtɛye.” Yesu yi a fala, a naxa, “Na
bunna nɛɛn, hali a diine mi a fi.
27 Koni nxu mi waxi a xɔn ma, nxu xa muxuni itoe rafen. Nanara, siga
baani, i sa kɔnna bira. I na yɛxɛ singen naxan suxu, i a dɛɛni bi, i gbeti
gbanan keden toma nɛn a dɛ, naxan lanɲɛ en ma mudun ma. I siga na ra, i
sa i gbeen nun n gbeen fi.”

18

Nde gbo birin xa?
Maraka 9.33-37, Luka 9.46-48

1 Xarandiine yi fa Yesu fɛma na waxatini, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nde gbo
birin xa Ariyanna Mangayani?”

---

* **17:13: 17.13** ***Nabi Eli*** a fe sɛbɛxi Malaki 3.23 kui. Sariya karamɔxɔne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mɔn fama nɛn benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamalixi. † **17:20-21: 17.20** Sansini ito xili nɛn mutaridi.

2 Yesu yi diidina nde xili, a yi a ti e birin yɛtagi.
3 Yesu yi a fala, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, xa ɛ mi maxɛtɛ, ɛ liga alo diidine, ɛ mi soɛ Ariyanna Mangayani mumɛ!
4 Nanara, naxan yo na a yɛtɛ magodo alo diidini ito, na gbo dangu a birin na Ariyanna Mangayani.
5 Naxan yo mɔn na diidini ito sifani suxu n xinli, na bata n tan yisuxu.”

Yulubina fe
Maraka 9.42-48, Luka 17.1-2

6 “Diidini itoe naxanye bata dɛnkɛlɛya n ma, xa muxu yo ne bira yulubini, a fisa na kanni gɛmɛ gbeen xidi a kɔɛ ra, a woli baan tilinna ma.”
7 “Gbalon dunuɲa muxune yɛɛ ra bayo feen naxanye yamaan birama yulubini. A fɛrɛ mi na fɔ na fe sifane xa fa koni e fatama muxun naxanye ra, gbalon na kanne yɛɛ ra!
8 Xa i yiina hanma i sanna i birama yulubini, a sɛgɛ a ra, i yi a woli ayi! A fisa i yii dungin nun i san dungi kanna xa so habadan nii rakisini, benun i yii firinna nun i san firin kanna xa woli yahannama tɛɛni.
9 Xa i yɛɛn nan i birɛ yulubini, a ba na, i yi a woli ayi! A fisa i yɛɛ keden kanna yi so habadan nii rakisini, benun i yɛɛ firin kanna xa so yahannama tɛɛni.”

Yɛxɛɛ tununxina fe sandana
Luka 15.3-7

10-11 “Ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ nama diidini itoe rafɛya. N xa a fala ɛ xa, e kantan malekane ariyanna yi. E n Fafe Ala yɛtagin toma waxatin birin.”
12 “Ɛ mirixi a ma di? Xa yɛxɛɛ kɛmɛ muxuna nde yii, xa keden siga na xun xɔn, na kanna nanfe ligama? A yɛxɛɛ tonge solomanaanin e nun solomanaaninne luma nɛn e dɛgedeni geyaan fari, a siga a tununxi kedenna fendeni.
13 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, a na a to waxatin naxan yi, a sɛwama nɛn na yɛxɛɛ kedenna fe ra dangu tonge solomanaanin e nun solomanaaninne ra naxanye mi lɔxi ayi.
14 A na kii nin, ɛ Fafe Ala naxan ariyanna yi, a mi rafan a ma diidini ito nde keden peen xa lɔ ayi.”

Hakɛ tongone

15 “Xa i ngaxakedenna hakɛn liga i ra, siga a fɛma i yi a sɔnna fala a xa ɛ firinna tagi. Xa a i xuiin namɛ, i bata i ngaxakedenna sɔtɔ na yi.
16 Koni xa a mi a tuli mati i xuiin na, ɛ nun muxu keden hanma muxu firin xa siga a fɛma alogo ‘feen birin xa makiti sereya firin hanma saxan xuiin xɔn.’*
17 Koni xa a mi a tuli mati ne xuiin na, na feen fala dɛnkɛlɛya yamaan xa. Xa a mi a tuli mati dɛnkɛlɛya yamaan xuiin na, a yatɛ alo dɛnkɛlɛyatarena hanma mudu maxinla.”

Tondi feen nun tin fena

18 “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ na tɔnna dɔxɔ feen naxan na dunuɲa yi, Ala tɔnna dɔxɔma nɛn na ra ariyanna yi. Ɛ na tin feen naxan ma dunuɲa yi, Ala tinma nɛn na ma ariyanna yi.”
19 “N mɔn xa a fala ɛ xa, xa muxu firinna lan fefe ma dunuɲa yi Ala maxandini, n Fafe naxan ariyanna yi, a na ligama ɛ xa nɛn.

* **18:16: 18.16** Sariyane 19.15

20 Bayo muxu firin hanma saxan na e malan dɛdɛ yi n xinli, n fan luma
nɛn mɛnni e yɛ."

Muxun naxan mi mafeluun tima

21 Na xanbi ra, Piyɛri yi fa Yesu fɛma, a yi a maxɔdin, a naxa, "Marigina, n
xa ngaxakedenna mafelu dɔxɔŋa ma yoli, a na n hakɛn tongo waxatin
naxan yi? Han dɔxɔŋa ma solofere ba?"
22 Yesu yi a yabi, a naxa, "N xa a fala i xa, dɔxɔŋa ma solofere mi a ra de, fɔ
tonge solofere e nun solofere."
23 "Nanara, Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo mangan naxan waxi a
walikɛne saren fi feni.
24 A na fɔlɔxina, e fa walikɛ keden na gbeti gbananna wuli fu donla yi
naxan ma, donla naxan nun a siimayaan birin wali saranna yi lan.
25 Bayo a mi yi nɔɛ a donla fiyɛ, mangan yi a ragidi a e xa a tan nun a
ŋaxanla nun a diine nun a yii seene birin mati e findi konyine ra, alogo a xa
donla fi.
26 Nanara, walikɛɛn yi a xinbi sin mangan bun ma, a yi a mafan, a naxa,
'Diŋa n xa, n na i ya donla birin fima nɛn!'
27 A kanna yi kininkinin a ma, a yi diŋa a donla ma, a yi a lu na."
28 "Koni na walikɛɛn yi siga, a sa a lanfana nde to a gbeti xurudi yi naxan
ma. A yi a suxu, a yi a kɔɛɛn dɛtɛn. A yi a fala, a naxa, 'N ma donla fi!'
29 A lanfaan yi a xinbi sin a bun ma, a yi a mafan, a naxa, 'Diŋa n xa, n na i
ya donla fima nɛn!'
30 Koni a mi tin. A yi sa a sa kasoon na han a na a donla fi waxatin naxan
yi.
31 Walikɛɛn bonne to na to, e xɔlɔ kati, e siga e kanna fɛma, e sa na birin
fala a xa.
32 Nanara, e kanna yi a tan walikɛɛn xili, a naxa, 'I tan walikɛ ŋaxina, n ma
donla naxan birin i ma, n diŋa nɛn na ma bayo i bata n mafan.
33 A mi yi lan nun ba, i fan xa kininkinin i walikɛ boden ma alo n
kininkinin i ma kii naxan yi?'
34 Nayi, a kanna yi a sa kasoon na a xɔlɔni alogo a kantan muxune xa a
ŋaxankata han a yi a donla birin fi.
35 N Fafe naxan ariyanna yi, na fan ɛ suxuma na kii nin, xa ɛ tan nde mi a
ngaxakedenna mafelu a bɔŋɛni."

19

Futu kala fena
Maraka 10.1-12

1 Yesu yelinxi na falane tiyɛ, a keli Galile yamanani, a siga Yudaya
yamanani dɛnaxan Yurudɛn baan kidi ma.
2 Yama gbeen yi bira a fɔxɔ ra, a yi ne rakɛndɛya.
3 Farisi muxuna ndee yi fa a fɛma a bunbadeni, e yi a maxɔdin, e naxa,
"Sariyan na a ra ba, xɛmɛn xa ŋaxanla ramɛ, a findi bun yo ra?"
4 Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ mi Kitabun xaranxi ba? A naxa fa fala a fɔlɔni
'Ala yi adaman da, xɛmɛn nun ŋaxanla,'*
5 a naxa, 'Nanara, xɛmɛna a nga nun a fafe beŋinma, a a maso a ŋaxanla
ra, e findi fati bɛndɛ kedenna ra.'†

* **19:4: 19.4** Dunuŋa Fɔlɔn 1.27 nun 5.2 † **19:5: 19.5** Dunuŋa Fɔlɔn 2.24

6 Nayi, muxu firin mi fa e ra koni fɔ keden. Nayi, Ala bata seen naxanye
tugun e bode ra, muxe nama ne fata.”
7 E yi a maxɔdin, e naxa, “Nanfera Musa a yamarixi fa fala a xɛmɛn xa
futu kala kɛdin so a ɲaxanla yii, a yi a beɲin?”
8 Yesu yi e yabi, a naxa, “Musa bata tin, a ɛ xa ɛ ɲaxanle beɲin amasɔtɔ ɛ
bɔɲɛn xɔdɔxɔ. Koni a mi yi na kiini nun a fɔlɔni.
9 Awa, n xa a fala ɛ xa, xɛmɛn naxan na a mɛ a ɲaxanla ra, xa a ɲaxanla mi
yalunya ligaxi, xɛmɛn yi nde gbɛtɛ futu, na xɛmɛn bata yalunyaan liga.”
10 A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “Xa xɛmɛn nun a ɲaxanla tagi na kii
nin, a lan futu nama ti na yi.”
11 Yesu yi e yabi, a naxa, “Birin mi nɔɛ xaranni ito suxɛ, koni fɔ Ala bata a
fɛrɛn fi naxanye ma.
12 Xɛmɛna ndee mi nɔɛ ɲaxanla futuɛ amasɔtɔ e bari kiin xɔn, muxune nan
ndee gbɛtɛye ligaxi na kiini, koni ndee gbɛtɛye lanxi a ma nɛn a e nama
ɲaxanla futu alogo e xa lu walɛ Ariyanna Mangayaan xa. Awa, xa naxan nɔɛ
xaranni ito suxɛ, na xa a suxu.”

Yesu yi duba diidine xa
Maraka 10.13-16, Luka 18.15-17

13 Muxuna ndee yi fa e diidine ra Yesu fɛma, alogo a xa a yiin sa e diidine
xunni, a yi Ala maxandi e xa koni xarandiine yi falan ti ne ma.
14 Yesu naxa, “Ɛ tin diidine xa fa n fɛma, ɛ nama e raxɛtɛ amasɔtɔ e tan
sifane nan gbee Ariyanna Mangayaan na.”
15 A yi a yiin sa e xunni, a yi duba e xa, a siga.

Xɛmɛ nafulu kanna fe
Maraka 10.17-31, Luka 18.18-30

16 Banxulanna nde yi fa Yesu fɛma, a naxa, “Karamɔxɔ, n fe faɲin mundun
ligɛ, n habadan nii rakisin sɔtɔ?”
17 Yesu yi a yabi, a naxa, “Nanfera i n maxɔdinma fe faɲina fe ma? Ala
nan keden fan. Xa i waxi a xɔn ma, i xa nii rakisin sɔtɔ, yamarine suxu.”
18 A mɔn yi maxɔdinna ti, a naxa, “Yamari mundun ne ra?” Yesu yi a yabi,
a naxa, “I nama faxan ti. I nama yalunyaan liga. I nama muɲan ti. I nama
wule seren ba.
19 I baba nun i nga binya, i yi i adamadi boden xanu alo i yɛtɛna.”‡
20 Banxulanna yi a yabi, a naxa, “N bata ne birin suxu, nanfe fa luxi?”
21 Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa i waxi a xɔn ma, i xa findi muxu kamalixin
na, siga, i sa i yii seene mati, i yi yiigelitɔne ki. I nafunla sɔtɔma nɛn
ariyanna yi. Na xanbi ra, i fa bira n fɔxɔ ra.”
22 Banxulanna na mɛ waxatin naxan yi, a sunuxin yi siga amasɔtɔ nafulu
gbee kanna nan yi a ra.
23 Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ
xa, nafulu kanne so raxɔlɔ Ariyanna Mangayani!
24 N mɔn xa a fala ɛ xa, nafulu kanna so raxɔlɔ Alaa Mangayani dangu
ɲɔgɔmɛn so feen na sagilaan yinla ra.”
25 Xarandiine na mɛ waxatin naxan yi, e yi kabɛ kati! E yi a maxɔdin, e
naxa, “Nde fa nɔɛ kisɛ nayi?”
26 Yesu yi e mato, a naxa, “Muxun mi nɔɛ na ligɛ koni Ala nɔɛ feen birin
ligɛ nɛn.”

‡ **19:19: 19.19** Xɔrɔyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20 nun Saraxaraline 19.18

27 Na xanbi ra, Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin beɲin, nxu bira i fɔxɔ ra. Nxu tan nanse sɔtɔma nayi?”
28 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, waxati nɛnɛ famatɔni, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn na dɔxɔ n ma mangaya gbɛdɛ binyaxini, ɛ tan naxanye biraxi n fɔxɔ ra, ɛ fan dɔxɔma nɛn manga gbɛdɛ fu nun firinne ma, ɛ yi Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne makiti.
29 Naxanye birin bata banxine lu na, hanma a ngaxakeden xɛmɛmane nun a ɲaxalanmane hanma a fafe hanma a nga hanma a diine hanma a xɛɛne n tan ma fe ra, a na ɲɔxɔn kɛmɛ sɔtɔma nɛn e nun habadan nii rakisina.
30 Koni naxanye yɛɛn na, ne wuyaxi sa luma nɛn xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yɛɛn na.”

20

Xɛɛ kanna walikɛne fe

1 Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo xɛɛ kanna naxan minin subaxani muxu fendeni alogo e xa sa wali a manpa bili nakɔni.
2 E yi lan a ma, a xa e saranna fi gbeti gbanan keden keden, naxan lanɲɛ soge keden saranna ma. A yi e rasiga a manpa bili nakɔni.
3 Soge raxɛnxɛn waxatini, a keli, a siga lɔxɔ dɛɛn na, a yi muxuna ndee li tixi na, naxanye mi yi wali yo ra.
4 Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, ‘Ɛ fan xa siga, ɛ sa wali n ma manpa bili nakɔni, a lan n xa ɛ saren fi naxan na, n na soɛ ɛ yii.’
5 Awa, ne yi siga walideni. Na danguxina, a mɔn yi na ɲɔxɔn liga yanyi tagini e nun se din waxatin masoxina.
6 Awa, se din waxatin danguxina, a mɔn yi siga, a sa muxu gbɛtɛye fan li tixi na. A yi e maxɔdin, a naxa, ‘Ɛ fɛriɲɛnxi be nanfera? Ɛ mi fefe ligama?’
7 E yi a yabi, e naxa, ‘Bayo muxu yo mi nxu tixi wali ra.’ A yi a fala e xa, a naxa, ‘Awa, ɛ fan xa siga wali kɛdeni n ma manpa bili nakɔni.’ ”
8 “Ɲinbanna soxina, manpa bili nakɔ kanna yi a fala walikɛ kuntigin xa, a naxa, ‘Walikɛne xili, e saranna xa fi. A fɔlɔ dɔnxɛ ra xiine ma, i sa a raɲan a singe ra xiine ma.’
9 Xɛmɛn naxanye wanla fɔlɔ ɲinbari waxatini, ne keden kedenne birin yi gbeti gbanan keden keden sɔtɔ.
10 Nanara, muxun naxanye singe wanla fɔlɔ, ne to fa, e yi a miri fa fala, a e a sɔtɔma nɛn dangu bonne ra, koni e keden kedenna birin yi gbeti gbanan keden keden sɔtɔ.”
11 “Awa, e to yi a rasuxuma, e xɛɛ kanna mafala fɔlɔ.
12 E yi a fala, e naxa, ‘Muxun naxanye faxi dɔnxɛn na, ne waxatidi nan tun wali kɛxi. I nxu nun ne birin saren fima kii kedenna nin ba, nxu tan naxanye fɛriɲɛnxi sogen na?’
13 Xɛɛ kanna yi e tan nde keden yabi, a naxa, ‘Sɔxɔ, n mi tinxintareya xan ligaxi i ra. En mi lanxi gbeti gbanan keden xan ma ba?
14 I saranna tongo, i siga i konni. Naxanye faxi dɔnxɛn na, n waxi ne saranna fi feni alo n bata i saranna fi kii naxan yi.
15 N mi daxa ba, n xa n sagoon liga n ma gbetini? I n maxɔxɔlɔnma nɛn ba bayo n fonisire?’
16 Na kiini, naxanye yɛɛn na, ne wuyaxi sa luma nɛn xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yɛɛn na.”

Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Maraka 10.32-34, Luka 18.31-34

17 Yesu yi sigama Yerusalɛn taani waxatin naxan yi, a yi a xarandii fu nun
firinne xali e danna. A yi a fala e xa,
18 a naxa, “Ɛ a mato, en sigama Yerusalɛn taani, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn
sa soma nɛn saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yii na yi. E n ma
kitin bolonma nɛn, a lan sayaan ma.
19 Na xanbi ra, e yi n so siya gbɛtɛne yii naxanye n magelema, e yi n bulan,
e yi n gbangban wudin ma. A soge saxande lɔxɔni n kelima nɛn sayani.”

Yaki nun Yoni nga maxandina
Maraka 10.35-45

20 Sebede a dii xɛmɛne nga yi fa Yesu fɛma e nun a dii xɛmɛne, e yi e xinbi
sin Yesu bun ma, e yi a maxandi fena nde ma.
21 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “I waxi nanse xɔn ma?” A yi a yabi, a naxa,
“Tin, i na i ya mangayaan sɔtɔ, n ma dii xɛmɛ firinni itoe xa dɔxɔ i fɛma,
kedenna i yiifanna ma, kedenna i kɔmɛnna ma.”
22 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ n maxandixi naxan ma, ɛ mi na kolon. Ɛ nɔɛ ɛ
minɲɛ tɔrɔya igelengenna ra ba, n fama n mindeni naxan na?” E yi a yabi, e
naxa, “Nxu nɔɛ nɛn.”
23 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ fama ɛ mindeni nɛn n ma tɔrɔya
igelengenna ra yati! Koni muxun dɔxɔ fena n yiifanna ma hanma n
kɔmɛnna ma, na mi n tan ma fɔ n fafe bata yi a ragidi naxanye xa.”
24 Xarandii fuun bonne na mɛ waxatin naxan yi, e xɔlɔ na ngaxakedenma
firinne ma.
25 Nanara, Yesu yi e birin xili a fɛma, a naxa, “Ɛ a kolon yati siyane
mangane nɔyaan nan ligama e xun na, e muxu gbeene fan yi kuntigiyaan
naba e xun na.
26 Koni a mi na kiini ɛ tan tagi. Xa naxan yo waxi findi feni muxu gbeen
na ɛ yɛ, fɔ a xa findi ɛ walikɛɛn nan na.
27 Xa naxan yo wa findi feni ɛ yɛɛratiin na fɔ a xa findi ɛ konyin nan na
28 alo n tan Muxuna Dii Xɛmɛn to mi faxi muxe xa wali n xa koni alogo n
tan xa wali, n yi n niin fi muxu wuyaxi xunbaan na.”

Yesu yi danxutɔ firin nakɛndɛya
Maraka 10.46-52, Luka 18.35-43

29 E yi kelima Yeriko taani waxatin naxan yi, yama gbeen yi bira Yesu fɔxɔ
ra.
30 Danxutɔ firinna naxanye yi dɔxi kiraan na, ne yi a mɛ a Yesu
dangumatɔɔn nan yi a ra, e yi gbelegbele, e naxa, “Nxu fafe, Dawudaa Dii
Xɛmɛna, kininkinin nxu ma!”
31 Yamaan yi e masabari, koni e mɔn yi gbelegbele kati, e naxa, “Marigina,
Dawudaa Dii Xɛmɛna, kininkinin nxu ma.”
32 Awa, Yesu yi ti, a yi e xili, a yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ waxi a xɔn ma n xa
nanfe liga ɛ xa?”
33 E yi a yabi, e naxa, “Marigina, nxu waxi a xɔn ma nɛn, nxu mɔn xa seen
to.”
34 Yesu yi kininkinin e ma, a yi a yiin din e yɛɛne ra. E yi seen to mafurɛn,
e bira Yesu fɔxɔ ra.

21

Yesu so fena Yerusalɛn taani
Maraka 11.1-11, Luka 19.28-40, Yoni 12.12-19

1 E to maso Yerusalɛn taan na, e yi Betifage taan li, Oliwi Geyaan fari. Yesu
yi a xarandii firin nasiga e yɛɛ ra.
2 A yi a ɲungu e ma, a naxa, “Ɛ siga banxidɛɛn na ɛ yɛɛ ra, ɛ sa sofanla nde
lima xidixi na yi, a diina a fɛma. Ɛ e fulun, ɛ fa e firinna ra n xa.
3 Xa muxuna nde ɛ maxɔdin, ɛ a fala a xa, ɛ naxa, ‘Marigin nan mako e
ma,’ na kanna e soma ɛ yii nɛn sa.”
4 Na liga nɛn alogo nabiin naxan fala, na xa kamali, a naxa,
5 “Ɛ a fala Siyon kaane xa, ɛ naxa, ‘Ɛ a mato! Ɛ mangan fama ɛ ma. A
limaniya. A fama sofanla nan fari, sofali diina, sofali gilɛn diina.’* ”
6 Na ma, xarandiine yi siga, Yesu naxan fala e xa, e sa na liga.
7 E yi fa sofanla nun a diin na. E yi e dugine yifulun e fari, Yesu yi dɔxɔ
sofanla fari.
8 Yamaan yi e dugine yifulun kiraan xɔn ma, nde yi ɲɔxɔndene magira, e
yi e sa kiraan xɔn a binya feen na.
9 Yamaan naxan yi a yɛɛ ra e nun a xanbi ra, ne birin yi lu sɔnxɔɛ, e naxa,
“Tantunna xa fi Dawudaa dii xɛmɛn ma! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa
na baraka! Ala tantun kore xɔnna ma pon!”
10 Yesu so Yerusalɛn taani waxatin naxan yi, taan yi maxa. Yamaan yi
maxɔdinna ti, e naxa, “Nde ito ra?”
11 Yamaan yi e yabi, e naxa, “Nabi Yesu nan ito ra, keli Nasarɛti taani
Galile yamanani.”

Yesu Ala Batu Banxini
Maraka 11.15-19, Luka 19.45-48, Yoni 2.13-22

12 Yesu to so Ala Batu Banxini, a yi sare matine nun sare soone birin kedi
na yi. A yi gbeti masarane tabanle rafelen e nun ganba matine gbɛdɛne.
13 A yi a fala e xa, a naxa, “A sɛbɛxi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma Banxin
xili bama nɛn Ala maxandi banxina.’† Koni ɛ tan bata a findi muɲadene
luxunden na!”
14 Danxutɔne nun lɛbutɛnne yi siga Yesu fɛma Ala Batu Banxini, a yi e
rakɛndɛya.
15 Koni saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne to a to kabanako
feene ligɛ, e diidine fan to naxanye yi sɔnxɔma Ala Batu Banxini, e naxa,
“Tantunna xa fi Dawudaa Dii Xɛmɛn ma,” e yi xɔlɔ.
16 E yi a fala Yesu xa, e naxa, “I mi diidine falan mɛɛn ba?” Yesu yi e yabi, a
naxa, “Di! Ɛ mi Kitabun yireni ito xaranxi ba, naxan a falaxi, ‘I bata diidine
nun dii ɲɔrɛne yamari, e yi i matɔxɔ?’‡ ”
17 Yesu yi e lu mɛnni, a keli taani, a siga Betani taani, a sa xi na.

Yesu yi xɔdɛ binla danga
Maraka 11.12-14, 20-24

18 Na xɔtɔn bode, a xɛtɛmatɔɔn Yerusalɛn taani, kamɛn yi a suxu.
19 A yi xɔdɛ binla to kiraan dɛxɔn ma, a yi siga a bun ma, koni a mi a bogi
yo li a ra, fɔ a dɛɛne. Nanara, a yi a fala xɔdɛ binla ma, a naxa, “I tan mi fa
bogin sɔnɔn!” Awa, na waxatin yɛtɛni xɔdɛ binla yi xara!

---

* **21:5: 21.5** A mato Sakari 9.9 kui. † **21:13: 21.13** A mato Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11 kui. ‡ **21:16: 21.16** Yaburin 8.3

20 Xarandiine to na to, e yi kabɛ, e maxɔdinna ti, e naxa, “Xɔdɛ binli ito
xaraxi di xulɛn?”
21 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, xa ɛ dɛnkɛlɛyaxi, ɛ mi sikɛ,
n naxan ligaxi xɔdɛ binli ito ra, ɛ fan nɔɛ na ɲɔxɔnna ligɛ nɛn. A birin xa mi
na ra, ɛ nɔɛ a falɛ nɛn geyaan xa, ɛ naxa, ‘Keli be, i sa sin fɔxɔ igeni,’ na yi liga.
22 Xa ɛ dɛnkɛlɛyaxi, ɛ na sese maxɔdin Ala ra, ɛ na sɔtɔma nɛn.”

Yesu sɛnbɛn maxɔdinna fe
Maraka 11.27-33, Luka 20.1-8

23 Yesu mɔn yi fa Ala Batu Banxini. A yi yamaan xaranma waxatin naxan
yi, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi fa a fɛma, e yi a maxɔdin, e
naxa, “I feni itoe ligama sɛnbɛ mundun na, nde i yamarixi i xa feni itoe
liga?”
24 Yesu yi e yabi, a naxa, “N fan xa ɛ maxɔdin fe keden ma, xa ɛ n yabi, n
feene ligama sɛnbɛn naxan yi, n fan na falama ɛ xa nɛn.
25 Nde Yoni rafaxi a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan
ma ba, hanma muxune?” E yi falan ti fɔlɔ e bode tagi, e naxa, “Xa en na a
yabi fa fala a kelixi Ala nan ma, a falama nɛn nayi, a naxa, ‘Nanfera ɛ mi laxi
Yoni ra?’
26 Koni xa en na a fala fa fala a kelixi muxun nan ma, en gaxu yamaan yɛɛ
ra bayo e birin laxi a ra a nabiin nan yi Yoni ra.”
27 Nanara, e yi Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi a kolon.” Awa, a yi a fala e xa, a
naxa, “N tan fan feni itoe ligama sɛnbɛn naxan yi, n mi na falama ɛ xa na yi.”

Dii xɛmɛ firinna fe sandana

28 “Ɛ xaxili lu ito xɔn ma. Xɛmɛna nde yi na, dii xɛmɛ firin yi naxan yii. A
siga a forimaan fɛma, a sa a fala a xa, a naxa, ‘N ma diina, siga wali kɛdeni n
ma nakɔni to.’
29 A yi a yabi, a naxa, ‘N mi waxi siga feni.’ Koni dɔnxɛn na, a bɔɲɛn yi
maxɛtɛ, a siga.
30 A fafe yi siga a diin bonna fɛma, a sa na fala kedenna ti na fan xa, a yi a
yabi, a naxa, ‘N fafe, n sigama nɛn.’ Koni a mi siga.
31 Ne firinna yɛ, nde a fafe sagoon ligaxi?” E yi a yabi, e naxa, “Forimana.”
Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, mudu maxinle nun
yalundene singe soma ɛ yɛɛ ra Alaa Mangayani.
32 Amasɔtɔ Yoni bata fa, a tinxinna kiraan yita ɛ ra, ɛ mi la a ra. Koni mudu
maxinle nun yalundene bata la a ra. Hali ɛ to na to, ɛ bɔɲɛ mi maxɛtɛ, ɛ la a
ra.”

Nakɔ kantanne fe sandana
Maraka 12.1-12, Luka 20.9-19

33 Yesu naxa, “Ɛ tuli mati sanda gbɛtɛ ra. Nakɔ kanna nde yi na nun naxan
manpa bili nakɔɔn sa, a yi a sansan, a yi manpa ige badeni tɔn, a yi
gbengben ti. Na xanbi ra, a yi nakɔɔn taxu a kantan muxune ra, a siga
sigatini.
34 Awa, a bogi waxatina a lixina, a yi a walikɛna ndee rasiga a nakɔɔn
kantan muxune ma, a e xa a gbeen so ne yii.
35 Nakɔɔn kantan muxune yi nakɔ kanna walikɛne suxu, e kedenna
mabɔnbɔ, e bonna faxa, e bonna magɔlɔn gɛmɛne ra.
36 Na xanbi ra, nakɔ kanna mɔn yi a walikɛ gbɛtɛye rasiga, naxanye yi
wuya dangu a fɔlɔyixine ra. Nakɔɔn kantan muxune yi ne fan liga na kii
kedenni.

37 Dɔnxɛn na, a yi a dii xɛmɛn nasiga e ma, a naxa, ‘E danma nɛn n ma diin
tan na.’ ”
38 “Koni nakɔ kantanne to a dii xɛmɛn to, e yi a fala e bode xa, e naxa,
‘Nakɔ kanna kɛ tongon nan ito ra, ɛ fa be, en na a faxa alogo en xa a kɛɛn
sɔtɔ.’
39 Nayi, e yi a suxu, e siga a torontoronjɛ nakɔ xɛɛn fari ma, e sa a faxa.§
40 Awa, nakɔ kanna na fa waxatin naxan yi, a nanfe ligama nakɔ
kantanne ra?”
41 E yi a yabi, e naxa, “A na muxu jaxine faxama nɛn kii jaxini, a yi
nakɔɔn taxu muxu gbɛtɛye ra naxanye a gbeen soɛ a yii a xaba waxatini.”
42 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ munma Kitabun yireni ito xaran ba? A
naxa, ‘Banxi tiine e mɛ gɛmɛn naxan na, na bata findi banxin gɛmɛ
fisamantenna ra. Marigin nan na ligaxi, a findi kabanako feen na en yɛɛ ra
yi.’* ”
43 Yesu naxa, “Nanara, n na a falama ɛ xa, Alaa Mangayaan bama ɛ yii
nɛn, a so yama gbɛtɛn yii, naxanye kɛwali lanjɛ a ma.
44 Naxan yo na bira gɛmɛni ito fari, na yigirama nɛn a dungin dungin na.
Koni xa a nu bira naxan yo fari, a na yilunburunma nɛn.”
45 Saraxarali kuntigine nun Farisi muxune to Yesu a sandan mɛ, e yi a
kolon a falan tima e tan nan ma.
46 Nanara, e yi kata a suxu feen na, koni e yi gaxu yamaan yɛɛ ra naxanye
yi a mirixi fa fala a nabiin nan Yesu ra.

22

Naxalandi tiin sandana
Luka 14.15-24

1 Yesu mɔn yi sandan sa yamaan xa.
2 A yi a fala, a naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo mangan naxan
jaxalandi tiin sɛwa donse donna malanni tɔn a dii xɛmɛn xa.
3 A yi a walikɛne rasiga a muxu xilixine ma alogo e xa fa donse donna
malanni, koni e mi tin fɛ.
4 Nanara, a yi a walikɛ gbɛtɛye rasiga e ma, a naxa, ‘Ɛ sa a fala e xa, a
donseen birin bata yitɔn iki. N bata n ma turaan nun jinge raturaxine faxa,
seen birin bata yitɔn. Ɛ fa jaxalandi tiin donse donna malanni!’
5 Koni e mi a yatɛ, e siga e makone ra. Nde yi siga xɛɛne ma, nde yi siga e
wanle ra.
6 A dɔnxɛne yi walikɛne suxu, e yi e rayarabi, e yi e faxa.”
7 “Mangan yi xɔlɔ kati, a yi a sofane rasiga, e sa faxa tiine halagi, e yi e
taan gan.
8 Na xanbi ra, a yi a walikɛne xili, a naxa, ‘Jaxalandi tiin malanna bata
yitɔn koni n muxun naxanye xilixi, ne mi yi daxa e xa xili.
9 Awa, iki ɛ siga kira xunne ma. Ɛ na muxu yo to, ɛ ne xili malanni.’
10 Nanara, walikɛne yi siga kira xunne ma, e muxun naxanye birin to, e yi
ne malan muxu jaxine nun muxu fajine birin. Nayi, jaxalandi tiin malan
yiren yi rafe muxu xilixine ra.”
11 “Koni mangan to so, a xa a muxu xilixine to, a yi xɛmɛna nde to mɛnni,
jaxalandi ti domaan mi yi a ma.

§ **21:39: 21.39** Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikɛne findixi nabine ra naxanye xɛ Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. * **21:42: 21.42** Yaburin 118.22-23

12 A yi a maxɔdin, a naxa, ‘Sɔxɔ, i soxi be di, anu, i mi maxidixi alo a daxa ɲaxalandi ti malanni kii naxan yi?’ Koni xɛmɛn mi a yabi sɔtɔ.
13 Mangan yi a fala a walikɛne xa, a naxa, ‘Ɛ a xidi ken, ɛ yi a ramini tanden ma dimini, wugan nun ɲin naxinna dɛnaxan yi.’ ”
14 Yesu naxa, “Muxu wuyaxi xilixi koni muxu dando nan tun sugandixi.”

Mudu fiin maxɔdinna fe
Maraka 12.13-17, Luka 20.20-26

15 Farisi muxune yi siga, e sa Yesu tɔɲɛgɛ feni tɔn a fala xuiin xɔn ma.
16 E yi e xarandiina nde nun Herode a muxuna nde rasiga Yesu fɛma a faladeni, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon fa fala ɲɔndi falan nan i tan na, i yamaan xaranma Ala ɲɔndin nan ma. Muxe mi nɔɛ i ya miriyaan maxɛtɛ, amasɔtɔ i mi muxune rafisaxi e bode xa.
17 Awa, i mirixi a ma di, a fala nxu xa, a daxa mudun yi fi Romi Manga Gbeen ma ba hanma a nama fi?”
18 Koni Yesu yi e nata ɲaxin kolon. A yi e yabi, a naxa, “Ɛ tan nafigine! Nanfera, ɛ katama n bunbadeni?
19 Ɛ gbeti gbananna yita n na mudun fima naxan na!” E yi gbeti gbananna yita a ra.
20 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Nde xili nun a yɛtagin sawura a ma?”
21 E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.” Nayi, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen yi so Ala yii.”*
22 E na mɛ waxatin naxan yi, e kabɛ kati, e keli a fɛma, e siga.

Faxa muxune rakeli fena
Maraka 12.18-27, Luka 20.27-40

23 Na lɔxɔn yɛtɛni, Saduse muxune yi e maso Yesu ra naxanye a falama a faxa muxune mi kelima sayani. E yi Yesu maxɔdin,
24 e naxa, “Karamɔxɔ, Musa bata yi a fala, a naxa, ‘Xa xɛmɛn faxa, a mi dii lu, a ngaxakedenna xa a kɛ ɲaxanla tongo alogo a xa diina nde bari faxa muxun xa.’†
25 Awa, ngaxakedenmane muxu solofere yi be nun, forimaan yi ɲaxanla futu, a faxa, a mi dii sɔtɔ, a ɲaxanla yi lu a xunyɛn xa.
26 A yi liga na kiini a firinden fan na, a saxanden fan yi liga na kiini, na yi liga han solofere.
27 Dɔnxɛn na, ɲaxanla fan yi faxa.
28 Awa, faxa muxune na keli waxatin naxan yi, ɲaxanla findima nde gbee ra na muxu soloferene yɛ? Bayo e birin bata yi a dɔxɔ.”
29 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ bata tantan, amasɔtɔ ɛ mi Kitabun kolon hanma Ala sɛnbɛna.
30 Bayo faxa muxune na keli waxatin naxan yi, e ligama nɛn alo malekan naxanye ariyanna yi. Xɛmɛn mi ɲaxalan futɛ, ɲaxanla mi dɔxɛ xɛmɛn xɔn.
31 Awa, naxan lanxi faxa muxune rakeli feen ma, ɛ mi Alaa falan xaranxi ba? A naxa,

---

* **22:21: 22.21** ***Ala gbeena:*** Mangan yɛtagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi a gbeen nan na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan nan na, nayi e fan findixi Ala gbeen nan na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yɛtɛ so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen nan na. † **22:24: 22.24** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 38.8 nun Sariyane 25.5-6 kui.

32 ‘Iburahimaa Ala nan n tan na, e nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala.’
Anu, faxa muxune Ala mi a tan na fɔ niiramane.”‡
33 Yamaan na mɛ waxatin naxan yi, e kabɛ Yesu a xaranna ma kati!

Yamari fisamantenna fe
Maraka 12.28-34, Luka 10.25-28
34 Farisi muxune a mɛ waxatin naxan yi, a Yesu e yabi kiin bata a liga
Saduse muxune yi e dundu, e yi e malan.
35 Sariya karamɔxɔ keden yi na, na yi Yesu kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ, a yi a maxɔdin,
36 a naxa, “Karamɔxɔ, yamarin mundun gbo dangu a birin na Sariya
Kitabuni?”
37 Yesu yi a yabi, a naxa, “ ‘I Marigina Ala xanu i bɔɲɛn birin na e nun i
niin birin na e nun i xaxinla birin na.’§
38 Yamarini ito gbo dangu e birin na.
39 A firindeni ito luxi nɛn alo bonna, a naxa, ‘I adamadi boden xanu alo i
yɛtɛna.’*
40 Sariya Kitabun nun nabine kitabune birin singanxi yamari firinni itoe
nan na.”

Yesu yi maxɔdinna ti
Maraka 12.35-37, Luka 20.41-44
41 Farisi muxune malanxi waxatin naxan yi, Yesu yi e maxɔdin, a naxa,
42 “Ɛ mirixi Alaa Muxu Sugandixina feen ma di? Nde bɔnsɔn a ra?” E yi a
yabi, e naxa, “Dawuda bɔnsɔnna nan a ra.”
43 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Nanfera Dawuda a xili bama ‘N Marigina’
fata Alaa Nii Sariɲanxin na? Amasɔtɔ Dawuda a falama, a naxa,
44 ‘Marigin yi a fala n marigin xa,
a naxa, “Dɔxɔ n yiifanna ma,
han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”† ’
45 Awa, xa Dawuda a xili bama, ‘N Marigina,’ na ma, Alaa Muxu Sugandixin
findixi Dawuda bɔnsɔnna ra di?”‡
46 Muxu yo mi nɔ a yabɛ fala keden peen na! Keli na waxatin ma, muxu yo
mi fa susu a maxɔdinɲɛ fe gbɛtɛ ma.

23

Yesu yi sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yalagi
Maraka 12.38-39, Luka 11.43, 46, 20.45-46
1 Na xanbi ra, Yesu yi falan ti yamaan nun a xarandiine xa,
2 a naxa, “Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune dɔxi Nabi Musa funfun
nin.
3 Nayi, ɛ e falane birin suxu, ɛ yi e liga. Koni ɛ nama e kɛwali sifane tan
liga, amasɔtɔ e naxan falama, e mi na ligama.

---

‡ **22:32: 22.32** ***niiramane:*** Ala naxa a Iburahimaa Ala nan a ra. A mato Xərəyaan 3.6 nun 3.15-16 kui. A mi a falaxi nun a Iburahimaa Ala nan yi a tan na Iburahima yi a nii ra waxatin naxan yi. Na luxi nɛn alo Ala yɛɛna e ra laxira yi. E mɔn e nii ra Ala yɛɛ ra yi. Nanara, faxa muxune kelima nɛn sayani. § **22:37: 22.37** Sariyane 6.5 * **22:39: 22.39** Saraxaraline 19.18 † **22:44: 22.44** Yaburin 110.1 ‡ **22:45: 22.45** Na waxatini karamɔxɔne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyɛli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburi 110 sɛbɛ, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nɛɛn fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yɛɛ ra yi.

4 E goron binyene raxidima, e yi e dɔxɔ muxune xun ma, koni hali e yii
sonla, e tan mi waxi na din feni e ra e maxalideni.
5 E feen birin ligama nɛn alogo muxune xa e to. Nayi, e Kitabu falane
sɛbɛma, e yi e xidi e tigine nun e yiine ra han a gbo ayi. E domane maxidixi
luti dɛnbɛxi kuyene ra.
6 Binye dɔxɔdene rafan e ma malanne yi, e dɔxɔ yamaan yɛɛ ra salide
banxine yi.
7 Binye xɔntɔnne rafan e ma lɔxɔ tidene yi, muxune yi e xili ‘Karamɔxɔ.’ ”
8 “Koni muxe nama ɛ tan xili ba fa fala, ‘Karamɔxɔ,’ amasɔtɔ
ngaxakedenmaan nan ɛ birin na, karamɔxɔ keden pee nan ɛ yii.
9 Awa, ɛ nama muxu yo xili dunuɲa ito yi fa fala, ‘N Fafe,’ amasɔtɔ Fafe
keden pee nan ɛ yii ariyanna yi.
10 Ɛ nama tin muxune xa ɛ xili ‘Kuntigina,’ amasɔtɔ kuntigi keden peen
nan ɛ yii. Alaa Muxu Sugandixin nan na ra.
11 Muxun naxan gbo ɛ birin xa, na xa findi ɛ konyin na.
12 Naxan na a yɛtɛ yite, na yigodoma nɛn. Naxan na a yɛtɛ magodo, na
yitema nɛn.”

Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune nafigiyana
Maraka 12.40, Luka 11.39-42, 44-52, 20.47

13 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine!
Amasɔtɔ ɛ Ariyanna Mangayaan dɛɛn nagalin muxune yɛɛ ra, ɛ tan yɛtɛɛn mi
soma, ɛ mɔn mi muxune luma e so naxanye waxi so feni.”
14 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine!
Amasɔtɔ ɛ kaɲa gilɛne yii seene bama e yii. Ɛ yi ɛ yɛtɛ mayita sali xunkuyeni.
Ɛ yalagima nɛn na feene ma a ɲaxin na.”
15 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine! Ɛ
fɔxɔ igen nun bɔxɔ xɔnna birin yisigama alogo ɛ xa tubi muxu keden peen
sɔtɔ. Ɛ na a sɔtɔ ɛ a findima nɛn yahannama kaan na naxan ɲaxu ɛ tan xa
dɔxɔ firin.”
16 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan danxutɔɔn naxanye danxutɔɔn yii rasuxuma. Ɛ tan
naxanye a falama, ɛ naxa, ‘Xa muxuna nde a kɔlɔ Ala Batu Banxin xinli, hali
a mi a rakamali, koni naxan na a kɔlɔ Ala Batu Banxin xɛmani, fɔ na kanna
xa a falan nakamali.’
17 Ɛ tan danxutɔ xaxilitarene! Mundun gbo xɛmana hanma Ala Batu
Banxin naxan xɛmaan nasariɲanma?
18 Ɛ mɔn a falama, ɛ naxa, ‘Xa muxuna nde a kɔlɔ saraxa ganden xinli, hali
a mi a rakamali. Koni xa muxuna nde a kɔlɔ saraxan yɛtɛni naxan saraxa
ganden fari, fɔ a xa a falan nakamali.’
19 Danxutɔne! Mundun gbo saraxana hanma saraxa ganden naxan
saraxan nasariɲanma?
20 Awa, naxan na a kɔlɔ saraxa ganden xinli, na bata a kɔlɔ saraxa ganden
xinli e nun seen naxanye birin a fari.
21 Naxan na a kɔlɔ Ala Batu Banxin xinli, na bata a kɔlɔ Ala Batu Banxin
nun Ala yɛtɛni, naxan luma ɛ yɛ mɛnni.
22 Muxun naxan na a kɔlɔ ariyanna yi na bata a kɔlɔ Alaa manga gbɛdɛni e
nun naxan dɔxi a yi.”
23 “Gbalona ɛ xa, sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine, ɛ nakɔ yi
seene yaganna bama alo sorontonna nun sabi se gbɛtɛye, koni ɛ bata ɛ mɛ
sariyana fe gbeene ra, alo kiti kɛndɛn nun kininkininna nun tɔgɔndiyana.
Anu, ɛ lan ɛ xa ne nan liga, e nun fe dɔnxɛne.

24 Ɛ tan danxutɔɔn naxanye danxutɔne yii rasuxuma, ɛ minseen
naserendenma alogo ɛ xa soso keden peedin ba a yi, koni ɛ yi ɲɔgɔmɛn
gerun!"
25 "Gbalona ɛ xa, sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine, ɛ
igelengenna nun ɛ donse saseen fanna masugusuguma, koni e kuiin nafexi
milan nun yɛtɛ rafan fe ɲaxine ra.
26 I tan Farisi muxu danxutɔna, i ya igelengenna nun i ya donse saseen
kui maxa singen, alogo a fanna fan xa sariɲan."
27 "Gbalona ɛ xa, sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine. Ɛ luxi nɛn
alo banxi faɲin naxan tixi gaburun xun ma bɛndɛ fixɛn soxi naxan ma
naxanye fari tofan, koni e kuiin nafexi faxa muxu xɔnne ra e nun se xɔsixin
sifan birin.
28 Ɛ fan na kiini, ɛ yɛtɛ findima tinxin muxun nan na muxune birin yɛtagi,
koni ɛ kuiin nafexi nafigiyaan nun fe ɲaxine ra pen!"

Yesu yi e ɲaxankatana fe fala
Luka 11.47-51

29 "Gbalona ɛ xa, sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine. Ɛ banxi
tofaɲine tima nabine gaburune xun ma, ɛ yi tinxin muxune gaburune
ratofanɲɛ ayi.
30 Ɛ yi a fala, ɛ naxa, 'Xa nxu yi na nun nxu benbane waxatini, nxu mi yi
kafuma e ma e nabine faxa waxatin naxan yi.'
31 Awa, ɛ tan yɛtɛɛn sereyaan bama ɛ yɛtɛ xili ma fa fala naxanye nabine
faxa, ne nan bɔnsɔn ɛ ra.
32 Awa, ɛ benbane hakɛne dɛfe!
33 Ɛ tan kosone, ɛ tan saɲi bɔnsɔnne, ɛ giyɛ yahannama kitin bun ma di?"
34 "Nanara, n nabine nun xaxilimane nun sariya karamɔxɔne rasigama ɛ
ma. Ɛ nde faxama nɛn, ɛ yi nde gbangban wudin ma. Ɛ yi nde bulan salide
banxine kui, ɛ yi e sagatan keli taa ma han taa ma.
35 Na kiini, ɛ saranma nɛn na tinxin muxune birin faxa feen na, keli
Habila tinxin muxun ma han Sakari, Bɛrɛkaya dii xɛmɛna, ɛ naxan faxa Ala
Batu Banxin nun saraxa ganden tagi.
36 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, na birin xɛtɛma nɛn iki muxune ma."

Yesu yi Yerusalɛn taan xanu
Luka 13.34-35

37 "Yerusalɛn kaane! Yerusalɛn kaane! Ɛ tan naxanye nabine faxaxi, ɛ yi
Alaa xɛrane magɔlɔn. A xɔnla n suxu nɛn sanɲa ma wuyaxi n xa ɛ malan n
fɛma alo tɔxɛ ngana a diine malanma a gabutɛɛn bun kii naxan yi, koni ɛ mi
tin!
38 Awa, Ala ɛ konna rabeɲinma nɛn fefe!
39 Amasɔtɔ n xa a fala ɛ xa, ɛ mi fa n toma sɔnɔn han ɛ yi a fala, ɛ naxa,
'Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka!' "

24

Ala Batu Banxin kalana fe
Maraka 13.1-2, Luka 21.5-6

1 Yesu yi keli na, a siga. A to yi minima Ala Batu Banxini, a xarandiine yi
fa a fɛma, e yi Ala Batu Banxin ti kiin yita a ra.
2 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ mi seni itoe birin toma ba? N xa ɲɔndin fala
ɛ xa, gɛmɛni ito kedenna mi luma a funfuni be. E e birin naxuyama ayi nɛn."

Tərən nun bɛsɛnxənyana fe
Maraka 13.3-13, Luka 21.7-19

3 Yesu yi dəxi Oliwi Geyaan fari waxatin naxan yi, a xarandiine yi siga a fɛma wundoni, e yi a maxədin, e naxa, “Feni itoe birin ligan waxatin naxan yi, na fala nxu xa, e nun taxamasenna naxanye i fa waxatin nun waxati raɲanna yitama nxu ra.”
4 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ a liga ɛ yeren ma alogo muxe nama ɛ mayenden.
5 Amasətə muxu wuyaxi fama nɛn n xinli, e yi a fala, e naxa, ‘Alaa Muxu Sugandixin nan n tan na,’ e muxu wuyaxi mayenden.
6 Ɛ yɛngɛ feene mɛma nɛn, ɛ yɛngɛna ndee xinle mɛ. Koni ɛ nama gaxu. A fɛrɛ mi na fə na fe sifane xa liga nɛn, koni waxati raɲanna mi na ra singen.
7 Siyana ndee siyana ndee yɛngɛma nɛn, yamanana ndee yi yamanana ndee yɛngɛ. Fitina kamɛne yi so, bəxən yi xuruxurun yirena ndee yi.
8 Na feene birin ligama nɛn alo ɲaxanla dii bari kuiin xəlɛ singena.”
9 “Na xanbi ra, e ɛ suxuma nɛn, e yi ɛ tərə, e yi ɛ faxa. Siyane birin ɛ raɲaxuma nɛn n tan ma fe ra.
10 Muxu wuyaxi birama nɛn tantanni na waxatini, e yi e bode yanfa, e e bode so yiini, e yi e bode raɲaxu.
11 Wule nabi wuyaxi fama nɛn e fa muxu wuyaxi mayenden.
12 Fe ɲaxin gboma ayi nɛn dunuɲa yi han muxu wuyaxi a xanuntenyaan yi xurun.
13 Koni naxan na a yixədəxə han a raɲanna, na kisima nɛn.
14 Awa, Alaa Mangayana falan Xibaru Faɲin kawandin bama nɛn dunuɲa yiren birin yi, a findi seren na siyane birin xa, na xanbi ra waxati raɲanna yi a li.”

Se Haramuxina fe
Maraka 13.14-23, Luka 21.20-24

15 “Ɛ na Se Haramuxin to tixi yire sariɲanxini naxan halagin tima, Nabi Daniyɛli naxan ma fe fala, (naxan ito xaranma, na xa a bunna kolon,)*
16 nayi, naxanye Yudaya yi, ne xa e gi, e te geyane fari.
17 Muxun naxan a kore banxin kɔɛ ra, na nama xɛtɛ, a godo banxini a yii seene tongodeni.
18 Muxun naxan xɛɛn ma, na nama xɛtɛ banxini a domaan tongodeni.
19 Gbalo gbeen fudi kanne nun diin ngane yɛɛ ra na waxatine yi!
20 Ɛ Ala maxandi alogo ɛ giin nama lan xunbeli waxatin ma hanma Matabu Ləxəna!
21 Amasətə na ləxəne tərən ɲaxuma ayi nɛn dangu a birin na. A ɲəxən munma liga singen xabu dunuɲa da waxatini han iki. A ɲəxən fan mi fa ligama sənən!
22 Xa Ala mi yi nde ba na ləxəne ra nun, muxu yo mi yi kisima, koni a bata nde ba a ra a muxu sugandixine fe ra.”
23 “Awa na waxatini, xa muxuna nde a fala, a naxa, ‘A mato, Alaa Muxu Sugandixin be yi,’ hanma, ‘A sa mɛnni,’ ɛ nama la na ra.
24 Amasətə muxu wulexi sugandixine nun wulen nabine kelima nɛn, e taxamaseri gbeene nun kabanako feene liga alogo hali Alaa muxu sugandixine, e xa ne mayenden, xa na lanɲɛ.
25 Ɛ a mato, n bata a fala ɛ xa benun a waxatin xa a li.

* **24:15: 24.15** A mato Daniyɛli 9.27 nun 11.31 nun 12.11 kui.

26 Nanara, xa muxu yo a fala ɛ xa, a naxa, ‘A mato, a sa burunna ra!’ Ɛ
nama siga na! Hanma xa e a fala fa fala, ‘A luxunxi be yi!’ Ɛ nama la na ra!
27 Amasɔtɔ alo kuyen na a ɲinna masɔxɔn keli sogetedeni han
sogegododeni, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama na kii nin.
28 Binbin dɛnaxan yi, dugane e malanma mɛnna nin.”

Muxuna Dii Xɛmɛn fa fena
Maraka 13.24-27, Luka 21.25-28

29 “Na tɔrɔ lɔxɔne na dangu, ‘sogeni dimima nɛn, kiken mi fa dɛgɛma,
sarene kelima nɛn kore e bira, kore xɔnna sɛnbɛne yimaxama nɛn.’†
30 Nayi, n tan Muxuna Dii Xɛmɛna taxamasenna minima nɛn kɛnɛnni
kore. Dunuɲa siyane birin yi wuga. E n tan Muxuna Dii Xɛmɛn toma fɛ nɛn
kore xɔnna kundani sɛnbɛn nun binyeni.
31 Xɔta xui gbeen na mini, n na n ma malekane rasigama nɛn bɔxɔn
tongon naaninne birin yi, e yi n ma muxu yɛbaxine malan, keli dunuɲa
danna bonna ma sa dɔxɔ bonna ra.”

Xɔdɛ binla fe taxamasenna
Maraka 13.28-31, Luka 21.29-33

32 “Ɛ xaxili sɔtɔ xɔdɛ binla fe ma. A yiine na maɲingi, a dɛɛne yi mini fɔlɔ, ɛ
a kolonma nɛn nayi fa fala ɲɛmɛn bata maso.
33 A na kii nin, ɛ na feni itoe birin to waxatin naxan yi, ɛ a kolonma nɛn fa
fala waxati saxin bata maso, a bata so dɛ yɛtɛɛn li.
34 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, iki muxune mi danguma fɔ na feene birin liga.
35 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna danguma nɛn, koni n ma falane mi
danguma habadan!”

Muxu yo mi na waxatin kolon
Maraka 13.32-37, Luka 17.26-30, 34-36

36 “Muxu yo mi na lɔxɔn nun waxati saxin kolon, hali malekan naxanye
ariyanna yi hanma Dii Xɛmɛna, fɔ a Fafe Ala keden peena.
37 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn fa feen ligama nɛn alo naxan liga Nuhan gbee
waxatini.
38 Benun fufaan xa fa waxatin naxan yi, yamaan yi e dɛgema, e yi e
minma, e yi ɲaxanle futuma, e yi e diine fima xɛmɛne ma futun na, han
Nuhan so waxatin yi a li kunkin kui.
39 Koni feen naxan fama ligadeni, e mi yi na kolon mumɛ han fufaan yi fa,
a yi e birin xali. Muxuna Dii Xɛmɛn na fa waxatin naxan yi, a ligama na kii
nin.
40 Muxu firin luma nɛn xɛɛn ma na waxatini, keden xalima nɛn, keden yi
lu na.
41 Ŋaxalan firin luma nɛn se dinni, kedenna xalima nɛn, keden yi lu na.
42 Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi, amasɔtɔ ɛ mi ɛ Marigin fa waxatin kolon.
43 Ɛ ɛ xaxili lu ito xɔn ma. Xa banxi kanna yi muɲaden fa waxatin kolonɲɛ
kɔɛɛn na nun, a mi yi tinɲɛ muɲaden xa so a banxini, a yi luma a yɛɛ ra yi
nɛn.
44 Nanara, ɛ xa ɛ yitɔn amasɔtɔ ɛ xaxili mi lɔxɔn nun waxatin naxan ma, n
tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama na waxatin nin.”

Walikɛ tinxinxina fe
Luka 12.41-48

† **24:29: 24.29** Esayi 13.10 nun Esayi 34.4

45 “Walikɛɛn mundun lannaya muxun nun xaxilimaan na? Naxan ma
kuntigi a dɔxi walikɛɛn bonne xun na, a e donseen taxun e ra a waxatini, a
tan nan na ra.
46 Na walikɛɛn sɛwama nɛn, xa a kuntigina a li na wanla kɛ!
47 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, a kuntigina a yii seen birin taxuma a ra nɛn.
48 Koni xa walikɛ ɲaxin na a ra, a a falama nɛn a yɛtɛ ma, a naxa, ‘N ma
kuntigin bata buyɛ ayi.’
49 A yi lu walikɛɛn bonne bɔnbɛ, a yi a dɛge, a yi a min e nun dɔlɔ minne.
50 Awa, walikɛɛn yengi mi lɔxɔn naxan ma, a mi waxatin naxan kolon, a
kuntigin fama na waxatin nin.
51 A kuntigina a ɲaxankatama nɛn, a yi a saran a xun yifu wanle ra, a lu
yire yi wugan nun ɲin naxinna dɛnaxan yi.”

25

Sungutun fuuna fe sandana

1 “Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo sungutun fuun naxanye e lɛnpune
tongo e siga ɲaxalandi kanna ralandeni siga ɲaxalandi tiine malanni.
2 Xaxilitare suulun yi e yɛ, xaxilimaan nan yi suulunna bonne ra.
3 Xaxilitarene yi e lɛnpune tongo koni e mi ture tongo.
4 Koni xaxilimane yi e lɛnpune tongo, e yi turena nde sa e goronne kui
lɛnpun nadɛgɛ seen na.
5 Ɲaxalandi kanna to bu, xixɔnla yi sungutunne suxu, e xi.”
6 “Kɔɛ tagini sɔnxɔ xuiin yi mini, e naxa, ‘Ɲaxalandi kanna bata fa. Ɛ fa a
ralan!’
7 Nayi, sungutunne birin yi xulun, e yi e lɛnpune yitɔn.
8 Xaxilitarene yi a fala xaxilimane xa, e naxa, ‘Ɛ nxu ki tureni, amasɔtɔ
nxɔ lɛnpune tumaan ni i ra.’
9 Xaxilimane yi e yabi, e naxa, ‘Ɛn-ɛn, a mi en birin yiliyɛ. Ɛ siga sare
matine fɛma ɛ sa nde sara ɛ yɛtɛ xa.’
10 Nayi, sungutun xaxilitarene yi siga ture saradeni. E sa mɛnni waxatin
naxan yi, ɲaxalandi kanna yi fa. Sungutun suulunna naxanye yitɔnxi, ne yi
so ɲaxalandi kanna fɔxɔ ra malanni. E dɛɛn nagali.
11 Na xanbi ra, sungutunna bonne yi fa, e naxa, ‘Nxu fafe, yandi, dɛɛn
nabi nxu xa.’
12 Ɲaxalandi kanna yi e yabi, a naxa, ‘N xa ɲɔndin fala ɛ xa, n mi ɛ tan kolon
mumɛ!’ ”
13 Yesu yi a fala, a naxa, “Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi amasɔtɔ ɛ mi lɔxɔn nun waxati
saxin kolon.”

Walikɛ saxanna fe sandana
Luka 19.11-27

14 “Ariyanna Mangayaan ligaxi nɛn alo xɛmɛn naxan yi sigama sigatini, a
yi a walikɛne xili, a yi a yii seene taxu e ra.
15 A yi xɛma gbanan suulun so keden yii, a yi firin so gbɛtɛ yii, a yi keden
so a saxanden yii, e birin nun e yilan. Na xanbi ra, a yi siga sigatini.
16 Walikɛɛn naxan xɛma gbanan suulun sɔtɔ, na yi siga na rayulayadeni
mafurɛn, a yi xɛma gbanan suulun gbɛtɛ sɔtɔ.
17 Walikɛɛn naxan xɛma gbanan firin sɔtɔ, na fan yi firin gbɛtɛ sɔtɔ.
18 Koni walikɛɛn naxan xɛma gbanan keden sɔtɔ, na yi sa yinla ge, a yi a
kuntigina xɛmaan luxun na.”

19 “Waxati xunkuye danguxina, walikɛne kuntigin yi fa alogo e xa e dɛntɛgɛ.
20 Walikɛɛn naxan xɛma gbanan suulun sɔtɔ, na yi fa, a yi xɛma gbanan suulun gbɛtɛ yita a ra. A yi a fala, a naxa, ‘N kanna, i xɛma gbanan suulun nan taxu n na. N bata suulun gbɛtɛ sɔtɔ, a tan ni i ra.’
21 Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I bata i yixɔdɔxɔ, i tan walikɛ faɲin nun lannaya muxuna! I bata lannayaan liga fe xurune yi, nayi n fe gbeene taxuma i ra nɛn. Fa sɛwa n tan i kanna xɔn!’
22 Na xanbi ra, a xɛma gbanan firinna so naxan yii, na yi fa, a naxa, ‘N kanna, i xɛma gbanan firin nan so n yii. N bata firin gbɛtɛ sɔtɔ, a tan ni i ra.’
23 Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I bata i yixɔdɔxɔ, i tan walikɛ faɲin nun lannaya muxuna! I bata lannayaan liga fe xurune yi, nayi n fe gbeene taxuma i ra nɛn. Fa sɛwa n xɔn!’
24 Dɔnxɛn na, naxan xɛma gbanan keden sɔtɔ, na yi fa, a naxa, ‘N kanna, n na a kolon a i ya fe xɔdɔxɔ. I seen xabama yireni i mi a bixi dɛnaxan yi, i donseen malanma yireni i mi se sixi dɛnaxan yi.
25 Na nan n gaxu, n yi siga, n yi sa i ya xɛmaan luxun bɔxɔn bun. I gbeen naxan na, na ni i ra.’
26 A kuntigin yi a yabi, a naxa, ‘I tan walikɛ ɲaxi salantenna, i a kolon ba, fa fala a n seen xabama yireni n mi a bixi dɛnaxan yi, n yi donseen malan yire yi n mi a sixi dɛnaxan yi.
27 Na ma, a yi lan nun i xa sa n ma xɛmaan taxu gbeti mara banxin yulane ra, alogo n na fa waxatin naxan yi, n yi xɛmaan nun a tɔnɔdin sɔtɔ.
28 Nba, ɛ xɛma gbananna ba a yii, xɛma gbanan fu naxan yii, ɛ a so na yii.
29 Amasɔtɔ seen muxun naxan yii, nde soma nɛn na yii mɔn, a yi a gbegbe sɔtɔ. Koni se mi naxan yii hali naxan di a yii, na bama a yii nɛn.
30 Nba, tɔnɔ mi na walikɛɛn naxan na, ɛ na woli tandeni, dimini, wugan nun ɲin naxinna dɛnaxan yi.’ ”

Kiti dɔnxɛna fe

31 “N tan, muxuna Dii Xɛmɛn na fa a binyeni waxatin naxan yi, e nun malekane birin a fɔxɔ ra, a dɔxɔma nɛn a mangaya gbɛdɛni binyeni.
32 Dunuɲa siyane birin malanma nɛn a yɛtagi. A yi e yitaxun dɔxɔ firinna ra, alo xuruse rabaan yɛxɛɛne nun siine yitaxunma kii naxan yi.
33 A yɛxɛɛne malanma nɛn a yiifanna ma, a siine malan a kɔmɛnna ma.
34 Na xanbi ra, mangana a falama nɛn a yiifari ma muxune xa, a naxa, ‘Ɛ fa be, n Fafe Ala dubaxi ɛ tan naxanye xa. Ɛ fa ɛ kɛɛn sɔtɔ, mangayaan naxan yitɔnxi ɛ xa xabu dunuɲa da waxatini.
35 Bayo kamɛna n suxu nɛn, ɛ yi donseen so n yii. Min xɔnla yi n suxu, ɛ yi igen so n yii. N siga nɛn xɔɲɛyani, ɛ yi n yigiya.
36 Marabɛnna yi n suxu, ɛ yi n marabɛri ba. N yi fura, ɛ yi n dandan. N yi sa kasoon na, ɛ yi fa n xɔntɔn.’
37 Tinxin muxune a yabima nɛn na yi, e naxa, ‘Marigina, nxu i kamɛtɔɔn to minɛn yi, nxu yi donseen so i yii, hanma i min xɔlitɔna, nxu yi igen so i yii?
38 Nxu i to xɔɲɛyani waxatin mundun yi, nxu yi i yigiya, hanma marabɛnna i ma, nxu yi i marabɛri ba?
39 Nxu i to furaxi waxatin mundun yi, hanma i kasoon na, nxu yi i xɔntɔn?’
40 Mangana e yabima nɛn, a naxa, ‘N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ naxan liga ngaxakedendina nde xa, naxan xurun dangu birin na, ɛ na liga n tan nan xa nayi!’ ”

41 “Na xanbi ra, naxanye na lu a kɔmɛnna ma, a yi a fala ne xa, a naxa, ‘Ɛ masiga n na, dangatɔne, ɛ siga habadan tɛɛni naxan yitɔnxi Yinna Manga Setana nun a malekane xa.
42 Bayo kamɛna n suxu nɛn, ɛ mi donseen so n yii. Min xɔnla yi n suxu, ɛ mi igen so n yii.
43 N yi lu xɔɲɛyani, ɛ mi n yigiya. Marabɛnna yi n suxu, ɛ mi n marabɛri ba, n fura kasoon na, ɛ mi n mali.’
44 Ne fan yi a yabi, e naxa, ‘Marigina, nxu i kamɛtɔɔn to minɛn yi, hanma i min xɔlitɔna hanma i xɔɲɛyani hanma i marabɛritɔna hanma i furetɔna hanma i kasoon na, nxu mi tin i maliyɛ?’
45 Mangana e yabima nɛn, a naxa, ‘N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ mi naxanye liga muxudini ito nde keden xa naxan xurun dangu birin na, ɛ mi na ligaxi n tan fan xa na yi.’
46 Awa, ne sigama habadan tɔrɔn nin. Koni tinxin muxune sigama habadan nii rakisin nin.”

26

Mangane yi yanfani tɔn Yesu ma
Maraka 14.1-2, Luka 22.1-2, Yoni 11.45-53

1 Yesu to yelin na falane birin tiyɛ, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa,
2 “Ɛ a kolon, a luxi xii firin Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* xa a li. N tan Muxuna Dii Xɛmɛna, e n yanfama nɛn, n lu yiini, e n gbangban.”
3 Na waxatini, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi e malan Saraxarali Kuntigi Singe Kayafa konni.
4 E yi a nata, e xa Yesu suxu yanfani, e yi a faxa.
5 E yi a fala, e naxa, “En nama a suxu sanla waxatini, xanamu, yamaan murutɛma nɛn!”

Latikɔnɔnna sa fena Yesu ma
Maraka 14.3-9, Yoni 12.1-8

6 Yesu yi Simɔn dogonfontɔna banxini waxatin naxan yi Betani taani,
7 ɲaxanla nde yi fa a fɛma, a fa latikɔnɔnna sare xɔdɛxɛn na a sase gɛmɛ ramaan kui, gɛmɛn naxan xili “alabasita.” A yi a sa Yesu xunna ra a binya feen na, a yi a dɛgema waxatin naxan yi.
8 Yesu a xarandiine to na to, e yi xɔlɔ, e yi maxɔdinna ti, e naxa, “I ito birin yikalama nanfera?
9 Latikɔnɔnni ito yi matiyɛ nɛn dɛɛ xɔdɛxɛn na, a saren yi so yiigelitɔne yii.”
10 Koni Yesu yi a kolon, e yi naxan falama, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ ɲaxanli ito mafalama nanfera? A bata fe faɲin liga n xa.
11 Amasɔtɔ yiigelitɔne ɛ fɛma waxatin birin koni n tan mi luma ɛ fɛma waxatin birin.
12 A bata latikɔnɔnna sa n fatin ma alogo n xa n yitɔn gaburuna fe ra.
13 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, n ma falan Xibaru Faɲini ito na rali dunuɲa yire yo yi, ɲaxanli ito kɛwanla falama nɛn, yamaan yi e miri a ma.”

Yudasi yi Yesu yanfa
Maraka 14.10-11, Luka 22.3-6

---

* **26:2: 26.2 *Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

14 Nayi, xarandii muxu fu nun firinna nde keden naxan yi xili Yudasi
Isakariyoti, na yi siga saraxarali kuntigine fɛma,
15 a naxa, “Xa n Yesu so ɛ yii, ɛ nanse soma n yii?” Ne yi gbeti gbanan
tonge saxan so a yii.†
16 Fɔlɔ na waxatin ma, Yudasi yi lu fɛrɛn fenɲɛ, alogo a xa Yesu yanfa, a a
so e yii.

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe
Maraka 14.12-21, Luka 22.7-14, 21-23, Yoni 13.21-30

17 Buru Tetaren Sanla‡ sogen fɔlɔna, xarandiine yi fa Yesu fɛma, e yi a
maxɔdin, e naxa, “I waxi a xɔn ma nxu xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla
donseen nafala i xa minɛn?”
18 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga xɛmɛna nde fɛma taani, ɛ sa a fala a xa, ɛ
naxa, ‘Karamɔxɔ naxa, n ma waxatin bata a li. N tan nun n ma xarandiine
xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen don i ya banxini.’ ”
19 Xarandiine yi a liga alo Yesu a fala e xa kii naxan yi, e yi Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanla donseni tɔn.
20 Ninbanna to so, Yesu nun a xarandii fu nun firinne yi dɔxɔ e dɛgedeni.
21 E yi e dɛgema waxatin naxan yi, Yesu naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ tan
nde keden n yanfama nɛn, a yi n so yiini.”
22 Xarandiine yi sunu han, e yi a maxɔdin fɔlɔ keden keden yɛɛn ma, e
naxa, “Marigina, n tan nan na ra ba?”
23 Yesu yi e yabi, a naxa, “Nxu nun naxan nxu yiin nagodoxi lenge
kedenna kui, na nan n soma yiini.
24 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn faxama nɛn, alo Kitabuna a falaxi kii naxan
yi, koni gbalon na kanna yɛɛ ra naxan Muxuna Dii Xɛmɛn soma yiini! A yi
fisa nun hali na muxun mi yi bari nun mumɛ!”
25 Yudasi naxan a soma yiini, na yi falan tongo a naxa, “Karamɔxɔ, n tan
nan na ra ba?”
Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala.”

Marigina ximɛnna fe
Maraka 14.22-26, Luka 22.15-20, Kɔrɛnti Kaane Singena 11.23-25

26 E yi e dɛgema waxatin naxan yi, Yesu yi burun tongo, a barikan bira
Ala xa, a yi a yigira, a yi a so a xarandiine yii. A yi a fala, a naxa, “Ɛ a tongo, ɛ
yi a don, n fati bɛndɛn nan ito ra.”
27 Na xanbi ra, a yi igelengenna tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a so e yii,
a yi a fala, a naxa, “Ɛ birin xa a min
28 amasɔtɔ n wunla ni ito ra n layirin xidima en tagi naxan xɔn, a minima
muxu wuyaxi xa nɛn e yulubin mafeluun na.
29 N xa a fala ɛ xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma
han en birin mɔn yi sa a min n Fafe Alaa Mangayani.”
30 Na xanbi ra, e yi bɛtin ba,§ e siga Oliwi Geyaan fari.

Piyɛri a mɛ fena Yesu ra
Maraka 14.27-31, Luka 22.31-34, Yoni 13.36-38

† **26:15: 26.15** A mato Sakari 11.12 kui. ‡ **26:17: 26.17** ***Buru Tetaren Sanla:*** Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui. § **26:30: 26.30** ***bɛtina:*** E namunna nan yi a ra na sanla waxatini e xa Yaburin yirena nde ba, fata sorani ito nde ra: 113 han 118.

31 Nayi, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ birin ɛ mɛma n na nɛn to kɔɛɛn na,
amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabuni, fa fala, ‘N xuruse rabaan faxama nɛn, yɛxɛɛne
birin yi xuya ayi.’*
32 Koni n na keli sayani, n sigama nɛn ɛ yɛɛ ra Galile yamanani.”
33 Piyɛri yi Yesu yabi, a naxa, “Hali bonne birin e mɛ i ra, n tan mi n mɛ i ra
mumɛ!”
34 Yesu yi a fala Piyɛri xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala i xa, benun dontonna
xa wuga to kɔɛɛn na, i a falama nɛn dɔxɔɲa ma saxan fa fala i mi n kolon.”
35 Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Hali en birin faxa, n mi a falɛ mumɛ, fa fala n
mi i kolon.” Xarandiin bonne fan birin yi na fala.

Yesu yi Ala maxandi nakɔni
Maraka 14.32-42, Luka 22.39-46

36 Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga yirena nde yi naxan xili
Getesemani. A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ dɔxɔ be, n tan sigan mɛnni, n xa sa
Ala maxandi.”
37 A siga Piyɛri nun Sebede a dii xɛmɛ firinne ra. A bɔɲɛn yi rafɔrɔxi, a yi
sunuxi.†
38 Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “N bɔɲɛn nafɔrɔxi han n faxa, ɛ lu be, ɛ lu
ɛ yɛɛ ra yi n xɔn ma.”
39 A yi siga ndedi, a yi bira, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, a yi Ala maxandi, a
naxa, “N Fafe, xa a lanɲɛ tɔrɔya igelengenni ito masiga n na, koni n tan
sagoon nama liga fɔ i tan sagona.”
40 Na xanbi ra, a mɔn yi xɛtɛ, a yi a xarandiine li xixɔnli. A yi a fala Piyɛri
xa, a naxa, “Ɛ mi nɔxi luyɛ ɛ yɛɛ ra yi n xɔn ma hali waxatidi?
41 Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi, ɛ Ala maxandi, alogo ɛ nama bira tantanni. Ɛ niin waxɔn
feen fan koni ɛ fati bɛndɛn sɛnbɛ mi na.”
42 Yesu mɔn yi siga a firindeni, a sa Ala maxandi, a naxa, “N Fafe, xa tɔrɔya
igelengenni ito mi nɔɛ masigɛ n na, fɔ a xa n li, i sagoon xa liga.”
43 A mɔn yi xɛtɛ, a xarandiine li xiyɛ, bayo xixɔnla bata yi e suxu.
44 A mɔn yi keli e fɛma, a siga a saxandeni, a sa Ala maxandi, a mɔn yi na
fala kedenna ti.
45 Na xanbi ra, a xɛtɛ xarandiine fɛma, a naxa, “Ɛ mɔn xima ba? Ɛ mɔn ɛ
matabuma ba? A mato! Waxatin bata a li! N tan, Muxuna Dii Xɛmɛn bata so
hakɛ kanne sɛnbɛn bun ma iki.
46 Ɛ keli, en siga, muxun naxan n yanfama, a n so yiini, na bata fa!”

Yesu suxu fena
Maraka 14.43-50, Luka 22.47-53, Yoni 18.3-12

47 A yi falan tima waxatin naxan yi, Yudasi a xarandii fu nun firinna nde
yi fa, gali gbeen yi biraxi a fɔxɔ ra saraxarali kuntigine nun sariya
karamɔxɔne nun yamaan fonne naxanye xɛ. Silanfanne nun gbengbetenne
yi e yii.‡
48 Naxan yi a yanfama, a a so yiini, na bata yi taxamasenni ito fala
yamaan xa nun, a naxa, “N na muxun naxan sunbu,§ a tan nan na ra. Ɛ a
suxu ken!”

---

* **26:31: 26.31** A mato Sakari 13.7 kui. Sandani ito kui, Yesu misalixi xuruse rabaan na bayo e a faxama nɛn. † **26:37: 26.37** ***A sunu*** bayo a a kolon fa fala muxune a faxama nɛn. ‡ **26:47: 26.47** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. § **26:48: 26.48** ***sunbuna:*** Mɛn kaane yi darixi e bode xɔntɔnɲɛ sunbuni, koni Yudasi yi a findi taxamasenna ra, a xa Yesu yita a yaxune ra.

49 Nanara, Yudasi yi a tinxin Yesu ra keden na, a naxa, “Karaməxə, i
nuwali.” A yi a sunbu.
50 Yesu yi a yabi, a naxa, “N xɔyina, i faxi naxan na, na liga.”
Nayi, e yi Yesu suxu ken!
51 Naxanye yi Yesu fəxə ra, na nde keden yi a silanfanna botin, a
Saraxarali Kuntigi Singena konyin tunla sɛgɛ a ma.
52 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I ya silanfanna raxɛtɛ a funfuni, amasətə
naxan birin silanfanna tongoma, ne faxama silanfanna nan na.
53 I mi a kolon ba, fa fala n nɔɛ n Fafe Ala xilɛ nɛn, a yi maleka gali gbee fu
nun firin nafa n ma mafurɛn?
54 Koni xa na liga, Kitabun fala xuiin kamalima* di nayi? Bayo a sɛbɛxi a
fə a xa liga ikiini.”
55 Yesu yi falan ti ganla xa, a naxa, “Ɛ bata fa n suxudeni silanfanne nun
gbengbetenne ɛ yii alo mafu tiin nan yi n na nun. N yi xaranna tima Ala
Batu Banxini ləxə yo ləxə, koni ɛ mi n suxu.
56 Koni na birin ligaxi nɛn alogo nabine falan naxanye sɛbɛxi, ne xa
kamali.”
Nayi, a xarandiine birin yi a rabeɲin, e yi e gi.

Yesu Yahudiya mangane yɛtagi
Maraka 14.53-65, Luka 22.54-55, 63-71, Yoni 18.13-14, 9-24
57 Naxanye Yesu suxu, ne yi a xali Kayafa konni Saraxarali Kuntigi
Singena, sariya karaməxəne nun yamaan fonne yi malanxi dɛnaxan yi.
58 Piyɛri yi bira Yesu fəxə ra, koni e nun ganla tagi kuya, han Saraxarali
Kuntigi Singena tande ma. A yi so tanden ma e nun kantan muxune yi dəxə
alogo a xa a kolon a raɲanma kii naxan yi.
59 Saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan birin yi katama wule seren ba
feen na Yesu xili ma, alogo e xa a faxa.
60 Koni hali muxu wuyaxi to fa wule seren ba a xili ma, e mi sese sətə.
Dənxɛn na muxu firin yi ti e yɛtagi,
61 e naxa, “Xɛmɛni ito naxa, a nɔɛ Ala Batu Banxin kalɛ nɛn, a mən yi a ti
soge saxan bun ma.”
62 Saraxarali Kuntigi Singen yi keli, a falan ti Yesu xa, a naxa, “Muxuni
itoe naxan falama i xun ma, na yabi mi i xən ba?”
63 Koni Yesu mi fala yo ti. Saraxarali Kuntigi Singen yi falan ti a xa mən, a
naxa, “N na i rakələma habadan Ala xinli, xa Alaa Muxu Sugandixin nan i
tan na, Alaa Dii Xɛmɛna, na fala nxu xa.”
64 Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala. Koni n xa a fala ɛ birin xa, fələ iki
ma, ɛ n tan Muxuna Dii Xɛmɛn toma dəxi Ala Sɛnbɛmaan yiifanna ma, ɛ yi n
famatəən to kore kundani.”
65 Saraxarali Kuntigi Singen na mɛ waxatin naxan yi, a yi a domani bɔ, a
naxa, “A bata Ala rayelefu!† En mako mi fa sere yo ma sənən! Ɛ bata a fala
ɲaxine mɛ!
66 Ɛ mirixi a ma di?” E yi a yabi, e naxa, “A lan nɛn a xa faxa.”
67 Nayi, e yi e dɛgen puru Yesu yɛtagi, e yi a bənbə.

---

* **26:54: 26.54** ***Kitabuna falan kamalima:*** Esayi 53.5 a falaxi a Alaa Muxu Sugandixin faxama nɛn yamaan yulubine fe ra. A na falaxi yanyina nde ɲɛɛ kɛmɛ solofere benun a xa raba. † **26:65: 26.65** Musaa sariyan kui, muxun naxan na ***Ala rayelefu***, na kanna lan a xa faxa. A mato Saraxaraline 24.16 kui.

68 E lu a maxɔdinŋɛ, e naxa, “I tan Alaa Muxu Sugandixina, a fala nxu xa
fata Ala ra, nde i bɔnbɔxi?”‡

Piyɛri a mɛ fena Yesu ra
Maraka 14.66-72, Luka 22.56-62, Yoni 18.15-18, 25-27

69 Piyɛri yi dɔxi tanden ma waxatin naxan yi, Saraxarali Kuntigi Singena
walikɛ ŋaxanla nde yi fa a fɛma, a naxa, “I tan fan yi Yesu Galile kaan fɔxɔ ra
nun.”
70 Koni a yi a tandi e birin yɛtagi, a naxa, “N mi a kolon i waxi naxan fala
fe yi.”
71 Na xanbi ra, a yi siga tanden so dɛɛn na. Walikɛ ŋaxalan gbɛtɛ yi a to.
Muxun naxanye yi dɔxi na, a yi a fala ne xa, a naxa, “Xɛmɛni ito yi Yesu
Nasarɛti kaan fɔxɔ ra nun.”
72 Piyɛri yi a tandi, a yi a kɔlɔ, a naxa, “N mi na xɛmɛn kolon!”
73 Waxatidi danguxina, naxanye yi tixi na, ne yi fa Piyɛri fɛma, e naxa, “A
tan nan nde i tan fan na! Amasɔtɔ i fala ti kiin bata a yita nxu ra!”§
74 Nayi, Piyɛri yi a kɔlɔ dangane ra, a yi a fala, a naxa, “N mi xɛmɛni ito
kolon mumɛ!” Na waxatin yɛtɛni dontonna yi wuga mafurɛn.
75 Nayi, Yesu a falan yi rabira Piyɛri ma, a naxa, “Benun dontonna xa
wuga i a falama nɛn dɔxɔŋa ma saxan fa fala i mi n kolon.” Piyɛri yi mini, a
nimisa wugan ti!

27

E siga Yesu ra Pilati fɛma
Maraka 15.1, Luka 23.1-2, Yoni 18.28-32

1 Xɔtɔn xɔtɔn, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi a ragidi, a e xa
Yesu faxa.
2 E yi a xidi, e siga a ra yamana kanna Pilati fɛma.

Yudasi faxa fena
Kɛwanle 1.18-19

3 Yudasi naxan Yesu yanfa, a a so yiini, na to a to, e bata Yesu yalagi
sayaan na, a yi nimisa, a yi gbeti gbanan tonge saxanna raxɛtɛ saraxarali
kuntigine nun yamaan fonne ma.
4 A yi a fala, a naxa, “N bata yulubin liga, n muxun yanfa naxan mi hakɛ
yo ligaxi alogo e xa a faxa!” E yi a yabi, e naxa, “Nxu tan ma fe mi na yi, i ya
feen nan na ra!”
5 Yudasi yi gbetin woli Ala Batu Banxini, a siga, a sa a yɛtɛ singan.
6 Saraxarali kuntigine yi gbetin matongo, e naxa, “A mi daxa gbetini ito
xa sa en ma gbeti ramarade sariŋanxini, bayo faxa tiin saren nan a ra.”
7 E yi lan a ma a e xa na gbetin tongo, e fɛŋɛ rafalana nde a bɔxɔn sara na
gbetin na, e yi na findi xɔŋɛ maluxunden na.
8 Nanara, han to, e na bɔxɔn xili bama a “Wuli Bɔxɔna.”
9 Nayi, Nabi Yeremi naxan fala, na yi kamali, a naxa, “E yi gbeti gbanan
tonge saxanne tongo, Isirayila kaane a sara gbetin naxan na.
10 E fɛŋɛ rafalana bɔxɔn sara a ra alo Marigina n yamari kii naxan yi.”*

---

‡ **26:68: 26.68** Muxun naxanye a bɔnbɔma, ne mɔn a magelema na falan na. § **26:73: 26.73** ***a fala ti kiina:*** Yanyina nde, a yi falan tima alo muxun naxanye kelixi Galile yamanani hanma Nasarɛti yamanana. * **27:10: 27.10** A mato Sakari 11.12-13 nun Yeremi 18.2-3 nun 19.1-2 nun 32.6-15 kui.

Pilati yi Yesu maxɔdin
Maraka 15.2-5, Luka 23.3-5, Yoni 18.33-38

11 Yesu yi ti yamana kanna yɛtagi, yamana kanna yi a maxɔdin, a naxa,
“Yahudiyane mangan nan i tan na ba?”† Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a
fala.”
12 Koni saraxarali kuntigine nun yamaan fonne a kansun waxatin naxan
yi, a mi fefe fala.
13 Nayi, Pilati yi a fala a xa, a naxa, “E i kansunma feen naxanye birin na, i
mi ne mɛ ba?”
14 Koni Yesu mi tin a yabɛ mumɛ, yamana kanna yi kabɛ kati!

E Yesu faxa feen nagidi
Maraka 15.6-15, Luka 23.13-25, Yoni 18.39-19.16

15 Nba, sanli ito na yi a li nun, yamana kanna yi darixi kasorasaan muxu
keden beɲinɲɛ nɛn, yamaan na wa naxan xɔn ma.
16 Na waxatini, kasorasa ɲaxina nde yi na naxan xili Baraba.
17 Nanara, Pilati yamana kanna yi yamaan malanxin maxɔdin, a naxa, “Ɛ
waxi a xɔn ma n xa nde beɲin, Baraba hanma Yesu naxan xili Alaa Muxu
Sugandixina?”
18 Bayo a yi a kolon yati, fa fala e Yesu soxi a yii xɔxɔlɔnyaan nan ma.
19 Pilati yi dɔxi kiti sadeni waxatin naxan yi, a ɲaxanla yi xɛraan nasiga a
ma, a naxa, “I nama fefe liga tinxin muxuni ito ra amasɔtɔ n tɔrɔxi nɛn
xiyeni a fe ra to ki faɲi!”
20 Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi yamaan nadin, a Pilati xa
Baraba beɲin, a yi Yesu faxa.
21 Yamana kanna yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ waxi a xɔn ma muxu firinni
itoe, n xa nde beɲin?” E yi a yabi, e naxa, “Baraba!”
22 Pilati yi e maxɔdin, a naxa, “Yesu naxan xili Alaa Muxu Sugandixina, ɛ
waxi a xɔn ma, n xa nanfe liga a ra?” E birin yi a yabi, e naxa, “A xa
gbangban wudin ma.”
23 Koni Pilati yi e maxɔdin, a naxa, “A fe ɲaxin mundun ligaxi?” Koni e
sɔnxɔn yi siga gboɛ ayi, e naxa, “A gbangban wudin ma!”
24 Pilati a to waxatin naxan yi, a mi yi nɔɛ sese ra, sɔnxɔn yi gboma ayi, a
yi igen tongo, a yi a yiin naxa yamaan yɛɛ xɔri, a naxa, “N gbee yo mi xɛmɛni
ito faxa feni! Ɛ feen ni ito ra!”
25 Yamaan yi a yabi, e naxa, “A wunla goronna xa lu nxu tan nun nxɔ
diine xun ma!”
26 Awa, na xanbi ra, Pilati yi Baraba beɲin, a yi a yamari a e xa Yesu
bulan, a yi a so e yii alogo e xa a gbangban wudin ma.

Sofane yi Yesu magele
Maraka 15.16-20, Yoni 19.2-3

27 Yamana kanna sofane yi Yesu xali yamana kan banxini, sofane ganla
birin yi e malan a rabilinni.
28 E yi a dugine ba a ma, e yi doma gbeela‡ ragodo a ma.

† **27:11: 27.11 *mangana:*** Yamana kanna yi waxi a kansun feen nin fa fala a murutɛxi a mangayaan nan ma. Xa a tan nan a yɛtɛ findi mangan na, na yi findima a yalagi xunna nan na. ‡ **27:28: 27.28 *Doma gbeela*** yi findixi mangayaan taxamasenna nde nan na. Yamaan to a kansun fa fala a bata a yɛtɛ findi mangan na, sofane fa a mangayana fe magelema.

29 E yi wudi yii ɲali kanne dɛnbɛ kɔmɔtin na mangaya taxamasenna ra, e
yi a so a xunna, e dunganna so a yii.§ E yi e xinbi sin a bun ma, e lu a
magelɛ, e naxa, “I kɛnɛ Yahudiyane mangana!”
30 E yi dɛgen puru a ma, e yi a dunganna tongo, e yi a bɔnbɔ a xunna ma.
31 E to yelin a magelɛ, e domaan ba a ma, e mɔn yi a maxidi a gbee dugine
yi. Na xanbi ra, e yi siga a ra a gbangbandeni wudin ma.

E yi Yesu gbangban wudin ma
Maraka 15.21-32, Luka 23.26-43, Yoni 19.17-27

32 E yi minima taani waxatin naxan yi, e yi lan xɛmɛna nde ra, naxan yi
xili Simɔn Sirɛni kaana. E yi na karahan, a xa Yesu gbangban wudin tongo.
33 E yi fa na yireni dɛnaxan xili Gologota, naxan bunna nɛɛn “xun xɔri
yirena.”
34 E yi manpaan so a yii naxan yi basanxi se gbɛtɛ ra naxan xɔlɔ, alogo a
xa a min, koni a to a lɛnna ti a ma, a mi tin a minɲɛ.
35 E yi a gbangban wudin ma.* Na xanbi ra, e yi masɛnsɛnna ti lan a
dugine yitaxun feen ma.
36 E yi dɔxɔ a kantandeni.
37 E yi a kansun kɛdin sɛbɛ, e yi a gbangban a xun ma, e naxa,
“Yahudiyane Mangan nan Yesu ito ra.”
38 E yi muɲade firin gbangban wudin ma Yesu fɛma, kedenna a yiifanna
ma, bonna a kɔmɛnna ma.
39 Yamaan yi dangu a makonbɛ, e lu e xunni maxɛ,
40 e naxa, “I tan naxan Ala Batu Banxin kalama, i mɔn yi a ti soge saxan, i
yɛtɛ rakisi! Xa Alaa Dii Xɛmɛ nan i tan na, godo, i keli wudin kɔɛ ra.”
41 Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan fonne fan yi
a magele na kii nin,
42 e naxa, “A bonne rakisi nɛn, koni a mi nɔɛ a yɛtɛ rakisɛ! Isirayila
mangan xa mi a tan na ba? A xa keli wudin kɔɛ ra, a godo be alogo nxu xa
dɛnkɛlɛya a ma!
43 A dɛnkɛlɛyaxi Ala ma, a naxa, a Alaa Dii Xɛmɛn nan a tan na. Nba, xa a
rafan Ala ma, a xa a xunba!”
44 Hali muɲaden naxanye yi gbangbanxi wudin ma a dɛxɔn, ne fan yi a
makonbi na kiini.

Yesu faxa fena
Maraka 15.33-41, Luka 23.44-49, Yoni 19.28-30

45 Sogen bata yi a ratinxin nun, dimin yi so yamanan birin yi han se din
waxatin yi maso.
46 Na waxatini, Yesu yi gbelegbele a kon xuini, a naxa, “Eli, Eli, lama
sabakitani?” na bunna nɛɛn, “N ma Ala, n ma Ala, i n nabeɲinxi nanfera?”†
47 Muxuna ndee yi tixi na yi, ne yi a xuiin mɛ, e naxa, “A Nabi Eli nan
xilima.”
48 E tan nde keden yi a gi mafurɛn, a sa dugi dungin tongo, a yi a sin minse
muluxunxini, a yi a filin tamin ɲɔɛ ra, a yi a ti a xa, a xa a min.
49 Koni bonne naxa, “A mamɛ, en na a mato xa Nabi Eli fa a rakisɛ.”
50 Yesu mɔn yi a xui ramini fangan na, a niin yi ba.

---

§ **27:29: 27.29** E ***dunganna*** so a yii alo mangaya dunganna a magele feen na. * **27:35: 27.35** Sofane yi a yiine nun a sanne gbangban wudin ma, e yi a singan na kiini. E yi na ligama nɛn alogo muxune xa ɲɛnin benun e xa faxa. † **27:46: 27.46** A mato Yaburin 22.2 kui.

51 Dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bɔ firinna ra, fɔlɔ a
xunna ra han a sanbun na. Bɔxɔn yi xuruxurun, fanyene yi bɔ.
52 Gaburune yi rabi, faxa muxu sariŋanxina ndee yi keli.
53 E keli gaburune kui. Yesu keli xanbini sayani, e yi siga Taa Sariŋanxini,
e mini kɛnɛnni muxu wuyaxi xa.
54 Sofa kɛmɛn kuntigin nun a sofaan naxanye yi Yesu kantanma, ne to
bɔxɔn to xuruxurunŋɛ, e nun feen naxanye birin bata liga, e yi gaxu kati! E
yi a fala, e naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan yi a ra yati!”
55 Ŋaxanla naxanye yi biraxi Yesu fɔxɔ ra keli Galile yamanani, naxanye yi
a malima nun, ne wuyaxi yi na, e tixi wulani, e a matoma.
56 Mariyama Magadala kaan yi ne yɛ nun, e nun Mariyama, Yaki nun
Yusufu nga, e nun Sebede a dii xɛmɛne nga.

Yesu maluxun fena
Maraka 15.42-47, Luka 23.50-56, Yoni 19.38-42
57 Ŋinbanna to a li, nafulu kanna nde yi fa naxan yi xili Yusufu Arimate
kaana, Yesu a xarandiina nde nan yi a fan na.
58 A yi siga Pilati fɛma, a yi a maxɔdin Yesu binbina fe ma. Pilati yi e
yamari, a e xa Yesu binbin so Yusufu yii.
59 Nanara, Yusufu yi a binbin tongo, a yi a kasangen dugi fixɛni,
60 a sa a maluxun gaburun na fanye kui gexini alo faran yili, a yi baxi
naxan gedeni a yɛtɛ xa nun. Na xanbi ra, a yi gɛmɛ belebelen makutukutu
gaburun dɛ ra, a siga.
61 Mariyama Magadala kaan nun Mariyama bonna yi dɔxi na nun, e yɛɛn
lanxi gaburun ma.

Gaburu kantanne
62 Yuma lɔxɔn xɔtɔn bode, saraxarali kuntigine nun Farisi muxune yi siga
Pilati fɛma,
63 e naxa, “Nxu fafe, wule falani ito yi a nii ra waxatin naxan yi, nxu xaxili
dɔxi na xɔn ma, a fala nɛn, a naxa, ‘Soge saxan na dangu waxatin naxan yi,
n mɔn kelima nɛn sayani.’
64 Na ma, i xa yamarin fi, gaburun xa kantan ken, han a soge saxande
lɔxɔni alogo a xarandiine nama fa a binbin muŋa, e siga a ra. E yi a fala
yamaan xa fa fala ‘A bata keli sayani.’ Xa ito liga, wule dɔnxɛni ito ŋaxuma
ayi nɛn dangu a fɔlɔn na.”
65 Pilati yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ kantan muxune tongo, e xa sa gaburun
kantan alo e nɔɛ a ra kii naxan yi.”
66 Nanara, e yi siga, e sa gaburun dɛɛn nagali ki faŋi, e taxamasenna sa a
ma, e yi a kantan sofane lu na yi.

28

Yesu keli fena sayani
Maraka 16.1-10, Luka 24.1-12, Yoni 20.1-10
1 Matabu Lɔxɔn danguxina, xati lɔxɔn subaxani, Mariyama Magadala
kaan nun Mariyama bonna yi siga gaburu matodeni.
2 Bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti. Marigina malekan yi godo keli kore, a yi
gɛmɛ gbeen makutukutu, a dɔxɔ a fari.
3 Na malekan yɛtagin yi luxi alo kuyen na a ŋinna masɔxɔn, a dugine yi
fixa alo balabalan kɛsɛna.

4 Kantan muxune yi gaxu han e xuruxurun, e yi fuga a ra, e lu alo faxa
muxune.
5 Koni malekan yi falan ti ɲaxanle xa, a naxa, “Ɛ nama gaxu, n na a kolon
fa fala ɛ Yesu nan fenma naxan gbangban wudin ma.
6 A mi be yi, a bata keli alo a a fala kii naxan yi. Ɛ fa a saden mato.
7 Ɛ siga mafurɛn, ɛ sa a fala a xarandiine xa, ɛ naxa, ‘A bata keli sayani, ɛ
sa a lima Galile yamanani, ɛ a toma nɛn na yi!’ N bata a fala ɛ xa iki.”
8 Nanara, e keli gaburun yireni mafurɛn gaxun nun sɛwani, e siga e giyɛ, e
sa a fala a xarandiine xa.
9 Yesu yi e ralan mafurɛn, a naxa, “Ɛ nuwali.” E yi fa a sanna suxu, e yi a
batu.
10 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama gaxu, ɛ siga, ɛ sa a fala
ngaxakedenne xa, a e xa siga Galile yi, e sa n toma mɛnna nin.”

Kantan muxune dɛntɛgɛna

11 Ɲaxanle mɔn yi kira yi waxatin naxan yi, sofaan naxanye yi gaburun
kantanma, na ndee yi xɛtɛ taani. Feen naxan birin ligaxi, e na fala
saraxarali kuntigine xa.
12 Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi e bode to, e lan fe keden ma,
e gbeti gbeen so sofane yii.
13 E yi a fala e xa, e naxa, “Ɛ xa ito fala, ɛ naxa, ‘A xarandiine bata fa kɔɛɛn
na, e yi a binbin muɲa, nxu yi xiin waxatin naxan yi.’
14 Xa yamana kanna na mɛ, nxu a mafanɲɛ, nxu yi ɛ ba kɔntɔfinli.”
15 Kantan muxune yi gbetin nasuxu. E naxan fala e xa, e yi na liga. Na
falan yi xuya ayi na kiini Yahudiyane tagi han to.

Yesu yi a xarandiine xɛ

Maraka 16.14-18, Luka 24.36-49, Yoni 20.19-23, Kɛwanle 1.6-8

16 Xarandii fu nun kedenna yi siga Galile yamanani geyaan fari Yesu
naxan ma fe fala e xa.
17 E to a to, e yi a batu. Koni sikɛn yi ndee yi.
18 Yesu yi a maso e ra, a naxa, “Sɛnbɛn birin bata fi n ma kore xɔnna nun
bɔxɔ xɔnna fari.
19 Nayi, ɛ siga, ɛ sa siyane birin findi n ma xarandiine ra, ɛ yi e rafu igeni n
Fafe Ala nun a Dii Xɛmɛn nun a Nii Sariɲanxin xinli,
20 n na ɛ yamarixi naxanye birin ma, ɛ yi e xaran ne suxun ma. A mato, n
luma nɛn ɛ xɔn ma waxatin birin han dunuɲa raɲanni.”

Maraka
Maraka Yesu a Fe Xibaru Faŋin Naxan Sɛbɛ

Yesu fɔxɔrabira naanin nan Marigi Yesu a taruxun nun a falane sɛbɛ Alaa Nii Sariŋanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Muxune laxi a ra a Maraka a gbeen sɛbɛxi nɛn alogo Romi kaane xa dɛnkɛlɛya Yesu ma. A feene yɛbaxi kiina nde yi alogo Romi kaane xa la Yesu sɛnbɛn na. Yesu kabanako feen naxanye ligaxi, ne nan yɛbaxi dangu Yesu xaranna ra Maraka gbeen kui.

Maraka Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn ŋɛɛ tonge saxan ŋɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma. Kitabun yireni ito Yesu rafu feen nan singe yɛbama igeni. A mi a bari feen yɛbama. Yesu dunuŋa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nɛn a yamaan xa. A mɔn kabanako fe wuyaxi liga nɛn. Maraka na nan yɛbama Ningila Yesu kui. Dɔnxɛn na, a Yesu a sayaan nan yɛbama e nun a rakeli fena sayani.

Yoni Marafu Tiina kawandina
Matiyu 3.1-12, Luka 3.1-18, Yoni 1.19-28

1 Ningila Yesu a fe fɔlɔn ni ito ra, Alaa Muxu Sugandixina, Alaa Dii
Xɛmɛna.*
2 A sɛbɛxi Nabi Esayi Kitabun kui, a naxa,
“N nan n ma xɛraan nasigama nɛn i yɛɛ ra,
a kiraan nafala i xa.
3 Muxuna nde xuiin minima tonbonni,
a naxa, ‘Ɛ kirani tɔn Marigin yɛɛ ra,
ɛ kirane matinxin a xa!’ ”†
4 Nanara, Yoni yi mini kɛnɛnni tonbonni, a lu yamaan nafuyɛ igeni e tubi feen na Ala ma, a e kawandi, a e xa e xun xanbi so e yulubine yi, e yi rafu igeni alogo e yulubine xa xafari.
5 Yudaya kaane nun Yerusalɛn kaane birin yi siga a fɛma. E yi e ti e yulubine ra. A yi e rafu igeni Yurudɛn baani e tubi feen na.
6 Ŋɔgɔmɛ xabe dugin nan yi ragodoxi Yoni ma, a tagi xidixi kidin na. A yi baloma tuguminne nun kumin nan na.
7 A yi kawandin ba yamaan xa, a naxa, “Naxan fama n tan xanbi ra, na sɛnbɛn gbo dangu n tan na, n mi sa lan nɛn n xa findi a sankidin luti fulunna ra.
8 N tan ɛ rafuma igen nin iki, koni a tan ɛ rafuma Alaa Nii Sariŋanxin nin.”

Yesu rafu fena igeni
Matiyu 3.13-4.11, Luka 3.21-22, 4.1-13

9 Na xanbi ra, Yesu yi fa sa keli Nasarɛti taani Galile yamanani. Yoni yi a rafu Yurudɛn baani.
10 Yesu yi a rakelima igeni waxatin naxan yi, a yi kore xɔnna to rabiyɛ, Alaa Nii Sariŋanxin yi godo a ma ganba sawurani.
11 A yi fala xuiin mɛ keli kore, a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛn ni i tan na. I bata n kɛnɛn ki faŋi.”
12 Na waxati yɛtɛni, Alaa Nii Sariŋanxin yi a rasiga tonbonni.

---

* **1:1: 1.1** Yesu yatɛxi ***Alaa Dii Xɛmɛn*** na bayo a fafe mi toxi dunuŋa yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Na feen sɛbɛxi Luka 1.34-35 nan kui. † **1:3: 1.3** Esayi 40.3

13 A yi lu na yi soge tonge naanin. Setana yi kata a xa a ratantan. Yesu nun burunna subene nan yi a ra. Malekane fan yi fa a mali.

Yesu yi muxu naanin xili
Matiyu 4.12-22, Luka 4.14-15, 5.1-11

14 E yelin xanbini Yoni sɛ kasoon na, Yesu yi siga Galile yamanani. A sa Alaa falan Xibaru Faɲin kawandin ba yamaan xa,
15 a naxa, “Waxatin bata a li, Alaa Mangayaan bata maso. Ɛ ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi, ɛ dɛnkɛlɛya n ma falan Xibaru Faɲin ma.”
16 Awa, Yesu yi sigan tima Galile Daraan dɛxɔn ma waxatin naxan yi, a yɛxɛ suxun muxu firin to, Simɔn nun a ngaxakedenna Andire. E yi yɛxɛ suxu nin yalaan na darani.
17 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ bira n fɔxɔ ra. N xa ɛ findi muxu fenne ra Ala xa alo ɛ yɛxɛn suxuma kii naxan yi.”
18 E yi e yalane bira mafurɛn! E bira a fɔxɔ ra.
19 Yesu mɔn yi siga yɛɛn na ndedi, a yi Yaki nun a ngaxakedenna Yoni to, Sebede a dii xɛmɛne. E yi e yalane yitɔnma kunkin kui.
20 Yesu yi e xili keden na. E yi e fafe Sebede nun walikɛne lu kunkin kui, e bira Yesu fɔxɔ ra.

Yinnan muxun naxan fɔxɔ ra
Luka 4.31-37

21 E yi sa Kapɛrunan taan li. Yesu yi so salide banxini Matabu Lɔxɔni, a yi lu xaranna tiyɛ.
22 Yamaan yi kabɛ Yesu xaran ti kɛɲaan ma, amasɔtɔ a yi xaranna tima Ala sɛnbɛn nin. A mi yi luxi alo sariya karamɔxɔne.
23 Na waxatin yɛtɛni, xɛmɛna nde yi e salideni yinna ɲaxin yi naxan fɔxɔ ra. Yinnan yi xɛmɛn nasɔnxɔ, a yi falan ti a xɔn,
24 a naxa, “Yesu Nasarɛti kaana, i waxi nanse xɔn ma nxu xa? I faxi nxu halagiden nin ba? N ni i kolon, Alaa muxu sariɲanxin nan i tan na.”
25 Yesu yi yinnan yamari a sɔbɛɛn na, a naxa, “I dundu, xɛtɛ xɛmɛni ito fɔxɔ ra.”
26 Yinna ɲaxin yi xɛmɛn naxuruxurun kati! A gbelegbele, a xɛtɛ a fɔxɔ ra.
27 Muxune yi kabɛ, e yi e bode maxɔdin fɔlɔ, e naxa, “Nanse ito ra, xaran nɛnɛn ni ito ra ba, Ala sɛnbɛn naxan yi? A yinna ɲaxine yamarima, e yi a falan suxu.”
28 Muxune yi Yesu a fe xibarun mɛ Galile yamanan yiren birin yi mafurɛn!

Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya
Matiyu 8.14-17, Luka 4.38-41

29 E to mini salide banxini, Yesu nun Yaki nun Yoni yi siga Simɔn nun Andire konni keden na.
30 Simɔn bitan gilɛn furaxin yi saxi banxini, a fatin wolonxi a ma. E yi a fe fala Yesu xa sa!
31 Yesu yi siga na ɲaxanla fɛma, a yi a suxu a yiin ma, a yi a mali, a yi a rakeli. Fati mawolonna yi a beɲin, a wali fɔlɔ e xa.
32 Ɲinbanna ra, sogen godo xanbini, yamaan yi fa furetɔne birin na Yesu fɛma e nun ɲinan ɲaxine muxun naxanye fɔxɔ ra.
33 Taan birin yi e malan dɛɛn na.

34 Yesu yi furetɔ wuyaxi rakɛndɛya furen sifan birin ma, a ɲinan wuyaxi
kedi muxune fɔxɔ ra. Koni a mi yi tinma ɲinanne yi falan ti hali ndedi
amasɔtɔ e yi a kolon.

Yesu yi kawandin ba Galile yi
Luka 4.42-44

35 Na xɔtɔn bode subaxani, Yesu yi keli, a mini, a siga yire madunduxina
nde yi Ala maxandideni.
36 Koni Simɔn nun a lanfane yi siga Yesu fendeni.
37 Awa, e a toxina, e yi a fala a xa, e naxa, “Muxune birin i fenma iki.”
38 Koni Yesu yi e yabi, a naxa, “En siga taa gbɛtɛye yi be dɛxɔn ma, alogo n
mɔn xa sa kawandin ba mɛnne fan yi, amasɔtɔ n faxi na nan ma.”
39 Nayi, a yi siga Galile yamanan yiren birin yi, a sa kawandin ba salide
banxine kui, a yi ɲinanne kedi.

Yesu yi dogonfontɔɔn nakɛndɛya
Matiyu 8.1-4, Luka 5.12-16

40 Dogonfontɔɔn yi fa Yesu fɛma, a yi a xinbi sin a bun ma. A yi a mafan, a
naxa, “Xa i tiɲɛ, i nɔɛ n nakɛndɛyɛ nɛn.”
41 Yesu yi kininkinin a ma han, a yi a yiin sa a ma. A yi a yabi, a naxa, “N
bata tin, i xa kɛndɛya!”
42 Dogonfonna yi a beɲin sa! Xɛmɛn yi kɛndɛya.
43 Na xanbi ra, Yesu yi a maxadi ken ken, a yi a rasiga keden na,
44 a naxa, “I tuli mati, i nama a fala muxu yo xa. Koni siga saraxaraliin
fɛma mafurɛn, a xa i mato. Na xanbi ra, i saraxan ba i rasariɲan feen na alo
Nabi Musa a yamari kii naxan yi. Na findima nɛn sereyaan na saraxaraline
xa.”‡
45 Koni xɛmɛn yi siga yiren birin yi, a sa feni ito fala muxune birin xa. A yi
a fala kati, han Yesu mi yi fa nɔɛ soɛ taani kɛnɛnni, a lu a danna burunna ra.
Yamaan yi fa a fɛma sa keli yiren birin yi.

2

Yesu yi lɛbutɛnna rakɛndɛya
Matiyu 9.1-8, Luka 5.17-26

1 Waxatidi danguxina, Yesu yi xɛtɛ Kapɛrunan taani. Yamaan yi a mɛ a
Yesu bata fa a konni.
2 Muxu wuyaxi yi e malan na yi. E na rafe han hali tandeni, tide mi yi fa
na. Yesu yi Alaa falan kawandi ba e xa.
3 Muxu naanin yi fa xɛmɛ lɛbutɛnna nde ra e yii.
4 E mi yi nɔɛ Yesu masɔtɛ amasɔtɔ yama gbeen yi na yi. Nanara, e yalenna
raba banxin fari Yesu xun ma. E xɛmɛn nagodo Yesu ma na yalenna ra, a
saxi a sa seni.
5 Yesu to e dɛnkɛlɛyaan to, a yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa, “N ma dii, i
yulubine bata mafelu.”
6 Sariya karamɔxɔna ndee yi dɔxi na yi, ne yi e miri e yɛtɛ ma, e naxa,

‡ **1:44: 1.44 *dogonfontɔna:*** Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sariɲan, hanma xa a mi sariɲan. Muxu gbɛtɛ mi yi a yiin diɲɛ dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kanna sariɲanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sariɲan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

7 “A falan tima na ki nanfera? A bata Ala rayelefu. Muxu yo mi nɔɛ
yulubine mafeluyɛ fɔ Ala keden peena!”
8 Yesu yi e miriyaan kolon mafurɛn! Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ
mirima fe sifani itoe ma nanfera?
9 Nanse fala raxɔlɔ lɛbutɛnna xa, ‘I yulubine bata mafelu’ hanma ‘Keli, i ya
sa seen tongo, i sigan ti?’
10 N na yitama ɛ ra nɛn nayi fa fala sɛnbɛna n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii
dunuɲa yi, n muxun mafelu a yulubine ra.” A yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa,
11 “N na a falama i xa, keli i i ya sa seen tongo, i siga i konni.”
12 Xɛmɛn yi keli mafurɛn, a yi a sa seen tongo, a sigan ti e birin yɛɛ xɔri. E
birin yi kabɛ kati! E yi Ala tantun, e naxa, “Nxu munma ito ɲɔxɔnna to
singen mumɛ!”

Yesu yi Lewi xili
Matiyu 9.9-13, Luka 5.27-32

13 Yesu mɔn yi siga daraan dɛ, yama gbeen yi fa a fɛma, a e xaran fɔlɔ.
14 A yi sigama waxatin naxan yi, a mudu maxinla nde to, a xili Lewi,
Alifaa dii xɛmɛna, a yi dɔxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa,
“Bira n fɔxɔ ra.” Lewi yi keli, a bira a fɔxɔ ra.
15 Na xanbi ra, Yesu yi siga a dɛgedeni Lewi a banxini. Mudu maxinla nun
hakɛ kan wuyaxi yi dɔxɔ e dɛgedeni Yesu nun a xarandiine fɛma, bayo na
muxu sifan wuyaxi yi biraxi a fɔxɔ ra.
16 Farisi muxu* sariya karamɔxɔna ndee yi Yesu to a dɛgɛ hakɛ kanne nun
mudu maxinle fɛma. Nanara, e yi a xarandiine maxɔdin, e naxa, “Nanfera
Yesu a dɛgema mudu maxinle nun hakɛ kanne fɛma?”
17 Yesu yi e xuiin mɛ, a yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kɛndɛ na mako mi
seribaan ma fɔ furetɔne. N mi faxi tinxin muxune xan xilideyi fɔ hakɛ
kanne.”

Sun suxun maxɔdinna
Matiyu 9.14-17, Luka 5.33-39

18 Yoni a xarandiine nun Farisi muxune yi sunna suxuma. Muxuna ndee
yi fa Yesu fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nanfera Yoni a xarandiine nun
Farisi muxune xarandiine sunna suxuma koni i gbeene mi sunna suxuma?”
19 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɲaxalandi kanna nɛma ɲaxalandi tiine fɛma, e
sunna suxɛ ba?† Na mi ligɛ, xa a e fɛma!
20 Koni waxatina nde fama, ɲaxalandi kanna bama nɛn e yɛ. Na waxatini,
e sunna suxuma nɛn.
21 Muxu yo mi dugi nɛnɛ dungin tongɛ, a yi dugi fonna bɛtɛrɛn a ra.‡ Xa a
na liga, a dungi nɛnɛn bɔma nɛn a fonna ra, a yinla yi ragbo ayi.
22 Muxun mi manpa nɛnɛn sɛ se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nɛnɛn
se saseen kalama nɛn, se saseen nun manpaan yi kala. Koni manpa nɛnɛn
sama se sase nɛnɛn nan kui.”

---

* **2:16: 2.16** ***Farisi muxune:*** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. † **2:19: 2.19** ***Ɲaxalandi kanna:*** Yesu nan luxi alo ɲaxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nɛɛn, fa fala muxune mi sunna suxuma sɛwa waxatine yi. ‡ **2:21: 2.21** ***dugi nɛnɛna:*** Yesu a sariya nɛnɛn mi sɛ Nabi Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi sɛ sariya nɛnɛn ma.

Matabu Lɔxɔna fe
Matiyu 12.1-8, Luka 6.1-5

23 Yesu nun a xarandiine yi danguma xɛɛna nde ma Matabu Lɔxɔna nde yi, a xarandiine yi sansi tɔnsɔnne ratorondon fɔlɔ.
24 Nanara, Farisi muxune yi a fala Yesu xa, e naxa, “I ya xarandiine feen naxan ligama, na mi daxa Matabu Lɔxɔni.”§
25 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ munma na xaran ba, kamɛn Dawuda nun a fɔxɔrabirane suxu waxatin naxan yi?*
26 A so nɛn Alaa banxini Saraxarali Kuntigi Singena Abiyatari waxatini, a yi Alaa buru ralixin don muxe mi daxa a xa naxan don fɔ saraxaraline. Dawuda mɔn yi ndee so a fɔxɔrabirane fan yii.”
27 Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “Matabu Lɔxɔn daxi muxun nan xa, muxun xa mi daxi Matabu Lɔxɔn xa.
28 Nanara, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn nan Matabu Lɔxɔn kanna ra.”

3

Xɛmɛ yii madɔnxina fe
Matiyu 12.9-14, Luka 6.6-11

1 Na xanbi ra, Yesu mɔn yi siga salide banxini. A yi xɛmɛ yii madɔnxina nde li mɛnni.
2 E yi lu Yesu matoɛ xa a xɛmɛn nakɛndɛyɛ Matabu Lɔxɔni alogo e xa a kansun na fe ra.
3 Yesu yi a fala xɛmɛ yii madɔnxin xa, a naxa, “Keli, i fa yamaan yɛtagi be.”
4 Na xanbi ra, a yi yamaan maxɔdin, a naxa, “Matabu Lɔxɔni, nanse daxa a xa liga, a ɲaxin ba, xa a faɲina? En yi muxun niin nakisi ba, xa en yi a halagi?” Koni e mi fefe fala.
5 Yesu xɔlɔxin yi e mato. A sunu e kininkinintareyana fe ra ki faɲi. A yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, “I yiini bandun.” A yi a yiini bandun, a kɛndɛya.
6 Nanara, Farisi muxune yi mini mafurɛn! E nun Herode a muxuna ndee yi sa e bode to, e Yesu faxa feni tɔn.

Yamaan yi e malan daraan dɛ

7 Yesu nun a xarandiine yi siga Galile Daraan dɛxɔn ma, yama gbeen yi bira a fɔxɔ ra keli Galile yamanani, e nun Yudaya
8 nun Yerusalɛn nun Idumeya nun Yurudɛn baan kidimaan nun Tire taan nun Sidɔn taan nabilinni. Yesu yi feen naxanye ligama, yamaan yi na mɛ, e yi fa a fɛma.
9 A yi a fala a xarandiine xa a e xa kunkina nde fen a xa, alogo yamaan nama a yigbɛtɛn.
10 A bata yi muxu wuyaxi rakɛndɛya nun. Furetɔne birin yi kataxi alogo e xa e maso a ra, e yi e yiin din a ra.
11 Nba, yinna ɲaxine yi muxun naxanye fɔxɔ ra, ne a to waxatin naxan yi, e bira a bun ma, yinna ɲaxine yi lu e ragbelegbelɛ, e falan ti e xɔn, e naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na.”
12 Koni a yi yinnane yamari, a e nama a fe fala.

---

§ **2:24: 2.24** Farisi muxune namunne mi yi tinɲɛ wali yo xa kɛ ***Matabu Lɔxɔni***. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlɛxine mi yi maliyɛ na lɔxɔni.
* **2:25: 2.25** A mato Samuyɛli Singen 21.2-7.

Yesu yi xɛra fu nun firinne yɛba
Matiyu 10.1-4, Luka 6.12-16

13 Awa, Yesu yi te geyaan fari. A yi waxi muxun naxanye xɔn ma, a yi ne
xili, e yi fa a fɛma.
14 A yi muxu fu nun firin sugandi, a naxanye findi xɛrane ra alogo e xa lu
a fɛma,
15 a yi e rasiga kawandi badeni, a fangan so e yii e ɲinanne kedi.
16 A muxu fu nun firinna naxanye sugandi, ne nan itoe ra, Simɔn, Yesu
naxan xili sa Piyɛri,*
17 e nun Sebede a dii xɛmɛn Yaki nun a xunyɛn Yoni Yesu naxanye xili sa
“Boyanerigɛ.” Na bunna nɛɛn “Kuye Sarinna diine.”
18 E nun Andire nun Filipi nun Barotolome nun Matiyu nun Tomasi nun
Alifaa dii xɛmɛn Yaki nun Tade nun Simɔn e naxan ma a “Yahudiya siya
xanuna,”†
19 e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a a so yiini.

Yesu nun Yinna mangana fe
Matiyu 12.22-32, Luka 11.14-23, 12.10

20 Na xanbi ra, Yesu yi xɛtɛ banxini. Yama gbeen yi e malan na yi han Yesu
nun a xarandiine mi yi fa nɔɛ e dɛge fɛrɛn sɔtɛ.
21 A denbayaan na mɛ waxatin naxan yi, e siga a tongodeni, amasɔtɔ a
denbayaan yi a falama nɛn, e naxa, “Seen bata so a yi.”
22 Sariya karamɔxɔn naxanye fa sa keli Yerusalɛn taani, ne yi a fala, e
naxa, “Bɛlɛsɛbu nan a fɔxɔ ra!” Bonne naxa, “A yinnane kedima yinna
mangan Bɛlɛsɛbu barakan nin.”
23 Nanara, Yesu yi e xili a fɛma, a sandana ndee sa e xa, a naxa, “Setana
nɔɛ Setana kedɛ ba?
24 Xa yamanan bata yitaxun yɛngɛni, na yamanan mi sabatima.‡
25 Yɛngɛn tanden naxan kui, na tanden mi sabatima.
26 Xa Setana keli a yɛtɛ xili ma, a mangayani taxunma yɛngɛni nɛn. A mi
sabatima, a ɲanma nɛn na yi.
27 Muxu yo mi nɔɛ soɛ sɛnbɛmana banxini, a yi a yii seene tongo, xa a mi
sɛnbɛmaan xidi singen.§ Na xanbi ra, a banxi kui seene tongɛ nɛn.
28 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, muxun yulubin naxan birin ligama, hali a na Ala
rayelefu, Ala e mafeluyɛ nɛn na birin na.
29 Koni muxun naxan na Alaa Nii Sariɲanxin nayelefu, na mi mafeluyɛ
mumɛ, habadan yulubin luma a ma nɛn.”
30 Yesu ito falaxi nɛn amasɔtɔ muxune yi a falama nɛn, e naxa, “Yinna
ɲaxin nan a fɔxɔ ra.”

Yesu nga nun a xunyɛne fe
Matiyu 12.46-50, Luka 8.19-21

31 Na xanbi ra, Yesu nga nun a xunyɛne yi fa. E ti tandeni, e xɛraan nasiga
a xilideni banxini.

---

* **3:16: 3.16** Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita. † **3:18: 3.18** ***Yahudiya siya xanuna:*** Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yɛngɛma alogo Isirayila kaane xa mini e nɔɔn bun ma. ‡ **3:24: 3.24** ***yamanana:*** Ɲinanne nun yinnane Setana sɛnbɛn bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana sɛnbɛn bun, xa ne e bode kedi, na luxi nɛn alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi ɲinanne kedɛ alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. § **3:27: 3.27** Sandani ito kui, Setana findixi ***sɛnbɛmaan*** nan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana yinna ɲaxine sɛnbɛn bun ma, nayi, Yesu bata Setana xidi.

32 Yamaan yi dɔxi Yesu rabilinni, e yi a fala a xa, e naxa, “A mato, i nga
nun i xunyɛne tandeni e waxi i to feni.”
33 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ndee nga nun n xunyɛne ra?”
34 Muxun naxanye dɔxi a rabilinni, a yi ne mato, a naxa, “N nga nun n
xunyɛne mato be yi.
35 Amasɔtɔ muxun naxanye Ala sagoon ligama, ngaxakeden xɛmɛmaan
nun a ɲaxalanmaan ne nan na e nun n nga.”

4

Sansi wonla fe sandana
Matiyu 13.1-9, Luka 8.4-8

1 Na xanbi ra, Yesu mɔn yi xaranna fɔlɔ daraan dɛ. Yama gbeen yi malan a
fɛma han a yi so kunkin kui daraan xun ma. Yamaan yi lu baan xɛ dɛɛn xɔn
ma.
2 A yi e xaran fe wuyaxi ma sandani. A yi a fala e xa a xaranni, a naxa,
3 “Ɛ tuli mati. Xɛɛ biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni.
4 A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn ma.
Xɔline yi ne don.
5 Ndee yi bira fanyen fari bɛndɛ gbee mi yi dɛnaxan yi. E yi soli mafurɛn,
amasɔtɔ bɛndɛn mi yi gbo na yi.
6 Sogen to te, e yi lisi a ra, e xara, bayo e salenne mi yi godoxi bɔxɔni ki
faɲi.
7 Sansina ndee yi bira sɛxɛ ɲali kanne tagi, sɛxɛne yi gbo, e yi e don, e mi
bogi.
8 Koni ndee yi bira bɔxɔ faɲini, e soli, e sabati, e bogi, e keden kedenna
birin yi tonge saxan sɔtɔ hanma tonge sennin, hanma kɛmɛ.”
9 Yesu yi a fala, a naxa, “Xa tunla naxan xɔn, a feen mɛ, na xa a tuli mati!”

Sandane sa xunna
Matiyu 13.10-17, Luka 8.9-10

10 Yesu yi a danna waxatin naxan yi, muxun naxanye nun a xarandii fu
nun firinne yi a rabilinni, ne yi a maxɔdin sandane fe ma.
11 Yesu yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan wundo feen bata so ɛ tan yii.
Koni muxun naxanye a fari ma, ne feen birin mɛma sandan nin
12 bayo, ‘E seen matoma nɛn han, koni e mi a yigbɛma. E e tuli matima nɛn
han, koni e mi fefe famuma, alogo e nama maxɛtɛ, e yulubine yi xafari.’* ”

Yesu yi sandan bunna yɛba
Matiyu 13.18-23, Luka 8.11-15

13 Na xanbi ra, Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ mi sandani ito bunna kolon
ba? Xa ɛ mi ito kolon, ɛ sandan bonne bunne kolonma di?”
14 “Awa, sansi wonla Alaa falan nan wolima.
15 Muxuna ndee luxi nɛn alo sansiin naxanye bira kiraan xɔn ma. E na
Alaa falan mɛ tun, Setana yi fa, a yi a ba e yi.
16 Muxuna ndee luxi nɛn alo sansiin naxanye bira fanyen fari. E na Alaa
falan mɛ, e a suxuma nɛn sɛwani mafurɛn!
17 Koni salen mi e bun ma, e mi buma. Tɔrɔn nun bɛsɛnxɔnyaan na fa Alaa
falana fe ra, e birama nɛn tantanni mafurɛn!
18 Muxuna ndee luxi nɛn alo sansiin naxanye bira sɛxɛ ɲali kanne tagi. E
Alaa falan mɛ,

* **4:12: 4.12** Esayi 6.9-10

19 koni dunuŋa xaminne nun nafunla fe kunfan nun nata gbɛtɛye yi a liga
e falan beŋin, a tɔnɔn mi lu e ma.
20 Koni muxuna ndee luxi nɛn alo sansiin naxanye bira bɔxɔ faŋini. E
Alaa falan mɛma nɛn, e yi a suxu, e bogi. Ndee yi tonge saxan namini, ndee
tonge sennin, ndee kɛmɛ."

Lɛnpun dɔxɔ fena seen bun ma
Luka 8.16-18

21 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Lɛnpun dɔxɛ deben bun ma hanma saden
bun ma ba? A mi dɔxɔma seen xan fari ba?
22 Feen naxanye birin luxunxi, ne makɛnɛnma nɛn. Feen naxanye birin
wundoni, ne minima nɛn kɛnɛnni.
23 Xa tunla naxan ma a feen mɛ, na xa a tuli mati!"
24 A mɔn yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ feen naxan mɛxi, ɛ na fe liga ɛ yeren ma.
Ɛ ligaseen naxan yatɛma bonne xa, Ala fan na yatɛma ɛ xa nɛn, a yi nde sa a
fari.
25 Seen muxun naxan yii, nde mɔn soma nɛn na yii, koni se mi muxun
naxan yii, hali naxan di a yii, na bama nɛn a yii."

Sansi xɔnna fe sandana

26 Yesu mɔn yi a fala, a naxa, "Alaa Mangayaan luxi nɛn alo xɛmɛn naxan
a sansiin woli a xɛɛn ma.
27 Xa a xi, xa a mi xi, kɔɛɛn ba, yanyin ba, sansi xɔnna solima nɛn, a yi gbo,
koni a tan mi a liga kiin kolon.
28 Bɔxɔn nan bogi seene raminima a yɛtɛ ra. A solima nɛn singe, na xanbi
ra, a sabati, dɔnxɛn na a yi bogi.
29 A na mɔ waxatin naxan yi, xɛmɛn yi wɔlitɛn naso a ra, bayo a xaba
waxatin bata a li."

Sansi xurina fe sandana
Matiyu 13.31-32, 34, Luka 13.18-19

30 Yesu yi maxɔdinna ti, a naxa, "En na Alaa Mangayaan sama nanse ma,
hanma en nɔɛ a yɛbɛ sandan mundun xɔn?
31 A luxi nɛn alo sansi kɛsɛ xuridin† naxan xurun dangu se kɛsɛn birin na
muxune naxanye sima.
32 Koni a na si, a gboma nɛn han a dangu sansine birin na. A yiine yi gbo
han xɔline yi e tɛɛne sa a yiine yi, a nininna ra."
33 Yesu yi Alaa falan nali e ma sanda sifani ito wuyaxi xɔn, e yi nɔɛ
naxanye famunŋɛ.
34 A mi yi falan tima e xa, xa a mi sandan sa. Koni e nun a xarandiine
nɛma yi e danna, a yi e birin yɛbama nɛn e xa.

Yesu yi foye gbeen yamari
Matiyu 8.23-27, Luka 8.22-25

35 Na lɔxɔn ŋinbanna ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, "En gidi
daraan kidi ma."
36 Nayi, e yi keli yamaan yɛ, e sa so kunkin kui Yesu yi dɔxi naxan kui.
Kunki gbɛtɛye fan yi a dɛxɔn.
37 Foye gbeen yi keli, igen mɔrɔnne‡ yi so fɔlɔ kunkin kui, a yi luxi ndedi
kunkin xa rafe igen na.

† **4:31: 4.31** Sansini ito xili nɛn mutaridi.
‡ **4:37: 4.37** ***Igen mɔrɔnne:*** alo foyen na so igeni.

38 Yesu yi xima kunkin kui xanbin na, a xunna saxi xunbunsaan fari. E yi
a raxulun, e yi a fala a xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i ya fe mi nxu faxa feni ba?”
39 Yesu yi keli, a foyen nun igen mɔrɔnne yamari, a naxa, “I raxara, i
sabari!” Foyen yi dɔxɔ, na yi madundu yenyen!
40 Na xanbi ra, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ gaxuxi nanfera? Dɛnkɛlɛya
mi ɛ yi singe ba?”
41 Koni e gaxu kati! E a fala e bode xa, e naxa, “Nde xɛmɛni ito ra? Hali
foyen nun igena a falan suxuma!”

5

Yesu yi muxun nakɛndɛya yinnane naxan fɔxɔ ra
Matiyu 8.28-34, Luka 8.26-39

1 E yi dangu Galile Daraan bode fɔxɔn na Gadara yamanani.
2 Yesu godo nɛn kunkin kui tun, xɛmɛna nde yi fa sa keli bilingan yireni,
yinna ɲaxin yi naxan fɔxɔ ra.
3 Na xɛmɛn yi bilingan yiren nin, muxu yo mi yi fa nɔɛ a xidɛ sɔnɔn, hali
yɔlɔnxɔnna ra.
4 Amasɔtɔ e bata yi a sanne balan wuren na, e a yiine xidi yɔlɔnxɔnne ra
sanɲa ma wuyaxi, koni a yi a yɔlɔnxɔnne yibolonma nɛn, a wurene ba a
sanne ma. Muxu yo mi yi fa a nɔɛ.
5 A yi sigama bilingan yiren nin, e nun geyane fari kɔɛɛn nun yanyin birin
na. A yi gbelegbelema nɛn waxatin birin, a yi lu a yɛtɛ maxabɛ gɛmɛn na.
6 A to sa Yesu to fɛ wulani, a yi a gi, a sa a xinbi sin a bun ma.
7 A yi a xuini te, yinnan yi a ragbelegbele a falan ti a xɔn, a naxa, “Kore
Xɔnna Alaa Dii Xɛmɛna, Yesu, i waxi nanse xɔn ma n tan xa? I kɔlɔ Ala yi, fa
fala i mi n ɲaxankatama!”
8 A na falaxi nɛn, amasɔtɔ Yesu bata yi a fala, a naxa, “I tan yinna ɲaxina,
xɛtɛ xɛmɛni ito fɔxɔ ra.”
9 Yesu yi yinnan maxɔdin, a naxa, “I xili di?” A yi a yabi, a naxa, “N xili
nɛn, ‘Ganla.’ Amasɔtɔ nxu wuya!”
10 Yinnan yi lu Yesu mafanɲɛ, a nama yinnane kedi yamanani.
11 Awa, xɔsɛ kuru gbeen yi na dɛxɔn ma, e yi e dɛgema geyaan ma.
12 Yinnane yi Yesu mafan, e naxa, “Nxu rasiga xɔsɛ kuruni itoe yɛ, alogo
nxu xa sa so ne yi.”
13 Nanara, a yi tin. Yinna ɲaxine yi xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra, e sa so xɔsɛne yi.
Xɔsɛ kurun birin yi godo e giyɛ geyaan na, e godo darani, e faxa. Xɔsɛ wuli
firin ɲɔxɔn.
14 Muxun naxanye yi xɔsɛne kantanma, ne yi siga e giyɛ taani, e sa na
xibarun nali taani e nun xɛɛne ma. Yamaan yi siga na feen matodeni.
15 Awa, e siga Yesu fɛma, e na xɛmɛn to yinna ganla yi naxan fɔxɔ ra nun. A
dɔxi, domaan nagodoxi a ma, a bata xaxili sɔtɔ. Nanara, e birin yi gaxu kati!
16 Naxanye na feene birin to, e yi ne yɛba yamaan xa naxan ligaxi na
muxun xa yinna ɲaxin yi naxan fɔxɔ ra e nun naxan liga xɔsɛne ra.
17 Nanara, e Yesu mafan fɔlɔ, a xa keli e yamanani.
18 Awa, Yesu yi soma kunkin kui waxatin naxan yi, yinna ɲaxin yi xɛmɛn
naxan fɔxɔ ra nun, na yi Yesu mafan alogo a xa lu a fɛma.
19 Koni Yesu mi tin, a yi a fala a xa, a naxa, “Xɛtɛ i konni i ya denbayaan
fɛma. Marigin naxan ligaxi i xa, a kininkininxi i ma kii naxan yi, i sa na fala
e xa.”

20 Awa, xɛmɛn yi siga na Taa Xun Fune birin yi. Yesu feen naxan ligaxi a xa, a sa na fala. Na muxune yi kabɛ kati!

Yesu yi muxu firin nakɛndɛya
Matiyu 9.18-16, Luka 8.40-56

21 Yesu mən yi xɛtɛ daraan bode fəxən na kunkin kui. Yama gbeen yi malan Yesu rabilinni daraan dɛxən ma.
22 Salide banxin kuntigina nde yi fa, naxan yi xili Yirusu, a yi a to, a bira Yesu san bun ma.
23 A yi a mafan kati, a naxa, “N ma dii tɛmɛn faxamaan ni i ra! Yandi, fa i yiin sa a ma alogo a xa kɛndɛya, a lu a nii ra.”
24 Awa, Yesu yi siga a fəxə ra, yama gbeen fan yi siga a fəxə ra, e yi a yigbɛtɛn han!
25 Ŋaxanla nde yi na nun ɲaxalan furen yi naxan ma xabu ɲɛɛ fu nun firin.
26 A bata yi tərə seriba wuyaxi fɛma a dandandeni, a gbetin birin bata yi ɲan, koni a mi kɛndɛya, fə a furen to yi sigan gboɛ ayi!
27 A to Yesu a fe mɛ, a yi fa yamaan yɛ Yesu xanbi ra, a yi a yiin din a domaan na.
28 Amasətə a yi a mirima nɛn, a naxa, “Hali n na n yiin din a domaan na gbansan, n kɛndɛyama nɛn.”
29 Na waxatin yɛtɛni, wunla naxan yi minima a ma, na yi dan, a yi a kolon a fatini fa fala a bata kɛndɛya.
30 Yesu yi a kolon mafurɛn a sɛnbɛna nde bata mini a yi. A yi a yɛɛ rafindi yamaan ma a yi a fala, a naxa, “Nde a yiin dinxi n ma domaan na?”
31 A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “I yamaan toma i yigbɛtɛnɲɛ, i mən a falama, i naxa, ‘Nde a yiin dinxi n na?’ ”
32 Koni Yesu yi lu a rabilinna matoɛ alogo a xa ɲaxanla to naxan a yiin dinxi a ra.
33 Ŋaxanla yi xuruxurunma gaxuni, a to bata a kolon naxan ligaxi a xa, a yi fa bira a san bun, a yi ɲəndin fala a xa.
34 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii tɛmɛna, i ya dɛnkɛlɛyaan bata i rakisi, siga bɔɲɛ xunbenli, i ya tərən bata ɲan.”
35 Yesu yi na falama waxatin naxan yi, xɛrana ndee yi fa sa keli salide banxin kuntigin Yirusu konni. Ne yi a fala Yirusu xa, e naxa, “I ya dii tɛmɛn bata faxa. I karaməxə tərəma nanfera?”
36 Yesu mi a tuli mati e falan na, koni a yi a fala salide banxin kuntigin xa, a naxa, “I nama gaxu, i xa dɛnkɛlɛya tun!”
37 A mi tin muxu yo xa siga a fəxə ra, fə Piyɛri nun Yaki nun Yaki xunyɛn Yoni.
38 E to salide banxin kuntigin konna li, Yesu yi e to kəntəfilixi, e yi wugama han, e gbelegbelema!
39 A yi so banxini, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ kəntəfilixi nanfera, ɛ yi wuga? Diin mi faxaxi, a xiin nɛn.”
40 Koni, e yi a magele fələ. A yi e birin namini banxini, a yi diidina nga nun a fafe xili e nun a xarandii saxanna. E diidin saxi dɛnaxan yi, e so mɛnni.
41 A yi a suxu a yiin ma, a yi a fala a xa a kon xuini, a naxa, “Talita kumi.” Na bunna nɛɛn fa fala, “Dii tɛmɛna, n na falama i xa, keli!”
42 Dii tɛmɛn yi keli mafurɛn, a sigan ti fələ. A barin bata yi ɲɛɛ fu nun firin ti. E yi kabɛ na ma kati!
43 Koni Yesu yi e yamari, a muxu yo nama feni ito kolon, e mən xa donseen so diin yii.

6

Nasarɛti kaane yi e mɛ Yesu ra
Matiyu 13.53-58, Luka 4.16-30

1 Yesu yi keli na yi, a siga a konni, a maxuruxi taan naxan yi, a xarandiine
biraxi a fɔxɔ ra.
2 Matabu Lɔxɔn to a li, a yi xaranna ti fɔlɔ salide banxini. Yamaan naxan
yi tuli matixi a ra, ne yi kabɛ, e yi a fala, e naxa, “A ito sɔtɔxi minɛn yi? A
xaxinla sifani ito sɔtɔxi di, a to fa kabanako feni itoe ligama?
3 Kamudɛrɛn xa mi ito ra ba? Mariyamaa diin xa mi a ra ba? Yaki nun
Yusufu nun Yudasi nun Simɔn tada xa mi ito ra ba? A xunyɛ ɲaxalanmane
xa mi dɔxi be ba?” E yi e mɛ a ra.
4 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Nabiin binyɛ yiren birin yi, fɔ a kon taan nun
a xabilan nun a denbayani.”
5 A mi nɔ kabanako fe yo ligɛ mɛnni, fɔ a to a yiin sa furetɔna ndee tun ma,
a yi e rakɛndɛya.
6 A yi kabɛ e dɛnkɛlɛyatareyaan ma han!

Xɛra fu nun firinne xɛ fena
Matiyu 10.5-15, Luka 9.1-6

Na xanbi ra, Yesu yi siga na taane yi, a yi yamaan xaran.
7 A yi xarandii fu nun firinna xili, a yi e rasiga firin firin yɛɛn ma. A yi
sɛnbɛn so e yii yinna ɲaxine xun na.
8 A yi e yamari, a naxa, “Ɛ nama siga sese ra ɛ yii sigatini, fɔ dunganna. Ɛ
nama siga buru ra hanma bɔndunla hanma gbetina ɛ tagi xidini.
9 Ɛ xa sankidin so ɛ sanni koni ɛ nama doma gbee firin xali ɛ yii.”
10 A mɔn yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ na yigiya banxin naxan yi, ɛ xa lu mɛnni
han ɛ yi keli na taani.
11 Xa ɛ yirena nde li, yamaan mi ɛ rasuxu, e mi e tuli mati ɛ ra, ɛ xa keli na
yi. Ɛ yi ɛ sanne rakunkun, ɛ yi na gbangbanna ba ɛ sanne ra.* Na findima
nɛn sereyaan na e xa!”
12 Nayi, e yi siga, e sa kawandin ba, e naxa, a yamaan xa e xun xanbi so e
hakɛne yi.
13 E yi ɲinan wuyaxi kedi, e turen sa furetɔne xunne yi misaala ra, e yi e
rakɛndɛya.

Yoni Marafu Tiin faxa fena
Matiyu 14.1-12, Luka 9.7-9

14 Manga Herode yi na birin mɛ amasɔtɔ Yesu xinla bata yi xuya ayi yiren
birin yi. Muxuna ndee naxa, “Yoni Marafu Tiin nan kelixi sayani. Nanara,
sɛnbɛna a yii, a kabanako feene liga.”
15 Koni ndee naxa, “Nabi Eli nan a ra.” Ndee naxa, “Nabiin nan a tan na
alo waxati danguxin nabina nde.”
16 Herode a mɛ waxatin naxan yi, a yi a fala, a naxa, “Yoni nan a ra, n
naxan xunna sɛgɛ a dɛ! A bata keli sayani!”
17 Herode yɛtɛɛn yamarin fi nɛn, a Yoni xa suxu, e yi a xidi, e yi a sa
kasoon na Herodiyade a fe ra, naxan bata yi dɔxɔ Herode fafaxakedenna
Filipi xɔn, Herode naxan dɔxɔ a ɲaxanla ra.

---

* **6:11: 6.11** E ***sanne rakunkun*** feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xɛrane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

18 Yoni bata yi a fala Herode xa, a naxa, “A mi daxa i xa i fafaxakedenna ɲaxanla dɔxɔ!”
19 Nanara, Herodiyade yi xɔlɔ Yoni ma, a yi waxi a faxa feni. Koni a mi nɔ,
20 amasɔtɔ Herode yi gaxuxi Yoni yɛɛ ra, bayo a yi a kolon a muxu tinxinxi sariɲanxin nan yi a ra. Nanara, a yi lu a ratangɛ. Herode na yi a tuli mati Yoni ra waxati yo yi, a yi kuisanma nɛn, anu a yi rafan a ma a xa a tuli mati a ra.
21 Koni lɔxɔna nde, Herode yi a bari lɔxɔn sumunna donse donni tɔn a kuntigine nun sofa mangane nun Galile yamanan muxu gbeene xa.
22 Herodiyade a dii tɛmɛn yi so banxini, a yi a bodon. Na yi Herode nun a muxu xilixine kɛnɛn. Nanara, mangan yi a fala na sungutunna xa, a naxa, “I waxi sese xɔn ma, n na soɛ i yii.”
23 A yi a kɔlɔ, a yi saratin tongo a xa, a naxa, “I na n xandi sese yi, n na soma i yii nɛn hali n ma yamanan fɔxɔ kedenna!”
24 Nanara, sungutunna yi mini, a siga, a sa a nga maxɔdin, a naxa, “N xa a xandi nanse yi?” A nga yi a yabi, a naxa, “Yoni Marafu Tiin xunna.”
25 Nayi, dii tɛmɛn yi xɛtɛ mangan fɛma mafurɛn, a yi a fala a xa, a naxa, “N waxi a xɔn ma, i xa Yoni Marafu Tiin xunna so n yii wure lefaan ma iki sa!”
26 Na yi mangan niin nafɔrɔ a ma, koni bayo a bata yi saratin tongo a muxu xilixine yɛɛ xɔri, a mi yi wama tondi feni.
27 A yi sofana nde yamari mafurɛn, a a xa sa fa Yoni xunna ra. Na yi siga, a sa Yoni xunna sɛgɛ a dɛ kasoon na,
28 a fa a ra wure lefaan ma. A yi a so sungutunna yii, na yi a so a nga yii.
29 Yoni a xarandiine to na mɛ, e yi fa a binbin tongo, e sa a maluxun.

Yesu yi muxu wuli suulun dɛge
Matiyu 14.13-21, Luka 9.10-17, Yoni 6.1-14

30 Xɛrane yi e malan Yesu fɛma, e feen naxan birin ligaxi, e nun e yamaan xaran kii naxan yi, e yi na birin yɛba a xa.
31 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ fa ɛ danna yire madunduxina nde yi, ɛ fa ɛ matabu n fɛma.” Amasɔtɔ muxu wuyaxi yi fama, e siga, han e mi yi fɛrɛn yati sɔtɔma, e yi e dɛge.
32 Nayi, e yi te kunkin kui alogo e xa siga yire madunduxina nde yi.
33 Koni muxu wuyaxi yi e to sigɛ, e yi a kolon mafurɛn! Nanara, muxune yi keli taane birin yi, e yi e gi han e tan singe yi sa so.
34 Yesu to mini kunkin kui, a yi yama gbeen to na yi, a kininkinin e ma amasɔtɔ e yi luxi nɛn alo yɛxɛɛn naxanye kantan muxu mi na. Nanara, a e xaran fɔlɔ fe wuyaxi ma.
35 A xarandiine yi fa a fɛma ɲinbanna ra, e naxa, “Kɔɛɛn bata so, burunna nan nun be ra.
36 Yamaan naxɛtɛ alogo e xa siga be rabilinna banxidɛne ra e nun xɛɛne ma, e sa donseen sara e yɛtɛ xa.”
37 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ tan yɛtɛɛn xa donseen so e yii.” E yi a fala a xa, e naxa, “I waxi a xɔn ma, nxu xa sa walikɛɛn kike solomasɛxɛ saranna sara burun na ba nxu yi donseen so e yii?”
38 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Buru xun yoli ɛ yii? Ɛ sa a mato.” E yi a yabi, e naxa, “Buru xun suulun, yɛxɛ firin nan be.”
39 Nayi, Yesu yi a fala, a e xa yamani taxun dɔxɔde yɛɛn ma, e dɔxɔ sɛxɛne fari.
40 Awa, yamaan yi dɔxɔ muxu kɛmɛ yɛɛn nun muxu tonge suulun yɛɛn ma.

41 Na xanbi ra, Yesu yi buru xun suulunne nun yɛxɛ firinne tongo, a yi a yɛɛn nate kore, a barikan bira Ala xa. A na buru xun suulunni gira, a yi a so a xarandiine yii, a e xa a yitaxun yamaan na. A yɛxɛ firinne fan yitaxun e ra.
42 E birin yi e dɛge, e lugo ken!
43 Xarandiine yi debe fu nun firin nafe burun nun yɛxɛ dungi dɔnxɛne ra.
44 Muxun naxanye na burune don, xɛmɛne gbansan, muxu wuli suulun.

Yesu yi sigan ti igen fari
Matiyu 14.22-33, Yoni 6.15-21

45 Na waxatin yɛtɛni, Yesu yi a xarandiine rasiga kunkin kui a yɛɛ ra Betasada taani daraan kidi ma. A tan yi lu xanbin na yamaan naxɛtɛdeni.
46 A to keli yamaan fɛma, a yi te geyaan fari Ala maxandideni.
47 Ŋinbanna to a li, kunkin yi daraan tagini, Yesu tan kedenna bɔxɔni.
48 A yi a to a xarandiine tɔrɔma kunkin nasiga feen na bayo foye gbeen bata yi a xun sa e ma. Na nan a liga a siga e fɛma subaxani, a sigan tima igen fari, a yi dangu feni e ra nun.
49 Koni e to a to sigan tiyɛ igen fari. E yi e miri fa fala, muxun yɛlɛnna nan a ra. E gbelegbele,
50 amasɔtɔ e birin a to nɛn, e yi gaxu kati! Yesu yi falan ti e xa mafurɛn, a naxa, “Ɛ wɛkilɛ, n tan nan a ra. Ɛ nama gaxu.”
51 A so kunkin kui e fɛma, foyen yi a raxara. Xarandiine yi kabɛ han!
52 Amasɔtɔ e mi buru don feen kabanako feen famuxi, bayo e bɔɲɛn yi xɔdɔxɔ.

Yesu yi furetɔne rakɛndɛya
Matiyu 14.34-36

53 Yesu nun a xarandiine yi daraan gidi. E siga Genesarɛti yamanani, e kunkin xidi na yi.
54 E to mini kunkin kui tun, yamaan yi Yesu kolon.
55 Mɛn kaane na yi a xinla mɛ dɛnaxan yi, e birin yi fama e furetɔne ra nɛn a fɛma dagine ma.
56 Yesu siga yiren naxan birin yi, banxidɛne nun taane nun xɛɛne, mɛn muxune yi fama e furetɔne ra nɛn lɔxɔ tidene yi. E yi Yesu mafan, a a xa tin furetɔne xa e yiin din a domaan lenben na. Naxanye birin yi e yiin dinma a ra, ne birin yi kɛndɛyama nɛn.

7

Yahudiyane namun feene
Matiyu 15.1-9

1 Awa, Farisi muxuna ndee nun sariya karamɔxɔna ndee yi e malan Yesu rabilinni sa keli Yerusalɛn taani.
2 E yi a to fa fala a xarandiina ndee e dɛgema, e yiine mi yi sariɲan lan Yahudiyane dinan kiin ma. Na bunna nɛɛn fa fala e mi e yiin naxaxi.
3 Anu, Farisi muxune nun Yahudiyane birin mi yi donseen donɲɛ xa e mi e yiin naxa lan e dinan kiin ma, amasɔtɔ e yi kankanxi e benbane namun feene ma.
4 E na keli lɔxɔ tideni, xa e mi e fatin maxa lan e dinan kiin ma, e mi e dɛgɛ. Namun fe wuyaxi mɔn e yii, alo igelengenna nun tunden nun sulan goronne maxana.

5 Farisi muxune nun sariya karamɔxɔne yi Yesu maxɔdin, e naxa,
“Nanfera, i ya xarandiine mi en benbane namunna suxuma? E donseen
donma e yiin mi raxaxi lan en ma dinan kiin ma!”
6 Yesu yi e yabi, a naxa, “Nabi Esayi waliyiya falan naxan ti ɛ fe yi, a
ɲɔndin nan yi a ra, ɛ tan nafigine, bayo a sɛbɛxi, a naxa, ‘Yamani ito n
binyama e dɛɛn nin, koni e bɔɲɛn makuya n na pon!
7 E n batuma fuyan! Amasɔtɔ e xaranna findixi adamadiyaan yamari
xaranxine nan gbansan na.’* ”
8 Yesu naxa, “Ɛ bata Alaa yamarine beɲin, ɛ adamadiine namun feene
suxu.
9 Ɛ fatan Alaa yamarine kaladeni alogo ɛ xa kankan ɛ gbee namun feene
ma!
10 Amasɔtɔ Musa a fala nɛn, a naxa, ‘I baba nun i nga binya,’ a mɔn naxa,
‘Naxan na a baba danga hanma a nga, ɛ na kanna faxa.’†
11 Koni ɛ tan a falama, ɛ naxa, a naxan na a fala a fafe xa hanma a nga xa,
a naxa, ‘I yi maliin naxan sɔtɔma n yii nun, na bata findi Ala gbeen na,’ e yi
na falama e kon xuini, fa fala ‘korobanna.’
12 Xa a na fala, ɛ mi fa tinma a xa sese liga a fafe nun a nga xa.
13 Nayi, ɛ Alaa falan kalama ɛ namun feene xɔn ɛ yamaan xaranma
naxanye ma. Ɛ na fe sifa wuyaxi gbɛtɛye ligama.”

Muxuna sariɲanna kala fena
Matiyu 15.10-20

14 Na xanbi ra, Yesu mɔn yi yamaan xili a fɛma. A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ
birin xa ɛ tuli mati n xuiin na, ɛ yi ito famu.
15 Muxun seen naxan birin donma, na mi a sariɲanna kalama. Koni feen
naxan kelima a bɔɲɛni, na nan a sariɲanna kalama.
16 Awa, xa tunla naxan xɔn, a xa feen mɛ, na xa a tuli mati!”
17 A keli yamaan fɛma waxatin naxan yi, a so banxini, a xarandiine yi a
maxɔdin na sandan bunna ma.
18 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ fan munma xaxili sɔtɔ ba? Ɛ mi a to,
muxuna sariɲanna mi kalama donseen xan xɔn naxan soma a dɛ?
19 Amasɔtɔ a mi soma a bɔɲɛn xan yi, fɔ a godo a kui, na xanbi ra, a yi mini
a fatini.” Yesu to ito fala, a yi a falama nɛn fa fala donse yo mi haramuxi.
20 A yi a fala, a naxa, “Naxan kelima muxun bɔɲɛni, na nan a sariɲanna
kalama.
21 Bayo feen naxanye kelima a bɔɲɛni, ne nan itoe ra, miriya ɲaxin nun
yanga suxun nun muɲan nun muxu faxana
22 e nun yalunyaan nun milan nun fe ɲaxin nun yanfantenyaan nun
haramu feene nun xɔxɔlɔnyaan nun muxu makonbin nun wason nun
xaxilitareyana.
23 Fe ɲaxin sifani itoe birin kelima muxun bɔɲɛn nin, e yi a sariɲanna
kala.”

Naxanla a dɛnkɛlɛyana fe
Matiyu 15.21-28

24 Yesu yi keli na yi, a siga Tire yamanani, a sa so banxina nde kui. A mi yi
waxi a xɔn ma, muxu yo xa a yiren kolon. Koni a mi yi nɔɛ a luxunɲɛ.

---

* **7:7: 7.7** Esayi 29.13 † **7:10: 7.10** Xɔrɔyaan 20.12 nun 21.17 e nun Sariyane 5.16

25 Ŋaxanla nde yi na, yinna ɲaxin yi naxan ma dii tɛmɛn fɔxɔ ra. Na to Yesu
a fe mɛ tun, a fa bira a sanna bun ma.
26 Girɛki kaan nan yi na ɲaxanla ra, a bari Siriya-Fenisa yamanan nin. A
yi Yesu mafan, a xa yinnan kedi a dii tɛmɛn fɔxɔ ra.
27 Koni Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “En diidine dɛge singen han e lugo.
A mi lan en yi diidine donseen tongo, en yi a sa e barene bun ma.”‡
28 Ŋaxanla yi a yabi, a naxa, “N fafe, baren naxanye tabanla bun ma, ne
donse yolonxine nan donma, diidine naxanye rayolonma bɔxɔni!”
29 A yi a fala a xa, a naxa, “I bata n yabi ki faɲi. Nayi, siga i konni, yinnan
bata xɛtɛ i ya dii tɛmɛn fɔxɔ ra!”
30 Nayi, a yi xɛtɛ a konni, a yi a diin to saxi a sadeni, yinnan bata xɛtɛ a fɔxɔ
ra fefe!

Yesu yi bobon nakɛndɛya

31 Na xanbi ra, Yesu yi keli Tire yamanani a dangu Sidɔn yamanani. A yi
gidi Galile Daraan binni Taa Xun Fune yamanani.
32 Muxuna ndee yi fa xɛmɛ tuli xɔrina nde ra a fɛma fala ti feen yi xɔdɔxɔ
naxan ma. E yi Yesu mafan, a xa a yiin sa a ma.
33 Nanara, Yesu yi a tongo a keli yamaan yɛ. A yi a yii sonla raso a tunle
kui, a yi a dɛgen namini, a yi a sa xɛmɛn lɛnna ma.
34 Na xanbi ra, Yesu yi a yɛɛn nate kore, a yi kutun sununi! A yi a xui
ramini a kon xuini, a naxa, “Epafata.” Na bunna nɛɛn “A xa rabi!”
35 Na waxatin yɛtɛni xɛmɛn tunle yi raba ayi, a lɛnna yi fulun, a falan ti
fɔlɔ ki faɲi.
36 Yesu yi e birin yamari, a e nama a fala muxu yo xa. Koni a yi danna
sama na falan ma kii naxan yi, falan yi sigama ayi na kii nin.
37 Yamaan yi kabɛ kati, e naxa, “A feen birin ligama ki faɲi! Hali tuli
xɔrine, a ne tunla rabama ayi, bobone yi falan ti.”

8

Yesu yi muxu wuli naanin dɛge
Matiyu 15.32-39

1 Na waxatini, yama gbeen mɔn yi malan. Donse to mi yi na, Yesu yi a
xarandiine xili a fɛma, a yi a fala e xa, a naxa,
2 “N bata kininkinin yamani ito ma, amasɔtɔ e bata soge saxan ti n fɛma.
Donse yo mi fa e yii iki.
3 Xa n na e kamɛtɔne rasiga e konne yi, e sa fugama a ra nɛn kira yi
amasɔtɔ e tan ndee kelideni kuya.”
4 A xarandiine yi a yabi, e naxa, “Donseen sɔtɔn minɛn yi wulani ito yi
naxan e lugɛ?”
5 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Buru xun yoli ɛ yii?” E yi a yabi, e naxa,
“Solofere.”
6 A yi a fala yamaan xa, a e xa dɔxɔ bɔxɔni. A yi na buru xun soloferen
tongo, a barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, a e xa e
yitaxun yamaan na. Awa, xarandiine yi a liga na kiini.
7 Yɛxɛdina ndee fan yi e yii. Yesu yi barikan bira ne fan ma fe ra. A yi a
fala xarandiine xa, a naxa, a e xa ne fan yitaxun yamaan na.

‡ **7:27: 7.27** Yesu ɲaxanli ito a dɛnkɛlɛyaan nan fɛsɛfɛsɛma sandani ito xɔn. Sandan kui, siya gbɛtɛne findixi barene ra, diidine fan yi lu alo Isirayila kaane.

8 Muxune birin yi e dɛge, e yi lugo ken! Xarandiine yi na dɔnxɛ dungi
dungine matongo, e debe solofere rafe ne ra.
9 Xɛmɛne gbansanna, e muxu wuli naanin nan ɲɔxɔn yi a ra. Nayi, Yesu yi
e rasiga.
10 Na waxatin yɛtɛni, e nun a xarandiine yi so kunkin kui, e siga
Dalamanuta yamanani.

Taxamasenna maxɔdin fena
Matiyu 16.1-4

11 Farisi muxuna ndee yi fa, e Yesu tandi fɔlɔ. E yi waxi a bunba feni, e yi a
maxɔdin, a xa taxamasenna nde liga sa keli ariyanna yi.
12 Yesu yi kutun sununi ki faɲi, a yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera to
muxune taxamasenna nde maxɔdinma? N xa ɲɔndin fala ɛ xa, e mi
taxamaseri yo toma.”
13 Na xanbi ra, a yi keli e fɛma, a mɔn yi te kunkin kui, a yi dangu daraan
bode fɔxɔn na.

Marakolonna lan xaranne ma
Matiyu 16.5-12

14 Nba, xarandiine yi ɲinan, e mi siga buru ra e yii fɔ buru xun keden pe,
na nan yi kunkin kui.
15 Yesu yi e yamari, a naxa, “Ɛ a liga ɛ yeren ma Farisi muxune nun
Herode a muxune buru rate sena* fe yi.”
16 E yi falan ti e bode tagi, e naxa, “A ito falan nɛn bayo buru mi en yii.”
17 E yi naxan falama, Yesu yi na kolon. Nanara, a yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ
falan tima nanfera fa fala buru mi en yii? Ɛ mɔn munma a yɛɛ to ɛ munma
xaxili sɔtɔ? Ɛ bɔɲɛn nan xɔdɔxɔ ba?
18 Yɛɛna ɛ ma ba, ɛ mi sese toma? Ɛ tunla na koni ɛ mi fefe mɛɛn ba? Ɛ bata
ɲinan ba,
19 n to muxu wuli suulunna dɛge buru xun suulunna ra, ɛ debe yoli rafe a
dungi dungi dɔnxɛne ra?” E yi a yabi, e naxa, “Fu nun firin.”
20 Yesu mɔn naxa, “N to muxu wuli naaninna dɛge buru xun soloferen na,
ɛ debe yoli rafe a dungi dungi dɔnxɛne ra?” E yi a yabi, e naxa, “Solofere.”
21 A yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ munma a famu ba?”

Yesu yi danxutɔɔn nakɛndɛya

22 Nba, Yesu nun a xarandiine to sa Betasada taan li, muxuna ndee yi fa
xɛmɛ danxutɔɔn na Yesu fɛma. E yi a mafan, a xa a yiin sa danxutɔɔn ma.
23 Yesu yi danxutɔɔn yiin suxu, a yi siga a ra taa xanbin na, a yi a dɛgen sa
xɛmɛn yɛɛne ma, a yi a yiine sa a ma, a yi a maxɔdin, a naxa, “I sena nde
toma ba?”
24 Xɛmɛn yi a yɛɛn nate, a naxa, “N muxune toma, koni e luxi alo wudi
binle nan sigan tima.”
25 Yesu mɔn yi a yiine sa xɛmɛn yɛɛne ma. A yɛɛne yi rabi, a yi seene yigbɛ
ki faɲi!
26 Yesu yi a rasiga a konni, a naxa, “I nama fa xɛtɛ taani sɔnɔn de!”†

---

* **8:15: 8.15** ***burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi. Yesu na lɛbɛnna sama Farisi muxune xaranna nan ma. Farisi muxune xaranna yamaan birin kalama alo lɛbɛn xurudin burun birin nagboma kii naxan yi. † **8:26: 8.26** Yanyina nde, Yesu mi yi waxi a xɔn ma muxune xa a kolon fa fala a bata muxun nakɛndɛya alogo yamaan nama gbo ayi.

Piyɛri a falana Yesu a fe yi
Matiyu 16.13-20, Luka 9.18-21

27 Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga Sesariya rabilinna taane yi
Filipi yamanani. Yesu yi a xarandiine maxɔdin kira yi, a naxa, “Yamana a
falama a nde n tan na?”
28 E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiina. Bonne naxa, a Nabi
Eli nan i tan na, koni ndee gbɛtɛye fan naxa, a nabina nde nan i tan na.”
29 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ tan go? Ɛ tan naxa a di? Nde n tan na?”
Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na.”
30 Awa, Yesu yi e yamari, a e nama a fe fala muxu yo xa.

Yesu yi a sayana fe fala
Matiyu 16.21-28, Luka 9.22-27

31 Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine xaran fɔlɔ, a naxa, a fɛrɛ mi na fɔ a tan
Muxuna Dii Xɛmɛn xa tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ. A naxa, a yamaan fonne nun
saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne e mɛma a ra nɛn, e yi a faxa. A
soge saxandeni, a yi keli sayani.
32 A yi ito yɛba e xa ki faɲi. Nanara, Piyɛri yi a ba bonne fɛma, a yi a
maxadi fɔlɔ.
33 Koni Yesu yi a yɛɛ rafindi e ma, a yi a xarandiine mato, a Piyɛri maxadi,
a naxa, “Setana, fata n ma! I mi i mirima Alaa feene ma fɔ adamadiine.”
34 Yesu yi yamaan xili a fɛma e nun a xarandiine. A yi a fala e xa, a naxa,
“Xa muxu yo waxi bira feni n tan fɔxɔ ra, a xa a mɛ a yɛtɛ ra, a yi a faxa
wudin‡ tongo, a bira n fɔxɔ ra.
35 Amasɔtɔ naxan waxi a niin nakisi feni, na bɔnɔma a yi nɛn. Koni naxan
na bɔnɔ a niini n tan nun n ma falan Xibaru Faɲina fe ra, na kisima nɛn.
36 Xa muxun dunuɲa birin sɔtɔ, a bɔnɔ a niini habadan, tɔnɔn mundun na
ra?
37 Muxun nɔɛ nanse fiyɛ, a mɔn yi a niin sɔtɔ?
38 Awa, xa muxun yagi a tiyɛ n tan nun n ma fe falana fe ra hakɛ kanne
nun nafigine yɛɛ ra iki, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fan yagima nɛn na kanna
fe ra, nxu nun maleka sariɲanxine na fa waxatin naxan yi n Fafe Alaa
binyeni.”

9

1 A mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa: Ndee be, ne mi faxɛ fɔ
e Alaa Mangayaan to fɛ a sɛnbɛni.”

Yesu a nɔrɔna fe
Matiyu 17.1-13, Luka 9.28-36

2 Xii sennin danguxina, Yesu yi Piyɛri nun Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra
e danna geya gbeen fari. A kɛɲaan yi masara e yɛɛ ra yi.
3 A dugin yi lu mayilenɲɛ, a fixa ayi fefe! Dugi xaan mi dunuɲa yi naxan
nɔɛ dugin fixɛ na kiini.
4 Nabi Eli nun Nabi Musa yi mini kɛnɛnni e yɛtagi, e yi lu falan tiyɛ Yesu xa.
5 Piyɛri yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, a lanxi bayo nxu be. Nxu xa
gage saxan ti be, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen
keden.”
6 A mi yi fa a kolon a naxan falama, amasɔtɔ gaxun bata yi e suxu han!

‡ **8:34: 8.34** Romi kaane yi muxune gbangbanma ***wudin*** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛɛn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wɛkilɛ sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

7 Kundaan yi godo e xun ma, fala xuiin yi keli na kundani, a naxa, “N
nafan Dii Xɛmɛn nan ito ra, ɛ tuli mati a xuiin na!”
8 E yi e yɛɛ rakoɲin e rabilinni mafurɛn, koni e mi muxu yo to e fɛma fɔ
Yesu kedenna!
9 E yi godoma geyaan na waxatin naxan yi, Yesu yi e yamari, a e feen
naxan toxi, e nama na fala muxu yo xa fɔ a tan Muxuna Dii Xɛmɛn na keli
sayani.
10 E yi na falan namara, koni e yi falan ti fɔlɔ e bode tagi, e naxa, “Keli fena
sayani, na bunna di?”
11 E yi Yesu maxɔdin, e naxa, “Sariya karaməxɔne a falama nanfera fa fala
Nabi Eli nan singe fama?”*
12 A yi e yabi, a naxa, “Nabi Eli nan singe fama yati, a yi feene birin yitɔn.
Koni nanfera Kitabuna a falama a Muxuna Dii Xɛmɛn tɔrɔma nɛn kati,
muxune yi e mɛ a ra?
13 Koni n xa a fala ɛ xa, Nabi Eli bata yelin fɛ. E yi e rafan feene birin liga a
ra alo Kitabuna a fe falaxi kii naxan yi.”

Yinnan yi diidin naxan fəxɔ ra
Matiyu 17.14-21, Luka 9.37-43

14 E to fa xarandiin bonne fɛma, e yi yama gbeen to e rabilinni. E nun
sariya karaməxɔna ndee yi e bode matandima.
15 Yamaan to Yesu to, e yi kabɛ kati! E siga e giyɛ a ralandeni, e yi a xɔntɔn.
16 Yesu yi a xarandiine maxɔdin, a naxa, “Ɛ bode matandima nanfera?”
17 Muxu keden yi a yabi yamaan yɛ, a naxa, “Karaməxɔ, n bata fa n ma dii
xɛmɛn na i fɛma amasɔtɔ yinnana a fɔxɔ ra. A mi nɔɛ falan tiyɛ.
18 Yinnan na keli a ra waxati yo yi, a a rabirama nɛn bɔxɔni. A dɛ
xunfanna yi lu minɛ, a lu a ɲinna raxinŋɪɛ. A xara ayi. N bata i ya xarandiine
mafan, alogo e xa yinnani ito kedi, koni e mi nɔxi a kedɛ.”
19 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tan dɛnkɛlɛyatarene, n luma ɛ fɛma han
waxatin mundun yi? N xa diɲa ɛ xa han waxatin mundun yi? Ɛ fa diin na n
fɛma.”
20 E yi fa a ra Yesu fɛma.
Yinnan to Yesu to, a yi banxulanna raxuruxurun keden na, a yi bira
bɔxɔni, a yi lu a makutukutɛ, a dɛ xunfanna yi lu minɛ.
21 Yesu yi banxulanna fafe maxɔdin, a naxa, “Xabu waxatin mundun ito
ligama a ra?” A fafe yi a yabi, a naxa, “Xabu a dii ɲɔrɛna.
22 Yinnan bata kata a faxa feen na sanɲa ma wuyaxi. A bata yi a rabira
tɛɛn nun igeni. Xa i nɔɛ a ligɛ, kininkinin nxu ma, i yi nxu mali.”
23 Yesu naxa, “I tan naxa, ‘Xa i nɔɛ.’ Naxan na dɛnkɛlɛya, na nɔɛ feen birin
ligɛ nɛn.”
24 Banxulanna fafe yi a xuini te sa, a naxa, “N dɛnkɛlɛyaxi, koni n mali n
ma dɛnkɛlɛyatareyani.”
25 Yesu yi a to, yamaan yi masoma e ra. Nanara, a yinna ɲaxin yamari, a
naxa, “I tan yinnan bobo tuli xɔrina, n bata i yamari, xɛtɛ diidini ito fɔxɔ ra, i
nama fa a tɔrɔ sɔnɔn!”

---

* **9:11: 9.11** ***Nabi Eli*** a fe sɛbɛxi Malaki 3.23 kui. Sariya karaməxɔne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mən fama nɛn benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamalixi. A a lixi taruxuni ito kui, Herode bata yi Yoni Marafu Tiin faxa.

26 Yinnan yi gbelegbele. A banxulanna raxara ayi ken! A xɛtɛ a fɔxɔ ra.
Banxulanna yi liga alo faxa muxuna. Muxune birin yi a fala, e naxa, “A bata
faxa.”
27 Koni Yesu yi banxulanna suxu a yiin ma. A yi a rakeli, a ti.
28 Yesu so banxini waxatin naxan yi, a xarandiine yi a maxɔdin e danna, e
naxa, “Nanfera nxu tan mi nɔxi na yinnan kedɛ?”
29 Yesu yi e yabi, a naxa, “Na sifan mi kedɛ Ala maxandin xanbi.”

Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Matiyu 17.22-23, Luka 9.43-45

30 E yi keli mɛnni, e dangu Galile yamanani. Yesu mi yi waxi a xɔn ma
muxune xa a yire kolon,
31 amasɔtɔ a yi a xarandiine nan xaranma. A yi a fala e xa, a naxa, “N tan
Muxuna Dii Xɛmɛn yanfama nɛn, e yi n so muxune yii, e yi n faxa. Koni soge
saxan na dangu, n mɔn kelima nɛn sayani.”
32 Koni, e mi na falan bunna kolon, e mɔn yi gaxu a maxɔdinɲɛ.

Nde gbo birin xa?
Matiyu 18.1-5, Luka 9.46-48

33 E Kapɛrunan taan li waxatin naxan yi, e so banxini. Yesu yi a
xarandiine maxɔdin, a naxa, “Ɛ yi ɛ bode matandima kira yi nanfe ma?”
34 Koni e yi dundu amasɔtɔ e bata yi e bode matandi kira yi nun fa fala
nde gbo birin xa e yɛ.
35 Yesu yi dɔxɔ, a yi a xarandii fu nun firinne xili, a yi a fala e xa, a naxa,
“Xa muxu yo waxi findi feni xunna ra, na xa a yɛtɛ lu a raɲanna ra, a findi
birin ma walikɛɛn na.”
36 A yi diidina nde rakeli, a yi a ti e birin yɛtagi. A yi a tongo, a yi a fala e
xa, a naxa,
37 “Naxan na diidini ito nde yisuxu n xinli, na bata n tan yisuxu. Naxan
na n tan yisuxu, na mi n tan xan tun yisuxi, fɔ naxan n xɛxi.”

Naxan mi kelixi ɛ xili ma
Luka 9.49-50

38 Yoni yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, nxu bata xɛmɛna nde to
ɲinanne kedɛ i xinli, nxu yi a raxɔlɔ, a xa a lu amasɔtɔ a mi yi en tan fɔxɔ ra.”
39 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ nama a raxɔlɔ amasɔtɔ muxun naxan
kabanako feen ligama n xinli, na mi nɔɛ n ma fe ɲaxin falɛ.
40 Amasɔtɔ naxan mi kelixi en xili ma, na en xa nɛn.
41 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, muxu yo igen so ɛ yii amasɔtɔ Alaa Muxu
Sugandixin gbeen nan ɛ tan na, na barayin sɔtɔma nɛn!”

Yulubina fe
Matiyu 18.6-9, Luka 17.1-2

42 Yesu naxa, “Diidin naxanye dɛnkɛlɛyaxi n ma itoe ra, muxu yo na nde
keden bira yulubini, a yi fisa nun gɛmɛ gbeen yi xidi na kanna kɔɛ ra, a woli
tilinna ma.
43 Xa i yii nan i birɛ yulubini, a sɛgɛ a ra. A fisa i yii keden kanna xa so
habadan nii rakisini, benun i yii firin kanna xa so yahannama tɛ tutareni,
44 ‘kunle nun tɛɛn mi ɲanɲɛ dɛnaxan yi habadan!’
45 Xa i sanna nan i birɛ yulubini, a sɛgɛ a ra. A fisa i san keden kanna xa so
ariyanna yi benun i san firin kanna xa so yahannama yi,
46 ‘kunle nun tɛɛn mi ɲanɲɛ dɛnaxan yi habadan!’

47 Xa i yɛɛn nan i birɛ yulubini, a ba na. A fisa i yɛɛ keden kanna xa so Alaa
Mangayani benun i yɛɛ firin kanna xa so yahannama yi,
48 ‘kunle nun tɛɛn mi ɲanɲɛ dɛnaxan yi habadan!’
49 Amasɔtɔ tɛɛn sama muxun birin ma nɛn mɛnni alo i na fɔxɔn so suben
ma.”
50 “Fɔxɔn fan, koni xa a mɛxɛmɛxɛnna ba ayi, a fa ramɛxɛmɛxɛnma nanse
ra nayi? Ɛ kɛwali faɲine xa lu ɛ dunuɲa yi gidini alo fɔxɔn naxan donse
ɲaxumɛni, ɛ lu bɔɲɛ xunbenli ɛ bode xɔn.”

10

Xaranna lan futu kala feen ma
Matiyu 19.1-12, Luka 16.18

1 Na xanbi ra, Yesu yi keli mɛnni, a yi siga Yudaya yamanani, a Yurudɛn
baan gidi. Yamaan mɔn yi malan a fɛma. A mɔn yi e xaran alo a darixi a ligɛ
kii naxan yi.
2 Farisi muxuna ndee yi fa a fɛma, e yi a maxɔdin alogo e xa a kɛɲaan
fɛsɛfɛsɛ, e naxa, “A fala nxu xa, a daxa sariyani ba xɛmɛn xa a mɛ a ɲaxanla
ra?”
3 Yesu yi e yabi, a naxa, “Musa yamarin mundun so ɛ yii?”
4 E yi a yabi, e naxa, “Musa bata tin a xɛmɛn xa futu kala kɛdin sɛbɛ, a yi a
ɲaxanla beɲin.”
5 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Musa na yamarin sɛbɛxi ɛ xa nɛn bayo ɛ
bɔɲɛn xɔdɔxɔ.
6 Koni a fɔlɔni dunuɲa da waxatini, ‘Ala xɛmɛn nun ɲaxanla da nɛn,’
7 ‘Nanara, xɛmɛna a nga nun a fafe beɲinma nɛn, a yi a maso a ɲaxanla ra,
8 e findi fati bɛndɛ kedenna ra.’* Nayi, muxu firin mi fa e ra koni muxu
keden.
9 Nanara, Ala bata seen naxanye tugun e bode ra, muxe nama ne fata.”
10 E xɛtɛ banxini waxatin naxan yi, xarandiine yi Yesu maxɔdin na feen
ma.
11 A yi a fala e xa, a naxa, “Xɛmɛn naxan na a ɲaxanla beɲin, a ɲaxalan
gbɛtɛ futu, a bata yalunyaan liga lan a ɲaxalan singen ma.†
12 A na kii nin, ɲaxanla naxan na a mɛ a xɛmɛn na, a lu xɛmɛ gbɛtɛ xa, na
ɲaxanla bata yalunyaan liga.”

Yesu yi duba diidine xa
Matiyu 19.13-15, Luka 18.15-17

13 Muxune yi fa diidine ra Yesu fɛma, alogo a xa a yiin sa e xunni, a duba e
xa. Koni xarandiine yi falan ti ne ma.
14 Yesu to na to, a yi xɔlɔ, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Ɛ tin diidine
xa fa n fɛma, ɛ nama e raxɛtɛ amasɔtɔ e tan sifane nan gbee Alaa Mangayaan
na.
15 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, xa naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine, na
mi soɛ Alaa Mangayani mumɛ!”
16 Na xanbi ra, a yi diidine dɔxɔ a kanke ra, a yi a yiin sa e ma, a duba e xa.

Xɛmɛ nafulu kanna fe
Matiyu 19.16-30, Luka 18.18-30

* **10:8: 10.8** Dunuɲa Fɔlɔn 1.27 nun 2.24 † **10:11: 10.11** A ***yalunyaan*** ligaxi bayo a mɔn futu singen yamarin bun Ala yɛɛ ra yi.

17 Yesu sigamatɔna, xɛmɛna nde yi a gi Yesu fɔxɔ ra, a sa a xinbi sin a bun
ma. A yi a maxɔdin, a naxa, “Karamɔxɔ faɲina, n nanfe ligɛ n habadan nii
rakisin sɔtɔ?”
18 Yesu yi a maxɔdin, a naxa, “I n xilima nanfera fa fala muxu faɲina?
Muxu yo mi fan, Ala nan keden fan.
19 I yamarine kolon ba? Fa fala, ‘I nama faxan ti. I nama yalunyaan liga. I
nama muɲan ti. I nama wule seren ba. I nama muxun yii seene kansun. I
baba nun i nga binya.’‡ ”
20 Xɛmɛn yi a fala, a naxa, “Karamɔxɔ, xabu n dii ɲɔrɛyani waxatin naxan
yi, n ne birin suxi.”
21 Yesu yi a mato, a yi a xanu, a yi a fala a xa, a naxa, “Fe keden luxi i ma.
Siga, i sa i yii seene birin mati, i yiigelitɔne ki. I nafunla sɔtɔma nɛn
ariyanna yi. Na xanbi ra, i fa bira n fɔxɔ ra.”
22 Xɛmɛn na mɛ waxatin naxan yi, a bɔɲɛn yi raɲaxu a ma, a sunuxin yi
siga, amasɔtɔ nafulu kan gbeen nan yi a ra nun.
23 Yesu yi a xarandiine mato a rabilinni. A yi a fala e xa, a naxa, “Nafulu
kanne so raxɔlɔ Alaa Mangayani han!”
24 Xarandiine yi kabɛ na falan ma. Koni Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N
ma diine, Alaa Mangayani so raxɔlɔ han!
25 Nafulu kanna so raxɔlɔ Alaa Mangayani dangu ɲɔgɔmɛn so feen na
sagilaan yinla ra.”
26 Xarandiine yi kabɛ kati, e yi e bode maxɔdin, e naxa, “Nde nɔɛ kisɛ
nayi?”
27 Yesu mɔn yi e mato. A yi a fala, a naxa, “Muxun mi nɔɛ na ligɛ koni Ala
tan nɔɛ nɛn. Ala nɔɛ feen birin ligɛ nɛn.”
28 Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin beɲin, nxu bira
i fɔxɔ ra.”
29 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, naxan birin bata a
konna lu na hanma a ngaxakeden xɛmɛmane nun a ɲaxalanmane, hanma a
nga hanma a fafe hanma a diine hanma a xɛɛne, n tan nun n ma falan
Xibaru Faɲina fe ra,
30 na kanna na ɲɔxɔn kɛmɛ sɔtɔma nɛn waxatini ito yi, banxine nun
ngaxakeden xɛmɛmane nun ɲaxalanmane nun ngane nun diine nun xɛɛne,
bɛsɛnxɔnyane fan yi sa ne fari, a yi habadan nii rakisin sɔtɔ waxati famatɔni.
31 Koni naxanye yɛɛn na, ne wuyaxi sa luma nɛn xanbin na. Naxanye
xanbin na iki, ne yi sa lu yɛɛn na.”

Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Matiyu 20.17-19, Luka 18.31-34

32 E yi kira yi waxatin naxan yi, e sigama Yerusalɛn taani, Yesu yi tixi a
xarandiine yɛɛ ra. Xarandiine yi kuisan kati! A fɔxɔrabirane yi gaxu. Yesu
mɔn yi a xarandii fu nun firinne tongo, a siga e ra e danna. Feen naxanye
fama ligadeni a ra, a na fala e xa.
33 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ a mato, en sigama Yerusalɛn taani. N tan
Muxuna Dii Xɛmɛn soma nɛn saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne
yii na yi. E n ma kitin bolonma nɛn, a lan sayaan ma. Na xanbi ra, e yi n so
siya gbɛtɛne yii,
34 naxanye n magelema, e yi e dɛgen namini n ma, e yi n bulan, e yi n
faxa. Soge saxan na dangu, n mɔn kelima nɛn.”

‡ **10:19: 10.19** Xɔrɔyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

Yaki nun Yoni e maxandina fe
Matiyu 20.20-28

35 Na xanbi ra, Sebede a dii xɛmɛne Yaki nun Yoni yi fa Yesu fɛma, e naxa,
“Karamɔxɔ, nxu waxi a xɔn ma, i xa fena nde liga nxu xa.”
36 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ waxi a xɔn ma, n xa nanfe liga ɛ xa?”
37 E yi a yabi, e naxa, “I na dɔxɔ i ya binyeni, tin nxu xa dɔxɔden sɔtɔ i
fɛma, keden i yiifanna ma, keden i kɔmɛnna ma.”
38 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ n xandima naxan yi, ɛ mi na kolon. N na n
minma tɔrɔya igelengenna naxan na, ɛ nɔɛ ɛ minɲɛ na ra ba hanma ɛ rafuyɛ
xɔlɛni alo n nafuma kii naxan yi?”
39 E yi a yabi, e naxa, “Ɔn, nxu a nɔɛ.” Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N na n
minma tɔrɔya igelengenna naxan na, ɛ fama ɛ mindeni na ra nɛn yati! N
nafuma xɔlɛni kii naxan yi, ɛ fan yi rafu na kiini.
40 Koni muxun dɔxɔ fena n yiifanna ma hanma n kɔmɛnna ma, n tan mi
na ragidima. Ala bata yelin na yirene ragidɛ muxune ma.”
41 Xarandii fuun bonne na mɛ waxatin naxan yi, e yi xɔlɔ Yaki nun Yoni
ma.
42 Nanara, Yesu yi e birin xili a fɛma, a naxa, “Ɛ a kolon fa fala naxanye
yatɛxi mangane ra siyane yɛ, ne nɔyaan nan ligama e xun na, e muxu
gbeene fan yi kuntigiyaan dɔxɔ e ra.
43 Koni a mi na kiini ɛ tan tagi. Koni xa naxan yo waxi findi feni muxu
gbeen na ɛ yɛ, fɔ na xa findi ɛ walikɛɛn na.
44 Xa naxan yo waxi findi feni ɛ yɛɛratiin na, fɔ a xa findi birin ma konyin
na.
45 Amasɔtɔ hali n tan Muxuna Dii Xɛmɛna, n mi faxi fa fala muxe xa wali n
xa, koni alogo n tan xa wali, n yi n niin fi muxu wuyaxi xunbaan na.”

Yesu yi danxutɔɔn yɛɛn naba ayi
Matiyu 20.29-34, Luka 18.35-43

46 Awa, e yi sa Yeriko taan li. Yesu nun a xarandiine nun yama gbeen yi
minima Yeriko taani waxatin naxan yi, danxutɔna nde yi dɔxi kiraan dɛ
xandi tideni naxan yi xili Baritime. Na bunna nɛɛn “Time a dii xɛmɛna.”
47 A to a mɛ a Yesu Nasarɛti kaan nan danguma, a gbelegbele fɔlɔ, a naxa,
“Yesu, Dawudaa Dii Xɛmɛna, kininkinin n ma!”
48 Muxu wuyaxi yi a masabari. Koni a mɔn yi lu gbelegbelɛ, a naxa,
“Dawudaa Dii Xɛmɛna, kininkinin n ma!”
49 Yesu yi ti, a naxa, “Ɛ a xili.” Nayi, e danxutɔɔn xili, e naxa, “I bɔɲɛn xa
xunbeli. Keli i ti, a i xilima.”
50 A yi a doma gbeen nawoli ayi, a tugan, a fa Yesu fɛma.
51 Yesu yi a maxɔdin, a naxa, “I waxi a xɔn ma, n xa nanfe liga i xa.”
Danxutɔɔn yi a yabi, a naxa, “Karamɔxɔ, n waxi a xɔn ma, n xa seen to.”
52 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i ya dɛnkɛlɛyaan bata i rakɛndɛya.” A yi
seen to mafurɛn, a bira Yesu fɔxɔ ra kiraan xɔn ma.

11

Yesu so fena Yerusalɛn taani
Matiyu 21.1-11, Luka 19.28-40, Yoni 12.12-19

1 E to maso Yerusalɛn taan na, e yi so Betifage nun Betani taadine yi, Oliwi
Geyaan dɛxɔn ma. Yesu yi a xarandii firin nasiga e yɛɛ ra.

2 A yi a ɲungu e ma, a naxa, “Ɛ siga banxidɛɛn na ɛ yɛɛ ra. Ɛ na na li tun, ɛ
sofalidina nde toma nɛn xidixi, muxe munma dɔxɔ naxan fari singen. Ɛ a
fulun, ɛ fa a ra be.
3 Xa muxuna nde ɛ maxɔdin fa fala, ‘Ɛ na ligama nanfera?’ Ɛ a fala a xa, ɛ
naxa, ‘Marigin makona a ma,’ na kanna a soma ɛ yii nɛn mafurɛn.”
4 Nanara, e yi siga, e sa sofalidin to xidixi kiraan dɛ banxina nde dɛ ra. E yi
a fulunma waxatin naxan yi,
5 muxun naxanye yi tixi na yi, na ndee yi e maxɔdin, e naxa, “Ɛ sofalidini
ito fulunma nanfera?”
6 E yi e yabi alo Yesu a fala e xa kii naxan yi, e yi tin e xa siga.
7 E yi fa sofalidin na Yesu fɛma, e yi e domane yifulun sofalidin fari, Yesu
yi dɔxɔ a fari.
8 Muxu wuyaxi yi e domane yifulun kiraan xɔn ma, bonne yi ɲɔxɔndene
magira, e yi e sa kiraan xɔn ma a binya feen na.
9 Naxanye yi sigama a yɛɛ ra e nun naxanye yi biraxi a fɔxɔ ra, ne yi lu
sɔnxɔɛ, e naxa, “Ala tantun! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka!
10 En benba Dawudaa mangayaan naxan fama, Ala xa na baraka! Ala
tantun kore xɔnna ma pon!”
11 Yesu yi so Yerusalɛn taani, a siga Ala Batu Banxini. A yi banxin kui
seene birin mato, koni a li kɔɛ bata so, a yi siga Betani taani e nun a xarandii
fu nun firinne.

Yesu yi xɔdɛ binla danga
Matiyu 21.18-19

12 Na xɔtɔn bode, e yi kelima Betani taani waxatin naxan yi, kamɛn yi
Yesu suxu.
13 A yi xɔdɛ binla to wulani a dɛɛne ɲingixi a ma. A yi siga na alogo a xa sa
a bogina ndee fen a kɔɛ ra. Koni a to na li, a mi a bogi yo to, fɔ a dɛɛne
amasɔtɔ xɔdɛn bogi waxatin munma yi a li.
14 Yesu yi a fala xɔdɛ binla ma, a naxa, “Muxu yo mi fa i tan bogin
donma!” A xarandiine yi a fala xuiin mɛ.

Yesu yi siga Ala Batu Banxini
Matiyu 21.12-17, Luka 19.45-48, Yoni 2.13-22

15 E Yerusalɛn li waxatin naxan yi, Yesu yi siga Ala Batu Banxini. Naxanye
yi sare matiin nun sare soni mɛnni, a ne kedi fɔlɔ. A yi gbeti masarane
tabanle rafelen, e nun ganba matine gbɛdɛne.
16 A mi yi tinma muxu yo xa goronna radangu Ala Batu Banxin tanden
ma.
17 A yi yamaan xaran, a naxa, “A sɛbɛxi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma
Banxin xili bama nɛn, Ala maxandi banxina siyane birin xa.’* Koni ɛ tan
bata a findi muɲadene luxunden na!”
18 Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne na mɛ waxatin naxan yi, e
yi Yesu faxa fɛrɛn fen fɔlɔ. Bayo e yi gaxuxi a yɛɛ ra nun, amasɔtɔ yamaan
birin bata yi kabɛ a xaranna ma.
19 Ɲinbari soxina, Yesu nun a xarandiine yi keli taani.

Xɔdɛ binla fe xaranna
Matiyu 21.20-22

* **11:17: 11.17** Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11

20 Na xɔtɔn bode subaxani, e yi sigama kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, e
yi na xɔdɛ binla to xaraxi han a salenne.
21 A fe yi rabira Piyɛri ma. A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, i xɔdɛ
binla naxan danga, a mato, a bata xara!”
22 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ dɛnkɛlɛya Ala ma.
23 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, naxan na a fala geyani ito ma fa fala, ‘Siga, i sa
bira fɔxɔ igeni,’ xa a mi sikɛ a bɔɲɛni, a yi dɛnkɛlɛya, fa fala a falan
nakamalima nɛn, a ligama a xa nɛn.
24 Na na a toxi, n na a falama ɛ xa, ɛ na Ala maxandi fena nde ma, xa ɛ la a
sɔtɔ feen na, ɛ na sɔtɔma nɛn.
25 Awa, ɛ nɛma Ala maxandɛ waxatin naxan yi, xa fena nde ɛ kui muxuna
nde xili ma, ɛ xa a mafelu na ra. Nanara, ɛ Fafe Ala naxan ariyanna yi, na ɛ
mafeluyɛ ɛ hakɛne ra.
26 Xa ɛ mi bonne mafelu, ɛ Fafe Ala naxan ariyanna yi, na mi ɛ fan
mafeluyɛ ɛ yulubine ra.”

Yesu sɛnbɛn maxɔdinna fe
Matiyu 21.23-27, Luka 20.1-8

27 Awa, e mɔn yi so Yerusalɛn taani. Yesu yi a masiga tima Ala Batu
Banxin tanden ma waxatin naxan yi, saraxarali kuntigine nun sariya
karamɔxɔne nun yamaan fonne yi fa a fɛma.
28 E yi a maxɔdin, e naxa, “I feni itoe ligama sɛnbɛn mundun yi? Nde i tixi
itoe ligan na?”
29 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ɛ maxɔdin fe keden na, xa ɛ n yabi, naxan n
tixi na feene ra, n na falama ɛ xa nɛn.
30 Awa, ɛ a fala n xa, nde Yoni rafaxi a xa muxune rafu igeni e tubi xinla
ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?”
31 E yi falan ti fɔlɔ e bode tagi, e naxa, “Xa en na a yabi fa fala a kelixi Ala
nan ma, a a falama nɛn nayi, a naxa, ‘Nanfera ɛ mi la Yoni ra?’
32 Koni xa en na a fala fa fala a kelixi muxun nan ma, na di?” Amasɔtɔ, e yi
gaxuxi yamaan yɛɛ ra bayo yamaan birin yi laxi a ra a nabiin nan yi Yoni ra.
33 Nayi, e Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi a kolon.” Yesu yi a fala e xa, a naxa,
“N tan fan feni itoe ligama sɛnbɛn naxan yi, n mi na falama ɛ xa na yi.”

12

Nakɔ kantanne fe sandana
Matiyu 21.33-46, Luka 20.9-19

1 Na xanbi ra, Yesu yi sandan sa e xa, a naxa, “Muxuna nde yi manpa bili
nakɔɔn sa. A yi a sansan, a yi manpa ige badeni tɔn, a yi gbengben ti. Na
xanbi ra, a nakɔɔn taxu a kantan muxune ra, a siga sigatini.
2 A bogi waxatin to a li, a yi a walikɛna nde rasiga nakɔ kantanne ma, a e
xa a gbeen so na yii.
3 Nakɔ kantanne yi na walikɛɛn suxu, e yi a bɔnbɔ, e yi a raxɛtɛ. E mi sese
so a yii.
4 Na xanbi ra, nakɔ kanna mɔn yi walikɛ gbɛtɛ rasiga e ma, e yi na fan
bɔnbɔ a xunna ma, e yi a makonbi.
5 A yi a saxanden fan nasiga, e yi na tan faxa. Na xanbi ra, a yi ndee
gbɛtɛye rasiga, e yi na ndee bɔnbɔ, e yi ndee faxa.
6 A lu a rafan dii xɛmɛ keden peen ma. Dɔnxɛn na, a yi na rasiga, a naxa, ‘E
yagima nɛn n ma diin tan yɛɛ ra.’

7 Koni nakɔ kantanne yi a fala e bode xa, e naxa, ‘Nakɔ kanna kɛ tongon
nan ito ra, ɛ fa be, en na a faxa. Nayi, a kɛɛn yi findi en gbeen na!’
8 Awa, e yi a dii xɛmɛn suxu, e yi a faxa, e yi a woli ayi nakɔɔn fari ma.”*
9 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Nakɔ kanna nanfe ligama nayi? A fama nɛn
nayi, a yi na muxune faxa. A nakɔɔn taxu muxu gbɛtɛye ra.
10 Ɛ munma Kitabun yireni ito xaran ba, a sɛbɛxi dɛnaxan yi fa fala, ‘Banxi
tiine e mɛ gɛmɛn naxan na, na bata findi banxin gɛmɛ fisamantenna ra.
11 Marigin nan na ligaxi, kabanako feen nan na ra en yɛɛ ra yi.’† ?”
12 E yi kata Yesu suxu feen na amasɔtɔ e yi a kolon fa fala Yesu na sandan
saxi e tan nan xa. Koni e gaxu yamaan yɛɛ ra. Nanara, e keli a fɛma, e siga.

Mudu fiin maxɔdinna fe
Matiyu 22.15-22, Luka 20.20-26

13 E yi Farisi muxuna ndee nun Herode a muxuna ndee rasiga Yesu fɛma
alogo e xa a suxu feni tɔn a falana fe ra.
14 E yi fa a fɛma, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon fa fala ɲɔndi falan ni i ra.
Muxu yo mi nɔɛ i ya miriyaan maxɛtɛ, amasɔtɔ i mi muxune rafisaxi e bode
xa fɔ i yamaan xaranma Alaa kiraan ma ɲɔndini. Awa, a daxa mudun xa fi
Romi Manga Gbeen ma ba hanma a nama fi? Nxu lan nxu yi a fi, hanma
nxu nama a fi?”‡
15 Koni Yesu yi e nafigiyaan kolon. A yi e yabi, a naxa, “Ɛ n dɛɛn bunbama
nanfera? Ɛ fa gbeti gbanan keden na, n xa a mato.”
16 E yi fa gbeti gbanan keden na a xɔn. A yi e maxɔdin, a naxa, “Nde xili
nun a yɛtagin sawura a ma?” E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.”
17 Yesu naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii.”§
E kabɛ a ma kati!

Faxa muxune rakeli fena
Matiyu 22.23-33, Luka 20.27-40

18 Saduse muxuna* ndee yi fa Yesu fɛma naxanye a falama fa fala a
muxune mi kelima sayani. E yi a maxɔdin,
19 e naxa, “Karamɔxɔ, Musa ito nan sɛbɛxi en xa, a naxa, ‘Xa xɛmɛna nde
faxa, a ɲaxanla lu, koni dii mi a yii, xɛmɛn na ngaxakedenna xa na kɛ
ɲaxanla tongo, e diin bari faxa muxun xa.’†
20 Awa, ngaxakedenmane muxu solofere yi na nun, a forimaan yi
ɲaxanla futu, a faxa, a mi dii lu.
21 A xunyɛn yi kɛ ɲaxanla tongo, na fan yi faxa, a mi dii lu. A liga na kiini a
xunyɛn saxanden fan na.
22 Na muxu soloferene sese mi dii lu. Dɔnxɛn na, na ɲaxanla fan yi faxa.

---

* **12:8: 12.8** Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikɛne findixi nabine ra naxanye xɛ Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. † **12:11: 12.11** Yaburin 118.22-23 ‡ **12:14: 12.14** Xa a fala e nama a fi, a birama mangane ra nɛn, xa a fala e xa a fi, a birama yamaan na nɛn naxanye yigbɛtɛnxi mudu maxinle xɔn. § **12:17: 12.17** ***Ala gbeena:*** Mangan yɛtagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi mangan gbeen na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan nan na, nayi e fan findixi Ala gbeen na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yɛtɛ so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen nan na.

* **12:18: 12.18** ***Saduse muxune:*** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. † **12:19: 12.19** Dunuɲa Fɔlɔn 38.8 nun Sariyane 25.5-10

23 Awa, faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, na ɲaxanla
findima nde gbee ra nayi? Amasɔtɔ a bata yi dɔxɔ muxu solofereni ito birin
xɔn ma nun!"
24 Yesu yi e yabi, a naxa, "Ɛ bata tantan, amasɔtɔ ɛ mi Kitabun kolon
hanma Ala sɛnbɛna.
25 Bayo faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, e ligama nɛn alo
malekan naxanye ariyanna yi. Xɛmɛn mi ɲaxalan futuma, ɲaxanla mi
dɔxɔn xɛmɛn xɔn ma.
26 Awa, n xa faxa muxune rakeli feen ɲɔndin yita ɛ ra. Ɛ mi na xaranxi
Musaa Kitabun kui ba, Ala naxan fala a xa fɔtɔndin yireni, a naxa,
'Iburahimaa Ala nan n tan na, e nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala?'‡
27 Anu, faxa muxune Ala mi a tan na, koni fɔ niiramane.§ Ɛ tantanna gbo."

Yamari fisamantenna fe
Matiyu 22.34-40, Luka 10.25-28

28 Sariya karaməxɔna nde yi na nun naxan e fe matandi xuiin mɛ. Na yi a
to a Yesu bata Saduse muxune yabi ki faɲi. Nanara, a yi a maxɔdin, a naxa,
"Yamarin mundun gbo dangu a birin na sariyan yamarine yɛ?"
29 Yesu naxa, "Naxan gbo a birin xa na nan ito ra. 'Isirayila kaane, ɛ tuli
mati. Marigina en ma Ala keden peen na a ra.
30 I xa i Marigina Ala xanu i bɔɲɛn birin na, e nun i niin birin na e nun i
xaxinla birin na e nun i sɛnbɛn birin na.'*
31 A firinden nan ito ra. 'I adamadi boden xanu alo i yɛtɛna.'† Yamari gbɛtɛ
mi na naxan gbo itoe firinna xa."
32 Sariya karaməxɔn yi a fala Yesu xa, a naxa, "Karaməxɔ, na lanxi. I bata
ɲɔndin fala fa fala Ala keden peen nan a ra, gbɛtɛ yo mi na fɔ a tan.
33 I na Ala xanu i bɔɲɛn birin na e nun i xaxinla birin e nun i sɛnbɛn birin,
i yi i adamadi boden xanu alo i yɛtɛna, na dangu saraxa gan daxine nun
saraxane birin na."
34 Yesu yi a to fa fala a bata a yabi xaxilimayani. Nanara, Yesu yi a fala a
xa, a naxa, "I mi makuya Alaa Mangayaan na."

Na xanbi ra, muxu yo mi susu a maxɔdinɲɛ fe gbɛtɛ ma.

Yesu yi maxɔdinna ti
Matiyu 22.41-46, Luka 20.41-44

35 Yesu yi yamaan xaranma Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi
maxɔdinna ti, a naxa, "Sariya karaməxɔne a falama nanfera fa fala
Dawudaa bɔnsɔnna nan Alaa Muxu Sugandixin na?
36 Dawuda yɛtɛɛn bata a fala, fata Alaa Nii Sariɲanxin na, a naxa,
'Marigin yi a fala n marigin xa,
a naxa, "Dɔxɔ n yiifanna ma
han n yi i yaxune sa i sanna bun ma." '‡

---

‡ **12:26: 12.26** Xərəyaan 3.2 nun 3.6 nun 3.15-16 § **12:27: 12.27** ***niiramane:*** Ala naxa a Iburahimaa Ala nan a ra. A mi a falaxi nun fa fala Iburahimaa Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yɛɛna e ra laxira yi. E mɔn e nii ra Ala yɛɛ ra yi. Nanara, faxa muxune kelima sayani. * **12:30: 12.30** Sariyane 6.4-5 † **12:31: 12.31** Saraxaraline 19.18 ‡ **12:36: 12.36** Yaburin 110.1

37 Dawuda yɛtɛna a xili nɛn, a naxa, ‘N Marigina.’ Awa, Alaa Muxu
Sugandixin findixi Dawuda bɔnsɔnna ra di nayi?”§
Yama gbeen yi Yesu xuiin namɛ sɛwani.

Yesu yi Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yalagi
Matiyu 23.1-36, Luka 20.45-47

38 A yi e xaranma waxatin naxan yi, a naxa, “Ɛ a liga ɛ yeren ma sariya
karamɔxɔne fe yi. A rafan e ma e xa doma gbeene ragodo e ma, e yi lu e
masiga tiyɛ. A rafan e ma yamaan xa e xɔntɔn lɔxɔ tidene yi.
39 Muxu gbee dɔxɔdene rafan e ma salide banxine yi, e nun dɔxɔde faɲine
donse donna malanne yi.
40 E kaɲa gilɛne yii seene bama e yii. E yi e yɛtɛ mayita sali xunkuyene yi!
E yalagima nɛn na feene ma han a radangu ayi!”

Kaɲa gilɛna kisena
Luka 21.1-4

41 Yesu yi dɔxɔ Ala Batu Banxin gbeti maraden yɛtagi yamaan yi darixi
Ala kiseene sɛ dɛnaxan yi. A yi yamaan matoma, e gbetin sama na yi.
Nafulu kan wuyaxi yi gbeti gbeen sa.
42 Koni, kaɲa gilɛ yiigelitɔɔn fan yi fa, a wure gbeeli gbanan firin sa,
naxanye munanfanna xurun a birin xa.
43 Yesu yi a xarandiine xili a fɛma, a yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin
fala ɛ xa, fa fala kaɲa gilɛ yiigelitɔni ito naxan saxi gbeti maradeni, na gbo
bonne birin gbeen xa.
44 Amasɔtɔ bonne birin naxan saxi, ne birin baxi e nafunla nde nan na,
koni kaɲa gilɛni ito, hali yiigelitɔɔn to a ra, naxan birin a yii a balon na, a na
nan saxi.”

13

Ala Batu Banxin kalana fe
Matiyu 24.1-2, Luka 21.5-6

1 Yesu to yi minima Ala Batu Banxini, a xarandiina nde yi a fala a xa, a
naxa, “Karamɔxɔ, i yɛɛn ti gɛmɛ faɲine nun banxi faɲine ra!”
2 Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata banxi gbeeni itoe to ba? Hali gɛmɛni ito
kedenna mi luyɛ a bode fari. E birin naxuyama ayi.”

Tɔrɔn nun bɛsɛnxɔnyana a fe
Matiyu 24.3-14, Luka 21.7-19

3 Yesu yi dɔxi Oliwi Geyaan fari Ala Batu Banxin yɛtagi waxatin naxan yi,
Piyɛri nun Yaki nun Yoni nun Andire yi siga a fɛma e danna a maxɔdindeni.
4 E yi a fala, e naxa, “Na feene liga waxatin fala nxu xa. Taxamasenna
mundun a yitama nxu ra fa fala a waxatin bata a li?”
5 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ a liga ɛ yeren ma alogo muxe nama ɛ
mayenden.
6 Muxu wuyaxi fama nɛn n xinli, e yi a fala fa fala, ‘A tan nan n tan na.’ E
muxu wuyaxi mayenden.

§ **12:37: 12.37** Na waxatini karamɔxɔne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyɛli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 sɛbɛ, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nɛɛn fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yɛɛ ra yi.

7 Ɛ na yɛngɛ feene mɛ e nun yɛngɛna ndee xinla, ɛ nama gaxu. A fɛrɛ mi na fɔ na fe sifane xa liga nɛn. Koni waxati raɲanna mi na ra singen.
8 Siya kedenna siyaan bonna yɛngɛma nɛn, yamana keden yi yamanan bonna yɛngɛ. Bɔxɔn xuruxurunma nɛn yirena ndee yi. Fitina kamɛne yi so. Na feene birin ligama nɛn alo ɲaxanla dii barin kui xɔlɛ singena."
9 "Ɛ a liga ɛ yeren ma, amasɔtɔ muxune ɛ suxuma nɛn, e siga ɛ ra kiti sadeni.* E ɛ bulan salide banxine yi. Ɛ tima nɛn yamana kanne nun mangane yɛtagi n tan ma fe ra, ɛ yi n ma fe sereyaan ba e xa.
10 A fɛrɛ mi na fɔ n ma falan Xibaru Faɲin kawandin xa ba siyane birin xa singen.
11 E na ɛ suxu waxatin naxan yi, e siga ɛ ra kiti sadeni, ɛ naxan falama, ɛ nama xamin na ra benun a waxatin xa a li. Ala na naxan so ɛ yii na waxatini, ɛ na fala. Amasɔtɔ ɛ tan xa mi falan tima fɔ Alaa Nii Sariɲanxina.
12 Muxuna a ngaxakedenna yanfama nɛn, a yi a faxa. Fafane na ɲɔxɔnna ligama nɛn e diine ra. Diine murutɛma nɛn e sɔtɔ muxune xili ma, e yi e ti sayaan ma.
13 Muxun birin ɛ raɲaxuma nɛn n tan ma fe ra. Koni muxun naxan diɲama han a raɲanna, na kisima nɛn."

Se Haramuxina
Matiyu 24.15-28, Luka 21.20-24

14 "Ɛ na 'Se Haramuxi Halagi Tiin' to yirena nde yi, a mi daxa dɛnaxan yi, nayi naxanye Yudaya yamanani, ne xa e gi, e te geyane fari. Naxan na feni ito xaran, na xa a bunna kolon!
15 Muxun naxan a kore banxin kɔɛ ra, na nama xɛtɛ, a godo banxini a yii seene tongodeni.
16 Muxun naxan xɛɛn ma, na nama xɛtɛ banxini a domaan tongodeni.
17 Gbalo gbeen fudi kanne yɛɛ ra na lɔxɔni e nun diin ngane!
18 Ɛ Ala maxandi alogo na feene nama liga xunbeli waxatini!
19 Amasɔtɔ na lɔxɔne tɔrɔn ɲɔxɔn munma liga singen xabu Ala dunuɲa da waxatin naxan yi han iki. A ɲɔxɔn fan mi fa ligama sɔnɔn!
20 Xa Marigin mi yi nde ba na lɔxɔne ra nun, adamadi yo mi yi kisima, koni a bata nde ba e ra a muxu yɛbaxine fe ra."
21 "Xa muxu yo a fala ɛ xa na waxatini, a naxa, 'A mato, Alaa Muxu Sugandixin be yi' hanma, 'A mato, a sa mɛnni,' ɛ nama la ne ra.
22 Amasɔtɔ muxu wulexi sugandixine nun wule nabine kelima nɛn, e taxamasenne nun kabanako feene liga alogo e xa Ala muxu yɛbaxine mayenden, xa na lanɲɛ.
23 Koni, ɛ xa a liga ɛ yeren ma! N bata feene birin fala ɛ xa benun e waxatin xa a li."

Muxuna Dii Xɛmɛn fa fena
Matiyu 24.29-31, Luka 21.25-28

24 "Na lɔxɔne yi, na tɔrɔ lɔxɔne na dangu, 'sogeni dimima nɛn, kiken mi fa dɛgɛma.
25 Sarene kelima nɛn kore, e yolon. Kore xɔnna sɛnbɛne yimaxama nɛn.'
26 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn minima nɛn kɛnɛnni kundani sɛnbɛ gbeen nun binyeni.
27 N yi n ma malekane rasiga bɔxɔn tongon naaninne birin yi. E yi n ma muxu yɛbaxine malan keli dunuɲa danna bonna ma sa dɔxɔ bonna ra."

---

* **13:9: 13.9 *ɛ suxuma nɛn:*** E suxuma Yesu a xinla fe ra.

Xədɛ binla fe taxamasenna
Matiyu 24.32-35, Luka 21.29-33

28 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ xaxili sətə xədɛ binla fe ma. A yiine na maɲingi, a dɛɛne yi mini fələ, ɛ a kolonma nɛn nayi fa fala ɲɛmɛn bata maso.
29 A na kiini, ɛ na feni itoe to ligɛ waxatin naxan yi, ɛ a kolonma nɛn nayi fa fala waxati saxin bata maso, a bata a so dɛɛn yɛtɛɛn li.
30 N xa ɲəndin fala ɛ xa, to muxune mi dangue mumɛ fə na feene birin liga.
31 Kore xənna nun bəxɔ xənna danguma nɛn. Koni n ma falane mi danguma habadan!”

Muxu yo mi na waxatin kolon
Matiyu 24.36-44

32 “Muxu yo mi na ləxən nun waxati saxin kolon hali malekan naxanye ariyanna yi hanma Muxuna Dii Xɛmɛna, fə Fafe Ala keden peena.
33 Ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ yi lu ɛ yɛɛ ra yi amasətə ɛ mi na waxatin kolon.
34 A ligama nɛn alo xɛmɛn naxan keli a konni, a siga sigatini, a yi a sɛnbɛn nadangu a walikɛne ma, a yi wanla so e keden kedenna birin yii. A yi a fala banxi xunna xa, a xa lu a yɛɛ ra yi.
35 Awa, ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi amasətə ɛ mi banxi kanna fa waxatin kolon, xa ɲinbanna na a ra ba hanma kəɛ tagini hanma subaxani donton wugan ma hanma xətənni.
36 Xa a fa sinma, a nama ɛ li xixənli!
37 Awa, n naxan falama ɛ xa, n na a falama muxune birin nan xa. Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi!”

14

Mangane yi yanfani tən Yesu ma
Matiyu 26.1-5, Luka 22.1-2, Yoni 11.45-53

1 A bata yi lu nun soge firin benun Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla* nun Buru Tetaren Sanla† xa a li. Saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne yi katama Yesu suxu feen na yanfani alogo e xa a faxa.
2 E yi a fala, e naxa, “En nama a liga sanla waxatini alogo yamaan nama sənxɔ sənxɔ.”

Latikənənna sa fena Yesu ma
Matiyu 26.6-13, Yoni 12.1-8

3 Yesu yi Simən dogonfontəna banxini Betani taani waxatin naxan yi, a yi a dɛgema, ɲaxanla nde yi fa, a so banxini. Alabasita gɛmɛn muranna suxi a yii latikənənna sare xədɛxɛn yi naxan kui naxan xili naradi. A na muranni bə Yesu xun ma a latikənənna sa a xunni.
4 Muxuna ndee yi na yi, ne yi xələ, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Latikənənni ito yikalaxi nanfera?
5 A yi sarɛ nɛn dangu walikɛɛn ɲɛɛ keden saranna ra, na gbetin yi so yiigelitəne yii.” E yi ɲaxanla mafala kati!

---

* **14:1: 14.1** ***Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla:*** Nabi Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui.

† **14:1: 14.1** ***Buru Tetaren Sanla:*** Yahudiyane yi burun donma lɛbɛn mi saxi naxan kui xii solofere sanli ito bun. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərəyaan 12.15 kui.

6 Koni Yesu yi a fala, a naxa, “Ɛ fata a ma, ɛ a mafalama nanfera? A bata fe faɲin naba n tan xa.
7 Amasɔtɔ yiigelitɔne ɛ fɛma waxatin birin, ɛ fe faɲin nabɛ e xa nɛn, xa ɛ wa, koni n tan mi luma ɛ fɛma waxatin birin yi.
8 A nɔɛ naxan ligɛ, a bata na liga. A bata latikɔnɔnna sa n fatin ma, a yi a yitɔn n maluxun lɔxɔna fe ra benun na waxatin xa a li.
9 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, n ma falan Xibaru Faɲini ito na rali dunuɲa yire yo yi, ɲaxanli ito naxan ligaxi, na fan falama nɛn, yamaan yi e miri a ma.”

Yudasi yi Yesu yanfa
Matiyu 26.14-16, Luka 22.3-6
10 Na xanbi ra, Yudasi Isakariyoti, Yesu a xarandii fu nun firinna nde, na yi siga saraxarali kuntigine fɛma Yesu so feen na e yii.
11 E yi e tuli mati a ra sɛwani, e yi a nata a e xa gbetin so a yii. Nanara, Yudasi yi fɛrɛn fen fɔlɔ, a xa Yesu so e yii.

Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe
Matiyu 26.17-25, Luka 22.7-14, 21-23, Yoni 13.21-30
12 Buru Tetaren Sanla lɔxɔ singena, yɛxɛɛ diin faxama lɔxɔn naxan yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan na, xarandiine yi Yesu maxɔdin, e naxa, “I waxi a xɔn ma, nxu xa sa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen nafala i xa minɛn yi?”
13 Awa, Yesu yi a ɲungu muxu firin ma e yɛ, a yi e rasiga, a naxa, “Ɛ siga taani, ɛ xɛmɛna nde toma nɛn ige fɛɲɛn dɔxi a xun ma, ɛ bira a fɔxɔ ra.
14 A na so dɛnaxan yi, ɛ a fala mɛnna banxi kanna xa, ɛ naxa, ‘Karamɔxɔ naxa, a xɔɲɛ yigiyaden minɛn e nun a xarandiine Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donse donna tiin dɛnaxan yi?’
15 Nayi, a banxin yire gbeena nde yitama ɛ ra nɛn kore banxin kɔɛ ra, a yitɔnxi ki faɲi, ɛ xa donseen nafala en xa mɛnni.”
16 Xarandiine yi keli, e siga taani, e sa feene birin li na alo Yesu a fala e xa kii naxan yi. E yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen nafala.
17 Ŋinbanna to a li, Yesu nun a xarandii fu nun firinne yi fa.
18 E yi e dɛgema waxatin naxan yi, Yesu naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ tan naxanye ɛ dɛgema n fɛma, ɛ tan nde keden n yanfama nɛn.”
19 Xarandiine yi sunu han, e yi e bode maxɔdin fɔlɔ keden keden yɛɛn ma, e naxa, “N tan nan a ra ba?”
20 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ tan muxu fu nun firinna nde keden nan a ra nxu nun naxan nxu yiin nagodoma lenge kedenna kui yati!
21 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn faxama nɛn alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, koni gbalon na kanna yɛɛ ra naxan n tan Muxuna Dii Xɛmɛn soma yamaan yii! A yi fisa nun hali na muxun mi yi bari nun mumɛ!”

Marigina ximɛnna fe
Matiyu 26.26-30, Luka 22.15-20, Kɔrɛnti Kaane Singena 11.23-25
22 E yi e dɛgema waxatin naxan yi, Yesu yi burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so a xarandiine yii. A yi a fala, a naxa, “Ɛ a tongo, n fati bɛndɛn nan ito ra.”
23 Na xanbi ra, a yi igelengenna fan tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a so e yii, e birin yi e min a ra.
24 Yesu naxa, “N wunla ni ito ra n layirin xidima en tagi naxan xɔn. A minima muxu wuyaxi nan xa.

25 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a
minma han n mɔn yi a min Alaa Mangayani."
26 Na xanbi ra, e bɛtin ba,‡ e siga Oliwi Geyaan fari.

Piyɛri yi a mɛ Yesu ra
Matiyu 26.31-35, Luka 22.31-34, Yoni 13.36-38

27 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ birin ɛ mɛma n na nɛn, amasɔtɔ a sɛbɛxi
Kitabuni, fa fala, 'N xuruse rabaan faxama nɛn, yɛxɛɛne birin yi xuya ayi.'§
28 Koni n na keli sayani, n sigama nɛn ɛ yɛɛ ra Galile yamanani."
29 Piyɛri yi a yabi, a naxa, "Hali bonne birin e mɛ i ra, n tan mi na ligɛ!"
30 Yesu yi a fala Piyɛri xa, a naxa, "N xa ɲɔndin fala i xa. To kɔɛɛn na,
benun dontonna xa wuga sanɲa ma firin, i yɛtɛna a falama nɛn dɔxɔɲa ma
saxan a i mi n kolon."
31 Piyɛri yi a yabi a sɔbɛɛn na, a naxa, "Hali en birin faxa, n mi a falɛ
mumɛ, fa fala n mi i kolon!" Xarandiin bonne fan birin yi na fala.

Yesu yi Ala maxandi nakɔni
Matiyu 26.36-46, Luka 22.39-46

32 E yi siga yirena nde yi naxan xili Getesemani. Yesu yi a fala a
xarandiine xa, a naxa, "Ɛ dɔxɔ be, n tan xa sa Ala maxandi."
33 Na xanbi ra, a Piyɛri nun Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra, a bɔɲɛn yi
rafɔrɔ, a yi sunu.
34 A yi a fala e xa, a naxa, "N bɔɲɛn nafɔrɔxi han n faxa. Ɛ lu be, ɛ lu ɛ yɛɛ ra
yi."
35 A yi a masiga ndedi, a yi bira bɔxɔni, a yi Ala maxandi alogo a xa nɔ na
tɔrɔ waxatin makuyɛ a ra.
36 A yi Ala maxandi, a naxa, "N Fafe Ala, baba, i nɔɛ feen birin ligɛ nɛn.
Tɔrɔya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama liga fɔ i tan
sagona."
37 Na xanbi ra, a mɔn yi xɛtɛ, a yi a xarandiine li xixɔnli. A yi a fala Piyɛri
xa, a naxa, "Simɔn, i xiin nɛn ba, i mi nɔxi luyɛ i yɛɛ ra yi hali waxatidi?
38 Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi, ɛ yi Ala maxandi alogo ɛ nama bira tantanni. Ɛ niin
waxɔn feen fan koni ɛ fati bɛndɛn sɛnbɛn mi na."
39 A mɔn yi siga, a sa Ala maxandi, a mɔn yi xɛtɛ na falane ma.
40 A mɔn yi xɛtɛ, a xarandiine li xiyɛ, bayo xixɔnla bata yi e suxu. E mi yi fa
a kolon e a yabin naxan na.
41 A mɔn yi xɛtɛ a saxandeni a yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ mɔn xima ba? Ɛ
mɔn ɛ matabuma ba? Ɛ a lu iki, waxatin bata a li! A mato, n tan Muxuna Dii
Xɛmɛn bata so hakɛ kanne sɛnbɛn bun ma iki.
42 Ɛ keli, en siga. Muxun naxan n yanfama, a n so yiini, a bata fa!"

Yesu suxu fena
Matiyu 26.47-56, Luka 22.47-53, Yoni 18.3-12

43 A mɔn yi fala tiini, Yudasi, Yesu a xarandii fu nun firinna nde yi fa,
ganla biraxi a fɔxɔ ra saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun
yamaan fonne naxanye rafa. Silanfanne nun gbengbetenne e yii.*

---

‡ **14:26: 14.26** E namunna nan yi a ra e xa bɛtin ba na sali waxatini fata Yaburin sorana nde ra keli Yaburin 113 han Yaburin 118 kui. § **14:27: 14.27** Sakari 13.7 Sandani ito kui, Yesu misalixi xuruse rabaan na. E na Yesu faxa, a xarandiine birin xuyama ayi nɛn. * **14:43: 14.43** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

44 Naxan yi a yanfama, na bata yi taxamasenna fala nun, a naxa, “N na
muxun naxan sunbu, a tan nan na ra. Ɛ yi a suxu, kantan muxune yi siga a
ra!”
45 Yudasi yi a tinxin Yesu ra keden na, a naxa, “Karamɔxɔ!” A yi a sunbu.
46 Nayi, e dutun Yesu ma, e yi a suxu!
47 Muxun naxanye yi tixi na dɛxɔn, na nde yi a silanfanna botin, a yi
Saraxarali Kuntigi Singena konyin tunla sɛgɛ a ma.
48 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ bata fa n suxudeni silanfanne nun
gbengbetenne ɛ yii alo mafu tiin nan yi n na nun.
49 N yi ɛ fɛma lɔxɔ yo lɔxɔ, n yi xaranna tima Ala Batu Banxini, ɛ mi n suxu.
Koni a fɛrɛ mi na fɔ Kitabuna falan xa kamali.”
50 Na xanbi ra, xarandiine birin yi a rabeɲin, e yi e gi.
51 Banxulanna nde yi biraxi Yesu fɔxɔ ra, a bitinganna nan tun yi
mafilinfilinxi a ma. E yi a suxu,
52 koni a yi a dugin lu e yii, a ragenla yi a gi.

Yesu Yahudiya mangane yɛtagi
Matiyu 26.57-68, Luka 22.54-55, 63-71, Yoni 18.13-14, 19-24

53 E yi Yesu tongo, e siga a ra Saraxarali Kuntigi Singena banxini.
Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne nun sariya karamɔxɔne yi e malan
na.
54 Piyɛri yi bira a fɔxɔ ra, koni e yi tagi kuya, han Saraxarali Kuntigi
Singena tande ma. A dɔxɔ kantan muxune fɛma tɛɛn xɔn e maxaradeni.
55 Saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan birin yi kata sereyana nde
fendeni Yesu xili ma alogo e xa a faxa. Koni e mi sese sɔtɔ.
56 Muxu wuyaxi yi wulen seren ba Yesu xili ma, koni sereyane mi yi lanxi
e bode ma.
57 Muxuna ndee mɔn yi keli e wule sereni ito ba Yesu xili ma, e naxa,
58 “Nxu a xuiin mɛxi nɛn a falama, a naxa, ‘N na Ala Batu Banxini ito
kalama nɛn adamadiine naxan nafalaxi, n yi gbɛtɛ ti soge saxan bun ma,
adamadiine mi naxan tiyɛ.’ ”
59 Koni hali ne fan, e sereyane mi lan e bode ma.
60 Saraxarali Kuntigi Singen yi ti e birin yɛtagi, a Yesu maxɔdin, a naxa,
“Muxuni itoe naxan falama i xun ma, na yabi mi i xɔn ba?”
61 Koni Yesu mi fala yo ti. Saraxarali Kuntigi Singen mɔn yi a maxɔdin, a
naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na ba, Duban Kanna a Diina?”
62 Yesu yi a yabi, a naxa, “A tan nan n tan na. Awa, ɛ birin n tan Muxuna
Dii Xɛmɛn toma nɛn dɔxi Ala Sɛnbɛmaan yiifanna ma. Ɛ yi n famatɔɔn to
kundani keli kore.”
63 Saraxarali Kuntigi Singen yi a domani bɔ, a naxa, “En mako mi fa
sereya yo ma sɔnɔn!
64 Ɛ bata a xuiin mɛ a Ala rayelefuma. Ɛ mirixi a ma di?” E birin yi a
yalagi, e naxa, a lan nɛn a xa faxa.
65 Ndee yi e dɛgen namini fɔlɔ Yesu ma. E yi a yɛɛn maxidi, e yi a bɔnbɔ, e
naxa, “Nabiya falane ti!” Kantan muxune yi a suxu, e yi a bɔnbɔ.

Piyɛri a mɛ fena Yesu ra
Matiyu 26.69-75, Luka 22.56-62, Yoni 18.15-18, 25-27

66 Piyɛri yi dɔxi tanden ma waxatin naxan yi, Saraxarali Kuntigi Singena
walikɛ ɲaxanla nde yi fa.

67 A to Piyɛri to a maxarɛ, a yi a mato ki faɲi, a naxa, “I tan fan yi Yesu
Nasarɛti kaan fɔxɔ ra.”
68 Koni Piyɛri yi a tandi, a naxa, “N mi a kolon i waxi naxan fala fe yi,” a
siga tanden so dɛɛn na. Nayi, dontonna yi wuga.
69 Walikɛ ɲaxanla to a to mɛnni, muxun naxanye yi tixi na, a mɔn yi a fala
ne xa, a naxa, “A tan muxuna nde nan ito ra.”
70 A mɔn yi a matandi. Waxatidi danguxina, muxun naxanye yi tixi na, ne
mɔn yi a fala Piyɛri xa, e naxa, “A tan nde nan i tan fan na yati, amasɔtɔ
Galile kaan nan i tan fan na.”
71 Nayi, Piyɛri yi a kɔlɔ dangane ra, a yi a fala e xa, a naxa, “N mi xɛmɛni
ito kolon ɛ naxan ma.”
72 Na waxatin yɛtɛni dontonna mɔn yi wuga a firindeni, Yesu falan naxan
ti, na yi rabira Piyɛri ma, a naxa, “Benun dontonna xa wuga sanɲa ma firin,
i a falama nɛn dɔxɔɲa ma saxan a i mi n kolon.” Nayi, a yi wuga fɔlɔ.

15

E siga Yesu ra Pilati fɛma
Matiyu 27.1-2, 11-14, Luka 23.1-5, Yoni 18.28-38

1 Subaxani saraxarali kuntigine nun yamaan fonne nun sariya
karamɔxɔne nun kitisa yamaan birin yi a feen nagidi. E yi Yesu xidi, e yi a
xali Pilati fɛma.
2 Pilati yi a maxɔdin, a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?” Yesu
yi a yabi, a naxa, “I bata a fala.”
3 Saraxarali kuntigine yi Yesu kansun fe wuyaxi ra.
4 Nanara, Pilati mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “I mi e yabin ba? A mato, e bata
i kansun fe wuyaxi ra.”
5 Yesu mi tin fala yo tiyɛ. Pilati yi kabɛ na ma kati!

E Yesu faxa feen nagidi
Matiyu 27.15-26, Luka 23.13-25, Yoni 18.39-19.16

6 E yi darixi nɛn kasorasa keden beɲinɲɛ sali lɔxɔni, yamaan na naxan ma
fe fala.
7 Na waxatini xɛmɛna nde yi na naxan yi xili Baraba, a yi kasoni e nun
muxu murutɛxin naxanye keli mangan xili ma, e faxan ti.
8 Yamaan yi fa Pilati mafan, a xa a dari feen liga e xa.
9 Pilati yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ waxi a xɔn ma n xa Yahudiyane mangan
beɲin ɛ xa?”
10 Amasɔtɔ a yi a kolon a saraxarali kuntigine Yesu soxi a yii xɔxɔlɔnyaan
nan ma.
11 Koni saraxarali kuntigine yi yamaan nadin, alogo Pilati xa Baraba nan
beɲin.
12 Pilati mɔn yi falan ti yamaan xa, a naxa, “Ɛ naxan xilima fa fala a
Yahudiyane mangana, n xa nanfe liga a ra?”
13 E yi sɔnxɔ, e naxa, “A gbangban wudin ma!”
14 Koni Pilati yi e maxɔdin, a naxa, “A fe ɲaxin mundun ligaxi?” Koni e
sɔnxɔn yi siga gboɛ ayi, e naxa, “A gbangban!”
15 Pilati yi tin a xa yamaan nafan feen naba. Nanara, a yi Baraba beɲin e
xa. A yi yamarin fi a Yesu xa bulan, e yi a gbangban wudin ma.

Sofane yi Yesu magele
Matiyu 27.27-31 Yoni 19.2,3

16 Yamana kanna sofane yi Yesu xali yamana kan banxini, sofane ganla
birin yi e malan.
17 E yi doma mamiloxin nagodo a ma,* e wudi yii ɲali kanne dɛnbɛ
kɔmɔtin na mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna.
18 E yi lu a magelɛ, e naxa, “I xɔnyɛ, Yahudiyane mangana!”
19 E yi tamina nde tongo, e lu a bɔnbɛ a xunna ma, e yi e dɛgen namini a
ma, e yi e xinbi sin a yɛtagi, e a binya mageleni.
20 E to yelin a magelɛ, e doma mamiloxin ba a ma e mɔn yi a maxidi a
gbee dugine yi. Na xanbi ra, e yi siga a ra a gbangbandeni wudin ma.

E yi Yesu gbangban wudin ma
Matiyu 27.32-44, Luka 23.26-43, Yoni 19.17-27
21 E yi lan xɛmɛna nde ra naxan yi xili Simɔn Sirɛni kaana, Alesandire nun
Rufu fafe. A yi kelima xɛɛn ma siga taani. E yi a karahan a xa Yesu faxa
wudin tongo.
22 E yi siga Yesu ra han na yireni dɛnaxan xili Gologota, naxan bunna
nɛɛn, “xun xɔri yirena.”
23 E yi mirihi nun manpaan basanxin so Yesu yii alogo a xa a min, nde yi
ba tɔrɔyaan na, koni a mi tin a rasuxɛ.
24 Awa, e yi a gbangban wudin ma, e yi masɛnsɛnna ti lan a dugine
yitaxun feen ma.
25 E yi a gbangban wudin ma soge raxɛnxɛn waxatini.
26 E yi a kansun kɛdin sɛbɛ fa fala “Yahudiyane Mangan nan ito ra.”
27 E yi muɲade firin gbangban wudine ma Yesu fɛma, keden a yiifanna
ma, keden a kɔmɛnna ma.
28 Kitabuna falan bata kamali nayi, a naxa, “A yatɛ nɛn alo fe ɲaxi rabane.”
29 Dangu muxune yi a makonbi e yi e xunni maxa, e naxa, “Ee! I tan
naxan Ala Batu Banxin kalama, i yi a ti soge saxan bun ma,
30 awa, iki, godo i keli wudin kɔɛ ra, i yi i yɛtɛ rakisi!”
31 Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne fan yi Yesu magele na
kiini, e yi a fala e bode xa, e naxa, “A bata bonne rakisi, koni a mi nɔɛ a yɛtɛ
rakisɛ!
32 Nxu xa Alaa Muxu Sugandixina, Isirayila mangan to godɛ iki keli
wudin ma alogo nxu xa dɛnkɛlɛya a ma!”
Muxun naxanye yi gbangbanxi wudin ma a fɛma, ne fan yi a makonbi
han!

Yesu faxa fena
Matiyu 27.45-56, Luka 23.44-49, Yoni 19.28-30
33 Dimin yi so yiren birin xun na yanyi tagini han se din waxatin yi maso.
34 Na waxatini, Yesu yi gbelegbele a kon xuini lengben, a naxa, “Eli, Eli,
lama sabakitani?” Na bunna nɛɛn fa fala, “N ma Ala, n ma Ala, i n nabeɲinxi
nanfera?”†
35 Muxuna ndee yi tixi na yi, na ndee yi a xuiin mɛ, e naxa, “Ɛ tuli mati, a
Nabi Eli xilima!”
36 E tan nde yi dugi dungin tongo, a siga a giyɛ, a sa a sin minse
muluxunxini, a yi a so wudin xun na, a yi a ti Yesu xa. A yi a lan Yesu dɛɛn
ma, a naxa, “A mamɛ, nxu xa a to xa Nabi Eli a ragodɛ keli wudin kɔɛ ra!”
37 Yesu yi a xuini te fangan na, a faxa.

---

* **15:17: 15.17** ***Doma mamiloxin*** findixi mangane domaan na. E fa a mangayaan nan magelema.
† **15:34: 15.34** Yaburi 22.2

38 Dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bɔ firinna ra, fɔlɔ a
xunna ma han a labena.
39 Sofa Kuntigin naxan yi tixi wudin yɛtagi nun, na yi Yesu xuiin mɛ, a yi a
faxa kiin to, a naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan yi a ra yati!”
40 Ŋaxanla ndee yi tixi wulani, e a matoma. Mariyama Magadala kaan yi
ne yɛ nun, e nun Mariyama, Yaki xuri nun Yose nga e nun Salome.
41 Ne nan yi biraxi a fɔxɔ ra Galile yamanani nun a malideni. Ŋaxalan
wuyaxi gbɛtɛye fan yi na naxanye fan fa a fɔxɔ ra Yerusalɛn taani.

Yesu maluxun fena
Matiyu 27.57-61, Luka 23.50-56, Yoni 19.38-42

42 Ninbanna bata yi a li. Yuma lɔxɔn nan yi a ra Matabu Lɔxɔn nan yi na
xɔtɔn bode.
43 Yusufu Arimate kaan yi fa, muxu gbeen nan yi a ra kitisane malanni,
naxan fan yi Alaa mangayaan mamɛma, na yi susu sigɛ Pilati fɛma a
maxɔdindeni Yesu binbina fe ma.
44 Pilati na mɛ waxatin naxan yi fa fala a Yesu bata faxa, a yi tɛrɛna na
falan na. A sofa kuntigin xili, a yi a maxɔdin xa Yesu bata faxa.
45 Pilati to sofa kuntigina falan mɛ, a yi yamarin fi, a e xa Yesu binbin so
Yusufu yii.
46 Yusufu yi kasangenna sara, a yi a binbin nagodo, a yi a kasangen, a sa a
maluxun gaburun na fanye kui gexini alo faran yili. Na xanbi ra, a gɛmɛ
gbeen makutukutu gaburun dɛ ra.
47 Mariyama Magadala kaan nun Mariyama bonna, Yose nga, ne yi a
matoma e Yesu sa dɛnaxan yi.

16

Yesu keli fena sayani
Matiyu 28.1-8, Luka 24.1-12, Yoni 20.1-10

1 Matabu Lɔxɔn to dangu, Mariyama Magadala kaan nun Mariyama, Yaki
nga nun Salome yi latikɔnɔnna sara alogo e xa sa a sa Yesu binbin ma.
2 Xatin xɔtɔnni sogen te waxatini, e yi sigama gaburu dɛɛn na,
3 e yi e bode maxɔdin, e naxa, “Nde gɛmɛn makutukutuma, a yi a ba
gaburun dɛ ra en xa?”
4 E fa e yɛɛn nakelɛ, e yi a to a gɛmɛn bata yi makutukutu, a ba gaburun dɛ
ra. Na gɛmɛn yi gbo han!
5 E yi so gaburun kui, e banxulan doma fixɛ kanna nde to dɔxi yiifanna
ma, e gaxu kati!
6 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama gaxu, ɛ Yesu Nasarɛti kaan nan fenma
naxan gbangban wudin ma. A mi be, a bata keli sayani! E a sa be nin.
7 Koni ɛ siga, ɛ sa a fala a xarandiine nun Piyɛri xa, ɛ naxa, ‘A sa ɛ lima
Galile yamanani, ɛ sa a toma nɛn na yi, alo a fala ɛ xa kii naxan yi.’ ”
8 E kui fuxin yi siga e giyɛ keli gaburun kui, e xuruxurunma. Koni e mi
sese fala muxu yo xa amasɔtɔ e yi gaxuxi han!

Yesu yi mini kɛnɛnni Mariyama Magadala kaan xa
Matiyu 28.9-10, Yoni 20.11-18

9 Yesu to keli sayani xatin subaxani, a mini Mariyama Magadala kaan
nan singe xa kɛnɛnni, a ɲinan soloferen kedi naxan fɔxɔ ra.
10 Mariyama yi sa na xibarun nali Yesu fɔxɔrabirane ma, naxanye yi
wugama Yesu ɲan feen na.

11 Awa, e to a mɛ a Yesu niin mɔn bata bira a yi, a Mariyama bata a to, e mi
la a ra.

Yesu yi a yɛtɛ yita a xarandii firin na
Luka 24.13-35

12 Na xanbi ra, Yesu yi a yɛtɛ yita e tan muxu firinna nde ra kii gbɛtɛ yi
kiraan xɔn ma, e yi sigan tima burunna ra waxatin naxan yi.
13 E yi xɛtɛ, e sa na fala bonne xa, koni e mi la e ra.

Yesu yi a xarandiine xɛ
Matiyu 28.16-20, Luka 24.36-49, Yoni 20.19-23, Kɛwanle 1.6-8

14 Na xanbi ra, Yesu yi mini kɛnɛnni xarandii fu nun kedenne xa, e yi e
dɛgema waxatin naxan yi. A yi e maxadi e dɛnkɛlɛyatareyaan nun e bɔɲɛ
xɔdɛxɛyana fe ma amasɔtɔ naxanye a to a niini, e mi la ne ra.
15 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga dunuɲa yiren birin yi, ɛ n ma falan
Xibaru Faɲin kawandin ba daala birin xa.
16 Naxan na dɛnkɛlɛya, a rafu igeni, na kisima nɛn. Xa naxan mi
dɛnkɛlɛya, na yalagima nɛn.
17 Naxanye na dɛnkɛlɛya, e taxamasenni itoe ligama nɛn n xinli: E
ɲinanne kedima nɛn, e yi xui gbɛtɛ nɛnɛne fala,
18 e yi saɲine suxu e yiine ra, e dabarin don, sese mi liga e ra. E yiin sama
nɛn furetɔne ma, e yi e rakɛndɛya.”

Yesu te fena ariyanna yi
Luka 24.50-53, Kɛwanle 1.9-11

19 Marigi Yesu yelin falan tiyɛ e xa waxatin naxan yi, a te ariyanna yi a sa
dɔxɔ Ala yiifanna ma.
20 E yi siga kawandin badeni yiren birin yi. Marigin yi walima e xɔn, a yi
a falan sɛnbɛ so taxamasenne ra.

Luka
Luka Yesu a Fe Xibaru Faɲin Naxan Sɛbɛ

Marigi Yesu fɔxɔrabira naanin nan Yesu a taruxun nun a falane sɛbɛ Alaa Nii Sariɲanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Luka Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn fɔ ɲɛɛ tonge saxan e nun suulun ɲɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma. Luka mi yi Yesu fɔxɔ ra a dunuɲa yi gidini. A dɛnkɛlɛya Yesu te xanbin nin kore xɔnna ma Xɛra Pɔli waxatini. Dandan tiin nan yi Luka ra, a yi lɔnnixi ki faɲi. A siga nɛn Yesu a xarandiine fɛma Yerusalɛn taani, a yi Yesu a fe birin fɛsɛfɛsɛ alogo a xa dɛntɛgɛ kamalixin sa dunuɲa muxune birin xa. A sɛbɛxi muxuna nde nan ma naxan xili, “Teyofili.” A kari mi kolonxi to, koni a xinla bunna nɛɛn fa fala “Ala Xanu Muxuna.” Han to, a mɔn sɛbɛxi ne nan ma naxanye bata Ala xanu.

Kitabun yireni ito Yesu bari kiin nan singe yɛbama, Mariyamaa diina. Yesu a dunuɲa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nɛn a yamaan xa. A mɔn yi kabanako wuyaxi liga. Luka na nan yɛbama Ningila Yesu kui. Dɔnxɛn na, a Yesu a sayaan nan yɛbama e nun a keli fena sayani. Yesu texi ariyanna yi kii naxan yi, na fan yɛbaxi Kitabun yireni ito yi.

Kitabun yireni ito nan muxune malima alogo e xa a famu Yesu findixi Alaa Diin na kii naxan yi. Na feen sɛbɛxi Luka 1.34-35 kui. Ala mi findɛ diin sɔtɔ muxun na alo adamadiine diin sɔtɔn kii naxan yi. Ala Yesu daxi a nga kui nɛn alo a dunuɲa da a fala xuiin xɔn ma kii naxan yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Nayi, Yesu Fafe mi toxi dunuɲa yi. Xa a fafe mi toxi dunuɲa yi, a fafe findixi nde ra nayi? Na feen ma, yamaan to a fafe a fe falama, e yi a fala fa fala Ala nan a fafe ra bayo a tan nan Yesu da a nga kui. Na nan Yesu findixi Alaa Diin na.

1 N xɔyin Teyofili,*
Muxu wuyaxi bata sɛbɛnla ti lan feene ma naxanye liga nxu yɛɛ xɔri.
2 E feene yɛbaxi nɛn alo sereya kɛndɛne a fala e xa kii naxan yi, xabu a fɔlɔni, naxanye Alaa falan nalima.
3 Awa, n xɔyin Teyofili, n bata feni itoe xaran, n yi e fɛsɛfɛsɛ ki faɲi xabu a fɔlɔni. N bata n miri a ma, n naxa, “A lan n xa a sɛbɛ ki faɲi, n yi a rasiga i ma.”
4 N ni ito ligaxi nɛn alogo i xa na feene birin ɲɔndin kolon i xaranxi naxanye ma.

Yoni bari feen yi fala

5 Ito birin fɔlɔxi Herode a mangayaan waxatin nin Yudaya yamanani. Saraxaralina nde yi na, a xili Sakari naxan yi kelixi saraxarali Abiya bɔnsɔnni. A ɲaxanla yi xili Elisabɛti. Na fan yi kelixi saraxarali Haruna bɔnsɔnna nin.
6 E firinna birin yi tinxin Ala yɛɛ ra yi, e yi Marigina yamarin nun a sariyan birin suxi.
7 Dii yo mi yi e yii nun, amasɔtɔ gbantan nan yi Elisabɛti ra, e firinna birin bata yi fori han!
8 Lɔxɔna nde, Sakari a saraxarali wanla waxatin yi a li Ala xa,

* **1:1: 1.1 *Teyofili:*** Muxu xinla na a ra naxan bunna nɛɛn, fa fala “Muxun naxan Ala xanuxi.”

9 e yi a sugandi masɛnsɛnna xɔn alo saraxaraline darixi a ra kii naxan yi,
alogo a xa so Marigin Batu Banxini wusulan gandeni.
10 Yamaan yi malanxi tandeni Ala maxandideni wusulanna gan waxatini,
11 nayi, Marigina malekan yi mini kɛnɛnni a xa, a ti wusulan ganden
yiifanna ma.
12 Sakari malekan to waxatin naxan yi, a kuisan, a gaxu.
13 Koni malekan yi a fala a xa, a naxa, “Sakari, i nama gaxu! Ala bata i
xuiin mɛ, i ya ɲaxanla, Elisabɛti dii xɛmɛn sɔtɔma nɛn i xa, i yi a xili sa Yoni.
14 I sɛwama nɛn, muxu wuyaxi fan yi sɛwa a bari feen na.
15 Amasɔtɔ a findima nɛn muxu gbeen na Marigin yɛtagi. A nama
manpaan min, a nama dɔlɔ ma se yo min. A lugoma nɛn Alaa Nii Sariɲanxin
na xabu a nga kui waxatin naxan yi.
16 A fama nɛn Isirayila kaan wuyaxi ra e Marigina Ala ma.
17 A sigama Marigina xɛrayaan na nɛn sɛnbɛni alo Nabi Eli† a liga kii
naxan yi. A yi dii fafane bɔɲɛn nafindi e diine ma. A yi muxu murutɛxine
masara, e miriyaan yi liga alo tinxin muxune, alogo a xa yamani tɔn Ala xa
ki faɲi.”
18 Sakari yi a fala malekan xa, a naxa, “N na a kolonma di, fa fala ɲɔndi
nan ito ra? N tan bata fori, n ma ɲaxanla fan bata fori.”
19 Malekan yi a yabi, a naxa, “Baraka Yibirila nan n tan na, naxan tima
Ala yɛtagi. A tan nan n xɛxi i ma feni ito Xibaru Faɲin nalideni i ma.
20 Koni bayo i mi laxi n ma falan na, naxan sa kamalima a waxatini, i
findima nɛn bobon na, i mi falan tima han na yi liga.”
21 Na waxatini, yamaan yi Sakari mamɛma. E yi kɔntɔfili bayo a bata yi bu
Ala Batu Banxini.
22 Koni a to mini, a mi nɔ falan tiyɛ e xa, e yi a kolon fa fala a bata fe toon ti
Ala Batu Banxini. A yi a yiin maliga e xa bayo a mi yi nɔɛ falan tiyɛ.
23 A wali lɔxɔne ɲanxina Ala xa, Sakari yi xɛtɛ a konni.
24 Na dangu xanbini, a ɲaxanla Elisabɛti yi fudikan. Kike suulun, a mi
mini tandeni.
25 A yi a fala, a naxa, “Marigina ito nan ligaxi n xa, a bata tin a xa n ma
yagin ba n ma n ma muxune tagi.”

Yesu bari feen yi fala

26 Elisabɛti kuiin kike senninna, Ala yi maleka Yibirila rasiga Galile taana
nde yi naxan xili “Nasarɛti.”
27 A falan ti sungutun nasɔlɔnxin xa, xɛmɛna nde bata yi a masuxu naxan
yi xili Yusufu, Manga Dawuda bɔnsɔnna muxuna nde nan yi na ra. Na
sungutun nasɔlɔnxin yi xili nɛn Mariyama.
28 Malekan yi fa a fɛma, a naxa, “Sɛwani i xa Ala fe faɲin nagidixi i tan
naxan ma. Marigina i xɔn!”
29 Mariyama yi kuisan malekana falana fe ra, a yi a miri a xɔntɔnna
bunna ma.
30 Malekan yi a fala a xa, a naxa, “Mariyama, i nama gaxu amasɔtɔ Ala
bata maragidi faɲin fi i ma.
31 I fudikanma nɛn, i dii xɛmɛn sɔtɔ, i yi a xili sa Yesu.‡
32 A binyen sɔtɔma nɛn, a xili bama nɛn a Kore Xɔnna Alaa Dii Xɛmɛna.
Marigina Ala a findima nɛn mangan na alo a benba Dawuda yi kii naxan yi.

† **1:17: 1.17** A mato Malaki 3.23-24 kui. ‡ **1:31: 1.31** ***Yesu*** xinla bunna nɛɛn, fa fala “Marakisi Tiina” Heburu xuini.

33 A findima nɛn Yaxuba bɔnsɔnna mangan na habadan. A mangayaan mi
ɲanɲɛ mumɛ!”
34 Mariyama yi a fala malekan xa, a naxa, “Sungutun nasɔlɔnxin nan n
tan na, ito ligama di nayi?”
35 Malekan yi a yabi, a naxa, “Alaa Nii Sariɲanxin godoma nɛn i ma, Kore
Xɔnna Ala sɛnbɛn godoma nɛn i xun ma. Nanara, na dii sariɲanxin xili
bama nɛn a Alaa Dii Xɛmɛna.
36 I ngaxakedenna Elisabɛti fan fudikanna nan a ra iki. Hali a to bata fori,
e yi a falama naxan ma a gbantana, na kuiin kike senninden na ra iki.
37 Amasɔtɔ Ala nɔɛ feen birin ligɛ nɛn.”
38 Mariyama naxa, “Marigina walikɛɛn nan n tan na, Ala xa na liga n xa
alo i bata a fala kii naxan yi.” Malekan yi keli a fɛma.

Mariyama yi siga Elisabɛti fɛma

39 Na xanbi ra, Mariyama yi a yitɔn mafurɛn, a siga taana nde yi Yuda
yamanani, geya wuyaxi yi dɛnaxan yi.
40 A siga Sakari konni Elisabɛti xɔntɔndeni.
41 Elisabɛti Mariyama xɔntɔn ti xuiin mɛ waxatin naxan yi, diin yi a
ramaxa Elisabɛti kui. Elisabɛti yi lugo Alaa Nii Sariɲanxin na.
42 A yi a fala ti xuini te, a naxa, “Baraka diin nan i tan na ɲaxanle tagi! I
diin naxan fan sɔtɔma, baraka diin nan na ra!
43 N binyen sifani ito sɔtɔxi di, n kanna nga xa fa n konni?
44 Amasɔtɔ, n na i xɔntɔn ti xuiin mɛ waxatin naxan yi, diin yi a ramaxa n
kui sɛwani.
45 Sɛwani i xa, i tan naxan laxi a ra fa fala Marigina falan kamalima nɛn.”

Mariyamaa bɛtina

46 Mariyama naxa,
“N Marigin tantunma n bɔɲɛni.
47 N sɛwaxi n bɔɲɛni n nakisimana Alaa fe ra.
48 Amasɔtɔ a bata a xaxili lu
n tan a walikɛ magodoxin xɔn ma.
Nanara, fɔlɔ iki ma han habadan,
muxun birin a falama nɛn
a baraka diin nan n tan na.
49 Amasɔtɔ Ala Sɛnbɛmaan bata fe gbeen liga n xa.
A xinla sariɲan.
50 A kininkinin a yɛɛragaxu muxune ma
han mayixɛtɛ mayixɛtɛne.
51 Ala bata a yiini bandun,
a yi waso muxune raxuya ayi
e nun e fe yitɔnxine.
52 Ala bata manga sɛnbɛ kanne ba e manga gbɛdɛne yi.
Naxanye e yɛtɛ magodoxi, a yi ne yite.
53 A kamɛtɔne ralugo fe faɲin na.
A nafulu kanne yii seene ɲan.
54 Ala layirin naxan xidi en benbane xa,
a mi ɲinanxi na ma.
55 A yi a xaxili lu a hinanna xɔn ma
Iburahima xa e nun a bɔnsɔnna birin
han habadan!”
56 Mariyama yi kike saxan ti Elisabɛti fɛma. Na xanbi ra, a yi xɛtɛ a konni.

Yoni Marafu Tiin bari fena

57 Elisabɛti dii bari waxatin yi a li, a yi dii xɛmɛn sɔtɔ.
58 A dɔxɔ bodene nun a xabilan muxune yi a mɛ a Marigin bata kininkinin
a ma, e yi sɛwa e bode xɔn ma.
59 Diin barin lɔxɔ xunna, e fa a ra a banxulandeni, e yi a xili sama nɛn
Sakari alo a fafe xinla kii naxan yi.
60 Koni a nga naxa, “Ɛn-ɛn de! A xili sama nɛn Yoni.”
61 E yi a fala a xa, e naxa, “Muxu yo mi i bɔnsɔnni naxan xili na kiini.”
62 Nayi, e yi e yiin maliga a fafe xa, e yi a maxɔdin diin xinla ma.
63 Sakari yi walaxan tongo, a yi a sɛbɛ, a naxa, “A xili nɛn Yoni.” E birin yi
kabɛ kati!
64 Na waxatin yɛtɛni, Sakari yi nɔ falan tiyɛ, a Ala tantun fɔlɔ.
65 A dɔxɔ bodene yi gaxu kati! Muxune yi na feene falama Yudaya
yamanan birin yi.
66 Naxan birin a mɛ, ne yi e miri, e maxɔdinna ti, e naxa, “Diini ito sa
ligama di?” Amasɔtɔ e bata yi a yigbɛ kati, a Marigin sɛnbɛna a xun ma.

Sakari yi waliyiya falane ti

67 Yoni Fafe Sakari yi lugo Alaa Nii Sariŋanxin na, a yi waliyiya falane ti, a
naxa,
68 En Marigin tantun, Isirayilaa Ala!
Amasɔtɔ a bata fa,
a yi a yamaan mali,
a yi e xɔrɔya.
69 A bata Marakisi Tiin sɛnbɛmaan namini
a walikɛɛn Dawuda bɔnsɔnni,
70 alo a fala a nabi sariŋanxine xɔn ma kii naxan yi
xabu waxati danguxine.
71 A layirin xidi
a a en xunbama nɛn en yaxune yii,
e nun naxanye birin en naŋaxuxi.
72 A yi kininkinin en benbane ma,
a yi a xaxili lu a layiri sariŋanxin xɔn ma,
73 alo a kɔlɔ en benba Iburahima xa kii naxan yi.
74 A yi en xunba en yaxune ma.
A tin, en yi a batu bɔŋɛ xunbenli.
75 A yi en findi a muxu sariŋanxine
nun tinxin muxune ra a yɛɛ ra yi en siin birin yi.
76 N ma diina, e i xilima nɛn
a Kore Xɔnna Alaa nabina.
I sigama nɛn Marigin yɛɛ ra.
I kirani tɔn a xa.
77 I yi kisi feen yita a yamaan na,
e yulubine yi xafari
78 a kininkinin gbeen barakani.
A tan nan a ligama en lu kɛnɛnni
alo sogen tematɔna.
79 A yi muxune makɛnɛn
naxanye dɔxi dimini sayaan yɛɛ ra.
A yi bɔŋɛ xunbenla kiraan yita en na.
80 Awa, diin yi gboma, a yi sɛnbɛn sɔtɔma e nun xaxinla. A yi lu wulani
han a mini waxatin yi a li kɛnɛnni Isirayila muxune xa.

2

Yesu yi bari
Matiyu 1.18-25

1 Na waxatini, Romi Manga Gbee Ogustu yi yamarin fi a yamanan
muxune birin xinla xa sɛbɛ.
2 Kiriniyusi yi yamana kanyani Siriya yamanani waxatin naxan yi, a sɛbɛ
fɔlɔn nan yi na ra.
3 Awa, muxune birin yi siga e taane yi e xinle sɛbɛdeni.
4 Yusufu fan yi keli Galile Nasarɛti taani, a siga Yudaya taana nde yi
naxan yi xili Bɛtɛlɛmi, Manga Dawuda sɔtɔxi dɛnaxan yi. Yusufu yi siga na,
amasɔtɔ Dawuda bɔnsɔnna nan yi a tan fan na,
5 a siga a xili sɛbɛdeni e nun Mariyama naxan yi masuxi a xɔn
ɲaxalandiyani. A fudi kanna nan yi a ra.
6 E yi Bɛtɛlɛmi yi waxatin naxan yi, Mariyama dii bari waxatin yi a li.
7 A yi a dii xɛmɛ singen sɔtɔ. A yi a mafilin dugini, a yi a sa xuruseene
balon sa seen kui kulani amasɔtɔ e mi yigiya sɔtɔ xɔŋɛ yigiyadeni.

Yɛxɛɛ kantanne nun malekane fe

8 Yɛxɛɛ kantanna ndee yi na yamanani naxanye yi xima burunna ra, e yi e
yɛxɛɛne kantanma kɔɛɛn na.
9 Marigina malekan yi mini kɛnɛnni e xa, Marigina nɔrɔn yi godo e xun
ma. E gaxu kati!
10 Koni malekan yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama gaxu amasɔtɔ n faxi fena
nde Xibaru Faɲin nan nalideyi ɛ ma, naxan findima sɛwa gbeen na yamaan
birin xa.
11 Marakisi Tiin bata sɔtɔ ɛ xa to kɔɛɛn na Dawuda gbee taani. Alaa Muxu
Sugandixin na a ra! Marigin na a ra!
12 Taxamasenna ni ito ra ɛ xa, ɛ diidin lima saxi nɛn xuruseene balon sa
seen kui kulani, a mafilinxi dugini.”
13 Na waxatin yɛtɛni maleka ganla yi keli kore, e fa malekan boden fɛma,
e yi Ala tantun, e naxa,
14 “Binyen xa fi Ala ma kore xɔnna ma pon! Muxun naxanye bata Ala
kɛnɛn, ne xa bɔŋɛ xunbenla sɔtɔ dunuɲa yi.”
15 Malekane keli e fɛma waxatin naxan yi, e xɛtɛ ariyanna yi, yɛxɛɛ
kantanne yi a fala e bode xa, e naxa, “En siga Bɛtɛlɛmi yi, en sa feni ito to
naxan ligaxi, Marigin naxan falaxi en xa.”
16 Nanara, e siga mafurɛn, e sa Mariyama nun Yusufu li na, e diidin to
saxi xuruseene balon sa seen kui kulani.
17 Yɛxɛɛ kantanne to diidin to, malekan falan naxan ti e xa diidina fe yi, e
yi na birin yɛba.
18 Muxun naxanye birin e xuiin mɛ, ne yi kabɛ xuruse kantanne falan ma.
19 Mariyama yi feni itoe birin namara a xaxinla ma, a yi a miri ne ma kati!
20 Yɛxɛɛ kantanne yi xɛtɛ, e Ala tantunma, e a binya na feen na e naxan
toxi alo malekana a fala e xa kii naxan yi.

Yesu xili sa fena

21 Lɔxɔ xun keden danguxina, diidin banxulan waxatin yi a li, e yi a xili sa
Yesu alo malekana a fala kii naxan yi benun a xa bari.

E Yesu taxu Ala ra

22 E marasarinanna waxatin to nan alo Musaa Sariya Kitabun naxan
falaxi lan dii bari feen ma,* Yusufu nun Mariyama yi siga diidin na
Yerusalɛn taani, e sa a taxu Marigin na.
23 A sɛbɛxi Marigina Sariya Kitabuni, a naxa, “Dii xɛmɛ singen birin xa
rasarinan Marigin xa.”†
24 E yi saraxan ba alo Marigina Sariya Kitabuna a falaxi kii naxan yi, a
naxa, “ganba firin hanma kolokonde dii firin.”‡
25 Muxuna nde yi Yerusalɛn taani nun, a xili Simeyɔn. Tinxin muxu
tɔgɔndiyaxin nan yi a ra. A yi Ala mamɛma Isirayila mali feen na. Alaa Nii
Sarinanxin yi a yi.
26 A bata yi a kolon Alaa Nii Sarinanxin xɔn ma fa fala a mi faxɛ fɔ a
Marigina Muxu Sugandixin to.
27 Alaa Nii Sarinanxin yi Simeyɔn nasiga Ala Batu Banxini. Yesu sɔtɔ
muxune yi fa a ra Ala Batu Banxini, e xa a liga alo Sariya Kitabuna a fala kii
naxan yi.
28 Simeyɔn yi Yesu tongo, a yi a sa a kanke ra, a barikan bira Ala xa, a
naxa,
29 “Marigina, i bata i ya layirin nakamali n xa. Iki, i ya walikɛɛn xa siga
bɔnɛ xunbenli
30 amasɔtɔ n bata i ya kisi feen to,
31 i naxan yitɔnxi yamane birin yɛɛ ra.
32 A tan nan findima kɛnɛnna ra siyane xa, a findima nɛn Isirayilaa
binyen na, i ya yamana.”
33 Simeyɔn falan naxan ti Yesu a fe yi, a nga nun a fafe yi kabɛ na ra.
34 Simeyɔn yi duba a nga Mariyama xa, a naxa, “Ala bata diini ito yɛba, a
yi Isirayila muxu wuyaxi halagi, a yi a wuyaxi rakisi. A findima nɛn
taxamasenna ra koni muxu wuyaxi a matandima nɛn,
35 a yi e miriya luxunxine ramini kɛnɛnni. Tɔrɔna i bɔnɛn sɔxɔnma nɛn alo
dɛgɛma xɛnxɛna.”
36 Nabi naxalanmana nde yi na nun, a yi xili Anna, Fanuwɛli a dii tɛmɛna.
A yi kelixi Aseri bɔnsɔnna nin. Naxalan fori gbeen nan yi a ra naxan bata yi
nɛɛ solofere ti futuni nun,
37 a nɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun nɛɛ naanin ti kanna gilɛyani. A yi Ala Batu
Banxini waxatin birin, a yi Ala batuma kɔɛɛn nun yanyin na, a yi Ala
maxandɛ, a sunna suxu.
38 Na waxatin yɛtɛni, a fa, a barika bira Ala xa, a lu diina fe falɛ muxune
xa naxanye yi Yerusalɛn taan xunba waxatin mamɛma.

Xɛtɛ feen Nasarɛti yi

39 Yusufu nun Mariyama to yelin feene birin nakamalɛ alo Marigina
Sariya Kitabuna a yamarixi kii naxan yi, e xɛtɛ Galile yamanani e taani
Nasarɛti.
40 Diidin yi gboma, a sɛnbɛn sɔtɔ, a fe kolonna yi dɛfe. Alaa hinanna yi a yi.

Yesu dii nɔrɛna Ala Batu Banxini

---

* **2:22: 2.22** Na feen sɛbɛxi Saraxaraline 12.1-4 kui. † **2:23: 2.23** A mato Xɔrɔyaan 13.2 nun 13.12 nun 13.15 nun Yatɛne 18.15-16 kui. ‡ **2:24: 2.24** A mato Saraxaraline 12.8 kui.

41 Yesu sɔtɔ muxune yi sigama Yerusalɛn taani ɲɛɛ yo ɲɛɛ Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanli.§
42 Yesu sɔtɔn ɲɛɛ fu nun firinna ti waxatin naxan yi, e siga sanla rabadeni
alo e namunna kii naxan yi.
43 Sanla ɲan waxatin naxan yi, e xɛtɛ e konni. Yesu yi lu Yerusalɛn taani,
koni a sɔtɔ muxune mi yi a kolon.
44 E yi e miri, a a yi yamaan yɛ, e fɛriɲɛn sigan tiyɛ. Na xanbi ra, e Yesu fen
fɔlɔ e ngaxakedenne nun e xɔyine tagi.
45 Koni e mi a to. Nanara, e xɛtɛ a fendeni Yerusalɛn taani.
46 A soge saxandeni, e yi sa a to Ala Batu Banxini, a dɔxi Yahudiya
karaməxɔne tagi, a tuli matixi e ra, a e maxɔdinma.
47 Naxan birin a xuiin mɛ, ne yi kabɛ a xaxilimayaan yabine ma.
48 A sɔtɔ muxune a to waxatin naxan yi, e kabɛ. A nga yi a fala a xa, a
naxa, “N ma diina, i ito ligaxi nxu ra nanfera? Nxu nun i fafe bata yigitɛgɛ i
fendeni kati!”
49 A yi e yabi, a naxa, “Ɛ n fenma nanfera? Ɛ mi a kolon fa fala a lan nɛn n
xa lu n Fafe a banxini?”
50 Koni a naxan fala e xa, e mi na famu.
51 Nanara, Yesu yi siga e fɔxɔ ra Nasarɛti yi, a yi e sagoon liga. A nga yi feni
itoe birin namara a xaxinla ma.
52 Yesu yi xungbo, a xaxili sɔtɔ, a fe yi rafan Ala nun yamaan ma.

3

Yoni Marafu Tiina kawandina
Matiyu 3.1-12, Maraka 1.1-8, Yoni 1.19-28

1 Pɔnsi Pilati yi yamana kanyani Yudaya yamanani waxatin naxan yi,
Romi Manga Gbeen Tibɛri a mangayaan ɲɛɛ fu nun suulunna nan yi a ra
nun. Herode fan yi kuntigiyani Galile yamanan xun na. A ngaxakedenna,
Filipi fan yi kuntigiyani Iture nun Tirakoniti yamanane xun na. Lisanisa
fan yi kuntigiyani Abileni yamanan xun na.
2 Anasa nun Kayafa, saraxarali kuntigi singene nan yi ne fan na. Ala
falan ti Sakari a dii xɛmɛn Yoni xa na waxatin nin wulani.
3 Yoni yi sigama Yurudɛn baan dɛ kawandi badeni, a naxa, “Ɛ xun xanbi
so ɛ yulubine yi, ɛ rafu igeni, ɛ yulubine xafarima nɛn.”
4 Nabi Esayi a sɛbɛ nɛn a Kitabun kui, a naxa,
“Muxuna nde xuiin minima tonbonni,
a naxa, ‘Ɛ kirani tɔn Marigin yɛɛ ra,
ɛ kirane matinxin a xa!
5 Ɛ folone birin naxutu,
ɛ geyane nun yire matexine birin wuru.
Kira yidɔxine birin yi tinxin.
Kira ɲaxine birin yi malaxun.
6 Adamadiine birin kisi feen toma nɛn fata Ala ra!’* ”
7 Yamaan yi fa Yoni fɛma, a a xa e rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma. A yi a
fala e xa, a naxa, “Ɛ tan saɲi bɔnsɔnne! Nde ɛ rakolonxi, ɛ xa ɛ gi Alaa xɔlɔn
bun ma?

§ **2:41: 2.41** ***Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.
* **3:6: 3.6** Esayi 40.3-5

8 Ɛ kɛwanle xa a yita fa fala ɛ bata ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi. Ɛ nama ɛ
miri fa fala, ɛ benban nan Iburahima ra. N xa a fala ɛ xa, Ala nɔɛ gɛmɛni itoe
maxɛtɛ nɛn, a e findi Iburahima bɔnsɔnne ra!
9 Bunbin bata yitɔn wudi salenne sɛgɛ feen na. Wudin naxan mi bogi
faɲin tima, na sɛgɛma nɛn, a woli tɛɛni."
10 Yamaan yi a maxɔdin, e naxa, "Nxu nanfe ligama na yi?"
11 A yi e yabi, a naxa, "Doma firin naxan yii, a xa keden fi gbɛtɛ ma se mi
naxan yii, donseen muxun naxan yii, a xa a yitaxun."
12 Mudu maxinla ndee yi fa alogo e xa rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma, e
yi a maxɔdin, e naxa, "Karamɔxɔ, nxu tan nanfe ligama?"
13 A yi e yabi, a naxa, "Ɛ nama seen maxili dangu a danna ra."
14 Sofana ndee fan yi a maxɔdin, e naxa, "Nxu tan go? Nxu nanfe ligama?"
A yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ nama gbetin ba muxune yii fangan na hanma
wuleni. Ɛ wasa so ɛ saranni."
15 Yamaan yi e yigin sa fɔlɔ Yoni yi. E yi mirixi a ma fa fala Alaa Muxu
Sugandixin na a ra.
16 Nanara, Yoni yi a fala e birin xa, a naxa, "N tan ɛ rafuma igen nin, koni
naxan sɛnbɛn gbo n tan gbeen xa, na fama, n tan mi sa lan nɛn n findi a
sankidi fulunna ra. Na ɛ rafuma Alaa Nii Sariɲanxin nun tɛɛn nin.
17 A segedenna a yii, a maali fe, a yi a sa sagan kui, koni a se dagin sama
nɛn tɛɛ tutareni!"
18 Yoni yi Alaa falan Xibaru Faɲin nali yamaan ma maxadi kii wuyaxi yi.
19 Koni Yoni yi Manga Herode sɔn ɲaxina fe fala, amasɔtɔ a bata yi a
fafaxakedenna ɲaxanla Herodiyade futu e nun a mɔn bata yi fe ɲaxi
wuyaxi liga.
20 Herode mɔn yi fe ɲaxi gbɛtɛ liga naxan dangu bodene ra, a Yoni sa
kasoon na.

Yoni yi Yesu rafu igeni
Matiyu 3.13-17, Maraka 1.9-11, Yoni 1.32-34

21 Yamaan birin yelin nafuyɛ waxatin naxan yi, Yesu fan yi rafu igeni.
Yesu yi Ala maxandima waxatin naxan yi, kore xɔnna dɛɛn yi rabi,
22 Alaa Nii Sariɲanxin yi godo a ma ganba sawurani. Fala xuiin yi keli
kore, a naxa, "N nafan Dii Xɛmɛn nan i tan na. I bata n kɛnɛn ki faɲi."†

Yesu benbane fe
Matiyu 1.1-17

23 Yesu to ɲɛɛ tonge saxan sɔtɔ, a yi a wanla fɔlɔ. Yamaan yi mirixi a
Yusufu a dii xɛmɛn nan a tan na.

Heli nan ma dii yi Yusufu ra,
24 Mataha nan ma dii yi Heli ra,
Lewi nan ma dii yi Mataha ra,
Meliki nan ma dii yi Lewi ra,
Yanayi nan ma dii yi Meliki ra,
Yusufu nan ma dii yi Yanayi ra,
25 Matahisa nan ma dii yi Yusufu ra,
Amosi nan ma dii yi Matahisa ra,
Nahun nan ma dii yi Amosi ra,
Esili nan ma dii yi Nahun na,

† **3:22: 3.22** A mato Yaburin 2.7 nun Esayi 42.1 kui.

Nagagi nan ma dii yi Esili ra,
26 Maati nan ma dii yi Nagagi ra,
Matahisa nan ma dii yi Maati ra,
Sɛmɛnni nan ma dii yi Matahisa ra,
Yoseke nan ma dii yi Sɛmɛnni ra,
Yoda nan ma dii yi Yoseke ra,
27 Yohana nan ma dii yi Yoda ra,
Resa nan ma dii yi Yohana ra,
Sorobabeli nan ma dii yi Resa ra,
Selatili nan ma dii yi Sorobabeli ra,
Neri nan ma dii yi Selatili ra,
28 Meliki nan ma dii yi Neri ra,
Adi nan ma dii yi Meliki ra,
Kosan nan ma dii yi Adi ra,
Elemadan nan ma dii yi Kosan na,
Eri nan ma dii yi Elemadan na,
29 Yosuwe nan ma dii yi Ere ra,
Elisere nan ma dii yi Yosuwe ra,
Yorimi nan ma dii yi Elisere ra,
Mataha nan ma dii yi Yorimi ra,
Lewi nan ma dii yi Mataha ra,
30 Simeyɔn nan ma dii yi Lewi ra,
Yuda nan ma dii yi Simeyɔn na,
Yusufu nan ma dii yi Yuda ra,
Yonan nan ma dii yi Yusufu ra,
Eliyakimi nan ma dii yi Yonan na,
31 Meleya nan ma dii yi Eliyakimi ra,
Mena nan ma dii yi Meleya ra,
Matata nan ma dii yi Mena ra,
Natan nan ma dii yi Matata ra,
Dawuda nan ma dii yi Natan na,
32 Yese nan ma dii yi Dawuda ra,
Obedi nan ma dii yi Yese ra,
Boosu nan ma dii yi Obedi ra,
Salimon nan ma dii yi Boosu ra,
Naxason nan ma dii yi Salimon na,
33 Aminadabo nan ma dii yi Naxason na,
Rami nan ma dii yi Aminadabo ra,
Xesirɔn nan ma dii yi Rami ra,
Peresi nan ma dii yi Xesirɔn na,
Yuda nan ma dii yi Peresi ra,
34 Yaxuba nan ma dii yi Yuda ra,
Isiyaga nan ma dii yi Yaxuba ra,
Iburahima nan ma dii yi Isiyaga ra,
Tera nan ma dii yi Iburahima ra,
Nahori nan ma dii yi Tera ra,
35 Serugu nan ma dii yi Nahori ra,
Rehu nan ma dii yi Serugu ra,
Pɛlɛgi nan ma dii yi Rehu ra,
Eberi nan ma dii yi Pɛlɛgi ra,
Selaxa nan ma dii yi Eberi ra,
36 Kayinan nan ma dii yi Selaxa ra,
Arapaxadi nan ma dii yi Kayinan na,

Semi nan ma dii yi Arapaxadi ra,
Nuhan nan ma dii yi Semi ra,
Lameki nan ma dii yi Nuhan na,
37 Matusela nan ma dii yi Lameki ra,
Xenɔki nan ma dii yi Matusela ra,
Yarɛdi nan ma dii yi Xenɔki ra,
Mahalaleli nan ma dii yi Yarɛdi ra,
Kenan nan ma dii yi Mahalaleli ra,
38 Enosi nan ma dii yi Kenan na,
Seti nan ma dii yi Enosi ra,
N Benba Adama nan ma dii yi Seti ra,
Ala nan N Benba Adama da.

4

Setana yi kata a xa Yesu ratantan
Matiyu 4.1-11, Maraka 1.12-13

1 Yesu yi keli Yurudɛn baani a lugoxi Alaa Nii Sarinanxin na. Alaa Nii
Sarinanxin yi siga a ra tonbonni.
2 Yinna Manga Setana yi kata a xa Yesu ratantan soge tonge naanin. Yesu
mi sese don na waxatini, sunna yi a suxu han!*
3 Yinna Manga Setana yi a fala a xa, a naxa, “Xa Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan
na, a fala gɛmɛni ito xa, a xa findi burun na.”
4 Yesu yi a yabi, a naxa, “A sɛbɛxi Kitabuni, a naxa ‘Muxun mi balon
donseen xan gbansan na.’† ”
5 Na xanbi ra, Yinna Manga Setana yi a tongo, a siga a ra, a dununa
mangayane birin yita a ra mafurɛn.
6 Awa, Yinna Manga Setana yi a fala a xa, a naxa, “N nɔɔn birin fima i ma
nɛn e nun nafunli ito birin amasɔtɔ a birin taxuxi n tan nan na, muxun
naxan na n kɛnɛn, n yi a so na yii.
7 Awa, xa i n batu, n ni ito birin fima nɛn i ma.”
8 Yesu yi a yabi, a naxa, “A sɛbɛxi Kitabuni, a ‘I xa i Marigina Ala binya, i yi
a keden peen batu!’‡ ”
9 Na xanbi ra, Yinna Manga Setana yi Yesu tongo, a siga a ra Yerusalɛn
taani, a yi a ti Ala Batu Banxin xun tagi, a yi a fala a xa, a naxa, “Xa Alaa Dii
Xɛmɛn nan i tan na, tugan be,
10 amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabuni, fa fala, ‘Ala yamarin fima nɛn a malekane
ma i ya fe yi alogo e xa i kantan,’
11 a mɔn yi a fala, a naxa, ‘e i tongoma nɛn alogo i nama i sanna din gɛmɛ
yo ra.’§ ”
12 Yesu yi a yabi, a naxa, “A sɛbɛxi, ‘I nama i Marigina Ala mato bunbani.’*
”
13 Yinna Manga Setana to yelin Yesu matoɛ kiin birin yi, a keli a fɛma han
waxati gbɛtɛ.

Yesu yi a wanla fɔlɔ Galile
Matiyu 4.12-17, Maraka 1.14-15

---

* **4:2: 4.2** ***Yesu mi sese don:*** Na waxatini, muxun na yi sunna suxu, a mi yi donseen donma hali kɔɛɛn na. Waxatina nde, e mɔn yi a ɲɛnige e nama igen fan min hali kɔɛɛn na. † **4:4: 4.4** Sariyane 8.3 ‡ **4:8: 4.8** Sariyane 6.13-14 § **4:11: 4.11** Yaburin 91.11-12 * **4:12: 4.12** Sariyane 6.16

14 Na xanbi ra, Yesu yi xɛtɛ Galile yi, Alaa Nii Sariɲanxin sɛnbɛna a xun
ma. A fe xibarun yi rali na yamanan birin yi.
15 A yi e xaran e salide banxine yi, e birin yi a tantun.

Nasarɛti kaane yi e mɛ Yesu ra
Matiyu 13.53-58, Maraka 6.1-6

16 Na xanbi ra, Yesu yi siga Nasarɛti taani, a maxuruxi dɛnaxan yi.
Matabu Lɔxɔni, a yi siga salide banxini alo a darixi a ligɛ kii naxan yi. A keli,
a ti xaran feen na.
17 E yi Nabi Esayi gbee Kitabun so a yii. A yi a rabi, a na yiren to a sɛbɛxi
dɛnaxan yi, a naxa,
18 “Marigina Niina n yi. A bata n sugandi, a n xa Alaa falan Xibaru Faɲin
nali yiigelitɔne ma. A bata n nasiga, a n xa xɔrɔya feen kawandin ba suxu
muxune xa, n yi danxutɔne yɛɛn nabi. Naxanye nɔɔn bun ma, n ne xɔrɔya.
19 N xa Marigina muxune xunba ɲɛɛn nali.”†
20 Yesu yi Kitabun nagali, a yi a so a suxu muxun yii, a dɔxɔ. Muxun
naxanye birin yi salide banxini, ne yi e yɛɛn ti a ra.
21 A falan ti fɔlɔ e xa, a naxa, “To, n bata naxan xaran, ɛ yi a mɛ, na bata
kamali.”
22 E birin yi a sere ba, e kabɛ na fala faɲine ma a naxanye ti e xa. E yi a
fala, e naxa, “Yusufu a dii xɛmɛn xa mi ito ra ba?”
23 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N laxi a ra yati, fa fala ɛ sandani ito sama n
ma nɛn fa fala, ‘Seribana, i yɛtɛ rakɛndɛya.’ Ɛ mɔn a falama n ma nɛn fa fala,
‘Nxu feen naxanye mɛxi i ya fe yi Kapɛrunan yi, ne fan liga i gbee taani.’ ”
24 Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, nabiin mi binyen
sɔtɛ a kon taani mumɛ!”
25 A yi a fala, a naxa, “Ɛ tuli mati, ɲɔndin na a ra, kɛ ɲaxalan wuyaxi yi
Isirayila muxune yɛ Nabi Eli waxatini. Na waxatini tulen mi fa ɲɛɛ saxan e
nun a tagi, fitina kamɛn yi so na yamanan birin yi.
26 Koni hali na Ala mi Nabi Eli rasiga e tan nde keden yo ma, fɔ kɛ ɲaxalan
keden peen naxan yi Sarepata taani, Sidɔn yamanani.
27 Dogonfontɔ wuyaxi yi Isirayila muxune yɛ Nabi Elise waxatini, koni
hali na keden pe, a mi kɛndɛya fɔ Naman, Siriya kaana.”‡
28 Muxun naxanye yi salide banxini, ne na mɛ waxatin naxan yi, e bɔɲɛn
yi te.
29 E keli, e siga a ratuntunɲɛ taan fari ma han geyaan tintinna ra taan yi
geyaan naxan fari, alogo e xa a radin lanbanni.
30 Koni a dangu yamaan tagi, a siga.

Yinnan muxun naxan fɔxɔ ra
Maraka 1.21-28

31 Na xanbi ra, Yesu yi siga Galile Kapɛrunan taani, a yamaan xaran
dɛnaxan yi Matabu Lɔxɔni.
32 E birin yi kabɛ a xaran ti kiin ma amasɔtɔ a yi falan tima Ala sɛnbɛn nin.
33 Xɛmɛna nde yi salide banxini yinnan yi naxan fɔxɔ ra, yinna ɲaxina. A
yi a xuini te, a gbelegbele, a naxa
34 “Ee! Yesu Nasarɛti kaana, i waxi nanse xɔn ma nxu yii? I faxi nxu
halagiden nin ba? N na a kolon nde i ra. Alaa muxu sariɲanxin nan i tan
na.”

† **4:19: 4.19** Esayi 61.1-2 ‡ **4:27: 4.27** A mato Mangane Firinden sora 5.1-14 kui.

35 Yesu yi yinnan yamari a sɔbɛɛn na, a naxa, “I dundu, xɛtɛ xɛmɛni ito fɔxɔ ra.” Yinnan yi xɛmɛn nabira e birin yɛtagi, a xɛtɛ a fɔxɔ ra, a mi sese ɲaxi liga a ra.
36 Muxune birin yi kabɛ, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Xaran sifan mundun ito ra? Xɛmɛni ito bata falan ti yinna ɲaxine xa nɔɔn nun sɛnbɛni, e xɛtɛ muxune fɔxɔ ra!”
37 Yesu a fe xibarun yi xuya ayi na yamanan birin yi.

Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya
Matiyu 8.14-17, Maraka 1.29-34

38 Yesu yi keli salide banxini, a siga Simɔn konni. A yi a li Simɔn bitan gilɛn fatin wolonxi a ma. E yi a fe fala Yesu xa.
39 A sa a ti a saden dɛxɔn ma, a yi falan ti fati mawolonna xili ma, ɲaxanla yi kɛndɛya na waxatin yɛtɛni, a yi keli a fɔlɔ walɛ e xa.
40 Sogen godo waxatin naxan yi, furemane yi muxun naxanye birin yii, furen sifa wuyaxi, ne yi fa ne ra Yesu fɛma. A yi a yiin sa e birin xun ma, a yi e rakɛndɛya.
41 Ɲinanne fan yi muxun naxanye fɔxɔ ra, e yi ne ragbelegbele e falan ti e xɔn, e naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na!” E xɛtɛ muxu wuyaxi fɔxɔ ra.
Koni, a yi ɲinanne yamari a e nama falan ti, amasɔtɔ e yi a kolon a Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na.

Yesu yi kawandin ba
Maraka 1.35-39

42 Subaxani, Yesu yi keli taani, a siga a danna yirena nde yi. Yamaan yi a fen fɔlɔ. E a to waxatin naxan yi, e kata e xa a makankan alogo a nama siga
43 koni a yi a fala e xa, a naxa, “A fɛrɛ mi na fɔ n xa Alaa Mangayaan Xibaru Faɲin nali taan bonne fan yi nɛn amasɔtɔ Ala n xɛxi na nan ma.”
44 Nanara, a yi kawandin bama Yudaya yamanani salide banxine yi.

5

Yesu yi a xarandii singene xili
Matiyu 4.18-22, Maraka 1.16-20

1 Lɔxɔna nde, Yesu yi tixi Genesarɛti Daraan dɛ, yamaan yi a yigbɛtɛnma Alaa falan mɛdeni,
2 a yi kunki firin to igen dɛ yɛxɛ suxune bata yi keli naxanye kui e lu e yalane raxɛ.
3 Yesu yi so Simɔn ma kunkin kui, a yi a mafan, a xa a tutin igen xun ma ndedi. Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a yamaan xaran.
4 A yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi, a yi a fala Simɔn xa, a naxa, “Kunkin nasiga tilin yireni ɛ nun i lanfane xa yalane ragodo igeni, ɛ yɛxɛn suxu.”
5 Simɔn yi a yabi, a naxa, “Nxu kanna, nxu bata wali kɔɛɛn na kati! Nxu mi sese suxu. Koni xa i bata a fala na kiini, n yalane ragodoma nɛn igeni.”
6 E to yalane ragodo igeni, e yɛxɛ wuyaxi suxu han yalane yi lu yibɔɛ.
7 E lanfaan naxanye yi kunkin boden kui, e ne xili e malideni. E fa, e yi kunkin firinne birin nafe yɛxɛn na han e godo fɔlɔ igen bun ma.
8 Feen naxan liga, Simɔn Piyɛri* na to waxatin naxan yi, a yi a xinbi sin Yesu bun ma, a naxa, “Marigina, i masiga n na amasɔtɔ hakɛ kanna nan n tan na!”
9 Gaxun yi a suxu a tan nun a lanfane birin na yɛxɛ suxine fe ra

* **5:8: 5.8** Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita.

10 hali Yaki nun Yoni Sebede a dii xɛmɛne. Yesu yi a fala Simɔn xa, a naxa,
“I nama gaxu, fɔlɔ to ma, i fa muxune nan sɔtɔma Ala xa alo i yi yɛxɛn
suxuma kii naxan yi.”
11 E kunkine rate xareyaan na, e seene birin lu na, e bira Yesu fɔxɔ ra.

Yesu yi dogonfontɔɔn nakɛndɛya
Matiyu 8.1-4, Maraka 1.40-45

12 Yesu yi taana nde yi, xɛmɛna nde yi fa dogonfonna yi naxan fatin birin
ma. A Yesu to waxatin naxan yi, a yi bira, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, a yi a
mafan, a naxa, “N kanna, xa i tin, i nɔɛ n nakɛndɛyɛ nɛn!”
13 Yesu yi a yiin sa a ma, a naxa, “N bata tin, i xa kɛndɛya!” Dogonfonna yi
a beɲin sasa!
14 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa, koni siga
saraxaraliin fɛma, a xa i mato. Na xanbi ra, i saraxan ba i rasariɲan feen na
alo Musa a yamari kii naxan yi. Na findima seren na e xa.”†
15 Koni Yesu xinla yi xuya ayi na yiren birin yi. Yama gbeen yi fa a falan
namɛdeni e nun e rakɛndɛya feen na.
16 Koni a yi keli, a siga a danna, a yi Ala maxandi, alo a darixi a ra kii
naxan yi.

Yesu yi lɛbutɛnna rakɛndɛya
Matiyu 9.1-8, Maraka 2.1-12

17 Lɔxɔna nde Yesu yi xaranna tima, Farisi muxuna‡ ndee nun sariya
karamɔxɔne yi dɔxi na yi, naxanye yi kelixi Galile nun Yudaya taan birin yi
e nun Yerusalɛn taani. Marigin sɛnbɛn yi Yesu yi a furetɔne rakɛndɛya.
18 Muxuna ndee yi fa lɛbutɛnna ra a sa seni e yii. E kata, a e xa a raso
banxini, alogo e xa sa a sa Yesu bun ma.
19 Koni yamaan yi gbo, e mi kira sɔtɔ e yi a raso. Na nan a liga e te banxin
fari e yinla raba mɛnni, e yi e nun a sa seen nagodo yamaan tagi Yesu yɛtagi.
20 Yesu e dɛnkɛlɛyaan to waxatin naxan yi, a yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, “N
xɔyina, i yulubine bata mafelu.”
21 Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yi e miri, e naxa, “Nde xɛmɛni
ito ra naxan Ala rayelefuma? Muxu yo mi nɔɛ yulubine mafeluyɛ fɔ Ala
keden peena!”
22 Yesu yi e miriyaan kolon. Nanara, a fala e xa, a naxa, “Ɛ mirima fe
sifani itoe ma nanfera?
23 Nanse fala raxɔlɔ, ‘I yulubine bata mafelu’ hanma ‘Keli, i ya sa seen
tongo, i sigan ti?’
24 N na yitama ɛ ra nɛn nayi fa fala sɛnbɛna n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii
dunuɲa yi, n muxun mafelu a yulubine ra.” A yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa,
“Keli, i ya sa seen tongo, i siga i konni!”
25 Xɛmɛn yi keli e birin yɛtagi, a yi a sa seen tongo, a siga a konni mafurɛn,
a yi Ala tantun.

---

† **5:14: 5.14** ***dogonfontɔna:*** Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sariɲan, hanma xa a mi sariɲan. Muxu gbɛtɛ mi yi a yiin dinɲɛ dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kanna sariɲanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sariɲan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14. ‡ **5:17: 5.17** ***Farisi muxune:*** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

26 E birin yi kabɛ kati! E yi Ala tantun amasɔtɔ e bata yi gaxu Ala yɛɛ ra, e naxa, “En bata kabanako feen to to!”

Yesu yi Lewi xili
Matiyu 9.9-13, Maraka 2.13-17

27 Na xanbi ra, Yesu yi mini, a siga, a sa mudu maxinla nde to, a xili Lewi, a yi dɔxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.”
28 Lewi yi keli, a yi a seene birin lu na, a bira Yesu fɔxɔ ra.
29 Na xanbi ra, Lewi yi ɲaxaɲaxani tɔn a banxini Yesu xa. Mudu maxili wuyaxi nun muxu gbɛtɛye fan wuyaxi yi dɔxɔ e fɛma.
30 Farisi muxuna ndee nun sariya karamɔxɔna ndee yi falan ti Yesu a xarandiine fe yi, e yi e maxɔdin, e naxa, “Nanfera ɛ donseen donma ɛ yi ɛ min mudu maxinle nun hakɛ kanne fɛma?”
31 Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kɛndɛ na mako mi seribaan ma fɔ furetɔne.
32 Amasɔtɔ n mi faxi tinxin muxune xilideni fɔ hakɛ kanne, alogo e xa e xun xanbi so e hakɛne yi.”

Sun suxu feen maxɔdinna
Matiyu 9.14-17, Maraka 2.18-22

33 Muxuna ndee yi a fala Yesu xa, e naxa, “Yoni a xarandiine sunna suxuma yɛ yo yɛ, e yi Ala maxandi. Farisi muxune xarandiine fan na ligama. Koni i ya xarandiine donseen donma, e yi e min.”
34 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ŋaxalandi kanna nɛma ɲaxalandi tiine fɛma waxatin naxan yi, e sunɛ ba?§ Na mi ligɛ mumɛ!
35 Koni waxatina nde fama ɲaxalandi kanna bama nɛn e yɛ, e sunna suxuma nɛn na waxatini.”
36 Yesu yi sandani ito fan sa e xa, a naxa, “Muxu yo mi nɔɛ dugi nɛnɛn tongɛ, a yi a yibɔ, a dugi fonna bɛtɛrɛn a ra.* Xa a na liga, a dugi nɛnɛn kalama nɛn. Dugi dungi nɛnɛn fan mi lanɲɛ a fonna ma.
37 Muxun mi manpa nɛnɛn sɛ se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nɛnɛn se sase fonna kalama nɛn, manpaan yi bɔxɔn, se sase fonna yi kala.
38 Koni manpa nɛnɛn sama se sase nɛnɛn nan kui!
39 Awa, muxun na manpa fonna min waxatin naxan yi, a nɛnɛn mi fa rafan a ma sɔnɔn, a falama nɛn nayi, a naxa, ‘A fonna fan.’ ”

6

Matabu Lɔxɔna fe
Matiyu 12.1-8, Maraka 2.23-28

1 Yesu yi danguma xɛɛna nde ma lɔxɔna nde yi, Matabu Lɔxɔni, a xarandiine yi sansi tɔnsɔnne ratorondon fɔlɔ, e yi a tɛrɛxɛn e yiin kui, e a kɛsɛn don.
2 Farisi muxuna ndee naxa, “Ɛ ito ligama nanfera? A mi daxa Matabu Lɔxɔni.”*

---

§ **5:34: 5.34** ***Ŋaxalandi kanna:*** Yesu nan luxi alo ɲaxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nɛɛn, fa fala muxune mi sunna suxuma sɛwa waxatine yi. * **5:36: 5.36** ***dugi nɛnɛna:*** Yesu a sariya nɛnɛn mi sɛ Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi sɛ sariya nɛnɛn ma. * **6:2: 6.2** Farisi muxune namunne mi yi tinɲɛ wali yo xa kɛ ***Matabu Lɔxɔni***. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlɛxine mi yi maliyɛ na lɔxɔni.

3 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ mi na xaranxi ba, kamɛn Dawuda suxu
waxatin naxan yi, e nun a fɔxɔrabirane naxan liga?†
4 A so nɛn Alaa banxini, a yi Alaa buru ralixin don, a yi nde so a muxune
fan yii. Anu, a mi daxa muxun xa a don fɔ saraxaraline.”
5 Yesu mɔn yi a fala, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xɛmɛn nan Matabu Lɔxɔn
kanna ra.”

Xɛmɛ yii madɔnxina fe
Matiyu 12.9-14, Maraka 3.1-6

6 Yesu yi siga salide banxini Matabu Lɔxɔ gbɛtɛ yi, a sa e xaran. Xɛmɛna
nde yi na naxan yiifari ma yiin yi madɔnxi.
7 Sariya karamɔxɔna ndee nun Farisi muxuna ndee yi waxi a xɔn ma e xa
Yesu tɔɲɛgɛ. Nanara, e yi e yɛɛn ti a ra alogo e xa a kolon xa a muxun
nakɛndɛyɛ Matabu Lɔxɔni.
8 Koni Yesu yi e miriyaan kolon. Nanara, a yi a fala xɛmɛ yii madɔnxin xa,
a naxa, “Keli, i fa yamaan yɛtagi be.” Xɛmɛn yi keli, a ti e yɛtagi.
9 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɛ maxɔdin, Matabu Lɔxɔni, nanse daxa a
xa liga, a ɲaxina xa a faɲina? En yi muxun niin nakisi ba, xa en yi a halagi?”
10 A yi e birin mato, a yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, “I yiini bandun.” A yi a
liga na kiini, a yiin yi kɛndɛya.
11 Koni e xɔlɔ kati, e naxan ligama Yesu ra e na fala e bode tagi.

Yesu yi xɛra fu nun firinne yɛba
Matiyu 10.1-4, Maraka 3.13-19

12 Yesu yi siga geyaan fari, a sa Ala maxandi na waxatini, a xi Ala
maxandɛ.
13 Kuye ba waxatin naxan yi, a yi a xarandiine xili, a fu nun firin yɛba e
tagi, a yi ne xili sa xɛrane.
14 E xinle ni itoe ra, Simɔn, a naxan xili sa Piyɛri, e nun a ngaxakedenna
Andire, e nun Yaki nun Yoni nun Filipi nun Barotolome nun
15 Matiyu nun Tomasi e nun Alifaa dii xɛmɛn Yaki, e nun Simɔn e naxan
ma a “Yahudiya siya xanuna,”‡
16 e nun Yaki a dii xɛmɛn Yudasi e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu
yanfa, a yi a so yiini.

Yesu yi yamaan mali
Matiyu 4.23-25

17 Yesu yi godo keli geyaan fari e nun a xɛrane, a ti lanbanni, e nun a
xarandii wuyaxi. Yama gbeen yi na nun sa keli Yudaya yamanan yiren
birin yi, e nun keli Yerusalɛn taani, e nun taan naxanye tixi fɔxɔ igen dɛxɔn
ma, naxanye xili Tire e nun Sidɔn. Mɛn kanne yi fa a xuiin namɛdeni e nun
e rakɛndɛyadeni e furen sifan birin ma.
18 Yinna ɲaxine bata yi naxanye tɔrɔ ne fan yi fa e rakɛndɛyadeni.
19 Muxun birin yi kataxi, alogo e xa e yiin dinɲɛ a ra, amasɔtɔ sɛnbɛn yi
minima ayi naxan yi e rakɛndɛyama.

Sɛwa kɛndɛna
Matiyu 5.1-12

20 Yesu yi a xarandiine mato, a naxa,
“Sɛwana ɛ tan yiigelitɔne xa,

† **6:3: 6.3** A mato Samuyɛli Singen 21.2-7 kui. ‡ **6:15: 6.15** ***Yahudiya siya xanuna:*** Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yɛngɛma alogo Isirayila kaane xa mini e nɔɔn bun ma.

amasɔtɔ ɛ gbeen nan Alaa Mangayaan na!
21 Sɛwana ɛ xa,
kamɛn naxanye ma iki
amasɔtɔ ɛ lugoma nɛn ken!
Sɛwana ɛ xa,
naxanye wugama iki,
amasɔtɔ ɛ gelema nɛn!”
22 “Yamaan na ɛ raɲaxu waxatin naxan yi, e yi ɛ kedi, e yi ɛ konbi fa fala muxu ɲaxin nan ɛ tan na Muxuna Dii Xɛmɛna fe ra, sɛwana ɛ xa na yi.
23 Na na liga waxatin naxan yi, ɛ xa sɛwa, ɛ yi ɛ bodon sɛwana fe ra amasɔtɔ barayi gbeen namaraxi ɛ xa ariyanna yi. Bayo e benbane nabine tɔrɔ na kii nin.”
24 “Koni nafulu kanne,
gbalona ɛ yɛɛ ra
amasɔtɔ ɛ bata yelin ɛ gbee ɲaxunna sɔtɛ ɛ siini.
25 Ɛ tan naxanye lugoxi iki,
gbalona ɛ yɛɛ ra,
amasɔtɔ kamɛna ɛ suxuma nɛn.
Ɛ tan naxanye gelema iki,
gbalona ɛ yɛɛ ra,
amasɔtɔ ɛ mɔnɛma nɛn, ɛ wuga.”
26 “Muxun birin na ɛ xili faɲin fala waxatin naxan yi, gbalona ɛ yɛɛ ra amasɔtɔ e benbane a fala na kii nin wule nabine ma.”

I yaxune xanu
Matiyu 5.38-48

27 “Koni, naxanye n xuiin mɛma, n na falama ɛ xa nɛn. Ɛ ɛ yaxune xanu, naxanye bata ɛ raɲaxu, ɛ xa fe faɲin liga ne xa.
28 Ɛ xa duba ɛ danga muxune xa. Naxanye ɛ tɔrɔma, ɛ xa Ala maxandi ne xa.
29 Naxan na i dɛɛn fɔxɔ kedenna garin a ma, bode fɔxɔ fan ti a xa. Xa muxuna nde i ya doma gbeen tongo, i xa tin a xa doma bun biran fan tongo.
30 Naxan na i xandi seni, i xa na ki. Xa muxuna nde i yii seen tongo, i nama a maxɔdin na ra sɔnɔn.
31 I waxi muxune xa feen naxan naba i xa, na ɲɔxɔnna liga bonne xa.”
32 “Muxun naxanye bata ɛ xanu, xa ɛ ne nan tun xanu, ɛ barayin sɔtɔma na yi di? Hali hakɛ kanne fan muxun xanuma naxan bata e xanu!
33 Muxun naxanye bata fe faɲin liga ɛ xa, xa ɛ fe faɲin liga ne nan tun xa, ɛ barayin sɔtɔma na yi di? Hali hakɛ kanne fan na ligama.
34 Xa ɛ muxune nan tun dolima naxanye a fima, ɛ barayin sɔtɔma na yi di? Hali hakɛ kanne fan e bode dolima na kiini.
35 Koni, ɛ tan xa ɛ yaxune xanu, ɛ fe faɲin liga e xa. Ɛ muxune doli, ɛ nama ɛ miri se sɔtɔ feen ma ne yi. Ɛ barayi gbee sɔtɔma nɛn na yi. Ɛ ligama nɛn alo ɛ Fafe, Kore Xɔnna Ala. Amasɔtɔ a fe faɲin ligama finsiriwanle nun muxu ɲaxine xa.
36 Ɛ kininkinin alo ɛ Fafe Ala kininkininxi kii naxan yi.”

Ɛ nama ɛ lanfane kɛwanle makiti
Matiyu 7.1-5

37 “Ɛ nama ɛ yɛtɛ findi ɛ lanfane kɛwanle makiti muxun na, alogo Ala nama ɛ fan makiti. Ɛ nama bonne yalagi alogo Ala nama ɛ fan yalagi. Ɛ muxune mafelu alogo Ala xa ɛ fan mafelu.

38 Ɛ muxune ki alogo Ala xa ɛ fan ki. Ɛ yi liga seen nafexin sɔtɔ na yi, a
rafexina ken, a madɛtɛn, ɛ yi a sa ɛ dugi dɛni. Ɛ ligaseen naxan yatɛma
bonne xa, Ala fan na yatɛma ɛ xa nɛn."
39 Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, "Danxutɔɔn mi danxutɔɔn yii rasuxɛ,
xa a na liga e firinna birin birama nɛn yinla kui.
40 Xarandiin mi gboɛ a karamɔxɔ xa. Xarandii yo xarandii, a na yelin
xaranna ra waxatin naxan yi, a ligama nɛn alo a karamɔxɔna."
41 "Nanfera ɲamadin naxan i adamadi boden yɛɛn xɔn, i na toma, koni
gbindonna naxan i tan yɛɛn xɔn, i mi na toma?
42 I a falama i adamadi boden xa nanfera fa fala, 'Yandi, tin n xa ɲamadin
ba i yɛɛn xɔn ma.' Koni i mi na gbindonna toma i yɛtɛ yɛɛn xɔn ma ba? I tan
nafigina, gbindonna ba i yɛtɛ yɛɛn xɔn ma singen, na xanbi ra i nɔɛ na
ɲamadin toɛ nɛn, i yi a ba i adamadi boden yɛɛn xɔn ma."

Wudin nun a bogina fe
Matiyu 7.16-20, 12.33-35

43 "Wudin faɲin mi bogi ɲaxin tima, wudi ɲaxin mi bogi faɲin tima.
44 Wudin birin kolonma a bogin nan xɔn ma, i mi xɔdɛ bogin bolonɲɛ
wudi maɲalixin kɔɛ ra, i mi manpa bogin bolonɲɛ tansinna kɔɛ ra.
45 Muxu faɲin fe faɲin nan naminima a muxu faɲiyani. Muxu ɲaxin yi fe
ɲaxin namini a muxu ɲaxiyani. Amasɔtɔ feen naxan muxun bɔɲɛni, a na
nan falama."

Banxi ti firinne fe
Matiyu 7.24-27

46 "Ɛ n xilima nanfera fa fala, 'Marigina, Marigina,' koni n naxan falama ɛ
xa, ɛ mi na ligama?
47 Naxan birin fama n fɛma, e yi n ma falane ramɛ, e yi e suxu, n na
muxune maligan yitama ɛ ra nɛn.
48 A ligaxi nɛn alo naxan a banxin ti, a yi yinla ge kati! Han a fanyen li a
bun ma, a banxin ti fanyen fari.§ Tulen yi fa, foyen yi fa, koni a mi a ramaxa
amasɔtɔ a tixi ki faɲi.
49 Koni muxun naxan bata n ma falane mɛ, a mi e suxu, a ligaxi nɛn alo
muxun naxan a banxin tiin bɔxɔn fari ma, a mi bɔxɔn ge alogo a xa a bɛtɛn
sa. Tulen fa waxatin naxan yi, a yi bira, a kala kiin yi ɲaxu ayi kati!"

7

Sofa kuntigina walikɛɛn nakɛndɛya fena
Matiyu 8.5-13

1 Yesu yelin na falane birin tiyɛ yamaan xa waxatin naxan yi, a siga
Kapɛrunan yi.
2 Romi kaa sofa kɛmɛn kuntigina nde yi na, a walikɛɛn naxan yi rafan a
ma han, na yi furaxi, a yi fa luxi ndedi a xa faxa.
3 Na kuntigin Yesu a fe mɛ waxatin naxan yi, a Yahudiya fonna ndee
rasiga Yesu ma, e yi a mafan a a xa fa a walikɛɛn nakɛndɛya.
4 E fa Yesu mafan, e naxa, "A lan i xa xɛmɛni ito mali
5 amasɔtɔ a bata en kon kaane xanu, a tan nan mɔn nxɔ salide banxin tixi."

§ **6:48: 6.48** Mɛn kaane yi e banxine tima fanyen nan fari alogo e xa baraka.

6 Yesu yi siga e fɔxɔ ra. E bata yi maso banxin na, kuntigin yi a xɔyina
ndee rasiga a faladeni a xa, e naxa, “N kanna, i nama i yɛtɛ tɔrɔ. Na binyen
mi lan n ma, i so n ma banxini,
7 na nan a ligaxi, n yi n miri n yɛtɛ ma fa fala a mi lan n xa fa i fɛma. Falan
ti tun, n ma walikɛɛn kɛndɛyama nɛn!
8 N tan fan kuntigina ndee sɛnbɛn bun ma, koni sofane fan n bun ma. N
na a falama na nde xa nɛn, n naxa, ‘Siga,’ a siga. N yi a fala nde gbɛtɛ xa, n
naxa, ‘Fa,’ a fa. N yi a fala n ma konyin xa, n naxa, ‘Ito liga,’ a na liga.”
9 Yesu na mɛ waxatin naxan yi, a kabɛ, a yi a yɛɛ rafindi e ma, a yi a fala
yamaan xa a fɔxɔ ra, a naxa, “N xa a fala ɛ xa, n munma dɛnkɛlɛyaan sifani
ito to singen hali Isirayila muxune yɛ!”
10 Xɛrane yi xɛtɛ kuntigin konni, e yi a li a walikɛɛn bata kɛndɛya.

Yesu yi kaɲa gilɛna dii xɛmɛn nakeli sayani

11 Na xɔtɔn bode, Yesu yi siga taana nde yi naxan xili Nayin. A xarandiine
nun yama gbeen yi siga a fɔxɔ ra.
12 A taan so dɛɛn li waxatin naxan yi, a sa binbi tiine li. Kaɲa gilɛna dii
xɛmɛ keden peen bata faxa. Muxu wuyaxi yi na ɲaxanla fɛma keli na taani.
13 Marigin na ɲaxanla to waxatin naxan yi, a kininkinin a ma kati, a yi a
fala ɲaxanla xa, a naxa, “I nama wuga.”
14 A sa a yiin din binbin na, naxanye yi a xalima, ne yi ti. Yesu naxa,
“Banxulanna, n na a falama i xa, keli, i ti!”
15 Faxa muxun yi keli, a falan ti fɔlɔ. Yesu yi a raxɛtɛ a nga ma mɔn.
16 Yamaan birin yi gaxu kati, e yi Ala tantun, e naxa, “Nabi gbeen bata
mini kɛnɛnni nxu tagi! Ala bata fa, a yi a yamaan kisi!”
17 Muxune yi Yesu a fe xibarun mɛ Yudaya nun a dɛxɔn yamanan birin yi.

Yoni Marafu Tiina xɛrane fe
Matiyu 11.2-19

18 Yoni a xarandiine yi feni ito birin fala a xa. Yoni yi muxu firin xili a
fɛma,
19 a yi e rasiga Marigin fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, “Yoni yi naxan ma fe
falama, fa fala a muxuna nde fama, i tan nan na ra ba, hanma nxu lan nxu
xa muxu gbɛtɛ nan legeden?”
20 E fa Yesu fɛma waxatin naxan yi, e naxa, “Yoni Marafu Tiin nan nxu
xɛxi i ma, a nxu xa i maxɔdin, fa fala a yi muxun naxan fa fe falama, na nan
i tan na ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbɛtɛ nan legeden?”
21 Na waxatin yɛtɛni, Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya furen sifan birin
ma e nun ɲinan ɲaxin yi naxanye fɔxɔ ra. A danxutɔ wuyaxi yɛɛn naba ayi.
22 Yesu yi Yoni a xɛrane yabi, a naxa, “Ɛ xɛtɛ, ɛ naxan toxi, ɛ yi a mɛ, ɛ sa na
fala Yoni xa fa fala danxutɔne seen toma, lɛbutɛnne sigan tima,
dogonfontɔne kɛndɛyaan sɔtɔma, tuli xɔrine falan mɛma, faxa muxune
kelima sayani, Alaa falan Xibaru Faɲin nalima yiigelitɔne ma.
23 Naxan mi biran tantanni n ma fe yi, sɛwan na kanna xa!”
24 Yoni a xɛrane siga waxatin naxan yi, Yesu yi Yoni a fe fala fɔlɔ yamaan
xa, a naxa, “Ɛ siga nanse matodeyi tonbonni? Foyen sɛxɛ ramaxan ba?
25 Xa na mi a ra, ɛ siga nanse matodeyi? Xɛmɛn naxan marabɛri baxi dugi
faɲin na ba? Koni, naxanye marabɛri baxi na kiini, ne manga banxine nin!
26 Nayi, ɛ siga nanse matodeyi, nabiin ba? N xa a fala ɛ xa, ɛ bata nde to
naxan gbo nabiin xa.

27 Amasɔtɔ Kitabun bata Yoni a fe fala, a naxa, ‘Ala naxa: N nan n ma
xɛraan nasigama nɛn i yɛɛ ra, a yi kirani tɔn i xa.’* ”
28 Yesu mɔn yi a fala, a naxa, “N xa a fala ɛ xa, muxun naxan birin bata
bari a fɔlɔni, Yoni gbo ne birin xa. Koni naxan xurun e birin xa Alaa
Mangayani, na gbo Yoni xa.”
29 Yamaan nun mudu maxinle yi Yesu xuiin mɛ, e yi Alaa tinxinyaan falan
suxu, bayo Yoni bata yi ne rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma.
30 Koni Farisi muxune nun sariya karamɔxɔne bata yi e mɛ Alaa fe
ragidixine ra. E mi tin Yoni xa e rafu igeni.
31 “Awa, to muxune, n na e misalima nanse ra iki? E nun nanse maliga?
32 E luxi nɛn alo diidin naxanye sabaan soma lɔxɔ tideni. Bonne a falama
bonne xa, e naxa, ‘Nxu bata xulenna fe ɛ xa, koni ɛ mi ɛ bodon. Nxu yi binbi
wuga sigin sa koni ɛ mi wuga!’
33 Yoni Marafu Tiin yi fa, a sunna suxu, a mi manpaan min, koni ɛ naxa,
‘Ŋinanna a fɔxɔ ra!’
34 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn yi fa, n donseen don, n yi n min, koni ɛ naxa
‘Xɛmɛni ito mato! Fudimaan nun dɔlɔ minna nan a ra! Mudu maxinle nun
hakɛ kanne xɔyin nan a ra!’
35 Koni naxanye Alaa fe kolonna suxi, ne ɲɔndin yitama e kɛwanle xɔn ma
nɛn.”

Yesu yi siga Farisi muxun konni

36 Farisi muxuna nde yi Yesu xili a konni, alogo a xa fa a dɛge a fɛma.
Nanara, Yesu yi siga a banxini, a sa a dɛge a xɔn ma.
37 Ŋaxanla nde yi na taani, yalunden nan yi a ra. A yi a mɛ, a Yesu a
dɛgema na Farisi muxun konni. Nanara, a fa alabasita gɛmɛn muranna ra
latikɔnɔnna yi naxan kui.
38 A ti Yesu san xanbi ra, a wugama, a Yesu sanna makun a yɛɛgen na. Na
xanbi ra, a yi a sanna masugusugu a xun sɛxɛn na, a yi a sanna sunbu, a
latikɔnɔnna sugusugu a ma a binya feen na.
39 Farisi muxun naxan Yesu xili, na ito to waxatin naxan yi, a yi a miri a
yɛtɛ ma, a naxa, “Xa nabiin nan yati yi xɛmɛni ito ra nun, a yi a kolonma nɛn
nun, nde ɲaxanli ito ra naxan a yiin dinxi a ra. A yi a kolonma nɛn nun a
ɲaxanli ito yulubin gbo!”
40 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Simɔn, n waxi a xɔn ma, n xa fena nde fala i
xa.”
A yi a yabi, a naxa, “Karamɔxɔ, awa, a fala n xa.”
41 Yesu naxa, “Xɛmɛ firin yi na nun naxanye gbetin doli gbeti kanna ma,
kedenna yi kɛmɛ suulun tongo a yii, bonna yi tonge suulun tongo a yii.
42 E firinna sese mi a donla fi. Nama, a yi diɲa e firinna birin ma donle
ma. Na muxu firinna, mundun a xanuma dangu a lanfaan na?”
43 Simɔn yi a yabi, a naxa, “N mirixi a ma, doli gbeen naxan ma.”
Yesu naxa, “I bata a yabi ki faɲi.”
44 Na xanbi ra, Yesu yi a yɛɛ rafindi ɲaxanla ma, a yi a fala Simɔn xa, a
naxa, “I bata ɲaxanli ito to? N bata fa i ya banxini, i mi igen so n yii n yi n
sanna maxa. Koni a tan bata n sanna maxa a yɛɛgen na, a yi a masugusugu
a xun sɛxɛn na.
45 N fa waxatin naxan yi, i mi n nalan, koni xabu n fa a tan mi xadan n
sanna sunbuɛ.

* **7:27: 7.27** Malaki 3.1 Xɔrɔyaan 23.20 fan mato.

46 I mi turen so n yii n yi a sugusugu n xunna ra, koni a tan bata n sanna
birin masugusugu latikɔnɔnna ra.
47 N na a falama i xa nɛn nayi, fa fala ɲaxanli ito yulubi wuyaxine birin
bata mafelu bayo a bata xanuntenya gbeen yita n na. Koni naxan bata
mafelu ndedi, na a xanuntenyaan mayitama nɛn ndedi."
48 Na xanbi ra, Yesu yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, "I bata mafelu i yulubine
ra."
49 Muxun naxanye yi dɔxi na, ne yi a fala fɔlɔ e bode xa, e naxa, "Nde ito ra
naxan yulubin mafeluma?"
50 Koni Yesu yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, "I ya dɛnkɛlɛyaan bata i rakisi,
siga bɔɲɛ xunbenli."

8

Ɲaxanla naxanye Yesu fɔxɔ ra

1 Na xanbi ra, Yesu yi siga taane nun banxidɛne yi, a sa Alaa Mangayaan
Xibaru Faɲin kawandin ba e xa. Xarandii fu nun firinne yi siga a fɔxɔ ra,
2 e nun ɲaxanla ndee naxanye rakɛndɛya ɲinan ɲaxine nun furene ma, ne
nan xiliye itoe ra: Mariyama naxan xili Magadala kaana ɲinan solofere
raxɛtɛ naxan fɔxɔ ra e nun
3 Yoyana Herode a tande kuntigin Kusa a ɲaxanla, e nun Susana e nun
ɲaxalan gbɛtɛ wuyaxi. Ne nan yi Yesu nun a xarandiine malima e yɛtɛ yii
seene ra.

Sansi wonla fe sandana
Matiyu 13.1-9, Maraka 4.1-9

4 Yama gbeen yi e malan a fɛma, taa wuyaxi muxune yi fa. A yi sandani
ito sa e xa, a naxa,
5 "Xɛɛ biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni. A yi sansiin wolima
waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn ma, yamaan yi dangu ne fari,
xɔline yi e don.
6 Ndee yi bira fanyen ma, bɛndɛ gbee mi yi dɛnaxan yi. E to soli, e xara
mafurɛn amasɔtɔ igen mi yi e bun ma.
7 Sansina ndee yi bira sɛxɛ ɲali kanne tagi e nun sɛxɛne yi gbo e bode xɔn
ma, sɛxɛn yi e don.
8 Sansina ndee yi bira bɔxɔ faɲini, e soli, e bogi, e keden kedenna birin yi
kɛmɛ sɔtɔ." A yelinxi na falɛ, a yi a fala, a naxa, "Xa tunla naxan xɔn, a feen
mɛ, na xa a tuli mati."

Sandane sa xunna
Matiyu 13.10-17, Maraka 4.10-12

9 Yesu a xarandiine yi a maxɔdin sandani ito bunna ma.
10 Yesu yi e yabi, a naxa, "Alaa Mangayaan wundo feene kolonna bata so ɛ
yii, koni a falama bonne xa sandane nin alogo e xa e yɛɛn ti, koni e nama a
yigbɛ, e yi e tuli mati, koni e nama a famu."*

Yesu yi sandan bunna yɛba
Matiyu 13.18-23, Maraka 4.13-20

11 Yesu naxa, "Sandani ito bunna nan ito ra. Sansina, Alaa falan nan na ra.

* **8:10: 8.10** Esayi 6.9

12 Sansiin naxanye bira kiraan xɔn ma, ne findixi muxune nan na
naxanye Alaa falan mɛ koni Yinna Manga Setana yi fa, a yi a ba e bɔɲɛni,
alogo e nama dɛnkɛlɛya, e kisi.
13 Sansiin naxanye bira fanyen fari, ne findixi muxune nan na naxanye
Alaa falan mɛ, e yi a suxu sɛwani, koni salen mi e bun ma. E dɛnkɛlɛya
waxatidi tun, koni e na tɔrɔ waxatin naxan yi, e bama nɛn dɛnkɛlɛyani.
14 Sansiin naxanye bira sɛxɛ ɲali kanne tagi, ne findixi muxune nan na
naxanye Alaa falan mɛ, koni dunuɲa xaminna nun nafulu feen nun yɛtɛ
rafan feene yi e kala, e mi bogin nayi e mɔ hali!
15 Sansiin naxanye bira bɔxɔ faɲini, ne findixi muxune nan na naxanye
Alaa falan mɛ, a lu e bɔɲɛni sɔbɛɛn na, e yi a suxu, e tunnafan han a bogi, a
mɔ."

Lɛnpun dɔxɔ fena seen bun ma
Maraka 4.21-25

16 "Muxu yo mi lɛnpun nadɛgɛ, a deben so a xun na, hanma a yi a raso
saden bun ma, fɔ a xa a dɔxɔ se nan fari, alogo yamaan na so banxini
waxatin naxan yi, e kɛnɛnna to.
17 Feen naxanye birin luxunxi, ne makɛnɛnma nɛn. Wundo feen birin
kolonma nɛn, a yi mini kɛnɛnni."
18 "Ɛ a liga ɛ yeren ma ɛ fe mɛ kiini, amasɔtɔ seen muxun naxan yii nde
soma nɛn na yii, koni se mi muxun naxan yii hali a mirixi naxan di ma a yii,
na bɛ a yii."

Yesu nga nun a xunyɛne fe
Matiyu 12.46-50, Maraka 3.31-35

19 Yesu nga nun a xunyɛne yi fa a fɛma, koni e mi nɔ a masɔtɛ, amasɔtɔ
yamaan yi gbo.
20 E yi a fala Yesu xa, e naxa, "I nga nun i xunyɛne tixi tandeni, e waxi i to
feni."
21 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Naxanye Alaa falan namɛma, e yi a suxu, n
nga nun n xunyɛne ne nan na."

Yesu yi foye gbeen nati
Matiyu 8.23-27, Maraka 4.35-41

22 Lɔxɔna nde Yesu nun a xarandiine yi so kunkin kui, a yi a fala e xa, a
naxa, "En dangu daraan bode fɔxɔn na." Nayi, e siga.
23 E yi sigama waxatin naxan yi, Yesu yi xi kunkin kui. Foye gbeen yi keli
daraan xun ma. Kunkin yi rafe fɔlɔ igen na, na yi magaxu han!
24 Xarandiine yi fa Yesu fɛma, e yi a raxulun, e naxa, "Nxu kanna, nxu
kanna, nxu faxamaan ni i ra!"
Yesu yi keli, a falan ti foyen nun igen mɔrɔnne xili ma,† e yi e raxara.
25 A yi a fala a xarandiine xa, a naxa, "Ɛ mi dɛnkɛlɛyaxi ba?" Koni e kabɛ, e
gaxu. E yi a fala e bode xa, e naxa, "Muxun sifan mundun ito ra? A bata
igen nun foyen yamari, e yi a falan suxu ken!"

Yesu yi muxun nakɛndɛya yinnane naxan fɔxɔ ra
Matiyu 8.28-34, Maraka 5.1-20

26 E dangu Gadara yamanani naxan Galile yamanan yɛtagi.

† **8:24: 8.24** ***Igen mɔrɔnne:*** alo foyen na so igeni.

27 Yesu ti bɔxɔni waxatin naxan yi, muxuna nde yi fa a ralan keli na taani
yinna ɲaxin yi a fɔxɔ ra. A bata yi bu a mi domaan nagodo a ma, a mi yi
tinɲɛ dɔxɛ a konni fɔ a dɔxɔ bilingan yireni.
28 A to Yesu to, yinnan yi a rasɔnxɔ kati, a yi a sa Yesu bun ma, yinnan yi
falan ti a xɔn a xui yitexin na, a naxa, “Yesu, Kore Xɔnna Alaa Dii Xɛmɛna, i
waxi nanse xɔn ma n tan xa? Yandi, i nama n ɲaxankata!”
29 Amasɔtɔ Yesu bata yi yinna ɲaxin yamari a xa xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra, a bata
yi naxan suxu xabu waxati xunkuye. E yi a yiine nun a sanne xidima
yɔlɔnxɔnna nan na. Koni a yi a xidi seene bolonma nɛn, yinnan yi a rayaya
ayi burunna ra.
30 Yesu yi yinnan maxɔdin, a naxa, “I xili di?” A yi a yabi, a naxa, “N xili
nɛn ‘Ganla.’ ” Amasɔtɔ yinna wuyaxi bata bira a fɔxɔ ra.
31 Yinnane yi Yesu mafan a nama e rasiga yili ɲaxin na.
32 Xɔsɛ kuru gbeen yi na dɛxɔn ma nun, e yi e dɛgema geyaan na, yinnane
yi Yesu mafan, a xa tin a yi e rasiga xɔsɛne fɔxɔ ra. A tin e xa.
33 Nanara, yinnane yi xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra, e siga xɔsɛne fɔxɔ ra. Xɔsɛ kurun
yi godo a giyɛ geyaan na, e sa faxa darani.
34 Muxun naxanye yi xɔsɛne kantanma, ne to na feen to, e yi siga e giyɛ, e
sa na feen xibarun nali taan nun banxidɛne yi.
35 Muxune yi siga na feen matodeni, e yi fa Yesu fɛma, e xɛmɛn li dɔxi a
fɛma yinnane xɛtɛ naxan fɔxɔ ra, domaan nagodoxi a ma, a bata xaxinla
sɔtɔ. E birin yi gaxu.
36 Yinnane xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra kii naxan yi, muxun naxanye na to, e na fala
bonne xa.
37 Gadara kaane birin yi a fala Yesu xa, a xa siga amasɔtɔ e birin bata yi
gaxu kati! Nanara, Yesu yi so kunkin kui, a siga.
38 Yinnane xɛtɛ xɛmɛn naxan fɔxɔ ra, na yi Yesu mafan, a naxa, “Tin n xa
siga i fɔxɔ ra.” Koni Yesu yi a raxɛtɛ, a naxa,
39 “Siga i konni, Ala bata naxan liga i xa, i sa na yɛba.” Yesu naxan ligaxi a
xa, a sa na rali taan birin ma.

Yesu yi muxu firin nakɛndɛya
Matiyu 9.18-26, Maraka 5.21-43

40 Yesu xɛtɛ daraan bode fɔxɔn na waxatin naxan yi, yamaan yi a ralan
amasɔtɔ e birin yi a legedenma.
41 Xɛmɛna nde yi fa naxan yi xili Yirusu, salide banxin kuntigin nan yi a
ra. A yi bira Yesu sanna bun ma, a yi a mafan, a xa siga a konni
42 amasɔtɔ a dii tɛmɛ keden peen yi faxa feni. A sɔtɔn bata yi ɲɛɛ fu nun
firin ti. Yesu sigama Yirusu fɔxɔ ra waxatin naxan yi, yamaan yi a yigbɛtɛn
han!
43 Ɲaxanla nde yi na yi, ɲaxalan furen yi a ma xabu ɲɛɛ fu nun firin. A bata
yi a yii seen birin so seribane yii, koni muxu yo mi nɔ a rakɛndɛyɛ.
44 A fa yamaan tagi Yesu xanbi ra, a yi a yiin din Yesu a doma lenben na, a
kɛndɛya mafurɛn!
45 Yesu yi maxɔdinna ti, a naxa, “Nde a yiin dinxi n na?” Muxun birin yi a
tandi, koni Piyɛri yi a fala, a naxa, “N kanna, yamaan tixi i rabilinni, e bata i
yigbɛtɛn.”
46 Koni Yesu naxa, “Muxuna nde bata a yiin din n na yati, n bata a kolon
amasɔtɔ sɛnbɛna nde bata mini n yi.”

47 Ɲaxanla yi a to fa fala a bata mini kɛnɛnni. Nayi, a fa, a xuruxurunma, a yi a sa Yesu bun ma yamaan birin yɛtagi. A a yiin dinxi Yesu ra feen naxan ma, a na fala a xa, e nun a kɛndɛyaxi kii naxan yi mafurɛn!
48 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii tɛmɛna, i ya dɛnkɛlɛyaan bata i rakɛndɛya. Siga bɔɲɛ xunbenli.”
49 Yesu na falama waxatin naxan yi, xɛraan yi fa sa keli salide banxin kuntigina banxini, a yi a fala Yirusu xa, a naxa, “I ya dii tɛmɛn bata faxa, i nama Karamɔxɔ tɔrɔ sɔnɔn.”
50 Yesu yi na mɛ, a yi a fala Yirusu xa, a naxa, “I nama gaxu, i dɛnkɛlɛya tun, a kɛndɛyama nɛn.”
51 Yesu na li waxatin naxan yi, a mi tin muxu yo xa so a fɔxɔ ra fɔ Piyɛri nun Yoni nun Yaki, e nun diidina nga nun a fafe.
52 Muxune birin yi wugama, e gbelegbelema diidina fe ra. Yesu naxa, “Ɛ nama wuga, diidin mi faxaxi, a xiin nɛn tun!”
53 E birin yi gele a ma amasɔtɔ e yi a kolon yati, fa fala diidin bata faxa!
54 Koni Yesu yi a suxu a yiin ma, a yi a xili, a naxa, “Diidina, keli!”
55 A niin yi xɛtɛ ayi, a keli mafurɛn! Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ donseen so a yii.”
56 A sɔtɔ muxune yi kabɛ, koni Yesu yi e maxadi, a naxa, “Feen naxan ligaxi, ɛ nama na fala muxu yo xa.”

9

Xɛra fu nun firinne xɛ fena
Matiyu 10.5-15, Maraka 6.7-13

1 Yesu yi a xarandii fu nun firinna xili, a sɛnbɛn so e yii alogo e xa ɲinanne kedi, e furetɔne rakɛndɛya.
2 A yi e rasiga, a e xa sa Alaa Mangayaan kawandin ba, e furetɔne rakɛndɛya.
3 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama siga sese ra ɛ yii sigatini. Ɛ nama siga dungari ra ɛ yii, ɛ nama siga bɔnduli ra ɛ yii, hanma donsena hanma gbetina. Ɛ nama siga doma firin na ɛ ma.
4 Ɛ na yigiya dɛnaxan yi, ɛ xa lu mɛnni han ɛ keli waxatini na taani.
5 Xa muxe mi ɛ yisuxu taan naxan yi, ɛ keli na taani, ɛ yi ɛ sanne rakunkun ɛ na gbangbanna ba ɛ sanne ra,* na yi findi sereyaan na e xa.”
6 Xarandiine yi siga banxidɛne birin na, e sa Yesu a fe Xibaru Faɲin kawandin ba, e yamaan nakɛndɛya yiren birin yi.

Manga Herode kuisan fena
Matiyu 14.1-12, Maraka 6.14-29

7 Herode, Galile mangan yi feni itoe birin mɛ, a kuisan kati! Amasɔtɔ ndee naxa, “Yoni Marafu Tiin bata keli sayani!”
8 Bonne naxa, a Nabi Eli bata mini kɛnɛnni. Koni bonne naxa, a nabi fonna nde nan kelixi sayani.
9 Manga Herode naxa, “N bata yi Yoni xunna sɛgɛ a dɛ nun. Koni muxun mundun ito ra, n naxan ma fe mɛma?” Awa, a yi kata Yesu to feen na.

Yesu yi muxu wuli suulun dɛge
Matiyu 14.13-21, Maraka 6.30-44, Yoni 6.1-14

* **9:5: 9.5** E ***sanne rakunkun*** feen findixi taxamasenna ra naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xɛrane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

10 Xɛrane to xɛtɛ, e naxan birin liga, e na yɛba Yesu xa. A siga e ra a fɔxɔ ra
a danna taana nde yi naxan xili Betasada.
11 Yamaan na mɛ waxatin naxan yi, e siga a fɔxɔ ra. A yi e yisuxu, a yi Alaa
Mangayana fe fala e xa. Naxanye yi waxi kɛndɛyaan xɔn ma, a yi ne
rakɛndɛya.
12 Sogen godo fɔlɔxina, xarandii fu nun firinne yi fa a fɛma, e naxa,
“Yamaan bɛɲin alogo e xa nɔ sigɛ banxidɛne ra e nun xɛɛne ma naxanye en
nabilinni, e yi donseen nun e yigiyaan sɔtɔ mɛnne yi, bayo en burunna nan
na be.”
13 Koni Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tan yɛtɛɛn xa donseen so e yii.”
E yi a yabi, e naxa, “Naxan nxu yii, buru xun suulun e nun yɛxɛ firin. I
waxi a xɔn ma nxu xa donseen sara yamani ito birin xa di?”
14 Xɛmɛne gbansanna, muxu wuli suulun ɲɔxɔn nan yi e ra.
Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Ɛ yamaan nadɔxɔ tonge suulun
suulun yɛɛn ma.”
15 Xarandiine yi na liga, e yi e birin nadɔxɔ.
16 Yesu yi buru xun suulunne nun yɛxɛ firinne tongo, a yi a yɛɛn nate kore,
a barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, e yi e yitaxun
yamaan na.
17 E birin yi e dɛge, e lugo ken! Xarandiine yi deben fu nun firin nafe a
dungi dɔnxɛne ra.

Piyɛri a falana Yesu a fe yi
Matiyu 16.13-19, Maraka 8.27-29

18 Lɔxɔna nde Yesu yi Ala maxandima a kedenna a xun xɔn ma, a
xarandiine yi fa a fɛma, a yi e maxɔdin, a naxa, “Yamaan naxa, a nde n tan
na?”
19 E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiin nan i tan na. Ndee
naxa, a Nabi Eli nan i tan na, koni ndee fan naxa, a nabi fonna nde nan
kelixi sayani.”
20 Yesu mɔn yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ tan go, ɛ naxa a nde n tan na?”
Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na!”

Yesu yi a sayana fe fala
Matiyu 16.20-28, Maraka 8.30-9.1

21 Awa, Yesu yi a xarandiine yamari, a e nama na fala muxu yo xa.
22 A mɔn yi falan ti, a naxa, “A fɛrɛ mi na fɔ n tan Muxuna Dii Xɛmɛn xa
tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ. Yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya
karamɔxɔne e mɛma n na nɛn, e yi n faxa, a soge saxandeni n keli sayani.”
23 A yi a fala e birin xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi bira feni n tan fɔxɔ ra, fɔ
a xa a mɛ a yɛtɛ ra, a yi a faxa wudin† tongo lɔxɔ yo lɔxɔ, a bira n fɔxɔ ra.
24 Amasɔtɔ naxan na wa a niin nakisi feni, a bɔnɔma ayi nɛn. Koni naxan
bɔnɔma a niini n tan ma fe ra, na kisima nɛn.
25 Hali muxun dunuɲa birin sɔtɔ, koni xa a bɔnɔ a niini habadan, na nanse
fanma a ma?
26 Xa muxun yagi a tiyɛ n tan nun n ma fe falana fe ra, Muxuna Dii Xɛmɛn
fan yagima nɛn na kanna fe ra a na fa a binyeni waxatin naxan yi e nun a
Fafe Alaa binyena e nun maleka sariɲanxine.
27 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ndee be, ne mi faxɛ fɔ e Alaa Mangayaan to.”

† **9:23: 9.23** Romi kaane yi muxune gbangbanma ***wudin*** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛɛn, fa fala
fɔ Yesu a xarandiine xa e wɛkilɛ sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

Yesu a nərəna fe
Matiyu 17.1-8, Maraka 9.2-8

28 Yesu yelin feni itoe falɛ waxatin naxan yi, ləxɔ xun keden ɲɔxɔn
danguxina, a Piyɛri nun Yoni nun Yaki tongo, e siga a fɔxɔ ra geyaan fari Ala
maxandideni.
29 A yi Ala maxandima waxatin naxan yi, a yɛtagin kɛɲaan yi masara, a
domaan yi fixa ayi alo kuyen na a ɲinna masɔxɔn!
30 Na waxatini, muxu firin yi mini kɛnɛnni, Nabi Musa nun Nabi Eli, e
falan ti a xa.
31 E yi nərəxi. E yi Yesu faxa feen fala a xa naxan yi kamalima Yerusalɛn
taani.
32 Piyɛri nun a lanfane yi xima, koni e xulun, e Yesu a nərən to e nun xɛmɛ
firin yi tixi a dɛxɔn ma.
33 Na muxune kelima Yesu fɛma waxatin naxan yi, Piyɛri yi a fala a xa, a
naxa, “Nxu kanna, a lanxi bayo nxu be yi. Nxu xa gage saxan ti be yi, i
gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.” A mi yi a
kolon a naxan falama.
34 A falan tima waxatin naxan yi, kundaan yi godo e xun ma, xarandiine
yi gaxu.
35 Fala xuiin yi keli kundani, a naxa, “N ma Dii Xɛmɛn nan ito ra, n bata
naxan sugandi, ɛ tuli mati a xuiin na!”
36 Fala xuiin dan waxatin naxan yi, Yesu keden peen yi lu na yi.
Xarandiine yi e dundu feni ito birin ma, e feen naxanye toxi, e mi ne fala
muxu yo xa na waxatini.

Yinnan yi diidin naxan fɔxɔ ra
Matiyu 17.14-18, Maraka 9.14-27

37 Na xɔtən bode e godo keli geyaan fari, yama gbeen yi Yesu ralan.
38 Xɛmɛn yi a xuini te yamaan tagi, a naxa, “Karamɔxɔ, n ni i mafanma, i
xa n ma dii xɛmɛ keden peen mato.
39 Yinnan na keli a ra, a gbelegbelema nɛn mafurɛn, a xuruxurun, a yi a
rabira, a dɛ xunfanna yi lu minɛ, a mi a beɲinma xulɛn fɔ a na a tərə kati!
40 N bata i ya xarandiine mafan, alogo e xa a kedi a fɔxɔ ra, koni e mi nɔxi
a kedɛ.”
41 Yesu yi a yabi, a naxa, “Ee! Ɛ tan dɛnkɛlɛyatarene nun tinxintarene, n
xa lu ɛ fɛma han waxatin mundun yi? N diɲama ɛ xa han waxatin mudun
yi?” A yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, “Fa i ya diin na be.”
42 Diidin fama waxatin naxan yi, yinnan yi a raxuruxurun, a yi a rabira
bɔxɔni. Yesu yi falan ti yinna ɲaxin xili ma, a diidin nakɛndɛya, a yi a so a
fafe yii mən.
43 Muxune birin yi kabɛ Ala sɛnbɛn ma.

Yesu mən yi a faxa feen fala
Matiyu 17.22-23, Maraka 9.30-32

Yesu feen naxan birin liga, yamaan yi lu kabɛ ne ma, a yi a fala a
xarandiine xa na waxatini, a naxa,
44 “N naxan falama ɛ xa, ɛ nama ɲinan na xən ma! N tan Muxuna Dii
Xɛmɛn soma nɛn yamaan yii, n lu e sɛnbɛn bun ma.”
45 Koni e mi ito bunna kolon. A bata luxun e ma alogo e nama a bayen
kolon. E mən yi gaxu a maxɔdinɲɛ na feen na.

Nde gbo birin xa?
Matiyu 18.1-5, Maraka 9.33-37

46 Falan yi keli xarandiine tagi fa fala nde gbo dangu e birin na.
47 E yi mirixi naxan ma, Yesu na kolon. Nanara, a yi diidina nde tongo, a yi a ti a dɛxɔn ma.
48 A yi a fala e xa, a naxa, “Naxan na diidini ito yisuxu n xinli, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na bata na kanni suxu naxan n xɛxi. Amasɔtɔ naxan xurun ɛ birin tagi, na nan gbo ɛ birin xa.”

Naxan mi kelixi ɛ xili ma
Maraka 9.38-40

49 Yoni yi falan ti, a naxa, “Nxu kanna, nxu bata xɛmɛna nde to ɲinanne kedɛ i xinli, nxu yi a raxɔlɔ, a xa a lu amasɔtɔ a mi en tan fɔxɔ ra.”
50 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama a raxɔlɔ amasɔtɔ naxan mi kelixi ɛ xili ma, na ɛ xa nɛn.”

Muxune yi tondi Yesu yisuxɛ

51 Yesu siga waxatin masoxina ariyanna yi, a yi a ragidi a xa siga Yerusalɛn taani.
52 A xɛrane rasiga a yɛɛ ra Samariya taana nde yi, alogo e xa sa feene yitɔn a yɛɛ ra.
53 Koni muxun naxanye na yi, ne mi a yisuxu amasɔtɔ e a kolon, a a sigama Yerusalɛn taan nin.
54 A xarandiine, Yaki nun Yoni na to waxatin naxan yi, e naxa, “Marigina, i waxi a xɔn ma ba, nxu xa tɛɛn yamari keli kore xɔnna ma, a yi itoe halagi?”
55 Yesu yi a yɛɛ rafindi e ma, a yi e maxadi.
56 E yi siga taa gbɛtɛ yi.

Birana Yesu fɔxɔ ra
Matiyu 8.19-22

57 E yi kira yi waxatin naxan yi, xɛmɛna nde yi a fala Yesu xa, a naxa, “I siga dɛdɛ, n sigɛ i fɔxɔ ra.”
58 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Xulumaseene xima yinle nan na, xɔline yi e tɛɛn sa, koni hali n na n xunna sama dɛnaxan yi, na mi n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii.”
59 A yi a fala xɛmɛna nde xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.”
Koni na xɛmɛn yi a fala, a naxa, “N Marigina, tin n xa sa n fafe maluxun singen.”
60 Yesu yi a yabi, a naxa, “A lu faxa muxune xa e faxa muxune maluxun.‡ I tan xa sa Alaa Mangayana fe Xibarun nali.”
61 Gbɛtɛ fan yi a fala, a naxa, “N kanna, n birama nɛn i fɔxɔ ra, koni tin n xa sa n ɲungu n kon kaane ma singen.”
62 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Muxu yo ɲinge kenna suxu, a lu a xanbi ratoɛ, na mi daxa a wali Alaa Mangayani.”

10

Xarandii tonge solofere e nun firinne xɛrayana

1 Na xanbi ra, Marigin yi muxu tonge solofere e nun firin gbɛtɛye yɛba. A yi e rasiga firin firin yɛɛn ma a yɛɛ ra taan birin yi e nun yiren birin a tan yɛtɛɛn yi lan a xa siga dɛnaxanye yi.

‡ **9:60: 9.60** A muxune nan ma naxanye mi biraxi a fɔxɔ ra naxanye mi nii rakisin sɔtɔxi. Ne luxi alo faxa muxune niin mabinni.

2 A yi a fala e xa, a naxa, “Malo xaba daxin gbo koni a xaba muxune mi
wuya. Ɛ xɛɛ kanna mafan, a xa walikɛna ndee rasiga e sa maala xaba.*
3 Ɛ siga, n bata ɛ xɛ alo yɛxɛɛne kankone tagi.
4 Ɛ nama siga gbeti ra, ɛ nama bɛnbɛlidi xali, ɛ nama sankidi xali. Ɛ nama
bu muxune xɔntɔndeni kira yi.
5 Ɛ na so banxin naxan kui, ɛ xa a fala singen, ɛ naxa, ‘Ala xa bɔŋɛ
xunbenla lu banxini ito kui.’
6 Xa bɔŋɛ xunbeli muxuna nde na, na duban xa lu a xɔn ma. Xa na mi a ra,
na duban mɔn xa xɛtɛ ɛ tan ma.
7 Ɛ xa yigiya banxi kedenna nan kui. E na naxan so ɛ yii, ɛ xa na don, ɛ yi ɛ
min, amasɔtɔ walikɛɛn lan nɛn a yi a saranna sɔtɔ. Ɛ nama lu sigamatini keli
banxini ito yi, siga ito yi.
8 Ɛ na so taan naxan yi, xa e ɛ yisuxu, e na naxan so ɛ yii, ɛ na don.
9 Ɛ xa furetɔne yiyalan na taani, ɛ yi a fala na muxune xa, ɛ naxa, ‘Alaa
Mangayaan bata maso ɛ ra.’
10 Koni ɛ na siga taan naxan yi, xa e mi ɛ yisuxu na yi, ɛ siga yamaan
malandeni, ɛ yi a fala e xa, ɛ naxa,
11 ‘Hali ɛ taan gbangbanna naxan nxu sanna ra, nxu bata na rakunkun ɛ
xili ma, koni ɛ xa a kolon Alaa Mangayaan bata maso!’
12 N xa a fala ɛ xa, Kiti Sa Lɔxɔni Ala xɔlɔma nɛn na taan ma dangu
Sodoma taan na!”†

Taa dɛnkɛlɛyatarene fe Matiyu 1.20-24

13 “Gbalon Korasin kaane yɛɛ ra! Gbalon Betasada kaane fan yɛɛ ra, bayo
kabanako feen naxanye liga ɛ tagi, xa ne yi liga Tire taan nun Sidɔn taani
nun, na kaane yi tinxinma ayi nɛn nun, to mi na ra, e yi kasa bɛnbɛli dugin
nagodo e ma, e yi xuben so e yɛtɛ ma, e yi a yita fa fala e bata e xun xanbi so
e hakɛne yi!
14 Ala kininkininma nɛn Tire taan nun Sidɔn taan ma Kiti Sa Lɔxɔni dangu
ɛ tan na.
15 Ɛ tan Kapɛrunan kaane, ɛ tema nɛn kore xɔnna ma ba? Ɛn-ɛn, ɛ godon
laxira nin!”
16 Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Naxan na a tuli mati ɛ xuiin na,
na kanna bata a tuli mati n fan xuiin na. Naxan na a mɛ ɛ ra, na kanna bata
a mɛ n fan na. Naxan na a mɛ n tan na, na kanna bata a mɛ n xɛ muxun fan
na.”

Na muxu tonge solofere e nun firinna xɛtɛ fena

17 Na muxu tonge solofere e nun firinna yi xɛtɛ sɛwa gbeeni. E yi a fala, e
naxa, “Marigina, hali ɲinanne nxu xuiin namɛ nɛn i xinli!”
18 Yesu yi e yabi, a naxa, “N bata Setana to birɛ keli kore xɔnna ma alo
galanna.
19 A mato, n bata sɛnbɛn fi ɛ ma, ɛ xa sigan ti saɲine nun tanle fari e nun
yaxun Setana sɛnbɛn fari, na sese mi ɛ maxɔlɛ.
20 Koni ɛ nama sɛwa tun, fa fala ɲinanne bata ɛ fala xuiin suxu, koni ɛ
sɛwa amasɔtɔ ɛ xinla bata sɛbɛ ariyanna yi.”

---

* **10:2: 10.2** Sandani ito kui, ***xɛɛ kanna*** findixi Ala nan na. Dɛnkɛlɛya muxune lan e xa muxune sɔtɔ Ala xa alo malo xabane maala malanma kii naxan yi. † **10:12: 10.12** ***Sodoma*** findixi taana nde ra Ala naxan halagi. A mato Dunuɲa Fɔlɔn 19.1-29 kui.

Yesu yi sɛwa
Matiyu 11.25-27, 13.16-17

21 Na waxatini, Yesu yi lugo sɛwan na Alaa Nii Sariɲanxin xɔn ma, a naxa,
“N Fafe, kore xɔnna nun dunuɲa Marigina! N barikan birama i xa bayo i
feen naxanye luxunxi xaxilimane nun fekolonne ma, i bata ne yita diidine
ra. N Fafe, a rafanxi i ma na kii nin.”
22 “N Fafe bata feen birin taxu n na. Muxu yo mi Dii Xɛmɛn kolon fɔ a fafe
Ala. Muxu yo mi Fafe Ala kolon fɔ a Dii Xɛmɛna e nun a Dii Xɛmɛn waxi a
xɔn ma a xa a yita naxanye ra.”
23 Na xanbi ra, Yesu yi a yɛɛ rafindi a xarandiine ma, a yi a fala e xa
wundoni, a naxa, “Sɛwan na kanne xa naxanye yɛɛn feen toma ɛ naxan
toma.
24 Amasɔtɔ n xa a fala ɛ xa, nabi wuyaxi nun manga wuyaxi yi waxi a to
feni ɛ naxan toma, koni e mi a to, e mi a mɛ ɛ naxan mɛma.”

Samariya kaana fe sandana

25 Awa, na waxatini Sariya karaməxɔna nde yi fa Yesu bunbadeni, a yi a
maxɔdin, a naxa, “Karaməxɔ, n nanfe ligɛ n habadan nii rakisin sɔtɔ?”
26 Yesu yi a yabi, a naxa, “Sariya Kitabun nanfe falaxi? I a xaranma di?”
27 Xɛmɛn yi a yabi, a naxa, “ ‘I xa i Marigina Ala xanu i bɔŋɛn birin na, e
nun i niin birin na e nun i sɛnbɛn birin na e nun i xaxinla birin na’ e nun ‘i
yi i adamadi boden xanu alo i yɛtɛna.’‡ ”
28 Yesu yi a yabi, a naxa, “I ya falan tinxin. I xa na liga, i niin kisima nɛn.”
29 Koni Sariya karaməxɔn yi waxi a xɔn ma nɛn, a xa yoon sɔtɔ a yɛtɛ xa.
Nanara, a Yesu maxɔdin, a naxa, “N adamadi bodena nde ra?”
30 Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “Xɛmɛna nde yi keli Yerusalɛn taani siga
Yeriko yi, muxu mafune yi a suxu, e yi a bɔnbɔ, a lu ndedi e xa a faxa.
31 A mi bu saraxaralina nde yi fa na kiraan xɔn ma. A na xɛmɛn to
waxatin naxan yi, a dangu a ra bode fɔxɔn na.
32 Lewi bɔnsɔnna muxuna nde fan yi fa, a xɛmɛn to, a dangu a dɛxɔn ma.
33 Koni Samariya kaana nde dangumatɔɔn na a ra, na kiraan xɔn ma, na
yi a li na, a to a to, a kininkinin a ma kati!§
34 A siga a fɛma, a turen nun manpaan sa a maxələdene dɛ, a yi e maxidi.
Na xanbi ra, a xɛmɛn sa a soon fari, a siga a ra xɔŋɛ yigiya banxini a
dandandeni.
35 Na xɔtɔn bode, a gbeti gbanan firin tongo, a yi a so xɔŋɛ yigiya banxin
kanna yii. A yi a fala a xa, a naxa, ‘A dandan, n na xɛtɛ waxatin naxan yi, i
naxan yo baxi a fe ra, n na a raxɛtɛ i ma.’ ”
36 Yesu yelinxina sandan sɛ, a yi a maxɔdin, a naxa, “I tan yɛɛ ra yi, na
muxu saxanne yɛ, muxu mafune xɛmɛn naxan bɔnbɔxi, nde na adamadi
bode kɛndɛn na?”
37 Sariya karaməxɔn yi a yabi, a naxa, “Naxan kininkininxi a ma.”
Yesu yi a yabi, a naxa, “Siga, i sa na ɲɔxɔnna liga.”

Marata nun Mariyama fe

38 Yesu nun a xarandiine yi sigama waxatin naxan yi, e taana nde li,
ɲaxanla nde yi na yi, a xili Marata, na yi a yigiya a banxini.

---

‡ **10:27: 10.27** Sariyane 6.5 nun Saraxaraline 19.18 § **10:33: 10.33** Na waxatini Yahudiyane yi ***Samariya kaane*** yatɛxi kafirine nan na. E fe fələden sɛbɛxi Mangane Firinden 17.24 kui.

39 A xunyɛ ɲaxalanmaan xili Mariyama, na yi dɔxɔ Marigin dɛxɔn ma, a yi
a tuli mati a xaranna ra.
40 Marata yi xaminxi wali wuyaxi kɛ feen na. Nanara, a fa a fala Marigin
xa, a naxa, “Marigina n xunyɛn bata wanla birin lu n yii, i ya fe mi na yi ba?
A fala a xa, a xa fa n mali!”
41 Marigin yi a yabi, a naxa, “Ee! Marata, i xaminxi, i kɔntɔfilixi fe wuyaxi
ra.
42 Koni adamadiin makoon se keden peen nan ma. Mariyama bata wa fe
faɲin xɔn. Na mi fa bɛ a yii!”

11

Xaranna Ala maxandin ma
Matiyu 6.9-13, 7.7-11

1 Lɔxɔna nde, Yesu yi Ala maxandima yirena nde yi. A yelin waxatin
naxan yi, a xarandii keden yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, nxu xaran Ala
maxandin ma alo Yoni a xarandiine xaran kii naxan yi.”
2 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ Ala maxandima ikiini, ɛ naxa,
‘Nxu Fafe,
i xinla xa sariɲan,
i ya Mangayaan xa fa.
3 I xa nxɔ lɔxɔ yo lɔxɔ balon fi nxu ma.
4 I xa nxu mafelu nxu yulubine ra,
alo nxu fan bata nxu hakɛ tongone mafelu kii naxan yi.
I nama tin nxu xa bira tantanni.’ ”
5 Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Xa ɛ tan nde keden siga a xɔyin
fɛma kɔɛ tagini, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N xɔyina, n doli buru xun saxan yi
6 amasɔtɔ n lanfaan naxan sa sigatini, na bata fa iki sasa, koni sese mi n
yii n naxan soɛ a yii!’
7 Koni xa bonna a yabi banxini, a naxa, ‘I nama n tɔrɔ! Dɛɛn balanxi, nxu
nun n ma diine bata nxu sa, n mi fa nɔɛ kelɛ, n sena nde so i yii.’
8 Awa, n xa a fala ɛ xa, hali xa a mi keli e xɔyiyana fe ra, a burun so a yii,
koni a kelɛ, a makoon seen naxan birin ma, a na so a yii amasɔtɔ a mi yagixi
a xandɛ.
9 Awa, n xa a fala ɛ xa, ɛ seen maxɔdin, ɛ a sɔtɔma nɛn, ɛ seen fen, ɛ a toma
nɛn, ɛ dɛɛn kɔnkɔn, a rabima ɛ xa nɛn.
10 Amasɔtɔ naxan yo na seen maxɔdin, na a sɔtɔma nɛn. Naxan na seen
fen, na a toma nɛn. Naxan na dɛɛn kɔnkɔn, a rabima a xa nɛn.
11 Muxuna nde ɛ yɛ ba, naxan ma diin yɛxɛn maxandima a ra, a yi saɲin so
a yii?
12 Hanma a na a xandi tɔxɛ xɛlɛni, a yi tanla so a yii?
13 Hali ɛ to findixi muxu ɲaxine ra, ɛ a kolon fa fala a lan nɛn, ɛ xa se faɲin
so ɛ diine yii. E faxi fa, ɛ Fafe naxan ariyanna yi, na a Nii Sariɲanxin fima a
maxandi muxune ma kii naxan yi!”

Bobon nakɛndɛya fena
Matiyu 12.22-30, Maraka 3.20-27

14 Lɔxɔna nde Yesu yi ɲinanna raxɛtɛ bobon fɔxɔ ra. Ɲinanna xɛtɛ xɛmɛn
fɔxɔ ra waxatin naxan yi, a falan ti fɔlɔ, yamaan yi kabɛ.
15 Koni e ndee naxa, “A ɲinanne kedima Yinna Mangan Bɛlɛsɛbu barakan
nin.”

16 Bonne yi waxi a xɔn ma e xa a kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ. Nanara, e yi a maxɔdin a
a xa kabanako fena nde liga, naxan kelixi Ala ma.
17 Koni Yesu yi e miriyaan kolon, a yi a fala e xa, a naxa, “Yamanan naxan
yitaxunxi yɛngɛni, na yamanan kalama nɛn mafurɛn!* Yɛngɛn tanden
naxan kui, na fan kalama nɛn.
18 Awa, xa Setanaa mangayana a yɛtɛ yɛngɛ, a sabatima nayi di? Ɛ bata a
fala, a n bata ɲinanne kedi Bɛlɛsɛbu barakani.
19 Xa n ɲinanne kedima Bɛlɛsɛbu barakan nin, ɛ fɔxɔrabirane e kedima
nanse xɔn nayi? Na ma, ɛ fɔxɔrabirane a yitama nɛn nayi fa fala yo mi ɛ xa!
20 Xa n ɲinanne kedima Ala sɛnbɛn barakan nin, na a yitama nɛn nayi fa
fala Alaa Mangayaan bata ɛ li.”
21 “Sɛnbɛmaan na a yitɔn yɛngɛ so xinla ma, a yi a banxin kantan, a seene
birin natangama nɛn.†
22 Koni xa sɛnbɛ kanna nde baga a ma, a yi a nɔ, a sigama a yɛngɛ so seene
birin na nɛn nayi, a yigi saxi naxanye fari, seen naxanye a yii, a yi ne
yitaxun.”
23 “Naxan mi n tan fɔxɔ ra, na bata keli n xili ma. Nxu nun naxanye mi
malanma, ne sigama ayi nɛn.”

Yinna ɲaxin xɛtɛ fena
Matiyu 12.43-45

24 Yesu naxa, “Yinna ɲaxin na xɛtɛ muxun fɔxɔ ra, a sigama yire yixaren
nin, a sa a matabuden fen. Xa a mi yire yo to, a a mirima nɛn nayi, a naxa,
‘N kelixi dɛnaxan yi, n mɔn xa xɛtɛ na.’
25 Nanara, a na xɛtɛ na, xa a li na makɔxi, a yitɔnxi,‡
26 nayi a sigama nɛn, a sa fa yinna ɲaxi solofere gbɛtɛye ra naxanye ɲaxu
dangu a tan na. Ne yi lu a fɛma. Na muxuna fe raɲanna ɲaxuma ayi nɛn
dangu a fɔlɔn na.”

Sɛwa kɛndɛna fe

27 Yesu ito fala waxatin naxan yi, ɲaxanla nde yi falan ti a xa yamaan yɛ, a
naxa, “Ɲaxanla naxan i sɔtɔxi, a yi i maxuru, muxu sɛwaxin nan na ra!”
28 Koni Yesu yi a yabi, a naxa, “Naxan dangu na ra, muxu sɛwaxin nan ne
ra naxanye Alaa falan mɛma, e yi a suxu ken!”

Taxamasenna fe
Matiyu 12.38-42

29 Yamaan malan Yesu fɛma waxatin naxan yi, a yi a fala, a naxa, “Iki
muxune findixi muxu ɲaxine nan na, ɛ to n maxɔdinma kabanako
taxamasenna ma. Koni ɛ mi kabanako fe yo toɛ ba Nabi Yunusaa
taxamasenna ra.
30 Nabi Yunusa§ findi taxamasenna ra kii naxan yi Niniwa kaane xa, n
tan Muxuna Dii Xɛmɛn findima taxamasenna ra na kii nin iki muxune xa.

---

* **11:17: 11.17** ***yamanana:*** Ɲinanne nun yinnane Setana sɛnbɛn bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana sɛnbɛn bun, xa ne e bode kedi, na luxi nɛn alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi ɲinanne kedɛ alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. † **11:21: 11.21** Sandani ito kui, Setana findixi ***sɛnbɛmaan*** na. Xa Yesu bata muxune ba Setana ɲinan ɲaxine sɛnbɛn bun ma, nayi, Yesu bata Setana nɔ. ‡ **11:25: 11.25** Na yire ***makɔxin*** findixi muxun bɔŋɛn nan na. Xa a mi lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na, a mi ratangaxi yinnane wali kobine ma. § **11:30: 11.30** A mato Yunusa sora 1 han 4 kui.

31 Ŋaxalan Mangan naxan keli sogeteden yiifanna ma, na tima nɛn Kiti Sa
Lɔxɔni, a yi iki muxune yalagi bayo a kelixi bɔxɔn danna nan na, a fa a tuli
mati Sulemani a fekolonna falan na. Awa, n xa a fala ɛ xa, naxan gbo dangu
Sulemani ra, na be yi.
32 Niniwa kaane tima nɛn Kiti Sa Lɔxɔni, e yi ɛ yalagi amasɔtɔ ne Yunusa a
kawandin mɛ waxatin naxan yi, e xun xanbi so nɛn e hakɛne yi. Koni n xa a
fala ɛ xa, nde be naxan gbo Yunusa xa!"

Fati bɛndɛn kɛnɛnna fe
Matiyu 5.15, 6.22-23

33 Yesu naxa, "Muxu yo mi lɛnpun nadɛgɛma, a yi a luxun hanma a yi a
raso deben bun ma, koni a dɔxɔma seen nan fari alogo yamaan na so
banxini, e xa kɛnɛnna to.
34 I yɛɛn luxi nɛn alo lɛnpuna i fati bɛndɛn xa. Xa i yɛɛn kɛndɛ, i fatin birin
luma nɛn kɛnɛnni, koni xa i yɛɛn kala, i fatin luma nɛn dimini.
35 A liga i yeren ma nayi, kɛnɛnna naxan i yi, na nama findi dimin na.
36 Xa i fatin kɛnɛnni, dimi yo mi a yi, a birin dɛgɛma nɛn alo lɛnpun
dɛgɛma kii naxan yi."

Yesu yi Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yalagi
Matiyu 23.1-36, Maraka 12.38-40

37 Yesu yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi, Farisi muxuna nde yi a xili, a a
xa sa a dɛge a konni. Nanara, a so, a dɔxɔ a dɛgedeni.
38 Farisi muxuna a to waxatin naxan yi, a Yesu mi a yiin naxaxi lan e
dinan kiin ma benun a xa a dɛge, a kabɛ.
39 Nanara, Marigin yi a fala a xa, a naxa, "Ɛ tan Farisi muxune, ɛ
igelengenna nun donse sa seen fanna maxama, koni ɛ kuiin nafexi muxu
seen nun fe ŋaxin na.
40 Ɛ tan daxune! Xa Ala nan seen fanna daxi, a tan xa mi a kuiin fan daxi
ba?
41 Koni naxan ɛ donse don goronna kui, ɛ xa na so yiigelitɔne yii, seen
birin sariŋanma nɛn na yi."
42 "Ɛ tan Farisi muxune, gbalona ɛ yɛɛ ra! Amasɔtɔ ɛ nakɔ yi seene yaganna
bama, alo sorontonna nun sabi gbɛtɛye, koni ɛ bata ɛ mɛ tinxinyaan nun
Alaa xanuntenyana fe ra. A lan nɛn ɛ xa ne nan liga, e nun yagan baana."
43 "Gbalona ɛ xa, ɛ tan Farisi muxune, amasɔtɔ dɔxɔde faŋin nafan ɛ ma
salide banxine yi, binye xɔntɔnne rafan ɛ ma lɔxɔ tideni.
44 Gbalona ɛ xa! Amasɔtɔ ɛ ligaxi nɛn alo gaburu fonna. Yamaan sigan
tima a fari, e mi a kolon."
45 Sariya karamɔxɔ keden yi a fala a xa, a naxa, "Karamɔxɔ, i naxan
falama ito ra, i nxu fan nafɛyama nɛn nayi!"
46 Yesu yi a yabi, a naxa, "Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne! Amasɔtɔ
ɛ goronna sama yamaan xun ma naxan binya kati, koni ɛ tan yɛtɛɛn mi ɛ yii
dinŋɛ a ra hali, ɛ yi e mali a tongɛ.
47 Gbalona ɛ xa! Ɛ bata gaburu faŋine rafala nabine xa, ɛ benbane nabiin
naxanye faxa yati!
48 Ɛ benbane naxan liga, ɛ yɛtɛɛn bata tin, ɛ bata a mayita amasɔtɔ e
nabine faxa nɛn, ɛ tan bata gaburune yitɔn mɔn.
49 Nanara, en bata Ala xaxinla to, a naxa, 'N nabine nun xɛrane rasigama
e ma nɛn, e ndee faxama nɛn, e yi ndee bɛsɛnxɔnya.'

50 Nanara, iki muxune saranma na nabine birin faxa feen nan na xabu dunuɲa da waxatini,
51 fɔlɔ Habila saya feen ma han sa dɔxɔ Sakari saya feen ma, e naxan faxa saraxa ganden nun yire sariɲanxin tagi. N xa a fala ɛ xa, na feene xɛtɛma nɛn iki muxune ma.”
52 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne, amasɔtɔ ɛ bata dɛɛn ɲinna mara naxan xaxilimaya banxin dɛɛn nabima, ɛ tan yɛtɛɛn mi soɛ. Naxanye waxi so feni, ɛ bata ne raxɛtɛ!”
53 Yesu keli na yi waxatin naxan yi, sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yi a yigbɛtɛn fɔlɔ, e yi a yɛ mɔ ayi kati! E yi a maxɔdin fe wuyaxi ma amasɔtɔ
54 e yi waxi a xɔn ma, e xa a suxu feni tɔn a falana fe ra.

12

Maxadina nafigina fe yi
Matiyu 10.26-27

1 Muxu wuli wuyaxi e malan waxatin naxan yi han e lu tiyɛ e bode ma, Yesu yi falan ti a xarandiine singe xa, a naxa, “Ɛ a liga ɛ yeren ma Farisi muxune buru rate sena* fe yi, naxan findixi e nafigiyaan na.
2 Feen naxan luxunxi na minima nɛn kɛnɛnni, wundo feen birin kolonma nɛn.
3 Nanara, ɛ bata naxan fala dimini, na mɛma nɛn kɛnɛnni. Ɛ bata naxan birin kɔyɛkɔyɛn muxune xa konkoni, ne ralima nɛn taa tagini kɛnɛnni.”

Ala yɛɛragaxuna fe
Matiyu 10.28-31

4 “N xɔyine, n xa a fala ɛ xa, ɛ nama gaxu ne yɛɛ ra naxanye fati bɛndɛn faxama koni e mi nɔɛ fefe ligɛ dangu na ra.
5 Ɛ gaxuma naxan yɛɛ ra, n na yitama ɛ ra nɛn: ɛ xa gaxu Ala yɛɛ ra, sɛnbɛna a yii, a na i faxa waxatin naxan yi, na xanbi ra a yi i rasiga yahannama yi. N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ xa gaxu na nan yɛɛ ra!”
6 “Xɔlidi suulun mi sarɛ gbanan firin na ba? Koni hali na keden, Ala mi ɲinanɲɛ a xɔn ma.
7 Hali ɛ xun sɛxɛn keden kedenne, Ala e xasabin birin kolon. Nanara, ɛ nama gaxu, ɛ dangu xɔlidi wuyaxin na!”

I ti Yesu a fe ra yamaan yɛtagi
Matiyu 10.32-33, 12.32, 10.19-20

8 “N xa a fala ɛ xa, naxan yo na a ti n ma fe ra yamaan yɛtagi, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fan na ɲɔxɔnna ligama nɛn a xa Alaa malekane yɛtagi.
9 Koni naxan yo na a mɛ n na yamaan yɛtagi, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fan n mɛma a ra nɛn Alaa malekane yɛtagi.”
10 “Naxan na n tan Muxuna Dii Xɛmɛn nayelefu, na mafeluma nɛn. Koni naxan na Alaa Nii Sariɲanxin nayelefu, na mi mafeluyɛ mumɛ!”
11 “E na siga ɛ ra salide banxin yɛtagi waxatin naxan yi, e yi ɛ yigbɛtɛn, hanma mangane yɛtagi hanma kuntigine yɛtagi, ɛ nama xamin ɛ xɔn ba feen na hanma ɛ naxan falama.
12 Amasɔtɔ ɛ naxan falama Alaa Nii Sariɲanxina ɛ xaranma nɛn na ra na waxatin yɛtɛni.”

* **12:1: 12.1 *burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

Nafulu kan daxuna fe sandana

13 Muxuna nde yi a fala a xa yamaan tagi, a naxa, “Karamɔxɔ, a fala
ngaxakedenna xa, nxu fafe nafunla naxan lu nxu yii, a xa a yitaxun, a yi n
gbeen so n yii.”
14 Yesu yi a yabi, a naxa, “Ee! I tan! Nde n findixi kiti bolonna ra hanma se
taxun na muxu firinna tagi?”
15 Na xanbi ra, a yi a fala e birin xa, a naxa, “Ɛ a liga ɛ yeren ma milana fe
yi amasɔtɔ muxun findi nafulu kanna ra ki ki, a mi nɔɛ luyɛ a sii ra a nafunla
fe ra.”
16 Awa, Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, “Bɔxɔna nde yi nafulu kanna
nde yii nun naxan sise yi sabatima kati!
17 A yi a miri a yɛtɛ ma, a naxa, ‘Yire mi n yii, n na n ma sisee bogine
ramarɛ dɛnaxan yi. N nanfe ligama nayi?’
18 A yi a miri a yɛtɛ ma, a naxa, ‘N naxan ligama na ni ito ra. N na n ma se
ramara banxine kalama nɛn, n yi nde gbɛtɛye ti naxanye gbo dangu a fonne
ra. N yi n ma maala nun n yii seene ramara na yi.
19 Na xanbi ra, n na a falɛ nɛn n yɛtɛ ma, n naxa, n makoon seen naxan
birin ma ɲɛɛ wuyaxi bun ma, n bata ne sɔtɔ. N xa n dɛge ki faɲi, n yi n min, n
yi n yɛtɛ rasɛwa.’
20 Koni Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘I tan daxuna, to kɔɛɛn na ɛ nun i niin
fatama nɛn, na xanbi ra i bata seen naxanye birin namara i yɛtɛ xa, ne
findima nde gbee ra?’ ”
21 Yesu naxa, “A na kii nin ɛ birin xa naxanye nafunla malanma e yɛtɛ xa,
koni nafulu kan mi e ra Ala yɛɛ ra yi.”

I yigi sa Ala yi
Matiyu 6.25-34

22 Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Nanara, n na a
falama ɛ xa, ɛ nama kɔntɔfili ɛ dunuɲa yi gidina fe ra, ɛ naxan donma hanma
ɛ ɛ maxidima naxan yi.
23 Amasɔtɔ niin dangu donseen na, fati bɛndɛn dangu dugin na pon!
24 Ɛ xɔline mato, e mi sese sima, e mi sese xabama, donse ramarade mi e
yii, koni Ala e baloma. Ɛ tan dangu xɔline ra pon!
25 Ɛ tan nde nɔɛ waxatidi sɛ a yɛtɛ siin fari xaminna fe ra ba?
26 Xa ɛ mi nɔɛ fe xuridine ligɛ, nanfera ɛ xaminma a dɔnxɛne fe ra nayi?
27 Ɛ wudi fuge faɲine gbo kii mato. E mi walima, e mi dugi rafalama e yɛtɛ
xa, koni n xa a fala ɛ xa, hali Manga Sulemani e nun a nɔrɔn birin yi, a mi
marabɛri ba alo e tan nde.
28 Ala nan sɛxɛne marabɛri bama naxanye be yi to, tila a ganma nɛn, a ɲan
fefe! A mi ɛ marabɛri bɛ dangu ne ra ba? Ɛ dɛnkɛlɛyaan xurun.
29 Nanara, ɛ nama kɔntɔfili sena fe ra ɛ naxan donma e nun ɛ naxan
minma.
30 Amasɔtɔ dunuɲa dɛnkɛlɛyatarene seni itoe birin fenma waxatin birin.
Koni ɛ Fafe Ala ɛ makoon kolon.
31 Koni ɛ Alaa Mangayaan fen, na xanbi ra, a seni itoe fan soma ɛ yii nɛn.”

Ariyanna nafunla fe
Matiyu 6.19-21

32 Yesu naxa, “Yɛxɛɛ kurudina, ɛ nama gaxu amasɔtɔ a bata ɛ Fafe Ala
kɛnɛn, a Mangayaan so ɛ yii.

33 Ɛ ɛ yii seene birin sara, ɛ gbetin so yiigelitɔne yii. Ɛ gbetin namara seene sɔtɔ ɛ yɛtɛ xa naxanye mi kalɛ. Ɛ yi ɛ nafunle ramara ariyanna yi a mi ɲanma dɛnaxan yi, muɲadene nun mɛlimɛnle mi a kalɛ dɛnaxan yi.
34 Bayo i ya nafunla dɛnaxan yi, i xaxinla fan mɛnna nin."

Walikɛɛn naxanye yitɔnxi

35 Yesu naxa, "Ɛ ɛ yitɔn alogo ɛ xa wali, ɛ yi ɛ lɛnpune radɛgɛ.
36 Ɛ xa liga alo walikɛɛn naxanye e kuntigin legedenma keli ɲaxalandi tiin malanni. A na fa waxatin naxan yi a dɛɛn kɔnkɔn, e a rabima a xa nɛn mafurɛn!
37 Muxu sɛwaxin nan ne ra naxanye kuntigina e lima e yɛ, e yitɔnxi! N xa ɲɔndin fala ɛ xa, a a tagi xidima nɛn, a yi e radɔxɔ, a donseen so e yii.
38 Muxu sɛwaxin nan ne ra xa a e yitɔnxin li, hali a fa kɔɛ tagini hanma dangu na ra.
39 Ɛ xaxili lu ito xɔn ma. Xa banxi kanna muɲaden fa waxatin kolon, a mi tinɲɛ muɲaden yi so a banxini.
40 Ɛ fan xa ɛ yitɔn amasɔtɔ ɛ xaxili mi waxatin naxan ma, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama na waxatin nin."

Walikɛ tinxinxina fe
Matiyu 24.45-51

41 Piyɛri yi Yesu maxɔdin, a naxa, "Marigina, i sandani ito sama nxu tan nan xa ba hanma muxun birin xa?"
42 Marigin yi a yabi, a naxa, "Walikɛɛn mundun lannaya muxun nun xaxilimaan na? Naxan ma kuntigi a dɔxi walikɛɛn bonne xun na, a donseen taxun e ra a waxatini, a tan nan na ra.
43 Na walikɛɛn sɛwama nɛn xa a kuntigina a li na wanla kɛ!
44 N xa a fala ɛ xa yati, a kuntigina a yii seen birin taxuma a ra nɛn.
45 Koni xa a walikɛna a miri a yɛtɛ ma fa fala, 'N ma kuntigin bata buyɛ ayi, a mi xɛtɛn xulɛn,' xa a walikɛɛn bonne bɔnbɔ fɔlɔ, xɛmɛn nun ɲaxanle, a a dɛge, a yi a min han a yi a radangu ayi,
46 a kuntigin na fa waxatin naxan yi, walikɛɛn na xaxili mi a xɔn ma waxatin naxan yi, a kuntigina a ɲaxankatama nɛn nayi, a yi a saranna fi alo dɛnkɛlɛyatarene kii naxan yi."
47 "Walikɛɛn naxan a kuntigin sagoon kolon, koni a mi tin na ligɛ, na bɔnbɔma nɛn bosaan yɛ wuyaxi ra kati!
48 Koni walikɛɛn naxan mi a kuntigin sagoon kolon, xa na fena nde liga, a bosaan sɔtɔma naxan ma fe ra, a bulanma nɛn nayi ndedi. Awa, a wuyaxi soxi naxan yii, a wuyaxi maxilima nɛn na ra. A gbegbe soxi naxan yi, a gbegbe maxilima nɛn na fan na dangu bonna ra."

Mayitaxun tiin nan Yesu ra
Matiyu 10.34-36

49 Yesu naxa, "N bata fa tɛɛn na dunuɲa yi. Xa a yi dɛgɛ nun, na rafan n ma han!
50 Koni fɔ n xa mamin tɔrɔni singen. N bɔɲɛ mi sɛ han a kamali!
51 Ɛ mirixi a ma fa fala a n faxi bɔɲɛ xunbenla nan na dunuɲa yi ba? N xa a fala ɛ xa, n mi faxi bɔɲɛ xunbenla xan na fɔ mayitaxunna.
52 To xanbi ra, muxu suulun yitaxunma nɛn denbaya kedenna kui, saxan fɔxɔ kedenni, firin fɔxɔ kedenni.
53 Dii fafane kelima nɛn dii xɛmɛne xili ma, dii xɛmɛne fan yi keli e fafane xili ma. Dii ngane kelima nɛn e dii tɛmɛne xili ma, dii tɛmɛne fan yi keli e

ngane xili ma. Mamene kelima nɛn e diine ɲaxanle xili ma. Diine ɲaxanle fan yi keli e mamene xili ma.”

Waxatine famu fena
Matiyu 16.2-3

54 Yesu mɔn yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ɛ na kundaan to sogegododeni waxatin naxan yi, ɛ a kolonma nɛn nayi fa fala, ‘Tulen famaan ni i ra,’ a ligama na kii nin.
55 Ɛ na foyen to kelɛ sogetede yiifari fɔxɔni waxatin naxan yi, ɛ a falama nɛn, ɛ naxa, ‘Kuye wolonma nɛn to,’ anu a ligama nɛn.
56 Ɛ tan nafigine, ɛ nɔɛ kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna matoɛ nɛn, ɛ yi a bunna kolon, nanfera ɛ mi nɔɛ waxatini ito bunna kolonɲɛ?”

Yɛngɛn ɲan fena yɛngɛfane tagi
Matiyu 5.25-26

57 “Nanfera ɛ mi nɔɛ kitin sɛ ɛ yɛtɛ ma, naxan tinxin ɛ na liga?
58 Xa i yɛngɛfaan sigama i ra i kitideni, ɛ nɛma kira yi waxatin naxan yi, i xa kata i na feen ɲan ɛ tagi alogo a nama siga i ra kitisaan fɛma, alogo kitisaan fan nama i so doma kanne yii, doma kanne fan yi i sa kasoon na.
59 N xa a fala i xa, i mi kelɛ na fɔ i yanginna birin fi.”

13

Ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi

1 Na waxatini, muxuna ndee yi fa Galile kaane fe fala Yesu xa, Pilati naxanye faxa e yi saraxan bama Ala xa waxatin naxan yi.
2 Yesu yi e yabi, a naxa, “Bayo Galile kaane bata faxa na kiini, ɛ mirima na ma nɛn ba, fa fala hakɛ kanna nan ne ra dangu Galile kaan bonne birin na ba?
3 Ɛn-ɛn de! N xa a fala ɛ xa, xa ɛ mi ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi, ɛ birin faxama nɛn alo bonne.
4 Kore banxin naxan Siloyan yi, a bira muxu fu nun solomasɛxɛn naxanye fari, ne fe di? Ɛ mirixi a ma fa fala ne ɲaxu dangu Yerusalɛn kaane birin na ba?
5 Ɛn-ɛn de, n xa a fala ɛ xa, xa ɛ mi ɛ xun xanbi so ɛ hakɛne yi, ɛ birin faxama nɛn alo bonne.”

Xɔdɛ binla fe sandana

6 Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, “Xɔdɛ binla yi xɛmɛna nde yii a nakɔni. A siga a bogin fendeni koni a mi sese to a kɔɛ ra.
7 Nanara, a yi a fala a nakɔ kantanna xa, a naxa, ‘A mato, a ɲɛɛ saxanna nan ito ra, n fama be yi, n fa xɔdɛni ito bogin fen koni n mi se to a ra. A sɛgɛ, i yi a woli ayi, a nama bɔxɔ faɲin kala.’
8 Koni a nakɔ kantanna yi a yabi, a naxa, ‘N kanna, a lu na ɲɛɛ kedenni ito yi. N xa yinla ge a rabilinni, n yi a rafe lɔxɔn na naxan a sabatima.
9 Xa xɔdɛ binli ito bogi nayi faraxi, na fan, xa a mi bogi, i yi a sɛgɛ.’ ”

Yesu yi ɲaxalan furetɔɔn nakɛndɛya Matabu Lɔxɔni

10 Matabu Lɔxɔna nde yi, Yesu yi xaranna tima salide banxini.
11 Ɲaxanla nde yi na nun ɲinan ɲaxin yi naxan fɔxɔ ra, a bata yi a rafura ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛ, a bata yi a mafelen, a mi yi fa nɔɛ a ratinxinɲɛ hali!
12 Yesu a to waxatin naxan yi, a yi a xili, a yi a fala, a naxa, “Nga ɲaxanla, i bata i sɔtɔ i ya fureni ito ra to!”

13 A yi a yiin sa a fari, ɲaxanla yi ratinxin kedenna, a yi Ala tantun.
14 Salide banxin kuntigin yi xɔlɔ, bayo Yesu bata muxun nakɛndɛya
Matabu Lɔxɔni. Nanara, a falan ti yamaan xa, a naxa, “Wanla kɛma xii
sennin nan bun, nayi ɛ xa fa na lɔxɔne ma, ɛ fa kɛndɛyaan sɔtɔ, koni a mi ligɛ
Matabu Lɔxɔni!”
15 Marigin yi a yabi, a naxa, “Ɛ tan nafigine, ɛ tan naxanye birin be, ɛ mi ɛ
ɲingena hanma ɛ sofanla fulunma ba, ɛ sa a ramin Matabu Lɔxɔni?
16 Awa, Iburahima bɔnsɔnna nan ɲaxanli ito ra, Setana bata naxan xidi
ɲɛɛ fu nun solomasɛxɛ. A mi lan, a xa xɔrɔya, a fulun Matabu Lɔxɔni ba?”
17 Yesu a falan yi a yɛngɛfane birin nayagi. Na waxatini yamaan birin yi
lu sɛwɛ a kabanako feene birin na.

Sansi xurina fe sandana
Matiyu 13.31-32, Maraka 4.30-32

18 Yesu naxa, “Alaa Mangayaan maligaxi nanse ra? N na a misalima
nanse ma?
19 A luxi nɛn alo sansi kɛsɛ xuridina,* xɛmɛn naxan si a xɛɛn ma, a gbo, a
findi wudin na, xɔline yi e tɛɛn sa a yi.”

Burun nate sena fe sandana
Matiyu 13.33

20 Yesu mɔn yi maxɔdinna ti, a naxa, “N na Alaa Mangayaan misalima
nanse ma?
21 A ligaxi nɛn alo burun nate sena† ɲaxanla naxan tongo, a yi a sa buru
fuɲi bɛnbɛli keden yi, a yi a yimaxa, a birin yi te.”

So dɛ xurina fe
Matiyu 7.13-14, 21-23

22 Yesu yi siga taa gbeene nun banxidɛne ra, a xaranna ti a yi a tinxin
Yerusalɛn taan na.
23 Nde yi a maxɔdin, a naxa, “N kanna, muxun naxan kisima, na mi wuya
ba?”
Yesu yi e yabi, a naxa,
24 “Ɛ yixɔdɔxɔ ɛ so dɛ xurin na, n xa a fala ɛ xa, muxu wuyaxi katama nɛn
so feen na koni e mi nɔɛ soɛ.”
25 “Banxi kanna kelima nɛn, a dɛɛn balan. Ɛ ti a xanbi ra, ɛ dɛɛn makɔnkɔn
fɔlɔ, ɛ naxa, ‘N kanna, dɛɛn nabi nxu xa,’ a ɛ yabima nɛn nayi, a naxa, ‘N mi ɛ
keliden kolon!’
26 Awa, ɛ a yabima nɛn nayi, ɛ naxa, ‘Nxu bata yi nxu dɛge, nxu yi nxu min
i fɛma, i bata xaranna ti nxɔ taani!’
27 A mɔn a falama nɛn, a naxa, ‘Ɛ tan tinxintarene, ɛ keli n fɛma, n mi ɛ
keliden kolon.’
28 Ɛ na Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba nun nabine birin to Alaa
Mangayani waxatin naxan yi, koni ɛ tan mi so, ɛ wugama nɛn nayi, ɛ yi ɛ
ɲinna raxin kati!
29 Yamaan fama nɛn, sa keli sogeteden nun sogegododen nun yiifari fɔxɔn
nun kɔmɛnna ma, e dɔxɔ sɛwa bande dondeni Alaa Mangayani.
30 Nayi, naxanye xanbin na, na ndee sa luma nɛn yɛɛn na. Naxanye yɛɛn
na iki, ne yi sa lu xanbin na.”

---

* **13:19: 13.19** Sansini ito xili nɛn mutaridi. † **13:21: 13.21** ***burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

Yesu yi Yerusalɛn taan xanu
Matiyu 23.37-39

31 Na waxatin yɛtɛni Farisi muxuna ndee yi fa Yesu fɛma, e yi a fala a xa, e naxa, “Keli be yi, i siga yire gbɛtɛ yi, amasɔtɔ Herode waxi i faxa feni.”
32 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ sa a fala na xulumaseen xa, ɛ naxa, ‘N ɲinanne kedima nɛn, n muxune rakɛndɛya to nun tila yi, a soge saxandeni, n yelinma nɛn n ma wanla ra.’
33 Koni hali na, fɔ n xa lu sigan tiyɛ nɛn to nun tila nun tila buda yi, bayo a mi lan nabiin xa faxa yire gbɛtɛ yi fɔ Yerusalɛn taani.”
34 A yi a fala, a naxa, “Yerusalɛn kaane! Yerusalɛn kaane! Ɛ tan naxanye nabine faxaxi, ɛ yi Alaa xɛrane magɔlɔn. A xɔnla n suxu nɛn sanɲa ma wuyaxi n xa ɛ malan n fɛma alo tɔxɛ ngana a diine malanma a gabutɛɛn bun ma kii naxan yi, koni ɛ mi tin!
35 Awa, Ala ɛ konna rabeɲinma nɛn fefe! N xa a fala ɛ xa, ɛ mi fa n toma han ɛ yi a fala, ɛ naxa, ‘Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka!’ ”

14

Yesu yi furetɔɔn nakɛndɛya

1 Matabu Lɔxɔna nde yi, Yesu yi siga a dɛgedeni Farisi muxu gbeena nde konni. Awa, yamaan yi Yesu matoma kati!
2 Xɛmɛn naxan fatin yi makusinxi, na yi fa Yesu yɛtagi.
3 Yesu yi sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune maxɔdin, a naxa, “A daxa muxune yi rakɛndɛya Matabu Lɔxɔni ba, hanma na mi lan?”
4 Koni e mi a yabi hali! Yesu yi xɛmɛn tongo, a yi a rakɛndɛya, a siga.
5 Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa dii xɛmɛna hanma turana ɛ tan nde yii, xa a bira xɔɲinna kui Matabu Lɔxɔni, i mi a ratema mafurɛn Matabu Lɔxɔni ba?”
6 Koni e mi nɔ a maxɔdinna yabɛ.

Yɛtɛ yitena fe

7 Yesu mɔn yi falan ti muxu xilixine xa sandani, amasɔtɔ a yi e rakɔrɔsima e katama dɔxɔdeni yɛɛn na kii naxan yi, a naxa,
8 “Muxuna nde na i xili ɲaxalandi ti malanni waxatin naxan yi, i nama dɔxɔ yɛɛn na, amasɔtɔ yanyina nde muxu gbɛtɛ xilixi naxan dangu i tan na.
9 Awa, naxan ɛ birin xilixi, na fama nɛn, a yi a fala i xa, a naxa, ‘Dɔxɔdeni ito so a yii.’ Xa na liga, i yagima nɛn nayi amasɔtɔ i bata keli na dɔxɔde faɲini.
10 Koni e na i xili waxatin naxan yi, siga i sa dɔxɔ xanbin na, nayi i xɔɲɛ yatigin fama nɛn i fɛma, a yi a fala i xa, a naxa, ‘Sɔxɔ, fa i magodo yire faɲini ito yi.’ I binyama nɛn nayi muxu xilixin bonne birin yɛtagi.
11 Amasɔtɔ naxan birin a yɛtɛ yitema, na magodoma nɛn. Naxan na a yɛtɛ magodo, na yitema nɛn.”
12 Yesu yi a fala xɔɲɛ yatigin xa, a naxa, “Xa i fɛriɲɛn seen hanma ximɛnna soma yamaan yii, i nama i xɔyine xili, hanma i ngaxakedenne hanma i xabilane hanma i dɔxɔ bode nafulu kanne, amasɔtɔ ne fan i xilima nɛn, e yi i ya donla saran.
13 I na ɲaxaɲaxan ti waxatin naxan yi, i xa yiigelitɔne xili e nun madɔntɔne nun sankalatɔne nun danxutɔne.
14 Awa, i barayin sɔtɔma nɛn nayi amasɔtɔ ne mi nɔɛ a donla saranɲɛ. Koni Ala a saranna fiyɛ muxu tinxinxine rakeli waxatini sayani.”

Dɛge malan gbeena fe sandana
Matiyu 22.1-10

15 Donse donna nde yi a fɛma, na ito mɛ waxatin naxan yi, a yi a fala Yesu
xa, a naxa, “Muxu sɛwaxin nan ne ra naxanye balon donma Alaa
Mangayani.”
16 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Xɛmɛna nde yi na naxan donse donna
malan gbeen ti, a muxu wuyaxi xili.
17 Na malanna waxati saxini, a yi a walikɛɛn nasiga, a xa sa a fala a muxu
xilixine xa, a e xa fa, seene birin bata yi yelin yitɔnɲɛ!
18 Koni e birin yi e makone fala fɔlɔ. A singe ra xiin yi a fala walikɛɛn xa, a
naxa, ‘N bata xɛɛn sara fɔ n xa sa na mato, yandi i hakɛ lu n xa.’
19 Bonna naxa, ‘N bata ɲinge fu sara, n sa e matoma, yandi i xa i hakɛ lu n
xa.’
20 Bonna fan naxa, ‘N baxi ɲaxanla futudeni nɛn. Nanara, n mi nɔɛ sigɛ.’
21 Walikɛɛn yi xɛtɛ, a sa na birin fala a kuntigin xa. Awa, banxi kanna yi
xɔlɔ nayi han, a yi a fala a walikɛɛn xa, a naxa, ‘I mafura, i siga kirane xɔn
ma, i sa fa yiigelitɔne nun madɔntɔne nun danxutɔne nun sankalatɔne ra.’
22 A mi bu walikɛɛn naxa, ‘N kanna, i naxan fala n xa, n bata na liga koni
dɔxɔdena ndee mɔn luxi.’
23 Nanara, kuntigin yi a fala walikɛɛn xa, a naxa, ‘Siga xɛɛn ma kirane xɔn
ma e nun burunna ra, i kankan yamaan ma, e xa fa, alogo n ma banxin xa
rafe.
24 N xa a fala i xa, muxun naxanye xilixi, ne sese mi fa fɛriɲɛn seni ito
donɲɛ!’ ”

Bira Yesu fɔxɔ ra
Matiyu 10.37-38

25 Yama gbeen yi Yesu fɔxɔ ra sigatini, a yi a yɛɛ rafindi e ma, a yi a fala e
xa, a naxa,
26 “Muxu yo fa n tan fɛma, a mi nɔɛ findɛ n ma xarandiin na fɔ a xa a mɛ a
nga nun a fafe ra e nun a ɲaxanla nun a diine nun a ngaxakeden xɛmɛmane
nun a ɲaxalanmane nun a yɛtɛɛn na.
27 Muxu yo mi a faxa wudin* tongo, a bira n fɔxɔ ra, na mi findɛ n ma
xarandiin na.
28 Xa ɛ tan nde waxi a xɔn, a xa sangansoon ti, a dɔxɔma nɛn singen, a yi a
gbetin yatɛ a yi a kolon naxan ɲɔxɔn a yii, xa na wanla ɲanɲɛ.
29 Xa a mi na liga, a na yelin a bɛtɛn sɛ waxatin naxan yi, a mi nɔɛ
sangansoon naɲanɲɛ. Naxan birin na na to, e a magelema nɛn.
30 E a falama nɛn, e naxa, ‘Xɛmɛni ito bata banxin ti fɔlɔ koni a mi nɔxi a
raɲanɲɛ!’ ”
31 Yesu naxa, “Xa mangana nde na naxan ma gali muxu wuli fu liyɛ, a
waxi a xɔn ma, a xa sa mangan bonna yɛngɛ naxan ma gali sigɛ han muxu
wuli mɔxɔɲɛ, a dɔxɔma nɛn singen, a yi a yatɛ xa a sɛnbɛn na mangan yɛngɛ.
32 Xa sɛnbɛ mi a yii, a xɛraan nasigama nɛn benun a xa a fɛman li, a yi a
mafan, alogo e nama yɛngɛ.
33 Awa, a na kii nin, ɛ tan nde keden mi nɔɛ findɛ n ma xarandiin na fɔ a xa
a yii seen birin yiba.”

---

* **14:27: 14.27** Romi kaane yi muxune gbangbanma ***wudin*** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛɛn, fa
fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wɛkilɛ sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

Fɔxɔna fe
Matiyu 5.13, Maraka 9.50

34 “Fɔxɔn fan, koni xa a mɛxɛmɛxɛnna ba ayi, a fa ramɛxɛmɛxɛnma nanse
ra nayi?
35 A mi lan bɔxɔn ma, a mɔn mi findɛ lɔxɔn na sansine xa fɔ a xa woli ayi
nɛn. Xa tunla naxan ma a feen mɛ, na xa a tuli mati!”

15

Yɛxɛɛ tununxina fe sandana
Matiyu 18.12-14

1 Lɔxɔna nde mudu maxinle nun yulubitɔ wuyaxi yi fa Yesu fɛma e tuli
matideni.
2 Farisi muxune nun sariya karamɔxɔne yi falan ti fɔlɔ e dɛ bun ma, e
naxa, “Xɛmɛni ito yulubitɔne yisuxuma, a yi a dɛge e fɛma.”
3 Nanara, Yesu yi sandan sa e xa, a naxa,
4 “Xa yɛxɛɛ kɛmɛ ɛ tan nde yi, na nde keden yi lɔ ayi, a nanfe ligama? A
yɛxɛɛ tonge solomanaanin e nun solomanaaninna luma nɛn burunna ra, a
sa a tununxin fen han a yi a to.
5 A na a to waxatin naxan yi, a sɛwama nɛn, a yi a sa a kɔɛ ma,
6 a mɔn yi siga a ra a konni, a yi a dɔxɔ bodene nun a xɔyine xili, a yi a fala
e xa, a naxa, ‘En sɛwa amasɔtɔ n ma yɛxɛɛn naxan yi tununxi n bata a to!’
7 N xa a fala ɛ xa, a na kii nin, sɛwan tima nɛn ariyanna yi hakɛ kan keden
tubixina fe ra dangu tinxin muxu tonge solomanaanin e nun
solomanaaninna ra naxanye mirixi a ma fa fala e mako mi tubin ma.”

Gbeti gbanan tununxina fe

8 “Awa, gbeti gbanan fu ɲaxanla naxan yii, xa na keden tunun a ma, a
nanfe ligama? A lɛnpun nan nadɛgɛma, a yi a banxin makɔ mafurɛn, a yi a
fen yiren birin yi han a yi a to.
9 A na a to waxatin naxan yi, a a xɔyine nun a dɔxɔ bodene xilima nɛn e
bode xɔn ma, a yi a fala e xa, a naxa, ‘En sɛwa en bode xɔn ma amasɔtɔ n ma
gbetin naxan tunun, n bata a to!’
10 Awa, n xa a fala ɛ xa a na kii nin, Alaa malekane sɛwama nɛn hakɛ kan
keden na fe ra naxan bata tubi.”

Dii Xɛmɛ tununxina fe sandana

11 Yesu yi lu falan tiyɛ, a naxa, “Xɛmɛna nde yi na, dii xɛmɛ firin yi a yii.
12 A xurimaan yi a fala a fafe xa, a naxa, ‘N fafe, i ya nafunla taxun, i n
gbeen so n yii.’* Awa, a fafe yi nafunla taxun e nun a tada ra.
13 Waxatidi danguxina xurimaan yi a gbee seene sara, a gbetin tongo, a
siga yamana makuyena nde yi, a sa a gbetin birin kala dunuɲa feene yi.
14 A yii seen birin yi ɲan, na xanbi ra, kamɛ gbeen yi so na yamanan birin
yi, sese mi yi fa a tan yii sɔnɔn.
15 Awa, a siga na yamanan dugurenna nde fɛma wali kɛdeni, na yi a
rasiga a xɛɛn ma xɔsɛ kantandeni.
16 Xɔsɛne toge dagin naxan donma, a xɔnla yi a suxu a xa na nde don koni
muxe mi na so a yii.
17 Dɔnxɛn na, a yi a miri, a naxa, ‘N fafe a walikɛne donseen donma han e
mi a ɲanɲɛ koni kamɛna n tan faxamaan ni i ra.

* **15:12: 15.12** A waxi a kɛɛn nan xɔn benun a baba xa faxa.

18 N xa siga n fafe fɛma n sa a fala a xa, n naxa, N fafe, n bata hakɛn liga i
tan na, n yi Ala yulubin tongo.
19 I mi lan sɔnɔn i xa n xili fa fala i ya diina, i xa n suxu alo i ya walikɛɛn
bonne.'
20 Awa, a keli, a xɛtɛ a fafe konni."
"Benun a xa na li waxatin naxan yi, a fafe yi a to fɛ, a ndedi makuya. A
kininkinin a ma kati, a yi a bara, a sa a ralan, a yi a yiin nabilin a dii xɛmɛn
ma, a yi a sunbu.
21 A dii xɛmɛn naxa, 'N fafe, n bata hakɛn liga i tan na, n yi Ala yulubin
tongo, a mi lan sɔnɔn i xa n xili fa fala i ya diina.'
22 Koni a fafe yi a walikɛne xili, a naxa, 'Ɛ mafura, ɛ fa doma gbeen na, ɛ yi
a ragodo a ma, ɛ yii rasoon so a yii sonla ra, ɛ sankidin so a sanni.
23 Ɛ sa ɲinge raturaxin faxa, en malanna raba, en sɛwa.
24 Amasɔtɔ n ma dii xɛmɛn bata yi faxa nun koni iki a niin bata bira ayi
mɔn. A bata yi tunun nun koni iki, n bata a to.' Awa, e ɲaxaɲaxan fɔlɔ."
25 "Na waxatini, dii xɛmɛn forimaan sa xɛɛn ma. A faxi na sa keli xɛɛn ma,
a maso banxin na waxatin naxan yi, a sumun xuiin nun bodon ti xuiin mɛ.
26 Awa, a walikɛ keden xili, a yi a maxɔdin, a naxa, 'Nanfe ligaxi?'
27 Walikɛɛn yi a yabi, a naxa, 'I xunyɛn bata fa, i fafe bata ɲinge raturaxin
faxa a xa, amasɔtɔ a mɔn bata a dii xɛmɛn to, a kɛndɛ.'
28 A tada yi xɔlɔ kati, a mi tin soɛ banxini. Nanara, a fafe yi fa, a yi a mafan
a xa so.
29 Koni, a yi a yabi, a naxa, 'A mato, n bata ɲɛɛni itoe birin wanla kɛ i xa alo
konyina, n mi i ya yamarin matandi hali sanɲa ma keden pe. I nanse soxi n
yii? Hali sii diina, i mi a so n yii nxu nun n lanfane yi sɛwa nxu bode xɔn ma!
30 Koni i ya dii xɛmɛn naxan bata i ya nafunla birin kala yalunyani, bayo
na mɔn bata fa, i bata ɲinge raturaxin faxa a xa!'
31 A fafe yi a yabi, a naxa, 'N ma diina, i tan n fɛma be waxatin birin, n yii
seen birin i tan nan gbee a ra.
32 Koni a lan en xa malanna ti, en sɛwa amasɔtɔ i xunyɛn bata yi faxa nun
koni a niin bata bira ayi iki. A bata yi tunun nun koni iki n bata a to.' "

16

Kuntigi tinxintarena fe

1 Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, "Nafulu kanna nde yi na nun,
walikɛɛn yi naxan yii a feene xun na. Muxune yi a fala nafulu kanna xa, e
naxa, 'I walikɛ mangan naxan dɔxi, a i ya nafunla kalama.'
2 Nafulu kanna yi na walikɛ mangan xili banxini, a yi a fala a xa, a naxa,
'N naxan mɛxi i ya fe yi ito ra, na di? N nafunla naxan soxi i yii, fa i dɛntɛgɛ
amasɔtɔ n mi i findima walikɛ mangan na sɔnɔn.'
3 A yi a fala a yɛtɛ ma, a naxa, 'N ma kuntigina n yiibama nɛn n ma wanli
ito ra, n nanfe ligama nayi? Sɛnbɛ mi n na n xɛɛn sa, n yagima nɛn
xanditideni.
4 Koni n naxan ligama, n bata na kolon iki! Benun n xa n yii ba wanli
waxatin naxan yi, n xɔyine sɔtɔma nɛn naxanye n yisuxɛ e konne yi.'
5 Awa, a kuntigina donla muxun naxanye birin ma, a yi ne xili. A yi a fala
a singe ra xiin xa, a naxa, 'N ma kuntigina donla yoli i ma?'
6 A yi a yabi, a naxa, 'Oliwi turen liga se xungbeen yɛ kɛmɛ donla nan n
ma.' Walikɛ mangan yi a fala, a naxa, 'I ya doli kɛdin nan ito ra, dɔxɔ, i tonge
suulun sɛbɛ.'

7 A yi a fala bonna xa, a naxa, ‘Yoli i tan ma?’ Na yi a yabi, a naxa, ‘Malo
bɛnbɛli kɛmɛ nan n ma.’ Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I ya doli kɛdin nan
ito ra, tonge solomasɛxɛ sɛbɛ.’
8 Na walikɛ manga tinxintarena kuntigin yi a matɔxɔ a to kɔtaxi ayi fe
ɲaxi rabadeni, amasɔtɔ dunuɲa muxune kɔta fe ɲaxi rabadeni dangu
kɛnɛnna gbee muxune ra.”
9 Yesu yi a fala, a naxa, “Ɛ xɔyine fen ɛ yɛtɛ xa dunuɲa nafunli alogo a na
ɲan i yii waxatin naxan yi, naxanye ariyanna yi ne ɛ yisuxuma nɛn
habadan banxine yi.
10 Naxan lannayaan liga fedi xurini, na lannayaan ligama nɛn fe gbeene
fan yi. Koni naxan tinxintareyaan ligama fe xurine yi, a tinxintareyaan
ligama nɛn fe gbeene fan yi.
11 E nafunla naxan soma ɛ yii dunuɲa yi, xa ɛ mi lannayaan liga nayi, nde
lama ɛ ra nafulu feni ariyanna yi?
12 Xa ɛ mi lannayaan liga muxune gbeeni, nde i tan gbeen soma i yii?”
13 “Walikɛ yo mi nɔɛ walɛ kuntigi firinna xa sanɲa ma kedenni. Amasɔtɔ a
kedenna raɲaxuma nɛn, a kedenna xanu, hanma a kedenna binya, a yi a mɛ
bonna ra. Ɛ mi nɔɛ wanla kɛ Ala nun nafunla xa sanɲa ma kedenni.”

Yesu yi yamaan kawandi
Matiyu 11.12-13, 5.31-32, Maraka 10.11-12

14 Farisi muxune yi ito birin mɛ, e yi Yesu magele amasɔtɔ e bata gbetin
xanu.
15 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ yɛtɛ findima muxu tinxinxine ra yamaan
yɛtagi, koni Ala tan ɛ bɔɲɛ yi feen kolon. Amasɔtɔ muxun feen naxan yatɛxi,
fe haramuxin nan na ra Ala yɛɛ ra yi.”
16 “Benun Yoni gbee waxatin xa a li Sariya Kitabun nun nabine kitabune
nan yi ralima nun. Fɔlɔ na waxatin ma Alaa Mangayana fe Xibaru Faɲin yi
rali, muxun birin yi e yixɔdɔxɔ, e so a yi.
17 Koni kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna danguma nɛn benun Sariya Kitabun
sɛbɛnla yiredi keden xa ba a ra.”
18 “Xɛmɛn naxan na a mɛ a ɲaxanla ra a yi nde gbɛtɛ futu, na bata
yalunyaan liga. Xɛmɛn naxan na ɲaxalan namɛxin futu, na fan bata
yalunyaan liga.”

Nafulu kanna nun Lasarusi a fe

19 Yesu naxa, “Nafulu kanna nde yi na nun naxan yi marabɛri baxi dugi
sare xɔdɛxɛne ra, a yi ɲaxunni waxatin birin.
20 Yiigelitɔna nde fan yi na nun, a xili Lasarusi, koron yi a fatin birin ma.
Na yi saxi nafulu kanna dɛɛn na waxatin birin.
21 A yi waxi a xɔn ma bande kɛsɛdin naxanye yolonma keli nafulu kanna
tabanla ra, a xa ne don. Barene fan yi lu a korone dɛ kɔnɲɛ.
22 Xɛmɛ yiigelitɔɔn na yi faxa, malekane yi siga a ra Iburahima dɛxɔn ma
yire ɲaxumɛni. Awa, nafulu kanna fan yi faxa, e yi a maluxun.
23 A tɔrɔ laxira yi kati! A yi a yɛɛ rasiga, a yi Iburahima to wulani, Lasarusi
a dɛxɔn ma.
24 A yi gbelegbele, a naxa, ‘N Fafe Iburahima, kininkinin n ma, Lasarusi
xɛ n ma, a xa a yii sonla sin igeni, a yi fa a dindin n lɛnna ma, amasɔtɔ n
tɔrɔxi tɛɛni be kati!’

25 Koni Iburahima yi a yabi, a naxa, ‘N ma dii, i xaxili na xɔn ma ba, i yi
kɛndɛ waxatin naxan yi, i se faɲin birin sɔtɔ nɛn koni Lasarusi tan yi tɔrɔn
nin. Iki a tan sɛwaxi be, i tan tɔrɔni.
26 Mɔn sɔnɔn, yili gbeena en tagi alogo naxanye waxi keli feni be, siga i
fɛma, ne nama siga. Muxe nama keli i fan fɛma mɛnni fa nxu fɛma be.’
27 Nafulu kanna naxa, ‘N fafe, n na i mafanma, i xa Lasarusi xɛ, a xa siga n
fafe konni,
28 bayo ngaxakedenmaan muxu suulun na yi, a xa sa e kawandi alogo e
nama fa tɔrɔ yireni ito yi be.’
29 Iburahima yi a yabi, a naxa, ‘Musa nun nabine falane e fɛma na, e xa ne
xuiin namɛ.’
30 Nafulu kanna yi a yabi, a naxa, ‘N fafe Iburahima, na mi a gasɛ! Koni xa
muxun keli sayani, a siga e fɛma, e e xun xanbi soma e hakɛni nɛn, e tubi.’
31 Koni Iburahima naxa, ‘Xa e mi e tuli mati Musa nun nabine ra, hali
muxun keli sayani, a siga e fɛma, e mi lɛ a ra.’ ”

17

Yulubina fe
Matiyu 18.6-7, Maraka 9.42

1 Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Feen naxanye muxune birama
yulubini, a fɛrɛ mi na fɔ ne xa taran na, koni gbalona e yɛɛ ra naxanye na
findi sabun na.
2 A yi lan ne ma, gɛmɛ gbeen xa xidi e kɔɛ ra, e woli baan nin benun e xa
diidi xurini ito nde keden bira yulubini.
3 Ɛ a liga ɛ yeren ma!”
“Xa i ngaxakedenna hakɛn liga, i xa a sɔnna yita a ra. Xa a na feen beɲin, i
xa a mafelu.
4 Xa a hakɛn liga i ra sanɲa yi solofere soge kedenni, koni a yi fa i fɛma na
waxatin birin yi, a naxa, ‘N bata nimisa,’ a mafelu.”

Dɛnkɛlɛyana fe

5 Xɛrane yi a fala Marigin xa, e naxa, “Nxɔ dɛnkɛlɛyaan fari sa.”
6 Marigin yi e yabi, a naxa, “Xa ɛ dɛnkɛlɛyaan gbo ayi alo sansi kɛsɛ
xuridina,* ɛ nɔɛ a falɛ nɛn wudi bili gbeeni ito ma, ɛ naxa, ‘I yɛtɛ tala bɔxɔni, i
sa ti fɔxɔ igen tagi!’ A ɛ fala xuiin suxuma nɛn.”

Walikɛɛn lan a xa naxan liga

7 “Xa konyina ɛ tan nde yii naxan xɛɛn sama hanma a yɛxɛɛne kantan, a
na fa waxatin naxan yi, sa keli xɛɛn ma, i a falama a xa nɛn ba, fa fala, ‘Fa i
dɛge?’
8 Ɛn-ɛn, koni i a falama nɛn, i naxa, ‘N ma ximɛnna rafala, i yi i ya walikɛ
domaan tongo, i wanla kɛ n xa. N na n dɛge waxatin naxan yi, n yi n min, na
xanbi ra i fan yi i dɛge, i yi i min.’
9 Konyi kanna mi barika birɛ a konyin xa bayo a bata wanla kɛ a tixi
naxan na.
10 Ɛ tan fan na kii nin ɛ na Alaa yamarine birin suxu waxatin naxan yi, ɛ
xa a fala, ɛ naxa, ‘Konyin nan tun nxu tan na, nxu bata nxɔ wanla kɛ.’ ”

Yesu yi dogonfontɔ fu rakɛndɛya

* **17:6: 17.6** Sansini ito xili nɛn mutaridi.

11 Yesu sigama Yerusalɛn taani waxatin naxan yi, a dangu Samariya
yamanan nun Galile yamanan tagi.
12 A soma taadina nde yi waxatin naxan yi, dogonfontɔ fu yi a ralan. E yi
yire makuyeni. E gbelegbele, e naxa,
13 “Nxu kanna! Yesu! Kininkinin nxu ma!”
14 Yesu yi e to, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga saraxaraline konni, e xa ɛ
mato.”†
Awa, e sigama kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, e kɛndɛya.
15 Muxu keden yi e tagi, na a to waxatin naxan yi, fa fala a bata kɛndɛya, a
xɛtɛ Ala tantunɲɛ a xuini texin na.
16 A bira Yesu sanna bun ma, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, a barikan bira a
xa. Samariya kaan nan yi na xɛmɛn na nun.
17 Yesu yi a fala, a naxa, “Muxu fu xa mi kɛndɛyaxi ba? A dɔnxɛ muxu
solomanaaninna bonne tan minɛn yi?
18 Muxu yo mi luxi naxan xɛtɛxi, a fa barikan bira Ala xa, fɔ xɔɲɛni ito ba?”
19 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i siga, i ya dɛnkɛlɛyaan bata i rakisi.”

Alaa Mangayaan fa feen taxamasenne
Matiyu 24.23-28, 37-41

20 Farisi muxuna ndee yi Yesu maxɔdin, a Alaa Mangayaan fama waxatin
mundun yi. A yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan mi fama alo en seen
naxan toma.
21 Muxu mi a falɛ fa fala, ‘A mato, a be yi,’ hanma, ‘A sa mɛnni.’ Amasɔtɔ
Alaa Mangayana ɛ tan yi.”
22 A yi a fala xarandiine xa, a naxa, “Waxatina nde fama a xɔnla ɛ suxuma
nɛn, ɛ xa n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fa waxatin to koni ɛ mi a toɛ.
23 Nde taranma nɛn nayi naxanye a falama, e naxa, ‘A sa mɛnni,’ hanma
‘A be yi.’ Koni ɛ nama siga, ɛ nama ɛ gi a matodeni.
24 Amasɔtɔ a luma nɛn alo kuyen na a ɲinna masɔxɔn keli bode fɔxɔn na sa
ti bode fɔxɔn na. N tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama na kii nin n fa lɔxɔni.
25 Koni fɔ n xa tɔrɔ nɛn singen kati! A fɛrɛ mi na fɔ iki muxune xa e mɛ n na.
26 Nuhan gbee waxatin liga kii naxan yi,‡ a ligama na kii nin n tan
Muxuna Dii Xɛmɛna waxatini.
27 Muxune birin yi e dɛgema na waxatini, e yi e minma, e yi ɲaxanle
futuma, e yi e diine fima xɛmɛne ma futun na, han Nuhan so waxatin yi a li
kunkin kui. Fufaan yi fa, a yi e birin faxa.
28 A mɔn ligama nɛn na kiini alo a liga Loti gbee waxatini kii naxan yi.
Muxun birin yi lu e dɛgɛ, e yi e min, e seen sara, e seen mati, e seen si, e
banxin ti.
29 Awa, Loti keli Sodoma yi waxatin naxan yi, tɛɛn nun dolen ganmatɔɔn
yi godo keli kore, a yi e birin faxa.§
30 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn na mini kɛnɛnni waxatin naxan yi, a ligama
na kii nin.”

---

† **17:14: 17.14** ***dogonfontɔna:*** Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sariɲan, hanma xa a mi sariɲan. Muxu gbɛtɛ mi yi a yiin dinɲɛ dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kanna sariɲanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sariɲan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14. ‡ **17:26: 17.26** Dunuɲa Fɔlɔn 6.5-12 nun 7.6-23 § **17:29: 17.29** Na feen sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 19.24 kui.

31 “Na lɔxɔni, muxun naxan a kore banxin kɔɛ ra, na nama godo banxini a yii seene tongodeni. A mɔn na kii nin, muxun naxan xɛɛn ma, na nama fa xɛtɛ banxini.
32 Ɛ xaxili lu Loti a ɲaxanla xɔn ma.*
33 Naxan na kata a niin nakisi feen na, na bɔnɔma ayi nɛn. Naxan na bɔnɔ a niini, na kisima nɛn.
34 N xa a fala ɛ xa, na kɔɛɛn na xɛmɛ firin luma nɛn sade kedenna ma, keden xalima nɛn, keden yi lu na.
35 Ɲaxalan firin luma nɛn se dinni, kedenna xalima nɛn, keden yi lu na.
36 Xɛmɛ firin luma nɛn xɛɛn ma, kedenna xalima nɛn, keden yi lu na.”
37 Xarandiine yi a maxɔdin, e naxa, “Marigina, na ligama minɛn yi?” Yesu yi e yabi, a naxa, “Sube faxaxin dɛnaxan yi, dugane e malanma mɛnna nin.”

18

Kaɲa gilɛn nun kitisana fe

1 Na xanbi ra, Yesu yi sandani ito sa e xa, a yi e xaran, a e xa Ala maxandi waxatin birin, e nama xadan,
2 a naxa, “Kitisana nde yi taana nde yi nun naxan mi yi gaxuxi Ala yɛɛ ra, a mi danma muxe ra.
3 Kaɲa gilɛna nde yi na taani nun, na yi siga a fɛma, a yi a mafan, a naxa, ‘Kitin sa nxu nun n yɛngɛfaan tagi.’
4 A bu han, a mi tin, koni dɔnxɛn na a miri a yɛtɛ ma, a naxa, ‘Hali n mi gaxu Ala yɛɛ ra, n mi danɲɛ muxe ra,
5 koni bayo kaɲa gilɛni ito n yɛɛ gbama ayi, n xa kata, n xa a kitin sa, xa na mi a ra a luma fɛ nɛn waxatin birin han n tunnaxɔlɔ n ma.’ ”
6 Awa, Marigin mɔn yi siga falan ma, a naxa, “Kiti bolon tinxintaren naxan fala, ɛ tuli mati na ra.
7 Awa, Ala mi a gbee muxune xun mafalɛ ba, naxanye a xilima kɔɛɛn nun yanyin na? A buyɛ na yi ba?
8 N xa a fala ɛ xa, a e xun mafala kitin bolonma nɛn mafurɛn! Koni n tan Muxuna Dii Xɛmɛn na fa waxatin naxan yi, n dɛnkɛlɛyaan liyɛ dunuɲa yi ba?”

Farisi muxune nun mudu maxinla fe sandana

9 Yesu yi sandani ito fan sa na muxune xa naxanye laxi e yɛtɛna tinxinyaan na, e muxun bonne yalagi.
10 A naxa, “Muxu firin yi siga Ala Batu Banxini Ala maxandideni, Farisi muxun nan yi bonna ra, bonna mudu maxinla.
11 Farisi muxun yi ti, a yi Ala maxandi a bɔɲɛni. A Ala maxandi ikiini, a naxa, ‘Ala, n barikan birama i xa amasɔtɔ kumade mi n tan na, tinxintare mi n tan na hanma yalundena alo muxun bonne birin a ligama kii naxan yi. N barikan birama i xa amasɔtɔ n tan mi ligaxi alo mudu maxinli ito.
12 Lɔxɔ xun yo lɔxɔ xun n sunna suxuma nɛn soge firin, n naxan birin sɔtɔma, n ne yaganna fima.’ ”
13 “Koni mudu maxinla yi ti yire makuyeni, a mi tin a yɛɛn natɛ kore koni a yi lu a kanken makudunɲɛ, a yi a fala, a naxa, ‘Ee! Ala, kininkinin n tan hakɛ kanna ma!’ ”
14 Yesu naxa, “N xa a fala ɛ xa, xɛmɛni ito, benun a xa siga a konni waxatin naxan yi, a tinxin nɛn Ala yɛɛ ra yi fefe! Amasɔtɔ muxun naxan birin a yɛtɛ yitema, ne magodoma nɛn. Naxan birin a yɛtɛ magodoma, ne yitema nɛn.”

* **17:32: 17.32** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 19.26 kui.

Yesu yi duba diidine xa
Matiyu 19.13-15, Maraka 10.13-16

15 Muxuna ndee yi fa e diidine ra Yesu fɛma, a xa a yiin sa e xunne ma, a duba e xa. Koni a xarandiine to na to, e yi falan ti e ma amasɔtɔ e bata fa diidine ra Yesu fɛma.
16 Koni Yesu yi diidine xili a fɛma, a naxa, “Ɛ tin diidine xa fa n fɛma, ɛ nama e raxɛtɛ amasɔtɔ e tan sifane nan gbee Alaa Mangayaan na.
17 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, xa naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine, na mi soɛ Alaa Mangayani mumɛ!”

Xɛmɛ nafulu kanna fe
Matiyu 19.16-30, Maraka 10.17-31

18 Yahudiyane kuntigina nde yi Yesu maxɔdin, a naxa, “Karaməxɔ faɲina, n nanfe ligɛ n habadan nii rakisin sɔtɔ?”
19 Yesu yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera, i n xilima karaməxɔ faɲina? Muxu yo mi fan fɔ Ala keden peena!
20 I yamarine kolon fa fala, ‘I nama yalunyaan liga, i nama faxan ti, i nama muɲan ti, i nama wule seren ba, i baba nun i nga binya.’* ”
21 Xɛmɛn yi a yabi, a naxa, “Xabu n dii ɲɔrɛyani waxatin naxan yi, n ne birin suxi.”
22 Yesu ito mɛ waxatin naxan yi, a yi a fala a xa, a naxa, “Fe keden nan luxi, i xa i yii seene birin sara, i yiigelitɔne ki, i nafunla sɔtɔma nɛn ariyanna yi. Na xanbi ra, i bira n fɔxɔ ra.”
23 Koni xɛmɛn na mɛ waxatin naxan yi, a bɔɲɛn yi raɲaxu a ma kati, amasɔtɔ nafunla yi a yii nun kati!
24 Yesu yi a mato, a naxa, “Nafulu kanne so raxɔlɔ Alaa Mangayani han!
25 Nafulu kanna so raxɔlɔ Alaa Mangayani dangu ɲɔgɔmɛn so feen na sagilaan yinla ra.”
26 Muxun naxanye na mɛ, ne yi a maxɔdin, e naxa, “Nde nɔɛ kisɛ nayi?”
27 Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxun mi nɔɛ feen naxan ligɛ, Ala nɔɛ na ligɛ nɛn.”
28 Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin beɲin, nxu bira i fɔxɔ ra.”
29 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, naxan birin bata a konna lu na hanma a ɲaxanla hanma a ngaxakedenne hanma a sɔtɔ muxune hanma a diine Alaa Mangayana fe ra
30 na kanna na ɲɔxɔn sɔtɔma nɛn dangu na ra waxatini ito yi, a habadan nii rakisin fan sɔtɔ waxati famatɔni.”

Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Matiyu 20.17-19, Maraka 10.32-34

31 Yesu yi a xarandii fu nun firinne xili a fɛma e danna, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tuli mati! En sigama Yerusalɛn taani, nabine feen naxan birin sɛbɛ n tan Muxuna Dii Xɛmɛna fe yi, ne kamalima nɛn na yi.
32 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn soma nɛn siya gbɛtɛne yii, e yi n magele, e yi n nafɛya, e yi e dɛ igen namini n ma.
33 E n bulanma nɛn, e yi n faxa, koni a soge saxandeni n mɔn kelima nɛn sayani.”

---

* **18:20: 18.20** Xərəyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

34 A falan naxan birin ti, xarandiine mi ne bayen kolon, bayo falan bunna
yi luxunxi e ma. Yesu yi falan tima naxan ma fe yi nun, e mi na kolon.

Yesu yi danxutɔɔn nakɛndɛya
Matiyu 20.29-34, Maraka 10.46-52

35 Yesu maso Yeriko ra waxatin naxan yi, danxutɔna nde yi dɔxi kiraan na
xanditideni.
36 A yamaan dangu xuiin mɛ waxatin naxan yi, a maxɔdinna ti, a naxa,
“Nanfe ligaxi?”
37 E yi a fala a xa, e naxa, “Yesu Nasarɛti kaan nan danguma.”
38 A gbelegbele, a naxa, “Dawuda a Dii Xɛmɛn Yesu, kininkinin n ma!”
39 Muxun naxanye yɛɛn na, ne yi xaɲɛ a ma, a xa a dundu koni a mɔn yi
gbelegbele kati! A naxa, “Dawuda a Dii Xɛmɛn Yesu, kininkinin n ma!”
40 Awa, Yesu yi ti, a yi a fala, a e xa fa danxutɔɔn na a fɛma. A fa a fɛma
waxatin naxan yi, Yesu yi a maxɔdin, a naxa,
41 “I waxi a xɔn n xa nanfe liga i xa?”
A yi a yabi, a naxa, “N kanna, n waxi a xɔn ma nɛn, n mɔn xa seen to.”
42 Yesu yi a fala a xa nayi, a naxa, “I xa seen to, i ya dɛnkɛlɛyaan bata i
rakɛndɛya.”
43 Xɛmɛn yi seen to mafurɛn, a bira Yesu fɔxɔ ra, a Ala matɔxɔma. Yamaan
na to waxatin naxan yi, e birin yi Ala tantun kati!

19

Yesu nun Sakɛyɛ a fe

1 Yesu yi so Yeriko yi, a dangumatɔɔn nan yi a ra nun.
2 Mudu maxinle kuntigina nde yi na nun a xili Sakɛyɛ. Nafulu kanna nan
yi a ra.
3 A yi kata a xa Yesu to alogo a xa a kolon muxun sifan naxan a ra, bayo a
yi dungi nun, a mi yi nɔɛ Yesu toɛ amasɔtɔ yamaan yi gbo.
4 Nanara, a yi siga a giyɛ yamaan yɛɛ ra, a sa te xɔdɛ binla kɔɛ ra alogo Yesu
nɛɛn danguɛ kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, a xa a to.
5 Yesu na li waxatin naxan yi, a yi a yɛɛn nate kore, a yi a fala Sakɛyɛ xa, a
naxa, “Sakɛyɛ, godo mafurɛn, amasɔtɔ n yigiyama i konna nin to!”
6 Sakɛyɛ yi godo mafurɛn, a yi a rasɛnɛ sɛwani.
7 Muxun naxanye birin na to, e falan ti fɔlɔ e dɛ bun ma, e naxa, “Xɛmɛni
ito bata sa yigiya hakɛ kanna konni.”
8 Sakɛyɛ yi keli a ti, a yi a fala Marigin xa, a naxa, “N kanna, a mato, n na n
ma nafunla fɔxɔ kedenna soma yiigelitɔne yii nɛn. Xa n bata naxan yii se
kansun, n na ɲɔxɔn naanin naxɛtɛma nɛn na kanna ma.”
9 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Muxune bata kisin sɔtɔ denbayani ito yi to.
Iburahima bɔnsɔnna nan xɛmɛni ito fan na.
10 Amasɔtɔ naxanye lɔxi ayi, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn faxi ne nan fende yi,
n yi e rakisi.”

Xɛma gbananna fe sandana
Matiyu 25.14-30

11 Muxune yi Yesu xuiin namɛma, a sandan sa e xa. Bayo a bata yi maso
Yerusalɛn taan na, e yi a miri a Alaa Mangayaan yi minima nɛn kɛnɛnni.
12 Nanara, Yesu naxa, “Muxu gbeena nde yi na nun naxan siga yamana
makuyeni, a xa findi a konna mangan na, na xanbi ra, a xɛtɛ a konni.

13 Benun a xa siga a sigatini, a yi a walikɛ fu xili, a xɛma gbananna so e
keden kedenna birin yii, a naxa, ‘Ɛ kata ɛ tɔnɔn sɔtɔ itoe fari n xanbi han n
fa.’
14 Koni a yamanan muxune bata yi a raɲaxu. Nanara, e xɛrane rasiga a
fɔxɔ ra, e naxa, ‘Nxu mi waxi a xɔn ma, xɛmɛni ito xa mangayaan sɔtɔ nxu
xun na.’ ”
15 “Koni xɛmɛn na yi mangayaan sɔtɔ, a mɔn yi xɛtɛ a konni. A xɛma
gbananne so a walikɛɛn naxanye yii, a ne xili mafurɛn, a e tɔnɔn naxanye
sɔtɔxi, e xa na yita a ra.
16 A singe ra xiin yi fa, a naxa, ‘N kanna, i xɛma gbananna naxan so n yii,
n bata fu sɔtɔ a fari.’
17 A yi a yabi, a naxa, ‘I bata i yixɔdɔxɔ, walikɛ faɲin nan i tan na, amasɔtɔ i
bata lannayaan liga fe xurini, n na i findima nɛn kuntigin na taa fu xun na.’
18 Walikɛɛn firinden yi fa, a naxa, ‘N kanna, i xɛma gbananna naxan so n
yii, n bata suulun sɔtɔ a fari.’
19 A yi a fala na fan xa, a naxa, ‘N na i dɔxɔma nɛn taa suulun xun na.’
20 Walikɛɛn bonna fan yi fa, a naxa, ‘N kanna, i ya xɛma gbananna rasuxu.
N na a ramaraxi dugi dungin nin.
21 N gaxuxi i yɛɛ ra amasɔtɔ i ya fe xɔdɔxɔ, i gbee mi seen naxan na, i na
nan tongoma. I mi naxan wolixi, i na nan xabama.’
22 A yi a fala a xa, a naxa, ‘I tan walikɛ ɲaxina, n na i yalagima i yɛtɛ dɛ
xuiin nan ma! I a kolon fa fala n ma fe xɔdɔxɔ, n gbee mi seen naxan na, n
na nan tongoma. N mi naxan sixi, n na nan xabama.
23 Awa, nanfera nayi, i mi n ma gbetin taxu gbeti mara banxin yulane ra,
alogo n na fa waxatin naxan yi, n yi gbetin nun a tɔnɔdin sɔtɔ?’
24 Naxanye yi tixi na yi, a yi a fala ne xa, a naxa, ‘Ɛ xɛmaan ba ito yii,
xɛmaan gbanan fuun yi naxan yii, ɛ a so na yii.’
25 E yi a fala a xa, e naxa, ‘Nxu kanna, koni xɛmaan gbanan fu a tan yii!’
26 A yi e yabi, a naxa, ‘N xa a fala ɛ xa, seen muxun naxan birin yii, nde
sama nɛn ne xun ma e xa, koni se mi naxan yii hali naxan di a yii, na bɛ a yii.
27 Nba, n yaxuni itoe a mi rafan naxanye ma, n xa findi mangan na, ɛ fa
ne ra be yi, ɛ yi e faxa n yɛtagi!’ ”

Yesu so fena Yerusalɛn taani
Matiyu 21.1-11, Maraka 11.1-11, Yoni 12.12-19

28 Yesu ito fala xanbini, a siga e yɛɛ ra Yerusalɛn taani.
29 A maso Betifage taan nun Betani taan na Oliwi Geyaan dɛxɔn ma
waxatin naxan yi, a yi a xarandii firin nasiga a yɛɛ ra,
30 a yi a ɲungu e ma, a naxa, “Ɛ siga banxidɛɛn na ɛ yɛɛ ra. Ɛ nɛma na liyɛ
waxatin naxan yi, ɛ sofalidin xidixin toma nɛn muxe munma dɔxɔ naxan
fari singen. Ɛ a fulun, ɛ fa a ra be.
31 Xa muxuna nde ɛ maxɔdin fa fala, ‘Ɛ ito fulunma nanfera?’ ɛ a fala e xa,
ɛ naxa ‘Marigin nan mako a ma.’ ”
32 Nayi, e yi siga. Marigi Yesu naxan birin fala e xa, e sa na birin li na kiini
alo a a fala e xa kii naxan yi.
33 E yi sofalidin fulunma waxatin naxan yi, a kanna yi a fala e xa, a naxa,
“Ɛ ito fulunma nanfera?”
34 E yi a yabi, e naxa, “Marigin makona a ma.”
35 E siga sofalidin na Yesu fɛma. E yi e domane yifulun sofalidin fari, e yi
Yesu mali a dɔxɔ a fari.

36 A yi sigama waxatin naxan yi, yamaan yi e dugine yifulun kiraan xɔn a yɛɛ ra a binya feen na.
37 A maso Yerusalɛn taan na waxatin naxan yi, a na kiraan li naxan godoma Oliwi Geyaan bun ma. Xarandiin birin yi barikan bira fɔlɔ Ala xa, e yi a tantun e xui yitexin na, fata kabanako feen birin na e naxanye toxi.
38 E yi a fala, e naxa, “Mangan naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Bɔŋɛ xunbenla xa lu ariyanna yi e nun binyena!”
39 Farisi muxuna ndee yi yamaan yɛ, na ndee yi falan ti Yesu xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i ya xarandiine yamari, e xa e dundu.”
40 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa a fala ɛ xa, xa e dundu, gɛmɛni itoe nan sɔnxɔma.”

Yesu yi wuga Yerusalɛn ma fe ra

41 A maso taan na waxatin naxan yi, a yi a to, a wuga a fe ra,
42 a naxa, “Ee! Ɛ tan, xa ɛ yi bɔŋɛ xunbenla kiraan kolon nun to, na yi lan, koni iki ɛ mi a kolonŋɛ amasɔtɔ a bata luxun ɛ ma!
43 Lɔxɔna nde a lima ɛ ma nɛn, ɛ yaxune luma ɛ rabilinŋɛ nɛn, e yi gbingbinna rate taan nabilinni, e kiraan bolon ɛ ma yiren birin yi.
44 E ɛ halagima nɛn, e nun muxun naxanye birin taan kui. Hali gɛmɛ keden pena, a mi luyɛ a funfuni ɛ taani ito yi, amasɔtɔ Ala fa ɛ kisideni waxatin naxan yi, ɛ mi yi a kolon nun!”

Yesu yi siga Ala Batu Banxini
Matiyu 21.12-17, Maraka 11.15-19, Yoni 2.13-22

45 Yesu yi so Ala Batu Banxini, a saresone kedi fɔlɔ,
46 a yi a fala e xa, a naxa, “A sɛbɛxi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma banxin xili bama nɛn Ala maxandi banxina.’* Koni ɛ tan bata a findi muŋadene luxunden na!”
47 Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini lɔxɔ yo lɔxɔ. Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan yɛɛratine yi kata a faxa feen na.
48 Koni e mi yi a kolon e a masɔtɛ kii naxan yi, bayo yamaan birin yi tuli matixi a ra.

20

Yesu sɛnbɛn maxɔdinna fe
Matiyu 21.23-27, Maraka 11.27-33

1 Lɔxɔna nde Yesu yi yamaan xaranma Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi Alaa falan Xibaru Faŋin kawandin ba, saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan fonne yi fa.
2 E yi a fala a xa, e naxa, “I feni itoe ligama sɛnbɛn mundun na? Na fala nxu xa. Nde sɛnbɛn soxi i yii, i yi e liga?”
3 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ɛ maxɔdin, ɛ a fala n xa.
4 Nde Yoni rafaxi, a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?”
5 E yi falan ti fɔlɔ e bode xa, e naxa, “Xa en na a fala fa fala, ‘A kelixi Ala nan ma,’ a falama nɛn nayi fa fala, ‘Nanfera, ɛ mi laxi Yoni ra?’
6 Koni xa en na a fala fa fala, ‘A kelixi muxun nan ma,’ yamana en magɔlɔnma nɛn, amasɔtɔ e yi laxi a ra fa fala nabiin nan yi Yoni ra nun.”
7 Nanara, e yi a yabi, e naxa, “Nxu mi a keliden kolon.”

* **19:46: 19.46** A mato Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11 kui.

8 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan fan feni itoe ligama sɛnbɛn naxan na, n
mi na falama ɛ xa na yi.”

Nakɔ kantanne fe sandana
Matiyu 21.33-46, Maraka 12.1-12

9 Na xanbi ra, Yesu yi sandani ito sa yamaan xa, a naxa, “Muxuna nde yi
manpa bili nakɔɔn sa, a yi a taxu a kantan muxune ra, a keli a konni, a sa
buyɛ ayi.
10 A bogi waxatina a lixina, a yi a walikɛ keden xɛ nakɔɔn kantan muxune
ma, a e xa sa a gbeen so a yii, koni a kantan muxune yi na walikɛɛn bɔnbɔ, e
yi a raxɛtɛ, e mi se so a yii.
11 Na xanbi ra, a walikɛ gbɛtɛ xɛ e ma, e yi na fan bɔnbɔ, e yi a rayagi kati, e
yi a raxɛtɛ, e mi sese so a yii.
12 A yi walikɛɛn saxanden nasiga e ma. E yi na fan maxɔlɔ, e yi a kedi.
13 Awa, na xanbi ra nakɔ kanna naxa, ‘N nanfe ligama? N xa n nafan dii
xɛmɛn nasiga e ma, yanyina nde, e danma nɛn na ra.’
14 Koni a kantan muxune to a to, e yi a fala e bode xa, e naxa, ‘Nakɔ kanna
kɛ tongon nan ito ra. En na a faxa alogo nakɔɔn xa findi en gbeen na.’
15 E yi a torotoron nakɔɔn fari ma, e sa a faxa.* Awa, nakɔ kanna na fa
waxatin naxan yi, a nanfe ligama a kantan muxune ra?
16 A na muxune faxama nɛn, a nakɔɔn taxu muxu gbɛtɛye ra.”
Yamaan to na mɛ, e naxa, “Ala xa nxu tanga na ma.”
17 Yesu yi e mato, a yi e maxɔdin, a naxa, “Kitabun yireni ito bunna di? A
naxa, ‘Banxi tiine e mɛ gɛmɛn naxan na, na bata findi banxin gɛmɛ
fisamantenna ra.’†
18 Naxan yo na bira gɛmɛni ito fari, na yigirama nɛn dungi dungin na. Xa
a nu bira naxan yo fari, a na yilunburunma nɛn.”

Mudu fiin maxɔdinna
Matiyu 22.15-22, Maraka 12.13-17

19 Sariya karamɔxɔne nun saraxarali kuntigine yi kata Yesu suxu feen na
na waxatini amasɔtɔ e yi a kolon a sandani ito saxi e tan nan ma fe ra koni e
gaxuxi yamaan yɛɛ ra.
20 Nanara, e fɛrɛn fen. E seen so muxuna nde yii naxanye e yɛtɛ findɛ
muxu tinxinxin na, e ne xɛ Yesu ma a suxu feen na a fala xuine xɔn ma
alogo e xa nɔ a rasoɛ yamana kanna sɛnbɛn nun a nɔɔn bun ma.
21 Na muxune yi a maxɔdin, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon i xaranna
naxan tima e nun i falan naxan tima, e tinxin. Nxu a kolon fa fala i mi
muxune rafisaxi e bode xa. I muxune xaranma Alaa kiraan nan ma ɲɔndini.
22 A fala nxu xa, xa nxu lanma nxu xa mudun so Romi Manga Gbeen yii
ba?”
23 Koni Yesu yi e yanfantenyaan to, a yi a fala e xa, a naxa,
24 “Ɛ gbeti gbananna yita n na. Nde xili nun a yɛtagin sawura a ma?”
E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.”
25 Nanara, Yesu naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii.”‡

---

* **20:15: 20.15** Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikɛne findixi nabine ra naxanye xɛ Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. † **20:17: 20.17** Yaburin 118.22 ‡ **20:25: 20.25** Mangan yɛtagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi ***a gbeen*** na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan na, nayi e fan findixi ***Ala gbeen*** na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yɛtɛ so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen na.

26 E mi nɔ a suxun fɛrɛn sɔtɛ yamaan yɛtagi. Nanara, e yi e dundu, e kabɛ a
fala ti kiin ma.

Faxa muxune rakeli fena
Matiyu 22.23-33, Maraka 12.18-27

27 Saduse muxune§ yi e maso Yesu ra naxanye a falama a faxa muxune
mi kelima sayani, e yi a maxɔdin, e naxa,
28 “Karamɔxɔ, Musa sariyani ito sɛbɛ nɛn nxu xa, a naxa, ‘Xa xɛmɛn faxa, a
ɲaxanla lu, koni a mi dii lu, na xɛmɛna ngaxakedenna nde xa kɛ ɲaxanla
tongo, e yi diin bari faxa muxun xa.’*
29 Awa, ngaxakedenmane muxu solofere yi na yi nun, forimaan yi
ɲaxanla futu, a faxa, a mi dii sɔtɔ.
30 A firinden yi na ɲaxanla tongo,
31 a saxanden fan yi a tongo. Awa, a liga na kiini muxu soloferene birin
na, e birin yi faxa, e mi dii sɔtɔ.
32 Dɔnxɛn na, ɲaxanla fan yi faxa.
33 Awa, faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, a findima nde a
ɲaxalan na nayi? Bayo e muxu soloferene birin bata yi a tongo!”
34 Yesu yi e yabi, a naxa, “Waxatini ito yi, xɛmɛne ɲaxanla futuma nɛn
ɲaxanle fan yi dɔxɔ xɛmɛn xɔn,
35 koni naxanye na keli sayani waxati famatɔni, na xɛmɛne mi ɲaxalan
futɛ, a ɲaxanle mi dɔxɛ xɛmɛn xɔn.
36 E luma nɛn nayi alo malekane. E mi faxama, e findima Alaa diine nan
na amasɔtɔ e bata keli sayani.
37 Koni Musa na yita nɛn a faxa muxune kelima nɛn sayani. Awa, Kitabun
kui, fɔtɔndin gan feen sɛbɛxi dɛnaxan yi, Musa yi falan ti Marigina fe yi, a
naxa, ‘Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.’†
38 Awa, a bunna ni ito ra fa fala niiramane Ala nan a tan na, faxa muxune
gbee mi a ra, amasɔtɔ e birin niina e yi Ala yɛɛ ra yi.”‡
39 Sariya karamɔxɔna ndee yi falan ti a xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i bata a
yabi ki faɲi!”
40 Na xanbi ra, e mi fa susu a maxɔdinɲɛ fefe ra.

Yesu yi maxɔdinna ti
Matiyu 22.41-46, Maraka 12.35-37

41 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E a falama di fa fala Dawuda bɔnsɔnna nan
Alaa Muxu Sugandixin na?
42 Amasɔtɔ Dawuda yɛtɛɛn bata a fala Yaburin Kitabun kui, a naxa,
‘Marigin yi a fala n marigin xa,
a naxa, “Dɔxɔ n yiifanna ma
43 han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.” ’§ ”

---

§ **20:27: 20.27** ***Saduse muxune:*** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. * **20:28: 20.28** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 38.8 nun Sariyane 25.5-6 kui. † **20:37: 20.37** A mato Xɔrɔyaan 3.2-6 kui. ‡ **20:38: 20.38** ***niiramane:*** Ala naxa a Iburahimaa Ala nan a ra. A mi a falaxi nun Iburahimaa Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yɛɛna e ra laxira yi. E mɔn e nii ra Ala yɛɛ ra yi. § **20:43: 20.43** Yaburin 110.1

44 “Dawuda yi a xili, a naxa, ‘N Marigina.’ Awa, Alaa Muxu Sugandixin
findixi Dawuda bɔnsɔnna ra di?”*

Yesu yi a xarandiine maxadi
Matiyu 23.1-36, Maraka 12.38-40

45 Yamaan birin yi e tuli mati Yesu ra, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa,
46 “Ɛ a liga ɛ yeren ma sariya karaməxɔne fe yi. A rafan e ma e xa doma
gbeene ragodo e ma, e yi lu e masiga tiyɛ. A rafan e ma yamaan xa e binya, e
yi e xɔntɔn lɔxɔ tidene yi. A rafan e ma e xa muxu gbee dɔxɔden sɔtɔ salide
banxini e nun dɔxɔde faɲine malanni.
47 E kaɲa gilɛne yii seene bama e yii. E yi e yɛtɛ mayita sali xunkuyeni. E
yalagima nɛn na feene ra han a radangu ayi!”

21

Kaɲa gilɛna kisena fe
Maraka 12.41-44

1 Yesu yi a yɛɛn nasiga, a nafulu kanne to, e kiseen sama Ala Batu Banxin
gbeti maradeni.
2 A kaɲa gilɛ yiigelitɔna nde fan to, a gbanan firin sama gbeti sa seen kui.
3 Yesu naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, kaɲa gilɛ yiigelitɔni ito bata naxan sa,
na gbo bonne birin gbeen xa.
4 Amasɔtɔ bonne naxan saxi, e nafulu dɔnxɛn xa mi ne ra. Koni a tan, hali
yiigelitɔɔn to a ra, naxan birin a yii a balon na, a na nan saxi.”

Ala Batu Banxin kalana fe
Matiyu 24.1-2, Maraka 13.1-2

5 Muxune yi a falama a Ala Batu Banxin yi maxidixi gɛmɛ to faɲine nan na
e nun muxune yi fama seen naxanye ra kiseen na Ala xa. Yesu naxa,
6 “Ɛ naxan toma ito ra, waxatina nde fama, gɛmɛn naxanye birin banxini
ito yi, keden mi luyɛ a funfuni, e e birin naxuyama ayi nɛn.”

Tərən nun bɛsɛnxɔnyana fe
Matiyu 24.3-14, Maraka 13.3-13

7 E yi a maxɔdin, e naxa, “Karaməxɔ, na ligama waxatin mundun yi?
Taxamasenna mundun a yitama nxu ra fa fala a waxatin bata a li?”
8 Yesu naxa, “Ɛ a liga ɛ yeren ma alogo muxe nama ɛ mayenden. Amasɔtɔ
muxu wuyaxi fama nɛn n xinli, e yi a fala, e naxa, ‘A tan nan n tan na.’ E
naxa, ‘Waxatin bata a li!’ Koni ɛ nama bira ne fɔxɔ ra.
9 Ɛ na yɛngɛ feene nun murutɛ feene mɛ waxatin naxan yi, ɛ nama gaxu
amasɔtɔ a fɛrɛ mi na fɔ ne xa liga singen. Koni waxati raɲanna munma
maso singen.”
10 A lu falan tiyɛ, a naxa, “Siya keden siyaan bonna yɛngɛma nɛn yamana
keden yi yamanan bonne yɛngɛ.
11 Bɔxɔn xuruxurun gbeen tima nɛn e nun fitina kamɛn nun fitina furen
yi so yirena ndee yi. Gaxu fe gbeene nun taxamaseri gbeene ligama nɛn
kore xɔnna ma.

* **20:44: 20.44** Na waxatini karaməxɔne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyɛli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 sɛbɛ, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nɛɛn fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yɛɛ ra yi.

12 Koni benun feni itoe birin xa liga, e ɛ suxuma nɛn, e yi ɛ bɛsɛnxɔnya. E
yi ɛ raso salide banxine yi, e yi ɛ makiti, e yi ɛ sa kasoon na. E sigama ɛ ra
nɛn mangane nun kuntigine fɛma n tan ma fe ra.
13 Nayi, ɛ findima nɛn n serene ra e xa.
14 Ɛ nama xamin, ɛ sa ɛ xun mafalama naxan na.
15 Amasɔtɔ n falan nun xaxinla soma ɛ yii nɛn. Nanara, ɛ yaxune mi ɛ
tandɛ e yi ɛ nɔ.
16 Ɛ sɔtɔ muxune nun ɛ ngaxakedenne nun ɛ xabilane nun ɛ xɔyine ɛ soma
nɛn e yii, e yi ɛ tan ndee faxa.
17 Muxun birin ɛ raɲaxuma nɛn n tan ma fe ra.
18 Koni hali ɛ xun sɛxɛ kedenna mi lɔ ayi.
19 Nayi, ɛ tunnafan alogo ɛ niin xa ratanga.”

Yesu yi Yerusalɛn kala feen fala
Matiyu 24.15-21, Maraka 13.14-19

20 “Ɛ na a to waxatin naxan yi, sofane bata Yerusalɛn taan nabilin, ɛ a
kolonma nɛn nayi fa fala a kala waxatin mi fa buma sɔnɔn.
21 Xa naxan Yudaya yi na waxatini ne xa e gi, e siga geyane fari. Naxanye
taan kui, ne xa e gi, e keli taani. Naxanye xɛɛn ma, ne nama xɛtɛ taani.
22 Amasɔtɔ ‘Tɔrɔn Lɔxɔne’ nan ne ra, Kitabun naxan fala, a na birin xa
kamali.
23 Gbalo gbeen ligama nɛn fudi kanne nun dii ngane ra na lɔxɔne yi! Tɔrɔ
gbeen fama nɛn bɔxɔ xɔnni ito ma. Alaa xɔlɔn fama nɛn yamani ito xili ma.
24 E faxama nɛn silanfanna ra,* ndee sigama nɛn konyiyani yamanan
birin yi. Yerusalɛn taan luma nɛn siya gbɛtɛne bun ma han e waxatin yi
dɛfe.”

Muxuna Dii Xɛmɛn fa fena
Matiyu 24.29-31, Maraka 13.24-27

25 “Awa, na waxatini taxamasenna sama nɛn sogen ma, e nun kiken nun
sarene ma. Dunuɲa siyane birin yigitɛgɛma nɛn nayi, e gaxu fɔxɔ igen xuiin
nun xunfan gbeen yɛɛ ra.
26 Feen naxanye ligama dunuɲa yi, muxune nɛma ne mamɛ waxatin
naxan yi, e gaxuma nɛn, e fuga a ra. Amasɔtɔ kore xɔnna sɛnbɛni maxama
nɛn.
27 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn minima nɛn kɛnɛnni, n fa kundani sɛnbɛni e
nun binye gbeeni.
28 Koni feni itoe na liga fɔlɔ waxatin naxan yi, ɛ xa ɛ xunna rakeli, ɛ yi ɛ
yɛɛn nabi amasɔtɔ ɛ xunba waxatin bata maso.”

Xɔdɛ binla fe taxamasenna
Matiyu 24.32-35, Maraka 13.28-31

29 Na xanbi ra, Yesu yi sandana nde sa e xa, a naxa, “Ɛ ɛ xaxili lu xɔdɛ
binla nun wudin birin xɔn ma.
30 E na ɲingi waxatin naxan yi, ɛ a kolonma nɛn nayi fa fala ɲɛmɛn bata
maso.
31 A na kii nin, ɛ na feni itoe to ligɛ waxatin naxan yi, ɛ a kolonma nɛn nayi
fa fala Alaa Mangayaan fa waxatin bata maso.”
32 “N xa ɲɔndin fala ɛ xa. Iki muxune mi danguma fɔ na feene birin liga.
33 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna danguma nɛn koni n ma falane mi
danguma habadan.”

---

* **21:24: 21.24 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

34 “Ɛ a liga ɛ yeren ma! Ɛ nama ɛ yɛtɛ findi fudimane nun dələ minne ra. Ɛ
nama xamin ɛ lu kiina fe ra alogo na Ləxən nama ɛ ratɛrɛna.
35 Amasətə a dunuŋa muxune birin natɛrɛnama nɛn alo woson suben
natɛrɛnama kii naxan yi.
36 Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi, ɛ yi Ala maxandi waxatin birin, ɛ sɛnbɛn sətə, ɛ ratanga
feni itoe birin ma naxanye ligama alogo ɛ xa ti n tan Muxuna Dii Xɛmɛn
yɛtagi.”
37 Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini nɛn yanyin na, a sa kɔɛɛn
nadangu geyaan fari naxan xili Oliwi.
38 Yamaan birin yi sigama nɛn a fɛma xətənni Ala Batu Banxini, alogo e xa
e tuli mati a ra.

22

Mangane yi yanfani tən Yesu ma
Matiyu 26.1-5, Maraka 14.1-2, Yoni 11.45-53

1 Buru Tetaren Sanla* yi maso naxan xili Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla.†
2 Saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne yi kata Yesu faxan fɛrɛn
fendeni, koni e yi gaxuxi yamaan yɛɛ ra.

Yudasi yi Yesu yanfa
Matiyu 26.14-16, Maraka 14.10-11

3 Setana yi so Yudasi yi, naxan xili Isakariyoti, xarandii fu nun firinna
nde nan yi a ra.
4 Awa, Yudasi yi siga, a sa a fala saraxarali kuntigine nun Ala Batu Banxin
kantan muxune kuntigine xa, a nɔɛ Yesu soɛ e yii kii naxan yi.
5 Na yi rafan e ma, e gbetin ba, a e xa a saren fi.
6 Yudasi yi tin na ma, a fɛrɛn fen fələ, a nɔɛ Yesu soɛ e yi kii naxan yi hali
yamaan mi fe kolon ayi.

Yesu yi a yitən sanla fe yi
Matiyu 26.17-25, Maraka 14.12-21

7 Buru Tetaren Sanla yi a li, yɛxɛɛ diin faxa waxatin yi a li Halagi Tiin
Dangu Ləxən Sanla fe ra.
8 Yesu yi Piyɛri nun Yoni xɛ, a yi a ŋungu e ma, a naxa, “Ɛ sa Halagi Tiin
Dangu Ləxən Sanla ximɛnna rafala en xa.”
9 E yi a maxədin, e naxa, “I waxi a xən ma, nxu xa a rafala minɛn yi?”
10 A yi e yabi, a naxa, “Ɛ nɛma soma taani waxatin naxan yi, ɛ xɛmɛna nde
lima kira yi, ige fɛŋɛn dəxi a xun ma. Ɛ bira a fəxə ra han a na so banxin
naxan kui.
11 Ɛ yi a fala na banxin kanna xa, ɛ naxa, ‘Karaməxə naxa, a xəŋɛ
yigiyaden minɛn yi, a tan nun a xarandiine Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla
donseen donma dɛnaxan yi?’
12 A banxin yire gbeena nde yitama ɛ ra nɛn kore banxin kɔɛ ra, naxan kui
yitənxi ki faŋi. Ɛ donseene rafalama mɛnna nin.”

---

* **22:1: 22.1** ***Buru Tetaren Sanla:*** Yahudiyane yi burun donma xii solofere lɛbɛn mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sariŋan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərəyaan 12.15 kui. † **22:1: 22.1** ***Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui.

13 E sa seen birin li na yi alo Yesu a fala e xa kii naxan yi. E Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanla ximɛnna rafala mɛnni.

Marigina Ximɛnna fe
Matiyu 26.26-30, Maraka 14.22-26, Kɔrɛnti Kaane Singena 11.23-25

14 Na waxatina a lixina, Yesu yi dɔxɔ a dɛgedeni e nun a xɛra fu nun
firinne.
15 A yi a fala e xa, a naxa, “A xɔnla n ma kati, n xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla donseen don ɛ xɔn benun n xa tɔrɔ!
16 Amasɔtɔ n xa a fala ɛ xa, n mi a donma sɔnɔn han a bunna rakamalima
Alaa Mangayani waxatin naxan yi.”
17 Na xanbi ra, Yesu yi igelengenna tongo, a barikan bira Ala xa, a naxa,
“Ɛ ito tongo, ɛ yi a yitaxun ɛ ra.
18 Amasɔtɔ n xa a fala ɛ xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa
a minma han Alaa Mangayaan yi fa.”
19 Na xanbi ra, a burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so
e yii, a naxa, “N fati bɛndɛn ni ito ra naxan fixi ɛ fe ra, ɛ xa ito liga naxan n
ma fe rabirɛ ɛ ma.”
20 Ximɛn donna baxi na a ra, a yi igelengenna fan tongo na kiini, a naxa,
“Igelengenni ito, Layiri Nɛnɛn na a ra naxan xidima en tagi n wunla xɔn
naxan minima ɛ fe ra.”
21 “Koni a mato! Muxun naxan n yanfama, a n so yiini, na kanna a
dɛgema n xɔn be yi!
22 Awa, Muxuna Dii Xɛmɛn faxama nɛn alo Ala bata a ragidi kii naxan yi,
koni muxun naxan a yanfama, gbalon na kanna yɛɛ ra!”
23 E yi e bode maxɔdin fɔlɔ naxan na ligama e yɛ.

Naxan gbo a birin xa

24 Matandin yi keli xarandiine tagi fa fala muxune mirima nde ma e tagi a
gbo dangu e birin na.
25 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Siyane mangane nɔyaan nan ligama e xun
na. Kuntigine e xili bama nɛn fa fala, ‘Yamaan Yatigine.’
26 Koni a mi na kiini ɛ tagi. Naxan gbo ɛ birin xa ɛ tagi, fɔ na xa lu alo dii
ɲɔrɛna. Ɛ yɛɛratiin xa liga alo walikɛna.
27 Amasɔtɔ nde gbo dangu bodene ra, naxan dɔxi a dɛgedeni hanma
naxan fama donseen na a xa? Naxan a dɛgema, na nan gbo! Koni n tan ɛ
tagi alo walikɛna.”
28 “Ɛ bata lu n fɛma n ma tɔrɔn birin yi.
29 Nanara, n mangayaan fima ɛ ma alo n Fafe Ala bata a fi n ma kii naxan
yi.
30 Ɛ ɛ dɛgema nɛn, ɛ yi ɛ min n xɔn ma n ma Mangayani, ɛ dɔxɔ mangaya
gbɛdɛne yi. Ɛ yi Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne makiti.”

Piyɛri a mɛ fena Yesu ra
Matiyu 26.31-35, Maraka 14.27-31, Yoni 13.36-38

31 Yesu naxa, “Ee! Simɔn, i tuli mati, Setana bata Ala mafan alogo a xa tin
Setana yi ɛ birin mato, a yi ɛ yife alo xɛɛ biina a maali fema kii naxan yi, a yi
a dɛɛla ba a yi.
32 Koni Simɔn, n bata Ala maxandi i xa alogo i ya dɛnkɛlɛyaan nama ɲan. I
mɔn na xɛtɛ n fɛma waxatin naxan yi, i yi i ngaxakedenne sɛnbɛ so.”
33 Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Marigina, n bata n yitɔn siga feen na kasoni i
fɔxɔ ra, n faxa i fɔxɔ ra!”

34 Yesu yi a yabi, a naxa, “Piyɛri, n xa a fala i xa benun dontonna xa wuga,
i a falama nɛn sanɲa ma saxan, i naxa, i mi n tan kolon.”
35 Na xanbi ra, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N na ɛ xɛ waxatin naxan yi, ɛ mi
siga gbeti yo ra ɛ yii, hanma bɛnbɛlidina hanma sankidina, sena nde dasa
nɛn ɛ ma ba?”
E yi a yabi, e naxa, “Sese mi dasa.”
36 Yesu naxa, “Koni iki xa gbeti sa seen naxan yii hanma bɛnbɛlidina, a xa
a tongo. Silanfan mi muxun naxan yii, na xa a domaan mati, a silanfanna
sara.‡
37 Amasɔtɔ n xa a fala ɛ xa, Kitabun naxan falaxi n tan ma fe yi fɔ na xa
kamali nɛn, a naxa, ‘A yatɛ nɛn alo fe ɲaxi rabane.’ ”
38 Xarandiine naxa, “Marigina, a mato, dɛgɛma firin be yi.”
A yi e yabi, a naxa, “Na bata wasa ti.”

Yesu yi Ala maxandi
Matiyu 26.36-46, Maraka 14.32-42

39 Yesu yi keli na yi, a siga Oliwi Geyaan fari alo a darixi a ligɛ kii naxan yi.
Xarandiine yi siga a fɔxɔ ra.
40 A na yiren li waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ Ala maxandi
alogo ɛ nama bira tantanni.”
41 Na xanbi ra, a keli e fɛma, a yi a makuya e ra ndedi, a yi a xinbi sin, a yi
Ala maxandi.
42 A yi a fala, a naxa, “N fafe, xa i tinɲɛ, i xa tɔrɔya igelengenni ito masiga n
na, koni n tan sagoon nama liga fɔ i tan sagona.”
43 Malekan yi mini kɛnɛnni a xa, keli ariyanna yi, a yi sɛnbɛn fi a ma.
44 A tɔrɔxi kii naxan yi, a yi a yixɔdɔxɔ Ala maxandideni na kiini. Kuye
wolonna yi mini a ma, a lu dindinɲɛ alo wunla.
45 A yelin Ala maxandɛ waxatin naxan yi, a xɛtɛ a xarandiine fɛma, a yi e
sunuxin li xixɔnli!
46 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ xima nanfera? Ɛ keli, ɛ yi Ala maxandi alogo ɛ
nama bira tantanni.”

Yesu suxu fena
Matiyu 26.47-56, Maraka 14.43-50, Yoni 18.3-11

47 A yi fala tiini waxatin naxan yi, ganla yi fa, Yudasi xarandii fu nun
firinna nde tixi yamaan yɛɛ ra, a fa Yesu fɛma a sunbudeni.
48 Koni Yesu naxa, “Yudasi, i n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yanfama sunbun
nan xɔn ma ba?”
49 Xarandiin naxanye yi Yesu fɔxɔ ra, feen naxan fama ligadeni Yesu ra, e
na to waxatin naxan yi, e naxa, “Marigina, nxu xa nxɔ silanfanne tongo,
nxu yɛngɛn so ba?”§
50 E tan nde yi Saraxarali Kuntigi Singena konyin yiifari ma tunla sɛgɛ a
ma.
51 Koni Yesu yi e yabi, a naxa, “A lu.” Yesu yi a yiin sa na xɛmɛn tunla ma,
a kɛndɛya.
52 Na xanbi ra, Yesu yi a fala saraxarali kuntigine nun Ala Batu Banxin
kantan muxune kuntigine nun yamaan fonne xa naxanye faxi a suxudeni,
a naxa, “Ɛ bata fa silanfanne nun gbengbetenne ra n xili ma alo gbalotɔɔn
nan n tan na ba?

---

‡ **22:36: 22.36 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

§ **22:49: 22.49 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

53 N yi ɛ fɛma Ala Batu Banxini nun lɔxɔ yo lɔxɔ, ɛ mi kata ɛ yi n suxu. Koni
ɛ waxatin na a ra iki e nun dimin sɛnbɛna."

Piyɛri yi a mɛ Yesu ra
Matiyu 26.57-58, 69-75, Maraka 14.53-54, 66-72, Yoni 18.12-18, 25-27

54 E yi Yesu suxu, e siga a ra Saraxarali Kuntigi Singen konni, Piyɛri yi bira
a fɔxɔ ra koni e yi tagi kuya.
55 E yi tɛɛn sa kiti saden tanden tagi, e yi a dɔxɔ mɛnni. Piyɛri yi dɔxɔ e
fɛma.
56 Walikɛ ɲaxanla nde a to dɔxi tɛɛn xɔn ma waxatin naxan yi, a yi a mato
ki faɲi, a naxa, "Xɛmɛni ito fan yi a fɔxɔ ra nun yati!"
57 Piyɛri yi a tandi, a naxa, "Ee! I tan ɲaxanla, n mi a kolon mumɛ!"
58 A mi bu na xanbi ra xɛmɛna nde fan yi a to, a naxa, "A tan nan nde i tan
fan na!"
Koni Piyɛri yi a yabi a naxa, "Ee! I tan xɛmɛna, a tan se mi n tan na de!"
59 Awa, waxatidi danguxina, xɛmɛna nde fan yi a fala a xa a sɔbɛɛn na, a
naxa, "Sikɛ yo mi naxan yi, xɛmɛni ito yi a fɔxɔ ra nun amasɔtɔ Galile kaan
nan a tan fan na!"
60 Koni Piyɛri yi a yabi, a naxa, "Ee! I tan xɛmɛna, i naxan falama, n mi na
kolon!"
Awa, a yi falan tima waxatin naxan yi, dontonna yi wuga mafurɛn!
61 Marigin yi a firifiri, a Piyɛri mato. Piyɛri yi a miri Marigina falan ma alo
a fala kii naxan yi, a naxa, "Benun dontonna xa wuga to, i a falama nɛn dɔxɔ
saxan a i mi n kolon."
62 Piyɛri yi mini, a sɔxɔlɛ wugan ti!

E yi Yesu magele, e yi a bɔnbɔ
Matiyu 26.67-68, Maraka 14.65

63 Muxun naxanye yi Yesu kantanma, ne yi Yesu magele, e yi a bɔnbɔ.
64 E yi a yɛɛn maxidi, e yi a maxɔdin, e naxa, "Nde i bɔnbɔxi? Nabiya
falane ti nxu xa."
65 E yi a makonbi han!

E yi Yesu ti muxu gbeene yɛtagi
Matiyu 26.59-66, Maraka 14.55-64, Yoni 18.19-24

66 Kuye yibaxina, yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya
karamɔxɔne yi e malan, e fa Yesu ra Kitisa Gbeene fɛma.
67 E yi a fala, e naxa, "Xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, a fala nxu
xa."
A yi e yabi, a naxa, "Xa n na a fala ɛ xa, ɛ mi lama n na.
68 Xa n na ɛ maxɔdin, ɛ mi n yabɛ,
69 koni fɔlɔ iki ma, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn dɔxɔma nɛn Ala Sɛnbɛmaan
yiifanna ma."
70 E birin naxa, "Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na nayi ba?" A yi e yabi, a naxa,
"Ɛ bata a fala. A tan nan n tan na."
71 E yi a fala, e naxa, "En mako mi fa sere ma sɔnɔn! En tan yɛtɛɛn bata a
xuiin mɛ!"

23

E siga Yesu ra Pilati fɛma
Matiyu 27.1-2, 11-14, Maraka 15.1-5, Yoni 18.28-38

1 Yamaan birin yi Yesu tongo, e siga a ra Pilati fɛma,

2 e a kansun fɔlɔ na yi, e naxa, “Nxu bata xɛmɛni ito suxu, a nxɔ siyani
murutɛma. A yi a falɛ e xa, a e nama mudun so Manga Gbeen yii. A naxa, a
tan nan Alaa Muxu Sugandixin na e nun mangana.”
3 Awa, Pilati yi a maxɔdin a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?”
Yesu yi a yabi, a naxa, “Ɔn, alo i a falaxi kii naxan yi.”
4 Na xanbi ra, Pilati yi a fala saraxarali kuntigine nun yamaan xa, a naxa,
“N mi xɛmɛni ito yalagi fe toxi hali!”
5 Koni e mɔn yi kata, e naxa, “A bata yamaan tagi so a xaranna xɔn ma! A
fɔlɔxi Galile nin han sa dɔxɔ Yudaya birin na, iki a bata fa be fan yi.”
6 Pilati ito mɛ waxatin naxan yi, a yi maxɔdinna ti, a naxa, “Galile kaan
nan xɛmɛni ito ra ba?”
7 A na kolon waxatin naxan yi fa fala Yesu kelixi na yamanan nin Herode
yi kuntigiyani dɛnaxan yi, a yi a rasiga a ma, Herode fan yi Yerusalɛn taani
na waxatini.

Yesu Herode fɛma

8 Herode Yesu to waxatin naxan yi, na yi rafan a ma kati, amasɔtɔ a bata
yi Yesu a fe mɛ nun! A xɔnla yi a ma nun, a xa a to xabu waxati xunkuye. A
yi waxi a xɔn ma, a xa Yesu to kabanako fena ndee ligɛ.
9 Nanara, Herode yi Yesu maxɔdin sanɲa ma wuyaxi, koni Yesu mi a yabi
hali fala keden peen na!
10 Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi Yesu kansun kati!
11 Herode nun a sofane yi Yesu magele, e yi a rafɛya kati! E yi doma faɲin
nagodo a ma, e yi a raxɛtɛ Pilati ma.
12 Na lɔxɔn yɛtɛni Pilati nun Herode yi findi xɔyimane ra amasɔtɔ e mi yi
rafan e bode ma nun.

E Yesu faxa feen nagidi

Matiyu 27.15-26, Maraka 15.6-15, Yoni 18.39-19.16

13 Pilati yi saraxarali kuntigine nun mangane nun yamaan maxili, a yi e
malan,
14 a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ bata fa xɛmɛni ito ra n fɛma, a a yamaan
namurutɛma. Nba, n bata a fɛsɛfɛsɛ ɛ yɛɛ xɔri. Ɛ a kansunxi fe ɲaxin
naxanye ra, n mi a sɔn toxi hali keden.
15 Herode fan mi a sɔn toxi. Nanara, a bata a raxɛtɛ n ma, xɛmɛni ito mi fe
yo ligaxi a faxɛ naxan ma.
16 Awa, n xa a bɔnbɔ, n yi a beɲin.”
17 Bayo Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sali waxatine yi, fɔ Pilati xa muxu keden
namini nɛn kasoon na e xa.
18 Muxune birin yi sɔnxɔ, e naxa, “Yesu xa faxa, i Baraba beɲin nxu xa!”
19 Baraba yi kasoon na murutɛn nun muxu faxa feen nan ma taani.
20 A xɔli yi Pilati ma a xa Yesu beɲin. Nanara, a mɔn yi yamaan xili.
21 Koni e mɔn yi sɔnxɔ, e naxa, “A gbangban wudin ma!”
22 Pilati yi a fala e xa sanɲa ma saxan, a naxa, “A fe ɲaxin mundun ligaxi?
N mi fe ɲaxi yo toxi a ra a faxɛ naxan ma. N xa a bɔnbɔ, n yi a beɲin.”
23 Koni e lu sɔnxɔɛ, e yi e xuini te, e naxa, a Yesu xa gbangban wudin ma. E
kui feen yi liga e sɔnxɔ sɔnxɔna fe ra.
24 Nanara, Pilati yi a kitin bolon alo e a fala a xa kii naxan yi.
25 E waxi xɛmɛn naxan xɔn ma, a na beɲin e xa naxan sa kasoon na
murutɛn nun muxu faxa feen na. Awa, a Yesu so e yii a e xa e rafan feen liga
a ra.

E yi Yesu gbangban wudin ma
Matiyu 27.32-44, Maraka 15.21-32, Yoni 19.17-27

26 E sigama Yesu ra a gbangbandeni wudin ma waxatin naxan yi, e lan
xɛmɛna nde ra, a xili Simɔn Sirɛni kaana. A kelima xɛɛn ma siga taani. E yi a
suxu, e Yesu gbangban wudin sa a xun ma, e yi a bira Yesu fɔxɔ ra.
27 Muxu wuyaxi yi bira a fɔxɔ ra. Ɲaxanla ndee yi e yɛ nun, ne yi e yiin sa e
xun ma, e gbelegbele a fe ra.
28 Yesu yi a yɛɛ rafindi e ma, a yi a fala e xa, a naxa, “Yerusalɛn ɲaxanle, ɛ
nama wuga n tan ma fe ra, koni ɛ wuga ɛ yɛtɛ nun ɛ diine fe ra.
29 Amasɔtɔ lɔxɔna nde fama, muxuna nde a falama nɛn fa fala, ‘Sɛwan
gbantane xa, sɛwan ɲaxanle xa naxanye mi dii barixi, dii nga mi e ra.’
30 Nayi, muxune a falama nɛn geyane xa, e naxa, ‘Ɛ bira nxu fari,’ e yi a
fala yire matexine xa, e naxa, ‘Ɛ nxu yɛ maluxun.’
31 Amasɔtɔ xa fe sifani itoe liga wudi xinden na, nanfe ligama wudi xaren
na nayi?”
32 E fe ɲaxi raba firinne fan tongo, a e xa faxa Yesu fɛma.
33 E na yiren li waxatin naxan yi naxan xili “xun xɔri yirena,” e Yesu
gbangban wudin ma na yi e nun fe ɲaxi raba firinne, keden a yiifanna ma,
bodena a kɔmɛnna ma.
34 Yesu naxa, “N Fafe, e mafelu, amasɔtɔ e naxan ligama e mi na kolon.”
Awa, e yi masɛnsɛnna ti lan a dugine yitaxun feen ma.
35 Yamaan yi ti na yi, e lu Yesu matoɛ. Yamaan kuntigine yi a magele, e
naxa, “A bata bodene rakisi, xa Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na, a xa a
yɛtɛ rakisi!”
36 Sofane fan yi a magele, e fa a fɛma, e yi minse muluxunxin ti a xa.
37 E yi a fala, e naxa, “Xa Yahudiyane mangan nan i tan na, i yɛtɛ rakisi.”
38 E falani itoe sɛbɛ a xun ma, e naxa, “Yahudiyane Mangan ni ito ra.”
39 Fe ɲaxi rabaan naxanye yi gbangbanxi a fɛma, na nde keden yi a
rayelefu, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin xa mi i tan na ba? I yɛtɛ rakisi e
nun nxu tan fan!”
40 Koni bonna yi a maxadi, a naxa, “I mi gaxuɛ Ala yɛɛ ra ba? En tan fan
yalagin nan bun ma be yi.
41 Koni en gbeen lanxi, amasɔtɔ en na en ma fe ɲaxin saranna nan sɔtɔma
ito ra. Koni a tan mi fe ɲaxi yo ligaxi.”
42 A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Yesu, i na fa i ya Mangayani waxatin naxan
yi, i xa i xaxili lu n xɔn ma!”
43 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala i xa, i luma n fɛma nɛn
ariyanna yi to.”

Yesu faxa fena
Matiyu 27.45-46, Maraka 15.33-41, Yoni 19.28-30

44 Sogen bata yi a ratinxin, dimin yi so yamanan yiren birin yi han se din
waxatin yi maso.
45 Sogen yi dimi. Awa, dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi
bɔ firinna ra.
46 Yesu yi a xuini te kati, a naxa, “N Fafe, n bata n niin so i yii.”* A na fala
xanbini, a faxa.
47 Feen naxan liga, sofa kɛmɛn kuntigin yi na to, a yi Ala tantun, a naxa,
“Muxu tinxinxin yatin nan yi ito ra!”

* **23:46: 23.46** Yaburin 31.6

48 Muxun naxanye fa fe yigbɛdeni, a feen naxanye ligaxi e yɛɛ xɔri, e ne to
waxatin naxan yi, e birin yi xɛtɛ e konni, e yiin saxi e xun ma, e wugama.
49 Naxanye birin yi Yesu kolon ki faɲi e nun ɲaxanla naxanye bira a fɔxɔ
ra keli Galile yi, ne yi sa ti yire makuyeni, e lu feni itoe matoɛ.

Yesu maluxun fena
Matiyu 27.57-61, Maraka 15.42-47, Yoni 19.38-42

50 Xɛmɛna nde yi na nun, a xili Yusufu. A yi yamaan fonne yɛ. A yi fan, a
yi tinxin.
51 A mi yi tinxi bonne kiti saxin nun e kɛwanle ma. Arimate taan muxuna
nde nan yi a ra, Yudaya yamanana. A yi Alaa Mangayaan nan mamɛma.
52 A siga Pilati konni, a sa a maxɔdin Yesu binbina fe ma.
53 A yi a binbin ba wudin kɔɛ ra, a yi a kasangen. Awa, gaburun naxan
gexi fanyeni alo faran yinla, muxe munma yi sa naxan kui singen, a yi sa a
maluxun mɛnni.
54 Yuman nan yi a ra nun. Matabu Lɔxɔn bata yi maso nun.
55 Ɲaxanla naxanye bira Yesu fɔxɔ ra keli Galile, ne yi siga Yusufu fɔxɔ ra, e
sa gaburun to, alogo e xa a kolon Yesu binbin saxi kii naxan yi.
56 E xɛtɛ e konni, e sa se xiri ɲaxumɛne nun latikɔnɔnna rafala a binbin xa.
E yi e matabu Matabu Lɔxɔni alo sariyana a fala kii naxan yi.

24

Yesu keli fena sayani
Matiyu 28.1-10, Maraka 16.1-8, Yoni 20.1-10

1 Xati lɔxɔn xɔtɔn xɔtɔnni, ɲaxanle ture xiri ɲaxumɛn naxanye rafalaxi, e
yi siga ne ra gaburu dɛɛn na.
2 E yi a li gɛmɛn baxi gaburun dɛ ra.
3 E yi so gaburun kui koni e mi Marigi Yesu binbin to na yi.
4 E kuisanxin yi lu tixi na yi, e yi e tɛrɛna xɛmɛ dugi mayilenxi kan firinna
e dɛxɔn ma.
5 Ɲaxanle yi gaxu kati, e yi e xinbi sin, e e tigine sin bɔxɔn ma. Na xɛmɛ
firinne yi a fala ɲaxanle xa, e naxa, “Ɛ niiramaan fenma faxa muxune yɛ
nanfera?
6 A mi be, a bata keli sayani. A yi Galile yi waxatin naxan yi, a naxan fala ɛ
xa, ɛ xaxili lu na xɔn ma.
7 A naxa, ‘Fɔ Muxuna Dii Xɛmɛn xa so hakɛ kanne yii, e yi a gbangban
wudin ma, a soge saxandeni a keli sayani.’ ”
8 Na xanbi ra, a falane yi rabira ɲaxanle ma.
9 E xɛtɛ keli gaburu dɛɛn na, e sa na birin fala xarandii fu nun kedenna xa
e nun a muxune birin.
10 Ɲaxanli itoe nan a fala xɛrane xa, Mariyama Magadala kaan nun Yoyana
nun Mariyama Yaki nga e nun ɲaxanla bonne, ne yi feni itoe fala xɛrane xa.
11 Koni e yi a miri a ɲaxanle daxuya falan nan tixi, e mi la e ra mumɛ!
12 Koni Piyɛri yi keli, a siga gaburu dɛɛn na, a yi a yigodo, a yi a yɛ masa
gaburun kui, a kasangenna kui genla to saxi, a xɛtɛ a konni. Feen naxan
ligaxi, a kabɛma na ra.

Yesu siga fena Emayusi Taani
Maraka 16.12-13

13 Na lɔxɔ yɛtɛni, muxu firin yi sigama taadina nde yi naxan yi xili
Emayusi, e nun Yerusalɛn taan yi tagi kuya ndedi.
14 Feen naxanye bata yi liga, e batuma na feene ma.

15 E yi batuma waxatin naxan yi, Yesu yi a maso e ra, e birin yi lu sigɛ.
16 E yi a to koni hali na, e mi a kolon.
17 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ sigama kiraan xɔn waxatin naxan yi, ɛ yi nanfe falama?”
E sunuxin yi ti.
18 Na nde keden, naxan yi xili Kelopa, na yi a yabi, a naxa, “I tan keden peen nan Yerusalɛn taani ba, naxan mi a kolon feen naxanye ligaxi mɛnni waxati danguxini itoe yi?”
19 A yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfe ne ra?”
E yi a yabi, e naxa, “Feen naxan ligaxi Yesu Nasarɛti kaan na. Nabi sɛnbɛ kanna nan yi a ra a falan nun kɛwanli Ala nun yamaan birin yɛtagi.
20 Saraxarali kuntigine nun en ma kuntigine yi a suxu, alogo e xa a faxa. E yi a gbangban wudin ma.
21 Anu, nxu bata yi nxu yigi sa a yi nun fa fala a tan nan Isirayila muxune xunbaan na. A birin mi na ra, a ligan soge saxanna nan to,
22 ɲaxanla ndee yi nxu tagi, ne nxu rakɔntɔfili nɛn. E siga nɛn gaburu dɛɛn na subaxani,
23 e mi a binbin to, e xɛtɛ, e fa a fala nxu xa, a malekane mini nɛn e ma naxanye a fala e xa, a a niin bata bira ayi!
24 Nxu lanfana ndee yi siga gaburu dɛɛn na, e sa a to alo ɲaxanle a fala nxu xa kii naxan yi, a yatin ligaxi na kii nin, koni e mi a to.”
25 Awa, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ xaxili mi na. Nabine feen naxanye birin fala ɛ xa, ɛ mi la ne ra ɛ bɔɲɛni xulɛn!
26 Ɛ mi a kolon a lanma Alaa Muxu Sugandixin xa tɔrɔ feni itoe ra benun a xa so a binyeni?”
27 Na xanbi ra, feen naxan birin falaxi Yesu a fe yi Kitabun kui, fɔlɔ Nabi Musaa Kitabun ma, han nabi gbɛtɛye, a na birin yɛba e xa.
28 E yi sigama taan naxan yi nun, e to maso mɛnna ra, Yesu yi a liga alo a dangumatɔɔn na a ra.
29 Koni e yi a raxɛtɛ, e naxa, “Lu nxu fɛma amasɔtɔ kɔɛ somaan ni i ra, dimin yi so.” Nayi, a yi lu e fɛma.
30 A dɔxɔ a dɛgedeni e fɛma, a burun tongo, a barikan bira Ala xa, na xanbi ra a buruni gira, a yi a so e yii.
31 E yɛɛn yi rabi mafurɛn, e yi a kolon fa fala a Yesu na a ra. Koni a tunun e yɛtagi.
32 E yi a fala e bode xa, e naxa, “A ligaxi nɛn alo tɛɛn nan yi en kuiin ganma, a Kitabun fɛsɛfɛsɛma en xa waxatin naxan yi kiraan xɔn ma.”
33 E keli mafurɛn, e xɛtɛ Yerusalɛn taani, e xarandii fu nun kedenna li malanxi dɛnaxan yi e nun bonne.
34 E yi a fala, e naxa, “Marigin bata keli sayani yati! Simɔn bata a to!”
35 Feen naxan liga kiraan xɔn ma, muxu firinne yi ne yɛba e xa, e Marigin kolon kii naxan yi, a buruni gira waxatin naxan yi.

Xarandiine yi Yesu to
Matiyu 28.16-20, Maraka 16.14-18, Yoni 20.19-23, Kɛwanle 1.6-8

36 E yi ito falama waxatin naxan yi, Marigin yɛtɛɛn yi ti e tagi mafurɛn, a yi a fala e xa, a naxa, “Ala xa ɛ bɔɲɛn xunbeli.”
37 E gaxu kati, e yi e miri, e naxa, a e bata muxun yɛlɛnna to.
38 Koni a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ kuisanxi nanfera, sikɛna ɛ bɔɲɛni nanfera?

39 Ɛ n yiine nun n sanne mato, ɛ a kolonma nɛn a n tan nan a ra. Ɛ yiin din
n na, ɛ a toma nɛn nayi amasɔtɔ fati bɛndɛn nun xɔnne mi muxun yɛlɛnni
alo ɛ a toma n tan yi kii naxan yi.”
40 A to yi na falama e xa, a yi a yiin nun a sanne yita e ra.
41 Sɛwan nun kabɛn yi a liga, e mi la a ra xulɛn. Nayi, a yi e maxɔdin, a
naxa, “Donsena ɛ yii be ba?”
42 E yɛxɛ gilinxi dungin so a yii,
43 a yi a tongo, a yi a don e yɛtagi.
44 Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “N yi ɛ fɛma waxatin naxan yi, n
feni itoe nan fala ɛ xa. Feen naxan birin sɛbɛxi n ma fe yi Musaa Sariya
Kitabun kui e nun nabine kitabune nun Yaburin kui, fɔ ne xa kamali nɛn.”
45 A yi a liga e xaxili sɔtɔ alogo e xa Kitabuna feene famu.
46 A yi a fala e xa, a naxa, “Ito nan sɛbɛxi fa fala Alaa Muxu Sugandixin xa
tɔrɔ, a keli sayani a soge saxandeni.
47 Tubi feen nun yulubi xafarin kawandin bama nɛn a xinli siyane birin
xa, fɔlɔ Yerusalɛn taan ma.
48 Feni itoe seren nan ɛ tan na.
49 N Fafe Ala ɛ tuli sa naxan na, n tan yɛtɛɛn na rafama nɛn ɛ ma. Koni ɛ lu
Yerusalɛn taani han na sɛnbɛn yi fa sa keli kore a godo ɛ xun ma.”

Yesu yi te ariyanna yi
Maraka 16.19-20, Kɛwanle 1.9-11

50 Na xanbi ra, a siga e ra han Betani taani, a sa a yiini te dɛnaxan yi, a
duba e xa.
51 A yi dubama e xa waxatin naxan yi, a keli e fɛma, a te ariyanna yi.
52 E to yelin a batuɛ, e sɛwaxi gbeen yi xɛtɛ Yerusalɛn taani.
53 E yi lu Ala Batu Banxini waxatin birin, e lu barikan birɛ Ala xa.

Yoni
Yoni Yesu a Fe Xibaru Faɲin Naxan Sɛbɛ

Marigi Yesu fɔxɔrabira naanin nan Yesu a taruxun nun a falane sɛbɛxi Alaa Nii Sariɲanxin barakani: Matiyu nun Maraka nun Luka e nun Yoni. Yoni a fe yɛba kiin nan baxi bonne ma. A luxi alo Yoni yi waxi Yesu a fe tilinxine nan makɛnɛn fe yi muxune xa. Na kui, a Yesu a fala wuyaxi sɛbɛxi nɛn bonne mi naxanye sɛbɛxi e nun a taruxuna ndee. A mɔn Yesu a dunuɲa yi gidin bunna yɛbama miriya tilinxin nin. Yoni Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn fɔ ɲɛɛ tonge naanin hanma ɲɛɛ tonge sennin ɲɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma.

Kitabun yireni ito miriya tilinxina ndee nan singe yitama naxan Yesu fa xunna yɛbama. Yoni Yesu tiden yɛbama fala tilinxin nin alogo muxune xa e miri ki faɲi Yesu a fe ma. Yoni mi Yesu bari kiin yɛbaxi. Yesu a dunuɲa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nɛn a yamaan xa. A mɔn kabanako fe wuyaxi liga nɛn. Yoni na nan yɛbama Ningila Yesu kui. Yoni mɔn Yesu a fala dɔnxɛne yɛbama dangu bonne ra. Dɔnxɛn na, a Yesu a sayaan nan yɛbama e nun a rakeli fena sayani.

Yoni Yesu a falane nan sɛbɛxi itoe ra naxanye Yesu kɛɲaan yitama en na: Yesu naxa, “N tan nan nii rakisin balon na.” (Yoni 6.35 nun 6.41 nun 6.48 nun 6.51) Yesu naxa, “N tan nan dunuɲa kɛnɛnna ra.” (Yoni 8.12) Yesu naxa, “N tan nan sansanna so dɛɛn na yɛxɛɛne xa.” (Yoni 10.7) Yesu naxa, “N tan nan xuruse raba faɲin na.” (Yoni 10.11 nun 10.14) Yesu naxa, “N tan nan marakeli tiin na sayani e nun nii rakisin na.” (Yoni 11.25) Yesu naxa, “Kiraan nan n tan na, e nun ɲɔndina e nun nii rakisina.” (Yoni 14.6) Yesu naxa, “N tan nan ɲɔndin binla ra alo wudi binla.” (Yoni 15.1 nun 15.5)

Yesu mɔn a Alayana a fe falaxi wundoni na yire sifana ndee yi, a naxa, “N tan nan a ra, naxan na yi.” (Yoni 8.24 nun 8.28 nun 8.58 nun 13.19 nun 18.5) Kitabun yiren naxan xili Xɔrɔyaan sora 3.14, na naxa fa fala Ala xinla yɛtɛɛn findixi na falan nan na bayo Ala naxa mɛnni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mɔn naxa mɛnni fa fala a yɛtɛɛn xili nɛn “N Na Yi.” Nayi, Yesu to a falama muxune xa fa fala “N tan nan a ra, naxan na yi,” na bunna nɛɛn fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. (Yoni 1.1).

Alaa Falana fe

1 Dunuɲa fɔlɔni, Alaa Falan yi na. Falan yi Ala fɛma. Falan nan mɔn yi Ala ra.*
2 A yi Ala fɛma a fɔlɔni.
3 Ala seen birin daxi a tan nan xɔn ma. Ala mi sese daxi a tan xanbi.
4 Nii rakisin yi a tan nin. Na nii rakisin yi findi kɛnɛnna ra adamadiine xa.
5 Kɛnɛnna yi mini dimini, koni dimin mi a nɔ.
6 Ala yi muxuna nde xɛ naxan yi xili Yoni.†
7 Na yi fa, a findi kɛnɛnna seren na, alogo muxun birin xa dɛnkɛlɛya a tan xɔn.
8 Kɛnɛnna mi yi a tan na, koni a fa nɛn, alogo a xa fa kɛnɛnna sereyaan ba.

---

* **1:1: 1.1** ***Alaa Falani*** ito findixi Yesu nan na. A mato Yoni 1.14 kui. Ala dunuɲa da a falan naxan xɔn a fɔlɔni, Ala na nan findixi muxun na, Yesu. † **1:6: 1.6** Yoni Marafu Tiin nan Yoni ito ra.

9 Kɛnɛnna yɛtɛɛn nan yi na ra, naxan famatɔ yi a ra dunuɲa muxune birin makɛnɛndeni.
10 Alaa Falan yi dunuɲa yi. Dunuɲa da a tan nan na, koni dunuɲa muxune mi a kolon.
11 A fa nɛn a konni, koni a kon kaane mi a rasuxu.
12 Koni naxanye a rasuxu e dɛnkɛlɛya a xinli, a sɛnbɛn fi nɛn ne ma e findi Alaa diine ra.
13 E mi barixi Ala diine ra adamadiyaan kiin xan xɔn ma hanma fati bɛndɛna hanma muxun sagona, koni na fataxi Ala nan na.
14 Alaa Falan yi findi fati bɛndɛn na, a yi lu en yɛ. Nxu bata a binyen to, alo fafana dii xɛmɛ kedenna binyena, a lugoxi hinanna nun ɲɔndin na.
15 Yoni yi a feen fala a xuini texin na, a naxa, “N na a tan nan ma fe fala, n naxa, ‘A fama n xanbi ra, koni a gbo n tan xa amasɔtɔ benun n tan xa da, a tan yi na.’ ”
16 En birin bata barakan sɔtɔ barakan fari a hinan kamalixin xɔn ma.
17 Amasɔtɔ Alaa sariyan falaxi yamaan xa Musa nan xɔn ma, koni hinanna nun ɲɔndin faxi Yesu nan xɔn ma, Alaa Muxu Sugandixina.
18 Muxu yo munma Ala to singen. Koni a Dii Xɛmɛ keden peen naxan nun a tan Ala lan, naxan a fafe fɛma, na nan bata Ala yita en na.

Yoni Marafu Tiina sereyana fe
Matiyu 3.1-12, Maraka 1.1-8, Luka 3.1-18

19 Yoni sereyani ito nan ba, Yahudiyane to saraxaraline nun Lewine xɛ a ma a maxɔdindeni keli Yerusalɛn taani, e naxa, “Nde i tan na?”
20 Yoni mi tondi a falɛ, a yi a fala e birin yɛtagi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin mi n tan na.”
21 E yi a maxɔdin, e naxa, “Nde fa i tan na? Nabi Eli nan i tan na ba?” Yoni yi e yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn, na mi n tan na.” E mɔn yi a maxɔdin, e naxa, “Nabiin nan i tan na ba?” A yi e yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn, na mi n tan na.”
22 E yi a fala, e naxa, “Nde i tan na? Amasɔtɔ naxanye nxu xɛxi, fɔ nxu xa sa nxu dɛntɛgɛ nɛn ne xa. I nanse falɛ i yɛtɛ a fe yi?”
23 Yoni yi e yabi Nabi Esayi a falane xɔn, a naxa,
“N tan na a ra naxan a xuini tema tonbonni,
n naxa, ‘Ɛ kira tinxinxin nafala Marigin xa.’‡ ”
24 Farisi muxun§ naxanye yi xɛxi Yoni ma,
25 ne yi a maxɔdin, e naxa, “Xa Alaa Muxu Sugandixin mi i tan na, Nabi Eli mi i tan na, nabi mi i tan na, nanfera i fa muxune rafuma igeni e sariɲan feen na?”
26 Yoni yi e yabi, a naxa, “N tan marafuun tima igen nin, koni muxuna nde ɛ tagi ɛ mi naxan kolon.
27 A fama nɛn n xanbi ra, koni n tan mi lan hali n yi findi a sankidi fulunna ra.”
28 Ito birin ligaxi Betani taan nin, Yurudɛn baan kidima, Yoni yi muxune rafuma igeni dɛnaxan yi.

Alaa Yɛxɛɛ Diina fe

‡ **1:23: 1.23** Esayi 40.3 § **1:24: 1.24** ***Farisi muxune:*** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

29 Na xɔtɔn bode, Yoni yi Yesu to fɛ a fɛma, a naxa, “Alaa Yɛxɛɛ Diin nan ito
ra, naxan dunuɲa birin yulubin bama.
30 N yi ito nan ma fe falama, n naxa, ‘Muxuna nde fama n xanbi ra, koni a
gbo n tan xa amasɔtɔ benun n tan xa bari, a tan yi na.’
31 N tan mi yi a kolon nun, koni n bata fa yamaan nafudeni igeni alogo n
xa a yita Isirayila yamaan na.”
32 Yoni mɔn yi sereyani ito ba, a naxa, “N bata Alaa Nii Sariɲanxin to godɛ
a ma ganba sawurani, a yi lu a ma.
33 N mi yi a kolon nun, koni naxan n nafaxi yamaan nafudeni igeni, na a
fala n xa nɛn, a naxa, ‘I na Alaa Nii Sariɲanxin to godɛ naxan ma, a tan nan
marafuun tima Nii Sariɲanxin na.’
34 N bata a to, n yi a seren ba, fa fala Alaa Dii Xɛmɛna a tan nan na.”

Yesu a xarandii singene fe

35 Na xɔtɔn bode Yoni nun a xarandii firin yi tixi nun,
36 a yi Yesu to danguɛ, a naxa, “Alaa Yɛxɛɛ Diin nan ito ra!”
37 A xarandii firinna yi a xuiin mɛ, e siga Yesu fɔxɔ ra.
38 Yesu yi a yɛɛ raxɛtɛ, a yi e to biraxi a fɔxɔ ra, a yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ
nanse fenma?” E yi a yabi, e naxa, “Rabi, i yigiyaxi minɛn?” Rabi bunna
nɛɛn fa fala, “Karamɔxɔ.”
39 A yi e yabi, a naxa, “Ɛ fa a mato.” Se din waxatin nan yi a ra nun. E yi
siga, e sa a yigiyaden to. E ɲinbari raso a fɛma.
40 Xarandii firinna naxanye Yoni xuiin mɛ e bira Yesu fɔxɔ ra, na keden yi
xili nɛn Andire, Simɔn Piyɛri xunyɛna.*
41 Andire yi a tada Simɔn fen keden na, a yi a fala a xa, a naxa, “Nxu bata
Mesiya to.” Mesiya bunna nɛɛn fa fala, “Alaa Muxu Sugandixina.”
42 Na xanbi ra, a fa Simɔn na Yesu fɛma.
Yesu yi a mato, a naxa, “Simɔn nan i tan na, Yoni a dii xɛmɛna. I xili bama
nɛn sɔnɔn, Sifasi.” Xinli ito nun Piyɛri, xili kedenna nan e ra.†

Yesu yi Filipi nun Nataniyɛli xili

43 Na xɔtɔn bode Yesu yi a ragidi, a xa siga Galile yamanani. A yi Filipi to,
a yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra!”
44 Filipi yi kelixi Betasada taan nin alo Andire nun Piyɛri.
45 Filipi yi Nataniyɛli to, a yi a fala a xa, a naxa, “Musa muxun naxan ma
fe sɛbɛ Sariya Kitabun kui e nun nabine fan naxan ma fe sɛbɛ, nxu bata a to,
Yusufu a dii xɛmɛna Yesu, Nasarɛti kaana.”
46 Nataniyɛli yi a maxɔdin, a naxa, “Se faɲin nɔɛ kelɛ Nasarɛti ba?” Filipi yi
a yabi, a naxa, “Fa a mato.”
47 Yesu Nataniyɛli to fɛ a fɛma waxatin naxan yi, a naxa, “Isirayila kaan
yɛtɛɛn nan ito ra! Yanfa mi naxan ma fe yi!”
48 Nataniyɛli yi a maxɔdin, a naxa, “I n kolonxi di?” Yesu yi a yabi a naxa,
“N ni i toxi nɛn, i xɔdɛ binla bun ma waxatin naxan yi benun Filipi xa i xili.”
49 Nataniyɛli yi a yabi, a naxa, “Karamɔxɔ, Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na!
Isirayila Mangan nan i tan na!”
50 Yesu yi a fala, a naxa, “N to a falaxi i xa, n naxa, ‘n bata yi i to xɔdɛ binla
bun ma,’ i dɛnkɛlɛyaxi n ma na nan na ba? I feene toma nɛn naxanye gbo na
xa!”

---

* **1:40: 1.40** Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita.
† **1:42: 1.42** ***Piyɛri*** xinla bunna nɛɛn fa fala gɛmɛna.

51 A yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ ariyanna dɛɛn nabixin
toma nɛn, ɛ yi Ala malekane to, e tema, e godoma Muxuna Dii Xɛmɛn xɔn
ma!”

2

Ɲaxalandi tiina Kana taani

1 Soge firin danguxina, e siga ɲaxalandi tideni Kana taani, Galile
yamanani. Yesu nga yi na nun.
2 E yi Yesu nun a xarandiine fan xili na ɲaxalandi tiini.
3 Manpaan to dasa, Yesu nga yi a fala a xa, a naxa, “Manpaan bata ɲan e
yii.”
4 Yesu yi a yabi, a naxa, “N na, en ma fe na yi? N ma waxatin munma a li
singen.”
5 Yesu nga yi a fala walikɛne xa, a naxa, “A na naxan fala ɛ xa, ɛ na liga.”
6 Awa, ige fɛɲɛ sennin yi dɔxi na nun, naxanye yi findixi Yahudiyane
marasariɲan ige sa seen na, litiri yɛ kɛmɛ nan yi sama e keden kedenna
birin kui.
7 Yesu yi a fala walikɛne xa, a naxa, “Ɛ ige fɛɲɛni itoe rafe igen na.” E yi e
rafe igen na pen!
8 Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ igena nde sɛgɛ, ɛ siga a ra
ɲaxalandi ti sumunna kuntigin fɛma.” E yi siga a ra a xa.
9 Ɲaxalandi ti sumunna kuntigin yi igen mato, a bata maxɛtɛ manpaan na,
koni a mi yi a keliden kolon. Anu, walikɛɛn naxanye igen sɛgɛ, ne yi a kolon.
Nanara, kuntigin yi ɲaxalandi kanna xili,
10 a yi a fala a xa, a naxa, “Manpa faɲin nan soma muxune yii singen, na
xanbi ra, manpaan na muxune suxu waxatin naxan yi, i yi nde gbɛtɛ ramini
naxan mi fan ɲaxi ra. Koni i bata manpa faɲin namara han iki!”
11 Yesu a kabanako fe singen ni ito ra, a naxan liga Kana taani Galile
yamanani. A yi a binyen mayita a xarandiine ra, ne yi la a ra.
12 Na xanbi ra, Yesu nun a nga nun a xunyɛne nun a xarandiine yi siga
Kapɛrunan yi, e yi sa xi dando ti na.

Yesu yi siga Ala Batu Banxini
Matiyu 21.12-13, Maraka 11.15-17, Luka 19.45-46

13 Waxatin bata yi maso Yahudiyane Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* yi
rabama waxatin naxan yi nun, Yesu yi siga Yerusalɛn taani.
14 A yi muxune li Ala Batu Banxin tanden ma, e ɲingene nun yɛxɛɛne nun
ganbane matima na. Gbeti masarana ndee fan yi dɔxi na nun.
15 Nayi, a yi fɔsɔnna rafala, a yi e birin kedi Ala Batu Banxini, ɲingene nun
yɛxɛɛne, a yi gbeti masarane gbeti gbananne raxuya ayi bɔxɔni, a yi e
tabanle rafelen.
16 Muxun naxanye yi ganba matini, a yi a fala ne xa, a naxa, “Ɛ itoe birin
ba be. Ɛ nama n Fafe Alaa banxin findi sare soden na!”
17 Naxan sɛbɛxi Kitabuni, na feen yi rabira a xarandiine ma, a naxa, “I ya
banxina fe xaminna n na han a n ganma alo tɛɛna!”

---

* **2:13: 2.13** ***Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

18 Yahudiyane yi a maxɔdin, e naxa, “I nɔɛ taxamasenna mundun yitɛ nxu
ra fa fala sɛnbɛna i yii, i yi na birin liga?”
19 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ Alaa banxini ito kala, n mɔn a tiyɛ soge
saxanna bun.”
20 Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa, “Ala Batu Banxini ito tixi ɲɛɛ tonge
naanin e nun ɲɛɛ sennin nan bun ma. I tan nɔɛ na tiyɛ soge saxanna bun?”
21 Koni Yesu yi Ala Batu Banxin naxan ma fe falama, a yɛtɛɛn fati bɛndɛn
nan yi na ra.
22 Nanara, Yesu to keli sayani, a falan yi rabira a xarandiine ma. E yi la
Kitabun na e nun Yesu a fala tixine.

Yesu muxune kui feene kolon

23 Yesu yi Yerusalɛn taani waxatin naxan yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla waxatini, muxu wuyaxi yi a kabanako feene to, e dɛnkɛlɛya a ma.
24 Koni Yesu mi yi a lannayaan saxi e yi, bayo a yi adamadiine birin kui
feene kolon.
25 A mako mi yi a ma, e xa muxu yo a fe fala a xa, bayo a tan yɛtɛɛn yi
adamadiin kui feene kolon.

3

Yesu nun Nikodɛmi a fe

1 Farisi muxuna nde yi na nun, a yi xili Nikodɛmi, Yahudiyane kuntigina
nde nan yi a ra.
2 Na yi fa Yesu fɛma kɔɛɛn na, a yi a fala a xa, a naxa, “Karamɔxɔ, nxu a
kolon a karamɔxɔn nan i ra fata Ala ra. I kabanako feen naxanye ligama,
muxu yo mi nɔɛ ne ligɛ xa Ala mi a xɔn ma.”
3 Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa ɲɔndin fala i xa, xa muxun mɔn mi xɛtɛ, a
bari a nɛnɛn na, a mi nɔɛ Alaa Mangayaan toɛ.”
4 Nikodɛmi yi a maxɔdin, a naxa, “Muxun naxan bata fori, na mɔn nɔɛ
barɛ di? A mi nɔɛ xɛtɛ a nga fatini, a mɔn yi a bari!”
5 Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa ɲɔndin fala i xa, muxu yo mi nɔɛ soɛ Alaa
Mangayani fɔ a bari fata igen nun Alaa Nii Sariɲanxin na.
6 Naxan barixi fati bɛndɛni, fati bɛndɛn nan na ra. Naxan barixi Alaa Nii
Sariɲanxini, niin nan na ra.
7 I nama kabɛ bayo n bata a fala i xa, n naxa, ‘Fɔ ɛ mɔn xa xɛtɛ, ɛ bari a
nɛnɛn na.’
8 Foyen fama yiren nin dɛnaxan na a kɛnɛn, i yi a xuiin mɛ, koni i mi a
keliden kolon, i mɔn mi a sigaden kolon. A na kii nin birin xa naxanye na
bari Alaa Nii Sariɲanxini.”

9 Nikodɛmi yi a maxɔdin, a naxa, “Na ligan di nayi?”
10 Yesu yi a yabi, a naxa, “Isirayila kaane karamɔxɔn nan i tan na, i mi feni
itoe kolon ba?
11 N xa ɲɔndin fala i xa, nxu naxan kolon, nxu na nan falama. Nxu naxan
toxi, nxu na nan sereya bama. Koni hali na, ɛ mi nxɔ sereya falan suxi.
12 Nba, xa n dunuɲa feene fala ɛ xa, ɛ mi la ne ra. N na kore xɔnna feene
fala ɛ xa, ɛ lama ne ra di?
13 Muxu yo munma te ariyanna yi singen, fɔ naxan kelixi ariyanna yi, n
tan Muxuna Dii Xɛmɛna.”

14 “Musa saɲini te kore kii naxan yi tonbonni wudin ma, fɔ n tan Muxuna
Dii Xɛmɛn fan xa yite na kii nin*
15 alogo naxan yo na dɛnkɛlɛya n ma, na xa habadan nii rakisin sɔtɔ.
16 Amasɔtɔ Ala bata dunuɲa xanu han a bata a Dii Xɛmɛ keden peen fi en
ma, alogo muxu yo na dɛnkɛlɛya a ma, na nama halagi fɔ a habadan nii
rakisin sɔtɔ.
17 Bayo Ala mi a Dii Xɛmɛn nafaxi dunuɲa yi alogo a xa dunuɲa muxune
yalagi, koni alogo dunuɲa muxune xa kisi a xɔn ma.”
18 “Naxan yo na dɛnkɛlɛya a ma, na kanna mi fa yalagin sɔnɔn. Koni
naxanye mi dɛnkɛlɛyaxi a ma, ne bata yelin yalagɛ, bayo e mi dɛnkɛlɛyaxi
Alaa Dii Xɛmɛ keden peen ma.
19 E yalagima ito nan na: Kɛnɛnna bata fa dunuɲa yi koni dimin nan
nafan adamadiine ma dangu kɛnɛnna ra, amasɔtɔ e kɛwanle mi fan.
20 Naxan yo fe ɲaxin ligama, kɛnɛnna mi rafan na ma. Na mi minin
kɛnɛnna ma, alogo a sɔnna nama mini kɛnɛnni.
21 Koni naxan fe tinxinxin ligama, na fama nɛn kɛnɛnna ma, alogo
yamaan xa a yigbɛ a a walima Ala sagoon nin.”

Yesu nun Yoni a fe

22 Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga Yudaya yamanani. A waxati
ti e fɛma. A yi yamaan nafuma igeni e tubi feen na.
23 Yoni fan yi marafuun tima Ayenon xudeni Salin taan dɛxɔn ma,
amasɔtɔ ige gbeen yi na nun. Yamaan yi lu sigɛ mɛnni e rafudeni.
24 Yoni munma yi sa kasoon na singen.
25 Yoni a xarandiina ndee nun Yahudiyana nde yi e bode matandi fɔlɔ lan
marasariɲan feen ma.
26 E yi siga Yoni fɛma, e yi a fala a xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i xaxili luxi a xɔn
ma ba, ɛ nun naxan yi Yurudɛn kidima, i naxan ma fe sereya ba nxu xa.
Nba iki, a marafuun tima, muxune birin sigama a fɛma!”
27 Yoni yi e yabi, a naxa, “Muxun mi sese sɔtɔma fɔ Ala na naxan fi a ma.
28 Ɛ tan yɛtɛɛn nan n seren na, a n na a fala nɛn, n naxa, ‘Alaa Muxu
Sugandixin mi n tan na, xɛraan nan tun n tan na a yɛɛ ra.’
29 Ɲaxalandi kanna nan gbee ɲaxanla ra. Koni a xɔyin naxan tixi a fɛma, na
tuli matixi a ra. A na a xuiin mɛ waxatin naxan yi, a sɛwama nɛn. N ma
sɛwan na kii nin, a dɛfexi.
30 Fɔ a tan xa yite nɛn, n tan yi magodo.”

Naxan kelixi ariyanna yi

31 “Naxan kelixi kore xɔnna ma, na seen birin xun na. Naxan kelixi
dunuɲa yi, dunuɲa gbeen nan na ra. Na dunuɲa feene nan falama. Naxan
kelixi ariyanna yi, na nan seen birin xun na.
32 A naxan toxi, a a mɛ, a na nan sereya bama koni yamaan mi a sereya
falan suxi.
33 Naxan na a falan suxu, na bata a mayita a Ala nan tinxin.
34 Ala naxan xɛxi, na Alaa falan nan tima amasɔtɔ Alaa Nii Sariɲanxin
fima a ma nɛn dan mi naxan na!
35 Fafe Alaa Dii Xɛmɛn nafan a ma. A bata feen birin taxu a ra.

---

* **3:14: 3.14** ***Saɲini te*** feen Musa xɔn, na mato Yatɛne 21.8-9 kui. Yesu ***yite*** nɛn a yelin xanbini gbangbanɲɛ wudin ma. A mɔn yi ***te*** ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma.

36 Naxan na dɛnkɛlɛya a Dii Xɛmɛn ma, na habadan nii rakisin sətɔma nɛn. Naxan mi laxi a Dii Xɛmɛn na, na mi nii rakisin sətɛ, bayo Alaa xɔlɔn luma nɛn a fari!"

4

Samariya kaa ɲaxanla fe

1 Farisi muxune yi a mɛ fa fala Yesu yi xarandiine sətɔma dangu Yoni ra, a yi e rafu igeni.
2 Anu, Yesu yɛtɛɛn mi yi marafuun tima, koni a xarandiine nan yi muxune rafuma.
3 Yesu to muxune falane mɛ, a keli Yudaya yamanani, a siga Galile yamanani.
4 A yi lan nun a xa dangu Samariya yamanani.
5 A taana nde li Samariya yamanani naxan xili Sikara, naxan yi maso xɛɛn na Yaxuba naxan so a dii xɛmɛn Yusufu yii.
6 Yaxubaa xɔɲinna yi na yi. Yesu bata yi xadan siga tideni, a yi dɔxɔ na xɔɲinna dɛ ra yanyin na.
7 Samariya kaa ɲaxanla nde yi fa ige badeni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, "N ki igeni, n xa n min."
8 A xarandiine bata yi siga taani donse saradeni.
9 Samariya kaa ɲaxanla yi a yabi, a naxa, "Yahudiyan nan i tan na, Samariya kaan nan n tan na. I n xandima igeni nanfera?" Amasətə Yahudiyane mako mi Samariya kaane ma.*
10 Yesu yi a yabi, a naxa, "Xa i yi Alaa kiseen kolon nun e nun naxan i xandixi igeni, xa i yi na fan kolon nun, i yi a xandima nɛn nun, a yi siimaya igen fi i ma."
11 Ɲaxanla yi a fala, a naxa, "N fafe, ige rate se mi i yii, anu igen makuya. I na siimaya igen sətən minɛn yi?
12 Nxu benba Yaxuba nan xɔɲinni ito fixi nxu ma, a tan nun a diine nun a xuruseene birin yi e minma be nin nun. I tan gbo Yaxuba xa ba?"
13 Yesu yi a yabi, a naxa, "Muxu yo igeni ito min, min xɔnla a suxuma nɛn mən,
14 koni n tan igen naxan fima muxune ma, xa muxun na min, min xɔnla mi fa a suxuma sənən. Amasətə n ni igen naxan fima a ma, na luma nɛn a yi alo tigi igen naxan minima han a habadan nii rakisin sətə."
15 Ɲaxanla yi a fala, a naxa, "N fafe, na igen fi n ma alogo min xɔnla nama fa n suxu sənən, n mən yi fa ige badeni be."
16 Yesu yi a fala a xa, a naxa, "Sa i ya xɛmɛn xili, ɛ fa be."
17 Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, "Xɛmɛn mi n yii." Yesu yi a yabi, a naxa, "I bata ɲəndin fala fa fala xɛmɛ mi i yii.
18 Koni i bata yi dɔxɔ xɛmɛ suulun xən ma nun. I naxan yii iki, i ya xɛmɛn yɛtɛɛn mi na ra. I bata ɲəndin fala n xa."
19 Ɲaxanla yi a fala, a naxa, "N fafe, n bata a kolon fa yati, fa fala nabiin nan i tan na.
20 Nxu tan Samariya kaane, nxu benbane Ala batu geyani ito nan fari, koni ɛ tan Yahudiyane naxa, a lan nɛn, en xa Ala batu Yerusalɛn nin."

---

* **4:9: 4.9** Na waxatini Yahudiyane yi ***Samariya kaane*** yatɛxi kafirine nan na. E fe fələden sɛbɛxi Mangane Firinden 17.24 kui.

21 Yesu yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “La n na, waxatina nde fama, yamaan
mi fa fama Fafe Ala batudeni geyani ito fari, e mɔn mi a batuɛ Yerusalɛn
taan fan yi.
22 Ɛ tan Samariya kaane, ɛ naxan batuma, ɛ mi na kolon. Nxu tan
Yahudiyane naxan batuma, nxu na kolon, amasɔtɔ kisi feen fataxi
Yahudiyane nan na.
23 Koni waxatina nde fama, a yɛtɛɛn bata a li, Ala batu muxu kɛndɛne
fama Fafe Ala batudeni niin nun ɲɔndini nɛn yati! Bayo Fafe Ala na muxu
sifane nan fenma, e yi a batu.
24 Niin nan Ala ra. Naxanye a batuma, ne xa a batu niin nun ɲɔndin yatin
nin.”
25 Ɲaxanla yi a fala a xa, a naxa, “N na a kolon fa fala Mesiya fama nɛn,
naxan xili Alaa Muxu Sugandixina. A na fa waxatin naxan yi, a feen birin
yɛbama nxu xa nɛn.”
26 Yesu yi a yabi, a naxa, “A tan nan n tan na, n tan naxan falan tima i xa
ito ra.”
27 Na waxatin yɛtɛni, Yesu a xarandiine yi fa, e kabɛ amasɔtɔ e bata a li
falan tiyɛ ɲaxanla xa. Koni e sese mi ɲaxanla maxɔdin fa fala, “I waxi nanse
xɔn?” E mi Yesu fan maxɔdin fa fala, “I nanse falama ɲaxanla xa?”
28 Nba, ɲaxanla yi ige ba fɛɲɛn lu na, a xɛtɛ taani. A sa a fala yamaan xa,
29 a naxa, “Ɛ fa xɛmɛna nde mato, n bata feen naxanye birin liga, a bata ne
birin fala n xa. Alaa Muxu Sugandixin mi a ra ba?”
30 Na ma, yamaan yi keli taani, e siga Yesu fɛma.
31 Xarandiine yi Yesu mafanma na waxatini, e naxa, “Karamɔxɔ, donseen
don!”
32 Koni a yi e yabi, a naxa, “Donsena n yii, ɛ mi naxan kolon.”
33 Nayi, xarandiine yi e bode maxɔdin fɔlɔ, e naxa, “Muxuna nde bata
donseen fi a ma ba?”
34 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N ma donseen nan n xɛ muxun sagoon
wanla kɛɛn na han wanla yi kamali.
35 Ɛ a falama nɛn, ɛ naxa, ‘Kike naanin luxi, malo xaba waxatin yi a li,’
koni n xa a fala ɛ xa, ɛ yɛɛn nakeli, ɛ xɛɛne mato. Maala bata mɔ, malo xaba
waxatin bata a li.
36 Malo xabane bata fɔlɔ e saranna sɔtɛ. E naxanye malanma, ne habadan
nii rakisin sɔtɔma nɛn. Nanara, maala bi muxun nun a xaba muxun
sɛwama nɛn e bode xɔn ma.
37 Na kui, ɲɔndin nan sandani ito ra, naxan a falaxi, a naxa, ‘Muxuna nde
maala bima, gbɛtɛ yi a xaba.’
38 N bata ɛ xɛ, ɛ sa maala xaba, ɛ mi naxan walixi. Muxu gbɛtɛye nan a
walixi. Ɛ tan yi tɔnɔ sɔtɔ e wanli.”
39 Samariya kaan naxanye yi na taani, ne wuyaxi yi dɛnkɛlɛya Yesu ma na
ɲaxanla falana fe ra, a naxa, “N feen naxan birin ligaxi, a bata na fala n xa.”
40 Nanara, Samariya kaane to fa Yesu fɛma, e yi a mafan, a xa lu e fɛma.
Yesu yi lu e fɛma xii firin.
41 Muxu wuyaxi gbɛtɛye yi dɛnkɛlɛya Yesu ma a falane fe ra.
42 Ne yi a fala ɲaxanla xa, e naxa, “Nxu bata dɛnkɛlɛya iki koni nxu mi
dɛnkɛlɛyaxi i ya falan gbansanna xan ma fe ra bayo nxu fan bata a xuiin
mɛ. Nxu bata a kolon yati fa fala dunuɲa muxune rakisimaan nan a tan na.”

Yesu yi kuntigina diini yalan

43 Yesu to xii firin ti na, a yi siga Galile yamanani.

44 Yesu yɛtɛɛn bata yi a fala e xa nun, a naxa, “Nabiin mi binyen sɔtɛ a yɛtɛna yamanani.”
45 A Galile yamanan li waxatin naxan yi, na kaane yi a yisuxu ki faɲi, amasɔtɔ e fan bata yi a fe ligaxine to Yerusalɛn taani Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla† waxatini. Bayo e fan yi na nun.
46 Nayi, Yesu mɔn yi xɛtɛ Kana taani Galile yamanani, a igen maxɛtɛ manpaan na dɛnaxan yi.
Mangana kuntigina nde yi mɛnni naxan ma dii xɛmɛn yi furaxi Kapɛrunan yi.
47 A to a mɛ a Yesu bata fa Galile yi sa keli Yudaya yamanani, a yi siga a fɛma, a yi a mafan, alogo a xa siga Kapɛrunan yi, a sa a dii xɛmɛni yalan. Amasɔtɔ a faxamatɔɔn nan yi fa a ra.
48 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Ɛ tan tondixi dɛnkɛlɛyɛ fɔ ɛ na taxamasenne nun kabanako feene to.”
49 Mangana kuntigin yi a yabi, a naxa, “N kanna, yandi, fa en siga benun n ma diin xa faxa.”
50 Yesu yi a fala, a naxa, “Siga, i ya dii xɛmɛn mi faxama.” Xɛmɛn yi la Yesu a falan na, a siga.
51 A yi sigama a konni waxatin naxan yi, a lan a walikɛne ra. Ne yi a fala a xa, fa fala a a diin mɔn a nii ra.
52 A yi e maxɔdin a dii xɛmɛn fisaxi waxatin naxan yi. E yi a yabi, e naxa, “Xoro yanyi tagini, a fati mawolonna yi a beɲin.”
53 Na yi rabira a fafe ma a Yesu a fala na waxatin nin, a naxa, “I ya dii xɛmɛn mi faxama.” Nanara, a tan nun a denbayaan birin yi dɛnkɛlɛya Yesu ma.
54 Kabanako feen firinden nan ito ra Yesu naxan liga a to keli Yudaya yamanani siga Galile yamanani.

5

Yesu yi lɛbutɛnna rakɛndɛya

1 Na xanbi ra, Yesu yi siga Yerusalɛn taani Yahudiyane sanla nde a fe ra.
2 Nba, maxadena nde yi rafalaxi Yerusalɛn taan yɛxɛɛne so dɛɛn dɛxɔn, a xili “Betesata” Heburu xuini. Gage suulun tixi na maxaden nabilinni.
3 Furetɔ wuyaxi yi saxi na gagene bun ma, danxutɔne nun sankalatɔne nun lɛbutɛnne. E yi igeni maxa waxatin nan legedenma
4 amasɔtɔ malekana nde yi godoma igeni waxatina nde yi, a yi a yimaxa. Furetɔɔn naxan singe na yi godo igeni, malekana igeni maxama waxatin naxan yi, na furen yi yalanma nɛn, a na findi a sifa yo ra.
5 Xɛmɛna nde yi na nun naxan yi furaxi ɲɛɛ tonge saxan e nun solomasɛxɛ.
6 Yesu to a to saxi na yi, a yi a kolon fa fala na xɛmɛn bata yi bu furaxi, Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I waxi a xɔn ma, i xa kɛndɛya ba?”
7 Furetɔɔn yi a yabi, a naxa, “N kanna, igeni maxan waxatin naxan yi, muxe mi n yíi be naxan n nagodɛ igeni. N na kata, n xa godo a yi, muxu gbɛtɛ singe nan godoma n yɛɛ ra.”
8 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i ya sa seen tongo, i siga.”
9 Xɛmɛn yi yalan sa, a yi a sa seen tongo, a siga.

† **4:45: 4.45** ***Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərɔyaan 12.1-13 kui.

Matabu Lɔxɔn nan yi a ra.
10 Na ma, xɛmɛn naxan kɛndɛyaxi, Yahudiyane yi a fala na xa, e naxa,
“Sariyan mi a falaxi i xa i ya sa seen tongo Matabu Lɔxɔni.”*
11 A yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan n nakɛndɛyaxi, na nan a falaxi, a n
xa n ma sa seen tongo, n siga.”
12 E yi a maxɔdin, e naxa, “Nde na ra naxan a falaxi, a i xa i ya sa seen
tongo, i siga?”
13 Koni xɛmɛn naxan yi kɛndɛyaxi, na mi yi a kolon, bayo Yesu bata yi lɔ
ayi yamaan yɛ.
14 Na xanbi ra, Yesu yi sa a to Ala Batu Banxini, a naxa, “A mato, i bata
kɛndɛya. Fata yulubin ma alogo fe gbɛtɛn nama i sɔtɔ naxan ɲaxu dangu ito
ra.”
15 Xɛmɛn yi siga, a sa a fala Yahudiyane xa, a naxa, a Yesu nan a
rakɛndɛyaxi.
16 Nayi, e yi Yesu fen yɛngɛn na, bayo a bata yi na liga Matabu Lɔxɔni.
17 Nanara, Yesu yi e yabi, a naxa, “N Fafe Ala walima waxatin birin, a lan
nɛn, n fan xa wali.”
18 Na ma, Yahudiya kuntigine mɔn yi e yixɔdɔxɔ fɛrɛn fendeni Yesu faxa
xinla ma. Amasɔtɔ a mi yi Matabu Lɔxɔn sariyan xan gbansan kalama, koni
a mɔn yi a falama a a Fafe nan Ala ra, a yi a fala alo e nun Ala keden.

Alaa Dii Xɛmɛn sɛnbɛna fe

19 Nanara, Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa. Fafana a Dii
Xɛmɛn mi fefe ligɛ a yɛtɛ ma, fɔ a na a Fafe to naxan ligɛ. N Fafe Ala na naxan
liga, n tan a Dii Xɛmɛn fan na nan ligama.
20 Bayo a Dii Xɛmɛn nafan a ma, a yi a yita a ra a feen naxanye birin
ligama. A feene yitama a ra nɛn naxanye gbo itoe xa, alogo ɛ birin xa kabɛ
ne ma.
21 Amasɔtɔ n Fafe Ala faxa muxune rakelima sayani kii naxan yi, a nii
rakisin fi e ma, a Dii Xɛmɛn fan nii rakisin fima a waxɔn muxune ma na kii
nin.
22 Fafe Ala mi muxu yo a kiti bolonma koni a bata muxu makitin birin
taxu a Dii Xɛmɛn na,
23 alogo muxun birin xa a Dii Xɛmɛn binya, alo Fafe Ala binyaxi kii naxan
yi. Muxu yo mi a Dii Xɛmɛn binya, na mi Fafan fan binyaxi naxan a xɛxi.”
24 “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, naxan yo n ma falan mɛ, a dɛnkɛlɛya n xɛ muxun
ma, na habadan nii rakisin sɔtɔma nɛn. Na kanna mi yalagima, koni a bata
keli sayani, a so nii rakisini.
25 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, waxatin fama, a bata a li, faxa muxune Alaa Dii
Xɛmɛn xuiin namɛma nɛn. Naxanye na a mɛ, ne nii rakisin sɔtɔma nɛn.
26 Bayo alo habadan nii rakisin Fafe Ala yii kii naxan yi, a bata a ragidi a
Dii Xɛmɛn ma na kiini.
27 A bata kiti saan sɛnbɛn fi a Dii Xɛmɛn ma, amasɔtɔ Muxuna Dii Xɛmɛn
na a ra.
28 Ɛ nama kabɛ ito ra, bayo waxatin fama faxa muxune birin a xuiin
namɛma nɛn,
29 e yi keli e gaburune kui. Naxanye fe faɲin ligaxi, ne kelima nɛn, e nii
rakisin sɔtɔ. Naxanye fe ɲaxin ligaxi, ne fan kelima nɛn, e yalagi.

---

* **5:10: 5.10** Farisi muxune namunne mi yi tinɲɛ wali yo xa kɛ ***Matabu Lɔxɔni***. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlɛxine mi yi maliyɛ na lɔxɔni hali muxune tɔrɔxi na namunna fe ra a xɔdɛxɛn na.

30 N mi nɔɛ fefe ligɛ n yɛtɛ ra. N kitin sama nɛn alo n na mɛma kii naxan yi. N ma kitin mɔn tinxin bayo n mi n yɛtɛ sagoon ligama, koni fɔ n xɛ muxun sagona."

Yesu a sereyane fe

31 "Xa n tan nan n yɛtɛ sereyaan bama, ɛ mi na yatɛma ɲɔndin na.

32 Koni muxu gbɛtɛ na naxan sereyaan bama n xa. N na a kolon, a sereyaan naxan bama n ma fe yi, ɲɔndin nan na ra.

33 Ɛ bata xɛrane rafa Yoni ma, a seren ba ɲɔndini.

34 N tan mako mi adamadiine sereyaan ma koni n na falama nɛn alogo ɛ xa kisi.

35 Yoni luxi nɛn alo lɛnpu dɛgɛna ɛ tagi, a findi kɛnɛnna ra ɛ xa. Ɛ bata tin sɛwɛ a kɛnɛnna ra waxatidi bun.

36 Koni sereyana n yii naxan gbo Yoni gbeen xa. N Fafe Ala wanla naxanye soxi n yii n xa e rakamali, ne a yitama nɛn a n Fafe nan n xɛxi.

37 Fafe Ala naxan n xɛxi, na fan bata seren ba n xa. Ɛ munma a xuiin mɛ, ɛ mɔn munma a yɛtagin to mumɛ!

38 A falan mi ɛ tan kui, amasɔtɔ ɛ mi dɛnkɛlɛyaxi a xɛraan ma.

39 Ɛ kitabun fɛsɛfɛsɛma amasɔtɔ ɛ mirixi a ma, a ɛ habadan nii rakisin sɔtɔma a xɔn ma, koni na fan seren bama n tan nan xa!

40 Hali na, ɛ mi tinxi fɛ n tan ma, ɛ nii rakisin sɔtɔ."

41 "N mako mi adamadiine binyen ma.

42 Koni n na ɛ tan kolon. Alaa xanuntenyaan mi ɛ bɔɲɛni.

43 N bata fa n Fafe Ala xinli koni ɛ mi n nasuxi. Xa muxu gbɛtɛ fa a yɛtɛ xinli, ɛ na tan nasuxuma nɛn.

44 A rafan ɛ ma, ɛ xa binyen sɔtɔ ɛ bode ra koni ɛ mi kataxi ɛ yi binyen sɔtɔ Ala keden peen yii. Ɛ dɛnkɛlɛyama na yi di?

45 Koni ɛ nama ɛ miri fa fala n na ɛ magima n Fafe xa nɛn. Musa nan ɛ magima, ɛ yigi saxi naxan yi.

46 Xa ɛ yi laxi Musa ra nun, ɛ yi lama n tan fan na nɛn nun amasɔtɔ a bata n ma fe sɛbɛ.

47 Koni xa ɛ mi laxi a fe sɛbɛxine ra, ɛ lama n ma falan na di nayi?"

6

Yesu yi muxu wuli suulun dɛge
Matiyu 14.13-21, Maraka 6.30-44, Luka 9.10-17

1 Na xanbi ra, Yesu yi dangu Galile Daraan kidima, naxan mɔn xili Tiberiyadi Darana.

2 Yama gbeen yi biraxi a fɔxɔ ra amasɔtɔ e bata yi a kabanako wanle to. A yi furetɔne yiyalanma.

3 Yesu nun a xarandiine yi te geyaan fari, e sa dɔxɔ na.

4 Yahudiyane sanla, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla* bata yi maso.

5 Yesu yi a yɛɛn nasiga, a yama gbeen to fɛ a fɛma. A yi a fala Filipi xa, a naxa, "En donseen sarama minɛn yi muxuni itoe xa, e yi e dɛge?"

6 A na fala a xa nɛn alogo a xa a kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ, bayo a yi a kolon a yi naxan ligama.

---

* **6:4: 6.4 *Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

7 Filipi yi a yabi, a naxa, “Hali en gbeti gbanan kɛmɛ firin sara donseen na, birin mi ndedi sɔtɛ!”
8 Yesu a xarandiina nde Simɔn Piyɛri ngaxakedenna Andire yi a fala, a naxa,
9 “Banxulanna nde be buru xun suulun nun yɛxɛ firin a yii. Koni na nanse ligɛ muxuni itoe birin na?”
10 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ yamaan nadɔxɔ.” Nba, sɛxɛn yi mɛnni han. Nayi, muxune birin yi dɔxɔ. Fayida xɛmɛ wuli suulun nan ɲɔxɔn yi e yɛ nun.
11 Yesu yi buru xunne tongo, a barikan bira Ala xa. Muxun naxanye yi dɔxi na, a yi a taxun ne ra han e wasa! A yɛxɛn fan liga na kiini.
12 E birin to lugo, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Ɛ dungi dungi dɔnxɛne matongo. Ɛ nama sese yikala.”
13 Nanara, e ne birin matongo. E debe fu nun firin nafe buru xun suulunna dungi dungine ra, naxanye lu e dɛge xanbini.
14 Na muxune to a to Yesu kabanako feen naxan liga, e yi a fala, e naxa, “Nabiin nan yati xɛmɛni ito ra naxan yi lanma a fa dunuɲa yi.”
15 Yesu yi a kolon, a e yi fama a karahanden nin, a xa findi mangan na. Nayi, a mɔn yi keli na, a kedenna yi siga geyaan fari.

Yesu yi sigan ti igen fari
Matiyu 14.22-23, Maraka 6.45-52

16 Ɲinbanna a lixina, a xarandiine yi godo daraan dɛ,
17 e te kunkin kui siga daraan kidima Kapɛrunan binni. Kɔɛ yi so, Yesu mi fa e fɛma.
18 Foye gbeen yi fa, igen yi walanɲɛ ayi kati!
19 Na waxatini, xarandiine bata yi siga kilo suulun hanma sennin igen xun ma. E yi Yesu to a masoɛ kunkin na, a sigan tima igen fari. E yi gaxu.
20 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama gaxu, n tan nan a ra.”
21 Xarandiine yi tin a so kunkin kui, kunkin yi a sigaden li mafurɛn.

Yamaan yi Yesu fen

22 Na xɔtɔn bode yamaan naxan lu daraan dɛ, ne yi a to a kunki keden peen nan yi na yi, anu Yesu mi te na kunkin kui. A xarandiine nan gbansan siga.
23 Marigi Yesu barikan bira Ala xa dɛnaxan yi, yamaan yi burun don, kunki gbɛtɛye yi fa mɛnni sa keli Tiberiyadi taani.
24 Nanara, yamana a to waxatin naxan yi, a Yesu nun a xarandiine mi yi na, e te kunkine kui, siga Yesu fendeni Kapɛrunan yi.

Yesu luxi nɛn alo burun naxan findixi nii rakisi seen na

25 E Yesu to daraan xanbi ra waxatin naxan yi, e yi a fala a xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i faxi be waxatin mundun yi?”
26 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ mi n fenma amasɔtɔ ɛ bata kabanako feene to, koni bayo ɛ bata burun don, ɛ lugo.
27 Ɛ nama wali donsena fe ra naxan kalama, fɔ naxan habadan nii rakisin fima ɛ ma n tan Muxuna Dii Xɛmɛn naxan soma ɛ yii. Amasɔtɔ Fafe Ala bata a taxamasenna sa n ma.”
28 E yi a maxɔdin, e naxa, “Nxu tan nanfe ligama alogo nxu yi Alaa wanle kɛ.”
29 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ walima Ala xa ikiini: Ɛ xa la a xɛraan na.”
30 E yi a yabi, e naxa, “I kabanako feen mundun ligama, nxu a to, nxu dɛnkɛlɛya i ma? I nanfe ligama na yi?

31 Nxu benbane donseen don nɛn tonbonni naxan xili ‘Manna donsena’
alo a sɛbɛxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, ‘A burun so e yii sa keli kore, e
yi a don.’† ”
32 Yesu naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa. Musa xa mi burun so ɛ yii de sa keli
kore, koni n Fafe Ala nan buru kɛndɛn so ɛ yii, sa keli kore.
33 Amasɔtɔ Ala burun naxan fima ɛ ma, sa keli kore, na nan nii rakisin fi
dunuɲa muxune ma.”
34 Nayi, e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu kanna, lu na burun soɛ nxu yii tun.”
35 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan nan nii rakisin balon na. Muxu yo fa n
tan ma, kamɛn mi na suxɛ mumɛ! Muxu yo dɛnkɛlɛya n tan ma, min xɔnla
mi na suxɛ mumɛ!
36 Koni n na a fala ɛ xa nɛn, a ɛ bata yi n to nun koni ɛ mi dɛnkɛlɛya.
37 N Fafe Ala muxun naxanye fi n ma, ne fama nɛn n fɛma. Naxan na fa n
fɛma, n mi na kedɛ mumɛ!
38 Amasɔtɔ n godoxi nɛn sa keli ariyanna yi alogo n xa fa n xɛ muxun
sagoon liga koni n tan sagoon mi a ra.
39 N xɛ muxun sagoon ni i ra: a bata muxun naxanye fi n ma, n nama ne
sese ralɔ ayi, koni fɔ n xa e rakeli sayani lɔxɔ dɔnxɛni.
40 Amasɔtɔ n Fafe Ala sagoon nan ito ra, a naxan yo na a Dii Xɛmɛn to, e
dɛnkɛlɛya a ma, n yi e rakeli sayani lɔxɔ dɔnxɛni, ne habadan nii rakisin
sɔtɔma nɛn.”
41 Yahudiyane yi Yesu mafala fɔlɔ bayo a bata a fala, a naxa, “N tan nan
balon na naxan sa kelixi ariyanna yi.”
42 Na ma, e naxa, “Yusufu a dii xɛmɛn Yesu xa mi ito ra ba? Nxu a fafe nun
a nga kolon. A tan a falama di nayi, a godoxi nɛn sa keli ariyanna yi?”
43 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ ba n mafalɛ ɛ bode tagi.
44 Muxu yo mi fɛ n fɛma fɔ n Fafe Ala na naxan mabandun, n xɛ muxuna.
Awa, n na a rakelima nɛn sayani lɔxɔ dɔnxɛni.
45 Nabine bata a sɛbɛ, e naxa, ‘Ala e birin xaranma nɛn.’ Naxan yo na n
Fafe Ala xuiin namɛ, a yi a xaranna suxu, na fama nɛn n fɛma.
46 Muxu yo munma Fafe Ala to, fɔ naxan kelixi Ala yi, na nan tun bata
Fafe Ala to.
47 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, muxu yo na dɛnkɛlɛya, na bata habadan nii
rakisin sɔtɔ.
48 N tan nan nii rakisin balon na.
49 Ɛ benbane burun don nɛn tonbonni, naxan xili Manna donsena, koni e
faxa nɛn.
50 Koni na balon ni i ra naxan sa kelixi ariyanna yi, muxu yo na a don, na
mi faxama.
51 N tan nan nii rakisin balon na sa keli ariyanna yi. Muxu yo na baloni
ito don, a nii rakisin sɔtɔma nɛn habadan. N fati bɛndɛn nan findixi baloni
ito ra, n naxan fima alogo dunuɲa muxune birin xa nii rakisin sɔtɔ.”
52 Yahudiyane xɔlɔxin yi e bode matandi fɔlɔ, e naxa, “Xɛmɛni ito nɔɛ a fati
bɛndɛn fiyɛ en ma di, en yi a don?”
53 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, xa ɛ mi Muxuna Dii
Xɛmɛn fati bɛndɛn don, ɛ yi a wunla min, nii rakisin mi luma ɛ xa mumɛ!
54 Muxu yo n fati bɛndɛn don, a yi n wunla min, habadan nii rakisina a xa.
N na a rakelima nɛn sayani lɔxɔ dɔnxɛni.

† **6:31: 6.31** ***Manna donsena:*** A mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

55 Amasɔtɔ donse kɛndɛn nan n fati bɛndɛn na. Min se kɛndɛn nan n
wunla ra.
56 Naxan na n fati bɛndɛn don, a yi n wunla min, na bata lu n tan yi, n fan
bata lu na kanni.
57 Habadan Fafe, na nan n xɛxi. Nii rakisina n tan yii a barakani. Na kiini,
naxan na balo n tan xɔn, na fan nii rakisin sɔtɔma nɛn n barakani.
58 Baloni ito nan godoxi sa keli ariyanna yi. Ɛ benbane burun don nɛn
naxan xili Manna donsena, e faxa. Koni, naxan na baloni ito don, na nii
rakisin sɔtɔma nɛn habadan."
59 Yesu na birin falaxi waxatin naxan yi, a yi xaranna tima salide banxini
Kapɛrunan taani.

Habadan nii rakisina fe

60 E to na mɛ, a xarandii wuyaxi yi a fala, e naxa, "Xaranni ito xɔdɔxɔ de!
Nde tinɲɛ a ma?"
61 Yesu yi a kolon a yɛtɛ ma fa fala a xarandiine a mafalama a falana fe ra.
Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, "Na falan bata ɛ magaxu ba?
62 Xa ɛ fa Muxuna Dii Xɛmɛn to tɛ a kelideni go?
63 Alaa Nii Sariɲanxin nan nii rakisin fima. Sese mi fati bɛndɛn na. N
falan naxanye tixi ɛ xa, niin nun nii rakisin nan ne ra.
64 Koni hali na, ɛ tan ndee mi dɛnkɛlɛyaxi." Amasɔtɔ xabu a fɔlɔni, Yesu yi
ne kolon naxanye mi yi dɛnkɛlɛyaxi a ma e nun naxan sa a yanfama.
65 A mɔn yi a fala, a naxa, "Na feen ma, n bata a fala ɛ xa, n naxa, 'Muxu yo
mi nɔɛ fɛ n fɛma fɔ n Fafe Ala na naxan mali.' "
66 A xarandii wuyaxi yi xɛtɛ a fɔxɔ ra na waxatini, e mi fa siga a fɔxɔ ra
sɔnɔn.
67 Nanara, Yesu yi a fala a xarandii fu nun firinne xa, a naxa, "Ɛ tan go, ɛ
fan waxi xɛtɛ feni ba?"
68 Simɔn Piyɛri yi a yabi, a naxa, "Marigina, nxu sigama nde fɛma?
Habadan nii rakisi falane i tan nan yii.
69 Nxu bata dɛnkɛlɛya, nxu bata a kolon fa fala i tan nan Alaa Muxu
Sariɲanxin na."
70 Yesu yi e yabi, a naxa, "N tan xa mi ɛ tan muxu fu nun firinne sugandixi
ba? Koni hali na, muxu keden ɛ yɛ, se ɲaxin nan na ra!"
71 A yi na falama Simɔn Isakariyoti a dii xɛmɛn Yudasi nan ma. Na yi a
xarandii fu nun firinne nan yɛ, koni na nan yi a yanfama.

7

Yesu nun a ngaxakedenne fe

1 Na xanbi ra, Yesu yi Galile yamanani siga. A mi tin sigɛ Yudaya
yamanani amasɔtɔ Yahudiyan naxanye yi na, ne yi waxi a faxa feni.
2 Yahudiyane Bubu Kui Sanla* bata yi maso.
3 Nanara, Yesu ngaxakedenne yi a fala a xa, e naxa, "I lan nɛn i xa keli be, i
siga Yudaya yamanani, alogo i ya xarandiine xa i ya kabanako fe wanle to.
4 Muxun wanla naxan kɛma, a mi na luxunɲɛ xa a waxi findi feni xili
kanna ra. Bayo i feni itoe ligama, i yɛtɛ yita dunuɲa birin na."
5 Amasɔtɔ hali a ngaxakedenne mi yi laxi a ra.
6 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N ma waxatin munma a li singen. Koni
waxatin birin lan ɛ tan xa.

* **7:2: 7.2 *Bubu Kui Sanla*** fe sɛbɛxi Saraxaraline 23.33-38 kui.

7 Dunuɲa mi nɔɛ ɛ tan naɲaxuɛ. Koni a bata n tan naɲaxu, amasɔtɔ n bata
a fala a a kɛwanle ɲaxu.
8 Ɛ siga sanli. N tan mi sigama iki, amasɔtɔ n ma waxatin munma a li
singen."
9 A yi na fala e xa, a lu Galile yamanani.

Yesu yi siga yamaan malanni

10 Yesu ngaxakedenne sigaxin sanli, na xanbi ra a fan yi siga. Koni a mi a
yɛtɛ makɛnɛn, a yi a yɛɛ raluxunɲɛ ayi.
11 Yahudiyane yi a fen malanni, e naxa, "A minɛn yi?"
12 Yamaan yi kɔyɛkɔyɛnma a fe yi han! Nde naxa, "Muxu faɲin nan a ra."
Nde fan naxa, "Ɛn-ɛn, a yamaan mayendenma."
13 Koni muxu yo mi falan ti kɛnɛnni a fe ma, amasɔtɔ e yi gaxuxi
Yahudiyane yɛɛ ra.
14 Malanna bata yi siga han a tagi, Yesu yi siga Ala Batu Banxini, a
yamaan xaran fɔlɔ.
15 Yahudiyane yi kabɛ kati! E yi a fala, e naxa, "Xɛmɛni ito Kitabun
kolonxi di? A mi xaranxi."
16 Yesu yi e yabi, a naxa, "N xaranna naxan tima, na mi kelixi n tan ma,
koni a kelixi n xɛ muxun nan ma.
17 Naxan waxi Ala sagoon liga feni, na a kolonma nɛn, xa xaranni ito
kelixi Ala nan ma, hanma xa a kelixi n tan nan ma.
18 Muxun naxan a yɛtɛ a fe falama, na binyen nan fenma a yɛtɛ xa. Koni
naxan binyen fenma a xɛ muxun xa, na ɲɔndin nan falama, tinxintareya mi
na kanni.
19 Musa xa mi Alaa sariyan so ɛ yii ba? Koni ɛ sese mi sariyan suxi!
Nanfera ɛ kataxi n faxa feen na?"
20 Yamaan yi a yabi, e naxa, "Yinnani i fɔxɔ ra! Nde kataxi i tan faxa feen
na?"
21 Yesu yi e yabi, a naxa, "N bata yi kabanako fe gbee keden liga, ɛ birin
kabɛ nɛn na ma.
22 Musa gaan tiin yamarin so nɛn ɛ yii. Nanara, ɛ ɛ dii xɛmɛne dugi soma
Matabu Lɔxɔni. Anu, Musa xa mi a fɔlɔ koni xabu ɛ benbane.
23 Xa ɛ ɛ dii xɛmɛne dugi soma Matabu Lɔxɔni, alogo Musaa sariyan nama
kala, ɛ xɔlɔma n tan ma nanfera, a n bata xɛmɛn gbindin birin nakɛndɛya
Matabu Lɔxɔni?
24 Ɛ nama kitin bolon benun ɛ xa feen fɛsɛfɛsɛ. Ɛ kitin sa tinxinna nin."

Yamaan yi Yesu a fe fala

25 Yerusalɛn taan muxuna ndee yi a fala, e naxa, "Na xɛmɛn xa mi ito ra
ba, e kataxi naxan faxa fe ra?
26 A mato, a falan tima kɛnɛnni, e mi a mafalama! Kuntigine bata a kolon
ba, fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan ito ra?
27 Koni Alaa Muxu Sugandixin na fa waxatin naxan yi, muxu yo mi a
keliden kolonɲɛ. Koni en birin xɛmɛni ito keliden kolon."
28 Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi a xuini te,
a naxa, "Ɛ n kolon ba e nun n keliden yɛtɛna? N mi faxi n yɛtɛ ma. Naxan n
xɛxi, ɲɔndin nan na kanna ra. Ɛ mi a tan kolon,
29 koni n tan a kolon, amasɔtɔ n kelixi a tan nan fɛma. A tan nan n xɛxi."
30 Na xanbi ra, e kata a suxu feen na. Koni muxu yo mi a yiin din a ra,
amasɔtɔ a waxatin munma yi a li singen.

31 Koni muxu wuyaxi yi dɛnkɛlɛya a ma yamaan yɛ, e naxa, “Alaa Muxu
Sugandixin na fa waxatin naxan yi, a kabanako feene ligɛ nɛn naxanye gbo
muxuni ito gbeene xa ba?”
32 Farisi muxune yi yamaan kɔyɛkɔyɛn xuiin mɛ Yesu a fe ma. Saraxarali
kuntigine nun Farisi muxune yi kantan muxune rasiga a suxudeni.
33 Yesu naxa, “N na ɛ fɛma han waxatidi mɔn, na xanbi ra n siga n xɛ
muxun fɛma.
34 Ɛ n fenma nɛn, koni ɛ mi fa n toɛ sɔnɔn, amasɔtɔ n sigan dɛnaxan yi, ɛ mi
nɔɛ sigɛ na yi.”
35 Yahudiyane yi a fala e bode tagi, e naxa, “A sigan minɛn yi, en mi a toɛ
dɛnaxan yi? A sigama Girɛkine yamanani ba, en kon kaane xuyaxi ayi
dɛnaxan yi, a yi Girɛkine xaran?
36 A falani ito bunna di? Fa fala, ɛ n fenma nɛn, koni ɛ mi n toɛ? Fa fala, n
sigan dɛnaxan yi, ɛ mi sigɛ mɛnni?”

Igen naxan habadan nii rakisin fima

37 Sanla lɔxɔ dɔnxɛni, sanla lɔxɔ gbeena, Yesu yi ti, a yi a xuini te, a naxa,
“Xa min xɔnla naxan ma, a xa fa n ma, a fa a min.
38 Naxan na dɛnkɛlɛya n tan ma, siimaya igene minima nɛn na kanni alo
baana, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi.”†
39 Yesu yi Alaa Nii Sariɲanxin nan ma fe falama. Naxanye yi dɛnkɛlɛyama
Yesu ma, ne yi a sɔtɔma nɛn. Na waxatini, Nii Sariɲanxin munma yi fi,
amasɔtɔ Yesu munma yi keli a binyeni.

Yamaan yi yitaxun Yesu a fe ra

40 Muxuna ndee yi Yesu xuiin mɛ yamaan yɛ, e naxa, “Nabi yɛtɛɛn nan
xɛmɛni ito ra yati!”
41 Nde gbɛtɛye fan naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan a ra.” Koni nde
gbɛtɛye naxa, “Alaa Muxu Sugandixin minima Galile yamanani di?
42 Kitabun xa mi a falaxi ba fa fala Alaa Muxu Sugandixin minima
Dawuda bɔnsɔnna nin keli Bɛtɛlɛmi taani, Dawuda dɔxɔdena?”‡
43 Nanara, yamaan yi yitaxunxi a fe ra.
44 Ndee yi waxi a suxu feni koni muxu yo mi a yiin din a ra.

Yahudiya kuntigine dɛnkɛlɛyatareyana fe

45 Kantan muxune yi xɛtɛ saraxarali kuntigine nun Farisi muxune fɛma,
naxanye e maxɔdin, e naxa, “Nanfera ɛ mi faxi Yesu ra?”
46 Kantan muxune yi e yabi, e naxa, “Muxu yo munma falan ti singen alo
xɛmɛni ito falan tima kii naxan yi.”
47 Farisi muxune yi e maxɔdin, e naxa, “A bata ɛ fan mayenden n ɲɛ?
48 Ɛ yamaan kuntigina nde kolon hanma Farisi muxuna nde naxan laxi a
ra?
49 Yamani ito mi Musaa sariyan kolon. Nanara, Ala dangana e fɔxɔ ra!”
50 Nikodɛmi naxan bata yi fa Yesu fɛma a fɔlɔni nun, na yi e yɛ, a yi a fala e
xa, a naxa,
51 “En ma sariyan na a ra ba, en xa muxun yalagi benun en xa a xuiin mɛ,
en yi a kolon a naxan ligama?”
52 E yi a yabi, e naxa, “Galile kaan nan i tan fan na ba? Kitabun xaran. I a
kolonma nɛn nayi a nabiin mi kelɛ Galile yamanani mumɛ!”
53 Nayi, birin yi siga a konni.

† **7:38: 7.38** ***Siimaya igena*** fe mɔn sɛbɛxi Sakari 14.8 kui.
‡ **7:42: 7.42** A mato Samuyɛli Firinden 7.12 nun Yaburin 89.4-5 nun Yeremi 23.5 nun Mika 5.1 kui.

8

Naxanla naxan suxu yalunyani

1 Yesu yi siga Oliwi geyaan fari.
2 Na xɔtɔn bode subaxani, a mɔn yi xɛtɛ Ala Batu Banxini. Yamaan birin yi
fa a fɛma, a dɔxɔ, a yi e xaran fɔlɔ.
3 Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yi ɲaxanla nde suxu yalunyaan
ligadeni, e fa a ra, e yi a ti e tagi.
4 E yi a fala Yesu xa, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu ɲaxanli ito suxi yalunyaan
nan ligɛ.
5 Musa a yamari nɛn Sariya Kitabuni, a na ɲaxalan sifan xa magɔlɔn
gɛmɛn na han a faxa. Nba, i tan naxa a di?”
6 E yi na falama a bunba feen nan ma, alogo e xa a suxu. Koni Yesu yi a
yigodo, a lu sɛbɛnla tiyɛ a yii sonla ra bɔxɔn ma.
7 E yi tixi a dɛxɔn ma na waxatini, e lu a maxɔdinɲɛ. Yesu yi a rakeli, a yi a
fala e xa, a naxa, “Naxan munma yulubin liga ɛ tagi singen, na singe xa
gɛmɛn woli a ma.”
8 A mɔn yi a yigodo, a lu sɛbɛnla tiyɛ bɔxɔn ma.
9 E ito mɛ waxatin naxan yi, e birin yi keli na yi keden keden yɛɛn ma fɔlɔ
xɛmɛ fonne ma. Yesu kedenna yi lu na yi, ɲaxanla fan yi lu tixi na yi.
10 Yesu yi keli, a yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “Nga ɲaxanla, e minɛn yi?
Muxe mi lu be, e yi i yalagi?”
11 A yi a yabi, a naxa, “N fafe, muxu yo.”
Yesu naxa, “Nba, n tan fan mi i yalagima. Siga, koni i nama fa yulubin liga
sɔnɔn.”

Dunuɲa kɛnɛnna nan Yesu ra

12 Yesu mɔn yi falan ti e xa, a naxa, “N tan nan dunuɲa kɛnɛnna ra. Naxan
na bira n tan fɔxɔ ra, na nii rakisin kɛnɛnna sɔtɔma nɛn, a mi sigan tiyɛ
dimini mumɛ!”
13 Farisi muxune yi a fala a xa, e naxa, “I yɛtɛ seren nan bama iki, ɲɔndi mi
i ya sereyaan na!”
14 Yesu yi e yabi, a naxa, “Hali n nan n yɛtɛ seren ba, n ɲɔndin nan falama.
Amasɔtɔ n na n keliden nun n sigaden kolon. Koni ɛ tan mi n keliden nun n
sigaden kolon.
15 Ɛ kitin sama adamadiyaan nin. N mi muxu yo a kiti bolonma.
16 Koni xa n tan na kitin sa, n ma kitisaan findima ɲɔndin nan na, amasɔtɔ
n keden mi a ra. Nxu nun n fafe na a ra naxan n xɛxi.
17 A sɛbɛxi ɛ sariyan kui, a naxa, ‘Xa sere firinna falan naxan ti, ɲɔndin
nan na ra.’*
18 N seren bama n yɛtɛ xa, n Fafe naxan n xɛxi, na fan seren bama n xa.”
19 E yi a fala a xa, e naxa, “I fafe minɛn yi?” Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ mi n
kolon, ɛ mi n Fafe fan kolon. Xa ɛ yi n tan kolon nun, ɛ yi n Fafe fan kolonma
nɛn.”
20 Yesu yi na falane birin tima, a lu xaranna tiyɛ Ala Batu Banxini, Alaa
kiseene rasuxuma dɛnaxan yi. Hali na, muxu yo mi a suxu, amasɔtɔ a
waxatin munma yi a li singen.

Yesu sigama dɛnaxan yi

* **8:17: 8.17** A mato Sariyane 17.6 nun 19.15 kui.

21 Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N bata siga. Ɛ n fenma nɛn, koni ɛ
faxama nɛn ɛ yulubine yi. N sigama dɛnaxan yi, ɛ mi nɔɛ sigɛ mɛnni.”
22 Nanara, Yahudiyane yi maxɔdinna ti, e naxa, “A waxi a yɛtɛ faxa feen
nin ba, bayo a falama, a naxa, ‘N sigama dɛnaxan yi, ɛ mi nɔɛ fɛ mɛnni?’ ”
23 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Dunuɲa gbeen nan ɛ tan na, koni n tan kelixi
kore xɔnna nan ma. Ɛ tan fataxi dunuɲa ito nan na, koni n tan mi kelixi
dunuɲa ito yi.
24 Nanara, n na a falaxi ɛ xa fa fala, ɛ faxama nɛn ɛ yulubine yi. Nba, xa ɛ
mi laxi a ra fa fala ‘N tan nan a ra, naxan na yi,’ ɛ faxama nɛn ɛ yulubine yi
yati!”†
25 E yi a maxɔdin, e naxa, “Nde i tan na?” Yesu yi e yabi, a naxa, “N naxan
falama ɛ xa xabu a fɔlɔni, na nan n tan na.
26 Fala wuyaxi n xɔn ɛ kitideni, koni naxan n nafaxi, ɲɔndin nan a tan na.
N naxan mɛxi a ra, n na falama nɛn dunuɲa muxune xa.”
27 E mi yi a famuma fa fala a Fafe Ala nan ma fe falama e xa.
28 Nanara, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ na Muxuna Dii Xɛmɛni te‡
waxatin naxan yi, ɛ a kolonma nɛn na yi fa fala ‘N tan nan a ra, naxan na
yi.’§ Ɛ a kolonma nɛn na waxatini, n mi fefe ligama n yɛtɛ ma fɔ n Fafe Ala n
xaranxi naxan ma.
29 Naxan n xɛxi, na n fɔxɔ ra, a mi n kedenna luxi, amasɔtɔ n na a rafan
feen ligama waxatin birin.”
30 Muxu wuyaxi yi a falane mɛ, e dɛnkɛlɛya a ma.

Nɔndina i xɔrɔyama nɛn

31 Na ma, Yahudiyan naxanye yi dɛnkɛlɛyaxi a ma, Yesu yi a fala ne xa, a
naxa, “Xa ɛ n ma xaranna suxu, n ma xarandiin yɛtɛɛn nan ɛ tan na na yi.
32 Ɛ ɲɔndin kolonma nɛn, ɲɔndin yi ɛ xɔrɔya.”
33 E yi a yabi, e naxa, “Iburahima bɔnsɔnna nan nxu tan na. Han to, nxu
mi yi muxe konyiya bun. Fa fala, ɛ xɔrɔyama nɛn, na bunna di?”
34 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, naxanye yulubin
ligama, yulubina konyin nan ne ra.
35 Konyin mi luma denbayani waxatin birin, koni dii xɛmɛn luma nɛn
denbayani habadan.
36 Xa Dii Xɛmɛna ɛ xɔrɔya, ɛ bata xɔrɔya nayi yati!
37 N na a kolon Iburahima bɔnsɔnna nan ɛ tan na. Anu, ɛ kataxi n faxa
feen na amasɔtɔ n ma falan mi xanma ɛ ma.
38 N naxan toxi n Fafe Ala fɛma, n na nan falama ɛ xa, koni ɛ naxan mɛxi ɛ
fafe ra, ɛ na nan ligama.”
39 E yi a yabi, e naxa, “Nxu fafe nan Iburahima ra.” Yesu yi e yabi, a naxa,
“Xa Iburahimaa diine nan yi ɛ ra nun, ɛ yi a liga feene ligama nɛn.
40 N ɲɔndin naxan mɛxi Ala ra, n na nan falama ɛ xa, koni hali na, ɛ kataxi
n faxa feen na. Iburahima mi ito ɲɔxɔnna ligɛ!
41 Ɛ fafe liga feene nan ligama.” E yi a yabi, e naxa, “Nxu mi barixi futun
fari ma. Ala nan keden peen nxu Fafe ra.”

---

† **8:24: 8.24** A sɛbɛxi Xɔrɔyaan 3.14 kui fa fala Ala xinla yɛtɛɛn findixi na falan nan na bayo Ala naxa
mɛnni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mɔn naxa mɛnni fa fala a yɛtɛɛn xili nɛn “N Na Yi.” Nayi,
Yesu a falani ito bunna nɛn fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen
mɔn sɛbɛxi Yoni 1.1 kui. ‡ **8:28: 8.28** ***Muxuna Dii Xɛmɛni te*** fena: A mato Yoni 3.14 kui. Yesu ***yite***
nɛn a yelin xanbini gbangbanɲɛ wudin ma. A mɔn yi ***te*** ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan
ma. § **8:28: 8.28** A mato Xɔrɔyaan 3.14 kui.

42 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Xa ɛ fafe nan yi Ala ra nun yati, ɛ yi n
xanuma nɛn nun, amasɔtɔ n fataxi Ala nan na, n be nin iki. N mi faxi n yɛtɛ
ra, Ala nan n xɛxi.
43 N naxan falama, nanfera ɛ mi na yɛɛ toma? Amasɔtɔ ɛ mi nɔɛ n fala
xuiin mɛ.
44 Ɛ fafe nan Yinna Manga Setana ra, ɛ waxi a xɔn ma, ɛ xa a rafan feene
liga. Xabu a fɔlɔni muxu faxan nan a tan na. A mi tin ɲɔndin ma amasɔtɔ
ɲɔndi mi a tan yi mumɛ! A nɛɛn wulen falama, a minima a yɛtɛ gbee kɛɲaan
nan ma amasɔtɔ wule xɛlɛn nan a ra. Wulene birin fafe nan a tan na.
45 Koni ɛ mi laxi n na bayo n ɲɔndin nan falama ɛ xa.
46 Nde ɛ yɛ be naxan a yitɛ a n bata yulubin liga? Xa n ɲɔndin fala ɛ xa,
nanfera ɛ mi lama n na?
47 Naxan fataxi Ala ra, na a tuli matima nɛn Alaa falan na. Ɛ mi ɛ tuli
matima bayo Ala gbee mi ɛ tan na.”

Yesu nun Iburahima fe

48 Yahudiyane yi Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi ɲɔndin xan falan ba, fa fala
Samariya kaan nan i tan na ɲinan ɲaxin naxan fɔxɔ ra?”*
49 Yesu yi e yabi, a naxa, “Yinnan mi n tan fɔxɔ ra. N na n Fafe Ala nan tun
binyama, koni ɛ tan n yelefuma.
50 N mi binyen fenma n yɛtɛ xa. Ala naxan kitin sama, na nan binyen
fenma n tan xa.
51 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, naxan na n ma falan suxu, na kanna mi sayaan
sɔtɛ habadan!”
52 Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata a kolon yati, fa fala
yinnana i tan fɔxɔ ra! Iburahima bata faxa, nabine fan bata faxa, koni i tan
naxa, ‘Naxan na n ma falan suxu, na kanna mi sayaan sɔtɛ habadan.’
53 I tan gbo nxu fafe Iburahima xa ba, naxan bata faxa? Nabine fan bata
faxa. I ya fe mirixi di?”
54 Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa n yi n yɛtɛ binya nun, n ma binyen mi findima
sese ra. N Fafe nan n binyama, ɛ a falaxi naxan ma fa fala ɛ Ala nan a ra.
55 Ɛ mi a tan kolon, koni n tan a kolon. Xa n na a fala fa fala n mi a kolon, n
bata findi wule xɛlɛn na nayi alo ɛ tan. Koni n na a kolon, n na a falan
suxuma.
56 Ɛ fafe Iburahima yengi yi tixi n fa waxatin na sɛwani. A bata a to, a yi
sɛwa.”
57 Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa, “I munma ɲɛɛ tonge suulun sɔtɔ
singen, i yi Iburahima to nun ba?”
58 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, Iburahima barixi nɛn, n
tan na yi.”†
59 Na ma, e yi gɛmɛne tongo a magɔlɔn xinla ma, koni Yesu yi a luxun, a
mini Ala Batu Banxini.

---

* **8:48: 8.48** Na waxatini Yahudiyane yi ***Samariya kaane*** yatɛxi kafirine nan na. E fe fɔlɔden sɛbɛxi Mangane Firinden 17.24 kui. † **8:58: 8.58** Yesu a alayana a fe falaxi wundoni yireni ito yi. Na feen mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 3.14 kui, na naxa fa fala Ala xinla yɛtɛɛn findixi na falan nan na bayo Ala naxa mɛnni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mɔn naxa mɛnni fa fala a yɛtɛɛn xili nɛn “N Na Yi.” Nayi, Yesu to a falama muxune xa fa fala “Iburahima barixi nɛn, n tan na yi,” na bunna nɛn fa fala Yesu findixi Alaa falan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mɔn sɛbɛxi Yoni 1.1 kui.

9

Yesu yi danxutɔɔn yɛɛn nabi

1 Yesu yi a masiga tima waxatin naxan yi, a yi xɛmɛna nde to naxan barixi
danxutɔyani.
2 A xarandiine yi a maxɔdin, e naxa, “Karamɔxɔ, nanfera xɛmɛni ito barixi
danxutɔyani, a yɛtɛɛn nan yulubin ligaxi ba hanma a sɔtɔ muxune?”
3 Yesu yi e yabi, a naxa, “A yɛtɛna yulubin xa mi a danxuxi, a sɔtɔ muxune
fan gbeen mi a danxuxi. A danxuxi nɛn alogo Ala sɛnbɛn wanla xa mayita
yamaan na a tan xɔn ma.
4 Fanni sogen texi fɔ en xa n xɛ muxuna wanle kɛ nɛn. Amasɔtɔ kɔɛɛn
somaan ni i ra, muxe mi nɔɛ walɛ waxatin naxan yi.
5 N dunuɲa yi waxatin naxan yi, dunuɲa kɛnɛnna nan n tan na.”
6 Yesu to na fala, a dɛgen namini bɔxɔni, a bɛndɛn namulan a ra, a boron
bɔli danxutɔɔn yɛɛne ma.
7 A yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, “Sa i yɛɛn naxa ige ramaradeni naxan xili
Siloyan.” Siloyan bunna nɛɛn, “Xɛrana.” Na ma, xɛmɛn yi siga, a sa a yɛɛn
naxa. A xɛtɛmatɔna, a seen to.
8 Na xanbi ra, a dɔxɔ bodene nun muxun naxanye yi a toma xandi tideni a
fɔlɔni, ne yi maxɔdinna ti, e naxa, “Xɛmɛn naxan yi dɔxi xandi tideni nun,
na xa mi ito ra ba?”
9 Nde naxa, “A tan nan a ra.” Koni bonne naxa, “Ɛn-ɛn, e maliga nɛn tun!”
Koni xɛmɛn yɛtɛɛn yi a fala, a naxa, “N tan nan yati a ra.”
10 E yi a maxɔdin, e naxa, “I yɛɛn nabixi di?”
11 A yi e yabi, a naxa, “Xɛmɛn naxan xili Yesu, na nan bɛndɛn namulanxi a
yi boron bɔli n yɛɛne ma. A yi a fala n xa, a naxa, ‘Siga Siloyan yi, i sa i yɛɛn
naxa.’ Nayi, n sa n yɛɛn naxa, n yi seen to.”
12 E yi a maxɔdin, e naxa, “Na xɛmɛn minɛn yi?”
A yi e yabi, a naxa, “N mi a kolon.”

Farisi muxune yi danxutɔɔn maxɔdin

13 Nba, xɛmɛn naxan yi danxuxi nun, e yi siga na ra Farisi muxune fɛma.
14 Anu, Yesu bɛndɛn namulan waxatin naxan yi, a xɛmɛn yɛɛne rabi,
Matabu Lɔxɔn nan yi a ra.
15 Nanara, Farisi muxune mɔn yi xɛmɛn maxɔdin a yɛɛn nabi kiin ma. A yi
a fala e xa, a naxa, “A bɛndɛn nan namulanxi, a yi a bɔli n yɛɛne ma, n yi n
yɛɛn naxa, iki n bata seen to.”
16 Farisi muxuna nde naxa, “Xɛmɛn naxan ito ligaxi, na mi fataxi Ala xan
na, amasɔtɔ a mi Matabu Lɔxɔn tɔnna suxi.” Koni nde gbɛtɛ naxa, “Yulubi
kanna nɔɛ kabanako fe sifani itoe ligɛ ba?” Na ma, e yitaxun.
17 Nba, Farisi muxune mɔn yi xɛmɛn maxɔdin, e naxa, “I tan naxa a di a fe
yi, a i tan naxan yɛɛye rabixi?”
A yi e yabi, a naxa, “Nabiin nan a ra.”
18 Benun e xa xɛmɛn sɔtɔ muxune xili, Yahudiyane mɔn mi yi laxi a ra a
danxutɔɔn nan yi a ra, a bata seen to.
19 E yi e maxɔdin, e naxa, “Ɛ diin nan ito ra ba, ɛ naxan ma a a sɔtɔxi
danxutɔyaan nin? Nanfe ligaxi a to fa seen toma iki?”
20 A sɔtɔ muxune yi e yabi, e naxa, “Nxu a kolon fa fala a nxɔ diin na a ra.
Nxu mɔn a kolon a sɔtɔxi danxutɔyaan nin.
21 Koni nxu mi a kolon naxan a ligaxi a fa seen toma iki. Naxan a yɛɛn
nabixi, nxu mi na fan kolon. Ɛ a maxɔdin, bayo dii ɲɔrɛ mi fa a ra sɔnɔn. A
yɛtɛɛn xa ɛ yabi!”

22 A sɔtɔ muxune ito fala nɛn, amasɔtɔ e yi gaxuxi Yahudiyane yɛɛ ra, bayo Yahudiyane bata yi lan a ma fa fala naxan na a tiyɛ a ra, a Alaa Muxu Sugandixin nan Yesu ra, e na kanna kedima nɛn salide banxini.
23 Na nan a liga, a sɔtɔ muxune naxa, “Ɛ a maxɔdin, amasɔtɔ dii ɲɔrɛ mi fa a ra sɔnɔn!”
24 E mɔn yi na xɛmɛn xili naxan yi danxuxi, e yi a fala a xa, e naxa, “Ɲɔndin fala, i binyen fi Ala ma! Nxu a kolon fa fala yulubi kanna nan na xɛmɛn na.”
25 Xɛmɛn yi e yabi, a naxa, “N tan mi a kolon xa yulubi kanna nan a ra. N naxan kolon, danxutɔɔn nan yi n na, koni iki n seen toma!”
26 E yi a maxɔdin, e naxa, “A nanfe ligaxi i ra? A i yɛɛn nabixi di?”
27 A yi e yabi, a naxa, “N bata yelin na falɛ ɛ xa, koni ɛ mi ɛ tuli mati. Nanfera ɛ mɔn waxi a mɛ feni? Ɛ fan waxi findi feni a xarandiine nan na ba?”
28 E yi a makonbi, e yi a fala a xa, e naxa, “A xarandiina i tan nan na, Musa gbee xarandiine nan nxu tan na.
29 Nxu a kolon fa fala Ala falan ti nɛn Musa xa, koni nxu mi xɛmɛni ito kelide kolon!”
30 Xɛmɛn yi e yabi, a naxa, “Ee! Nba, kabanako feen nan na ra, ɛ mi a keliden kolon, koni a bata n tan yɛɛn nabi.
31 En na a kolon fa fala Ala mi a tuli matima yulubi kanne ra. A tuli matima a binya muxu nan xui ra naxan a sagoon ligama.
32 Xabu dunuɲa da, muxe munma a mɛ singen fa fala muxuna nde bata danxutɔɔn yɛɛn nabi naxan sɔtɔxi danxutɔyani.
33 Xa xɛmɛni ito mi fataxi Ala xan na nun, a mi yi nɔɛ fefe ligɛ nun.”
34 E yi a yabi, e naxa, “I sɔtɔxi yulubin yɛtɛɛn nin, i kataxi nxu xaran feen nan na ba?” E yi a kedi tanden ma.

Danxutɔyana Alaa feene yi

35 Yesu yi a mɛ fa fala a e bata xɛmɛn kedi. A yi a to, a naxa, “I bata dɛnkɛlɛya Muxuna Dii Xɛmɛn ma ba?”
36 Xɛmɛn yi a yabi, a naxa, “N kanna, nde na ra alogo n xa dɛnkɛlɛya a ma?”
37 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I bata yelin a toɛ, a tan nan falan tima i xa iki.”
38 Xɛmɛn yi a fala, a naxa, “N Marigina, n bata dɛnkɛlɛya i ma.” A yi a xinbi sin Yesu bun ma.
39 Yesu naxa, “N faxi dunuɲa makitiden nin alogo danxutɔne xa seen to, yɛɛ kanne yi danxu.”
40 Farisi muxuna ndee yi a fɛma na yi, ne yi a xuiin mɛ. E yi a maxɔdin, e naxa, “I yengi a ma danxutɔɔn nan nxu tan fan na ba?”
41 Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa danxutɔɔn nan yi ɛ ra nun, ɛ mi yi yatɛma yulubi kanna ra na yi. Koni bayo ɛ naxa, ‘Nxu seen toma,’ ɛ yulubin luma nɛn ɛ ma na yi.”

10

Yɛxɛɛ kulana fe sandana

1 Yesu naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, muxun naxan mi soma xuruse sansanni fata a so dɛɛn na, koni a te sansanna ra, muɲaden nun mafu tiin nan na kanna ra.
2 Muxun naxan soma xuruse sansanni fata a dɛɛn na, xuruse rabaan nan na kanna ra.

3 Dɛ kantanna dɛɛn nabima a xa nɛn. A na a yɛxɛɛne xili waxatin naxan yi, e a xuiin mɛma nɛn, a yi e ramini.
4 A na a gbeene ramini waxatin naxan yi, a ti e yɛɛ ra, a yɛxɛɛne birama a fɔxɔ ra nɛn, amasɔtɔ e a xuiin kolon.
5 E mi birama muxu gbɛtɛ fɔxɔ ra, e gima muxu gbɛtɛ yɛɛ ra nɛn, amasɔtɔ e mi a xuiin kolon."
6 Yesu yi sandani ito sa e xa, koni a feen naxan falama e xa, e mi na famu.

Yesu, xuruse raba faŋina

7 Nayi, Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, "N xa ɲɔndin fala ɛ xa, n tan nan sansanna so dɛɛn na yɛxɛɛne xa.
8 Naxanye birin faxi n yɛɛ ra, muŋadene nun mafu tiine nan yi ne ra. Koni yɛxɛɛne mi e tuli mati ne xuine ra.
9 N tan nan sansanna so dɛɛn na. Muxu yo so n tan xɔn ma, na kisima nɛn. Na nɔɛ minɛ nɛn a so, a yi balon sɔtɔ.
10 Muŋaden mi fama fefe ra fɔ muŋan nun faxa tiin nun kalan xili ma. N tan faxi nɛn alogo e xa dunuŋa yi gidi dɛfexin sɔtɔ."
11 "N tan nan xuruse raba faŋin na. Xuru se raba faŋin tinŋɛ nɛn, a faxa yɛxɛɛne fe ra.
12 Koni walikɛɛn tan mi luxi alo xuruse rabana bayo a gbee mi yɛxɛɛne ra. Xa a kankon to fɛ, a yɛxɛɛne rabeŋinma nɛn, a yi a gi. Kankon yi wuru yɛxɛɛ kuruni a yi e raxuya ayi.
13 Walikɛɛn nan na ra, yɛxɛɛne fe kɔntɔfili mi a ma.
14 N tan nan xuruse raba faŋin na. N na n ma xuruseene kolon, e fan n kolon
15 alo Fafana n kolon kii naxan yi, alo n fan Fafan kolon kii naxan yi. N nan n niin fima nɛn n ma xuruseene fe ra.
16 Yɛxɛɛ gbɛtɛye n yii naxanye mi kulani ito yi fɔ n xa fa ne fan na. E tuli matima nɛn n xuiin na. E findi kuru kedenna ra xuruse raba kedenna xa.
17 N Fafe Ala bata n xanu amasɔtɔ n bata n niin fi, alogo n mɔn xa sa a sɔtɔ.
18 Muxu yo mi n niin bɛ n yi, koni n na a fima nɛn n yɛtɛ ra. Sɛnbɛna n yii, n yi a fi, a sɛnbɛn mɔn n yii, n yi a tongo. N yamarini ito nan sɔtɔxi n Fafe Ala ra."
19 Yahudiyane mɔn yi yitaxun na falane fe ra.
20 E wuyaxi yi a fala, e naxa, "Yinna ŋaxin nan ito fɔxɔ ra. Seen bata so a yi! Ɛ tuli matima a ra nanfera?"
21 Koni bonne naxa, "Yinna ŋaxin naxan fɔxɔ ra, na mi falan tima na kiini. Yinnan nɔɛ danxutɔɔn yɛɛn nabiyɛ ba?"

Yahudiyane yi e mɛ Yesu ra

22 Ala Batu Banxin nabi waxatin sanla sɛwan nan yi a ra Yerusalɛn taani, xunbeli waxatini.
23 Yesu yi a masiga tima Ala Batu Banxin tanden ma Sulemani a Gagene bun ma.
24 Yahudiyane yi a rabilin, e yi a fala a xa, e naxa, "I sikɛni ito bama nxu ma waxatin mundun yi? Xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, a fala nxu xa kɛnɛnni."
25 Yesu yi e yabi, a naxa, "N bata yelin a falɛ ɛ xa, koni ɛ mi laxi a ra. N kabanako fe wanla naxanye kɛma n Fafe Ala sɛnbɛni, ne nan n seren na.
26 Koni ɛ mi laxi n na, amasɔtɔ n ma yɛxɛɛne mi ɛ tan na.
27 N ma yɛxɛɛne n xuiin mɛma nɛn. N na e kolon, e birama nɛn n fɔxɔ ra.

28 N habadan nii rakisin fima e ma nɛn, e mi faxɛ habadan. Muxu yo mi nɔɛ e bɛ n yii.
29 N Fafe Ala naxan e soxi n yii, na gbo birin xa. Muxu yo mi nɔɛ e bɛ n Fafe Ala yii.
30 N tan nun n Fafe, keden nan nxu ra."
31 Yahudiyane mɔn yi gɛmɛne tongo a magɔlɔn xinla ma.
32 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N bata wali faɲi wuyaxi kɛ ɛ yɛtagi n Fafe Ala barakani. Ɛ n magɔlɔnma wanla mundun ma fe ra ne yɛ nayi?"
33 Yahudiyane yi a yabi, e naxa, "Nxu mi i magɔlɔnma wali faɲine xan ma fe ra fɔ i Ala rayelefun naxan tima! Bayo muxun nan tun i tan na, koni i kataxi i xa i yɛtɛ findi Ala ra!"
34 Yesu yi e yabi, a naxa, "A mi sɛbɛxi ɛ sariyani ba, a Ala naxa, 'Alane nan ɛ tan na'?*
35 Kitabun naxan falaxi ɲɔndin nan na ra habadan. Alaa falan tixi muxun naxanye xa, xa a yi a fala ne ma, a 'alane' nan ne ra,
36 nanfera ɛ tan naxa, a n tan bata Ala rayelefu n to a falaxi a Alaa Dii Xɛmɛn nan n tan na? N Fafe Ala nan n sugandixi, a yi n nafa dunuɲa yi.
37 Awa, xa n mi Fafe Alaa wanla kɛma hali ɛ mi la n na.
38 Koni xa n na e kɛma, xa ɛ mi la n na, ɛ la n ma wanle ra alogo ɛ xa a kolon fa, a Fafana n yi e nun n tan fafani."
39 Yahudiyane mɔn yi kata Yesu suxu feen na, koni a yi a ba e yii.
40 Yesu mɔn yi xɛtɛ Yurudɛn kidi ma, Yoni yi marafuun tima dɛnaxan yi igeni a fɔlɔni. A sa lu na.
41 Muxu wuyaxi yi fa a fɛma, e naxa, "Yoni mi kabanako fe liga, koni a falan naxanye birin tixi xɛmɛni ito a fe yi, ɲɔndin nan ne ra."
42 Muxu wuyaxi yi dɛnkɛlɛya a ma mɛnni.

11

Lasarusi faxa fena

1 Xɛmɛna nde yi furaxi, naxan yi xili Lasarusi Betani kaana, Mariyama nun a tada ɲaxalanmana, Marata yi dɔxi taan naxan yi.
2 Mariyama findi ɲaxanla nan na naxan latikɔnɔnna sa Marigin sanne ma, a yi e masugusugu a xun sɛxɛne ra, na ngaxakedenna Lasarusi nan yi furaxi.
3 Nanara, a tadane yi xɛraan nasiga Yesu ma, e naxa, "Marigina, i xɔyin bata fura."
4 Yesu to na mɛ, a naxa, "Saya fure mi a ra. Ito ligaxi nɛn alogo Ala xa binya. Alaa Dii Xɛmɛn binyama nɛn fureni ito xɔn ma."
5 Marata nun a xunyɛn ɲaxalanmaan nun Lasarusi yi rafan Yesu ma han!
6 Anu, a to a mɛ fa fala a Lasarusi furaxi, a yi dɛnaxan yi, a mɔn yi xii firin ti mɛnni.
7 Na xanbi ra, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, "En xɛtɛ Yudaya yamanani."
8 A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, "Karamɔxɔ, a munma bu singen Yahudiyane yi waxi i magɔlɔn feni, i mɔn waxi xɛtɛ feni mɛnna nin ba?"
9 Yesu yi e yabi, a naxa, "Yanyin birin na, kɛnɛnna mi na ba? Naxan na sigan ti yanyin na, na mi dagalanma ayi amasɔtɔ a dunuɲa kɛnɛnna toma.

* **10:34: 10.34** Yaburin 82.6

10 Koni xa muxun sigan ti kɔɛɛn na, a dagalanma ayi nɛn amasɔtɔ kɛnɛnna
mi na."
11 Yesu to na fala, a naxa, "En xɔyin Lasarusi xiin nɛn, koni n xa sa a
raxulun."
12 A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, "Marigina, xa a xiin nɛn, a
kɛndɛyama nɛn."
13 Koni Yesu yi Lasarusi faxa feen nan ma fe falama nun. A xarandiine yi
mirixi a ma, a xixɔnla nan tun yi a ma.
14 Nanara, Yesu yi falan makɛnɛn e xa, a naxa, "Lasarusi faxaxin nan a ra.
15 Koni n bata sɛwa ɛ tan ma fe ra bayo n mi yi a fɛma nun, alogo ɛ xa
dɛnkɛlɛya. En siga a fɛma."
16 Nayi, Tomasi, naxan yi xili a "Gulunna," na yi a fala xarandiin bonne
xa, a naxa, "En fan xa siga, alogo en birin xa sa faxa!"

Yesu nan nii rakisin fima

17 Yesu to fa, a yi a kolon a Lasarusi maluxunna bata yi xii naanin ti.
18 Betani nun Yerusalɛn taan yi tagi so, fɔ kilo saxan ɲɔxɔn.
19 Yahudiya wuyaxi bata yi fa nun Marata nun Mariyama xunyɛ
xɛmɛmaan saya xɔntɔnna tideni e ma.
20 Marata to a mɛ, a Yesu fama, a yi siga a ralandeni koni Mariyama yi lu
banxini.
21 Marata yi a fala Yesu xa, a naxa, "N Marigina, xa i yi be nun, n xunyɛn
mi yi faxɛ nun!
22 Koni n na a kolon, hali iki, i na Ala maxandi fefe ra, a na ligama i xa
nɛn."
23 Yesu yi a fala a xa, a naxa, "I xunyɛn mɔn kelima nɛn sayani."
24 Marata yi a yabi, a naxa, "N na a kolon a kelima nɛn sayani dunuɲa
raɲanni."
25 Yesu yi a fala a xa, a naxa, "N tan nan marakeli tiin na sayani e nun nii
rakisin na. Naxan na dɛnkɛlɛya n tan ma, hali a faxa, a nii rakisin sɔtɔma
nɛn.
26 Naxan na lu a nii ra a dɛnkɛlɛya n ma, na mi faxɛ mumɛ! I laxi ito ra
ba?"
27 Marata yi a yabi, a naxa, "Ɔn Marigina, n laxi a ra fa fala Alaa Muxu
Sugandixin nan i tan na, Alaa Dii Xɛmɛna, naxan yi fama dunuɲa yi nun."
28 Marata na fala xanbini, a xɛtɛ, a yi a xunyɛn Mariyama xili wundoni, a
yi a fala a xa, a naxa, "Karamɔxɔ be yi, a i xilima."
29 Mariyama na mɛ waxatin naxan yi, a yi keli mafurɛn, a sa a ralan.
30 Yesu munma yi taan li nun, Marata a li dɛnaxan yi, a yi mɛnna nin nun.
31 Yahudiyan naxanye siga Mariyama xɔntɔndeni, ne a to waxatin naxan
yi Mariyama bata keli mafurɛn, a mini, e yi bira a fɔxɔ ra. E yengi yi a ma, a
sigan gaburun dɛɛn nan na wugadeni.
32 Mariyama Yesu fɛman li waxatin naxan yi, a yi a to, a yi a xinbi sin a
bun ma, a naxa, "Marigina, xa i yi be nun, n xunyɛn mi yi faxɛ nun!"
33 Yesu yi a to, a wugama, Yahudiyan naxanye fan yi a fɔxɔ ra, ne fan yi
wugama, na yi a niin sunu han!
34 A yi e maxɔdin, a naxa, "Ɛ a maluxunxi minɛn yi?" E yi a yabi, e naxa,
"Marigina, fa a mato."
35 Yesu yi wuga.
36 Na ma, Yahudiyane naxa, "A bata a xanu kii naxan yi, ɛ na mato!"

37 Koni nde naxa, “Ito xa mi danxutɔɔn yɛɛn nabi ba? A mi yi a ligɛ nun,
Lasarusi nama faxa ba?”

Lasarusi rakeli fena sayani

38 Yesu bɔɲɛn yi sunuxi, a siga gaburun dɛɛn na. Faranna nan yi a ra nun,
gɛmɛn saxi a dɛɛn na.
39 Yesu yi e yamari, a naxa, “Ɛ gɛmɛn ba a dɛ ra!” Faxa muxun tadan
ɲaxalanmaan Marata yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, a xirin nan fa
minima iki amasɔtɔ a maluxunna bata soge naanin ti.”
40 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N mi yi a fala i xa nun fa fala xa i
dɛnkɛlɛyaxi, i Alaa binyen toma nɛn?”
41 Nayi, e gɛmɛn ba na. Yesu yi a yɛɛ rate kore, a yi Ala maxandi, a naxa,
“N Fafe, n barikan birama i xa amasɔtɔ i bata n xuiin mɛ.
42 N na a kolon fa fala i n xuiin mɛma waxatin birin. Koni n ni ito falama
muxuni itoe nan ma fe ra naxanye tixi be, alogo e xa la a ra fa fala a i tan
nan n xɛxi.”
43 A to na fala, a yi a xuini te, a naxa, “Lasarusi, mini!”
44 Faxa muxun yi keli gaburun kui, a sanna nun a yiine raxidixi
kasangenna ra, a xunna fan mafilinxi kasangenni. Yesu yi a fala e xa, a
naxa, “Ɛ a mafulun, ɛ a lu, a xa siga.”

E wundo fena Yesu xili ma
Matiyu 26.1-5, Maraka 14.1-2, Luka 22.1-2

45 Nanara, Yahudiyan naxanye yi na Mariyama xɔntɔndeni, Yesu feen
naxan liga, e to na to, e wuyaxi yi dɛnkɛlɛya a ma.
46 Koni nde yi siga Farisi muxune fɛma. Yesu feen naxan ligaxi, e sa na
fala e xa.
47 Nanara, saraxarali kuntigine nun Farisi muxune yi kitisa yamaan xili
bode toni, e naxa, “En nanfe ligama? Xɛmɛni ito kabanako fe wuyaxi
ligama!
48 Xa en na a lu iki, muxune birin dɛnkɛlɛyama a ma nɛn. Romi kuntigine
kelima nɛn, e yi en ma yire sariɲanxin kala e nun en siyaan birin!”*
49 E tan nde keden nan yi xili Kayafa, naxan yi Saraxarali Kuntigi Singen
na nun na ɲɛɛn na, a yi a fala, a naxa, “Ɛ mi fefe kolon!
50 Ɛ mi a kolon ba, fa fala a fisa muxu kedenna xa faxa yamaan xa benun
siyaan birin xa halagi?”
51 Anu, a mi na falaxi a yɛtɛ ma. Kayafa to yi saraxarali kuntigiyani nun
na ɲɛɛn na, a waliyiya falan nan tixi na ra fa fala Yesu xa faxa Yahudiyane
siyaan xa.
52 Koni na siyaan gbansanna xa mi a ra fɔ Ala diin naxanye xuyaxi ayi, a
yi ne findi yama kedenna ra.
53 Nba, fɔlɔ na waxatin ma, Yahudiya kuntigine yi Yesu faxa feni tɔn.
54 Nanara, Yesu mi fa a masiga ti Yudaya yamanani kɛnɛnni sɔnɔn koni a
keli, a siga taana nde yi tonbonna dɛxɔn ma, dɛnaxan xili Efirami. E nun a
xarandiine yi lu na yi.

* **11:48: 11.48** Yesu a waxatini, Romi kaane Isirayila yamanan suxu nɛn yɛngɛni. Nayi, xa Yerusalɛn taani maxa ɲaxi ra, Romi kaane yi na yatɛma nɛn murutɛn na nun, e fa yɛngɛn so, e taan yirene kala. Na nan gaxu yi Isirayila kaane ma.

55 Yahudiyane sanla, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla† bata yi maso. Muxu
wuyaxi yi keli na yamanani siga Yerusalɛn taani alogo e xa sa e yɛtɛ
rasarijŋan benun sanla xa a li.
56 E yi lu Yesu fenŋɛ. E yi malanxi Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, e yi
lu e bode maxɔdinŋɛ, e naxa, “Ɛ mirixi nanse ma? A mi fɛ sanli ba?”
57 Saraxarali kuntigine nun Farisi muxune bata yi yamarin fi, e naxa, xa
naxan Yesu yire kolon, a xa a yire ba alogo e xa sa a suxu.

12

Latikɔnɔnna sa fena Yesu ma
Matiyu 26.6-13, Maraka 14.3-9

1 A bata yi lu soge sennin benun Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla xa a li,
Yesu yi siga Betani taani, Lasarusi yi dɔxi dɛnaxan yi, Yesu naxan nakeli
sayani.
2 E yi donseen nafala a xa na yi. Lasarusi yi dɔxi Yesu fɛma a dɛgedeni,
Marata yi walima e xa.
3 Nba, Mariyama yi latikɔnɔnna sare xɔdɛxɛn litiri tagi tongo, naxan xili
naradi, a yi a sa Yesu sanne ma. A yi e masugusugu a xunsɛxɛn na.
Latikɔnɔnna xirin yi banxin suxu.
4 Yudasi Isakariyoti, Yesu a xarandiina nde naxan yi a yanfama, a a so
yiini, na yi a fala, a naxa,
5 “Nanfera latikɔnɔnni ito mi matixi gbeti gbanan kɛmɛ saxan na, a so
yiigelitɔne yii?”
6 A mi na falaxi fa fala a xaminxi yiigelitɔne fe ra, koni bayo muŋaden
nan yi a tan na nun. Gbeti bɛnbɛnla yi ramaraxi a tan nan yii. A yi na
gbetina nde donma nun.
7 Koni Yesu naxa, “Fata a ra! A ito maraxi n binbin maluxun lɔxɔn nan yɛɛ
ra.
8 Yiigelitɔne ɛ fɛma waxatin birin koni n tan mi luma ɛ fɛma waxatin
birin.”

E yi Lasarusi fan faxa feni tɔn

9 Yahudiya wuyaxi yi a mɛ, a Yesu na yi. E yi siga Yesu nun Lasarusi fan
matodeni Yesu naxan nakeli sayani.
10 Na ma, saraxarali kuntigine yi Lasarusi fan faxa feni tɔn.
11 Amasɔtɔ Yahudiya wuyaxi yi xɛtɛma e fɔxɔ ra, e yi dɛnkɛlɛya Yesu ma
Lasarusi a fe ra.

Yesu yi so Yerusalɛn taani
Matiyu 21.1-11, Maraka 11.1-11, Luka 19.28-40

12 Na xɔtɔn bode, yama gbeen naxan yi faxi sanli, ne yi a mɛ, a Yesu fama
Yerusalɛn taani.
13 Nanara, e sa tugu yiine masɛgɛ, e sa a ralan, e sɔnxɔ, e naxa, “Ala
tantun! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Ala xa Isirayila
Mangan baraka!”
14 Yesu yi sofanla to, a dɔxɔ a fari alo a sɛbɛxi Kitabuni kii naxan yi, a naxa,
15 “Siyon kaane, ɛ nama gaxu!
A mato, ɛ mangan fama.

† **11:55: 11.55** ***Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

A dɔxi sofali diin fari.”*
16 A xarandiine mi yi na birin famuxi singen, koni Yesu binya waxatin
naxan yi, nayi e yi a kolon a na feene yi sɛbɛxi a tan nan ma fe ra, a e tan
yɛtɛɛn bata yi na liga a xa.
17 Yamaan naxan yi Yesu fɛma a Lasarusi xili gaburun na waxatin naxan
yi, a yi a rakeli sayani, ne birin yi lu na seren bɛ.
18 Nanara, yamaan yi siga a ralandeni amasɔtɔ e bata a mɛ Yesu kabanako
feen naxan ligaxi.
19 Farisi muxune yi a fala e bode xa, e naxa, “Ɛ mi a to, en katan naxan
tima, a munanfan yo mi en ma! A mato, dunuɲa muxune birin biraxi a fɔxɔ
ra!”

Girɛkina ndee yi Yesu fen

20 Girɛkina ndee bata yi siga sanli Ala batudeni.
21 E fa Filipi fɛma naxan yi kelixi Betasada taani Galile yamanani, e yi
maxɔdinna ti, e naxa, “Nxu Fafe, nxu waxi a xɔn ma, nxu xa Yesu to.”
22 Filipi yi sa a fala Andire xa, e firinna birin yi siga, e sa a fala Yesu xa.
23 Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxuna Dii Xɛmɛn binya waxatin bata a li.
24 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, fanni sansi kɛsɛn mi bira bɔxɔni a yɛɛ maluxun, a
mi wuyɛ ayi. Koni xa a yɛɛ maluxun, a solima nɛn, a wuya ayi.
25 Muxu yo niin nafan a ma, a bɔnɔma a yi nɛn, koni muxu yo a mɛ a niin
na dunuɲa ito yi, na a ramarama nɛn habadan nii rakisini.
26 Muxu yo waxi a xɔn ma, a xa wanla kɛ n xa fɔ a xa bira n fɔxɔ ra nɛn.
Nayi, n dɛnaxan yi, n ma walikɛɛn fan luma nɛn mɛnni. Muxu yo wanla
kɛma n xa, n Fafe Ala na binyama nɛn.”

Yesu yi a faxa feen fala

27 Yesu naxa, “N bɔɲɛn tɔrɔxi na a ra iki. N nanfe falama? N xa a fala ba, fa
fala, ‘N Fafe, i nama tin waxatini ito xa n li?’ Anu, n faxi na nan ma.
28 N Fafe, i xinla binya!” Nayi, fala xuiin yi keli kore naxan a fala, a naxa,
“N bata a binya, n mɔn a binyama nɛn.”
29 Yamaan naxan yi tixi na, ne yi fala xuiin mɛ, e naxa, “Galanna bata a
xui ramini!” Ndee naxa, “Malekan bata falan ti a xa!”
30 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Fala xuini ito mi minixi n tan ma fe ra, fɔ ɛ
tan ma fe ra.
31 Dunuɲa kitin bolon waxatin bata a li iki. Ala dunuɲani ito kuntigi ɲaxin
kedima nɛn iki.
32 N na yite† bɔxɔn ma waxatin naxan yi, n muxune birin mabandunma
nɛn n ma.”
33 A ito falaxi nɛn alogo a xa a faxa kiin yita e ra.
34 Yamaan yi a yabi, e naxa, “Nxu bata a kolon Sariya Kitabun xɔn, a Alaa
Muxu Sugandixin luma nɛn habadan. I tan a falama nanfera fa fala a
Muxuna Dii Xɛmɛni tema nɛn? Nde Muxuna Dii Xɛmɛni ito ra?”
35 Yesu yi e yabi, a naxa, “Kɛnɛnna kanna mɔn ɛ yɛ singen waxatidi tun.
Kɛnɛnna ɛ tagi waxatin naxan yi ɛ sigan ti, alogo dimin nama so ɛ ma. Bayo
naxan dimini, na mi a sigaden kolon.
36 Kɛnɛnna kanna ɛ tagi waxatin naxan yi, ɛ dɛnkɛlɛya a ma, alogo ɛ xa
findi kɛnɛnna muxune ra.”
Yesu ito fala e xa waxatin naxan yi, a yi siga, a a luxun e ma.

---

* **12:15: 12.15** Sakari 9.9 † **12:32: 12.32** Yesu ***yite*** nɛn a yelin xanbini gbangbanɲɛ wudin ma. A mɔn yi ***te*** ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma. A mato Yoni 3.14 kui.

Yahudiyane mi tin dɛnkɛlɛyɛ

37 Hali a to kabanako fe wuyaxi liga e yɛɛ xɔri, e mi la a ra.
38 Na liga nɛn alogo Nabi Esayi fala xuiin xa kamali, a naxa, “Marigina,
nde laxi nxɔ falan na? Marigina a sɛnbɛn makɛnɛn nde xa?”‡
39 Nanara, e mi yi nɔɛ dɛnkɛlɛyɛ bayo Esayi mɔn naxa,
40 “A bata e yɛɛn danxu,
a yi e bɔɲɛn xɔdɔxɔ ayi,
alogo e yɛɛne nama toon ti,
e xaxinla nama feene famu,
a e nama maxɛtɛ,
Ala yi e rakɛndɛya.”§
41 Esayi na falaxi nɛn, bayo a bata yi Yesu a binyen to, a yi a tan nan ma fe
falama.
42 Anu, hali yamaan kuntigine yɛ, muxu wuyaxi dɛnkɛlɛya nɛn Yesu ma.
Koni e mi yi tinma a falɛ Farisi muxune fe ra alogo e nama e ramini salideni.
43 A rafan e ma muxune xa e binya benun Ala xa e binya.

Kitisana

44 Yesu yi a xuini te, a naxa, “Naxan na dɛnkɛlɛya n ma, a mi dɛnkɛlɛyaxi n
tan xan tun ma fɔ naxan n xɛxi.
45 Muxu yo n to, na bata n xɛ muxun fan to.
46 N bata fa dunuɲa yi alo kɛnɛnna kanna. Naxan na dɛnkɛlɛya n ma, na
mi luyɛ dimini.
47 Muxu yo n ma falan mɛ, a mi a suxu, n tan xa mi a yalagima. Amasɔtɔ n
mi faxi dunuɲa muxune yalagideni, fɔ e rakisideni.
48 Naxan na a mɛ n na, a mi tin n ma falane suxɛ. N ma falan na kanna
yalagima nɛn lɔxɔ dɔnxɛni.
49 Amasɔtɔ n mi falan tima n yɛtɛ xan ma fe ra fɔ n Fafe Ala naxan n xɛxi.
Na nan n ma fala tixine yamarima n ma.
50 N na a kolon fa fala a yamarin findima nɛn habadan nii rakisin na. N
falan tiin nɛn alo n Fafe Ala a yamarixi n ma kii naxan yi.”

13

Yesu yi a xarandiine sanne maxa

1 Nba, na xɔtɔn bode, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla nan yi a ra. Yesu yi a
kolon fa fala a keli waxatin bata a li dunuɲa yi, siga a Fafe Ala konni. A gbee
muxun naxanye yi dunuɲa yi, a yi ne xanu waxatin birin, a yi e xanu han a
raɲanna.
2 E yi e dɛgema waxatin naxan yi, Yinna Manga Setana bata yi yelin soɛ
Simɔn ma dii xɛmɛn Yudasi Isakariyoti bɔɲɛni a xa Yesu yanfa, a a so yiini.
3 Yesu yi a kolon fa fala Fafe Ala bata feen birin sa a sɛnbɛni. A yi a kolon
fa fala a fataxi Ala nan na, a mɔn sigama Ala nan ma.
4 Nanara, e to yi e dɛgema, a yi keli, a yi a doma gbeen ba a ma, a dugin
xidi a tagi.
5 Na xanbi ra, a yi igen sa ige sa seen kui, a yi fɔlɔ a xarandiine sanne
maxɛ. Dugin naxan yi xidixi a tagi, a yi e sanne masugusugu na ra.
6 A yi fa Simɔn Piyɛri fɛma, na yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, i tan nan n
sanna maxama ba?”

‡ **12:38: 12.38** Esayi 53.1 § **12:40: 12.40** Esayi 6.9-10

7 Yesu yi a yabi, a naxa, “I mi a kolon n naxan ligama iki, koni i fama a
kolondeni nɛn.”
8 Piyɛri yi a fala, a naxa, “I tan mi n sanna maxɛ mumɛ!” Yesu yi a yabi a
naxa, “Xa n mi i sanna maxa, i mi findɛ n ma xarandiin na.”
9 Simɔn Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Marigina, i nama n sanna gbansanna
maxa nayi, koni e nun n yiine nun n xunna!”
10 Yesu yi a yabi, a naxa, “Naxan bata a gbindin maxa, na mako mi fa a
maxan ma fɔ a sanne, bayo a sariɲan. Ɛ fan sariɲan, koni ɛ birin mi a ra.”
11 Yesu yi a yanfa muxun kolon. Nanara, a yi a fala, a naxa, “Ɛ birin mi
sariɲan.”
12 Yesu yelin e sanne maxɛ waxatin naxan yi, a yi a doma gbeen nagodo a
ma, a mɔn yi sa dɔxɔ a funfuni. A yi e maxɔdin, a naxa, “N naxan ligaxi ito
ra, ɛ na famunxi ba?
13 Ɛ n tan xilima fa fala ‘Karamɔxɔ’ e nun ‘Marigina.’ Na falan lanxi
amasɔtɔ na nan n tan na.
14 Xa n tan ɛ Marigin nun ɛ karamɔxɔn bata ɛ sanne maxa, ɛ tan fan xa ɛ
bode sanne maxa.
15 N misaala yitaxi ɛ ra nɛn, alogo ɛ xa a liga alo n na a ligaxi kii naxan yi.
16 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, konyin mi gbo a kanna xa, xɛraan mi gbo a xɛ
muxun xa.
17 Ɛ bata feni itoe kolon iki, sɛwana ɛ xa, xa ɛ lu na ligɛ!”
18 “N mi falan tima ɛ birin ma fe ra. N bata naxanye sugandi, n ne kolon.
Koni fɔ Kitabun fala xuiin xa rakamali nɛn, a naxa, ‘Nxu nun naxan
donseen donma nxu bode xɔn, na bata keli n xili ma.’*
19 N ni ito falama ɛ xa iki benun a xa liga. Nayi, a na liga waxatin naxan yi,
ɛ lama a ra nɛn, fa fala, ‘N tan nan a ra, naxan na yi.’ ”†
20 “N xa ɲɔndin fala ɛ xa. Naxan na n ma xɛrani suxu, na bata n fan
yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na kanna bata Ala yisuxu naxan n xɛxi.”

Yudasi Yesu yanfama nɛn
Matiyu 26.20-25, Maraka 14.17-21, Luka 22.21-23

21 Yesu ito fala waxatin naxan yi, a niin yi sunu! A yi sereya falani ito ti, a
naxa, “N xa ɲɔndin fala ɛ xa, ɛ tan nde keden n yanfama nɛn, a n so yiini
yati!”
22 A xarandiine yi e bode mato, e mi yi a kolon a yi muxun naxan ma.
23 Yesu a xarandii keden yi na, a yi naxan xanuxi kati, na yi dɔxi a dɛxɔn
ma.
24 Simɔn Piyɛri yi a yiin maliga na xa, a naxa, “A maxɔdin, a nde a fe
falama.”
25 Na xarandiin yi a maso Yesu ra, a yi a maxɔdin, a naxa, “N Marigina,
nde na ra?”
26 Yesu yi a yabi, a naxa, “N na donseen sin sabini, n na a so naxan yii, na
kanna nan a ra.” Awa, a donseen sin sabini, a yi a so Simɔn ma dii xɛmɛn
Yudasi Isakariyoti yii.
27 Yudasi donseen nasuxina, Setana yi so a yi sa! Yesu yi a fala a xa, a
naxa, “I naxan ligama, na liga mafurɛn.”

---

* **13:18: 13.18** Yaburin 41.10 † **13:19: 13.19** A sɛbɛxi Xɔrɔyaan 3.14 kui fa fala Ala xinla yɛtɛɛn findixi na falan nan na bayo Ala naxa mɛnni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mɔn naxa mɛnni fa fala a yɛtɛɛn xili nɛn “N Na Yi.” Nayi, Yesu a falani ito bunna nɛn fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mɔn sɛbɛxi Yoni 1.1 kui.

28 Yesu naxan fala a xa, bonna naxanye yi dɔxi e dɛgedeni, ne sese mi yi
na famunxi.
29 Bayo Yudasi nan yi e gbetin marama, ndee yengi yi lu a ma, a Yesu bata
a fala a xa, a xa sa sena ndee sara sanla fe ra. Hanma a xa sa sena nde so
yiigelitɔne yii.
30 Yudasi yi na donseen nasuxu, a mini na sa! Kɔɛɛn nan yi a ra.

Sariya nɛnɛna fe

31 Yudasi siga waxatin naxan yi, Yesu naxa, “Iki, n tan Muxuna Dii
Xɛmɛna binyen bata makɛnɛn, Alaa binyen fan bata makɛnɛn n barakani.
32 Xa Alaa binyen bata makɛnɛn n tan barakani, Ala yɛtɛna n tan Muxuna
Dii Xɛmɛna binyen makɛnɛnma nɛn mafurɛn!”
33 “N ma diine, n mi buma ɛ fɛma sɔnɔn. Ɛ n fenma nɛn, koni n naxan fala
Yahudiyane xa, n na nan falama ɛ fan xa, n naxa, ‘N sigama yiren naxan yi,
ɛ mi nɔɛ sigɛ na yi.’
34 N yamari nɛnɛn nan soma ɛ yi, ɛ bode xanu. Ɛ ɛ bode xanu alo n na ɛ
xanuxi kii naxan yi.
35 Ɛ na ɛ bode xanu, muxune birin ɛ kolonma n ma xarandiine ra na nan
xɔn.”

Yesu yi Piyɛri rakolon
Matiyu 26.31-35, Maraka 14.27-31, Luka 22.31-34

36 Simɔn Piyɛri yi a maxɔdin, a naxa, “Marigina, i sigan minɛn yi?” Yesu yi
a yabi, a naxa, “N sigama dɛnaxan yi, i mi nɔɛ sigɛ n fɔxɔ ra mɛnni iki, koni i
sigama n fɔxɔ ra nɛn waxati famatɔni.”
37 Piyɛri yi a maxɔdin, a naxa, “Marigina, nanfera, n mi nɔɛ birɛ i fɔxɔ ra
iki? N faxɛ nɛn i ya fe ra!”
38 Yesu yi a yabi, a naxa, “I faxɛ n ma fe ra ba? N xa ɲɔndin fala i xa, benun
dontonne xa wuga waxatin naxan yi, i ya falama nɛn dɔxɔɲa ma saxan fa
fala i mi n kolon.”

14

Kiraan nan Yesu ra

1 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ bɔɲɛn nama tɔrɔ, ɛ dɛnkɛlɛya Ala ma, ɛ
dɛnkɛlɛya n tan fan ma.
2 Banxi wuyaxi n Fafe Ala konni. Xa a mi yi na kiini, n yi a falama ɛ xa nɛn
nun. N sigama n xa sa yirena nde yitɔn ɛ xa na yi.
3 N na sa yirena nde yitɔn ɛ xa, n mɔn fama nɛn, n yi siga ɛ ra n yii alogo n
dɛnaxan yi, ɛ fan yi sa lu mɛnni.
4 N sigan dɛnaxan yi, ɛ mɛn kiraan kolon.”
5 Tomasi yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, nxu mi i sigaden kolon, nxu na
kiraan kolonma di?”
6 Yesu yi a yabi, a naxa, “Kiraan nan n tan na, e nun ɲɔndina e nun nii
rakisina. Muxu yo mi sigɛ n Fafe Ala ma n tan ma sabuyaan xanbi.
7 Xa ɛ n tan kolon, ɛ n Fafe fan kolonma nɛn. To xanbi ra, ɛ bata a kolon, ɛ
bata a to.”
8 Filipi yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, Fafe Ala yita nxu ra, na nan nxu
wasama.”
9 Yesu yi a yabi, a naxa, “Filipi, en bata bu en bode fɛma kati! Han to, i mi
n kolon? Muxu yo na n to, na kanna bata Fafe Ala to. I tan a falama nanfera
fa fala a n xa Fafe Ala yita ɛ ra?

10 Filipi, i mi laxi a ra ba, fa fala n Fafe Ala yi, Fafe Ala n fan yi? N falan
naxanye tima ɛ xa, n gbee mi ne ra. Koni n Fafe Ala naxan luma n tan yi, na
nan a wanla kɛma.
11 Ɛ dɛnkɛlɛya a ma fa fala n Fafe Ala yi, Fafe Ala n fan yi. Hanma ɛ
dɛnkɛlɛya kabanako fe wanli itoe xɔn."
12 "N xa ɲɔndin fala ɛ xa, naxan na dɛnkɛlɛya n ma, na feene ligama nɛn
alo n naxanye ligama. A yɛtɛɛn feene ligama nɛn naxanye gbo itoe xa,
amasɔtɔ n sigama n Fafe Ala fɛma.
13 Ɛ na Ala maxandi fefe ra n tan xinli, n na ligama ɛ xa nɛn alogo n Fafe
Alaa binyen xa mayita a Dii Xɛmɛn barakani.
14 Xa ɛ n xandi fefe ra n xinli, n na ligama ɛ xa nɛn.*"

Alaa Nii Sariŋanxin fa fena

15 "Xa ɛ n xanuxi, ɛ n ma yamarine suxu.
16 N Fafe Ala maxandima nɛn, a yi Mali Ti gbɛtɛ so ɛ yii naxan luma ɛ fɛma
habadan.
17 Alaa Nii Sariŋanxin nan a ra, ɲɔndin kanna. Dunuŋa muxune mi nɔɛ na
sɔtɛ amasɔtɔ e mi nɔɛ a toɛ, e mi a kolonŋɛ. Koni ɛ tan a kolon amasɔtɔ a luma
nɛn ɛ fɛma, a mɔn yi lu ɛ yi.
18 N mi ɛ luyɛ alo kiridine, n mɔn fama nɛn ɛ fɛma.
19 Ndedi nan fa luxi, dunuŋa muxune mi fa n toma sɔnɔn koni ɛ tan n
toma nɛn. Bayo n tan bata niin kisin sɔtɔ, ɛ fan nii rakisin sɔtɔma nɛn.
20 Na waxatin na a li, ɛ a kolonma nɛn, a n Fafe Ala yi, ɛ tan fan n tan yi alo
n tan ɛ yi kii naxan yi.
21 Muxu yo n ma yamarine sɔtɔ, a yi e suxu, na nan bata n xanu. Muxu yo
n xanu, n Fafe Ala fan na kanna xanuma nɛn, n tan fan yi a xanu, n yi n yɛtɛ
yita a ra."
22 Yudasi bonna, Yudasi Isakariyoti mi naxan na, na yi a fala, a naxa,
"Marigina, nanfera i lan i xa i yɛtɛ yita nxu ra, koni i mi i yɛtɛ yitɛ dunuŋa
muxune ra?"
23 Yesu yi a yabi, a naxa, "Muxu yo n xanu, na n ma falan suxuma nɛn. N
Fafe Ala fan yi a xanu, n tan nun n Fafe Ala yi siga a fɛma, nxu yi nxu konni
tɔn a fɛma.
24 Muxu yo mi n xanu, na mi n ma falan suxɛ. Ɛ bata falan naxan mɛ, n
gbee fala mi na ra. N Fafe Ala naxan n xɛxi, na nan gbee na ra."
25 "N to yi ɛ fɛma, nanara, n falani itoe ti ɛ xa.
26 Koni Mali Tiina, Alaa Nii Sariŋanxina, Fafe Ala naxan nafama ɛ ma n
xinli, na ɛ xaranma nɛn feen birin ma. N feen naxan birin falaxi ɛ xa, a ne
birin nabirama nɛn ɛ ma."
27 "N bata bɔŋɛ xunbenla lu ɛ yi. N bata n ma bɔŋɛ xunbenla fi ɛ ma. N mi a
fixi ɛ ma alo dunuŋa kiin tima kii naxan yi. Ɛ bɔŋɛn nama tɔrɔ, ɛ nama gaxu.
28 Ɛ bata n ma falan mɛ, n naxa, 'N sigama koni n mɔn fama ɛ fɛma nɛn.'
Xa ɛ yi n xanuxi, ɛ yi sɛwama nɛn n siga feen na n Fafe Ala konni amasɔtɔ a
gbo n tan xa.
29 N feni itoe falama ɛ xa nɛn iki benun a xa liga. Nanara, a na liga
waxatin naxan yi, ɛ dɛnkɛlɛyama nɛn.
30 N mi fa buma falan tiyɛ ɛ fɛma sɔnɔn, amasɔtɔ dunuŋa ito kuntigi ɲaxin
fama. Sese mi a ra n tan yi.

---

* **14:14: 14.14 *Ala maxandi*** feni ito mɔn sɛbɛxi Yoni 15.16 nun 16.23-26 nun 15.7 kui.

31 Koni dunuɲa xa a kolon fa fala n bata n Fafe Ala xanu. Nanara, n feen birin ligama alo a n yamarixi kii naxan yi. Ɛ keli, ɛ fa, en siga."

15

Nɔndin binla nan Yesu ra

1 Yesu yi a fala, a naxa, "N tan nan ɲɔndin binla ra alo wudin binla. N Fafe Ala nan nakɔɔn kanna ra.
2 Wudi yiin naxanye birin n tan wudi binla ma, xa na naxanye mi bogi, Fafe Ala ne bama nɛn n ma. Naxanye birin bogima, a ne rasariɲanma nɛn alogo e mɔn xa bogi dangu a singen na.
3 N falan naxan tixi ɛ xa, na bata ɛ sariɲan iki.
4 Ɛ lu n tan yi, n fan yi lu ɛ yi. Wudi yiin mi nɔɛ bogɛ a yɛtɛ ra, xa a mi a binla ma. Ɛ fan na kii nin, xa ɛ mi lu n tan yi.
5 N tan nan wudin binla ra, a yiine nan ɛ tan na. Naxan na lu n tan yi, n tan fan luma nɛn na kanni, a yi bogi wuyaxi ti a kɛwanli.* Amasɔtɔ ɛ mi nɔɛ sese ligɛ n tan xanbi.
6 Xa muxun naxan mi lu n tan yi, na rawolima ayi nɛn alo wudi yiina, a xara. Na wudi yii sifane malanma nɛn, e sa tɛɛni, e gan.
7 Xa ɛ lu n tan yi, n ma falan yi lu ɛ yi, ɛ na n xandi sese yi, ɛ na sɔtɔma nɛn.
8 Ɛ na findi n ma xarandiine ra, ɛ yi bogi wuyaxi ti ɛ kɛwanli, na nan n Fafe Alaa binyen makɛnɛnma."
9 "N Fafe Ala n xanuxi kii naxan yi, n fan bata ɛ xanu na kiini. Ɛ lu n ma xanuntenyani.
10 Xa ɛ n ma yamarine suxu, ɛ luma nɛn n ma xanuntenyani alo n fan n Fafe Alaa yamarin suxi kii naxan yi, n lu a xanuntenyani.
11 N ni ito falaxi ɛ xa nɛn alogo n ma sɛwan xa lu ɛ yi, ɛ sɛwan yi dɛfe."
12 "N ma yamarin nan ito ra, ɛ bode xanu alo n na ɛ xanuxi kii naxan yi.
13 Xanuntenyaan mi muxu yo yi dangu ito ra fa fala a xa faxa a xɔyine fe ra.
14 Xa ɛ n ma yamarine suxu, n xɔyine nan ɛ tan na.
15 N mi fa a falama ɛ ma sɔnɔn fa fala walikɛne amasɔtɔ walikɛɛn mi a kolon a kuntigin naxan ligama. Koni n fa ɛ xili bama nɛn, 'n xɔyine' amasɔtɔ n naxan birin mɛxi n Fafe Ala ra, n bata na yɛba ɛ xa.
16 Ɛ tan mi n sugandixi koni n tan bata ɛ sugandi, n yi ɛ ti a ra a ɛ xa siga, ɛ sa bogi wuyaxi ti ɛ kɛwanle xɔn, bogin naxanye luma a ra habadan alogo ɛ na fefe maxandi n xinli, n Fafe Ala xa na fi ɛ ma.
17 N ma yamarin nan ito ra, ɛ bode xanu."

Dunuɲa muxune ɛ raɲaxuma nɛn

18 "Xa dunuɲa muxune ɛ raɲaxu, ɛ xaxili lu a xɔn ma fa fala a e n singe nan naɲaxu.
19 Xa dunuɲa muxun nan yi ɛ tan na nun, dunuɲa muxune yi ɛ xanuma nɛn alo e kon kaane. Koni n bata ɛ sugandi keli dunuɲa muxune tagi. E gbee mi fa ɛ tan na. Na nan a ligaxi dunuɲa muxune ɛ raɲaxuxi.
20 N naxan falaxi ɛ xa, ɛ xaxili lu na xɔn ma, n naxa, 'Konyin mi gbo a kanna xa.' Xa e bata n tan bɛsɛnxɔnya, e ɛ fan bɛsɛnxɔnyama nɛn. Xa e bata n ma falan suxu, e ɛ fan gbeen suxuma nɛn.

---

* **15:5: 15.5** Wudi faɲin bogi faɲin nan tima. Adamadi faɲin fan ***kɛwali*** faɲin nan ligama. Na luxi nɛn alo wudin nun a bogina. Na feen mɔn sɛbɛxi Galati 5.22 kui.

21 Koni e ito birin ligama ɛ ra nɛn amasɔtɔ n gbeen nan ɛ tan na, bayo e mi
n xɛ muxun kolon.
22 Xa n mi yi fa nun, n fa falan ti e xa, e mi yi yatɛma yulubi tongone ra
nun. Koni iki, mawuga yo mi fa e xa yulubina fe ra sɔnɔn.
23 Muxu yo n tan naɲaxu, na kanna bata n Fafe Ala fan naɲaxu.
24 Xa n mi yi kabanako fe wanle kɛ e tagi nun, muxu gbɛtɛ munma yi
naxanye liga singen, e mi yi yatɛn yulubi tongone ra nun. Koni iki, n naxan
ligaxi, e bata na to. Hali na, e n tan nun n Fafe Ala raɲaxuxi.
25 Koni naxan sɛbɛxi e Sariya Kitabun kui, fɔ na xa kamali nɛn, a naxa, ‘E
bata n tan naɲaxu fuuni.’† ”
26 “Mali Tiin na fa, n naxan nafama sa keli Fafe Ala fɛma, Alaa Nii
Sariɲanxina, ɲɔndin kanna, na n ma fe sereyaan bama nɛn.
27 Ɛ tan fan n ma fe sereyaan bama nɛn amasɔtɔ ɛ yi n fɔxɔ ra nun xabu a
fɔlɔni.”

16

1 “N ni ito birin falaxi ɛ xa nɛn alogo ɛ nama bira tantanni.
2 E ɛ kedima nɛn salide banxine yi. Nba, waxatina nde fama, xa muxu yo ɛ
faxa, na kanna a mirima nɛn fa fala a bata Alaa wanla kɛ.
3 E feni itoe ligama ɛ ra nɛn amasɔtɔ e mi n tan kolon, e mi n Fafe Ala fan
kolon.
4 Koni n bata feni itoe fala ɛ xa. Nanara, e nɛma feni itoe ligɛ ɛ ra waxatin
naxan yi, n ma falane rabirama ɛ ma nɛn. N munma yi feni itoe fala ɛ xa
nun a singeni amasɔtɔ n yi ɛ fɛma.”

Alaa Nii Sariɲanxin wanla fe

5 “Koni iki, n sigama n xɛ muxun fɛma koni ɛ tan sese mi n maxɔdinma fa
fala, ‘I sigan minɛn yi?’
6 Koni xabu n na a fala ɛ xa, ɛ bɔɲɛn bata rafɔrɔ.
7 Hali na, n xa ɲɔndin fala ɛ xa, a fisa ɛ ma n siga. Amasɔtɔ xa n mi siga,
Mali Tiin* mi fama ɛ fɛma. Koni xa n siga, n Mali Tiin nafama ɛ ma nɛn.
8 A na fa, a dunuɲa muxune tantanna yitama e ra nɛn lan yulubin nun
tinxinyaan nun Ala kiti bolonna ma.
9 Yulubina, amasɔtɔ e mi dɛnkɛlɛyaxi n tan ma.
10 Tinxinyana, amasɔtɔ n sigama n Fafe Ala konni, ɛ mi fa n toma sɔnɔn.
11 Kiti bolonna, amasɔtɔ dunuɲa kuntigi ɲaxin bata yelin yalagɛ.”
12 “Fe wuyaxi n kui, n naxanye falɛ ɛ xa, koni e mi xanɲɛ ɛ ma iki.
13 Koni Alaa Nii Sariɲanxina, ɲɔndin kanna na fa, a ɛ tima nɛn ɲɔndin
birin kiraan xɔn. A mi a yɛtɛ sagoon xan falama. Koni a naxan mɛma, a na
nan falama ɛ xa. A yi fe famatɔne rali ɛ ma.
14 A n tan binyama nɛn amasɔtɔ a na naxan sɔtɔ n tan yii, a na nan nalima
ɛ ma.
15 N gbeen nan n Fafe Ala yii seene birin na. Nanara, n naxa, ‘Alaa Niin na
naxan sɔtɔ n yii, a na nan nalima ɛ ma.’ ”

Bɔɲɛ rafɔrɔn yi masara sɛwan na

16 Awa, Yesu yi a fala, a naxa, “Ndedi mɔn luxi, ɛ mi fa n toma, koni na
waxatidin na dangu ɛ mɔn n toma nɛn.”

† **15:25: 15.25** Yaburin 35.19 nun 69.5 * **16:7: 16.7** ***Mali Tiini*** ito findixi Alaa Nii Sariɲanxin nan na. A mi nɔɛ findɛ adamadi yo ra bayo a luma nɛn dɛnkɛlɛya muxune bɔɲɛni. Na feen sɛbɛxi Yoni 14.17 kui.

17 A xarandiina ndee yi a fala e bode tagi, e naxa, “Ito bunna di? Fa fala, ‘Ndedi mən luxi, ɛ mi fa n toma, koni na waxatidin na dangu, ɛ mən n toma nɛn?’ A mən naxa, a sigama a Fafe fɛma.”
18 E yi a falama, e naxa, “A nanse falama ito ra, a naxa, ‘Waxatidi?’ En mi a kolon a naxan falama.”
19 Yesu to a kolon fa fala e yi waxi a maxədin feni, a yi a fala e xa, a naxa, “N naxan falaxi ɛ xa fa fala, ‘Ndedi mən luxi, ɛ mi fa n toma, koni na waxatidin na dangu, ɛ mən n toma nɛn’ ɛ ɛ bode maxədinma na nan ma ba?
20 N xa ɲəndin fala ɛ xa, ɛ wugama nɛn, ɛ sunu koni dunuɲa muxune sɛwama nɛn. Ɛ bəɲɛn nafərəma nɛn koni ɛ bəɲɛ rafərən findima nɛn sɛwan na.
21 Xa ɲaxanla diin barima waxatin naxan yi, a niini suxuma a ma nɛn kati, amasətə a waxatin nan na ra. Koni a na diin sətə waxatin naxan yi, a ɲinanma nɛn a tərən birin na, a sɛwa amasətə a bata diin sətə dunuɲa yi.
22 Ɛ tan fan na kii nin. Ɛ bəɲɛn nafərəxi iki koni n mən ɛ toma nɛn. Ɛ bəɲɛn yi rafe sɛwan na. Muxu yo mi nɔɛ ɛ sɛwan bɛ ɛ yii.
23 Na waxatin na a li, ɛ mi n maxədinɲɛ fefe ra. N xa ɲəndin fala ɛ xa, ɛ na n Fafe Ala maxandi fefe ra n tan xinli, a na fima ɛ ma nɛn.
24 Han iki, ɛ munma Ala maxandi fefe ra n xinli singen. Ɛ xandin ti, ɛ a sətəma nɛn alogo ɛ sɛwan xa dɛfe.”

Yesu bata dunuɲa nə

25 “N bata yi feni itoe fala ɛ xa sandani. Koni waxatina nde fama, n mi fa falan tima ɛ xa na kiini, koni n nan n Fafe a fe makɛnɛnma ɛ xa nɛn na waxatini.
26 Na waxatin na a li, ɛ Ala maxandima nɛn n xinli. N mi a falama a n tan nan n Fafe maxədinma ɛ xa.
27 Na mi a ra. Amasətə Fafe Ala bata ɛ xanu bayo ɛ bata n tan xanu, ɛ bata la a ra fa fala n kelixi Ala nan ma.
28 N kelixi n Fafe Ala nan fɛma, n fa dunuɲa ito yi. Iki n kelima dunuɲa yi, n siga n Fafe Ala fɛma.”
29 A xarandiine yi a fala, e naxa, “A mato, i falan tima nxu xa kɛnɛnna nin iki, i mi fa sanda sama sənən.
30 Nxu bata a kolon iki fa fala i feen birin kolon. Nanara, i mako mi a ma a muxe xa maxədinna ti. Nayi, nxu bata la a ra fa fala i kelixi Ala nan fɛma.”
31 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ bata la a ra iki ba?
32 Waxatina a limaan ni i ra, a bata a li, ɛ birin xuyama ayi nɛn na waxatini, ɛ birin yi siga ɛ konne yi. Ɛ yi n keden peen lu. Koni n keden mi a ra amasətə n Fafe Ala n fɛma.
33 N feni itoe falaxi ɛ xa nɛn alogo ɛ xa bəɲɛ xunbenla sətə n tan barakani. Ɛ tərəma nɛn dunuɲani ito yi, koni ɛ wɛkilɛ! N tan bata dunuɲa nə.”

17

Yesu yi Ala maxandi

1 Yesu yelin na falɛ waxatin naxan yi, a yi a yɛɛ rate kore, a naxa, “N Fafe, waxatin bata a li. I ya Dii Xɛmɛna binyen makɛnɛn alogo i ya Dii Xɛmɛn xa i binya.
2 I bata sɛnbɛn fi n tan ma adamadiine birin xun na, a n xa habadan nii rakisin fi muxune ma i naxanye soxi n yii.
3 Habadan nii rakisin nan ito ra, a e xa i tan Ala keden peen nan kolon e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina i naxan xɛxi.

4 N bata i ya binyen makɛnɛn dunuɲa yi. I wanla naxan soxi n yii, n bata yelin na ra.
5 N Fafe, iki n ma binyen makɛnɛn i yɛtagi, binyen naxan yi n yii i fɛma nun benun dunuɲa xa da.”
6 “I muxun naxanye fixi n ma dunuɲa yi, n bata i makɛnɛn ne xa. I gbeen nan yi e tan na. I bata e so n tan yii, e yi i ya falan suxu.
7 E bata a kolon iki fa fala i seen naxan birin fixi n ma, ne kelixi i tan nan yii.
8 I falan naxan tixi n xa, n bata na fala e xa, e yi a suxu. E bata a kolon yati, fa fala n kelixi i tan nin. E bata la a ra fa fala i tan nan n xɛxi.”
9 “N ni i tan Ala maxandima e xa. N mi i maxandima dunuɲa muxune birin xan xa fɔ i muxun naxanye soxi n yii amasɔtɔ i gbeen nan ne ra.
10 Naxanye birin n yii, i gbeen nan ne ra. I gbeen naxanye birin na, n gbeen nan ne ra. N binyaxi e tan xɔn.
11 Iki n sigama i fɛma, n mi fa luma dunuɲa yi sɔnɔn koni e tan mɔn dunuɲa yi. N Fafe sariɲanxina, i xinla naxan fixi n ma, e ratanga na xinla sɛnbɛni alogo e xa findi kedenna ra, alo en tan findixi kedenna ra kii naxan yi.
12 N yi e fɛma waxatin naxan yi, i xinla naxan so n yii, n na e ratanga na xinla sɛnbɛn nan xɔn, n yi e kantan. Hali keden mi lɔ ayi, fɔ halagin yi ragidixi naxan ma, alogo Kitabun sɛbɛnla xa kamali.
13 Iki n sigama i fɛma, n bata feni itoe fala dunuɲa muxune xa alogo e xa n ma sɛwa dɛfexin sɔtɔ e bɔɲɛni.
14 N bata i ya falan nali e ma koni dunuɲa muxune bata e raɲaxu amasɔtɔ dunuɲa gbee mi e tan na alo dunuɲa gbee to mi n tan na.
15 N mi i mafanma fa fala i xa e ba dunuɲa yi koni n ni i mafanma nɛn, i xa e ratanga Fe Ɲaxin Kanna ma.
16 Dunuɲa gbee mi e ra alo dunuɲa gbee to mi n tan na.
17 E rasariɲan ɲɔndin xɔn. I ya falan nan ɲɔndin na.
18 I n xɛxi dunuɲa yi kii naxan yi, n fan bata e xɛ dunuɲa yi na kiini.
19 N bata n yɛtɛ rasariɲan e fe ra alogo e fan xa rasariɲan ɲɔndin xɔn.”
20 “N mi i maxandima e tan xan tun ma fe ra, koni fɔ e nun muxun naxanye fan dɛnkɛlɛyama n ma e fala xuiin xɔn ma
21 alogo e birin xa findi muxu kedenna ra, alo i tan n tan yi kii naxan yi, e nun n fan i tan yi kii naxan yi. N Fafe, e fan xa findi kedenna ra en tan yi alogo dunuɲa muxune xa la a ra fa fala i tan nan n xɛxi.
22 I binyen naxan soxi n yii, n fan bata na so e yii, alogo e fan xa findi kedenna ra alo n tan nun i tan kedenna ra kii naxan yi,
23 n tan e tan yi, i tan fan n tan yi. E xa findi kedenna ra ngaxakedenya kamalixini alogo dunuɲa muxune xa a kolon fa fala i tan nan n xɛxi, a i bata e xanu alo i n xanuxi kii naxan yi.
24 N Fafe, i bata e so n yii. N dɛnaxan yi, n waxi a xɔn ma, e fan xa siga n fɔxɔ ra mɛnna nin, alogo e xa n ma binyen to, i binyen naxan fixi n ma, bayo i n xanuxi nɛn benun dunuɲa xa da.
25 N Fafe tinxinxina, dunuɲa muxune mi yi i kolon, koni n tan i kolon, e fan bata a kolon a i tan nan n xɛxi.
26 N bata a liga, e yi i kolon. N na ligama nɛn, alogo i n xanuxi xanuntenyaan naxan na, na xa lu e tan fan yi, n tan fan yi lu e yi.”

18

Yesu suxu fena
Matiyu 26.47-56, Maraka 14.43-50, Luka 22.47-53

1 Yesu yelin Ala maxandɛ waxatin naxan yi, e nun a xarandiine yi siga, e
sa dangu Kedirɔn lanbanna fɔxɔ kedenni, oliwi wudi bili nakɔɔn yireni, e
nun a xarandiine sa so dɛnaxan yi.
2 Yudasi naxan Yesu yanfa, a a so yiini, na yi mɛnna kolon amasɔtɔ Yesu
nun a xarandiine yi darixi e malanjɛ mɛnna nin.
3 Yudasi yi fa nakɔni, e nun Romi sofa ganla nun Yahudiyane kantan
muxune, saraxarali kuntigine nun Farisi muxune naxanye xɛxi. Xaye
dɛgɛne nun lɛnpune nun yɛngɛ so seene yi e yii.
4 Feen naxanye fama ligadeni Yesu ra, a yi ne birin kolon. Yesu yi fa e
fɛma, a yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ nde fenma?”
5 E yi a yabi, e naxa, “Nxu Yesu Nasarɛti kaan nan fenma.” Yesu naxa, “N
tan ni i ra.” Yudasi naxan a yanfama, a a so yiini, na fan yi tixi e tagi.
6 Yesu to a fala, a naxa, “N tan ni i ra,” e xɛtɛ e xanbi ra, e bira.
7 Yesu mɔn yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ nde fenma?” E yi a fala, e naxa, “Yesu
Nasarɛti kaana.”
8 Yesu yi a fala, a naxa, “N bata yi a fala ɛ xa, a n tan ni i ra. Xa ɛ n tan nan
fenma, ɛ bonni itoe yiiba, e xa siga.”
9 A na liga nɛn alogo a fala tixin xa kamali, a naxa, “N Fafe Ala naxan birin
fixi n ma hali na keden mi lɔxi ayi.”
10 Silanfanna yi Simɔn Piyɛri yii.* Piyɛri yi a botinjɛ ayi, a Saraxarali
Kuntigi Singena konyin yiifari ma tunla sɛgɛ a ma. Na konyin yi xili nɛn
“Malikusi.”
11 Yesu yi a fala Piyɛri xa, a naxa, “I ya silanfanna sɔti a tɛɛni! N Fafe tɔrɔ
igelengenna naxan nagidixi n ma, n mi n minjɛ na ra ba?”

E siga Yesu ra Anasa konni

12 Sofa ganla nun e mangan nun Yahudiyane kantan muxune yi Yesu
suxu, e yi a xidi.
13 E siga Yesu ra Anasa singe fɛma amasɔtɔ Kayafa bitan xɛmɛmaan nan yi
na ra. Kayafa nan yi Saraxarali Kuntigi Singen na na jɛɛn na.
14 Kayafa nan bata yi Yahudiyane rakolon nun, a naxa, a fisa muxu
kedenna xa faxa yamaan xa.

Piyɛri a mɛ fena Yesu ra
Matiyu 26.69-70, Maraka 14.66-68, Luka 22.55-57

15 Simɔn Piyɛri nun xarandiina nde yi biraxi Yesu fɔxɔ ra. Saraxarali
Kuntigi Singen yi xarandiin bonna kolon ki fajni. Nanara, a so Yesu fɔxɔ ra
Saraxarali Kuntigi Singena tanden ma kiti sadeni.
16 Koni Piyɛri yi tixi sansanna so dɛɛn dɛxɔn. Xarandiin bonna, Saraxarali
Kuntigi Singen yi naxan kolon, na yi mini, a falan ti walikɛ jaxanla xa,
naxan tixi dɛɛn na, na yi Piyɛri raso.
17 Walikɛ jaxanla naxan yi tixi dɛɛn na, na yi a fala a xa, a naxa, “Xɛmɛni
ito a xarandiina nde xa mi i fan na ba?” Piyɛri yi a yabi, a naxa, “N tan mi a
ra.”

---

* **18:10: 18.10** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

18 Xunbenla yi fama na waxatini. Nanara, walikɛne nun dɛ kantanne yi
tɛɛn sa a ra, e yi tixi naxan xɔn e maxaradeni. Piyɛri fan yi tixi e yɛ a
maxaradeni.

Kuntigin yi Yesu maxɔdin
Matiyu 26.59-66, Maraka 14.55-64, Luka 22.66-71

19 Saraxarali Kuntigi Singen yi Yesu maxɔdin a xarandiine nun a xaranna
fe ma.
20 Yesu yi a yabi, a naxa, “N bata falan ti yamaan birin xa kɛnɛnni, n yi
darixi xaranna tiyɛ salide banxine nin hanma Ala Batu Banxini,
Yahudiyane birin e malanma dɛnaxan yi. N mi sese falaxi wundoni.
21 I n maxɔdinma na ma nanfera? Muxun naxanye n xuiin mɛxi, ne
maxɔdin. E n ma fala tixine kolon ki faɲi!”
22 Yesu ito fala waxatin naxan yi, dɛ kantanna naxanye yi na yi, na nde yi
a dɛɛn garin, a naxa, “I Saraxarali Kuntigi Singen yabima na kii nin?”
23 Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa n fala ɲaxin tixi, na sereyaan ba. Koni xa n
ɲɔndin nan falaxi, nanfera i n garinxi?”
24 Nayi, Anasa yi a xidixin nasiga Kayafa ma, Saraxarali Kuntigi Singena.

Piyɛri mɔn yi a mɛ Yesu a xarandiyaan na
Matiyu 26.59-66, Maraka 14.69-72, Luka 22.58-62

25 Simɔn Piyɛri yi lu tixi na yi a maxaradeni. E yi a fala a xa, e naxa, “A
xarandiina nde xa mi i fan na ba?” Koni Piyɛri yi a tandi, a naxa, “N tan mi a
ra.”
26 Piyɛri Saraxarali Kuntigi Singena konyin naxan tuli sɛgɛ a ma, na kon
kaana nde yi a maxɔdin, a naxa, “N mi i tan xa to a fɛma oliwi bili nakɔni?”
27 Piyɛri mɔn yi a tandi. Dontonna yi wuga keden na!

E siga Yesu ra Pilati konni
Matiyu 27.1-2, 11-14, Maraka 15.1-5, Luka 23.1-5

28 E yi Yesu tongo Kayafa konni siga yamana kanna banxini. Xɔtɔn
xɔtɔnna nan yi a ra nun. Yahudiyane yɛtɛɛn mi so yamana kanna banxini
alogo Romi kaane nama e sariɲanna kala, bayo e yi sigama Halagi Tiin
Dangu Lɔxɔn Sanla† donse donden nin.
29 Pilati yi mini tandeni e fɛma, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ xɛmɛni ito
kansunma feen mundun ma?”
30 E yi a yabi, e naxa, “Xa xɛmɛni ito mi fe ɲaxi rabaxi, nxu mi yi fama a ra
i fɛma nun.”
31 Pilati yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ a tongo, ɛ yɛtɛɛn xa a makiti ɛ sariyan na.”
Yahudiyane yi a yabi, e naxa, “Koni ɛ sariyan mi a ra, nxu xa muxun faxa.”
32 Ito ligaxi nɛn alogo Yesu naxan fala lan a faxa kiin ma, na xa kamali.
33 Pilati yi xɛtɛ yamana kanna banxini, a sa Yesu xili, a yi a maxɔdin, a
naxa, “Yahudiyane Mangan nan i tan na ba?”
34 Yesu yi a yabi, a naxa, “I yɛtɛna maxɔdinna ni ito ra ba hanma muxune
nan a falaxi i xa?”
35 Pilati yi a yabi, a naxa, “I mirixi a ma fa fala Yahudiyan nan n tan na ba?
I kon kaane nun i ya saraxarali kuntigine nan i soxi n yii. I nanfe ligaxi?”

† **18:28: 18.28** ***Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərɔyaan 12.1-13 kui.

36 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Dunuɲani ito gbee mi n ma mangayaan na. Xa dunuɲana ito gbeen nan yi n ma mangayaan na nun, n ma walikɛne yi yɛngɛn soma n xa nɛn nun alogo Yahudiyane nama n suxu. Koni iki, n ma mangayaan mi be xan yi.”
37 Nanara, Pilati yi a maxədin, a naxa, “Mangana nde nan i tan na nayi ba?” Yesu yi a yabi, a naxa, “I tan nan a falaxi fa fala a mangan nan n tan na. N barixi dunuɲa yi na nan ma, a n xa ɲəndin seren ba. Naxan yo ɲəndin xa, ne e tuli matima n xuiin na nɛn.”
38 Pilati yi a maxədin, a naxa, “Nanse ɲəndin na?”

E Yesu faxa feen nata
Matiyu 27.15-31, Maraka 15.6-20, Luka 23.13-25

A to na fala, Pilati yi mini banxini, a məɲ yi siga Yahudiyane fɛma, a sa a fala e xa, a naxa, “N mi a yalagi xun toxi hali ndedi!
39 Koni ɛ namunna nan a ra, n muxu keden yiiba ɛ xa Halagi Tiin Dangu Ləxəɲ Sanla waxatini. Ɛ waxi a xəɲ ma, n xa Yahudiyane mangan yiiba ɛ xa ba?”
40 E səɲxə səɲxə, e yi a yabi, e naxa, “Ɛn-ɛn, a tan mi a ra. Nxu waxi Baraba nan xəɲ!” Anu, mafu tiin nan yi Baraba ra.

19

1 Nayi, Pilati yi Yesu tongo, e yi a bulan.
2 Sofane yi kəməti ɲali kanna rafala mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna, e yi doma mamiloxin nagodo a ma.
3 E yi lu fɛ a fɛma, e yi a fala a xa, e naxa, “Yahudiyane Mangana, i kɛnɛ.” E yi a garin.
4 Pilati məɲ yi mini, a yi a fala Yahudiya yamaan xa, a naxa, “Ɛ a mato, n xa a ramini ɛ ma tandeni, alogo ɛ xa a kolon a n mi a yalagi xun toxi mumɛ!”
5 Nayi, Yesu yi mini tandeni, mangaya kəməti ɲali kanna soxi a xun na, doma mamiloxin fan yi ragodoxi a ma. Pilati yi a fala e xa, a naxa, “A tan xɛmɛn ni i ra!”
6 Saraxarali kuntigine nun dɛ kantanne to a to, e səɲxə səɲxə, e lu a falɛ, e naxa, “A xa gbangban, a xa gbangban!” Pilati yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tan xa a tongo, ɛ sa a gbangban. N tan mi a yalagi xun toxi mumɛ!”
7 Yahudiyane yi a yabi, e naxa, “Sariyana nxu yii, fata na sariyan na a daxa a xa faxa amasətə a bata a yɛtɛ findi Alaa Dii Xɛmɛn na.”
8 Pilati to na mɛ, a yi gaxu kati!
9 A məɲ yi xɛtɛ yamana kanna banxini, a yi a fala Yesu xa, a naxa, “I tan kelixi minɛn yi?” Koni Yesu mi a yabi.
10 Pilati yi a fala a xa, a naxa, “I mi n yabima? I mi a kolon fa fala sɛnbɛna n yii, n ni i beɲin hanma n ni i gbangban?”
11 Yesu yi a yabi, a naxa, “Nə yo mi i yii n tan fari fə Ala naxan soxi i yii. Nanara, xɛmɛn naxan n soxi i yii na bata findi yulubi tongon na dangu i tan na.”
12 Pilati na mɛ waxatin naxan yi, a beɲin xənla yi a suxu kati! Koni Yahudiyane yi lu səɲxə səɲxəɛ, e naxa, “Xa i xɛmɛni ito beɲin, Romi Manga Gbeen Sesare xəyi mi i tan na. Naxan yo a yɛtɛ findi mangan na, na bata keli Romi Manga Gbeen xili ma.”
13 Pilati to falani ito mɛ, a Yesu ramini, a dəxə a kiti sa gbɛdɛni, dɛnaxan xili “Gɛmɛ Kirana” dɛnaxan xili Heburu xuini, “Gabata.”

14 Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla nan yi na xɔtɔn bode. Pilati yi a fala
Yahudiyane xa, a naxa, “Ɛ mangan ni i ra, ɛ hɔn!”
15 E lu sɔnxɔɛ, e naxa, “A xa faxa! A xa faxa! A xa gbangban!” Pilati yi e
maxɔdin, a naxa, “Ɛ waxi a xɔn ma, n xa ɛ mangan gbangban wudin ma
ba?” Saraxarali kuntigine yi a yabi, e naxa, “Manga yo mi nxu tan yii, ba
Romi Manga Sesare ra.”
16 Na xanbi ra, Pilati yi Yesu so e yii, a e xa a gbangban wudin ma.

Yesu yi gbangban wudin ma
Matiyu 27.32-44, Maraka 15.21-32, Luka 23.26-43

Nayi, sofane yi siga Yesu ra.
17 A yɛtɛɛn yi a faxa wudin tongo, e siga yirena nde yi dɛnaxan xili “Xun
Xɔri Yirena” dɛnaxan xili Heburu xuini, “Gologota.”
18 E yi sa a gbangban wudin ma mɛnni. E yi muxu firin fan gbangban
wudin ma a fɛma, bonna a fɔxɔ kedenni, bonna fan a fɔxɔ kedenni. Yesu yi
lu e tagi.
19 Pilati yi yamarin fi, e sɛbɛnla ti, e sa a singan a faxa wudin na, a naxa,
“Yesu Nasarɛti kaana, Yahudiyane Mangana.”
20 Yahudiya wuyaxi yi na xaran amasɔtɔ Yesu yi gbangbanxi wudin ma
dɛnaxan yi, mɛn yi taan dɛxɔn ma nɛn, na yi sɛbɛxi Heburu xuiin nun Latin
xuiin nun Girɛki xuiin nin.
21 Yahudiyane saraxarali kuntigine yi a fala Pilati xa, e naxa, “I nama a
sɛbɛ fa fala ‘Yahudiyane Mangana,’ koni fa fala xɛmɛni ito naxa, a
Yahudiyane Mangan nan a tan na.”
22 Pilati yi e yabi, a naxa, “N naxan sɛbɛxi, n mi fa na kalama sɔnɔn.”
23 Sofane to yelin Yesu gbangbanɲɛ wudin ma, e yi a dugine tongo, e yi a
yitaxun dɔxɔde naanin sofa keden dɔxɔde keden. A doma bun biran naxan
mi yi dɛgɛxi bayo dugi kedenna nan yi a ra, na yi lu.
24 Sofane yi a fala e bode xa, e naxa, “En nama a yibɔ, en masɛnsɛnna ti, a
na naxan suxu, na yi a sɔtɔ.” Ito ligaxi nɛn alogo Kitabuna falan xa kamali, a
naxa,
“E bata masɛnsɛnna ti
n ma dugine fe ra,
e xa e yitaxun e bode tagi.”*
Nayi, sofane yi na liga.
25 Yesu nga yi tixi a faxa wudin fɛma nun, e nun a ngaxakeden
ɲaxalanmana, Mariyama, Kilofasi a ɲaxanla, e nun Mariyama Magadala
kaana.
26 Yesu yi a nga tixin to na yi e nun a xarandiina, a yi naxan maxanuxi
han! A yi a fala a nga xa, a naxa, “Nga, i ya dii xɛmɛn nan ito ra.”
27 A yi a fala na xarandiin xa, a naxa, “I nga ni ito ra.” Na waxatin yɛtɛni,
na xarandiin yi a nga tongo, a siga a ra a konni.

Yesu faxa fena
Matiyu 27.45-56, Maraka 15.33-41, Luka 23.44-49

28 Yesu yi a kolon fa fala feen birin bata yelin ligɛ, a naxa, “N kɔɛ yinla
bata raxara.” A na fala nɛn alogo naxan sɛbɛxi Kitabuni na xa kamali.†

* **19:24: 19.24** Yaburin 22.19 † **19:28: 19.28** A mato Yaburin 22.16 nun 69.22 kui.

29 Ige sasena nde yi dɔxi na, na yi rafexi manpa muluxunxin na. E dugi
dungina nde ragodo manpa muluxunxini, e yi a filin wudin ma naxan xili
hisopi wudina.‡ E yi a lan Yesu dɛɛn ma a gbangban wudin kɔɛ ra.
30 Yesu to manpa muluxunna min, a yi a fala, a naxa, “A birin bata
kamali.”
Na danguxina, a yi a xun sin, a niin yi ba.

Sofane yi Yesu ɲɛnsɛnna sɔxɔn tanban na

31 Yuman nan yi a ra, na xɔtɔn bode yi findima lɔxɔ binyen nan na Matabu
Lɔxɔne yɛ. Yahudiyane kuntigine mi yi waxi e xa faxa muxune lu wudin kɔɛ
ra Matabu Lɔxɔni. E yi a fala Pilati xa a e xa e sanne yigira alogo e xa e
ragodo sinma.
32 Nanara, sofane yi siga, e yi xɛmɛn bonna sanne yigira naxan yi
gbangbanxi Yesu dɛxɔn e nun bonna.
33 Koni e Yesu li waxatin naxan yi, e yi a to, a bata faxa. Nanara, e mi a
sanne yigira.
34 Koni sofana nde yi Yesu sɔxɔn a ɲɛnsɛnni tanban na. Wunla nun igen yi
mini a ma mafurɛn.
35 Naxan na toxi, na bata a seren ba. Ɲɔndin nan a sereyaan na. A tan
yatigi a kolon a ɲɔndin nan falaxi. Nayi, ɛ fan xa dɛnkɛlɛya.
36 Na ligaxi nɛn alogo Kitabun sɛbɛnla xa kamali, a naxa, “Hali a xɔri
kedenna mi yigirɛ.”§
37 A sɛbɛxi yire gbɛtɛ yi Kitabun kui, a naxa, “E muxun naxan yisɔxɔnxi, e
e yɛɛn tima nɛn na ra.”*

Yesu Maluxun fena
Matiyu 27.57-61, Maraka 15.42-47, Luka 23.50-56

38 Na xanbi ra, Yusufu Arimate kaan yi Pilati mafan, a xa Yesu binbin
tongo. Nba, Yesu a xarandiina nde nan yi Yusufu ra, koni wundoni, amasɔtɔ
a yi gaxuxi Yahudiyane yɛɛ ra. Pilati yi tin. Nanara, a yi fa Yesu binbin
tongodeni.
39 Nikodɛmi naxan siga Yesu fɛma kɔɛɛn na a fɔlɔni, na fan yi bira Yusufu
fɔxɔ ra. Ture xiri ɲaxumɛn kilo tonge saxan, mirihi latikɔnɔnna nun
latikɔnɔn gbɛtɛ basanxin nan yi a yii.
40 E yi Yesu binbin kasangen dugi fixɛn nun ture xiri ɲaxumɛn na amasɔtɔ
Yahudiyane namunna nan yi na ra.
41 Yesu gbangban wudin ma dɛnaxan yi, nakɔ yiren nan yi na dɛxɔn.
Bilinganna nde yi na nun, muxe munma yi maluxun dɛnaxan yi.
42 Na xɔtɔn bode Yahudiyane Matabu Lɔxɔn nan yi a ra, gaburun faranna
to mi yi makuya, e sa Yesu maluxun mɛnni.

20

Yesu keli feen gaburun kui
Matiyu 28.1-8, Maraka 16.1-8, Luka 24.1-12

1 Xatin subaxani benun kuye xa yiba, Mariyama Magadala kaan yi siga
gaburu dɛɛn na, a yi a li, gɛmɛn bata ba gaburun dɛ ra.

---

‡ **19:29: 19.29** ***Hisopi*** yi findixi sansi bili xurudina nde nan na e yulubi xafari wunla xuyama naxan na saraxabadeni. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 12.22 kui. § **19:36: 19.36** A mato Xɔrɔyaan 12.46 nun Yatɛne 9.12 nun Yaburin 34.21 kui. * **19:37: 19.37** A mato Sakari 12.10 kui.

2 A gimatɔɔn yi siga Simɔn Piyɛri nun a xarandiin boden fɛma, Yesu yi
naxan maxanuxi han, a yi a fala e xa, a naxa, “E bata Marigin ba gaburun
kui, e a saxi dɛdɛ, nxu mi na kolon!”
3 Piyɛri nun xarandiin bonna yi mini, siga gaburu dɛɛn na.
4 E firinna birin yi siga e giyɛ koni xarandiin bonna yi dangu Piyɛri ra, a
singe yi sa gaburu dɛɛn li.
5 A yi a felen, a yi a yɛɛ masa, a yi kasangenna to gaburun faranna kui
koni a mi so na.
6 Na xanbi ra, Simɔn Piyɛri yi fa, a yi so gaburu faranna ra kedenna, a fan
yi kasangenna to saxi na yi.
7 Yesu xunna yi mafilinxi dugin naxan yi, na mafilinxin yi saxi a danna, a
mi yi kasangenna dɛxɔn ma.
8 Nayi, xarandiin naxan singe sa gaburu dɛɛn li, na fan yi so a kui. A yi na
yito, a yi dɛnkɛlɛya.
9 Amasɔtɔ e munma yi a famu naxan sɛbɛxi Kitabuni, naxan yi a falaxi a
Yesu kelima nɛn sayani.
10 Na xanbi ra, xarandiine yi xɛtɛ e konni.

Yesu yi mini kɛnɛnni Mariyama Magadala kaan xa
Matiyu 28.9-10, Maraka 16.9-11

11 Mariyama tan tixin yi lu wugɛ gaburu dɛɛn na. A wugama, a yi a felen a
yɛɛ masadeni gaburun kui.
12 Yesu binbin yi saxi dɛnaxan yi nun, a yi maleka dugi fixɛ kan firin to
dɔxi mɛnni. Kedenna dɔxi a xun saden binna ra. Bonna dɔxi a san saden
binna ra.
13 E yi a maxɔdin, e naxa, “I wugan nanfera, nga ɲaxanla?” A yi e yabi, a
naxa, “E bata n Marigin ba be yi, n mi a kolon e a saxi dɛdɛ.”
14 A ito fala waxatin naxan yi, a yi a firifiri, a Yesu to tixi na yi. Koni a mi
yi a kolon, xa Yesu nan yi a ra.
15 Yesu yi a maxɔdin, a naxa, “I wugan nanfera, nga ɲaxanla? I nde
fenma?” Ɲaxanla yengi yi a ma, a nakɔ kantanna nan yi a ra. A yi a fala a xa,
a naxa, “N fafe, xa i tan nan a baxi be, i sigaxi a ra dɛnaxan yi, na fala n xa, n
xa sa a tongo na.”
16 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Mariyama.” A yi a firifiri, a falan ti Yesu xa
Heburu xuini, a naxa, “Raboni.” Na bunna nɛɛn, “Karamɔxɔ.”
17 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I nama kankan n ma, amasɔtɔ n munma siga
n Fafe Ala fɛma singen. Koni siga, i sa a fala ngaxakedenne xa, i naxa, a n
tema n Fafe nun ɛ Fafe fɛma, n ma Ala nun ɛ Ala.”
18 Nayi, Mariyama Magadala kaan yi siga a faladeni xarandiine xa fa fala
a bata Marigin to, a bata falani itoe ti a xa.

Yesu yi a xarandiine xɛ
Matiyu 28.16-20, Maraka 16.14-18, Luka 24.36-49

19 Na xati kedenna ɲinbanna ra, xarandiine yi malanxi banxina nde kui,
dɛɛn balanxi e ma amasɔtɔ e yi gaxuxi Yahudiyane yɛɛ ra. Yesu yi fa, a ti e
tagi, a naxa, “Ɛ bɔɲɛn xa xunbeli.”
20 A yelinxini ito falɛ, a yi a yiine nun a ɲɛnsɛnna yita e ra. Xarandiine
Marigin toxina, e sɛwa kati!
21 Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ bɔɲɛn xa xunbeli! N Fafe Ala n xɛxi kii
naxan yi, n fan bata ɛ xɛ na kiini.”
22 A ito fala waxatin naxan yi, a yi a dɛ foyen fe e ma, a naxa, “Ɛ Alaa Nii
Sariɲanxin sɔtɔ.

23 Ɛ na diɲa naxanye yulubiye ma, ne mafeluun sɔtɔma nɛn, ɛ na naxanye
gbeeye ramara, ne gbeene ramarama nɛn."

Yesu nun Tomasi

24 Muxu keden yi a xarandii fu nun firinne yɛ, Tomasi, naxan mɔn yi xili
"Gulunna," na mi yi e fɛma Yesu fa waxatin naxan yi.
25 Nanara, xarandiin bonne yi a fala a xa, e naxa, "Nxu bata Marigin to!"
Tomasi yi a fala e xa, a naxa, "Xa n mi a gbangban funfun to a yiine kui, n yi
n yii sonla raso a sɔxɔndene ra, n yi n yiin naso a ɲɛnsɛnna sɔxɔnden na, n
mi lɛ a ra mumɛ!"
26 Lɔxɔ xun keden danguxina, xarandiine mɔn yi e malan banxini, Tomasi
yi e fɛma, dɛɛne yi balanxi. Koni Yesu yi fa, a ti e tagi, a naxa, "Ɛ bɔɲɛn xa
xunbeli."
27 Na xanbi ra, a yi a fala Tomasi xa, a naxa, "I yii sonla rafa, i yi n yiine
mato. I yiini bandun, i yi a raso n ɲɛnsɛnni, alogo i nama dɛnkɛlɛyatareyaan
liga, dɛnkɛlɛya."
28 Tomasi yi a yabi, a naxa, "N Marigina, n ma Ala!"
29 Yesu yi a fala a xa, a naxa, "Bayo i bata n to, i bata dɛnkɛlɛya ba? Muxun
naxanye dɛnkɛlɛyaxi hali e munma n to, sɛwan ne xa!"

Kitabun yireni ito sɛbɛ xunna

30 Yesu kabanako fe gbɛtɛ wuyaxi liga nɛn a xarandiine yɛɛ xɔri naxan mi
sɛbɛxi Kitabuni ito kui.
31 Koni itoe sɛbɛxi nɛn alogo ɛ xa la a ra fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan
Yesu ra, Alaa Dii Xɛmɛna. Ɛ na dɛnkɛlɛya a ma, ɛ nii rakisin sɔtɔma nɛn a
xinli.

21

Yesu yi mini kɛnɛnni xarandii solofere tagi

1 Na xanbi ra, Yesu mɔn yi a yɛtɛ makɛnɛn a xarandiine xa Tiberiyadi
daraan dɛxɔn ma. A a yɛtɛ makɛnɛn kii naxan yi, na nan ito ra.
2 Simɔn Piyɛri nun Tomasi naxan xili Gulunna, e nun Nataniyɛli naxan
kelixi Kana taani Galile yamanani e nun Sebede a dii xɛmɛne nun xarandii
firin gbɛtɛye, ne yi malanxi.
3 Simɔn Piyɛri yi a fala bonne xa, a naxa, "N sigama yɛxɛ suxudeni." E yi a
yabi, e naxa, "Nxu fan sigama i fɔxɔ ra nɛn." Nayi, e siga, e sa dɔxɔ kunkin
kui. Koni e mi sese suxu na kɔɛɛn na.
4 Kuye yibaxina, Yesu yi fa ti daraan dɛ. Koni a xarandiine mi yi a kolon a
Yesu nan yi a ra.
5 A yi a fala e xa, a naxa, "Banxulanne, ɛ bata yɛxɛna nde suxu ba?" E yi a
yabi, e naxa, "Ɛn-ɛn."
6 A yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ yalaan nagodo kunkin yiifanna ma, ɛ nde
suxuma nɛn na yi." E to yalaan nagodo mɛnni, e mi nɔ a bandunɲɛ amasɔtɔ
yɛxɛ wuyaxi bata yi e suxu yalaan na.
7 Yesu yi xarandiin naxan maxanuxi, na yi a fala Piyɛri xa, a naxa,
"Marigin nan a ra!" Simɔn Piyɛri to na mɛ tun, fa fala Marigin nan a ra, a yi
a domaan xidi a ra, amasɔtɔ a ragenla nan yi a ra. A tugan, a sin igeni.
8 Xarandiin bonne yi bira a fɔxɔ ra kunkin kui, e fa yalaan bandunɲɛ, a
rafexi yɛxɛn na ken! Amasɔtɔ, e nun xaren mi yi tagi kuya, fɔ nɔngɔnna yɛ
kɛmɛ firin ɲɔxɔn.
9 E to xaren li, e yi tɛɛn to na, yɛxɛne yi ganma dɛnaxan yi e nun buruna.
10 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Ɛ baxi yɛxɛn naxan suxude, ɛ fa na nde ra."

11 Simɔn Piyɛri yi so kunkin kui, a yalaan bandun xareyaan na, a rafexi yɛxɛ xungbene ra. Kɛmɛ tonge suulun e nun saxan nan yi a birin na. Hali e to a wuyaxi suxu, koni yalaan mi yibɔ.
12 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ fa ɛ dɛge.” Xarandiine sese mi susu a maxɔdinɲɛ fa fala, “Nde i tan na?” Amasɔtɔ e yi a kolon, a Marigin nan yi a ra.
13 Nanara, Yesu yi a maso, a burun tongo, a yi a so e yii. A yɛxɛn fan liga na kiini.
14 A saxanden nan yi na ra Yesu xa a makɛnɛn a xarandiine xa, xabu a keli sayani.

Yesu nun Piyɛri

15 E yelin xanbini e dɛge, Yesu yi a fala Simɔn Piyɛri xa, a naxa, “Simɔn, Yoni a dii xɛmɛna, i n xanuxi dangu itoe ra ba?” Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Ɔn, n Marigina, i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I yengi dɔxɔ n ma yɛxɛɛ diine xɔn.”
16 Yesu mɔn yi a fala a xa a firindeni, a naxa, “Simɔn, Yoni a dii xɛmɛna, i n xanuxi ba?” Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Ɔn, n Marigina, i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I yengi lu n ma yɛxɛɛne xɔn.”
17 Yesu mɔn yi a fala a xa a saxandeni, a naxa, “Simɔn, Yoni a dii xɛmɛna, n nafan i ma ba?” Piyɛri bɔŋɛn yi yifu amasɔtɔ Yesu bata a maxɔdin dɔxɔŋa ma saxan fa fala, “I n xanuxi ba?” Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “N Marigina, i feen birin kolon, i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I yengi dɔxɔ n ma yɛxɛɛne xɔn.
18 N xa ɲɔndin fala i xa. I yi banxulanyani waxatin naxan yi, i yi darixi i yɛtɛ maxidɛ nɛn, i yi siga dɛnaxan na i kɛnɛn. Koni i na fori waxatin naxan yi, i yiine yibandunma nɛn muxu gbɛtɛ yi i maxidi, a siga i ra yire yi dɛnaxan mi rafan i ma.”
19 Yesu yi na falama nɛn alogo a xa Piyɛri faxa kiin yita, a yi Ala binyama naxan xɔn. A yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.”
20 Piyɛri yi a firifiri, a yi xarandiin bonna to e fɔxɔ ra, Yesu yi naxan maxanuxi. A tan nan yi dɔxi Yesu fɛma e dɛgedeni, a Yesu maxɔdin waxatin naxan yi, a naxa, “Marigina, nde i yanfama, a i so yiini?”
21 Awa, Piyɛri a toxina, a yi a fala Yesu xa, a naxa, “Marigina, nanfe ligama xɛmɛni ito ra?”
22 Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa n waxi a xɔn ma, a tan xa lu a nii ra han n fa, na nanfe ligama i tan na? I tan xa bira n fɔxɔ ra tun.”
23 Nayi, falani ito yi xuya ayi Yesu a xarandiine tagi fa fala xarandiini ito mi faxama. Koni Yesu mi a falaxi fa fala a mi faxama, koni a a fala a xa nɛn, a naxa, “Xa n waxi a xɔn ma a tan xa lu a nii ra han n fa, na nanfe ligama i tan na?”
24 Na xarandiin nan feni itoe seren bama. A tan nan mɔn itoe sɛbɛxi. En na a kolon fa fala ɲɔndin nan a sereyaan na.

Fala dɔnxɛna

25 Yesu mɔn fe gbɛtɛ wuyaxi liga nɛn. Xa ne birin yi sɛbɛ nun, n ma miriyani, a kitabune mi yi xanɲɛ dunuɲani ito yi.

Kɛwanle
Yesu a Xɛrane Kɛwanle

Luka naxan Ningila Yesu yirena nde sɛbɛxi, na nan mɔn yireni ito fan sɛbɛxi naxan xili “Yesu a Xɛrane Kɛwanle.” Ningila Yesu a yitama en na nɛn Yesu feen naxanye ligaxi a siimayani. A firindeni ito fɔlɔxi a singen danden nin. A fan a yitama en na nɛn Yesu fɔxɔrabirane nun a xɛrane naxan liga alogo Yesu a xaranna xa xuya ayi dunuɲa yiren birin yi.

Yesu yelin xanbini a xɛrane xɛ, a e xa a xaranna kawandin ba dunuɲa yirene birin yi, a yi a Nii Sariɲanxin fan nagodo e ma alogo e xa sɛnbɛn sɔtɔ a wanla kɛ feen na. E to na sɔtɔ, e yi kawandin ba fɔlɔ Yerusalɛn taani. Muxu wuyaxi yi la e falane ra, e findi Yesu fɔxɔrabirane ra. Kabanako fe wuyaxi yi liga alogo muxune xa la Yesu a xɛrane falane ra.

Na kawandin yi sɛnbɛn sɔtɔma Yerusalɛn taani waxatin naxan yi, Yesu yaxune yi dɛnkɛlɛya muxune tɔrɔ fɔlɔ. Na kui, Yesu fɔxɔrabirane yi xuya ayi Yerusalɛn taan fari ma. E yi siga kawandin bɛ Yudaya nun Samari bɔxɔn ma. Kitabun yireni ito sora singena han sora fu nun firinden na wanla nan yitama en na. Piyɛri tiden gbo na taruxune kui.

Na xanbi ra, Ala yi xɛra gbɛtɛ xili naxan findixi Pɔli ra. Benun Ala xa a xili, Pɔli yi Yesu fɔxɔrabirane ɲaxankatama Isirayilaa dinan xinli han! Koni Yesu yi a yɛtɛ yita Pɔli ra, a fa a xɛ yamana gbɛtɛye ma. Na kui Yesu a fe xibarun yi dangu Isirayila bɔxɔn danne ra siga siya gbɛtɛne yamanane yi.

Pɔli yi na wanla kɛ yire wuyaxi yi, keli Yerusalɛn taani siga han Romi taani. Yahudiyane yi a ɲaxankata, koni e mi a nɔ. A yi kawandin bama Yahudiyane xa salide banxine kui, a mɔn yi a bama siya gbɛtɛne se batudene kui. A na liga nɛn alogo dunuɲa muxune birin xa a kolon Yesu naxan ligaxi e xa.

Luka taruxuni itoe fɛsɛfɛsɛxi nɛn, a e sɛbɛ. Koni yirena nde sɛbɛ kiina a yitama en na, a a ligaxi Luka yɛɛ xɔri nɛn. Waxatina nde Luka naxa, “Nxu yi siga iki...” Na falan nan a yitama en na, a a fan yi na nun. E nun Pɔli nan yi sigama sigatini Yesu fe xibarun nalideni. Dandan tiin nan yi Luka ra.

Na birin kui, to dɛnkɛlɛya muxune nɔɛ a kolonɲɛ nɛn Yesu fɔxɔrabira singene dunuɲa yi gidixi kii naxan yi. E wanla lan a xa findi misaala ra en xa.

Yesu te feen kore

1 N xɔyin Teyofili,*
N bata Yesu a feene sɛbɛ i xa n ma sɛbɛ singen kui a wanla fɔlɔ feen
naxanye birin ma e nun a xaranna naxan birin ti xabu a fɔlɔni
2 han a te kore waxatin naxan yi a yelin xanbini yamarine fiyɛ a xɛra
sugandixine ma Alaa Nii Sariɲanxin barakani.
3 A ɲaxankata xanbini, a yi a niiramaan yita e ra taxamaseri wuyaxi xɔn
ma xii tonge naanin bun, a mɔn yi Alaa Mangayana fe fala e xa.
4 A yi e fɛma waxatin naxan yi, a yi e yamari, a naxa, “Ɛ nama keli
Yerusalɛn taani singen. N Fafe Ala ɛ tuli saxi naxan na,† ɛ na mamɛ be, n
bata yi naxan ma fe fala ɛ xa.

---

* **1:1: 1.1** ***Teyofili:*** Muxu xinla na a ra naxan bunna nɛɛn, fa fala “Muxun naxan Ala xanuxi.” A mato Luka 1.1 kui. † **1:4: 1.4** Ala ***e tuli saxi naxan na,*** na findixi Alaa Nii Sariɲanxin nan na. A mato Xɛrane 2.2 kui.

5 Amasɔtɔ Yoni muxune rafuxi igen nin koni a mi fa buma, ɛ rafu Alaa Nii
Sarijanxini."
6 Nba, xɛrane yi malanxi Yesu fɛma waxatin naxan yi, e yi a maxɔdin, e
naxa, "Marigina, i mɔn Isirayila mangayani tɔnma waxatini ito nin ba?"‡
7 Yesu yi a fala xɛrane xa, a naxa, "N Fafe Ala bata waxatin naxanye ragidi
a sɛnbɛn bun, a mi lan ɛ xa ne liga waxatine kolon.
8 Koni Alaa Nii Sarijanxin na godo ɛ ma waxatin naxan yi, ɛ sɛnbɛn
sɔtɔma nɛn, ɛ yi findi n serene ra Yerusalɛn taani, e nun Yudaya yamanan
nun Samariya yamanan birin siga han bɔxɔn danne ra."
9 A yelinxini ito falɛ, Ala yi a rate kore e yɛɛ xɔri, a yi lɔ ayi e ma kundani.
10 E yɛɛn mɔn yi xɛlɛxi ayi a fɔxɔ ra waxatin naxan yi, xɛmɛ dugi fixɛ kan
firin yi ti xɛrane fɛma.
11 E yi a fala, e naxa, "Galile kaane, ɛ tixi be nanfera, ɛ koren matoma?
Yesu ito naxan bata tongo ɛ tagi, a te kore xɔnna ma, a mɔn fama nɛn alo ɛ a
toxi tɛ kii naxan yi."

Yudasi jɔxɔn sugandi fena

12 E yi xɛtɛ Yerusalɛn taani sa keli Oliwi geyaan na. Na geyaan nun taa
tagina, kilo keden jɔxɔndɔn na a ra.
13 E soxina taani, e te kore banxin kui e yigiyaan na. Naxanye yi na yi, ne
nan xili itoe ra, Piyɛri§ nun Yoni nun Yaki nun Andire nun Filipi nun
Tomasi nun Barotolome nun Matiyu nun Alifaa dii xɛmɛna Yaki nun Simɔn
e naxan ma a "Yahudiya siya xanuna,"* e nun Yaki a dii xɛmɛna, Yudasi.
14 Itoe birin yi e malanma yire kedenni Ala maxandideni waxatin birin e
nun jaxanla ndee nun Yesu nga, Mariyama e nun Yesu xunyɛne.
15 Na waxatini, Piyɛri yi keli, a falan ti dɛnkɛlɛya muxune yɛ. Muxu kɛmɛ
muxu mɔxɔjɛ nan yi na yi.
16 A yi a fala, a naxa, "Ngaxakedenne, Alaa Nii Sarijanxin naxan falaxi
Kitabun kui Dawuda xɔn ma Yudasi a fe yi, naxan yi Yesu suxu muxune yɛɛ
ra fɔ na xa kamali nɛn.
17 Yudasi, en tan nde nan yi a ra nun. A fan yi wanli ito ligama en xɔn ma."

Yudasi faxa fena
Matiyu 27.3-9

18 Nba, Yudasi gbetin naxan sɔtɔ a saranna ra tinxintareyaan xɔn ma, a
bɔxɔn sara na ra. A bira na bɔxɔn fari, a faxa, a kuiin yi rabɔ ayi. A kui seene
birin yi mini.
19 Yerusalɛn kaane birin yi na feen kolon. Nanara, e na bɔxɔn xili sa e kon
xuini, Hakɛladama. Na bunna nɛɛn, "Wuli bɔxɔna."

Yudasi jɔxɔn sugandi fena

20 Piyɛri mɔn yi a fala, a naxa, "Amasɔtɔ a sɛbɛxi Yaburin kui, fa fala, 'A
yireni genla xa lu, muxu yo nama lu na yi.' A mɔn sɛbɛxi, 'Muxu gbɛtɛ xa a
tiden tongo.'†
21 Nanara, fɔ muxuna nde xa sugandi, naxan yi en fɛma waxatin birin yi,
en Marigi Yesu yi sigan tima en xɔn ma waxatin naxan yi

‡ **1:6: 1.6** E yi waxi a xɔn ma Ala xa ***Isirayila mangayani tɔn*** bayo Romi kaane bata yi Isirayila yamanan suxu yɛngɛni. § **1:13: 1.13** Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita. * **1:13: 1.13** ***Yahudiya siya xanuna:*** Muxune nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yɛngɛma alogo Isirayila kaane xa mini e nɔɔn bun ma. † **1:20: 1.20** A mato Yaburin 69.26 nun 109.8 kui.

22 fɔlɔ Yesu rafu waxatin ma Yoni xɔn, han sa ti Yesu rate lɔxɔn ma kore. Fɔ
na kanna xa kafu en ma, a fan yi findi seren na a Yesu bata keli sayani."
23 Nanara, e muxu firin yɛba, Yusufu naxan yi xili Barasaba, a mɔn yi xili
Yusutu e nun Matiyasi.
24 E yi Ala maxandi, e naxa, "Marigina, i tan muxun birin bɔŋɛ yi feen
kolon. Nanara, a yita nxu ra, itoe firinna, i bata naxan sugandi
25 alogo a xa wali xɛrayani Yudasi ɲɔxɔni, Yudasi wanla naxan beɲin, a
siga a sigadeni."
26 Na danguxina, e masɛnsɛnna ti, a yi Matiyasi suxu, a sa Yesu a xɛra fu
nun kedenna fari.

2

Alaa Nii Sariŋanxin fa fena

1 Se Xaba Singen Sali lɔxɔna a liyɛ, dɛnkɛlɛya muxune birin yi malanxi
yirena nde yi,
2 sanŋa ma kedenni, e yi xui gbeena nde mɛ keli kore naxan yi ligaxi alo
foye gbeen xuina. E yi dɔxi banxin naxan kui, a yi na rafe.
3 Tɛɛ dɛgɛne yi siga godɛ e keden kedenna birin xun ma alo tɛɛn lɛnna.
4 E birin yi lugo Alaa Nii Sariŋanxin na. E falan ti fɔlɔ xui gbɛtɛne yi, alo
Nii Sariŋanxina a fixi e ma kii naxan yi.
5 Yahudiya tɔgɔndiyaxina ndee yi yigiyaxi Yerusalɛn taani na waxatini,
naxanye sa kelixi dunuŋa siyane birin yɛ.
6 E to xui gbeeni ito mɛ, yamaan yi e malan. Na yi e birin natɛrɛna
amasɔtɔ e keden kedenna birin yi e yɛtɛ kon xuiin nan mɛma dɛnkɛlɛya
muxune falani.
7 E yi kabɛ han, e naxa, "Naxanye falan tima itoe ra, Galile kaane xa mi e
birin na ba?
8 Nanfera nayi, en keden kedenna birin fa e xuiin mɛma en yɛtɛ bari
xuine yi?
9 Parate kaane, Mede kaane, Elan kaane, naxanye dɔxi Mesopotamiya
nun Yudaya nun Kapadose nun Pontu nun Asi yi
10 e nun Firigi nun Panfiliya nun Misiran nun Libiya bɔxɔn naxan Sirɛni
yamanan dɛxɔn e nun naxanye kelixi Romi taani
11 Yahudiyane ba, Yahudiyataren naxanye so Yahudiya dinani ba, Kirɛti
kaane ba, Arabi kaane ba, en birin e xuiin mɛma, e Alaa kabanako feene
ralima en ma, en ma xuine yi!"
12 E birin yi kabɛ, e yifu, e lu a falɛ e bode xa, e naxa, "Ito bunna di?"
13 Koni ndee yi lu dɛnkɛlɛya muxune magelɛ, e naxa, "Itoe minxin nan a
ra."

Piyɛri kawandin naxan ba

14 Nba, Piyɛri nun xarandii fu nun kedenna bonne yi keli, e ti, Piyɛri yi
falan ti yamaan xa a xuini texin na, a naxa, "Ɛ tan Yahudiyane nun
Yerusalɛn kaane, ɛ tuli mati n xuiin na, alogo ɛ xa a kolon,
15 fa fala muxuni itoe mi minxi alo ɛ yengi a ma kii naxan yi, soge
raxɛnxɛn* waxatin na a ra iki.
16 Koni Ala naxan fala Nabi Yowɛli a Kitabun kui, na nan ito ra. A naxa,
17 'Waxati raŋanni,
n na n ma Nii Sariŋanxin nagodoma nɛn adamadiin birin ma.

* **2:15: 2.15** Piyɛri ***soge raxɛnxɛna*** fe falaxi nɛn alogo yamaan xa la a ra a dɔlɔ fe mi yi a ra bayo mɛn kaane mi yi darixi dɔlɔn minɲɛ xɔtɔnni.

Ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛne nabiya falane tima nɛn.
Ɛ banxulanne yi fe toon ti
alo xiyena.
Ɛ xɛmɛ fonne yi xiyen sa.
18 Na lɔxɔne yi,
n na n ma Nii Sarijanxin nagodoma nɛn
hali n ma konyi xɛmɛne
nun n ma konyi gilɛne xun ma,
e yi nabiya falane ti.
19 N kabanako feene yitama nɛn kore xɔnna ma
e nun taxamasenne bɔxɔ xɔnna ma,
wunla nun tɛɛn nun tɛɛ tuti gbeen minima nɛn.
20 Sogeni dimima nɛn,
kiken yi gbeeli alo wunla,
benun Marigina lɔxɔ binye gbeen xa a li.
21 Nba, muxu yo na Marigin maxandi a xinla ra,
na kisima nɛn.'† "
22 "Isirayila xɛmɛne, ɛ tuli mati falani ito ra. Ala nan Yesu Nasarɛti kaan xɛxi. Ala bata na yita ɛ ra kabanako feene nun fe magaxuxine nun taxamasenne xɔn a naxanye liga ɛ tagi alo ɛ tan yɛtɛna a kolon kii naxan yi.
23 Ala bata yi a ragidi alo a yi a kolon kii naxan yi, a Yesu xa so ɛ yii. Ɛ yi kafu gbalotɔne ma, ɛ yi a gbangban wudin ma, ɛ yi a faxa.
24 Koni Ala mɔn yi a rakeli, a yi a ba sayaan xɔlɛni amasɔtɔ sayaan mi yi nɔɛ a ramarɛ.
25 Bayo Dawuda a fala nɛn a fe yi, a naxa,
'N xaxili Marigin xɔn ma waxatin birin,
bayo a n dɛxɔn ma,
sese mi n mamaxɛ.
26 Nanara, n bɔjɛn sɛwaxi,
n yi falan ti sɛwani.
N fati bɛndɛn fan luma nɛn yigini.
27 Amasɔtɔ, i mi i mɛ n na,
n siga laxira yi.
I mi tinjɛ i ya muxu tɔgɔndiyaxin yi kun gaburun na.
28 I bata kiraan yita n na
nii rakisin sɔtɔma naxan xɔn.
I n nalugoma nɛn sɛwan na i yɛtagi.'‡ "
29 "Awa, ngaxakedenne, n xa en benba Dawudaa fe fala ɛ xa sikɛ mi naxan yi. A faxa nɛn, a maluxun, a gaburun mɔn na han to.
30 Koni nabiin nan yi a ra, a a kolon nɛn a Ala bata a tuli sa, a yi a kɔlɔ, a Dawuda bɔnsɔnna nde findima nɛn Mangan na a tan funfuni.§
31 Ala yi feen naxan ligama, Dawuda to na to, a yi Alaa Muxu Sugandixin nakeli feen fala, a naxa, a mi a mɛ a ra, a siga laxira yi. A fati bɛndɛn mɔn mi kunma.*
32 Ala na Yesu nan nakelixi sayani. En birin bata findi na seren na.
33 A bata te Ala yiifanna ma. A yi Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔ, Fafe Ala bata en tuli sa naxan na, a yi a ragodo en ma iki. Ɛ na nan toma. Ɛ na nan mɛma iki.

† **2:21: 2.21** Yowɛli 3.1-5 ‡ **2:28: 2.28** Yaburin 16.8-11 § **2:30: 2.30** Yaburin 132.11 * **2:31: 2.31** Yaburin 16.10

34 Amasɔtɔ Dawuda yɛtɛɛn mi te ariyanna yi. Anu, a yɛtɛɛn bata a fala, a naxa, ‘Marigin yi a fala n marigin xa, a naxa,
“Dɔxɔ n yiifanna ma
35 han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”† ’ ”
36 “Nayi, Isirayila muxune xa ito kolon yati, a ɛ Yesu naxan gbangbanxi wudin ma, Ala bata na findi Marigin na e nun a Muxu Sugandixin na.”
37 Nba, yamaan to na mɛ, na yi e bɔɲɛn kala. E yi a fala Piyɛri nun xɛraan bonne xa, e naxa, “Nxu ngaxakedenne, nxu nanfe ligama?”
38 Piyɛri yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ keden kedenna birin xa ɛ xun xanbi so ɛ hakɛni, ɛ rafu igeni Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, alogo ɛ yulubine xa xafari, ɛ yi Alaa kiseen sɔtɔ, a Nii Sariɲanxina.
39 Amasɔtɔ Ala bata ɛ tan nun ɛ diine tuli sa na ra e nun naxanye birin yire makuyene yi en Marigina Ala naxanye xilima a fɛma.”
40 Piyɛri yi sereyaan ba, a yi e rawɛkilɛ fala wuyaxi ra, a naxa, “Ɛ yɛtɛ ratanga waxatini ito tinxintareyaan ma.”
41 Naxanye tin a falan ma, ne yi rafu igeni. Muxu wuli saxan ɲɔxɔn yi sa dɛnkɛlɛya muxune fari na lɔxɔni.
42 E yi bira xɛrane xaranna fɔxɔ ra, e yi lu ngaxakedenyani, e lu e dɛgɛ e bode xɔn ma,‡ e lu Ala maxandɛ.
43 Xɛrane yi kabanako fe wuyaxi liga e nun taxamasenne han birin yi gaxu.
44 Dɛnkɛlɛya muxune birin yi lu e bode fɛma, e yii seene birin yi findi e bode gbee ra.
45 E yi e bɔxɔne nun e yii seene matima nɛn, e yi na gbetine yitaxun e bode ra alo e keden kedenna birin makona a ma kii naxan yi.
46 E yi lu e malanɲɛ Ala Batu Banxini lɔxɔ yo lɔxɔ, e yi e dɛgema e bode xɔn ma e konne yi, sɛwan nun bɔɲɛ xunbenli.
47 E yi lu Ala tantunɲɛ, e yi rafan yamaan birin ma. Marigin yi nde sama kisi muxune fari nɛn lɔxɔ yo lɔxɔ.

3

Lɛbutɛnna rakɛndɛya fena

1 Lɔxɔna nde, Piyɛri nun Yoni yi siga Ala Batu Banxini Ala maxandi waxatini, benun se din waxatin xa a li.
2 Nba, muxune yi fama xɛmɛna nde ra Ala Batu Banxin nabilinna yinna so dɛɛn na xandi tideni lɔxɔ yo lɔxɔ naxan yi barixi lɛbutɛnyani. Na so dɛɛn yi xili nɛn, “Dɛ Tofaɲina.”
3 A to Piyɛri nun Yoni to soɛ, a yi e xandi gbetini.
4 E yi e yɛɛn ti a ra. Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “Nxu mato.”
5 A yi e mato. A yengi yi a ma, a e yii sena nde nan fima a ma.
6 Koni Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “Gbeti mi n yii! Xɛma mi n yii! Koni seen naxan n yii, n na soma nɛn i yii. Yesu Alaa Muxu Sugandixin Nasarɛti kaan xinli, keli, i sigan ti.”
7 Piyɛri yi a suxu a yiifanna ma, a yi a rakeli. Xɛmɛn sanne nun a wɔsɔxɔne yi sɛnbɛn sɔtɔ.
8 A yi tugan, a ti a sanne xun na, a sigan ti fɔlɔ. E nun xarandiine yi so Ala Batu Banxini, a sigan tima, a tuganma, a Ala tantunma.
9 Yamaan birin yi a to sigan tiyɛ, a Ala tantunma.

† **2:35: 2.35** Yaburin 110.1 ‡ **2:42: 2.42** Yanyina nde, ito bunna nɛɛn fa fala e yi Marigina ximɛnna yitaxunma. A mato Luka 22.19 kui.

10 E yi a kolon a a tan nan yi xandi tiini Ala Batu Banxin nabilinna yinna
so dɛɛn na, naxan yi xili “Dɛ Tofaɲina.” Feen naxan liga xɛmɛn xa, e birin yi
e tɛrɛna na ra, e kabɛ kati!

Piyɛri a kawandina

11 Bayo a mi yi fa xɛtɛma Piyɛri nun Yoni fɔxɔ ra, yamaan kuisanxin yi fa e
giyɛ, e yi e malan Sulemani a Gagene bun ma.
12 Piyɛri yamaan to waxatin naxan yi, a yi falan ti e xa, a naxa, “Isirayila
xɛmɛne, nanfera ɛ kabɛma feni ito ma? Nanfera ɛ nxu matoma alo nxu tan
nan a ligaxi xɛmɛni ito yi sigan ti nxu sɛnbɛn nun nxɔ Ala kolonna barakani?
13 Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala nun en benbane Ala
nan a walikɛɛn Yesu a binyen mayitaxi, ɛ naxan yanfa, ɛ yi ɛ mɛ a ra Pilati
yɛtagi, naxan yi wama a beɲin feni.
14 Ɛ ɛ mɛxi muxu sariɲanxin nun muxu tinxinxin na, ɛ Pilati mafan, a xa
muxu faxan beɲin ɛ xa.
15 Ɛ nii rakisin kanna faxa nɛn, koni Ala yi a rakeli sayani. Na seren nan
nxu tan na.
16 Nxu to dɛnkɛlɛyaxi Yesu xinla ma, na nan fangan fixi xɛmɛni ito ma, ɛ
naxan toma, ɛ a kolon. Dɛnkɛlɛyana Yesu xinla ma na nan a rakɛndɛyaxi ɛ
yɛɛ xɔri.”
17 “Nba, ngaxakedenne, n na a kolon ɛ tan nun ɛ mangane feen naxan liga
Yesu ra, ɛ a ligaxi a kolontareyaan nan ma.
18 Ala bata yi naxan fala a nabine birin xɔn ma, a na nan nakamalixi, a fɔ
a Muxu Sugandixin xa tɔrɔ.
19 Nanara, ɛ xun xanbi so ɛ hakɛni, ɛ tubi Ala ma alogo ɛ yulubine xa xafari
20 Marigin yi matabu waxatine fi ɛ ma, a mɔn yi a Muxu Sugandixin nafa ɛ
ma Yesu, a naxan nagidi ɛ ma.
21 Koni fɔ a xa lu nɛn kore xɔnna ma singen han a waxati saxin na a li Ala
feen birin yitɔnma waxatin naxan yi alo a bata a fala a nabi sariɲanxine
xɔn ma kii naxan yi waxati danguxine yi.
22 Musa a fala nɛn, a naxa, ‘Marigina ɛ Ala nabina nde raminima nɛn ɛ yɛ
alo n tan, ɛ tuli mati a falane birin na.
23 Xa naxan yo mi a tuli mati na nabiin na, a kedima nɛn yamaan yɛ.’*
24 Nabiin naxanye birin bata falan ti xabu Nabi Samuyɛli waxatini, ne
birin bata yi lɔxɔni itoe fe fala.
25 Ɛ findixi nabine diine nan na. Ala layirin xidixi e nun ɛ benbane tagi
nɛn, a yi a fala Iburahima xa, a naxa, ‘Dunuɲa siyane birin duban sɔtɔma
nɛn i tan bɔnsɔnna barakani.’†
26 Ala to a walikɛɛn nafa, a a xɛ ɛ singe nan ma alogo ɛ xa duban sɔtɔ a xɔn,
a yi ɛ birin naxɛtɛ ɛ fe ɲaxine fɔxɔ ra.”

4

Piyɛri nun Yoni makiti fena

1 Piyɛri nun Yoni yi fala tiini waxatin naxan yi yamaan xa, saraxaraline
nun Ala Batu Banxin kantan muxune mangan nun Saduse muxune* yi fa.

---

* **3:23: 3.23** A mato Sariyane 18.15 nun 18.18-19 kui. † **3:25: 3.25** Dunuɲa Fɔlɔn 22.18 nun 26.4 kui.

* **4:1: 4.1** ***Saduse muxune:*** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

2 E yi xɔlɔxi han, bayo xɛrane yi yamaan xaranma. E yi a falama a faxa
muxune kelima nɛn sayani alo Yesu.
3 E yi e suxu, e yi e sa kasoon na han xɔtɔnni bayo kɔɛɛn bata yi so.
4 Koni muxun naxanye e falan mɛ, na wuyaxi yi la a ra. Dɛnkɛlɛya
muxune yi wuya ayi han muxu wuli suulun ɲɔxɔn xɛmɛne gbansanna.
5 Na xɔtɔn bode, yamaan mangane nun fonne nun sariya karamɔxɔne yi e
malan Yerusalɛn taani.
6 Saraxarali Kuntigi Singena Anasa yi na e nun Kayafa nun Yoni nun
Alesandire nun Saraxarali Kuntigi Singena denbayaan muxu gbɛtɛye.
7 E yi Piyɛri nun Yoni ti e yɛtagi, e yi e maxɔdin, e naxa, “Ɛ ito ligaxi nde
sɛnbɛ bun hanma xinla mundun yi?”
8 Piyɛri yi lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na, a yi e yabi, a naxa, “Yamaan
mangane nun fonne,
9 xa ɛ nxu makitima wali faɲina fe ra to naxan ligaxi lɛbutɛnna xa, e nun a
rakɛndɛyaxi kii naxan yi,
10 nayi ɛ xa a kolon, ɛ tan nun Isirayila yamaan birin, fa fala xɛmɛni ito tixi
ɛ yɛtagi kɛndɛyani Yesu Nasarɛti kaan xinla barakan nin, Alaa Muxu
Sugandixina, ɛ naxan gbangban wudin ma, Ala yi a rakeli sayani.
11 Kitabun Yesu ito nan ma fe falaxi, a naxa, ‘Ɛ tan banxi tiine ɛ mɛ gɛmɛn
naxan na, na bata findi banxin gɛmɛ fisamantenna ra.’†
12 Kisin mi sɔtɛ muxu gbɛtɛ yo xɔn, bayo xili gbɛtɛ yo mi dunuɲa yi, naxan
fixi muxune fe ra en kisin sɔtɛ naxan sabu ra.”
13 E yi kabɛ Piyɛri nun Yoni a xaxili ragidin ma, amasɔtɔ xarantarene nan
tun yi e ra naxanye mi fe kolon. Na yi a yita e ra a e yi Yesu nan fɔxɔ ra.
14 Koni bayo e yi xɛmɛn kɛndɛyaxin toma tixi e dɛxɔn ma, e mi yi nɔɛ sese
falɛ.
15 Koni e yi xarandiine yamari, a e xa mini kitisa yamaan malanni, e yi
falan ti fɔlɔ e bode xa, e naxa,
16 “En nanfe ligama muxuni itoe ra? Amasɔtɔ Yerusalɛn kaane birin a
kolon a e bata kabanako fe gbeen liga. En mi nɔɛ a matandɛ.
17 Koni en xa tɔnna sa e ra, a e nama fa falan ti muxu yo xa Yesu xinli
alogo feni ito nama xuya ayi yamaan tagi.”
18 E yi Piyɛri nun Yoni xili, e yi e yamari a e nama fa fala yo ti hanma e
xaranna ti Yesu xinli.
19 Koni Piyɛri nun Yoni yi e yabi, e naxa, “Ɛ tan yɛtɛɛn xa a mato xa nxu
lan nxu xa ɛ tan nan xui suxu hanma Ala.
20 Nxu naxan toxi nxu yi a mɛ, nxu mi nɔɛ tondɛ na falɛ.”
21 E mɔn yi e kɔnkɔ e ma kati, na xanbi ra, e yi e beɲin. E mi yi nɔɛ e
ɲaxankatɛ, amasɔtɔ yamaan birin yi Ala tantunma fe ligaxini ito a fe ra.
22 Amasɔtɔ xɛmɛn naxan nakɛndɛya findi kabanako feen na, na barin
bata yi dangu ɲɛɛ tonge naanin na.

Yesu mantonne Ala maxandina

23 E to e beɲin, Piyɛri nun Yoni yi siga e lanfane fɛma. Saraxarali
kuntigine nun yamaan fonne feen naxan falaxi e xa, e na birin yɛba e xa.
24 E na mɛ waxatin naxan yi, e birin yi e xui ramini Ala ma ɲɛnige
kedenni, e naxa, “Nxu kanna, i tan naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nun
fɔxɔ igen nun e yi seene birin daxi,
25 i tan naxan falan ti Alaa Nii Sariɲanxin nun nxu benba Dawuda xɔn
ma, i ya walikɛna, i naxa,

† **4:11: 4.11** Yaburin 118.22

‘Nanfera siyane murutɛma?
Nanfera yamanane muxune yanfa fuune soma?
26 Dunuɲa mangane bata tondi,
kuntigine bata e malan
Marigin nun a Muxu Sugandixin xili ma.’‡ ”
27 “Bayo ɲɔndin na a ra yati, Herode nun Pɔnsi Pilati nun Yahudiyatarene nun Isirayila yamaan birin e malan nɛn taani ito kui i ya walikɛ sariɲanxin Yesu xili ma i naxan sugandixi.
28 I sɛnbɛn nun i sagoon bata yi feen naxanye ragidi, e yi ne birin liga.
29 Awa iki, Marigina, i tuli mati e fala xɔlɛne ra, i tin i ya walikɛne xa i ya falan nali xaxili ragidi gbeeni.
30 I yiini bandun alogo muxune xa kɛndɛya, taxamasenne nun kabanako feene yi liga i ya walikɛ sariɲanxin Yesu xinli.”
31 E yelinxina Ala maxandɛ, e yi malanxi dɛnaxan yi, mɛnna yi xuruxurun. E birin yi lugo Alaa Nii Sariɲanxin na. E yi Alaa falan nali xaxili ragidini.

Dɛnkɛlɛya muxune lanna

32 Xaxili kedenna nun nii kedenna yi lu dɛnkɛlɛya yamaan muxune birin ma. Muxu yo mi yi a falama, a naxa, n gbeen ni ito ra, bayo e birin malanna nan yi e yii seene ra.
33 Xɛrane yi lu Marigi Yesu keli feen sereyaan bɛ sɛnbɛ gbeeni. Baraka gbeen yi lu e birin xɔn!
34 Bayo sese mi yi dasaxi muxu yo ma e yɛ. Xɛɛ bɔxɔn nun banxine yi naxanye yii, e yi e matima nɛn, e yi e saren xali,
35 e sa e sa xɛrane bun. Xɛrane yi gbetin taxun muxune ra alo e makona a ma kii naxan yi.
36 Awa, Lewi bɔnsɔnna xɛmɛna nde yi na, naxan bari Sipiri yamanani, a yi xili Yusufu. Xɛrane yi a xili sa Baranabasi. Na bunna nɛɛn, “Muxu Ralimaniyana.”
37 Xɛɛ bɔxɔna nde yi a yii, a na mati, a yi fa a sara gbetin sa xɛrane bun.

5

Ananiyasi nun Safira a fe

1 Xɛmɛna nde yi na naxan yi xili Ananiyasi, a ɲaxanla fan yi xili Safira. Na fan yi e bɔxɔna nde mati,
2 a yi a saren fɔxɔ kedenna ramara a yɛtɛ xa. A ɲaxanla fan yi na kolon. A siga a dɔnxɛn na xɛrane yɛɛ ra.
3 Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “Ananiyasi, nanfera i tinxi Setana yi so i bɔɲɛni, han i wulen fala Alaa Nii Sariɲanxin xa? Nanfera i bɔxɔn saren fɔxɔ kedenna ramaraxi i yii?
4 Benun i xa na xɛɛ bɔxɔn mati waxatin naxan yi, i gbeen xa mi yi a ra ba? I to a mati i sagoon xa mi yi a gbetin na ba? Nanfera nayi, i fe sifani ito ligaxi? I mi wulen falaxi muxune xan xa de, fɔ Ala.”
5 Ananiyasi ito mɛ waxatin naxan yi, a bira, a faxa. Naxanye birin na mɛ, ne yi gaxu.
6 Banxulanne yi keli, e yi a kasangen, e sa a maluxun.
7 Awa waxatidi danguxina, a ɲaxanla fan yi fa, koni feen naxan ligaxi, a munma yi na mɛ singen.

‡ **4:26: 4.26** Yaburin 2.1-2

8 Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “A fala n xa, ɛ bɔxɔn saraxi xasabini ito nan
na ba?” Ɲaxanla yi a yabi, a naxa, “Ɔn, a saren yatin nan ito ra.”
9 Nayi, Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera ɛ nun i ya xɛmɛn lanxi a ma ɛ
xa Marigina Nii Sariɲanxin bunba? I ya xɛmɛn maluxun muxune san xuiin
ni i ra dɛɛn na, e i fan xalima nɛn iki sa!”
10 A yi bira Piyɛri bun ma, a faxa keden na! Banxulanne yi fa, e yi ɲaxanla
fan li faxaxi, e yi a tongo, e sa a maluxun a xɛmɛn dɛxɔn ma.
11 Dɛnkɛlɛya yamaan nun muxun naxanye birin na feen mɛ, gaxu gbeen
yi ne suxu.

Taxamasenne fe

12 Xɛrane yi taxamaseri wuyaxi nun kabanako fe wuyaxi liga yamaan
tagi. Dɛnkɛlɛya muxune birin yi e malanma Sulemani a Gagene nan bun
ma.
13 Muxu yo mi susu a masoɛ e ra. Hali na, yamaan yi e xili faɲin falama.
14 Koni muxu wuyaxi yi lu sɛ e fari, xɛmɛn nun ɲaxanla naxanye
dɛnkɛlɛya Marigin ma.
15 Nayi, muxune yi lu fɛ furetɔne ra, e yi e sa e sa seene nun dagine ma
kirane xɔn ma alogo Piyɛri dangumatɔɔn nininna xa e li.
16 Yama gbeen yi malan, sa keli Yerusalɛn rabilinna taane yi. E fa e
furetɔne ra e nun ɲinan ɲaxine naxanye tɔrɔma. E keden kedenna birin yi
kɛndɛya.

Xɛrane bɛsɛnxɔnyana fena

17 Saraxarali Kuntigi Singen nun a muxun naxanye yi findixi Saduse
muxune ra, ne yi xɛrane maxɔxɔlɔn han e yi keli e xili ma.
18 E yi xɛrane suxu, e yi e sa kasoon na.
19 Koni Marigina malekan yi fa kaso banxin dɛɛn nabi kɔɛɛn na. A yi e
ramini, a yi a fala e xa,
20 a naxa, “Ɛ siga, ɛ sa ti Ala Batu Banxini, Yesu dunuɲa yi gidi kiin naxan
yitaxi ɛ ra, ɛ na feene birin yɛba yamaan xa.”
21 E to na mɛ, e yi so Ala Batu Banxini subaxani, e xaranna ti fɔlɔ.
Nba, Saraxarali Kuntigi Singen nun a muxune to fa, e yi kitisa yamaan
birin xili, Isirayila yamaan fonne birin. E muxun nasiga kaso banxini, a e
xa sa fa xɛrane ra e yɛtagi.
22 Koni e na lixina, kantan muxune mi xɛrane to. E yi xɛtɛ, e sa a fala
bonne xa, e naxa,
23 “Nxu kasoon lixi balanxi nɛn ken, kantan muxune tixi dɛɛn na, koni
nxu to dɛɛn nabi, muxu yo mi yi na kui!”
24 Ala Batu Banxin kantan muxune kuntigin nun saraxarali kuntigine ito
mɛxina, e yi kui fu xɛrane fe yi, e naxa, “Nanfe ligaxi e ra?”
25 Nba, xɛmɛna nde yi so, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ fa a mato, ɛ xɛmɛn
naxanye saxi kasoon na, e sa tixi Ala Batu Banxin kui, yamaan xarandeni!”
26 Kantan muxune kuntigin nun a muxune yi keli, e sa fa xɛrane ra. Koni
e mi fa xɛrane karahan, amasɔtɔ e yi gaxuxi e magɔlɔn feen na yamaan xɔn.
27 E faxina xɛrane ra, e yi e ti kitisa yamaan yɛtagi. Saraxarali Kuntigi
Singen yi e maxɔdin,
28 a naxa, “Nxu mi yi ɛ yamari nun, a ɛ nama fa yamaan xaran xɛmɛni ito
xinli ba? Koni a mato, ɛ bata Yerusalɛn taan birin nafe ɛ xaranni ito ra. Ɛ
waxi a xɔn ma, ɛ xa xɛmɛni ito faxa feen sa nxu xun ma!”

29 Piyɛri nun xɛraan bonne yi e yabi, e naxa, “A fɛrɛ mi na fɔ nxu xa Alaa
falan nan suxu dangu muxune gbee falan na.
30 En benbane Ala bata Yesu rakeli sayani, ɛ naxan gbangban wudin ma, ɛ
yi a faxa.
31 Ala mɔn yi a rate kore, a yi a dɔxɔ a yiifanna ma, a yi a findi Mangan na
e nun Marakisi Tiin na alogo Isirayila kaane xa nɔ e xun xanbi soɛ e hakɛne
yi, e yulubine yi xafari.
32 Feni itoe serene nan nxu tan na. Ala bata a Nii Sariɲanxin naxan fi a
falan suxu muxune ma, na feene seren nan na fan na.”
33 E ito mɛxina, e bɔɲɛn yi te kati, han xɛrane faxa xɔnla yi e suxu!
34 Koni Gamaliyɛli naxan findixi Farisi muxuna* nde ra, na yi na yi.
Sariya karamɔxɔn nan yi a ra naxan yi binyaxi yamaan birin xɔn. Na yi keli,
a ti kitisa yamaan tagi, a yi yamarin fi, a xɛrane xa ramini singe.
35 Na danguxina, a yi a fala kitisane xa, a naxa, “Isirayila kaane, ɛ muxuni
itoe fe liga ɛ yeren ma.
36 Waxati danguxina nde yi, xɛmɛna nde yi xili Tudasi, na a yɛtɛ findi nɛn
muxu gbeena nde ra, muxu kɛmɛ naanin ɲɔxɔn yi bira a fɔxɔ ra. Koni
muxune a faxa nɛn. A fɔxɔrabirane birin yi xuya ayi, a fe yi lu fuu.
37 Na danguxina, Yudasi Galile kaan fan yi keli muxune birin xili sɛbɛ
waxatini, a yi ti ganla nde yɛɛ ra murutɛ xinla ma. Koni muxune yi a fan
faxa, a fɔxɔrabirane fan yi xuya ayi.
38 Nanara, n xa a fala ɛ xa iki, ɛ muxuni itoe lu na, ɛ e beɲin, e xa siga.
Amasɔtɔ xa e feene nun e wanle fataxi muxune nan na, e kalama nɛn.
39 Koni xa a fataxi Ala nan na, ɛ mi e nɔɛ mumɛ! Na ma, ɛ a liga ki faɲi
alogo a nama liga alo ɛ Ala nan yɛngɛma.” E yi tin a maxadi xuiin ma.
40 E yi xɛrane xili banxini, e yi e bulan, e yi tɔnna dɔxɔ a e nama fa falan ti
Yesu xinla ra. E yi e beɲin.
41 Xɛrane sɛwaxin yi keli kitisa yamaan fɛma bayo Ala bata na binyen fi e
ma a e xa ɲaxankata Yesu xinla fe ra.
42 E yi lu yamaan xaranɲɛ, e Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe xibarun nali
Ala Batu Banxin nun muxune konne yi lɔxɔ yo lɔxɔ.

6

Dɛnkɛlɛya yamaan mali tiine fe

1 Na waxatini, Yesu fɔxɔrabirane to yi wuyama ayi, Yahudiyan naxanye yi
Girɛki xuiin falama, ne yi e mawuga Yahudiyan bonne fari naxanye yi
Heburu xuiin falama bayo e kaɲa gilɛne mi yi lɔxɔ yo lɔxɔ balon sɔtɔma a
kiini a taxun waxatini. Yahudiya Girɛki xui falane naxa, “Gbetin naxan
yitaxunma lɔxɔ yo lɔxɔ balon na, nxɔ kaɲa gilɛne mi na se sɔtɔma.”
2 Nayi, xarandii fu nun firinne yi Yesu fɔxɔrabirane birin malan, e yi a
fala e xa, e naxa, “A mi lan nxu yi Alaa falan nabeɲin donse feen na.
3 Na ma, ngaxakedenne, ɛ muxu binyaxi solofere sugandi ɛ yɛ naxanye
lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na, xaxinla e ma, en yi e ti na wanla ra.
4 Nayi, en nɔɛ en sɔbɛ soɛ nɛn Ala maxandin nun a falan wanli.”

* **5:34: 5.34 *Farisi muxune:*** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

5 Na falan yi yamaan birin kɛnɛn. Nayi, e yi Etiyɛn sugandi, naxan yi
lugoxi dɛnkɛlɛyaan nun Alaa Nii Sariɲanxin na, e nun Filipi nun Pirokoru
nun Nikanoro nun Timon nun Paramenasi e nun Nikolasi Antiyɔki kaan
naxan so Yahudiya dinani.
6 E yi ne yita xɛrane ra. Xɛrane yi e yiin sa e ma, e yi Ala maxandi e xa.
7 Na ma, Alaa falan yi lu xuyɛ ayi. Yesu fɔxɔrabirane yi wuya ayi
Yerusalɛn taani kati! Saraxarali wuyaxi yi dɛnkɛlɛya.

Etiyɛn suxu fena

8 Nba, Etiyɛn yi lugoxi Alaa hinanna nun a sɛnbɛn na. A yi kabanako fe
gbeene nun taxamasenne liga yamaan tagi.
9 Koni salide banxina nde muxune yi keli Etiyɛn xili ma naxan yi xili
“Muxu Xɔrɔyaxine Salide Banxina” naxanye yi kelixi Sirɛni nun Alesandire
taan nun Silisi nun Asi yamanani, e yi Etiyɛn matandi fɔlɔ.
10 Koni e mi yi nɔɛ tiyɛ Etiyɛn ma fe kolonna yɛɛ ra e nun a yi falan tima
Nii Sariɲanxin naxan baraka yi.
11 Awa, e muxuna ndee saranna fi alogo e xa a fala, e naxa, “Nxu a xuiin
namɛxi nɛn Musa nun Ala rayelefuɛ!”
12 Nayi, e yi yamaan nun yamaan fonne nun sariya karamɔxɔne radin
Etiyɛn xili ma. E yi Etiyɛn suxu, e siga a ra kitisa yamaan fɛma.
13 E yi fa wule sere baane ra. Ne yi a fala, e naxa, “Xɛmɛni ito luma fala
ɲaxine tiyɛ Yire Sariɲanxini ito nun Musaa sariyan xili ma.
14 Amasɔtɔ nxu bata a mɛ a ra, a a falama, a naxa, a Yesu Nasarɛti kaan
yire sariɲanxin kalama nɛn, a yi en ma namun fonne maxɛtɛ en naxanye
sɔtɔxi Musa ra.”
15 Naxanye birin yi dɔxi kitisa yamaan malanni, ne birin yɛɛn yi lu tixi
Etiyɛn na, e yi a yɛtagin to alo malekan yɛtagin na a ra.

7

Etiyɛn ma sereyana

1 Saraxarali Kuntigi Singen yi a fala, a naxa, “Feen naxan falaxi i xun ma,
ɲɔndin na a ra ba?”
2 Etiyɛn yi a yabi, a naxa, “N fafane nun ngaxakedenne, ɛ tuli mati n xuiin
na. En benba Iburahima yi Mesopotamiya yamanani waxatin naxan yi
benun a xa dɔxɔ Xarani taani, Ala Binyen Kanna a yɛtɛ makɛnɛn nɛn a xa.
3 Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘Keli i ya yamanan nun i xabilani. Siga na
yamanani, n naxan yitama i ra.’*
4 Nayi, a keli Kalidi kaane yamanani, a sa dɔxɔ Xarani taani. A fafe to
faxa, Ala yi a rafa yamanani ito yi, ɛ dɔxi dɛnaxan yi iki.
5 Ala mi bɔxɔ yo fi Iburahima ma yamanani ito yi na waxatini hali san
tide keden ɲɔxɔn. Koni Ala a tuli sa nɛn, a yamanani ito findima nɛn a tan
nun a bɔnsɔnna gbeen na. Anu, dii yo mi yi a yii na waxatini.
6 Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bɔnsɔnna dɔxɔma nɛn yamana gbɛtɛ yi, e
konna mi dɛnaxan yi, e yi tɔrɔ ɲɛɛ kɛmɛ naanin konyiyani.
7 Koni e na lu siyaan naxan bun konyiyani, n na makitima nɛn. Na xanbi
ra, e minima nɛn na yamanani, e yi fa n batu be.’†
8 Na xanbi ra, Ala yi banxulan tiin layirin xidi e nun Iburahima tagi. Na
xanbi ra, a yi Isiyaga bari, a yi a banxulan a xii solomasɛxɛde lɔxɔni. Isiyaga
fan yi Yaxuba banxulan. Yaxuba fan yi en benba fu nun firinne banxulan.”

* **7:3: 7.3** Dunuɲa Fɔlɔn 12.1 † **7:7: 7.6-7** Dunuɲa Fɔlɔn 15.13-14 nun Xɔrɔyaan 3.12

9 “Awa, Yusufu a fe xɔxɔlɔnyaan ma, en benbane yi a mati Misiran kaane
ma. Koni Ala yi a xɔn.
10 Ala yi a xunba a tɔrɔn birin yi. A yi xaxilimayaan fi Yusufu ma, a yi a
rafan Misiran mangan ma. A yi Yusufu dɔxɔ Misiran yamanan xun na e
nun a banxi yi feene birin.
11 Nba, fitina kamɛn yi so Misiran yamanan nun Kanan yamanani, tɔrɔn
yi gbo ayi. Donse yo mi yi fa en benbane yii.
12 Koni Yaxuba a mɛ waxatin naxan yi, a murutun yi Misiran yi, a yi en
benbane rasiga a singeni.
13 E sigan firindeni, Yusufu yi a yɛtɛ yita a ngaxakedenne ra. Misiran
mangan Yusufu kon kaane fe kolon na waxatin nin.
14 Na xanbi ra, Yusufu yi xɛraan nasiga a fafe Yaxuba nun a denbayaan
birin tongodeni, muxu tonge solofere e nun suulun nan yi e birin malanxin
na.
15 Yaxuba yi siga Misiran yi, a faxa dɛnaxan yi e nun en benbane.
16 Yamaan yi siga e binbine ra Siken taani. Iburahima gaburun naxan
sara Hamori a diine ma Siken taani gbetin na, yamaan yi sa e maluxun
mɛnni.”
17 “Ala Iburahima tuli sa naxan na, na rakamali waxatin yi maso, en ma
yamaan yi wuya ayi Misiran yi.
18 Na danguxina, Manga gbɛtɛ yi dɔxɔ Misiran yi naxan mi yi Yusufu
kolon.
19 Na Mangan yi en ma yamaan yanfa, e yi en benbane tɔrɔ, a yi e
karahan alogo e xa e diine rabeɲin, e faxa.
20 Musa bari na waxatin nin, a yi Ala kɛnɛn han! A lu nɛn a fafe konni han
kike saxan.
21 A ba a fafe konni waxatin naxan yi, Misiran mangana dii tɛmɛn yi sa a
tongo, a yi a maxuru, a yi a findi a dii xɛmɛn na.
22 E yi Musa xaran Misiran kaane fe kolonna birin ma, a yi sɛnbɛn sɔtɔ a
falan nun a kɛwanli.”
23 “Musa barin to ɲɛɛ tonge naanin sɔtɔ, a ngaxakeden Isirayila kaan
bonne xɔntɔn xɔnla yi a suxu.
24 A yi Misiran kaana nde to a ngaxakedenna nde tɔrɛ, a yi a xun mayɛngɛ,
a yi a gbeen ɲɔxɔ, a Misiran kaan faxa.
25 A yengi yi a ma a a kon kaane yi a famuma nɛn a Ala yi waxi e xunba
feni a tan nan xɔn. Koni e mi a famu mumɛ!
26 Na xɔtɔn bode a yi Isirayila kaan muxu firin to yɛngɛ, a kata e tagini
tɔndeni. A yi a fala e xa, a naxa, ‘Ngaxakedenmane nan ɛ ra, nanfera ɛ ɛ
bode tɔrɔma?’
27 Koni naxan yi a boden ɲaxankatama, na yi Musa radinɲɛ ayi, a yi a fala,
a naxa, ‘Nde i findixi mangan nun kitisaan na nxu xun na?
28 I waxi n fan faxa feen nin ba alo i Misiran kaan faxa kii naxan yi xoro?’
29 Musa to na mɛ, a yi a gi, a siga Midiyan yamanani. A dii xɛmɛ firin sɔtɔ
mɛnni.”
30 “Awa, ɲɛɛ tonge naanin danguxina, malekan yi mini kɛnɛnni Musa xa
tɛɛn yiyani fɔtɔndin tagi Sinayi geyaan dɛxɔn ma burunna ra.
31 Musa na to waxatin naxan yi, a kabɛ. A to yi a masoma a ra alogo a xa a
yigbɛ, Marigin xuiin yi mini, a naxa,
32 ‘I benbane Ala nan n tan na, Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun
Yaxubaa Ala.’ Musa yi gaxu, a xuruxurun, a mi fa susu a matoɛ.

33 Marigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I ya sankidine ba i sanni amasɔtɔ i tixi
dɛnaxan yi, bɔxɔ sariɲanxin na a ra.
34 N bata n ma yamana tɔrɔn to Misiran yamanani, n bata e kutun xuiin
mɛ, n bata fa e xunbadeni. Fa iki, n xa i xɛ Misiran yamanani.’ ”‡
35 “Na Musa kedenna nan yi a ra Isirayila kaane bata yi e mɛ naxan na
nun, e yi a fala, e naxa, ‘Nde i findixi mangan nun kitisaan na?’ Ala a tan
nan nasiga e mangan nun e xunbaan na fata malekan fala xuiin na naxan
mini kɛnɛnni a xa fɔtɔndini.
36 Musa e ramini nɛn na yi, a kabanako feene nun taxamasenne liga
Misiran yi e nun Baa Gbeeli, e nun tonbonni ɲɛɛ tonge naanin.
37 Na Musa nan ito ra naxan a fala Isirayila kaane xa, a naxa, ‘Ala nabina
nde raminima nɛn ɛ yɛ, naxan luma alo n tan.’§
38 A tan nan yi yamaan yɛ tonbonni, e nun malekan nan yi a ra naxan yi
falan tima a xa Sinayi geyaan fari, a yi falane sɔtɔ naxanye nii rakisin fima
muxune ma alogo a xa ne radangu en ma.”
39 “Koni en benbane mi tin a falan suxɛ, e yi e mɛ a ra, xɛtɛ xɔnla yi e suxu
Misiran yi.
40 E yi a fala Haruna xa, e naxa, ‘Ala gbɛtɛne rafala en xa naxan tima en
yɛɛ ra amasɔtɔ Musa naxan en naminixi Misiran yamanani, en mi a kolon
naxan a sɔtɔxi.’*
41 Nayi, e ɲinge dii sawuran nafala e suxuren na, e saraxan ba na xa, e yi
sɛwa e yɛtɛna se rafalaxina fe ra.
42 Na ma, Ala yi xɛtɛ e fɔxɔ ra, a yi e lu kore xɔnna yanban seene batuɛ alo
a sɛbɛxi nabine kitabune kui kii naxan yi, a naxa, ‘Ɛ tan Isirayila yamaan to
yi tonbon yireni ɲɛɛ tonge naanin, ɛ saraxane ba nɛn n tan xa ba?
43 Ɛ Mɔlɔkɔ suxuren batu bubun† nan xali, e nun Ramafan saren
suxurena, ɛ suxuren naxanye rafalaxi ɛ batu seene ra. Nanara, n na ɛ
xalima nɛn konyiyani Babilɔn xanbi ra.’ ”‡
44 “Layiri sereyaan bubun§ yi en benbane yii tonbonni. A yi tixi alo Ala a
yɛba Musa xa kii naxan yi a yi a misaala yita a ra.
45 E to na sɔtɔ, en benbane yi a xali e yii Yosuwe a mangayaan bun ma, e yi
en ma bɔxɔn tongoma siyane yii waxatin naxan yi, Ala yi siyaan naxanye
kedima e yɛɛ ra. A yi lu en ma bɔxɔni han Dawuda waxatini.
46 Dawuda yi Alaa hinanna sɔtɔ, a yi a maxɔdin alogo a xa nɔ Yaxubaa Ala
Batu Banxin tiyɛ.
47 Koni Sulemani nan banxin ti a xa.”
48 “Koni Kore Xɔnna Ala mi dɔxɔma muxune banxi tixine kui, alo nabina
a falaxi kii naxan yi, a naxa,
49 ‘Marigin naxa:
Kore xɔnna nan n ma manga gbɛdɛn na,
bɔxɔn yi findi n san tiden na.
Ɛ banxin sifan mundun tiyɛ n tan xa?
N ma matabuden findɛ minɛn na?
50 N tan xa mi seni itoe birin nafalaxi ba?’ ”*

---

‡ **7:34: 7.27-34** A mato Xɔrɔyaan 2.14 han 3.10 kui. § **7:37: 7.37** Sariyane 18.15 * **7:40: 7.40** Xɔrɔyaan 32.1 nun 32.23 † **7:43: 7.43** ***bubuna:*** Bubuni itoe yi rafalaxi sube kidine nan na naxanye singanxi xalanbene ra. E yi e maxalima yirene yi e nɛma sigatini waxatin naxan yi. ‡ **7:43: 7.43** Amosi 5.25-27 Mɔlɔkɔ findixi suxuren nan na muxune yi e diine bama saraxan na naxan xa. Siyana ndee yi Mɔlɔkɔ nun Ramafan kolonxi e alane nan na na waxatini. § **7:44: 7.44** Xɔrɔyaan 25.9 * **7:50: 7.49-50** Esayi 66.1-2

51 “Ɛ tan yama murutɛxina, ɛ bɔɲɛne nun ɛ tunle luxi alo Ala kolontarene.
Ɛ Alaa Nii Sariɲanxin matandima alo ɛ benbane!
52 Ɛ benbane mi nabiin mundun bɛsɛnxɔnya? E nabine faxa nɛn, naxanye
Tinxinna Kanna fa feen fala. Iki ɛ fan bata a tan yɛtɛɛn yanfa, ɛ yi a faxa.
53 Ɛ tan bata Alaa sariyan sɔtɔ fata malekane ra, koni ɛ mi a suxi!”

Etiyɛn magɔlɔn fena

54 E to na mɛ, e bɔɲɛn yi te, han e yi e ɲinne raxin!
55 Koni Etiyɛn yi lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na, a koren mato, a yi Ala
nɔrɔn to, Yesu yi tixi Ala yiifanna ma.
56 A yi a fala, a naxa, “A mato! N kore xɔnna rabixin toma, Muxuna Dii
Xɛmɛn tixi Ala yiifanna ma!”
57 E yi sɔnxɔ gbeeni te. E yi e yiine sa e tunle dɛ ra. E birin yi gbisin a xili
ma.
58 E yi a bubu, e a ramini taani, e sa a magɔlɔn han a faxa. Na feen serene
yi e dugine taxuma banxulanna nde ra, naxan yi xili Sɔli.
59 E yi Etiyɛn magɔlɔnma waxatin naxan yi, Etiyɛn yi lu Ala maxandɛ, a
naxa, “Marigi Yesu, n niin nasuxu!”
60 A yi a xinbi sin, a yi gbelegbele, a naxa, “Marigina, i nama e suxu e
yulubini ito ra.” A yelin xanbin na falɛ, sayaan yi a li.

8

Sɔli yi dɛnkɛlɛya yamaan bɛsɛnxɔnya

1 Sɔli yi tinxi Etiyɛn faxa feen ma.
Nba, na lɔxɔni, bɛsɛnxɔnya gbeen yi keli dɛnkɛlɛya yamaan xili ma
Yerusalɛn taani. E birin yi xuya ayi Yudaya yamanan nun Samariya
yamanani, fɔ xɛrane.
2 Muxu tɔgɔndiyaxina ndee yi Etiyɛn binbin maluxun, e wuga a fe ra kati!
3 Koni Sɔli tan yi kataxi dɛnkɛlɛya yamaan kala feen nan na. A yi soma
banxine kui, a dɛnkɛlɛya xɛmɛne nun ɲaxanle suxu, a yi e sa kasoon na.

Yesu a fe yi rali Samariya yi

4 Dɛnkɛlɛya muxun naxanye xuya ayi, ne yi lu Alaa falan naliyɛ yiren
birin yi.
5 Filipi yi siga Samariya yamanan taana nde yi, a sa Alaa Muxu
Sugandixina fe kawandin ba na yi.
6 Yamaan birin yi e tuli mati Filipi a falane ra ki faɲi, e mɔn yi lu a
kabanako feene matoɛ a yi naxanye ligama.
7 Yinna ɲaxine yi muxun naxanye fɔxɔ ra, ne yi e ragbelegbele, e xɛtɛ e
fɔxɔ ra. Fati mafaxatɔne nun lɛbutɛn wuyaxi fan yi kɛndɛya.
8 Sɛwa gbeen yi so na taani.
9 Xɛmɛna nde yi na taani naxan yi xili Simɔn. Na yi woyimɛyaan ligama.
Samariya kaane birin yi kabɛma a ma. A yi a yɛtɛ yigboma.
10 Taan muxune birin yi biraxi a fɔxɔ ra, fonna nun dii ɲɔrɛna, e lu a falɛ, e
naxa, “Xɛmɛni ito, Ala sɛnbɛn ni ito ra, yamaan naxan xili sa a ‘Fanga Gbee
Kanna.’ ”
11 E yi biraxi a fɔxɔ ra, bayo e yi kabɛma a ma xabu to mi na ra a
woyimɛyana fe ra.
12 Koni Filipi Alaa Mangayaan nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina a fe
xibarun nali e ma waxatin naxan yi, e yi dɛnkɛlɛya. Xɛmɛne nun ɲaxanle, e
birin yi rafu igeni e tubi xinla ma.

13 Simɔn fan yɛtɛɛn yi dɛnkɛlɛya. A yi rafu igeni, a lu biraxi Filipi fɔxɔ ra
yiren birin yi. A yi taxamaseri gbeene nun kabanako feene to, a kabɛ kati!
14 Xɛraan naxanye yi Yerusalɛn taani, ne a mɛ waxatin naxan yi a
Samariya kaane bata Alaa falan suxu, e Piyɛri nun Yoni rasiga e ma.
15 E to so na, e yi Ala maxandi e xa alogo e xa Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ.
16 Amasɔtɔ Alaa Nii Sariɲanxin munma yi godo e tan sese fari singen. E
bata yi rafu igeni Marigi Yesu xinla nan tun yi gbansan!
17 Nayi, Piyɛri nun Yoni yi e yiin sa e ma, e yi Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ.
18 Simɔn a to waxatin naxan yi, a Nii Sariɲanxin yi sɔtɔma xɛrane yiine
xɔn, a yi fa gbetin na e xɔn,
19 a naxa, “Ɛ sɛnbɛni ito fi n fan ma alogo n na n yiin sa muxu yo ma, na
kanna fan xa Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ.”
20 Koni Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Ɛ nun i ya gbetin xa halagi yire kedenni,
amasɔtɔ i mirixi a ma fa fala a i Alaa kiseen sɔtɔn gbetin nan xɔn!
21 I gbee yo mi nxɔ wanle yi amasɔtɔ i bɔɲɛn mi tinxinxi Ala yɛɛ ra yi.
22 Nayi, xɛtɛ i ya miriya ɲaxin fɔxɔ ra, i yi Marigin maxandi alogo a xa i
mafelu i ya miriya ɲaxin na, xa a sa tin.
23 Amasɔtɔ n bata a to, i lugoxi xɔxɔlɔnyaan nan na, i kankan
tinxintareyaan ma.”
24 Simɔn yi a fala Piyɛri nun Yoni xa, a naxa, “Yandi, ɛ Marigin maxandi n
xa, alogo, ɛ feen naxanye falaxi, ne sese nama n li.”
25 Piyɛri nun Yoni seren baxina, e Marigina falan nali, e xɛtɛ Yerusalɛn
taani, e dangu Yesu a fe Xibaru Faɲin naliyɛ Samariya taa wuyaxi yi.

Filipi nun Etiyopi kaana fe

26 Marigina malekan yi falan ti Filipi xa, a naxa, “Keli, i siga sogeteden
yiifanna ma, kiraan naxan kelima Yerusalɛn taani siga Gasa taani naxan
dangun burunna ra, i siga na xɔn.”
27 Filipi yi keli, a siga, a Etiyopi kaa xɛmɛ tɛgɛnxina* nde li kira yi. Kuntigi
gbeen nan yi na xɛmɛn na nun. A tan nan yi Etiyopi Ɲaxalan Mangan
Kandasi a nafunle birin xun na. A bata yi siga Yerusalɛn taani Ala batudeni.
28 A xɛtɛmatɔna a konni, a yi dɔxi a wontoron kui, a yi lu Nabi Esayi a
Kitabun xaranɲɛ.
29 Alaa Nii Sariɲanxin yi a fala Filipi xa, a naxa, “Siga, i sa i maso na
wontoron na.”
30 Filipi yi siga a giyɛ, a yi Etiyopi kaan xuiin mɛ Nabi Esayi a Kitabun
xaranɲɛ. Na ma, Filipi yi a maxɔdin, a naxa, “I naxan xaranma, i a bunna
kolon ba?”
31 A yi a yabi, a naxa, “N na a kolonma di, xa muxe mi a yɛba n xa?” A
Filipi xili alogo a xa te, a dɔxɔ a fɛma wontoroni.
32 A yi dɛnaxan xaranma Kitabun kui, na ni ito ra, a naxa,
“E a xali nɛn
alo yɛxɛɛn faxa daxina.
A mi fala yo ti,
alo yɛxɛɛn naxan a dunduma a fati ma xaben xaba muxun bun.†
33 E a rayagi nɛn,
e mi tin a kitin bolonɲɛ tinxinni.

---

* **8:27: 8.27** ***Xɛmɛ tɛgɛnxina***: Na waxatini, mangane yi xɛmɛna ndee tɛgɛnma nɛn alogo e xa e yengi dɔxɔ mangana feene xɔn, e mi bira mangana ɲaxanle fɔxɔ ra. † **8:32: 8.32** ***xabena:*** Yirena ndee yi, yɛxɛɛ xaben kuyama ayi nɛn, a yi xaba a findi dugin na.

Nde nɔɛ a yixɛtɛna fe falɛ?
Amasɔtɔ e bata a siimayaan dan dunuɲa yi.”‡
34 Kuntigin yi a fala Filipi xa, a naxa, “Yandi, a fala n xa, nabini ito nde a fe
falama, a yɛtɛ fe ba, hanma muxu gbɛtɛ a fe?”
35 Filipi yi falan tongo, a yi a fɔlɔ na Kitabun yiren ma, a Yesu a fe xibarun
nali a ma.
36 E yi sigan tima kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, e xudena nde li.
Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, “Igen mato, nanfera n mi rafuyɛ?”
37 Filipi yi a fala a xa, a naxa, “Xa i bata dɛnkɛlɛya i bɔɲɛni, i nɔɛ rafuyɛ
nɛn.” Kuntigin yi a yabi, a naxa, “N bata dɛnkɛlɛya a ma, a Yesu Alaa Muxu
Sugandixin nan Alaa Dii Xɛmɛn na.”
38 A yi yamarin fi a e xa wontoron nati. E nun Filipi yi godo igeni, a yi rafu.
39 E to te igeni, Marigina Nii Sariɲanxin yi Filipi tongo, a siga a ra.
Kuntigin mi fa a to sɔnɔn, koni a sɛwaxin yi siga a sigatini.
40 Filipi yi sa mini Asotu taani, a yi Yesu a fe Xibaru Faɲin nalima a dangu
taane birin yi, han a sa so Sesariya taani waxatin naxan yi.

9

Sɔli tubi fena
Xɛrane 22.6-16 nun 26.12-18
1 Nba, Sɔli naxan yi kɔnkɔxi Marigin fɔxɔrabirane ma e faxa feen na, na yi
siga Saraxarali Kuntigi Singen fɛma,
2 a yi kɛdine maxɔdin a ra, a naxanye sɛbɛ Damasi taan salide banxine
muxune ma, alogo xa a sa naxanye li na, xɛmɛn nun ɲaxanla, e biraxi Yesu a
Kiraan fɔxɔ ra, a xa fa e xidixin na Yerusalɛn taani.
3 A yi kira yi, a bata yi maso Damasi taan na, tɛɛ dɛgɛ gbeen yi keli kore
mafurɛn, a lu dɛgɛ a rabilinni.
4 A yi bira bɔxɔni, a fala xuiin mɛ, naxan yi a falama, a naxa, “Sɔli, Sɔli i n
bɛsɛnxɔnyama nanfera?”
5 Sɔli yi maxɔdinna ti, a naxa, “Marigina, nde i tan na?” Na xuiin yi a yabi
a naxa, “N tan, Yesu na a ra, i naxan bɛsɛnxɔnyama.
6 Koni keli, i siga taani. I lan i xa naxan liga, e sa na falama i xa nɛn.”
7 Muxun naxanye yi Sɔli fɔxɔ ra nun, ne dunduxin yi lu tixi. E yi fala xuiin
mɛma koni e mi yi muxu yo toma.
8 Sɔli yi keli, a ti, a yi a yɛɛn nabi, koni a mi yi sese toma. E yi a yii rasuxu, e
siga a ra Damasi taani.
9 A lu danxutɔyani han soge saxan. A mi yi donse donma, a mi yi a minma.
10 Nba, Yesu fɔxɔrabirana nde yi Damasi taani nun, a xili Ananiyasi.
Marigin yi falan ti na xa fe tooni alo xiyena, a naxa, “Ananiyasi.” Ananiyasi
yi a yabi, a naxa, “Marigina, n tan ni i ra.”
11 Marigin yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i siga kiraan xɔn ma, naxan xili Kira
Tinxinxina, i sa muxuna nde maxɔdin Yudasi a banxini naxan kelixi Tarise
taani naxan xili Sɔli bayo a n maxandima.
12 A bata fe toon ti alo xiyena, a xɛmɛna nde to fɛ naxan xili Ananiyasi, a
yi a yiin sa a ma, alogo a mɔn xa nɔ seen toɛ.”
13 Ananiyasi yi a yabi, a naxa, “Marigina, muxu wuyaxi bata na xɛmɛna fe
fala n xa, a fe ɲaxin naxanye birin ligaxi i ya yama sariɲanxin na Yerusalɛn
taani.

‡ **8:33: 8.33** Esayi 53.7-8

14 A bata sɛnbɛn sɔtɔ saraxarali kuntigine yii, a xa fa Damasi taani alogo
muxun naxanye birin i xinla falama, a xa ne suxu."
15 Marigin yi a fala Ananiyasi xa, a naxa, "Siga tun, amasɔtɔ n bata Sɔli
sugandi n ma walikɛɛn na, a xa n xinla rali siya gbɛtɛne nun e mangane nun
Isirayila muxune ma.
16 N na yitama a ra nɛn a tɔrɔn yatɛn naxan sɔtɔma n ma fe ra."
17 Nayi, Ananiyasi yi siga na banxini, a sa a yiin sa Sɔli ma. A yi a fala a xa,
a naxa, "Ngaxakedenna Sɔli, Marigi Yesu naxan mini i xa kɛnɛnni kira yi, i
to yi fama be, na nan n nafaxi i ma alogo i mɔn xa seen to, i lugo Alaa Nii
Sariŋanxin na."
18 Mafurɛn sena nde yi ba Sɔli yɛɛn ma alo se xanla, a mɔn yi seen to. A yi
keli, a rafu igeni.
19 A yi a dɛge, a mɔn yi sɛnbɛn sɔtɔ.

Sɔli yi kawandin ba Damasi taani

Sɔli yi xii dando raba Yesu fɔxɔrabirane fɛma Damasi taani.
20 A yi kawandin ba fɔlɔ salide banxine kui keden na, a Alaa Dii Xɛmɛn
nan Yesu ra.
21 Naxanye birin na mɛ, ne yi kabɛ, e maxɔdinna ti, e naxa, "Xɛmɛni ito xa
mi yi muxune ŋaxankatama Yerusalɛn taani naxan yi Ala maxandima xinli
ito yi ba? A mi faxi ne xan suxudeyi be ba, alogo a xa siga e ra saraxarali
kuntigine fɛma?"
22 Koni Sɔli sɛnbɛn yi gboma ayi kati! A yi a mayitama, a Yesu nan Alaa
Muxu Sugandixin na han Damasi taan Yahudiyane yifu.
23 Xii wuyaxi danguxina, Yahudiyane yi e bode to Sɔli faxa feen ma.
24 Koni Sɔli yi e wundon kolon. E yi lu taan so dɛɛne kantanŋɛ kɔɛɛn nun
yanyin na, alogo e xa a faxa.
25 Koni Sɔli a xarandiine yi sa a ragodo sagan kui taan nabilinna yinna
xanbi ra.

Sɔli Yerusalɛn taani

26 Sɔli yi siga Yerusalɛn taani, a kata sigadeni Yesu fɔxɔrabirane fɛma.
Koni e gaxu a yɛɛ ra, bayo e mi yi laxi a ra xa Yesu fɔxɔrabiran nan yi a ra
nun.
27 Koni Baranabasi yi a xali xɛrane fɛma. Sɔli Marigin to kii naxan yi kira
yi, a mɔn yi a xuiin mɛ, a na yɛba e xa e nun Sɔli kawandin ba kii naxan yi
Damasi taani Marigi Yesu xinli.
28 Nayi, Sɔli yi lu e fɛma. A lu sigɛ kawandi badeni xaxili ragidini Marigi
Yesu xinli Yerusalɛn taan birin yi.
29 Yahudiyan naxanye yi Girɛki xuiin falama, Sɔli yi lu ne matandɛ, koni
ne fan yi kata a faxa feen na.
30 A ngaxakedenne to na mɛ, e yi siga a ra Sesariya taani, e yi a rasiga
Tarise taani.
31 Nayi, dɛnkɛlɛya yamaan yi waxati ti bɔŋɛ xunbenli Yudaya yamanan
nun Galile yamanan nun Samariya yamanani, e lu e bode sɛnbɛ soɛ. Alaa
Nii Sariŋanxin yi lu e ralimaniyɛ Marigin yɛɛragaxuni, e wuya ayi.

Piyɛri yi siga Lida nun Yafa yi

32 Piyɛri yi a masigan tima na yirene birin yi. Lɔxɔna nde, a yi siga Lida
taan yama sariŋanxin xɔntɔndeni.
33 A xɛmɛna nde li na naxan yi xili Ene, lɛbutɛnna nan yi a ra. Na yi saxi
xabu ŋɛɛ solomasɛxɛ.

34 Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “Ene, Yesu Alaa Muxu Sugandixin bata i rakɛndɛya. Keli, i sadeni tɔn.” Ene yi keli mafurɛn!
35 Lida kaane nun Sarɔn kaane birin yi xɛmɛn to, e tubi Marigin ma.
36 Ŋaxanla nde yi Yafa taani naxan findixi Yesu fɔxɔrabirana nde ra, a xili Tabita, naxan mɔn yi xili Dɔrakasi Girɛki xuini. A yi fe faɲin ligama waxatin birin, a yi yiigelitɔne malima.
37 Na waxatini, a yi fura, a faxa. E to yelin a binbin maxɛ, e yi sa a sa kore banxina nde kui.
38 Awa, Yesu fɔxɔrabiran naxanye Yafa taani, ne bata yi a mɛ a Piyɛri Lida taani Yafa taan dɛxɔn ma. E yi xɛraan muxu firin nasiga, e naxa, “Yandi, fa nxu fɛma keden na.”
39 Piyɛri yi keli, e nun na xɛmɛne yi siga. E to so, e yi siga a ra kore banxin kui. Kaɲa gilɛne birin wugamatɔɔn yi fa a fɛma. Dɔrakasi domaan nun gubaan naxanye rafala a to yi ɲɛɲɛ, e yi ne yita a ra.
40 Piyɛri yi e birin namini banxini, a yi a xinbi sin, a Ala maxandi. Na xanbi ra, a yi a yɛɛ rafindi a binbin ma, a yi a fala, a naxa, “Tabita, keli.” A yi a yɛɛn nabi, a Piyɛri to, a keli, a dɔxɔ.
41 Piyɛri yi a suxu a yiin ma, a yi a rakeli. Na xanbi ra, a yama sariɲanxin nun kaɲa gilɛne xili, a yi a ɲɛɲɛn yita e ra.
42 Feni ito xibarun yi xuya ayi Yafa yiren birin yi. Muxu wuyaxi yi dɛnkɛlɛya Marigin ma.
43 Piyɛri yi xii wuyaxi ti Yafa yi xɛmɛna nde fɛma naxan yi xili Simɔn. Garangen nan yi a ra.

10

Piyɛri nun Kɔrɔnɛyi a fe

1 Xɛmɛna nde yi Sesariya taani a xili Kɔrɔnɛyi, sofa kɛmɛn kuntigin nan yi a ra, a yi Itali yamanan ganla nin.
2 Dina muxun nan yi a ra. A tan nun a denbayaan birin yi gaxuxi Ala yɛɛ ra. A yi Yahudiya yiigelitɔne kima han! A yi Ala maxandima waxatin birin.
3 Lɔxɔna nde, se din waxatin bata yi maso, a yi fe toon ti alo xiyena, a yi Alaa malekana nde to, a a yigbɛ ki faɲi. Malekan yi so a konni, a yi a fala a xa, a naxa, “Kɔrɔnɛyi!”
4 A yi malekan mato gaxuni, a yi a yabi, a naxa, “N kanna, nanfe ligaxi?” Malekan yi a yabi, a naxa, “I ya maxandi xuiin nun i ya yiigelitɔ kiseene bata Ala kɛnɛn. Na nan a ligaxi a bata a yengi lu i xɔn.
5 Muxuna ndee rasiga Yafa taani iki, e xa sa fa muxun na naxan xili Simɔn, naxan mɔn xili Piyɛri.
6 A yigiyaxi Simɔn garangen konna nin, fɔxɔ igen dɛ.”
7 Na xanbi ra, malekan naxan yi falan tima Kɔrɔnɛyi xa, na yi siga. Kɔrɔnɛyi yi a walikɛɛn muxu firin xili e nun sofa dinaxina nde naxan yi walima a fɛma.
8 Feen naxan ligaxi, a na birin yɛba e xa, a yi e rasiga Yafa taani.
9 Na xɔtɔn bode, e yi kira yi, e bata yi maso Yafa taan na, Piyɛri yi te kore banxin xuntagi yanyi tagini Ala maxandideni.
10 Kamɛn yi a suxu, a yi waxi a dɛge feni. E yi donseen nafalama a xa waxatin naxan yi, a yi fe toon ti alo xiyena.
11 A yi kore xɔnna rabixin to, a sena nde to godɛ, a ligaxi alo dugi yigbeena. A singanxi a tongon naaninne ma godo bɔxɔni.
12 Subene nun bubu seene nun xɔliin siyaan birin yi na kui.

13 Piyɛri yi fala xuiin mɛ a fe tooni, a naxa, “Piyɛri, keli i yi nde faxa, i yi a don!”
14 Koni Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Ɛn-ɛn de Marigina! Han iki, n munma se haramuxin* hanma se sariŋantaren don singen.”
15 Na fala xuiin mən yi mini, a naxa, “Ala bata naxan nasariŋan, i tan nama na yatɛ se sariŋantaren na.”
16 Na yi liga dɔxɔŋa ma saxan. Na seen mən yi te kore keden na.
17 Piyɛri fe toon naxan ti alo xiyena, a yi a mirima na bunna ma waxatin naxan yi, Kɔrɔnɛyi a xɛrane bata yi Simən ma banxin to, e tixi a dɛ ra.
18 E yi muxune xili, e maxɔdinna ti, xa Simən yi yigiyaxi mɛnni naxan mən xili Piyɛri.
19 Piyɛri mən yi a mirima a fe toon bunna ma waxatin naxan yi, Alaa Nii Sariŋanxin yi a fala a xa, a naxa, “Simən, a mato, xɛmɛ saxan i fenma.
20 Keli i siga e fɔxɔ ra hali i mi sikɛ, amasɔtɔ n tan nan e rafaxi.”
21 Nayi, Piyɛri yi siga na muxune fɛma, a yi a fala e xa, a naxa, “N tan ni i ra, ɛ naxan fenma. Ɛ faxi nanfera?”
22 E yi a yabi, e naxa, “Kɔrɔnɛyi, sofa kɛmɛn kuntigin nan nxu xɛxi. Muxu tinxinxin nan a ra, a gaxu Ala yɛɛ ra, Yahudiyane birin a seren bama! Maleka sariŋanxin bata a fala a xa, a xa i xili a konni a yi i ya falane ramɛ.”
23 Nayi, Piyɛri yi e yigiya banxini. Na xɔtən bode, a yi keli, e birin yi siga. Yafa taan dɛnkɛlɛya muxuna ndee yi siga e fɔxɔ ra.
24 Na xɔtən bode mən, e Sesariya taan li. Kɔrɔnɛyi yi e legedenma, a bata yi a kon kaane nun a xɔyine birin malan nun.
25 Piyɛri to so banxini, Kɔrɔnɛyi yi a ralan, a yi a xinbi sin Piyɛri bun ma a binya feen na.
26 Koni Piyɛri yi a rakeli, a naxa, “Keli, amasɔtɔ muxun nan tun n fan na.”
27 E yi lu fala tiini han Piyɛri yi so, a yi muxu wuyaxi li malanxi na yi.
28 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ a kolon yati fa fala a Yahudiyane dinan mi tinŋɛ e nun siya gbɛtɛn xa lu e bode xən hanma a so a konni. Koni Ala bata a yita n na, a n nama a fala muxu yo ma fa fala a mi sariŋan hanma a haramuxi.
29 Nanara, i ya xɛrane to n xili, n mi tondixi fɛ. Nba, ɛ n xilixi nanfera?”
30 Kɔrɔnɛyi yi a fala, a naxa, “A soge naaninna nan i ra, n yi salima n ma banxini alo waxati sifani ito yi, benun se din waxatin xa a li, nba, xɛmɛna nde yi mini kɛnɛnni n xa, a ti n yɛtagi, a domaan mayilenma.
31 A yi a fala, a naxa, ‘Kɔrɔnɛyi, Ala bata i ya maxandin xuiin mɛ. I ya yiigelitɔ kiseene bata a liga Ala yi a yengi lu i xən ma.
32 Nayi, muxuna nde rasiga Yafa taani Simən xilideni naxan mən xili Piyɛri. A yigiyaxi Simən garangen konna nin fɔxɔ igen dɛ.’
33 Nanara, n xɛraan nasigaxi i fɔxɔ ra keden na, i fan bata tin fɛ. Awa, iki nxu birin Ala yɛtagi be alogo nxu xa na falan mɛ Marigina i yamarixi naxan na.”

Piyɛri yi falan ti

34 Piyɛri yi falan ti fɔlɔ, a naxa, “Iki, n bata a kolon, a ŋɔndin na a ra, fa fala Ala mi muxune rafisaxi e bode xa.
35 Naxan na gaxu a yɛɛ ra, a tinxinyaan naba, a na yisuxuma nɛn, a na findi muxun siya yo ra.

* **10:14: 10.14 *se haramuxina:*** Sube wuyaxi mi radaxaxi Yahudiyane dinani. A mato Saraxaraline sora 11 kui.

36 Ala bata a falan nasiga Isirayila kaane ma, a yi Yesu a fe Xibaru Faɲin
nali e ma fa fala a bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma Yesu Alaa Muxu Sugandixin
barakan nin, muxun birin Marigina.
37 Ɛ a kolon naxan liga Yudaya yamanan birin yi, naxan bata yi fɔlɔ Galile
yamanani Yoni kawandin ba xanbini a yamaan xa rafu igeni e tubi xinla
ma.
38 Ɛ mɔn a kolon, a Alaa Nii Sariɲanxin nagodo nɛn Yesu Nasarɛti kaan
xun ma alo masusan turena, a yi sɛnbɛn fi a ma. Ɛ mɔn a kolon Yesu siga kii
naxan yi yiren birin yi, a yi lu fe faɲine ligɛ, a muxune rakɛndɛya, naxanye
birin yi Yinna Manga Setana sɛnbɛn bun ma, amasɔtɔ Ala yi a xɔn ma.
39 A feen naxanye birin liga Yahudiya yamanan nun Yerusalɛn taani, ne
serene nan nxu tan na. E yi a gbangban wudin ma, e yi a faxa.
40 Koni Ala yi a rakeli sayani a soge saxande lɔxɔni, a yi a yita yamaan na.
41 Yamaan birin mi a to, koni fɔ Ala sereyaan naxanye sugandixi, nxu tan
naxanye nxu dɛge a xɔn, nxu yi nxu min a dɛxɔn a keli xanbini sayani.
42 A bata nxu yamari, a nxu xa kawandin ba yamaan xa, nxu yi a seren ba
fa fala Ala bata a ragidi Yesu ma, a xa faxa muxune nun ɲɛɲɛ muxune
makiti.
43 Nabine birin a seren ba nɛn, a muxu yo na dɛnkɛlɛya a ma, na kanna
yulubine xafarima nɛn Yesu xinla barakani."

Siya gbɛtɛne Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ fena

44 Piyɛri yi falan tima waxatin naxan yi, naxanye birin yi tuli matixi a
falan na, Alaa Nii Sariɲanxin yi godo ne birin ma.
45 Yahudiyan dɛnkɛlɛya muxun naxanye fa Piyɛri fɔxɔ ra, ne yi kabɛ bayo
Ala a Nii Sariɲanxin nagodo nɛn siya gbɛtɛne fan ma.
46 Amasɔtɔ e yi na muxune fala xuine mɛma e Ala matɔxɔma xui gbɛtɛne
yi. Nayi, Piyɛri yi a fala,
47 a naxa, "Tondi tiyɛ muxuni itoe rafuyɛ igeni ba, naxanye bata Alaa Nii
Sariɲanxin sɔtɔ alo en tan a sɔtɔxi kii naxan yi?"
48 Nanara, a yi e yamari a e xa rafu Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli. Na
xanbi ra, e yi Piyɛri mafan, a xa lu na xi dando.

11

Piyɛri yi a dɛntɛgɛ Yerusalɛn dɛnkɛlɛya yamaan xa

1 Xɛrane nun dɛnkɛlɛya muxun naxanye yi Yudaya yamanan birin yi, ne
yi a mɛ, a siya gbɛtɛne fan bata Alaa falan suxu.
2 Piyɛri to siga Yerusalɛn taani, Yahudiya dɛnkɛlɛya muxune yi a mafala
fɔlɔ, e naxa,
3 "I bata siga banxulantarene konni, ɛ birin yi ɛ dɛge ɛ bode xɔn ma!"
4 Piyɛri yi na feene yɛba e xa ki faɲi a danguxi kii naxan yi,
5 a naxa, "N yi Ala maxandima Yafa taani waxatin naxan yi, n fe toon ti
nɛn alo xiyena. N sena nde to godɛ, a ligaxi alo dugi yigbeena. A singanxi a
tongon naaninne ma, a ti n dɛxɔn ma.
6 N yi a kui to, n yi fa subene nun burunna subene nun bubu seene nun
xɔline to.
7 Na xanbi ra, n fala xuiin mɛ, a naxa, 'Piyɛri, keli, i nde faxa, i yi a don!'
8 Koni n yi a yabi, n naxa, 'Ɛn-ɛn de, Marigina, n munma donse
haramuxin don singen hanma donse sariɲantarena.'

9 Fala xuiin mɔn yi keli kore, a naxa, ‘Ala bata naxan nasariŋan, i nama na yatɛ se sariŋantaren na!’
10 Na yi liga dɔxɔŋa ma saxan. Dɔnxɛn na, na seen mɔn yi te kore.
11 Na waxatin yɛtɛni xɛmɛ saxan yi fa n ma banxini nxu yi yigiyaxi dɛnaxan yi keli Sesariya taani.
12 Alaa Nii Sariŋanxin yi a fala n xa, a n nama sikɛ sigɛ e fɔxɔ ra. Dɛnkɛlɛya muxu senninni itoe naxanye be, ne fan yi n mati, nxu birin yi so Kɔrɔnɛyi a banxini.
13 Kɔrɔnɛyi malekan to tixi a banxini kii naxan yi, a yi na yɛba nxu xa. Malekan yi a fala a xa, a naxa, ‘Muxuna nde rasiga Yafa taani, e xa sa Simɔn xili, naxan mɔn xili Piyɛri.
14 A falane tima i xa nɛn, naxanye ɛ nun i ya denbayaan birin nakisima.’
15 N to falan fɔlɔ, Alaa Nii Sariŋanxin yi godo e ma alo a godo nxu fan ma kii naxan yi a fɔlɔni.
16 Nayi, Marigin falan naxan ti n xa, na yi rabira n ma, a naxa, ‘Yoni marafuun tixi igen nin, koni ɛ tan nafuma Alaa Nii Sariŋanxin nin.’
17 Awa, Ala to e kixi alo a en fan kixi kii naxan yi, en tan naxanye dɛnkɛlɛyaxi Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma, n tan yi lan nun n xa Ala matandi ba?”
18 E na falane mɛ waxatin naxan yi, e birin yi e dundu, e yi Ala tantun, e naxa, “Ala bata tin siya gbɛtɛne fan xa tubi, e nii rakisin sɔtɔ!”

Antiyɔki dɛnkɛlɛya yamana fe

19 Awa, tɔrɔ lɔxɔn naxanye fa Etiyɛn faxa waxatini, na yi a liga dɛnkɛlɛya muxune yi xuya ayi. Ndee yi siga han Fenisa nun Sipiri nun Antiyɔki taani. E yi Alaa falan nalima Yahudiyane nan tun ma.
20 Koni xɛmɛn naxanye dɛnkɛlɛya Sipiri yamanan nun Sirɛni taani, na ndee yi siga Antiyɔki taani, e Marigi Yesu a fe Xibaru Faŋin nali Girɛkine fan ma.
21 Marigin sɛnbɛn yi lu e fɔxɔ ra, muxu wuyaxi yi dɛnkɛlɛya, e tubi Marigin ma.
22 Awa, na fe xibarun yi Yerusalɛn dɛnkɛlɛya yamaan li, e Baranabasi rasiga Antiyɔki taani.
23 A to na li, Ala hinanxi e ra kii naxan yi, a na to, a sɛwa. A yi e birin nalimaniya, a e xa lu Marigin fɔxɔ ra e bɔŋɛn birin na!
24 Muxu faŋin nan yi Baranabasi ra, a yi lugoxi Alaa Nii Sariŋanxin na, a dɛnkɛlɛyaxi. Muxu wuyaxi yi bira Marigin fɔxɔ ra.
25 Na xanbi ra, Baranabasi yi siga Tarise taani Sɔli fendeni.
26 A a to waxatin naxan yi, a yi fa a ra Antiyɔki yi. Baranabasi nun Sɔli yi lu dɛnkɛlɛya yamaan xɔn, e muxu wuyaxi xaran han ɲɛɛ keden. Antiyɔki kaane nan singe Yesu fɔxɔrabirane xili sa a Yesu mantonne.
27 Awa, na waxatini, nabina ndee yi keli Yerusalɛn taani, e siga Antiyɔki taani.
28 E tan nde yi xili Agabusi, na yi keli, a yi a fala Alaa Nii Sariŋanxin barakani, a fitina kamɛn soma nɛn dunuŋa birin yi. Na feen kamali nɛn Manga Kilɔdi waxatini.
29 Mɛn kaan naxanye yi Yesu fɔxɔ ra, ne yi lan a ma, a e birin xa e fanga bɛrɛn liga alogo e xa mali seen nasiga e ngaxakedenne ma naxanye yi Yudaya yamanani.
30 E yi na liga, e yi na so Baranabasi nun Sɔli yii siga Yudaya dɛnkɛlɛya yamaan fonne ma.

12

Piyɛri sa feen kasoon na

1 Na waxatini, Manga Herode yi dɛnkɛlɛya yamaan muxuna ndee suxu, a
xa e ɲaxankata.
2 A yi yamarin fi, a e xa Yoni tada Yaki faxa silanfanna ra.*
3 A to a to, a na rafan Yahudiyane ma, a mɔn yi Piyɛri fan suxu. Na liga
Buru Ratetaren Sali lɔxɔne nin.†
4 Herode to Piyɛri suxu, a yi a sa kasoon na, a yi sofa naanin dɔxɔde
naanin ti a kantandeni. A xɔli yi Herode ma, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn
Sanla‡ na ba a ra, a yi a makiti yamaan yɛtagi.
5 Nanara, e yi Piyɛri ramara kasoon na, koni dɛnkɛlɛya yamaan yi Ala
maxandima a xa kati!

Piyɛri mini fena kasoon na

6 Na kɔɛɛn na, benun Herode xa Piyɛri makiti, Piyɛri yi xidixi yɔlɔnxɔnne
ra, a xima sofa firin tagi. Kaso banxin kantan muxune tixi dɛɛn na.
7 Marigina malekan yi mini kɛnɛnni a xa, kaso banxin kuiin yi yalan.
Malekan yi Piyɛri ɲɛnsɛnna magarin, a yi a raxulun, a yi a fala a xa, a naxa,
“Keli mafurɛn!” Yɔlɔnxɔnne yi ba a yiine ra, e yolon.
8 Malekan yi a fala a xa, a naxa, “I maxidi, i ya sankidine so.” Piyɛri yi na
liga. Malekan yi a fala a xa, a naxa, “I ya domaan nagodo i ma, i bira n fɔxɔ
ra.”
9 Piyɛri yi bira malekan fɔxɔ ra mini kasoon na. Koni malekan yi naxan
ligama, Piyɛri mi yi a kolon xa ɲɔndin nan yi a ra. A yengi yi a ma a a yi fe
toon nan tima alo xiyena.
10 E yi dangu kantan ti singen na, e nun a firindena, e yi sa tande yi dɛɛ
wure daxin li siga taani. Na yi rabi a yɛtɛ ra, e yi mini. E sigaxin kiraan xɔn
ndedi, malekan yi tunun Piyɛri ma.
11 Piyɛri to xaxili sɔtɔ, a yi a fala, a naxa, “N bata a kolon yati, a Marigin
nan a malekan xɛxi, a n nakisi Herode sɛnbɛn ma e nun Yahudiya yamaan
yi waxi naxan birin liga fe yi n na.”
12 A yelinxina a mirɛ, a yi siga Yoni Maraka nga Mariyama konni. Muxu
wuyaxi yi malanxi na yi nun, e Ala maxandima.
13 Piyɛri to dɛɛn kɔnkɔn, walikɛ ɲaxanla nde yi na nun naxan yi xili Roda.
Na yi siga, a sa a tuli mati.
14 A Piyɛri xuiin kolonxina, a sɛwa han a yi ɲinan dɛɛn nabi feen xɔn, a
xɛtɛ a giyɛ. A sa a fala, a naxa, “Piyɛri tixi dɛɛn na!”
15 E yi a fala a xa, e naxa, “I xunna bata keli!” Koni a kankan a ma a
ɲɔndin na a ra. E yi a yabi, e naxa, “Piyɛri yɛlɛnna nan na ra.”
16 Koni na waxatin birin, Piyɛri yi dɛɛn kɔnkɔma tun. Dɔnxɛn na e dɛɛn
nabi. E Piyɛri to waxatin naxan yi, e kabɛ.

---

* **12:2: 12.2** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. † **12:3: 12.3** ***Buru Tetaren Sanla:*** Yahudiyane yi burun donma xii solofere lɛbɛn mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui. ‡ **12:4: 12.4** ***Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawonaa yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

17 Koni a yi a yiin maliga e xa, a e xa e dundu. Marigina a raminixi kasoon
na kii naxan yi, a yi na yɛba e xa, a naxa, “Ɛ na fala Yaki§ nun en
ngaxakedenne birin xa.” Na xanbi ra, a yi mini, a siga yire gbɛtɛ yi.
18 Kuye to yiba, sofane yi kuisan kati, e naxa, “Nanfe ligaxi Piyɛri ra?”
19 Herode yi e yamari, a e xa a fen koni e mi a to. Nayi, a yi kaso kantanne
makiti, a yi a yamari, a e xa faxa. Na xanbi ra, Herode yi keli Yudaya
yamanani, a sa waxati ti Sesariya taani.

Herode faxa fena

20 Herode yi xɔlɔxi Tire kaane nun Sidɔn kaane ma nun. Nanara, ne yi e
malan, siga Herode fɛma. E yi mangana muxu gbeena nde singe masɔtɔ,
Bilasati. Na xanbi ra, e yi kata yɛngɛn ɲan feen na e nun mangan tagi,
amasɔtɔ e yamanan muxune yi donseen sɔtɔma Manga Herode a yamanan
nin.
21 E lɔxɔn naxan saxi, Herode yi a mangaya domaan nagodo a ma, a dɔxɔ
a mangaya gbɛdɛni, a falan ti yamaan xa.
22 Yamaan yi sɔnxɔ, e naxa, “alana nde nan xui ito ra, adama mi a ra.”
23 Na waxatin yɛtɛni, Marigina malekan yi furen nadin Herode ma,
amasɔtɔ a mi yi Ala binyaxi. Kunle yi a don, a faxa.
24 Alaa falan yi xuya ayi, a sɛnbɛn sɔtɔ.
25 Baranabasi nun Sɔli yi yelin e xɛrayaan na, e keli Yerusalɛn taani, e xɛtɛ
Antiyɔki taani. E siga Yoni Maraka ra e fɔxɔ ra.

13

E Baranabasi nun Sɔli rasiga

1 Nabina ndee nun karaməxɔna ndee yi Antiyɔki dɛnkɛlɛya yamaan yɛ
nun, Baranabasi nun Simeyɔn, e yi naxan xilima a fati fɔrɛna, e nun
Lusiyusu Sirɛni kaan nun Manahɛn naxan nun Manga Herode maxuruxi e
bode xɔn ma, e nun Sɔli.
2 Lɔxɔna nde, e yi sunni, e Marigin batuma, Alaa Nii Sariɲanxin yi a fala e
xa, a naxa, “Ɛ Baranabasi nun Sɔli lu e danna n xa n ma wanla ra, n na e
xilixi naxan ma.”
3 Nayi, e to yelin sun suxun nun Ala maxandin na, e yi e yiin sa
Baranabasi nun Sɔli ma e taxu feen na Ala ra, e yi e rasiga.
4 Nba, Alaa Nii Sariɲanxin to Baranabasi nun Sɔli rasiga, e yi siga Silusi
taani, e dɔxɔ kunkin kui fɔxɔ igen xun ma, e siga han Sipiri yamanani.
5 E to so Salamin taani, e sa Alaa falan nali Yahudiyane salide banxine yi.
Yoni Maraka yi e fɔxɔ ra e mali feen na.
6 E dangu na yamanan birin yi, han e sa Pafosi taan li. E yi woyimɛna nde
li na, a xili Barayisa. Wule nabiin nan yi a ra Yudaya yamanani.
7 Kuntigina nde nan yi a ra yamana kanna Sɛriyu Pɔli fɛma. Xaxilimaan
nan yi na yamana kanna ra. A yi Baranabasi nun Sɔli xili a konni amasɔtɔ a
yi waxi a xɔn ma a xa Alaa falan namɛ.
8 Koni Barayisa na woyimɛɛn naxan mɔn yi xili Girɛki xuini, Elimasi, na yi
e matandi. A yi kata a yamana kanna xa tondi dɛnkɛlɛya feen ma.
9 Awa, Sɔli naxan mɔn xili Pɔli, na yi lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na, a yi
woyimɛɛn mato kati!

---

§ **12:17: 12.17** Herode bata yi Yaki gbɛtɛ nan faxa. A mato Xɛrane 12.2 kui. Yanyina nde, Yaki ito nan yi Yerusalɛn dɛnkɛlɛya yamaan xunna ra. A mato Galati 1.19 nun Yaki 1.1 nun Xɛrane 15.13 kui.

10 A yi a fala, a naxa, “I tan lugoxi yanfan nun kɔtɛ ɲaxin siyaan birin na!
Yinna Manga Setanaa diina! Tinxinyaan birin yaxun nan i tan na. I mi bɛ
Marigina kira tinxinxine matandɛ ba?
11 A mato, Marigin bata a yiini te i xili ma iki, i danxuma nɛn. I waxati
tima nɛn i mi sogen to.”
Na waxatin yɛtɛni, kundaan nun dimin yi Elimasi yɛɛn suxu. A lu a
masiga tiyɛ, a muxune fenma naxan a yii rasuxɛ.
12 Yamana kanna na to waxatin naxan yi, a dɛnkɛlɛya, a kabɛ Marigina
xaranna ma.

Pɔli a kawandina Pisidiya yi

13 Pɔli nun a fɔxɔrabirane yi dɔxɔ kunkin kui Pafosi taani siga Pɛriga taani
Panfiliya yamanani. Koni Yoni Maraka yi xɛtɛ e fɔxɔ ra na yi, a siga
Yerusalɛn taani.
14 E yi keli Pɛriga taani siga Antiyɔki taani naxan Pisidiya yamanani.
Matabu Lɔxɔni, e sa so Yahudiyane salide banxini, e dɔxɔ.
15 E yelin Musaa Sariya Kitabun nun nabine kitabune xaranɲɛ waxatin
naxan yi, salide banxin kuntigine yi a fala e xa, e naxa, “Ngaxakedenne, xa
kawandi falana nde ɛ xɔn lan yamaan ma, ɛ a fala.”
16 Pɔli yi keli, a yi e masabari a yiin na, a falan fɔlɔ, a naxa, “Ɛ tan Isirayila
kaane nun siya gbɛtɛn naxanye gaxuxi Ala yɛɛ ra, ɛ tuli mati n xuiin na!
17 Isirayila kaane Ala bata en benbane sugandi, a yi e rawuya ayi, e yi
Misiran yamanani waxatin naxan yi. Na xanbi ra, a yi e ramini na
yamanani a sɛnbɛ gbeeni.
18 A yi ti e bun ma tonbonni ɲɛɛ tonge naanin,
19 a yi siya solofere halagi Kanan bɔxɔni, a yi a yamaan findi na bɔxɔn
kanna ra.
20 Na birin danguxi ɲɛɛ kɛmɛ naanin e nun ɲɛɛ tonge suulun ɲɔxɔn nan
bun.”
“Na xanbi ra, a kitisane fi e ma han Nabi Samuyɛli a waxatini.
21 Na xanbi ra, e yi mangan maxɔdin Ala ra, Ala yi Bunyamin bɔnsɔnna
Kisu a dii xɛmɛn Sɔli findi e mangan na ɲɛɛ tonge naanin.
22 Ala Sɔli ba mangayani waxatin naxan yi, a yi Dawuda findi e mangan
na. Ala a fala nɛn Dawuda fe yi, a naxa, ‘N bata a to, a muxun nan Yese a dii
xɛmɛn Dawuda ra naxan bɔɲɛn luxi alo n bɔɲɛna.’ ”*
23 “Ala yi Yesu Marakisi Tiin namini Dawuda bɔnsɔnni Isirayila xa, a bata
yi e tuli sa naxan na.
24 Benun Yesu xa fa waxatin naxan yi, Yoni yi Isirayila yamaan birin
kawandi, a e xa e kɛɲaan maxɛtɛ, e rafu igeni e tubi xinla ma.
25 Yoni yi yelinma a wanla ra waxatin naxan yi, a yi a fala yamaan xa, a
naxa, ‘Ɛ mirixi a ma, a nde n tan na? Ɛ naxan mamɛma, na mi n tan na.
Koni na fama nɛn n tan xanbi ra. N yɛtɛɛn mi lan n yi a sankidin fulun.’ ”
26 Pɔli mɔn yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne, Iburahima bɔnsɔnne nun
siya gbɛtɛn naxanye gaxuma Ala yɛɛ ra, kisi feen Xibaru Faɲini ito faxi en
tan nan ma.
27 Amasɔtɔ Yerusalɛn kaane nun e kuntigine mi Yesu kolon. E mɔn mi
nabine falane famuxi naxanye xaranma Matabu Lɔxɔne birin yi. Koni, e na
falane rakamali nɛn, e to Yesu yalagi.
28 Hali e to mi a yalagi xun yo to a ra, a yi lan a xa faxa naxan ma. Koni e
Pilati mafan nɛn, alogo a xa a faxa.

* **13:22: 13.20** Samuyɛli Singen 13.14

29 Kitabun naxan falaxi a fe yi, e na birin nakamali waxatin naxan yi, e yi
a ragodo a gbangban wudin ma, e yi a maluxun.
30 Koni Ala yi a rakeli sayani.
31 Naxanye yi biraxi a fɔxɔ ra Yerusalɛn taani nun keli Galile yi, ne yi a to
xi wuyaxi bun. Ne nan a serene ra en ma yamaan xa iki."
32 "Nxu bata fa Yesu a fe Xibaru Faɲini ito ralideni ɛ ma. Ala bata yi en
benbane tuli sa naxan na,
33 a bata na rakamali en tan xa, e bɔnsɔnne, a Marigi Yesu rakeli sayani,
alo a sɛbɛxi kii naxan yi Yaburin sora firinden kui, a naxa, 'N ma dii xɛmɛn
nan i tan na. N bata findi i fafe ra to.'† "
34 "Ala naxan fala Yesu rakeli feni sayani, alogo a nama fa faxa sɔnɔn, a ito
nan fala, a naxa, 'N Dawuda tuli sa duba sariɲanxi kɛndɛn naxanye ra, n na
fima nɛn ɛ ma.'‡
35 Nanara, a sɛbɛxi yire gbɛtɛ yi, a naxa, 'I mi tinɲɛ i ya muxu sariɲanxin yi
kun gaburun kui.'§
36 Anu, Dawuda yelin xanbini walɛ Ala xa a waxatini, a faxa nɛn, e yi a
maluxun a benbane fɛma, a binbin yi kun.
37 Koni Ala naxan nakeli sayani, na mi kunma."
38 "Nanara, ngaxakedenne, nxu bata a rali ɛ ma, ɛ xa a kolon, a yulubine
xafarima Yesu barakan nin. Musaa sariyan mi yi nɔɛ ɛ ratinxinɲɛ Ala yɛɛ ra
yi yulubine fe ra,
39 koni naxanye na dɛnkɛlɛya Yesu ma, ne tinxinma nɛn Ala yɛɛ ra yi a
barakani.
40 Nanara, ɛ a liga ɛ yeren ma, nabine naxan fala, na nama fa ɛ sɔtɔ,
41 e naxa, 'Ɛ tan muxu dɛ ɲaxine, ɛ kabɛ, ɛ xuya ayi. Bayo n fena nde
ligama nɛn ɛ waxatini ito yi ɛ mi yi lɛ naxan na, hali xa a fala ɛ xa.'* "
42 Pɔli nun Baranabasi yi minima salide banxini waxatin naxan yi,
yamaan yi e mafan, a e mɔn xa falani ito ti e xa Matabu Lɔxɔ famatɔni.
43 Awa, yamaan keli malanni waxatin naxan yi, Yahudiya wuyaxi nun
siya gbɛtɛn naxanye yi tubixi Yahudiyane dinan ma, ne yi bira Pɔli nun
Baranabasi fɔxɔ ra. Nanara, ne yi e kawandi, a e xa lu Alaa hinanna bun ma.
44 Na Matabu Lɔxɔn xunsagin ma, fayida taan muxune birin yi e malan
Marigina falan namɛ xinla ma.
45 Yahudiyan bonne yamaan to waxatin naxan yi, e xɔxɔlɔnyaan yi keli e
ra kati! E yi Pɔli a falane matandi, e yi a rayelefu.
46 Koni Pɔli nun Baranabasi yi falan ti xaxili ragidini, e naxa, "A fɛrɛ mi na
fɔ Alaa falan xa ti ɛ tan nan singe xa. Koni bayo ɛ bata ɛ mɛ Alaa falan na, ɛ
mi ɛ yɛtɛ yatɛxi habadan nii rakisin muxune ra, nxu kelima ɛ fɛma nɛn, nxu
siga siyane fɛma.
47 Amasɔtɔ Marigina a yamarixi en ma na kii nin, a naxa, 'N bata i findi
kɛnɛnna ra siyane xa, alogo i xa siga kisi feen na han bɔxɔn danne.'† "
48 Siya gbɛtɛne ito mɛ waxatin naxan yi, e sɛwa, e Marigina falan binya.
Naxanye birin yi yɛbaxi nun habadan nii rakisin sɔtɔ feen na, ne yi
dɛnkɛlɛya.
49 Marigina falan yi xuya ayi na yamanan yiren birin yi.

---

† **13:33: 13.33** Yaburin 2.7 ‡ **13:34: 13.34** Esayi 55.3 § **13:35: 13.35** Yaburin 16.10 * **13:41: 13.40-41** A mato Xabakuki 1.5 kui. † **13:47: 13.47** Esayi 49.6

50 Koni taan muxu gbeene nun siya gbɛtɛn ɲaxalan xili kanna naxanye yi
gaxuma Ala yɛɛ ra, Yahudiyane yi ne radin. E bɛsɛnxɔnyaan nakeli Pɔli nun
Baranabasi xili ma, e yi e kedi e yamanani.
51 Xɛrane yi e sanne rakunkun‡ e ramɛ feen na, e siga Ikoniyon taani.
52 Yesu fɔxɔrabirane tan bɔɲɛn yi rafe sɛwan nun Alaa Nii Sariɲanxin na.

14

E yi siga Ikoniyon taani

1 Pɔli nun Baranabasi yi so Yahudiyane salide banxini Ikoniyon taani alo
e darixi a ra kii naxan yi, e yi falan ti a faɲin na han Yahudiyane nun siya
gbɛtɛ wuyaxiye yi dɛnkɛlɛya.
2 Koni Yahudiyan naxanye mi tin dɛnkɛlɛyɛ, ne yi siyaan bonne radin
dɛnkɛlɛya muxune xili ma.
3 Pɔli nun Baranabasi yi bu Ikoniyon taani. E yi falan ti xaxili ragidini
Marigina fe yi, naxan yi taxamasenne nun kabanako feene liga sɛnbɛn fima
e ma alogo na xa findi a hinanna xibarun sereyaan na.
4 Taa kui kaane yi yitaxun firinna ra, ndee yi lu Yahudiyane mabinni,
bonne yi lu xɛrane fari.
5 Yahudiyane nun siya gbɛtɛne nun e kuntigine yi e yitɔn Pɔli nun
Baranabasi rayarabi feen na, e nun e magɔlɔn feen na e faxa xinla ma.
6 Xɛrane na mɛxina, e yi e gi. E siga taana ndee yi naxanye xili Lisitire nun
Deribe, Likayoni yamanani, e nun na rabilinna birin.
7 E yi lu Yesu a fe Xibaru Faɲin naliyɛ na yi.

Pɔli nun Baranabasi Lisitire yi

8 Xɛmɛna nde yi dɔxi Lisitire taani, lɛbutɛnna nan yi a ra. Xabu a bari, a
lɛbutɛnxi. A munma yi sigan ti mumɛ!
9 A yi a tuli mati Pɔli a falane ra. Pɔli to a yɛɛn ti xɛmɛn na, a yi a kolon a na
xɛmɛna dɛnkɛlɛyaan yi nɔɛ a rakɛndɛyɛ nɛn.
10 Nayi, Pɔli yi a fala xuini te, a naxa, “Keli, i ti i sanne xun na!” Xɛmɛn yi
tugan, a sigan ti fɔlɔ.
11 Yamaan Pɔli a fe ligaxin to waxatin naxan yi, e yi sɔnxɔ Likayoni xuini,
e naxa, “Alane nan bata godo en tagi adamadiine maligan na!”
12 E yi Baranabasi xili sa, a “Seyusi,” e Pɔli fan xili sa, “Hɛrɛmɛ”* amasɔtɔ
Pɔli nan yi fala tiin na.
13 Seyusi batuden naxan yi taa dɛɛn na, na saraxaraliin yi fa turane nun
ɲɔxɔnde kɔmɔtine ra taan sɔ dɛɛn na. E yi waxi nɛn, a yamaan xa saraxane
ba Pɔli nun Baranabasi xa.
14 Xɛrane, Baranabasi nun Pɔli to na kolon, e yi e domane yibɔ e ma. E siga
e giyɛ yamaan tagi, e gbelegbelema, e naxa,
15 “Ɛ ito ligama nanfera? Muxun nan tun nxu tan na alo ɛ tan! Nxu faxi
Yesu a fe Xibaru Faɲin nan nalideyi ɛ ma, alogo nxu xa a fala ɛ xa, a ɛ xa xɛtɛ
fe fuuni itoe fɔxɔ ra, ɛ yi bira habadan Ala fɔxɔ ra, naxan kore xɔnna nun
bɔxɔ xɔnna nun igen daxi e nun e yi seene birin.
16 Waxati danguxine yi, Ala tin nɛn siyane birin yi sigan ti e gbee kiraan
xɔn.

‡ **13:51: 13.51** E ***sanne rakunkun*** feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi e xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra. Na feen mɔn sɛbɛxi Matiyu 10.14 kui e nun Maraka 6.11 nun Luka 9.5.

* **14:12: 14.12** Girɛki kaane gbee alane mangan yi xili nɛn ***Seyusi***. E gbee alane xɛraan fan xili nɛn ***Hɛrɛmɛ***.

17 Koni a yi wali faɲine ligama a fe sereyane ra. A yi tulen nafama kore,
sansine yi bogima e waxatini, a yi ɛ ralugo balon nun sɛwan na."
18 Hali Pɔli nun Baranabasi to falani itoe ti, a yi luxi ndedi yamaan xa
saraxan ba e xa.
19 Yahudiyana ndee yi keli Antiyɔki taan nun Ikoniyon taani. E yi yamaan
nadin. E yi Pɔli magɔlɔn, e yi a bubu siga taan fari ma. E yengi yi a ma, a a
bata faxa.
20 Koni Yesu fɔxɔrabirane to a rabilin, a yi keli, a mɔn yi xɛtɛ taani. Na
xɔtɔn bode e nun Baranabasi yi siga Deribe taani.

E yi xɛtɛ Antiyɔki yi Siriya yi

21 Pɔli nun Baranabasi yi Yesu a fe Xibaru Faɲin kawandin ba Deribe
taani, e xarandii wuyaxi sɔtɔ na yi. Na xanbi ra, e xɛtɛ Lisitire taan nun
Ikoniyon taan nun Antiyɔki taani.
22 E yi Yesu fɔxɔrabirane sɛnbɛ so, e yi e ralimaniya, a e xa lu dɛnkɛlɛyaan
kiraan xɔn ma. E yi e xaran, e naxa, "A fɛrɛ mi na fɔ en xa tɔrɔ nɛn han, en yi
fa lu soɛ Alaa Mangayani."
23 E yi fonne dɔxɔ e xunna dɛnkɛlɛya yamaan keden kedenna birin yi. E
sunna suxu, e yi Ala maxandi, e ne taxu Marigin na e dɛnkɛlɛyaxi naxan ma.
24 E yi dangu Pisidiya yamanani, siga Panfiliya.
25 E to Yesu a fe Xibaru Faɲin nali Pɛriga taani, e yi godo Atali taani.
26 E kelixin mɛnni, e dɔxɔ kunkin kui, e xɛtɛ Antiyɔki taani, e yi taxuxi Ala
hinantenna ra dɛnaxan yi a wanla fe ra, e naxan nakamali.
27 Pɔli nun Baranabasi Antiyɔki lixina, e yi dɛnkɛlɛya yamaan malan. Ala
feen naxan birin ligaxi e xɔn, e yi na birin yɛba, e nun Ala tinxi kii naxan yi
siya gbɛtɛne yi findi dɛnkɛlɛya muxune ra.
28 E yi waxati xunkuye ti Yesu fɔxɔrabirane fɛma Antiyɔki yi.

15

Yerusalɛn Malanna fe

1 Xɛmɛna ndee yi keli Yudaya yamanani, siga Antiyɔki taani, e dɛnkɛlɛya
muxune xaran fɔlɔ, e naxa, "Ɛ mi nɔɛ kisɛ fɔ ɛ banxulan alo Musaa sariyana
a falaxi kii naxan yi."
2 Fe matandi gbeen yi keli e nun Pɔli nun Baranabasi tagi han e yi lan a
ma, a Pɔli nun Baranabasi nun Antiyɔki dɛnkɛlɛya muxuna ndee xa siga
Yerusalɛn taani, e sa xɛrane nun fonne to falani ito ma.
3 Nayi, dɛnkɛlɛya yamaan yi e mali e siga. E yi dangu a falɛ Fenisa
yamanan nun Samariya yamanani, siya gbɛtɛne tubixi kii naxan yi Ala ma.
Xibaruni ito yi e ngaxakedenne birin nasɛwa kati!
4 E Yerusalɛn taan lixina, dɛnkɛlɛya yamaan nun xɛrane nun fonne yi e
rasɛnɛ. Ala feen naxan liga e xɔn ma, e na birin yɛba e xa.
5 Farisi muxun naxanye bata yi dɛnkɛlɛya, na ndee yi keli, e naxa, "Fɔ siya
gbɛtɛne xa banxulan nɛn, e yi yamari, a e xa Musaa sariyan suxu."
6 Xɛrane nun fonne yi e malan, e feni ito fɛsɛfɛsɛ.
7 Matandin ɲanxina, Piyɛri yi keli, a yi a fala e xa, a naxa, "Ngaxakedenne,
ɛ a kolon a Ala bata n sugandi ɛ tagi to mi na ra, alogo n tan xa Yesu a fe
Xibaru Faɲin nali siya gbɛtɛne ma, e yi a mɛ, e dɛnkɛlɛya.
8 Ala naxan muxun birin bɔɲɛ yi feene kolon, na bata e fan nasuxu, a a Nii
Sariɲanxin so e yii alo a liga en fan xa kii naxan yi.

9 A mi tagi raba yo saxi en tan nun e tan tagi. Amasɔtɔ a bata e bɔɲɛn
nasariɲan dɛnkɛlɛyaan xɔn.
10 Awa, nanfera ɛ Ala bunbama, ɛ goronna sa Yesu fɔxɔrabirane xun ma,
en benbane nun en tan yɛtɛɛn mi nɔɛ goronna naxan tongɛ?
11 Anu, en laxi a ra a en kisixi en Marigi Yesu a hinanna nan xɔn alo e tan."
12 Yamaan birin yi e sabari, e yi e tuli mati Baranabasi nun Pɔli a falan na.
Ala taxamasenne nun kabanako feen naxanye liga e xɔn ma siya gbɛtɛne
tagi, e yi ne birin yɛba yamaan xa.
13 E yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi, Yaki yi keli, a naxa,
"Ngaxakedenne, ɛ tuli mati n xuiin na!
14 Ala siya gbɛtɛn muxune findi a yamaan na kii naxan yi a singeni, Simɔn
bata na yɛba en xa.
15 Awa, nabine falan bata lan ito ma yati! Alaa falan sɛbɛxi Kitabuni na kii
nin, a naxa,
16 'Na xanbi ra, n mɔn fama nɛn, n Dawudaa banxi kalaxini tɔn. N na
rafalama nɛn, n yi a nɛnɛn ti
17 alogo muxu dɔnxɛn naxanye luxi yamaan yɛ, ne xa Marigin fen, e nun
siyane birin naxanye n xinla batuma,'* Marigina ito nan falaxi, naxan feni
itoe birin ligama
18 naxanye kolonxi xabu a fɔlɔni."
19 Yaki mɔn yi a fala, a naxa, "N gbee miriyani, siya gbɛtɛn naxanye
tubima Ala ma, en nama ne tɔrɔ.
20 Koni fɔ en xa kɛdin sɛbɛ, en yi a fala e xa, a e xa e yɛtɛ ratanga donseen
donna ma naxan bata rali suxure kideni, e nun yanga suxun nun sube
yifaxi donna nun sube wuli donna.†
21 Amasɔtɔ xabu en benbane waxatine yi, Musaa sariyana fe kawandin
bama taane birin yi, a xaranma salide banxine kui Matabu Lɔxɔne birin yi."

E kɛdin nasiga siya gbɛtɛne dɛnkɛlɛya muxune ma

22 Xɛrane nun fonne nun dɛnkɛlɛya yamaan birin yi lan a ma, a e xa
muxuna ndee sugandi e yɛ, e yi e rasiga Antiyɔki yi Pɔli nun Baranabasi fɔxɔ
ra. E yi Yudasi sugandi naxan mɔn xili Barasaba e nun Silasi, naxanye
findixi yɛɛratine ra dɛnkɛlɛya muxune yɛ.
23 E yi na xɛrane rasiga kɛdini ito ra e yii, a sɛbɛxi, e naxa,
"Xɛrane nun fonne, ɛ ngaxakedenne bata kɛdini ito sɛbɛ dɛnkɛlɛya
muxune ma naxanye siya gbɛtɛne yɛ Antiyɔki nun Siriya nun Silisi yi. Nxu ɛ
xɔntɔn."
24 "Nxu bata a mɛ, a muxuna ndee bata keli nxu konni, nxu mi naxanye
xɛxi, e sa ɛ tɔrɔ, e yi ɛ rakɔntɔfili e falane ra.
25 Nanara, nxu birin bata lan a ma, a nxu xa muxuna ndee rasiga ɛ ma sa
en xanuntenne Baranabasi nun Pɔli fari,
26 naxanye bata e niin gerun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina
wanla fe ra.
27 Nanara, nxu Yudasi nun Silasi rafaxi ɛ ma feni ito yɛbadeni alogo e
xuiin fan xa lan kɛdina falan ma.
28 Amasɔtɔ Alaa Nii Sariɲanxin nun nxu tan bata tin, a nxu nama goron
gbɛtɛ sa ɛ xun ma ba sariyani itoe ra:

---

* **15:17: 15.16-17** Amosi 9.11-12 † **15:20: 15.20** A mato Saraxaraline 18.6-18 nun Saraxaraline 17.10-16 kui. Siyana ndee yi wunla nan donma mɛnni.

29 Ɛ xa ɛ yɛtɛ ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxurene ma, e
nun sube wuli donna nun sube yifaxi donna nun yanga suxuna. A lan ɛ
nama na feene liga. Ala xa ɛ ratanga."
30 Nayi, e yi keli, e yi siga Antiyɔki yi. E yi dɛnkɛlɛya yamaan birin malan,
e yi kɛdin so e yii.
31 Yamaan to kɛdin xaran, e birin yi sɛwa na kawandi falana fe ra.
32 Yudasi nun Silasi naxanye findixi nabine ra, ne fan yi dɛnkɛlɛya
muxune ralimaniya, e yi e sɛnbɛ so fala wuyaxi ra.
33 E to waxati ti e fɛma, dɛnkɛlɛya muxune yi tin e siga bɔɲɛ xunbenli, e yi
xɛtɛ e xɛ muxune fɛma.
34 Koni Silasi yi lu na.
35 Pɔli nun Baranabasi yi lu Antiyɔki yi. E nun bonne yi lu xaranna tiyɛ, e
lu Marigina falan kawandin bɛ.

Pɔli nun Baranabasi fata fena

36 Na dangu xanbini, Pɔli yi a fala Baranabasi xa, a naxa, "En Marigina
falan kawandin baxi taan naxanye birin yi, en mɔn xa xɛtɛ mɛnne yi en
ngaxakedenne xɔntɔndeni, alogo en xa sa a kolon e kii naxan yi."
37 A xɔli yi Baranabasi ma, Yoni Maraka xa siga e fɔxɔ ra,
38 koni Pɔli yi a miri, a na mi daxa, amasɔtɔ a xɛtɛ nɛn e fɔxɔ ra Panfiliya yi
benun e xa yelin e wanla ra.
39 E yi e bode matandi han, e fata. Baranabasi yi Yoni Maraka tongo, e so
kunkin kui, siga Sipiri bɔxɔni fɔxɔ igen tagi.
40 Koni Pɔli tan yi Silasi tongo e yi siga, dɛnkɛlɛya muxune yelin xanbini e
luyɛ Marigina hinantenyaan bun.
41 A yi dangu Siriya nun Silisi yamanane yi, a dɛnkɛlɛya yamane sɛnbɛ so.

16

Timɔte yi siga Pɔli nun Silasi fɔxɔ ra

1 Pɔli yi siga Deribe nun Lisitire yi. Dɛnkɛlɛya muxuna nde yi na, a xili
Timɔte. Yahudiyan nan yi a nga ra e nun dɛnkɛlɛya muxuna. Koni Girɛki
kaan nan yi a fafe ra.
2 Dɛnkɛlɛya muxun naxanye yi dɔxi Lisitire taan nun Ikoniyon taani, ne
birin yi a xili faɲin falama.
3 A xɔnla yi Pɔli suxu, a xa siga a ra a fɔxɔ ra. Nayi, a yi a rabanxulan
Yahudiyane fe ra naxanye yi na yamanani, bayo e birin yi a kolon a Girɛki
kaan nan yi a fafe ra.
4 E dangu taan naxanye birin yi, xɛrane nun fonne lanxi sariyan naxan
ma Yerusalɛn taani, e yi na fala na kaane xa, alogo e xa a suxu.
5 Awa, dɛnkɛlɛya yamane yi sɛnbɛn sɔtɔ dɛnkɛlɛyani. Lɔxɔ yo lɔxɔ, muxune
yi xun masama nɛn.

Pɔli yi fe toon ti alo xiyena

6 Alaa Nii Sariɲanxin mi yi tinxi e Alaa falan nali Asi yamanani. Nayi, e yi
siga Firigi nun Galati yamanane yi.
7 E Misi yamanan li waxatin naxan yi, e yi kata siga feen na Bitini
yamanani, koni Yesu a Nii Sariɲanxin mi tin e xa.
8 Nayi, e dangu Misi yamanani, siga Tirowasi taani.
9 Kɔɛɛn na, Pɔli yi fe toon ti alo xiyena, a yi Masedoniya kaana nde to tixi,
naxan yi a mafanma, a naxa, "Fa Masedoniya yamanani, i fa nxu mali!"

10 Na fe toon danguxina, nxu* yi kata siga feen na Masedoniya yamanani
mafurɛn, amasɔtɔ nxu yi laxi a ra a Ala nan nxu xilixi Yesu a fe Xibaru Faɲin
nalideni e ma.

Lidi tubi fena Filipi taani

11 Awa, nxu yi so kunkin kui Tirowasi taani, nxu siga nxu tinxinni
Samatirosi bɔxɔni fɔxɔ igen tagi. Na xɔtɔn bode, nxu siga Neyapoli taani.
12 Nxu yi keli na yi, nxu siga Filipi taani, na rabilinna taa singena
Masedoniya bɔxɔni Romi kaane yi dɔxi dɛnaxan yi. Nxu yi xi dando ti na
taani.
13 Matabu Lɔxɔni, nxu yi mini na taan so dɛɛn na, nxu siga ba dɛɛn na.
Nxu yengi yi a ma, a nxu yi Yahudiyane salidena nde toɛ mɛnni. Ɲaxanla
naxanye yi malanxi na yi, nxu yi dɔxɔ ne fɛma, nxu falan ti ne xa.
14 Na ɲaxanle yɛ, keden yi na naxan yi xili Lidi, na yi kelixi Tiyatire taan
nin. Dugi mamiloxi yulan nan yi a ra. A yi gaxu Ala yɛɛ ra. A yi a tuli mati.
Marigin yi a bɔɲɛn nabi alogo Pɔli yi naxan falama a xa na suxu.
15 E nun a kon kaane birin yi rafu igeni e tubi xinla ma. Na xanbi ra, a yi
nxu mafan, a naxa, “Xa ɛ laxi a ra, a n dɛnkɛlɛyaxi Marigin ma, ɛ fa yigiya n
ma banxini.” A yi nxu karahan, a nxu xa so a banxini.

Pɔli nun Silasi kasoon na

16 Lɔxɔna nde, nxu yi sigama salideni, nxu lan konyi sungutunna nde ra,
yinnan yi naxan fɔxɔ ra alo ninginangana, a yi fe famatɔne falama naxan
baraka yi. A yi gbeti gbeen nan sɔtɔma na xɔn so a kanne yii.
17 A yi bira nxu nun Pɔli fɔxɔ ra, yinnana a rasɔnxɔma, a falan ti a xɔn, a
naxa, “Kore Xɔnna Alaa walikɛɛn nan itoe ra! E kisi feen kiraan nan yitama
ɛ ra!”
18 A yi lu na ligɛ xii wuyaxi han a yi gba Pɔli ra. Dɔnxɛn na, a yi a yɛɛ
rafindi a ma, a yi falan ti yinnan xa, a naxa, “N bata i yamari Yesu Alaa
Muxu Sugandixin xinli, xɛtɛ sungutunni ito fɔxɔ ra!” Yinnan yi xɛtɛ a fɔxɔ ra
na waxatin yɛtɛni!
19 Awa, a kanne a kolon waxatin naxan yi, a e mi fa gbeti sɔtɔma a ra
sɔnɔn, e Pɔli nun Silasi suxu, e yi e bubu, e siga e ra kuntigine fɛma lɔxɔ
tideni.
20 E siga e ra kitisane yɛtagi. E yi a fala e xa, e naxa, “Yahudiyan nan
xɛmɛni itoe ra, e en ma taan basanma kati!
21 E yamaan xaranma namunna naxanye ma, en tan Romi kaane mi daxa
en xa tin ne ma en yi e liga.”
22 Ganla yi keli e xili ma, kitisane yi Pɔli nun Silasi a domane ba e ma, e yi
yamarin fi, a e xa e bulan.
23 E to e bulan kati, e yi e raso kaso banxini, e yi a fala kaso kantanna xa, a
a xa e mara ki faɲi!
24 Kaso kantanna yamarin sɔtɔ waxatin naxan yi, a yi sa e sa kutun na
kaso banxin tagi konkoni.
25 Kɔɛ tagini, Pɔli nun Silasi yi Ala maxandima, e bɛtin bama Ala xa,
kasorasaan bonne yi tuli matixi e ra.
26 Sanɲa ma kedenni, bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti, han kaso banxin yi
xuruxurun han! Banxin kaso yirene dɛɛne birin yi rabi, yɔlɔnxɔnne yi ba
kasorasane birin ma.

---

* **16:10: 16.10** Fɔlɔ be ma, Kitabun yireni ito sɛbɛ muxun luma a falɛ fa fala “Nxu” naxan bunna nɛɛn Luka fan yi Pɔli fɔxɔ ra sigatiini itoe yi.

27 Kaso kantanna xulun waxatin naxan yi, a dɛɛne rabixin to, a yi a
silanfanna botinɲɛ ayi,† alogo a xa a yɛtɛ faxa, bayo a yengi yi a ma, a
kasorasane bata e gi.
28 Koni Pəli yi sənxə, a naxa, “I nama i yɛtɛ maxələ! Nxu birin be!”
29 Nayi, kaso kantanna yi lɛnpun maxili, a so kaso banxini mafurɛn, a
xuruxurunma, a yi a bira Pəli nun Silasi bun ma.
30 Na xanbi ra, a yi e ramini, a yi e maxədin, a naxa, “N nanfe ligɛ, n kisi?”
31 E yi a yabi, e naxa, “Dɛnkɛlɛya Marigi Yesu ma, i yi kisi, ɛ nun i ya
denbayana.”
32 E yi Marigina falan kawandin ba e nun a denbayaan birin xa.
33 Na kəɛɛn yɛtɛɛn na, kaso kantanna yi e tongo, a e maxələdene dɛ fitan. E
nun a muxune birin yi rafu igeni e tubi xinla ma mafurɛn!
34 A siga Pəli nun Silasi ra a banxini, a donseen so e yii. E nun a
denbayaan birin yi sɛwa amasətə e bata dɛnkɛlɛya Ala ma.
35 Kuye yibaxina, kitisane yi doma kanne rasiga kaso kantanna ma, e
naxa, “Na xɛmɛne beɲin.”
36 Nayi, kaso kantanna yi a fala Pəli xa, a naxa, “Kitisane bata yamarin fi,
a n xa i tan nun Silasi beɲin, ɛ siga bəɲɛ xunbenli.”
37 Koni Pəli yi a fala doma kanne xa, a naxa, “E bata nxu tan Romi
dugurenne bənbə kɛnɛnna ma, e mi sa nxu makitixi nɛn, e yi nxu sa kasoon
na. Koni iki, e fa waxi nxu beɲin feen nin wundoni ba? Na mi lanɲɛ mumɛ!
Fə e yɛtɛɛn xa fa be, e fa nxu beɲin.”
38 Doma kanne yi sa falani ito ti kitisane xa. E a mɛ waxatin naxan yi, a
Romi dugurenna nan Pəli nun Silasi ra, e gaxu kati!
39 Nanara, e yi Pəli nun Silasi mafan. Na xanbi ra, e yi e ramini kasoon na,
e yi e mafan, a e xa keli na taani.
40 Pəli nun Silasi to mini kasoon na, e yi siga Lidi a banxini, e sa e
ngaxakedenne li na, e yi ne ralimaniya, e siga.

17

Pəli a kəntəfinle Tesaloniki taan nun Beere taani

1 E yi dangu Anfipoli nun Apoloni taane yi, e fa Tesaloniki taani,
Yahudiyane salide banxina nde yi dɛnaxan yi.
2 Pəli yi so e salide banxini alo a yi darixi a ra kii naxan yi. A yi xunsagi
saxan ti na, Yahudiyane nun Pəli yi Kitabuna fe falama Matabu Ləxəne yi.
3 A yi a yɛba e xa, a a yita e ra fa fala a Alaa Muxu Sugandixin yi daxa a
tərə, a yi keli sayani. A yi a fala e xa, a naxa, “N Yesu naxan ma fe kawandi
bama ɛ xa, Alaa Muxu Sugandixin nan na ra.”
4 Yahudiyana ndee yi la a ra, e yi sa Pəli nun Silasi fari. Girɛki kaan
naxanye yi gaxuxi Ala yɛɛ ra, ne wuyaxi yi na liga e nun ɲaxalan xili kan
wuyaxi.
5 Koni xəxələnyaan yi keli Yahudiyane ra, e fuyantenna ndee malan ləxə
tideni a e xa yamaan nadin, taan birin yi maxa. E siga Yason ma banxini
Pəli nun Silasi fendeni alogo e xa sa e ti yamaan yɛtagi.
6 Koni e to mi e to, e yi Yason nun dɛnkɛlɛya muxuna ndee bubu, e siga e
ra taan kitisane fɛma. E sənxə sənxə, e naxa, “Muxuni itoe dunuɲa birin
yifuma, iki e bata fa be,

† **16:27: 16.27 *Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

7 Yason yi e yigiya a banxini. Muxuni itoe birin tondixi Romi Manga
Gbeena sariyan suxɛ, amasɔtɔ e a falama a manga gbɛtɛ na naxan xili Yesu.”
8 Na falane yi taan kitisane nun yamaan nakɔntɔfili,
9 e mi Yason nun bodene beɲin fɔ e to e xunba gbetin fi.

E siga Beere taani

10 Kɔɛ to so, dɛnkɛlɛya muxune yi Pɔli nun Silasi rasiga Beere yi. E na li
waxatin naxan yi, e siga Yahudiyane salide banxini.
11 Beere kaane yugon yi fan Tesaloniki kaane xa, bayo Alaa falan
nasuxun kunfan yi ne yi. Lɔxɔ yo lɔxɔ e yi Kitabun fɛsɛfɛsɛma nɛn alogo e xa
Pɔli a falane ɲɔndin kolon.
12 Yahudiya wuyaxi yi dɛnkɛlɛya e yɛ, e nun Girɛki ɲaxalan xili kan
wuyaxi nun Girɛki xɛmɛ wuyaxi.
13 Koni Yahudiyan naxanye yi Tesaloniki taani, ne to a mɛ a Pɔli Alaa
falan nalima Beere taani, e fan yi fa na yi, e yamaan nadin, a yi maxa.
14 Mafurɛn dɛnkɛlɛya muxune yi Pɔli rasiga fɔxɔ igen binni, koni Silasi
nun Timɔte yi lu Beere taani.
15 Muxun naxanye sa Pɔli mati, ne yi siga a ra han Atɛna taani. Na xanbi
ra, e mɔn yi xɛtɛ Beere taani Pɔli a ɲungu xuiin na, a Silasi nun Timɔte xa fa
a fɛma sinma.

Pɔli Atɛna taani

16 Pɔli yi e legedenma waxatin naxan yi Atɛna taani, a niin yi raɲaxu a
ma, bayo a bata yi a to, a suxure yiren nan yi na taan na.
17 Nanara, e nun Yahudiyane yi batuma feene ma salide banxini e nun
Girɛkin naxanye yi gaxuma Ala yɛɛ ra, e nun a yi naralanma muxun
naxanye ra lɔxɔ tideni lɔxɔ yo lɔxɔ.
18 Lɔnnilana ndee yi na yi, e yi xili Epikuri muxune nun Sitoyisi muxune,
ne yi falan ti fɔlɔ a xa.* Nde yi lu e bode maxɔdinɲɛ e naxa, “Fala tiini ito
waxi nanse fala fe yi?” Bonne naxa, “A ligaxi alo a ala xɔɲɛne nan ma fe
ralima.” Amasɔtɔ Pɔli yi Yesu a fe xibarun kawandin bama e nun a keli fena
sayani.
19 Nayi, e yi Pɔli tongo, e siga a ra Areyopagi malan yireni, e yi a fala a xa,
e naxa, “Nxu wama a kolon feni nanse xaran nɛnɛni ito ra i naxan ma fe
falama?
20 Amasɔtɔ nxu fe nɛnɛne nan mɛma, nxu waxi e bunna kolon feni.”
21 Atɛna kaane nun xɔɲɛn naxanye yi e yɛ, ne yi e waxatin birin
nadanguma fala nɛnɛne nan tun namɛdeyi.
22 Pɔli yi ti yamaan tagi Areyopagi fala tideni, a naxa, “Atɛna kaane, n
bata a to a ɛ dinaxi feen birin yi.
23 Amasɔtɔ n yi ɛ taani sigama waxatin naxan yi, n yi ɛ batu seene toma. N
mɔn bata saraxa gandena nde fan to, a sɛbɛxi dɛnaxan ma fa fala, ‘En mi ala
naxan kolon.’ Awa, ɛ naxan batuma ɛ mi a kolon n faxi na nan ma fe
ralideyi ɛ ma.

---

* **17:18: 17.18** Mɛn kaana ndee yi findixi xili kanne ra e miriya tilinxine fe ra lan dunuɲa kɛɲaan fɛsɛfɛsɛn ma. E mi yi dina yi. E fe fɛsɛfɛsɛne nan yi findixi e gbee dinan na. Epikuri muxune yi biraxi muxuna nde a xaranna fɔxɔ ra naxan xili Epikuri. E yi laxi a ra a dunuɲa feene mi ragidixi fɔ xunna ayi gbansan nan muxun malima e xa e masiga tɔrɔyaan na. Sitoyisi muxune yi biraxi muxu gbɛtɛ a xaranna fɔxɔ ra naxan xili Senoni. E yi waxi dunuɲa gelene kolon feni alogo e xa e suxu ki faɲi.

24 Ala naxan dunuɲa nun a yi seene birin daxi, na nan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna Marigin na. Na mi dɔxɔma seene batu banxine kui muxune naxanye tixi.
25 A mako mi muxun yii fɔxɔn ma. Amasɔtɔ a tan nan siimayaan fima yamaan ma, e nun niiraxinla nun seen birin.
26 A siyane birin da nɛn mini muxu kedenni. A yi e dɔxɔ dunuɲa yiren birin yi. A yɛtɛɛn yi e gbee waxatine nun e dɔxɔdene danne ragidi.
27 Ala na ligaxi nɛn alogo muxune xa a fen, e yi kata a kolon feen na, xa e nɔɛ. Anu, a mi makuya en sese ra.
28 Amasɔtɔ, ɛ gbee fala ɲaxumɛ tiina ndee a falama, e naxa, ‘En dunuɲa yi gidin ligama a tan nin, en na en masigama a tan nin, en luma dunuɲa yi a tan nin.’ E mɔn naxa, ‘Ala bɔnsɔnna nan en fan na.’
29 Xa Ala bɔnsɔnna nan en tan na, en nama en miri, a Ala maliga xɛmaan na hanma gbetina hanma gɛmɛ sawuran naxan nafalaxi adamane kɔtɛne nun miriyane xɔn.
30 Ala mi na fe kolontareya waxatine yatɛxi, koni iki, a muxun birin xilima yiren birin yi, a e xa e kɛɲaan maxɛtɛ.
31 Amasɔtɔ a bata lɔxɔ keden nagidi a dunuɲa birin kitin bolonma naxan yi tinxinni a muxu yɛbaxin xɔn. A bata na kanna mataxamaseri muxun birin xa, a to a rakeli sayani.”
32 E to Pɔli xuiin mɛ a muxune kelima sayani, nde yi a magele, koni bonne naxa, “Nxu mɔn waxi i ya falan namɛ feni waxati gbɛtɛ.”
33 Nanara, Pɔli yi keli e tagi.
34 Koni muxuna ndee yi sa a fari, e dɛnkɛlɛya alo Denisi Areyopagi muxuna nde, e nun ɲaxanla nde naxan yi xili Damarisi e nun ndee gbɛtɛye.

18

Pɔli yi siga Kɔrɛnti taani

1 Na xanbi ra, Pɔli yi keli Atɛna taani, a siga Kɔrɛnti taani.
2 A Yahudiyana nde li na, naxan yi xili Akila Pontu kaana. E nun a ɲaxanla Pirisila yi baxi fade nɛn sa keli Itali yamanani. Amasɔtɔ Manga Kilɔdi bata yi a yamari a Yahudiyane birin xa keli Romi taani. Pɔli yi kafu e ma,
3 bayo e birin yi fatan wali siya kedenni ito ra, kidi dɛgɛna bubun na. A yi lu e fɛma walideni.
4 Matabu Lɔxɔn birin, a yi falan tima nɛn Yahudiyane salide banxini, a yi kata Yahudiyane nun Girɛkine masɔtɔdeni.
5 Silasi nun Timɔte na li waxatin naxan yi keli Masedoniya yi, Pɔli yi lu kawandin bɛ waxatin birin. A sereyaan ba Yahudiyane xa, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na.
6 Koni Yahudiyane to a matandi, e a rayelefu, a yi a domani kunkun taxamasenna ra, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa ɛ halagi, ɛ yɛtɛɛn nan funfu na ra. Na goronna mi fa n tan xun ma. Iki n sigama siya gbɛtɛne nan fɛma.”
7 Awa, a yi keli na, a siga, a sa so muxuna nde a banxini naxan yi xili Titi-Yusutu. Ala yɛɛragaxu muxun nan yi na ra. A banxin yi salide banxin dɛxɔn ma.
8 Salide banxin kuntigin naxan yi xili Kirisipu, na nun a denbayaan birin yi dɛnkɛlɛya Marigin ma. Kɔrɛnti kaa wuyaxi yi a falan mɛ, e dɛnkɛlɛya, e rafu igeni e tubi xinla ma.
9 Lɔxɔna nde, Pɔli yi fe toon ti kɔɛɛn na alo xiyena. Marigin yi a fala a xa, a naxa, “I nama gaxu, koni falan ti! I nama i dundu!

10 Amasɔtɔ n na i fɔxɔ ra. Muxu yo yii mi i liyɛ, a fe ɲaxin naba i ra, bayo n
ma muxu wuyaxi taani ito yi!"
11 Nanara, Pɔli yi lu na yi ɲɛɛ keden kike sennin, a yamaan xaran Alaa
falan ma.
12 Galiyon yi Akaya yamana kanna ra waxatin naxan yi, Yahudiyane
birin yi e malan Pɔli xili ma, e siga a ra kiti sadeni.
13 E yi a kansun, e naxa, "Xɛmɛni ito yamaan mabandunma Ala batu kiina
nde nin naxan mi daxa sariyani."
14 Benun Pɔli xa falan ti, Galiyon yi a fala Yahudiyane xa, a naxa, "Xa ɛ tan
Yahudiyane yi ɛ mawugama tinxintareyana fe yi nun hanma gbalona nde,
a yi lan nun nayi n xa n tuli mati ɛ falan na.
15 Koni ɛ to ɛ bode matandima ɛ falane yi, e nun xinle nun ɛ gbee sariyane,
na ɛ tan nan ma. N tan mi waxi findi feni na feen kitisaan na."
16 A yi e kedi kiti sadeni.
17 Awa, e birin yi salide banxin kuntigi Sosaten suxu, e yi a mabɔnbɔ
kitisa banxin yɛtagi. Koni Galiyon ma fe mi taran na yi hali!

E xɛtɛ Antiyɔki taani

18 Pɔli yi soge wuyaxi ti a ngaxakedenne fɛma Kɔrɛnti taani. Na xanbi ra, a
yi keli e fɛma. E nun Pirisila nun Akila yi so kunkin kui siga Siriya
yamanani. Koni a bata yi a xunna bi Sankire taani a dɛ tiina nde a fe ra.
19 E to sa Efɛsi li, Pɔli yi Pirisila nun Akila lu na yi. Koni Pɔli yɛtɛɛn yi siga
Yahudiyane salide banxini, e falan ti e bode tagi.
20 E yi a mafan, a a xa bu e fɛma, koni a mi tin.
21 A yi sigama waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, "Xa Ala tin, n mɔn
fama nɛn ɛ fɛma." A yi dɔxɔ kunkin kui, a siga Efɛsi taani.
22 A Sesariya taan li waxatin naxan yi, a yi siga Yerusalɛn taani, a sa na
dɛnkɛlɛya yamaan xɔntɔn. Na xanbi ra, a yi siga Antiyɔki taani.
23 A yi waxatidi ti, a yi siga. A yi a masiga ti Galati yamanan nun Firigi
yamanan birin yi, a yi Yesu fɔxɔrabirane kawandi, e sɛnbɛn sɔtɔ.

Apolosi Efɛsi nun Kɔrɛnti yi

24 Na waxatini, Yahudiyana nde yi siga Efɛsi taani, a xili Apolosi naxan
bari Alesandire taani. A yi falan kolon kati, a yi Kitabun kolon ki faɲi.
25 A yi xaranxi Marigina Kirana fe ma. A yi Yesu a fe xaranna tima a
sɔbɛɛn nun tinxinna nin. Koni a yi Yoni a xaranna nan gbansan kolon
marafu feen na igeni.
26 A yi falan ti fɔlɔ xaxili ragidini Yahudiyane salide banxini. Pirisila nun
Akila a xuiin mɛ waxatin naxan yi, e yi a tongo, e yi Alaa Kirana fe yɛba a xa
a kiin yɛtɛni.
27 Siga xɔnla bata yi Apolosi suxu Akaya yamanani. Nanara, dɛnkɛlɛya
muxun naxanye yi Efɛsi taani, ne yi a mali, e kɛdin sɛbɛ Yesu fɔxɔrabirane
ma Akaya yi, a e xa a yisuxu na yi. A na li waxatin naxan yi, naxanye yi
dɛnkɛlɛyaxi Ala hinanna barakani, a yi ne mali kati!
28 Amasɔtɔ a yi Yahudiyane falan matandima sɛnbɛni kɛnɛnni, a yi a yita
Kitabun kui, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na.

19

Pɔli yi siga Efɛsi taani

1 Apolosi yi Kɔrɛnti taani waxatin naxan yi, Pɔli yi geya yamanani siga, a
yi fa Efɛsi taani. A yi Yesu fɔxɔrabirana ndee li na yi.

2 A yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ dɛnkɛlɛya waxatin naxan yi, ɛ yi Alaa Nii
Sariŋanxin sɔtɔ ba?” E yi a yabi, e naxa, “Nxu munma sa Alaa Nii
Sariŋanxina fe mɛ nɛn.”
3 Pɔli yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ rafuxi igeni xaranna mundun xɔn?” E yi a
yabi, e naxa, “Yoni gbee marafuun xaranna.”
4 Pɔli yi a fala e xa, a naxa, “Yoni yi muxune rafuma igen nin alogo e xa e
kɛŋaan maxɛtɛ. A yi a falama yamaan xa nɛn, a e xa dɛnkɛlɛya na kanna ma
naxan fama a tan xanbi ra. Na nan Yesu ra.”
5 E na mɛ waxatin naxan yi, e rafu igeni Marigi Yesu xinli.
6 Pɔli yi a yiin sa e ma, Alaa Nii Sariŋanxin yi godo e ma, e yi falan ti xui
gbɛtɛne yi, e yi nabiya falane ti.
7 E tan naxanye birin yi na, muxu fu nun firin ŋɔxɔndɔn.
8 Pɔli yi siga Yahudiyane salide banxini, a falan ti yamaan xa xaxili
ragidini kike saxan. A yi kata a xa e mabandun Alaa Mangayaan ma.
9 Koni ndee yi tengbesen, e mi tin dɛnkɛlɛyɛ, e yi lu Yesu a Kirana fe yibɛsɛ
yamaan yɛtagi. Nanara, Pɔli yi a masiga e ra, a Yesu fɔxɔrabirane xali e
danna. E yi lu falan tiyɛ lɔxɔ yo lɔxɔ Tiranusi a xarande banxini.
10 Na yi lu ligɛ han ŋɛɛ firin. Nanara, muxun naxanye birin yi dɔxi Asi
yamanani, Yahudiyane nun Girɛkine, ne birin yi Marigina falan mɛ.

Sebaa dii xɛmɛne fe

11 Ala yi kabanako fe gbeene liga Pɔli xɔn ma.
12 Nanara, dugi dungin nun wali domaan naxanye bata yi din a fatin na, e
yi ne tongoma nɛn, e yi e sa furemane fatin ma. E yi kɛndɛya, yinnane fan yi
xɛtɛ e fɔxɔ ra.
13 Yahudiyan naxanye yi sigama yirene yi yinnane kedideni, ne fan yi
kata Marigi Yesu xinla rawalideni e yinnan ŋaxine kedi. E yi a falama
yinnane xa nɛn, e naxa, “N bata ɛ yamari Yesu xinli, Pɔli naxan ma fe
kawandi bama, ɛ xɛtɛ muxuni ito fɔxɔ ra!”
14 Yahudiyane saraxarali kuntigina nde Sebaa dii xɛmɛ soloferene yi na
nan ligama.
15 Koni lɔxɔna nde yinnan yi e yabi, a naxa, “N Yesu kolon, n Pɔli fan ma fe
kolon, koni nde ɛ tan na?”
16 Yinnan yi xɛmɛn naxan fɔxɔ ra, na yi dutun e ma sɛnbɛn na, han a yi e
birin nɔ. A yi e mabɔnbɔ han e ragenle yi e gi, e maxɔlɔxin yi mini banxini.
17 Yahudiyane nun Girɛkin naxanye yi dɔxi Efɛsi taani, ne to ito mɛ, e
birin yi gaxu kati! Marigi Yesu xinli binya han!
18 Muxun naxanye dɛnkɛlɛya, na wuyaxi yi fa, e yi e ti e fe ŋaxine ra
kɛnɛnna ma.
19 Naxanye yi woyimɛyaan ligama, ne yi e kɛdine malan, e fa e ra, e yi e
gan birin yɛtagi. E yi kɛdine saren yatɛ, a birin malanxina, gbeti gbanan
wuli tonge suulun.
20 Alaa falan yi xuyama ayi na kii nin, Marigin sɛnbɛn barakani.

Sɔnxɔ sɔnxɔ naxan te Efɛsi taani

21 Na feene danguxina, Pɔli yi a miri, a xa siga Masedoniya nun Akaya
yamanani, siga han Yerusalɛn taani. A yi a fala, a naxa, “N na siga na
waxatin naxan yi, fɔ n xa sa Romi fan to.”
22 Nanara, a yi a mali muxu firin nasiga Masedoniya yamanani, Timɔte
nun Erasite. A tan yi lu Asi yamanani ndedi.
23 Na waxatini, sɔnxɔ gbeen yi te Efɛsi taani masɔtɔ Yesu a Kirana fe ma.

24 Xabuna nde yi na, a xili Demetiri. A tan nan yi e gbee ala ɲaxalanmana
nde Aritemi batu banxin sawura xunxurine rafalama gbeti bɔnbɔxin na.
Na yi tɔnɔ gbeen nan sɔtɔma a tan nun a walikɛ bodene xa.
25 Nanara, a yi a walikɛ bodene birin xili, e nun naxanye yi na wali sifan
ligama, a yi a fala e xa, a naxa, “N fafane, ɛ a kolon en nafunla sɔtɔma wanli
ito nin.
26 Pɔli ito feen naxan ligama, ɛ bata na mɛ, ɛ yi a to. A naxa, a muxune
suxuren naxanye rafalama e ala ra, Ala mi ne ra mumɛ! A bata muxu
wuyaxi mayenden, a yi e maxɛtɛ Efɛsi taani be e nun fayida Asi yamanan
birin.
27 Fe xɔdɛxɛn nan na ra. En ma wanli ito fama xili ɲaxin sɔtɔdeni nɛn! En
ma ala Aritemi batu banxin fan yi xunna kala. Aritemi naxan batuma Asi
yamanan nun dunuɲa yiren birin yi, na binyen bama a ma nɛn.”
28 Yamaan falani itoe mɛ waxatin naxan yi, e bɔɲɛn yi te, e sɔnxɔ sɔnxɔ, e
naxa, “Efɛsi kaane gbee ala Aritemi gbo!”
29 Sɔnxɔ sɔnxɔn yi te taan yiren birin yi. Yamaan yi Pɔli sigati bodene
suxu, Gayi nun Arisitaraki, Masedoniya kaane. E birin gimatɔɔn yi siga ne
ra yamaan malandeni.
30 A xɔnla yi Pɔli suxu, a xa siga yamaan yɛtagi koni Yesu fɔxɔrabirane mi
tin a siga.
31 Yamanan muxu gbeena ndee naxanye yi Pɔli xɔyine ra, na ndee yi
xɛraan nasiga a ma, e yi a mafan a nama so yamaan yɛ.
32 Malanden tan yi basanxi han! Ndee yi sɔnxɔma fena nde ra, bonne yi
sɔnxɔma fe gbɛtɛ ra, amasɔtɔ e yi malanxi na feen naxanye ma, a wuyaxi mi
yi sa ne kolon nɛn.
33 Yahudiyane yi muxuna nde radinma yɛɛn na alogo a xa falan ti naxan
yi xili Alesandire. Muxuna ndee yi a yɛbama a xa naxan ligaxi, nayi, a yi
yamaan masabari a yiin na alogo a xa falan ti.
34 Koni e a kolon waxatin naxan yi, a Yahudiya nan yi a ra, e birin yi sɔnxɔ
e bode xɔn ma han waxati xunkuye, e naxa, “Efɛsi kaane gbee ala Aritemi
gbo!”
35 Dɔnxɛn na, taan sɛbɛli tiin yi yamaan masabari, a naxa, “Efɛsi kaane,
dunuɲa muxune birin a kolon, a Efɛsi taan nan Aritemi batu banxin
kantanma e nun a sawuran naxan godo keli kore!
36 Muxu yo mi nɔɛ feni itoe matandɛ. Nanara, ɛ lan nɛn ɛ yi ɛ sabari. Ɛ
nama fefe liga a wolonni.
37 Ɛ bata fa muxuni itoe ra be koni e mi se muɲaxi alane batu banxine yi,
e mi en ma suxuren ɲaxalanmaan nayelefuxi hali!
38 Xa mawugana nde Demetiri nun a walikɛɛn bodene kui lan muxu yo
ma, kiti banxine nun kitisane na. E xa sa e mawuga mɛnni.
39 Xa ɛ mɔn wama fe gbɛtɛ xɔn ma fɔ ɛ xa a fala taan dugurenne malanni.
40 E nama sa en kansun murutɛ feen na to sɔnxɔ sɔnxɔna fe ra. Bayo en mi
nɔɛ dɛntɛgɛ yo sɛ malanni ito ti xunna ma.” A yelinxini ito falɛ, a yamaan
nasiga.

20

Pɔli Masedoniya nun Akaya yi

1 Sɔnxɔ sɔnxɔn baxina a ra, Pɔli yi Yesu fɔxɔrabirane malan. A yi e
ralimaniya, a yi a ɲungu e ma. Na xanbi ra, a siga Masedoniya yamanani.

2 A dangu na yamanan birin yi, a yamaan nalimaniya fala wuyaxi ra. Na
danguxina, a siga Girɛki yamanani,
3 a kike saxan ti na yi. A yi waxi siga feni Siriya yamanani kunkin kui,
koni a to a kolon a Yahudiyane bata yanfan so a ma, a yi a miri, a xa xɛtɛ
Masedoniya kiraan xɔn ma.
4 Pirusi a dii xɛmɛn Sopateri Beere kaan yi siga a matideni, e nun
Arisitaraki nun Sekondu Tesaloniki kaane nun Gayi Deribe kaan nun
Timɔte e nun Tikiko nun Tirofime naxanye kelixi Asi yamanani.
5 Ne yi siga yɛɛn na, e sa nxu legeden Tirowasi taani.
6 Buru Tetaren Sanla* danguxina, nxu yi dɔxɔ kunkin kui keli Filipi taani.
Xii suulun danguxina, nxu yi sa bonne li Tirowasi taani, nxu yi lɔxɔ xun
keden ti na yi.

Pɔli Eyutiki rakeli fena sayani

7 Simitin ɲinbanna ra, nxu yi malanxi buruni gira feen na nxu bode xɔn
ma.† Pɔli yi falan ti yamaan xa, a lu falan tiyɛ han kɔɛ tagini amasɔtɔ a yi
sigama nɛn na xɔtɔn bode.
8 Nxu yi malanxi kore banxin naxan kɔɛ ra, lɛnpu wuyaxi yi mɛnni.
9 Banxulanna nde yi na yi a xili Eyutiki, na yi dɔxi kore banxin foye soden
nan na. Pɔli to yi falan xunkuyama ayi, na banxulanna yi xi han! Xixɔnla yi
gbo ayi han, a yi bira keli kore banxin saxandeni. E yi sa a faxaxin li.
10 Awa, Pɔli yi godo, a yi a felen a xun ma mafurɛn, a yi a tongo, a naxa, “Ɛ
nama xamin, a niin mɔn a yi.”
11 Na xanbi ra, Pɔli mɔn yi te sangansoon kɔɛ ra. A yi buruni gira, a yi a
don. Pɔli yi falan ti e xa han xɔtɔnni, na xanbi ra a yi siga.
12 E siga banxulanna kɛndɛn na, na yi e ralimaniya ki faɲi.

Pɔli ɲungu fena Efɛsi kaane ma

13 Nxu yi siga Pɔli yɛɛ ra kunkin kui Asosi taani, nxu yi Pɔli tongoma
kunkin kui dɛnaxan yi. Amasɔtɔ, a yi sigama a sanna nan ma.
14 A to nxu li Asosi taani, nxu yi a tongo kunkin kui, nxu yi siga taana nde
yi, naxan yi xili Mitilɛne.
15 Na xɔtɔn bode, nxu yi keli na yi, siga igen xun ma han Kiyo taani. A soge
firindeni, nxu yi fa Samosi yi, a soge saxandena, nxu sa Mileti li.
16 Pɔli yi a ragidi, a xa dangu Efɛsi taan dɛxɔn kunkin kui amasɔtɔ a mi yi
waxi ti feni, alogo a nama bu Asi yamanani. A yi mafuraxi alogo Se Xaba
Singen Sanla xa a li Yerusalɛn taani, xa na lanɲɛ.

Pɔli a ɲungu xuina

17 Pɔli yi xɛraan nasiga Efɛsi taani keli Mileti yi, a dɛnkɛlɛya yamaan fonne
xa fa.
18 E to fa, a yi a fala e xa, a naxa, “Xabu n faan soge singena Asi yamanani
ɛ tagi, ɛ n kɛwanle kolon.
19 N bata wali Marigin xa yɛtɛ magodon nun yɛɛgeni. N mɔn yi tərɔma
Yahudiyane yanfantenyaan bun.
20 Ɛ a kolon a n mi ɛ munanfan fe yo luxunxi ɛ ma. N bata xaranna ti ɛ xa
yamani e nun ɛ banxine yi.

---

* **20:6: 20.6** ***Buru Tetaren Sanla:*** Yahudiyane yi burun donma xii solofere lɛbɛn mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sariɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərɔyaan 12.15 kui. † **20:7: 20.7** Yanyina nde, feni ito findixi Marigina ximɛnna nan na.

21 N bata a rali Yahudiyane nun Girɛkine birin ma a e xa e kɛɲaan maxɛtɛ, e tubi Ala ma, e dɛnkɛlɛya en Marigi Yesu ma.”
22 “Nba, Alaa Niin nan sigama n na Yerusalɛn taani iki. Feen naxanye sa ligama n na na yi, n mi ne kolon.
23 N naxan tun kolon fɔ n nɛma danguma taa yo taa, Alaa Nii Sariɲanxina n nakolonma a kasorasaan nun tɔrɔ wuyaxi n mamɛɛn yɛɛn na.
24 Koni n mi n niin yatɛxi sese ra fɔ n bata kiraan naxan dɛ suxu, n xa na rakamali. Marigi Yesu wanla naxan soxi n yii, n xa na raɲan. Na ni ito ra, a n xa Alaa hinanna fe Xibaru Faɲin seren ba.”
25 “Iki n na a kolon, fa fala n bata sigan ti ɛ tan naxanye birin tagi, n yi Alaa Mangayaan kawandin ba ɛ xa, ɛ tan sese mi fa n toma sɔnɔn.
26 Nanara, n na a falama ɛ xa to yɛtɛni, xa ɛ tan nde yo halagi, na goronna mi fa n tan xun ma.
27 Amasɔtɔ n bata Ala sagoon birin nali ɛ ma, a sese mi fa luxi.
28 Ɛ ɲɔxɔ lu ɛ yɛtɛ xɔn e nun Alaa Nii Sariɲanxina ɛ findixi yamaan naxan birin masuxu muxuye ra. Ɛ Alaa yamaan masuxu alo xuruse rabaan nun a kuruna bayo a bata a sara a yɛtɛ wunla ra.
29 Amasɔtɔ n na kolon, n na keli ɛ tagi waxatin naxan yi, muxu ɲaxine fama nɛn sodeni ɛ tagi, e kata ɛ yamaan kaladeni alo kankone xuruse kurun tagi.
30 Muxuna ndee kelima nɛn ɛ tagi, e yi fala tinxintarene ti alogo Yesu fɔxɔrabirane xa bira e fɔxɔ ra.
31 Nanara, ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi! N na ɛ keden kedenna birin nakolonxi feen naxanye ma ɲɛɛ saxan kɔɛɛn nun yanyina yɛɛgeni, ɛ nama ɲinan ne xɔn!”
32 “Awa, iki n bata ɛ taxu Ala ra e nun a hinan falan naxan nɔɛ sɛnbɛn fiyɛ ɛ ma, a yi na kɛɛn fi ɛ ma naxan maraxi muxu sariɲanxine birin xa.
33 N mi kunfaxi muxu yo a gbeti xɔn, hanma xɛmana, hanma dugine.
34 Ɛ yɛtɛna a kolon, n yɛtɛɛn yii fɔxɔne nan nxu nun n lanfane makone fanxi.
35 A lan en xa fangatarene mali kii naxan yi, n bata na birin yita ɛ ra wali xɔdɛxɛ sifani ito xɔn ma. Marigi Yesu falan naxan ti, ɛ xaxili lu ne xɔn ma. A naxa, ‘Naxan seen fima, na barayin gbo dangu a sɔtɔ muxun na.’ ”
36 Pɔli to yelin falan tiyɛ e xa, a yi a xinbi sin e fɛma, e birin yi Ala maxandi.
37 E birin yi wuga, e yi e yiin nabilin Pɔli ma, e yi a sunbu.
38 A to a fala e xa, a naxa, a e mi fa a toma sɔnɔn, na yi e sunu kati. E sa a mati han kunki dɛɛn na.

21

Pɔli siga fena Yerusalɛn taani

1 Nxu fata xanbini, nxu yi nxu tinxin Kosi bɔxɔn na kunkin kui. Na xɔtɔn bode, nxu sa so Rɔde bɔxɔni, nxu yi keli mɛnni nxu fa Patara taani.
2 Nxu yi kunkina nde li mɛn naxan yi fɔxɔ igeni gidima siga Fenisa yamanan binni, nxu yi te na kui.
3 Nxu Sipiri bɔxɔn toxina, nxu yi dangu a ra, a lu kɔmɛn fɔxɔn binni. Nxu yi siga Siriya yamanan binni. Nxu sa Tire taan li, kunkin yi lanma a xa goronne ragodo dɛnaxan yi.
4 Nxu yi Yesu fɔxɔrabirana ndee li mɛn. Nxu yi lɔxɔ xun keden ti ne fɛma. E yi a fala Pɔli xa Alaa Nii Sariɲanxin sɛnbɛni, e naxa, a a nama siga Yerusalɛn taani.

5 Koni na xunsagin ɲanxina, nxu yi keli, nxu siga. Yesu fɔxɔrabirane birin
yi sa nxu mati, e nun e ɲaxanle nun e diine han taan fari ma. Nxu yi nxu
xinbi sin baan dɛ, nxu yi Ala maxandi mɛnni.
6 Na xanbi ra, nxu yi nxu ɲungu nxu bode ma, nxu so kunkin kui, e tan yi
xɛtɛ e konni.
7 Nxu yi sigama kunkin kui, keli Tire taani siga Pitolomɛ taani, nxu yi
dɛnkɛlɛya muxune xɔntɔn na yi, nxu fɛriɲɛn e fɛma.
8 Na xɔtɔn bode nxu yi keli mɛn, nxu yi siga Sesariya taani. Nxu yi sa so
Filipi Xibaru Faɲi Raliin konni naxan yi na muxu sugandixi soloferene yɛ.*
9 Dii tɛmɛ fututare rasɔlɔnxi naanin yi Filipi yii, ne yi nabiya falane tima.
10 Nxu xi dando tixin na, nabiin naxan yi xili Agabusi, na yi fa sa keli
Yudaya yi.
11 A yi fa nxu fɛma, a yi Pɔli a tagi xidin tongo, a yi a yɛtɛ sanne nun a yiine
xidi na ra, a naxa, “Alaa Nii Sariɲanxin naxa, ‘Yahudiyane tagi xidini ito
kanna xidima ikiini Yerusalɛn taani, e a so siya gbɛtɛne yii.’ ”
12 Nxu na mɛ waxatin naxan yi, nxu birin yi Pɔli mafan, a a nama siga
Yerusalɛn taani.
13 Koni a yi nxu yabi, a naxa, “Nanfera ɛ wugama han ɛ n bɔɲɛn kala?
Amasɔtɔ n yitɔnxi na a ra e xa n xidi Yerusalɛn taani, e yi n faxa Marigi Yesu
xinla fe ra.”
14 A to mi tin nxɔ falan suxɛ, nxu mi kankan a ma, nxu yi a fala, nxu naxa,
“Marigin sagoon xa liga.”
15 Na lɔxɔne to dangu, nxu yi nxu yitɔn, nxu yi siga Yerusalɛn taani.
16 Yesu fɔxɔrabirana ndee yi nxu mati keli Sesariya taani. E yi nxu xali
Menason Sipiri kaan konni, nxu yi lan nxu xa yigiya dɛnaxan yi. Yesu
fɔxɔrabiran nan yi a ra xabu waxati xunkuye.

Pɔli yi Yaki xɔntɔn

17 Nxu Yerusalɛn taan li waxatin naxan yi, dɛnkɛlɛya muxune yi nxu
yisuxu sɛwani.
18 Na xɔtɔn bode, nxu nun Pɔli yi siga Yaki xɔntɔndeni. Dɛnkɛlɛya yamaan
fonne birin yi malanxi na yi.
19 Pɔli yi e xɔntɔn, a yi a wanla birin dɛntɛgɛn sa e xa Ala feen naxanye
ligaxi siya gbɛtɛne tagi.
20 E na mɛ waxatin naxan yi, e birin yi Ala tantun. E a fala Pɔli xa, e naxa,
“Nxu ngaxakedenna, a mato, Yahudiyan wuli wuyaxi bata dɛnkɛlɛya, e
birin mɔn tunnafanxi Musaa sariyan suxudeni.
21 Anu, muxune ito nan falaxi e xa, e naxa, a Yahudiyan naxanye birin
siya gbɛtɛne yɛ, a i ne xaranma e xa xɛtɛ Musaa sariyan fɔxɔ ra, a e mɔn
nama e diine banxulan, a e nama en ma namunne suxu.
22 En fa nanfe ligan nayi? Amasɔtɔ sikɛ yo mi na, e a mɛma nɛn, a i bata fa.
23 Nanara, nxu naxan falama i xa, i xa na liga. Awa, xɛmɛ naanin be
naxanye bata e dɛ ti Ala xa.
24 Siga e fɔxɔ ra, ɛ sa ɛ rasariɲan ɛ bode xɔn ma. I mɔn xa e saren fi, alogo e
xa e xunne bi. Nayi, birin a kolonma nɛn, a e feen naxanye falaxi i ya fe yi, a
ɲɔndi mi e sese ra, koni a i fan yɛtɛɛn Musaa sariyane suxi.
25 Koni siya gbɛtɛn naxanye tan bata dɛnkɛlɛya, nxu bata nxɔ miriyane
sɛbɛ, nxu yi a rasiga ne ma. Nxu naxa, e xa e yɛtɛ ratanga donseen donna

* **21:8: 21.8** A mato Xɛrane 6.5 nun Xɛrane 8.5-40 kui.

ma naxan bata rali suxurene ma, e nun sube wunli donna nun suben yifaxi donna nun yanga suxuna."†

26 Na xɔtɔn bode, Pɔli yi na xɛmɛne tongo e yi rasarinan e bode xɔn ma. Na xanbi ra, a so Ala Batu Banxini alogo a xa a fala e xa e sarinan lɔxɔne rakamalima waxatin naxan yi, e yi saraxan ba e keden kedenna birin xa.

Pɔli suxu fena Ala Batu Banxini

27 Soge solofereden nanmatɔna, Yahudiyan naxanye keli Asi yamanani, ne yi Pɔli to Ala Batu Banxini. E yi yamaan birin nadin a xili ma, e yi a suxu.

28 E sɔnxɔ sɔnxɔ, e naxa, "Isirayila muxune, ɛ nxu mali. Xɛmɛni ito nan sigama yiren birin yi, a xaranna ti en ma yamaan nun Musaa sariyan nun yireni ito xili ma. A yɛtɛɛn bata Girɛkine raso Ala Batu Banxini, e yi na sarinanna kala."

29 E ito falaxi nɛn bayo e bata yi Tirofime Efɛsi kaan to a fɔxɔ ra taani, e yengi yi a ma a Pɔli bata yi a raso Ala Batu Banxini.

30 Taan birin yi maxa, yamaan yi e gi sa keli yiren birin yi. E yi Pɔli suxu, e yi mini a bubuɛ Ala Batu Banxini tande ma. E yi a so dɛɛne ragali keden na.

31 Yamaan yi waxi Pɔli faxa feni. Muxuna nde yi fa a fala Romi kaane sofa ganla mangan xa, a sɔnxɔ sɔnxɔn Yerusalɛn taan yiren birin yi.

32 Sofa mangan yi sofane nun sofa kɛmɛn kuntigine xili, e siga e giyɛ yama gbeen fɛma. Na muxune sofane to waxatin naxan yi, e ba Pɔli bɔnbɛ.

33 Sofa mangan yi sa Pɔli suxu, a yi e yamari, a e xa a xidi yɔlɔnxɔn firin na. Na xanbi ra, a yi maxɔdinna ti a nde a ra, e nun a naxan ligaxi.

34 Koni muxuna ndee yi sɔnxɔma fena nde ra, bonne sɔnxɔma fe gbɛtɛ ma. Sofa mangan mi yi sese yɛɛ toma sɔnxɔ sɔnxɔni. Nayi, a yi yamarin fi a e xa siga Pɔli ra yire makantanxini.

35 Pɔli to e banxin te dɛɛn li, fɔ sofane xa yi fa a tongo nɛn, e siga a ra amasɔtɔ yamaan yi nanaraxi.

36 Yamaan birin yi biraxi a fɔxɔ ra, e sɔnxɔma, e naxa, "A xa faxa!"

Pɔli yi a yɛtɛ yɛba

37 E yi sigama Pɔli ra yire makantanxini waxatin naxan yi, a falan ti sofa mangan xa, a naxa, "I tinnɛ ba n xa falana nde ti i xa?" Sofa mangan yi a maxɔdin a naxa, "I Girɛki xuiin mɛma?

38 Na Misiran kaan xa mi i tan na ba, naxan baxi yamaan namurutɛdeni, a siga yɛngɛ so muxu wuli naaninna ra tonbonni?"

39 Pɔli yi a yabi, a naxa, "Yahudiyan nan n tan na, n barixi Tarise taan nin Silisi yamanani, na taa suturaxin dugurenna nan n tan na. Yandi, tin n xa falan ti yamaan xa."

40 Sofa mangan yi tin. Nanara, Pɔli yi keli a ti banxin te dɛɛn na, a yamaan masabari a yiin na. Awa, e dunduxina, Pɔli yi falan ti e xa Heburu xuini.

22

1 A naxa, "Ngaxakedenne nun n fafane, ɛ tuli mati, n xa n xɔnba ɛ xa!"

2 E to a mɛ a Heburu xuiin falama, e yi e raxara. Awa, Pɔli yi siga falan ma, a naxa,

3 "Yahudiyan nan n tan na, n barixi Tarise taan nin, Silisi yamanani. Koni n maxuruxi be nin. Gamaliyɛli nan n xaranxi en benbane sariyan suxu kiin ma. Alaa fe kunfan yi n fan yi alo ɛ tan birin kii naxan yi to.

4 N fan yi Yesu a Kiraan muxune bɛsɛnxɔnyama han n yi e faxa. N yi xɛmɛne nun naxanle suxuma, n yi e sa kasoon na.

† **21:25: 21.25** A mato Xɛrane 15.20 kui.

5 Saraxarali Kuntigi Singen nun yamaan fonne birin n seren bɛ nɛn na
ma, amasɔtɔ n kɛdin sɔtɔ e ra nɛn, siga en ngaxakeden Yahudiyane ma
Damasi taani. Nanara, n yi siga na yi muxuni itoe suxu xinla ma, n yi e xidi,
n xɛtɛ e ra Yerusalɛn taani e ɲaxankatadeni."

Pɔli yi a tubi feen fala
Xɛrane 9.1-19, 26.12-18

6 "Awa, n yi kira yi waxatin naxan yi, yanyi tagini, n bata yi maso Damasi
taan na, tɛɛ dɛgɛ gbeen yi ti n ma mafurɛn keli kore!
7 N bira bɔxɔni. N fala xuiin mɛ, a naxa, 'Sɔli, Sɔli, i n bɛsɛnxɔnyama
nanfera?'
8 N yi a maxɔdin, n naxa, 'Marigina, nde i tan na?' A yi n yabi, a naxa,
'Yesu Nasarɛti kaan nan n tan na, i naxan bɛsɛnxɔnyama iki!'
9 Muxun naxanye yi n fɔxɔ ra, ne fan yi na tɛɛ dɛgɛn to. Koni naxan yi
falan tima n xa, e mi na xuiin mɛ.
10 N yi maxɔdinna ti, n naxa, 'Marigina, n xa nanfe liga?' Awa, Marigin yi
a fala n xa, a naxa, 'Keli, i siga Damasi taani! Ala i yamarixi naxan birin liga
fe ra, ne birin sa falama i xa nɛn mɛnni.'
11 Na tɛɛ dɛgɛ gbeen yi n danxu, na ma, n lanfane yi n yii rasuxu e siga n
na Damasi taani."
12 "Awa, xɛmɛna nde yi na yi, naxan yi xili Ananiyasi. Muxu tɔgɔndiyaxin
nan yi a ra, a yi Alaa sariyan suxi, Yahudiyan naxanye birin yi dɔxi mɛnni,
ne yi a binyaxi kati!
13 Na yi fa, a ti n dɛxɔn, a naxa, 'Ngaxakedenna Sɔli, seen to fa!' N yi toon ti
keden na, n yi a tan to.
14 A yi a fala, a naxa, 'Nxu benbane Ala bata i sugandi alogo i xa a sagoon
kolon, i yi Tinxin Muxun Yesu to, i yi a xuiin yɛtɛɛn mɛ.
15 Amasɔtɔ i bata feen naxanye to, i yi a mɛ, i findima nɛn na seren na
muxune birin xa.
16 Awa, i fa nanse mamɛma iki? Keli, i rafu igeni, i yulubine birin xa ba i
ma, i yi a maxandi a xinli.' "

Pɔli a xɛrayana siyane ma

17 "N xɛtɛxina Yerusalɛn taani, n yi Ala maxandima Ala Batu Banxini
waxatin naxan yi, n yi fe toon ti alo xiyena.
18 N yi Marigin to, a yi a fala n xa, a naxa, 'I mafura, i keli Yerusalɛn taani
keden na, amasɔtɔ i sereyaan naxan bama n ma fe yi, e mi na suxuma.'
19 N yi a yabi, n naxa, 'Marigina, e a kolon yati a n yi sigama salide
banxine yi, naxanye dɛnkɛlɛyaxi i ma, n yi ne sa kasoon na, n yi e bɔnbɔ.
20 E to yi i serena Etiyɛn faxama, n tan yɛtɛɛn yi na, n tin nɛn. Naxanye yi a
faxama, n tan nan yi ne dugine kantanma.'
21 Awa, Marigin yi a fala n xa, a naxa, 'Siga, amasɔtɔ n na i rasigama nɛn
siya gbɛtɛne ma yire makuyene yi.' "
22 Yamaan yi e tuli mati Pɔli xuiin na han a yi na fala. E yi sɔnxɔ fɔlɔ kati, e
naxa, "A xa faxa! Muxu sifani ito lu daxi mi a ra a nii ra!"
23 E yi sɔnxɔma, e e domane wolima kore, e gbangbanni te.
24 Romi sofa mangan yi yamarin fi, a e xa so Pɔli ra yire makantanxini. A
naxa, a e xa a bulan, e yi a maxɔdin alogo a xa a kolon yamaan sɔnxɔma a
ma feen naxan ma.
25 Koni e to a xidi a bulan xinla ma, sofa kɛmɛn kuntigin naxan yi tixi na,
Pɔli yi na maxɔdin, a naxa, "A daxa ɛ xa Romi dugurenna nde bulan hali ɛ
munma naxan makiti singen?"

26 Sofa kɛmɛn kuntigin na mɛ waxatin naxan yi, a yi siga sofa mangan
fɛma, a yi na fala, a yi a maxɔdin, a naxa, “I nanfe ligɛ? Romi dugurenna
nde nan xɛmɛni ito ra!”
27 Nanara, sofa mangan yi siga, a yi Pɔli maxɔdin, a naxa, “A fala n xa, xa
Romi dugurenna nde nan i tan na?” Pɔli yi a yabi, a naxa, “Ɔn, a tan nan nde
n na.”
28 Sofa mangan yi a fala, a naxa, “N gbeti gbeen nan baxi, n findi Romi
dugurenna ra.” Pɔli yi a yabi, a naxa, “Koni n tan barixi Romi dugurenyaan
nin.”
29 Muxun naxanye yi a bulanma nun alogo a xa falan ti, ne yi keli a fɛma
keden na. Sofa mangana a kolon waxatin naxan yi, a bata yi Romi
dugurenna nde xidi yɔlɔnxɔnna ra nun, na fan yi gaxu.

Yahudiyane yi Pɔli makiti

30 Yahudiyane yi Pɔli kansunma feen naxan na, sofa mangan yi waxi na
kolon feni. Nanara, na xɔtɔn bode, e yi Pɔli fulun. Sofa mangan yi saraxarali
kuntigine nun kitisa yamaan yamari, e yi e malan. Na xanbi ra, a yi Pɔli ti e
yɛtagi.

23

1 Pɔli yi kitisa yamaan mato kati, a naxa, “Ngaxakedenne, n feen naxanye
ligaxi Ala yɛɛ xɔri han to, n mi n yɛtɛ yalagima ne ra.”
2 Muxun naxanye yi tixi Pɔli fɛma, Saraxarali Kuntigi Singena Ananiyasi
yi ne yamari, a e xa Pɔli dɛɛn garin.
3 Pɔli yi a fala a xa, a naxa, “Ala i fan bɔnbɔma nɛn, i tan naxan luxi alo
banxin naxan fari mafixa, koni a kuiin lɔxi. I dɔxi n makitideni sariyan xɔn.
Koni i tan sariyan kalama amasɔtɔ i bata yamarin fi, a e xa n bɔnbɔ!”
4 Muxun naxanye yi Pɔli fɛma, ne yi a fala a xa, e naxa, “I Alaa Saraxarali
Kuntigi Singen nan konbima na ra.”
5 Pɔli yi a yabi, a naxa, “Ngaxakedenne, n mi yi a kolon a Saraxarali
Kuntigi Singen nan a ra. Amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, ‘I nama fala
ɲaxin ti i ya yamaan mangan ma.’* ”
6 Pɔli yi a kolon, a Saduse muxune nun Farisi muxune nan yi na yamaan
na. A yi keli, a yi a fala a xuini texin na kitisa yamaan tagi, a naxa,
“Ngaxakedenne, Farisi muxun nan n na. N fafe fan Farisi muxun na a ra. E
n makitima bayo n laxi a ra a faxa muxune kelima nɛn sayani!”
7 A na falaxina, Saduse muxune nun Farisi muxune yi fɔlɔ e bode
matandɛ, yamaan yi taxun.
8 Saduse muxune yi a falama, e naxa, a muxune mi kelima sayani, e mɔn
naxa, a malekane mi na hanma sɛnbɛ totarene. Koni Farisi muxune tan yi
laxi ne birin na.
9 Nanara, sɔnxɔ sɔnxɔ gbeen yi keli. Awa, sariya karamɔxɔna ndee yi keli
Farisi muxune yɛ, e ti, e matandin ti kati! E naxa, “Nxu mi fe ɲaxi yo toxi
xɛmɛni ito a fe yi. Yanyina nde, sɛnbɛ totarena nde hanma malekan falan ti
a xa nɛn yati!”
10 Matandin yi gbo ayi han sofa mangan yi gaxu, a e nama Pɔli yibɔ dungi
dungin na. Nanara, a sofane yamari, a e xa sa Pɔli tongo yamaan tagi, e siga
a ra yire makantanxini.
11 Na kɔɛɛn na, Marigin yi mini Pɔli xa, a naxa, “I wɛkilɛ! I sereyaan bama
n xa nɛn Romi taani alo i a liga Yerusalɛn taani kii naxan yi.”

* **23:5: 23.5** Xɔrɔyaan 22.27

E yanfan so Pɔli ma

12 Na xɔtɔn bode, Yahudiyane yi e malan e lan a ma, e yi e kɔlɔ, a e mi
donseen donma, e mi igen minma fɔ e Pɔli faxa.
13 Naxanye na feni tɔn, e dangu muxu tonge naanin na.
14 Na xanbi ra, e siga saraxarali kuntigine nun fonne fɛma, e naxa, “Nxu
bata nxu kɔlɔ, a nxu nama sese don fɔ nxu Pɔli faxa.
15 Awa, nayi ɛ tan nun kitisa yamaan xa xɛraan nasiga Romi sofa mangan
ma, a a xa Pɔli rafa ɛ ma alogo ɛ xa a fe fɛsɛfɛsɛ. Nxu yitɔnxi nxu xa a faxa
benun a xa be li.”
16 Koni Pɔli magilɛna dii xɛmɛn na yanfan mɛxina, a yi siga yire
makantanxini, a sa feni ito fala Pɔli xa.
17 Na xanbi ra, Pɔli yi sofa kɛmɛn kuntigina nde xili, a yi a fala a xa, a
naxa, “Banxulanni ito tongo, i siga a ra sofa mangan fɛma, a waxi falana
nde ti feni a xa.”
18 A yi a tongo, a siga a ra sofa mangan fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Pɔli
naxan kasoon na, na nan n xilixi, a yi a fala n xa, a naxa, a n xa fa
banxulanni ito ra i fɛma amasɔtɔ a waxi fena nde fala feni i xa.”
19 Sofa mangan yi banxulanna yii rasuxu, a siga a ra a danna, a sa a
maxɔdin, a naxa, “I nanfe falama n xa?”
20 Banxulanna yi a fala a xa, a naxa, “Yahudiyane bata lan a ma a tila e xa
i mafan, a i xa Pɔli rasiga kitisa yamaan ma alogo e xa a fe fɛsɛfɛsɛ.
21 Koni i nama i tuli mati ne ra amasɔtɔ e dangu muxu tonge naanin na
naxanye luxunxi Pɔli yɛɛ ra. E birin bata e kɔlɔ, a e nama sese don, e nama e
min, han e yi a faxa. E yitɔnxi na nan ma iki. E i ya yamarin nan tun
legedenma.”
22 Sofa mangan yi a fala, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa fa fala i bata
na yɛba n xa.” A banxulanna yiba, a yi siga.

Pɔli yi rasiga Felisi ma

23 Sofa mangan yi sofa kɛmɛn kuntigi firin xili, a naxa, “Ɛ sofa kɛmɛ firin
tongo, e nun soo kan tonge solofere nun tanba kan kɛmɛ firin. Ɛ ne yitɔn,
siga Sesariya taani to kɔɛɛn na dɛge waxatin na dangu.
24 Ɛ fa soona ndee ra Pɔli tongo xinla ma, alogo a xa sa yamana kanna
Felisi konna li bɔɲɛ xunbenli.”
25 Na xanbi ra, a kɛdin sɛbɛ, a naxa,
26 “N tan Kilɔdi Lisiyasa bata i tan Felisi yamana kan faɲin xɔntɔn.
27 Yahudiyane xɛmɛni ito suxi, a yi luxi ndedi, e xa a faxa. N to a kolon a
Romi dugurenna nan a ra, nxu nun n ma sofane yi siga, nxu sa a rakisi.
28 E a kansunma feen naxan na, n yi waxi na kolon feni. Nanara, n siga a
ra e kitisa yamaan fɛma.
29 N yi a to, a e a kansunma e sariya kala feen nan na, koni a mi fe yo
ligaxi, a faxɛ feen naxan ma hanma e a sɛ kasoon na feen naxan ma.
30 Koni n to a mɛ a Yahudiyane bata yanfan so a ma, n yi a rasiga i ma
keden na. N mɔn yi a kansun muxune yamari a e xa sa e mawuga i tan
fɛma.”
31 Yamarin naxan fi sofane ma e yi na liga. E yi Pɔli tongo, e siga a ra
Antipatiri taani.
32 Na xɔtɔn bode sofaan naxanye siga e sanni, ne yi xɛtɛ yire
makantanxini. Soo kanne yi Pɔli tongo.
33 E yi siga Pɔli ra Sesariya taani, e yi a so yamana kanna yii, e kɛdin fan so
a yii.

34 Yamana kanna yi kɛdin xaran, a Pɔli maxɔdin a kelixi yamanan naxan
yi. A a kolon waxatin naxan yi, a a kelixi Silisi yamanan nin,
35 a naxa, “I kansun muxune na be li waxatin naxan yi, n na n tuli matima
nɛn i ya fe ra na waxatini.” Na xanbi ra, a yamarin fi a kantan muxune xa
Pɔli mara yamana kan banxini.

24

Yahudiyane yi Pɔli kansun

1 Soge suulun danguxina, Saraxarali Kuntigi Singena Ananiyasi yi siga
Sesariya taani e nun yamaan fonna ndee nun muxu xun mayɛngɛn naxan
xili Teritule. Ne yi e mawuga Pɔli fari yamana kanna yɛtagi.
2 E to Pɔli maxili, Teritule yi Pɔli kansun fɔlɔ falani itoe yi, a naxa, “Felisi
manga faɲina, nxu bɔɲɛ xunbeli gbeen naxan sɔtɔma i barakani, e nun i
feen naxanye yitɔnxi i ya xaxilimayani, nxu siyaan sabati feen na,
3 nxu fe faɲin naxanye birin sɔtɔma i yii waxatin birin e nun yiren birin
yi, nxu barikan birama i xa na ra, manga Felisi.
4 Koni hali na, nxu nama i ya waxatin tongo. Nanara, n na i mafanma,
yandi i tuli mati nxu dɛntɛgɛ xuiin na ndedi.
5 Nxu bata xɛmɛni ito to, muxu tɔrɔ gbeen na a ra naxan sɔnxɔ sɔnxɔn
nakelima Yahudiya yamaan yɛ dunuɲa yiren birin yi. A tan nan Yesu
Nasarɛti kaana dinan yɛɛratiin na.
6 A mɔn bata kata a xa Ala Batu Banxina sariɲanna kala. Nanara, nxu a
suxi. A xɔnla yi nxu ma, nxu xa a makiti alo nxɔ sariyan kii naxan yi.
7 Koni sofa mangana, Lisiya yi fa a tongo nxu yii karahanni.
8 Na xanbi ra, a yi yamarin fi, a a kansun muxune xa fa i fɛma. Xa i xɛmɛni
ito maxɔdin, i yɛtɛna a kolonma nɛn nxu a kansunma feen naxan birin na.”
9 Yahudiyane fan yi tin na falan ma, e naxa, a ɲɔndi nan na birin na.

Pɔli yi a xɔnba Felisi yɛtagi

10 Yamana kanna yi Pɔli yamari, a a xa falan ti. Pɔli yi a fala, a naxa, “N na
a kolon, a i bata findi kitisaan na siyani ito xun na xabu ɲɛɛ wuyaxi.
Nanara, n na n xɔnbama i yɛtagi xaxili ragidini.
11 I yɛtɛɛn nɔɛ a kolonɲɛ nɛn yati, a munma dangu xi fu nun firin na singen
xabu n siga Yerusalɛn taani Ala batudeni.
12 E mi n lixi Ala Batu Banxini muxe matandide yi, hanma yamaan kui
sodeni salide banxine yi hanma yire gbɛtɛ yi taani.
13 E n kansunma feen naxanye ra iki, e mi nɔɛ na ɲɔndin yitɛ i ra.
14 N na n tiyɛ na ra i yɛtagi fa fala a n na n benbane Ala nan batuma Yesu a
Kiraan xɔn e a falan naxan ma a wule dinan nan a ra. Anu, feen naxan birin
sɛbɛxi Sariya Kitabun kui e nun nabine kitabune kui, n laxi ne birin na.
15 Nxu nun itoe birin yigi saxi Ala yi kii kedenna nin, a faxa muxune
kelima nɛn sayani, tinxin muxune nun tinxintarene birin.
16 Nanara, n na n fanga bɛrɛn ligama waxatin birin, alogo n nama n yɛtɛ
yalagi Ala yɛtagi e nun muxune yɛtagi.”
17 “N bata yi ɲɛɛ dando ti n mi Yerusalɛn taan li. Koni iki, n sigaxi
Yerusalɛn taani nɛn alogo n xa siga kiseene ra n kon kaa yiigelitɔne xa. N
mɔn yi saraxane ba Ala xa.
18 N bata yi n yɛtɛ rasariɲan, e n li Ala Batu Banxini na ligadeni waxatin
naxan yi. Gali mi yi n fɛma, sɔnxɔ sɔnxɔn mi yi na.

19 Koni Yahudiyan naxanye kelixi Asi yamanani, ne nan yi lanma e xa fa i
yɛtagi n kansundeni, xa fena nde e kui n xili ma.
20 Xanamu, muxun naxanye be, ne xa a fala n kalan naxan tixi, n yi tixi
kitisa yamaan yɛtagi waxatin naxan yi.
21 Fɔ n falan naxan tixi e tagi n xuini texin na, n naxa, ‘Ɛ n makitima to
bayo n laxi a ra a faxa muxune kelima nɛn sayani!’ ”
22 Felisi naxan yi Yesu a Kiraan kolon ki faɲi, na yi falani so, a yi a fala e xa,
a naxa, “Sofa mangan Lisiyasa na fa waxatin naxan yi, n yi i ya kitin bolon.”
23 A yi a fala sofa kɛmɛn kuntigin xa, a xa Pɔli kantan kasoon na, a yi a
xɔnbeɲin ndedi, a e mɔn nama tondi a xɔyine xa a mali a makone ra.

Pɔli Felisi nun Dirusila yɛtagi

24 Xi dando danguxina, Felisi nun a ɲaxanla Dirusila yi fa, Yahudiya
ɲaxanla nan yi na ra. Felisi yi xɛraan nasiga Pɔli xilideni, a yi a tuli mati a
falan na lan dɛnkɛlɛyaan ma Alaa Muxu Sugandixin ma Yesu.
25 Koni Pɔli yi falan tima waxatin naxan yi lan tinxinna nun yɛtɛ suxun
nun kiti famatɔna fe ma, gaxun yi Felisi suxu. A yi a fala a xa, a naxa, “Siga
singen, xa waxati sa lu n yii, n na i xilɛ.”
26 A mɔn yi waxi a xɔn a Pɔli xa gbetin so a yii. Na nan yi a ra a yi a xilima
waxatin birin alogo e xa batu.
27 Nɛɛ firin danguxina, Pɔrusu Fɛsitu yi dɔxɔ yamana kanyani Felisi
funfuni. Felisi yi waxi a xɔn ma, a xa Yahudiyane rafan feen liga. Nanara, a
yi Pɔli lu kasoon na.

25

Pɔli Fɛsitu yamana kanna yɛtagi

1 A faan xii saxanna yamanani, Fɛsitu yi keli Sesariya taani siga Yerusalɛn
taani.
2 Saraxarali kuntigine nun Yahudiya fonne yi e mawuga Pɔli fari.
3 E yi Fɛsitu mafan a a xa e rafan feen liga, a yi fa Pɔli ra Yerusalɛn taani. E
bata yi yanfan so a ma nun, e yi wama a faxa feni kira yi.
4 Fɛsitu yi e yabi, a naxa, “Pɔli maraxi kasoon na Sesariya taani, n tan fan
yɛtɛɛn mi buma, n siga na yi.
5 Xa a fe ɲaxi ligaxi, ɛ yɛɛratina ndee xa siga n fɔxɔ ra Sesariya taani, e sa a
kansun.”
6 Fɛsitu yi lu e fɛma xii solomasɛxɛ han fu yatɛ, na xanbi ra, a siga Sesariya
taani. Na xɔtɔn bode, a yi dɔxɔ kiti sadeni, a yi e yamari, a e xa Pɔli raso.
7 Pɔli na li waxatin naxan yi, Yahudiyan naxanye yi kelixi Yerusalɛn taani,
ne yi ti a rabilinni, e fe ɲaxi wuyaxi sa a xun ma, e mi yi nɔɛ naxanye ɲɔndin
mayitɛ.
8 Koni Pɔli yi a yɛtɛ xɔnba, a naxa, “N mi kala yo tixi Yahudiyane sariyan
ma hanma Ala Batu Banxin ma hanma Romi Manga Gbeen ma.”
9 Fɛsitu yi waxi a xɔn ma, a xa Yahudiyane rafan feen liga. Nanara, a yi
Pɔli maxɔdin, a naxa, “I waxi a xɔn ma, i xa siga Yerusalɛn taani, i sa makiti
feni itoe ma n yɛtagi na yi ba?”
10 Pɔli yi a fala, a naxa, “N tixi Romi Manga Gbeena kiti saden ni ito ra, a
lan n xa makiti be. N mi tinxintareya ligaxi Yahudiyane ra hali alo i yɛtɛna a
kolon kii naxan yi.
11 Xa n bata tinxintareyaan liga hanma fe gbɛtɛ, n faxɛ naxan ma, n mi
tondima n xa faxa. Koni itoe wulen nan sama n xun ma. A mi daxa muxu
yo xa n so e yii. Nba, Manga Gbeen xa n makiti Romi taani!”

12 Fɛsitu yelin falan tiyɛ a maxadi muxune xa waxatin naxan yi, a yi Pɔli yabi, a naxa, “I bata Romi Manga Gbeena fe fala, na ma, i sigama nɛn Manga Gbeen yɛtagi!”

Pɔli yi ti manga gbɛtɛ yɛtagi

13 Xii dando to dangu, Manga Agiripa nun Berinisi yi siga Fɛsitu xɔntɔndeni Sesariya taani.

14 E to yi xii wuyaxi radanguma na, Fɛsitu yi Pɔli a fe yɛba Mangan xa, a naxa, “Muxuna nde be, Felisi naxan luxi kasoon na.

15 N siga Yerusalɛn taani waxatin naxan yi, Yahudiyane saraxarali kuntigine nun yamaan fonne mawugan sa nɛn a fari, a n xa a yalagi.

16 Koni n yi a fala e xa, n naxa, Romi kaane mi darixi muxun faxɛ benun e nun a kansun muxune xa ti kitisaan yɛtagi a yi a yɛba.

17 Nanara, e birin yi fa n fɔxɔ ra be. N mi bu tixi n yi a makiti fɔlɔ na xɔtɔn bode, n yamarin fi a e xa fa xɛmɛn na.

18 A kansun muxune yi ti koni n yi mirixi feen ɲaxin naxanye ma, e mi a kansun ne sese ra

19 fɔ e to lu e bode matandɛ e dinana fe ra e nun Yesu a fe, naxan bata faxa, koni Pɔli naxan ma fe falama a a bata keli sayani.

20 N tan mi yi a kolon n naxan ligɛ matandi sifani ito yi. Nanara, n yi Pɔli maxɔdin, xa a yi wama siga feen nin Yerusalɛn taani alogo a xa sa makiti feni ito ra mɛnni.

21 Koni Pɔli yi wa a feen xali feni Manga Gbeen yɛtagi Romi taani. Nanara, n yi yamarin fi a e xa a ramara han n yi a rasiga Romi Manga Gbeen ma.”

22 Agiripa yi a fala Fɛsitu xa, a naxa, “N fan waxi xɛmɛni ito xuiin namɛ feni.” Fɛsitu yi a yabi, a naxa, “I a xuiin namɛma nɛn tila.”

23 Na xɔtɔn bode Agiripa nun Berinisi yi fa, yama gbeen biraxi e fɔxɔ ra binyeni. E tan nun sofa kuntigine nun taan muxu gbeene yi siga malan banxini. Fɛsitu yi yamarin fi, a e xa fa Pɔli ra.

24 Fɛsitu yi a fala, a naxa, “Manga Agiripa nun muxun naxanye birin nxu dɛxɔn ma be, ɛ bata xɛmɛni ito to Yahudiya yamaan birin mawugan saxi naxan fari Sesariya taan nun Yerusalɛn taani. E birin yi lu sɔnxɔ sɔnxɛ, e naxa, a a mi lan a xa lu a nii ra sɔnɔn.

25 Koni n mi fefe toxi a faxɛ naxan ma. Koni a yɛtɛɛn bata Romi Manga Gbeena fe fala. Na nan a toxi, n yi a ragidi n xa a rasiga.

26 Koni fala kɛndɛ yo mi n yii n naxan sɛbɛma Manga Gbeen ma. Nanara, n bata fa a ra ɛ yɛtagi katarabi i tan Manga Agiripa ma, alogo en na yelin a fɛsɛfɛsɛdeni, n nɔɛ fena nde sɛbɛ nɛn.

27 Amasɔtɔ n tan yɛɛ ra yi, a mi lan n kasorasaan nasiga Manga Gbeen ma, fɔ n na a yɛba a kalan naxan tixi.”

26

Pɔli yi a yɛtɛ xɔnba

1 Agiripa yi a fala Pɔli xa, a naxa, “Waxatini i yii i falan ti i yɛtɛ a fe yi.” Pɔli yi a yiini te, a yi a yɛtɛ xɔnba iki:

2 A naxa, “Manga Agiripa, Yahudiyane n kansunma feen naxanye ra, n sɛwaxi to, n xa ti i yɛtagi n xɔnbadeni i xa lan ne birin ma.

3 Amasɔtɔ i Yahudiyane namunne nun matandine birin kolon ki faɲi. Awa yandi, n bata i mafan, i tuli mati n na ki faɲi.”

4 “Yahudiyane birin n sɔnna kolon xabu n dii ɲɔrɛyani. Xabu a fɔlɔni, n na
n ma siimayaan maxalixi n siyaan nun Yerusalɛn taan nin.
5 E n kolon xabu to mi a ra. E nɔɛ sereyaan bɛ nɛn, xa e sa wa, fa fala n yi
Farisi muxune nan yɛ, naxanye findixi nxɔ dinan dina xɔnxɔnne ra.
6 Ala en benbane tuli sa naxan na, n yigi saxi na nin. Na nan a ligaxi, e n
makitima iki.
7 En bɔnsɔn fu nun firinne birin yigi saxi na tuli sa rakamalixin nan to fe
yi, e nɛma Ala batuɛ kɔɛɛn nun yanyin na e sɔbɛɛn birin na. Mangana,
Yahudiyane n kansunma na yigin nan ma fe ra.
8 Nanfera ɛ tan mi laxi a ra a Ala faxa muxune rakelima nɛn sayani?”
9 “N tan fan ma miriyani, n bata yi a ragidi nun n xa Yesu Nasarɛti kaan
xinla yɛngɛ.
10 N na nan liga Yerusalɛn taani. N nɔɔn sɔtɔ saraxarali kuntigine ra, n yi
muxu sariɲanxi wuyaxi sa kasoon na. E na yi e faxa feen nata, n yi n xuiin fi.
11 N yi e ɲaxankatama salide banxine birin yi sanɲa ma wuyaxi. N yi e
karahanma e xa e Marigin nayelefu. N ma xɔlɔn yi gbo ayi e xili ma han n yi
e bɛsɛnxɔnya yamana gbɛtɛne taane yi.”

Pɔli yi a tubi feen fala
Xɛrane 9.1-19 nun 22.6-16

12 “Na ma, lɔxɔna nde, n yi siga Damasi taani saraxarali kuntigine nɔɔn
nun e tinna ma.
13 Mangana, n yi kira yi waxatin naxan yi, yanyi tagini, tɛɛ dɛgɛ gbeen yi ti
nxu nun n fɔxɔrabirane ma keli kore, a dɛgɛn yi gbo sogen xa.
14 Nxu birin yi bira bɔxɔni. N yi xuina nde mɛ Heburu xuini naxan yi a
falama n xa, a naxa, ‘Sɔli, Sɔli, i n bɛsɛnxɔnyama nanfera? A xɔdɔxɔ i tan ma,
i tondi i gbɛngbɛn muxun bun alo turana.’
15 N yi maxɔdinna ti, n naxa, ‘Marigina, nde i tan na?’ A yi n yabi, a naxa,
‘Yesu nan n tan na, i naxan bɛsɛnxɔnyama.
16 Koni keli, i ti. N minixi kɛnɛnni i xa nɛn alogo i xa findi n ma walikɛɛn
na, i feen naxanye toxi n ma fe yi to, i findi ne seren na e nun n naxanye
yitama i ra.
17 N ni i ratangama nɛn i ya yamaan ma e nun siya gbɛtɛne, n na i xɛma
naxanye ma
18 alogo i xa sa e yɛɛne rabi, i yi e ba dimin nun Setana nɔɔn bun ma, i fa e
ra Alaa kɛnɛnna ma. Xa e dɛnkɛlɛya n ma, e yulubi xafarin sɔtɔma nɛn, e lu
Ala muxu sariɲanxine yɛ.’ ”

Pɔli yi a wanla fe fala

19 “Nanara, Manga Agiripa, n fe toon naxan ti keli kore, n mi na matandi.
20 N yi kawandin ba Damasi kaane nun Yerusalɛn kaane nun Yudaya
kaane birin nun siya gbɛtɛne fan tagi. N yi a fala e xa, n naxa, e xa e xun
xanbi so e hakɛne yi, e fa Ala ma, e kɛwanle yi a yita fa fala a e bata tubi.
21 Yahudiyane n suxi Ala Batu Banxini na nan ma, e kata n faxa feen na.
22 Koni Ala n malima nɛn han to, n mɔn be alogo n xa sereyaan ba birin
xa, muxudin nun muxu gbeena. N mi sese falama fɔ nabine nun Musa bata
yi naxan fala nun lan fe famatɔne ma.
23 E naxa, a Alaa Muxu Sugandixin yi tɔrɔma nɛn, a findi muxu singen na
naxan kelima sayani, a yi kɛnɛnna rali a yamaan nun siya gbɛtɛne ma.”
24 Awa, Pɔli to yi a yɛtɛ xɔnbama na kiini, Fɛsitu yi a fala a xuini texin na, a
naxa, “Pɔli, seen nan soxi i yi! I ya xaran gbeen bata seen naso i yi!”

25 Pɔli yi a yabi, a naxa, “Fɛsitu, muxu faɲina, se mi soxi n yi. N ɲɔndin nun lɔnnin nan falama i xa.
26 Amasɔtɔ Manga Agiripa feni ito kolon, nayi n nɔɛ falan tiyɛ a xa nɛn xaxili ragidini. N laxi a ra, a a feni itoe kolon ki faɲi, bayo e mi rabaxi luxunni.
27 Manga Agiripa, i laxi nabine falane ra ba? N na a kolon a i bata la e ra!”
28 Agiripa yi Pɔli yabi, a naxa, “I n findɛ Yesu mantonna ra waxatidini ito yi ba?”
29 Pɔli yi a yabi, a naxa, “Xa waxatin xunkuya ayi ba, xa a dungi ayi ba, n na Ala maxandima nɛn i tan xa e nun naxanye birin tuli matixi n na to, alogo ɛ xa lu alo n tan kii naxan yi to, ba yɔlɔnxɔnni itoe ra!”
30 Na xanbi ra, mangan nun yamana kanna nun Berinisi nun muxun bonne birin yi keli,
31 e to yi minima, e yi lu a falɛ e bode xa, e naxa, “Xɛmɛni ito mi fefe ligaxi a faxɛ naxan ma hanma a sama kasoon na naxan ma.”
32 Agiripa yi a fala Fɛsitu xa, a naxa, “Xa xɛmɛni ito mi yi maxandin ti nun a Romi Manga Gbeen xa a makiti, en yi a beɲinma nɛn nun.”

27

Pɔli yi siga Romi taani

1 E lan a ma waxatin naxan yi, a nxu xa siga kunkin kui Itali yamanani, e yi Pɔli nun kaso ra muxuna ndee so sofa kɛmɛn kuntigina nde yii naxan yi xili Yuliyusi, Romi Manga Gbeena sofane yɛ.
2 Nxu so kunkina nde kui naxan keli Adiramiti taani. A yi danguma Asi yamanan fɔxɔ igen taa dɛɛne nan na. Arisitaraki yi nxu fɔxɔ ra, Masedoniya kaan naxan keli Tesaloniki yi.
3 Na xɔtɔn bode nxu yi sa so Sidɔn taani. Awa, Yuliyusi yi fe faɲin naba Pɔli xa, a tin a xa siga a xɔyine fɛma fanda fendeni.
4 Nxu to keli na yi, nxu siga igen tagini dɛnaxan xili Sipiri, bayo foyen bata yi a xun sa nxu ma.
5 Nxu yi fɔxɔ igeni gidi Silisi nun Panfiliya yamanan dɛxɔn ma, nxu yi sa Mira taan li Lisi yamanani.
6 Sofa kɛmɛn kuntigin yi kunkina nde li na naxan yi kelixi Alesandire taani, a sigama Itali yamanani. A yi nxu raso na kunkin kui.
7 Nxu yi siga ndedi ndedi han xii wuyaxi, han nxu sa Sinidi bɔxɔn li fɔxɔ igen tagi tɔrɔni. Bayo foyen mi yi tinma nxu xa siga mɛn binni, na yi a liga nxu siga Kirɛti bɔxɔn bode fɔxɔn na fɔxɔ igen tagi, nxu yi dangu Salemone gɛmɛn yɛtagi.
8 Nxu yi dangu xareyaan dɛxɔn tɔrɔni, nxu yi yirena nde li dɛnaxan yi xili Tide Faɲina Lase taan dɛxɔn ma.
9 Nxu bata yi bu sigatini han igen xun ma sigatiin yi magaxu ayi nxu ma. Yahudiyane sun suxu waxatin bata yi dangu nun. Na nan a liga Pɔli yi e rakolon,
10 a naxa, “Ngaxakedenne, n bata a to, en ma ige xun ma sigatiin findima gbalon nan na. Xa en siga, a findima kala nan na kunkin nun a kui seene ma e nun en tan yɛtɛɛn ma.”
11 Koni sofa kɛmɛn kuntigin yi laxi kunki ragine kuntigin nun kunki kanna xuiin na dangu Pɔli a falan na.

12 Bayo na bɔxɔni, kunki tiden mi yi fan ɲɛmɛn nadanguden na, muxu
wuyaxi yi waxi kata feni, a nxu xa siga Kirɛti bɔxɔn kunki ratideni ɲɛmɛn
nadangudeni dɛnaxan xili Fenixi, dɛnaxan yɛɛ rafindixi sogegododen ma.

Foye gbeena fe fɔxɔ igen xun ma

13 Foyedin yi fɔlɔ fɛ keli yiifanna ma. E yi e miri, a e waxɔn feen bata liga e
xa. Nanara, e yi kunkin nati seen ba igeni, e lu sigɛ Kirɛti bɔxɔn dɛ.
14 Koni mafurɛn, foye gbeen yi keli xareyaan mabinni, naxan xili, “Kɔmɛn
ma foyena.”
15 Na foyen yi kunkin tuntun. E mi yi nɔɛ kunkin natiyɛ. Nxu yi a lu foyen
yi siga nxu ra.
16 Nxu yi dangu bɔxɔna nde dɛxɔn, naxan xili Kawuda. Nde yi ba foyen na
mɛnni. Nxu yi kata gbeen ti nxu xa marakantan kunkidin nate kunkin fari.
17 E a rate waxatin naxan yi, e yi lutine xidi kunkin na a rabilinni alogo a
nama kala. E yi gaxuxi a foyen nama kunkin xali a sa bɔnbɔ Sirite ɲɛmɛnsin
gbiligbinle ra. Nanara, e yi kunkin nati seen nagodo, foyen yi lu sigɛ nxu ra.
18 Foyen yi nxu bɔnbɔ ki faɲi. Na xɔtɔn bode, e yi goronne ramini fɔlɔ
kunki gbeen kui, e yi e rawoli ayi igeni.
19 A soge saxandeni, kunki ragine yɛtɛɛn yi kunkin nagi seene rawoli ayi
igeni.
20 Xii wuyaxi nxu mi sogen to hanma sarene. Koni foyen tan yi gboma ayi
nɛn tun. Dɔnxɛn na nxu yi yigitɛgɛ, a nxu mi fa kisima.
21 A bata yi xii wuyaxi ti e mi e dɛge. Pɔli yi keli, a ti muxune tagi, a naxa,
“Ngaxakedenne, ɛ yi lanma nun ɛ yi n xuiin suxu ɛ mi keli Kirɛti bɔxɔni. Ɛ mi
yi kalan nun bɔnɔ gbeeni itoe sɔtɔma nun.
22 Nba, iki n na ɛ mafanma nɛn, ɛ xa ɛ wɛkilɛ. Muxu yo mi faxama, kunkin
nan tun kalama.
23 Amasɔtɔ n Marigina Ala, n naxan batuma, na malekana nde bata a
maso n na to kɔɛɛn na.
24 A yi a fala n xa, a naxa, ‘Pɔli, i nama gaxu! A fɛrɛ mi na fɔ i xa ti Romi
Manga Gbeen yɛtagi. Ala bata i sigati bodene birin fan niin fi i ma a
hinanni.’
25 Nanara, ngaxakedenne, ɛ wɛkilɛ amasɔtɔ n bata dɛnkɛlɛya Ala ma, a a
ligama nɛn alo a falaxi n xa kii naxan yi.
26 Koni en sa dinma nɛn bɔxɔna nde ra igen tagi.”
27 Awa, foyen yi nxu rasigama Adiriyatike fɔxɔ igen xun ma a xi fu nun
naanindeni, kɔɛ tagini, kunki ragine yi sikɛ a nxu bata maso xareyaan na.
28 E se maliga seen sinxina igeni, e yi a to a igen yi tilin kanke yɛ tonge
naanin. E sigaxina ndedi, e mɔn yi a maliga, e yi a to a tilinna kanke yɛ
tonge saxan nan lixi.
29 E yi gaxu, a kunkin nama a din gɛmɛne ra. Nanara, e kunkin nati wure
naanin nagodo igeni kunkin xanbi ra. E digi kuye baan na.
30 Kunki ragine yi waxi keli feni kunkin kui. E maratanga kunkidin
nagodo igen xun ma. E a liga alo e yi kunkin nati sena ndee nan nagodoma
kunkin yɛɛ ra igeni.
31 Koni Pɔli yi a fala sofa kɛmɛn kuntigi gbeen nun sofane xa, a naxa, “Xa
kunki ragini itoe mi lu kunkin kui, ɛ mi kisima.”
32 Nanara, sofane yi maratanga kunkidin xidi lutine rasɛgɛ ayi, a sin igeni.
33 Kuye baan masoxina, Pɔli yi e birin mafan a e xa donseen don, a naxa,
“A xii fu nun naaninna nan to, ɛ legeden tiini han iki ɛ munma donse don.

34 Nanara, n na ɛ mafanma, alogo ɛ xa donseen don, bayo ɛ makona a ma ɛ kisi. Hali xun sɛxɛ kedenna ɛ tan sese mi bɔnɔma a yi.”
35 Pɔli yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi, a buruna nde tongo, a barikan bira Ala xa e birin yɛɛ xɔri, a buruni gira, a a don fɔlɔ.
36 Bonne fan yi e wɛkilɛ, e birin yi donseen don.
37 Nxu tan naxanye birin yi kunkin kui, muxu kɛmɛ firin muxu tonge solofere muxu sennin.
38 E birin lugo waxatin naxan yi, e donseen nawoli ayi igeni alogo kunkin xa yelefu ayi.

Kunkin kala fena

39 Kuye to yiba, kunki ragine yi bɔxɔn naxan toma, e mi yi na kolon, koni e sa igen to soxi bɔxɔn kui mɛɲɛnsin yirena nde yi. E yi lan a ma a e xa kunkin nasiga mɛɲɛnsinna ma, xa e nɔɛ.
40 E yi kunkin nati wurene fulun, e yi e lu fɔxɔ igeni. E mɔn yi kunki matinxin seene xidi lutine fulun. E yi kunkin nasiga dugin nate kunkin yɛɛ ra. Foyen yi lu kunkin nasigɛ xareyaan binni.
41 Koni kunkin yi sa ɲɛmɛnsinna gbiligbinla li igen bun. Kunkin xunna yi digi, a mi yi fa nɔɛ sigɛ. Walanna sɛnbɛn yi a xanbin kala.
42 Sofane yi lan a ma, a e xa kaso ra muxune birin faxa alogo muxu yo nama a futuxulu, a siga igen xun ma.
43 Koni sofa kɛmɛn kuntigin yi waxi a xɔn ma nɛn, a xa Pɔli rakisi. Nanara, a yi e raxɔlɔ, a e nama na liga. Koni naxanye birin yi nɔɛ baan gidɛ, a yi ne yamari, a ne singe xa e bɔxɔn igen ma siga xareyaan na.
44 Awa, a dɔnxɛn naxanye yi luxi, a ne xa farinne suxu hanma kunkin wudi dungina ndee, e bira bodene fɔxɔ ra. Nxu birin yi xareyaan li hɛrini.

28

Pɔli Malita fɔxɔ ige tagi bɔxɔni

1 Nba, nxu to xareyaan li hɛrini, nxu yi a mɛ a na bɔxɔn yi xili nɛn Malita.
2 Nxu yi rafan na dugurenne ma kati! Tulen yi fa, xunbenla yi mini. Nayi, e yi tɛɛn sa nxu xa, e nxu yisuxu ki faɲi.
3 Pɔli yi yegene malan, a yi e sa tɛɛni, tɛɛn wuyenna to gbo ayi, saɲin yi mini, a yi a singan Pɔli yiin na.
4 Na dugurenne yi saɲin to singanxi Pɔli yiin na, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Muxu faxan nan xɛmɛni ito ra, hali a to bata tanga fɔxɔ igen ma, hakɛn mi tinma a xa lu a nii ra.”
5 Koni Pɔli yi a yiin lisan, saɲin yi bira tɛɛni, sese mi a to.
6 E birin yengi yi a ma, a a yiin yi xungboma nɛn hanma a yi bira a faxa sa! Koni e bu a legedenɲɛ, e mi fefe to ligɛ a ra. Nanara, e yi e miri fe gbɛtɛ ma, a alana nde nan yi Pɔli ra.
7 Bɔxɔna nde yi na dɛxɔn ma naxan yi Pubiliyusi gbeen na, mɛnna mangana. Na yi nxu yigiya binyeni xii saxan.
8 Pubiliyusi fafe furaxin yi saxi saden ma, fati mawolonna nun wulixɔnden nan yi a ma. Pɔli yi so a konni, a sa a yiin sa a ma, a yi Ala maxandi a xa, a yi a rakɛndɛya.
9 Na liga waxatin naxan yi, furemaan naxanye birin yi na bɔxɔni, ne yi fa, e rakɛndɛya.
10 E yi nxu binya kii wuyaxi. Nxu to yi kelima na, e yi nxu fanda se wuyaxi ra.

Pɔli yi keli Malita yi

11 Kike saxan to dangu, nxu mɔn yi siga kunki gbɛtɛ kui naxan yi kelixi
Alesandire yi. Na bata yi ɲɛmɛn nadangu na bɔxɔni. E alane, gulun sawura
firin yi tixi na kunkin xunna ma.
12 Nxu yi Sirakusi taan li, nxu xii saxan ti mɛnni.
13 Nxu yi keli na yi, nxu sa Regiyo taan li. Na xɔtɔn bode foyen yi fa fɔlɔ
keli sogeteden yiifanna ma, nxu xii firin ti kunkin kui nxu sa Pusɔle taan li.
14 Nxu yi dɛnkɛlɛya muxuna ndee li mɛnni. Ne yi nxu mafan, a nxu xa lɔxɔ
xun keden ti e fɛma. Nxu sa Romi taan li na kii nin.
15 Dɛnkɛlɛya muxun naxanye yi Romi taani, ne yi nxu fa feen mɛ. E yi fa
nxu ralandeni han Apiyusi Lɔxɔtiden nun yiren naxan xili “Xɔɲɛ Yigiya
Banxi Saxanna.” Pɔli ne to waxatin naxan yi, a yi barikan bira Ala xa, a yi
sɛnbɛn sɔtɔ.

Pɔli yi Romi taan li

16 Nxu Romi taan li waxatin naxan yi, e yi tin a Pɔli xa lu a danna mɛnni,
sofana nde yi lu a sanna.
17 Xi saxan danguxina, Pɔli yi Yahudiya muxu gbeene xili. E malan
waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ngaxakedenne, hali n to mi sese
ligaxi en ma yamaan na hanma n yi en benbane namun fena nde kala, e
bata n suxu Yerusalɛn taani, e yi n so Romi kaane yii.
18 Ne yelin xanbini maxɔdinne tiyɛ n ma, e yi lan a ma e xa n beɲin
amasɔtɔ e mi fefe toxi n faxɛ feen naxan ma.
19 Koni Yahudiyane mi tin. Na yi a liga, n yi a fala a Romi Manga Gbeen xa
fa n makiti, hali n to mi yi waxi n siyaan xun maxidi feni.
20 Na nan a liga, n yi a fala, n naxa, fɔ n xa ɛ to, n yi falan ti ɛ xa. N xidixi
yɔlɔnxɔnni itoe ra Isirayila kaane yigin nan ma fe ra.”
21 E yi a fala a xa, e naxa, “Nxu mi kɛdi yo sɔtɔxi i ya fe yi sa keli Yudaya
yamanani. Nxu ngaxakeden yo mi kelixi na yi naxan fa i xili ɲaxin falaxi.
22 Koni nxu waxi i kui feen kolon feni amasɔtɔ nxu a kolon, muxune
dinani ito mafalama yiren birin.”
23 Nanara, e yi waxatina nde sa Pɔli xa. Muxu wuyaxi yi siga Pɔli yigiyaan
na, Pɔli yi Alaa Mangayana fe yɛba e xa, keli xɔtɔnni han ɲinbanna. A mɔn yi
kata Yesu a fe yitadeni e ra Musaa Sariya Kitabun nun nabine kitabune xɔn
alogo e xa la Yesu ra.
24 Ndee yi la a falan na, koni ndee mi tin dɛnkɛlɛyɛ.
25 Koni bayo e yi xuyama ayi lantareyani, Pɔli yi ito fala e xa, a naxa, “Alaa
Nii Sariɲanxin bata ɲɔndin fala ɛ benbane xa Nabi Esayi xɔn.
26 A naxa,
‘Siga, i sa a fala yamani ito xa,
i naxa: Ɛ tuli matima nɛn han,
koni ɛ mi fefe famuma.
Ɛ seen matoma nɛn han,
koni ɛ mi a yigbɛma.
27 Amasɔtɔ yamani ito bɔɲɛn xɔdɔxɔ,
e bata e tunla dutun,
e yi e yɛɛn naxi.
Xa na mi yi a ra nun,
e yɛɛne yi toon tima nɛn,
e tunle yi falan mɛ,
e xaxinla yi feen famu,

e yi xɛtɛ n ma,
n yi e rakɛndɛya.'*
28 Nanara, ɛ xa a kolon Alaa kisi feen falan bata siga siya gbɛtɛne ma. Ne tan
e tuli matima nɛn."
29 Pɔli yelin ito falɛ waxatin naxan yi, Yahudiyane yi xɛtɛ e bode matandɛ.
30 Pɔli yi ɲɛɛ firin ti na, a banxi saren fima. Naxanye birin yi fama a fɛma,
a yi ne birin nasɛnɛma.
31 A yi Alaa Mangayaan kawandin ba, a yamaan xaran Marigi Yesu Alaa
Muxu Sugandixina fe ma xaxili ragidin birin yi. Muxu yo mi a raxɔlɔ.

* **28:27: 28.27** Esayi 6.9-10

Romi Kaane
Pɔli Alaa Falan Naxan Nasiga Romi Kaane Ma

Ɲɛɛ dando dangu xanbini Yesu faxan nun a kenla sayani, Yahudiya dɛnkɛlɛya muxune yi Yesu a fe Xibaru Faɲin nali fɔlɔ Romi taani, manga taana. Nanara, benun Pɔli xa kawandin ba waxatin naxan yi Siriya nun Asi nun Girɛki yamanane yi, dɛnkɛlɛya yamaan yi fa Romi taani. Ala to a fala Pɔli xa fa fala a a xa siga han dunuɲa danna, a yi waxi siga feni Romi taan nun Esipaɲa yamanan nin dɛnaxanye sa Romi taan xanbi ra pon! A Kitabun yireni ito sɛbɛxi Romi taan dɛnkɛlɛya muxune nan ma a sigatiin xili yi naxanye yi e malanma Pirisila nun Akila konni. A yi waxi a xɔn ma nɛn, ne xa a mali a sigatini, e sena ndee so a yii alogo a xa sa na yire makuyen li dɛnkɛlɛya yamaan munma yi sɔtɔ dɛnaxan yi.

Pɔli yi katama Kitabun yireni ito yi nɛn a xa a yita mɛnna dɛnkɛlɛya muxune ra a tan a xɛrayaan nakamalima kii naxan yi siya gbɛtɛne yɛ. Kitabun yireni ito Pɔli a kawandi ti kiin nan yɛbama dangu Kitabun yire gbɛtɛye ra a naxanye sɛbɛ alogo mɛn kaane xa tin a mali feen ma. A tan yɛtɛɛn bata a kawandin falani so iki, a naxa, “N mi yagixi Yesu a fe Xibaru Faɲin naliyɛ, bayo Ala sɛnbɛn na a ra alogo naxan yo na la a ra, na xa kisi, fɔlɔ Yahudiyane ma siga siya gbɛtɛne ma.” (Romi Kaane 1.16).

Xɛra Pɔli waxatini, matandi wuyaxi yi Yahudiyane nun siya gbɛtɛne tagi dɛnkɛlɛya muxune yɛ. A gbengbenna, siya gbɛtɛ muxune na findi dɛnkɛlɛya muxune ra, xa a yi lanma ne xa Yahudiyane sariyan suxu hanma e nama a suxu. Na yi findixi matandi gbeen nan na han a fe yi fala Pɔli a kɛdi wuyaxi yi. Kitabun yireni ito yi, Pɔli a falama a a Yesu a fe Xibaru Faɲin naxan nalima, na siyane birin nan gbee ra (Romi Kaane 1.16). A mɔn a yɛbama Ala hakɛ kanne rakisima kii naxan yi, a findi ndenden na, naxan dɛnkɛlɛyaxi Yesu ma (Romi Kaane 1.18 han 8.39).

Na xanbi ra, a yi a fala Alaa falan nakamalima kii naxan yi Yahudiyane fe ra hali Yahudiya muxuna ndee to tondi Yesu yatɛ Alaa Muxu Sugandixin na. A falama a na tondin mi nɔɛ Alaa falan kalɛ bayo dɔnxɛn na, a hinanna ne fan lima nɛn (Keli Romi Kaane sora 9 ma han 11). Na kui, Ala bata hinan siya gbɛtɛne fan na benun Yahudiyane mɔn xa xɛtɛ a ma waxatin naxan yi alogo Yesu a fe Xibaru Faɲin xa siya gbɛtɛne li, e yi dunuɲa yi gidi sariɲanxin liga. (Keli Romi Kaane 12.1 ma han 15.13).

A raɲanna, Pɔli a falama e xa fa fala a wama siga feni Romi taan nun Esipaɲa yamanani alogo a xa Yesu a fe Xibaru Faɲin nali mɛn kaane fan ma. A yi Romi kaane xɔntɔn (15.14 han 16.27). Naxanye birin wama a kolon feni Ala muxune rakisima kii naxan yi, Kitabun yireni ito e malima nɛn na ra.

Pɔli Xibarun Faɲin naxan nalima

1 N tan Pɔli, Alaa Muxu Sugandixina Yesu a walikɛna, Ala bata naxan xili alogo n xa findi a xɛraan na, a yi n yɛba alogo n xa Alaa falan Xibaru Faɲin nali, n bata ito sɛbɛ ɛ ma.

2 Ala yamaan tuli sa Yesu a fe Xibaru Faɲini ito nan na a nabine falane xɔn e Kitabu Sariɲanxine kui.

3 A dii xɛmɛna fe nan yi a ra, naxan barixi Dawuda bɔnsɔnni fati bɛndɛn mabinni,

4 Alaa Nii Sariŋanxin mɔn yi a mayita sɛnbɛni fa fala a Alaa Dii Xɛmɛn nan
a ra, bayo en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani.
5 Ala bata nxu findi xɛrane ra a hinanni Yesu xinla barakani alogo siyane
birin xa a xuiin suxu dɛnkɛlɛyani.
6 Ɛ tan fan na muxune yɛ, Alaa Muxu Sugandixin Yesu bata naxanye xili.
7 Awa, ɛ tan naxanye birin Romi taani, Ala xanuntenne, a mɔn naxanye
xili, ɛ yi findi a yama sariŋanxin na, n bata ito sɛbɛ ɛ birin ma.
En Fafe Ala nun Marigi Yesu, a Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔŋɛ
xunbenla fi ɛ ma.

Ala maxandin nun barika birana

8 N barikan nan singe birama Ala xa ɛ birin ma fe ra, Alaa Muxu
Sugandixin Yesu barakani. Amasɔtɔ muxune ɛ dɛnkɛlɛyana fe falama
dunuŋa yiren birin yi.
9 Ala nan n seren na, n walima naxan xa a Dii Xɛmɛna fe Xibaru Faŋin
nalini n niin birin na. A a kolon a n miriyana ɛ xɔn ma waxatin birin
10 n nɛma Ala maxandɛ waxati yo yi. N na Ala maxandima, xa a sagoon
na a ra, a xa fɛrɛn fi n ma n siga ɛ konni.
11 Amasɔtɔ ɛ to xɔnla n ma kati, alogo Alaa Nii Sariŋanxin bata naxan fi n
ma, n yi na nde radangu ɛ ma, ɛ yi sɛnbɛn sɔtɔ
12 alogo en yi en bode ralimaniya en ma dɛnkɛlɛyani.
13 Ngaxakedenne, n waxi a xɔn ma ɛ xa a kolon, n bata yi kata nun sanŋa
ma wuyaxi, n xa sa ɛ xɔntɔn koni n mi fɛrɛ sɔtɔ. N yi waxi a xɔn ma, n xa
dɛnkɛlɛya muxuna ndee sɔtɔ ɛ konni alo n na a sɔtɔ siya gbɛtɛne yɛ kii naxan
yi.
14 Goronna n xun ma n xa wali birin fɛma, Girɛkine nun xuluntarene e
nun xaxilimane nun xaxilitarene.
15 Nanara, a xɔnla n ma han, n xa Yesu a fe Xibaru Faŋin nali ɛ tan Romi
kaane fan ma.

Yesu a fe Xibaru Faŋina sɛnbɛna

16 N mi yagin Yesu a fe Xibaru Faŋin naliyɛ, bayo Ala sɛnbɛn na a ra alogo
naxan yo na la a ra, na xa kisi, fɔlɔ Yahudiyane ma siga siya gbɛtɛne ma.
17 Yesu a fe Xibaru Faŋin bata tinxinyaan makɛnɛn, Ala naxan fima
muxune ma. Na fɔlɔxi dɛnkɛlɛyaan nan ma a raŋan dɛnkɛlɛyaan ma, alo a
sɛbɛxi kii naxan yi Kitabuni, a naxa, “Naxan na tinxin dɛnkɛlɛyaan xɔn, na
nii rakisin sɔtɔma nɛn.”*

Muxune yalagi fena

18 Ala bata a xɔlɔn makɛnɛn sa keli ariyanna yi lan muxune Ala
kolontareyaan nun e tinxintareyaan ma naxanye ŋɔndin luxunma
tinxintareyani.
19 Amasɔtɔ muxune nɔɛ naxan kolonŋɛ Ala fe yi, e bata na yigbɛ, bayo Ala
bata yi na makɛnɛn e xa.
20 Bayo xabu dunuŋa da, Ala kɛŋaan naxanye mi toma yɛɛn na alo a
habadan sɛnbɛn nun a Alayana, ne yigbɛma ki faŋi, bayo muxune e
famuma a daala xɔn. Nanara, e mi nɔɛ e yɛtɛ xun mafalɛ.
21 Hali e to Ala kolon, e mi a binyama, e mɔn mi barikan birama a xa. Koni
e miriyane bata lu fuyan. E xaxilitareyaan yi e bɔŋɛne lu dimini.
22 E bata e yɛtɛ yatɛ xaxilimane ra, koni e findi daxune ra.

* **1:17: 1.17** Xabakuki 2.4

23 E bata habadan Alaa binyen masara suxurene ra naxanye rafalaxi
muxune nun xɔline nun subene nun bubu seene maligan na naxanye
faxama.
24 Nanara, Ala bata e rabeɲin e xɔsi feene yi e bɔɲɛne kunfaxi naxanye
xɔn, e yi lu e bode fati rayelefuɛ.
25 E yi Alaa ɲɔndin masara wulen na, e wali dali seene xa, e yi e batu,
benun e xa daala kanna Ala yɛtɛɛn batu naxan lan a batu han habadan.
Amina.
26 Na feene ma, Ala yi e lu e kunfa fe rayelefuxi xɔsixine yi. Amasɔtɔ hali e
ɲaxanle fan bata e mɛ e da kiin na, e kafu ɲɔxɔya gbɛtɛye liga naxanye mi
daxa.
27 Xɛmɛne fan na kii nin, e yi e mɛ e ɲaxanle kafu ɲɔxɔyaan na, e yi e bode
rakunfa. Xɛmɛn nun xɛmɛn yi e bode rayagi e kafu. E yi e fe ɲaxin saranna
sɔtɔ.
28 Bayo e to bata tondi Ala kolonɲɛ, a bata e rabeɲin e xaxilitareyani, e yi
lu fe haramuxine ligɛ.
29 E lugoxi tinxintareyaan sifan birin na, fe ɲaxin nun milɛn nun ɲaxuna.
E lugoxi xɔxɔlɔnyaan nun faxa ti xɔnla nun lantareyaan nun
yanfantenyaan nun maraɲaxun nun muxu mafalan na.
30 E bata findi muxu xili kalane nun Ala yaxune nun yanda muxune nun
wasodene nun muxu kanbaxine ra, e fe ɲaxi kɔtɛ nɛnɛne raminima, e
murutɛ e bari muxune ma.
31 Xaxilitarene nun lannayatarene nun hinantarene nun
kininkinintarene nan e ra.
32 Anu, e Alaa sariya tinxinxin kolon, a muxun naxanye feni itoe ligama,
ne lan nɛn, e faxa. Hali na, e luma na feene nan ligɛ tun, a mɔn nafan e ma
muxu gbɛtɛye fan yi ne liga.

2

Alaa kitina

1 I findi ndenden na, i tan naxan bodene yalagima, i mi nɔɛ i yɛtɛ xun
mafalɛ. Amasɔtɔ i bodene yalagin feen naxanye ma, i tan fan yɛtɛɛn ne
ligama. Nayi, i bata i yɛtɛɛn fan yalagi.
2 En na a kolon Ala kiti tinxinxin sama nɛn muxune ma, naxanye fe sifani
itoe ligama.
3 Koni i laxi a ra a i tan minɛ Alaa kitin bun ba, i tan naxan bodene
yalagima feene ma i tan yɛtɛɛn naxanye ligama?
4 Hanma i yoxi Alaa nɛma fisamanten gbeen ma ba, e nun a diɲana? I mi
a kolon a Alaa fanna lan nɛn a yi i sigati kiin maxɛtɛ ba?
5 Koni i ya tengbesenyaan ma, i mi waxi i bɔɲɛn maxɛtɛ feni. Nanara, i
luma Alaa xɔlɔn fari sɛ naxan namaraxi i xili ma, a yi i li Alaa kiti tinxinxin
na mini kɛnɛnni waxatin naxan yi.
6 Amasɔtɔ na waxatini, Ala “muxun birin saranma nɛn a kɛwanle ra.”*
7 A habadan nii rakisin fima nɛn muxune ma naxanye na e tunnafan fe
faɲin ligadeni e yi binyen nun xunnayerenna nun faxatareyaan fen.
8 Koni a xɔlɔn nun a bɔɲɛ teen kelima nɛn muxune xili ma naxanye e yɛtɛ
yigboma, e tondi ɲɔndin ma, e lu tinxintareyaan bun.
9 Awa, tɔrɔn nun kɔntɔfinle sama nɛn fe ɲaxi rabane birin fari, fɔlɔ
Yahudiyane ma siga siya gbɛtɛne ma.

* **2:6: 2.6** A mato Yaburin 62.13 nun Sandane 24.12 kui.

10 Koni Ala binyen nun xunna kenla nun bɔɲɛ xunbenla fima nɛn fe faɲi
rabane ma, fɔlɔ Yahudiyane ma siga siya gbɛtɛne ma.
11 Amasɔtɔ Ala mi muxune rafisama e bode xa.
12 Naxanye birin yulubin ligama, e mi Musaa sariyan bun, ne halagima
nɛn hali ba na sariyan na. Koni naxanye birin yulubin ligama Musaa
sariyan bun, ne yalagima nɛn sariyan xɔn.
13 Amasɔtɔ naxan na a tuli mati sariyan na, na xa mi Ala kɛnɛnxi koni
naxan na sariyan suxu, Ala na nan yatɛxi tinxin muxun na.
14 Awa, siya gbɛtɛn naxanye mi Musaa sariyan kolon ne na fena nde liga
naxan daxa sariyani e gbee muxuyaan xɔn, ne bata e gbee sariyan namini
hali Musaa sariyan to mi yi e yii.
15 Na a yitama nɛn a sariyan yamarin naxan fixi, na yi sɛbɛxi e bɔɲɛn nin.
E yɛtɛ xaxinla fan luma e kawandɛ, a yi e fe kalan yita e ra waxatina nde, a
mɔn yi e kɛwanle xun mayɛngɛ waxati gbɛtɛ.
16 A ligama na kii nin Ala na mini muxune wundo feene makitideni lɔxɔn
naxan yi a Muxu Sugandixin Yesu barakani, alo n Yesu a fe Xibaru Faɲin
naxan nalima, na a falan kii naxan yi.

Yahudiyane nun sariyana fe

17 Koni i tan naxan a falama a Yahudiyan nan i ra, i yengi saxi sariyan ma,
i yɛtɛ matɔxɔma Ala yi,
18 i a sagoon kolon, sariyan bata i xaran fe fisamantenna sugandin ma.
19 I laxi a ra fa fala a danxutɔne yii rasuxun nan i tan na, e nun kɛnɛnna
naxan muxune malima dimini,
20 naxan xaxilitarene xaranma e nun diidine karamɔxɔna, bayo i laxi a ra
a i bata fe kolonna nun ɲɔndin yɛtɛɛn sɔtɔ sariyani.
21 Nayi, i tan naxan bonne xaranma, i yɛtɛ xaranma ba? I tan naxan
kawandin bama a muxun nama muɲan ti, i tan mi muɲan tiin ba?
22 I tan naxan tɔnna dɔxɔma yalunyaan na, i tan mi yalunyaan ligan ba?
Suxurene raɲaxu i tan naxan ma, i mi e batu banxine kui seene tongon ba?
23 I i yɛtɛ matɔxɔma sariyani, koni i Ala matandima sariya kalan xɔn!
24 Amasɔtɔ, Kitabun naxa, “Ala xinla rayelefuxi siya gbɛtɛne yɛ ɛ tan nan
ma fe ra.”†
25 Yahudiyane banxulanna lan, xa i sariyan suxu. Koni xa sariya kalan
nan i ra, hali i banxulanxi, i fa yatɛxi nɛn alo siya gbɛtɛ banxulantarena.
26 Siya gbɛtɛn naxanye mi banxulanxi, xa ne sariyan suxu, Ala mi na yatɛ
alo Yahudiya sariya suxune ba?
27 Xa banxulantarena Alaa sariyan suxu, a mi i tan Yahudiya banxulanna
yalagɛ ba? Amasɔtɔ i sariyan kalama, hali a sɛbɛxin to i yii.
28 Yahudiya dinan maligan muxun naxan yi, na mi findixi Yahudiya
kɛndɛ yɛtɛɛn na. Banxulan feen mi findixi fati bɛndɛna fe gbansanna ra.
29 Koni muxun findima Yahudiya kɛndɛn na a kui feene nan xɔn.
Banxulanya kɛndɛn luma muxun bɔɲɛn nin fata Alaa Nii Sariɲanxin na.
Sariya sɛbɛxi mi a ra. Na muxu sifan mi tantunna sɔtɔma adamadiine ra fɔ
Ala yɛtɛna.

3

1 Nanse Yahudiyane rafisaxi muxun bonne xa nayi? Banxulanna tɔnɔn
nanse ra?

† **2:24: 2.24** Esayi 52.5

2 Tɔnɔ wuyaxi a ra kiin birin yi. A singen naxan na, Ala bata a falane birin
taxu Yahudiyane ra.
3 Awa, na di, xa dɛnkɛlɛyaan mi muxuna ndee yi, na Alaa tinxinna kalɛ
ba?
4 Ɛn-ɛn de! Ɲɔndin kanna nan Ala ra hali muxune birin findi wule falane
ra. A sɛbɛxi Kitabuni, a naxa, “Nanara, i na falan ti, i tan nan tinxin. I na
kitin sa, i yoon sɔtɔ.”*
5 Koni xa en ma tinxintareyana Alaa tinxinna raminima kɛnɛnni, en
nanse falama lan na feen ma? Ala mi tinxintareyaan xan ligama nayi, a na
a xɔlɔn nagodo en ma? N falan tima alo muxune.
6 Ɛn-ɛn de! Xa a yi na kii nin nun, Ala nɔɛ dunuɲa makitɛ di?
7 Koni na di? Xa Alaa ɲɔndin makɛnɛnma n ma wulen nan xɔn, a binyen yi
fari sa, nanfera n tan mɔn yalagɛ nayi alo yulubi kanna?
8 Nayi, nanfera en mi a falama, en naxa, “En fe ɲaxin liga alogo a xa yatɛ
fe faɲin na?” Wule falana ndee na falan sama nxu xun ma. Na kanne yalagi
daxin na a ra.

Muxu yo mi na naxan tinxin

9 A di nayi? Nxu tan fisa bonne xa ba? Ɛn-ɛn de! En bata yi a yigbɛ nun fa
fala Yahudiyane nun siya gbɛtɛne birin yulubin sɛnbɛn bun ma,
10 alo a sɛbɛxi Kitabuni kii naxan yi, a naxa,
“Tinxin muxu yo mi na
hali keden pe!
11 Muxu yo mi na
naxan fe kolon.
Muxu yo mi na
naxan Ala fenma.
12 Muxun birin bata kiraan fata.
E birin bata lu fufafu.
Muxu yo mi a faɲin nabama
hali muxu keden pe!
13 E kɔɛ yinle rabixi
alo gaburuna,
yanfa falane nan e lɛnne ma.
E fala xuine xɔlɔ
alo koson xɔlɛna.
14 E dɛɛn nafexi dangane nun fala xui xɔlɛne nan na.
15 E mafura wuli raminideni.
16 Gbalon nun kalan nan e kirane xɔn.
17 E mi bɔɲɛ xunbenla kiraan kolon!
18 E mi gaxuma Ala yɛɛ ra mumɛ!”†
19 Anu, en na a kolon a sariyan naxan birin falama, a falama muxune nan
xa naxanye sariyan bun, alogo birin dɛɛn xa suxu, dunuɲa muxune birin yi
kolon fe kalane ra Ala yɛtagi.
20 Nanara, adamadi yo mi yatɛxi tinxin muxun na Ala yɛɛ ra yi sariya
suxun xɔn, bayo sariyan yulubin nan tun yitama en na.
21 Koni iki, ba sariyan na, tinxinna nde bata mini kɛnɛnni Ala naxan fima
muxune ma, Sariya Kitabun nun nabine kitabune bata yi naxan seren ba.

* **3:4: 3.4** Yaburin 51.6 † **3:18: 3.10-18** Yaburin 14.1-3 nun 53.2-4 nun 5.10 nun 140.4 e nun Esayi 59.7-8 nun Yaburin 36.2

22 Naxanye birin na dɛnkɛlɛya, Ala ne ratinxinma a yɛɛ ra yi nɛn
dɛnkɛlɛyaan xɔn Yesu yi, Alaa Muxu Sugandixina. Amasɔtɔ tagi raba mi na.
23 Muxun birin bata yulubin liga. Nanara, e mi Alaa binyen sɔtɔxi.
24 Koni Ala muxune kima tinxinni a hinanna nan xɔn, a yi e xunba a
Muxu Sugandixin Yesu barakani.
25 Ala a tan nan findixi a solona saan na e nun yulubi xafari saraxana, na
muxune xa naxanye na dɛnkɛlɛya a wunla ma. Na bata a gbee tinxinna yita.
Bayo yulubin naxanye liga benun iki, a mi yi muxune yulubine saranma e
ra a diɲan waxatini,
26 koni a bata wa a tinxinna yita feni waxatini ito yi, alogo a xa tinxin feu,
a mɔn yi muxune ratinxinɲɛ ayi a yɛɛ ra yi naxanye bata dɛnkɛlɛya Yesu ma.
27 Nayi, muxune lan e xa e yɛtɛ matɔxɔ nanfe ma? Sese! Nanfera? E to
sariyan suxi, e yɛtɛ matɔxɔma na nan na ba? Ɛn-ɛn, na mi a ra, fɔ e
dɛnkɛlɛyana.
28 Amasɔtɔ en bata a to muxun tinxinma Ala yɛɛ ra yi dɛnkɛlɛyaan nan
xɔn, hali ba sariya suxun na.
29 Yahudiyane nan tun gbee Ala ra ba? Siya gbɛtɛne fan ma Ala xa mi a
tan na ba? Siya gbɛtɛne fan ma Ala na a ra yati!
30 Ala kedenna na a ra naxan Yahudiyane ratinxinma a yɛɛ ra yi
dɛnkɛlɛyaan xɔn e nun siya gbɛtɛne fan na dɛnkɛlɛya kedenna xɔn.
31 Na bunna nɛɛn a en xa sariyan beɲin dɛnkɛlɛyani ba? Ɛn-ɛn de! En lan
nɛn en yi sariyan yatɛ.

4

Iburahima misaala

1 En nanse falama en siyaan benba Iburahima a fe yi nayi? A nanse
kolonxi feni ito yi?
2 Xa Iburahima tinxinɲɛ ayi nɛn Ala yɛɛ ra yi a kɛwanla xɔn, a yi a yɛtɛ
matɔxɛ nɛn na yi. Koni a mi nɔɛ na ligɛ Ala yɛtagi!
3 Kitabun nanse falaxi lan na fe ma? A naxa, “Iburahima yi dɛnkɛlɛya Ala
ma, Ala yi na yatɛ tinxinna ra a xa.”*
4 Muxun naxan na wali, a yi a saranna sɔtɔ, na mi yatɛma kiseen na a xa,
bayo a wali saranna na a ra.
5 Koni muxun naxan mi walima, koni a laxi Ala ra naxan Ala kolontarene
matinxinma, Ala na kanna dɛnkɛlɛyaan yatɛma nɛn tinxinna ra.
6 Dawuda fan muxuna sɛwana fe falaxi na kii nin, Ala naxan yatɛxi tinxin
muxun na, ba kɛwanle ra, a naxa,
7 “Sɛwan na kanna xa,
naxan ma sariya kalane bata mafelu
naxan yulubine bata xafari.
8 Sɛwan na adaman xa,
Marigin bata diɲa naxan hakɛn ma.”†
9 Na sɛwan findixi Yahudiya banxulanxine nan gbansan gbee ra ba
hanma siya gbɛtɛne fan? Awa, en baxi a faladeni, en naxa, a Ala
Iburahimaa dɛnkɛlɛyaan yatɛ nɛn tinxinna ra a xa.
10 Koni na liga waxatin mundun yi? A bata yi banxulan hanma a munma
yi banxulan? A munma yi banxulan.
11 A banxulanyaan sɔtɔ nɛn a tinxinyaan taxamasenna ra a naxan sɔtɔxi a
dɛnkɛlɛyaan xɔn benun a xa banxulan waxatin naxan yi. Nanara,

* **4:3: 4.3** Dunuɲa Fɔlɔn 15.6 † **4:8: 4.8** Yaburin 32.1-2

Iburahima yi findi muxune birin benban na naxanye dɛnkɛlɛyaxi Ala ma, na yi yatɛ e xa tinxinna ra hali e mi banxulanxi.
12 Naxanye banxulanxi, e mɔn biraxi nxu benba Iburahima dɛnkɛlɛyaan fɔxɔ ra Iburahima yi naxan yi nun benun a xa banxulan, ne fan benban nan Iburahima ra.

Ala Iburahima tuli sa naxan na

13 Ala yi Iburahima nun a bɔnsɔnna tuli sa, a naxa, dunuɲa findima nɛn e kɛɛn na. Koni a mi na tuli saan sɔtɔxi sariyan xan xɔn fɔ a tinxinna dɛnkɛlɛyaan barakani.‡
14 Xa muxune yi na kɛɛn sɔtɔxi sariya suxun nan xɔn nun, nayi dɛnkɛlɛyaan tɔnɔ mi na. Ala en tuli saxi nɛn nayi fuyan!
15 Amasɔtɔ sariyan nan fama Alaa xɔlɔn na, bayo xa sariya mi na, sariya kalan fan mi na.
16 Nayi, Ala en tuli saxi dɛnkɛlɛyaan nan baraka yi, alogo a xa findi Alaa hinanna ra Iburahima yixɛtɛne birin xa naxanye sariyan sɔtɔxi e nun naxanye fan dɛnkɛlɛya alo Iburahima. Iburahima nan en birin benban na,
17 alo a sɛbɛxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, “N na i findima nɛn siya wuyaxine benban na.”§ A tan nan en benban na Ala yɛɛ ra yi, Iburahima dɛnkɛlɛya Ala naxan ma, Ala naxan faxa muxune niin birama e yi, Ala naxan seen yamarima naxan mi na, a yi taran na.
18 Iburahima dɛnkɛlɛya nɛn a yigin ma, hali a yigin xunna to mi yi toma. Na kiini, a yi findi “siya wuyaxine benban na,” alo Ala a fala a xa kii naxan yi, a naxa, “I yixɛtɛne luma na kii nin.”*
19 A bata yi ɲɛɛ kɛmɛ ɲɔxɔndɔn sɔtɔ nun, fayida a fati bɛndɛn yi faxa feni, a ɲaxanla Saran fan yi findixi gbantan na koni a dɛnkɛlɛyaan tan yi kɛndɛ.
20 Ala a tuli sa naxan na, a mi sikɛ na ma dɛnkɛlɛyatareyani, koni a dɛnkɛlɛyana a sɛnbɛ so nɛn, a yi Ala binya.
21 A yi laxi a ra yati, fa fala Ala a tuli saxi naxan na, a sɛnbɛn na rakamalima nɛn.
22 Nanara, Ala na yatɛ nɛn tinxinna ra a xa.†
23 Koni na falan mi sɛbɛxi a tan keden ma fe ra, fa fala, “A yatɛxi tinxinna ra a xa.”
24 A mɔn sɛbɛxi en tan nan xa bayo na yatɛma tinxinna ra en tan fan xa, en na dɛnkɛlɛya Ala ma naxan en Marigi Yesu rakelixi sayani.
25 Yesu faxaxi en hakɛne nan ma fe ra, a yi keli sayani, a en natinxin Ala yɛɛ ra yi.

5

Tinxinyana fe Ala yɛɛ ra yi

1 Bayo en bata tinxinɲɛ ayi Ala yɛɛ ra yi dɛnkɛlɛyaan xɔn, lanna bata taran en nun Ala tagi Marigi Yesu barakani, Alaa Muxu Sugandixina.
2 A bata en nafa a hinanni dɛnkɛlɛyaan xɔn en naxan yi iki. En yi sɛwa Alaa binyen sɔtɔ feen yigin na.
3 En mɔn sɛwaxi en ma tɔrɔne ra amasɔtɔ en na a kolon a tɔrɔn fama tunnafanna nan na.
4 Tunnafanna yi fa lannayaan na. Lannayaan yi fa yigin na.

---

‡ **4:13: 4.13** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 12.2-3 nun 17.4-6 nun 22.15-18 kui. § **4:17: 4.17** Dunuɲa Fɔlɔn 17.5 * **4:18: 4.18** Dunuɲa Fɔlɔn 15.5 † **4:22: 4.22** Dunuɲa Fɔlɔn 15.6

5 Na yigin mi en yanfama, amasɔtɔ Ala bata a xanuntenyaan sa en bɔɲɛni
a Nii Sariɲanxin xɔn ma, a bata naxan fi en ma.
6 Amasɔtɔ sɛnbɛ mi yi en na waxatin naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin
faxa nɛn Ala kolontarene fe ra a waxati ragidixini.
7 Fayida muxe mi yi tinɲɛ faxɛ tinxin muxuna fe ra, koni yanyina nde,
muxuna nde susɛ nɛn faxɛ muxu faɲina fe ra.
8 Koni Ala a xanuntenyaan yitaxi en na na kii nin, en mɔn yi yulubi kanne
ra waxatin naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin yi faxa en xa.
9 Iki xa en bata tinxinɲɛ ayi Ala yɛɛ ra yi Yesu wunla xɔn ma, a mi sa
taganɲɛ en kisɛ Alaa xɔlɔn ma a barakani.
10 Bayo xa Ala yaxun yi en na waxatin naxan yi, en nun Ala tagin yi yitɔn
a Dii Xɛmɛna sayaan xɔn, xa en tagin bata yitɔn nayi, a tagan xun mi na nayi
en nakisɛ Yesu a nii rakisin barakani.
11 Koni a birin mi na ra, en mɔn sɛwaxi Ala ra en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixina fe ra naxan bata en nun Ala tagini tɔn iki.

En Benba Adama nun Yesu a fe

12 Nanara, yulubin soxi dunuɲa yi muxu keden peen nan xɔn ma, sayaan
fan yi fa yulubin xɔn. Nanara, sayaan bata fa muxun birin ma, amasɔtɔ
muxun birin bata yulubin liga.
13 Yulubin yi dunuɲa yi nun benun sariyan xa fa, anu xa sariyan mi na,
yulubin fan mi yatɛma.
14 Koni fɔlɔ En Benba Adama waxatin ma han sa dɔxɔ Musa waxatin na,
sayaan mangayaan ligama muxun birin xun na, hali naxanye mi En Benba
Adamaa yulubin sifan liga naxan Alaa sariyan kala.

En Benba Adama yi findixi muxu famatɔɔn misaala nan na.
15 Koni Alaa kiseen mi maligaxi Adama hakɛn na. Hali muxu wuyaxi to
bata sayaan sɔtɔ a tan kedenna hakɛn xɔn, Alaa hinanna nun a kiin hinanna
gbo na xa, a naxan fixi muxu wuyaxi ma muxu keden peen barakan xɔn,
Yesu, a Muxu Sugandixina.
16 Alaa kiseen nun muxu kedenni ito yulubin mɔn mi raɲanma fe
kedenna ma. Bayo yulubi keden peen kitin bata a liga adamadiine yi yalagi,
koni Alaa kiseen faxi yulubi wuyaxin liga xanbin nin, a yi tinxinyaan nafa.
17 Xa sayaan bata nɔɔn sɔtɔ muxu kedenna hakɛn xɔn, na muxu kedenna
fe ra, na muxune fan mi taganɲɛ nɔɔn sɔtɛ Alaa Muxu Sugandixin Yesu
kedenna dunuɲa yi gidin xɔn, naxanye Alaa hinan ɲantaren sɔtɔma e nun a
kiseen naxan findixi tinxinna ra.
18 Nanara, birin yalagixi kii naxan yi hakɛ kedenna xɔn, kɛwali tinxinxi
kedenni ito fan bata findi tinxinna ra na kiini naxan nii rakisin nafama
muxune birin ma.
19 Amasɔtɔ muxu wuyaxi findixi hakɛ kanne ra kii naxan yi muxu
kedenna fala suxutareyaan xɔn ma, muxu wuyaxi fan natinxinma ayi na
kii nin Ala yɛɛ ra yi muxu kedenna a fala suxun barakani.
20 Sariyan bata fa alogo hakɛne xa wuya ayi, koni yulubin gboxi ayi
dɛnaxan yi, Alaa hinanna fan bata gbo ayi mɛnni mɔn.
21 Nanara, yulubin mangayaan ligaxi kii naxan yi sayani, Alaa hinanna
fan mangayaan ligama tinxinyaan xɔn ma na kii nin, a yi en naso habadan
nii rakisini, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

6

Sayaan nun siimayana Yesu xɔn

1 En nanfe falama? En luyɛ yulubine ligɛ ba alogo Alaa hinanna xa gbo
ayi?
2 Ɛn-ɛn de! En luxi nɛn alo en bata faxa yulubin mabinni, en mɔn luyɛ en
ma dunuɲa yi gidin ligɛ yulubini di nayi?
3 Ɛ mi a kolon ba, a en tan naxanye bata rafu igeni Alaa Muxu Sugandixin
Yesu xinli, a en bata rafu a xɔn ma a sayani?
4 Nayi, en nun Yesu bata maluxun en bode xɔn ma a sayani en nafuxi
igeni waxatin naxan yi, alogo Alaa Muxu Sugandixin kelixi sayani kii
naxan yi a fafe a binyeni, en fan xa sigan ti dunuɲa yi gidi nɛnɛni na kiini.
5 Amasɔtɔ xa en birin bata findi kedenna ra a sayani, en fan kelima nɛn
sayani alo a tan.
6 En xa ito kolon: en ma muxuya fonna bata faxa Yesu xɔn wudin ma,
alogo en ma muxuyaan naxan yulubini, na xa ɲan, en yi ba yulubina
konyiyani.
7 Amasɔtɔ muxun na faxa, a xɔrɔyama nɛn yulubin ma.
8 Xa en nun Alaa Muxu Sugandixin bata faxa en bode xɔn ma, en mɔn laxi
a ra nayi fa fala en nii rakisin sɔtɔma nɛn en bode xɔn ma.
9 Amasɔtɔ en na a kolon fa fala Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani, a
mi fa faxama sɔnɔn, sɛnbɛ mi fa sayaan na a fari sɔnɔn.
10 Amasɔtɔ a faxa nɛn, a faxa yulubin nan ma fe ra sanɲa ma keden han
habadan. Iki a a nii ra, a siimayani Ala nan xa.
11 A na kii nin, ɛ fan xa ɛ yɛtɛ yatɛ muxu faxaxine ra yulubin ma, koni ɛ
luxi ɛ siimayani Ala xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu nin.
12 Nanara, yulubin nama fa mangayaan liga ɛ fati bɛndɛni sɔnɔn naxan
faxama, ɛ lu a waxɔn feene ligɛ.
13 Ɛ nama ɛ fatin yire yo lu yulubini alo yɛngɛ so sena tinxintareyaan xa,
koni ɛ yɛtɛ so Ala yii, alo a bata muxun naxanye rakeli sayani. Ɛ fatin yiren
birin so Ala nan yii yɛngɛ so seen na tinxinyaan xa.
14 Na ma, yulubin nama mangayaan liga ɛ xun na, bayo ɛ mi fa sariyan
bun ma sɔnɔn, fɔ Alaa hinanna.

Tinxinyana konyine

15 Na di nayi? A lan en xa lu yulubin ligɛ ba, bayo en mi fa sariyan bun ma
sɔnɔn, fɔ Alaa hinanna? Ɛn-ɛn de!
16 Ɛ mi a kolon ba, ɛ na ɛ yɛtɛ so muxuna nde yii ɛ findi a xui suxu konyin
na, ɛ findima na kanna konyin nan na ɛ naxan xui suxuma? A findɛ yulubin
na, i yi faxa, hanma a findɛ Ala xuiin suxun na, i yi yatɛ tinxin muxun na.
17 Koni tantunna Ala xa, bayo yulubina konyin nan yi ɛ ra nun, koni
xaranna naxan taxu ɛ ra, ɛ bata na suxu ɛ bɔɲɛni.
18 Ɛ bata xɔrɔya yulubin ma, ɛ findi tinxinyana konyine ra.
19 N dunuɲa misaali ito falama ɛ xa nɛn alogo ɛ xa a yɛɛ to hali sɛnbɛ to mi
ɛ yi. A fɔlɔni nun ɛ bata yi ɛ fatin birin findi xɔsi feene konyin na, ɛ kɛwali
ɲaxine yi siga gboɛ ayi. Koni iki, ɛ fatin birin xa findi tinxinyana konyin na,
ɛ yi sariɲan.
20 Ɛ yi yulubina konyiyani waxatin naxan yi, ɛ mi yi tinxinyaan bun ma
nun.
21 Ɛ feen naxanye liga na waxatini, ɛ yagixi naxanye ra iki, ɛ tɔnɔn
mundun sɔtɔxi ne yi? Ne raɲanna findixi sayaan nan na.

22 Koni iki, ɛ bata xɔrɔya yulubin ma, ɛ findi Alaa konyine ra. Ɛ
marasarinanna nan findixi na tɔnɔn na, naxan nanan findixi habadan nii
rakisin na.
23 Bayo yulubin saranna nan sayaan na koni Alaa kisena, habadan nii
rakisin nan na ra en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini.

7

Dɛnkɛlɛya muxune bata xɔrɔya

1 Ngaxakedenne, ɛ tan naxanye sariyan kolon, ɛ a kolon fa fala a sariyan
muxun yamarima fanni a daxi.
2 A misaala findixi naxanla nan na naxan dɔxi xɛmɛn xɔn. Na nun a
xɛmɛna e bode ra fanni a daxi, koni xa a xɛmɛn faxa, a bata mini sariyan
bun naxan yi e xidixi e bode ra.
3 Nanara, xa a dɔxɔ xɛmɛ gbɛtɛ xɔn, a xɛmɛ singen mɔn a nii ra, a bata
yalunyaan liga na yi. Koni xa a xɛmɛn faxa, nayi a bata mini na sariyan
bun. Nayi, a nɔɛ dɔxɛ gbɛtɛ xɔn nɛn, na mi findixi yalunyaan na.
4 Ngaxakedenne, ɛ tan fan bata faxa sariyan mabinni Alaa Muxu
Sugandixin fati bɛndɛn xɔn ma. Nayi, ɛ bata findi na gbeen na, naxan kelixi
sayani alogo en xa wali fanine kɛ Ala xa.
5 Amasɔtɔ fati bɛndɛn nafan feene yi en yamarima waxatin naxan yi,
yulubin nafan fe naxine yi walima en fatine yi sariyan xɔn alogo naxan en
faxama en yi na liga.
6 Koni iki, en bata mini sariyan bun, amasɔtɔ en bata faxa sariyan bun,
naxan yi en suxi. En fa Alaa Nii Sarinanxina a kira nɛnɛn nan xɔn, en mi fa
fe fori sɛbɛxine bun.

Sariyan nun hakɛna fe

7 En nanfe falama nayi? Sariyan yɛtɛɛn nan yulubin na ba? Ɛn-ɛn de!
Sariyan nan a ligaxi n yulubin kolon. Xa sariyan mi yi a fala n xa nun, i
nama mila ayi, n mi yi milan kolonma nun.*
8 Na ma, yulubin yi fɛrɛn sɔtɔ, a milan sifan birin naso n tan yi sariyan xɔn
ma. Amasɔtɔ xa sariyan mi yi na nun, yulubin faxaxin nan yi a ra.
9 Sariyan mi yi na waxatin naxan yi, n yi kɛndɛ, koni yamarin to fa,
yulubin yi fa, n yi faxa.
10 Yamarin naxan faxi siimayana fe ra, na faxi sayaan nan na n tan ma.
11 Bayo, yulubin bata fɛrɛn sɔtɔ yamarin xɔn, a yi n yanfa, a n faxa.
12 Nanara, sariyan sarinan, yamarin sarinan, a tinxin, a fan.
13 Na bunna di? Fa fala naxan fan, na bata findi sayaan na n tan xa? Ɛn-ɛn
de! Yulubin nan bata n faxa na se fanin xɔn, alogo a xa kolon yulubin na.
Nayi, yulubin sɛnbɛ gbeen yi makɛnɛn yamarin xɔn.

Yulubin yi muxun nɔ

14 En na a kolon fa fala a sariyan fataxi Alaa Nii Sarinanxin nan na, koni
fati bɛndɛn nan n tan na, naxan bata mati a findi yulubina konyin na.
15 N naxan ligama, n mi na bayen kolon. Amasɔtɔ n waxi naxan liga feni,
n mi na xan ligama, koni fɔ naxan mi rafan n ma n na nan ligama.
16 N mi waxi naxan liga feni, n na nan ligama. Na a yitama nɛn fa fala a n
bata tin a sariyan fan.

* **7:7: 7.7** A mato Xɔrɔyaan 20.17 nun Sariyane 5.21 kui.

17 Nayi, n tan xa mi na ligama, koni yulubin nan na ra naxan n yi.
18 Amasɔtɔ n na a kolon a fe faɲin mi n tan yi fata n fati bɛndɛn nafan feene ra, bayo hali fe faɲin liga xɔnla n ma, n mi nɔɛ a ligɛ.
19 N waxi fe faɲin naxan liga feni, n mi na xan ligama, koni n mi waxi fe ɲaxin naxan liga feni, n luma na nan ligɛ.
20 Feen naxan liga xɔli mi n ma, xa n na liga, na bunna nɛɛn, fa fala n tan xa mi a ligaxi, koni yulubin naxan n yi.
21 Nanara, sariyan naxan walima n tan yi, na ni ito ra. Fe faɲin liga xɔnla n ma waxatin naxan yi, a fɛrɛ mi na bayo fe ɲaxina n yi.
22 Anu, n sɛwaxi Alaa sariyan na n sondonni.
23 Koni n sariya gbɛtɛ nan toma n fati bɛndɛni naxan n xaxinla sariyan yɛngɛma, na yi n findi kasorasaan na yulubina sariyan xɔn ma, naxan walima n fati bɛndɛni.
24 Tɔrɔ muxun nan n na! Nde n xunbama fati bɛndɛni ito nun a rafan feene yi naxanye n xalima sayani?
25 Tantunna Ala xa en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani!

Nayi, n bata findi Alaa sariyan konyin na n xaxinli, koni n fati bɛndɛn nafan feene bata n findi yulubina sariyana konyin na.

8

1 Nanara, muxun naxanye Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi, Ala mi fa ne yalagima.
2 Amasɔtɔ, Alaa Nii Sariɲanxina nii rakisin sariyan bata n xɔrɔya yulubin nun sayaan sariyan ma Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani.
3 Amasɔtɔ sariyan mi yi nɔɛ na ligɛ, bayo fati bɛndɛn nafan feene bata a sɛnbɛn ɲan. Ala nan na liga, a yi a yɛtɛna Dii Xɛmɛn nafa adamadi yulubi kanne sawurani, a yulubin yalagi fati bɛndɛni.
4 Ala na ligaxi nɛn alogo sariyan tinxinna xa kamali en yi, en tan naxanye mi fa en fati bɛndɛn nafan feene ligama, koni fɔ Alaa Nii Sariɲanxin nafan feene.
5 Awa, naxanye e fati bɛndɛn nafan feene ligama, ne luma e mirɛ na fe sifane nan ma, koni naxanye Alaa Nii Sariɲanxin nafan feene ligama, ne luma e mirɛ Alaa Nii Sariɲanxina feene nan ma.
6 Fati bɛndɛn natan miriyane na lu i yi, sayaan nan na ra, koni xa i miriyane keli Alaa Nii Sariɲanxin nin, siimayaan nan na ra e nun bɔɲɛ xunbenla.
7 Amasɔtɔ fati bɛndɛn natan miriyane findixi Ala yaxun nan na, bayo e mi nɔɛ i xurɛ Alaa sariyan bun mumɛ!
8 Naxanye e fati bɛndɛn nafan feene ligama, ne mi Ala kɛnɛnɲɛ mumɛ!
9 Koni ɛ tan mi fa ɛ fati bɛndɛn nafan feene ligama fɔ Alaa Nii Sariɲanxin nafan feene, Alaa Nii Sariɲanxin to ɛ yi. Amasɔtɔ xa Alaa Muxu Sugandixina Niin mi muxun naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin gbee mi na kanna ra.
10 Koni xa Alaa Muxu Sugandixina ɛ tan yi, ɛ fati bɛndɛn bata faxa yulubina fe ra, koni ɛ niina ɛ yi, amasɔtɔ ɛ bata ratinxinɲɛ ayi Ala yɛtagi.
11 Anu, Alaa Niin naxan Yesu rakelixi sayani, xa na lu ɛ yi, a tan naxan Alaa Muxu Sugandixin nakelixi sayani, na mɔn nii rakisin fima nɛn ɛ fati bɛndɛne ma a Nii Sariɲanxin barakani naxan luma ɛ yi.
12 Na ma, ngaxakedenne, goronna en xun ma. Koni fati bɛndɛn tan goronna mi en xun ma en yi a rafan feene liga.

13 Amasɔtɔ xa ɛ lu ɛ fati bɛndɛn nafan feene ligɛ, ɛ faxama nɛn. Koni xa ɛ
fati bɛndɛn natane faxa Alaa Nii Sariɲanxin xɔn, ɛ nii rakisin sɔtɔma nɛn.
14 Alaa Nii Sariɲanxin muxun naxanye yii rasuxi, Alaa diin nan ne ra.
15 Amasɔtɔ ɛ Niin naxan sɔtɔxi, na mi ɛ findixi gaxun konyin na. Koni a
bata ɛ findi Alaa diine ra. En xinla tima na nan baraka yi, en naxa, “Baba, n
fafe!”
16 Alaa Nii Sariɲanxin yɛtɛɛn sereyaan bama en niin xa, a Alaa diin nan
en tan na.
17 En to findixi Alaa diine ra, en fama nɛn kɛɛn sɔtɔdeni alo a diine bayo
Ala barayin naxan namaraxi a Muxu Sugandixin nun a muxune xa, en na
sɔtɔma nɛn. Xa en nun Yesu tɔrɔ en bode xɔn ma, en birin nan a binyen
sɔtɔma nayi.

Binyen naxan fama

18 N bata a kolon a en tɔrɔn naxan sɔtɔma iki, e nun binyen naxan fama,
ne tagi kuya kati!
19 Bayo daala birin luxi nɛn alo a Ala legedenma, a digima na waxatin na
han Alaa diine nɔrɔn sa minima kɛnɛnni waxatin naxan yi.
20 Amasɔtɔ daala lu nɛn kobiyaan bun.* A sago mi yi a ra, koni Ala sagoon
nan a luxi na kiini alogo yigin xa sɔtɔ,
21 fa fala daala xɔrɔyama nɛn kalana konyiyaan ma, a yi fa Alaa diine
xɔrɔya kɛndɛni.
22 Amasɔtɔ en na a kolon, xabu a fɔlɔni han waxatini ito yi, a luxi alo daala
birin kutunma xɔlɛni alo ɲaxanla naxan dii barini.
23 Koni daala xa mi keden a ra, koni en tan naxanye fan singe Alaa Nii
Sariɲanxin sɔtɔxi, en fan sɔxɔlɛxi en bɔɲɛni, en Ala mamɛma waxatin naxan
yi a en findi a diine ra, a yi en gbindin xunba.
24 Amasɔtɔ en bata kisi na yigin xɔn. Anu, i yigin saxi feen naxan yi, xa i
bata na to, na mi fa xilɛ yigina. En bata yelin naxan sɔtɛ, en fa en xaxili tima
na ra di?
25 Koni en munma naxan sɔtɔ, xa en na en yigin sa na fari, en na a
mamɛma nɛn tunnafanni.
26 Alaa Nii Sariɲanxina en tan sɛnbɛtare kanne malima na kii kedenna
nin. Amasɔtɔ en mi a kolon en lan en xa Ala maxandi naxan ma. Koni Nii
Sariɲanxin yɛtɛna Ala mafanma en xa kutunni naxan mi nɔɛ falɛ.
27 Ala naxan muxune bɔɲɛ yi feene toma, na a Nii Sariɲanxina miriyaan
kolon, amasɔtɔ Alaa Nii Sariɲanxina Ala mafanma a yama sariɲanxin xa alo
Ala sagoon kii naxan yi.
28 En na a kolon a Ala feene birin naɲanma a faɲin nan ma a xanu
muxune xa, a naxanye xilixi a maragidini.
29 Amasɔtɔ Ala naxanye sugandi a fɔlɔni, a mɔn bata a ragidi a xa ne findi
a Dii Xɛmɛn maligane ra, alogo Yesu xa lu alo dii singena a xunyɛne yɛ.
30 Ala bata yi na ragidi naxanye xa, a mɔn bata ne xili. A naxanye xilixi, a
mɔn bata ne ratinxinɲɛ ayi a yɛtagi, a mɔn yi a binyen fi e ma.

Alaa xanuntenyana

31 Nayi, en nanse falama na fe ra? Xa Ala en xɔn, nde fa kelɛ en xili ma
nayi?
32 A tan naxan mi a yɛtɛna dii xɛmɛn natanga, koni a yi a fi en birin xa,
nanfera nayi a mi seen birin soɛ en yii a Dii Xɛmɛn xɔn?

* **8:20: 8.20** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 3.17

33 Ala bata muxun naxanye sugandi, nde ne kansunɲɛ? Ala nan yoon fiin kanna ra.
34 Nde nɔɛ en yalagɛ? Muxu yo, bayo Alaa Muxu Sugandixin Yesu bata faxa, a mɔn yi keli sayani, a mɔn tixi Ala yiifanna ma, a Ala mafanma en xa.
35 Nanse en bɛ Alaa Muxu Sugandixina xanuntenyani? Tɔrɔn nun kɔntɔfinla ba, hanma bɛsɛnxɔnyana hanma kamɛna hanma marabɛnna hanma gbalona hanma sayana silanfanna ra?† Ne sese mi nɔɛ a ligɛ.
36 Bayo a sɛbɛxi Kitabuni, a naxa, “E nxu faxama i tan nan ma fe ra fɛriɲɛn gbɛn! E nxu ligama alo yɛxɛɛn naxan faxa daxi a ra!”‡
37 Koni naxan en xanuxi, en nɔɔn sɔtɔma nɛn na xɔn feni itoe birin yi fefe.
38 Amasɔtɔ n na a kolon yati, sayana hanma dunuɲa yi gidina hanma malekane hanma ɲinanne hanma waxatini itoe hanma waxati famatɔne hanma sɛnbɛ kanne
39 hanma naxanye kore xɔnna ma hanma naxanye bɔxɔn bun ma, dalise yo mi na yi naxan en bɛ Alaa xanuntenyani en naxan sɔtɔxi en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

9

Ala muxun naxanye sugandixi

1 N xa ɲɔndin fala ɛ xa Alaa Muxu Sugandixin barakani, n mi wulen falama, n xaxinla mi n yalagima. N seren bama Alaa Nii Sariɲanxini:
2 N sunuxi, n bɔɲɛn mɔn sɔxɔlɛxi waxatin birin.
3 Amasɔtɔ, n yi waxi nɛn n tan yɛtɛɛn nan xa Alaa dangan sɔtɔ, n yi masiga a Muxu Sugandixin na ngaxakedenne funfuni, n kon kaane,
4 Isirayila kaane, e tan naxanye findi Alaa diine ra, e a binyen nun a layirine nun a sariyan nun a batu kiine nun a tulisane sɔtɔ.
5 E fataxi Nabi singene bɔnsɔnne nan na, Alaa Muxu Sugandixin yi mini e tan yi adamadiyaan kii ma. Ala naxan seen birin xun na, na xa tantun habadan! Amina.
6 Anu, na xa mi na ra de fa fala a Alaa tuli saan tɔnɔ mi fa na, bayo Isirayila kaane birin mi findixi Alaa yamana Isirayila xan na.
7 E to barixi Iburahima bɔnsɔnni, na mi a ra fa fala e birin findixi Iburahimaa dii kɛndɛne nan na. Amasɔtɔ Ala a fala nɛn a xa, a naxa, “Naxanye yatɛma i bɔnsɔnna ra, ne minima Isiyaga bɔnsɔnna nin.”*
8 Na nan na ra, diin naxanye barixi adamadiyaan kii ma, Alaa dii mi ne ra, koni fɔ Ala Iburahima tuli sa diin naxanye ra, ne nan findixi a dii kɛndɛne ra.
9 Amasɔtɔ Ala Iburahima tuli sa na kii nin, a naxa, “N fama nɛn waxati saxini, Saran yi dii xɛmɛn bari.”†
10 A birin mi na ra, Rebeka a dii firinne birin fafe keden nan yi a ra, en benba Isiyaga.
11 Anu, benun gulunni itoe xa bari, benun e xa fe faɲin liga hanma a ɲaxina, Ala bata yi a ragidi na nde keden xa sugandi
12 hali ba e kɛwanle ra koni fɔ a naxan xilixi. A yi a fala Rebeka xa, a naxa, “Tadan luma nɛn xunyɛna nɔɔn bun ma.”
13 A sɛbɛxi Kitabun kui ikiini, a naxa, “N bata Yaxuba xanu koni n bata Esayu raɲaxu.”‡

† **8:35: 8.35** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. ‡ **8:36: 8.36** Yaburin 44.23 * **9:7: 9.7** Dunuɲa Fɔlɔn 21.12 † **9:9: 9.9** Dunuɲa Fɔlɔn 18.10-14 ‡ **9:13: 9.11-13** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 25.23 nun Malaki 1.2-3 kui.

14 En nanfe falama nayi? Ala tinxintareyaan nan ligaxi nayi ba? Ɛn-ɛn de!
15 Amasɔtɔ a bata a fala Musa xa, a naxa, “N hinanŋɛ naxan na, n hinanma
nɛn na ra, n kininkininŋɛ naxan ma, n kininkininma nɛn na ma.”§
16 Na mi fataxi muxun waxɔn feene xan na hanma a kɛwanle, koni fɔ Alaa
kininkininna.
17 Amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabuni, Ala a falama Firawona xa dɛnaxan yi, a
naxa, “N na i findixi mangan na nɛn alogo n xa n sɛnbɛn mayita i tan xɔn, n
xinla yi rali dunuŋa yiren birin yi.”*
18 Nayi, Ala na wa kininkinin feni naxan ma a kininkinin na ma, a na wa
naxan natengbesen fe yi ayi, a na ratengbesenma ayi nɛn.

Alaa xɔlɔn nun a kininkininna

19 Muxuna nde a falama n xa nɛn, a naxa, “Nanfera Ala mɔn nxu
yalagima? Amasɔtɔ nde Alaa fe ragidixin matandɛ?”
20 Nde i tan na naxan Ala matandima? Fɛŋɛn nɔɛ a falɛ a rafala muxun ma
ba fa fala nanfera i n nafalaxi iki?
21 Awa, nɔɔn mi fɛŋɛ rafalan yii ba, a fɛŋɛ firin nafala fɛŋɛ bɛndɛ kedenni,
keden binye wanle xa, boden fe fune xa?
22 Nayi, Ala yi wa a xɔlɔn nun a sɛnbɛn mayita feni, a yi diŋa kati, a ti na
muxune bun a xɔlɔ naxanye ma, naxanye yi halagɛ.
23 A na liga nɛn alogo a xa a binye gbeen yita na muxune ra, a kininkinin
naxanye ma, a bata yi naxanye yitɔn a binyen sɔtɔ xinla ma.
24 Na nan en tan na, a naxanye xilixi, keli Yahudiyane yɛ e nun siya
gbɛtɛne fan yɛ.
25 Amasɔtɔ a fala nɛn Nabi Hose xa, a naxa,
“Naxanye mi yi n ma yamaan na,
n ne xilima nɛn n ma yamana,
n mi yi naxanye xanuxi,
n ne xilima nɛn n xanuntenne.”
26 A mɔn sɛbɛxi mɛnni, a naxa,
“A yi falama e ma dɛnaxan yi,
‘N ma yamaan mi ɛ ra,’
e fa xili bama nɛn mɛnni
‘Habadan Alaa diine.’† ”
27 Nabi Esayi yi a xuini te Isirayila muxune fe ra, a naxa,
“Hali Isirayila muxune yi wuya ayi
alo mɛŋɛnsinna naxan fɔxɔ igen dɛ,
hali na, e dɔnxɛdin nan tun kisima.
28 Amasɔtɔ Marigina a fe ragidixine rakamalima nɛn dunuŋa ma a kiini sa!”‡
29 A na kii nin, alo Nabi Esayi a fala kii naxan yi a fɔlɔni, a naxa,
“Xa Marigina Sɛnbɛn Birin Kanna mi yi en yixɛtɛna ndee lu nun,
en yi luma nɛn nun alo Sodoma taana,
en liga alo Gomora taana.”§

Isirayila nun Xibaru Faŋina fe

30 En nanfe falama nayi? Siya gbɛtɛn naxanye mi yi tinxinna fenma, ne
bata a sɔtɔ dɛnkɛlɛyaan barakani.
31 Koni Isirayila kaan naxanye yi sariyan tinxinna fenma, ne mi a sɔtɔma.

---

§ **9:15: 9.15** Xɔrɔyaan 33.19 * **9:17: 9.17** Xɔrɔyaan 9.16 † **9:26: 9.25-26** Hose 2.1-3 nun 2.25
‡ **9:28: 9.27-28** Esayi 10.22-28 § **9:29: 9.29** Esayi 1.9. A mato Dunuŋa Fɔlɔn 19.23-28 kui.

32 Na di? Bayo e mi a fenxi dɛnkɛlɛyaan xɔn fɔ e kɛwanle. E yi e sanna
radin gɛmɛn na naxan xili, “San nadin gɛmɛna”
33 Kitabun naxan ma fe fala, a naxa, “A mato, n bata gɛmɛn sa Siyon yi,
yamana e sanna radinma gɛmɛn naxan na, e bira. Koni naxan na dɛnkɛlɛya
a ma, na kanna mi nimisama.”*

10

1 Ngaxakedenne, n waxi a xɔn ma n bɔɲɛn birin yi, n kon kaane xa kisi. N
na Ala maxandima e xa na ra kati!
2 N findima nɛn e tan seren na fa fala Alaa fe kunfana e yi, koni e
kolontareyani.
3 Ala muxune ratinxinma kii naxan yi a yɛtɛ yɛɛ ra yi, e mi na kolon. Nayi,
e bata kata, e yi e gbee kiraan sa, e mi xuruxi Alaa tinxinyaan bun.
4 Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin bata sariyan nakamali. Nanara, naxan
na dɛnkɛlɛya a ma, na kanna bata tinxin Ala yɛɛ ra yi.

Kisi fena muxune birin xa

5 Muxune tinxinyaan naxan sɔtɔma sariyan xɔn, Musa bata na fe sɛbɛ, a
naxa, “Naxan na e suxu, na kanna nii rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn.”*
6 Koni tinxinyaan naxan sɔtɔma Ala yɛɛ ra yi dɛnkɛlɛyaan xɔn, na sɛbɛxi
Kitabun kui ikiini, a naxa, “I nama a fala i yɛtɛ ma fa fala nde nɔɛ tɛ kore?”
Na bunna nɛɛn, alogo a xa sa Alaa Muxu Sugandixin nagodo.
7 Hanma “Nde sigama laxira yi?” A xa sa Alaa Muxu Sugandixin nakeli
sayani.
8 Koni a nanse falaxi? A naxa, “Alaa falana i dɛxɔn ma, a i dɛɛn kui, a i
bɔɲɛni,”† na nan dɛnkɛlɛyaan falan na, en naxan nalima iki.
9 Xa i i tiyɛ a ra i dɛni fa fala Yesu nan Marigin na, i dɛnkɛlɛya i bɔɲɛni, a
Ala a rakeli nɛn sayani, i kisima nɛn.
10 Amasɔtɔ muxun dɛnkɛlɛyama a bɔɲɛn nin, Ala yi a ratinxinɲɛ ayi a yɛɛ
ra yi. A yi a ti a ra a dɛni, a kisi.
11 Amasɔtɔ Kitabun naxa, “Naxan yo na dɛnkɛlɛya a ma, na mi
nimisama.”‡
12 Amasɔtɔ tagi raba mi Yahudiyane nun siya gbɛtɛne tagi. Marigi keden
peen nan e birin xun na naxan a maxandi muxune birin kima a
fonisireyani.
13 Amasɔtɔ Kitabun naxa, “Naxan yo na Marigin xili, na kisima nɛn.”§
14 Koni e a xilima di, xa e mi dɛnkɛlɛya a ma? E dɛnkɛlɛyama di, xa e
munma a fe mɛ? E na mɛma di, xa muxe mi kawandin ba e xa?
15 Na kawandin bama di, xa xɛrane mi rasiga? A sɛbɛxi Kitabun kui na kii
nin, a naxa, “Xɛra faɲi yibane faan lanxi han!”*
16 Koni Isirayila kaane birin mi na fe Xibaru Faɲin suxi. Amasɔtɔ, Nabi
Esayi a fala nɛn, a naxa, “Marigina, nde laxi nxɔ falan na?”†
17 Anu, dɛnkɛlɛyaan fama Alaa falan mɛɛn nan xɔn ma. Alaa falan fan
mɛma Alaa Muxu Sugandixina fe kawandin nan xɔn.
18 Koni n xa maxɔdinna ti: E mi a fe mɛxi ba? Ɛn-ɛn, e bata a mɛ! Kitabun
naxa,
“E fala xuiin bɔxɔn birin li nɛn.
E falane yi siga han dunuɲa danna.”‡

---

* **9:33: 9.33** Esayi 28.16 * **10:5: 10.5** Saraxaraline 18.5 † **10:8: 10.8** A mato Sariyane 30.12-14 kui. ‡ **10:11: 10.11** Esayi 28.16 § **10:13: 10.13** Yowɛli 3.5 * **10:15: 10.15** Esayi 52.7 † **10:16: 10.16** Esayi 53.1 ‡ **10:18: 10.18** Yaburin 19.5

19 Awa, n mɔn xa maxɔdinna ti, “Isirayila muxune mi a famu ba?” Musa nan
singe ito yabi. A naxa, “N na ɛ raxɔxɔlɔnma ayi nɛn muxune xɔn yama faɲin
mi naxanye ra. N yi ɛ raxɔlɔ siya xaxilitaren xɔn.”§
20 Esayi yi susu Alaa falani ito tiyɛ, a naxa, “Naxanye mi yi n fenma, ne bata
n to. Naxanye mi yi n maxɔdinma, n bata n yɛtɛ yita ne ra.”*
21 Koni a yi a fala Isirayila a fe ra, a naxa, “N na n yiini bandunma yama fala
suxutare murutɛxine ma fɛriɲɛn gbɛn!”†

11

Alaa kininkininna Isirayila ma

1 N xa maxɔdinni ito ti: Ala bata a mɛ a yamaan na ba? Ɛn-ɛn de! Amasɔtɔ
Isirayila kaan nan n tan yɛtɛɛn na, Iburahima yixɛtɛna nde Bunyamin
bɔnsɔnni.
2 Ala yamaan naxan sugandi a yɛtɛ xa a fɔlɔni a mi ne rabeɲinxi. Nabi Eli
a mawugama Ala xa Isirayila kaane fe ra Kitabun kui dɛnaxan yi, ɛ mi
mɛnna kolon ba? A naxa,
3 “Marigina, e bata i ya nabine faxa, e yi i ya saraxa gandene kala, n keden
peen nan fa luxi, e mɔn kataxi n fan faxa feen na.”*
4 Ala a yabi di? A naxa, “N bata muxu wuli solofere ramara n yɛtɛ xa
naxanye mi e xinbi sinxi Baali suxuren bun ma.”†
5 A mɔn na kii nin iki, Alaa yama dɔnxɛn luxi naxanye sugandixi hinanna
xɔn waxatini ito yi.
6 Xa a ligaxi hinanna nan xɔn, muxune kɛwanla mi fa a ra. Xanamu Alaa
hinanna mi yi findima hinanna ra.
7 Nanfe ligaxi nayi? Isirayila kaane yi naxan fenma nun e sɔbɛɛn na, e mi
na sɔtɔxi. Koni fɔ Ala naxanye sugandixi ne nan a sɔtɔxi. A dɔnxɛne tondixi
nɛn
8 alo a sɛbɛxi kii naxan yi Kitabuni, a naxa, “Ala bata xaxili xɔdɛxɛn fi e
ma, e nun yɛɛn naxanye mi seen toma e nun tunla naxanye mi falan mɛma
han to.”‡
9 Dawuda yi a fala, a naxa, “Ala xa e ɲaxaɲaxane findi e suxu fɛrɛn na e
nun luti ratixin na e yɛɛ ra naxan e rabirama, e hakɛne yi saran e ra.
10 E yɛɛne xa rafɔrɔ ayi, e yi danxu! E fanna xa ba a ra waxatin birin!”§
11 N na ɛ maxɔdinma, Yahudiyane tantan waxatin naxan yi, e bira nɛn ba
habadan? Ɛn-ɛn de! Koni e to sin hakɛni, siya gbɛtɛne yi kisi feen sɔtɔ alogo
xɔxɔlɔnyaan xa Isirayila kaane suxu.
12 Anu, xa Yahudiyane hakɛn findi hɛri gbeen na dunuɲa muxune xa, xa e
bɔnɔn findi hɛrin na siya gbɛtɛne xa, e na a rakamali waxatin naxan yi, na
fan mi hɛrin nafɛ nayi ba?
13 N falan tima ɛ tan siya gbɛtɛne nan xa iki. N bata findi xɛraan na siya
gbɛtɛne xa. N sɛwaxi na wanla ra bayo,
14 yanyina nde, n xɔxɔlɔnyaan nasoma nɛn n bɔnsɔnna muxuna ndee yi
alogo e fan ndee xa kisi.
15 Amasɔtɔ Isirayila kaane ramɛxi waxatin naxan yi, xa Ala nun dunuɲa
muxune tagini tɔn, nanse fa ligama nayi, xa e mɔn so a lannayani? Na
findima kenla nan na sayani siga nii rakisini.

§ **10:19: 10.19** Sariyane 32.21 * **10:20: 10.20** Esayi 65.1 † **10:21: 10.21** Esayi 65.2 * **11:3: 11.3** Mangane Singen 19.10 nun 19.14 † **11:4: 11.4** Mangane Singen 19.18 ‡ **11:8: 11.8** A mato Sariyane 29.3 nun Esayi 6.10 kui. § **11:10: 11.10** Yaburin 69.23-24

16 Anu, xa buru keden nali Ala ma, e nun naxanye bɔnbɔxi e bode xɔn, ne
fan sariɲan.* Xa wudin salenna sariɲan, a yiine fan luma na kii nin.
17 Koni xa a yiina ndee sɛgɛ wudi binla ma, i tan siya gbɛtɛn naxan luxi alo
burunna Oliwi bili yiina, i tan yi xidi wudin binla ma e funfuni, i yi lu na
wudin salenna igen sɔtɛ,
18 i nama i yɛtɛ yite na wudi yii sɛgɛxine ma. Xa i na liga, i nama ɲinan fa
fala i tan xa mi salenna baloma de, salenna nan i tan baloma.
19 Koni waxatina nde i tan a falama nɛn, i naxa, “Wudi yiine sɛgɛxi nɛn
alogo n tan xa ti e funfuni.”
20 Ɲɔndin na a ra, e sɛgɛxi nɛn masɔtɔ e dɛnkɛlɛyatareyaan ma, i tan yi ti e
funfuni dɛnkɛlɛyaan xɔn. Nayi, i nama yanda ayi na feen na de, koni a liga i
yeren ma.
21 Amasɔtɔ, xa Ala mi Yahudiyane ratangaxi, naxanye luxi alo wudi yii
singene, a mi i fan natangama.
22 Nayi, en na en miri Alaa nɛmaan nun a yɛ xɔdɛxɛn ma. Naxanye
tantanxi, a xɔdɔxɔ ne ma, koni a nɛmaan fan i tan na, koni fɔ i xa lu a
nɛmaan bun nɛn, xanamu, a i fan sɛgɛma a binla ma nɛn alo wudi yiina.
23 Xa Yahudiyane mi lu e dɛnkɛlɛyatareyani, e mɔn tugunma nɛn e tiden
na. Amasɔtɔ Ala nɔɛ e raxɛtɛ nɛn e funfuni.
24 Bayo, xa i tan siya gbɛtɛn ligaxi nɛn alo burunna Oliwi wudi yiin naxan
yi sɛgɛxi a binla ma, i yi tugun taa kui Oliwi wudi kɛndɛn na hali i da kii mi
yi a ra, nayi Yahudiyan yɛtɛɛn naxanye ligaxi alo taa kui Oliwi wudi kɛndɛn
yiine, Ala taganɲɛ ne tiyɛ e yɛtɛ binla ma e funfune yi ba?

Isirayila birin kisima nɛn

25 Ngaxakedenne, n waxi Alaa wundo feni ito yita feni ɛ ra, alogo ɛ nama ɛ
yɛtɛ yatɛ fekolonne ra: Isirayila yamaan fɔxɔ kedenna tondixi han siyaan
bonne xasabi dɛfexin yi so.
26 Nanara, Isirayila birin kisima nɛn alo a sɛbɛxi Kitabun kui kii naxan yi,
a naxa,
“Xunbaan kelima nɛn Siyon yi,
a Ala kolontareyaan birin ɲan Yaxuba bɔnsɔnni.
27 N na e yulubin ba e ma waxatin naxan yi,
n layirin xidima na nan na e xa.”†
28 Yahudiyane bata findi Ala yaxune ra alogo ɛ tan xa Yesu a fe Xibaru
Faɲin sɔtɔ. Koni Ala rafan yama sugandixin mɔn e ra e benba nabi singene
fe ra.
29 Amasɔtɔ Alaa kiseene nun maragidin mi kalama.
30 Ɛ tan siya gbɛtɛne, ɛ munma yi Alaa falan suxu a singeni, koni ɛ bata Ala
kininkininna sɔtɔ iki amasɔtɔ Yahudiyane mi Alaa falan suxi.
31 Na kiini, iki Yahudiyane mi fa Ala xuiin suxuma alogo ɛ tan siya gbɛtɛne
kininkininna naxan sɔtɔxi, e fan xa na sɔtɔ ɛ tan siya gbɛtɛne sabun na.
32 Ala bata muxun birin findi kasorasane ra e fala suxutareyaan xɔn
alogo a xa kininkinin e birin ma.

Ala xa tantun

33 Alaa fonisireyaan nun a xaxilimayaan nun a fe kolonna tilin de! Nde
nɔɛ Alaa fe ragidixine famunɲɛ? Nde nɔɛ a feene famunɲɛ?
34 A sɛbɛxi Kitabuni, a naxa,
“Nde Marigina miriyane kolon? Nde nɔɛ findɛ a kawandi muxun na?‡

* **11:16: 11.16** A mato Yatɛne 15.19-21 kui. † **11:27: 11.27** Esayi 59.20-21 ‡ **11:34: 11.34** Esayi 40.13

35 Nde nɔɛ Ala dolɛ, alogo a mɔn xa a raxɛtɛ a ma?"§
36 Amasɔtɔ feen birin kelixi a tan yii a tan nan baraka yi a tan xa. Binyena
a tan nan xa habadan. Amina!

12

Dɛnkɛlɛya muxun xa wali Ala xa

1 Ngaxakedenne, Ala to kininkininxi ɛ ma, n na ɛ mafanma ɛ ɛ fati bɛndɛn
fi Ala ma saraxan na ɛ dunuɲa yi gidini, a sariɲan, a rafan Ala ma. Na nan
findixi batu faɲin na ɛ naxan ligama Ala xa.
2 Ɛ nama ɛ yɛtɛ lu dunuɲa feene yi, koni ɛ xa ɛ kɛɲaan masara xaxilimaya
nɛnɛn xɔn, alogo ɛ xa Ala sagoon kolon naxan fan, a rayabu, a kamalixi.
3 N na a falama ɛ birin xa Alaa maragidini a naxan fixi n ma, n naxa, ɛ
nama a miri xaxilitareyani a ɛ dangu bonne ra, koni ɛ miri ɛ yɛtɛ ma
xaxilimayaan nun yɛtɛ suxuni alo Ala dɛnkɛlɛyaan yatɛn naxan fixi ɛ ma.
4 En fatin yirene wuya, koni e birin nun e wali.
5 A na kii nin, hali en to wuya, en bata findi fati bɛndɛ kedenna ra Alaa
Muxu Sugandixini, en lu en bode yi alo fatin yirene.
6 Ala en kixi seen sifa wuyaxi nan na, alo a ragidixi en ma kii naxan yi. Xa
muxuna nde kixi nabiya falane yi, a falane xa lan dɛnkɛlɛyaan ma.
7 Xa wanla na a ra yamaan xa, a xa wanla kɛ. Naxan nɔɛ xaranna tiyɛ, na
xa xaranna ti.
8 Xa naxan nɔɛ muxune ralimaniyɛ, na xa e ralimaniya. Naxan kiin tima,
na xa a liga fonisireyani. Xa yɛɛratiin na a ra, na xa a sɔbɛ so na ma. Xa
naxan kininkininma muxune ma, a xa a liga sɛwani.
9 Ɛ xanuntenyaan nama findi nafigiyaan na. Ɛ ɛ mɛ fe ɲaxin na. Naxan
fan, ɛ na suxu ken!
10 Ɛ ɛ bode rafan ngaxakedenyaan xanuntenyani, ɛ yi ɛ bode binya ki faɲi.
11 Ɛ tunnafanna nama findi salayaan na. Koni ɛ wali Marigin xa wɛkilɛni.
12 Ɛ sɛwa ɛ yigina fe ra, ɛ diɲa tərɔni, ɛ lu Ala maxandini tun.
13 Ɛ muxu sariɲanxine goronna tongo e makone yi. Ɛ fatan muxune
yisuxɛ.
14 Ɛ duba ɛ bɛsɛnxɔnya muxune xa, ɛ duba, ɛ nama dangan ti.
15 Naxanye sɛwaxi, ɛ sɛwa ne xɔn ma. Naxanye wugama, ɛ wuga ne xɔn
ma.
16 Ɛ kui feene xa findi kedenna ra ɛ bode xa. Ɛ nama ɛ waso, koni naxan
yo magodoxi ɛ tin na ma. Ɛ nama ɛ yɛtɛ yatɛ fekolonne ra.
17 Ɛ nama fe ɲaxin ɲɔxɔ fe ɲaxin na. Ɛ kata fe faɲin liga feen na muxune
birin yɛɛ ra yi.
18 Xa a lanɲɛ, fanni na fatɛ ɛ tan na, lanna xa lu ɛ nun muxune birin tagi.
19 N xanuntenne, ɛ nama ɛ gbeen ɲɔxɔ, koni ɛ a lu Alaa xɔlɔn ma, amasɔtɔ a
sɛbɛxi Kitabuni, Marigin naxa, "N tan nan gbeeɲɔxɔ tiin na. N feene
saranma nɛn e ɲɔxɔnne ra."*
20 Koni ɛ tan xa a liga na kiini: Kitabun naxa, "Xa kamɛna i yaxun ma,
donseen so a yii. Xa min xɔnla a ma, igen so a yii, amasɔtɔ xa i na liga a xa,
na luma a xa nɛn alo i tɛɛ wolonne nan malanma a xunna ma."†
21 I nama tin fe ɲaxin xa i nɔ. Koni fɔ i xa fe ɲaxin nɔ fe faɲin xɔn.

§ **11:35: 11.35** Yuba 41.3 * **12:19: 12.19** Sariyane 32.35 † **12:20: 12.20** Sandane 25.21-22

13

En xuru mangane ma

1 Muxun birin xa xuru mangane ma. Amasɔtɔ mangaya yo mi na, naxan
mi kelixi Ala ma. Mangan naxanye dɔxi, a tan nan ne dɔxi.
2 Nanara, naxan na murutɛ mangane ma, na murutɛxi Alaa yamarin nan
ma. Naxanye na ligama, ne kitin nan tima e yɛtɛ ma.
3 Fe faɲi rabaan mi gaxuma mangane yɛɛ ra, koni fɔ fe ɲaxi rabana. I waxi
i nama gaxu mangan yɛɛ ra ba? Nayi, fe faɲin liga alogo a xa i matɔxɔ.
4 Amasɔtɔ a findixi Alaa walikɛɛn nan na alogo a xa fe faɲin liga i xa. Koni
xa i fe ɲaxin liga, gaxu a yɛɛ ra! Bayo silanfanna mi a yii naxi fuu.* Alaa
walikɛɛn nan a ra naxan a xɔlɔn nagodoma fe ɲaxi rabaan ma, a a fe ɲaxin
saran a ra.
5 Nanara, fɔ ɛ xa xuru nɛn mangane ma, fa fala e nama i tɔrɔ, na mi a ra,
koni alogo i nama i yɛtɛ yalagi i xaxinli.
6 Nanara, ɛ mudun fima, bayo naxanye e rasuxuma, ne Alaa wanla nan
na.
7 Ɛ muxune donle fi. Ɛ lan ɛ xa mudun sifa yo fi, ɛ na fi. Xa ɛ yii seene
mudun na a ra, ɛ na fi, xa binyen na a ra, ɛ na fi, xa xunnayerenna na a ra, ɛ
na fi.
8 Muxu yo a doli nama lu ɛ ma, fɔ xanuntenyana ɛ lan ɛ xa naxan namara
ɛ bode xa. Naxan na a boden xanu na bata sariyan dɛfe.
9 Bayo yamarine naxa, “I nama yalunyaan liga. I nama faxan ti. I nama
muɲan ti. I nama mila ayi.” E nun yamarin dɔnxɛn bonne birin fala yisoxin
ni i ra, “I adamadi boden xanu alo i yɛtɛna.”†
10 Xanuntenyaan mi tinɲɛ fe ɲaxin ma i boden xa mumɛ! Xanuntenyaan
nan sariyan nakamalima.
11 Ɛ na suxu bayo ɛ waxatini ito kolon. Waxatini ito bata fa ɛ raxulundeni
ɛ xixɔnli, bayo en kisi waxatini so iki dangu en ma dɛnkɛlɛyaan fɔlɔ waxatin
na.
12 Kɔɛɛn bata yanfan, kuye baan bata maso. Nayi, en xɛtɛ feene fɔxɔ ra
naxanye ligama dimini, en yi kɛnɛn ma yɛngɛ so seene tongo.
13 En xa sigan ti alo naxan daxa, alo a lan kɛnɛnni kii naxan yi. En nama
haramu sumunne liga, hanma dɔlɔn minna hanma yanga suxuna hanma
haramu feene hanma lantareyana hanma xɔxɔlɔnyana.
14 Koni ɛ xa Marigi Yesu, Alaa Muxu Sugandixin tongo alo ɛ domana. Ɛ
nama lu ɛ mirɛ ɛ fati bɛndɛn nafan feene liga feen ma.

14

I nama i ngaxakedenna yalagi

1 Muxun naxan ma dɛnkɛlɛya xurun ɛ yɛ, ɛ xa na yisuxu, ɛ nama a
miriyane matandi.
2 Muxuna ndee seen birin donma e dɛnkɛlɛyani, koni ndee tan bogi seene
nan tun donma e dɛnkɛlɛyaan sɛnbɛtareyani.
3 Muxun naxan seen birin donma, na nama muxun naɲaxu naxan bata a
dɛɛn gele sa. Naxan a dɛɛn gele saxi, na nama muxun yalagi naxan seen
birin donma, amasɔtɔ Ala bata a fan yisuxu.

---

* **13:4: 13.4** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. † **13:9: 13.9** A mato Xɔrɔyaan 20.13-17 nun Sariyane 5.17-21 nun Saraxaraline 19.18 kui.

4 Nde i tan na, i tan naxan muxu gbɛtɛna konyin makitima? Xa a bira,
hanma xa a ti, na a kanna nan ma. Koni a kelima nɛn, a ti amasɔtɔ a rati
sɛnbɛn Marigin yii.
5 Muxuna ndee mirixi nɛn, a lɔxɔna nde dangu nde ra. Gbɛtɛye mirixi a
ma, a lɔxɔn birin keden. Fɔ birin xa la a miriyaan na nɛn.
6 Naxan mirixi a ma, a lɔxɔna nde dangu nde ra, na a ligama Marigin
binya feen nan na. Naxan seen birin donma, na fan na ligama Marigin
binya feen nan na, amasɔtɔ a barikan birama Ala xa na donsena fe ra.
Naxanye gele donsena nde ra, ne na ligama Marigin binya fe nan na. Ne fan
barikan birama Ala xa.
7 Amasɔtɔ en sese mi en nii ra en yɛtɛ xa. En sese mi faxama en yɛtɛ xa.
8 Xa en lu en nii ra, en luxi en nii ra Marigin nan xa. Xa en faxa, en faxaxi
Marigin nan xa. Nanara, xa en lu en nii ra, hanma xa en faxa, Marigin nan
gbee en na.
9 Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin faxaxi nɛn, a keli sayani alogo a xa findi
faxa muxune nun niiramane Marigin na.
10 Koni i tan, nanfera i i ngaxakedenna yalagima? Nanfera i a raŋaxuma?
En birin tima nɛn kiti sadeni Ala yɛtagi.
11 Amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabuni, a naxa,
“Marigin naxa,
‘Habadan Ala nan n na,
n bata n kɔlɔ n yɛtɛ yi,
xinbin birin sinma nɛn n bun ma,
lɛnna birin yi Alaa binyena fe fala.’* ”
12 En keden kedenna birin en yɛtɛ dɛntɛgɛma nɛn Ala xa.

I nama muxune ti hakɛn ma

13 Nanara, en xa fata en bode yalagin ma. Koni ɛ kata alogo ɛ nama fefe
liga naxan ɛ ngaxakedenna ratantaŋɲɛ hanma a yi a bira yulubini.
14 Bayo n na a kolon, n bata a famu Marigi Yesu barakani fa fala donse yo
mi haramuxi a yɛtɛ ma, koni xa muxuna a miri fa fala a haramuxi, nayi a
haramuxi a tan xa.
15 Xa i ngaxakedenna xɔlɔxi i ya donsena nde a fe ra, i mi fa xanuntenya
kira xɔn. Alaa Muxu Sugandixin faxaxi muxun naxan ma fe ra, i nama a
liga, na yi halagin sɔtɔ i ya donseen xɔn.
16 Feen naxan fan ɛ tan xa, na nama findi ɛ mafala xunna ra.
17 Amasɔtɔ Alaa Mangayaan mi findixi donseen nun minseen xan na, koni
fɔ tinxinna nun bɔŋɲɛ xunbenla nun sɛwana, fata Alaa Nii Sariŋanxin na.
18 Amasɔtɔ muxun naxanye birin walima Alaa Muxu Sugandixin xa na
kiini, ne rafan Ala ma e nun muxune.
19 Nanara, feen naxanye findixi bɔŋɲɛ xunbenla nun en sɛnbɛ soon na fɔ en
xa ne nan liga.
20 I nama Ala kɛwanla kala donseen xɔn. Donseen birin donna daxa, koni
donseen naxan muxu gbɛtɛn birama yulubini, na donseen donna mi daxa.
21 A fisa, i nama suben don, i nama manpaan min, i nama fefe liga xa a i
ngaxakedenna birɛ hakɛni.
22 I laxi naxan na feni itoe yi, na mara i yɛtɛ xa Ala yɛtagi. Sɛwan na kanna
xa naxan mi a yɛtɛ yalagima a fe raba kiini.

---

* **14:11: 14.11** Esayi 45.23

23 Koni xa naxan sikɛ donsena nde dondeni, na kanna yalagixin na ra Ala
xɔn, amasɔtɔ a mi feen ligama dɛnkɛlɛyani. Anu, feen naxan mi ligama
dɛnkɛlɛyani, yulubin nan na ra.

15

En misaala tongo Yesu ma

1 En tan naxanye sɛnbɛ gbo dɛnkɛlɛyani, a lan en xa diɲa sɛnbɛtare kanne
bun e dɛnkɛlɛya xuriyani. En nama en yɛtɛ rafan feen liga,
2 fɔ en xa en boden nafan feen nan naba, en yi fan e ra. Nanara, e sabatɛ
dɛnkɛlɛyani.
3 Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin mi a rafan feene xan liga, koni alo a
sɛbɛxi Kitabuni kii naxan yi, a naxa, “E i konbin naxanye tima, ne n tan nan
lima.”*
4 Amasɔtɔ naxan birin sɛbɛxi waxati danguxine yi, ne sɛbɛxi en xaran
feen nan ma, alogo Kitabun xuiin xa tunnafanna nun limaniyaan fi en ma,
en yi yigin sɔtɔ.
5 Ala naxan tunnafanna nun limaniyaan fima, na xa ɛ mali, ɛ miriyane yi
findi kedenna ra ɛ bode xa, ne yi lan Alaa Muxu Sugandixin Yesu kɛɲaan
ma,
6 alogo ɛ xa Ala binya miriya kedenna nun xui kedenni, en Marigi Yesu
Alaa Muxu Sugandixin fafe.

Xibaru Faɲin Siyane birin xa

7 Ɛ bode yisuxu Alaa binyena fe ra, alo Alaa Muxu Sugandixina ɛ yisuxi
kii naxan yi.
8 N xa a fala ɛ xa, Alaa Muxu Sugandixin bata findi Yahudiyane walikɛɛn
na Alaa ɲɔndina fe ra alogo Ala bata en benba nabi singene tuli sa naxan
na, a xa na rakamali,
9 siya gbɛtɛne fan yi Ala binya a kininkininna fe ra, alo a sɛbɛxi Kitabun
kui kii naxan yi, a naxa, “Nanara, n ni i tantunma siyane tagi, n yi i xinla
binya bɛtini.”†
10 A mɔn yi a fala, a naxa, “Siyane, ɛ nun Alaa yamaan xa sɛwa ɛ bode
xɔn.”‡
11 A mɔn yi a fala, a naxa, “Siyane birin xa Marigin tantun! Yamane birin
xa a batu!”§
12 Awa, Esayi fan yi a fala, a naxa, “Yese bɔnsɔnna mɔn kelima nɛn alo
wudi salenna naxan a maɲingima, a nɔɔn sɔtɔ siyane xun na. Siyane yi e
yigi sa a yi.”*
13 Nba, Ala naxan yigin kanna ra, na xa ɛ ralugo sɛwan nun bɔɲɛ xunbenla
birin na ɛ dɛnkɛlɛyani alogo ɛ yigin xa lu fari sɛ Alaa Nii Sariɲanxin
barakani.

Pɔli a wanla

14 Ngaxakedenne, n na a kolon fa fala ɛ lugoxi fanna nun fe kolonna birin
na. Ɛ nɔɛ ɛ bode xaranɲɛ nɛn.
15 Koni n bata susu, n yi fena ndee sɛbɛ ɛ ma, alogo n mɔn xa a rabira ɛ ma
bayo Ala bata a ragidi n ma,
16 n yi findi Alaa Muxu Sugandixin Yesu a walikɛɛn na siya gbɛtɛne xa. N
lan n xa wali alo saraxaraliin naxan Alaa falan Xibaru Faɲin nalima alogo

---

* **15:3: 15.3** Yaburin 69.10 † **15:9: 15.9** Samuyɛli 22.50 nun Yaburin 18.50 ‡ **15:10: 15.10** Sariyane 32.43 § **15:11: 15.11** Yaburin 117.1 * **15:12: 15.12** Esayi 11.10

siya gbɛtɛne xa findi saraxa se faɲin na Ala xa, e rasariɲan Alaa Nii Sariɲanxin xɔn.
17 Nayi, n nɔɛ n kanbɛ nɛn Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi n ma wanla fe ra Ala xa.
18 N mi susɛ falan tiyɛ sese ma fɔ Alaa Muxu Sugandixin bata naxan liga n tan xɔn, a yi siya gbɛtɛne findi Alaa fala suxune ra n kɛwanle nun n ma falane xɔn,
19 e nun sɛnbɛn taxamasenne nun kabanako feene Alaa Nii Sariɲanxin sɛnbɛn barakani. Nanara, fɔlɔ Yerusalɛn taan ma han sa dɔxɔ Iliri yamanan na,† n bata Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Faɲin nali na yiren birin yi han a kamali.
20 Na ma, xunnayerenna na a ra n tan xa, n xa Yesu a fe Xibaru Faɲin nali na yirene yi Alaa Muxu Sugandixina fe munma kolon dɛnaxanye yi, alogo n nama banxin ti muxu gbɛtɛ a banxin bɛtɛn saxin fari.
21 A sɛbɛxi Kitabuni na kii nin, a naxa, “A fe munma fala naxanye xa singen, ne a toma nɛn. Naxanye munma a fe mɛ singen, ne a famuma nɛn.”‡

Siga xɔnla yi Pɔli suxu Romi yi

22 Na nan n yikalaxi sigadeni ɛ konni.
23 Koni iki, n ma wanla bata ɲan yamanani itoe yi. Nanara, xabu ɲɛɛ wuyaxi n to waxi siga feni ɛ xɔntɔndeni,
24 n yi a miri n xa na liga n nɛma sigɛ Sapen yamanani waxatin naxan yi. N yi waxi ɛ to feni n nɛma danguɛ, ɛ yi n mali n ma sigatini, n waxatidi ti ɛ fɛma, n siga na yamanani.
25 Koni iki, n sigama Yerusalɛn taani, n sa yama sariɲanxin mali na.
26 Amasɔtɔ a bata Masedoniya kaane nun Akaya kaane kɛnɛn, e xa e yii malan yiigelitɔne fe ra yama sariɲanxin yɛ Yerusalɛn taani.
27 A e kɛnɛn nɛn e xa na liga, koni a donla mɔn yi e ma. Bayo xa siya gbɛtɛne bata Yahudiyane dinan tɔnɔne sɔtɔ, siya gbɛtɛne fan lan nɛn e yi Yahudiyane mali e yii seene ra.
28 N na yelin feni ito ra waxatin yi, n yi a tɔnɔn so e yii, n danguma nɛn ɛ konni n nɛma sigɛ Sapen yamanani.
29 N na a kolon yati, fa fala n nɛma sigɛ ɛ konni waxatin naxan yi, n sigama Alaa Muxu Sugandixina duba kamalixin nin.
30 Ngaxakedenne, n na ɛ mafanma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli e nun Alaa Nii Sariɲanxina xanuntenyani, ɛ xa ɛ yixɔdɔxɔ, ɛ yi Ala maxandi n xa.
31 Ɛ Ala maxandi n xa alogo a xa n xunba Yudaya dɛnkɛlɛyatarene yii, e nun n wanla naxan kɛma Yerusalɛn taani, na xa rafan yama sariɲanxin ma na yi.
32 Nayi, xa Ala tin, n fama sɛwani nɛn ɛ fɛma, en birin yi matabun sɔtɔ en bode xɔn ma.
33 Bɔɲɛ xunbenla Ala xa lu ɛ birin xɔn. Amina.

16

Pɔli a xɔntɔnna

1 Ɛ en ngaxakeden ɲaxalanmaan Foyibe yatɛ muxu faɲin na, naxan walima Sankire dɛnkɛlɛya yamaan xa.

† **15:19: 15.19** Iliri yamanan sa Girɛki yamanan sogeteden kɔmɛnna ma. ‡ **15:21: 15.21** Esayi 52.15

2 Ɛ a yisuxu Marigin xinli alo a lan yama sariɲanxin tagi kii naxan yi, ɛ a
mali kiin birin yi a makoon na lu a ma dɛnaxan yi. A tan yɛtɛɛn bata muxu
wuyaxi mali a gbengbenna n tan.
3 Ɛ Pirisila nun Akila xɔntɔn, n walikɛ bodene Alaa Muxu Sugandixin Yesu
xa.
4 E bata susu sayaan na n tan niina fe ra. N keden xa mi barikan birama e
xa, siya gbɛtɛ dɛnkɛlɛya yamane birin barikan birama e xa.
5 Dɛnkɛlɛya muxun naxanye e malanma e banxini, ɛ ne fan xɔntɔn. Ɛ n
xanuntenna Epayinɛte xɔntɔn, naxan singe dɛnkɛlɛya Alaa Muxu
Sugandixin ma Asi yamanani.
6 Ɛ Mariyama xɔntɔn naxan walixi ɛ xa kati!
7 Ɛ Andironiki nun Yuniyasi xɔntɔn n kon kaane, nxu nun naxanye sa
kasoon na. E yatɛxi xɛrane yɛ. E singe dɛnkɛlɛya Alaa Muxu Sugandixin ma
n tan yɛɛ ra.
8 Ɛ Anpiliyati xɔntɔn n xa, n xanuntenna Marigini.
9 Ɛ Yurubani xɔntɔn n xa, en walikɛ bodena Alaa Muxu Sugandixin xa, e
nun n xanuntenna Satakisi.
10 Ɛ Apelɛsi xɔntɔn naxan a yɛtɛ yita Alaa Muxu Sugandixin gbeen na
matoon xɔn. Ɛ Arisitobulaa denbayaan xɔntɔn.
11 Ɛ Herodiyon xɔntɔn, n kon kaana. Ɛ Narisisaa denbayaan muxune
xɔntɔn naxanye laxi Marigin na.
12 Ɛ Tirifina nun Tirifosa xɔntɔn, ɲaxanla naxanye walima Marigin xa
han! E nun n xanuntenna Pɛrasi ɲaxalan gbɛtɛn naxan walixi Marigin xa
han!
13 Ɛ Rufu xɔntɔn, Marigin naxan sugandixi, e nun a nga, naxan lu alo nga.
14 Ɛ Asinkirite nun Filegon nun Hɛrɛmɛ nun Patirobasi nun Herimasi
xɔntɔn e nun en ngaxakedenna naxanye e fɛma.
15 Ɛ Filologe nun Yuliye xɔntɔn e nun Nere nun a magilɛna, e nun Olinpasi
nun yama sariɲanxin naxanye birin e fɛma.
16 Ɛ bode xɔntɔn ngaxakedenya xɔntɔn sunbuni. Alaa Muxu Sugandixina
yamane birin ɛ xɔntɔnma.

Marakolon dɔnxɛne

17 Ngaxakedenne, n na ɛ mafanma, ɛ a liga ɛ yeren ma muxune fe yi
naxanye muxune tagi taxunma, e yi e bira tantanni. Ɛ xaranna naxan
sɔtɔxi, e na matandima. Ɛ masiga ne ra.
18 Amasɔtɔ na muxu sifane mi walima en Marigina Alaa Muxu
Sugandixin xan xa mumɛ, koni e yɛtɛ rafan feene! E sɔntarene
mayendenma e fala faɲine nun e wule matɔxɔ falane ra.
19 Muxun birin bata a mɛ a ɛ Alaa falan suxuma. Nayi, n sɛwaxi ɛ fe ra
han, koni n wama nɛn ɛ xa findi xaxilimane ra ɛ fe faɲin kolon, ɛ yi fe ɲaxin
matanga sɔntareyani.
20 Bɔɲɛ xunbenla Ala Setana halagima nɛn ɛ sanna bun. En Marigi Yesu xa
hinan ɛ ra.
21 N walikɛ boden Timɔte ɛ xɔntɔn e nun Lusiyusu nun Yason nun
Sosipateri, n kon kaane.
22 N tan, Teritiyusi nan kɛdini ito sɛbɛxi Pɔli xa, n fan bata ɛ xɔntɔn
Marigin xinli.*
23 Gayi ɛ xɔntɔn, nxu nun dɛnkɛlɛya yamaan birin yatigina. Erasite, taan
gbeti ramarana e nun en ngaxakedenna Kuwaratusi ɛ xɔntɔn.

* **16:22: 16.22** Teritiyusi nan Pɔli xuiin sɛbɛ a xa. Yanyina nde a wanla nan yi sɛbɛli tiin na.

24 En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinan ɛ ra. Amina.

Ala maxandin nun Ala tantunna

25 Ala naxan nɔɛ ɛ sɛnbɛ soɛ n ma Xibaru Faɲi raliin xɔn, e nun Yesu Alaa
Muxu Sugandixina fe kawandi baan xɔn, fata na wundo feen kolonna ra
naxan yi luxunxi to mi na ra,
26 naxan bata mini kɛnɛnni iki nabine kitabune xɔn, fata habadan Ala
yamarin na fa fala a xa rali siyane birin ma e yi dɛnkɛlɛya a ma, e yi a xuiin
suxu,
27 Ala naxan keden pe fe kolonna ra, en xa na Ala binya Yesu Alaa Muxu
Sugandixin barakani habadan! Amina.

Kɛdi Singen Kɔrɛnti Kaane Ma
Pɔli Alaa Falan Kɛdi Singena Kɔrɛnti Kaane Ma

Pɔli a xɛrayaan sigatiin firindeni, a yi kike fu nun solomasɛxɛ raba Girɛkine konni Kɔrɛnti taani. A dɛnkɛlɛya yamaan malanna naxan fɔlɔ na, na muxune yi findixi siya gbɛtɛne nan na naxanye yi suxure batuni nun.

Na waxatini Kɔrɛnti taan yi sabatixi han, fata a kunki tide firinne ra. Yulayaan yi sabatixi han! Namun feene fan yi sabatixi. Dunuŋa fe kolonna xaranna nun suxure batu feene fan yi sabatixi. Fe ŋaxin nun sɔn ŋaxin fan yi gbo. Nayi, na feene yi dɛnkɛlɛya yama nɛnɛn dɛxɔn ma, ne yi e mabandunma kiin birin yi. En na a toma nɛn nayi fa fala na kɔntɔfili wuyaxi ti nɛn xɛraan ma.

Pɔli keli xanbini na, a yi kɔntɔfili fe wuyaxi mɛ lan mɛn kaane dɛnkɛlɛya yamaan ma. Nayi, a yi kɛdin sɛbɛ han naanin ŋɔxɔn. Firin yi ne yɛ naxanye ramaraxi Kitabun kui. Koni a dɔnxɛ firinna naxanye mi fa en yii to, ne fe falaxi Kɔrɛnti Kaane Kɛdine kui a Singena, keli a sora 5.9-13. E fe mɔn falaxi a kɛdin firinden kui a sora 2.3 e nun a sora 7.8. Kɛdi firinna naxanye Kitabun kui, ne sɛbɛxi Pɔli a xɛraya sigatiin saxanden nin, a singen sɛbɛxi Efɛsi taani (a mato Kɔrɛnti Kaane Kɛdi Singen sora 16.8), a firinden sɛbɛxi Efɛsi taani hanma Masedoniya yi.

Kɛdi singen kui naxan sɛbɛ Kɔrɛnti kaane ma, a yelin xanbini xɔntɔnna tiyɛ, a yi wali faŋi kolonna ti Ala maxandini (1.1 han 9), Pɔli yi a fala mɛn kaane xa, a e xa mayitaxunna ŋan naxan e tagi (1.10 han 4.21), e fe ŋaxin ŋan yamani (sora 5), e yi ba e feene raliyɛ siya gbɛtɛne kiti sadene yi (6.1 han 11). A mɔn a yitama dɛnkɛlɛya muxune lanma e xa e fati bɛndɛn nawali kii naxan yi (6.12 han 20). Na xanbi ra, a mɔn yi mɛn kaane maxɔdin wuyaxi yabi, lan feni itoe ma:

- Futu tiina (sora 7)
- Subena fe naxan baxi saraxan na suxurene xa, e nun muxun lan a xa a yɛtɛ suxu kii naxan yi lan suxure batu feene nun namun fonne ma (8.1 han 11.1)
- Dɛnkɛlɛya yamaan malanna nun Marigina ximɛnna fe (11.2 han 34)
- Alaa Nii Sariŋanxina kiseene fe (sora 12 han 14)
- Faxa muxune keli fena sayani (sora 15)

Kɛdin naŋanxi xibaruna nde nan ma alo xɛrana wanle nun xɔntɔnne (sora 16). Dunuŋa kɔntɔfili feni itoe birin yi, xɛrana a yitama nɛn Yesu nɔɛ muxune kɔntɔfili feene bɛ e ma kii naxan yi, a a xanuntenyaan nan kiraan na naxan dangu feen birin na (sora 13).

1 N tan Pɔli, Ala naxan xilixi a sagoni, a yi n findi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛraan na, nxu nun en ngaxakedenna Sosaten nan ito sɛbɛma ɛ ma.

2 Nxu yi a rasiga Alaa dɛnkɛlɛya yamaan ma Kɔrɛnti taani, muxun naxanye bata rasariŋan Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani, naxanye xilixi alogo e xa findi yama sariŋanxin na, e nun muxun naxanye birin Ala maxandima yiren birin yi en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, e Marigina, e nun nxu fan gbeena.

3 En Fafe Ala nun en Marigin Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔŋɛ xunbenla fi ɛ ma.

Barika Birana Ala xa

4 N barikan birama Ala xa ɛ fe ra waxatin birin amasɔtɔ a bata hinanna fi
ɛ ma Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.
5 Amasɔtɔ ɛ feene birin bata sabati Yesu barakani, a yi ɛ mali falan nun ɛ
fe kolonni.
6 Amasɔtɔ nxɔ sereyaan bata rakamali ɛ yi Alaa Muxu Sugandixina fe ra.
7 Nayi, Alaa kise yo mi dasaxi ɛ ma ɛ nɛma en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin mamɛ han a mini kɛnɛnni.
8 A mɔn ɛ marama nɛn ken, han waxati raŋanna alogo en Marigi Yesu
Alaa Muxu Sugandixin nama fɛ yo li ɛ ra a Fa Lɔxɔni.
9 Ala naxan ɛ xilixi alogo ɛ nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa
lan ɛ bode ma, na tinxin.

Mayitaxunna dɛnkɛlɛya yamani

10 Ngaxakedenne, n na ɛ mafanma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin
xinli, ɛ birin xa lan ɛ bode ma, alogo ɛ nama yitaxun. Ɛ findi muxu kedenna
ra, ɛ miriyane nun ɛ kui feene yi findi kedenna ra.
11 Amasɔtɔ ngaxakedenne, n bata a kolon Kilowe kon kaane xɔn, a
lantareyana ɛ tagi.
12 N waxi naxan fala feni, na ni i ra: muxuna ndee a falama ɛ yɛ, e naxa,
“N tan Pɔli nan fɔxɔ ra.” Bonna naxa, “N tan Apolosi nan fɔxɔ ra.” Bonna fan
naxa, “N tan Piyɛri nan fɔxɔ ra.” Nde gbɛtɛ fan naxa, “N tan Alaa Muxu
Sugandixin nan fɔxɔ ra.”
13 Alaa Muxu Sugandixini taxunxin na a ra ba? Pɔli nan gbangban wudin
ma ɛ xa ba? Ɛ rafuxi igeni Pɔli nan xili yi ba?
14 N barikan birama Ala xa fa fala n mi ɛ sese rafuxi igeni ɛ tubi xinla ma
fɔ Kirisipu nun Gayi
15 alogo muxu yo nama a fala fa fala ɛ rafuxi n xinla nin.
16 N bata yi Esitefana nun a kon kaane fan nafu. Koni n mi fa a kolon xa n
bata muxu gbɛtɛ rafu.
17 Alaa Muxu Sugandixin mi n xɛxi, a n xa marafuun ti. A n xɛxi nɛn, a n
xa sa Yesu a fe Xibaru Faŋin nali, anu, n mi na ligama adamadiine lɔnni
falane xɔn alogo Alaa Muxu Sugandixin faxa wudin* sɛnbɛn nama ba a ra
na yi.

Xaxilimayaan nun xaxilitareyana

18 Yesu faxa fena wudin ma, na findixi xaxilitareyaan nan na muxune xa
naxanye halagima. Koni Ala en tan naxanye rakisima, a findixi Ala sɛnbɛn
nan na en tan xa.
19 Ito nan sɛbɛxi Kitabun kui: “N fe kolonne fe kolonna kalama nɛn, n yi
xaxilimane xaxilimayani fu.”†
20 Fe kolonna minɛn yi? Sariya karamɔxɔn minɛn yi? Waxatini ito muxu
lɔnnixin minɛn yi? Dunuŋa muxune nun e fe kolonna mi Ala kolonxi a fe
kolonni. Ala mi dunuŋa fe kolonna findixi daxuyaan na ba?
21 Amasɔtɔ Alaa fe kolonna mi tinxi dunuŋa muxune xa Ala kolon e fe
kolonni. A Ala kɛnɛnxi nɛn a xa muxu dɛnkɛlɛyaxine rakisi kawandini ito
xɔn naxan luxi alo daxuyana yamaan xa.

---

* **1:17: 1.17** Romi kaane yi muxune gbangbanma ***wudin*** nan ma, e yi e faxa. Yesu sayaan findixi ***sɛnbɛn*** nan na naxan habadan nii rakisin fima muxune ma. Yesu gbangban wudin naxan ma, na bata findi kisin taxamasenna ra. † **1:19: 1.19** Esayi 29.14

22 Yahudiyane taxamasenne maxɔdinma, Girɛkine fe kolonna fenma.
23 Koni Alaa Muxu Sugandixin gbangban feen wudin ma, en na nan ma fe
kawandi bama. Yahudiyane mi tinma na nan mɛ, e nun daxuyaan na a ra
siya gbɛtɛne xa.
24 Koni Ala bata naxanye xili, xa a findi Yahudiyan na hanma Girɛkina,
Alaa Muxu Sugandixin findixi Ala sɛnbɛn nun a fe kolonna nan na, na
kanne xa.
25 Amasɔtɔ hali Alaa fena ndee nun daxuyaan maliga, na daxuyaan
dangu muxune fe kolonna ra. Hali Alaa fena ndee nun sɛnbɛtareyaan
maliga, na sɛnbɛtareyaan gbo muxune sɛnbɛn xa.
26 Ngaxakedenne, ɛ miri a ma, ɛ yi findixi muxun sifan naxanye ra Ala ɛ
xilixi waxatin naxan yi. Fe kolon wuyaxi mi yi ɛ yɛ adamadiine yɛɛ ra yi.
Sɛnbɛma wuyaxi mi yi ɛ yɛ, denbaya barakaxi wuyaxi mi yi ɛ yɛ.
27 Koni naxan ma fe findixi daxuyaan na dunuŋa muxune xa, Ala na nan
sugandixi a xa fe kolonne rayagi. Naxan findixi sɛnbɛtaren na dunuŋa
muxune xa, a na nan sugandixi alogo a xa sɛnbɛmane rayagi.
28 Dunuŋa muxune yoxi naxan ma, e yi a raŋaxu, e yi a bɔtɛ raba, e mi
naxan yatɛxi se ra, Ala na nan sugandixi a xa dunuŋa se yatɛxine halagi.
29 Nayi, adamadi yo mi nɔɛ a yɛtɛ matɔxɛ Ala yɛtagi.
30 Koni Ala bata ɛ kafu a Muxu Sugandixin Yesu ma, a yi a findi en ma fe
kolonna ra fata Ala ra, e nun en ma tinxinna nun sariŋanna nun xunbana.
31 Nanara, a sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, “Xa muxun naxan a yɛtɛ
matɔxɔma, a xa a yɛtɛ matɔxɔ Marigina fe ra.”‡

2

Yesu gbangban feen wudin ma

1 Ngaxakedenne, n to fa ɛ fɛma n xa fa Alaa fe sereyaan ba ɛ xa, n mi fala
tilinxi ti ɛ xa fe kolonni.
2 Amasɔtɔ n na a ragidi nɛn fa fala n nama fefe kolon ɛ tagi, fɔ Yesu Alaa
Muxu Sugandixina fe, naxan gbangban wudin ma.
3 Nanara, n yi ɛ fɛma sɛnbɛtareyani, n yi xuruxurunma gaxuni.
4 N yi xaranna nun kawandin naxan tima, n mi yi katama muxune
mabandundeni adamadiine fe kolonna xan xɔn, fɔ Alaa Nii Sariŋanxin
sɛnbɛna,
5 alogo ɛ nama dɛnkɛlɛya adamadiine fe kolonna ma, fɔ Ala sɛnbɛna.

Alaa fe kolonna

6 Anu, naxanye dɛnkɛlɛyaan bata kɔxɔ, nxu ne xaranma fe kolonna nde
ma. Koni dunuŋa ito fe kolonna mi a ra, hanma dunuŋa kuntigine* gbeena,
naxanye halagima.
7 Nxu tan Alaa fe kolonna wundo feen nan yɛbama, naxan yi luxunxi,
koni Ala bata yi naxan nagidi en ma en ma binyena fe ra, benun dunuŋa xa
da.
8 Dunuŋa kuntigi yo mi na fe kolonna kolonxi. Xa e yi a kolon, e mi yi
Marigin binyen kanna gbangbanŋɛ wudin ma nun.
9 Koni alo a sɛbɛxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa,
“Ala feen naxan yitɔnxi a xanu muxune yɛɛ ra,

‡ **1:31: 1.31** A mato Yeremi 9.22-23 kui.
* **2:6: 2.6** Yanyina nde Pɔli falan tima ***dunuŋa kuntigi*** ŋaxine nan ma e nun Setana yinnan naxanye na kuntigine ŋaxine sɛnbɛn binla ra.

yɛɛn munma na to, tunla munma na mɛ,
muxun xaxinla munma na yɛɛ to.”†
10 Koni Ala bata a makɛnɛn en tan xa a Nii Sariŋanxin barakani. Alaa Nii
Sariŋanxin feen birin bunna fenma hali Alaa fe tilinxine.
11 Amasɔtɔ nde muxune yɛ naxan nɔɛ muxun kui feen kolonŋɛ, ba a yɛtɛ nii
yi feen na naxan na kanna fatini. Na kiini, Alaa Nii Sariŋanxin nan fan Alaa
feene birin kolon.
12 En mi dunuŋa ito xaxinla xan sɔtɔxi, koni fɔ Alaa Nii Sariŋanxina, Ala
naxan nafaxi, alogo Ala seen naxanye birin fixi en ma, en xa ne kolon.
13 Nxu na feene nan falama, naxanye mi findixi muxune fe kolonne
xaranne ra, koni fɔ Alaa Nii Sariŋanxina xaranna. Nxu Alaa Niina feene
yɛbama na kanna nan xa, na niin naxan yi.
14 Koni Alaa Nii Sariŋanxin mi muxun naxan yi, na kanna mi Alaa Niina
feene suxɛ mumɛ. Daxuya feene nan ne ra a yɛɛ ra yi, a mi nɔɛ e famunŋɛ.
Amasɔtɔ Alaa feene kolonma a Nii Sariŋanxin nan xɔn.
15 Alaa Nii Sariŋanxin muxun naxan bɔŋɛ yi, na kanna nɔɛ feene birin tagi
rabɛ nɛn, koni muxu yo mi nɔɛ na kanna feene kolonŋɛ.
16 Amasɔtɔ, a sɛbɛxi Kitabuni, a naxa,
“Nde nɔɛ Marigina miriyane kolonŋɛ
alogo a xa a kawandi a yi a rakɔta?”‡
Koni en tan, Alaa Muxu Sugandixina miriyana en yi.

3

Alaa walikɛne fe

1 Ngaxakedenne, n mi yi nɔɛ falan tiyɛ ɛ xa alo muxun naxanye kɔxɔxi
Alaa feene yi, koni alo dunuŋa muxune alo muxun naxanye dii ŋɔrɛyani
Alaa Muxu Sugandixina feene yi.
2 N bata xaranna fi ɛ ma naxan luxi alo xiŋɛ igena, donse xɔdɛxɛn mi yi a
ra, bayo ɛ mi yi nɔɛ a rasuxɛ. Koni hali iki, ɛ mi a nɔɛ singen.
3 Amasɔtɔ ɛ mɔn luxi nɛn alo dunuŋa muxune. Bayo xɔxɔlɔnyaan nun
lantareyana ɛ tagi. Na mi a yitaxi ba fa fala a dunuŋa muxune nan ɛ tan na
naxanye sigan tima alo adamadiin bonne?
4 Ɛ tan nde keden na a fala, a naxa, “N tan, Pɔli nan gbee n na,” boden yi a
fala, a naxa, “N tan, Apolosi nan gbee n na,” adamadiyaan feene xa mi ne ra
ba?
5 Nde Apolosi ra? Nde Pɔli ra? Alaa walikɛɛn nan tun nxu tan na, naxanye
ɛ malixi ɛ dɛnkɛlɛya. Birin a wanla rakamalima nɛn Marigin naxan soxi a
yii.
6 N sansiin si nɛn, Apolosi nan yi a ige sama, koni Ala nan a rasabati.
7 Na kiini, sese mi sansiin si muxun nun a ige sa muxun na fɔ Ala naxan a
rasabatima.
8 Sansiin si muxun nun a ige sa muxun birin lan, Ala ne keden kedenna
birin saranma nɛn lan e wanla yatɛn ma.
9 Amasɔtɔ nxu findixi walikɛne nan na, naxanye nun Ala walima. Ɛ tan
findixi Alaa xɛɛn nan na, xanamu, Alaa banxina.
10 Ala bata a ragidi n ma a hinanni, n yi wali a xa alo banxi tiin naxan
fatan, n yi banxin bɛtɛn sa. Iki, muxu gbɛtɛ bata banxin ti na fari. Koni fɔ
birin xa a liga a yeren ma na banxin ti feni.

† **2:9: 2.9** A mato Esayi 64.3 kui. ‡ **2:16: 2.16** Esayi 40.13

11 Amasɔtɔ banxi tiin mi nɔɛ banxi bɛtɛn saxin maxɛtɛ, bayo a bata yelin
bɛtɛn sɛ. Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan a bɛtɛn saxin na.
12 Koni, xa muxu yo banxin ti na bɛtɛn saxin fari, a xɛma banxin ti, hanma
gbeti daxina, hanma bɔxɔ bun nafunle, hanma wudina, hanma sɛxɛna,
13 birin wali xɔnna makɛnɛnma nɛn Yesu Fa Lɔxɔni. Amasɔtɔ tɛɛn nan
fama, na yi muxun birin wali funfun mayita, xa a fan, xa a mi fan.
14 Xa muxun wanla nde kɛ tɛɛn mi naxan halagɛ, na kanna na saranna
sɔtɔma nɛn.
15 Koni xa muxun wali xɔnna gan, a bata bɔnɔ na yi. A yɛtɛɛn kisima nɛn,
koni a luma nɛn alo muxun na dangu tɛɛn xun ma.
16 Ɛ mi a kolon ba, fa fala a ɛ findixi Ala Batu Banxin nan na, Alaa Nii
Sariŋanxin dɔxɔdena?
17 Nanara, xa muxu yo Ala Batu Banxin kala, Ala na kanna halagima nɛn.
Amasɔtɔ Ala Batu Banxin sariŋan, ɛ tan yɛtɛɛn nan Ala Batu Banxin na.
18 Nanara, muxu yo nama a yɛtɛ mayenden. Xa muxuna nde ɛ tagi naxan
a mirima fa fala a fe kolonna nan a tan na dunuŋa muxune yɛɛ ra yi, a yi lan
nɛn, na kanna xa a yɛtɛ yatɛ xaxilitaren na, alogo a xa findi fe kolonna yatin
na.
19 Amasɔtɔ dunuŋa fe kolonna findixi daxuyaan nan na Ala yɛɛ ra yi, alo a
sɛbɛxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, “Ala xaxilimane suxuma e yɛtɛna
kɔtɛne nan xɔn.”*
20 A mɔn naxa yire gbɛtɛ yi, “Marigin fe kolonne miriyane kolon fe fuune
nan na.”†
21 Nanara, muxu yo nama a kanba adamadiine yi sɔnɔn! Amasɔtɔ ɛ tan
nan gbee itoe birin na:
22 Pɔli yo, Apolosi yo, Piyɛri yo, dunuŋa ito yo, siimayana hanma faxana,
waxatini ito hanma naxan fama, ɛ gbeen nan e birin na,
23 koni Alaa Muxu Sugandixin nan fan gbee ɛ tan na, Ala nan fan gbee
Yesu ra.

4

Yesu a xɛrane

1 Na kui, muxune xa nxu yatɛ Alaa Muxu Sugandixina walikɛne nan na,
Alaa wundo feene taxuxi naxanye ra.
2 Nba, tinxinna nan maxɔdinxi walikɛɛn ma.
3 Na mi fefe ra n tan xa, xa ɛ tan n yalagi hanma adamadiine kiti sadena
nde. N tan yɛtɛɛn mi nɔɛ n yɛtɛ yalagɛ,
4 bayo n xaxinla mi n yalagixi. Koni na mi a ligɛ a n tinxin, bayo Marigin
nan n makitima.
5 Nanara, ɛ nama kitin sa benun a waxati saxin xa a li, benun Marigin xa
fa, naxan dimin fe luxunxine raminima kɛnɛnni, a yi bɔŋɛ yi feene
makɛnɛn. Nayi, birin a binyen sɔtɛ Ala yii.
6 Ngaxakedenne, n na feene birin falaxi n yɛtɛ nun Apolosi ma ɛ tan nan
ma fe ra alogo nxɔ misaala xa sandani ito bunna yita ɛ ra fa fala “Ɛ nama
dangu fe sɛbɛxine ra.” Ɛ yi waso ayi, ɛ muxune rafisa e bode xa.
7 Nanse i tan danguxi bodene ra? Nanse i yii, naxan mi soxi i yii? Xa a
soxi i yii nɛn, nanfera i fa i yɛtɛ matɔxɔma alo i tan yɛtɛɛn nan a sɔtɔxi?

* **3:19: 3.19** A mato Yuba 5.13 kui. † **3:20: 3.20** Yaburin 94.11

8 Ɛ bata wasa sinma! Ɛ bata findi nafulu kanne ra sinma! Ɛ bata findi
mangane ra, hali nxu tan mi naxan sɔtɔxi. A yi rafanɲɛ n ma ɛ xa findi
mangane ra yati alogo nxu fan xa findi a ra ɛ xɔn.
9 Amasɔtɔ n yengi yi a ma fa fala Ala bata nxu tan xɛrane lu xanbin na alo
muxu suxin naxanye yalagixi e xa faxa yamaan yɛɛ ramaxa seen na, nxu to
bata findi mato seen na dunuɲa muxune birin yɛtagi e nun malekane.
10 Daxun nan nxu tan na Alaa Muxu Sugandixina fe ra. Koni xaxilimaan
nan ɛ tan na Alaa Muxu Sugandixini. Sɛnbɛ mi nxu tan na, koni ɛ tan,
sɛnbɛna ɛ tan na. Ɛ tan binyaxi, koni nxu tan yarabixi.
11 Kamɛna nxu suxuma han iki yɛtɛni e nun min xɔnla nun marabɛnna.
Nxu ɲaxankataxi, sigatiin nan fa nxu ra.
12 Nxu taganma walɛ nxu yiine ra. E na nxu danga, nxu duba e xa. E na
nxu bɛsɛnxɔnya, nxu limaniya.
13 E na nxu mafala, nxu tan yi e ralimaniya. Nxu bata findi dunuɲa ɲama
bɔxɔn daxin na alo se xɔsixine han iki.
14 N mi ito sɛbɛxi ɛ ma alogo n xa ɛ rayagi, koni alogo n xa ɛ rakolon alo n
xanunten diine.
15 Amasɔtɔ hali karamɔxɔ wuli fu yi tixi ɛ yɛɛ ra nun naxanye ɛ xaranma
Alaa Muxu Sugandixina fe ma, fafe keden peen nan ɛ xa. Amasɔtɔ n bata
findi ɛ fafe ra Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe yi, n Yesu a fe Xibaru Faɲin
nali ɛ ma.
16 Nanara, n na ɛ mafanma, ɛ xa n naliga.
17 N Timɔte rasigama ɛ ma na nan ma. N nafan diin nan a tan na e nun
tɔgɔndiya muxuna Marigina fe yi. A n ma kirane rabirama ɛ ma nɛn Alaa
Muxu Sugandixin Yesu yi, n dɛnkɛlɛya yamane birin xaranma naxanye ma
yiren birin yi.
18 Ɛ tan ndee ɛ yɛtɛ yigboma, a n mi fa fama ɛ fɛma sɔnɔn.
19 Koni xa Marigin tin, n fama nɛn ɛ fɛma iki sa. Nayi, n fama nɛn na muxu
wasoxine sɛnbɛn kolondeni, hali e falan gbansanna mi a ra.
20 Amasɔtɔ falan xa mi Alaa Mangayaan na, fɔ sɛnbɛna.
21 Nanse rafan ɛ ma? N xa fa bosaan na ɛ yɛɛ ra? Hanma xanuntenyaan
nun limaniyana?

5

Yalunyana fe

1 Nba, e a falama fa fala a muxuna ndee yanga suxuni ɛ tagi. Na yanga
suxu kiin ɲaxu kati, hali dɛnkɛlɛyatarene mi na ɲɔxɔnna ligama. Muxuna
nde bata a nga xuri tongo.
2 Hali na, ɛ mɔn ɛ wasoma! A yi lan nun, ɛ xa sunu na ma, muxun naxan
na fe sifan ligaxi, ɛ yi na ba ɛ tagi.
3 Hali n gbindin mi ɛ fɛma koni n xaxili ɛ xɔn. Muxun naxan bata na fe
sifan liga, n bata yelin na kanna yalagɛ alo n nɛma yi ɛ fɛma.
4 Ɛ na ɛ malan Marigi Yesu xinli, n fan xaxili ɛ xɔn ma, Marigi Yesu sɛnbɛn
fan ɛ xɔn ma,
5 na waxatini, ɛ na kanna kedi ɛ tagi, a lu Setana yii, alogo a fati bɛndɛn
nafan feene xa kala, a niin yi kisi Marigin Fa Lɔxɔni.
6 Ɛ yɛtɛ matɔxɔn mi fan mumɛ! Ɛ mi a kolon ba, fa fala a “Buru rate sena*
ndedi nan buru fuɲin birin natema?”

* **5:6: 5.6 *buru rate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi.

7 Nayi, ɛ yɛtɛ rasarinan! Ɛ hakɛn ba ɛ tagi naxan luxi ɛ yɛ alo buru rate se fonna buru xunni. Ɛ lu alo buru nɛnɛn naxan mi basanxi se gbɛtɛ ra. Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin bata faxa en xa alo Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn† saraxa yɛxɛɛna.‡
8 Nayi, en xa na sanla raba a kiini. En nama a liga buru rate se fonna ra naxan luxi alo maranaxun nun fe naxina. Koni en xa a liga alo buru rate seen mi basanxi burun naxan na, sarinanna nun nɔndini.§
9 N na a sɛbɛ nɛn ɛ ma n ma kɛdin kui, a ɛ nama ɛ nun yanga suxune malan.
10 Koni n mi a falaxi dununa ito muxune xan ma fe ra, naxanye yanga suxuni, hanma milantenne hanma kansun tiine hanma suxure batune. Xa a yi na kii nin nun, fɔ ɛ mini dununa yi feu!
11 Iki, n na a sɛbɛma ɛ ma fa fala, muxun naxanye bata e yɛtɛ findi dɛnkɛlɛya muxune ra, koni e lu yanga suxuni, hanma milantenyana, hanma suxure batuna, hanma nafigiyana, hanma dɔlɔ minna hanma kansun tina. Hali ɛ nun ne nama ɛ yii malan donse dondeni.
12 Anu, n tan ma wali mi a ra, n yi dɛnkɛlɛyatarene makiti. Koni ɛ tan xa mi lan ɛ yi dɛnkɛlɛya yamaan muxune makiti ba?
13 Ala nan dɛnkɛlɛyatarene kitine bolonma. A sɛbɛxi Kitabuni, a naxa, “Ɛ xa muxu naxin kedi ɛ tagi.”*

6

Kitina ngaxakedenmane tagi

1 Xa yɛngɛn muxu firinna tagi dɛnkɛlɛya yamani, nanfera ɛ tinma na kitin xa sa tinxintarene tagi, benun a xa sa yama sarinanxin tagi?
2 Ɛ mi a kolon ba, fa fala yama sarinanxin dununa kitin sama nɛn? Nba, xa ɛ dununa kitine sama nɛn, nanfera ɛ mi nɔɛ fe xuridine kitin sɛ?
3 Ɛ mi a kolon ba fa fala a en tan nan malekane makitima? En fa taganɲɛ dununa ito feene ma nayi ba?
4 Nba, xa yɛngɛne ɛ tagi dununa feene ma, ɛ muxune dɔxɛ kitisane ra nayi naxanye mi binyaxi dɛnkɛlɛya yamaan tagi ba?
5 N na ɛ yagi feen nan falama nayi. Na bunna nɛɛn ba, fa fala fe kolon yo mi ɛ tagi naxan nɔɛ dɛnkɛlɛya muxu firinna tagi kitin sɛ?
6 Koni dɛnkɛlɛya muxuna nde bata a ngaxakedenna nde xili kitini dɛnkɛlɛyatarene konni dɛnkɛlɛyatarene yɛɛ xɔri!
7 Xa kitine ɛ tagi, bɔnɔn nan na ra. Benun na xa liga, a mi yi lan ba, ɛ xa tin tinxintareyaan yi liga ɛ ra nayi? Nayi, ɛ mi yi lan ba, ɛ tin kansunna ma?
8 Koni ɛ tan yɛtɛɛn nan tinxintareyaan ligama, ɛ yi ɛ ngaxakedenmane yii seene kansun.
9 Ɛ mi a kolon ba fa fala tinxintarene mi kɛɛn sɔtɔma Alaa Mangayani? Ɛ nama ɛ yɛtɛ mayenden. Yanga suxune hanma suxure batune hanma yalundene hanma xɛmɛn naxanye kafuma e bode ma,
10 hanma munadene hanma milantenne hanma dɔlɔ minne, hanma nafigine, hanma kansun tiine, ne sese mi kɛɛn sɔtɔma Alaa Mangayani.

---

† **5:7: 5.7** ***Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Nabi Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. ‡ **5:7: 5.7** A mato Xɔrɔyaan 13.7 nun 12.21 kui. § **5:8: 5.8** A mato Xɔrɔyaan 12.15-20 nun Sariyane 16.3 kui. * **5:13: 5.13** Sariyane 17.7

11 Ɛ tan ndee yi na kii nin nun, koni ɛ yulubine bata xafari, ɛ rasarinan, ɛ
yi findi muxu tinxinxine ra en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli a
Nii Sarinanxin barakani.

Ɛ Ala binya ɛ fati bɛndɛni

12 Ɛ a falama nɛn, ɛ naxa, “Feen birin daxa n tan xa.” Koni tɔnɔ mi feen
birin na. Ɛ naxa, “Feen birin daxa n tan xa.” Koni n tan mi tinɲɛ luyɛ sese a
konyiya bun.
13 Ɛ mɔn a falama, ɛ naxa, “Kuiin nan gbee donseen na, donseen nan fan
gbee kuiin na.” Koni Ala e firinna birin halagima nɛn. Muxun fati bɛndɛn
mi rafalaxi yanga suxun xan xili yi bayo Marigin nan gbee fati bɛndɛn na, e
nun Marigin fan fati bɛndɛn nan xa.
14 Ala bata Marigin nakeli sayani, a en tan fan nakelima nɛn a sɛnbɛni.
15 Ɛ mi a kolon ba fa fala a ɛ fati bɛndɛn findixi Alaa Muxu Sugandixin fati
bɛndɛn yirena nde nan na? Nayi, n lan n xa Marigin fati bɛndɛn din
yalunden fatin na ba? Ɛn-ɛn de!
16 Ɛ mi a kolon ba fa fala xɛmɛn naxan nun ɲaxalan yalunden kafuma, a
ne bata findi fati bɛndɛ kedenna ra? Na ma, a sɛbɛxi Kitabuni: Ne firinna
bata findi fati bɛndɛ kedenna ra.*
17 Koni naxan a yɛtɛ tugunma Marigin na, na nun Marigin findima nɛn
kedenna ra.
18 Ɛ gi yanga suxun bun. Muxun yulubi gbɛtɛn naxanye ligama ne mi a
fati bɛndɛni, koni muxun naxan yangan suxuma na yulubin ligama a yɛtɛ
fati bɛndɛn nan xili ma.
19 Ɛ mi a kolon ba fa fala Alaa Nii Sarinanxin Batu Banxin nan ɛ fati
bɛndɛn na, Niin naxan ɛ yi, Ala naxan fixi ɛ ma? Ɛ gbee mi ɛ fati bɛndɛn na.
20 Amasɔtɔ a ɛ xunbaxi sare xɔdɛxɛn nan na. Nayi, ɛ Ala binya ɛ fati
bɛndɛni.

7

Futu feen maxɔdinna

1 Ɛ naxan falaxi ɛ kɛdin kui, en fa na ma fa fala xa a lan xɛmɛn nama
ɲaxanla tongo.
2 Anu, yanga suxun to bata gbo ayi, a lan xɛmɛn birin xa ɲaxalan keden
futu a yɛtɛ xa. Xɛmɛn birin ma ɲaxalan xa lu a yii, ɲaxanla birin ma xɛmɛ yi
lu a yii.
3 Xɛmɛn lan a xa naxan liga a ɲaxanla xa, a xa na liga a xa. Ɲaxanla fan na
kii nin a xɛmɛn xa.
4 Ɲaxanla sago mi a yɛtɛ fati bɛndɛni fɔ a xɛmɛna. Na kiini, xɛmɛn fan sago
mi a yɛtɛ fati bɛndɛni fɔ a ɲaxanla.
5 Ɛ nama tondi ɛ bode ra fɔ xa ɛ firinna bata waxatina nde sa lan na fe ma
alogo ɛ xa lu Ala maxandɛ. Na xanbi ra, ɛ mɔn yi lu ɛ bode ra alogo Setana
nama ɛ ratantan ɛ yɛtɛ suxutareyaan xɔn.
6 N tinxi naxan ma n na nan falama na ra. A mi findixi yamarin xan na.
7 N yi wama nɛn, birin xa findi ɲaxalan dɔxɔtaren na alo n tan, koni birin
nun a kiseen na a ra Ala xɔn. Nde na ito sɔtɔ, nde fan yi nde gbɛtɛ sɔtɔ.
8 Nba, naxanye mi futun bun e nun kaɲa gilɛne, n ni ito nan falama ne fe
yi. A lan e xa lu e danna alo n tan.

---

* **6:16: 6.16** Dunuɲa Fɔlɔn 2.24

9 Koni xa e mi nɔɛ e yɛtɛ suxɛ, a lan nɛn e xa lu futun bun, amasɔtɔ na fisa
benun e xa lu kunfa gbeeni.
10 Nba, naxanye futun bun, n yamarini ito fima ne nan ma fe ra. N tan mi
a ra fɔ Marigina. Ɲaxanla nama a mɛ a xɛmɛn na.
11 Xa a a mɛ a xɛmɛn na, a nama dɔxɔ xɛmɛ gbɛtɛ xɔn. Xanamu, e nun a
xɛmɛn tagin xa yitɔn. Xɛmɛn fan nama a ɲaxanla ramɛ.
12 N ni ito nan falama muxun bonne xa. N tan nan a falama, Marigina
falan mi a ra. Xa ɲaxalan dɛnkɛlɛyatarena nde xɛmɛ dɛnkɛlɛyaxina nde yii,
xa ɲaxanla tin a e xa lu e bode ra, a mi lan xɛmɛn yi a mɛ a ra.
13 Xa ɲaxalan dɛnkɛlɛyaxina nde dɔxi xɛmɛ dɛnkɛlɛyatarena nde xɔn, xa
xɛmɛn tin a e xa lu e bode ra, a mi lan ɲaxanla yi a mɛ a ra.
14 Amasɔtɔ xɛmɛ dɛnkɛlɛyataren bata rasariŋan a ɲaxanla xɔn. Na kiini
ɲaxalan dɛnkɛlɛyataren fan bata rasariŋan a xɛmɛ dɛnkɛlɛyaxin xɔn. Xa na
mi yi a ra nun, ɛ diine yi findima nɛn muxu sariŋantarene ra, anu ɲɔndin
naxan na e rasariŋanxi.
15 Koni xa dɛnkɛlɛyataren waxi a mɛ feni a xɛmɛn na hanma a ɲaxanla ra,
a lu a xa siga. Dɛnkɛlɛya muxun mi fa xidixi nayi a na findi xɛmɛn na
hanma ɲaxanla. Amasɔtɔ Ala en xilixi bɔŋɛ xunbenla nin.
16 Amasɔtɔ i tan ɲaxanla, i a kolonma di, xa i nɔɛ i ya xɛmɛn nakisɛ? I tan
xɛmɛna, i a kolonma di, xa i nɔɛ i ya ɲaxanla rakisɛ?

Birin xa lu Ala fe ragidixini

17 Ba na ra, birin xa lu a kiini alo Marigina a ragidixi a ma kii naxan yi Ala
a xili waxatin naxan yi. N yamarini ito nan soxi dɛnkɛlɛya yamane birin yii.
18 Alo misaali itoe: Xa xɛmɛna nde yi banxulanxi Ala a xili waxatin naxan
yi, a nama a banxulanyaan luxun. Koni xa nde gbɛtɛ mi yi banxulanxi
benun Ala xa a xili, a nama tin sɔnɔn, a xa banxulan.
19 Amasɔtɔ xa i banxulanxi, xa i mi banxulanxi, fefe mi na ra fɔ i xa Alaa
yamarine nan suxu.
20 Birin xa lu a kiini alo a yi kii naxan yi benun Ala xa a xili.
21 Ala i xili waxatin naxan yi, xa konyin nan yi i tan na, i nama xamin na
ra. Koni xa i nɔɛ fɛrɛn sɔtɛ i xɔrɔya, na liga.
22 Amasɔtɔ Marigin bata konyin naxan xili, Marigina xɔrɔn nan na ra. Ala
bata xɔrɔn naxan xili, na fan bata findi a Muxu Sugandixina konyin na.
23 Ala ɛ saraxi sare xɔdɛxɛn nan na. Ɛ nama findi adamadiine konyine ra.
24 Ngaxakedenne, ɛ keden kedenna birin xa lu ɛ kiini Ala yɛtagi alo ɛ yi kii
naxan yi benun Ala xa ɛ xili.

Muxun naxanye mi futun bun e nun kaŋa gilɛne fe

25 Muxun naxanye mi futun bun, ɛ naxan sɛbɛxi ne fe ra, en fa na ma.
Marigina yamarin xa mi ito ra, koni Ala to bata n findi tinxin muxun na a
kininkininni, n na n ma miriyaan nan falama.
26 Tɔrɔ waxatini ito yi, a lan nɛn muxun xa lu alo a kii naxan yi.
27 Xa ɲaxanla i yii, i nama kata fa fala i xa a beɲin. Xa ɲaxalantare kanna
nan i ra, i nama ɲaxanla fen.
28 Koni xa i futun ti, yulubin mi na ra. Xa sungutunna dɔxɔ xɛmɛ taa ra,
yulubin mi na ra. Koni naxanye futun tixi, ne tɔrɔ wuyaxi sɔtɔma nɛn e
dunuŋa yi gidini, n waxi n xa ne masiga ɛ ra.
29 Ngaxakedenne, n naxan ma, na ni ito ra. Waxatin mi fa xunkuya sɔnɔn.
Fɔlɔ iki ma, ɲaxalan kanne xa lu alo ɲaxalan mi e yii.

30 Muxun naxanye wugama, e xa liga alo e mi yi wugama. Muxun naxanye sɛwaxi, e xa liga alo e mi yi sɛwaxi. Naxanye bata saren so, ne xa liga alo e mi se ramarama.
31 Muxun naxanye dunuɲa seene rawalima, e xa liga alo e mi tɔnɔ sɔtɔma e yi. Amasɔtɔ dunuɲa ito danguma nɛn.
32 Nba, a xɔli n ma nɛn ɛ xa xɔrɔya xaminna birin ma. Ɲaxalantare kanna a ɲɔxɔ luma Marigina wanla nan tun xɔn alogo a xa Marigin nan kɛnɛn.
33 Koni ɲaxalan kanna a ɲɔxɔ luma dunuɲa feene nan xɔn alogo a xa a ɲaxanla kɛnɛn.
34 Nayi, a feene yitaxunxin na a ra. Ɲaxanla naxan fan mi futuxi hanma sungutunna, ne ɲɔxɔ luma Marigina wanle nan tun xɔn alogo e xa findi Ala gbeen na fati bɛndɛn nun niini. Koni ɲaxanla xɛmɛ kanna, na a ɲɔxɔ luma dunuɲa feene nan xɔn, alogo a xa a xɛmɛn kɛnɛn.
35 N na falama ɛ xa ɛ mali feen nan na. N mi kataxi, n xa ɛ raxɔlɔ. Koni n waxi a xɔn ma nɛn ɛ xa lu fe faɲine nan fari naxanye lanxi, alogo ɛ xa lu biraxi Marigin nan tun fɔxɔ ra.
36 Xa banxulanna bata ɲaxanla masuxu, a yi a miri a a sungutunna tɔrɔma nɛn, xa a fa fori, a mi a dɔxɔ. Xa a waxi a dɔxɔ feni, nayi a xa a waxɔn feen liga, a mi yulubi ligaxi na yi.
37 Koni xa xɛmɛna a ragidi a bɔɲɛni, karahan mi naxan na, a a nama sungutunna dɔxɔ, a mɔn nɔɛ a yɛtɛ suxɛ, fe faɲin nan na fan na.
38 Na ma, naxan bata a gbeen futu, na bata fe faɲin liga, koni naxan mi a gbeen futuxi, na bata fe faɲin liga dangu bonna ra.
39 Ɲaxanla xa dɔxɔ a xɛmɛn xɔn han a xɛmɛn yi faxa. Koni xa a xɛmɛn faxa, a bata xɔrɔya nayi, a nɔɛ dɔxɛ nɛn gbɛtɛ xɔn ma naxan nafan a ma. Koni a xa findi Marigin gbeen nan na.
40 Koni n ma miriyani, sɛwana a xa, xa a lu a kiini. N laxi a ra mɔn, fa fala Alaa Niina n fan yi.

8

Suben naxan nalixi suxuren ma

1 Ɛ naxan sɛbɛxi subena fe yi naxan bata rali suxurene ma, en fa na ma. Fe kolonna en birin yi. Fe kolonna muxun findima wasoden nan na, koni xanuntenyaan maliin nan tima.
2 Muxun naxan a mirima fa fala a fe kolon, na mi fe kolon alo a lan a xa a kolon kii naxan yi.
3 Koni muxun naxan bata Ala xanu, Ala na kanna kolon.
4 Nanara, donseen naxan bata rali suxurene ma, en fa na nan ma fe falama. En na a kolon fa fala suxuren mi findixi sese ra dunuɲa yi. Ala keden peen na a ra.
5 Hali batu se wuyaxi to bɔxɔ xɔnna nun kore xɔnna fari, muxun naxanye ma a “alane,” hali “ala” wuyaxi nun “marigi” wuyaxi yi na nun,
6 koni en tan mabinni, Ala keden peen na a ra. A tan nan en fafe ra naxan seen birin daxi. En na en ma dunuɲa yi gidin ligama a tan nan xa. Marigi keden peen na a ra, Yesu Alaa Muxu Sugandixina. Seen birin daxi a tan nan baraka yi. En na en ma dunuɲa yi gidin ligama a tan nan baraka yi.
7 Koni muxun birin mi ito kolon. Muxuna ndee bata dari suxure kii feene ra. Hali iki, e nɛma donse sifani ito donɲɛ, e yengi luma a xɔn ma nɛn a e suxuren kiseen nan donma. E xaxili kobin fan e yalagima, a e xɔsi.

8 Koni donseen mi en masoma Ala ra. Xa en na a don, en mi bɔnɔma sese
yi. Xa en mi a don, en mɔn mi tɔnɔ yo sɔtɔma.
9 Koni hali feene liga feen xɔrɔyaan to ɛ yi, ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ nama na
muxune bira yulubini naxanye munma sɛnbɛ sɔtɔ dɛnkɛlɛyani.
10 Amasɔtɔ muxun naxan sɛnbɛ mi gbo dɛnkɛlɛyani feni ito yi naxan
xaxinla kobi, xa na i tan fekolonna li i dɛge suxure banxini, na mi na fan
nawɛkilɛ a fan yi suxure kii donseen don ba?
11 Nba, na muxun naxan munma sɛnbɛ sɔtɔ dɛnkɛlɛyani, Alaa Muxu
Sugandixin faxaxi naxan xa, na halagima nɛn i tan fekolonna xɔn ma na yi.
12 Nba, ɛ na hakɛn liga i ngaxakedenna ra na kiini, i yi a xaxili kobin
natantan, i mɔn yulubin ligama Alaa Muxu Sugandixin na na hakɛn nan
xɔn.
13 Nanara, xa donsena a ligɛ ngaxakedenna yi bira yulubini, n tan fan mi
fa na suben donɲɛ sɔnɔn mumɛ, alogo n nama a bira yulubini!

9

Feen naxanye lan xɛrane ma

1 Xɔrɔ mi n tan na ba? Xɛra mi n tan na ba? N tan mi en Marigi Yesu toxi
ba? N wali xɔnna xa mi ɛ tan na Marigini ba?
2 Hali bonne mi n kolon xɛraan na, koni fɔ ɛ tan xa a kolon nɛn! Bayo ɛ tan
to bata dɛnkɛlɛya, na findixi n ma xɛrayaan taxamasenna nan na Marigini.
3 N na n xɔnbama falani itoe ra n tɔɲɛgɛ muxune nan xa.
4 N naxa, nxu mi daxa nxu xa nxu dɛge nxu yi nxu min?
5 Nxu mi daxa, nxu fan yi dɛnkɛlɛya ɲaxanla nde futu ba, a yi siga nxu fɔxɔ
ra sigatini alo xɛraan bonne nun Marigin xunyɛne nun Piyɛri a ligan kii
naxan yi?
6 Nxu nun Baranabasi nan tun daxa ba, nxu wali donse feen na?
7 Sofaan mundun a yɛtɛ goronna tongɛ a sofa wanli? Nde wudin siyɛ, a mi
a bogine don? Nde xuruseene rabɛ a mi e nɔnɔn min?
8 N ma falani ito findixi adamadiine miriyaan gbansanna nan na ba?
Sariya Kitabun fan mi na fe kedenna xan falaxi ba?
9 Amasɔtɔ, a sɛbɛxi Musaa Sariya Kitabun kui, a naxa, “I na ɲingen ti malo
bodonna ra, i nama a dɛɛn xidi.”* Ala a ɲɔxɔ luxi ɲingene nan gbansan xɔn
ma ba?
10 A mi ito falaxi en tan xan ma fe ra ba? Di, ito sɛbɛxi en tan nan ma fe ra
yati. Xɛɛ biin nɛɛn xɛɛn bima, malo xaban nɛɛn maala xabama, e yigi saxi se
xabaxine yitaxunna nan ma.
11 Nxu tan to bata sansiin woli ɛ tagi naxan findixi Alaa feene ra, xa nxu
fati bɛndɛn mali seen sɔtɔ ɛ yii, na ɲaxu ba?
12 Xa a daxa ɛ xa bonne mali seni itoe ra, a mi daxa nxu tan xa dangu ne
ra ba? Anu, nxu tan mi sariyani ito rawalixi. A makuya na ra. Nxu bata
diɲa feen birin ma alogo sese nama Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru
Faɲin madigan.
13 Ɛ mi a kolon ba, fa fala a muxun naxan walima Ala Batu Banxini, na a
donseen sɔtɔma Ala Batu Banxin nin? Naxanye saraxane bama, ne e gbeen
sɔtɔma saraxan nin.
14 Marigina en yamarixi na kii nin fa fala naxan Yesu a fe Xibaru Faɲin
nalima, na xa a balon sɔtɔ na xɔn ma.†

* **9:9: 9.9** Sariyane 25.4 † **9:14: 9.14** A mato Matiyu 10.10 nun Luka 10.7 kui.

15 Koni n tan mi sariyani ito sese rawalixi. N mɔn mi ito sɛbɛxi ɛ ma ɛ
xandi feen xan ma iki. A rafanɲɛ n ma n xa faxa benun n kanba xunni ito xa
ba n yii.
16 Anu, n na Yesu a fe Xibaru Faɲin nali, na mi findɛ kanba xunna ra n xa
bayo Ala bata na goronna dɔxɔ n xun ma. Gbalona n tan xa, xa n mi Xibaru
Faɲin nali!
17 Xa n yi wanli ito kɛma n ɲɛnige faɲin nin, n yi saranna sɔtɔma nɛn, koni
bayo n karahanxi nɛn, n goronna nan tun bama n ma.
18 N saranna nanse ra na yi? Na ni ito ra: n xa Yesu a fe Xibaru Faɲin nali
hali n sare mi fi alogo n nama na sariyan nawali n yi seen sɔtɔ Xibaru Faɲin
xɔn.
19 Xɔrɔn nan n tan na, muxu yo a konyi mi n tan na koni n bata n yɛtɛ findi
muxun birin ma konyin na alogo n xa muxu wuyaxi sɔtɔ n nɔɛ naxan na.
20 N nɛma Yahudiyane tagi, n na n yɛtɛ lu alo Yahudiyane alogo n xa e
masɔtɔ. Naxanye sariyan bun ma, n nɛma ne tagi, n yi n yɛtɛ lu alo n sariyan
nan bun ma alogo n xa ne masɔtɔ, hali n to mi sariyan bun ma.
21 Naxanye mi sariyan sɔtɔxi, n yi n yɛtɛ lu ne yɛ alo e tan, naxanye mi
sariyan kolon alogo n xa ne masɔtɔ hali n to mi xɔrɔyaxi Alaa sariyan ma
amasɔtɔ n fa Alaa Muxu Sugandixina sariyan nan bun.
22 Muxun naxanye munma sɛnbɛn sɔtɔ dɛnkɛlɛyani, n yi lu ne tagi alo
naxan sɛnbɛn xurun dɛnkɛlɛyani, alogo n xa e masɔtɔ. N bata n yɛtɛ findi
muxun sifan birin na muxun birin xa alogo n xa ndee rakisi kiin birin yi.
23 N ni ito birin ligama Alaa falan Xibaru Faɲin nan ma fe ra alogo n fan
xa n gbeen sɔtɔ a yi.
24 Ɛ mi a kolon ba fa fala naxanye e malanma e gideni xataɲɔxɔya giini
alogo xulunden xa to, a e birin e gima nɛn koni keden nan gbansan yɛɛrati
kɔntɔnna sɔtɔma. Nayi, ɛ gi alogo ɛ xa kɔntɔnna sɔtɔ.
25 Muxun naxan katama a boden lu feni fe sifani itoe yi fɔ na kanna xa a
yixɔdɔxɔ, a a yitɔn yɛtɛ suxuni. A na ligama nɛn alogo nɔ sɔtɔn taxamasenna
xa so a xunna naxan mi buma. Koni en tan a ligama nɛn alogo mangaya
taxamasenna xa so en xun na naxan luma habadan.
26 Nanara, n mi n gima n xunna yi. N mi yɛngɛ soma alo muxun naxan a
yiin wolima foyeni tun.
27 A makuya na ra. N na n fatin suxuma a xɔdɛxɛn nan na alo konyina,
alogo n na kawandin ba bonne xa, n tan yɛtɛɛn nama fula a tɔnɔn na.

10

Suxure feen maxadina

1 Ngaxakedenne, n waxi a xɔn ma ɛ xa a kolon fa fala en benbane bira nɛn
Musa fɔxɔ ra kundaan bun han e birin yi baani gidi.*
2 A yi luxi alo e rafu nɛn e tubi xinla ma Musa xɔn kundaan nun baa igeni.
3 E birin yi na niin donse kedenna don,
4 e yi na siimaya ige kedenna min, bayo e igen min nɛn keli Alaa gɛmɛni
gɛmɛn naxan findixi a Muxu Sugandixin na naxan yi biraxi e fɔxɔ ra.†
5 Koni hali na, e wuyaxi mi Ala kɛnɛn, e binbine yi lu burunna ra.‡
6 Nba, misaala nan ne birin na en tan xa alogo en nama en miri fe ɲaxin
ma alo ne a liga kii naxan yi.

* **10:1: 10.1** A mato Xɔrɔyaan 13.21-22 nun 14.22-29 kui. † **10:4: 10.3-4** A mato Xɔrɔyaan 16.4-35 nun Sariyane 8.3 nun Yatɛne 20.8-11 kui. ‡ **10:5: 10.5** A mato Yatɛne 14.16 nun 14.23 nun 14.29-30 kui.

7 En nama suxuren batu alo na ndee a liga kii naxan yi. Bayo a sɛbɛxi
Kitabuni, a naxa, “Yamaan yi dɔxɔ e dɛgedeni e nun e mindeni, e lu kelɛ, e
sabaan so.”§
8 En nama yangan suxu alo na ndee a liga kii naxan yi, e muxu wuli
mɔxɔɲɛn nun saxan yi faxa soge kedenni.*
9 En nama Alaa Muxu Sugandixin mato bunbani alo na ndee a liga kii
naxan yi, saɲine yi e faxa.
10 Ɛ nama ɛ mawuga alo na ndee a liga kii naxan yi, Ala yi Halagi Tiin
nafa, a yi e faxa.
11 Feni itoe birin liga nɛn e ra, e findi misaale ra, e yi sɛbɛ en nakolon seen
na, waxati raɲanna bata a li en tan naxanye ma.
12 Nayi, naxan na a miri fa fala a a tixi ki faɲi, na xa a liga a yeren ma
alogo a nama bira.
13 Ɛ ratantan feen naxanye bata ɛ sɔtɔ, ne darixi adamadiine liyɛ nɛn.
Koni bayo Ala tinxin, a mi tinɲɛ tantan feen xa ɛ sɔtɔ dangu ɛ sɛnbɛn yatɛn
na. Na ma, tantan feen nɛma ɛ fɔxɔ ra, Ala yi na yi mini fɛrɛn fi ɛ ma, alogo ɛ
xa lu tinxinni.
14 Nanara, n xanuntenne, ɛ ɛ gi suxure batun bun.
15 N falan tima ɛ xa alo xaxilimane, ɛ yɛtɛɛn xa n ma falan mato.
16 En na barikan bira Ala xa Marigina igelengenna xɔn, en yi en min, na
mi en nun Alaa Muxu Sugandixin wunla malanma ba? En burun naxan
donma na waxatini, na mi en nun Marigin fati bɛndɛn malanma ba?†
17 Buru xun keden to a ra, en birin bata malan en lu alo fati bɛndɛ keden
peena, hali en to wuya, bayo en birin nde sɔtɔma na buru kedenna nin.
18 Ɛ Isirayila kaane mato, naxanye saraxa subene donma, lanna mi ne
nun saraxa ganden tagi ba?
19 N waxi nanse fala fe yi nayi? Suxure kiin findixi sɛnbɛna nde ra ba
hanma suxuren findixi se kɛndɛn nan na ba?
20 Na mi a ra, koni suxure batune saraxan naxanye bama, e ne ralima
Setana malekane nan ma, Alaa fe mi na ra feu! Anu, n mi waxi lanna xa lu ɛ
nun yinnane tagi.
21 Ɛ mi nɔɛ ɛ minɲɛ Marigina igelengenna ra, ɛ mɔn yi ɛ min suxurene
igelengenna ra. Ɛ mi nɔɛ Marigina ximɛnna donɲɛ e nun ɲinanne don seene.
22 En waxi Marigina xɔxɔlɔnna nan nakeli fe yi ba? En sɛnbɛn gbo a xa ba?
23 Ɛ naxa, “Feen birin daxa nxu tan xa.” Koni tɔnɔ mi feen birin yi. Ɛ naxa,
“Feen birin daxa nxu tan xa,” koni feen birin xa mi en malima.
24 Muxu yo nama hɛrin fen a yɛtɛ xa tun, fɔ muxu gbɛtɛye fan xa.
25 Seen naxan birin sarama lɔxɔ tideni, ɛ na don. Ɛ nama maxɔdinna ti xa
ɛ gelen mi a ra.
26 Bayo Kitabun naxa, a Marigin nan gbee bɔxɔn nun ayi seene birin na.‡
27 Xa dɛnkɛlɛyatarena nde ɛ xili donse dondeni, xa siga xɔnla ɛ ma, a na
donseen naxan so ɛ yii, ɛ na don. Ɛ nama maxɔdinna ti xa ɛ gelen mi a ra.
28 Koni xa muxuna nde a fala ɛ xa, a naxa, “Donseni ito bata rali suxuren
ma,” nayi, ɛ nama na donseen don masɔtɔ na muxuna fe ra naxan ɛ
rakolonxi lan xaxinla yatɛn ma.
29 Ɛ tan xaxinla yatɛn mi a ra koni fɔ bonna xaxinla. Anu, nanfera n tan
ma xɔrɔyaan findɛ yalagin na muxu gbɛtɛ xaxinli?

§ **10:7: 10.7** Xɔrɔyaan 32.6 * **10:8: 10.8** A mato Yatɛne 25.1-9 kui. † **10:16: 10.16** Marigina ximɛnna nan ito ra. A mato Luka 22.19 nun Kɔrɛnti Singen 11.23-26 kui. ‡ **10:26: 10.26** A mato Yaburin 24.1 kui.

30 Xa n barikan bira Ala xa n ma donsena fe ra, nanfera muxuna nde n
nayelefuma lan na donsena fe ma, n bata barikan bira Ala xa naxan ma fe
ra?
31 Na kui, xa ɛ donseen donma hanma ɛ ɛ minma, ɛ nɛma fefe ligɛ, ɛ a liga
Alaa binyena fe ra.
32 Ɛ kɛwanle nama Yahudiyane ratantan, hanma Girɛkine hanma Alaa
dɛnkɛlɛya yamana,
33 alo n tan fan katama n xa muxun birin kɛnɛn kii naxan yi. N mi fe faɲin
fenma n yɛtɛ xan tun xa, fɔ muxu wuyaxi xa alogo ne fan xa kisi.

11

Feen naxanye daxa sali waxatini

1 Ɛ findi n naliga muxune ra, bayo n tan fan Alaa Muxu Sugandixin
naligama.
2 N bata ɛ tantun, n ma fe to rabiraxi ɛ ma feen birin yi, e nun ɛ to n ma
xaranne suxi alo n na a falaxi ɛ xa kii naxan yi.
3 Koni, n waxi a xɔn ma ɛ xa a kolon a Alaa Muxu Sugandixin nan xɛmɛne
birin xun na. Xɛmɛn nan ɲaxanla xun na. Ala nan a Muxu Sugandixin xun
na.
4 Nanara, xɛmɛn naxan Ala maxandima, hanma naxan nabiya falane
tima yamaan tagi, xa kɔmɔtina a xun na, a bata a kuntigin nafɛya.
5 Ɲaxanla naxan Ala maxandima, hanma a nabiya falane tima yamaan
tagi, a xunna magenla a ra, na a kuntigin nan nayagima. Na luxi nɛn alo a
na a xunna gbanan.
6 Xa ɲaxanla mi a xunna maxidi, a mɔn lan nɛn a yi a xunna gbanan. Koni
ɲaxanla xunna gbananxina, e nun a maxabaxina, na birin to mayagi nɛn, a
lan nɛn nayi a yi a xunna maxidi.
7 Xɛmɛn tan mi lan a yi a xunna maxidi bayo a findixi Ala maligan nun a
binyen nan na. Koni ɲaxanla nan a xɛmɛna binyen na.
8 Amasɔtɔ Ala mi xɛmɛn xan baxi ɲaxanli, koni ɲaxanla nan baxi xɛmɛni.
9 Xɛmɛn mi daxi ɲaxanla fe ra, koni ɲaxanla nan daxi xɛmɛna fe ra.
10 Nanara, ɲaxanla xa a xunna maxidi a xɛmɛna sɛnbɛn taxamasenna ra e
nun malekane fe ra.
11 Koni Marigini, ɲaxanla mi fataxi xɛmɛn na, xɛmɛn fan mi fataxi
ɲaxanla ra.
12 Bayo alo ɲaxanla kelixi xɛmɛni kii naxan yi, ɲaxanla fan xɛmɛn barixi
na kii nin. Koni feen birin kelixi Ala nan ma.*
13 Ɛ tan yɛtɛɛn xa na feen makiti: Xa ɲaxanla lan a yi Ala maxandi a xunna
mi maxidixi.
14 Nba, Adamadiin kɛɲaan mi ɛ xaranɲɛ ba, fa fala xa xɛmɛn xunsɛxɛn
kuya ayi, a yagima nɛn nayi?
15 Koni binyen nan na ra ɲaxanla xa xa a xunsɛxɛn kuya ayi. Bayo a
xunsɛxɛn kuyan bata findi a maxidi seen na.
16 Koni xa muxu yo waxi a xɔn ma, a xa tandin ti feni ito ma, n naxan
falama nayi, na ni ito ra. Namunni itoe nan nxu nun dɛnkɛlɛya yamaan
birin yii nxu nɛma Ala batuɛ waxatin naxan yi.

Marigina ximɛnna fe
Matiyu 26.26-29 Maraka 14.22-25 Luka 22.14-20

* **11:12: 11.7-12** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 1.26-27 nun 2.18-23 kui.

17 N falan naxan tima ɛ xa iki, n mi ɛ tantunma na ra amasɔtɔ ɛ malanna
mi fe faɲin ligama fɔ a ɲaxina.
18 Fe singena, e bata yi a fala n xa a ɛ na ɛ malan dɛnkɛlɛya yamaan kiin
ma, mayitaxun feene ɛ tagi. N laxi na ra han yirena nde.
19 A fɛrɛ mi na fɔ mayitaxunna nde xa lu ɛ tagi, alogo naxanye Ala kɛnɛnxi,
ne xa kolon.
20 Ɛ na ɛ malan waxatin naxan yi, ɛ mi Marigina ximɛnna xan donma,
21 bayo ɛ nɛma ɛ dɛgema, birin a mafurama nɛn a gbee donseen dondeni.
Nanara, kamɛna ndee ma, koni ndee minxin na a ra.
22 Banxi mi ɛ yii ba, ɛ donseen donɲɛ dɛnaxan yi, ɛ yi ɛ min? Ɛ Alaa
dɛnkɛlɛya yamaan naɲaxuma ba, ɛ to yiigelitɔne biran lanbaranni? N nanse
falama ɛ xa? N na ɛ tantunɲɛ nayi ba? Nayi, n mi ɛ tantunɲɛ mumɛ!
23 Amasɔtɔ Marigina n xaranxi naxan ma, n fan bata ɛ xaran na ma fa fala
Marigi Yesu yanfaxi, a so yiini kɔɛɛn naxan na, a burun tongo nɛn.
24 A barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a naxa, “N fati bɛndɛn ni ito ra
naxan fixi ɛ fe ra. Ɛ ito liga naxan n ma fe rabirɛ ɛ ma.”
25 E yelinxina ximɛnna donɲɛ, a yi igelengenna fan tongo, a naxa,
“Layirin nɛnɛn naxan xidixi en tagi n wunla xɔn, na ni ito ra. Ɛ nɛma ito
minɲɛ waxati yo yi, n ma fe xa rabira ɛ ma.”
26 Amasɔtɔ ɛ nɛma buruni ito donɲɛ waxatin naxan yi, ɛ yi ɛ min
igelengenni ito ra, ɛ Marigina saya feen nan nalima han a fa.
27 Nanara, xa muxu yo Marigina a burun don, hanma a yi a min Marigina
igelengenna ra daxatareyani, na kanna yulubin nan tongoma Marigin fati
bɛndɛn nun a wunla fe yi.
28 Nanara, birin xa a yɛtɛ kɔrɔsi, a yi Marigina burun don, a yi a min
Marigina igelengenna fan na na kiini.
29 Amasɔtɔ naxan na burun don, a yi a min igelengenna ra, e nun Marigin
fati bɛndɛn mi lanxi e bode ma, a kitin nan xilima a yɛtɛ ma na ra.
30 Nanara, ɛ wuyaxi furama, sɛnbɛ mi ɛ ra, ndee bata faxa.
31 Koni xa en na en yɛtɛ rakɔrɔsi, en tangama nɛn Alaa kitin ma.
32 Koni Marigin na en kiti, a en maxuruma nɛn alogo en nun dunuɲa
muxune nama yalagi en bode xɔn.
33 Nanara, ngaxakedenne, ɛ na ɛ malan waxatin naxan yi ɛ dɛgedeni, ɛ xa
ɛ bode legeden.
34 Xa kamɛna nde ma, a xa a dɛge a konni alogo ɛ malanna nama kitin xili
ɛ ma. N na fa waxatin naxan yi, n fe gbɛtɛye yɛbama nɛn.

12

Alaa Nii Sariɲanxina kiseene fe

1 Ɛ naxan sɛbɛxi Alaa Nii Sariɲanxina kiseene fe ra, en fa na ma.
Ngaxakedenne, n mi waxi ɛ xa lu fe kolontareyani.
2 Ɛ a kolon fa fala ɛ yi dɛnkɛlɛyatareyani waxatin naxan yi, ɛ yi biraxi
suxurene nan fɔxɔ ra e nun naxanye mi falan tima, ɛ lɔ ayi.
3 Nanara, n na a falama ɛ xa fa fala, naxan yo falan tima Alaa Nii
Sariɲanxin barakani, na mi nɔɛ a falɛ, a naxa, “Yesu dangaxi.” Muxe mɔn mi
nɔɛ a falɛ, a naxa, “Marigin nan Yesu ra,” Alaa Nii Sariɲanxin xanbi.
4 Alaa Nii Sariɲanxi keden peen na a ra, koni a kiseen sifan wuya.
5 Marigi keden peen na a ra, koni muxune walima a xa kii wuyaxi.

6 Wanla sifan wuya, koni Ala kedenna nan ne birin nakamalima muxune
birin yi.
7 Alaa Nii Sariŋanxina fena ndee minima kɛnɛnni muxu keden kedenna
birin xɔn alogo yamaan birin xa sabati.
8 Alaa Nii Sariŋanxin muxuna nde kima xaxilimaya falan nan na. Na Nii
Sariŋanxi kedenna nan mɔn muxu gbɛtɛ fan kima fe kolonna falan na.
9 Na Nii Sariŋanxi kedenna nan mɔn muxu gbɛtɛ kima dɛnkɛlɛyani. Na Nii
Sariŋanxi kedenna mɔn yi muxu gbɛtɛ ki muxu rakɛndɛya kiseni.
10 Muxu gbɛtɛ yi ki kabanako fe liga sɛnbɛni, muxu gbɛtɛ yi ki nabiya
falane ra, gbɛtɛ yi sɛnbɛ ŋaxine nun Ala sɛnbɛn tagi raba, gbɛtɛ yi falan ti xui
sifa gbɛtɛne yi, gbɛtɛ mɔn xui gbɛtɛye madanguma.
11 Koni a tan Alaa Nii Sariŋanxin kedenna nan na birin ligama. A tan nan
muxun birin kima alo a waxi a xɔn ma kii naxan yi.

Gbindi kedenna na a ra

12 Nba, Alaa Muxu Sugandixin luxi nɛn alo gbindi kedenna koni yire
wuyaxi a ma. Koni hali a yirene to wuya, gbindi kedenna nan a ra.
13 Amasɔtɔ en birin nafuxi igeni Alaa Nii Sariŋanxin kedenna nan baraka
yi, en so fati bɛndɛ kedenni, Yahudiyane nun Girɛkine, konyine nun xɔrɔne,
Ala bata a Nii Sariŋanxin fi en birin ma.
14 Fati bɛndɛn mi findixi yire kedenna xan na koni yire wuyaxi.
15 Xa sanna a fala, a naxa, “N tan mi fati bɛndɛni, bayo n mi findixi yiin
na,” na mi a bɛ fatin na.
16 Xa tunla a fala, a naxa, “N tan mi fati bɛndɛni, bayo n mi findixi yɛɛn
na,” na mi a bɛ fatin na.
17 Xa fati bɛndɛn birin yi findi yɛɛn nan tun na, feen yi mɛma di nayi? Xa
fati bɛndɛn birin yi findi tunla nan tun na, seen xirin yi mɛma di nayi?
18 Koni Ala bata fati bɛndɛn yirene birin yɛba alo a waxi a xɔn ma kii
naxan yi.
19 Xa a birin yi findi se keden peen na, fati bɛndɛn yi luma minɛn?
20 A kii naxan yi iki, fatin yire wuyaxi na koni fati bɛndɛ kedenna na a ra.
21 Nanara, yɛɛn mi nɔɛ a falɛ yiin ma, a naxa, “N mako mi i ma.” Xunna mi
a falɛ sanne ma, a naxa, “N mako mi ɛ ma.”
22 A makuya na ra. Hali sɛnbɛ mi fati bɛndɛn yiren naxanye ra, e tiden na.
23 Hali fatin yiren naxanye mayagi dangu fatin yirene birin na, en ne
maxidima binyeni ki faŋi. Fatin yiren naxanye mi lan e to, en mɛnne
suturama bonne xa.
24 Koni fati bɛndɛn yiren naxanye mi mayagi, ne mako mi na ma. Ala
yɛtɛɛn bata en fati bɛndɛn yirene yɛba, a binyen fi fati bɛndɛn yirene ma a yi
dasaxi naxanye ma,
25 alogo fati bɛndɛn nama yitaxun, koni fatin yirene birin xa e ŋɔxɔ lu e
boden xɔn ma.
26 Xa fati bɛndɛn yirena nde xɔlɛni, fatin yire dɔnxɛn birin sɔxɔlɛma nɛn a
xɔn. Xa yire keden binyen sɔtɔ, bonne birin sɛwama nɛn a xɔn.
27 Nba, ɛ tan nan Alaa Muxu Sugandixin fati bɛndɛn na. A fati bɛndɛn
yirena nde nan ɛ keden kedenna birin na.
28 Ala xɛrane nan singe luxi dɛnkɛlɛya yamani, a firindena, nabine, a
saxandena karamɔxɔne, e nun kabanako feene raba muxune, e nun
naxanye kixi muxu rakɛndɛya kiseen nun mali ti kiseen nun yɛɛrati kiseni e
nun naxanye falan tima xui gbɛtɛne yi.

29 Birin mi findɛ xɛraan na, hanma nabine hanma karamɔxɔne hanma
kabanako feene raba muxune
30 hanma muxun naxan kixi muxu rakɛndɛya kiseni hanma xui gbɛtɛ
falana hanma xui radanguna.
31 Koni, ɛ sɔbɛ so kise fisamantenne ma. Iki n xa kira fisamantenna yita ɛ
ra. Na ni i ra:

13

Xanuntenyana fe

1 Hali n falan ti adamadiine xuine nun malekane xuine yi, koni xa
xanuntenyaan mi n bɔɲɛni, n fala xuiin luxi nɛn nayi alo talan xuiin nun
kariɲan xuina.
2 Hali nabiya falane n dɛ, e nun lɔnnina han n wundo feene birin kolonna
sɔtɔ, hali dɛnkɛlɛyana n yi, n geyane ba e funfuni, koni xa xanuntenyaan mi
n bɔɲɛni, sese mi n tan na na yi.
3 Hali n na n yii seen birin fi yiigelitɔne ma, hali n na n fati bɛndɛn fi, a
gan, koni xa xanuntenyaan mi n bɔɲɛni, na mi fefe fanɲɛ n ma.
4 Diɲan xanuntenyani. A fe faɲin nan ligama. Xɔxɔlɔnyaan mi
xanuntenyani. A mi a yɛtɛ yigboma. Waso mi xanuntenyani.
5 Marayagi mi a yi. A mi a yɛtɛ a hɛrin xan tun kataxi. A bɔɲɛn mi tema
fefe ma. A mi xɔlɔn namarama.
6 A mi sɛwama tinxintareyaan na fɔ ɲɔndina.
7 A mafeluun tima feen birin yi. A tɔgɔndiyaxi waxatin birin. Yigina a yi
feen birin yi. A tunnafan feen birin yi.
8 Xanuntenyaan mi ɲanɲɛ habadan. Nabiya falane danguma nɛn, xuine yi
ɲan, fe kolonna yi dangu.
9 Amasɔtɔ en fe kolon ndedi, en nabiya falane tima ndedi,
10 koni a kamalixin na fa waxatin naxan yi, a kamalitaren ɲanma nɛn na
yi.
11 N to yi dii ɲɔrɛyani waxatin naxan yi, n yi falan tima alo dii ɲɔrɛna, n yi
n mirima alo dii ɲɔrɛna, n yi feene famuma alo dii ɲɔrɛna. Koni n to findi
fonna ra, n mi fa dii ɲɔrɛ fe rabama sɔnɔn.
12 Iki, en sawura yidimixin nan toma alo matoon kikeni, koni waxati
famatɔni, en toon tima nɛn yɛɛ nun yɛɛ. Iki, danna n ma fe kolonna ma, na
waxatini n feene kolonma nɛn alo Ala n kolon kii naxan yi.
13 Iki fe saxanni itoe luma nɛn, dɛnkɛlɛyaan nun yigin nun xanuntenyana,
koni xanuntenyaan nan gbo e birin xa.

14

Alaa Nii Sariɲanxina kiseene

1 Ɛ yixɔdɔxɔ ɛ lu xanuntenyani. Nii Sariɲanxina a kiseene xɔnla xa ɛ suxu,
a gbengbenna ɛ yi nabiya falane ti.
2 Amasɔtɔ muxun naxan xui gbɛtɛn falama, na mi falan tima muxune xan
xa, fɔ Ala, amasɔtɔ muxu yo mi a xuiin mɛma. A wundo feene falama Alaa
Nii Sariɲanxin barakan nin.
3 Koni naxan nabiya falane tima yamaan xa, na falan tima e sabati feen
nan na, a yi e ralimaniya, a yi e bɔɲɛn xunbeli.
4 Koni muxun naxan falan tima xui gbɛtɛni, na a yɛtɛn nan tun malima,
koni naxan nabiya falane tima, na dɛnkɛlɛya yamaan birin nan malima.

5 Xa ɛ birin xui gbɛtɛne falama, na rafan n ma. Koni naxan nafan n ma
dangu na ra, ɛ birin xa nabiya falane ti. Amasɔtɔ muxun naxan nabiya
falane tima, na dangu xui gbɛtɛ falan na, fɔ xa muxuna nde na naxan a
xuiin nadanguɛ alogo dɛnkɛlɛya yamaan birin maliyɛ kii naxan yi.
6 Ngaxakedenne, xa n siga ɛ fɛma, n sa falan ti ɛ xa xui gbɛtɛne yi, n nanfe
fanxi ɛ ma nayi, xa n mi Alaa fena nde makɛnɛn ɛ xa, hanma fe kolonna nde
hanma nabiya falana hanma xaranna?
7 Hali maxa seene fan na kii nin, alo xulenna nun kondenna. E bɛtin
naxan bama, muxun na kolonma di xa ɛ mi e xuine ramini ki faɲi?
8 Xa xɔtaan xui faɲin mi mini, a rafixa, nde a yitɔnɲɛ yɛngɛ so xinla ma?
9 A na kii nin ɛ konni, ɛ na falan ti xui gbɛtɛne yi, xa a mi findi fala
yigbɛxin na, na bunna kolonma di nayi? Fala fuun nan tun na ra.
10 Xui wuyaxi nan dunuɲa yi, koni ne sese mi na naxan bun mi na.
11 Koni xuiin naxan falama, xa n mi na mɛma, naxan a falama, xɔɲɛn nan
n tan na na yɛɛ ra yi. Xɔɲɛn nan a fan na n yɛɛ ra yi.
12 A na kii nin ɛ fan xa, ɛ to waxi Alaa Nii Sariɲanxina a kiseene xɔn ma,
naxanye dɛnkɛlɛya yamaan malima, ɛ yixədəxɔ ne nan ma.
13 Nanara, muxun naxan falan tima xui gbɛtɛni, a xa Ala maxandi alogo a
xa nɔ a bunna falɛ.
14 Amasɔtɔ xa n na Ala maxandima xui gbɛtɛni, n niin nan Ala
maxandima nayi, koni n xaxinla mi walima.
15 N nanfe ligama nayi? N xa Ala maxandi n niini e nun n xaxinla fan yi.
N xa bɛtin ba n niini e nun n xaxinli.
16 I na barikan bira Ala xa i niini, muxun naxan mi na bunna kolon, na a
falama di fa fala “Amina?” Amasɔtɔ i naxan falama, a mi na kolon.
17 Hali i barikan birama Ala xa ki faɲi, muxu gbɛtɛ mi maliin sɔtɛ nayi
mumɛ!
18 N barikan birama Ala xa amasɔtɔ n tan xui gbɛtɛne falama dangu ɛ
birin na.
19 Koni en nɛma dɛnkɛlɛya yamaan malanni hali n fala xui suulun nan
tun ti, naxanye bunna kolonɲɛ, alogo n xa muxune xaran, na fisa benun n
xa falan wuli wuyaxi ti xui gbɛtɛni.
20 Ngaxakedenne, ɛ miriyaan nama liga alo diidine. Ɛ xa liga alo dii
ɲɔrɛne fe ɲaxine fe yi, koni ɛ findi fonne ra ɛ xaxinli.
21 A sɛbɛxi Sariya Kitabun kui:
“Marigin naxa,
‘N falan tima yamani ito xa ne xɔn
naxanye xɔɲɛ xuine falama
e nun xɔɲɛne dɛ xuiin xɔn
koni hali na,
e mi e tuli matima n na.’ ”*
22 Na ma, xui gbɛtɛne findixi taxamasenne ra dɛnkɛlɛyatarene nan xa. A mi
ligama dɛnkɛlɛya muxune fe ra. Nabiya falane fan mi findixi taxamasenne
ra dɛnkɛlɛyatarene xa fɔ dɛnkɛlɛya muxune.
23 Nba, xa dɛnkɛlɛya yamaan birin e malan, e falan ti fɔlɔ xui gbɛtɛne yi,
xa muxuna ndee fa, naxanye e tuli matima gbansan hanma e mi
dɛnkɛlɛyaxi, ne mi a falɛ ba, fa fala a seen nan soxi ɛ yi?

* **14:21: 14.21** Esayi 28.11-12

24 Koni xa ɛ birin nabiya falane tima, dɛnkɛlɛyatarena nde yi so ɛ fɛma,
hanma naxan a tuli matima gbansan, na falane birin a sɔnne yitama a ra
nɛn, birin yi a kiti.
25 A miriya wundone minima nɛn kɛnɛnni. Nayi, a xinbi sinma nɛn, a
yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, a yi Ala batu, a yi a fala, a naxa, “Ŋɔndin na a ra,
Ala ɛ tagi.”

Fe yibasanna dɛnkɛlɛya yamani

26 Ngaxakedenne, ɛ xa nanse liga ɛ na ɛ malan waxatin naxan yi? Birin xa
fa e nun bɛtina nde, hanma xaranna, hanma Alaa fe makɛnɛnna, hanma
xui gbɛtɛna nde, hanma xui madanguna. Na birin xa findi dɛnkɛlɛya
yamaan sɔbɛ so feen na.
27 Xa muxuna ndee falan tima xui gbɛtɛni, muxu firin hanma saxan, ne
birin xa falan ti keden keden yɛɛn ma. Koni e naxan falama fɔ muxu gbɛtɛ
xa na radangu.
28 Xa muxe mi na naxan a bunna falɛ, na kanna xa a dundu dɛnkɛlɛya
yamani nayi, koni a xa falan ti e nun Ala tagi.
29 Nabine tan, muxu firin hanma saxan naxanye nabiya falane tima, ne
xa falan ti, bonne yi e falan fɛsɛfɛsɛ.
30 Koni xa muxuna nde dɔxi ɛ tagi malanni, Ala yi fena nde makɛnɛn a xa,
a lan nɛn, fala ti singen xa a dundu singen.
31 Amasɔtɔ a lan nɛn, ɛ xa nabiya falane ti keden keden yɛɛn ma alogo ɛ
birin yi xaranna sɔtɔ, ɛ yi ralimaniya.
32 Nabine kisena e nɔɔn nan bun,
33 bayo Ala mi findixi fe yibasanna Ala ra, koni fɔ bɔŋɛ xunbenla.
Alo a ligan kii naxan yi dɛnkɛlɛya yama sariŋanxine birin yi,
34 ŋaxanle xa e dundu malanni, amasɔtɔ e mi lan e falan ti, koni e xa e yɛtɛ
magodo alo sariyana a falaxi kii naxan yi.
35 Xa e waxi a xɔn ma, e xa yirena nde yɛɛ to, e xa e xɛmɛne maxɔdin e
konni. Ŋaxanla na falan ti malanni, yagi feen nan na ra.[†]
36 Alaa falan minixi ɛ konna nin ba? Hanma a faxi ɛ tan nan keden ma ba?
37 Xa muxu yo a mirima fa fala nabiin nan a tan na hanma Alaa Nii
Sariŋanxina kisena a yii, n feen naxanye sɛbɛma ɛ ma, a lan nɛn a xa ne
kolon fa fala Marigina yamarine nan ne ra.
38 Xa a mi falani ito yatɛ, a fan mi yatɛma.
39 Nanara, ngaxakedenne, nabiya falane ti xɔnla xa ɛ suxu. Ɛ mɔn nama
tɔnna dɔxɔ xui gbɛtɛ fala feen na.
40 Koni feen birin xa yɛba ki faŋi a kiraan xɔn ma.

15

Yesu keli fena sayani

1 Nba, ngaxakedenne, n xa Yesu a fe Xibaru Faŋina fe rabira ɛ ma, n
naxan nali ɛ ma, ɛ yi a rasuxu, ɛ sɔbɛ soxi naxan yi,
2 ɛ kisixi naxan xɔn, xa ɛ a suxu alo n na a ralixi ɛ ma kii naxan yi. Xa na
mi a ra, ɛ bata la a ra fuuni na yi.

[†] **14:35: 14.35** Yanyina nde ŋaxanla ndee yi Kɔrɛnti taan dɛnkɛlɛya yamani naxanye yi darixi maxɔdinna tiyɛ kawandi ba waxatini, na yi kawandi baani fu yamaan lan e xa e tuli mati waxatin naxan yi. Koni waxati gbɛtɛ ŋaxanle lan e falan ti alo a falan kii naxan yi Kɔrɛnti Singen 11.5 kui.

3 A singen naxan na, n naxan sɔtɔxi, n bata na rali ɛ ma: Alaa Muxu
Sugandixin faxaxi en yulubine nan ma fe ra, alo Kitabuna a falaxi kii naxan
yi.
4 A maluxun nɛn, a sayaan soge saxande lɔxɔni a keli sayani, alo Kitabuna
a falaxi kii naxan yi.
5 A yi a yɛtɛ yita Piyɛri ra, na xanbi ra a xɛra fu nun firinne.
6 Na xanbi ra, dɛnkɛlɛya muxun kɛmɛ suulun e nun nde yi a to waxati
kedenni. Na wuyaxi mɔn e nii ra, koni nde bata faxa.
7 Na xanbi ra, Yaki yi a to, a xɛrane birin yi a to mɔn.
8 Dɔnxɛn na a yi a yɛtɛ yita n tan fan na, n tan naxan luxi alo diin naxan
mi bari a waxatini.
9 Amasɔtɔ xɛraan birin gbo n tan xa. N tan mi sa lan nɛn, a fala n ma a
“xɛrana,” amasɔtɔ n bata yi Alaa dɛnkɛlɛya yamaan bɛsɛnxɔnya.
10 Koni Alaa hinanni, a yi n kɛɲaan masara iki. A hinanna naxan nagidixi
n ma na mi luxi fuuni, bayo n wali nɛn dangu xɛraan bonne birin na. N tan
mi a ra koni Alaa hinanna nan yi n bɔɲɛni.
11 Nayi, xa a findi n tan na, xa a findi e tan na, nxu ito nan kawandi bama.
Ɛ fan bata la na nan na.

En keli fena sayani

12 Nba, nxu to kawandin bama fa fala Alaa Muxu Sugandixin bata keli
sayani, nanfera ɛ tan ndee a falama fa fala faxa muxune mi kelima sayani?
13 Xa faxa muxune mi kelima, na bunna nɛɛn fa fala Alaa Muxu
Sugandixin yɛtɛɛn mi yi kelixi sayani na yi nun.
14 Nba, xa Alaa Muxu Sugandixin mi yi kelixi sayani nun, kawandin ba
xun mi yi na nxu xɔn ma nayi, ɛ dɛnkɛlɛyaan fan bata lu fuyan.
15 Naxan dangu na ra, en bata wule seren ba Alaa fe ma nayi amasɔtɔ en
bata a fala a a bata a Muxu Sugandixin nakeli sayani. Koni xa faxa muxune
mi kelima sayani, na bunna nɛɛn fa fala, Ala mi a fan nakelixi sayani.
16 Amasɔtɔ xa faxa muxune mi kelima sayani, Alaa Muxu Sugandixin fan
mi kelixi sayani na yi.
17 Nba, xa Alaa Muxu Sugandixin mi yi keli sayani nun, ɛ dɛnkɛlɛyaan
bata findi fe fuun na, ɛ mɔn ɛ yulubine yi na yi.
18 Na bunna nɛɛn fa fala, naxan bata yi dɛnkɛlɛya Alaa Muxu Sugandixin
ma, e faxa, ne bata lɔ ayi na yi.
19 Xa en na en yigin saxi Alaa Muxu Sugandixini dunuɲa yi gidini ito nan
tun yi, nayi en tan makininkinin dangu muxune birin na.
20 Koni Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani yati! Muxu singe kelixin
na a ra sayani faxa muxune yɛ.
21 Bayo sayaan to faxi muxu kedenna nan xɔn, na kiini mɔn, muxune fan
kelima sayani muxu keden peen nan fan xɔn.
22 Muxun birin to faxama nɛn adamadiyani, na kiini mɔn, e birin mɔn
kelima nɛn sayani Alaa Muxu Sugandixini.
23 Koni muxun birin nun a waxati saxin na a ra, Alaa Muxu Sugandixin
nan muxu singen na naxan keli sayani. Na xanbi ra, a muxune fan kelima
nɛn sayani a fa waxatini.
24 Na na dangu, a raɲanna na a li, Yesu fama mangayane nun nɔyane nun
sɛnbɛne birin kaladeni nɛn, a yi mangayaan naxɛtɛ a Fafe Ala ma.
25 Amasɔtɔ a fɛrɛ mi na fɔ Yesu xa mangayaan liga nɛn han Ala yi a yaxune
birin sa a sanna bun ma.

26 Yaxun naxan halagima dɔnxɛn na, na nan sayaan na.
27 Amasɔtɔ Kitabun bata a fala, a naxa, “A bata seen birin lu a sanna bun.”* Koni a to a fala a seen birin bata lu a bun ma, na fixa fa fala Ala mi na yɛ ma naxan seen birin luxi a tan bun ma.
28 Seen birin na lu a bun ma, nayi a tan yɛtɛna, Alaa Dii Xɛmɛn fan luma nɛn Ala bun ma naxan seen birin saxi a bun ma, alogo Ala xa lu seen birin xun na feen birin yi.
29 Xa na kii mi a ra, muxun naxanye rafuxi igeni faxa muxune fe ra ne nanse fenma? Xa faxa muxune mi kelima, nanfera muxune rafuma igeni ne fe ra?
30 Nxu tan fan, nanfera nxu tan gbalon dɛ be waxatin birin?
31 Ngaxakedenne, n sayaan dɛ lɔxɔ yo lɔxɔ. N binyen naxan sɔtɔxi ɛ to lu Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini, n bata n kɔlɔ na nin, ɲɔndin nan na ra.
32 Xa n dalise xaɲɛne yɛngɛxi Efɛsi taani adamadiine feene nan tun yi, na munanfanna mundun yi n ma nayi? Xa faxa muxune mi yi rakelɛ sayani nun, nayi en yi sandani ito suxuma nɛn nun,
“En na en dɛge, en yi en min
bayo en faxan nɛn tila.”†
33 E nama ɛ mayenden amasɔtɔ, “Xɔyi ɲaxine sɔn faɲin kalama nɛn.”
34 Ɛ mɔn xa xaxili sɔtɔ alo a daxa kii naxan yi. Ɛ fata yulubi feene ra. Ɛ tan nde mi Ala kolon, n na ito falama ɛ yagin nan ma.

Fati bɛndɛn keli fena sayani

35 Ndee maxɔdinna tima nɛn, e naxa, “Faxa muxune kelima sayani di? E fama fati bɛndɛn sifan mundun yi?”
36 Xaxilitarena! I na sansiin woli i ya xɛɛn ma waxatin naxan yi, a mi solɛ fɔ a lu faxan yiyani singen.
37 I mi sii se binla xan wolima koni fɔ a sansi kɛsɛdin tun, maala hanma sansi gbɛtɛ.
38 Koni Ala nan sansiin nasolima a binli gbo ayi alo a rafan a ma kii naxan yi. A tan nan sansiin siyaan birin binla kɛɲaan nagidima a ma.
39 Niimaseen birin fatin keden mi a ra. Muxun fatina a danna, suben fatina a danna, xɔliin fatina a danna, yɛxɛn fatina a danna.
40 Kore xɔnna fatine na yi, dunuɲa fatine na yi. Kore xɔnna fatine nɔrɔna a danna, dunuɲa fatine nɔrɔna a danna.
41 Sogen gbee nɔrɔna a danna, kiken gbee nɔrɔna a danna, sarene fan gbee nɔrɔna e danna, saren keden kedenna birin ma nɔrɔna a danna.
42 Faxa muxune na keli, a ligama na kii nin. Fati bɛndɛn naxan maluxunma, a nɔɛ kalɛ. Koni a na keli faxa muxune tagi, a mi nɔɛ kalɛ.
43 A maluxunma waxatin naxan yi, a mi fan, sɛnbɛ mi a ra. Koni a na keli, a nɔrɔxi, sɛnbɛna a yi kati!
44 A maluxunma waxatin naxan yi, fati bɛndɛn nan yi a ra, a na keli, ariyanna fatin nan na ra. Xa fati bɛndɛna en yi be, ariyanna fatin fan na yi.
45 Amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabun kui iki, a naxa,
“Adama, Alaa Muxu daxi singen yi findi daɲɔxɔn na.”
Koni Adama dɔnxɛ ra xina,‡ Yesu, na yi nii rakisin fi yamaan ma.
46 En mi ariyanna fatini ito singe sɔtɔma fɔ fati bɛndɛna, na xanbi ra, en ariyanna fatin sɔtɔma nɛn na yi.

---

* **15:27: 15.27** Yaburin 110.1 † **15:32: 15.32** Esayi 22.13 ‡ **15:45: 15.45** Adama singena fe toma Dunuɲa Fɔlɔn 2.7 kui. ***Adama dɔnxɛ ra xina***, na findixi Yesu nan na.

47 Adama singe ra xina, Ala na daxi bɔxɔni ito bɛndɛn nan na. Adaman
firindena, na kelixi ariyanna nin.
48 Naxan daxi bɛndɛni ito yi, dunuɲa muxune na nan maliga yi. Muxun
naxan sa kelixi ariyanna yi, ariyanna gbee muxune nun na nan maliga.
49 En to bata maliga adama ra naxan minixi bɛndɛni, en mɔn fama
maligadeni na kiini ariyanna gbee muxun na.
50 Ngaxakedenne, n naxan ma, na ni ito ra fa fala naxan daxi fati bɛndɛn
nun wunla ra, e mi nɔɛ Alaa Mangayaan sɔtɛ. Seen naxan kunma, na mi
luma habadan.
51 Ɛ tuli mati, n wundo feen nan falama. En birin mi faxɛ, koni en birin
maxɛtɛma nɛn.
52 Amasɔtɔ xɔta dɔnxɛn na fe waxatin naxan yi, faxa muxune kelima nɛn,
e habadan nii rakisin sɔtɔ, en birin yi maxɛtɛ mafurɛn benun yɛ magira.
53 Amasɔtɔ en fati bɛndɛn naxan kalama, a fɛrɛ mi na fɔ a xa maxɛtɛ fatin
na naxan mi kalɛ. A faxa daxin yi maxɛtɛ a faxataren na.
54 Nanara, en fatin naxan kalama, a na maxɛtɛ fati kalataren na waxatin
naxan yi, a faxa daxin yi maxɛtɛ faxataren na. Na na liga, Kitabuna falan
bata kamali nayi, a naxa, “Sayaan bata halagi nɔ sɔtɔn bun.”
55 “Sayana, i ya nɔɔn minɛn yi?
Sayana, i faxa ti sɛnbɛn minɛn yi?”§
56 Sayaan faxa ti sɛnbɛn nan yulubin na, yulubin fan sɛnbɛn nan sariyan na.
57 Koni barikan xa bira Ala xa naxan nɔɔn fima en ma a Muxu Sugandixin
barakani en Marigi Yesu.
58 Nanara, n nafan ngaxakedenne, ɛ sɔbɛ so ki faɲi! Ɛ nama yimaxa. Ɛ lu
walɛ Marigin xa waxatin birin amasɔtɔ ɛ a kolon fa fala ɛ wanla naxan kɛma
Marigin xa, fe fuu mi na ra mumɛ!

16

Yiimalanna Yerusalɛn dɛnkɛlɛya muxune xa

1 Ɛ naxan sɛbɛxi yiimalanna fe yi lan yama sariɲanxina fe ma Yerusalɛn
taani, en fa na ma. Ɛ liga alo n yamarin naxan fi Galati yamanan dɛnkɛlɛya
yamaan malanne ma.
2 Xati yo xati, ɛ keden kedenna birin xa gbetina nde ramara a danna ɛ
konne yi, lan ɛ fɛrɛn yatɛn ma, alogo ɛ nama n faan mamɛ ɛ yii malan feen
na.
3 N na fa waxatin naxan yi, ɛ na muxun naxanye sugandi, n ne rasigama
nɛn kɛdina e yii, e yi ɛ kiseene xali Yerusalɛn taani.
4 Koni xa a lan n tan yɛtɛɛn xa siga, fɔ nxu birin xa siga na yi.

Pɔli a wanle fe

5 N na dangu Masedoniya yamanani waxatin naxan yi, n sigama nɛn ɛ
konni, bayo n danguma nɛn na.
6 N waxati dando tima nɛn ɛ konni, hanma xunbeli waxatin birin. Nayi, ɛ
yi n fanda n ma sigatini.
7 Amasɔtɔ n mi waxi a xɔn ma, n xa ɛ to gbansan, n dangu. N wama nɛn n
xa waxatidi ti ɛ konni, xa Marigin tin.
8 Koni n luma nɛn Efɛsi taani han Se Xaba Singen Sali lɔxɔna.
9 Bayo dɛɛn bata rabi n xa n yi n ma wanla kɛ, anu n yɛngɛ faane wuya.

§ **15:55: 15.55** A mato Esayi 25.8 nun Hose 13.14 kui.

10 Xa Timɔte fa, ɛ a yisuxu alogo xamin yo nama a suxu, amasɔtɔ a walima
Marigin nan xa alo n tan.
11 Nayi, muxu yo nama a raɲaxu. Koni ɛ a fanda a sigatini bɔɲɛ xunbenli,
alogo a mɔn xa xɛtɛ n fɛma, amasɔtɔ nxu nun dɛnkɛlɛya muxun bonne a
mamɛma be.
12 Ɛ naxan sɛbɛxi en ngaxakedenna Apolosi a fe ra, en fa na ma. N bata a
mafan han alogo a xa siga ɛ konni e nun dɛnkɛlɛya muxun bonne, koni a
ɲɛnige ma fe mi yi a ra a xa na liga singen. Xa a fɛrɛn sɔtɔ, a sigama nɛn.

Yamari dɔnxɛne nun xɔntɔnne

13 Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi, ɛ lu dɛnkɛlɛyani. Ɛ wɛkilɛ, ɛ sɛnbɛn sɔtɔ.
14 Ɛ feen birin liga xanuntenyaan nin.
15 Ɛ a kolon a Esitefana nun a denbayaan nan singe tubi Yesu ma Akaya
yamanani, e yi e yɛtɛ lu yama sariɲanxina wanla ra. Ngaxakedenne, n na ɛ
mafanma,
16 ɛ xuru na muxu sifane ma naxanye birin e yixɔdɔxɔma wanli ito yi.
17 N bata sɛwa Esitefana fa feen na, e nun Foritunatusi nun Axayikusu. Ɛ
to mi yi be, naxan yi dasaxi n ma e na so nɛn n yii ɛ funfuni.
18 E bata n nii yifan n ma alo e ɛ nii yifan ɛ ma kii naxan yi. Ɛ na muxu
sifane wali faɲi kolon.
19 Asi yamanan dɛnkɛlɛya yamane ɛ xɔntɔn. Akila nun Pirisila nun
dɛnkɛlɛya yamaan naxanye e malanma e banxini, ne ɛ xɔntɔnma Marigin
xinli ki faɲi!
20 Dɛnkɛlɛya muxun naxanye birin be, ne ɛ xɔntɔnma. Ɛ bode xɔntɔn
ngaxakedenya xɔntɔn sunbuni.
21 N tan Pɔli nan xɔntɔn xuini itoe sɛbɛma n yiin na.
22 Naxan mi Marigin xanuma, dangatɔɔn nan na ra.
N naxa, “Nxu Marigina, fa xulɛn!”
23 En Marigi Yesu a hinanna xa lu ɛ xɔn.
24 N ma xanuntenyana ɛ birin xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani.

Kɛdi Firindena Kɔrɛnti Kaane Ma
Pɔli Alaa Falan Kɛdi Firindena Kɔrɛnti Kaane Ma

Kɛdi firindeni ito xɔdɛxɛn nan yitama Pɔli nun Kɔrɛnti dɛnkɛlɛya muxune tagi. Muxuna ndee yi e yɛ, ne bata yi sikɛ Pɔli a xɛrayaan ma e yi a bɔtɛ raba. Na feen yi Pɔli xɔlɔ han! Koni hali na, a mɔn yi a xanuntenyaan yitama Kɔrɛnti kaane ra e nun a mɔn yi wama e lanna xɔn ma kii naxan yi. Nanara, a to e xili faɲine mɛ, a feene bata lan fɔlɔ, a yi sɛwa (sora 7.5-15).

Kɛdin fɔlɔna, a tan yɛtɛɛn mantɔrɔ ɲaxine nan yɛbama, a naxanye sɔtɔ Efɛsi yamanani (1.1-11), a fe xɔdɛxɛ gbɛtɛye fan yɛba naxanye dangu e nun Kɔrɛnti kaane tagi. A mɔn yi xɛrayaan wanla tɔnɔna fe fala, Marigi Yesu naxan xɛxi. Nayi, a yi a yɛba nanfera a yɛtɛ findi muxu a fe maxɔdɛxɛn na a kɛdi danguxin kui e nun a sɛwaxi kii naxan yi na fe ra bayo a bata a to fa fala na tɔnɔn bata lu e ma (sora 1.12 han sora 7.16).

A yi yiimalanna fe fala lan Yudaya yamanan dɛnkɛlɛya muxune fe ma (sora 8 han 9). A yi a fala Kɔrɛnti kaane xa a e xa kiin ti fonisireyani.

Kɛdin naɲanna fala ti kiin masaraxi ndedi (sora 10 han 13). Pɔli falan tima muxune ma naxanye a falama a Yesu a xɛra mi a tan na. Kɛdin naɲanxi xanuntenya falane nan ma (sora 13.11-13).

Kitabun yireni ito kui, Pɔli nɛma a xɛrayaan xun mafalama, a mɔn Xibaru Faɲin yɛtɛɛn xun mafalama. Xa a kataxi alogo a xɛrayaan sɛnbɛn xa kolon, a yi na ligama nɛn alogo muxune xa tin Yesu a fe Xibaru Faɲin na, Alaa Muxu Sugandixin yi kolon Marigin na.

Duban nun xɔntɔnne

1 N tan Pɔli naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛraan na Ala sagoni, n tan nan kɛdini ito sɛbɛma ɛ ma, nxu nun en ngaxakedenna Timɔte, siga dɛnkɛlɛya yamaan ma Kɔrɛnti taani e nun muxu sariɲanxine birin Akaya yamanani.

2 En Fafe Ala nun en Marigin Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔɲɛ xunbenla fi ɛ ma.

Pɔli yi barikan bira Ala xa

3 En barikan bira en Marigi Yesu a Alaa Muxu Sugandixin Fafe Ala xa, en Fafe kininkininna kanna, Ala naxan muxune ralimaniyama.

4 A en nalimaniyama en ma tɔrɔne birin yi nɛn alogo en xa nɔ tɔrɔ muxune ralimaniyɛ na limaniyaan xɔn Ala naxan fixi en ma.

5 En nun Alaa Muxu Sugandixin tɔrɔma en bode xɔn kii naxan yi, en ma limaniyaan gboma ayi Alaa Muxu Sugandixin barakani na kii nin.

6 Xa nxu tɔrɔ, na findixi ɛ ralimaniya fɛrɛn nun ɛ rakisi fɛrɛn nan na. Xa nxu limaniyaan sɔtɔ, ɛ fan limaniyaan sɔtɔma nɛn, alogo ɛ xa sɛnbɛn sɔtɔ tɔrɔne bun, en na tɔrɔ en bode xɔn ma waxatin naxan yi.

7 Nxu mɔn laxi ɛ ra ki faɲi, bayo nxu a kolon fa fala en to tɔrɔma en bode xɔn, en limaniyaan sɔtɔma nɛn en bode xɔn.

8 Nba, ngaxakedenne, nxu tɔrɔn naxanye sɔtɔ Asi yamanani, nxu waxi ɛ rakolon feni ne ra. Goronna naxan sa nxu xun ma, na yi binya han! Nxu mi yi a nɔɛ! Nxu yigitɛgɛ nɛn, a nxu mi yi kisima sayaan ma.

9 Nxu yi nxu mirixi nun fa fala sayaan bata ragidi nxu ma. Koni na ligaxi nɛn alogo nxu nama la nxu yɛtɛ ra fɔ Ala naxan faxa muxune rakelima sayani.
10 A bata nxu xunba sayaan gbalon ma, a mɔn fama nxu xunbadeni nɛn. Nxu bata nxu yigi ti Ala ra yati fa fala a mɔn luma nxu xunbɛ,
11 ɛ nɛma nxu malima Ala maxandideni. Nayi, Ala hinanma nɛn nxu ra masɔtɔ muxu wuyaxi a Ala maxandin xɔn, nanara muxu wuyaxi fan mɔn nɔɛ nɛn barikan birɛ Ala xa nxɔ fe yi.

Pɔli yi a waxɔn feene maxɛtɛ

12 Nxɔ binyen ni ito ra: Nxu xaxinla sereyaan bama, nxu bata sigan ti dunuŋa yi Alaa sariŋanna nun tinxinni, a gbengbenna ɛ mabinni. Muxune fe kolonna mi yi a ra, koni Alaa hinanni.
13 Nxu mi sese sɛbɛma ɛ ma ɛ mi naxan xaranŋɛ, ɛ yi a kolon. A xɔnla n na ɛ xa a kolon a faŋin na,
14 alo ɛ to a kolonxi ndedi fa fala nxu findixi ɛ binyen nan na en Marigi Yesu fa waxatini alo ɛ fan findixi nxu gbeen na kii naxan yi.
15 N to laxi ito ra, n yi a miri, fa fala n xa siga ɛ tan nan fɛma singen alogo ɛ xa a tɔnɔn sɔtɔ sanŋa ma firin.
16 Amasɔtɔ n bata yi a miri, n xa dangu ɛ xɔntɔnŋɛ n nɛma sigɛ Masedoniya yi waxatin naxan yi. Na xanbi ra, n xɛtɛmatɔɔn mɔn yi dangu ɛ konni keli Masedoniya yi, ɛ yi n mali siga feen na Yudaya yi.
17 N feni ito ragidi waxatin naxan yi, n na ligaxi fuun nin ba? Hanma, n ma feene ligɛ alo adamadiin bonne ba? N yi “ɔn” e nun “ɛn-ɛn” falan sanŋa yi kedenni?
18 Koni Ala to tinxin, nxu falan naxan tixi ɛ xa, na mi findixi wulen nun ŋɔndin na sanŋa ma kedenni.
19 Amasɔtɔ Yesu Alaa Muxu Sugandixina, Alaa Dii Xɛmɛna, Silasi nun Timɔte nun n tan yɛtɛɛn naxan ma fe kawandi ba ɛ tagi, na falan mi findixi fala firinna ra, alo “ɔn” e nun “ɛn-ɛn.” Fala gbɛtɛ mi a tan yi, fɔ “ɔn!”
20 Amasɔtɔ Ala bata en tuli sa feen naxan birin na, ne kamalixi Yesu a falani ito xɔn fa fala “ɔn.” Nanara, nxu fan a falama Yesu barakani fa fala, “amina,” Ala binya feni.
21 Amasɔtɔ Ala yɛtɛɛn nan nxu tan nun ɛ tan sɛnbɛ soxi a Muxu Sugandixini. A bata en masusan turen na en sugandi feen na,
22 a yi a taxamasenna sa en ma, a a Nii Sariŋanxin naso en bɔŋɛni a lu alo se singen naxan soxi en yii taxamasenna ra alogo en xa la fe famatɔne ra.
23 Ala nan n seren na, n bata n kɔlɔ n niini: Xa n mi xɛtɛxi Kɔrɛnti yi na ligaxi nɛn alogo n nama ɛ raxɔlɔ.
24 Fa fala nxu nɔɔn sɔtɔxi ɛ dɛnkɛlɛyaan xun na, na mi a ra. Koni en walima nɛn en bode xɔn ma ɛ sɛwana fe ra amasɔtɔ ɛ sɛnbɛ soxi dɛnkɛlɛyani.

2

1 Nanara, n bata a ragidi fa fala n nama xɛtɛ ɛ konni xɔlɔni.
2 Amasɔtɔ xa n na a liga ɛ xɔlɔ, nde n tan nasɛwama ba ɛ tan na, n naxanye raxɔlɔxi?
3 Nanara, n kɛdin sɛbɛxi ɛ ma* fa fala n mi yi sigama ɛ konni, alogo n nama na muxune raxɔlɔ naxanye findɛ n sɛwa xunna ra. N yi laxi a ra, a n ma sɛwan findɛ en birin ma sɛwan na.

* **2:3: 2.3** A ***kɛdin*** naxan ma fe falama be, yanyina nde na mi ramaraxi muxune yii to.

4 N kɛdin sɛbɛxi ɛ ma tɔrɔ gbeen nun bɔɲɛ rafɔrɔn nun yɛɛgen nin. N mi yi waxi ɛ raxɔlɔ feni, koni n yi ɛ rakolonma nɛn, a n na ɛ xanuxi han!

Fe ɲaxi rabaan mafelu fena

5 Xa ɛ tan nde findi yamaan naxɔlɔ fɛrɛn na, a mi n tan xan naxɔlɔxi, koni fɔ ɛ tan yamaan birin, anu ɲɔndin naxan na, a nde nan tun naxɔlɔxi.
6 Ɛ wuyaxi to bata a hakɛn saran a ra, na bata a li.
7 Nba, iki, fɔ ɛ xa na kanna mafelu nɛn, ɛ yi a ralimaniya, alogo a bɔɲɛn nama fɔrɔ gbeen ti han a yigitɛgɛ.
8 Nayi, n bata ɛ mafan, ɛ mɔn xa ɛ xanuntenyaan yita a ra.
9 Bayo n na a sɛbɛxi ɛ ma nɛn alogo n xa ɛ sɔnna kolon, xa ɛ xuruxi feen birin yi.
10 Ɛ na muxun naxan mafelu, n fan na mafeluma nɛn. N tan na naxan mafelu, xa n bata na mafelu, n na ligama ɛ tan nan ma fe ra Alaa Muxu Sugandixin yɛɛ xɔri,
11 alogo Setana nama en mayenden, bayo en na a waxɔn feene kolon.
12 Nba, n siga Tirowasi taani Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Faɲin nalideni waxatin naxan yi, n yi a to fa fala Marigin bata dɛɛn nabi n xa mɛnni.
13 Koni n xaxili mi yi saxi, amasɔtɔ n mi ngaxakedenna Tito lixi na. Nanara, n yi n ɲungu mɛn kaane ma, n siga Masedoniya yi.

Yesu nan tima en yɛɛ ra

14 Koni Ala tantun, amasɔtɔ a Muxu Sugandixina en nasoma a fangan bun ma nɛn, a ti en yɛɛ ra siga yiren birin yi, a kolonna yi xuya ayi en xɔn ma alo se xiri faɲin naxan xuyama ayi.
15 Amasɔtɔ en luxi nɛn alo wusulanna xirina Alaa Muxu Sugandixin naxan ganma, a rali Ala ma yamaan birin tagi, kisi muxune nun kisitarene.
16 A findixi sayaan xirin nan na muxuna ndee xa naxanye xalima sayani. A findi nii rakisin xirin na ndee gbɛtɛye xa naxanye xalima nii rakisini. Nde nɔɛ wanli ito kɛ?
17 Anu, nxu tan mi luxi alo muxun naxanye Alaa falan findima yulaya seen na. Koni nxu tan falan tima Alaa Muxu Sugandixin barakan nin fata Ala ra nxu bɔɲɛ fixɛn na Ala yɛtagi.

3

Layiri nɛnɛn walikɛne

1 Nxu mɔn bata nxu yɛtɛ matɔxɔ fɔlɔ ba? Hanma nxu makoon mɔn nxu dɛntɛgɛ kɛdine ma ba naxanye nxu tɔnɔn falama ɛ xa hanma ɛ naxanye sɛbɛma bonne ma nxɔ fe yi alo muxuna ndee kii naxan yi?
2 Ɛ tan yɛtɛɛn findixi nxu dɛntɛgɛ kɛdin nan na, naxan sɛbɛxi nxu bɔɲɛne yi, muxune birin nɔɛ naxan kolonɲɛ, e a xaran.
3 Ɛ bata findi kɛdin na Alaa Muxu Sugandixin naxan sɛbɛxi nxɔ wanla xɔn, naxan mi sɛbɛxi duba igen na hanma gɛmɛ walaxan fari,* koni habadan Alaa Nii Sariɲanxin nan na sɛbɛxi fati walaxane ma ɛ bɔɲɛne yi.
4 Na yigin nan en yi Ala yɛtagi a Muxu Sugandixin barakani.

---

* **3:3: 3.3** Nabi Musaa sariyan nan yi sɛbɛma ***walaxan fari***. A mato Xɔrɔyaan 24.12 kui. Nabi Yeremi fan a fala nɛn fa fala sariya nɛnɛn na fa, na fa sɛbɛma muxune bɔɲɛni benun a xa sɛbɛ walaxan ma. A mato Yeremi 31.33 nun Esekiyɛli 11.19 nun 36.26-27 kui.

5 Anu, na mi na ra fa fala sɛnbɛna nxu ra nxu na wanla kɛ, koni nxu
sɛnbɛn kelixi Ala nan yii.
6 A tan nan sɛnbɛn fixi nxu ma, a nxu xa layiri nɛnɛn wanla kɛ, naxan mi
fataxi sariya sɛbɛxin na fɔ Alaa Nii Sariŋanxina. Amasɔtɔ sariya sɛbɛxin
sayaan nan nafama, koni Alaa Nii Sariŋanxin nii rakisin nan fima.
7 Nba, sariyan naxan sayaan nafaxi, naxan yi kɛrɛndɛnxi gɛmɛ walaxan
ma, xa na faxi binyeni han Musa yɛtagin yi mayilen a nɔrɔni, Isirayila
kaane mi nɔ e yɛɛn tiyɛ a ra hali a yɛtagin nɔrɔn to yi sigama ŋanŋɛ, xa na fa
na binyen sifani,
8 Alaa Nii Sariŋanxin wanla binyen mi gboma ayi dangu na ra ba?
9 Wanla naxan muxune yalagima, xa na findi binyen na, wanla naxan
muxune ratinxinma Ala yɛɛ ra yi, na binyen gboma ayi nɛn han dangu na
ra.
10 Naxan yi findixi binyen na nun, na mi fa a ra iki binye fisamantenni ito
a fe ra.
11 Awa, nɔrɔn naxan yi ŋanma, xa na faxi binyena nde yi, nayi naxan
luma habadan, na tan ma binyen danma minɛn?
12 Nanara, na yigin to en yii, en xaxili ragidixi han!
13 En tan mi ligaxi alo Musa, naxan yi dugin soma a yɛtagin xun na alogo
Isirayila kaane nama a mayilenna to, naxan yi sigama ŋanŋɛ.
14 Koni e bɔŋɛn bata yi xɔdɔxɔ ayi. Bayo han to, e nɛma Layiri Fonna
Kitabun xaranŋɛ, a luxi alo na dugin mɔn na yi, e mi a yɛɛ to. A munma ba
singen, bayo a mi bɛ fɔ Alaa Muxu Sugandixini.
15 Hali to, e nɛma Musaa Kitabu yirene xaranŋɛ, dugin soxi e bɔŋɛn xun
na.
16 Koni muxun na a yɛɛ rafindi Marigin ma, dugin bama nɛn na yi.†
17 Bayo Marigin nan Nii Sariŋanxin na. Marigina Nii Sariŋanxin dɛnaxan
yi, xɔrɔyaan nan mɛnni.
18 En tan birin, Alaa binyen nan mayilenma en yɛtagine ma, anu en mi
dugin soma en yɛtagin xun na. En luma maxɛtɛ a tan maligan nan na, en
ma binyen yi siga gboɛ ayi, fata Marigin na, naxan findixi Alaa Nii
Sariŋanxin na.

4

1 Nanara, wanli ito to en yi Alaa kininkininni, nxu mi tunnaxɔlɔma nxu
ma.
2 Nxu bata nxu mɛ yagi fe luxunxine birin na, nxu mi fefe ligama yanfani,
nxu mi Alaa falan maxɛtɛma. Koni nxu ŋɔndin nan mayitama, alogo
muxune birin xa nxɔ lannayaan nakɔrɔsi e xaxinle yi Ala yɛtagi.
3 Nxu Yesu a fe Xibaru Faŋin naxan nalima, xa na mɔn luxunxi, a luxunxi
muxune nan ma naxanye halagima.
4 Dunuŋani ito mangan Setana bata dɛnkɛlɛyatarene xaxinle yidimi alogo
e nama Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Faŋin nɔrɔn to dɛgɛ. Alaa Muxu
Sugandixin nan Ala sawuran na.
5 Nxu mi nxu yɛtɛ a fe kawandi xan bama, fɔ nxu a falama Alaa Muxu
Sugandixin Yesu nan Marigin na, e nun nxu bata findi ɛ walikɛne nan na
Yesu a fe ra.

† **3:16: 3.16** A mato Xɔrɔyaan 34.34 kui.

6 Amasɔtɔ Ala naxan a falaxi, a naxa, “Kɛnɛnna xa mini dimini,”* na Ala
nan a ligaxi kɛnɛnna yi lu en bɔɲɛni, alogo en xa Alaa binyen kɛnɛnna kolon,
naxan a Muxu Sugandixin yɛtagin ma.
7 Koni en na nafulu kɛndɛn namaraxi bɛndɛ fɛɲɛne nan kui naxanye
findixi en fati bɛndɛne ra, naxan a yitama a sɛnbɛ fisamantenni ito findixi
Ala gbeen nan na, a mi kelixi en tan ma.
8 Nxu yigbɛtɛnxi kiin birin yi, koni nxu mi yilunburunxi! Nxu xaminxi
koni nxu mi yigitɛgɛxi!
9 Nxu bɛsɛnxɔnyaxi, koni nxu mi rabeɲinxi! Nxu rabiraxi koni nxu mi
halagixi!
10 Nxu Yesu a sayaan tɔrɔn tongoma nxu fatini waxatin birin, alogo Yesu a
dunuɲa yi gidin fan xa makɛnɛn nxu fatin xɔn.
11 Hali nxu to nxu nii ra, nxu sayaan dɛ waxatin birin Yesu a fe ra, alogo a
dunuɲa yi gidin xa makɛnɛn nxu fati bɛndɛn xɔn.
12 Na bunna nɛɛn fa fala sayaan walima nxu tan yi koni nii rakisin nan
walima ɛ tan yi.
13 A sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, “N dɛnkɛlɛyaxi, nanara n yi falan ti.”† Nxu
tan nan fan falan tima dɛnkɛlɛyani na xaxili kedenni amasɔtɔ nxu bata
dɛnkɛlɛya.
14 Bayo nxu a kolon fa fala Ala naxan Marigi Yesu rakelixi sayani, na nan
en fan nakelima sayani Yesu xɔn, a yi en birin malan en bode xɔn a yɛtagi.
15 Na birin ligama ɛ tan nan ma fe ra alogo Alaa hinanna xa siga warɛ, a yi
muxu wuyaxi li, e barika biran yi gbo ayi, na yi findi Alaa binyen na.

En yigin saxi se totarene yi

16 Nanara, nxu mi tunnaxɔlɔma nxu ma. Hali nxu fati bɛndɛn to
danguma, koni niin naxan nxu yi, na findima nɛn a nɛnɛn na lɔxɔ yo lɔxɔ.
17 Bayo, en tɔrɔdin naxan yi waxatidini ito bun ma dunuɲa yi, na mi gbo
xa a sa habadan barayi gbeen ma, en naxan sɔtɔma e xɔn.
18 Nxu bata nxu yigin sa se totarene fari. Bayo seen naxanye toma, ne mi
buma, koni seen naxanye mi toma, ne luma nɛn habadan!

5

1 Amasɔtɔ en na a kolon fa fala en niin fati bɛndɛn nin naxan luxi alo en
dɔxɔ bubuna dunuɲa yi. Xa na kala, habadan banxina en yii naxan findixi
ariyanna fatin na Ala wali xɔnna, muxune mi naxan nafalaxi.
2 Nba, iki en kutunma bubuni ito yi, en fati bɛndɛna, bayo en ma habadan
dɔxɔden xɔnla en suxuma ki faɲi, alogo ariyanna fatin xa sa en ma alo
dugina.
3 Bayo en na na dugin so en mi fa luma alo en nagenla na a ra.
4 Amasɔtɔ en nɛma bubuni ito kui, en kutunma, en tɔrɔxi. En mi waxi dugi
fonna ba feni en ma, koni a xɔnla en na, ariyanna fatin xa sa en ma alo
dugina, alogo seen naxan faxama, nii rakisin xa findi na raɲanna ra.
5 Ala en daxi na feen nan ma. A bata a Nii Sariɲanxin fi en ma, a lu alo se
singen naxan soxi en yii taxamasenna ra alogo en xa la fe famatɔne ra.
6 Nanara, en xaxili ragidixi waxatin birin. En mɔn a kolon fa fala fanni en
na en konni fati bɛndɛni ito yi, en nun Marigin dɔxɔden tagi kuya.
7 Amasɔtɔ en sigan tima dɛnkɛlɛyaan nan xɔn ma, koni se toxin mi a ra.

* **4:6: 4.6** Dunuɲa Fɔlɔn 1.3 † **4:13: 4.13** Yaburin 116.10

8 Anu, en xaxili ragidixi. A rafanɲɛ en ma, en keli fati bɛndɛni ito yi, en sa dɔxɔ Marigin konni.
9 Naxan xunna kenla ra en xa, en yi Ala kɛnɛn, xa en lu en fati bɛndɛni hanma en faxa.
10 Amasɔtɔ a fɛrɛ mi na fɔ en birin xa ti kɛnɛnni Alaa Muxu Sugandixina kiti saden yɛtagi nɛn. Muxune birin e kɛwanle saranna sɔtɔma nɛn keden keden yɛɛn ma, a naxan nabaxi a dunuɲa yi gidini, a faɲina hanma a ɲaxina.

Ala nun muxune tagini tɔnna

11 Nxu to Marigin yɛɛragaxun kolon, nanara, nxu kataxi, nxu xa muxune sɔtɔ. Ala nxu kolon ki faɲi. N ma miriyani, ɛ fan nxu kolon ɛ xaxinli.
12 Nxu mi kataxi nxu mɔn xa nxu yɛtɛ matɔxɔ ɛ xa. Koni nxu fɛrɛn nan fima ɛ ma, ɛ yi ɛ kanba nxɔ fe yi, alogo ɛ xa nɔ na muxune yabɛ naxanye e kanbama e tofanni benun e xa e kanba e bɔɲɛ yi feene yi.
13 Xa xaxilitaren nan nxu tan na, na Ala nan ma. Koni xa xaxilimaan nan nxu ra, na ɛ tan nan xa.
14 Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixina xanuntenyaan nan nxu karahanma, nxu tan to laxi a ra fa fala a muxu keden peen nan faxaxi birin xa, nayi, birin bata faxa a tan yi.
15 A bata faxa muxun birin xa. Nanara, muxun naxanye e nii ra, ne mi fa e nii ra e yɛtɛ xa sɔnɔn, koni fɔ naxan faxaxi, a keli sayani e tan xa.
16 Nba, iki en mi fa muxu yo yatɛma adamadiyaan kiraan xɔn. Hali en to yi Alaa Muxu Sugandixin yatɛma na kiini nun, en mi fa na ligama.
17 Nayi, xa muxu yo Alaa Muxu Sugandixini, na kanna bata findi dali nɛnɛn na. A kɛɲa fonne bata dangu, a nɛnɛne bata fa!
18 Na birin kelixi Ala nan ma, naxan en nun a tan tagini tɔnxi a Muxu Sugandixin xɔn, a yi wanla so en yii a en fan xa a tan nun bonne tagini tɔn.
19 Bayo, Ala a yɛtɛɛn nun dunuɲa muxune tagini tɔnma a Muxu Sugandixin nan xɔn, a mi fa e sɔnna yatɛma. A mɔn bata na tagi tɔn fɛrɛn xibarun taxu nxu ra.
20 Nayi, Alaa Muxu Sugandixina xɛrane nan en na. Ala yɛtɛɛn nan muxune rawɛkilɛma en ma falan xɔn. En naxa, “Nxu bata ɛ mafan Alaa Muxu Sugandixin xinli, ɛ a lu ɛ nun Ala tagin xa yitɔn.”
21 Naxan mi yulubi yo ligaxi, Ala en yulubin saxi na nan ma alogo Ala gbee tinxinna xa lu en yi Yesu barakani.

6

1 En to walima en bode xɔn, nxu bata ɛ mafan, ɛ Alaa hinanna naxan sɔtɔxi, ɛ nama na tongo fe fuun na.
2 Bayo a falaxi nɛn, a naxa,
“N bata i yabi n ma marafanna waxatini,
n yi i mali marakisi lɔxɔni.”*
A mato, Ala rafan waxatin ni i ra, marakisi lɔxɔn ni i ra.
3 Nxu mi sese luyɛ naxan muxun birɛ tantanni, alogo fɛ yo nama to nxɔ wanla ra.
4 Koni nxu kataxi kiin birin yi nxu xa findi Alaa walikɛ faɲine ra: tunnafan gbeen nun tɔrɔn nun fe xɔdɛxɛne nun kɔntɔfinle yi.
5 Xa e nxu bɔnbɔ, nxu nɛma kasoon na, xa e yamaan nadin nxu ma, xa nxu wali xɔdɛxɛne nun xixɔlitareyaan nun kamɛni.

* **6:2: 6.2** Esayi 49.8

6 Nxu kataxi sarinanna nun fe kolonna nun dinan nun nɛnige fanin nun
Alaa Nii Sarinanxin nun xanuntenya kɛndɛni,
7 e nun nɔndi falan nun Ala sɛnbɛni. Nxu tinxinna rawali yɛngɛ so seen
nun nxu makantan seen na.
8 Nxu nɛɛn binyeni, hanma yagini, nxu nɛɛn xili kalani hanma xili fanina,
nxu tinxin hali nxu to yatɛxi yanfantenne ra.
9 Nxu suxi alo muxun naxanye mi kolonxi, anu nxu kolonxi ki fani. Nxu
yatɛxi alo nxu faxamatɔɔn nan yi a ra nun, anu ɛ mato nxu nɛnɛ mi a ra iki
ba? Nxu naxankataxi, koni e munma nxu faxa.
10 Nxu yatɛxi muxu sunuxine ra, anu nxu sɛwaxi waxatin birin. Nxu suxi
alo yiigelitɔne koni nxu bata muxu wuyaxi findi se kanne ra. Sese mi nxu
yii, koni nxu gbeen nan seen birin na.
11 Kɔrɛnti kaane, nxu bata falan ti ɛ xa kɛnɛnni, nxu yi nxu kui feen birin
fala ɛ xa.
12 Nxu mi nxɔ xanuntenyaan luxunxi ɛ ma, koni ɛ tan bata ɛ gbeen luxun
nxu ma.
13 N bata falan ti ɛ xa alo n ma diine. A daxa, ɛ fan xa ɛ kui feene yita nxu
ra!

Dɛnkɛlɛyatarene nun dɛnkɛlɛya muxune nama malan
Kɔrɛnti Singen 10.14-22, Efɛsi 5.5-11, Piyɛri Singen 2.9-12

14 Ɛ nun dɛnkɛlɛyatarene nama xun xidi wudi kedenna tongo ɛ malan fe
kedenna ma. Amasɔtɔ tinxinyaan nun tinxintareyaan lannɛ e bode ma feen
mundun yi? Kɛnɛnna nun dimin lannɛ e bode ma ba?
15 Alaa Muxu Sugandixin nun Setana nɔɛ lannɛ di? Dɛnkɛlɛya muxun
lanxi dɛnkɛlɛyataren ma kiin mundun yi?
16 Layirin mundun xidixi Ala Batu Banxin nun suxurene tagi? Amasɔtɔ
habadan Ala Batu Banxin nan en na, alo Ala a falaxi kii naxan yi, a naxa, “N
luma nɛn e yɛ. N yi n masiga ti e tagi, n findi e Ala ra. E yi findi n ma yamaan
na.”
17 Nanara, Marigin naxa,
“Ɛ mini ne yɛ, ɛ ɛ masiga e ra. Ɛ nama din se sarinantare yo ra, nayi n tan ɛ
rasuxuma nɛn.”
18 Marigina Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N findima nɛn ɛ
fafe ra, ɛ findi n ma dii xɛmɛne nun n ma dii tɛmɛne ra.”†

7

1 Bayo Ala to bata en tuli sa feni itoe birin na, ngaxakedenne, en ba feen
birin ma naxan fati bɛndɛn nun niin xɔsima, en yi lu en ma sarinanna
rakamalɛ Ala yɛɛragaxuni.

Pəli a sɛwana

2 Ɛ bɔnɛni tɔn nxu xa. Nxu mi tinxintareya ligaxi muxe ra, nxu mi e
ratantan, nxu mi e yii se kansun.
3 N mi ito falaxi ɛ yalagi feen xan na, amasɔtɔ n bata yi a fala a singeni, n
naxa, “Ɛ fe nxu bɔnɛni kii naxan yi, en birin na a ra siimayaan nun sayani.”
4 N laxi ɛ tan na kati! N na n kanbama ɛ tan nin. Ɛ fe n nalimaniyama han
n dɛfe. Hali nxu to tɔrɔn birin yi, n ma sɛwan dan mi na!

† **6:18: 6.16-18** A mato Saraxaraline 26.12 nun Esekiyɛli 37.27 nun Esayi 52.11 nun Yeremi 31.9 nun Esekiyɛli 20.34 nun Samuyɛli Firinden 7.14 nun Esayi 43.6 nun Hose 2.1 kui.

5 Amasɔtɔ, nxu Masedoniya li waxatin naxan yi, nxu mi matabu yo sɔtɔ. Nxu yi tɔrɔxi kiin birin yi. Matandi tiine yi nxu rabilinni, gaxun yi nxu yi.
6 Koni Ala naxan muxu magodoxine ralimaniyama, na yi nxu ralimaniya Tito a faan xɔn ma.
7 A fa feen gbansanna xa mi yi a ra, fɔ a limaniyaan naxan sɔtɔ ɛ xɔn. A yi a fala nxu xa, n xɔnla ɛ suxu kii naxan yi, ɛ sunu, n ma fe kunfan yi lu ɛ yi. Nanara, n ma sɛwan yi gbo ayi.
8 Hali n to ɛ raxɔlɔxi n ma falan xɔn kɛdin kui,* n tan mi nimisaxi a sɛbɛn na. N nimisa nɛn waxatidi, n to a kolon a na kɛdin bata yi ɛ raxɔlɔ.
9 Koni iki, n sɛwaxi, ɛ to nimisaxi na mi a ra, koni na nimisan to ɛ fe raba kiine masaraxi. Ala nan na nimisan nagidixi. Nanara, ɛ mi tɔrɔ yo sɔtɔxi nxu yii.
10 Amasɔtɔ nimisan naxan kelixi Ala ma, na a ligan nɛn muxune yi e xun xanbi so e hakɛni, e kisi. Nanara, mɔnɛ yo mi na yi. Koni nimisan naxan kelixi dunuɲa feene yi, na raɲanma sayaan nan ma.
11 Nimisani ito naxan kelixi Ala ma, ɛ na mato. A bata ɛ findi sɔbɛ ralane ra. Ɛ kunfaxi ɛ sɔntareyaan mayita feen na. Ɛ xɔlɔxi fe ɲaxin ma, ɛ bɔɲɛn bata te, fe faɲin xɔnla bata ɛ suxu ken! Ɛ fe ɲaxi rabane hakɛne saranma e ra. Na bata a yita fa fala fɛ yo mi ɛ ra fefe yi.
12 Xa n na kɛdin sɛbɛxi, n mi a sɛbɛxi fe kalane xan ma fe ra hanma e muxun naxanye tɔrɔxi. Koni alogo ɛ sɔbɛ soxi nxu xa kii naxan yi, na xa mini kɛnɛnni ɛ yɛtɛɛn xa Ala yɛtagi.
13 Ne nan birin nxu ralimaniyaxi.
E nun mɔn, ba nxu ralimaniya feen na, ɛ Tito rasɛwaxi kii naxan yi, nxu sɛwaxi na fan na han! Bayo ɛ birin bata a nii yifan a ma.
14 N bata yi ɛ matɔxɔ Tito xa nun. Ɛ mi n nayagixi. Bayo nxu bata ɲɔndin fala ɛ xa waxatin birin, nxu ɛ matɔxɔn naxan tixi Tito xa, na fan bata findi ɲɔndin na.
15 A marafanna luma gboɛ ayi ɛ tan ma fe yi, a na rabira a ma ɛ birin xuruxi feen birin yi kii naxan yi, e nun ɛ a rasɛnɛxi kii naxan yi binye gbeeni han ɛ xuruxurun.
16 N sɛwaxi bayo n laxi ɛ ra feen birin yi.

8

Yii malanna Yerusalɛn dɛnkɛlɛya muxune xa

1 Ngaxakedenne, Alaa hinanna walima Masedoniya dɛnkɛlɛya muxune tagi kii naxan yi, nxu waxi a xɔn ɛ xa na kolon.
2 Hali e to yi tɔrɔya ɲaxini, e sɛwa gbeen sa nɛn e yiigelitɔya xɔdɛxɛn fari, e yi kiin ti fonisireya gbeeni.
3 N na e seren bama fa fala e kiin tixi nɛn alo e fanga bɛrɛna, a mɔn yi dangu na ra e ɲɛnige faɲini.
4 E nxu mafan nɛn kati, a e xa na binyen sɔtɔ, e fan yi yama sariɲanxin mali Yerusalɛn taani.
5 E dangu nɛn nxu gbee miriyaan na. E yi e yɛtɛ fi Marigin ma singen. Na xanbi ra, e yi e yɛtɛ fi nxu fan ma Ala sagoni.
6 Nayi, Tito naxan hinan wanli ito fɔlɔxi ɛ konni, nxu bata na mafan, a xa sa a rakamali ɛ tagi.

* **7:8: 7.8** Yanyina nde Pɔli ***kɛdina*** nde sɛbɛxi e ma naxan mi luxi en yii to.

7 Koni ɛ to ɛ sɛnbɛ soma feen birin yi, dɛnkɛlɛyaan nun falan nun fe
kolonna nun wɛkilɛn nun xanuntenyaan na nxu xa, nayi ɛ sɛnbɛ so hinanna
fan yi.
8 N mi yamarin sama ɛ ma, koni n nɛma bonne wanla a fe falɛ, n fɛrɛn
fima ɛ ma nɛn alogo ɛ xa ɛ xanuntenyaan mayita.
9 Amasɔtɔ ɛ en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna kolon. Se
kanna nan yi a ra, koni a yi a yɛtɛ findi yiigelitɔɔn na ɛ fe ra, alogo ɛ xa findi
se kanne ra a yiigelitɔyaan xɔn.
10 Nayi, n nan n ma miriyaan nan yitama ɛ ra feni ito yi: ɛ tan nan singeye
ɛ yii malan yala, ba na ra mɔn, ɛ tan nan singe a ɲɛnigexi.
11 Awa, ɛ na wanla raɲan alogo ɛ lanxi ɲɛnige faɲin naxan ma a fɔlɔni, ɛ xa
na rakamali na kiini, fata ɛ fɛrɛne ra.
12 Amasɔtɔ xa ɛ ɲɛnigen fan, Ala ɛ kiseen yatɛma nɛn ɛ yii seene xasabin
ma, seen naxan mi ɛ yii, na mi a ra.
13 Nxu mi waxi a xɔn ma, nxu xa goronna ba bonne xun ma, a dɔxɔ ɛ tan
xun ma, koni nxu waxi nɛn birin xa yɛ lan.
14 Koni bayo se wuyaxi ɛ yii waxatini ito yi, a lan nɛn, ɛ xa ne mali
naxanye mako ɛ yii seene ma iki. Nayi, ɛ yii seene na dasa waxatin naxan
yi, e fan ɛ malima nɛn e yii seene ra alogo ɛ birin yi yɛ lan.
15 A sɛbɛxi Kitabuni, a naxa, “Naxanye a gbegbe matongo, ne mi a gboxi
ayi. Naxanye ndedi matongo, a mi dasa ne fan ma.”*

Tito nun a lanfane

16 Nxu barikan birama Ala xa, amasɔtɔ a bata a liga Tito xa a sɔbɛ so ɛ xa
alo n tan.
17 Nxu naxan maxɔdinxi Tito ra, a bata tin na ma, a mɔn bata a sɔbɛ so, a
yi a ɲɛnige a xa siga ɛ fɛma.
18 Nxu e nun nxu ngaxakedenna nde rasigama ɛ ma, dɛnkɛlɛya yamane
birin naxan matɔxɔma a wanla fe ra Yesu a fe Xibaru Faɲin nali feen na.
19 Naxan mɔn dangu na ra, dɛnkɛlɛya yamaan birin bata a tan sugandi, a
xa siga nxu matideni, nxu nɛma kiseni itoe xalɛ waxatin naxan yi, naxanye
goron saxi nxu xun ma Marigin yɛtɛɛn binya feen na e nun nxu ɲɛnige faɲin
seren na.
20 Nxu a ligama nxu yeren ma alogo muxe nama nxu mafala nxu kise
gbeeni itoe masuxu kiina fe ra.
21 Naxan daxa Marigin yɛtagi e nun muxune yɛtagi, nxu katama na nan
ligadeyi.
22 Nxu naxan sama na muxu firinne fari, nxu nxu ngaxakedenna nde
rasigama e matideni. Nxu bata a mato sanɲa ma wuyaxi, nxu yi a kolon, a
sɔbɛ soxi waxatin birin. A mɔn bata na sɔbɛɛn yita iki a to laxi ɛ ra han!
23 Tito tan, na findixi n xɔyin nun n walikɛ boden nan na. Nxu
ngaxakedenna naxanye rasigaxi, dɛnkɛlɛya yamana xɛrane nan ne ra Alaa
Muxu Sugandixina binyena fe ra.
24 Nanara, ɛ xa xanuntenyaan yita e ra alogo dɛnkɛlɛya yamane xa nxu
kanba xunna kolon ɛ yi, e yi a to.

9

Dɛnkɛlɛya muxune mali fena

* **8:15: 8.15** Xɔrɔyaan 16.18

1 Ɛ maliin naxan nabama lan yama sariɲanxin ma, a tɔnɔ mi na n xa kɛdin
sɛbɛ ɛ ma lan na ma.
2 Bayo, n na a kolon fa fala ɛ ɲɛnigen fan. N luma ɛ matɔxɛ Masedoniya
kaane xa, n naxa, “Xabu yala, Akaya kaane yitɔnxi mali ti feen na.” Ɛ bata
muxu wuyaxi rakunfa ɛ sɔbɛ soon xɔn.
3 Nayi, n na ngaxakedenna ndee rasigama ɛ ma alogo nxu ɛ matɔxɔxi kii
naxan yi, na nama findi fe fuun na. Koni a xa a li ɛ yitɔnxi alo n na a falaxi
kii naxan yi.
4 Xa Masedoniya kaana nde fa n fɔxɔ ra ɛ fɛma, e yi a li ɛ mi yitɔnxi, nxu yi
yagima nɛn nayi nxu to laxi ɛ ra, koni katarabi ɛ tan nan ma.
5 Nanara, n bata a miri, fa fala, a lan n xa ngaxakedenna ndee mafan, e
siga ɛ fɛma n yɛɛ ra, ɛ yi na fonisireya kiseni tɔn, ɛ bata yi nxu tuli sa naxan
na alogo a xa fi fonisireyani benun a xa findi karahanna ra.
6 Ɛ xaxili lu ito xɔn ma. Naxan na sansina ndedi woli, na ndedi nan
xabama. Koni naxan na sansi gbeen woli, na a gbegbe xabama nɛn.
7 Birin xa Ala ki alo a bata a ragidi a bɔɲɛni kii naxan yi. A nama findi
mɔnɛn na hanma karahanna. Amasɔtɔ naxan kiin tima sɛwani, na kanna
rafan Ala ma.
8 Ala nɔɛ ɛ kiyɛ nɛn a hinan dɛfexini alogo a xa ɛ makone fan feen birin yi
waxatin birin, nde mɔn yi lu ɛ yii wali faɲine birin kɛdeni.
9 A sɛbɛxi Kitabuni, a naxa,
“A bata tɔrɔ muxune ki fonisireyani.
A tinxinyaan luma nɛn habadan!”*
10 Nba, Ala naxan sansiin fima xɛɛ biin ma e nun donsena, na sansiin fima ɛ
ma nɛn, a a rawuya ayi, a yi ɛ tinxinyaan wali xɔnne ragbo ayi.
11 Ɛ findima nɛn se kanne ra kiin birin yi, alogo ɛ xa lu fonisireyani waxatin
birin. Nayi, muxu wuyaxi barikan birama nɛn Ala xa, nxu na ɛ kiseene xali
e xɔn.
12 Amasɔtɔ ɛ wanla naxan nabama ito ra, na mi yama sariɲanxin makone
xan gbansan fanma, koni a mɔn wali faɲi kolonna rayiriwama Ala xa.
13 Muxu wuyaxi Ala binyama nɛn ɛ wanli ito tɔnɔn xɔn, ɛ to yamari suxun
saxi ɛ tubi feen fari Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Faɲini. E mɔn Ala
binyama nɛn ɛ fonisireyana fe ra ɛ to e kima ɛ seene yi e nun muxun bonne.
14 Nanara, e Ala maxandɛ ɛ xa xanuntenyani Alaa hinan gbeena fe ra a
naxan nagidixi ɛ ma.
15 En barikan bira Ala xa a kisena fe ra naxan ɲɔxɔn mi na.

10

Pɔli yi a wanla xun mayɛngɛ

1 N tan Pɔli, n bata ɛ mafan Alaa Muxu Sugandixina limaniyaan nun
diɲani, hali ndee to a falama a n falan tima ɛ yɛɛ xɔri yɛtɛ magodon nin, koni
a n na keli ɛ fɛma, n ɲaxu ɛ ra.
2 N bata ɛ mafan, n na fa ɛ fɛma, ɛ nama n karahan a n xa ɲaxu ɛ ra sɔbɛɛn
na, amasɔtɔ n laxi a ra, n susuɛ nɛn na ligɛ ndee ra yati, naxanye e mirixi a
nxu nxɔ dunuɲa yi gidin ligama adamadiyaan kiraan nan xɔn.
3 Amasɔtɔ, nxu dunuɲa yi gidin ligama adamadiyaan nin, koni nxu mi
yɛngɛn soma adamadiyaan kiraan xɔn.

* **9:9: 9.9** Yaburin 112.9

4 Bayo nxɔ yɛngɛ so seene mi luxi alo adamadiine gbeene: Alaa yɛngɛ so se
sɛnbɛmane nan e ra, naxanye nɔɛ yire makantanxine kalɛ. Nxu wule
miriyane kalama ne nan na,
5 e nun wason naxan birin kelima Alaa kolonna xili ma. Nxu yi xaxinle
birin yɛɛ rafindi Ala ma alogo e xa xuru a Muxu Sugandixin ma.
6 Ɛ na Alaa fala suxun nakamali waxatin naxan yi, nxu tinma nɛn fala
suxutarene hakɛne saranɲɛ e ra.
7 Ɛ feene fanna nan tun toma. Xa muxuna ndee bata la a yɛtɛ ra fa fala a
Alaa Muxu Sugandixini, a mɔn xa a miri ito ma: a Alaa Muxu Sugandixin
nan gbee en fan na alo a tan.
8 Marigin nɔɔn soxi n yii ɛ sɛnbɛ so feen nan na, ɛ kala feen mi a ra. Hali n
nan n yɛtɛ matɔxɔma na ra ɲaxi ra, n mi yagixi na feen na.
9 N mi waxi a xɔn ma, a xa liga alo n na ɛ magaxuma n ma kɛdine ra nɛn.
10 Bayo, ndee a falama, e naxa, “Pɔli a kɛdine xɔdɔxɔ, e sɛnbɛn gbo, koni xa
a yɛtɛna en fɛma, sɛnbɛ mi a ra, sese mi a falan na.”
11 Na kanna xa a miri nɛn fa fala nxu kii naxan yi nxu nɛma kɛdin sɛbɛ,
nxu kɛwanle luma na kii nin nxu nɛma ɛ yɛ.
12 Muxuna ndee na yi naxanye e yɛtɛ matɔxɔma, anu nxu mi susuɛ nxu
yɛtɛ sɛ ne ma hanma nxu nun ne yi yatɛ nxu bode xɔn. E na misaala tongo e
yɛtɛ ma, e yi e yɛtɛ sa e yɛtɛ ma, xaxilitaren nan ne ra.
13 Koni nxu tan mi nxu yɛtɛ matɔxɛ ɲaxi ra. Ala bata wanla naxan so nxu
yii, nxu mi nxu yɛtɛ matɔxɔma dangu na ra, naxan a ligama nxu fa han ɛ
fɛma.
14 Bayo nxɔ yɛtɛ matɔxɔn mi danguxi nxu danna ra, alo nxu yi naxan
ligama nun xa nxu mi yi fa ɛ konni, anu nxu singe nan faxi han ɛ fɛma Alaa
Muxu Sugandixina fe Xibaru Faɲin nalideni.
15 Nxu mi nxu yɛtɛ matɔxɛ bonne wanla fe ra, nxu a radangu ayi. Koni
nxu laxi a ra fa fala ɛ dɛnkɛlɛyaan gboma ayi nɛn, nxu yi nɔ wali kɛndɛ gbɛtɛ
rakamalɛ ɛ tagi hali nxu mi dangu nxu danne ra*
16 bayo taan naxanye ɛ konna xanbi ra, nxu nɔɛ Yesu a fe Xibaru Faɲin
naliyɛ nɛn ne ma, benun nxu xa nxu yɛtɛ matɔxɔ bonne wanli naxan kɛxi
muxu gbɛtɛne walideni.
17 Koni, a sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, “Xa naxan a yɛtɛ matɔxɔma, a xa a
yɛtɛ matɔxɔ Marigina fe ra.”†
18 Amasɔtɔ muxun naxan a yɛtɛ matɔxɔma, Ala mi na rasuxɛ fɔ Marigin na
naxan matɔxɔ.

11

Pɔli nun wule xɛrane

1 Ɛ diɲɛ ba, xa n fatɔyana ndedi fala ɛ xa? Koni ɛ diɲaxi xɛ!
2 Bayo xɔxɔlɔnyaan nan n yi ɛ fe ra, xɔxɔlɔnyaan naxan kelixi Ala ma.
Amasɔtɔ a luxi alo n na ɛ masuxi futun nin xɛmɛ keden peen xa, Alaa Muxu
Sugandixina, alogo n xa ɛ yita a ra alo sungutun nasɔlɔnxina.
3 Koni alo saɲina Nmahawa mayenden kii naxan yi, n gaxuxi nɛn ɛ fan
miriyane nama ɛ yifu ɛ yi ɛ masiga ɛ lannaya kɛndɛn nun ɛ sariɲanna ra
Alaa Muxu Sugandixin xa.
4 Bayo xa muxuna nde fa Yesu gbɛtɛ a fe kawandi ba ɛ xa, nxu mi naxan
ma fe kawandin ba, hanma xa ɛ nii gbɛtɛ sɔtɔ ɛ mi naxan sɔtɔ nxu ra, hanma

* **10:15: 10.15** A mato Romi 15.17-21 kui. † **10:17: 10.17** A mato Kɔrɛnti Singen 1.31 kui.

xa ɛ Xibaru Faɲi gbɛtɛ mɛ, ɛ mi naxan nasuxu a singeni, ɛ tinma nɛn na birin ma ki faɲi!
5 Koni muxuni itoe naxanye e yɛtɛ yatɛma xɛra fisamantenne ra, n mi laxi a ra xa ne dangu n tan na kii yo yi.
6 Yanyina nde, n mi fatan falan na, koni n fe kolon. Bayo nxu bata na rafixa ɛ xa kiin birin yi.
7 N na Alaa fe Xibaru Faɲin nali ɛ ma waxatin naxan yi, n mi sese rasuxu ɛ ra, n yi n yɛtɛ magodo alogo n xa ɛ tan yite, n hakɛn nan ligaxi ɛ ra nayi ba?
8 N seen nasuxu nɛn dɛnkɛlɛya yama gbɛtɛye ra, e yi n saranna fi, alogo n xa wali ɛ xa.
9 N yi ɛ fɛma waxatin naxan yi, n hayu ramaan yi lu, koni n mi muxu yo tɔrɔ, bayo dɛnkɛlɛya muxun naxanye keli Masedoniya yi, ne n makone fan nɛn. N mi tin n xa findi goronna ra ɛ xun ma, n mɔn n yɛtɛ suxuma nɛn na ma.
10 N bata n kɔlɔ Alaa Muxu Sugandixina ɲɔndini naxan n yi, muxu yo mi n kumɛ binyeni ito yi Akaya yamanani.
11 N na falaxi nanfera? N to mi ɛ xanuxi ba? Ala a kolon, a n na ɛ xanuxi!
12 N naxan ligama, n mɔn na ligama nɛn alogo nxu mafala xunna nama taran na naxanye a ligɛ na muxune yi e yɛtɛ matɔxɔ a nxu nun ne birin lan.
13 Ne findixi wule xɛrane nun mafu tiine nan na, naxanye e yɛtɛ findixi Alaa Muxu Sugandixina xɛrane maligan na.
14 Nba, kabanako fe mi na ra, bayo hali Setana nɔɛ a yɛtɛ findɛ nɛn kɛnɛnna malekan maligan na.
15 Nayi, na mi findɛ tɛrɛna fe ra xa Setanaa walikɛne fan e yɛtɛ findi tinxinyaan walikɛne maligan na. Ne raɲanna lanma nɛn e kɛwanle saranna ma.

Pɔli a tɔrɔna xɛrayani

16 N mɔn xa a fala, muxu yo nama n yatɛ xaxilitaren na. Hanma xa ɛ a mirixi na kiini, ɛ tin n xa findi xaxilitaren maligan na alogo n fan xa n yɛtɛ matɔxɔ ndedi.
17 N falan naxan tima iki, n mi na falama Marigina kiraan xɔn, koni n na a falama xaxilitareyaan nin.
18 Bayo muxu wuyaxi to e yɛtɛ matɔxɔma adamadiyaan kiraan xɔn, nanara, n fan n yɛtɛ matɔxɔma nɛn.
19 Ɛ tan to findixi xaxilimane ra, ɛ mafura diɲɛ xaxilitarene bun ba?
20 Ɛ tinxi e xa ɛ findi konyine ra, e yi ɛ rawali, e yi ɛ yii seene kansun, e yi e yɛtɛ yite ɛ ma, e yi ɛ yɛtagi garin!
21 N xa a fala ɛ xa, yagin nan na ra, koni nxu mi susuɛ na ligɛ.
Nayi, muxu gbɛtɛ nɔɛ a yɛtɛ matɔxɛ dɛnaxan yi, n xa falan ti alo xaxilitarena, n fan susuɛ nɛn n yɛtɛ matɔxɛ mɛnni.
22 Heburun nan e ra ba? A tan nan n fan na. Isirayila kaan nan e ra ba? A tan nan n fan na. Iburahima bɔnsɔnna nan e ra ba? A tan nan n fan na.
23 Alaa Muxu Sugandixina walikɛɛn nan e ra ba? N falan tima alo xaxilitaren yɛtɛna, koni n dangu e tan na! N bata tɔrɔ walideni dangu e tan na pon! N bata sa kasoon na dangu e tan na pon! Muxune yi n bulan dangu e tan na, n yi lu sayaan dɛ waxati wuyaxi.
24 Yahudiyane yi n bulan dɔxɔɲa ma suulun bosaan yɛ tonge saxan e nun solomanaanin.*

* **11:24: 11.24** A mato Sariyane 25.3 kui.

25 Romi kaane yi n mabɔnbɔ gbelemɛne ra dɔxɔŋa ma saxan. E n magɔlɔn
n faxa feen na sanŋa ma keden. Kunkin yi kala n na fɔxɔ igen tagi dɔxɔŋa
ma saxan, n lu fufani yanyi keden kɔɛ keden, na waxatina nde yi.
26 N yi sigatini waxati wuyaxi gbalon dɛ, baane nun mafu tiine nun n kon
kaa Yahudiyane nun siya gbɛtɛne gbalone. N yi taan nun burunna nun fɔxɔ
igene nun wule dɛnkɛlɛya muxune gbalone dɛ.
27 N tɔrɔ nɛn waliden nun waxati xɔdɛxɛne yi, n lu xii xɔlitareyani waxati
wuyaxi, n lu kamɛn nun min xɔnla ra. Donseen mumɛɛn yi dasa n ma
waxati wuyaxi, n lu xunbenla ra marabɛnni.
28 Naxan saxi na birin fari, n goronna naxan tongoma lɔxɔ yo lɔxɔ, n
kɔntɔfilixi dɛnkɛlɛya yamane birin na.
29 Xa muxuna nde sɛnbɛn xurun, n fan sɛnbɛn xurunma nɛn. Xa muxuna
nde bira yulubini, na n bɔŋɛn ganma nɛn.
30 Xa n yi daxa nun n xa n yɛtɛ matɔxɔ, n yi n yɛtɛ matɔxɔma n ma
sɛnbɛtareyaan nan na.
31 En Marigi Yesu Fafe Ala a kolon fa fala n mi wulen falama. Tantunna xa
fi a ma habadan!
32 N yi Damasi taani waxatin naxan yi, Yamana Kanna naxan Manga
Aretasi bun ma, na yi muxune ti taan so dɛɛn na n suxu xinla ma.
33 Koni muxune yi n dɔxɔ sagan kui, e yi n nagodo taan nabilin yinna
xanbi ra, n nan n futuxulu a yii na kii nin.†

12

Pɔli fe toon naxan ti alo xiyena

1 A daxa n xa lu n yɛtɛ matɔxɛ, hali tɔnɔ yo mi a yi. Koni fe toon naxanye
tixi alo xiyena, e nun Marigin bata feen naxanye makɛnɛn, n xa ne fan fala.
2 N muxuna nde* kolon naxan Alaa Muxu Sugandixini. Na rate nɛn han
kore xɔnna saxandena. Na ɲɛɛ fu nun naaninna ni i ra. A gbengbenna, n mi
a kolon xa a fatin nan te kore, hanma xa a fe toon nan ti alo xiyena. Ala nan
na kolon.
3 N na a kolon xɛmɛni ito te nɛn, koni xa a fatin nan te, hanma xa a fe toon
nan ti alo xiyena, n mi na tan kolon. Ala nan na kolon.
4 A tongo nɛn a rate ariyanna yi. A yi falane mɛ naxanye mi nɔɛ falɛ, e nun
muxu yo mi nɔɛ xɛtɛ naxanye ma.
5 N na muxu sifan matɔxɔma nɛn, koni n tan, n mi n yɛtɛ matɔxɛ fɔ n ma
sɛnbɛtareyani.
6 Xa n yi waxi n yɛtɛ matɔxɔ feni nun, n mi yi findin xaxilitaren na nun,
bayo n yi ɲɔndin nan falama. Koni n na n yɛtɛ suxuma alogo muxu yo nama
n yatɛ dangu n kɛwanle ra ɛ naxanye toxi e nun ɛ naxanye fe mɛxi.
7 Na ma, Ala tɔrɔ fena nde ragidi nɛn n ma alo ɲanla na lu fati bɛndɛni,
naxan yi findixi Setana xɛrana nde ra. Na yi n ɲaxankata alogo n nama lugo
wason na, n to fe makɛnɛnxi gbeeni itoe toxi.
8 N bata Marigin maxandi sanŋa ma saxan alogo a xa na tɔrɔ feen ba n ma.
9 A yi n yabi, a naxa, “N ma hinanna bata i wasa. N sɛnbɛn nakamalima
muxuna sɛnbɛtareyaan nin.” Nayi, n mafura n yɛtɛ matɔxɛ n ma
sɛnbɛtareyani, alogo Alaa Muxu Sugandixin sɛnbɛn xa lu n xɔn ma.

† **11:33: 11.33** A mato Xɛrane 9.23-25 kui.

* **12:2: 12.2** ***Muxuni*** ito findixi Pɔli yɛtɛɛn na. A mato Kɔrɛnti Firinden 12.7 kui.

10 N na n yɛtɛ kɛnɛnxi sɛnbɛtareyaan nun konbine nun fe xɔdɛxɛne nun
bɛsɛnxɔnyaan nun kɔntɔfinle yi Alaa Muxu Sugandixina fe ra. Amasɔtɔ xa n
sɛnbɛn ɲan waxatin naxan yi, n sɛnbɛn sɔtɔma na waxatin nin.

Pɔli a xaminna

11 N falan tima alo xaxilitarena, koni ɛ n karahanxi nɛn. Ɛ tan yi lan nun ɛ
yi n xun mafala, bayo naxanye e yɛtɛ yatɛma xɛra fisamantenne ra, ne mi
dangu n na sese yi, hali se mi n na.

12 Taxamasenna naxanye a yitaxi a xɛraan nan n tan na, nxu bata ne liga
ɛ tagi tunnafanni, e findi taxamasenne nun kabanako feene nun fe
magaxuxine ra.

13 Nxu dɛnkɛlɛya yamaan bonne rafisaxi ɛ xa kiin mundun yi? Fɔ n
goronna to mi luxi ɛ xun ma tun. Ɛ mi diɲɛ na hakɛn ma ba?

14 N yitɔnna saxanden ni ito ra siga feen na ɛ konni. N goronna mɔn mi
luma ɛ xun ma. Amasɔtɔ n mi ɛ yii seene xan fɔxɔ ra, koni fɔ ɛ yɛtɛna. Na ma,
diine xa mi gbetin malanma e sɔtɔ muxune xa, koni denbaya kanne nan
gbetin malanma e diine xa.

15 Nayi, a findɛ sɛwan nan na, n yi n yii seene birin fi, n yi n yɛtɛ fi ɛ niine
fe ra. Xa n na n ma xanuntenyaan fari sa ɛ xa, ɛ xanuntenyaan xurunɲɛ ayi
n tan xa ba?

16 A xa lu na ki. N mi findixi goron na ɛ xun ma. Koni muxune a falama, a
n to findixi yanfantenna ra, n na ɛ suxi kɔtɛn nan na.

17 N xɛraan naxanye rasiga ɛ ma, n na ɛ rawali nɛn na nde xɔn ba?

18 N Tito mafan nɛn alogo a xa siga ɛ konni, n yi dɛnkɛlɛya muxuna nde†
rasiga a fɔxɔ ra. Tito ɛ rawali nɛn ba? Nxu birin kui fe keden kɛɲa keden xa
mi yi a ra nxu sigati kiini ba?

19 Yanyina nde, ɛ mirixi fa fala a to mi na ra a nxu kataxi nxu xun
mayɛngɛ feen nan na ɛ fɛma. Ɛn-ɛn. Nxu falan tima Ala nan yɛɛ xɔri a Muxu
Sugandixin barakani. N xanuntenne, nxu na birin ligama ɛ yɛɛ rasiga feen
nan ma.

20 N gaxuxi nɛn, n na fa waxatin naxan yi, n na ɛ liyɛ kii naxan yi, na mi
rafanɲɛ n ma, e nun ɛ fan n liyɛ kii naxan yi, na mi rafanɲɛ ɛ ma. N gaxuxi
nɛn lantareyaan nun xɔxɔlɔnyaan nun bɔɲɛ teen nun yɛtɛ yigboon nun fala
ɲaxin nun muxu mafalan nun wason nun fe yibasanna nama lu ɛ tagi.

21 N gaxuxi nɛn a n na fa, n ma Ala nama n nayagi ɛ fe yi, n yi wuga muxu
wuyaxi a fe ra naxanye bata yi yulubin liga koni han to e mi e xun xanbi
soxi e fe xɔsixine nun e yanga suxun nun e haramu feene yi, e yi naxanye
ligama.

13

Maxadi dɔnxɛn nun xɔntɔnne

1 A saxanden ni i ra n fama ɛ konni. A sɛbɛxi Kitabuni, a naxa, “Feen birin
makitima sereya firin hanma saxan fala xuiin nan xɔn.”*

2 N bata yi ɛ rakolon n faan firindeni ɛ fɛma. N to mi ɛ fɛma iki, n mɔn xa a
fala na muxune xa naxanye bata yi yulubin liga a fɔlɔni e nun bonne birin,
n naxa, n na fa ɛ fɛma sɔnɔn, n mi ɛ xun mafalama ɛ yulubine fe ra,

---

† **12:18: 12.18** Pɔli bata yi ***dɛnkɛlɛya muxuni*** ito a fe fala Kɔrɛnti Firinden 8.22 kui.

* **13:1: 13.1** A mato Sariyane 19.15 kui.

3 bayo ɛ waxi a xɔn n xa sereyane yita ɛ ra fa fala n na Alaa Muxu
Sugandixina falane nan tima. A tan mi ɛ masuxɛ sɛnbɛtareyani, bayo sɛnbɛ
kanna nan a tan na ɛ tagi.
4 Amasɔtɔ a gbangban nɛn wudin ma a sɛnbɛtareyani, koni a luxi a nii ra
Ala sɛnbɛn barakan nin. Nxu fan bata findi sɛnbɛtarene ra a tan yi, koni nxu
nii rakisin sɔtɔma ɛ tan ma fe ra, alo a tan kii naxan yi, Ala sɛnbɛn barakani.
5 Ɛ ɛ yɛtɛ rakɔrɔsi, alogo ɛ xa a kolon xa ɛ dɛnkɛlɛyaxi. Ɛ ɛ yɛtɛ fɛsɛfɛsɛ. Ɛ mi
a kolon ba fa fala a Yesu Alaa Muxu Sugandixina ɛ yi? Fɔ xa a li de, ɛ bata
fula fɛsɛfɛsɛn na.
6 N laxi a ra, ɛ a kolonma nɛn a nxu mi fulaxi fɛsɛfɛsɛni.
7 Nxu Ala maxandima a ɛ nama fe ɲaxi yo liga. Nxu mi waxi na xɔn ma
alogo yamaan xa a kolon a nxu bata nɔɔn sɔtɔ fɛsɛfɛsɛni, koni alogo ɛ xa fe
faɲin liga, hali a luxi alo nxu fa fulama fɛsɛfɛsɛni.
8 Bayo nxu mi nɔɛ sese ligɛ Alaa ɲɔndin xili ma, koni nxu nɔɛ walɛ a xa nɛn.
9 Nxu sɛwama nɛn xa sɛnbɛ mi nxu ra, ɛ tan sɛnbɛn yi gbo ayi. Na ma, nxu
Ala maxandima nɛn a ɛ xa kamali.
10 Nanara, n feni itoe sɛbɛma ɛ ma, n to mi ɛ fɛma, alogo n na fa ɛ fɛma, n
nama ɛ suxu a xɔdɛxɛn na n ma sɛnbɛmayani, Marigin sɛnbɛn naxan soxi n
yii ɛ rawɛkilɛ feen na benun a xa ɛ halagi.
11 Awa, ngaxakedenne, Ala xa sɛwan fi ɛ ma. Ɛ kata ɛ xa dɛfe, ɛ yi ɛ bode
ralimaniya, ɛ lu xaxili kedenna nun bɔɲɛ xunbenli. Nayi, xanuntenyaan
kanna nun bɔɲɛ xunbenla kanna Ala luma nɛn ɛ xɔn.
12 Ɛ bode xɔntɔn ngaxakedenya xɔntɔn sunbuni. Yama sariɲanxin birin ɛ
xɔntɔnma.
13 Marigi Yesu, Alaa Muxu Sugandixina hinanna nun Alaa xanuntenyaan
nun Alaa Nii Sariɲanxin lanna xa lu ɛ birin xɔn.

Galati Kaane
Pɔli Alaa Falan Naxan Nasiga Galati Kaane Ma

Galati kaana nde Yesu a fe Xibaru Faɲin sɔtɔ nɛn Xɛra Pɔli a xɛraya sigatiin firinden nun a saxanden xɔn (Xɛrane 16.6 e nun 18.23). Ne yi e malan, e findi dɛnkɛlɛya yamaan na. Mɛn kaane mi yi Yahudiyane ra fɔ siya gbɛtɛ. Koni Yahudiya dɛnkɛlɛya muxuna ndee yi siga Galati kaane fɛma Pɔli xanbi. Ne yi Galati kaane xaranma wulen nan ma fa fala dɛnkɛlɛya muxun birin lan e xa Yahudiyane sariyan suxu, a gbengbenna e yi banxulan alogo e xa kamali dɛnkɛlɛyani. Ba Yahudiyane ra, mɛn kaane namunne mi yi darixi gaan tiin na. Nayi, Galati kaane sese mi yi banxulanxi. Na yi gbaxi Yahudiyane dɛnkɛlɛya muxune ra naxanye yi wama siyane birin xa liga alo e tan alogo e xa kamali dinani bayo Yahudiyan nan yi Yesu ra. Pɔli tan naxa, a na mi lan Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Faɲin ma. Amasɔtɔ na yi Galati dɛnkɛlɛya muxune findima konyine nan na dinan kiraan xɔn. Pɔli naxa, a sariya suxun mi muxu yo nii rakisɛ fɔ Ala hinanna e na dɛnkɛlɛya Yesu ma. Waxatina nde, Pɔli yi Efɛsi taani, a e xibaru mɛ waxatin naxan yi. A yi a mɛ a Galati kaane tinma a yaxune kawandin na. Na ma, a yi xanuntenya kɛdini ito sɛbɛ e ma alogo e xa Alaa fe famu.

Pɔli yi Kitabun yireni ito sɛbɛ dɔxɔ saxan alogo a xa a ngaxakedenne xili “Xibaru Faɲi” keden peen ɲɔndin ma. Na yire saxanne ni i ra:

A singena, a yi a yɛtɛna feene yɛba, a fɔlɔ a yɛtɛna tubi kiin ma Yesu ma. A yi a yɛba e nun Yerusalɛn dɛnkɛlɛya muxune lan feen naxan ma fa fala dɛnkɛlɛya muxun naxanye mi findixi Yahudiyane ra, ne mi luma Yahudiyane sariyan bun. A mɔn yi a fala e nun Piyɛri a feene fataxi kii naxan yi lan na feen ma. Pɔli a xɛrayaan sɛnbɛn nan xun mayɛngɛma, a naxa, a Ala nan a findixi xɛraan na naxan mi fata adamadi yo ra, hali Yesu xɛra boden naxanye dɔxi Yerusalɛn taani. Na bunna nɛɛn, Galati kaane mi lan e xa e tuli mati muxu gbɛtɛ yo ra naxan Pɔli matandima hali e keli Yerusalɛn taani (sora 1 han sora 2).

A firindena, Pɔli yi falan ti fata Layiri Fonna Kitabun na, a naxa, a muxun mi kisima Yahudiyane sariya suxun xan xɔn, koni fɔ a xa dɛnkɛlɛya Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan ma (sora 3 han sora 4).

A raɲanni, a naxa, a Galati kaane lan e xa lu xɔrɔyani Alaa Nii Sariɲanxin yamarin bun amasɔtɔ Alaa Nii Sariɲanxi kɛwali faɲin birin nasoma nɛn muxuni, katarabi xanuntenyaan ma (sora 5 han sora 6).

Yamaan laxi sariya suxun nan na dinani. E e mirixi a ma fa fala, e sariya suxun na dangu e yulubi ligan na, na e rasoma ariyanna nin. Anu, Kitabun yireni ito naxa, a muxun mi nɔɛ tinxinɲɛ Ala yɛɛ ra yi sariya suxun xɔn. I na Ala sariya keden kala, i bata findi yulubi tongon na. Xa na yulubi mi ba i ma, Ala mi tinma i yi so ariyanna yi. Fɔ yulubin xa ba muxun ma singen, a fa so ariyanna kui. Yesu nan findixi na muxun na naxan adamadiine yulubine bama e ma. Naxan na dɛnkɛlɛya Yesu ma, na bata kisin sɔtɔ. Na kui, dɛnkɛlɛyaan nan en nakisima. Sariya suxun mi a ra.

1 N tan Pɔli, Alaa Muxu Sugandixina xɛrana, n bata kɛdini ito sɛbɛ Galati
dɛnkɛlɛya muxune ma. Adama mi n xɛxi fɔ Yesu nun Fafe Ala naxan a
rakelixi sayani.
2 N tan nun ngaxakedenna naxanye birin be, nxu Galati dɛnkɛlɛya
yamaan xɔntɔnma:

3 En Fafe Ala nun a Muxu Sugandixin Marigi Yesu xa hinanna nun bɔɲɛ
xunbenla fi ɛ ma.
4 Yesu nan a yɛtɛ fixi en yulubine fe ra, a yi en xunba waxati ɲaxini ito yi
alo en Fafe Ala waxi a xɔn ma kii naxan yi.
5 En xa binyen fi a ma habadan han habadan! Amina.

Xibaru Faɲi gbɛtɛ yo mi na yi

6 N bata kabɛ ɛ ma amasɔtɔ ɛ bata ɛ xun xanbi so Ala yi mafurɛn naxan ɛ
xilixi a Muxu Sugandixina hinanna xɔn. Ɛ yi xibaru gbɛtɛ suxu.
7 Koni Xibaru Faɲi gbɛtɛ yo mi na yi mumɛ! Muxune nan tun ɛ tɔrɔma, e
waxi Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Faɲin maxɛtɛ feni.
8 Koni hali nxu tan hanma malekana nde yi fa sa keli ariyanna yi, a
xibaru gbɛtɛ kawandin ba ɛ xa, nxu tan mi naxan baxi ɛ xa, Ala xa na kanna
halagi habadan!
9 Nxu bata yi a fala. Iki, n mɔn xa a fala ɛ xa. Xa muxu yo xibaru gbɛtɛ
kawandin bama ɛ xa, ba Yesu a Fe Xibaru Faɲin na, ɛ naxan singe suxi, Ala
xa na kanna halagi habadan!
10 Iki n yamaan nan mafanma ba? Hanma Ala? N katama n xa rafan
adamadiine nan ma ba? Xa n mɔn yi katama n xa yamaan nan kɛnɛn nun,
nayi n mi findɛ Alaa Muxu Sugandixina walikɛɛn na!

Pəli a xɛrayana

11 Ngaxakedenne, n xa a fala ɛ xa, n Yesu a fe Xibaru Faɲin naxan nalixi ɛ
ma, a mi fataxi adamadiine ra.
12 N mi a sɔtɔxi muxu yo ra. Muxu yo mi n xaranxi a ma. Yesu Alaa Muxu
Sugandixin nan a makɛnɛnxi n xa.*
13 Amasɔtɔ ɛ bata n kɛwanle fe mɛ, n naxan naba n yi Yahudiya dinani
waxatin naxan yi. N bata dɛnkɛlɛya yamaan ɲaxankata han a radangu ayi.
N yi a kalama nɛn.
14 N yi danguma nɛn n lanfa wuyaxi ra Yahudiya dinani n siyaan muxune
yɛ. Dinan muxu gbee nan yi n tan na n benbane namunne xɔn.
15 Koni xabu n bari waxatin naxan yi, Ala yi n sugandi, a n xili a hinanni.
Bayo a a kɛnɛn nɛn
16 a xa a Dii Xɛmɛn makɛnɛn n xa, alogo n xa a fe Xibaru Faɲin nali siya
gbɛtɛne ma. Nayi, n mi sigaxi adamadi yo fɛma, a xa n kawandi.
17 N mi sigaxi Yerusalɛn taani ne fɛma naxanye singe yi xɛrane ra. Koni n
siga nɛn Arabu yamanani mafurɛn! N mɔn yi xɛtɛ Damasi yi.
18 Ɲɛɛ saxan dangu xanbini, n yi siga Yerusalɛn taani alogo nxu nun Piyɛri
xa nxu bode kolon, n xii fu nun suulun ti a fɛma.
19 N mi xɛra gbɛtɛ to na yi fɔ Marigi Yesu xunyɛn Yaki.
20 N naxan sɛbɛxi, Ala nan seren na, ɲɔndin na a ra.
21 Na xanbi ra, n yi siga Siriya yi e nun Silisi yi,
22 koni muxe mi yi n kolon Yudaya dɛnkɛlɛya yamane yɛ naxanye Alaa
Muxu Sugandixin xɔn.
23 E ito nan gbansan mɛ: “Xɛmɛn naxan yi en ɲaxankatama a fɔlɔni, na
nan fa dɛnkɛlɛyaan kirana fe kawandin bama iki, a yi naxan kalama.”
24 Nanara, e yi Ala tantun n tan ma fe ra.

* **1:12: 1.12** A mato Xɛrane 9.3-6 kui.

2

Pəli nun xɛraan bonne

1 Ɲɛɛ fu nun naanin dangu xanbini, n tan nun Baranabasi yi siga
Yerusalɛn taani. N Tito fan xali.
2 N siga nɛn bayo Ala bata a makɛnɛn n xa. N darixi Yesu a fe Xibaru Faɲin
naliyɛ siya gbɛtɛne ma kii naxan yi, n yi na yɛba e muxu gbeene xa
wundoni, alogo n ma wanle birin nama lu fufafu!
3 Koni hali Tito Girɛki kaan naxan yi n fɛma, e mi a karahan a banxulan
feen ma.
4 Koni nafigina ndee yi basanxi nxu ra alogo e xa nxɔ feene rakɔrɔsi, e yi
nxɔ xɔrɔyani gbɛ Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxan fixi nxu ma, e yi nxu
findi konyin na.
5 Nxu mi tin e xa hali ndedi, alogo nxu xa Yesu a fe Xibaru Faɲin ɲɔndin
mara ɛ xa.
6 Naxanye yi luxi alo e muxu gbeene, e yi findixi naxan yo ra, n ma kolon,
bayo Ala mi muxune rafisama e bode xa. Na muxu gbeene mi sese saxi n
ma xaranna fari.
7 A makuya na ra! E a toxi nɛn a Ala bata Yesu a fe Xibaru Faɲin kawandi
baan wanla taxu n tan na siya gbɛtɛne xa alo a bata a taxu Piyɛri ra kii
naxan yi Yahudiyane xa.
8 Amasɔtɔ naxan Piyɛri findixi xɛraan na Yahudiyane xa, na nan n fan
xɛxi siya gbɛtɛne ma.
9 Yaki nun Piyɛri nun Yoni, naxanye yi luxi alo e yɛɛratine, e to Alaa
maragidin kolon a naxan fixi n ma, e yi n tan nun Baranabasi yisuxu
ngaxakedenyani alogo nxu xa wali siya gbɛtɛne tagi, e tan yi wali
Yahudiyane tagi.
10 E yi nxu mafan, a nxu xa nxu xaxili lu yiigelitɔne xɔn ma. N fan yi n
sɔbɛ soxi na nan ma.

Pəli yi Piyɛri sɔnna fe fala a xa

11 Piyɛri fa Antiyɔki yi waxatin naxan yi, n yi a matandi amasɔtɔ a yi
tantanxi.
12 Benun muxuna ndee xa fa keli Yaki fɛma, Piyɛri yi a dɛgema siya gbɛtɛ
dɛnkɛlɛya muxune nan xɔn ma nun. Koni ne to fa, a yi keli e fɛma, a a
makuya e ra amasɔtɔ a gaxuxi Yahudiyane yɛɛ ra naxanye yi waxi siya
gbɛtɛne banxulan feni.
13 Yahudiya dɛnkɛlɛya muxun bonne fan yi so a tantanni. Hali Baranabasi
fan yi so a yi.
14 N to a to a e mi sigan tima Yesu a fe Xibaru Faɲin ɲɔndin kira tinxinxin
xɔn ma, n yi a fala Piyɛri xa e birin yɛɛ xɔri, n naxa, “Yahudiyan nan i tan na
koni i ya kɛwanle ligaxi alo siya gbɛtɛne, e mi luxi alo Yahudiyane! Nayi, i
siya gbɛtɛne karahanma di, a e xa Yahudiyane namunne suxu?”
15 En tan naxan barixi Yahudiyayani, siya gbɛtɛ mi en tan na, naxan
findixi yulubi kanne ra.
16 En na a kolon a muxun mi tinxinma ayi Ala yɛɛ ra yi sariya suxun xan
xɔn ma, fɔ a na dɛnkɛlɛya Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma. Nanara, en bata
la Alaa Muxu Sugandixin Yesu ra alogo en xa tinxin dɛnkɛlɛyaan xɔn Alaa
Muxu Sugandixin ma. Sariya suxun mi a ra bayo adamadi yo mi nɔɛ
tinxinɲɛ sariya suxun xɔn.*

* **2:16: 2.16** A mato Yaburin 143.2 nun Romi 3.20 nun 3.23 kui.

17 Koni en na kata en xa tinxin Alaa Muxu Sugandixin barakani, xa a li
yulubi kanna nan en fan na, nanara ba fa fala Alaa Muxu Sugandixin
walima yulubi nan xa nayi? Ɛn-ɛn de!
18 N bata n mɛ sariyan naxanye ra, xa n mɔn tin ne ma, na bunna nɛɛn, n
bata findi sariya kalan na.
19 N luxi nɛn alo n bata faxa sariyan bun, n mi fa sariyan bun sɔnɔn.
Nanara, Ala nan gbee n ma dunuɲa yi gidin na. N bata gbangban wudin ma
Alaa Muxu Sugandixin xɔn ma,
20 nanara, n tan mi fa n nii ra sɔnɔn koni Alaa Muxu Sugandixin niin nan
fa n yi. N dunuɲa yi gidin naxan nabama n fati bɛndɛni sɔnɔn, n na rabama
dɛnkɛlɛyaan nin Alaa Dii Xɛmɛni, naxan bata n xanu, a faxa n ma fe ra.
21 N mi n mɛma Alaa hinanna ra. Amasɔtɔ xa muxun yi tinxinma sariyan
nan xɔn ma nun, Alaa Muxu Sugandixin bata faxa nayi fufafu!

3

Sariya suxun nun dɛnkɛlɛyana

1 Ee! Galati kaa xaxilitarene! Nde ɛ tirinxi? Ɛ tan bata yi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin faxa feni gbɛ wudin ma ki faɲi!
2 Ɛ xa maxɔdin keden yabi n xa: Ɛ Alaa Niin sɔtɔxi sariya suxun nan xɔn
ma ba hanma dɛnkɛlɛyaan xɔn ma ɛ naxan ma fe mɛxi?
3 Ɛ bata yi a fɔlɔ Alaa Niin barakani, koni iki ɛ xaxilitareyaan bata
radangu ayi, han ɛ fa waxi a xɔn ɛ xa a raɲan ɛ yɛtɛ sɛnbɛn na iki ba?
4 Ɛ tɔrɔxi nɛn fufafu ba? Fufafu mi yi a ra ba?
5 Ala a Nii Sariɲanxin fima ɛ ma, a kabanako feene ligama ɛ tagi sariya
suxun nan xɔn ma ba, hanma dɛnkɛlɛyaan xɔn ma ba, ɛ naxan ma fe mɛxi?
6 A luxi nɛn alo naxan sɛbɛxi: “Iburahima yi dɛnkɛlɛya Ala ma, Ala fan yi
na yatɛ tinxinna ra a xa.”*
7 Ɛ xa a kolon fa fala muxun naxanye dɛnkɛlɛyaxi, Iburahima bɔnsɔnna
muxune nan ne ra.
8 Kitabun bata yi a fala nun, a Ala siya gbɛtɛne ratinxinma nɛn a yɛtɛ yɛɛ
ra yi dɛnkɛlɛyaan barakani, a yi Yesu a fe Xibaru Faɲin nali Iburahima ma
benun a waxatin xa a li, a naxa, “Dunuɲa siyane birin duban sɔtɔma nɛn i
tan barakani.”†
9 Naxanye dɛnkɛlɛyaxi, ne duban sɔtɔma nɛn alo dɛnkɛlɛya muxuna
Iburahima.
10 Naxanye xaxili tixi sariya suxun na, dangan ne xa. Amasɔtɔ a sɛbɛxi,
“Feen naxanye birin sɛbɛxi Sariya Kitabuni, naxan mi ne suxuma, Ala xa na
kanna danga.”‡
11 Nba, a bata yigbɛ feu, fa fala muxu yo mi tinxinɲɛ Ala yɛɛ ra yi sariyan
xɔn ma. Amasɔtɔ Kitabun naxa, “Naxan na tinxin dɛnkɛlɛyaan xɔn, na nii
rakisin sɔtɔma nɛn.”§
12 Koni sariyan mi minixi dɛnkɛlɛyani, bayo a mɔn naxa, “Naxan na itoe
suxu, na kanna nii rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn.”*
13 Alaa Muxu Sugandixin findixi danga muxun nan na en tan ma fe ra, a
en xunba sariyan dangan bun ma, bayo a sɛbɛxi, “Naxan yo na singan
wudin ma, dangan na kanna xa.”†

---

* **3:6: 3.6** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 15.6 kui. † **3:8: 3.8** Dunuɲa Fɔlɔn 12.3 ‡ **3:10: 3.10** Sariyane 27.26 § **3:11: 3.11** Xabakuki 2.4 * **3:12: 3.12** A mato Saraxaraline 18.5 nun Romi Kaane 10.5 kui. † **3:13: 3.13** Sariyane 21.23

14 A na liga nɛn en xa alogo Ala duban naxan nagidixi Iburahima ma, siya
gbɛtɛne fan xa na sɔtɔ Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani. En mɔn yi Alaa
Niin sɔtɔ dɛnkɛlɛyaan xɔn ma, a en tuli saxi naxan na.

Ala en tuli saxi naxan na

15 Ngaxakedenne, n xa misaala yita ɛ ra fata dunuɲa yi gidin na. Awa, xa
muxu firinna lan fena nde ma, e layirin xidi, muxu yo mi na layirin kalɛ
hanma a nde sa a fari.
16 Na ma, Ala bata Iburahima tuli sa e nun a yixɛtɛna. Kitabun mi a falaxi
fa fala “a yixɛtɛne,” naxan yi findima muxu wuyaxi ra. Koni a naxa, “i
yixɛtɛna,”‡ na bunna nɛɛn muxu kedenna na a ra, Alaa Muxu Sugandixina.
17 N naxan ma, na ni ito ra: Ala bata yi layirin naxan xidi ken, Musaa
sariyan mi na kalɛ naxan falaxi ɲɛɛ kɛmɛ naanin ɲɛɛ tonge saxan dangu
xanbini. Na mi Alaa tuli saan kalama.
18 Amasɔtɔ xa Alaa kɛɛn fima sariyan nan xɔn ma, a mi findixi tuli saan na
na yi. Koni Ala hinan nɛn Iburahima ra, a a tuli sa.
19 Sariyan fa fixi nanfera nayi? A fixi hakɛne nan ma fe ra han Iburahima
yixɛtɛn fa waxatin yi a li, Ala en tuli sa naxan na. Sariyan fixi malekane nan
xɔn muxuna nde sabun na.§
20 Sabu wuyaxi na yi, koni Ala keden peen na a ra!

Sariyan bunna

21 Awa, sariyan saxi Alaa tuli saan nan xili ma ba? Ɛn-ɛn de! Bayo xa
sariyan yi fixi nun naxan yi nɔɛ nii rakisin fiyɛ, nayi yamaan yi tinxinma ayi
nɛn Ala yɛɛ ra yi sariyan xɔn.
22 Koni Kitabun naxa, a dunuɲa birin yulubin sɛnbɛn bun ma. Nanara,
naxanye dɛnkɛlɛyaxi, ne xa Alaa tuli saan sɔtɔ Yesu a tɔgɔndiyaan barakani,
Alaa Muxu Sugandixina.
23 Koni benun dɛnkɛlɛyani ito xa fa waxatin naxan yi, sariyan yi en birin
maraxi nɛn alo kaso ra saane han dɛnkɛlɛyaan yi lankɛnɛmaya.
24 Nanara, sariyan findixi en xuru seen nan na, a en xali Alaa Muxu
Sugandixin ma alogo en xa tinxin Ala yɛɛ ra yi dɛnkɛlɛyaan xɔn ma.
25 Koni dɛnkɛlɛyaan bata fa. Nanara, en mi fa na sariyan bun ma sɔnɔn
naxan yi findixi en xuru seen na.
26 Amasɔtɔ ɛ birin bata findi Alaa diine ra dɛnkɛlɛyaan xɔn ma Alaa Muxu
Sugandixin Yesu yi.
27 Amasɔtɔ ɛ bata rafu igeni ɛ tubi xinla ma Alaa Muxu Sugandixin ma.
Nayi, Alaa Muxu Sugandixina muxuyaan bata ragodo ɛ ma alo domana.
28 Nanara, tagi raba mi fa Girɛkine nun Yahudiyane tagi. Tagi raba mi fa
konyine nun xɔrɔne tagi. Tagi raba mi fa xɛmɛn nun ɲaxanla tagi, ɛ birin
bata findi kedenna ra Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi.
29 Xa Alaa Muxu Sugandixin gbeen nan ɛ tan na, ɛ bata findi Iburahima
bɔnsɔnna ra e nun a kɛɛ tongone alo Ala a tuli saxi kii naxan yi.

4

1 Koni n na ito nan falama: Fanni kɛɛ tongon mɔn dii ɲɔrɛyani, a mi fisa
konyin xa hali seen birin kanna to a ra.
2 E diin taxuma a kantan muxune ra naxanye a feene yɛbama a xa han na
waxatin yi a li a fafe naxan saxi.

---

‡ **3:16: 3.16** Dunuɲa Fɔlɔn 12.7 § **3:19: 3.19** Yahudiyane namunne kui, e laxi a ra fa fala Musa Alaa sariyane sɔtɔxi malekane nan xɔn.

3 Na kiini, benun en xa kɔxɔ dɛnkɛlɛyani, en fan yi konyiyani dunuɲa gele
ma feene yi.
4 Koni a fa waxatin to a li, Ala yi a Dii Xɛmɛn nafa. Ɲaxanla yi a bari. A
barixi sariyan nan bun ma,
5 alogo a xa ne xɔrɔya naxanye sariyan bun ma, a en xa findi Alaa diine ra.
6 Bayo ɛ bata findi a diine ra, Ala bata a Dii Xɛmɛna Nii Sariɲanxin
nagodo, a so en bɔɲɛni. Na Nii Sariɲanxin nan Ala xilima en bɔɲɛni, a naxa,
“Baba! N fafe!”
7 Nayi, konyi mi fa i tan na fɔ a diina. Xa i bata findi a diin na, Ala mɔn i
findima kɛɛ tongon na nɛn.

Pɔli a xaminna Galati kaane fe ra

8 A fɔlɔni ɛ mi yi Ala kolon nun, ɛ yi batu seene nan ma konyiya yi. Ala mi
yi ne ra mumɛ!
9 Koni iki, ɛ Ala kolon. Ala fan ɛ kolon. Nanfera ɛ birama dunuɲa gele ma
feene fɔxɔ ra sɔnɔn, naxanye sɛnbɛ mi na? Ɛ waxi a xɔn ma nɛn ba, ɛ mɔn xa
findi ne konyine ra?
10 Ɛ sali lɔxɔne binyama, e nun kikene nun waxatine nun ɲɛɛne!
11 N gaxuxi xa n mi tɔrɔxi ɛ fe ra fuu!
12 Ngaxakedenne, n na ɛ mafanma, ɛ xa lu alo n tan. Bayo n tan luxi nɛn
alo ɛ tan. Ɛ mi tinxintareya yo dɔxi n na.
13 Ɛ a kolon fa fala n ma furen nan a ligaxi, n Yesu a fe Xibaru Faɲin
kawandin ba ɛ xa a fɔlɔni.
14 Koni hali n ma furen to ɛ tɔrɔxi, ɛ mi n naɲaxuxi, ɛ mi ɛ mɛxi n na. Koni ɛ
n yisuxi alo Alaa malekan nan yi n na nun, alo Alaa Muxu Sugandixin Yesu
yɛtɛna.
15 Ɛ yi sɛwaxi nun kati! Nanfe ligaxi? N sereyaan bama ɛ fe ra, xa ɛ yi nɔɛ a
ligɛ nun, ɛ yi ɛ yɛɛne bama nɛn nun, ɛ yi e so n yii!
16 Koni iki, n mi findixi ɛ yaxun na ɲɔndi falan xɔn ba?
17 Muxuni itoe kunfaxi ɛ xɔn, koni fe faɲi mi a ra! E kataxi ɛ ba feen nan
na nxu fɛma alogo ɛ fan xa kunfa e xɔn.
18 Kunfan fan, xa ɛ fe faɲin nan fɔxɔ ra, e nun xa ɛ luyɛ a fari waxatin
birin. Hali n yɛ xɔnna mi a ra.
19 N ma diine, n mɔn tɔrɔni ɛ fe ra alo ɲaxanla kuiin na a ramaxa a ma,
han Alaa Muxu Sugandixina muxuyaan yi sabati ɛ bɔɲɛni.
20 Koni a yi rafanma n ma nun, iki n lu ɛ fɛma, alogo n xa n fala ti kiin
maxɛtɛ. Ɛ fe n yifuxi kati!

Hagara nun Saran ma fe misaala

21 Ɛ xa a fala n xa, ɛ tan naxanye waxi a xɔn ma ɛ xa lu sariyan bun ma, ɛ
mi na sariyan kolon ba?
22 Bayo a sɛbɛxi a Iburahima dii xɛmɛ firin sɔtɔ nɛn. A keden sɔtɔ konyi
gilɛn ma, a bonna sɔtɔ xɔrɔn gilɛn ma.*
23 A naxan sɔtɔ konyi gilɛn xɔn ma, na sɔtɔxi nɛn alo adaman birin sɔtɔma
kii naxan yi. Koni a diin naxan sɔtɔxi xɔrɔ ɲaxanla xɔn ma, Ala nan a tuli sa
na tan na.†
24 Feni itoe luxi nɛn alo misaala. Layiri firinna misaala nan ɲaxalan
firinni itoe ra. Kedenna kelixi Sinayi Geyaan nan fari, naxan diine barima
konyiyani. Hagara nan na ra.

---

* **4:22: 4.22** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 16.15 nun 21.2 kui. † **4:23: 4.23** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 17.16 kui.

25 Sinayi Geyaan naxan Arabu yamanani, na misaala nan Hagara ra. E
nun Yerusalɛn taan naxan na yi iki, ne keden. Bayo, Yerusalɛn nun mɛn
kaane birin konyiyaan nin.‡
26 Koni Yerusalɛn taan naxan kore, xɔrɔn nan na ra. En nga nan na ra.
27 Bayo Kitabun naxa,
“Gbantana, i xa sɛwa,
i tan naxan mi dii barixi!
Ɲaxan, i sɔnxɔ sɛwani,
naxan mi diin sɔtɔ xɔlɛn kolon.
Bayo ɲaxalan nabeɲinxina diine wuyama ayi nɛn
dangu xɛmɛ taa ra dɔxɔn gbeene ra.”§
28 Nba, ngaxakedenne, ɛ fan bata sa Isiyaga fari, Ala e tuli sa naxan na.
29 Na waxatini diin naxan sɔtɔ alo adaman birin sɔtɔma kii naxan yi, na yi
bonna ɲaxankata naxan sɔtɔxi Alaa Niin barakani. Han iki, a mɔn na kiini.
30 Koni Kitabun nanfe falaxi? A naxa, “Konyi ɲaxanli ito nun a diin kedi.
Amasɔtɔ konyi ɲaxanla diin nun xɔrɔ ɲaxanla diin mi kɛɛn tongɛ e bode xɔn
ma mumɛ!”*
31 Nanara, ngaxakedenne, konyi gilɛ dii mi en tan na fɔ xɔrɔ diine.

5

Ɛ lu xɔrɔyani

1 Alaa Muxu Sugandixin bata xɔrɔyaan fi en ma alogo en xa xɔrɔya.
Nanara, ɛ kankan na ma, ɛ nama so konyiyaan bun ma sɔnɔn.
2 Ɛ tuli mati. N tan Pɔli nan ito falama ɛ xa. Xa ɛ tin, e yi ɛ banxulan, Alaa
Muxu Sugandixin tɔnɔ mi fa ɛ ma sɔnɔn.
3 N mɔn ito nan falama muxun birin xa, naxan na tin e xa a banxulan:
sariyan birin suxu goronna na xun ma.
4 Ɛ tan naxanye katama ɛ xa tinxin Ala yɛɛ ra yi sariyan xɔn, ɛ nun Alaa
Muxu Sugandixin bata taxun. Ɛ bata keli Alaa hinanna bun ma.
5 Bayo en xaxili tixi en ma yigin nan na Alaa Niin barakani dɛnkɛlɛyaan
xɔn ma, a en natinxinma nɛn.
6 Amasɔtɔ xa ɛ Yesu Alaa Muxu Sugandixini, banxulanna nun
banxulantareyaan tɔnɔn mi na, fɔ dɛnkɛlɛyaan naxan walima
xanuntenyani.
7 Ɛ yi a ligama ki faɲi! Nde ɛ ɲɔndin suxuni kalaxi?
8 Ala naxan ɛ xilixi, a tan mi na ligaxi.
9 “Hali buru rate se* xurudin nɔɛ burun birin nagboɛ ayi nɛn.”
10 Koni n laxi ɛ ra Marigin barakani fa fala ɛ mi miriya gbɛtɛ tongɛ. Nba,
muxun naxan ɛ yifuma, a findi muxu yo ra, Ala na yalagima nɛn.
11 Koni, ngaxakedenne, xa n mɔn yi banxulan feen kawandin nan bama
nun, nanfera e mɔn n bɛsɛnxɔnyama? Nayi, Yesu faxa wudin† mi findɛ e xa
tɛrɛna feen na.

---

‡ **4:25: 4.25** Yerusalɛn taan findixi Yahudiyane dinana misaala ra be. Mɛn kaane yi e gbee namunne konyiyaan nin. § **4:27: 4.27** Esayi 54.1 * **4:30: 4.30** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 21.10 kui. * **5:9: 5.9** ***burun nate sena:*** Lɛbɛnna na a ra naxan burun nagboma ayi. Alo lɛbɛnna siyadin burun birin natema kii naxan yi, feen naxan Galati kaane ratantanma, na nan e yamaan birin xunna kalama na kiini. † **5:11: 5.11** Romi kaane yi muxune gbangbanma ***wudin*** nan ma, e yi e faxa. Yesu gbangban wudin naxan ma, na findixi kisin sɔtɔ kiin na. Na nan muxuna ndee tɛrɛnama a fe yi.

12 Nayi, naxanye ɛ yifuma banxulan feen na, ne yi lan e xa e gbeena
ngaan ba na!
13 Amasɔtɔ ɛ tan, ngaxakedenne, ɛ xilixi xɔrɔyaan nan ma. Anu, ɛ nama
xɔrɔyaan findi fati bɛndɛn nafan feene ra. Koni ɛ xa wali ɛ bode xa
xanuntenyani.
14 Amasɔtɔ sariyan birin fala yisoxin ni i ra: “I adamadi boden xanu alo i
yɛtɛna.”‡
15 Koni xa ɛ liga alo subene, ɛ ɛ bode yɛngɛ, ɛ yi ɛ balo ɛ bode ra, ɛ xa a liga ɛ
yeren ma, xa na mi a ra, ɛ ɛ bode ɲanma nɛn feu!

Alaa Nii Sariɲanxina fe yi

16 Koni n tan naxa, ɛ xa sigan ti Alaa Niin barakani. Nanara, ɛ mi fati
bɛndɛn nafan feene rakamalɛ sɔnɔn.
17 Amasɔtɔ fati bɛndɛn nafan feene mi tinɲɛ Alaa Niina feene ma. Alaa
Niin fan mi tinɲɛ fati bɛndɛn wanle ma. Ne firinne yaxun nan e bode ra.
Nanara, ɛ mi ɛ yɛtɛ waxɔn feene ligama.
18 Xa ɛ biraxi Alaa Nii Sariɲanxin fɔxɔ ra, ɛ mi fa sariyan bun sɔnɔn.
19 Fati bɛndɛn nafan feene kolon mi raxɔlɔ: yanga suxuna, xɔsi fena,
haramu feene,
20 suxure batuna, kɔɛrayana, xɔnnantenyana, lantareyana, xɔxɔlɔnyana,
bɔɲɛ teena, yɛtɛ yigbona, mayitaxunna,
21 milɛna, dɔlɔ minna, haramu sumunne, e nun na fe sifane. N na ɛ
rakolonma alo n bata yi a fala kii naxan yi: Naxanye fe sifani itoe ligama,
ne mi Alaa Mangayaan toma.
22 Muxun na lugo Alaa Nii Sariɲanxin na, kɛwanli itoe nan findima a
bogin na:§ xanuntenyana, sɛwana, bɔɲɛ xunbenla, diɲana, ɲɛnige faɲina,
fanna, tɔgɔndiyana,
23 limaniyana, yɛtɛ suxuna. Tɔn mi dɔxɛ na feene ra.
24 Naxanye bata findi Yesu Alaa Muxu Sugandixin gbeen na, ne bata e fati
bɛndɛn wanle gbangban a faxa wudin ma e nun e waxɔn feene nun e rafan
feene.
25 Xa en dunuɲa yi gidin nabama Alaa Nii Sariɲanxin xɔn, fɔ en kɛwanle
xa lan Alaa Nii Sariɲanxin ma.
26 En nama waso, en yi en bode rafen, en yi en bode maxɔxɔlɔn.

6

Ɛ ɛ bode mali

1 Ngaxakedenne, xa muxuna nde bira hakɛni, ɛ tan naxanye Alaa Nii
Sariɲanxini, ɛ xa a matinxin limaniyani. Koni ɛ ɛ yɛtɛ rakɔrɔsi alogo Setana
nama ɛ fan natantan.
2 Ɛ ɛ bode goron tongo, nayi ɛ bata Alaa Muxu Sugandixina sariyan
nakamali.
3 Xa muxuna nde a miri a ma a a tan se ra koni sese mi a ra, a a yɛtɛ nan
tun mayendenma.
4 Muxun birin xa a yɛtɛ kɛwanle rakɔrɔsi. Xa ne fan, a kanba xunna
taranma nɛn na nayi, a nama a sa muxu gbɛtɛ ma.
5 Muxun birin xa a yɛtɛ goronna tongo.
6 Naxan xaranma Alaa falan ma, na xa a karamɔxɔ ki a se faɲin birin yi.

‡ **5:14: 5.14** Saraxaraline 19.18 § **5:22: 5.22** Wudi faɲin bogi faɲin nan tima. Adamadi faɲin fan kɛwali faɲin nan ligama. Na luxi nɛn alo wudin nun a bogina.

7 Ɛ nama ɛ yɛtɛ mayenden bayo Ala mi mayendenɲɛ. Muxun sansiin
naxan sifa wolima, a na nan sifa xabama.
8 Nayi, naxan na a fati bɛndɛn wanle kɛ, na halagin sɔtɔma nɛn ne xɔn.
Koni, naxan na Alaa Nii Sariɲanxin wanle kɛ, a habadan nii rakisin sɔtɔma
nɛn Alaa Nii Sariɲanxin xɔn.
9 Nanara, en nama xadan fe faɲi rabadeni. Amasɔtɔ xa en lu na fari, en na
a tɔnɔn sɔtɔma nɛn waxati famani.
10 Nanara, xa a fɛrɛna en xa, en xa fe faɲin liga muxune birin xa, koni
katarabi en ngaxakeden dɛnkɛlɛya muxune nan ma.

Maxadi dɔnxɛne nun xɔntɔnne

11 Ɛ mi a to, n sɛbɛli xungbeen naxanye sɛbɛma n yɛtɛ yiin na iki!
12 Naxanye waxi a xɔn ma, e xa yamaan kɛnɛn fati bɛndɛn kiraan xɔn ma,
ne nan katama e xa ɛ karahan a ɛ xa banxulan. E na ligama nɛn alogo
yamaan nama e bɛsɛnxɔnya Alaa Muxu Sugandixin faxana fe ra wudin ma.
13 Hali naxanye banxulanxi, e mi sariyan suxuma. Koni, e waxi a xɔn ma
nɛn, ɛ xa banxulan alogo e xa e kanba a ɛ fan bata tin banxulanna ma.
14 Koni n tan, n na n kanbama en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin faxa
wudin nan tun yi. N faxaxi dunuɲa feene yi na wudin nan xɔn, dunuɲa
feene fan bata faxa n yi.
15 Xa muxun banxulanxi hanma xa a mi banxulanxi, na mi fe ra, fɔ a xa
findi dali nɛnɛn na.
16 Nba, naxan na falani ito suxu, Ala xa bɔɲɛ xunbenla nun kininkininna
fi na kanna ma, e nun Ala gbee Isirayila!
17 Dɔnxɛn na, muxu yo nama n tɔrɔ, amasɔtɔ larun naxanye n fatin ma, ne
a yitama a Yesu gbeen nan n na.
18 Nba, ngaxakedenne, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna
xa lu ɛ niini. Amina.

Efɛsi Kaane
Pɔli Alaa Falan Naxan Nasiga Efɛsi Kaane Ma

Pɔli yi kasoon nan na Romi taani a Kitabun yireni ito sɛbɛ waxatin naxan yi, a yi a rasiga Efɛsi kaane ma. Koni, a mi yi waxi a xɔn ma Efɛsi kaane gbansanna xa a xaran. A luxi alo a yi kɛdini ito rasigama Efɛsi kaane dɛnkɛlɛya yamaan nun a rabilinna taane dɛnkɛlɛya yamane nan ma Asi yamanani alogo e birin xa a xaran. Nayi, a mi muxu wuyaxi xɔntɔnxi a kui, a mɔn mi Efɛsi kaane maxadi e sɔnne fe yi. Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn alo ɲɛɛ tonge saxan ɲɔxɔn Yesu te xanbini ariyanna yi.

Xɛra Pɔli fa nɛn Efɛsi taani a xɛraya sigatiin saxandeni, a yi ɲɛɛ saxan naba na. (Xɛrane 19.1 han 20.1) Kitabun yireni ito sora 3.1 nun 4.1 nan a yitama en na a xɛraan yi kasoon nan na a yi ito sɛbɛma Efɛsi kaane ma waxatin naxan yi. A mɔn itoe fan sɛbɛ kasoon nan na: Filipi Kaane, Filemɔn, e nun Kɔlɔsi Kaane.

Kitabun yireni ito fala yisoxini ito ra fa fala Ala feen birin nagidixi nɛn alogo “A xa seen birin malan, naxanye kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma, a yi a Muxu Sugandixin findi ne birin xunna ra.” (1.10) Ala a dɛnkɛlɛya yamaan nan findixi Yesu fati bɛndɛn na dunuɲa yi alogo a xa dunuɲa feene birin malan Yesu yamarin bun. Nayi, dɛnkɛlɛya yamaan lan nɛn e sariɲan e dunuɲa yi gidini. Lanna xa lu yamaan ni alogo Yesu a yamaan lanna xa findi a binya xunna ra dunuɲa nun kore xɔnna ma. Ala to dunuɲa muxune birin malanma alogo a xa binyen sɔtɔ kore xɔnna ma, en tan sese mi lan en yi na lanna kala en nun muxun bodene tagi fɔ en na en yɛtɛ magodo en bode xa, en sariɲan. (5.21)

A Kitabun yireni ito fɔlɔxi duban nan ma (1.1-2) a yi a raɲan duban ma. (6.21-24) Falan naxan tixi Kitabun kui, a yitaxunxi dɔxɔ firin: A singena (1.3-3.21), Ala naxan ligaxi en xa a Muxu Sugandixin Yesu xɔn, Pɔli yelin xanbini a sɛwan mayitɛ na fe ra, a yi dɛnkɛlɛya muxune lan feen yɛba, a yi a yita en na Ala Yahudiyane nun siya gbɛtɛne malanxi kii naxan yi, e findi yama kedenna ra, a yamana. A firindena (4.1-6.20), xɛrana a falama a Kitabun xaran muxune lan nɛn a e xa findi kedenna ra nii nɛnɛni Alaa Muxu Sugandixin Yesu nin. A yi a yɛba lanna luma e nun bonne tagi kii naxan yi dɛnkɛlɛya yamani e nun denbayani.

Pɔli Alaa yamaan lan feen nan yɛbama misali saxan xɔn: fati bɛndɛn lanna nun banxin ti kiina nun lanna xɛmɛn nun a ɲaxanla tagi. Alaa Muxu Sugandixin Yesu luxi alo fati bɛndɛn xunna, e nun alo banxin bundɔxɔ gɛmɛna. Dɛnkɛlɛya yamaan mɔn luxi Alaa Muxu Sugandixin xa nɛn alo ɲaxanla a xɛmɛn xa. Nayi, en na a toma nɛn fa fala lanna mi luyɛ dɛnkɛlɛya muxune tagi xa muxune mi xɛtɛ hakɛn nun yulubin fɔxɔ ra, e la Marigin na.

1 N tan Pɔli naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛraan na Ala
sagoon xɔn ma, n tan nan ito sɛbɛma yama sariɲanxin ma Efɛsi taani,
2 tɔgɔndiya muxun naxanye Yesu Alaa Muxu Sugandixini.
En Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun
bɔɲɛ xunbenla fi ɛ ma.

En barakan naxan sɔtɔma

3 En barikan bira en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin Fafe Ala xa
naxan niin duban birin nagidixi en ma ariyanna yi a Muxu Sugandixini.

4 Benun dunuɲa xa da waxatin naxan yi, Ala bata yi en sugandi nun alogo
en xa sariɲan, en lu fɛtareyani a yɛɛ ra yi. Ala bata yi a ragidi a
xanuntenyani,
5 a xa en findi a diine ra Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani alo a rafan
a ma a yɛtɛɛn sagoni kii naxan yi.
6 Na yi findi Ala hinan gbeen kanna tantun xunna ra a naxan fixi en ma a
xanuntenna xɔn.
7 Amasɔtɔ en bata xunba Yesu wunla xɔn ma,* en yulubine yi xafari, a yi a
hinan dɛfexi gbeen mayita,
8 Ala bata naxan nagidi en ma a faɲin na a fekolonna nun a xaxilimayaan
birin yi.
9 A bata a sagoon wundo feen makɛnɛn en xa, a rafan feen naxan nagidi
Yesu barakani
10 alogo a xa na rakamali a waxatin na a li. Na sagoon ni i ra fa fala a xa
seen birin malan, naxanye kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma, a yi a Muxu
Sugandixin findi ne birin xunna ra.
11 En mɔn sugandixi en xa lu Yesu yi, alo Ala bata yi a ragidi en ma kii
naxan yi nun, Ala naxan feen birin nakamalima a yɛtɛ a maragidin nun a
sagoon xɔn.
12 Na ligaxi nɛn alogo en tan naxanye singe bata en yigi sa Alaa Muxu
Sugandixini, en xa findi tantun seen na Ala binyen kanna xa.
13 Ɛ tan fan bata lu Yesu yi, ɛ to ɲɔndin falan mɛxi, ɛ rakisi fe Xibaru
Faɲina, ɛ yi la Yesu ra, Ala yi a Nii Sariɲanxin lu ɛ yi a taxamasenna ra, a
bata yi en tuli sa naxan na.
14 Alaa Nii Sariɲanxin luxi nɛn alo Ala se singen naxan soxi en yii
taxamasenna ra alogo en xa a kolon en sa kɛɛn sɔtɔma nɛn Alaa yamaan na
xunba waxatin naxan yi, en yi Ala tantun a binyeni.

Pɔli a Ala maxandina

15 Nanara, xabu n na ɛ dɛnkɛlɛyana fe mɛ Marigi Yesu ma e nun ɛ
xanuntenyana yama sariɲanxin birin xa,
16 n barikan birama Ala xa ɛ fe yi waxatin birin, n nɛma Ala maxandɛ ɛ xa.
17 N Fafe Ala, binyen kanna maxandima ɛ xa, en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixina Ala alogo a xa a Nii Sariɲanxin nagodo ɛ ma naxan fe kolonna
fima, a feene makɛnɛn alogo ɛ Ala kolonna xa fari sa.
18 N na Ala maxandima ɛ xa alogo ɛ xa feene yɛɛ to ɛ bɔɲɛni, a fixa, alogo a
ɛ xilixi yigin naxan ma, ɛ xa na kolon, a bata kɛɛ nɔrɔxin binyen naxan lu a
yama sariɲanxin xa,
19 e nun a sɛnbɛ fisamantenna en tan dɛnkɛlɛya muxune xa. Na findixi a
sɛnbɛ yɛtɛɛn nan na a naxan nawalixi a fanga gbeeni
20 a to a Muxu Sugandixin nakeli sayani, a yi a lu a yiifanna ma ariyanna
yi.
21 A yi a lu mangayane nun nɔyane nun sɛnbɛne nun kuntigiyane birin
xun na e nun xinla naxanye birin nɔɛ falɛ dunuɲani ito yi e nun waxati
famatɔni.
22 Ala bata seen birin lu Yesu sanna bun ma, a yi a findi e xunna ra
dɛnkɛlɛya yamaan xa.

* **1:7: 1.7 *Yesu wunla xɔn ma:*** Na bunna nɛɛn, fa fala a sayaan xɔn ma.

23 Dɛnkɛlɛya yamaan luxi nɛn alo Yesu fati bɛndɛna. Dɛnkɛlɛya yamaan Yesu a feene birin nakamalima, Yesu naxan feen birin nakamalima kiin birin yi.

2

En kisima Alaa hinanna nan xɔn

1 Ɛ tan fan, ɛ faxaxin nan yi a ra ɛ hakɛne nun ɛ yulubine fe ra,
2 ɛ yi sigan tima naxanye yi nun ɛ yi dunuɲa muxune fɔxɔ ra waxatin naxan yi, e nun bɔxɔn nun kuyen lan tagin yinnane mangana, na nii ɲaxin naxan walima Ala matandi muxune yi iki.
3 A fɔlɔni nun, en fan birin yi en ma dunuɲa yi gidin ligama nɛn alo ne, en yi biraxi en fati bɛndɛn sagoon nan fɔxɔ ra, en yi en fati bɛndɛn nun en yugo ɲaxine natane liga. Nayi, fata en kɛɲaan na, Alaa xɔlɔn nan yi ragidixi en ma alo bodene.
4 Koni Alaa kininkininna gbo, a bata en xanu xanuntenya tilinxin na.
5 En tan naxanye yi faxaxi en hakɛne fe ra, Ala bata en niin bira en yi a Muxu Sugandixin barakani. Ɛ kisixi Alaa hinanna nan xɔn ma.
6 Ala bata en tan nun Yesu rakeli en bode xɔn ma sayani, en yi dɔxɔden sɔtɔ Yesu Alaa Muxu Sugandixin fɛma ariyanna yi,
7 alogo a xa a hinan tilinxi fisamantenna mayita waxati famatɔne yi a fanna xɔn a naxan yitaxi en na Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.
8 Amasɔtɔ ɛ kisixi Alaa hinanna nan xɔn dɛnkɛlɛyaan barakani. Na mi fataxi ɛ tan xan na, Alaa kiseen na a ra.
9 Ɛ katan tɔnɔn xa mi a ra, nayi muxu yo mi nɔɛ a yɛtɛ matɔxɛ.
10 Ala wali xɔnna nan en na. A bata en da Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani, alogo en xa wali faɲine raba, Ala bata yi naxanye yitɔn en yɛɛ ra, alogo en xa sigan ti ne xɔn ma.

Yama kedenna nan dɛnkɛlɛya muxune birin na

11 Ɛ tan naxanye barixi siyaan bonne yɛ, Yahudiyane naxanye yatɛxi banxulantarene ra fati bɛndɛn kiraan xɔn, n xa a rabira ɛ ma ɛ yi kii naxan yi a fɔlɔni nun:
12 Ɛ mi yi Alaa Muxu Sugandixini na waxatini. Ɛ mi yi lan nun ɛ Isirayila tɔnɔne sɔtɔ, Alaa yamana. Xɔɲɛne nan yi ɛ ra. Layiri yo mi yi ɛ nun Ala tagi. A mi yi ɛ tuli saxi sese ra. Yigi yo mi yi ɛ ma, Ala mi yi ɛ yi dunuɲa yi.
13 Koni iki Yesu Alaa Muxu Sugandixini, ɛ tan naxanye yi makuya nun, iki ɛ bata maso a ra Alaa Muxu Sugandixin wunla xɔn ma.
14 A tan nan lanna rasoxi en birin tagi. A bata Yahudiyane nun siya gbɛtɛne findi yama kedenna ra, a to a fati bɛndɛn fi, alogo a xa na danna kala naxan yi en tagi taxunxi yaxuyani.
15 A tan nan sariyan nun a yamarine nun tɔnne ɲan, a yi na yama firinne birin findi muxu nɛnɛ kedenna ra a yɛtɛ xa, a bɔɲɛ xunbenla rafa e tagi,
16 a e nun Ala tagini tɔn a sayaan xɔn a faxa wudin ma, e yi lan e bode ma alo gbindi kedenna, a e yaxuyaan kala.
17 Yesu yi fa, a bɔɲɛ xunbenla Xibaru Faɲin nali ɛ tan ma, naxanye yi makuya Ala ra nun e nun Yahudiyan naxanye yi maso a ra.
18 Yesu nan kiraan nabama en tan yama firinna birin xa, siga Fafe Ala yɛtagi a Nii Sariɲanxin barakani.
19 Nanara, ɛ tan naxanye mi yi Alaa yamani, xɔɲɛ mi fa ɛ ra. Ɛ bata findi dugurenne ra yama sariɲanxini. Ɛ bata so Alaa denbayani.

20 Ɛ bata lu alo banxin naxan bɛtɛn saxi gɛmɛne ra. Na gɛmɛne findixi
xɛrane nun nabine nan na. Yesu Alaa Muxu Sugandixin yɛtɛɛn nan banxin
tongon gɛmɛ kɛndɛn na.
21 Banxin yiren birin tugunxi e bode ra, a te a tan barakani, a yi findi Ala
Batu Banxi sariɲanxin na Marigin xa.
22 A ɛ nun bonne tugunma nɛn ɛ bode ra a tan barakani, ɛ lu alo banxina
Ala dɔxɔma naxan yi a Nii Sariɲanxini.

3

Pɔli a wanla siya gbɛtɛne xa

1 Nanara, n tan Pɔli Ala maxandima ɛ tan siya gbɛtɛne xa, n tan
kasorasana Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra.
2 N laxi a ra, ɛ bata a mɛ Ala hinanna naxan nagidixi n ma alogo n xa ɛ
mali.
3 Ala bata a wundo feen kolonna makɛnɛn n xa, alo n bata a fena nde sɛbɛ
ɛ ma kii naxan yi.
4 Ɛ na n ma sɛbɛnla xaran, n xaxinla naxan sɔtɔxi Alaa Muxu Sugandixina
wundo feni, ɛ na yɛɛ toma nɛn.
5 Wundo feni ito mi makɛnɛnxi singe ra muxune xa, koni Ala bata a
makɛnɛn a xɛra sariɲanxine nun nabi sariɲanxine xa a Nii Sariɲanxin
barakani.
6 Na wundo feen nan ito ra fa fala siya gbɛtɛne nun Yahudiyane kɛɛ
kedenna sɔtɔma nɛn Yesu a fe Xibaru Faɲin barakani. E birin bata findi
yama kedenna ra alo fati bɛndɛ keden. Ala en tuli sa naxan na, e firinna
birin na sɔtɔma nɛn a Muxu Sugandixin Yesu barakani.
7 Ala bata a sɛnbɛn nawali, a n ki a hinanni, alogo n xa findi Yesu a
walikɛɛn na naxan a falan Xibaru Faɲin nalima.
8 Hali n to xurun muxu sariɲanxine birin xa, anu Ala bata a hinanna
ragidi n ma, a n xa Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Faɲin nɔrɔ tilinxin
nali siya gbɛtɛne ma.
9 N mɔn xa a makɛnɛn wundo feni ito rakamalima kii naxan yi. Xabu
waxati singene, wundoni ito yi luxunxi Daala Mangana Ala xɔn
10 alogo iki kuntigine nun nɔ kanna naxanye bɔxɔn nun koren lan tagini,
dɛnkɛlɛya yamaan xa Alaa fe kolonna kɛɲaan birin yita ne ra.
11 Na birin findixi a habadan fe ragidixin nan na, a naxan nakamalixi en
Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.
12 Nayi, en nɔɛ en masoɛ Ala ra nɛn en ma dɛnkɛlɛyani Yesu barakani
xaxili ragidini, sikɛ yo mi na.
13 Nanara, n na ɛ mafanma, ɛ nama yigitɛgɛ n ma tɔrɔne fe ra ɛ tan xa
amasɔtɔ ɛ binyen nan ne ra.

Yesu bata en xanu kii naxan yi

14 Na nan a ligaxi, n nan n xinbi sinma n Fafe Ala bun ma
15 bɔnsɔnna birin xinla fataxi naxan na naxanye kore xɔnna nun bɔxɔ
xɔnna ma.
16 N na a maxandima fa fala a xa tin a binyen nɔrɔni, a ɛ sɔbɛ so sɛnbɛni ɛ
muxuyaan feene yi a Nii Sariɲanxin barakani,
17 alogo Alaa Muxu Sugandixin xa lu ɛ bɔɲɛni dɛnkɛlɛyaan barakani. N na
Ala maxandima ɛ xa, ɛ xa sabati, ɛ bitin xanuntenyani alo salenna
18 alogo ɛ nun yama sariɲanxin birin xa sɛnbɛn sɔtɔ ɛ Alaa Muxu
Sugandixina xanuntenyaan gboon nun a tilinna nun a tiden famu,

19 ɛ yi a xanuntenyaan kolon naxan dangu kolonna birin na, alogo ɛ xa
dɛfe Alaa fe kamalixin birin na.
20 Nba, sɛnbɛna Ala naxan na, a feen birin liga en xa fata sɛnbɛn na naxan
walima en yi, en na naxan maxɔdin hali en nɔɛ en mirɛ naxan ma, mɔn hali
dangu en ma miriyane ra pon,
21 binyen xa fi na ma dɛnkɛlɛya yamani, e nun Yesu Alaa Muxu
Sugandixini, waxatin birin habadan han habadan. Amina!

4

Dɛnkɛlɛya yamaan xa lu lanna nin alo fati bɛndɛ kedenna

1 N tan naxan findixi kasorasaan na Marigina fe ra, n na ɛ mafanma, Ala
bata ɛ xili naxan liga fe ma, ɛ sigati kiin xa lan na ma.
2 Ɛ xa ɛ yɛtɛ magodo, ɛ limaniya feen birin yi, ɛ yi diɲa. Ɛ diɲa ɛ bode xa
xanuntenyani,
3 ɛ yi kata kiin birin yi alogo Alaa Nii Sariɲanxin lanna naxan fixi ɛ ma, na
xa lu ɛ tagi, bɔɲɛ xunbenla yi ɛ tugun ɛ bode ra.
4 Dɛnkɛlɛya yamaan luxi nɛn alo fati bɛndɛ kedenna. Alaa Nii Sariɲanxi
kedenna na a ra alo ɛ xilixi yigi kedenna ma kii naxan yi.
5 Marigi kedenna na a ra e nun dɛnkɛlɛya kedenna e nun marafu kedenna
igeni tubi xinla ma.
6 Ala kedenna na a ra, muxun birin Fafe naxan seen birin xunna, naxan
walima feen birin xɔn, naxan feen birin kui.
7 Ala bata kisena nde fi en keden kedenna birin ma alo a Muxu
Sugandixina en kixi kiseen sifan naxan na.
8 Nanara, Kitabun naxa,
“A te kore waxatin naxan yi,
a yi siga suxu muxune ra a yii.
A yi kiseene fi adamadiine ma.”*
9 Nba, fa fala, “A bata te kore,” na bunna nanse ra? Na bunna nɛɛn fa fala a
godo nɛn dunuɲa yi bɔxɔn ma.
10 Naxan godo dunuɲa yi, na nan mɔn te kore xɔnna ma pon, alogo a xa feen
birin nakamali.
11 A tan nan kiseene yitaxunxi, a yi muxuna ndee findi xɛrane ra, a yi ndee
findi nabine ra, a yi ndee findi Xibaru Faɲin nali muxune ra, a yi ndee findi
yɛɛratine ra, a yi ndee findi karamɔxɔne ra.
12 A en kixi na kii nin alogo muxu sariɲanxine birin xa nɔ a wanla kɛ, alogo
a yamaan xa sabati naxan luxi alo Alaa Muxu Sugandixin fati bɛndɛna.
13 Na ligama nɛn han en birin yi findi kedenna ra dɛnkɛlɛyani Alaa Dii
Xɛmɛn kolonni. En findi muxu kamalixine ra alo Alaa Muxu Sugandixin
kamalixi kii naxan yi.
14 Nayi, en mi findɛ dii ɲɔrɛne ra sɔnɔn, alo foyen nun ige walanna kunkin
xalin kii naxan yi, en yi bira xaranne birin fɔxɔ ra, muxune yi en mayenden
e kɔtɛne nun wulene xɔn.
15 Koni xa en ɲɔndin fala xanuntenyani, en kɔxɔma nɛn, en yi findi Alaa
Muxu Sugandixin maligane ra feen birin yi, a tan naxan findixi en xunna
ra.
16 A tan nan a ligaxi dɛnkɛlɛya yamaan xa findi fati bɛndɛ kedenna ra, a
muxune yi lu e bode yi alo fati bɛndɛn yirene to tugunxi e bode ra fasane

* **4:8: 4.8** Yaburin 68.19

xɔn. Nayi, xa fatin yirene birin a wanla kɛ, a gboma nɛn, a kɔxɔ xanuntenyani.

En muxuya nɛnɛn naxan sɔtɔma

17 Nba, n xa maxadi falani ito ti ɛ xa Marigin xinli: Ɛ nama fa sigan ti alo dɛnkɛlɛyatarene. E miriyane biraxi fufafu feene nan fɔxɔ ra.
18 E xaxinle yidimixi. E fe mi Alaa nii rakisina fe yi masɔtɔ e fe kolontareyaan nun e bɔɲɛ xɔdɛxɛyaan xɔn.
19 E mi fa yagima sɔnɔn. E yi e yɛtɛ findi haramu fe rabane ra alogo e xa fe xɔsixin sifan birin naba han e lu kunfɛ ayi.
20 Koni ɛ tan mi Alaa Muxu Sugandixina fe xaranxi na kiini.
21 Ɛ bata a fe mɛ, ɛ yi xaran Yesu gbee ɲɔndin ma yati.
22 Fa fala ɛ xa xɛtɛ ɛ dari fe fonne fɔxɔ ra, e nun ɛ muxuya fonna naxan luma ɛ rakunfɛ a ɛ ratantan.
23 Koni ɛ niin nun ɛ xaxinla xa findi a nɛnɛn na.
24 Ɛ mɔn xa muxuya nɛnɛn tongo, Ala muxuyaan naxan daxi a yɛtɛ maligan na, tinxinna nun sariɲanni.
25 Nanara, ɛ wulen lu, birin yi ɲɔndin fala a muxu bodene xa amasɔtɔ en findixi gbindi kedenna yirene nan na.
26 Xa ɛ xɔlɔ, ɛ nama hakɛn liga. Ɛ nama lu xɔlɔxi han sogen bira waxatina.
27 Ɛ mɔn nama fɛrɛn fi Yinna Manga Setana ma.
28 Xa naxan darixi muɲan tiyɛ, a xa a lu. A xa wali kɛndɛna nde kɛ, alogo a xa seen sɔtɔ a yiigelitɔne maliyɛ naxan na.
29 Ɛ nama fala kobi yo ti fɔ fala faɲin tun naxan muxune maliyɛ e hayun naxan ma, alogo na xa findi hinanna ra a ramɛ muxune xa.
30 Ɛ nama Alaa Nii Sariɲanxin nasunu, Ala naxan findixi taxamasenna ra ɛ yi han a sa fama ɛ xunbadeni lɔxɔn naxan yi.
31 Ɛ ba xɔnnantenyaan nun bɔɲɛ teen nun xɔlɔn nun sɔnxɔ sɔnxɔn nun muxu mafalan nun ɲaxuyaan ma ɛ tagi.
32 Ɛ fanna nun kininkininna yita ɛ bode ra. Ɛ yi ɛ bode mafelu alo Ala bata ɛ mafelu Alaa Muxu Sugandixin barakani kii naxan yi.

5

Ɛ sigan ti kɛnɛnni

1 Nanara, ɛ to findixi Ala xanuntenne nan na, ɛ Ala raliga,
2 ɛ sigan ti xanuntenyani alo Alaa Muxu Sugandixina en xanuxi kii naxan yi, a yi a yɛtɛ fi en ma fe ra, a liga alo saraxa baxina Ala xa, naxan gan xiri rafan a ma.
3 Koni yanga suxun nun fe xɔsixine nun milan nama lu ɛ yɛ, e fe yɛtɛɛn nama fala mumɛ, alo a lan yama sariɲanxini kii naxan yi.
4 Ɛ mɔn nama fe xɔsixine nun xaxilitareya falane nun yagitareya falane ti. Ne mi daxa koni fɔ barika birana.
5 Amasɔtɔ ɛ xa ito kolon yati, fa fala muxun naxan yanga suxun nun fe xɔsixine nun milɛ feene ligama, na sese mi kɛɛn sɔtɔma Ala nun a Muxu Sugandixina mangayani. Amasɔtɔ milɛn findixi se batun nan na alo suxure kiina.
6 Ɛ nama tin muxu yo xa ɛ mayenden fala fuune xɔn, amasɔtɔ Alaa xɔlɔn fama fala suxutarene xili ma na fe sifane nan ma fe ra.
7 Nanara, ɛ nama basan ne ra.

8 Amasɔtɔ ɛ tan fan yi luxi nɛn alo dimina koni iki ɛ bata lu alo kɛnɛnna Marigin barakani. Nayi, ɛ sigan ti alo kɛnɛnna muxune.
9 Amasɔtɔ fe faɲin sifan birin nun tinxinyaan nun ɲɔndin fama kɛnɛnna nan xɔn.
10 Ɛ feene fɛsɛfɛsɛ ɛ Marigin nafan feen kolon.
11 Ɛ fefe nun dimin kɛwanla fe fuune nama malan, koni fɔ ɛ xa e ramini kɛnɛnna nin.
12 Amasɔtɔ muxune feen naxanye ligama wundoni, hali ne falan gbansanna mayagi.
13 Koni kɛnɛnna na sɔnna naxan birinye makɛnɛn, ne yigbɛma nɛn.
14 Amasɔtɔ naxan birin na yigbɛ, na bata lu kɛnɛnni. A falaxi na nan ma, a naxa,
“Ɛ tan naxanye xima, ɛ xulun,
ɛ keli faxa muxune tagi,
nayi Alaa Muxu Sugandixina ɛ luma nɛn kɛnɛnni.”
15 Nayi, ɛ a liga ɛ yeren ma ɛ sigati kiini, ɛ nama lu alo fe kolontarene, koni alo fe kolonne.
16 Ɛ fɛrɛn fen waxatine ma, amasɔtɔ waxatini itoe mi fan.
17 Nanara, ɛ nama findi xaxilitarene ra, koni ɛ kata Marigin sagoon kolon feen na.
18 Ɛ nama lugo dɔlɔn na, amasɔtɔ xurutareyaan nan na ra, koni ɛ lugo Alaa Nii Sariɲanxin na.
19 Nba, ɛ falan ti ɛ bode xa Yaburi falane nun bɛtine nun Ala tantun sigi sariɲanxine yi, ɛ bɛtin ba Marigin xa, ɛ yi a tantun ɛ bɔɲɛn birin na!
20 Ɛ barikan bira Fafe Ala xa seen birin ma fe yi waxatin birin en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli.

Ɲaxanle nun e xɛmɛne fe

21 Ɛ xuru ɛ bode ma Alaa Muxu Sugandixin yɛɛragaxuni.
22 Ɲaxanle, ɛ xuru ɛ xɛmɛne ma alo ɛ a ligama Marigin xa kii naxan yi.
23 Amasɔtɔ xɛmɛn nan ɲaxanla xunna ra, alo Alaa Muxu Sugandixin dɛnkɛlɛya yamaan xunna ra kii naxan yi, naxan luxi alo a fati bɛndɛna, a naxan nakisixi.
24 Ɲaxanle lanma nɛn e yi xuru e xɛmɛne ma feen birin yi alo dɛnkɛlɛya yamaan xuruxi Alaa Muxu Sugandixin ma kii naxan yi.
25 Xɛmɛne, ɛ fan xa ɛ ɲaxanle xanu alo Alaa Muxu Sugandixin bata dɛnkɛlɛya yamaan xanu kii naxan yi, a yi a yɛtɛ fi e fe ra,
26 alogo a xa e rasariɲan, a yi e rafixa igen nun fala xuiin xɔn,*
27 alogo a xa e ti a yɛtagi yama nɔrɔxin na, alo lɔxɔ yo mi dugin naxan na, a mi yiɲɔrɔnmɔnxi, fɛ yo mi a ra koni yama sariɲanxin na a ra fɛtareyani.
28 Xɛmɛne lan e xa e ɲaxanle xanu na kii nin alo e yɛtɛ gbindina. Xɛmɛn naxan a ɲaxanla xanuma, na bata a yɛtɛ xanu.
29 Muxu yo munma a yɛtɛ fati bɛndɛn naɲaxu singen. Koni a a dɛgema nɛn ki faɲi, a yi a masuxu alo Alaa Muxu Sugandixin dɛnkɛlɛya yamaan masuxuma kii naxan yi
30 amasɔtɔ a fati bɛndɛn yirene nan en tan na.
31 Kitabun naxa, “Nanara, xɛmɛna a nga nun a fafe beɲinma, a yi a maso a ɲaxanla ra, e findi fati bɛndɛ kedenna ra.”†

* **5:26: 5.26** A muxune rasariɲanma ***igeni***, a e rafu e tubi xinla ma. A mato Tito 3.5 kui. A mɔn muxune rasariɲanma Yesu nun a ***fala xuiin xɔn***. A mato Yoni 1.1 nun 15.3 kui. † **5:31: 5.31** Dunuɲa Fɔlɔn 2.24

32 Wundo gbeen nan ito ra, koni n na Alaa Muxu Sugandixin nun dɛnkɛlɛya yamaan nan ma fe falama.
33 Koni ɛ fan birin xa ɛ ɲaxanla xanu alo ɛ yɛtɛna, ɲaxanla fan yi a xɛmɛn binya.

6

Diine nun e sɔtɔ muxune fe

1 Diine, ɛ ɛ sɔtɔ muxune fala xuiin suxu Marigina fe ra, amasɔtɔ na nan tinxin.
2 Yamari singen nan ito ra tuli saan saxi naxan fari, a naxa, “I baba nun i nga binya
3 alogo i xa hɛrin nun siimaya xunkuyen sɔtɔ dunuɲa yi.”*
4 Dii fafane, ɛ nama ɛ diine raxɔlɔ. Koni ɛ e xuru, ɛ yi e maxadi Marigina kiraan xɔn.

Konyine nun e kanne fe

5 Konyine, ɛ kanne fala xuiin suxu naxanye ɛ xun na dunuɲa yi, ɛ yi e binya, ɛ gaxu e yɛɛ ra. Ɛ e sagoon liga ɛ bɔɲɛ faɲin na alo ɛ a ligama Alaa Muxu Sugandixin xa kii naxan yi.
6 Ɛ nama a liga e yɛ xɔnna gbansan xan yi, alogo ɛ xa rafan e ma, koni alo Alaa Muxu Sugandixin yɛtɛna konyine, ɛ Ala sagoon liga ɛ bɔɲɛn birin na.
7 Ɛ wali e xa ɲɛnige faɲini, alo ɛ walima Marigin nan xa, muxune mi a ra.
8 Bayo ɛ a kolon fa fala Marigin muxun birin saranma nɛn a wali faɲin na, xa a findi konyin na hanma xɔrɔna.
9 Konyi kanne, ɛ fan xa a liga ɛ konyine xa na kiini. Ɛ nama ɛ kɔnkɔ e ma. Ɛ xa a kolon, a ɛ nun ɛ konyine birin kari keden peen sa ariyanna yi, naxan mi muxune rafisama a bode xa.

Alaa yɛngɛ so seene

10 Falani soxin naxan na, ɛ sɔbɛ so Marigina fe yi a sɛnbɛn barakaxini.
11 Ɛ Alaa yɛngɛ so seene birin tongo alogo ɛ xa nɔ tiyɛ Yinna Manga Setanaa kɔtɛne birin yɛɛ ra.
12 Amasɔtɔ en mi adamadiine xan yɛngɛma, koni kuntigine nun nɔ kanne nun sɛnbɛ kanna naxanye dunuɲa yidimixini ito xun na, e nun yinna ɲaxin naxanye koren nun bɔxɔn lan tagini.
13 Nanara, iki ɛ xa Alaa yɛngɛ so seene birin tongo alogo waxati ɲaxin na a li, ɛ xa nɔ tiyɛ na yaxune yɛɛ ra, ɛ yi nɔɔn ti feen birin yi, ɛ yi lu ɛ funfuni ken!
14 Nanara, ɛ xa ti ken! Ɲɔndin yi findi ɛ tagi xidin na, tinxinyaan yi findi ɛ kanke yɛ masansanna ra.
15 Ɛ mayitɔnna nun ɛ wɛkilɛn xa lu alo ɛ sankidina ɛ sanni Yesu a fe Xibaru Faɲin nalideni naxan bɔɲɛ xunbenla fima.
16 Ɛ dɛnkɛlɛyaan xa lu ɛ yi alo ɛ yɛ masansan wure lefana ɛ yii ɛ Fe Ɲaxin Kanna xalimakuli radɛgɛxine birin natuun naxan na.
17 Ɛ xa kisi feen nasuxu alo xunna makantan wure kɔmɔtina, ɛ Alaa falan lu ɛ yii Alaa Nii Sariɲanxina silanfanna ra.†
18 Ɛ Ala maxandi waxatin birin Alaa Nii Sariɲanxin barakani Ala maxandin sifan birin yi. Ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi na ma, ɛ tunnafan Ala maxandin ma yama sariɲanxin birin ma fe ra waxatin birin.

---

* **6:3: 6.3** A mato Xɔrɔyaan 20.12 nun Sariyane 5.16 kui. † **6:17: 6.17** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

19 Ɛ Ala maxandi n fan xa, alogo n na keli fala tideni waxatin naxan yi,
Ala xa falan so n yii, n yi n wɛkilɛ Xibaru Faŋin wundo feen makɛnɛndeni
yamaan xa,
20 n findixi xɛraan na naxan ma fe ra hali n to xidixi yɔlɔnxɔnna ra iki. Ɛ
Ala maxandi, alogo n xa n wɛkilɛ falan tideni alo n daxa kii naxan yi.

Xɔntɔn dɔnxɛne

21 En nafan ngaxakedenna nun en walikɛ bode tɔgɔndiyaxin Tikiko
naxan walima Marigin xa, na n ma fe birin yɛbama nɛn ɛ xa, alogo ɛ fan xa
n ma fe xibarune kolon e nun n feen naxanye ligama.
22 N na a rasigama ɛ ma na nan ma alogo ɛ xa nxɔ fe kolon, a yi ɛ
ralimaniya.
23 Fafe Ala nun Marigi Yesu a Muxu Sugandixin xa bɔŋɛ xunbenla nun
xanuntenyaan nun dɛnkɛlɛyaan fi en ngaxakedenne birin ma.
24 Naxanye xanuntenyaan mi ŋanma en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixin xa, Ala xa hinan ne ra.

Filipi Kaane

Pɔli Alaa Falan Naxan Nasiga Filipi Kaane Ma

Yesu a Xɛra Pɔli nan Alaa falani ito sɛbɛxi Yesu a muxune ma naxanye yi dɔxi Filipi taani. Waxati danguxini, Pɔli bata yi kawandin ba na. E dɛnkɛlɛyaan yi sabati ki faɲi, han e yi Pɔli mali a wanla ra yire gbɛtɛ yi. Na birin yɛbaxi Xɛrane Kɛwanle kitabu yiren kui a sora 16.

Pɔli to sa Romi kasoon na a dɛnkɛlɛyana fe ra, Ala yi a liga a xa kɛdine sɛbɛ dɛnkɛlɛya yamane ma. Pɔli yi kɛdi keden sɛbɛ Filipi kaane ma. A yi e ralimaniya alogo e xa lu Ala sagoon kui, e mɔn xa findi misali faɲin na naxan nɔɛ a ligɛ muxu gbɛtɛ yi bira Yesu fɔxɔ ra. Pɔli yi a rabira e ma a e mi nɔɛ e yɛtɛ rakisɛ e wali faɲine xɔn, fɔ Yesu barakani naxan a yɛtɛ baxi saraxan na dunuɲa birin xa.

Xɛra Pɔli Yesu a fe Xibaru Faɲin kawandin ba nɛn Filipi taani Girɛki kaane yamanani, a yi dɛnkɛlɛya yamaan malan fɔlɔ mɛnni a xɛraya sigati firinden ni (Xɛrane Kɛwanle 16.12-24 mato). Ɲɛɛ dando danguxina, a yi kasoon na waxatin naxan yi (Filipi kaane 1.7 mato), Xɛra Pɔli yi ngaxakedenya kɛdin sɛbɛ Filipi kaane ma. A yi wama e nuwali sa feni se fixine fe ra e bata yi naxanye rafa a ma so Epaforodite yii, a tan yɛtɛɛn yi tɔrɔni waxatin naxan yi. A mɔn yi wama nɛn a xa a fala e xa a e xa e sɛnbɛ so e tinxin Alaa Muxu Sugandixin yɛɛ ra yi. E mɔn nama kunfa wule dinane xɔn ma naxanye e yamaan yɛ.

Kitabun yireni ito fɔlɔni (1.1-11), Pɔli a sɛwan nun a wali faɲi kolonna nan mayitama Filipi dɛnkɛlɛya muxune ra. Na xanbi ra, a yi a yɛtɛ kiin yɛba. A bɔɲɛ xunbenla naxan sɔtɔma Yesu barakani, a yi na mayita hali a to mi a kolon Romi kaane yi naxan ligama a ra kasoon na. (Filipi Kaane 1.12-26) A yi e kawandi a e xa lu dɛnkɛlɛya kɛndɛni, e yi lanna raso e tagi, e yi xuru e bode ma, nii faɲin yi lu e yi naxan kelixi Yesu ma (1.27-2.18). Benun e mɔn xa e bode to, Pɔli naxa, a Filipi kaane xɛra Epaforodite nun Pɔli fɔxɔrabira Timɔte xa lu e nun Filipi kaane tagi. (2.19-30)

Na xanbi ra, Pɔli mɔn yi e rakolon muxune fe ma naxanye mi tinxinxi Yesu a fe Xibaru Faɲin xa. A yi a fala Filipi kaane xa a e xa lu alo a tan, e yi e sɛnbɛ so dɛnkɛlɛyani, e yi lu alo Yesu (Filipi Kaane sora 3). Kitabun yireni ito raɲanxi kawandi wuyaxi nan ma e nun nuwali saane nun xɔntɔnne (Filipi Kaane sora 4). To, Yesu a muxune mɔn nɔma limaniyaan sɔtɔdeni Kitabun yireni ito xɔn.

Xɔntɔnne

1 N tan Pɔli nun Timɔte, Alaa Muxu Sugandixin Yesu a walikɛne, nxu bata ɛ tan Alaa Muxu Sugandixina yama sariɲanxin xɔntɔn naxanye sa Filipi taani e nun dɛnkɛlɛya yamaan xunmatone nun mali tiine.

2 En Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔɲɛ xunbenla fi ɛ ma.

Pɔli Ala maxandina Filipi dɛnkɛlɛya muxune xa

3 Ɛ fe na rabira n ma waxati yo yi, n barikan birama nɛn Ala xa.

4 N na Ala maxandima ɛ xa sɛwan nin waxatin birin!

5 Amasɔtɔ ɛ bata n mali Yesu a fe Xibaru Faɲin nalideni keli lɔxɔ singen ma han to.

6 N laxi a ra yati, Ala naxan wali faɲini ito fələxi ɛ tagi, a a rakamalima nɛn
han a Muxu Sugandixin Yesu fa ləxəni.
7 A lan xaxinli ito xa lu n ma ɛ fe yi, amasətə ɛ fe ramaraxi n bəɲɛni. Bayo
xa n xidixi yələnxənna ra, hanma xa n Yesu a fe Xibaru Faɲin xun
mayɛngɛma, n yi a yɛba, en birin Alaa hinanni.
8 Ala nan n seren na a ɛ rafan n ma xanuntenya kɛndɛni naxan kelixi Yesu
Alaa Muxu Sugandixin yɛtɛɛn ma.
9 N ma Ala maxandin ni ito ra: Ala xa lu ɛ xanuntenyaan fari sɛ fe kolonna
nun famun kɛndɛn na han,
10 alogo ɛ xa nə fe faɲin kolonɲɛ, ɛ yi lu fɛtareyaan nun səntareyani han
Alaa Muxu Sugandixin fa ləxəna.
11 Ɛ xa dɛfe kɛwali tinxinxine yi naxanye kelima Yesu Alaa Muxu
Sugandixin ma, Ala binye feen nun a batu feen na.

Pəli kasoon na

12 Ngaxakedenne, n waxi a xən ma nɛn, ɛ xa a kolon feen naxanye liga n
na, ne bata Yesu a fe Xibaru Faɲin mali, a siga yɛɛn na.
13 Amasətə a bata makɛnɛn mangana sofane birin nun muxune birin xa,
fa fala a n kasoon na Alaa Muxu Sugandixin nan ma fe ra.
14 Ngaxakedenna naxanye e lannayaan saxi Marigini, n to saxi kasoon
na, ne bata wɛkilɛn sətə Alaa falan nalideni ki faɲi, e mi gaxu.
15 Ɲəndin na a ra, e tan ndee Alaa Muxu Sugandixina fe kawandi bama
milɛn nun lantareyaan nin, koni ndee a ligama ɲɛnige faɲiyaan nin.
16 Ne a ligama xanuntenyaan nin, amasətə e a kolon a n ma wanla findixi
Yesu a fe Xibaru Faɲin xun mayɛngɛ feen nan na.
17 Bodene tan Alaa Muxu Sugandixina fe kawandin bama yɛtɛ yigboon
nin. E miriyane mi fan. E waxi nde sa feni n ma tərən fari kasoon na.
18 Fefe mi na ra. Xa e miriyaan findi a faɲin na, xa a findi a ɲaxin na, Alaa
Muxu Sugandixina fe bata rali kiin birin yi. Na bata n sɛwa, n mən luma
nɛn sɛwani.
19 Amasətə n na a kolon fa fala na birin findima n ma kisin nan na ɛ Ala
maxandine nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina Niin barakan nin.
20 Bayo n naxan mamɛma e nun naxan xəli n ma, n nama yagi fe yo yi
mumɛ. Koni n xa limaniya iki alo waxati danguxine yi alogo yamaan xa
Alaa Muxu Sugandixin binya n fati bɛndɛna fe ra, xa n lu n nii ra, hanma xa
n faxa.
21 Amasətə Alaa Muxu Sugandixin nan findixi n tan ma dunuɲa yi gidin
na, sayaan yi findi tənən na n xa.
22 Koni xa n lu dunuɲa yi, n nɔɛ wali faɲina nde kɛ nɛn. N lan n xa nanse
liga? N mi a kolon.
23 Fe firinni itoe birin xənla n ma: N waxi keli feni dunuɲani ito yi, n sa lu
Alaa Muxu Sugandixin fɛma, na nan fan ki faɲi.
24 Koni ɛ tan ma fe ra, a lan n lu n nii ra fati bɛndɛni.
25 N to laxi na ra, n bata a kolon a n luma nɛn ɛ yɛ alogo ɛ xa siga yɛɛn na, ɛ
sɛwa ɛ dɛnkɛlɛyani.
26 N mən na xɛtɛ ɛ fɛma, ɛ Alaa Muxu Sugandixin Yesu matəxən xun
masama nɛn n ma fe ra.
27 Koni, ɛ siga ti kiin xa lan Alaa Muxu Sugandixina Xibaru Faɲin ma,
alogo xa n fa ɛ fɛma, hanma xa n be, n xa a mɛ nɛn fa fala ɛ xaxili kedenni, ɛ
səbɛ soxi ɛ bode xən ma dɛnkɛlɛyani Xibaru Faɲina fe ra kii kedenni.

28 Ɛ nama gaxu ɛ yɛngɛfane yɛɛ ra mumɛ! Na a yitama e ra nɛn fa fala e
halagima nɛn, a ɛ tan kisin kiraan nan xɔn Ala barakani.
29 Bayo a bata a ragidi a hinanni a ɛ xa la Alaa Muxu Sugandixin na, ɛ mɔn
yi tɔrɔ a fe ra,
30 ɛ lu na yɛngɛ kedenna soɛ, ɛ n to naxan soɛ, alo ɛ mɔn bata a mɛ kii
naxan yi, han iki n na fari.

2

Yesu raliga fena

1 Xa Alaa Muxu Sugandixin sɛnbɛ yo fima ɛ ma, xa a xanuntenyaan
limaniya yo fi ɛ ma, xa lanbodeya yo ɛ nun Alaa Nii Sariŋanxin tagi, xa
xanuntenyaan nun kininkinin yo ɛ yi,
2 nba, ɛ xa n ma sɛwan nakamali, ɛ yi lan ɛ bode ma, xanuntenya kedenna
yi lu ɛ tagi, e nun xaxili keden.
3 Ɛ nama fefe liga yɛtɛ yigboni hanma wasoni, koni ɛ yɛtɛ magodo, ɛ yi
bonne yatɛ dangu ɛ yɛtɛɛn na.
4 Ɛ nama ɛ miri ɛ makone gbansanna ma fɔ bonne fan gbeena.
5 Ɛ kɛŋaan xa lu ɛ bode tagi alo Alaa Muxu Sugandixina, Yesu.
6 Alayaan yi a tan naxan yi
a mi na ramara a yɛtɛ yi.
7 Koni a yi a mɛ a yɛtɛ ra,
a yi a yɛtɛ findi konyin na,
a lu adamadiyaan kiini.
A to adamadiyaan sɔtɔ,
8 a yi xuru Alaa falan bun
han a tin sayaan ma a faxa wudin ma.
9 Na nan a ligaxi,
Ala a ratexi binyeni kore xɔnna ma,
a yi xinla fi a ma
naxan gbo xinla birin xa,
10 alogo naxanye birin kore xɔnna ma
naxanye bɔxɔ xɔnna ma e nun a bun ma,
e na Yesu xinla mɛ waxatin naxan yi,
xinbin birin sinma nɛn a bun ma,
11 lɛnna birin yi a fala
fa fala Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan Marigin na,
Fafe Ala binya feen na.

Ɛ dɛgɛ alo kɛnɛnna dunuŋa yi

12 Nayi, n xanuntenne, ɛ darixi n ma falan suxɛ kii naxan yi n yɛɛ xɔri, ɛ
mɔn xa a suxu n xanbi dangu na ra iki, ɛ yi lu ɛ kisi feen nakamalɛ gaxun
nun xuruxurunni.
13 Amasɔtɔ Ala nan walima ɛ yi, alogo ɛ ɲɛnigen nun ɛ kɛwanle xa lan a
waxɔn feen ma.
14 Ɛ feen birin liga hali ɛ nama a findi mawugan nun fe matandin na,
15 alogo ɛ xa findi sɔntarene ra, ɛ sariŋan. Ɛ findi Alaa diine ra, fɛ mi
naxanye ra naxanye dɛgɛma alo sarene kore xɔnna ma waxatini ito muxu
tinxintare sariŋantarene yɛ,
16 ɛ nɛma nii rakisin falan naliyɛ. Xa ɛ na liga, n nan n kanbama ɛ yi nɛn
Alaa Muxu Sugandixin fa lɔxɔni fa fala n ma dunuŋa yi gidin nun n ma
wanla mi findixi fe fuun na.

17 Hali n faxa ɛ xa, n lu alo minse saraxan naxan nabɔxɔnma ɛ fe ra, sa ɛ dɛnkɛlɛyaan fari Ala yɛtagi naxan fan luxi alo saraxana, na n nasɛwama nɛn, en birin yi sɛwa.
18 Ɛ fan xa sɛwa na kiini, en lu en bode yi sɛwani.

Timɔte nun Epaforodite a fe

19 N xaxili tixi Marigi Yesu ra, a xa n mali Timɔte rasigɛ ɛ ma xulɛn, alogo n tan yɛtɛɛn bɔɲɛ xunbelɛ kii naxan yi ɛ xibarune fe yi.
20 Muxu gbɛtɛ mi n dɛxɔn naxan xaminxi ɛ fe ra alo a tan.
21 Bonne tɔnɔn nan tun fenma e yɛtɛ xa. E mi Yesu Alaa Muxu Sugandixin gbeen fenma.
22 Koni ɛ yɛtɛna a kolon a Timɔte bata a kɛɲaan mayita tɔrɔni, a yi a yɛtɛ findi Xibaru Faɲina walikɛɛn na n dɛxɔn alo diin nun a fafe.
23 N waxi a rasiga feni ɛ ma, n na n ma feene to fixaxi waxatin naxan yi.
24 N laxi a ra Marigin barakani fa fala n fan yɛtɛɛn sigama nɛn ɛ fɛma.
25 N bata a miri fa fala a fɛrɛ mi na fɔ n mɔn xa ngaxakedenna Epaforodite raxɛtɛ ɛ ma, n wali kɛ boden nun n yɛngɛ so bodena, ɛ naxan nafa n ma, ɛ seene so a yii n mali feen na.
26 Ɛ birin to xɔnla a ma ki faɲi! A bata kɔntɔfili bayo ɛ bata a furena fe mɛ.
27 Ɲɔndin nan a ra, a fura nɛn yati! A yi luxi ndedi a xa faxa. Koni Ala yi kininkinin a ma. A mi kininkininxi a kedenna xan ma, koni n tan fan, alogo na sunun nama sa n ma tɔrɔn fari.
28 Nanara, n waxi a rasiga feni ɛ ma mafurɛn alogo ɛ na a to waxatin naxan yi, ɛ mɔn yi sɛwa, n bɔɲɛn yi sa ndedi.
29 Ɛ a rasɛnɛ sɛwa gbeeni Marigin xinli. Ɛ na muxu sifan binya,
30 bayo a yi faxama nɛn nun Alaa Muxu Sugandixina wanla fe ra. A yi tinxi a niin fi feen ma alogo a xa n mali ɛ tan yɛtɛɛn mi yi nɔɛ naxan ligɛ.

3

Kisin sɔtɔ fena

1 Iki, ngaxakedenne, ɛ sɛwa Marigini. Na mi n tɔrɛ xa n xɛtɛ na feene ma n bata yi naxanye sɛbɛ ɛ ma nun alogo na xa ɛ ratanga.
2 Ɛ ɛ masiga fe xɔsixi rabane nun fe ɲaxi rabane ra, e nun muxun naxanye a falama fa fala xa muxun mi banxulan a mi kisima.
3 Anu, ɲɔndin naxan na, en tan nan muxu banxulanxine yɛtɛɛn na, en tan naxanye Ala batuma a Nii Sariɲanxin barakani, en tan naxanye en kanbama Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe yi, en tan naxanye mi laxi en yɛtɛ ra.
4 Xa n wa, n fan nɔɛ lɛ n yɛtɛ ra nɛn. Xa bonne e mirixi nɛn a e nɔɛ e yɛtɛ rakisɛ nɛn, n dangu ne ra pon!
5 Amasɔtɔ n banxulan n barin xii solomasɛxɛde lɔxɔn nin. Isirayila kaan nan n na, keli Bunyamin bɔnsɔnni, Heburune Heburu nan n tan na. N yi biraxi sariyan fɔxɔ ra Farisi muxune* kiin ma nun.
6 Yahudiya dina xɔnxɔnna nan yi n na nun han n yi dɛnkɛlɛya yamaan ɲaxankatama. Fɛ yo mi yi n ma tinxinna ra sariyan mabinni.

* **3:5: 3.5** ***Farisi muxune:*** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

7 Koni n yi seen naxanye yatɛma tənən na, iki n bata ne yatɛ bənən na Alaa
Muxu Sugandixina fe ra.
8 Koni n feene birin yatɛxi bənən nan na fe fisamantenni ito a fe ra naxan
findixi Alaa Muxu Sugandixin kolon feen na, Yesu n Marigina. Amasətə n
bata bənə feen birin yi a fe ra. N bata seen birin yatɛ fe fuune ra alogo n xa
Alaa Muxu Sugandixin sətə,
9 n yi lu a tan xa. N mi n yɛtɛ findima tinxin muxun na n ma sariya suxun
xən, koni fə dɛnkɛlɛyaan barakani Alaa Muxu Sugandixin ma. Tinxinyaan
na a ra naxan kelixi Ala ma a sətə dɛnkɛlɛyaan barakani.
10 N fa waxi Yesu kolon feni, e nun sɛnbɛn naxan a rakelixi sayani, nxu
nun a tan yi tərəya kedenna kolon, n yi lu alo a tan a sayani
11 alogo n fan xa keli sayani.

Giina han a danna

12 N munma yelin na birin sətɛ singen, hanma n yi kamali. Koni n
yixədəxəxi a fendeni alogo n xa n kəntənna rasuxu bayo Alaa Muxu
Sugandixin Yesu nan n fan nasuxi.
13 Nba, ngaxakedenne, n na a kolon, n munma a sətə singen. Koni n fe
keden nan nabama iki: feen naxanye n xanbi ra, n bata ɲinan ne xən.
Naxan n yɛɛ ra, n kataxi na nan li fe ra iki.
14 N na n gima, alogo n xa sa a danna li, n yi ariyanna sətə, Ala n xilixi
naxan ma a Muxu Sugandixin barakani, Yesu.
15 Nanara, en tan naxanye bata kəxə dɛnkɛlɛyani, a lan en birin xa na to na
kii nin. Koni xa fe gbɛtɛ ɛ tan nde kui, Ala na fan nafixama nɛn na kanna xa.
16 Na ma, en xun tixi dɛnaxan na, en xa siga yɛɛn na na kii nin.
17 Ngaxakedenne, ɛ birin xa n tan naliga. Muxun naxanye sigati ki luxi
alo nxu gbeena, ne nan xa findi misaala ra ɛ xa.
18 N bata yi ito fala ɛ xa nun sanɲa ma wuyaxi, n wugamatəən mən xa a
fala ɛ xa iki. Muxu wuyaxi sigati kiina e findixi Alaa Muxu Sugandixin faxa
wudin† xaranna fe yaxune ra.
19 Na muxune e raɲanma yahannama nin. E ala nan e fati bɛndɛn sagone
ra. E rafɛya feene nan nafan e ma. Dunuɲa feene nan tun nafan e ma.
20 Koni ariyanna dugurenne nan en tan na. En na en nakisimaan nan
mamɛma keli ariyanna yi, en Marigina Yesu Alaa Muxu Sugandixina.
21 A en fati bɛndɛn sɛnbɛtaren maxɛtɛma nɛn, a lu nərəni alo a gbeena, a yi
a liga sɛnbɛn na naxan feen birin saxi a nəən bun ma.

4

Pəli a maxadina

1 Nanara, ngaxakedenne, n xanuntenne nun n nafan muxune, naxanye
findixi sɛwan nun xunnayerenna ra n xa, ɛ lu Marigini gben gben, n
xanuntenne.
2 Ewodi nun Sintiki, n na ɛ mafanma, ɛ lan ɛ bode ma Marigini.
3 I tan, n lanfana, lannaya muxuna, n bata i maxandi, i xa na ɲaxanle mali
amasətə e bata wali n dɛxən Yesu a fe Xibaru Faɲina fe ra, e nun Kilementi e
nun n lanfane birin naxanye xinle sɛbɛxi Nii Rakisin Kitabun kui.
4 Ɛ sɛwa Marigini waxatin birin. N mən xa a fala, ɛ sɛwa.

† **3:18: 3.18** Romi kaane yi muxune gbangbanma ***wudin*** nan ma, e yi e faxa. Yesu sayaan nan habadan nii rakisin fima muxune ma. A faxa wudin yi findi kisin taxamasenna ra.

5 Muxun birin xa a kolon fa fala ɛ diɲaxi. Marigin famatɔɔn ni i ra!
6 Ɛ nama xamin fefe ra, koni ɛ makone fala Ala maxandideni e nun barika birani waxatin birin.
7 Nba, Ala bɔɲɛ xunbenla naxan fima, xaxinla mi nɔɛ naxan famunɲɛ, na ɛ bɔɲɛn nun ɛ xaxinla kantanma nɛn Marigini, Alaa Muxu Sugandixina Yesu.
8 Nba, dɔnxɛn na, ngaxakedenne, feen naxan yo findɛ ɲɔndin na, fe kɛndɛna, tinxinna, sariɲanna, marafanna, binyen feen naxan yo yi, xa sɔn faɲin na a ra, naxan findɛ tantunna ra, ne xa findi ɛ miriyane ra.
9 Ɛ bata xaranna naxanye sɔtɔ n na, ɛ bata naxan mɛ e nun n kɛwanle, ɛ xa ne liga. Nayi, bɔɲɛ xunbenla Ala luma nɛn ɛ xɔn ma.

Pəli a barika birana

10 N sɛwaxi Marigini ki faɲi bayo ɛ mɔn bata ɛ ɲɔxɔ lu n xɔn. Ɛ xaxili yi n xɔn nun yati koni ɛ mi fɛrɛ sɔtɔ ɛ xa a yita n na.
11 N mi ito falama ɛ xa n makoon xan ma fe ra, bayo n bata dari a ra n xa n wasa so n kiini.
12 N yiigelitɔyaan kolon, n nafulu kanyaan kolon. N bata wundo feni ito kolon fa fala xa n lugoxi hanma xa n kamɛxi, xa se gbegbe n yii hanma ndedi, n wasa soxi na yi yiren birin e nun waxatin birin bayo
13 n nɔɛ feen birin ligɛ nɛn Yesu barakani naxan sɛnbɛn fima n ma.
14 Koni hali na, ɛ bata fe faɲin liga ɛ n mali n ma tɔrɔne yi.
15 Ɛ tan Filipi kaane fan yatina a kolon, ɛ Yesu a fe Xibaru Faɲina fe mɛ waxatin naxan yi, n kelimatɔna Masedoniya yi, ɛ tan nan tun n mali dɛnkɛlɛya yamane yɛ, ɛ se faɲina ndee fi, ɛ ndee rasuxu.
16 N yi Tesaloniki taani waxatin naxan yi, sanɲa ma firin, ɛ seene rafama n ma n makoon yi naxanye ma.
17 N mi kiseene xan fenma n yɛtɛ xa, koni n waxi nɛn ɛ xa barayin nan sɔtɔ.
18 Ɛ seen naxanye birin soxi Epaforodite yii, n bata e birin masɔtɔ, ne bata n makone birin li, e n wasa. A ligaxi nɛn alo wusulanna naxan ganma saraxa faɲin na, naxan Ala kɛnɛnxi.
19 Nba, n ma Ala ɛ malima ɛ makoon birin na nɛn a nafulu kanyaan xɔn Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani.
20 En xa binyen fi en Fafe Ala ma habadan han habadan. Amina.

Xɔntɔn dɔnxɛna

21 Ɛ yama sariɲanxin birin xɔntɔn naxanye Yesu Alaa Muxu Sugandixini. En ngaxakedenna naxanye n fɛma be, ne fan ɛ xɔntɔnma.
22 Yama sariɲanxin naxan birin be, ne ɛ xɔntɔnma, katarabi Romi Manga Gbeena muxune ma.
23 Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ɛ yi.

Kɔlɔsi Kaane
Pɔli Alaa Falan Naxan Nasiga Kɔlɔsi Kaane Ma

Yesu a xɛraan Pɔli kitabu yireni ito rasiga dɛnkɛlɛya muxune nan ma naxanye yi dɔxi Kɔlɔsi taani. Pɔli singe xa mi kawandin ba e xa, koni a e fe kolon nɛn Romi taani, a yi kasoon na dɛnaxan yi. Alaa Nii Sariŋanxin yi kawandina nde fi Pɔli ma Kɔlɔsi kaane xa e nun dɛnkɛlɛya muxune birin xa naxanye dunuŋa yi.

Kɔlɔsi taan yi Efɛsi taan sogeteden binna nin fɔ kilo kɛmɛ firin yatɛ. A luxi alo Pɔli mi siga na mumɛ. A fɔxɔrabirana nde, Epafirasi nan siga na, Kɔlɔsi kaan nan yi Epafirasi ra, naxan singe sa Yesu a fe Xibaru Faŋin nali na taani (Kɔlɔsi kaane sora 1.7 nun sora 4.12).

Pɔli yi kasoon na waxatin naxan yi, yanyina nde Romi taani, Epafirasi yi fa a fala a xa a Kɔlɔsi kaane bata kunfa dina gbɛtɛ xaranna xɔn. Muxu gbɛtɛne bata sa xaranna ti Kɔlɔsi kaane xa, e naxa fa fala a xa i wama Ala kolon feni, xa i wama kisi feni, fɔ i xa sɛnbɛ gbɛtɛne nan batu, i yi so namun fena nde yi, alo banxulanna nun donse donna tɔnne nun minseene tɔnne. E to Pɔli rakolon na feene ma, mafurɛn a yi Kitabun yireni ito sɛbɛ Kɔlɔsi kaane ma, alogo a xa a fala e xa fa fala Ala kisin naxan fima, na sɔtɔ a Muxu Sugandixin Yesu nan xɔn naxan kamalixi. A yi kɛdin so Tikiko nun Onesimo yii siga e ma (sora 4.7,9).

A yelin xanbini xɔntɔnna tiyɛ e nun wali faŋi kolonna Ala xa (sora 1.1-14), Kitabun yire singen Yesu a mangayaan nan ma fe falama. A naxa, fa fala Yesu sɛnbɛn gbo ŋinanne birin xa, a Yesu nan keden findixi Alaa falan Xibaru Faŋin kanna ra (sora 1.15 han sora 2.3). Pɔli yi falan ti Kɔlɔsi kaane xa lan tantanna fe ma muxuna ndee naxan ligama e konni (sora 2.4-25). Dɔnxɛn na, a e kawandi lan e kɛwanle ma e lan e xa naxan liga Alaa Muxu Sugandixin xɔn, dɛnkɛlɛya kɛndɛni (sora 3.1 han sora 4.6).

A raŋanni, a falana nde sɛbɛ a kolon muxune ma a yi a raŋanna sɛbɛ a yɛtɛ yiin na, a falani so (sora 4.7-18). Kitabun yireni ito Alaa Muxu Sugandixin tiden yɛbama nxu xa ki faŋi.

[1] N tan Pɔli, naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛraan na Ala sagoon xɔn ma, n tan nun en ngaxakedenna Timɔte nan kɛdini ito sɛbɛxi,
[2] siga ngaxakeden sariŋanxine ma naxanye tɔgɔndiyaxi Alaa Muxu Sugandixin ma Kɔlɔsi taani.

En Fafe Ala xa hinanna nun bɔŋɛ xunbenla fi ɛ ma.

Barika birana Ala maxandideni

[3] Nxu nɛma Ala maxandima ɛ xa, nxu barikan birama Ala xa ɛ fe ra waxatin birin, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fafe.
[4] Amasɔtɔ nxu bata ɛ dɛnkɛlɛyana fe mɛ lan Alaa Muxu Sugandixina Yesu a fe ma e nun ɛ a yama sariŋanxin xanuxi kii naxan yi.
[5] Nanara, ɛ dɛnkɛlɛyaan nun ɛ xanuntenyaan xunna tixi na yigin nan na naxan namaraxi ɛ xa ariyanna yi. Ɛ bata na yigin kolon Xibaru Faŋin gbee ŋɔndi falana ɛ li waxatin naxan yi.
[6] Xibaru Faŋini ito bata fa ɛ ma alo a fama dunuŋa birin ma kii naxan yi. A fama nɛn barakan na, a yiriwa. A na kiin fan yi ɛ tagi xabu ɛ ŋɔndin mɛ lɔxɔni, ɛ yi Ala hinanna kolon.

7 Epafirasi nan ɛ tan xaranxi, en nafan walikɛ bodena, naxan findixi ɛ tan
xa Alaa Muxu Sugandixina xɛra tɔgɔndiyaxin na.
8 A tan nan a falaxi nxu xa, Alaa Nii Sariɲanxin xanuntenyaan fixi ɛ ma
kii naxan yi.
9 Na nan a toxi, xabu nxu na mɛ lɔxɔni, nxu Ala maxandima ɛ xa tun! Nxu
mafanna tima alogo ɛ xa kamali Ala sagoon kolonni e nun fekolonna nun
xaxilimayaan birin Alaa Nii Sariɲanxin naxan fima.
10 Nayi, ɛ nɔɛ sigan tiyɛ nɛn alo Marigin waxi a xɔn ma kii naxan yi, ɛ yi a
kɛnɛn kiin birin yi. Ɛ sabati ɛ kɛwali faɲine xɔn ɛ yiriwa Ala kolonni.
11 Nxu mɔn Ala maxandima alogo ɛ xa sɛnbɛ gbeen sɔtɔ Ala gbee sɛnbɛ
nɔrɔxin xɔn ma, ɛ nɔ ɛ tunnafanɲɛ, ɛ mɔn yi limaniya.
12 Ɛ xa barikan bira Fafe Ala xa sɛwani bayo a tan nan a ligaxi ɛ yi ɛ gbee
kɛɛn sɔtɔ naxan kɛnɛnna mangayani yama sariɲanxin xa.
13 A tan bata en xunba dimin nɔɔn bun ma, a en xali a rafan dii xɛmɛna
mangayani
14 naxan en xunba, a yi en yulubine xafari.

Alaa Muxu Sugandixina

15 Ala totaren maligan nan a Muxu Sugandixin na. A tan nan dii singen
na daala birin yɛ.
16 Amasɔtɔ Ala bata seen birin da a tan barakani kore xɔnna nun bɔxɔn
ma, seen naxanye toma e nun naxanye mi toma, mangayane, kuntigine, nɔ
kanne, e nun sɛnbɛ kanne. Seen birin daxi a tan nan baraka yi a tan xa.
17 A yi na benun seen birin xa da. Sena ngaan masuxi a tan nan xɔn.
18 A tan nan dɛnkɛlɛya yamaan xunna ra naxan luxi alo a fatina. A tan
nan habadan muxu singe kelixin na sayani, alogo a xa findi yɛɛratiin na
feen birin yi.
19 Amasɔtɔ a bata rafan Ala ma a xa a kɛɲa kamalixin birin lu Yesu yi.
20 A mɔn bata tin, a xa e nun seen birin tagini tɔn naxan bɔxɔn nun kore
xɔnna ma a Muxu Sugandixin barakani. A wunla yi mini a faxa wudin ma
alogo a xa bɔɲɛ xunbenla fi en ma.
21 A fɔlɔni nun, ɛ yi makuya Ala ra pon! Ɛ yi ɛ yɛtɛ findi a yaxune ra ɛ
miriyane nun ɛ kɛwali ɲaxine xɔn.
22 Koni iki, a bata ɛ tagini tɔn a fati bɛndɛna sayaan xɔn ma, alogo a xa fa ɛ
rasariɲanxin na a yɛtagi. Fɛ mi fa ɛ tan yi, a mi fa ɛ magima.
23 Koni, fɔ ɛ xa lu dɛnkɛlɛyaan fari ken, alogo ɛ nama makuya Xibaru
Faɲin yigin na ɛ naxan mɛxi naxan nalixi daala birin ma e nun n tan Pɔli
findi naxan wali muxu ra.

Pɔli a wanla

24 Iki, n sɛwaxi n ma tɔrɔne yi ɛ fe ra, bayo na tɔrɔya dɔnxɛn naxanye luxi
Alaa Muxu Sugandixina tɔrɔn na, n na dɛfema nɛn n fati bɛndɛni dɛnkɛlɛya
yamaan xa naxan findixi a fatin na.
25 Ala nan n findixi dɛnkɛlɛya yamana walikɛɛn na, a n xa Alaa fala
kamalixin nali ɛ ma.
26 Wundon na a ra naxan yi luxunxi waxati danguxine yi muxun birin
ma, koni iki a bata a yɛ makɛnɛn a yama sariɲanxin xa.
27 Ala bata tin a siyane birin yi a wundo fe tilinxi mamirinxin kolon. Na
wundon ni i ra: Alaa Muxu Sugandixin luma ɛ tan yi. Yigin na a ra, a ɛ xa
nɔrɔ.

28 Nxu Muxu Sugandixina fe ralima muxun birin ma, nxu e kawandi, nxu yi e xaran fekolonna birin na alogo nxu xa fa muxun birin dɛfexin na Alaa Muxu Sugandixin ma.
29 N walima a xɔdɛxɛn na na feen nan ma. N na n sɔbɛ so a sɛnbɛ gbeeni naxan walima n yi fangan na.

2

1 N wama nɛn ɛ xa a kolon a n yɛngɛ gbee sifan naxan yi ɛ xa e nun Layodise kaane e nun naxanye birin munma n gbindin to.
2 N yɛngɛn soma e xa nɛn alogo e bɔɲɛn xa limaniya, e findi gbindi kedenna ra xanuntenyani, e yi fekolonna kamalixin sɔtɔ xaxilimayani alogo e yi Alaa wundo feen kolon, Alaa Muxu Sugandixina,
3 dahamun fekolonna nun xaxinla birin luxunxi naxan yi.

4 Nba, n na a falama ɛ xa, alogo muxu yo nama ɛ mayenden fala ɲaxumɛne ra.
5 Bayo hali n gbindin mi ɛ fɛma koni n xaxili ɛ xɔn. N sɛwaxi, n na a to sariyan naxan ɛ tagi e nun ɛ dɛnkɛlɛya kɛndɛna Alaa Muxu Sugandixin ma!

Nii nɛnɛn dɛfexina Yesu yi

6 Nayi, bayo ɛ bata Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin sɔtɔ, ɛ lu a tan yi.
7 Ɛ xa ɛ salenna bitin, ɛ sabati a tan yi. Ɛ sɛnbɛ so dɛnkɛlɛyani alo e ɛ xaranxi kii naxan yi. Ɛ xa barikan bira Ala xa waxatin birin.

8 Ɛ a liga ɛ yeren ma. Nanara, muxu yo nama ɛ findi konyin na dunuɲa fala ɲaxumɛne nun mayanfa feene xɔn, fata adamane namunne nun dunuɲa gele ma feene ra, naxanye mi kelixi Alaa Muxu Sugandixini.
9 Amasɔtɔ alaya kamalixin birin luxi Yesu fati bɛndɛn nin.
10 Ɛ fan bata kamali a tan yi. A tan nan sɛnbɛne nun nɔɔne birin xunna ra.

11 Ɛ bata banxulan Yesu xɔn, muxune banxulan tiin mi naxan na, koni naxan muxune xɔrɔyama fati bɛndɛn nafan feene sɛnbɛn bun, Alaa Muxu Sugandixin naxan ligama.
12 Amasɔtɔ ɛ rafu igeni waxatin naxan yi, ɛ nun Yesu bata maluxun ɛ bode xɔn ma. Ɛ mɔn bata keli sayani ɛ bode xɔn ma dɛnkɛlɛyaan barakani Ala sɛnbɛn ma naxan a rakelixi sayani.
13 Ɛ faxaxin nan yi a ra nun ɛ hakɛne fe ra e nun ɛ fati bɛndɛn banxulantareyaan ma. Koni iki, Ala bata en hakɛne mafelu, a ɛ nun Yesu niin bira ɛ yi ɛ bode xɔn ma.
14 Doli kɛdin naxan yitɔnxi en xili ma e nun tɔnna naxanye yi en halagima, a bata ne ba, a e ɲan, a e gbangban a faxa wudin fari.
15 Na kiini, Ala bata nɔ kanne nun sɛnbɛ kanne yɛngɛ so seene ba e yii, a ti e yɛɛ ra dunuɲa yɛtagi alo muxu suxine yɛngɛni, a nɔɔn sɔtɔ e ma a sayaan barakani a faxa wudin ma.
16 Nanara, ɛ nama tin muxu yo xa ɛ kiti ɛ donsena fe ra hanma ɛ minsena hanma sali lɔxɔna nde, hanma kike nɛnɛn malanne, hanma Matabu Lɔxɔna fe ra.
17 Ne birin findixi fe famatɔne nininna nan na naxanye yi fama, koni ɲɔndin yɛtɛɛn findixi Alaa Muxu Sugandixin nan na.
18 Ɛ nama tin, muxu yo xa ɛ yalagi wulen yɛtɛ magodoni e nun maleka batun xɔn. Na muxu sifana a kanbama a xiye toxine nan ma fe ra. A lugoxi waso fuun nan na a munadabayaan miriyani,

19 a ba Yesu yi. Anu, a tan nan luxi alo fati bɛndɛn xunna. Yesu barakani
fatin birin baloxi, a findi kedenna ra salen seene nun fasane xɔn, a yi gbo
alo Ala waxi a xɔn ma kii naxan yi.

Xərəyana Yesu yi

20 Xa ɛ nun Alaa Muxu Sugandixin bata faxa ɛ bode xɔn, a yi ɛ xərəya
dunuɲa gele ma feene ma, nanfera nayi ɛ sigan tima alo dunuɲa gbee
muxun nan ɛ tan na? Nanfera ɛ tinma e xa tɔn sifani itoe sa ɛ ma?
21 Ɛ nama a tongo! Ɛ nama a mato ɛ lɛnna ra! Yiin nama din a ra!
22 Ne findixi seene nan na naxanye lɔma ayi e na rawali waxatin naxan
yi. Ne findixi yamarine nun xaranne nan na fata muxune ra.
23 Na yamarine maligaxi fekolonna nan na, fata e karahan batu kiin ma, e
nun e yɛtɛ magodona, e nun e fati bɛndɛn suxu kii xɔdɛxɛna, koni sɛnbɛ mi
ne yi, e yi fati bɛndɛn natane xuru.

3

Alaa kirana

1 Bayo ɛ nun Alaa Muxu Sugandixin bata rakeli sayani, nayi ɛ xa ariyanna
feene fen, Alaa Muxu Sugandixin dɔxi Ala yiifanna ma dɛnaxan yi.
2 Ɛ xa ɛ miri ariyanna feene ma, ɛ nama ɛ miri dunuɲa feene ma.
3 Amasɔtɔ ɛ bata faxa, ɛ dunuɲa yi gidin luxunxi Alaa Muxu Sugandixini
Ala xɔn.
4 Alaa Muxu Sugandixin na mini kɛnɛnni, a tan naxan ɛ rakisixi, ɛ fan
minima nɛn a fɛma a binyeni.
5 Nanara, dunuɲa fe kobin naxanye ɛ yi, ɛ xa ne yiiba: yanga suxuna, xɔsi
feene, kunfa ɲaxine, waxɔn fe ɲaxine, e nun milɛntenyana, naxan findixi se
batun na.
6 Sɔnna sifani itoe nan Ala xɔlɔn nafama fala suxutarene ma.
7 Ɛ tan fan yɛtɛɛn yi sigan tima na kii nin nun ɛ to yi ɛ dunuɲa yi gidin
ligama e yi.
8 Koni iki, ɛ xa na feene birin yiiba: xɔlɔna, bɔɲɛ teena, ɲaxuna, konbina, e
nun fala ɲaxin naxan minima ɛ dɛ.
9 Ɛ nama wulen fala ɛ bode xa amasɔtɔ ɛ bata muxuya fonna yiiba e nun a
kɛwanle.
10 Ɛ mɔn bata muxuya nɛnɛn sɔtɔ naxan luma yitɔnɲɛ Ala kolonni han a
findi a da muxun maligan na.
11 Na dali nɛnɛni, Girɛkine nun Yahudiyane, banxulanne nun
banxulantarene, xɔɲɛne nun xuluntarene, konyine nun xɔrɔne, ne birin
keden Alaa Muxu Sugandixini, fangan naxan yi feen birin yi.
12 Nanara, bayo Ala bata ɛ yɛba, a ɛ findi a rafan yama sariɲanxin na, ɛ xa
kininkininna nun fanna nun yɛtɛ magodon nun limaniyaan nun diɲan
tongo.
13 Ɛ xa diɲa ɛ bode xa, ɛ ɛ bode mafelu. Xa nde feen liga a lanfaan na, ɛ xa ɛ
bode mafelu alo Marigin bata ɛ mafelu kii naxan yi.
14 Ɛ xa xanuntenyaan sa ne fari, naxan e birin dɛfema.
15 Alaa Muxu Sugandixina bɔɲɛ xunbenla xa yiriwa ɛ bɔɲɛni. Bayo Ala ɛ
xilixi na nan xɔn, ɛ findi fati bɛndɛ kedenna ra. Ɛ findi wali faɲi kolonna ra.
16 Alaa Muxu Sugandixina falan xa lu ɛ yi, a ɲaxunna birin yi, ɛ yi ɛ bode
xaran, ɛ yi ɛ bode kawandi fekolonna birin yi, e nun Yaburi falane nun
bɛtine nun Ala tantun sigi sariɲanxine ra. Ɛ barikan bira Ala xa ɛ bɔɲɛni.

17 Ɛ naxan birin ligama hanma ɛ a fala, ɛ xa na birin liga Marigi Yesu xinli ɛ yi barikan bira Fafe Ala xa a barakani.

Denbaya sariyana

18 Ɲaxanle, ɛ xuru ɛ xɛmɛne ma alo a lan ɲaxanle ma kii naxan yi Marigin yɛtagi.

19 Xɛmɛne, ɛ ɲaxanle xanu, ɛ nama ɲaxu e ra.

20 Diine, ɛ sɔtɔ muxune fala xuiin suxu feen birin yi, amasɔtɔ na nan nafan Marigin ma.

21 Dii fafane, ɛ nama ɛ diine raxɔlɔ alogo e nama tunnaxɔlɔ.

22 Konyine, ɛ kanne fala xuiin suxu feen birin yi naxanye ɛ xun na dunuɲa yi. Ɛ nama wali e yɛ xɔnna gbansan xan yi, alogo ɛ xa rafan e ma, koni ɛ wali bɔɲɛ faɲin na Marigin binya feen na.

23 Ɛ nɛma fefe ligɛ, ɛ xa a liga ɛ bɔɲɛn birin na alo ɛ a ligama Marigin xa kii naxan yi koni muxune mi a ra.

24 Bayo ɛ a kolon, fa fala ɛ ɛ saranna sɔtɔma nɛn Marigin yii, a kɛɛn naxan namaraxi a yamaan xa. Ɛ kanna nan Alaa Muxu Sugandixin na ɛ walin naxan xa.

25 Naxan na wali tinxintareyani, a tinxintareyaan saranna sɔtɔma nɛn, bayo Ala mi muxune rafisama e bode xa.

4

1 Konyi kanne, feen naxan lan, naxan tinxin, ɛ xa na liga ɛ konyine xa. Ɛ a kolon fa fala ɛ fan kanna ariyanna yi.

Maxadine

2 Ɛ xa lu Ala maxandɛ waxatin birin, ɛ yi lu ɛ yɛɛ ra yi, ɛ barikan bira a xa.

3 Ɛ mɔn xa Ala maxandi nxu xa. Nanara, Ala xa nxɔ falan nasɔnɔya alogo n xa nɔ Alaa Muxu Sugandixina wundo feen nalideni, n kasoon na naxan ma fe ra.

4 Ɛ xa a mafan, n xa a fala a fixɛn na alo n lan kii naxan yi.

5 Ɛ sigan ti xaxilimayani dɛnkɛlɛyatarene mabinni, ɛ fɛrɛ fen waxatine ma.

6 Ɛ falan xa findi hinan fala kɛndɛn nan na. Ɛ xa a kolon ɛ muxun birin yabima a faɲin na kii naxan yi.

Xɔntɔn dɔnxɛne

7 Nxu rafan ngaxakedenna Tikiko nan n ma feen birin falɛ ɛ xa. Marigina walikɛ tɔgɔndiyaxin na a ra naxan walima Marigin xa alo n tan.

8 N na a rasigama ɛ ma alogo ɛ xa nxu kiin kolon, a yi ɛ ralimaniya.

9 En nafan ngaxakedenna, tɔgɔndiya muxuna, Onesimo sigama a fɔxɔ ra. Ɛ muxuna nde na a ra. Feen naxan danguxi be yi, e na birin yɛbama ɛ xa nɛn.

10 N kasorasa bodena Arisitaraki ɛ xɔntɔnma e nun Maraka, Baranabasi dunbode. Ɛ bata yi yamarine mɛ naxan ma fe ra, xa a fa ɛ konni, ɛ xa a rasɛnɛ ki faɲi.

11 Yisa, naxan xili sa Yusutu, na fan ɛ xɔntɔnma. Yahudiyane tagi ne nan tun walima n xɔn ma Alaa Mangayana fe ra, ne nan findixi n niini fan muxune ra.

12 Epafirasi, ɛ muxuna nde ɛ xɔntɔn Yesu a walikɛna, Alaa Muxu Sugandixina. A yɛngɛn soma ɛ xa Ala maxandini waxatin birin, alogo ɛ xa dɛfe, ɛ yi ɛ yixɔdɔxɔ, ɛ kamali Ala sagoon birin yi.

13 N na seren bama a xa, a tərəxi ɛ fe ra ki faɲi e nun Layodise kaane nun
Herapolisi kaane.
14 En nafan muxuna, Luka dandan tiina, e nun Demasi ɛ xɔntɔn.
15 Ɛ ngaxakedenne xɔntɔn nxu xa naxanye Layodise yi, e nun Nimifa nun
dɛnkɛlɛya yamaan naxan malanna tima a banxini.
16 Ɛ na kɛdini ito xaran ɛ konni, ɛ a liga a xa xaran Layodise kaane
dɛnkɛlɛya yamaan xa. Naxan fan kelima Layodise yi, ɛ na fan xaran.
17 Ɛ xa a fala Arikipe xa, ɛ naxa, “I wanla naxan sɔtɔxi Marigin na, a liga i
yeren ma, i yi a rakamali.”
18 N tan Pɔli nan xɔntɔn dɔnxɛni ito sɛbɛxi n yiin na: Ɛ nama ɲinan n ma
kasorasaan xɔn ma.

Ala hinanna xa lu ɛ xɔn.

Kɛdi Singen Tesaloniki Kaane Ma
Pɔli Alaa Falan Kɛdi Singen Tesaloniki Kaane Ma

Tesaloniki yi findixi Romi manga taan nan na Masedoniya yamanani, Girɛki yamanan kɔmɛn fɔxɔni. Xɛra Pɔli fa nɛn na taani a xɛrayaan sigatiin firindeni, a keli xanbini Filipi taani. A yi dɛnkɛlɛya muxuna ndee sɔtɔ mɛnni, koni a mi bu na, bayo Yahudiyana ndee yi na, naxanye mi yi tinxi a fe ma. Nayi, fɔ a xa yi keli nɛn Tesaloniki taani mafurɛn. Nanara, a yi siga Beere taani (Xɛrane 17.1-10). Dɔnxɛn na, a yi fa Kɔrɛnti taani, a fɔxɔrabiran Timɔte yi sa a li na, a yi Tesaloniki kaane feene yɛba a xa. Nayi, Pɔli yi kɛdi singen nasiga Tesaloniki kaane ma. Waxatina nde, a sɛbɛ Kɔrɛnti taan nin. Fe kolonne a falama fa fala Kitabun yireni ito nan singe sɛbɛ benun Ningila Yesu kitabu yire gbɛtɛye, a a sɛbɛ nɛn fɔ ɲɛɛ fu nun solofere ɲɔxɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma.

Xibarun naxanye fa sa keli Tesaloniki taani, xɛraan yi sɛwa ne fe ra. A barikan birama Ala xa lan na misali faɲin nan ma Tesaloniki kaane naxan yitama yamanan muxun bonne ra. A mɔn a falama a waxi e to feni han (1.1-3.13). Nayi, a e kawandima a e xa e tunnafan, e mɔn yi yanfan dɛnkɛlɛyani Yesu ma (4.1-12). Na xanbi ra, e bata maxɔdinna naxanye ti lan faxa muxune keli feen ma sayani e nun Alaa Muxu Sugandixin fa feen ma, a yi ne yabi (4.13-5.11). A a kɛdin naɲanxi sariyane nun xɔntɔnne nan ma (5.12-28).

Kitabun yireni ito feene nan yɛbama lan waxati raɲanne fe ma. A falama dɛnkɛlɛya muxune xa nɛn fa fala e xa seren ba, a e xa a kolon a waxatina nde fama, “e sa luma nɛn Marigin fɛma habadan!” (4.17)

1 Pɔli nun Silasi nun Timɔte nan ito sɛbɛxi siga Fafe Ala nun a Muxu Sugandixin Marigi Yesu a dɛnkɛlɛya yamaan ma Tesaloniki taani.
Ala xa hinanna nun bɔɲɛ xunbenla fi ɛ ma.

Barika birana

2 Nxu barikan birama Ala xa ɛ birin ma fe yi waxatin birin, nxu nɛma Ala maxandɛ ɛ xa.
3 Nxu nɛma Ala maxandɛ, nxu xaxili ɛ feene xɔn: ɛ dɛnkɛlɛyaan wanle nun ɛ xanuntenya wanle nun ɛ tunnafanna nun ɛ yigina Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini en Fafe Ala yɛtagi.
4 Ngaxakedenne, ɛ tan Ala xanuntenne, nxu a kolon fa fala Ala bata ɛ sugandi.
5 Amasɔtɔ nxu to Yesu a fe Xibaru Faɲin nali ɛ ma, na mi findi falan xan tun na, koni fɔ sɛnbɛn nun Alaa Nii Sariɲanxin nun xaxili ragidi kamalixina. Nxu yi sigan tima ɛ fe ra kii naxan yi ɛ tagi, ɛ na kolon.
6 Ɛ findi nɛn nxu tan nun Marigin naliga muxune ra. Hali ɛ to tɔrɔ gbeen sɔtɔ, ɛ falan nasuxu nɛn sɛwani Alaa Nii Sariɲanxin naxan fixi ɛ ma.
7 Na kui, ɛ bata findi misaala ra dɛnkɛlɛya muxune birin xa Masedoniya yamanan nun Akaya yamanani.
8 Amasɔtɔ Marigina falan xuyaxi ayi ɛ barakan nin, a mi dan Masedoniya yamanan nun Akaya yamanan xan gbansan yi. Koni ɛ dɛnkɛlɛyana Ala ma, na feen bata kolon yiren birin yi. Nayi, nxu tan mako mi fa a fala feen ma.
9 Ɛ nxu yisuxu kii naxan yi, muxune na falama e nun ɛ xɛtɛ suxurene fɔxɔ ra kii naxan yi, ɛ tubi Ala ma, ɛ habadan Ala ɲɔndin kanna batu.

10 Ɛ yi a Dii Xɛmɛn fa feen mamɛ keli kore, Ala bata naxan nakeli sayani,
Yesu naxan en xunbama Ala xɔlɔ famatɔɔn ma.

2

Pɔli a xɛrayana Tesaloniki yi

1 Ngaxakedenne, ɛ yɛtɛna a kolon fa fala nxu fa fena ɛ konni, na mi luxi
fuu.
2 Nxu bata yi tɔrɔn nun ɲaxankatan sɔtɔ Filipi taani, alo ɛ a kolon kii
naxan yi, nxu yi nxu wɛkilɛ Ala yi, nxu yi Yesu a fe Xibaru Faɲin nali ɛ ma
hali muxu wuyaxin to nxu yɛngɛ ɛ konni.
3 Amasɔtɔ nxɔ kawandi xuine mi fataxi tantanna ra hanma ɲɛnige
sariɲantarena hanma yanfantenyana.
4 Koni Ala to bata nxu kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ, a yi a falan Xibaru Faɲin taxu nxu
ra. Nxu falan tima na kii nin. Nxu mi waxi muxune xan kɛnɛn fe yi, koni
Ala naxan muxune bɔɲɛn fɛsɛfɛsɛma.
5 Bayo ɛ a kolon yati, fa fala nxu mi ɛ rawalixi wulen matɔxɔ xuiin xɔn
hanma nxu mila ɛ seene xɔn luxunni. Ala nan nxu seren na.
6 Nxu mi binyen fenma muxu yo ra, ɛ tan hanma ndee gbɛtɛye.
7 Alaa Muxu Sugandixina xɛrane to nxu ra, nxu yi nɔɛ nxɔ goronna sɛ nɛn
ɛ xun ma nun. Koni, nxu findi nɛn muxu sabarixine ra ɛ yɛ, alo dii ngana a
diin masuxuma kii naxan yi.
8 Nayi, nxu yi tinxi nxɔ sabarini nxu xa Alaa falan Xibaru Faɲin nali ɛ ma,
nxu yi nxu yɛtɛ niin fi ɛ fe ra amasɔtɔ nxu yi ɛ xanuxi han!
9 Nxu ngaxakedenne, ɛ xaxili lu nxɔ yanyin nun nxɔ kɔɛɛn wanla nun
yɛgbaan xɔn. Nxu na wanla kɛ nɛn alogo goronna nama lu muxu yo xun
ma, nxu nɛma Yesu a fe Xibaru Faɲin nalima ɛ ma waxatin naxan yi.
10 Nxu seren nan ɛ ra, e nun Ala fa fala nxu yi sariɲanna nun tinxinna
nun fɛtareyaan nin ɛ tan dɛnkɛlɛya muxune tagi.
11 Ɛ a kolon fa fala nxu luxi ɛ keden kedenna birin xa nɛn alo fafan nun a
diine kii naxan yi.
12 Nxu yi ɛ ralimaniya, nxu yi ɛ masabari, nxu yi ɛ mafan a ɛ sigati kiin xa
lan Ala ma, a tan naxan ɛ xilixi alogo ɛ xa so a mangayaan nun a binyeni.
13 Na nan a ligaxi, nxu luma barikan birɛ Ala xa waxatin birin. Bayo ɛ to
Alaa falan mɛ nxu ra, ɛ a rasuxu nɛn Alaa ɲɔndi falan yɛtɛɛn na, alo a lan kii
naxan yi, naxan walima ɛ tan dɛnkɛlɛya muxune tagi. Ɛ mi a suxu alo
muxune falana.
14 Ngaxakedenne, ɛ bata Alaa dɛnkɛlɛya yamane raliga, naxanye Yudaya
yamanani, Yesu Alaa Muxu Sugandixina muxune. Ɛ kon kaane ɛ tɔrɔ kii
naxan yi, Yahudiyane ne fan tɔrɔ nɛn na kiini.
15 E tan Yahudiyane nan Marigi Yesu faxa e nun nabine, e yi nxu fan kedi.
E mi Ala kɛnɛnɲɛ mumɛ! E muxune birin matandima.
16 E mi tinma nxu xa falan ti siya gbɛtɛne xa, alogo e xa kisi. Nayi, e luma e
yulubin nan tun fari sɛ han a dɛfe. Koni Alaa xɔlɔn bata yelin e liyɛ.

Pɔli mɔn waxi e xɔntɔn feni

17 Nxu ngaxakedenne, wulana nxu masigaxi ɛ ra waxatidi, koni nxu
bɔɲɛn mi masigaxi ɛ ra. Nxu katan birin tima alogo nxu xa fa ɛ fɛma bayo ɛ
to xɔnla bata nxu suxu han!
18 Nxu waxi fa feni ɛ fɛma, a gbengbenna n tan Pɔli bata kata sanɲa ma
firin. Koni Setana yi nxu yikala.

19 Amasɔtɔ nde findɛ nxu yigin nun nxu sɛwa xunna nun nxɔ xunna kenla
ra alogo nxu xa matɔxɔn sɔtɔ en Marigi Yesu yɛtagi a na fa waxatin naxan yi,
xa ɛ tan mi a ra?
20 Ɛ tan nan nxɔ binyen nun nxu sɛwa xunna ra yati!

3

1 Nxu to mi yi fa nɔɛ legedenna tiyɛ sɔnɔn, nayi, nxu yi lan a ma a nxu xa
lu Atɛna taani,
2 nxu yi en ngaxakedenna Timɔte rasiga ɛ ma, naxan walima Ala xa a
Muxu Sugandixina fe Xibaru Faɲin nalideni alogo a xa sa ɛ sɛnbɛ so, a ɛ
ralimaniya ɛ dɛnkɛlɛyani.
3 Nayi, ɛ tan muxu yo nama kuisan ɲaxankatani itoe fe ra. Bayo ɛ tan a
kolon a na nan nagidixi en ma.
4 Amasɔtɔ nxu yi ɛ fɛma waxatin naxan yi, nxu yi a falama ɛ xa fa fala a en
ɲaxankatama nɛn. Ɛ na kolon, na nan ligaxi.
5 Nanara, n to mi yi fa mamɛ tiyɛ, n yi Timɔte rasiga ɛ ma alogo a xa sa
xibarun sɔtɔ lan ɛ dɛnkɛlɛyaan ma. Bayo n yi gaxuxi fa fala maratantan tiin
nama ɛ ratantan, nxɔ wanla yi lu ɛ ma fuuni.
6 Koni Timɔte baxi fadeni nxu fɛma, sa keli ɛ fɛma. A bata ɛ dɛnkɛlɛyaan
nun ɛ xanuntenyana fe xibarun nali nxu ma. A naxa, a ɛ mirixi nxɔ a fe ma
sɛwani waxatin birin, a nxu to xɔnla ɛ ma ki faɲi alo ɛ fan to xɔnla nxu ma
kii naxan yi.
7 Nanara, nxu ngaxakedenne, hali nxu to tɔrɔn nun ɲaxankatani, ɛ
dɛnkɛlɛyana nxu ralimaniyaxi.
8 Iki ɛ bata nxu nii yifan nxu ma, bayo ɛ mɔn Marigina kiraan xɔn gben!
9 Nba, nxu lan nxu xa barika biran dan minɛn yi Ala xa ɛ fe ra, naxan
lanɲɛ na sɛwan yatɛn ma naxan nxu yi ɛ fe ra Ala yɛtagi?
10 Nxu Ala maxandima kɔɛɛn nun yanyin na han a gbo ayi fa fala a nxu xa
ɛ to, alogo naxan dasaxi ɛ dɛnkɛlɛyani, nxu yi na rakamali.
11 En Fafe Ala yɛtɛɛn nun en Marigi Yesu xa kirani tɔn nxu xa, siga ɛ fɛma.
12 Xanuntenyaan naxan ɛ tagi e nun naxan ɛ nun muxun birin tagi,
Marigin xa na fari sa, a ragbo ayi alo nxu gbeen kii naxan yi ɛ tan xa.
13 A xa ɛ bɔɲɛn sɛnbɛ so alogo fɛ yo nama lu ɛ sariɲanni en Fafe Ala yɛtagi,
en Marigi Yesu nun a sariɲantɔne birin fa waxatini.

4

Sigati kii naxan Ala kɛnɛnxi

1 Dɔnxɛn na, ngaxakedenne, nxu ɛ mafanma, nxu yi ɛ kawandi Marigi
Yesu barakani. Ɛ bata a kolon nxu xɔn ma ɛ lan ɛ xa sigan ti kii naxan yi, ɛ yi
Ala kɛnɛn, ɛ yɛtɛɛn na ligama koni ɛ mɔn xa yanfan na kui.
2 Bayo ɛ a kolon nxu yamarin naxan soxi ɛ yii Marigi Yesu xinli.
3 Ala sagoon ni i ra, ɛ xa sariɲan, ɛ fata yanga suxun ma.
4 Ɛ keden kedenna birin xa ɛ yɛtɛ fati bɛndɛn suxu kiin kolon sariɲanna
nun xunna kenli.
5 Ɛ nama kunfa fe yalunxine xɔn alo dɛnkɛlɛyatarene, naxanye mi Ala
kolon.
6 Muxu yo nama hakɛn liga, a yi a dɛnkɛlɛya adamadi boden yanfa feni ito
nde yi. Nxu bata yi a fala ɛ xa nun, nxu yi a makɔxɔ ɛ xa ken, naxan na ito
ndee liga, Marigin na feen saranma na kanna ra nɛn.

7 Amasɔtɔ, Ala mi en xilixi a en xa fe sariɲantaren liga, koni a en xa sariɲan.
8 Nanara, naxan na tondi falani itoe suxɛ, na mi tondixi muxune xan xa, koni a tondixi Ala nan xa naxan a Nii Sariɲanxin fixi ɛ ma.
9 Hali nxu mi se sɛbɛ ɛ ma dɛnkɛlɛya muxun bonne xanu feen ma, amasɔtɔ ɛ ɛ bode xanuma kii naxan yi, Ala bata ɛ xaran na ma.
10 Ɛ na nan ligama ngaxakedenne birin xa Masedoniya yamanan yiren birin yi. Koni nxu ɛ mafanma ngaxakedenne, fa fala ɛ siga yɛɛn na na kui.
11 Na xa findi xunna kenla ra ɛ xa ɛ lu sabarini, ɛ yi ɛ xaxili lu ɛ feene xɔn, ɛ wali, alo nxu ɛ yamarixi kii naxan yi,
12 alogo ɛ sigati kiin xa findi binyen na dɛnkɛlɛyatarene yɛ, ɛ goronna nama lu muxu yo xun ma.

Yesu fa fena

13 Ngaxakedenne, nxu mi waxi ɛ lu feni kolontareyani muxune fe ra naxanye bata laxiraya, alogo ɛ nama lu sunuxi alo bonne, yigi mi naxanye ma.
14 En laxi a ra a Yesu bata faxa, a mɔn yi keli sayani. Na ma, en mɔn laxi a ra, a Ala faxa muxune rakelima nɛn Yesu xɔn, naxanye yi dɛnkɛlɛyaxi a ma.
15 Awa, nxu Marigina falani ito nan tima ɛ xa: Marigin fa waxatina en tan naxanye lima en nii ra, en tan singe mi tema faxa muxune yɛɛ ra.
16 Amasɔtɔ, yamarin na fi xui yitexi gbeeni, maleka kuntigin xuiin na mini, Alaa xɔtaan na fe, Marigin yɛtɛɛn godoma nɛn keli kore. Nayi, muxun naxanye faxaxi e biraxi Alaa Muxu Sugandixin fɔxɔ ra, ne nan singe kelima sayani.
17 Na xanbi ra, en tan naxanye na lu en nii ra na waxatini, en birin natema nɛn ne fɛma kundani kore mafurɛn, en sa Marigin nalan kore. En mɔn yi lu Marigin fɛma habadan.
18 Nayi, ɛ bode ralimaniya falani itoe ra.

5

Ɛ yitɔn Yesu fa waxatin yɛɛ ra

1 Nba, ngaxakedenne, hali nxu mi se sɛbɛ ɛ ma feni itoe liga waxatine fe ra,
2 amasɔtɔ ɛ yɛtɛna a kolon yati, Marigin Fa Lɔxɔn ligama nɛn alo muɲaden fama kɔɛɛn na kii naxan yi.
3 Muxune bɔɲɛ xunbenla nun maratangana fe falama waxatin naxan yi, halagin godoma e xun ma na waxatin yɛtɛɛn nin, e ratɛrɛna alo ɲaxanla dii bari kuiin na keli a ra. E mi tangɛ na ma mumɛ!
4 Koni ngaxakedenne, ɛ mi fa dimin xan yi sɔnɔn, na lɔxɔn yi ɛ ratɛrɛna alo muɲadena.
5 Ɛ birin findixi kɛnɛnna nun yanyin muxune nan na. Kɔɛɛn nun dimin gbee mi en tan na.
6 Nayi, en nama xi alo bonne, koni en lu en yɛɛ ra yi, en yi en yɛtɛ suxu!
7 Xi xɔlitɔne xima kɔɛɛn nan na, dɔlɔ minne fan e minma kɔɛɛn nan na.
8 Koni en tan naxanye findixi yanyin muxune ra, en na en yɛtɛ suxu, en yi xanuntenyaan nun dɛnkɛlɛyaan findi en kanke yɛ masansanna ra, en yi en kisi feen yigin findi en xunna makantan yɛngɛ so kɔmɔtin na.
9 Ala mi en sugandixi a xɔlɔn xan xili yi, koni a en xa kisin sɔtɔ en Marigi Yesu barakani, Alaa Muxu Sugandixina.

10 A faxaxi en xa nɛn, alogo xa en faxa, xa en lu en nii ra, en xa lu a fɛma.
11 Nayi, ɛ lu ɛ bode ralimaniyɛ, ɛ lu ɛ bode sɛnbɛ soɛ, alo ɛ a ligama kii naxan yi iki.

Kawandin nun xɔntɔn dɔnxɛna

12 Nba, ngaxakedenne, nxu ɛ mafanma ɛ xa ne binya naxanye walima a xɔdɛxɛn na ɛ tagi, naxanye tixi ɛ yɛɛ ra Marigini naxanye ɛ rakolonma feene ma.
13 Ɛ e yatɛ muxu binyene ra xanuntenyani e wanla fe ra. Lanna xa lu ɛ tagi.
14 Ngaxakedenne, nxu ɛ mafanma ɛ salantenne maxadi, naxanye tunnaxɔlɔxi e ma, ɛ yi ne ralimaniya, ɛ sɛnbɛtarene mali, ɛ diɲa muxun birin xa.
15 Ɛ a liga ɛ yeren ma muxu yo nama fe ɲaxin saran fe ɲaxin na, koni ɛ kata fe faɲin ligadeni ɛ bode xa e nun muxun birin xa waxatin birin yi.
16 Ɛ lu sɛwaxi waxatin birin.
17 Ɛ Ala maxandi waxatin birin.
18 Ɛ barikan bira Ala xa feen birin yi. Ala sagoon nan na ra ɛ xa, ɛ to Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi.
19 Ɛ nama Alaa Nii Sariɲanxini kala a wanli.
20 Ɛ nama nabiya falane raɲaxu.
21 Koni ɛ feen birin fɛsɛfɛsɛ, ɛ a faɲin namara.
22 Ɛ makuya fe ɲaxin sifan birin na.
23 Bɔɲɛ xunbenla Ala xa ɛ rasariɲan ɛ kɛɲaan birin yi. Ala xa ɛ xaxinla nun ɛ niin nun ɛ fati bɛndɛn lu fɛtareyani en Marigi Yesu fa waxatini, Alaa Muxu Sugandixina.
24 Ala naxan ɛ xilixi, na tinxin, a tan nan na ligama.
25 Ngaxakedenne, ɛ Ala maxandi nxu fan xa.
26 Ɛ ngaxakedenne birin xɔntɔn mɛnni ngaxakedenyaan xɔntɔnna sunbuni.
27 N bata ɛ yamari Marigin xinli, ɛ kɛdini ito xaran dɛnkɛlɛya muxune birin xa.
28 En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ɛ birin xɔn ma.

Kɛdi Firindena Tesaloniki Kaane Ma
Pɔli Alaa Falan Kɛdi Firinden Tesaloniki Kaane Ma

Kɛdin firinden kui naxan sɛbɛ Tesaloniki kaane ma, Xɛra Pɔli xɛtɛma feene ma a bata yi naxan fala a kɛdi singen kui: Maxɔdinna naxan lanxi Yesu fa feen ma. Na feen mɔn Tesaloniki dɛnkɛlɛya muxune yimaxama. Muxuna ndee a falama e yɛ a na lɔxɔn bata a li (2.2), nde tondima walɛ na waxati raɲanna fe ra, a to yiso, e goronna yi lu sɛ bonne xun ma (3.6-12). Nayi, Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn alogo a xa xaxili ɲaxin ba muxune xunni naxan Tesaloniki dɛnkɛlɛya muxune tɔrɔma.

Xɛra Pɔli falan fɔlɔma Ala tantunna nan ma dɛnkɛlɛyaan nun xanuntenyana fe ra, Tesaloniki dɛnkɛlɛya muxune naxan yitaxi, a mɔn Ala maxandima alogo a xa e sɛnbɛ so wanli e xilixi naxan ma (1.1-12). Na danguxina, a yi fa Kitabun yireni ito a fala xɔnna ma, naxan lanxi Alaa Muxu Sugandixin fa feen ma binyeni. Na mi ligama fɔ muxu makabɛxina nde mini kɛnɛnni, “Muxu ɲaxina,” naxan kelima Ala xili ma a murutɛ Alaa Muxu Sugandixin xili ma (2.1-12). Ɲaxuyaan waran sɛnbɛna fe ra, a lan dɛnkɛlɛya muxune xa e sɛnbɛ so e dɛnkɛlɛyani Yesu a fe Xibaru Faɲini, e yi lu Ala maxandɛ yɛ yo yɛ (2.13-3.5). Xɛra Pɔli xɔlɔxin nan falan tima salantenne ma, a yi a yita e ra bonne walima kii naxan yi alogo e goronna nama lu muxe xun ma (3.6-15). A a falan naɲanma duban nun xɔntɔnna nan ma (3.16-18).

Kitabun yirena nde naxa, “Xa naxan mi waxi wali feni, hali na kanna fan nama donse don.” (3.10) Na falan tima Kitabu xaranne nan xa a e xa a liga e yeren ma a dɛnkɛlɛyaan mi findixi salayaan na, fɔ wanla xa kɛ nɛn Ala e tixi naxanye ra lɔxɔ yo lɔxɔ.

1 Pɔli nun Silasi nun Timɔte nan ito sɛbɛxi Tesaloniki dɛnkɛlɛya yamaan
ma naxanye bata findi en Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin
gbeen na.
2 Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔɲɛ
xunbenla fi ɛ ma.

Kitina fe Marigin fa waxatini

3 Ngaxakedenne, a lan nɛn nxu xa barikan bira Ala xa ɛ fe ra waxatin
birin. Na nan daxa amasɔtɔ ɛ birin ma dɛnkɛlɛyaan gboma ayi kati, e nun ɛ
xanuntenyaan fan ɛ bode xa.
4 Nanara, nxu yɛtɛna ɛ matɔxɔma Alaa dɛnkɛlɛya yamane tagi ɛ
tunnafanna nun ɛ dɛnkɛlɛyana fe ra hali ɛ to tɔrɔxi bɛsɛnxɔnyani.
5 Na feene a yitama nɛn a Alaa kiti sa kiin tinxin naxan a ligama ɛ xa yatɛ
muxu kamalixine ra naxanye soma Alaa Mangayani, ɛ ɲaxankatani naxan
ma fe ra.
6 Ala to tinxin, naxanye ɛ ɲaxankatama, a ne saren fima ɲaxankatan na
nɛn,
7 ɛ tan naxanye ɲaxankataxi, a yi matabun fi ɛ ma e nun nxu fan. Na
ligama nɛn Marigi Yesu na makɛnɛn waxatin naxan yi, keli kore e nun a
maleka sɛnbɛmane
8 tɛɛ dɛgɛ gbeeni. A yi Ala kolontarene saran e fe ɲaxine ra naxanye mi
Marigin Yesu a fe Xibaru Faɲin falan suxi.

9 Ne ɲaxankatama habadan halagin nan na, e ba Marigin yɛtagi e nun a
binye magaxuxina.
10 Na ligama nɛn a na fa lɔxɔn naxan yi e tagi, a yama sariɲanxin birin yi a
binya, e yi kabɛ a ma naxanye birin dɛnkɛlɛyaxi. Ɛ fan taranma nɛn ne yɛ
amasɔtɔ nxu seren naxan ba ɛ xa, ɛ la nɛn na ra.
11 Na kui, nxu Ala maxandima ɛ xa waxatin birin, alogo, a bata ɛ xili feen
naxan ma, ɛ xa kamali, ɛ yi lan na ma. Nxu mɔn a xandima alogo, ɛ bata fe
faɲin naxan birin ɲɛnige, e nun ɛ na wanla naxan kɛ ɛ dɛnkɛlɛyani, Ala xa na
birin nakamali a sɛnbɛn xɔn ma.
12 Nxu na maxandin tima alogo en Marigi Yesu xinla xa binya ɛ xɔn, ɛ fan
yi binyen sɔtɔ a tan yi, en ma Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina
hinanna barakani.

2

Fe ɲaxi rabana fe

1 Ngaxakedenne, en faan Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fa feen nan
ma iki e nun en malan fena a fɛma. Nxu ɛ mafanma,
2 xa ɛ nabiya falana ndee fe mɛ hanma xibaruna hanma kɛdina naxan a
falama Marigin fa lɔxɔn bata a li, ɛ xaxinla nama mafura yifuyɛ, ɛ bɔɲɛn yi
mini, hali e naxa a fataxi nxu tan nan na.
3 Ɛ nama tin muxu yo xa ɛ mayenden kii yo yi, amasɔtɔ na lɔxɔn mi a liyɛ
fɔ na murutɛ dɔnxɛna a li singen, Xɛmɛ Sariyataren yi makɛnɛn, halagin
nagidixi naxan ma.
4 Muxune seen naxanye birin yatɛxi “alane” ra, e yi e batu, a a yɛtɛ yitema
nɛn, a yi keli ne xili ma. Na kui, a dɔxɔma nɛn Ala Batu Banxini, a yi a yɛtɛ
findi ala ra.*
5 N yi ɛ fɛma waxatin naxan yi, n yi naxan falama ɛ xa, ɛ mi ɛ yengi dɔxi ne
xɔn ba?
6 Anu, iki ɛ a kolon ki faɲi, naxan na xɛmɛn makankanxi, alogo a nama
mini han a waxatin yi a li.
7 Amasɔtɔ iki, sariyatareyaan bata wali fɔlɔ wundoni. A luma na kii nin
han naxan a makankanxi, na yi ba na singen.
8 Na waxatini, Xɛmɛ Sariyataren makɛnɛnma nɛn, Marigi Yesu naxan
halagima a dɛ foyen na, a yi a ɲan a fa feen nɔrɔn na.
9 Xɛmɛ Sariyataren fama Setana sɛnbɛn barakan nin e nun wule
kabanako feene nun wule taxamasenne nun wule fe magaxuxin sifan birin,
10 e nun tinxintareyaan sifan birin naxanye halagi muxune
mayendenma, amasɔtɔ e mi tinxi ɲɔndin nasuxɛ, a yi rafan e ma, e kisi.
11 Nanara, Ala tantanna sɛnbɛn nafama nɛn, naxan a ligɛ e la wulen na.
12 Na birin ligama nɛn alogo naxanye mi dɛnkɛlɛyaxi ɲɔndin ma,
tinxintareyaan nafanxi naxanye ma, ne xa makiti.

Ɛ sugandixi ɛ kisi feen nan ma

13 Koni ngaxakedenne, Marigin xanuntenne, fɔ nxu xa barikan bira Ala
xa ɛ fe ra waxatin birin, amasɔtɔ xabu a fɔlɔni Ala ɛ sugandixi ɛ kisi feen na
nɛn a Nii Sariɲanxin xɔn naxan ɛ rasariɲanma e nun dɛnkɛlɛyaan xɔn
ɲɔndin ma.

* **2:4: 2.4** A mato Daniyɛli 11.36 nun Esekiyɛli 28.2 kui.

14 A mɔn ɛ xilixi na nan ma Yesu a fe Xibaru Faɲin barakani, nxu naxan
nalixi ɛ ma, alogo ɛ xa binyen sɔtɔ naxan kelima en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixini.
15 Nayi, ngaxakedenne, nxu xaranna naxanye radanguxi ɛ ma, a na findi
kawandi xuiin na hanma sɛbɛnla, ɛ ne suxu, ɛ lu e yi ken!
16 En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin yɛtɛɛn nun en Fafe Ala naxan en
xanuxi, a habadan bɔɲɛ xunbenla nun yigi faɲin fi en ma a hinanni,
17 na Ala xa ɛ ralimaniya ɛ bɔɲɛni, a ɛ sɛnbɛ so wali faɲin nun fala faɲini.

3

Ɛ Ala maxandi nxu xa

1 Dɔnxɛn na, nxu ngaxakedenne, ɛ Ala maxandi nxu xa alogo Marigina
falan xa xuya ayi, a yi binya alo a ɛ konni kii naxan yi,
2 alogo nxu xa xunba muxu kobine nun muxu ɲaxine ma, bayo e birin mi
dɛnkɛlɛyaxi.
3 Koni Marigin tinxin, a ɛ sɛnbɛ soma nɛn, a yi ɛ ratanga Fe Ɲaxin Kanna
ma.
4 Nxu laxi ɛ ra Marigini, fa fala nxu ɛ yamarixi naxan na, ɛ na ligama iki, ɛ
mɔn luma nɛn a ligɛ.
5 Marigin xa ɛ bɔɲɛn ti Alaa xanuntenyaan nun a Muxu Sugandixina
tunnafanna ra.

Wanla tɔnɔna

6 Ngaxakedenne, nxu ɛ yamarima Marigi Yesu xinli, Alaa Muxu
Sugandixina, ɛ makuya ɛ ngaxakedenne birin na naxanye bata e yɛtɛ lu
salayani, e mi sigan tima xaranne xɔn ɛ naxanye sɔtɔxi nxu yii.
7 Ɛ yɛtɛna a kolon a lan ɛ xa nxu raliga kii naxan yi. Amasɔtɔ nxu mi yi
salayaan xan yi ɛ konni.
8 Nxu mi muxu yo a donse don nxu mi a saren fi, koni nxu tin nɛn tɔrɔn
nun xadanna ma, nxu wali kɔɛɛn nun yanyin na, alogo nxu goronna nama
lu ndenden xun ma.
9 Na mi na ra fa fala nxu mi nɔɛ na sɔtɛ ɛ yii, koni alogo ɛ xa misaala tongo
nxu ma.
10 Amasɔtɔ, nxu yi ɛ fɛma waxatin naxan yi, nxu ɛ yamari nɛn fa fala
naxan yo mi tinɲɛ walɛ, na nama a dɛge.
11 Anu, nxu bata a mɛ a muxuna ndee ɛ yɛ, salantenne nan ne ra, e mi
walima fɔ e to fe yibasanni.
12 Nxu bata na muxune yamari, nxu yi e ralimaniya Marigi Yesu xinli,
Alaa Muxu Sugandixina, a e xa e raxara, e wali alogo e xa e balon sɔtɔ.
13 Ɛ tan, ngaxakedenne, ɛ nama tagan fe faɲin nabɛ.
14 Xa muxuna nde mi tin falani itoe suxɛ nxu naxanye sɛbɛxi, ɛ na kanna
rakɔrɔsi, fefe nama lu ɛ tan nun na kanna tagi, alogo a xa yagi.
15 Koni ɛ nama a yatɛ ɛ yaxun na, koni ɛ a rakolon alo ɛ ngaxakedenna.

Xɔntɔn xuine

16 Ala xa Marigin bɔɲɛ xunbenla kanna xa bɔɲɛ xunbenla fi ɛ ma waxatin
birin nun kiin birin yi. Marigin yi lu ɛ birin xɔn.
17 N tan Pɔli yɛtɛɛn nan xɔntɔn xuini itoe sɛbɛxi. N ma taxamasenna nan
ito ra n ma kɛdine birin yi, n yii funfun ni ito ra.
18 En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ɛ birin xɔn.

Kɛdi Singen Timɔte Ma
Pɔli Alaa Falan Kɛdi Singen Timɔte Ma

Yahudiyan nan yi Timɔte nga ra, a findi nɛn dɛnkɛlɛya muxun na, Girɛki kaan nan yi a fafe ra. Pɔli Timɔte kolon a xɛrayaan sigatiin firinden nin, a to Lisitire taan li, Asi yamana fonni dɛnaxan xili iki a Turiki (Xɛrane 16.1-3). Fɔlɔ na lɔxɔn ma, Timɔte yi findi Xɛra Pɔli fɔxɔrabira kɛndɛn na. A tan nan yi biraxi a fɔxɔ ra a xɛrayaan sigatiin wuyaxi yi. Na nan yi a ra, Pɔli yi Timɔte rasigama taane yi fena nde ra sanɲa ma wuyaxi a xa sa yamaan mali dɛnkɛlɛyani. Nanara, sanɲa ma wuyaxi a xinla toma Xɛrane Kɛwanle Kitabun yiren kui. Na misaala ndee nan itoe ra: Xɛrane 17.14-15, 18.5, 19.22. A xinla mɔn toma Pɔli a kitabune kui. Na misaala ndee nan itoe ra: Kɔrɛnti Singen 4.17 nun 16.10-11 e nun Filipi Kaane 2.19-24 nun Tesaloniki Singen 3.2-6 e nun gbɛtɛye fan na. Kɛdi firinna naxanye sɛbɛxi Timɔte ma e nun naxanye sɛbɛ Tito ma, muxune e xili bama fa fala: “Yɛɛratine Kitabu Yirene” amasɔtɔ e kiraan nan yitama dɛnkɛlɛya yamaan yɛɛratine ra.

Kɛdi singen naxan sɛbɛ Timɔte ma, na fe dɔxɔ saxan kɛndɛ nan yitama: A singena a dɛnkɛlɛya yamaan nakolonma lan wule dinane ma naxanye Yahudiyane dinan nun suxure feene xaxinle basanma. Na wule dinane yi muxune xaranma nɛn a dunuɲa yi seene birin ɲaxu. E mɔn naxa a muxun kisin sɔtɔma wundo kolonna nan xɔn ma, naxan namaraxi e xarandii dando xa. E mɔn tɔnne dɔxɔma futu xidin na e nun donsena ndee. Kitabun yireni ito mɔn yamarine fima lan Ala Batun malanne ma, e nun dɛnkɛlɛya yamaan yɛba kiin nun a kuntigine kɛwanle fe. Dɔnxɛn na a maxadi xuine nan tima Timɔte xa lan a wanla kii ma, a mɔn yi a yengi dɔxɔ dɛnkɛlɛya muxune xɔn, alogo a xa “findi Alaa Muxu Sugandixina walikɛ faɲin na.” (4.6)

1 N tan Pɔli, Yesu, Alaa Muxu Sugandixina xɛraan nan ito sɛbɛxi, fata en nakisimana Alaa yamarin na, e nun Yesu, Alaa Muxu Sugandixina, en yigina.

2 N na a sɛbɛma Timɔte ma, n ma diin yɛtɛna dɛnkɛlɛyani.

Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun kininkininna nun bɔɲɛ xunbenla fi i ma.

Wule dinane fe

3 N yi i mafanma kii naxan yi, n kelimatɔna siga Masedoniya yamanani, n mɔn waxi a xɔn, i xa lu Efɛsi taani alogo i xa mɛn kaana ndee yamari e nama fa xaran gbɛtɛye ti yamaan xa.

4 A e xa ba kankanɲɛ taline ma, e nun e benbane xinle fɛsɛfɛsɛn naxan mi ɲanma. Na fe matandine nan nakelima. E mi Alaa wanla kɛma dɛnkɛlɛyani.

5 N yamarini ito fi nɛn alogo xanuntenyaan xa gbo ayi naxan kelima bɔɲɛ sariɲanxin nun nii faɲin nun dɛnkɛlɛya kɛndɛni.

6 Muxuna ndee bata masara, kiraan yi lɔ ayi e ma e bira fala fuune fɔxɔ ra.

7 E waxi a xɔn ma, e xa findi sariya karamɔxɔne ra, koni e naxan falama, e a rali e sɔbɛɛn yɛtɛɛn na, e mi na kolon mumɛ!

8 En na a kolon fa fala sariyan fan, xa a rawalima a sariya kiin ma.

9 En mɔn a kolon fa fala sariyan mi saxi tinxin muxune xan ma fe ra, koni sariya kalane nun muxu murutɛxine nun Ala kolontarene nun yulubi

kanne nun sariɲantarene nun dina suxutarene nun fafa faxane nun nga faxane nun faxa tiine
10 e nun yanga suxune nun xɛmɛn naxanye kafuma xɛmɛne xɔn e nun konyi matine nun wule falane nun wule sere baane e nun feen naxanye birin xaran kɛndɛn matandima.
11 Xaranni ito lanxi Ala barakan kanna falan Xibaru Faɲin nɔrɔn nan ma, a naxan taxu n na.

Pəli a barika birana

12 N barikan birama en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa naxan n sɛnbɛ soxi amasɔtɔ a bata n yatɛ tinxin muxun na, a yi n tongo a walikɛɛn na.
13 Hali n to bata yi a rayelefu, n yi a ɲaxankata, n yi a rafɛya. Koni a bata kininkinin n ma amasɔtɔ n ne ligaxi kolontareyaan nun dɛnkɛlɛyatareyaan nin.
14 En Marigin yi a hinan gbeen nagodo n ma han a yi dɛnkɛlɛyaan nun xanuntenyaan fi n ma, naxan kelixi Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma.
15 Ɲɔndin nan falani ito ra, en birin xa la naxan na, fa fala Yesu Alaa Muxu Sugandixin faxi dunuɲa yi yulubi kanne nan nakisi fe ra. N tan ɲaxu dangu e birin na.
16 Koni a yi kininkinin n ma, alogo Alaa Muxu Sugandixin Yesu xa a diɲa gbeen yita n tan yulubi kan ɲaxin xɔn, a findi misaala ra dɛnkɛlɛya muxune xa, naxanye habadan nii rakisin sɔtɔma.
17 Nba, habadan mangana, niin kanna nun totarena, Ala keden peena, gboon nun binyen xa fi na ma habadan han habadan! Amina.
18 N ma diin Timɔte, n bata na yamarin fi i ma, naxan fataxi nabiya falane ra naxanye fala lan i ya fe ma, alogo i xa na suxu, i yi nɔ yɛngɛ faɲin soɛ.
19 I xa lu dɛnkɛlɛyaan nun nii faɲiyani. Muxuna ndee bata ne rabeɲin, e dɛnkɛlɛyaan yi ɲan alo kunkin na godo igen bun.
20 Humeneyo nun Alesandire na muxune yɛ. N bata ne lu Setana xa,* alogo e xa xaran fa fala e nama Ala rayelefu.

2

Tagi yitɔnna ɛ nun Ala tagi

1 N na ɛ mafanma fe singen naxan ma, ɛ Ala mafan, ɛ yi a maxandi, ɛ Ala maxandi muxune xa, ɛ barikan bira a xa muxun birin ma fe ra,
2 mangane nun yɛɛratine birin, alogo en ma dunuɲa yi gidin xa findi bɔɲɛ xunbenla nun xaxili saan na en xa, Ala kolonna nun binyeni.
3 Fe faɲin nan na ra naxan lan Ala yɛɛ ra yi, en nakisimana,
4 naxan waxi a xɔn ma muxune birin xa kisi, e yi ɲɔndin kolon.
5 Bayo Ala keden peen na a ra, e nun tagi yitɔn keden peena Ala nun muxune tagi, naxan findixi adamadiin na Yesu Alaa Muxu Sugandixina,
6 naxan a yɛtɛ fi muxune birin xunba seen na, naxan findi sere ɲɔxɔyaan na a waxatini.
7 Nanara, n tan yɛtɛɛn findixi xɛraan nun kawandi baan na e nun karamɔxɔn naxan siyane xaranma dɛnkɛlɛyaan nun ɲɔndin ma. N ɲɔndin nan falama, wulen mi naxan na.
8 Nanara, n waxi a xɔn ma muxune xa Ala maxandi yiren birin yi, e yi e yii sariɲanxine ti Ala xa. Xɔlɔn nun matandin yi ba e tagi.

* **1:20: 1.20** Yanyina nde, na bunna nɛɛn fa fala a ne kedi nɛn keli dɛnkɛlɛya yamaan yɛ.

Ɲaxanle lan e xa naxan liga

9 Na kiini, ɲaxanle xa e maxidi ki faɲini xurun nun yɛtɛ suturani. E nama
e yɛtɛ rayabu e xunna dɛnbɛxin nun xɛmaan nun gɛmɛ tofaɲine nun dugi
sare xɔdɛxɛne ra.
10 Koni e xa rayabu e kɛwali faɲine nan xɔn, alo a lan ɲaxanle ma kii
naxan yi naxanye a falama e Ala binyaxi.
11 Ɲaxanle xa xaran sabarin nun xuru kɛndɛni.
12 N mi tinɲɛ ɲaxanla xa xaranna ti, a yi nɔɔn sɔtɔ xɛmɛn fari. A xa sabari.
13 Amasɔtɔ N Benba Adama nan singe daxi, na xanbi ra Nmahawa.
14 Setana mi n benba Adama xan nakunfa, fɔ a ɲaxanla, a yi findi
yulubitɔɔn na.
15 Koni Ala ɲaxanle ratangama e dii barini, xa e lu dɛnkɛlɛyaan nun
xanuntenyaan nun sariɲanna nun xuruni.*

3

Dɛnkɛlɛya yamane yɛɛratine fe

1 Ɲɔndin nan falani ito ra: Xa muxuna nde waxi findi feni dɛnkɛlɛya
yamaan xunmatoon na, a waxi wali faɲin nan xɔn.
2 Nayi, dɛnkɛlɛya yamaan xunmatoon xa findi sɔntaren na, ɲaxalan
keden kanna, a xa findi yɛtɛ suxun nun muxu xuruxin nun muxu suturaxin
nun xɔɲɛ yisuxun nun xaran tiin na.
3 A nama findi dɔlɔ minna ra, hanma naxan bɔɲɛ mafura tɛ, koni a xa findi
muxu diɲaxin nun fe yitɔnna ra, a nama findi gbeti xɔnxɔnna ra.
4 A xa a yengi dɔxɔ a denbayaan xɔn ki faɲi, a yi a diine suxu xurun nun
binyen birin yi.
5 Bayo xa muxun mi fatan a yɛtɛna denbayaan suxɛ a faɲin na, na a yengi
dɔxɔma Alaa dɛnkɛlɛya yamaan xɔn ma di?
6 A nama findi muxu tubixi nɛnɛn na, alogo a nama a waso ayi, e nun
Yinna Manga Setana yi yalagi na fe kedenna ra.
7 A mɔn xa findi xili faɲi kanna ra dɛnkɛlɛyatarene tagi alogo muxune
nama a mafala, a suxu Yinna Manga Setana luti ratixin na.

Dɛnkɛlɛya yamaan mali tiine

8 Muxun naxanye findima dɛnkɛlɛya yamaan mali tiine ra, ne fan lan na
kiini. E xa findi muxu binyen na. E nama findi nafigine ra hanma dɔlɔ
minne. E nama tɔnɔn fen mayifuni.
9 E xa dɛnkɛlɛyaan wundon namara e sɔndɔmɛ fixɛni.
10 Fɔ e kɛɲaan xa fɛsɛfɛsɛ nɛn singen. Na xanbi ra, xa fɛ mi e ra, e nɔɛ findɛ
nɛn dɛnkɛlɛya yamaan mali tiine ra.
11 Mali ti ɲaxanle fan lan na kiini. E xa findi ɲaxalan binyaxine ra, e nama
dari fala ɲaxine tiyɛ, e xa e yɛtɛ suxu, e tɔgɔndiya feen birin yi.
12 Dɛnkɛlɛya yamaan mali tiine xa findi ɲaxalan keden kanne ra, e yi e
yengi dɔxɔ e diine nun e tanden xɔn a faɲin na.
13 Amasɔtɔ naxanye dɛnkɛlɛya yamaan malima ki faɲi, ne nan xunna
kenla tiden sɔtɔma, e nun yigi gbeena dɛnkɛlɛyani Yesu Alaa Muxu
Sugandixin ma.

---

* **2:15: 2.15** Yireni ito bunna mɔn nɔɛ findɛ ito nan na: Koni Nmahawa rakisima nɛn a to bata diine bari, xa e lu dɛnkɛlɛyaan nun xanuntenyaan nun sariɲanna nun xuruni.

14 N kɛdini ito sɛbɛxi i ma xaxili ragidin nin fa fala a mi fa buma n fa i
konni.
15 Koni xa n bu, i mɔn a kolonɲɛ nɛn i lan i xa sigan ti kii naxan yi Alaa
denbayani, naxan findixi habadan Ala dɛnkɛlɛya yamaan na, naxan findixi
ɲɔndin sɛnbɛtɛnna nun a bɛtɛn saxin na.
16 Ɲɔndin naxan na, Ala kolonna wundo feen gbo, na ni i ra:
A bata makɛnɛn fati bɛndɛni,
Alaa Nii Sariɲanxin yi a tinxinyaan mayita,
malekane yi a to,
a fe kawandin yi ba siyane tagi
muxune yi dɛnkɛlɛya a ma dunuɲa yi,
a yi rate binyeni.

4

Wule karamɔxɔne fe
Yoni Firinden 4.1-3 Kɔlɔsi 2.16-23 Timɔte Firinden 2.4-6
1 Alaa Nii Sariɲanxin bata a fala a fixɛn na, a muxuna ndee xɛtɛma nɛn
dɛnkɛlɛyaan fɔxɔ ra waxati raɲanne yi, e bira Setanaa ɲinan yanfantenne
nun e xaranne fɔxɔ ra.
2 E tinma nɛn e yi mayenden wulen kawandi baane filankafuyaan xɔn,
naxanye sɔndɔmɛ xɔdɔxɔ alo tɛɛ laruna.
3 Na muxu sifane tɔnna dɔxɔma futu xidi feen na nɛn e nun donseen
sifana ndee, Ala naxanye da alogo dɛnkɛlɛya muxune xa e rasuxu barika
birani, naxanye ɲɔndin kolon.
4 Amasɔtɔ Ala seen naxanye birin daxi, e birin fan. A mi lan muxu yo xa a
mɛ ne ra, xa e birin nasuxu barika birani.
5 Amasɔtɔ Alaa falan nun en ma Ala maxandin ne rasariɲanma nɛn.

Yesu a walikɛ faɲina fe
6 Xa i ngaxakedenne kawandi na feene ma, i findima nɛn Yesu Alaa Muxu
Sugandixina walikɛ faɲin na, dɛnkɛlɛya falan nun xaran faɲin yi findi i
balon na i biraxi naxanye fɔxɔ ra.
7 Koni xɛtɛ dina suxutare falane nun ɲaxalan fonne taline fɔxɔ ra, i yi i
xaran Ala kolonna ma.
8 Fati maxɔdɔxɔn tɔnɔn na ndedi, koni Ala kolonna tɔnɔn gbo waxatin
birin. Amasɔtɔ a iki nun habadan nii rakisin sɔtɔma nɛn.
9 Ɲɔndin nan falani ito ra, en birin xa la naxan na:
10 En tɔrɔma, en yi en yixɔdɔxɔ, bayo en to bata en yigin sa habadan Ala yi,
adamadiine birin nakisimana, a gbengbenna dɛnkɛlɛya muxune.
11 I lan i xa yamaan yamari na feene nan ma, i yi e xaran ne ma.
12 I nama tin muxu yo yi yo i ma i ya foningeyani, koni findi misali faɲin
na dɛnkɛlɛya muxune xa i fala ti kiin nun i fe raba kiini xanuntenyaan nun
dɛnkɛlɛyaan nun sariɲanni.
13 I lu Alaa falan xaranɲɛ muxune xa, i kawandin ba, i xaranna ti han n fa.
14 Ala i kixi kiseen naxan yi fata nabiya falana nde ra, dɛnkɛlɛya yamaan
fonne to e yiine sa i xunni, i nama i tunnaxɔlɔ na bun ma.*
15 I yengi dɔxɔ feni itoe xɔn, i lu e fari alogo birin xa i sigati kiin to.
16 I yɛtɛ rakɔrɔsi, e nun i ya xaranna. I tunnafan feni itoe yi amasɔtɔ xa i
na liga, i kisin sɔtɔma nɛn i yɛtɛɛn xa e nun naxanye na e tuli mati i ra.

* **4:14: 4.14** E e ***yiine sa a xunni*** Ala maxandini alogo e xa a ti wanla nde ra.

5

Dɛnkɛlɛya muxune masuxu kiina

1 I nama xɛmɛ fonna maxadi a xɔdɛxɛn na, koni a ralimaniya alo i baba na
a ra, e nun banxulanne fan alo i xunyɛne nan e ra.
2 E nun ɲaxalan fonne fan alo i nga. E nun sungutunne fan alo i xunyɛne
sariɲanna birin yi.
3 I xa kaɲa gilɛne binya a gbengbenna naxanye luma kedenyani.
4 Koni xa diine hanma mamandenne kaɲa gilɛn naxanye yii, fɔ ne xa e Ala
kolonna yita na kaɲa gilɛne nan singe ra, e yi e ɲɔxɔ lu e xɔn, e yi e fonne
saran e wali faɲi fonne ra, bayo na nan nafan Ala ma.
5 Kaɲa gilɛn naxan keden a ra, a yigin saxi Ala yi, na luma Ala maxandɛ
nɛn kɔɛɛn nun yanyin na.
6 Koni kaɲa gilɛn naxan biraxi a yɛtɛ rafan feene fɔxɔ ra, hali a to a nii ra, a
faxaxin na a ra.
7 I xa e yamari na ra alogo e xa findi sɔntarene ra.
8 Xa muxun mi a kon kaane mali katarabi a denbayaan ma, na bata a mɛ
dɛnkɛlɛyaan na. Na kanna ɲaxu dɛnkɛlɛyataren xa.
9 Kaɲa gilɛn naxan xinla lan a sɛbɛ dɛnkɛlɛya yamaan kaɲa gilɛne xinle yɛ
fɔ naxan bata ɲɛɛ tonge senninna sɔtɔ, e nun naxan yi dɔxi xɛmɛ kedenna
xɔn
10 naxan kolonxi a wali faɲine xɔn dii xuru feen kui hanma xɔɲɛ yigiyana
a konni hanma yama sariɲanxin sanne maxa fena* hanma tɔrɔ muxune
mali fena hanma bira fena wali faɲin birin fɔxɔ ra.
11 Koni kaɲa gilɛn naxanye munma fori i nama ne xinle sɛbɛ bayo e waxɔn
feene nɔɛ e raxɛtɛ nɛn Alaa Muxu Sugandixin fɔxɔ ra, futu xɔnla yi e suxu.
12 Nayi, e findɛ yulubi tongon na nɛn bayo e bata e layiri tongoxi singen
kala.
13 Na mɔn xanbi ra, bayo wali mi e ma, e luma nɛn sigɛ banxine dɛ ra. E
nafigiyaan sa walitareyaan fari, e lu muxune mafalɛ, e feen fala naxanye
mi daxa.
14 Nanara, a xɔli n ma kaɲa gilɛ sungutunne mɔn xa dɔxɔ xɛmɛ taa yi, e
diine bari, e yi e yengi dɔxɔ e denbayaan xɔn, alogo e nama fɛrɛ yo fi en
yaxun ma a fala ɲaxin ti.
15 Amasɔtɔ kaɲa gilɛna ndee bata kiraan fata, e bira Setana fɔxɔ ra.
16 Koni xa kaɲa gilɛna ndee dɛnkɛlɛya ɲaxanla nde a denbayani, a xa ne
goronna tongo. E nama findi dɛnkɛlɛya yamaan goronna ra, alogo
dɛnkɛlɛya yamaan xa nɔ kaɲa gilɛne maliyɛ naxanye luxi kedenyani.
17 Dɛnkɛlɛya yamaan fonna naxanye tixi yamaan yɛɛ ra ki faɲi, ne lan e xa
xunna kenla dɔxɔde firin nan sɔtɔ, a gbengbenna naxanye kawandin bama,
e nun naxanye xaranna tima.
18 Amasɔtɔ Kitabun naxa, “I na ɲingen ti malo bodonna ra, i nama a dɛɛn
xidi.” A mɔn naxa, “Walikɛɛn lan nɛn a yi a saranna sɔtɔ.”†
19 Xa muxune dɛnkɛlɛya yamaan fonna nde tɔɲɛgɛma, i nama i tuli mati fɔ
xa sereya firin hanma saxan bata mini a ma.
20 Naxanye bata yulubin liga, ne sɔnna xa fala birin yɛtagi, alogo bonne
fan xa gaxu.

---

* **5:10: 5.10** Mɛn kaane xɔɲɛ yisuxu kiina nde nan ito ra.
† **5:18: 5.18** A mato Sariyane 25.4 nun Kɔrɛnti Singen 9.9 nun Matiyu 10.10 kui.

21 N bata i yamari Ala nun Yesu a Muxu Sugandixin nun maleka
sugandixine yɛtagi, a i xa kawandini itoe suxu. I nama muxu yo rafisa e
bode xa i kɛwanle yi.
22 I nama kɛɲɛn i yiin sɛ muxune xunna ma Ala maxandini e ti feen na
Alaa wanla ra, i yi i yɛtɛ findi yulubi tongo fɛrɛn na muxune xa. Lu i ya
sariɲanni.
23 I nama lu igen gbansanna minɲɛ, koni i xa manpana ndedi basan a ra
alogo i kuiin xa bɔrɔxɔ, bayo i furama waxatin birin.
24 Muxuna ndee yulubine makɛnɛnma nɛn benun e xa kiti yiren li. Ndee
gbeene kolonma e xanbi nɛn.
25 A na kii nin, wali faɲine makɛnɛnma nɛn hali naxanye mi ligaxi
kɛnɛnna ma, ne mi nɔɛ luxunɲɛ.

6

Sariyana dɛnkɛlɛya muxune xa

1 Dɛnkɛlɛya muxun naxanye konyiyaan bun ma, ne lan e xa e kanne
binya kiin birin yi alogo Ala xinla nama rayelefu e nun nxɔ xaranna.
2 Konyin naxanye kariye findixi dɛnkɛlɛya muxune ra, na konyine nama
e kanne rayelefu e to findixi dɛnkɛlɛya muxune ra. Koni fɔ e xa wali nɛn e
xa dangu bonne ra bayo dɛnkɛlɛya muxune nan e wanla tɔnɔn sɔtɔma, e
xanuntenne.

Wule dinane nun nafulu xɔnxɔnne

I xa muxune xaran feni itoe ma, i yi e ralimaniya.
3 Xa muxu yo xaran gbɛtɛ tima, a mi bira en Marigi Yesu Alaa Muxu
Sugandixina fala kɛndɛne fɔxɔ ra, e nun Ala kolonna xaranna,
4 na kanna rafexi wason nan na, a mi sese kolon. Fe matandine rafan a
ma ɲaxi ra e nun sɔnxɔ sɔnxɔne falane bunne ma. Na nan fama milɛn nun
lantareyaan nun marayelefun nun sikɛ ɲaxine ra,
5 e nun yɛngɛ ɲantarene muxu xaxili yifuxine tagi, ɲɔndin mi naxanye yi,
naxanye yengi a ma fa fala a Ala kolonna findixi nafulu sɔtɔ fɛrɛn nan na.
6 Anu, tɔnɔ gbeen nan Ala kolonna ra, xa en na en wasa so en yii seene yi.
7 Amasɔtɔ en mi faxi sese ra en yii dunuɲani ito yi, en mɔn mi sigan sese
ra en yii.
8 Nayi, xa donseen nun dugina en yii, en na en wasa so ne yi.
9 Koni naxanye waxi findi feni nafulu kanne ra, ne birama nɛn tantan
feene yi, e suxu luti ratixin na e nun kunfa xaxilitare ɲaxi wuyaxin
naxanye muxune rasinma halagin nun bɔnɔni.
10 Amasɔtɔ gbeti xɔnxɔnna nan fe ɲaxine birin binla ra. Ndee bata mila
gbetin xɔn, e masiga dɛnkɛlɛyaan na, e kɔntɔfili fe wuyaxi ti e yɛtɛ ma.
11 Koni i tan Alaa muxuna, i gi na feene ma. I tinxinna nun Ala kolonna
nun dɛnkɛlɛyaan nun xanuntenyaan nun tunnafanna nun limaniyaan fen.
12 I dɛnkɛlɛyaan geren faɲin so. I habadan nii rakisin suxu, i xilixi naxan
ma, i i tixi sereya faɲin naxan na sere wuyaxi yɛtagi.
13 N na i yamarima Ala yɛtagi naxan niin fima niimaseen birin ma, e nun
Yesu Alaa Muxu Sugandixin yɛtagi naxan sere faɲin ba Pɔnsi Pilati yɛtagi,
14 i xa yamarini ito suxu sɔntareyaan nun fɛtareyani, han en Marigi Yesu
Alaa Muxu Sugandixin yi mini kɛnɛnni waxatin naxan yi.
15 Na rabama a waxatin nin Ala naxan saxi,
Ala Barakan Kanna,

Kuntigi Keden Pena,
Mangane Mangana,
Marigine Marigina.
16 Niin Kan Keden Pena
naxan konna kɛnɛn gbeeni
muxe mi e masoɛ kɛnɛnna naxan na,
muxe munma naxan to,
a mɔn mi nɔɛ toɛ.
Binyen nun sɛnbɛn xa fi a ma habadan! Amina.
17 Yamarini ito fi waxatini ito nafulu kanne ma, a e nama waso ayi, a e mɔn nama e yigi sa nafunli naxan ɲanma, koni e xa a sa Ala yi naxan en kima seen birin yi fonisireyani alogo en xa lu sɛwani.
18 E xa fe faɲin naba, e kɛwali faɲine yi findi e nafunla ra, e bodene ki fonisireyani.
19 Na kiini, e nafulu kɛndɛn namarama nɛn e yɛtɛ xa yɛɛn na, e nii rakisi yɛtɛɛn sɔtɔ.
20 Timɔte, seen naxan taxuxi i ra, na kantan ki faɲi. Fala fuune nun dina suxutare falane, i ne lu na, e nun wulen naxan yatɛxi fe kolonna ra naxan en matandima.
21 Ndee bata tubi na ma, e masiga dɛnkɛlɛyaan na.
Alaa hinanna xa lu ɛ xɔn.

Kɛdi Firindena Timɔte Ma
Pɔli Alaa Falan Kɛdi Firinden Timɔte Ma

Kɛdi firinden naxan sɛbɛ Timɔte ma, na sɛbɛ Romi taan nin (1.17). Pɔli suxu nɛn a sa kasoon na kii xɔdɛxɛni (2.9) a yi lu a danna (4.10,16), a yi kawandi falani itoe sɛbɛ a fɔxɔrabira kɛndɛn ma xanuntenyani (1.2).

Xɛrana a falan fɔlɔma Ala tantunna nan ma lan Timɔte a xanuntenyaan nun a dɛnkɛlɛyaan ma. Hali tɔrɔ gbeen nun matandin to xun tixi Yesu a fe Xibaru Faɲin nali muxune ma, a Timɔte yamarima a xa a sɛnbɛ so, a yi yɛngɛn so wɛkilɛni “alo Alaa Muxu Sugandixina sofa tinxinxina” (1.3 han 2.13). A a rakolonma a a xa a liga a yeren ma muxune fe yi naxanye fala fuune tima a findi matandin na e nun sɔnxɔ sɔnxɔn naxanye tɔnɔ mi na, naxanye dɛnkɛlɛyaan makuyama muxune ra. A yi a fala a xa, a a xa lu alo a tan yɛtɛna, a yi lu tinxinni alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, Timɔte naxan xaranxi xabu a banxulan ɲɔrɛ waxatini (2.14 han 4.5). A kɛdin naɲanna ra, xɛrana a yɛtɛna mantɔrɔne nan ma fe falama, a yi Ala tantun naxan yi a malima (4.6 han 22).

Xɛra Pɔli gerenna so nɛn Yesu a fe Xibaru Faɲin nalideni han a siimayaan naɲanna (4.7). Kitabun xaran muxune fan lan nɛn, e yi na gerenna so, dɛnkɛlɛyaan nun diɲan nun xanuntenyaan nun sɛnbɛ soni, hali e mi gaxu Setana yɛɛ ra.

1 N tan Pɔli, naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛraan na Ala
sagoon xɔn ma alogo Ala en tuli saxi nii rakisin naxan na Yesu Alaa Muxu
Sugandixini, n xa na rali, n tan nan ito sɛbɛxi,
2 n yi a rasiga n nafan dii xɛmɛn Timɔte ma.

Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun
kininkininna nun bɔɲɛ xunbenla fi i ma.

Barika biran nun kawandina

3 N walima Ala naxan xa bɔɲɛ rafixɛni alo n benbane a liga kii naxan yi, n
barikan birama na xa, n nɛma a maxandɛ i xa kɔɛɛn nun yanyin na waxatin
birin.
4 Amasɔtɔ, n nan n miri i ya wugan ma, a xɔnla n suxuma nɛn n xa i to
alogo n xa lugo sɛwan na.*
5 N xaxili mɔn i ya dɛnkɛlɛya kɛndɛn xɔn, naxan yi i mame Lowisi nun i
nga Ewunise yi. N laxi a ra, fa fala a i fan yi.
6 Nanara, n na a rabirama i ma, Ala kiseen naxan fixi i ma, i xa na rawali i
sɔbɛɛn na, i naxan sɔtɔxi n na n yiin sa i xunni waxatin naxan yi Ala
maxandini.
7 Amasɔtɔ Ala mi Nii gaxuxin xan fixi en ma koni a Nii Sariɲanxina naxan
sɛnbɛn nun xanuntenyaan nun sɔn faɲin fima en ma.
8 Nba, i nama yagi sereyaan bɛ en Marigin xa, hanma i yagi n tan ma fe ra
hali n to kasoon na a fe ra. Koni en firinna xa tin tɔrɔyaan ma en bode xɔn
lan Yesu a fe Xibaru Faɲina fe ma Ala sɛnbɛn barakani.
9 A tan nan en nakisixi, a yi en xili a en xa sariɲan. En kɛwanle fe mi a ra
de, koni a yɛtɛna fe ragidixina, e nun a hinanna, a naxan fi en ma Yesu Alaa
Muxu Sugandixin barakani benun dunuɲa xa da.

* **1:4: 1.4** Timɔte ***wuga*** nɛn Pɔli keli Efɛsi taani waxatin naxan yi. A mato Timɔte Singen 1.3 kui.

10 Koni iki a bata a yita en na en nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixin
minin xɔn ma kɛnɛnni, naxan faxan sɛnbɛn nɔxi, a yi nii rakisin nun
faxatareyaan makɛnɛn Yesu a fe Xibaru Faɲin xɔn ma.
11 Ala bata n findi kawandi baan nun xɛraan nun karamɔxɔn na Yesu a fe
Xibaru Faɲina fe ra.
12 Nanara, n tɔrɔma feni itoe ra, koni n mi yagixi e fe ra amasɔtɔ n
dɛnkɛlɛyaxi naxan ma, n na kolon. N laxi a ra, a nɔɛ n gbeen namarɛ nɛn
han na lɔxɔni.
13 I fala kɛndɛn naxanye mɛxi n yii, ne ramara misaala ra xanuntenyaan
nun dɛnkɛlɛyani Alaa Muxu Sugandixin Yesu xɔn.
14 Se faɲin naxanye taxuxi i ra, ne mara Alaa Nii Sariɲanxin sɛnbɛn
barakani naxan en yi.
15 I a kolon fa fala naxanye birin Asi yamanani, ne bata n nabeɲin, hali
Figelo nun Heremogene.
16 Ala xa Marigin kininkinin Onesiforo a denbayaan ma amasɔtɔ a n nii
yifan nɛn n ma sanɲa ma wuyaxi. A mi yagi n ma fe ra hali n to kasoon na.
17 A Romi taan li waxatin naxan yi, a yi a tunnafan n fenɲɛ han a yi n to.
18 Ala xa Marigin kininkinin a ma na Lɔxɔni. A feen naxanye liga n xa
Efɛsi taani, i ne kolon yati!

2

Yesu a walikɛ faɲine

1 Nba, i tan n ma diina, i sɛnbɛ so na hinanni naxan Yesu Alaa Muxu
Sugandixini.
2 I feen naxanye mɛxi, n naxanye rali sereya wuyaxi yɛɛ xɔri, ne taxu
lannaya muxune ra, naxanye fan nɔɛ muxu gbɛtɛye xaranɲɛ.
3 En na en wɛkilɛ tɔrɔni en bode xɔn ma bayo en luxi nɛn alo Yesu Alaa
Muxu Sugandixina sofa faɲine.
4 Muxun naxan sofa wanli, na mi basanɲɛ dunuɲa fe gbɛtɛ ra xa a waxi a
kuntigin kɛnɛn feni.
5 Muxun naxan fan a gima xataɲɔxɔyani, xa na mi a yixɔdɔxɔ a gideni giin
sariyani, a mi nɔɔn tiyɛ mumɛ.
6 Xɛɛ biin naxan wali xɔdɛxɛn kɛma, na singe xa a gbee xɛɛ ma seen sɔtɔ.
7 N naxan falama i xa, i miri na ma, amasɔtɔ Marigin famun fima nɛn i ma
ne birin yi.
8 I xaxili lu Yesu Alaa Muxu Sugandixin xɔn ma naxan kelixi Dawuda
bɔnsɔnni, naxan keli sayani, alo n na a ralima kii naxan yi Yesu a fe Xibaru
Faɲini,
9 n tɔrɔma naxan ma fe ra han n xidi alo fe ɲaxi rabana. Koni Alaa falan
tan mi xidɛ mumɛ.
10 Nanara, n diɲaxi tɔrɔne birin bun ma yama sugandixina fe ra, alogo e
fan xa kisin sɔtɔ naxan Yesu Alaa Muxu Sugandixini, e yi lu habadan
binyeni.
11 Ŋɔndin nan falani ito ra:
Xa en nun a tan bata faxa en bode xɔn,
en nun a tan nii rakisin sɔtɔma nɛn.
12 Xa en na en tunnafan,
en nun a tan luma nɛn mangayani.
Xa en na en mɛ a ra,
a fan a mɛma nɛn en na.

13 Xa en mi tinxinɲɛ ayi,
a tan tinxinma nɛn ayi,
amasɔtɔ a mi nɔɛ a mɛ a yɛtɛ ra.
14 Na feene rabira muxune ma, i yi e yamari Ala yɛtagi, a e xa e yɛtɛ
ratanga matandine ma lan falane bunne ma, matandin naxanye tɔnɔ yo mi
na. A e ramɛ muxune nan halagima tun!
15 I kata, i yi i yɛtɛ yita Ala ra walikɛ kɛndɛn na, naxan wali xɔnne mi
mayagi, naxan Alaa ɲɔndi falan nalima a kiini.
16 Xɛtɛ dina suxutare fala fuune fɔxɔ ra, amasɔtɔ naxanye e falama, ne
luma e masigɛ Ala kolonna ra nɛn tun.
17 E falan luxi nɛn alo furen naxan dɛ gboma ayi fatin ma. Humeneyo nun
Fileto na muxune nan yɛ,
18 naxanye bata e masiga ɲɔndin na. E naxa, a muxune rakelima sayani
waxatin naxan yi, na bata dangu. E muxuna ndee dɛnkɛlɛyaan kala.
19 Anu, Alaa banxin bɛtɛn saxi sandɔxɔ kɛndɛn naxan fari, na dɔxi ken,
falani itoe kɛrɛndɛnxi a ma, a naxa, “Marigin gbeen muxun naxanye ra, a
ne kolon. Xa naxan yo Marigin xinla falama, na xa a xun xanbi so
tinxintareyani.”*
20 Waliseen sifa wuyaxi nan banxi gbeeni, gbeti daxin nun xɛma daxin na
koni a wudi daxin nun a bɛndɛ ganxin fan na. Ndee rawalima binya feene
yi, ndee rawalima binyatare feene yi.
21 Xa muxu yo a yɛtɛ rasariɲan na binyatareya feene ma, a luma nɛn alo
walise binyaxina. A to sariɲan, a kanna nɔɛ a rawalɛ wali faɲin birin yi.
22 I gi foningeyaan waxatin kunfa feene ma. Ɛ nun naxanye Marigin
batuma bɔɲɛ fixɛn na, ɛ bira tinxinyaan nun dɛnkɛlɛyaan nun
xanuntenyaan nun bɔɲɛ xunbenla nan fɔxɔ ra ɛ bode xɔn.
23 I mɛ xaxilitareyaan nun daxuyaan fe matandine ra, i yi a kolon fa fala a
ne fama yɛngɛn nan na.
24 Anu, Marigina walikɛɛn mi lan a yɛngɛn so. Koni a lan nɛn a fan birin
na, a findi karamɔxɔ faɲin nun muxu diɲaxin na.
25 A lan nɛn a xa fe matandine matinxin limaniyani alogo Ala xa a liga e yi
e kɛwanle maxɛtɛ, e yi ɲɔndin kolon.
26 E yi xaxili sɔtɔ, e e yɛtɛ ba Yinna Manga Setanaa luti ratixine ra, e suxi
naxanye ra alogo e xa lu a sagoni.

3

Dunuɲa raɲanna fe

1 A kolon fa fala a waxati dɔnxɛne xɔdɔxɔma ayi nɛn.
2 Amasɔtɔ muxune findima nɛn wasodene nun gbeti xɔnxɔnne nun yɛtɛ
matɔxɔne nun yandadene nun konbi tiine ra. E murutɛ e sɔtɔ muxune ma, e
findi wali faɲi kolontarene nun dina kolontarene ra,
3 e nun hinantarene nun kininkinintarene nun muxu xili kalane nun yɛtɛ
suxutarene nun muxu yɛɛ xɔdɛxɛne nun fe faɲi rabane yaxune
4 e nun yanfantenne nun kunfadene nun yɛtɛ yigboon naxanye waxɔn
feene rafan e ma dangu Ala ra.
5 E e yɛtɛ findi Ala kolonne ra, koni e e mɛma nɛn a sɛnbɛn na. I makuya
na muxune ra.

* **2:19: 2.19** Yatɛne 16.5

6 Ndee ɛ yɛ, ne e yɛtɛ rasoma nɛn banxine kui muxu rakunfa feen na,
ɲaxanla naxanye sɛnbɛ mi gbo dinani, e yi ne masɔtɔ yulubin goron binyen
naxanye xun ma naxanye mabandunxi kunfan sifan birin xɔn.
7 Na ɲaxanle katama nɛn e xa xaran, koni e mi ɲɔndin kolonɲɛ mumɛ!
8 Na xɛmɛne luxi nɛn alo Yannɛsi nun Yanbɛrɛsi naxanye Musa matandi.*
Xɛmɛni itoe fan ɲɔndin matandima na kii nin. E xaxinli fuxi, e dɛnkɛlɛyaan
bata findi bɔnɔn na.
9 Koni ne mi sigɛ yɛɛn na mumɛ amasɔtɔ muxun birin e xaxilitareyaan
kolonma nɛn, alo Yannɛsi nun Yanbɛrɛsi liga kii naxan yi.

Kawandi dɔnxɛne

10 Koni i tan bata n ma xaranna kolon, e nun n kɛwanle nun n ɲɛnigen
nun n ma dɛnkɛlɛyaan nun n ma diɲan nun n ma xanuntenyaan nun n ma
tunnafanna
11 e nun n ma bɛsɛnxɔnyaan nun n ma tɔrɔyana. Tɔrɔn sifan mundun na,
n mi naxan toxi Antiyɔki nun Ikoniyon nun Lisitire taane yi? Bɛsɛnxɔnyaan
sifan mundun na n mi naxan to? Koni Marigin yi n xunba ne birin yi.
12 Naxanye birin waxi a xɔn ma, e xa sigan ti Ala kolonni Yesu Alaa Muxu
Sugandixin barakani, ne bɛsɛnxɔnyama nɛn.
13 Koni muxu ɲaxine nun naxanye e yɛtɛ findima dina muxune ra, ne
yanfanma ɲaxuyaan nin tun, e bonne mayenden, e fan yi mayenden.
14 Koni i tan, i xaranxi feen naxan ma, i dɛnkɛlɛyaxi naxan ma yati, lu na
yi amasɔtɔ i i karamɔxɔne kolon.
15 Xabu i dii ɲɔrɛ waxatini, i Kitabu Sariɲanxin yire sɛbɛxine kolon naxan
nɔɛ xaxinla fiyɛ i ma lan kisi feen ma dɛnkɛlɛyaan xɔn Yesu Alaa Muxu
Sugandixin ma.
16 Amasɔtɔ Kitabun sɛbɛnla birin fataxi Ala nan na. A fan xaran ti seen
nun tantanna yabi seen nun fe matinxin seen nun muxu xuru seen na
tinxinna ma
17 alogo Alaa muxun xa kamali, waliseen yi lu a yii wali faɲin birin kɛ
xinla ma.

4

1 N na i yamarima Ala yɛtagi e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxan
faxa muxune nun muxu niiramane birin makitima, naxan makɛnɛnma a
mangayani.
2 Alaa falana fe kawandin ba, xa a fala waxatin fan, xa a mi fan, i wɛkilɛ. I
muxune sɔnna fala, i e maxadi, i e ralimaniya, i yi e xaran diɲan birin yi.
3 Amasɔtɔ waxatin fama nɛn, muxune mi tinma xaran kɛndɛn ma. E
birama e yɛtɛ waxɔn feene nan fɔxɔ ra, e lu karamɔxɔne malanɲɛ e yɛtɛ xa,
naxanye e xaranma e tunla rafan feene ma.
4 E yi e tunla ba ɲɔndi falane ra, e yi e tuli mati taline ra.
5 Koni i tan, i xa i yɛtɛ suxu feen birin yi, i tunnafan tɔrɔne bun ma, i Yesu
a fe Xibaru Faɲin nali, i yi i ya wanla birin nakamali.
6 Amasɔtɔ, n tan bata lu alo minse saraxa bɔxɔnxina, n siga waxatin bata
maso.
7 N bata yɛngɛ faɲin so, n nan n ma giin danna li, n lu dɛnkɛlɛyani.

* **3:8: 3.8** Yahudiyane namunne xaranna kui, woyimɛɛn naxanye Musa matandi Misiran yamanani, ne yi xili na kiini. A mato Xɔrɔyaan 7.11 nun 7.22 kui.

8 To xanbi ra, n tinxinyaan nɔ sɔtɔn kɔntɔnna sɔtɔma nɛn Marigin naxan
namaraxi n xa, a naxan fima n ma na lɔxɔni, a tan naxan findixi kiti sa
tinxinxin na. N tan kedenna mi a ra koni a fa feen xɔnla naxanye birin ma.
9 Kata, i fa n fɛma mafurɛn!
10 Dunuɲani ito to rafan Demasi ma, a bata n nabeɲin a siga Tesaloniki
taani. Kiresen yi siga Galati yamanani. Tito yi siga Dalamatiya yamanani.
11 Luka nan keden pe fa n fɛma. Ɛ nun Maraka birin xa fa amasɔtɔ a nɔɛ n
maliyɛ nɛn walideni.
12 N bata Tikiko rasiga Efɛsi taani.
13 I nɛma fɛ waxatin naxan yi, n bata n ma gubaan nun n ma kɛdine lu
Karapo konni Tirowasi taani, i fa e xɛlɛ n xa a gbengbenna naxanye sɛbɛxi
kidine ma.
14 Siyakin Alesandire bata fe xɔlɛn liga n na han! Marigina a saranɲɛ a
wanla ra.
15 I fan xa a fe liga i yeren ma, amasɔtɔ a nxɔ falane matandi nɛn a ɲaxin
na!
16 N nan n yɛtɛ xun mafala singen naxan ti kitisadeni, muxu yo mi n mali,
birin yi n nabeɲin. Koni Ala nama e suxu na ra.
17 Marigin nan n mali, a yi n sɛnbɛ so alogo n xa kawandi kamalixin ba,
siyane birin yi a mɛ, n yi xunba yatane dɛ.
18 Marigina n xunbama nɛn fe ɲaxin wanle birin ma, a yi n nakisi alogo n
xa so a mangayani ariyanna yi. Binyen xa fi a tan ma habadan han
habadan, amina.

Xɔntɔn dɔnxɛne

19 N xa Pirisila nun Akila xɔntɔn e nun Onesiforo a denbayana.
20 Erasite bata lu Kɔrɛnti taani, n bata Tirofime furaxin fan lu Mileti taani.
21 Kata, i xa fa benun xunbeli waxatin xa a li.
Ewubulo i xɔntɔn, e nun Pudɛn nun Linosi nun Kelodiya e nun en
ngaxakedenne birin.
22 Marigin xa lu i niini. Ala xa hinan ɛ ra.

Tito
Pɔli Alaa Falan Naxan Nasiga Tito Ma

Tito findi dɛnkɛlɛya muxun nan na. Yahudiya mi yi a ra (Galati Kaane 2.1-3). Pɔli fɔxɔrabira faɲin nan yi a ra, bayo a tan nan yi Kɔrɛnti Kaane nun xɛraan tagini tɔnma (Kɔrɛnti Kaane Kɛdi Firindena 7.6-16). Kitabun yireni ito sɛbɛ Tito ma waxatin naxan yi, a yi Kirɛti fɔxɔ ige tagi bɔxɔni. Xɛra Pɔli bata yi a yamari a a xa dɛnkɛlɛya muxune xun mato a ra mɛnni, a yi dɛnkɛlɛya yamane yɛba ki faɲi (1.5).

Xɛrana falan xun soxi a falan fɔlɔdeni (1.4). Sora singen naɲanxi dɛnkɛlɛya yamaan kuntigine fe nan ma (1.5-16). Sora firindeni, Tito kawandi xuine nan sɔtɔma lan dɛnkɛlɛya muxune masuxu kiin ma dɛnkɛlɛya yamani: Xɛmɛ fonne nun ɲaxalan fonne nun banxulanne nun konyine masuxu kiina (2.1-15). Dɛnkɛlɛya muxune lan e xa naxan liga, sora saxanden na nan yitama en na, e lu e bode yi bɔɲɛ xunbenli, e mayitaxunna matanga (3.1-11). Kɛdin yi raɲan Pɔli a yamarine nun xɔntɔn xuine ma (3.12-15).

Kitabun yireni ito xaran muxune lanma nɛn e yi a famu fa fala maxadi xuiin naxan a kui, na mi sɛbɛxi Tito xan keden xa. Kɔntɔfili feen naxanye e kui, ne nan dɛnkɛlɛya yamaan ma waxatin birin.

Xɔntɔnna

1 N tan Pɔli nan ito sɛbɛxi naxan findixi Alaa walikɛɛn na, e nun Yesu a Muxu Sugandixina xɛrana alogo a muxu sugandixine xa dɛnkɛlɛya, e ɲɔndin kolon, e lu Ala kolonni.

2 Na dɛnkɛlɛyaan nun na ɲɔndin fataxi habadan nii rakisin sɔtɔn yigin nan na, Ala en tuli sa naxan na xabu waxatine fɔlɔni, Ala naxan mi nɔɛ wulen falɛ.

3 A bata a falan makɛnɛn a waxatini kawandin xɔn ma a naxan taxu n na Alaa yamarin xɔn ma, en nakisimana.

4 N ni ito sɛbɛxi Tito nan ma, n ma diin yɛtɛna en ma dɛnkɛlɛyani.

Fafe Ala nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina en nakisimaan xa hinanna nun bɔɲɛ xunbenla fi i ma.

Tito a wanla fe

5 N bata i lu Kirɛti yamanani alogo feen naxan yitɔn daxi luxi, i xa na yɛba, i yi dɛnkɛlɛya yamaan fonne dɔxɔ taan birin yi fata n ma yamarine ra.

6 Dɛnkɛlɛya yamaan fonne xa findi muxune ra fɛ mi naxanye ra, ɲaxalan keden kanne, e diine dɛnkɛlɛyaxi, muxune nama e diine yatɛ yɛtɛ suxutarene ra hanma xurutarene.

7 Dɛnkɛlɛya yamaan xunmatoon xa findi muxun na fɛ mi naxan na, amasɔtɔ Alaa wanla taxuxi a tan nan na, a nama findi yɛtɛ yigboon na, hanma bɔɲɛ maxɔlɔna, hanma dɔlɔ minna, hanma naxan bɔɲɛn mafura tɛ, hanma gbeti xɔnxɔnna tinxintareyani.

8 Koni a xa xɔɲɛne yisuxu ki faɲi, fe faɲin xa rafan a ma, a xuruxi, a tinxin, a sariɲan, a yɛtɛ suxi.

9 A xa a sɔbɛ so ɲɔndin falan ma alo a xaranxi a ma kii naxan yi, alogo a xa nɔ bonne ralimaniyɛ xaran kɛndɛni, a yi fe matandine tantanna yita e ra.

10 Muxu wuyaxi na, a gbengbenna Yahudiya dɛnkɛlɛya muxun naxanye
banxulanyaan falan tima, naxanye findixi murutɛdene ra naxanye fala
fuune tima, e bodene rakunfa.
11 I xa ne dɛɛne suxu, amasɔtɔ denbaya kalane nan ne ra, fata e xaranne
ra naxanye mi daxa, e na ligama yagitareyaan nin nafulu feen na.
12 E yɛtɛɛn kon kaa nabina nde nan a fala, a naxa, “Wule falan nan Kirɛti
kaane ra waxatin birin, alo sube xaɲɛne, fudi ɲaxinten salayaxine.”
13 Ɲɔndin nan na falan na. Nanara, e sɔnna fala e xa kati alogo e xa
dɛnkɛlɛya kɛndɛn sɔtɔ,
14 e yi ba e tuli matiyɛ Yahudiyane taline ra, e nun yamarin naxanye fata
na muxune ra naxanye e mɛxi ɲɔndin na.
15 Seen birin sariɲan muxu sariɲanxine yii, koni sese mi sariɲan muxu
xɔsixine nun dɛnkɛlɛyatarene yii. E xaxinla nun e sɔndɔmɛn birin xɔsixi.
16 Ne a falama nɛn a e Ala kolon, koni e e mɛxi Ala ra e kɛwanle yi. E
haramuxi, e mi fala suxɛ, e mi nɔɛ wali faɲi yo rabɛ.

2

Dɛnkɛlɛya muxune xa xaran feen naxanye ma

1 Koni i tan ma falane xa lan xaran kɛndɛn nan ma.
2 A fala xɛmɛ fonne xa, a e xa e yɛtɛ suxu, e findi muxu binyene ra, e nun
muxu xuruxine. E yi e sɔbɛ so dɛnkɛlɛyaan nun xanuntenyaan nun
tunnafanna ma.
3 A fala ɲaxalan fonne fan xa, a e kɛɲaan xa lan Ala batun ma. E nama
findi muxu xili kalane nun dɔlɔ minne ra. E xa muxune xaran fe faɲin ma
4 alogo e xa nɔ sungutunne maxaranɲɛ e xɛmɛne nun e diine xanun kiin
ma,
5 e findi ɲaxalan xuruxine ra, naxanye luma sariɲanni, naxanye walima
denbayani, e ɲɛnigen fan, e xuru e xɛmɛne ma alogo muxu yo nama Alaa
falan nayelefu.
6 I mɔn xa banxulanne fan nalimaniya na kiini, a e xa xuru feen birin yi.
7 I tan yɛtɛɛn xa findi misali faɲin na i kɛwali faɲine yi. I ya xaranna xa
findi ɲɔndin na binyeni.
8 I fala kɛndɛne ti, yalagi mi naxanye yi, alogo i yɛngɛfane xa yagi amasɔtɔ
e mi fɛ yo toxi en tan na e naxan falɛ.
9 A fala konyine xa, a e xa xuru e kanne ma, e yi e kɛnɛn feen birin yi. E
nama e tandi,
10 e nama e muɲa, koni e xa e lannayaan yita e ra waxatin birin alogo en
nakisimana Alaa xaranna xa xunnayerenna sɔtɔ feen birin yi.
11 Ala bata a hinanna makɛnɛn muxun birin xa kisin sɔtɔma naxan xɔn.
12 Na en xaranma nɛn, a en xa xɛtɛ Ala kolontareyaan fɔxɔ ra e nun
dunuɲa rafan feene, en yi en xuru tinxinna nun Ala kolonna ma dunuɲani
ito yi,
13 en nɛma hɛrin mamɛ en yengi naxan ma, en ma Ala sɛnbɛ kanna nun en
nakisimaan Yesu a Muxu Sugandixina binyen makɛnɛnma lɔxɔn naxan yi.
14 A bata a yɛtɛ fi en ma fe ra alogo a xa en xunba en ma sariya
suxutareyaan birin yi, a yi yama rasariɲanxin sɔtɔ a yɛtɛ xa, naxanye sɔbɛ
soxi wali faɲine rabaan ma.
15 I lan i xa falan ti muxune xa na kii nin, i yi e ralimaniya, i yi e sɔnna fala
i sɛnbɛn birin na. Muxu yo nama i raɲaxu.

3

Dɛnkɛlɛya muxun lan a xa feen naxanye liga

1 A fala dɛnkɛlɛya muxune xa a e xa xuru mangane nun kuntigine ma, e yi
e falane suxu. E xa e yitɔn kɛwali faɲin sifan birin xili ma.
2 E nama muxu yo rayelefu, e xa findi fe yitɔnne nun muxu diɲaxine ra, e
limaniya muxune birin xa.
3 Amasɔtɔ a fɔlɔni, xaxilitarene nun murutɛde tununxine nan yi en na. En
yi en ma kunfan nun en waxɔn feene birin ma konyiyaan nan bun. En yi en
ma dunuɲa yi gidin nabama ɲaxun nun xɔxɔlɔnyaan nin. Xɔnnantenyaan yi
lu en nun bodene tagi.
4 Koni en nakisimana Ala to a fanna nun a xanuntenyaan makɛnɛn en xa,
5 a yi en nakisi. Anu, a mi yi na ligaxi nun a en bata fe tinxinxine liga, koni
fɔ a kininkininna fe ra. A bata en nakisi fata en ma marafuna igeni, en yi
xɛtɛ, en bari. En yi dunuɲa yi gidi nɛnɛn sɔtɔ Alaa Nii Sariɲanxin barakani,
6 a naxan dɛfexin nagodo en ma, en nakisimaan Yesu Alaa Muxu
Sugandixin barakani,
7 alogo en xa tinxin a yɛɛ ra yi a hinanna barakani, en yengi yi lu habadan
nii rakisin sɔtɔ feen ma en kɛɛn na.
8 Ɲɔndin nan na falan na. A xɔli n ma i xa kankan a falan ma, alogo
naxanye na la Ala ra, ne xa e sɔbɛ so wali faɲin ma. Na feene nan lan, ne
nan tɔnɔ gbo muxune birin ma.
9 Koni i yɛtɛ ratanga fe matandi xaxilitarene ma e nun muxune benbane
xinle fɛsɛfɛsɛn nun lantareyaan nun sɔnxɔ sɔnxɔn naxanye fataxi sariyan
na, amasɔtɔ ne tɔnɔ mi na, e ligama fuyan.
10 Muxun naxan mayitaxunna rasoma yamani, i na a rakolon waxatin
naxan yi sanɲa ma keden han firin, i masiga na ra.
11 A kolon a na kanna xaxinli fuxi. A nɛma yulubin ligama, a yɛtɛ
yalagima.

Yamari dɔnxɛne

12 N na Aritema rasiga i fɛma waxatin naxan yi hanma Tikiko, kata i fa n
fɛma Nikopoli taani, bayo n waxi a xɔn ma, n xa xunbeli waxatin ti mɛnni.
13 I xa sariya karamɔxɔ Senasi nun Apolosi mali e fanda feen na e sigatini
alogo sese nama dasa e ma.
14 Fɔ en ma muxune fan xa e xaran nɛn fe faɲi rabaan ma e yi e tunnafan,
alogo e xa nɔ e mako xɔdɛxɛne gasɛ, e mɔn nama lu dɔxi fuu.
15 N fɔxɔ ra muxune birin i xɔntɔn. Nxu dɛnkɛlɛya muxune xɔyine birin
xɔntɔn.
Ala xa hinan ɛ birin na.

Filemɔn
Pɔli Alaa Falan Naxan Nasiga Filemɔn Ma

Filemɔn yi findixi dɛnkɛlɛya muxu kɛndɛn nan na. Yanyina nde, a yi Kɔlɔsi taan dɛnkɛlɛya yamaan nin. Xɛra Pɔli xɔyin nan yi a ra (fala tide 1). Konyina nde yi a yii, naxan yi xili Onesimo, naxan a gi a kanna ma. En mi a kolon Onesimo nun Pɔli e bode kolon kii naxan yi, bayo Pɔli yi kasoon na. Koni Onesimo fan findixi dɛnkɛlɛya muxun na. Pɔli yi a ragidi a xa a raxɛtɛ a kanna ma, a kɛdini ito sɛbɛ naxan ma, a xa a rasuxu a konni, koni a nama a suxu konyi gixin na, koni alo a ngaxakedenna dɛnkɛlɛyani. Konyin naxan a gi a kanna ma, na yi ɲaxankatama nɛn a xɔdɛxɛn na.

A yelin xanbini Filemɔn nun a fɔxɔrabirane xɔntɔnɲɛ (1-3), Pɔli yi barika bira Ala xa Filemɔn ma dɛnkɛlɛyaan nun a wɛkilɛna fe ra (4-7). A mɔn yi mayandin ti Onesimo a fe ra, naxan sigama a kanna fɛma (8-22). Kitabun yireni ito raɲanxi xɔntɔnne nan ma, en mɔn muxu wuyaxi xili toma a kui, naxanye Pɔli kɛdi sɛbɛxin kui a naxan nasiga Kɔlɔsi kaane ma (Kɔlɔsi Kaane 4.10,12,14 Arikipe fan xinla sɛbɛxi fala tide firindeni Kitabun yireni ito yi e nun Kɔlɔsi Kaane 4.17). Yanyina nde Onesimo siga nɛn kɛdi firinne ra Kɔlɔsi taani Kɔlɔsi kaane ma e nun Filemɔn ma.

En Pɔli a fanna toma nɛn Kitabun yireni ito kui. A ito sɛbɛxi a xɔyin Filemɔn ma, koni a mi yamari yo fixi a ma, a mi a karahanxi sese ma, a mi a sariyane baxi a yii Onesimo xun ma. Koni a a rabirama a ma nɛn, e nun naxanye birin Kitabun yireni ito xaranma, fa fala a Alaa xanuntenyaan muxune kɛɲaan maxɛtɛma nɛn.

Xɔntɔnne

1 N tan Pɔli naxan findixi kasorasaan na Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe
ra, nxu nun ngaxakedenna Timɔte nan ito sɛbɛxi nxu xanuntenna nun nxu
walikɛ boden Filemɔn ma,
2 e nun Apiya nxu magilɛna e nun Arikipe nxu yɛngɛ so bodena e nun
dɛnkɛlɛya yamaan naxanye e malanma i konni.
3 En Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun
bɔɲɛ xunbenla fi ɛ ma.

Filemɔn ma xanuntenyaan nun a dɛnkɛlɛyana fe

4 Filemɔn, n nɛma n ma Ala maxandɛ waxati yo yi, n barikan birama a xa
nɛn i ya fe ra,
5 amasɔtɔ n bata a mɛ i dɛnkɛlɛyaxi Marigi Yesu ma kii naxan yi, i mɔn a
yama sariɲanxin birin xanuxi.
6 N na Ala maxandima alogo ngaxakedenyaan naxan fataxi i ya
dɛnkɛlɛyaan na, na xa a liga i fe faɲin birin kolon ki faɲi, en naxanye sɔtɔxi
Alaa Muxu Sugandixin barakani.
7 Ngaxakedenna, i ya xanuntenyaan bata sɛwa gbeen fi n ma, a yi n
nalimaniya, bayo i bata yama sariɲanxin birin nii yifan e ma.

Pɔli yi Filemɔn mafan

8 Nanara, hali n to nɔɛ susuɛ i yamarɛ Alaa Muxu Sugandixini fa fala a i xa
feen naba naxan daxa,
9 koni n ni i mafanma xanuntenyaan nin, n tan Pɔli xɛmɛ fonna, e nun iki
kasorasana Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra.

10 Nayi, n na i mafanma n ma dii Onesimo a fe ra, n findixi naxan baba ra
kasoni.
11 A tənə mi yi i ma waxati danguxini, koni iki, a tənən luma en birin ma
nɛn.
12 N bata a raxɛtɛ i ma iki, a tan naxan nafan n ma alo n niina.
13 A yi rafan n ma nun, a lu n fɛma be, alogo a xa wali n xa i funfuni, n
kasoon na waxatin naxan yi Yesu a fe Xibaru Faɲina fe ra.
14 Koni n mi waxi fefe liga feni, ba i sagoon na, alogo i ya wali faɲin nama
findi karahanna ra, koni a xa findi i ɲɛnige ma feen na.
15 Yanyina nde, Onesimo masigaxi i ra nɛn waxatidi tun, alogo i mən xa a
sətə habadan,
16 anu konyi gbansan mi fa a ra sənən, koni a bata dangu konyin na, a
bata findi i rafan ngaxakedenna ra. A rafan n tan ma, koni a xa rafan i tan
ma dangu n tan na adamadiyani e nun Marigini.
17 Nayi, xa i n yatɛxi i xəyin nan na, i xa Onesimo fan yisuxu alo i n
yisuxuma kii naxan yi.
18 Xa a tinxintareyaan ligaxi i ra, hanma xa a lan a xa sena nde raxɛtɛ i
ma, na goronna sa n tan xun ma.
19 N tan yɛtɛɛn nan ito sɛbɛxi n yiin na, n tan Pəli. N na i yii raxɛtɛma nɛn,
koni n mi waxi a fala feni i xa fa fala i tan lan i xa i niin so n yii.
20 Ngaxakedenna, yandi na fe faɲin liga n xa Marigina fe ra, n nii yifan n
ma Alaa Muxu Sugandixin barakani.
21 N to laxi i ra a i n xuiin suxuma nɛn, n xa ito sɛbɛ i ma. N na a kolon i
nde ligama nɛn dangu n ma falan na.
22 I mən xa yigiya banxina nde yitən n yɛɛ ra amasətə n laxi a ra, n mən
xɛtɛma nɛn ɛ ma ɛ Ala maxandin barakani.

Xəntən dənxɛne

23 Epafirasi naxan n fɛma kasoon na Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra,
na i xəntənma.
24 N walikɛ bodene Maraka nun Arisitaraki nun Demasi nun Luka, ne
birin i xəntən.
25 Ala xa Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ɛ niini.

Heburune
Alaa Falan Naxan Nasiga Heburune Ma

Naxan yo na Kitabun yireni ito xaran a yeren ma, a luma nɛn na kanna xa alo a kawandi ramɛɛn nin. Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn alo kawandi ba daxin na. Kitabun yireni ito raɲanna a yitama a sɛbɛxi muxune nan ma. A mɔn mi a sɛbɛ muxun fan mayitaxi. Yanyina nde, Kitabun yireni ito sɛbɛxi Romi kaane nan ma (13.24). Feen naxan kolonxi Kitabun yireni ito sɛbɛ muxuna fe yi, Yahudiyan na a ra naxan dɛnkɛlɛyaxi Marigi Yesu ma. Muxun naxan a sɛbɛxi, a Tawureta nun Yaburi Kitabun yirene kolonxi ki faɲi. A Kitabun yireni ito sɛbɛxi Yahudiya gbɛtɛye ma naxanye fan bata yi dɛnkɛlɛya Yesu ma alo a tan. Koni, e to ɲaxankataxi Yesu xinla fe ra, e xɛtɛmatɔɔn na a ra Yahudiya dinan ma. E yi e mɛma nɛn dɛnkɛlɛyaan na Yesu ma. Kitabun sɛbɛ muxuna e kawandima nɛn a e xa e sɛnbɛ so e dɛnkɛlɛyani, a yi Alaa Muxu Sugandixin fisamantenyaan mayita alogo e nama xɛtɛ e namun fonne ma. Yanyina nde Kitabun yireni ito sɛbɛ nɛn ɲɛɛ tonge saxan Yesu keli xanbi sayani.

Kitabun yireni ito yitaxunxi yire dɔxɔ firin nan na. A yire singena (1.1-10.18) Alaa Muxu Sugandixina fisamantenyana feen nan falama. Fa fala a dangu nabine ra (1.1-3), a mɔn dangu malekane ra (1.4-2.18), a dangu Nabi Musa nun Yosuwe ra (3.1-4.13); a tan nan keden findixi habadan saraxan na, a gbo dangu Layiri Fonne saraxarali gbeene ra (4.14-7.28); a saraxa kamalixin baxi nɛn naxan ba sanɲa ma keden pe a muxune rakisi han habadan, a dangu Layiri Fonna saraxa wuyaxine birin na (8.1-10.18).

Kitabun yire firindena (10.19-13.19) na muxune sɛnbɛ soma alogo e xa lu dɛnkɛlɛyani (10.19-39) e nama xɛtɛ dina gbɛtɛ ma. En misali kɛndɛne toma mɛnna nin lan Layiri Fonna dɛnkɛlɛya muxune ma (Sora 11), a mɔn a falama dɛnkɛlɛya muxune yɛɛn xa lu tixi Alaa Muxu Sugandixin na, e yi nɔɔn sɔtɔ alo a tan (12.1-11). A yelin xanbini yamarina nde fiyɛ e ma e nun a yi e kawandi (12.12-13.19), Kitabun sɛbɛ muxun a raɲanma duba tiin nan ma e nun xɔntɔnne (13.20-25).

Kitabun sɛbɛ muxun mi danma fala ɲaxumɛne xan tun ma alogo a xa a Kitabun xaran muxune mali e tunnaxɔlɛni. A a yɛbama e xa a dɛnkɛlɛya muxune tɔrɔma dunuɲa ayi, a mɔn yi Alaa Muxu Sugandixina wanla xunna fala. Fa fala a faxan bata kisi feen nakamali saraxa yo mi yi nɔɛ naxan nakamalɛ. Nayi, a muxune mafanma e xa lu Alaa Muxu Sugandixin fɔxɔ ra. En fan lan en Habadan Alaa Muxu Sugandixi fisamantenna xuiin suxu.

Yesu gbo malekane xa

1 Waxati danguxini, Ala falan ti nɛn en benbane xa nabine xɔn sanɲa ma
wuyaxi nun ki wuyaxi yi.
2 Koni a falan tixi en tan xa waxati raɲanni ito nin a Dii Xɛmɛn xɔn. A bata
daala birin sa a Dii Xɛmɛn sagoni alo a kɛɛna. A dunuɲa daxi a tan nan
baraka yi.
3 Alaa Dii Xɛmɛn findixi a binyen nɔrɔn nan na. Ala maligan yɛtɛɛn nan a
ra. A dunuɲa yisuxi a falan sɛnbɛn nan na. A to yelin yulubi xafarin
nakamalɛ, a yi dɔxɔ Ala Sɛnbɛn Birin Kanna yiifanna ma ariyanna yi.
4 Alaa Dii Xɛmɛn tiden yi gbo ayi dangu malekane ra, a yi xinla fi a ma
naxan dangu e xinle ra.

5 Bayo, Ala mi a falaxi a maleka yo xa, a naxa,
“N ma dii xɛmɛn nan i tan na,
n bata findi i fafe ra to.*”
A mɔn mi a fala maleka yo xa, a naxa,
“N findima nɛn i fafe ra,
i fan yi findi n ma dii xɛmɛn na.†”
6 Ala to a diin nafa dunuɲa yi alo dii singena, a mɔn naxa,
“Alaa malekane birin xa a batu.‡”
7 A mɔn yi a fala malekane fe yi, a naxa,
“Alaa malekane luma nɛn alo foyena,
a walikɛne yi lu alo tɛɛ dɛgɛna.§”
8 Koni a mɔn yi a fala a dii xɛmɛna fe yi, a naxa,
“Ala, i luma nɛn i ya mangaya gbɛdɛni habadan!
I ya manga dunganna yi findi tinxinyaan taxamasenna ra.
9 Tinxinna rafan i ma,
fe ɲaxin mi rafan i ma.
Nanara, Ala, i ya Ala bata i rafisa i bodene xa
a sɛwa turen sa i xunni i sugandi feen na.”*
10 A mɔn naxa,
“Marigina, i bɔxɔ xɔnna da nɛn
xabu a fɔlɔni.
I yii fɔxɔn nan kore xɔnna ra.
11 Ne birin danguma nɛn,
koni i tan luma nɛn na.
Ne birin forima nɛn
e kala alo dugina.
12 I yi e yisa alo domana,
e yi masara alo dugina,
koni i tan luma nɛn i kiini,
i siin fan dan mi na mumɛ!”†
13 Ala mɔn mi a fala a maleka yo xa, a naxa,
“Dɔxɔ n yiifanna ma,
han n yi i yaxune sa i sanna bun.”‡
14 Malekane mi findixi Alaa walikɛ totarene xan na ba, a naxanye rasigama kisi muxune malideni?

2

Ɛ ɲɔxɔ lu kisi feen xɔn

1 Nanara, en bata feen naxanye mɛ, fɔ en xa en ɲɔxɔ lu nɛn ne xɔn alogo en nama kiraan beɲin.

2 Amasɔtɔ, malekane* fa xɛrayaan naxanye rali en benbane ma lan sariyan ma, ne birin suxutareyaan saranma nɛn a kala muxune ra alo a daxa kii naxan yi.

3 Nayi, en fa ratangama di, xa en na en mɛ kisi gbee sifani ito ra, Marigin yɛtɛɛn singe naxan nali, na xanbi ra, a ramɛ muxune fan yi a ɲɔndin yita en na?

---

* **1:5: 1.5** Yaburin 2.7 † **1:5: 1.5** Samuyɛli Firinden 7.14 ‡ **1:6: 1.6** Sariyane 32.43 § **1:7: 1.7** Yaburin 104.4 * **1:9: 1.8-9** Yaburin 45.7-8 † **1:12: 1.10-12** Yaburin 102.26-28 ‡ **1:13: 1.13** Yaburin 110.1 * **2:2: 2.2** Yahudiyane namunne xaranna kui, Nabi Musa Alaa sariyane sɔtɔxi ***malekane*** nan xɔn ma.

4 Ala fan e sereya baan fari sa nɛn taxamasenne nun kabanako feene nun sɛnbɛ fe sifa wuyaxi ra, a yi a Nii Sariɲanxin kɛwanle yitaxun e ra a sagoni.

Yesu en nakisimana

5 Awa, en yire famatɔɔn naxan ma fe falama, Ala mi na luma malekane xan sago yi.
6 Koni sereyani ito sɛbɛxi Kitabun yirena nde yi, a naxa,
“Nanse daɲɔxɔn na,
i to i yengi dɔxi a xɔn.
Nanfera i ɲɔxɔ luxi adamadiin xɔn?
7 I a daxi nɛn,
a nɔrɔn yi maso malekane ra.
I binyen nun xunnayerenna fi a ma.
8 I bata seen birin lu a bun.”†
A to seen birin luxi adamadina nɔɔn bun, Ala mi sese lu naxan mi xuru a nɔɔn bun. Hali na, iki en mi a toma fa fala seen birin muxuna nɔɔn bun ma.
9 Koni en na a toma fa fala, Ala Yesu magodo nɛn waxati dungidi dangu malekane ra, alogo a xa faxa masɔtɔ Alaa hinanna xɔn muxune birin xa. Iki en na a mangayaan binyen nun a xunna kenla toma a faxana fe ra a tin naxan ma.
10 Ala naxan seen birin da a yɛtɛ xa, a yi waxi adamadi wuyaxi raso feni a binyeni. Na yi lanxi, a to en nakisimana fe rakamali a tɔrɔn xɔn.
11 Bayo Yesu naxan muxune rasariɲanma e nun a naxanye rasariɲanxi, ne birin fafe keden. Nanara, Yesu mi yagima a falɛ ne ma, “Ngaxakedenne.”
12 A naxa Kitabuni,
“N na i xinla ralima nɛn ngaxakedenne ma.
N ni i matɔxɔma nɛn yamaan yɛ.”‡
13 Kitabun mɔn naxa, “N nan n yigi sama Ala nin.” A mɔn naxa, “Nxu nun n ma diine nan ito ra, Ala naxanye fixi n ma.”§
14 Nayi, bayo Yesu a muxune findixi adamadiine nan na fati bɛndɛn nun wunli, Yesu fan yɛtɛɛn bata lu alo e tan. Na ma, a yi Yinna Manga Setana halagi a yɛtɛna sayaan xɔn ma sɛnbɛn yi naxan yii sayaan xun na.
15 A na ligaxi nɛn alogo naxanye yi sayaan gaxun konyiyani e dunuɲa yi gidini, a xa ne xɔrɔya.
16 Amasɔtɔ a mi faxi malekane xan malideyi, koni fɔ Iburahima bɔnsɔnne.
17 Na nan a liga, a yi lu alo a ngaxakedenne feen birin yi, alogo a xa nɔ saraxarali kuntigiyaan wanla kɛ Ala xa kininkininna nun tɔgɔndiyani, a yi Ala solona yamaan yulubine xafari feen na.
18 Bayo Setana kataxi a xa a fan natantan, a tan yɛtɛɛn yi tɔrɔ na feni, nayi, a fɛrɛna a xa, a yi muxune mali e nɛma e ratantan feene dɛ waxatin naxan yi.

3

Yesu dangu Nabi Musa ra

1 Nanara, ngaxakeden muxu rasariɲanxine, Ala bata ɛ tan naxanye xili, ɛ xaxili lu Yesu a fe xɔn, Alaa Xɛraan nun Saraxarali Kuntigi Singena, en naxan ma fe falama yamani.

† **2:8: 2.8** Yaburin 8.5-7 ‡ **2:12: 2.12** Yaburin 22.23 § **2:13: 2.13** Esayi 8.17-18

2 Muxu tɔgɔndiyaxin nan yi a ra Ala xa, naxan a sugandixi alo Musa yi kii
naxan yi Alaa banxin birin yi.*
3 Banxi tiina xunna kenla gbo dangu banxin yɛtɛɛn na. Nanara, Yesu a
xunna kenla gbo Musaa xunna kenla xa.
4 Awa, muxune nan banxine tima, koni Ala nan seen birin daxi.
5 Musa tan tɔgɔndiya nɛn wali kɛdeni Ala xa a banxin mumɛni, a sereyaan
ba lan na feene ma Ala yi fama naxanye ligadeni.
6 Koni Alaa Muxu Sugandixin tan luxi na alo Alaa Dii Xɛmɛn naxan a
banxin xun na. En findixi a banxin nan na, xa en na en wɛkilɛ, en yi en ma
yigin namara en naxan matɔxɔma.

Matabuna Alaa yamaan xa

7 Nayi, alo Alaa Nii Sariɲanxina a falaxi kii naxan yi, a naxa,
“Xa ɛ Ala fala xuiin mɛ to,
8 ɛ nama ɛ bɔɲɛni xɔdɔxɔ
alo ɛ yi murutɛxi Ala ma waxatin naxan yi,
ɛ yi matoon xun ti Ala ra tonbonni.
9 Ɛ benbane n bunba nɛn mɛnni, e yi n matandi,
hali e to n kɛwanle birin to ɲɛɛ tonge naanin.
10 Nayi, n xɔlɔ nɛn na waxatin muxune ma, n naxa,
‘E bɔɲɛn makuya n na waxatin birin,
e mi n ma kiraan xɔn.’
11 N yi n kɔlɔ n ma xɔlɔni, n naxa,
‘E mi sɔɛ n ma matabudeni mumɛ!’ ”†
12 Ngaxakedenne, ɛ a liga ɛ yeren ma, bɔɲɛ ɲaxin nun dɛnkɛlɛyatareyaan
nama lu ɛ sese yi naxan a ligɛ ɛ xɛtɛ habadan Ala fɔxɔ ra.
13 Koni ɛ bode ralimaniya lɔxɔ yo lɔxɔ, fanni en mɔn na waxatini Kitabun
naxan ma fa fala “To” alogo ɛ tan nde nama tantan yulubin xɔn, ɛ
tengbesenɲɛ ayi.
14 Amasɔtɔ en bata findi Alaa Muxu Sugandixin gbeene ra, xa en lu en ma
tɔgɔndiyaan singeni, han a raɲanna.
15 Kitabun naxa,
“Xa ɛ Ala fala xuiin mɛ to,
ɛ nama ɛ bɔɲɛni xɔdɔxɔ
alo ɛ yi murutɛxi Ala ma waxatin naxan yi.”‡
16 Awa, ndee yi ne ra, naxanye Alaa falan mɛ, e murutɛ a xili ma? Ne findixi
muxune nan na Musa naxanye ramini Misiran yamanani.
17 Ala xɔlɔ ndee ma ɲɛɛ tonge naanin? Naxanye yulubin liga, e faxa
tonbonni.
18 Ala a kɔlɔ ndee a fe ra, a e mi sɔɛ a matabu yireni? Naxanye tondi a falan
suxɛ, a yi falan tima ne nan ma fe yi.§
19 En bata a to nayi, fa fala e mi yi nɔɛ sɔɛ matabudeni lan e
dɛnkɛlɛyatareyaan ma.

4

Matabudena Alaa muxune xa

1 Nayi, Ala to en tuli sa, a en nɔɛ sɔɛ nɛn a matabudeni, en na a liga en
yeren ma nayi alogo ɛ tan nde nama lu alo ɛ fulaxi na ra.

---

* **3:2: 3.2** A mato Yatɛne 12.7 kui. † **3:11: 3.7-11** Yaburin 95.7-11 ‡ **3:15: 3.15** Yaburin 95.7-8
§ **3:18: 3.18** A mato Yatɛne 14.1-35 nun Yaburin 95.11 kui.

2 Bayo Alaa falan Xibaru Faɲin nali nɛn en fan ma alo na waxati danguxin
muxune. Koni e falan naxan mɛ, na tɔnɔ yo mi lu e tan ma, amasɔtɔ
naxanye a ramɛ, ne mi a suxu dɛnkɛlɛyani.
3 En tan naxanye dɛnkɛlɛyaxi, en tan soma nɛn na matabudeni alo Ala a
fala kii naxan yi, a naxa,
“N bata n kɔlɔ n ma xɔlɔni, n naxa,
‘E mi soɛ n ma matabudeni mumɛ!’ ”*
Anu, Alaa wanla bata yi kamali xabu dunuɲa da waxatini.
4 Amasɔtɔ ito falaxi Kitabun yirena nde yi xii soloferedena fe yi, a naxa, “Ala
yi a matabu a wali kɛɛn xii soloferede lɔxɔni.”†
5 A mɔn naxa Kitabun yireni ito yi, “E mi soɛ n ma matabudeni mumɛ!”
6 Na bunna nɛɛn fa fala ndee gbɛtɛye soɛ nɛn, ba muxune ra naxanye singe
Alaa falan Xibaru Faɲin mɛ, e mi so lan e fala suxutareyaan ma.
7 Nanara, waxati xunkuye to dangu, Ala mɔn yi lɔxɔ nɛnɛn sa, a yi na feen
fala Dawuda a Kitabun kui, a yi na lɔxɔ nɛnɛn xili sa fa fala “To.” A naxa,
“Xa ɛ Ala fala xuiin mɛ to,
ɛ nama ɛ bɔɲɛni xɔdɔxɔ.”
8 Awa, xa Yosuwe bata yi yamaan naso Alaa matabudeni nun, Ala mi yi
lɔxɔ gbɛtɛ a fe falɛ na xanbi ra.
9 Na bunna nɛɛn fa fala matabuden mɔn Alaa yamaan xa yɛɛn na.
10 Amasɔtɔ muxu yo so Alaa matabudeni, na fan a matabuma nɛn alo Ala
a matabuxi kii naxan yi.
11 Na ma, en kata en so matabudeni, alogo muxu yo nama findi fala
suxutaren na alo en benbane.
12 Amasɔtɔ Alaa falana, niiramaan na a ra, a sɛnbɛn gbo, a dɛɛn xanxan
dangu silanfanna dɛ firin kanna ra.‡ A soma nɛn han a sɔndɔmɛn nun niin
yɛtɛɛn fata, e nun fatin nadɔxɔdene nun fasane. A muxun miriyane nun a
natane makitima nɛn.
13 Ala dali se yo mi luxunxi a ma. Ala feen birin toma. En birin en
dɛntɛgɛma nɛn a xa.

Saraxarali kuntigin nan Yesu ra

14 Nanara, bayo saraxarali kuntigi gbeena en yii naxan kelixi kore, Yesu
Alaa Dii Xɛmɛna, nayi en na en sɔbɛ so en ma dɛnkɛlɛyani, en naxan ma fe
falama yamani.
15 Amasɔtɔ en ma saraxarali kuntigina en ma fangatareyaan kolon, bayo
Setana kata nɛn a fan natantandeni kiin birin yi alo en tan, anu, a mi yulubi
yo liga.
16 Nanara, en na en maso Ala hinantenna manga gbɛdɛn na xaxili ragidini
alogo en xa kininkininna nun hinanna sɔtɔ en makoon naxanye ma.

5

Yesu nan en ma saraxarali kuntigin na

1 Saraxarali kuntigine birin sugandima nɛn adamadiine yɛ, alogo e xa
wali Ala xa, e yi kise ralixine nun saraxane ba yulubi xafarin na.
2 E nɔɛ xaxilitarene nun muxu tantanxine famunɲɛ nɛn, bayo e tan fan
yɛtɛɛn tantanma.

---

* **4:3: 4.1** Yaburin 95.11 † **4:4: 4.4** Dunuɲa Fɔlɔn 2.2 ‡ **4:12: 4.12** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

3 E yulubi xafari saraxane bama e tan yɛtɛna fe ra na nan ma, e nun
yamaan xa.
4 Muxu yo mi saraxarali kuntigiyaan xunna kenla fenɲɛ a yɛtɛ xa. Ala nan
a xilixi alo a Haruna xili kii naxan yi.
5 A na kii nin, Alaa Muxu Sugandixin mi saraxarali kuntigi binyen sɔtɔ a
yɛtɛ ra, koni Ala a fala nɛn a xa, a naxa,
“N ma dii xɛmɛn nan i tan na,
n bata findi i fafe ra to.”*
6 A mɔn yi a fala Kitabun yire gbɛtɛ yi, a naxa,
“Saraxaraliin nan i ra habadan,
alo Mɛlikisedeki yi kii naxan yi.”†
7 Yesu yi dunuɲa yi waxatin naxan yi, a yi Ala maxandima, a xuini te, a
yɛɛgen yi mini, a yi Ala mafan naxan yi nɔɛ a rakisɛ sayaan ma. Ala yi a
xuiin namɛ bayo a yi xuruxi a ma.
8 Koni hali Alaa Dii Xɛmɛn to a ra, a a xaran nɛn fala suxun ma a tɔrɔne yi.
9 Yesu a fe kamali waxatin naxan yi, a yi findi habadan Marakisi Tiin na
muxune xa naxanye birin a xuiin suxuma.
10 Ala yi a findi saraxarali kuntigin na alo Mɛlikisedeki yi kii naxan yi.

Sɛnbɛ soon dɛnkɛlɛyani

11 Fe wuyaxi nxu kui a fala daxin na ɛ xa lan feni ito ma, koni a yɛba
raxɔlɔ ɛ xa, bayo ɛ mi a famuma xulɛn.
12 A yi lan nun ɛ yi findi karamɔxɔne ra waxatini ito yi, anu han iki ɛ
makoon mɔn ɛ xaran muxun ma lan Alaa falan fe singene ma. Ɛ luxi alo dii
ɲɔrɛn naxan mɔn xiɲɛn na bayo ɛ mi donse xɔdɛxɛn donɲɛ singen.
13 Muxun naxan mɔn xiɲɛ minni, dii ɲɔrɛn nan na ra. A mi xaranna kolon
lan tinxinyaan ma.
14 Koni fonne nan gbee donse xɔdɛxɛn na. Naxanye dɛnkɛlɛya bata kɔxɔ,
ne bata e yɛtɛ xaran fe faɲin nun a ɲaxin tagi rabaan ma.

6

1 Nanara, en dangu Alaa Muxu Sugandixina xaranna fe singene ra, en
siga yɛɛn na, hali en nama fa xɛtɛ fe fɔlɔne ma sɔnɔn alo itoe: en na en xun
xanbi so fena wali ɲaxine yi naxanye muxun xalima yahannama, e nun
dɛnkɛlɛyana Ala ma,
2 e nun xaranna muxu rafu feene ma igeni e tubi xinla ma e nun yii saan
muxune ma Ala maxandini e nun faxa muxune rakenla sayani e nun
habadan kitina.
3 Xa Ala tin, en sigɛ nɛn yɛɛn na.
4 Amasɔtɔ naxanye bata yi kɛnɛnna sɔtɔ sanɲa ma keden, e Ala kisin sɔtɔ, e
yi Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ,
5 naxanye bata yi Alaa falan ɲaxunna kolon e nun waxati famatɔɔn
sɛnbɛne,
6 ne na ba dɛnkɛlɛyani, e mi fa nɔɛ raxɛtɛ sɔnɔn, e mɔn yi tubi. Amasɔtɔ ne
luxi nɛn alo e mɔn Alaa Dii Xɛmɛn nan gbangbanma wudin ma, e yi a
rayarabi yamaan yɛtagi.
7 A misaala, bɔxɔn naxan tule igen sɔtɔma waxatin birin, a si seene sabati
a kanna xa, Alaa barakan nan na ra.
8 Koni bɔxɔn naxan ɲanle nun tansinne tunna raminima, na tɔnɔ mi na, a
masoxi Alaa dangan nan na. A raɲanni, tɛɛn yi a gan.

* **5:5: 5.5** Yaburin 2.7 † **5:6: 5.6** Yaburin 110.4

9 Koni n xanuntenne, hali nxu falan tima na kiini, nxu laxi a ra, a fe gbɛtɛ
nan ɛ tan yɛɛ ra lan ɛ kisi feen ma.
10 Bayo tinxintare mi Ala ra. A mi ɲinanma ɛ wanle xɔn, e nun ɛ
xanuntenyaan naxan yitaxi a ra ɛ to a yama sariɲanxin malima han iki.
11 Nxu waxi a xɔn ma, ɛ keden kedenna birin xa lu na tunnafanni han a
raɲanna alogo ɛ yengi seen naxanye ma, ɛ ne sɔtɔ.
12 Nxu mi waxi, ɛ xa tunnaxɔlɔ ayi. Koni fɔ ɛ xa na dɛnkɛlɛya muxune
raliga naxanye diɲa alogo Ala ɛ tuli saxi naxan na, ɛ na sɔtɔ.

Alaa layirina

13 Ala Iburahima tuli sa waxatin naxan yi, a yi a kɔlɔ a yɛtɛ yi, bayo muxe
mi na a kɔlɔɛ naxan yi naxan gbo a tan xa.
14 A yi a fala, a naxa, “N na i barakama nɛn han! I bɔnsɔnna wuyama ayi
nɛn.”*
15 Iburahima yi diɲa, a yi a legeden, Ala a tuli sa naxan na, a yi na sɔtɔ.
16 Adamadiine e kɔlɔma fena nde yi naxan gbo e tan xa, e kɔlɔn yi e falan
sɛnbɛ so alogo muxune nama e matandi.
17 Nanara, Ala yi Iburahima tuli sa, a yi a kɔlɔ alogo naxanye yi lan e na
feen sɔtɔ, ne xa a kolon a na fe ragidixin mi masarama.
18 Ala na liga nɛn alogo en tan naxanye a falan findixi en yigin na en
xaxili tixi naxan na, en xa limaniya ki faɲi, a to na yitaxi en na fe firinna
xɔn, naxanye mi maxɛtɛ, Ala mɔn mi wulen falɛ.
19 Na yigina en yii alo kunkin balana a rati seen na igen bun ma† naxan
sigama han yire sariɲanxin yɛ masansan dugin xanbi ra en niin nasuxu
seen na barakani
20 Yesu singe soxi en xa dɛnaxan yi, bayo a bata findi habadan saraxarali
kuntigin na, a lu alo Mɛlikisedeki.

7

Mɛlikisedeki saraxaraliyani

1 Mɛlikisedeki* nan yi Salemi mangan na e nun Kore Xɔnna Alaa
saraxaralina. Iburahima yi kelima yɛngɛni waxatin naxan yi, a mangane nɔ
naxan yi, Mɛlikisedeki yi siga a ralandeni, a yi duba a xa.
2 Iburahima yi a se tongoxine birin yaganna so a yii. Mɛlikisedeki xinla
bunna nɛɛn “Tinxin Mangana.” Salemi mangan nan mɔn yi a ra nun, na fan
bunna nɛɛn “Bɔɲɛ Xunbeli Mangana.”
3 A baba mi kolon, a nga mi kolon, a xabila mi kolon, a siimayaan fɔlɔn
nun a raɲanna mi kolon. A luxi nɛn alo Alaa Dii Xɛmɛna naxan luma
saraxaraliyani habadan.
4 Ɛ a gbo kii mato, hali en benba Iburahima yɛtɛɛn seen naxanye tongo
yɛngɛni, a ne yaganna so a tan nan yii.
5 Sariyan naxa, a Isirayila yamaan bɔnsɔnne lan e xa yaganna so Lewi
bɔnsɔnna muxune nan yii, saraxaraline.† Anu, ngaxakedenmane nan e ra,
e birin minixi Iburahima bɔnsɔnna nin.
6 Mɛlikisedeki tan mi yi findixi Lewi bɔnsɔnna muxu ra, koni a yaganna
sɔtɔ nɛn Iburahima ra, Ala naxan tuli sa. Mɛlikisedeki yi duba a xa.

---

* **6:14: 6.14** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 22.16-17 kui. † **6:19: 6.19** ***Kunkin balani*** ito findixi wure gbee kɔnkɔrɔnxina nde nan na naxan xidima kunkin ma yɔlɔnxɔnna ra. A wolima igeni alogo a xa sa digi gɛmɛna nde ra igen bun ma, a kunkin naxara. Yireni ito niin gbee maraxara seen misalixi na kunki raxara seen nan ma. * **7:1: 7.1** ***Mɛlikisedeki*** a feen mato Dunuɲa Fɔlɔn 14.17-20 kui. † **7:5: 7.5** A mato Yatɛne 18.21 kui.

7 Anu, matandi mi naxan na, naxan duban tima, na dangu duba sɔtɔn na.
8 Lewi muxun naxanye yaganne rasuxu, ne faxama nɛn, koni
Mɛlikisedeki tan mabinni, Kitabun naxa a na mi faxaxi.
9 Na kui a luxi alo Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yaganna rasuxuma,
hali ne fan yaganna ba nɛn Mɛlikisedeki xa Iburahima sabun na.
10 Bayo Lewi bɔnsɔnna muxune mɔn yi e benba Iburahima fatini, a
naralan Mɛlikisedeki ra waxatin naxan yi.
11 Xa feene yi nɔɛ rakamalɛ Lewi bɔnsɔnna saraxaraliyaan barakani nun,
yamaan sariyan sɔtɔ naxan xɔn, e makoon mi yi birama saraxaraliya gbɛtɛ
ma na xanbi ra nun naxan luxi alo Mɛlikisedeki hali ba Haruna bɔnsɔnne
ra.
12 Bayo saraxaraliyaan na masara, fɔ sariyan fan xa masara.
13 Feni itoe fala Yesu naxan ma fe ra, na barixi bɔnsɔn gbɛtɛni,
saraxaraliin munma yi mini bɔnsɔnna naxan yi.
14 A kolonxi nayi fa fala en Marigin barixi Yuda bɔnsɔnna nin. Awa, Musa
saraxarali feen fala waxatin naxan yi, a mi na bɔnsɔnna fe fala.

Saraxarali gbɛtɛ alo Mɛlikisedeki

15 Feni ito fixama nɛn dangu na ra xa saraxarali gbɛtɛ fa naxan luxi alo
Mɛlikisedeki
16 naxan mi findixi saraxaraliin na sariyan xɔn a benbane fe ra, koni a
findixi saraxaraliin na a faxatareyaan nan sɛnbɛ xɔn.
17 Amasɔtɔ Kitabun bata a fala, a naxa, “Saraxaraliin nan i ra habadan,
alo Mɛlikisedeki yi kii naxan yi.‡”
18 Awa, yamari fonna bata ba na a sɛnbɛtareyana fe ra, a tɔnɔ to mi yi na.
19 Bayo sariyan mi sese rakamalixi. Koni yigi fisamantenna bata mini, en
na en masoma Ala ra naxan baraka yi.
20 Na fe nɛnɛn mi tixi kɔlɔn xanbi. Bonne findi saraxaraline ra waxatin
naxan yi, na kɔlɔ sifan mi ti.
21 Koni Yesu findixi saraxaraliin na kɔlɔn nan xɔn, Ala a fala a xa waxatin
naxan yi, a naxa,
“Marigin bata a kɔlɔ,
a mi a xuiin maxɛtɛma, a naxa,
‘Saraxaraliin nan i ra habadan.’ ”§
22 Kɔlɔni ito bata Yesu findi layirin xui kɛndɛn na en tan xa.
23 Saraxarali singene yi wuya bayo e yi faxama,
24 koni Yesu tan luun nɛn habadan. A saraxaraliyaan fan luma nɛn
habadan.
25 Nayi, a nɔɛ muxune rakisɛ nɛn yati naxanye fama Ala ma Yesu barakani
amasɔtɔ a tan luma nɛn habadan Ala solona fe nan na.
26 En makoon yi na saraxarali kuntigi sifan nan ma: naxan sariŋan, a mi
fe ŋaxi rabama, fɛ mi naxan na, naxan mi yulubi kanne yɛ, naxan yitexi
kore xɔnna ma.
27 A tan mi ligaxi alo saraxarali kuntigin bonne, amasɔtɔ ne saraxan
bama lɔxɔ yo lɔxɔ e yɛtɛ yulubine fe ra e nun yamaan yulubine fe ra. Koni
Yesu tan a yɛtɛ ba nɛn saraxan na yamaan yulubine fe ra sanŋa ma keden
pe han habadan.
28 Musaa sariyan yi adamadi sɛnbɛtarene nan dɔxɔma saraxarali
kuntigine ra, koni Ala a kɔlɔ falan naxan ma sariyan xanbi ra, na a Dii
Xɛmɛn nan dɔxɔma naxan bata yelin kamalɛ han habadan.

‡ **7:17: 7.17** Yaburin 110.4 § **7:21: 7.21** Yaburin 110.4

8

Yesu nan en ma saraxarali kuntigin na

1 En ma falan birin xunna nan ito ra: En ma Saraxarali Kuntigin dɔxi Alaa
Mangaya gbɛdɛn yiifanna ma ariyanna yi.
2 A walima yire sariŋanxin yɛtɛni, Marigina a yɛtɛ batuden naxan tixi,
adamadiine mi naxan ti.
3 Saraxarali kuntigin birin dɔxi nɛn alogo e xa kiseene nun saraxane rali
Ala ma, nayi fɔ sena nde xa lu a fan yii a naxan bɛ saraxan na.
4 Xa a yi dunuŋani nun, a mi yi findima saraxaraliin na nun, amasɔtɔ
gbɛtɛye na naxanye Ala kiseene ralima alo sariyana a falaxi kii naxan yi.
5 Na saraxaraline walima yire sariŋanxin naxan yi, mɛn findixi ariyanna
fe misaala nun a nininna nan na. Nanara, Ala Musa rakolon na ki, a to yi
Ala Batu Bubun tima, a naxa, “A liga i yeren ma, i yi e rafala alo n na a
misaala yitaxi i ra geyaan fari kii naxan yi.*”
6 Koni iki, Yesu bata wanla sɔtɔ naxan fisa saraxaraliin bonne wanla xa
bayo a bata fa layirin na naxan fan Layiri Fonna xa, bayo na en tuli sa feen
naxanye ra, ne fan a fonna xa.
7 Xa fɛ yo mi yi layiri singen na nun,† en mako mi yi fa a firinden ma nun.
8 Koni Ala yi fɛɛn to a muxune ra, a yi a fala, a naxa,
“Marigin naxa, ‘Na waxatin fama,
n layiri nɛnɛn xidima
nxu nun Isirayila nun Yuda yamane tagi waxatin naxan yi.
9 A mi ligama
alo n layirin naxan xidi nxu nun e benbane tagi,
n to e yii rasuxu
n yi e ramini Misiran yamanani.
Amasɔtɔ e mi n ma layirin suxu,
n fan yi e rabeŋin.’
Marigin naxa na kiini.
10 Layirin ni i ra,
n naxan xidima nxu nun Isirayila yamaan tagi.
Marigin naxa iki:
Na waxatin na dangu,
n na n ma sariyane sama nɛn e xaxinli,
n yi e sɛbɛ e bɔŋɛni.
N findima nɛn e Ala ra,
e yi findi n ma yamaan na.
11 Muxu yo mi fa a boden maxaranma,
muxu yo mi a falɛ a ngaxakedenna xa,
a naxa, ‘I xa Marigin kolon,’
bayo e birin n kolonma nɛn,
keli muxudin ma han muxu gbeena.
12 N diŋama nɛn e tinxintareyaan ma,
n yi e yulubine xafari.”‡
13 Ala to na layirin xili sa a nɛnɛna, na bunna nɛɛn a nɛnɛn bata lu a fonna
ŋɔxɔni. Seen naxan bata fori, na tununma nɛn.

---

* **8:5: 8.5** Xɔrɔyaan 25.40 † **8:7: 8.7** ***Layiri singena*** fe mato Xɔrɔyaan 24.3-8 kui. ‡ **8:12: 8.8-12** Yeremi 31.31-34

9

Yesu saraxana

1 Layiri singen kui, yamarina ndee yi na nun lan Ala batu feen nun a yire
sariŋanxina fe ma dunuŋa muxune naxan tixi a xa.
2 E Ala batu bubun ti nɛn nayi. Na bubun kui singen yi xili Yire
Sariŋanxina. Lɛnpune dɔxɔ seen yi na, e nun tabanla nun burun naxanye
ralixi Ala ma.
3 Yɛ masansan dugin firinden xanbi ra, bubu kui gbɛtɛ yi na naxan yi xili
Yire Sariŋanxi Fisamantenna,
4 e nun a wusulan saraxa gande xɛma daxina, e nun a Layiri Kankirana.*
Xɛmaan yi saxi na kankiraan birin ma. Xɛma kundidin yi na kui, Manna
donseen† fan yi na kui. Haruna dunganna fan yi kankiraan kui naxan bata
yi a maŋingi e nun gɛmɛ walaxane layirin yi sɛbɛxi naxanye ma.
5 Na Layiri Kankiraan xun ma, maleka gubugubu kan nɔrɔxine sawuran
yi na. E gubugubune yi bandunxi kankiraan dɛraganla xun ma, Ala
solonaden na. Koni en nama na feene birin yɛba iki.
6 Feene birin to yitɔn na kiini, saraxaraline yi soma nɛn na yire singeni
waxatin birin alogo e xa e wanla rakamali.
7 Koni yiren firindeni, saraxarali kuntigin nan tun keden yi soma na
sanŋa ma keden ŋɛɛn bun ma. Anu, fɔ a saraxan wunla xali, a yi a rali a yɛtɛ
yulubine nun yamaan yulubine xafari seen na.
8 Alaa Nii Sariŋanxin munma yi a kiraan makɛnɛn yamaan yi soma yire
sariŋanxi fisamantenni naxan xɔn Ala batu bubu singen yi tixi waxatin
naxan yi.
9 Misaala nan na ra waxatini ito xa. Nanara, kiseene nun saraxan
naxanye yi ralima Ala ma, ne mi yi nɔɛ Ala batu muxune sɔndɔmɛne
sariŋanŋɛ.
10 Tɔnna nan tun yi ne ra lan donseene nun min seene ma e nun fati
maxana e dinan kiine ma, naxanye yi daxa han waxati nɛnɛn yi a li.
11 Koni Alaa Muxu Sugandixin to fa alo saraxarali kuntigin naxan fe
faŋine rafa, a danguxi Ala Batu Banxi fisamantenna nin naxan kamalixi,
muxune mi naxan tixi, dunuŋa gbee mi naxan na.
12 Yesu to so Yire Sariŋanxi Fisamantenni, a mi kɔtɔn wunla xan ba
saraxan na de hanma tura dina, a yɛtɛ wunla nan ba sanŋa ma keden pe, a
yi en xunba habadan.
13 Amasɔtɔ kɔtɔn wunla hanma turana, e nun ŋinge gilɛ ganxin xubena, xa
ne xuya muxu xɔsixine ma, na yi e fati bɛndɛn nasariŋan,
14 nayi, Alaa Muxu Sugandixin wunla sɛnbɛn gbo dangu na ra! Amasɔtɔ, a
bata a yɛtɛ ba saraxa fɛtaren na Ala xa, Alaa habadan Nii Sariŋanxin
barakani. Na wunla en sɔndɔmɛne sariŋanma nɛn kɛwali ŋaxine ma
naxanye en faxama, en yi nɔ habadan Ala batuɛ.
15 Na nan a ligaxi Yesu findixi layiri nɛnɛn sabun na alogo Ala naxanye
xilixi, ne xa nɔ habadan kɛɛn sɔtɛ, a e tuli sa naxan na. A faxa na nan ma, a
findi e xunba seen na yulubine yi naxanye ligaxi na layiri singen waxatini.
16 Amasɔtɔ xa layirin xidixi lan muxuna nde kɛɛ yitaxunna ma, na mi
kamalɛ fɔ na kanna na faxa.

---

* **9:4:** ***9.4 Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui. † **9:4: 9.4** ***Manna donsena*** a fe mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui. Donseen nan yi a ra Ala yi naxan fima a yamaan ma tonbonni.

17 Kɛɛn mi taxunma fanni a kanna mɔn ɲɛŋɛ fɔ a na faxa, a layirin yi
rakamali.
18 Nanara, hali layiri singen yɛtɛna, a mi fɔlɔ benun wunla xa mini.
19 Musa to yelin yamarine birin falɛ yamaan birin xa fata sariyan na, a yi
turadine nun kɔtɔne wunla tongo, e nun igena, e nun yɛxɛɛ xabe gbeela, a yi
wunla xuya Sariya Kitabun nun yamaan birin ma ɲɔxɔnden na naxan xili
hisopina.‡
20 A yi a fala, a naxa, “Wunli ito nan layiri xidi seen na, Ala ɛ yamarixi
naxan suxu feen ma.§”
21 Musa mɔn yi wunla xuya Ala Batu Bubun nun a rawali seene birin ma.
22 Sariyan kui, fayida seen birin nasariɲanxi wunla nan xɔn, anu, xa
wunla mi mini, yulubin mi xafarɛ.

Yesu saraxan nan yulubin xafarima

23 A yi daxa na seene xa rasariɲan na kii nin, bayo e findixi ariyanna
seene misaale nan na. Koni ariyanna seene yɛtɛɛn yi daxa e rasariɲan
saraxan na naxan dangu ne ra.
24 Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin mi soxi yire sariɲanxini, muxune
naxan tixi, dɛnaxan findixi ariyanna misaala gbansanna ra, koni a soxi
ariyanna yɛtɛɛn nin, alogo a xa ti Ala yɛtagi en xa iki.
25 A mi soxi a yɛtɛ badeni saraxan na sanɲa ma wuyaxi alo saraxarali
kuntigin soma kii naxan yi yire sariɲanxi fisamantenni ɲɛɛ yo ɲɛɛ sube
wunla ra a yii.
26 Bayo xa na nan yi a ra nun, Yesu yi tɔrɔma nɛn nun sanɲa ma wuyaxi
xabu dunuɲa da waxatina. Koni iki, waxati raɲanni, a bata mini kɛnɛnni
sanɲa ma keden han habadan, a a yɛtɛ ba saraxan na, a yi yulubine birin
ɲan.
27 Adamadiine birin faxan nɛn sanɲa ma keden pe, na xanbi ra kitin yi a li.
28 Alaa Muxu Sugandixin fan findixi saraxan na na kii nin sanɲa ma
keden pe, a muxu wuyaxi yulubin ɲan. A mɔn fama nɛn, koni a mi fama
yulubi xafari feen na. A fama a legeden muxune nan nakisideyi.

10

Yesu saraxana

1 Musaa sariyan findixi fe famatɔne maligan nan na, e tan yɛtɛɛn mi a ra.
Nanara, saraxan naxanye bama waxatin birin ɲɛɛ yo ɲɛɛ, ne mi nɔɛ Ala batu
muxune rakamalɛ.
2 Xa e yi nɔɛ na ra nun, muxune mi yi luyɛ e bɛ waxatin birin. Bayo Ala
batu muxune yi sariɲanma nɛn nun sanɲa ma keden han habadan, e mi yi
fa e yɛtɛ kolonɲɛ yulubi tongon na nun.
3 Koni na ɲɛɛ yo ɲɛɛ saraxane muxune yulubine rabirama e ma nɛn.
4 Amasɔtɔ turaan wunla nun siin wunla mi nɔɛ yulubin ɲanɲɛ mumɛ!
5 Na nan a ligaxi, Yesu fa dunuɲa yi waxatin naxan yi, a yi a fala Ala xa, a
naxa,
“I mi waxi saraxane nun kiseene xɔn,
koni i bata n fati bɛndɛni tɔn n xa.
6 Saraxa gan daxine nun yulubi xafari saraxane mi rafan i ma.
7 Nayi, n yi a fala,

‡ **9:19: 9.19** ***Hisopi*** findixi sansi bili xurudin nan na e yulubi xafari wunla xuyama naxan na saraxabadeni. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 12.22 kui. § **9:20: 9.20** Xɔrɔyaan 24.3-8

n naxa, ‘N tan ni i ra.
N ma fe sɛbɛxi Kitabuni.
Ala, n bata fa i tan sagoon ligadeni.*’ ”
8 Awa, a naxan singe fala, a naxa, “Saraxane nun kiseene nun saraxa gan
daxine nun yulubi xafari saraxane mi rafan i ma.” Anu, sariyana e ba feen
yamarixi.
9 Na xanbi ra, a mɔn yi a fala, a naxa, “N tan ni i ra, n bata fa i sagoon
ligadeni.” Nayi, a yi saraxa singene ba na, a yi a masara a nɛnɛn na.
10 Yesu Alaa Muxu Sugandixina a sagoon naxan ligaxi, a yi a fati bɛndɛn ba
saraxan na, na en sariŋanma nɛn sanŋa ma keden pe han habadan.
11 Saraxaraline birin e wanla kɛma lɔxɔ yo lɔxɔ. E saraxane bama yɛyɛ,
naxanye mi nɔɛ yulubin xafarɛ mumɛ!
12 Koni Yesu tan, na saraxa keden peen nan ba yulubine fe ra, a yi dɔxɔ
Ala yiifanna ma han habadan.
13 Iki a Ala mamɛma alogo a xa a yaxune lu a sanna bun ma.
14 Amasɔtɔ muxun naxanye rasariŋanma, a bata ne rakamali saraxa
keden peen xɔn han habadan.
15 Alaa Nii Sariŋanxin fan na feen seren bama en xa. A fala singen naxan
ti, a naxa,
16 “Layirin ni i ra nxu nun Isirayila kaane naxan xidima:
Na waxatin na dangu,
n nan n ma sariyane sama nɛn e bɔŋɛni,
n yi e sɛbɛ e xaxinla ma.†”
Marigin naxa na kiini.
17 A mɔn naxa,
“N mi fa n xaxili luma e yulubine
nun e sariya kala feene xɔn sɔnɔn.”
18 Anu, ne na mafelu, saraxa mi fa bama yulubina fe ra.

En na en tunnafan

19 Nayi, ngaxakedenne, en xaxili ragidixi so feen na yire sariŋanxi
fisamantenna nin Yesu wunla barakani.
20 A so dɛɛn naxan nabixi en xa, kira nɛnɛn nan na ra naxan tixi nii
rakisin ma, en nɔɛ sigɛ yɛ masansan dugin xanbi ra naxan xɔn, kiraan
naxan findixi a fati bɛndɛn na.
21 En ma saraxarali kuntigin nan Ala Batu Banxin xunna,
22 nayi, en xa en maso Ala ra bɔŋɛ sariŋanxin nun dɛnkɛlɛya dɛfexini, en
bɔŋɛn to sariŋanxi feene birin ma, en xaxinla en yalagima naxanye ma, en
fati bɛndɛn to maxaxi ige sariŋanxin na.
23 En lu en tiyɛ en yigina fe ra yamani, amasɔtɔ naxan en tuli saxi, na
tinxin.
24 En na en ŋɔxɔ lu en bode xɔn ma, en yi en bode rawɛkilɛ xanuntenyaan
nun wali faŋi rabaan ma.
25 En nama en mɛ en ma malanne ra alo muxuna ndee darixi a ligɛ kii
naxan yi. Koni en na en bode ralimaniya waxatin birin, alo en to Marigina
lɔxɔn toon masoɛ.
26 En yelin xanbini ŋɔndin kolonna sɔtɛ, xa en na a rakeli a ma, en lu
yulubin ligɛ, saraxa mi fa en yii sɔnɔn yulubin mafelu feen na,

---

* **10:7: 10.7** Yaburin 40.7-9 † **10:16: 10.16-17** Yeremi 31.33-34 naxan bata yi sɛbɛ nun Heburune 8.8-12 kui.

27 fɔ kiti famatɔɔn nun tɛɛ gbeen gaxuna naxan Ala matandi muxune
halagima.
28 Ala sariyan naxan so Musa yii, naxan yo na yi na kala, na kanna yi
faxama kininkinintareyaan nin, xa muxu keden hanma firin bata sereyaan
ba.‡
29 Awa, na kanna mi saranɲɛ a kɛwanle ra ba, naxan na Alaa Dii Xɛmɛna
fe rayelefu, hanma naxan na Alaa layirin xidi wunla rafɛya naxan a
sariɲanma, hanma naxan na Ala hinantenna Nii Sariɲanxin nasɔtɔ?
30 Bayo en tan a kolon naxan a falaxi, a naxa, “N tan nan gbeeɲɔxɔ tiin na,
n tan nan donle saranma e yatɛne ra.” E nun mɔn, a naxa, “Marigina a
yamaan makitima nɛn.§”
31 Gbalon na a ra xa muxun bira habadan Ala ra.
32 Na lɔxɔ singene fe xa rabira ɛ ma, ɛ Alaa kɛnɛnna sɔtɔ waxatin naxan yi.
Ɛ tunnafan nɛn yɛngɛ xɔdɛxɛn nun tɔrɔyani na waxatini.
33 E yi ɛ konbima yamaan yɛtagi waxatina nde yi, e ɛ tɔrɔ. Waxati gbɛtɛ,
naxanye na fe sifan sɔtɔ, ɛ kafu nɛn ne ma.
34 Ɛ yi kininkinin kasorasane ma, ɛ yi tin sɛwani muxune yi ɛ yii seene
tongo, bayo ɛ yi a kolon fa fala ɛ yii se fisamantenne ramaraxi habadan.
35 Nayi, ɛ xaxili ragidixi naxan ma, ɛ nama na rabeɲin, bayo a findima nɛn
kɔntɔn gbeen na ɛ xa.
36 Ɛ makoon tunnafanna ma, alogo ɛ na Ala sagoon liga, a ɛ tuli sa naxan
na, ɛ yi na sɔtɔ.
37 Amasɔtɔ Kitabuna a falaxi kii naxan yi, a naxa,
“A bata lu ndedi, siya di,
naxan fama, na yi fa,
a mi fa buma.
38 Koni n ma tinxin muxun nii rakisin sɔtɔma nɛn
a dɛnkɛlɛyaan xɔn.*
Anu, xa naxan xɛtɛ a xanbi ra,
na kanna mi n kɛnɛnɲɛ.”
39 En tan mi xɛtɛma en xanbi ra, en yi halagi, koni en luma dɛnkɛlɛyani nɛn,
en niin yi kisi.

11

Dɛnkɛlɛyana fe

1 En na la en yigin na, en yi xaxili ragidi feen ma en mi naxan toma, na
nan dɛnkɛlɛyaan na.
2 A singe ra muxune sereya faɲin sɔtɔ e dɛnkɛlɛyaan nan xɔn.
3 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, en na a kolon fa fala dunuɲa daxi Ala fala xuiin nan
ma. Nanara, en seen naxanye toma ne mi fataxi fe toxine ra.
4 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Habila yi saraxan ba Ala xa naxan yi fisa Kayini gbeen
xa. Ala yɛtɛɛn yi sereyaan ba a saraxana fe ma, fa fala, a tinxin muxun nan
a ra. Dɛnkɛlɛyaan xɔn, hali Habila to bata faxa, koni a mɔn falan tima.*
5 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Xenɔki yi te kore xɔnna ma, a mi faxa, a mi fa to sɔnɔn.
Amasɔtɔ Ala bata yi a xali. Benun a xa xali kore, a bata yi na sereɲɔxɔyaan
sɔtɔ nun fa fala a bata Ala kɛnɛn.†

‡ **10:28: 10.28** A mato Sariyane 19.15 kui. § **10:30: 10.30** Sariyane 32.35-36 * **10:38: 10.37-38** Xabakuki 2.3-4 * **11:4: 11.4** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 4.3-10 kui. † **11:5: 11.5** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 5.18-24 kui.

6 Muxu yo mi Ala kɛnɛnɲɛ dɛnkɛlɛyaan xanbi, bayo naxan fama Ala ma, fɔ
na xa la a ra nɛn fa fala Ala na yi, e nun muxun naxanye a fenma, Ala ne
kɔntɔnna fima nɛn.
7 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Nuhan to rakolon fe famatɔne fe yi, a munma yi
naxanye to, a yi kunkin nafala Ala yɛɛragaxun ma a tan nun a denbayaan
nakisɛ naxan kui. A dɛnkɛlɛyaan yi findi dunuɲa muxun bonne yalagi
xunna ra, a tan yi tinxinyaan sɔtɔ a kɛɛn na dɛnkɛlɛyaan xɔn.
8 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Ala to Iburahima xili, a yi a falan suxu, a siga na
yamanani, a yi naxan sɔtɔma a kɛɛn na, hali a to mi yi a kolon a sigan
dɛnaxan yi.
9 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Ala a tuli sa yamanan naxan na, a dɔxɔ mɛnni
xɔɲɛyani. A yi lu bubune kui, alo Isiyaga nun Yaxuba fan a liga kii naxan yi,
Ala naxanye fan tuli sa na kɛɛ kedenna ra.
10 Amasɔtɔ Iburahima yi taan nan mamɛma nun naxan bɛtɛn sa kii kɛndɛ,
Ala naxan ma fe yitɔn, a yi a ti.‡
11 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Iburahima fan yi sɛnbɛn sɔtɔ a nɔ diin sɔtɛ hali a to
bata yi fori, hali gbantan to yi Saran fan na, amasɔtɔ naxan bata yi a tuli sa,
a yi laxi na kanna tinxinyaan na.
12 Nanara, hali faxan to bata yi maso a ra, a bɔnsɔn wuyaxi bari nɛn,
naxanye yi wuya alo sarene hanma baan xɔn ɲɛmɛnsinna naxanye xasabin
mi nɔɛ yatɛ.
13 Na muxune birin faxa dɛnkɛlɛyaan nin. Ala e tuli sa naxanye ra, e mi
ne sɔtɔ, koni e e to nɛn wulani, e sɛwa e fe ra. E yi e ti a ra fa fala a xɔɲɛn nun
sigatiin nan tun e tan na dunuɲani ito yi.§
14 Naxanye falan tima na kiini, ne a yitama nɛn fa fala a e dɔxɔden nan
fenma e yɛtɛ xa.
15 E keli yamanan naxan yi, xa na xɔnla yi e suxu nun, waxatina nde e yi
fɛrɛn sɔtɔma nɛn e xɛtɛ na.
16 Koni e yi taa fisamantenna nan fenma, naxan findixi ariyanna ra.
Nanara, na yagin mi Ala ma, e na a xili a e Ala, amasɔtɔ a bata taani tɔn e xa.
17 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Ala to wa Iburahima kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ feni, Iburahima
mi tondi Isiyaga bɛ saraxan na a xa. Ala naxan tuli saxi, na yi tin a dii xɛmɛ
kedenna bɛ saraxan na,
18 hali Ala to bata yi a fala a xa nun, a naxa, “Naxanye yatɛma i bɔnsɔnna
ra, ne minima Isiyaga bɔnsɔnna nin.”*
19 Iburahima yi laxi a ra nun fa fala a Ala nɔɛ Isiyaga rakelɛ nɛn sayani. A
dii xɛmɛn mɔn yi raxɛtɛ a ma, na feen yi findi taxamasenna ra.
20 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Isiyaga yi duba Yaxuba nun Esayu xa lan waxati
famatɔne ma.
21 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, benun Yaxuba xa faxa, a duba nɛn Yusufu a dii xɛmɛ
keden kedenne birin xa. A yi a tingilimati a dunganna xunna, a yi Ala batu.
22 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, benun Yusufu xa faxa waxatin naxan yi a Isirayila
kaane ramini feen fala nɛn Misiran yamanani, a yamarin fi lan a binbina fe
ma.
23 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Musa bari waxatin naxan yi, a sɔtɔ muxune yi a luxun
kike saxan, bayo e bata yi a to, a dii faɲin nan yi a ra, e mi gaxu mangana
tɔnna yɛɛ ra.

‡ **11:10: 11.10** A findixi Yerusalɛn nɛnɛn nan na naxan ariyanna yi. A mato Heburune 11.16 nun 12.22 kui. § **11:13: 11.13** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 23.4 kui. * **11:18: 11.17-18** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 21.12 nun 22.1-14 kui.

24 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Musa to gbo, a mi tin e xa a xili fa fala Misiran
Mangana dii tɛmɛna dii xɛmɛna.
25 A yi tin a ma a e nun Alaa yamaan xa ɲaxankata e bode xɔn, benun a xa
lu yulubini ɲaxunni naxan mi buma.
26 A yi rafan a ma, a xa ɲaxankata Alaa Muxu Sugandixina fe ra benun a
xa Misiran yamanan nafunle sɔtɔ bayo a yɛɛn yi tixi a kɔntɔn famatɔɔn na.
27 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Musa yi keli Misiran yamanani, a mi gaxu mangan
xɔlɔ feen na. A yi a tunnafan alo a yi Ala totaren toma nun.
28 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, a yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla† yamarine suxu, a
wunla xuya banxine dɛɛne ma alogo Halagi Ti Malekan nama Isirayila dii
singene faxa.
29 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Isirayila kaane yi Baa Gbeela gidi, alo e yi xaren nan
na, koni Misiran kaane to kata gidideni e birin yi mamin igeni.
30 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, Yeriko taan nabilinna yinna yi bira, e yelin xanbini a
rabilinɲɛ xii solofere.
31 Dɛnkɛlɛyaan xɔn, yalunde ɲaxanla Raxabi mi halagi dɛnkɛlɛyatarene
xɔn, amasɔtɔ a xɛrane yisuxu nɛn ki faɲi naxanye yi taan nakɔrɔsima
wundoni.‡
32 N mɔn nanse falɛ? Waxati mi n yii, n Gedeyɔn ma fe fala, hanma Baraki
hanma Samisɔn hanma Yefite hanma Dawuda hanma Samuyɛli hanma
nabine.
33 Ne yamanane nɔ dɛnkɛlɛyaan nan xɔn. E tinxinyaan liga. Ala e tuli sa
naxan na, e yi na sɔtɔ. E yi yatane dɛ xidi.
34 E tɛɛn sɛnbɛn natu. E tanga silanfanna ma,§ e sɛnbɛtareyaan yi masara
sɛnbɛn na, e fangan sɔtɔ yɛngɛni, e sofa xɔɲɛne kedi.
35 Ɲaxanla ndee faxa muxune yi xɛtɛ e ma keli sayani.* Muxu gbɛtɛ yi
ɲaxankataxi, koni e tondi e xunbɛ alogo e xa marakeli fisamantenna sɔtɔ
sayani.
36 E yi ndee magele, e yi ndee bulan. E yi ndee xidi, e yi e sa kasoon na.
37 E yi e magɔlɔn. E yi ndee yixaba sɛraan na. E yi ndee faxa silanfanna ra.
Ndee yi marabɛri baxi yɛxɛɛ xabe dugine nun sii xabe dugine nan na, e yii
gelixi, e bɛsɛnxɔnyaxi, e ɲaxankataxi.
38 E yi xuyaxi ayi burunna xun xɔn geyane fari. E dɔxɔ faranne nun yinle
ra. Anu, e tan nɔrɔn mi lan dunuɲa muxune yɛ.
39 Na muxune birin sereya faɲin sɔtɔ e dɛnkɛlɛyaan nan xɔn, anu, Ala e
tuli sa naxan na, e mi na sɔtɔ.
40 Koni Ala bata a ragidi a xa fe faɲini tɔn en xa alogo na muxune fe nama
kamali en xanbi.

12

Ala nan en xuruma

1 Bayo en nabilinxi yama gbee sifani ito nan na en serene ra, nayi, en na
en mɛ en yulubine nun en hakɛ goronne ra naxanye en madiganma, en yi
en tunnafan xataɲɔxɔya giini naxan nagidixi en ma.

---

† **11:28: 11.28** ***Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:*** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. ‡ **11:31: 11.31** A mato Yosuwe 6.12-21 kui. § **11:34: 11.34** ***Silanfanna:*** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana. * **11:35: 11.35** A mato Mangane Singen 17.17-24 kui.

2 En na en yɛɛn ti Yesu ra, naxan dɛnkɛlɛyaan kiraan nabixi en xa e nun
naxan mɔn a rakamalima. A tan naxan a mɛ sɛwan na naxan yi findɛ a
gbeen na, a yi a wɛkilɛ faxan ma wudin fari, a mi na yagin yatɛ. Na xanbi ra,
a yi dɔxɔ Alaa manga gbɛdɛn yiifanna ma.
3 Ɛ miri Yesu ma naxan diɲa yulubi kanne bɛsɛnxɔnya gbee sifani ito bun
ma alogo ɛ niin nama rafɔrɔ, ɛ yigitɛgɛ.
4 Amasɔtɔ ɛ munma yulubin yɛngɛ singe han ɛ wunla yi mini.
5 Ɛ bata ɲinan na falan na, Ala ɛ ralimaniya naxan na, a ɛ xili fa fala “A
diine.” A naxa,
“N ma diina,
Marigin nɛma i xurɛ,
i nama yo na ma.
A nɛma i sɔnna yitɛ i ra,
i bɔɲɛn nama kala.
6 Amasɔtɔ Marigina a xanuntenne xuruma nɛn.
A naxanye birin yatɛxi a diine ra
a ne fe ɲaxine saranma e ra nɛn.*”
7 Ɛ tɔrɔne yisuxu ɛ yi, bayo Ala ɛ xuruma nɛn alo a diine. Diin mundun na
naxan fafe mi a xuruma?
8 Xa Ala mi ɛ xuruma alo a lan birin ma kii naxan yi, na luxi nɛn alo ɛ mi
findixi a diine ra fɔ muxu gbɛtɛna diine.
9 En birin fafane en xuruma dunuɲa yi, en yi e binya. A mi lanɲɛ nayi ba,
en xuru en niin kanna ma dangu ne ra, en yi nii rakisin sɔtɔ?
10 En fafane en xuruma waxatidi tun, alo a lanxi e miriyani kii naxan yi.
Koni Ala en xuruma en munanfanna nan ma, alogo en xa a sariɲanna sɔtɔ.
11 Muxun nɛma xurɛ, a mi sɛwɛ na ra bayo a xɔlɔ. Koni dɔnxɛn na,
naxanye xuruxi, ne a tɔnɔn sɔtɔma nɛn bɔɲɛ xunbenla nun tinxinyani.

Xaranna nun maxadina fe

12 Nanara, ɛ xa ɛ xadan yiine yixɔdɔxɔ, ɛ yi ɛ xinbine sɛnbɛ so ken!
13 Ɛ sigan ti kira tinxinxine nan xɔn, alogo naxanye godoma e sanna ma,
ne sanna nama kala, fɔ e kɛndɛya.
14 Ɛ yixɔdɔxɔ, lanna xa lu ɛ nun muxune birin tagi, ɛ mɔn yi sariɲan.
Amasɔtɔ muxu yo mi Marigin toɛ sariɲanna xanbi.
15 Ɛ a liga ɛ yeren ma, muxu yo nama fula Alaa hinanna ra. Ɛ sese nama
liga alo sansi salen xɔlɛn naxan solima, a yɛngɛne rakeli ɛ tagi, a ɛ wuyaxi
dabari.
16 Ɛ a liga ɛ yeren ma, muxu yo nama findi yanga suxun na hanma dina
rabatutarena alo Esayu naxan a foriya tiden masara donseen na.
17 Ɛ a kolon fa fala dɔnxɛn na, a wa nɛn kɛɛn duban xɔn a baba yii, koni a
mi a sɔtɔ. A yi feen birin liga, koni na mi feene maxɛtɛ mumɛ, hali a to wuga.
18 Ɛ mi luxi alo Isirayila kaan naxanye e maso geyaan na yiin dinɲɛ naxan
na e nun tɛɛn nun dimin nun kunda yidimixin nun foyena.
19 Ɛ mi xɔta xuiin nun Ala fala xui magaxuxin mɛxi alo ne. E fala xuiin mɛ
waxatin naxan yi, e yi Musa mafan, a e nama fa fala gbɛtɛ mɛ sɔnɔn.
20 Amasɔtɔ e yi gaxuxi Ala yamarin yɛɛ ra, naxan a fala, a naxa, “Naxan na
a sanna ti geyaan ma, a xa magɔlɔn han a faxa hali subena.†”

---

* **12:6: 12.5-6** Sandane 3.11-12 † **12:20: 12.20-21** A mato Xɔrɔyaan 19.12-13 nun Sariyane 9.19 kui.

21 Na feen yi magaxu ayi han Musa yi a fala, a naxa, “N bata gaxu han n
xuruxurunma.”
22 Koni ɛ ɛ masoxi Siyon geyaan nan na, habadan Alaa taana, Yerusalɛn
ariyanna yi. A maleka wuli wuli wuyaxi malanxi ɲaxaɲaxani.
23 Ɛ bata maso dɛnkɛlɛya yamaan na, Alaa dii singene, naxanye xili sɛbɛxi
ariyanna yi. Ɛ bata maso Ala ra, muxune birin ma kitisana. Ɛ bata maso
tinxin muxune ra naxanye niin sariɲan.
24 Ɛ bata maso Yesu ra naxan layiri nɛnɛni tɔnxi, a wunla yi mini, a fala ti
kiin yi fisa Habila wunla gbeen xa.
25 Ɛ a liga ɛ yeren ma naxan falan tima ɛ xa, ɛ nama tondi na xuiin namɛ.
Amasɔtɔ Ala to Isirayila kaane rakolon dunuɲa yi, e tondi nɛn, e yi
ɲaxankata. Nba, en tan kisima nayi di, xa en tondi na falan mɛ naxan fataxi
ariyanna ra?
26 Na waxatini, a fala xuiin bɔxɔn naxuruxurun nɛn, koni iki a bata en tuli
sa, a naxa, “N mɔn bɔxɔni maxama nɛn sanɲa ma keden e nun kore xɔnna
fan.‡”
27 Fa fala, “sanɲa ma keden” na bunna nɛɛn, naxan yo yimaxama dunuɲa
yi, a na bama nɛn alo dali seene. Naxanye mi mamaxɛ, ne yi lu.
28 Nanara, en to mangayaan sɔtɔma naxan mi mamaxɛ, en barikan bira
Ala xa, en na Ala batu a tinna kui binyen nun gaxuni.
29 Amasɔtɔ en ma Ala mɔn luxi nɛn alo halagi ti tɛɛna.

13

En na Ala kɛnɛnma kii naxan yi

1 Ɛ lu ngaxakedenyaan xanuntenyani.
2 Ɛ nama ɲinan xɔɲɛ yisuxun xɔn ma amasɔtɔ ndee malekane yisuxu na
kii nin, hali e to mi yi a kolon.
3 Ɛ ɲɔxɔ lu kasorasane xɔn, a xa liga alo ɛ birin nan kasoon na. Ɛ ɲɔxɔ lu
muxu ɲaxankataxine xɔn, a xa liga alo ɛ birin nan tərɔxi.
4 Muxun birin xa futun binya, yalunyaan nama a xɔsi. Ala yanga suxune
nun yalundene kitima nɛn.
5 Ɛ dunuɲa yi gidin nama findi gbeti xɔnxɔnna ra. Seen naxan ɛ yii, na xa ɛ
wasa amasɔtɔ Ala bata a fala, a naxa, “N mi kelɛ i dɛxɔn mumɛ, n mi ɛ
rabeɲinɲɛ fefe ma.”*
6 Nayi, en xa xaxili ragidi fa fala,
“Marigin nan n mali muxun na,
n mi gaxun sese yɛɛ ra!
Adamadiin nɔɛ nanfe ligɛ n na?”†
7 Ɛ xaxili lu ɛ yɛɛrati singene xɔn, naxanye Alaa falan ti ɛ xa. Ɛ miri e
dunuɲa raɲanna kiin ma, ɛ yi e raliga e dɛnkɛlɛyani.
8 Yesu Alaa Muxu Sugandixin yi kii naxan yi xoro, a mɔn na kii nin to, a
luma na kii nin habadan.
9 Ɛ nama tin xaran xɔɲɛ sifa yo ma naxan ɛ ratantanma. Amasɔtɔ a lan en
niin xa sɛnbɛn sɔtɔ Alaa hinanni, koni don seene yamarine fe mi a ra,
naxanye tɔnɔ mi na.
10 Saraxa gandena nde en tan yii, Ala Batu Bubuna saraxaraline mi daxa
e yi na saraxa seen don.‡

---

‡ **12:26: 12.26** Xage 2.6 * **13:5: 13.5** A mato Sariyane 31.6 nun 31.8 nun Yosuwe 1.5 kui. † **13:6: 13.6** Yaburin 118.6 ‡ **13:10: 13.10** Na findixi ariyanna gbeen nan na, Yesu soxi dɛnaxan yi. A mato Heburune 9.11-14 kui.

11 Amasɔtɔ saraxarali kuntigin suben naxan ba yulubi xafari saraxan na,
a ne wunla xalima yire sariɲanxi fisamantenna nin. Koni e gbindin tan
ganma yamaan daaxaden fari ma nɛn.§
12 Nanara, Yesu fan faxa taan xanbi ra, alogo a xa yamaan nasariɲan a
yɛtɛɛn wunla xɔn.*
13 Nayi, en siga a fɔxɔ ra yamaan dɔxɔden fari ma, en sa a yagin ɲɔxɔnna
sɔtɔ.
14 Amasɔtɔ taa mi en yii dunuɲani ito yi naxan buyɛ. Taan naxan fama, en
na nan fenma.
15 Nayi, en ma tantunna xa findi saraxan na naxan nalima Ala ma
waxatin birin, en yi lu en tiyɛ a xinla ra.
16 Ɛ nama ɲinan ɛ fe faɲin naba, ɛ yi ɛ bode mali ngaxakedenyani, amasɔtɔ
na saraxa sifan nan nafan Ala ma.
17 Ɛ ɛ yɛɛratine fala xuiin suxu ɛ xuru e sariyan bun. Amasɔtɔ e ɛ niin
nakantanma, bayo e fan e dɛntɛgɛma nɛn. Nayi, ɛ liga e xa wanla kɛ sɛwani
benun a xa e tɔrɔ, bayo na tɔnɔ mi ɛ tan ma.
18 Ɛ lu Ala maxandɛ nxu xa. Amasɔtɔ nxu laxi a ra a nxu bata xaxili sɔtɔ, e
nun nxu waxi a xɔn ma nxu xa sigan ti fe faɲin nin.
19 N na ɛ mafanma ɛ Ala maxandi alogo n xa xɛtɛ ɛ ma mafurɛn!

Dubana

20 Bɔɲɛ xunbenla Ala, naxan en Marigi Yesu rakeli sayani habadan layirin
xidi wunla barakani, Yesu naxan a ɲɔxɔ luma en xɔn alo xuruse rabana,
21 na Ala xa fe faɲin birin fi ɛ ma, alogo ɛ nɔ a sagoon ligɛ, naxan a kɛnɛnɲɛ.
Ala xa na liga Alaa Muxu Sugandixin Yesu xɔn, binyen fiin naxan ma
habadan. Amina.

Fala dɔnxɛne

22 Ngaxakedenne, n na ɛ mafanma, ɛ tuli mati maxadi falani ito ra diɲani
amasɔtɔ n kɛdin naxan sɛbɛxi ɛ ma ito ra, a mi gbo.
23 Ɛ xa a kolon a en ngaxakedenna Timɔte bata mini kasoon na. Xa a fa
sinma, nxu birin fɛ ɛ fɛma.
24 Nxu xa ɛ yɛɛratine nun ɛ yama sariɲanxin birin xɔntɔn. Itali kaane fan ɛ
xɔntɔn.
25 Ala xa hinan ɛ birin na.

§ **13:11: 13.11** A mato Saraxaraline 16.27 kui.
* **13:12: 13.12** A mato Yoni 19.17-20 kui.

Yaki
Yaki Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Dɛnkɛlɛya muxune lan e xa bira kiraan naxanye fɔxɔ ra e dunuŋa yi gidini, ne nan sɛbɛxi Yaki a kitabu yiren kui a naxan sɛbɛxi Alaa yamaan birin ma naxanye xuyaxi ayi dunuŋa xun xɔn ma (1.1). Muxu wuyaxi laxi a ra, Yaki ito nan findixi Yesu xunyɛna nde ra. A tan ma fe falaxi Kitabun yireni itoe yi: Xɛrane 15.13, 21.18, Kɔrɛnti Singen 15.7, Galati 1.19, 2.9, 2.12, Yudi 1.1. Na nan Kitabun yireni ito sɛbɛxi dɛnkɛlɛya muxune ma alogo a xa e sigati kiin yita e ra e bode tagi e nun lan dɛnkɛlɛyatarene ma. Yesu xunyɛ Yaki findixi Yerusalɛn dɛnkɛlɛya yamaan yɛɛratina nde nan na. Yaki naxan findixi Yesu a xarandiin na, na mi findɛ Kitabun yireni ito sɛbɛ muxun na bayo Manga Herode bata na Yaki faxa nun sinma naxan findixi Yesu a xarandiin na (a mato Xɛrane Kɛwanle 12.2 kui).

A sɛbɛ kiin maligaxi Sandane kitabu yiren nan na Layiri Fonna Kitabu yiren kui naxan yi Alaa fe kolonna mayitama a yamaan na. Kitabun yireni ito fan Alaa fe kolonna mayitama Yesu a kiraan xɔn. Yaki fe kolonna nan ma fe singe falama fa fala a a kelixi Ala nan ma e nun muxun lan a Ala maxɔdin a ma dɛnkɛlɛyani (1.2-8). Na na dangu, falane xunna tixi yiigelitɔyaan nun nafulu kanyaan nan ma, e nun tantan feene nun mantɔrɔne e nun dina kɛndɛna, naxan lan a xa wali faŋine kɛ (1.9-27). Yaki mɔn a falama a e nama muxune rafisa e bode xa lan e yii seene ma (2.1-13). Na danguxina a yi fa a fala kɛndɛn ma, dɛnkɛlɛyaan nun kɛwanle tagiin kii naxan yi (2.14-26). A yi a fala a yɛtɛ suxun xɔdɔxɔ lɛnna nun fala xuiin mabinni. (3.1-12). Na danguxina, a fa fe kolon kɛndɛna fe ma (3.13-18). A yi na muxune maxadi naxanye yɛngɛn nakelima e nun naxanye findixi dunuŋa muxune xɔyine ra, a yi falan ti nafulu kanne xili ma naxanye ŋaxu e walikɛne ra (4.1-5.6). Falan naŋandeni, a yi a fala a muxune xa diŋa, e Ala maxandi waxatin birin yi, e yi e bode mali dɛnkɛlɛyani (5.7-20).

Kitabun yireni ito kankanma falan naxan ma naxan sɛbɛxi dɛnkɛlɛya muxune ma a fixa: I nama la Yesu a fe Xibaru Faŋin na i xaxili gbansanni tun, fɔ dɛnkɛlɛyaan xa lu i kɛwanle yi, bayo xa “dɛnkɛlɛyaan naxan mi findi kɛwanle ra, na faxaxi na a ra.” (2.26).

1 N tan Yaki, Ala nun Marigi Yesu a Muxu Sugandixina walikɛna, n ni ito sɛbɛxi Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne nan ma naxanye xuyaxi ayi siyane tagi. N bata ɛ xɔntɔn.

Dɛnkɛlɛyaan nun fe kolonna

2 Ngaxakedenne, mantɔrɔn sifa wuyaxi na ɛ li, ɛ xa na yatɛ sɛwan dɛfexin na,
3 bayo ɛ a kolon, ɛ dɛnkɛlɛyaan na tɔrɔyane raxan, na a ligama nɛn ɛ tunnafanna sɔtɔ.
4 Koni fɔ tunnafanna xa wali kamalixin nan kɛ, alogo ɛ xa kamali ɛ yi dɛfe. Sese nama dasa ɛ ma.
5 Xa fe kolonna dasaxi ɛ tan nde ma, a xa a maxɔdin Ala ma, naxan muxune birin kima a fonisireyani, a mɔn mi na kanna yalagima. A soma nɛn a yii.
6 Koni a xa a maxɔdin dɛnkɛlɛyaan nin, a nama sikɛ. Bayo naxan na sikɛ, na luxi nɛn alo fɔxɔ igen walanna, foyen naxan nasigama, a a raxɛtɛ.

7 Na muxu sifan nama a miri fa fala a seen sɔtɛ Marigin yii nɛn.
8 Amasɔtɔ xaxili firin kanna nan na ra, a mi raxaraxi a feene yi.

Yiigelitɔɔn nun nafulu kanna fe

9 Dɛnkɛlɛya muxu yiigelitɔɔn xa sɛwa amasɔtɔ Ala bata a yite.
10 Nafulu kanna fan xa sɛwa amasɔtɔ Ala bata a ragodo, bayo nafulu kanna fe danguma nɛn alo sɛxɛ fuge faɲina.
11 Sogen na xɔlɔ, a wuyenna yi sɛxɛn xara, a ɲingine yi lisi a ra, a fugene yi yolon, a tofanna yi dangu. Nafulu kanna fan ma binyen lɔma ayi na kii nin a nɛma a feene rawalima.

Maratantan feene

12 Sɛwan na kanna xa naxan a tunnafanma tɔrɔni, amasɔtɔ Ala na yelin a kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ, a nii rakisin taxamaseri kɔmɔtin soma nɛn a xun na, Ala bata a xanu muxune tuli sa naxan na.
13 Naxan na bira tantan feni waxatin naxan yi, na kanna nama a fala, a naxa, “Ala nan n natantanma.” Amasɔtɔ Ala mi ratantanɲɛ fe ɲaxini, a fan mi muxe ratantanma.
14 Koni muxun birin tantanma a yɛtɛna kunfa feene nan xɔn ma naxanye a mabandunma, e yi a kɛnɛn.
15 Na xanbi ra, kunfa ɲaxin sa findima yulubin nan na. Yulubin na kɔxɔ waxatin naxan yi, a raɲanma sayaan nan ma.
16 Ngaxakeden xanuntenne, ɛ nama ɛ yɛtɛ mayenden.
17 Kise faɲin birin, fɛ mi naxan na, na fataxi kore xɔnna nan na, keli Fafe Ala yii naxan kore xɔnna yanban seene daxi. A mi maxɛtɛma alo nininna!
18 A bata a ragidi a en xa balo a ɲɔndi falan xɔn ma alogo en xa findi a dali fisamantenne ra.

Fe mɛɛn nun a ligana

19 Ngaxakeden xanuntenne, ɛ xa a kolon, fa fala muxun birin xa mafura falan namɛ, koni ɛ nama mafura falan tiyɛ. Ɛ nama xɔlɔ sinma.
20 Amasɔtɔ muxu xɔlɔxin mi fɛ Alaa tinxinyaan na.
21 Nayi, ɛ xa fe xɔsixine birin yiba e nun fe ɲaxin naxanye waraxi ayi. Ɛ yi na falan suxu limaniyani, a naxan saxi ɛ bɔɲɛni, naxan nɔɛ ɛ niin nakisɛ.
22 Ɛ nama ɛ tuli mati Alaa falan na tun, ɛ yi ɛ yɛtɛ mayenden, fɔ ɛ xa a liga nɛn.
23 Amasɔtɔ naxan a tuli matima Alaa falan na, a mi a liga, na luxi nɛn alo muxun naxan a yɛtɛ matoma kikeni,
24 a na yelin a yɛtɛ matoɛ, a siga, a ɲinan a yɛtagin kiin xɔn sa!
25 Koni naxan na sariya kamalixin tilinna fɛsɛfɛsɛ, sariyan naxan muxun xɔrɔyama, a lu a fari, a mi a tuli mati a ra tun a yi ɲinan a xɔn, koni a yi a liga, na kanna sɛwan sɔtɔma nɛn a kɛwanla xɔn.
26 Xa muxuna nde a yɛtɛ yatɛxi dina muxun na, koni a mi a lɛnna mara, a bata a yɛtɛ mayenden, a dinan findima fe fuun nan na.
27 Dinan naxan sariɲan, fɛ mi naxan na Fafe Ala yɛɛ ra yi, na ni ito ra: Ɛ ɲɔxɔ lu kiridine nun kaɲa gilɛne xɔn e tɔrɔne yi. Ɛ yi ɛ yɛtɛ ratanga dunuɲa fe xɔsixine ma.

2

Ɛ nama muxune rafisa e bode xa

1 Ngaxakedenne, ɛ to dɛnkɛlɛyaxi en Marigin binyen kanna Yesu ma, Alaa
Muxu Sugandixina, ɛ nama muxune rafisa e bode xa.
2 Xa muxuna nde so ɛ malanni xɛmaan yiisolirasoon soxi a yiin na, doma
faɲin nagodoxi a ma, na xanbi ra yiigelitɔɔn fan yi so, dunkobine ragodoxi a
ma,
3 ɛ yi ɛ yengi dɔxɔ dugi faɲin kanna xɔn, ɛ yi a fala a xa, ɛ naxa, “Fa i
magodo gbɛdɛ faɲini,” koni ɛ a fala yiigelitɔɔn ma fa fala “Ti mɛnni,” hanma
“Dɔxɔ n sanna dɛxɔn ma bɔxɔni,”
4 xa ɛ na liga, ɛ mi muxune rafisaxi e bode xa ba? Ɛ mi tagi rabaan xan
tima ɛ miriya ɲaxine yi nayi ba?
5 Ngaxakeden xanuntenne, ɛ tuli mati. Ala mi yiigelitɔne xan sugandi
dunuɲa yi, alogo e dɛnkɛlɛyaan xa findi e bannayaan na, e yi mangayaan
sɔtɔ e kɛɛn na, Ala bata a xanu muxune tuli sa naxan na?
6 Koni ɛ tan yiigelitɔne rafɛyama! Nafulu kanne xa mi ɛ rawalima ba, e yi ɛ
xali kitisadeni?
7 Ne xa mi ɛ kanna xili faɲin kalama ba?
8 Xa ɛ Manga Alaa sariyan nakamalima yati, naxan Kitabun kui, ɛ bata fe
faɲin liga nayi, a naxa, “I adamadi boden xanu alo i yɛtɛna.”
9 Koni xa ɛ muxune rafisa e bode xa, nayi ɛ bata yulubin liga. Na ma,
sariyan fan ɛ sɔnna yitama ɛ ra nɛn bayo ɛ mi a suxi.
10 Bayo xa muxun sariyan birin suxu, a yi keden peen kala, a bata e birin
kala na yi.
11 Bayo naxan a falaxi fa fala i nama yalunyaan liga, na nan mɔn a falaxi,
a i nama faxan ti. Nayi, xa i mi yalunyaan liga koni i muxun faxa, i bata
findi sariya kalan na na yi.
12 Ɛ sigati kiin nun ɛ falati kiin xa lan na sariyan ma naxan xɔrɔyaan fima
bayo ɛ makitima na nan xɔn.
13 Amasɔtɔ Ala kininkinintarene makitima kininkinintareyaan nin. Anu,
kininkininna nan kitin nɔma.

Dɛnkɛlɛyaan nun kɛwanle fe

14 Ngaxakedenne, tɔnɔn mundun na ra xa muxuna nde a fala a
dɛnkɛlɛyaxi, xa a kɛwanle mi a yitama? Na dɛnkɛlɛyana a rakisɛ ba?
15 A luxi nɛn alo marabɛnna nɛma ngaxakedenna nde ma, xɛmɛna hanma
ɲaxanla, a balon mi a yii.
16 Awa, xa ɛ tan nde a fala na nde ma, ɛ naxa, “Ɛ siga bɔɲɛ xunbenli. Ɛ sa ɛ
maxara, ɛ yi lugo.” Xa ɛ mi e ki e fatin mako ma seene yi, na tɔnɔn nanse ra?
17 Dɛnkɛlɛyaan fan na kii nin, xa wali faɲi mi dɛnkɛlɛyani a faxaxin na ra
na yi.
18 Koni muxuna nde a falama nɛn, a naxa, “Dɛnkɛlɛyana i tan yi, koni
kɛwanle nan n tan yi.” N na a yabima nɛn, n naxa, i ya dɛnkɛlɛyaan yitama
n na di, ba i kɛwanle ra? N tan xa dɛnkɛlɛyaan yita i ra n kɛwanle xɔn.
19 Ɛ laxi a ra ba fa fala Ala keden peen na a ra? Na lanxi. Hali ɲinanne fan
laxi na ra, e xuruxurun gaxuni.
20 I tan xaxilitarena, i mi a kolon ba, fa fala kɛwali faɲi mi dɛnkɛlɛyaan
naxan yi, na nɛɛn fuu?
21 En benba Iburahima mi yatɛ tinxin muxun na Ala yɛɛ ra yi a kɛwanle
xan xɔn ba, a to a dii xɛmɛna Isiyaga ba saraxan na saraxa ganden fari?
22 I bata a to? A dɛnkɛlɛyaan nun a kɛwanle nan walixi e bode xɔn ma. A
kɛwanla nan a dɛnkɛlɛyaan nakamalixi.

23 Kitabuna falan nakamali na nin, a naxa, “Iburahima yi dɛnkɛlɛya Ala
ma, Ala fan yi na yatɛ tinxinna ra a xa.”* Nanara, e yi a fala a ma fa fala “Ala
xɔyina.”
24 Awa, ɛ bata a to, fa fala muxun natinxinma Ala yɛɛ ra yi a kɛwanle nan
fan xɔn, a dɛnkɛlɛyaan gbansan mi a ra.
25 Na kiini, hali yalunde ɲaxanla, Raxabi fan tinxin nɛn Ala yɛɛ ra yi a
kɛwanle xɔn ma, a to Yahudiyane xɛrane yisuxu ki faɲi, a yi kira gbɛtɛ yita e
ra.†
26 Fati bɛndɛn nun niin na fata, fatin bata faxa na yi. Na kiini, dɛnkɛlɛyaan
fan faxaxi na a ra xa kɛwanle mi a yi.

3

Lɛnna fe

1 Ngaxakedenne, ɛ wuyaxi nama findi karamɔxɔne ra, amasɔtɔ ɛ a kolon
fa fala nxu tan karamɔxɔne gbee kitin xɔdɔxɔma ayi nɛn bonne gbeen xa.
2 En birin tantanma kii wuyaxi. Muxun naxan mi tantanma fala tideni
mumɛ, muxu kamalixin nan na ra, a nɔɛ a yɛtɛ xurɛ nɛn.
3 A luxi nɛn alo en na karafen bira soon dɛɛn ma, a a xa en sagoon liga.
Nayi, a gbindin birin birama na nan fɔxɔ ra.
4 Kunkin fan na kii nin. Hali a to gbo, foye gbeen mɔn a rasigama, koni se
xurudin nan a matinxinma kunki ragiin sagoon ma.
5 Lɛnna fan na kii nin, a xurun fatin yirene yɛ koni a kanba fala gbeene
nan tima. Tɛɛdin fan nɔɛ burun gbeen ganɲɛ nɛn.
6 Awa, lɛnna fan luxi nɛn alo tɛɛna. En fati yirene yɛ, tinxintareyaan birin
en lɛnna nin. A tan nan muxun gbindin birin birama xɔsini, alo a yi tɛɛn nan
soma a dunuɲa yi gidin mumɛɛn na! Na tɛɛn yɛtɛɛn kelixi yahannama nin.
7 Adamadiine nɔɛ burunna suben sifane birin xurɛ nɛn, xɔline nun bubu
seene nun yɛxɛne.
8 Koni muxu yo munma lɛnna xuru. Se ɲaxin nan a ra naxan mi raxaraxi.
A rafexi dabarin nan na, muxu faxa xinla ma.
9 En barikan birama en Marigin nun en Fafe Ala xa lɛnna nan na, en mɔn
muxune dangama a ra Ala naxanye daxi a maligan na.
10 Barika biran nun dangan minima dɛ kedenna nin. Ngaxakedenne, na
mi daxa mumɛ!
11 Ige bɛxin nun fɔxɔ igen nɔɛ minɛ tigin mundun kedenna?
12 Ngaxakedenne, xɔdɛ binla nɔɛ oliwi bogin naminɛ nɛn ba? Manpa bogi
binla nɔɛ xɔdɛ bogin naminɛ ba? Ige bɛxin mɔn mi sɔtɔma fɔxɔ igen dɛ.

Fe kolonna fata Ala ra

13 Xaxilimaan nun fekolonna nde ra ɛ yɛ? A xa na mayita fata a sigati ki
faɲin na, e nun a kɛwanla naxanye fataxi limaniyaan nun xaxilimayaan na.
14 Koni xa xɔxɔlɔnna nun yɛtɛ yigboon nan ɛ bɔɲɛni, ɛ ba ɛ yɛtɛ matɔxɛ, ɛ
nama wulen fala ɲɔndin fari.
15 Na xaxili sifan mi kelixi ariyanna xan yi. Na fataxi dunuɲa nun fati
bɛndɛn nun Yinna Manga Setana nan na.
16 Amasɔtɔ xɔxɔlɔnyaan nun yɛtɛ yigboon dɛnaxan yi, fe yibasanna nun fe
ɲaxin sifan birin nan mɛnni.

* **2:23: 2.23** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 15.6 kui. † **2:25: 2.25** Yosuwe 2.1-21

17 Koni fe kolonna naxan sa kelixi ariyanna yi, a singen naxan na, a sariɲan, a mən bɔɲɛ xunbenla fima, a diɲaxi, a mafan mi raxəlɔ, a lugoxi kininkininna nun kɛwali faɲin nan na. A mi muxune rafisama e bode xa. A mi nafigiyaan ligama.
18 Fe yitənna naxanye walima bɔɲɛ xunbenli, ne tinxinna nan sətəma.

4

Ɛ xuru Ala ma

1 Yɛngɛne nun matandin naxanye ɛ tagi, ne kelixi minɛn yi? Ne mi kelixi ɛ rafan fe ɲaxine xan yi ba naxanye ɛ fati bɛndɛn nakunfama?
2 Sena nde xɔnla ɛ ma, koni ɛ mi a sətəma. Nanara, ɛ faxan tima, ɛ mila, koni ɛ mi nɔɛ a sətɛ. Ɛ yɛngɛne so, ɛ matandine ti. Se mi ɛ yii bayo ɛ mi Ala maxandima.
3 Ɛ na Ala xandi seen naxan yi, ɛ mi a sətəma, bayo ɛ Ala maxandi xunna kobi, amasətə ɛ yɛtɛ rafan feene nan tun fəxə ra.
4 Ɛ tan tinxintarene! Ɛ mi a kolon ba, fa fala a dunuɲa xanuntenyaan findixi Alaa fe xɔnnantenyaan nan na? Muxun naxan na a yɛtɛ findi dunuɲa xɔyin na, na bata a yɛtɛ findi Ala yaxun na.
5 Ɛ laxi a ra ba, a Kitabun falan tixi nɛn tun? A naxa, “Ala bata Niin naxan sa en yi, na rafan a ma han!”*
6 Koni Alaa hinanna luma fari sɛ nɛn en xa, amasətə a mən a falaxi, a naxa, “Ala wasodene yikalama e feene yi, koni a hinanma nɛn yɛtɛ magodone ra.†”
7 Nanara, ɛ xuru Ala ma, ɛ ɛ kankan Yinna Manga Setana yɛɛ ra, a gima nɛn ɛ bun.
8 Ɛ maso Ala ra, a masoma ɛ ra nɛn. Yulubitəne, ɛ ɛ yulubi yiine raxa. Ɛ tan nafigine, ɛ bɔɲɛne rasariɲan!
9 Ɛ nimisa ɛ hakɛne fe ra, ɛ sunu, ɛ wuga! Ɛ gelen xa maxɛtɛ wugan na. Ɛ sɛwan yi findi nii yifərɛn na.
10 Ɛ magodo Marigin xa, a ɛ yitema nɛn.

Ɛ nama ɛ bode yalagi

11 Ngaxakedenne, ɛ nama ɛ bode mafala. Muxu yo a ngaxakedenna mafala hanma a yi a yalagi, na kanna bata Alaa sariyan mafala, a yi a yalagi. Xa i sariyan yalagi, sariya suxu mi fa i ra nayi sənən, i to a yalagima.
12 Sariyasa keden peen nun kitisa keden peen nan na, naxan nɔɛ marakisin nun halagin tiyɛ. Koni i tan, nde i tan na, i to i adamadi boden yalagima?

I nama findi wasoden na

13 Ɛ tuli mati, ɛ tan naxanye a falama, ɛ naxa, “To hanma tila nxu sigama taana nde yi, nxu sa ɲɛɛn nadangu na, nxu sa yulayaan naba na, nxu tənəna nde sətə.”
14 Anu, ɛ mi a kolon naxan ligama ɛ dunuɲa yi gidini tila! Amasətə ɛ luxi nɛn alo kundaan naxan godoma, a waxatidi ti, na xanbi ra a tunun.
15 A lanma nɛn ɛ xa ito nan fala, ɛ naxa, “Xa Marigin tin, nxu luma nxu nii ra nɛn, nxu feni ito liga hanma na.”
16 Koni iki ɛ wasoma, ɛ yɛtɛ matɔxɔma. Na yɛtɛ matɔxɔn sifan birin ɲaxu.

---

* **4:5: 4.5** Ala waxi a xɔn ma nɛn, a niin naxan saxi muxune yi, e nama na sa se gbɛtɛ sagoni, e yi na seen batu. † **4:6: 4.6** Sandane 3.34

17 Nanara, xa muxun mi fe faɲin liga, anu a kolon a lanma a xa naxan liga, na kanna bata yulubin sətɔ.

5

Nafulu kanna fe falana

1 Ɛ tan nafulu kanne, ɛ tuli mati. Ɛ wuga, ɛ gbelegbele tərɔyana fe ra naxan fama ɛ lideni.
2 Ɛ nafunle bata kala. Xiine bata ɛ dugine don.
3 Xərinxərinna bata ɛ xɛmane nun gbeti gbananne suxu. Xərinxərinni ito findima nɛn sereyaan na ɛ xili ma. A yi ɛ fati bɛndɛn don alo tɛɛna, bayo ɛ nafunla malanxi waxati dənxɛn nin.
4 Walikɛɛn naxanye ɛ xɛɛ ma seene xabaxi, ɛ mi naxanye saranna fixi, ɛ mi ne mawuga xuiin mɛma ɛ xili ma ba? Naxanye ɛ se xabaxine malanxi, ne wuga xuiin bata Marigin li, Sɛnbɛn Birin Kanna.
5 Ɛ bata lu dunuɲa yi ɲaxunna nun yɛtɛ rafan feene yi. Ɛ bata ɛ yɛtɛ raɲaxun alo xuruse faxa daxine.
6 Ɛ bata tinxin muxune yalagi, ɛ yi e faxa, naxanye mi yi tixi ɛ kanke.

Diɲan nun maxandina fe

7 Nanara, ngaxakedenne, ɛ diɲa han Marigin yi fa. Ɛ miri xɛɛ biina diɲan ma, a a xɛɛn mamɛma waxatin naxan yi, a yi a tənəne sətɔ. A diɲama nɛn han tule singene nun a raɲanne yi fa.
8 Ɛ fan xa diɲa na kiini, ɛ yi ɛ wɛkilɛ amasətɔ Marigin fa waxatin bata maso.
9 Ngaxakedenne, ɛ nama ɛ bode mafala, xanamu Ala ɛ makitima nɛn. Kitisaan famatɔɔn ni i ra.
10 Ngaxakedenne, nabiin naxanye falan ti Marigina fe yi, naxanye diɲa tərɔni, ne fe xa findi misaala ra ɛ xa.
11 En na a falama ne ma nɛn a sɛwana e xa amasətɔ e e tunnafan nɛn. Ɛ bata Yuba a tunnafanna fe mɛ, ɛ mən bata a mɛ Marigin naxan liga a xa a raɲanni. Amasətɔ kininkininna nun fanna kanna nan Marigin na.
12 Ngaxakedenne, na birin yi, ɛ nama ɛ kələ ariyanna yi hanma dunuɲa bɔxɔ xɔnna hanma sese. Koni i ya “ɔn” xa findi ɔnna ra, i ya “ɛn-ɛn,” na yi findi ɛn-ɛnna ra alogo i nama bira Alaa kitini.
13 Tərə muxuna nde ɛ yɛ ba? Na kanna xa Ala maxandi. Muxuna nde sɛwaxi ɛ yɛ ba? Na kanna xa bɛtin ba.
14 Furetəna nde ɛ yɛ ba? A xa dɛnkɛlɛya yamaan fonne xili, e yi Ala maxandi a xa, e a masusan turen na Marigin xinli.
15 Ala maxandina dɛnkɛlɛyani, na furetəni yalanma nɛn. Marigin furetɔɔn nakelima nɛn. Xa a bata yulubin naxanye liga, Ala a mafeluma nɛn ne ra.
16 Nanara, ɛ ti ɛ yulubine ra ɛ bode xa, ɛ yi Ala maxandi ɛ bode xa, alogo ɛ xa yiyalan. Tinxin muxuna Ala maxandin sɛnbɛn gbo, a feene gasama.
17 Adamadiin nan yi Nabi Eli ra alo en tan. A yi Ala maxandi han, a tulen nama fa. Tulen mi fa yamanani han ɲɛɛ saxan e nun a tagi.
18 A mən yi Ala maxandi, tulen yi fa, bogi seene yi bogi.*
19 Ngaxakedenne, xa muxuna nde a mɛ ɲəndin na ɛ yɛ, muxu gbɛtɛ yi a raxɛtɛ ɲəndin kiraan xən,
20 ɛ xa a kolon a muxun naxan yulubi kanna bama a tantanna kiraan xən, na bata a niin nakisi faxan ma, a yulubi wuyaxi xafarin sətɔ.

* **5:18: 5.18** Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 17.1 kui.

Piyɛri a Kɛdi Singena
Piyɛri Alaa Falan Kɛdi Singena

Piyɛri a kɛdi singen sɛbɛ dɛnkɛlɛya muxune nan ma naxanye yi xuyaxi ayi yamana suulunne ma naxanye yi Asi xurin yamanan kɔmɛn fɔxɔn nun sogeteden binna. To, Asi xurin yamanan xili nɛn “Turiki,” Arabune bɔxɔni. Piyɛri a sɛbɛxi e ma Romi taan nin a dɛnaxan xili saxi a “Babilɔn” (sora 5.13). A feen naxanye falama lan e ma, ne a yitama nɛn a e yi tɔrɔxi, fe wuyaxi yi sama e xun ma. Nanara, xɛraan katama a xa e sɛnbɛ so, e la Alaa Muxu Sugandixin na, hali e to tɔrɔni.

Xa a bata fala kɛdini ito xaran muxune xa a e xa lu dɛnkɛlɛyani hali e tɔrɔxi, a gbengbenna, na rakelixi e sereyaan nan ma fe ma e lan e xa naxan ba dunuɲa yi. Fɔ e dunuɲa yi gidin birin nun e sigati kiin birin xa “Alaa wanle nun binyen nan mayita” (2.9), alogo dɛnkɛlɛyatarene xa “e fe faɲine kolon e yi Ala tantun a na fa lɔxɔ naxan yi.” (2.12)

1 N tan Piyɛri, Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛrana, n tan nan ito sɛbɛma Alaa muxu sugandixine ma, naxanye xuyaxi ayi xɔɲɛyani Pontu nun Galati nun Kapadose nun Asi nun Bitini yamanane yi.
2 Ɛ sugandixi nɛn alo Fafe Ala xaxinla yi a ma kii naxan yi nun. A bata ɛ rasariɲan a Nii Sariɲanxin barakani alogo ɛ xa xuru a Muxu Sugandixin Yesu ma, a wunla yi xuya ɛ ma ɛ rasariɲandeni. Ala xa hinanna nun bɔɲɛ xunbenla fi ɛ ma han!

Habadan yigina

3 En barikan bira Alaa Muxu Sugandixina en Marigi Yesu Fafe Ala xa. A bata a liga a kininkinin gbeeni, en yi xɛtɛ, en yi bari a nɛnɛn na, en so nii rakisin yigini Yesu a Muxu Sugandixin nakenla xɔn sayani.
4 Kɛɛn naxan mi kalama, a mi xɔrinxɔrinma, a mi lɔma ayi, na nan namaraxi ɛ xa ariyanna yi,
5 ɛ tan naxanye kantanxi a sɛnbɛni dɛnkɛlɛyaan xɔn alogo ɛ xa kisin sɔtɔ, naxan minima kɛnɛnni waxati raɲanne yi.
6 Na ma, ɛ sɛwa, hali ɛ to tɔrɔxi ɛ bunba feen sifan birin yi waxatidini ito yi
7 alogo ɛ dɛnkɛlɛyaan xa rasɛnsɛn. Hali xɛmaan naxan nɔɛ kalɛ, na raxulunma tɛɛn nan na, a rasɛnsɛn. Nayi, ɛ dɛnkɛlɛyaan naxan tɔnɔn gbo xɛmaan xa, na fan lan a rasɛnsɛn bunbaan xɔn, ɛ yi tantunna nun binyen nun xunna kenla sɔtɔ Yesu Alaa Muxu Sugandixin mini waxatini kɛnɛnni.
8 Ɛ munma Marigin to singen koni ɛ a xanuxi. Ɛ mi a toma iki, koni ɛ dɛnkɛlɛyaxi a ma, ɛ lu sɛwa gbeeni naxan mi nɔɛ yɛbɛ.
9 Amasɔtɔ ɛ ɛ dɛnkɛlɛyaan xunna sɔtɔma nɛn, naxan findixi ɛ niin kisi feen na.
10 Nabiin naxanye hinanna fe fala, naxan yi ragidixi ɛ ma, naxan findixi kisi feen na, na findi nɛn ne fe yɛ fenna nun fe fɛsɛfɛsɛ xunna ra.
11 E yi katama waxatine nun taxamasenne kolon feen na Yesu a Nii Sariɲanxin yi naxanye makɛnɛnma e xa, a to yi e yi, a yi Alaa Muxu Sugandixina tɔrɔn nun a binye famatɔna fe fala benun a waxatin xa a li.
12 Ala a makɛnɛn nɛn nabine xa, a e mi yi walima e yɛtɛ xa koni ɛ tan, e to yi feene falama ɛ naxanye fe mɛxi na muxune ra naxanye Yesu a fe Xibaru Faɲin nali ɛ ma Nii Sariɲanxin barakani naxan kelixi ariyanna yi. Hali malekane fan kunfaxi na feen fɛsɛfɛsɛ feni.

En lu Alaa Nii Sariŋanxini

13 Nanara, ɛ xaxinli tɔn wanla fe ra, ɛ yɛtɛ suxu, ɛ yi ɛ yigi sa na hinanni ɛ
naxan sɔtɔma Yesu Alaa Muxu Sugandixin mini lɔxɔni kɛnɛnni.
14 Ɛ lu alo Alaa dii xuruxine, ɛ nama tin luyɛ ɛ kunfa ŋaxine yi, ɛ yi
naxanye yi nun ɛ to yi xaxilitareyani.
15 Koni Ala sariŋanxi to ɛ xilixi, ɛ fan xa sariŋan ɛ kɛwanle birin yi alo a
tan.
16 Amasɔtɔ a sɛbɛxi, “Ɛ xa sariŋan, amasɔtɔ n tan sariŋan.*”
17 Ɛ to ɛ Fafe Ala maxandima, naxan muxune birin kɛwanle makitima kii
kedenni, ɛ lu alo xɔŋɛne dunuŋani ito yi waxatidi, ɛ gaxu Ala yɛɛ ra.
18 Ɛ a kolon a ɛ mi xunbaxi ɛ fafane namun fe fuune ma se kala daxine
xan na alo gbetina hanma xɛmana,
19 koni ɛ xunbaxi Alaa Muxu Sugandixin wuli fisamantenna nan xɔn,
naxan baxi saraxan na alo yɛxɛɛ diina, fɛ mi naxan na.
20 Ala bata yi na sugandi benun dunuŋa xa da, a yi a ramini kɛnɛnni ɛ tan
ma fe ra waxati dɔnxɛni itoe yi.
21 Ɛ dɛnkɛlɛyaxi Ala ma a tan nan baraka yi, Ala naxan a rakelixi sayani, a
binyen fi na ma, alogo ɛ dɛnkɛlɛyaan nun yigin xa lu Ala yi.
22 Bayo ɛ bata ɛ yɛtɛ niin nasariŋan ŋɔndi suxun xɔn ma, ɛ yi xanuntenya
kɛndɛn sɔtɔ ɛ ngaxakedenne xa, nayi, ɛ bode xanu ɛ sɛnbɛn birin na
sariŋanni.
23 Amasɔtɔ ɛ bata xɛtɛ, ɛ mɔn yi bari a nɛnɛn na, naxan mi fata adamadiin
na naxan faxama, koni fata Alaa falan na naxan niima, a luma habadan.
24 Bayo a sɛbɛxi Kitabuni, a naxa,
“Adamadiine birin luxi nɛn
alo sɛxɛna,
e binyen birin yi lu
alo se fugena.
Sɛxɛne xarama nɛn,
e fugene yi yolon.
25 Koni Marigina falan luma nɛn habadan.”†
Na falan findixi Yesu a fe Xibaru Faŋin nan na naxan nalixi ɛ ma.

2

Yama sariŋanxina

1 Na ma, ɛ ba fe ŋaxin sifan birin ma e nun yanfantenyaan nun nafigiyaan
nun milɛn nun fala ŋaxin birin.
2 Niin balo kɛndɛn xɔnla xa ɛ suxu alo xiŋɛ xɔnla dii futen suxuma kii
naxan yi, alogo ɛ fan xa sabati ɛ kisi feni a xɔn,
3 ɛ to bata a mato, ɛ yi a kolon a Marigin fan.*
4 Ɛ maso a ra, naxan findixi siimaya gɛmɛn na, adamadiine e mɛxi naxan
na, koni Ala naxan sugandixi, a mɔn yi a xunna keli.
5 Ɛ tan fan bata findi Alaa banxin ti seene ra alo gɛmɛ niiramane, ɛ yi findi
saraxarali yama sariŋanxin na, ɛ yi siimaya saraxane ba Ala tinxi naxanye
ra fata a Muxu Sugandixin Yesu ra.
6 Amasɔtɔ Kitabuni ito nan falaxi, a naxa,
“N bata gɛmɛna nde dɔxɔ Siyon taani
alo banxin tongon gɛmɛ faŋi yɛbaxina.

* **1:16: 1.16** Saraxaraline 19.2 † **1:25: 1.24-25** Esayi 40.6-8 * **2:3: 2.3** Yaburin 34.9

Naxan na dɛnkɛlɛya a ma,
yagin mi na kanna liyɛ.”†
7 Gɛmɛni ito xunna kenla ɛ tan dɛnkɛlɛya muxune nan xa, koni Kitabun
yireni ito nan lanxi dɛnkɛlɛyatarene tan ma, a naxa,
“Banxi tiine e mɛ gɛmɛn naxan na,
na bata findi banxi gɛmɛ fisamantenna ra.”
8 A mɔn sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa,
“Yamana e sanna radinma gɛmɛn naxan na,
a findi e rabira gɛmɛn na.”‡
E e dinma a ra nɛn amasɔtɔ e mi tinxi falan suxɛ, anu na nan yi ragidixi e ma.
9 Koni ɛ tan bata findi yama sugandixin na. Mangane nun saraxaraline nan
ɛ tan na, siya sarinanxina, Ala gbeen yamaan naxan na, alogo ɛ xa a wali
faɲi gbeene fe rali, a tan naxan ɛ xilixi, a yi ɛ ba dimini, siga a kabanako
kɛnɛnyani.
10 A fɔlɔni, Alaa yama mi yi ɛ ra nun koni iki, ɛ bata findi a yamaan na. Ɛ tan
naxan mi yi Alaa kininkininna sɔtɔxi, koni iki, ɛ bata a kininkininna sɔtɔ.

Dɛnkɛlɛya muxune xa xuru

11 Nba, ngaxakedenne, ɛ tan naxanye luxi alo xɔnɛne nun sigatine dununa
yi, n na ɛ mafanma, ɛ yɛtɛ suxu fati bɛndɛn kunfa feene ma naxanye ɛ niin
yɛngɛma.
12 Ɛ kɛwanle xa fanɲɛ ayi nɛn dɛnkɛlɛyatarene yɛ, alogo, e na ɛ mafala fe
ɲaxi rabaan na, e xa ɛ kɛwali faɲine to, e yi Ala binya a fa lɔxɔni.
13 Ɛ xuru adamadiyaan mangayane birin bun Marigina fe ra, a na findi
manga gbeen na
14 hanma yamana kanne, a naxanye rasigaxi wali kobine sarandeni fe
ɲaxi rabane ra, e yi fe faɲi rabane tantun e wali faɲine ra.
15 Amasɔtɔ Ala sagoon na a ra, a ɛ fe faɲi rabaan xa xaxilitarene radundun
e xaxilitareyani.
16 Ɛ findi muxu xɔrɔyaxine ra, koni ɛ nama ɛ xɔrɔyaan findi fe ɲaxin luxun
seen na, ɛ findi Alaa konyi faɲine ra.
17 Ɛ muxun birin binya, ɛ yi ɛ dɛnkɛlɛya muxun bonne xanu, ɛ yi gaxu Ala
yɛɛ ra, ɛ yamana kanna binya.

Yesu a tɔrɔne misaala

18 Walikɛne, ɛ xuru ɛ kuntigine ma, ɛ yi kuntigi ɲaxine binya feen birin yi
alo a faɲine nun a diɲaxine.
19 Amasɔtɔ, na findixi fe faɲin nan na, xa muxun limaniya ɲaxankatan
bun ma Ala kolonna fe ra, a a li na ɲaxankatan mi lanxi a kɛwanle ma.
20 Koni na findɛ binyen na ɛ xa di, xa ɛ ɲaxankata ɛ kala tixine fe ra, ɛ yi
limaniya? Anu, xa ɛ tɔrɔ ɛ kɛwali faɲine fe ra, ɛ yi limaniya, fe faɲin nan na
ra Ala yɛɛ ra yi.
21 Ala ɛ xilixi na nan ma, bayo Alaa Muxu Sugandixin yɛtɛɛn tɔrɔ nɛn ɛ xa,
a yi misaala lu ɛ yii alogo ɛ xa bira a fɔxɔ ra.
22 Kitabun naxa, “A mi yulubi yo liga, a mi yanfa fala yo ti.”§
23 E a konbi waxatin naxan yi, a tan mi konbi ti. A tɔrɔ waxatin naxan yi, a
mi xaɲɛ e ma koni a a yɛtɛ lu kitisa tinxinxina Ala nan yii.

---

† **2:6: 2.6** Esayi 28.16 ‡ **2:8: 2.7-8** A mato Yaburin 118.22 nun Esayi 8.14 kui. § **2:22: 2.22** Esayi 53.9

24 Yesu yɛtɛɛn bata en yulubine goronna tongo a fati bɛndɛni, a to
gbangban wudin ma, alogo en xa lu alo faxa muxune yulubine mabinni, en
yi lu en nii ra tinxinni. Ɛ kɛndɛyaan sɔtɔxi a maxɔlɔne nan xɔn.
25 Ɛ yi luxi nɛn alo yɛxɛɛn naxanye lɔxi ayi, koni iki ɛ mɔn bata xɛtɛ xuruse
rabaan fɛma naxan ɛ niin kantanma.

3

Ɲaxanle nun e xɛmɛne fe

1 Ɛ tan ɲaxanle, ɛ xuru ɛ xɛmɛne ma, alogo xa e tan ndee mi laxi Alaa falan
na, e xa findi dɛnkɛlɛya muxune ra, fata e ɲaxanle sigati kiin na, hali ba
falan na,
2 e na fa ɛ sigati kiin nakɔrɔsi waxatin naxan yi ɛ sariɲanna nun binyen
naxan yi.
3 Ɛ marayabun nama fata ɛ maxidi kii yo ra, alo ɛ yi ɛ xunna dɛnbɛ, hanma
ɛ yi xɛmaan so hanma ɛ yi dugi dɛ xɔdɛxɛne so,
4 koni ɛ bɔɲɛ yi feen xa fanɲɛ ayi naxan luxunxi, a mi forima, a xa findi nii
limaniyaxin nun nii sabarixin nan na, Ala naxan yatɛma han!
5 Na nan yi findixi a fɔlɔn ɲaxalan sariɲanxine rayabu seen na, naxanye
yi e yigi saxi Ala yi. E yi xuruxi e xɛmɛne ma
6 alo Iburahimaa ɲaxanla Saran yi xuruxi a ma kii naxan yi, a yi a xilima
nɛn, a naxa, “N kanna.” Na dii tɛmɛne nan ɛ ra, xa ɛ fe faɲin liga, ɛ mi gaxun
sese yɛɛ ra.
7 Ɛ fan xɛmɛne na kii nin, ɛ a liga xaxinla ra ɛ nun ɛ ɲaxanla nɛma ɛ
dunuɲa yi gidin ligama ɛ bode xɔn ma, ɛ yi e binya e fati bɛndɛn sɛnbɛn to mi
ɛ gbeen lixi, bayo ɛ nun ne birin nii rakisin hinanna sɔtɔma ɛ kɛɛn na nɛn.
Na ma, sese mi ɛ Ala maxandini kalɛ.

Tɔrɔn tinxinni

8 Nba, ɛ birin xa lu xaxili kedenni, ɛ kininkinin, ɛ yi ɛ bode xanu
ngaxakedenyani, ɛ fan ɛ bode ra, ɛ yɛtɛ magodo.
9 Ɛ nama fe ɲaxin ɲɔxɔ fe ɲaxin na, ɛ yi konbin ɲɔxɔ konbin na, koni ɛ xa
duban ti, amasɔtɔ Ala ɛ xilixi na nan ma alogo ɛ xa barakan sɔtɔ ɛ kɛɛn na.
10 Bayo Kitabun naxa,
“Siimayaan nafan naxan ma,
naxan waxi siimaya faɲin xɔn,
na kanna xa a lɛnna suxu fala ɲaxine ma,
a dɛɛn suxu wulen ma.
11 A yi a xun xanbi so fe ɲaxini,
a fe faɲin liga.
A bɔɲɛ xunbenla fen,
a bira a fɔxɔ ra.
12 Marigin yɛɛn tinxin muxune ra,
a tuli matixi e maxandi xuiin na.
Koni Marigin xun xanbi soxi fe ɲaxi rabane yi.”*
13 Xa fe faɲin kunfana ɛ yi, nde nɔɛ fe ɲaxin ligɛ ɛ ra?
14 Koni hali ɛ tɔrɔ ɛ wali faɲine fe ra, sɛwan nan na ra ɛ xa. E gaxu naxan
yɛɛ ra, ɛ nama gaxu na yɛɛ ra, ɛ nama kuisan.
15 Koni ɛ Alaa Muxu Sugandixin binya ɛ Marigin na ɛ bɔɲɛni. Ɛ lu yitɔnxi ɛ
xun mafala feen na lan ɛ yigin ma, e na ɛ maxɔdin waxatin naxan yi.

* **3:12: 3.10-12** Yaburin 34.13-17

16 Koni ɛ a liga limaniyaan nun binyeni. Ɛ bɔɲɛn xa sariɲan waxatin birin
alogo ɛ nɛma wali faɲine kɛma Alaa Muxu Sugandixina fe ra, muxun
naxanye ɛ mafalama, ne xa yagi e falane ra.
17 Amasɔtɔ xa Ala sagoon na a ra, a fisa muxun yi tɔrɔ fe faɲin nabadeni
benun a xa tɔrɔ a ɲaxin nabadeni.
18 Bayo Alaa Muxu Sugandixin faxa nɛn en yulubine fe ra sanɲa ma keden
han habadan, a tan tinxin muxuna tinxintarene xa, alogo a xa fa ɛ ra Ala
ma. A faxa nɛn fati bɛndɛni, koni Alaa Nii Sariɲanxin yi a niin naxɛtɛ a yi.
19 Na Nii Sariɲanxin xɔn, a yi siga kawandi badeni niin kasorasane xa,
20 naxanye bata yi murutɛ Ala ma a fɔlɔni, Ala yi Nuhan legedenma a
diɲani, a yi kunkin nafalama waxatin naxan yi. Muxu dando nan tun kisi
igen ma na kui, muxu solomasɛxɛ gbansan.
21 Na igen findixi marafuun misaala nan na igeni ɛ tubi xinla ma naxan ɛ
fan nakisima iki. A mi findixi fati bɛndɛn xɔsine ba seen xan na, koni dɛ xui
tongona Ala xa xaxili sariɲanxini. Na marafuun nan ɛ rakisima iki Yesu,
Alaa Muxu Sugandixin nakenla xɔn sayani,
22 naxan sigaxi ariyanna yi, a dɔxɔ Ala yiifanna ma malekane nun nɔyane
nun sɛnbɛ kanne birin xun na.

4

Dunuɲa yi gidi nɛnɛna fe

1 Nanara, Alaa Muxu Sugandixin to tɔrɔxi a fati bɛndɛni, ɛ fan xa ɛ yitɔn na
xaxili kedenni, amasɔtɔ naxan bata tɔrɔ fati bɛndɛni, na nun yulubin bata
fata.
2 Na kanna mi fa a siimayaan ligama adamadiine kunfa feene xɔn fɔ Ala
sagona.
3 Amasɔtɔ ɛ bata yi bu dɛnkɛlɛyatarene rafan feene ligɛ waxati danguxini,
ɛ yi ɛ sɔbɛ so haramu feene nun kunfa ɲaxine nun dɔlɔ minna nun haramu
sumunne nun dɔlɔ min sumunne nun suxure batu xɔsixin ma.
4 Na ma, a bata findi e ratɛrɛna feen na ɛ to mi fa ɛ gima e fɔxɔ ra xaxilitare
fe tilinxi wuyaxini itoe yi, e yi ɛ rayelefu.
5 Koni e e dɛntɛgɛma nɛn Ala xa na feen ma, naxan yitɔnxi faxa muxune
nun niiramane makiti feen na.
6 Nanara, Alaa falan Xibaru Faɲin nali nɛn hali faxa muxune ma, alogo
hali e fati bɛndɛna feene to bata yelin makitɛ alo adamadiine birin, e xa lu
nii rakisini Ala xɔn ma a Nii Sariɲanxin barakani.

En xa Ala kiseene rawali ki faɲi

7 Feene birin naɲanna bata maso. Nayi, ɛ a liga xaxinla ra, ɛ yi ɛ yɛtɛ suxu
alogo ɛ xa nɔ Ala maxandɛ.
8 Na birin yi, ɛ sɔbɛ so xanuntenyaan ma ɛ bode xa, amasɔtɔ
xanuntenyaan nan yulubi wuyaxi ɲanma.*
9 Ɛ bode yigiya hali ɛ mi ɛ mawuga.
10 Ala kiseen naxan fixi ɛ keden kedenna birin ma, ɛ bode mali na ra.
Nayi, ɛ findima nɛn Alaa walikɛ faɲine ra naxanye a hinanna sifane birin
nawalima.
11 Xa naxan falan tongo, na xa falan ti alo a Alaa falane nan yɛtɛ tima. Xa
muxuna nde walima bonne xa, a xa wali alo Ala a kixi sɛnbɛni kii naxan yi,

* **4:8: 4.8** A mato Sandane 10.12 nun Yaki 5.20 kui.

alogo binyen xa fi Ala ma feen birin yi a Muxu Sugandixin Yesu barakani. Binyen nun sɛnbɛn xa fi a tan nan ma habadan han habadan. Amina.

Tərəna Yesu xən

12 Ngaxakedenne, ɛ tərə xədɛxɛn nama ɛ ratɛrɛna naxan ɛ lima ɛ mato feen na, alo fe daxatarena nde na ɛ li.
13 Koni xa ɛ nun Alaa Muxu Sugandixin tərə ɛ bode xən, ɛ xa sɛwa na ra han, alogo a binyen na mini kɛnɛnni ɛ sɛwan xa gbo ayi.
14 Xa e ɛ konbi Alaa Muxu Sugandixin xinla fe ra, sɛwana ɛ xa nayi, amasətə Alaa Nii Sarijanxi binyaxina ɛ yi.
15 Anu, ɛ tan nde yo nama tərə bayo ɛ bata findi muxu faxan na hanma mujnadena, hanma fe jnaxi rabana, hanma nafigina.
16 Koni xa ɛ tərə bayo Yesu mantonne nan ɛ ra, yagi mi na ra, fə ɛ Ala binya, bayo a xinla bata lu ɛ xun ma.
17 Amasətə kiti sa waxatin bata a li, a fələma Alaa yamaan nan ma. Anu, xa a fələma en tan nan ma, naxanye tondima Alaa falan Xibaru Fajin suxɛ ne tan najnanna di?
18 "Xa tinxin muxun kisi raxələ, Ala kolontarene nun yulubi kanne tan luma di?"†
19 Nayi, naxanye tərəma Ala sagoni, ne xa e yɛtɛ lu e Dali Marigin yii naxan tinxin, e yi lu fe fajin ligɛ.

5

Fonne wanla yamani

1 N xa dɛnkɛlɛya yamaan fonne fan nalimaniya ɛ yɛ amasətə n fan findixi yamaan fonna nde nan na alo e tan, e nun Alaa Muxu Sugandixina tərən serena nde. Binyen naxan fama minideni kɛnɛnni, n fan na nde sətəma nɛn.
2 Ɛ yengi dəxə Alaa xuruse kurun xən, a naxan taxuxi ɛ ra. Ɛ karahanxin nama e xun mato a ra de, koni jnɛnige fajini Ala sagoni. Ɛ nama a liga yagitareya feene tənə sətən ma koni fə ɛ səbɛni.
3 Naxanye taxuxi ɛ ra, ɛ nama nəyaan liga ne xunna alo kuntigine, koni ɛ findi misaala ra kurun xa.
4 Xuruse Raba Kuntigin na mini kɛnɛnni waxatin naxan yi, ɛ mangayaan taxamasenna kəmətin sətəma nɛn binyeni naxan mi kalɛ mumɛ!
5 Banxulanne, ɛ fan xa xuru fonne ma. Ɛ birin xa yɛtɛ magodon lu ɛ ma alo dugina ɛ nɛma ɛ bode xən ma. Amasətə Kitabun naxa, "Ala wasodene yikalama e feene yi, koni a hinanma nɛn yɛtɛ magodone ra."*
6 Ɛ ɛ magodo Ala sɛnbɛn bun, alogo a xa ɛ yite a waxən waxatini.
7 Ɛ ɛ xaminna feene birin lu a ma, amasətə a yengi ɛ xən.
8 Ɛ yɛtɛ suxu, ɛ lu ɛ yɛɛ ra yi, amasətə ɛ yaxun Yinna Manga Setana sigan tima alo yatan naxan wurundunma. A muxune fenma a naxanye donma.
9 Ɛ kankan a yɛɛ ra dɛnkɛlɛyani ken! Ɛ xa a kolon a na tərə sifane ɛ ngaxakedenne fan fari dunujna yiren birin yi.
10 Ɛ na tərə waxatina nde yi, Ala hinanna birin kanna naxan ɛ xilixi a habadan binyeni a Muxu Sugandixini, na yɛtɛna ɛ rakelima nɛn, a yi ɛ sɛnbɛ so, a ɛ maxədəxə, ɛ mi mamaxɛ.
11 Sɛnbɛn xa lu a tan nan xa habadan! Amina.

Fala rajnanna nun dubana

† **4:18: 4.18** Sandane 11.31 * **5:5: 5.5** Sandane 3.34

12 Silasi, n naxan yatɛ ngaxakeden tɔgɔndiyaxin na, na nan n malixi n kɛdi dungini ito sɛbɛ ɛ ma, alogo n xa ɛ ralimaniya, n yi sereyaan ba ɛ xa, a
Alaa hinanna ɲɔndin nan ito ra, ɛ naxan yi ken!
13 Dɛnkɛlɛya yamaan naxan Babilɔn taani,† Ala naxanye sugandixi alo ɛ
tan, ne ɛ xɔntɔnma. N ma dii xɛmɛn Maraka fan ɛ xɔntɔnma.
14 Ɛ bode xɔntɔn ngaxakedenya sunbuni.
Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi ɛ birin ma ɛ tan naxanye a Muxu Sugandixini.

† **5:13: 5.13** ***Babilɔn taan*** findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛɛn “Romi Taana.” ***N ma dii xɛmɛn Maraka:*** na bunna nɛɛn Piyɛri Maraka xanuxi alo a diina. Yanyina nde Piyɛri nan Maraka xaranxi dɛnkɛlɛyaan ma.

Piyɛri a Kɛdi Firindena
Piyɛri Alaa Falan Kɛdi Firindena

Kitabun yireni ito sɛbɛxi dɛnkɛlɛya muxune nan ma. A sɛbɛ xunna findixi muxune nan yɛngɛ fe ra naxanye dina fe xaranna tima naxan mi findixi Yesu a fe Xibaru Faɲin kedenna ra. Na wule karaməxəne bata yi basan dɛnkɛlɛya muxune ra Piyɛri a waxatini.

Wule dinane rali muxune mi ɲanɲɛ dunuɲa yi mumɛ. Nayi, kawandin naxan sɛbɛxi Piyɛri a Kitabun firinden kui, na feene mən ligama to. A dɛnkɛlɛya muxune kawandima a e xa sɛnbɛ so Marigina fe kolonni, alogo e nama e yɛtɛ mayenden wule karaməxəne tantan fala fuune xən.

1 N tan Simən Piyɛri Yesu Alaa Muxu Sugandixina walikɛɛn nun a xɛrana,
n tan nan ito sɛbɛxi, siga ɛ ma, ɛ tan naxanye fan bata dɛnkɛlɛyaan sətə
naxan nun nxu gbee binyen lan ɛ naxan sətə nxɔ Ala nun nxu rakisimana
tinxinyaan xən ma, Yesu Alaa Muxu Sugandixina.
2 Ala xa hinanna nun bəɲɛ xunbenla fi ɛ ma, a gbo ayi Ala kolonna nun en
Marigi Yesu kolonna xən ma.

Dɛnkɛlɛya muxune yugona

3 Ala sɛnbɛn naxan Yesu yi, na bata fɛrɛn birin fi en ma alogo en xa en ma
dunuɲa yi gidin naba Ala kolonni naxan en xilixi a binyen nun a fanni.
4 Na ma, a bata en tuli sa feene ra, naxanye xunnayerenna nun e gboyaan
dangu a birin na, alogo ɛ xa ɛ yɛtɛ sətə xəsi feene ra kunfan naxanye tima
muxune ma dunuɲani ito yi, ɛ fan yi Ala kɛɲaan sətə.
5 Na ma, ɛ kata ɛ sɛnbɛn birin na, ɛ sən faɲin sa ɛ dɛnkɛlɛyaan fari, ɛ
kolonna sa sən faɲin fari.
6 Ɛ yɛtɛ suxun sa ɛ kolonna fari. Ɛ tunnafanna sa yɛtɛ suxun fari. Ɛ Ala
kolonna sa tunnafanna fari.
7 Ɛ ngaxakedenyaan marafanna sa Ala kolonna fari. Ɛ xanuntenyaan sa
ngaxakedenyaan marafanna fari.
8 Xa kɛɲani itoe lu ɛ yi, e yi sabati, e mi ɛ luyɛ tunnaxəlɛn nun walitareyani
en Marigi Yesu kolonni mumɛ, Alaa Muxu Sugandixina.
9 Koni xa ne mi muxun naxan yi, na kanna yɛɛn mi feni gbɛma, a luma
nɛn alo danxutəna, a ɲinan fa fala a Ala bata a yulubi fonne xafari.
10 Nanara, ngaxakedenne, ɛ mən xa ɛ yixədəxə dangu iki ra Alaa xinla
ratindeni e nun a ɛ sugandi naxan tixi, amasətə xa ɛ na liga, ɛ mi birɛ mumɛ!
11 Nayi, Yesu Alaa Muxu Sugandixin habadan mangayani so fɛrɛ gbeen
fima ɛ ma nɛn en Marigin nun en nakisimana.
12 Na nan a ligaxi, n feni itoe rabirama ɛ ma waxatin birin, hali ɛ to e
kolon, ɛ mən yi na ɲəndi feen suxu ken ɛ naxan sətəxi.
13 N ma miriyani, fanni n na n niini fati bɛndɛni, n lan n na feene rabira ɛ
ma alogo ɛ xa lu ɛ yɛɛ ra yi.
14 Amasətə n na a kolon, n niin bamatəən ni i ra fati bɛndɛni, alo en
Marigina Alaa Muxu Sugandixin Yesu yɛtɛna n nakolon kii naxan yi.
15 Nayi, n katama nɛn fɛrɛn birin na, alogo n na faxa, feni itoe xa nə rabirɛ
ɛ ma waxatin birin.

Piyɛri bata yi Yesu a binyen to

16 Nba, Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fa feen sɛnbɛni, nxu mi
muxune tali yitɔnxine xan falaxi ɛ xa lan na feene ma, bayo nxu tan yɛtɛɛn
nan a binyen toxi nxu yɛɛne ra.
17 Amasɔtɔ a xunnayerenna nun binyen sɔtɔxi nɛn Fafe Ala yii, a to na
xuiin mɛ fata binye gbee yiren na, a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛni ito ra, a bata
n kɛnɛn ki faɲi!”*
18 Nxu yɛtɛɛn yi na fala xuiin mɛ, sa keli kore, nxu yi a fɛma geya
sariɲanxin fari waxatin naxan yi.
19 Nxu laxi nabine fala tixine ra iki dangu waxati danguxine ra. Ɛ lan ɛ xa
ɛ xaxili ti ne ra alo lɛnpun naxan dɛgɛma dimini han kuye yi yiba, tagalan
saren fan yi dɛgɛ fɔlɔ ɛ bɔɲɛni.
20 Naxan dangu a birin na, ɛ na kolon, a Kitabun nabiya fala yo mi fataxi
nabina fe yɛba kiin na.
21 Amasɔtɔ nabiya fala yo mi yi kelima adamadiine sagoon ma, koni Alaa
Nii Sariɲanxin nan yi adamadiine malima, e yi falan ti fata Ala ra.

2

Wule karaməxɔne fe

1 Koni wule nabine yi yamaan yɛ a fɔlɔni. A mɔn na kii nin to, wule
karaməxɔne fan ɛ yɛ iki. E wule xaranne rasoma ɛ tagi naxanye muxune
halagima han e yi e mɛ e kanna ra naxan e xunbaxi. Ne halagin nan xilima
e yɛtɛ ma xulɛn!
2 Muxu wuyaxi birama nɛn e haramu feene fɔxɔ ra, na muxune yi a liga
ɲɔndi dinan kiraan yi rayelefu.
3 Karaməxɔni itoe ɛ rawalima nɛn mayendenni e fala yitɔnxine xɔn e
milani. Koni e makiti feen bata fɔlɔ to mi na ra, e halagi feen mi fa buma.
4 Malekan naxanye yulubin liga a fɔlɔni, Ala mi ne ratanga, koni a e rawoli
ayi nɛn yahannama yi. E maraxi yɔlɔnxɔnna ra dimini e kiti sa lɔxɔn yɛɛ ra.
5 Muxu singene dunuɲa yi, a mi ne fan natanga, a yi fufa gbeen nafa Ala
kolontarene ma, koni a muxu solofere nan tun nakisi e nun Nuhan naxan
yi tinxinyana fe kawandin bama.*
6 Ala mɔn Sodoma nun Gomora taane fan halagi nɛn tɛɛn na, e findi
xuben na. A yi e findi misaala ra Ala kolontarene xa, feen naxan fama
ligadeni e ra.†
7 Ala mɔn Loti tinxin muxun xunba nɛn, naxan bɔɲɛ tɔrɔ na sariyatare
kanne haramu feene fe ra.
8 Bayo na tinxin muxun to yi dɔxi e tagi, a niin yi lu tɔrɛ lɔxɔ yo lɔxɔ e fe
ɲaxine fe ra, a yi naxanye toma, a e mɛ.
9 Na feene birin nan a yitama fa fala Marigin nɔɛ dina muxune xunbɛ nɛn
maratantan feene yi, a yi tinxintarene mara ɲaxankatan yɛɛ ra kiti sa lɔxɔni,
10 katarabi na muxune ma, naxanye biraxi fe xɔsixine fɔxɔ ra, e fati
bɛndɛn nafan feene, e yi murutɛ Marigina nɔɔn bun.
Wule karaməxɔni itoe wɛkilɛxi, e wasoxi. E mi gaxuma binye kanne
rayelefuɛ.
11 Hali malekan naxanye sɛnbɛn nun fangan gbo wule karaməxɔni itoe
xa, ne mi na sifane rayelefuma kitini Marigin yɛtagi.

---

* **1:17: 1.17-18** A mato Matiyu 17.1-5 nun Maraka 9.2-7 nun Luka 9.28-35 kui. * **2:5: 2.5** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 6.1 han 7.24 kui. † **2:6: 2.6** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 19.24 kui.

12 Koni muxuni itoe feene rayelefuma e mi naxanye kolon, e lu alo sube
xaxilitare suxu daxin naxanye halagima. Na muxune halagima nɛn alo
subene,
13 e tinxintareyaan birin yi saran e ra. A rafan e ma, e yi wasa e waxɔn fe
kobine birin na yanyin na. E nɛma e dɛge ɛ fɛma, yagin nun xunnagodon
nan a ra, e sɛwa e to ɛ yanfama.
14 E yalunyaan fenma e yɛɛn na. E mi wasan yulubin na mumɛ! E
fangatarene mabandunma. E darixi milɛ feene nan na. Dangatɔne nan e ra.
15 E bata kira tinxinxin yiba, e yi bira Beyori a dii xɛmɛ Balami a kiraan
fɔxɔ ra tantanni naxan ma tinxintareyaan saranna yi rafan a ma.
16 Koni a sofanla naxan mi nɔɛ falan tiyɛ, na a muxu xuiin namini nɛn, a
yi nabiin danna sa a xaxilitareya wanli.‡
17 Wule karamɔxɔni itoe luxi nɛn alo tigi yili raxarena, alo foyen kundaan
naxan tuntunma kore, dimi tilinxi gbeen nan namaraxi e yɛɛ ra.
18 E waso fala fuune tima, e yi muxune rakunfa fati bɛndɛn nafan haramu
feene xɔn, naxanye baxi e sɔtɔdeni muxu tantanxine ra.
19 E muxune tuli sama xɔrɔyaan na, anu, e tan yɛtɛɛn xɔsi feene
konyiyani. Amasɔtɔ sese muxun nɔ, a bata findi na konyin na.
20 Xa e bata futuxulu dunuɲa xɔsi feene ma en Marigin nun en
nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixin kolon feen xɔn, e mɔn yi tin na
feene yi e nɔ, e raɲanna ɲaxuma ayi nɛn dangu e fɔlɔn na.
21 Bayo a yi fisa nun na kanne nama tinxinyaan kiraan kolon, benun e xa
a kolon e mɔn yi e xun xanbi so yamari sariɲanxini e naxan sɔtɔxi.
22 Naxan ligaxi e ra, na bata sandani itoe ɲɔndin yita fa fala, “Baren
xɛtɛma a baxunna ma.”§ E nun “I nɛɛn fa xɔsɛn maxa tun, a mɔn bata sa a
makutukutu boroni.”

3

Marigin fa lɔxɔna fe

1 Ngaxakedenne, n ma kɛdin firinden ni ito ra, n bata naxan sɛbɛ ɛ ma. N
na e firinna sɛbɛxi ɛ ma nɛn alogo n xa feene rabira ɛ ma, ɛ yi xaxili
sariɲanxin sɔtɔ,
2 alogo, nabi sariɲanxine bata yi falan naxanye ti, ne xa rabira ɛ ma e nun
en Marigin nun en nakisimana yamarine, xɛrane naxanye rali ɛ ma.
3 Ɛ xa a kolon singen fa fala waxati raɲanne yi, magele tiine fama nɛn ɛ
mageledeni naxanye birama e kunfa fe ɲaxine fɔxɔ ra.
4 E a falama nɛn, e naxa, “Yesu ɛ tuli sa a fa feen naxan na, na minɛn?
Xabu en benbane faxa waxatin naxan yi feene birin mɔn kii kedenni keli
dunuɲa da waxatin ma han to.”
5 Amasɔtɔ, e a rakelima a ma nɛn e ɲinan ito ra fa fala, to mi na ra Ala yi
kore xɔnna da a fala xuiin na, a bɔxɔn ba igen na a lu igen tagi.
6 Na igen nan na waxatin dunuɲa birin halagi fufaan na.*
7 Koni to kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ramaraxi tɛɛn nan xili yi na fala
kedenna xɔn, kiti sa lɔxɔn nun Ala kolontarene halagin yɛɛ ra.
8 Koni, ngaxakedenne, ɛ nama ɲinan fe kedenni ito xɔn ma, soge kedenna
luxi nɛn Marigin yɛɛ ra yi alo ɲɛɛ wuli kedenna, ɲɛɛ wuli kedenna fan alo
soge kedenna.

‡ **2:16: 2.16** A mato Yatɛne 31.16 kui. § **2:22: 2.22** Sandane 26.11 * **3:6: 3.5-6** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 1.6-9 nun 7.11 kui.

9 Marigin mi buma a tuli saan nakamalideni, alo muxuna ndee a mirima
kii naxan yi. Koni a diɲaxi ɛ xa nɛn amasɔtɔ a mi waxi muxe xa halagi, koni
fɔ muxune birin xa e xun xanbi so nɛn e hakɛne yi.
10 Anu, Marigin fa lɔxɔna a lima nɛn, a muxune ratɛrɛna alo muɲadena.
Na lɔxɔni, kore xɔnna danguma nɛn halagi xui gbeeni, a yi seene fan yi gan.
Bɔxɔn nun a feene birin yi makɛnɛn kitin xili yi.
11 Ne birin to halagima na kii nin, ɛ lan ɛ xa findi muxun sifan mundunye
ra? Ɛ dunuɲa yi gidin xa sariɲan Ala kolonni,
12 ɛ yi gbɛtɛn Ala fa lɔxɔn na, ɛ kɛwanle yi a faani fura, dunuɲa nun a yi
seene halagima tɛɛn na lɔxɔn naxan yi.
13 Anu, Ala bata en tuli sa kore xɔri nɛnɛn nun bɔxɔ xɔri nɛnɛn na,
tinxinyaan luma dɛnaxan yi. En na nan mamɛma.†
14 Nanara, ngaxakedenne, ɛ to na feen mamɛma, ɛ fɛrɛn birin naba alogo
a xa ɛ li fɛtareyaan nun sɔntareyani, bɔɲɛ xunbenla yi lu ɛ nun Ala tagi.
15 Ɛ xa a kolon a en Marigina diɲan nan muxune rakisima alo en nafan
ngaxakedenna Pɔli a sɛbɛxi ɛ ma kii naxan yi fe kolonna xɔn Ala naxan fixi a
ma.
16 A na nan sɛbɛxi a kɛdine birin kui lan feni itoe ma. A kɛdine yirena
ndee famu raxɔlɔ, xaxilitarene nun xarantarene yi ne bunne yifu, alo e
Kitabun yire gbɛtɛne fan ligama kii naxan yi, e yi e yɛtɛ rahalagi.
17 Nanara, ngaxakedenne, ɛ tan to rakolonxi, ɛ a liga ɛ yeren ma, alogo
sariyatare kanne tantanna nama ɛ li, ɛ yi bɔnɔ ɛ tide barakaxini.
18 Koni ɛ lu sigɛ yɛɛn na en Marigin nun en nakisimaan Yesu Alaa Muxu
Sugandixina hinanna nun a kolonni. Binyen xa fi a tan nan ma iki han
habadan. Amina.

† **3:13: 3.13** A mato Esayi 65.17 nun 66.22 kui.

Yoni a Kɛdi Singena
Yoni Alaa Falan Kɛdi Singen Naxan Sɛbɛ

Kɛdi saxan nan xili saxi Yoni xun ma hali a xinla to mi sɛbɛxi e kui. Dɛnkɛlɛya yamaan singe ra muxune nan a falaxi na kiini, a yi findi namunna ra. A singen mi xibaru yo fixi en ma lan a sɛbɛ muxun ma, a mɔn mi a falaxi a sɛbɛxi naxanye ma. Kɛdini ito sɛbɛxi nɛn alogo a xaran muxune xa e sɛnbɛ so, e xa lu Alaa yamani, nanara e lu xanuntenya kɛndɛni. A mɔn sɛbɛxi alogo e xa e makuya wule dinane ra naxanye yi Yesu a fe Xibaru Faɲini fuma.

Kitabun yireni ito fɔlɔni a sɛbɛ xunna nan yɛbama (1.1-4). A yi yamaan sɛnbɛ so naxanye lan e lu Ala nun a Muxu Sugandixin Yesu xɔn, e nun lanna xa lu e tagi. Nayi, e lan nɛn e yi muxune sereyaan suxu naxanye Yesu to. Kitabun yireni ito sɛbɛ muxuna a xaran muxune sɛnbɛ soma a e xa lu kɛnɛnni, bayo kɛnɛnna nan Ala ra. Na feen ma, e lan nɛn e xanuntenyaan yamarin suxu (1.5-2.17). Na xanbi ra, Kitabun sɛbɛ muxuna Yesu a dinan matandi muxune nan ma fe falama en xa, wule falan naxanye a falama a Marigin mi Yesu ra (2.18-29). Na xanbi ra, a mɔn yi Alaa diine kii kɛndɛn yita en na: E tinxinna, e mɔn e bode xanuxi kii naxan yi (3.1-24). A yelin xanbini tantanna nun ɲɔndin tagi rasɛ (4.1-6), Kitabun yireni ito sɛbɛ muxun mɔn yi xɛtɛ xanuntenyana fe ma: Findi fena Ala gbeen na, i xanuntenyaan liga, bayo Ala nan xanuntenyaan na (4.7-21). A a falan naɲanma dɛnkɛlɛyaan sɛnbɛn nan ma, a mɔn yi a Kitabun fala xɔnne makɛnɛn (5.1-21).

Kitabun yireni ito dɛnkɛlɛyaan kii yɛtɛɛn nan yitama. A dɛnkɛlɛya muxune xaxinla nan yigboma, a yi e mali e xɛtɛ fe ɲaxin fɔxɔ ra, a yi e sɛnbɛ so Yesu yi, e nun a xanuntenyana lan bonne ma.

Habadan nii rakisin falana fe

1 Siimaya falan naxan yi na nun xabu dunuɲa fɔlɔni, nxu bata na mɛ, nxu yi a to, nxu yi a yigbɛ, nxu bata nxu yiin din a ra, nxu na nan ma fe ralima ɛ ma.
2 Na siimayaan bata mini kɛnɛnni, nxu yi a to. Nxu na nan ma fe sere bama. Nxu yi habadan nii rakisina fe rali ɛ ma naxan yi Fafe Ala fɛma, naxan minixi kɛnɛnni nxu xa.
3 Nxu naxan mɛxi, nxu yi a to, nxu na nan ma fe falama ɛ fan xa, alogo ɛ xa sa nxu fari ngaxakedenyani, naxan Fafe Ala nun a Dii Xɛmɛna Yesu Alaa Muxu Sugandixini.
4 Nxu ito sɛbɛxi ɛ ma nɛn alogo en ma sɛwan xa dɛfe.

Ala nan kɛnɛnna ra

5 Nxu falan naxan mɛxi Yesu ra, nxu na nan nalima ɛ ma fa fala kɛnɛnna nan Ala ra, dimi yo mi a yi!
6 Xa en na a fala a en ngaxakedenyaan ligama a tan xɔn ma, koni en sigan tima dimini, en bata wulen fala na yi. Ɲɔndin mi en kɛwanle yi.
7 Xa en sigan ti kɛnɛnni alo a tan yɛtɛɛn kɛnɛnni kii naxan yi, en bata lu en bode xɔn ngaxakedenyani nayi, Alaa diin Yesu wunla yi en sariɲan en yulubine birin ma.
8 Xa en na a fala fa fala yulubi mi en ma, en bata en yɛtɛ mayenden nayi, ɲɔndi mi en xa nayi!

9 Koni xa en na en ti en yulubin na, a tan lannayaan nabama nɛn, a tinxin,
a en mafeluma nɛn en yulubine birin na, a yi en sariɲan tinxintareyaan
birin ma.
10 Xa en na a fala fa fala en mi yulubi ligaxi, en bata Ala findi wule falan
na nayi. Nayi, a falan mi en yi mumɛ!

2

Ala solona muxun nan Yesu ra

1 N ma diine, n ni ito sɛbɛma ɛ ma nɛn alogo ɛ nama yulubin liga. Koni xa
muxuna nde yulubin liga, Fafe Ala solona tiina en yii naxan findixi Alaa
Muxu Sugandixin Yesu ra, Tinxindena.
2 Amasɔtɔ Yesu bata findi en yulubine xafari saraxan na. En tan
gbansanna mi a ra, koni en nun dunuɲa muxune birin.
3 En na a kolonma ito nan xɔn a en bata Ala kolon, xa en bata a yamarine
suxu.
4 Naxan na a fala, a naxa, “N bata Ala kolon” koni a mi a yamarine suxi,
wule falan nan na kanna ra, ɲɔndi mi a tan yi.
5 Koni naxan Alaa falan suxuma, Alaa xanuntenyaan kamalixi na kanni.
En na a kolonma na kii nin fa fala en na Ala yi:
6 Naxan na a fala a a tan Ala nin, fɔ na kanna xa sigan ti nɛn alo Yesu.

Yamari nɛnɛna fe

7 N xanuntenne, n mi yamari nɛnɛn xan sɛbɛma ɛ ma fɔ a fonna naxan yi ɛ
yii xabu a fɔlɔni. Yamari fonni ito, falan na a ra, ɛ bata yi naxan mɛ.
8 Anu, n yamari nɛnɛn sɛbɛma ɛ ma, naxan ɲɔndin makɛnɛnxi fata Yesu ra
e nun ɛ tan.* Amasɔtɔ dimin danguma. Ɲɔndin kɛnɛnna nan bata dɛgɛ fɔlɔ.
9 Muxun naxan a falama a a tan kɛnɛnna nin, koni a a ngaxakedenna
raɲaxuxi, na kanna mɔn dimini singen.
10 Naxan a ngaxakedenna xanuma, na kanna kɛnɛnna nin. Muxu
ratantan fɛrɛ yo mi na kanni.
11 Koni naxan a ngaxakedenna raɲaxuma, na kanna dimin nin, a sigan
tima dimin nin. A mi a sigaden kolon amasɔtɔ dimin bata a yɛɛn danxu.
12 N ma diine,
n na a sɛbɛma ɛ ma
fa fala ɛ bata mafelu ɛ yulubine ra Yesu xinla fe ra.
13 Fafane, n na a sɛbɛma ɛ ma
fa fala naxan yi na xabu a fɔlɔni,
ɛ bata na kolon.
Banxulanne, n na a sɛbɛma ɛ ma
fa fala ɛ bata Fe Ɲaxin Kanna nɔ.
14 N ma diine, n na a sɛbɛma ɛ ma
fa fala ɛ bata Fafe Ala kolon.
Fafane, n na a sɛbɛma ɛ ma
fa fala naxan yi na nun
xabu a fɔlɔni, ɛ na kolon.
Banxulanne, n na a sɛbɛma ɛ ma
fa fala, ɛ sɛnbɛn gbo.
Alaa falana ɛ yi,
ɛ mɔn bata Fe Ɲaxin Kanna nɔ.

* **2:8: 2.8** A mato Yoni 13.34 kui.

15 Ɛ nama dunuɲa nun a yi seene xanu. Naxan na dunuɲa xanu, Fafe Alaa
xanuntenyaan mi na kanni.
16 Amasɔtɔ feen naxan birin dunuɲa yi, alo fati bɛndɛna kunfa ɲaxine e
nun yɛɛn kunfama seen naxanye xɔn e nun nafunla naxan muxun wasoma
ayi, ne mi fataxi Ala xan na, fɔ dunuɲa.
17 Dunuɲa nun a kunfane birin danguma nɛn. Koni naxan Ala sagoon
ligama, na kanna luma nɛn han habadan.

Yesu yaxune fe

18 N ma diine, waxati raɲanna bata a li. Ɛ bata yi a mɛ nun fa fala Alaa
Muxu Sugandixin yaxun fama.† Nba, iki Alaa Muxu Sugandixin yaxu
wuyaxi bata mini kɛnɛnni. Nanara, en na a kolonxi fa fala a waxati raɲanna
bata a li.
19 Na muxune minixi en tan nan yɛ, koni en gbee mi yi e ra, bayo xa en
gbeen nan yi e ra nun e yi luma nɛn en yɛ. Koni e bata keli en yɛ. Na nan a
yitaxi fa fala en gbee mi yi ne sese ra nun.
20 Koni Sariɲantɔɔn bata a Niin nagodo ɛ xun ma, ɛ birin a fe kolon.
21 N mi ito sɛbɛxi ɛ ma nayi fa fala a ɛ mi ɲɔndin kolon, koni bayo ɛ a kolon,
e nun wule yo mi kelixi ɲɔndini.
22 Wule falana nde ra? Naxan a falama, a naxa, Alaa Muxu Sugandixin mi
Yesu ra. Alaa Muxu Sugandixin yaxun nan na ra. Na kanna bata a mɛ Alaa
Diin nun Fafe Ala ra sanɲa ma kedenni.
23 Bayo naxan yo na a mɛ Alaa Diin na, Fafe Ala fan mi na kanni. Naxan
na a ti Alaa Diina fe ra, Fafe Ala fan na kanni.
24 Ɛ a liga ɛ yeren ma ɛ falan naxan mɛ a singeni, na xa lu ɛ yi ken! Xa na
liga, ɛ fan luma nɛn Dii Xɛmɛn nun Fafe Ala yi.
25 Yesu yɛtɛɛn bata en tuli sa naxan na, habadan nii rakisin nan na ra.
26 N feni itoe sɛbɛxi ɛ ma muxune nan ma fe ra naxanye kataxi ɛ
mayenden feen na.
27 Ɛ tan fan, ɛ Nii Sariɲanxin naxan sɔtɔxi a ra, fanni na ɛ yi ɛ mako mi fa
xaranna ma sɔnɔn. A Nii Sariɲanxina ɛ xaranma nɛn feen birin ma. Na to
findixi ɲɔndin nan na wule mi naxan yi, nayi ɛ lu a tan nin alo a ɛ xaranxi
kii naxan yi.
28 N ma diine, iki, ɛ xa lu a tan yi, alogo a na mini kɛnɛnni waxatin naxan
yi, en yi lu xaxili ragidini, alogo en nama yagi a yɛɛ ra a fa lɔxɔni.
29 Xa ɛ a kolon fa fala Yesu tinxin, ɛ mɔn xa a kolon fa fala muxun naxan
tinxinyaan ligama, na bata bari Ala yi.

3

Alaa Diine

1 A mato Fafe Ala xanuntenya sifa gbeen naxan fixi en ma a yi a fala en
ma a a diine. Na nan en na yati! Na nan a ligaxi dunuɲa mi en kolon
amasɔtɔ e mi Ala kolon.
2 N xanuntenne, Alaa diine nan en na iki, koni en sa findima naxan na, na
munma mini kɛnɛnni singen, koni en na a kolon fa fala a Yesu na mini
kɛnɛnni waxatin naxan yi, en ligama nɛn alo a tan amasɔtɔ en na a toma
nɛn alo a kii naxan yi.
3 Muxu yo a yigin saxi Yesu yi, na a yɛtɛ rasariɲanma nɛn alo Yesu sariɲan
kii naxan yi.

† **2:18: 2.18** A mato Tesaloniki Firinden 2.3-4 kui.

4 Naxan yo yulubin ligama, na bata sariyan kala. Yulubin nan sariya kalan na.
5 Anu, ɛ a kolon fa fala a Yesu bata mini kɛnɛnni alogo a xa en ma yulubine xafari. Yulubi yo mi a tan yi.
6 Muxu yo luma Yesu yi, na kanna mi luyɛ yulubin ligɛ. Naxan luma yulubin ligɛ, na mi Yesu toxi singen, a mɔn munma a kolon.
7 N ma diine, muxu yo nama ɛ mayenden. Naxan fe tinxinxin ligama, tinxin muxun nan na ra alo Yesu tinxinxi kii naxan yi.
8 Naxan luma yulubin ligɛ, na fataxi Yinna Manga Setana nan na amasɔtɔ Yinna Manga Setana bata yulubin liga xabu a fɔlɔni. Alaa Dii Xɛmɛn minixi kɛnɛnni ito nan ma fe ra yati, a Yinna Manga Setana wanle kala.
9 Naxan barixi Ala yi, na mi luyɛ yulubin ligɛ amasɔtɔ Ala sɛnbɛn bata lu a tan yi, a mi nɔɛ luyɛ yulubin ligɛ, bayo a barixi Ala nin.
10 Alaa Diine nun Yinna Manga Setana a diine tagi rabaan na kii nin. Naxan mi fe tinxinxin ligama na mi fataxi Ala ra hanma naxan mi a ngaxakedenna xanuxi.

Ɛ ɛ bode xanu

11 Ɛ falani ito nan mɛxi xabu a fɔlɔni, a en xa en bode xanu.
12 En nama liga alo Kayini naxan yi fataxi Fe Ɲaxin Kanna ra, a a xunyɛn faxa. Kayini a xunyɛn faxa nanfera? Amasɔtɔ a tan kɛwanle yi ɲaxu, koni a xunyɛn yi tinxin.
13 Ngaxakedenne, na nama findi ɛ tɛrɛna feen na, xa dunuɲa muxune ɛ raɲaxu.
14 En tan a kolon, a en bata keli sayani, en so nii rakisini bayo en bata en ngaxakedenne xanu. Xanuntenyaan mi muxun naxan yi, na mɔn sayani singen.
15 Muxun naxan a ngaxakedenna raɲaxuma, faxa tiin nan na kanna ra. Ɛ a kolon fa fala habadan nii rakisin mi luxi faxa ti yo yi!
16 En xanuntenyaan kolonma ito nan xɔn ma fa fala Yesu bata a niin fi en ma fe ra. En fan daxa en yi en niin fi en ngaxakedenne fe ra.
17 Xa dunuɲa nafunla muxuna nde yii, a yi a ngaxakedenna to, a makoon sena nde ma, koni a mi kininkinin na kanna ma, Alaa xanuntenyaan luxi a yi di nayi?
18 N ma diine, en ma xanuntenyaan nama findi dɛ yi falan na tun, fɔ en kɛwanle xa a yita ɲɔndini.

Xaxili ragidina Ala yɛtagi

19 En na a kolonma na nan ma, fa fala en ɲɔndini, en bɔɲɛn yi sa Ala yɛtagi.
20 Amasɔtɔ xa en bɔɲɛna en yalagi, en na a kolon fa fala Ala gbo en bɔɲɛn xa, a feen birin kolon.
21 Nanara, n xanuntenne, xa en bɔɲɛn mi en yalagi, en xaxili ragidini Ala yɛtagi.
22 En na sese maxɔdin a ra, en na sɔtɔma nɛn bayo en na a yamarine suxuma, en yi a kɛnɛn feene liga.
23 A yamarin nan ito ra, a en xa dɛnkɛlɛya a Dii Xɛmɛn xinla ma, Yesu Alaa Muxu Sugandixina, en yi en bode xanu alo a en yamarixi kii naxan yi.
24 Muxu yo a yamarine suxu, na kanna Ala yi, Ala fan na kanni. En na a kolon fa fala Ala en yi, a to bata a Nii Sariɲanxin fi en ma.

4

Wule nabine fe

1 N xanuntenne, ɛ nama la muxune birin na a Alaa Nii Sarinanxina e yi,
koni ɛ e kɛnaan fɛsɛfɛsɛ singen, ɛ yi a kolon, niin naxan e tan yi, xa na kelixi
Ala nan ma. Amasɔtɔ wule nabi wuyaxi bata mini dununa xun xɔn.
2 Ɛ Alaa Niin kolonma ikii nin: Nii yo a ti a ra fa fala Yesu Alaa Muxu
Sugandixin bata fa fati bɛndɛni, ne kelixi Ala nan ma.
3 Koni nii yo mi a ti Yesu a fe ra, na mi kelixi Ala ma. Alaa Muxu
Sugandixin yaxun niin nan na ra, ɛ naxan fa fe mɛxi, anu, a dununa yi iki.
4 Ɛ tan, n ma diine, ɛ fataxi Ala nan na, ɛ bata ne nɔ. Amasɔtɔ sɛnbɛn
naxan ɛ tan yi, na gbo dununa gbeen xa.
5 Dununa muxune nan e tan na. Nanara, e dununa feene falama, dununa
muxune yi e tuli mati e ra.
6 Koni en fataxi Ala nan na. Naxan Ala kolon, na a tuli matima en xuiin na
nɛn. Koni naxan mi fataxi Ala ra, na mi a tuli matima en xuiin na. En na a
kolonma na kii nin, niin naxan findixi nɔndin kanna ra e nun tantanna
niina.

Ala nan xanuntenyaan na

7 N xanuntenne, en na en bode xanu, amasɔtɔ xanuntenyaan kelixi Ala
nan ma, anu naxan yo muxun xanu, na barixi Ala nin, na kanna mɔn Ala
kolon.
8 Naxan mi a boden xanuma, na mi Ala kolon, amasɔtɔ Ala nan
xanuntenyaan na.
9 Ala a xanuntenyaan yitaxi en na ikii nin: Ala bata a Dii Xɛmɛ keden
peen nafa dununa yi, alogo en xa nii rakisin sɔtɔ a xɔn ma.
10 Xanuntenyani ito, fa fala en bata Ala xanu, na xa mi a ra, koni a tan
bata en xanu, a yi a Dii Xɛmɛn nafa en yulubi xafari saraxan na.
11 N xanuntenne, xa Ala bata en xanu na kiini, a lan nɛn en fan xa en bode
xanu.
12 Muxu yo munma Ala to singen. Koni, xa en na en bode xanu, nayi Ala
bata lu en yi, a xanuntenyaan fan bata kamali en yi nayi.
13 En na a kolonma ito nan xɔn ma fa fala en Ala yi, a fan en yi: a to bata a
Nii Sarinanxin fi en ma.
14 Nxu bata a to, nxu yi a seren ba bonne xa, nxu naxa, “Fafe Ala bata a Dii
Xɛmɛn nafa, a findi dununa rakisimaan na.”
15 Naxan na a tiyɛ a ra fa fala Yesu Alaa Dii Xɛmɛn nan a ra, na kanna bata
lu Ala yi, Ala fan na kanni.
16 Alaa xanuntenyana en xa, en bata na kolon, en mɔn bata dɛnkɛlɛya a
ma.
Ala nan xanuntenyaan na. Muxu yo lu xanuntenyani, na kanna bata lu
Ala yi, Ala fan na kanni.
17 Xanuntenyaan kamalixi en tan yi na nan ma, alogo en xa xaxili ragidin
sɔtɔ lan Kiti Sa Lɔxɔna fe ma. Amasɔtɔ en fan luxi nɛn alo a tan dunuyani ito
yi.
18 Gaxu mi xanuntenyani. Xanuntenya dɛfexin gaxun kedima nɛn, bayo
muxun gaxuma a fe naxin saranna nan yɛɛ ra. Nayi, naxan gaxuma, na mi
kamalixi xanuntenyani.
19 En bata Ala xanu bayo a singe en xanuxi.

20 Xa muxuna a fala, a naxa, “N bata Ala xanu,” koni a ngaxakedenna raɲaxu a ma, wule falan nan na kanna ra. Amasɔtɔ a a ngaxakedenna naxan toma, xa a mi na xanu, a mi nɔɛ Ala xanuɛ nayi a mi naxan toma.
21 Anu, a bata yamarini ito so en yii, a naxa, “Naxan Ala xanuxi, a lan nɛn na kanna xa a ngaxakedenna fan xanu.”

5

En bata dunuɲa fe ɲaxine nɔ

1 Naxan yo dɛnkɛlɛyaxi a ma, a Alaa Muxu Sugandixin nan Yesu ra, a Alaa Diin nan a ra, na barixi Ala nin. Naxan na Fafe Ala xanu, na bata a Diin fan xanu.
2 En na a kolonma ikii nin a en bata Alaa diine xanu: en na Ala xanu, en yi a yamarine suxu.
3 Amasɔtɔ Ala xanu feen findixi a yamarine suxu feen nan na. Anu, a yamarine mi goron xan na en tan xa,
4 amasɔtɔ naxanye birin barixi Ala yi, ne bata dunuɲa feene nɔ, anu dunuɲa feene nɔ fɛrɛn findixi en ma dɛnkɛlɛyaan nan na.
5 Nde dunuɲa feene nɔɛ? Fɔ naxan na dɛnkɛlɛya Yesu ma fa fala a Alaa Dii Xɛmɛn nan a ra.

Sereyaan naxan ba Yesu fe yi

6 Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan faxi igen nun wunla ra.* A mi faxi igen xan gbansan na, koni e nun a wunla. Alaa Nii Sariɲanxin nan na sereyaan bama bayo Nii Sariɲanxin nan ɲɔndin na.
7 Amasɔtɔ sere saxan na Yesu a fe yi:
8 Alaa Nii Sariɲanxina, igena, e nun wunla, ne birin sereya kedenna nan bama.
9 Xa en muxune sereyaan namɛ, Ala sereyaan gbo na xa, amasɔtɔ Ala sereyaan bama a Dii Xɛmɛn nan ma fe yi.
10 Naxan na dɛnkɛlɛya Alaa Dii Xɛmɛn ma, sereyani ito nan na kanna bɔɲɛni. Koni xa naxan mi dɛnkɛlɛya Ala ma, na bata Ala yatɛ wule falan na amasɔtɔ a mi dɛnkɛlɛyaxi Alaa sereya baxin ma a Dii Xɛmɛna fe yi.
11 Awa, na sereyaan ni ito ra fa fala Ala bata habadan nii rakisin fi en ma. Habadan nii rakisini ito a Dii Xɛmɛn nin.
12 Dii Xɛmɛni ito nɛma muxu yo yi, nii rakisin fan na kanni. Alaa Dii Xɛmɛn mi muxun naxan yi, nii rakisin mi na kanna fan yi.

Habadan Niina fe

13 Ɛ tan naxanye bata dɛnkɛlɛya Alaa Dii Xɛmɛn xinla ma, n feni itoe sɛbɛxi ɛ ma nɛn alogo ɛ xa a kolon fa fala habadan nii rakisina ɛ xa.
14 Xaxili ragidini ito en yi Ala yɛtagi fa fala xa en na a maxɔdin fefe ra lan a sagoon ma, a en xuiin namɛma nɛn.
15 Xa en na a kolon a a en xuiin namɛma nɛn, nayi en mɔn a kolon a en na a maxɔdin fefe ra, en bata na sɔtɔ.
16 Xa muxu yo a ngaxakedenna to yulubin ligɛ naxan mi raɲanma sayaan ma, a xa Ala maxandi a xa, a nii rakisin fima a ma nɛn. N naxan ma, naxan yulubin mi raɲanma sayaan ma. Koni yulubina nde na naxan naɲanma sayaan ma, n mi a falɛ ɛ xa fa fala ɛ xa Ala maxandi na feen na.

---

* **5:6: 5.6** A faxi ***igen*** naxan na, na findixi marafuun misaala ra. Yesu fan nafu nɛn igeni. ***Wunla*** findixi Yesu a faxa feen nan misaala ra.

17 Tinxintareyaan birin findixi yulubin nan na, koni yulubin birin mi raŋanma sayaan ma.
18 En na a kolon fa fala naxan yo bata bari Ala yi, na mi luyɛ yulubin nabɛ. Amasɔtɔ Alaa Dii Xɛmɛna a kantanma. Nanara, Fe Ɲaxin Kanna mi nɔɛ sese ra a xili ma.
19 En na a kolon fa fala en fataxi Ala nan na, en mɔn a kolon a dunuŋa birin Fe Ɲaxin Kanna sɛnbɛn nan bun ma.
20 En na a kolon fa fala Alaa Dii Xɛmɛn bata fa, a yi xaxinla fi en ma alogo en xa Ɲɔndin Kanna kolon. En fan luxi Ɲɔndin Kanna Ala yi a Dii Xɛmɛn Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakan nin. A tan nan Ɲɔndin Kanna Ala ra, e nun habadan nii rakisina.
21 N ma diine, ɛ masiga suxure feene ra.

Yoni a Kɛdin Firindena
Yoni Alaa Falan Kɛdin Firinden Naxan Sɛbɛ

Kitabun yireni ito sɛbɛ muxun findɛ Xɛra Yoni nan na. A mɔn a sɛbɛxi muxun naxanye ma, a naxa, “Ɲaxalan sugandixina Ala xɔn e nun a diine.” Ne findixi dɛnkɛlɛya muxuna ndee nan na. A naxanye ma fa fala “Ɲaxalan sugandixina,” na nɔɛ findɛ wundo falan nan na naxan bunna nɛn “dɛnkɛlɛya yamana.” Kitabun yireni ito sɛbɛxi nɛn yanyina nde ɲɛɛ tonge suulun yatɛ, Yesu te xanbini kore xɔnna ma. A muxune sɛnbɛ soma alogo e xa lu ɲɔndin nun xanuntenyani. A mɔn e rakolonma wule xɛrane fe ma.

1 N tan dɛnkɛlɛya yamaan fonna nan kɛdini ito sɛbɛxi ɲaxalan sugandixin ma e nun a diine,* n xanuntenne ɲɔndini. Naxanye birin ɲɔndin kolon, ne fan e xanuxi
2 ɲɔndina fe ra naxan luma en yi a mɔn luma en xɔn nɛn habadan.
3 Fafe Ala e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina, Fafe Alaa Dii Xɛmɛna, na xa hinan en na, a kininkinin en ma, a bɔɲɛ xunbenla fi en ma ɲɔndin nun xanuntenyani.

Ɲɔndin nun xanuntenyana fe

4 N sɛwa nɛn kati, n to ɛ diina ndee to sigan tiyɛ ɲɔndin kiraan xɔn ma alo Fafe Ala a yamari en ma kii naxan yi.
5 Iki, i tan ɲaxalan† sɔn faɲina, n naxan maxɔdinma i ma sɛbɛni ito yi, na mi findixi yamari nɛnɛn xan na fɔ naxan yi en yi xabu a fɔlɔni fa fala en xa en bode xanu.
6 Xanuntenyaan ni ito ra fa fala en xa sigan ti a yamarine bun. A yamarin ni ito ra a en xa sigan ti xanuntenyani alo ɛ bata a mɛ kii naxan yi xabu a fɔlɔni.
7 Muxu mayenden wuyaxiye bata mini dunuɲa yi, naxanye mi e tima a ra fa fala a Yesu, Alaa Muxu Sugandixin fa nɛn fati bɛndɛn kiini. Muxu mayendenne nun Alaa Muxu Sugandixin yaxune nan na muxu sifane ra.
8 Ɛ a liga ɛ yeren ma, ɛ nama en ma wanla tɔnɔn kala, alogo ɛ xa ɛ kɔntɔn kamalixin sɔtɔ.
9 Naxan mi luma Alaa Muxu Sugandixina xaranni fɔ a dangu a ra, Ala mi na kanni. Naxan na lu Yesu a xaranni, Fafe Ala nun a Dii Xɛmɛn fan luma nɛn na kanni.
10 Xa muxu yo fa xaranna ra ɛ konni naxan mi findixi xaranni ito ra, ɛ nama a yigiya ɛ konni, ɛ nama a xɔntɔn.
11 Amasɔtɔ naxan a xɔntɔnma, na bata kafu a ma a wali ɲaxine yi.

Fala dɔnxɛna

12 Fe wuyaxi n kui n naxan falɛ ɛ xa, koni n mi waxi a sɛbɛ feni kɛdini. Koni a xɔnla n ma, n xa sa falan ti ɛ xa yɛɛ nun yɛɛ alogo en ma sɛwan xa dɛfe.
13 Ala i magilɛn naxan sugandixi, na diine i xɔntɔn.‡

---

* **1:1: 1.1 *Ɲaxalan* *sugandixin*** findixi dɛnkɛlɛya yamana nde nan na. Wundo falan na a ra. ***A diine*** findixi dɛnkɛlɛya muxune nan na na yamaan yɛ. † **1:5: 1.5 Ɲaxanli** ito findixi wundo falan nan na lan dɛnkɛlɛya yamana nde ma. ‡ **1:13: 1.13 I magilɛna:** Na findixi wundo falan nan na lan sorani ito falatide singen ma. Yoni yi dɛnkɛlɛya yamaan naxan kui, na nan yamaan boden magilɛn na. A ***diine*** findixi dɛnkɛlɛya muxun bodene nan na.

Yoni a Kɛdin Saxandena
Yoni Alaa Falan Kɛdin Saxanden Naxan Sɛbɛ

Xɛra Yoni Kitabun yireni ito sɛbɛxi muxuna nde nan ma naxan xili Gayosi. A na muxun nakolon muxu gbɛtɛ a fe ma naxan xili Diyotirɛfi. En na a rakɔrɔsima Kitabun yireni ito xɔn ma, a dɛnkɛlɛya muxune yisuxi kii naxan yi, na findixi xanuntenyaan nun tinxinyaan nan na.

1 N tan dɛnkɛlɛya yamaan fonna nan ito sɛbɛxi n xanuntenna Gayi ma,
naxan nafan n ma ɲɔndini.
2 N xanuntenna, n na Ala maxandima alogo feen birin xa siga yɛɛn na i
tan xa, i fatin yi kɛndɛya alo i niin fan kii naxan yi.
3 N sɛwaxi kati, amasɔtɔ ngaxakedenna ndee bata fa, e yi sereyaan ba lan
i ya ɲɔndi suxun ma, a i sigan tima ɲɔndini.
4 Naxan findixi n ma sɛwa gbeen na, n to a mɛ fa fala a n ma diine sigan
tima ɲɔndin nin.

Gayi tantun fena

5 N xanuntenna, i wanla kɛma en ngaxakedenne xa lannayani hali i to mi
yi e kolon.
6 E bata i ya xanuntenyana fe fala dɛnkɛlɛya yamani be. Nayi, i lan i xa e
mali fanda feen na e xɛraya sigatini alo Ala wama a xɔn kii naxan yi.
7 Amasɔtɔ e sigatiin dɛ suxuma Yesu xinla nan ma fe ra. E mi sese sɔtɔma
dɛnkɛlɛyatarene yii.
8 Nayi, en lan en yi muxu sifani itoe mali alogo en xa wali en bode xɔn
ɲɔndini.

Diyotirɛfi nun Demetiri

9 N fena nde sɛbɛ nɛn dɛnkɛlɛya yamaan ma, koni a xɔnla Diyotirɛfi ra a xa
findi e yɛɛratiin na, na mi n ma falan yatɛxi sese ra.
10 Nanara, xa n fa, a feen naxanye birin ligama, a yi fala ɲaxine raxuya
ayi nxɔ fe yi, nxu ne birin falama nɛn. A mi a luxi na ma fɔ a tondi en
ngaxakedenne yisuxɛ. Naxanye fan yi waxi e yisuxu feni, a yi tɔnna sa ne
fan na, a yi ne kedi dɛnkɛlɛya yamani.
11 N xanuntenna, i nama fe ɲaxin naliga fɔ fe faɲina. Naxan fe faɲin
ligama, na fataxi Ala nan na. Naxan na fe ɲaxin liga, na mi Ala kolon.
12 Muxun birin Demetiri xili faɲin falama alo a lan ɲɔndin ma kii naxan
yi. Nxu fan a fe faɲin sereyaan bama. Anu, ɛ a kolon a ɲɔndin nan nxɔ
sereyaan na.

Xɔntɔn dɔnxɛna

13 Fe wuyaxi n kui, n xa a fala i xa, koni n mi waxi a sɛbɛ feni.
14 Koni a xɔnla n ma n xa i to sinma alogo en xa falan ti yɛɛ nun yɛɛ.
15 Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi i ma. I xɔyine birin i xɔntɔn. En xɔyine birin
xɔntɔn nxu xa mɛnni ki faɲi.

Yudi a Kɛdina
Yudi Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Yudi Kitabun yiren naxan sɛbɛxi, na kawandin masoxi Piyɛri a kɛdin firinden nan na, a gbengbenna a sora firindena. E firinna birin muxune nan matandima naxanye dina fuune ralima naxanye mi findixi xaxili faɲin na.

Xɔntɔnne

1 N tan Yudi nan ito sɛbɛxi, Yesu Alaa Muxu Sugandixina walikɛna, Yaki
ngaxakedenna. N yi a rasiga Fafe Alaa muxu xilixine ma, a naxanye
xanuxi, Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxanye kantanma.
2 Ala xa kininkininna nun bɔɲɛ xunbenla nun xanuntenyaan sabati ɛ yi.

Wule karamɔxɔne fe

3 Ngaxakedenne, a xɔnla yi n ma nun ki faɲi n xa ito sɛbɛ ɛ ma lan en kisi
feen ma, koni n na a toxi nɛn fɔ n xa a sɛbɛ nɛn lan ɛ sɛnbɛ so feen ma
dɛnkɛlɛyaan xun mayɛngɛdeni Ala bata naxan fi a yama sariɲanxin ma
sanɲa ma keden han habadan.
4 Amasɔtɔ muxuna ndee bata so ɛ yɛ wundoni naxanye yalagi feen bata yi
sɛbɛ nun xabu a rakuya. Ala kolontarene nan ne ra, naxanye Alaa hinanna
findima haramu feene liga xunna ra, e yi e mɛ Yesu ra, Alaa Muxu
Sugandixina, en kari keden peena, en Marigina.
5 Koni hali ɛ to feni ito kolon, n mɔn waxi a rabira feen nin ɛ ma fa fala
Marigina Isirayila yamaan nakisi nɛn Misiran yamanani, koni a mɔn yi
dɛnkɛlɛyatarene fan halagi na xanbi ra.
6 Malekana ndee fan to e yɛtɛ lu binyetareyani, e e mɛ e tiden na, Ala yi ne
balan dimi tilinxin xɔrɛ ra, e xidixi habadan yɔlɔnxɔnne ra han kiti sa lɔxɔ
gbeena.
7 A mɔn na kii nin, Sodoma nun Gomora nun e rabilinna taane fan yi
yalunyaan ligama e kafu e bode ma kiina nde yi naxan mi lan adamadiine
yɛ. Ala ne fan findi nɛn misaala ra, a yi e ɲaxankata habadan tɛɛni.*
8 Na muxun naxanye soxi ɛ tagi, ne fan xiyene sama naxanye a ligama e
haramu feene raba e fatine yi, e murutɛ sariya kanne ma, e malekane
rayelefu.
9 Bayo, hali maleka kuntigin Mikeli mi susu Yinna Manga Setana yalagi
konbin tiyɛ. E yi fe matandini waxatin naxan yi lan Musa binbina fe ma, a
fala nɛn gbansan, a naxa, “Marigina Ala xa falan ti i xili ma.”†
10 Koni muxuni itoe tan sɛnbɛ kanna naxanye rayelefuma, e mi ne kolon.
E na ndee kolon e xaxilitareyani alo subene xaxili mi naxanye ma, anu, na
nan yati e birama halagini.
11 Gbalona e xa bayo e bata bira Kayini misaala fɔxɔ ra. E bata e gi tɔnɔne
fɔxɔ ra tantanni alo Balami. E bata halagi amasɔtɔ e bata murutɛ alo Kora.‡
12 Na muxune bata ɛ ngaxakedenyaan malanne raharamu, e e dɛge ɛ xɔn
han! E mi yagima, e e yɛtɛ nan tun katama. E luxi nɛn alo tulen na te ayi,

---

* **1:7: 1.7** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 19.1-29 kui. † **1:9: 1.9** Taruxun naxan ma fe falaxi be, na mi toma Kitabun kui yire gbɛtɛ. ‡ **1:11: 1.11** ***Kayini*** a fe mato Dunuɲa Fɔlɔn 4.3-8 kui. ***Balami*** a fe mato Yatɛne 31.16 kui. ***Kora*** a fe mato Yatɛne 16.1-35 kui.

foyen yi a tuntun, a dangu. E mɔn luxi nɛn alo wudin naxanye mi bogima e waxatini, e yi tala, e raxɔri.

13 E luxi nɛn alo fɔxɔ igen mɔrɔn gbeene,§ e yagitareya feene raxuyama
ayi alo baan xunfanna, alo sare tununxin naxanye sa sinma habadan tilin
dimi gbeen xɔrɛ ra.
14 N benba Adama bɔnsɔnna yixɛtɛn solofereden Xenɔki nabiya falane ti e
tan nan ma fe ra, a naxa, “Marigin fama nɛn e nun a maleka sariŋanxi wuli
wuli wuyaxi,
15 alogo a xa fa birin makiti, a yi Ala kolontarene birin sɔnna yita e ra e
Ala kolontare wanle fe ra, e nun Ala kolontare yulubi kanne fala xɔdɛxɛn
naxanye birin tixi Ala ma.”
16 Na muxune luma e mawugɛ, e mi wasama. E biraxi e kunfa feene nan
tun fɔxɔ ra, e lu waso falane tiyɛ, e muxune matɔxɔ se feen na.

Kawandina

17 Koni ngaxakedenne, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛrane fe
famatɔɔn naxanye fe falaxi, na xa rabira ɛ ma.
18 E a fala nɛn ɛ xa, e naxa, “Muxu magelene fama nɛn waxati raŋanne yi,
naxanye biraxi e kunfa feene fɔxɔ ra Ala kolontareyani.”
19 Na fe ŋaxi rabane nan ɛ yitaxunma, naxanye luxi alo subene, Alaa Nii
Sariŋanxin mi naxanye yi.
20 Koni ɛ tan, n xanuntenne, ɛ lu sabatɛ ɛ dɛnkɛlɛya sariŋanxini. Ɛ Ala
maxandi a Nii Sariŋanxini.
21 Ɛ lu Alaa xanuntenyani, ɛ nɛma Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina
hinanna mamɛ waxatin naxan yi, a xa ɛ xali habadan nii rakisini.
22 Sikɛn naxanye yi, ɛ kininkinin ne ma.
23 Ɛ e xasun tɛɛni, ɛ yi e rakisi. Ɛ kininkinin bonne fan ma Alaa
yɛɛragaxuni, hali e dugin naxanye xɔsixi e fati bɛndɛn nafan feene xɔn, ɛ yi ɛ
masiga ne ra.

Ala maxandin nun Ala tantunna

24 Naxan nɔɛ ɛ ratangɛ tantan feene birin ma, a yi ɛ ti fɛtareyani a binyeni
a yɛtagi sɛwani,
25 binyen nun mangayaan nun sɛnbɛn nun nɔɔn xa fi na Ala keden peen
ma, en nakisimana, Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani en Marigina,
xabu a fɔlɔni han to han habadan. Amina.

§ **1:13: 1.13** ***Igen mərənne:*** alo foyen na so igeni.

Lankɛnɛmayana
Fe Toon Naxan Makɛnɛn Yoni Xa

Yoni naxan Ningila Yesu a fe yirena nde sɛbɛ, na taxamasenne nun misaale nan yɛbama en xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu naxanye yita a ra. A itoe sɛbɛxi nɛn alogo dɛnkɛlɛya yamaan xa e tunnafan e nɛma bɛsɛnxɔnyani waxatin naxan yi. A yi Kitabun yireni ito sɛbɛma waxatin naxan yi, a yi kedixi Patimɔsi bɔxɔdin nin fɔxɔ igen tagi, a lu ramaraxi mɛnni alo a kasoon nan na. Yamana kanna yi dɛnkɛlɛya muxune ɲaxankatama na waxatini. Kitabun yireni ito yi sɛbɛxi Asi bɔxɔn dɛnkɛlɛya yama soloferen nan ma.

Fe toone nun misaala naxanye sɛbɛxi be, ne yɛbaxi sanda daxin nin alo xiyena, koni e birin fe kedenna nan falama: a Yesu fe ɲaxin nun Setana sɛnbɛne nɔma nɛn. A nabiya falane tima be naxanye bata kamali Romi bɔxɔn mangaya waxatini. A nabiya falana ndee fan ti naxanye sa kamalima dunuɲa raɲanna waxatini. Yesu to sɛnbɛ ɲaxine birin kalama dunuɲa raɲanni, en na en tunnafan en ma dɛnkɛlɛyani.

Yesu feen naxanye yita Yoni ra

1 Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan fe famatɔni itoe makɛnɛnxi a walikɛne
xa fata Ala ra. A a malekan nan xɛ a walikɛɛn Yoni ma a rakolondeni.
2 Na Yoni nan na feene seren bama fa fala a a feen naxanye birin toxi,
Alaa falan nan ne ra e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixin sereyana.
3 Sɛwan na kanna xa naxan na nabiya falani itoe xaran e nun naxanye na
e tuli mati e ra, e yi a falane suxu naxanye sɛbɛxi a kui, amasɔtɔ waxatin
bata maso.

Xɔntɔn xuiin nun Ala tantunna

4 N tan Yoni nan bata ito sɛbɛ dɛnkɛlɛya yama soloferene ma Asi
yamanani.
Ala naxan na, naxan yi na, naxan fama, na Ala xa hinanna nun bɔɲɛ
xunbenla fi ɛ ma, fata nii soloferene ra* naxanye a manga gbɛdɛn yɛtagi,
5 e nun fata Yesu Alaa Muxu Sugandixin na, sere tinxinxin nun habadan
muxu singe kelixin sayani e nun dunuɲa mangane mangana.
Naxan bata en xanu, a yi en xɔrɔya en yulubine ma a wunla xɔn,†
6 a mɔn yi en findi a mangayaan muxune nun saraxaraline ra a Fafe Ala
xa, binyen nun sɛnbɛn xa lu na nan xa habadan han habadan. Amina.
7 Ɛ a mato, a fama kundani!
Muxune birin a toma nɛn
hali naxanye a sɔxɔnxi.‡
Bɔxɔn bɔnsɔnne birin wugama nɛn a fe ra.
A xa liga na kiini yati! Amina.
8 Marigina Ala naxa, “N tan nan a fɔlɔn na e nun a raɲanna, naxan na,
naxan yi na e nun naxan fama, Sɛnbɛn Birin Kanna.”

Yoni a fe toona alo xiyena

---

* **1:4: 1.4** Solofere bunna nɛɛn fa fala “Se dɛfexina.” Yanyina nde ***nii soloferene*** bunna nɛɛn fa fala, “Alaa Nii Sariŋanxin dɛfexin birin.” † **1:5: 1.5** Na bunna nɛɛn fa fala a ***wunla*** minixi, na yi findi saraxan na en xa a en xɔrɔya. ‡ **1:7: 1.7** A mato Sakari 12.10 nun Yoni 19.37 kui.

9 N tan Yoni, ɛ ngaxakedenna, naxan findixi ɛ boden na en ma tɔrɔyaan
nun mangayaan nun tunnafanni Yesu yi, e bata yi n nasiga Patimɔsi bɔxɔn
ma fɔxɔ igen tagi Alaa falana fe ra, n to yi Yesu seren bama.
10 Marigin batu lɔxɔna nde yi, n yi Alaa Nii Sariɲanxini, n fala xui gbeena
nde mɛ n xanbi ra, a gbo alo xɔta xuina.
11 A naxa, “I feen naxanye toma, e sɛbɛ, i yi e rasiga dɛnkɛlɛya yama
soloferene ma Efɛsi taan nun Simirini taan nun Pɛragama taan nun
Tiyatire taan nun Saridesi taan nun Filadɛlifi taan nun Layodise taani.”
12 N yi n yɛɛ raxɛtɛ na kanni gbɛdeni. N to n yɛɛ raxɛtɛ, n yi xɛma lɛnpun
dɔxɔ se solofere to na.
13 Na lɛnpu dɔxɔ seene tagi, n yi adamadi maligana nde to. Doma gbeen
nagodoxi a ma, xɛma tagi xidin yi xidixi a kanken ma.
14 A xunna nun a xun sɛxɛne yi fixa alo yɛxɛɛ xabe dugi fixɛna hanma
balabalan kɛsɛna, a yɛɛne luxi alo tɛɛ dɛgɛna,
15 a sanne mayilenma alo sulan tɛɛn na, a xuiin yi gbo alo walan gbeen
xuina.
16 Sare solofere yi a yiifanni, silanfan xɛnxɛn dɛ firin kanna yi minima a
dɛ,§ a yɛtagin yi mayilenma alo soge xɔlɛna yanyi tagini.
17 N to a to, n yi bira a san bun ma alo faxa muxuna. A yi a yiifanna sa n
fari, a naxa, “I nama gaxu. N tan nan a fɔlɔn nun a raɲanna ra.
18 Nii rakisina n tan nan yii. N bata yi faxa nun, koni iki n na n niini han
habadan. Sayaan nun laxira dɛɲinna n tan nan yii.
19 Awa, i naxan toxi, na sɛbɛ, naxan ligama iki e nun naxan fama ligadeni.
20 I sare soloferen naxanye toxi n yiifanni, e nun xɛma lɛnpu dɔxɔ se
soloferene, ne bunna ni ito ra: Sare soloferene findixi dɛnkɛlɛya yama
soloferene malekane nan na, xɛma lɛnpu dɔxɔ se soloferene, dɛnkɛlɛya
yama soloferene nan yi ne ra.”

2

Falan naxan ti Efɛsi dɛnkɛlɛya yamaan xa

1 “A sɛbɛ Efɛsi dɛnkɛlɛya yamaan malekan ma, i naxa: Sare soloferene
suxi naxan yiifanni, naxan sigan tima xɛma lɛnpu dɔxɔ se soloferene tagi,
na ito nan falaxi.
2 N na i kɛwanle kolon, i ya wanla nun i ya tunnafanna. N na a kolon yati,
a muxu ɲaxine mi rafan i ma. I bata muxune kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ naxanye a
falaxi a xɛraan nan e tan na, koni ɲɔndi mi a ra, i yi e kolon wule falane ra.
3 I tunnafanxi, i bata tɔrɔ n ma fe ra, koni i mi tunnaxɔlɔxi i ma.
4 Koni mawugana nde n yii ɛ xili ma, i bata i mɛ i ya xanuntenya singen
na.
5 Nayi, i biraxi sa keli yire matexin naxan yi, na yirena fe xa rabira i ma, i
yi i kɛɲaan maxɛtɛ, i mɔn yi i ya wali singene dɛ suxu. Xa i mi tin xɛtɛ, n fama
nɛn i ma, n yi i ya lɛnpu xɛma dɔxɔ seen ba na.
6 Koni i fe faɲini ito ligama: na Nikolayiti muxune* kɛwanle raɲaxu i ma,
naxanye raɲaxu n fan ma.”

---

§ **1:16: 1.16 *Silanfan xɛnxɛn dɛ firin kanna*** a fe mato Heburune 4.12 kui. Alaa falan sama silanfanna ma bayo a sɛnbɛn gbo a sɔndɔmɛn nun niin yɛtɛɛn fatama e bode ra, a e kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ. Efɛsi 6.17 fan mato. Alaa falan findixi silanfanna ra a Nii Sariɲanxin xa. Silanfanna, sofane yɛngɛ so dɛgɛmaan na a ra. * **2:6: 2.6 *Nikolayiti muxune*** yi xaranna nde tima na waxatini naxan findixi wulen na, koni e fe mi fa kolonxi iki.

7 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sariŋanxin naxan falama dɛnkɛlɛya
yamane xa, a xa na mɛ. Naxan na nɔɔn sɔtɔ, n tinma nɛn a yi siimaya wudi
bogin don naxan tixi Alaa nakɔni ariyanna yi.”†

Falan naxan sɛbɛ Simirini dɛnkɛlɛya yamaan ma

8 “A sɛbɛ Simirini dɛnkɛlɛya yamaan malekan ma, i naxa: Naxan a fɔlɔn
nun a raŋanna ra, naxan faxa, a mɔn yi keli sayani, na ito nan falaxi.
9 N na i ya tɔrɔn nun i ya yiigelitɔyaan kolon, anu nafulu kanna nan yati ɛ
ra. Naxanye a falama a Yahudiyan nan e ra, koni a tan mi e ra, n na a kolon
ne ɛ rayelefuma kii naxan yi. E findixi Setana salide banxin yamaan nan na.
10 I nama gaxu i tɔrɔ fe famatɔne ra sese ma. Yinna Manga Setana ɛ tan
nde sɛ nɛn kasoon na, alogo a xa ɛ mato, ɛ yi xi fu tɔrɔn sɔtɔ. Ɛ tɔgɔndiya han
ɛ sayana, n yi nii rakisin mangaya taxamaseri kɔmɔtin so ɛ xun na.”
11 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sariŋanxin naxan falama dɛnkɛlɛya
yamane xa, a xa na mɛ. Naxan na nɔɔn sɔtɔ, sayaan firinden mi na kanna
liyɛ mumɛ.”

Falan naxan sɛbɛ Pɛragama dɛnkɛlɛya yamaan ma

12 “A sɛbɛ Pɛragama dɛnkɛlɛya yamaan malekan ma, i naxa: Silanfan
xɛnxɛn dɛ firin kanna naxan yii, na naxa iki:
13 N na i dɔxɔden kolon, Setanaa manga gbɛdɛn dɛnaxan yi. I kankanxi n
xinla ma, i mi i mɛxi n ma dɛnkɛlɛyaan na, hali e n ma sere tɔgɔndiyaxi
Antipasi faxa lɔxɔn naxan yi ɛ konni Setana dɔxɔdeni.
14 Koni mawugana ndee n yii ɛ xili ma, muxuna ndee i konni naxanye
Balami a xaranna suxi, naxan Balaki xaranxi Isirayila kaane rabira kiin ma
yulubini sube donna xɔn naxan bata ba saraxan na suxurene xa e nun
yalunyaan xɔn.‡
15 Na kiini, muxuna ndee i konna fan yi naxanye fan Nikolayiti muxune
xaranna suxi.
16 Nayi, i xun xanbi so i hakɛni, xanamu, n fama nɛn i ma sasa, n yi na
muxune yɛngɛ n dɛ silanfanna§ ra.”
17 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sariŋanxin naxan falama dɛnkɛlɛya
yamane xa, a xa na mɛ. Naxan na nɔɔn sɔtɔ, n Manna donse* luxunxina nde
soma nɛn a yii e nun gɛmɛ fixɛna xili nɛnɛn sɛbɛxi naxan ma, muxu yo mi
naxan kolon, fɔ naxan a sɔtɔma.”

Falan naxan sɛbɛ Tiyatire dɛnkɛlɛya yamaan ma

18 “A sɛbɛ Tiyatire dɛnkɛlɛya yamaan malekan ma, i naxa: Alaa Dii Xɛmɛn
naxan yɛɛn luxi alo tɛɛ dɛgɛna, a sanne mayilenma alo sula xuruxina, a tan
naxa:
19 N na i kɛwanle nun i ya xanuntenyaan nun i ya dɛnkɛlɛyaan kolon i
walima muxune xa kii naxan yi e nun i ya tunnafanna. N na a kolon i ya
wali dɔnxɛne wuya dangu a singene ra.
20 Koni mawugani ito n yii i xili ma, Yesabele,† ŋaxanla naxan a falama a
nabiin nan a tan na, i bata tin na xa n ma walikɛne mayenden, a yi e xaran
yalunyaan nun suben donna ma naxan baxi saraxan na suxurene xa.

---

† **2:7: 2.7** A mato Dunuŋa Fɔlɔn 2.8-9 kui. ‡ **2:14: 2.14** A mato Yatɛne 31.16 kui. § **2:16: 2.16** A ***dɛ silanfanna*** findixi Alaa falan nan na. * **2:17: 2.17** ***Manna donseen*** findixi donseen nan na Ala yi naxan fima a yamaan ma tonbonni lɔxɔ yo lɔxɔ Nabi Musaa waxatini. Na fe mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui. † **2:20: 2.20** ***Yesabele*** findixi ŋaxanla nde ra naxan yi Alaa muxune yɛngɛma. A fe mato Mangane Singen 16.31 nun 19.1-2 nun Mangane Firinden 9.22 nun 9.30 kui.

21 N bata waxatin fi a ma alogo a xa a xun xanbi so a hakɛni, koni a mi tin
xɛtɛ a yalunyaan fɔxɔ ra.
22 Nanara, n na a rasama nɛn ɲaxankatani. E nun naxanye yalunyaan
ligama e bode xɔn, e tɔrɔ kati, xa e mi xɛtɛ e wali ɲaxine fɔxɔ ra.
23 N na a diine faxama nɛn. Dɛnkɛlɛya yamaan birin yi a kolon a n tan nan
muxune miriyane nun bɔŋɛ yi feene fɛsɛfɛsɛma. N na ɛ tan birin saranma
nɛn ɛ kɛwanle ra.”
24 “Koni ɛ tan muxu dɔnxɛn naxanye birin Tiyatire taani, ɛ tan naxanye
mi biraxi xaran ɲaxini ito fɔxɔ ra, naxanye mi Setana ‘wundo fe tilinxine’
kolonxi, e naxan ma fe falama, n mi goron gbɛtɛ dɔxɔma ɛ xun ma.
25 Naxan ɛ yii, ɛ na suxu tun, han n yi fa.
26 Naxan na nɔɔn sɔtɔ, a n sagoon liga han a raɲanna, n sɛnbɛn fima nɛn
na ma siyane xun na. Kitabun naxa,
27 a mangaya xɔdɛxɛn ligama nɛn e xun na
a mangaya wure dunganna ra,
a yi e rayensenɲɛ ayi alo fɛɲɛna.‡
28 N sɛnbɛn fima a ma nɛn alo n na a sɔtɔxi n Fafe ra kii naxan yi, n yi
tagalan saren fan so a yii.”
29 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sariɲanxin naxan falama dɛnkɛlɛya
yamane xa, a xa na mɛ.”

3

Falan naxan sɛbɛ Saridesi dɛnkɛlɛya yamaan ma

1 “A sɛbɛ Saridesi dɛnkɛlɛya yamaan malekan ma, i naxa: Alaa Nii
soloferene nun a sare soloferene naxan yii, na ito nan falaxi: N na i kɛwanle
kolon, yamaan laxi a ra a i bata nii rakisin sɔtɔ, koni faxa muxun nan i ra.
2 Xulun! Sɛnbɛ dɔnxɛn naxan luxi i yi, i na masuxu benun a xa ɲan,
amasɔtɔ n mi i kɛwali dɛfexin toxi n ma Ala yɛtagi.
3 Nba, i xaranna naxan mɛxi, i yi a sɔtɔ, na feen xa rabira i ma, i yi a suxu, i
yi i xun xanbi so i hakɛni. Xa i mi lu i yɛɛ ra yi, n na i ratɛrɛnama nɛn alo
muɲadena, i mi n fa waxatin kolonɲɛ.
4 Anu, muxuna ndee i konni Saridesi taani naxanye mi e dugine raxɔsixi.
Ne sigan tima nɛn n xɔn dugi fixɛne yi, amasɔtɔ e sariɲan.
5 Naxan na nɔɔn sɔtɔ, na dugi fixɛn soma nɛn, n mi a xinla bɛ Nii Rakisin
Kitabun kui mumɛ. N na n tima a xinla ra nɛn n Fafe Ala nun a malekane
yɛtagi.”
6 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sariɲanxin naxan falama dɛnkɛlɛya
yamane xa, a xa na mɛ.”

Falan naxan sɛbɛ Filadɛlifi taan dɛnkɛlɛya yamaan ma

7 “A sɛbɛ Filadɛlifi dɛnkɛlɛya yamaan malekan ma, i naxa: Sariɲanna nun
Ɲɔndin Kanna nan ito falaxi, Dawudaa dɛɲinna naxan yii, naxan dɛɛn
nabima, muxu yo mi nɔɛ a ragalɛ, naxan dɛɛn nagalima, muxu yo mi nɔɛ a
rabiyɛ, na naxa:
8 N na i kɛwanle kolon. A mato, n bata dɛɛn nabi i yɛɛ ra, muxu yo mi nɔɛ a
ragalɛ, bayo n na a kolon a i sɛnbɛn mi gbo, anu i n ma falan suxu nɛn, i mi i
mɛ n xinla ra.

‡ **2:27: 2.27** Yaburin 2.9

9 Nba, a mato n naxan ligama Setana salide yamaan muxune ra, na wule
falan naxanye e yɛtɛ yatɛxi Yahudiyane ra, koni a tan mi e ra. N ne rafama
nɛn e yi e xinbi sin i bun ma, e yi a kolon a n bata i xanu.
10 Amasɔtɔ i to bata n ma yamari falan suxu i yi i tunnafan, n fan yɛtɛna i
kantanma nɛn maratantan waxatini, naxan fama dunuɲa muxune birin
kɛɲaan fɛsɛfɛsɛdeni bɔxɔn yiren birin yi.
11 N famatɔɔn ni i ra! Naxan i yii, na suxu ken alogo muxu yo nama i ya nɔ
sɔtɔn taxamaseri kɔmɔtin ba i xunna ma.
12 Naxan na nɔɔn sɔtɔ, n na kanna findima nɛn sɛnbɛtɛnna ra Ala Batu
Banxini. A mi fa minɛ na mumɛ! N yi n ma Ala nun a taan xinla sɛbɛ a ma,
Yerusalɛn nɛnɛn naxan godoma keli ariyanna yi n ma Ala fɛma. N na n xili
nɛnɛn fan sɛbɛma nɛn a ma."
13 "Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sariɲanxin naxan falama dɛnkɛlɛya
yamane xa, a xa na mɛ."

Falan naxan sɛbɛ Layodise taan dɛnkɛlɛya yamaan ma

14 "A sɛbɛ Layodise dɛnkɛlɛya yamaan malekan ma, i naxa: N tan nan xili
'Amina,'* sere tinxinxin nun ɲɔndina, Alaa daala birin xun na, n naxa:
15 N na i kɛwanle kolon. I mi xunbeli, i mi wolon. A yi lan nun, i wolon
hanma i xunbeli.
16 Koni bayo i tɔxɔfilɔxin nan a ra, i mi wolonxi, i mi xunbelixi, n na i ya fe
baxunma nɛn!
17 Bayo i a falama, i naxa, 'Nafulu kanna nan n na, n ma nafunla bata gbo
ayi, n mako mi fa sese ma.' Koni i mi a kolon a i tɔrɔxi, a i makininkinin, se
mi i yii, danxutɔɔn nan i ra, marabɛnna i ma.
18 Nba, n na i kawandima, i xa xɛma faɲin sara n ma naxan nasɛnsɛnxi
tɛɛn na, alogo i xa findi nafulu kanna ra ɲɔndini. E nun dugi fixɛne alogo i
ragenla nama lu, i yagi. E nun i yɛɛn dandan senna alogo i xa seen to.
19 N na n xanuntenne sɔnna yitama e ra, n yi e xuru. Nayi, i sɔbɛ so, i yi i
xun xanbi so i hakɛne yi.
20 I tuli mati, n tixi dɛɛn na, n na a makɔnkɔnma, naxan na n xuiin mɛ, a yi
na rabi, n soma nɛn na kanna konni, nxu yi nxu dɛge nxu bode xɔn.
21 Naxan na nɔɔn sɔtɔ, n tinma nɛn na yi dɔxɔ n fɛma n ma mangaya
gbɛdɛni alo n tan fan nɔɔn tixi kii naxan yi, n dɔxɔ n Fafe Ala fɛma a
mangaya gbɛdɛni."
22 "Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sariɲanxin naxan falama dɛnkɛlɛya
yamane xa, a xa na mɛ."

4

Alaa manga gbɛdɛna ariyanna yi

1 Na xanbi ra, n yi fe gbɛtɛ to, n yi dɛna nde to rabixi ariyanna yi. N fala
xui singen naxan mɛ, naxan yi gbo alo xɔta xuina, na yi a fala, a naxa, "Te
be, feen naxanye fama ligadeni to xanbi ra, n xa ne yita i ra."
2 Alaa Nii Sariɲanxin yi so n yi mafurɛn! N yi muxuna nde to dɔxi manga
gbɛdɛni ariyanna yi.
3 A yɛtagin yi mayilenma alo yasipi gɛmɛn nun karinɛliya gɛmɛna. Manga
gbɛdɛn yi rabilinxi sengunna ra naxan yi mayilenma alo emerodi gɛmɛna.

* **3:14: 3.14** Na bunna nɛɛn Yesu nan Alaa falane birin nakamalima.

4 Manga gbɛdɛ mɔxɔɲɛn nun naanin gbɛtɛye yi manga gbɛdɛn nabilinni,
fori muxu mɔxɔɲɛn nun naanin yi dɔxi naxanye ma e maxidixi dugi fixɛne
yi, xɛma mangaya kɔmɔti taxamasenne soxi e xun na.
5 Kuyen ɲin masɔxɔnna nun xuine nun galan xuiin yi minima manga
gbɛdɛni. Lɛnpu dɛgɛ gbeen solofere yi dɛgɛma mangaya gbɛdɛn yɛtagi. Alaa
Nii soloferene nan yi ne ra.
6 Lonna nde yi mangaya gbɛdɛn yɛtagi naxan gbo alo fɔxɔ igena, a fixa alo
mato kikena alo kilasina.
Dalise naanin yi mangaya gbɛdɛn yireni, e nun a rabilinni, naxanye yɛɛye
yi e yɛtagi nun e xun xanbin ma.
7 Dalise singen yi maliga yatan nan na. A firinden tan yi luxi alo turana.
Muxun yɛtagin yi a saxanden ma. A naaninden yi luxi alo singbinna
tuganmatɔna.
8 Gubugubu sennin nan yi na daliseene keden kedenna birin ma, e yɛɛne
yi e fatin yiren birin ma, e yi bɛtin bama kɔɛɛn nun yanyin birin na, e naxa,
“Marigina Ala Sɛnbɛn Birin Kanna sariɲan,
a sariɲan, a sariɲan,
naxan yi na, naxan na,
e nun naxan fama.”
9 Naxan dɔxi mangaya gbɛdɛni naxan luma habadan, dalise naaninne nɛma
yi binyen nun xunna kenla nun barikan birɛ na xa waxatin naxan yi,
10 na fori muxu mɔxɔɲɛn nun naaninne yi e xinbi sinma nɛn a yɛtagi, e yi a
batu, e yi e manga kɔmɔtine woli mangaya gbɛdɛn yɛtagi, e yi a fala na
kanna xa naxan dɔxi manga gbɛdɛn ma naxan luma habadan, e naxa,
11 “Nxu Marigina, nxɔ Ala,
binyen nun xunna kenla nun sɛnbɛn daxa a fi i ma,
amasɔtɔ i tan nan seen birin daxi,
e taranxi na i sagoon nin,
e daxi i sagoon nin.”

5

Kɛdin nun Yɛxɛɛ Diina fe

1 Naxan yi dɔxi mangaya gbɛdɛni, n yi kɛdi mafilinxina nde to suxi na
yiifanni sɛbɛnla yi tixi naxan fɔxɔ firinna birin ma. A yi balanxi taxamaseri
solofere nan na.
2 N yi maleka sɛnbɛmana nde to naxan yi falan tima a xuini texin na, a
naxa, “Nde daxa a kɛdini ito taxamasenne kala alogo a xa kɛdi mafilinxin
nabi?”
3 Koni muxu yo mi sɔtɔ ariyanna nun bɔxɔ xɔnna ma, hanma bɔxɔn bun
ma naxan yi nɔɛ a kɛdin nabiyɛ, hanma a yi a mato.
4 N yi wuga kati, amasɔtɔ muxu yo mi sɔtɔ naxan yi daxa a na kɛdin nabi,
hanma a yi a mato.
5 Nayi, na fonna nde yi a fala n xa, a naxa, “I nama wuga. A mato! Yuda
bɔnsɔnna yatan naxan luxi alo salenna naxan maɲingi kelixi Dawuda
xabilani, na bata sɛnbɛn sɔtɔ a xa kɛdin nabi e nun a taxamaseri soloferene.”
6 Nba, n yi yɛxɛɛ diina nde to tixi manga gbɛdɛn nun dalise naaninne nun
fonne tagi. Na Yɛxɛɛ Diin yi luxi alo a kɔɛ raxabaxin nan yi a ra nun. Feri
solofere, yɛɛ solofere nan yi a ma, naxanye yi findixi Alaa Nii soloferene ra
a naxanye rafa dunuɲa yiren birin yi.
7 Naxan yi dɔxi manga gbɛdɛni, Yɛxɛɛ Diin yi sa kɛdi mafilinxin nasuxu na
yiifanni.

8 A to na rasuxu, dalise naaninne nun fori məxɔŋɛn nun naaninne yi e
xinbi sin Yɛxɛɛ Diin bun, kondenna yi e keden kedenna birin yii e nun xɛma
wuren naxanye yi rafexi wusulanna ra naxan yi findixi yama sariŋanxina
Ala maxandi xuine ra.
9 E yi bɛti nɛnɛn ba, e naxa,
“I daxa i yi kɛdi mafilinxin tongo,
i yi a taxamasenne ba a ma,
alogo a xa rabi.
Amasɔtɔ i bata yi faxa nun,
i yi muxune xunba Ala xa i wunla xɔn ma,
keli bɔnsɔnne birin nun xuine birin
nun yamane birin nun siyane birin yi.
10 I yi e findi en ma Alaa mangayaan muxune nun a saraxaraline ra,
e mangayaan ligama nɛn bɔxɔn xun na.”
11 N yi a matoma waxatin naxan yi, n maleka wuyaxi xuiin mɛ daliseene
nun fonne nun manga gbɛdɛn nabilinni, e xasabin yi sigɛ han wuli wuli
wuyaxi naxan mi yi yatɛ.
12 E yi bɛtin bama, e yi e xuini te, e naxa,
“Yɛxɛɛ Diin naxan bata yi faxa nun,
na daxa a xa sɛnbɛn nun nafunla
nun xaxinla nun fangan nun xunna kenla
nun binyen nun tantunna sɔtɔ!”
13 Daliseene birin kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma e nun bɔxɔn bunni, e nun
naxanye birin fɔxɔ igeni, n yi daala birin xuiin mɛma, e bɛtin bama, e naxa,
“Naxan dɔxi manga gbɛdɛni
e nun Yɛxɛɛ Diina,
tantunna nun xunna kenla
nun binyen nun sɛnbɛn xa fi ne nan ma habadan!”
14 Dalise naaninne yi a fala, e naxa, “Amina.” Fonne yi e xinbi sin, e yi Ala
batu.

6

Taxamasenne fe

1 Na xanbi ra, n yi Yɛxɛɛ Diin to na taxamaseri soloferena nde keden
nabiyɛ, n yi dalise naaninna nde keden xuiin mɛ, a xuiin luxi alo kuye
sarinna, a naxa, “Fa be!”
2 N yi soo fixɛn to. Naxan yii dɔxi a fari, xanla yi suxi na yii. E yi mangaya
kɔmɔti taxamasenna so a xun na. A siga nɔ sɔtɔn xunna kenli, alogo a xa sa
nɔɔn ti.
3 A to taxamasenna firinden nabi, n yi daliseen firinden xuiin mɛ, a naxa,
“Fa be!”
4 Soo gbɛtɛ yi mini naxan yi gbeeli alo tɛɛna. Naxan yi dɔxi a fari, dunuŋa
muxune bɔŋɛ xunbenla kala sɛnbɛn yi so na yii alogo muxune xa e bode
faxa, silanfan kuye gbeen yi so a yii.
5 A to taxamaseri saxanden nabi, n yi daliseen saxanden xuiin mɛ a falɛ, a
naxa, “Fa be!” N yi soo fɔrɛn to. Naxan yi dɔxi a fari, sikeela yi suxi na yii.
6 N yi xuina nde mɛ dalise naaninne tagi alo fala xuina, a naxa, “Ligaseen
yɛ keden maala ra soge keden saranna ra. Ligaseen yɛ saxan fundenna ra
soge keden saranna ra. Koni i nama turen nun manpaan tan kala.”
7 A to a taxamaseri naaninden nabi, n yi dalise naaninden xuiin mɛ a falɛ,
a naxa, “Fa be!”

8 N yi soo fati ɲɔxɔndedɛ ramaan to. Naxan yi dɔxi a fari, na yi xili nɛn
sayana. Laxira yi biraxi a fɔxɔ ra. Bɔxɔni taxunxin dɔxɔde naaninna ra, na
kedenna halagi sɛnbɛn yi so e yii silanfanna nun fitina kamɛn nun fitina
furen nun burunna sube xaɲɛne xɔn.
9 A to taxamasenna suulunden nabi, muxun naxanye bata yi faxa Alaa
falan nun a sereyana fe ra, n yi ne niine yɛlɛnne to saraxa ganden bun ma.
10 E yi gbelegbele, e naxa, “Marigi sariɲanxina, ɲɔndin kanna, i mɔn buma
han waxatin mundun yi benun i xa kitin sa, i yi nxu faxa feen saran dunuɲa
muxune ra?”
11 Doma fixɛn yi so e keden kedenna birin yii. A yi fala e xa, a e xa e
matabu waxatidi singen han e walikɛ bodene nun e ngaxakedenne birin
xasabin yi dɛfe naxanye faxama alo e tan.
12 A to taxamasenna senninden nabi, n ni ito nan to: Bɔxɔn yi xuruxurun
kati! Sogen yi fɔrɔ alo kasa dugina. Kiken fan yi gbeeli alo wunla,
13 kore xɔnna sarene yi yolon bɔxɔni, alo foye gbeen na xɔdɛn binla
yigisan a bogine yi yolon.
14 Kore xɔnna yi tunun alo kɛdin na mafilin, geyane nun fɔxɔ ige tagi
bɔxɔne birin yi ba e funfuni.
15 Na xanbi ra, dunuɲa mangane nun a kuntigine nun sofa kuntigine nun
nafulu kanne nun sɛnbɛ kanne nun muxun birin, konyine nun xɔrɔne birin,
ne yi sa e luxun faranne nun geya yinle ra.
16 E lu a falɛ geyane nun gɛmɛne xa, e naxa, “Ɛ bira nxu fari! Naxan
manga gbɛdɛni, ɛ nxu luxun na nun Yɛxɛɛ Diina xɔlɔn bun.
17 Amasɔtɔ e xɔlɔ lɔxɔ gbeen bata a li, nde nɔɛ tiyɛ a yɛtagi?”

7

Taxamasenna yi sa dɛnkɛlɛya yamaan ma

1 Na xanbi ra, n yi maleka naanin to tixi dunuɲa tongon naaninne ma.
Bɔxɔ xɔnna foye naaninne yi suxi e yii, alogo foye yo nama mini bɔxɔ xɔnna
xun ma, hanma fɔxɔ igena hanma wudine xun ma.
2 N yi maleka gbɛtɛ to fɛ, keli sogeteden binni, habadan Alaa taxamasenna
yi suxi naxan yii. Bɔxɔ xɔnna nun fɔxɔ igen tɔrɔ sɛnbɛn so maleka naaninna
naxanye yii, a yi sɔnxɔ ne ma, a naxa,
3 “Ɛ nama fe ɲaxin liga bɔxɔ xɔnna ra singen hanma fɔxɔ igena hanma
wudine han en yi taxamasenna sa en ma Alaa walikɛne tigi ra.”
4 Nba, Alaa taxamasenna sa naxanye tigi ra, n yi na xasabin mɛ, muxu
wuli kɛmɛ muxu wuli tonge naanin e nun naanin keli Isirayila bɔnsɔnne
birin yi:
5 Taxamasenna yi sa muxu wuli fu nun firin ma Yuda bɔnsɔnni,
Rubɛn bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Gadi bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
6 Aseri bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Nafatali bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Manase bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
7 Simeyɔn bɔnsɔnna,

muxu wuli fu nun firin,
Lewi bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Isakari bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
8 Sabulon bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Yusufu bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin,
Bunyamin bɔnsɔnna,
muxu wuli fu nun firin taxamasenna yi naxanye ma.

Yama gbeena Ala yɛtagi

9 Na xanbi ra, n yi yama gbeen to naxan xasabin mi yi yatɛ, sa keli siyane birin nun bɔnsɔnne birin nun yamane birin nun xuine birin yi. E yi tixi manga gbɛdɛn nun Yɛxɛɛ Diin yɛtagi, doma fixɛn nagodoxi e ma, tugu dɛɛne suxi e yii.
10 E yi e xuini te, e naxa,
“Kisina en ma Ala nan yii
naxan dɔxi manga gbɛdɛni
e nun Yɛxɛɛ Diina.”
11 Malekane birin yi tixi manga gbɛdɛn nun fonne nun dalise naaninne rabilinni, ne yi bira manga gbɛdɛn yɛtagi, e yɛtagine yi lan bɔxɔn ma, e yi Ala batu,
12 e naxa,
“Amina! Tantunna nun binyen
nun fe kolonna nun barika biran
nun xunna kenla nun sɛnbɛn
nun fangan xa lu en ma Ala xa
habadan han habadan! Amina.”
13 Na fonna nde yi n maxɔdin, a naxa, “Doma fixɛn nagodoxi ndee ma itoe ra? E kelixi minɛn yi?”
14 N yi a yabi, n naxa, “N fafe, i tan nan na kolon.” A yi a fala n xa, a naxa, “Muxune nan e ra naxanye bata dangu ɲaxankata waxati gbeeni. E bata e domane xa, e yi e rafixa Yɛxɛɛ Diin wunli.”
15 Nanara, e tixi Alaa manga gbɛdɛn yɛtagi,
e a batu yanyin nun kɔɛɛn na a Batu Banxini.
Naxan dɔxi manga gbɛdɛni,
na e yigiyama nɛn a konni.
16 Kamɛn mi fa e suxɛ sɔnɔn,
min xɔnla mi fa e suxɛ sɔnɔn,
sogen mi fa e ganɲɛ sɔnɔn,
kuye wolon yo mi minɛ e ma,
17 amasɔtɔ Yɛxɛɛ Diin naxan manga gbɛdɛni,
na e masuxuma nɛn
alo xuruse rabana,
a yi ti e yɛɛ ra,
siga siimaya tigi igene yi,
Ala yi e yɛɛgene birin fitan
e yɛɛ ra yi.

8

Taxamasenna soloferedena fe

1 Yɛxɛɛ Diin to taxamasenna solofereden nabi, kore xɔnna yi madundu
han waxatidi.
2 N yi maleka solofere to tixi Ala yɛtagi, xɔta solofere yi so ne yii.
3 Maleka gbɛtɛ yi fa saraxa ganden yɛtagi, wusulan gan se xɛma daxin
suxi a yii. E wusulan gbegbe so a yii a gan daxin na, sa yama sarinanxine
birin ma maxandi xuine fari, a yi ne gan saraxa ganden xɛma daxin fari
manga gbɛdɛn yɛtagi.
4 Wusulanna tutin nun yama sarinanxina Ala maxandi xuine yi te, keli
malekan yii siga Ala yɛtagi.
5 Na xanbi ra, malekan yi wusulan gan seen tongo, a yi a rafe saraxa
ganden tɛɛn na, a yi a woli bɔxɔni. Galan xuiin nun xuine nun kuyen nin
masɔxɔnna yi mini, bɔxɔn yi xuruxurun.

Xɔta naanin singene yi fe

6 Nayi, xɔta soloferene yi maleka soloferen naxanye yii, ne yi keli xɔtane
fedeni.
7 Maleka singen yi a gbee xɔtaan fe. Balabalan kɛsɛn nun tɛɛn nun wunla
basanxin yi fa bɔxɔ xɔnna fari. Bɔxɔni taxunxin dɔxɔde saxanna ra, na
kedenna yi gan, e nun a wudine nun a sɛxɛ xindene birin.
8 Malekan firinden yi a xɔtaan fe. Gɛmɛ gbeena nde yi sin fɔxɔ igeni naxan
yi gbo alo geyaan ganmatɔna. Fɔxɔ igene yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, na
kedenna yi findi wunla ra,
9 daliseen naxanye birin yi nɛnɛ na fɔxɔ igeni, ne yi faxa, mɛnna kunkine
fan yi kala.
10 Malekan saxanden yi a gbee xɔtaan fe. Sare gbeen ganmatɔɔn yi keli
kore, a ganma alo xaye raxidi dɛgɛna. Baane nun tigine birin yitaxunxin
dɔxɔde saxanna ra, saren yi bira na keden yi.
11 Na saren yi xili nɛn, “Se Xɔlɛna.” Na igene yi xɔlɔ ayi, muxu wuyaxi yi
faxa na ige xɔlɛn mindeni.
12 Malekan naaninden yi a gbee xɔtaan fe. Sogen nun kiken nun sarene
yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, na kedenna yi yidimi, alogo na yatɛn nɔxɔn
xa ba e dɛgɛn na. Na kɛnɛnna nɔxɔn yi ba yanyin nun kɔɛɛn kɛnɛnna ra.
13 Nba, n yi fe gbɛtɛ to, n singbinna nde fala ti xuiin mɛ, a yi foyeni kore, a
naxa, “Gbalona, gbalona, gbalon bɔxɔ xɔnna muxune xa, maleka saxanna
bonne na e xɔtane fe waxatin naxan yi.”

9

Xɔtaan suulunden yi fe

1 Malekan suulunden yi a xɔtaan fe. N yi saren* to kelɛ kore, a bira bɔxɔni,
yili naxi tilinxin dɛninna yi so a yii.
2 A yi yili naxin dɛɛn nabi, tutin yi te a kui alo sulun gbeen tɛɛn tutina. Na
yi sogen nun kuyeni fɔrɔ.
3 Tuguminne yi mini tɛɛn tutini e xuya ayi bɔxɔn ma, sɛnbɛn yi so ne yii
alo tanle bɔxɔn ma.
4 A yi fala e xa a e nama sɛxɛne halagi bɔxɔn ma, hanma se xinde yo
hanma wudine fɔ adamadiine tun, Alaa taxamasenna mi naxanye tigi ra.
5 E mi yi daxa e muxune faxa koni e xa e naxankata kike suulun. E yi
sɔxɔlɛn naxan tima muxune ma, na yi luxi nɛn alo tanla na muxun xin.

* **9:1: 9.1 *Sareni*** ito findixi malekana nde taxamasenna ra alo Lankɛnɛmayaan 12.4.

6 Na lɔxɔne yi, muxune sayaan fenma nɛn koni e mi a toma. Sayaan xɔnla
e suxuma nɛn han, koni sayana a gima nɛn e ma.
7 Na tuguminne yi luxi nɛn alo soon naxanye yitɔnxi yɛngɛ so xinla ma.
Mangaya kɔmɔti taxamasenna e xunna alo xɛmana, e yɛtagine luxi alo
muxun yɛtagina.
8 E xun sɛxɛne luxi alo ɲaxanle xun sɛxɛna. E ɲinne luxi alo yatan ɲinna.
9 E xanle yi e kanken ma alo yɛngɛ so seen kanke masaan wure daxina. E
gabutɛne xuiin luxi alo soo wuyaxin na xidi wontorone ra, e yi e gi siga
yɛngɛni.
10 E xunle luxi alo tali xunla. Xirinna yi e xunla nan na naxan muxune
sɔxɔlɛma han kike suulun.
11 Yili Ɲaxin Malekan nan yi e xun na e mangan na, naxan xili Heburu
xuini, Abadɔn. Girɛki xuiin tan yi, a xili nɛn, Apoliyon. Na bunna nɛɛn,
“Halagi Tiina.”
12 Gbalo singen bata dangu. Gbalo firin mɔn luxi.

Xɔtaan senninden yi fe

13 Malekan senninden yi a xɔtaan fe. N yi xuina nde mɛ keli saraxa gande
xɛma daxin feri naaninne binni naxan yi Ala yɛtagi.
14 Xɔtaan senninden yi malekan naxan yii, a yi a fala na xa, a naxa,
“Malekan naaninna naxanye xidixi Yufareti baa gbeen dɛ, ne fulun.”
15 Na maleka naaninna naxanye yi yitɔnxi na waxatin nun lɔxɔn nun
kiken nun ɲɛɛn ma, ne yi fulun alogo dunuɲa muxune yitaxunxin dɔxɔde
saxanna ra, e xa na kedenna faxa.
16 Yɛngɛ soon naxanye yi soone fari, muxu wuli mɔxɔɲɛn dɔxɔde wuli fu.
N na xasabin nan mɛxi.
17 Na fe toon kui, n soone nun soo ragine to na kiini: E kanke masane yi
gbeeli alo tɛɛna, e mamiloxi alo safiri gɛmɛna, e nɛri fuɲiramana alo dole tɛɛ
fuɲina. Soone xunne luxi alo yata xunna, tɛɛn nun tutin nun dole tɛɛn yi
minima e dɛ.
18 Dunuɲa muxune birin yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, na kedenna yi
faxa na ɲaxankata saxanne xɔn, tɛɛn nun tutin nun dole tɛɛn naxanye yi
minima e dɛ.
19 Amasɔtɔ soone sɛnbɛn yi e dɛɛn nun e xunla nin. E xunle yi luxi alo
saɲine. E xunne na, e muxune maxɔlɔma naxanye ra.
20 Na gbalone mi muxun naxanye faxa, ne mi xɛtɛ e yii fɔxɔn batu feen
fɔxɔ ra e mi ɲinanne kiin yiba hanma suxure xɛma daxina hanma a sula
daxina hanma a gɛmɛ daxina hanma a wudi daxina naxanye mi seen toma,
e mi fe mɛma, e mi nɔɛ sigan tiyɛ.
21 E mi xɛtɛ e muxu faxan nun e kɔɛrayaan nun e yanga suxun nun e
muɲan fɔxɔ ra.

10

Malekan nun kɛdi xurina fe

1 N yi maleka sɛnbɛma gbɛtɛ to godɛ keli ariyanna yi, kundaan filinxi a ma
alo dugina, sengunna rabilinxi a xunna ma. A yɛtagin mayilenma alo
sogena, a sanne yi tɛɛn yiyani alo tɛɛ sɛnbɛtɛnne.
2 Kɛdi mafilinxin xuridin nabixin yi suxi a yii. A yi a yiifari ma sanna ti
fɔxɔ igeni, a kɔmɛnna xaren na.
3 A sɔnxɔ xuini te alo yatan wurundun xuina. A to a xuini te, kuye sarin
soloferene yi e xui ramini.

4 E yi naxan falama, n yi nɔɛ na sɛbɛ nɛn nun, koni n yi fala xuina nde mɛ keli kore, a naxa, “Kuye sarin soloferene naxan falama, na ramara wundoni, i nama a sɛbɛ!”
5 Na xanbi ra, n malekan naxan to tixi fɔxɔ igen nun xaren ma, na yi a yiifanni te kore xɔnna ma.
6 A yi a kɔlɔ habadan Ala xinli, naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nun fɔxɔ igen daxi e nun e yi seene birin. Malekan yi a fala, a naxa, “A mi fa buma sɔnɔn!
7 Koni maleka solofereden na a xɔtaan fe waxatin naxan yi, Alaa wundo fe ragidixin kamalima nɛn nayi alo a rali a nabine ma kii naxan yi, a walikɛne.”
8 Nba, n fala xuiin naxan mɛ a singeni keli kore, na mɔn yi falan ti n xa, a naxa, “Siga, i sa kɛdi rabixin tongo na malekan yii naxan tixi fɔxɔ igen nun xaren ma.”
9 N yi n maso malekan na, n yi a fala a xa, a xa kɛdi mafilinxi xuridin so n yii. A yi a fala n xa, a naxa, “A tongo, i yi a ragerun, a ɲaxunma ayi nɛn i dɛ alo kumina, koni a i kuiin nafema nɛn xɔlɛn na.”
10 N yi kɛdi mafilinxi xuridin tongo malekan yii, n to a raso n dɛɛ, a yi ɲaxun n dɛɛ alo kumina, koni n to a ragodo n kuini, n kuiin yi rafe xɔlɛn na.
11 Na xanbi ra, e yi a fala n xa, a n mɔn xa nabiya falane ti lan yamane nun siyane nun xuine nun mangane ma.

11

Sere firinne

1 Awa, e yi xayen so n yii naxan yi luxi alo tamina se maliga seen na, a naxa, “Keli, i yi Ala Batu Banxin nun saraxa ganden maliga e nun muxun naxanye Ala batuma a kui.
2 Koni hali i mi Ala Batu Banxin sansan kuiin tan maliga, na lu na. Amasɔtɔ na bata so siyane yii naxanye Taa Sariɲanxini bodonma han kike tonge naanin e nun firin.
3 N nan n sere firinne rasigama nɛn nabiya falane ralideni kasa dugine ragodoxi naxanye ma sununa fe ra, xi wuli keden xi kɛmɛ firin xi tonge sennin.”
4 Na sere firinne findixi oliwi wudi firinne nun lɛnpune dɔxɔ se firinne nan na naxanye tixi bɔxɔn birin Marigin yɛtagi.
5 Muxu yo wa fe ɲaxin naba feni e ra, tɛɛn minima nɛn e dɛ, a yi e yaxune halagi. Muxu yo wa fe ɲaxin naba feni e ra, fɔ na kanna xa faxa na kii nin.
6 Kore xɔnna balan sɛnbɛna e ra alogo tulen nama fa e nɛma nabiya falane tiyɛ waxatin naxan yi. Igene maxɛtɛ sɛnbɛn fan e ra wunla ra, e mɔn yi fitinan sifan birin nadin dunuɲa muxune ma, e na wa a xɔn waxati yo yi.
7 E nɛma yelin e sereyaan bɛ waxatin naxan yi, sube magaxuxin naxan tema yili ɲaxin kui, na e yɛngɛma nɛn, a yi e nɔ, a yi e faxa.
8 E binbine yi lu saxi taa gbeen yama malandeni, muxune e Marigin gbangban wudin ma taan naxan yi. Na taan luxi nɛn alo Sodoma hanma Misiran.
9 Yamane nun bɔnsɔnne nun xuine nun siyane birin e binbine toma nɛn han soge saxan e nun a tagi. E mi tinɲɛ ne xa maluxun.
10 Dunuɲa muxune sɛwama nɛn muxu firinni itoe faxa feen na, e ɲaxan, e sanbane rasiga e bode ma amasɔtɔ na nabi firinne bata yi muxune ɲaxankata bɔxɔ xɔnna fari.

11 Koni na soge saxan e nun a tagiin na dangu, niin soma nɛn e yi fata Ala
ra, e yi keli. Naxanye birin e toma, ne gaxuma nɛn kati.
12 E yi xui gbeena nde mɛ kore naxan yi a falama, a naxa, “Ɛ te be.” E yi te
kore kundani, e yaxune yɛɛ xɔri.
13 Na waxatin yɛtɛni, bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti. Taani taxunxin dɔxɔde
fuun na, na keden yi kala. Muxu wuli solofere yi faxa na bɔxɔ xuruxurunni.
Muxun dɔnxɛne yi gaxu, e yi Ala tantun naxan kore.
14 Gbalon firinden bata dangu, koni a saxanden famatɔɔn ni i ra.

Xɔtaan soloferedena

15 Maleka solofereden yi a xɔtaan fe. Fala xui gbeene yi keli kore, e naxa,
“Dunuɲa mangayaan bata findi
en Marigin nun a Muxu Sugandixin gbeen na,
a mangayaan ligama a xun na nɛn
habadan han habadan!”
16 Fori mɔxɔɲɛn nun naaninna naxanye yi dɔxi e manga gbɛdɛne yi Ala
yɛtagi, ne yi e xinbi sin a bun ma, e yɛtagine yi lan bɔxɔn ma, e yi a batu.
17 E naxa,
“Marigina Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
naxan na, naxan yi na a fɔlɔni!
Nxu bata barikan bira i xa
bayo i bata i sɛnbɛ gbeen nawali,
i ya mangayaan tixi naxan na.
18 Siyane bata yi xɔlɔ,
koni i ya xɔlɔn yi fa,
faxa muxune makiti waxatin yi a li,
i yi i ya walikɛne saranna fi,
i ya nabine, muxu sariɲanxine,
e nun naxanye gaxuxi i xinla yɛɛ ra,
muxudin nun muxu gbeena,
i yi ne halagi
naxanye bɔxɔn halagima.”
19 Ala Batu Banxin naxan ariyanna yi, na yi rabi. N yi a Layiri Kankiraan*
to Ala Batu Banxini. Na xanbi ra, kuyen ɲin masɔxɔnna nun xuine nun
galan xuiin yi mini, bɔxɔn yi xuruxurun, balabalan kɛsɛne yi yolon han!

12

Naxanla nun ninginangana fe

1 Taxamaseri gbeena nde yi mini kore: ɲaxanla* maxidixin sogeni,
kikena a sanna bun ma, mangaya kɔmɔti taxamasenna soxi a xun na sare
fu nun firin yi naxan ma.
2 A fudikanna nan yi a ra, a gbelegbelema dii barin sɔxɔlɛni.
3 Taxamaseri gbɛtɛ yi mini kore: Ninginanga gbeeli gbeen† nan yi na ra,
xun solofere yi a ma e nun feri fu, mangaya kɔmɔti taxamasenna yi soxi a
xun soloferene birin na.

---

* **11:19:** ***11.19 Layiri Kankirana*** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui. * **12:1: 12.1** Fe tooni ito fɔlɔxina, ***ɲaxanli*** ito findixi Yesu nga nan na. Koni falatide 12,17 kui, a bɔnsɔnna yi findi dɛnkɛlɛya yamaan na. Yanyina nde, a findixi dɛnkɛlɛya yamaan maligan na fe toon kui. † **12:3: 12.3** ***Ninginangan*** findixi Setana misaala nan na.

4 Sarene‡ yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, a yi na keden bandun kore a
xunla ra, a yi e rayolon bɔxɔni. Ɲaxanla naxan yi diin barima, ninginangan
yi sa ti na yɛtagi alogo a xa a diin don a na a bari waxatin naxan yi.
5 Ɲaxanla yi dii xɛmɛn bari, naxan mangaya xɔdɛxɛn ligama siyane birin
xun na a manga wure dunganna ra. Koni a dii xɛmɛn yi rate kore Ala nun a
manga gbɛdɛn fɛma.
6 Ɲaxanla yi a gi, a siga tonbonni Ala dɛnaxan yitɔnxi a xa, alogo a xa sa
balo na han xi wuli keden kɛmɛ firin xi tonge sennin.
7 Nayi, yɛngɛ gbeen yi keli kore xɔnna ma. Malekan Mikeli nun a
malekane yi na ninginangan yɛngɛ. Ninginangan nun a malekane fan yi
yɛngɛn soma.
8 Koni a mi nɔ sɔtɔ, dɔxɔde mi fa lu e xa kore xɔnna ma.
9 E yi ninginanga gbeen woli bɔxɔni, saɲi fonna, naxan xili Yinna
Mangana hanma Setana, naxan dunuɲa muxune birin mayendenma. E
nun a malekane birin yi rawoli ayi bɔxɔ xɔnna ma.
10 Nayi, n yi fala xui gbeena nde mɛ keli kore, a naxa,
“Iki, en ma Alaa kisin nun a sɛnbɛn
nun a mangayaan waxatin bata a li,
e nun a Muxu Sugandixina sɛnbɛna.
Amasɔtɔ en ngaxakedenne kansun muxun bata woli bɔxɔni,
naxan yi e kansunma kɔɛɛn nun yanyin na
en ma Ala xa.
11 E yi a nɔ Yɛxɛɛ Diin wunla
nun e sereya falan xɔn,
e mi e yɛtɛ niin natanga,
e tin sayaan ma.
12 Nanara, ɛ tan naxanye kore xɔnna ma,
ɛ sɛwa.
Koni gbalon bɔxɔ xɔnna nun fɔxɔ igen xa,
bayo Yinna Manga Setana xaɲɛxin bata godo ɛ fɛma,
amasɔtɔ a kolon a waxati xunkuye mi a xa.”
13 Ninginangan to a to, a bata rawoli ayi bɔxɔn ma, ɲaxanla naxan dii
xɛmɛn bari, a yi na sagatan fɔlɔ.
14 Nayi, gubugubune yi so ɲaxanla yii alo singbin gbeen gubugubune
alogo a xa tugan a siga han dɛnaxan sa yitɔnxi a xa tonbonni, a sa baloma
dɛnaxan yi ɲɛɛ saxan e nun a tagi, a yi tanga saɲin ma.
15 Nayi, saɲin yi igen baxun ɲaxanla fɔxɔ ra alo baana, alogo baan
walanna xa a xali.
16 Koni bɔxɔ xɔnna yi ɲaxanla mali, a yi rabi, a yi igen min ninginangan
naxan baxun ɲaxanla fɔxɔ ra.
17 Ninginangan yi xɔlɔ ɲaxanla ma kati! A yi siga ɲaxanla bɔnsɔn dɔnxɛne
yɛngɛdeni, naxanye Alaa yamarine suxuma, e nun naxanye Yesu a fe
sereyaan bama.
18 Ninginangan yi sa ti fɔxɔ igen dɛ.

13

Sube magaxuxi firinne fe

‡ **12:4: 12.4 *Sareni*** itoe findixi malekane taxamasenne ra. Setana bata malekana ndee ramurutɛ Ala ma, e yi godo bɔxɔni e findi ɲinanne nun yinnane ra.

1 Nba, n yi sube magaxuxina* nde to tɛ fɔxɔ igen xɔrɛ ra, xun solofere, feri
fu a ma. Mangaya kɔmɔti taxamasenne soxi a feri fune ra, Ala rayelefu
xinla nde sɛbɛxi a xunne birin ma.
2 N sube magaxuxin naxan to, na yi maliga burunna ɲarin nan na, a
sanne yi luxi alo kanko gbeen sanne. A dɛɛn luxi alo yatan dɛna.
Ninginangan yi a sɛnbɛn nun a manga gbɛdɛn nun nɔ gbeen so a yii.
3 N yi a xunna nde to, na yi luxi alo e na a maxɔlɔ gbeen ti naxan a faxɛ,
koni na yiren bata yi bari. Dunuɲa muxune birin yi kabɛ gbeen ti sube
magaxuxini ito ma, e bira a fɔxɔ ra.
4 Muxun birin yi ninginangan batu amasɔtɔ a bata yi sɛnbɛn so sube
magaxuxin yii. E yi sube magaxuxin batu, e naxa, “Nde luxi alo sube
magaxuxini ito, nde nɔɛ a yɛngɛ?”
5 Waso falan nun marayelefu falan ti fena Ala ma, na sɛnbɛn yi sa sube
magaxuxin dɛ, fe ɲaxin naba sɛnbɛn yi so a yii kike tonge naanin e nun firin.
6 A yi Ala rayelefu fɔlɔ, a lu a xili kalɛ e nun Ala dɔxɔdena e nun naxanye
birin ariyanna yi.
7 Yama sariɲanxin yɛngɛ sɛnbɛn yi so a yii, alogo a xa e nɔ. Sɛnbɛn yi so a
yii bɔnsɔnna birin nun yamane birin nun xuine birin nun siyane birin xun
na.
8 Dunuɲa muxune birin e xinbi sinma nɛn a bun ma, naxanye birin xili
mi sɛbɛxi Yɛxɛɛ Diina Nii Rakisin Kitabun kui xabu dunuɲa da waxatini,
naxan bata yi faxa nun e fe ra.
9 Nba, xa naxan tuli na, a xa a tuli mati.
10 Xa kasorasaan nagidixi naxan ma,
na sama nɛn kasoon na yati.
Xa sayaan nagidixi naxan ma silanfanna ra,
na faxama nɛn silanfanna ra yati.
Nanara, yama sariɲanxin lan e xa e tunnafan e tɔgɔndiya.
11 Nba, n yi sube magaxuxi gbɛtɛ† to minɛ bɔxɔni. Feri firin yi a ma, ne luxi
alo Yɛxɛɛ Diin fenne, koni a yi falan tima alo ninginangana.
12 A yi sube magaxuxi singena nɔɔn birin nawalima a ɲɔxɔni, a yi a liga
bɔxɔn nun a muxune birin yi e xinbi sin na sube magaxuxi singen bun ma,
naxan maxɔlɔde ɲaxin bata yi bari.
13 Sube magaxuxi firindeni ito yi kabanako taxamasenne ligama, a yi tɛɛn
nagodo bɔxɔn ma muxune yɛtagi keli kore.
14 Sɛnbɛn naxan so a yii a xa kabanako taxamasenne raba sube magaxuxi
singen ɲɔxɔni, na yi dunuɲa muxune mayenden, a yi a fala dunuɲa muxune
xa a e xa sube magaxuxi singen sawuran nafala e suxuren na suben naxan
bata yi maxɔlɔ silanfanna ra, a yi bari.
15 Sɛnbɛn yi so sube magaxuxi firinden yii alogo a xa niin bira sawurani,
alogo na sawuran xa falan ti, a mɔn xa muxune faxa naxanye mi e xinbi
sinma sawuran bun ma.

---

* **13:1: 13.1** ***Sube magaxuxin*** findixi yamanan manga gbeen sɛnbɛn misaala ra na waxatini. Yamanan manga gbeen yi dɛnkɛlɛya muxune ɲaxankatama. A mɔn findɛ to dunuɲa mangane sɛnbɛ ɲaxin misaala ra. † **13:11: 13.11** ***Sube magaxuxi gbɛtɛ*** findixi mangane seri batune misaala ra. Na waxatini, yamanan manga gbeen yi batuma alo alana nde. Naxanye findixi yamanan manga gbeen sawurane ki muxune ra, ne sɛnbɛn misaala nan sube magaxuxi firindeni ito ra. Ne nan yi katama yamanan muxune birin xa mangan batu alo ala, anu, dɛnkɛlɛya muxune mi yi nɔɛ na ligɛ. A findɛ to dunuɲa mangane seri batune fan misaala ra.

16 A yi a liga a muxune birin xa karahan taxamasenna yi lu e birin
yiifanna ma hanma e tigi ra, muxudin nun muxu gbeena, nafulu kanna
nun yiigelitɔna, xɔrɔn nun konyina.
17 Muxu yo mi nɔɛ seen sarɛ hanma e seen mati xa na taxamasenna mi a
ma, sube magaxuxin xinla hanma a xinla taxamasenna xasabina.
18 Fɔ xaxinla xa sɔtɔ nɛn feni ito yi. Xa naxan xaxili na, na kanna xa sube
magaxuxin xinla taxamasenna xasabini ito yatɛ ki faɲi, a yi a bunna fala,
amasɔtɔ xɛmɛna nde xinla nan a bunna ra, a tan ni i ra: kɛmɛ sennin tonge
sennin e nun sennin.‡

14

Muxu xunbaxine bɛtina

1 Nba, n mɔn yi Yɛxɛɛ Diin to tixi Siyon Geyaan fari, e nun muxu wuli
kɛmɛ wuli tonge naanin wuli naanin nan yi a ra a xinla nun a Fafe xinla yi
sɛbɛxi naxanye tigi ra.*
2 N yi fala xuina nde mɛ keli kore, naxan yi luxi alo ige walan gbeen xuina
alo kuyen sarin xui gbeena. N fala xuiin naxan mɛ, na yi luxi nɛn alo
konden maxane nan yi konden maxani.
3 E yi bɛti nɛnɛn bama manga gbɛdɛn nun dalise naaninne nun fonne
yɛtagi. Muxu yo mi yi nɔɛ a maxaranɲɛ na bɛtin ma fɔ na muxu wuli kɛmɛ
wuli tonge naanin wuli naaninna naxanye yi xunbaxi bɔxɔ xɔnna fari.
4 Ne nan mi e yɛtɛ raxɔsi ɲaxanle xɔn, e sariɲan. E yi biraxi Yɛxɛɛ Diin fɔxɔ
ra a na yi siga dɛdɛ. E bata yi xunba muxune tagi e lu alo bɔxɔn bogise singe
faɲin naxanye fima Ala nun Yɛxɛɛ Diin ma.
5 Wule falan mi yi minima e dɛ mumɛ! Fɛ yo mi yi e ra.

Maleka saxanne fe

6 Nba, n yi maleka gbɛtɛ to tuganɲɛ kore xɔnna ma. Habadan Xibaru Faɲin
falana a yii, a a ralima dunuɲa muxune ma, e nun siyane nun bɔnsɔnne
nun xuine nun yamane birin.
7 A yi a falama a xuini texin na, a naxa, “Ɛ gaxu Ala yɛɛ ra, ɛ yi binyen fi a
ma, amasɔtɔ a kiti sa waxatin bata a li. Ɛ a batu, a tan naxan kore xɔnna nun
bɔxɔ xɔnna nun fɔxɔ igen nun tigine daxi.”
8 Malekan firinden yi fa a fɔxɔ ra, a naxa, “Babilɔn taa gbeen† bata kala! A
bata kala, a tan naxan a tinxintareyaan dɔlɔn fixi siyane birin ma.”
9 Malekan saxanden yi fa e fɔxɔ ra, a yi a xuini te, a naxa, “Xa muxu yo
sube magaxuxin nun a sawuran batu, a yi tin a taxamasenna xa sa a tigi ra
hanma a yiin ma,
10 na kanna fan Alaa xɔlɔn manpaan minma nɛn naxan saxi xɔlɔ
igelengenna kui, a yi ɲaxankata tɛɛn nun dole tɛɛni maleka sariɲanxine nun
Yɛxɛɛ Diin yɛtagi.

---

‡ **13:18: 13.18** ***666:*** Ndee laxi a ra fa fala na yatɛn findixi wundo taxamasenna nan na lan Romi taan manga gbeen xinla ma naxan xili Nero. Heburu xuiin nun Girɛki xuiin sɛbɛlidine keden kedenna birin yi lanxi yatɛna nde ma mɛn kaane gbee wundo kiini. Muxun na mangan xinla tongo, a yi a xinla sɛbɛlidine yatɛne sa e bode ma, na malanxin lanma kɛmɛ sennin tonge sennin e nun sennin nan ma. Mɛn kaane miriyani, solofere nan yatɛ kamalixin na. Sennin fan yi a yita fa fala, na muxuna fe mi kamalixi.

* **14:1: 14.1** A mato Lankɛnɛmaya 7.4-8 kui.

† **14:8: 14.8** ***Babilɔn taan*** findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛɛn fa fala Romi taana. Romi kaane yi Alaa yamaan ɲaxankatama Yoni waxatini alo Babilɔn taan yi Alaa yamaan ɲaxankatama Daniyɛli waxatini.

11 E ɲaxankata tɛɛn tutin tema nɛn habadan han habadan, matabu mi e
xa kɔɛɛn nun yanyin na e tan naxanye sube magaxuxin nun a sawuran
batuma e tan naxanye tinma a xinla taxamasenna yi sa e ma.”
12 Nanara, yama sariɲanxin lanma nɛn e yi e tunnafan, naxanye Ala
yamarine suxuma e dɛnkɛlɛya Yesu ma.
13 Na danguxina, n yi fala xuiin mɛ keli kore, a naxa, “Ito sɛbɛ: Sɛwan na
kanne xa naxanye faxama Marigini fɔlɔ iki ma.” Alaa Nii Sariɲanxin naxa,
“Ɲɔndin nan na ra, e e matabuma nɛn e wanli, amasɔtɔ e wanle biraxi e fɔxɔ
ra.”

Se xabana bɔxɔni

14 Nba, n yi kunda fixɛn to. Adamadi maligana nde yi dɔxi na kundaan
fari, mangaya taxamaseri kɔmɔtin xɛma daxin soxi a xun na, wɔlitɛ xɛnxɛna
a yii.
15 Maleka gbɛtɛ yi keli Ala Batu Banxini, naxan yi dɔxi kundaan fari, a yi a
xui ramini na ma, a naxa, “I ya wɔlitɛn tongo, i seen xaba, amasɔtɔ se xaba
waxatin bata a li bɔxɔni, a bata mɔ.”
16 Nayi, naxan yi dɔxi kundaan fari, na yi a wɔlitɛn nadangu bɔxɔ xɔnna
fari, a bɔxɔ xɔnna se xaba daxin ɲan fefe!
17 Awa, n yi maleka gbɛtɛ to kelɛ Ala Batu Banxini ariyanna yi, wɔlitɛ
xɛnxɛna nde na fan yii.
18 N mɔn yi maleka gbɛtɛ to minɛ ariyanna saraxa badeni, naxan yi tɛɛn
xun na. Wɔlitɛ xɛnxɛn yi suxi naxan yii, a yi falan ti na xa a xuini texin na, a
naxa, “I ya wɔlitɛ xɛnxɛn naso bɔxɔ xɔnna manpa bogine ra, i yi e xaba
amasɔtɔ e bata mɔ!”
19 Malekan yi a wɔlitɛn nadangu bɔxɔn fari, a manpa bogine xaba. A yi e
rawoli Alaa xɔlɔ gbeen manpa igen badeni.
20 E sa manpa bogine bodon manpa bogi ige badeni taa xanbin na. Wunla
yi mini manpa bogi ige badeni, a te han soone dɛni lanna, a bɔxɔn manpa
ige baden ma han fayida kilo kɛmɛ saxan ɲɔxɔn.

15

Malekane nun fitina dɔnxɛne fe

1 Nba, n mɔn yi taxamaseri gbee magaxuxi gbɛtɛ to kore xɔnna ma,
maleka solofere nan yi a ra fitina fe solofere yi naxanye yii. Fitina fe
dɔnxɛne nan ne ra, amasɔtɔ Alaa xɔlɔn kamalima ne nan xɔn ma.
2 Na xanbi ra, n yi lonna nde to, a gbo alo fɔxɔ igena naxan mayilenma alo
kilasi fixɛna, a basanxi tɛɛn na. N yi muxuna ndee fan to tixi na lonna ma
naxanye sube magaxuxin nɔ e nun a sawuran nun a xinla xasabina, Alaa
kondenne yi suxi e yii.
3 E yi Alaa walikɛɛn Musaa bɛtin bama e nun Yɛxɛɛ Diina bɛtina, e naxa,
“Marigina, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna,
I ya wanle gbo, e magaxu!
Siyane birin ma mangana,
i ya kiraan tinxin. Ɲɔndin nan a ra.
4 Marigina, nde mi gaxuɛ i tan yɛɛ ra,
a tondi i xinla binyɛ?
Amasɔtɔ i tan nan keden pe sariɲan.
Siyane birin fama nɛn,
e yi i batu.
Amasɔtɔ i ya tinxinyaan bata makɛnɛn.”

5 Na xanbi ra, n yi Ala Batu Banxin dɛɛn nabixin to kore, Alaa sereya bubuna.
6 Fitina fe soloferene yi maleka soloferen naxanye yii, ne yi mini Ala Batu Banxini, e maxidixi taa dugi sariŋanxine yi naxanye yi mayilenma, e kanke yi xidixi xɛma tagi xidine ra.
7 Awa, na dalise naaninna nde keden yi xɛma lenge solofere so maleka soloferene yii naxanye yi rafexi habadan Alaa xɔlɔn na.
8 Ala Batu Banxin yi rafe tɛɛ tutin na fata Alaa binyen nun a sɛnbɛn na. Muxu yo mi yi nɔɛ soɛ Ala Batu Banxini han maleka soloferene fitina fe soloferene yi kamali.

16

Alaa xɔlɔ lengenne fe

1 Nba, n yi fala xui gbeen mɛ keli Ala Batu Banxini. A yi a falama maleka soloferene xa, a naxa, “Ɛ siga, ɛ sa Alaa xɔlɔ lengen solofereni itoe yixɛlɛ bɔxɔ xɔnna ma!”
2 Maleka singen yi siga, a sa a gbee lengenni xɛlɛ bɔxɔn ma. Sube magaxuxin taxamasenna yi muxun naxanye ma, e nun naxanye yi a sawuran batuma, fure ŋaxin yi mini ne fatin ma.
3 Malekan firinden yi a gbee lengenni xɛlɛ fɔxɔ igeni. Igen yi liga alo muxu faxaxin wunla. Daliseen naxanye birin yi fɔxɔ igeni, ne birin yi faxa.
4 Malekan saxanden yi a gbee lengenni xɛlɛ baane nun tigine yi, e birin yi findi wunla ra.
5 Malekan naxan yi igene xun na, n yi na xuiin mɛ, a naxa,
“I tinxin, i tan naxan na,
i tan naxan yi na a fɔlɔni,
i tan sariŋandena,
i bata kitin sa tinxinni,
6 bayo e bata i ya yama sariŋanxin nun nabine wunla ramini.
Nayi, i bata wunla so e yii,
e yi a min.
Na nan lan e ma.”
7 Awa, n yi fala xuiin mɛ keli saraxa gandeni, a naxa,
“Ŋɔndin na a ra,
Marigina, Ala Sɛnbɛ Birin Kanna,
i kitine sama tinxinna nun ŋɔndin nin.”
8 Malekan naaninden yi a gbee lengenni xɛlɛ sogen fari. Ala yi tin, sogen xa yamaan magan a yilinga gbeen na.
9 A yilinga gbeen yi muxune magan, e yi Ala xinla rayelefu, sɛnbɛn naxan yii a fitina feni itoe rafa. E mi e xun xanbi so e yulubine yi, e yi Ala binya.
10 Malekan suulunden yi a gbee lengenni xɛlɛ na sube magaxuxina manga gbɛdɛn ma, a yamanan yi lu dimini, muxune yi lu e lɛnne xinŋɛ xɔlɛni.
11 Ala Naxan Kore, e yi na rayelefu e xɔlɛn nun e fure dɛ ŋaxine fe ra. Koni e mi xɛtɛ e kɛwali ŋaxine fɔxɔ ra.
12 Malekan senninden yi a gbee lengenni xɛlɛ Yufareti baa gbeeni. Baan yi xara alogo mangan naxanye fama sa keli sogeteden binni, ne xa kiraan sɔtɔ.
13 Nba, n yi yinna saxan to minɛ ninginangan nun sube magaxuxin nun wule nabiin dɛ, e luxi alo xunŋɛne.
14 Yinnane nan yi ne ra naxanye kabanako feene ligama. E siga dunuŋa mangane birin fɛma alogo e xa e malan yɛngɛ so xinla ma Sɛnbɛ Birin Kanna, Alaa lɔxɔ gbeena fe ra.

15 Marigin naxa, “A mato, n fa feen muxune ratɛrɛnama nɛn alo muɲadena. Sɛwan na kanna xa naxan luma a yɛɛ ra yi, a yi a dugine kantan alogo a ragenla nama mini, a yagi.”
16 Nba, yinnane yi mangane malan yirena nde yi dɛnaxan xili Heburu xuini Haramagedon.
17 Malekan solofereden yi a gbee lengenni xɛlɛ foyeni. Fala xui gbeen yi keli manga gbɛdɛni Ala Batu Banxini, a yi a fala, a naxa, “A bata ɲan!”
18 Kuyen ɲin masɔxɔnna nun xuine nun galan xuiin yi mini, bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti naxan ɲɔxɔn munma yi liga xabu muxune da!
19 Taa gbeen yi taxun saxanna ra. Siyane taane yi kala. Ala mi ɲinan Taa gbeen Babilɔn* xɔn, a yi a xɔlɔ gbeen manpa lengenna so mɛn kaane yii, alogo e xa Alaa xɔlɔn min.
20 Ige tagi bɔxɔne birin yi tunun. Geyane fan mi yi fa toma.
21 Balabalan kɛsɛ binyene yi lu yolonɲɛ muxune ma naxanye yi kilo tonge naaninna liyɛ. Muxune yi Ala rayelefu na fitina balabalan kɛsɛna fe ra, amasɔtɔ na yi magaxu kati!

17

Yalunde ɲaxalan gbeena fe

1 Na xanbi ra, lenge soloferene yi suxi maleka soloferen naxanye yii, na nde keden yi fa n fɛma, a naxa, “Fa be, yalunde ɲaxalan gbeena* fe kitin sama kii naxan yi, n xa na yita i ra, naxan findixi taa gbeen misaala ra naxan tixi baa wuyaxi longonna ra.
2 Dunuɲa mangane yalunyaan liga a tan nan xɔn, dunuɲa muxune birin yi e min a yalunyaan dɔlɔn na han e xunne yi keli.”
3 Alaa Nii Sariɲanxin yi so n yi, malekan yi n tongo, a siga n na tonbonni. N yi sa ɲaxanla nde to, a dɔxi sube magaxuxi gbeela nde fari, Ala rayelefu falane yi sɛbɛxi naxan yiren birin ma a xinle ra. Xun solofere nun feri fu nan yi a ma.
4 Na ɲaxanla yi maxidixi dugi mamiloxin nun a gbeela nan na e nun xɛmaan nun bɔxɔ bun nafunle nun gɛmɛ tofaɲine.† Xɛma igelengenna a yii, na rafexi fe haramuxine nun a yalunya fe xɔsixine birin na.
5 Xinla nde yi sɛbɛxi a tigi ra, wundo feen nan yi na ra, a naxa,
“Babilɔn Taa Gbeena,‡
Yalunde ɲaxanle nun dunuɲa fe haramuxine birin nga.”
6 Awa, n yi na ɲaxanla to, a minxin nan yi a ra yama sariɲanxin wunla nun Yesu a sere tɔgɔndiyaxine wunla ra. N to a to, n yi kabɛ kati.
7 Malekan yi n maxɔdin, a naxa, “I kabɛn nanfera? N ɲaxanla fe wundo feen bunna falama i xa nɛn e nun sube magaxuxin naxan a xalima, xun solofere nun feri fu naxan ma.
8 I sube magaxuxin naxan toxi, na yi na nun, koni iki, a mi fa na. Anu, a mɔn tema nɛn yili ɲaxin na, a sa halagi. Dunuɲa muxun naxanye birin xili mi sɛbɛxi habadan Nii Rakisin Kitabun kui benun dunuɲa xa da waxatin

---

* **16:19: 16.19 *Babilɔn taan*** findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛɛn fa fala Romi taana. Romi kaane yi Alaa yamaan ɲaxankatama Yoni waxatini alo Babilɔn taan yi Alaa yamaan ɲaxankatama Daniyɛli waxatini. * **17:1: 17.1 *Yalunde ɲaxalan gbeeni*** ito findixi Romi taan misaala ra. † **17:4: 17.4 *bɔxɔ bun nafunla:*** Gɛmɛn siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma fɔxɔ ige yi xaxunna ndee kui. Na gɛmɛn xili nɛn “pɛrili.” ‡ **17:5: 17.5 *Babilɔn Taa Gbeena:*** Wundo falan na a ra naxan Romi taan nan ma fe falama.

naxan yi, ne na sube magaxuxin to waxatin naxan yi, e kabɛma nɛn,
amasɔtɔ a yi na nun, koni a mi fa na iki, anu a mɔn fama nɛn."
9 "Na ma, fɔ xaxinla nun fe kolonna nan xa lu en yi: Xun soloferene
findixi na taan geyaan soloferene nan na, ɲaxanla dɔxi naxanye fari. E mɔn
findixi manga soloferene nan na.
10 Suulun bata kala. Keden mangayani iki, boden munma fa singen. A na
fa waxatin naxan yi, a waxatidi nan tun nabama.
11 Sube magaxuxin naxan yi na nun, koni a mi fa na, na yɛtɛɛn findixi
mangan solomasɛxɛden nan na, a mɔn manga soloferene yɛ, a sigan halagin
nan ma."
12 "I feri fuun naxanye toxi, ne findixi manga fuuna ndee nan na,
naxanye munma mangayaan fɔlɔ singen, koni e mangayaan ligama nɛn
waxatidi bun ma sube magaxuxin waxatini.
13 E birin miriyaan keden: e e sɛnbɛn nun e fangan birin soma nɛn sube
magaxuxin yii.
14 E Yɛxɛɛ Diin yɛngɛma nɛn, koni Yɛxɛɛ Diina e nɔma nɛn, amasɔtɔ
Marigine Marigin nan a ra, e nun Mangane Mangana. E nun a muxu
xilixine nun a muxu sugandixine nun a muxu tɔgɔndiyaxine fan yi nɔɔn
sɔtɔ."
15 Malekan yi a fala n xa, a naxa, "I igen naxanye toxi, yalunde ɲaxanla yi
dɔxi dɛnaxan yi, bɔnsɔnne nun yamane nun siyane nun xuine nan ne ra.
16 I feri fuune nun sube magaxuxin naxanye toxi, ne yalunde ɲaxanla
raɲaxuma nɛn, e yi a yii seene birin ba a yii, e yi a rageli. E yi a fati bɛndɛn
don, e yi a gan.
17 Amasɔtɔ Ala nan na saxi e bɔɲɛni, e xa a sagoon liga. E birin yi lan a ma,
e yi e sɛnbɛn nawali sube magaxuxina mangayani han Alaa falan yi
kamali."
18 "I ɲaxanla naxan toxi, na findixi taa gbeen nan na naxan mangayaan
ligama dunuɲa mangane birin xun na."

18

Babilɔn kala fena

1 Na danguxina, n mɔn yi maleka gbɛtɛ to godɛ keli kore naxan sɛnbɛ yi
gbo, a nɔrɔn dɛgɛn yi bɔxɔn birin yiyalan.
2 A yi a xuini te, a naxa,

"Babilɔn taa gbeen* bata bira,
a bata kala!
A bata findi ɲinanne nun yinna ɲaxine birin dɔxɔden na
e nun xɔli ɲaxin nun sube haramuxi xɔsixin sifan birin konna.
3 Amasɔtɔ siyane birin bata a yalunyaan dɔlɔ xɔlɛn min.
Dunuɲa mangane birin bata yalunyaan liga a xɔn.
Dunuɲa yulane bata findi nafulu kanne ra a nafulu kanya gbeen xɔn."
4 Na xanbi ra, n yi fala xui gbɛtɛ mɛ keli kore, a naxa,
"N ma yamana, ɛ keli a yi,
alogo ɛ nama basan a yulubine ra,
ɛ nun ne yi fitina fena ndee sɔtɔ ɛ bode xɔn.
5 Amasɔtɔ a yulubine bata e malan e bode fari
te han kore xɔnna.

* **18:2: 18.2** ***Babilɔn taa gbeena:*** Wundo falan na a ra naxan bunna nɛɛn fa fala Romi taana.

Ala mi ɲinanxi a fe ɲaxine xɔn ma.
6 Ɛ a saranna fi
alo a bonne saranxi kii naxan yi,
ɛ a saranna fi a kɛwanle ra dɔxɔde firin.
A dɔlɔn saxi igelengenna naxan kui,
ɛ na rafe dɔxɔde firin.
7 A binyen nun yɛtɛ yiɲaxunna naxan nagidi a yɛtɛ ma,
ɛ na tɔrɔn nun a sɔxɔlɛn ɲɔxɔnna ragidi a ma.
Amasɔtɔ a fala nɛn a yɛtɛ ma, a naxa,
‘A mato,
n bata findi ɲaxalan mangan na,
kaɲa gilɛ mi n na,
n mi sunɛ mumɛ!’
8 Na ma, fitina feni itoe birin fama a ma nɛn lɔxɔ kedenni:
furen nun sunun nun fitina kamɛna,
a mɔn yi woli tɛɛni, a gan.
Amasɔtɔ Marigina Ala sɛnbɛn gbo
naxan a kitin saxi.”
9 Dunuɲa mangan naxanye luxi yalunyaan nun yɛtɛ yiɲaxunni a xɔn, ne na a ganmatɔɔn tutin to tɛ waxatin naxan yi, e sunuma nɛn, e wuga a fe ra.
10 E gaxuxin yi sa ti wulani a ɲaxankatana fe ra, e yi a fala, e naxa,
“Gbalona, gbalona,
Babilɔn taa gbeena,
taa sɛnbɛ kanna,
i ya kitin bata fa i ma sanɲa ma kedenni!”
11 Dunuɲa yulane fan sunuma nɛn, e wuga a fe ra, amasɔtɔ muxu yo mi fa e sare seene sarama sɔnɔn:
12 naxanye findixi xɛmaan nun gbeti fixɛn nun bɔxɔ bun nafunle nun pɛrili gɛmɛ tofaɲin nun taa dugi faɲine nun dugi mamiloxine nun dugi faɲi gbɛtɛ nun dugi gbeele nun wudi faɲi sifane birin na e nun se faɲin sifan birin naxanye rafalaxi sama ɲinna ra, e nun wudi faɲine nun sulan nun wuren nun gɛmɛ faɲi fixɛne,
13 e nun sinamon wudi xiri ɲaxumɛn nun se xiri ɲaxumɛne nun latikɔnɔnna nun mirihi latikɔnɔnna nun wusulanna nun dɔlɔn nun turen nun murutu fuɲin nun murutun nun ɲingene nun yɛxɛɛne nun soone nun wontorone nun konyine nun muxune niine.
14 Yulane yi a fala taan muxune xa, e naxa,
“Sare seen naxanye birin xɔli i ma,
ne bata tunun,
i ya nafunle nun i ya nɔrɔn bata ɲan.
E mi fa toma sɔnɔn!”
15 Yulan naxanye nafunla sɔtɔ na taani yulayani, ne sa tima nɛn wulani, amasɔtɔ e bata gaxu a ɲaxankatan yɛɛ ra, e wugama nɛn, e sunu.
16 E yi a fala, e naxa,
“Gbalona.
Gbalon taa gbeeni ito xa.
Na kaane yi maxidixi taa dugi faɲin nin,
e nun dugi mamiloxin nun a gbeela
e nun xɛmaan nun gɛmɛ tofaɲine.
17 Nafulu gbee sifani ito bata raxɔri sanɲa ma kedenni!”

Kunki ragine nun kunki kui muxune nun kunkin walikɛne birin yi sa ti wulani.
18 E gbelegbelema, e yɛɛn tixi a ganmatɔɔn tutin tematɔɔn na, e naxa, “Taa
mundun yi maliga taa gbeeni ito ra?”
19 E lu gbangbanna sɛ e xunne yi sununi, e yi lu wugɛ, e sunu, e naxa,
“Gbalona,
gbalon taa gbeeni ito xa!
Kunki kanne birin findixi nafulu kanne ra taani ito nin.
A bata raxɔri sanɲa ma kedenni!”

20 Ɛ sɛwa a halagi feen na,
ɛ tan naxanye kore xɔnna ma,
ɛ tan yama sariɲanxin nun a nabine nun a xɛrane,
ɛ fan xa sɛwa.
Amasɔtɔ Ala bata a makiti,
a yi ɛ xun mafala kitin bolon.
21 Nba, maleka sɛnbɛmana nde yi gɛmɛ gbeen tongo alo se din gɛmɛna a yi
a woli fɔxɔ igeni, a naxa,
“Babilɔn taa gbeen nawolima ayi kala sɛnbɛ sifani ito nin,
a mi fa to sɔnɔn.
22 Konden xuiin nun yenla xuiin nun xulen xuiin nun
xɔta xuiin mi fa mɛma ayi sɔnɔn!
Walikɛ kesuxi sifa yo mi fa toma ayi sɔnɔn.
Se din xuiin mi fa mɛma ayi sɔnɔn!
23 Lɛnpu dɛgɛn mi fa toma ayi sɔnɔn.
Ɲaxalandin nun ɲaxalandi kanna xuiin mi fa mɛma ayi sɔnɔn.
Na birin bayo ɛ yulane yi findixi dunuɲa sɛnbɛ kanne nan na.
Na birin bayo ɛ dunuɲa muxune birin mayenden nɛn ɛ woyimɛya feene xɔn.
24 Alaa nabine nun a yama sariɲanxin wunla minixi Babilɔn taan nin
muxun naxanye birin faxa bɔxɔni,
ne wunla goronna a tan nan ma.”

19

1 Na danguxina, n yi fala xui gbeen mɛ kore naxan yi luxi alo gali gbeen
xuina, a naxa,
“Tantunna Ala xa!
Kisin nun binyen nun sɛnbɛna en ma Ala nan yii!
2 Amasɔtɔ a kitine sama ɲɔndin nun tinxinna nin.
A bata ɲaxalan yalunxi gbeen makiti
naxan yi dunuɲa kalama a yalunyaan na.*
A mɔn yi a walikɛne faxa feen saran a ra.”
3 E mɔn yi a fala, e naxa,
“Tantunna Ala xa!
Taan gan tutin luma nɛn tɛ habadan.”
4 Fori mɔxɔŋɛn nun naaninne nun dalise naaninne yi e xinbi sin, e yi Ala
batu, a dɔxi a manga gbɛdɛni, e naxa,
“Amina! Tantunna Ala xa!”

Yɛxɛɛ Diina ɲaxalandi tiin ɲaxaɲaxana
5 Na xanbi ra, fala xuiin yi keli manga gbɛdɛni naxan a fala, a naxa,

* **19:2: 19.2** *Ɲaxalan* ***yalunxin*** findixi wundo falan na lan Romi taan ma.

“Ɛ en ma Ala tantun,
ɛ tan a walikɛne birin,
ɛ tan naxanye gaxuxi a yɛɛ ra,
muxudin nun muxu gbeena.”
6 Nba, n yi fala xuiin mɛ, naxan yi luxi alo gali gbeen xuina, a mɔn yi luxi alo
ige walan gbeen xuina, e nun kuye sarin gbeen xuina. A naxa,
“Tantunna Ala xa!
Amasɔtɔ en Marigina,
Ala sɛnbɛn birin kanna nan mangayaan nabama!
7 En sɛwa, en ɲaxan.
En yi binyen fi a ma!
Bayo Yɛxɛɛ Diina ɲaxalandi tiin waxatin bata a li,
a ɲaxalandin bata a yitɔn.
8 Dugi faɲi sariɲanxin mayilenxin bata so a yii a maxidi seen na.”
Dugi faɲin findixi yama sariɲanxina tinxinyaan misaala nan na.
9 Na xanbi ra, malekan yi a fala n xa, a naxa, “Ito sɛbɛ: ‘Sɛwan na kanne
xa naxanye xilixi Yɛxɛɛ Diina ɲaxalandi tiin sɛwa bande donni.’ ” A mɔn yi a
fala n xa, a naxa, “Alaa ɲɔndi falane nan itoe ra.”
10 N yi n xinbi sin a bun ma a batu feen na, koni a yi a fala n xa, a naxa, “I
nama na liga! I walikɛ boden nan n tan na e nun i ngaxakedenna naxanye
birin na Yesu a fe seren ba. Ala nan xa batu!” Bayo Yesu a fe sereya falan
findixi Alaa Nii Sariɲanxin nabiya falane nan na.

Soo ragiin nun soo fixɛna fe

11 Nba, n yi kore xɔnna to rabixi, n yi soo fixɛn to. Naxan yi dɔxi a fari, na
yi xili nɛn Tinxinna nun Ɲɔndina. A kitin nun yɛngɛn nabama tinxinna nin.
12 A yɛɛne yi luxi alo tɛɛ dɛgɛna. Mangaya taxamaseri wuyaxi yi soxi a xun
na. Xinla yi sɛbɛxi a ma, muxu yo mi naxan kolon, fɔ a tan.
13 Domaan naxan yi ragodoxi a ma, na bata yi sin wunli. A xili nɛn, “Alaa
Falana.”
14 Ariyanna ganle yi biraxi a fɔxɔ ra, e yi dɔxi soo fixɛne fari. E maxidixi
taa dugi fixɛ sariɲanxini.
15 Silanfan xɛnxɛn yi minima a dɛ, a yi siyane nɔma naxan na. A tan nan
mangaya xɔdɛxɛn ligama siyane birin xun na a manga wure dunganna ra.†
A tan nan manpa bogine bodonma Ala Sɛnbɛn Birin Kanna xɔlɔ gbeen
manpa ige badeni.
16 Xinla sɛbɛxi a domaan nun a danban ma, a naxa, “Mangane Mangana,
Marigine Marigina.”
17 Nba, n yi malekan to tixi sogen tagi. Xɔnla naxanye birin yi kore foyeni,
a yi falan ti ne xa a xuini texin na, a naxa, “Ɛ fa be, ɛ fa ɛ malan Alaa donse
donna malan gbeena fe ra,
18 alogo ɛ xa fa mangane suben don e nun sofa kuntigine nun sɛnbɛmane
nun soone nun soo ragine e nun muxune birin, xɔrɔne nun konyine, muxu
gbeen nun muxudina.”
19 N yi na sube magaxuxin to, e nun dunuɲa mangane nun e ganle. E yi
malanxi alogo e xa na kanna yɛngɛ naxan dɔxi soo fixɛn fari, e nun a ganla.
20 E yi sube magaxuxin suxu, e nun wule nabiin naxan yi kabanako feene
ligama a yɛtagi a muxune mayenden naxanye xɔn e yi tin sube magaxuxin
taxamasenna xa sa e ma, e yi a sawuran batu. E firinna birin ɲɛɲɛn yi woli
ayi tɛɛ darani naxan dɛgɛma dole tɛɛn na.

† **19:15: 19.15** Yaburin 2.9

21 Naxan yi dɔxi soo fixɛn fari, silanfanna naxan yi minima na dɛ, na yi a dɔnxɛne faxa, xɔline yi lugo e binbine ra.

20

Nɛɛ wuli kedenna mangayana fe

1 Nba, n yi malekan to godɛ keli kore, yili ɲaxin dɛɲinna a yii e nun yɔlɔnxɔn kuye gbeena.
2 A yi ninginangan suxu, saɲi fonna, Yinna Mangana, Setana, a yi a xidi, a lu na han ɲɛɛ wuli keden.
3 Malekan yi a woli yili ɲaxin na, a yi na sɔxɔn a ma, a taxamasenna sa a ma, alogo a nama fa siyane mayenden han ɲɛɛ wuli kedenna yi kamali. Na na dangu, fɔ a mɔn xa fulun nɛn han waxatidi.
4 N yi manga gbɛdɛne to. Naxanye yi dɔxi e yi, kiti sa sɛnbɛn yi so ne yii. Naxanye xunne bata yi sɛgɛ e dɛ Yesu a fe sereyaan nun Alaa falana fe ra, naxanye mi sube magaxuxin nun a sawuran batu, naxanye mi tin a taxamasenna xa sa e tigi ra hanma e yiin ma, n yi ne niine to. E niin mɔn yi bira e yi e nun Alaa Muxu Sugandixin yi mangayaan liga han ɲɛɛ wuli keden.
5 Faxa muxun dɔnxɛne niin mi birama e yi han ɲɛɛ wuli kedenna yi dɛfe. Faxa muxune kenla sayani, a fɔlɔn nan na ra.
6 Sɛwan muxune xa naxanye na lu na keli singeni sayani. Sayaan firinden mi sɛnbɛ sɔtɔma e tan ma, e findima nɛn Ala nun a Muxu Sugandixina saraxaraline ra, e yi mangayaan liga a xɔn han ɲɛɛ wuli keden.

Setana nɔ fena

7 Na ɲɛɛ wuli kedenna na dangu waxatin naxan yi, Setana raminima nɛn kasoon na.
8 A minima nɛn a siyane birin mayenden bɔxɔn tongon naaninne birin yi alogo a xa e malan yɛngɛn xili ma, na yi xili sa “Gogo nun Magogo.”* E wuya ayi alo fɔxɔ igen mɛɲɛnsinna.
9 E fama nɛn e bɔxɔn yiren birin li, e sa yama sariɲanxin daaxaden nabilin e nun Alaa taa rafanxina. Koni tɛɛn yi godo keli kore, a yi e halagi.
10 Na Yinna Mangana, Setana naxan e mayenden, na yi woli tɛɛ darani naxan dɛgɛma dole tɛɛn na, sube magaxuxin nun wule nabiin dɛnaxan yi. E lu ɲaxankataxi yanyin nun kɔɛɛn na habadan han habadan.

Kiti dɔnxɛna fe

11 Nba, n yi manga gbɛdɛ fixɛ gbeen to, e nun naxan yi dɔxi a yi. Bɔxɔ xɔnna nun kore xɔnna e gima a yɛɛ ra, e mi fa to sɔnɔn.
12 Na xanbi ra, n yi faxa muxune to, muxu gbeene nun muxudine, e tixi manga gbɛdɛn yɛtagi. Kitabune yi rabi, Kitabu gbɛtɛ fan yi rabi. Nii Rakisin Kitabun nan yi na ra. Faxa muxune yi makiti alo a yi sɛbɛxi kii naxan yi kitabune kui, lan e kɛwanle ma.
13 Fɔxɔ igen yi a gbee faxa muxune ramini, sayaan nun laxira fan yi e gbee faxa muxune ramini, e birin yi makiti e kɛwanle ma.
14 Nayi, sayaan nun laxira yi woli tɛɛ darani. Na findin sayaan firinden nan na, tɛɛ darani.
15 Naxan yo xili mi to sɛbɛxi Nii Rakisin Kitabun kui, na wolima ayi nɛn tɛɛ darani.

* **20:8: 20.8** Alaa yamaan yaxune xili na kiini Nabi Esekiyɛli kitabu yiren kui. A mato Esekiyɛli sora 38 han 39 kui.

21

Kore xɔri nɛnɛn nun bɔxɔ xɔri nɛnɛna fe

1 Na xanbi ra, n yi kore xɔri nɛnɛn nun bɔxɔ xɔri nɛnɛn to. Amasɔtɔ kore
xɔri singen nun bɔxɔ xɔri singen bata yi tunun, fɔxɔ igen mi yi fa na sɔnɔn.
2 Awa, n yi Alaa Taa Sariɲanxin to godɛ keli ariyanna yi Ala fɛma,
Yerusalɛn nɛnɛna, a yitɔnxi alo ɲaxalandin naxan a yitɔnxi siga a xɛmɛn
nalandeni.
3 N yi fala xui gbeen mɛ manga gbɛdɛni, a naxa, “Ala dɔxɔden bata lu
adamadiine tagi! A luma nɛn e fɛma, e findi a yamaan na. Ala yɛtɛɛn luma
nɛn e fɛma, a findi e Ala ra.
4 A yi e yɛɛgen birin fitan e yɛɛ ra yi, sayaan mi fa luma na sɔnɔn hanma
sununa hanma wugana hanma xɔlɛna. Amasɔtɔ fe fonne bata ɲan.”
5 Na xanbi ra, naxan yi dɔxi manga gbɛdɛni, na yi a fala, a naxa, “N bata
feen birin findi a nɛnɛn na!” A mɔn yi a fala, a naxa, “Ito sɛbɛ, amasɔtɔ fe
ragidixin nun ɲɔndin nan falani itoe ra.”
6 A mɔn yi a fala n xa, a naxa, “N tan nan Alifa nun Omega ra.* Na nan na
ra, a fɔlɔn nun a raɲanna. Xa min xɔnla naxan ma, n siimaya tigi igena nde
soma nɛn a yii, a sare mi na.
7 Na nan findima nɔ sɔtɔ muxun kɛɛn na. N findima nɛn a Ala ra, a yi findi
n ma diin na.
8 Koni nafigine nun dɛnkɛlɛyatarene nun muxu xɔsixine nun faxa tiine
nun yanga suxune nun kɔɛramuxune nun suxure batune nun wule falane
birin, ne tan gbeen tɛɛ daraan nan na naxan dɛgɛma dole tɛɛn na. Sayaan
firinden nan na ra.”

Yerusalɛn nɛnɛna fe

9 Lenge soloferen yi suxi maleka soloferen naxanye yii, naxanye yi rafexi
fitina fe dɔnxɛ soloferene ra, na nde keden yi fa n fɛma, a naxa, “Fa be, n xa
ɲaxalandin yita i ra, Yɛxɛɛ Diina ɲaxanla.”
10 Alaa Nii Sariɲanxin yi so n yi, malekan yi siga n na geya gbeen fari pon,
a sa Taa Sariɲanxin yita n na, Yerusalɛn naxan godo keli ariyanna yi Ala
fɛma.
11 Alaa nɔrɔn yi a ma, a mayilenma alo yasipi gɛmɛna alo gɛmɛ fixɛna.
12 Yinna yi taan nabilinxi, a mate, a gbo. So dɛ fu nun firin yi a ma.
Maleka fu nun firin tixi na dɛɛne ra. Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne xinle
sɛbɛxi dɛɛne ma.
13 Sogeteden binni dɛ saxan, kɔmɛnna ma dɛ saxan, yiifanna ma dɛ saxan,
sogegododen binni dɛ saxan.
14 Bɛtɛn sade fu nun firin nan yi taan yinna bun, Yɛxɛɛ Diina xɛra fu nun
firinne xinle sɛbɛxi e ma.
15 Malekan naxan yi falan tima n xa, se maliga tamin yi suxi na yii naxan
yi rafalaxi xɛmaan na, alogo a xa taan maliga e nun a dɛɛne nun a yinna.
16 Tongon naanin nan yi taan ma. A kuyan nun a yigboon yi lan. Malekan
yi taan maliga se maliga tamin na: kilo wuli firin. A kuyan nun a yigboon
nun a yiteen birin yi lan.
17 Malekan yi yinna maliga adamadiine se maliga kiini, nɔngɔnna yɛ kɛmɛ
tonge naanin e nun naanin.

---

* **21:6: 21.6** Girɛki xuiin gbee sɛbɛlidine fɔlɔn nan Alifa ra, a raɲanna yi findi Omega ra. Na nan na ra, a fɔlɔn nun a raɲanna.

18 Na yinna yi tixi yasipi gɛmɛn nan na, taan yi tixi xɛma faɲin nan na. A
fixa alo kilasina.
19 Taan nabilinna yinna bɛtɛn sadene yi rayabuxi gɛmɛ faɲin sifan birin
na: yasipi gɛmɛn nan yi a bɛtɛn sade singen ma, a firindena safiri gɛmɛna, a
saxandena agati gɛmɛna, a naanindena emerodi gɛmɛna,
20 a suulundena onixi gɛmɛna, a sennindena karinɛliya gɛmɛna, a
soloferedena kirisoliti gɛmɛna, a solomasɛxɛdena berili gɛmɛna, a
solomanaanindena topasi gɛmɛna, a fudena kirisopirasi gɛmɛna, a fu nun
kedendena yasinti gɛmɛna, a fu nun firindena ametisi gɛmɛna.
21 A so dɛ fu nun firinne birin yi rafalaxi gɛmɛ faɲine nan na. Dɛ keden
kedenna birin yi rafalaxi pɛrili gɛmɛ tofaɲi keden nan na. Taan kira gbeen
yi rafalaxi xɛma faɲin nan na, a fixa alo kilasina.
22 Koni n mi Ala Batu Banxin se to na taani, amasɔtɔ Marigina, Ala Sɛnbɛn
Birin Kanna nun Yɛxɛɛ Diin nan findixi Ala Batu Banxin na.
23 Taan mako mi yi sogen nun kike dɛgɛn ma, amasɔtɔ Alaa nɔrɔn yi a
yiyalanma. Yɛxɛɛ Diin nan a lɛnpun na.
24 Dunuɲa siyane sigan tima a dɛgɛn nan ma, dunuɲa mangane fama nɛn
e binyen na a xɔn.
25 Taan dɛɛne mi ragalin mumɛ, amasɔtɔ kɔɛɛn mi soma na yi mumɛ!
26 Siyane birin fama nɛn e binyene nun e xunnayerenne ra a xɔn.
27 Koni se sariɲantare yo mi soɛ na taani, hanma fe xɔsixi rabana hanma
wule falana, koni fɔ naxanye xili sɛbɛxi Yɛxɛɛ Diina Nii Rakisin Kitabun kui.

22

Ariyanna

1 Malekan yi siimaya baa igen fan yita n na. A fixa alo kilasina, keli Ala
nun Yɛxɛɛ Diina manga gbɛdɛni.
2 Siimaya wudin yi tixi taan yama malanden tagi, e nun baan fɔxɔ firinne
ra, naxan yi bogima saɲɲa ma fu nun firin ɲɛɛn bun ma. A yi bogima nɛn
kike yo kike. Siyane rakɛndɛya seen nan yi a dɛɛne ra.
3 Danga mi fa na sɔnɔn.
Ala nun Yɛxɛɛ Diina manga gbɛdɛn luma nɛn na taani. A walikɛne yi a
batu.
4 E yi a yɛtagin to, a xinla yi lu e tigi ra.
5 Kɔɛɛn mi fa soɛ mumɛ, e mako mi fa luma lɛnpu dɛgɛn ma hanma
sogena, amasɔtɔ Marigina, Ala nan e luma kɛnɛnni. E luma nɛn mangayani
habadan han habadan.

Yesu fa fena fe

6 Na xanbi ra, malekan yi a fala n xa, a naxa, “Fe ragidixin nun ɲɔndin
nan falani itoe ra. Marigina, Ala naxan xaxinla fima nabine ma, na nan a
malekan nafaxi alogo a xa sa a yita a walikɛne ra naxan fama ligadeni.”
7 Yesu naxa, “N famatɔɔn ni i ra. Sɛwan na kanna xa naxan na nabiya fala
sɛbɛxini itoe suxu.”
8 N tan Yoni nan feni itoe mɛxi, n yi e to. Nba, n to e mɛ, n yi e to, malekan
naxan yi e yitama n na, n yi bira na san bun ma, alogo n xa a batu.
9 Koni a yi a fala n xa, a naxa, “I nama na liga de! I walikɛ boden nan n na,
e nun i ngaxakeden nabine e nun naxanye birin fala sɛbɛxini itoe suxuma.
Ala nan batu!”
10 A yi a fala n xa, a naxa, “I nama nabiya fala sɛbɛxini itoe findi wundo
feene ra de. Amasɔtɔ waxatin bata maso.

11 Xa tinxintaren naxan na, na xa lu tinxintareyani. Xa xɔsiden naxan na, na xa lu xɔsi fe rabani. Xa naxan tinxin, na xa lu tinxinyaan fari. Xa naxan sariŋan, na xa lu sariŋanni.”
12 Yesu naxa, “N famaan ni i ra. N fama nɛn birin kɛwanla saranna ra n yii.
13 N tan nan Alifa nun Omega ra, na bunna nɛɛn fa fala a singen nun a dɔnxɛna, a fɔlɔn nun a raŋanna.”
14 “Sɛwan na kanne xa naxanye e domane xama alogo e xa siimayaan wudin sɔtɔ, e so taan so dɛɛne ra.
15 Koni fe xɔsixi rabane nun kɔɛramuxune nun yalundene nun faxa tiine nun suxure batune nun wule falan nafan naxanye birin ma, ne luma nɛn taan fari ma.”
16 “N tan Yesu bata n ma malekan xɛ ɛ ma alogo a xa sa sereyani ito ba dɛnkɛlɛya yamane xa. Dawuda bɔnsɔnna nan n na, keli a denbayani. Tagalan saren nan n tan na, naxan tema xɔtɔnni.”
17 Awa, Alaa Nii Sariŋanxin nun ŋaxalandin yi a fala, e naxa, “Fa be!” Naxan yo na a mɛ, na fan xa a fala, a naxa, “Fa be!” Xa min xɔnla naxan ma, na xa fa. Xa naxan wama siimaya igen xɔn, na xa a rasuxu, a mi sarama.

Fala Dɔnxɛna

18 N muxune nan maxadima naxanye birin nabiya fala sɛbɛxini itoe mɛma, xa naxan nde sa e fari, Ala fitina feene sama nɛn na kanna fari naxanye sɛbɛxi kitabuni ito kui.
19 Xa naxan yo nde ba nabiya fala sɛbɛxini itoe ra, Ala na kanna gbee bama nɛn siimaya wudin nun taa sariŋanxina fe yi, naxanye fe falaxi kitabuni ito kui.
20 Naxan feni itoe seren bama, na naxa, “Ŋɔndin na a ra, n famaan ni i ra.” Amina! Marigi Yesu fa!
21 Marigi Yesu xa hinan ɛ birin na.